Ɨ nyúucarij tɨ jájcua tɨ a'ɨ́jna á'xaj ɨ Tavástara' ɨ Jesús tɨ Cɨríistu' pue'een ajta Salmos

El Nuevo Testamento y Salmos en el cora de Santa Teresa

LigaBíblica®
INTERNACIONAL

Las ilustraciones de las páginas 3, 5, 10, 23, 44, 63, 82, 85, 90, 92, 96, 97, 101, 106, 110, 127, 136, 144, 147, 157, 160, 172, 179, 187, 194, 217, 231, 246, 251, 256, 261, 264, 271, 285, 294, 296, 301, 318, 324, 328, 330, 338, 340, 349, 352, 354, 360, 376, 380, 415, 440, 475, 493, 504, 522, 531, 539, 545, 551, 559, 568, 575, 610, 616, 622, 633, 637, 649, y 676 son propiedad de ©1978 David C. Cook Publishing Co., y son usadas con el permiso correspondiente

Primera edición
El Nuevo Testamento y Salmos
en el cora de Santa Teresa
cok 14-020 .8C
©2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.
Versión electrónica ©Wycliffe Bible Translators, Inc. 2023
www.scriptureearth.org

Licencia Creative Commons
(Reconocimiento-NoComercial-SinObraDerivada 4.0 Unported)
• Compartir — Usted es libre de copiar, distribuir y comunicar públicamente la obra.
• Reconocimiento — Debe reconocer los créditos de la obra.
• No comercial — No puede utilizar esta obra para fines comerciales.
• Sin obras derivadas — No se puede alterar, transformar o generar una obra derivada.
https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.es

Algunas aclaraciones sobre el alfabeto cora de Santa Teresa

La mayoría de las letras usadas para escribir el cora de Santa Teresa se pronuncia de manera similar a las del alfabeto del español como se pronuncian en México. Las siguientes letras y combinaciones de letras representan sonidos que no existen en el español o que tienen diferencias importantes en su pronunciación.

ch	como en la palabra	*chuun*	machete
hu	como en la palabra	*huéicaj*	tres
ɨ	como en la palabra	*ɨpíj*	zorrillo
j	como en la palabra	*junáj*	zancudo
ny	como en la palabra	*nyéerimij*	cara
r	como en la palabra	*reeríj*	bule
ty	como en la palabra	*tyetyéj*	piedra
tz	como en la palabra	*tzɨ'chɨ*	perro
v	como en la palabra	*náavi*	hormiga
x	como en la palabra	*xúuxu'u*	flor
'	como en la palabra	*cú'cu'u*	víbora

El acento agudo indica tono alto.

Una vocal doble indica más duración.

Néijmi'ij ɨ yu'xarij tɨ a'íjna jitze ajtyáma'can

Je'ej tɨ tyo'yú'xaca' a'íjna
ɨ San Mateo 1

Je'ej tɨ tyo'yú'xaca' a'íjna
ɨ San Marcos 96

Je'ej tɨ tyo'yú'xaca' a'íjna
ɨ San Lucas 154

Je'ej tɨ tyo'yú'xaca' a'íjna
ɨ San Juan 254

Je'ej maj ye'ej huarɨ́j a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
tamuáamuata' japuan hua'pua ará'asej 327

Je'ej tɨ ye'ej tyo'yú'xaca' a'íjna ɨ San Pablo a'ɨ́ɨjma jimi
ɨ maj Roma jo'cháatɨma'caa 414

Ɨ yu'xarij ɨ tɨ anaquéej jaatyátaahuaca' ɨ San Pablo
ɨ tɨ huo'ta'ítyi'ri' a'ɨ́ɨjma ɨ maj Corinto jo'cháatɨma'caa 449

Ɨ yu'xarij tɨ hua'pua ɨ tɨ jo'yú'xaca' a'íjna ɨ San Pablo
a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj Corinto já'ma'can 481

Je'ej tɨ ye'ej tyihuo'tayu'sej a'íjna ɨ San Pablo a'ɨ́ɨjma
ɨ maj Galacia jo'cháatɨma'caa 501

Ɨ yu'xarij Pablo tɨ huo'ta'ítyi'ri' ɨ Éfeso maj jo'cháatɨmee 513

Je'ej tɨ tyo'yú'xaca' a'íjna ɨ San Pablo a'ɨ́ɨmaj jimi
ɨ maj Filipos jo'cháatɨma'caa 524

Je'ej tɨ tyo'yú'xaca' a'íjna ɨ San Pablo a'ɨ́ɨjma jimi
ɨ maj Colosas jo'cháatɨma'caa 533

Ɨ yu'xarij tɨ anaquéej jo'yú'xaca' a'íjna ɨ San Pablo a'ɨ́ɨmaj jimi
ɨ maj Tesalónica jo'cháatɨma'caa 541

Ɨ yu'xarij tɨ hua'puaj a'ɨ́ɨn tɨ jo'yú'xaca' ɨ San Pablo
a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj Tesalónica ja'chajca'aj 548

Ɨ yu'xarij tɨ anaquéej jo'yú'xaca' ɨ San Pablo a'ɨ́j tɨ huata'ítyi'ri' ɨ Timoteo 553
Ɨ yu'xarij tɨ hua'pua a'ɨ́ɨn tɨ jo'yu'xaca' ɨ San Pablo tɨ'ij ɨ Timoteo huata'ítyi' 563
Je'ej tɨ tyaatayu'sej a'ɨ́jna ɨ San Pablo a'ɨ́jcɨ ɨ Tito 570
Je'ej tɨ tyaatayu'sej a'ɨ́jna ɨ San Pablo a'ɨ́jcɨ ɨ Filemón 574
Je'ej tɨ tyo'tyéyu'si'huaca' a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can 577
Je'ej tɨ tyo'yú'xaca' a'ɨ́jna ɨ Santiago 602
Ɨ yu'xarij tɨ anaquéej jo'yu'xaca' a'ɨ́jna ɨ San Pedro 611
Ɨ yu'xarij tɨ hua'puaj a'ɨ́ɨn tɨ jo'yú'xaca' ɨ San Pedro 621
Ɨ yu'xarij tɨ anaquéecan jo'yú'xaca' a'ɨ́jna ɨ San Juan 627
Ɨ yu'xarij tɨ hua'puaj a'ɨ́ɨn tɨ jo'yú'xaca' ɨ San Juan 636
Ɨ yu'xarij tɨ huéeicaj a'ɨ́ɨn tɨ jo'yú'xaca' ɨ San Juan 638
Je'ej tɨ tyo'yú'xaca' a'ɨ́jna ɨ San Judas 640
Ɨ nyúucarij tɨ jaxaj je'ej tɨ ɨ Jesús tyi'tɨ́j tyaataséjratyej a'ɨ́jcɨ ɨ Juan 643
Salmos 685

Je'ej tɨ tyo'yú'xaca' a'ɨ́jna ɨ San Mateo

A'ɨ́ɨmaj ɨ huásimua'mua' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús
(Lc. 3:23-38)

1 1 A'íi mu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ huásimua'mua' ɨ Jesús tɨ Cɨríistu' pué'een
ɨ tɨ a'ɨ́ɨjma jitze eeráma'can ɨ David, ajta a'ɨ́jcɨ ɨ Abraham.
2 Abraham pu táatajra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Isaac, ajta a'ɨ́jna ɨ
Isaac, a'ɨ́j pu'ijta táatajra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Jacob, ajta a'ɨ́jna ɨ
Jacob, a'ɨ́ɨjma pu tyiyóomua'aj ta'raa a'ɨ́jna ɨ Judá, ajta séecan ɨ maj
ihuáamua'mua' pué'een ɨ Judá. 3 Ajta a'ɨ́jna ɨ Judá a'ɨ́ɨ pu hua' táataj
pué'eenye'ej a'ɨ́ɨjma ɨ Fares ajta ɨ Zérah, ajta a'ɨ́ɨn hua' náanaca'aj
ɨ Tamar. Ajta a'ɨ́jna ɨ Fares, a'ɨ́ɨ pu táatajra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ
Esrón, ajta ɨ Esrón a'ɨ́j pu'ijta táatajra' pué'eenye'ej ɨ Aram. 4 Aram
pu táatajra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Aminadab, ajta a'ɨ́jna ɨ Aminadab
a'ɨ́j pu'ijta táatajra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Nahasón, ajta je'en Nahasón
tyiyóoj ta'raa tɨ a'yan ántyapuaaca'aj tɨjɨn Salmón. 5 Ajta a'ɨ́jna ɨ
Salmón a'ɨ́ɨ pu táatajra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Booz, ajta ɨ náanajra'
a'ɨ́jcɨ ɨ Booz a'yaa pu ántyapuaaca'aj tɨjɨn Rahab. Ajta a'ɨ́jna ɨ Booz,
a'ɨ́ɨ pu táatajra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Obed, ajta ɨ náanajra' a'ɨ́jcɨ ɨ Obed
a'yaa pu ántyapuaaca'aj tɨjɨn Rut. Ajta a'ɨ́jna ɨ Obed, a'ɨ́ɨ pu táatajra'
pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Isaí, 6 ajta a'ɨ́jna ɨ Isaí pu táatajra' pué'eenye'ej
a'ɨ́jcɨ ɨ David, ɨ tɨ rey jɨme' tyi'tyávaaca'aj.
A'ɨ́jna ɨ David a'ɨ́ɨ pu táatajra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Salomón, ajta ɨ
náanajra' a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'eenye'ej ɨ Urías tɨ jatyévi'tɨnya'aj. 7 Salomón
pu táatajra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Roboam, ajta a'ɨ́jna ɨ Roboam, a'ɨ́ɨ
pu'ijta táatajra' pué'eenye'ej ɨ Abías, ajta a'ɨ́jna ɨ Abías, a'ɨ́ɨ pu'ijta
táatajra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Asá. 8 Asá pu táatajra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ
ɨ Josafat, ajta a'ɨ́jna ɨ Josafat a'ɨ́ɨ pu'ijta táatajra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ
Joram, ajta je'en a'ɨ́jna ɨ Joram, a'ɨ́ɨ pu táatajra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ
Uzías. 9 Ajta a'ɨ́jna ɨ Uzías, a'ɨ́ɨ pu táatajra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Jotam,
ajta a'ɨ́jna ɨ Jotam a'ɨ́ɨ pu'ijta táatajra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Acaz, ajta
a'ɨ́jna ɨ Acaz, a'ɨ́ɨ pu táatajra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Ezequías. 10 Ezequías
pu táatajra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Manasés, ajta a'ɨ́jna ɨ Manasés a'ɨ́ɨ
pu'ijta táatajra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Amón, ajta a'ɨ́jna ɨ Amón, a'ɨ́ɨ

pu táatajra' pué'eenye'ej a'íjcɨ ɨ Josías. 11 Ajta a'íjna ɨ Josías, a'íɨ pu
táatajra' pué'eenye'ej a'íjcɨ ɨ Jeconías, ajta a'íɨjma ɨ ihuáamua'mua'
a'íjcɨ ɨ Jeconías, a'ájna matɨ'ɨj huojo'ví'tɨj a'íɨjma ɨ maj Israel jitze
ajtyáma'can ɨ séej chuéj japua tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Babilonia.
12 Matɨ'ɨj huojo'ví'tɨj, Jeconías pu séej tyiyóoj ta'raa tɨ a'yan
ántyapuaaca'aj tɨjɨn Salatiel, ajta a'íjna ɨ Salatiel, a'íj pu tyiyóoj ta'raa
ɨ Zorobabel. 13 Zorobabel pu táatajra' pué'eenye'ej a'íjcɨ ɨ Abiud, ajta
a'íjna ɨ Abiud a'íɨ pu táatajra' pué'eenye'ej a'íjcɨ ɨ Eliaquim, ajta a'íjna
ɨ Eliaquim, a'íɨ pu'ijta táatajra' pué'eenye'ej a'íjcɨ ɨ Azor. 14 Ajta a'íjna
ɨ Azor, a'íɨ pu táatajra' pué'eenye'ej a'íjcɨ ɨ Sadoc, ajta a'íjna ɨ Sadoc,
a'íɨ pu'ijta táatajra' pué'eenye'ej a'íjcɨ ɨ Aquim, ajta a'íjna ɨ Aquim,
a'íɨ pu táatajra' pué'eenye'ej a'íjcɨ ɨ Eliud. 15 Ajta a'íjna ɨ Eliud, a'íɨ
pu táatajra' pué'eenye'ej a'íjcɨ ɨ Eleazar, ajta a'íjna ɨ Eleazar, a'íɨ pu
táatajra' pué'eenye'ej a'íjcɨ ɨ Matán, ajta a'íjna ɨ Matán, a'íj pu'ijta
táatajra' pué'eenye'ej a'íjcɨ ɨ Jacob. 16 Jacob pu táatajra' pué'eenye'ej
a'íjcɨ ɨ José, ɨ cína'ra'an a'íjcɨ ɨ Maríia, ajta a'íjna ɨ Maríia a'íɨ pu a'íɨn
pué'eenye'ej ɨ náanajra' a'íjcɨ ɨ Jesús, ɨ tyaj a'yan jatamuá'muaj tɨjɨn
Cɨríistu'.
17 A'yaa mu mij tamuáamuata' japuan muáacuaj ará'asej ɨ maj
jitzán eeráanyej a'íjcɨ ɨ Abraham, 'asta na'aj quee huanɨe'huaca' a'íjna ɨ
David, majta a'yan cha'taj mana'aj ará'asej ɨ maj a'íjna jitze eeráanyej ɨ
David, matɨ'ɨj huojo'ví'tɨj a'íɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can a'ájna a
Babilonia, majta a'yan cha'taj mana'aj tamuáamuata' japuan muáacuaj
tyitya'rá'axcaa tɨ'ɨj huanɨe'huaca' ɨ Cɨríistu'.

Tɨ'ɨj Jesús huanɨe'huaca'

(Lc. 2:1-7)

18 A'yaa pu tyu'nɨé'huaca' a'íjna ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een.
A'íɨ pu náanajra' a'íjna ɨ Maríia, tɨ ajta arí jáatzaahuaj tɨ'ɨj
huatyéviche'en a'íjcɨ jamuán ɨ José, ajta matɨ'ɨj quee xu néemi'ij
huatyá'caj aj pu'ij pá'rɨ'ɨj huataséjre ɨ jucáara' jitze, a'íj pu jɨn a'yan
huaríj ɨ muárɨe'ria'ra' jɨme' ɨ júuricama'ra' ɨ Dios. 19 Ajta a'íjna ɨ
José ɨ tɨ ja'ancuré'vi'tɨj tyámua' pu tyí'tyevistaca'aj, a'íj pu jɨn quee
jaxɨe'va'ca'aj tɨ puéjtzij jaatá'an hua' tzajta' ɨ tyeítyee, a'yaa pu'ij
tyá'xɨe'va'ca'aj tɨ jaatátoonyij avíitzij jɨme'. 20 Tɨ'ɨj arí jaaxá'puɨ'ɨntarej
tɨ'ɨj a'yan huárɨnyij, síɨj pu ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' jimi huataséjre tɨ'ɨj
ooj tyácusima'aj, a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:
—José, mu paj a'íj jitze eeráma'can ɨ David, capáj tyí'tzɨɨnye'ej
paj ja'ancuré'vi'tɨj a'íjcɨ ɨ Maríia, ji'nye ɨ tɨ huataséjre ɨ jucáara' jitze,
a'íj pu jɨn huataséjre ɨ muárɨe'ria'ra' ɨ júuricama'ra' ɨ Dios. 21 Maríia
pu tyáatacan tyiyóoj ta'mej, a'yaa pej pij jaatámua'tyij tɨjɨn JESÚS.
A'yaa pu antyapuáaj ja'mej, ji'nye a'íɨ pu hua' japua huatányuusij ɨ
jutyéɨtyeristyamua' ɨ maj ootyá'ɨtzeerej ɨ Dios jimi.

22 A'yaa pu tyu'rí̱j tɨ'ij a'yan tya'róo'astej je'ej tɨ tyu'taxájtaca'
a'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'xaxa'ta'aj ɨ tavástara' jitze ma'can a'yan tɨjɨn:
23 Pá'rɨ'ɨj pu huataséjre'sij ɨ jucáara' jitze ɨ íitɨ' tɨ quee xu a'tɨ́j
jatyévi'tɨn,
a'ɨ́ɨ pu tyiyóoj ta'mej tyáatacan, a'yaa mu mij jaatámua'sij tɨjɨn
Emanuel.
A'ɨ́jna nyúucarij Emanuel,
a'yaa pu huatóomua'aj tɨjɨn: Dios pu tajamuán yésejre'.
24 Tɨ'ɨj huájɨj a'ɨ́jna ɨ José, aj pu'ij a'yan huarí̱j je'ej tɨ tyaaté'exaa
a'ɨ́jna ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre', aj pu'ij ja'ancuré'vi'tɨj a'ɨ́jcɨ ɨ Maríia.
25 Ajta tɨ'ɨj quee xu jamuán hui'cária'caj a'ɨ́ɨ pu ɨ Maríia tyiyóoj ta'raj
tyáatacan, aj pu'ij José a'yan jaatamua'aj tɨjɨn JESÚS.

Matɨ'ɨj uyo'vá'muariaca' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jéehua tyo'mua'reej

2 1 A'áa pu jo'nɨé'huaca' a'ɨ́jna ɨ Jesús a chájta' tɨ a'yan
tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Belén, chájta'naj a'áa tɨ ja'ajtyáma'can
ɨ chuéj japua tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Judea, a'ájna tɨ'ɨj a'ɨ́ɨn
tyi'tyaváacaj ɨ rey jɨme' a'ɨ́jna ɨ Herodes. Aj mu mij séecan a'áa ja'rá'aj
a Jerusalén ɨ maj jéehua tyo'mua'reej, ɨ maj a'áa pujmua' ja'ráacɨj
jo'tɨj ɨ xɨcáj jé'ejnyinyiij, 2 a'yaa mu mij tyu'ta'íhuo' tɨjɨn:
—¿Jo'nyij je'en a'ɨ́jna ɨ hua' rey ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can,
ɨ tɨ oochán huanɨe'huaca'? Ji'nye xú'ra'vej tu huaséj a'ɨ́ɨn tɨ ja'a'rij
a'ájna jo'tɨj ɨ xɨcáj jé'ejnyinyiij, a'ɨ́j tu jɨn mujo'vá'ju'un tyej tyij
jaatyáanajche.

San Mateo 2:1-2

3 Tɨ'ɨj jáamua'reeri' a'ɨ́jna ɨ rey Herodes, jéehua pu tyi'mua'astɨ́j
ja'raa a'ɨ́jcɨ jɨme', ajta a'yan cha'tána'aj tyihuó'ruuj ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj
Jerusalén jo'cháatɨma'caa. 4 Aj pu'ij Herodes néijmi'caa huatajé ɨ
maj tyihuá'ijtye' a'ɨ́ɨjma ɨ puaaríij, ajta a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyihuá'mua'tyej
ɨ tyeɨ́tyee je'ej tɨ tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze ɨ maj jɨn tyí'ijta, a'yaa pu
tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn: "¿Jo'nyij já'nɨe'huan a'ɨ́jna ɨ Cɨríistu'?" 5 Aj mu
mij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—A'ájna a Belén, ɨ chájta'naj a'áa tɨ ja'ajtyáma'can a Judea, ji'nye
a'yaa pu tyo'yú'xaca' a'ɨ́jna ɨ tɨ Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj tɨjɨn:

6 Pajta muáaj Belén, a'áa paj ja'ajtyáma'can a Judá,
muáaj paj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ chájta'naj tɨ jéetze' cíleen,
tɨ'ɨj na'aj tyi'chájta'najmee ɨ cháanacaj japua,
muéetzij jimi pu sɨ́ɨj eerányesij tɨ tyu'ta'ɨ́jtaj
ajta hua'cha'ɨ́ɨj ta'mej ɨ nyetyeɨ́ɨtyeristyamua' Israel maj jitze
ajtyáma'can.

7 Aj pu'ij ɨ Herodes huo'tajé avíitzij jɨme' a'ɨ́ɨjma ɨ maj jéehua
tyo'mua'reej, tɨ'quij huo'ta'íhuo'ri' a'náj tɨ huataséjre a'ɨ́jna ɨ xú'ra'vej.
8 Ajta je'en huo'ta'ítyaca' a'ájna a Belén, a'yan tyihua'ixáatye'ej tɨjɨn:

—Séricuj, siata'aj uyo'huoonyij tyámua' naa a'ɨ́jcɨ ɨ pá'rɨ'ɨj, ajta
siatɨ'ɨj jáatyoonyij, aj xu sij mujo'vá'ju'un siaj sij naaté'exaatye',
nyata'aj nyij nyajta nyáaj ujó'me'en nyej jaatyáanajche.

9 Matɨ'ɨj a'yan tyanamuáaraj a'ɨ́jcɨ ɨ rey, aj mu mij ujó'ju'. Ajta
a'ɨ́jna ɨ xú'ra'vej ɨ tɨ hua' jimi huataséjre a'ɨ́ɨ pu anaquéej huama'ca'aj,
aj pu'ij a'áan jo'ojcháxɨj ɨ chi'ij japua jo'tɨj je'ej jé'eenye'ej a'ɨ́jna ɨ
pá'rɨ'ɨj. 10 Matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jéehua tyo'mua'reej jaaséej a'ɨ́jcɨ ɨ
xú'ra'vej, jéehua mu huatóotyamua'vej. 11 Aj mu mij utyájrupij u
chi'táj, matɨ'ɨj mij jaaséej ɨ pá'rɨ'ɨj jamuán ɨ náanajra', matɨ'ɨj mij jimi
tyítunutaxɨj. Majta je'en tye'entyícuunaxɨj ɨ maj tyaatapuéjve'sij,
a'ɨ́j mu jaatapuéjve ɨ ooroj, majta cítzive'rij, majta ɨ cuáanye'ej tɨ
a'yan ántyapuaj tɨjɨn miirra. 12 Ajta je'en a'yan tya'rá'aj maj a'yan
tyú'maaraca' tɨ Dios huo'tá'ijmuejri' maj quee huariá'cɨɨnyej a'ɨ́jcɨ
jimi ɨ Herodes, aj mu mij séej jitze ɨ juyéj jo'cɨ́j mej mij a'áa jo'ré'nyej
jo'maj ja'chej, a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:

Matɨ'ɨj huatóo'uj a'ájna pujmua' a Egipto

13 Matɨ'ɨj jo'cɨ́ɨnyej a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jéehua tyojó'itej, sɨ́ɨj pu ɨ tɨ tajapuá
tyí'huɨɨre' huataséjre a'ɨ́jcɨ jimi ɨ José tɨ'ɨj tyi'máaracaj,

—Ájchesij, pata'aj já'anvi'tɨj mu pá'rɨ'ɨj pajta ɨ náanajra', pej pij
jó'ra'nyij a'ájna a Egipto. A'áa paj jo'tyá'ɨtzeere'en 'asta nyana'aj
quee nyajtáhua'aj muaaté'exaatye'en, ji'nye a'ɨ́jna ɨ Herodes, a'ɨ́ɨ pu
jahuoonyij ɨ pá'rɨ'ɨj tɨ'ij jaajé'caj.

14 Aj pu'ij ájchej ɨ José, ajta je'en yo'ví'tɨj a'ɨ́jcɨ ɨ pá'rɨ'ɨj ajta
náanajra', ajta je'en hua' jamuán jó'raa a'ájna tɨ́ca'rij tzajta', a'áa mu

San Mateo 2:13-14

mij ja'rá'aj a Egipto, 15 a'áa mu mij já'tyeej 'asta na'aj quee huamuí'
a'íjna ɨ Herodes. A'yaa pu tyu'ríj tɨ'ij a'yan tya'róo'astej ɨ nyúucarij
tɨ jaataxájtaca' a'íjna ɨ tɨ ará'tyeej tyí'xajtaca'aj ɨ Dios jitze ma'can tɨ
a'yan tɨjɨn: "A'áa nu pujmua' yo'tajé ɨ nyiyóoj a'ájna a Egipto."

Herodes pu tyu'ta'íjtaca' maj huó'cui'nyij ɨ tɨ'ríij

16 Tɨ'ɨj Herodes jáamua'reeri' maj jáacuanamuaj a'íɨmaj ɨ maj
jéehua tyojó'itej, jéehua pu huatanyú'caca', aj pu'ij tyu'ta'íjtaca' maj
huó'cui'nyij néijmi'caa ɨ tɨ'ríij maj tyétyacaa ɨ maj a'yan tyéecha'ɨj
hua'puaj nyinyi'ra'aj múucɨj pujmua', matɨ'ɨj mana'aj a'áa maj
jo'cháatɨma'caa a Belén, majta ɨ maj a'áa véjri' ja'antacháatɨma'caa.
17 A'yaa pu'ij tya'róo'astej je'ej tɨ tyo'tyéyu'xaca' a'íjna ɨ Jeremías ɨ tɨ
Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj, tɨ a'yan tɨjɨn:
18 A'yaa pu tyí'namuajre' a'ájna a Ramá,
maj jéehua juyiin,
majta jéehua juxaamuɨjritye'.
A'íɨ pu a'íɨn pué'een ɨ Raquel,
tɨ huá'yiin ɨ juyójmua'
ajta quee jaxɨe'va'ca'aj maj tyámua' tyeetyéjeevej,
ji'nye mu'ríj huácuij ɨ yójmua'mua'.
19 Ajta tɨ'ɨj huamuí' a'íjna ɨ Herodes, síɨj tɨ tajapuá tyí'huɨire' pu
huataséjre a'íjcɨ jimi ɨ José tɨ'ɨj tyi'máaracaj, a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:

20—Ájchesij, pataʼaj jáʼanviʼtɨj mu páʼrɨʼɨj, pajta ɨ náanajraʼ, siataʼaj
jóʼcɨɨnyej aʼájna chuéj japua tɨ aʼyan tyajaʼrájtyapuaj tɨjɨn Israel, jiʼnye
puʼríj huamuíʼ aʼíjna ɨ tɨ jajeʼcatamuɨʼcaʼaj mu páʼrɨʼɨj.
21 Aj puʼij ájchej aʼíjna ɨ José, ajta jeʼen yoʼvíʼtɨj aʼíjcɨ ɨ páʼrɨʼɨj ajta
ɨ náanajraʼ, matɨʼɨj mij joʼcíj aʼájna a Israel. 22 Ajta ɨ José aʼyaa pu
tyáamuaʼreeriʼ tɨ ɨ Arquelao tyíʼɨjtacaʼaj jutáataj jitze maʼcan, aʼíɨ pu
tyuʼtátzɨɨn tɨ aʼáa jaʼráʼastij a Judea. Ajta jeʼen Dios aʼyan tyaatéʼexaa
tɨʼɨj tyiʼmáaracaj, aj puʼij aʼáa jaʼráʼaj joʼtɨj aʼyan tyajaʼrájtyapuaj tɨjɨn
Galileea. 23 Tɨʼɨj aʼáa jaʼráʼaj, aʼáa pu jaʼhuóochejtye chájtaʼ tɨ aʼyan
tyajaʼrájtyapuaj tɨjɨn Nazaret. Aʼyaa pu tyuʼríj tɨʼij aʼyan tyaʼróoʼastej
jeʼej maj tyuʼtaxájtacaʼ ɨ maj Dios jitze maʼcan tyíʼxajtacaʼaj aʼyan
tɨjɨn: “Aʼyaa mu jaatámuaʼsij tɨjɨn Nazaret tɨ jáʼmaʼcan.”

Juan pu tyihuáʼixaatyeʼ aʼájna joʼtɨj quee jáʼtyiʼtɨj

(Mr. 1:1-8; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

3 1 Aʼájna ɨmuáj pu huataséjre aʼíjna ɨ Juan ɨ tɨ huáʼɨɨracaʼaj aʼájna
joʼtɨj quee jáʼtyiʼtɨj a tɨ aʼyan tyajaʼrájtyapuaj tɨjɨn Judea. 2 Aʼyaa
pu tyihuáʼixaatyaʼcaʼaj tɨjɨn: “Siataʼaj jaʼantzaahuatyeʼen ɨ Dios, jiʼnye
puʼríj aʼájna atyojoʼréʼnyesij tɨʼɨj ɨ Dios néijmiʼqueʼ tyuʼtaʼíjtaj.”
3 Aʼíjna ɨ Juan, aʼíɨ pu aʼíɨn puéʼeen ɨ Isaías tɨ jaataxájtacaʼ ɨ Dios
jitze maʼcan, aʼyan tɨjɨn:
AʼtÍj pu ujaʼjíihuaj jaʼmej joʼtɨj quee jáʼtyiʼtɨj aʼyan tɨjɨn:
“Tyámuaʼ xu huóoʼuurej mu jutzájtaʼ, jiʼnye tavástaraʼ pu ya
uvéʼnyesij,
aʼíj xu jɨn quee jeʼej yóʼnamuajraj, sulu tyámuaʼ xu eenyeʼ.”
4 Ajta aʼíjna ɨ tyíʼcaanariaʼraʼ ɨ Juan, caméeyuj juʼxaʼ pu jɨn
tyíʼtaavijhuacaʼaj, ajta navíj jɨn ahuóojɨʼcaʼcaʼaj, ajta vítziʼcɨɨ
cɨʼmacariaʼaj, ajta sarátyee cuaʼcariaʼaj ɨtzitáj maj huáxoo.
5 Majta aʼíɨmaj ɨ tyeítyee ɨ maj Jerusalén joʼcháatɨmaʼcaa, majta
néijmiʼi tɨʼɨj naʼaj aʼáa tɨ huataca'aj a Judea, majta ɨ maj aʼáa véjriʼ
jaʼajtyecháatɨmaʼcaa játyaʼnaj jitze Jordán tɨ tyajaʼrájtyapuaj, néijmiʼi
mu ajoʼréʼnyej mej mij jáanamuaj aʼíjcɨ ɨ Juan. 6 Aʼíɨ mu jaataxájtacaʼ
ɨ maj jɨn ootyáʼɨtzeerej ɨ Dios jimi, aʼíɨ puʼij ɨ Juan huáʼɨɨracaʼaj ɨ
játyaʼnaj jitze ɨ Jordán.
7 Ajta ɨ Juan, tɨʼɨj muiʼcaa huaséj ɨ maj aʼyan ántyaʼruj tɨjɨn fariseos,
majta ɨ saduceos, maj ajaʼváʼjuʼcaʼaj mej mij huáɨʼhuaj, aʼyaa pu
tyihuoʼtéʼexaaj tɨjɨn:
—Muaʼaj mu siaj tyíʼhueʼtacaa. ¿Aʼtanyíj aʼyan tyajamuaatéʼexaa
tɨquee jáʼmuacɨʼtyij ɨ puéjtzij ɨ Dios tɨ jamuaatáʼsij? 8 Tyámuaʼ xu
huárɨnyij mej mij ɨ tyeítyee jáamuaʼreej siaj seríj jaʼantzaahuaj ɨ
tavástaraʼ, 9 siajta quee aʼyan tyityóotzaahuatyeʼej yee: “Ityáj tu
Abraham jitze eeráma'can”; jiʼnye aʼyaa nu tyajáʼmuaʼixaatyeʼ tɨ ɨ
Dios jaayíʼtɨn tɨ aʼyan jáaʼuurej mu tyetyéj matɨʼɨj ɨ maj Abraham

jitze eeráma'can. 10 Pu'ríj atyojo'ré'nyesij a'ájna xɨcáara' jitze tɨ'ɨj
ɨ Dios puéjtzij jamuaatá'sij, a'yaa pu já'mua'uurej tɨ'ɨj a'tíj tɨ cɨyéj
eejveechixɨ'ɨn tyapuéj jɨme'. Néijmi'i ɨ cɨyéj tɨquee tyí'taajcaa, a'íɨ pu
tyé'ejveechixɨ'ɨj, ajta je'en jaatyáteeraj. 11 Nyajta nyáaj, a'yaa nu jájtyij
jɨn tyajá'mua'ɨɨraj, nyaja'mua'ixaatye'ej siaj sij tyá'antzaahuatye'en
ɨ Dios jimi, ajta a'íjna ɨ tɨ yaja'vé'mej, a'íɨ pu a'íjna jɨn já'mua'ɨɨran
ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, tɨ'ij tyámua' jamuáa'uurej. A'íɨ pu jéetze'
jaayí'tɨn nyequee nyáaj, ji'nye capu nyéetzij a'yan tyí'nyacɨ'puaj nyaj
jajta'í'pu'xɨ'ɨn ɨ ca'quéera'an. 12 A'íɨ pu arí ji'tyáa' ɨ tɨ jɨn ja'náca'tzɨj
ɨ tyeríicuj, a'íɨ pu'ij ji'rátui'sij ɨ xɨéerij apua'quéj. Aj pu'ij ɨ ímue'rij
tyámua' uurej ɨ chóorij tzajta', ajta ɨ xɨéerij, tɨéj jitze pu jaatyáteeraj tɨ
quee a'náj já'muɨ'nyij.

Tɨ'ɨj ɨ Jesús huáɨ'huaca'

(Mr. 1:9-11; Lc. 3:21-22)

13 Aj pu'ij Jesús uja'rájraa ɨ chuéj japua tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj
tɨjɨn Galileea, tɨ'ij a'áa jo'ré'nyej jo'tɨj ɨ Juan jé'eenye'ej, ta'aj ij ɨ Juan
jáa'ɨɨraj ɨ játya'naj jitze tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Jordán. 14 Ajta a'íjna
ɨ Juan, a'yaa pu tyá'xɨe'va'ca'aj tɨ jaatá'ijmuej, a'yaa pu tyaaté'exaa
tɨjɨn:

—¿Nyi muáaj yepevé'mej nye jimí nyej nyij muáa'ɨɨraj? Jéetze' pu
tyéevijtɨj paj muáaj nyéetzij náa'ɨɨraj.

15 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Che' a'yan eenye', ji'nye a'yaa pu tyúuxɨe've' tyaj ja'rá'astijre'en
je'ej tɨ tyí'xa'puɨ' ɨ Dios jimi.

Aj pu'ij Juan jáa'ɨɨri' a'íjcɨ ɨ Jesús. 16 Tɨ'ɨj ɨ Jesús huá'ɨɨri'huaca', aj
pu'ij eetáraj a jáata', ajta je'en ɨ tajapuá tya'antácuunyi'huaca', tɨ'quij
jaaséej tɨ japuan aje'cáma'ca'aj a'íjna ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, a'yaa pu
huasé'rihua'aj tɨ'ɨj cúcui'. 17 Ajta je'en nyúucarij huánamuajri' tɨ jútye'
uje'cánamuajrej a'yan tɨjɨn:

—A'íi pu a'íɨn pué'een ɨ nyiyóoj ɨ nyaj jaxɨe've', ɨ nyaj ja'antyíhuoj.

Tyiyáaru' pu tyí'tyese' tɨ'ij ja'antyimué'tɨn a'íjcɨ ɨ Jesús

(Mr. 1:12-13; Lc. 4:1-13)

4 1 Aj pu'ij a'íjna ɨ júuricama'ra' ɨ Dios yo'ví'tɨj a'íjcɨ ɨ Jesús a'ájna
jo'tɨj quee já'tyi'tɨj, ta'aj ij ɨ tyiyáaru' tyu'tatyése'en tɨ jaamué'tɨn
a'íjcɨ ɨ Jesús.

2 A'áa pu'ij huá'puatyej xɨcáj á'tyeej ajta quee tyi'tíj cua'ajcaa, aj
pu'ij huataí'cuataca'. 3 Aj pu'ij ɨ tyiyáaru' ajtyáxɨɨriaca' ɨ Jesús jimi tɨ'ij
tyi'tíj jɨn jaatyámue'tɨn, a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Tɨ pua'aj jɨ'ré'can jɨme' yójra' papué'eenye' ɨ Dios, tyu'ta'íjtaj tɨ'ij
mu tyetyéj páan huatyóotaahuaj.

4 Ajta Jesús a'yaa pu tyu'tanyúj tɨjɨn:

—Aˈyaa pu tyéˈyuˈsiˈ ɨ yuˈxarij jitze tɨjɨn: “Capu aˈíɨ naˈaj juxɨeˈveˈ ɨ páan tɨˈij júurij jáˈraˈnyij ɨ tyévij, sulu aˈíɨ pu ajta juxɨeˈveˈ ɨ nyúucarij Dios tyenyij jitze tɨ éejnyinyii.”

5 Aj puˈij ɨ tyiyáaruˈ ajtáhuaˈaj yoˈvíˈtɨj aˈíjcɨ ɨ Jesús aˈájna Jerusalén, tɨˈquij tyeyúuj japua jaˈantyítoj ɨ tɨ jéetzeˈ ájtyeej, 6 ajta aˈyan tyaatéˈexaa tɨjɨn:

—Tɨ puaˈaj jɨˈréˈcan jɨmeˈ yójraˈ papuéˈeenyeˈ ɨ Dios, ancájvetzi, jiˈnye aˈyaa pu tyéˈyuˈsiˈ ɨ yuˈxarij jitze tɨjɨn:

Dios pu uhuojoˈtaˈítyij ɨ maj jimi tyíˈhuɨɨreˈ mej mij muáachaˈɨɨn.
Aˈíɨ mu jumuácaˈ jɨn muaˈajriásij,
tɨˈij quee tyiˈtíj jeˈej mooriaj.

7 Jesús pu aˈyan tyaatéˈexaa tɨjɨn:

—Aˈyaa pu ajta tyéˈyuˈsiˈ ɨ yuˈxarij jitze tɨjɨn: “Capáj tyiˈtíj jɨn jáˈxaahuariˈraj ɨ Dios.”

8 Tɨˈquij aˈíjna ɨ tyiyáaruˈ yoˈvíˈtɨj aˈíjcɨ ɨ Jesús ɨ jɨríj jitze tɨ ájtyeej, aj puˈij jaataséjra ɨ cháanacaj joˈmaj joˈcháatɨmee ɨ tyeítyee, ajta aˈchu tɨ vaˈtíj séejreˈ, 9 aˈyaa puˈij tyaatéˈexaa tɨjɨn:

—Nyáaj nu néijmiˈi tyimuaatáˈsij aˈíjna, tɨpuaˈaj pájtunutaj pej pij naatyáanajche.

10 Aj puˈij Jesús aˈyan tyaatéˈexaa tɨjɨn:

—Áricuj joˈraˈ, tyiyáaruˈ paj puéˈeen, jiˈnye aˈyaa pu tyéˈyuˈsiˈ ɨ yuˈxarij jitze tɨjɨn: “Siataˈaj aˈíj sianaˈaj huatyáanajchej ɨ tavástaraˈ ɨ Dios, aˈíj xuˈuj huatyáhuɨɨreˈen.”

11 Aj puˈij ɨ tyiyáaruˈ ajtáraa aˈíjcɨ jimi ɨ Jesús, matɨˈɨj mij aˈíɨmaj huataséjre ɨ maj tajapuá tyíˈhuɨɨreˈ mej mij jaatyáhuɨɨreˈen aˈíjcɨ ɨ Jesús.

Jesús pu huatyóochej tɨ tyuˈmuáriɨeˈen aˈájna a Galileea

(Mr. 1:14-15; Lc. 4:14-15)

12 Tɨˈɨj Jesús aˈyan tyúˈnamuajriˈ maj jeˈtyáanaj aˈíjcɨ ɨ Juan, aj puˈij joˈraa aˈájna a tɨ aˈyan tyajaˈrájtyapuaj tɨjɨn Galileea. 13 Ajta quee aˈáa joˈtyáˈɨtzee aˈájna a Nazaret, sulu aˈáa pu joˈraa aˈájna a Capernaúm, chájtaˈ aˈáa tɨ joˈtacáˈaj joˈtɨj jaˈvaˈástɨmee ɨ jájtyij aˈíjna chuéjraˈ japua a tɨ aˈyan tyajaˈrájtyapuaj tɨjɨn Zabulón ajta aˈyan tɨjɨn Neftalí. 14 Aˈyaa pu tyuˈríj tɨˈij aˈyan tyaˈróoˈastej jeˈej tɨ tyoˈyúˈxacaˈ aˈíjna ɨ Isaías ɨ tɨ Dios jitze maˈcan tyíˈxajtacaˈaj, aˈyan tɨjɨn:

15 Aˈájna a tɨ aˈyan tyajaˈrájtyapuaj tɨjɨn Zabulón ajta aˈájna a Neftalí,
után jitze pujmuaˈ ɨ játyaˈnaj tɨ aˈyan ántyapuaj tɨjɨn Jordán,
aˈájna a tɨ jaˈvaˈástɨmee ɨ jájtyij tɨ veˈéj,
aˈájna a Galileea, joˈmaj joˈcháatɨmee ɨ maj quee tyáˈtzaahuatyeˈ.
16 Aˈíjna ɨ chájtaˈnaj tɨ tícaˈrij tzajtaˈ séjriaˈcaˈaj,
aˈíɨ pu jaaséej ɨ tatzárij tɨ veˈéj,
tatzárij pu huaˈ jimi huataséjre,

a'íɨjma jimi ɨ maj ajo'cháatɨma'caa tíca'riste' jo'maj ya'ajpuéjtzij.
17 Aj pu'ij Jesús huatyóochej tɨ tyihuó'mua'tyej, a'yan pu tyihuá'ixaatya'ca'aj tɨjɨn:
—Siata'aj ja'antzaahuatye'en ɨ Dios, ji'nye pu'ríj a'ájna atyojo'ré'nyesij tɨ'ɨj Dios tyu'ta'íjtaj íiyan cháanacaj japua.

Jesús pu muáacuacaa huatajé ɨ maj cue'tzɨ'puacaa

(Mr. 1:16-20; Lc. 5:1-11)

18 A'áa pu ɨ Jesús ja'ajtyáma'caj jo'tɨj ja'va'ástɨmee ɨ jájtyij a tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Galileea, tɨ'ɨj hua'puácaa huaséj ɨ maj ju'ihuáamua', síɨj pu a'íɨn pué'eenye'ej a'íjna ɨ Simón ɨ maj majta a'yan jatamuá'muaj tɨjɨn Pedro, ajtáhua'aj ɨ síɨj tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Andrés. A'íɨ mu a'íɨn pué'eenye'ej ɨ maj cue'tzɨ'puacaa, a'íɨ mu mij tápi'narij jɨn hue'tyée vivi'raca'aj. 19 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Sianaataváj, nyáaj nu tyaja'muamua'tyen siaj sij tyeítyee nye jimi tyísɨɨre'en.
20 Aj mu mij huatóoxaahuataca' matɨ'ɨj mij atyojo'píitɨra ɨ tápi'narij, majta je'en jamuán jo'cíj.
21 Tɨ'ɨj ij té'ej a'yee jo'ré'nyej, Jesús pu ajtáhua'aj hua'puácaa huaséj ɨ maj ju'ihuáamua', síɨj pu a'yan ántyapuaj tɨjɨn Santiago ajta ɨ síɨj a'yan tɨjɨn Juan, a'íɨ mu yójmua'mua' pué'eenye'ej a'íjcɨ ɨ Zebedeo, a'áa mu ja'rátya'ca'aj ɨ canúuhuaj jitze ɨ jutáataj jamuán, tápi'narij mu tyámua' tyí'uuriajca'aj. Aj pu'ij ɨ Jesús huo'tajé, 22 matɨ'ɨj mij jaatáxaahuataca', majta je'en eetacíj ɨ canúuhuaj jitze, a'áa mu'uj mij yoorɨéej ɨ jutáataj, matɨ'ɨj mij jamuán jo'cíj ɨ Jesús.

Jesús pu mui'caa tyí'mua'tyej ɨ tyeítyee

(Lc. 6:17-19)

23 Jesús pu néijmi'que' huáraa a'ájna a Galileea, tyihua'mua'tyáaj ɨ tyeítyee ɨ hua' tyeyúuj tzajta'. A'íj pu huá'ixaatya'ca'aj ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios ajta néijmi'caa tyú'huaaj ɨ tyeítyee ɨ maj tyí'cucui'ca'aj, ajta quee síɨjtaca'aj na'aj ɨ cui'nyi'ra'aj. 24 A'íj mu ɨ Jesús xajtaca'aj néijmi'que' tɨ'ɨj na'aj a'áa tɨ huataca'aj ɨ chuéj tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Siria, a'íɨjma mu mij aja've'vi'tɨɨcaria'aj ɨ maj tyí'cucui', séecan mu huápuɨ'ɨj tyí'cucui'ca'aj, ajta séecan quee hua'ca'nyisti'raca'aj, ajta séecan tyiyáaru' hua' tzajta' séjria'ca'aj, majta séecan a'huootímue'rajma'caa, majta ɨ maj quee rácɨjcɨ'nyive'. Jesús pu néijmi'caa tyú'huaaj.
25 Jéehua mu ɨ tyeítyee ɨ maj a'áa ja'ráacɨj a Galileea, majta ɨ maj a'áa ja'ráacɨj a tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn tamuáamuata' tɨ ja'chájta'najmee, majta ɨ maj Jerusalén ja'ráacɨj, majta ɨ Judea maj ja'ráacɨj, majta ɨ maj eetacíj után pujmua' ɨ Jordán jitze, mue'tíj mu jamuán huacíj a'íjcɨ ɨ Jesús.

Ɨ nyúucarij Jesús tɨ huó'ixaaj a'ájna ɨ jɨríj japua

5 1 Tɨ'ɨj huo'séj ɨ tyeɨ́tyee maj jéehua aja'tyúusɨɨria'ca'aj, Jesús pu
antyíraj ɨ jɨríj japua, tɨ'quij ooyíxɨj. Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jamuán
huacɨ́j, a'ɨ́ɨ mu ajtyáxɨɨriaca', 2 aj pu'ij huatyóochej tɨ tyihuó'mua'tyej,
a'yaa pu'ij tyihuó'ixaaj tɨjɨn:

Ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn huatóotyamua've'en ɨ Dios jimi

(Lc. 6:20-23)

3 —Miche' huatóotyamua've'en ɨ maj jamua'reej maj quee je'ej
tyéejviicue' ɨ Dios jimi, ji'nye a'ɨ́ɨ mu a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reeriaj ɨ
tajapuá tɨ tyajá'ma'can.

4 'Miche' huatóotyamua've'en ɨ maj juxaamuɨjritye', ji'nye Dios pu
tyámua' tyihuo'tyéjeevij.

5 'Miche' huatóotyamua've'en ɨ maj quee óotzaahuatye', ji'nye
a'ɨ́ɨ mu ja'ancuriáa'sij a'ɨ́jna ɨ chuéj ɨ tɨ jime' ɨ Dios tya'tóoratziiri' tɨ
huo'tá'an.

6 'Miche' huatóotyamua've'en ɨ maj a'ɨ́jna jɨn tajcuj, majta a'ɨ́jna jɨn
ɨ'cuj maj a'yan huárɨnyij je'ej tɨ tyí'xa'puɨ' ɨ Dios jimi, ji'nye a'ɨ́ɨjma pu
jimi tyámua' tye'mej.

7 'Miche' huatóotyamua've'en ɨ maj hua'cu'vej ɨ juxa'aj tyeɨ́tyee,
ji'nye Dios pu ajta hua'ancu'vajxɨ'ɨj a'ɨ́ɨjma.

© 1996 David C. Cook

Mat. 5:1-11

8 ’Miche' huatóotyamua've'en ɨ maj tyámua' een ɨ juxɨéjnyu'caa
tzajta', ji'nye a'ɨ́ɨ mu jaséjran ɨ Dios.
9 ’Miche' huatóotyamua've'en ɨ maj jahuoo mej mij quee nyo'sa'aj,
ji'nye Dios pu a'yan huo'támua'sij tɨjɨn: “Nyiyóojmua'.”
10 ’Miche' huatóotyamua've'en ɨ maj jajpuéjtzij a'ɨ́jna jɨme' maj
a'yan rɨcɨj je'ej tɨ tyí'xa'puɨ', ji'nye néijmi'i pu tyihuá'cɨ'tyij ɨ tajapuá tɨ
tyajá'ma'can.
11 ’Siata'aj huatóotyamua've'en, matɨ'ɨj ɨ tyeɨ́tyee je'ej
pua'aj tyaja'muaxajtaj, ajta matɨ'ɨj nye jitze ma'can hue'tzij
jɨn tyaja'muaxajtzi'raj. 12 Siata'aj huatóotyamua've'en, caxu
juxaamuɨjritya'aj, ji'nye jéehua pu tyajá'muacɨ'tyij ɨ tajapuá tɨ
tyejé'sejre', ji'nye a'yaa majta huó'ruuj a'ɨ́ɨjma ɨ maj ará'tyeej ɨ Dios
jitze ma'can tyí'xajtaca'aj.

Tyaj a'ɨ́jna jɨn tyí'huɨɨre' tyej tyij tyámua' huó'uurej ɨ maj yan séejre' ɨ cháanacaj japua

(Mr. 9:50; Lc. 14:34-35)

13 ’A'yaa xu mua'aj tyí'huɨɨre' hua' tzajta' ɨ tyeɨ́tyee tɨ'ɨj ajta
tyí'huɨɨre' ɨ unáj ɨ cue'ráj jitze. Ajta tɨpua'aj huatyájru'naj, aj pu'ij
ráxɨ'sij ɨ tá'ancatzaj. ¿Ji'nye ooj tyíɨ'rij tɨ'ij ajtáhua'aj áancatzaj
tá'ra'nyij? Capu ij che' tyi'tɨ́j huɨɨre', a'ɨ́j mu jɨn majúuraxɨj, mej mij ɨ
tyeɨ́tyee jatzíinajyi'can.
14 ’A'yaa xu mua'aj een hua' tzajta' ɨ tyeɨ́tyee tɨ'ɨj ɨ tɨéj tɨ á'taa
tɨ ajta a'ɨ́jna jɨn a' ɨmuáj atányeeri'cɨj ɨ cháanacaj japua. A'ɨ́jna ɨ
chájta'naj jɨríj jitze tɨ já'sejre', capu ɨ'ríj tɨ huatyóo'avaaj. 15 Capu ajta
a'tɨ́j cantyíij antyíteeraj tɨ'ij áan yo'tyárujtye'en ɨ utáatzij jityej, sulu
ánɨmuaj pu yo'ojchesij tɨ'ij a' ɨmuáj atányeeri'cɨrej hua' tzajta' ɨ maj
iiráatyij u chi'táj. 16 A'yaa xu sij cha'taj siana'aj mua'aj huárɨnyij,
siaj sij a'yan tyihuo'tyátatzavi'tye'en ɨ tyeɨ́tyee, mej mij jamuaaséj
siaj xá'puɨ' rɨcɨj, aj mu mij majta tyaatatyójtzi're'ej ɨ Dios tajapuá tɨ
já'sejre'.

Ɨ Jesús ajta a'ɨ́jna ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta

17 ’Caxu a'yan tyí'mua'ajcaj yee a'ɨ́j nu jɨn mujo'vé'mej nyej nyij
ja'antyipuá'ritye'en a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij Moisés tɨ jaatyájtoo nusu ɨ maj
jaataxájtaca' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyí'xajtaca'aj ɨ Dios jitze ma'can, canu sulu
a'ɨ́j nu jɨn mujo'vé'mej nyej nyij ca'nyíjra'aj jamuaata'an. 18 Ji'nye
a'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jɨme', tɨ'ɨj ooj ya séjre'ej
ɨ cháanacaj, ajta ooj séjre'ej ɨ tajapuá, capu tyi'tɨ́j jó'vesij ɨ tɨ á'yu'si'ij
ɨ yu'xarij jitze, 'asta na'aj quee néijmi'i aróo'astej je'ej tɨ tyé'yu'si'.
19 A'ɨ́j pu jɨn, tɨpua'aj a'tɨ́j séej quee ará'astej ɨ nyúucarij tɨ á'yu'si'ij ɨ
yu'xarij jitze, tyij ajta a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨquee jéehua juxɨe've', ajta je'en
quee a'yan tyihuó'mua'tyej ɨ tyeɨ́tyee mej mij ja'rá'astej ɨ Dios, a'ɨ́ɨ

pu ajta a'ɨin pué'eenye'ej ja'mej ɨ tɨ jéetze' cɨléenye' jɨn tyi'tyaváaj ja'mej u tajapuá. Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ néijmi'i ará'astej a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij, ajta je'en séecan huámua'tyej mej mij majta ja'rá'astej, a'ɨ́ɨ pu va'cán jɨn tyi'tyaváaj ja'mej u tajapuá. 20 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' mua'ajmaj, tɨpua'aj sequée hua'antyimue'tɨn a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze, siajta a'ɨ́ɨmaj ɨ fariseos, a'ɨ́jna jɨme' siaj a'yan huárɨnyij je'ej tɨ tyí'xa'puɨ' ɨ Dios jimi, caxu a'náj tajapuá jo'tyá'ɨtzeere'ej.

Jesús pu tyihuá'mua'tyej mej mij quee je'ej jóomua'raj

(Lc. 12:57-59)

21 'Xu'ríj mua'aj a'yan tyú'namuajri' maj a'yan tyihuo'té'exaaj
ɨ já'muahuasimua'cɨ'ɨj tɨjɨn: "Caxu tyí'tyacui'caj, ji'nye a'ɨ́jna ɨ tɨ
tyí'tyacui'caa, a'yaa pu tyúuxɨe've' maj puéjtzij jaatá'an." 22 Nyajta
nyáaj, a'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tɨjɨn tɨpua'aj a'tɨ́j tyinyú'caj ɨ
ju'ihuáara' jimi, Dios pu puéjtzij jaatá'sij. Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ je'ej pua'aj
tyaatájeevej ɨ juxa'aj tyévij, a'yaa pu tyúuxɨe've' maj já'anvi'tɨj a'ɨ́ɨjma
jimi ɨ maj tyityatatyíj, ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ huápuɨ'ɨj je'ej pua'aj tyá'xajta ɨ
juxa'aj tyévij, a'ɨ́ɨ pu a'áa jo'tyá'ɨtzeere'ej jo'tɨj quee a'náj já'muɨ'nyij ɨ
tɨéj.

23 'A'ɨ́j pu jɨn, tɨpua'aj perij tyi'tɨ́j mu'vejritaj a'ɨ́jna japua jo'siaj
yá'na'michej ɨ Dios, pajta je'en jo'támua'reej paj tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzee
ɨ axa'aj tyévij jimi, 24 a'áa paj pooj yo'tyá'ɨtzeen ɨ paj jaatámu'vejritaj
ɨ Dios jimi, pej pij anaquéej ujó'me'en a'ɨ́jcɨ jimi ɨ axa'aj tyévij, pajta
je'en tyu'tá'uunyi' a'ɨ́jcɨ jimi. Aj pu'ij huatáɨ'riitarij paj mujo'vé'me'en
pajta je'en tyu'támu'vejritaj.

25 'Tɨpua'aj a'tɨ́j muá'anvi'tɨj ɨ juéesij jimi, pata'aj
jaaxá'puɨ'ɨntare'en a'ɨ́jna jamuán ɨ tɨ muájcha'ɨɨre', tɨ'ɨj ooj muáavi'tɨj,
ta'aj ij quee amojo'ré'nyijtye' ɨ juéesij jimi, na'ríij quee a'ɨ́ɨ pu muéetzij
tyu'tátuiire'sij ɨ juéesij jimi, ajta je'en ɨ juées a'ɨ́ɨjma jimi muaatátoosij
ɨ maj jahuɨɨre', a'ɨ́ɨ mu mij mue'tyánasij. 26 A'yaa nu tyí'mua'ixaatye'
tzáahuatyi'ra'aj jɨme' mej quee mui'rátoosij 'asta pana'aj quee néijmi'i
tyihuo'nájchitye'en a'chu maj muajijve'.

A'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj juxana'cɨre'

27 'Xu'ríj mua'aj a'yan tyú'namuajri' ɨ maj aamí' a'yan tyu'taxájtaca'
tɨjɨn: "Capáj íitaj jamuán hui'care'en ɨ paj quee jatyévi'tɨn." 28 Nyajta
nyáaj, a'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tɨjɨn a'tɨ́j tɨ na'aj tɨ íitaj huaséj ajta
je'en jaatanyácua'aj, a'ɨ́j pu jɨn arí huóoxana'cɨrej ɨ jutzájta' a'ɨ́jna
jamuán ɨ íitaj tɨquee jatyévi'tɨn.

29 'A'yaa nu nyij tyajá'mua'ixaatye' tɨjɨn tɨpua'aj mua' jɨ'ɨj tɨ
amuáca'ta' pujmua' séejre' jitze petyo'ojpuá'ritye'en, ɨ paj jɨn ootyá'ɨtzee
ɨ Dios jimi, eetátɨchij mua' jɨ'ɨj pajta je'en a'ɨmuáj yóorɨenyij, ji'nye
jéetze' pu muatyáhuɨ'rii paj tyi'tɨ́j jo'rɨeenyij tɨ cíleen quee maj néijmi'i

a'áa muaja'tyárɨeenyij jo'tɨj jusén jɨme' já'taa. 30 Ajta tɨpua'aj mua'
muáca' jitze petyo'ojpuá'ritye'en, pata'aj ja'ajtavéjche pajta je'en a' ɨmuáj
yóorɨenyij, ji'nye jéetze' pu muatyáhuɨ'rii paj tyi'tɨ́j jo'rɨeenyij tɨ cíleen,
quee paj néijmi'i a'hua'rɨeenyij a'ájna ɨ tɨéj jitze tɨ quee a'náj já'muɨ'nyij.

A'ɨ́jna jɨme' ɨ maj tóoto'raj

(Mt. 19:9; Mr. 10:11-12; Lc. 16:18)

31 'A'yaa mu majta aamí' tyu'taxájtaca' tɨjɨn: "A'tɨ́j tɨ na'aj tɨ ju'ɨ́ij
huatátoonyij, che' yu'xarij jaatapíjtye'en ɨ tɨ jitzán á'yu'si'ij je'ej tɨ
een jɨme' jaatátoj." 32 Nyajta nyáaj, a'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tɨjɨn
tɨpua'aj a'tɨ́j ju'ɨ́ij huatátoonyij, quee a'yan tyi'tɨ́j jɨn huarín ɨ íitɨ' tɨ
séej jamuán huáhui'nyij, a'yaa pu'ij puéjtzij tyaata'sij ɨ tɨ ɨ́ira'ra'an
pué'eenye'ej. Ajta a'ɨ́jna ɨ tyáatɨ' tɨ ja'ancuré'vi'tɨj a'ɨ́jcɨ íitaj tɨ
huatátuiihuaca' a'ɨ́ɨ pu ajta juxana'cɨre'.

A'ɨ́jna jɨme' ɨ maj jɨn tya'tóoratzi'racaa

33 'Siajta a'yan seríj tyú'namuajri' maj a'yan ará'tyeej
tyihuo'té'exaaj ɨ tahuásimua'cɨ'ij tɨjɨn: "Capáj yó'hua'nan ɨ paj jɨn
tya'tá'ratziiri' jitzán ma'can ɨ tavástara'." 34 Nyajta nyáaj, a'yaa nu
tyajá'mua'ixaatye' tɨjɨn: Caxu tyi'tɨ́j jɨn tya'tóoratzi'ra'an. Caxu
tya'tóoratzi'ra'an a'ɨ́jna jitze ma'can ɨ tajapuá, ji'nye a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn
pué'een ɨ ɨpuariáara'an ɨ Dios, 35 caxu siajta tya'tóoratzi'ra'an a'ɨ́jna
jitze ma'can ɨ cháanacaj, ji'nye a'ɨ́ɨ pu yan ra'ɨ́ɨcajmee ɨ Dios, caxu
siajta a'ɨ́jna jitze ma'can ɨ Jerusalén, ji'nye a'ɨ́ɨ pu ɨ chájta'naj a'ɨ́jna
jitze ajtyáma'can ɨ rey ɨ tɨ va'cán antyúumua'reej. 36 Caxu siajta
tya'tóoratzi'ra'an ɨ jumu'új jitze ma'can, ji'nye caxu jaayí'tɨn siaj
jaatyáxu'muare'en, nusu siaj jaatyácueenare'en séej mu ju cɨpuáj.
37 Che' a'yan eenye', tɨpua'aj a'yan setyu'taxáj yee: "jee", che' a'yan
eenye' tzáahuatyi'ra'aj jɨme', na'ríij a'yan setyu'taxáj yee "capu", che'
a'yan ajta tzáahuatyi'ra'aj jɨme' eenye'. Ji'nye ɨ tɨ seequéj een, a'ɨ́j pu
jitze já'ma'can ɨ tɨ je'ej pua'aj een.

Tyaj huo'xɨé've'en a'ɨ́ɨjma ɨ maj tájcha'ɨɨre'

(Lc. 6:29-30)

38 'A'yaa xu mua'aj tyú'namuajri' maj ará'tyeej a'yan tyu'taxájtaca'
tɨjɨn: "Tɨpua'aj a'tɨ́j je'ej pua'aj mojo'sejra, pata'aj pajta muáaj
je'ej pua'aj yó'sejraj", ajta a'yan tɨjɨn: "Tɨpua'aj a'tɨ́j je'ej pua'aj
mua'uuriaj pata'aj pajta muáaj tyi'tɨ́j jɨn je'ej pua'aj jáa'uurej."
39 Nyajta nyáaj, a'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tɨjɨn: Caxu a'yan cha'taj
siana'aj je'ej pua'aj ja'uurej a'ɨ́jna ɨ tɨ je'ej já'mua'uurej, sulu tɨpua'aj
a'tɨ́j mui'tyéveenyij mua' ipéesij jitze, pata'aj jaatá'an tɨ ajta sɨ́ɨcɨta'
mui'tyéveenyij. 40 Tɨpua'aj a'tɨ́j ca'nyéjrij jɨn mua'antyíchueenyij,
pata'aj jaatáchuiitye'en pajta mua' máancaj 41 Ajta tɨpua'aj a'tɨ́j

ca'nyéjrij jɨn muaata'íjtye'en paj tyía'ra'an tya'antɨnyij séej ví'ra'aj ɨmuáj tɨ huatátyeej, pata'aj hua'puácaa ví'ra'aj ɨmuáj atyiyóotuiiraj.
42 A'tɨ́j tɨ na'aj tɨ tyi'tɨ́j muahuaviiraj, pata'aj jaatá'an, pajta quee
jamueeria'aj tɨpua'aj a'tɨ́j tyi'tɨ́j muaatanyéjvi'.

(Lc. 6:27-28, 32-36)

43 'A'yaa xu siajta tyú'namuajri' maj ará'tyeej a'yan tyu'taxájtaca'
tɨjɨn: "Pata'aj tyámua' yó'mua'raj ɨ axa'aj tyévij, pajta jájcha'ɨɨria'aj
a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ muájcha'ɨɨre'." 44 Nyajta nyáaj a'yaa nu tyajá'mua'ixaatye'
tɨjɨn: Siahuo'xɨé've' ɨ maj jamuájcha'ɨɨre', siajta huatyényuunyij ɨ Dios
jimi a'ɨ́ɨjma jɨme' ɨ maj je'ej pua'aj já'mua'uurej. 45 Aj xu sij mua'aj
yójmua'mua' pué'eenye'ej xá'ju'un ɨ Dios tajapuá tɨ já'sejre', ɨ tɨ
je'ré'nyinyiicatyaa ɨ xɨcáj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj je'ej pua'aj tyí'tyetyeɨtyee,
ajta a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj tyámua' tyí'tyetyeɨtyee, ajta tyi'tá'caa mej
mij huatyéviiyej hua' japua ɨ maj xá'puɨ' rɨcɨj, ajta hua' japua ɨ maj
je'ej pua'aj rɨcɨj. 46 Ji'nye tɨpua'aj mua'aj siahuá'xɨe've'ej a'ɨ́ɨjma ɨ maj
majta já'muaxɨe've', ¿tyi'tanyí siamue'tɨn ɨ Dios jimi? Ajta a'ɨ́ɨmaj ɨ
maj huá'jijve' ɨ maj tyí'tɨcɨj a'ɨ́ɨmaj mu majta a'yan tyityetyúucha'ɨj.
47 Ajta tɨpua'aj a'ɨ́ɨjma siana'aj huatatyójtye'en ɨ maj ja'mua ihuáamua'
pué'een, ¿tyi'tanyí jɨn xá'puɨ' siarɨcɨj? Ji'nye a'ɨ́ɨmaj ɨ maj quee
tyá'tzaahuatye' ɨ Dios jimi, a'yaa mu majta rɨcɨj. 48 Siata'aj tyámua'
eenye' a'yájna tɨ'ɨj ɨ ja'muavástara' tyámua' tyí'een tajapuá tɨ já'sejre'.

A'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj a'yan tyúusejrataj cuxáa maj xá'puɨ' rɨcɨj

6 1 'Caxu tyi'tɨ́j jɨn tyámua' rɨjcaj hua' tzajta' ɨ tyeɨ́tyee mej
mij a'ɨ́ɨmaj jamuaaséj. Tɨpua'aj a'yan xáarɨnyij, capu tyi'tɨ́j
jamuaatá'sij a'ɨ́jna ɨ siaj jajvástara' tajapuá tɨ já'sejre'. 2 A'ɨ́j xu jɨn,
siatɨ'ɨj tyihuá'puejve'ej a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee je'ej tyéejviicue', caxu
jaxajta yee a'yaa tu huarɨ́j, matɨ'ɨj ɨ séecan rɨcɨj ɨ ju tyeyúuj tzajta',
majta ɨ cáayej jitze a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee huatoojé'yacan jɨn tyámua' rɨcɨj.
A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tɨjɨn a'ɨ́ɨ mu merɨ́j néijmi'i tyu'mué'tɨj
a'ɨ́jcɨ jɨme' maj ɨ tyeɨ́tyee tyámua' tyihuá'xaj. 3 Pajta muáaj patɨ'ɨj
huá'huɨɨria'aj a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee je'ej tyéejviicue', capáj ja'ixaatya'aj
ja'ihuáara' ɨ siaj néemi'ij óojaahuatye', 4 a'yaa paj huárɨnyij avíitzij
jɨme'. Ajta a'ɨ́jna ɨ paj jajvástara', a'ɨ́ɨ pu jaséj ɨ tɨ ju' avaaj, a'ɨ́ɨ pu'ij
muaatá'sij ɨ paj jaamué'tɨj.

Jesús pu huá'mua'tyej je'ej maj tyityeetyényuunyij ɨ Dios jimi

(Lc. 11:2-4)

5 'Siatɨ'ɨj mua'aj tyényuusime'en ɨ Dios jimi, caxu a'yan
rɨjcaj matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj quee tyámua' tyá'tzaahuatye', ɨ tɨ
hua'ráanajchi maj huatyényuunyij muaatya'úuj ɨ tyeyúuj tzajta',
na'ríij mua'ajcací'ca'aj ɨ cáayej jitze, mej mij séecan huo'séj. A'yaa

nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jɨme', a'ɨ́ɨmaj mu meríj a'ɨ́jna huamue'tɨj mej mij ɨ tyeɨ́tyee tyámua' huojo'sejra. 6 Pajta muáaj, patɨ'ɨj tyényuusime'en ɨ Dios jimi, pata'aj utyájrutyej a'chi'táj, pajta tye'tyáanaj ɨ puéertaj jɨme', aj pej pij huatyényuunyij a'ɨ́jcɨ jimi ɨ paj jajvástara' ɨ tɨ quee séejre'. Ajta a'ɨ́jna ɨ paj jajtáataj ɨ tɨ jaséj je'ej paj rɨcij avíitzij jɨme', a'ɨ́ɨ pu muaatá'sij ɨ paj jaamué'tɨj.

7 'Ajta patɨ'ɨj tyényuusime'en ɨ Dios jimi, capáj a'yan tyeeyí'tɨhua'an matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj quee tyá'tzaahuatye', ɨ maj jéehua á'tɨjtɨ' metyenyúusima'aj a'ɨ́jna jɨme' ɨ nyúucarij tɨ quee je'ej huatóomua'aj, ajta a'yan tyihuá'miteeraste' tɨ a'ɨ́jna jɨn ɨ Dios huá'namuajran. 8 Caxu a'yan rɨjcaj matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj, ji'nye ɨ siaj jajvástara', a'ɨ́ɨ pu'ríj jamua'ree tyi'tɨ́j tɨ jamuá'ɨtziitye', tyij siajta sequée xu jaatáhuaviiri'. 9 A'yaa xu sij mua'aj tyityeetyényuunyij tɨjɨn:

Muáaj, mu paj tatáataj, tajapuá paj já'sejre',
che' tyámua' eenye' ɨ paj jɨn ántyapuaj.
10 Che' mujo'vé'me'en ɨ paj jɨn tyí'ijta.
Che' a'yan tyá'ra'nyij je'ej paj muáaj tyá'xɨe've' íiyan cháanacaj japua,
a'yájna tɨ'ɨj ajta tyí'een ɨ tajapuá.
11 Tyitaatá' ɨ tɨ tyí'cue'ri' tɨ tyúuxɨe've' a'náj tɨna'aj.
12 Tyitaatú'uunyi' ɨ tyaj jɨn quee xá'puɨ' huarɨ́j,
a'yájna tya'tɨ'ɨj ityáj tyihuo'tú'uunyi'ri'
a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj táaruuj.
13 Capáj tyi'tá'care'en tɨ taamué'tɨn a'ɨ́jna ɨ tɨ quee xá'puɨ',
sulu pata'aj tajapuá huatányuunyij.
Ji'nye muáaj paj tyí'ijta, pajta néijmi'i putyí'uurej,
a'ɨ́j paj jɨn jusén jɨme' séejre'.

14 'Ji'nye tɨpua'aj mua'aj setyihuo'tú'uunyi' a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj jamuáaruuj, a'ɨ́ɨ pu ajta mua'ajmaj tyajamuaatú'uunyi'raj ɨ siaj jajvástara' tajapuá tɨ já'sejre', 15 ajta tɨpua'aj sequée tyihuo'tú'uunyi' a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj jamuáaruuj, capu ajta tyajamuaatú'uunyi'raj a'ɨ́jna ɨ ja'muavástara' tyi'tɨ́j siaj jɨn quee xá'puɨ' huarɨ́j.

A'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj ju'itzi'vee

16 'Siatɨ'ɨj ju'ítzi've'ej, caxu acóotzaahuatya'aj matɨ'ɨj ɨ maj juxaamuɨjritye', ji'nye a'yaa mu jéjrista' rɨcɨj ɨ maj quee tyá'tzaahuatye', mej mij ɨ tyeɨ́tyee jáamua'reej tɨjɨn múu'itzi've'ej. A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' maj a'ɨ́ɨmaj meríj jaamué'tɨj je'ej tɨ tyi'tɨ́j tyihuá'cɨ'tyij. 17 Pajta muáaj, patɨ'ɨj ja'ɨtzi've'ej, pata'aj aca'jɨsta'mitye'en, pajta tyámua' huá'uurej, 18 mej mij quee ɨ tyeɨ́tyee jáamua'reej yee pua'itzi've'. A'ɨ́ɨ pu'uj a' vástara' ɨ paj quee jaséj jamua'reej, ajta a'ɨ́jna ɨ a' vástara' tɨ jaséj ɨ tɨ ju' avaaj, a'ɨ́ɨ pu muaatá'sij ɨ paj jaamué'tɨj.

A'ɨ́jna ɨ tɨ jéehua tyí'huɨɨre' ɨ Dios jimi
(Lc. 12:33-34)

19 ’Caxu jéehua tyo'sɨɨre'ej ɨ juchi'táj ɨ tɨ huápuɨ'ɨj tyá'najchij, jo'maj
ɨ tyajpuásij tyojó'jɨpuaj jo'tɨj ajta néijmi'i ɨ tyajá'mua'a'rij tyojo'huí'tzɨj,
jo'maj majta ɨ náhua'rij jo'tyáru'pij mej mij tyu'náhua'an. 20 Sulu
siata'aj utyojó'sɨɨre'en u tajapuá a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ jéehua tyá'najchij, jo'maj
quee ɨ tyajpuásij tyojó'jɨpuaj, jo'tɨj ajta quee tyi'tɨ́j jo'huɨ'tzɨj, majta
quee ɨ náhua'rij utyáru'pij. 21 Ji'nye jo'tɨj tyi'tɨ́j já'sejre' ɨ tɨ jéehua
ja'mua jitze juxɨe've', a'áa xu siajta tyojomua'tzíitye'ej xá'ju'un.

A'ɨ́jna ɨ tɨ jatatzavi'tye' ɨ tyévij
(Lc. 11:34-36)

22 ’Ajta mua' jɨ'ɨj, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ paj jɨn atányeej pej pij
majo'cha'canye'en, a'yaa pu'ij tɨpua'aj jɨ'ré'nye' pua'aj rɨ'síjme'nyij,
tyámua' pej pij naa metyóonyeej, 23 ajta tɨpua'aj quee tyi'tɨ́j huɨɨria'aj
mua' jɨ'ɨj, a'yaa pej pij tɨ́ca' tyi'séere'ej puá'mej. Ajta tɨpua'aj a'ɨ́jna ɨ
tatzárij quee tyi'tɨ́j huɨɨria'aj, jéehua pu huápuɨ'ɨj a' jitze huatyátɨca'rij.

Ɨ Dios ajta ɨ túmii
(Lc. 16:13)

24 ’Capu a'tɨ́j púj oorej tɨ hua'puácaa jimi tyu'tyáhuɨɨre'en,
ji'nye séej pu tyicha'ɨ́ɨria'aj ja'mej ɨ tɨ tyé'ijtye', ajta ɨ séej xaa
xɨe've'ej ja'mej, nusu ɨ séej tyámua' tyu'tyáhuɨɨre'ej, ajta séej quee
ará'astijre'ej. A'ɨ́j pu jɨn quee ɨ'ríj siaj ɨ Dios tyámua' tyu'tyáhuɨɨre'en
siajta a'ɨ́jcɨ ɨ túmii.

Dios pu tyámua' tyihuá'cha'ɨj ɨ juyójmua'
(Lc. 12:22-31)

25 ’A'ɨ́j nu jɨn a'yan tyajá'mua'ixaatye' tɨjɨn: Caxu a'ɨ́jcɨ jɨn
tyí'mua'ajcaj je'ej siaj tyi'tɨ́j tyí'cua'nyij, nusu je'ej siaj ye'ej
tyí'tyeye'en, na'ríij a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ siaj tyu'tyóochejtye'sij. ¿Nyi quee
jéetze' juxɨe've' ɨ Dios jimi siaj júurij xá'ra'nyij, quee ɨ cue'ráj nusu
ɨ já'muahue'ra' na'ríij a'ɨ́jna ɨ siaj tyúuche'tyaa? 26 Cásɨ' siahuo'séj
mu pína'see ɨ maj jútye' ra'ra', camu tyí'huastyaa, camu majta
tyí'tza'nacaa, camu majta jasɨ'rii ɨ ímue'rij ɨ juchi'táj, ajta a'ɨ́ɨ pu
tyihuá'cue'tyej a'ɨ́jna ɨ ja'muavástara' tajapuá tɨ já'sejre'. Siajta mua'aj
jéetze' xu jitzán juxɨe've' mequee mu pína'see. 27 A'ɨ́j pu jɨn quee tyi'tɨ́j
huɨɨre' tɨ a'tɨ́j jéehua tyúumua'tziitye'ej, ji'nye capu jaatyáhuɨɨre'ej tɨ'ɨj
jéetze' já'tyeevi'in júurij.

28 ’¿Ji'nye siaj sij a'ɨ́jna jɨn tyúumua'tziitye' ɨ siaj
tyu'tyóochejtye'en? Cásɨ' xaaséj mu xúuxu'uj je'ej tɨ tyí'huose' a'ájna
a ɨtzitáj, capu tyí'muɨjhuacaa capu ajta tyí'itzacaa. 29 A'ɨ́j nu jɨn a'yan

tyajá'mua'ixaatye' tɨjɨn a'ɨ́jna ɨ rey Salomón, ɨ tɨ jéehua tyí'ijcha'ɨɨca'aj,
capu a'náj naa eenye'en tyu'tyóochejtyej tɨ'ɨj mu xúuxu'uj. 30 A'yaa
pu'ij tɨpua'aj ɨ Dios tyámua' ja'uurej mu tu'píj tɨ ijíij a'áa já'sejre' jo'tɨj
jo'ɨtzitaj, ajta ariá'pua'aj mu jaatyáteeraj chuéj tzajta' ta'ajtaavijhua.
Jéetze' pu'ij mua'ajmaj tyámua' já'mua'uurej mu siaj quee
tyá'tzaahuatye' xaa nyu'uj. 31 A'ɨ́j xu jɨn quee tyúumua'tziitye'ej a'yan
setyuu'íhuo'raj tɨjɨn: "¿Tyi'tanyí tyacua'nyij?", nusu yee: "¿Tyi'tanyí
tyeye'en?", na'ríij a'yan yee: "¿Tyi'tanyí tyetyu'tyátachejtye'sij?"
32 A'íi pu a'ɨ́ɨn tyi'pué'een ɨ maj jɨn tyúumua'tziitye' ɨ maj quee
tyá'tzaahuatye', siajta mua'aj xu tyivástara' ɨ tɨ arí jamua'reej tyi'tɨ́j tɨ
jamuá'ɨtziitye'. 33 A'yaa pu'ij siata'aj ɨ Dios jimi tyi'huóomua'tziitye'en,
siajta a'ɨ́jcɨ jitze ɨ tajapuá tɨ tyejé'sejre', ajta siaj a'yan huárɨnyij
je'ej tɨ tyí'xa'puɨ'ɨn ɨ Dios jimi, aj xu sij néijmi'i tya'ancuriáa'sij
ɨ tɨ tyajamuá'ɨtziitye'. 34 Caxu a'ɨ́jna jɨn je'ej tyí'mua'ajcaj je'ej tɨ
ariá'pua'aj tye'mej. Ariá'pua'aj xu sijta tyi'tyése'ej xá'ju'un a'ɨ́jcɨ jɨme'
je'ej tɨ tyi'tɨ́j tyajá'muacɨ'tyij.

Tyaj quee séecan jitzán tyí'pua'ritye'ej

(Lc. 6:37-38, 41-42)

7 1 'Caxu huá'xɨjtye'ej ɨ séecan, tɨ'ij quee Dios ajta mua'ajmaj
jamo'xɨ́jtye'en. 2 Ji'nye Dios pu a'yan cha'tána'aj
tyajamuá'xɨjtye'en siatɨ'ɨj mua'aj tyihuo'xɨ́jtyej ɨ séecan, ajta a'chu siaj
tyi'tɨ́j jaatá', a'yaa pu cha'tána'aj ɨ Dios mua'ajmaj tyajamuaatá'sij.
3 ¿Ji'nye pej pij a'ɨ́j aráasej a'ihuáara' ɨ tɨ cɨ́ɨ na'aj tyo'tyá'ɨtzee ɨ
Dios jimi, pajta quee a'ɨ́jna séej ɨ paj muáaj va'cán jɨn ootyá'ɨtzee
ɨ Dios jimi? 4 Ajta tɨpua'aj muáaj perij va'cán jɨn ootyá'ɨtzee ɨ Dios
jimi, ¿ji'nye tyíɨ'rij paj a'yan tyaaté'exaatye'en ja'ihuáara' ɨ tɨ cɨ́ɨ
na'aj tyo'tyá'ɨtzee yee nyiche' muaatáhuɨɨre'en ɨ paj jɨn ootyá'ɨtzee?
5 Muáaj mu paj quee tyámua' metyóomua'rej, pooj mi' néijmi'i jɨn
tyámua' huá'uuren pajta tyu'ta'úunyi'ran ɨ Dios jimi, aj pej pij a'yan
tyaaté'exaatye'en tyi'tɨ́j tɨ jɨn ootyá'ɨtzee ja'ihuáara'.

6 'Caxu huá'ixaatya'aj ɨ nyúucarij tɨ jɨ́'re'en a'ɨ́ɨjma ɨ maj
tyú'xana've', mej mij quee jamuá'xaahuari'raj matɨ'ɨj ɨ tzɨ'cɨ́ɨj maj
tyú'cha'vacaa. Caxu siajta a'ɨ́ɨjma tyí'tuiiria'aj ɨ maj quee tyi'tɨ́j
tyevi'ra' ɨ Dios tɨ tyajamuaatá', mej mij quee je'ej pua'aj jamuáa'uurej,
majta je'en jamuatzíinajyi'can.

Maj jahuaviiraj ɨ Dios, majta tye'ejtyáto'sixɨ'ɨn jo'tɨj ja'pueertaj

(Lc. 11:9-13; 6:31)

7 'Siata'aj huatyényuunyij ɨ Dios jimi, ji'nye a'ɨ́ɨ pu néijmi'i
tyajamuaatá'sij, siajta ɨ Dios jimi tyú'huoonyij, aj xu sij ja'ancuriáa'sij
ɨ siaj jahuoo, siajta tye'ejtyáto'xa'an jo'tɨj ja'pueertaj, a'aj pu'ij ɨ Dios
tya'antácuunaj. 8 Ji'nye a'ɨ́jna ɨ tɨ a'yan tyá'huoo, a'ɨ́ɨ pu ja'ancuriáa'sij,

ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ a'yan tyi'tɨ́j tyí'huoocaj, a'ɨ́ɨ pu jatyoonyij, ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ
tye'ejtyáto'xa'an jo'tɨj ja'pueertaj, Dios pu tya'antácuunaj.
9 ’¿Ca' sɨ́ɨj tɨ ja'mua jitze ajtyáma'can a'yan tyá'ca'nyej tɨ tyetyéj
jaatátɨstej ɨ juyój tɨpua'aj páan jahuaviiraj? 10 ¿Na'ríij tɨ cú'cu'uj
jaatapíjtye'en tɨpua'aj hue'ej jahuaviiraj? 11 A'yaa xu sij tyá'mua'reej
siaj jɨ'ré'nye' tyihuo'tá'an ɨ juyójmua' mua'aj mu siaj quee tyámua' een
ɨ jutzájta', ajta ɨ ja'muavástara' tajapuá tɨ já'sejre', jéetze' pu'ij tyámua'
tyajamuaatá'sij ɨ tɨ tyi'jɨ́'re'en ɨ siaj jimi jaatáhuoosij.
12 ’A'yaa pu'ij, siata'aj a'yan cha'taj siana'aj huárɨnyij ɨ juxa'aj
tyeítyee jimi je'ej siaj mua'aj tyá'xɨe've' maj a'yan huárɨnyij ja'mua
jimi, ji'nye a'yaa pu cha'tána'aj tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze ɨ maj jɨn
tyí'ijta, ajta je'ej maj tyu'xájtaca' ɨ Dios jitze ma'can maj tyí'xajtaca'aj.

A'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ puéertaj tɨ cɨ́ɨ antayóhuaj

(Lc. 13:24)

13 ’Siata'aj a'úu jo'tyájrutyej ɨ puéertaj jitze tɨ cɨ́ɨ antayóhuaj. Ji'nye
a'ɨ́jna ɨ puéertaj tɨ antayóhuaj ajta ɨ juyéj tɨ ooyóhuaj, a'ɨ́ɨ tyihuojó'jɨpuaj,
mue'tɨ́j mu mij a'ɨ́jna jitze ucáaju', 14 ajta a'ɨ́jna ɨ puéertaj, ajta ɨ juyéj
tɨ jamuatá'caa siaj jusén jɨme' júurij xá'ra'nyij, cɨ́ɨ pu antayóhuaj, ajta
tyési' tɨ a'tɨ́j japuan huame'en, camu mij mue'tɨ́j jatyoovej.

A'ɨ́j mu ɨ táque'ra' jɨn jamua'reeren tyi'tɨ́j tɨ cɨyáara' pué'een

(Lc. 6:43-44)

15 ’Tyámua' xu tyityahuóocha'ɨɨn a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj tyí'hue'tacaa,
a'yaa mu tyúusejrataj maj ɨ Dios jitze ma'can tyí'xaj. Ja'mua jimi mu
ajo'ré'nyinyii naa metyityacanyúuca'aj, maj majta a'yan een ɨ jutzájta'
matɨ'ɨj ɨ íra'vej ɨ maj tyí'tyacui'caa, majta tyú'cha'vacaa. 16 Ɨ'ríj
siaj huó'mua'tyij a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej maj rɨcɨj, ji'nye capu ɨ'ríj tɨ úuvaj
huatatáca'an tzícare'ej jitze, nusu tɨ ɨ xápua' a'ɨ́jna jitze taca'aj ɨ tɨ
tyétzicare'. 17 A'yaa pu tyí'een, néijmi'i ɨ cɨyéj tɨ tyi'jɨ́'re'en, jɨ'ré'nye'en
pu ajta tyí'tajcaa, ajta ɨ cɨyéj tɨ quee tyi'jɨ́'re'en capu ajta jɨ'ré'nye'en
taca'. 18 A'ɨ́jna ɨ cɨyéj tɨ jɨ́'re'en, capu ɨ'ríj tɨ je'ej pua'aj eenye'en
huatatáca'an, nusu tɨ ɨ cɨyéj tɨquee jɨ́'re'en jɨ'ré'nye' huatatáca'an.
19 Néijmi'i ɨ cɨyéj tɨquee tyi'jɨ́'re'en, a'ɨ́j mu tyé'ejveechixɨ'ɨj, majta je'en
tye'entyátɨeeraj. 20 A'yaa pu'ij éenye'que' ɨ'ríj siaj mua'aj huó'mua'tyij
a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej maj tyi'tɨ́j jɨn rɨcɨj.

Camu néijmi'i a'áa jo'tyárutyij jo'tɨj ɨ Dios tyejé'ijtaj

(Lc. 13:25-27)

21 ’Majta ɨ maj a'yan tyí'nyejee yee: “Nyavástara', Nyavástara'”,
camu néijmi'i a'áa jo'tyárutyij jo'tɨj ɨ Dios tyejé'ijtaj, sulu a'ɨ́ɨ
mu'uj ɨ maj a'yan rɨcɨj je'ej tɨ ɨ Dios tyá'xɨe've'. 22 A'ájna xɨcáara'
jitze mue'tɨ́j mu a'yan tyinaatájeevij tɨjɨn: “Tavástara', Tavástara',

ityáj tu tyu'taxájtaca' a'nyúucaritze', tyajta a'nyúucaritze' ma'can huo'tamuárij ɨ tyiyáaru' ɨ maj hua' tzajta' séjria'ca'aj ɨ tyeítyee, tyajta jéehua tyu'muáriej muéetzij jitze ta'rataca'nyáaj." 23 Aj nu nyij a'yan tyihuo'té'exaatye'ej tɨjɨn: "Canu a'náj jamuaamuájtyaca', séricuj siájhuii nye jimi, mu siaj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj."

A'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj ja'tátaahuaca' ɨ maj japuan ja'ajtaahuaca' ɨ juchi'ij ɨ maj hua'puaj

(Lc. 6:47-49; Mr. 1:22)

24 'A'yaa pu'ij, a'ɨ́jna ɨ tɨ nyanamuaj, ajta a'yan rɨcɨj je'ej nyaj tyé'ixaatye', a'yaa pu cha'tána'aj metyóomua'rej tɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j tɨ huatyóochi'tyej tyetyéj japua. 25 Aj mu mij huatyéviiyaca', ajta huatámuɨ'yaca' ɨ jájtyij, ajta huatá'aacariaca', ajta a'ɨ́jna ɨ chi'ra'an, capu eetávej, ji'nye tyetyéj japua pu ja'ajtaahuaca'. 26 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ nyanamuaj, ajta quee a'yan rɨcɨj je'ej nyaj tyí'xaj, a'yaa pu een tɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j tɨ a'áa jo'tyóochi'tyej jo'tɨj jó'saata'. 27 Aj mu mij huatyéviiyaca', ajta huatámuɨ'yaca' ɨ jájtyij, ajta huatá'aacariaca' aj pu'ij pu eetávej ɨ chi'ra'an. Aj pu'ij néijmi'i tyojo'rɨej.

28 Tɨ'ɨj Jesús ja'antyipuá'rij tɨ tyihuó'ixaaj, néijmi'i mu ɨ tyeítyee je'ej tyo'taséj a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej tɨ tyihuo'muá'tyej, 29 ji'nye a'yaa pu tyihuo'muá'tyej tɨ'ɨj sɨ́ɨj tɨ va'cán jɨn tyi'tyéjvee, capu a'yan matɨ'ɨj ɨ maj tyihuá'mua'tyahua'aj ɨ yu'xarij jitze ɨ maj jɨn tyí'ijta.

Jesús pu séej tyévij tyú'huaaj tɨ cá'atzaj

(Mr. 1:40-45; Lc. 5:12-16)

8 1 Tɨ'ɨj ɨ Jesús acájraa ɨ jɨrɨ́j jitze, jéehua mu tyeítyee jamuán huajú'ca'aj. 2 Aj pu'ij sɨ́ɨj tyáatɨ' ave'ré'nyej ɨ Jesús jimi, tyí'cui'ca'aj a'ɨ́jna jɨme' tɨ cá'atzaj a'ɨ́ɨ pu'ij jimi tyítunutaca' ɨ Jesús, ajta a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Nyavástara' tɨpua'aj mua'ráanajchij pata'aj tyináahuaatye'en.

3 Aj pu'ij Jesús ja'ajtamuáriej, ajta a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Na'ráanajchij paj huarúj. Tɨ'ɨj a'yan tyu'taxájtaca', aj pu'ij tyámua' huarɨ́j, tɨ'quij huarúj. 4 Ajta je'en ɨ Jesús a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Cásɨ', capáj a'tɨ́j ixaatye'ej, sulu áricuj pata'aj huatá'sejrataj a'ɨ́jcɨ jimi ɨ puaarɨ́j, pajta tyu'támu'vejritaj a'yájna tɨ'ɨj tyu'ta'ɨ́jtaca' ɨ Moisés, mej mij jáamua'reej tɨjɨn papu'rɨ́j huarúj.

Jesús pu tyáahuaj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ jahuɨɨria'ca'aj ɨ xantáaru'uj tɨ tyí'ijtye'

(Lc. 7:1-10)

5 Tɨ'ɨj ɨ Jesús utyájrupij a'ájna ɨ chájta'naj jitze tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Capernaúm, sɨ́ɨj pu jimi ajtyáxɨɨriaca' ɨ xantáaru'uj tɨ tyí'ijtye', tɨ'ij tyi'tɨ́j jaatáhuaviij. 6 A'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Nyavástara', tyí'cui' a'ǵjna ɨ tɨ nyahuɨɨre', capu tyéjchevej, jéehua pu huápuɨ'ɨj jajpuéjtzij.
7 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Nyáaj nu ujo'ma'aj na'mej, nyej nyij tyáahuaatye'en.
8 Aj pu'ij a'yan tyu'tanyúj a'ǵjna ɨ xantáaru'uj tɨ tyí'ijtye' tɨjɨn:
—Nyavástara', capu a'yan tya'ráanajchi paj utyájrutyej ɨ nyechi'táj, a'yaa papu'uj tyu'taxáj ɨ nyúucarij jɨme', aj pu'ij tyámua' rɨnyij a'ǵjna ɨ tɨ nyahuɨɨre'. 9 Ji'nye séecan mu majta nyéetzij tyí'nye'ijtye', nyajta nyáaj séecan tyí'ijtye'. Tɨpua'aj séej a'yan nyetyu'té'exaatye'en yee: áricuj, a'ǵɨ pu jo'ma'aj ja'mej, na'ríij séej a'yan nyetyu'té'exaatye'en yee: mujo'té'yi'ij; a'ǵɨ pu mujo'va'ma'aj ta'mej, ajta tɨpua'aj séej nyetyu'ta'ǵjtye'en je'ej tɨ tyi'tǵj huá'uurej, a'yaa pu rɨnyij.
10 Tɨ'ɨj ɨ Jesús a'yan tyáanamuajri', jéehua pu huatóotyamua'vej, aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj a'ǵɨjma ɨ maj jamuán huajú'ca'aj tɨjɨn:
—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jɨme', hua' tzajta' ɨ tyeǵtyee ɨ maj a'yan huacháatɨmee ɨ Israel, canu a'náj séej huátyoj tɨ a'yan cha'taj tyá'tzaahuatye' tɨ'ɨj a'ǵjna ɨ tyáatɨ'. 11 Nyajta a'yan tyajá'mua'ixaatye' maj mue'tǵj mujo'vá'ju'uj muá'ju'un, a'ájna pujmua' jo'tɨj ɨ xɨcáj jé'ejnyinyiij majta jo'tɨj ɨ xɨcáj ja'ancáru'pij, mej mij oorá'sej a'ǵjcɨ jamuán ɨ Abraham, majta a'ǵjcɨ jamuán ɨ Isaac mej mij hua' jamuán tyú'cua'nyij a'ájna jo'tɨj ɨ Dios tyejé'ijtaj, 12 majta a'ǵɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, Dios pu a'áa huojoo'ítyij jo'tɨj jo'tǵca'. Jéehua mu mij juyiinyaj muá'ju'un, majta ancuriocɨ'máaj muá'ju'un a'ǵjcɨ jɨme' ɨ maj jéehua jajpuéjtzij.
13 Aj pu'ij Jesús a'yan tyaaté'exaa a'ǵjcɨ ɨ xantáaru'uj tɨ tyí'ijtye' tɨjɨn:
—Áricuj jó'ra' ja'chej, a'yaa pu tye'mej je'ej paj períj tyá'antzaahuaj. Tɨ'ɨj a'yan tyaaté'exaa, aj pu'ij huarúj a'ǵjna ɨ tɨ tyí'huɨɨre' a'ǵjna jimi ɨ xantáaru'.

Jesús pu tyáahuaj a'ǵjcɨ ɨ mu'nyáara' ɨ Pedro

(Mr. 1:29-31; Lc. 4:38-39)

14 Aj pu'ij Jesús a'áa jo'mej jo'tɨj ɨ Pedro ja'chej, a'áa pu'ij a'ǵj jo'tyoo a'ǵjcɨ ɨ mu'nyáara' ɨ Pedro, a'áan pu jo'ojca'tyiij ɨ utáatzij japua, ajta jéehua puǵstaca'aj. 15 Aj pu'ij Jesús jajví' ɨ muáca'ra'an jitze, tɨ'ɨj a'yan huarǵj, aj pu'ij huarúj, tɨ'quij ájchej, ajta je'en huatyóochej tɨ'ij tyihuó'cue'tyej.

Jesús pu mui'caa tyú'huaaj ɨ tyeǵtyee ɨ maj tyí'cucui'

(Mr. 1:32-34; Lc. 4:40-41)

16 Tɨ'ɨj huaré'chuixarij, jéehua mu huaja'ráavi'tɨj ɨ Jesús jimi a'ǵɨjma ɨ maj tyiyáaru'uj hua' tzajta' ú'sejria'ca'aj, a'ǵɨ pu'ij huo'ta'ǵj ɨ tyiyáaru'uj maj iirácɨɨnyej ɨ tyeǵtyee tzajta', ajta néijmi'caa

tyú'huaaj ɨ maj tyí'cucui'ca'aj. 17 A'yaa pu tyu'rí̵j tɨ'ij aróo'astej je'ej
tɨ tyu'taxájtaca' a'í̵jna ɨ Isaías, ɨ tɨ ará'tyeej tyí'xaxa'ta'aj ɨ Dios jitze
ma'can, tɨ'ij a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn: "A'í̵ɨ pu tyitacáa'ri'ri' ɨ tɨquee
tú'ca'nyisti'raca'aj, ajta tyojo'tɨɨ ɨ tyaj jɨn tyí'cucui'ca'aj."

A'í̵ɨmaj ɨ maj jaxɨe'va'ca'aj maj jamuán huací̵'ca'an ɨ Jesús

(Lc. 9:57-62)

18 Tɨ'ij Jesús huo'séj ɨ tyeítyee ɨ maj jéehua jimi ajtyáxɨɨriaca', aj
pu'ij a'yan tyu'ta'íjtaca' maj antácɨɨnyej után pujmua' ɨ tɨ ja'alaguun
jitze. 19 Aj pu'ij sí̵ɨj tɨ tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze ɨ maj jɨn tyí'ijta,
a'í̵ɨ pu ave'ré'nyej ɨ Jesús jimi, ajta je'en a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Maeestro, a'yaa nu tyá'xɨe've' nyaj ajamuán jo'cha'canye'en jo'tɨj
na'aj paj jooma'aj puá'mej.
20 Aj pu'ij Jesús a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—A'í̵ɨmaj ɨ arachuíjse, a'áa mu ja'chej jo'tɨj já'tyasta', majta ɨ
pína'see a'í̵ɨ mu tyu'íto' jo'maj jáa'sacaa, nyajta nyáaj, ɨ nyaj nyajta
tyévij jitze huanɨe'huaca', canu tyichí' ɨ nyaj tzajta' huácutyij.
21 Ajtáhua'aj pu sí̵ɨj tɨ jamuán jo'chá'canya'aj a'yan tyaaté'exaa
tɨjɨn:
—Nyavástara', naatá' nyej nyij anaquéej ja'vá'nan ɨ táataj, aj nu
nyij yeve'ré'nyesij nyej nyij ajamuán jo'cha'canye'en.
22 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Pata'aj nyaj jamuán jo'cha'canye'en, miche' a'í̵ɨmaj ɨ muɨ'chítyee
hua'vá'naxɨ'ɨn ɨ juxa'aj muɨ'chítyee.

Tɨ'ij Jesús jaatyápua'rij ɨ áacaj

(Mr. 4:35-41; Lc. 8:22-25)

23 Aj pu'ij ɨ Jesús atyájraa ɨ báarcuj jitze, majta a'í̵ɨmaj ɨ maj
jamuán huací̵j. 24 Aj pu'ij tyámua' ca'nyíin jɨn tyu'tá' aacariaca'
ɨ jájtyij japua, ajta viváajma'aj tyúuta'hua'aj ɨ jájtyij, a'í̵ɨ pu'ij
atyáxɨjrihua'aj ɨ báarcuj jitze. Ajta a'í̵jna ɨ Jesús tyácusima'aj. 25 Aj mu
mij a'í̵ɨmaj ɨ maj jamuán huací̵j jimi ajo'ré'nyej, matɨ'ɨj mij jaají̵stej,
a'yaa mu tyaaté'exaa tɨjɨn:
—¡Tavástara', tajapuá huatányuuchij! ¡Tu'rí̵j atyácui'sij!
26 Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—¿Ji'nye siaj sij huápuɨ'ɨj tyí'tzɨɨnye'? Mua'aj siaj quee a'chu
tyá'tzaahuatye'.
Tɨ'ij a'yan tyu'taxáataj, aj pu'ij ájchej, tɨ'quij jaatá'ijmuejri' ɨ áacaj,
ajta ɨ jájtyij, aj pu'ij huatyápua'riaca' ɨ áacaj, ajta naa oore' éenye'ej
ta'raa ɨ jájtyij. 27 Jéehua mu je'ej tyo'taséj a'í̵ɨmaj ɨ maj jamuán huací̵j,
a'yaa mu tyúu'ihuo'raca'aj tɨjɨn:
—¿Tyi'tanyí tyévira' pué'een a'mújna, mej mij ja'tzaahuatye' ɨ
áacaj, ajta ɨ jájtyij?

A'ɨɨmaj ɨ maj Gadara já'ma'can ɨ maj tyiyáaru'uj hua' tzajta' séjria'ca'aj

(Mr. 5:1-20; Lc. 8:26-39)

28 Tɨ'ɨj ɨ Jesús a'áa ja'rá'aj után pujmua' jo'tɨj ja'alaguun,
Gadara tɨ ja'ajtyáma'can, hua'puaj mu mij hua'antyinájchaca' ɨ
maj tyiyáaru'uj hua' tzajta' séjria'ca'aj, a'áa mu ja'ráacɨj jo'maj ɨ
muɨ'chítyee já'ava'tacaa, aj mu mij jimi ajtyáxɨɨriaca'. Jéehua mu
simuáruunyica'aj, a'ɨ́j pu jɨn quee ɨ'riitaca'aj tɨ a'tɨ́j ajo'ré'nyej a'ɨ́jna
juyéjra' jitze, 29 aj mu mij a'yan tyityeetyejíihuajraa tɨjɨn:

—Capáj je'ej ta'uurej ityájma, muáaj mu paj yójra' pué'een ɨ
Dios. ¿Nyi a'ɨ́j jɨn mu po'vé'mej pej pij puéjtzij taatá'an? Capu eexúj
atyojo'ré'nyej a'náj tyaj jajpuéetzij tá'ju'un.

30 Meentyij a'ɨmuáj mue'tɨ́j ɨ tuíixuj mo'tyu'uj metye'entyicua'áaj,
31 a'ɨɨ mu mij ɨ maj tyiyáaru' hua' tzajta' ú'sejria'ca'aj, a'yan
tyaatáhuaviiri' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús tɨjɨn:

—Tɨpua'aj pataatamuáritye'en taatá' tyej tyij mu tuíixuj tzajta'
utyájrutyej.

32 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Séricuj.

Matɨ'ɨj mij iiráacɨj, hua' tzajta' ɨ tyétyacaa, aj mu mij hua' tzajta'
utyájrupij ɨ tuíixuj, matɨ'ɨj mij a'ɨɨmaj ɨ tuíixuj jo'huáachajraa a'ájna
jo'tɨj ja'ancátyee, matɨ'ɨj mij jájritze' ja'tyáavatzɨj, aj mu mij néijmi'i
atyájcuii.

33 Majta a'ɨɨmaj ɨ maj huá'sɨɨria'ca'aj ɨ tuíixuj a'ɨɨ mu huatóo'uj,
matɨ'ɨj a'áa ja'rá'aj a chájta' aj mu mij tyu'taxájtaca' je'ej tɨ tyi'tɨ́j
huarɨ́j, a'ɨ́j mu huo'té'exaa je'ej tɨ tyihuó'ruuj a'ɨɨjma ɨ maj tyiyáaru'uj
hua' tzajta' séjria'ca'aj. 34 Matɨ'ɨj mij a'ɨɨmaj ɨ maj a'áa jo'cháatɨma'caa,
néijmi'i mu ave'ré'nyej ɨ Jesús jimi, mej mij jamuán tyu'taxáj, a'yaa
mu mij jéehua tyaatáhuaviiri' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús tɨ jó'ra'nyij a'ájna.

Jesús pu séej tyú'huaaj ɨ tɨ quee tyéchavaaj

(Mr. 2:1-12; Lc. 5:17-26)

9 1 Aj pu'ij Jesús atyájraa ɨ báarcuj jitze, aj mu mij antacɨ́j után
pujmua', matɨ'ɨj mij a'áa ja'rá'aj chájta' jo'tɨj a'ɨɨn jó'catyii. 2 Aj
mu mij séecan a'tɨ́j aje'ré'nyijtye tɨ quee tyéchavaaj a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Jesús,
a'ɨ́j pu japua áan újca'tyii ɨ utáatzij a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j, tɨ'ɨj Jesús huo'séj
a'ɨɨjma ɨ tyeítyee, aj pu'ij jáamua'reeri' tɨjɨn metyá'tzaahuatye', a'yaa
pu'ij tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ tyí'cui' tɨjɨn:

—Nyiyóoj, huatyá'ca'nyej, pu'rɨ́j ɨ Dios tyimuaatú'uunyi'ri' ɨ paj jɨn
ootyá'ɨtzee jimi.

3 Séecan mu mij ɨ maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze ɨ maj jɨn
tyí'ijta a'yan tyi'riá'mua'aj tɨjɨn: “Je'ej tɨ a'múu tyu'taxájtaca' je'ej pu

pua'aj tyá'xaj ɨ Dios.” 4 Ajta ɨ Jesús pu jáamua'reeri' je'ej maj ye'ej
tyí'mua'ajcaa, aj pu'ij a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Ji'nye siaj sij huápuɨ'ɨj je'ej pua'aj tyí'mua'tzej mu jutzájta'?
5 ¿Tyi'tanyí quee jéetze' tyési', nyi nyej a'yan tyaaté'exaatye'en yee:
“Pu'ríj ɨ Dios tyimuaatú'uunyi'ri' ɨ paj jɨn ootyá'ɨtzee jimi”, na'ríij
yee: “Ájchesij anchóoj mua' utáatzij”? 6 A'yaa nu nyij rɨnyij siaj sij
jáamua'reej tɨjɨn a'ɨ́jna ɨ tɨ ajta tyévij jitze huanɨe'huaca', tɨ ajta a'ɨ́jna
jɨn antyúumua'reej íiyan ɨ cháanacaj japua tɨ'ɨj tyihuo'tú'uunyi' ɨ maj
jɨn ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi.
Aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ quee tyéjchevej tɨjɨn:
—Ájchesij, anchóoj mua' utáatzij, áricuj jó'ra' jo'paj ja'chej.
7 Aj pu'ij ájchej a'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'cui'ca'aj, tɨ'ɨj ij jó'raa ɨ juchéj. 8 Majta
ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj tyí'sejraca'aj je'ej tɨ tyi'tɨ́j huarɨ́j, a'ɨ́ɨ mu tyu'tátzɨɨn,
majta je'en tyaatatyójtzi'rej ɨ Dios a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej tɨ a'ɨ́ɨn tyihuo'tá'
mej mij a'yan huárɨnyij ɨ tyeɨ́tyee.

Jesús pu jaatajé a'ɨ́jcɨ ɨ Mateo

(Mr. 2:13-17; Lc. 5:27-32)

9 Aj pu'ij ɨ Jesús jó'raa, tɨ'quij a'yee jo'ré'nyej tɨ'ɨj ij a'ɨ́j huaséj ɨ a'tɨ́j
tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Mateo, a'úu pu je'rácatyii u chi'táj maj tzajta'
huá'jijva'ca'aj ɨ maj tyí'tɨ'ɨjcɨcaa. Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Pata'aj nyaj jamuán jo'cha'canye'en.
Aj pu'ij ɨ Mateo ájchej, tɨ'quij jamuán jó'raa. 10 Aj pu'ij a'yan tyu'rɨ́j,
matɨ'ɨj a'áa ja'rá'aj jo'tɨj ɨ Mateo ja'chej, tɨ'ɨj ɨ Jesús tyí'cua'caj, aj
mu mij jéehua ujo'vá'ju' ɨ maj tyí'tyejijve', majta séecan ɨ maj je'ej
pua'aj tyí'tyetyeɨtyee, matɨ'ɨj mij huatyára'saca' ɨ méesaj jitze jamuán
ɨ Jesús, majta jamuán a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Jesús jamuán huacɨ́j. 11 Majta
a'ɨ́ɨmaj ɨ fariseos, matɨ'ɨj jaaséej je'ej tɨ rɨjcaa ɨ Jesús, aj mu mij a'yan
tyihuo'ta'íhuo'ri' a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán huacɨ́j tɨjɨn:

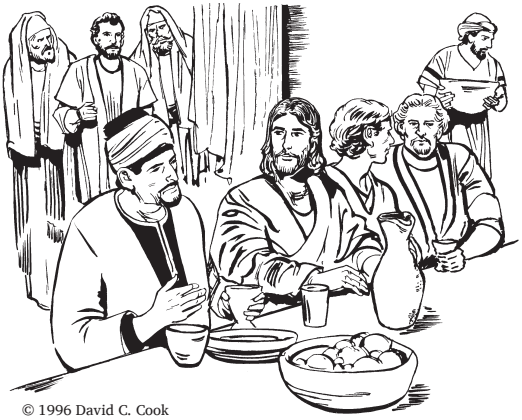

© 1996 David C. Cook

San Mateo 9:9-13

—¿Ji'nye een jɨn mu ja'mua maeestro tyí'cua'caa, ajta ya'caa hua' jamuán ɨ maj huá'jijve' ɨ maj tyí'tɨ'ɨjcɨcaa, ajta hua' jamuán ɨ maj je'ej pua'aj tyí'tyetyeɨtyee?

12 Tɨ'ɨj ɨ Jesús a'yan tyihuó'namuajri', a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—A'ɨ́ɨmaj ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj ajo'ré'nyinyii a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ tyí'hua'tacaa, capu juxɨe've' maj a'áa joojú'un ɨ maj jɨ́'re'en, sulu a'ɨ́ɨ mu ajo'ré'nyinyii ɨ tɨ tyí'hua'tacaa jimi ɨ maj tyí'cucui'. 13 Séricuj, siata'aj tyi'huóomua'tyej a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej tɨ huatóomua'aj a'ɨ́jna ɨ nyúucarij tɨ a'yan tɨjɨn: "A'yaa nu tyá'xɨe've' siaj hua'cu'vej ɨ juxa'aj tyeɨ́tyee, canu jaxɨe've' siaj tyi'tɨ́j tyí'tuiiria'aj." Ji'nye canu nyáaj a'ɨ́jna jɨn mujo'vé'mej nyej nyij a'ɨ́ɨjma huatájeevej ɨ maj tyámua' een, sulu a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee xá'puɨ' rɨcɨj.

A'ɨ́j mu jaata'íhuo'ri' je'ej maj tyityahuóo'itzi've'en

(Mr. 2:18-22; Lc. 5:33-39)

14 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj Juan jamuán huacɨ́'ca'aj, a'ɨ́ɨ mu aje'ré'nyej ɨ Jesús jimi, matɨ'ɨj mij a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

—Ityáj majta a'ɨ́ɨmaj ɨ fariseos, jéehua tu ta'itzi've', ¿ji'nye mej mij quee a'yan tyúu'itzi've' ɨ maj muéetzij jamuán huacɨ'ɨj?

15 Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—¿Nyiquij ɨ'ríj maj juxaamuɨjritya'aj ɨ maj huatá'inyiihuaca' mej mij tyú'ye'esten, tɨpua'aj ooj hua' jamuán tyí'ye'estyaj ɨ a'tɨ́j tɨ huatyényeɨɨchaca'? Ajta a'yaa pu atyojo'ré'nyesij maj já'vi'tɨn ɨ a'tɨ́j, aj mu mij ɨ amíincustyamua' ju'itzi've'en, ji'nye capu che' aja'hua' ɨ hua' amíincuj.

16 'Capu a'tɨ́j ja'ajtyá'cu'nya'puaj ɨ cɨ́ɨxurij tɨ mí'ma'can, a'ɨ́jna jɨme' ɨ cɨ́ɨxurij tɨ jájcuaj, ji'nye a'ɨ́ɨ pu ɨ cɨ́ɨxurij tɨ jájcuaj huatyátzu'taj tɨ'ɨj huatyájo'sinyi'huaj, aj pu'ij jéetze' va'tɨ́j anasúutza'nyij ja'mej. 17 Camu majta nahuáj tɨ jájcuaj ucáto'sij ɨ navíj limeetara' tzajta' tɨ racue'ríihuajmee, ji'nye ɨ nahuáj pu jaatyásujtza'naxɨ'ɨj ɨ navíj tɨ racue'ríihuajmee, aj pu'ij jó'vesij ɨ navíj ajta ɨ nahuáj. A'ɨ́j pu jɨn a'yan tyúuxɨe've' maj ju'cájto'nyij ɨ navíj tzajta' tɨ jájcuaj a'ɨ́jcɨ ɨ nahuáj tɨ ajta jájcuaj, a'yaa pu éenye'que' tyo'táviicue'raj ɨ tɨ juxa'aj tyi' jájcuaj.

A'ɨ́jna ɨ íitɨ' tɨ tyí'cui'ca'aj ajta ɨ yójra' a'ɨ́jcɨ ɨ Jairo

(Mr. 5:21-43; Lc. 8:40-56)

18 Óoche' pu tyihua'ixáatya'caj ɨ Jesús tɨ'ɨj sɨ́ɨj jimi ave'ré'nyej, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'eenye'ej ɨ tɨ tyí'ijta ɨ hua' tyeyúuj tzajta', aj pu'ij tyítunutaxɨj jimi ɨ Jesús, tɨ'quij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Nyiyóoj pu oochán huamuɨ́', ajta tɨpua'aj muáaj mu pové'me'en pajta je'en ja'ajtamuárɨe'en, a'ɨ́ɨ pu huatájuuritaj.

19 Jesús pu ájchej, tɨ'quij ujó'mej majta mu'uj ujó'ju' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jamuán huacɨ́j. 20 Aj pu'ij íitɨ' tɨ arí tamuáamuata' japuan hua'puaj nyinyi'ra'aj á'tyeej tɨ tyí'cui', a'ɨ́ɨ pu huárita' aje'ré'nyej ɨ Jesús, tɨ'quij

ja'ajtamuáriej i máancajra'an i Jesús. 21 Ji'nye a'yaa pu tyí'mua'ajcaa tijin: “Tipua'aj a'íj na'ajtamuárie'en i máancajra'an, tyámua' nu rinyij.” 22 Aj pu'ij i Jesús ooré'nyeeriaca' ti'ij jaaséej i íitaj, ajta a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Nyiyóoj, che' ca'nyíjra'aj huataséjre'en mua' tzajta', a'íj paj jin huarúj i jin tyá'antzaahuaj.

Aj pu'ij huarúj a'íjna i íiti'.

23 Ti'ij i Jesús a'áa ja'rá'aj jo'tij ja'chej a'íjna i ti tyí'ijta i tyeyúuj tzajta', aj pu'ij huo'séj i tyeítyee i maj tyí'ci'sitye', majta jéehua i tyeítyee juyiinyaca'aj, 24 a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tijin:

—Xii'ráciinyij a'yújna, ji'nye capu mui'chij mu íjmue'esti', sulu tyácusij pu'uj.

Aj mu mij jaatya'atzájraa a'íjci Jesús a'íjci jime' je'ej ti tyu'taxájtaca', 25 ajta a'íi pu hui'rá'ityaca', aj pu'ij utyájrupij jo'tij jo'ojcá'aj a'íjna i íjmue'esti', ti'quij ja'náavi' muáca'ra'an jitze, aj pu'ij a'íjna i íjmue'esti' ájchej. 26 Ti'quij néijmi'que' huámua'reeri'huaca' jo'maj jo'cháati ma'caa je'ej ti tyi'tíj huaríj.

Jesús pu hua'puácaa tyú'huaaj i maj arácucu'un

27 Ti'ij Jesús a'áa ja'rájraa, mahua'puaj mu jaatavén i maj arácucu'un, a'yan metyitye'entyijíihuaj tijin:

—Tá'ancu'vaxi' ityájma muáaj mu paj yójra' pué'een a'íjci i David.

28 Ti'ij Jesús utyájrupij u chi'táj, aj mu mij jimi ave'ré'nyej i maj aracúcu'nyijmee, aj pu'ij a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿Nyi setyá'tzaahuatye' nyaj tyaja'muahuaatye'en?

Mati'ij mij a'yan tyityaatanyúj tijin:

—A'yaa pu tyi'ja'yájna tavástara'.

29 Aj pu'ij i Jesús hua'rámuarie'xij i hua' jiise' jitze, ajta a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Che' a'yan tyá'ra'nyij je'ej siaj seríj mua'aj tyá'antzaahuaj.

30 Aj mu mij atanyéjnye'riaca' i maj hua'puaj. Ajta i Jesús jéehua pu a'yan tyihuo'tá'ijmuejri' tijin:

—Caxu a'tíj ixaatye'ej je'ej siaj tyityaarúj.

31 Ajta mati'ij jo'cíj, a'íi mu huatyóohuij maj néijmi'que' jaataxáj je'ej ti i Jesús tyihuó'huaa.

Jesús pu séej tyú'huaaj i ti quee tyo'ríi'riajca'aj

32 Mati'ij iiraju'caj i maj aracú'cu'nyijma'caa, séecan mu tyévij aje'ré'nyijtye ti tyiyáaru' tzajta' séjria'ca'aj a'íj pu jin quee tyo'ríi'riajca'aj a'íjna i a'tíj. 33 Aj pu'ij Jesús jaatamuárij i tyiyáaru' ti tzajta' ú'sejria'ca'aj, ti'quij huatái'riitariaca' ti tyu'taxáj a'íjna i ti tyí'cui'ca'aj. Majta a'íimaj i tyeítyee, jéehua mu huatóotyamua'vej, a'yaa mu tyí'xajtaca'aj tijin:

—Catu a'náj a'yan tyi'tíj tyu'séj iiye'ej Israel tɨ putyí'rɨcɨj.
34 Majta a'íɨmaj ɨ fariseos, a'yaa mu tyí'xajtaca'aj tɨjɨn:
—A'íjna ɨ Jesús, a'íɨ pu a'íɨn pué'een ɨ tɨ tyihuá'ijtye' ɨ tyiyáaru'uj a'íj pu jɨn púj oorej tɨ'ij huo'tamuáritye'en.

Jesús pu hua'ancu'vajxɨ ɨ tyeítyee

35 Jesús pu néijmi'que' jo'chá'canya'aj tɨ'ij na'aj tyi'chájta'najmee ajta néijmi'que' jo'maj cíɨ mana'aj tyityojo'cháatɨma'caa, tyihua'mua'tyáaj ɨ hua' tyeyúuj tzajta'. A'íj pu huá'ixaatya'ca'aj ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios ɨ tɨ néijmi'que' tyí'ijta, ajta néijmi'caa tyú'huaaj ɨ maj tyí'cucui'ca'aj, nusu ɨ tɨquee hua'ca'nyisti'raca'aj. 36 Tɨ'ij huo'séj ɨ tyeítyee, jéehua pu hua'ancu'vajxɨ, ji'nye jéehua mu jajpuéjtzica'aj, majta juxaamuɨjrita'ca'aj, a'yaa mu éenye'ej matɨ'ij ɨ cánya'xɨɨ tɨ quee a'tíj huá'sɨɨre'. 37 Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj a'íɨjma ɨ maj jamuán huacíj tɨjɨn:
—A'yaa pu tyi'ja'yájna maj jéehua ɨ tyeítyee séejre', majta ɨ maj hua' jimi tyí'muɨjhuacaa camu mui'ij. 38 A'íj pu jɨn a'yan tyúuxɨe've', siaj jaatá'huavii a'íjcɨ ɨ tavástara' tɨ'ij hua'ré'vi'tɨxɨ'ɨn ɨ maj tyí'muɨjhuacaa mej mij huá'ajsɨɨre'en ɨ Dios jimi.

Jesús pu hua'vá'jajpuaxɨj a'íɨjma ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej

(Mr. 3:13-19; Lc. 6:12-16)

10 1 Aj pu'ij Jesús huo'tajé a'íɨjma ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, ajta huo'ta' mej mij jaayí'tɨhua'an maj huo'tamuáritye'en ɨ tyiyáaru'uj ɨ maj hua' tzajta' séjre' ɨ tyeítyee, ajta mej mij tyihuó'huaatye'en ɨ maj tyí'cucui', nusu ɨ tɨquee huá'ca'nyisti'.
2 A'yaa mu ántya'ruj a'íɨmaj ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, ɨ Jesús tɨ hua'antyíhuoj. Anaquéej pu ɨ Simón huatajé, ɨ maj majta a'yan jatamuá'muaj tɨjɨn Pedro, ajta je'en a'íjcɨ ɨ ihuáaria'ra' ɨ Simón ɨ tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Andrés, ajta je'en a'íjcɨ ɨ Santiago, ajta ɨ ihuáaria'ra' ɨ tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Juan, ɨ maj yójmua'mua' pué'een a'íjcɨ ɨ Zebedeo, 3 ajta a'íjcɨ ɨ Felipe ajta ɨ Bartolomé, ajta a'íjcɨ ɨ Tomás, ajta ɨ Mateo, ɨ tɨ huá'jijva'ca'aj a'íɨjma ɨ maj tyí'tɨ'ijcɨcaa, ajta a'íjcɨ ɨ Santiago, a'íɨn tɨ jajyóoj ɨ Alfeo, ajta a'íjcɨ ɨ Tadeo, 4 ajta je'en a'íjcɨ ɨ Simón ɨ tɨ a'íɨjma jitze ajtyáma'can ɨ maj a'yan hua'tamuá'muaj tɨjɨn cananeo, ajta a'íjcɨ ɨ Judas ɨ tɨ a'yan tye'entyímu'tacaa tɨjɨn Iscariote, a'íi pu a'íɨn pué'een ɨ tɨ avíitzij jɨn tyu'tátuii a'íjcɨ ɨ Jesús.

Jesús pu huo'ta'ítyaca' a'íɨjma ɨ maj jamuán huacíj maj jaariá'xaj ɨ Dios nyuucaaj

(Mr. 6:7-13; Lc. 9:1-6)

5 Jesús pu huo'ta'ítyaca' a'íɨjma ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, a'yan tyihua'ixáatye'ej tɨjɨn:

—Caxu a'áa jo'ré'nyinyiica'an jo'maj jo'cháatɨmee ɨ maj quee
Israel jitze ajtyáma'can, caxu siajta utyáru'piche'en chájta'naj
jitze jo'maj ja'chej ɨ maj Samaaria jitze ajtyáma'can, 6 sulu siajta
a'ɨ́ɨjma jimi ujó'ju'un ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, ɨ maj a'yan een
matɨ'ɨj ɨ cánya'xɨɨ maj jo'vátzɨj. 7 Siata'aj a'ɨ́ɨjma jimi ujó'ju'un siaj
sij huo'té'exaatye'en tɨ arí atyojo'ré'nyesij a'náj tɨ ɨ Dios tyu'ta'ɨ́jtaj
ɨ́iyan ɨ cháanacaj japua. 8 Siata'aj tyihuó'huaatye'en ɨ maj tyí'cucui',
siajta huo'tájuuritye'en ɨ maj huácuij, siajta tyihuó'huaatye'en a'ɨ́ɨjma
ɨ maj tyí'cucui' a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj a'yan jatamuá'muaj tɨjɨn léepraj,
siajta huo'tamuáritye'en ɨ tyiyáaru'uj ɨ maj hua' tzajta' séejre' ɨ
tyeɨ́tyee. Mua'aj xu quee tyu'nájchitaca' ɨ siaj ja'ancuriáa' siaj sij
tyihuó'huaatye'en; a'ɨ́j xu jɨn quee huá'jijve'ej.

9 'Caxu siajta tyi'tɨ́j a'aj tɨpua'aj ooroj, nusu pláataj, nusu túmii,
10 caxu áto'rij pijca ɨ siaj jɨn huatyóohuɨɨre'en ɨ juyéj jitze. Caxu
hua'puácaa tyí'choocaj ɨ tyúusiicu', nusu ɨ ca'quéj, caxu siajta ɨ
tyáxu'uj choocaj, ji'nye a'yaa pu tyí'xa'puɨ' maj tyáacue'tyej a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ
tyí'muarɨe'.

11 'Siatɨ'ɨj chájta'naj jitze mu' ja'rá'astij aj xu sij séej huáhuoonyij
ɨ tyévij tɨ tyámua' tyi'tyúucha'ɨj, a'ɨ́j xu sij jimi huatyá'ɨtzeere'en
a'chu siaj á'tyeeren a'ájna a chájta'. 12 Siatɨ'ɨj u'tyájrutyej u
chi'táara'an, siahuo'tatyójtye' ɨ maj aja'chej. 13 Tɨpua'aj tyámua'
naa metyajamuaatyéjeevej, che' a'yan eenye' je'ej siaj seríj
tyihuo'tatyójtyej, na'ríij mequee tyámua' tyajamuaetyéeje caxu
mua'aj tyi'tɨ́j jo'rɨésij. 14 Ajta tɨpua'aj mequee jamuaataxɨé've'en, nusu
mequee já'muanamuajracuj, aj xu sij iirácɨɨnyej ɨ hua' chi'táj, nusu ɨ
chájta'naj jitze, siajta jaatáca'tzɨj ɨ juca'quéj tɨ'ij cáaxɨj ɨ chuéj. 15 A'yaa
nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jɨme', tɨ a'ájna xɨcáara' tɨ
jitzán ɨ Dios huá'xɨjtye'en a'ɨ́ɨmaj ɨ tyeɨ́tyee, jéehua pu jéetze' puéjtzij
huo'tá'sij, quee a'ɨ́ɨjma ɨ maj ará'tyeej a'áa já'chajca'aj a'ájna a tɨ a'yan
tyaja'rátyapuaaca'aj tɨjɨn Sodoma, ajta a'ájna a Gomorra.

Je'ej maj tyi'tɨ́j jɨn tya'ajpuéetzij muá'ju'un

16 'Cásɨ' mua'aj, nyáaj nu mua'ajmaj a'yan tyajamuaata'ítyij tɨ'ɨj
cánya'xɨɨ hua' tzajta' ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj a'yan já'mua'uurej matɨ'ɨj ɨ́ra'vej
ɨ maj tyí'tyacɨ'macaa. A'ɨ́j xu jɨn tyámua' metyityoomuámua're'ej
matɨ'ɨj ɨ cú'cu'see, siajta a'yan tyi'tyamuá'ajcaantaj matɨ'ɨj ɨ cúcui'see.
17 Tyámua' xu tyityahuóocha'ɨɨn, ji'nye mua'ajmaj mu tyu'tátuiire'sij
a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj tyityatatyíj, mej mij a'ɨ́ɨmaj jamuaatyávaxɨ'ɨn,
18 majta mu jamua'vi'tɨn ɨ tajtúhuan jimi, na'ríij a'ɨ́jcɨ jimi ɨ rey,
a'ɨ́jcɨ jɨme' siaj tyí'huɨɨre' nye jitze ma'can, aj xu sij nye jitze ma'can
tyihuo'té'exaatye'en, siajta a'yan cha'taj tyihuo'té'exaatye'ej a'ɨ́ɨjma
ɨ maj quee Israel jitze ajtyáma'can. 19 Ajta matɨ'ɨj jamuá'anvi'tɨj
a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj tyityatatyíj, caxu tyí'mua'ajcaj yee je'quij

tyetyu'taxájtaj, na'ríij tyi'tɨ́j siaj nyúucarira' jɨn tyu'taxáj, ji'nye
tɨ'ɨj a'yan tyajá'mua'uuriaj, Dios pu jamuaatá'sij je'ej siaj ye'ej
tyu'taxáj. 20 A'ɨ́j xu jɨn quee mua'aj a'ɨ́ɨn pue'éenye'ej xá'ju'un ɨ siaj
tyihuo'té'exaatye'ej, sulu a'ɨ́ɨ pu ɨ júuricama'ra' ɨ Dios jamuaatá'sij
je'ej siaj ye'ej tyu'taxáj.
21 'Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj ju'ihuáamua', a'ɨ́ɨ mu huá'cui'nyij ɨ
ju'ihuáamua', ajta ɨ hua' huásimua' a'ɨ́ɨ mu majta je'ej pua'aj huá'uurej
ɨ juyójmua', majta a'ɨ́ɨmaj ɨ hua'yojmua' a'ɨ́ɨ mu majta je'ej pua'aj
huá'uurej ɨ juhuásimua', aj mu mij tyúucui'sij. 22 Majta néijmi'i ɨ tyeɨ́tyee
ɨ maj yan séejre' ɨ cháanacaj, a'ɨ́ɨ mu jamuájcha'ɨɨria'aj muá'ju'un a'ɨ́jcɨ
jɨme' siaj nyéetzij ná'astijre', ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ tyo'táviicue'raj 'asta na'aj
quee néijmi'i tye'entyipuá'rej, Dios pu japuan huatányuusij. 23 Matɨ'ɨj
je'ej pua'aj já'mua'uurej ɨ chájta'naj jitze, siata'aj jiye'tzín iirácɨɨnyej, siaj
sij séej chájta'naj jitze jó'cɨɨnyej. A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye', siatɨ'ɨj siooj
yajó'jujhua'nye'en séej siajta séej jitze ɨ chájta'naj aj nu nyij nyáaj ɨ nyaj
nyajta tyévij jitze huanɨe'huaca' yava'cányesij.
24 'A'ɨ́jna ɨ tɨ tyihuá'mua'tyej, jéetze' pu juxɨe've' quee a'ɨ́ɨmaj ɨ
maj tyúumua'tyej, ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ tyé'ijtye', jéetze' pu juxɨe've' quee
a'ɨ́jna ɨ tɨ jahuɨɨre'. 25 A'yaa pu tyúuxɨe've' tɨ a'ɨ́jna ɨ tɨ tyúumua'tyej,
a'yan cha'tána'aj eenye' tɨ'ɨj ɨ tɨ tyá'mua'tyej, ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'huɨɨre',
che' a'yan cha'tána'aj eenye' tɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ tɨ tyé'ijtye'. Ji'nye a'yaa mu
meríj jaatamua'aj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ aja'chej tɨjɨn: "Beelzebú ɨ tɨ tyihuá'ijtye' ɨ
tyiyáaru'uj", ¿nyi mequee jéetze' je'ej pua'aj tyihuo'taxájtaj a'ɨ́ɨjma ɨ
maj jamuán aja'chej?

A'ɨ́jna ɨ tyaj jatzɨɨnya'aj

(Lc. 12:2-9)

26 'A'ɨ́j xu jɨn quee huá'tzɨɨnye'ej ɨ tyeɨ́tyee. Ji'nye je'ej maj tyi'tɨ́j jɨn
rɨcɨj avíitzij jɨme', a'ɨ́ɨ pu huataséjre'sij, nusu je'ej maj tyi'tɨ́j tyi' avaaj
a'ɨ́ɨ pu ajta mua'reeri'huan. 27 Tyi'tɨ́j nyaj tɨ́ca'riste' já'mua'ixaatye',
siata'aj tújca jaataxáj, ajta ɨ nyaj avíitzij jɨn já'mua'ixaatye', ca'nyíin
xu jɨn jaataxáj, áan xu ɨmuáj jo'tyúuj ɨ juchi'ij japua. 28 Caxu
huá'tzɨɨnye'ej a'ɨ́ɨjma ɨ maj juxa'aj tyeɨ́tyee cui'caa, ji'nye camu
jaayí'tɨn maj ɨ ja'mua júuricamej huajé'caj, sulu siata'aj a'ɨ́j pu
tyú'tzɨɨnye'en ɨ Dios ɨ tɨ jaayí'tɨn tɨ ja'antyipuá'ritye'en mu ja'mua
júuricamej, ajta jaayí'tɨn tɨ ja'antyipuá'ritye'en mu já'muajuuricamej ɨ
tɨéj jitze tɨquee a'náj já'muɨ'nyij.
29 '¿Nyij mequee a'yan tyityá'najchi mu pína'see a'chu séej túmii
mahua'puaj? Ajta a'ɨ́jna ɨ ja'muavástara' a'ɨ́ɨ pu huá'cha'ɨj a'ɨ́ɨjma
ɨ pína'see, capu ij sɨ́ɨj muɨ'nyij ɨ pína'aj tɨpua'aj a'ɨ́ɨn quee a'yan
tyu'taxáj. 30 Ajta mua'ajmaj Dios pu jamua'reej a'chu siaj pua'mácan
ava'cɨpuaj sɨ́ɨj ajta sɨ́ɨj. 31 A'ɨ́j xu jɨn quee tyí'tzɨɨnye'ej jéetze' xu mua'aj
juxɨe've' ɨ Dios jimi mequee ɨ pína'see.

(Lc. 12:8-9)

32 ’Tɨpua'aj a'tɨ́j a'yan tyinaataxáj hua' tzajta' ɨ tyeɨ́tyee tɨ nyéetzij
ná'astijre', a'yaa nu nyajta nyáaj tyaataxájta a'ɨ́jcɨ jimi ɨ nyavástara'
tajapuá tɨ já'sejre' tɨ a'ɨ́ɨn xá'puɨ' huarɨ́j, 33 ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ naatyáhue'taj
hua' tzajta' ɨ tyeɨ́tyee, a'yaa nu nyajta nyáaj tyeetyáhue'taj nyajta
a'yan tyaataxájta a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ nyavástara' tajapuá tɨ já'sejre' nyaj
quee jamua'tyej.

Tyeɨ́tyee mu jé'ta' huacɨ́j a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ Jesús

(Lc. 12:51-53; 14:26-27)

34 ’Caxu a'yan tyí'mua'ajcaj nyaj a'ɨ́jna jɨn mujo'vé'mej mej
mij tyámua' yan tyí'tyechajcaj ɨ cháanacaj japua, canu a'ɨ́jna jɨn
mujo'vé'mej mej mij juxáahuaj yan séjre'ej, sulu mej mij jé'ta'
huácɨɨnyej a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej nyaj rɨcɨj. 35 A'ɨ́j nu jɨn mujo'vé'mej mej mij
ɨ hua' yojmua' huatyóochenyij maj huo'tanyó'si'tye'en ɨ juhuásimua',
ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ ɨ́jmue'estɨ', a'ɨ́ɨ pu ajta jaatyényo'si'tye'ej ɨ junáanaj, ajta
a'ɨ́jna ɨ ɨ́itɨ' tɨ arí tyimú' tɨ ɨ́itɨ', a'ɨ́ɨ mu majta huatóonyo'si'tye'ej, 36 a'ɨ́j
mu jɨn tyuucha'ɨ́ɨre'ej muá'ju'un ɨ jutyéɨtyeristyamua' jamuán.
37 ’A'ɨ́jna ɨ tɨ jéetze' jaxɨe've' ɨ jutáataj, nusu ɨ junáanaj quee
nyéetzij, capu a'yan tye'tyévijtye' tɨ nyéetzij jimi huatyá'ɨtzeere'en,
ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ jéetze' jaxɨe've' ɨ juyój tɨ tyáatɨ', nusu tɨ ɨ́itɨ', quee
nyéetzij, capu ajta a'yan tye'tyévijtye' tɨ'ɨj nyéetzij jimi ajtyáma'cantaj,
38 ajta a'ɨ́jna ɨ tɨquee jaxɨe've' tɨ'ɨj jajpuéjtzij, nusu maj ɨ tyeɨ́tyee
je'ej pua'aj tyaaxáj, na'rɨ́ij tɨpua'aj huámuɨ'nyij ɨ cúruuj jitze, capu
jatyévijtye' tɨ'ɨj nye jitze ajtyáma'cantaj já'ra'nyij. 39 A'ɨ́jna ɨ tɨ
jéehua tyúumua'riitye' tɨ'ɨj quee huámuɨ'nyij, a'ɨ́ɨ pu muɨ'nyij, ajta
a'ɨ́jna ɨ tɨ huatóoa'an tɨ huámuɨ'nyij a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ nye jitze ma'can
tyihuá'ixaatye', a'ɨ́ɨ pu júurij ta'mej jusén jɨme'.

Ɨ maj jamue'tɨn a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyá'tzaahuatye'

(Mr. 9:41)

40 ’A'ɨ́jna ɨ tɨ tyámua' tyajamuaatyéjeevij ɨ juchéj, a'ɨ́ɨ pu ajta
nyéetzij tyámua' tyinaatyéjeevij, ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ nyéetzij tyámua'
tyinaatyéeje, a'ɨ́j pu ajta tyámua' tyu'tyéeje ɨ tɨ unyojo'ta'ɨ́tyaca'.
41 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ tyámua' tyetyéejej a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ Dios jitze ma'can
tyí'xaxa'aj, a'yaa pu cha'tána'aj tyá'cɨ'tyij ɨ Dios jimi tɨ'ɨj ajta tyá'cɨ'tyij
a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ Dios jitze ma'can tyí'xaxa'aj, ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ séej tyámua'
tyu'tyéjeevej ɨ tɨ tyámua' tyi'tyúucha'ɨj, a'yaa pu cha'tána'aj tyá'cɨ'tyij
ɨ Dios jimi tɨ'ɨj ajta tyá'cɨ'tyij a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ tyámua' tyi'tyúucha'ɨj.
42 Ajta a'tɨ́j tɨ na'aj tɨ cɨ́ɨ ɨ jájtyij tyaatá'an ɨ séej ɨ tyévij tɨ nye jimi
ajtyáma'can, tyij ajta quee va'cán jɨn nye jimi tyi'tyéjvee, a'yaa nu
tyajá'mua'ixaatye' tɨ a'ɨ́ɨn ajta tyi'tɨ́j ancuriáa'sij ɨ Dios jimi.

A'ɨ́ɨmaj ɨ tɨ huojo'ta'ítyaca' a'ɨ́jna ɨ Juan ɨ tɨ huá'ɨɨraca'aj
(Lc. 7:18-35)

11 1 Tɨ'ɨj Jesús jaatapuá'cɨtaca' tɨ tyihuó'ixaaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj
jamuán huacɨ́j ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj
ará'asej, aj pu'ij jó'raa, tɨ'ɨj ij a'yee jo'ré'nyej ɨ chájta'naj jitze, tɨ'ij
tyihuó'mua'tyej ajta tyihuó'ixaatye'en ɨ tyeɨ́tyee.
2 Ajta a'ɨ́jna ɨ Juan ɨ tɨ eetyánami'huaca'aj, a'ɨ́ɨ pu jáamua'reeri' je'ej
tɨ ɨ Jesús rɨjcaa. Aj pu'ij séecan huata'ítyaca' ɨ maj jamuán huacɨ́'ca'aj
3 mej mij a'yan tyiyo'ta'íhuo' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús tɨpua'aj a'ɨ́ɨn pué'eenye' ɨ
Cɨríistu', nusu a'yan tyuuxɨé'va'caj mej mij séej huacho've'en.
4 Jesús pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Séricuj, siata'aj jaaté'exaatye'en a'ɨ́jcɨ ɨ Juan je'ej siaj tyi'tɨ́j
tyí'sej ajta je'ej siaj tyí'namuaj. 5 Siata'aj jaaté'exaatye'en maj merɨ́j
atanyéjnye' ɨ maj aracúcu'nyijma'caa, majta merɨ́j rácɨjcɨ'nyive' ɨ maj
quee rácɨjcɨ'nyive'ej, majta a'ɨ́ɨmaj merɨ́j huarúj ɨ maj tyí'cucui' a'ɨ́jcɨ
jɨme' ɨ maj cá'atzaj ɨ juhué'ra' jitze, majta ɨ maj nácuxɨe'ejma'caa
merɨ́j iityanamuáarajmee, majta merɨ́j huatájuuriaca' ɨ maj merɨ́j
huácui'ijcaa, majta ɨ maj quee je'ej tyéejviicue' mu'rɨ́j jáanamuajri' ɨ
nyúucaria'ra' ɨ Dios. 6 Che' huatóotyamua've'en a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j tɨ quee
juhuárita' huaré'yi'ij nye jimi a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ quee che' tyé'viicue'.
7 Matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj jo'cɨ́j ɨ maj Juan jamuán huacɨ́'ca'aj, Jesús pu
huatyóochej tɨ tyihuó'ixaatye'en ɨ tyeɨ́tyee a'ɨ́jcɨ jitze ma'can ɨ Juan,
a'yan tɨjɨn:
—¿Tyi'tanyí usio'tyéesej a'ájna jo'tɨj quee já'tyi'tɨj? ¿Nyiquij ɨ
huíinyij usio'tyéesej áacaj tɨ jaariá'tuuxɨj? 8 Na'rɨ́ij sequée, ¿tyi'tanyí
siana'aj ujo'tyéesej? ¿Nyi a'tɨ́j sio'tyéesej tɨ naa eenye'en tyí'chaan?
Mua'aj xu a'yan tyá'mua'reej maj a'ɨ́ɨjma ɨ maj naa eenye'en tyí'chaan,
a'úu mu ja'chej ɨ hua' chi'táj ɨ rey. 9 Arí tɨpua'aj sequée a'yan huarɨ́j,
¿ji'nye siaj sij a'áa ja'tanyéj? ¿Nyi a'ɨ́jna usio'tyéesej a'tɨ́j tɨ Dios jitze
ma'can tyí'xajtaca'aj? A'yaa pu tyi'ja'yájna, a'ɨ́j xu ujo'tyéesej ɨ Juan ɨ
tɨ ajta jéetze' va'cán jɨn tyi'tyéjvee quee sɨ́ɨj tɨ ajta a'ɨ́jna jɨn tyi'tyéjvee
tɨ Dios jitze ma'can tyihuó'ixaatye'en. 10 Juan pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ
ja'xaj ɨ yu'xarij jitze a'yan tɨjɨn:
Nyáaj nu séej huata'ítyij tɨ anaquéej huama'aj ja'mej
tɨ'ij tyámua' tyú'uurej a juyéj jitze.
11 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jɨme', hua' tzajta'
ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj yan séejre' ɨ cháanacaj japua, capu a'tɨ́j a'náj
tye'entyájrupij tyi'tɨ́j jɨme' tɨ jéetze' ve'éj quee ɨ tɨ jɨn tyi'tyéjvee a'ɨ́jna
ɨ Juan, ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ jéetze' cɨléenye' jɨn tyi'tyéjvee ɨ Dios jimi, jéetze'
pu va'cán jɨn tyi'tyéjvee a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j quee a'ɨ́jna ɨ Juan.
12 'Tɨ'ɨj na'aj tyu'séjrej a'ɨ́jna ɨ Juan, ya tɨ je'ré'nyej, tyeɨ́tyee
mu jéehua tyí'tyese' mej mij utyájrutyej jo'tɨj ɨ Dios já'sejre',

majta ɨ maj jéehua uhuácaca'nye' a'yaa mu tyá'xɨe've' maj néijmi'i
tye'entyipuá'ritye'en tajapuá tɨ tyejé'sejre'. 13 Néijmi'i ɨ maj Dios jitze
ma'can tyí'xajtaca'aj, ajta ɨ yu'xarij jitze Moisés tɨ jo'yú'xaca', néijmi'i
mu jaataxájtaca' je'ej tɨ ɨ Dios tyí'ijta íiyan ɨ cháanacaj japua, majta
móoj a'yan tyá'xajtaca'aj 'asta na'aj quee huataséjre a'ɨ́jna ɨ Juan,
14 ajta tɨpua'aj a'yan setyityóoca'nyej siaj tyá'antzaahuatye'en, a'ɨ́jna
ɨ Juan a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ juxɨe've' tɨ ya uvé'nyej a'ɨ́jna ɨ tɨ a'yan
ántyapuaj tɨjɨn Elías. 15 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj ityanamuáarajmee, miche'
tyámua' tyáanamuaj.

16 '¿Ji'nye nyana'aj tyihuo'taxáj je'ej maj een ɨ tyeítyee ijíij maj yan
huacháatɨmee? A'yaa mu een matɨ'ɨj ɨ tɨ'ríij ɨ maj véjri' ja'ajtyíj jo'maj
tyajá'toj, ɨ maj hua'tyéji'vii ɨ séecan a'yan tɨjɨn: 17 "Tyetyu'tácɨ'sityej,
siajta mua'aj caxu tyu'tyéenyej; tyajta tu tyu'táchuiicaca'
tyataxamúuritya'aj, siajta mua'aj caxu huatóoxaamujri." 18 Ji'nye
tɨ'ɨj ɨ Juan yan uvé'nyej, ɨ tɨ ju'ítzi'va'ca'aj, ajta quee jaya'caria'aj
ɨ nahuáj; a'yaa xu sij tyaataxájtaca' tɨ tyiyáaru' tzajta' séjria'ca'aj.
19 Ajta je'en a'ɨ́ɨn yan uvé'nyej ɨ tɨ ajta tyévij jitze huanɨe'huaca',
tɨquee a'yan tyúu'itzi've', ajta jaya'caa ɨ nahuáj, mua'aj xu sij a'yan
tyaaxájtaca' tɨjɨn huápuɨ'ɨj pu tyí'cua'caa, ajta jaya'caa ɨ nahuáj, ajta
huá'jaahuatye' ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj, ajta ɨ maj huá'jijve'
ɨ maj tyí'tɨ'ɨjcɨcaa. Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn Dios néijmi'i tyu'yí'tɨn, a'ɨ́ɨ pu
huataséjre'sij.

Je'ej maj tya'ajpuéetzij muá'ju'un ɨ maj a'áa jo'cháatɨmee ɨ chájta'naj jitze jo'maj quee tyajá'tzaahuatye'

(Lc. 10:13-15)

20 Aj pu'ij Jesús huatyóochej tɨ'ij hua'ajtyá'xɨ'ɨn a'ɨ́ɨjma ɨ tyeítyee
ɨ maj a'áa jo'cháatɨma'caa jo'tɨj arí jéehua tyojo'muárɨe'ca'aj mej mij
tyámua' tyo'taséj, ji'nye camu huatyóohuij maj seequéj tyú'mua'tyij.
A'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

21 —Che' je'ej tɨna'aj ja'mua jimi mu siaj Corazín ja'chej. Che'
je'ej tɨna'aj ja'mua jimi mu siaj Betsaida ja'chej. Ji'nye tɨpua'aj a'yan
cha'taj nyana'aj tyu'muárɨe'nyiiche' a'ájna a Tiro, nyajta a'ájna
a Sidón, a'yájna je'ej nyaj nyeríj huarɨ́j ja'mua jimi, a'ɨ́ɨ mu meríj
tya'antzáahuatye'nyijche' ɨ Dios jimi, metyu'tuu'úunyi'ran majta nasíj
ahuohuáatya'xɨ'ɨn. 22 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tɨ a'yan tye'mej tɨ'ɨj
atyojo'ré'nyej a'náj tɨ ɨ Dios huá'xɨjtye'en, jéetze' xu mua'aj jajpuéetzij
xá'ju'un mequee a'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'áa jo'cháatɨma'caa a'ájna a Tiro majta
a'ájna a Sidón. 23 Siajta mua'aj mu siaj Capernaúm jo'cháatɨmee,
¿nyi a'yan setyityóomuajtye tɨ ɨ Dios jamuaatá'sij siaj sij tajapuá
ja'séeria'aj xá'ra'nyij? Caxu xaa nyu'uj, Dios pu puéjtzij jamuaatá'sij,
a'áa xu jo'tyá'ɨtzeere'en jo'tɨj ja'tyácun ajta quee ámiteere' a'chu tɨ
ajo'cátyee. Ji'nye tɨpua'aj a'yan cha'taj nyana'aj huárɨnyiiche' a'ájna

a Sodoma je'ej nyaj nyeríj tyu'muáriej ja'mua jimi, a'íi pu ooj i
chájta'naj yeséeria'cajche' ijíij. 24 Ajta a'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tijin
ti'ij a'ájna tyojo'ré'nyej a'náj ti i Dios huá'xijtye'en a'íijma i maj yan
huacháatimee i cháanacaj japua, mua'aj xu jéetze' jajpuéetzij xá'ju'un
mequee a'íimaj i maj a'áa jo'cháatima'caa a'ájna a Sodoma.

Musio'vá'ju' nye jimi siata'aj huóoso'pe'en

(Lc. 10:21-22)

25 A'ájna xicáara' jitze Jesús pu a'yan tyu'taxájtaca' tijin:
—Muáaj mu paj nyavástara', i paj tyí'ijta u tajapuá, pajta íiyan
i cháanacaj japua, muéetzij nu tyí'muatyojtzi're', ji'nye muáaj paj
huo'ta' mej mij yo'itéej muá'ra'nyij je'ej ti een a jimi, a'íimaj i maj
quee óotzaahuatye', pajta quee huo'ta' maj yo'itéej muá'ra'nyij a'íimaj
i maj támua'rej, majta i maj jéehua tyojó'itej. 26 A'yaa pu tyi'ja'yájna
nyavástara', a'yaa pu muéetzij tyimua'ránajchaca'.
27 'Néijmi'i pu tyinaatátuii a'íjna i nyavástara'. Capu a'tíj tyámua'
tyí'nyamua'tyej je'ej nyaj een, sulu a'íi pu'uj i nyavástara', capu
ajta a'tíj tyámua' tyá'mua'tyej i nyavástara', sulu nyáaj i nyaj
yójra' pué'een nyáaj nu xaa jamua'tyej, majta a'íimaj i maj a'yan
tyina'ráanajchi mej mij jáamua'tyij. 28 Siata'aj nye jimi mujo'vá'ju'un
néijmi'i mu siaj cua'naj a'íjci jime' i siaj jahuoo siaj tyámua' tyaatá'an
i Dios, siajta a'íjci jin tyí'tyese' siaj néijmi'i jin ja'rá'astijre'en, nyáaj
nu jamuaatá'sij siaj sij huóoso'pe'en. 29 Siata'aj tye'entyájrutyej a'íjci
jime' i nyaj jin tyajá'mua'ijcatye', siajta nye jimi tyi'huóomua'tyej,
ji'nye nyáaj nu muá'ajcan, nyajta quee á'nyatzaahuatye', nyáaj nu nyij
jamuaatá'sij siaj tyámua' huárinyij i jutzájta'. 30 Ji'nye capu muárie'rij
siaj a'yan huárinyij je'ej nyaj tyajamuaata'íjtye'sij, ajta i nyaj jin
tyajá'mua'ijcatye', capu ajta muárie'rij siaj sij a'yan huárinyij je'ej nyaj
tyá'xie've'.

Matii'ij a'íimaj i maj Jesús jamuán huacíj ja'antyítzaanaxij i tyeríicuj ti antyimuéeye'ejmee

(Mr. 2:23-28; Lc. 6:1-5)

12 1 Ajta a'ájna imuáj Jesús pu a'áa jooma'ca'aj jé'ta' i ví'ra'aj
tzajta', a'aj pu putyí'rijcaa i xicáara' maj jitzán juso'pii.
Majta i maj jamuán huacíj, a'íi mu meríj jéehua tajcuca'aj aj mu
mij huatyóohuij maj jí'ijtzaanaxi'in i tyeríicuj jatze', majta je'en
jajci'májraa i jatzíj. 2 Majta i fariseos, mati'ij huo'séj maj a'yan rijcaa,
aj mu mij a'yan tyaaté'exaa a'íjci i Jesús tijin:
—Cási', huo'séj je'ej maj ricij mu maj ajamuán huaci'ij, a'yaa mu
ricij je'ej ti quee tyíi'rij ti a'tíj a'yan rijcaj a'ájna xicáara' maj jitzán
juso'pe'.
3 Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—¿Nyi sequée a'náj jo'jíjvej ɨ yu'xarij jitze je'ej tɨ huaríj a'íjna ɨ David tɨ'ɨj huataí'cuataca', majta ɨ maj jamuán huací'ca'aj? 4 A'úu pu jo'tyájrupij u tyeyúuj tzajta', ɨ tɨ chi'ra'an pué'een ɨ Dios, ajta je'en jáacuaj a'íjcɨ ɨ páan ɨ maj Dios huatámu'vejrij, majta ɨ maj jamuán huací'ca'aj, a'íɨ mu majta jáacuaj, ma'ajta a'íjcɨ ɨ páan a'íɨ mu'uj jacua'caa ɨ puaaríij. 5 ¿Ca' sequée a'náj jo'jíjvej je'ej tɨ tyo'yú'xaca' a'íjna ɨ Moisés, maj a'íɨmaj ɨ maj tyityetyúu'pu' u tyeyúuj tzajta', a'íɨ mu quee juso'pii a'ájna xɨcáara' maj jitzán juso'pe'? 6 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye', tɨ síɨj ya ja'mua jimi séejre' tɨ jéetze' juxɨe've' mequee a'íɨmaj ɨ maj tyityetyúu'pu' ɨ tyeyúuj tzajta'. 7 Caxu a'tzúj yó'itej je'ej tɨ huatóomua'aj a'íjna tɨ a'yan tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze tɨ jɨme' Dios jaataxájtaca' tɨ a'yan tɨjɨn: "A'yaa nu tyá'xɨe've' siaj jujíɨmua'aj óocu'vej, canu jaxɨe've' siaj tyi'tíj mu'vejritaj." Tɨpua'aj seyo'itée xá'ra'nyiiche', caxu a'yan tyihua'xáatzi'ranche' a'íɨjma ɨ maj quee tyi'tíj jɨn ootyá'ɨtzee. 8 A'yaa pu'ij, nyáaj ɨ nyaj nyajta tyévij jitze huanɨe'huaca', nyáaj nu nyajta a'íjcɨ jɨn antyínyamua'ree ɨ xɨcáara' a'náj maj jitzán juso'pe'.

Jesús pu séej tyú'huaaj tɨ cɨyáaxara'ca'aj ɨ jumuáca' jitze

(Mr. 3:1-6; Lc. 6:6-11)

9 Aj pu'ij Jesús jó'raa, tɨ'quij a'úun jo'tyájrupij u tyeyúuj tzajta'. 10 A'úu pu síɨj jo'tyávaaca'aj tɨ cɨyáaxara'ca'aj ɨ jumuáca' jitze, majta ɨ fariseos ɨ maj a'úun je'rú'uuca'aj, a'íɨ mu jahuooca'aj je'ej maj tyi'tíj jɨn tyaaxájtzi' ɨ Jesús, a'yaa mu mij tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

—¿Nyiquij ɨ'ríj tyej tyáahuatye'en séej ɨ tɨ tyí'cui' a'ájna xɨcáara' maj jitzán juso'pe'?

11 Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Tɨpua'aj a'tíj séej cánya'aj tyícɨɨtzij, ajta je'en ɨ cánya'aj atyéjvetyij jo'tɨj ja'tyácun a'ájna matɨ'ɨj pua'aj juso'pe', ¿nyiquee ujo'ma'aj ta'mej tɨ'ij je'tajáj? 12 Ajta ɨ tyévij pu jéetze' tyí'huɨɨre' quee ɨ cánya'aj. A'íj pu jɨn ɨ'ríj tɨ a'tíj tyi'tíj jɨn xá'puɨ' huárɨnyij a'ájna xɨcáara' matɨ'ɨj pua'aj juso'pe'.

13 Aj pu'ij ɨ Jesús a'yan tyaaté'exaa a'íjcɨ ɨ tɨ cɨyáaxara' ɨ jumuáca' jitze tɨjɨn:

—Huatátzaaraj mua' muáca', aj pu'ij a'íjna ɨ tyáatɨ' jaatátzaaraca' ɨ jumuáca', aj pu'ij huarúj, a'yaa pu éenye'ej ja'raa tɨ'ɨj ɨ síɨj ɨ muáca'ra'an. 14 Matɨ'ɨj mij iiráacɨj a'íɨmaj ɨ fariseos, aj mu mij huatyóohuij maj jaaxá'puɨ'ɨntare'en je'ej maj ye'ej huárɨnyij mej mij jaajé'caj ɨ Jesús.

Je'ej tɨ síɨj anaquéej tyaataxájtaca' a'íjcɨ ɨ Jesús

15 Tɨ'ɨj ɨ Jesús jáamua'reeri' je'ej maj tyaaxá'puɨ'ɨntarej, aj pu'ij iirájraa, majta jéehua ɨ tyeítyee jamuán jo'cíj. Ajta ɨ Jesús

pu néijmi'caa pu tyú'huaaj ɨ maj tyí'cucui'ca'aj, 16 ajta a'yan
tyihuá'ijmuejraca'aj maj quee jéjrista' jaxajta a'tɨ́j tɨ puɨ́rɨcɨj. 17 A'yaa
pu tyu'rɨ́j tɨ'ij aróo'astej je'ej tɨ jájcuaj ɨmuáj tyu'taxájtaca' a'ɨ́jna ɨ
Isaías, ɨ tɨ Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj, tɨ a'yan tɨjɨn:

18 A'ɨ́i pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ nyahuɨɨre', ɨ nyaj ja'antyíhuoj,
ɨ nyaj jéehua jaxɨe've', nyajta jitzán nyetyamua've'.
Nyajúuricamej nu jimi huatyátoosij,
a'ɨ́ɨ pu'ij tyámua' tyihuo'tyéjeevij a'ɨ́ɨjma ɨ maj séej chuéj japua
jo'cháatɨmee.

19 Capu a'tɨ́j je'ej tyi'jéevej ja'mej, capu ajta jíihuaj ja'mej,
camu janamuajran tɨ tyi'xáataj ja'mej a'ájna a cáayej jitze.

20 Capu jéetze' puéjtzij huo'ta'sij ɨ maj huápuɨ'ɨj jaapuéjtzitarej,
capu ajta huá'cui'nyij a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee che' tyé'viicue',
sulu a'ɨ́ɨ pu hua' japua huatányuusij ajta a'ɨ́jna jɨn tyu'tyámue'tɨj ɨ
tɨ naa een.

21 Majta ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj yan séejre' ɨ cháanacaj japua, néijmi'i mu
jimi tyi'ijchó've'.

Matɨ'ɨj ɨ Jesús jitze tyo'ojpuá'rij

(Mr. 3:19-30; Lc. 11:14-23; 12:10)

22 Matɨ'ɨj mij séej uja'ráavi'tɨj ɨ Jesús jimi tɨ tyiyáaru' tzajta'
séjria'ca'aj, a'ɨ́j pu jɨn quee atányeerica'aj ajta quee tyo'rɨ́ɨriajca'aj
a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j, aj pu'ij ɨ Jesús tyáahuaj tɨ'ɨj ij atányeeriaca', ajta
tyo'rɨɨriáaj ja'raa. 23 Néijmi'i mu ɨ tyeɨ́tyee tyámua' tyo'taséj, a'yaa mu
mij tyúu'ihuo'raca'aj tɨjɨn:

—¿Nyiquij a'múu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ yójra' ɨ David?

24 Majta ɨ fariseos matɨ'ɨj a'yan tyihuó'namuajri', a'yaa mu
tyu'taxájtaca' tɨjɨn:

—A'mújna mu a'tɨ́j Beelzebú pu jitze aróoca'nyej, tɨ'ij
huo'tamuáritye'en ɨ tyiyáaru'uj, ji'nye Beelzebú pu tyihuá'ijtye' ɨ
tyiyáaru'uj.

25 Ajta ɨ Jesús, a'ɨ́ɨ pu jamua'reeriaca'aj je'ej maj tyí'mua'ajcaa, aj
pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Tɨpua'aj ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can jé'ta' muáacɨɨnyej, a'ɨ́ɨ
mu huatóonyo'si'tye'ej, ajta ɨ maj a'áa ja'chej camu che' á'tyeeren,
na'rɨ́ij ɨ maj séej chájta'naj jitze aja'chej nusu ɨ tyeɨ́tyeristyamua'me'en
sɨ́ɨj ɨ a'tɨ́j, a'yan majta jé'ta' tyityáacɨɨnyej, camu majta che' á'tyeeren.
26 A'yaa pu cha'tána'aj een, tɨpua'aj ɨ tyiyáaru' huo'tamuáritye'en
ɨ jutyéɨtyeristyamua', a'ɨ́ɨ mu majta jé'ta' ootajú', ¿ji'nye ooj tyíɨ'rij
mej mij huatyóoca'nyej? 27 A'yaa xu mua'aj tyí'nyaxaj nyaj jee
a'ɨ́j jitze arányaca'nyej ɨ Beelzebú, nyej nyij huo'tamuáritye'en ɨ
tyiyáaru'uj, tɨ pua'aj a'yan tyi'ja'yájnatan, ¿a'tanyíj ca'nyíjra'aj
hua'tá'caa a'ɨ́ɨmaj ɨ ja'muaxa'aj tyeɨ́tyee, mej mij a'yan cha'taj mana'aj

tyihuo'tamuáritye'en? A'ɨ́ɨmaj mu mij a'yan tyaja'muaxaj siaj mua'aj
quee xá'puɨ' rɨcɨj a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej siaj nyéetzij tyí'nyaxajtzi'. 28 Ji'nye
nyáaj nu a'ɨ́jcɨ jitze arányaca'nyej ɨ júuricama'ra' ɨ Dios nyej nyij
tyiyáaru'uj huatamuáritye'en, a'ɨ́j pu jɨn a'yan huatóomua'aj tɨ arí
a'ájna atyojo'ré'nyej tɨ'ɨj ɨ Dios tyu'ta'ɨ́jtaj ja'mua jimi.
29 '¿Ji'nye tyíɨ'rij tɨ náhua'rij utyájrutyej jo'tɨj ja'chej ɨ a'tɨ́j tɨ
uhuájca'nyej tɨ'ij tyaanáhue', tɨpua'aj quee mí'een jaatyájɨ'que'en?
Ji'nye a'yaa pu xaa tyu'táɨ'riitarij tɨ'ij utyájrutyej jo'tɨj ja'chej tɨ'ij
tyaanáhue' tyía'ra'an.
30 'A'ɨ́jna ɨ tɨquee nyaj jamuán jo'cha'can, a'ɨ́ɨ pu nyéjcha'ɨɨre', ajta ɨ
tɨquee tyeɨ́tyee tyísɨɨre' nye jimi, a'ɨ́ɨ pu huojo'cuí'naj.
31 'A'ɨ́j nu jɨn a'yan tyajá'mua'ixaatye' tɨ ɨ Dios néijmi'i
tyihuo'tú'uunyi'raj ɨ tyétyacaa ɨ maj jɨn ootyá'ɨtzee ajta ɨ maj jɨn je'ej
pua'aj tyí'xaxa'ta'aj, ajta capu tyihuo'tú'uunyi'raj tɨpua'aj je'ej pua'aj
metya'xajta ɨ júuricama'ra' ɨ Dios. 32 Dios pu ajta tyaatú'uunyi'raj
a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ je'ej pua'aj tyí'nyaxaj nyéetzij ɨ nyaj nyajta tyévij jitze
huanɨe'huaca', ajta a'tɨ́j tɨ je'ej pua'aj tyá'xajta a'ɨ́jcɨ ɨ júuricama'ra' ɨ
Dios, capu a'náj tyaatú'uunyi'raj, capu ajta ɨ séej jitze ɨ cháanacaj tɨ
jájcuaj.

Ɨ cɨyéj a'ɨ́j pu jɨn ámiteere' je'ej tɨ eenye' taca'

(Lc. 6:43-45)

33 'Tɨpua'aj jɨ'ré'nye'en ɨ cɨyéj, jɨ'ré'nye'en pu ajta tajcaa, ajta
tɨpua'aj quee jɨ'ré'nye'en ɨ cɨyéj capu jɨ'ré'nye'en tajcaa, ji'nye a'ɨ́j pu
jɨn ɨ táque'ra' ámiteere' tyi'tɨ́j tɨ cɨyáara' pué'een. 34 Mua'aj xu a'ɨ́jcɨ
jitze eeráanyej ɨ cú'cu'uj tɨ tyí'hue'tacaa. ¿Ji'nye tyíɨ'rij siaj tyi'tɨ́j
huataxáj tɨ xá'puɨ' tɨpua'aj mua'aj sequée tyámua' eenye'? Ji'nye je'ej tɨ
sɨ́ɨj tyí'mua'tzej ɨ jutzájta' a'ɨ́j pu huataxájta. 35 A'ɨ́jna ɨ tyévij tɨ tyámua'
een jɨ'ré'nye'en pu tyí'xaj, ji'nye a'ɨ́ɨ pu ajta tyámua' een ɨ jutzájta',
ajta ɨ tyévij tɨ je'ej pua'aj een, a'ɨ́ɨ pu je'ej pua'aj eenye' tyí'xaj, ji'nye
a'ɨ́ɨ pu je'ej pua'aj een ɨ jutzájta'. 36 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tɨ
a'yan tye'mej a'ájna xɨcáara' tɨ jitzán Dios huá'xɨjtye'en, néijmi'i
mu jɨn á'xɨjtyi'huan tyi'tɨ́j maj je'ej pua'aj tyu'taxájtaca'. 37 Ji'nye
Dios pu a'ɨ́jna jɨn muá'xɨjtye'en je'ej paj tyí'xaxa'ta'aj, a'yaa pu'ij
tyo'támiteere'ej tɨpua'aj muáahuɨɨre'en nusu quee.

Séecan mu ɨ tyeɨ́tyee a'yan tyá'huoo tɨ Jesús huo'taséjratye'en ɨ maj jɨn je'ej tyo'taséj

(Mr. 8:12; Lc. 11:29-32)

38 Aj mu mij ɨ fariseos, majta ɨ maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze,
a'ɨ́ɨ mu a'yan tyaaté'exaa ɨ Jesús tɨjɨn:
—Maeestro, a'yaa tu tyá'xɨe've' paj tyi'tɨ́j taataséjratye'en ɨ tyaj jɨn
je'ej tyo'taséj.

39 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'íimaj ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj je'ej pua'aj tyí'tyetyeɨtyee, a'yaa mu
tyí'nyahuavii nyaj tyi'tɨ́j huo'taséjratye'en ɨ maj jɨn tyámua' tyo'taséj,
ajta canu tyi'tɨ́j huo'taséjratye'sij sulu a'ɨ́j nu'uj je'ej tɨ tyáaruj ɨ
Jonás ɨ tɨ Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj. 40 Ji'nye a'yájna tɨ'ɨj ɨ Jonás
huéeicaj xɨcáj ajta huéeicaj tɨ́ca' tyé'tyee tɨ aráaca'aj ɨ jucáara' jitze
ɨ hue'ej tɨ jaatyáanɨjcua, a'yaa pu cha'tána'aj tyí'nyoorej nyéetzij ɨ
nyaj nyajta tyévij jitze huanɨe'huaca', a'áa nu ja'raque'tɨ́j na'mej chuéj
tzajta' huéeicaj xɨcáj, nyajta huéeicaj tɨ́ca'. 41 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj Nínive
ja'chej a'ɨ́ɨ mu ja'mua jamuán ajo'tyáhuiixɨ'ɨj a'ájna xɨcáara' tɨ'ɨj ɨ Dios
jamua'xɨjtye'en, majta je'en jamua'xa'puɨ'ɨntari'tze'en mua'ajmaj,
ji'nye a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Nínive já'chajca'aj a'ɨ́ɨ mu tyá'antzaahuaj ɨ Dios
jimi matɨ'ɨj jáanamuajri' je'ej tɨ tyu'taxájtaca' a'ɨ́jna ɨ Jonás, nyajta
nyáaj, ɨ nyaj ja'mua jamuán yésejre' jéetze' nu va'cán jɨn tyi'tyéjvee
quee ɨ Jonás. 42 Ajta a'ɨ́jna ɨ íitɨ' tɨ jájcuaj ɨmuáj tyí'ijtaca'aj yúutyej
pujmua', a'ɨ́ɨ pu ajta ajo'tyéechaxɨ, matɨ'ɨj huá'xɨjtye'ej ɨ tyeɨ́tyee, a'ɨ́ɨ
pu ajta hua'xa'puɨ'ɨntari'tze'en, ji'nye a'ɨ́ɨ pu a' ɨmuáj jo'vé'mej tɨ'ij
jáanamuaj a'ɨ́jcɨ ɨ Salomón ɨ tɨ jéehua huápuɨ'ɨj tyu'yí'tɨn, nyajta nyáaj,
jéetze' nu va'cán jɨn tyi'tyéjvee quee a'ɨ́jna ɨ Salomón.

A'ɨ́jna ɨ júuricamej tɨ je'ej pua'aj een tɨ ajta huariá'raj

(Lc. 11:24-26)

43 'Tɨpua'aj sɨ́ɨj ɨ júuricamej tɨ je'ej pua'aj een iirájra'nyij séej ɨ
tyévij tzajta', a'ɨ́ɨ pu jo'chá'canya'aj ja'mej tɨ jahuoo jo'tɨj jo'huáchij
tɨ'ij huóoso'pe'en, ajta tɨ'ɨj quee jatyoove'en, a'yaa pu tyi'riá'mua'sij
tɨjɨn: 44 "Naariá'ra'sij a nyichéj jó'nyaj ja'rájraa." Tɨ'ɨj ajo'ré'nyej, a'yaa
pu eenye' tyoonyij a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j, tɨ naa uhua'é'nya'aj ta'mej tɨ'ɨj chi'ij
maj moochán iirá'icho'taca', majta tyámua' naa tyo'huáruu. 45 Aj
pu'ij ɨ júuricamej uhuaja'rávi'tɨj séecan ɨ maj aráahua'puaj ará'asej ɨ
maj jéetze' je'ej pua'aj een quee ɨ a'ɨ́jna, aj mu mij néijmi'i utyárutyij
mej mij iiráatya'aj muá'ra'nyij ɨ tyévij tzajta', ajta je'en a'yan
tye'ráamej tɨ jéetze' je'ej pua'aj éenye'ej ta'mej a'ɨ́jna ɨ tyévij quee
tɨ'ɨj jájcuaj éenye'ej. A'yaa pu'ij tyihuá'uurej a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj
tyí'tyetyeɨtyee.

A'ɨ́jna ɨ náanajra' majta ɨ ihuáamua'mua' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús

(Mr. 3:31-35; Lc. 8:19-21)

46 Óoche' pu tyi'xáatacaj ɨ Jesús matɨ'ɨj a'áa ja'rá'aj a'ɨ́jna ɨ
náanajra', majta ɨ ihuáamua'mua', a'áa mu jo'tyáhuiixɨj apua'quéj,
a'yaa mu tyá'xɨe'va'ca'aj maj jamuán tyu'taxáj, 47 aj pu'ij sɨ́ɨj a'yan
tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús tɨjɨn:
—A mu pua'quéj jo'tyú'uu a' náanaj, majta a'ihuáamua',
máaxɨe've' maj ajamuán tyu'taxáj.

48 Aj pu'ij a'yan tyu'tanyúj a'íjna ɨ Jesús tɨjɨn:
—¿A'tyaanyíj a'íɨn maj pué'een ɨ nye'ihuáamua' ajta ɨ nyináana?
49 Aj pu'ij huo'séerajraa ɨ maj jamuán huacíj, ajta a'yan
tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—A'íi mu a'íɨn pué'een ɨ maj nyináana majta nye'ihuáamua'.
50 Ji'nye a'tíj tɨna'aj tɨ a'yan rɨcɨj je'ej tɨ tyá'xɨe've' ɨ Dios, a'íɨ pu a'íɨn
pué'een ɨ nyináana, majta nye'ihuáamua'.

A'íjcɨ jɨme' ɨ a'tíj tɨ tyí'huastee
(Mr. 4:1-9; Lc. 8:4-8)

13 1 A'ájna xɨcáara' jitze, Jesús pu iirájraa u chi'táj, a'áa pu
ja'rá'aj jo'tɨj ja'va'ástɨmee ɨ jájrij tɨ'quij a'áa jo'tayíxɨj. 2 Aj
mu mij jéehua ajtyáxɨɨriaca' ɨ tyeítyee jo'tɨj je'ej jé'eenye'ej, aj pu'ij
antyíraj ɨ báarcuj jitze tɨ jáata' acáva'ca'aj, ajta je'en ooyíxɨj, majta
ɨ tyeítyee a'áa mu ja'ajtyequéetɨma'caa a tɨ ja'va'ástɨmee ɨ jájtyij.
3 Tɨ'quij jéehua tyihua'ajmuá'tyej séej nyúucarij jɨme', a'yan tɨjɨn:
—A'tíj tɨ tyí'huastee, a'áa pu jo'mej jo'tɨj tyajá'huastee. 4 Aa
pu jooma'ca'aj jatahua'náaj ɨ ímue'rij, séecan pu'ij ɨ ímue'rij juyéj
jitze huavatzíɨjraa, aj mu mij pína'see jútye' aje'cáanyej matɨ'ɨj
mij jaaré'je'puj. 5 Ajta séecan a'áa pu jo'vatzíɨjraa ɨ tyetyéj tzajta'
jo'tɨj quee jéehua já'chuej, aj pu'ij jiye'tzín ajnyéj ɨ ímue'rij, ji'nye
capu jéehua huáchoota'ca'aj tɨ'ij aróonaana'tye'en, 6 ajta tɨ'ɨj
eeré'nyej ɨ xɨcáj, aj pu'ij huaria'huaj ɨ tɨ arí ajnyéj, ji'nye capu a'chu
ajo'canáana'ajma'caaj.
7 'Ajta séecan ɨ ímue'rij, a'áa pu jo'vatzíɨjraa ɨ tzícare'ej tzajta', tɨ'ɨj
ij ɨ tzícare'ej huahuósej, a'íɨ pu ja'vá'naj ɨ tɨ arí ajnyájca'aj, a'íj pu jɨn
quee huácɨɨriaca'.
8 'Ajta séecan a'áa pu jo'vatzíɨjraa jo'tɨj jo'jí're'en ɨ chuéj, a'íɨ pu
xaa ij ajnyéj, tɨ'quij huahuósej, séecan pu'ij ɨ ímue'rij a'yan tye'rájraa
a'chu anxɨtyej ɨ jatzíj tɨ catyé'tya'ajma'caa, ajta séecan huéeicatyej.
Ajta séecan seityéj japuan tamuáamuata' pu catyé'tya'ajma'caa síɨj
ajta síɨj.
9 'Mu siaj ityanamuáarajmee, tyámua' xu naa tyáanamuaj.

Ji'nye een jɨme' ɨ Jesús tyihuá'mua'tyahua'aj séej nyúucarij jɨme'
(Mr. 4:10-12; Lc. 8:9-10)

10 Aj mu mij ajtyáxɨɨriaca' ɨ Jesús jimi a'íɨmaj ɨ maj jamuán
huacíj, matɨ'ɨj mij jaata'íhuo'ri' je'ej tɨ een jɨme' séej nyúucarij jɨn
tyihuá'ixaatya'ca'aj ɨ tyeítyee.
11 Aj pu'ij Jesús a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:
—Dios pu mua'ajmaj jamuaatá' siaj sij yo'itéej xá'ra'nyɨj je'ej tɨ
tyí'een jo'tɨj a'íɨn tyejé'ijtaj, majta ɨ séecan capu huáɨ'riitye' mej mij
yo'itéej muá'ra'nyɨj, ji'nye capu ɨ Dios a'yan tyihuo'tá'.

12 ’A'ífjna ɨ tɨ cíɨ tyiyo'itéej je'ej tɨ tyí'een ɨ Dios jimi, Dios pu
jéetze' jaatá'sij, ajta a'ífjna ɨ tɨ quee yó'itej, Dios pu jáari'raj a'chu tɨ
caa arí tyú'mua'reej 13 A'ífj nu jɨn séej nyúucarij jɨme' tyihuá'ixaatye',
ji'nye a'íɨ mu atanyéjnye', ajta camu tyi'tíj séej, majta mu
iityanamuáarajmee, majta quee tyi'tíj namuaj, camu majta yó'itej.
14 A'yaa pu'ij hua' jimi tya'róo'astej je'ej tɨ tyo'yú'xaca' a'ífjna ɨ Isaías ɨ
tɨ tyí'xajtaca'aj ɨ Dios jitze ma'can a'yan tɨjɨn:
Tyij siajta jéehua tyí'namuaj caxu yo'itéej xá'ju'un,
nusu siajta tyámua' tyitya'tanyéjnye'rij caxu tyi'tíj séjran.
15 Ji'nye a'íɨ mu quee tyámua' metyityoomuámua're',
camu iityanamuáarajmee,
a'íɨ mu majta quee atanyéjnye',
mej mij jaaséj nusu maj tyu'namuaj,
ajta mej mij quee yo'itéej muá'ra'nyij mej mij nyéetzij jimi
tyá'antzaahuatye'en,
nyej nyij nyáaj tyámua' huó'uurej.
16 ’Siajta mua'aj siata'aj huatóotyamua've'en, ji'nye mua'aj xu
iityanamuáarajmee siaj sij ja'rá'astijre'en ɨ siaj janamuaj, siajta
atanyéjnye'. 17 A'yaa nu tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyajá'mua'ixaatye' maj
mue'tíj ɨ maj tyí'xaxa'ta'aj ɨ Dios jitze ma'can, a'íɨ mu jaxɨe'va'ca'aj
maj jaaséj je'ej siaj mua'aj seríj tyi'tíj tyí'sej nyej jimi, majta quee
camu jaaséej, a'yaa mu majta tyá'xɨe'va'ca'aj maj jáanamuaj je'ej siaj
mua'aj tyí'namuaj nyej jimi, ajta camu jáanamuajri'.

Jesús pu huá'ixaatye' je'ej tɨ huatóomua'aj ɨ nyúucarij tɨ jaxaj a'ífjcɨ ɨ tɨ tyí'huastyaa

(Mr. 4:13-20; Lc. 8:11-15)

18 ’Xáanamuajri' je'ej tɨ huatóomua'aj ɨ nyúucarij tɨ jaxaj a'ífjcɨ ɨ
a'tíj tɨ tyí'huastyaa. 19 A'íɨmaj ɨ maj jáanamuaj ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios,
majta quee yó'itej, a'yaa mu een tɨ'ɨj ɨ ímue'rij tɨ ajo'vatzíɨjraa a'ájna
juyéj jitze, a'ífjna ɨ tɨ je'ej pua'aj een, a'íɨ pu tzajta' huataséjre'sij, tɨ'quij
huáari'raj ɨ nyúucarij ɨ maj jú'mua'reeriaca'aj ɨ juxɨéjnyu'caa tzajta'.
20 ’Ajta a'ífjna ɨ ímue'rij tɨ ajo'vatzíɨjraa ɨ tyetyéj tzajta', a'yaa
pu een tɨ'ɨj ɨ maj janamuaj ɨ nyúucarij majta je'en jutyamua've'ej
naa tya'ancuriáa'sij ɨ maj jáanamuajri', 21 majta quee jéehua
ajo'canáana'ajmee capu ij huáɨ'riitye' maj tyámua' eenye', matɨ'ɨjta
jajpuéjtzij na'ríij séecan je'ej pua'aj mahuá'uuriaj, ca'nácan mu
ootyá'ɨtzeere'ej.
22 ’A'ífjna ɨ ímue'rij tɨ ajo'vatzíɨjraa jo'tɨj jo'tzícare'ej tzajta', a'íɨ
pu a'yan een matɨ'ɨj ɨ maj janamuaj ɨ nyúucarij, ajta jéehua mu
tyúumua'tziitye' a'ífjna jɨme' je'ej tɨ tye'mej íiyan tɨ tyí'ma'can
cháanacaj japua, majta a'yan tyá'xɨe've' maj huoochíjtyaanyi'taj,
a'íɨ pu'ij huá'cuanamuaj. Néijmi'i pu a'ífjna quee tyi'tá'caa tɨ ɨ

nyúucarij tyámua' hua' jimi tyu'tyá'ɨtzeere'en mej mij a'ɨ́jna jɨn huahuóse'en.

23 'Ajta ɨ ímue'rij tɨ a'áa jo'vatzɨ́ɨjraa ɨ chuéj japua tɨ huajɨ're'en, a'yaa pu een matɨ'ɨj ɨ maj janamuaj ɨ nyúucarij majta yó'itej, jéehua mu mij tyu'tátuiire'sij ɨ Dios jimi tɨ'ɨj a'ɨ́jna ímue'rij tɨ huácɨɨriaca' a'chu anxɨtyej tɨ catyé'tya'ajma'caa, na'ríij huéeicatyej ajta seityéj japuan tamuáamuata' ɨ ímue'rij.

A'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tu'píj tɨ huahuásti'huaca' jamuán ɨ tyeríicuj

24 Jesús pu ajtáhua'aj séej nyúucarij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—A'yaa pu tyí'een a'ájna jo'tɨj ɨ Dios tyejé'ijtaj tɨ'ɨj a'tɨ́j tɨ ímue'rij huahuástej ɨ juchuéj japua tɨ huajɨ're'en, 25 ajta matɨ'ɨj néijmi'i tyacu'tzísima'caj, sɨ́ɨj pu ajo'ré'nyej tɨ jájcha'ɨɨre' a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ chuéj tyícha'ɨj, tɨ'quij tu'píj huahuástej a'ɨ́jcɨ tzajta' ɨ tyeríicuj, ajta je'en jó'raa.

26 'Aj pu'ij tɨ'ɨj ajnyéj a'ɨ́jna ɨ tyeríicuj ajta je'en íijmueya'xɨj, aj mu mij jáamua'reeri' tɨ ajta sɨ́ɨj huáviviihuaca' ɨ ímue'rij, ji'nye capu íijmueya'xɨj a'ɨ́jna ɨ tu'píj. 27 Matɨ'ɨj mij ɨ maj tyí'muarɨe' ujó'ju' mej mij jaaté'exaatye'en a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ chuéj tyícha'ɨɨj a'yaa mu tɨjɨn: "Tavástara', nyi pequee a'ɨ́j huahuástej ɨ ímue'rij tɨ jɨ're'en a'ájna a' chuéj japua, ¿jo'nyij ja'ajnyéj a'ɨ́jna ɨ tu'píj?" 28 Aj pu'ij a'ɨ́jna ɨ tɨ chuéj tyícha'ɨj a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn: "Sɨ́ɨj tɨ nyéjcha'ɨɨre' pu jaahuástej." Majta ɨ maj tyí'muarɨe' a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn: "¿Nyi mua'ráanajchij tyaj ujó'ju'un tyej tyij je'ejcuuxɨj a'ɨ́jcɨ ɨ tu'píj?"

29 'Aj pu'ij a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn: "Capu juxɨe've' siaj jaariá'cutaj a'ɨ́jcɨ ɨ tu'píj, ji'nye tɨpua'aj seríj je'ejcunan a'ɨ́jcɨ ɨ tu'píj, ajta pu éjcuuxɨsij a'ɨ́jna ɨ tyeríicuj. 30 Che' a'yan eenye' tɨ'ɨj néijmi'i huahuóse'en 'asta quee atyojo'ré'nyej nyatɨ'ɨj tye'entyiá'sij, aj nu nyij huo'ta'ɨ́jtye'sij ɨ maj tyí'muɨjhuacaa mej mij anaquéej je'ejcuuxɨj a'ɨ́jcɨ ɨ tu'píj, mata'aj ja'antyájɨ'ca'xɨ'ɨn mej mij jajsɨ́ɨre'en majta jaatyáteeraj, majta je'en ju'tyátoosij a'ɨ́jcɨ ɨ tyeríicuj u chi'táj jo'maj tyejé'yuhuacaa."

Ɨ játza'ra'an ɨ mostáasaj

(Mr. 4:30-32; Lc. 13:18-19)

31 Jesús pu ajtáhua'aj séej nyúucarij huo'té'exaa a'yaa pu tɨjɨn:

—A'yaa pu tyí'een ɨ Dios jimi tɨ'ɨj tu'píj tyi'tɨ́j tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn mostáasaj, a'tɨ́j tɨ jaahuástej ɨ játza'ra'an a'ájna jo'tɨj tyaja'tachuéj. 32 A'ɨ́jna ɨ mostáasaj, a'yaa pu eenye' tyájatze' tɨ'ɨj ɨ tɨ jéetze' cíleen quee séecan ɨ jatzíj, ajta tɨ'ɨj huahuóse'en, jéetze' pu uhuatɨ́tɨ'ɨj ja'mej quee séecan ɨ tu'píj iiye'ej tɨ séejre' ɨ cháanacaj japua. Yaa pu uhuatɨ́tɨ'ɨj ja'mej tɨ'ɨj cɨyéj, aj mu mij pína'see ave'ré'nyesij mej mij a'áan tyojo'tyóo'ito'ritye'en ɨ cɨyáara' jitze.

A'ǵjna ɨ maj jana'ajchityaa ɨ cuéjtzij
(Lc. 13:20-21)

33 Ajtáhua'aj séej nyúucarij huo'té'exaa a'yaa pu tɨjɨn:
—A'yaa pu ajta tyí'een ɨ Dios jimi tɨ'ɨj a'ǵjna ɨ levaduuraj, ɨ íitɨ' tɨ huéeicaj mediidaj atyájraj ɨ aríinaj, aj pu'ij jajcuéjtzitaca' levaduuraj jamuán, ajta ɨ levaduuraj, a'ǵɨ pu néijmi'i tzajta' huanyáxɨ'ɨj ɨ cuéjtzij.

Je'ej tɨ een jɨme' ɨ Jesús tyihuá'mua'tyahua'aj séej ɨ nyúucarij jɨme'
(Mr. 4:33-34)

34 Jesús pu néijmi'i a'yan tyihuá'ixaatya'ca'aj séej nyúucarij jɨme' ɨ tyeítyee, capu tyi'tǵj huá'ixaatya'ca'aj ja'huoo'itéerican jɨme'. 35 A'yaa pu huarǵj tɨ'ij aróo'astej je'ej tɨ tyu'taxájtaca' a'ǵjna ɨ tɨ tyí'xajtaca'aj ɨ Dios jitze ma'can tɨ a'yan tɨjɨn:
Séej nu nyúucarij jɨn tyihuo'té'exaatye'ej,
Nyáaj nu a'ǵj huo'té'exaatye'ej ɨ tɨ aviitzi'huaca'aj,
tɨ'ɨj na'aj ɨ Dios tyeetyátaahuaca' ɨ cháanacaj.

Jesús pu huá'ixaatye' je'ej tɨ huatóomua'aj ɨ nyúucarij tɨ jaxaj a'ǵjcɨ ɨ tu'pǵj ajta ɨ tyeríicuj

36 Aj pu'ij ɨ Jesús huo'tatyóotye'ej eerájraa ɨ tyeítyee jimi, tɨ'quij chi'táj utyájrupij, a'úu mu mij ajtyáxɨɨriaca' ɨ maj jamuán huacǵj, matɨ'ɨj mij jaatáhuaviiri' tɨ huo'té'exaatye'en je'ej tɨ huatóomua'aj a'ǵjna ɨ nyúucarij tɨ jaxaj ɨ tu'pǵj tɨ quee tyi'tǵj huɨɨre' tɨ ajnyéj ɨ tasáahua japua.
37 Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'ǵjna ɨ tɨ jaahuástej ɨ ímue'rij tɨ jǵ're'en, nyáaj nu a'ǵɨn pué'een ɨ nyaj nyajta tyévij jitze huanɨe'huaca', 38 ajta a'ǵjna ɨ tasáahua, a'ǵɨ pu a'ǵɨn pué'een ɨ cháanacaj. A'ǵjna ɨ ímue'rij tɨ jǵ're'en a'ǵɨ mu a'ǵɨn pué'een ɨ maj tyí'huɨɨre' ɨ Dios jimi, ajta a'ǵjna ɨ tu'pǵj, a'ǵɨ mu a'ǵɨn pué'een ɨ tyeítyeristyamua'me'en ɨ tyiyáaru'. 39 Ajta a'ǵjna ɨ tɨ jájcha'ɨɨre' a'ǵɨ pu a'ǵɨn pué'een ɨ tyiyáaru'. Ajta a'ájna xɨcáara' maj jitzán tyí'tzaanan, a'yaa pu huatóomua'aj a'ájna xɨcáara' tɨ jitzán antyipua'rij ɨ cháanacaj, majta ɨ maj tyí'tzaanan, a'ǵɨ mu a'ǵɨn pué'een ɨ maj tyí'huɨɨre' u tajapuá. 40 A'yájna matɨ'ɨj ɨ tu'pǵj tyé'ejcuuxɨj mej mij jaatyáteeraj, a'yaa pu cha'tána'aj tye'mej a'ájna xɨcáara' tɨ jitzán jó'vesij ɨ cháanacaj. 41 Nyajta nyáaj ɨ nyaj nyajta tyévij jitze huanɨe'huaca', nyáaj nu huojo'ta'ítyij ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre' mej mij huá'ajsɨɨre'en a'ǵɨjma ɨ maj je'ej pua'aj huá'uurej ɨ tyeítyee, majta je'ej pua'aj rɨcɨj. 42 A'áa mu huojóohua'xɨj jo'tɨj já'taa, a'áa mu mij jéehua juyiinyixɨ'ɨn, majta jéehua huápuɨ'ɨj jajpuéjtzij muá'ju'un. 43 Majta a'ǵɨmaj ɨ maj a'yan rɨcɨj je'ej tɨ ɨ Dios tyá'xɨe've', a'yaa mu séeria'aj muá'ju'un tɨ'ɨj ɨ xɨcáj a'ájna jo'tɨj ɨ hua' vástara' tyejé'ijtaj. Majta ɨ maj iityanamuáarajmee, miche' tyámua' tyáanamuaj.

A'ɨ́jna ɨ tɨ aviitzi' tɨ jéehua tyá'najchij

44 ’A'ájna jo'tɨj ɨ Dios tyejé'ijtaj, a'yaa pu tyí'een tɨ'ɨj ɨ tyi'tɨ́j tɨ
aviitzi' a'ájna tasáahua japua tɨ ajta jéehua tyá'najchij. A'tɨ́j pu jáatyoj
aj pu'ij ajtáhua'aj jaatyá'avaataca', tɨ'quij néijmi'i tyu'tój ɨ tɨ tyí'ijcha'ɨj
aj pu'ij jáananɨej a'ɨ́jcɨ ɨ chuéj.

A'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ peerla tɨ jéehua tyá'najchij

45 ’A'yaa pu ajta tyí'een a'ájna jo'tɨj ɨ Dios tyejé'ijtaj tɨ'ɨj a'tɨ́j tɨ
tyí'to'racaa tɨ jo'cha'can tɨ'ij jáahuoonyij tyi'tɨ́j peerla tɨ naa een, 46 tɨ'ɨj
séej huátyoj tɨ tyá'najchij, aj pu'ij jó'raa tɨ'ij néijmi'i tyú'toonyij a'chu
tɨ tyí'ijcha'ɨj, ta'aj ij a'ɨ́j huánanan ɨ peerla.

A'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tápi'narij ɨ maj hue'tyée jɨn vivi'racaa

47 ’A'yaa pu ajta tyí'een a'ájna jo'tɨj ɨ Dios tyejé'ijtaj, tɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ
tápi'narij ɨ maj hue'tyée jɨn vivi'racaa, matɨ'ɨj ja'tyáhua'xɨj a jáata', aj
pu'ij tyoonáxcacan eetajájpuaj ɨ hue'tyée. 48 Matɨ'ɨj quee che' ú'vejrij
ɨ tápi'narij tzajta', aj mu mij je'tapísij a jáata' a'ɨ́jcɨ ɨ tápi'narij, matɨ'ɨj
mij a'áa yoopísij jo'tɨj jo'huáchij, aj mu mij hua'sejran, matɨ'ɨj mij
hua'váɨxɨ'sij ɨ hue'tyée maj jɨ́'re'en, majta ɨ maj quee jɨ́'re'en, aa mu
huóohua'xɨj.

49 ’A'yaa pu'ij ajta tye'mej a'ájna xɨcáara' tɨ jitzán néijmi'i
tye'entyipuá'rij ííyan ɨ cháanacaj japua, a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyí'huɨire'
u tajapuá a'ɨ́ɨ mu iiráaju'un mej mij hua'vá'jajpuaxɨ'ɨn ɨ tyeítyee
maj je'ej pua'aj rɨcɨj, majta ɨ maj xá'puɨ' rɨcɨj, 50 aj mu mij a'áa
huojo'cáhua'xɨj ɨ oornaj tzajta' a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj rɨcɨj. Aj mu mij
juyiinyixɨ'ɨn, majta jéehua jajpuéetzij muá'ju'un.

A'ɨ́jna ɨ tɨ jájcuaj ajta ɨ tɨ mí'ma'can

51 Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Nyi sequée néijmi'i jo'itéej xá'raa mua'aj?
Aj mu mij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Jee tavástara'.
52 Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Tɨpua'aj sɨ́ɨj tɨ tyúumua'tyej ɨ yu'xarij jitze tyihuó'mua'tyej
je'ej tɨ tyí'een ɨ Dios jimi, a'yaa pu huasé'rin tɨ'ɨj a'tɨ́j tɨ jéehua
tyí'ijcha'ɨj ɨ juchi'táj, a'úu pu'ij tyi'ráatɨ'ɨjcɨj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ tyi'jajcua ajta tɨ
tyi'mí'ma'can.

Jesús pu a'áa ja'rá'aj a Nazaret

(Mr. 6:1-6; Lc. 4:16-30)

53 Tɨ'ɨj Jesús ja'antyipuá'rij tɨ tyihuá'ixaatye' séej nyúucarij jɨme',
aj pu'ij jó'raa, 54 a'áa pu ja'rá'aj jo'tɨj jo'vé'sej, aj pu'ij huatyóochej

tɨ tyihuó'mua'tyej hua' tyeyúuj tzajta'. Majta ɨ tyeítyee ɨ maj
jáanamuajri', je'ej mu tyo'taséj a'yaa mu mij tyúu'ixaatya'ca'aj tɨjɨn:
—¿Jo'nyij tyojo'rɨ'rej a'mújna mu tɨ tyo'mua'reej? ¿Tyi'tanyí
muárɨe'ria'ra' pué'een ɨ tɨ jɨn a'yan rɨcɨj? 55 ¿Nyi quee yójra' pué'een
a'ɨ́jcɨ tɨ tyí'si'chacaa, ajta a'ɨ́ɨn náanajra' ɨ Maríia? ¿Nyiquee a'ɨ́ɨn
pué'een ɨ hua' ihuáara' a'ɨ́ɨjma ɨ Jacobo, ɨ José, ɨ Simón, ajta a'ɨ́jna ɨ
Judas, 56 nyi mequee majta yéchej tajamuán, a'ɨ́ɨmaj ɨ ihuáamua'mua'
ɨ maj úucaa? ¿Jo'nyij já'ma'can a'ɨ́jna ɨ mua'tzíiria'ra' tɨ jitzán séejre'?
57 A'ɨ́j mu mij jɨn quee jaxɨe'va'ca'aj maj jimi tyá'antzaahuatye'en.
Ajta ɨ Jesús a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Néijmi'i mu tyámua' yó'mua'raj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ tyí'xaj ɨ Dios jitze
ma'can, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ tyeítyeristyamua'me'en ɨ maj jamuán ja'chej,
camu tyámua' yó'mua'raj.
58 A'ɨ́j pu jɨn quee jéehua tyu'muárɨej a'ájna, ji'nye a'ɨ́ɨmaj ɨ tyeítyee
camu jitzán tyá'tzaahuatya'ca'aj.

Je'ej tɨ ye'ej tyu'muí' a'ɨ́jna ɨ Juan ɨ tɨ huá'ɨɨraca'aj

(Mr. 6:14-29; Lc. 9:7-9)

14 1 A'ájna xɨcáara' jitze, a'ɨ́jna ɨ rey Herodes, ɨ tɨ tyí'ijtaca'aj
a'ájna Galileea, a'ɨ́ɨ pu tyú'namuajri' je'ej tɨ tyi'tɨ́j uuriajca'aj ɨ
Jesús, 2 aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj jimi tyí'huɨɨria'ca'aj
tɨjɨn:
—A'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Juan ɨ tɨ huá'ɨɨraca'aj, a'ɨ́ɨ pu
huatájuuriaca'. A'ɨ́j pu jɨn jaayí'tɨn tɨ'ij a'yan huárɨnyij ɨ tyaj jɨn je'ej
tyo'taséj.
3 A'ɨ́jna ɨ Herodes, a'ɨ́ɨ pu anaquéej jaatyévi'raca'aj a'ɨ́jcɨ ɨ Juan,
ajta je'en ja'najɨ́'que'ej je'tyáanaj. A'yaa pu jáaruuj, ji'nye Juan pu
jajtyá'xɨj a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ Herodes ja'ancuré'vi'tɨj a'ɨ́jcɨ ɨ ɨ́itaj ɨ Felipe tɨ
jatyévi'tɨnya'aj, a'ɨ́jna ɨ Felipe a'ɨ́ɨ pu ihuáaria'ra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ
rey, 4 Juan pu'ij a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ Herodes tɨjɨn:
—Capu je'ej tyíɨ'rij paj jatyévi'tɨnye'en mua' ihuáara' tɨ
jatyévi'tɨnya'aj.
5 Herodes pu jaje'catamuɨ'ca'aj a'ɨ́jcɨ ɨ Juan, ajta huá'tzɨɨnya'ca'aj
ɨ tyeítyee, ji'nye a'ɨ́ɨ pu jamua'reeriaca'aj maj a'yan tyí'xajtaca'aj tɨ
Juan a'ɨ́ɨn pué'eenye'ej sɨ́ɨj tɨ tyí'xajtaca'aj Dios jitze ma'can. 6 Ajta tɨ'ɨj
atyojo'ré'nyej a'ájna xɨcáara' tɨ jitzán huanɨe'huaca' a'ɨ́jna ɨ Herodes,
a'ɨ́jna ɨ yójra' ɨ Herodías pu utyájrupij u chi'táj tɨ'ij tyu'tyéenye'en
jusɨ́ɨj hua' jɨɨsa'puaj, jéehua pu'ij ja'ránajchaca' a'ɨ́jcɨ ɨ Herodes, 7 a'ɨ́j
pu jɨn tya'tóoratziiri' junyúucaa jɨme' tɨ jaatá'sij a'ɨ́jcɨ ɨ ɨ́itɨ' je'ej tɨ
tyi'tɨ́j tyaatáhuaviiraj. 8 Aj pu'ij a'ɨ́jna ɨ ɨ́itɨ' a'yan tyaatáhuaviiri' je'ej
tɨ ɨ náanajra' tyaaté'exaa, a'yaa pu tɨjɨn:
—Naatɨ́'tye' túxa'aj jitze ɨ mu'úura' a'ɨ́jcɨ ɨ Juan tɨ tyí'tyaɨ'racaa.

9 Je'ej pu pua'aj jaata'aj a'ɨ́jcɨ ɨ rey, ajta arí a'yan tya'tóoratziiri' tɨ
a'yan rɨnyij je'ej tɨ tyá'xɨe've', majta a'ɨ́ɨmaj ɨ tɨ huo'tá'inyej, a'ɨ́ɨ mu
majta jáanamuajri' tɨ tyu'tá' ɨ junyúucaa, a'ɨ́j pu jɨn tyu'ta'ɨ́jtaca' mej
mij a'yan huárɨnyij je'ej tɨ tyaatáhuaviiri'. 10 Ajta je'en xantáaru'uj
huata'ítyaca' mej mij ujó'ju'un jo'tɨj je'tyánami' a'ɨ́jna ɨ Juan mej
mij ji'ijvéjchej ɨ mu'úura', 11 matɨ'ɨj mij ya'rɨ́ɨ'tyej a'ɨ́jcɨ jitze ɨ túxa'aj
ɨ mu'úura' ɨ Juan, majta je'en jaata'ɨ́'tyej a'ɨ́jcɨ ɨ yójra' ɨ Herodías, aj
pu'ij a'ɨ́jna ɨ íitɨ' jaata'ɨ́'tyej ɨ junáanaj.
12 Majta ɨ maj jamuán huacɨ́'ca'aj a'ɨ́jcɨ ɨ Juan, a'ɨ́ɨ mu ave'ré'nyej
matɨ'ɨj mij yo'chuij ɨ tyévira', majta je'ej ja'vá'naj, aj mu mij ɨ Jesús
ujo'té'exaaj.

Jesús pu tyihuo'cue'ej ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj anxɨ́ ví'ra'aj ará'asej

(Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

13 Tɨ'ɨj ɨ Jesús jáamua'reeri' tɨjɨn meejé'caj a'ɨ́jcɨ ɨ Juan, aj pu'ij
jusɨ́ɨj jó'raa ɨ báarcuj jitze, a'áa pu ja'rá'aj jo'tɨj quee já'tyi'tɨj. Majta
ɨ tyeɨ́tyee, a'ɨ́ɨ mu jáamua'reeri' jo'tɨj je'ej jé'eenye'ej, a'ɨ́j mu jɨn
curiá'cɨxɨj jo'maj jo'cháatɨmee, matɨ'ɨj mij juɨ'ɨcán jaatavén. 14 Tɨ'ɨj
ɨ Jesús eetáraj ɨ báarcuj jitze, mui'caa pu hua'sej ɨ tyeɨ́tyee, aj
pu'ij hua'ancu'vajxɨ ajta je'en tyihuó'huaa ɨ maj tyí'cucui'. 15 Tɨ'ɨj
huaré'chumua'riaca', aj mu mij ave'ré'nyej jimi ɨ maj jamuán huacɨ́j,
matɨ'ɨj mij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Pu'ríj tyéchumua'rij, ajta capu a'tɨ́j ya' ja'chej iiye'ej. Pata'aj
hua'ré'ityixɨ'ɨn mej mij jo'cíxɨ'ɨn majá'hua' chájta' mata'aj tyi'tɨ́j
huánanan ɨ maj jáacua'nyij.
16 Ajta a'ɨ́jna ɨ Jesús, a'yaa pu tyu'tanyúj tɨjɨn:
—Capu juxɨe've' maj jo'cíxɨ'ɨn, siata'aj mua'aj tyihuó'cue'tyej.
17 Aj mu mij a'yan tyityaatanyúj tɨjɨn:
—A'yaa tu'uj pua'mácan tyícha'ɨj anxɨ́vicaa ɨ páan, tyajta
hua'puácaa ɨ hue'tyée.
18 Aj pu'ij Jesús a'yan tɨjɨn:
—Mesenyaja'vái'pu'tye'.
19 Aj pu'ij huo'ta'ɨ́j maj oorá'sej ɨ tu'pɨ́j tzajta'. Tɨ'ɨj ɨj Jesús
ja'ancurái'puj ɨ páan, ajta ɨ hue'tyée, aj pu'ij jútye' jó'nyeeriaca',
tɨ'quij tyaatatyójtzi'rej ɨ Dios, ajta jaatyátaaraxɨj ɨ páan, aj
pu'ij huo'ráaɨ'pu'uj a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán huacɨ́j, majta a'ɨ́ɨmaj
huo'ráaɨ'pu'tyej ɨ tyeɨ́tyee. 20 Néijmi'i mu tyú'cuaa, 'asta mana'aj
quee huataju'xaj, majta jaariá'sɨɨ ɨ páan tɨ avá'ɨtzee, majta ɨ hue'tyée,
tamuáamuata' japuan hua'puaquéj pu tya'vá'jɨstixɨj ɨ sicɨ́rij a'ɨ́jcɨ
jɨme' ɨ tɨ tya'vá'ɨtzee. 21 Majta ɨ maj tyú'cuaa, a'yaa mu ará'axcaa
a'chu anxɨ́ ví'ra'aj ɨ tyétyacaa, majta ɨ maj úucaa majta ɨ tɨ'ríij camu
huatyé'iteerej néijmi'i mu tyú'cuaa.

Jesús pu antáraa ɨ jájtyij japua

(Mr. 6:45-52; Jn. 6:16-21)

22 Aj pu'ij Jesús huo'ta'íj a'íɨjma ɨ maj jamuán huacíj maj
atyácɨɨnyej ɨ báarcuj jitze mej mij antácɨɨnyej után jitze pujmua', mej
mij a'íɨn anaquéej a'áa ja'rá'astij, ajta ɨ Jesús a'áa pu jo'tyá'ɨtzee tɨ'ij
hua'ré'ityixɨ'ɨn ɨ tyeítyee. 23 Tɨ'ɨj hua're'ítyixɨ'ɨj, aj pu'ij jusíɨj antyíraj ɨ
jɨríj jitze tɨ'ij huatyényuunyij ɨ Dios jimi. Tɨ'ɨj huariá'tɨca'riaca', a'áa pu
jusíɨj jo'tyávaaca'aj, 24 ajta a'íjna ɨ báarcuj pu'ríj a' ɨmuáj joojósima'aj
jé'ta' ɨ jájtyij japua. Aj pu'ij huatá'aacariaca' ca'nyíin jɨme', tyámua'
pu tye'tyáxɨjrihua'aj ɨ jájtyij ɨ báarcuj jitze, ji'nye jéehua pu
aja'vá'aacaca'aj. 25 Tɨ'ɨj tapuá'risima'caj, Jesús pu ajo'ré'nyej a'ájna
hua' jimi, jájtyij japua pu huama'ca'aj. 26 Matɨ'ɨj a'íɨmaj jaaséj ɨ maj
jamuán huacíj, tyámua' mu tyu'tátzɨɨn, a'yaa mu tyityeetyejíihuajraa
tɨjɨn:

—Tyi'tíj pu pué'een tɨ tyú'muaritye'.

27 Ajta je'en Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Xaatyóoca'nyej mu jutzájta', Jesús nu pué'een, caxu
tyí'tzɨɨnye'ej.

28 Aj pu'ij ɨ Pedro a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:

—Tavástara', tɨpua'aj muáaj a'íɨn papué'eenye', naata'íjtye' nyaj
a'máa uré'nyej a'jimi ɨ jájtyij japua.

29 Aj pu'ij Jesús a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Mujo'té'yi'ij, tɨ'ɨj ij eetáraj ɨ báarcuj jitze, aj pu'ij a'uriá'rupij ɨ
jájtyij japua, a'áa pu joomá'caj jo'tɨj je'ej jé'eenye'ej ɨ Jesús.

30 Tɨ'ɨj jaaséej tɨ ca'nyíin jɨn huatá'aacariaca', aj pu'ij tyu'tátzɨɨn, ajta
je'en ajo'cárutyisima'aj ɨ jájtyij tzajta', a'yaa pu'ij tyu'jíjhuaca' tɨjɨn:

© 1996 David C. Cook

San Mateo 14:22-33

—Tavástara', nyaj japua huatányuuchij.
31 Tɨ'ɨj ij ɨ Jesús ja'uméjca'taca', jajví' a'ɨ́jcɨ ɨ Pedro ɨ muáca'ra'an
jitze, aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Capáj a'chu tyá'tzaahuatye'. ¿Ji'nye een jɨme' petyu'tátzɨɨn?
32 Matɨ'ɨj atyáacɨj ɨ báarcuj jitze, aj pu'ij huatyápua'riaca' ɨ tɨ
huá'aacaca'aj. 33 Majta ɨ maj arátya'ca'aj ɨ báarcuj jitze, a'ɨ́ɨ mu
tyítunutaxɨj ɨ Jesús jimi, matɨ'ɨj mij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Muáaj paj jɨ'ré'can jɨme' a'ɨ́ɨn pué'een ɨ yójra' ɨ Dios.

Jesús pu tyihuó'huaa a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyí'cucui'ca'aj a'ájna a Genesaret

(Mr. 6:53-56)

34 Matɨ'ɨj antacɨ́j, aj mu mij eetacɨ́j ɨ báarcuj jitze a'ájna chájta'
tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Genesaret. 35 Majta ɨ tyeɨ́tyee matɨ'ɨj
jaamua'aj a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús, aj mu mij néijmi'que' jáamua'reeri' ɨ maj a'
ɨmuáj jo'cháatɨma'caa. Aj mu mij ahuojo'ré'nyijtye néijmi'caa ɨ maj
tyí'cucui' ɨ Jesús jimi, 36 jéehua mu jahuaviiraca'aj tɨ huo'tá'an maj
ja'ajtamuáɨɨe'en ɨ cáanaria'ra'an jitze, majta ɨ maj ja'ajtamuáɨɨej
néijmi'i mu huarúj.

Ɨ tɨ je'ej pua'aj joorej ɨ tyáataj tzajta'

(Mr. 7:1-23)

15 1 Matɨ'ɨj mij séecan ɨ fariseos majta ɨ maj tyihuá'mua'tyej
ɨ yu'xarij jitze ave'ré'nyej ɨ Jesús jimi, a'áa mu ja'ráacɨj a
Jerusalén, a'yaa mu mij tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
2 —¿Ji'nye een jɨn mequee ja'rá'astee ɨ tahuásimua' yi'ráj ɨ maj
a jamuán huacɨ'ɨj? ¿Ji'nye mej mij quee ja'rá'astee a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj
anomuéetya'xɨ'ɨn matɨ'ɨjta tyí'cua'ajcaj?
3 Ajta a'ɨ́jna ɨ Jesús, a'yaa pu tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Ji'nye siaj sij siajta mua'aj quee a'yan rɨcɨj je'ej tɨ ɨ Dios
tyu'ta'ɨ́jtaca', sulu a'ɨ́j xu jéetze' ja'astej ɨ juyi'ráj ɨ siaj jujɨ́ɨmua'aj
siana'aj jájtyo? 4 Ji'nye Dios pu a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
"Huo'tyátzaahuatye' a' táataj, pajta a' náanaj", ajta a'yan tɨjɨn:
"Siata'aj jaajé'caj a'ɨ́jcɨ ɨ a'tɨ́j tɨ je'ej pua'aj tyé'jeevej ɨ jutáataj na'ríij
ɨ junáanaj." 5 Siajta mua'aj, a'yaa xu tyí'xaj tɨ xá'puɨ' tɨpua'aj a'tɨ́j
a'yan tyihuo'té'exaatye'en ɨ juhuásimua' yee: "Néijmi'i a'chu nyaj
tyi'tɨ́j tyí'cha'ɨj, a'ɨ́j nu nyeríj jaatámu'vejrityej ɨ Dios, a'ɨ́j nu quee
che' tyi'tɨ́j tyí'cha'ɨj ɨ nyaj jɨn jamuaatáhuɨɨre'en", 6 ajta a'tɨ́j tɨna'aj
tɨ a'yan tyihuo'té'exaatye'en ɨ juhuásimua', a'yaa xu tyí'xaj tɨ ɨ a'tɨ́j
jimi quee che' juxɨe've' tɨ huo'tyáhuɨɨre'en ɨ juhuásimua'. A'yaa xu
sij mua'aj quee che' tyá'astej je'ej tɨ ɨ Dios tyu'ta'ɨ́jtaca', siaj sij a'ɨ́j
ará'astej ɨ yi'ráj ɨ siaj jujɨ́ɨmua'aj siana'aj jájtyo. 7 Mua'aj mu siaj je'ej
pua'aj tyí'tyetyeɨtyee. Xá'puɨ' pu tyu'taxájtaca' ja'mua jɨme' a'ɨ́jna

ɨ Isaías ɨ tɨ Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj, tɨ'ɨj a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
8 A'íimaj ɨ tyeítyee jutyényij mu jɨn tyámua' tyí'nyaxaj,
ajta ɨ hua'xɨéjnyu'caa a' ɨmuáj pu já'sejre' nyéetzij jimi.
9 Capu tyi'tíj huɨɨre' tɨpua'aj manaatyáanajche, ji'nye ɨ maj jɨn tyí'mua'taj,
ajta ɨ maj jɨn tyí'ijta jujíɨmua'aj mu'uj jájtyo.
10 Aj pu'ij huo'tajé ɨ tyeítyee tɨ'quij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Tyámua' xu naa tyáanamuaj siaj sij yo'itéej xá'ra'nyij: 11 Tyi'tíj tɨ na'aj tɨ tyí'cue'ri', capu je'ej tyú'uurej tɨpua'aj a'tíj jáacua'nyij, sulu ɨ tɨ éejnyinyii ɨ tyényi'tze' a'íɨ pu xaa je'ej pua'aj joorej.
12 Aj mu mij jimi ajtyáxɨiriaca' a'íɨmaj ɨ maj jamuán huacíj, matɨ'ɨj mij a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Nyi pequee jamua'reej tɨquee hua'ránajchaca' ɨ fariseos matɨ'ɨj jáanamuajri' je'ej paj tyu'taxájtaca'?
13 Ajta ɨ Jesús, a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Tyi'tíj tɨna'aj tɨquee ɨ nyavástara' jaahuástej, a'íɨ pu je'ejcuuxɨj néijmi'i ɨ náana'ra'. 14 Miche' a'yan eenye', ji'nye a'íɨ mu arácucu'un majta je'en séecan huávi'tɨj ɨ maj majta aracúcu'nyijmee. Ajta tɨpua'aj síɨj ta'rácuun ja'naví'raj ɨ tɨ ajta arácun mej mij aja'hua' ja'rá'astij, néijmi'i mu atyávatzɨj jo'tɨj ja'tyácun.
15 Aj pu'ij ɨ Pedro a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Taaté'exaatye' je'ej tɨ huatóomua'aj a'íjna ɨ nyúucarij ɨ paj poochán jaataxájtaca'.
16 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—¿Nyi sequée siajta mua'aj yo'itéej xá'raa? 17 ¿Nyi sequée yó'itej tɨjɨn néijmi'i a'íjna ɨ tɨ tyí'cue'ri', a'íɨ pu ancárutyij ɨ tyényi'tze', a'áa pu'ij aráyixɨ'ɨj ɨ jucáara' jitze, ajta je'en ɨ chuitɨriáara'an jitze iiráamej? 18 Ajta a'íjna ɨ tɨ éejnyinyii ɨ tyényi'tze', a'íɨ pu tzajta' eerányinyii, a'íɨ pu'ij je'ej pua'aj ja'uurej ɨ tyévij. 19 Ji'nye tzajta' pu já'ma'can néijmi'i ɨ mua'tzíira'aj tɨ je'ej pua'aj een, tɨ ca'nyíjra'aj jatá'caa tɨ'ij tyi'tíj jɨn je'ej pua'aj huárɨnyij, tɨpua'aj tyityáacui'nyij, na'ríij séej jamuán huóoxana'cɨre'en, nusu tɨ tyu'náhua'an, na'ríij tyu'hué'taj, na'ríij tɨ je'ej pua'aj tyihuá'xajtaj ɨ juxa'aj tyeítyee. 20 Néijmi'i ɨ tɨ je'ej pua'aj tyí'een tɨ tyi'tásiseerii ɨ tzajta', a'íɨ pu je'ej pua'aj joorej ɨ tyévij, ajta a'íjna ɨ tɨquee anomuéetya'aj tyú'cua'nyij, capu tyi'tíj je'ej huatóomua'aj ɨ Dios jimi.

Síɨj tɨ quee Israel jitze ajtyáma'cantaca'aj tɨ ajta tyá'antzaahuaj

(Mr. 7:24-30)

21 Aj pu'ij ɨ Jesús jó'raa, a'áa pu ja'rá'aj chájta' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Tiro, ajtáhua'aj séej chájta'naj jitze tɨ a'yan

tyaˈrájtyapuaj tɨjɨn Sidón. 22 Aj puˈij sɨ́ɨj ajtyáxɨɨriacaˈ ɨ Jesús jimi, íitɨˈ pu puéˈeenyeˈej tɨ séej chuéj japua jáˈmaˈcan, aˈɨ́ɨ pu ajtyáxɨɨriacaˈ aˈyan tyeˈentyijíihuaj tɨjɨn:

—Nyavástaraˈ, mu paj yójraˈ puéˈeen ɨ David, náˈancuˈvaxɨˈ nyéetzij. Nyiyóoj tɨ íitɨˈ pu jéehua jajpuéjtzij aˈɨ́jcɨ jɨmeˈ tɨ tyiyáaruˈ tzajtaˈ séejreˈ.

23 Ajta aˈɨ́jna ɨ Jesús capu huatanyúj. Aj mu mij ɨ maj jamuán huacɨ́j jimi aveˈréˈnyej, matɨˈɨj mij aˈyan tyaatáhuaviiriˈ tɨjɨn:

—Huatéˈexaatyeˈ mu íitaj taˈaj ij jóˈraˈnyij, jiˈnye tacújtaˈ pu huajíjhua.

24 Aj puˈij Jesús aˈyan tyuˈtaxájtacaˈ tɨjɨn:

—Dios pu nyojoˈtaˈítyacaˈ nyaj jóˈmeˈen huaˈ jimi ɨ maj Israel jitze ajtyámaˈcan ɨ maj aˈyan huaséˈrin matɨˈɨj cánya'xɨɨ maj jóˈvej.

25 Ajta aˈɨ́jna ɨ íitɨˈ aˈɨ́ɨ pu jimi tyítunutacaˈ, ajta aˈyan tyaatéˈexaa tɨjɨn:

—Nyavástaraˈ, naatáhuɨɨreˈ.

26 Aj puˈij Jesús aˈyan tyaatéˈexaa tɨjɨn:

—Capu aˈyan tyíˈxaˈpuɨˈɨn tyaj huáɨˈpuˈracareˈen ɨ páan ɨ maj jacuaˈ ɨ tɨˈríij tyej tyij ɨ tzɨˈcɨ́ɨj huataɨˈpuˈtyeˈen.

27 Aj puˈij ɨ íitɨˈ aˈyan tyuˈtanyúj tɨjɨn:

—Aˈyaa xaa nyuˈuj tyiˈjaˈyájna nyavástaraˈ, ajta aˈɨ́ɨmaj ɨ tzɨˈcɨ́ɨj aˈyaa mu tyáˈcuaˈcaa aˈɨ́jcɨ ɨ tɨ tyeˈnyíj ɨ páan tɨ acájvitze ɨ méesaj japua joˈmaj tyajáˈcuaˈ ɨ maj tyihuáˈijtyeˈ.

28 Aj puˈij ɨ Jesús aˈyan tyaatéˈexaa tɨjɨn:

—Iitɨˈ, jéehua paj tyáˈtzaahuatyeˈ. Aˈyaa pu tyeˈmej jeˈej paj tyáˈxɨeˈveˈ.

Tɨˈɨj ɨ Jesús aˈyan tyuˈtaxájtacaˈ, aj puˈij huarúj aˈɨ́jna ɨ yójraˈ ɨ íitɨˈ.

Jesús pu muiˈcaa tyúˈhuaaj ɨ maj tyíˈcucuiˈcaˈaj

29 Aj puˈij Jesús jóˈraa tɨˈquij aˈáa jaˈráˈaj joˈtɨj jaˈvaˈástɨmee ɨ jájtyij a tɨ aˈyan tyajaˈrájtyapuaj tɨjɨn Galileea, aj puˈij taˈij antyíraj ɨ jɨríj jitze, aˈáan pu joˈtayíxɨj. 30 Jéehua mu majta ɨ tyeɨ́tyee jamuán antyicɨ́j. Aˈɨ́ɨjma mu huáviˈtɨsimaˈaj ɨ maj quee jɨˈréˈnyeˈej ɨ juˈɨ́ɨcaj jitze, majta ɨ maj aracúcuˈnyijmee, ɨ maj quee tyaˈancurɨɨˈréejmee, majta ɨ maj quee jɨˈréˈnyeˈej ɨ jumuácaˈ jitze, muiˈcaa mu jaˈráaviˈtɨj ɨ maj tyíˈcucuiˈcaˈaj ɨ Jesús jimi, aˈɨ́ɨ puˈij néijmiˈcaa tyúˈhuaaj. 31 Aˈɨ́j mu jɨn jeˈej tyoˈtaséj ɨ tyeɨ́tyee matɨˈɨj huoˈséj maj meríj tyíˈxajtacaˈaj ɨ maj quee tyaˈancurɨɨˈriáajmaˈcaa; majta tyámuaˈ éenyeˈej ɨ maj quee rácɨjcɨˈnyiveˈej, majta meríj tyámuaˈ éenyeˈej ɨ jumuácaˈ jitze ɨ maj quee jɨˈréˈnyeˈej, majta ɨ maj aracúcuˈnyijmaˈcaa, muˈríj atanyéjnyeˈriacaˈ. Aj mu mij ɨ tyeɨ́tyee huatyóohuij maj tyaatatyójtziˈreˈen ɨ Dios tɨ tyihuáˈijtyeˈ aˈɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyámaˈcan.

Jesús pu tyihuo'cue'ej a'ɨɨjma ɨ tyétyacaa ɨ maj muáacuaj ví'ra'aj ará'asej

(Mr. 8:1-10)

32 Aj pu'ij ɨ Jesús huo'tajé a'ɨɨjma ɨ maj jamuán huacɨ́j, tɨ'quij a'yan
tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Nyahuá'cu'vej a'ɨɨjma ɨ tyeɨ́tyee, ji'nye mu'rɨ́j huéeicaj xɨcáj
á'tyeej maj nyaj jamuán yahuatyú'uj, majta quee tyi'tɨ́j tyícha'ɨj ɨ maj
jáacua'nyij. Canu jaxɨe've' maj quee tyu'cuá'an mo'cɨ́xɨ'ɨn, ji'nye camu
tyo'táviicue'raj ɨ juyéj jitze.
33 Majta ɨ maj jamuán huacɨ́j, a'yaa mu tyaaté'exaa tɨjɨn:
—¿Jo'nyij jáaɨ'rij tyaj jaatáhuoonyij ɨ páan tɨ'ij néijmi'caa huáci'tyij
ɨ tyeɨ́tyee, a'yájna jo'tɨj quee a'tɨ́j ja'chej?
34 Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿A'chunyéj siana'aj pua'mácan huaɨ́'pu'sij ɨ páan?
Aj mu mij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Arahua'puácaa ɨ páan, tyajta cɨ́ɨ caa ɨ hue'tyée.
35 Aj pu'ij huo'ta'ɨ́j ɨ tyeɨ́tyee maj oorá'sej a chóota',
36 tɨ'quij ɨ Jesús ja'ancuráɨ'puj ɨ páan ajta ɨ hue'tyée, ajta tɨ'ɨj
tyaatatyóotzi're'ej ɨ Dios, aj pu'ij ja'antyítaaraxɨj ɨ páan, tɨ'quij
huo'ráaɨ'pu'uj ɨ maj jamuán huacɨ́j, majta a'ɨɨmaj a'ɨ́j mu
huaráɨ'pu'tyej ɨ tyeɨ́tyee. 37 Néijmi'i mu tyú'cuaa 'asta mana'aj quee
tyámua' tyityaatajú'xaj, majta je'en ɨ maj jamuán huacɨ́j, a'ɨɨ mu
jaariá'sɨɨ a'ɨ́jcɨ ɨ páan tɨ avá'ɨtzee ɨ tɨ antyítaarixɨj, arahua'puácaa
sicɨɨ mu jitze tya'vá'jɨstej a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ avá'ɨtzee. 38 Majta ɨ maj
tyú'cuaa, muáacuaj ví'ra'aj mu ará'axcaa ɨ tyétyacaa, majta
quee a'ɨɨjma huatye'itej ɨ úucaa majta ɨ tɨ'ríij. 39 Aj pu'ij ɨ Jesús
hua'ré'ityixɨj ɨ tyeɨ́tyee, tɨ'quij atyájraa ɨ báarcuj jitze, ajta je'en a'áa
jo'mej a'áa tɨ ja'ajtyáma'can a Magdala.

A'ɨɨmaj ɨ fariseos majta ɨ saduceos, a'ɨɨ mu jaatáhuaviiri' tɨ Jesús tyi'tɨ́j huo'taséjratye'en ɨ maj jɨn tyámua' tyo'taséj

(Mr. 8:11-13; Lc. 12:54-56)

16 1 Majta a'ɨɨmaj ɨ fariseos, majta ɨ saduceos, a'ɨɨ mu aje'ré'nyej
jo'tɨj jo'tyávaaca'aj ɨ Jesús, mej mij hue'tzij jáatavej, a'ɨ́j mu
jɨn a'yan tyaatáhuaviiri' tɨ huo'taséjratye'en ɨ maj jɨn jáamua'reej tɨjɨn
Dios pu jimi já'ma'can ɨ tɨ jɨn antyúumua'reej. 2 Ajta a'ɨ́jna ɨ Jesús
a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Tɨ'ɨjta tyéchumua'risima'an a'yaa xu tyi'xáataj xá'yi'ij tɨjɨn:
"Naa pu hua'éenya'aj ja'mej, ji'nye oopó'vij ɨ jútye'"; 3 na'ríij quee
tɨ'ɨj huatapua'rej, a'yaa xu siajta tyi'xáataj xá'yi'ij tɨjɨn: "Ijíij mu
huatyéviiyij, ji'nye oopó'vij ɨ jútye' majta jéehua jo'tanáa." Mua'aj
xu tyámua' naa tyeeyí'tɨn siaj jaataxáj je'ej tɨ tyi'tɨ́j rɨnyij jútye',

¿jiˈnye siaj sij quee jaayíˈtɨn siaj jaataxáj jeˈej tɨ tyiˈtɨ́j ijíij rɨcɨj?
4 Muaˈaj mu siaj jeˈej puaˈaj tyíˈtyetyeɨtyee siajta jéehua áˈɨtzeereˈ,
aˈyaa xu tyáˈhuoo ɨ siaj jɨn jáamuaˈreej tɨ jútyeˈ jáˈmaˈcan ɨ nyaj jitzán
arányacaˈnyej, canu tyiˈtɨ́j jamuaataséjratyeˈsij, sulu aˈɨ́ɨ puˈuj ɨ siaj
seríj jamuaˈreej jeˈej tɨ tyáaruj aˈɨ́jcɨ ɨ Jonás.
Aj puˈij Jesús ahuojoˈtyáhuii, tɨˈquij jóˈraa.

Caxu aˈyan rɨjcaj jeˈej maj tyihuáˈmuaˈtyej aˈɨ́ɨmaj ɨ fariseos

(Mr. 8:14-21)

5 Matɨˈɨj antacɨ́j után jitze pujmuaˈ aˈɨ́ɨmaj ɨ maj Jesús jamuán
huacɨ́j, aˈɨ́ɨ mu yoˈhuáˈxɨj maj yaˈráaɨˈpuɨˈɨn ɨ páan maj jáacuaˈnyij. 6 Aj
puˈij Jesús aˈyan tyihuoˈtéˈexaaj tɨjɨn:
—Tyámuaˈ xuˈuj muaˈaj, aˈɨ́ɨjma jimi ɨ fariseos ɨ maj jaˈnajchityeˈ ɨ
páan tɨˈij ájcuˈusta, siajta aˈɨ́jcɨ jɨmeˈ ɨ saduceos maj majta jaˈnajchityeˈ.
7 Majta aˈɨ́ɨmaj ɨ maj Jesús jamuán huacɨ́j, aˈyaa mu jujɨ́ɨmuaˈaj
tyúuˈixaatyaˈcaˈaj tɨjɨn:
—Aˈyaa pu tyíˈtaˈixaatyeˈ, jiˈnye catu yaˈráaɨˈpuj ɨ páan.
8 Jesús pu jáamuaˈreeriˈ jeˈej maj yeˈej tyíˈxajtacaˈaj, aj puˈij aˈyan
tyihuoˈtéˈexaaj tɨjɨn:
—¿Jiˈnye een jɨmeˈ siaj sij aˈyan tyúuˈixaatyeˈ yee siaj quee páan
jaˈrɨ́ɨpuj? Muaˈaj mu siaj quee aˈchu tyáˈtzaahuatyeˈ. 9 ¿Nyi sequée xu
yóˈitej, nyi seríj siajta yoˈhuáˈxɨj aˈchu tɨpuaˈaj sicɨɨ eerájraa ɨ páan tɨ
aváˈɨtzee nyatɨˈɨj huoˈráaɨˈpuˈuj ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj anxɨ́ víˈraˈaj aráˈaxcaa
aˈɨ́jna jɨmeˈ ɨ tɨ anxɨ́vicaˈaj ɨ páan? 10 ¿Nyi seríj siajta yoˈhuáˈxɨj aˈchu
siaj puaˈmaquéj tyaˈváˈjɨstej ɨ sicɨ́rij jitze, nyatɨˈɨj huoˈráaɨˈpuˈtyej ɨ maj
muáacuaj víˈraˈaj aráˈaxcaa ɨ tyeɨ́tyee aˈɨ́jcɨ jɨmeˈ ɨ taˈráhuaˈpuacaˈaj
ɨ páan? 11 ¿Jiˈnye siaj sij quee yóˈitej nyaj quee aˈɨ́j jáˈmuaˈixaatyeˈ
ɨ páan? Sulu tyámuaˈ xuˈuj muaˈaj aˈɨ́jcɨ ɨ maj jɨn tyíˈxaj aˈɨ́ɨmaj ɨ
fariseos, majta aˈɨ́ɨmaj ɨ saduceos.
12 Aj mu mij yoˈitéej muáˈraa tɨ ɨ Jesús quee aˈɨ́j huáˈixaatyaˈcaˈaj
ɨ maj jáˈnaˈchityaa ɨ páan, sulu maj huóochaˈɨɨn aˈɨ́jcɨ jɨmeˈ jeˈej maj
yeˈej tyíˈmuaˈtacaa aˈɨ́ɨmaj ɨ fariseos majta ɨ saduceos.

Pedro pu jaataxájtacaˈ tɨ Jesús aˈɨ́ɨn puéˈeen ɨ Dios tɨ jaˈantyíhuoj

(Mr. 8:27-30; Lc. 9:18-21)

13 Tɨˈɨj ɨ Jesús aˈáa jaˈráˈaj aˈáa tɨ jaˈajtyámaˈcan a tɨ aˈyan
tyajaˈrájtyapuaj tɨjɨn Cesarea de Filipo, aˈyaa pu tyihuoˈtaˈíhuoˈriˈ
aˈɨ́ɨjma ɨ maj jamuán huacɨ́j tɨjɨn:
—¿Jiˈnye metyíˈxaj ɨ tyeɨ́tyee aˈtɨ́j nyaj puéˈeen ɨ nyaj nyajta tyévij
jitze huanɨeˈhuacaˈ?
14 Aˈyaa mu mij tyityaatanyúj tɨjɨn:
—Séecan mu aˈyan tyíˈxaj paj aˈɨ́ɨn puéˈeen ɨ Juan ɨ tɨ huáˈɨɨracaˈaj,
majta séecan aˈyan tyíˈxaj paj aˈɨ́ɨn puéˈeen ɨ Elías, majta séecan

a'yan tɨjɨn a'ɨ́ɨn paj pué'een ɨ Jeremías, nusu sɨ́ɨj tɨ ɨ Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj.

15 Aj pu'ij a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:

—Arí mua'aj, ¿ji'nye setyi'xaj a'tanyíj nyaj pué'een?

16 Ajta a'ɨ́jna ɨ Simón tɨ ajta Pedro ántyapuaj, a'ɨ́ɨ pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Muáaj paj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Cɨríistu', yójra' ɨ Dios tɨ júurij.

17 Aj pu'ij Jesús a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Pata'aj huatá'tyamua've'en muáaj Simón, ɨ paj yójra' pué'een a'ɨ́jcɨ ɨ Jonás, ji'nye capu a'tɨ́j muaaté'exaaj iiye'ej cháanacaj japua, sulu a'ɨ́jna ɨ nyavástara' tɨ tajapuá já'sejre' a'ɨ́ɨ pu muaaté'exaaj. 18 Nyajta nyáaj, a'yaa nu tyí'mua'ixaatye' paj muáaj Pedro pué'een, ɨ paj pajta a'yan ántyapuaj tɨjɨn tyetyéj, a'íjna japua ɨ tyetyéj, nyáaj nu ja'ajtaahuaj ɨ nye tyeyúuj, ajta quee ɨ'ríitaj ja'mej tɨ ɨ tyiyáaru' jaamué'tɨn ɨ tɨ a'ɨ́j jɨn antyúumua'reej mej mij huácui'nyij ɨ tyeɨ́tyee. 19 Nyáaj nu muaatá'sij paj a'ɨ́jcɨ jɨn antyía'mua'reeriaj paj tyihua'antácuunye' ɨ a'ájna jo'tɨj ɨ Dios tyejé'ijtaj, tɨpua'aj petye'tyáanaj íiyan ɨ cháanacaj japua, Dios pu a'yan ajta tye'tyánasij u tajapuá, ajta tɨpua'aj petya'antácuunaj íiyan ɨ cháanacaj japua, Dios pu ajta tya'antácuunaj u tajapuá.

20 Aj pu'ij ɨ Jesús a'yan tyihuo'ta'ɨ́j a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán huacɨ́j maj quee a'tɨ́j ixaatye'ej tɨ a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Cɨríistu' ɨ Dios tɨ ja'antyíhuoj.

Jesús pu jaataxájtaca' tɨ muɨ'nyij

(Mr. 8:31—9:1; Lc. 9:22-27)

21 A'aj pu'ij ɨ Jesús huatyóochej tɨ huo'té'exaatye'en a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán huacɨ́j tɨ a'yan tyúuxɨe've' tɨ jó'me'en a Jerusalén, majta je'en a'ɨ́ɨmaj ɨ huáasij, majta ɨ maj tyihuá'ijtye' ɨ puaaríij, majta ɨ maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze, a'ɨ́ɨ mu jéehua puéjtzij jaatá'sij. A'yaa pu tyihuo'té'exaaj maj jaje'catan, ajta je'en huéeicaj xɨcáj jitze huatájuuritaj. 22 Ajta a'ɨ́jna ɨ Pedro, a'ɨ́ɨ pu je'ráavi'tɨj, aj pu'ij huatyóochej tɨ jajtyá'xɨ'ɨn a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús, a'yan tɨjɨn:

—Che' Dios quee a'yan tya'xɨé've'ej, che' quee a'yan tyí'mua'uuriaj nyavástara'.

23 Aj pu'ij ooré'nyeeriaca' a'ɨ́jna ɨ Jesús, tɨ'quij a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ Pedro tɨjɨn:

—Ajtára' nye jimi, tyiyáaru', ji'nye petyina'antyiú'nyi' nyej nyij ootyá'ɨtzeere'en. Capáj muáaj a'yan metyóonyeej je'ej tɨ ɨ Dios tyí'sej, sulu je'ej maj ɨ tyeɨ́tyee metyityoonyéjnye'.

24 Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán huacɨ́j tɨjɨn:

—Tɨpua'aj a'tɨ́j jaxɨe've' tɨ nyaj jamuán jo'cha'canye'en, juxɨe've' tɨ quee a'yan rɨjcaj je'ej tɨ jusɨ́ɨj tyá'xɨe've', sulu che' a'yan tya'ajpuéetzij

já'ra'nyij nyaj jamuán juxɨé'vi'ra' jɨme'. 25 Ji'nye a'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'tyese'
tɨ'ij quee huámuɨ'nyij, a'ɨ́ɨ pu muɨ'nyij, ajta a'tɨ́j tɨ huámuɨ'nyij a'ɨ́jna
jɨme' tɨ nyéetzij ná'astijre', a'ɨ́ɨ pu júurij huatyá'ɨtzeere'ej. 26 ¿Tyi'tanyí
jɨn je'ej tye'tyáhuɨ'rii ɨ tyévij tɨpua'aj néijmi'i huamué'tɨn ɨ cháanacaj,
ajta je'en huámuɨ'nyij? ¿Ca' a'chunyéj tyí'najchitan ɨ tyévij tɨ'ij quee
huámuɨ'nyij? 27 Ji'nye a'ɨ́jna ɨ tɨ ajta tyévij jitze huanɨe'huaca', a'ɨ́ɨ pu
yava'cányesij, jéehua naa huasé'rihua'aj, a'yájna tɨ'ɨj huasé'rin ɨ Dios
ɨ tɨ vástaria'ra' pué'een, ajta hua' jamuán ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre',
aj pu'ij a'yan tyihuo'tá'sij séej ajta séej je'ej tɨ sɨ́ij tyi'tɨ́j jɨn huarɨ́j.
28 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jɨme', séecan ɨ maj ya
huatyu'uj, a'ɨ́ɨ mu a'yan tyá'xɨe've' maj quee huácui'nyij 'asta mana'aj
quee jaaséej a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ ajta tyévij jitze huanɨe'huaca' tɨ'ɨj yatanyéj ajta
je'en tyu'ta'ɨ́jtaj néijmi'que' ɨ cháanacaj japua.

Tɨ'ɨj Jesús seequéj huataséjre

(Mr. 9:2-13; Lc. 9:28-36)

17 1 Tɨ'ɨj aráseej xɨcáj tyoomá'caj, Jesús pu a'ɨ́j jo'ví'tɨj ɨ Pedro,
ɨ Santiago ajta a'ɨ́jcɨ ɨ Juan tɨ ihuáaria'ra' pué'een a'ɨ́jcɨ
Santiago, aj pu'ij antyíraj jɨrɨ́j japua tɨ ájtyeej. 2 A'áa pu'ij hua'jɨɨsa'
jo'maj jo'tyú'uuca'aj seequéj huataséjre a'ɨ́jna ɨ Jesús. A'yaa pu
huasé'rihua'aj ɨ nyéerima'ra' tɨ'ɨj ɨ xɨcáj, ajta ɨ tyí'caanaria'ra' naa
pu tyu'tyácueenariaca' tɨ'ɨj tatzárij. 3 Majta je'en a'ɨ́j huaséj ɨ Moisés
majta a'ɨ́jcɨ ɨ Elías, a'ɨ́ɨ mu jamuán tyí'xajtaca'aj ɨ Jesús. 4 Ajta ɨ Pedro,
a'yaa pu tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús tɨjɨn:

—Tavástara', tyámua' pu naa tyaj a'yaa huatyú'uucaj, tɨpua'aj
mua'ránajchij tyaj huéeicacaa huátaahuaj ɨ ɨnáamuaj, sɨ́ij tɨ muéetzij
mua' ɨnáamuaj ja'mej ajta sɨ́ij a'ɨ́jcɨ ɨ Moisés, ajta sɨ́ij ɨ Elías tɨ
ja'ɨnáamuaj ja'mej.

5 Tɨ'ɨj ooj ɨ Pedro tyi'tyaxáatasima'caj, jéetɨrij tɨ tyatáatɨyi'caa pu
hua' japua acávi'rixɨj, ajta ɨ jéetɨrij tzajta' pu je'ránamuajre tɨ a'tɨ́j
a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:

—A'ɨi pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyiyóoj ɨ nyaj jaxɨe've', ɨ nyaj ja'antyíhuoj,
xáanamuajri'.

6 Matɨ'ɨj a'yan tyáanamuajri' ɨ maj jamuán huacɨ́j, aj mu mij
tyítunataxɨj majta je'en ecóotutaxɨj a chóota', jéehua metyi'tzɨ́ɨnya'aj.
7 Aj pu'ij Jesús hua' jimi ajtyáxɨɨriaca', tɨ'quij hua'vá'muarɨej, ajta
a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Xá'ajhuiixɨ', caxu tyí'tzɨɨnye'ej.

8 Ajta matɨ'ɨj a'unyéjnye'riaca', camu che' a'tɨ́j a' jo'séj a'ɨ́ɨ pu'uj
jusɨ́ij ajo'tyávaaca'aj ɨ Jesús.

9 Matɨ'ɨj aj je'caju'caj ɨ jɨrɨ́j jitze, Jesús pu a'yan tyihuo'ta'ɨ́j tɨjɨn:

—Caxu a'tɨ́j ixaatye'ej je'ej siaj tyi'tɨ́j tyu'séj, 'asta na'aj quee
huatájuurej a'ɨ́jna ɨ tɨ ajta tyévij jitze huanɨe'huaca'.

10 Majta ɨ maj jamuán huacíj, a'yaa mu tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Ji'nye een jɨme' a'yan metyí'xaj ɨ maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij
jitze yee anaquéej pu juxɨe've' tɨ uvé'nyej a'ɨ́jna ɨ Elías?
11 Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'yaa pu tyi'ja'yájna, Elías pu anaquéej ya'uvé'nyesij tɨ'ij néijmi'i
tyámua' tyú'uurej. 12 Nyajta nyáaj, a'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tɨ
ɨ Elías arí yatanyéj, majta a'ɨ́ɨmaj camu jaamua'aj, sulu a'yaa mu
jáaruuj je'ej maj tyaaxɨé'va'ca'aj. A'yaa mu cha'taj mana'aj nyoorej
nyéetzij, ɨ nyaj nyajta tyévij jitze huanɨe'huaca', puéjtzij mu majta
naatá'sij a'ɨ́ɨmaj.
13 Aj mu mij ɨ maj jamuán huacíj jáamua'reeri' tɨ a'ɨ́j
tyá'xajtasima'aj ɨ Juan ɨ tɨ huá'ɨɨraca'aj.

Jesús pu tyamuéej tyú'huaaj tɨ tyiyáaru' tzajta' séjria'ca'aj

(Mr. 9:14-29; Lc. 9:37-43)

14 Matɨ'ɨj a'áa ja'rá'aj jo'maj jéehua ɨ tyeítyee ja'tyúusɨɨria'ca'aj, sɨ́ɨj
pu tyáatɨ' ajtyáxɨɨriaca' ɨ Jesús jimi, tyitunútaj pu'ij a'yan tyaaté'exaa
tɨjɨn:
15 —Nyavástara', áncu'vajxɨ' ɨ nyiyóoj, ji'nye tyóotɨmue'racaa,
pu'ríj á'tyeej tɨ jajpuéjtzij, mue'tíj pu anájve ɨ tɨéj jitze ajta
a jáata'. 16 A'yaa nu hua'vé'vi'tɨchej a'ɨ́ɨjma ɨ maj a jamuán
huacɨ'ɨj mej mij tyáahuaatye'en, majta quee pu jáaruuj mej mij
tyáahuatye'en.
17 Jesús pu a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:
—Mua'aj mu siaj quee tyá'tzaahuatye', siajta quee tyi'tíj mua'reej.
¿A'chunyéj óoche' á'ɨtzeere' nyaj yahuatyávaacaj ja'mua jamuán?
¿A'chunyéj ooj á'ɨtzeere' nyej nyij ja'mua jɨme' á'viicue'ria'aj?
Mese'vé'vi'tɨj mu tyamuéej.
18 Aj pu'ij Jesús jajtyá'xɨj a'ɨ́jcɨ ɨ tyiyáaru' tɨ tyamuéej tzajta'
séjria'ca'aj, ajta je'en ji'rámuarij, aj pu'ij huarúj a'ɨ́jna ɨ tyamuéej.
19 Matɨ'ɨjta mij a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jamuán huacíj, jujíme' mu jamuán
tyu'taxájtaca' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús, a'yaa mu tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Ji'nye tyej tyij quee ityáj pu jáaruuj tyaj jaatamuáritye'en a'ɨ́jcɨ
ɨ tyiyáaru'?
20 Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Ji'nye caxu a'chu tyá'tzaahuatye'. A'yaa nu
tyajá'mua'ixaatye' tɨjɨn tɨpua'aj setyá'tzaahuatye'ej, tyij
siajta cɨ́ɨ siana'aj tyá'tzaahuatye'ej, a'yaa pu tyíɨ'rij siaj
a'yan tyaaté'exaatye'en mu jɨríj yee: "Tyíchesij a'yájna
áricuj ajca'huáye"; ajta ɨ jɨríj a'yaa pu rɨnyij. Capu ij tyi'tíj
ja'muamuárɨe'ristya'aj ja'mej. 21 Ajta siata'aj jaatamuáritye'en
a'ɨ́jcɨ ɨ tyiyáaru' tɨ a'yan een, a'yaa pu tyúuxɨe've' siaj
huatyényuunyij ɨ Dios jimi, siajta ju'ítzi've'ej.

Jesús pu ajtáhua'aj jaataxájtaca' tɨ muɨ'nyij
(Mr. 9:30-32; Lc. 9:43-45)

22 Matɨ'ɨj móoj a'áa ja'tajú'caj a'áa tɨ ja'ajtyáma'can a Galileea,
Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'ɨ́jna ɨ tɨ ajta tyévij jitze huanɨe'huaca', a'ɨ́ɨ pu huatátuiiri'huaj
a'ɨ́ɨjma jimi ɨ tyétyacaa, 23 aj mu mij jaje'catan, ajta je'en huéeicaj
xɨcáj jitze huatájuuritaj.
Matɨ'ɨj a'yan tyáanamuajri' jéehua mu huatóoxaamujrityej.

A'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj jɨn tyí'najchitaj ɨ tyeyúuj tzajta'

24 Tɨ'ɨj ɨ Jesús majta ɨ maj jamuán huacɨ́j a'áa ja'rá'aj a Capernaúm,
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyí'tyejijve' u tyeyúuj tzajta', a'ɨ́ɨ mu aje'ré'nyej a'ɨ́jcɨ jimi
ɨ Pedro, matɨ'ɨj mij a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Nyi quee tyí'najchitan mu ja'mua maeestro a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ túmii tɨ
hua'puaj ɨ tɨ tyu'tyáhuɨɨre'sij ɨ tyeyúuj tzajta'?
25 Aj pu'ij ɨ Pedro a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Ji'nyi'ijtá tyí'najchitan.
Aj pu'ij ɨ Pedro utyájrupij u chi'táj, capu eexúj tyi'tɨ́j je'ej
tyi'xáatacaj a'ɨ́jna ɨ Pedro, sulu Jesús pu anaquéej a'yan tyaaté'exaa
tɨjɨn:
—¿Ji'nye tyimuá'miteeraste' muéetzij Simón? ¿A'tyanquíj mejijve'
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyí'ijta ɨ cháanacaj japua, nyiquij a'ɨ́ɨjma mejijve' ɨ
juyójmua' ca' a'ɨ́ɨjma ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can?
26 Pedro pu a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:
—A'ɨ́ɨjma ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can.
Ajta ɨ Jesús a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:
—A'ɨ́j pu jɨn quee a'yan tyúuxɨe've' maj tyí'najchitaj a'ɨ́ɨmaj ɨ
hua'yojmua'. 27 Ajta tyata'aj quee huo'tájaaxɨejtye'en, a'áa paj jó'me'en
jo'tɨj ja'va'ástɨmee ɨ jájtyij, pajta ja'tyáhua'xɨj ɨ cué'tzɨ'puaa a jáata',
pajta je'en je'tajáj a'ɨ́jcɨ ɨ hue'ej ɨ paj anaquéej jaatyévi'raj. A'áan pej
pij yé'tyoonyij ɨ tyényi'tze' séej ɨ túmii, pata'aj je'tyɨ́'ɨn pej pij nyaj
jɨme' tyu'nájchij pajta ajɨme'.

¿A'tanyíj jéetze' juxɨe've'?
(Mr. 9:33-37; Lc. 9:46-48)

18 1 A'ájna ɨmuáj a'ɨ́ɨ mu ajtyáxɨɨriaca' ɨ Jesús jimi ɨ maj jamuán
huacɨ́j, matɨ'ɨj mij a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿A'tanyíj jéetze' juxɨe've' ɨ Dios jimi sɨ́ɨj tɨ tajitzé ajtyáma'can?
2 Aj pu'ij Jesús séej ɨ pá'rɨ'ɨj huatajé, tɨ'quij aje'ta' yo'tyéjchej jo'maj
ja'ajtyá'ca'aj 3 aj pu'ij a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jɨme' tɨjɨn tɨpua'aj
sequée a'yan huárɨnyij matɨ'ɨj ɨ tɨ'ríij, caxu a'náj utyárutyij jo'tɨj

ɨ Dios tyejé'ijtaj. 4 A'ífjna ɨ tɨ jéetze' juxɨe've' a'ájna jo'tɨj ɨ Dios
tyejé'ijtaj, a'íɨ pu a'íɨn pué'een ɨ tɨquee tyi'tíj jɨn óotzaahuatye' ajta
a'yan tyi'tyúucha'ɨɨj tɨ'ɨj a'ífjna ɨ pá'rɨ'ɨj. 5 Ajta a'ífjna ɨ tɨ jaataxɨé've'en
nyenyúucaritze' séej ɨ pá'rɨ'ɨj tɨ'ɨj a'ífjna, a'íɨ pu ajta nyéetzij
naataxɨé've'ej.

Tɨ pua'aj a'tíj tyi'tíj jɨn ootyá'ɨtzeere'en ɨ Dios jimi

(Mr. 9:42-48; Lc. 17:1-2)

6 'A'tíj tɨna'aj tɨ tye'entyí'uunyi' séej ɨ tɨ nye jimi tyá'tzaahuatye',
jéetze' pu jatyahuɨ'rihua'caj maj ja'cave'rajche' ɨ tyetyéj so'nyíj tɨ
ve'éj, majta je'en ja'tyárɨeenyijche' ajáata'. 7 Je'ej pu pua'aj tyí'een
hua' jimi ɨ maj yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua, ajta quee je'ej
tyíɨ'rij tɨ quee tyi'tíj séjre'ej tɨ je'ej pua'aj een. Ajta jéetze' je'ej pua'aj
tye'mej a'íɨjma jimi ɨ maj ca'nyíjra'aj hua'tá'caa ɨ séecan mej mij
ootyá'ɨtzeere'en ɨ Dios jimi.

8 'A'íj pu jɨn tɨpua'aj a'muáca' nusu a' íɨcaj jitze petyo'ojpuá'ritye'en
ɨ paj jɨn ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi, pe'entyivéjche pej pij a' ɨmuáj
yóorɨenyij, jéetze' pu muatyáhuɨ'rii paj júurij huatyá'ɨtzeere'en
séej jɨme' ɨ a'muáca', na'ríij séej jɨme' a' íɨcaj, quee paj hua'puácaa
jɨn a'muáca', na'ríij hua'puácaa jɨn ɨ a' íɨcaj a'áa mamojóorɨenyij
jo'tɨj quee a'náj já'muɨ'nyij ɨ tɨéj. 9 Ajta tɨpua'aj a' jɨ'ɨj jitzán
petyo'ojpuá'ritye'en ɨ paj jɨn ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi, eetátɨchij pej pij a'
ɨmuáj yóorɨenyij, jéetze' pu muatyáhuɨ'rii paj júurij huatyá'ɨtzeere'en
séej jɨme' a' jɨ'ɨj, quee paj hua'puácaa ajrɨ'sij matɨ'ɨj a'áa mojóorɨeenyij
jo'tɨj quee a'náj já'muɨ'nyij ɨ tɨéj.

A'íjcɨ jɨme' ɨ cánya'aj tɨ jó'vej

(Lc. 15:3-7)

10 'Caxu je'ej pua'aj huojo'sejra ɨ maj quee meexu a'chu
tyá'tzaahuatye'. Ji'nye a'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj
jɨme', a'íɨmaj ɨ maj tyí'huɨɨre' u tajapuá a'íɨ mu huá'cha'ɨj majta a'náj
tɨna'aj ja'ráasej ɨ nyavástara' tajapuá tɨ já'sejre'. 11 A'íj nu jɨn nyáaj
mujo'vé'mej, ɨ nyaj nyajta tyévij jitze huanɨe'huaca' nyej nyij hua'
japua huatányuunyij a'íɨjma ɨ maj jó'vej.

12 '¿Ji'nye mua'ajmaj tyajamuá'miteeraste'? Tɨpua'aj a'tíj anxɨtyej
pua'mácan tyíya'muaj ɨ cánya'xɨɨ ajta je'en séej jo'rɨeenyij, ¿nyi quee
a'áa huojo'tyáhuiitye'sij néijmi'caa ɨ séecan a'ájna ɨ jɨríj jitze, ajta
jo'ma'aj ja'mej tɨ'ij jaariá'huoonyij a'íjcɨ ɨ tɨ jó'vej? 13 Ajta tɨpua'aj
jáatyoonyij, a'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jɨme' tɨ jéetze'
huatóotyamua've'sij a'íjcɨ jɨme' tɨ jáatyoj ɨ tɨ jó'vej, quee ɨ séecan ɨ
tɨ arí ahuojo'tyáhuiitya'ca'aj. 14 A'yaa pu cha'tána'aj een a'íjcɨ jimi
ɨ ja'muavástara' tajapuá tɨ já'sejre', capu jaxɨe've' tɨ sɨɨj jó'vetyij tɨ
cíleen tɨ'ɨj a'ífjna ɨ pá'rɨ'ɨj.

Je'ej tyaj ye'ej tyaatú'uunyi' ɨ ta'ihuáara'
(Lc. 17:3)

15 ’Tɨpua'aj a'ihuáara' tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzeere'en a'jimi, jujɨ́ɨmua'aj
xu tyámua' naa tyi'huóo'ixaatye'en ɨ tɨ jɨn ootyá'ɨtzee a'jimi.
Tɨpua'aj muá'antzaahuatye'en, papu'rɨ́j jaamué'tɨj siata'aj sij
siajtáhua'aj tyámua' naa tyuu'ihuáamua'aj xá'ra'nyij. 16 Tɨ pua'aj quee
muá'antzaahuatye'en, hua'puácaa paj huatájeevej mej mij a'ɨ́ɨmaj
jáamua'reej tɨpua'aj muá'antzaahuatye'en nusu quee. 17 Ajta tɨpua'aj
quee huá'antzaahuatye'en ɨ maj hua'puaj, pata'aj huo'té'exaatye'en
néijmi'caa ɨ maj jusɨ'rii, tɨpua'aj quee ajta huá'antzaahuatye'en a'ɨ́ɨjma,
a'yaa paj jaatámua'tyij tɨ'ɨj sɨ́ɨj tɨ quee tyá'tzaahuatye', na'ríij matɨ'ɨj
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj huá'jijve' tajtúhuan jitze ma'can.
18 ’A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jɨme', tyi'tɨ́j tɨna'aj
siaj mua'aj jɨn quee tyi'tá'care'en íiyan ɨ cháanacaj japua, Dios pu
quee ajta tyu'tá'sij u tajapuá, ajta tyi'tɨ́j siaj mua'aj jɨn tyi'tá'caa íiyan
ɨ cháanacaj japua, Dios pu ajta a'ɨ́jna jɨn tyu'tá'sij u tajapuá.
19 ’A'ɨ́j nu já'mua'ixaatye', tɨpua'aj siaj hua'puaj nusu siaj huéeicaj
tyi'tɨ́j tyámua' naa setyu'xá'puɨ'ɨntare'en íiyan ɨ cháanacaj japua siaj
sij a'ɨ́jna jɨn huatyényuunyij, a'ɨ́jna ɨ nyavástara' tajapuá tɨ já'sejre',
a'ɨ́ɨ pu jamuaatá'sij je'ej siaj tyi'tɨ́j tyaatáhuaviiraj. 20 Ji'nye jo'maj
hua'puaj nusu mahueeícaj ja'tyúusɨire'en nyenyúucaritze', a'áa nu
jé'ta' jo'tyaváaj na'mej hua' tzajta' a'ɨ́ɨjma.
21 Aj pu'ij ɨ Pedro ave'ré'nyej ɨ Jesús jimi tɨ'quij a'yan tyaata'íhuo'ri'
tɨjɨn:
—Nyavástara', ¿a'chunyéj pua'máj juxɨe've' nyaj tyaatú'uunyi'
ɨ nye'ihuáara' tɨpua'aj tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzeere'en nye jimi? ¿Nyiquij
aráahua'puaj pua'máj?
22 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Canu a'yan tyimuaaté'exaatye'ej yee aráahua'puaj, sulu
huéeicatyej japuan tamuáamuata' japuan aráahua'puaj ɨ tɨ
aráahua'puaj.

A'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ tyé'cha'ɨɨca'aj tɨ ajta quee tyihua'uunyi'ramuɨ'ca'aj

23 ’A'ɨ́j pu jɨn, a'yaa pu tyí'een a'ájna jo'tɨj ɨ Dios tyejé'ijtaj tɨ'ɨj
a'ɨ́jna ɨ rey tɨ a'yan tyá'xɨe'va'ca'aj tɨ jaaxá'puɨ'ɨntare'en a'chu maj
tyé'cha'ɨɨria'ca'aj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jahuɨɨria'ca'aj. 24 Tɨ'ɨj huatyóochej
tɨ a'yan huárɨnyij aj mu mij séej jimi ajo'ré'nyej tɨ jéehua
tyé'cha'ɨɨria'ca'aj. 25 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ tyé'cha'ɨɨca'aj, capu tyí'toova'ca'aj
ɨ tɨ jɨn tyaanájchitye'en, a'ɨ́j pu jɨn ɨ rey a'yan tyu'ta'ɨ́jtaca' maj
jáatoonyij a'ɨ́jcɨ ɨ tyáataj, majta ɨ ɨ́ira'ra'an, majta ɨ tɨ'ríij majta
néijmi'i ɨ tɨ tyí'ijcha'ɨj, ta'aj ij a'ɨ́jna jɨn tyaanájchitye'en néijmi'i a'chu
tɨ tyé'cha'ɨɨria'ca'aj. 26 Aj pu'ij ɨ tɨ tyé'cha'ɨj tyítunutaca' jimi ɨ rey,

jéehua pu a'yan tyaatáhuaviiri' tɨjɨn: “Óoche' cui' a'tzúj naacho've',
nyetyí'muanajchitye'en néijmi'i a'chu nyaj tyimuá'cha'ɨɨre'.”
27 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ jajijve', a'ɨ́ɨ pu ja'ancu'vaxɨj, a'ɨ́j pu jɨn néijmi'i
tyaatú'uunyi'ri' ɨ tɨ tyé'cha'ɨɨria'ca'aj tɨ'quij jaatátoj. 28 Tɨ'ɨj iirájraa
a'ɨ́jna ɨ tɨ jahuɨɨre', aj pu'ij séej huátyoj tɨ cɨ́ɨ tyé'cha'ɨɨria'ca'aj.
A'ɨ́ɨ pu'ij jaatyéevi' tɨ'quij cɨjpáara'an jitze jajví', ca'nyíin pu jɨn
a'yan tyatajé tɨjɨn: “Tyinaanájchitye' ɨ paj tyiná'cha'ɨɨre'.” 29 Aj
pu'ij tyítunutaca' a'ɨ́jna ɨ tɨ ajta jahuɨɨria'ca'aj a'ɨ́jcɨ ɨ rey, a'yaa
pu tyaatáhuaviiri' tɨjɨn: “Óoche' naacho've', nyáaj nu néijmi'i
tyí'muanajchitye'en.” 30 Ajta a'ɨ́jna ɨ sɨ́ɨj, capu jaataxɨé'vej, sulu a'yaa
pu tyaata'ɨ́jtaca' maj je'tyáanaj 'asta na'aj quee tyaanájchitye'en
néijmi'i a'chu tɨ tyé'cha'ɨɨria'ca'aj. 31 Majta ɨ séecan ɨ maj jahuɨɨre'
a'ɨ́jcɨ ɨ rey, matɨ'ɨj tyu'séj je'ej tɨ tyi'tɨ́j huarɨ́j, capu xá'puɨ' huo'tá'aj,
aj mu jɨn ujó'ju' a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ tyihuá'ijtye', matɨ'ɨj mij jaaté'exaa je'ej
tɨ tyi'tɨ́j huarɨ́j. 32 Aj pu'ij ɨ rey tyu'ta'ɨ́jtaca' maj uyo'tájeevej a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ
jahuɨɨre', tɨ'quij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn: “Muáaj mu paj huápuɨ'ɨj je'ej
pua'aj tyí'tyevij. Nyáaj nu tyimuaatú'uunyi'ri' néijmi'i jɨme' a'chu paj
tyiná'cha'ɨɨria'ca'aj, ji'nye a'yaa paj tyinaatáhuaviiri'. 33 A'yaa pu'ij ajta
tyi'tyevíitɨ'caj paj a'yan cha'taj pana'aj muáaj tyá'ancu'vajxɨ'nyiche'
ɨ axa'aj tyévij tɨ nyéetzij nyahuɨɨre' nyatɨ'ɨj nyáaj tyimuá'ancu'vaxɨj
muéetzij.” 34 Ajta ɨ tɨ tyé'ijtye', jéehua pu huatanyú'caca' a'ɨ́jcɨ jimi,
aj pu'ij tyu'ta'ɨ́jtaca' mej mij je'tyáanaj 'asta na'aj quee néijmi'i
tyu'nájchitaj a'chu tɨ tyé'cha'ɨɨria'ca'aj.

35 Ajta ɨ Jesús a'yaa pu ajta tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—A'yaa pu cha'tána'aj já'mua'uurej ɨ nyavástara' tajapuá tɨ
já'sejre', séej ajta séej tɨpua'aj sequée tyaatú'uunyi' ɨ ju'ihuáara'
tzáahuatyi'ra'aj jɨme'.

Jesús pu tyihuá'mua'tyej a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj tóoto'raj

(Mr. 10:1-12; Lc. 16:18)

19 1 Tɨ'ɨj ɨ Jesús a'yan tyihuo'ixáatya'aj, aj pu'ij jó'raa a'ájna a
Galileea, tɨ'quij a'áa ja'rá'aj a'áa tɨ huataca'aj a Judea, után
jitze pujmua' ɨ játya'naj jitze ɨ Jordán. 2 Jéehua mu tyeítyee jamuán
ujó'ju', a'áa pu'ij tyihuó'huaa ɨ maj tyí'cucui'ca'aj.

3 Aj mu mij séecan ɨ fariseos aje'ré'nyej ɨ Jesús jimi, mej mij tyi'tɨ́j
jɨn jaamué'tɨn tɨ'ij ootyá'ɨtzeere'en, a'yaa mu tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

—¿Nyi je'ej tyíɨ'rij tɨ a'tɨ́j jaatátoonyij ɨ ju'ɨ́ɨj cha'na'aj tyi'tɨ́j jɨme'?

4 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—¿Nyi sequée a'náj jo'jíjvej ɨ yu'xarij jitze yee ɨ tɨ anaquéej
huó'taahuaca' ɨ tyeítyee, a'yaa pu néijmi'caa tyú'taahuaca' ɨ tyáataj
ajta ɨ íitaj? 5 Ajta a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn: “A'ɨ́j pu jɨn ɨ tyáatɨ' ajtaméj
ɨ juhuásimua' jimi, ta'aj ij ju'ɨ́ɨj jamuán huatyá'ɨtzeere'en, majta ɨ maj
hua'puaj, a'yaa mu éenye'ej muá'ju'un tɨ'ɨj sɨ́ɨj na'aj ɨ tyévij.” 6 A'yaa

pu'ij tyí'een, camu che' hua'puaj sulu síij mu'uj mij pué'een. A'íj pu jin miche' quee i tyeítyee hua'tato'ra'an i Dios ti arí hua'antyánajchityej.

7 Aj mu mij a'íimaj a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Ji'nye na'quij a'íjna i Moisés a'yan tyu'ta'íjtaca' ti a'tíj ju'íij yu'xarij jaatapíjtye'en ti jitzán á'yu'si'ij tyi'tíj ti jin jaatátoj?

8 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—A'yaa pu een jin Moisés jamuaatá' ti a'tíj i ju'íij i yu'xarij jaatapíjtye'en mej mij jáamua'reej ti jin jaatátoj i ju'íij, ji'nye capu tyi'tíj ja'mua jitze tásiseerii siaj sij tyámua' tyihuá'ajcha'ij i séecan. A'yaa pu een jin Moisés jamuaatá'. Ajta, capu a'yan éenye'ej jájcuaj imuáj. 9 A'yaa nu nyáaj tyajá'mua'ixaatye' tijin tipua'aj a'tíj jaatátoonyij i ju'íij, ajta i íira'ra'an quee séej jamuán huooxána'cire'ej, ajta je'en séej ancure'vi'tij i íitaj, a'íi pu juxana'cire' a'íjci jimi i ti jaatátoj.

10 Majta i maj jamuán huacíj, a'yaa mu tyaaté'exaa tijin:

—Tipua'aj a'yan tyí'eenye' a'íijma jimi i maj nyejnyei'chej, jéetze' pu tyámua' naa maj quee nyejnyei'chej.

11 Ajta i Jesús a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tijin:

—Camu néijmi'i yo'itéej muá'ju'un a'íjci, sulu a'íi mu'uj i ti Dios huo'ta' mej mij tyo'táviicue' juxié'vi'ra' jime'. 12 A'yaa pu tyí'een, ji'nye a'yaa pu tyihuo'ci'ij i séecan mati'ij huanánie'huaca', majta séecan, a'yaa mu een, ji'nye tyétyacaa mu a'yan huó'ruuj, majta séecan, a'íi mu huóoxa'pui'intarej jujíimua'aj mej mij tye'entyájrutyej i Dios jimi. A'tíj ti jaayí'tin ti'ij yo'itéej já'ra'nyij, che' tyámua' naa tyiyo'itéej já'ra'nyij.

Jesús pu tyámua' tyihuo'tyájtoo i ti'ríij

(Mr. 10:13-16; Lc. 18:15-17)

13 Majta séecan ti'ríij ajoovi'tij i Jesús jimi, ta'aj ij hua'vá'muarie'en, ajta hua' jime' huatyényuunyij i Dios jimi, majta i maj jamuán huacíj, a'íi mu huatyóohuij maj hua'ajtyá'xi'in a'íijma i maj ahuojóovi'tiicaria'aj. 14 Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Siahuo'tá' maj mu ti'ríij mujo'vá'ju'un nye jimi, caxu huá'ijmuejra, ji'nye a'áa ti tyejé'sejre' jo'tij i Dios tyejé'ijtaj a'íijma pu tyí'ci'tyij i maj a'yan een mati'ij mu ti'ríij.

15 Aj pu'ij hua'vá'muarie'xij a'íjna i Jesús, ajta je'en jó'raa a'ájna.

Tyamuéej ti chíjtyaanyi' pu Jesús jamuán tyu'taxájtaca'

(Mr. 10:17-31; Lc. 18:18-30)

16 Síij pu tyamuéej aje'ré'nyej i Jesús jimi, ti'quij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—Maeestro, ¿tyi'tanyí juxie've' nyej nyij xá'pui' huárinyij ti'ij a'íjna náaci'tyij nyaj jusén jime' júurij ná'ra'nyij?

17 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—¿Ji'nye een jɨme' a'ɨ́jna petyí'nye'ihuo' tyi'tɨ́j tɨ xá'puɨ'? Sɨ́ɨj pu'uj
a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ xá'puɨ' een. Ajta tɨpua'aj páaxɨe've'ej paj jusén jɨme'
júurij puá'ra'nyij, a'ɨ́j paj ará'astej je'ej tɨ ɨ Dios tyu'ta'ɨ́jtaca'.
18 Aj pu'ij ɨ tyamuéej a'yan tyaata'ɨ́huo'ri' tɨjɨn:
—¿Tyi'tanyí nyúucarira' na'rá'astej?
Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Capáj tyí'tyacui'caj, capáj tyí'xana'cɨre'ej, capáj tyí'nahua'aj,
capáj a'tɨ́j hue'tzij taavijria'aj, 19 pahuo'tyátzaahuatye'en a' táataj pajta
a' náanaj, pajta huo'xɨé've'en séecan ɨ tyeɨ́tyee a'yájna patɨ'ɨj asɨ́ɨj
tyíaxɨe've'.
20 Ajta a'ɨ́jna ɨ tyamuéej a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Néijmi'i nu nyeríj a'ɨ́jna jɨn a'yan huarɨ́j. ¿Tyi'tanyí ajtáhua'aj
ná'ɨtziitye'?
21 Aj pu'ij Jesús a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Tɨ pua'aj páaxɨe've'ej paj néijmi'i jɨn tyámua' eenye', áricuj
néijmi'i tyu'tój ɨ paj tyí'ijcha'ɨj, pajta huo'rían ɨ túmii a'ɨ́ɨjma ɨ maj
quee je'ej tyéejviicue'. A'yaa paj jéehua tya'ancuriáa'sij u tajapuá. Aj
pej pij mujo'vé'me'en pata'aj nyaj jamuán jo'cha'canye'en.
22 Tɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ tyamuéej a'yan tyáanamuajri', aj pu'ij jó'raa
juxaamúuɨritya'aj, ji'nye chíjtyaanyi' pu pué'eenye'ej.
23 Aj pu'ij ɨ Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán huacɨ́j
tɨjɨn:
—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tɨ tyámua' tyí'muarɨe'rij tɨ sɨ́ɨj
tɨ chíjtyaanyi' ujo'tyájrutyej u tajapuá. 24 A'yaa nu nyajtáhua'aj
tyajá'mua'ixaatye', tɨ jéetze' quee tyési' tɨ ɨ caméeyuj anájrutyej
pɨ́'se'ej jitze tɨ anácun, quee tɨ ɨ chíjtyaanyi' utyájrutyej jo'tɨj ɨ Dios
tyejé'ijtaj.
25 Matɨ'ɨj a'yan tyáanamuajri' ɨ maj jamuán huacɨ́j, jéehua mu je'ej
tyo'taséj, majta a'yan tyí'xajtaca'aj tɨjɨn:
—Tɨpua'aj a'yan tyí'eenye', ¿a'tyaanyíj na'quij huɨɨre'en?
26 Aj pu'ij Jesús hua'ráasej, tɨ'quij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'ɨ́ɨjma jimi ɨ tyeɨ́tyee tyámua' pu tyí'tyesi', ajta ɨ Dios jimi capu
tyési'.
27 Aj pu'ij ɨ Pedro a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Ityáj tu tyeríj néijmi'i metyoohuá'xɨj ɨ tyaj tyí'ijcha'ɨɨca'aj tyej
tyij ajamuán huacɨ́'ca'an. ¿Tyi'tanyí ta'ancuriáa'sij?
28 Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jɨme', a'ájna xɨcáara'
jitze tɨ'ɨj ɨ Dios néijmi'i tyu'jájcuare'en, tɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ tɨ ajta tyévij jitze
huanɨe'huaca' acáyixɨ'ɨn ɨ ɨpuárij jitze huápuɨ'ɨj naa huasé'rihua'aj,
mua'aj mu siaj nyaj jamuán huacɨ'ɨj, a'yaa xu cha'taj tyitya'cára'sixɨ'sij
ɨpuárij jitze tɨ tamuáamuata' japuan hua'puaj tya'rá'asej, siaj sij

huo'xíjtye'en a'íijma ɨ tyeítyee ɨ maj Israel jitze eeráma'can, ɨ maj
tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej. 29 Majta néijmi'i ɨ maj
nye jitze ma'can metyoohuá'xij ɨ maj tyí'ijcha'ij mej mij nyéetzij
naatyáhuiire'en, tipua'aj chi'ij, nusu ju'ihuáamua' maj tyétyacaa nusu
ɨ maj úucaa, na'ríij ɨ jutáataj, nusu ɨ junáanaj, na'ríij ɨ juyójmua', nusu
ɨ juchuéj ti japuan tyí'huastyaa, a'yaa pu jéetze' tya'ancuriáa'sij a'chu
anxityej pua'máj, ajta jaci'tyij ti'ij jusén jime' júurij já'ra'nyij. 30 Ajta
ijíij maj mue'tíj a'íin pué'een ɨ maj anáatyij, a'íi mu uvé'tyajtirij, majta
mue'tíj ijíij a'íin pué'een ɨ maj uvé'tyajtij, a'íi mu mij támij anára'sij.

A'íjci jime' ɨ maj tyí'muijhuacaa ɨ úuvaj tzajta'

20 1 'A'yaa pu tyí'rinyacaa a'ájna jo'tij ɨ Dios tyejé'ijtaj, ti'ij
a'íjna ɨ a'tíj ti úuvaj huahuástej, tapuá'risima'caj pu iirájraa
ti'ij a'tyán huatá'inyeen mej mij tyu'muárie'en jo'tij tyajá'huaste'.
2 A'yaa pu'ij tyihuo'xá'pui'intari'ri' ti a'yan tyihuo'nájchitye'en a'chu
séej túmii jime', ti'quij huo'ta'ítyaca' maj jó'ciinyej jo'tij ja'huiityi' ɨ
úuvaj. 3 Ajtáhua'aj pu iirájraa a'íjna ɨ a'tíj a'tzáaj jé'ta' huatyamá'caj
ɨ xicáj, séecan pu ajtáhua'aj huátyoj a'ájna jo'maj jóoso'pii, camu
tyi'tíj muarie'ca'aj. 4 A'yaa pu'ij tyihuo'té'exaaj tijin: "Séricuj siajta
mua'aj, siata'aj utyojo'vá'muarie'en jó'nyaj úuvaj jo'huástej, a'yaa nu
tyaja'muanajchitye'ej a'chu ti a'yan tya'ráanajchi." Mati'ij mij ujó'ju'.
5 A'yaa pu cha'tána'aj huaríj a'íjna ɨ a'tíj, ajtáhua'aj pu iirájraa a'tzáaj
tacuaríixpuaj, ajtáhua'aj ti'ij arí avéjri' cama'caj ɨ xicáj, a'yaa pu
cha'tána'aj huaríj. 6 Ajtáhua'aj pu iirájraa ti'ij arí ancarutyísima'caj
ɨ xicáj, ajtáhua'aj pu séecan huátyoj ɨ maj ajo'tyú'uuca'aj jo'maj
jóoso'pii. A'yaa pu tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin: "¿Ji'nye een jin sia'yan
huatyu'uj ti'ij na'aj íiya' imuáj?" 7 A'yaa mu tyityaatanyúj tijin: "Capu
a'tíj ma' tajá'inyej." A'yaa pu'ij tyihuo'té'exaaj tijin: "Séricuj siajta
mua'aj, siata'aj tyojo'vá'muarie'en jó'nyaj úuvaj jo'huástej."
8 'Ti'ij huatyéchumua'riaca', aj pu'ij jaatajé ɨ ti tyihuá'ijtye'
ɨ maj tyí'muijhuacaa, a'yaa pu tyaaté'exaa tijin: "Uhuojo'tájee
ɨ maj tyí'muarie' pata'aj tyihuo'nájchitye'en, a'íijma paj
anaquéej tyu'nájchitye'en ɨ maj chúmua' imuáj ajo'ré'nyej, pajta
hua'antyityájtire'en a'íijma ɨ maj anaquéej ajo'ré'nyej." 9 Aj mu
mij a'íimaj aje'ré'nyej ɨ maj a'tzáaj imuáj huatyóohuij ti'ij arí
ancarutyísima'caj ɨ xicáj, aj pu'ij tyihuo'nájchij séej ajta séej túmii
jime'. 10 Ti'quij ta'ij a'íijma huaci'ij maj tyi'huóonajchitye'en ɨ
maj anaquéej huatyóohuij, a'yaa mu mij a'íimaj tyí'mua'ajcaj ti
jéetze' tyihuá'najchitye'en a'íijma, ajta quee a'yan tyu'ríj, ji'nye
a'yaa mu cha'taj mana'aj tyi'huóonajchi séej túmii jime'. 11 Mati'ij
tyi'huoonáachitye'ej, aj mu mij huatyóohuij maj je'ej tyi'riá'mua'tyij
a'íjci jimi ɨ ti tyichuéj, 12 a'yaa mu mij tyaaté'exaa tijin: "A'íimaj ɨ maj
quee íiya'taj huatyóohuij, séej ooraj mu'uj tyu'muárıej, pajta muáaj,

a'yaa paj cha'taj pana'aj tyihuo'nájchij patɨ'ɨj ityájma, tyajta ityáj tyetya'rá'astej séej xɨcáj tyej tyu'muárɨej tɨ'ɨj na'aj tye'riá'xɨriaca'.”
13 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ ja'a'rij ɨ úuvaj a'yaa pu séej tyu'té'exaaj ɨ tɨ
anaquéej huatyóochej tɨjɨn: “Cási' nya' amíincuj, canu je'ej pua'aj
mua'uurej. ¿Nyiquij pequee a'yan tyu'tá' mua' nyuucaaj jɨme' paj
tyu'muárɨe'en séej túmii jɨme'? 14 Ma'cuíj ancuriáa' ɨ paj jaamué'tɨj,
pajta jó'ra'nyij. Tɨpua'aj nyáaj a'yan nyetyá'xɨe'va'aj nyaj a'yan
cha'taj nyana'aj tyimuaanájchitye'en nyatɨ'ɨj tyaanájchi a'ɨ́jcɨ ɨ
tɨ a'tzáaj ɨmuáj huatyóochej tɨ'ɨj arí aancárutyij ɨ xɨcáj, 15 a'ɨ́j nu
jɨn a'yan tya'ajxɨé'vi'ra' nyaj a'yan huárɨnyij je'ej nyaj tyá'xɨe've'
a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ nyaj túmii. ¿Ca' je'ej pua'aj mua'asej a'ɨ́jcɨ jɨme' nyaj
tyámua' tyí'tyevij?” 16 A'ɨ́j pu jɨn, a'ɨ́ɨmaj ɨ maj ijíij a'ɨ́ɨn pué'een ɨ
maj uvé'tyajtɨj, a'ɨ́ɨ mu anára'sij, majta ɨ maj ijíij a'ɨ́ɨn pué'een ɨ maj
anáatyij, a'ɨ́ɨ mu uvé'tyajtɨrij.

Jesús pu arí huéeicaj jaataxájtaca' tɨ muɨ'nyij

(Mr. 10:32-34; Lc. 18:31-34)

17 Tɨ'ɨj ɨ Jesús arí a'áa joomá'caj a'ájna a Jerusalén, a'ɨ́ɨ pu jujíme'
huo'tajé a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán huacɨ́j tɨ'quij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
18 —Tu'ríj a'áa jo'ré'nyesij a Jerusalén, jo'tɨj jo'tátuiiri'huaj a'ɨ́jna
ɨ tɨ ajta tyévij jitze huanɨe'huaca' a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj tyí'ijta ɨ tyeyúuj
tzajta', ajta a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze, a'ɨ́ɨ mu
tyu'tá'sij mej mij jaajé'caj, 19 majta a'ɨ́ɨjma huatátuiire'sij ɨ maj séej
chuéj japua já'ma'can mej mij jaatyáxaahuataj, majta jaatyávaxɨ'ɨj,
majta je'en jó'tateesij ɨ cúruuj jitze, ajta huéeicaj xɨcáj jitze
huatájuuritaj.

Je'ej tɨ tyi'tɨ́j tyu'táhuoo ɨ hua' náanaj a'ɨ́ɨjma ɨ Jacobo ajta ɨ Juan

(Mr. 10:35-45)

20 Ajta a'ɨ́jna ɨ hua' náanaj a'ɨ́jna yojmua' ɨ Zebedeo, hua' jamuán ɨ
juyójmua', a'ɨ́ɨ pu ajtyáxɨɨriaca' ɨ Jesús jimi ajta je'en tyítunutaca' tɨ'ɨj
tyi'tɨ́j jaatáhuaviij. 21 Jesús pu a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Ji'nye tyi'tɨ́j petyí'xɨe've'?
Aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Pata'aj huo'tá'an mu nyiyóojmua' tɨ'ij sɨ́ɨj ooyíxɨ'ɨn a'muáca'ta',
ajta ɨ sɨ́ɨj tɨ a' útata' pujmua' a'ájna xɨcáara' patɨ'ɨj ya'uvé'nyesij pej pij
tyu'ta'ɨ́jtaj.
22 Jesús pu a'yan pu tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Caxu jamua'reej tyi'tɨ́j siaj nyahuavii. ¿Nyi a'yan setyé'viicue'
siaj jajpuéetzij xá'ra'nyij nyatɨ'ɨj nyáaj tya'ajpuéetzij na'mej?
A'yaa mu tyityaatanyúj tɨjɨn:
—Ji'nye tyijtá.
23 Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Mua'aj xu jajpuéetzij xá'ju'un nyatɨ'ɨj nyáaj tya'ajpuéetzij na'mej, ajta tɨ'ij sɨ́ɨj ajcáyixɨ'ɨn ɨ nyamuáca'ta' na'ríij nya' útata' pujmua' capu nyéetzij nyacɨ'puaj, sulu a'ɨ́ɨjma pu cɨ'tyij ɨ tɨ Dios arí hua'antyíhuoj.

24 Matɨ'ɨj ɨ séecan ɨ maj tamuáamuata' ará'asej jáanamuajri', jéehua mu huatanyínyu'cacuca' a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj hua'puaj. 25 Aj pu'ij ɨ Jesús huo'tajé néijmi'caa, tɨ'quij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Xu'ríj mua'aj jamua'reej je'ej maj ye'ej rɨcɨj ɨ maj tyí'ijta íiyan cháanacaj japua, ca'nyéjrij mu jɨn tyihuá'ijtye' ɨ tyeɨ́tyee, majta ɨ maj tyityatatyíj, a'ɨ́ɨ mu tyihuá'ijtye' ɨ séecan je'ej maj ye'ej tyá'xɨe've' hua' jimi. 26 Ajta mua'ajmaj jimi capu juxɨe've' tɨ a'yan tyí'eenye'. Sulu a'ɨ́jna ɨ tɨ jaxɨe've' tɨ va'cán jɨn tyi'tyávaacaj, che' a'ɨ́ɨn huo'tyáhuɨɨre'en ɨ séecan, 27 ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ jaxɨe've' tɨ tye'entyájrutyej a'ɨ́jna jɨme' ɨ tɨ jéetze' ve'éj, che' a'ɨ́ɨn pué'eenye' ɨ tɨ ca'nyéjrij jɨn tyí'ijtyi're'. 28 Ji'nye a'ɨ́jna ɨ tɨ ajta tyévij jitze huanɨe'huaca', capu a'ɨ́jna jɨn mujo'vé'mej mej mij jaatyáhuɨɨre'en, sulu ta'aj huo'tyáhuɨɨre'en ɨ séecan, ajta hua' jitze ma'can huámuɨ'nyij, tɨ'ij mui'caa huáhuɨɨre'en.

Jesús pu hua'puácaa tyú'huaaj ɨ maj aracúcu'nyijmee

(Mr. 10:46-52; Lc. 18:35-43)

29 Matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj iiráacɨj a'ájna a Jericó, jéehua mu tyeɨ́tyee jamuán jó'ju' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús. 30 Majta hua'puaj ɨ maj aracúcu'nyijmee a'áa mu je'tyétya'ca'aj véjri' ɨ juyéj jitze, matɨ'ɨj jáanamuajri' tɨ ɨ Jesús aja'vá'ma'ca'aj, a'yaa mu tyityeetyejíihuajraa tɨjɨn:

—Tavástara', mu paj yójra' pué'een a'ɨ́jna ɨ David, tá'ancu'vaxɨ' ityájma.

31 Majta ɨ tyeɨ́tyee, a'ɨ́ɨ mu hua'ajtyá'xɨj, majta huo'tá'ijmuejri' mej mij huatyáapua'rej, majta a'ɨ́ɨmaj jéetze' mu ca'nyíin jɨn huatyejíihuajra a'yaa mu tɨjɨn:

—Tavástara', mu paj yójra' pué'een ɨ David, tá'ancu'vaxɨ' ityájma.

32 Aj pu'ij Jesús oocháxɨj, ajta huo'tajé a'ɨ́ɨjma ɨ maj aracúcu'nyijmee, tɨ'quij a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:

—¿Ji'nye setyá'xɨe've' nyaj tyi'tɨ́j huá'uurej ja'mua jimi?

33 A'yaa mu tyityaatanyúj tɨjɨn:

—Tavástara', a'yaa tu tyá'xɨe've' tyaj atanyéjnye'rej.

34 Aj pu'ij Jesús hua'ancu'vajxɨ, ajta je'en hua'rámuarɨe'xɨj ɨ hua'jɨ'sij jitze. Tɨ'ɨj hua'rámuarɨe'xɨj aj mu mij huarúj, matɨ'ɨj mij atanyéenye'rij muá'raa, aj mu mij jamuán jo'cɨ́j.

Jesús pu a'áa ja'rá'iixaj a Jerusalén

(Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

21 1 Matɨ'ɨj meríj véjri' ajooju'caj a'ájna a Jerusalén mu'ríj a'áa ja'rá'ajcaa jo'tɨj ja'chajta' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn

Betfagé, chájta'naj a'áa tɨ já'sejre' ɨ jɨríj jitze ɨ maj a'yan jatamuá'muaj tɨjɨn Aseitúunajrimi, aj pu'ij Jesús hua'puácaa huata'ítyaca' ɨ maj jamuán huacíj, 2 a'yan tyihuo'te'exáatye'ej tɨjɨn:

—Séricuj siooj a'áa ja'tanyáaj a chájta'. A'áa xu yé'tyoonyij ɨ púuru' tɨ aje'riá'tapi' ajta jamuán ɨ yójra'. Séej sij je'ejxɨsta, siajta je'en munyaja'rájajnyitye'en. 3 Tɨpua'aj a'tíj je'ej tyaja'muajeevaj, a'yaa xu tyaaté'exaatye'en tɨjɨn tavástara' pu jitzán juxɨe've', jiye'tzín jɨme' tu tyijtá yajavá'toosij.

4 A'yaa pu tyu'ríj tɨ'ij a'yan tya'róo'astej je'ej tɨ tyu'taxájtaca' a'íjna ɨ tɨ Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj, tɨ a'yan tɨjɨn:

5 A'yan setyihuo'té'exaatye' a'íɨjma ɨ maj a'áa jo'cháatɨmee ɨ chájta'naj jitze ɨ Sión tɨjɨn:

"Cásɨ', pu'ríj aja've'mej ja'mua jimi a'íjna ɨ ja'mua Rey,
capu je'ej tyéejviicue', ajta avá'caj púuru' japua tɨ cíleen
tɨ yójra' pué'een síɨj ɨ maj japuan tyí'tɨ'ɨjcɨcaa."

6 Majta ɨ maj hua'puaj, a'íɨ mu jó'ju', majta a'yan huaríj je'ej tɨ Jesús tyihuo'ta'íj. 7 Aj mu mij uya'ráaja ɨ Jesús jimi a'íjcɨ ɨ púuru', majta ɨ yójra', matɨ'ɨj mij tye'tyéveerej ɨ tyúumaancaj a'íjcɨ ɨ púuru', aj pu'ij ɨ Jesús avé'yixɨj. 8 Majta ɨ tyeítyee jéehua mu ajtyáxɨɨriaca'. Séecan mu tyúumaancaj tyo'caváarajraa ɨ juyéj jitze, majta séecan ɨ xamuáj ɨ maj ja'antáveechixɨj ɨ cɨyéj jitze. 9 Majta néijmi'i ɨ maj anáatya'aj huajú'ca'aj, majta ɨ maj cújta' huajú'ca'aj, a'yaa mu tyityeejíjhuasime'ej tɨjɨn:

—A'yaa tu tyí'muahuaviij paj tɨi'rátoonyij mu paj yójra' pué'een a'íjcɨ ɨ rey ɨ David. Dios pu tyámua' tyeetyájtoo a'íjna ɨ tɨ yaja'vé'mej nyúucaritze' ɨ tavástara'. Miche' tyaatatyójtzi're'en ɨ maj tajapuá já'sejre'.

10 Tɨ'ɨj ɨ Jesús utyájrupij u Jerusalén, néijmi'i mu ɨ tyeítyee tyúu'ɨtziityej, majta mue'tíj a'yan tyí'ihuo'ca'aj tɨjɨn:

—¿A'tanyíj pué'een a'mújna?

11 Majta ɨ tyeítyee, a'yaa mu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—A'múu pu a'íɨn pué'een ɨ Jesús Nazaret tɨ já'ma'can, tɨ ajta Dios jitze ma'can tyí'xaj.

Jesús pu jaajájcuarej ɨ tyeyúuj

(Mr. 11:15-19; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

12 Aj pu'ij Jesús utyájrupij ɨ tyeyúuj tzajta' tɨ'quij hui'rámuarij néijmi'caa ɨ maj a'úun tyí'tooca'aj, ajta ɨ maj a'úun tyí'nanaava'aj. Tyihua' meesaj pu tye'tahuá'xɨj a'íɨjma ɨ maj japuan túmii hua'puata'tyi'raca'aj, ajta tyihuá'ɨpuaa ɨ maj cúcui'see to'racare'ej, 13 a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—A'yaa pu tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn: "Ɨ nye chi'ij a'yaa mu jaatámua'sij tɨjɨn chi'ij maj tzajta' huatyényuunyij ɨ Dios jimi."

© 1996 David C. Cook

San Mateo 21:12-13

Siajta mua'aj a'yaa xu ja'uurej ɨ chi'ij tɨ'ɨj tyásta'naj jo'maj náhua'rij
jóo'ava'tacaa.
14 Majta u tyeyúuj tzajta', a'ɨ́ɨ mu ajtyáxɨɨriaca' ɨ Jesús jimi ɨ maj
arácucu'un majta ɨ maj quee rácɨjcɨ'nyive', aj pu'ij a'ɨ́ɨn tyihuó'huaa.
15 Ajta matɨ'ɨj ɨ maj puaaríij tyí'ijtye' ɨ tyeyúuj tzajta', majta ɨ maj
tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze, matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj jaaséj tɨ ɨ Jesús
tyihuó'huaa, majta huó'namuajri' maj ɨ tɨ'ríij a'yan tyí'tyejijhuaca'aj
tɨjɨn: "Tyiche' tyámua' tyeetyátoonyij a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ David jitze
eeráanyej", aj mu mij tyinyínyu'cacuca', 16 a'yaa mu tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ
ɨ Jesús tɨjɨn:
—¿Nyi pahuá'namuaj je'ej maj tyí'xaj mu tɨ'ríij?
Jesús pu a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:
—Ji'nye nyijta, nyahua'namuaj. Ajta, ¿nyi sequée jo'jíjvej ɨ yu'xarij
jitze je'ej tɨ tyé'yu'si'? A'yaa pu tɨjɨn:
Je'ej maj a'ɨ́ɨmaj tyu'táchuiicaj ɨ tɨ'ríij,
majta ɨ unyáaque'see,
a'ɨ́j mu jɨn tyaatatyójtzi're'ej ɨ Dios.
17 Aj pu'ij Jesús a'áa huojoohuá'xɨj, ajta je'en jó'raa a'ájna chájta' tɨ
a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Betania, a'áa pu'ij jo'ta'ípua'rej.

Jesús pu je'ej pua'aj tyaatajé ɨ xápua' tɨ quee tajcaa

(Mr. 11:12-14, 20-26)

18 Yaa ariá'pua'aj tɨ'ɨj ajtáhua'aj a'áa jo'mej a chájta', pu'ríj
i'cuataca'aj a'ɨ́jna ɨ Jesús. 19 Aj pu'ij xápua' huaséj tɨ aja'távaaca'aj

a'ájna véjri' ɨ juyéj jitze, aj pu'ij ajo'ré'nyej jo'tɨj ja'távej a'ɨ́jna ɨ xápua', majta quee taca'ca'aj, jéehua pu'uj tyáxamue'ca'aj. Aj pu'ij Jesús a'yan tyaatajé a'ɨ́jcɨ ɨ xápua' tɨjɨn:

—Capáj che' a'náj tajca're'en.

Tɨ'ɨj a'yan tyaatajé, aj pu'ij huatyáahuaj a'ɨ́jna ɨ xápua'. 20 Majta ɨ maj Jesús jamuán huacɨ́j, matɨ'ɨj jaaséej, je'ej mu tyo'taséj, a'yaa mu mij tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

—¿Ji'nye een jɨme' jiye'tzín tyu'tyáahuaj mu xápua'?

21 Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tɨjɨn tɨpua'aj setyá'tzaahuatye'ej tɨ a'yan tye'mej je'ej siaj tyi'tɨ́j tyu'taxájtaj, a'yaa pu tyí'rɨnyij, siajta quee a'ɨ́j siana'aj huayí'tɨhua'aj xá'ju'un siaj a'yan jáa'uurej a'mújcɨj mu xápua' nyatɨ'ɨj nyeríj jáaruuj, Sulu siajta xu jaayí'tɨhua'aj xá'ju'un siaj a'yan tyaata'ɨ́jtye'en a'mújcɨj mu jɨríj tɨjɨn: "Tyíchesij, atyájra' a jájritze'", a'yaa pu'ij ajta tye'mej. 22 Ajta néijmi'i ɨ siaj jɨn huatyényuusij ɨ Dios jimi, a'yan setya'tzáahuatye'ej a'yaa xu siajta tya'ancuriáa'sij.

A'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn antyúumua'reej ɨ Jesús

(Mr. 11:27-33; Lc. 20:1-8)

23 Aj pu'ij ta'ij ɨ Jesús a'úun jo'tyájrupij u tyeyúuj tzajta'. Tɨ'ɨj ooj a'úun tyihua'mua'tyáacaj ɨ tyeɨ́tyee, a'ɨ́ɨmaj mu ajtyáxɨɨriaca' ɨ Jesús jimi ɨ maj puaaríij tyí'ijtye', majta ɨ huáasij, a'ɨ́ɨ mu aje'ré'nyej, matɨ'ɨj mij a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

—¿Tyi'tanyí jɨn petyi'tyéjvee pej pij a'yan rɨjcaj? ¿A'tanyíj a'ɨ́jna jɨn mua'antyíhuoo?

24 Jesús pu a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:

—Nyáaj nu nyajta séej tyajamuaata'íhuo'raj, tɨpua'aj sianaaté'exaatye', aj nu nyij jamuaaté'exaatye'sij tyi'tɨ́j nyaj jɨn tyi'tyéjvee nyej nyij a'yan rɨcɨj. 25 A'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn tyi'tyávaaca'aj ɨ Juan tɨ'ij huó'ɨɨraj ɨ tyeɨ́tyee, ¿jo'nyij jo'vé'mej? ¿Nyi tajapuá Dios tɨ já'sejre', ca' íiyan ɨ cháanacaj japua, hua' tzajta' ɨ tyeɨ́tyee? Matɨ'ɨj mij tyi'tyúu'ixaaj jujɨ́ɨmua'aj, a'yaa mu tɨjɨn:

—Tɨpua'aj a'yan tyetyaaté'exaatye' yee Dios pu yo'ta'ítyaca', a'yaa pu tyitaaté'exaatye'sij tɨjɨn: "¿Ji'nye een jɨn tyequée ja'antzaahuaj?" 26 Ajta quee je'ej tyíɨ'rij tyaj a'yan tyaataxáj yee tyétyacaa mu yo'ta'ítyaca', ji'nye tyahuá'tzɨɨnye' ɨ tyeɨ́tyee, majta néijmi'i a'yan tyá'tzaahuatye' tɨ ɨ Juan tyí'xajtaca'aj ɨ Dios jitze ma'can. 27 Aj mu mij a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús tɨjɨn:

—Catu jamua'reej.

Aj pu'ij ɨ Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Canu nyajta nyáaj jamuaaté'exaatye'ej tyi'tɨ́j nyaj jɨn tyi'tyéjvee nyej nyij a'yan rɨcɨj.

A'ífjcɨ jɨme' ɨ maj yójmua'mua' pué'een ɨ maj hua'puaj

28 Jesús pu a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Ji'nye mua'ajmaj tyajamuá'miteeraste' a'íjna jɨme' ɨ nyúucarij? A'tíj pu hua'puácaa tyiyójmua'ca'aj, aj pu'ij séej a'yan tyu'té'exaaj tɨjɨn: "Nyiyóoj, áricuj pata'aj tyojo'muárɨe'en ijíij jó'nyaj úuvaj jo'huástej." 29 Aj pu'ij ɨ yójra' a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn: "Canu jó'yi'muɨj." Ajta je'en seequéj tyi'riá'mua'aj aj pu'ij ujó'mej tɨ'ij tyojo'muárɨe'en. 30 Ajta je'en ɨ yo'puáara'an ajo'ré'nyej ɨ séej jimi, a'yaa pu'ij cha'taj tyaata'íj. Ajta ɨ yójra' a'yaa pu tyu'tanyúj tɨjɨn: "Ji'nye nyijta a'yaa nu rɨnyij." Ajta capu a'yan huaríj. 31 ¿A'tanyíj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj hua'puaj a'yan huaríj je'ej tɨ tyaaxɨé'va'ca'aj ɨ hua' táataj?
A'yaa mu mij a'ɨ́ɨmaj tyityaatanyúj tɨjɨn:
—A'ɨ́jna ɨ ta'nájcaj.
Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jɨme', a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyí'tyejijve' tajtúhuan jitze ma'can, majta ɨ úucaa ɨ maj jutoj túmii jɨme', a'ɨ́ɨ mu já'muamue'tɨn mej mij utyájrutyej jo'tɨj ɨ Dios tyejé'ijtaj. 32 Ji'nye tɨ'ɨj ɨ Juan mujo'vé'mej tɨ'ij jamuaaté'exaatye'en je'ej siaj ye'ej huárɨnyij ɨ Dios jimi, mua'aj xu quee ja'antzaahuaj, majta ɨ maj huá'jijve' majta ɨ úucaa maj jutoj túmii jɨme', a'ɨ́ɨ mu xaa ja'antzaahuaj. Siajta mua'aj siatɨ'ɨj a'ɨ́j huaséj caxu seequéj tyu'muá'aj siaj sij ja'antzaahuatye'en.

A'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj tyí'muɨjhuacaa ɨ maj je'ej pua'aj tyí'tyetyeɨtyee
(Mr. 12:1-12; Lc. 20:9-19)

33 'Xáanamuajri' a'íjcɨ ɨ nyúucarij: A'tɨ́j pu úuvaj huahuástej, ajta jariá'naj tyetyéj jɨme', ajta tyi'tɨ́j huatyátaahuaca' tɨ jitzán jaatyájacha'xɨ'ɨn ɨ úuvaj, ajta tyi'tɨ́j ájtaahuaca' tɨ'ij japuan ujváaj hua'íxɨe're'en.
'Aj pu'ij séecan hua'tanyéjtye ɨ chuéj mej mij tyaanájchitye'en, ajta je'en jó'raa a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j séej chuéj japua. 34 Tɨ'ɨj tya'rá'aj matɨ'ɨj pua'aj jaju'racaa a'ɨ́jcɨ ɨ úuvaj, séecan pu huata'ítyaca' ɨ maj jimi tyí'muarɨe', mej mij uhuojo'táhuavii a'chu tɨ jacɨ'tyij a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ tyi'chuej. 35 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ chuéj maj huo'tanyéj, a'ɨ́ɨ mu huo'vívi' a'ɨ́ɨjma ɨ maj huata'ítyi'huaca', séej mu huatyáavaxɨj, majta séej huajé'caj, majta séej huatyáto'sij tyetyéj jɨme'. 36 Ajta ɨ tɨ ja'a'rij ɨ chuéj séecan pu ajtáhua'aj huata'ítyaca', mu'ríj jéetze' mui'caa, majta ɨ chuéj maj huo'tanyéj, a'yaa mu cha'taj mana'aj huó'ruuj a'ɨ́ɨjma ɨ maj huata'íjtyi'huaca'.
37 'Uve'tyáatɨcan pu'ij ɨ juyój huata'ítyaca' a'yan tyi'mua'astɨ́j tɨjɨn: "A'íj mu xaa ántzaahuatye'sij ɨ nyiyóoj." 38 Majta ɨ chuéj maj

huo'tanyéj, matɨ'ɨj jaaséej a'ɨ́jcɨ ɨ yójra', a'yaa mu tyaaxá'puɨ'ɨntarej tɨjɨn: "A'ɨí pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ néijmi'i tyá'cɨ'tyij, tyiche' jaajé'caj tɨ'ij ityájma tyí'ta'a'rij já'ra'nyij." 39 Aj mu mij jaatyéevi' a'ɨ́jcɨ ɨ yójra', matɨ'ɨj mij ji'ráaja apua'quéj majta je'en jaajé'caj.

40 Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:

—Ajta a'yájna tɨ'ɨj uvé'nyej a'ɨ́jna ɨ tɨ ja'a'rij ɨ chuéj, ¿ji'nye tyajamuá'miteeraste' mua'ajmaj, je'quij huá'uuren a'ɨ́ɨjma ɨ chuéj tɨ huo'tanyéj?

41 A'yaa mu tyityaatanyúj tɨjɨn:

—A'ɨ́ɨ pu quee hua'cu'váaj huá'cui'nyij a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj tyí'tyetyeɨtyee, ajta je'en séecan huatanyéjtye'sij ɨ chuéj, mej mij jaatá'an ɨ tɨ jacɨ'tyij tɨ'ɨj tya'rá'astij matɨ'ɨj pua'aj jaju'racaa ɨ úuvaj.

42 Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—¿Nyi sequée a'náj jo'jíjvej ɨ yu'xarij jitze? A'yaa pu tyá'xaj tɨjɨn:

A'ɨ́jna ɨ tyetyéj ɨ maj ájca' yóorɨej ɨ maj chi'ij ta'huacaa,
a'yaa pu tye'rájraa tɨ a'ɨ́ɨn pue'éenye'ej ja'raa ɨ tɨ jéetze' juxɨe've'.
Tavástara' pu a'yan jáaruuj,
a'ɨ́j tu jɨn tyámua' tyo'taséj.

43 A'ɨ́j nu jɨn a'yan tyajá'mua'ixaatye', maj mua'ajmaj jamuáa'ri'raj a'ɨ́jna ɨ tɨ ja'muacɨ'tyíiche' ɨ siaj jɨn tyu'ta'íjtaj, mej mij séecan huatá'an ɨ maj a'yan huárɨnyij je'ej tɨ tya'ráanajchi. 44 Ajta a'ɨ́jna jɨme' ɨ tyetyéj, tɨpua'aj a'tɨ́j jitzán éejcataj a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j néijmi'que' pu huatyána'xɨj, ajta tɨpua'aj a'ɨ́jna ɨ tyetyéj japuan rájvetyij ɨ tyévij. A'ɨ́ɨ pu jaatyámuɨnyaxɨ'ɨj.

45 Majta ɨ maj tyihuá'ijtye' ɨ puaaríij majta ɨ fariseos, matɨ'ɨj jáanamuajri' je'ej tɨ ɨ Jesús tyí'xajtaca'aj séej nyúucarij jɨme', aj mu mij jáamua'reeri' tɨ a'ɨ́ɨjma tyáxajtasime'ej. 46 Aj mu mij jáahuoj je'ej maj ye'ej tyeetyéevi', majta huá'tzɨɨnya'ca'aj a'ɨ́ɨjma ɨ tyeítyee, ji'nye néijmi'i mu ɨ tyeítyee a'yan tyá'tzaahuatya'ca'aj tɨ Jesús a'ɨ́ɨn pué'eenye'ej ɨ tɨ Dios jitze ma'can tyí'xaj.

A'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj jɨn tyí'ye'estyaa tɨpua'aj a'tɨ́j huatyényeɨɨchej

22 1 Jesús pu ajtáhua'aj a'yan tyihuo'té'exaaj séej nyúucarij jɨme'. A'yaa pu tɨjɨn:

2 —A'yaa pu tyí'een a'ájna jo'tɨj ɨ Dios tyejé'ijtaj tɨ'ɨj a'ɨ́jna jimi ɨ rey tɨ tyu'yé'estej a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ ɨ yójra' huatyényeɨɨchaca'. 3 A'ɨ́ɨjma pu huata'ítyaca' ɨ maj jimi tyí'muarɨe' mej mij uhuojo'tájeevej a'ɨ́ɨjma ɨ tɨ arí huo'tá'inyej, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj huatá'inyiihuaca', camu jo'cɨɨnyicuca'aj maj aje'ré'nyej.

4 'Ajtáhua'aj pu séecan huata'ítyaca', a'yan tyihuo'te'exáatye'ej tɨjɨn: "A'yaa xu tyihuo'té'exaatye'en a'ɨ́ɨjma ɨ nyaj huo'tá'inyej tɨjɨn pu'ríj tyámua' tyí'een ɨ cue'ráj. Nu'ríj tyu'ta'íjtaca' maj huó'cui'nyij ɨ ya'muáatyee ɨ nyaj hua'pu'ujtye', néijmi'i pu arí tyámua' tyí'een

tyata'aj tyij tyu'yé'estej." 5 Majta ɨ maj huatá'inyiihuaca', camu
hua'antzaahuaj. Síɨj pu a'áa jo'mej jo'tɨj tyajá'huaste', ajta síɨj a'áa pu
jo'mej jo'tɨj tyajá'toj, 6 majta séecan mu huo'vívi' ɨ maj tyí'muarɨe'
a'ɨ́jcɨ jimi ɨ rey, majta je'ej pua'aj huó'ruuj 'asta mana'aj quee
huo'cuij. 7 Aj pu'ij ɨ rey huápuɨ'ɨj huatanyú'caca', tɨ'quij huo'ta'ítyaca'
ɨ juxantáaru'ustyamua' mata'aj mij huó'cui'nyij néijmi'caa ɨ
tyeɨ́tyee maj tyí'tyacui'caa majta tyu'tyáatɨej ɨ tyihuá'chi'ij. 8 Ajta
je'en a'yan tyihuo'té'exaaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj jimi tyí'muarɨe' tɨjɨn:
"Pu'ríj néijmi'i tyámua' tyí'een tyej tyij tyu'yé'estej, majta a'ɨ́ɨmaj
ɨ nyaj huo'tá'inyej, camu yeve'ré'nyajcuj. 9 Séricuj mua'aj, tɨ'ɨj
na'aj tyi'cure'nyáatɨmee ɨ juyéj, siata'aj huo'tá'inyej néijmi'caa ɨ
tyeɨ́tyee a'chu siaj pua'mácan tyoonyij." 10 Matɨ'ɨj mij iiráacɨj ɨ maj
jimi tyí'muarɨe', majta je'en jéehua hua'ajsɨɨ ɨ tyeɨ́tyee a'chu maj
pua'mácan huátyoj, ɨ maj je'ej pua'aj tyí'tyetyeɨtyee, majta ɨ maj
tyámua' tyí'tyetyeɨtyee, a'yaa mu mij tyityo'huájɨstyaca' ɨ tyeɨ́tyee u
chi'táara'an a'ɨ́jcɨ ɨ rey.

11 Tɨ'ɨj ɨ rey utyájrupij tɨ'ij huo'séj a'ɨ́ɨjma ɨ tɨ huo'tá'inyej, aj pu'ij
séej huaséj tɨ quee a'yan eenye' tyi'tyéechan je'ej tɨ tyeevíjtye' tɨ'ɨj
tɨpua'aj síɨj huatyényeɨɨchej. 12 A'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn: "Nya'
amíincuj, ¿ji'nye petyi'tyájrupij a'yújna maj pajta quee a'yan eenye'
tyi'tyéechan tɨ'ɨj tyi'tyéevijtɨj tɨ'ɨj tɨpua'aj a'tɨ́j tɨ huatyényeɨɨchij?"
Ajta ɨ a'tɨ́j capu huatanyúj. 13 Aj pu'ij ɨ rey a'yan tyihuo'ta'ɨ́j a'ɨ́ɨjma
ɨ maj tyí'huɨɨre' tɨjɨn: "Siata'aj ja'nájɨ'que'en muáca'ra'an jitze, siajta
ɨcájra'an jitze, siajta je'en ji'rárɨeenyij jo'tɨj jo'tɨ́ca'. Aj pu'ij juyiinyen
ajta jajpuéetzij ja'mej." 14 Ji'nye mue'tɨ́j mu huatájeevi'huaj, ajta ɨ Dios
je'cácaa pu'uj antyíhuoosij.

A'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj jɨn tyí'najchitaj ɨ tajtúhuan jimi

(Mr. 12:13-17; Lc. 20:20-26)

15 Majta ɨ fariseos a'ɨ́ɨ mu jo'cɨ́j, matɨ'ɨj mij jaaxá'puɨ'ɨntarej mej mij
tyi'tɨ́j jɨn jaamué'tɨn a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús tɨ'ij ootyá'ɨtzeere'en, mej mij a'ɨ́jcɨ
jɨn jitzán tyo'ojpuá'ritye'en. 16 Aj mu mij séecan huata'ítyaca', mej
mij jamuán tyu'taxáj ɨ Jesús, majtáhua'aj séecan hua' jamuán ɨ maj
Herodes jitze ajtyáma'can, a'yaa mu mij tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Maeestro, a'yaa tu tyá'mua'reej paj a'ɨ́jna jɨn tyí'mua'taj ɨ tɨ
jɨ'ré'can jɨme', pajta huá'mua'tyej je'ej tɨ tyá'xɨe've' ɨ Dios, capu a' jitze
juxɨe've' je'ej maj tyí'xaj ɨ tyeɨ́tyee, ji'nye capáj a'yan tyá'xɨe've' mej
mij a'ɨ́ɨmaj tyámua' mojo'sejra. 17 Pata'aj taaté'exaatye'en: ¿Nyiquij
xá'puɨ' tyaj tyu'nájchij a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj huá'jijve' ɨ tajtúhuan jitze
ma'can, ca' quee?

18 Ajta ɨ Jesús tɨ'ɨj jáamua'reeri' maj quee huatoojé'yacan jɨn
tyé'ihuo'raca'aj, sulu mej mij je'ej pua'aj jáa'uuren, a'yaa pu'ij
tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Mua'aj mu siaj quee tyi'tɨ́j mua'reej, ¿ji'nye siaj sij tyí'tyese' siaj naatyéevi'? 19 Sianaataséjratye' ɨ túmii ɨ siaj jɨn tyí'najchitaj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj já'muajijve'.

Aj mu mij séej aya'váɨ'tyej ɨ túmii, 20 ajta ɨ Jesús a'yaa pu tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:

—¿A'tanyíj nyéerima'ra' á'seejre', ajta ji'nye ántyapuaj yaj tɨ á'yu'si'ij?

21 A'yaa mu tyaaté'exaa tɨjɨn:

—A'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'ta'ijtye'.

Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Siata'aj jaatá'an a'ɨ́jcɨ ɨ tajtúhuan tyi'tɨ́j tɨ á'ria'ra' pué'een, siajta ɨ Dios tyi'tɨ́j tɨ á'ria'ra' pué'een.

22 Matɨ'ɨj a'yan tyáanamuajri', je'ej mu tyo'taséj, ámu'uj mij yoorɨéej matɨ'ɨj mij jo'cɨ́j.

A'ájna ɨ xɨcáara' maj jitzán huatájuuritaj ɨ muɨ'chítyee

(Mr. 12:18-27; Lc. 20:27-40)

23 A'ájna xɨcáara' jitze, séecan mu a'ɨ́ɨmaj ɨ saduceos aje'ré'nyej ɨ Jesús jimi. A'yaa mu a'ɨ́ɨmaj tyí'xaj tɨjɨn camu che' huatájuuritaj ɨ maj meríj huácuij, a'ɨ́j mu jɨn a'yan tyaata'íhuo'ri' ɨ Jesús tɨjɨn:

24 —Maeestro, Moisés pu a'yan tyu'xájtaca' tɨjɨn tɨpua'aj a'tɨ́j tɨ nyeɨɨchej huámuɨ'nyij, ajta quee xu tyiyóomua'caj, tɨ a'yan tyúuxɨe've' tɨ ɨ ihuáaria'ra' ja'ancuré'vi'tɨj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ jatyévi'tɨnya'aj ɨ tɨ huamuɨ́', tɨ'ij jitzán ma'can tyiyóomua'aj já'ra'nyij a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ huamuɨ́'. 25 A'yaa pu a'náj tyu'rɨ́j ityájma jimi, mua'ráhua'puaca'aj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj ju'ihuaamua'ca'aj. Tɨ'quij ɨ tɨ vástɨ' huatyényeɨɨchaca', ajta je'en huamuɨ́'. Capu tyiyóomua'aj ja'raa a'ɨ́jcɨ jitze ɨ tɨ jatyévi'tɨnya'aj, a'ɨ́j pu'ij jimi huatyá'ɨtzee ɨ tɨ je'tyáa'sej. 26 A'yaa pu cha'tána'aj tyáaruj a'ɨ́jcɨ ɨ juutzájra', ajta je'en ɨ sɨ́ɨj ɨ tɨ huéeicaj jitze, a'ɨ́ɨ pu ajta ja'antyánaxcaca', a'yaa pu cha'tána'aj tyáaruj, ajta je'en a'yan tya'raj tɨ a'yan tyihuó'ruuj néijmi'caa ɨ maj aráahua'puaj ará'asej. 27 Tɨ'ɨj a'yan tya'rá'aj aj pu'ij té'ej ɨ íitɨ' huamuɨ́'. 28 Arí ijíij, a'ájna matɨ'ɨj huatájuurej, ¿a'tanyíj cɨ́na'ra'an pue'éenye'ej ja'mej, a'ɨ́ɨmaj ɨ maj aráahua'puaj ará'asej, ji'nye néijmi'i mu jatyévi'tɨnya'aj?

29 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Huápuɨ'ɨj xu mua'aj quee tyi'tɨ́j je'ej tyí'mua'reej, ji'nye caxu jamua'reej je'ej tɨ tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze, caxu siajta jamua'tyej ɨ tɨ jɨn ɨ Dios néijmi'i putyí'uurej. 30 Matɨ'ɨj huatájuurej ɨ muɨ'chítyee, camu che' nyejnyeɨ'chen ɨ tyétyacaa, camu majta ɨ úucaa che' huɨɨchan, ji'nye a'yaa mu éenye'ej muá'ju'un matɨ'ɨj ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre' Dios tɨ já'sejre'. 31 Ajta a'ɨ́jna jɨme' maj ɨ muɨ'chítyee huatájuuritaj, ¿nyi sequée a'náj jo'jíjvej ɨ yu'xarij jitze tɨ ɨ Dios a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn: 32 “Nyáaj nu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ hua' Dios a'ɨ́jna ɨ

Abraham, ajta ɨ Isaac, ajta ɨ Jacob?” A'ɨ́j pu jɨn quee hua' Dios a'ɨ́ijma ɨ
muɨ'chítyee, sulu a'ɨ́ijma ɨ maj júurij.
33 Matɨ'ɨj ɨ tyeítyee a'yan tyáanamuajri', tyámua' mu naa
tyityo'tóomuajtyaca' a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej tɨ ɨ Jesús tyihuá'mua'tyajca'aj.

Ɨ nyúucarij tɨ jéetze' juxɨe've'

(Mr. 12:28-34)

34 Majta ɨ fariseos, a'ɨ́ɨ mu tyúusɨɨj matɨ'ɨj jáamua'reeri' tɨ ɨ
Jesús huo'mué'tɨj a'ɨ́ijma ɨ saduceos, 35 ajta sɨ́ɨj tɨ a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ
tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze, a'ɨ́ɨ pu a'yan tyaata'íhuo'ri' a'ɨ́jcɨ ɨ
Jesús tɨ'ɨj jaamué'tɨn tɨjɨn:
36 —Maeestro, ¿tyi'tanyí nyúucarira' jéetze' juxɨe've' a'ɨ́ɨn tɨ
jo'yú'xaca' ɨ Moisés?
37 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—“Huaxɨe've' a' vástara' tɨ Dios pué'een, néijmi'i jɨme' mua'
xɨéjnyu'caa, pajta néijmi'i jɨme' a'júuricamej, pajta néijmi'i jɨme'
ɨ paj jɨn ma'úumua'rej.” 38 A'ɨi pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ ta'nájcaj, tɨ ajta
jéetze' juxɨe've' a'ɨ́jna jitze ɨ nyúucarij. 39 Ajtáhua'aj pu sɨ́ɨj nyúucarij
séejre' tɨ a'yan tyá'xaj tɨjɨn: “Huaxɨe've' ɨ axa'aj tyévij a'yájna patɨ'ɨj
asɨ́ɨj tyíaxɨe've'.” 40 A'ɨ́jna jitze ɨ nyúucarij tɨ hua'puaj a'ɨ́j pu jitze
aróoca'nyej néijmi'i ɨ nyúucarij, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Dios jitze ma'can
tyí'xajtaca'aj, a'ɨ́j mu majta jitze aróoca'nyej.

¿A'tanyíj jajyóoj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ Dios ja'antyíhuoj?

(Mr. 12:35-37; Lc. 20:41-44)

41 Matɨ'ɨj móoj aja'tyusɨ́ɨria'caj a'ɨ́ɨmaj ɨ fariseos, 42 Jesús pu a'yan
tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Ji'nye mua'ajmaj tyajamuá'miteeraste' a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ Cɨríistu'?
¿A'tanyíj jitze eeráma'can?
A'yaa mu tyityaatanyúj tɨjɨn:
—A'ɨ́j pu jitze eeráma'can ɨ David.
43 Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—¿Ji'nye na'quij ɨ David, a'ɨ́jna jitze ma'can ɨ júuricama'ra' ɨ
Dios, a'yan jaatamua'aj tɨjɨn nyavástara'? Ji'nye a'yaa pu ɨ David
tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
44 Tavástara' pu a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ nyavástara' tɨjɨn:
“Ooyíxɨ' ɨ iiye'ej nyamuáca'ta',
'asta nyana'aj quee huo'mué'tɨn ɨ maj muájcha'ɨɨre'.”
45 ¿Ji'nye tyíɨ'rij tɨ ɨ Cɨríistu' a'ɨ́j jitze eerama'cáantaj ɨ David, tɨpua'aj ɨ
David a'yan jatamuá'muatya'an tɨjɨn nyavástara'?
46 Majta ɨ maj jáanamuajri', camu je'ej tyéejtyoj je'ej maj
tyityaatányuunyij, tɨ'ɨj na'aj a'ájna ɨmuáj, capu che' a'tɨ́j óoca'nyajca'aj
tɨ tyi'tɨ́j jaata'íhuo'.

Jesús pu hua' jitze tyo'ojpuá'rij a'íijma i fariseos, ajta a'íijma i maj tyí'mua'taj i yu'xarij jitze

(Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

23 1 Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj a'íijma i tyeítyee, ajta
a'íijma i maj jamuán huacíj, a'yaa pu tijin:
2 —A'íimaj i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze, majta i fariseos,
a'íi mu tyihuá'mua'tyej i tyeítyee i yu'xarij jitze Moisés ti jo'yú'xaca'.
3 A'íj pu jin a'yan tyúuxie've' siaj hua'rá'astej, siajta néijmi'i jin
a'yan huárinyij je'ej maj tyajá'mua'ixaatye', ajta caxu a'yan rijcaj
je'ej maj a'íimaj ricij, ji'nye camu a'íimaj a'yan ricij je'ej maj
tyajá'mua'ixaatye'. 4 Jéehua mu tyihuá'ijcatye' i tyeítyee a'íjci jime' i
ti huápui'ij muárie'rij tiquee a'tíj pújoorej ti'ij a'yan huárinyij, majta
a'iimaj camu tóoa'caa ti'ij a'yan cha'tána'aj tyihuó'ci'tyij. 5 Néijmi'i
mu a'yan ricij jéjre'citze' mej mij i tyeítyee huo'séj. Antajiyo'ojma'can
mu ta'huacaa a'íjci i maj jin ootoojí'ca'ajma'aj i jumu'új jitze, majta
titi'ijme'en tya'ajhuíixi'in jo'tij jo'ca'ástimee i huá'siicu'. 6 A'yaa mu
tyá'xie've' ti huo'ci'tyij maj oorá'sej i ipuárij japua a'íjci jamuán i ti
antyúumua'reej i maj jin tyí'ye'estyaa, ajta hua' tyeyúuj tzajta', a'íi
mu jaxie've' maj oorá'sej i ipuárij japua ta'nájcaj jo'maj já'ra'sacaa i
huáasij, 7 ajta a'yan tyihua'ráanajchi maj i tyeítyee tzáahuatyi'ra'aj
jin huo'tatyójtye'en a'ájna jo'tij tyajá'tuiihuaj, majta a'yan
hua'tamuá'muatya'an tijin maeestro.
8 'Siajta mua'aj caxu a'yan tyá'huoocaj mej mij i tyeítyee a'yan
jamuatamuá'muatye'en yee maeestro, ji'nye néijmi'i xu mua'aj
ju'ihuáamua', ajta síij na'aj a'íin pué'een i ti tyaja'muamua'tyej, a'íi
pu a'íin pué'een i Dios. 9 Siajta quee a'tíj a'yan tamuá'muatye'en
yee nyavástara' íiyan cháanacaj japua, ji'nye séej xu'uj tyivástara',
i ti tajapuá já'sejre'. 10 Caxu siajta jahuoocaj mej mij a'yan
jamuaatámua'tyij yee nyamaeestro, ji'nye a'íi pu'uj i Ciríistu' a'íin
pué'een i ti ja'mua maeestro. 11 A'íjna i ti jéetze' va'cán jin tyi'tyéjvee
ja'mua jimi, che' a'íin néijmi'caa jamuaatyáhuiire'en. 12 Ji'nye a'íjna
i ti jusíij óotzaahuatye', a'íj mu huatyáxaahuataj, ajta i tiquee a'yan
tyóotzaahuatye', a'íi pu va'cán jin tye'entyárutyij.
13 'Siata'aj huatóoxaamujritye'en mua'aj mu siaj tyihuá'mua'tyej
i yu'xarij jitze, siajta mua'aj mu siaj fariseos pué'een, ji'nye caxu
tyámua' metyityoomuámua're', siajta tyi'tyánaamuaj u tajapuá mej
mij quee i tyeítyee utyájrutyej jo'tij i Dios tyejé'ijtaj. Caxu siajta
mua'aj utyárutyicuj, caxu siajta hua'tá'caa mej mij utyájrutyej i maj
a'yan tyá'xie've' maj utyájrutyej.
14 'Siata'aj huatóoxaamujritye'en, mu siaj tyihuá'mua'tyej i
yu'xarij jitze, siajta mua'aj mu siaj fariseos pué'een, caxu tyámua'
metyityoomuámua're', ji'nye mua'aj xu tyihuá'ari'racaa i maj

tyú'cha'ij i juchéj i úucaa i maj antyúujiimua'astariaca', siajta je'en
jéehua á'tijti' setyenyúusima'aj i Dios jimi, a'íj xu sij jin jéetze'
jajpuéetzij xá'ju'un.
15 'Siata'aj huatóoxaamujritye'en, mu siaj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij
jitze, siajta mua'aj fariseos, caxu tyámua' metyityoomuámua're', a'yaa
xu tyí'tyaciinyej néijmi'que' i cháanacaj japua siajta i jájtyij japua
siaj sij séej huamué'tin ti'ij ajta a'yan tyi'tyúucha'ij já'ra'nyij siati'ij
mua'aj, ajta siati'ij séej huamué'tin, a'yaa xu ja'uuren ti'ij a'íin jéetze'
jamuaatyámue'tin a'íjci jime' ti je'ej pua'aj tyí'tyevistan, a'íj pu jin
jéetze' jajpuéetzij ja'mej sequée mua'aj.
16 'Siata'aj huatóoxaamujritye'en mua'aj mu siaj quee atanyéjnye',
a'yaa xu tyí'xaj tijin: "Capu tyi'tíj huiire' tipua'aj a'tíj tya'tóoratziij
nyúucaritze' i tyeyúuj, sulu tipua'aj tya'tóoratziij nyúucaritze' a'íjci
i ooroj ti tyeyúuj tzajta' séejre', aj pu xaa juxie've' ti ja'rá'astej
a'íjci jime' i ti jin tya'tóoratziiri'." 17 Mua'aj siaj quee tyámua'
metyityoomuámua're' siajta quee atanyéjnye'. ¿Tyi'tanyí jéetze'
juxie've' nyi a'íjna i ooroj ti tyeyúuj tzajta' já'sejre', ca' i tyeyúuj i ti
tzajta' séejre' i ooroj? 18 A'yaa xu siajta mua'aj tyí'xaj tijin: "Tipua'aj
a'tíj tya'tóoratziij nyúucaritze' a'íjna i maj japuan tyí'mu'vejritaj,
capu tyi'tíj huiire', ajta tipua'aj a'tíj tya'tóoratziij nyúucaritze' i
mu'véjrij ti ja' áan ja'tyá' a'íjna i maj japuan tyí'mu'vejritaj, aj pu xaa
a'yan tyúuxie've' ti ja'rá'astee." 19 Mua'aj mu siaj aracúcu'nyijmee.
¿Tyi'tanyí jéetze' juxie've' nyi a'íjna i mu'véjrij, ca' a'íjna i maj
japuan tyí'mu'vejritacaa? 20 A'íjna i ti jitzán tya'tóoraj i maj japuan
tyí'mu'vejritacaa, capu a'íj na'aj jitze tya'tóoraj i maj japuan
tyí'mu'vejritacaa, sulu a'íj pu ajta jitze tya'tóoraj i ti a'áan tyeje'tyá'
i maj japuan tyí'mu'vejritacaa, 21 ajta a'íjna i ti atóoraj nyúucaritze' i
tyeyúuj, capu a'íj na'aj jitze tya'tóoratziiri' i tyeyúuj, sulu a'íj pu ajta
nyúucaritze' i Dios ti tzajta' séejre' a'íjci i tyeyúuj. 22 Ajta a'íjna i ti
nyúucaritze' atóoratyij i tajapuá, a'íj pu jitze tya'tóoraj i nyúucaritze'
a'íjci i ipuárij Dios ti japuan áan jo'ojcaj, ajta je'en tya'tóoraj
nyúucaritze' i Dios ti a'áan jo'ojcaj a'íjci japua i ipuárij.
23 'Siata'aj huatóoxaamujritye'en mu siaj tyihuá'mua'tyej i
yu'xarij jitze, siajta mua'aj mu siaj fariseos pué'een, mu siaj
quee tyámua' metyityoomuámua're', ji'nye mua'aj xu tyi'tá'caa
je'cácaa i ti juxie've' a'íjci i siaj tyí'na'chityaa i siaj tyí'cua'caa
a'íjci i meentaj, siajta a'íjci i ti naa tyaarie'ej anís tyi'tíj, siajta
a'íjci i comíino, siajta quee ja'rá'astej a'íjci i nyúucarij ti jéetze'
juxie've' ti a'íin pué'een i siaj tyámua' ja'huóomua'raj, ajta siaj
hua'ancu'vajxi'in i tyeítyee, ajta siaj quee tyi'tíj jin á'itzeeria'aj
séecan jimi. A'yaa pu tyúuxie've' siaj a'yan huárinyij, siajta
quee yó'hua'nan a'íjci i siaj je'cácaa tyu'tá'an. 24 Mua'aj mu siaj
aracúcu'nyijmee, séecan xu tyí'tyese' siaj sij ja'rá'astej i nyúucarij

tɨ quee jéehua juxɨe've', siajta seríj yo'huá'xɨj a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij tɨ jéetze' juxɨe've'.
25 ’¡Siata'aj huatóoxaamujritye'en mu siaj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze, siajta mua'aj fariseos!, ji'nye mua'aj xu tyámua' ju'uurej maj jéjre', siajta mu jutzájta' je'ej xu pua'aj tyí'tyetyeɨtyee, a'ɨ́jcɨ jɨme' siaj tyí'nahua' siajta jéehua tyí'nyacua'aj. 26 Fariseo mu paj quee atányeej, pooj mi' tyámua' uhuá'uuren a' tzajta', aj paj xaa naa huasé'rihua'aj puá'mej maj jéjre'.
27 ’Siata'aj huatóoxaamujritye'en mu siaj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze siajta je'en mua'aj fariseos, caxu tyámua' metyityoomuámua're', a'yaa xu een tɨ'ɨj ɨ hua' chi'ij jo'maj huaja'ava'tacaa ɨ muɨ'chítyee, mua'aj xu naa huasé'rin maj jéjre', maj siajta je'ej pua'aj tyí'tyetyeɨtyee ɨ jutzájta', ajta jéehua tyo'huáa' ɨ tyihuá'carij, ajta ɨ néijmi'i ɨ tɨ arí je'ej pua'aj tyí'een. 28 A'yaa xu mua'aj een, jéjre' xu a'yan tyúusejrataj siaj tyámua' tyí'tyetyeɨtyee, siajta ɨ jutzájta' je'ej pua'aj een a'ɨ́jcɨ jɨme' siaj je'ej pua'aj rɨcɨj.
29 ’Siata'aj huatóoxaamujritye'en mu siaj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze, siajta mua'aj mu siaj fariseos pué'een, ji'nye mua'aj xu ja'ajtá'huaj ɨ hua' chi'ij ɨ maj tzajta' huo'tyáato'raj ɨ maj meríj huácuij, ɨ maj Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj, siajta tyámua' tyí'uurej ɨ tyihuá'chi'ij ɨ maj tzajta' huo'tyáato'raj ɨ maj tyámua' tyí'tyetyeɨɨtyeristaca'aj, 30 siajta je'en a'yan tyu'taxájtaj tɨjɨn: “Tɨpua'aj ityáj tyajúuricajche' a'ájna ɨmuáj matɨ'ɨj yéchajca'aj ɨ tahuásimua', catu a'yan tyihua'cui'nyíiche' a'ɨ́ɨjma ɨ maj Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj.” 31 A'íj xu jɨn a'yan tyá'tzaahuatye' ɨ jutzájta' ɨ siaj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ siaj hua' jitze eeráma'can a'ɨ́ɨjma ɨ maj huo'cuij a'ɨ́ɨjma ɨ maj Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj. 32 Siata'aj ja'antyícɨ'tyij a'ɨ́jcɨ ɨ maj ju'huatyáhuiij a'ɨ́ɨmaj ɨ já'muahuasimua'cɨ'ɨj.
33 ’Mua'aj mu siaj je'ej pua'aj tyí'tyetyeɨtyee. A'ɨ́j xu jitze eeráma'can ɨ cú'cu'uj tɨ tyí'hue'tacaa. ¿Nyi a'yan setyi'mua'tzej yee já'muahuɨɨre'en tɨ'ɨj quee ɨ Dios puéjtzij jamuaata'an? 34 A'ɨ́j nu jɨn nyáaj huo'ta'ítyij ja'mua jimi a'ɨ́ɨjma ɨ maj Dios jitze ma'can tyí'xaj, nyajta ɨ maj tyámua' metyityoomuámua're', nyajta ɨ maj tyihuó'mua'tyej. Siajta mua'aj, séecan xu cui'nyij, siajta séecan á'tatan ɨ cúruuj jitze, siajta séecan huatyávaxɨ'ɨj ɨ tyeyúuj tzajta', siajta séecan huatamuáritye'sij séej chájta'naj jitze siajta séej.
35 Mua'ajmaj pu'ij já'muacɨ'tyij néijmi'i ɨ puéjtzij ɨ maj jɨn tyityáacuij íiyan ɨ cháanacaj japua, matɨ'ɨj mana'aj tyeejé'caj a'ɨ́jcɨ ɨ Abel tɨ tyámua' tyí'tyevistaca'aj ajta matɨ'ɨj jaajé'caj a'ɨ́jcɨ ɨ Zacarías ɨ tɨ yójra' pué'eenye'ej a'ɨ́jna ɨ Berequías, a'áa siaj yo'jé'caj jé'ta' jo'tɨj jo'tyéjvee ɨ hua' tyeyúuj, ajta a'ɨ́jna ɨ maj japuan tyí'mu'vejritacaa. 36 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tɨ néijmi'i ɨ puéjtzij huá'cɨ'tyij a'ɨ́ɨjma ɨ tyeɨ́tyee ijíij maj yan huacháatɨmee.

Jesús pu huóoyiinyaca' a'ɨɨjma jimi ɨ maj Jerusalén já'chajca'aj
(Lc. 13:34-35)

37 'Jerusalén, Jerusalén siaj huacháatɨmee, mua'aj xu huá'cui'caa
a'ɨɨjma ɨ maj Dios jitze ma'can tyí'xaj, siajta huo'tyáto'sixɨj a'ɨɨjma
ɨ Dios tɨ ja'mua jimi huo'ta'ítyaca' mej mij tyajamuáamua'tyej.
Mue'tɨj nu a'yan tyá'xɨe'va'ca'aj nyaj tyámua' tyajamuáacha'ɨɨn,
nyej nyij ja'mua japua huatányuunyij, a'yájna tɨ'ɨj ɨ tyacuáarɨe' tɨ
hua'antyásɨɨrej ɨ xɨɨpiri'ij tɨ'ij hua'vá'naj ɨ ju' anáj jɨme', siajta mua'aj,
caxu a'yan tyaataxɨe'vej. 38 Cásɨ' xaaséj, a'májna jo'siaj ja'chej,
pu'ríj tya'rá'iixaj tɨ'ɨj yáana'quij metyoo'éenye'ej ja'mej, 39 a'yaa
tyajá'mua'ixaatye' siaj quee che' nyeséejran, 'asta siana'aj quee
a'yan tyu'taxáj yee: "Tyiche' tyaatatyójtzi're'en a'ɨjcɨ ɨ tɨ yaja'vé'mej
nyúucaritze' ɨ tavástara'."

Jesús pu jaataxájtaca' tɨ huatyú'uunyi'huaj ɨ tyeyúuj
(Mr. 13:1-2; Lc. 21:5-6)

24 1 Aj pu'ij Jesús iirájraa u tyeyúuj tzajta', tɨ'ɨj iiramá'caj, a'ɨɨ
mu aje'ré'nyej ɨ maj jamuán huacɨj, aj mu mij jaatajé tɨ'ij
jaaséej ɨ chi'ij tɨ hua'uj avéjri' a tyeyúuj tɨ jo'tyéjvee. 2 Jesús pu a'yan
tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—¿Nyi néijmi'i setyí'sej mu chi'ij tɨ tyu'uj iiye'ej? A'yaa nu
tyajá'mua'ixaatye' tɨ néijmi'i tyu'tyú'uunyi'huaj capu che' séeria'aj
ja'mej ɨ tyetyéj tɨ jujapuá tyiquéetɨme. Néijmi'i pu huatyú'uunyi'huaj.

Tyi'tɨj tɨ huataséjre'sij a'ájna xɨcáara' jitze tɨ jitzán tye'entyipuá'rij
(Mr. 13:3-23; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

3 Aj mu mij jo'cɨj, a'áa mu ja'rá'aj jɨríj jitze tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj
tɨjɨn Aseitúunajrimi, a'áa pu jo'taquéecaj a'ɨjna ɨ Jesús, matɨ'ɨj
ajtyáxɨɨriaca' a'ɨɨmaj ɨ maj jamuán huacɨj, mej mij a'yan tyaata'íhuo'
tɨjɨn:
—Tyáaxɨe've' paj taaté'exaatye' a'náj tɨ a'yan tyí'rɨnyij. ¿Tyi'tanyí
huataséjre'sij a'ájna xɨcáara' paj jitzán pajtáhua'aj yava'cányesij, ajta
tɨ'ɨj néijmi'i tye'entyipuá'rij ɨ tɨ tyí'sejre' íiyan ɨ cháanacaj japua?
4 Jesús pu a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:
—Tyámua' xu'uj mua'aj tɨ'ij quee a'tɨj já'muacuanamuaj. 5 Ji'nye
mue'tɨj mu huataséjre'sij ɨ maj a'yan tyuséerataj muá'ju'un nyatɨ'ɨj
nyáaj. A'yaa mu tyi'xáataj muá'ju'un tɨjɨn: "Nyáaj nu a'ɨɨn pué'een
ɨ Cɨríistu'", a'yaa mu mij mui'caa tyí'cuanamuan tyeɨtyee. 6 Mua'aj
xu tyí'namuajran maj meríj tyúunyo'si'tye'ej aja'hua', na'ríij maj
meríj tɨmua' huatyóohuisij maj tyúucui'nyij, siajta mua'aj caxu
tyí'tzɨɨnye'ej, ji'nye juxɨe've' tɨ a'yan tyú'rɨnyij, ajta capu eexúj a'ájna

atyojo'ré'nyesij tɨ'ɨj jitzán néijmi'i tye'entyipuá'rij. 7 Ji'nye séecan mu
tyeítyee, majtáhua'aj séecan ɨ tyeítyee, a'íɨ mu huatóonyo'si'tye'ej,
majta ɨ maj séej chuéj japua jo'cháatɨmee, majtáhua'aj ɨ maj majta
séej chuéj japua jo'cháatɨmee a'íɨ mu néijmi'i huatóonyo'si'tye'ej,
mui'caquéj mu majta huatatájcu, ajta mui'caquéj huatóoca'tzɨj ɨ chuéj.
8 A'íi pu'ij néijmi'i a'íɨn tyi'pué'een ɨ tɨ tya'nájcaj ɨ maj jɨn jajpuéetzij
muá'ju'un.

9 'Aj mu mij já'muavivi'ran, mej mij je'ej pua'aj jamuáa'uurej, ajta
mej mij jamuáacui'nyij, majta néijmi'i ɨ maj a'yan huacháatɨmee ɨ
cháanacaj japua a'íɨ mu jamuájcha'ɨɨria'aj muá'ju'un a'íjcɨ jɨme' siaj
nyéetzij ná'astijre'. 10 A'ájna xɨcáara' jitze, mue'tíj mu naatáxahuataj,
majta séecan je'ej ju'uuriaj muá'ju'un, majta tyuucha'íɨre'ej muá'ju'un.
11 Mue'tíj mu huataséjre'sij ɨ maj tyí'hue'tacaa a'íjcɨ jɨme' maj nu'uj
Dios jitze ma'can tyí'xaj, a'íj mu jɨn jéehua huá'cuanamuan ɨ tyeítyee.
12 Jéehua pu huápuɨ'ɨj je'ej pua'aj tyi'éenye'ej ja'mej, a'íj mu jɨn quee
che' tyámua' ja'huoomua'raaj muá'ju'un. 13 Ajta Dios pu japuan
huatányuusij a'íjcɨ ɨ tɨ tyo'táviicue'raj 'asta na'aj quee huámuɨ'nyij.
14 Ajta ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios néijmi'que' mu jaariá'xajta ɨ cháanacaj
japua, mej mij jáamua'tyij, aj pu xaa ij néijmi'i tye'entyipuá'rij.

15 'A'íjna ɨ Daniel a'yaa pu tyo'yú'xaca' tɨ huápuɨ'ɨj je'ej pua'aj
tyí'rɨnyij. Siatɨ'ɨj mua'aj a'yan tyí'sejraj a'ájna a tɨ naa tyejé'een a'íjna
ɨ tɨ já'jijve' che' yo'itéej já'ra'nyij, 16 aj xu sij mu siaj Judea jo'tyú'uucaj,
a'áa xu pujmua' huatóo'uunaj jo'tɨj jɨríj jo'quéetɨmee, 17 ajta a'íjna
ɨ tɨ a'áan jo'ojcatyij ɨ juchi'ij japua, che' quee acáyi'can, tɨ'ij tyi'tíj
iiráa'an ɨ juchi'táj, 18 ajta a'íjna ɨ tɨ tyaja'muarɨe'ej ɨ juví'ra'taj, che'
quee ajo'ré'nyinyiica'an a juchéj tɨ'ij tyúucaanaa tyi'rájtui'nyij. 19 Cuii
xaa nyu'uj, je'cáj mu jajpuéetzij muá'ju'un a'ájna xɨcáara' jitze a'íɨmaj
ɨ úucaa ɨ maj ootajucájmee, majta a'íɨmaj ɨ maj hua'tzi'tyéejmee ɨ
juyójmua'. 20 Siata'aj a'yan tyaatáhuavii ɨ Dios tɨ'ij quee a'yan tyí'rɨjcaj
a'ájna tɨ'ɨj huaséevi'ij á'yi'ij, na'ríij a'ájna xɨcáara' maj jitzán juso'pii,
21 ji'nye jéehua mu huápuɨ'ɨj jajpuéetzij muá'ju'un, a'yájna matɨ'ɨj
quee a'náj tyaapuéjtzitariaca' tɨ'ɨj na'aj ɨ Dios tyeetyátaahuaca' ɨ
cháanacaj, capu ajta che' maja'puéetzij ja'mej tɨ'ɨj ɨ tɨ huá'cɨ'tyij
a'ájna xɨcáara' jitze. 22 Ajta tɨpua'aj ɨ Dios quee a'yan jáa'uurejche' tɨ'ij
quee che' á'tyeevi' tɨ tyoomé'en a'chu pua'an xɨcáj, capu a'tíj júurij
ta'me'nyíiche', ajta hua' jɨme' ɨ tyeítyee ɨ tɨ Dios arí hua'vá'jajpuaxɨj,
capu ij che' á'tyeeren.

23 'Tɨpua'aj a'tíj a'yan tyajá'mua'ixaatye'ej yee: "Cásɨ' ya'aj
huatyéjve ɨ Cɨríistu'", nusu a'yan yee: "Majca'hua'aj huatyéjve", caxu
mua'aj tyá'tzaahuatye'ej 24 Ji'nye mue'tíj mu huataséjre'sij ɨ maj a'yan
tyuuxáataj muá'ju'un tɨjɨn Cɨríistu' mu pué'een majta hue'tzij jɨn
tyi'xáataj muá'ju'un ɨ Dios jitze ma'can, jéehua mu a'yan tyi'muárɨe'ej
muá'ju'un mej mij séecan je'ej tyo'taséj ɨ tyeítyee, tɨpua'aj a'yan

tyíɨ'riitan a'ɨ́ɨjma mu majta cuanamuan ɨ tɨ Dios arí hua'vá'jajpuaxɨj.
25 Nu'ríj mua'ajmaj anaquéej jamuáa'ixaa. 26 A'ɨ́j pu jɨn, tɨpua'aj a'yan
metyaja'mua'ixaatye'ej yee: "Cásɨ' a'máa pu jó'yi'ij ɨtzitáj jo'tɨj quee ja'
a'tɨ́j", caxu jo'cɨ́'ca'an na'ríij a'yan yee: "Yu pu je'rájcaj avíitzij jɨme'
u chi'táj", caxu siajta tyá'tzaahuatye'ej. 27 Ji'nye a'yájna tɨ'ɨj ɨ maj
tyóona'axcava'ra'an, anaquéej pu uje'ejnyéeri'cɨrij jo'tɨj jé'ejnyinyiij ɨ
xɨcáj, ajta je'en a'yan cha'tána'aj utyejé'ejnyeeri'cɨrij jo'tɨj ja'tyáru'pij ɨ
xɨcáj, a'yaa pu'ij tye'mej a'ájna xɨcáara' tɨ'ɨj jitzán yava'cányesij a'ɨ́jna
ɨ tɨ ajta tyévij jitze huanɨe'huaca'. 28 A'yaa pu cha'tána'aj tɨ'ɨj jo'tɨj
tyi'tɨ́j jo'riá'ca'aj tɨ arí huamuɨ́', a'áa mu ja'tyúusɨire'ej ɨ muá'rɨe'caj.

A'ájna xɨcáara' tɨ'ɨj jitzán uvé'nyesij ɨ tɨ ajta tyévij jitze huanɨe'huaca'

(Mr. 13:24-37; Lc. 21:25-33; 17:26-30, 34-36)

29 'Tɨ'ɨj tye'entyipuá'ren néijmi'i ɨ maj jɨn jajpuéetzij muá'ju'un
a'ájna xɨcáara' jitze, aj pu'ij anárutyij ɨ xɨcáj, capu huanyéeri'cɨj
ja'mej ɨ máxcɨrɨe' jɨme', majta ɨ xú'ra'vej, a'ɨ́ɨ mu uje'cávatzɨj ɨ jútye',
ajta huatóoca'tzɨj néijmi'i ɨ tajapuá tɨ séejre'. 30 Aj pu'ij huataséjre'sij
ɨ jútye' a'ɨ́jna ɨ tɨ ajta tyévij jitze huanɨe'huaca', majta ɨ tyeɨ́tyee
maj iiye'ej séejre' ɨ cháanacaj japua, aj mu mij néijmi'i huápuɨ'ɨj
tyu'tátzɨinye'ej majta juyiinyen néijmi'i ɨ maj a'yan séejre' ɨ cháanacaj
japua, matɨ'ɨj jaaséj tɨ ɨ jéetɨrij tzajta' aje'cáama'aj ja'mej a'ɨ́jna ɨ tɨ ajta
tyévij jitze huanɨe'huaca' va'cán jɨn antyúumua'reeriaj ajta huápuɨ'ɨj
naa huasé'rihua'aj. 31 A'ɨ́ɨ pu'ij huo'ta'ɨ́jtye'sij ɨ maj tajapuá tyí'huɨire'
tɨ'ɨj tyu'tácɨ'sitye'en, mej mij huá'ajsɨire'en a'ɨ́ɨjma ɨ maj meríj
antyíhuaviihuaca', tɨ'ɨj na'aj jo'tɨj jo'ástɨmee ɨ cháanacaj.
32 'Siata'aj a'ɨ́j jitze yo'itéej xá'ra'nyij je'ej tɨ ye'ej tyí'caj ɨ xápua':
Tɨpua'aj arí antyinyájxɨ'ɨn tɨ cua'tyij ɨ cɨyáara', aj xu sij jamua'reeren
tɨ arí véjri' ɨ víita'rij. 33 A'yaa pu cha'tána'aj ij, tɨpua'aj seríj néijmi'i
a'yan tyí'sejra, a'yaa xu sij tyáamua'reej tɨ arí véjri' tɨ'ɨj jitzán néijmi'i
tye'entyipuá'rij. 34 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tɨ néijmi'i a'yan
tye'mej matɨ'ɨj móoj júuricaj ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj yan séejre' ijíij. 35 A'ɨ́ɨ
pu antyipua'rij ɨ cháanacaj ajta u tajapuá, ajta a'ɨ́jna ɨ nyúucarij ɨ
nyaj nyeríj jamuáa'ixaa, capu a'náj antyipua'rij sulu néijmi'i pu jɨn
aróo'astej.
36 'Ajta a'náj tɨ xɨcáara' nusu a'tzáaj tɨ a'yan tye'mej, capu a'tɨ́j
jamua'reej, camu jamua'reej ɨ maj tajapuá tyí'huɨire', canu nyajta
nyáaj jamua'reej. A'ɨ́ɨ pu'uj na'aj jamua'reej ɨ nyavástara'.
37 'A'yájna tɨ'ɨj tyu'rɨ́j a'ájna tɨ yan séjria'ca'aj a'ɨ́jna ɨ Noé, a'yaa
pu cha'tána'aj tye'mej a'ájna tɨ'ɨj yava'cáanyej a'ɨ́jna ɨ tɨ ajta tyévij
jitze huanɨe'huaca'. 38 A'ájna ɨmuáj tɨ'ɨj quee xu antyipua'ariva'caj ɨ
cháanacaj jájtyij jɨme', metyí'cua'caria'aj ɨ tyeɨ́tyee, majta ya'caria'aj,
a'ɨ́ɨ mu nyejnyeɨ'chaca'aj, majta huɨichajca'aj, móoche' mu a'yan

rɨjcaa 'asta quee ɨ Noé utyájrupij ɨ báarcuj jitze tɨ ve'éj. 39 Ajta matɨ'ɨj
pua'aj quee jajchó'va'caj ɨ tyeítyee, aj mu mij jáamua'reeri' tɨ'ɨj
huatámuɨ'yaca', ajta je'en huojo'jójtye néijmi'caa ɨ tyeítyee. A'yaa pu
cha'tána'aj tye'mej a'ájna xɨcáara' jitze tɨ'ɨj yava'cáanyej a'ɨ́jna ɨ tɨ ajta
tyévij jitze huanɨe'huaca'. 40 A'ájna tɨ'ɨj putyi'rɨjcáj, a'áa mu hua'puaj
jo'tyu'úuj muá'ju'un ɨ tyétyacaa, sɨ́ɨj pu'ij á'vi'tɨchi'huan, ajta sɨ́ɨj, a'áa
pu jo'tyá'ɨtzeere'ej. 41 Majta ɨ úucaa a'áa mu jo'tyu'úuj muá'ju'un maj
hua'puaj, metya'tɨ'xɨ́j mu muá'ju'un, sɨ́ɨj pu ajta á'vi'tɨchi'huan, ajta ɨ
sɨ́ɨj a'áa pu jo'tyá'ɨtzeere'ej.

42 'Siata'aj a'náj tɨna'aj tyámua' naa tyitya'tanyéjnye'rij, ji'nye caxu
jamua'reej a'náj tɨ xɨcáara' jitze uvé'nyesij ɨ ja'muavástara'. 43 Siata'aj
a'yan tyiyo'itéej xá'ra'nyij a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ a'tɨ́j tɨ aja'chej, tɨpua'aj
jamua'reeriaj a'tzáaj tɨ utyárutyij ɨ náhua'rij ɨ chi'táara'an, a'ɨ́ɨ pu
atanyéerij ja'mej, capu ij jaatá'sij tɨ ɨ náhua'rij utyájrutyej u chi'táj.
44 A'yaa pu cha'tána'aj tyúuxɨe've' siaj mua'aj tyámua' eenye', ji'nye
a'ɨ́jna ɨ tɨ ajta tyévij jitze huanɨe'huaca', a'áa pu uvé'nyesij a'tzáaj siaj
quee pu tyámuamua're'ej.

A'ɨ́jna ɨ tɨ quee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere' ajta ɨ tɨ je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ɨj

(Lc. 12:41-48)

45 '¿A'tanyíj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨquee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere' tɨ ajta tyámua'
metyóomua'rej, tɨpua'aj ɨ vástaria'ra' a'yan tyé'ijcatye' tɨ tyihuá'ijtye'
ɨ séecan ɨ maj tyí'huɨɨre', tɨ'ij ajta tyihuó'cue'tyej a'tzáaj tɨ arí
huaxá'puɨ'ɨntari'huaca'? 46 Che' huatóotyamua've'en a'ɨ́jna ɨ tyévij tɨ
a'yan rɨjcaj je'ej tɨ tyaata'ɨ́j tɨ'ɨj uvé'nyej a'ɨ́jna ɨ tɨ tyé'ijtye'. 47 A'yaa
nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jɨme' tɨpua'aj a'yan rɨjcaj tɨ'ɨj
uvé'nyej ɨ vástaria'ra', a'ɨ́ɨ pu néijmi'i tyé'ijcatye'en ɨ tɨ tyí'ijcha'ɨj.
48 Ajta tɨpua'aj a'ɨ́jna ɨ tyévij je'ej pua'aj tyí'tyevistan, a'yaa pu
tyi'riá'mua'sij ɨ tɨjɨn jéehua pu mu' á'tyeeren ɨ nyavástara', 49 aj pu'ij
huatyóochesij tɨ hua'ajtyá'xɨ'ɨn ɨ juxa'aj tyeítyee ɨ maj tyí'huɨɨre', ajta
hua' jamuán tyí'cua'nyij, ajta ye'en a'ɨ́ɨjma jamuán ɨ maj jui'ive', 50 ajta
a'ájna tɨ'ɨj pua'aj quee tyi'ijchó've'ej, ajta a'tzáaj tɨquee jamua'reej
aj pu'ij uvé'nyesij ɨ vástaria'ra', 51 tɨ'quij jéehua puéjtzij jaatá'sij, ajta
tyu'ta'ɨ́jtaj tɨ'ij ajta a'áa jo'tyá'ɨtzeerej jo'maj je'ej je'en ɨ maj je'ej
pua'aj tyityetyúucha'ɨj. Aj pu'ij jéehua huatóoxaamujritye'sij ajta
jéehua juyiinyixɨ'ɨn.

A'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ ɨ́imuaa maj tamuáamuata' ará'asej

25 1 'A'yaa pu'ij tyí'rɨnyij a'ájna jo'tɨj ɨ Dios tyejé'ijtaj tɨ'ɨj tyu'rɨ́j
jo'tɨj a'tɨ́j jo'tyényeɨɨchaca', tamuáamuata' mu ará'asej ɨ
ɨ́imuaa ɨ maj tyojo'tɨɨ ɨ maj jɨn antyitátzave' mej mij ja'antyinájchej
a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ huatyényeɨɨchij. 2 Séecan ɨ maj anxɨ́vij camu tyámua'

tyá'mua'reeriaca'aj je'ej maj huárɨnyij, majta ɨ séecan ɨ maj majta
anxívij, a'íɨ mu xaa tyámua' tyá'mua'reeriaca'aj. 3 A'íɨmaj ɨ maj quee
tyámua' tyá'mua'reeriaca'aj a'íɨ mu tyojó'tɨɨ ɨ maj jɨn antyitátzave'sij,
majta quee yo'jáj a'íjcɨ ɨ aséityij ɨ maj jɨn ja'antyítɨeeraj, 4 majta ɨ
maj tyámua' metyityoomuámua're'ej, a'íɨ mu cíxo'rij tzajta' ju'cájtoj
ɨ aséityij, a'íj mu mij jo'tɨɨ jamuán ɨ maj jɨn antyitátzave'sij. 5 Ajta
jéehua pu á'tyeej a'íjna ɨ tɨ huatyényeɨɨchij, tyámua' pu cutzíj
tyihua'antyimué'tɨj a'íɨjma ɨ íimuaa, matɨ'ɨj mij huatácu'tzuca'.
6 Tɨ'ɨj arí véjri' a'tzáaj jé'ta' tíca', síɨj pu huajíjhuaca' a'yan tɨjɨn:
"Pu'ríj yaja'vé'mej a'íjna ɨ tɨ huatyényeɨɨchij, xɨɨ'rácɨɨnyij siaj sij
ja'antyinájchej." 7 Aj mu mij néijmi'i huatájɨj ɨ íimuaa, majta je'en
tyámua' tyú'ruuj ɨ maj jɨn antyúutatzavi'tye'en. 8 Aj mu mij a'íɨmaj
ɨ maj quee tyámua' huóoruuj, a'yaa mu tyihuo'tajé ɨ séecan tɨjɨn:
"Cíɨ setyitaatajánɨe'tye' ɨ aséityij, ji'nye pu'ríj antyímuɨ'sij ityájma tɨ
antyítaa." 9 Majta ɨ maj tyámua' metyityoomuámua're'ej, a'yaa mu
tyihuo'té'exaaj tɨjɨn: "Catu xaa nyu'uj, ji'nye capu tacɨ'tyij ityájma, capu
ajta cɨ'pej tyaj jamuatajánɨe'tye'en. Jéetze' pu naa siaj a'áa jó'ju'un
jo'tɨj já'xoo ɨ aséityij siaj sij jáananan." 10 Aj mu mij jó'ju', móoche' mu
ajooju'caj tɨ'ɨj ará'aj a'íjna ɨ tɨ huatyényeɨɨchij, majta ɨ íimuaa ɨ maj
tyámua' huóoruuj, a'íɨ mu jamuán utyájrupij ɨ tɨ huatyényeɨɨchij, tɨ'quij
eetyánami'huaca'aj ɨ puéertaj. 11 A'tzúj a'tyéevi'caj majta ɨ séecan ará'aj
ɨ íimuaa, aj mu mij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn: "Tavástara', tavástara',
tyita'antácuunye'." 12 Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn: "A'yaa nu
tyajá'mua'ixaatye' nyaj quee já'muamuajtyej."

13 Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Siata'aj atanyéjnye'rij, ji'nye caxu jamua'reej a'náj tɨ xɨcáara'
jitze uvé'nyesij ɨ ja'muavástara'.

A'íjcɨ jɨme' ɨ túmii ɨ tɨ hua' vástara' huo'íjcaj a'íɨjma ɨ maj jahuɨɨria'ca'aj

14 'A'yaa pu ajta tyí'rɨnyij a'ájna jo'tɨj ɨ Dios tyejé'ijtaj tɨ'ɨj ɨ a'tíj
huó'ruuj ɨ maj jimi tyí'muarɨe'ej, tɨ'ɨj arí jo'yi'muíɨcaj séej chuéj japua,
a'íɨ pu huo'tajé ɨ maj jimi tyí'muarɨe', tɨ'quij huo'cha'ɨɨraj ɨ ju túmii.

15 'Séej pu'ij anxí ví'ra'aj ɨ túmii huatá', ajtáhua'aj ɨ séej, hua'puaj
ví'ra'aj huatá', ajtáhua'aj ɨ séej, séej ví'ra'aj pu jaatá', a'yaa pu
tyihuo'tá' a'chu tu síɨj púj oorej. Aj pu'ij jó'raa. 16 Ajta a'íjna ɨ tɨ anxí
ví'ra'aj ja'ancuriáa', a'íɨ pu huatyóochej tɨ tyu'muárɨe'en ɨ túmii jɨme',
ajta je'en jaamué'tɨj anxí ví'ra'aj a'íjcɨ jɨme' ɨ tɨ anaquéej ja'ancuriáa'.
17 A'yaa pu cha'tána'aj huarí a'íjna ɨ tɨ hua'puaj ví'ra'aj ancuriáa',
a'yaa pu cha'tána'aj hua'puaj ví'ra'aj tyaamue'tɨj ɨ túmii. 18 Ajta a'íjna
ɨ tɨ séej ví'ra'aj ja'ancuriáa', capu tyu'muárɨej, a'áa pu ja'hua' ja'rá'aj,
tɨ'ɨj ja'tye'íicha'ajraa a chóota', a'áa pu ja'vá'naj ɨ túmii tɨ jáacha'ɨɨraj ɨ
vástaria'ra'.

19 ’Tɨ'ɨj a'tyéevi'caj aj pu'ij ɨ hua' vástara' uvé'nyej, ajta je'en
huatyóochej tɨ jaaxá'puɨ'ɨntare'en ɨ túmii jɨme'. 20 A'ɨ́ɨ pu anaquéej
aje'ré'nyej ɨ tɨ anxí ví'ra'aj ja'ancuriáa', a'ɨ́ɨ pu ajta ya'ráa' ɨ séecan ɨ
anxí ví'ra'aj ɨ tɨ jaamué'tɨj, a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn: “Nyavástara',
muáaj paj anxí ví'ra'aj naatá' ɨ túmii, cásɨ' a'ɨ́j nu jɨn jaamué'tɨj
séecan ɨ tɨ ajta anxí ví'ra'aj ará'asej.” 21 A'yaa pu tyaaté'exaa a'ɨ́jna
ɨ tɨ tyé'ijtye' tɨjɨn: “Xá'puɨ' paj huarɨ́j, tyámua' paj naa tyu'muárɨej,
ajta a'ɨ́jna jɨme' ɨ paj tyámua' tyu'muárɨej, a'ɨ́j nu jɨn jéehua
tyí'mua'ijcatye'en iiye'ej nyéetzij jimi. Pui'tyéeme' pata'aj nyajamuan
huatá'tyamua've'en.” 22 Aj pu'ij ta'ij a'ɨ́ɨn aje'ré'nyej ɨ tɨ hua'puaj
ví'ra'aj ja'ancuriáa', a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn: “Nyavástara', muáaj
paj hua'puaj ví'ra'aj naatá' ɨ túmii, cásɨ', a'ɨ́j nu jɨn jaamué'tɨj séecan
tɨ a'yan cha'tána'aj hua'puaj ví'ra'aj tya'rá'asej.” 23 Ajta ɨ tɨ tyé'ijtye'
a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn: “Xá'puɨ' paj huarɨ́j, tyámua' paj naa
tyu'muárɨej, ajta a'ɨ́jna jɨme' ɨ paj tyámua' tyu'muárɨej a'ɨ́jcɨ jɨme'
ɨ tɨ cɨ́ɨ na'aj, a'ɨ́j nu jɨn jéehua tyí'mua'ijcatye'. Pui'tyéeme' pata'aj
huatá'tyamua've'en.”

24 ’Ajta tɨ'ɨj a'ɨ́ɨn aje'ré'nyej ɨ tɨ séej ví'ra'aj ja'ancuriáa', a'yaa
pu tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ tyé'ijtye' tɨjɨn: “Nyavástara', nyáaj nu
a'yan tyáamua'reeri' paj tyá'jaaxɨejve', pajta tyí'tza'nacaa jo'paj
quee tyojo'huástej, pajta néijmi'i huariá'sɨɨre'ej tɨ'ɨj tyú'cɨɨrej tɨ'ɨj
néijmi'i muéetzij muáacɨ'tyij. 25 A'ɨ́j nu jɨn tyí'tzɨɨnya'ca'aj, nyatɨ'ɨj
nyij ja'tye'ɨícha'ajraa a chóota' nyajta je'en jaatyá'avaataca' a túmii.
Ya'cuíj muéetzij tɨ a túmii.” 26 Ajta ɨ tɨ tyé'ijtye' a'yaa pu tyaaté'exaa
tɨjɨn: “Muáaj mu paj quee tyámua' tyu'muárɨej pajta huɨ'na'se',
tɨpua'aj a'yan petyá'mua'reeriaj nyaj tyí'tza'nacaa jó'nyaj quee
tyojo'huástej, nyajta néijmi'i huariá'sɨɨre'ej tɨ'ɨj nyéetzij nya'a'rij
já'ra'nyij, 27 a'yaa pu'ij tyi'xá'puɨ'ɨntacaj paj a'áa yóotonyijche' ɨ
túmii hua' jimi ɨ maj túmii tyí'nyijtye' nyej nyij ja'ancuriá'nyijche'
ɨ tɨ nyéetzij nya'a'rij nyajta je'en ɨ tɨ jaamué'tɨj.” 28 Aj pu'ij a'yan
tyihuo'té'exaaj ɨ maj a'áa jo'tyú'uuca'aj tɨjɨn: “Siata'aj jáa'ri' a'ɨ́jcɨ ɨ
séej ví'ra'aj ɨ túmii, siajta jaatá'an a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ tamuáamuata' ví'ra'aj
tyí'toovej. 29 Ji'nye a'ɨ́jna ɨ tɨ jéehua tyí'ijcha'ɨj, jéetze' mu tyaata'sij,
a'ɨ́j pu jɨn jimi tya'vá'ɨtze'rihua'aj ta'mej, ajta ɨ tɨ cɨ́ɨ na'aj tyí'ijcha'ɨj,
a'ɨ́j mu tyo'huáa'ri'raj tyi'tɨ́j tɨ caa tyí'ijcha'ɨj. 30 Siajta a'ɨ́jcɨ tɨ nye
jimi tyí'muarɨe' tɨ quee tyi'tɨ́j huɨɨre', siata'aj ji'rárɨeenyij mapua'quéj
jo'tɨj jo'tɨ́ca'. A'áa pu'ij huatóoxaamujritye'sij a'ɨ́jna jɨme' tɨ jéehua
jajpuéetzij ja'mej.”

Tɨ'ɨj Dios huá'xɨjtye'en ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj a'yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua

31 ’A'ájna xɨcáara' tɨ'ɨj yava'cányesij a'ɨ́jna ɨ tɨ ajta tyévij jitze
huanɨe'huaca', huápuɨ'ɨj naa huasé'rihua'aj majta jamuán ɨ maj

tajapuá tyí'huɨɨre', a'íɨ pu huatyéyixaj ɨ ɨpuárij jitze tɨ'ij néijmi'i
jɨn antyúumua'reeriaj íiyan ɨ cháanacaj japua. 32 Aj mu mij jimi
hua'ajsɨɨrej néijmi'caa ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj a'yan séejre' ɨ cháanacaj japua,
a'íɨ pu'ij hua'puaquéj hua'ajsɨɨre'ej tɨ'ɨj ɨ a'tɨ́j jujɨ́me' tyihuá'ajsɨɨ
ɨ cánya'xɨɨ, ajta jujɨ́me' ɨ chíiutyee. 33 Jumuáca'ta' pujmua' pu
hua'ajsɨɨre'ej ɨ cánya'xɨɨ, ajta ju'útata' pujmua' ɨ chíiutyee. 34 Ajta
a'ɨ́jna ɨ Rey tɨ pué'een, a'yaa pu tyihuo'té'exaatye'ej a'ɨ́ɨjma ɨ maj
muáca'ta' já'sejre' tɨjɨn: "Musio'vá'ju' mua'aj mu siaj tyámua' tyaatá'
ɨ nyavástara', siata'aj ja'ancuriá'an ɨ tɨ já'muacɨ'tyij ɨ tɨ tyámua'
éenye'ej tɨ'ɨj na'aj ɨ Dios tyeetyátaahuaca' ɨ cháanacaj. 35 Ji'nye
mua'aj xu tyinaacue'ej nyatɨ'ɨj huataí'cuataca', siajta xu jájtyij naatá'
nyatɨ'ɨj huataí'imuj, mua'aj xu siajta naataxɨé'vej ujá'muachi'taj
tɨ'ɨj quee a'tɨ́j nyaxɨe'va'ca'aj. 36 Mua'aj xu tyinaatyéechejtyej,
nyatɨ'ɨj quee tyi'tyáchajca'aj, ajta nyatɨ'ɨj tyi'ijcuí'nyaca' mua'aj xu
unyojo'vá'muaariaca', ajta nyatɨ'ɨj eetyánami'huaca'aj, mua'aj xu
siajta unyojo'tyéesej." 37 Aj mu mij ɨ maj tyámua' tyí'tyetyeɨtyee
a'yan tyu'ta'íhuo'sij tɨjɨn: "Tavástara', ¿a'najnyí tyetyimuaacue'ej
tyatɨ'ɨj muaaséj ɨ paj i'cuataca'aj? ¿A'najnyí jájtyij tyamuaatá' tyatɨ'ɨj
muaaséj ɨ paj i'muɨ'ca'aj? 38 ¿A'najnyí tyamuaataxɨé'vej ɨ tachi'taj
patɨ'ɨj quee ma'já'chajca'aj? ¿A'najnyí tyetyimuaatyéechejtye
patɨ'ɨj quee tyi'tyáchajca'aj? 39 ¿Ca' a'najnyí tyamuaatyéesej
patɨ'ɨj eetyánami'huaca'aj, na'ríij tyaj umojo'vá'muaariaca' patɨ'ɨj
tyí'cui'ca'aj?" 40 Ajta ɨ Rey a'yaa pu tyihuo'té'exaatye'sij tɨjɨn:
"A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tɨjɨn je'ej siaj tyihuo'táhuɨɨ a'ɨ́ɨjma ɨ
nye'ihuáamua', a'yaa xu cha'taj siana'aj nyéetzij tyinaatáhuɨɨ."

41 'Aj pu'ij ta'ij ɨ rey a'yan tyihuo'té'exaatye'ej a'ɨ́ɨjma ɨ maj útata'
aja'seejre' tɨjɨn: "Siájhuii nye jimi, mu tɨ ɨ Dios puéjtzij jamuaatá'sij,
séricuj a'ájna ɨ tɨéj tzajta' a'ɨ́ɨn tɨ jimi tyámua' tyí'uurijhuaj ɨ
tyiyáaru', ajta a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj jahuɨɨre'. 42 Ji'nye caxu tyinaacue'ej,
nyatɨ'ɨj huataí'cuataca', caxu siajta jájtyij naatá' nyatɨ'ɨj huataí'imuj,
43 nyatɨ'ɨj quee huatyéchi'ca'aj caxu naataxɨé'vej ɨ juchéj, nyajta
quee tyi'tyéchajca'aj, siajta mua'aj caxu tyinaatyéechejtyej, nyatɨ'ɨj
tyi'ijcuí'nyaca', caxu náamuariaca', caxu siajta unyojo'tyéesej
nyatɨ'ɨj nami'huaca'aj." 44 Aj mu mij a'ɨ́ɨmaj a'yan tyaata'íhuo'raj
tɨjɨn: "Tavástara', ¿a'najnyí tyamuaaséj patɨ'ɨj huataí'cuataca', nusu
patɨ'ɨj huataí'imuj, na'ríij patɨ'ɨj quee ma'já'chajca'aj, nusu patɨ'ɨj
tyí'cui'ca'aj, ajta patɨ'ɨj eetyánami'huaca'aj, tyajta je'en quee ityáj
muaatáhuɨɨ?" 45 Aj pu'ij ɨ Rey a'yan tyihuo'té'exaatye'sij tɨjɨn:
"A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tɨjɨn a'ɨ́jna jɨme' siaj quee huo'tyáhuɨɨ
ɨ nye'ihuáamua' ɨ maj quee tyi'tɨ́j jɨn antyúumua'reej, caxu siajta
nyéetzij naatyáhuɨɨ." 46 A'ɨ́ɨ mu mij a'áa jó'ju'uj muá'ju'un jo'maj jusén
jɨn ya'ajpuéetzij muá'ju'un, majta ɨ maj tyámua' tyí'tyetyeɨtyee, a'ɨ́ɨ
júurij muá'ju'un jusén jɨme'.

Metyi'huóo'ixaa mej mij jaaxá'puɨ'ɨntare'en maj Jesús huatyéevi'

(Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

26 1 Tɨ'ɨj Jesús ja'antyipuá'rij ɨ tɨ tyihuo'mua'aj, a'yaa pu
tyihuo'té'exaaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán huacɨ́j tɨjɨn:
2 —Xu'ríj jamua'reej tɨ hua'puaj xɨcáj á'ɨtzeere' matɨ'ɨj
tyí'ye'esten a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ'ɨj Dios tyihuo'tú'uunyi'ri', ajta a'ɨ́jna ɨ
tɨ ajta tyévij jitze huanɨe'huaca' a'ɨ́ɨ pu huatátuiiri'huaj mej mij
jó'tatan ɨ cúruuj jitze.
3 Majta ɨ maj tyihuá'ijtye' ɨ tyeyúuj tzajta', majta ɨ huáasij ɨ maj
Israel jitze ajtyáma'can, a'ɨ́ɨ mu aja'tyúusɨɨj jo'tɨj ja'chej a'ɨ́jna ɨ tɨ
néijmi'i jɨn antyúumua'reej ɨ hua' tyeyúuj tzajta' ɨ tɨ a'yan ántyapuaj
tɨjɨn Caifás, 4 a'ɨ́ɨ mu mij jaaxájtaca' je'ej maj huárɨnyij mej mij
hue'tzij jɨn jaatyéevi' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús majta je'en jaajé'caj. 5 A'yaa mu
tyúu'ixaatya'ca'aj tɨjɨn:
—Catu a'ájna jaatyévi'raj matɨ'ɨj tyí'ye'estyaj, mej mij quee ɨ
tyeɨ́tyee huatanyínyu'caj.

Ííti' pu ja'vá'huaaj ɨ mu'úutze' ɨ Jesús a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ naa tyaarɨe'ej

(Mr. 14:3-9; Jn. 12:1-8)

6 Jesús pu a'áa jo'tyávaaca'aj a Betania jo'tɨj ja'chej a'ɨ́jna ɨ
Simón, ɨ maj a'yan jatamuá'muaj tɨjɨn ɨ tɨ cá'atzaj, 7 aj pu'ij ííti'
jimi ajtyáxɨɨriaca' limeetaj pu huajásima'aj, tyetyéj limeetara'
pu pué'eenye'ej, naa pu tya'vá'jɨstica'aj ɨ tɨ naa tyaarɨe'ej, tɨ
ajta huápuɨ'ɨj tyá'najchij. Tɨ'ɨj ɨ Jesús huatyequéecaj ɨ méesaj
jitze, aj pu'ij ɨ ííti' ja'vá'huaaj áan mu'úutze' a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ naa
tyaarɨe'ej. 8 Majta ɨ maj jamuán huacɨ́j, matɨ'ɨj jaaséej je'ej tɨ
huarɨ́j, aj mu mij huatanyínyu'cacuca' ɨ ííitaj jimi, a'yaa mu
tyi'tyuu'ixáatya'ajraa tɨjɨn:
—¿Ji'nye tyá'huajcaj a'mújna ɨ tɨ naa tyaarɨe'ej? 9 Ɨ'ríitacaj pu maj
jáatoonyijche' mui'cájritze' ɨ túmii, mej mij a'ɨ́ɨjma huatáhuɨɨre'en ɨ
maj quee je'ej tyéejviicue'.
10 Jesús huó'namuajri' je'ej maj tyí'xajtaca'aj, aj pu'ij a'yan
tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—¿Ji'nye een jɨme' setyá'jaaxɨejvi' mu ííitaj? Tyámua' pu nye jimi
tyú'ruuj. 11 Ji'nye a'ɨ́ɨmaj ɨ maj quee je'ej tyéejviicue', a'náj tɨna'aj mu
ja'mua jamuán séeria'aj muá'ju'un, nyajta nyáaj canu a'náj tɨna'aj
ja'mua jamuán séeria'aj na'mej. 12 Je'ej tɨ tyi'tɨ́j huáruuj mu ííti' tɨ'ɨj
na'vá'xɨri'ri' a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ naa tyaarɨe'ej a'ɨ́j pu jɨn tyámua' náaruj matɨ'ɨj
na'vá'naj. 13 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tɨjɨn néijmi'que' ɨ cháanacaj
japua jo'maj huojo'té'exaatye'ej ɨ tyeɨ́tyee ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios,
a'ɨ́j mu majta huo'té'exaatye'ej je'ej tɨ huarɨ́j a'ɨ́jna ɨ ííti' mej mij
jo'támua'reej.

Judas pu tyu'tátuii avíitzij jɨme' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús
(Mr. 14:10-11; Lc. 22:3-6)

14 Sɨ́ɨj tɨ hua' jitze ajtyáma'can ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj
ará'asej, ɨ tɨ a'yan ántyapuaaca'aj tɨjɨn Judas Iscariote, a'ɨ́ɨ pu avá'raj
tɨ'ij a'ɨ́ɨjma jimi jo'mej ɨ maj tyihuá'ijtye' ɨ puaaríij, 15 a'yaa pu
tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—¿A'chunyéj setyí'nyanajchitye'en tɨpua'aj nyajamuaatátuire'en
a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús?
A'ɨ́ɨ mu mij seityéj japuan tamuáamuata' ɨ túmii pláataj tɨ
jumua'tɨj jaatá'. 16 Aj pu'ij ɨ Judas huatyóochej tɨ jáahuoonyij a'náj tɨ
huatáɨ'riitarij tɨ'ij huo'tátuiire'en a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús.

Tɨ'ɨj tavástara' tyihuo'cue'ej a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán huacɨ́j
(Mr. 14:12-25; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1Co. 11:23-26)

17 Tɨ'ɨj atyojo'ré'nyej a'ájna xɨcáara' ɨ ta'nájcaj maj jitzán
tyí'ye'estyahua'aj matɨ'ɨj páan cua'caria'aj tɨquee cu'ustij, aj mu
mij jimi aje'ré'nyej ɨ Jesús a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jamuán huacɨ́j a'yaa mu
tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Jo'nyij muaja'ráanajchi tyej tyij tyámua' tyojó'uurej tyej tyij
jáacua'nyij ɨ páan ɨ tyaj jɨn jo'támua'reej a'ájna xɨcáara' tɨ'ɨj Dios
tyihuo'tú'uunyi'ri' ɨ tayójmua' ɨ maj anáatya'aj muaanánɨe'huaca'?
18 Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Séricuj a'ájna chájta', a'áa xu a'tɨ́j já'tyoonyij, a'yaa xu sij
tyaaté'exaatye'en yee: "Yaa pu tyí'xaj ɨ maeestro tɨjɨn: Pu'ríj
atyojo'ré'nyesij a'tzáaj tɨ nye jimi tya'tácaj, a'áa nu jo'ma'aj na'mej
a'chéj nyej nyij jáaye'estyaj ɨ tyaj jɨn jo'támua'reej a'ájna xɨcáara'
tɨ jitzán ɨ Dios tyihuo'tú'uunyi'ri' ɨ hua'yojmua' ɨ maj anáatya'aj
muaanánɨe'huaca'."
19 Majta ɨ maj jamuán huacɨ́j, a'yaa mu huarɨ́j je'ej tɨ ɨ Jesús
tyihuo'ta'íj, néijmi'i mu tyámua' tyú'ruuj ɨ maj tyí'cua'nyij.
20 Tɨ'ɨj huatyéchumua'riaca', Jesús pu huatyéeyixɨj ɨ méesaj jitze,
hua' jamuán ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'axcaa, 21 matɨ'ɨj
móoche' tyí'cua'caj, a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'yaa xaa nyu'uj tyi'ja'yájna, sɨ́ɨj tɨ ja'mua jitze ajtyáma'can pu
nyéetzij tyu'tátuiire'sij hua' jimi ɨ maj tyí'ijta ɨ tyeyúuj tzajta'.
22 Aj mu mij jéehua huatóoxaamujri, majta huatyóohuij maj a'yan
tyaata'íhuo' sɨ́ɨj ajta sɨ́ɨj tɨjɨn:
—Tavástara', ¿nyiquij nyáaj a'ɨ́ɨn nyaj pué'een?
23 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Sɨ́ɨj tɨ ajta ja'ajrú'nyaxɨ'sij ɨ páan ɨ nyaj puláatuj jitze, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn
pué'een ɨ tɨ nyéetzij tyu'tátuiire'sij. 24 A'yaa pu néijmi'i atyojo'ré'nyesij
nye jimi ɨ nyaj nyajta tyévij jitze huanɨe'huaca' je'ej tɨ tyé'yu'si' ɨ

yu'xarij jitze, ajta a'ɨjcɨ jimi ɨ tɨ nyéetzij tyu'tátuiire'sij, jéetze' pu jatyahuɨ'rihua'caj tɨquee huanɨe'huacajche'.

25 Ajta a'ɨjna ɨ Judas ɨ tɨ huo'tátuiire'sij, a'yaa pu tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

—Maeestro, ¿nyi nyáaj a'ɨɨn nyaj pué'een?

Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Muáaj paj a'yan tyaataxájtaca'.

26 Móoche' mu tyí'cua'caj tɨ'ɨj Jesús páan tɨ'ɨj, ajta tɨ'ɨj tyaatatyóotzi'ria'aj ɨ Dios aj pu'ij jaatyátaaraxɨj, ajta je'en huo'ráɨ'pu'uj ɨ maj jamuán huacɨj, a'yan tyihua'ixáatye'ej tɨjɨn:

—Xa'ancuráɨ'pu' siajta je'en jáacua'nyij, a'íi pu a'ɨɨn pué'een ɨ nyahue'ra'.

San Mateo 26:26-29

27 Ajta je'en váasuj tyijáj, ajta tɨ'ɨj tyaatatyóotzi'ria'aj ɨ Dios, aj pu'ij huo'tajájnyi a'yan tyihua'ixáatye'ej tɨjɨn:

—Xaaréi'ij néijmi'i mua'aj, 28 ji'nye a'íi pu a'ɨɨn pué'een ɨ nyaxúure', ɨ tɨ jɨn tya'róo'astej je'ej tɨ ɨ Dios tya'tóoratziiri' jájcuaj ɨmuáj, a'ɨj nu jɨn ɨ nyaxúure' hua' japua huatányuusij mui'caa ɨ tyeítyee tɨ'ij Dios tyihuo'tú'uunyi'. 29 Ajta a'yaa nu tyajá'mua'ixaatye', nyaj quee che' ju'quéi'sij a'ɨjcɨ ɨ já'ria'ra' ɨ úuvaj, 'asta na'aj quee tya'rá'astij a'ájna xɨcáara' jitze tɨ'ɨj ɨ Dios tyu'ta'íjtaj néijmi'que' ɨ cháanacaj japua.

Jesús pu jaataxájtaca' tɨ ɨ Pedro jaatyáhue'taj

(Mr. 14:26-31; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

30 Matɨ'ɨj tyu'tachuíicaj ɨ maj jɨn tyaatatyójtzi'rej ɨ Dios, aj mu mij jo'cɨj, matɨ'ɨj mij a'áa ja'rá'aj Aseitúunajrimi jɨríj tɨ jo'tacá'aj. 31 Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Néijmi'i xu mua'aj ijíij tíca' yo'riésij ɨ siaj jɨn nye jimi tyá'tzaahuatye'. A'yaa pu tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn: “Nyéeje'catan ɨ cánya'xɨɨ tɨ tyiséjra, majta ɨ cánya'xɨɨ jo'xísij.” 32 Ajta nyatɨ'ɨj huatájuuritaj, a'áa nu nyajtáhua'aj jamuaja'ajsɨɨre'ej a'ájna a Galileea.

33 Pedro pu a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:

—Tɨpua'aj néijmi'i mequee che' a' jimi tyá'tzaahuatye'ej, canu nyáaj a'yan rɨnyij.

34 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—A'yaa nu tyí'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jɨme' tɨjɨn ijíij tíca', tɨ'ɨj quee xu jijhuaj ɨ tyacuáarɨe', huéeicaj paj a'yan tyu'tányuusij tɨjɨn paj quee nyamua'tyej.

35 Ajta ɨ Pedro a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Tɨpua'aj a'yan tyuuxɨé've'ej nyaj ajamuán huámuɨ'nyij, canu muaatyáhue'taj.

Majta néijmi'i ɨ séecan ɨ maj jamuán huacíj, a'yaa mu cha'taj mana'aj tyu'taxájtaca'.

Jesús pu huatyéenyuj ɨ Dios jimi a'ájna a Getsemaní

(Mr. 14:32-42; Lc. 22:39-46)

36 Aj pu'ij jó'raa a'íjna ɨ Jesús majta ɨ maj jamuán huacíj, a'áa mu ja'rá'aj jo'tɨj a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Getsemaní, a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Iiye'ej xu mua'aj tyityé'en, nyajta nyáaj maj nu a'tzúj ɨmuáj uré'nyesij nyej nyij huatyényuunyij ɨ Dios jimi.

37 Ajta a'íjna jo'ví'tɨj ɨ Pedro, ajta a'íɨjma ɨ maj hua'puaj ɨ maj yójmua'mua' pué'een ɨ Zebedeo, aj pu'ij je'ej pua'aj jaata'aj ajta jéehua huatóoxaamujrɨj. 38 A'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Huápuɨ'ɨj nu nyaxaamujritye' cuxáa nyaj muɨ'nyij. Ya xu huatyá'ɨtzeere'en mua'aj, sióoche' xu nyaj jamuán atanyéjnye'rij.

39 A'tzúj pu a' ɨmuáj jo're'nyéej ɨ Jesús tɨ'ɨj ij tyítunutaca' a chóota', aj pu'ij a'yan tyu'tyéenyuj ɨ Dios jimi tɨjɨn:

—Dios paj nyavástara', tɨpua'aj a'yan petyi'tá'care'en, tɨ'ɨj quee a'yan tyináacɨ'tyij a'íjna ɨ tɨ je'ej pua'aj een, ɨ nyaj jɨn jajpuéetzij na'mej, ajta che' quee a'yan tyé'yi'can nyatɨ'ɨj nyáaj tyá'xɨe've', sulu che' a'yan tyá'ra'nyij patɨ'ɨj muáaj tyá'xɨe've'.

40 Aj pu'ij ta'ij aje'ré'nyej jo'maj ja'ajtyá'ca'aj ɨ maj jamuán huacíj, mu'ríj tyácu'tzisima'aj. Aj pu'ij a'yan tyaata'íhuo'ri' a'íjcɨ ɨ Pedro tɨjɨn:

—¿Nyi pequee a'tzúj tyé'viicue' paj atányeerij nyaj jamuán a'chu caa séej ooraj? 41 Xa'tanyéjnye'rij siajta tyényuusime'en ɨ Dios jimi, siaj sij quee tyi'tíj jɨn ootyá'ɨtzeere'en. Mua'aj xu tyámua' naa tya'ajxɨé'vi'ra' siajta juca'nyej ɨ jutzájta', ajta ɨ já'muahue'ra' jitze capu ja'muaca'nyisti'.

42 Tɨ'ɨj táhua'aj ij huariá'raa, ajta a'yan tyu'tyéenyuj tɨjɨn:
—Dios paj nyavástara', tɨpua'aj quee je'ej tyíɨ'riitan tɨ'ij quee a'yan
tyináacɨ'tyij ɨ nyaj jɨn jajpuéetzij na'mej, che' a'yan eenye'en patɨ'ɨj
muáaj tyá'xɨe've'.
43 Tɨ'ɨj táhua'aj aje'ré'nyej, ajtáhua'aj pu huo'tyoj macu'tzúcaj
ɨ maj jamuán huacíj, ji'nye jéehua pu huá'mue'tɨca'aj ɨ cutzíj.
44 A'áa mu jo'tyá'ɨtzee a'íɨmaj, huéeicaj jitze pu ajtáhua'aj ujó'mej
ɨ Jesús, ajtáhua'aj pu huatyéenyuj ɨ Dios jimi, a'yaa pu cha'tána'aj
tyaatáhuaviiri' je'ej tɨ anaquéej tyaatáhuaviiraca'aj. 45 Aj pu'ij
aje'ré'nyej jo'maj ja'ajtyá'ca'aj ɨ maj jamuán huacíj, a'yaa pu'ij
tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—¿Nyi a'yaa siana'aj siooj ji'tyá'cu'tzij siajta naa tyityúuso'pe'?
Pu'ríj tya'rá'aj a'tzáaj tɨ huatátuiiri'huaj a'íjna ɨ tɨ ajta tyévij
jitze huanɨe'huaca' a'íɨjma jimi ɨ maj je'ej pua'aj tyí'tyetyeɨtyee.
46 Xá'ajhuiixɨ', che'réj, pu'ríj yaja'vé'mej a'íjna ɨ tɨ nyéetzij
tyu'tátuiire'sij.

Matɨ'ɨj jaatyéevi' a'íjcɨ ɨ Jesús

(Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

47 Óoche' pu tyi'tyaxáatasima'caj ɨ Jesús, tɨ'ɨj ɨ Judas aje'ré'nyej,
síɨj tɨ a'íɨn pué'een ɨ tɨ hua' jitze ajtyáma'can ɨ maj tamuáamuata'
japuan hua'puaj ará'axcaa, jéehua mu tyeítyee jamuán huajú'ca'aj
náhuaaj metyu'íɨ'sima'aj majta séecan cɨyéj tyuí'ɨsima'aj ɨ maj jɨn
huóocui'nyij. A'íɨmaj mu uhuojo'ta'ítyaca' ɨ maj tyihuá'ijtye' ɨ puaaríij,
majta ɨ huáasij a'áa maj tyityatatyíj a chájta'. 48 Ajta a'íjna ɨ Judas ɨ tɨ
tyu'tátuiire'sij ɨ Jesús, a'yaa pu arí anaquéej tyihuo'té'exaatya'ca'aj
tɨjɨn: "A'íjna ɨ nyaj ji'tyápuɨ'tze'ej, a'íɨ pu a'íɨn pué'een, siata'aj
jaatyéevi'." 49 A'yaa pu'ij tɨ'ɨj ajtyáxɨiriaca' ɨ Jesús jimi, a'yaa pu
tyaatatyójtye tɨjɨn:
—Ji'nye pana'aj Maeestro.
Ajta ji'tyáapuɨ'tzej. 50 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Nya' amíincuj, tyi'tíj paj jɨn mu jo'vé'mej a'yan huárɨchij.
Aj mu mij ɨ séecan ajtyáxɨiriaca', matɨ'ɨj mij jaatyéevi' a'íjcɨ ɨ
Jesús.
51 Aj pu'ij síɨj tɨ Jesús jamuán jo'chá'canya'aj juchúun íjcutaca'
tɨ'quij ja'ajtavéjchaca' ɨ naxɨéera' a'íjcɨ ɨ tɨ jahuɨire' ɨ tɨ tyihuá'ijtye' ɨ
tyeyúuj tzajta'. 52 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Ucárujtye' mua' náhuaaj. Ji'nye néijmi'i ɨ maj náhuaaj jɨn
tyí'tyacui'caa, a'íɨ mu majta náhuaaj jɨn cui'iihuan. 53 ¿Nyi pequee
jamua'reej nyej nyáaj jaayí'tɨn nyaj jaatáhuaviij ɨ nyavástara' tɨ'ij
huéeicatyej ví'ra'aj huojo'ta'ítyej ɨ maj tajapuá tyí'huɨire'? 54 Ajta
tɨpua'aj a'yan náarɨnyij, capu che' huatáɨ'riitarij tɨ'ij aróo'astej je'ej tɨ
tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze tɨ a'yan tyúuxɨe've' tɨ a'yan tyá'ra'nyij.

San Mateo 26:50-54

55 Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' ɨ tyeɨtyee tɨjɨn:
—¿Ji'nye een jɨme' mua'aj yesiavá'ju' chúun setyu'ɨí'sima'aj siajta cɨyéj siaj sij naatyéevi', cuxáa nyaj nyáaj náhua'rij pué'eenye'? A'náj tɨna'aj nu tyajamuaamuá'tyej ɨ tyeyúuj tzajta', siajta mua'aj caxu a'náj naatyéevi'. 56 Ajta néijmi'i pu a'yan tyí'rɨnyij tɨ'ij a'yan tya'róo'astej je'ej maj tyo'yú'xaca' a'ɨímaj ɨ maj Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj.
Tɨ'ij a'yan tyí'rɨjcaa, néijmi'i mu ɨ maj jamuán huacíj ɨ Jesús ayoorɨej matɨ'ɨj mij huatóo'uj.

Matɨ'ɨj yo'ví'tɨj ɨ Jesús hua' jimi ɨ juéesij
(Mr. 14:53-65; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

57 Majta ɨ maj jaatyéevi' a'ɨíjcɨ ɨ Jesús, a'áa mu yo'ví'tɨj a'ɨíjcɨ jimi ɨ Caifás, a'ɨíjna ɨ tɨ néijmi'i jɨn antyúumua'reej ɨ tyeyúuj tzajta', jo'maj jóosɨɨria'ca'aj ɨ maj tyihuá'mua'tyej ɨ nyúucarij jitze ɨ maj jɨn tyí'ijta, majta ɨ huáasij. 58 Ajta a'ɨíjna ɨ Pedro a'tzúj pu ɨmuáj jaavájrasima'aj a'ɨíjcɨ ɨ Jesús, a'áa pu'ij ja'rá'aj jo'tɨj ja'rájta'cuaj jo'tɨj ja'chej a'ɨíjna ɨ tɨ néijmi'i jɨn antyúumua'reej ɨ tyeyúuj tzajta'. A'úu pu jo'tyájrupij, tɨ'quij hua' jamuán ooyíxɨj a'ɨíɨjma ɨ maj tyí'cha'ɨj, tɨ'ij jáamua'reej je'ej tɨ atyojooma'aj ta'mej.
59 Majta ɨ maj tyihuá'ijtye' ɨ puaaríij hua' jamuán ɨ juéesij, a'ɨí mu jahuooca'aj ɨ hue'tzij ɨ maj jɨn Jesús jitze tyo'ojpuá'ritye'en tɨ'ij

huatáɨ'riitarej maj jaajé'caj, 60 ajta camu je'ej tyéejtyoj tyi'tɨ́j maj jitzán
ujpuá'ritye'en, maj majta mue'tɨ́j ɨ tyeítyee hue'tzij jɨn tyaaxájtzi'ri'. Aj
mu mij hua'puaj aje'ré'nyej, 61 a'yaa mu mij tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'yaa pu tyu'taxájtaca' a'mújna mu tyévij tɨjɨn: "Nyáaj nu
jaayí'tɨn nyaj jaatyú'uunaj a'íjna ɨ tyeyúuj tɨ chi'ra'an pué'een ɨ Dios,
nyajta je'en nyajtáhua'aj ja'ajtaahuaj huéeicaj xɨcáj jitze."
62 Aj pu'ij a'ɨ́ɨn ájchej ɨ tɨ néijmi'i jɨn antyúumua'reej ɨ tyeyúuj
tzajta', tɨ'quij a'yan tyaata'íhuo'ri' ɨ Jesús tɨjɨn:
—¿Nyi pequee huatányuusij? ¿Tyi'tanyí pué'een a'íjna ɨ maj jɨn a
jitze tyí'pua'ritye'?
63 Ajta ɨ Jesús capu huatanyúj. Ajta ɨ tɨ néijmi'i jɨn antyúumua'reej
ɨ tyeyúuj tzajta', a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:
—A'yaa nu tyí'mua'ijtye' nyúucaritze' ɨ Dios tɨ júurij paj jaataxáj
ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme'. Taaté'exaatye' tɨpua'aj muáaj a'ɨ́ɨn paj pué'eenye' ɨ
Cɨríistu', ɨ yójra' ɨ Dios.
64 Jesús pu a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:
—Muáaj paj a'yan tyaataxájtaca'. Nyajta nyáaj a'yaa nu
tyajá'mua'ixaatye' siaj mua'aj jaséjran a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ ajta tyévij jitze
huanɨe'huaca' tɨ muáca'ta' ja'ajcaquée ta'mej a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ néijmi'i jɨn
antyúumua'reej u tajapuá, siajta jaséjran tɨ'ɨj jútye' aje'cáame'en ɨ
jéetɨrij tzajta'.
65 Ajta ɨ tɨ néijmi'i jɨn antyúumua'reej ɨ tyeyúuj tzajta', a'ɨ́ɨ pu
ja'cásujtza'an ɨ jusíicu' mej mij jáamua'reej tɨ huatanyú'caca', ajta
a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—Je'ej pu pua'aj tyí'xaj ɨ Dios jimi a'mújna mu tyáatɨ',
capu che' juxɨe've' maj séecan tyi'tɨ́j jitzán pua'ritye'ej. Mua'aj
xu'ríj jáanamuajri' tɨ je'ej pua'aj tyí'xaj ɨ Dios jimi, 66 ¿ji'nye
tyajamuá'miteeraste' mua'ajmaj?
A'yaa mu a'ɨ́ɨmaj tyityaatanyúj tɨjɨn:
—A'yaa pu tyeevíjtye' tɨ huámuɨ'nyij a'ɨ́jcɨ jɨme'.
67 Aj mu mij ja'rátzi'tzique'mua'xɨj ajɨ́ɨsa', majta jaatyáavaxɨj.
Séecan mu majta jɨ́ɨsa' ja'ráavaxɨj, 68 a'yan metye'ixáatye'ej tɨjɨn:
—Muáaj mu paj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Cɨríistu', huataxáj a'tanyíj
mui'tyéjvee.

Pedro pu tyu'hué'taca' tɨ jee quee jamua'tyej ɨ Jesús

(Mr. 14:66-72; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-27)

69 Ajta ɨ Pedro, a'áa pu jo'tácatyii a jé'ta' jo'tɨj ja'rájta'cuaj ɨ chi'táj.
Aj pu'ij sɨ́ɨj íitɨ' utyájrupij ɨ tɨ jahuɨɨre' a'ɨ́jna ɨ tyeyúuj tzajta' tɨ
antyúumua'reej, aj pu'ij jimi aje'ré'nyej tɨ'quij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Muáaj paj pajta jamuán jo'chá'canya'aj a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús Galileea tɨ
já'ma'can.

70 Aj pu'ij ɨ Pedro tyu'hué'taca' néijmi'i mu jaséeracaj tɨ'ɨj a'yan
tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—Canu jamua'reej tyi'tɨ́j paj tyáxajta.
71 Aj pu'ij ájchee, tɨ'quij a'áa jo'ré'nyej jo'tɨj ja'pueertaj, a'áa pu'ij
ajtáhua'aj sɨ́ɨj íitɨ' jaaséej ajta je'en a'yan tyihuo'té'exaaj ɨ tyeítyee
tɨjɨn:
—A'mújna mu tyévij a'múu pu ajta jamuán jo'chá'canya'aj a'ɨ́jcɨ ɨ
Jesús Nazaret tɨ já'ma'can.
72 Ajtáhua'aj pu ɨ Pedro tyu'hué'taca', junyúucaritze' pu jɨn a'yan
tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Canu jamua'tyej a'ɨ́jcɨ ɨ tyévij.
73 A'tzúj a'tyéevi'caj, ɨ maj a'áa ja'ré'tya'ca'aj, a'ɨ́ɨ mu aje'ré'nyej
jimí, matɨ'ɨj mij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Muáaj paj hua' jitze ajtyáma'can. Tu'ríj jamua'reej a'ɨ́jcɨ jɨme'
je'ej paj ye'ej tyu'xáxa'aj.
74 Aj pu'ij Pedro huatyóochej tɨ jaatáhuaviij tɨ ɨ Dios puéjtzij
jaatá'an tɨpua'aj quee a'yan tyi'ja'yájnatan, a'yaa pu tyihuo'té'exaaj
tɨjɨn:
—Canu jamua'tyej a'ɨ́jcɨ ɨ tyévij.
Tɨ'ɨj a'yan tyu'taxájtaca', aj pu'ij ɨ tyacuáarɨe' huajíjhuaca',
75 aj pu'ij ɨ Pedro jo'támua'reeri' je'ej tɨ ɨ Jesús anaquéej
tyaaté'exaatya'ca'aj a'yan tɨjɨn: "Tɨ'ɨj quee xu jijhuaj ɨ tyacuáarɨe',
huéeicaj paj naatyáhue'taj a'yan petyi'xáataj tɨjɨn capáj nyamua'tyej."
Aj pu'ij iirájraa a'ɨ́jna ɨ Pedro, tɨ'quij jéehua huápuɨ'ɨj tyuuyíinyajraa.

Jesús pu huatátuiihuaca' a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Piláato

(Mr. 15:1; Lc. 23:1-2; Jn. 18:28-32)

27 1 Tɨ'ɨj huatapuá'riaca', néijmi'i mu ɨ maj tyihuá'ijtye' ɨ
puaaríij majta ɨ huáasij ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, a'ɨ́ɨ
mu néijmi'i jaaxá'puɨ'ɨntarej je'ej maj huárɨnyij mej mij jaajé'caj ɨ
Jesús. 2 Ma'najɨ́'ca'aj mu ɨ muáca'ra'an jitze matɨ'ɨj yo'ví'tɨj, aj mu mij
jaatátuii a'ɨ́jcɨ ɨ tajtúhuan tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Piláato.

Judas pu huatyóocue'mi'in

3 Ajta a'ɨ́jna ɨ Judas ɨ tɨ tyu'tátuii a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús, tɨ'ɨj jáamua'reeri'
tɨjɨn puéjtzij mu jaatá'sij ɨ Jesús, a'ɨ́ɨ pu ayootoj ɨ túmii hua' jimi ɨ maj
puaaríij tyí'ijtye' ajta a'ɨ́ɨjma jimi ɨ huáasij, 4 a'yan tyihuo'te'exáatye'ej
tɨjɨn:
—Nyáaj nu ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi, ji'nye a'tɨ́j nu jamuaatátuii
tɨquee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere' siaj sij jaajé'caj.
Majta a'ɨ́ɨmaj a'yaa mu tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Capu a'tzúj tajitzé juxɨe've' ityájma, muáaj paj pué'eenye'.

5 Aj pu'ij ɨ Judas ayoohuá'axɨj ɨ túmii a chóota' a'újna ɨ tyeyúuj
tzajta', tɨ'quij jó'raa ajta je'en cóocue'mi'in.
6 Majta ɨ maj puaaríij tyí'ijtye' a'ɨ́ɨ mu jaaré'je'puj a'ɨ́jcɨ ɨ túmii,
majta a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—Capu je'ej tyíɨ'rij tyaj ju'cáan a'ɨ́jcɨ ɨ túmii jo'tɨj jóosɨire' ɨ túmii,
ji'nye a'íi pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tyaj jɨn tyu'nájchitaca' tɨ'ij xúure'ej
jó'vetyij.
7 Matɨ'ɨj mij a'yan tyaaxá'puɨ'ɨntarej maj a'ɨ́j jɨn chuéj huánanan, ɨ
maj a'yan jatamuá'muaj tɨjɨn chuéj tɨ japuan tyí'muɨjhuacaa a'ɨ́jna ɨ tɨ
xá'rij tyí'ta'huacaa, mej mij a'áa huaja'vá'naamuan a'ɨ́ɨjma ɨ maj séej
chuéj japua já'ma'can. 8 A'ɨ́j mu jɨn a'yan jaatamua'aj tɨ'ɨj na'aj a'ájna
ɨmuáj a'ɨ́jcɨ ɨ chuéj a'yan tɨjɨn chuéj maj japuan jo'riá'xɨrej ɨ xúure'ej.
9 A'yaa pu a'ɨ́jna jɨn tya'róo'astej je'ej tɨ tyu'taxájtaca' a'ɨ́jna ɨ Jeremías
ɨ tɨ Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj tɨ a'yan tɨjɨn: "A'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel
jitze ajtyáma'can, a'ɨ́ɨ mu jaaré'je'puj a'ɨ́jcɨ ɨ túmii ɨ tɨ seityéj japuan
tamuáamuata' ará'asej ɨ maj jɨn tyu'nájchitaca', 10 a'ɨ́j mu mij jɨn chuéj
huánanɨej jo'tɨj tyajá'muɨjhuacaria'aj a'ɨ́jna ɨ xá'rij tɨ tyí'ta'huacaa."

Tɨ'ɨj Jesús a'áa jo'tyávaaca'aj a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Piláato

(Mr. 15:2-5; Lc. 23:3-5; Jn. 18:33-38)

11 Jesús pu jó'vi'tɨchiihuaca' a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tajtúhuan, a'ɨ́ɨ pu'ij ɨ
tajtúhuan a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Nyi muáaj a'ɨ́ɨn papué'een ɨ paj hua' rey ɨ maj Israel jitze
ajtyáma'can?
A'yaa pu tyu'tanyúj a'ɨ́jna ɨ Jesús tɨjɨn: "Muáaj papu'ríj
jaataxájtaca'."
12 Matɨ'ɨj móoj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj puaaríij tyí'ijtye' majta ɨ huáasij jitzán
tyí'pua'ritya'ca'aj, capu ɨ Jesús tyi'tɨ́j huataxájtaca'. 13 A'ɨ́j pu jɨn ɨ
Piláato a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Nyi pequee huá'namuaj ɨ maj jéehua a' jitze tyí'pua'ritye'?
14 Ajta ɨ Jesús capu tyi'tɨ́j huataxájtaca', a'ɨ́j pu jɨn ɨ tajtúhuan je'ej
tyo'tóomua'aj.

Matɨ'ɨj ɨ Jesús ooxɨ́jtye mej mij tyu'tá'an maj jaajé'caj

(Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38—19:16)

15 Matɨ'ɨj tyí'ye'estyahua'aj, a'yaa pu tyeeyí'tɨhua'aj a'ɨ́jna ɨ
tajtúhuan tɨ séej huatátoonyij ɨ tɨ eetyánami', a'tɨ́j maj a'yan ɨ
tyeɨ́tyee tyaatáhuaviiraj. 16 Sɨ́ɨj pu'ij eetyánami'huaca'aj tɨ a'yan
ántyapuaj tɨjɨn Barrabás, néijmi'i mu jamua'tyajca'aj a'ɨ́jcɨ ɨ
Barrabás, 17 matɨ'ɨj ɨ tyeɨ́tyee a'áa ja'tyúusɨiria'ca'aj, Piláato pu a'yan
tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿A'tanyíj mua'aj siaxɨe've' nyej nyij jaatátoonyij nyij a'ɨ́jcɨ ɨ
Barrabás, ca' ɨ Jesús ɨ maj a'yan jatamuá'muaj tɨjɨn Cɨríistu'?

18 Ji'nye a'yaa pu tyáamua'reeri' tɨjɨn me'chueeria'ca'aj ɨ Jesús, a'ɨ́j
mu jɨn jaatátuiiri' ɨ tajtúhuan.
19 Óoche' pu huatyequéecaj ɨ ɨpuárij japua a'ɨ́jna ɨ Piláato tɨ'ɨj
ɨ́ɨra'ra'an a'yan utyiyo'tanyú'chityi'ri' tɨjɨn: “Capáj je'ej jooriaj a'mújcɨj
mu tyévij tɨ quee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere', ji'nye je'ej nu pua'aj tyú'maaraca'
a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tyévij.”
20 Majta ɨ maj tyihuá'ijtye' ɨ puaaríij majta ɨ huáasij, a'ɨ́ɨ mu
ca'nyíjra'aj huo'ta' ɨ tyeítyee mej mij jaatáhuaviij ɨ tajtúhuan tɨ'ij a'ɨ́j
huatátoonyij ɨ Barrabás, majta je'en a'yan tyaatáhuavii tɨ'ij tyu'tá'an
mej mij jaajé'caj a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús. 21 Ajta ɨ tajtúhuan a'yaa pu ajtáhua'aj
tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿A'tanyíj siaxɨe've' a'íijma ɨ maj hua'puaj nyej nyij jaatátoonyij?
A'yaa mu a'ɨ́ɨmaj tyityaatanyúj tɨjɨn:
—A'ɨ́jcɨ ɨ Barrabás.
22 Piláato pu a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Arí mu Jesús ji'nye nyáa'uurej, mu maj a'yan jatamuá'muaj tɨjɨn
Cɨríistu'? Néijmi'i mu a'yan tyityaatanyúj tɨjɨn:
—Pata'aj jó'tatan ɨ cúruuj jitze.
23 Ajta Piláato a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—¿Ji'nye een jɨme', tyi'tanyí je'ej pua'aj huáruuj?
Majta a'ɨ́ɨmaj jéetze' mu ca'nyíin jɨn huatyejíihuajra a'yan tɨjɨn:
—Pata'aj jó'tatan ɨ cúruuj jitze.
24 Piláato pu jamua'reeriaca'aj tɨquee je'ej tyíɨ'riitaca'aj je'ej tɨ
huárɨnyij hua' jimi, sulu mu'ríj tɨn tyúucui'sime'ej cha'mana'aj, a'ɨ́j
pu jɨn anóomuejtye jájtyij jɨme' meeséeracaj ɨ tyeítyee, ajta a'yan
tyihua'ixáatye'ej tɨjɨn:
—Canu nyáaj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ jaje'catan a'mújcɨj mu tyáataj, sulu
mua'aj xu a'ɨ́ɨn pué'een.
25 Néijmi'i mu ɨ tyeítyee a'yan tyityaatanyúj tɨjɨn:
—Che' ityájma a'yan tyitáacɨ'tyij, ajta ɨ tayójmua' tyej tyij ityáj
jaajé'caj.
26 Aj pu'ij Piláato jaatátoj a'ɨ́jcɨ ɨ Barrabás, ajta je'en jaata'íjtaca'
maj je'riá'vaxɨ'ɨn a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús, aj pu'ij huo'tátuii mej mij yó'tatan.
27 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ xantáaru'ustyamua'mua' ɨ tajtúhuan a'ɨ́ɨ mu
yo'jáj ɨ Jesús a'ájna jo'tɨj ja'chej ɨ tajtúhuan, majta je'en néijmi'caa
huatajé ɨ juxa'aj xantáaru', mej mij tyúusɨɨre'en ɨ Jesús jimi.
28 Matɨ'ɨj mij tya'cáari'ri'ij néijmi'i ɨ tɨ tyí'chajca'aj, majta síicu'rij
ju'cáachejtye tɨ po'vij tɨ xú'muaa tímua', 29 majta cúruun jaatyátaavej
tɨ tzícare'ej jɨn cɨstijhuaj, a'ɨ́j mu ju'cárujtyi'ri' ɨ mu'úura' jitze, majta
itzɨ́j ji'tyéchuiityej muáca'ta'. Aj mu mij jimi tyítunutaxɨj, a'yaa mu
tyá'xaahuari'raca'aj a'yan metye'jéevej tɨjɨn:
—¿Che' jusén jɨn júurij a'mújna mu tɨ tyihuá'ijtye' a'ɨ́ɨjma ɨ maj
Israel jitze ajtyáma'can?

30 Majta jaatyétzi'tzique'muaxɨj, majta je'en ja'vá'vaxɨj ɨ mu'úutze'
a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ itzɨ́j. 31 Matɨ'ɨj jaatyaxáahuataj, aj mu mij ja'antyíchuij
a'ɨ́jcɨ ɨ síicu'rij tɨ po'vij tɨ xú'muaa tɨ́mua', majta ju'cáachejtye ɨ
síicu'ria'ra', aj mu mij yo'jáj mej mij jó'tatan ɨ cúruuj jitze.

Matɨ'ɨj jó'tatee a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús ɨ cúruuj jitze

(Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

32 Matɨ'ɨj ajooju'caj, séej mu tyáataj antyinájchaca' tɨ a'yan
ántyapuaj tɨjɨn Simón, a'áa pu já'ma'can séej chuéj japua tɨ a'yan
tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Cirene, a'ɨ́j mu mij huata'ɨ́j tɨ a'ɨ́ɨn ja'antyichóoj ɨ
cúruujra' ɨ Jesús.
33 Matɨ'ɨj a'áa ja'rá'aj jo'tɨj a'yan tyaja'rájtyapuaj huá'nyuucaa jɨme'
tɨjɨn Gólgota. Gólgota, a'yaa pu huatóomua'aj tɨjɨn Muɨ'chíj mu'taj,
34 aj mu mij tyi'tɨ́j jaatá' tɨ jaayé'en, nahuáj tɨ antzíjvi tɨ á'naxcaj, ajta ɨ
Jesús tɨ'ɨj jaatyáamua'aj capu ja'ránajchaca'.
35 Matɨ'ɨj yo'tatéexɨ'ɨj ɨ cúruuj jitze, a'ɨ́ɨ mu ɨ xantáaru'uj
huáhuajcaca' maj huóomue'tɨj tyetyéj jɨme' mej mij jáamua'reej a'tɨ́j
tɨ cɨ'tyij séej ajta séej ɨ tyí'caanaria'ra' ɨ Jesús. 36 Aj mu mij támij
oorá'saca' mej mij jáacha'ɨɨn. 37 Majta táabla cɨléenye' óotatej jo'tɨj
jo'ojmu'uj ɨ Jesús, a'yaa pu tyé'yu'si'huaca'aj je'ej maj tyi'tɨ́j jitzán
tyo'ojpuá'rij. A'yaa pu tyé'yu'si'huaca'aj tɨjɨn: "A'ɨ́i pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ
Jesús, ɨ tɨ hua' rey a'ɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can."
38 Hua'puaj mu majta ɨ náhua'rij jamuán óotateehuaca', séej mu
óotatej ɨ muáca'ta' ɨ Jesús, majta ɨ séej ɨ útata' pujmua'. 39 Majta ɨ
maj aja'tányinyica'aj, matɨ'ɨj jaaséej, a'ɨ́ɨ mu eecámu'vajra'aj majta
já'xaahuataca'aj, 40 a'yaa mu tyé'jeevaca'aj tɨjɨn:

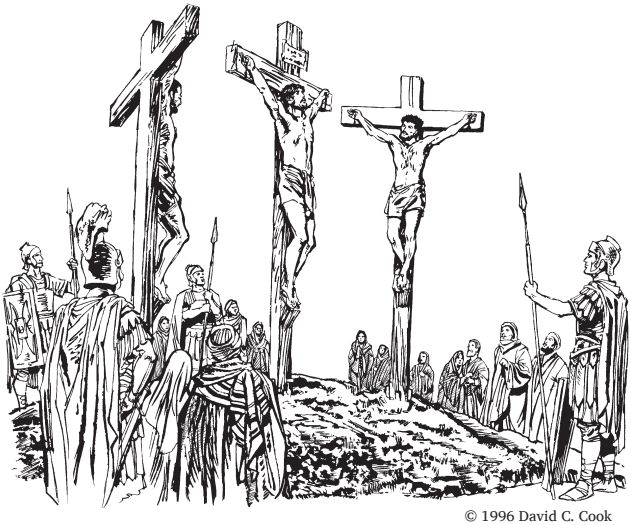

© 1996 David C. Cook

San Mateo 27:37-38

—Muáaj paj jaatyú'uunaj ɨ tyeyúuj, pajta je'en huéeicaj xɨcáj jitze pajtáhua'aj ja'ajtaahuaj. Tɨpua'aj a'ɨ́ɨn paj pué'eenye' ɨ yójra' ɨ Dios, a japua huatányuuchij, pajta je'en acájra'nyij mu cúruuj jitze.
41 A'yaa mu cha'taj mana'aj tyá'xaahuari'raca'aj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyihuá'ijtye' ɨ puaaríij majta ɨ maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze ɨ maj jɨn tyí'ijta, majta hua' jamuán ɨ huáasij. A'yaa mu tyí'xajtaca'aj tɨjɨn:
42 —A'múu pu hua' japua huatanyúj ɨ séecan, ajta quee jaayí'tɨn tɨ jusɨ́ɨj jujapuá huatányuunyij. A'múu pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ rey jɨn tyi'tyéjvee a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can; che' acájra'nyij mu cúruuj jitze, aj tu xaa jimi tyá'antzaahuatye'sij. 43 A'múu pu ɨ Dios jimi tyí'ca'nyej, che' ɨ Dios ijíij japuan huatányuunyij, tɨpua'aj jɨ'ré'can jɨme' jaxɨe'va'aj. ¿Nyiquee a'múu a'yan tyu'taxájtaca' tɨ yójra' pué'eenye'ej ɨ Dios?
44 Majta ɨ náhua'rij ɨ maj jamuán óotateehuaca', a'ɨ́ɨ mu majta já'xaahuari'raca'aj.

Tɨ'ɨj Jesús huamuɨ́'

(Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

45 Tɨ'ɨj na'aj a'tzáaj tacuaríixpuaj, 'asta na'aj quee yáacɨj jé'ta' ucamá'caj ɨ xɨcáj, néijmi'que' pu ɨ cháanacaj japua huatyátɨca'riaca'.
46 Tɨ'ɨj a'yan tyí'rɨjcaj, Jesús pu ca'nyíin jɨn huajíjhuaca' ɨ junyúucaa jɨme' a'yaa pu tɨjɨn:
—Elí, Elí, ¿lama sabactani? —A'íjna ɨ nyúucarij, a'yaa pu huatóomua'aj tɨjɨn: Mu paj nyaj Dios, mu paj nyaj Dios, ¿ji'nye een jɨme' pej pij yanúurɨej?
47 Séecan ɨ maj a'áa jo'tyú'uuca'aj máanamuajri', a'yaa mu mij tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—A'ɨ́j pu huatajé a'ɨ́jcɨ ɨ Elías ɨ tɨ Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj.
48 Aj pu'ij sɨ́ɨj jo'téechajraa tyi'tɨ́j pu ujo'vá'tɨj tɨ uhuájta'tyij, ajta je'en jaatyáaru'nyej nahuáj jɨme' ta'antzíjvi, aj pu'ij cɨyéj jitze ja'antyijɨ́'que'ej tɨ'ɨj ij já'ajchuii ta'aj ij Jesús huaye'en a'ɨ́jcɨ jitze.
49 Majta ɨ séecan a'yaa mu tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—Che' a'yan eenye', tyata'aj jaaséj tɨpua'aj yatanyéj a'ɨ́jna ɨ Elías tɨ'ij ja'cátoonyij.
50 Aj pu'ij ɨ Jesús, ajtáhua'aj ca'nyíin jɨn huajíjhuaca', tɨ'quij huamuɨ́'. 51 Tɨ'ɨj a'yan tyí'rɨjcaj, a'ɨ́ɨ pu ɨ cɨ́ɨxurij tɨ itzijhuaj a'úu tɨ je'cáahuɨɨ ɨ tyeyúuj tzajta' acásujtza'an. Ajta huatóoca'tzɨj ɨ chuéj, ajta jé'ta' ootátarixɨj ɨ tyetyéj, 52 ajta antyícuunyi'huaxɨj jo'maj ja'va'námi'huajma'caa ɨ maj meríj huácuij, a'ɨ́ɨ mu mue'tɨ́j huatájuuriaca' ɨ maj tyámua' tyí'tyetyeɨɨtyeristaca'aj. 53 Aj mu mij eetacɨ́j jo'maj ja'va'námi'huajma'caa, tɨ'ɨj huatájuuriaca' a'ɨ́jna ɨ Jesús, a'ɨ́ɨ mu utyájrupij u chájta', jo'mej mij jéehua ɨ tyeɨ́tyee huojo'sej.

San Mateo 27:57-61

54 Ajta a'ífjna ɨ hua' capítan ɨ xantáaru'uj, majta ɨ maj jacha'ɨɨca'aj
ɨ Jesús, a'íɨ mu tyu'séj tɨ'ɨj huatóoca'tzɨj ɨ chuéj, majta néijmi'i je'ej tɨ
tyi'tíj rɨjcaa, aj mu mij jéehua tyu'tátzɨɨn, majta a'yan tyu'taxájtaca'
tɨjɨn:
—Je'can jɨme' pu a'íɨn pué'eenye'ej ɨ yójra' ɨ Dios.
55 Séecan mu majta ɨ úucaa a' ɨmuáj jo'tyu'úuj metyí'sejraca'aj, a'íɨ
mu jamuán huací'ca'aj ɨ Jesús tɨ'ɨj na'aj tyaja'rájraa a'ájna a Galileea,
a'íɨ mu majta jahuɨɨria'ca'aj. 56 A'íi mu a'íɨn pué'een, a'ífjna ɨ Maríia,
Magdala tɨ já'ma'can, ajta ɨ síɨj ɨ Maríia hua' náanaj a'ífjcɨ ɨ Jacobo ajta
a'ífjcɨ ɨ José, ajta je'en a'ífjna ɨ hua' náanaj a'íɨjma yojmua' ɨ Zebedeo.

Meetyá'avaataca' a'ífjcɨ ɨ Jesús

(Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

57 Tɨ'ɨj arí huachúmua', síɨj pu tyáatɨ' tɨ
chíjtyaanyi' aje'ré'nyej tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn José, a'áa pu
já'ma'can chájta' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Arimatea, a'íɨ pu
ajta tyá'tzaahuatya'ca'aj ɨ Jesús jimi. 58 A'íɨ pu'ij aje'ré'nyej a'ífjcɨ
jimi ɨ Piláato, tɨ'quij jaatáhuaviiri' ɨ tyévira' ɨ Jesús. Piláato pu'ij
tyu'ta'íjtaca' maj jaatátuiire'en, 59 aj pu'ij ɨ José ja'ajtajá ɨ tyévira', ajta

jereʼijcataca' máantaj jɨmeʼ tɨ jájcuaj, 60 aʼúu pu yoʼtyájtoo ɨ tyévira'
ɨ Jesús joʼtɨj oochán yoʼtaʼíjtaca' maj juʼtyíichaʼajraʼnyij ɨ tyanúxaj
tzajtaʼ. Tɨʼɨj ij jeʼtyáanaj ɨ tyetyéj jɨmeʼ tɨ sicɨ́ɨrara', aj puʼij jóʼraa.
61 Ajta aʼíjna ɨ Maríia, Magdala tɨ jáʼmaʼcan, ajta ɨ sɨ́ɨj ɨ Maríia, aʼáa mu
jaʼajtyaʼaj muáʼraa aʼájna véjri' a tɨ joʼtyárutyiʼij joʼmaj yoʼtyájtoo.

Aʼɨɨmajɨmaj tyíʼchaʼɨɨcaʼaj joʼtɨj Jesús jaʼváʼnamiʼhuacaʼaj

62 Yaa ariáʼpuaʼaj, matɨʼɨj meríj tyámua' huóoruuj mej mij
huóosoʼpeʼen, aʼɨ́ɨmaj ɨ maj tyihuáʼijtyeʼ ɨ puaaríij, majta ɨ fariseos, aʼɨ́ɨ
mu néijmiʼi ajeʼréʼnyej aʼíjcɨ jimi ɨ Piláato, 63 aʼyaa mu tyaatéʼexaa tɨjɨn:

—Tavástara', aʼyaa tu tyoʼtámuaʼreeri' tɨ aʼyan tyuʼtaxájtaca'
aʼíjna ɨ tɨ tyíʼhueʼtacareʼej, tɨʼɨj ooj júuricaj, aʼyaa pu tyuʼtaxájtaca'
tɨ huéeicaj xɨcáj jitze huatájuuritaj. 64 Aʼíj pu jɨn, pataʼaj tyuʼtaʼíjtaj
mej mij tyúʼchaʼɨɨn joʼtɨj jaʼváʼnami' 'asta naʼaj quee mu tyojóʼmeʼen
huéeicaj xɨcáj. Naʼríij quee ɨʼríj maj ajeʼréʼnyej mej mij jaanáhuaʼan
ɨ tyévira' aʼɨ́ɨmaj ɨ maj jamuán huacɨ́ʼcaʼaj, aj mu mij aʼyan
tyihuoʼtéʼexaatyeʼsij ɨ tyeɨ́tyee tɨjɨn puʼríj huatájuuriacaʼ. Ajta jéetze'
pu jeʼej puaʼaj tyeʼmej quee tɨʼɨj anaquéej tyuʼhuéʼtacaʼ.

65 Aj puʼij Piláato aʼyan tyihuoʼtéʼexaaj tɨjɨn:

—AʼyaaAʼyaa pu tyeʼmej, metyiʼchaʼɨ́ɨj mu muáʼjuʼun. Séricuj muaʼaj
siataʼaj tyámua' uyóʼuurej, jeʼej siaj tyeeyíʼtɨn, tɨʼij quee aʼtɨ́j
jamuarɨeʼej ɨ tyévira'.

66 Matɨʼɨj mij joʼcɨ́j, majta tyámua' jáaruuj tɨʼij quee aʼtɨ́j
jaʼantácuunaj, majta aʼáa huojoʼtyáhuii ɨ xantáaruʼuj mej mij
tyúʼchaʼɨɨn.

Tɨʼɨj ɨ Jesús huatájuuriacaʼ

(Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

28 1 Tɨʼɨj tyaʼnáaraʼaj aʼájna xɨcáara' ɨ maj jitzán jusoʼpii,
tapuáʼrisimaʼcaj pu tɨʼɨj aʼíjna ɨ Maríia, Magdala tɨ
jáʼmaʼcan, ajta ɨ sɨ́ɨj ɨ Maríia, aʼúu mu ujóʼju' mej mij yoʼtyéesej
joʼmaj yoʼtyáʼavaataca'. 2 Aj puʼij jiyeʼtzín caʼnyíin jɨn huatóocaʼtzɨj ɨ
chuéj, jiʼnye sɨ́ɨj tɨ tajapuá tyíʼhuɨɨre' pu ajeʼcáanyej ɨ jútyeʼ, aʼáa pu
joʼréʼnyej joʼmaj yoʼtyáʼavaataca' ɨ Jesús tɨʼquij jaʼantaʼíj ɨ tyetyéj ɨ
tɨ jɨn eetyánamiʼhuacaʼaj joʼtɨj jóocun, ajta aʼáan japuan joʼojyíxɨj.
3 Aʼíjna ɨ tɨ tajapuá tyíʼhuɨɨre' naa pu tyiʼtyatáatɨyiʼcaa tɨʼɨj maj
tyóonaʼaxcavaʼraʼan, ajta naa cuéeinaviʼ tyiʼtyéchajcaʼaj tɨʼɨj ɨ séerij.
4 Matɨʼɨj jaaséj aʼɨ́ɨmaj ɨ xantáaruʼuj ɨ maj tyíʼchaʼɨɨcaʼaj, huápuɨʼɨj mu
tyuʼtátzɨɨn majta juviváacaʼaj aʼíj mu jɨn eetavátzɨj, yaa pu cuxáa
muáacuij. 5 Ajta ɨ tɨ tajapuá tyíʼhuɨɨre', aʼyaa pu tyihuoʼtéʼexaaj aʼɨ́ɨjma
ɨ úucaa tɨjɨn:

—Caxu tyíʼtzɨɨnyeʼej. Nyáaj nu jamuaʼreej siaj aʼíj tyáhuoonyij
ɨ Jesús, ɨ maj jóʼtatee. 6 Capu yajáʼhua', jiʼnye puʼríj huatájuuriacaʼ,

a'yájna tɨ'ɨj tyaataxájtaca'. Musio'vá'ju' siata'aj jaaséj jo'maj
yo'tyéetyej. 7Séricuj jiye'tzín jɨme' siata'aj huo'té'exaatye'en a'ɨ́ɨjma
ɨ maj jamuán huacɨ́'ca'aj a'yan tɨjɨn: "Pu'ríj huatájuuriaca', a'áa pu
jooméj a'ájna a Galileea tɨ'ɨj ajtáhua'aj a'áa huaja'ajsɨɨre'en." A'íi pu
nye jitze juxɨé'va'ca'aj ɨ nyaj nyeríj jamuaaté'exaa.
8Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ úucaa ca'nácan mu jo'cɨ́j, móoche' mu
tyí'tzɨɨnya'ca'aj, majta jéehua jutyamua'va'ca'aj, a'ɨ́ɨ mu mij
jo'huáachajraa mej mij huojo'té'exaatye'en a'ɨ́ɨjma ɨ maj Jesús jamuán
huacɨ́j. 9Aj pu'ij jiye'tzín ɨ Jesús huatóosejrataca' a'ɨ́ɨjma jimi ɨ úucaa
ajta je'en huo'tatyójtyej. Aj mu mij ɨ úucaa ajtyáxɨɨriaca' majta
ja'vé'vi'raxɨj ɨ ɨcájra'an jitze, majta jaatyánajchaca', 10aj pu'ij Jesús
a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Caxu tyí'tzɨɨnye'ej. Séricuj siata'aj huojo'té'exaatye'en ɨ
nye'ihuáamua' maj jó'cɨɨnyej a'ájna a Galileea, a'áa mu nyeje'seejran.

Je'ej maj tyu'taxájtaca' ɨ xantáaru'uj

11Móoche' mu huaju'caj a'ɨ́ɨmaj ɨ úucaa, matɨ'ɨj séecan ɨ
xantáaru'uj ɨ maj tyí'cha'ɨɨca'aj a'áa ja'rá'aj a chájta', aj mu mij
néijmi'i huo'té'exaa a'ɨ́ɨjma ɨ maj puaaríij tyí'ijtye' je'ej tɨ tyi'tɨ́j huarɨ́j.
12Majta ɨ maj tyí'ijta ɨ tyeyúuj tzajta', a'ɨ́ɨ mu tyúusɨɨj hua' jamuán ɨ
huáasij, mej mij jaaxá'puɨ'ɨntare'en je'ej maj ye'ej huárɨnyij. Aj mu mij
jéehua túmii huo'ta' a'ɨ́ɨjma ɨ xantáaru'uj, 13a'yan metyihua'ixáatye'ej
tɨjɨn:
—A'yaa xu mua'aj tyu'taxáj tɨjɨn tɨ́ca' ɨmuáj siatɨ'ɨj
tyacu'tzísima'caj, a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Jesús jamuán huacɨ́'ca'aj a'ɨ́ɨ mu
aje'ré'nyej matɨ'ɨj mij jaanáhuaj ɨ tyévira'. 14Ajta tɨpua'aj jáamua'reej ɨ
tajtúhuan je'ej tɨ tyi'tɨ́j huarɨ́j, ityáj tu a'yan tyaaté'exaatye'ej tɨ'ɨj quee
tyi'tɨ́j je'ej jamuáa'uurej mua'ajmaj.
15Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ xantáaru'uj matɨ'ɨj ja'ancuria'aj ɨ túmii aj mu
mij a'yan huarɨ́j je'ej maj tyihuo'ta'íj. Tɨ'ɨj na'aj yatɨj je'ré'nyej, a'yaa
mu tyí'xaj néijmi'que' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can tɨ a'yan
tyi'ja'yájna.

Jesús pu tyihuo'ta'íj ɨ maj jamuán huacɨ́j

(Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

16Majta ɨ maj tamuáamuata' japuan sɨ́ɨj ará'axcaa, a'áa mu
jó'ju' a'ájna a Galileea, a'áa mu ja'rá'aj jɨríj jitze tɨ'ɨj anaquéej
tyihuo'té'exaaj a'ɨ́jna ɨ Jesús. 17Ajta matɨ'ɨj jaaséej a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús, aj
mu mij tyámua' tyaatá', majta séecan camu tyá'tzaahuatya'ca'aj tɨ
a'ɨ́ɨn pué'eenye'ej. 18Aj pu'ij Jesús ajtyáxɨɨriaca' hua' jimi tɨ'quij a'yan
tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Dios pu arí néijmi'i tyinaatá' nyej nyij néijmi'i jɨn
antyínyamua'reeriaj u tajapuá nyajta íiyan cháanacaj japua. 19Siata'aj

sij jo'cíxɨ'ɨn néijmi'que' ɨ cháanacaj japua siaj sij huó'ixaatye'en
ɨ tyeítyee mej mij na'rá'astijre'en, siajta huó'ɨɨraj nyúucaritze'
ɨ tɨ nyavástara', siajta nyúucaritze' ɨ yójra', siajta nyúucaritze' ɨ
júuricama'ra' ɨ Dios, 20 siajta huo'mua'tyej mej mij néijmi'i ja'rá'astej
je'ej nyaj nyeríj tyajamuaamuá'tyej. Nyajta nyáaj a'yaa nu ja'mua
jamuán séeria'aj na'mej tɨ'ɨj na'aj yutɨj jo'que'tɨj ja'mej 'asta na'aj quee
néijmi'i tye'entyipuá'rej íiyan cháanacaj japua.

Je'ej tɨ tyo'yú'xaca' a'ɨ́jna ɨ San Marcos

Juan pu tyihuá'ixaatye' a'ájna jo'tɨj quee já'tyi'tɨj
(Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

1 1 A'yaa pu éenye'que' huatyóochej ɨ nyúucarij tɨ jaxaj a'ɨ́jcɨ ɨ
Jesús ɨ Cɨríistu', yójra' tɨ pué'een ɨ Dios.
2 A'yaa pu tyo'yú'xaca' a'ɨ́jna ɨ Isaías ɨ tɨ arí á'tyeej tɨ tyí'xajtaca'aj ɨ
Dios jitze ma'can tɨjɨn:
A'tɨ́j nu huata'ítyij anaquéecan ta'aj a jɨme' tyu'taxáj,
tɨ'ij tyámua' tyimuáa'uurijtze'.
3 A'áa pu ja'vá'namuajre' ɨ nyúucarij jo'tɨj quee já'tyi'tɨj, a'yan tɨjɨn:
"Tyámua' xu jáa'uurej ɨ juyáara' ɨ tavástara',
xaatajé'yitzi'tye' ɨ juyáara'."
4 A'áa pu jo'tóosejrataca' ɨ Juan ɨ tɨ huá'ɨɨraca'aj a'ájna jo'tɨj quee
já'tyi'tɨj, a'yaa pu néijmi'caa tyú'ixaaj maj tyá'antzaahuatye'en ɨ Dios
jimi majta je'en huáɨ'huaj, tɨ'ij ɨ Dios tyihuo'tú'uunyi' ɨ maj quee
xá'puɨ' huarɨ́j a'ɨ́jcɨ jimi.
5 Néijmi'i ɨ tyeítyee a'áa maj tyaja'ránamuaj a judea majta a
Jerusalén a'ɨ́ɨ mu aje'ré'nyinyiica'aj mej mij jáanamuaj. Matɨ'ɨj mij
jaataxájtaca' ɨ maj quee xá'puɨ' huarɨ́j ɨ Dios jimi, aj pu'ij ɨ Juan
huo'ɨɨri' a'ájna ɨ játya'naj jitze tɨ a'yan tya'rájtyapuaj tɨjɨn Jordán.

San Marcos 1:4-8

6 Ajta a'ífjna ɨ tɨ tyí'chajca'aj ɨ Juan a'ífj pu jɨn tyí'taavijhuaca'aj
ɨ caméeyuj ju'xa' jɨme', ajta navíj jɨn ahuóojɨ'ca'ca'aj, ajta vítzi'cɨɨ
cɨ'macaria'aj, ajta sarátyee cua'caria'aj ɨtzitáj maj huáxoo. 7 A'yaa pu
tyihuá'ixaatya'ca'aj tɨjɨn:
—Síɨj pu ooj yaja'vé'mej tɨ jéetze' va'cán jɨn tyi'tyéjvee nyequee
nyáaj, capu nyéetzij a'yan tyí'nyacɨ'puaj nyej nyij ja'ajta'í'pu'xɨ'ɨn ɨ
ca'quéera'an. 8 Nyáaj nu nyeríj jamuáa'ɨɨri' ɨ jájtyij jɨme', ajta a'ífjna a'ífj
pu jɨn já'mua'ɨɨran ɨ júuricama'ra' ɨ Dios.

Jesús pu huáɨ'huaca'

(Mt. 3:13-17; Lc. 3:21-22)

9 A'yaa pu a'ájna tyu'ríj, Jesús pu a'áa ja'rájraa a Nazaret, chájta'
a'áa tɨ ja'ajtyáma'can a Galileea, aj pu'ij ɨ Juan jáa'ɨɨri' ɨ játya'naj jitze
tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Jordán. 10 Tɨ'ɨj na'aj ɨ Jesús tye'táraa ɨ jáata',
aj pu'ij jaaséj tɨ antacúj ɨ tajapuá tɨ'ɨj ij a'ífj huaséj ɨ júuricama'ra'
ɨ Dios tɨ aje'cáma'ca'aj, a'yaa pu huasé'rihua'aj tɨ'ɨj cúcui'. 11 Ajta
je'en nyúucarij huánamuajri' tɨ uje'cánamuajrej u tajapuá, tɨ a'yan
tyí'xajtaca'aj tɨjɨn:
—Muáaj paj a'ɨɨn pué'een ɨ nyiyóoj ɨ nyaj jéehua jaxɨe've', ɨ nyaj
nyajta ja'antyíhuoj.

Tɨ'ɨj ɨ Jesús a'áa jo'tyávaaca'aj jo'tɨj quee já'tyi'tɨj

(Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-13)

12 Tɨ'ɨj a'yan tyu'ríj, aj pu'ij ɨ júuricama'ra' ɨ Dios yo'ví'tɨj ɨ Jesús
a'ájna jo'tɨj quee já'tyi'tɨj. 13 A'áa pu'ij huá'puatyej xɨcáj já'tyeej, jo'maj
tyi'tyán jo'cí'ca'aj simuáruunyij,

San Marcos 1:12-13

ajta ɨ tyiyáaru' tyí'tyasa'ca'aj tɨ'ij ɨ Jesús ootyá'ɨtzeere'en ɨ Dios jimi, capu a'yan tyá'raa a'ɨ́ɨ mu jaatyáhuɨɨ ɨ maj tyí'huɨɨre' ɨ tajapuá Dios jimi.

Jesús pu huatyóochej tɨ tyu'muáɨe'en a'ájna a Galileea

(Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15)

14 Tɨ'ɨj eetyanámi'huacaj ɨ Juan, aj pu'ij ɨ Jesús ajo'ré'nyej a Galileea a'áa pu huojó'ixaa ɨ Dios nyuucaaj. 15 A'yan tɨjɨn:

—Pu'rɨ́j tya'rá'aj a'ájna ɨ xɨcáara' jitze ɨ tɨ a'yan tyí'iteeria'ca'aj tɨ'ij ɨ Dios tyu'ta'ɨ́jtaj ɨ cháanacaj japua. Siata'aj tyá'antzaahuatye'en ɨ Dios jimi siajta jitzán tyú'ca'nyej ɨ nyúucaria'ra'.

Jesús pu muáacuacaa huatajé ɨ maj cue'tzɨ'puacaa

(Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11)

16 Tɨ'ɨj Jesús a'áa ja'ajtyama'caj a'ájna véjri' jo'tɨj ja'vá'asej ɨ jájtyij tɨ a'yan tya'rájtyapuaj tɨjɨn Galileea, aj pu'ij a'ɨ́j huaséj ɨ Simón ajta ɨ Andrés ihuáaria'ra' tɨ pué'een. A'ɨ́ɨ mu a'ɨ́ɨn pué'eenye'ej ɨ maj cue'tzɨ'puacaria'aj, a'áa mu mij jo'hua'naaj ɨ tápi'narij. 17 Jesús pu a'yan tyihuo'tajé tɨjɨn:

—Musio'té'yi'ij nyaj jamuán, nyáaj nu já'muamua'tyej siata'aj huo'tájeevej ɨ tyeɨ́tyee nye jimi.

18 A'áa mu mij tyojopíij ɨ tápi'narij matɨ'ɨj mij jamuán jo'cɨ́j ɨ Jesús.

19 Tɨ'ɨj té'ej áyee jo'ré'nyej, Jesús pu a'ɨ́j huaséj ɨ Santiago ajta ɨ Juan ihuáaria'ra' tɨ pué'een, a'ɨ́ɨ pu hua'yojmua' ɨ Zebedeo, a'áa mu ja'rátya'ca'aj ɨ báarcuj jitze tyámua' metyi'uuriáaj ɨ tápi'narij. 20 Aj pu'ij ɨ Jesús huo'tajé, a'áa mu mij yoorɨéej ɨ jutáataj Zebedeo ɨ séecan jamuán ɨ maj jahuɨɨria'ca'aj, matɨ'ɨj mij Jesús jamuán jo'cɨ́j.

A'ɨ́jna ɨ tyévij tyiyáaru' tɨ tzajta' ú'sejria'ca'aj

(Lc. 4:31-37)

21 Aj mu mij a'áa ja'rá'aj ɨ chájta' tɨ a'yan tya'rájtyapuaj tɨjɨn Capernaúm, a'ájna ɨ xɨcáara' jitze matɨ'ɨj juso'pii, aj pu'ij ɨ Jesús utyájrupij ɨ tyeyúuj tzajta', tɨ'quij huatyóochej tɨ tyihuó'mua'tyej. 22 Majta ɨ tyeɨ́tyee je'ej mu tyityo'tóomuajtyaca' je'ej tɨ tyihuá'mua'tyajca'aj, ji'nye a'yaa pu tyi'tyáxajtasima'aj tɨ'ɨj ɨ tɨ va'cán jɨn tyi'tyéjvee, capu a'yan matɨ'ɨj ɨ maj tyihuá'mua'tyajca'aj a'ɨ́jcɨ jitze ɨ yu'xarij ɨ maj jɨn tyí'ijta. 23 A'úu pu sɨ́ɨj tyáatɨ' jo'tyávaaca'aj ɨ tyeyúuj tzajta' ɨ tyiyáaru' tɨ tzajta' séjria'ca'aj, a'ɨ́ɨ pu'ij a'yan tyu'tanyúj 24 tɨjɨn:

—¿Ji'nye tyi'tɨ́j pa'uurej tajimí Jesús Nazaret paj já'ma'can? ¿Nyi a'ɨ́j jɨn mu po'vé'mej paj ta'antyipuá'ritye'en? Nyámuamua'tye a'tɨ́j paj pué'een, nyajta jamua'reej paj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ paj néijmi'i jɨn tyámua' een ɨ Dios jimi.

25 Aj pu'ij Jesús jajtyá'xij ɨ tyiyáaru', a'yan tye'ixáatye'ej tɨjɨn:
—Capáj ave'nyuuca'an iirájra' mu tyévij tzajta'.
26 Tɨ'quij ɨ tyiyáaru' jaatacá'tzɨj ɨ tyévij ca'nyíin jɨme', aj pu'ij ca'nyíin huajíjhuaca' ɨ tyiyáaru' tɨ tzajta' ú'sejria'ca'aj ɨ tyévij tɨ'quij iirájraa. 27 Néijmi'i mu tyu'tátzɨin, majta a'yan tyúu'ihuo'raca'aj séej jamuán ajta séej a'yan tɨjɨn:
—¿A'tanyíj pué'een a'mújna? Tɨ'ij jájcuan jɨn tyí'mua'taj, ajta je'en naa tyu'xáxa'aj tɨ'ɨj ɨ tɨ va'cán jɨn tyi'tyéjvee. A'ɨ́ɨ mu majta ja'tzaahuatye' ɨ tyiyáaru' je'ej tɨ ye'ej tyihuo'tájeevij.
28 Ajta je'en jiye'tzín néijmi'que' huámua'reeri'huaca' tɨ'ɨj na'aj a'ájna a Galileea je'ej tɨ tyi'tɨ́j huáruuj ɨ Jesús.

Jesús pu tyáahuaj ɨ mu'nyáara' a'ɨ́jcɨ ɨ Simón

(Mt. 8:14-15; Lc. 4:38-39)

29 Matɨ'ɨj iiráacɨj ɨ tyeyúuj tzajta', Jesús pu hua' jamuán jo'mej a'ɨ́ɨjma ɨ Santiago ajta ɨ Juan jo'maj ja'chej ɨ Simón ajta ɨ Andrés.
30 A'ɨ́ɨ pu a'áa jóoca'tyii ɨ mu'nyáara' ɨ Simón, tyí'cui'ca'aj a'ɨ́jna puɨ́staca'aj. Aj mu mij jaaté'exaa ɨ Jesús, 31 a'ɨ́ɨ pu'ij ajtyáxɨiriaca' jimi, tɨ'ɨj ij jajví' ɨ muáca'ra'an jitze ajta je'en ja'ajriáj, aj pu'ij jiye'tzín huatyápua'riaca' ɨ tɨ puɨ́staca'aj ajta je'en huatyóochej tɨ'ij tyihuó'cue'tyej.

Jesús pu jéehua tyihuó'huaa ɨ maj tyí'cucui'ca'aj

(Mt. 8:16-17; Lc. 4:40-41)

32 Tɨ'ɨj huaré'chuixarij aj mu mij néijmi'caa ajóovi'tɨjxɨ ɨ Jesús jimi a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyí'cucui' majta ɨ tyiyáaru' maj hua' tzajta' ú'sejria'ca'aj, 33 Néijmi'i mu matɨ'ɨj mana'aj a'áa maj jo'cháatɨmee a'áa ja'tyúusɨɨ a pua'quéj jo'tɨj je'tyényinyi'ij, 34 Jesús pu néijmi'caa tyú'huaaj ɨ tyeítyee ɨ maj tyí'cucui'ca'aj, ajta jéehua hue'rá'ityaca' ɨ tyiyáaru'uj ɨ maj hua' tzajta' ú'sejria'ca'aj, capu ajta hua'tá'caria'aj maj huatányuunyij ɨ tyiyáaru'uj, ji'nye a'ɨ́ɨ mu jamua'ajcaa a'tɨ́j tɨ pué'eenye'ej.

Jesús pu huó'ixaaj ɨ Dios nyuucaaj a'ájna jo'maj jóosɨ'rii

(Lc. 4:42-44)

35 Iiya' pu'uj, tɨ'ɨj óoche' huatɨ́ca'caj, Jesús pu ájchej tɨ'quij eerájraa a'ájna a chájta' ta'aj ij jusɨ́ɨj huatyényuunyij a'ájna jo'tɨj quee já'tyi'tɨj. 36 Ajta a'ɨ́jna ɨ Simón majta ɨ maj jamuán huajú'ca'aj, a'ɨ́ɨ mu uyó'huoosij ɨ Jesús, 37 ajta matɨ'ɨj jáatyoj a'yaa mu tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Néijmi'i mu muahuoo.
38 Ajta a'ɨ́jna a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Che'réj tyiche' áyee jo'ré'nyej a'áa tɨ véjri' huaca'aj, a'áa nu nyajta huojo'té'exaatye'ej ɨ nyúucarij, ji'nye a'ɨ́j nu jɨn mujo'vé'mej.

39 Jesús pu'ij néijmi'que' huáraa a'ájna a Galileea, hua'ixáatya'aj
ɨ nyúucarij jo'maj jóosɨ'rii tɨ'ɨj na'aj a'áa tɨ huaca'aj, ajta
tyihua'huáatya'aj ɨ tyiyáaru'uj tɨ hua' tzajta' séjria'ca'aj.

Jesús pu séej tyú'huaaj tɨ cá'atzaj

(Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16)

40 Síɨj pu ɨ tyáatɨ' tɨ tyí'cui' tɨ cá'atzaj a' uré'nyej ɨ Jesús jimi,
tyitunútaj pu'ij tɨ'ɨj a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Tɨpua'aj a'yan petya'ajxɨe'vi'ra'aj, tyináahuaatye' ɨ nyaj tyí'cui'.
41 Jesús pu ja'ancu'vaxɨj, tɨ'quij jumuáca' jɨn ja'ajtamuáriej ajta
a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—A'yaa nu tya'ajxié'vi'ra'. Pata'aj huarúj.
42 Aj pu'ij huatyápua'riaca' ɨ tɨ jɨn tyí'cui'ca'aj, tɨ'quij naa éenye'ej
ta'raj. 43 Ajta je'en ɨ Jesús jaata'ítyaca' a'yan jéehua tye'íicatye'ej tɨjɨn:
44 —Cásɨ', capáj a'tíj ixaatye'ej, sulu áricuj pata'aj huatá'sejrataj
a'íjcɨ jimi ɨ puaaríj, pajta tyu'támu'vejritaj, a'yájna tɨ'ɨj tyu'ta'íjtaca' ɨ
Moisés, mata'aj mij a'íɨmaj jáamua'reej ɨ puaaríij tɨjɨn papu'ríj huarúj.
45 Ajta a'íjna ɨ tyévij tɨ'ɨj jó'raa je'en pu huatyóochej tɨ
yo'xáatajra'nyij je'ej tɨ tyi'tíj jimi huaríj. A'íj pu jɨn quee che'
ɨ'riitaca'aj tɨ ɨ Jesús utyájrutyej ɨ tɨ huachájta'tajmee, sulu a'áa pu
jó'yi'caaj jo'tɨj quee ja' a'tíj, majta ɨ tyeítyee a'náj tɨna'aj mu a'áa
je'ré'nyinyiica'aj jo'tɨj je'ej jé'eenye'ej ɨ Jesús mej mij jaaséj.

Jesús pu séej tyú'huaaj ɨ tɨ quee tyéchavaaj

(Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26)

2 1 Tyoomá'caj a'chu pua'an xɨcáj, Jesús pu ajtáhua'aj a'áa
jo'tyájrupij a Capernaúm. Matɨ'ɨj jáamua'reeri' tɨ a'áa je'rácatyii ɨ
chi'táj, 2 jéehua mu ɨ tyeítyee tyúusɨɨj, camu che' á'vejrica'aj a'ájna a tɨ
je'tyényinyi'ij, ajta ɨ Jesús huá'ixaatya'ca'aj ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios.
3 Aj mu mij mamuáacuaj ɨ tyeítyee séej ajo'ré'nyijtye ɨ tɨ tyí'cui'
tɨ quee tyéchavaaj. 4 Ajta jéehua mu ɨ tyeítyee eetyóosɨɨria'ca'aj
a tɨ je'tyényinyi'ij a'íj pu jɨn quee ɨ'riitaca'aj maj ajtyáxɨɨrej jo'tɨj
ɨ Jesús jo'tyávaaca'aj, aj mu mij antyicíj ɨ chi'ij japua, matɨ'ɨj mij
ja'náacuj aj mu mij ju'cájtoo ɨ tɨ tyí'cui'. 5 Tɨ'ɨj ɨ Jesús huo'séj maj
tyá'tzaahuatya'ca'aj, a'yaa pu tyaaté'exaa ɨ tɨ tyí'cui' tɨjɨn:
—Nyiyóoj, pu'ríj ɨ Dios tyimuaatú'uunyi'ri' ɨ paj jɨn quee xá'puɨ'
huaríj.
6 Séecan mu a'áa ja'ajtyá'ca'aj ɨ maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij
jitze ɨ maj jɨn tyí'ijta, a'íɨ mu mij a'yan tyi'riá'mua'aj tɨjɨn: 7 "¿Ji'nye
tyóoca'nyej tɨ'ij a'yan tyí'xajtaj a'mújna? Nyúucaria'ra' pu je'ej pua'aj
namuajre' ɨ Dios jimi. A'íɨ pu'uj ɨ Dios jaayí'tɨn tɨ'ij tyihuo'tú'uunyi'
ɨ maj jɨn ootyá'ɨtzee." 8 Ajta ɨ Jesús pu jáamua'reeri' je'ej maj ye'ej
tyí'mua'ajcaa, a'yaa pu'ij tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:

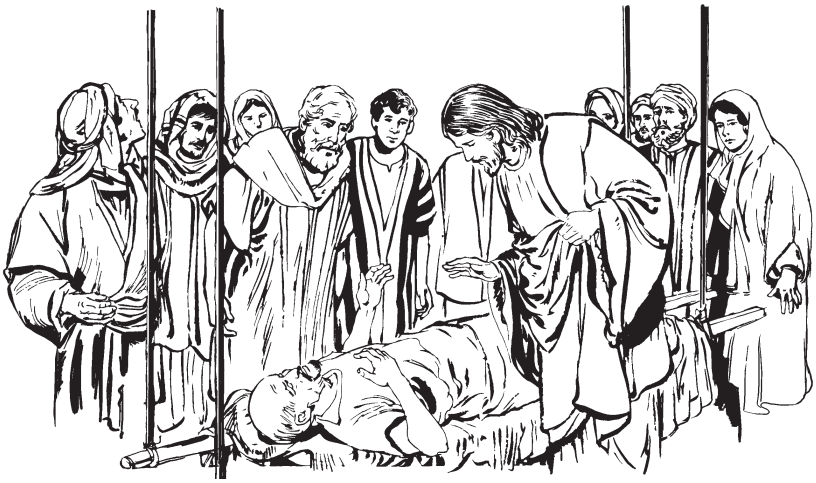

San Marcos 2:1-12

—¿Ji'nye siaj sij a'yan tyí'mua'tzej? 9 ¿Tyi'tanyí quee tyési',
nyi nyaj a'yan tyaaté'exaatye'en ɨ tɨquee tyéjchevej yee: “Nu'ríj
tyimuaatú'uunyi'ri' ɨ paj jɨn quee xá'puɨ' huaríj ɨ Dios jimi”, nusu
nyaj a'yan yee: “Ájchesij, pajta ja'antyi'ɨ'ɨj mua' utáatzij pajta je'en
jó'ra'nyij”? 10 A'yaa nu nyij tyajamuaataséjratye'sij tɨ ɨ yójra' ɨ Dios ajta
a'íjna jɨn antyúumua'reej íiyan ɨ cháanacaj japua tɨ'ij tyihuo'tú'uunyi'
ɨ maj jɨn ootyá'ɨtzeerej ɨ Dios jimi.

Aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa a'íjcɨ ɨ tɨ quee tyéchavaaj tɨjɨn:

11 —A'yaa nu muéetzij tyí'mua'ixaatye', ájchesij, pata'aj ja'antyi'ɨ'ɨj
mua' utáatzij, áricuj jo'paj ja'chej.

12 Aj pu'ij ɨ tɨ tyí'cui' ájchej, aj pu'ij jatyíj ɨ ju'utáatzij tɨ'quij
jó'raa, néijmi'i metyi'séeracaj ɨ tyeítyee. Aj mu mij néijmi'i je'ej
tyityo'tóomuajtyaca' majta tyaatatyójtzi'rej ɨ Dios, a'yan metyi'xáataj
tɨjɨn:

—Catu a'náj tyi'tíj a'yan tyu'séj.

Jesús pu jaatajé a'íjcɨ ɨ Leví

(Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32)

13 Aj pu'ij ajtáhua'aj ɨ Jesús a'áa jo'mej jo'tɨj ja'va'ástɨmee ɨ jájtyij,
majta ɨ tyeítyee jimi mu ajtyáxɨɨriaca', a'íɨ pu'ij tyihuá'mua'tyajca'aj.
14 Tɨ'ɨj a'áa joomá'caj a'íj pu huaséj ɨ Leví, yójra' tɨ pué'een a'íjcɨ ɨ
Alfeo, a'úu pu je'rácatyii jo'maj huaja'jijve' ɨ maj tyí'tɨ'ɨjcɨcaria'aj ɨ
Roma pujmua'. Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Pata'aj nyaj jamuán jo'cha'canye'en.

Aj pu'ij ɨ Leví ájchej tɨ'quij jamuán jo'mej.

15 Aj pu'ij a'yan tyu'ríj tɨ'ɨj ɨ Jesús a'áa tyaja'cuaj'cáj jo'tɨj ja'chej
ɨ Leví, majta jéehua ɨ maj huá'jijva'ca'aj ɨ maj tyí'tɨ'ɨjcɨcaria'aj,

majtáhuaˈaj séecan ɨ tyeɨtyee ɨ maj jeˈej puaˈaj tyíˈtyetyeɨtyee, aˈɨ́ɨ mu majta tyíˈcuaˈajcaa ɨ méesaj japua, jamuán ɨ Jesús majta ɨ maj jamuán huacɨ́j, jiˈnye jéehua mu ɨ maj Jesús jamuán huajúˈcaˈaj. 16 Séecan mu ɨ maj tyihuáˈmuaˈtyej ɨ yuˈxarij jitze ɨ maj jɨn tyíˈijta, ɨ maj fariseos puéˈeen, matɨˈɨj jaaséj tɨ ɨ Jesús huaˈ jamuán tyíˈcuaˈajcaa, aˈyaa mu tyihuoˈtaˈíhuoˈriˈ ɨ maj jamuán huacɨ́j ɨ Jesús tɨjɨn:

—¿Jiˈnye een jɨmeˈ aˈɨ́jna ɨ tɨ tyajaˈmuamuaˈtyej tyíˈcuaˈcaa aˈɨ́ɨjma jamuán ɨ maj tyíˈtyejijveˈ ajta huaˈ jamuán ɨ maj jéehua jáˈɨtzeereˈ?.

17 Jesús pu huóˈnamuajriˈ, aj puˈij aˈyan tyihuoˈtéˈexaaj tɨjɨn:

—Aˈɨ́ɨmajɨ maj quee tyíˈcucuiˈ camu aˈɨ́jcɨ jimi ajoˈréˈnyesij ɨ tɨ tyíˈhuaˈtacaa, sulu aˈɨ́ɨmaj mu ajoˈréˈnyej ɨ maj tyíˈcucuiˈ. Canu nyáaj aˈɨ́jcɨ jɨn mu joˈvéˈmej nyej nyij aˈɨ́ɨjma huatájeevej ɨ maj tyámuaˈ een, sulu aˈɨ́ɨjma ɨ maj jéehua ootyáˈɨtzee ɨ Dios jimi.

Aˈɨ́j mu jaataˈíhuoˈriˈ ɨ Jesús jeˈej maj tyityahuóoˈitziˈveˈen

(Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39)

18 Séej mu aˈyan tyúuˈitziˈvaˈcaˈaj aˈɨ́ɨmaj ɨ Juan maj jamuán huacɨ́ˈcaˈaj, majta ɨ fariseos, aj mu mij séecan ɨ tyeɨtyee aje'réˈnyej ɨ Jesús jimi matɨˈɨj mij aˈyan tyaataˈíhuoˈriˈ tɨjɨn:

—Aˈɨ́ɨmajɨ mu juˈitziˈvee ɨ Juan maj jamuán huacɨ́ˈcaˈaj majta ɨ fariseos, ¿jiˈnye mej mij quee juˈitziˈvee ɨ maj ajamuán huacɨˈɨj?

19 Jesús pu aˈyan tyihuoˈtéˈexaaj tɨjɨn:

—¿Nyiquij ɨˈríj maj juˈítziˈveˈej ɨ maj huoˈtáˈinyej mej mij tyuˈyéˈestej aˈɨ́jcɨ jɨmeˈ tɨ sɨ́ɨj huatyényeɨɨchij, tɨˈɨj ɨ tɨ huatyényeɨɨchij ooj huaˈ jamuán ajoˈtyávaacaj? Tɨpuaˈaj ooj huaˈ jamuán ajoˈtyávaacaj ɨ tɨ huatyényeɨɨchij, capu jeˈej tyíɨˈrij maj juˈítziˈveˈej. 20 Ajta aˈyaa pu atyojoˈréˈnyesij ɨ xɨcáaraˈ ɨ maj jitzán jáˈviˈtɨn ɨ tɨ huatyényeɨɨchij, tɨˈɨj aˈájna atyojoˈréˈnyej, aj mu mij juˈitziˈveˈen.

21 Capu aˈtɨ́j jaacuˈnyaˈpuan ɨ cáanarij tɨ míˈmaˈcan ɨ cáanarij jɨmeˈ tɨ jájcuaj, jiˈnye huatyátzuˈtaj ɨ cɨ́ɨxurij tɨ jájcuaj tɨˈɨj huatyájoˈsinyiˈhuaj, aj puˈij jaˈnásujtzaˈnaj ɨ tɨ míˈmaˈcan, tɨˈquij jéetzeˈ vaˈtɨ́j anasúutzaˈnyij jaˈmej. 22 Camu majta ɨ nahuáj tɨ jájcuaj ucátoˈsij ɨ cɨ́xoˈrij tzajtaˈ tɨ uriáˈcueˈrijhua, jiˈnye aˈɨ́ɨ pu újmueˈrij tɨˈquij ootátzaanyij ɨ cɨ́xoˈrij tɨ uriáˈcueˈrijhua, aj puˈij jóˈvesij ɨ cɨ́xoˈrij ajta ɨ nahuáj. Aˈɨ́j pu jɨn juxɨeˈveˈ maj juˈcájtoˈnyij ɨ cɨ́xoˈrij tzajtaˈ tɨ jájcuaj ɨ nahuáj tɨ ajta jájcuaj.

Aˈɨɨɨ mu jíˈijtzaanaxɨj ɨ tyeríicuj ɨ Jesús maj jamuán huacɨ́j aˈnáj matɨˈɨj puaˈaj jusoˈpii

(Mt. 12:1-8; Lc. 6:1-5)

23 Aˈájnaxɨcáaraˈ ɨ maj jitzán jusoˈpii, Jesús pu aˈáa joomaˈcaˈaj joˈtɨj tyeríicuj jaˈhuastiˈ, majta aˈɨ́ɨmaj ɨ maj jamuán huacɨ́j, matɨˈɨj aˈáa jooju'uj, aˈɨ́ɨ mu huatyóohuij maj jíˈijtzaanaxɨˈɨn ɨ muéeyaˈraˈ ɨ tyeríicuj. 24 Majta ɨ fariseos aˈyaa mu tyaataˈíhuoˈriˈ ɨ Jesús tɨjɨn:

—Cási', ¿ji'nye mej mij a'yan ricij i maj ajamuán huaci'ij je'ej tiquee tyíi'rij ti a'tíj a'yan rijcaj a'ájna i xicáara' jitze i maj jitzán juso'pii?

25 Ajta i Jesús a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tijin:

—¿Nyi sequée mua'aj a'náj jo'jíjvej i yu'xarij jitze je'ej ti huaríj i David ti'ij huataí'cuataca', majta i maj jamuán huacíj? 26 Ti'ij a'íjna i Abiatar puaaríj jin tyi'tyaváacaj, David pu utyájrupij i tyeyúuj tzajta' ti'quij jáacuaj i páan i maj jaatámu'vejritaca' i Dios jimi, i maj a'íi mana'aj jacua'caria'aj i puaaríij, ajta je'en a'íijma huacue'ej i maj jamuán huajú'ca'aj.

27 Ajtáhua'aj pu i Jesús a'yan tyihuó'ixaaj tijin:

—A'íjna i xicáara' i maj jitzán juso'pii a'yaa pu tyo'xá'pui'intari'huaca' ti'ij huo'tyáhuiire'en i tyeítyee, camu mej mij i tyeítyee jaatyáhuiire'en a'íjci i xicáara' i maj jitzán juso'pii. 28 A'íj pu jin i yójra' i Dios a'íjna jin antyúumua'reej i xicáara' i maj jitzán juso'pii.

A'íjci jime' i a'tíj ti ciyáaxara' i jumuáca' jitze

(Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11)

3 1 Aj pu'ij i Jesús ajtáhua'aj a'úun jo'tyájrupij i tyeyúuj tzajta', síij pu tyáati' a'úun jo'tyávaaca'aj ti ciyáaxara'ca'aj i jumuáca' jitze. 2 A'íi mu mij i fariseos ja'eeva'ca'aj a'íjci i Jesús mej mij jaaséj tipua'aj tyáahuaatye'en a'íjci xicáara' jitze i maj jitzán juso'pii, mej mij a'íjci jin tyi'tíj jitzán ujpuá'ritye'en. 3 Aj pu'ij Jesús a'yan tyaatajé a'íjci i ti ciyáaxara' i jumuáca' jitze tijin:

—Ájchesij iiye'ej jé'ta' huatyéjchaxij.

4 Ajta je'en a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' i séecan tijin:

—¿Tyi'tanyí jin je'ej tyíi'rij ti'ij a'tíj a'yan huárinyij a'ájna xicáara' jitze i maj jitzán juso'pii, nyi ti tyámua' huárinyij, ca' ti je'ej pua'aj huárinyij? ¿Nyi maj séej tyú'huaatye'en ca' maj séej antyipuá'ritye'en?

Majta a'íimaj camu je'ej tyu'taxájtaca'. 5 Aj pu'ij Jesús huo'séerajraa nyu'camui'ij, ajta huatóoxaamujrityej a'íijma jimi i maj quee jaxie'va'ca'aj maj jáanamuaj, ti'quij a'yan tyaatajé a'íjci i tyáataj tijin:

—Huatátzaaraj mua' muáca'.

Aj pu'ij i tyáati' jaatátzaaraca' i jumuáca' ti'quij huarúj. 6 Aj mu mij a'íimaj i fariseos iiráacij, mati'ij mij huatyóohuij maj jaaxá'pui'intare'en a'íijma jamuán i maj Herodes jitze ajtyáma'can je'ej maj ye'ej huárinyij mej mij jaajé'caj a'íjci i Jesús.

Jéehua mu tyeítyee a'áa ja'tyúusii jo'tij ja'vá'asej i jájtyij

7 Aj pu'ij i Jesús jó'raa, hua' jamuán i maj jamuán huacíj, a'áa pu'ij ja'rá'aj jo'tij ja'vá'asej i jájtyij. Jéehua mu majta i tyeítyee i maj a'áa

huacháatɨma'caa a Galileea jamuán huajú'ca'aj. 8 Matɨ'ɨj jáamua'reeri'
je'ej tɨ va'cán jɨn tyí'muarɨe'ca'aj ɨ Jesús, jéehua mu ujo'vá'ju' a'áa
maj ja'ráacɨj a Judea, majta a Jerusalén, majta a Idumea, majta a
Tiro, majta a Sidón, majta ɨ maj Jordán já'ma'can. 9 Aj pu'ij jɨn ɨ Jesús
a'ɨ́ɨjma huata'ɨ́j ɨ maj jamuán huacɨ́j maj báarcuj jáahuaviitze'en, tɨ'ij
jitzán atyéyixɨ'ɨn mej mij quee ɨ tyeítyee jatzíinajyi'can. 10 Ji'nye pu'ríj
jéehua tyihuo'huaatya'ca'aj ɨ maj tyí'cucui'ca'aj, a'ɨ́j mu jɨn ɨ maj
tyí'cucui' ajtyáxɨɨriaca' mej mij ja'ajtamuárɨe'en a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús.
11 Ajta matɨ'ɨj ɨ maj tyiyáaru'uj hua'tzajta' séjria'ca'aj jaaséj ɨ Jesús,
a'ɨ́ɨ mu jimi tyítunutaxɨj majta a'yan tyí'tyejijhuaca'aj tɨjɨn:
—Muáaj paj yójra' pué'een ɨ Dios.
12 Ajta ɨ Jesús pu a'yan tyihuo'ta'ɨ́j maj quee jaxajta hua' tzajta' ɨ
tyeítyee a'tɨ́j tɨ pué'een.

Jesús pu hua'antyíhuoj a'ɨ́ɨjma ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej

(Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16)

13 Aj pu'ij ɨ Jesús a'áan jo'ojnyéj ɨ jɨríj japua, aj pu'ij huo'tajé
a'tyán maj ja'ránajchaca'. Matɨ'ɨj néijmi'i tyúusɨɨj, 14 tamuáamuata'
japuan hua'puácaa pu antyíhuo, mej mij jamuán huacɨ́'ca'an ajta
tɨ'ij huo'ta'ɨ́jtye'en mej mij jaariá'xaj ɨ Dios nyuucaaj. A'yaa pu'ij
huo'tamua'aj tɨjɨn ɨ maj tyu'ta'ɨ́jtyi'rej, 15 ajta a'ɨ́jna jɨn tyihuo'ta'ɨ́j mej
mij antyúumua'reeriaj maj hue'rá'ityej ɨ tyiyáaru'uj ɨ maj hua' tzajta'
séejre' ɨ tyeítyee. 16 A'ɨ́i mu mij a'ɨ́ɨn pué'een ɨ maj tamuáamuata'
japuan hua'puaj ará'asej ɨ tɨ hua'antyíhuoj: A'ɨ́jcɨ ɨ Simón, ɨ tɨ ajta
a'yan jaatamua'aj tɨjɨn Pedro, 17 a'ɨ́jcɨ ɨ Santiago ajta ɨ Juan ihuáaria'ra'
tɨ pué'een; a'ɨ́ɨjma yojmua' ɨ Zebedeo, ɨ tɨ ajta a'yan huo'tamua'aj
jɨme' tɨjɨn Boanerges a'yaa tɨ'ij huatóomua'aj tɨjɨn, Yójmua'mua' ɨ maj
tyényuuvej; 18 ajta a'ɨ́jcɨ ɨ Andrés, ajta ɨ Felipe, ajta ɨ Bartolomé, ajta
ɨ Mateo, ajta ɨ Tomás, ajta a'ɨ́jcɨ ɨ Santiago, yójra' a'ɨ́jcɨ ɨ Alfeo, ajta
ɨ Tadeo, ajta ɨ Simón ɨ maj a'yan jatamuá'muaj tɨjɨn cananeo, 19 ajta
a'ɨ́jcɨ ɨ Judas ɨ tɨ a'yan tye'entyímu'tacaa tɨjɨn Iscariote, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn
pué'een ɨ tɨ avíitzij jɨn tyu'tátuiirej a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús.

Tyi'tɨ́j mu jitzán ujpuá'rij ɨ Jesús

(Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10)

20 Aj pu'ij té'ej ɨ Jesús chi'táj jo'tyájrupij, majta mu jéehua tyúusɨɨj
ɨ tyeítyee, capu ij ɨ'riitaca'aj tɨ hua' jamuán tyú'cua'nyij ɨ maj jamuán
huacɨ́j. 21 Matɨ'ɨj jáamua'reeri' ɨ ihuáamua'mua' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús jo'tɨj je'ej
jé'eenye'ej, a'ɨ́ɨ mu a'áa jo'ré'nyej mej mij já'anvi'tɨj, ji'nye a'yaa mu
tyí'xajtaca'aj tɨ arí huatyóotɨmue'ri'.
22 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze ɨ maj jɨn
tyí'ijta a'áa mu ja'ráacɨj a Jerusalén, a'yaa mu tyí'xajtaca'aj tɨjɨn: —

Beelzebú, a'ɨ́jna ɨ tɨ tyihuá'ijtye' ɨ tyiyáaru'uj, a'ɨ́j pu jitze juca'nyej
a'mújna mu tyévij tɨ'ij huo'tamuáritye'en ɨ tyiyáaru'uj.
23 Jesús pu huo'tajé, tɨ'quij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn: —¿Ji'nye
tyíɨ'rij tɨ ɨ tyiyáaru' jusɨ́ɨj huatóomuaritye'en? 24 Tɨpua'aj ɨ maj séej
chájta'naj jitze aja'chej jé'ta' muáacɨɨnyej, camu che' á'tyeeren, 25 ajta
tɨpua'aj ɨ tyeɨ́tyeristyamua'me'en ɨ a'tɨ́j jé'ta' muáacɨɨnyej, camu majta
che' á'tyeeren. 26 A'yaa pu cha'tána'aj, tɨpua'aj jé'ta' muáacɨɨnyej ɨ
tyeɨ́tyeristyamua'me'en ɨ tyiyáaru' majta je'en tyúucui'nyij, camu che'
á'tyeeren, sulu a'ɨ́ɨ mu antyipua'rij.
27 Capu je'ej tyíɨ'rij tɨ a'tɨ́j utyájrutyej jo'tɨj ja'chej ɨ tu'huájca'nyej
tɨ'ij tyi'tɨ́j jaanáhue', tɨpua'aj quee anaquéej jaatyájɨ'que'en, ji'nye
a'yaa pu tyu'táɨ'riitarij tɨ'ij tyi'tɨ́j jaanáhue'.
28 A'yaa nu tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyajá'mua'ixaatye' tɨ ɨ Dios
tyihuo'tú'uunyi'raj néijmi'caa ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj jɨn quee xá'puɨ'
huarɨ́j nusu tyi'tɨ́j maj je'ej pua'aj tyu'taxájtaca'. 29 Ajta tɨpua'aj a'tɨ́j
je'ej pua'aj tyaataxáj a'ɨ́jcɨ ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, capu ɨ Dios a'náj
tyaatú'uunyi'raj, sulu a'ɨ́j pu jɨn jajpuéetzij ja'mej jusén jɨme'.
30 A'yaa pu ɨ Jesús tyu'taxájtaca', ji'nye a'yaa mu a'ɨ́ɨmaj
tyí'xajtaca'aj tɨjɨn tyiyáaru' pu tzajta' ú'sejria'ca'aj.

Ɨ náanajra' majta ihuáamua'mua' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús

(Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21)

31 Aj mu mij a'áa ja'rá'aj ɨ náanajra' majta ɨ ihuáamua'mua'
a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús, a'áa mu mij jéjre' jo'tyu'úuj matɨ'ɨj tyu'ta'ɨ́jtaca' maj
uyo'tájeevej. 32 A'ɨ́ɨmaj ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj a'áa ja'taquéetɨma'caa ɨ Jesús
jimi, a'ɨ́ɨ mu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—A'ɨ́jna a náanaj, majta a'ihuáamua' mu mapua'quéj jo'tyú'uu, a'ɨ́ɨ
mu muahuoo.
33 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—¿A'tanyíj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyináana majta ɨ nye'ihuáamua'?
34 Aj pu'ij huo'séerajraa ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj jimi ataquéetɨma'caj, tɨ'quij
a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'ɨ́i mu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyináana majta ɨ nye'ihuáamua'. 35 Ji'nye
a'tɨ́j tɨ tɨna'aj tɨ a'yan rɨcɨj je'ej tɨ ɨ Dios tyá'xɨe've', a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een
ɨ nye'ihuáara' ajta nyaj náanaj.

A'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j tɨ tyí'huastyaa

(Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8)

4 1 Ajtáhua'aj pu ɨ Jesús huatyóochej tɨ tyihuó'mua'tyej a'ájna jo'tɨj
ja'vá'asej ɨ jájtyij. Majta je'en jéehua ɨ tyeɨ́tyee tyúusɨɨj, Jesús
pu'ij báarcuj jitze atyájraa a'áa tɨ jáata' ja'cáva'ca'aj, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ
tyeɨ́tyee a'áa mu ja'ajtyequéetɨma'caa a tɨj jóo'asej ɨ jájtyij. 2 Aj pu'ij
jéehua tyihuó'ixaaj séej jɨme' ɨ nyúucarij.

San Marcos 4:2-8

A'yaa pu tyihuo'muá'tyej tɨjɨn:
3 —Xáanamuajri' a'íjcɨ: A'tɨ́j pu a'áa jo'mej jo'tɨj tyajá'huaste'. 4 A'áa
pu jooma'ca'aj jatahua'náaj ɨ ímue'rij, séecan pu'ij a'áa jo'vatzɨ́ɨjraa ɨ
juyéj jitze, aj mu mij ɨ pína'see jaaré'je'puj ɨ ímue'rij. 5 Ajta séecan pu
a'áa jo'vatzɨ́ɨjraa tyetyéj tzajta' jo'tɨj quee jéehua jo'choota', aj pu'ij
jiye'tzín acáanyaxɨj ɨ ímue'rij, ji'nye capu a'chu huácatyiij ɨ chuéj,
6 ajta tɨ'ɨj ɨ xɨcáj eeré'nyej, aj pu'ij huariá'taj ɨ tɨ arí ajnyéj, ajta quee
a'chu ajo'canáana'ajma'caaj, a'ɨ́j pu jɨn huaria'huaj. 7 Ajta séecan
ɨ ímue'rij, a'áa pu jo'vatzɨ́ɨjraa ɨ tzícare'ej tzajta', tɨ'ɨj ɨ tzícare'ej
huahuásej aj pu'ij ja'vá'naj ɨ tɨ arí ajnyéj, a'ɨ́j pu jɨn quee huácɨɨriaca'
ɨ ímue'rij. 8 Ajta séecan pu a'áa jo'vatzɨ́ɨjraa jo'tɨj naa jo'éen ɨ chuéj,
a'ɨ́ɨ pu'ij ajnyéj, ajta je'en jéehua huácɨɨriaca', séecan pu ɨ ímue'rij
a'yan tyi'ca'tyé'tya'ajma'caa ɨ cúuxa'aj jitze sɨ́ɨj tɨna'aj tya'ajtanyéj ɨ
ímue'rij a'chu seityéj japuan tamuáamuata' ɨ jatzíj, ajta séecan a'chu
huéeicatyej, ajta séecan anxɨtyej.
9 Jesús pu ajta a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Ɨ maj iityanamuáarajmee, miche' tyámua' naa tyáanamuaj.

Ji'nye een jɨme' séej nyúucarij jɨn tyihuá'mua'tyej

(Mt. 13:10-17; Lc. 8:9-10)

10 Tɨ'ɨj a'yan tyu'ríj, Jesús pu jusɨ́ɨj a'áa jo'tyá'ɨtzee, majta ɨ maj
hua' jamuán ajo'tyú'uuca'aj ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj
ará'asej, a'ɨ́ɨ mu a'yan tyaata'íhuo'ri' je'ej tɨ huatóomua'aj a'ɨ́jna ɨ
nyúucarij tɨ jaaxájtaca'. 11 A'yaa pu'ij tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Mua'ajmaj pu ɨ Dios tyajá'mua'ixaatye' je'ej tɨ tyí'een jo'tɨj
a'ɨ́ɨn tyejé'ijtaj, ajta a'ɨ́ɨjma ɨ maj jéjre' maj jo'tyú'uu, a'yaa pu séej

nyúucarij jɨn tyihuá'mua'tyen, 12 mata'aj mij quee tyi'tɨ́j huaséj tyij
majta ma'unyéjnye'rij, majta je'en quee tyi'tɨ́j huánamuaj, tyij majta
iityanamuáarajme'nyij, camu mij majta ja'antzaahuatye'sij ɨ Dios, tɨ'ij
a'ɨ́ɨn tyihuo'tú'uunyi'.

Jesús pu huá'ixaatye' je'ej tɨ huatóomua'aj ɨ nyúucarij tɨ jaxaj a'ɨ́jcɨ ɨ a'tɨ́j tɨ tyí'huastyaa

(Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15)

13 Aj pu'ij ɨ Jesús a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Nyi sequée yo'itéej xá'raa a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij? ¿Ji'nye tyíɨ'rij
siaj sij yo'itéej xá'ra'nyij ɨ séecan ɨ nyúucarij? 14 A'ɨ́jna ɨ ímue'rij
tɨ huaste', a'yaa pu een tɨ'ɨj ɨ a'tɨ́j tɨ huá'ixaatye' ɨ Dios nyuucaaj.
15 Séecan mu ɨ tyeítyee a'yan een tɨ'ɨj ɨ ímue'rij juyéj jitze tɨ
huavatzɨ́ɨjraa: a'ɨ́ɨ mu mij tyámua' naa tyá'namuaj ɨ nyúucarij, ajta
matɨ'ɨj janamuáaran a'ɨ́ɨ pu ɨ tyiyáaru' jiye'tzín huo'huáari'racaa ɨ
nyúucarij ɨ maj meríj jú'mua'reeriaca'aj ɨ jutzájta'. 16 Majta séecan
a'yaa mu een tɨ'ɨj ɨ ímue'rij tyetyéj tzajta' tɨ huavatzɨ́ɨjraa: a'ɨ́ɨ
mu tyámua' naa tyá'namuaj ɨ nyúucarij majta jutyamua've'ej
ja'ancuriáa'sij, 17 ajta camu jéehua ajo'canáana'ajmee, camu mij
juca'nyej, a'ɨ́j mu jɨn jajpuéetzij a'ɨ́jcɨ jɨme' maj hua'xaahuari' ɨ
nyúucarij, na'ríij je'ej pua'aj mahuá'uuriaj, aj mu mij jiye'tzín
yo'huá'xɨj ɨ maj jitzán tyá'tzaahuatye'. 18 Majta séecan a'yaa mu een
tɨ'ɨj ɨ ímue'rij tɨ tzícare'ej tzajta' huavatzɨ́ɨjraa: a'ɨ́ɨ mu janamuaj
ɨ nyúucarij, 19 ajta jéehua pu hua' jitze juxɨe've' je'ej maj tyi'tɨ́j
tyí'muarɨe', a'yaa mu tyá'xɨe've' maj jéehua tyí'toova'aj, majta
jaxɨe've' maj néijmi'i tyí'ijcha'ɨj. A'ɨ́ɨ pu hua' tzajta' huataséjre'sij,
capu ij jaatá'sij tɨ jitzán huatyá'ɨtzeere'en ɨ nyúucarij. 20 Séecan mu
majta séejre' ɨ maj janamuaj ɨ nyúucarij majta ja'rá'astej, a'ɨ́ɨ mu mij
jéehua tyu'tyáhuɨɨre'sij, a'yájna tɨ'ɨj ɨ ímue'rij tɨ huahuásti'huaca'
jo'tɨj jo'jɨ́'re'en. A'ɨ́ɨ mu mij a'yan tyu'tyáhuɨɨre'sij tɨ'ɨj ɨ ímue'rij tɨ
huácɨɨriaca' a'chu seityéj japuan tamuáamuata' tɨ cure'tyé'tye'ejmee,
majta séecan huéeicatyej, majta séecan anxɨtyej sɨ́ɨj ajta sɨ́ɨj.

A'ɨ́jna ɨ tatzárij tɨ antyítaa ɨ huootyij jitze

(Lc. 8:16-18)

21 Jesús pu ajta a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—¿Nyiquij ɨ tatzárij mua'antyítɨeeraj mej mij cajún jityej
ye'rájchetyij, ca' mej mij utáatzij jityej ye'rájchetyij? Capu xaa nyu'uj,
sulu áan mu ɨmuáj yo'ojchesij, ta'aj ij a' ɨmuáj atányeeri'cɨj. 22 A'yaa pu
cha'tána'aj, capu tyi'tɨ́j jusén jɨn avíitzi'huaj ja'mej, sulu huataséjre'sij,
na'ríij tyi'tɨ́j maj aviitzi' jɨn mua'reej ɨ jumua'tzíira'aj tzajta' a'ɨ́ɨ pu
ajta mua'reeri'huan. 23 Mu siaj iityanamuáarajmee, tyámua' xu naa
tyáanamuaj.

24 A'yaa pu ajta tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Xaaséj tyi'tɨ́j siaj namuaj. A'chu siaj mua'aj tyi'tɨ́j huo'tá'an ɨ
séecan, a'yaa pu cha'tána'aj ɨ Dios mua'ajmaj tyajamuaatá'sij, ajta
je'en jéetze' tyajamuaatá'sij. 25 Ji'nye a'ɨ́jna ɨ tɨ tyi'tɨ́j cɨ́ɨ tyí'ijcha'ɨj,
a'ɨ́ɨ pu jéetze' tya'ancuriáa'sij, ajta ɨ tɨ quee tyi'tɨ́j tyí'cha'ɨj, a'ɨ́j mu
tyáa'ri'raj a'chu tɨ tyi'tɨ́j tyí'cha'ɨj.

Ɨ nyúucarij tɨ jaxaj a'ɨ́jcɨ ɨ ímue'rij tɨ huose'en

26 A'yaa pu ajta tyihuo'té'exaaj ɨ Jesús tɨjɨn:
—A'yaa pu tyí'een a'ájna jo'tɨj ɨ Dios tyejé'ijtaj tɨ'ɨj a'tɨ́j tɨ ímue'rij
huahuástej ɨ chuéj japua, 27 tɨ a'yan cha'tána'aj tye'mej tɨpua'aj
tyácusime'en a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j, na'ríij atányeerij, capu jamua'reeren je'ej tɨ
ye'ej tye'ejnyésij tɨpua'aj tɨ́ca' na'ríij tújca a'ɨ́ɨ pu ɨ ímue'rij acányesij
ajta je'en huose'en. 28 A'ɨ́ɨ pu ɨ chuéj jusɨ́ɨj tyámua' joorej tɨ'ɨj acáanyej
ɨ ímue'rij, aj pu'ij ajnyésij ɨ xámue'ra' ajta je'en huatámueeya'aj, tɨ'quij
ɨ muéeya'ra' jitze canyáatɨra'sij ɨ jatzíj. 29 Tɨpua'aj arí ɨ jatzíj huáca'naj
aj mu mij jaariá'sɨɨre'sij, ji'nye pu'ríj tya'rá'aj a'ájna xɨcáara' jitze ɨ maj
jitzán tyúutza'nyii.

A'ɨ́jna ɨ nyúucarij tɨ jaxaj ɨ mostáasaj jatze'

(Mt. 13:31-32; Lc. 13:18-19)

30 A'yaa pu ajta tyihuo'té'exaaj ɨ Jesús tɨjɨn:
—¿Ji'nye ye'ej tyíɨ'rij tyej tyij a'yan tyaataxáj je'ej tɨ tyí'een jo'tɨj ɨ Dios
tyejé'ijtaj, tyi'tanyí tɨn a'yan huasé'rin? 31 A'yaa pu een tɨ'ɨj ɨ mostáasaj
jatze' tɨ ɨ chóota' atyáhuasti'huaca'. A'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ jatzíj tɨ jéetze'
cíleen tɨ íiyan séejre' ɨ cháanacaj japua, 32 ajta tɨ'ɨj atyáhuasti'huaj ɨ jatzíj,
a'ɨ́ɨ pu'ij huose'en tɨ'quij jéetze' uhuatɨ́tɨ'ɨj ja'mej quee ɨ tɨ tyí'huasti',
tyámua' pu viváajma'aj tyi'tyáxamue'ej ja'mej, a'ɨ́j pu jɨn ɨ'ríitaj ja'mej maj
ɨ pína'see jitzán tyi'huóo'ito'tye' a'ɨ́jcɨ jityej ɨ tɨ huáqueenyi'iste'.

Je'ej tɨ ye'ej een jɨme' ɨ Jesús tyihuá'mua'tyajca'aj séej nyúucarij jɨme'

(Mt. 13:34-35)

33 A'yaa pu ɨ Jesús tyihuá'mua'tyajca'aj ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios, jéehua
pu tyihuó'ixaaj séej nyúucarij jɨme', a'chu maj a'yan pújooriajva'aj
mej mij yó'itej muá'ra'nyij. 34 Capu tyi'tɨ́j huá'ixaatya'ca'aj tɨquee
a'yan séej nyúucarij jɨme', ajta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jamuán huacɨ́j tyámua' pu
amitéeria'can jɨn tyihuá'ixaatya'ca'aj jujɨ́me'.

Jesús pu jaatyápua'rij ɨ áacaj ajta ɨ jájtyij tɨ tyúuta'hua'aj

(Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25)

35 A'ájna xɨcáara' jitze tɨ'ɨj tyechúmua'risima'caj, Jesús pu a'yan
tyihuo'té'exaaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán huacɨ́j tɨjɨn:

—Che'réj tyiche' antácɨɨnyej után jitze pujmua'.
36 A'áa mu'uj mij huaja'ajhua'xíɨ ɨ tyeítyee matɨ'ɨj mij yo'ví'tɨj ɨ
Jesús ɨ báarcuj jitze a'áa tɨ jo'tyávaaca'aj, majtáhua'aj mu séecan
hua' jamuán ujó'ju' séecan báarcuj jitze. 37 Aj pu'ij ca'nyíin jɨn
huatá'aacariaca', tyámua' pu apúutzarij tyi'tyúuta'hua'aj a'íɨ pu'ij
atyáxɨjrihua'aj ɨ báarcuj jitze, pu'ríj ij tɨn avá'ajɨstisima'aj ɨ báarcuj
jitze. 38 Ajta a'íjna ɨ Jesús pu huatácuj hua'huarita' pujmua' ɨ tyeítyee
tyi'ijmú'tzij pu huáca'tyii. Aj mu mij jaajístej majta je'en a'yan
tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Maeestro, ¿nyiquee a jitze juxɨe've' tyaj tyeríj tɨn atyácui'sij?
39 Aj pu'ij ɨ Jesús ájchej tɨ'quij jaata'íjmuejri' ɨ áacaj, ajta ɨ jájtyij
a'yan tyu'tajé tɨjɨn:
—Capáj che' jujhua'naj. Huatyáapua'rij.
Aj pu'ij huatyápua'riaca' ɨ áacaj ajta je'en naa tyo'rióoje'yaca' ɨ
jájtyij. 40 Aj pu'ij ɨ Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj a'íɨjma ɨ maj jamuán
huacíj tɨjɨn:
—¿Ji'nye siaj sij tyí'tzɨɨnye'? ¿Nyi sequée xu tyámua'
tyá'tzaahuatye'?
41 A'íɨ mu mij tyámua' tyu'tátzɨɨn, majta a'yan tyúu'ihuo'raca'aj
séej jamuán majta séej tɨjɨn:
—¿A'tanyíj pué'een a'mújna, mej mij majta ja'astej ɨ áacaj ajta ɨ
jájtyij?

A'íjna ɨ a'tíj Gadara tɨ já'ma'can

(Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39)

5 1 Aj mu mij után jitze pujmua' ja'rá'aj, a'yaa pu tya'rájtyapuaj
tɨjɨn Gadara. 2 Tɨ'ɨj na'aj tye'táraa ɨ Jesús ɨ báarcuj jitze, síɨj pu
tyáatɨ' jimi ajtyáxɨɨriaca' tɨ tyiyáaru' tzajta' ú'sejre'. A'íjna ɨ tyáatɨ'
a'áa pu je'táraa jo'maj ɨ muɨ'chítyee já'ava'tacaa, 3 ji'nye a'áa pu
já'chajca'aj. Capu ɨ'riitaca'aj tɨ a'tíj jaatyájɨ'que'en, nyi cadéenaj
jɨme'. 4 Mue'tíj mu'ríj ja'nájɨ'ca'ca'aj ɨ muáca'ra'an majta ɨ ɨcájra'
jitze ɨ cadéenaj jɨme', je'en pu jajtzá'na'aj, capu je'ej tyíɨ'riitaca'aj tɨ
a'tíj jaamué'tɨn. 5 A'náj tɨ na'aj pu a'áa jo'chá'canya'aj ɨ jɨríj jitze ajta
jo'maj muɨ'chítyee já'ava'tacaa tújca ajta tíca', antyijíihua ajta tyetyéj
jɨn curióoto'xa'aj. 6 Ajta tɨ'ɨj a'íj huaséj ɨ Jesús, aj pu'ij ootatéj, tɨ'ɨj
ij tyítunutaca' a'ájna véjri' jo'tɨj jo'tyávaaca'aj ɨ Jesús, 7 tɨ'quij a'yan
tyaatajé ca'nyíin jɨme' tɨjɨn:
—Capáj nyéetzij je'ej nyoorej, Jesús, ɨ paj yójra' pué'een ɨ Dios tɨ
néijmi'que' tyí'ijta. A'yaa nu tyí'muahuaviij ɨ Dios jitze ma'can paj
quee puéjtzij nyata'care'en.
8 A'yaa pu tyí'xajtaca'aj, ji'nye Jesús pu a'yan tyaatájeevaca'aj tɨjɨn:
—Tyiyáaru' mu paj je'ej pua'aj metyóomua'rej, iirájra' mu tyévij tzajta'.
9 Jesús pu a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

© 1996 David C. Cook

San Marcos 5:1-8

—¿Ji'nye pua'antyapuaj?
Aj pu'ij a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:
—A'yaa nu ántyapuaj tɨjɨn Legión, ji'nye tyámua' tu tyí'tyamui'ij.
10 A'ɨ́ɨ pu'ij a'yan jéehua tyá'huaviiraca'aj a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús tɨquee
hue'rá'ityacare'en a'ájna. 11 Ajta a'ájna véjri', jéehua mu ɨ tuíixuj a'áa
tyojóohuɨɨraca'aj, 12 a'yaa mu mij ɨ tyiyáaru'uj tyaatáhuaviiri' tɨjɨn:
—Taata'ítyij ɨ tuíixuj jimi taatá' tyej tyij hua' tzajta' utyájrutyej.
13 Aj pu'ij ɨ Jesús huo'ta', matɨ'ɨj mij iiráacɨj ɨ tyiyáaru' ɨ maj
tzajta' séjria'ca'aj a'ɨ́jcɨ ɨ tyévij, aj mu mij ɨ tuíixuj tzajta' utyájrupij.
Majta ɨ tuíixuj a'yaa mu ará'axcaa a'chu hua'puaj ví'ra'aj, a'ɨ́ɨ mu mij
jo'huáachajraa a'ájna pujmua' jo'tɨj ja'ancátyee, aj mu mij ujvátzɨj
majta je'en jáata' atyáavatzɨj a'áa mu mij néijmi'i atyájcuii.
14 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj hua'cha'ɨɨca'aj ɨ tuíixuj a'ɨ́ɨ mu tyu'tátzɨɨn,
matɨ'ɨj mij jó'ju' maj tyojo'taxáj ɨ chájta', majta a'ɨ́ɨjma ɨ maj a
ɨmuáj antacháatɨmee. Aj mu mij aje'ré'nyej ɨ tyeítyee mej mij
jáamua'reej je'ej tɨ tyi'tɨ́j huarɨ́j. 15 Matɨ'ɨj a'áa jo'ré'nyej jo'tɨj je'ej
jé'eenye'ej ɨ Jesús, aj mu mij a'ɨ́j huaséj ɨ tyévij ɨ tyiyáaru'uj maj
tzajta' ú'sejria'ca'aj, a'áa pu jo'tácatyii, capu che' jutɨmue'raca'aj,
pu'ríj tyámua' éenya'ca'aj a'ɨ́jna ɨ tyévij. Jéehua mu ɨ tyeítyee
tyu'tátzɨɨn, 16 majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jaaséj je'ej tɨ tyi'tɨ́j huarɨ́j, néijmi'i
mu huo'té'exaa ɨ tyeítyee je'ej tɨ tyáaruj ɨ tyévij ɨ tyiyáaru'uj maj
tzajta' séjria'ca'aj, ajta je'ej tɨ tyi'tɨ́j huó'ruuj ɨ tuíixuj. 17 Aj mu mij
huatyóohuij ɨ tyeítyee maj jaatáhuaviij ɨ Jesús tɨ jó'ra'nyij a'ájna.
18 Tɨ'ɨj ɨ Jesús atyájraa ɨ báarcuj jitze, a'ɨ́jna ɨ tyévij tyiyáaru'
maj tzajta' séjria'ca'aj, a'ɨ́ɨ pu a'yan tyaatáhuaviiri' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús tɨ
jaatá'an tɨ jamuán jó'me'en. 19 Ajta ɨ Jesús capu jaatá', sulu a'yaa pu
tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Áricuj jó'ra' jo'paj ja'chej hua' jamuán a'ihuáamua', pajta je'en néijmi'i huo'té'exaatye'en je'ej tɨ muáaruuj ɨ tavástara', ajta je'ej tɨ tyimuá'ancu'vaxɨj.

20 Aj pu'ij jó'raa ɨ a'tíj, ajta je'en huatyóochej tɨ huo'té'exaatye'en ɨ maj a'áa jo'cháatɨmee a'ájna tɨ a'yan tya'rájtyapuaj tɨjɨn Tamuáamuata' tɨ Chájta'najmee, je'ej tɨ tyi'tíj huáruuj jimi a'íjna ɨ Jesús, néijmi'i mu ɨ tyeítyee je'ej tyityo'tóomuajtyaca'.

A'íjna ɨ íitɨ' tɨ tyí'cui' ajta ɨ yójra' a'íjcɨ ɨ Jairo

(Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56)

21 Tɨ'ɨj ɨ Jesús huariá'raa ɨ báarcuj jitze a'áa pu ja'rá'aj után jitze pujmua', aj mu mij jéehua ɨ tyeítyee ajtyáxɨɨriaca', ajta ɨ Jesús a'áa pu jo'tyéechaxɨj jo'tɨj jóo'asej ɨ jájtyij. 22 Aj pu'ij síɨj ará'aj ɨ tɨ va'cán jɨn tyi'tyávaaca'aj hua' tyeyúuj tzajta', a'yaa pu ántyapuaaca'aj tɨjɨn Jairo, tɨ'ɨj jaaséj ɨ Jesús aj pu'ij tyítunutaca' a chóota' jo'tɨj jo'tyéjvee, 23 jéehua pu a'yan tyaatáhuaviiri' tɨjɨn:

—Nyiyóoj pu á'me'rej, mujo'té'yi'ij pata'aj ja'ajtamuáriɨe'en ta'aj huarúj, ajta je'en júurij já'ra'nyij.

24 Jesús pu'ij jamuán ujó'mej, majta jéehua ɨ tyeítyee ujó'ju' hua' jamuán tyámua' mu mij tyityóotajchaca'aj. 25 Ajta hua' tzajta' ɨ tyeítyee íitɨ' tɨ tyí'cui' pu ajo'tyávaaca'aj, pu'ríj tamuáamuata' japuan hua'puaj nyinyi'ra'aj á'tyeevi'ca'aj tɨ tyí'cui', a'náj tɨna'aj pu anámuɨ'yaca'aj ɨ xúure'ej. 26 Jéehua pu jajpuéjtzica'aj a'íjcɨ jɨme' tɨ arí jéehua huóo'ijtaca' ɨ maj tyí'hua'tacaa jimi, pu'ríj ij néijmi'i tyaja'huóoriɨeeca'aj, ajta capu tyi'tíj jarújtye'. Sulu a'yaa pu'uj jéetze' tyi'ijcuí'nyaca'. 27 Tɨ'ɨj tyú'namuajri' je'ej tɨ tyi'tíj huáruuj ɨ Jesús, a'íjna íitɨ' pu hua'huarita' ɨ tyeítyee aje're'nyéej tɨ'quij ja'ajtamuáriɨej ɨ máancajra'an ɨ Jesús. 28 Ji'nye a'yaa pu tyí'mua'ajcaa tɨjɨn: "A'íj nu jɨn tyámua' rɨnyij tɨpua'aj nya'ajtamuáriɨe'en máancajra'an." 29 Tɨ'ɨj a'yan huaríj aj pu'ij huatyápua'riaca' ɨ tɨ anámuɨ'yaca'aj ɨ xúure'ej, ajta a'yan jaata'aj ɨ tzajta' tɨ arí tyámua' huaríj. 30 Jesús pu jáamua'reeri' tɨ a'tíj tyú'huaaj tɨ tyí'cui', aj pu'ij pu ájvej huo'séerajraa ɨ tyeítyee, ajta je'en a'yan tyu'ta'íhuo' tɨjɨn:

—¿A'tanyíj na'ajtamuáriɨej ɨ nyamáancaj jitze?

31 A'íɨmaj ɨ maj jamuán huacíj mu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Muáaj paj hua'sej maj jéehua ɨ tyeítyee mua'tajche, pajta a'yan tyí'ihuo' tɨjɨn: "¿A'tanyíj na'ajtamuáriɨej?"

32 Ajta ɨ Jesús pu huo'séerajyi'caa ɨ maj a'áa jo'váatɨma'caa, tɨ'ij jaaséj a'tíj tɨ ja'ajtamuáriɨej. 33 Aj pu'ij ɨ íitɨ' tyu'tátzɨɨn ajta tyóoviveesima'aj, ji'nye jamua'reeriaca'aj tyi'tíj tɨ je'ej jáaruuj, aj pu'ij ajtyáxɨɨriaca' jo'tɨj jo'tyéjvee ɨ Jesús tɨ'quij jimi tyítunutaca', ajta je'en néijmi'i jaaté'exaa tzáahuatyi'ra'aj jɨme'. 34 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Nyiyóoj, a'ɨ́j paj jɨn tyámua' huarɨ́j ɨ paj tyá'antzaahuaj. Áricuj axáahuaj jó'ra' che' tyámua' mua'axcaj ɨ paj perɨ́j huarúj.
35 Óoche' pu tyi'tyaxáatasima'caj ɨ Jesús, matɨ'ɨj séecan ará'aj a'áa maj ja'chej a'ɨ́jcɨ jamuán ɨ tɨ va'cán jɨn tyi'tyéjvee ɨ hua' tyeyúuj tzajta', a'yaa mu mij tyaaté'exaa ɨ yo'puáara'an ɨ tɨ tyí'cui' tɨjɨn:
—Pu'rɨ́j huamuɨ́' a'yóoj. ¿Ji'nye pej pij pooj tyá'ɨtzaaj mu maeestro?
36 Ajta ɨ Jesús, capu hua'antzaahuaj a'ɨ́ɨmaj, a'yaa pu'ij tyaaté'exaa ɨ yo'puáara'an tɨjɨn:
—Capáj tyí'tzɨɨnye'ej, a'ɨ́ɨ pu'uj juxɨe've' paj tyá'antzaahuatye'en.
37 Ajta quee a'tɨ́j huatá' mej mij jamuán ujó'ju', sulu a'ɨ́j pu'uj ɨ Pedro, ajta ɨ Santiago, ajta a'ɨ́jcɨ ɨ Juan, ɨ tɨ ihuáaria'ra' pué'een ɨ Santiago. 38 Matɨ'ɨj a'áa ja'rá'aj jo'tɨj ja'chej ɨ yo'puáara'an a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ huamuɨ́', jéehua mu ɨ tyeɨ́tyee huaséj ɨ maj ca'nyíin jɨn tyóoyiinyisime'ej, 39 aj pu'ij utyájrupij uchi'táj tɨ'quij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—¿Ji'nye mej mij je'ej uhuatyáhuaasij siajta jéehua juyiin? Capu muɨ'chij mu pá'rɨ'ɨj, sulu tyácusij pu'uj.
40 Aj mu mij ɨ tyeɨ́tyee jaatya'atzájraa a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús, ajta a'ɨ́ɨ pu néijmi'caa iirá'ityaca', aj pu'ij a'ɨ́jna jo'ví'tɨj ɨ táatajra' ajta ɨ náanajra' ajta a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán huajú'ca'aj, aj pu'ij a'úun jo'tyájrupij jo'tɨj je'ráca'tyii a'ɨ́jna ɨ pá'rɨ'ɨj. 41 Tɨ'quij jajví' ɨ muáca'ra'an jitze ajta je'en a'yan tyaatajé tɨjɨn:
—Taliita, cuumi —a'ɨ́jna ɨ nyúucarij, Taliita cuumi, a'yaa pu huatóomua'aj tɨjɨn: Pá'rɨ'ɨj, muéetzij nu a'yan tyí'mua'ixaatye', ájchesij.
42 Aj pu'ij ájchej ɨ pá'rɨ'ɨj, tɨ tamuáamuata' japuan hua'puaj nyinyi'ra'aj jájcha'ɨɨca'aj ajta je'en huatyóochej tɨ ajo'cha'canye'en. Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ tyeɨ́tyee jéehua mu je'ej tyo'taséj. 43 Ajta ɨ Jesús jéehua pu huo'ta'ɨ́j maj quee a'tɨ́j ixaatye'ej, ajta je'en tyu'ta'ɨ́jtaca' mej mij tyáacue'tyej a'ɨ́jcɨ ɨ pá'rɨ'ɨj.

Jesús Nazaret tɨ já'ma'can

(Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30)

6 1 Aj pu'ij ɨ Jesús jó'raa jo'tɨj jo'vé'sej, majta jamuán a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jamuán huacɨ́j. 2 Tɨ'ɨj atyojo'ré'nyej a'ájna xɨcáara' ɨ maj jitzán juso'pii, aj pu'ij huatyóochej tɨ tyihuó'mua'tyej jo'maj jóosɨ'rii. Jéehua mu tyeɨ́tyee jáanamuajri' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús, aj mu mij je'ej tyo'taséj majta je'en a'yan tyuú'ihuo'raca'aj tɨjɨn:
—¿Jo'quíj yo'rɨ́'rej a'mújna ɨ nyúucarij? ¿Jo'quíj ye'tyá' ɨ tɨ'ɨj huápuɨ'ɨj tyojó'itej, ajta jaayí'tɨn tɨ tyi'tɨ́j tyámua' tyu'taséjre?
3 ¿Nyiquee a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ tyí'si'chacaa, yójra' ɨ Maríia, majta a'ɨ́ɨn ihuáamua'mua' pué'een ɨ Jacobo, ɨ José, ɨ Judas, ajta a'ɨ́jna ɨ Simón?

¿Nyi mequee a'ɨ́ɨmaj majta ɨ ihuáamua'mua' ɨ maj úucaa, tajamuán yéchej?

A'ɨ́j mu jɨn quee jimi tyá'tzaahuatya'ca'aj. 4 Ajta ɨ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Jo'tɨj na'aj mu tyámua' yó'sej a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ jaxaj ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios, majta ɨ maj a'áa jo'cháatɨmee jo'tɨj ja'chej, majta ɨ maj jamuán aja'chej, camu naa yó'sej a'ɨ́ɨmaj.

5 A'ɨ́j pu jɨn quee ɨ Jesús jéehua tyu'muárɨej a'ájna, séecan pu avá'muarɨe'xɨj ɨ tyeítyee, ajta tyihuó'huaa. 6 Ajta je'ej pua'aj tyóomua'ajcaj ji'nye camu ɨ tyeítyee jimi tyá'tzaahuatya'ca'aj.

Jesús pu huo'ta'ítyaca' a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán huacɨ́j mej mij jaariá'xaj ɨ Dios nyuucaaj

(Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6)

A'áa pu ɨ Jesús véjri' jo'chá'canya'aj, tyihua'mua'tyáaj. 7 Aj pu'ij huo'tajé a'ɨ́ɨjma ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, tɨ'quij hua'ré'ityixɨj tyahua'puaj ma'can, ajta huo'ta'ɨ́j mej mij huo'tamuáritye'en ɨ tyiyáaru'uj ɨ maj hua' tzajta' séejre' ɨ tyeítyee. 8 A'yaa pu tyihuo'ta'ɨ́j maj quee tyi'tɨ́j a'aj ɨ maj jɨn huatyóohuɨire'en ɨ juyéj jitze, sulu maj a'ɨ́j mana'aj antyichóoj ɨ tyáxu'uj. Capu juxɨé'va'ca'aj maj tyo'ca'íne'ej nusu maj túmii antyi'á'aj. 9 A'yaa pu tyihuo'ta'ɨ́j maj ajtóoca'queetya'xɨ'ɨn, ajta capu huo'ta' maj hua'puácaa tye'entyicáanarij. 10 A'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Siatɨ'ɨj mua'aj chi'táj u'tyájrutyej, a'áa xu jo'tyá'ɨtzeere'en a'chu siaj á'tyeeren a'ájna a chájta'. 11 Ajta tɨpua'aj majá'hua' mequee jamuaja'tá'care'en siaj utyájrutyej, nusu mequee já'muanamuajracuj, xɨi'rácɨinyij siajta jaatáca'tzɨj ɨ juca'quéj ta'aj ij cáaxɨj ɨ chuéj, a'yaa mu a'ɨ́ɨmaj tyá'mua'reeren maj ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi.

12 Matɨ'ɨj mij eeráacɨj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jamuán huacɨ́j, mej mij huo'ré'ixaatye'en ɨ tyeítyee maj tyá'antzaahuatye'en ɨ Dios jimi. 13 Jéehua mu hue'rá'ityaca' ɨ tyiyáaru'uj maj hua' tzajta' séjria'ca'aj ɨ tyeítyee, majta jéehua tyihuó'huaa ɨ maj tyí'cucui'ca'aj a'ɨ́j mu hua'vá'huaatya'xɨj ɨ aséityij ɨ hua' mu'úutze'.

Matɨ'ɨj jaajé'caj a'ɨ́jcɨ ɨ Juan ɨ tɨ huá'ɨɨraca'aj

(Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9)

14 Ajta a'ɨ́jna ɨ tajtúhuan ɨ tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Herodes, a'ɨ́ɨ pu tyú'mua'reeri' je'ej tɨ tyí'muarɨe'ca'aj Jesús, ji'nye pu'ríj néijmi'que' mua'reeri'huaca'aj. Séecan mu a'yan tyí'xajtaca'aj tɨjɨn:

—A'ɨ́jna ɨ Juan ɨ tɨ huá'ɨɨraca'aj a'ɨ́ɨ pu huatájuuriaca', a'ɨ́j pu jɨn jaayí'tɨn tɨ a'yan tyí'muarɨe'ej.

15 Majta séecan a'yan tyí'xajtaca'aj tɨjɨn:

—A'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Elías ɨ Dios nyuucaaj tɨ xajtaca'aj.

Majtáhuaˈaj séecan aˈyan tɨjɨn:
—Aˈíɨ pu aˈíɨn pueˈeen ɨ tɨ tyíˈxaj ɨ Dios jitze maˈcan, aˈyájna matɨˈɨj
ɨ maj aráˈtyeej tyíˈxajtacaˈaj.
16 Tɨˈɨj ɨ Herodes aˈyan tyúˈnamuajriˈ, aˈyaa pu tyuˈtaxájtacaˈ tɨjɨn:
—Aˈíɨ pu aˈíɨn pueˈeen ɨ Juan. Nyáaj nu jaataˈíjtacaˈ maj jiˈijvéjchej
ɨ muˈúuraˈ ajta ijíij arí huatájuuriacaˈ.
17 Aˈíɨ pu ɨ Herodes jaataˈíjtacaˈ maj jaˈnájɨˈqueˈen majta jeˈen
jeˈtyáanaj aˈíjcɨ ɨ Juan, ajta ɨ íitɨˈ tɨ aˈyan ántyapuaacaˈaj tɨjɨn
Herodías, aˈíɨ pu íɨraˈraˈan pueˈeenyeˈej ɨ Felipe tɨ ihuáariaˈraˈ
pueˈeenyeˈej aˈíjcɨ ɨ Herodes, aˈíɨ puˈij ɨ Herodes jaˈancuréˈviˈtɨj
aˈíjcɨ ɨ íitaj ɨ Felipe tɨ jatyéviˈtɨnyaˈaj. 18 Aˈíj pu jɨn ɨ Juan aˈyan
tyaatéˈexaatyaˈcaˈaj aˈíjcɨ ɨ Herodes tɨjɨn:
—Capu aˈyan tyiˈtyéevijtɨj paj jatyéviˈtɨnyeˈen muaˈ ihuáaraˈ tɨ
jatyéviˈtɨnyaˈaj.
19 Herodías pu jájchaˈɨɨriaˈcaˈaj aˈíjcɨ ɨ Juan, aˈíj pu jɨn
jajeˈcatamuɨˈcaˈaj, ajta quee púj ooriajvaˈaj, 20 jiˈnye Herodes pu
jatzɨɨnyaˈcaˈaj, aˈíɨ pu jamuaˈreeriacaˈaj tɨ tyámuaˈ tyíˈtyevistacaˈaj
ɨ Juan, ajta quee tyiˈtíj jɨn áˈɨtzeeriaˈcaˈaj, aˈíj pu jɨn jachaˈɨɨcaˈaj.
Tyij ajta quee jeˈej jájtyooveˈej jeˈej tɨ huárɨnyij tɨˈɨjta janamuajraj,
Herodes pu tyámuaˈ naa tyáˈnamuajracaˈaj aˈíjcɨ ɨ Juan. 21 Tɨˈɨj
tyaˈráˈaj aˈájna xɨcáaraˈ aˈnáj tɨ maˈcan ɨ Herodes, jéehua pu tyeítyee
huatáˈinyej, matɨˈɨj manaˈaj ɨ maj tyíˈijta, ajta ɨ tyeítyee ɨ maj vaˈcán
jɨn tyityetyúuˈpuˈ majta ɨ maj jéehua juxɨeˈveˈ aˈáa maj huacháatɨmee
a Galileea. 22 Aˈíjna ɨ yójraˈ ɨ Herodías, aˈíɨ pu utyájrupij u chiˈtáj tɨˈij
tyuˈtyéeyeˈen joˈmaj tyajáˈcuaˈajcaa, jéehua pu jaˈránajchacaˈ aˈíjcɨ ɨ
Herodes tɨˈɨj tyuˈtyéenyej, ajta aˈíɨjma ɨ maj jamuán tyíˈcuaˈajcaa, aj
puˈij ɨ tajtúhuan aˈyan tyaatéˈexaa ɨ íitaj tɨjɨn:
—Naatáhuaviij tyiˈtíj paj jeˈej tyíˈxɨeˈveˈ, nyáaj nu muaatáˈsij.
23 Jéehua pu aˈyan tyéeˈixaaj tɨ jaatáˈsij tyiˈtíj tɨ jaatáhuaviiraj, ajta
quee jeˈej rɨnyij tɨpuaˈaj jaatáhuaviij jéˈtaˈ joˈtɨj aˈíɨn tyihuajáˈijtyeˈ. 24 Aj
puˈij iirájraa aˈíjna ɨ íitɨˈ, tɨˈɨj ij aˈyan tyaataˈíhuoˈriˈ ɨ junáanaj tɨjɨn:
—¿Tyiˈtanyí nyaatáhuaviij?
Aj puˈij ɨ náanajraˈ aˈyan tyaatéˈexaa tɨjɨn:
—Huatáhuaviiriˈ ɨ muˈúuraˈ aˈíjcɨ ɨ Juan ɨ tɨ huáˈɨɨracaˈaj.
25 Aj puˈij ajtáhuaˈaj jiyeˈtzín utyájrupij ɨ íitɨˈ joˈtɨj jeˈrácatyii ɨ
tajtúhuan, tɨˈquij aˈyan tyaatéˈexaa tɨjɨn:
—Aˈyaa nu tyáˈxɨeˈveˈ paj naatíˈtyeˈen túxaˈaj jitze ɨ muˈúuraˈ ɨ
Juan ɨ tɨ huáˈɨɨracaˈaj.
26 Aj puˈij ɨ tajtúhuan jéehua huatóoxaamujrityej, ajta arí aˈyan
tyuˈtaxájtacaˈ tɨ aˈyan rɨnyij meeséeracaj aˈíɨmaj ɨ tɨ huoˈtáˈinyej, aˈíj
pu jɨn jaˈráˈastee ɨ junyúucaa. 27 Tɨˈquij séej ɨ xantáaruˈ huataˈítyacaˈ
tɨˈij jaajéˈcaj ajta jeˈen u uyoˈtaˈítyej ɨ muˈúuraˈ ɨ Juan. Aj puˈij ɨ
xantáaruˈ ujóˈmej joˈtɨj jeˈtyánamiˈ ɨ Juan, tɨˈquij jiˈijvéjchacaˈ ɨ

mu'úura' 28 ajta je'en uya'rájtɨɨ ɨ túxa'aj jitze. A'íɨ pu'ij a'íj huatɨ'ɨj ɨ
yójra' ɨ Herodías; tɨ'ɨj ta'ij a'íɨn ayooí'tyej ɨ junáanaj.
29 Matɨ'ɨj a'íɨmaj ɨ maj Juan jamuán huací'ca'aj jáamua'reeri', a'íɨ
mu ajo'ré'nyej mej mij yo'chueenyij ɨ muɨ'chij, majta je'en ja'vá'naj.

Jesús pu tyihuo'cue'ej ɨ maj anxí ví'ra'aj ará'asej

(Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

30 Tɨ'ɨj a'yan tyu'ríj, ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej,
a'íɨ mu tyúusɨɨj jo'tɨj jo'tyávaaca'aj ɨ Jesús, matɨ'ɨj mij néijmi'i
jaaté'exaa je'ej maj tyi'tíj huáruuj ajta je'ej maj tyihuó'mua'tyej.
31 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Musio'té'yi'ij, tyiche' tajíɨmua'aj huátaso'pe'en majá'hua' jo'tɨj
quee ja' a'tíj.
Ji'nye jéehua mu ɨ tyeítyee ajo'ré'nyinyiica'aj jo'tɨj jo'tyávaaca'aj
ɨ Jesús, majta jo'cí'ca'aj mamue'tíj ɨ tyeítyee, capu ij ɨ'riitaca'aj maj
tyú'cua'nyij a'íɨjma jamuán ɨ maj jamuán huacíj. 32 Ajta ɨ Jesús majta ɨ
maj jamuán huacíj a'íɨ mu jo'cíj ɨ báarcuj jitze, matɨ'ɨj mij a'áa ja'rá'aj
jo'tɨj quee ja' a'tíj. 33 Majta mue'tíj mu huo'séj matɨ'ɨj jo'cíj, majta
je'en huo'muájtyaca', a'íj mu jɨn juɨ'ɨcán ajo'ré'nyaxɨj jo'tɨj na'aj maj
huacháatɨmee, a'íɨ mu mij anaquéej a'áa ja'rá'aj jo'maj ja'ra'íixajche'.
34 Tɨ'ɨj ɨ Jesús eetáraj ɨ báarcuj jitze, jéehua pu ɨ tyeítyee huaséj, tɨ'ɨj ij
huatóoxaamujri, ji'nye a'yaa mu huasé'rihua'aj matɨ'ɨj cánya'xɨɨ tɨquee
a'tíj huá'sɨɨria'ca'aj, aj pu'ij huatyóochej tɨ jéehua tyihuó'mua'tyej.
35 Tɨ'ɨj huatyéchumua'riaca', a'íɨ mu ɨ maj jamuán huacíj aje'ré'nyej
matɨ'ɨj mij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Pu'ríj huachúmua', ajta quee a'tíj ya' ja'chej iiye'ej véjri'.
36 Hua'ré'ityixɨ' mu tyeítyee, mej mij jo'cíxɨ'ɨn jo'maj jo'cháatɨmee ajta
mej mij tyi'tíj huánanan ɨ maj jáacua'nyij.
37 Ajta ɨ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Mua'aj setyihuó'cue'tyej.
A'yaa mu a'íɨmaj tyityaatanyúj tɨjɨn:
—¿Nyi a'yan petyá'xɨe've' tyaj ujó'ju' tyajta je'en a'yan
tyeetyáxɨjtye'en ɨ túmii a'chu tɨ jumue'tɨj hua'puaj anxɨtyej xɨcáj jitze
tyej tyij ɨ páan huánanan tyej tyij tyihuó'cue'tyej?
38 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Séricuj xáahuo. ¿A'chunyéj pua'mácan mua'aj séjcha'ɨj ɨ páan?
Matɨ'ɨj jáamua'reeri', a'yaa mu mij tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Anxívij ɨ páan majta hua'puaj ɨ hue'tyée.
39 Aj pu'ij huo'ta'íjtaca' maj oorá'sej ɨ tyeítyee metyamue'tɨjma'aj
a'ájna ɨ jo'tɨj jo'tu'pij, 40 a'yaa mu mij tyityo'rá'saca', séecan anxɨtyej
mu ara'ástɨma'aj, majta séecan huá'puatyej japuan tamuáamuata' mu
ara'ástɨma'aj. 41 A'íɨ pu'ij Jesús ja'ancuráɨ'puj ɨ páan tɨ anxívij ajta ɨ
hue'tyée ɨ maj hua'puaj, jútye' pu'ij jo'nyéerij tɨ'quij tyaatatyójtzi'rej

ɨ Dios, ajta je'en ja'antyítaaraxɨj ɨ páan, tɨ'quij huo'ráɨ'pu'uj a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán huacɨ́j mej mij a'ɨ́ɨmaj huo'ráaɨ'pu'tye'en ɨ tyeɨ́tyee. A'ɨ́j pu ajta huo'ráɨ'ɨj ɨ hue'tyée. 42 Néijmi'i mu tyú'cuaa ɨ tyeɨ́tyee, majta tyámua' naa tyityaatajú'xaj, 43 aj mu mij a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jamuán huacɨ́j jaariá'sɨɨ ɨ páan tɨ avá'ɨtzee majta ɨ hue'tyée, tamuáamuata' japuan hua'puaj sicɨɨ mu mij tya'vá'jɨstej. 44 Majta ɨ tyétyacaa ɨ maj tyú'cuaa, a'yaa mu ará'axcaa a'chu anxɨ́ ví'ra'aj.

Jesús pu aja'vá'ma'ca'aj ɨ jájtyij japua

(Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21)

45 Tɨ'ɨj a'yan tyu'rɨ́j, Jesús pu huo'ta'ɨ́j a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán huacɨ́j maj atyácɨɨnyej ɨ báarcuj jitze mej mij a'ɨ́ɨmaj anaquéej antácɨɨnyej után jitze pujmua', a tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Betsaida, ajta ɨ Jesús a'áa pu ajo'tyá'ɨtzee tɨ'ɨj hua'ré'ityixɨ'ɨn ɨ tyeɨ́tyee. 46 Tɨ'ɨj hua're'ítyixɨ'ɨj, aj pu'ij ɨ jɨrɨ́j jitze antyíraa tɨ'ɨj huatyényuunyij ɨ Dios jimi. 47 Tɨ'ɨj huaré'chuixariaca', a'áa mu meríj jé'ta' joojú'ca'aj ɨ jájtyij japua ɨ báarcuj jitze mua'ráatya'aj. Ajta ɨ Jesús pu jusɨ́ɨj ajo'tácatyii ɨ jɨrɨ́j japua, 48 aj pu'ij huo'séj tɨ hua'tyesi'huaritya'ca'aj ɨ maj huaju'caj ɨ jájtyij japua, ji'nye a pu ja'va'aacaca'aj. Tɨ'ɨj tapuá'risima'caj, Jesús pu aje'ré'nyej a'ájna jo'maj joojú'ca'aj ɨ báarcuj jitze, a'áa pu ja'vá'ma'ca'aj ɨ jájtyij japua, pu'rɨ́j tɨn hua'náje'yitye'sima'aj. 49 Matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj jaaséj tɨ jájtyij japua aja'vá'ma'ca'aj, a'yaa mu tyu'muá'aj tɨ nyájcan pue'éenye'ej, aj mu mij huatyejíihuajra, 50 ji'nye néijmi'i mu jaaséej majta tyámua' tyu'tátzɨɨn. Aj pu'ij ɨ Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Xaatyáapua'rij. Nyáaj nu a'ɨ́ɨn pué'een, caxu tyí'tzɨɨnye'ej.

51 Tɨ'ɨj atyájraa ɨ báarcuj jitze, aj pu'ij huatyápua'riaca' ɨ tɨ huá'aacaca'aj, aj mu mij je'ej tyo'taséj, 52 ji'nye capu je'ej huá'miteerastya'ca'aj je'ej tɨ huarɨ́j tɨ'ɨj jaatámui'rej ɨ páan, ji'nye jujɨ́ɨmua'aj mu tyóonaamuaj ɨ jutzájta'.

Jesús pu tyihuó'huaa a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyí'cucui'ca'aj a'ájna a Genesaret

(Mt. 14:34-36)

53 Matɨ'ɨj antacɨ́j ɨ jájtyij japua, a'áa mu mij ja'rá'aj a tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Genesaret, a'áa mu ye'riá'tapej ɨ báarcuj jo'tɨj ja'va'ástɨmee ɨ jájtyij. 54 Matɨ'ɨj eetacɨ́j ɨ báarcuj jitze, jiye'tzín mu ɨ tyeɨ́tyee jaamua'aj a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús. 55 A'ɨ́j mu jɨn jiye'tzín ootyáhuaachaca' mej mij hua'ria'tɨxɨj ɨ utáatzij japua ɨ maj tyí'cucui' a'ájna jo'tɨj jo'tyávaaca'aj ɨ Jesús. 56 Ajta jo'tɨj na'aj tɨ jo'ré'nyinyiica'aj, tɨ chájta'najmee tɨ cíle'en na'ríij tɨ viváajma'aj, a'áa mu huojo'ráatzajyi'caa ɨ cáayej jitze, aj mu mij jahuaviiraca'aj tɨ huo'tá'an maj ja'ajtamuárɨe'en ɨ máancajra'an jitze, ajta néijmi'i ɨ maj ja'ajtamuárɨe'xɨj a'ɨ́ɨ mu huarúj.

A'ɨ́jna ɨ tɨ je'ej pua'aj joorej tzajta' ɨ tyévij
(Mt. 15:1-20)

7 1 Aj mu mij ɨ fariseos ajtyáxɨɨriaca' ɨ Jesús jimi, majta séecan
hua' jamuán ɨ maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze ɨ maj jɨn tyí'ijta
a'áa maj ja'ráacij a Jerusalén. 2 Matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj huo'séj a'ɨ́ɨjma ɨ maj
Jesús jamuán huacíj maj quee anomuéetya'xɨ'ɨj matɨ'ɨjta tyí'cua'ajcaj,
a'yájna matɨ'ɨj tyeeyí'tɨhua'aj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, a'ɨ́ɨ mu
mij je'ej pua'aj tyihuá'xajtaca'aj. 3 (Ji'nye a'ɨ́ɨmaj ɨ fariseos majta ɨ
maj Israel jitze ajtyáma'can, a'ɨ́ɨ mu a'yan tyityaajú'ca'aj je'ej maj
ɨ hua' huásimua' tyéejyi'raca'aj, maj anaquéej anomuéetya'xɨ'ɨn
matɨ'ɨjta tyí'cua'ajcaj. 4 Ajta tɨpua'aj umetyojo'vá'nanan, camu
tyí'cua'nyij tɨpua'aj mequee anaquéej anóomuejtye'en. Majtáhua'aj
séecan mui'caa tyi'ijyi'raj, metyí'jo'sica'aj ɨ váasuj ɨ maj jitzán ya'caa,
majta ɨ xá'rij, majta ɨ tyúu'utaatzij.) 5 A'ɨ́j mu jɨn ɨ fariseos, majta ɨ
maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze ɨ maj jɨn tyí'ijta, a'ɨ́ɨ mu a'yan
tyaata'íhuo'ri' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús tɨjɨn:

—¿Ji'nye mej mij quee ja'astej ɨ tahuásimua' yi'ráj ɨ maj ajamuán
huacɨ'ɨj, sulu a'yaa mu rɨcɨj maj xána'visi' tyí'cua'caa ɨ jumuáca' jɨme'?

6 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Xá'puɨ' pu tyu'taxájtaca' ɨ Isaías ɨ tɨ tyí'xajtaca'aj ɨ Dios
jitze ma'can, siaj mua'aj quee tyámua' een ɨ jutzájta', tɨ'ɨj a'yan
tyo'tyéyu'xaca' tɨjɨn:

A'ɨ́j mu jɨn ɨ tyeítyee naatyátzaahuatyej
maj tyámua' naa tyí'nyaxaj,
ajta ɨ hua'xɨéjnyu'caa
capu yevéjri' séejre' nye jimi.

7 Capu tyi'tɨ́j huɨɨre' tɨpua'aj manaatyáanajche:
ajta ɨ maj huá'mua'tyej jujɨ́ɨmua'aj mu jájtyo ɨ jutzájta'.
8 Ji'nye mua'aj xu seríj yo'huá'xɨj je'ej tɨ ɨ Dios tyu'ta'ɨ́jtaca' siaj sij
a'yan huárɨnyij je'ej maj ɨ tyeítyee tyá'xɨe've'.

9 A'yaa pu ajta tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Ajta siaj sij a'ɨ́jcɨ jéetze' ará'astej ɨ juyi'ráj, mua'aj xu quee ja'astej
je'ej tɨ ɨ Dios tyu'ta'ɨ́jtaca'. 10 Ji'nye a'yaa pu tyu'taxájtaca' ɨ Moisés
tɨjɨn: "Tzáahuatyi'ra'aj paj jimi tyícha'ɨɨj a' táataj pajta a' náanaj",
ajta a'yan tɨjɨn: "Siata'aj jaajé'caj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ je'ej pua'aj tyá'xaj ɨ jutáataj
na'ríij ɨ junáanaj". 11 Siajta mua'aj a'yaa xu tyi'tá'caa tɨ a'tɨ́j a'yan
tyihuo'té'exaatye'en ɨ juhuásimua' yee Corbán (a'yaa pu huatóomua'aj
a'ɨ́jna ɨ nyúucarij tɨjɨn mu'véjrij pu pué'een), 12 siajta a'yan tyí'xaj tɨjɨn
tɨpua'aj a'tɨ́j a'yan tyihuo'té'exaatye'en, tɨquee che' jitzán juxɨe've'
tɨ'ɨj huo'tyáhuɨɨre'en ɨ juhuásimua'. 13 A'ɨ́j xu jɨn mua'aj yó'hua'naj ɨ
nyúucaria'ra' ɨ Dios a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ ja'muaye'raj siajta je'en séecan a'yan
cha'taj siana'aj tyí'mua'tyej. Siajta séecan tyi'tɨ́j jɨn a'yan jéehua rɨcɨj.

14 Aj pu'ij ɨ Jesús huo'tajé ɨ tyeɨtyee, tɨ'quij a'yan tyihuo'té'exaaj
tɨjɨn:
—Néijmi'i sianáanamuaj, siajta yo'itéej xá'ra'nyij: 15 Tyi'tɨj tɨna'aj
tɨ jéjre' ma'can capu je'ej ja'uurej ɨ tyévij. Ajta ɨ tɨ tzajta' ma'can
a'ɨɨ pu xaa je'ej pua'aj joorej. 16 A'tɨj tɨ iityánamuaj che' tyámua' naa
tyáanamuaj.
17 Tɨ'ij ɨ Jesús a'áa huojo'tyáhuii ɨ tyeɨtyee aj pu'ij chi'táj jo'tyájrupij,
aj mu mij ɨ maj jamuán huacɨj a'yan tyaata'íhuo'ri' je'ej tɨ huatóomua'aj
a'ɨjna ɨ nyúucarij tɨ huó'ixaaj. 18 Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—¿Nyi sequée siajta mua'aj yo'itéej? ¿Nyi sequée yó'itej tɨquee
je'ej joorej ɨ tyévij tyi'tɨj tɨ jéjre' ma'can, 19 ji'nye capu tzajta' tyáru'pij
ɨ xɨéjnyu'caria'ra' jitze, sulu xayáara' pu jitze aráyixaj, ajta je'en
iiráamej ɨ chuitɨriáara'an jitze?
A'yaa pu'ij tyaataxájtaca' tɨ néijmi'i tyámua' tyí'een ɨ tɨ tyí'cue'ri'.
20 A'yaa pu ajta tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—A'ɨjna ɨ tɨ tyévij jitze éejnyinyii, a'ɨɨ pu xaa je'ej pua'aj joorej.
21 Ji'nye tzajta' ɨ tyévij, ɨ xɨéjnyu'caria'ra' tzajta', a'úu pu je'rányinyiij
ɨ mua'tzíira'aj tɨ je'ej pua'aj een, tɨ ca'nyíjra'aj jatá'caa ɨ tyévij tɨ'ij
jaataxɨé've'en tɨ séej jamuán huáhui'nyij tɨquee jatyévi'tɨn, tɨ'ij
tyu'náhua'an, na'ríij tɨ tyu'jé'caj, 22 tɨ séej jamuán huóoxana'cɨre'en
tɨ quee jatyévi'tɨn, tɨ tyí'nyacua'tzaj, tɨ je'ej pua'aj rɨjcaj, nusu tɨ
huá'cuanamuaj, tɨ je'ej pua'aj huojo'mua'raj, na'ríij tɨ je'ej pua'aj
tyihuá'xajtaj, ajta tɨ jéehua óotzaahuatye'ej, ajta quee jitzán
juxɨé'va'aj je'ej tɨ tyihuá'huɨɨre' ɨ séecan. 23 Néijmi'i pu a'ɨjna tzajta'
tyeje'rányinyiij ajta je'en je'ej pua'aj joorej ɨ tyévij.

Ɨ ɨitɨ' tɨ séej chuéj japua já'ma'can tɨ ajta tyá'antzaahuaj

(Mt. 15:21-28)

24 Aj pu'ij té'ej ɨ Jesús a'áa jo'mej a'ájna a tɨ a'yan tya'rájtyapuaj
tɨjɨn Tiro. A'áa pu chi'táj jo'tyájrupij, ji'nye capu jaxɨe'va'ca'aj tɨ
a'tɨj jáamua'reej tɨ a'áa jo'tyávaaca'aj, ajta capu huatáɨ'riitariaca'
tɨ huatyóo'avaaj. 25 Jiye'tzín pu ɨitɨ' jáamua'reeri' tɨ séej tyiyójca'aj
tyiyáaru' tɨ tzajta' séjria'ca'aj, a'ɨɨ pu'ij aje'ré'nyej tɨ'quij tyítunutaca'
a'ájna jo'tɨj jo'tyávaaca'aj ɨ Jesús. 26 Ajta a'ɨjna ɨ ɨitɨ' capu Israel jitze
ajtyáma'cantaca'aj, sulu a'áa pu já'ma'can a tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj
tɨjɨn Sirofenicia. A'ɨɨ pu'ij aje'ré'nyej tɨ'quij jéehua a'yan
tyaatáhuaviiri' a'ɨjcɨ ɨ Jesús tɨ ji'rámuaritye'en ɨ tyiyáaru' tɨ tzajta'
séjria'ca'aj ɨ yójra'. 27 Ajta ɨ Jesús a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Tyu'tá' maj anaquéej tyú'cua'nyij ɨ hua'yojmua', ji'nye capu
xá'puɨ' maj huáɨ'pu'raj ɨ páan ɨ tɨ'ríij mej mij tzɨ'cɨɨj huataɨ'pu'tye'en.
28 A'yaa pu tyu'tanyúj a'ɨjna ɨ ɨitɨ' tɨjɨn:
—A'yaa pu tyi'ja'yájna, nyavástara', ajta a'ɨjna ɨ páan tɨ tye'nyíj ɨ
maj ja'cájhua'naj ɨ tɨ'ríij a'ɨɨ mu jacua'nyij ɨ tzɨ'cɨɨj.

29 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—A'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej paj tyu'taxájtaca', áricuj axáahuaj jó'ra'. Pu'rɨ́j
iirájraa ɨ tyiyáaru' tɨ tzajta' séjria'ca'aj a'yóoj.
30 Tɨ'ɨj ɨ íitɨ' a'áa ja'rá'aj a juchéj, a'ɨ́ɨ pu jaaséj ɨ juyój tɨ
anjo'ojca'tyii ɨ utáatzij japua, ajta ɨ tyiyáaru' arí iirára'ajcaa ɨ tɨ tzajta'
séjria'ca'aj.

Jesús pu séej tyú'huaaj tɨquee iityánamuaj ajta tɨ quee tyo'rɨ́ɨ'rej

31 Ajtáhua'aj pu eerájraa ɨ Jesús a'ájna a Tiro, a'áa pu huatyéenyej
a Sidón a'ájna a tɨ a'yan tya'rájtyapuaj tɨjɨn Tamuáamuata' tɨ
a'chájta'tajmee, tɨ'quij a'áa ja'rá'aj ɨ jájtyij tɨ já'ajmua a tɨ a'yan
tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Galileea. 32 A'áa mu mij séej ayóotuiiri' ɨ tɨ quee
iityánamuaj ajta quee tyo'rɨ́ɨ'riajca'aj, aj mu mij jaatáhuaviiri' a'ɨ́jcɨ ɨ
Jesús tɨ japuan rámejca'aj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ tyí'cui'. 33 Aj pu'ij ɨ Jesús je'ráavi'tɨj
a'ájna a tyeɨ́tyee tzajta', tɨ'quij juxɨtyéj urújtya'xɨj ɨ naxɨéeta'
ajta ju'ɨ́'rique' ja'antyiméjri' ɨ nyanuriáara' jitze. 34 Aj pu'ij jútye'
jó'nyeeriaca', ajta ucayáatɨraa aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ tyáataj
tɨjɨn:
—¡Efatá! (A'ɨ́jna ɨ nyúucarij, a'yaa pu huatóomua'aj tɨjɨn:
"Antá'cuunaj").
35 Aj pu'ij huarúj ɨ tɨ tyí'cui'ca'aj, tɨ'quij ityanamuáaraj ja'raa, ajta
huatáɨ'riitariaca' tɨ tyámua' naa tyu'taxáj. 36 Jesús pu a'yan tyihuo'ta'ɨ́j
maj quee a'tɨ́j ixaatye'ej, ajta camu a'yan huarɨ́j je'ej tɨ tyihuo'ta'ɨ́j,
sulu jéetze' mu huo'ré'ixaa. 37 Néijmi'i mu je'ej tyityo'tóomuajtyaca',
a'yaa mu mij tyí'xajtaca'aj tɨjɨn:
—Néijmi'i pu tyámua' tyí'uurej. A'ɨ́ɨ pu jaayí'tɨn tɨ
tyihuó'huaatye'en mej mij ityanamuáaraj muá'ra'nyij ɨ nácuxɨe'ej, ajta
mej mij tyu'taxáj ɨ maj quee tyo'rɨɨ'réejmee.

Jesús pu tyihuo'cue'ej a'ɨ́ɨjma ɨ maj muáacuaj ví'ra'aj ará'asej

(Mt. 15:32-39)

8 1 Tɨ'ɨj ooj ɨ Jesús a'áa jo'tyávaaca'aj a'ájna a Galileea, jéehua mu
tyeɨ́tyee tyúusɨɨj, majta quee tyi'tɨ́j tyícha'ɨɨca'aj maj jáacua'nyij,
Jesús pu'ij huo'tajé a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán huacɨ́j tɨ'quij a'yan
tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
2 —Nyényaxaamujritye' hua' jimi mu tyeɨ́tyee, ji'nye mu'rɨ́j
huéeicaj xɨcáj á'tyeej maj nyaj jamuán yahuatyú'uj majta quee tyi'tɨ́j
tyícha'ɨj maj jáacua'nyij. 3 Ajta tɨpua'aj nyahua'ré'ityixɨ'ɨn mej mij
jó'cɨɨnyej ɨ juchéj mequee xu tyu'cuá'an, camu tyo'táviicue'raj ɨ juyéj
japua, ji'nye séecan mu ɨmuáj curiá'cɨxɨj.
4 A'yaa mu mij tyityaatanyúj ɨ maj jamuán huacɨ́j tɨjɨn:
—¿Ji'nye tyíɨ'rij tyaj tyihuó'cue'tyej a'yájna jo'tɨj quee a'tɨ́j ja'chej?
5 Jesús pu a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:

—¿Aˈchunyéj muaˈaj puaˈmácan xaaíˈpuˈsij ɨ páan?
Matɨˈɨj mij aˈyan tyaatéˈexaa tɨjɨn:
—Arahuaˈpuácaa.
6 Aj puˈij jaataˈíjtacaˈ maj oráˈsej ɨ tyeítyee a chóotaˈ,
tɨˈquij jaˈancuráɨˈpuj ɨ páan tɨ aráahuaˈpuaj aráˈasej, ajta tɨˈɨj
tyaatatyóotziˈriaˈaj ɨ Dios, aj puˈij jaˈantyítaaraxɨj, ajta jeˈen
huoˈríɨˈpuɨˈtyej ɨ maj jamuán huacíj, mej mij aˈíɨmaj huoˈríɨˈpuɨˈtyeˈen
ɨ tyeítyee, aˈyaa mu mij aˈíjna jɨn huaríj. 7 Majta mu jeˈcácaa ɨ
hueˈtyée tyíˈchaˈɨɨcaˈaj, Jesús pu ajta aˈíjna jɨn tyaatatyójtziˈrej ɨ
Dios, ajta jeˈen huoˈtaˈíj maj huoˈríɨˈtyeˈen ɨ tyeítyee. 8 Néijmiˈi mu
tyúˈcuaa majta tyámuaˈ tyityaatajuˈxaj, majta jeˈen aráahuaˈpuaj sicɨɨ
jitze tyaˈváˈjɨstyaˈxɨj aˈíjcɨ jɨmeˈ ɨ páan tɨ aváˈɨtzee ɨ tɨ antyítaarixɨj.
9 Majta ɨ maj tyúˈcuaa, muáacuaj víˈraˈaj mu aˈchu aráˈaxcaa. Aj puˈij
Jesús huaˈréˈityixɨj ɨ tyeítyee, 10 ajta jeˈen ɨ báarcuj jitze atyájraa
huaˈ jamuán ɨ maj jamuán huacíj, matɨˈɨj mij joˈcíj aˈájna a tɨ aˈyan
tyajaˈrájtyapuaj tɨjɨn Dalmanuta.

Aˈíɨmaj ɨ fariseos mu jaatáhuaviiriˈ tɨ ɨ Jesús huoˈtaséjratyeˈen ɨ maj jɨn jeˈej tyoˈtaséj

(Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56)

11 Aˈíɨmaj maj mu ɨ fariseos ajeˈréˈnyej matɨˈɨj mij huatyóohuij maj
tyeeˈíhuoˈ aˈíjcɨ ɨ Jesús. Ajta mej mij tyiˈtíj jɨn jaˈantyimuéˈtɨn, aˈyaa
mu tyaatáhuaviiriˈ tɨ tyiˈtíj huoˈtaséjratyeˈen ɨ maj jɨn jeˈej tyoˈtaséj
mej mij jáamuaˈreej tɨ ɨ Dios jimi joˈvéˈmej. 12 Aj puˈij ɨ Jesús tyámuaˈ
naa tyoˈcayáatɨraa tɨˈquij aˈyan tyuˈtaxájtacaˈ tɨjɨn:
—¿Jiˈnye mej mij aˈíimaj ɨ tyeítyee aˈyan tyíˈnyahuavii nyaj tyiˈtíj
huoˈtaséjratyeˈen ɨ maj jɨn jeˈej tyoˈtaséj?
—Aˈyaa nu tyajáˈmuaˈixaatyeˈ tzáahuatyiˈraˈaj jɨmeˈ nyaj quee
tyiˈtíj jamuaataséjratyeˈsij.
13 Aj puˈij ahuojoohuáˈxɨj ɨ tyeítyee, tɨˈquij ajtáhuaˈaj atyájraa ɨ
báarcuj jitze aj mu mij antacíj után jitze pujmuaˈ.

Aˈíjna ɨ huáˈnyuucaa ɨ fariseos ɨ maj jɨn huáˈcuanamuaj ɨ tyeítyee

(Mt. 16:5-12)

14 Majta aˈíɨmaj ɨ maj jamuán huacíj ɨ Jesús, aˈíɨ mu yoˈhuáˈxɨj maj
yaˈráaɨˈpuɨˈɨn ɨ páan maj jáacuaˈnyij, séej muˈuj ɨ páan huaíˈɨsimaˈaj ɨ
báarcuj jitze. 15 Jesús puˈij aˈyan tyihuoˈtaˈíj tɨjɨn:
—Cásɨˈ, tyámuaˈ xuˈuj aˈíjcɨ jɨmeˈ ɨ fariseos maj jajnájchi ɨ páan,
siajta aˈíjcɨ jɨmeˈ maj jajnájchi ɨ maj Herodes jitze ajtyámaˈcan.
16 Majta ɨ maj jamuán huacíj aˈyaa mu tyúuˈixaatyaˈcaˈaj maj quee
páan tyíchaˈɨɨcaˈaj.
17 Jesús pu jáamuaˈreeriˈ jeˈej maj tyúuˈixaatyaˈcaˈaj, aˈyaa puˈij
tyihuoˈtéˈexaaj tɨjɨn:

—¿Ji'nye siaj sij a'yan tyí'xaj yee siaj quee páan tyícha'ɨj? ¿Nyi sequée xu yó'itej ca' sequée jamua'reej? ¿Nyi huápuɨ'ɨj sequée tyi'tɨ́j jó'itej? 18 ¿Nyi xa'va'jɨ'sɨ́jmee siajta quee tyi'tɨ́j séej, siajta ajta naxɨéjmee siajta quee tyi'tɨ́j namuaj? ¿Nyi sequée che' jamua'reej? 19 Nyatɨ'ɨj huo'rɨ́ɨpu'uj ɨ páan tɨ anxívica'aj a'ɨ́ɨjma ɨ tyeítyee ɨ maj anxí ví'ra'aj ará'axcaa, ¿a'chunyéj pua'an sicɨɨ setya'vá'jɨstej a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ páan tɨ avá'ɨtzee?

Aj mu mij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Tamuáamuata' japuan hua'puaj sicɨɨ.

20 —Arí nyatɨ'ɨj huo'rɨ́ɨpu'uj ɨ páan tɨ aráahua'puaj ará'axcaa a'ɨ́ɨjma ɨ tyeítyee ɨ maj muáacuaj ví'ra'aj ará'axcaa, ¿a'chunyéj pua'an sicɨɨ setya'vá'jɨstya'xɨj a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ avá'ɨtzee?

A'yaa mu tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Aráahua'puaj sicɨɨ.

21 Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—¿Nyi sequée xu yó'itej?

Jesús pu ta'rácuun tyú'huaaj a'ájna a Betsaida

22 Matɨ'ɨj támij a'áa ja'rá'aj a'ájna a Betsaida, aj mu mij ta'rácuun ajoovi'tɨj ɨ Jesús jimi, matɨ'ɨj mij jaatáhuaviiri' tɨ ja'ajtamuárɨe'en. 23 Jesús pu jajví' muáca'ra'an jitze a'ɨ́jcɨ ɨ ta'rácuun tɨ'quij je'ráavi'tɨj ajéjre' a'ájna jo'tɨj ja'chajta'. Aj pu'ij ju'ɨ́'rique' ja'rámejraxɨj a jɨ́ɨsa', ajta je'en ja'ráamuarɨej tɨ'quij jaata'íhuo'ri' tɨpua'aj arí ma'únyeerij 24 Aj pu'ij ɨ ta'rácuun atányeeriaca', tɨ'quij a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:

—Tyétyacaa nu séej. A'yaa mu huasé'rin cuxáa cɨyéj maj pué'een ɨ maj mahuacɨ'ɨj.

25 Jesús pu'ij ajtáhua'aj ja'ráamuarɨej a jɨ́ɨsa'an ɨ ta'rácuun, aj pu'ij ɨ tyáatɨ' atányeeriaca' tɨ'quij huarúj. Pu'rɨ́j tyámua' naa néijmi'i tyí'sejraca'aj. 26 Aj pu'ij ɨ Jesús jaata'ítyaca' tɨ'ij jó'ra'nyij ɨ juchéj, ajta a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Capáj utyáru'piche'en a chájta' pej pij a'tɨ́j huaté'exaatye'en.

Pedro pu jaataxájtaca' tɨ ɨ Jesús a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Cɨrɨ́istu'

(Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21)

27 Tɨ'ɨj a'yan tyu'rɨ́j, a'ɨ́jna ɨ Jesús majta ɨ maj jamuán huacɨ́j, a'áa mu jó'ju' a'ájna a tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Cesarea de Filipo. Juyéj jitze mu ajooju'caj, tɨ'ɨj ɨ Jesús a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán huacɨ́j tɨjɨn:

—¿Ji'nye metyí'xaj ɨ tyeítyee a'tanyíj nyaj pué'een?

28 Aj mu mij a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:

—Séecan mu a'yan tyí'xaj paj muáaj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Juan ɨ tɨ huá'ɨɨraca'aj, majta séecan a'yan tyí'xaj paj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Elías, majta séecan a'yan tyí'xaj paj sɨ́ɨj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ Dios jitze ma'can tyí'xaj.

29 Aj pu'ij a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:
—Arí mua'aj, ¿ji'nye setyi'xaj a'tanyíj nyaj pué'een?
Pedro pu'ij a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—Muáaj paj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Cɨríistu'.
30 Ajta ɨ Jesús pu huo'tá'ijmuejri' maj quee a'tɨ́j ixaatye'ej.

Jesús pu jaataxájtaca' tɨ muɨ'nyij

(Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27)

31 Jesús pu'ij huatyóochej tɨ tyihuó'mua'tyej tɨ ɨ yójra' ɨ Dios jéehua jajpuéetzij ja'mej, majta quee jaxɨe'va'aj muá'ju'un ɨ huáasij, ɨ maj va'cán jɨn tyityatatyíj ɨ tyeyúuj tzajta', majta ɨ maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze ɨ maj jɨn tyí'ijta. A'yaa pu tyihuo'té'exaaj maj jaje'catan, ajta je'en huéeicaj xɨcáj jitze huatájuuritaj. 32 A'yaa pu tyámua' naa tyihuó'ixaaj a'huo'itéerican jɨme'. Aj pu'ij ɨ Pedro je'ráavi'tɨj ajta huatyóochej tɨ jajtyá'xɨ'ɨn. 33 Ajta ɨ Jesús pu juhuárita' cacháacajra, huo'séerajraa a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán huacíj, aj pu'ij jajtyá'xɨj a'ɨ́jcɨ ɨ Pedro a'yan tye'ixáatye'ej tɨjɨn:
—Ajtára' nye jimi, mu paj a'yan tyí'xaj tɨ'ɨj ɨ tyiyáaru'. Capáj muáaj a'yan tyí'sej je'ej tɨ ɨ Dios tyá'xɨe've', sulu je'ej maj tyá'xɨe've' ɨ tyeítyee.
34 Aj pu'ij ɨ Jesús huo'tajé a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán huacíj ajta ɨ tyeítyee, tɨ'quij a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—Tɨpua'aj a'tɨ́j jaxɨe'va'aj tɨ nyaj jamuán jo'cha'canye'en, a'yaa pu tyúuxɨe've' tɨ quee a'yan rɨjcaj je'ej tɨ jusɨ́ɨj tyá'xɨe've', sulu che' ja'antyichóoj ɨ jucúruuj nyaj jamuán jo'cha'canye'en. 35 Ji'nye a'tɨ́j tɨ tyúutyesi'ria'aj tɨ'ij quee huámuɨ'nyij, a'ɨ́ɨ pu yo'rɨésij ɨ ju júuricamej, ajta ɨ tɨ huámuɨ'nyij a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ nyaj jamuán jo'cha'canye'en, nusu tɨ ja'antzaahuaj ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios, a'ɨ́ɨ pu júurij ja'mej jusén jɨme'. 36 ¿Tyi'tanyí je'ej tyeetyáhuɨɨre'ej ɨ tyévij tɨpua'aj néijmi'i huamué'tɨn ɨ cháanacaj, ajta je'en yó'rɨeenyij ɨ ju júuricamej? 37 Nusu a'yájna ¿a'chúquij tyí'najchitan ɨ tyévij tɨ'ij jáahuɨɨre'en ɨ júuricama'ra'? 38 Ji'nye tɨpua'aj a'tɨ́j nyetyevi'ra' nyéetzij na'ríij a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios hua' tzajta' ɨ tyeítyee ɨ maj quee tyámua' een majta jéehua já'ɨtzeere', a'yaa pu ajta tyu'tóotyevi'ra'astaj ɨ Yójra' ɨ Dios a'ájna xɨcáara' tɨ'ɨj jitzán yava'cányesij ɨ cháanacaj japua va'cán jɨn tyi'tyaváaj ɨ Dios jimi, majta jamuán ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre'.

Tɨ'ɨj ɨ Jesús seequéj éenye'ej huataséjre

(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)

9 1 Jesús pu ajta a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jɨme' maj séecan ɨ maj yahuatyú'uj iiye'ej, a'ɨ́ɨ mu quee jaxɨe've' maj huácui'nyij 'asta mana'aj quee jaaséj tɨ'ɨj yatanyéj ɨ Dios tɨ'ij tyu'ta'ɨ́jtaj íiyan ɨ cháanacaj japua a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ néijmi'i jɨn putyí'uurej.

Tɨ'ɨj ɨ Jesús seequéj éenye'ej huataséjre

(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)

2 Tɨ'ɨj aráseej xɨcáj tyoomá'caj, Jesús pu a'áan jo'ojnyéj ɨ jɨríj japua,
a'íɨjma pu jo'ví'tɨj a'íjcɨ ɨ Pedro, ajta ɨ Santiago ajta a'íjcɨ ɨ Juan. A'áa
pu'ij hua' jíɨsa' seequéj huatóosejrataca' ɨ Jesús. 3 Tyámua' pu naa
tyu'tyácueenariaca' ɨ tyí'caanaria'ra' a'yájna tɨ'ɨj quee a'tíj tyeeyí'tɨn
tɨ cáanarij a'yan tyu'tyájo'sin tɨ'ij a'yan tyi'cuéenavi'ij já'ra'nyij.
4 Majta a'íj huaséj ɨ Elías majta a'íjcɨ ɨ Moisés, a'íɨ mu jamuán
tyí'xajtaca'aj a'íjcɨ ɨ Jesús. 5 Pedro pu'ij a'yan tyaaté'exaa a'íjcɨ ɨ Jesús
tɨjɨn:

—Maeestro, xá'puɨ' pu naa tyaj yahuatyú'uucaj a'yájna. Tyiche'
huéeicacaa huátaahuaj ɨ ɨnáamuaj, síɨj tɨ muéetzij mua' arí ja'mej, ajta
síɨj a'íjcɨ ɨ Moisés ajta síɨj a'íjcɨ ɨ Elías.

6 Ji'nye a'íɨmaj mu tyu'tátzɨɨn ɨ maj jamuán, ajta ɨ Pedro capu
jamua'reeriaca'aj je'ej tɨ tyu'taxáj. 7 Aj pu'ij jéetɨrij huataséjre tɨ'quij
hua' japua acávi'rixɨj. Ajta ɨ jéetɨrij tzajta' pu nyúucarij huatánamuajre
tɨ a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:

—A'íi pu nyiyóoj pué'een ɨ nyaj jaxɨe've', xáanamuajri'. 8 Aj mu
mij, matɨ'ɨj ajoonyéjnye'riaca', camu che' a'tíj huaséj jamuán, a'íɨ pu'uj
jusíɨj ɨ Jesús ajo'tyávaaca'aj.

9 Matɨ'ɨj aje'cajú'caj ɨ jɨríj jitze, Jesús pu huo'ta'íj maj quee
a'tíj ixaatye'ej je'ej maj tyi'tíj tyu'séj, 'asta na'aj quee ɨ Dios yójra'
huatájuuritaj. 10 A'íj mu jɨn a'íɨn mana'aj jamua'reeriaca'aj, tyij majta
a'yan tyúu'ihuo'raca'aj je'ej tɨ huatóomua'aj ɨ tɨ huatájuuritaj. 11 A'yaa
mu tyaata'íhuo'ri' ɨ Jesús tɨjɨn:

—¿Ji'nye mej mij a'yan tyí'xaj ɨ maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze
ɨ maj jɨn tyí'ijta tɨ ɨ Elías anaquéej ya'uvé'nyesij?

12 Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—A'yaa pu tyi'ja'yájna tɨ ɨ Elías anaquéej uvé'nyesij, ajta a'íɨn
néijmi'i tyámua' tyí'uuren. ¿Ajta ji'nye tɨ'ij a'yan tyá'xaj ɨ yu'xarij
jitze tɨ ɨ yójra' ɨ Dios jajpuéetzij ja'mej majta je'en jaatyáxaahuataj?
13 Ajta nyáaj nu a'yan tyajá'mua'ixaatye' tɨ ɨ Elías arí yatanyéj, majta
ɨ tyeítyee a'yaa mu jáaruuj je'ej maj tyaaxɨé'va'ca'aj, a'yájna tɨ'ɨj
tyé'yu'si'huaca'aj ɨ yu'xarij jitze je'ej tɨ tya'ra'nyíiche' jimi.

Jesús pu tyamuéej tyú'huaaj tyiyáaru' tɨ tzajta' ú'sejria'ca'aj

(Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43)

14 Matɨ'ɨj aje'ré'nyej jo'maj je'ej jé'eenye'ej ɨ séecan ɨ maj
Jesús jamuán huacíj, a'áa mu huojo'tyoj majta jéehua ɨ tyeítyee
aja'tyúusɨɨria'ca'aj hua' jamuán, majta séecan ɨ maj tyihuá'mua'tyej
ɨ yu'xarij jitze ɨ maj jɨn tyí'ijta a'íɨ mu tyihuá'ihuo'raca'aj
menyínyu'cacuj. 15 Matɨ'ɨj jaaséj a'íjcɨ ɨ Jesús, néijmi'i mu

ootyáhuaachaca' mej mij jaatatyójtye'en muutyámua'va'aj. 16 A'íɨ pu'ij
a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Tyi'tanyí jɨn setyúu'ihuo' a'mújma jamuán?
17 Síɨj tɨ a'áa jo'tyávaaca'aj pu a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—Maeestro, a'yaa nu a'jimi jave'vi'tɨj ɨ nyiyóoj, ji'nye tyiyáaru'
pu tzajta' séejre' capu ij jatá'caa tɨ huatányuunyij. 18 Jo'tɨj na'aj je'ej
jé'eenye', ɨ tyiyáaru' pu játya'sacaa ajta je'tarɨésij a chóota', ajta jéehua
éejcueemuxa'rij ɨ jutyényij jitze, ajta ancuriocɨ'máaj ɨ jutaméj jɨme', aj
pu'ij té'ej huatyácɨyaaxarij. Nu'ríj huo'táhuaviiri' ɨ maj ajamuán huacɨ'ɨj
maj jaatamuáritye'en ɨ tyiyáaru', majta a'íɨmaj camu pu jáaruuj.
19 Aj pu'ij ɨ Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Tyeítyee séej quee tyá'tzaahuatye'. ¿A'chunyéj ooj juxɨe've'
nyaj ja'mua jamuán yahuatyávaacaj? ¿A'chunyéj nyooj ja'mua jɨme'
a'víicue'ria'aj na'mej?
—Mese'vé'vi'tɨj ɨ tyamuéej.
20 Aj mu mij aye'vé'vi'tɨj ɨ tyamuéej jimi ɨ Jesús. Ajta tɨ'ɨj ɨ
tyiyáaru' jaaséj a'íjcɨ ɨ Jesús, a'íɨ pu jaatacá'tzɨj ɨ tyamuéej, aj pu'ij
arájvej a chóota' putahuɨ'tzɨ'ɨj ajta éejcueemuxa'riaca' ɨ jutyényij jitze.
21 Jesús pu a'yan tyaata'íhuo'ri' ɨ táatajra' tɨjɨn:
—¿A'chunyéj arí á'tyeej tɨ a'yan tye'tyá'sacaa?
Ajta ɨ táatajra' a'yaa pu tyu'tanyúj tɨjɨn:
—Tɨ'ɨj na'aj je'ej tyi'cíleenye'ej. 22 A'íjna ɨ tyiyáaru' tɨ tzajta' séejre',
mue'tíj pu áan yo'tyájrɨej ɨ tɨéj tzajta' ajta a jáata', tɨ'ɨj jaajé'caj. A'yaa
pu'ij, tɨpua'aj peeyí'tɨhua'an paj tyáahuaatye'en, tá'ancu'vaxɨ' ityájma
pajta taatáhuɨɨre'en.
23 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—¿Ji'nye pej pij a'yan tyí'xaj yee: tɨpua'aj peeyí'tɨhua'an? Néijmi'i
pu tyíɨ'rij a'íjcɨ jimi ɨ tɨ tyá'tzaahuatye'.
24 Aj pu'ij ɨ táatajra' ɨ tyamuéej a'yan tyu'jíjhuaca' tɨjɨn:
—Nyáaj nu tyá'tzaahuatye'. Naatáhuɨɨre' nyej nyij jéetze'
tyá'antzaahuatye'en.
25 Tɨ'ɨj ɨ Jesús huo'séj maj jéehua ɨ tyeítyee ajtyáxɨɨrisima'aj, aj pu'ij
jajtyá'xɨj ɨ tyiyáaru' tɨ tzajta' séejre' ɨ tyamuéej, a'yan tɨjɨn:
—Tyiyáaru' mu paj quee iityánamuaj pajta quee atányuuvej, nyáaj
nu a'yan tyí'mua'ijtye' paj jaatátoonyij mu tyamuéej pajta quee che'
tzajta' utyáru'piche'en.
26 Aj pu'ij huajíjhuaca' ɨ tyiyáaru', ajtáhua'aj pu jaatacá'tzɨj a'íjcɨ
ɨ tyamuéej. Aj pu'ij iirájraa, a'áa pu yóorɨej cuxáa tɨ jaajé'caj, a'íj
mu jɨn mue'tíj a'yan tyí'xajtaca'aj tɨjɨn huamuí'. 27 Ajta ɨ Jesús, a'íɨ
pu jajví' muáca'ra'an jitze, tɨ'quij ja'ajriáj, aj pu'ij huatyéechaxɨj ɨ
tyamuéej.
28 Ajta je'en ɨ Jesús chi'táj utyájrupij, aj mu mij ɨ maj jamuán
huacíj jujíme' a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

—¿Ji'nye tyej tyij quee ityáj pu jáaruuj tyaj jaatamuáritye'en ɨ tyiyáaru' tɨ tzajta' séjria'ca'aj?

29 Aj pu'ij ɨ Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Siata'aj jaatamuáritye'en ɨ tyiyáaru' tɨ a'yan een a'yaa pu tyúuxɨe've' siaj huatyényuunyij ɨ Dios jimi.

Jesús pu ajtáhua'aj jaataxájtaca' tɨ muɨ'nyij

(Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45)

30 Matɨ'ɨj a'áa jo'cíj, a'áa mu huatyéenyej a'ájna a Galileea. Ajta ɨ Jesús capu jaxɨe'va'ca'aj tɨ a'tíj jáamua'reej, 31 ji'nye avíitzij pu jɨn tyihuá'mua'tyajca'aj ɨ maj jamuán huacíj. A'yaa pu tyihuá'ixaatya'ca'aj tɨjɨn:

—A'íjna ɨ Yójra' ɨ Dios pu huatátuiiri'huaj a'íɨjma jimi ɨ tyétyacaa, aj mu mij jaje'catan, ajta huéeicaj xɨcáj jitze huatájuuritaj.

32 Majta a'íɨmaj camu yó'iteeca'aj tyi'tíj tɨ huá'ixaatya'ca'aj, majta tyí'tzɨɨnya'ca'aj maj jaata'íhuo'.

¿A'tanyíj a'íɨn pué'een ɨ tɨ jéetze' juxɨe've'?

(Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48)

33 A'áa mu ja'rá'aj chájta' tɨ a'yan tya'rájtyapuaj tɨjɨn Capernaúm. Matɨ'ɨj meríj chi'táj iiratyá'caj, Jesús pu a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:

—¿Tyi'tanyí xúu'ihuo'raca'aj ɨ juyéj jitze?

34 Ajta capu síɨj huatanyúj, ji'nye a'yaa mu tyúu'ihuo'raca'aj ɨ juyéj jitze a'tíj tɨ a'íɨn pué'eenye'ej ɨ tɨ jéetze' juxɨe've'. 35 Aj pu'ij ɨ Jesús ooyíxɨj, tɨ'quij huo'tajé ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej a'yaa pu'ij tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Tɨpua'aj a'tíj jaxɨe'va'aj tɨ a'íɨn pué'eenye' ɨ tɨ jéetze' juxɨe've', a'yaa pu tyúuxɨe've' tɨ a'íɨn pué'eenye' ɨ tɨ jéetze' cɨléenye' jɨn tyi'tyávaacaj, ajta je'en néijmi'caa huatyáhuɨire'en.

36 Ajta je'en pá'rɨ'ɨj a'áa jé'ta' jo'tyéjchej a'íɨjma jimi, aj pu'ij jájtɨɨ tɨ'quij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

37—A'tíj tɨ jaataxɨé've'en nyej jitze ma'can séej ɨ pá'rɨ'ɨj tɨ'ɨj a'íjna, a'íɨ pu ajta nyéetzij naataxɨé've'ej, ajta ɨ tɨ nyéetzij naataxɨé've'en, capu nyéetzij na'aj naataxɨé've'ej, sulu a'íj pu ajta huataxɨe'vej ɨ tɨ unyojo'ta'ítyaca'.

A'íjna ɨ tɨquee tájcha'ɨire', tajitzé pu ajtyáma'can

(Lc. 9:49-50; Mt. 10:42)

38 Juan pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Maeestro, séej tu huaséj tɨ a'nyúucaritze' huá'muaritya'ca'aj ɨ tyiyáaru' ɨ maj hua' tzajta' séejre' ɨ tyeítyee, aj tutyij jaatá'ijmuejri' tɨ'ij quee a'yan rɨjcaj, ji'nye capu tajitzé ajtyáma'can.

39 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Caxu ja'ijmuejraj, ji'nye tɨpua'aj a'tɨ́j a'yan rɨjcaj ɨ maj jɨn
je'ej tyo'taséj nyej jitze ma'can, capu a'náj je'ej pua'aj tyi'nyaxáataj
ja'mej. 40 A'ɨ́jna ɨ tɨ quee tájcha'ɨɨre', a'ɨ́ɨ pu tahuɨɨre'. 41 A'tɨ́j tɨna'aj tɨ
cɨ́ɨ tyajamuaatá'an ɨ jájtyij siaj sij huaye'en a'ɨ́jcɨ jɨme' siaj nye jitze
ajtyáma'can, a'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tɨ ɨ Dios tyaatanájchitye'sij.

Tyi'tɨ́j tɨ jɨn jajpuéjtzij ja'mej tɨpua'aj a'tɨ́j ootyá'ɨtzeere'en ɨ Dios jimi

(Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2)

42 —A'tɨ́j tɨna'aj tɨ ca'nyíjra'aj jaatá'an tɨ'ij sɨ́ɨj je'ej pua'aj
huárɨnyij ɨ tɨquee xu a'chu tyá'tzaahuatye' nye jimi, jéetze' pu
jatyáhuɨ'rii maj ja'tyárɨeenyij ɨ jájrij jitze tyetyéj va'cán ma'cave'ran
ɨ maj jɨn tyí'tɨxɨcaa. 43 Tɨpua'aj mua' muáca' ca'nyíjra'aj muaatá'an
pej pij tyi'tɨ́j jɨn je'ej pua'aj huárɨnyij, pe'entyivéjche, jéetze' pu
muatyáhuɨ'rii paj séej pana'aj ajtamuáca'aj júurij puaatyá'ɨtzeere'en,
quee paj hua'puácaa ajtamuáca'aj a'áa jo'tyá'ɨtzeere'en jo'paj
ya'ajpuéetzij puá'mej, jo'tɨj quee a'náj já'muɨ'nyij ɨ tɨéj. 44 Jo'maj
quee a'náj já'cui'nyij ɨ chui'núuj, ajta ɨ tɨéj quee a'náj já'muɨ'nyij.
45 Na'ríij mua' ɨ́ɨcaj ca'nyíjra'aj muaatá'an pej pij je'ej pua'aj
huárɨnyij, iiráavejchij, jéetze' pu muatyáhuɨ'rii paj séej pana'aj
iira'ɨ́ɨcaj júurij puaatyá'ɨtzeere'en, quee paj hua'puácaa iira'ɨ́ɨcaj
a'áa po'tyá'ɨtzeere'en jo'tɨj já'taa, 46 jo'maj quee a'náj já'cui'nyij
ɨ chui'núuj, ajta ɨ tɨéj quee a'náj já'muɨ'nyij. 47 Na'ríij mua' jɨ'ɨj
ca'nyíjra'aj muaatá'an pej pij je'ej pua'aj huárɨnyij, eetátɨchij, jéetze'
pu muatyáhuɨ'rii paj séej pana'aj ajrɨ'sij a'áa po'tyájrutye jo'tɨj ɨ Dios
tyejé'ijtaj, quee paj hua'puácaa ava'jɨ'síjma'aj a'áa po'tyájrutye jo'tɨj
já'taa, 48 jo'maj quee a'náj já'cui'nyij ɨ chui'núuj, ajta ɨ tɨéj quee a'náj
já'muɨ'nyij.

49 Ji'nye néijmi'i xu japuéjtzitaren siaj sij tyámua'
tyityeetyá'ɨtzeere'en ɨ jutzájta'. 50 A'yaa pu tyí'huɨɨre' ɨ unáj tɨ'ij
tyí'me'ra'catye'ej ɨ cue'ráj, ajta tɨpua'aj rájxɨ'nyij ɨ tɨ áncatzaj, ¿ji'nye
tyíɨ'rij tɨ'ij ajtáhua'aj áncatzaj já'ra'nyij? Siata'aj mua'aj a'yan eenye'
tɨ'ij ɨ unáj siata'aj juxáahuaj séjre'ej séej jamuán siajta séej.

A'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj huatóotonyij

(Mt. 19:1-12; Lc. 16:18)

10 1 Jesús pu eerájraa a'ájna a Capernaúm tɨ'quij a'áa jo'mej
a Judea ajta a'ájna pujmua' a Jordán. Majtáhua'aj mu
tyúusɨɨj ɨ tyeɨ́tyee jo'tɨj jo'tyávaaca'aj ɨ Jesús, aj pu'ij huatyóochej
tɨ tyihuó'mua'tyej, a'yájna tɨ'ɨj tyeeyí'tɨhua'aj. 2 Aj mu mij séecan
ɨ Fariseos jimi ajtyáxɨɨriaca' ɨ Jesús, ajta mej mij tyi'tɨ́j jɨn
jaatyámue'tɨn, a'yaa mu tyaata'íhuo'ri' tɨpua'aj je'ej tyíɨ'riitan tɨ ɨ
tyáatɨ' jaatátoonyij ɨ ju'ɨ́ɨj. 3 A'yaa pu'ij tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—¿Ji'nye mua'ajmaj tyajamuaata'íj ɨ Moisés?
4 A'yaa mu mij tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—Moisés pu tyu'tá' tɨ yu'xarij jaatapíjtye'en ɨ tɨ jitzán á'yu'si'ij je'ej tɨ een jɨn jaatátoj ɨ ju'ɨ́ɨj.
5 Aj pu'ij ɨ Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Moisés pu a'yan tyajamuaata'íj a'ɨ́jcɨ jɨme' siaj mua'aj quee tyihuojó'itej. 6 Ajta jájcuaj ɨmuáj tɨ'ɨj ɨ Dios jaatyátaahuaca' ɨ cháanacaj, "Dios pu huó'taahuaca' ɨ tyáataj ajta ɨ íitaj." 7 "A'ɨ́j pu jɨn ɨ tyáatɨ' mahuóohua'xɨj ɨ juhuásimua', tɨ'ij ju'ɨ́ɨj jamuán antyóonaxcaj, 8 a'yaa mu mij éenye'ej muá'ju'un ɨ maj hua'puaj tɨ'ɨj sɨ́ɨj na'aj ɨ tyévij." A'ɨ́j mu jɨn quee che' hua'puaj, sulu sɨ́ɨj pu'uj. 9 A'yaa pu'ij tyúuxɨe've' tɨ ɨ tyáatɨ' quee hua'ajtaja'puana'an ɨ Dios tɨ hua'antyásɨɨrej.
10 Matɨ'ɨj meríj chi'táj iiratyá'caj, majtáhua'aj mu a'ɨ́j jɨme' tyaata'íhuo'ri' ɨ maj jamuán huacɨ́j. 11 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Tɨpua'aj a'tɨ́j ju'ɨ́ɨj huatátoonyij ajta je'en séej ancure'vi'tɨj, a'ɨ́ɨ pu juxana'cɨre'en a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ anaquéej jatyévi'tɨnya'aj, 12 ajta tɨpua'aj ɨ íitɨ' jucɨ́ɨn huatátoonyij ajta je'en séej jamuán huatyéviche'en, a'ɨ́ɨ pu ajta juxana'cɨre'.

Jesús pu hua' japua nyuu ɨ tɨ'ríij

(Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17)

13 Matɨ'ɨj mij tɨ'ríij aye'vé'vi'tɨchej ɨ Jesús tɨ'ij hua'ajtamuárɨe'en, aj mu mij a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jamuán huacɨ́j huo'tá'ijmuejri' a'tyán maj ahuaja'vé'vi'tɨɨcaria'aj. 14 Tɨ'ɨj ɨ Jesús huo'séj je'ej maj rɨjcaj, aj pu'ij huatanyú'caca', tɨ'quij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

© 1996 David C. Cook

San Marcos 10:13-16

—Miche' yeve'ré'nyej mu tɨ'ríij nye jimí, caxu huá'ijmuejra, ji'nye jo'tɨj ɨ Dios tyejé'ijtaj a'ɨ́ɨmaj mu antyúumua'reeriaj muá'ju'un ɨ maj a'yan een matɨ'ɨj mu tɨ'ríij. 15 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tɨpua'aj a'tɨ́j quee a'yan tya'rá'astej je'ej tɨ ɨ Dios tyí'ijta a'yájna tɨ'ɨj sɨ́ɨj ɨ pá'rɨ'ɨj, capu a'úun jo'tyárutyij.

16 Aj pu'ij xáxui'can tyí'tɨ'ɨjcɨɨ, ajta tyámua' tyihuo'tyájtoo ɨ Dios jimi hua'va'muɨ́ɨhua'aj séej ajta séej.

Ɨ tyamuéej tɨ chíjtyaanyi' pu Jesús jamuán tyu'taxájtaca'

(Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30)

17 Tɨ'ɨj ɨ Jesús arí jo'yi'muɨ́ɨcaj sɨ́ɨj pu a'tɨ́j aje'ré'nyej huatéechisima'aj, aj pu'ij tyítunutaca' ɨ Jesús jimi, tɨ'quij a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

—Maeestro mu paj tyámua' een, ¿ji'nye náarɨnyij tɨ'ij náacɨ'tyij nyaj júurij ná'ra'nyij jusén jɨme'?

18 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—¿Ji'nye een jɨme' a'yan petyí'nyejee yee nyaj tyámua' een? Sɨ́ɨj pu'uj séejre' ɨ tɨ tyámua' een, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Dios. 19 Papu'ríj jamua'reej je'ej tɨ ɨ Dios tyu'ta'íjtaca': "Capáj tyí'tyacui'care'en," "pajta quee tyí'xana'cɨre'ej," "capáj tyí'nahua'aj," "capáj hue'tzij a'tɨ́j taavijria'aj pajta quee a'tɨ́j cuanamuaj," "huo'tyátzaahuatye' a' táataj pajta a' náanaj."

20 Aj pu'ij ɨ a'tɨ́j a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:

—Maeestro, néijmi'i nu nyeríj ja'rá'astej nyatɨ'ɨj nyana'aj tyu'cɨ́leenyi'tariaca'.

21 Jesús pu jaaséj ajta tyámua' tyo'tóomua'aj ɨ jutzájta', aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Tyi'tɨ́j pu ooj muá'ɨtziitye', áricuj, néijmi'i tyu'tój ɨ paj tyí'ijcha'ɨj pata'aj huo'rían ɨ túmii ɨ maj quee je'ej tyéejviicue'. A'yaa paj jéehua tya'ancuriáa'sij a'ájna jo'tɨj ɨ Dios já'sejre'. Pajta je'en mujo'vé'mej pej pij nyaj jamuán jo'cha'canye'en.

22 Tɨ'ɨj jáanamuajri' a'íjcɨ ɨ nyúucarij, jéehua pu huatóoxaamujri a'ɨ́jna ɨ tyáatɨ', ji'nye jéehua pu tyí'ijcha'ɨɨca'aj.

23 Aj pu'ij ɨ Jesús huanyéeriajraa, ajta a'yan tyihuo'té'exaaj ɨ maj jamuán huacɨ́j tɨjɨn:

—Tyámua' pu tyihuá'tyesi'huaritye' ɨ chíjtyaanyi'ij maj utyájrutyej jo'tɨj ɨ Dios tyejé'ijtaj.

24 Majta ɨ maj jamuán huacɨ́j je'ej mu jo'tánamuajri', a'ɨ́j pu jɨn ɨ Jesús ajtáhua'aj a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Nyiyóojmua', tyámua' pu tyihuá'tyesi'huaritye' ɨ maj jéehua tyí'ijcha'ɨj maj a'áa jo'tyájrutyej jo'tɨj ɨ Dios tyejé'ijtaj. 25 Jéetze' pu quee tyési' tɨ ɨ caméeyuj anájra'nyij ɨ pɨ́'se'ej jitze, quee tɨpua'aj tɨ chíjtyaanyi' a'áa jo'tyájrutyej jo'tɨj ɨ Dios tyejé'ijtaj.

26 Matɨ'ɨj a'yan tyáanamuajri', jéetze' mu je'ej jo'tánamuajri', a'yaa
mu mij tyúu'ihuo'raca'aj séej jamuán majta séej tɨjɨn:
—¿A'tanyíj a'yan rɨnyij tɨ'ij jáahuɨɨre'en ɨ Dios jimi?
27 Aj pu'ij ɨ Jesús hua'ráasej tɨ'quij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'ɨ́ɨjma jimi ɨ tyétyacaa capu je'ej tyíɨ'rij, ajta capu a'ɨ́jcɨ jimi ɨ
Dios, ji'nye capu tyi'tɨ́j jatyesi'huaritye' ɨ Dios.
28 Aj pu'ij ɨ Pedro huatyóochej tɨ a'yan tyaaté'exaatye'en tɨjɨn:
—Ityáj tu tyeríj néijmi'i tyu'tátoj ɨ tyaj tyú'cha'ɨɨca'aj, tyej tyij
ajamuán huacɨ́'ca'an.
29 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'yaa nu tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyajá'mua'ixaatye' tɨjɨn tɨpua'aj
a'tɨ́j tyi'tɨ́j jo'rɨeenyij nye jimi, na'ríij tɨ ɨ Dios nyuucaaj á'tzaahuatye',
tɨpua'aj juchi'ij, na'ríij ju'ihuáamua', jutáataj nusu junáanaj, juyójmua'
nusu juchuéj, 30 a'ɨ́ɨ pu tya'ancuriáa'sij tɨ'ɨj ooj júurij íiyan ɨ cháanacaj
japua, a'chu anxɨtyej tyi'tɨ́j tɨ je'ej tɨpua'aj chi'ij, na'ríij ju'ihuáamua',
junáanaj na'ríij jutáataj, juyójmua' nusu juchuéj, tyij ajta jajpuéetzij,
tɨ'ɨj utyájrutyej jo'tɨj ɨ Dios tyejé'ijtaj, aj pu'ij ja'ancuriáa'sij ɨ
júuricamej tɨ'ij jusén jɨn júurij já'ra'nyij. 31 Majta mue'tɨ́j maj ijíij a'ɨ́ɨn
pué'een ɨ maj anáatyij, a'ɨ́ɨ mu uvé'tyajtɨrij, majta mue'tɨ́j maj ijíij
uvé'tyajtɨj, a'ɨ́ɨ mu anára'sij.

Jesús pu ajtáhua'aj jaataxájtaca' tɨ muɨ'nyij

(Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34)

32 A'áa mu joojú'caj a Jerusalén, ajta ɨ Jesús pu anaquéej
huama'ca'aj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj jamuán huacɨ́j. A'ɨ́ɨ mu jéehua
jutyamua'va'ca'aj, majta ɨ maj hua' cújta' huajú'ca'aj a'ɨ́ɨ mu
tyí'tzɨɨnya'ca'aj. Aj pu'ij ɨ Jesús ajtáhua'aj jujɨ́me' huo'tajé ɨ maj
jamuán huacɨ́j, tɨ'quij huatyóochej tɨ huo'té'exaatye'en je'ej tɨ tyi'tɨ́j
ja'uurej. 33 A'yaa pu tɨjɨn:
—A'yájna siatɨ'ɨj mua'aj seríj tyí'sej, ijíij tu'ríj jó'ju' a'ájna a
Jerusalén, jo'tɨj jo'tátuiiri'huaj a'ɨ́jna ɨ tɨ ajta tyévij jitze huanɨe'huaca'
a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj tyihuá'ijtye' ɨ tyeyúuj tzajta', ajta a'ɨ́ɨjma jimi ɨ
maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze ɨ maj jɨn tyí'ijta, a'ɨ́ɨ mu tyu'tá'sij
maj jaajé'caj, majta a'ɨ́ɨjma jimi tyu'tátuiire'ej ɨ maj séej chuéj japua
já'ma'can. 34 A'ɨ́ɨ mu jaatyáxaahuari'raj, majta jaatyávaxɨ'ɨj, majta
jaatyétzi'tzique'muaxɨ'ɨj, majta jaje'catan, ajta huéeicaj xɨcáj jitze pu
huatájuuritaj.

A'ɨ́jna ɨ Santiago ajta ɨ Juan a'ɨ́ɨ mu jaatáhuoj je'ej maj tyá'xɨe'va'ca'aj

(Mt. 20:20-28)

35 A'ɨ́jna ɨ Santiago ajta Juan, yójmua'mua' a'ɨ́jcɨ ɨ Zebedeo, a'ɨ́ɨ mu
aje'ré'nyej ɨ Jesús jimi matɨ'ɨj mij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Maeestro, a'yaa tu tyá'xɨe've' paj a'yan huárɨnyij je'ej tyaj tyimuaatáhuaviiraj.

36 Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:

—¿Ji'nye setyá'xɨe've' nyaj a'yan huárɨnyij ja'mua jimi?

37 Aj mu mij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—A'yaa tu tyá'xɨe've' paj taatá'an tyaj ajcára'sixɨ'ɨn sɨ́ɨj amuáca'ta' ajta sɨ́ɨj a' útata' a'ájna patɨ'ɨj néijmi'i jɨn antyía'mua'reeriaj.

38 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Caxu mua'aj jamua'reej tyi'tɨ́j siaj nyahuavii. ¿Nyi a'yan setyé'viicue' siaj jajpuéetzij xá'ra'nyij nyatɨ'ɨj nyáaj tya'ajpuéetzij na'mej, siajta jó'viicue' maj ɨ tyeɨ́tyee je'ej pua'aj jamuáa'uurej a'yájna matɨ'ɨj nyéetzij nyoorej?

39 Aj mu mij a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:

—Ji'nye tyijtá putujoorej.

Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Mua'aj xu jajpuéetzij xá'ju'un nyatɨ'ɨj nyáaj tya'ajpuéetzij na'mej, majta je'ej pua'aj já'mua'uuren matɨ'ɨj majta nyéetzij nyoorej, 40 ajta canu a'ɨ́jcɨ jɨn antyínyamua'ree nyaj jamuaata'an siaj ajcára'sixɨ'ɨn sɨ́ɨj nyamuáca'ta' ajta sɨ́ɨj nya' útata', a'ɨ́ɨjma pu cɨ'tyij ɨ maj tyámua' een.

41 Matɨ'ɨj huó'namuajri' ɨ séecan ɨ maj tamuáamuata' ará'asej, muaatanyínyu'cacuca' a'ɨ́ɨjma jimi ɨ Jacobo ajta ɨ Juan. 42 Ajta ɨ Jesús pu huo'tajé, ajta a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—A'yaa xu mua'aj tyá'mua'reej, je'ej maj rɨcɨj ɨ maj tyí'ijta ɨ cháanacaj japua, ca'nyíin mu jɨn tyihuá'ijtye' ɨ tyeɨ́tyee, ɨ maj va'cán jɨn tyityatatyíj, a'ɨ́ɨ mu tyihuá'ijtye' je'ej maj huárɨnyij ɨ séecan. 43 Ajta ja'mua jimi capu a'yan tyúuxɨe've' tɨ a'yan tyí'rɨjcaa. Tɨpua'aj a'tɨ́j jaxɨe'va'aj tɨ va'cán jɨn tyi'tyaváaj já'ra'nyij, a'yaa pu tyúuxɨe've' tɨ néijmi'caa huatyáhuɨɨre'en, 44 ajta ɨ tɨ ja'mua jimi a'yan tyá'xɨe've' tɨ a'ɨ́ɨn pué'eenye' ɨ tɨ anájcaj, a'yaa pu tyúuxɨe've' tɨ a'ɨ́ɨn huo'tyáhuɨɨre'en néijmi'caa ɨ séecan. 45 Ji'nye ɨ yójra' ɨ Dios capu a'ɨ́jna jɨn mujo'vé'mej mej mij jaatyáhuɨɨre'en, sulu tɨ'ij huo'tyáhuɨɨre'en ajta hua' jitze ma'can huámuɨ'nyij mui'caa ɨ tyeɨ́tyee.

Jesús pu tyáahuaj a'ɨ́jcɨ ɨ Bartimeo ɨ ta'rácuun

(Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43)

46 Matɨ'ɨj mij a'áa ja'rá'aj chájta' tɨ a'yan tya'rájtyapuaj tɨjɨn Jericó. Ajta tɨ'ɨj ɨ Jesús arí iiramá'caj a'ájna a chájta', majta cújta' huajú'ca'aj ɨ maj jamuán huacɨ́j, majta mue'tɨ́j ɨ tyeɨ́tyee hua' jamuán huajú'ca'aj, a'áa pu sɨ́ɨj ta'rácuun je'tyácatyij véjri' juyéj jitze, a'yaa pu ántyapuaaca'aj tɨjɨn Bartimeo, yójra' a'ɨ́jcɨ ɨ Timeo. 47 Tɨ'ɨj jáanamuajri' tɨ a'ɨ́ɨn aja'vá'ma'ca'aj ɨ Jesús Nazaret tɨ já'ma'can, a'ɨ́ɨ pu ɨ ta'rácuun huatyóochej tɨ a'yan tyu'jɨ́jhuaj tɨjɨn:

—Jesús, mu paj yójra' pué'een a'ɨ́jcɨ ɨ David, ná'ancu'vaxɨ' nyéetzij.

48 Mue'tɨj mu ɨ tyeɨtyee jaatá'ijmuejri' tɨquee jijhuaj, ajta a'ɨjna
jéetze' pu ca'nyíin jɨn jijhuaca'aj a'yan tɨjɨn:
—Mu paj yójra' pué'een a'ɨjcɨ ɨ David, ná'ancu'vaxɨ' nyéetzij.
49 Aj pu'ij ɨ Jesús oocháxɨj, tɨ'quij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Usio'tájee.
Aj mu mij uyo'tajé ɨ ta'rácuun, a'yan metye'ixáatye'ej tɨjɨn:
—Huatyá'ca'nyej a tzajta', ájchesij, muachó've' ɨ Jesús.
50 Aj pu'ij ayóoraaxɨj ɨ jumáancaj, tɨ'quij ájtzunaca' aj pu'ij
aje'ré'nyej ɨ Jesús jimi, 51 Jesús pu'ij a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Ji'nye petyaaxɨe've' nyaj tyi'tɨj huá'uurej a jimí?
Tɨ'quij a'yan tyaaté'exaa a'ɨjna ɨ ta'rácuun tɨjɨn:
—Maeestro, nyáaxɨe've' nyaj atányeerej.
52 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Pu'ríj paj jó'ra'nyij, papu'ríj huarúj a'ɨjcɨ jɨme' ɨ paj
tyá'antzaahuaj.
Aj pu'ij jiye'tzín tyámua' huaríj ɨ ta'rácuun tɨ'quij atányeeriaca',
ajta je'en jamuán jo'mej a'ɨjcɨ ɨ Jesús jo'tɨj jooma'ca'aj ɨ juyéj jitze.

Jesús pu utyájrupij a Jerusalén

(Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

11 1 Matɨ'ɨj meríj avéjri' joojú'caj a'ájna a Jerusalén, a'áa mu
ja'tanyéj jo'tɨj ja'chájta'najmee tɨ a'yan tya'ratyapuájmee
tɨjɨn Betfagé, ajta a'ájna Betania. A'áa pu ja'chajta' ɨ jɨríj jitze tɨ
a'yan tya'rájtyapuaj tɨjɨn Aseitúunajrimi, aj pu'ij ɨ Jesús hua'puácaa
huata'ítyaca' 2 A'yan tyihuo'te'exáatye'ej tɨjɨn:
—Séricuj, siata'aj a'áa ja'tanyéj a chájta' a tɨ véjri' já'sejre', tɨpua'aj
seríj a'áa ja'rá'astij, a'áa xu púuru' já'tyoonyij tɨ quee xu a'náj a'tɨj
japuan avá'caj, a'áa pu je'ejtápi'huaj ja'mej. Aj xu sij je'ejxɨsta, siajta
je'en uya'ráaja. 3 Tɨpua'aj a'tɨj a'yan tyajá'mua'ihuo'raj yee: "¿Ji'nye
sijta tya'rájxɨna mu púuru'?", a'yaa xu tyaaté'exaatye'en yee: "A'ɨj
pu jitzán juxɨe've' ɨ tavástara'", siajta a'yan tyaaté'exaatye'en tɨjɨn:
"Jiye'tzín tu tyijtá yajavá'toosij".
4 Matɨ'ɨj mij ujó'ju', a'áa mu mij pua'quéj cáayej jitze yo'tyoj a'ɨjcɨ
ɨ púuru', a'áa pu je'ejtápi'huaca'aj avéjri' puéertaj jitze, matɨ'ɨj mij
je'ejxɨstaca'.
5 Séecan maj a'áa jo'tyú'uuca'aj, a'ɨɨ mu a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri'
tɨjɨn:
—¿Tyi'tanyí je'ej sioorej? ¿Ji'nye een jɨme' setye'ejxɨnaj mu púuru'?
6 A'yaa mu tyu'taxájtaca' je'ej tɨ ɨ Jesús tyihuo'té'exaaj, majta a'ɨɨmaj
huo'ta' maj ja'ajnáanan. 7 Matɨ'ɨj mij yo'jáj ɨ Jesús jimi a'ɨjcɨ ɨ púuru',
matɨ'ɨj mij ɨ tyúumaancaj tye'tyéveerej, tɨ'quij avé'yixɨj ɨ Jesús ɨ púuru'
japua. 8 Majta a'ɨɨmaj ɨ tyeɨtyee jéehua mu ɨ máancaj tyo'caváarajraa ɨ
juyéj jitze. Majta séecan xamuáj ucapíitɨraa ɨ juyéj jitze.

9 Majta a'ɨɨmaj ɨ maj anáatya'aj huajú'ca'aj, a'ɨɨ mu huatyóohuij
maj huajíjhua, majta ɨ maj cújta' huajú'ca'aj ɨ Jesús, a'yaa mu
tyí'tyejijhuaca'aj tɨjɨn:
—Pu'ríj xá'puɨ', che' ɨ Dios tyámua' tyeetyátoonyij a'ɨjcɨ ɨ
tɨ yevé'mej nyúucaritze' ɨ tavástara'. 10 Pu'ríj xá'puɨ'. Che' Dios
jaatyáhuɨɨre'en tyámua' naa a'ɨjcɨ tɨ yevé'mej ɨ tɨ tyu'ta'ɨjtaj tɨ'ɨj
ará'tyeej tɨ tyu'ta'ɨjtaca' ɨ tahuáacɨxa', a'ɨjna ɨ David. Ajta a'ɨɨmaj ɨ maj
tyí'huɨɨre' u tajapuá, miche' a'yan tyu'taxáj tɨjɨn a'yaa pu tyí'xa'puɨ'.
11 Tɨ'ɨj ij ɨ Jesús ujo'tyájrupij a'ájna a Jerusalén ajta je'en ɨ tyeyúuj
tzajta' jo'tyájrupij. Tɨ'ɨj néijmi'que' tyu'séerajra'aj aj pu'ij jó'raa a'ájna
a Betania hua' jamuán ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej,
ji'nye pu'ríj huachúmua'ca'aj.

Jesús pu je'ej pua'aj tyaatajé ɨ xápua' tɨ quee taca'ca'aj

(Mt. 21:18-19)

12 Yaa ariá'pua'aj, matɨ'ɨj uja'ráacɨj a'ájna a Betania, Jesús
pu huataí'cuataca'. 13 Tɨ'quij a'ɨj huaséj ɨ xápua' cɨyéj tɨ a' ɨmuáj
ja'távaaca'aj ajta jéehua tyáxamue'ca'aj, aj pu'ij ujó'mej tɨ'ij jaaséj
tɨpua'aj taca'aj, ajta capu taca'ca'aj jéehua pu'uj tyáxamue'ca'aj, ji'nye
capu a'áa putyí'rɨjcaa tɨ'ɨj pua'aj taajcaa. 14 Aj pu'ij a'yan tyaatajé a'ɨjcɨ
xápua' tɨjɨn:
—Capu che' a'náj a'tɨj jacua'nyij mua' táque'.
Majta ɨ maj ja'mua huacɨj a'ɨɨ mu jáanamuajri' je'ej tɨ tyaatajé.

Jesús pu jaajájcuarej ɨ tyeyúuj

(Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

15 Matɨ'ɨj a'áa ja'rá'aj a Jerusalén, Jesús pu tyeyúuj tzajta'
jo'tyájrupij ajta je'en huatyóochej tɨ hue'rá'ityej ɨ maj a'úun
tyó'tooca'aj ajta ɨ maj a'úun tyó'nanaavej. Tye'tahuá'xɨj ɨ tyihua'
meesaj ɨ maj japuan túmii hua'puata'tyi'raca'aj ɨ tyeítyee, ajta jo'maj
ɨ cúcui'see ja'tooca'aj, 16 ajta quee tyu'tá' tɨ a'tɨj tyi'tɨj ajóotɨsime'en a
jé'ta' ɨ tyeyúuj tzajta'. 17 Ajta je'en tyihua'ajmua'tyájraa a'yan tɨjɨn:
—A'yaa pu tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn: "A'yaa mu jaatámua'sij ɨ
nye chi'ij tɨjɨn chi'ij maj tzajta' huatyényuunyij ɨ Dios jimi néijmi'i ɨ
maj séej chuéj japua ja'chej", siajta mua'aj a'yaa xu jáaruuj tɨ'ɨj jo'tɨj
já'tyasta' jo'maj náhua'rij je'ráatyij.
18 Matɨ'ɨj a'yan tyáanamuajri', ɨ maj tyihuá'ijtye' ɨ puaaríj majta
ɨ maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze ɨ maj jɨn tyí'ijta, a'ɨɨ mu
huatyóohuij maj jáahuoonyij je'ej maj huárɨnyij mej mij jaajé'caj
ɨ Jesús, ji'nye a'ɨɨ mu jatzɨɨnya'ca'aj, a'ɨjcɨ jɨme' maj néijmi'i naa
yó'sejraca'aj je'ej tɨ a'ɨɨn tyihuo'muá'tyej. 19 Ajta tɨ'ɨj huariá'tɨca'riaca',
ɨ Jesús majta ɨ maj jamuán huacɨj a'ɨɨ mu eeráacɨj a'ájna a chájta'.

Huatyáahuaj a'ɨ́jna ɨ xápua'

(Mt. 21:20-22)

20 Yaa ariá'pua'aj mu a'áa véjri' ja'tanyéj jo'tɨj ja'távaaca'aj ɨ xápua',
aj mu mij jaaséj tɨ arí huachica'aj tyétye' ɨmuáj ɨ junáana' jitze. 21 Aj
pu'ij ɨ Pedro, jo'támua'reeri' je'ej tɨ tyu'rɨ́j, tɨ'quij a'yan tyaaté'exaa
a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús tɨjɨn:

—Maeestro, cásɨ', pu'rɨ́j huatyáahuaj ɨ xápua' ɨ paj je'ej pua'aj
tyaatajé.

22 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Setyá'antzaahuatye' ɨ Dios jimi. 23 Ji'nye a'yaa nu
tyajá'mua'ixaatye' tɨpua'aj a'tɨ́j a'yan tyaaté'exaatye'en ɨ jɨrɨ́j
yee: "Tyíchesij a'májna atyájrutyij ɨ jájritze'", ajta quee seequéj
tyi'mua'astɨ́j, sulu tɨ tyá'tzaahuatye'ej tɨ a'yan tye'mej, aj pu'ij a'yan
tye'mej. 24 A'ɨ́j nu jɨn a'yan tyajá'mua'ixaatye' tɨjɨn tyi'tɨ́j siaj mua'aj
je'ej tyu'táhuoosij ɨ Dios jimi, a'yaa xu tyá'antzaahuatye'en siaj serɨ́j
ja'ancuriáa', aj xu sij ja'ancuriáa'sij. 25 Ajta siatɨ'ɨj tyényuusime'en ɨ
Dios jimi, setyihuo'tú'uunyi' a'tyán maj jamuájcha'ɨɨre', ta'aj ij ajta
ɨ ja'muavástara' tajapuá tɨ já'sejre' mua'ajmaj tyajamuaatú'uunyi'.
26 Ajta tɨpua'aj sequée tyihuo'tú'uunyi' ɨ maj jamuájcha'ɨɨre', capu ajta
mua'ajmaj tyajamuaatú'uunyi'raj ɨ ja'muavástara' tajapuá tɨ já'sejre' ɨ
siaj jɨn quee xá'puɨ' jimi huarɨ́j.

Ɨ tɨ jɨn antyúumua'reej ɨ Jesús

(Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8)

27 Aj mu mij majtáhua'aj a'áa jó'ju' a Jerusalén. Tɨ'ɨj ɨ Jesús a'áa
ja'ajcayi'cáacaj ɨ tyeyúuj jitze, aj mu mij a'ɨ́ɨmaj ajtyáxɨɨriaca' ɨ maj
tyí'ijta ɨ tyeyúuj tzajta', majta ɨ maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze
ɨ maj jɨn tyí'ijta majta hua' jamuán ɨ huáasij, 28 matɨ'ɨj mij a'yan
tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

—¿Tyi'tanyí jɨn petyi'tyéjvee pej pij a'yan rɨcɨj? ¿A'tanyíj muaatá'
pej pij a'yan rɨjcaj?

29 Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Nyajta nu nyáaj séej tyajamuaata'íhuo'raj, tɨpua'aj
sianaaté'exaatye'en, aj nu nyij nyajta nyáaj jamuaaté'exaatye'ej tyi'tɨ́j
nyaj jɨn tyi'tyéjvee nyej nyij a'yan rɨcɨj. 30 ¿A'tanyíj ja'antyíhuoj a'ɨ́jcɨ
ɨ Juan tɨ'ij huá'ɨɨraca'aj ɨ tyeítyee, nyiquij ɨ Dios, ca'mij ɨ tyeítyee?
Sianaaté'exaatye'.

31 Aj mu mij huatyóohuij maj tyi'huóo'ihuo' séej jamuán majta séej
a'yan tɨjɨn:

—Tɨpua'aj a'yan tyetyaaté'exaatye'en yee Dios pu uyo'ta'ítyaca',
a'yaa pu tyitaaté'exaatye'ej yee: "¿Ji'nye een jɨme' sequée

ja'antzaahuaj je'ej tɨ tyu'taxájtaca'?” 32 Ajta capu je'ej tyíɨ'rij tyaj a'yan
tyaaté'exaatye'en yee ɨ tyeítyee mu uyo'ta'ítyaca'.
A'yaa mu tyu'taxájtaca', ji'nye mahuá'tzɨɨnya'ca'aj ɨ tyeítyee,
majta néijmi'i ɨ tyeítyee a'yan tyá'tzaahuatya'ca'aj tɨ ɨ Juan a'íɨn
pue'éenye'ej ɨ Dios jitze ma'can tɨ tyí'xajtaca'aj. 33 Aj mu mij a'yan
tyaaté'exaa a'íjcɨ ɨ Jesús tɨjɨn:
—Catu jamua'reej.
Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Canu nyajta nyáaj jamuaaté'exaatye'ej tyi'tíj nyaj jɨn tyi'tyéjvee
nyej nyij a'yan rɨcɨj.

A'íjcɨ jɨme' ɨ maj tyí'muɨjhuacaa, ɨ maj je'ej pua'aj huaríj
(Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19)

12 1 Aj pu'ij ɨ Jesús huatyóochej tɨ tyihuó'ixaatye'en séej jɨme' ɨ
nyúucarij. A'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'tíj pu úuvaj huahuástej ajta je'en jariá'naj, aj pu'ij tyi'tíj
huatyátaahuaca' ɨ tɨ jɨn jaatyájacha'xɨ'ɨn ɨ úuvaj, ajta tyi'tíj ájtaahuaca'
ajtyéevi' ɨ maj japuan utyúuj muaa'íxɨe're'en ɨ maj tyí'muɨjhuacaa.
Ajta je'en séecan huatanyéjtye ɨ chuéj mej mij tyaanájchitye'en
cíɨra'tzuj, tɨ'quij jó'raa a'íjna ɨ a'tíj séej chuéj japua. 2 Tɨ'ɨj tya'rá'aj
a'náj maj jaju'racaa ɨ úuvaj, séej pu huata'ítyaca' tɨ jimi tyí'huɨɨre'
tɨ'ij huo'táhuaviij a'chu tɨ jacɨ'puaj a'íjcɨ ɨ a'tíj. 3 Majta a'íɨmaj ɨ maj
tyí'muɨjhuacaa a'íɨ mu jaatyéevi' a'íjcɨ ɨ tɨ huata'íjtyi'rej, majta
jaatyáavaxɨj a'yaa mu'uj tyaata'ítyaca' camu tyi'tíj jaatá'. 4 Aj pu'ij ɨ tɨ
jachuéj ajtáhua'aj séej huata'ítyaca', majta mu a'íjcɨ huatyáto'sij tyetyéj
jɨme' matɨ'ɨj mij tyaapuéj ɨ mu'úura' jitze, majta jajtyá'xɨj. 5 Ajtáhua'aj
pu séej huata'ítyaca', a'íj mu mij huajé'caj. Aj pu'ij ajtáhua'aj séecan
huata'ítyaca', a'íɨjma mu majta huatyáavaxɨj, majta séecan huácuij.
6 Óoche' pu síɨj á'ɨtzeeria'ca'aj, yójra' a'íjcɨ ɨ a'tíj, jéehua pu
jaxɨe'va'ca'aj a'íjcɨ. A'íj pu'ij huata'ítyaca' a'yan tyi'mua'astíj tɨjɨn:
“Ma'antzaahuatye'sij a'íjcɨ ɨ nyiyóoj.” 7 Majta ɨ maj tyí'muɨjhuacaa
a'yaa mu tyi'huóo'ixaaj tɨjɨn: “A'múu pu a'íɨn pué'een ɨ tɨ néijmi'i
tyá'cɨ'tyij, tyiche' jaajé'caj, ta'aj néijmi'i tyitáacɨ'tyij.” 8 Aj mu mij
jaatyéevi' a'íjcɨ ɨ yójra', majta jaajé'caj, matɨ'ɨj mij ji'rájrɨe.
9 —¿Ji'nye tyajamuá'miteeraste' mua'ajmaj, ji'nye rɨnyij a'íjna
ɨ tɨ ja'a'rij ɨ chuéj ajta ɨ úuvaj? A'íɨ pu aja'va'ma'aj ja'mej tɨ'quij
huá'cui'nyij ɨ mej tyí'muɨjhuacaa, ajta je'en séecan huatapuéjve'sij ɨ
chuéj ajta ɨ úuvaj.
10 ¿Nyi sequée a'náj jo'jíjvej ɨ yu'xarij jitze a'íjcɨ ɨ nyúucarij? A'yaa
pu tyá'xaj tɨjɨn:
A'íjcɨ ɨ tyetyéj maj ayoohuá'axɨj ɨ maj chi'ij tyí'ta'huacaa,
a'yaa pu tye'rájraa tɨ a'íɨn pue'éenye'ej ja'raa ɨ tɨ jéetze' juxɨe've'.
11 A'yaa pu jáaruuj ɨ tavástara',

a'íɨ pu a'íɨn pué'een ɨ tɨ naa ta'sejratye'.
12 Aj mu mij tyu'tatyésej maj jaatyéevi' ɨ Jesús, ji'nye a'yaa mu tyá'mua'reeriaca'aj tɨ a'íɨjma huataxájtaca' a'íjcɨ ɨ nyúucarij jɨme'. Majta huá'tzɨɨnya'ca'aj ɨ tyeítyee, a'íj mu jɨn jaatátoj, matɨ'ɨj mij jo'cíj.

A'íjcɨ jɨme' ɨ maj huá'jijva'ca'aj

(Mt. 22:15-22; Lc. 20:20-26)

13 Matɨ'ɨj mij séecan huata'ítyaca' ɨ Jesús jimi fariseos mu pué'eenye'ej majta séecan ɨ maj Herodes jitze ajtyáma'can, mej mij tyi'tíj jaaté'exaatye'en ɨ maj jɨn jitzán tyo'ojpuá'ritye'en. 14 A'íɨ mu mij jó'ju' matɨ'ɨj mij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Maeestro, tyáamua'reej paj tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyí'xaj, ajta quee ajitze juxɨe've' je'ej maj tyí'xaj ɨ tyeítyee, ji'nye capáj a'íjna jɨn tyí'xaj mej mij tyámua' mojo'sejra. Muáaj paj tzáahuatyi'ra'aj jɨn huá'mua'tyej ɨ juyáara' ɨ Dios. ¿Nyi xá'puɨ' tyej tyu'nájchitaj je'ej tɨ tyí'tajijve' a'íjna ɨ tɨ tyihuá'ijtye' ɨ Roma maj já'ma'can?
15 Ajta ɨ Jesús pu jamua'reeriaca'aj maj quee huatoojé'yacan jɨn tyé'ihuo'raca'aj, a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—¿Ji'nye siaj sij tyí'tyese' siaj naatyéevi' hue'tzij jɨme'? Séej túmii mesenyaja'váɨ'tye', nyej nyij jaaséj.
16 Matɨ'ɨj mij aya'váɨ'tyej, aj pu'ij ɨ Jesús a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿A'tanyíj pué'een ɨ ta'cájcaj, ji'nye ántyapuaj ɨ tá'yu'si'?
A'yaa mu tyaaté'exaa tɨjɨn:
—A'íjna ɨ tɨ tyí'ta'ijtye'.
17 Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Xaatátuiire' a'íjcɨ ɨ tɨ tyajá'mua'ijtye' tyi'tíj tɨ jacɨ'puaj, siajta jaatá'an ɨ Dios tyi'tíj tɨ ajta jacɨ'puaj.
Majta a'íɨmaj tyámua' mu naa tyityo'tóomua'aj a'íjcɨ jɨme' je'ej tɨ tyu'taxájtaca'.

A'íjcɨ ɨ xɨcáara' ɨ maj jitzán huatájuuritaj ɨ muɨ'chítyee

(Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40)

18 Aj mu mij séecan ɨ saduceos aje'ré'nyej ɨ Jesús jimi. A'íɨ mu a'yan tyí'xaj maj quee che' huatájuuritaj ɨ maj meríj huácuij, a'yaa mu mij tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
19 —Maeestro, a'yaa pu tyo'yú'xaca' ɨ Moisés tɨjɨn tɨpua'aj a'tíj nyeɨɨchej, ajta je'en quee eexúj tyiyóomua'caj tɨ'ɨj huámuɨ'nyij, juxɨe've' tɨ ɨ ihuáaria'ra' ja'ancuré'vi'tɨj a'íjcɨ ɨ tɨ jatyévi'tɨnya'aj ɨ tɨ huamuí', ta'aj ij a'íɨn tyiyóomua'aj já'ra'nyij a'íjcɨ jitze ma'can ɨ tɨ huamuí'. 20 A'yaa pu tyu'ríj, mua'ráahua'puaj ɨ maj ju'ihuaamua'ca'aj, tɨ'quij ɨ hua' jaatzí' huatyényeɨɨchaca', capu eexúj tyiyóomua'caj tɨ'ɨj huamuí'. 21 Tɨ'quij ɨ tɨ je'tyáa'sej ja'ancuré'vi'tɨj a'íjcɨ ɨ tɨ jatyévi'tɨnya'aj a'íjna ɨ tɨ huamuí', a'íɨ

pu'ij ajta huamuí' quee jitzán tyiyóomua'aj. A'yaa pu cha'tána'aj tyáaruj
ɨ síɨj ɨ tɨ je'tyáa'sej, 22 ajta néijmi'caa a'yan tyú'ruuj ɨ maj aráahua'puaj
ará'axcaa ɨ maj ju'ihuáamua', capu síɨj jitzán tyiyóomua'aj ta'raa.
Ajta je'en a'íɨn huamuí' ɨ íitɨ'. 23 Arí a'ájna, matɨ'ɨj eetáciɨnye jo'maj
ja'vá'nami' ɨ maj huácuij, majta je'en majtáhua'aj júurij muá'ra'nyij,
¿a'tanyíj cína'ra'an pué'eenye'ej ja'mej a'ájna ɨ xɨcáara' jitze, tɨpua'aj
néijmi'i ɨ maj aráahua'puaj meetyévi'tɨnya'aj?
24 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Mua'aj xu jéehua tyóoxohuaj, ji'nye caxu jamua'reej je'ej tɨ
tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze caxu siajta jamua'reej je'ej tɨ een ɨ tɨ jɨn ɨ Dios
néijmi'i putyí'uurej. 25 Matɨ'ɨj huatájuurej ɨ maj huácuij, camu che'
nyejnyeɨ'chen, camu majta ɨ úucaa huɨɨchaj, ji'nye a'yaa mu éenye'ej
muá'ju'un matɨ'ɨj een ɨ maj tyí'huɨɨre' u tajapuá. 26 Ajta a'íjcɨ jɨme'
ɨ maj huatájuuritaj ɨ maj meríj huácuij, ¿nyi sequée a'náj jo'jíjvej ɨ
yu'xarij Moisés tɨ jo'yú'xaca' je'ej tɨ tyá'xaj ɨ nyúucarij tɨ ɨ Moisés
tu'píj huaséj ɨ tɨ vivéejmee tɨ'ɨj tyátaasima'aj? A'íj pu jitze ɨ Dios a'yan
tyaaté'exaa a'íjcɨ ɨ Moisés tɨjɨn: "Nyáaj nu a'íɨn pué'een ɨ hua' Dios,
a'íjna ɨ Abraham, ajta ɨ Isaac nyajta a'íjcɨ ɨ Jacob". 27 A'íj pu jɨn, capu
hua' Dios pué'een a'íɨjma ɨ maj meríj huácuij, sulu a'íɨjma pu Dios ɨ
maj júurij. A'íj xu jɨn mua'aj je'ej pua'aj tyityojo'vátzɨj.

A'íjna ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta tɨ jéetze' juxɨe've'
(Mt. 22:34-40)

28 Matɨ'ɨj jáanamuajri' tɨ ɨ Jesús tyámua' naa tyihuo'té'exaaj, síɨj
tɨ hua' jitze ajtyáma'can ɨ maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze ɨ maj
jɨn tyí'ijta, a'íɨ pu huó'namuajri' je'ej maj tyúu'ixaatya'ca'aj, a'íɨ pu
ajtyáxɨɨriaca' jimi tɨ'quij a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Tyi'tanyí nyúucarira' jéetze' juxɨe've' ɨ tɨ jaaxájtaca' a'íjna ɨ
Moisés?

San Marcos 12:28-31

29 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—A'ɨ́jna ɨ nyúucarij tɨ jéetze' juxɨe've' a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ
a'yan yee: "Xáanamuajri', mu siaj Israel jitze ajtyáma'can, a'ɨ́jna ɨ
tavástara' ɨ Dios a'ɨ́ɨ pu sɨ́ɨj na'aj pué'een. 30 A'yaa pu tyúuxɨe've'
paj jaaxɨé've'en ɨ Dios néijmi'i jɨme' a'xɨéjnyu'caa, pajta néijmi'i a
júuricamej jɨme', pajta ɨ paj jɨn ma'úumua'rej, ajta patɨ'ɨj pana'aj
tyo'huájca'nyej." 31 Ajtáhua'aj pu sɨ́ɨj ɨ nyúucarij tɨ je'tyáa'sej, tɨ
a'yan yee: "Pata'aj a'yan cha'taj pana'aj tyámua' tyéejcha'ɨɨj ɨ
axa'aj tyévij, a'yájna patɨ'ɨj asɨ́ɨj tyi'tyía'cha'ɨj." Capu sɨ́ɨj ajtáhua'aj
ɨ nyúucarij séejre' tɨ jéetze' juxɨe've' quee a'ɨ́jna ɨ nyúucarij tɨ
hua'puaj.
32 Aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jna ɨ tɨ tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij
jitze tɨjɨn:
—Xá'puɨ' paj tyaataxájtaca', Maeestro. A'yaa pu tyi'ja'yájna patɨ'ɨj
tyaataxájtaca', sɨ́ɨj pu'uj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Dios, capu sɨ́ɨj ajtáhua'aj
séejre'. 33 Ajta maj jaaxɨé've'en ɨ Dios néijmi'i jɨme' ɨ juxɨéjnyu'caa,
ajta néijmi'i jɨme' ɨ maj jɨn ma'umuámua're' ajta a'chu tɨ sɨ́ɨj
uhuájca'nyej, ajta ɨ tyaj huo'xɨé've'en ɨ taxa'aj tyeɨ́tyee tyatɨ'ɨj
tajɨ́ɨmua'aj tyí'taxɨe've', jéetze' pu tyí'huɨɨre' ɨ Dios jimi quee tɨpua'aj
néijmi'i tyetyu'támu'vejrita a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj huá'cui'caa na'ríij néijmi'i
jɨme' jo'maj huaja'tɨe'racaa ɨ ya'muáatyee.
34 Tɨ'ɨj ɨ Jesús jáamua'reeri' je'ej tɨ tyu'taxájtaca' a'ɨ́jna ɨ tɨ
tyihuá'mua'tyej, ajta tyámua' tyu'taxájtaca' amitéeria'can jɨme', a'yaa
pu tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Capáj a' ɨmuáj je'ej je'en jo'tɨj tyejé'ijtaj ɨ Dios.
Ajta quee che' a'tɨ́j óoca'nyajca'aj tɨ tyi'tɨ́j jaata'íhuo'.

¿A'tanyíj jitze eeráma'can ɨ Cɨríistu'?

(Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44)

35 Jesús pu tyihuá'mua'tyajca'aj ɨ tyeyúuj tzajta', aj pu'ij a'yan
tyu'ta'íhuoj tɨjɨn:
—¿Ji'nye mej mij a'yan tyí'xaj ɨ maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze
ɨ maj jɨn tyí'ijta tɨ ɨ Cɨríistu' a'ɨ́j jitze eeráma'can ɨ David? 36 Ajta a'ɨ́jna
júuricama'ra' ɨ Dios, a'ɨ́ɨ pu ca'nyíjra'aj jaatá' a'ɨ́jcɨ ɨ David tɨ'ɨj a'yan
tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
Ɨ tavástara' pu a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ nyavástara' tɨjɨn:
"Huatyéyixɨ' ɨ ɨpuárij japua íiyan ɨ nyamuáca'ta',
'asta nyana'aj quee huo'mué'tɨn ɨ maj muájcha'ɨɨre'."
37 ¿Ji'nye tyíɨ'rij tɨ ɨ Cɨríistu' a'ɨ́j jitze eerama'cáantaj ɨ David,
tɨpua'aj ɨ David a'yan ajta jatamuá'muatya'an ɨ Cɨríistu' tɨjɨn
"Nyavástara'"?
Majta jéehua ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj jáanamuajri', tyámua' pu
tyihua'ránajchaca' je'ej tɨ tyí'xajtaca'aj ɨ Jesús.

Jesús pu hua' jitze tyo'ojpuá'rij a'íɨjma ɨ maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze ɨ maj jɨn tyí'ijta

(Mt. 23:1-36; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

38 A'yaa pu ɨ Jesús tyihuá'mua'tyajca'aj tɨjɨn:
—Tyámua' xu'uj a'íɨjma jimi ɨ maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij
jitze, ji'nye a'yaa pu tyihua'ráanajchi maj tyí'chajca ɨ síicu'ri
tɨ tyi'catítɨ'ɨjmee ajta mej mij tzáahuatyi'ra'aj jɨn ɨ tyeítyee
huo'tatyójtye'en jo'tɨj na'aj ɨ cáayej jitze. 39 A'íɨ mu jahuoo jo'maj
ja'rarasej ɨ maj va'cán jɨn tyityatatyíj, na'ríij tɨpua'aj metyí'ye'estyaj
aja'hua' chi'táj, a'íɨ mu jahuoonyij jo'tɨj jo'ojcaj ɨ tɨ tyihuá'cue'tyej
mej mij tyú'cua'nyij ɨ méesaj japua véjri' a'íjcɨ jimi, 40 a'íɨ mu
majta tyihuá'ari'racaa néijmi'i a'chu maj caa tyi'tíj tyí'ijcha'ɨj ɨ maj
antyúujɨɨmua'astariaca' ɨ ucaríjsee, ajta mej mij quee je'ej huojo'sejra
a'íɨ mu á'tɨjtɨ' metyenyúusima'aj ɨ Dios jimi. A'íɨ mu mij jéetze'
jajpuéetzij muá'ju'un.

A'íjcɨ jɨme' ɨ ucaríj tɨ jusíɨj tɨ tyu'támu'vejritaca'

(Lc. 21:1-4)

41 Ajtáhua'aj pu Jesús a'úun jo'tyávaaca'aj u tyeyúuj tzajta' a'ájna
véjri' jo'maj tyajá'mu'vejritacaa, a'íɨjma pu séjraca'aj ɨ tyeítyee
ɨ maj túmii mu'vejritaca'aj. Mue'tíj mu ɨ chíjtyaanyi' jéehua ɨ
túmii jucáhua'naa. 42 Aj pu'ij íitɨ' aje'ré'nyej tɨ jusíɨjtaca'aj, tɨ'quij
a'íɨn hua'puácaa ucáahua'xɨj ɨ túmii tɨ quee a'chu ará'asej. 43 Aj
pu'ij ɨ Jesús huo'tajé a'íɨjma ɨ maj jamuán huacíj, tɨ'quij a'yan
tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tɨ a'mújna mu íitɨ' tɨ jusíɨj jéetze'
tyu'tá' quee néijmi'i ɨ maj tyu'tá' a'íɨmaj ɨ chíjtyaanyi', 44 ji'nye
néijmi'i mu a'íj tyu'tá' ɨ túmii tɨ hua'vá'ɨtzi'tyee, ajta a'mújna mu
íitɨ', mu tɨquee je'ej tyéejviicue', néijmi'i pu ucáahua'xɨj a'chu tɨ
tyí'toova'aj.

Jesús pu jaataxájtaca' tɨ ɨ tyeyúuj huatyú'uunyi'huaj

(Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6)

13 1 Tɨ'ɨj iiramá'caj ɨ Jesús ɨ tyeyúuj tzajta', síɨj tɨ jamuán
jo'chá'canya'aj pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Maeestro, cásɨ' huaséj mu tyetyéj tɨ tyatítɨ'ɨjmee iiye'ej tɨ
tyiquéetɨme ajta mu chi'ij naa pu een.
2 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—¿Nyi petyí'sej mu chi'ij tɨ viváajma'aj tyu'uj? Néijmi'i pu
huatyú'uunyi'huaj, capu che' séeria'aj ja'mej ɨ jáxu'uj jitze ɨ tyetyéj tɨ
jujapuá tyiquéetɨme.

Tyi'tɨ́j tɨ huataséjre'ej ɨ maj jɨn jáamua'reej tɨ arí tɨ́mua' néijmi'i tye'entyipuá'rij

(Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

3 Matɨ'ɨj mij a'áa jo'cɨ́j a'ájna a jɨríj jitze tɨ a'yan tya'rájtyapuaj
tɨjɨn Aseitúunajrimi, a'áa tɨ já'sejre' jo'tɨj ɨ tyeyúuj ja'vé'nyee. Tɨ'quij
a'áan jo'tayíxɨj a'ɨ́jna ɨ Jesús, ajta a'ɨ́jna ɨ Pedro, ajta ɨ Jacobo, ajta ɨ
Juan, ajta ɨ Andrés, a'ɨ́ɨ mu jujɨ́me' a'yan tyaata'íhuo'ri' 4 a'náj tɨ a'yan
tyí'rɨnyij, ajta tyi'tɨ́j tɨ huataséjre'sij ɨ maj jɨn jáamua'reej tɨ arí néijmi'i
tye'entyipuá'rij.

5 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Tyámua' xu'uj mua'aj tɨ'ij quee a'tɨ́j jamuáacuanamuaj.
6 Ji'nye mue'tɨ́j mu huataséjre'sij ɨ maj nyenyúucaa jɨn tyi'xáataj
muá'ju'un, a'yaa mu tɨjɨn: "Nyáaj nu a'ɨ́ɨn pué'een", jéehua mu mij
huá'cuanamuan ɨ tyeɨ́tyee.

7 'Tɨpua'aj mua'aj seríj a'yan tyí'namuajra yee maj nyo'se' a'ájna
ja'hua' na'ríij maj meríj tɨ́mua' huatyóohuisij maj tyúunyo'sitye'ej,
caxu tyí'tzɨɨnye'ej. A'yaa pu tyúuxɨe've' tɨ a'yan atyojo'ré'nyej,
ajta capu eexúj a'ájna atyojo'ré'nyesij ɨ xɨcáara' tɨ jitzán néijmi'i
tya'rá'astij. 8 Ji'nye séecan mu tyeɨ́tyee, majta séecan tyeɨ́tyee jamuán
tyúunyo'si'tye'ej, majta ɨ maj séej chuéj japua huacháatɨmee, majta
maj séej ɨ chuéj japua huacháatɨmee, a'ɨ́ɨ mu majta tyúunyo'si'tye'ej,
ajta pua'maquéj huatóoca'tzɨj ɨ chuéj iiye'ej, ajta jéehua huatúuri'huaj
ja'mej. A'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ ta'nájcaj ɨ maj jɨn jajpuéetzij muá'ju'un.

9 'Tyámua' xu'uj mua'aj jujɨ́ɨmua'aj tyityahuóocha'ɨɨn, ji'nye
majamuá'vi'tɨn a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj tyí'ijta, majta jamuaatyávaxɨ'sij
a'ájna jo'maj jóosɨ'rii. Majamuaatájeevij siaj sij nye jitze ma'can
tyihuo'té'exaatye'en a'ɨ́ɨjma ɨ tajtúhuan siajta a'ɨ́ɨjma ɨ maj rey jɨn
tyityatatyíj, a'yaa pu'ij tyu'táɨ'riitarij siaj a'ɨ́ɨjma nye jitze ma'can
tyihuo'té'exaatye'en. 10 Ji'nye tɨ'ɨj quee xu néijmi'i tye'entyipuá'ren,
a'yaa pu tyúuxɨe've' siaj anaquéej néijmi'que' ɨ cháanacaj japua
huo'té'exaatye'en ɨ Dios nyuucaaj. 11 Siajta quee je'ej tyityóomua'ajcaj
je'ej siaj tyihuo'té'exaatye'ej matɨ'ɨj jamuá'anvi'tɨj a'ɨ́ɨjma jimi
ɨ maj tyí'ijta. A'ɨ́j xu huataxáj tyi'tɨ́j tɨ ɨ Dios jamuaata'ɨ́jtye'sij
siaj sij jaataxáj, ji'nye caxu mua'aj a'ɨ́ɨn pue'éenye'ej xá'ju'un ɨ
siaj tyu'taxájtaj, sulu a'ɨ́jna ɨ júuricama'ra' ɨ Dios. 12 Séecan mu
ju'ihuáamua' tyu'tátuiire'sij mej mij huó'cui'nyij, majta ɨ hua'
huásimua' juyójmua' mu tyu'tátuiire'sij, majta ɨ hua'yojmua' pu mu
ájvatzɨj hua' jimi ɨ jutáatastyamua' matɨ'ɨj mij huá'cui'nyij. 13 Néijmi'i
mu ɨ tyeɨ́tyee quee ja'muaxɨe'va'aj muá'ju'un a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ siaj nyejitzé
ajtyáma'can; ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ tyo'táviicue' 'asta na'aj quee néijmi'i
tye'entyipuá'rej, a'ɨ́j pu huɨɨre'en.

14 ’A'ájna xɨcáara' jitze tyi'tɨ́j xu séjran tɨ je'ej pua'aj een, tɨ
xána'vi're' tɨ tzɨ́ɨnyi're', a'áa mu yo'tyéchesij jo'tɨj quee a'yan
tyiye'tyévijtye', (a'ɨ́jna ɨ tɨ já'jijve', a'ɨ́ɨ pu yo'itéej ja'mej), ajta
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Judea jo'tyú'uucaj, miche' jiye'tzín jo'cíxɨ'ɨn a'ájna
jo'tɨj jɨrɨ́j jo'quéetɨmee, 15 ajta ɨ tɨ a'áan jo'ojcatyij ɨ juchi'ij japua,
che' quee acáyi'can tɨ'ij tyi'tɨ́j iirá'an u juchi'táj, 16 Na'ríij sɨ́ɨj
tyaja'muarɨe'ej ɨ juví'ra'taj, che' quee ajo'ré'nyinyiica'an a juchéj
tɨ'ij tyúucaanaa tyi'rájtui'nyij. 17 Cuíi' xaa a'ɨ́ɨmaj ɨ úucaa maj
xɨé'chui'tajmee maj puéjtzij mu muá'ju'un a'ájna xɨcáara' jitze, majta
ɨ maj juyójmua' móoj tzi'tyaa. 18 Mua'aj xu jahuaviiraj ɨ Dios tɨ'ij
quee a'yan atyojo'ré'nyinyica'an a'ájna tɨ'ɨj pua'aj huaséevi'ij á'yi'ij,
19 ji'nye jéehua mu jajpuéetzij muá'ju'un a'yájna matɨ'ɨj quee a'náj
tyaapuéjtzitariaca' tɨ'ɨj na'aj ɨ Dios tyeetyátaahuaca' ɨ cháanacaj, capu
ajta che' a'yan atyojo'ré'nyesij séej ɨ xɨcáara' jitze tɨ'ɨj a'ájna. 20 Ajta
tɨpua'aj ɨ tavástara' quee a'yan jáa'uurej tɨ'ij quee che' á'tyeevi'in tɨ
tyoomé'en a'chu pua'an xɨcáj, capu a'tɨ́j júurij ta'me'nyíiche', ajta hua'
jɨme' ɨ tyeɨ́tyee ɨ Dios tɨ arí hua'antyíhuoj, a'ɨ́ɨ pu'rɨ́j a'yan jáaruuj tɨ'ij
quee che' á'tyeevi'in.

21 ’Tɨpua'aj a'ájna ɨ xɨcáara' jitze a'tɨ́j a'yan tyajá'mua'ixaatye'ej
yee: “Cási', xaaséj yána'aj huatyéjve ɨ Cɨríistu'”, na'ríij a'yan yee:
“Cási', xaaséj ma'aj huatyéjve”, caxu já'tzaahuatya'aj. 22 Ji'nye
séecan mu yaja'va'ju'uj muá'ju'un ɨ maj tyí'hue'tacaa, a'ɨ́ɨ mu mij
tyi'tɨ́j tyu'taséjrataj ɨ tyeɨ́tyee jimi mej mij huo'cuanamuan, tɨpua'aj
huatáɨ'riitarej maj a'ɨ́ɨjma huácuanamuan ɨ tyeɨ́tyee ɨ Dios tɨ arí
hua'antyíhuoj. 23 Tyámua' xu'uj caxu yó'hua'nan. Néijmi'i nu nyeríj
jamuáa'ixaa je'ej tɨ tyi'tɨ́j rɨnyij.

Tɨ'ɨj ajtáhua'aj yava'cányesij a'ɨ́jna ɨ tɨ ajta tyévij jitze huanɨe'huaca'

(Mt. 24:29-35, 42-44; Lc. 21:25-36)

24 ’Ajta a'ájna ɨ xɨcáara' jitze, matɨ'ɨj jajpuéetzij muá'ju'un, capu
che' eeráxɨrij, ajta quee che' huanyéeri'cɨj ja'mej ɨ máxcɨrɨe' jɨme',
25 majta uje'cávatzɨj ɨ xú'ra'vetyee tɨ'ɨj ij huatóoca'tzɨj ɨ tajapuá.
26 Aj xu sij jaséjran ɨ tɨ ajta tyévij jitze huanɨe'huaca' tɨ aje'cáama'aj
ja'mej ɨ jéetɨrij tzajta', naa pu tyámua' tyu'nyéeri'cɨj ja'mej, ajta
néijmi'i jɨn antyúumua'reeriaj ja'mej a'ájna ɨ xɨcáara' jitze. 27 A'ɨ́ɨ pu'ij
hua'ré'ityixɨj ɨ maj jahuɨɨre' mej mij néijmi'caa tyí'sɨɨre'en ɨ tyeɨ́tyee ɨ
Dios tɨ arí hua'antyíhuoj, néijmi'caa mu tyísɨɨre'ej ɨ tyeɨ́tyee jo'tɨj na'aj
joo'ástɨmee ɨ chuéj, ajta jo'tɨj joo'ástɨmee ɨ tajapuá.

28 ’A'ɨ́j xu jitze tyi'huóo'iteeritye'en ɨ xápua'. Tɨ'ɨj
antyicua'tyíjme'nyij ánɨmuaj, ajta tɨ'ɨj canyáatɨra'nyij ɨ xámue'ra',
a'ɨ́j xu jɨn jamua'reeren tɨ arí véjri' ɨ víita'rij. 29 A'yaa pu cha'taj na'aj
tɨpua'aj seríj tyi'tɨ́j a'yan tyí'sejraj, aj xu sij jamua'reeren tɨ arí véjri'

putyí'rɨcɨj a'ájna xɨcáara' tɨ jitzán a'yan tye'mej, siajta jamua'reeren
tɨ arí aje'cáama'aj ja'mej ɨ tɨ ajta tyévij jitze huanɨe'huaca'. 30 A'yaa
nu tyajá'mua'ixaatye' tɨ néijmi'i a'yan tye'mej matɨ'ɨj móoj júuricaj
ɨ tyeítyee ɨ maj iiye'ej huacháatɨmee cháanacaj japua. 31 Néijmi'i pu
tye'entyipuá'rij ɨ cháanacaj ajta ɨ tajapuá, ajta ɨ nyenyúucaa capu a'náj
antyipua'rij.

32 'Ajta a'náj tɨ xɨcáara' jitze a'yan tye'mej nusu a'tzáaj tɨ a'yan
tye'mej, capu a'tíj jamua'reej, camu jamua'reej ɨ maj tajapuá
tyí'huɨɨre' nusu ɨ Yójra'. A'íɨ pu'uj jamua'reej ɨ nyavástara' ɨ Dios.

33 'A'íj xu jɨn tyámua' eenye', siajta atanyéjnye'rij, ji'nye caxu
jamua'reej a'náj tɨ a'yan atyojo'ré'nyesij. 34 A'yaa xu tɨ'ɨj ɨ a'tíj tɨ
mu' jó'yi'muɨj, anaquéej pu'ij juchi'ij hua'cha'ɨɨraste' ɨ maj jimi
tyí'muarɨe' mej mij jáacha'ɨɨn ɨ chi'ra'an. A'íɨjma pu ijcatye'en séej
ajta séej mej mij tyu'muárɨe'en tyi'tíj tɨ muárɨe'ria'ra', ajta séej
ijcatye'en tɨ tyí'cha'ɨɨj ata' puéertaj. 35 Tyámua' xu mua'aj eenye' siajta
atanyéjnye'rij, ji'nye caxu jamua'reej a'náj tɨ uvé'nyesij ɨ tɨ aja'chej,
tɨpua'aj tyechúmua'risima'caj, na'ríij a'tzáaj jé'ta' tíca', nusu a'tzáaj
matɨ'ɨj tyí'tyeji'huacaa ɨ tyacuáarɨe', na'ríij tɨ'ɨj huatapuá'riaca',
36 ji'nye tɨpua'aj jiye'tzín nu'vé'nyej, nyajta jamuáatyoonyij
setyacu'tzísima'caj. 37 Ɨ nyaj mua'ajmaj já'mua'ixaatye' a'íj nu nyajta
huá'ixaatye' néijmi'caa ɨ séecan a'yan tɨjɨn: Sióoche' xu atanyéjnye'rij.

Tyeítyee mu jaaxá'puɨ'ɨntarej mej mij jaatyéevi' a'íjcɨ ɨ Jesús

(Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

14 1 Hua'puaj xɨcáj pu ooj á'ɨtzeeria'ca'aj tɨ'ɨj a'ájna atyojo'ré'nyej
matɨ'ɨj pua'aj tyí'ye'estyahua'aj a'íjcɨ jɨme' ɨ cánya'xɨɨ maj
cui'nyij, majta ɨ páan maj cua'caa tɨquee cu'ustij. A'íɨmaj ɨ maj
tyihuá'ijtye' ɨ puaaríij majta ɨ maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze ɨ
maj jɨn tyí'ijta, a'íɨ mu jahuooca'aj je'ej maj huárɨnyij mej mij hue'tzij
jɨn jaatyéevi' ɨ Jesús, majta je'en jaajé'caj. 2 Ji'nye séecan mu a'yan
tyí'xajtaca'aj tɨjɨn:

—Catu a'ájna jaatyévi'raj matɨ'ɨj tyɨ'ye'estyáacaj, mej mij quee ɨ
tyeítyee huatanyínyu'caj.

Íitɨ' pu tyɨ'tíj tɨ naa tyaarɨe'ej ja'vá'huaaj a'íjcɨ ɨ Jesús

(Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

3 Tɨ'ɨj ɨ Jesús a'áa jo'tyávaacaj a Betania, a'ájna jo'tɨj ja'chej a'íjna
ɨ Simón, ɨ maj majta a'yan jatamuá'muatya'aj tɨjɨn, tɨ Cá'atzaj. Tɨ'ɨj
ɨ Jesús ooj ajtyequéecaj ɨ méesaj jitze, íitɨ' pu aje'ré'nyej a'íjcɨ jimi
tyetyéj limeetara' pu huajásima'aj, a'íj pu jitze avá'jɨstij ɨ tɨ naa
tyaarɨe'ej, nardu jitze tɨ ma'can tyi'tíj tu'píj, ajta jéehua tyá'najchij.
Aj pu'ij ɨ íitɨ' antyítaaraca' a'íjcɨ ɨ limeetaj, tɨ'quij ja'vá'huaaj a'íjcɨ ɨ tɨ
naa tyaarɨe'ej ɨ mu'úutze' a'íjcɨ ɨ Jesús. 4 Aj mu mij séecan ɨ maj a'úun

je'rátya'ca'aj jaatájaaxɨejvi'ri' a'ɨ́jcɨ ɨ íitaj, a'yaa mu tyúu'ixaatya'ca'aj tɨjɨn:

—¿Ji'nye een jɨme' jahuajca a'mújcɨj ɨ tɨ naa tyaarɨe'ej? 5 Ɨ'ríitacaj pu maj jáatoonyijche' a'chu huéeicaj anxɨtyej ɨ túmii ará'aj, mej mij a'ɨ́jna jɨn huo'táhuɨɨre'en ɨ maj quee je'ej tyéejviicue'.

A'ɨ́ɨ mu mij je'ej pua'aj tyá'xajtaca'aj a'ɨ́jcɨ ɨ íitaj.

6 Ajta ɨ Jesús a'yaa pu tyu'taxájtaca' tɨjɨn:

—Xaatapuá'cɨj, ¿ji'nye een jɨme' setyá'ɨtziitye'? Tyámua' pu tyi'tɨ́j huáruuj nye jimi. 7 Ji'nye a'ɨ́ɨmaj ɨ maj quee je'ej tyéejviicue' a'ɨ́ɨ mu a'náj tɨna'aj ja'mua jimi séeria'aj muá'ju'un, a'yaa pu'ij tyiɨ'ríitaj ja'mej siaj sij huo'tyáhuɨɨre'en tɨpua'aj a'yan setyá'xɨe've'ej, nyajta nyáaj canu a'náj tɨna'aj ja'mua jamuán séeria'aj na'mej. 8 A'ɨ́jna ɨ íitɨ' a'yaa pu huarɨ́j je'ej tɨ tyaatá'ɨriityej, a'múu pu anaquéej nyacáhuaj ɨ tɨ naa tyaarɨe'ej, matɨ'ɨj na'vá'nasij. 9 A'yaa nu tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyajá'mua'ixaatye' tɨ jo'tɨj na'aj ɨ cháanacaj japua jo'maj huojo'té'exaatye'ej ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios, a'ɨ́j mu majta huataxájta je'ej tɨ tyi'tɨ́j huáruuj a'ɨ́jna ɨ íitɨ', a'yaa mu mij tyo'támua'reerij.

Judas pu tyu'tátuiirej a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús

(Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6)

10 A'ɨ́jna ɨ Judas Iscariote, sɨ́ɨj tɨ ajta hua' jitze ajtyáma'can ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨjma jimi jo'mej ɨ maj tyeyúuj tzajta' tyí'ijta tɨ'ij huo'tátuiire'en a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús. 11 Matɨ'ɨj jáanamuajri', naa pu huo'tá'aj aj mu mij tya'tóoratziiri' maj tyaanájchitye'en a'ɨ́jcɨ ɨ Judas, a'ɨ́ɨ pu'ij ɨ Judas jahuooca'aj a'náj tɨ huatáɨ'riitarij tɨ'ij huo'tátuiire'en a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús.

Tavástara' pu tyihuo'cue'ej a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán huacɨ́j

(Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1Co. 11:23-26)

12 A'ájna xɨcáara' jitze ta'nájcaj ɨ maj jitzán tyí'ye'estyaa mej mij jáacua'nyij ɨ páan tɨquee cu'ustij, a'ájna matɨ'ɨj hua' mu'vejritacaa ɨ cánya'xɨɨ, a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jamuán huacɨ́j mu a'yan tyaata'íhuo'ri' ɨ Jesús tɨjɨn:

—¿Jo'nyij muaja'ráanajchi tyej tyij jó'ju'un, tyajta je'en tyámua' tyú'uurej jo'tyaj ɨ páan já'cua'nyij ɨ tyaj jɨn jo'támua'reej tɨ'ɨj ɨ Dios tyámua' tyitáacha'ɨj?

13 Aj pu'ij hua'puácaa huata'ítyaca' ɨ maj jamuán huacɨ́j, a'yan tyihua'ixáatye'ej tɨjɨn:

—Séricuj a'ájna a chájta'. A'áa xu a'tɨ́j já'tyoonyij xá'rij tɨ huátɨsij jájtyij tu'huájmuaa, a'ɨ́j xu jamuán ujó'ju', 14 jo'tɨj a'ɨ́ɨn jo'tyárutyij, a'úu xu jáahuoonyij ɨ a'tɨ́j tɨ aja'chej, aj xu sij a'yan tyaaté'exaatye'en tɨjɨn: "A'yaa pu tyí'xaj a'ɨ́jna ɨ Maeestro yee: ¿Jo'nyij nyaja'ta'caa nyaj tyú'cua'nyij hua' jamuán ɨ nyetyeɨ́ɨtyeristyamua' tyej tyij jo'támua'reej

tɨ'ɨj ɨ Dios tyámua' tyitáacha'ɨj?” 15 A'íɨ pu'ij jamuaataséjratye'sij
ánɨmuaj ɨ chi'ij tɨ uhuaré'yoo, pu'ríj tyámua' naa tyú'ruuj, a'úu xu
tyámua' tyú'uurej ɨ tyaj tyí'cua'nyij.
16 Matɨ'ɨj mij ujó'ju' ɨ maj hua'puaj a'ájna a chájta'. A'yaa pu
néijmi'i tya'raj je'ej tɨ ɨ Jesús tyihuo'té'exaaj, aj mu mij tyámua'
tyú'ruuj ɨ maj tyí'cua'nyij ɨ maj jɨn jo'támua'reej a'ájna ɨ xɨcáara' jitze
tɨ'ɨj ɨ Dios huó'cha'ɨj.
17 Tɨ'ɨj arí huatíca'caj Jesús pu jo'tyájrupij u chi'táj majta jamuán ɨ
maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej. 18 Matɨ'ɨj meríj tyí'cua'caj
ɨ méesaj japua, aj pu'ij ɨ Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' síɨj ɨ tɨ ja'mua jitze ajtyáma'can mu
siaj nyajamuan tyí'cua', a'íɨ pu nyéetzij tyu'tátuiire'ej a'íɨjma jimi ɨ
maj tyityatatyíj.
19 Aj mu mij huatóoxaamujrityej, majta je'en huatyóohuij maj
jaata'íhuo' a'íjcɨ ɨ Jesús síɨj ajta síɨj a'yan tɨjɨn:
—¿Nyiquij nyáaj a'íɨn nyaj pué'een?
20 Aj pu'ij ɨ Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'íɨ pu a'íɨn pué'een síɨj ɨ siaj tamuáamuata' japuan hua'puaj
ará'asej, a'íɨ pu ɨ páan ájrunyii a'íjcɨ jitze ɨ túxa'aj nyajamuan. 21 A'yaa
pu atyojo'ré'nyesij nye jimi je'ej tɨ tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze, ajta a'íjna
ɨ tɨ nyéetzij tyu'tátuiire'sij, jéehua pu jajpuéetzij ja'mej. Jéetze' pu
jatyahuɨ'rihua'caj tɨquee nɨe'huacajche'.
22 Móoche' mu tyi'tya'cue'síma'caj, tɨ'ɨj ɨ Jesús páan tyi'íj, ajta tɨ'ɨj
tyaatatyóotzi'ria'aj ɨ Dios, aj pu'ij ja'antyítaaraca' tɨ'quij huo'ríɨpu'uj,
a'yan tyihua'ixáatye'ej tɨjɨn:
—Xáacua' a'íjcɨ, a'íi pu nyahue'ra' pué'een.
23 Tɨ'ɨj ta'ij ɨ váasuj tyijáj ajta tyaatatyójtzi'rej ɨ Dios, tɨ'quij
a'íɨjma huatajányij, néijmi'i mu jaaré'ij ɨ váasuj jitze. 24 A'yaa pu
tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'íi pu a'íɨn pué'een ɨ nyaxúure' ɨ nyaj je'ráxɨre'sij nyej nyij
huo'tyáhuɨɨre'en mui'caa, ajta tɨ'ij ɨ Dios ja'antyipuá'ritye'en ɨ tɨ
jájcuaj jɨn tya'tóoratziiri'. 25 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' nyaj quee
che' ju'quéi'sij a'íjcɨ ɨ úuvaj ja'ra', 'asta a'ájna xɨcáara' jitze tɨ'ɨj ɨ Dios
néijmi'que' tyu'ta'íjtaj.

Jesús pu jaataxájtaca' tɨ ɨ Pedro jaatyáhue'taj a'yan tɨjɨn canu jamua'tyej

(Mt. 26:30-35; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

26 Matɨ'ɨj tyu'táchuiicaj ɨ maj jɨn tyaatatyójtzi'rej ɨ Dios, aj mu
mij jo'cíj a'ájna Aseitúunajrimi jɨríj tɨ jo'tacá'aj. 27 Jesús pu a'yan
tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Néijmi'i xu mua'aj yo'huá'xɨj siaj nye jimi tyá'tzaahuatye'. A'yaa
pu tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn: “A'íj nu je'catan ɨ cánya'xɨɨ tɨ sɨɨre',

majta ɨ cánya'xɨɨ mamuj úrutyij.” 28 Ajta nyatɨ'ɨj huatájuurej, a'áa nu
nyajtáhua'aj jamuaja'ajsɨɨre'ej a Galileea.
29 Pedro pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Tɨpua'aj néijmi'i meyo'hua'xɨj maj a jimi tyá'tzaahuatye', canu
nyáaj a'yan rɨnyij.
30 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—A'yaa nu tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyí'mua'ixaatye', ijíij tíca' tɨ'ɨj quee
xu jíihuacaj ɨ tyacuáarɨe', huéeicaj paj naatyáhue'taj a'yan tɨjɨn capáj
nyamua'tyej.
31 Ajta ɨ Pedro ca'nyíin pu jɨn a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Tɨpua'aj a'yan tyúuxɨeve'ej nyaj ajamuán huámuɨ'nyij, canu
muaatyáhue'taj.
Majta néijmi'i ɨ séecan a'yaa mu cha'taj mana'aj tyí'xajtaca'aj.

Jesús pu huatyéenyuj a'ájna a Getsemaní

(Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46)

32 Matɨ'ɨj mij jo'cɨ́j a'ájna ja'hua' huastárij tzajta' tɨ a'yan
tya'rájtyapuaj tɨjɨn Getsemaní. Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj ɨ maj
jamuán huacɨ́j tɨjɨn:
—Xaará'saj iiye'ej, nyóoche' nu nyáaj huatyényuusij ɨ Dios jimi.
33 Tɨ'quij áyee jo'ré'nyej, a'ɨ́ɨjma pu jo'ví'tɨj a'ɨ́jcɨ ɨ Pedro ajta ɨ
Santiago ajta ɨ Juan, aj pu'ij huatyóochej tɨ huatóoxaamujritye'en ajta
je'ej pua'aj jaata'aj ɨ tzajta'. 34 A'yaa pu'ij tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Je'ej pu pua'aj nu'asej cuxáa nyamuɨ'nyij. A'yaa xu siooj
tyityá'caj, sióoche' xu atanyéjnye'rij.
35 Tɨ'quij ɨ Jesús eerájraa a'tzúj áyee, aj pu'ij tyítunutaca' a
chóota', jájhuaviiri' ɨ Dios tɨpua'aj a'yan tyíɨ'riitan tɨquee a'yan
atyojo'ré'nyinyica'an a'ájna ɨ xɨcáara' jitze tɨ jitzán jajpuéetzij ja'mej.
36 A'yaa pu tyá'huooca'aj ɨ Dios jimi tɨjɨn:

© 1996 David C. Cook

San Marcos 14:35-36

—Dios ɨ paj nyavástara' pué'een, néijmi'i pu tyíɨ'rij muéetzij jimi, tɨpua'aj petyu'tá'an tɨ'ij quee náacɨ'tyij a'íjna ɨ nyaj jɨn jajpuéetzij na'mej, ajta che' quee a'yan atyojo'ré'nyinyica'an je'ej nyej nyáaj tyá'xɨe've', sulu patɨ'ɨj muáaj tyá'xɨe've'.

37 Aj pu'ij té'ej aje'ré'nyej jo'maj ja'ajtyá'ca'aj ɨ maj jamuán huacíj, a'áa pu'ij huojo'tyoj tɨpua'aj meríj tyácu'tzij. A'yaa pu tyaaté'exaa a'íjcɨ ɨ Pedro tɨjɨn:

—Simón, ¿nyi petyácusij? ¿Nyi pequee tyo'táviicue'ri' paj séej ooraj atányeerij? 38 Sióoche' xu atanyéjnye'rij siajta huatyényuunyij ɨ Dios jimi, tɨ'ij quee tyi'tíj je'ej já'mua'uurej. A'yaa xu mua'aj tyá'xɨe've' siaj tyámua' huárɨnyij, ajta capu ja'muaca'nyisti' ɨ já'muahue'ra' jitze.

39 Ajtáhua'aj pu ujó'mej, a'yaa pu cha'tána'aj tyaatáhuaviiri' ɨ Dios. 40 Tɨ'ɨj aje'ré'nyej ajtáhua'aj pu huo'tyoj metyacu'tzísima'caj, ji'nye cutzíj pu huá'mue'tɨca'aj. Capu je'ej huá'miteerastya'ca'aj je'ej maj ye'ej tyaaté'exaatye'en. 41 Tɨ'ɨj huéeicaj a'yan huaríj, ajtáhua'aj pu ujó'mej, tɨ'quij ajtáhua'aj aje'ré'nyej tɨpua'aj meri'ij táhua'aj tyácu'tzij, aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—¿Nyi siooj tyácu'tzij siajta juso'pe'? Pu'ríj óoche', pu'ríj tya'rá'aj a'náj maj nyéetzij tyu'tátuiire'ej ɨ nyaj nyajta tyévij jitze huanɨe'huaca', a'íɨjma jimi ɨ maj je'ej pua'aj tyí'tyetyeɨtyee. 42 Xá'ajhuiixɨ', che'réj, pu'ríj yaja'vé'mej ɨ tɨ nyéetzij tyu'tátuiire'ej.

Matɨ'ɨj jaatyéevi' ɨ Jesús majta yo'jáj

(Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

43 Óoche' pu tyi'tyaxáatasima'caj ɨ Jesús tɨ'ɨj ɨ Judas, síɨj tɨ hua' jitze ajtyáma'can ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, a'íɨ pu aje'ré'nyej majta jéehua ɨ tyeítyee jamuán huajú'ca'aj metyu'chúumij majta cɨyéj tyu'í'ɨj. Hua'nyúucaritze' mu a'íɨjma jimi huajú'ca'aj ɨ maj tyí'ijta ɨ tyeyúuj tzajta', majta ɨ maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze, majta ɨ huáasij. 44 Ajta ɨ Judas pu tya'tóoratziiri' je'ej tɨ ye'ej huárɨnyij mej mij jáamua'reej a'tíj tɨ a'íɨn pué'een ɨ Jesús, a'yan tɨjɨn:

—A'íjna ɨ nyaj ji'tyápuɨ'tze'ej, a'íɨ pu a'íɨn pué'een, siata'aj jaatyéevi', siajta ja'ajnáan, sia'nají'que'en tyámua' naa.

45 A'íj pu jɨn ajtyáxɨɨriaca' ɨ Jesús jimi tɨ'quij a'yan tyaatajé tɨjɨn:

—Maeestro.

Ajta ji'tyáapuɨ'tzej. 46 Aj mu mij ɨ tyeítyee jaatyéevi' ɨ Jesús majta ja'náajɨ'quej.

47 Aj pu'ij síɨj tɨ a'áa jo'tyávaaca'aj a'íɨ pu juchúun íjcutaca', tɨ'ɨj ij ja'ajtavéjchaca' ɨ naxɨéera' ɨ tɨ jahuɨire' a'íjcɨ ɨ tɨ tyihuá'ijtye' ɨ tyeyúuj tzajta'. 48 Tɨ'quij ɨ Jesús a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' ɨ tyeítyee tɨjɨn:

—¿Ji'nye een jɨme' yesetyityavá'ju' xaachúumij siajta cɨyéj tyu'í'ɨj siaj sij naatyéevi', cuxáa nyaj náhua'rij pué'eenye'? 49 A'náj tɨna'aj

nu ja'mua jamuán ajo'tyávaaca'aj nyetyaja'muamua'tyáaj u tyeyúuj tzajta', caxu a'náj naatyéevi'. Ajta ijíij pu a'yan tye'mej ta'aj ij tya'róo'astej je'ej tɨ tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze.

50 Majta a'íɨmaj ɨ maj jamuán huacíj néijmi'i mu huatóo'uj, aa mu'uj mij yoorɨéej ɨ Jesús. 51 Ajta síɨj pu tyamuéej jaavájrasima'aj ɨ Jesús, cáanarij pu jɨn eeróonajca'aj. A'íj mu mij huatyéevi', 52 ajta a'íɨ pu jaatátoj ɨ cáanarij tɨ'quij huatóo'uj jo'téechajraa muá'vi'ij.

Matɨ'ɨj yo'ví'tɨj ɨ Jesús a'íɨjma jimi ɨ maj tyityatatyíj

(Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

53 Matɨ'ɨj mij yo'ví'tɨj ɨ Jesús a'íjcɨ jimi ɨ tɨ tyihuá'ijtye' néijmi'caa ɨ tyeyúuj tzajta', matɨ'ɨj mij néijmi'i tyúusɨɨj ɨ maj tyihuá'ijtye' ɨ puaaríij, ɨ huáasij majta ɨ maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze. 54 Ajta ɨ Pedro pu ɨmuáj cújta' huama'ca'aj, a'áa pu'ij ja'rá'aj jo'tɨj ja'chej a'íjna ɨ tɨ tyihuá'ijtye' ɨ maj tyí'muɨjhuacaa ɨ tyeyúuj tzajta', a'áa pu ja'ajyíxɨj hua' jamuán ɨ xantáaru'uj, oopuístya'aj ɨ tá'taa jitze.

55 Majta a'íɨmaj ɨ maj tyihuá'ijtye' ɨ tyeyúuj tzajta', majta ɨ maj tyityatatyíj, a'íɨ mu jahuooca'aj tyi'tíj maj jitzán ujpuá'ritye'en ɨ Jesús, ajta camu tyi'tíj huátyoj. 56 Tyij majta jéehua jaahué'taca'aj, camu ɨ séecan jamua'reeriaca'aj, tyi'tíj maj putyí'xajtaca'aj. 57 Aj mu mij séecan ájhuiixɨj matɨ'ɨj mij hue'tzij jɨn tyu'taxájtaca', a'yan tɨjɨn:

58 —Ityáj tu a'yaa tyáanamuajri' tɨ a'yan tyí'xajtaca'aj tɨjɨn: "Nyáaj nu jaatyú'uunaj a'íjcɨ ɨ tyeyúuj ɨ tyeítyee maj ja'ajtaahuaca', nyajta je'en huéeicaj xɨcáj jitze séej ájtaahuaj ɨ tyeyúuj ɨ maj quee ɨ tyeítyee ja'ajtaahuaj."

59 Ajta camu néijmi'i jamua'reeriaca'aj tyi'tíj maj pu tyí'xajtaca'aj ɨ séecan majta ɨ séecan.

60 Aj pu'ij a'íɨn ájchej a'ájna hua' tzajta' a'íjna ɨ tɨ néijmi'caa tyí'ijtye' ɨ tyeyúuj tzajta', tɨ'quij a'yan tyaata'íhuo'ri' a'íjcɨ ɨ Jesús tɨjɨn:

—¿Nyi pequee huatányuusij? ¿Tyi'tanyí jɨn po'tyá'ɨtzee mej mij a' jitze tyí'pua'ritye'?

61 Ajta ɨ Jesús capu avé'nyuuca'aj, capu tyi'tíj huataxájtaca'. Aj pu'ij ajtáhua'aj ɨ tɨ tyihuá'ijtye' ɨ tyeyúuj tzajta' a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

—¿Nyi muáaj a'íɨn paj pué'een ɨ Cɨríistu', ɨ tɨ yójra' pué'een ɨ Dios?

62 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Nyáaj nu a'íɨn pué'een. Siajta mua'aj xu nyeséejran ɨ nyaj nyajta tyévij jitze huanɨe'huaca' nyaj ajcaquée na'mej ɨ muáca'ta' ɨ tɨ néijmi'i jɨn antyúumua'reej, siajta nyeséejran nyatɨ'ɨj aje'cáame'en ɨ jéetɨrij tzajta'.

63 Tɨ'quij a'íjna ɨ tɨ tyihuá'ijtye' ɨ tyeyúuj tzajta' ja'antyisújtza'an ɨ jusíicu', mej mij jáamua'reej tɨjɨn pu'ríj huatanyú'caca', aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

© 1996 David C. Cook

San Marcos 14:60-62

—Capu che' juxɨe've' tɨ a'tíj je'ej tyá'xajta. 64 Mua'aj xu seríj
jáanamuajri' tɨ je'ej pua'aj tyu'taxájtaca' ɨ Dios jimi. ¿Ji'nye mua'ajmaj
tyajamuá'miteeraste'?
Néijmi'i mu juxa'aj tyu'taxájtaca' majta tyu'tá' tɨ huámuɨ'nyij.
65 Aj mu mij séecan huatyóohuij maj jaatyétzi'tzique'muaxɨ'ɨn,
majta jo'tanáa ajɨ́ɨsa' majta je'en ji'tyáva'ra'aj ɨ jumuáca' jɨme', a'yan
metye'íhuo'raj tɨjɨn:
—Huataxáj a'tanyíj mui'tyéjvee.
Majta ɨ xantáaru'uj ɨ maj tyí'cha'ɨj ɨ tyeyúuj tzajta' a'ɨ́ɨ mu
ja'ráavaxɨj ɨ nyéerima'ra' jitze.

Pedro pu tyu'tyáhue'taca' a'yan tɨjɨn capu jamua'tyej ɨ Jesús
(Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-29)

66 Ajta ɨ Pedro, a'áa pu jo'tyávaaca'aj jo'tɨj ja'rájta'cuaj ɨ chi'táj. Aj
pu'ij sɨ́ɨj íitɨ' utyájrupij tɨ jahuɨɨre' ɨ tɨ tyihuá'ijtye' ɨ tyeyúuj tzajta',
67 tɨ'ɨj a'ɨ́j huaséj ɨ Pedro tɨ jupuɨstya'ca'aj a'ájna jo'tɨj já'taa, aj pu'ij
ja'raséeraj ja'raa tɨ'ɨj ij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Muáaj paj pajta jamuán jo'chá'canya'aj ɨ Jesús, Nazaret tɨ
já'ma'can.
68 Pedro pu jaatyáhue'taca', a'yan tyi'xáataj tɨjɨn:
—Canu jamua'tyej, canu nyajta jamua'reej tyi'tíj paj tyáxajta.
Aj pu'ij iirájraa, a'áa pu je'tyéechaxɨj a tɨ ja'pueertaj. Aj pu'ij ɨ
tyacuáarɨe' huajíjhuaca'. 69 Tɨ'ɨj ij ajtáhua'aj ɨ íitɨ' jaaséj a'ɨ́jcɨ ɨ Pedro aj
pu'ij séecan huaté'exaaj a'yan tɨjɨn:

—Aˈmúu pu síɨj aˈíɨn pueˈeen ɨ tɨ huaˈ jitze ajtyámaˈcan ɨ maj jamuán huacɨˈɨj.

70 Ajtáhuaˈaj pu ɨ Pedro jaatyáhueˈtacaˈ. Aˈtzúj aˈtyéeviˈcaj, aˈíɨmaj ɨ maj ajaˈréˈtyaˈcaˈaj majtáhuaˈaj mu aˈyan tyaatéˈexaa ɨ Pedro tɨjɨn:

—Aˈyaa pu tyiˈjaˈyájna muáaj paj síɨj aˈíɨn pueˈeen, jiˈnye Galileea paj jáˈmaˈcan.

71 Aj puˈij ɨ Pedro huatyóochej tɨ nyúucaritzeˈ ɨ Dios aˈyan tyihuoˈtéˈexaatyeˈen tɨjɨn:

—Canu jamuaˈtyej aˈíjcɨ ɨ tyáataj ɨ siaj muaˈaj jatyáxajta.

72 Aj puˈij arí huaˈpuaj huajíjhuacaˈ ɨ tyacuáaɨreˈ, tɨˈquij ɨ Pedro joˈtámuaˈreeriˈ jeˈej tɨ tyaatéˈexaa ɨ Jesús aˈyan tɨjɨn: “Tɨˈɨj quee xu huaˈpuaj huajíjhua ɨ tyacuáaɨreˈ, muáaj paj huéeicaj naatyáhueˈtaj.” Aj puˈij tyuuyíinyajraa aˈíjna ɨ Pedro.

Metyuˈtátuii aˈíjcɨ ɨ Jesús ɨ Piláato jimi

(Mt. 27:1-2, 11-14; Lc. 23:1-5; Jn. 18:28-38)

15 1 Tɨˈɨj huatapuáˈriacaˈ, aˈíɨ mu tyúusɨɨj ɨ maj tyihuáˈijtyeˈ ɨ puaaríij aˈíɨjma jamuán ɨ huáasij, majta ɨ maj tyihuáˈmuaˈtyej ɨ yuˈxarij jitze ɨ maj jɨn tyíˈijta, majta néijmiˈi ɨ maj tyityatatyíj. Aj mu mij áyoviˈtɨj aˈíjcɨ ɨ Jesús meetyajíˈqueˈej, matɨˈɨj mij jaatátuii aˈíjcɨ ɨ Piláato. 2 Piláato puˈij aˈyan tyaataˈíhuoˈriˈ tɨjɨn:

—¿Nyi muáaj aˈíɨn papueˈeen ɨ tɨ tyihuáˈijtyeˈ ɨ maj Israel jitze ajtyámaˈcan?

Tɨˈquij ɨ Jesús aˈyan tyaatéˈexaa tɨjɨn:

—Muáaj paj períj aˈyan tyaataxájtacaˈ.

3 Majta ɨ maj tyíˈijta ɨ tyeyúuj tzajtaˈ, jéehua mu tyaaxájtziˈriˈ, 4 Piláato puˈij ajtáhuaˈaj aˈyan tyaataˈíhuoˈriˈ tɨjɨn:

—¿Nyi pequee jeˈej tyuˈtányuusij? Cásɨˈ jéehua mu aˈ jitze tyíˈpuaˈrityeˈ.

5 Ajta ɨ Jesús capu jeˈej tyaatéˈexaa, aˈíj pu jɨn quee jeˈej joˈtámiteeraj aˈíjcɨ ɨ Piláato.

Piláato pu tyuˈtáˈ maj jaajéˈcaj ɨ Jesús

(Mt. 27:15-31; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38—19:16)

6 Matɨˈɨjta tyíˈyeˈestyaj, Piláato pu aˈyan tyeeyíˈtɨhuaˈaj tɨ séej huatátoonyij ɨ tɨ eetyánamiˈ, aˈtíj maj aˈyan tyaatáhuaviiraj ɨ tyeíɨtyee. 7 Síɨj pu tyáatɨˈ eetyánamiˈhuacaˈaj tɨ aˈyan ántyapuaacaˈaj tɨjɨn Barrabás, huaˈ jamuán ɨ séecan ɨ maj tyíˈtyacuiˈcariaˈaj. 8 Aj mu mij ɨ tyeíɨtyee ajeˈréˈnyej, matɨˈɨj mij huatyóohuij maj jaatáhuaviij ɨ Piláato tɨˈij aˈyan huáɨrɨnyij aˈíɨjma jimi jeˈej tɨ tyeeyíˈtɨhuaˈaj. 9 Piláato pu aˈyan tyihuoˈtaˈíhuoˈriˈ tɨjɨn:

—¿Nyi muaˈaj aˈyan setyáˈxɨeˈveˈ nyaj jaatátoonyij aˈíjcɨ tɨ jaˈmua tajtúhuan pueˈeen mu siaj Israel jitze ajtyámaˈcan?

10 Ji'nye jamua'reeriaca'aj maj já'chueeria'ca'aj a'ɨjcɨ ɨ Jesús a'ɨɨmaj
ɨ maj tyihuá'ijtye' ɨ tyeyúuj tzajta', a'ɨj mu jɨn jimi tyu'tátuii. 11 Majta ɨ
maj tyihuá'ijtye' ɨ tyeyúuj tzajta', a'ɨɨ mu ca'nyíjra'aj huo'ta' ɨ tyeɨtyee
mej mij jaatáhuaviij a'ɨjcɨ ɨ Piláato tɨ a'ɨj huatátoonyij ɨ Barrabás.
12 Piláato pu a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Arí ji'nye náarɨnyij a'mújcɨj jimi mu ja'mua tajtúhuan mu siaj
Israel jitze ajtyáma'can?
13 Aj mu mij ca'nyíin jɨn huatyejíihuajra a'yan tɨjɨn:
—Pata'aj jó'tatan ɨ cúruuj jitze.
14 Piláato pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—¿Ji'nye een jɨme', tyi'tanyí je'ej pua'aj huáruuj?
Majta ɨ tyeɨtyee majtáhua'aj mu ca'nyíin jɨn huatyejíihuajra a'yan
tɨjɨn:
—Oótateexɨ' ɨ cúruuj jitze.
15 Ajta a'ɨjna ɨ Piláato, a'yaa pu tyá'xɨe'va'ca'aj tɨ tyámua'
tyu'tyá'ɨtzeere'en ɨ tyeɨtyee jimi, a'ɨj pu jɨn jaatátoj a'ɨjcɨ ɨ Barrabás,
ajta tɨ'ɨj tyu'ta'íitaj maj je'riá'vaxɨ'ɨn ɨ Jesús, aj pu'ij huo'tátuii mej mij
jó'tatan ɨ cúruuj jitze.
16 Aj mu mij ɨ xantáaru' yo'jáj a'ɨjcɨ ɨ Jesús a'ájna a tɨ ja'rájta'cuaj,
aj mu mij néijmi'caa tyísɨɨ ɨ xantáaru'uj. 17 Síicu'ri mu ju'cáachejtye
tɨ po'vij xú'muavi'can jɨme', majta cúruun jaatyátaavej tzícare'ej tɨ
jɨn cɨstijhuaj, a'ɨj mu mij ju'cárujtyi'ri'. 18 Majta je'en huatyóohuij maj
huatyejíihuajra'nyij a'yan tɨjɨn:
—Che' júurij a'mújna mu tɨ hua' tajtúhuan pué'een a'ɨɨjma ɨ maj
Israel jitze ajtyáma'can.
19 Majta cɨyéj jɨn ja'vá'va'ra'aj ɨ mu'úura' jitze, majta
jaatyétzi'tzique'muaxɨj, aj mu mij tyítunutacaria'aj mue'cootunáaj,
a'yájna cuxáa tyámua' metya'tá'caria'aj. 20 Matɨ'ɨj jatyaxáahuataj, aj
mu mij je'ré'chuiiri' a'ɨjcɨ ɨ síicu'ri tɨ po'vij xú'muavi' jɨme', matɨ'ɨjta
mij a'ɨj ju'cáachejtye ɨ síicu'ria'ra' matɨ'ɨj mij yo'jáj mej mij jó'tatan ɨ
cúruuj jitze.

Matɨ'ɨj yó'tateexɨj a'ɨjcɨ ɨ Jesús ɨ cúruuj jitze

(Mt. 27:32-44; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

21 A'áa pu sɨɨj tyáatɨ' Cirene tɨ já'ma'can, Simón tɨ ántyapuaj
táatajra' a'ɨjcɨ ɨ Alejandro ajta a'ɨjcɨ ɨ Rufo, a'ɨɨ pu a'áa ja'rájraa jo'tɨj
quee a'tɨj ja'chej. A'áa pu'ij huaja'antyinájchaca' jo'maj yoojásima'aj ɨ
Jesús, a'ɨj mu mij ca'nyéjrij jɨn huata'ɨj tɨ'ɨj ja'antyichóoj ɨ cúruujra' ɨ
Jesús.
22 A'áa mu yo'jáj a'ɨjcɨ ɨ Jesús, a'ájna a jɨrɨj jitze tɨ a'yan
tyaja'rájtyapuaj huá'nyuucaa jɨme' tɨjɨn Gólgota, (Gólgota, a'yaa pu
huatóomua'aj tɨjɨn Muɨ'chíj Mu'taj), 23 matɨ'ɨj mij nahuáj jaatanyétzij
cuáanye'ej tɨ á'naxcaj, a'yaa mu jatamuá'muaj a'ɨjcɨ ɨ cuáanye'ej tɨjɨn

miirra, ajta ɨ Jesús, capu ju'qué'ij a'ɨ́jcɨ ɨ nahuáj. 24 Aj mu mij yó'tateexɨj
ɨ cúruuj jitze. Majta ɨ xantáaru'uj tyetyéj mu jɨn huóomue'tɨj mej mij
jáamua'reej a'tɨ́j tɨ cɨ'tyij ɨ tyí'caanaria'ra' ɨ Jesús sɨ́ɨj ajta sɨ́ɨj.
25 Pu'rí̵j jé'ta' ujmá'caj ɨ xɨcáj matɨ'ɨj yó'tateexɨj ɨ cúruuj jitze.
26 Majta táabla óotatej ɨ cúruuj jitze, a'yaa pu tyé'yu'si'huaca'aj je'ej
maj tyi'tɨ́j jitzán tyo'ojpuá'rij a'yaa pu tɨjɨn: “Hua' tajtúhuan ɨ maj
Israel jitze ajtyáma'can.” 27 Majta mu hua'puácaa ɨ náhua'rij óotatej,
séej mu a'áa jo'tyéjchej ɨ cúruuj ɨ muáca'ta' pujmua', majta séej
útata' pujmua'. 28 A'yaa pu tyá'raa je'ej tɨ a'ɨ́jna ɨ nyúucarij tyé'yu'si' ɨ
yu'xarij jitze tɨ a'yan tɨjɨn: “A'yaa mu tyá'mua'reeriaca'aj tɨ je'ej pua'aj
tyí'tyevistaca'aj.”
29 Majta ɨ maj aja'tányinyica'aj naa mu tyitye'cámu'vajra'aj majta
je'ej pua'aj tyá'xajtaca'aj a'yan tɨjɨn:
—Muáaj mu paj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ paj jaatyú'uunaj ɨ tyeyúuj pajta
huéeicaj xɨcáj jitze ja'ajtaahuaj, 30 asɨ́ɨj a japua huatányuuchij pajta
acájra'nyij a'mújcɨj jitze mu cúruuj.
31 A'yaa mu cha'taj mana'aj tyá'xaahuataca'aj ɨ maj tyihuá'ijtye' ɨ
tyeyúuj tzajta', majta ɨ maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze ɨ maj jɨn
tyí'ijta. A'yaa mu tyí'xajtaca'aj tɨjɨn:
—A'múu pu séecan japua huatanyúj, ajta capu jaayí'tɨn tɨ jusɨ́ɨj
jujapuá huatányuunyij. 32 Che' acájra'nyij mu cúruuj jitze a'mújna mu
Cɨríistu' tɨ pué'een, ajta hua' tajtúhuan ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can,
tyata'aj tyij jaaséj, tyajta tyá'antzaahuatye'en.
Majta ɨ maj jamuán óotateehuaca' ɨ cúruuj jitze a'ɨ́ɨ mu majta
já'xaahuataca'aj.

Tɨ'ɨj huamuɨ́' ɨ Jesús

(Mt. 27:45-56; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

33 Tɨ'ɨj tya'rá'aj a'tzáaj tacuaríixpuaj, néijmi'que' pu
huariá'tɨca'riaca' ɨ chuéj japua, ajta á'tyeej tɨ a'yan tyu'tíca' yáacɨj
jé'ta' ucamá'caj ɨ xɨcáj. 34 Tɨ'ɨj yáacɨj jé'ta' ucamá'caj ɨ xɨcáj, aj pu'ij
Jesús ca'nyíin jɨn huajíjhuaca' a'yan tɨjɨn:
—Eloí, Eloí, ¿lama sabactani? A'íjna ɨ nyúucarij, a'yaa pu
huatóomua'aj tɨjɨn: Nyavástara', Nyavástara', ¿ji'nye een jɨme' pej pij
nyojo'hua'xɨj?
35 Séecan ɨ maj a'áa jo'tyú'uuca'aj, matɨ'ɨj jáanamuajri' a'yaa mu
tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—Xáanamuajri', a'ɨ́j pu huatajé ɨ Elías tɨ'ríij á'tyeej tɨ
tyi'tyávaaca'aj ɨ Dios jimi.
36 Aj pu'ij sɨ́ɨj aje'ré'nyej huatéechisima'aj, tyi'tɨ́j pu huátɨsima'aj tɨ
ta'chíra' a'ɨ́j pu'ij huatyáru'nyaxɨj nahuáj jɨme' tɨ antzíjvi, tɨ'quij cɨyéj
jitze ja'antyijɨ́'quej, aj pu'ij a'ɨ́jna ájchui tɨ'ij ɨ Jesús huayé'nyijche'
a'ɨ́jcɨ jitze ɨ tyi'tɨ́j, a'yan tyi'xáataj a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j tɨjɨn:

—Setyu'chó've' tɨpua'aj yatanyéj a'ɨ́jna ɨ Elías tɨ'ij ja'cátoonyij mu cúruuj jitze.

37 Aj pu'ij ajtáhua'aj ɨ Jesús ca'nyíin jɨn huajíjhuaca', tɨ'quij huamuɨ́'. 38 Ajta ɨ tyeyúuj tzajta' cáanarij tɨ 'tzíjhua pu ujo'tahuɨ́jca'aj, a'ɨ́ɨ pu'ij jé'ta' acásujtza'an. 39 Ajta ɨ tyenyeéntyi' ɨ xantáaru'uj tɨ tyí'ijtye' ɨ maj anxɨtyej ará'asej, a'áa pu jo'tyávaaca'aj véjri' jo'tɨj jóonyeerica'aj ɨ Jesús, a'ɨ́ɨ pu'ij jáanamuajri' je'ej tɨ tyu'jíjhuaca' ɨ Jesús, ajta jaaséj je'ej tɨ tyu'muɨ́', a'yaa pu'ij tyu'taxájtaca' tɨjɨn:

—A'yaa pu tyi'jɨ'ré'can jɨme' a'ɨ́i pu a'ɨ́ɨn pué'eenye'ej ɨ yójra' ɨ Dios.

40 Séecan mu majta úucaa a' ɨmuáj jo'tyu'úuj méesejraca'aj, sɨ́ɨj pu a'yan ántyapuaaca'aj tɨjɨn Maríia Magdala tɨ já'ma'can, ajtáhua'aj sɨ́ɨj Maríia hua' náanaj a'ɨ́jcɨ ɨ Santiago tɨ cíleen ajta a'ɨ́jcɨ ɨ José, ajtáhua'aj sɨ́ɨj ɨ íitɨ' tɨ a'yan ántyapuaaca'aj tɨjɨn Salomé. 41 A'ɨ́ɨ mu ɨ úucaa jamuán huajú'ca'aj ɨ Jesús majta jahuɨɨria'ca'aj tɨ'ɨj a'áa jo'tyávaaca'aj a'ájna a Galileea. Jéehua mu majta séecan ɨ úucaa a'áa jo'tyú'uuca'aj ɨ maj jamuán a'áa jo'ré'nyej a'ájna a Jerusalén.

Matɨ'ɨj jaatyá'avaataca' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús

(Mt. 27:57-61; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

42 Tɨ'ɨj huaré'chumua'riaca', tya'rá'aj a'ájna xɨcáara' jitze matɨ'ɨj tyámua' huóo'uurej, yaa ariá'pua'aj pu atyojo'ré'nyesij a'ájna ɨ xɨcáara' ɨ maj jitzán juso'pii. 43 A'ɨ́jna ɨ José Arimatea tɨ já'ma'can, tɨ ajta hua' jitze ajtyáma'can ɨ maj va'cán jɨn tyityatatyíj, a'ɨ́ɨ pu ajta jacho'va'ca'aj a'ɨ́jcɨ xɨcáara' tɨ'ɨj ɨ Dios tyu'ta'ɨ́jtaj néijmi'que' ɨ cháanacaj japua, a'ɨ́ɨ pu'ij ajo'ré'nyej ɨ Piláato jimi, tɨ'quij jaatáhuaviiri' ɨ tyévira' ɨ Jesús. 44 Ajta ɨ Piláato je'ej pu tyo'tóomua'aj tɨ ɨ Jesús arí huamuɨ́', aj pu'ij jaatajé ɨ hua'tyenyeentyi' tɨ'ij jaata'íhuo' a'chu tɨ arí á'tyeevi'ca'aj tɨ huamuɨ́'. 45 Tɨ'ɨj ɨ hua'tyenyeentyi' a'yan tyaaté'exaa tɨ a'yan tyi'ja'yájna, aj pu'ij ɨ Piláato jaatá' a'ɨ́jcɨ ɨ José tɨ ja'cájan ɨ tyévira' ɨ Jesús. 46 Aj pu'ij ɨ José cáanarij huánanɨej tɨ naa een tɨ naa tyí'cueenaa, tɨ'quij ja'ajtajá ɨ muɨ'chíj ajta je'en je'ré'ijcataca' a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ cáanarij. Aj pu'ij a'úun yo'tyéetyej jo'maj yo'ojcúunajraa, ajta tyetyéj tɨ sicɨ́ɨrara' eetyájmua. 47 Ajta a'ɨ́jna ɨ Maríia Magdala tɨ já'ma'can, ajta sɨ́ɨj ɨ Maríia náanajra' a'ɨ́jcɨ ɨ José, a'ɨ́ɨ mu jaaséj jo'maj je'ej yó'ruuj ɨ muɨ'chíj.

Jesús pu huatájuuriaca'

(Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

16 1 Tɨ'ɨj mu jo'mej a'ájna ɨ xɨcáara' maj jitzán juso'pii, a'ɨ́jna ɨ Maríia Magdala tɨ já'ma'can, ajta ɨ sɨ́ɨj ɨ Maríia náanajra' a'ɨ́jcɨ ɨ Santiago, ajta je'en a'ɨ́jna ɨ Salomé, a'ɨ́j mu tyi'tɨ́j huánanɨej tɨ naa tyaarɨe'ej mej mij jacáhuaatye'en ɨ tyévira' ɨ Jesús. 2 A'ɨ́jcɨ xɨcáara' jitze

ta'nájcaj ɨ itéerij, tɨ'ɨj oochán eere'nyéesima'caj ɨ xɨcáj, a'áa mu jó'ju'
jo'tɨj ja'vá'nami'huaca'aj ɨ muɨ'chíj, 3 a'yaa mu tyúu'ixaatya'ca'aj tɨjɨn:
—¿A'tanyíj uya'ráxɨɨraj ɨ tyetyéj tɨ jɨn eetyánami' jo'tɨj jóocun tyej
tyij utyájrutyej?
4 Ajta matɨ'ɨj a'áa jo'ré'nyej aj mu mij jaaséj tɨpua'aj quee
che' eetyájmua ɨ tyetyéj. Ajta tyámua' pu tyí'va'caa ɨ tyetyéj tɨ
eetyámuaaca'aj. 5 Matɨ'ɨj utyájrupij jo'tɨj jóocun, tyamuéej mu huaséj
tɨ a'úun je'rácatyii muáca'ta' pujmua', catyéevi' pu ucáchajca'aj ajta
naa tyí'cueenavi'ca'aj ɨ tɨ tyí'chajca'aj. Aj mu mij ɨ úucaa tyu'tátzɨɨn,
6 ajta a'ɨ́ɨ pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Caxu tyí'tzɨɨnye'ej. Mua'aj xu a'ɨ́j tyáhuoonyij ɨ Jesús
Nazaret tɨ já'ma'can, ɨ tɨ óotateehuaca' ɨ cúruuj jitze. Pu'ríj
huatájuuriaca', capu che' yajá'hua' a'yájna. Cásɨ' xaaséj jo'maj
yo'ojtyéj. 7 Áricuj sioté'exaatye' a'ɨ́jcɨ ɨ Pedro siata'aj ɨ séecan ɨ maj
jamuán huacɨ́j, a'yan tɨjɨn: "A'ɨ́ɨ pu a'áa jooméj a'ájna a Galileea tɨ'ɨj
ajtáhua'aj jamuájsɨɨre'en jájcuan, a'áa xu yé'sejran, a'yájna tɨ'ɨj arí
tyajamuáa'ixaa."
8 Aj mu mij iirahuáachajra ɨ úucaa, ji'nye metyóoviveesima'aj,
majta tyí'tzɨɨnya'ca'aj. Ajta camu a'tɨ́j huaté'exaaj ɨ juyéj jitze, ji'nye
metyí'tzɨɨnya'ca'aj.

Jesús pu huataséjre a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Maríia Magdala tɨ já'ma'can

(Jn. 20:11-18)

9 A'ɨ́jcɨ xɨcáara' jitze ta'nájcaj ɨ séej iteerij tɨ'ɨj ɨ Jesús
huatájuuriaca', tɨ'ɨj tapuá'risima'caj a'ɨ́j pu jimi anaquéej huataséjre
ɨ Maríia Magdala tɨ já'ma'can, ɨ maj tzajta' séjria'ca'aj ɨ tyiyáaru'uj
ɨ maj aráahua'puaj ará'axcaa ɨ Jesús tɨ huo'tamuárij. 10 A'ɨ́ɨ pu
ujó'mej tɨ'ij huo'té'exaatye'en a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán huacɨ́j ɨ Jesús, ɨ
maj juxaamuɨjritya'ca'aj majta juyiinyaca'aj. 11 Majta a'ɨ́ɨmaj matɨ'ɨj
jáamua'reeri' tɨ ɨ Jesús huatájuuriaca' ajta ɨ Maríia arí jaaséjraca'aj
a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús, camu ja'antzaahuaj.

Jesús pu huataséjre hua' jimi ɨ maj hua'puaj ɨ maj jamuán huacɨ́j

(Lc. 24:13-35)

12 Tɨ'quij Jesús ajtáhua'aj seequéj tyu'taséjre hua'puácaa jimi ɨ maj
a'áa joojú'ca'aj ɨ juyéj japua jo'tɨj quee a'tɨ́j já'chajca'aj. 13 A'ɨ́ɨ mu mij
ujó'ju' mej mij huo'té'exaatye'en ɨ séecan, camu majta hua'antzaahuaj
a'ɨ́ɨjma ɨ maj hua'puaj.

Tyi'tɨ́j tɨ ɨ Jesús huo'ta'ɨ́j a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán huacɨ́j

(Mt. 28:16-20; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

14 Tɨ'ɨj arí jéetze' huachúmua', Jesús pu huatóosejrataca' a'ɨ́ɨjma
jimi ɨ maj tamuáamuata' japuan séej ará'asej, matɨ'ɨj móoj a'ɨ́ɨmaj

ajtyetyá'caj ɨ méesaj jitze. Aj pu'ij hua'ajtyá'xɨj a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj jatyánaamuaj ɨ ju júuricamej majta quee tyá'tzaahuatya'ca'aj, ji'nye camu huá'tzaahuatya'ca'aj ɨ maj jaaséj tɨ arí huatájuuriaca'. 15 A'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Séricuj néijmi'que' ɨ cháanacaj japua siahuo'té'exaatye' néijmi'caa ɨ tyeɨ́tyee ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios. 16 A'tɨ́j tɨ tyá'antzaahuatye'sij ajta huáɨ'huaj, Dios pu tyaatú'uunyi'raj, ajta ɨ tɨ quee tyá'antzaahuatye'en, a'ɨ́ɨ pu jajpuéetzij ja'mej. 17 A'yaa mu tyeeyí'tɨhua'aj muá'ju'un ɨ maj tyá'antzaahuatye'en, nyenyúucaritze' mu huo'tamuáritye'sij ɨ tyiyáaru'uj ɨ maj hua' tzajta' séejre' ɨ tyeɨ́tyee, majta séej jɨme' ɨ nyúucarij tyi'xáataj muá'ju'un, 18 cú'cu'see mu muarɨe'en ɨ maj tyú'cha'vacaa, ajta camu je'ej huá'uurej, na'ríij huá've'rij mu'cáaye'en, capu ajta je'ej huá'uurej, ajta tɨpua'aj a'ɨ́ɨjma mua'ajtamuárɨe'xɨ'ɨn ɨ maj tyí'cucui', tyámua' mu rɨnyij.

Jesús pu tyíraa ɨ jútye' tajapuá

(Lc. 24:50-53)

19 Tɨ'ɨj a'yan tyihuo'ixáatya'aj, a'ɨ́jna ɨ tavástara' Jesús pu tajapuá jó'vi'tɨchiihuaca' tɨ'quij muáca'ta' ɨ Dios ja'ajcáayixɨj. 20 A'ɨ́ɨ mu mij ɨ maj jamuán huacɨ́j ma'úrutyixɨj mej mij néijmi'que' huo'ré'ixaatye'en ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios, ajta ɨ tavástara' pu huá'huɨɨria'ca'aj, ajta jaséjrataca'aj tɨ a'yan tyi'ja'yájna je'ej maj a'ɨ́ɨmaj tyí'xajtaca'aj a'ɨ́j hua'séeratya'aj ɨ maj jɨn tyámua' tyo'taséj.

Je'ej tɨ tyo'yú'xaca' a'ɨ́jna ɨ San Lucas

Ɨ tɨ jɨn uhuatyóochej ɨ yu'xarij

1 [1]Mue'tɨ́j mu meríj a'ɨ́jcɨ jɨn huatyóohuij maj jo'sɨɨmua' tyámua' naa je'ej tɨ tyi'tɨ́j ɨ Dios huáruuj ityájma jimi, [2]a'yaa mu mij tyitáa'ixaaj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jujɨ'ɨj jɨn jaaséej tɨ'ɨj uhuatyóochej, ajta je'en a'yan tyihuo'cɨ'ɨj mej mij a'ɨ́ɨmaj huo'té'exaatye'en ɨ tyeítyee ɨ nyúucarij ɨ Dios tɨ jimi je'ráma'can. [3]Nyáaj nu nyajta nyeríj tyámua' naa a'ɨ́jcɨ jɨn tyi'huányamua'tyej, a'yaa pu'ij tyino'támiteeraj tɨ xá'puɨ' nyaj tyimuaata'ítyi're'en yu'xarij jitze néijmi'i je'ej tɨ tyi'tɨ́j huarɨ́j pej pij muáaj Teófilo jáamua'reej mu paj va'cán jɨn tyi'tyéjvee, [4]pata'aj pij tyámua' naa tyáamua'reej ɨ tɨ a'yan tyi'ja'yájna ɨ maj meríj muaamuá'tyej.

Sɨ́ɨj tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' pu jaataxájtaca' tɨ nɨe'huan a'ɨ́jna ɨ Juan

[5]A'ájna ɨmuáj pu ɨ Herodes rey jɨn tyi'tyávaaca'aj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, a'áa pu sɨ́ɨj puaaríj já'chajca'aj tɨ a'yan ántyapuaaca'aj tɨjɨn Zacarías, a'ɨ́j pu jitze eeráma'cantaca'aj ɨ Abías. Ajta a'ɨ́jna ɨ ɨ́ira'ra'an a'yaa pu ántyapuaaca'aj tɨjɨn Isabel, a'ɨ́j pu jitze eeráma'cantaca'aj ɨ Aarón. [6]A'ɨ́ɨ mu hua'puaj tyámua' tyí'tyetyeɨɨtyeristaca'aj ɨ Dios jimi, majta néijmi'i jɨn ja'tzaahuatya'ca'aj je'ej tɨ tyu'ta'ɨ́jtaca' ɨ tavástara'. [7]Ajta camu tyiyójmua'ca'aj, ji'nye capu yo'mua'tacaria'aj ɨ Isabel, majta meríj huosica'aj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj hua'puaj.

[8]Aj pu'ij séej xɨcáara' jitze tya'rá'aj tɨ'ɨj a'yan tyihuo'cɨ'ɨj maj a'ɨ́ɨmaj tyu'támu'vejritaj ɨ Dios jimi ɨ maj Zacarías jimi tyí'huɨɨre', [9]a'yájna matɨ'ɨj tyeeyí'tɨhua'aj a'ɨ́ɨmaj ɨ puaaríij, a'ɨ́j pu huacɨ'ɨj ɨ Zacarías tɨ'ij a'ɨ́ɨn utyájrutyej ɨ tyeyúuj tzajta', ajta je'en ɨ́ɨjcua antyíteeraj ɨ tavástara' jimi. [10]Tɨ'ɨj ooj tyatáasima'caj ɨ ɨ́ɨjcua, néijmi'i mu ɨ tyeítyee apua'quéj jo'tyu'úuj metyényuusima'aj ɨ Dios jimi. [11]Aj pu'ij sɨ́ɨj tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' huataséjre a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Zacarías, muáca'ta' pu pujmua' jo'tyávaaca'aj a'ɨ́jcɨ jitze ɨ maj japuan jaté'racaa ɨ ɨ́ɨjcua. [12]Tɨ'ɨj jaaséej a'ɨ́jna ɨ Zacarías, je'ej pu tyo'taséj ajta jéehua tyu'tátzɨɨn. [13]Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Zacarías, capáj tyí'tzɨɨnye'ej, ji'nye Dios pu arí jáanamuajri' je'ej
paj tyu'tyéenyuj, ajta a'ɨ́jna ɨ Isabel siaj néemi'ij, a'ɨ́ɨ pu tyiyóoj ja'mej,
a'yaa pej pij jaatámua'tyij tɨjɨn Juan. 14 Jéehua paj huatá'tyamua've'sij,
majta mue'tɨ́j ɨ tyeɨ́tyee huatóotyamua've'sij tɨ'ɨj huanɨe'huaj ɨ pá'rɨ'ɨj,
15 ji'nye va'cán pu jɨn tyi'tyaváaj ja'mej a'yóoj ɨ tavástara' jimi. Capu
nahuáj juquéi'sij, ajta jitzán séeria'aj ja'mej ɨ júuricama'ra' ɨ Dios.
16 A'yaa pu ca'nyíjra'aj tyu'tá'sij mui'caa ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj Israel jitze
ajtyáma'can, mej mij tyá'antzaahuatye'en ɨ tavástara' jimi majta
ɨ Dios jimi. 17 A'ɨ́ɨ pu ɨ Juan anaquéej huama'aj ja'mej ɨ tavástara'
jimi, a'ɨ́jna jitze arooca'nyáaj ɨ júuricama'ra' ɨ Elías ajta ɨ tɨ jɨn
néijmi'i putyí'uuriajca'aj ɨ Elías, tɨ'ij tyámua' huó'uurej a'ɨ́ɨjma ɨ hua'
huásimua' ɨ tɨ'ríij mej mij huo'taxɨé've'en ɨ juyójmua', ajta mej mij ɨ
maj quee tyámua' metyityoomuámua're' tyihuojo'itéej muá'ra'nyij.
Tyámua' pu'ij huá'uuren ɨ tyeɨ́tyee mej mij jaataxɨé've'en ɨ tavástara'.
18 Aj pu'ij ɨ Zacarías a'yan tyaata'íhuo'ri' a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ tajapuá
tyí'huɨɨre' tɨjɨn:
—¿Ji'nye nyij tyá'mua'reeren tɨ a'yan tye'mej? Ji'nye nu'ríj
vastacɨrɨe', ajta a'ɨ́jna ɨ tyaj néemi'ij pu'ríj ajta ucaríj.
19 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Nyáaj nu Gabriel ántyapuaj, a'ɨ́j nu jimi tyí'huɨɨre' ɨ Dios, a'ɨ́ɨ
pu unyojo'ta'ítyaca' nyej nyij muaaté'exaatye'en a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij ɨ
paj jɨn huatá'tyamua've'sij. 20 Ajta ijíij capáj tyá'tzaahuatye' je'ej nyaj
tyimuaaté'exaaj, a'ɨ́j paj jɨn quee atanyúuva'aj puá'mej, capu che'
ɨ'ríitaj ja'mej paj tyu'taxáj 'asta na'aj quee a'yan tyú'rɨnyij je'ej nyaj
nyeríj tyimuaaté'exaaj.
21 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ tyeɨ́tyee, a'áa mu pua'quéj jo'tyú'uuca'aj
meechó'va'aj a'ɨ́jcɨ ɨ Zacarías a'tzáaj tɨ iiráamej ɨ tyeyúuj tzajta', majta
a'yan tyúu'ihuo'raca'aj tyi'tɨ́j tɨ jɨn arí huápuɨ'ɨj já'tyeevi'ca'aj tɨ a'úun
je'rávaaca'aj. 22 Ajta tɨ'ɨj iirájraa, capu che' ɨ'riitaca'aj tɨ tyu'taxáj,
a'yaa pu jumuáca' jɨn tyihuá'ixaatya'ca'aj, ji'nye capu che' ɨ'riitaca'aj
tɨ huatányuunyij, aj mu mij jáamua'reeri' tɨ tyi'tɨ́j jimi huataséjre ɨ
tyeyúuj tzajta'.
23 Tɨ'ɨj antyipuá'riaca' ɨ tɨ jɨn tyi'tyávaaca'aj ɨ tyeyúuj tzajta'
a'ɨ́jna ɨ Zacarías, aj pu'ij jó'raa ɨ juchéj. 24 Tɨ'quij huatajútzaj
a'ɨ́jna ɨ Isabel, aj pu'ij huatyóo'avaataca' u juchéj, anxí máxcɨrɨe'
pu á'tyeej tɨquee iiráyi'caa ɨ juchi'táj, a'yaa pu tyí'mua'ajcaa
tɨjɨn: 25 "Tavástara' pu a'yan náaruj, mata'aj mij ɨ tyeɨ́tyee quee
ná'xaahuataj."

Sɨ́ɨj tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' pu jaataxájtaca' tɨ nɨe'huan ɨ Jesús

26 Tɨ'ɨj aráasej máxcɨrɨe' tyoomá'caj, Dios pu jaata'ítyaca' a'ɨ́jcɨ
ɨ Gabriel a'ájna a Nazaret chájta' a'áa tɨ ja'ajtyáma'can a Galileea,
27 a'áa pu já'chajca'aj a'ɨ́jna ɨ Maríia ɨ tɨ arí tímua' huatyéviche'sij

a'ɨ́jcɨ jamuán ɨ José, a'ɨ́j tɨ jitze eeráma'can ɨ David, ajta ɨ Maríia capu
eexúj a'tɨ́j jamuán hui'caria'aj. 28 A'ɨ́jna ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' a'úu pu
jo'tyájrupij jo'tɨj je'rácatyii a'ɨ́jna ɨ Maríia, tɨ'quij a'yan tyaatatyójtye
tɨjɨn:
—Ajɨ́ɨ' Maríia, mu paj Dios jimi tya'ancuriáa'sij. Tavástara' pu a
jimi yésejre'.
29 Maríia pu je'ej tyo'taséj tɨ'ɨj a'yan tyaaté'exaa, ajta a'yan
tyúu'ihuo'raca'aj je'ej tɨ huatóomua'aj ɨ nyúucarij tɨ jɨn jaatatyójtyej.
30 A'ɨ́jna ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Capáj tyí'tzɨɨnye'ej Maríia, muáaj paj huatá'tyamua've'sij
pajta tyaatatyójtzi're'ej ɨ Dios. 31 Ijíij paj huatajútze'sij, séej paj
tyiyóoj puá'mej, a'yaa paj jaatámua'tyij tɨjɨn JESÚS. 32 A'ɨ́ɨ pu va'cán
jɨn tyi'tyaváaj ja'mej, a'yaa mu jaatámua'sij tɨjɨn Yójra' ɨ Dios ɨ tɨ
néijmi'i jɨn antyúumua'reej, ajta ɨ Dios tɨ tavástara' pué'een, a'ɨ́ɨ pu
tye'entyájrutye'ej tɨ'ɨj néijmi'i jɨn antyúumua'reeriaj, a'yájna tɨ'ɨj ɨ tɨ
jɨn tyi'tyávaaca'aj a'ɨ́jna ɨ David, 33 a'ɨ́ɨ pu'ij jusén jɨn tyu'ta'ɨ́jtaj a'ɨ́ɨjma
jimi ɨ maj Jacob jitze eeráma'can. Ajta quee a'náj antyipua'rij ɨ tɨ jɨn
tyu'ta'ɨ́jtaj.
34 Maríia pu a'yan tyaata'íhuo'ri' a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' tɨjɨn:
—¿Ji'nye tyíɨ'rij tɨ a'yan tyú'rɨnyij, tɨpua'aj nyequee tyáataj jamuán
hui'care'en?
35 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:
—A'ɨ́jna ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, a'ɨ́ɨ pu a jitze huatyá'ɨtzeere'ej,
ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ Dios jɨn néijmi'i putyí'uurej a'ɨ́ɨ pu ajta a'jimi séeria'aj
ja'mej. A'ɨ́j pu jɨn a'ɨ́jna ɨ pá'rɨ'ɨj tɨ nɨe'huan a'yaa mu jaatámua'sij tɨjɨn
ɨ tɨ quee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere' tɨ ajta Yójra' pué'een ɨ Dios.
36 Ajta a'ɨ́jna a'ihuáara' ɨ Isabel a'ɨ́ɨ pu ajta tyiyóoj ja'mej, tyij ajta
arí ucaríj, a'ɨ́jna ɨ maj a'yan tyá'xajtaca'aj tɨjɨn ɨ tɨquee yo'mua'tacaa,
pu'ríj aráasej máxcɨrɨe' á'tyeej tɨ jutza'. 37 Capu tyi'tɨ́j muárɨe'rij ɨ Dios
jimi.
38 Aj pu'ij ɨ Maríia a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Nyáaj nu néijmi'i jɨn jaatyáhuɨɨre'ej ɨ nyavástara', che' ɨ Dios
a'yan tyú'uurej nye jimi je'ej paj períj tyinaaté'exaaj.
Aj pu'ij jó'raa a'ɨ́jna ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre'.

Maríia pu júumuaarin a'ɨ́jcɨ ɨ Isabel

39 A'ájna xɨcáara' jitze pu ɨ Maríia jiye'tzín jo'mej a'ájna jo'tɨj
ja'chajta' jɨríj jitze a'áa tɨ ja'ajtyáma'can a Judea, 40 aj pu'ij a'áa
ja'rá'aj jo'tɨj ja'chej a'ɨ́jna ɨ Zacarías, tɨ'quij jaatatyójtyej a'ɨ́jcɨ ɨ Isabel,
ajta je'en utyájrupij u chi'táj. 41 Tɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ Isabel jáanamuajri' tɨ
jaatatyójtyej ɨ Maríia, a'ɨ́ɨ pu ɨ pá'rɨ'ɨj huatáhuaaxɨj ɨ jucáatze', ajta
a'ɨ́jna jimi ɨ Isabel pu huatyá'ɨtzee ɨ júuricama'ra' ɨ Dios. 42 Aj pu'ij
Isabel ca'nyíin jɨn a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ Maríia tɨjɨn:

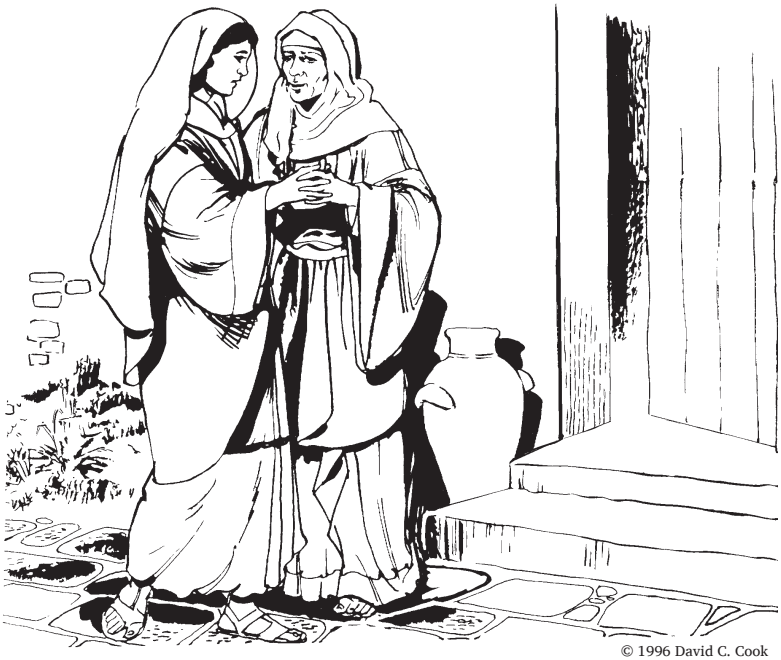

© 1996 David C. Cook

San Lucas 1:39

—Dios pu jéetze' tyámua' tyimuaatyájtoo muéetzij quee séecan
ɨ úucaa, ajta tyámua' tyeetyájtoo ɨ pá'rɨ'ɨj tɨ arájca mua' jucáa
jitze. 43 ¿A'tanyíj nyaj pué'een nyáaj, tɨ'ij mu jo'vé'mej nyéetzij
jimi ɨ náanajra' ɨ nyavástara'? 44 Ji'nye nyatɨ'ɨj jáanamuajri' ɨ paj
naatatyójtyej, a'ɨ́ɨ pu ɨ nyiyóoj ootáhuaaxɨj ɨ nyajucáa jitze, a'ɨ́jcɨ
jɨme' tɨ huatóotyamua'vej. 45 Jéehua paj huatá'tyamua've'sij, ji'nye
muáaj paj tyá'antzaahuaj tɨ a'yan tya'róo'astej je'ej tɨ ɨ tavástara'
tyimuaaté'exaaj.

46 Maríia pu a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
Ɨ nyaj jɨn ma'úumua'rej a'ɨ́j nu jɨn tyé'tyojtzi're' a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ va'cán jɨn
tyi'tyéjvee ɨ nyavástara',
47 ajta ɨ nyajúuricamej pu jutyamua've' ɨ Dios jimi ɨ tɨ nyaj japua
huatanyúj.
48 Ji'nye ɨ Dios pu nye jitze rányeeriaca', ɨ nyaj quee je'ej tyéejviicue',
ajta ijíij tɨ yujo'que'tɨj ja'mej, néijmi'i mu a'yan tyinaataxájta tɨ ɨ
Dios tyámua' tyinaatyájtoo,
49 ji'nye a'ɨ́jna ɨ tɨ néijmi'i jɨn antyúumua'reej, a'ɨ́ɨ pu nye jimi jéehua
huápuɨ'ɨj tyámua' tyú'ruuj.
Capu tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere' ɨ tɨ jɨn ántyapuaj.
50 Dios pu a'náj tɨ na'aj hua'cu'vej,
a'ɨ́ɨjma ɨ maj jimi jéehua tyá'tzaahuatye'.

51 A'ǵj pu jɨn tyu'muárɨej ɨ tɨ néijmi'i jɨn putyí'uurej,
ajta tyihua'antyí'uunyi'ri' a'ǵɨjma ɨ maj óotzaahuatye',
52 ajta tyihuáa'ri'ri' ɨ maj jɨn tyityatatyá'ca'aj va'cán jɨme',
ajta va'cán jɨn tyihua'antyáarujtyej a'ǵɨjma ɨ maj quee je'ej
tyéejviicue'.
53 Ajta jéehua tyihuo'tá' a'ǵɨmaj ɨ maj tajcuca'aj,
ajta huo'ta'ítyaca' maj jó'cɨɨnyej mequee tyi'tǵj antyi'á'aj ɨ maj
chíjtyaanyi'ij pué'een.
54 A'ǵɨjma pu huatáhuɨɨ ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, ɨ maj jimi
tyí'huɨɨre',
ajta quee yo'huá'xɨj ɨ tɨ jɨn tya'tóoratziiri' tɨ tyámua'
tyihuo'tyéjeevej.
55 A'yaa pu aamí' tya'tóoratziiraca'aj a'ǵɨjma jimi ɨ tahuásimua'cɨ'ɨj,
a'ǵjcɨ jimi ɨ Abraham ajta ɨ maj jitzán eerányesij.
56 Ajta a'ǵjna ɨ Maríia a'áa pu jo'tyá'ɨtzee a'chu huéeicaj máxcɨrɨe'
a'ǵjcɨ jamuán ɨ Isabel, aj pu'ij té'ej huariá'raa jo'tɨj ja'chej.

Tɨ'ɨj huanɨe'huaca' a'ǵjna ɨ Juan

57 Tɨ'ɨj tya'rá'aj a'náj tɨj tyiyóoj já'ra'nyij ɨ Isabel, tyáatacan pu
tyiyóoj ja'raa. 58 Majta ɨ tyeǵtyee ɨ maj avéjri' huacháatɨma'caa, majta
ihuáamua'mua', a'ǵɨ mu curiá'cɨxɨj mej mij jaatatyójtye'en matɨ'ɨj
jáamua'reeri' tɨ ɨ tavástara' jéehua ja'ancu'vaxɨj a'ǵjcɨ ɨ Isabel. 59 Tɨ'ɨj
arahuéeicaj xɨcáj tyoomá'caj, aj mu mij ujó'ju' mej mij ja'antyisíjchej
ɨ navíira' ɨ pá'rɨ'ɨj, a'yaa mu mij tyá'xɨe'va'ca'aj mej mij a'yan
jaatámua'tyiiche'en tɨjɨn Zacarías a'yájna tɨ'ɨj ántyapuaj ɨ táatajra'.
60 Ajta a'ǵjna ɨ náanajra' a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Capu a'yan antyapuáaj ja'mej. Sulu a'yaa pu ántyapuaj ja'mej
tɨjɨn Juan.
61 A'yaa mu mij tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Capu a'tǵj a'yan ántyapuaj tɨ ja'mua jitze ajtyáma'can.
62 Matɨ'ɨj mij jumuáca' jɨn jaata'íhuo'ri' ɨ táatajra' ɨ pá'rɨ'ɨj, mej
mij jáamua'reej je'ej tɨ a'ǵɨn tyá'xɨe'va'ca'aj tɨ'ij a'yan ántyapuaj
já'ra'nyij. 63 Ajta a'ǵjna ɨ táatajra' a'ǵɨ pu táabla huo'táhuaviiri' tɨ jitzán
jo'tyéeyu'xaj, a'yaa pu'ij tyo'tyéyu'xaca' tɨjɨn: “Juan pu ántyapuaj
ja'mej.” Aj mu mij néijmi'i je'ej tyo'taséj. 64 Aj pu'ij huatáɨ'riitariaca' tɨ
tyu'taxáj a'ǵjna ɨ Zacarías, tɨ'quij huatyóochej tɨ tyaatatyójtzi're'en ɨ
Dios. 65 Néijmi'i mu je'ej tyo'taséj ɨ maj avéjri' huacháatɨma'caa, majta
néijmi'que' a'yan tyúu'ixaatya'ca'aj je'ej tɨ tyi'tǵj huarǵj a'ájna jo'tɨj
jɨríj jo'quéetɨmee a'áa tɨ ja'ajtyáma'can a Judea. 66 Majta néijmi'i ɨ maj
a'yan tyi'namuajraca'aj, a'yaa mu tyúu'ihuo'raca'aj tɨjɨn:
—¿Tyi'táquij jɨn tyi'tyaváaj ja'mej a'ǵjna ɨ pá'rɨ'ɨj?
Ji'nye jɨ'ré'can jɨme' pu séjria'ca'aj tɨ ɨ tavástara' jitzán séjria'ca'aj
ɨ pá'rɨ'ɨj.

Chuíicaria'ra' ɨ Zacarías

67 Ajta a'ɨ́jna Zacarías, ɨ tɨ táatajra' pué'een ɨ pá'rɨ'ɨj, a'ɨ́j pu jimi
huatyá'ɨtzee ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, aj pu'ij a'yan tyu'taxájtaca' ɨ Dios
jitze ma'can tɨjɨn:
68 Che' tyámua' eenye' ɨ tavástara', ɨ hua' Dios a'ɨ́ɨjma ɨ maj Israel
jitze ajtyáma'can,
ji'nye a'ɨ́j pu jɨn mujo'vé'mej tɨ'ij hua' japua huatányuunyij ɨ
jutyéɨtyeristyamua'.
69 A'ɨ́ɨ pu uyo'ta'ítyaca' ɨ tɨ va'cán jɨn tyi'tyéjvee tɨ'ij tajapuá
huatányuunyij,
sɨ́ij tɨ a'ɨ́j jitze eeráma'can ɨ David, ɨ tɨ jahuɨɨre'.
70 A'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ Dios ará'tyeej jitzán tya'tóoratziiri':
a'ɨ́ɨjma jitze ma'can pu a'yan tyaataxájtaca' ɨ maj jitzán ma'can
tyí'xajtaca'aj,
71 a'ɨ́ɨ pu tajapuá huatányuusij a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj tájcha'ɨɨre',
ajta néijmi'caa a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj taxana've',
72 a'ɨ́ɨ pu hua'ancu'vajxɨ a'ɨ́ɨjma ɨ tahuásimua'cɨ'ɨj,
ajta quee yo'huá'xɨj ɨ nyúucarij ɨ tɨ jɨn tya'tóoratziiri'.
73 A'ɨ́i pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyúucarij ɨ tɨ jɨn tya'táratziiri'
a'ɨ́jcɨ ɨ tatáataj Abraham:
ɨ tɨ taatá'sij
74 tyej tyij quee tyí'tzɨɨnye'ej yan tyesejria'aj,
tyajta quee hua'ajcha'ɨɨria'aj ɨ maj tájcha'ɨɨre'
sulu tyej tyij taxáahuaj jaatyáhuɨɨre'en,
75 tyámua' tye'éenye'ej tyajta quee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeeria'aj,
ajta tyej tyij jimi huatyá'ɨtzeere'en a'chu tyaj pua'an xɨcáj
á'tyeeren.
76 Ajta muéetzij jɨme', mu paj nyiyóoj pué'een,
a'yaa mu muaatámua'sij tɨjɨn a'ɨ́j tɨ jitze ma'can tyí'xaj ɨ Dios ɨ tɨ
néijmi'i jɨn antyúumua'reej,
ji'nye muáaj paj anaquéej huama'aj puá'mej a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tavástara'
tyámua' petyi'uuriáj ɨ tyeítyee jimi,
77 pajta huo'té'exaatye'ej ɨ tyeítyeristyamua'me'en
tɨ ɨ Dios tyihuo'tú'uunyi'raj ɨ maj jɨn ootyá'ɨtzee
ajta je'en hua' japua huatányuusij.
78 Ji'nye a'ɨ́jna ɨ taj Dios, a'ɨ́ɨ pu jéehua tá'cu'vej,
a'ɨ́ɨ pu jútye' ɨmuáj tatatzavi'tye' ɨ xɨcáj jɨme',
79 tɨ'ij huo'tyátatzavi'tye'en a'ɨ́ɨjma ɨ maj a'áa jo'cháatɨmee
jo'tɨj jéetze' huápuɨ'ɨj jo'tɨ́ca'
ajta je'en a'ɨ́j jitze huo'cájuyetyej ɨ maj jitzán juxáahuaj séjre'ej.
80 Ajta a'ɨ́jna ɨ pá'rɨ'ɨj a'ɨ́ɨ pu tyéve'sesima'aj, ajta a'ɨ́j jitze
huatyóoca'an ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, a'áa pu já'chajca'aj jo'tɨj quee

já'tyi'tɨj, 'asta na'aj quee atyojo'ré'nyej a'ájna xɨcáara' tɨ jitzán huatóosejrata a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can.

Tɨ'ɨj huanɨe'huaca' a'ɨ́jna ɨ Jesús

(Mt. 1:18-25)

2 1 A'ájna ɨmuáj a'ɨ́ɨ pu rey jɨme' tyi'tyávaaca'aj ɨ Augusto, a'ɨ́ɨ pu'ij tyu'ta'ɨ́jtaca' mej mij ahuóoyu'xaj néijmi'i ɨ maj a'áa jo'cháatɨma'caa jo'tɨj a'ɨ́ɨn tyejé'ijtaj. 2 A'yaa pu tyu'rɨ́j matɨ'ɨj ahuóoyu'xaca' tɨ'ɨj ooj Quirinio tyi'tyávaacaj tajtúhuan jɨme' a'ájna a Siria. 3 A'yaa pu'ij tyu'tóoxɨe'vej mej mij néijmi'i ɨ tyeítyee jo'cíxɨj jo'maj já'ma'can mej mij ahuóoyu'xaj.

4 A'ɨ́j pu jɨn ɨ José iirájraa a'ájna a Nazaret, ɨ Galileea tɨ jitze ajtyáma'can, tɨ'quij a'áa jó'raa a Belén, a'áa tɨ ja'ajtyáma'can a Judea, a'ájna jo'tɨj jo'nɨé'huaca' ɨ David ɨ tɨ rey jɨme' tyi'tyávaaca'aj, ji'nye a'ɨ́jna ɨ José a'ɨ́j pu jitze eeráma'cantaca'aj ɨ David. 5 A'áa pu jo'mej tɨ'ij ahuóoyu'xaj, jamuán a'ɨ́jcɨ ɨ Maríia ɨ tɨ jatyévi'tɨnya'aj, ajta a'ɨ́jna ɨ Maríia pu'rɨ́j jutza'ca'aj. 6 A'áa mu mij jo'tyá'caj a'ájna a Belén tɨ'ɨj atyojo'ré'nyej ɨ xɨcáara' tɨ jitzán huanɨe'huaj ɨ pá'rɨ'ɨj. 7 A'áa

© 1996 David C. Cook

San Lucas 2:7

pu'ij jo'nɨé'huaca' ɨ yójra' ta'nájcaj, tɨ'quij cɨ́ɨxurij jɨn jaque'ijcataca' ajta je'en jatyéetyej ɨ cɨyéj jitze tɨ atyácun jo'maj ya'muáatyee tyajá'cua'caa, ji'nye camu che' ú'vejrica'aj chi'ij tzajta'.

Ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre' majta cánya'xɨɨ maj sɨɨria'ca'aj

8 Véjri' a'ájna a Belén a'áa mu séecan ja'ajtyá'ca'aj ɨ maj cánya'xɨɨ sɨɨria'ca'aj, a'áa mu ja'táxai'irihua'aj hua' jamuán ɨ cánya'xɨɨ. 9 Aj

pu'ij jiye'tzín sɨ́ij huataséjre ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' ɨ tavástara'
jimi, a'ɨ́ɨ pu'ij huataséjre ɨ tavástara' tɨ jɨn naa huasé'rin ajta je'en
huanyéeri'cɨriajraa jo'maj ja'ajtyá'ca'aj, aj mu mij jéehua tyu'tátzɨɨn.
10 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Caxu tyí'tzɨɨnye'ej, ji'nye a'ɨ́j nu ɨ nyúucarij jamuaaté'exaatye'sij
tɨ naa eenye' tyí'xaj, ɨ maj jɨn jéehua huatóotyamua've'sij ɨ tyeɨ́tyee.
11 Ijíij pu huanɨe'huaca' a'ájna chájta' David tɨ jitze ajtyáma'can a'ɨ́jna
ɨ tɨ ja'mua japua huatányuusij, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ CɨRÍISTU', ɨ
tɨ tavástara' pué'een. 12 A'yaa xu éenye'que' jamua'reeren, a'áa xu
yé'tyoonyij ɨ pá'rɨ'ɨj ca'íicatzi'huaj ajta a'áa ja'raque'tɨ́j ja'mej cɨyéj
jitze ta'tyácun ɨ ya'muáatyee maj jitzán tyá'cua'caa.
13 Aj mu mij jiye'tzín mue'tɨ́j huataséjre ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre'
a'ɨ́jcɨ jimi ɨ sɨ́ij, ɨ maj tyé'tyojtzi'ria'ca'aj ɨ Dios, a'yaa mu tyí'xajtaca'aj
tɨjɨn
14 Tyiche' tyaatatyójtzi're'en ɨ Dios ɨ tɨ huápuɨ'ɨj naa huasé'rin u
tajapuá.
Miche' tyámua' tyí'tyesejre'ej ɨ tyeɨ́tyee íiyan cháanacaj japua ɨ tɨ
Dios tyámua' tyihuo'tyátoosij.
15 Matɨ'ɨj jo'cɨ́j ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre', a'ɨ́ɨmaj ɨ maj cánya'xɨɨ
tyiséjraca'aj a'yaa mu tyu'tóo'ixaaj tɨjɨn:
—Tyiche' ujó'ju' a'ájna a Belén, tyata'aj yo'séj je'ej tɨ
tyityaaté'exaaj ɨ tavástara'.
16 Aj mu mij jiye'tzín ujó'ju', matɨ'ɨj mij jáatyoj a'ɨ́jcɨ ɨ Maríia
majta ɨ José, majta a'ɨ́jcɨ ɨ unyáaque'ej, a'áa pu cɨyéj jitze ja'ráca'tyii
ya'muáatyee maj jitzán tyá'cua'caa. 17 Matɨ'ɨj jaaséj, aj mu mij
huo'té'exaa je'ej tɨ tyihuo'té'exaaj a'ɨ́jna ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre',
a'ɨ́jcɨ jitze ma'can ɨ pá'rɨ'ɨj tɨ huanɨe'huaca', 18 majta néijmi'i ɨ maj
huó'namuajri' je'ej mu tyo'taséj a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej maj tyí'xajtaca'aj
ɨ cánya'xɨɨ maj sɨɨria'ca'aj. 19 Ajta a'ɨ́jna ɨ Maríia néijmi'i pu
ju'avaataca'aj ɨ jutzájta', ajta a'náj tɨ na'aj jamua'reeriaca'aj.
20 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj cánya'xɨɨ sɨɨria'ca'aj, a'ɨ́ɨ mu huariá'cɨj jéehua
metye'tyóotzi'ria'aj ɨ Dios, a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej maj tyáanamuajri'
ɨ nyúucarij ajta je'ej maj tyi'tɨ́j tyu'séj, ji'nye néijmi'i pu a'yan
atyojo'ré'nyej je'ej tɨ tyihuo'té'exaaj ɨ tajapuá tyí'huɨɨre'.

Matɨ'ɨj uyo'taséjrataca' ɨ Jesús ɨ tyeyúuj tzajta'

21 Tɨ'ɨj arahuéeicaj xɨcáj tyoomá'caj aj mu mij ja'antyisíjchaca' ɨ
navíira' ɨ pá'rɨ'ɨj, matɨ'ɨj mij a'yan jaatamua'aj tɨjɨn JESÚS, a'yájna tɨ'ɨj
tyaaté'exaa a'ɨ́jna ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' a'ɨ́jcɨ ɨ Maríia tɨ'ɨj quee xu
jútza'caj.
22 Tɨ'ɨjta atyojo'ré'nyej a'náj maj huá'ɨɨracaa a'yájna tɨ'ɨj tyé'yu'si'
ɨ yu'xarij jitze Moisés tɨ jo'yú'xaca', aj mu mij yo'ví'tɨj a'ɨ́jcɨ ɨ pá'rɨ'ɨj
a'ájna a Jerusalén mej mij uyo'taséjrataj ɨ tavástara' jimi. 23 A'yaa

mu huarɨ́j, ji'nye a'yaa pu tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn: “A'yaa
pu tyúuxɨe've' maj jaataséjrataj ɨ tavástara' jimi a'ɨ́jna ɨ pá'rɨ'ɨj tɨ
tyáatɨ' tɨ anaquéej huanɨe'huaca'.” 24 A'áa mu mij ujó'ju' mej mij
tyu'támu'vejritaj a'yájna tɨ'ɨj tyé'ijta ɨ nyúucaria'ra' ɨ tavástara', tɨ a'yan
tɨjɨn: “Miche' hua'puácaa huatámu'vejritaj ɨ cúcui'see na'ríij hua'puácaa
ɨ jáamui'see.”

25 A'ájna ɨmuáj sɨ́ɨj pu a'áa já'chajca'aj a Jerusalén tɨ a'yan
ántyapuaaca'aj tɨjɨn Simeón. Tyámua' pu tyi'tyúucha'ɨica'aj ɨ Dios
jimi, ajta tyámua' tyí'tyevistaca'aj, a'yaa pu tye'ejchó'va'ca'aj a'ɨ́jcɨ
xɨcáara' tɨ jitzán ɨ Dios hua'ancu'vajxɨ'ɨj a'ɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze
ajtyáma'can. Ajta a'ɨ́jna ɨ júuricama'ra' ɨ Dios a'ɨ́ɨ pu jimi séjria'ca'aj
ɨ Simeón, 26 a'yaa pu'ij ɨ júuricama'ra' ɨ Dios tyaaté'exaatya'ca'aj
tɨ quee muɨ'nyij 'asta na'aj quee jaaséj a'ɨ́jcɨ ɨ Cɨríistu', ɨ Dios tɨ
uyo'ta'ítyij. 27 Aj pu'ij ɨ júuricama'ra' ɨ Dios a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ
Simeón tɨ tyeyúuj tzajta' ja'tanyéj, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ pá'rɨ'ɨj huásimua',
a'úu mu majta ja'rá'aj ɨ tyeyúuj tzajta', mej mij a'yan tya'rá'astej je'ej
tɨ tyúuxɨe've' ɨ yu'xarij jitze, 28 Simeón pu'ij ja'ancuré'chuij a'ɨ́jcɨ ɨ
pá'rɨ'ɨj, tɨ'quij tyaatatyójtzi'rej ɨ Dios, a'yan tyi'xáataj tɨjɨn:

29 Nyavástara', ijíij pu'ríj tya'róo'astej je'ej paj tya'tá'ratziiri' nye jimi,
pu'ríj paj jaatá'an tɨ juxáahuaj huámuɨ'nyij a'ɨ́jna ɨ tɨ muahuɨire'.
30 Ji'nye nu'ríj jaaséj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ tajapuá huatányuusij,
31 a'ɨ́jcɨ ɨ paj yan jaatyájtoo tɨ'ij huo'tyáhuɨire'en,
néijmi'caa ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj a'yan huacháatɨmee,
32 a'ɨ́jna ɨ tɨ huo'tyátatzavi'raj ɨ maj yan séejre' ɨ cháanacaj japua,
ajta ɨ maj jɨn naa huasé'rihua'aj muá'ju'un a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze
ajtyáma'can.

33 Ajta a'ɨ́jna táatajra' ajta ɨ náanajra' ɨ Jesús je'ej mu tyo'taséj
matɨ'ɨj jáanamuajri' je'ej tɨ ɨ Simeón tyaataxájtaca' a'ɨ́jcɨ ɨ pá'rɨ'ɨj. 34 Aj
pu'ij Simeón tyámua' tyihuo'tyájtoo, ajta a'yan tyaaté'exaa ɨ Maríia, ɨ
náanajra' ɨ pá'rɨ'ɨj tɨjɨn:

—Cásɨ', a'yaa pu tyu'xá'puɨ'ɨntari'huaca' a'ɨ́jcɨ jimi ɨ pá'rɨ'ɨj,
mej mij mue'tɨ́j va'cán jɨn tyitye'entyárutyixɨ'ɨn ɨ maj Israel jitze
ajtyáma'can, nusu maj mui'caa tyáa'ri'raj ɨ maj jɨn tyityatatyíj. A'íi
pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ siaj jɨn jamua'reeren je'ej tɨ tye'mej, ji'nye mue'tɨ́j
mu quee jaxɨe'va'aj muá'ju'un, 35 a'yaa pu'ij tye'mej tɨ huataséjre'sij
je'ej maj tyí'mua'tzej ɨ tyeɨ́tyee. Ajta néijmi'i a'ɨ́jna a'yaa pu muéetzij
tyimuaatacuí'nyij a tzajta' tɨ'ɨj a'tɨ́j tɨ mua'antyéjtzetyij náhuaaj jɨme'.

36 Sɨ́ɨj pu ajta a'áa jo'tyávaaca'aj tɨ Dios jitze ma'can
tyí'xajtaca'aj, íitɨ' pu pué'eenye'ej tɨ a'yan ántyapuaaca'aj tɨjɨn
Ana, a'ɨ́ɨ pu táatajra'ca'aj ɨ Penuel, ɨ tɨ Aser jitze eeráma'can.
Pu'ríj huápuɨ'ɨj ucarístaca'aj. A'ɨ́ɨ pu quee eexúj a'chu jajcha'ɨ́icaj
tɨ'ɨj huatyéevichej, aráahua'puaj nyinyi'ra'aj pu'ij á'tyeej tɨ
jamuán ajá'chajca'aj ɨ jucɨ́ɨn tɨ'quij huamuɨ́' ɨ cɨ́na'ra'an, 37 pu'ríj

ij muáacuatyej japuan muáacuaj nyinyi'ra'aj á'tyeevi'ca'aj tɨ
jusɨ́ɨjtaca'aj. Ajta capu a'náj iiráyi'caa u tyeyúuj tzajta', sulu a'úu pu
a'náj tɨna'aj tyí'huɨɨria'ca'aj ɨ tavástara' jimi, ju'ítzi've'ej ajta jahuoo
ɨ Dios jimi. 38 Aj pu'ij a'ɨ́jna ɨ Aná ajo'ré'nyej a'ɨ́ɨjma jimi, tɨ'quij
huatyóochej tɨ tyaatatyójtzi're'en ɨ Dios, ajta tɨ tyihuo'té'exaatye'en
a'ɨ́jcɨ jitze ma'can ɨ pá'rɨ'ɨj, a'ɨ́ɨmaj ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj jacho'va'ca'aj
tɨ Dios hua' japua huatányuunyij a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj Jerusalén
huacháatɨmee.

Matɨ'ɨj huariá'cɨj a Nazaret

39 Matɨ'ɨj néijmi'i antyicɨ'ɨj je'ej tɨ tyé'yu'si' ɨ nyúucaria'ra'
jitze ɨ tavástara', aj mu mij huariá'cɨj a'ájna a Galileea, a'ájna a
Nazaret jo'maj já'ma'can. 40 Ajta a'ɨ́jna ɨ pá'rɨ'ɨj a'ɨ́ɨ pu huave'sej ajta
huatyóoca'an, jéehua pu tyámua' metyóomua'riajca'aj, ajta ɨ Dios pu
tyámua' tya'tá'caria'aj.

A'ɨ́jcɨ ɨ pá'rɨ'ɨj Jesús tɨ ántyapuaj a'úu mu yó'tyoo u tyeyúuj tzajta'

41 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ huásimua'mua' ɨ Jesús, tɨ'ɨj pu na'aj nyinyi'ra'aj
jitze mu a'áa ja'tányinyiica'aj a'ájna a Jerusalén, mej mij tyu'yé'estej
a'ɨ́jcɨ xɨcáara' jitze tɨ jitzán ɨ Dios tyihuo'tú'uunyi'ri' ɨ hua' yojmua'
ɨ maj anáatya'aj muaanánɨe'huaca'. 42 A'yaa pu'ij tɨ'ɨj ɨ Jesús
arí tamuáamuata' japuan hua'puaj nyinyi'ra'aj jájcha'ɨɨca'aj,
néijmi'i mu ujó'ju' mej mij tyu'yé'estej ɨ juyi'ráj jɨme'. 43 Ajta tɨ'ɨj
tye'entyipuá'riaca' ɨ maj tyu'yé'estej, aj mu mij jo'cɨ́j jo'maj ja'chej, ajta
a'ɨ́jna ɨ Jesús a'áa pu jóovej a Jerusalén, majta ɨ huásimua'mua' camu
jamua'reeriaca'aj. 44 A'yaa mu tyí'mua'ajcaa tɨ ɨ Jesús hua' jamuán
huama'ca'aj, séej xɨcáj mu á'tyeej maj huaju', aj mu mij huatyóohuij
maj jáahuoonyij hua' tzajta' ɨ maj huá'muajtyej, 45 ajta camu jáatyoj.
Aj mu mij huariá'cɨj a'ájna a Jerusalén mej mij a'áa yó'huoonyij.

46 Huéeicaj xɨcáj mu á'tyeej maj jahuoo, matɨ'ɨj mij a'úu
yo'tyoj ɨ tyeyúuj tzajta', a'áa pu jo'tácatyii hua' jamuán ɨ maj
tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze ɨ maj jɨn tyí'ijta, hua'namuáaraj
ajta tyihua'íhuo'raj. 47 Majta néijmi'i ɨ maj janamuajraca'aj je'ej mu
tyojo'sejraca'aj a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ tyámua' naa tyojó'iteeca'aj ajta je'ej tɨ
a'ɨ́ɨn tyihuá'ixaatyaca'aj. 48 Matɨ'ɨj ɨ huásimua'mua' jaaséj, je'ej mu
tyo'taséj, ajta ɨ náanajra' a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Nyiyóoj, ¿ji'nye een jɨme' a'yan páta'uurej? Tu'ríj jéehua
muáahuoj nyáaj ajta a' táataj, je'ej tu pua'aj tyá'tamuajtyaca'aj
muéetzij jɨme'.

49 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—¿Ji'nye siaj sij nyahuoca'aj? ¿Nyi sequée jamua'reej tɨ a'yan
tyúuxɨe've' nyaj a'úun je'rájcatyij ɨ nyavástara' chi'táj?

50 Majta a'ɨ́ɨmaj camu yo'itéej muá'raa je'ej tɨ tyihuá'ixaatya'ca'aj.

51 Aj pu'ij hua' jamuán jó'raa a'ájna a Nazaret, jo'tɨj ij jo'vé'sej
néijmi'i jɨn huá'tzaahuatya'aj ɨ juhuásimua'. Ajta ɨ náanajra',
a'ɨ́ɨ pu néijmi'i ju'avaataca'aj ɨ jutzájta'. 52 Ajta ɨ Jesús jéetze' pu
tyéve'sesima'aj, ajta jéetze' arí tyo'mua'reeriaca'aj, ajta Dios pu
tyámua' tyeetyájtoo, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ tyeɨ́tyee.

Tɨ'ɨj ɨ Juan tyihuá'ixaatya'ca'aj a'ájna jo'tɨj quee já'tyi'tɨj
(Mt. 3:1-12; Mr. 1:1-8; Jn. 1:19-28)

3 1 Pu'ríj tamuáamuata' japuan anxɨ́ nyinyi'ra'aj tyoomá'caj tɨ
tyí'ijtaca'aj a'ɨ́jna ɨ Tiberio, ajta a'ɨ́jna ɨ Poncio Piláato a'ɨ́ɨ pu
tajtúhuan jɨn tyi'tyávaaca'aj a'ájna a Judea, ajta ɨ Herodes a'áa pu
tyejé'ijtaca'aj a Galileea, ajta ɨ ihuáaria'ra' a'ɨ́jcɨ ɨ Herodes Filipo tɨ
ántyapuaj a'ɨ́ɨ pu tajtúhuan jɨn tyi'tyávaaca'aj a'ájna a Iturea, ajta
a'ájna a Traconíite, ajta a'ɨ́jna ɨ Lisanias a'áa pu ja'tajtúhuanyica'aj
a'ájna a Abilene. 2 Ajta a'ɨ́jna ɨ Anás ajta ɨ Caifás, a'ɨ́ɨ mu puaaríij
jɨn tyityetyú'uuca'aj ɨ tyeyúuj tzajta'. A'ájna ɨmuáj pu ɨ Dios jaatajé
a'ɨ́jcɨ ɨ Juan ɨ tɨ yójra' pué'een a'ɨ́jcɨ ɨ Zacarías a'ájna jo'tɨj quee
já'tyi'tɨj, 3 Juan pu'ij néijmi'que' huáraa véjri' a'ájna ɨ játya'naj jitze
ɨ Jordán, a'yaa pu tyihuá'ixaatya'ca'aj ɨ tyeɨ́tyee tɨ a'yan tyúuxɨe've'
maj tyá'antzaahuatye'en ɨ Dios jimi majta je'en huáɨ'huaj, tɨ'ij ɨ
Dios tyihuo'tú'uunyi' ɨ maj jɨn ootyá'ɨtzee. 4 A'yaa pu tyu'rɨ́j je'ej tɨ
tyo'tyéyu'xaca' a'ɨ́jna ɨ Isaías ɨ tɨ Dios jitze ma'can, tyí'xajtaca'aj tɨ
a'yan tɨjɨn:

A'tɨ́j pu aja'jijhua a'ájna jo'tɨj quee já'tyi'tɨj, a'yaa pu tɨjɨn:
"Tyámua' xu huóo'uurej siaj sij jajchó've'ej ɨ tavástara',
siajta néijmi'i jɨn tyu'túu'uunyi' siaj sij tyámua' eenye'.
5 Miche' néijmi'que' tya'vá'jɨstya'xɨ'ɨn a tɨ ja'tyacúcu'nyijmee,
ajta néijmi'que' oorióoje'yij jo'tɨj ɨ jɨríj jo'quéetɨmee,
ajta ɨ juyéj tɨ tyuututájmee, a'ɨ́ɨ pu huatóoje'yij,
Ajta jo'tɨj quee jo'pá'tzaa, miche' jo'ré'je'yitye'en.
6 Néijmi'i ɨ maj a'yan séejre' ɨ cháanacaj japua, a'ɨ́ɨ mu jaséjran a'ɨ́jcɨ
ɨ tɨ Dios jɨn tajapuá huatányuusij."

7 Matɨ'ɨj ɨ tyeɨ́tyee ajo'ré'nyinyiica'aj tɨ'ij ɨ Juan huó'ɨɨraj, a'yaa pu
tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Mua'aj mu siaj cú'cu'see jitze eeráma'can. ¿A'tanyíj mua'ajmaj
jamuaaté'exaa yee tɨquee já'muacɨ'tyij ɨ puéjtzij tɨ yan huataséjre'sij?
8 Siata'aj tyámua' tyityetyúucha'ɨɨj, ta'aj ij huataséjre'en siaj seríj
tyá'tzaahuatye' ɨ tavástara' jimi, siajta quee a'yan tyí'xajtaj yee: "Ityáj
tu Abraham jitze eeráma'can", ji'nye a'yaa nu tyajá'mua'ixaatye'
tɨ ɨ Dios jaayí'tɨn tɨ a'yan ja'uurej ɨ tyetyéj tɨ'ij a'ɨ́ɨn pué'eenye' ɨ tɨ
Abraham jitze eeráma'can. 9 Ajta ɨ tyapuéj pu'ríj tyámua' een tɨ'ij
je'ejveechixɨ'ɨn ɨ cɨyéj néijmi'i ɨ náana'ra'. Néijmi'i ɨ cɨyéj tɨquee
tyí'tajcaa a'ɨ́ɨ pu tyu'ré'veechi'huaj ajta tyu'tyáteeri'huaj.

10 Aj mu mij ɨ tyeɨ́tyee a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Ji'nye tyana'aj tyij rɨnyij?
11 Juan pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'ɨ́jna ɨ tɨ hua'puácaa tyí'ij síicu'rij, che' séej jaatáchuiitye'en a'ɨ́jcɨ tɨquee tyísiicu', ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'ijcha'ɨj ɨ tɨ tyí'cue'ri', che' tyaatá'an a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ quee tyi'tɨ́j tyícha'ɨj.
12 A'ɨ́ɨ mu majta aje'ré'nyej mej mij huáɨ'huaj ɨ maj huá'jijva'ca'aj ɨ maj tyí'tɨ'ɨjcɨcaa, matɨ'ɨj mij a'yan tyaata'íhuo'ri' a'ɨ́jcɨ ɨ Juan tɨjɨn:
—Maeestro, ¿ji'nye táarɨnyij ityáj?
13 Juan pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Caxu jéetze' huá'jijve'ej, sulu a'ɨ́j xu'uj ancuriáan a'chu tɨ xá'puɨ'.
14 Séecan mu majta ɨ xantáaru' a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—Arí ityáj, ¿ji'nye táarɨnyij?
A'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Caxu tyi'tɨ́j huá'nahue'raj ɨ tyeɨ́tyee, caxu hua'nyeechej nusu siaj hue'tzij jɨn tyihuá'xajtzi'raj tyi'tɨ́j maj jɨn quee a'yan huarɨ́j, siata'aj a'ɨ́jcɨ jɨn tyámua' tyityóomuajtyaj a'chu maj tyaja'muanajchitye'ej.
15 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ tyeɨ́tyee je'ej mu tyojo'sejraca'aj, majta a'yan tyúu'ihuo'raca'aj tɨpua'aj ɨ Juan a'ɨ́ɨn pué'eenye' ɨ Cɨríistu', 16 ajta ɨ Juan pu a'yan néijmi'caa tyu'té'exaaj tɨjɨn:
—Nyáaj nu jɨ'ré'can jɨme' jájtyij jɨn já'mua'ɨɨran, ajta sɨ́ɨj pu maja'vé'mej tɨ ɨ júuricama'ra' ɨ Dios jɨn já'mua'ɨɨran. A'ɨ́ɨ pu jéetze' va'cán jɨn antyúumua'reej nyequee nyáaj, capu nyéetzij nyetyévijtye' nyaj ja'ajta'ɨ́'pu'xɨ'ɨn ɨ ca'quéera'an. 17 A'ɨ́ɨ pu ji'tyáa' ɨ tɨ jitzán ja'náca'tzɨj ɨ játza'ra'an ɨ tyeríicuj, tɨ'ij jujɨ́me' jájsɨɨrej ɨ xɨéerij. Ajta a'ɨ́jcɨ ɨ ímue'rij a'ɨ́j pu utyátoosij ɨ chóorij tzajta', ajta ɨ xɨéerij a'ɨ́ɨ pu jaatyáteeraj ɨ tɨéj jitze tɨquee a'náj já'muɨ'nyij.
18 A'yaa pu'ij, ajtáhua'aj séecan ɨ nyúucarij jɨme' pu ɨ Juan a'yan tyihuá'ixaatya'ca'aj ɨ tyeɨ́tyee. 19 A'ɨ́j pu ajta tyityá'xɨj a'ɨ́jcɨ ɨ Herodes tɨ tajtúhuan jɨn tyi'tyávaaca'aj, ji'nye a'ɨ́j pu tyévi'tɨnye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Herodías, ɨ tɨ ɨ́ira'ra'an pué'eenye'ej ɨ ihuáaria'ra' ɨ Herodes, ajta a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ɨɨca'aj, 20 ajta ɨ Herodes jéetze' pu je'ej pua'aj huarɨ́j tyi'tɨ́j jɨme', a'ɨ́ɨ pu je'tyáanaj a'ɨ́jcɨ ɨ Juan.

Tɨ'ɨj Juan jáa'ɨɨri' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús

(Mt. 3:13-17; Mr. 1:9-11)

21 A'yaa pu tyu'rɨ́j tɨ'ɨj ooj ɨ Juan hua'ɨ́ɨracaj ɨ tyeɨ́tyee, a'ɨ́j pu ajta huá'ɨɨri' ɨ Jesús, ajta tɨ'ɨj ɨ Jesús tyenyúusima'caj, aj pu'ij antacúj ɨ tajapuá, 22 ajta ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, a'ɨ́ɨ pu aje'cáanyej a'yan huasé'rihua'aj tɨ'ɨj cúcui', ajta je'en nyúucarij uje'cánamuajrej ɨ jútye', tɨ a'yan tyí'xajtaca'aj tɨjɨn:
—Muáaj paj nyiyóoj pué'een ɨ nyaj jéehua jaxɨe've', muéetzij nu mua'antyíhuoo.

A'ɨ́ɨmaj ɨ tɨ Jesús hua' jitze eeráma'can

(Mt. 1:1-17)

23 Ajta a'ɨ́jna ɨ Jesús a'yaa pu tyéejcha'ɨica'aj a'chu seityéj japuan
tamuáamuata' nyinyi'ra'aj tɨ'ɨj huatyóochej tɨ tyu'muárɨe'en. Majta
a'yan tyí'mua'ajcaa tɨ yójra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ José. Ajta a'ɨ́jna ɨ
José, a'ɨ́ɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Elí, 24 ajta a'ɨ́jna ɨ Elí, a'ɨ́ɨ pu
yójra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Matat, ajta a'ɨ́jna ɨ Matat, a'ɨ́ɨ pu yójra'
pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Leví, ajta a'ɨ́jna ɨ Leví, a'ɨ́ɨ pu yójra' pué'eenye'ej
a'ɨ́jcɨ ɨ Melquí, ajta a'ɨ́jna ɨ Melquí, a'ɨ́ɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ
ɨ Janai, ajta a'ɨ́jna ɨ Janai, a'ɨ́ɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ José,
25 ajta a'ɨ́jna ɨ José, a'ɨ́ɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Matatías,
ajta a'ɨ́jna ɨ Matatías, a'ɨ́ɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Amós, ajta
a'ɨ́jna ɨ Amós, a'ɨ́ɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Nahúm, ajta a'ɨ́jna
ɨ Nahúm, a'ɨ́ɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Eslí, ajta a'ɨ́jna ɨ Eslí,
a'ɨ́ɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Nagai, 26 ajta a'ɨ́jna ɨ Nagai, a'ɨ́ɨ
pu yójra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Máhat, ajta a'ɨ́jna ɨ Máhat, a'ɨ́ɨ pu
yójra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Matatías, Ajta a'ɨ́jna ɨ Matatías, a'ɨ́ɨ pu
yójra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Semei, ajta a'ɨ́jna ɨ Semei, a'ɨ́ɨ pu yójra'
pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ José, ajta a'ɨ́jna ɨ José, a'ɨ́ɨ pu yójra' pué'eenye'ej
a'ɨ́jcɨ ɨ Judá, 27 ajta a'ɨ́jna ɨ Judá, a'ɨ́ɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ
ɨ Johanán, ajta a'ɨ́jna ɨ Johanán a'ɨ́ɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ
Resá, ajta a'ɨ́jna ɨ Resá a'ɨ́ɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Zorobabel,
ajta a'ɨ́jna ɨ Zorobabel, a'ɨ́ɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Salatiel,
ajta a'ɨ́jna ɨ Salatiel, a'ɨ́ɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Nerí, 28 ajta
a'ɨ́jna ɨ Nerí, a'ɨ́ɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Melquí, ajta a'ɨ́jna ɨ
Melquí, a'ɨ́ɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Adí, ajta a'ɨ́jna ɨ Adí, a'ɨ́ɨ pu
yójra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Cosam, ajta a'ɨ́jna ɨ Cosam, a'ɨ́ɨ pu yójra'
pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Elmadam, ajta a'ɨ́jna ɨ Elmadam, a'ɨ́ɨ pu yójra'
pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Er, 29 ajta a'ɨ́jna ɨ Er, a'ɨ́ɨ pu yójra' pué'eenye'ej
a'ɨ́jcɨ ɨ Josué, ajta a'ɨ́jna ɨ Josué, a'ɨ́ɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ
Eliézer, ajta a'ɨ́jna ɨ Eliézer, a'ɨ́ɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Jorim,
ajta a'ɨ́jna ɨ Jorim, a'ɨ́ɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Matat, ajta a'ɨ́jna
ɨ Matat, a'ɨ́ɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Leví, 30 ajta a'ɨ́jna ɨ Leví,
a'ɨ́ɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Simeón, ajta a'ɨ́jna ɨ Simeón, a'ɨ́ɨ
pu yójra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Judá, ajta a'ɨ́jna ɨ Judá, a'ɨ́ɨ pu yójra'
pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ José, ajta a'ɨ́jna ɨ José, a'ɨ́ɨ pu yójra' pué'eenye'ej
a'ɨ́jcɨ ɨ Jonam, ajta a'ɨ́jna ɨ Jonam, a'ɨ́ɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ
Eliaquim, 31 ajta a'ɨ́jna ɨ Eliaquim, a'ɨ́ɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ
Meleá, ajta a'ɨ́jna ɨ Meleá, a'ɨ́ɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Mená, ajta
Mená, a'ɨ́ɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Matatá, ajta a'ɨ́jna ɨ Matatá,
a'ɨ́ɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Natán, ajta a'ɨ́jna ɨ Natán, a'ɨ́ɨ pu
yójra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ David, 32 ajta a'ɨ́jna ɨ David, a'ɨ́ɨ pu yójra'

pué'eenye'ej a'íjci ɨ Isaí, ajta a'íjna ɨ Isaí, a'íɨ pu yójra' pué'eenye'ej
a'íjci ɨ Obed, ajta a'íjna ɨ Obed, a'íɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci ɨ
Booz, ajta a'íjna ɨ Booz, a'íɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci ɨ Salmón,
ajta a'íjna ɨ Salmón, a'íɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci ɨ Nahasón,
33 ajta a'íjna ɨ Nahasón, a'íɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci ɨ Aminadab,
ajta a'íjna ɨ Aminadab, a'íɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci ɨ Aram, ajta
a'íjna ɨ Aram, a'íɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci ɨ Esrón, ajta a'íjna ɨ
Esrón, a'íɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci ɨ Fares, ajta a'íjna ɨ Fares,
a'íɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci ɨ Judá, 34 ajta a'íjna ɨ Judá, a'íɨ pu
yójra' pué'eenye'ej a'íjci ɨ Jacob, ajta a'íjna ɨ Jacob, a'íɨ pu yójra'
pué'eenye'ej a'íjci ɨ Isaac, ajta a'íjna ɨ Isaac, a'íɨ pu yójra' pué'eenye'ej
a'íjci ɨ Abraham, ajta a'íjna ɨ Abraham, a'íɨ pu yójra' pué'eenye'ej
a'íjci ɨ Taré, ajta a'íjna ɨ Taré, a'íɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci ɨ Nahor,
35 ajta a'íjna ɨ Nahor, a'íɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci ɨ Serug, ajta
a'íjna ɨ Serug, a'íɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci ɨ Ragau, ajta a'íjna ɨ
Ragau, a'íɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci ɨ Péleg, ajta a'íjna ɨ Péleg, a'íɨ
pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci ɨ Heber, ajta a'íjna ɨ Heber, a'íɨ pu yójra'
pué'eenye'ej a'íjci ɨ Sala, 36 ajta a'íjna ɨ Sala, a'íɨ pu yójra' pué'eenye'ej
a'íjci ɨ Cainán, ajta a'íjna ɨ Cainán, a'íɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci ɨ
Arfaxad, ajta a'íjna ɨ Arfaxad, a'íɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci ɨ Sem,
ajta a'íjna ɨ Sem, a'íɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci ɨ Noé, ajta a'íjna ɨ
Noé, a'íɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci ɨ Lámec, 37 ajta a'íjna ɨ Lámec,
a'íɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci ɨ Matusalén, ajta a'íjna ɨ Matusalén,
a'íɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci ɨ Enoc, ajta a'íjna ɨ Enoc, a'íɨ pu yójra'
pué'eenye'ej a'íjci ɨ Jared, ajta a'íjna ɨ Jared, a'íɨ pu yójra' pué'eenye'ej
a'íjci ɨ Mahalaleel, ajta a'íjna ɨ Mahalaleel, a'íɨ pu yójra' pué'eenye'ej
a'íjci ɨ Cainán, 38 ajta a'íjna ɨ Cainán, a'íɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci
ɨ Enós, ajta a'íjna ɨ Enós, a'íɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci ɨ Set, ajta
a'íjna ɨ Set, a'íɨ pu yójra' pué'eenye'ej a'íjci ɨ Adán. Ajta a'íjna ɨ Adán,
a'íɨ pu yójra' pué'eenye'ej ɨ Dios.

Tɨ'ɨj tyiyáaru' tyu'tatyésej tɨ jaamué'tɨn a'íjci ɨ Jesús
(Mt. 4:1-11; Mr. 1:12-13)

4 1 Tɨ'quij Jesús jimi huatyá'ɨtzee ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, aj pu'ij
uja'rájraa ɨ játya'naj jitze tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Jordán, ajta
a'íjna ɨ júuricama'ra' a'íɨ pu yo'ví'tɨj a'ájna jo'tɨj quee já'tyi'tɨj. 2 A'áa
pu'ij huá'puatyej xɨcáj já'tyeej, ajta ɨ tyiyáaru' pu tyúutyesi'ria'ca'aj tɨ
jaamué'tɨn tɨ'ij tyi'tíj jɨn ootyá'ɨtzeere'en ɨ Dios jimi. Ajta ɨ Jesús capu
tyi'tíj huácuaj tɨ'ɨj na'aj a'áa já'tyeej, aj pu'ij huataí'cuataca'. 3 Tɨ'quij ɨ
tyiyáaru' a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Tɨpua'aj jɨ'ré'can jɨme' yójra' papué'eenye' ɨ Dios, huata'íjtye' mu
tyetyéj tɨ'ij páan huatyóotaahuaj.

4 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Aˈyaa pu tyéˈyuˈsiˈ ɨ yuˈxarij jitze tɨjɨn: “Capu ɨ páan naˈaj jɨn júurij jaˈmej ɨ tyáatɨˈ.”
5 Aj puˈij ɨ tyiyáaruˈ yoˈvíˈtɨj joˈtɨj jaˈajtyee, tɨˈij néijmiˈi
jaataséjratyeˈen ɨ cháanacaj, 6 tɨˈquij aˈyan tyaatéˈexaa tɨjɨn:
—Nyáaj nu néijmiˈi tyimuaatáˈsij pej pij muáaj tyihuoˈtaˈíjtyeˈen ɨ
maj yan séejreˈ ɨ cháanacaj japua. Jiˈnye nyáaj nu aˈíj ancuriáaˈ, nyajta
aˈíj huataˈsij aˈtíj tɨ aˈyan tyinaˈráanajchi. 7 Tɨpuaˈaj pajtunutaj nyéetzij
jimi pajta naatyáanajche, néijmiˈi pu muéetzij tyíˈmuaˈaˈrij jaˈmej.
8 Jesús pu aˈyan tyaatéˈexaa tɨjɨn:
—Aˈyaa pu tyéˈyuˈsiˈ ɨ yuˈxarij jitze tɨjɨn: “Siataˈaj aˈíj
huatyáanajchej ɨ tavástaraˈ ɨ Dios, aˈíj xuˈuj huatyáhuɨɨreˈen.”
9 Aj puˈij ɨ tyiyáaruˈ yoˈvíˈtɨj aˈájna a Jerusalén, aˈáan pu
jaˈantyiviˈtɨj ɨ tyeyúuj japua ɨ tɨ jéetzeˈ ájtyeej, aˈyaa puˈij tyaatéˈexaa
tɨjɨn:
—Tɨpuaˈaj jɨˈréˈcan jɨmeˈ yójraˈ paj puéˈeenyeˈ ɨ Dios, ancájvetzi
aˈyájna, 10 jiˈnye aˈyaa pu tyéˈyuˈsiˈ ɨ yuˈxarij jitze tɨjɨn:
Dios pu uhuojoˈtaˈítyij ɨ maj jimi tyíˈhuɨɨreˈ mej mij muáachaˈɨɨn.
11 Aˈíɨ mu muaˈajriásij ɨ jumuácaˈ jɨmeˈ
pej pij quee tyiˈtíj jitze eejcaˈcataˈan ajta tɨˈij quee tyiˈtíj jeˈej
mua'uurej.
12 Jesús pu aˈyan tyaatéˈexaa tɨjɨn:
—Aˈyaa pu ajta tyéˈyuˈsiˈ ɨ yuˈxarij jitze tɨjɨn: “Capáj tyiˈtíj jeˈej
tyéˈihuoˈraj a Dios tɨˈij aˈíɨn aˈyan huárɨnyij jeˈej paj muáaj tyáˈxɨeˈveˈ.”
13 Tɨˈɨj ɨ tyiyáaruˈ quee cheˈ jeˈej tyéejtyoj jeˈej tɨ huárɨnyij, tɨˈij
jaˈantyimuéˈtɨn aˈíjcɨ ɨ Jesús, aj puˈij jimi ajtáraa 'asta naˈaj quee
atyojoˈréˈnyej aˈnáj tɨ aˈyan tyuˈxáˈpuɨˈɨntariˈhuacaˈ tɨ ajtáhuaˈaj
huatóotyeseˈen.

Jesús pu huatyóochej tɨ tyuˈmuárɨeˈen aˈájna a Galileea

(Mt. 4:12-17; Mr. 1:14-15)

14 Aj puˈij Jesús jóˈraa aˈájna a Galileea, ajta jéehua jitzán
huatyáˈɨtzee ɨ júuricamaˈraˈ ɨ Dios, majta néijmiˈi ɨ tyeítyee aˈáa maj
joˈcháatɨmaˈcaa, aˈíɨ mu jáamuaˈreeriˈ jeˈej tɨ rɨjcaj aˈíjna ɨ Jesús. 15 Aˈíɨ
pu tyihuáˈmuaˈtyajcaˈaj ɨ huaˈ tyeyúuj tzajtaˈ, majta néijmiˈi ɨ tyeítyee
tyámuaˈ mu tyeetyájtoo.

Tɨˈɨj Jesús aˈáa joˈtyávaacaˈaj aˈájna a Nazaret

(Mt. 13:53-58; Mr. 6:1-6)

16 Jesús pu aˈáa joˈmej a Nazaret joˈtɨj joˈvéˈsej. Tɨˈɨj atyojoˈréˈnyej
aˈájna xɨcáaraˈ matɨˈɨj puaˈaj jusoˈpii, aˈúu pu tyeyúuj tzajtaˈ
joˈtyájrupij tɨˈɨj tyeyíˈtɨhuaˈaj, aj puˈij huatyéechaxɨj tɨ joˈjíjveˈen ɨ
yuˈxarij. 17 Matɨˈɨj mij jaatapíj ɨ yuˈxarij Isaías tɨ joˈyúˈxacaˈ, aˈaj puˈij
joˈtyoo ɨ tɨ aˈyan tyéˈyuˈsiˈhuacaˈaj tɨjɨn:

18 Ɨ júuricama'ra' ɨ Dios pu nye jimi séejre',
ji'nye a'ɨ́ɨ pu na'antyíhuoj,
nyej nyij huo'té'exaatye'en ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee
je'ej tyéejviicue',
a'ɨ́ɨ pu unyojo'ta'ítyaca' nyaj huo'té'exaatye'en a'ɨ́ɨjma ɨ maj námi'
nyaj nyeríj hui'rátoosij,
ajta nyaj tyihuó'huaatye'en ɨ maj aracúcu'nyijmee,
nyajta hua' japua huatányuunyij a'ɨ́ɨjma ɨ maj jajpuéjtzij,
19 nyej nyij huo'té'exaatye'en tɨ arí atyojo'ré'nyej a'náj tɨ ɨ tavástara'
tyámua' huá'uurej.
20 Aj pu'ij té'ej jaatyéejirej ɨ yu'xarij, ajta je'en jaatapíj a'ɨ́jcɨ ɨ
tɨ tyí'huɨɨre' ɨ tyeyúuj tzajta', tɨ'quij ooyíxɨj. Néijmi'i ɨ maj a'úun
je'rátya'ca'aj mu jaséjraca'aj. 21 Aj pu'ij huatyóochej tɨ a'yan
tyihuo'té'exaatye'en tɨjɨn:
—Ijíij pu a'yan tya'róo'astej je'ej tɨ tyé'yu'si' a'ɨ́jcɨ jitze ɨ yu'xarij ɨ
siaj seríj jáanamuajri'.
22 Néijmi'i mu tyámua' tyá'xajtaca'aj a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús, majta tyámua'
naa tyojo'sejraca'aj a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ naa namuajria'ca'aj ɨ nyúucarij tɨ
jaataxájtaca'. A'yaa mu tyúu'ihuo'raca'aj tɨjɨn:
—¿Nyiquee a'ɨ́ɨn pué'een ɨ yójra' ɨ José?
23 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Tyij sequée mua'aj a'yan tyinaaté'exaatye'sij a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij ɨ tɨ
a'yan yee: "Muáaj mu paj tyí'hua'tacaa, asɨ́ɨj tyi'huá'huaatye'"; siajta
a'yan tɨjɨn: "A'yájna tyatɨ'ɨj tyáanamuajri' je'ej paj tyú'ruuj a'ájna a
Capernaúm, pata'aj pajta a'yan huárɨnyij iiye'ej jo'paj já'ma'can."
24 A'yaa pu ajtáhua'aj tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jɨme' maj quee
tyámua' tyeetyéjeevij a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ Dios jitze ma'can tyí'xaj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
a'áa jo'cháatɨmee jo'tɨj a'ɨ́ɨn já'ma'can. 25 A'yaa pu tyi'ja'yájna, maj
jéehua ɨ úucaa séjria'ca'aj ɨ maj jujɨɨmua'astaca'aj tɨ'ɨj yan séjria'ca'aj
ɨ Elías, a'ájna tɨ'ɨj huéeicaj nyinyi'ra'aj japuan jé'ta' á'tyeej maj quee
che' viiyaca'aj, ajta jéehua huatújri'huaca'aj néijmi'que' tɨ'ɨj na'aj a'áa
tɨ huataca'aj a Israel,
26 Ajta a'ɨ́jna ɨ Elías capu huata'ítyi'huaca' a'ɨ́ɨjma jimi ɨ úucaa ɨ
maj huóojɨɨmua'astariaca' ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, sulu a'áa
pu jó'me'en séej jimi ɨ íitɨ' tɨ jusɨ́ɨjtaca'aj, a'áa tɨ já'chajca'aj a'ájna
a Sarepta, véjri' a'ájna a chájta'naj jitze ɨ Sidón. 27 Jéehua mu majta
séjria'ca'aj ɨ maj ca'atzájma'caa a'ájna a Israel, tɨ'ɨj ooj tyi'tyávaaca'aj
a'ɨ́jna ɨ Eliseo ɨ tɨ Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj, ajta capu a'tɨ́j
tyú'huaaj, sulu a'ɨ́j pu'uj a'ɨ́jcɨ ɨ Naamán Siria tɨ já'ma'can.
28 Matɨ'ɨj a'yan tyáanamuajri' ɨ tyeítyee ɨ maj tyeyúuj tzajta'
je'rátya'ca'aj, néijmi'i mu jéehua huatanyínyu'cacuca'. 29 Aj mu mij
ájhuiixɨj, matɨ'ɨj mij yo'ví'tɨj ca'nyéjrij jɨme', mej mij ji'rátoonyij ɨ

chájtaˈnaj jitze, aˈáa mu yoˈréˈnyijtyej joˈtɨj jaˈancátyee ɨ jɨríj jitze, mej mij aˈáan jaˈancárɨeenyij joˈtɨj jaˈancátyee. 30 Ajta aˈíjna ɨ Jesús aˈáa pu huaˈ jéˈtaˈ huatyenyéej tɨˈɨj jóˈraa.

Jesús pu tyévij tyúˈhuaaj tyiyáaruˈ tɨ tzajtaˈ séjriaˈcaˈaj

(Mr. 1:21-28)

31 Jesús pu aˈáa joˈmej aˈájna a Capernaúm, chájtaˈ aˈáa tɨ jaˈajtyámaˈcan a Galileea, ajta aˈájna xɨcáaraˈ jitze ɨ maj jitzán jusoˈpihuaˈaj, aˈíɨ pu tyihuáˈmuaˈtyahuaˈaj ɨ tyeítyee. 32 Majta ɨ tyeítyee jéehua mu tyámuaˈ yóˈnamuajracaˈaj jeˈej tɨ aˈíɨn tyihuáˈixaatyaˈcaˈaj, jiˈnye aˈyaa pu tyíˈxajtacaˈaj tɨˈɨj ɨ tɨ vaˈcán jɨn tyiˈtyéjvee.

33 Aˈújna u tyeyúuj tzajtaˈ aˈúu pu síɨj tyáatɨˈ joˈtyávaacaˈaj tɨ tyiyáaruˈ tzajtaˈ séjriaˈcaˈaj, aˈíɨ puˈij caˈnyíin jɨn jaatajé aˈíjcɨ ɨ Jesús, aˈyan tɨjɨn:

34 —Capáj jeˈej taˈuurej. ¿Jiˈnye pej pij tyitaˈantyiúˈnyiˈ ityájma muáaj Jesús Nazaret paj jáˈmaˈcan? ¿Nyi aˈíjna jɨn mupoˈvéˈmej pej pij taˈantyipuáˈrityeˈen? Nyáaj nu muamuaˈtyej, aˈyaa nu tyáˈmuaˈreej paj aˈíɨn puéˈeen ɨ tɨ naa een ɨ Dios tɨ jimi joˈvéˈmej.

35 Jesús puˈij jajtyáˈxɨj ɨ tyiyáaruˈ aˈyan tɨjɨn:

—Capáj tyiˈtíj xajtaj, iirájraˈ mu tyévij tzajtaˈ.

Aj puˈij ɨ tyiyáaruˈ ayaˈrájrɨee a chóotaˈ ɨ tyévij meeséeracaj ɨ tyeítyee, tɨˈɨj quee jeˈej jáaruuj aˈíjcɨ ɨ tyévij aj puˈij iirájraa. 36 Néijmiˈi mu tyámuaˈ tyuˈtátzɨɨn ɨ tyeítyee, majta aˈyan tyúuˈihuoraˈcaˈaj tɨjɨn:

—¿Tyiˈtanyí nyúucariraˈ puéˈeen ɨ tɨ jɨn tyíˈxaj? Aˈíɨ pu tyihuáˈijtyeˈ ɨ tyiyáaruˈsee, aˈíj pu jɨn antyúumuaˈreej tɨ huiˈráˈityej ɨ tyiyáaruˈuj, majta jeˈen aˈíɨmaj janamuaj.

37 Majta néijmiˈqueˈ jaxajtacaˈaj aˈíjcɨ ɨ Jesús tɨˈɨj naˈaj joˈmaj joˈcháatɨmaˈcaa.

Jesús pu tyáahuaj ɨ muˈnyáaraˈ aˈíjcɨ ɨ Simón

(Mt. 8:14-15; Mr. 1:29-31)

38 Aj puˈij ɨ Jesús iirájraa ɨ tyeyúuj tzajtaˈ tɨˈquij aˈáa jaˈráˈaj a Simón tɨ jaˈchej. Ajta aˈíjna ɨ muˈnyáaraˈ ɨ Simón, aˈíɨ pu tyíˈcuiˈcaˈaj, jéehua pu puístacaˈaj, aj mu mij jaatáhuaviiriˈ aˈíjcɨ ɨ Jesús tɨ tyáahuaatyeˈen. 39 Jesús puˈij ecóotutacaˈ aˈíjcɨ jimi, tɨˈquij jajtyáˈxɨj aˈíjcɨ ɨ tɨ jɨn tyíˈcuiˈ, aj puˈij huatyápuaˈriacaˈ ɨ cuiˈnyiˈraˈaj. Tɨˈquij ájchej ajta jeˈen tyihuoˈcueˈej.

Tɨˈɨj Jesús tyihuóˈhuaa jéehua ɨ tyeítyee

(Mt. 8:16-17; Mr. 1:32-34)

40 Tɨˈɨj huaréˈchumuaˈriacaˈ, aˈíɨmaj ɨ tyeítyee mu huaˈréˈviˈtɨxɨj ɨ Jesús jimi néijmiˈcaa ɨ maj tyíˈcucuiˈ, aˈíɨ puˈij huaˈváˈmuarɨeˈxɨj séej ajta séej, ajta jeˈen tyihuóˈhuaa. 41 Majta ɨ tyiyáaruˈ ɨ tyeítyee maj

tzajta' séjria'ca'aj, néijmi'i mu iiráacɨj, a'yaa mu tyí'tyejijhuaca'aj tɨjɨn:

—Muáaj paj yójra' pué'een ɨ Dios.

Ajta ɨ Jesús pu hua'ajtyá'xɨj, capu ij hua'tá'caria'aj maj tyu'taxáj, ji'nye máamua'reeriaca'aj tɨ ɨ Jesús a'ɨ́ɨn pué'eenye' ɨ Cɨríistu'.

Jesús pu huá'ixaatye' ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios a'ájna jo'maj jóosɨ'rii

(Mr. 1:35-39)

42 Tɨ'ɨj huatapuá'riaca', Jesús pu eerájraa a'ájna a chájta', a'áa pu'ij ja'rá'aj jo'tɨj quee a a'tɨ́j. Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ tyeɨ́tyee a'ɨ́ɨ mu uyó'huoosij, matɨ'ɨj mij a'áa ja'rá'aj jo'tɨj je'ej jé'eenye'ej. A'yaa mu tyá'xɨe'va'ca'aj maj jaatyá'ɨtzen, tɨ'ij quee jó'yi'can, 43 ajta ɨ Jesús a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—A'yaa pu tyúuxɨe've' nyej nyajta huo'té'exaatye'en ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios séecan ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj séej chájta'naj jitze jo'cháatɨmee, ji'nye a'ɨ́j nu jɨn ujo'ta'ítyi'huaca'.

44 A'yaa pu'ij ɨ Jesús tyu'má'ca'aj hua'ixáatya'aj ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios hua' tyeyúuj tzajta' a'ɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can.

Matɨ'ɨj huatámui'riaca' ɨ hue'tyée

(Mt. 4:18-22; Mr. 1:16-20)

5 1 Jesús pu a'áa jo'tyaváacaj jo'tɨj jájtyij ja'va'ástɨmee a tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Genesaret, matɨ'ɨj jéehua ɨ tyeɨ́tyee jimi ajtyáxɨɨriaca', mej mij jáanamuaj ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios. 2 Jesús pu hua'puácaa huaséj ɨ báarcuj maj a'áa jo'tyú'uuca'aj a tɨ joo'ástɨmee ɨ jájtyij. Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj hue'tyée vivi'racaa a'ɨ́ɨ mu tyí'jo'sica'aj ɨ tápi'narij. 3 Aj pu'ij Jesús atyájraa séej jitze ɨ báarcuj, a'ɨ́jna ɨ Simón tɨ jacɨɨ, ajta je'en jaatáhuaviiri' tɨ a'tzúj a' ɨmuáj huatyéchaxɨj a jáata'. Aj pu'ij a'áa a'ráayixɨj ɨ báarcuj jitze, a'áa pu raquée tyihuo'muá'tyej ɨ tyeɨ́tyee. 4 Tɨ'ɨj ja'antyipuá'rij ɨ tɨ tyihuó'ixaaj, a'yaa pu tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ Simón tɨjɨn:

—Pata'aj a' ɨmuáj uré'nyej jo'tɨj jéetze' ja'tyáatɨ' ɨ jájtyij, a'áa xu tye'tyáahua'xɨj ɨ tápi'narij, ɨ hue'tyée siaj jɨn vivi'racaa.

5 Simón pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Maeestro, tu'ríj huatáxa'ii tyaj tyí'muarɨe', catu tyi'tɨ́j huatyéevi', ajta muáaj paj a'yan tyí'nye'ijtye', nyáaj nu ja'tyáhua'xɨj ɨ tápi'narij.

6 Matɨ'ɨj ja'tyáahua'xɨj ɨ tápi'narij, jéehua mu huápuɨ'ɨj hue'tajájpuaj ɨ hue'tyée, tɨ́mua' pu tyu'tyásujtza'nyixɨj ɨ tápi'narij. 7 Aj mu mij huo'tajé ɨ maj hua' jamuán tyí'muarɨe'ca'aj ɨ maj séej jitze aráatyij ɨ báarcuj mej mij ajo'ré'nyej majta huo'táhuɨɨre'en. A'ɨ́ɨ mu mij ajo'ré'nyej, matɨ'ɨj mij hua'vá'jɨstya'xɨj ɨ hue'tyée ɨ báarcuj jitze, tɨ́mua' mu ajo'cárutyixɨj a'ɨ́jcɨ jɨme' maj avá'jɨstyaca'aj ɨ hue'tyée. 8 Tɨ'ɨj a'yan tyeeséj a'ɨ́jna ɨ Simón, a'ɨ́ɨ pu tyítunutaca' a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Jesús, ajta a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

© 1996 David C. Cook

San Lucas 5:6

—Jó'ra' nye jimi nyavástara', ji'nye jéehua nu a jimi ootyá'ɨtzee.
9 A'yaa pu tyu'taxájtaca' a'ɨ́jna Simón, ji'nye a'ɨ́jna majta ɨ séecan
tyámua' mu tyu'tátzɨɨn a'ɨ́jcɨ jɨme' maj jéehua hue'tajájpuaj ɨ hue'tyée.
10 A'yaa mu cha'taj tyí'tzɨɨnya'ca'aj a'ɨ́jna ɨ Santiago ajta ɨ Juan, ɨ maj
yójmua'mua' pué'een a'ɨ́jcɨ ɨ Zebedeo, a'ɨ́ɨ mu jamuán tyí'muarɨe'ca'aj
ɨ Simón. Ajta Jesús pu a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ Simón tɨjɨn:
—Capáj tyí'tzɨɨnye'ej, ijíij tɨ yujo'que'tɨj ja'mej, nye jimi paj
tyeɨ́tyee tyísɨɨre'ej.
11 Aj mu mij hue'tajájpuaj ɨ báarcuj jo'tɨj jo'huáchij, a'áa mu
néijmi'i tyojoohuá'xɨj matɨ'ɨj mij jamuán jo'cɨ́j a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús.

Jesús pu a'tɨ́j tyú'huaaj tɨ atzáj jitzán tyinyáxɨj

(Mt. 8:1-4; Mr. 1:40-45)

12 Séej xɨcáj jitze, Jesús pu a'áa jo'tyaváacaj jo'tɨj ja'chajta', tɨ'ɨj sɨ́ɨj
tyáatɨ' aje'ré'nyej tɨ tyí'cui', jéehua pu cá'atzaca'aj ɨ juhué'ra' jitze,
tɨ'ɨj jaaséej a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús, aj pu'ij tyítunutaca' a'áa pu chóota' rá'aj
junyéerin jɨme', a'yaa pu'ij tyaatáhuaviiri' tɨjɨn:
—Nyavástara', tɨpua'aj mua'ránajchij paj tyináahuaatye' ɨ nyaj jɨn
tyí'cui'.
13 Jesús pu huataméjca'taca' tɨ'quij ja'ajtamuárɨej, a'yan
tye'ixáatye'ej tɨjɨn:

—A'yaa nu tyá'xɨe've' nyaj tyimuáahuaatye'en, pata'aj tyámua' huárɨnyij.

Tɨ'ɨj a'yan tyaaté'exaa aj pu'ij huarúj, 14 ajta ɨ Jesús a'yaa pu tyaata'íj tɨjɨn:

—Capáj a'tíj ixaatye'ej, sulu a'úu paj jó'me'en ɨ tyeyúuj tzajta' pej pij huatá'sejrataj a'íjcɨ jimi ɨ puaaríj, pajta tyu'támu'vejritaj a'yájna tɨ'ɨj tyu'ta'íjtaca' ɨ Moisés, mej mij a'íɨmaj jáamua'reej ɨ puaaríij tɨjɨn papu'ríj huarúj.

15 Majta a'íɨmaj ɨ tyeítyee, a'íɨ mu jáamua'reeri' je'ej tɨ ɨ Jesús huaríj, jéehua mu mij ɨ tyeítyee jimi tyúusɨ'rihua'aj mej mij jáanamuaj ajta tɨ'ij tyihuó'huaatye'en a'íɨjma ɨ maj tyí'cucui'ca'aj. 16 Ajta ɨ Jesús pu ajtáyi'caa hua' jimi tɨ'ij jusíɨj huatyényuunyij jo'tɨj quee a a'tíj.

Jesús pu tyihuo'tú'uunyi'ri' ajta séej tyú'huaaj ɨ tɨ quee tyéchavaaj

(Mt. 9:1-8; Mr. 2:1-12)

17 Séej xɨcáj jitze tɨ'ɨj ɨ Jesús tyihua'mua'tyáacaj, séecan mu ɨ fariseos a'áa ja'ajtyá'ca'aj majta ɨ maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze Moisés tɨ jo'yú'xaca', a'áa mu ja'rácɨɨnyaca'aj a'ájna a Galileea, majta séecan a'ájna a Judea, majta séecan a'ájna a Jerusalén. Ajta a'íjna ɨ tɨ ɨ Dios néijmi'i jɨn putyí'uurej a'íj pu jimi séjria'ca'aj ɨ Jesús tɨ'ij tyihuó'huaatye'en ɨ maj tyí'cucui'. 18 Aj mu mij séecan a'áa jo'ré'nyej, tyévij mu huáchuisima'aj, itárij mu japuan ju'ujtyácaj, capu tyéchavaaj a'íjna ɨ a'tíj. A'yaa mu tyá'xɨe'va'ca'aj maj ju'tyátoonyij u chi'táj mej mij a'áa yo'ré'tyej ɨ Jesús jimi, 19 ajta camu jatyoova'aj jo'maj jo'tyájrutyej, ji'nye jéehua mu tyeítyee eetyóosɨɨria'ca'aj ata' puéertaj, aj mu mij antyicíj ɨ chi'ij japua, matɨ'ɨj mij ja'náacuj, aj mu mij ju'cájtoo ɨ itárij japuan mu'ujtyácaj, hua' tzajta' ɨ tyeítyee jo'tɨj ɨ Jesús jo'tyéjvee. 20 Tɨ'ɨj ɨ Jesús huo'séj maj tyá'tzaahuatya'ca'aj, a'yaa pu tyaaté'exaa a'íjcɨ ɨ tɨ tyí'cui' tɨjɨn:

—Nya' amíincuj, nu'ríj tyimuaatú'uunyi'ri' ɨ paj jɨn ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi.

21 Aj mu mij ɨ maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze majta ɨ fariseos, a'íɨ mu huatyóohuij maj a'yan tyú'mua'tyij tɨjɨn: "¿A'tanyíj pué'een a'mújna tɨ'ij óoca'nyej tɨ je'ej pua'aj tyu'taxáj ɨ Dios jimi? A'íɨ pu'uj ɨ Dios a'íɨn pué'een ɨ tɨ tyihuo'tú'uunyi'raj ɨ maj jɨn ootyá'ɨtzee."

22 Ajta a'íjna ɨ Jesús a'íɨ pu jáamua'reeri' je'ej maj tyí'mua'ajcaa, a'yaa pu'ij tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:

—¿Ji'nye siaj sij a'yan tyí'mua'tzej? 23 ¿Tyi'tanyí jéetze' tyési', nyi nyej a'yan tyu'taxáj yee: "Nu'ríj tyimuaatú'uunyi'ri' ɨ paj jɨn ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi", na'ríij yee: "Ájchesij, pajta rájra'nyij"? 24 A'yaa nu nyij tyajamuataséjratye'sij tɨ ɨ yójra' ɨ Dios a'íjna jɨn

antyúumua'reej tɨ'ij tyihuo'tú'uunyi' ɨ tyeɨtyee ɨ maj jɨn ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi íiyan ɨ cháanacaj japua.

Aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ quee tyéjchevej tɨjɨn:

—Muéetzij nu a'yan tyí'mua'ixaatye' tɨjɨn, ájchesij, pajta ja'antyipíij mua' itáaj, jó'ra' jo'paj ja'chej.

25 Aj pu'ij ájchej a'ɨ́jna ɨ tɨ quee tyéchavaaj néijmi'i metyi'séeracaj, ajta je'en jajpí ɨ itárij tɨ japuan újca'tyii, tɨ'quij jó'raa ɨ juchéj tye'tyóotzi're'ej ɨ Dios. 26 Néijmi'i mu tyámua' tyo'taséj majta tyaatatyójtzi'rej ɨ Dios, jéehua mu tyi'tzɨ́ɨnye'ej a'yan metyu'taxájtaca' tɨjɨn:

—Ijíij tu tyeríj a'ɨ́j huaséj ɨ tɨ huápuɨ'ɨj naa huasé'rin.

Tɨ'ɨj Jesús jaatajé a'ɨ́jcɨ ɨ Leví

(Mt. 9:9-13; Mr. 2:13-17)

27 Aj pu'ij té'ej Jesús iirájraa tɨ'quij séej huaséj tɨ huá'jijve' a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyí'tɨ'ɨjcɨcaa a'ájna pujmua' a Roma. A'yaa pu ántyapuaaca'aj tɨjɨn Leví, a'úu pu je'rácatyii u chi'táj jo'maj huaja'jijve'. Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Pata'aj nyaj jamuán jo'cha'canye'en.

28 Aj pu'ij Leví ájchej, néijmi'i pu atyojoohua'xɨɨ tɨ'quij Jesús jamuán jó'raa.

29 Tɨ'quij a'ɨ́jna ɨ Leví tyu'yé'estej ɨ juchéj a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ arí Jesús jamuán jo'chá'canya'aj, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyí'tyejijve', majta séecan ɨ tyeɨtyee a'ɨ́ɨ mu hua' jamuán tyú'cuaa. 30 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ fariseos majta ɨ maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze Moisés tɨ jo'yú'xaca', a'ɨ́ɨ mu huatyóohuij maj je'ej pua'aj tyihuo'xáj a'ɨ́ɨjma ɨ maj Jesús jamuán huacɨ́j. A'yaa mu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—¿Ji'nye siaj sij hua' jamuán tyí'cua'caa siajta ya'caa hua' jamuán ɨ maj tyí'tyejijve', siajta hua' jamuán ɨ maj jéehua je'ej pua'aj rɨcɨj?

31 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—A'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyámua' een majta ɨ maj quee tyí'cucui', capu hua' jitze juxɨe've' maj ajo'ré'nyej a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ tyí'hua'tacaa, sulu a'ɨ́ɨmaj mu ɨ maj tyí'cucui'. 32 Canu nyáaj a'ɨ́jna jɨn mujo'vé'mej nyej nyij a'ɨ́ɨjma huatájeevej ɨ maj tyámua' een, sulu a'ɨ́ɨjma ɨ maj jéehua á'ɨtzeere', mej mij tyá'antzaahuatye'en ɨ Dios jimi.

Matɨ'ɨj jaata'íhuo'ri' je'ej maj tyityahuóo'itzi've'en

(Mt. 9:14-17; Mr. 2:18-22)

33 Matɨ'ɨj mij a'yan tyaata'íhuo'ri' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús tɨjɨn:

—A'ɨ́ɨmaj ɨ maj Juan jamuán huacɨ'ɨj majta ɨ maj fariseos jitze ajtyáma'can jéehua mu ju'itzi'vee, majta jahuoo ɨ Dios jimi, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj a jamuán huacɨ'ɨj a'náj tɨna'aj mu tyí'cua'caa majta ya'caa.

34 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—¿Nyiquij múu'itzi've'en a'ɨ́ɨmaj ɨ maj huo'tá'inyej mej
mij tyú'cua'nyij jo'tɨj a'tɨ́j jo'tyényeɨɨchij, tɨpua'aj ooj hua'
jamuán ajo'tyávaacaj a'ɨ́jna ɨ tɨ huatyényeɨɨchij? 35 Ajta a'yaa
pu atyojo'ré'nyesij a'ájna xɨcáara' maj jitzán já'vi'tɨn a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ
huatyényeɨɨchij, tɨ'ɨj a'yan tyá'ra'nyij aj mu mij ju'itzi've'en.
36 A'yaa pu ajta tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Capu a'tɨ́j jacu'nya'puan ɨ cáanarij tɨ mí'ma'can a'ɨ́jcɨ jɨme'
ɨ cáanarij tɨ jájcuaj. Tɨpua'aj a'ɨ́jcɨ jɨn jaacu'nya'puaj, a'ɨ́ɨ pu
huatyátzu'taj ɨ cáanarij tɨ jájcuaj tɨ'ɨj huatyájo'sinyi'huaj, aj pu'ij
anasúutza'nyij ɨ tɨ mí'ma'can tɨ'quij jéetze' va'tɨ́j anasúutza'nyij
ja'mej. 37 Camu majta ju'cáto'sij ɨ navíj limeetara' tzajta' tɨ pítɨe'nyi'
ɨ nahuáj maj moochán jáataahuaca', ji'nye a'ɨ́ɨ pu ɨ nahuáj tɨ jájcuaj
jo'tasújtza'naj ɨ navíj tɨ pítɨe'nyi', aj pu'ij jó'vesij ɨ navíj ajta ɨ nahuáj.
38 A'ɨ́j pu jɨn a'yan tyúuxɨe've' maj ju'cájto'nyij ɨ navíj limeetara' tzajta'
tɨ jájcuaj a'ɨ́jcɨ ɨ nahuáj tɨ ajta jájcuaj. 39 Ajta matɨ'ɨj ja'antyiye'en ɨ
nahuáj tɨ mí'ma'can, capu a'tɨ́j jaxɨe've' tɨ ju'cáaye'en ɨ tɨ jájcuaj,
ji'nye a'yaa pu tyu'taxájtaj tɨjɨn: "Jéetze' pu ajmé'ra'aj ɨ nahuáj tɨ
mí'ma'can."

Ɨ maj Jesús jamuán huacɨ́j mu muéeya'aj íijcuuxɨj a'ájna xɨcáara' maj jitzán juso'pii

(Mt. 12:1-8; Mr. 2:23-28)

6 1 A'ájna xɨcáara' jitze maj jitzán juso'pii, Jesús pu a'áa
jooma'ca'aj jo'tɨj tyajá'huasti'. Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jamuán huacɨ́j,
a'ɨ́ɨ mu jí'ijtzaanaxɨj ɨ muéeya'ra' ɨ tyeríicuj, matɨ'ɨj mij jajcua'tíraa ɨ
játza'ra'an. 2 Aj mu mij séecan ɨ fariseos a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Ji'nye siaj sij a'yan rɨcɨj je'ej tɨ quee tyíɨ'rij siaj a'yan huárɨnyij
a'ájna xɨcáara' maj jitzán juso'pii?
3 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—¿Nyi sequée a'náj jo'jíjvej ɨ yu'xarij jitze je'ej tɨ huarɨ́j a'ɨ́jna ɨ David
tɨ'ɨj huataí'cuataca', majta ɨ maj jamuán huacɨ́'ca'aj? 4 A'úu pu jo'tyájrupij
ɨ tyeyúuj tzajta', ɨ tɨ chi'ra'an pué'een ɨ Dios, ajta je'en a'ɨ́jna iirá'puj ɨ
páan ɨ maj Dios huatámu'vejrij, tɨ'quij jáacuaj, ajta huo'ta' a'ɨ́ɨjma ɨ maj
jamuán huacɨ́'ca'aj, ajta a'ɨ́jcɨ ɨ páan a'ɨ́ɨ mu'uj jacua'caria'aj ɨ puaaríij.
5 A'yaa pu ajta tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'ɨ́jna ɨ yójra' ɨ Dios a'ɨ́ɨ pu ajta antyúumua'reej a'ɨ́jcɨ xɨcáara'
jitze ɨ maj jitzán juso'pii.

Jesús pu séej tyú'huaaj ɨ tɨ tyí'cui' a'ájna xɨcáara' jitze ɨ maj jitzán juso'pii

(Mt. 12:9-14; Mr. 3:1-6)

6 Ajtáhua'aj séej xɨcáara' jitze ɨ maj jitzán juso'pii, Jesús pu a'úun
jo'tyájrupij ɨ tyeyúuj tzajta', ajta je'en huatyóochej tɨ tyihuó'ixaatye'en.

Sɨ́ɨj pu tyáatɨ' a'úun jo'tyávaaca'aj tɨquee támeeve'ej jumuáca'ta' pujmua', 7majta a'ɨ́ɨmaj ɨ fariseos majta ɨ maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze Moisés tɨ jo'yú'xaca', a'ɨ́ɨ mu ja'eeva'ca'aj mej mij jaaséj tɨpua'aj tyáahuatye'en a'ɨ́jcɨ xɨcáara' jitze ɨ maj jitzán juso'pii, a'yaa mu tyá'xɨe'va'ca'aj maj a'ɨ́j jɨn jitzán tyo'ojpuá'ritye'en. 8 Ajta ɨ Jesús pu jamua'reeriaca'aj je'ej maj tyí'mua'ajcaa, a'ɨ́j pu jɨn a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ quee támeeve'ej tɨjɨn:

—Ájchesij maj jé'ta' huatyéjchaxɨj.

Aj pu'ij a'ɨ́jna ɨ tyáatɨ' ájchej, tɨ'quij huatyéechaxɨj, 9 tɨ'quij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—A'yaa nu tyajamuaata'íhuo'raj tɨjɨn: ¿Tyi'tanyí ɨ'ríj tyej tyij a'yan huárɨnyij a'ájna xɨcáara' maj jitzán juso'pii, nyi a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ xá'puɨ' ca' a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ je'ej pua'aj een? ¿Nyiquij tyaj séej japua huatányuunyij ca' tyaj tyu'tá'an maj jaajé'caj?

10 Ajta je'en huo'séerajraa ɨ maj a'áa ja'taváatɨma'caa, tɨ'quij a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ quee támeevej tɨjɨn:

—Huatátzaaraj mua' muáca'.

Aj pu'ij ɨ tyáatɨ' jaatátzaaraca', tɨ'quij huarúj ɨ jumuáca' jitze. 11 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ fariseos jéehua mu huatanyínyu'cacuca', matɨ'ɨj mij huatyóohuij maj tyi'huóo'ixaatye'en je'ej maj huárɨnyij a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Jesús.

Tɨ'ɨj Jesús hua'antyíhuoj a'ɨ́ɨjma ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej

(Mt. 10:1-4; Mr. 3:13-19)

12 A'ájna ɨmuáj, Jesús pu a'áa jo'mej ɨ jɨríj jitze tɨ'ij huatyényuunyij ɨ Dios jimi, huatáxa'ii tɨ tyényuusij. 13 Tɨ'ɨj huatapuá'riaca', aj pu'ij huo'tajé ɨ maj jamuán huacíj, tɨ'quij tamuáamuata' japuan hua'puácaa antyíhuo, ajta je'en a'yan huo'tamua'aj tɨjɨn apúusturu'uj tɨ a'yan huatóomua'aj tɨjɨn sɨ́ɨj tɨ tyu'ta'ɨ́jtyi're'ej. 14 A'ɨí mu mij a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ hua'antyíhuoj: A'ɨ́jcɨ ɨ Simón, ɨ tɨ a'yan jaatamua'aj tɨjɨn Pedro, ajta a'ɨ́jcɨ ɨ Andrés, ihuáaria'ra' a'ɨ́jcɨ ɨ Simón, ajta a'ɨ́jcɨ ɨ Santiago, ajta a'ɨ́jcɨ ɨ Juan, ajta a'ɨ́jcɨ ɨ Felipe, ajta a'ɨ́jcɨ ɨ Bartolomé, 15 ajta a'ɨ́jcɨ ɨ Mateo, ajta a'ɨ́jcɨ ɨ Tomás, ajta a'ɨ́jcɨ ɨ Santiago ɨ tɨ yójra' pué'een a'ɨ́jcɨ ɨ Alfeo, ajta a'ɨ́jcɨ ɨ Simón, ɨ maj a'yan jatamuá'muaj tɨjɨn Celoote, 16 ajta a'ɨ́jcɨ ɨ Judas ɨ tɨ yójra' pué'een a'ɨ́jcɨ ɨ Santiago, ajta a'ɨ́jcɨ ɨ Judas ɨ tɨ a'yan tye'entyímu'tacaa tɨjɨn Iscariote, a'ɨí pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ tyu'tátuii a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús.

Jesús pu tyihuá'mua'tyej jéehua ɨ tyeɨ́tyee

(Mt. 4:23-25)

17 Aj pu'ij ɨ Jesús acájraa ɨ jɨríj japua hua' jamuán ɨ tɨ hua'antyíhuoj, a'áa mu ja'rá'aj jo'tɨj jo'pá'tzaa. A'áa mu jéehua ja'tyúusɨɨria'ca'aj ɨ maj majta jamuán huacíj, majta jéehua ɨ tyeɨ́tyee ajtyáxɨɨriaca' ɨ maj a'áa

jo'cháatɨmee a Judea, majta ɨ maj Jerusalén jo'cháatɨmee, majta a'áa
maj jo'cháatɨmee a jájtyij tɨ ja'va'ástɨmee a tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj
tɨjɨn Tiro ajta a'ájna a Sidón. 18 A'ɨ́j mu jɨn aje'ré'nyej mej mij jáanamuaj
a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús, ajta tɨ'ij tyihuó'huaatye'en ɨ maj jɨn tyí'cucui'. Majta
ɨ maj jajpuéjtzij a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tyiyáaru' tɨ hua' tzajta' séejre', Jesús
pu néijmi'caa tyú'huaaj. 19 Néijmi'i mu ɨ tyeɨ́tyee jaxɨe'va'ca'aj maj
ja'ajtamuárɨe'en a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús, ji'nye a'ɨ́ɨ pu néijmi'caa tyí'huaatya'ca'aj
a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ jɨn néijmi'i putyí'uurej ɨ tɨ jitzán eerányinyiica'aj.

Ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme' tyi'tyáhuɨ'rii ɨ Dios jimi

(Mt. 5:1-12)

20 Jesús pu huo'séerajraa a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán huacɨ́j, tɨ'quij a'yan
tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Siata'aj huatóotyamua've'en mu siaj quee je'ej tyéejviicue', ji'nye
mua'ajmaj pu tyajá'mua'a'rij a'áa tɨ tyejé'sejre' jo'tɨj ɨ Dios tyejé'ijtaj.
21 'Siata'aj huatóotyamua've'en mu siaj tajcuj, ji'nye Dios pu
néijmi'i tyajamuaatá'sij.
'Siata'aj huatóotyamua've'en mu siaj juyiin, ji'nye mua'aj xu
huatóotyamua've'sij ɨ Dios jimi.
22 'Siata'aj huatóotyamua've'en matɨ'ɨj ɨ tyeɨ́tyee jamuájcha'ɨɨria'aj,
majta jamuatyítyej, matɨ'ɨj je'ej pua'aj tyaja'muajeevaj nusu
majamua'xaahuari'raj, a'ɨ́jcɨ jɨme' siaj nyéetzij ná'tzaahuatye'.
23 Jéehua xu huatóotyamua've'en tɨ'ɨj a'yan tyajá'mua'uuriaj, ji'nye
mua'aj xu jéehua tya'ancuriáa'sij a'áa tɨ tyajá'ma'can jo'tɨj ɨ Dios
já'sejre', ji'nye ɨ hua' huásimua'cɨ'ɨj a'ɨ́ɨjma ɨ tyeɨ́tyee, a'yaa mu majta
je'ej pua'aj huó'ruuj a'ɨ́ɨjma ɨ maj Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj.
24 'Siajta mua'aj mu siaj chíjtyaanyi'ij pué'een, siata'aj
huatóoxaamujritye'en, ji'nye mua'aj xu seríj néijmi'i tya'ancuriáa' ɨ
cháanacaj japua ɨ siaj jɨn huóotyamua've'en.
25 'Siata'aj huatóoxaamujritye'en mu siaj juxáahuaj tyí'cua', ji'nye
mua'aj xu huatatájcuj.
'Siata'aj huatóoxaamujritye'en mu siaj na'naj, ji'nye mua'aj xu
juyiinyen siajta huatóoxaamujritye'sij.
26 'Siata'aj mua'aj huatóoxaamujritye'en matɨ'ɨj néijmi'i tyámua'
tyaja'muaxajtaj, ji'nye a'yaa mu cha'taj huarɨ́j ɨ hua' huásimua'cɨ'ɨj
a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj hue'tzij jɨn tyihuá'ixaatya'ca'aj ɨ tyeɨ́tyee.

Tyaj huo'xɨé've'en a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj tá'mua'raj

(Mt. 5:38-48; 7:12)

27 'Siajta mua'aj mu siaj nyanamuaj a'yaa nu tyajá'mua'ixaatye'
tɨjɨn: Siata'aj huo'xɨé've'en a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj jamua'mua'raj,
tyámua' xu tyityetyúucha'ɨɨj a'ɨ́ɨmaj jimi ɨ maj jamuájcha'ɨɨre'.
28 Siata'aj tyámua' tyihuo'tyátoonyij a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj

tyaja'muaxaj, siajta hua' jɨme' huatyényuunyij a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj tyaja'muaxaj. 29 Tɨpua'aj a'tɨ́j mui'tyéveenyij mua' apéesij jitze, pata'aj jaatá'an tɨ ajta sɨ́ɨcita' pujmua' mui'tyéveenyij, tɨpua'aj a'tɨ́j muá'chuiiraj mua' máancaj, pata'aj pajta mua' síicu' jaatáchuiitye'en. 30 Tɨpua'aj a'tɨ́j tyi'tɨ́j muahuaviiraj, pata'aj jaatá'an, ajta tɨpua'aj a'tɨ́j tyi'tɨ́j muáa'ri' tɨ muéetzij mua' a'rij, capáj ca'nyéjrij jɨn jahuaviiraj tɨ'ij muaatátuiire'en. 31 Siata'aj a'yan cha'taj siana'aj hua' jimi huárɨnyij, je'ej siaj mua'aj tyá'xɨe've' mej mij a'yan jamuáa'uurej.

32 ’Tɨpua'aj mua'aj a'ɨ́ɨjma siana'aj xɨe've'ej ɨ maj majta já'muaxɨe've', ¿tyi'tanyí jɨn tyámua' siarɨcɨj siaj sij tyu'tyámue'tɨn ɨ Dios jimi? Caxu tyi'tɨ́j, ji'nye ɨ maj jéehua á'ɨtzeere' ɨ Dios jimi a'ɨ́ɨ mu majta hua'xɨe've' a'ɨ́ɨjma ɨ maj hua'xɨe've'. 33 Ajta tɨpua'aj tyámua' setyityetyúucha'ɨ́ɨj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj tyámua' tyityetyúucha'ɨ́j ja'mua jimi, ¿tyi'tanyí jɨn je'ej tyajamuaatyáhuiire'sij? A'ɨ́ɨ mu majta a'yan tyityetyúucha'ɨ́j ɨ maj jéehua á'ɨtzeere' ɨ Dios jimi. 34 Ajta tɨpua'aj tyi'tɨ́j siahuo'tanyíjtye' a'ɨ́ɨjma ɨ siaj a'yan tyihuá'cho've' mej mij majta tyi'tɨ́j jamuaata'an, ¿tyi'tanyí jɨn tyámua' siarɨcɨj? A'ɨ́ɨmaj ɨ maj jéehua á'ɨtzeere' ɨ Dios jimi, a'ɨ́ɨ mu majta tyúunyejtye' séecan jamuán a'yan metye'ejcho've'ej mej mij majta a'ɨ́ɨmaj tyi'tɨ́j huo'tá'an. 35 A'yaa pu tyúuxɨe've' siaj mua'aj huo'xɨé've'en a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuájcha'ɨ́ɨre', siajta tyámua' hua' jimi tyityetyúucha'ɨ́ɨj, ajta tɨpua'aj tyi'tɨ́j siahuo'tanyíjtye', caxu a'yan tye'ejchó've'ej mej mij majta a'ɨ́ɨmaj tyi'tɨ́j jamuaata'an. A'yaa xu mua'aj jéehua tya'ancuriáa'sij, siajta yójmua'mua' pue'éenye'ej xá'ju'un ɨ Dios tajapuá tɨ já'sejre', ɨ tɨ ajta tyámua' huojo'mua'raj a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj rɨcɨj. 36 Siata'aj hua'ancu'vajxɨ'ɨn ɨ tyeítyee, a'yájna tɨ'ɨ́j ajta ɨ ja'muavástara' tyihua'cu'vej.

Tyaj quee huá'xɨjtye'ej ɨ séecan

(Mt. 7:1-5)

37 ’Caxu huá'xɨjtye'ej ɨ séecan, tɨ'ij quee ɨ Dios ajta mua'ajmaj jamo'xɨ́jtye'en. Caxu puéjtzij hua'tá'care'en ɨ séecan, tɨ'ij quee Dios ajta mua'ajmaj puéjtzij jamuaata'an. Setyihuo'tú'uunyi', aj pu'ij ɨ Dios ajta mua'ajmaj tyajamuaatú'uunyi'raj. 38 Siata'aj tyihuo'tá'an ɨ séecan, aj pu'ij ajta ɨ Dios mua'ajmaj tyajamuaatá'sij. A'yaa pu tyajamuaatá'sij tɨ'ɨ́j tyámua' jo'rio'uurej ajta jaatóoriaxɨ'ɨ́j tɨ'ij tyámua' naa tya'vá'jɨstixɨ'ɨn. A'chu siaj mua'aj tyu'tapuéjve'sij, a'yaa pu cha'taj ɨ Dios mua'ajmaj tyajamuaatapuéjve'sij.

39 Jesús pu ajtáhua'aj séej nyúucarij huo'té'exaa a'yaa pu tɨjɨn:

—¿Nyi je'ej tyíɨ'rij tɨ sɨ́ɨj tɨ arácun já'anvi'tɨj ɨ séej tɨ ajta arácun? ¿Nyi mequee néijmi'i atyávatzɨj jo'tɨj ja'tyácun? 40 Capu a'ɨ́jna jéetze' juxɨe've' ɨ tɨ tyúumua'tyej quee a'ɨ́jna ɨ tɨ tyá'mua'tyej, ajta tɨ'ɨ́j ja'antyícɨ'tyij ɨ tɨ tyúumua'tyej, aj pu xaa a'yan éenye'ej ja'mej tɨ'ɨ́j a'ɨ́jna ɨ tɨ tyá'mua'tyej.

41 ’¿Ji'nye een jɨme' petya'ráasej a'ífjcɨ ɨ a'ihuáara' ɨ tɨ cíɨ na'aj
tyo'tyá'ɨtzee ɨ Dios jimi, pajta muáaj pequee asíɨj aséej ɨ paj jɨn jéehua
á'ɨtzeere' ɨ Dios jimi? 42 Ajta tɨpua'aj pequee jaséjraj ɨ paj jɨn jéehua
á'ɨtzeere' ɨ Dios jimi, ¿ji'nye pej pij a'yan tyé'ixaatye' a'ihuáara' yee:
Nye'ihuáara' nyiche' muaatáhuɨɨre'en ɨ paj jɨn ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi?
Muáaj paj quee ma' úmua'rej, anaquéej paj asíɨj hua'séeran ɨ paj jɨn
ootyá'ɨtzeerej ɨ Dios jimi, aj pej pij tyámua' naa tyé'sejran pej pij
jaatáhuɨɨre'en a'ihuáara' ɨ tɨ cíɨ na'aj tyo'tyá'ɨtzee ɨ Dios jimi.

A'ífjcɨ ɨ táque'ra' tu jɨn jamua'reeren tyi'tíj tɨ cɨyáara' pué'een
(Mt. 7:17-20; 12:34-35)

43 ’Capu je'ej tyíɨ'rij tɨ ɨ cɨyéj tɨ jí'ren je'ej pua'aj eenye'
huatatáca'an, capu ajta ɨ'ríj tɨ ɨ cɨyéj tɨ quee jí're'en naa eenye'
huatatáca'an. 44 A'íj tu jɨn ɨ táque'ra' jamua'reeren tyi'tíj tɨ cɨyáara'
pué'een, catu xápua' táque' juuran ɨ cɨyéj jitze tɨ tyétzicare', catu
tyajta úuvaj táque'ra' antájuuraj ɨ tzíjque'rixa' jitze. 45 A'ífjna ɨ a'tíj tɨ
tyámua' tyí'tyevij, tyámua' pu ajta tyí'xaj, ji'nye tzajta' pu séejre' ɨ tɨ
naa een, ajta a'ífjna ɨ tɨ je'ej pua'aj tyí'tyevij, a'íɨ pu ajta je'ej pua'aj
tyí'xaj, ji'nye a'íɨ pu tzajta' séejre' ɨ tɨ je'ej pua'aj een. Ji'nye tyi'tíj tɨ
tzajta' séejre' ɨ tyévij a'íj pu huataxájta ɨ tyénya'ra'.

Ɨ chi'ij tɨ tyámua' tyá'ajtaavijhuaca' ajta ɨ síɨj tɨ quee tyámua' tyá'ajtaavijhuaca'
(Mt. 7:24-27)

46 ’¿Ji'nye siaj sij mua'aj a'yan tyí'nyejee tɨjɨn: “Tavástara',
Tavástara'”, siajta quee a'yan rɨcɨj je'ej nyaj tyajá'mua'ixaatye'?

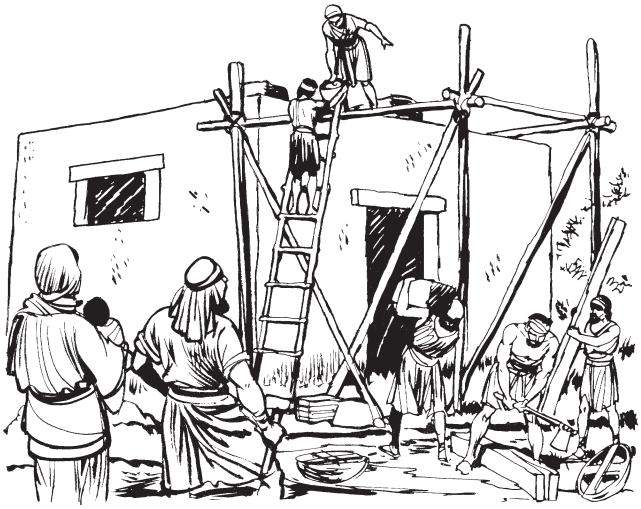

© 1996 David C. Cook

San Lucas 6:46-49

47 Nyáaj nu jamuaaté'exaatye'sij je'ej tɨ huasé'rin a'ɨ́jna ɨ tɨ nyéetzij
jimi mujo'vé'mej tɨ'ɨj náanamuaj, ajta je'en a'yan huárɨnyij je'ej nyaj
tyí'xaj. 48 A'yaa pu huasé'rin tɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j tɨ chi'ij ájtaahuaca',
anaquéej pu'ij tyétye' ɨmuáj ja'tacúunajraa, tɨ'quij ja'ajtaahuaca' ɨ
jáxu'uj a'ɨ́jcɨ japua ɨ tɨ atátaavijhuaca'. Matɨ'ɨj mij huatyéviiyaca', ajta
huatámuɨ'yaca' ɨ játya'naj, jitzán pu'ij ajtyá'aj ɨ játya'naj ɨ chi'ij jitze,
ajta ɨ chi'ij capu eetávej, ji'nye tyámua' pu naa tyá'ajtaavijhuaca'.
49 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ nyanamuaj, ajta quee a'yan rɨcɨj je'ej nyaj tyí'xaj,
a'yaa pu huasé'rin tɨ'ɨj ɨ a'tɨ́j tɨ ajta chi'ij ájtaahuaca', ajta quee
ja'ta'ɨ́icha'ajra'aj, ajta matɨ'ɨj huatyéviiyaca' ajta je'en huatámuɨ'yaca' ɨ
játya'naj, Tɨ'ɨj jitzán ajtyá'aj, aj pu'ij je'tárɨej tɨ'quij néijmi'i jo'rɨej.

Tɨ'ɨj Jesús tyáahuaj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ jahuɨɨre' ɨ tɨ anxɨtyej xantáaru'uj tyí'ijtye'

(Mt. 8:5-13)

7 1 Tɨ'ɨj ɨ Jesús ja'antyipuá'rij ɨ tɨ tyihuó'ixaaj ɨ tyeɨ́tyee, aj pu'ij
jó'raa a'ájna a Capernaúm. 2 A'áa pu sɨ́ɨj já'chajca'aj ɨ xantáaru'
tɨ anxɨtyej pua'mácan tyí'ijtya'ca'aj ɨ xantáaru'uj, sɨ́ɨj pu'ij tyí'cui'ca'aj
ɨ tɨ jimí tyí'huɨɨre', pu'ríj á'me'riajca'aj, ajta a'ɨ́ɨn pué'eenye'ej ɨ tɨ
jéehua jaxɨe've'. 3 Tɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ tɨ anxɨtyej pua'mácan ɨ xantáaru'uj
tyí'ijtye' jáamua'reeri' je'ej tɨ tyi'tɨ́j uuriajca'aj ɨ Jesús, a'ɨ́ɨ pu
a'ɨ́ɨjma huata'ítyaca' ɨ huásij ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can mej mij
uyo'tájeevej tɨ'ɨj tyáahuatye'en a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ jimi tyí'huɨɨre'. 4 A'ɨ́ɨ mu mij
ajo'ré'nyej ɨ Jesús jimi, a'yaa mu mij tyaaté'exaa tɨjɨn:
—A'yaa pu tye'tyévijtye' paj jaatáhuɨɨre'en a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ anxɨtyej
xantáaru'uj tyí'ijtye', 5 ji'nye a'ɨ́ɨ pu néijmi'caa tyámua' tojo'mua'raj,
a'ɨ́ɨ pu ajta ja'ajtaahuaca' ɨ tatyeyúuj.
6 Jesús pu'ij hua' jamún jo'mej, ajta matɨ'ɨj avéjri' joojú'caj, a'ɨ́ɨ pu
ɨ tɨ anxɨtyej pua'mácan ɨ xantáaru'uj tyí'ijtye' séecan huata'ítyaca',
mej mij a'yan tyaaté'exaatye'en tɨjɨn:
—"Nyavástara', capu a'yan tye'tyévijtye' paj utyájrutyej jó'nyaj
ja'chej, 7 a'ɨ́j nu jɨn quee nyáaj ahuányaca'an nyej nyij muáahuoonyij.
A'yaa papu'uj tyu'ta'ɨ́jtaj, aj pu a'ɨ́jna tyámua' rɨnyij ɨ tɨ nye jimi
tyí'huɨɨre'. 8 Ji'nye séecan mu majta nyéetzij tyí'nye'ijtye', nyajta
nyáaj séecan nu nyijta tyí'ijtye'. Tɨpua'aj séej a'yan nyetyu'ta'ɨ́jtye'en
yee áricuj, a'ɨ́ɨ pu a'yan rɨnyij, na'ríij séej a'yan nyetyu'té'exaatye'en
yee mujo'té'yi'ij, a'ɨ́ɨ pu mu jo'va'ma'aj ja'mej, ajta tɨpua'aj tyi'tɨ́j
nyaata'ɨ́jtye'en a'yaa pu ajta rɨnyij.
9 Tɨ'ɨj ɨ Jesús a'yan tyáanamuajri' tyámua' pu naa tyo'tóomua'aj
a'ɨ́jcɨ jimi, aj pu'ij huo'séerajra'aj ɨ tyéɨtyee ɨ maj jamún huajú'ca'aj,
tɨ'quij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' nyaj quee a'ájna a Israel a'tɨ́j huátyoj
tɨ a'yan cha'tána'aj tyá'tzaahuatye' tɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ xantáaru'.

10 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj huata'ítyi'huaca', matɨ'ɨj a'áa ja'rá'aj jo'tɨj
ja'chej a'ɨ́jna ɨ xantáaru', aj mu mij jáatyoj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ jimi tyí'huɨɨre' ajta
arí tyámua' éenye'ej.

Jesús pu jaatájuurityej ɨ yójra' a'ɨ́jcɨ ɨ íitaj tɨ jusɨ́ɨjtaca'aj

11 Aj pu'ij té'ej Jesús a'áa jo'mej chájta' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj
tɨjɨn Naín. Majta mu ujó'ju' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jamuán huacɨ́j, majta jéehua
séecan ɨ tyeɨ́tyee hua' jamuán. 12 Mu'ríj avéjri' joojú'ca'aj ɨ chájta'naj
jitze, matɨ'ɨj séecan antyinájchaca' maj muɨ'chíj huáchuisima'aj, a'ɨ́jna
ɨ muɨ'chíj yójra' pu pué'eenye'ej ɨ íitaj tɨ jusɨ́ɨjtaca'aj, ajta a'ɨ́j na'aj
tyi'yójca'aj tyáatacan. Jéehua mu majta ɨ tyeɨ́tyee jamuán huajú'ca'aj.
13 Tɨ'ɨj Jesús jaaséj, jéehua pu huatóoxaamujri ɨ íitaj jimi, a'yaa pu
tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Capáj ayiinyaj.
14 Aj pu'ij ajtyáxɨɨriaca', tɨ'quij ja'ajtamuárɨej ɨ cɨyéj tɨ japuan áan
jo'ojca'tyiij a'ɨ́jna ɨ tɨ huamuɨ́', majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jáachuisima'aj a'ɨ́ɨ
mu óohuiixɨj. Jesús pu'ij a'yan tyaaté'exaa ɨ muɨ'chij tɨjɨn:
—Muáaj tyamuéej, muéetzij nu a'yan tyí'mua'ixaatye' tɨjɨn
ájchesij.
15 Aj pu'ij a'ɨ́jna ɨ tɨ arí huámuɨ'ɨjcaa ooyíxɨj ajta huatyóochej tɨ
tyu'taxáj, Jesús pu'ij jaatátuiirej ɨ náanajra'. 16 Matɨ'ɨj a'yan tyeeséj,
néijmi'i mu tyu'tátzɨɨn majta huatyóohuij maj tyaatatyójtzi're'en ɨ
Dios, a'yaa mu tyí'xajtaca'aj tɨjɨn:
—Sɨ́ɨj tɨ va'cán jɨn tyi'tyéjvee pu arí huataséjre ityájma jimi.
A'yaa mu majta tyí'xajtaca'aj tɨjɨn:
—Dios pu arí mujo'vé'mej tɨ'ij huo'tyáhuɨɨre'en ɨ
jutyéɨtyeristyamua'.
17 Néijmi'que' mu jáamua'reeri' je'ej tɨ tyi'tɨ́j huáruuj a'ɨ́jna ɨ Jesús,
tɨ'ɨj na'aj a'áa tɨ huataca'aj a Judea.

Tɨ'ɨj Juan séecan huata'ítyaca' ɨ Jesús jimi

(Mt. 11:2-19)

18 Ajta ɨ Juan néijmi'i pu a'ɨ́jna tyú'namuajri', ji'nye a'ɨ́ɨmaj mu
a'yan tyaaté'exaa ɨ maj jamuán huacɨ́j. Aj pu'ij hua'puácaa huatajé ɨ
maj jamuán huacɨ́j, 19 tɨ'quij huo'ta'ítyaca' ɨ tavástara' jimi, mej mij
jaata'íhuo' tɨpua'aj a'ɨ́ɨn pué'eenye' ɨ tɨ a'yan uvé'nyesij nusu juxɨe've'
maj séej huacho've'en. 20 Aj mu mij a'ɨ́ɨmaj a'áa je'ré'nyej ɨ Juan tɨ
huojo'ta'ítyaca' a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Jesús, matɨ'ɨj mij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—A'ɨ́jna ɨ Juan ɨ tɨ tyí'tyaɨ'racaa, a'ɨ́ɨ pu tojo'ta'ítyaca' tyej tyij
muaata'íhuo' tɨpua'aj muáaj a'ɨ́ɨn papué'eenye' ɨ tɨ maja'vé'mej, na'ríij
juxɨe've' tyaj séej huacho've'en.
21 Ajta a'ɨ́jna ɨ Jesús, a'ɨ́ɨ pu mui'caa tyú'huaaj ɨ maj tyí'cucui'ca'aj,
ajta ɨ maj juxaamuɨjritya'ca'aj, ajta a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyiyáaru' hua' tzajta'

séjria'ca'aj, mui'caa pu ajta tyú'huaaj ɨ maj aracúcu'nyijmee mej mij
majtáhua'aj atanyéjnye'rej. 22 Jesús pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Séricuj siata'aj a'yan tyaaté'exaatye'en ɨ Juan je'ej siaj seríj
tyu'séj ajta je'ej siaj seríj tyú'namuajri'. A'yaa xu tyaaté'exaatye'en
maj meríj atanyéjnye' ɨ maj aracúcu'nyijma'caa, majta meríj huacɨ'ɨj
ɨ maj quee rácɨjcɨ'nyive'ej, majta ɨ maj tyí'cucui' ɨ atzáj jɨme', mu'ríj
majta huarúj, majta meríj iityanamuáarajmee ɨ maj nácuxɨe'ejma'caa,
mu'ríj majta huatájuuriaca' ɨ maj meríj huácui'ijcaa, majta meríj
jáanamuajri' ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios a'ɨ́ɨmaj ɨ maj quee je'ej tyéejviicue'.
23 Che' huatóotyamua've'en a'ɨ́jna ɨ tɨquee a'náj jaatáxaahuataca' tɨ
nye jimi tyá'tzaahuatye'.
24 Matɨ'ɨj jo'cɨ́j a'ɨ́ɨmaj ɨ Juan tɨ huojo'ta'ítyaca', Jesús pu
huatyóochej tɨ tyihuó'mua'tyej ɨ tyeɨ́tyee a'ɨ́jcɨ jitze ma'can ɨ Juan,
a'yan tyihua'ixáatye'ej tɨjɨn:
—¿Tyi'tanyí usio'tyéesej a'ájna jo'tɨj quee já'tyi'tɨj? ¿Nyiquij
huíinyij xamue' usio'tyéesej tɨ áacaj jato'rej? 25 Na'ríij sequée,
¿tyi'tanyí siana'aj ujo'tyéesej? ¿Nyiquij a'tɨ́j usio'tyéesej tɨ naa eenye'
tyi'tyéechan? Mua'aj xu jamua'reej tɨjɨn a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jɨ'ré'nye'
tyí'chaan, tɨ ajta tyihua'ráanajchi néijmi'i ɨ tɨ tyá'najchij, a'áa mu
ja'chej jo'maj ɨ maj va'cán jɨn tyityatatyíj ja'chej. 26 Arí tɨpua'aj
sequée a'yan huarɨ́j, ¿tyi'tanyí siana'aj ujo'tyéesej? ¿Nyiquij séej ɨ tɨ
Dios jitze ma'can tyí'xaxa'aj? A'yaa pu xaa nyu'uj tyi'ja'yájna, ajta
sɨ́ɨj a'ɨ́ɨn pué'een tɨ jéetze' va'cán jɨn tyi'tyéjvee quee sɨ́ɨj tɨ Dios jitze
ma'can tyí'xaj. 27 Juan pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ ja'xaj ɨ yu'xarij jitze ɨ tɨ
a'yan tɨjɨn:

Nyáaj nu séej anaquéej huata'ítyij tɨ huataséjre'sij pequee muáaj,
a'ɨ́ɨ pu tyámua' huá'uurej ɨ tyeɨ́tyee mej mij muéetzij
muáanamuaj.

28 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tɨjɨn hua' tzajta' ɨ tyeɨ́tyee, capu a'tɨ́j
a'náj tye'entyájrupij tyi'tɨ́j jɨme' tɨ jéetze' ve'éj quee ɨ tɨ jɨn tyi'tyéjvee
ɨ Juan, ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ jéetze' cɨléenye' jɨn tyi'tyéjvee ɨ Dios jimi, jéetze'
pu va'cán jɨn tyi'tyéjvee quee a'ɨ́jna ɨ Juan.
29 Néijmi'i ɨ maj jáanamuajri' ɨ Juan, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
tyí'tyejijve', a'ɨ́ɨ mu huáɨ'huaca' ɨ Juan jimi, a'ɨ́j mu jɨn ja'rá'astej
je'ej tɨ ɨ Dios tyá'xɨe've', 30 majta a'ɨ́ɨmaj ɨ fariseos majta ɨ maj
tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze Moisés tɨ jo'yú'xaca', camu
huáɨ'huaca' ɨ Juan jimi. 31 A'ɨ́j mu jɨn jaatyáxaahuataca' je'ej tɨ ɨ Dios
tyá'xɨe'va'ca'aj hua' jimi:
—¿Ji'nye nyetyihuo'taxaj ɨ tyeɨ́tyee ijíij maj yan séejre'?
¿Ji'nye muaasé'rin? 32 A'yaa mu huasé'rin matɨ'ɨj ɨ tɨ'ríij maj a'áa
ja'ajtyíj jo'maj tyajá'toj, a'ɨ́ɨ mu mij a'yan tyihua'tají'vii ɨ séecan
tɨjɨn: "Tyetyu'tácɨ'sityej, siajta mua'aj caxu tyu'tyéenyej, tyajta tu
taxamúuritye'ej tyu'táchuiicaca', siajta mua'aj caxu huóoyiinyaca'."

33 Ji'nye tɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ Juan yan uvé'nyej, ɨ tɨquee tyí'cua'caria'aj ajta
quee nahuáj ya'caa, mua'aj xu a'yan tyaataxájtaca' tɨ tyiyáaru'
tzajta' séejre'. 34 Ajta je'en a'ɨ́ɨn uvé'nyej ɨ yójra' ɨ Dios ɨ tɨ tyí'cua'caa
ajta jaya'caa ɨ nahuáj, a'yaa xu sij tyaataxájtaca' tɨjɨn tɨ huápuɨ'ɨj
tyí'cua'caa ajta jui'ive', ajta huá'jaahuatye' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyí'tyejijve',
ajta a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj tyí'tyetyeɨtyee. 35 Ajta ɨ Dios tɨ néijmi'i jɨn
tyí'mua'reej a'ɨ́j pu jɨn séejre' je'ej tɨ tyí'muarɨe'.

Tɨ'ɨj ɨ Jesús a'áa jo'tyávaaca'aj jo'tɨj ja'chej ɨ Simón fariseo tɨ pué'een

36 Sɨ́ɨj pu ɨ fariseo jaatá'inyej a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús tɨ jamuán tyú'cua'nyij,
aj pu'ij Jesús jamuán jo'mej. Tɨ'ɨj ɨ Jesús huatyequéecaj ɨ méesaj
jitze, 37 aj pu'ij ɨ́ɨtɨ' tɨ a'áa jo'tyávaaca'aj, tɨ jéehua je'ej pua'aj
tyi'tyúucha'ɨɨca'aj ɨ Dios jimi, a'ɨ́ɨ pu jáamua'reeri' tɨ ɨ Jesús
a'áa tyajá'cua'ajcaa jo'tɨj ɨ fariseo ja'chej, a'áa pu ja'rá'aj tyetyéj
limeetara' huajáasima'aj tɨ tyi'tɨ́j uhuámuaaca'aj tɨ naa tyaarɨe'ej.
38 Tyoyíinyisime'ej pu a véjri' huatyéechaxɨj jo'tɨj Jesús jo'tyájcaj ɨ
méesaj jitze, aj pu'ij jujá'ra' jɨn ja'nájo'sixɨj a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús. Ajta je'en
jucɨpuáj jɨn ja'náhuatzi'raxɨj, ajta ja'náapuɨ'tzej, tɨ'quij ja'náxɨri'ri'
a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ naa tyaarɨe'ej. 39 Ajta a'ɨ́jna ɨ fariseo ɨ tɨ Jesús huatá'inyej,
tɨ'ɨj jaaséej je'ej tɨ rɨjcaj a'ɨ́jna ɨ ɨ́ɨtɨ', a'yaa pu tyi'riá'mua'aj tɨjɨn:
"Tɨpua'aj a'múu jɨ'ré'can jɨme' a'ɨ́ɨn pué'eenye' sɨ́ɨj tɨ Dios jitze ma'can
tyí'xaxa'aj, a'múu pu jamua'réeriacajche' tyi'tɨ́j tɨ tyévira' pué'een
a'mújna mu ɨ́ɨtɨ', ji'nye ɨ́ɨtɨ' pu pué'een tɨ je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ɨj ɨ
Dios jimi." 40 Aj pu'ij ɨ Jesús a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ fariseo tɨjɨn:

—Simón, tyi'tɨ́j nu muaaté'exaatye'sij.

A'yaa pu tyu'tanyúj a'ɨ́jna ɨ fariseo tɨjɨn:

—Naaté'exaatye', Maeestro.

41 Aj pu'ij Jesús a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Hua'puaj mu ɨ tyétyacaa tyé'cha'ɨɨria'ca'aj a'ɨ́jcɨ ɨ a'tɨ́j tɨ túmii
huo'tanyéjtye. Sɨ́ɨj pu anxɨ́ anxɨtyej tyé'cha'ɨɨria'ca'aj, ajta ɨ sɨ́ɨj
huá'puatyej japuan tamuáamuata' pu tyé'cha'ɨɨria'ca'aj, 42 ajta camu
púj ooriajva'aj mej mij tyaanájchitye'en, a'ɨ́jna ɨ tɨ huo'tanyéjtye
ɨ túmii, a'ɨ́ɨ pu tyihuo'tú'uunyi'ri' a'ɨ́ɨjma ɨ maj hua'puaj. Ijíij
naaté'exaatye', ¿a'tanyíj jéetze' jaxɨe'va'aj ja'mej a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
hua'puaj?

43 Ajta a'ɨ́jna ɨ Simón a'yaa pu tyu'tanyúj tɨjɨn:

—A'yaa pu tyiná'miteeraste' tɨjɨn a'ɨ́jna ɨ tɨ jéetze'
tyé'cha'ɨɨria'ca'aj, ji'nye jéetze' pu a'ɨ́j tyu'tú'uunyi'ri'.

Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Xá'puɨ' paj tyu'taxájtaca'.

44 Aj pu'ij ja'raséeraj a'ɨ́jcɨ ɨ ɨ́ɨtaj tɨ'ɨj ij Jesús a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ
ɨ Simón tɨjɨn:

—¿Nyi péesej a'íjcɨ ɨ íitaj? Nyáaj nu utyájrupij íiyu'uj a'chi'táj,
capáj jájtyij naatá' nyej nyij anányajo'sixɨ'ɨn, ajta a'mújna mu íitɨ',
a'múu pu na'nájo'sixɨj jujá'ra' jɨme', ajta jucɨpuáj jɨn na'náhuatzi'raxɨj.
45 Capáj nɨi'tyapuɨ'tzej panaatatyójtyej, ajta a'mújna mu íitɨ',
tɨ'ɨj na'aj tyi'tyájrupij a'chi'táj, capu eexúj jaatapuá'cɨtaca' tɨ
na'náapuɨ'tzii ɨ nya' íɨcaj jitze. 46 Capáj tyinavá'huaaj ɨ nyamu'uutze',
ajta a'mújna mu íitɨ' a'múu pu na'náxɨri'ri' ɨ nya' íɨcaj jitze a'íjcɨ
ɨ tɨ naa tyaarɨe'ej. 47 A'íj nu jɨn a'yan tyí'mua'ixaatye' tɨ Dios arí
néijmi'i jɨn tyaatú'uunyi'ri' ɨ tɨ jɨn ootyá'ɨtzee jimi, ji'nye jéehua pu
naataxɨé'vej, ajta a'íjcɨ ɨ maj cíɨ mana'aj tyaatú'uunyi'ri' cíɨ pu'uj ajta
tyihua'xɨé've'ej ja'mej a'íɨmaj ɨ maj tyaatú'uunyi'ri'.
48 Aj pu'ij Jesús a'yan tyaaté'exaa a'íjcɨ ɨ íitaj tɨjɨn:
—Nu'ríj tyimuaatú'uunyi'ri' ɨ paj jɨn ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi.
49 Majta a'íɨmaj ɨ séecan ɨ maj majta huatá'inyiihuaca', a'íɨ mu
huatyóohuij maj a'yan tyi'huóo'ihuo' tɨjɨn:
—¿A'tanyíj pué'een a'mújna tɨ'ij a'íjna jɨn antyúumua'reej tɨ'ij
tyihuo'tú'uunyi' ɨ maj jɨn ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi?
50 Ajta ɨ Jesús a'yaa pu tyaaté'exaa a'íjcɨ ɨ íitaj tɨjɨn:
—A'íj pu jɨn muáhuɨɨ ɨ paj jɨn tyá'antzaahuaj, áricuj axáahuaj
jó'ra'.

A'íɨmaj ɨ úucaa ɨ maj jahuɨɨria'ca'aj a'íjcɨ ɨ Jesús

8 1 Tɨ'ɨj a'yan tyu'ríj, Jesús pu a'áa jo'chá'canya'aj mui'caquéj ɨ
chájta'naj jitze, hua'ixáatya'aj ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios. A'íɨ mu
majta jamuán huajú'ca'aj ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj
ará'asej, 2 séecan mu majta úucaa jamuán huajú'ca'aj ɨ Jesús tɨ
tyihuó'huaa ɨ maj tyiyáaru'uj hua' tzajta' séjria'ca'aj. A'íɨ pu síɨj
a'íɨn pué'een a'íjna ɨ Maríia, ɨ maj a'yan jatamuá'muaj tɨjɨn Magdala
tɨ já'ma'can, ɨ maj jitzán iiráacɨj ɨ tyiyáaru'uj ɨ maj aráahua'puaj
ará'asej, 3 a'íɨ pu ajta hua' jamuán huama'ca'aj a'íjna ɨ Juana, ɨ tɨ
íra'ra' pué'een a'íjcɨ ɨ Cuza, ɨ tɨ tyi'tyéjvee ɨ Herodes jimi, ajta a'íjna
ɨ Susana, majtáhua'aj séecan maj majta huá'huɨɨria'ca'aj tyi'tíj maj
tyí'cha'ɨica'aj jɨme'.

A'íjna ɨ a'tíj tɨ tyí'huastyaa

(Mt. 13:1-9; Mr. 4:1-9)

4 Mue'tíj mu ɨ tyeítyee ja'ráacɨj ɨ séej chájta'naj jitze majta séej, mej
mij jaaséj a'íjcɨ ɨ Jesús, aj mu mij jéehua tyúusɨɨj ɨ tyeítyee. Aj pu'ij
Jesús a'yan tyihua'ajmuá'tyej séej nyúucarij jɨme' a'yan tɨjɨn:
5 —A'tíj tɨ tyí'huastee pu a'áa jo'mej jo'tɨj tyajá'huaste'. Ajta tɨ'ɨj
tyi'huástya'caj, séecan pu ɨ ímue'rij juyéj jitze huavatzíɨjraa, matɨ'ɨj
mij ɨ tyeítyee japuan huahuíistɨraa, majta ɨ pína'see mu jaaré'je'puj.
6 Ajta séecan ɨ ímue'rij a'áa pu jo'vatzíɨjraa ɨ tyetyéj tzajta', ajta tɨ'ɨj

ajnyáxɨ aj pu'ij huariá'taj ɨ xɨcáj jɨme', ji'nye capu huaréenajyi'caa.
7 Ajta séecan ɨ ímue'rij tzícare'ej pu tzajta' huavatzíɨjraa, aj pu'ij ɨ
tzícare'ej huahuásej jamuán ɨ ímue'rij, capu jaatá' tɨ'ij ajnyáxɨ'ɨn ɨ
ímue'rij. 8 Ajta séecan ɨ ímue'rij, a'áa pu jo'vatzíɨjraa jo'tɨj jo'jí're'en ɨ
chuéj, néijmi'i pu ajnyéj, tɨ'quij huácɨɨriaca', a'yaa pu jéetze' tye'rájraa
quee ɨ tɨ jaahuástej.

A'yaa pu tyihuó'ixaaj ɨ Jesús, aj pu'ij ajta a'yan tyihuo'té'exaaj
ca'nyíin jɨme' tɨjɨn:

—Mu siaj iityanamuáarajmee, tyámua' xu naa tyáanamuaj.

Ji'nye tɨ'ij séej nyúucarij jɨn tyihuá'mua'tyej

(Mt. 13:10-17; Mr. 4:10-12)

9 Majta a'íɨmaj ɨ maj jamuán huacíj, a'yaa mu tyaata'íhuo'ri'
je'ej tɨ huatóomua'aj a'íjna ɨ nyúucarij tɨ jaataxájtaca'. 10 A'yaa pu
tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Dios pu mua'ajmaj jamuaatá' siaj sij yo'itéej xá'ra'nyij ɨ tɨ ju'
avaaj a'ájna jo'tɨj a'íɨn tyejé'ijtaj, nyajta a'íɨjma ɨ séecan a'yaa nu
séej nyúucarij jɨn tyihuo'té'exaatye'sij, mata'aj mij quee tyi'tíj huaséj
tyij majta atanyéjnye'rij, ajta mej mij quee yo'itéej muá'ra'nyij ɨ maj
janamuaj.

Jesús pu huá'ixaatye' je'ej tɨ huatóomua'aj ɨ nyúucarij

(Mt. 13:18-23; Mr. 4:13-20)

11 'A'íjna ɨ nyúucarij ɨ nyaj jaataxájtaca' a'yaa pu huatóomua'aj
tɨjɨn: A'íjna ɨ ímue'rij, a'íɨ pu a'íɨn pué'een ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios,
12 ajta a'íjna ɨ tɨ huavatzíɨjraa ɨ juyéj jitze, a'yaa pu een matɨ'ij
a'íɨmaj ɨ maj janamuaj ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios, ajta je'en ɨ tyiyáaru'
mujo'va'ma'aj ja'mej a'íɨ pu'ij huáari'raj ɨ nyúucarij tɨ arí hua'tzajta'
huatyá'ɨtzee, mej mij quee tyá'antzaahuatye'en, ajta tɨ'ij quee
Dios hua' japua huatányuunyij. 13 Ajta a'íjna ɨ tɨ tyetyéj tzajta'
huavatzíɨjraa, a'yaa pu een matɨ'ij a'íɨmaj ɨ maj jutyamua've'ej
ja'ancuriáa' ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios, ajta camu jéehua tyé'viicue',
a'tzúj mu á'tyeeren maj tyá'tzaahuatye', ajta tɨ'ɨjta atyojo'ré'nyej
a'ájna xɨcáara' maj jitzán jajpuéjtzij, camu tyo'táviicue'raj sulu
jiye'tzín mu yo'huá'xɨj. 14 Ajta ɨ ímue'rij tɨ tzícare'ej tzajta'
huavatzíɨjraa, a'yaa pu een matɨ'ij ɨ maj janamuaj ɨ nyúucarij,
ajta a'íɨ pu huá'mue'tɨj íiyan tɨ tyí'sejre' ɨ cháanacaj japua, a'íjna
ɨ maj jéehua tyi'ijcha'íɨj, nusu ɨ tɨ naa tyu'sé'rin, a'íj mu jɨn quee
aróo'astee maj tyámua' eenye' ɨ Dios jimi. 15 Ajta a'íjna ɨ ímue'rij tɨ
a'áa jo'vatzíɨjraa ɨ chuéj japua jo'tɨj jo'jí're'en, a'íɨ mu a'íɨn pué'een
ɨ maj tyámua' een ɨ jutzájta', majta juxɨé'vi'ra' jɨn janamuaj majta
a'yan rɨcɨj je'ej tɨ tyé'ijta ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios, a'yaa mu mij
jéehua tyu'tyáhuɨɨre'sij ɨ Dios jimi.

Ɨ nyúucarij tɨ jaxajta aˈɨ́jcɨ ɨ tɨéj
(Mr. 4:21-25)

16 ’Capu aˈtɨ́j jaˈantyítɨeeraj ɨ tɨéj taˈaj ij tyiˈtɨ́j jɨn jaˈváˈnaj, nusu
tɨˈij utáatzij jityej yeˈrájchetyij, sulu áan pu ɨmuáj yoˈojchesij, mej
mij atanyéjnyeˈrij ɨ maj utyáruˈpij. 17 Aˈyaa pu chaˈtánaˈaj quee tyiˈtɨ́j
tyíˈsejreˈ tɨ jusén jɨn avíitziˈhuaj jaˈmej, capu ajta jusén jɨn avíitziˈhuaj
jaˈmej jeˈej maj tyiˈtɨ́j tyíˈmuaˈreej ɨ tyeítyee.
18 ’Aˈyaa puˈij, tyámuaˈ xu tyuˈnamuaj, jiˈnye aˈɨ́jna ɨ tɨ tyiˈtɨ́j
tyíchaˈɨj, Dios pu jéetzeˈ tyaataˈsij, ajta aˈɨ́jna ɨ tɨ quee tyiˈtɨ́j tyíchaˈɨj,
Dios pu jáariˈraj aˈɨ́jcɨ ɨ tɨ aˈyan tyéˈmiteeresteˈ tɨ jájchaˈɨj.

Ɨ náanajraˈ majta ɨ ihuáamuaˈmuaˈ ɨ Jesús
(Mt. 12:46-50; Mr. 3:31-35)

19 ’Aˈɨ́jna ɨ náanajraˈ ɨ Jesús majta ihuáamuaˈmuaˈ, aˈɨ́ɨ mu
ajeˈréˈnyej joˈtɨj aˈɨ́ɨn joˈtyávaacaˈaj, ajta capu huatáɨˈriitariacaˈ maj
ajtyáxɨɨrej aˈɨ́jcɨ jimi, jiˈnye jéehua mu ɨ tyeítyee ajaˈtyúusɨɨriaˈcaˈaj.
20 Aˈtɨ́j pu aˈyan tyaatéˈexaa aˈɨ́jcɨ ɨ Jesús tɨjɨn:
—Mapuaˈquéj mu joˈtyúˈuu aˈ náanaj, majta aˈihuáamuaˈ, aˈyaa mu
tyáˈxɨeˈveˈ maj muaaséj.
21 Aj puˈij ɨ Jesús aˈyan tyihuoˈtéˈexaaj tɨjɨn:
—Aˈɨ́ɨmaj ɨ maj janamuaj ɨ nyúucariaˈraˈ ɨ Dios majta aˈyan rɨcɨj
jeˈej tɨ ɨ nyúucarij tyíˈijta, aˈɨ́ɨ mu aˈɨ́ɨn pueˈeen ɨ nyij náanaj majta ɨ
nyeˈihuáamuaˈ.

Tɨˈɨj Jesús jaatyápuaˈrij ɨ áacaj
(Mt. 8:23-27; Mr. 4:35-41)

22 Séej xɨcáaraˈ jitze, Jesús pu atyájraa ɨ báarcuj jitze majta aˈɨ́ɨmaj
jamuán ɨ tɨ huaˈantyíhuoj, aˈyaa puˈij tyihuoˈtéˈexaaj tɨjɨn:
—Tyicheˈ antácɨɨnyej után jitze pujmuaˈ ɨ tɨ arájmuaa japua.
Aj mu mij joˈcɨ́j, 23 móocheˈ mu jájtyij japua huajuˈcaj, tɨˈɨj ɨ
Jesús huatácuj. Aj puˈij caˈnyíin jɨn huatáˈaacariacaˈ, ajta jéehua
atyáxɨjrihuaˈaj ɨ jájtyij ɨ báarcuj jitze, muˈríj tɨn ajoˈcárutyisimaˈaj.
24 Aj mu mij ɨ maj jamuán huacɨ́j jaajɨ́stej aˈɨ́jcɨ ɨ Jesús, aˈyaa mu
tyaatéˈexaa tɨjɨn:
—Maeestro, maeestro, tuˈríj tɨn ajoˈcárutyij.
Aj puˈij ɨ Jesús ájchej, tɨˈquij jaatáˈijmuejriˈ ɨ áacaj ajta ɨ
japúutzarij tɨ tyúutaˈhuaˈaj, tɨˈquij huatyápuaˈriacaˈ, ajta naa
huaˈéenyaˈaj jaˈraa. 25 Aj puˈij téˈej aˈyan tyihuoˈtéˈexaaj aˈɨ́ɨjma ɨ maj
jamuán huacɨ́j tɨjɨn:
—¿Jiˈnye siaj sij quee tyáˈtzaahuatyeˈ?
Majta aˈɨ́ɨmaj, jéehua mu tyíˈtzɨɨnyaˈcaˈaj majta jeˈej
tyityóomuajtyajcaˈaj, aˈyaa mu tyúuˈihuoˈracaˈaj tɨjɨn:

San Lucas 8:22-25

—¿A'tanyíj pué'een a'mújna tɨ'ij tyihuá'ijtye' a'ɨ́jcɨ ɨ áacaj ajta ɨ jájtyij, majta je'en ja'tzaahuatye'?

Ɨ a'tɨ́j Gadara tɨ já'ma'can tɨ tyiyáaru' tzajta' séejre'
(Mt. 8:28-34; Mr. 5:1-20)

26 Matɨ'ɨj antacɨ́j a'áa mu ja'rá'aj a'áa tɨ huataca'aj a Gadara,
után jitze pujmua' tɨ já'sejre' a'ájna a Galileea. 27 Tɨ'ɨj ɨ Jesús eetáraj
ɨ báarcuj jitze, aj pu'ij sɨ́ɨj ja'antyinájchaca' ɨ tyévij tɨ tyiyáaru'
tzajta' séjria'ca'aj, a'ɨ́ɨ pu'ij ajtyáxɨɨriaca'. Pu'ríj á'tyeevi'ca'aj tɨquee
tyí'chajca'aj a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j, capu ajta chi'ij tzajta' chajca'aj, sulu a'áa pu
já'chajca'aj jo'maj muɨ'chítyee já'ava'tacaa. 28 Tɨ'ɨj jaaséej a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús,
a'áa pu véjri' jimi tyítunutaca', a'yan tyi'jíihuaj tɨjɨn:
—Capáj tyina'antyiú'nyi'ra'an nyéetzij, Jesús ɨ paj yójra' pué'een
ɨ Dios tajapuá tɨ já'sejre'. A'yaa nu tyí'muahuaviij, paj quee puéjtzij
nyatá'care'en.
29 A'yaa pu tyu'taxájtaca', ji'nye Jesús pu jaata'íj ɨ tyiyáaru' tɨ
iirájra'nyij ɨ tyévij jitze. Mue'tɨ́j mu tzajta' séjria'ca'aj ɨ tyiyáaru'uj a'ɨ́jcɨ
ɨ a'tɨ́j, majta ɨ tyeítyee ɨ maj a'áa já'chajca'aj, a'ɨ́ɨ mu ja'nájɨ'quihua'aj
muáca'ra'an jitze, majta ɨcájra'an jitze cadéenaj jɨme', majta
jaatyá'avaataj, ajta a'ɨ́jna ɨ tyévij, a'ɨ́ɨ pu jajtzá'na'aj ɨ cadéenaj, ajta
ma'úrutyij jo'tɨj quee ja' tyi'tɨ́j. 30 Jesús pu'ij a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

—¿Ji'nye pua'antyapuaj?
A'yaa pu tyu'tanyúj a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j tɨjɨn:
—Ɨ tyaj séej ví'ra'aj ará'asej.
A'yaa pu tyu'taxájtaca', ji'nye jéehua mu ɨ tyiyáaru'uj tzajta' séjria'ca'aj, 31 a'ɨ́ɨ mu mij ɨ tyiyáaru'uj a'yan tyaatáhuaviiri' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús tɨquee huo'ta'ityej jo'maj já'nami' ɨ tyiyáaru'uj. 32 Majta a véjri' jéehua ɨ tuíixuj jo'tyú'uuca'aj, a'áa mu tyojóohuɨɨraca'aj ɨ jɨrɨ́j jitze, a'ɨ́ɨ mu mij ɨ tyiyáaru'uj a'yan tyaatáhuaviiri' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús tɨ huo'tá'an mej mij tuíixuj tzajta' utyájrutyej, aj pu'ij Jesús huo'ta'. 33 Matɨ'ɨj mij iiráacɨj ɨ tyévij tzajta', majta je'en ɨ tuíixuj tzajta' utyájrupij, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ tuíixuj mu jo'huáachajraa, matɨ'ɨj mij ancáavatzɨj jo'tɨj ja'ancátyee, aj mu mij jáata' atyáavatzɨj a'áa mu atyájcuii.
34 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj hua'cha'ɨɨca'aj ɨ tuíixuj, matɨ'ɨj jaaséej je'ej tɨ tyi'tɨ́j huarɨ́j, a'ɨ́ɨ mu jo'huáachajraa, matɨ'ɨj mij chájta' tyojo'taxájtaca', majta néijmi'que' jo'maj jo'cháatɨmee. 35 Matɨ'ɨj mij ɨ tyeɨ́tyee aje'ré'nyej mej mij jaaséj je'ej tɨ tyi'tɨ́j huarɨ́j. Matɨ'ɨj a'áa jo'ré'nyej jo'tɨj ɨ Jesús jo'tyávaaca'aj, a'áa mu yó'tyoo a'ɨ́jcɨ ɨ a'tɨ́j ɨ maj jitzán iiráacɨj ɨ tyiyáaru'uj, a'áa pu jo'tácatyii ajta arí tyí'chajca'aj, capu che' jutɨmue'raca'aj, aj mu mij tyu'tátzɨɨn. 36 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jaaséej, a'ɨ́ɨ mu huo'té'exaa ɨ tyeɨ́tyee je'ej tɨ ɨ Jesús tyáahuaj a'ɨ́jcɨ ɨ a'tɨ́j tyiyáaru'uj maj tzajta' séjria'ca'aj. 37 Matɨ'ɨj mij néijmi'i ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj a'áa jo'cháatɨma'caa a'ájna a Gadara, a'ɨ́ɨ mu jaatáhuaviiri' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús tɨ jó'ra'nyij, ji'nye jéehua mu tyu'tátzɨɨn. A'ɨ́j pu jɨn Jesús atyájraa ɨ báarcuj jitze, tɨ'quij jó'raa. 38 Ajta a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j ɨ maj tyiyáaru'uj tzajta' iiráacɨj, jéehua pu jaatáhuaviiri' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús tɨ jaatá'an tɨ jamuán jó'ra'nyij, ajta ɨ Jesús a'yaa pu tyaata'ɨ́j tɨ a'áa jo'tyá'ɨtzeere'en, a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:
39 —Huariá'ra' jo'paj ja'chej, pej pij néijmi'i huo'té'exaatye'en je'ej tɨ ɨ Dios tyú'ruuj a jimi.
Aj pu'ij jó'raa a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j, tɨ'quij néijmi'que' ɨ chájta' huo'té'exaa je'ej tɨ tyi'tɨ́j huáruuj jimi a'ɨ́jna ɨ Jesús.

A'ɨ́jna ɨ ɨítɨ' tɨ tyí'cui' ajta ɨ yójra' a'ɨ́jcɨ ɨ Jairo

(Mt. 9:18-26; Mr. 5:21-43)

40 Tɨ'ɨj ɨ Jesús huariá'raa után jitze pujmua', tyámua' mu naa ɨ tyeɨ́tyee tyetyéejej muutyámua'va'aj, ji'nye néijmi'i mu jacho'va'ca'aj. 41 Aj pu'ij sɨ́ɨj aje'ré'nyej tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Jairo, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ tyí'ijtaca'aj u tyeyúuj tzajta'. A'ɨ́ɨ pu'ij Jesús jimi tyítunutaca', ajta a'yan tyaatáhuaviiri' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús tɨ a'áa jo'ré'nyej jo'tɨj ja'chej, 42 ji'nye séej pu'uj tyiyójca'aj ɨítacan, tɨ a'yan tyéejcha'ɨɨca'aj a'chu tamuáamuata' japuan hua'puaj nyinyi'ra'aj, ajta arí á'me'riajca'aj.

Tɨ'ɨj ooj ɨ Jesús ajooma'caj, jéehua mu ɨ tyeítyee jimi ajtyáxɨɨriaca', tyámua' mu tyityóotajchaca'aj. 43 Ajta hua' tzajta' ɨ tyeítyee
íitɨ' pu a'áa jo'tyávaaca'aj tɨ arí tamuáamuata' japuan hua'puaj
nyinyi'ra'aj á'tyeej tɨ tyí'cui' a'íjcɨ jɨme' tɨ anányinyica'aj ɨ xúure'ej,
ajta arí néijmi'i jɨn tyaja'huóorɨeeca'aj a'íjcɨ jɨme' tɨ huóo'ijtaca'
a'íɨjma jimi ɨ maj tyí'hua'tacaa, ajta capu a'tíj jaayí'tɨhua'aj tɨ
tyáahuaatye'en. 44 Tɨ'quij a'íjna ɨ íitɨ' huárita' ajo'ré'nyej a'íjcɨ ɨ Jesús,
aj pu'ij ja'ajtamuárɨej ɨ máancajra'an jitze, tɨ'ɨj a'yan huaríj aj pu'ij
huatyápua'riaca' ɨ tɨ anányinyica'aj ɨ xúure'ej.

45 Tɨ'quij Jesús a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:

—¿A'tanyíj na'ajtamuárɨej?

Ajta capu a'tíj jaxajtaca'aj tɨ ja'ajtamuárɨej, Pedro pu'ij a'yan
tyu'taxájtaca' tɨjɨn:

—Maeestro, jéehua mu ɨ tyeítyee a jitze ajtyáxɨɨriaca' majta
óotajche.

46 Ajta ɨ Jesús a'yaa pu tyu'taxájtaca' tɨjɨn:

—A'tíj pu na'ajtamuárɨej, ji'nye nyáaj nu jáamua'reeri' tɨ'ɨj
nyamuárɨe'ri'ra' iirájraa.

47 Ajta a'íjna ɨ íitɨ', a'íɨ pu jáamua'reeri' tɨ quee ɨ'riitaca'aj tɨ
huatyóo'avaaj, aj pu'ij aje'ré'nyej juviváaj, tɨ'quij tyítunutaca'
jimi ɨ Jesús. A'yaa pu'ij néijmi'i tyu'taxájtaca' je'ej tɨ een jɨme'
tya'ajtamuárɨej, ajta je'ej tɨ'ɨj tyu'rúj. 48 Jesús pu'ij a'yan tyaaté'exaa
tɨjɨn:

—Nyiyóoj, papu'ríj huarúj a'íjcɨ jɨme' paj tyá'antzaahuaj. Áricuj
jó'ra' axáahuaj.

49 Óoche' pu tyi'xáatacaj a'íjna ɨ Jesús, tɨ'ɨj síɨj aje'ré'nyej tɨ hua'
jitze ajtyáma'can ɨ maj a'áa ja'chej ɨ Jairo jamuán, a'íjna ɨ tɨ tyí'ijta ɨ
tyeyúuj tzajta', a'yaa pu'ij tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Pu'ríj huamuí' a'yóoj, capáj che' tye'entyiú'nyi'ra'an mu maeestro.

50 Ajta ɨ Jesús tɨ'ɨj a'yan tyáanamuajri' a'yaa pu tyaaté'exaa a'íjcɨ ɨ
Jairo tɨjɨn:

—Capáj tyí'tzɨɨnye'ej, petyá'antzaahuatye'en papu'uj, tyámua' pu
rɨnyij a'yóoj.

51 Matɨ'ɨj a'áa ja'rá'aj jo'tɨj ɨ Jairo ja'chej, capu huo'ta' ɨ tyeítyee
maj a'úun jo'tyájrutyej u chi'táj, a'íɨjma pu'uj huatá' ɨ Pedro, ajta ɨ
Juan, ajta a'íjcɨ ɨ Santiago, ajta a'íɨjma ɨ huásimua'mua' ɨ tɨ huamuí'.
52 Néijmi'i mu ɨ tyeítyee juyiinyaca'aj majta juxaamuɨjritya'ca'aj, ajta
a'íjna ɨ Jesús, a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Caxu juyiinyaj, capu muɨ'chij, sulu tyácusij pu'uj.

53 Néijmi'i mu jaatya'atzájraa, ji'nye máamua'reeriaca'aj tɨjɨn
huamuí'. 54 Aj pu'ij ɨ Jesús jajví' ɨ muáca'ra'an jitze, ajta ca'nyíin jɨn
a'yan tyaatajé tɨjɨn:

—Nyiyóoj ájchesij.

55 Tɨ'quij a'ɨ́in huatájuuriaca', ajta je'en ájchej, ajta ɨ Jesús a'yaa
pu tyihuo'ta'ɨ́j ɨ huásimua'mua' mej mij tyáacue'tyej. 56 Jéehua mu
je'ej tyityo'tóomuajtyaca' ɨ huásimua'mua', ajta ɨ Jesús a'yaa pu
tyihuo'tá'ijmuejri' maj quee a'tɨ́j ixaatye'ej je'ej tɨ tyi'tɨ́j huarɨ́j.

Tɨ'ɨj Jesús hua'ré'ityixɨj ɨ maj jamuán huacɨ́j mej mij huo'ré'ixaatye'en ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios

(Mt. 10:5-15; Mr. 6:7-13)

9 1 Jesús pu hua'ajsɨɨ a'ɨ́ijma ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj
ará'asej, ajta a'yan tyihuo'tá' mej mij huo'tamuáritye'en ɨ
tyiyáaru'uj ɨ maj tyeɨ́tyee tzajta' séejre', ajta maj tyihuó'huaatye'en
ɨ maj jɨn tyí'cucui' ɨ tyeɨ́tyee. 2 A'yaa pu tyihuo'ta'ítyaca' mej mij
huo'ré'ixaatye'en ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios ajta mej mij tyihuó'huaatye'en
ɨ maj tyí'cucui'. 3 A'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Caxu tyi'tɨ́j a'aj ɨ siaj jɨn huatyóohuɨɨre'en ɨ juyéj jitze, tɨ'ɨj tyi'tɨ́j
tyáxu'uj, nusu áto'rij, na'ríij páan, ca' túmii, caxu siajta hua'puácaa
tyí'choocaj ɨ tyúusiicu'. 4 Jo'siaj ja'rá'iixaj a'tyán maj ja'chej a'áa xu
jo'tyá'ɨtzeere'en 'asta siana'aj quee jó'cɨɨnyej a'ájna a chájta'. 5 Ajta
tɨpua'aj a'chájta' mequee já'muanamuajracuj, siata'aj iirácɨɨnyej siajta
jaatáca'tzɨj ɨ juca'quéj tɨ'ɨj cáaxɨj ɨ chuéj, a'ɨ́j mu jɨn jamua'reeren maj
ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi.

6 Matɨ'ɨj mij a'ɨ́ɨmaj jo'cɨ́j néijmi'que' a'áa tɨ huataca'aj,
mahua'ixáatye'ej ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios majta tyihua'huáatye'ej ɨ maj
tyí'cucui'.

Tɨ'ɨj huamuɨ́' a'ɨ́jna ɨ Juan ɨ tɨ huá'ɨɨraca'aj ɨ tyeɨ́tyee

(Mt. 14:1-12; Mr. 6:14-29)

7 Ajta a'ɨ́jna ɨ Herodes ɨ tɨ tajtúhuan jɨn tyi'tyávaaca'aj, a'ɨ́ɨ pu
néijmi'i tyú'namuajri' je'ej tɨ tyi'tɨ́j rɨjcaa, capu ij jamua'reeriaca'aj
je'ej tɨ tyú'mua'tyij, ji'nye séecan mu a'yan tyí'xajtaca'aj tɨ ɨ Juan
huatájuuriaca', 8 majta séecan a'yan tyí'xajtaca'aj tɨ a'ɨ́in huataséjre
ɨ Elías, majta séecan a'yan tyí'xajtaca'aj tɨ sɨ́ɨj a'ɨ́in pué'eenye'ej ɨ tɨ
ará'tyeej Dios jitze ma'can tyí'xaxa'ta'aj. 9 Ajta a'ɨ́jna ɨ Herodes a'yaa
pu tyu'taxájtaca' tɨjɨn:

—Nyáaj nu tyu'ta'ɨ́jtaca' maj ji'ijvéjchej ɨ mu'úura' ɨ Juan. ¿A'tanyɨ́j
na'aj pué'een a'ɨ́jna ɨ nyaj jéehua jɨn a'yan tyí'namuaj?

A'ɨ́j pu jɨn ɨ Herodes tyi'tyasa'ca'aj tɨ'ɨj jaaséej a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús.

Tɨ'ɨj Jesús tyihuo'cue'ej a'ɨ́ijma ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj anxɨ́ ví'ra'aj ará'asej

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Jn. 6:1-14)

10 Matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej
uvé'nyej, aj mu mij jaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús je'ej maj tyi'tɨ́j huáruuj.

Tɨ'quij jujɨ́me' huojo'ví'tɨj a'ájna chájta' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn
Betsaida. 11 Ajta matɨ'ɨj ɨ tyeɨ́tyee jáamua'reeri', a'áa mu jo'ré'nyej, aj
pu'ij ɨ Jesús huo'ta' maj ajo'ré'nyej, ajta huó'ixaaj je'ej tɨ tyí'een a'ájna
jo'tɨj ɨ Dios tyejé'ijtaj ajta tyihuó'huaa ɨ maj tyí'cucui'ca'aj.
12 Tɨ'ɨj huare'chúmua'risima'caj, a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tamuáamuata' japuan
hua'puaj ará'asej mu aje'ré'nyej ɨ Jesús jimi, a'yaa mu tyaaté'exaa
tɨjɨn:
—Pata'aj hua'ré'ityixɨ'ɨn ɨ tyeɨ́tyee, mej mij jo'cíxɨ'ɨn jo'maj
jo'cháatɨmee mej mij huóoso'pe'en majta tyi'tɨ́j huáhuoonyij ɨ maj
jáacua'nyij, ji'nye capu yajá'tyi'tɨj a'yájna.
13 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Siata'aj mua'aj tyihuó'cue'tyej.
Matɨ'ɨj mij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—A'íj tu'uj tyí'cha'ɨɨj anxívicaa ɨ páan, tyajta hua'puácaa ɨ
hue'tyée, na'ríij utyó'ju'un tyej tyij utyojo'vá'nanan cue'ráj mej mij
néijmi'i tyú'cua'nyij ɨ tyeɨ́tyee.
14 Ji'nye a'yaa mu ɨ tyétyacaa ará'axcaa a'chu anxɨ́ ví'ra'aj. Ajta ɨ
Jesús a'yaa pu tyihuo'té'exaaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán huacɨ́j tɨjɨn:
—Miche' huara'sej ɨ tyeɨ́tyee huá'puatyej japuan tamuáamuata'
mua'ra'ástɨma'aj méyee majta méyee.
15 Matɨ'ɨj mij a'yan huarɨ́j je'ej tɨ tyihuo'té'exaaj majta ɨ tyeɨ́tyee
néijmi'i mu huará'saca'. 16 Aj pu'ij Jesús ja'ancuráɨ'puj ɨ páan ajta ɨ
hue'tyée, tɨ'quij jútye' jó'nyeeriaca', ajta tyaatatyójtzi'rej ɨ Dios, aj pu'ij
ja'antyítaaraxɨj ɨ páan, tɨ'quij huo'rɨ́ɨpu'uj a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán huacɨ́j,
mej mij a'ɨ́ɨmaj huo'rɨ́ɨ'puɨ'tye'en ɨ tyeɨ́tyee. 17 Néijmi'i mu tyú'cuaa ɨ
tyeɨ́tyee majta tyámua' naa tyityaatajú'xaj, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Jesús
jamuán huacɨ́j, a'ɨ́ɨ mu jaariá'sɨɨ ɨ páan tɨ avá'ɨtzee, tamuáamuata'
japuan hua'puaj mu tya'vá'jɨstya'xɨj sicírij jitze a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ avá'ɨtzee.

Tɨ'ɨj ɨ Pedro jaataxájtaca' tɨ ɨ Jesús a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Cɨríistu'

(Mt. 16:13-19; Mr. 8:27-29)

18 A'náj pu ɨ Jesús jusɨ́ɨj tyényuusime'ej, a'ɨ́ɨ mu'uj jaséjraca'aj ɨ maj
jamuán huacɨ́j, a'yaa pu'ij tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Ji'nye metyí'xaj ɨ tyeɨ́tyee a'tanyíj nyaj pué'een nyáaj?
19 A'yaa mu a'ɨ́ɨmaj tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Séecan mu a'yan tyí'xaj paj muáaj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Juan ɨ tɨ
huá'ɨɨraca'aj, majta séecan a'yan tɨjɨn paj muáaj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Elías,
majta séecan a'yan tɨjɨn sɨ́ɨj pu huatájuuriaca' ɨ maj ará'tyeej ɨ Dios
jitze ma'can tyí'xaxa'ta'aj.
20 Aj pu'ij a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:
—Arí mua'aj, ¿ji'nye setyi'xaj a'tanyíj nyaj pué'een?
Aj pu'ij ɨ Pedro a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Muáaj paj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Cɨríistu' ɨ Dios tɨ ja'antyíhuoj.

Jesús pu jaataxájtaca' tɨ arí muɨ'nyij

(Mt. 16:20-28; Mr. 8:30—9:1)

21 Ajta ɨ Jesús a'yaa pu jéehua tyihuo'íjcaj maj quee a'tɨ́j ixaatye'ej
a'tɨ́j tɨ pué'een. 22 Ajta a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'ɨ́jna ɨ yójra' ɨ Dios jéehua pu jajpuéetzij ja'mej, majta
a'ɨ́ɨmaj ɨ huáasij, majta ɨ maj tyihuá'ijtye' ɨ puaaríij, majta ɨ maj
tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze Moisés tɨ jo'yú'xaca', néijmi'i mu
a'ɨ́ɨmaj jaatyáxaahuataj. A'ɨ́ɨ mu mij jaje'catan, ajta tɨ'ɨj huéeicaj xɨcáj
tyoomá'caj aj pu'ij huatájuuritaj.
23 Aj pu'ij néijmi'caa a'yan tyu'té'exaaj tɨjɨn:
—Tɨpua'aj a'tɨ́j jaxɨe'va'aj tɨ nyaj jamuán jo'cha'canye'en, a'yaa
pu tyúuxɨe've' tɨ anaquéej majúurɨeenyij je'ej tɨ jusɨ́ɨj tyá'xɨe've',
ajta je'en a'yan cha'taj na'aj tya'ajxɨé'vi'ra'aj tɨ'ij a'yan ajta
tya'ajpuéetzij já'ra'nyij nyatɨ'ɨj nyáaj. 24 Ji'nye a'ɨ́jna ɨ tɨ jaxɨe've'
tɨquee tyi'tɨ́j je'ej jooriaj a'ɨ́ɨ pu muɨ'nyij, ajta tɨpua'aj a'tɨ́j yó'rɨeenyij
ɨ ju júuricamej a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ nyéetzij ná'astijre', a'ɨ́ɨ pu jusén jɨn
júurij ja'mej. 25 ¿Ji'nye tyi'tɨ́j tye'tyáhuɨ'rii ɨ a'tɨ́j tɨpua'aj néijmi'i
tyu'mué'tɨn ɨ tɨ íiyan tyí'sejre' ɨ cháanacaj japua tɨpua'aj yó'rɨeenyij
ɨ ju júuricamej? 26 Tɨpua'aj a'tɨ́j jutyevi'ra'aj nyéetzij jimi, nusu
jatyévi'ra'aj ɨ nyenyúucaa, nyáaj nu nyajta huatányetyevi'ra'astaj
a'ɨ́jcɨ jimí a'ájna xɨcáara' jitze nyaj jitzán yava'cányesij, néijmi'i jɨn
na'antyinyamua'réeriaj majta nyaj jamuán huaju'uj muá'ju'un ɨ maj
tajapuá tyí'huɨɨre'. 27 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jɨme',
séecan ɨ maj ya huatyu'uj camu jaxɨe'va'aj muá'ju'un maj huácui'nyij
'asta mana'aj quee jaaséeran tɨ'ɨj ɨ Dios néijmi'que' tyu'ta'ɨ́jtaj.

Tɨ'ɨj ɨ Jesús seequéj huóoruuj

(Mt. 17:1-8; Mr. 9:2-8)

28 A'chu arahuéeicaj xɨcáj tyoomá'caj tɨ ɨ Jesús a'yan tyu'xájtaca',
aj pu'ij jɨrɨ́j japua antyíraj tɨ'ij huatyényuunyij, ajta a'ɨ́j jo'ví'tɨj ɨ
Pedro, ajta ɨ Juan, ajta a'ɨ́jcɨ ɨ Santiago. 29 Tɨ'ɨj ooj tyényuusime'ej,
aj pu'ij seequéj huóoruuj ɨ junyéerimij jitze, ajta ɨ tyí'caanaria'ra'
naa pu tyu'tyácueenariaca' ajta naa tya'tátaave'ej, 30 majta
hua'puaj huataséjre ɨ Jesús jamuán. A'ɨ́ɨ mu a'ɨ́ɨn pué'eenye'ej ɨ
Moisés ajta a'ɨ́jna ɨ Elías, 31 huápuɨ'ɨj mu naa huasé'rihua'aj, a'ɨ́j
mu mij tyáxajtasime'ej je'ej tɨ tye'mej a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Jesús a'ájna a
Jerusalén. 32 Tyij ajta a'ɨ́jna ɨ Pedro, majta ɨ maj hua'puaj ɨ maj a'áa
jo'tyú'uuca'aj jéehua macu'tzicuca'aj, a'ɨ́ɨ mu atanyéjnye'rica'aj,
majta je'en jaaséej a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ jɨn ɨ Jesús naa huasé'rin, majta
hua'puácaa huaséj ɨ tyétyacaa maj jamuán ajo'tyú'uuca'aj ɨ
Jesús. 33 Matɨ'ɨj meríj jo'cɨ́ɨnyisima'caj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Jesús jamuán
tyí'xajtaca'aj, Pedro pu a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:

—Maeestro, tyámua' pu naa tyaj a'yan huatyú'uucaj. Tyiche' huéeicacaa tyú'taahuaj ɨ ɨnáamuaj, síɨj tɨ muéetzij mua' a'rij ja'mej, ajta síɨj Moisés tɨ ja'a'rij ja'mej, ajta síɨj Elías tɨ ja'a'rij ja'mej.

Ajta ɨ Pedro capu je'ej já'miteerastya'ca'aj je'ej tɨ tyí'xajtaca'aj. 34 Tɨ'ɨj ooj tyi'xáatacaj, aj pu'ij jéetɨrij hua' japua huataséjre, ajta tɨ'ɨj ɨ jéetɨrij hue'cáanaj aj mu mij tyu'tátzɨin. 35 Aj pu'ij ɨ jéetɨrij tzajta' nyúucarij huatánamuajre tɨ a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:

—A'íi pu a'íɨn pué'een ɨ nyiyóoj ɨ nyaj ja'antyíhuoj. Siata'aj jáanamuaj.

36 Tɨ'ɨj ɨ nyúucarij a'yan tyu'tánamuajrej, aj pu'ij jusíɨj ajo'tyaváaj ja'raa ɨ Jesús. Majta a'íɨmaj ɨ maj jamuán huacíj, a'íɨ mu ju'huatyá'ɨtzee ɨ jutzájta', camu a'tíj huaté'exaaj je'ej maj tyi'tíj tyu'séj.

Jesús pu tyamuéej tyú'huaaj tyiyáaru' tɨ tzajta' séjria'ca'aj

(Mt. 17:14-21; Mr. 9:14-29)

37 Yaa ariá'pua'aj, matɨ'ɨj acáacɨj ɨ jɨríj japua, jéehua mu ɨ tyeítyee ja'antyinájchaca' ɨ Jesús. 38 Ajta síɨj pu hua' tzajta' ɨ tyeítyee ca'nyíin jɨn a'yan tyaatajé tɨjɨn:

—Maeestro, jéehua nu a'yan tyí'muahuaviij paj jaaséj ɨ nyiyóoj, ji'nye a'íj nu'uj caa tyi'ijyój, 39 júuricamej tɨ je'ej pua'aj een pu jájviivi', a'íj pu jɨn iijri'huaj ajta jéehua huá'rurij jatá'caa, ajta je'en éejcueemuxa'rij ɨ jutyényij jitze. Jéehua pu je'ej pua'aj joorej capu jatá'caa tɨ juxáahuaj majo'cha'canye'en. 40 Nyahuo'táhuaviiri' ɨ maj a jamuán huacɨ'ɨj maj jaatamuáritye'en ɨ tɨ tzajta' séejre', ajta camu pu jáaruuj.

41 Jesús pu a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:

—Mua'aj mu siaj quee tyá'tzaahuatye' siajta je'ej pua'aj tyí'tyetyeɨtyee. ¿A'chunyéj juxɨe've' nyaj ja'mua jamuán yahuatyávaacaj nyej nyij ja'mua jɨme' óoviicue're'en? Maja'vé'vi'tɨj a'yóoj.

42 Tɨ'ɨj ooj ɨ tyamuéej ajooma'caj, aj pu'ij ɨ tyiyáaru' je'tárɨej a chóota', ajta huá'rurij jaatá', ajta ɨ Jesús pu jajtyá'xɨj a'íjcɨ ɨ tyiyáaru', aj pu'ij tyáahuaj a'íjcɨ ɨ tyamuéej, ajta je'en jaatátuii ɨ yo'puáara'an. 43 Néijmi'i mu tyámua' naa tyo'taséj a'íjcɨ jɨme' tɨ ɨ Dios jéehua tyámua' tyí'uuriajca'aj.

Jesús pu ajtáhua'aj jaataxájtaca' tɨ muɨ'nyij

(Mt. 17:22-23; Mr. 9:30-32)

Matɨ'ɨj móoj néijmi'i je'ej tyojo'séeracaj a'íjcɨ jɨme' je'ej tɨ Jesús huaríj, a'íɨ pu a'yan tyihuo'té'exaaj a'íɨjma ɨ maj jamuán huacíj tɨjɨn.

44 —Tyámua' xu naa tyáanamuaj siajta quee yó'hua'nan, a'íjna ɨ yójra' ɨ Dios pu huatátuiiri'huaj hua' jimi ɨ tyeítyee.

45 Ajta a'íɨmaj ɨ maj jamuán huacíj, camu yo'itéej muá'raa je'ej tɨ tyihuá'ixaatya'ca'aj, ji'nye capu eexúj huáɨ'riitya'ca'aj mej mij néijmi'i

jo'itéej muá'ra'nyij, majta mu tyí'tzɨinya'ca'aj maj jaata'íhuo' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús tɨ'ij tyámua' tyihuo'té'exaatye'en.

¿A'tanyíj jéetze' juxɨe've'?

(Mt. 18:1-5; Mr. 9:33-37)

46 Aj mu mij a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jamuán huacíj ɨ Jesús huatyóohuij maj
a'yan tyityahuóojeevej a'ɨ́jcɨ jɨme' a'tɨ́j tɨ jéetze' juxɨé've'aj ja'mej.
47 Tɨ'ɨj ɨ Jesús jáamua'reeri' je'ej maj tyí'mua'ajcaa, aj pu'ij pá'rɨ'ɨj
aja'vé'vi'tɨj, tɨ'quij avéjri' yo'tyéjchej, 48 aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj
tɨjɨn:

San Lucas 9:46-48

—A'tɨ́j tɨna'aj tɨ tyámua' tyeetyéjeevej a'ɨ́jcɨ ɨ pá'rɨ'ɨj nye jitze
ma'can, a'ɨ́ɨ pu ajta nyéetzij naataxɨé've'ej, ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ nyéetzij
naataxɨé'vej, a'ɨ́j pu ajta huataxɨe'vej ɨ tɨ unyojo'ta'ítyaca'. A'yaa pu
tyí'een, a'ɨ́jna ɨ tɨ jéetze' cɨléenye' jɨn tyi'tyéjvee ja'mua jimi, a'ɨ́ɨ pu
a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ jéetze' juxɨe've'.

A'ɨ́jna ɨ tɨ quee je'ej tojo'mua'raj a'ɨ́ɨ pu tahuɨɨre'

(Mr. 9:38-40)

49 Juan pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Maeestro, séej tu a'tɨ́j ajo'séej tɨ a'nyúucaritze'
hue'rámuarityahua'aj ɨ tyiyáaru'uj ɨ maj hua' tzajta' séejre' ɨ tyeítyee,
aj tu tyij jaatá'ijmuejri' tɨquee a'yan rɨjcaj, ji'nye capu ityájma jitze
ajtyáma'can.
50 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Caxu ja'ijmuejraj, ji'nye a'ɨ́jna ɨ tɨquee je'ej já'mua'uurej, a'ɨ́ɨ pu
já'muahuɨɨre'.

Tɨ'ɨj Jesús hua'ajtyá'xɨj a'ɨ́jcɨ ɨ Santiago ajta a'ɨ́jcɨ ɨ Juan

51 Tɨ'ɨj arí tyi'véjri'tacaj a'ájna xɨcáara' tɨ jitzán ɨ Jesús jo'méj u
tajapuá, Jesús pu ca'nyíjra'aj huatóoa' tɨ'ij a'áa jó'me'en a Jerusalén.
52 Séecan pu huata'ítyaca' mej mij anaquéej jó'cɨɨnyej a'ájna a
chájta' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Samaaria, mej mij a'áa tyámua'
tyojó'uurej jo'tɨj ja'rá'iixaj, 53 majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Samaaria já'chajca'aj,
camu jaataxɨé'vej, ji'nye máamua'reeriaca'aj tɨjɨn Jesús
pu jó'yi'caaj. 54 Tɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ Santiago ajta ɨ Juan, matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj
jáamua'reeri', a'yaa mu tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús tɨjɨn:

—Tavástara', ¿nyi páaxɨe've' tyaj a'yan tyu'ta'ɨ́jtaj tɨ'ij jútye'
je'cáxɨre'en ɨ tɨéj tɨ'ij huó'cui'nyij néijmi'caa a'ɨ́ɨjma?

55 Aj pu'ij ɨ Jesús pu ooré'nyeeriaca' ajta je'en hua'ajtyá'xɨj, a'yaa
pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Caxu mua'aj jamua'reej tyi'tɨ́j tɨ júuricama'ra' ca'nyíjra'aj
jamuaatá' siaj sij a'yan tyu'taxáj. 56 Ji'nye canu nyáaj a'ɨ́j jɨn
mujo'vé'mej nyej nyij hua'antyipuá'ritye'en ɨ tyeɨ́tyee, sulu nyej nyij
hua' japua huatányuunyij.

Aj mu mij jo'cɨ́j, matɨ'ɨj mij séej chájta'naj jitze ja'rá'aj.

Ɨ maj jaxɨe'va'ca'aj maj Jesús jamuán huacɨ́'ca'an

(Mt. 8:19-22)

57 Matɨ'ɨj móoj huaju'caj ɨ juyéj jitze, sɨ́ɨj pu a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ
ɨ Jesús tɨjɨn:

—Nyavástara', a'yaa nu tyá'xɨe've' nyaj a jamuán jo'cha'canye'en
jo'tɨj na'aj paj jooma'aj puá'mej.

58 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—A'ɨ́ɨmaj ɨ arachuíjse, a'áa mu ja'chej jo'tɨj ja'tyásta'najmee, majta
ɨ pína'see a'ɨ́ɨ mu tyúu'ito'rityee ɨ tɨ tyu'uj jitze, ajta a'ɨ́jna ɨ yójra' ɨ
Dios capu tyichí' jo'tɨj ja'huóoso'pe'en.

59 Jesús pu séej a'yan tyu'té'exaaj tɨjɨn:

—Pata'aj nyaj jamuán jo'cha'canye'en.

Ajta a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Nyavástara', naatá' nyaj yahuácatyij 'asta na'aj quee huámuɨ'nyij
ɨ táataj, nyej nyij ja'vá'naj, aj nu nyij ajamuán jo'chá'canya'aj na'mej.

60 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Miche' a'ɨ́ɨmaj ɨ muɨ'chítyee hua'vá'naj ɨ juxa'aj muɨ'chítyee,
pajta muáaj áricuj pata'aj huo'ré'ixaatye'en ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios.

61 Ajtáhua'aj pu sɨ́ɨj a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Nyavástara', nyáaj nu jaxɨe've' nyaj ajamuán jo'cha'canye'en,
ajta naatá' nyej nyij anaquéej uja'tanyéj jó'nyej ja'chej nyej nyij
huo'tatyójtye'en ɨ nyetyeɨ́ɨtyeristyamua'.

62 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—A'ífjna ɨ a'tíj tɨ huatyóochej tɨ'ij tyu'muárɨe'en, tɨpua'aj arí jé'ta' umá'caj ajta jaatáxaahuataj, capu tyi'tíj huɨɨre' a'ájna jo'tɨj ɨ Dios tyejé'ijtaj.

Tɨ'ɨj Jesús hua'ré'ityixɨj a'íɨjma ɨ maj huéeicatyej japuan tamuáamuata' ará'asej

10 1 Tɨ'ɨj a'yan mutyojo'ma'aj, tavástara' pu séecan ava'jajpuaxɨj huéeicatyej japuan tamuáamuata' japuan hua'puaj mu ará'axcaa, a'íɨjma pu'ij huata'ítyaca' tyahua'puaj ma'can, mej mij anáatya'aj huaju'un, a'ájna jo'tɨj ja'chájta'najmee jo'tɨj a'íɨn jo'ré'nyesij.

2 A'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Jéehua mu ɨ tɨ huá'ɨtziitye' mej mij ujo'tyájrutyej jo'tɨj ɨ Dios tyejé'ijtaj, ajta camu mui'ij ɨ maj a'ífjna jɨn tyí'huɨɨre' maj huo'ré'ixaatye'en ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios. A'íj xu jɨn a'yan tyaatáhuavii ɨ tavástara' tɨ'ij jéetze' huojo'ta'ítyej ɨ maj tyá'tzaahuatye', mej mij néijmi'que' huo'ré'ixaatye'en ɨ tyeítyee ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios. 3 Séricuj mua'aj, a'yaa nu tyajamuaata'ítyij hua' tzajta' ɨ tyeítyee, a'yaa xu sij huasé'rihua'aj xá'ju'un matɨ'ɨj cánya'xɨɨ hua' tzajta' ɨ íɨra'vetyee. 4 Caxu túmii a'aj, caxu tyi'tíj a'aj ɨ siaj jɨn huatyóohuɨɨre'en caxu siajta áto'rij tyi'píij nusu tyúuca'quej, siajta quee a'tíj tyí'ixaatye'ej ɨ juyéj jitze. 5 Siatɨ'ɨj hua'chej ja'rá'astij, néijmi'caa xu anaquéecan huatatyójtye'en a'yan tɨjɨn: "Che' tyámua' tyí'eenye' yajá'muachej." 6 Ajta tɨpua'aj tyámua' naa metyí'tyechej, hua' jimi pu huatyá'ɨtzeere'ej ɨ siaj jɨn huo'tatyójtyej, na'ríij mequee, caxu mua'aj tyi'tíj jo'rɨésij. 7 A'áa xu jo'tyá'ɨtzeere'en jo'siaj ja'rá'iixaj, siajta tyú'cua'nyij siajta huaye'en tyi'tíj maj jamuaatá'sij, ji'nye a'yaa pu tye'tyévijtye' maj tyaanájchitye'en a'íjcɨ ɨ tɨ tyí'muɨjhuacaa. Caxu ajó'jujhua'nye' áyee siajta áyee ɨ maj hua'chej jitze. 8 Siatɨ'ɨj séej chájta'naj jitze jo'tyájrutyej, majta je'en tyámua' tyajamuaatyéjeevej, a'íj xu huácua'nyij tyi'tíj maj já'muacue'tyej, 9 setyihuó'huaatye' ɨ maj tyí'cucui', siajta a'yan tyihuo'té'exaatye'en tɨjɨn: "Pu'ríj ja'mua jimi atyojo'ré'nyesij a'ájna xɨcáara' jitze tɨ'ɨj Dios néijmi'que' tyu'ta'íjtaj." 10 Ajta tɨpua'aj séej chájta'naj jitze sia'rá'astij jo'maj quee tyámua' tyajamojo'tyéjeevej, a'áa xu cáayej jitze a'yan tyihuo'té'exaatye'en tɨjɨn: 11 "A'ífjna ɨ chuéj tɨ muɨɨnyíj tɨ ajtávi'taxɨj ɨ taca'quéj jitze, a'yaa tɨ ma'can ɨ chájta', a'íj tu huatáca'tzɨj siaj sij jáamua'reej siaj jéehua ootyá'ɨtzeerej ɨ Dios jimi. Ajta a'yaa xu tyá'mua'reeriaj tɨ arí tya'rá'iixaj ja'mua jimi a'náj tɨ ɨ Dios néijmi'que' tyu'ta'íjtaj." 12 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jɨme', a'ájna xɨcáara' jitze tɨ'ɨj ɨ Dios yará'iixaj jéetze' mu a'íɨmaj ɨ tyeítyee jajpuéetzij muá'ju'un mequee ɨ maj Sodoma já'chajca'aj.

Ɨ tyeɨtyee maj quee tyá'tzaahuatye'
(Mt. 11:20-24)

13 ’Siata'aj huatóoxaamujritye'en mua'aj mu siaj Corazín ja'chej,
siata'aj mua'aj mu siaj Betsaida ja'chej. Ji'nye tɨpua'aj a'yan
náarɨnyijche' hua' jimi ɨ maj Tiro jo'cháatɨmee na'ríij hua'tzajta' ɨ maj
Sidón jo'cháatɨmee, a'ɨɨ mu aamí' tya'antzáahuatye'nyijche' ɨ Dios
jimi, majta cha'mana'aj tyu'tyoochéetya'xɨ'nyijche' majta nasíj japua
huara'sejche' mej mij ɨ tyeɨtyee jáamua'reej maj meríj tyá'antzaahuaj.
14 Ajta a'ájna xɨcáara' jitze matɨ'ɨj néijmi'i á'xɨjtyi'huan, jéetze' xu
mua'aj jajpuéetzij xá'ju'un mequee a'ɨɨmaj ɨ maj Tiro majta ɨ maj
Sidón ja'chej. 15 Siajta mua'aj mu siaj Capernaúm ja'chej, ¿nyi a'yan
setyityóotzaahuatye' tɨ ɨ Dios jamua'vi'tɨn ɨ jútye'? Capu xaa nyu'uj,
sulu Dios pu a'áa jamojóohua'xɨj jo'tɨj jéetze' ja'puejtzij.
16 ’A'ɨjna ɨ a'tɨj tɨ já'muanamuaj, a'ɨɨ pu ajta nyéetzij nyanamuaj,
ajta a'ɨjna ɨ tɨquee jamua'tzaahuatye', capu ajta nyéetzij
ná'tzaahuatye', ajta a'ɨjna ɨ tɨ quee nyéetzij ná'tzaahuatye', a'ɨj pu ajta
quee á'tzaahuatye' ɨ tɨ nyojo'ta'ítyaca'.

Matɨ'ɨjta uvé'nyej ɨ maj huéeicatyej japuan tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej

17 Ɨ maj huéeicatyej japuan tamuáamuata' japuan hua'puaj
ará'asej, jéehua mu jutyamua've'ej uvé'nyej, a'yaa mu
tyu'xájtasime'ej tɨjɨn:
—Tavástara', majta mu ɨ tyiyáaru'uj ta'rá'astej tyatɨ'ɨj
a'nyúucaritze' huo'tamuárij.
18 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Nyáaj nu jaaséej a'ɨjcɨ ɨ tyiyáaru' tɨ'ɨj uje'cájvej ɨ jútye', a'yaa
pu huasé'rihua'aj tɨ'ɨj maj tyóona'axcava'ra'an. 19 Nyáaj nu jamuaatá'
mej mij quee je'ej já'mua'uurej ɨ cú'cu'see, majta ɨ tyaxcáj. Nyajta
jamuaatá' siaj sij huo'tyámue'tɨn néijmi'caa ɨ maj jamuájcha'ɨɨre', mej
mij quee je'ej jamuáa'uurej. 20 Siajta caxu a'ɨjcɨ jɨn jutyamua've'ej ɨ
maj jamua'rá'astej ɨ tyiyáaru'uj, sulu a'ɨj xu jɨn huatóotyamua've'en tɨ
arí á'yu'si'ij u tajapuá je'ej siaj ántya'ruj.

A'ɨɨ pu'uj ɨ yójra' jamua'reej a'tɨj tɨ táatajra' pué'een
(Mt. 11:25-27; 13:16-17)

21 A'ájna pu'ij ɨ Jesús jéehua huatóotyamua'vej, tɨ'quij a'yan
tyu'taxájtaca' ɨ júuricama'ra' ɨ Dios jitze ma'can tɨjɨn:
—Jéehua nu tyí'muatyojtzi're', nyavástara', muáaj paj nyavástara',
ɨ paj tyí'ijta u tajapuá pajta íiyan ɨ cháanacaj japua, ji'nye muáaj
paj huo'taséjratyej a'nyúucaa a'ɨɨjma ɨ maj quee je'ej tyéejviicue',
pajta jaatyá'avaataca' a'ɨɨjma jimi ɨ maj jéehua tyu'yí'tɨn, majta ɨ

maj jéehua tyúumua'tyej. Jee xaa nyu'uj nyavástara', ji'nye a'yaa pu tyimua'ránajchaca'.

22 ’Néijmi'i pu ɨ nyavástara' tyinaatá'. Capu a'tɨ́j jamua'reej a'tɨ́j tɨ yójra' pué'een, sulu a'ɨ́ɨ pu'uj jamua'reej ɨ vástaria'ra', capu ajta a'tɨ́j jamua'reej a'tɨ́j tɨ vástaria'ra' pué'een, sulu a'ɨ́ɨ pu'uj jamua'reej ɨ tɨ yójra' pué'een, majta je'en a'ɨ́ɨmaj ɨ tɨ ɨ yójra' huo'taséjratye'sij juxɨé'vi'ra' jɨme'.

23 Tɨ'quij huo'séerajraa a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán huacɨ́j, a'ɨ́ɨjma pu'ij a'yan tyu'té'exaaj tɨjɨn:

—Miche' huatóotyamua've'en a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jaséj je'ej siaj mua'aj tyi'tɨ́j seríj tyí'sej, 24 ji'nye a'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' maj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyí'xaxa'ta'aj ɨ Dios jitze ma'can, majta ɨ maj tyityatatyá'ca'aj rey jɨme', a'ɨ́ɨ mu a'yan tyá'xɨe'va'ca'aj maj jaaséej je'ej siaj mua'aj tyí'sej, ajta camu a'yan tyeeséj, a'yaa mu majta tyá'xɨe'va'ca'aj maj jáanamuaj je'ej siaj mua'aj tyí'namuaj, ajta camu a'yan tyáanamuajri'.

Ɨ a'tɨ́j Samaaria tɨ já'ma'can tɨ tyámua' tyí'tyevij

25 A'náj pu sɨ́ɨj ɨ tɨ tyí'mua'taj ɨ yu'xarij jitze Moisés tɨ jo'yú'xaca', a'ɨ́ɨ pu aje'ré'nyej tɨ'ij Jesús jamuán tyu'xáj, a'yaa pu tyí'tyesa'ca'aj tɨ'ij ja'antyimué'tɨn, a'ɨ́j pu jɨn a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

—Maeestro, ¿tyi'tanyí juxɨe've' nyaj a'yan huárɨnyij tɨ'ij náacɨ'tyij nyej nyij júurij ná'ra'nyij jusén jɨme'?

26 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—¿Ji'nye tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze? ¿Tyi'tanyí puá'jijve' ɨ yu'xarij jitze?

27 Aj pu'ij a'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'mua'taj ɨ yu'xarij jitze a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Huaxɨe've' a' vástara' ɨ tɨ Dios pué'een néijmi'i jɨme' a'xɨéjnyu'caa, pajta néijmi'i jɨme' a'júuricamej, pajta néijmi'i jɨme' ɨ paj jɨn uhuájca'nyej pajta ɨ paj jɨn ma'úumua'rej, ajtáhua'aj pu sɨ́ɨj séejre' tɨ a'yan tɨjɨn pata'aj a'yan cha'taj pana'aj tyá'xɨe've' ɨ axa'aj tyévij a'yájna patɨ'ɨj asɨ́ɨj tyíaxɨe've'.

28 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Xá'puɨ' paj tyaataxájtaca'. Tɨpua'aj néijmi'i pua'rá'astej, aj paj júurij puá'mej jusén jɨme'.

29 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'mua'taj, a'ɨ́ɨ pu jaxɨe'va'ca'aj mej mij jáamua'reej ɨ tyeɨ́tyee tɨ quee a'náj ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi, a'ɨ́j pu jɨn a'yan tyaata'íhuo'ri' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús tɨjɨn:

—¿A'tanyíj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyaxa'aj tyévij?

30 Aj pu'ij ɨ Jesús a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—A'tɨ́j pu Jerusalén ja'rájraa, a'áa pu joomá'caj a Jericó, matɨ'ɨj mij náhua'rij ja'antyinájchaca', néijmi'i mu tyaanáhue'ri', majta tya'cáa'ri'ri' ɨ tyí'caanaria'ra', majta jaatyáavaxɨj, matɨ'ɨj mij jo'cɨ́j,

a'áa mu mij yo're'tyécaj a juyéj jitze ajta arí á'me'riajca'aj. 31 Aj pu'ij
síij ajta a'áa jooma'ca'aj i juyéj jitze, puaaríij pu pué'eenye'ej a'íjna,
ti'ij jaaséej ti á'me'riajca'aj aa pu imuáj ja'tanyáaj i juyéj jitze ajta
mu jo'mej. 32 Ajtáhua'aj pu síij a'áa jooma'ca'aj a'íi pu pué'eenye'ej
síij ti Leví jitze ajtyáma'can, ti ajta tyí'huiiria'ca'aj i hua' tyeyúuj
tzajta', ti'ij a'áa jo'ré'nyej jo'tij jo'riá'ca'aj i ti á'me'riajca'aj, a'íi pu
ajta jaaséej, a'yaa pu cha'taj na'aj huaríj a'áa pu imuáj ja'tanyáaj ajta
mu jo'mej. 33 Ajtáhua'aj pu síij a'áa jooma'ca'aj i juyéj jitze a'íi pu
pué'eenye' síij ti séej chuéj japua já'ma'can ti a'yan tyaja'rájtyapuaj
tijin Samaaria, ti'ij jaaséej, a'íi pu'ij ja'ancu'vaxij. 34 Ti'quij jimi
ajtyáxiiriaca', aj pu'ij jacáajo'sij jo'tij tyajá'puejtyi'huaca'aj i aséityij
jime' ajta i nahuáj, ajta jacá'ijcataca' jo'tij tyajá'puejtyi'huaca'aj, aj
pu'ij ja'vá'raj ju púuru' japua, ti'ij ij yo'tij a'ájna jo'maj já'asacaa i
maj puasaaruve', a'áa pu'ij tyámua' tyéecha'ij. 35 Yaa ariá'pua'aj,
a'íjna i ti Samaaria já'ma'can, a'íi pu hua'puácaa iita'í'puj i túmii,
ajta jaata'í'pu'uj a'íjci i ti antyúumua'reej a'íjci jime' i chi'ij, a'yaa pu
tyaaté'exaa tijin: "Pata'aj tyámua' tyéecha'iin, nyajta nyáaj nyati'ij
uvé'nyej, aj nu muaatá'sij néijmi'i a'chu paj jaaxíjtye i paj jáacha'ij."
36 A'yaa pu'ij, ¿a'tanyíj a'íimaj i maj huéeicaj a'íin pué'een i ti tyámua'
tyi'tyévistaj ja'raa a'íjci jimi i juxa'aj tyévij i maj tyaanáhue'ri' i
náhua'rij?

37 Ajta a'íjna i ti tyí'mua'taj i yu'xarij jitze Moisés ti jo'yú'xaca'
a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:

—A'íjna i ti ja'ancu'vaxij.

Jesús pu'ij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Áricuj pata'aj a'yan cha'taj pana'aj huárinyij.

Ti'ij Jesús a'áa jo'ré'nyej jo'tij ja'chej i Marta ajta i Maríia

38 Ajta a'íjna i Jesús, a'íi pu ooj huama'ca'aj, ti'quij a'áa
ja'rá'aj jo'tij ja'chajta', a'áa pu íiti' ti a'yan ántyapuaj tijin Marta
huo'tyéeje i juchi'táj. 39 Séej pu a'íjna tyí'ihuaara'ca'aj íitacan,
ti a'yan ántyapuaaca'aj tijin Maríia, a'íi pu'ij i Maríia a'áa véjri'
jo'tayíxij i Jesús jimi ti'ij janamuaj je'ej ti tyí'xajtaca'aj. 40 Ajta a'íjna
i Marta, capu je'ej jájtyoove'ej je'ej ti huárinyij, ji'nye jéehua pu
tyí'muarie'ca'aj ti'ij tyihuó'cue'tyej, aj pu'ij ajtyáxiiriaca' i Jesús jimi,
ti'quij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Nyavástara', ¿nyiquee a jitze juxie've' ti nye'ihuáara'
quee nyahuiiria'aj nyej nyij nyasíij nyana'aj tyí'muarie'? Pata'aj
jaaté'exaatye'en ti'ij naatáhuiire'.

41 Aj pu'ij Jesús a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Marta, Marta, jéehua paj tyí'mua'tzej, pajta jéehua je'ej
tyá'mua'tzej, 42 ajta síij pu'uj juxie've' paj a'yan huárinyij. Maríia pu
a'íj ava'huoj i ti jéetze' jí're'en, capu ij a'tíj jáa'ri'raj.

Tɨ'ɨj Jesús huo'mua'aj je'ej maj ye'ej tyityeetyényuunyij
(Mt. 6:9-15; 7:7-11)

11 1 Séej pu a'yan tyu'ríj, a'áa pu ɨ Jesús ja'tyényuusima'aj ɨ Dios
jimi, tɨ'ɨj ja'antyipuá'rij tɨ tyényuusij, sɨ́ɨj pu ɨ maj jamuán
huacíj a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Tavástara', táamua'tyej tyaj huatyényuunyij ɨ Dios jimi,
a'yájna tɨ'ɨj ɨ Juan tyihuo'muá'tyej a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán
huacɨ́'ca'aj.
2 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Siatɨ'ɨj huatyényuunyij, a'yaa xu tyu'taxáj tɨjɨn:
Tavástara', che' tyámua' eenye' ɨ paj jɨn ántyapuaj.
Che' mujo'vé'me'en ɨ paj jɨn néijmi'que' tyu'ta'íjtaj.
3 Tyitaatá' ɨ tɨ tyí'cue'ri' ɨ tɨ a'náj tɨna'aj tajitzé tyúuxɨe've'.
4 Tyitaatú'uunyi' ɨ tyaj jɨn ootyá'ɨtzee a'jimi, ji'nye ityáj tu tyajta
tyihuo'tú'uunyi'ri' néijmi'caa a'ɨ́ɨjma ɨ maj ityájma jimi
ootyá'ɨtzee.
Capáj tyi'tá'care'en tɨ ɨ tyiyáaru' ca'nyíjra'aj tatá'care'en tyej tyij
je'ej pua'aj huárɨnyij.
5 Aj pu'ij ajta a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Tyiche' a'yan tyaataxáj yee mua'aj xu séej tyi' amíincuj, ajta
je'en a'tzáaj jé'ta' tɨ́ca' a'áa jo'ré'nyej jo'tɨj ja'chej ɨ amíincura' tɨ'ɨj
ij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn: "Nya' amíincuj, huéeicacaa naatanyíjtye'
ɨ páan, 6 ji'nye oochán pu uvé'nyej sɨ́ɨj ɨ nya' amíincuj tɨ mu'
ja'tamá'ca'aj, nyajta nyáaj, canu tyi'tɨ́j tyícha'ɨj ɨ nyaj jáacue'tyej."
7 Tɨ'quij a'ɨ́jna ɨ tɨ iirájcaj capu a'yan tyu'tányuusij yee: "Capáj
nya'ɨtziitya'aj, pu'ríj eetyánami' ɨ puéertaj, majta ɨ tɨ'ríij mu'ríj
huaje'ej, nyajta nyáaj nu'ríj nyajta huaca'aj, capu che' ɨ'ríj nyaj
ájchenyij nyej nyij tyi'tɨ́j muaatá'an." 8 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye',
capu a'ɨ́jna jɨn ájchesij tɨ'ij tyi'tɨ́j jaatá' a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ amíincura'
pué'een, sulu a'ɨ́j jɨn pu ájchesij tɨ'ij quee ja'ɨtziitya'aj ɨ amíincura',
aj pu'ij jaatá'sij, a'chu tɨ tyi'tɨ́j jaatáhuaviiraj. 9 A'ɨ́j nu jɨn a'yan
tyajá'mua'ixaatye' tɨjɨn: Tyi'tɨ́j siaj huatáhuoosij, Dios pu jamuaatá'sij,
ajta tyi'tɨ́j siaj huoo a'ɨ́j xu jimi jatyoonyij, setye'ejtyáto'sixɨ' jo'tɨj
ja'pueertaj, aj pu'ij ɨ Dios tyajamua'antácuunye'sij. 10 Ji'nye tɨpua'aj
a'tɨ́j tyi'tɨ́j jahuaviiraj, a'ɨ́ɨ pu ja'ancuriáa'sij, ajta ɨ tɨ tyi'tɨ́j huoo, a'ɨ́ɨ
pu jatyoonyij, ajta ɨ tɨ tye'ejtyáto'sixɨ'ɨn jo'tɨj ja'pueertaj, Dios pu
tya'antácuunye'sij.
11 '¿Nyiquij mua'aj a'yan xáarɨnyij mu siaj huayóojmua', tɨpua'aj
a'yóoj hue'ej muahuaviiraj, nyiquij cú'cu'uj paatapíjtye'sij, 12 nusu
tyáxcaj paatáchuiitye'sij tɨpua'aj to'oj muahuaviiraj? 13 A'yaa xu
mua'aj tyij siajta je'ej pua'aj een ɨ jutzájta', siáamua'reej siaj tyi'tɨ́j
huo'tá'an ɨ juyójmua' tɨ jɨ́'re'en, ajta a'ɨ́jna ɨ ja'muavástara' ɨ tɨ tajapuá

já'sejre', a'íɨ pu jéetze' jaayí'tɨn tɨ'ij huo'tá'an ɨ júuricama'ra' ɨ Dios a'íɨjma ɨ maj jaatáhuaviiraj.

Matɨ'ɨj ɨ Jesús tyɨ'tíj jitzán ujpuá'rij

(Mt. 12:22-30; Mr. 3:19-27)

14 Jesús pu tyiyáaru'uj huatamuárij tɨ tyévij tzajta' séjria'ca'aj,
ajta a'íjna ɨ tyiyáaru' capu jatá'caria'aj tɨ ɨ tyévij tyu'taxáj, tɨ'ɨj Jesús
jaatamuárij, aj pu'ij huatáɨ'riitariaca' tɨ tyu'taxáj ɨ tyévij. Majta
a'íɨmaj ɨ tyeítyee a'íj mu jɨn je'ej tyo'taséj, 15 majta séecan a'yaa mu
tyu'taxájtaca' tɨjɨn:

—A'íjna ɨ Beelzebú ɨ tɨ tyihuá'ijtye' ɨ tyiyáaru'uj, a'íɨ pu ca'nyíjra'aj
jatá'caa a'mújcɨj mu Jesús tɨ'ij huo'tamuáritye'en ɨ tyiyáaru'uj.

16 Majta séecan a'yaa mu tyá'xɨe'va'ca'aj maj tyi'tíj jɨn
ja'antyimué'tɨn ɨ Jesús, a'íj mu jɨn jaatáhuaviiri' tɨ tyi'tíj
huo'taséjratye'en mej mij a'íjcɨ jɨn jáamua'reej tɨ tajapuá já'ma'can.
17 Ajta ɨ Jesús pu jamua'reeriaca'aj je'ej maj tyí'mua'ajcaa, a'yaa pu'ij
tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Matɨ'ɨj mana'aj ɨ maj séej ɨ chuéj japua tyí'ijta, tɨpua'aj
jé'ta' muáacɨɨnyej, aj mu mij huatóonyo'si'tye'ej, matɨ'ɨj mij
jujíɨmua'aj antyúupua'ritye'sij, ajta je'en a'yan cha'taj ɨ tyihuá'chi'ij
tyu'tyú'uunyi'huaj. 18 A'yaa pu'ij ajta tyí'een ɨ tyiyáaru' jimi,
tɨpua'aj jé'ta' muáacɨɨnyej, ¿ji'nye tyíɨ'rij tɨ'ij á'tyeevi'in ɨ maj
jɨn antyúumua'reej? A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' a'íjcɨ jɨme' siaj
mua'aj a'yan tyí'nyaxaj yee nyaj Beelzebú jitze arányaca'nyej
nyej nyij huo'tamuáritye'en ɨ tyiyáaru'uj, 19 ajta tɨpua'aj a'yan
tyí'eenye', ¿a'tanyíj jitze mua'róoca'nyej mej mij huo'tamuáritye'en
ɨ tyiyáaru'uj a'íɨmaj ɨ maj ja'mua jamuán huacɨ'ɨj? A'íɨ mu mij a'yan
tyajamuaataxájta siaj mua'aj siajta ootyá'ɨtzee. 20 Ji'nye tɨpua'aj ɨ
júuricama'ra' ɨ Dios jitze na'rányaca'nyej nyej nyij huo'tamuáritye'en
ɨ tyiyáaru'uj, a'yaa pu huatóomua'aj tɨ arí a'ájna atyojo'ré'nyej ja'mua
jimi a'náj tɨ ɨ Dios néijmi'que' tyu'ta'íjtaj.

21 'A'tíj tu'huájca'nyej tɨ ajta tyámua' tyé'cha'ɨj ɨ juchi'ij,
néijmi'i ɨ tɨ tyi'ráa' tyámua' pu naa tyí'cha'ɨɨri'huaj. 22 Ajta tɨpua'aj
síɨj mujo'vé'me'en tɨ jéetze' uhuájca'nyej quee a'íjna, a'íɨ pu'ij
jaatyámue'tɨj, tɨ'quij néijmi'i tyá'nahue'ran ɨ tɨ tyí'ijcha'ɨj.

23 'A'íjna ɨ tɨ quee nyahuɨɨre', a'íɨ pu nyéjcha'ɨɨre', ajta ɨ tɨquee
tyeítyee tyísɨɨre'ej nye jimi, a'íɨ pu huojo'cuí'naj.

Ɨ júuricamej tɨ je'ej pua'aj een ajtáhua'aj pu huariá'raa

(Mt. 12:43-45)

24 'Ajta a'yan tɨjɨn:

—A'yaa pu rɨcɨj ɨ xɨéjnyu'carij tɨ je'ej pua'aj een, tɨ'ɨj iirájra'nyij
séej tzajta' ɨ tyévij, a'íɨ pu ajo'chá'canya'aj ja'mej tɨ'ij jáahuoonyij jo'tɨj

ja'huóoso'pe'en, jo'tɨj jo'huáchij. Ajta tɨ'ɨj quee jatyoove'en, a'yaa pu
tyí'mua'tyij tɨjɨn: “Nyiche' huaria'ra'nyij ɨ nyichéj jó'nyaj ja'rájraa.”
25 Tɨ'ɨj uvé'nyen, a'yaa pu een a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j, naa pu een ɨ jutzájta', cuxáa
maj moochán uhuaré'icho'taca', néijmi'i pu tyámua' tyí'een. 26 Aj pu'ij
a'ɨ́jna ɨ xɨéjnyu'carij séecan uja'rávi'tɨj ɨ maj aráahua'puaj ará'asej,
ɨ maj majta jéetze' je'ej pua'aj een quee ɨ sɨ́ɨj. Matɨ'ɨj mij néijmi'i
utyárutyij ɨ tyévij tzajta' mej mij a'úu ja'cháaj muá'ra'nyij. Ajta
je'en jéetze' je'ej pua'aj éenye'ej ja'mej a'ɨ́jna ɨ tyévij quee tɨ'ɨj aamí'
éenye'ej.

Ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme' tyámua'vi'ra'aj

27 Tɨ'ɨj Jesús ooj tyi'xáatacaj, sɨ́ɨj pu íitɨ' a'áa jo'tyávaaca'aj hua'
tzajta' ɨ tyeɨ́tyee. Aj pu'ij a'yan tyu'taxájtaca' ca'nyíin jɨme' tɨjɨn:
—Tyámua' pu tyaatá' a'ɨ́jcɨ ɨ íitaj ɨ paj jitzán huanɨe'huaca', ajta
muaaxá'pueeri'.
28 Aj pu'ij Jesús a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:
—Jéetze' pu tyámua' tyihua'tá'caa a'ɨ́ɨjma ɨ maj janamuaj ɨ Dios
nyuucaaj, majta ja'tzaahuatye'.

Tyeɨ́tyee mu jaxɨe'va'ca'aj maj tyi'tɨ́j huaséj tɨ huápuɨ'ɨj juxɨe've'

(Mt. 12:38-42; Mr. 8:12)

29 Jéehua mu ɨ tyeɨ́tyee móoche' ajtyáxɨɨrisima'aj ɨ Jesús jimi, ajta
a'ɨ́jna, a'yaa pu tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—Jéehua mu je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj ɨ tyeɨ́tyee ijíij maj yan
séejre', a'yaa mu tyá'xɨe've' nyaj tyi'tɨ́j huo'taséjratye'en tɨ huápuɨ'ɨj
juxɨe've'. Ajta canu tyi'tɨ́j huo'taséjratye'sij, a'ɨ́j nu'uj huo'té'exaatye'ej
je'ej tɨ tyáaruj ɨ Jonás.
30 ’Ji'nye a'ɨ́ɨ pu ɨ Jonás a'ɨ́ɨn pué'eenye'ej ɨ tɨ huápuɨ'ɨj juxɨe've'
ɨ maj jaaséej ɨ maj Nínive já'chajca'aj, a'yaa nu cha'taj nyana'aj
nyáaj a'ɨ́ɨn tyi'pué'een ɨ tɨ huápuɨ'ɨj juxɨe've' mej mij jaaséj ijíij maj
huátyeɨtyee. 31 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye', a'ájna xɨcáara' jitze tɨ
jitzán Dios huá'xɨjtye'en ɨ tyeɨ́tyee, a'ɨ́jna ɨ tɨ aamí' tyi'tyávaaca'aj
reíinaj jɨme' yúutyej pujmua', a'ɨ́ɨ pu a'áa jo'tyéechaxɨj ja'mua
jamuán. A'ɨ́ɨ pu ajta hua' jitze tyo'ojpuá'ritye'sij tyi'tɨ́j jɨme', ji'nye
a'ɨ́ɨ pu ɨmuáj mujo'vé'mej tɨ'ɨj jáanamuaj a'ɨ́jcɨ ɨ Salomón tɨ tyámua'
metyóomua'riajca'aj. Nyajta nyáaj, ɨ nyaj yaa huatyéjve ɨ tyeɨ́tyee
tzajta', jéetze' nu va'cán jɨn tyi'tyéjvee quee a'ɨ́jna ɨ Salomón. 32 Majta
ɨ maj Nínive já'chajca'aj, a'yaa mu rɨnyij a'ájna xɨcáara' jitze ɨ Dios tɨ
jitzán huá'xɨjtye'en ɨ tyeɨ́tyee. A'ɨ́ɨ mu huatyáhuiixɨ'ɨj ja'mua jamuán
ijíij siaj huátyeɨtyee, matɨ'ɨj mij ja'mua jitze tyo'ojpuá'ritye'sij tyi'tɨ́j
jɨme'. A'ɨ́ɨmaj mu seequéj tyu'muá'aj matɨ'ɨj jáanamuajri' je'ej tɨ
tyihuo'té'exaaj ɨ Jonás. Nyajta nyáaj jéetze' nu va'cán jɨn tyi'tyéjvee
quee a'ɨ́jna ɨ Jonás.

Ɨ tɨ jatatzavi'tye' ɨ tyévij
(Mt. 5:15; 6:22-23)

33 'A'ɨ́jna ɨ tɨéj ɨ maj ja'antyítɨeeraj, capu a'tɨ́j me'yo'tyá'avaataj.
Capu ajta xá'rij tzajta' ju'cáchesij. Capu xaa nyu'uj, sulu áan pu ɨmuáj
yo'ojchesij tɨ'ij huo'tyátatzavi'tye'en ɨ maj a'úun jo'tyárutyij. 34 A'yaa
pu tyí'huɨɨre' ajɨ'sij tɨ'ɨj tɨéj tɨ á'taa a jitze, a'ɨ́j pu jɨn, tɨpua'aj jɨ́'reenye'
ajɨ'sij, a'yaa pu éenye'ej ja'mej, cuxáa tɨ huányeeri'cɨj néijmi'que'
ajitze. Na'ríij quee jɨ́'reenye' ajɨ'sij, a'yaa pu een cuxáa tɨ huatɨ́ca'
ajitze. 35 Tyámua' xu'uj mua'aj tɨ'ij quee óomuɨ'nyij ɨ tɨéj tɨ arí ja'mua
jitze séejre'. 36 Tɨpua'aj a'náj tɨna'aj á'taacaj mua' jitze, ajta quee
a'muɨ'ɨjca, néijmi'que' pu huanyéeri'cɨj ja'mej. A'yaa pu tye'mej, tɨ'ɨj ɨ
tɨéj tɨ ajitze séjre'ej.

Tɨ'ɨj Jesús hua' jitze tyo'ojpuá'rij a'ɨ́ɨjma ɨ fariseos
(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 20:45-47)

37 Tɨ'ɨj ja'antyipuá'rij tɨ tyihuó'ixaaj, aj pu'ij sɨ́ɨj fariseo jaatajé
tɨ tyojo'vá'cua'nyij jo'tɨj ja'chej, a'áa pu'ij ɨ Jesús jo'mej tɨ'quij
utyájrupij ajta je'en ajtyéeyixɨj jo'tɨj méesaj jo'tyéjvee. 38 Ajta a'ɨ́jna
ɨ fariseo, je'ej pu'ij pua'aj tyo'tóomua'aj, tɨ'ɨj jaaséej ɨ Jesús tɨquee
anomuéetya'aj tyu'cuaj je'ej maj tyeeyí'tɨhua'aj. 39 Aj pu'ij tavástara'
a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Mua'aj mu siaj fariseos pué'een, a'yaa xu tyí'tyetyij siaj
anóomuejtye mu jumuáca' jitze, ajta quee je'ej jamuá'miteeraste' siaj
tyámua' huóo'uurej mu jutzájta'. A'yaa xu een tɨ'ɨj a'tɨ́j tɨ jacáajo'sij
jéjre' ɨ váasuj ajta ɨ puláatuj. Maj siajta mua'aj, je'ej xu pua'aj een mu
jutzájta', siajta je'ej pua'aj tyí'tyetyeɨtyee a'ɨ́jcɨ jɨme' siaj tyihuá'nahue',
siajta je'ej pua'aj huá'uurej.

40 'Siajta quee tyi'tɨ́j mua'reej, a'ɨ́jna ɨ tɨ jaatyátaahuaca' ɨ já'muahue'ra',
¿Nyiquee a'ɨ́ɨn ajta jaatyátaahuaca' ɨ tɨ já'muatzajta' séejre'? 41 Siata'aj
tyihuo'tá'an ɨ maj quee je'ej tyéejviicue' a'ɨ́jcɨ ɨ siaj tyí'ijcha'ɨj. A'yaa xu
a'ɨ́jcɨ jɨn huárɨnyij, tɨ'ij tyámua' tye'rájra'nyij ja'mua jimi.

42 'Je'ej pu pua'aj atyojo'ré'nyesij ja'mua jimi ɨ fariseos siaj pué'een.
A'yaa xu tyi'tá'caa ɨ séej tamuáamuata' anxɨtyej tɨ jitze ma'can a'ɨ́jcɨ
ɨ tu'pɨ́j, tyi'tɨ́j meentaj, siajta a'ɨ́jcɨ ɨ tu'pɨ́j tɨ a'yan huatóomua'aj tɨjɨn
ruda, siajta néijmi'i tɨ'ɨj na'aj pua'máj tyí'xoo ɨ tu'pɨ́j. Siajta serɨ́j
yo'huá'xɨj ɨ tɨ jéetze' juxɨe've' ɨ Dios jimi, siaj tyámua' huó'uurej ɨ
juxa'aj tyeɨ́tyee je'ej tɨ tya'ráanajchi, siajta tyámua' tyéejcha'ɨɨj ɨ Dios.
Tyámua' pu atyojo're'nyéenyijche' tɨpua'aj sequée yo'hua'naacajche'
siaj ja'rá'astee a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ jéetze' juxɨe've'. Ajta a'yan tyúuxɨe've' siaj
tyu'tá'an a'ɨ́jcɨ ɨ séej tamuáamuata' anxɨtyej tɨ jitze ma'can.

43 'Siata'aj huatóoxaamujritye'en mua'aj, mu siaj fariseos pué'een,
jéehua xu jaxɨe've' tɨ tyi'tɨ́j jamuáacɨ'tyij siaj sij oorá'sej ɨpuárij japua

jo'maj já'ra'sacaa ɨ huásij ɨ tyeyúuj tzajta'. Ajta jamua'ráanajchij
maj ɨ tyeítyee jamuaatatyójtye'en tzáahuatyi'ra'aj jɨme' jo'maj
tyaja'tóotɨmej.
44 ’Siata'aj huatóoxaamujritye'en, ji'nye a'yaa xu een tɨ'ɨj jo'maj
huaja'vá'naamua ɨ muɨ'chítyee. Majta ɨ tyeítyee ɨ maj japuan
huahuíistɨcɨ'ɨj, camu jamua'reej yee a'tyán mu ava'námi'huajmee.
45 Tɨ'ɨj ij síɨj tɨ tyí'mua'taj ɨ yu'xarij jitze, Moisés tɨ jo'yú'xaca',
a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Maeestro, je'ej pua'aj paj tyihuá'xaj a'íɨjma ɨ fariseos, a'íj paj jɨn
pajta je'ej pua'aj tyí'tajee ityájma.
46 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Siajta mua'aj, mu siaj tyí'mua'taj ɨ yu'xarij jitze Moisés tɨ
jo'yú'xaca', je'ej pu pua'aj tye'mej ja'mua jimi. A'yaa xu tyihuá'ijtye'
ɨ tyeítyee a'íjcɨ ɨ tɨ huápuɨ'ɨj tyési', siajta huá'ijtye' mej mij ɨ tyeítyee
a'íjcɨ jɨn a'yan huárɨnyij, siajta mua'aj caxu tyi'tíj jɨn a'yan rɨcɨj.
47 ’Je'ej pu pua'aj tye'mej ja'mua jimi, ji'nye mua'aj xu
ja'ajtá'huaj ɨ maj tzajta' huo'tyátoosij a'íɨjma ɨ maj Dios jitze
ma'can tyí'xaxa'ta'aj, a'íɨmaj maj huo'cuij ɨ já'muahuasimua'cɨ'ɨj.
48 A'íj pu jɨn a'yan tyé'miteere' tɨjɨn jamua'ránajchaca' je'ej maj
huó'ruuj ɨ já'muahuasimua'cɨ'ɨj, ji'nye a'íɨ mu huo'cuij a'íɨjma ɨ
maj Dios jitze ma'can tyí'xaxa'ta'aj, siajta mua'aj ja'ajtá'huaj jo'maj
huaja'vá'naj.
49 ’A'íj pu jɨn ɨ Dios jumua'tzíira'aj jɨn a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
“Nyahuo'ta'ítyij hua' jimi ɨ tyeítyee séecan maj nye jitze ma'can
tyí'xaj, nyajta séecan ɨ nyaj hua'antyíhuoj mej mij nyahuɨɨria'aj.
Je'cácaa mu cui'nyij a'íɨmaj ɨ tyeítyee, majta séecan je'ej pua'aj uurej.”
50 A'íj pu jɨn ɨ Dios a'íɨjma jitze tyí'pua'ritye'en ijíij maj huátyeɨtyee
a'íjcɨ jɨme', matɨ'ɨj mana'aj pua'máj huácuij ɨ maj Dios jitze ma'can
tyí'xajtaca'aj, matɨ'ɨj pua'máj huácuij tɨ'ɨj na'aj tyu'séjrej ɨ cháanacaj,
51 tɨ'ɨj na'aj ɨ Abel tɨ huamuí' ajta a'íjna ɨ Zacarías, ɨ maj jaajé'caj jé'ta'
jo'tɨj jo'tyéjvee a'íjna ɨ maj japuan tyí'mu'vejritacaa, ajta ɨ tyeyúuj
tɨ ja'vé'nyee. A'íj pu jɨn ɨ Dios a'íɨjma jitze tyí'pua'ritye'en ijíij maj
huátyeɨtyee.
52 ’Je'ej pu pua'aj tye'mej ja'mua jimi mu siaj tyí'mua'taj ɨ
yu'xarij jitze Moisés tɨ jo'yú'xaca'. Ji'nye mua'aj xu jujíɨmua'aj
jamua'reeriaca'aj je'ej tɨ tyá'xɨe've' ɨ Dios, siajta quee a'yan huaríj je'ej
tɨ ɨ Dios tyá'xɨe've'. Caxu siajta hua'tá'caa mej mij séecan jáamua'tyij
je'ej tɨ tyí'een ɨ Dios jimi.
53 Tɨ'ɨj Jesús iirájraa, a'íɨmaj ɨ fariseos, majta ɨ maj tyí'mua'taj ɨ
yu'xarij jitze Moisés tɨ jo'yú'xaca', a'íɨ mu jéehua huatanyínyu'cacuca',
majta je'en huatyóohuij maj jáa'ɨtziitye'en jéehua metye'íhuo'raj,
54 mej mij jájtyoonyij ɨ tɨ jɨn eerá'ɨtzen, a'íjcɨ jɨme' je'ej tɨ a'íɨn
tyu'taxájtaj.

Tɨpua'aj a'tɨ́j hue'tzij jɨn jusejrataj

12 1 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ tyeɨ́tyee, jéehua mu ajtyáxɨɨriaca', a'yaa
mu ará'axcaa a'chu hua'puaj ví'ra'aj nusu huéeicaj ví'ra'aj,
a'ɨ́j mu jɨn huápuɨ'ɨj á'cataca'aj. Ajta a'ɨ́jna ɨ Jesús, a'ɨ́ɨ pu anaquéej
tyihua'tyixáatya'ajraa a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán huacɨ́j a'yan tɨjɨn:
—Tyámua' xu'uj mua'aj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ fariseos ɨ maj ja'najchitye' ɨ páan
jitze, a'ɨ́ɨmaj mu huá'cuanamuaj ɨ tyeɨ́tyee. 2 Ji'nye tyi'tɨ́j maj mua'reej ɨ
tyeɨ́tyee avíitzij jɨme' a'ɨ́ɨ pu mua'reeri'huan, ajta tyi'tɨ́j maj avaataca'aj
a'ɨ́ɨ pu huataséjre'sij. 3 A'yaa pu'ij a'ɨ́jcɨ ɨ paj jaataxájtaca' tɨ́ca'riste', a'ɨ́ɨ pu
huatánamuajre'ej tújca'rij tzajta', ajta a'ɨ́jna ɨ paj jaataxájtaca' xájtari' u
chi'táj, Dios pu jaataxájtaj ca'nyíin jɨme' a'ájna ɨ chi'ij japua.

A'tanyíj a'yan tyúuxɨe've' tyaj jatzɨɨnya'aj
(Mt. 10:28-31)

4 'A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' mu siaj nya' amíincustyamua'
pué'een, caxu huá'tzɨɨnye'ej a'ɨ́ɨjma ɨ maj jaayí'tɨn maj jaajé'caj ɨ
siaj jatyáhue'ra', ji'nye camu jaayí'tɨn maj jo'puá'ritye'en ɨ ja'mua
júuricamej. 5 Nyajta nyáaj nu jamuaaté'exaatye'ej a'tɨ́j siaj tzɨɨnye'ej,
a'ɨ́j xu tzɨɨnye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ jaayí'tɨn tɨ jaajé'caj ɨ siaj jatyáhue'ra', tɨ ajta
jaayí'tɨn tɨ a'áa yóorɨeenyij ɨ ja'mua júuricamej ɨ tɨéj jitze tɨquee a'náj
já'muɨ'nyij. A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tɨjɨn: siata'aj a'ɨ́j huátzɨɨnye'en.
6 'Caxu je'ej tyityóomua'ajcaj. ¿Nyi mequee a'yan tyí'najchitaj
a'chu hua'puaj meeru' anxívicaa jɨme' ɨ pína'see? Camu jéehua
tyá'najchij ɨ pína'see, ajta ɨ Dios capu huojo'hua'naj. 7 Ajta ja'mua
jɨme', Dios pu jamua'reej a'chu tɨ sɨ́ɨj ajta sɨ́ɨj ava'cɨpuaj, a'ɨ́ɨ pu arí
jaatyé'itej. A'ɨ́j xu jɨn quee tyí'tzɨɨnye'ej, ji'nye mua'aj xu jéetze' jitzán
juxɨe've' mequee ɨ pína'see.

Ɨ maj ja'xaj a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús ɨ tyeɨ́tyee tzajta'
(Mt. 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 'A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye', a'tɨ́j tɨna'aj tɨ a'yan tyu'taxáj ɨ
tyeɨ́tyee tzajta' tɨ nyéetzij ná'tzaahuatye', nyáaj ɨ nyaj nyajta tyévij
jitze huanɨe'huaca', a'yaa nu nyajta tyaataxájta a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj
tajapuá tyí'huɨɨre' ɨ Dios jimi, 9 ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ naatyáhue'taj a'ɨ́ɨjma
jimi ɨ tyeɨ́tyee, a'yaa nu cha'taj tyaataxájta a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj
tyí'huɨɨre' ɨ Dios jimi tɨjɨn canu jamua'tyej.
10 'Dios pu tyihuo'tú'uunyi'raj a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj tyí'nyaxaj
nyéetzij ɨ nyaj nyajta tyévij jitze huanɨe'huaca', ajta capu a'náj
tyihuo'tú'uunyi'raj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj je'ej pua'aj tyaataxáj ɨ júuricama'ra' ɨ
Dios.
11 'Matɨ'ɨj jamuá'anvi'tɨj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj tyeyúuj tzajta'
tyí'ijta, nusu a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj tyi'tɨ́j jɨn antyúumua'reej, caxu je'ej

tyityóomua'ajcaj je'ej siaj tyityeetyóonaj nusu je'ej siaj tyu'taxájtaj,
12 ji'nye tɨ'ɨj jamuáacɨ'tyij siaj tyu'taxáj, a'ɨ́ɨ pu ɨ júuricama'ra' ɨ Dios
tyaja'muamua'tyen je'ej siaj ye'ej tyu'taxájtaj.

A'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ tyí'ijcha'ɨj a'ɨ́jna ɨ chíjtyaanyi'

13 Sɨ́ɨj tɨ hua' tzajta' ajo'tyávaaca'aj, a'yaa pu tyaaté'exaa ɨ Jesús
tɨjɨn:
—Maeestro, pata'aj jaaté'exaatye'en ɨ nye'ihuáara' tɨ tyinaatá'an
a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ nyéetzij tyí'nyacɨ'puaj.
14 Jesús pu a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:
—¿A'tanyíj tyina'antyáarujtyej juées jɨme' nyej nyij nyáaj
tyu'xá'puɨ'ɨntare'en ja'mua jimi?
15 Ajta a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Tyámua' xu'uj mua'aj, siaj sij quee huápuɨ'ɨj tyí'nyacua'tzaj siaj
jéehua tyu'cha'ɨ́ɨtɨme'nyij, ji'nye tɨpua'aj a'tɨ́j jéehua tyi'tɨ́j tyícha'ɨ́ɨj,
capu tyi'tɨ́j je'ej tyeetyáhuɨɨre'ej tɨ'ij quee che' tyi'tɨ́j je'ej ja'uurej.
16 Tɨ'ɨj ij séej nyúucarij jɨn tyihuo'té'exaaj a'yan tɨjɨn:
—A'áa pu ja'hua' chíjtyaanyi' já'chajca'aj, chuéj pu tyícha'ɨ́ica'aj
tɨ japuan tyí'huastyaa, tyámua' pu jéehua tyú'cɨɨtyej. 17 Tɨ'ɨj ij
a'yan tyi'riá'mua'aj tɨjɨn: "¿Ji'nye náarɨnyij? Capu che' ma' jáaɨ'rij
jó'nyaj je'ej yó'uurej ɨ tɨ huácɨɨriaca'." 18 Aj pu'ij a'yan tyu'taxájtaca'
tɨjɨn: "Nu'rɨ́j jamua'reej je'ej nyaj huárɨnyij. Nyetyu'tyú'uuna ɨ
tyí'nyechoorij matɨj tyu'váatɨmee, nyajta je'en séecan ájtaahuaxɨ'sij
tɨ jéetze' viváajma'aj já'ra'nyij, nyatɨ'ɨj nyij a'úun ju'tyá'toosij ɨ tɨ
tyú'cɨɨriaca', nyajta néijmi'i ɨ nyaj tyí'ijcha'ɨj. 19 Nyajta je'en a'yan
tyu'taxájtaj ɨ nyatzájta' tɨjɨn: Nu'rɨ́j néijmi'i tyí'ijcha'ɨj, tyámua' pu
tyé'tyeeren tɨ tyámua' tyinaatyáhuɨɨre'sij, nu'rɨ́j nyaj huányaso'pe'en,
nyiche' tyí'cua'ajcaj, nyajta ya'caj, nyajta huányetyamua've'en." 20 Ajta
ɨ Dios pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn: "Muáaj mu paj quee ma'úumua'rej,
ijíij tɨ́ca' paj muɨ'nyij, ¿a'tanyíj tyí'cɨ'tyij a'ɨ́jna ɨ paj tyámua' tyú'ruuj?"
21 A'yaa pu tye'mej a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj jaxɨe've' maj jéehua tyi'ijcha'ɨ́ɨj,
ajta camu tyi'tɨ́j tyí'cha'ɨj ɨ Dios jimi.

Dios pu huá'cha'ɨj ɨ juyójmua'

(Mt. 6:25-34)

22 Tɨ'quij ɨ Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán huacɨ́j
tɨjɨn:
—Caxu a'ɨ́jcɨ jɨn tyí'mua'ajcaj je'ej siaj tyí'cua'nyij, nusu je'ej siaj
tyí'tyeye'en, na'rɨ́ij tyi'tɨ́j siaj cáanarij tyu'tyóochejtye'sij. 23 Jéetze'
pu ɨ ja'mua júuricamej juxɨe've' quee ɨ cue'ráj, ajta jéetze' juxɨe've'
ɨ ja'muatyévij quee ɨ siaj tyi'tyóoche'tyee. 24 Cásɨ' siahuo'séj mu
cua'tzáaj, camu tyí'huastyaa, camu majta tyí'tza'nacaa, camu tyichí'
ɨ maj tzajta' tyámua' yó'uurej ɨ maj merɨ́j jájsɨɨ, capu je'ej óoche' pu

ɨ Dios tyihuá'cue'tyej. Siajta mua'aj jéetze' xu jimi juxɨe've' ɨ Dios
mequee ɨ cua'tzáaj. 25 ¿A'tanyíj jaayí'tɨn tɨ jéetze' á'tyeevi'in tɨ júurij
já'ra'nyij a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ jéehua tyúumua'tziitye'? 26 Tɨpua'aj sequée
jaayí'tɨhua'an siaj a'yan huárɨnyij, ¿ji'nye een jɨme' sij tyí'mua'tzej
a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ tyá'ɨtzeere'?
27 'Cásɨ' setyu'séj mu xúuxu'uj je'ej tɨ tyí'huase', capu
tyí'muɨjhuacaa capu ajta tyí'itzacaa. Ajta jéetze' pu naa huasé'rin
quee ɨ Salomón ɨ tɨ tyi'tyávaaca'aj rey jɨme', capu a'náj a'yan
tyu'yóochejtyej tyi'tɨ́j jɨme' tɨ naa huasé'rin tɨ'ɨj mu xúuxu'uj.
28 Tɨpua'aj ɨ Dios tyámua' tyé'cha'ɨj ɨ xúuxu'uj tɨ a'áa já'huase' a'ɨtzitáj,
ajta yaa ariá'pua'aj mu jaaré'vejchi, matɨ'ɨj mij jaatyáteeraj, jéetze'
pu'ij mua'ajmaj tyajamuaatá'sij ɨ siaj tyu'tyóochejtye'en, mua'aj mu
siaj quee tyá'tzaahuatye'. 29 A'ɨ́j pu jɨn caxu je'ej tyityóomuajtyej
a'ɨ́jcɨ jɨme' tyi'tɨ́j siaj cua'nyij, nusu je'ej siaj tyí'tyeye'en. 30 Ji'nye
néijmi'i matɨ'ɨj mana'aj pua'máj yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua,
a'yaa mu a'ɨ́jcɨ jɨn tyí'mua'tzej, siajta mua'aj xu tyivástara' tajapuá
tɨ já'sejre', a'ɨ́ɨ pu arí jamua'reej tyi'tɨ́j tɨ jamuá'ɨtziitye'. 31 Jéetze' xu
jáahuoonyij ɨ Dios tɨ jɨn tyí'ijta, aj xu sij néijmi'i tya'ancuriáa'sij ɨ tɨ
tyajamuá'ɨtziitye'.

Tɨ jéehua tyejé'sejre' ɨ tajapuá tɨ huápuɨ'ɨj tyí'huɨɨre'

(Mt. 6:19-21)

32 'Nyetyeɨ́ɨtyeristyamua', caxu tyí'zɨɨnye'ej tyij siajta cɨ́ɨ siana'aj
ará'asej, a'ɨ́jna ɨ siaj jajvástara' a'ɨ́ɨ pu jamuaatá'sij siaj utyájrutyej
jo'tɨj a'ɨ́ɨn tyejé'ijtaj. 33 Siata'aj tyú'toonyij ɨ siaj tyí'ijcha'ɨj siajta
tyihuo'riáan ɨ maj quee je'ej tyéejviicue', aj xu sij tajapuá jéehua
tyajá'ajsɨɨre'sij ɨ tɨ tyajamuaatyáhuɨɨre'sij, a'yaa pu éenye'ej ja'mej tɨ'ɨj
áto'rij tɨquee a'náj huatyápa'naj, ajta jo'maj quee a'náj jo'tyárutyij ɨ
náhua'rij, majta quee a'náj yo'rɨésij ɨ cɨrimíisee. 34 Ji'nye jo'tɨj tyi'tɨ́j
jamuaja'ajcha'ɨɨre' a'áa pu ajta ja'séeria'aj ja'mej ɨ ja'muaxɨéjnyu'caa.

Tyiche' tyámua' eenye' tyajta tyámua' metyityoonyéjnye'rij

35 'Tyámua' xu huóo'uurej siaj sij tyu'tyáhuɨɨre'en, sióoche'
atanyéjnye'rij tɨ'ɨj a'tɨ́j tɨ antyitátzave'. 36 A'yaa xu éenye'ej xá'ju'un
matɨ'ɨj ɨ maj tyí'huɨɨre' a'tɨ́j jimi tɨ a'áa jo'mej jo'maj tyeje'ye'estej a'ɨ́jcɨ
jɨme' ɨ tɨ sɨ́ɨj huatyényeɨɨchij, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyí'huɨɨre' móoche'
mu tyi'chó've'ej muá'ju'un a'tzáaj tɨ uvé'nyesij a'ɨ́jna ɨ tɨ tyihuá'ijtye',
mej mij jiye'tzín tya'antácuunye' tɨ'ɨj a'ɨ́ɨn tye'ejtyáto'sixɨ'ɨn ɨ puéertaj
jitze. 37 Tyámua' pu tyihuo'tyáhuɨɨre'sij a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyí'huɨɨre' tɨ'ɨj
huo'séj ɨ maj jacho've' a'tzáaj tɨ uvé'nyesij a'ɨ́jna ɨ tɨ tyihuá'ijtye'. A'yaa
nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jɨme', a'ɨ́jna ɨ tɨ tyihuá'ijtye',
a'ɨ́ɨ pu tyámua' ju'uurej tɨ'ij huo'tyáhuɨɨre'en, ajta huo'ta'ɨ́jtye'sij
maj ajtyáara'asej ɨ méesaj jitze, tɨ'ij tyihuó'cue'tyej. 38 Tyámua' pu

tyihuo'tyáhuɨire'sij a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyí'huɨire' tɨpua'aj móoj jacho'va'aj, a'tzáaj tɨ uvé'nyesij a'ɨ́jna ɨ tɨ tyihuá'ijtye', tɨpua'aj jé'ta' tɨ́ca' uvé'nyej nusu tapuá'risima'caj. 39 A'yaa xu mua'aj tyá'mua'reeriaj tɨjɨn, a'ɨ́jna ɨ tɨ tyichí', tɨpua'aj jamua'reeriaj a'tzáaj tɨ ará'iixaj ɨ náhua'rij, capu jaatá'sij tɨ aná'astij tɨ'ij tyu'náhua'an. 40 Siajta mua'aj, tyámua' xu sij siajta huó'uurej, ji'nye nyáaj, ɨ nyaj nyajta tyévij jitze huanɨe'huaca', aj nu uvé'nyesij siatɨ'ɨj pua'aj quee pu tyámuamua're'.

Ɨ maj tyí'huɨire' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj hua'puaj

(Mt. 24:45-51)

41 Pedro pu a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

—Tavástara', ¿nyij ityájma pana'aj putyí'tajee a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ nyúucarij ca' néijmi'caa paj putyí'jee?

42 Tavástara' pu a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:

—¿A'tanyíj pué'een a'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'huɨire', tɨ ajta tyámua' metyóomua'rej, tɨ ajta quee a'náj tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzee? Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ tyé'ijtye', a'ɨ́ɨ pu tyé'cha'ɨɨraste'en tɨ'ij a'ɨ́jcɨ jɨn antyúumua'reeriaj a'ɨ́ɨjma ɨ séecan ɨ maj majta tyí'huɨire', a'ɨ́ɨ pu tyihuá'cue'tyej a'tzáaj maj pua'aj tyí'cua'caa. 43 Tyámua' pu tye'mej a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ tyí'huɨire' tɨ'ɨj uvé'nyej a'ɨ́jna ɨ tɨ tyé'ijtye', ajta je'en jáatyoonyij a'yan rɨjcaj je'ej tɨ tyaata'ɨ́j. 44 Je'can jɨme' nu a'yan tyajá'mua'ixaatye', néijmi'i pu tyé'cha'ɨɨraste'en a'chu tɨ tyi'tɨ́j tyícha'ɨɨj a'ɨ́jna ɨ tɨ tyé'ijtye'. 45 Ajta tɨpua'aj a'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'huɨire' a'yan tyí'mua'ajcaj yee mu pu ja' jé'tyeeren a'ɨ́jna ɨ tɨ tyináacha'ɨɨraj, ajta quee ɨiya'taj uvé'nyesij, aj pu'ij huatyóochesij tɨ huo'tyávaxɨ'ɨn a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyí'huɨire', ɨ maj tyétyacaa ajta ɨ maj úucaa, ajta pu huatyóochesij tɨ tyú'cua'nyij, ajta tɨ nahuáj ucáaye'en tɨ'ɨj ij huatyátahueesij, 46 ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ tyé'ijtye', a'ɨ́ɨ pu uvé'nyesij a'náj tɨpua'aj quee jacho've', ajta a'tzáaj tɨpua'aj quee putyamua'riáacaj, aj pu'ij jéehua puéjtzij jaatá'sij, a'yaa pu cha'taj na'aj tyá'cɨ'tyij tɨ'ɨj a'ɨ́ɨjma ɨ maj ootyá'ɨtzeerej ɨ Dios jimi.

47 'A'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'huɨire' tɨ jamua'reej je'ej tɨ tyá'xɨe've' a'ɨ́jna ɨ tɨ tyé'ijtye', ajta quee tyámua' eenye'en, nusu quee a'yan rɨjcaj je'ej tɨ tyá'xɨe've' ɨ tɨ tyé'ijtye', jéehua pu'ij javeenyij a'ɨ́jna ɨ tɨ tyé'ijtye'. 48 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'huɨire' tɨquee jamua'reej je'ej tɨ tyá'xɨe've' ɨ tɨ tyé'ijtye', cɨ́ɨ pu'uj tye'ré'vesij tɨpua'aj je'ej pua'aj huárɨnyij. A'tɨ́j maj jéehua tyu'tá', jéehua mu majta tyaatáhuaviiraj, ajta a'tɨ́j maj jéetze' jitzán tyí'ca'nyej jéehua mu majta tyaatáhuaviiraj.

Maj jé'ta' huacɨ́j a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ Jesús

(Mt. 10:34-36)

49 'A'ɨ́j nu jɨn mu jo'vé'mej nyej nyij puéjtzij huo'tá'an a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj rɨcɨj ɨiyan ɨ cháanacaj japua. Ajta a'yaa pu tyina'ráanajchi tɨ arí huatyóochenyij. 50 A'yaa pu nyéetzij tyí'nyacɨ'tyij nyaj jéehua

jajpuéetzij na'mej, jéehua pu je'ej pua'aj nya'aj ja'mej 'asta na'aj
quee néijmi'i tye'entyipuá'rej. 51 ¿Nyij a'yan tyajamuá'miteeraste'
nyaj a'íjci jin mujo'vé'mej mej mij tyámua' tyí'tyechajcaj íiyan i
cháanacaj japua? A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tijin canu, sulu mej
mij jé'ta' huáciinyej. 52 Ajta ijíij ti yujo'que'tij ja'mej, i maj anxívij i
tyeítyee i maj sequée mana'aj aja'chej, a'íi mu jé'ta' ootajú', a'iimaj i
maj huéeicaj, a'íi mu hua'aj jaaxiejvi'raj i maj hua'puaj, majta i maj
hua'puaj, a'yaa mu cha'taj tyihua'aj jaaxiejvi'raj i maj huéeicaj. 53 A'íi
pu i yo'puáara'an jajaaxiéevi'raj ja'mej i juyój, ajta i yójra' a'yaa pu
cha'taj na'aj tya'jaaxiéevi'raj ja'mej i jutáataj, ajta i náanajra', a'yaa pu
cha'taj tya'jaaxiéevi'raj ja'mej i juyój ti íitaj, ajta a'íjna i yójra' ti íiti',
a'íi pu ajta jajaxiéevi'raj ja'mej i junáanaj. Ajta i mu'nyáara' i ti íiti'
i ti ucaríj, a'íi pu ajta jajaaxiéevi'raj ja'mej i jumu' ti íiti', ajta a'íjna
i mu'nyáara' ti íjmue'esti', a'íi pu ajta jajaaxiéevi'raj ja'mej i jumu' ti
ucaríj.

I maj jin jáamua'reej tyi'tíj ti xicáara' jitze putyí'ricij
(Mt. 16:1-4; Mr. 8:11-13)

54 Jesús pu ajta a'yan tyihuo'té'exaaj i tyeítyee tijin:
—Siati'ij i jéetirij huaséj ti eejnyéj yancij pujmua', a'yaa xu
tyí'xaxa'aj tijin mu'ríj huatyéviiyij, ajta a'yan tye'mej. 55 Na'ríij
tipua'aj huatá'aacarej ti yúutyej pujmua' je'tanyéj, a'yaa xu tyí'xaxa'aj
tijin huáxicaj pu ja'mej, ajta a'yan tye'mej. 56 Mua'aj mu siaj quee
ma'umuámua're', mua'aj xu jaayí'tin je'ej siaj ye'ej tyu'taxáj je'ej ti
tyi'tíj rinyij i jútye', nusu íiyan i cháanacaj japua, ¿ji'nye siaj sij quee
jaayí'tin siaj jaataxáj je'ej ti tyi'tíj rinyij ja'mua jimi a'íjci xicáara'
jitze?

Siaj tyámua' huárinyij a'íijma jimi i maj jamuájcha'iire'
(Mt. 5:25-26)

57 '¿Ji'nye pequee asíij a'jimi já'xa'puii'intare' je'ej ti tyi'tíj
tyi'tyéevijtij? 58 Tipua'aj a'tíj tyi'tíj ajitze huapuá'ritye'en, pata'aj
jaatáhuaviij siaj jaaxá'puii'intare'en, na'ríij quee a'íi pu muá'vi'tin
i juéesij jimi, ti'quij i juées muéetzij tyu'tátuiire'sij a'íjci jimi i
arósee, majta a'iimaj i arósee, a'íi mu mue'tyánasij. 59 A'yaa nu
tyí'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jime', camu mui'rátoosij 'asta pana'aj
quee tyu'nájchij néijmi'i a'chu maj muajijve'.

Ti jéehua juxie've' ti a'tíj seequéj tyú'mua'tyij

13 1 A'ájna séecan mu aje'ré'nyej i Jesús jimi, mati'ij mij a'yan
tyaaté'exaa a'íjci jime' i maj i Galileea já'chajca'aj, Piláato
ti huo'cuij mati'ij móoj cánya'xii mu'véeritacaj. 2 Jesús pu a'yan
tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿Nyi a'yan setyi'mua'tzej mua'aj yee a'ɨ́j mu jɨn huo'cuij ɨ
tyétyacaa maj jéetze' je'ej pua'aj tyí'tyetyeɨɨtyeristaca'aj mequee
ɨ séecan ɨ maj majta a'áa jo'cháatɨma'caa a Galileea? 3 A'yaa nu
tyajá'mua'ixaatye' tɨquee a'yan tyi'ja'yájna, ajta tɨpua'aj mua'aj
sequée ja'antzaahuatye'en ɨ Dios, mua'aj xu siajta antyipua'rij.
4 Arí a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tamuáamuata' japuan aráhueeicaj ará'asej, ɨ
tɨ hua' japua rájve tyi'tɨ́j tɨ ájtyeej a'áa tɨ jo'tyávaaca'aj a'ájna a
Siloé, ¿nyij a'yan setyi'mua'tzej mua'aj a'ɨ́ɨjma jimi maj jéetze' je'ej
pua'aj tyí'tyetyeɨɨtyeristaca'aj mequee ɨ séecan ɨ maj Jerusalén
huacháatɨmee? 5 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tɨjɨn: capu a'yan
tyi'ja'yájna, ajta tɨpua'aj mua'aj sequée seequéj tyú'mua'tyij ɨ Dios
jimi, mua'aj xu siajta antyipua'rij.

Ɨ xápua' tɨ quee a'náj taca'

6 Tɨ'quij séej nyúucarij jɨn tyihuo'tá'itɨɨri' a'yan tɨjɨn:
—A'tɨ́j pu xápua' ta'ítyeɨ'ca'aj, a'áa pu ye'tyáhuii jo'tɨj úuvaj
jo'váatɨmee, tɨ'quij uyo'tyéesej tɨpua'aj arí taca'aj, ajta capu taca'ca'aj.
7 Tɨ'quij a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ a'áa tyí'cha'ɨɨca'aj tɨjɨn: "Nu'ríj
huéeicaj nyinyi'ra'aj á'tyeej nyaj jatyésise' tɨpua'aj arí taca'aj, ajta
capu taca'. Pata'aj je'ejvéjchej, ji'nye a'múu metyi'távaacaj, tɨ quee
tyi'tɨ́j huɨɨre'." 8 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'cha'ɨɨca'aj, a'yaa pu tyaaté'exaa
tɨjɨn: "Nyavástara', che' ooj matávaacaj séej nyinyi'ra'aj. Nyáaj nu
ja'ta'íjche'sij, nyajta tyi'tɨ́j ataráastɨra'aj chuéj jamuán. 9 Tɨpua'aj ju'síj
huatatáca'an, che' a'yan metyi'távaacaj, na'ríij quee huatáca'an, aj pej
pij jaata'íjta maj je'ejvéjchej."

Jesús pu íitaj tyú'huaaj a'ájna xɨcáara' maj jitzán juso'pii

10 Tɨ'ɨj a'ájna putyí'rɨjcaj ɨ xɨcáara' maj jitzán juso'pii, Jesús
pu tyihuá'mua'tyajca'aj u tyeyúuj tzajta', 11 sɨ́ɨj pu íitɨ' a'úun
jo'tyávaaca'aj, pu'ríj tamuáamuata' japuan arahuéeicaj nyinyi'ra'aj
tyoomá'ca'aj tɨ tyí'cui' a'ɨ́jcɨ jɨme' tyiyáaru' tɨ tzajta' séejre',
antyúutɨpusitye' a'ɨ́jna ɨ íitɨ', capu ɨ'riitaca'aj tɨ huatyóoje'yej. 12 Tɨ'ɨj
Jesús jaaséej, aj pu'ij jaatajé tɨ jimí ave'ré'nyej, a'yaa pu tyaaté'exaa
tɨjɨn:
—Iitɨ', nu'ríj tyimuacáa'ri'ri' ɨ paj jɨn tyí'cui'.
13 Tɨ'ɨj ij ja'ajtamuárɨej, aj pu'ij a'ɨ́jna ɨ íitɨ' huatyóoje'yaca', ajta
tyaatatyójtzi'rej ɨ Dios. 14 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'ijta ɨ tyeyúuj tzajta', a'ɨ́ɨ pu
huatanyú'caca', ji'nye Jesús pu tyáahuaj a'ájna xɨcáara' jitze matɨ'ɨj
pua'aj juso'pii, a'yaa pu tyihuo'té'exaaj a'ɨ́ɨjma ɨ tyeítyee tɨjɨn:
—Arájseej xɨcáj pu ará'asej ɨ maj jitzán tyí'muɨjhuacaa, siata'aj
mujo'vá'ju'un siata'aj a'ájna tyi'huóohuaatye'en, caxu mujo'vá'cɨ'ca'an
a'ájna xɨcáara' ɨ maj jitzán juso'pii.
15 Jesús pu a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:

—Mu siaj quee tyámua' tyí'huɨɨre' ɨ Dios jimi, ¿nyij sequée hue'ejxɨɨxɨj ɨ juya'muáj, tɨpua'aj púuyej, na'ríij púuru' siaj sij uhuojo'véi'tye'en a'ájna xɨcáara' jitze ɨ maj jitzán juso'pii? 16 Arí a'mújna mu íitɨ', a'múu pu jitzán eeráanyej a'ɨ́jcɨ ɨ Abraham, ajta pu'ríj tamuáamuata' japuan aráhueeicaj nyinyi'ra'aj tyooméj tɨ ɨ tyiyáaru' jaatyáajɨ'quej cui'nyi'ra'aj jɨme'. ¿Nyij quee a'yan tyi'tyéevijtɨj nyaj tyáahuaatye'en a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ tyí'cui'?

17 Tɨ'ɨj a'yan tyu'taxájtaca', a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jájcha'ɨɨria'ca'aj a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús, tyámua' mu tyityaatóotyevi'ri' jimí, ajta séecan ɨ tyeítyee, tyámua' pu huo'tá'aj je'ej tɨ tyi'tɨ́j huarɨ́j tɨ huápuɨ'ɨj juxɨe've'.

A'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ mostáasaj tɨ atyájatze'

(Mt. 13:31-32; Mr. 4:30-32)

18 Aj pu'ij ɨ Jesús a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:

—¿Tyi'tanyí jɨn ɨ'ríj nyaj jaataxáj je'ej tɨ een jo'tɨj ɨ Dios tyejé'ijtaj, ajta tyi'tanyí a'yan huasé'rin? 19 A'yaa pu huasé'rin tɨ'ɨj tyi'tɨ́j mostáasaj jatze', tɨ a'tɨ́j jaahuástej jo'tɨj tyajá'huastee, tɨ'quij ajnyéj a'ɨ́jna ɨ jatzíj, ajta je'en huahuásej, tɨ'ɨj ij a'yan uhuatítɨ'ɨj ja'raa tɨ'ɨj cɨyéj. Majta ɨ pína'see mu aje'ré'nyej, mej mij a'áan jo'tyáara'sej ɨ cɨyáara' jitze.

A'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ levaduuraj ɨ maj jajnájchi ɨ aríinaj

(Mt. 13:33)

20 A'yaa pu ajta tyu'taxájtaca' ɨ Jesús tɨjɨn:

—¿Ji'nye huasé'rin ɨ tɨ jɨn ɨ Dios tyí'ijta? 21 A'yaa pu een tɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ levaduuraj íitɨ' tɨ jajnájchi ɨ aríinaj huéeicaj mediidaj tɨ ará'asej, ajta a'ɨ́jna ɨ levaduuraj, a'ɨ́ɨ pu néijmi'i tyináxcaj ɨ cuéjtzij.

A'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ puéertaj tɨ cɨ́ɨ antayóhuaj

(Mt. 7:13-14, 21-23)

22 Tɨ'ɨj Jesús a'áa joomá'caj ɨ juyéj jitze Jerusalén tɨ jó'nyaa, jo'tɨj na'aj tɨ jo'ré'nyiyiica'aj, tɨ huachájta'tajmee, na'ríij a' ɨmuáj maj huacháatɨmee, a'ɨ́ɨjma pu tyí'mua'tyahua'aj. 23 Sɨ́ɨj pu a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

—Tavástara', ¿nyij cɨ́ɨ mana'aj ará'asej ɨ Dios tɨ hua' japua huatányuusij?

Ajta a'ɨ́jna ɨ Jesús a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:

24 —Siata'aj huatyóoca'nyej siaj sij a'áa jo'tyájrutyej jo'tɨj ja'pueertaj tɨ cɨ́ɨ antayóhuaj, ji'nye a'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tɨjɨn mue'tɨ́j mu jaxɨe'va'aj muá'ju'un maj utyájrutyej, ajta camu púj oorej. 25 Tɨ'ɨj ɨ tɨ aja'chej ájchenyij, ajta je'en tye'tyáanaj jo'tɨj ja'pueertaj, siajta mua'aj a'áa xu pua'quéj huatyu'uj xá'ju'un, siajta tye'ejtyáto'sixɨ'ɨj ɨ puéertaj jitze, a'yaa xu tyaatájeevij tɨjɨn:

“Tavástara', tyita'antácuunye'.” Ajta a'yaa pu tyajamuaaté'exaatye'sij
tɨjɨn: “Canu já'muamuajtye a'tyán siaj pué'een, nyajta quee
jamua'reej jo'siaj ja'ráacɨj.” 26 Siajta mua'aj, a'yaa xu tyu'taxájtaj
tɨjɨn: “Ityáj tu ajamuán tyú'cuaa, tyajta ajamuán hua'íj, pajta muáaj
tyí'tamua'tyahua'aj jo'tɨj ɨ juyéj joonyáatɨme.” 27 Ajta a'ɨ́ɨ pu a'yan
tyajamuaaté'exaatye'sij tɨjɨn: “Canu jamua'reej jo'siaj já'ma'can.
Xa'ajtáciɨnyij nye jimi mua'aj mu siaj je'ej pua'aj tyí'tyetyeɨtyee.”
28 A'ɨ́j xu sij jɨn juyiinyaj xá'ju'un siajta huatóoxaamujritye'ej, siatɨ'ɨj
a'ɨ́j hua'sej ɨ Abraham, siajta ɨ Isaac, siajta ɨ Jacob, siajta néijmi'caa
ɨ Dios jitze ma'can maj tyí'xajtaca'aj, siajta mua'aj a'áa xu jéjre'
jo'tya'úuj xá'ju'un. 29 Ji'nye séecan mu aje'ré'nyesij mej mij oorá'sej
jo'tɨj méesaj jo'tyéjvee mej mij tyú'cua'nyij a'ájna ɨ Dios tɨ já'sejre'.
Siajta mua'aj aa xu pua'quéj jo'tyú'uu xá'ju'un. 30 Ajta je'en ijíij maj
uvé'tyajtɨj, a'ɨ́ɨ mu anáatya'aj muá'ju'un, ajta ɨ maj ijíij anáatyij, a'ɨ́ɨ
mu uvé'tyajtɨrij.

Tɨ'ɨj Jesús huóoyiinyaca' tɨ'ɨj aja'rányeeriaca' a Jerusalén

(Mt. 23:37-39)

31 Tɨ'ɨj Jesús oochán jaatapuá'cɨtaj tɨ tyihuá'ixaatya'ca'aj ɨ tyeɨ́tyee,
aj mu mij séecan jimí aje'ré'nyej, a'ɨ́ɨ mu pué'eenye'ej ɨ fariseos, a'yaa
mu tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Pata'aj tyíchenyij a'yájna, ji'nye Herodes pu muaje'catamuɨ'ɨj.

32 Aj pu'ij Jesús a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:

—Siata'aj a'áa jó'ju' a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Herodes, siata'aj a'yan
tyaaté'exaatye'en tɨjɨn ijíij nyajta ariá'pua'aj nu huo'tamuáritye'ej
a'ɨ́ɨmaj ɨ tyiyáaru'uj ɨ maj hua' tzajta' séejre' ɨ tyeɨ́tyee,
nyajta tyihuá'huaatye'en ɨ maj tyí'cucui', nyajta áatɨjmua'
tye'entyínyacɨ'piire'ej. 33 A'yaa pu tyúuxɨe've' nyaj nyooj huame'en
ijíij, nyajta ariá'pua'aj, nyajta áatɨjmua', ji'nye capu a'yan tyi'tyéevijtɨj
tɨ huámuɨ'nyij a'yájna pua'quéj Jerusalén sɨ́ɨj tɨ Dios jitze ma'can
tyí'xaxa'aj.

34 ’Mua'aj mu siaj Jerusalén ja'chej, mu siaj Jerusalén
já'ma'can, mua'aj xu huá'cui'caa a'ɨ́ɨjma ɨ maj Dios jitze ma'can
tyí'xaxa'aj, siajta hua'to'xacaa tyetyéj jɨme' a'ɨ́ɨjma ɨ Dios tɨ
uhuojo'ta'ítyaca' ja'mua jimi. Mue'tɨ́j nu a'yan tyá'xɨe'va'ca'aj
nyaj huá'ajsɨɨre'en ɨ já'muayojmua' nyej nyij huó'cha'ɨɨn a'yájna
tɨ'ɨj tyacuáarɨe' tɨ huá'cha'ɨj ɨ juyójmua', tɨ hue'cánaamuaj ɨ ju'
anáj jɨme'. Siajta mua'aj, caxu a'yan tyá'xɨe've'. 35 Cásɨ' xaaséj,
nu'ríj majamúuhua'xɨj mua'ajmaj mu siaj Jerusalén ja'chej, a'yaa
nu tyajá'mua'ixaatye', caxu che' nyeséejran 'asta na'aj quee
atyojo'ré'nyej a'ájna xɨcáara' jitze siatɨ'ɨj a'yan tyu'taxájtaj yee
tyiche' tyámua' tyeetyátoonyij a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ maja'vé'mej nyúucaria'ra'
jitze ɨ tavástara'.

Tɨ'ɨj Jesús tyáahuaj a'ɨ́jcɨ ɨ a'tɨ́j tɨ huatyáaja

14 1 A'yaa pu tyu'rɨ́j tɨ a'ájna putyí'rɨjcaj ɨ xɨcáara' maj jitzán
juso'pii, Jesús pu a'áa ja'rá'aj jo'tɨj ja'chej sɨ́ɨj ɨ fariseo tɨ
va'cán jɨn tyi'tyéjvee, tɨ'ij jamuán tyú'cua'nyij, majta ɨ tyeɨ́tyee, jéehua
mu ja'eeva'ca'aj a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús. 2 Sɨ́ɨj pu ajta avéjri' huatyávaaca'aj
ɨ Jesús jimi, tyí'cui' a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j, néijmi'que' pu huatyáaja. 3 Ajta
a'ɨ́jna ɨ Jesús, a'yaa pu tyihuo'ta'íhuo'ri' ɨ fariseos, ajta a'ɨ́ɨjma ɨ maj
tyúumua'tyej ɨ yu'xarij jitze Moisés tɨ jo'yú'xaca' tɨjɨn:

—¿Nyij je'ej tyíɨ'rij nyaj tyáahuaatye'en a'ɨ́jcɨ xɨcáara' tyaj jitzán
taso'pii, ca' quee? 4 Majta a'ɨ́ɨmaj camu che' huatanyúj, ajta ɨ Jesús,
a'ɨ́ɨ pu ja'ajtamuárɨej a'ɨ́jcɨ tɨ tyí'cui', ajta tyáahuaj, aj pu'ij jaata'ítyaca'
tɨ jó'ra'nyij juxáahuaj. 5 Tɨ'ɨj ij Jesús a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:

—¿Nyiquee ɨ'rɨ́j tɨ a'tɨ́j a'yan huárɨnyij a'ájna xɨcáara' jitze ɨ maj
jitzán juso'pii? Tɨpua'aj púuru' atyéjvetyij jo'tɨj ja'tyácun, na'rɨ́ij
púuyej atyéjvetyij, ¿nyi pequee jiye'tzín je'tajásij jo'tɨj ja'tyéjve?

6 Majta a'ɨ́ɨjma camu je'ej tyityaatanyúj.

A'ɨ́jcɨ jɨme' maj huo'tajé maj utyojo'vá'mua'riive'en jo'tɨj a'tɨ́j jo'tyényeɨɨchij

7 Tɨ'quij Jesús huo'séj je'ej maj rɨjcaa a'ɨ́ɨmaj ɨ maj hua'inyiihuaca'
maj tyú'cua'nyij, a'ɨ́ɨ mu jahuooca'aj maj avéjri' oorá'sej a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ
tyihuá'cue'tyej, aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

8 —Tɨpua'aj a'tɨ́j muaatájeevej paj tyú'cua'nyij hua' jamuán ɨ maj
tyí'ye'estej a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ sɨ́ɨj huatyényeɨɨchij, capáj a'áan jo'ojyí'xa'an
véjri' jimi ɨ tɨ muaatajé paj tyú'cua'nyij, sulu a'tzúj paj áan ɨmuáj
jo'ojyíxɨ'ɨn. Na'rɨ́ij quee tɨpua'aj sɨ́ɨj uvé'nyej tɨ jéetze' juxɨe've'
pequee muáaj tɨ ajta jaatajé, 9 ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ jamuaatá'inyej a'yaa pu
tyimuaatá'jeevij tɨjɨn: "Ájchesij, ta'aj a'mán ujyíxɨ'ɨn a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j."
Aj pej pij huatá'tyevi'ra'astaj, patɨ'ɨj a'áan ujyíxɨ'ɨn a'ɨ́jcɨ japua ɨ tɨ
jéetze' quee juxɨe've'. 10 Pajta muáaj a'yaa paj huárɨnyij tɨpua'aj a'tɨ́j
muaatá'inyen, a'áan paj jo'ojyíxɨ'ɨn jo'tɨj quee ɨ'rɨ́j jóoxɨe've', tɨ'ɨj
uvé'nyej ɨ tɨ muaatá'inyej a'ɨ́ɨ pu a'yan tyimuaaté'exaatye'ej tɨjɨn:
"Nya' amíincuj, pata'aj ájchenyij a'yájna pata'aj ooyíxɨ'ɨn yee véjri'
jo'tɨj jéetze' jóoxɨe've'." A'yaa paj a'ɨ́jcɨ jɨn huárɨnyij, a'yaa mu tyámua'
mojo'mua'ráa muá'ju'un ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj ajamuán áan jo'ojtyíj. 11 Ji'nye
a'tɨ́j tɨ na'aj tɨ óotzaahuatye', a'ɨ́ɨ pu tyévi'si' huataséjre'ej. Ajta a'ɨ́jna ɨ
tɨ tyóoxaahuaj, a'ɨ́ɨ pu naa huataséjre'ej.

12 Aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ jaatá'inyej tɨ tyú'cua'nyij
tɨjɨn:

—A'yaa paj huárɨnyij patɨ'ɨj huo'tá'inyen maj tyú'cua'nyij a'tzáaj
chúmua' nusu tíca', capáj hua'jeeva a'ɨ́ɨjma ɨ a' amíincustyamua',
ca' a'ihuáamua', nusu a'ɨ́ɨjma ɨ maj chíjtyaanyi' ɨ maj aja'chej

véjri' a jimi. Tɨpua'aj a'yan petyihuo'tájeevej a'ɨ́ɨjma, matɨ'ɨj
mij majta a'ɨ́ɨmaj muaatá'jeevij muéetzij, a'yaa mu rɨnyij a'ɨ́ɨ
mu tyí'muanajchitye'en. 13 Pajta muáaj, patɨ'ɨj huo'tájeevej maj
tyú'cua'nyij, a'ɨ́ɨjma paj huatá'inyeen ɨ maj quee je'ej tyéejviicue',
pajta a'ɨ́ɨjma ɨ maj jéehua jajpuéjtzij cui'nyi'ra'aj jɨme', pajta a'ɨ́ɨjma
ɨ maj quee tyámua' tyityaacɨ́'ɨj, pajta a'ɨ́ɨjma ɨ maj aracúcu'nyijmee.
14 A'yaa paj huárɨnyij, tyámua' mu tyimuaatyátoosij, ji'nye
camu tyí'toovej ɨ maj jɨn tyimuaanájchitye'en, ajta a'ɨ́ɨ pu ɨ Dios
tyimuaatanájchitye'ej a'ájna xɨcáara' maj jitzán huatájuuritaj ɨ maj
tyámua' tyí'tyetyeɨɨtyeristaca'aj.

A'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ a'tɨ́j huo'tajé maj tyú'cua'nyij chúmua' ma'can

15 Tɨ'ɨj sɨ́ɨj tɨ ajta a'áa jo'tyájcaj hua' jamuán a'yan tyáanamuajri'
je'ej tɨ tyu'taxájtaca' ɨ Jesús, a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Tyámua' pu tye'mej a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ tyí'cua'nyij a'ájna xɨcáara' jitze
tɨ jitzán ɨ Dios tyu'ta'ɨ́jtaj ɨ́iyan ɨ cháanacaj japua.
16 Jesús pu a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:
—A'tɨ́j pu tyámua' huóo'uuriajca'aj tɨ'ɨj tyihuó'cue'tyej
mui'caa pu huatajé. 17 Tɨ'ɨj a'ájna atyojo'ré'nyej tɨ
tyihuó'cue'tyej, aj pu'ɨj a'ɨ́j huata'ɨ́tyaca' ɨ tɨ jimí tyí'huɨɨre'
tɨ'ɨj uhuojo'tájeevej ɨ tɨ huo'tá'inyej, a'yan tɨjɨn: "Musio'vá'ju',
ji'nye pu'rɨ́j tyámua' tyí'een ɨ siaj tyí'cua'nyij." 18 Majta a'ɨ́ɨmaj,
néijmi'i mu huatyóohuij maj tyu'túu'uunyi', ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ
anaquéej jaatajé, a'yaa pu tyu'taxájtaca' tɨjɨn: "Nyoochán nu
chuéj huánanɨej nyaj japuan tyu'muárɨe'en, juxɨe've' nyaj
yo'tyéesej, a'yaa nu tyí'muahuaviij paj tyinaatú'uunyi'." 19 Ajta
sɨ́ɨj pu a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn: "Nyoochán nu púuyesij
huánanɨej, tamuáamuata' mu ará'asej, nu'rɨ́j jó'raa nyej nyij
huo'tyájmua'tyij, pata'aj tyinaatú'uunyi'." 20 Ajtáhua'aj ɨ sɨ́ɨj,
a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn: "Nyoochán nu huatyényeɨɨchaca', a'ɨ́j
pu jɨn quee ɨ'rɨ́j nyaj a'áa jó'me'en." 21 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'huɨɨre'
tɨ uhuojo'tajé, tɨ'ɨj uvé'nyej aj pu'ɨj jaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ tyé'ɨjtye'
je'ej maj tyu'taxájtaca'. Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ tyé'ɨjtye' jéehua pu
huatanyú'caca'. Tɨ'ɨj ɨj jaata'ɨ́tyaca' a'ɨ́jcɨ tɨ tyí'huɨɨre' a'yan
tye'jéevej tɨjɨn: "Pata'aj jiye'tzín a'áa jó'me'en cáayej jitze, pajta
juyéj jitze, tɨ'ɨj na'aj tyo'tyényinyii ɨ chájta'. Pata'aj huaja'rávi'tɨj
a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee je'ej tyéejviicue', pajta a'ɨ́ɨjma ɨ maj jajpuéjtzij
cui'nyi'ra'aj jɨme', pajta a'ɨ́ɨjma ɨ maj aracúcu'nyijmee, pajta ɨ
maj quee tyéjchevej." 22 Tɨ'ɨj arí jéetze' huachúmua', a'ɨ́jna ɨ tɨ
tyí'huɨɨre', a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn: "Nyavástara', nu'rɨ́j a'yan
huarɨ́j je'ej paj tyinaata'ɨ́j. Ajta móoche' mu ú'vej maj séecan
mujo'vá'ju'un." 23 Ajta ɨ tɨ tyichí', a'ɨ́ɨ pu a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ
ɨ tɨ jimí tyí'huɨɨre' tɨjɨn: "Pata'aj a'áa jó'me'en ɨ juyéj jitze a'

ɨmuáj tɨ ja'tanyáatɨmee, pajta méyee a' ɨmuáj maj huacháatɨmee. Pata'aj ca'nyéjrij jɨn huo'tájeevej maj mujo'vá'ju'un, mej mij uhuájɨstej yu nyechi'táj. 24 A'yaa nu tyí'mua'ixaatye', a'ɨ́ɨmaj ɨ nyaj anaquéej huo'tajé, capu sɨ́ɨj yee tyí'cua'nyij ɨ nyaj tyihuá'cue'tyej."

Je'ej tɨ tyúuxɨe've' mej mij jamuán huací'ca'an ɨ Cɨríistu'

25 Jéehua mu tyeítyee jamuán huací'ca'aj ɨ Jesús, tɨ'quij a'ɨ́ɨn huo'séerajraa ɨ tyeítyee, a'yaa pu'ij tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

26 —A'tɨ́j tɨ na'aj tɨ mujo'vé'me'en nye jimi, a'yaa pu tyúuxɨe've' tɨ jéetze' tyámua' tyinyéjcha'ɨɨj nyéetzij quee ɨ jutáataj, ɨ junáanaj, nusu ɨ ju'ɨ́ɨj, nusu ɨ juyójmua' nusu ɨ ju'ihuáamua', ajta ɨ jucu'utzimuáj, na'ríij jusɨ́ɨj quee óoca'nyej, capu je'ej tyíɨ'rij tɨ nyaj jamuán jo'cha'canye'en. 27 Tɨpua'aj mua'aj sequée óoca'nyej siaj a'yan tya'ajpuéetzij xá'ra'nyij nyatɨ'ɨj nyáaj, siajta quee juxɨé'vi'ra' jɨn na'rá'astej, capu je'ej tyíɨ'rij siaj nyaj jamuán huací'ca'an. 28 Tɨpua'aj sɨ́ɨj a'yan tyá'ajtaahuamu'uj ɨ chi'ij tɨ ájtyeej, ¿Nyiquee anaquéej huatyéyixɨ'ɨj tɨ'ij jaatyé'iten ɨ túmii tɨ'ij jáamua'reej tɨpua'aj aróo'astyahua'an tɨ'ij jaatyájcɨ'tyij? 29 Ji'nye tɨpua'aj anaquéej huatyóochenyij tɨ ja'ajtaahuaj, ajta je'en huaxɨ́j ɨ túmii, capu che' jaatyácɨ'sij, majta ɨ tyeítyee, matɨ'ɨj jaaséj a'ɨ́ɨ mu jaatyáxaahuari'raj. 30 A'yaa mu tyu'taxájtaj tɨjɨn: "A'mújna mu tyáatɨ' pu huatyóochej tɨ ja'ajtaahuaj mu chi'ij, ajta capu pu jáaruuj tɨ jaatyájcɨ'tyij." 31 Na'ríij sɨ́ɨj tɨ tyi'tyéjvee rey jɨme', tɨpua'aj séej ujá'nyo'si'tye'ej ɨ rey, ¿nyij quee anaquéej huatyéyixaj tɨ'ij jáamua'reej tɨpua'aj pújoorejve'en a'ɨ́ɨjma jɨme' ɨ maj tamuáamuata' ví'ra'aj ará'asej tɨ'ij huo'mué'tɨn ɨ séecan ɨ seityéj ví'ra'aj maj ará'asej ɨ xantáaru'uj? 32 Ajta tɨpua'aj quee pújoorejve'en, tɨ'ɨj ooj a'ɨmuáj ja'vé'mej, a'ɨ́ɨ pu séecan huata'ítyij mej mij ujó'ju' ɨ séej jimi ɨ rey mata'aj mij jaatáhuaviij maj jaaxá'puɨ'ɨntare'en mej mij quee junyo'si'tye'ej. 33 A'yaa pu cha'taj na'aj een ja'mua jimi, a'tɨ́j tɨna'aj tɨ a'yan tyá'xɨe've' tɨ nyaj jamuán jo'cha'canye'en, a'yaa pu tyúuxɨe've' tɨ néijmi'i metyoohuá'xɨj a'chu tɨ tyí'ijcha'ɨj, na'ríij quee, capu je'ej tyíɨ'rij tɨ nyaj jamuán jo'cha'canye'en.

Tɨpua'aj ɨ unáj huatyáapua'rej ɨ tɨ jɨn áncatzaj

(Mt. 5:13; Mr. 9:50)

34 'Ajmé'ra'aj ɨ unáj, ajta tɨpua'aj huatyáapua'rej ɨ tɨ jɨn áncatzaj, ¿ji'nye tyíɨ'rij tɨ'ij ajtáhua'aj áncatzaj já'ra'nyij? 35 Capu che' tyi'tɨ́j huɨɨre', nyij ɨ chuéj japua, nusu mej mij ja'taráastɨra'nyij ɨ ítyeɨ'rij jitze. A'yaa pu'uj tyí'huɨɨre' maj majúuraxɨj. Ɨ maj iityanamuáarajmee, miche' jáanamuaj.

A'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ cánya'aj tɨ jó'vej
(Mt. 18:10-14)

15 1 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj huá'jijva'ca'aj ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj tyí'tɨcɨj,
majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj, a'ɨ́ɨ mu
ajtyáxɨɨriaca' ɨ Jesús jimi mej mij jáanamuaj. 2 Majta ɨ fariseos, majta
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyúumua'tyej ɨ yu'xarij jitze Moisés tɨ jo'yú'xaca', a'ɨ́ɨ mu
a'yan tyí'xajtaca'aj tɨjɨn:
—A'mújna mu tyáatɨ' tyámua' pu huojo'mua'raj ɨ maj je'ej pua'aj
tyityetyúucha'ɨj, ajta hua' jamuán tyí'cua'caa.
3 Aj pu'ij Jesús séej nyúucarij jɨn tyihuo'té'exaaj a'yan tɨjɨn:
4 —Tɨpua'aj sɨ́ɨj cánya'xɨɨ tyíya'muaj maj anxɨtyej ará'asej, ajta je'en
séej jo'rɨeenyij, ¿nyiquee a'áa huojo'tyáhuiitye'sij ɨ séecan a ɨtzitáj,
ajta je'en jaariá'huoosij ɨ sɨ́ɨj tɨ jó'vej 'asta na'aj quee jáatyoonyij?
5 Tɨ'ɨj jáatyoonyij, aj pu'ij huatóotyamua've'sij, tɨ'ɨj ij uhuatyóoratziiraj.
6 Tɨ'quij jo'mej ɨ juchéj, aj pu'ij ju' amíincustyamua' huatájeevij, ajta
a'yan tyihuo'té'exaatye'ej tɨjɨn: "Siata'aj huatóotyamua've'en nyaj
jamuán, ji'nye nu'ríj jáatyoj ɨ cánya'aj nyaj yó'rɨeeca'aj." 7 A'yaa nu
tyajá'mua'ixaatye' tɨ a'yan tyí'een u tajapuá Dios tɨ já'sejre', tɨpua'aj
a'tɨ́j seequéj tyú'mua'tyij tɨ'ij quee che' je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ɨɨj,
tɨ'ij ajta a'yan huárɨnyij je'ej tɨ ɨ Dios tyá'xɨe've', a'ɨ́ɨ mu ɨ maj ɨ Dios
jimi já'sejre' jéetze' jutyamua've' a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ a'tɨ́j tɨ tyá'antzaahuaj
ɨ Dios jimi, mequee a'ɨ́ɨmaj jɨme' séecan ɨ maj mui'ij, ɨ maj tyámua'
tyí'tyetyeɨtyee, ɨ tɨquee huá'ɨtziitye' maj seequéj tyú'mua'tyij.

A'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ túmii tɨ jó'vej

8 'Tɨpua'aj íitɨ' a'yan tyí'toova'aj a'chu tamuáamuata' túmii.
¿Nyiquij quee a'yan rɨnyij tɨpua'aj séej jo'rɨeenyij? A'ɨ́ɨ pu tɨéj
antyíteeraj, tɨ'quij iirí'icho'taj ɨ juchi'táj, tyámua' pu tyí'huoonyij
'asta na'aj quee jáatyoonyij. 9 Tɨ'ɨj jáatyoonyij, ju' amíincustyamua'
pu huatájeevij, a'ɨ́ɨmaj ɨ maj véjri' huacháatɨmee, aj pu'ij a'yan
tyihuo'té'exaatye'sij tɨjɨn: "Siata'aj huatóotyamua've'en nyaj
jamuán, ji'nye nu'ríj jáatyoj ɨ túmii nyaj yó'rɨeeca'aj." 10 A'yaa nu
tyajá'mua'ixaatye' tɨ a'yan tyí'rɨnyacaa u tajapuá ɨ Dios jimi, ajta
a'ɨɨmaj jimi ɨ maj jahuɨɨre'. A'ɨ́ɨ mu jutyamua've' a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ'ɨj sɨ́ɨj tɨ
je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ɨɨca'aj huatyóochenyij tɨ seequéj tyú'mua'tyij ɨ
Dios jimi.

A'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ yójra' tɨ quee je'ej tyí'mua'tzej tɨ ɨmuáj je'ej huárupij

11 Jesús pu ajtáhua'aj séej nyúucarij jɨn tyihuo'té'exaaj a'yan tɨjɨn:
—A'áa pu ja'hua' a'tɨ́j já'chajca'aj, hua'puácaa pu tyiyójmua'.
12 Ajta a'ɨ́jna ɨ yójra' tɨ pá'rɨ'ɨj, a'yaa pu tyaaté'exaa ɨ jutáataj
tɨjɨn: "Pata'aj tyinaatá'an nyéetzij tɨ tyí'nyacɨ'tyij patɨ'ɨj quee che'

majá'hua'tan.” Ajta a'ɨ́jna ɨ táatajra', a'ɨ́ɨ pu jé'ta' tyaatá' néijmi'i
a'chu tɨ tyí'ijcha'ɨɨca'aj. 13 A'tzúj a'tyéevi'caj tɨ'quij a'ɨ́jna ɨ tɨ pá'rɨ'ɨj,
a'ɨ́ɨ pu néijmi'i tyu'tój ɨ táatajra' tɨ tyaatá'. Ajta je'en ɨmuáj je'ej
huárupij a'ɨ́jna ɨ yójra', a'áa pu ja'rá'aj séej ɨ chuéj japua. A'áa pu'ij ja'
yo'tyáaxɨjtye ɨ túmii tɨ ja'ancuriáaca'aj tɨ'ɨj tyú'too táatajra' tɨ tyaatá',
ji'nye je'ej pu pua'aj tyi'tyúucha'ɨɨca'aj. 14 Tɨ'ɨj néijmi'i huatyáaxɨjtye,
aj pu'ij jéehua huataí'cuataca' a'ájna ɨ séej chuéj japua, ajta jo'tyá'ɨtziij
tyi'tɨ́j tɨ huácua'nyij. 15 Aj pu'ij séej jimi a'tɨ́j ajo'ré'nyej tɨ'ij jaatá'an tɨ
tyu'muáriɨe'en, ajta a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j a'yaa pu tyaatá' tɨ a'áa tyojo'muáriɨe'en
jo'maj tuíixuj je'rú'uj tɨ'ij tyihuó'cue'tyej.

San Lucas 15:12-20

16 Huápuɨ'ɨj pu huataí'cuataca' a'ɨ́jna ɨ tɨ pá'rɨ'ɨj, a'yaa pu
tya'ajpuéjtzica'aj, ajta jaxɨe'va'ca'aj tɨ jáacua'nyij a'ɨ́jcɨ ɨ cútzape'ej
tuíixuj maj jacua'ajcaj, ajta capu a'tɨ́j jatá'caria'aj tɨ tyi'tɨ́j huácua'nyij.
17 Aj pu'ij uhuóomua'tzɨj, a'yaa pu tyu'muá'aj tɨjɨn: “Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
jahuɨɨre' ɨ táataj, matɨ'ɨj mana'aj pua'máj juxáahuaj mu tyí'cua'. Ajta
tya'vá'ɨtze'rii hua' jimi, nyajta nyáaj iiye'ej nu huatyéjve na'me'ríiaj ɨ
nyej i'cuaj jɨme'. 18 Naaré'mej ɨ táataj jimi, a'yaa nu tyaaté'exaatye'ej
tɨjɨn: Táataj, jéehua nu ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi, nyajta ajimi. 19 Capu
che' a'yan tyi'tyéevijtɨj paj a'yan naatámua'tyij yee nyiyóoj. Pata'aj
a'yan nyojo'mua'raj patɨ'ɨj a'ɨ́ɨjma ɨ maj ajimi tyí'muariɨe'.” 20 Tɨ'quij
jó'raa, aj pu'ij a'áa jo'mej ɨ jutáataj jimi.

’Tɨ'ɨj ooj a' ɨmuáj joomá'caj, a'ɨ́ɨ pu táatajra' jaaséej, huápuɨ'ɨj
pu ja'ancu'vaxɨj tɨ'quij jo'téechajraa jo'tɨj ja'vé'mej ɨ yójra', aj pu'ij
ji'ré'chuiixɨj ajta ji'tyáapuɨ'tzej. 21 Ajta a'ɨ́jna ɨ yójra', a'yaa pu

tyaaté'exaa tɨjɨn: “Táataj, jéehua nu ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi, nyajta
ajimi. Capu che' a'yan tyi'tyéevijtɨj paj a'yan tyinaatájeevej yee
nyiyóoj.” 22 Ajta a'ɨ́jna ɨ táatajra', a'yaa pu tyihuo'té'exaaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj
jimi tyí'muarɨe' tɨjɨn: “Ca'nácan mese'vé'chuij ɨ síicu'rij tɨ jéetze' naa
een siaj sij a'ɨ́jcɨ ju'cáchejtye'en, siajta anyíiraj ju'cárujtyi' ɨ xɨtyáara'
jitze, siajta ja'ajtáca'queetye'en. 23 Siajta ɨ visáaru' aja'va'jaj ɨ tɨ jéetze'
pu'chira', siata'aj jáame'nyij. Tyiche' tyu'yé'estej, tyajta tyú'cua'nyij
taxáahuaj. 24 Ji'nye ɨ nyiyóoj pu'ríj mu' je'ré'nyej. Tɨ a'yan cuxáa arí
mu jó'muɨ'ɨjcaa, ajta je'en huatájuuriaca', tɨ ajta jo'vajcaa tyajta tyeríj
jáatyoj.” Aj mu mij huatyóochej mej tyú'ye'estej.

25 ’Ajta a'ɨ́jna ɨ yójra' tɨ vástɨ', a'áa pu ja'hua' tyaja'muarɨe'ca'aj.
Tɨ'ɨj arí aja'va'má'caj véjri' jo'tɨj jo'tyéjvee ɨ chi'ij, a'ɨ́ɨ pu jáanamuajri'
mej tyí'cuiinaca'aj, majta tyí'nye'. 26 Tɨ'ɨj ij séej huatajé ɨ tɨ jahuɨɨre'
ɨ yo'puáara'an, aj pu'ij a'yan tyaata'íhuo'ri' je'ej maj rɨjcaj. 27 Ajta ɨ
tɨ tyí'huɨɨre', a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn: “Pu'ríj uvé'nyej a'júuj, ajta
a' táataj pu jaata'ɨ́jtaca' maj jáame'nyij ɨ visáaru' tɨ jéetze' pu'chira'
a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ uvé'nyej jimi ɨ jutáataj tyámua' éenye'ej.” 28 Ajta a'ɨ́jna
ɨ tɨ vástɨ', tɨ'ɨj a'yan tyáanamuajri', aj pu'ij huatanyú'caca', capu
jaxɨe'va'ca'aj tɨ utyájrutyej u chi'táj, ajta ɨ yo'puáara'an, a'ɨ́ɨ pu iirájraa
tɨ'ɨj ij uyo'tajé, jéehua pu naa tyeetyéeje tɨ'ij utyájrutyej u chi'táj.
29 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ vástɨ', a'yaa pu tyaaté'exaa ɨ jutáataj tɨjɨn: “Cásɨ',
nyatɨ'ɨj nyana'aj yatyu'caj, jéehua nu tyí'muarɨe', canu a'náj tyi'tɨ́j jɨn
ootyá'ɨtzee ajimi, néijmi'i nu jɨn tya'rá'astej je'ej paj tyinaata'ɨ́j, pajta
muáaj, capáj a'náj tyi'tɨ́j naatá' nyi séej ɨ chíiu ɨ nyaj jɨn tyu'yé'estej
hua' jamuán ɨ nya' amíincustyamua'. 30 Pajta muáaj, a'yaa paj huarɨ́j,
a'mújna mua' yój a'ɨ́ɨ pu úucaa jamuán jaaxɨ́jtye néijmi'i ɨ paj tyaatá',
ajta tɨ'ɨj uvé'nyej, muáaj paj jáame'rij ɨ visáaru' tɨ jéetze' pu'chira'.”
31 Ajta a'ɨ́jna ɨ yo'puáara'an, a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn: “Nyiyóoj,
muáaj paj a'náj tɨna'aj nyaj jamuán yahuácaj, ajta néijmi'i ɨ nyaj
tyí'ijcha'ɨj, muéetzij pu tyí'mua'a'rij. 32 Ajta a'mújna mua' júuj, a'yaa
pu éenye'ej tɨ'ɨj muɨ'chíj, ji'nye capu majá'hua'taca'aj, a'yaa pu'ij ijíij
cuxáa tɨ huatájuuriaca'. A'ɨ́ɨ pu jo'vajcaa, ajta pu'ríj huataséjre, a'ɨ́j pu
jɨn a'yan tyúuxɨe've' tyaj huátatyamua've'en, tyajta tyu'yé'estej.”

A'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'huɨɨre' tɨ ootyá'ɨtzee huápuɨ'ɨj a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ jahuɨɨre'

16 1 Jesús pu ajta a'yan tyihuo'té'exaaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán
huacɨ́j tɨjɨn:

—A'áa pu ja'hua' chíjtyaanyi' já'chajca'aj, sɨ́ɨj pu jahuɨɨria'ca'aj
tɨ antyúumua'reeriaca'aj néijmi'i jɨme' a'chu tɨ tyí'ijcha'ɨɨca'aj ɨ
chíjtyaanyi'. Matɨ'ɨj mij séecan uyo'té'exaaj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ tyé'ijtye', tɨ a'ɨ́jna
ɨ tɨ jahuɨɨre' cha'na'aj tyi'tyáxɨjtye'sima'aj ɨ tɨ tyi'ijséjraca'aj. 2 Tɨ'ɨj ij
ɨ chíjtyaanyi' uyo'tachó'vej, a'yaa pu tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn: “¿Tyi'tanyí
pué'een a'ɨ́jna ɨ maj jɨn je'ej tyí'muaxaj? Pata'aj jo'yú'xaj néijmi'i a'chu

paj tyi'tɨj jɨn antyía'mua'reej nyej nyij jáamua'reej a'chu tɨ tya'rá'asej, ji'nye capáj che' a'ɨ́jna jɨn antyía'mua'reeriaj puá'mej.” 3 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ jahuɨɨria'ca'aj, a'yaa pu tyu'muá'aj tɨjɨn: “¿Ji'quij nyarɨnyij ijíij tɨ ɨ tɨ tyí'nye'ijtye' tyináa'ri'raj ɨ nyaj jɨn antyínyamua'ree? Ajta nyéetzij capu che' nyaca'nyisti' nyaj tyi'tɨj huamuárɨe'en, nyajta nyényetyevi'ra' nyej tyi'tɨj huóotɨveenyij. 4 Nu'rɨ́j jamua'reej je'ej nyaj rɨnyij, mej mij tyeɨ́tyee naa nyojo'mua'raj a'ájna ajuchéj nyatɨ'ɨj quee che' tyí'muarɨe'ej a'yájna.” 5 Tɨ'ɨj ij huo'tajé séej ajta séej ɨ maj tyé'cha'ɨɨria'ca'aj a'ɨ́jcɨ ɨ chíjtyaanyi', a'yaa pu tyaata'íhuo'ri' ɨ tɨ anaquéej ave'ré'nyej tɨjɨn: “¿A'chunyéj petyé'cha'ɨɨre' ɨ tɨ tyí'nye'ijtye'?” 6 Aj pu'ij a'yan tyu'tanyúj a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j tɨjɨn: “Anxɨtyej pua'mácan ɨ taampu a'ɨ́jcɨ ɨ aséityij tɨ aseitúunaj jitze ma'can.” Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ antyúumua'reej, a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn: “Ya'cuíj ɨ yu'xarij tɨ jitzán tyé'yu'si' a'chu paj tyé'cha'ɨɨre', huayíixɨ'ɨj jiye'tzín pata'aj séej ooyú'xaj tɨ a'yaa na'aj a'chu huá'puatyej japuan tamuáamuata' taampu tɨ ará'asej.” 7 Tɨ'ɨj ta'ij séej a'yan tyu'ta'íhuo'ri' tɨjɨn: “Arí muáaj, ¿a'chunyéj petyé'cha'ɨɨre'?” Ajta a'ɨ́ɨn, a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn: “Anxɨtyej pua'mácan mediidaj ɨ tyeríicuj.” A'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn: “Ya'cuíj ɨ yu'xarij, pata'aj séej ooyú'xaj tɨjɨn muáacuatyej paj tyé'cha'ɨɨre'.” 8 Ajta ɨ tɨ tyé'ijtye', a'ɨ́ɨ pu tyámua' tyaatá', ji'nye tyámua' pu tyu'muá'aj a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej tɨ ye'ej huárɨnyij. Ji'nye a'ɨ́ɨmaj ɨ maj yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua, jéetze' mu jaayí'tɨn je'ej maj ye'ej huárɨnyij ɨ séecan jamuán ɨ tyeɨ́tyee mequee a'ɨ́ɨmaj ɨ maj yójmua'mua' pué'een ɨ Dios.

9 ’A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye', caxu cha' siana'aj jaxɨjtya'aj ɨ túmii iiye'ej tɨ ma'can cháanacaj japua. Che' a'yan tyajamuaatyáhuɨɨre' siaj sij ju' amíincustyamua' huamué'tɨn mej mij a'ɨ́ɨmaj naa jamojo'mua'raj, ajta tɨ'ɨj quee che' ma' túmiinyij, aj pu'ij Dios jamuaatá'sij siaj utyájrutyej a'ájna jo'tɨj quee a'náj á'vatzɨj ɨ chi'ij.

10 ’A'ɨ́jna tɨ xá'puɨ' rɨcɨj a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ cɨléenye' jɨn tyi'tyéjvee, a'ɨ́ɨ pu ajta xá'puɨ' rɨnyij tɨpua'aj tyi'tyaváaj já'ra'nyij va'cán jɨme', ajta a'ɨ́jna ɨ tɨquee xá'puɨ' rɨcɨj a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ cɨléenye' jɨn tyi'tyéjvee, capu ajta xá'puɨ' rɨnyij tɨpua'aj va'cán jɨn tyi'tyaváaj já'ra'nyij. 11 A'ɨ́j pu jɨn, tɨpua'aj sequée tyámua' tyitye'entyúumua'reeriaj a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ a'yan tyí'sejre' íiyan ɨ cháanacaj japua, ¿a'tanyíj ij ja'mua jitze tyi'ca'nyen siaj a'ɨ́jcɨ jɨme' antyúumua'reeriaj ɨ tɨ huápuɨ'ɨj tyá'najchij? 12 Tɨpua'aj sequée tyámua' tyityetyúucha'ɨj a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨquee mua'ajmaj tyajá'mua'a'rij, ¿a'tanyíj ij jamuaatá'sij ɨ tɨ mua'ajmaj tyajá'mua'a'rij?

13 ’Capu ɨ'rɨ́j tɨ a'tɨ́j hua'puácaa huáhuɨɨre'en ɨ maj tyí'ijta, tɨpua'aj a'yan huárɨnyij, séej pu xánave'ej ja'mej, ajta ɨ séej pu jéehua xɨe've'ej ja'mej, na'ríij quee séej pu já'tzaahuatya'aj ja'mej, ajta ɨ séej pu huatyáxaahuataj. Capu ij ɨ'rɨ́j siaj ɨ Dios huatyáhuɨɨre'en, siajta ɨ túmii.

14 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ fariseos, jéehua mu janyacua'tzaca'aj ɨ túmii,
matɨ'ɨj a'yan tyáanamuajri', jéehua mu jaatyáxaahuataca' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús.
15 A'yaa pu tyihuo'té'exaaj ɨ Jesús tɨjɨn:
—Mua'aj xu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ siaj a'yan tyúusejrataj siaj tyámua'
tyityetyúucha'ɨj ɨ tyeítyee jimi, Ajta Dios pu jamua'reej je'ej siaj een
mu jutzájta', a'ɨ́jna tɨ naa huasé'rin ɨ tyeítyee jimi, a'ɨ́ɨ pu je'ej pua'aj
huasé'rin ɨ Dios jimi.

A'ɨ́jna ɨ Moisés tɨ jo'yú'xaca', ajta a'ɨ́jna ɨ Dios tɨ jɨn tyí'ijta

16 'A'ɨ́jna ɨ Moisés tɨ jo'yú'xaca', ajta je'ej maj tyo'yú'xaca' ɨ maj
tyí'xaxa'ta'aj ɨ Dios jitze ma'can, a'ɨ́ɨ mu tyihuá'ixaatya'ca'aj ɨ
tyeítyee. Ajta tɨ'ɨj ɨ Juan huataséjre, a'ɨ́j mu huá'ixaatye' ɨ nyúucarij
ɨ maj jɨn huatóotyamua've'en mej mij jáamua'reej je'ej tɨ een jo'tɨj ɨ
Dios tyejé'ijtaj, majta néijmi'i tyí'tyese' maj a'áa jo'tyájrutyej.
17 'Jéetze' pu quee tyési' tɨ ja'huóopua'rixɨ'ɨn ɨ tajapuá tɨ séejre',
ajta ɨ cháanacaj. Ajta a'ɨ́jna ɨ yu'xarij Moisés tɨ jo'yú'xaca', óoche' pu
néijmi'i jɨn aróo'astej.

Tɨpua'aj a'tɨ́j ju'ɨ́ɨj huatátoonyij

(Mt. 19:1-12; Mr. 10:1-12)

18 'Ajtáhua'aj pu séej nyúucarij huo'té'exaa a'yan tɨjɨn:
—A'tɨ́j tɨ jaatátoonyij ɨ ju'ɨ́ɨj, ajta je'en séej ancure'vi'tɨj, a'ɨ́ɨ pu
juxana'cɨre'. Ajta tɨpua'aj a'tɨ́j ɨitaj ancure'vi'tɨj tɨ huatátuiihuaca', ajta
pu juxana'cɨre'.

A'ɨ́jna ɨ chíjtyaanyi', ajta a'ɨ́jna ɨ Lázaro

19 'Ajtáhua'aj pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'áa pu ja'hua' chíjtyaanyi' já'chajca'aj, tɨ naa eenye'
tyúuche'tyahua'aj, cáanarij jɨme' tɨ nacámuaa, ajta tɨ jɨ́'re'en,
a'náj tɨna'aj pu tyí'ye'estyahua'aj, ajta jéehua pu tyá'najchica'aj
ɨ tɨ tyihuá'cue'tyahua'aj. 20 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨquee je'ej tyéejviicue',
a'áa pu je'tyájcaj jo'tɨj ja'pueertaj a tɨ ja'chej ɨ chíjtyaanyi'. A'yaa
pu ántyapuaaca'aj a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j tɨjɨn Lázaro, a'ɨ́ɨ pu tyí'cui'ca'aj,
néijmi'que' pu cá'atzaca'aj. 21 Jaxɨe'va'ca'aj tɨ jáacua'nyij ɨ cue'ráj tɨ
tye'nyíj tɨ tya'cájvitzej ɨ méesaj japua jo'tɨj tyajá'cua' ɨ chíjtyaanyi',
majta ɨ tzɨ'cɨ́ɨj mu ajo'ré'nyinyiica'aj, majta jacányesixɨ'ɨj ɨ tɨ cá'atzaj
jitze.
22 'Tɨ'quij a'ájna xɨcáara' tɨ'ɨj jitzán huamuɨ́' a'ɨ́jna ɨ Lázaro, a'ɨ́ɨmaj
ɨ maj tyí'huiire' u tajapuá, a'ɨ́ɨ mu yo'ví'tɨj ɨ Abraham jimi jo'tɨj Dios
já'sejre', ajta a'ɨ́jna ɨ chíjtyaanyi', tɨ'ɨj ij ajta huamuɨ́', majta ja'vá'naj.
23 A'áa pu jo'tyá'ɨtzee jo'tɨj já'taa, jéehua pu jajpuéjtzica'aj a'ɨ́jna ɨ
chíjtyaanyi'. Aj pu'ij jaaséej a'ɨ́jcɨ ɨ Abraham, ajta a'ɨ́jcɨ ɨ Lázaro tɨ
ajo'tyávaaca'aj ɨ Abraham jamuán.

24 ’Aj pu'ij jaatajé tɨjɨn: “Abraham mu paj nyavástara', ná'ancu'vaxɨ', pata'aj mu yo'ta'ítyej a'mújcɨj mu Lázaro tɨ'ij a'múu jaatyáru'nyej
ɨ juxɨtyéj tɨ'ij naatyácɨmuajritye'en ɨ nyenyanúu jitze, ji'nye jéehua
nu jajpuéjtzij iiye'ej tɨéj tzajta'.” 25 Ajta a'ɨ́jna ɨ Abraham, a'yaa pu
tyu'tanyúj tɨjɨn: “Nyiyóoj, ¿nyij pequee jamua'reej je'ej paj jéehua
tyi'huá'tyamua'vej patɨ'ɨj pooj júurica'aj ɨ cháanacaj japua? Ajta
a'mújna mu Lázaro, jéehua pu jaapuéjtzitariaca'. Ajta ijíij a'ɨ́ɨ pu
jutyamua've' a'yájna, pajta muáaj, ijíij paj jajpuéetzij puá'mej. 26 Ajta
ijíij, a'yaa pu een, pu'ríj a'yan huó'ruuj tɨ acacúunyijme, a'ɨ́j pu jɨn
quee ɨ'ríj maj antácɨɨnyej a'múu pujmua' mua'ajmaj jimi, capu ajta ɨ'ríj
maj a'yun pujmua' eetácɨɨnye ityájma jimi.”
27 ’Tɨ'ɨj ij a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn: “Nyavástara', a'yaa nu
tyí'muahuaviij paj a'mújcɨj Lázaro huata'ɨ́jtye' tɨ a'áa ja'tanyéj ɨ táataj
tɨ ja'chej, 28 ji'nye anxɨ́vicaa nu tyí'ihuaamua', che' a'múu tyámua'
tyihuo'té'exaatye'en mej mij quee a'yun pujmua' jo'vá'cɨ'ca'an jo'tɨj
ja'puejtzij.” 29 Abraham pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn: “A'ɨ́ɨ pu huatyá'ɨtzee
a'ɨ́ɨjma jimi a'ɨ́jna Moisés tɨ jo'yú'xaca', ajta ɨ maj jo'yú'xaca' a'ɨ́ɨmaj
ɨ maj Dios jitze ma'can tyí'xaxa'ta'aj, miche' a'ɨ́j huánamuaj.” 30 Ajta
a'ɨ́jna ɨ chíjtyaanyi', a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn: “Nyavástara', mu paj
Abraham pué'een, camu ja'tzaahuatye' a'ɨ́jcɨ, ajta tɨpua'aj a'tɨ́j tɨ arí
huamuɨ́' huataséjre'en a'ɨ́ɨjma jimi, aj mu mij seequéj tyí'mua'tyij
ɨ Dios jimi.” 31 Aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn: “Tɨpua'aj mequee
jáanamuajri' je'ej tɨ tyu'taxájtaca' a'ɨ́jna ɨ Moisés, ajta a'ɨ́ɨjma ɨ maj
Dios jitze ma'can tyí'xaxa'ta'aj, camu majta ja'antzaahuatye'sij tɨpua'aj
sɨ́ɨj hua' jimi huataséjre'en ɨ a'tɨ́j tɨ arí huamuɨ́'.”

Tɨpua'aj a'tɨ́j tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzeere'en

(Mt. 18:6-7, 21-22; Mr. 9:42)

17 1 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán
huacɨ́j tɨjɨn: —Jéehua pu tyí'sejre' je'ej siaj tyi'tɨ́j jɨn
tyityo'tyá'ɨtzeere'en ɨ Dios jimi, je'ej pu pua'aj tye'mej a'ɨ́jcɨ jimi ɨ
a'tɨ́j tɨ ca'nyíjra'aj hua'tá'caa mej mij séecan tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzeere'en
ɨ Dios jimi. 2 Jéetze' pu jatyáhuɨ'rii a'ɨ́jcɨ ɨ a'tɨ́j maj ja'cátapi' ɨ
cɨjpáara'an jitze ɨ tyetyéj so'nyíj tɨ ve'éj, majta je'en ja'tyárɨeenyij
jájritze' tɨ'ij a'áa ja'tyájmuɨ'nyij, jéetze' pu jatyáhuɨ'rii quee tɨpua'aj
ca'nyíjra'aj hua'tá'care'en a'ɨ́ɨjma ɨ maj cíle'en mej mij a'ɨ́ɨmaj
ootyá'ɨtzeere'en ɨ Dios jimi. 3 A'ɨ́j pu jɨn tyámua' xu'uj mua'aj.
’Tɨpua'aj a'ihuáara' tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzeere'en, pata'aj jajtyá'xɨ'ɨn,
tɨpua'aj uhuóomua'tzɨj, aj pej pij tyaatú'uunyi'. 4 Tɨpua'aj séej
xɨcáj a'tɨ́j aráahua'puaj ootyá'ɨtzeere'en aj jimi, tɨpua'aj ajta
je'en aráahua'puaj ajo'ré'nyej a'jimi tɨ'ij muaatáhuavii yee
tyinaatú'uunyi'ri' ɨ nyaj jɨn ootyá'ɨtzee a'jimi, a'yaa paj huárɨnyij
petyaatú'uunyi'.

Tɨpua'aj a'tɨ́j tyá'tzaahuatye'ej

5 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, a'yaa
mu tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ tavástara' tɨjɨn:
—Taatá' tyata'aj jéetze' tyá'antzaahuatye'en.
6 Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'ɨ́ɨ pu'uj juxɨe've' siaj tyá'tzaahuatye'ej, tɨpua'aj cɨ́ɨ
setyá'tzaahuatye'ej, a'yaa pu tyu'táɨ'riitarij siaj a'yan tyaata'ɨ́jtye'en
a'ɨ́jcɨ ɨ xápua' tɨ eetácutyej, tɨ a'áa jé'ta' jáata' ja'tyóohuiitye'en jusɨ́ɨj,
ajta ɨ xápua', a'yaa pu rɨnyij je'ej siaj tyaata'ɨ́jtye'sij.

Je'ej tɨ tyúuxɨe've' a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ tyí'huɨɨre'

7 ”Tɨpua'aj a'tɨ́j tyí'muarɨe'ej ja'mua jimi a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ tasáahua
na'ríij cánya'xɨɨ tɨ sɨɨre', tɨ'ɨjta uvé'nyej tɨ utyojo'vá'muarɨej, “¿Nyiquij
a'yan setyaatájeevij yee mujo'té'yi'ij, huayíixɨ'ɨj pata'aj tyú'cua'nyij”?
8 Caxu xaa nyu'uj a'yan tyaatájeevij, sulu a'yaa xu'uj tyaatájeevij
tɨjɨn: “Pata'aj tyámua' tyú'uurej ɨ nyaj tyí'cua'nyij, pajta tyámua'
eenye' pej pij tyináacue'tyej, aj pej pij tápij muáaj tyí'cua'nyij, pajta
huaye'en.” 9 Ajta tɨ'ɨj a'yan tyú'uurej je'ej siaj tyaata'ɨ́j, caxu siajta
je'ej tyaaté'exaatye'ej yee che' Dios tyimuaanájchitye'en. 10 A'yaa
xu cha'taj siana'aj mua'aj tyu'taxáj, tɨpua'aj seríj néijmi'i jɨn a'yan
huárɨnyij je'ej tɨ ɨ Dios tyajamuaata'ɨ́j, a'yaa xu tyu'taxáj yee: “Catu
tyi'tɨ́j huɨɨre', ji'nye a'yaa tu'uj huarɨ́j je'ej tɨ tyí'tacɨ'puaaca'aj.”

Tɨ'ɨj Jesús tyihuó'huaa a'ɨ́ɨjma ɨ maj tamuáamuata' ará'asej

11 Óoche' pu huama'caj ɨ juyéj jitze Jerusalén tɨ jó'nyaa, a'áa
pu huatyéenyej a Samaaria, ajta a Galileea. 12 Tɨ'ɨj a'áa joomá'caj
a'áa mu ye'entyinájchaca' ɨ tyétyacaa ɨ maj tamuáamuata' ará'asej,
metyí'cucui' a'ɨ́ɨmaj a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ tyinyáxɨj huá'hue'ra' jitze ɨ maj
a'yan jatamuá'muaj tɨjɨn léepraj, a'áa mu ɨmuáj jo'tyáhuiixɨj. 13 Matɨ'ɨj
mij ca'nyíin jɨn jaatajé a'yan tɨjɨn:
—Jesús, mu paj maeestro pué'een, tá'ancu'vaxɨ'.
14 Tɨ'ɨj Jesús huo'séj, a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Siata'aj ujó'ju' hua' jimi ɨ maj tyí'huɨɨre' u tyeyúuj tzajta' siaj sij
huatóosejrata a'ɨ́ɨjma jimi.
Matɨ'ɨj móoj ajoojú'caj, aj pu'ij capua'riaca'aj ɨ atzáj matɨ'ɨj
mij naa éenye'ej muá'raa. 15 Tɨ'ɨj sɨ́ɨj huóosej tɨjɨn pu'rɨ́j huarúj,
aj pu'ij huariá'raa tye'tyóotzi're'ej ɨ Dios, ca'nyíin jɨme'.
16 Aj pu'ij tyítunutaca' avéjri' ɨ Jesús jimi, ajta ecóotutaca' tɨ'ɨj ɨj
tyaatatyójtzi'rej. A'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j, Samaaria pu já'ma'can. 17 Jesús pu a'yan
tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—¿Nyij mequee tamuáamuata' ará'asej ɨ maj huarúj? ¿Jo'nyij
je'ej mé'een ɨ séecan ɨ maj arámuaacuaj? 18 ¿Nyij a'múu na'aj jusɨ́ɨj

huariá'raa, a'mújna tɨ séej chuéjra' japua já'ma'can tɨ'ij tyámua' tyaatá'an ɨ Dios?

19 Aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ tyí'cui'ca'aj tɨjɨn:

—Ájchesij pata'aj jó'ra'nyij, ji'nye petyá'antzaahuaj, a'ɨ́j paj jɨn períj huarúj.

Je'ej tɨ éenye'ej ta'mej a'ájna xɨcáara' tɨ jitzán ɨ Dios tyu'ta'ɨ́jtaj

(Mt. 24:23-28, 36-41)

20 A'ɨ́ɨ mu ɨ fariseos a'yan tyaata'íhuo'ri' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús a'náj tɨ huataséjre'ej ɨ Dios tɨ jɨn tyu'ta'ɨ́jtaj, aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—A'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn Dios tyu'ta'ɨ́jtaj, capu tyi'tɨ́j pué'een tɨ séejre' ɨ siaj sij jɨn jáamua'reej. 21 Camu majta a'yan tyaataxájta ɨ tyeɨ́tyee yee: "Yána'aj huatyéjve", na'ríij yee "Mána'aj huatyéjve", ji'nye a'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn ɨ Dios tyí'ijta pu'ríj yésejre' ja'mua tzajta'.

22 Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán huacɨ́j tɨjɨn:

—A'yaa pu atyojo'ré'nyesij ɨ xɨcáara' siaj jitzán a'yan tya'xɨé've'ej xá'ju'un siaj jaaséej nyatɨ'ɨj tyu'ta'ɨ́jtaj néijmi'i jɨme' ɨ nyaj jɨn antyínyamua'reeriaj, siajta mua'aj caxu jaséjran. 23 Séecan mu a'yan tyu'taxájtaj yee: "Yána'aj huatyéjve", na'ríij yee: "Mána'aj huatyéjve"; caxu ujó'cɨ'ca'an hua' jamuán. 24 Ji'nye a'yaa nu séeria'aj na'mej a'ájna xɨcáara' nyatɨ'ɨj jitzán tye'entyárutyij a'ɨ́jcɨ jɨme' nyaj néijmi'i jɨn antyínyamua'reeriaj na'mej. A'yaa nu cha'taj nyana'aj huasé'rihua'aj na'mej matɨ'ɨj ɨ maj tyóona'axcava'ra ɨ jútye', tɨ'ɨj ootátaaxɨ'ɨn, jiye'tzín pu huanyéeri'cɨriajra'aj. 25 Ajta anaquéej pu a'yan tyúuxɨe've' nyaj jéehua jaapuéjtzitarej, a'yaa pu ajta tyúuxɨe've' maj manúurɨeenyij a'ɨ́ɨmaj ijíij maj huátyeɨtyee. 26 A'yájna tɨ'ɨj tyu'rɨ́j ajca'huáj ɨmuáj tɨ'ɨj ooj júuricaj a'ɨ́jna ɨ Noé, a'yaa pu cha'taj na'aj tye'mej a'ájna xɨcáara' jitze nyaj jitzán ya'uvé'nyesij, ɨ nyaj nyajta tyévij jitze huanɨe'huaca'. 27 Metyí'cua'caria'aj ɨ tyeɨ́tyee, majta ya'caria'aj, séecan mu nyéjnyaɨ'ɨjchacaria'aj, a'yaa mu rɨjcaj 'asta na'aj quee Noé utyájrupij ɨ báarcuj jitze, aj mu mij jéehua huatyéviiyaca' tɨ'quij tyíjɨstyaca' ɨ jájtyij, a'ɨ́ɨ pu néijmi'caa antyipua'rij. 28 A'yaa pu cha'taj tyáaruj ajca'huáj ɨmuáj tɨ'ɨj ooj júurica'aj a'ɨ́jna ɨ Lot, a'ɨ́ɨ mu tyí'cua'caria'aj ɨ tyeɨ́tyee, majta ya'caria'aj, majta tyí'nanaava'aj, majta tyí'tooca'aj, majta tyí'huastyahua'aj, majta chi'ij ta'huacaria'aj. 29 Ajta a'ájna xɨcáara' jitze tɨ'ɨj Lot eerájraa a'ájna a Sodoma, aj pu'ij tɨéj huatyéviiyaca' asúufrej tɨ á'naxcaj, aj pu'ij néijmi'caa antyipua'rij. 30 A'yaa pu cha'taj na'aj tyihuá'uurej a'ájna xɨcáara' jitze tɨ'ɨj huataséjre'en ɨ tɨ ajta tyévij jitze huanɨe'huaca'.

31 'A'yaa xu huárɨnyij a'ájna xɨcáara' jitze, tɨpua'aj a'tɨ́j a'áan jó'ojvaacaj ɨ juchi'ij japua, tɨpua'aj chi'táj tyi'ráa'caj ɨ tyía'ra'an, che' quee acáyi'can tɨ'ij tyi'rá'an. Ajta ɨ tɨ tyaja'muarɨe'ej ɨ juví'ra'taj, che'

ajta quee ajoˈréˈnyinyiicaˈan ajuchéj. 32 Siataˈaj joˈtámuaˈreej jeˈej tɨ
tyáaruj ɨ íɨraˈraˈan ɨ Lot. 33 Aˈtíɨjtɨnaˈaj tɨ jachaˈɨj ɨ ju júuricamej tɨˈij
quee tyiˈtíɨj jeˈej jooriaj, aˈíɨ pu yoˈrɨésij. Ajta ɨ aˈtíɨj tɨ yoˈrɨésij ɨ ju
júuricamej nye jitze maˈcan, aˈíɨ pu xaa jusén jɨn huatyáˈɨtzeereˈej.
34 ’Aˈyaanutyajáˈmuaˈɨxaatyeˈ, aˈájna tíɨcaˈrij tzajtaˈ, mahuaˈpuaj
mu huajeˈtɨj muáˈjuˈun ɨ utáatzij japua. Dios pu séej áˈviˈtɨn, ajta
ɨ síɨj aˈáa pu joˈtyáˈɨtzeereˈej. 35 Majta huaˈpuaj ɨ úucaa, néijmiˈi
mu tyaˈtɨˈxíɨj muáˈjuˈun, Dios pu séej áˈviˈtɨn, ajta ɨ síɨj, aˈáa pu
joˈtyáˈɨtzeereˈej. 36 Majta huaˈpuaj tyétyacaa, aˈáa mu néijmiˈi
tyajaˈmuáɨreˈej muáˈjuˈun ɨ víˈraˈtaj, Dios pu ajta séej áˈviˈtɨn, ajta ɨ
síɨj, aˈáa pu joˈtyáˈɨtzeereˈej.
37 Majta aˈíɨmaj ɨ maj Jesús jamuán huacíɨj, aˈyaa mu tyaataˈíhuoˈriˈ
tɨjɨn:
—Tavástaraˈ, ¿joˈnyij aˈyan tyajáˈrɨnyij?
Aˈyaapuˈtyuˈtanyújtɨjɨn:
—Joˈtɨjjoˈriáˈcaˈaj tyiˈtíɨj tɨ huamuíˈ, aˈáa mu jaˈtyúusɨɨreˈ ɨ
muáˈrɨeˈcaj.

Aˈíɨjnaɨíɨtɨˈtɨjusíɨjajtaɨjuées

18 1 Aj puˈij Jesús séej nyúucarij jɨn tyihuoˈtéˈexaaj mej mij
jáamuaˈreej tɨ aˈyan tyúuxɨeˈveˈ maj aˈnáj tɨnaˈaj nyuucaaj,
majta quee tyóoxaˈhuataˈan. 2 Aˈyaapuˈtyihuoˈtéˈexaaj tɨjɨn:
—Aˈáa pu jaˈhuaˈ séej chájtaˈnaj jitze aˈtíɨj jáˈchajcaˈaj tɨ juées jɨn
tyiˈtyávaacaˈaj, capu jáˈastyajcaˈaj ɨ Dios, capu ajta jitzán juxɨéˈvaˈcaˈaj
jeˈej tɨ tyiˈtíɨj huáˈuuriajcaˈaj ɨ tyeítyee. 3 Meentyij síɨj íɨtɨˈ aˈáa
jáˈchajcaˈaj tɨ antyúusɨɨjtariacaˈ, aˈnáj tɨ naˈaj pu ajoˈréˈnyinyiicaˈaj
ɨ juées jimi, aˈyaa pu tyáˈhuaviiracaˈaj tɨ joˈxáˈpuɨˈɨntariˈtzeˈen
aˈíɨjcɨ jɨmeˈ tɨ aˈtíɨj jájchaˈɨɨreˈ. 4 Ajta aˈíɨjna ɨ juées puˈríɨj áˈtyeeviˈcaˈaj
tɨquee janamuajracaˈaj, aj puˈij aˈyan tyuˈmuáˈaj tɨjɨn: “Jexaa
nyuˈuj, canu jáˈtyeseˈ ɨ Dios, capu ajta nye jitze juxɨeˈveˈ jeˈej tɨ
tyiˈtíɨj huáˈuurej ɨ tyeítyee. 5 Ajta aˈmújna mu íɨtɨˈ, tɨˈɨj pu naˈaj pu
yatányinyii, ajta nyaˈɨtziityeˈ. Nyáaj nu jáˈxaˈpuɨˈɨntariˈtzeˈen aˈíɨjcɨ
jɨmeˈ tɨ aˈtíɨj jájchaˈɨɨreˈ, taˈaj ij quee cheˈ yatányinyiicaˈan naˈríɨj quee
nyatácuaˈnaxɨˈɨj aˈíɨjcɨ jɨmeˈ.”
6 Ajta tavástaraˈ pu aˈyan tyihuoˈtéˈexaaj tɨjɨn:
—Aˈyaapuˈtyuˈtaxájtacaˈ aˈíɨjna ɨ juées tɨ jeˈej puaˈaj tyiˈtyúuchaˈɨj.
7 Ajta ɨ siaj jajvástaraˈ, ¿nyiquee aˈyan chaˈtaj naˈaj huaˈ japua
tyuˈtányuusij aˈíɨjma ɨ tɨ huaˈantyíhuoj ɨ maj aˈnáj tɨnaˈaj jahuaviij
tíɨcaˈ majta túɨjcaˈrij tzajtaˈ? ¿Nyiquij áˈtyeeren tɨˈij aˈyan rɨnyij?
8 Aˈyaanutyajáˈmuaˈɨxaatyeˈ, Dios pu jaˈmua japua huatányuusij,
capu áˈtyeeren. Ajta tɨˈɨj uvéˈnyej ɨ tɨ ajta tyévij jitze huanɨeˈhuacaˈ,
¿nyiquij ooj huaˈtyoonyij ɨ maj tyáˈtzaahuatyeˈ íiyan ɨ cháanacaj
japua?

A'ɨ́jna tɨ fariseo pué'een, ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ huá'jijva'ca'aj ɨ maj tyí'tɨ'ɨjcɨcaa

9 Jesús pu ajtáhua'aj séej nyúucarij jɨn tyihuo'té'exaaj a'ɨ́ɨjma jɨme' ɨ maj a'yan tyu'muá'aj ɨ jutzájta' tɨjɨn tyámua' mu tyí'tyetyeɨtyee, ɨ maj majta hua'xaahuaj ɨ juxa'aj tyeɨ́tyee, a'yaa pu tɨjɨn:

10 —A'ɨ́ɨmaj ɨ maj hua'puaj ɨ tyétyecaa a'úu mu jo'tyájrupij ɨ tyeyúuj tzajta' mej mij huatyényuunyij, sɨ́ɨj pu fariseo pué'een, ajta ɨ sɨ́ɨj, a'ɨ́ɨ pu puɨ́rɨcɨj ɨ tɨ huá'jijva'ca'aj ɨ maj tyí'tɨ'ɨjcɨcaa.

11 'Ajta a'ɨ́jna ɨ fariseo, a'ɨ́ɨ pu huatyéechaxɨj tɨ'quij huatyóochej tɨ a'yan tyu'tyényuunyij tɨjɨn: "Dios, tyámua' nu tyí'muatyojtzi're' muéetzij, ji'nye canu a'yan een matɨ'ɨj ɨ séecan ɨ tyeɨ́tyee. A'ɨ́ɨ mu tyí'nahua'raj, majta je'ej pua'aj tyityeetyúucha'ɨj, majta juxana'cɨre' séecan jamuán ɨ úucaa, canu nyajta a'yan een tɨ'ɨj a'mújna ɨ tɨ huá'jijve' a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyí'tɨ'ɨjcɨcaa. 12 Hua'puaj nu nye itzi'vii séej itéerij jɨme', nyajta a'yan tyi'tá'caa séej tamuáamuata' tɨ anxɨtyej jitze ma'can ɨ nyaj jamue'tɨj."

13 'Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ huá'jijve' ɨ maj tyí'tɨ'ɨjcɨcaa, a'áa pu ɨmuáj a'tzúj jo'tyéechaxɨj, capu ajta óoca'nyajca'aj tɨ jútye' jó'nyeerej, sulu antyóoto'xa'aj ɨ jutavɨ́j jitze ɨ jumuáca' jɨme'. A'yaa pu tyu'tyéenyuj tɨjɨn: "Dios, pata'aj ná'ancu'vaxɨ' nyéetzij, ji'nye je'ej nu pua'aj tyi'tyínyecha'ɨj." 14 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j tɨ huá'jijve' ɨ maj tyí'tɨ'ɨjcɨcaa, a'ɨ́ɨ pu xaa jɨ'réenya'aj huatyá'ɨtzee ɨ jutzájta' tɨ'ɨj jó'raa ɨ juchéj, ajta ɨ fariseo capu jɨ'réenya'aj huatyá'ɨtzee, ji'nye tɨpua'aj a'tɨ́j óotzaahuatye'ej, a'ɨ́ɨ pu huatóotyevi'ra'astaj. Ajta ɨ tɨquee a'yan tyóotzaahuatye', a'ɨ́ɨ pu jéetze' juxɨe've' ɨ Dios jimi.

Tɨ'ɨj Jesús tyámua' tyihuo'tá' a'ɨ́ɨjma ɨ tɨ'ríij

(Mt. 19:13-15; Mr. 10:13-16)

15 Majta séecan ɨ tyeɨ́tyee, tɨ'ríij mu aye'vé'vi'tɨchej ɨ Jesús tɨ'ɨj hua'vá'muarɨe'xɨ'ɨn tɨ'ɨj Dios a'ɨ́jcɨ jɨn tyámua' tyihuo'tá'an. Matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj huo'séj ɨ maj Jesús jamuán huacɨ́j, aj mu mij hua'ajtyá'xɨj ɨ tyeɨ́tyee. 16 Ajta a'ɨ́jna ɨ Jesús, a'ɨ́ɨ pu huo'tajé ɨ tɨ'ríij mej mij aje'ré'nyej jimí, a'yaa pu tyu'taxájtaca' tɨjɨn:

—Miche' mahuaja'vé'vi'tɨj nyej jimi mu tɨ'ríij, caxu huá'ijmuejra, ji'nye jo'tɨj ɨ Dios tyejé'ijtaj a'ɨ́ɨjma pu cɨ'tyij ɨ maj a'yan een matɨ'ɨj mu tɨ'ríij. 17 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye', a'tɨ́j tɨquee a'yan een tɨ'ɨj sɨ́ɨj ɨ pá'rɨ'ɨj, capu a'áa jo'tyárutyij jo'tɨj ɨ Dios tyejé'ijtaj.

Ɨ tyamuéej tɨ chíjtyaanyi', Jesús pu jamuán tyu'taxájtaca'

(Mt. 19:16-30; Mr. 10:17-31)

18 Sɨ́ɨj tɨ tyí'ijta pu a'áa jo'tyávaaca'aj, a'yaa pu tyaata'íhuo'ri' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús tɨjɨn:

—Maeestro, mu paj tyámua' tyí'tyevij, ¿tyi'tanyí juxɨe've' nyaj a'yan huárɨnyij tɨ'ij náacɨ'tyij nyaj júurij ná'ra'nyij tɨ'ɨj na'aj jusén jɨme'?

19 Jesús pu a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:

—¿Ji'nye een jɨme' a'yan petyí'nyaxaj yee nyaj tyámua' tyí'tyevij? Sɨ́ɨj pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ naa tyí'tyevij, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Dios.
20 Papu'ríj jamua'reej je'ej tɨ Dios tyu'ta'íjtaca' yee: "Capáj axana'cɨria'aj; capáj tyí'tyacui'caj; capáj tyí'nahua'aj; capáj pajta tyí'hue'tacare'en. Pajta tzáahuatyi'ra'aj tyícha'ɨj jimi a' táataj, pajta a' náanaj."

21 Ajta a'ɨ́jna ɨ tyamuéej a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Néijmi'i nu jɨn tya'rá'astej nyatɨ'ɨj nyana'aj tyí'pa'rɨ'ɨstaca'aj.

22 Tɨ'ɨj Jesús jáanamuajri' je'ej tɨ tyu'taxájtaca', aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Sɨ́ɨj pu ooj muá'ɨtziitye', pata'aj néijmi'i tyú'toonyij a'chu paj tyí'ijcha'ɨj, aj pej pij huo'rían ɨ túmii a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee je'ej tyé'viicue'. Aj paj xaa ja'ancuriáa'sij ɨ tɨ tajapuá já'sejre' a'ɨ́jna tɨ huápuɨ'ɨj tyá'najchij, aj pej pij mujo'vé'me'en pata'aj nyaj jamuán jo'cha'canye'en.

23 Ajta a'ɨ́jna ɨ tyamuéej tɨ'ɨj jáanamuajri' je'ej tɨ ɨ Jesús tyu'taxájtaca', tyámua' pu tyu'tóoxaamujri, ji'nye jéehua pu tyí'ijcha'ɨɨca'aj. 24 Aj pu'ij Jesús ja'ráasej, tɨ'quij a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:

—Tyámua' pu tyihuá'muarɨe'riste' a'ɨ́ɨjma chíjtyaanyi' mej mij utyájrutyej u tajapuá Dios tɨ já'sejre'. 25 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tɨ jéetze' muárɨe'rij tɨ chíjtyaanyi' utyájrutyej u tajapuá Dios tɨ já'sejre' quee tɨ caméeyuj anájrutyej ɨ pɨ́'se'ej jitze.

26 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jáanamuajri', a'yaa mu tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

—¿A'tanyíj ij ɨ Dios jimi huatyá'ɨtzeere'ej?

27 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—A'ɨ́ɨjma jimi ɨ tyétyacaa, capu je'ej tyíɨ'rij, ajta Dios jimi néijmi'i pu tyíɨ'rij.

28 Ajta a'ɨ́jna ɨ Pedro, a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Maeestro, néijmi'i tu tyeríj atyojoohua'xɨj ɨ tyaj tyí'ijcha'ɨɨca'aj tyej tyij ajamuán huacɨ́'ca'an.

29 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' a'tɨ́j tɨna'aj tɨ metyoohuá'xɨj tɨpua'aj juchi'ij, na'ríij ju'ɨ́ɨj, nusu ɨ ju'ihuáamua', nusu ɨ juhuásimua', na'ríij ɨ juyójmua', tɨ'ij a'ɨ́jcɨ jɨn a'yan huárɨnyij je'ej tɨ ɨ Dios tyí'ijta, 30 jéehua pu jéetze' tya'ancuriáa'sij ijíij tɨ yajooméj a'ɨ́jcɨ jitze ɨ cháanacaj, ajta a'ɨ́ɨ pu júurij ja'mej tɨ'ɨj na'aj jusén jɨme'.

Jesús pu'ríj huéeicaj jaataxájtaca' ɨ tɨ muɨ'nyij

(Mt. 20:17-19; Mr. 10:32-34)

31 Tɨ'ɨj ij jujíme' huo'tajé a'ɨ́ɨjma ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Tu'ríj ijíij a'áa jó'ju' a Jerusalén, jo'tɨj néijmi'i tyaja'róo'astej je'ej maj tyo'yú'xaca' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Dios jitze ma'can tyí'xaxa'ta'aj nyéetzij jɨme', ɨ nyaj nyajta tyévij jitze huanɨe'huaca'. 32 A'ɨ́ɨ mu nyéetzij tyu'tátuiire'sij a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can, majta a'ɨ́ɨmaj mu naatyáxaahuataj, majta je'ej pua'aj tyí'nyaxajtan, majta na'rátzi'tzique'muaxɨ'ɨj. 33 Majta je'en naatyávaxɨ'ɨj, matɨ'ɨj mij nyeje'catan, ajta tɨ'ɨj huéeicaj xɨcáj tyoomá'caj, aj nu nyijta huatájuuritaj.

34 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jamuán huacɨ́j, camu yo'itéej muá'raa je'ej tɨ tyi'tɨ́j tyu'taxájtaca' camu majta jáamua'reeri' je'ej tɨ huatóomua'aj, ji'nye camu tyámua' tyiyo'itéej muá'raa.

Jesús pu tyáahuaj a'ɨ́jcɨ ta'rácuun a'ájna a Jericó

(Mt. 20:29-34; Mr. 10:46-52)

35 Tɨ'ɨj ɨ Jesús arí avéjri' joomá'caj a'ájna a Jericó, sɨ́ɨj tɨ arácun pu a'áa je'tyácatyij ɨ juyéj jitze, túmii tɨ huá'huaviiraca'aj. 36 Tɨ'ɨj huó'namuajri' maj jéehua tyeɨ́tyee mu jó'cɨ'ca'aj, aj pu'ij tyu'ta'íhuo' tyi'tɨ́j tɨ je'ej rɨjcaj. 37 Matɨ'ɨj mij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Ya pu ja'vé'mej a'ɨ́jna ɨ Jesús, Nazaret tɨ já'ma'can.

38 Tɨ'quij a'yan tyu'jíjhuaca' tɨjɨn:

—Jesús, mu paj yójra' pué'een a'ɨ́jcɨ ɨ David, ná'ancu'vaxɨ' nyéetzij.

39 Majta ɨ maj anáatya'aj muaajú'ca'aj, a'ɨ́ɨ mu jajtyá'xɨj tɨ'ɨj quee che' ave'nyuuca'an. Ajta a'ɨ́jna jéetze' pu ca'nyíin jɨn tyu'taxájtaca' a'yan tɨjɨn:

—Jesús mu paj yójra' pué'een a'ɨ́jcɨ ɨ David, ná'ancu'vaxɨ' nyéetzij.

40 Aj pu'ij oocháxɨj a'ɨ́jna ɨ Jesús, ajta huo'ta'ɨ́j maj aye'vé'vi'tɨj jimí, tɨ'ɨj a véjri' aja'vá'ma'ca'aj, Jesús pu a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

41 —¿Ji'nye tyi'tɨ́j petyí'xɨe've' nyej nyij a'yan huárɨnyij ajimi?

Aj pu'ij ɨ ta'rácuun a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:

—Nyavástara', a'yaa nu tyá'xɨe've' nyej nyajtáhua'aj atányeerej.

42 Aj pu'ij ɨ Jesús a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Atányeerij, ji'nye petyá'antzaahuaj a'ɨ́j paj jɨn perɨ́j huarúj.

43 Tɨ'ɨj a'yan tyaaté'exaa, aj pu'ij ɨ ta'rácuun atányeeriaca', ajta jamuán jó'raa ɨ Jesús, tye'tyóotzi're'ej ɨ Dios, majta néijmi'i ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj jaaséej, a'ɨ́ɨ mu majta tyaatatyójtzi'rej ɨ Dios.

Ɨ Jesús ajta a'ɨ́jna ɨ Zaqueo

19 1 Tɨ'ɨj ij Jesús a'áa jo'tyájrupij a Jericó, a'áa pu jé'ta' jooma'ca'aj ɨ chájta'naj jitze. 2 A'áa pu sɨ́ɨj tyáatɨ' já'chajca'aj tɨ chíjtyaanyi', tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Zaqueo, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ tyihuá'ijtye' a'ɨ́ɨjma ɨ maj huá'jijve' ɨ maj tyí'tɨ'ɨjcɨcaa. 3 A'ɨ́ɨ pu jaséjramuɨ'ca'aj a'tɨ́j tɨ pué'een ɨ Jesús, ajta capu ɨ'riitaca'aj, ji'nye jéehua mu tyeɨ́tyee, ajta cɨ́ɨ uhuátyeevi'ij a'ɨ́jna ɨ Zaqueo. 4 Aj pu'ij

anayíixɨ'ɨj jo'téechajraa, tɨ'ɨj ij antyíraj ɨ méjchi jitze tɨ'ij jaaséej,
ji'nye pu'ríj jamua'reeriaca'aj tɨjɨn a'áa pu je'ré'nyesij. 5 Tɨ'ɨj Jesús a'áa
je'ré'nyej, aj pu'ij ájnyeeriaca', tɨ'ij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Zaqueo, pata'aj jiye'tzín acájra'nyij, ji'nye ijíij nu a'áa ja'rá'iixaj a
paj ja'chej.
6 Tɨ'quij jiye'tzín acájraa, aj pu'ij tyámua' tyetyéejej a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús.
7 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ tyeítyee, matɨ'ɨj jaaséej aj mu mij huatyóohuij maj
je'ej pua'aj tyaaxáj a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús, a'yan tɨjɨn:
—A'áa pu jo'mej tɨ'ij a'áa ja'rá'astij jo'tɨj ja'chej sɨ́ɨj tɨ je'ej pua'aj
tyi'tyúucha'ɨj.
8 Aj pu'ij ɨ Zaqueo ájchej tɨ'ij a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús tɨjɨn:
—Nyavástara', jé'ta' nu tyihuo'tapuéjve'sij ɨ nyaj tyí'ijcha'ɨj
a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee je'ej tyéejviicue'. Ajta tɨpua'aj a'náj a'tɨ́j tyi'tɨ́j
nyaanáhue'ri', muáacuacaa pua'mácan nu jaatátuiire'ej.
9 Aj pu'ij Jesús a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Ijíij pu xaa Dios arí huó'huɨɨ a'yaa mej chej, ji'nye a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j,
ajta pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Abraham tɨ jitze eeráma'can. 10 Ji'nye nyáaj ɨ
nyaj nyajta tyévij jitze huanɨe'huaca', a'yaa nu een jɨn mujo'vé'mej
nyej nyij huó'huoonyij, nyajta huó'huɨɨre'en a'ɨ́ɨjma ɨ maj jó'vatzɨjca'aj.

A'ɨ́jna ɨ túmii tamuáamuata' tɨ ará'asej

(Mt. 25:14-30)

11 Móoche' mu tyi'namuáaracaj ɨ tyeítyee, tɨ'ɨj Jesús séej nyúucarij
jɨn tyihuo'té'exaaj, ji'nye pu'ríj avéjri' jooma'ca'aj a Jerusalén.
Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ tyeítyee, a'yaa mu tyí'mua'ajcaa tɨjɨn pu'ríj tímua'
huataséjre'sij ɨ Dios tɨ jɨn tɨ tyu'ta'ɨ́jtaj íiyan ɨ cháanacaj japua. 12 A'ɨ́j
pu jɨn a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'áa pu sɨ́ɨj tyáatɨ' já'chajca'aj, tɨ hua' jitze eeráanyej ɨ
tyeítyee ɨ maj tyí'ijtaca'aj, tɨ'quij ujó'mej séej chuéj japua mej mij
a'áa ye'entyíhuoonyij rey jɨme', tɨ'ɨjta ij uvé'nyesij. 13 Tɨ'ɨj quee xu
jo'yi'váacaj, tamuáamuata' pu pua'mácan huatacho'vej ɨ maj jimi
tyí'muarɨe', aj pu'ij ɨ túmii huo'riáa' tamuáamuata' ara'astɨma'caa
séej ajta séej, a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn: "Siata'aj tyu'muárɨe'en
a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ túmii, 'asta nyana'aj quee uvé'nyej." 14 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ
tyeítyee, a'ɨ́ɨ mu jájcha'ɨɨria'ca'aj, matɨ'ɨj mij séecan huata'ítyaca'
mej mij a'yan tyu'taxáj yee: "Catu jaxɨe've' tɨ a'ɨ́ɨn tye'entyájrutyej
rey jɨme'." 15 Ajta a'ɨ́ɨ pu tye'entyájrupij rey jɨme', ajta je'en uvé'nyej
a'ájna jo'tɨj ja'chej, aj pu'ij huo'tacho'vej a'ɨ́ɨjma ɨ túmii tɨ huo'riáa'
tɨ'ij jáamua'reej a'chu maj jaamué'tɨj sɨ́ɨj ajta sɨ́ɨj. 16 Ajta ɨ tɨ anaquéej
aje'ré'nyej, a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn: "Nyavástara', a'ɨ́jna ɨ túmii
muéetzij tɨ mua' a'rij, tamuáamuata' pu pua'mácan huamue'tɨj ɨ tɨ
tamuáamuata' ara'ástɨmee." 17 A'yaa pu tyu'tanyúj a'ɨ́jna ɨ tɨ tyé'ijtye'
tɨjɨn: "Xá'puɨ' paj huarɨ́j mu paj tyámua' tyí'nyahuɨɨre', ji'nye tyámua'

pej tyéecha'ɨj ɨ nyaj cɨ́ɨ caa tyimuaatá', nyáaj nu tyimua'antyárujtye'ej
pata'aj tyu'ta'ɨ́jtaj tamuáamuata' pua'maquéj ɨ chájta'naj jitze.” 18 Ajta
ɨ tɨ tyí'huɨɨre' tɨ je'tyáa'sej, a'ɨ́ɨ pu ajta aje'ré'nyej, a'yaa pu tyaaté'exaa
tɨjɨn: “Nyavástara', a'ɨ́jna ɨ túmii, muéetzij tɨ mua' a'rij, anxɨ́vicaa pu
pua'mácan huamue'tɨj ɨ tɨ tamuáamuata' tɨ ara'ástɨmee.” 19 Ajta a'ɨ́jna ɨ
tɨ tyé'ijtye', a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn: “A'yaa nu tyimua'antyárujtye'ej
pata'aj tyu'ta'ɨ́jtaj anxɨ́vique' pua'maquéj ɨ chájta'naj.” 20 Tɨ'quij
ajtáhua'aj sɨ́ɨj aje'ré'nyej tɨ jimi tyí'huɨɨre', a'yaa pu tyaaté'exaa
tɨjɨn: “Nyavástara', ya'cuɨ́j muéetzij tɨ mua' a'rij ɨ túmii, yaa nu
ja'ancuriá'jɨ'quej cɨ́ɨxurij jitze, nyatɨ'ɨj nyij jaatyá'avaataca'. 21 A'yaa
nu huarɨ́j, ji'nye nyamuatzɨɨnya'ca'aj, muárɨe'rij tɨ a'tɨ́j tyámua'
tyu'tyá'ɨtzeere'en ajimi, muáaj paj jaariá'sɨ'rii ɨ paj quee tyu'tá',
pajta tyí'tza'nacaa jo'paj quee tyojo'huástej.” 22 Aj pu'ij a'yan
tyu'tanyúj a'ɨ́jna ɨ tɨ tyé'ijtye' tɨjɨn: “Muáaj paj quee tyi'tɨ́j huɨɨre',
nyáaj nu muá'xɨjtye'en a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej paj tyu'taxájtaca'. Muáaj paj
jamua'reeriaca'aj tɨjɨn ca'nyéjrij nu jɨn tyí'ijta. Nyajta jaariá'sɨ'rii ɨ
nyaj quee tyu'tá'. Pajta a'yan tyí'nyaxaj nyaj tyí'tza'nacaa jó'nyaj quee
tyojo'huástej. 23 ¿Ji'nye een jɨme' pequee a'áa yóotoj ɨ túmii hua' jimi ɨ
maj tyu'nyéjtyej tɨ'ij jaamué'tɨn? A'yaa paj huárɨnyiiche', nyáaj nu nyij
ja'ancuriá'nyijche' nyéetzij tɨ nya'a'rij, nyajta ɨ tɨ jaamué'tɨj nyatɨ'ɨj
uvé'nyej.”

24 Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj avéjri' jo'tyú'uuca'aj
tɨjɨn: “Siata'aj jáa'ri' ɨ túmii tɨ ji'tyáa', siaj sij jaatá'an a'ɨ́jcɨ ɨ
tamuáamuata' tɨ jaamué'tɨj.” 25 Majta a'ɨ́ɨmaj a'yaa mu tyaaté'exaa tɨjɨn:
“Tavástara', ¿ji'nye tɨ'ij? A'múu pu arí ji'tyáa' tamuáamuata' pua'mácan
ɨ túmii.” 26 A'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn: “A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye',
a'tɨ́j tɨna'aj tɨ jéehua tyi'ijcha'ɨ́ɨj, jéetze' pu tyá'cɨ'tyij a'ɨ́jcɨ. Ajta a'tɨ́j tɨ
cɨ́ɨ na'aj tyi'ijcha'ɨ́ɨj, a'ɨ́j mu tyáa'ri'raj ɨ tɨ cɨ́ɨ tyí'ijcha'ɨj. 27 Majta a'ɨ́ɨmaj
ɨ maj nyéjcha'ɨɨre', ɨ maj quee jaxɨe'va'ca'aj nyaj rey jɨn tye'entyájrutyej,
maj siahuaja'vé'vi'tɨj, siata'aj huó'cui'nyij iiye'ej véjri' nye jimi.”

Tɨ'ɨj Jesús ujo'tyárutyij u Jerusalén

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Jn. 12:12-19)

28 Tɨ'ɨj Jesús jaatapuá'cɨtaca' tɨ tyihuó'ixaatyej, aj pu'ij ta'ij
jó'raa Jerusalén tɨ ooj jó'yi'ij. 29 Tɨ'ɨj a'áa véjri' joomá'caj a Betfagé,
ajta a'ájna a Betania, chájta' tɨ a'áa jo'tacá'aj ɨ jɨríj jitze tɨ a'yan
tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Aseitúunajrimi. A'áa pu hua'puácaa huata'ítyaca'
ɨ maj jamuán huacɨ́j, a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

30 —Siata'aj a'áa ja'tanyéj a'ájna chájta', siatɨ'ɨj a'áa ja'rá'astij
a'áa xu púuru' já'tyoonyij tɨ aje'riá'tapi', tɨquee xu a'náj a'tɨ́j japuan
á'yi'xacaa, siata'aj je'ejxɨsta siajta je'en uya'ráaja. 31 Tɨpua'aj a'tɨ́j
a'yan tyajá'mua'ihuo'raj yee ji'nye een jɨme' setya'rájxɨnaj, a'yaa xu
tyaaté'exaatye'en yee tavástara' pu jitze juxɨe've'.

32 Matɨ'ɨj mij ujó'ju' jo'tɨj huojo'ityaca', a'yaa pu atyojo'ré'nyej
tɨ'ɨj tyihuo'té'exaaj a'ɨ́jna ɨ Jesús. 33 Matɨ'ɨj móoj je'ejxɨstájsima'caj
ɨ púuru', a'ɨ́ɨ mu mij huo'séj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jacɨɨ, aj mu mij a'yan
tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Ji'nye een jɨme' setya'rájxɨnaj mu púuru'?
34 Matɨ'ɨj mij a'yan tyityaatanyúj tɨjɨn:
—Tavástara' pu jitze juxɨe've'.
35 Aj mu mij tyúumaancaj tye'tyéveerej, matɨ'ɨj mij yo'jáj
ɨ Jesús jimi, matɨ'ɨj uya'ráaja aj mu mij ja'vá'raj a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús
ɨ púuru' japua. 36 Tɨ'ɨj na'aj tyu'má'ca'aj ɨ Jesús, tyeítyee mu
máancaj tyo'caváarajyi'caa ɨ juyéj jitze jo'tɨj jooma'ca'aj. 37 Tɨ'ɨj a'áa
jo'camá'caj a'ájna Aseitúunajrimi, néijmi'i ɨ maj jamuán huajú'ca'aj,
a'ɨ́ɨ mu huatyóohuij maj tyaatatyójtzi're'en ɨ Dios a'ɨ́jcɨ jɨme' maj
huatóotyamua've'en, ji'nye jéehua mu tyu'séj ɨ tɨ huápuɨ'ɨj tyúuxɨe've'.
38 A'yaa mu tyí'xajtaca'aj tɨjɨn:
—¡Huápuɨ'ɨj pu naa een a'ɨ́jna ɨ rey tɨ jɨme' tyi'tyéjvee tɨ
yaja'vé'mej nyúucaritze' ɨ Dios! Miche' tyámua' tyi'tyecháaj
muá'ra'nyij a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tajapuá já'sejre'. Miche' majta néijmi'i
jáamua'reej ɨ Dios tɨ néijmi'i jɨn putyí'uurej.
39 Majta séecan ɨ fariseos, matɨ'ɨj jáanamuajri', a'yaa mu
tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús tɨjɨn:
—Maeestro, huo'tá'ijmuejri' mej mij quee che' a'yan tyí'tyejijhuaj ɨ
maj ajamuán huacɨ'ɨj.
40 Aj pu'ij Jesús a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:
—Tɨpua'aj a'ɨ́ɨmaj muatyáapua'rej, tyetyéj mu mijta a'yan
tyí'tyejijhuan.
41 Tɨ'ɨj véjri' ajooma'caj a Jerusalén, tɨ'ɨj jaaséej ɨ chájta'naj, aj pu'ij
huóoyiinyaca' a'ɨ́jcɨ jɨme'. 42 A'yaa pu tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—¡Tɨpua'aj mua'aj ijíij siáamua'reeriaj, tyi'tɨ́j tɨ pué'een ɨ tɨ tyámua'
tyajamuaatá'sij, siaj sij tyámua' tyi'tyecháaj xá'ra'nyij ɨ Dios jimi! Ajta
ijíij pu'ríj aviitzi', capu ij che' ɨ'ríj paj jaaséj. 43 Pu'ríj atyojo'ré'nyesij
ja'mua jimi a'ájna xɨcáara' jitze ɨ maj jitzán jamuaatanyó'si'tye'ej ɨ maj
jamuájcha'ɨɨre', a'ɨ́ɨ mu mij jamuajnásij, matɨ'ɨj mij jamuajnyo'si'tye'ej.
44 Majta néijmi'que' mu tye'entyipuá'ritye'sij, majta néijmi'caa cui'nyij
ɨ maj a'áa huacháatɨmee, néijmi'i mu huatyú'uunaj ɨ tyetyéj tɨ jujapuá
tyiquéetɨme, a'ɨ́jcɨ jɨme' siaj quee jáanamuajri' tɨ'ɨj Dios yatanyéj tɨ'ij
ja'mua japua huatányuunyij.

Jesús pu tyámua' tyú'ruuj ɨ tyeyúuj tzajta'

(Mt. 21:12-17; Mr. 11:15-19; Jn. 2:13-22)

45 Aj pu'ij ta'ij ɨ Jesús utyájrupij u tyeyúuj tzajta', tɨ'quij
huatyóochej tɨ hui'rámuaritye'en a'ɨ́ɨjma ɨ maj a'úun tyí'tooca'aj.
46 A'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—A'yaa pu tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze yee: "A'yaa pu tyí'huɨɨre' ɨ nye chi'ij mej mij a'úun huatyényuunyij ɨ Dios jimi", maj siajta mua'aj, a'yaa xu jáaruuj tɨ a'yan tyí'huɨɨre'ej tɨ'ɨj tyásta'naj jo'maj náhua'rij jóo'ava'tacaa.

47 A'náj tɨna'aj pu tyihuá'mua'tyahua'aj ɨ tyeítyee u tyeyúuj tzajta', majta a'íɨmaj ɨ maj tyí'ijta u tyeyúuj tzajta', majta a'íɨmaj ɨ maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze Moisés tɨ jo'yú'xaca', majta ɨ maj jéetze' va'cán jɨn tyityatatyíj hua' tzajta' ɨ tyeítyee, a'íɨ mu jahuooca'aj je'ej maj ye'ej tyeejé'caj. 48 Majta camu je'ej tyéejtyoj je'ej maj ye'ej huárɨnyij, ji'nye néijmi'i ɨ tyeítyee, a'íɨ mu tyámua' tyá'namuajracuca'aj.

Ɨ tɨ jɨn tyi'tyéjvee a'íjna ɨ Jesús

(Mt. 21:23-27; Mr. 11:27-33)

20 1 A'yaa pu a'ájna tyu'ríj tɨ'ɨj ooj Jesús tyihua'mua'tyáacaj u tyeyúuj tzajta', ajta huá'ixaatya'ca'aj tyeítyee ɨ nyúucarij tɨ jɨn Dios hua' japua huatányuusij, matɨ'ɨj a'íɨmaj aje'ré'nyej ɨ maj tyeyúuj tzajta' tyí'ijta, majta a'íɨmaj ɨ maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze Moisés tɨ jo'yú'xaca', majta hua' jamuán ɨ huáasij.

2 Matɨ'ɨj mij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—¿Tyi'tanyí jɨn petyi'tyéjvee pej pij a'yan rɨcɨj? ¿A'tanyíj a'íjcɨ jɨn tyimua'antyáarujtye?

© 1996 David C. Cook

San Lucas 20:1-8

3 Aj pu'ij Jesús a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:
—Nyáaj nu nyajta séej tyajamuaata'íhuo'raj. Siata'aj
naaté'exaatye': 4 ¿a'tanyíj uyo'ta'ítyaca' a'ɨ́jcɨ ɨ Juan tɨ'ɨj huó'ɨɨraj ɨ
tyeɨ́tyee? ¿Nyiquij ɨ Dios ca' ɨ tyeɨ́tyee?
5 Matɨ'ɨj mij huatyóohuij maj tyi'huóo'ihuo' a'yaa mu tɨjɨn:
—Tɨpua'aj a'yan tyetyaaté'exaatye' yee Dios pu uyo'ta'ítyaca', a'yaa
pu tyitaaté'exaatye'ej yee: "¿Ji'nye siana'aj sij quee ja'antzaahuaj?"
6 Ajta tɨpua'aj a'yan tyetyu'taxáj yee tyétyacaa mu ja'antyíhuoj, aj mu
mij néijmi'i ɨ tyeɨ́tyee taatyáto'sixɨ'ɨj tyetyéj jɨme', ji'nye néijmi'i mu
tyámua' naa tyá'mua'reej tɨ Juan a'ɨ́ɨn pué'eenye'ej sɨ́ɨj tɨ tyí'xajtaca'aj
ɨ Dios jitze ma'can. 7 A'ɨ́j mu jɨn a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Catu jamua'reej a'tɨ́j tɨ uyo'ta'ítyaca' a'ɨ́jcɨ ɨ Juan tɨ'ɨj tyeɨ́tyee
huá'ɨɨraj.
8 Aj pu'ij ɨ Jesús, a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Canu nyajta nyáaj jamuaaté'exaatye'ej tyi'tɨ́j nyaj jɨn tyi'tyéjvee
nyej nyij a'yan rɨcɨj.

Ɨ maj tyí'muɨjhuacaa maj je'ej pua'aj tyí'tyetyeɨtyee

(Mt. 21:33-44; Mr. 12:1-11)

9 Ajta je'en Jesús séej nyúucarij jɨn tyihuo'té'exaaj ɨ tyeɨ́tyee a'yan
tɨjɨn:
—A'tɨ́j pu úuvaj huahuástej, tɨ'quij séecan ɨ tyeɨ́tyee huatanyéj
mej mij a'áa tyojo'muárɨe'en ɨ huastárij tzajta', aj pu'ij jó'raa a'ɨ́jna ɨ
a'tɨ́j, ɨmuáj pu je'ej huárupij. 10 Tɨ'ɨj a'ájna atyojo'ré'nyej matɨ'ɨj pua'aj
jaju'racaa ɨ úuvaj, séej pu ujo'ta'ítyaca' hua' jimi ɨ tɨ huo'tanyéjtye mej
mij jaatátuiire'en je'cácaa ɨ tɨ huácɨɨriaca'. Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ tyeɨ́tyee,
a'ɨ́ɨ mu jaatyáavaxɨj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ ujo'ta'ítyi'huaca', majta quee tyi'tɨ́j
jaatá', a'yaa mu'uj tyaata'ítyaca'. 11 Ajtáhua'aj pu séej huata'ítyaca' tɨ
jimí tyí'huɨɨre', majta a'ɨ́ɨmaj ɨ tɨ huo'tanyéj ɨ chuéj, a'ɨ́ɨ mu jajtyá'xɨj,
majta je'en jaatyáavaxɨj, camu tyi'tɨ́j jaatá', a'yaa mu'uj tyaata'ítyaca'.
12 Tɨ'quij ajtáhua'aj séej huata'ítyaca', majta a'ɨ́ɨmaj ɨ tɨ huo'tanyéj ɨ
chuéj, a'ɨ́ɨ mu tyaapuéj, majta jaaré'ityaca'.
13 'Tɨ'quij a'yan tyu'muá'aj a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j chuéj tɨ tyu'nyéj tɨjɨn:
"¿Ji'quij náarɨnyij? Nyiyóoj nu huata'ítyij ɨ nyaj huápuɨ'ɨj jaxɨe've', a'ɨ́j
mu xaa ántzaahuatye'sij." 14 Majta a'ɨ́ɨmaj, matɨ'ɨj jaaséej, aj mu mij
tyu'tóo'ixaaj, a'yaa mu tyaaxá'puɨ'ɨntarej tɨjɨn: "A'ɨ́i pu a'ɨ́ɨn pué'een
ɨ tɨ néijmi'i tyá'cɨ'tyij, tyiche' jaajé'caj tɨ'ɨj ityájma táacɨ'tyij." 15 Aj mu
mij ji'rájtoo, matɨ'ɨj mij jaajé'caj.
¿Ji'nye sij mua'aj tyí'mua'tzej, ji'quij huá'uurej a'ɨ́ɨjma, a'ɨ́jna ɨ tɨ
ja'a'rij ɨ chuéj úuvaj tɨ japuan huasti'? 16 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye',
a'ɨ́ɨ pu a'áa jo'ré'nyesij, tɨ'quij huá'cui'nyij a'ɨ́ɨjma ɨ tɨ huo'tanyéj, ajta
je'en séecan huatanyéjtye'sij mej mij a'áa tyojo'muárɨe'en.

Matɨ'ɨj a'yan tyáanamuajri' ɨ tyeɨ́tyee, a'yaa mu tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—Che' quee a'náj a'yan tyí'rɨjcaj.
17 Aj pu'ij Jesús huo'séerajraa, tɨ'quij a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—Tɨpua'aj quee a'yan tyi'ja'yájnatan je'ej nyaj tyajamuaaté'exaa, ¿ji'nye na'quij a'yan tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze? A'yan tɨjɨn:
A'ɨ́jna ɨ tyetyéj ɨ maj majca'huaj júurɨej a'ɨ́ɨmaj ɨ maj chi'ij ta'huacaa,
a'yaa pu atyojo'ré'nyej tɨ a'ɨ́ɨn pue'éenye'ej ta'raj ɨ tɨ jéetze'
juxɨe've' jo'maj yá'ajtaahuaca' ɨ chi'ij.
18 A'tɨ́j tɨna'aj tɨ a'ɨ́jcɨ japua eetávetyij ɨ tyetyéj, a'ɨ́ɨ pu huatyána'xɨj néijmi'que' ɨ jujitzé. Na'ríij tɨpua'aj séej japua rájvetyij a'ɨ́jna ɨ tyetyéj, a'ɨ́ɨ pu jaatyátzaanaxɨ'ɨj.

A'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj huá'jijva'ca'aj ɨ maj tyí'tɨ'ɨjcɨcaa

(Mt. 21:45-46; 22:15-22; Mr. 12:12-17)

19 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyihuá'mua'tyajca'aj ɨ yu'xarij jitze, Moisés tɨ jo'yú'xaca', majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyí'ijtaca'aj u tyeyúuj tzajta', jéehua mu tyu'muá'aj je'ej maj ye'ej huárɨnyij mej mij jaatyéevi', ji'nye a'yaa mu tyá'mua'reeriaca'aj tɨ a'ɨ́ɨjma putyí'xajtaca'aj a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ nyúucarij tɨ jaataxájtaca', camu majta ahuóoca'an, ji'nye mahuá'tzɨɨnya'ca'aj ɨ tyeɨ́tyee.
20 Jéehua mu ja'eeva'ca'aj, aj mu mij séecan huata'ítyaca' ɨ maj a'yan tyúusejrataca'aj tɨjɨn tzáahuatyi'ra'aj mu jɨn tyí'xaj, a'yaa mu tyá'xɨe'va'ca'aj maj tyaata'íhuo' tyi'tɨ́j jɨme' tɨ'ij a'ɨ́jcɨ jɨn eerá'ɨtzen mej mij tyu'tátuire'en a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tajtúhuan.
21 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj ja'eeva'ca'aj, a'yaa mu tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—Maeestro ityáj tu jamua'reej paj tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyí'xaj, pajta tyihuá'mua'tyej je'ej tɨ tyi'tyéevijtɨj. A'yaa paj cha'taj huá'uurej ɨ tyeɨ́tyee, muáaj paj tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyihuá'mua'tyej je'ej tɨ tyá'xɨe've' ɨ Dios. 22 ¿Nyiquij xá'puɨ' tyaj tyu'nájchij a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tajtúhuan ɨ tɨ tyí'ta'ijtye', ca' quee?
23 Ajta ɨ Jesús tɨ'ɨj jáamua'reeri' maj quee tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyé'ihuo'raca'aj, aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
24 —Séej sianaataséjratye' ɨ túmii. ¿A'tanyíj nyéerima'ra' puɨ́rɨcɨj ɨ tɨ acájvee? ¿A'tanyíj a'yan ántyapuaj tɨ'ɨj tyé'yu'si'?
25 Matɨ'ɨj mij a'yan tyityaatanyúj tɨjɨn:
—A'ɨ́ɨ pu pué'een ɨ tajtúhuan.
Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Siata'aj jaatá'an a'ɨ́jcɨ ɨ tajtúhuan, tyi'tɨ́j tɨ aaria'ra' pué'een, siata'aj siajta jaatá'an ɨ Dios tyi'tɨ́j tɨ aaria'ra' pué'een.
26 Majta a'ɨ́ɨmaj camu je'ej tyéejtyoj je'ej maj ye'ej huárɨnyij maj jaamué'tɨn a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej tɨ tyihuo'té'exaaj hua' tzajta' ɨ tyeɨ́tyee.

Ji'nye je'ej mu tyo'taséj a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej tɨ tyu'taxájtaca', aj mu mij quee che' je'ej tyityaatanyúj.

A'ɨ́jcɨ jɨme' maj huatájuuritaj ɨ tyeɨ́tyee hua' tzajta' ɨ muɨ'chítyee
(Mt. 22:23-33; Mr. 12:18-27)

27 A'tzúj a'tyéevi'ij, séecan mu aje'ré'nyej, a'ɨ́ɨmaj mu puɨ́rɨcɨj ɨ saduceos, a'yaa mu tyí'xaj a'ɨ́ɨmaj yee camu che' huatájuuritaj ɨ maj meríj huácuij, matɨ'ɨj mij a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
28 —Maeestro, a'yaa pu tyo'yú'xaca' a'ɨ́jna ɨ Moisés tɨ a'yan tye'mej ityájma jimi, tɨpua'aj a'tɨ́j tɨ nyeɨɨchej, tɨpua'aj quee eexúj tyiyóomua'caj tɨ'ɨj huamuɨ́', juxɨe've' tɨ ɨ ihuáaria'ra' ja'ancuré'vi'tɨj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ jatyévi'tɨnya'aj ɨ tɨ huamuɨ́' tɨ'ij a'ɨ́jcɨ jitze ma'can tyiyóomua'aj já'ra'nyij.
29 'A'yaa pu tyu'rɨ́j ityájma jimi, aráahua'puaj mu ará'axcaa ɨ tyétyacaa ɨ maj ju'ihuaamua'ca'aj, tɨ'quij ɨ tɨ vástɨ', a'ɨ́ɨ pu huatyényeɨɨchaca', ajta je'en huamuɨ́', capu eexúj tyiyóocaj, a'yaa pu cha'taj na'aj tyáaruj ɨ séej ɨ tɨ je'tyáa'sej. 30 Ajta ɨ sɨ́ɨj ɨ tɨ je'tyáa'sej, a'ɨ́ɨ pu ja'ancuré'vi'tɨj a'ɨ́jcɨ ɨ íitaj tɨ jatyévi'tɨnya'aj a'ɨ́jna ihuáaria'ra', mu'rɨ́j mij huéeicaj ɨ maj huácuij. 31 Ajtáhua'aj sɨ́ɨj tɨ je'tyáa'sej, a'ɨ́ɨ pu ajta ja'ancuré'vi'tɨj, a'yaa pu cha'taj na'aj tyihuó'ruuj néijmi'caa ɨ maj aráahua'puaj, maj quee jitzán tyiyóomua'aj muá'raa, néijmi'i mu huácuij. 32 Ajta je'en a'ɨ́jna ɨ íitɨ' huamuɨ́'.
33 'Arí matɨ'ɨj huatájuuritaj ɨ muɨ'chítyee, ¿a'tanyíj cɨ́na'ra'an pue'éenye'ej ja'mej? Ji'nye néijmi'i mu jatyévi'tɨnya'aj.
34 Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'ɨ́ɨmaj ɨ tyeɨ́tyee ijíij mu nyejnyeɨ'chacaa, majta huɨɨchej.
35 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ tɨ a'yan tyihuá'cɨ'puaj maj huatájuurej hua'tzajta' ɨ muɨ'chítyee, ajta tɨ'ɨj a'ájna tya'rá'astij a'ájna xɨcáara' jitze tɨ Dios néijmi'que' tyu'ta'ɨ́jtaj, camu che' nyejnyeɨ'chen, camu majta huɨɨchan. 36 Camu majta che' cui'nyij, ji'nye a'yaa mu éenye'ej muá'ju'un matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre'. A'ɨ́ɨ mu yójmua'mua' pue'éenye'ej muá'ju'un ɨ Dios, ji'nye mu'rɨ́j huatájuuriaca'. 37 Ajta a'ɨ́jna ɨ Moisés, a'ɨ́ɨ pu taaté'exaa a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ'ɨj jo'yú'xaca' je'ej tɨ a'náj sɨ́ɨj tyu'tyájtaa ɨ tu'píj tɨ viváajma'aj tatyé'tye'. A'ɨ́j pu jɨn, Moisés a'yan jaatamua'aj ɨ tavástara' tɨjɨn: "Ɨ hua' Dios a'ɨ́ɨjma ɨ Abraham, ajta a'ɨ́jcɨ ɨ Isaac, ajta a'ɨ́jcɨ ɨ Jacob." 38 Ajta ɨ Dios, capu hua' Dios pué'een a'ɨ́ɨmaj ɨ muɨ'chítyee, a'ɨ́ɨjma pu Dios ɨ maj júurij, ji'nye a'ɨ́jna jimi néijmi'i mu júurij.
39 Majta séecan ɨ maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze, Moisés tɨ jo'yú'xaca', a'yaa mu tyityaatanyúj tɨjɨn:
—Maeestro, xá'puɨ' paj tyu'taxájtaca'.
40 Tɨ'ɨj na'aj a'ájna, capu che' a'tɨ́j óoca'nyajca'aj tɨ tyi'tɨ́j jaata'íhuo'.

¿A'tanyíj jajyóoj ɨ Cɨríistu'?
(Mt. 22:41-46; Mr. 12:35-37)

41 Ajta Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—¿Ji'nye mej mij a'yan tyí'xaj ɨ tyeítyee a'íjcɨ jɨme' ɨ Cɨríistu'
yee David pu jitze eeráma'can? 42 Ajta a'íjna ɨ David, a'yaa pu
tyu'taxájtaca' a'íjcɨ jɨme' tɨ tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze tɨ a'yan ántyapuaj
tɨjɨn Chuíicarij, a'yan tɨjɨn:
Dios pu a'yan tyaaté'exaa ɨ Nyavástara' tɨ jɨme' yee:
"Acáyixɨ' ɨpuárij japua, iiye'ej nyamuáca'ta',
43 nyana'aj quee huo'mué'tɨn ɨ maj muájcha'ɨɨre'."
44 Ajta ɨ David, a'íɨ pu a'yan jaatamua'aj a'íjcɨ ɨ Dios tɨ ja'antyíhuoj
tɨjɨn nyavástara', tɨpua'aj a'yan tyi'ja'yájna, ¿ji'nye tyíɨ'rij tɨ ɨ Cɨríistu'
a'íɨn pué'eenye' ɨ David tɨ jitze eeráma'can?

Tɨ'ɨj Jesús hua' jitze tyo'ojpuá'rij a'íɨjma ɨ juéesij
(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54)

45 Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj a'íɨjma ɨ maj jamuán huacíj,
majta tyeítyee tyi'namuáaracaj, 46 a'yan tɨjɨn:
—Tyámua' xu'uj mua'aj, a'íɨjma jimi ɨ maj tyihuá'mua'tyej
ɨ yu'xarij jitze Moisés tɨ jo'yú'xaca', ji'nye hua'ráanajchi maj
catítɨ'ɨjma'can metyi'cháatɨma'aj mamuaací'ca'an, ajta hua'ráanajchi
maj ɨ tyeítyee tzáahuatyi'ra'aj jɨn huo'tatyójtye'en jo'maj
huaja'antyinájchij. Majta a'yan tyá'xɨe've' maj huara'sej ɨ ɨpuárij
japua tɨ jéetze' juxɨe've' u tyeyúuj tzajta', ajta hua'ráanajchi
maj huara'sej véjri' jimi ɨ tɨ tyihuá'cue'tyej matɨ'ɨj tyí'ye'estyaj.
47 A'íɨ mu majta tyihuá'ari'racaa ɨ hua' chi'ij a'íɨjma ɨ úucaa ɨ maj
antyúujɨɨmua'astariaca'. A'yaa mu huarín matɨ'ɨjta mij tyeyúuj tzajta'
jo'tyárutyij. Matɨ'ɨjta mij ja'tyéevi'ij tyényuusime'ej muá'ju'un mej
mij séecan tyeítyee huo'séj. Majta a'íɨmaj ɨ maj a'yan rɨcɨj, jéehua mu
huápuɨ'ɨj jajpuéetzij muá'ju'un.

Tɨ'ɨj íitɨ' tɨ antyúusɨɨjtariaca' túmii huatámu'vejritaca'
(Mr. 12:41-44)

21 1 Aj pu'ij Jesús a'íɨjma huaséj ɨ chíjtyaanyi'ij maj ɨ túmii
ú'sɨɨria'ca'aj, tɨ'ij tyeyúuj tzajta' tyu'tyáhuɨɨre'en, 2 a'íɨ pu
ajta íitaj huaséj tɨquee je'ej tyéejviicue', ajta a'íjna ɨ íitɨ' hua'puácaa
pu ucáahua'xɨj ɨ túmii tɨquee jéehua tyá'najchij. 3 Aj pu'ij Jesús a'yan
tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jɨme', a'mújna
mu íitɨ', jéetze' pu ju'cáahua'xɨj mequee néijmi'i ɨ séecan. 4 A'íɨmaj
ɨ séecan, néijmi'i mu ju'cáahua'xɨj a'íjcɨ ɨ tɨ avá'ɨtzee ɨ maj jéehua

tyi'ijcha'ɨ́ij, ajta a'mújna tɨquee je'ej tyéejviicue', néijmi'i pu ucáahua'xɨj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ jɨn huatyohuɨ́ire'nyijche'.

Jesús pu jaataxájtaca' tɨ huatyú'uunyi'huaj ɨ tyeyúuj

(Mt. 24:1-2; Mr. 13:1-2)

5 Majta séecan a'yan tyúu'ixaatya'ca'aj a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ naa
huasé'rihua'aj ɨ tyeyúuj, ajta ɨ tyetyéj tɨ cure'tyij néijmi'que', ajta ɨ
mu'véjrij ɨ maj tyo'huariá'vɨɨhuaa tɨ naa tyíe'en.
Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
6 —Néijmi'i tɨ'ɨj na'aj siaj tyí'sej, aj pu atyojo'ré'nyesij a'ájna
xɨcáara' maj jitzán néijmi'i huatyú'uunaj, capu che' séeria'aj ja'mej
jáxu'uj jitze ɨ tyetyéj tɨ jujapuá tyiquéetɨme.

Je'ej tɨ tyí'rɨnyij tɨ'ɨj néijmi'i tye'entyipuá'risime'en

(Mt. 24:3-28; Mr. 13:3-23)

7 Matɨ'ɨj mij a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—Maeestro, ¿a'najnyí a'yan tyí'rɨnyij? ¿Tyi'tanyí jɨn
tyáamua'reeren tɨ arí tɨ́mua' a'yan atyojo'ré'nyesij?
8 A'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Tyámua' xu'uj mua'aj mej mij quee jamuáacuanamuaj, mue'tɨ́j
mu uvé'nyesij nyenyúucaritze', a'yaa mu tyajamuaaté'exaatye'sij
yee: "Nyáaj nu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Cɨríistu'." Majta a'yan tɨjɨn: "Pu'ríj
atyojo'ré'nyesij." Caxu hua' jamuán jo'cɨ́'ca'an. 9 Siatɨ'ɨj a'yan
tyu'namuaj tɨjɨn: "Muatóonyo'si'tye'ej aja'hua' séecan jamuán ɨ
tyeítyee, majta séecan meríj huatyóohuij maj junyo'si'tye'", caxu
tyí'tzɨɨnye'ej, a'yaa pu tyúuxɨe've' tɨ anaquéej a'yan tyú'rɨnyij, ajta
capu eexúj néijmi'i tye'entyipuá'rij.
10 Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Séecan mu tyeítyee huatóonyo'si'tye'ej, majta ɨ maj séej chuéj
japua huacháatɨmee, a'ɨ́ɨ mu majta séecan jamuán huatóonyo'si'tye'ej.
11 Pua'maquéj pu huápuɨ'ɨj huatóoca'tzɨj ɨ cháanacaj, ajta huatúuri'huaj
ja'mej, ajta jéehua tyu'cuí'nyi'ra'aj ja'mej, ajta jútye' tyi'tɨ́j pu
huataséjre tɨ tzɨ́ɨnyi're', ajta tyi'tɨ́j tɨ huápuɨ'ɨj juxɨe've'.
12 'Ajta tɨ'ɨj quee xu a'yan tyí'rɨjcaj, a'ɨ́ɨ mu anaquéej
já'muavivi'ran, majta je'ej pua'aj já'mua'uuren. A'úu mu
jamojo'tyátoosij u tyeyúuj tzajta' na'ríij jo'maj tyityaja'naamuacaa,
majamuá'vi'tɨn a'ɨ́ɨjma jimi ɨ tajtúhuaanyij, majta a'ɨ́ɨjma jimi ɨ
maj rey jɨn antyúumua'reej, a'yaa mu já'mua'uurej a'ɨ́jcɨ jɨme' siaj
nyéetzij na'rá'astej. 13 Aj pu'ij ɨ'ríitaj ja'mej siaj nye jitze ma'can
tyihuo'té'exaatye'en. 14 Siajta mua'aj caxu a'ɨ́jcɨ jɨn tyí'mua'ajcaj
je'ej siaj tyu'taxáj siaj sij jujapuá huatányuunyij, 15 ji'nye nyáaj nu
jamuaatá'sij je'ej siaj tyu'taxáj, siata'aj sij jaayí'tɨhua'an, siaj jɨn
hua'antyimue'tɨn a'ɨ́ɨjma. Camu je'ej tye'ejtyóova'aj muá'ju'un, camu

majta hue'tzij jɨn já'muamue'tɨn. 16 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ já'muahuasimua',
majta ɨ ja'mua ihuáamua', majta a'ɨ́ɨmaj ɨ ja'muanyoosimua',
majta ja'mua amíincustyamua', a'ɨ́ɨ mu avíitzij jɨn tyu'tátuiire'sij
mua'ajmaj. Majta je'cácaa já'muacui'nyij. 17 Néijmi'i mu ɨ tyeɨ́tyee
jamuájcha'ɨɨria'aj muá'ju'un a'ɨ́jcɨ jɨme' siaj nyéetzij ná'tzaahuatye'.
18 Caxu je'ej tyityóomua'ajcaj, ji'nye ɨ Dios pu ja'muacha'ɨ́ɨj ja'mej.
19 Siata'aj huatyóoca'nyej ɨ jutzájta' siaj sij tyo'táviicue', aj xu sij júurij
huatyá'ɨtzeere'ej ɨ Dios jimi.

20 'Siatɨ'ɨj huo'séj ɨ xantáaru'uj maj eetyaváatɨme a Jerusalén,
a'yaa xu tyá'mua'reeriaj tɨjɨn pu'ríj tɨn huatyú'uunyi'huaj ɨ
Jerusalén. 21 Majta ɨ maj Judea jo'tyú'uu, miche' jiye'tzín jó'cɨɨnyej
ɨ jɨríj tzajta'. Majta ɨ maj Jerusalén jo'tyú'uu, miche' iirácɨɨnyej
apua'quéj ɨ chájta'naj jitze. Majta ɨ maj ɨtzitáj jo'tyú'uu, miche' quee
ujo'tyáru'piche'en ɨ chájta'naj jitze. 22 A'ájna xɨcáara' jitze, jéehua mu
jajpuéetzij muá'ju'un, ji'nye aj pu néijmi'i tya'róo'astej je'ej tɨ tyé'yu'si'
ɨ yu'xarij jitze. 23 Jéehua mu jajpuéetzij muá'ju'un a'ájna xɨcáara'
jitze a'ɨ́ɨmaj ɨ úucaa ɨ maj ootajucájmee, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj móoj
huá'tzi'tyej ɨ juyójmua', jéehua mu huápuɨ'ɨj jajpuéetzij muá'ju'un
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel huacháatɨmee, ji'nye puéjtzij pu huo'tá'sij ɨ Dios.
24 Séecan mu ɨ tyeɨ́tyee cui'nyij ɨ chúun jɨme', majta séecan á'vi'tɨn ɨ
séej chuéj japua tɨ a'yan séejre' ɨ cháanacaj japua. Majta ɨ maj quee
Israel já'ma'can, a'ɨ́ɨ mu jaatyú'uunaj ɨ Jerusalén 'asta na'aj quee
aróo'astej a'ájna xɨcáara' maj jitzán jaataxájtaca'.

Je'ej tɨ ye'ej yetyi'cányesij a'ɨ́jna ɨ tɨ ajta tyévij jitze huanɨe'huaca'

(Mt. 24:29-35, 42-44; Mr. 13:24-37)

25 'Ajta jéehua pu tyu'taséjre'ej ɨ jútye' ɨ xɨcáj jitze, ajta ɨ máxcɨrɨe'
jitze, ajta xú'ra'vej tzajta'. Ajta íiyan ɨ cháanacaj japua, a'ɨ́ɨ mu ɨ
tyeɨ́tyee tyí'tzɨɨnye'ej muá'ju'un ji'nye capu je'ej hua'mitéerastya'aj
ja'mej, a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ jéehua tyuutá'hua'aj ja'mej ɨ jájritze' tɨ'ɨj
huápuɨ'ɨj pu tɨ'ráanaj ja'mej. 26 Jéehua mu ɨ tyeɨ́tyee jó'pua'rij a'ɨ́jcɨ
jɨme' mej tyu'tátzɨɨnye'ej, matɨ'ɨj jéehua tyú'mua'tyij je'ej tɨ tyi'tɨ́j
ja'uurej a'ɨ́jcɨ ɨ cháanacaj, ji'nye tyi'tɨ́j tɨna'aj tɨ jútye' tyejé'sejre', a'ɨ́ɨ
pu ajta tyu'tóoca'tzɨj. 27 A'ájna xɨcáara' jitze, a'ɨ́ɨ mu jaséjran a'ɨ́jcɨ ɨ
tɨ ajta tyévij jitze huanɨe'huaca', tɨ aje'cáama'aj ja'mej jéetɨrij tzajta',
huápuɨ'ɨj pu naa huasé'rihua'aj ja'mej, mej mij tyámua' naa tyo'taséj
ɨ tyeɨ́tyee, jumuárɨe'rij pu jɨn yava'cányesij. 28 Tɨ'ɨj huatyóochenyij tɨ
a'yan tyí'rɨnyij, tyámua' xu huóo'uurej. Siata'aj atanyéjnye'rij, ji'nye
pu'ríj véjri' a'ájna xɨcáara' Dios tɨ jitzán jamui'rátoosij.

29 Ajta séej nyúucarij huo'té'exaa a'yan tɨjɨn:

—Cásɨ', xaaséj a'ɨ́jcɨ ɨ xápua', na'ríij séecan ɨ cɨyéj tɨ tyí'sejre'.
30 Tɨ'ɨj antyinyájxɨ'ɨn ɨ xámue'ra', mua'aj xu jaséjran, siajta

jamua'reeren tɨ arí véjri' putyí'rɨcɨj ɨ víita'rij tzajta'. 31 A'yaa pu
cha'tána'aj tyí'een, siatɨ'ɨj tyí'sejra je'ej nyaj tyajamuaaté'exaa, siata'aj
a'yan tyáamua'reej tɨ arí tɨ́mua' a'ájna putyajá'rɨcɨj tɨ Dios tyu'ta'ɨ́jtaj.
32 'A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jɨme', néijmi'i pu
a'yan tyí'rɨnyij je'ej nyaj tyajamuáa'ixaa, meentyij mequee xu huácuij
ijíij maj huátyeɨtyee. 33 A'ɨ́jna ɨ tajapuá tɨ séejre' a'ɨ́ɨ pu á'pua'ren, ajta ɨ
cháanacaj pu ajta á'pua'ren, ajta ɨ nyenyúucaa, capu a'náj antyipua'rij.
34 'Tyámua' xu'uj mua'aj, caxu je'ej pua'aj ju'uuriaj ɨ jutzájta',
a'ɨ́jcɨ jɨme' siaj jui'ive', caxu siajta a'ɨ́j jitze tyí'mua'ajcaj ɨ tɨ yan
tyí'sejre' ɨ cháanacaj japua. Tɨ'ij quee a'ájna xɨcáara' jitze, ja'mua
japua rájvetyij siatɨ'ɨj pua'aj quee jacho've'. 35 Ji'nye a'ɨ́ɨ pu hua' japua
rávesij néijmi'caa japua ɨ maj a'yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua.
36 A'náj tɨna'aj xu atanyéjnye'rij, siata'aj a'yan tyá'huaviiraj ɨ Dios tɨ'ij
jamuáahuɨire'en, tɨ'ij quee tyi'tɨ́j je'ej já'mua'uurej je'ej tɨ tyi'tɨ́j rɨnyij,
siajta a'yan tyá'huoocaj siaj sij nye jimi huatyá'ɨtzeere'en, ɨ nyaj nyajta
tyévij jitze huanɨe'huaca'.
37 A'náj tɨna'aj tújca'rij tzajta', a'ɨ́ɨ pu tyihuá'mua'tyahua'aj ɨ tyeyúuj
tzajta'. Ajta tɨ'ɨjta huaré'chumua'rej, a'áa pu jó'yi'caaj ɨ jɨrí́j jitze tɨ
a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Aseitúunajrimi, a'áa pu ja'táxai'irihua'aj.
38 Majta néijmi'i mu ɨ tyeɨ́tyee íiya' ajo'ré'nyinyiica'aj jo'tɨj ɨ tyeyúuj
jo'tyéjvee mej mij jáanamuaj ɨ Jesús.

Matɨ'ɨj jaaxá'puɨ'ɨntarej maj avíitzij jɨn jaatyéevi' ɨ Jesús

(Mt. 26:1-5, 14-16; Mr. 14:1-2, 10-11; Jn. 11:45-53)

22 1 Pu'rí́j a'ájna véjri' putyí'rɨjcaj matɨ'ɨj pua'aj a'ɨ́jcɨ jɨn
tyí'ye'estyaa ɨ maj páan cua'caa ɨ maj quee levaduuraj
jana'ajchityaa. A'yaa mu majta jatamuá'muaj tɨjɨn: Tɨ'ɨj Dios
tyihuo'tú'uunyi'ri' ɨ hua'yojmua' ɨ maj anáatya'aj muaanánɨe'huaca'
a'ájna a Egipto. 2 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyí'ijta tyeyúuj tzajta', majta
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze Moisés tɨ jo'yú'xaca',
jéehua mu tyí'mua'ajcaa je'ej maj ye'ej tyeejé'caj ɨ Jesús, majta quee
je'ej tyéjtyoova'aj, ji'nye mahuá'tzɨinya'ca'aj ɨ tyeɨ́tyee.
3 Tɨ'quij ɨ tyiyáaru' utyájrupij a'ɨ́jcɨ ɨ Judas tzajta', ɨ maj a'yan
jatamuá'muaj tɨjɨn Iscariote, a'ɨ́ɨ pu ajta hua' jitze ajtyáma'can ɨ
maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej. 4 Tɨ'quij ɨ Judas a'ɨ́ɨjma
jimi ajo'ré'nyej ɨ maj tyí'ijta ɨ tyeyúuj tzajta', ajta ɨ maj tyihuá'ijtye'
a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyí'cha'ɨj u tyeyúuj tzajta', aj pu'ij huo'té'exaa je'ej tɨ
ye'ej huárɨnyij tɨ'ij avíitzij jɨn huo'tátuiire'en a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús. 5 Majta
a'ɨ́ɨmaj mu huatóotyamua'vej, matɨ'ɨj mij tya'tóoratziiri' maj túmii
jaatá'. 6 A'ɨ́ɨ pu ja'ancuriáa' ɨ huá'nyuucaa. Aj pu'ij huatyóochej tɨ
jáahuoonyij a'náj tɨ ɨ'rí́j tɨ huo'tátuiire'en ɨ Jesús maj quee jaséeracaj ɨ
tyeɨ́tyee.

Tɨ'ɨj tavástara' hua' jamuán tyu'cuaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán huacɨ́j
(Mt. 26:17-29; Mr. 14:12-25; Jn. 13:21-30; 1Co. 11:23-26)

7 Tɨ'ɨj ij a'ájna atyojo'ré'nyej ɨ xɨcáara' maj jitzán jacua'caa ɨ páan
maj quee levaduuraj jana'ajchityaa. A'ájna xɨcáara' jitze, a'ɨ́j mu
majta mu'vejritacaa ɨ cánya'aj ɨ maj jɨn jo'támua'reej a'ájna xɨcáara'
tɨ Dios jitzán tyihuo'tú'uunyi'ri' ɨ hua'yojmua' ɨ maj anáatya'aj
muaanánɨe'huaca'. 8 Aj pu'ij Jesús huo'tacho'vej a'ɨ́jcɨ ɨ Pedro ajta ɨ
Juan, a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Siata'aj ujó'ju' siaj sij tyámua' tyojó'uurej tyej tyij jáacua'nyij
a'ɨ́jcɨ ɨ tyaj jɨn jo'támua'reej tɨ'ɨj Dios tyihuo'tú'uunyi'ri' ɨ hua'yojmua'
ɨ maj anáatya'aj muaanánɨe'huaca'.

9 Ajta a'ɨ́ɨmaj, a'yaa mu tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

—¿Jo'nyij jitze a'yan petyiyá'xɨe've' tyej tyij tyámua' tyojó'uurej?

10 A'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Siatɨ'ɨj chájta' jo'tyájrutyej, tyáataj xu séjran tɨ xá'rij
huátɨsij, jájtyij tɨ uhuájmuaa, siata'aj jamuán ujó'ju', siajta jamuán
ujo'tyájrutyej u chi'táj jo'tɨj a'ɨ́ɨn ja'rá'iixaj. 11 Siata'aj a'yan
tyaaté'exaatye'en a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ aja'chej yee: "A'yaa pu tyí'xaj ɨ maeestro
yee: ¿Jo'nyij jáaɨ'rij tɨ tyú'cua'nyij ɨ tɨ jɨn jo'támua'reej tɨ'ɨj Dios
tyihuo'tú'uunyi'ri' ɨ hua'yojmua' ɨ maj anáatya'aj muaanánɨe'huaca'?
A'ɨ́ɨ pu tyí'cua'nyij a'ɨ́ɨjma jamuán ɨ tɨ hua'antyíhuoj." 12 A'ɨ́ɨ pu
jamuaataséjratye'sij ánɨmuaj ɨ chi'ij tɨ ve'éj tɨ uhuaré'yohuaj, siata'aj
a'úun tyámua' tyojó'uurej.

13 Aj mu mij jo'cɨ́j, matɨ'ɨj a'áa ja'rá'aj, a'yaa pu tyá'raa je'ej
tɨ tyihuo'té'exaaj ɨ Jesús, aj mu mij tyámua' tyú'ruuj ɨ maj jɨn
jo'támua'reej je'ej tɨ Dios tyihuo'tú'uunyi'ri'.

14 Tɨ'ɨj atyojo'ré'nyej a'tzáaj maj pua'aj tyí'cua'nyij, néijmi'i mu
huatyára'saca' véjri' ɨ méesaj jitze, a'ɨ́jna ɨ Jesús, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
jamuán huacɨ́j. 15 Tɨ'ɨj ij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Jéehua nu huápuɨ'ɨj a'yan tyá'xɨe'va'ca'aj nyaj ja'mua
jamuán tyú'cua'nyij, ijíij nyaj quee xu jajpuéjtzij, tyej tyij néijmi'i
jo'támua'reej a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ Dios tyihuo'tú'uunyi'ri' ɨ hua'yojmua' ɨ
maj anáatya'aj muaanánɨe'huaca'. 16 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye', canu
che' a'náj jacua'nyij ɨ páan 'asta quee néijmi'i tya'róo'astej a'ájna
xɨcáara' tɨ'ɨj Dios jitzán néijmi'i jɨn tyu'ta'ɨ́jtaj íiyan ɨ cháanacaj japua.

17 Aj pu'ij jajriáj ɨ váasuj, tɨ'quij tyámua' tyaatá' ɨ Dios, aj pu'ij
huo'tajájnyi, a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Ya'cuíj, siata'aj néijmi'i jaaré'ye'en, 18 ji'nye a'yaa nu
tyajá'mua'ixaatye' nyaj quee che' a'náj ju'quéi'sij já'ria'ra' ɨ úuvaj,
'asta na'aj quee yan huataséjre'en a'náj tɨ Dios tyu'ta'ɨ́jtaj íiyan ɨ
cháanacaj japua.

19 Ajta je'en ɨ páan tyi'ɨ́j, tɨ'ɨj ij ajta tyámua' tyaatá' ɨ Dios.
Aj pu'ij ja'antyítaaraca' ɨ páan, ajta je'en huo'ta'ɨ́'pu'uj, a'yaa pu
tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'yaa pu huatóomua'aj ɨ páan, a'ɨ́i pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nye
tyévira' ɨ nyaj jɨn ja'mua japua huatanyúj. A'yaa xu huárɨnyij siaj sij
jo'támua'reej je'ej nyaj huarɨ́j.
20 Matɨ'ɨj tyu'cuá'aj, a'yaa pu cha'taj na'aj huarɨ́j, a'ɨ́ɨ pu jajriáj ɨ
váasuj, a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'ɨ́jna ɨ váasuj tzajta' tɨ uhuájmuaa, a'yaa pu huatóomua'aj
ɨ nyúucarij tɨ jɨme' Dios jájcuaj jɨn tya'tóoratziiri' tɨ ja'mua japua
huatányuusij. A'ɨ́i pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyaxúure' nyaj je'ráxɨre'sij ja'mua
jitze ma'can.
21 'Ajta ɨ a'tɨ́j tɨ avíitzij jɨn tyu'tátuiire'sij nyéetzij, a'ɨ́ɨ pu ajta yésejre'
nyaj jamuán iiye'ej méesaj jitze. 22 A'yaa pu tyí'nya'uurej nyéetzij, ɨ
nyaj nyajta tyévij jitze huanɨe'huaca', je'ej tɨ tyu'xá'puɨ'ɨntariaca'. Ajta
huatóoxaamujritye'ej a'ɨ́jna ɨ tɨ nyéetzij tyu'tátuiire'ej avíitzij jɨme'.
23 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jamuán huacɨ́j, a'ɨ́ɨ mu huatyóohuij maj
huóo'ihuo' a'ɨ́jcɨ jɨme' a'tɨ́j tɨ a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ tyu'tátuiire'sij.

A'tanyíj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ jéetze' juxɨe've'

24 Matɨ'ɨj mij huatyóohuij maj tyi'huóo'ihuo' a'ɨ́jcɨ jɨme' a'tɨ́j tɨ
jéetze' juxɨe've'. 25 Ajta ɨ Jesús a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'ɨ́ɨmaj ɨ maj rey jɨn tyityatatyíj hua' tzajta' ɨ maj quee
Israel já'ma'can, a'ɨ́ɨ mu ca'nyéjrij jɨn tyihuá'ijtye'. Ajta a'ɨ́ɨmaj ɨ
maj tyihuá'ijtye' ɨ tyeɨ́tyee, a'yaa mu tyúuxaj yee ityáj tu tyámua'
tyaja'muacha'ɨj. 26 Siajta mua'aj, caxu a'yan eenye' matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj,
sulu a'yaa xu éenye'ej xá'ra'nyij, a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j tɨ jéetze' juxɨe've' ja'mua
jimi, che' a'yan éenye'ej já'ra'nyij tɨ'ɨj ɨ tɨquee tyi'tɨ́j jɨn juxɨe've', ajta
a'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'ijta, che' a'yan éenye'ej já'ra'nyij tɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ tɨ huá'huɨɨre'
néijmi'caa. 27 Cásɨ', ¿a'tanyíj jéetze' va'cán jɨn tyi'tyéjvee? ¿Nyi a'ɨ́jna
ɨ tɨ huatyájcaj jo'tɨj méesaj jo'tyéjvee, ca' a'ɨ́jna ɨ tɨ tyá'cue'tyej?
¿Nyiquee a'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'cua' huatyequéej jo'tɨj ɨ méesaj jo'tyéjvee? Ajta
nyáaj nu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyaj jéetze' va'cán jɨn tyi'tyéjvee, nyajta nyáaj
yanuj huatyéjve ja'mua jimi, tɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ tɨ tyihuá'cue'tyee.
28 'Siajta mua'aj xu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ siaj a'náj tɨna'aj nyajamuan
ya huatyu'uj nyatɨ'ɨjta jajpuéjtzij. 29 Nyáaj nu jamuaatá', siaj
sij tyu'ta'ɨ́jtaj, ji'nye a'ɨ́jna ɨ nyavástara' pu'rɨ́j naatá' ɨ nyaj jɨn
tyu'ta'ɨ́jtaj. 30 A'ájna xɨcáara' jitze nyaj jitzán tyu'ta'ɨ́jtaj ɨ́iyan
ɨ cháanacaj japua, mua'aj xu ajtyára'sij ɨ méesaj jitze siaj sij
tyú'cua'nyij siajta huaye'en nyaj jamuán. Siajta je'en huatyára'sij
ɨ ɨpuárij japua tɨ jéetze' juxɨe've', siaj sij huo'xɨ́jtye'en a'ɨ́ɨjma ɨ
tyeɨ́tyee ɨ maj majta Israel jitze eerányej, ɨ maj tamuáamuata' japuan
hua'puaj ará'asej.

Jesús pu a'yan tyaaté'exaa ɨ Pedro tɨjɨn: "Huéeicaj paj pua'máj naatyáhue'taj"

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Jn. 13:36-38)

31 Aj pu'ij ɨ Jesús a'yan tyaaté'exaa ɨ Pedro tɨjɨn:
—Simón, Simón, a'ɨ́jna ɨ tyiyáaru', a'ɨ́ɨ pu jaatáhuoj tɨ Dios
jaatá'an tɨ'ij tyu'tatyése'en tɨ jamuaamué'tɨn siaj sij manúurɨeenyij.
32 Nyajta nyáaj, a'yaa nu tyaatáhuo muéetzij jɨme' ɨ Dios jimi pej
pij quee eeriá'ɨtzen a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ paj na'ra'astijre, ajta patɨ'ij táhua'aj
na'rá'astijre'en, a'yaa paj huárɨnyij, pata'aj ca'nyíjra'aj huo'tá'an
a'ihuáamua'.
33 Ajta a'ɨ́jna ɨ Pedro, a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Nyavástara', nu'ríj a'yan tyo'tyényaca'an nyaj ajamuán
eetyánami'huaj na'ríij nyaj ajamuán huámuɨ'nyij.
34 Ajta ɨ Jesús a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:
—Pedro, a'yaa nu tyí'mua'ixaatye', tɨ'ɨj quee xu jíihuacaj ɨ
tyacuáarɨe', huéeicaj paj naatyáhue'taj a'yan tɨjɨn capáj nyamua'tyej.

Pu'ríj tya'rá'iixaj tɨ'ɨj jajpuéetzij ja'mej a'ɨ́jna ɨ Jesús

35 Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Nyi tyi'tɨ́j jamo'tyá'ɨtziij nyatɨ'ɨj jamuaata'ítyaca' siaj jo'cíxɨ'ɨn,
siaj quee áto'rij jo'píj, siajta quee tyi'tɨ́j joa'áj siaj túmii tzajta' ucá'an,
siatɨ'ɨj quee che' séecan ɨ juca'quéj joɨ'ɨ'pu'ca'aj?
A'yaa mu tyityaatanyúj tɨjɨn:
—Capu tyi'tɨ́j to'tyá'ɨtzii.
36 Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Ajta ijíij, tɨpua'aj a'tɨ́j tyi' áto'rij, che' ja'antyipíij, na'ríij ɨ túmii tɨ
tzajta' ucá'an. Tɨpua'aj a'tɨ́j quee séej tyícha'ɨɨj ɨ chúun, che' jáatoonyij
ɨ jumáancaj ajta je'en séej huánanan ɨ chúun a'ɨ́jcɨ jɨme' túmii. 37 A'yaa
pu tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn: "A'yaa mu jaatamua'aj tɨjɨn a'íi pu
a'ɨ́ɨn pué'een sɨ́ɨj tɨ je'ej pua'aj tyí'tyevij." A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye'
tɨ juxɨe've' tɨ a'yan tya'róo'astej je'ej tɨ tyé'yu'si' nyéetzij jɨme'.
38 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jamuán huacɨ́j, a'yaa mu tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Cásɨ' tavástara', hua'puaj pu yee tyí'sejre' ɨ chúun.
Aj pu'ij a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:
—Che' a'yan eenye' caxu che' tyi'tɨ́j xajtaj.

Tɨ'ɨj Jesús huatyéenyuj a'ájna a Getsemaní

(Mt. 26:36-46; Mr. 14:32-42)

39 Aj pu'ij iirájraa ɨ Jesús, tɨ'ɨj ij a'áa jo'mej jo'tɨj já'asacaa ɨ jɨríj
jitze tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Aseitúunajrimi, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
jamuán huacɨ́j, a'ɨ́ɨ mu majta jamuán ujó'ju'. 40 Tɨ'ɨj a'áa ja'rá'aj, a'yaa
pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Siata'aj huatyényuunyij siaj sij quee tyi'tíj jɨn ootyá'ɨtzeere'en.
41 Tɨ'quij a'áa huojoohuá'xɨj a'tzúj pu a' ɨmuáj jo'ré'nyej a'chu
tɨ ɨmuáj aja'ráahuɨ'tzɨj ɨ tyetyéj tɨpua'aj a'tíj jɨn tyu'tató'oj, a'áa pu
tyítunutaca', tɨ'quij huatyéenyuj ɨ Dios jimi, 42 a'yan tɨjɨn:
—Nyavástara', a'yaa nu tyí'muahuaviij, tɨpua'aj mua'ráanajchij
paj naatá' nyej nyij quee a'yan tya'ajpuéetzij ná'ra'nyij, ajta che' quee
a'yan atyojo'ré'nyinyiica'an je'ej nyej nyáaj tyá'xɨe've', sulu che' a'yan
tyá'ra'nyij je'ej paj muáaj tyá'xɨe've'.
43 Aj pu'ij síɨj jimí huataséjre ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre', tɨ'ij ca'nyíjra'aj
jaatá'. 44 Ajta ɨ Jesús, jéehua pu tyí'mua'ajcaa, a'íj pu jɨn jéetze'
huatyéenyuj, jéehua pu cámuɨ'yaca'aj ɨ tɨéexɨ'muarij, a'yaa pu
huasé'rihua'aj tɨ'ɨj xúure'ej tɨ aja'rátzunyaa a chóota'.
45 Tɨ'quij ájchej jo'tɨj ja'tyényuusima'aj, tɨ'ɨj ij ajo'ré'nyej jo'maj je'ej
jé'eenye'ej a'íɨmaj ɨ maj jamuán huacíj, mu'ríj tyácu'tzisima'aj, ji'nye
jéehua mu cua'naca'aj a'íjcɨ jɨme' maj juxaamuɨjritye'. 46 A'yaa pu
tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—¿Ji'nye siajta tyityetyacu'tzuj? Xá'ajhuiixɨ', siata'aj
huatyényuunyij tɨ'ij quee tyi'tíj ja'mua japua rájvetyij ɨ siaj jɨn
ootyá'ɨtzeere'en ɨ Dios jimi.

Matɨ'ɨj jaatyéevi' a'íjcɨ ɨ Jesús

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Jn. 18:2-11)

47 Óoche' pu tyi'xáatacaj ɨ Jesús, matɨ'ɨj jéehua ɨ tyeítyee
aje'ré'nyej, ajta a'íjna ɨ tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Judas, ɨ tɨ ajta hua'
jitze ajtyáma'can ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, a'íɨ pu
anaquéej huama'ca'aj, aj pu'ij ajtyáxɨɨriaca' tɨ'ij ji'tyáapuɨ'tzej a'íjcɨ ɨ
Jesús. 48 Ajta ɨ Jesús a'yaa pu tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—Judas, ¿nyij a'íj jɨn penɨi'tyápuɨ'tze'sij pej pij nyéetzij
tyu'tátuire'en, ɨ nyaj nyajta tyévij jitze huanɨe'huaca'?
49 Majta a'íɨmaj ɨ maj Jesús jamuán huacíj, matɨ'ɨj jaaséej je'ej tɨ
tyi'tíj rɨjcaj, aj mu mij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Tavástara', ¿nyi tyahuo'tanyó'si'tye'en a'íjcɨ jɨme' ɨ tyí'tachuun?
50 Ajta síɨj tɨ Jesús jamuán jo'chá'canya'aj, a'íɨ pu tyaapuéj a'íjcɨ tɨ
jahuɨɨre' a'íjna ɨ tɨ tyí'ijta u tyeyúuj tzajta', ja'ajtasíjchaca' ɨ naxɨéera',
muáca'ta' tɨ pujmua'.
51 Ajta ɨ Jesús a'yaa pu tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—Caxu che' junyo'si'tye'ej.
Tɨ'ɨj ij ja'ajtamuárɨej a'íjcɨ ɨ naxɨéera' jitze, ajta tyáahuaj. 52 Ajta
je'en ɨ Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj a'íɨjma ɨ maj tyí'ijta u tyeyúuj
tzajta', ajta ɨ maj tyihuá'ijtye' ɨ maj tyí'cha'ɨj u tyeyúuj tzajta', ajta
a'íɨjma ɨ huáasij, néijmi'caa matɨ'ɨj mana'aj ɨ maj jimí aje'ré'nyej a'yan
tɨjɨn:

—¿Nyi náhua'rij nyapué'een siaj sij mua'aj mujo'vá'ju'un chúun
setyu'íɨ'sima'aj, siajta cɨyéj? 53 A'náj tɨna'aj nu a'úu jo'tyaváaj ná'yi'caaj
u tyeyúuj tzajta' ja'mua jimi nyetyaja'muamuatyáaj. Siajta mua'aj,
caxu a'náj naatyéevi', ijíij xu xaa a'yan rɨnyij, ji'nye a'íɨ pu ja'mua jitze
ucájrupij a'íjna ɨ tɨ tyí'ijta tíca'rij tzajta'.

Tɨ'ɨj ɨ Pedro jaatyáhue'taca' a'íjcɨ ɨ Jesús

(Mt. 26:57-58, 69-75; Mr. 14:53-54, 66-72; Jn. 18:12-18, 25-27)

54 Matɨ'ɨj mij jaatyéevi' a'íjcɨ ɨ Jesús, aj mu mij yo'ví'tɨj, a'áa mu
yo'ré'nyijtyej jo'tɨj ja'chej a'íjna ɨ tɨ néijmi'i jɨn antyúumua'reej u
tyeyúuj tzajta'. Ajta a'íjna ɨ Pedro, a'tzúj pu ɨmuáj jaavájrasima'aj.
55 Matɨ'ɨj mij óonɨej a'ájna jé'ta' jo'tɨj ja'rájta'cuaj u tyeyúuj tzajta', aj
mu mij ataráasajra, ajta ɨ Pedro, a'íɨ pu hua' jamuán uja'ajyíxɨj. 56 Tɨ'ɨj
ij síɨj ɨ íitɨ' tɨ a'áa tyí'huiɨre' jaaséej tɨ a'áa ja'ajcatyii jo'tɨj já'taa, tɨ'ɨj
tyámua' tyeeséj aj pu'ij a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:

—A'mújna mu tyáatɨ', a'múu pu ajta jamuán jo'chá'canya'aj ɨ Jesús.

57 Ajta a'íjna ɨ Pedro, a'yaa pu tyu'tyáhue'taca' tɨjɨn:

—Íitɨ', canu nyáaj jamua'tyej.

58 A'tzúj a'tyéevi'caj, ajtáhua'aj síɨj jaaséej, a'yaa pu tyu'taxájtaca'
tɨjɨn:

—Muáaj paj pajta hua' jitze ajtyáma'can.

Ajta a'íjna ɨ Pedro, a'yaa pu tyu'tanyúj tɨjɨn:

—Canu xaa nyu'uj.

59 Tɨ'ɨj séej ooraj tyoomá'caj, ajtáhua'aj pu síɨj a'yan tyé'jee tɨjɨn:

—A'yaa xaa nyu'uj tyi'ja'yájna tɨ a'múu síɨj a'íɨn pué'een ɨ tɨ Jesús
jamuán jo'chá'canya'aj, ji'nye Galileea pu já'ma'can.

60 Ajta a'íjna ɨ Pedro, a'yaa pu tyu'tanyúj tɨjɨn:

—Capu je'ej ná'miteeraste' tyi'tíj pej nye'ixaatye'.

Tɨ'ɨj ooj a'yan tyi'xáatacaj, aj pu'ij ɨ tyacuáarɨe' huajíjhuaca'. 61 Ajta
a'íjna ɨ tavástara', a'íɨ pu ooré'nyeeriaca', tɨ'ɨj ij ja'ráasej a'íjcɨ ɨ Pedro,
aj pu'ij jo'támua'reeri' je'ej tɨ tavástara' tyaaté'exaa yee: "Tɨ'ɨj quee xu
jíihuacaj ɨ tyacuáarɨe', huéeicaj paj a'yan tyinaatyáhue'taj tɨjɨn capáj
nyamua'tyej." 62 Tɨ'quij Pedro iirájraa apua'quéj, aj pu'ij tyuuyíinyajraa
huápuɨ'ɨj, je'ej pu pua'aj tyo'tóomua'aj.

Matɨ'ɨj jaatyáxaahuataca' a'íjcɨ ɨ Jesús

(Mt. 26:67-68; Mr. 14:65)

63 Majta a'íɨmaj ɨ maj jacha'ɨica'aj, a'íɨ mu huatyóohuij maj
jatyaxáahuataj, majta jaatyáavaxɨj a'íjcɨ ɨ Jesús. 64 Matɨ'ɨj mij
jo'tají'ca'aj a jɨ'sáara' jitze, aj mu mij ca'nyéjrij jɨn jaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

—Huataxáj a'tanyíj mui'tyéjvee.

65 Majta jéehua je'ej pua'aj tyeejéj ma'xáahuataj.

Matɨ'ɨj ayo'ré'nyijtye ɨ ju juéesijtyamua' jimi
(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Jn. 18:19-24)

66 Tɨ'ɨj huatapuá'riaca', néijmi'i mu tyúusɨɨj ɨ huáasij, majta ɨ maj
tyí'ijta u tyeyúuj tzajta', majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij
jitze, Moisés tɨ jo'yú'xaca', matɨ'ɨj mij yo'ví'tɨj hua' jimi ɨ ju juéesij.
67 A'yaa mu tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Taaté'exaatye', ¿nyij muáaj a'ɨ́ɨn papué'een ɨ Dios tɨ a'áan
yó'ojrasij ɨ ɨpuárij japua?
Tɨ'quij Jesús a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:
—Tɨpua'aj a'yan nyetyájamuaaté'exaatye' yee: Nyáaj nu a'ɨ́ɨn
pué'een", caxu ná'antzaahuatye'ej. 68 Ajta tɨpua'aj nyetyajamuaa'íhuo'
caxu huatányuusij. 69 Ajta ijíij tɨ yujo'que'tɨj ja'mej, nyáaj ɨ nyaj nyajta
tyévij jitze huanɨe'huaca', muáca'ta' nu ja'ajcaquée na'mej ɨ Dios tɨ
néijmi'i jɨn antyúumua'reej.
70 Néijmi'i mu a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Nyi a'ɨ́ɨn papué'een ɨ yójra' ɨ Dios?
Ajta ɨ Jesús, a'yaa pu tyu'tanyúj tɨjɨn:
—A'yaa pu tyi'ja'yájna, nyáaj nu a'ɨ́ɨn pué'een je'ej siaj
tyu'taxájtaca'.
71 Matɨ'ɨj mij a'yan tyu'tóo'ixaaj tɨjɨn:
—¿Ji'nye tyajtáhua'aj tyá'xɨe've' tyej tyij tyi'tɨ́j jitzán
ujpuá'ritye'en? Ityáj tu tyeríj jáanamuajri' je'ej tɨ a'múu tyu'taxájtaca'.

Matɨ'ɨj yo'jáj ɨ Jesús a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Piláato
(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Jn. 18:28-38)

23 1 Matɨ'ɨj mij néijmi'i ájhuiixɨj ɨ maj a'áa ja'tyúusɨɨ, matɨ'ɨj mij
yo'ví'tɨj ɨ Jesús a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Piláato. 2 Matɨ'ɨj mij huatyóohuij
maj jitzán tyo'ojpuá'ritye'en, a'yaa mu tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—A'yaa tu tyéetyoj tɨ a'múu ca'nyíjra'aj hua'tá'caa ɨ tyeɨ́tyee mej
mij huatyényo'se'en ɨ tɨ va'cán jɨn tyi'tyéjvee jimi. A'yaa pu tyí'xaj
tɨjɨn capu a'yan tyúuxɨe've' mej mij tyá'najchitye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ tajtúhuan ɨ
tɨ huá'jijve', a'yaa pu ajta tyihuá'ixaatye' tɨ a'múu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Dios
tɨ a'áan yó'ojrasij ɨ ɨpuárij japua, tɨ jee ajta rey jɨme' tyi'tyéjvee.
3 Tɨ'quij Piláato a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Nyi a'ɨ́ɨn papué'een ɨ paj Rey jɨme' tyi'tyéjvee a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj
Israel jitze ajtyáma'can?
Ajta ɨ Jesús, a'yaa pu tyu'tanyúj tɨjɨn:
—Jee nyáaj nu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ paj jaxaj.
4 Tɨ'quij Piláato a'yan tyihuo'té'exaaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyí'ijta ɨ tyeyúuj
tzajta', ajta a'ɨ́ɨjma ɨ maj a'áa ajtyáxɨɨriaca' tɨjɨn:
—Capu je'ej ná'miteeraste' tyi'tɨ́j tɨ jɨn ootyá'ɨtzee ɨ nyaj jɨn
jo'xɨ́jtye'en.

5 Majta a'íɨmaj, ca'nyíin mu jɨn a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—Jéehua pu je'ej pua'aj tyihuá'mua'tyej ɨ tyeítyee, a'áa pu a'yan
tyojo'tyóochej a Galileea, ajta ijíij a'yaa pu rɨcɨj a'yájna Judea.

Matɨ'ɨj yo'jáj ɨ Jesús a'íjcɨ jimi ɨ Herodes

6 Ajta ɨ Piláato, tɨ'ɨj a'yan tyáanamuajri', a'yaa pu tyihuo'ta'íhuo'ri'
tɨjɨn:
—¿Nyi a'mújna mu Jesús a'áa já'ma'can a Galileea?
7 Tɨ'ɨj Piláato a'yan tyáamua'reeri' tɨ ɨ Jesús a'áa já'ma'can jo'tɨj ɨ
Herodes tyejé'ijtaj, aj pu'ij huo'ta'íj maj já'anvi'tɨj a'íjcɨ jimi ɨ Herodes,
ɨ rey tɨ jɨn tyi'tyéjvee, a'íɨ pu ajta a'áa jo'tyávaaca'aj a Jerusalén.
8 Ajta ɨ Herodes, jéehua pu huatóotyamua'vej tɨ'ɨj jaaséej a'íjcɨ ɨ Jesús,
ji'nye pu'ríj á'tyeej tɨ jaséjramuɨ'ca'aj, ajta jamua'reeriaca'aj je'ej tɨ
tyi'tíj uuriajca'aj a'íjna ɨ Jesús, a'yaa pu tyá'xɨe'va'ca'aj tɨ Jesús tyi'tíj
jɨn a'yan huárɨnyij tɨ huápuɨ'ɨj juxɨe've'. 9 Jéehua pu tyee'íhuo'ri',
ajta ɨ Jesús capu huatanyúj. 10 Majta a'íɨmaj ɨ maj tyí'ijta u tyeyúuj
tzajta', majta a'íɨmaj ɨ maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze, Moisés
tɨ jo'yú'xaca', a'áa mu véjri' jimí jo'tyú'uuca'aj, jéetze' mu ca'nyíin
jɨn tyá'xajtzi'raca'aj. 11 Ajta ɨ Herodes, majta a'íɨmaj ɨ xantáaru'uj ɨ
tɨ tyihuá'ijtye', a'íɨ mu huatyóohuij maj je'ej pua'aj jáa'uurej, majta
jaatyáxaahuataca' a'íjcɨ ɨ Jesús. Matɨ'ɨj mij cáanarij ju'cáachejtye tɨ
naa een, tɨ'ɨj tyihuá'caanaa ɨ maj jamuán tyí'ijta ɨ Herodes, ajta je'en
huo'ta'íj mej mij majtáhua'aj já'anvi'tɨj ɨ Piláato jimi. 12 A'ájna xɨcáara'
jitze, a'íɨ mu ju' amíincustyamua'aj muá'raa a'íjna ɨ Piláato, ajta a'íjna
ɨ Herodes, tɨ'ɨj quee xu a'yan tyí'rɨjcaj, móoche' mu tyúucha'ɨɨria'ca'aj.

Matɨ'ɨj jaaxá'puɨ'ɨntarej maj jaajé'caj ɨ Jesús

(Mt. 27:15-26; Mr. 15:6-15; Jn. 18:39—19:16)

13 Ajta ɨ Piláato huo'tajé a'íɨjma ɨ maj tyí'ijta ɨ tyeyúuj tzajta',
ajta a'íɨjma ɨ maj tyityatatyíj, ajta a'íɨjma ɨ tyeítyee. 14 Aj pu'ij a'yan
tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Siatɨ'ɨj yajave'ré'nyijtye nye jimi, a'yaa xu jitzán
tyí'pua'ritya'ca'aj yee a'íɨ pu ca'nyíjra'aj hua'tá'caa ɨ tyeítyee mej mij
jé'ta' huácɨɨnyej, nu'ríj tyee'íhuo'ri', mua'aj senyeséeracaj. Ajta quee
je'ej ná'miteeraste' tyi'tíj tɨ jɨn ootyá'ɨtzee ɨ siaj jɨn jitzán tyí'pua'ritye'.
15 Capu ajta je'ej já'miteeraste' a'íjcɨ ɨ Herodes, ji'nye a'íɨ pu ajtáhua'aj
muyo'ta'ítyaca' ityájma jimi. A'íj xu jɨn seríj jamua'reej tɨquee a'yan
tyi'tyéevijtɨj tɨ a'múu huámuɨ'nyij, ji'nye capu tyi'tíj jɨn ootyá'ɨtzee.
16 Puéjtzij nu jaatá'sij a'mújcɨj, nyatɨ'ɨjta nyij jaatátoosij. 17 A'yaa mu
tyeyí'tɨhua'aj maj séej huatátoonyij ɨ maj eetyánami' a'ájna matɨ'ɨj
tyí'ye'estyahua'aj. 18 Majta a'íɨmaj ɨ tyeítyee, néijmi'i mu a'yan
tyityeetyejíihuajraa tɨjɨn:
—Miche' jaajé'caj a'mújcɨj mu Jesús, pajta ɨ Barrabás huatátoonyij.

San Lucas 23:13-21

19 (A'íjna ɨ Barrabás, a'íj pu jɨn eetyánami'huaca'aj, ji'nye
ca'nyíjra'aj pu huo'ta' ɨ tyeítyee Jerusalén maj já'chajca'aj mej mij
huo'tanyó'si'tye'en ɨ Roma maj já'chajca'aj, a'íɨ pu ajta síɨj a'íɨn
pué'een ɨ tɨ tyí'tyacui'caria'aj.) 20 Ajta ɨ Piláato jaxɨe'va'ca'aj tɨ
jaatátoonyij a'íjcɨ ɨ Jesús, a'íj pu jɨn ajtáhua'aj a'yan tyihuo'tajé tɨ'ij
jáamua'reej je'ej maj tyá'xɨe'va'ca'aj ɨ tyeítyee. 21 Majta a'íɨmaj ɨ
tyeítyee a'yaa tyityeetyejíihuajraa tɨjɨn:
—Pata'aj yó'tatan, pata'aj yó'tatan.
22 Huéeicaj pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—¿Ji'nye een jɨme'? ¿Tyi'tanyí je'ej pua'aj huáruuj? Capu je'ej
ná'miteeraste' tyi'tíj tɨ jɨn ootyá'ɨtzee tɨ'ij a'yan tye'tyévijtye'ej tɨ
huámuɨ'nyij a'mújna, a'íj nu jɨn a'yan nyana'aj rɨnyij, puéjtzij nu
jaatá'sij, nyajta jaatátoosij.
23 Majta a'íɨmaj ɨ tyeítyee jéetze' mu ca'nyíin jɨn huatyejíihuajra,
majtáhua'aj a'yan tyaata'íj tɨ jó'tatan. Aj mu mij tyu'mué'tɨj a'íjcɨ jɨme'
ɨ maj jéehua huatyejíihuajra. 24 Aj pu'ij ɨ Piláato jaaxá'puɨ'ɨntarej tɨ
a'yan huárɨnyij je'ej maj tyaaxɨé'va'ca'aj ɨ tyeítyee. 25 Tɨ'quij jaatátoj
a'íjcɨ ɨ maj jahuaviirica'aj ɨ tyeítyee ɨ tɨ a'íjcɨ jɨn eetyánami'huaca'aj tɨ
ca'nyíjra'aj huo'ta' mej mij huatyényo'se'en, tɨ ajta tyí'tyacui'caria'aj.
Ajta ɨ Piláato, a'íɨ pu tyu'tátuii ɨ Jesús mej mij a'yan jáa'uurej je'ej maj
tyaaxɨé'va'ca'aj ɨ tyeítyee.

Matɨ'ɨj yó'tatej a'íjcɨ ɨ Jesús

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Jn. 19:17-27)

26 Matɨ'ɨj mij yo'jáj ɨ Jesús, a'áa mu yoojáasima'caj, matɨ'ɨj
séej huatyéevi' tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Simón Cirene tɨ já'ma'can,

a'áa pu ja'tanyéj a ɨtzitáj, matɨ'ɨj mij ju'huatyéchuii ɨ cúruuj tɨ'ij
jáachuisime'en cújta' ɨ Jesús.
27 Jéehua mu tyeítyee huajú'ca'aj hua' cújta', mue'tíj mu majta ɨ
úucaa huajú'ca'aj muxaamúuritya'aj, majta antyuyíinyaj a'íjcɨ jɨme'.
28 Aj pu'ij Jesús ooré'nyeeriaca', tɨ'ɨj ij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Mua'aj úucaa, mu siaj Jerusalén já'ma'can, caxu nyéetzij jɨn
juyiinyaj, sulu ja'mua jɨme' siahuóoyiinyixɨ', siajta a'íɨjma jɨme' ɨ
juyójmua', 29 ji'nye aj pu atyojo'ré'nyesij a'ájna ɨ xɨcáara' siaj jitzán
a'yan tyu'taxájtaj yee: "Dios pu tyámua' tyihuo'tá' a'íɨjma ɨ maj quee
a'náj tyiyóomua'aj muá'raa, majta a'íɨmaj ɨ maj quee a'náj tɨ'ríij
hua' jitze huataséjre, majta a'íɨjma ɨ maj quee a'náj tyu'tzí'tyej."
30 A'ájna xɨcáara' jitze, a'yaa mu rɨnyij ɨ tyeítyee, a'íɨ mu a'yan
tyaaté'exaatye'sij ɨ jɨríj tɨjɨn: "Pata'aj tajapuá rájvetyij." Majta a'yan
cha'taj mana'aj tyaaté'exaatye'ej a'íjcɨ ɨ jɨríj tɨ huaquéetɨmee tɨjɨn:
"Pata'aj taatyá'avaaj." 31 Tɨpua'aj a'yan nyetya'ajpuéjtzij nyáaj nyej
quee tyi'tíj jɨn ootyá'ɨtzee, ¿nyij mequee jéetze' jajpuéetzij muá'ju'un
a'íɨmaj ɨ maj tyi'tíj jɨn ootyá'ɨtzee?
32 Majta hua'puácaa huajájpuasima'aj ɨ maj je'ej pua'aj tyí'uuriajca'aj
mej mij huojo'tatan ɨ Jesús jamuán. 33 Matɨ'ɨj mij a'áa ja'rá'aj jo'tɨj a'yan
tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Muɨ'chíj mu'taj, a'áa mu mij yó'tatej hua' jamuán ɨ
maj je'ej pua'aj tyí'uuriajca'aj. Séej mu óotatej muáca'ta' pujmua', majta
ɨ séej útata' pujmua' ɨ Jesús. 34 Tɨ'quij Jesús a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—Nyavástara' tyihuo'tú'uunyi'ri', ji'nye camu jamua'reej je'ej maj
rɨcɨj.
Majta ɨ xantáaru'uj huáhuajcaca' maj tyetyéj jɨn huóomue'tɨj mej
mij jáamua'reej a'tíj tɨ cɨ'tyij ɨ tyí'caanaria'ra' ɨ Jesús. 35 Majta a'íɨmaj ɨ
tyeítyee, a'áa mu jo'tyú'uu méesejraca'aj. Majta a'íɨmaj ɨ maj tyihuá'ijtye',
a'íɨ mu majta jaatyáxaahuataca', a'yaa mu tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—A'múu pu séecan japua huatanyúj, che' ajta jujapuá
huatányuunyij, tɨpua'aj a'yan tyi'ja'yájnatan tɨ a'múu a'íɨn pué'een ɨ
Dios tɨ ja'antyíhuoj ɨ tɨ ajta a'áan yó'ojrasij ɨ ɨpuárij japua.
36 Majta a'íɨmaj ɨ xantáaru'uj mu ajtyáxɨɨriaca', majta
jaatyáxaahuataca', a'íj mu majta jaatanyétzij tɨ ju'cáaye'en ɨ nahuáj
ta'antzíjvi. 37 A'yaa mu tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Tɨpua'aj Rey jɨme' petyi'tyávaacaj a'íɨjma jimi ɨ maj Israel jitze
ajtyáma'can, pata'aj ajapua huatányuunyij.
38 Majta táabla óotatej jo'tɨj jo'ojmu'uj ɨ Jesús, a'yaa pu
tyé'yu'si'huaca'aj a'íjcɨ jitze ɨ táabla tɨjɨn: "A'íi pu a'íɨn pué'een ɨ hua'
Rey a'íɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can."
39 Ajta síɨj ɨ tɨ je'ej pua'aj tyeeyí'tɨhua'aj ɨ tɨ ajta óotateehuaca', a'íɨ
pu je'ej pua'aj tyé'jeevaca'aj a'íjcɨ ɨ Jesús, a'yan tɨjɨn:
—¿Nyi pequee a'íɨn pué'een ɨ tɨ Dios a'áan mojo'ojrasij ɨ ɨpuárij
japua? Pata'aj ajapua huatányuunyij, pajta ityájma japua.

40 Ajta ɨ sɨ́ɨj tɨ je'ej pua'aj tyeyí'tɨhua'aj, tɨ ajta óotateehuaca', a'ɨ́ɨ pu
jajtyá'xɨj a'yan tɨjɨn:
—¿Nyi pequee já'tyese' ɨ Dios? Cásɨ', a'yaa paj cha'taj pana'aj
tya'ajpuéjtzij tɨ'ɨj a'mújna. 41 A'yaa pu tyi'tyéevijtɨj tyaj a'yan
tya'ajpuéjtzij, a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej tyaj tyi'tɨ́j huáruuj, ji'nye pu'rɨ́j a'yan
tyitaacɨ'ɨj, ajta a'mújna, capu tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzee.
42 Aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús tɨjɨn:
—Jesús, pata'aj no'támua'reej a'ájna xɨcáara' paj jitzán
huatye'chesij ɨ paj tyu'ta'ɨ́jtaj.
43 Ajta a'ɨ́jna ɨ Jesús, a'yaa pu tyu'tanyúj tɨjɨn:
—A'yaa nu tyí'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jɨme', ijíij paj a'áa
jo'tyaváaj puá'mej nyaj jamuán jo'tɨj Dios tyámua' tyimuojo'tyátoosij.

Tɨ'ɨj huamuɨ́' a'ɨ́jna ɨ Jesús

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Jn. 19:28-30)

44 Tɨ'ɨj arí a'tzáaj tacuaríixpuaj putyi'rɨjcáj, aj pu'ij néijmi'que'
huariá'tɨca'riaca' ɨ chuéj japua, huéeicaj ooraj pu a'chu á'tyeej
tɨ huatíca'. 45 A'ɨ́jna ɨ xɨcáj oomuɨ́', ajta a'ɨ́jna ɨ cɨ́ɨxurij tɨ a'úun
jo'tahuɨ́jca'aj u tyeyúuj tzajta', a'ɨ́ɨ pu jé'ta' acásujtza'an. 46 Ca'nyíin pu
jɨn huajíjhuaca' a'ɨ́jna ɨ Jesús. A'yaa pu tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—Mu paj nyavástara', muéetzij nu muaatátuire'sij ɨ
nyaxɨéjnyu'caa.
Tɨ'ɨj a'yan tyu'taxájtaca', aj pu'ij huamuɨ́'.
47 Ajta a'ɨ́jna xantáaru'uj tɨ tyí'ijtye' anxɨtyej maj ará'asej, tɨ'ɨj
jaaséej je'ej tɨ huarɨ́j, aj pu'ij tyámua' tyaatá' ɨ Dios, ajta a'yan
tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—A'yaa xaa nyu'uj tyi'ja'yájna, a'íi pu tyámua' tyí'tyevistaca'aj.
48 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj ajtyáxɨɨriaca', matɨ'ɨj tyu'séj je'ej tɨ
tyi'tɨ́j huarɨ́j, aj mu mij jo'cɨ́xɨj, ji'nye muatóoxaamujrityej majta je'ej
pua'aj tyityo'tóomuajtyaca'. 49 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jamua'tyej, majta
ɨ úucaa ɨ maj jamuán uja'ráacɨj a'ájna a Galileea, a'ɨ́ɨ mu a' ɨmuáj
jo'tyú'uuca'aj, majta tyí'sejraca'aj je'ej tɨ tyi'tɨ́j rɨjcaj.

Matɨ'ɨj ja'vá'naj a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Jn. 19:38-42)

50 A'áa pu ajta sɨ́ɨj jo'tyávaaca'aj tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn José, a'áa
pu já'ma'can chájta' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Arimatea, a'áa tɨ
huataca'aj a Judea, a'íi pu sɨ́ɨj a'ɨ́ɨn pué'een tɨ hua' jitze ajtyáma'can ɨ
juéesij. Tyámua' pu tyí'tyevistaca'aj, ajta quee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeeria'ca'aj.
51 Ajta a'ɨ́jna ɨ José, a'ɨ́ɨ pu ajta jajchó'va'ca'aj a'ájna xɨcáara' jitze tɨ'ɨj
Dios tyu'ta'ɨ́jtaj íiyan ɨ cháanacaj japua. A'ɨ́j pu jɨn quee ja'ránajchaca'
je'ej maj tyaaxá'puɨ'ɨntarej, capu ajta tyámua' jaata'aj je'ej maj
huarɨ́j ɨ séecan ɨ juéesij. 52 Tɨ'ɨj ij a'áa jo'mej ɨ Piláato jimi, ajta je'en

jaatáhuaviiri' tɨ jaatátuiire'en ɨ tyévira' ɨ Jesús. 53 Aj pu'ij ja'ajtajá
ɨ tyévira' ɨ Jesús, ajta je'en sáavanaj jɨn jacá'ijcataca', tɨ'quij a'úun
jo'tyájrupij jo'tɨj jóocun, tɨ'ɨj ij uyo'ré'tyej jo'maj yo'ojcúunajraa,
camu meexu a'náj a'tíj a'úun jo'tyá'avaataca'aj. 54 Pu'ríj a'ájna
putyí'rɨjcaa a'ájna xɨcáara' maj jitzán tyámua' ju'uurej, ajta arí tɨn
atyojo'ré'nyesima'aj a'ájna xɨcáara' maj jitzán juso'pii.

55 Majta a'íɨmaj ɨ úucaa, ɨ maj a'áa ja'ráacɨj a Galileea ɨ Jesús
jamuán, a'íɨ mu cújta' huajú'ca'aj a'íjcɨ ɨ José. Matɨ'ɨj mij jaaséej
jo'tɨj jóocun, majta jo'tɨj yó'ruuj ɨ tyévira' ɨ Jesús. 56 Matɨ'ɨj mij jo'cíj
ɨ juchéj, aj mu mij tyámua' jáaruuj ɨ tu'píj tɨ naa tyaarɨe'ej, majta ɨ
maj jacáhuaatye'ej, majta je'en huóoso'pej a'ájna xɨcáara' jitze je'ej tɨ
tyúuxɨe've'.

Tɨ'ɨj huatájuuriaca' ɨ Jesús

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Jn. 20:1-10)

24 1 Tɨ'ɨj atyojo'ré'nyej a'ájna xɨcáara' jitze ta'nájcaj ɨ itéerij,
íiya' mu'uj ujó'ju' a'íɨmaj ɨ úucaa, matɨ'ɨj mij tyojo'tɨɨ ɨ maj
tyámua' tyú'ruuj ɨ tu'píj tɨ naa tyi'tyáarɨe', matɨ'ɨj mij ujó'ju' jo'maj
je'ej yo'uuriajca'aj. 2 Matɨ'ɨj a'áa ja'rá'aj, aj mu mij jaaséej tɨpua'aj arí
antácun. Ajta a'íjna ɨ tyetyéj ɨ maj je'tyájmuaj, pu'ríj antí'ri'huaca'aj.
3 Matɨ'ɨj utyájrupij, camu che' jáatyoj ɨ tyévira' ɨ Jesús. 4 Meentyij
móoj a'íjcɨ jɨn tyí'mua'ajcaj je'ej tɨ tyi'tíj huarɨj a'íjcɨ jɨme' ɨ tyévira'
ɨ Jesús, matɨ'ɨj jiye'tzín hua'puaj huataséjre ɨ tyétyacaa a'íɨjma jimi ɨ
úucaa, naa mu cuéeinavi' tyí'chajca'aj, naa mu tyityetyátatzarisime'ej.
5 Tyámua' mu tyu'tátzɨɨn ɨ úucaa, a'íj mu jɨn tyítunutaxɨj, majta
ecóotutaxɨj, majta a'íɨmaj ɨ tyétyacaa, a'yaa mu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—¿Ji'nye siaj sij a'yan tyá'huoo hua' tzajta' ɨ muɨ'chítyee ɨ tɨ arí
huatájuuriaca'? 6 Capu che' yajá'hua', ji'nye pu'ríj huatájuuriaca', ¿nyi
sequée jamua'reej je'ej tɨ tyajamuaté'exaa tɨ'ɨj ooj ajo'tyávaaca'aj
ja'mua jamuán a'ájna a Galileea, 7 yee tɨ a'yan tyúuxɨe've' maj
tyu'tátuire'en a'íjcɨ ɨ tɨ ajta tyévij jitze huanɨe'huaca' a'íɨjma jimi ɨ maj
je'ej pua'aj tyityeetyúucha'ɨj mej mij yó'tateexɨ'ɨn? Ajta huéeicaj xɨcáj
jitze huatájuurij.

8 Majta a'íɨmaj ɨ úucaa, aj mu jo'támua'reeri' je'ej tɨ tyihuo'té'exaaj
a'íjna ɨ Jesús. 9 Aj mu mij iiráacɨj jo'tɨj jóocun, matɨ'ɨj mij jo'cíj juchéj,
aj mu mij huo'té'exaa a'íɨjma ɨ maj tamuáamuata' japuan síɨj ará'asej,
majta ɨ séecan, néijmi'i mu huo'té'exaa je'ej maj tyi'tíj tyu'séj.
10 A'íɨmaj ɨ úucaa, a'íɨ mu a'íɨn pué'een, ɨ Maríia Magdala tɨ já'ma'can,
ajta a'íjna ɨ Juana, ajtáhua'aj síɨj ɨ Maríia náanajra' tɨ pué'een a'íjcɨ
ɨ Jacobo, majta séecan ɨ úucaa, a'íɨ mu a'yan tyihuo'té'exaaj a'íɨjma
ɨ Jesús tɨ hua'antyíhuoj. 11 Majta a'íɨmaj camu huá'tzaahuatya'ca'aj
a'íɨjma ɨ úucaa, ji'nye capu je'ej huá'miteerastya'ca'aj je'ej maj
tyihuo'té'exaaj.

12 Ajta aˈíjna ɨ Pedro, aˈíɨ pu ájchej, tɨˈquij joˈtéechajraa joˈtɨj
jóocun, tɨˈquij utyájrupij. Aj puˈij cíɨxurij tyuˈséj tɨ áan tyajáˈajcatyii,
ajta jeˈen jóˈraa jéehua tyiˈmuaˈastíj ɨ jutzájtaˈ jeˈej tɨ tyiˈtíj huaríj.

Aˈájna ɨ juyéj jitze Emaús tɨ jóˈnyaa

(Mt. 16:12-13)

13 Aˈájna xɨcáaraˈ jitze, ɨ maj huaˈpuaj ɨ maj huaˈ jitze ajtyámaˈcan
aˈíɨjma ɨ maj Jesús jamuán huacíj, aˈáa mu joojúˈcaˈaj chájtaˈ tɨ aˈyan
tyajaˈrájtyapuaj tɨjɨn Emaús, aˈáa pu ɨmuáj putyajáˈrɨcɨj aˈájna a
Jerusalén, aˈchu tamuáamuataˈ japuan síɨj quiloometroj. 14 Néijmiˈi mu
tyuˈxájtasimeˈej jeˈej tɨ tyiˈtíj huaríj. 15 Móocheˈ mu tyuˈxáatasimaˈcaj,
tɨˈɨj Jesús ajtyáxɨɨriacaˈ aj puˈij huaˈ jamuán joˈmej. 16 Majta aˈíɨmaj
camu jaamuaˈaj. 17 Tɨˈquij Jesús aˈyan tyihuoˈtaˈíhuoˈriˈ tɨjɨn:
—¿Tyiˈtanyí jeˈej setyúuˈixaatyeˈ aˈyan xuujúˈ ɨ juyéj jitze?
Matɨˈɨj mij óohuiixɨj, muaˈcoomuaˈastíj. 18 Ajta síɨj tɨ aˈyan
ántyapuaj tɨjɨn Cleofas, aˈíɨ pu aˈyan tyuˈtanyúj tɨjɨn:
—¿Nyi pequee muáaj aˈíɨn pueˈeen ɨ paj huayiˈij panaˈaj ɨ paj quee
tyiˈtíj muaˈreej jeˈej tɨ tyiˈtíj huaríj tajimí?
19 Aj puˈij aˈyan tyihuoˈtaˈíhuoˈriˈ tɨjɨn:
—¿Tyiˈtanyí jeˈej huaríj?
Matɨˈɨj mij aˈyan tyaatéˈexaa tɨjɨn:
—Aˈíjcɨ jɨmeˈ ɨ Jesús, Nazaret tɨ jáˈmaˈcan, aˈíɨ pu tyíˈxajtacaˈaj
tzáahuatyiˈraˈaj jɨmeˈ ɨ Dios jitze maˈcan. Ajta jéehua aˈyan tyúˈruuj
tɨ huápuɨˈɨj juxɨeˈveˈ, ɨ tyeítyee jimi ajta ɨ Dios. 20 Majta aˈíɨmaj ɨ maj
tyíˈijta ɨ tyeyúuj tzajtaˈ, majta ɨ maj tyíˈtaˈijtyeˈ, aˈíɨ mu tyuˈtátuii ɨ
Jesús mej mij tyuˈtáˈ maj jaajéˈcaj, matɨˈɨj mij yóˈtateexɨj. 21 Tyajta
ityáj, aˈyaa tu tyeˈejchóˈvaˈcaˈaj tɨ aˈíɨn tɨiˈrátoonyij ityájma ɨ tyaj
Israel jitze ajtyámaˈcan, puˈríj huéeicaj xɨcáj tyooméj maj yóˈtateexɨj.
22 Majta séecan úucaa ɨ maj tajitzé ajtyámaˈcan, jéehua mu jeˈej
puaˈaj tyoˈtaséj, íiyaˈ muˈuj ujaˈtanyéj joˈmaj yaˈváˈnajcaˈaj aˈíjcɨ ɨ
Jesús. 23 Majta camu jáatyoj ɨ tyévira, matɨˈɨj mij huariáˈcɨj, aj mu
mij taatéˈexaa tɨjɨn séecan mu huataséjre huaˈ jimi. Aˈíɨ mu aˈíɨn
pueˈeenyeˈej ɨ maj tajapuá tyíˈhuɨɨreˈ, majta aˈyan tyihuoˈtéˈexaaj tɨ arí
huatájuuriacaˈ aˈíjna ɨ Jesús. 24 Majta séecan ɨ maj tajamuán huacíj,
aˈíɨ mu majta ujaˈtanyéj joˈmaj yaˈváˈnajcaˈaj, aˈyaa pu tyiˈéenyeˈej jeˈej
maj tyuˈtaxájtacaˈ aˈíɨmaj ɨ úucaa, majta aˈíɨmaj camu jaaséj aˈíjcɨ ɨ
Jesús.
25 Ajta ɨ Jesús aˈyaa pu tyihuoˈtéˈexaaj tɨjɨn:
—Jiˈnye sequée huápuɨˈɨj tyojóˈitej muaˈaj, jeˈej xu puaˈaj
tyityóomuajtyej, caxu jeˈej tyéejtyoovej mu jutzájtaˈ siaj sij
tyáˈantzaahuatyeˈen néijmiˈi jeˈej maj tyuˈtaxájtacaˈ aˈíɨmaj ɨ maj Dios
jitze maˈcan tyíˈxaxaˈtaˈaj. 26 ¿Nyi sequée jamuaˈreeriacaˈaj tɨ aˈyan
tyúuxɨeˈvaˈcaˈaj tɨ anaquéej jajpuéetzij jáˈraˈnyij aˈíjna ɨ tɨ Dios aˈáan

yó'ojrasij ɨ ɨpuárij japua, tɨ'ij tyu'ta'íjtaj íiyan ɨ cháanacaj japua, ajta u tajapuá?

27 Aj pu'ij tyámua' naa néijmi'i tyihuo'té'exaaj je'ej tɨ tyé'yu'si'huaca'aj ɨ yu'xarij jitze a'íjcɨ jɨme' ɨ Jesús, tɨ'ɨj a'íjna tyo'yú'xaca' ɨ Moisés, ajta matɨ'ɨj tyo'yú'xaca' a'íɨmaj ɨ maj Dios jitze ma'can tyí'xaxa'ta'aj.

28 Matɨ'ɨj meríj avéjri' joojú'ca'aj a'ájna chájta' jo'maj ja'rá'iixaj, óoche' pu huama'ca'aj a'íjna ɨ Jesús, tɨ'ɨj ɨ tɨ muja'yee jó'yi'ij. 29 Majta a'íɨmaj jéehua mu ca'nyíjra'aj jaatá' tɨ a'áa jo'tyá'ɨtzeere'en, a'yaa mu tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Pata'aj tajamuán yahuatyá'ɨtzeere'en, ji'nye pu'ríj huachúmua', ajta arí huariá'tɨca'rij.

Tɨ'quij utyájrupij tɨ'ij hua' jamuán huatyá'ɨtzeere'en. 30 Tɨ'ɨj Jesús ajtyéeyixɨj hua' jamuán ɨ méesaj jitze, aj pu'ij jatyí'puj ɨ páan, ajta tyámua' tyaatá' ɨ Dios, tɨ'quij jé'ta' jo'tátaaraca' ɨ páan, aj pu'ij huo'tí'pu'uj. 31 Tɨ'ɨj huo'taɨ'ɨpu'uj, aj mu mij jaamua'aj, ajta a'íjna a'huóopua'rixɨj meeséeracaj.

32 Matɨ'ɨj mij a'yan tyityetyúu'ihuo'ri' tɨjɨn:

—¿Nyiquee ca'nyíin jɨn ú'tzunaca'aj ɨ taxɨéjnyu'caa, ajta tatéexɨ'raca'aj tatzájta' tɨ'ɨj ɨ tɨéj, tɨ'ɨj a'íɨn tyitátyixaa ɨ juyéj jitze, tɨ a'yan tyí'ta'ixaatya'ca'aj je'ej tɨ huatóomua'aj ɨ tɨ tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze?

© 1996 David C. Cook

San Lucas 24:30-32

33 Matɨ'ɨj mij ájhuiixɨj, ca'nácan mu huariá'cɨj a Jerusalén, a'áa
mu huojo'tyoj a'ɨ́ɨjma ɨ maj tamuáamuata' japuan sɨ́ɨj ará'asej, majta
ɨ séecan ɨ maj hua' jamuán huacɨ́j, néijmi'i mu a'áa ja'tyúusɨɨria'ca'aj.
34 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'áa jo'tyú'uuca'aj a Jerusalén, a'yaa mu
tyihuo'té'exaaj ɨ maj hua'puaj tɨjɨn:
—A'yaa xaa nyu'uj tyi'ja'yájna, tavástara' pu huatájuuriaca', ajta
huataséjre a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Simón.
35 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj hua'puaj, a'ɨ́ɨ mu huo'té'exaa je'ej tɨ tyi'tɨ́j
huarɨ́j matɨ'ɨj a'áa joojú'caj ɨ juyéj jitze, ajta je'ej maj tyaamua'aj tɨ'ɨj
jé'ta' jo'tátaaraca' ɨ páan.

Tɨ'ɨj Jesús huataséjre a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj jamuán huacɨ́j

(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Jn. 20:19-23)

36 Móoche' mu tyi'xáatacaj a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ'ɨj ɨ Jesús huataséjre hua'
jimi, a'úu pu jé'ta' huatyéechaxɨj, aj pu'ij a'yan tyihuo'tatyójtyej tɨjɨn:
—Che' tyámua' ja'mua'axcaj ja'mua tzajta'.
37 Aj mu mij néijmi'i tyámua' tyu'tátzɨɨn, ji'nye a'yaa pu
huá'seejratya'ca'aj, cuxáa nyájcan pué'eenye'ej. 38 A'yaa pu
tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—¿Ji'nye siaj sij huápuɨ'ɨj tyí'tzɨɨnye'? ¿Ji'nye huápuɨ'ɨj
tyaja'muatyesi'huaritye' siaj tyá'antzaahuatye'en? 39 Cásɨ' ɨ
nyamuáca' jitze, ajta ɨ nya' ɨ́ɨcaj jitze, nyáaj nu a'ɨ́ɨn pué'een.
Siata'aj na'ajtamuárɨe'en siajta naaséj. Sɨ́ɨj tɨ muɨ'chij, capu a'yan
tyi'tyáhue'ra', capu ajta a'yan tyi'tyájcarij, xu'rɨ́j nyeséj nyaj
tyáhue'ra', nyajta tyájcarij.
40 Tɨ'ɨj a'yan tyihuo'té'exaaj, aj pu'ij huo'taséjra ɨ jumuáca',
ajta ɨ ju'ɨ́ɨcaj. 41 Majta a'ɨ́ɨmaj, camu ja'tzaahuatya'ca'aj, ji'nye
jéehua mu jutyamua'va'ca'aj, majta je'ej yó'sejraca'aj, aj pu'ij a'yan
tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Nyi sequée tyi'tɨ́j tyícha'ɨj nyaj jáacua'nyij?
42 Matɨ'ɨj mij hue'ej tɨ hue'ejchi' jaatá'. 43 Tɨ'quij ja'ancuriáa', aj pu'ij
jáacuaj meeséeracaj a'ɨ́ɨmaj. 44 A'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'yaa nu tyajamuaaté'exaa nyatɨ'ɨj ja'mua jamuán
jo'chá'canya'aj, tɨ a'yan tyúuxɨe'va'ca'aj tɨ néijmi'i tya'róo'astej je'ej
tɨ tyo'yú'xaca' nyéetzij jɨme' a'ɨ́jna ɨ Moisés, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Dios
jitze ma'can tyí'xaxa'ta'aj, ajta ɨ chuíicarij jitze.
45 Aj pu'ij huo'ta' mej mij yo'itéej muá'ra'nyij je'ej tɨ tyé'yu'si' ɨ
yu'xarij jitze. 46 A'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'yaa pu tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze tɨ a'yan tyúuxɨe'va'ca'aj
tɨ jajpuéjtzij já'ra'nyiiche', a'ɨ́jna ɨ Dios tɨ a'áan yó'ojrasij ɨ ɨpuárij
japua. Ajta huéeicaj xɨcáj jitze huatájuuritaj. 47 Majta néijmi'i japua
ɨ cháanacaj tyihuo'té'exaatye'sij nyenyúucaritze' mej mij seequéj
tyú'mua'tyij ɨ Dios jimi tɨ'ij a'ɨ́ɨn tyihuo'tú'uunyi'. Siajta mua'aj a'yaa

xu huatyóohuisij siaj tyihuo'té'exaatye'en iiye'ej Jerusalén. 48 Mua'aj
xu tyihuo'té'exaatye'ej néijmi'i je'ej siaj tyi'tíj tyu'séj. 49 Nyáaj nu
uyo'ta'ityij ja'mua jimi a'íjcɨ ɨ tɨ nyavástara' jɨn tya'tóoratziiri'. Siajta
mua'aj, siata'aj a'yan huatye'en iiye'ej chájta' 'asta siana'aj quee
ja'ancuriá'an a'íjcɨ ɨ ca'nyíjra'aj jútye' tɨ je'cányesij.

Tɨ'ɨj ɨ Jesús tyíraa u tajapuá

(Mr. 16:19-20)

50 Tɨ'quij ɨ Jesús huojo'ví'tɨj a'ájna a Betania, aj pu'ij
ajméjca'taxɨj, ajta je'en tyámua' tyihuo'tá' ɨ hua' tzajta'. 51 Tɨ'ɨj ooj
hua'huavivíiriaca'aj, aj pu'ij ahuojo'tyáhuii a'íɨjma tɨ'quij jútye' tyíraa.
52 Majta a'íɨmaj mu jaatyánajchaca', jéehua mu huatóotyamua'vej,
matɨ'ɨj mij jo'cíj a Jerusalén. 53 A'náj tɨna'aj mu ɨ tyeyúuj tzajta'
je'rú'uuca'aj, metye'tyóotzi'ria'aj ɨ Dios.

Je'ej tɨ tyo'yú'xaca' a'ɨ́jna ɨ San Juan

Ɨ tɨ jɨn uhuatyóochej ɨ yu'xarij

1 [1] Jájcuaj ɨmuáj pu séjria'ca'aj ɨ nyúucarij, ajta a'ɨ́jna ɨ nyúucarij
a'ɨ́j pu jimi séjria'ca'aj ɨ Dios, ajta ɨ Dios pu a'ɨ́ɨn pué'eenye'ej
ɨ nyúucarij. [2] A'ɨ́ɨ pu jájcuaj ɨmuáj séjria'ca'aj ɨ Dios jimi tɨ'ɨj quee
xu ma'huá'tacaj ɨ cháanacaj. [3] A'ɨ́j pu jitze ma'can ɨ nyúucarij ɨ Dios
néijmi'i tyú'taahuaca' ɨ tɨ tyí'sejre', capu tyi'tɨ́j a'yan tyi'séere'ej
ta'me'nyíiche' tɨpua'aj quee ɨ nyúucarij a'yan tyu'taxáatajche'. [4] A'ɨ́j pu
jitze séjria'ca'aj ɨ júuricamej, ajta ɨ júuricamej pu jɨn huányeeri'cɨca'aj
hua' tzajta' ɨ tyeɨ́tyee. [5] Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn huányeeri'ij, a'ɨ́j pu jɨn
huanyéeri'cɨj ja'raa jo'tɨj jo'tɨ́ca'ca'aj, ajta ɨ tɨ́ca'rij capu je'ej joorejvej
tɨ jo'jé'caj a'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn huányeeri'ij.

[6] Sɨ́ɨj pu tyáatɨ' huataséjre tɨ a'yan ántyapuaaca'aj tɨjɨn
Juan, Dios pu a'yan yo'ta'ítyaca', [7] ta'aj ij a'ɨ́jcɨ jitze ma'can ɨ
tatzárij tyihuo'té'exaatye'en ɨ tyeɨ́tyee, ajta mej mij néijmi'i
tyá'antzaahuatye'en je'ej tɨ a'ɨ́ɨn tyí'xajtaca'aj. [8] Ajta a'ɨ́jna ɨ Juan capu
a'ɨ́ɨn pué'eenye'ej ɨ tatzárij, sulu sɨ́ɨj tɨ a'ɨ́jna jɨn mujo'vé'mej tɨ'ij a'ɨ́jna
jitze ma'can ɨ tatzárij tyihuo'té'exaatye'en. [9] Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ jɨ'ré'can
jɨme' tatzárij pué'een ɨ tɨ huá'tatzavi'tye' néijmi'caa ɨ tyeɨ́tyee, a'ɨ́ɨ pu
ooj yaja'vá'ma'ca'aj ɨiyan ɨ cháanacaj japua.

[10] A'ɨ́jna ɨ tɨ nyúucarij pué'een, a'yan pu séjria'ca'aj ɨ cháanacaj
japua, ajta Dios pu ɨ cháanacaj huatyátaahuaca' a'ɨ́jna jitze ma'can ɨ
nyúucarij, majta ɨ maj yan huacháatɨma'caa ɨ cháanacaj japua camu
jaamua'aj. [11] A'ɨ́ɨ pu mu jové'mej ɨiyan cháanacaj, majta ɨ maj a'yan
huacháatɨma'caa camu tyámua' tyetyéejej. [12] Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
tyámua' tyetyéejej majta jitzán tyá'antzaahuaj, a'ɨ́ɨ pu a'yan tyihuo'tá'
mej mij yójmua'mua' pue'éenye'ej muá'ra'nyij ɨ Dios. [13] A'ɨ́j mu jɨn
yójmua'mua' pué'een ɨ Dios, camu a'ɨ́jna jɨme' maj tyétyacaa jitze
eeráanyej nusu maj jujɨ́ɨmua'aj a'yan tyá'xɨe'va'ca'aj, sulu a'ɨ́jna jɨme'
tɨ ɨ Dios huatyóoyojmua'tyej.

[14] A'ɨ́jna ɨ tɨ nyúucarij pué'een a'ɨ́ɨ pu huatyóotyevistaca', ajta
tajamuán yéchajca'aj. Tyajta jaaséj ɨ tɨ jɨn huápuɨ'ɨj naa huasé'rin, ɨ
tɨ ja'ancuriáa' ɨ Dios jimi, a'ɨ́jna jɨme' tɨ a'ɨ́ɨ na'aj yójra', a'ɨ́j pu jimi

séejre' ɨ tɨ jɨn taxɨe've' ajta ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme'. 15 Juan pu a'ɨ́jna jitze
ma'can a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn: "A'ɨí pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyaj jitzán
ma'can tyajamuáa'ixaa, nyatɨ'ɨj a'yan yee a'ɨ́jna tɨ yaja'vé'mej nyaj
cújta', jéetze' pu va'cán jɨn tyi'tyéjvee nyequee nyáaj, ji'nye a'ɨ́ɨ pu
anaquéej séjria'ca'aj nyequee nyáaj."

16 Néijmi'i tu tyeríj ityáj a'ɨ́j jimi tya'ancuriáa' ɨ tɨ a'ɨ́ɨn juxɨé'vi'ra'
tyámua' tyitatá'caa séej jɨme' ajtáhua'aj séej, 17 ji'nye a'ɨ́jna ɨ nyúucarij
ɨ maj jɨn tyí'ijta a'ɨ́j pu jitze ma'can ɨ Moisés yan huatyátuiihuaca',
ajta ɨ tyaj jɨn huátaxɨe've'en ajta ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme' a'ɨ́j pu jitze
tyeje'ráma'can ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een. 18 Capu a'tɨ́j a'náj
jaaséej ɨ Dios, sulu a'ɨ́ɨ pu'uj ɨ tɨ yójra' pué'een, ɨ tɨ ajta Dios jimi
séejre', a'ɨ́ɨ pu taatá' tyej tyij jáamua'tyij je'ej tɨ een ɨ Dios.

A'ɨ́jna ɨ Juan ɨ tɨ huá'ɨɨraca'aj a'ɨ́ɨ pu jaataxájtaca' a'ɨ́jcɨ ɨ Cɨríistu'

(Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lc. 3:15-17)

19 A'ɨí pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Juan tɨ jaataxájtaca', matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj ɨ
maj Israel jitze ajtyáma'can a'áa huojo'ta'ítyaca' a Jerusalén a'ɨ́ɨjma
ɨ puaaríij majta séecan ɨ maj Leví jitze eeráma'can, mej mij a'yan
tyaata'íhuo' a'ɨ́jcɨ ɨ Juan a'tɨ́j tɨ pué'eenye'ej. 20 Ajta a'ɨ́jna ɨ Juan a'yaa
pu tyihuo'té'exaaj je'ej tɨ tyi'jɨ'ré'can jɨme', a'yaa pu tɨjɨn:

—Canu nyáaj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Cɨríistu'.

21 Matɨ'ɨj mij majtáhua'aj a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

—¿A'tanyíj pana'aj pué'een? ¿Nyi a'ɨ́ɨn papué'een ɨ Elías?

Juan pu a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:

—Canu nyáaj a'ɨ́ɨn pué'een.

Matɨ'ɨj mij ca'nyíin jɨn a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

—¿Nyi a'ɨ́ɨn paj pué'een ɨ tyaj jacho've' ɨ tɨ Dios jitze ma'can
tyitaaté'exaatye'sij?

A'yaa pu tyu'tanyúj tɨjɨn:

—Canu a'ɨ́ɨn pué'een.

22 Matɨ'ɨj mij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—¿A'tanyíj pana'aj pué'een? Tajitzé pu juxɨe've' tyata'aj
tyij huo'té'exaatye'en a'ɨ́ɨjma ɨ maj tojo'ta'ítyaca'. ¿Ji'nye pij
tyitaaté'exaatye'sij ajɨme'?

23 Aj pu'ij Juan a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Nyáaj nu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyúucarij tɨ a'áa ja'vá'namuajre' jo'tɨj quee
já'tyi'tɨj, tɨ a'yan tyí'xaj tɨjɨn: "Tyámua' xu huó'uurej siaj sij tyámua' naa
tyeetyéjeevej a'ɨ́jcɨ ɨ tavástara'" —a'yájna tɨ'ɨj tyu'taxájtaca' a'ɨ́jna ɨ Isaías.

24 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj fariseos uhuojo'ta'ítyaca' mej mij jamuán
tyu'taxáj a'ɨ́jcɨ ɨ Juan, 25 a'yaa mu tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

—Tɨpua'aj pequee a'ɨ́ɨn pué'eenye' ɨ Cɨríistu', pajta quee a'ɨ́ɨn
pué'een ɨ Elías, nusu a'ɨ́jna ɨ tyaj jajchó've' tɨ Dios jitze ma'can
tyitaaté'exaatye'ej, ¿ji'nye pej pij a'yan tyihuá'ɨɨraj ɨ tyeítyee?

26 Juan pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Nyáaj nu jájtyij jɨn huá'ɨɨraj, ajta síɨj pu ja'mua jimi séejre' ɨ siaj
quee jamua'tyej, 27 a'íɨ pu ooj maja'vé'mej. Ajta nyéetzij capu a'yan
tyinyetyévijtye' nyej nyij ja'ajta'í'pu'xɨ'ɨn ɨ ca'quéera'an.
28 Néijmi'i pu a'íjna a'yan tyu'rij a'ájna a tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj
tɨjɨn Betania, után jitze pujmua' ɨ játya'naj ɨ Jordán, jo'tɨj a'íjna ɨ Juan
huaja'ɨɨraca'aj.

Jesús pu a'íɨn pué'een ɨ cánya'aj ɨ tɨ Dios jaatámu'vejritaj

29 Yaa ariá'pua'aj, Juan pu jaaséj a'íjcɨ ɨ Jesús tɨ aja'vá'ma'ca'aj
a'íjcɨ jimi, aj pu'ij a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—Cásɨ' xaaséj, a'múu pu a'íɨn pué'een ɨ cánya'aj ɨ Dios tɨ
jaatámu'vejritaj, ɨ tɨ jɨn tyihuo'tú'uunyi'raj ɨ maj jɨn ootyá'ɨtzee
néijmi'i ɨ maj yan séejre' ɨ cháanacaj japua. 30 A'íi pu a'íɨn pué'een
ɨ nyaj jaxajtaca'aj nyatɨ'ɨj a'yan tyajamuaaté'exaa tɨjɨn: "Síɨj pu
yaja'va'ma'aj ta'mej ɨ tɨ jéetze' va'cán jɨn tyi'tyéjvee nyequee nyáaj,
ji'nye a'íɨ pu anaquéej séjria'ca'aj nyequee nyáaj." 31 Canu nyajta
nyáaj jamua'tyajca'aj, nyajta a'yaa nu een jɨn mujo'vé'mej nyej nyij
huó'ɨɨraj ɨ jájtyij jɨme', mej mij a'íɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can
jáamua'tyij.
32 Juan pu ajta a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—A'yaa nu tyeeséj a'íjcɨ ɨ júuricama'ra' ɨ Dios tɨ jútye'
aje'cáma'ca'aj a'yan huasé'rihua'aj tɨ'ɨj jáamui', ajta je'en áan
mu'úutze' jo'ojyíxɨj. 33 Canu nyajta nyáaj jamua'reeriaca'aj a'tíj
tɨ pué'eenye'ej, ajta a'íjna ɨ tɨ nyojo'ta'ítyaca' nyej nyij jájtyij jɨn

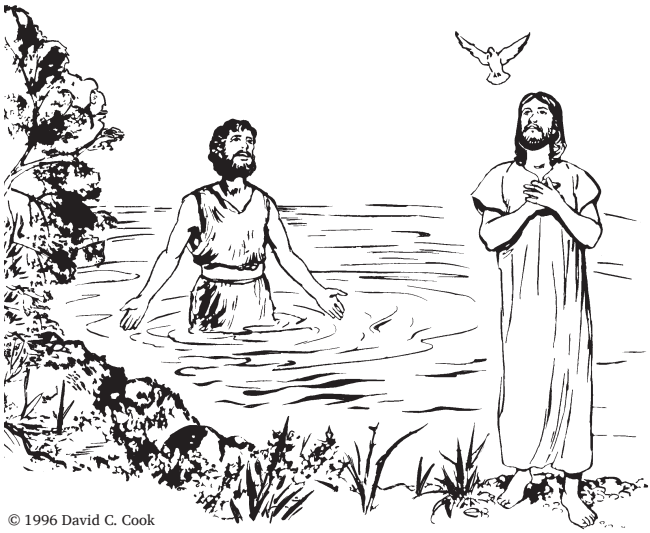

San Juan 1:32-34

huó'ɨɨraj, a'yaa pu tyinaaté'exaaj tɨjɨn: “A'ɨ́jna ɨ paj jaséjran ɨ tɨ jitzán
áan jo'ojyíxɨ'ɨn a'ɨ́jna ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ
a'ɨ́jna jɨn huá'ɨɨran ɨ júuricama'ra' ɨ Dios.” 34 Nyáaj nu'ríj a'yan tyeeséj,
nyáaj nu nyij tyámua' tyá'mua'reej tɨ a'ɨ́ɨn pué'een ɨ yójra' ɨ Dios.

A'ɨ́ɨmaj ɨ maj anaquéej jamuán huacɨ́j ɨ Jesús

35 Yaa ariá'pua'aj, Juan pu ajtáhua'aj a'áa jo'tyávaaca'aj hua'puácaa
tyivi'tɨ́j ɨ maj jamuán huacɨ́'ca'aj. 36 Tɨ'ɨj jaaséej tɨ aja'tama'ca'aj a'ɨ́jna ɨ
Jesús, a'yaa pu tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—Xaaséj, a'múu pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ cánya'aj Dios tɨ jaatámu'vejritaj.
37 Matɨ'ɨj a'yan tyáanamuajri' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj hua'puaj, aj mu mij
jamuán jó'ju' ɨ Jesús. 38 Aj pu'ij ɨ Jesús ooré'nyeeriaca', tɨ'quij huo'séj
maj jaavájrasima'aj, a'yaa pu'ij tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Tyi'tanyí siahuoo?
Aj mu mij a'yan tyityaatanyúj tɨjɨn:
—Maeestro, ¿jo'nyij pe'chej?
39 Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Musio'vá'ju' siata'aj jaaséj.
Aj mu mij jamuán jó'ju', matɨ'ɨj mij jaaséj, a'áa mu jamuán
jo'tyá'ɨtzee, 'asta na'aj quee arí yáacɨj cama'caj ɨ xɨcáj.
40 Sɨ́ɨj tɨ jáanamuajri' a'ɨ́jcɨ ɨ Juan ajta je'en jamuán jo'mej ɨ Jesús,
a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'eenye'ej a'ɨ́jna ɨ Andrés, ihuáaria'ra' a'ɨ́jcɨ ɨ Simón,
tɨ ajta Pedro pué'een. 41 Ajta a'ɨ́jna ɨ Andrés a'ɨ́j pu anaquéej huátyoj
a'ɨ́jcɨ ɨ ju'ihuáara' ɨ Simón, a'yaa pu'ij tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Tu'ríj jáatyoj a'ɨ́jcɨ ɨ Mesías. (A'ɨ́jna ɨ nyúucarij Mesías, a'yaa pu
huatóomua'aj tɨjɨn: Cirɨistu'.)
42 Aj pu'ij ɨ Andrés uya'ráavi'tɨj a'ɨ́jcɨ ɨ Simón ɨ Jesús jimi, tɨ'ɨj ɨ
Jesús jaaséj, a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Muáaj paj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Simón, yójra' a'ɨ́jcɨ ɨ Jonás, ajta a'yaa
paj ántyapuaj puá'mej tɨjɨn Cefas. (Cefas, a'yaa pu huatóomua'aj tɨjɨn
Pedro, tɨ ajta tyetyéj pué'een.)

Jesús pu jaatajé a'ɨ́jcɨ ɨ Felipe ajta a'ɨ́jcɨ ɨ Natanael

43 Yaa ariá'pua'aj, Jesús pu a'yan tyaaxá'puɨ'ɨntarej tɨ a'áa jó'me'en
a'ájna a Galileea. A'ɨ́j pu'ij antyinájchaca' a'ɨ́jcɨ ɨ Felipe, tɨ'quij a'yan
tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Pata'aj nyaj jamuán jo'cha'canye'en.
44 A'ɨ́jna ɨ Felipe a'áa pu já'ma'cantaca'aj a'ájna chájta' tɨ a'yan
tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Betsaida, jo'maj majta já'ma'cantaca'aj a'ɨ́jna ɨ
Andrés ajta ɨ Pedro. 45 Felipe pu a'ɨ́j jó'huoosij a'ɨ́jcɨ ɨ Natanael, tɨ'quij
a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Tu'ríj jáatyoj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ ja'xaj ɨ yu'xarij jitze Moisés tɨ jo'yú'xaca',
a'ɨ́ɨ pu ajta a'ɨ́ɨn pué'een ɨ maj jitzán ma'can tyo'yú'xaca' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj

Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj. A'íɨ pu a'íɨn pué'een a'íjna ɨ Jesús, yójra' a'íjcɨ ɨ José, Nazaret tɨ já'ma'can.

46 Ajta a'íjna ɨ Natanael a'yaa pu tyu'taxájtaca' tɨjɨn:

—¿Nyi a'yan tyíɨ'rij tɨ Nazaret tyi'tíj je'ráanyej tɨ tyámua' een?

Felipe pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Che'réj, pata'aj jaaséj.

47 Tɨ'ɨj Jesús jaaséej tɨ aja'vá'ma'ca'aj a'íjna ɨ Natanael, a'yaa pu tyu'taxájtaca' tɨjɨn:

—Yaa pu síɨj vé'mej tɨ jɨ'ré'can jɨme' Israel jitze ajtyáma'can, capu tyi'tíj séejre' tɨ hue'tzij pué'een a'íjna jimi.

48 Natanael pu a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

—¿Ji'nye pej pij een jɨme' nyamua'tyej?

Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Nyáaj nu muaaséj tɨ'ɨj quee xu muaatajéeva'caj a'íjna ɨ Felipe, patɨ'ɨj a'áan je'rácatyii ɨ xápua' jityej.

49 Aj pu'ij ɨ Natanael a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Maeestro, muáaj paj a'íɨn pué'een ɨ yójra' ɨ Dios, muáaj paj a'íɨn pué'een ɨ paj tyitaata'íjtye'sij ɨ tyaj Israel jitze ajtyáma'can.

50 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—¿Nyi a'íj pana'aj jɨn tyá'tzaahuatye' ɨ nyaj muaaté'exaaj nyaj muaaséj patɨ'ɨj a'áan je'rácatyii ɨ xápua' jityej? A'yaa nu tyí'mua'ixaatye' paj a'íjna tyí'sejran ɨ tɨ jéetze' tyúuxɨe've'.

51 A'yaa pu ajta tyaaté'exaa ɨ Jesús tɨjɨn:

—A'yaa nu tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyajá'mua'ixaatye' siaj mua'aj jaséjran tɨ'ɨj antacúunyi'huaj ja'mej u tajapuá, siajta a'íɨjma séjran ɨ tajapuá maj tyí'huɨɨre' ɨ Dios jimi, a'íɨ mu yava'canyinyíica'aj muá'ju'un nyéetzij jimi, majta je'en tajapuá jo'ojnyinyiica'aj muá'ju'un.

Tɨ'ɨj a'tíj huatyényeɨɨchaca' a'ájna a Caná, Galileea tɨ ja'ajtyáma'can

2 1 Tɨ'ɨj huéeicaj xɨcáj tyoomá'caj, síɨj pu huatyényeɨɨchaca' a'ájna chájta' Caná, Galileea, tɨ ja'ajtyáma'can. Ajta a'íjna ɨ náanajra' ɨ Jesús, a'áa pu jo'tyávaaca'aj, 2 a'íj mu majta huatá'inyej a'íjcɨ ɨ Jesús, majta ɨ maj jamuán huacíj, mej mij hua' jamuán tyú'ye'esten. 3 Aj pu'ij huaxíj a'íjna ɨ nahuáj, ajta ɨ náanajra' ɨ Jesús a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Capu che' uhuájmuaa ɨ nahuáj.

4 Jesús pu a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:

—Iitɨ', ¿ji'nye pej pij nyéetzij nye'ixaatye'? Capu eexúj tya'rá'aj nyéetzij jimi.

5 Aj pu'ij ɨ náanajra' a'yan tyihuo'té'exaaj a'íɨjma ɨ maj tyí'huɨɨre' tɨjɨn:

—Néijmi'i xu jɨn a'yan huárɨnyij je'ej tɨ a'ɨ́ɨn tyajamuaaté'exaatye'sij.
6 A'áa pu aráasej ɨ xá'rij tyojo'váatɨma'caa tɨ tyetyéj jɨme' tyí'taavijhuaca'aj, a'ɨ́ɨ pu tyi'pué'eenye'ej ɨ maj jitzán tyí'tyaɨ'racaa a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can. A'yaa pu tyo'vejrica'aj a'chu huéeicatyej nusu huéeicatyej japuan tamuáamuata' liitruj ɨ jájtyij.
7 Jesús pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyí'huɨɨre' tɨjɨn:
—Siata'aj ja'vá'jɨstya'xɨ'ɨn ɨ jájtyij jɨme' ɨ xá'rij tzajta'.
Matɨ'ɨj mij tyámua' naa tya'vá'jɨstya'xɨj, 8 ajta je'en Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Siata'aj cɨ́ɨ tyi'tajánɨe' ɨ tu'huájmuaa siajta je'en jaatá'an a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej ɨ maj tyí'ye'estej.
Aj mu mij a'yan huarɨ́j. 9 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ antyúumua'reej, a'ɨ́ɨ pu ju'qué'ij a'ɨ́jcɨ ɨ jájtyij tɨ huatyóonahuastaca', ajta quee jamua'reeriaca'aj jo'tɨj já'ma'cantaca'aj a'ɨ́jna ɨ nahuáj, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyí'huɨɨre', a'ɨ́ɨ mu xaa jamua'reeriaca'aj, ji'nye a'ɨ́ɨ mu ju'cáato'xɨj ɨ jájtyij. A'ɨ́j pu'ij jɨn jaatajé a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ huatyényeɨɨchij, 10 tɨ'quij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Néijmi'i tu a'yan tyeeyí'tɨn, anaquéej tu hua'tá'caa a'ɨ́jna ɨ nahuáj tɨ jéetze' jɨ́'re'en, ajta tɨpua'aj meríj huatyáta'ruj, aj tu tyij a'ɨ́j huo'tá'sij ɨ nahuáj tɨquee jɨ́'re'en. Pajta muáaj mápaj ja' yá'ɨtzaaca'aj ɨ tɨ jéetze' jɨ́'re'en tyej tyij ijíij ju'cáaye'en.
11 A'íi pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ anaquéej a'yan tyi'tɨ́j jɨn huarɨ́j a'ɨ́jna ɨ Jesús ɨ maj jɨn tyámua' tyo'taséj, a'ájna chájta' a Caná Galileea tɨ ja'ajtyáma'can, a'ɨ́j pu jɨn huo'taséjra ɨ tɨ jɨn naa huasé'rin, majta ɨ maj jamuán huacɨ́j a'ɨ́ɨ mu jimi tyá'antzaahuaj.
12 Aj pu'ij té'ej a'áa jo'mej a Capernaúm, jamuán ɨ náanajra', majta ihuáamua'mua', majta ɨ maj jamuán huacɨ́j, a'áa mu mij a'chu pua'an xɨcáj já'tyeej.

Jesús pu jaajájcuarej a'ɨ́jcɨ ɨ tyeyúuj

(Mt. 21:12-13; Mr. 11:15-18; Lc. 19:45-46)

13 Ajta arí tyí'vejri'taca'aj a'ájna maj jitzán jo'támua'reej a'ɨ́jna xɨcáara' tɨ jitzán Dios tyihuo'tú'uunyi'ri' a'ɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'cantaca'aj, Jesús pu'ij a'áa jo'mej a Jerusalén. 14 A'úu pu'ij ɨ tyeyúuj tzajta' huojo'tyoj a'ɨ́ɨjma ɨ maj hua'tooca'aj ɨ púuyesij, majta ɨ cánya'xɨɨ, majta cúcui'see, ajta séecan ɨ maj túmii hua'puata'tyi'raca'aj ɨ tyeɨ́tyee. 15 Tɨ'ɨj huo'séj, Jesús pu'ij cuaartaj huatyátaahuaca' cójnari jɨme', tɨ'quij a'ɨ́jcɨ jɨn hui'rámuarij néijmi'caa, hua' jamuán ɨ púuyesij ajta ɨ cánya'xɨɨ. Ajta tye'tahuá'xɨj ɨ tyihua' meesaj ɨ maj japuan hua'puata'tyi'raca'aj ɨ túmii. 16 Ajta a'ɨ́ɨjma ɨ maj cúcui'see tooca'aj a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Siata'aj tyi'ráan a'yun tɨ tyí'sejre'. Caxu a'yan ja'uurej tɨ'ɨj chi'ij ɨ maj tzajta' túmii mue'tɨjcaa a'ɨ́jcɨ ɨ chi'ra'an ɨ nyavástara'.

17 Aj mu mij a'ɨɨmaj ɨ maj jamuán huacɨj jo'támua'reeri' tɨ a'yan
tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn: “A'yaa nu tyá'xɨe've' tɨ tyámua'
tyí'eenye' jo'paj jo'tyéechi'ij.”
18 Majta a'ɨɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, a'yaa mu
tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Tyi'tanyí jɨn paataséjrataj tyej tyij jáamua'reej tyi'tɨj paj jɨn
antyía'mua'reeriaj pej pij a'yan rɨcɨj?
19 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Xaatyú'uunaj a'ɨjcɨ ɨ tyeyúuj, nyáaj nu huéeicaj xɨcáj tzajta'
nyajtáhua'aj ja'ajtaahuaj.
20 Majta a'ɨɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, a'yaa mu
tyityaatanyúj tɨjɨn:
—Huá'puatyej nyinyi'ra'aj japuan aráseej mu á'tyeej matɨ'ɨj mij
ja'ajtaahuaca' a'ɨjcɨ ɨ tyeyúuj, ¿nyiquij muáaj huéeicaj xɨcáj jitze
pa'ajtaahuaj?
21 Ajta a'ɨjna ɨ tyeyúuj ɨ Jesús tɨ jaxajtaca'aj, a'ɨj pu putyí'xajtaca'aj
ɨ jutyévira'. 22 A'ɨj pu jɨn tɨ'ɨj huatájuuriaca', aj mu mij jo'támua'reeri'
ɨ maj jamuán huacɨj je'ej tɨ tyihuó'ixaatyaca'aj, majta je'en
tyá'antzaahuaj ɨ yu'xarij jitze, majta ja'antzaahuaj je'ej tɨ ɨ Jesús
tyihuó'ixaaj.

A'ɨɨmaj ɨ maj anaquéej tyá'antzaahuaj ɨ Jesús jimi

23 Tɨ'ɨj ooj ɨ Jesús a'áa jo'tyávaacaj a Jerusalén, a'ájna matɨ'ɨj
tyi'ye'estyáacaj a'ɨjcɨ jɨme' tɨ Dios tyihuo'tú'uunyi'ri', jéehua
mu tyeɨtyee jimi tyá'antzaahuaj, matɨ'ɨj jaaséej tɨ a'ɨɨn a'yan
rɨjcaa a'ɨjcɨ jɨme' tɨ naa tyihuá'sejratye'. 24 Ajta ɨ Jesús capu hua'
jitze tyi'ca'nyajca'aj, ji'nye néijmi'caa pu muajtyajca'aj. 25 Capu
juxɨé'va'ca'aj tɨ a'tɨj jaaté'exaatye'en je'ej tɨ tyi'tyúucha'ɨj sɨɨj ɨ tyévij,
ji'nye a'ɨɨ pu jamua'reeriaca'aj je'ej tɨ éenye'ej ɨ mua'tzíiria'ra' ɨ tyévij.

Ɨ Jesús ajta ɨ Nicodemo

3 1 A'áa pu sɨɨj jo'tyávaaca'aj tɨ a'ɨɨjma jitze ajtyáma'cantaca'aj
ɨ fariseos, a'yaa pu ántyapuaaca'aj tɨjɨn Nicodemo, tyáatɨ'
pu pué'eenye'ej tɨ jéehua juxɨé'va'ca'aj hua' jimi ɨ maj Israel jitze
ajtyáma'can. 2 A'ɨɨ pu tíca' aje'ré'nyej ɨ Jesús jimi, tɨ'quij a'yan
tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Maeestro, tyáamua'reej tɨ ɨ Dios mojo'ta'ítyaca' pej pij
tyitáamua'tyej, ji'nye capu a'tɨj jaayí'tɨn tɨ a'yan rɨjcaj patɨ'ɨj muáaj,
tɨpua'aj quee ɨ Dios jimi séjre'ej.
3 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—A'yaa nu tyí'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jɨme', tɨpua'aj quee ɨ
a'tɨj jájcuan huanɨe'huaj, capu ɨ'ríj tɨ jaaséj jo'tɨj ɨ Dios tyejé'ijtaj.
4 Nicodemo pu a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

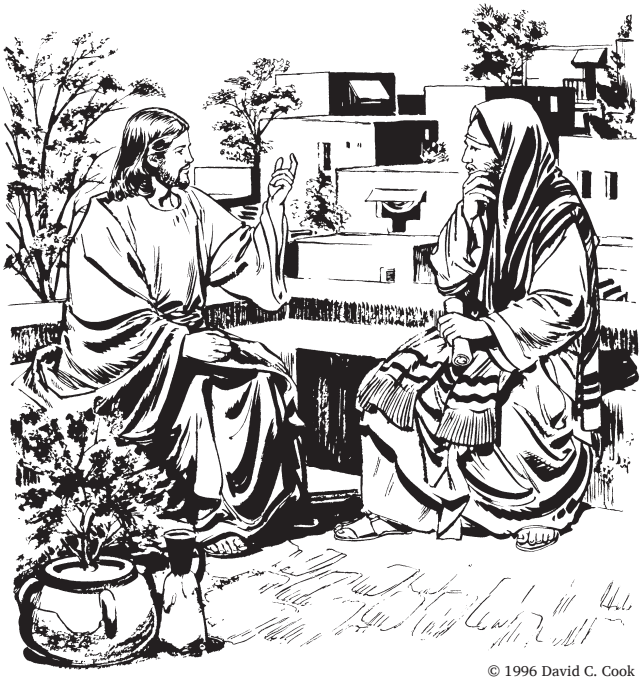

© 1996 David C. Cook

San Juan 3:1-8

—¿Ji'nye tyíɨ'rij tɨ a'tíj ajtáhua'aj huanɨe'huaj tɨpua'aj arí vástɨ' pué'eenye'? ¿Nyi je'ej tyíɨ'rij tɨ ajtáhua'aj atyáhui'xɨn ɨ jucáara' jitze ɨ junáanaj tɨ'ij ajtáhua'aj huanɨe'huaj?

5 Tɨ'quij Jesús a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—A'yaa nu tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyí'mua'ixaatye', a'ɨ́jna ɨ tɨquee huóojajcuare'en a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ huáɨ'huaj ɨ jájtyij jɨme', ajta quee huanɨe'huaj a'ɨ́jcɨ jitze ma'can ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, capu je'ej tyíɨ'rij tɨ utyájrutyej jo'tɨj ɨ Dios tyejé'ijtaj. 6 A'ɨ́jna ɨ tɨ tyévij jitze huanɨe'huaca' yan pu ma'can ɨ cháanacaj japua, ajta ɨ tɨ a'ɨ́jna jitze huanɨe'huaca' ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, a'ɨ́j pu jitze eeráma'can ɨ júuricama'ra' ɨ Dios. 7 Capáj je'ej tyá'mua'ajcaj nyaj a'yan tyí'mua'ixaatye' yee: "Juxɨe've' paj jájcuan huanɨe'huaj." 8 Jo'tɨj na'aj pu huá'aacaj, tyij pajta janamuaj tɨ jujhua'naj, capáj jamua'reej jo'tɨj pujmua' jo'vé'yi'ij nusu je'ej tɨ pujmua' huaru'pij. A'yaa mu cha'taj mana'aj een a'ɨ́ɨmaj ɨ maj ɨ júuricama'ra' ɨ Dios jitze huanánɨe'huaca'.

9 Nicodemo pu ajtáhua'aj a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

—¿Ji'nye tyíɨ'rij tɨ a'yan tyá'ra'nyij?

10 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Muáaj paj tyihuá'mua'tyej a'ɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, ¿nyi pequee yó'itej tyi'tíj nyaj mua'ixaatye'? 11 A'yaa nu tyí'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jɨme', ityáj tu a'ɨ́jna huá'ixaatye'

tyi'tɨ́j tyej tyámua' naa tyí'mua'reej, tyajta jamua'reej tyi'tɨ́j tyaj
huaséj, siajta mua'aj caxu tyá'tzaahuatye' je'ej tyej tyajá'mua'ixaatye'.
12 Tɨpua'aj sequée ná'tzaahuatye'ej tɨpua'aj tyi'tɨ́j nyaja'mua'ixaatye'ej
yan tɨ ma'can ɨ cháanacaj japua, ¿ji'nye setyina'antzaahuatye'sij
tɨpua'aj a'ɨ́j nyajamuaaté'exaatye'en ɨ tajapuá tɨ tyajá'ma'can?
13 ’Capu a'tɨ́j ujo'ojnyéj ɨ tajapuá, sulu a'ɨ́ɨ pu'uj ɨ tɨ yava'cáanyej ɨ
cháanacaj japua, a'ɨ́ɨ tɨ'ij pué'een ɨ tɨ ajta tyévij jitze huanɨe'huaca'.
14 Ajta a'yájna tɨ'ɨj ɨ Moisés tye'ejpíj a'ɨ́jcɨ ɨ cú'cu'uj a'ájna jo'tɨj quee
já'tyi'tɨj, a'yaa pu cha'taj na'aj tyúuxɨe've' tɨ Dios ja'ajriáj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ
ajta tyévij jitze huanɨe'huaca', 15 mata'aj mij néijmi'i ɨ maj jitzán
tyá'antzaahuatye'sij jusén jɨme' maj júurij muá'ra'nyij.

Dios pu hua'xɨe've' néijmi'caa ɨ maj yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua

16 ’Dios pu huápuɨ'ɨj huo'xɨe'vej a'ɨ́ɨjma ɨ maj yan huacháatɨmee
ɨ cháanacaj japua, a'ɨ́j pu jɨn ɨ juyój ujo'ta'ítyaca', mata'aj mij
néijmi'i ɨ maj jitzán tyá'antzaahuatye'sij quee huácui'nyij, sulu mej
mij jusén jɨme' júurij muá'ra'nyij. 17 Ji'nye capu ɨ Dios a'ɨ́jna jɨn
uyo'ta'ítyaca' ɨ juyój tɨ'ij puéjtzij huo'tá'an ɨ maj yan huacháatɨmee
ɨ cháanacaj japua, sulu tɨ'ij néijmi'caa huáhuɨɨre'en a'ɨ́jcɨ jitze
ma'can.
18 ’A'ɨ́jna ɨ tɨ tyá'tzaahuatye' a'ɨ́jcɨ jimi ɨ yójra' ɨ Dios, capu puéjtzij
jacɨ'tyij, ajta ɨ tɨ quee jimi tyá'tzaahuatye', a'ɨ́j puéjtzij cɨ'tyij a'ɨ́jcɨ
jɨme' tɨquee tyá'antzaahuaj ɨ a'ɨ́jcɨ jimi ɨ yójra' ɨ Dios. 19 A'ɨ́ɨmaj ɨ
maj quee tyá'tzaahuatye', pu'rɨ́j puéjtzij huo'cɨ'ɨj, ji'nye je'ej mu
pua'aj tyityetyúucha'ɨɨca'aj, ajta tɨ'ɨj yan huataséjre ɨ tatzárij, camu
jaataxɨé'vej, sulu jéetze' mu jaataxɨé'vej maj a'áa jo'tyá'ɨtzeere'en
jo'tɨj jo'tɨ́ca'. 20 Néijmi'i ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj, camu
jaxɨe've' ɨ tatzárij, camu majta jitzán utyáhuiixɨ'ɨj, ji'nye camu
jaxɨe've' tɨ huataséjre'en ɨ maj jɨn je'ej pua'aj rɨcɨj. 21 Majta a'ɨ́ɨmaj
ɨ maj tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyámua' tyityetyúucha'ɨɨj, a'ɨ́ɨ mu jitzán
utyáhuiixɨ'ɨj ɨ tatzárij, ta'aj ij huataséjre'en maj a'yan rɨcɨj je'ej tɨ ɨ
Dios tya'ajxɨé'vi'ra'.

A'ɨ́jna ɨ Juan ɨ tɨ huá'ɨɨraca'aj ajtáhua'aj pu Jesús jitze ma'can tyihuo'té'exaaj

22 Tɨ'ɨj ij Jesús a'áa jo'mej a'ájna a Judea tɨ putyajá'rɨcɨj, majta
mu a'ɨ́ɨmaj ujó'ju' ɨ maj jamuán huacɨ́j, a'áa pu'ij hua' jamuán
jo'tyávaaca'aj a'chu pua'an xɨcáj huá'ɨɨraj ɨ tyeɨ́tyee. 23 Ajta a'ɨ́jna ɨ
Juan a'ɨ́ɨ pu ajta huá'ɨɨraca'aj a a'ájna a tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn
Enón, véjri' a'ájna a Salim, ji'nye jéehua pu muɨ'yaca'aj a'ájna, a'ɨ́j mu
jɨn ɨ tyeɨ́tyee aje'ré'nyinyiica'aj tɨ'ij Juan huó'ɨɨraj. 24 Néijmi'i pu a'ɨ́jna
a'yan tyu'rɨ́j, matɨ'ɨj quee xu je'tyanáava'caj a'ɨ́jcɨ ɨ Juan.

25 Majta séecan ɨ maj Juan jamuán huacɨ́'ca'aj a'ɨ́ɨ mu huatyóohuij
maj huóotya'xɨ'ɨn séej jamuán ɨ tɨ Israel jitze ajtyáma'can a'ɨ́jcɨ jɨme'
ɨ huá'yi'raj ɨ tɨ a'yan tyúuxɨe've' maj huóojajcuare'en, 26 aj mu mij
aje'ré'nyej ɨ Juan jimi matɨ'ɨj mij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Maeestro, a'ɨ́jna ɨ tɨ ajamuán a'áa jo'tyávaaca'aj után jitze
pujmua' ɨ Jordán, ɨ paj jaaxájtaca', a'ɨ́ɨ pu ijíij huá'ɨɨraj ɨ tyeɨ́tyee majta
néijmi'i ajo'ré'nyinyii a'ɨ́jcɨ jimi.
27 Juan pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Capu ɨ'rɨ́j tɨ a'tɨ́j tyi'tɨ́j jɨn je'ej rɨjcaj, tɨpua'aj quee ɨ Dios
a'yan tyaatá'an. 28 Mua'aj xu tyámua' naa tyáanamuajri' nyaj a'yan
tyajamuaaté'exaa nyaj quee nyáaj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Cɨrɨ́istu', sulu sɨ́ɨj
tɨ anaquéej ujo'ta'ɨ́tyi'huaca' a'ɨ́jcɨ jimi. 29 Jo'tɨj a'tɨ́j jo'tyényeɨɨchij,
a'ɨ́jna ɨ ɨ́ɨtɨ' a'ɨ́j pu jimi huatyá'ɨtzeere'ej ɨ tɨ ja'ancuré'vi'tɨj, ajta ɨ
amíincura' ɨ a'tɨ́j tɨ a'áa jo'tyéjvee ajta je'en janamuaj, a'ɨ́ɨ pu jéehua
huatóotyamua've'sij tɨ'ɨj jáanamuaj je'ej tɨ tyu'taxájtaj. A'yaa nu
cha'taj nyana'aj nyáaj ijíij jéehua tyí'nyetyamua've'. 30 A'yaa pu
tyúuxɨe've' tɨ a'ɨ́ɨn jéetze' va'cán jɨn tye'entyájrutyej, nyajta nyáaj nyaj
jéetze' cɨléenye' jɨn tyu'tyáhuɨɨre'en.

A'ɨ́jna ɨ tɨ jútye' jo'vé'mej

31 'A'ɨ́jna ɨ tɨ jútye' jo'vé'mej, a'ɨ́ɨ pu néijmi'i jɨn antyúumua'reej.
Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ ɨ́iyan ma'can ɨ cháanacaj japua, a'yan pu'uj ma'can,
ajta a'ɨ́jna tyí'xaj je'ej tɨ tyi'tɨ́j rɨcɨj ɨ cháanacaj japua. Ajta a'ɨ́jna tɨ
tajapuá jo'vé'mej a'ɨ́ɨ pu néijmi'i jɨn antyúumua'reej, 32 ajta a'ɨ́jna
huá'ixaatye' je'ej tɨ tyi'tɨ́j tyí'sej ajta je'ej tɨ tyú'namuajri' ɨ Dios jimi,
ajta capu a'tɨ́j ja'tzaahuatye' je'ej tɨ tyí'xaj. 33 Ajta tɨpua'aj a'tɨ́j jimi
tyá'antzaahuatye'en, a'ɨ́ɨ pu ajta a'yan tyu'taxájtaj tɨ a'yan tyi'ja'yájna
tɨ Dios tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyí'xaj, 34 ji'nye a'ɨ́jna ɨ tɨ Dios uyo'ta'ɨ́tyaca',
a'yaa pu tyí'xaj je'ej tɨ ɨ Dios tyu'taxájtaca', ji'nye Dios pu a'yan
jéehua tyu'tá'caa ɨ ju júuricamej. 35 Ajta ɨ táatajra' a'ɨ́ɨ pu jaxɨe've' ɨ
juyój, ajta a'yan tyaatá' tɨ'ij ɨ yójra' néijmi'i jɨn antyúumua'reeriaj.
36 A'ɨ́jna ɨ tɨ tyá'tzaahuatye' ɨ Dios yójra' jimi, a'ɨ́ɨ pu jusén jɨme' júurij
ja'mej, ajta ɨ tɨquee jaxɨe've' tɨ jimi tyá'antzaahuatye'en, capu jusén
jɨme' júurij ja'mej, sulu Dios pu jéehua puéjtzij jaatá'sij.

Ɨ Jesús ajta a'ɨ́jna ɨ ɨ́ɨtɨ' Samaaria tɨ já'ma'can

4 1 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ fariseos, a'yaa mu tyáamua'reeri' tɨjɨn jéetze' pu
huá'mue'tɨj ɨ tyeɨ́tyee a'ɨ́jna ɨ Jesús quee a'ɨ́jna ɨ Juan, ajta je'en
huá'ɨɨraca'aj, 2 ajta capu a'ɨ́jna ɨ Jesús huá'ɨɨraca'aj, sulu a'ɨ́ɨmaj mu
ɨ maj jamuán huacɨ́j. 3 Ajta tɨ'ɨj ɨ Jesús a'yan tyáamua'reeri', aj pu'ij
uja'rájraa a Judea tɨ'quij ajtáhua'aj a'áa jo'mej a Galileea.
4 Ajta tɨ'ɨj a'áa jo'mej a'yaa pu tyúuxɨe'va'ca'aj tɨ a'áa jé'ta'
huatyéenyej a Samaaria. 5 A'ɨ́j pu jɨn a'áa ja'rá'aj chájta' tɨ a'yan

© 1996 David C. Cook

San Juan 4:4-14

tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Sicar, Samaaria tɨ ja'ajtyáma'can, a'ájna véjri'
jo'tɨj já'sejre' a'ɨ́jna chuéj Jacob tɨ jaatapuéjve ɨ juyój José. 6 A'áa
pu já'sejria'ca'aj jo'tɨj ye'tyáacuj a'ɨ́jna ɨ Jacob. Ajta ɨ Jesús, a'áa pu
véjri' jo'tayíxɨj jo'tɨj ja'tyácun, ji'nye pu'rɨ́j cua'naca'aj a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ
huaméj ɨ juyéj jitze. A'tzáaj pu putyí'rɨjcaa tacuaríixpuaj. 7 Tɨ'quij sɨ́ɨj
íitɨ' aje'ré'nyej Samaaria tɨ já'ma'can, tɨ'ij ahuóojejre'en, aj pu'ij Jesús
a'yan tyatajé tɨjɨn:

—Cɨ́ɨ jájtyij tyinaatá'.

8 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jamuán huacɨ́j, a'áa mu jó'ju' a chájta' mej mij
tyi'tɨ́j huánanan ɨ maj jáacua'nyij.

9 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, camu naa
ja'huóomua'rajca'aj a'ɨ́ɨjma jamuán ɨ maj Samaaria ja'chej, a'ɨ́j pu jɨn ɨ
íitɨ' a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—¿Ji'nye pej pij muáaj mu paj Israel jitze ajtyáma'can jájtyij
nyéetzij tyí'nyahuavii ɨ nyaj iiye'ej Samaaria ma'can?

10 Jesús pu a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:

—Tɨpua'aj páamua'reerej tyi'tɨ́j tɨ ɨ Dios tyu'tá'caa, pajta
jamua'réerej a'tɨ́j tɨ pué'een ɨ jájtyij tɨ cɨ́ɨ tyí'muahuaviij, a'yaa paj
muáaj tyaatahuavíirajche', ajta je'en a'ɨ́ɨn jájtyij muaatá'nyijche' ɨ paj
jusén jɨn júurij puá'mej.

11 Ajta a'ɨ́jna ɨ íitɨ', a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Nyavástara', capáj tyi'tɨ́j tyícha'ɨj ɨ paj jɨn je'tajánɨe' ɨ jájtyij,
ajta tyámua' pu tyo'cátyee ɨ tɨ atyácun, ¿jo'nyij peya'aj jánɨe'sij
a'ɨ́jcɨ ɨ jájtyij? 12 A'ɨ́jna ɨ tayo'puacɨ'ɨj ɨ Jacob a'ɨ́ɨ pu taatá' tyaj a'yan
ooyé'en, a'ɨ́ɨ pu ajta a'yan ya'caria'aj, majta ɨ yójmua'mua', majta ɨ

ya'muáamua'me'en. ¿Nyiquij muáaj jéetze' va'cán jɨn petyi'tyéjvee
quee a'ɨ́jna?
13 Jesús pu a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:
—Néijmi'i ɨ maj jaya'caa a'ɨ́jcɨ ɨ jájtyij, majtáhua'aj mu huataí'icuj,
14 ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ jaayé'en a'ɨ́jcɨ ɨ jájtyij nyáaj nyaj jaatá'sij, capu che'
a'náj huataí'imu'uj. Ji'nye a'ɨ́jna ɨ jájtyij nyáaj nyaj jaatá'sij, a'yaa pu
séeria'aj ja'mej jimi tɨ'ɨj jo'tɨj ja'ajmuí'yej, a'ɨ́j pu jɨn jusén jɨme' júurij
ja'mej.
15 Aj pu'ij ɨ íitɨ' a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Nyavástara', pata'aj naata'an a'ɨ́jcɨ ɨ jájtyij nyej nyij quee che'
huataí'imu'un, tɨ'ij ajta quee che' a'yan tyúuxɨe've'ej nyaj yaráaje
a'yájna.
16 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Áricuj, ujo'tájeej ɨ tɨ muatyévi'tɨn, pajta je'en mujo'vé'me'en.
17 A'yaa pu tyu'tanyúj ɨ íitɨ' tɨjɨn:
—Capu a'tɨ́j nyetyévi'tɨn.
Aj pu'ij Jesús a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Xá'puɨ' paj tyu'taxájtaca' tɨquee a'tɨ́j muatyévi'tɨn, 18 ji'nye mu'ríj
anxívij ará'asej ɨ maj muatyévi'tɨnya'aj, ajta a'ɨ́jna ɨ paj jamuán huácaj
ijíij, capu muatyévi'tɨn. A'yaa pu tyi'ja'yájna je'ej paj tyu'taxájtaca'.
19 Tɨ'ɨj a'yan tyáanamuajri' a'ɨ́jna ɨ íitɨ', a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Nyavástara', nu'ríj jamua'reej paj Dios jitze ma'can tyí'xaj.
20 A'ɨ́ɨmaj ɨ tahuásimua'cɨ'ɨj a'ɨ́ɨ mu a'yan janajchaca'aj ɨ Dios a'ɨ́jcɨ jitze
ɨ jɨríj, siajta mua'aj, mu siaj Israel jitze ajtyáma'can, a'yaa xu tyí'xaj tɨ
a'yan tyúuxɨe've' tyaj a'áa yá'na'miche'en a'ájna a Jerusalén.
21 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Iitɨ', pata'aj tyá'antzaahuatye'en, pu'ríj atyojo'ré'nyesij a'náj
siaj jaatyánajchij ɨ juvástara' ajta quee che' a'yan tyuuxɨé've'ej ja'mej
siaj a'yan jaatyáanajche iiye'ej ɨ jɨríj japua, nusu siaj a'áa jó'ju'un a
Jerusalén. 22 Caxu mua'aj jamua'reej tyi'tɨ́j siaj na'michej, tyajta ityáj,
ityáj tu jamua'reej ɨ tyaj jana'michej, ji'nye ɨ tɨ tajapuá huatányuusij,
a'ɨ́ɨmaj pu jitze eerányesij ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can. 23 Ajta
pu'ríj atyojo'ré'nyesij, ijíij pu'ríj a'áan putyajá'rɨcɨj, matɨ'ɨj a'ɨ́j jitze
arooca'nyáaj ɨ júuricama'ra' ɨ Dios jaatyánajchij ɨ tavástara', a'yájna tɨ'ɨj
tyihuo'tá'sij ɨ júuricama'ra' ɨ Dios. Ji'nye a'yaa pu ɨ tavástara' tyá'xɨe've'
maj a'yan tyeetyáanajchej. 24 Dios pu júuricamej pué'een, majta a'ɨ́ɨmaj
ɨ maj janajchej, a'yaa pu tyúuxɨe've' maj a'ɨ́jcɨ jitze aróoca'nyej ɨ
júuricama'ra' ɨ Dios mej mij tzáahuatyi'ra'aj jɨn jaatyáanajche.
25 Ajta a'ɨ́jna ɨ íitɨ' a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Nyáaj nu jamua'reej tɨ ya'uvé'nyesij a'ɨ́jna ɨ Cɨríistu', ajta tɨ'ɨj
a'ɨ́ɨn uvé'nyej, a'ɨ́ɨ pu néijmi'i tyitaaté'exaatye'sij.
26 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Nyáaj nu a'ɨ́ɨn pué'een, ɨ nyaj ajamuán tyi'tyáxajta.

27 Aj mu mij uvé'nyej a'ɨɨmaj ɨ maj jamuán huacɨ́j, je'ej
mu tyityo'tóomuajtyaca' matɨ'ɨj jaaséj tɨ ɨ Jesús íitaj jamuán
tyi'tyáxajtasima'aj. Ajta capu sɨ́ɨj ahuóoca'an tɨ jaata'íhuo' tyi'tɨ́j tɨ
huooca'aj ɨ íitɨ', nusu tyi'tɨ́j maj tyáxajtasime'ej. 28 Ajta a'ɨ́jna ɨ íitɨ' a'áa
pu yo'táraj a'ɨ́jcɨ ɨ xá'rij, tɨ'quij a'áa jo'mej a chájta', a'áa pu'ij a'yan
tyihuojo'té'exaa ɨ tyeɨ́tyee tɨjɨn:
29 —Musio'vá'ju' siata'aj jaaséj ɨ a'tɨ́j tɨ arí néijmi'i naaté'exaa je'ej
nyaj tyi'tyínyecha'ɨj. ¿Nyiquij quee a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Cɨríistu'?
30 Aj mu mij ɨ tyeɨ́tyee iiráacɨj a chájta', matɨ'ɨj mij a'áa jo'ré'nyej ɨ
Jesús jimi. 31 Meentyij móoj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jamuán huacɨ́j a'yan jéehua
tyá'huaviiraca'aj tɨjɨn:
—Maeestro, pata'aj tyú'cua'nyij.
32 Ajta a'ɨ́jna a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Nyáaj nu a'ɨ́j tyícha'ɨj ɨ nyaj jáacua'nyij ɨ siaj mua'aj quee
jamua'tyej.
33 Majta ɨ maj jamuán huacɨ́j, a'ɨ́ɨ mu huatyóohuij maj a'yan
tyi'huóo'ihuo' séej jamuán majta séej tɨjɨn:
—¿Nyiquij tyi'tɨ́j cue'ráj yemetya'vá'tuiiri'?
34 Ajta ɨ Jesús a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'ɨ́ɨ pu nyacue'raj ɨ nyaj a'yan huárɨnyij je'ej tɨ tyá'xɨe've' ɨ
tɨ yan nyojo'ta'ítyaca', ajta nyej nyij ja'antyícɨ'tyij ɨ muárɨe'ria'ra'.
35 A'yaa xu mua'aj tyí'xaj tɨjɨn: "Óoche' pu muáacuaj máxcɨrɨe'
á'ɨtzeere' siaj sij tyi'huóotzaanye'en"; nyajta nyáaj a'yaa nu
tyajá'mua'ixaatye' siaj jaaséj ɨ tɨ tyí'huasti', pu'ríj huaxá'puɨ'
siaj tyu'rióotzaanye'en. 36 A'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'muarɨe' a'ɨ́ɨ pu ajta
tyúunajchitye'en, ajta ɨ tɨ jaariá'sɨɨre'sij a'ɨ́j pu jusén jɨme' júurij
ja'mej, aj mu mij néijmi'i huatóotyamua've'sij a'ɨ́jna ɨ tɨ tyu'huástej
ajta ɨ tɨ tyu'riá'tzaj. 37 A'ɨ́j pu jɨn a'yan tyi'ja'yájna je'ej tɨ tyé'yu'si' ɨ
tɨ a'yan tɨjɨn: "Séecan mu tyí'huaste', majta séecan tyu'riá'tzaanaj."
38 Nyajta nyáaj nu jamuaata'ítyaca' siaj sij tyu'riá'tzaanaj jo'siaj quee
tyojo'huástej, séecan mu tyu'muárɨej, siajta mua'aj xu ja'ancuriáa' ɨ
maj jaamué'tɨj a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj tyu'muárɨej.
39 Majta mue'tɨ́j ɨ maj Samaaria já'ma'can tyá'antzaahuaj ɨ Jesús
jimi, a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej tɨ ɨ íitɨ' tyihuo'té'exaaj tɨ a'yan tɨjɨn: "Néijmi'i
pu naaté'exaa je'ej nyaj tyi'tɨ́j huáruuj." 40 A'ɨ́j mu jɨn, matɨ'ɨj
aje'ré'nyej a'yaa mu tyaatáhuaviiri' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús tɨ a'áa hua' jamuán
jo'tyá'ɨtzeere'en. A'áa pu'ij hua' jamuán jo'tyá'ɨtzee hua'puaj xɨcáj,
41 majta jéetze' mue'tɨ́j tyá'antzaahuaj matɨ'ɨj jáanamuajri' je'ej tɨ ɨ
Jesús tyihuó'ixaaj. 42 A'yaa mu tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ íitaj tɨjɨn:
—Ijíij tu tyeríj tyámua' tyá'tzaahuatye', catu a'ɨ́j tyana'aj jɨme'
je'ej paj tyitaaté'exaaj, sulu ityáj tu tyeríj tajɨ́ɨmua'aj jáanamuajri',
tyajta a'yan tyáamua'reej tɨ jɨ'ré'can jɨme' a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ tajapuá
huatányuusij ɨ tyaj yan séejre' ɨ cháanacaj japua.

Jesús pu tyáahuaj ɨ yójra' a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ tyí'huɨɨria'ca'aj ɨ rey jimi

43 Tɨ'ɨj mutyojo'ma'aj hua'puaj xɨcáj, Jesús pu iirájraa a'ájna
a Samaaria, ajta je'en jó'raa a'ájna a Galileea. 44 Jesús pu a'yan
tyu'taxájtaca' maj quee tyámua' yó'mua'rajca'aj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ Dios jitze
ma'can tyí'xaj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jamuán aja'chej. 45 Tɨ'ɨj a'áa ja'rá'aj a
Galileea, néijmi'i mu tyámua' naa tyetyéejej, ji'nye a'ɨ́ɨ mu majta a'áa
ja'tanyájca'aj a Jerusalén matɨ'ɨj tyu'yé'estej, a'ɨ́ɨ mu mij jaaséjraca'aj
je'ej tɨ tyi'tɨ́j huáruuj ɨ Jesús.

46 Aj pu'ij ɨ Jesús ajtáhua'aj a'áa ja'rá'aj a'ájna a Caná, jo'tɨj ɨ jájtyij
jo'tyánahuastaca'. A'áa pu sɨ́ɨj jo'tyávaaca'aj ɨ tɨ tyi'tɨ́j jɨn tyi'tyávaaca'aj
ɨ rey jimi, a'ɨ́ɨ pu séej tyiyójca'aj tɨ tyí'cui'ca'aj a'áa pu jóoca'tyii a'ájna a
Capernaúm. 47 Tɨ'ɨj a'ɨ́ɨn jáamua'reeri' tɨ ɨ Jesús uja'rájraa a'ájna a Judea,
ajta arí a'áa ja'rá'ajcaa a Galileea, a'áa pu'ij jo'mej a'ɨ́jcɨ jimi, tɨ'quij jéehua
jaatáhuaviiri' tɨ a'áa jó'me'en jo'tɨj ja'chej tɨ'ij tyáahuatye'en ɨ yójra', ji'nye
pu'rɨ́j huápuɨ'ɨj á'me'riajca'aj. 48 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Caxu mua'aj a'náj tyá'antzaahuatye'sij, tɨpua'aj sequée tyi'tɨ́j
huaséj ɨ siaj jɨn je'ej tyo'taséj.

49 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ tyi'tɨ́j jɨn tyi'tyávaaca'aj ɨ rey jimi, a'yaa pu
tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Nyavástara', mupové'me'en jiye'tzín, na'ríij quee a'ɨ́ɨ pu muɨ'nyij
ɨ nyiyóoj.

50 Aj pu'ij ɨ Jesús a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Áricuj jó'ra' jo'paj ja'chej, pu'rɨ́j huarúj a'yóoj.

Ajta a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j, a'ɨ́ɨ pu tyá'antzaahuaj je'ej tɨ ɨ Jesús tyaaté'exaa,
aj pu'ij jó'raa. 51 Tɨ'ɨj arí avéjri' joomá'caj ɨ juchéj, a'ɨ́ɨ mu
ja'antyinájchaca' ɨ maj jahuɨɨre', matɨ'ɨj a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Pu'rɨ́j huarúj a'ɨ́jna a'yóoj.

52 Aj pu'ij a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' a'tzáaj tɨ huatyápua'riaca' ɨ tɨ jɨn
tyí'cui'ca'aj, a'yaa mu mij tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Tajquíj pu huatyápua'riaca' a'tzáaj yacamá'caj ɨ xɨcáj.

53 Aj pu'ij jáamua'reeri' a'ɨ́jna ɨ táatajra' tɨ a'yan pua'aj putyí'rɨjcaa
tɨ'ɨj ɨ Jesús a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn: "Pu'rɨ́j huarúj a'ɨ́jna a'yóoj"; aj pu'ij
a'ɨ́jna majta néijmi'i ɨ maj jamuán aja'chej néijmi'i mu tyá'antzaahuaj ɨ
Jesús jimi.

54 A'íi pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ hua'puaj tɨ huápuɨ'ɨj juxɨe've' ɨ tɨ jɨn ɨ
Jesús a'yan huarɨ́j a'ájna a Galileea tɨ'ɨj a'áa ja'rájraa a Judea.

Jesús pu séej tyú'huaaj ɨ tɨquee tyéchavaaj

5 1 Tɨ'ɨj a'tzúj a'tyéevi'caj, a'ɨ́ɨmaj mu tyi'ye'estyáacaj ɨ maj Israel
jitze ajtyáma'can, tɨ'ɨj ɨ Jesús a'áa jo'mej a Jerusalén. 2 Véjri' a'ájna
a Jerusalén jo'tɨj ja'pueertaj a tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn jo'maj
jo'tyáru'pij ɨ cánya'xɨɨ, a'áa pu ja'ráamuaca'aj tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj

tɨjɨn Betesda. 3 Anxɨ́vique' pu arata'cuájma'caa jo'maj ja'tyúusɨ'rihua'aj
jéehua tyeɨ́tyee ɨ maj tyí'cucui'ca'aj, ɨ maj aracúcu'nyijma'caa, ɨ maj
quee tyámua' tyityaacɨ'ɨj, majta séecan quee púj oorej maj rácɨɨnyej.
4 A'ɨ́ɨ mu a'yan tye'ejchó'va'ca'aj tɨ'ij ootáhuaaxɨ'ɨn ɨ jájtyij, ji'nye sɨ́ɨj
tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' pu aje'cányinyiica'aj a'ájna jo'tɨj ja'rájmuaa tɨ'ij
jo'tóoriaxɨ'ɨn, ajta ɨ tɨ anaquéej atyájra'nyij a jáata' a'ɨ́ɨ pu tyámua'
rɨnyij ɨ tɨ jɨn tyí'cui'. 5 Sɨ́ɨj pu tyáatɨ' a'áa jo'riá'ca'tyii tɨ arí seityéj
japuan tamuáamuata' japuan aráhueeicaj nyinyi'ra'aj á'tyeej tɨ tyí'cui'.
6 Tɨ'ij ɨ Jesús jaaséj tɨ a'áa jo'riá'ca'tyii, a'yaa pu tyáamua'reeri' tɨ arí
á'tyeej tɨ a'yan een, aj pu'ij a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Nyi páaxɨe've' paj huarúj?
7 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'cui' a'yaa pu tyu'tanyúj tɨjɨn:
—Nyavástara', capu ma' a'tɨ́j tɨ naatáhuɨɨre' nyej nyij atyájra'nyij
a jáata' tɨ'ɨjta ootáhuaaxɨ'ɨn. Ji'nye nyatɨ'ɨj nyooj ajooméj, sɨ́ɨj pu
jiye'tzín atyéemej nye quee nyáaj.
8 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Ájchesij, anchóoj mua' utáatzij, pajta jó'ra'nyij.
9 Aj pu'ij ɨ tyáatɨ' huarúj, tɨ'quij yo'ɨ́j ɨ ju'utáatzij, ajta je'en jó'raa.
Ajta a'ájna putyí'rɨjcaa matɨ'ɨj jitzán juso'pihua'aj, 10 a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel
jitze ajtyáma'can, a'yaa mu tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ a'tɨ́j tɨ arí huarúj tɨjɨn:
—Ijíij pu a'ájna putyí'rɨcɨj ɨ xɨcáara' tyaj jitzán taso'pii, capu je'ej
tyíɨ'rij paj jaaɨ́'ɨsima'an mua' utáatzij.
11 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'cui'ca'aj a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'ɨ́jna ɨ tɨ tyináahuaj, a'yaa pu tyinaaté'exaaj tɨjɨn: "Aní'ɨj mua'
utáatzij pajta jó'ra'nyij."
12 Aj mu mij a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿A'tanyíj pué'een ɨ tɨ a'yan tyimuaaté'exaaj yee: "Pata'aj
ja'antyi'ɨ'ɨj mua' utáatzij pajta jó'ra'nyij?"
13 Ajta a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j tɨ huarúj, capu jamua'reeriaca'aj a'tɨ́j tɨ
pué'eenye'ej, ji'nye a'ɨ́jna ɨ Jesús pu'rɨ́j áan jo'tyárutyajca'aj hua'
tzajta' ɨ maj jéehuaca'aj ɨ tyeɨ́tyee. 14 Aj pu'ij ɨ Jesús a'úun yo'tyoj a'ɨ́jcɨ
ɨ tyáataj u tyeyúuj tzajta', tɨ'quij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Cásɨ', ijíij paj perɨ́j huarúj, capáj che' tyi'tɨ́j jɨn je'ej pua'aj rɨjcaj,
tɨ'ij quee tyi'tɨ́j jéetze' je'ej pua'aj huárɨnyij ajimi.
15 Aj pu'ij jó'raa a'ɨ́jna ɨ tyáatɨ' ajta je'en huojo'té'exaa a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel
jitze ajtyáma'can tɨ ɨ Jesús a'ɨ́ɨn pué'eenye'ej ɨ tɨ tyáahuaj. 16 A'ɨ́j mu jɨn
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can a'yan tyá'huooca'aj mej mij je'ej pua'aj
ja'uurej a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús, a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej tɨ tyi'tɨ́j uuriajca'aj a'ájna xɨcáara' maj
jitzán juso'pihua'aj. 17 Ajta ɨ Jesús a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Ɨ nyavástara' pu a'náj tɨna'aj tyí'muarɨe', a'ɨ́j nu jɨn nyajta nyáaj
tyí'muarɨe'.
18 A'ɨ́j mu jɨn a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can jéetze'
jaxɨe'va'ca'aj maj jaajé'caj, ji'nye capu a'ɨ́jna quee huatyátzaahuaj ɨ

xɨcáara' maj jitzán juso'pii, sulu a'yaa pu ajta tyúusejrataca'aj tɨ'ɨj ɨ Dios, ajta a'yan jatamuá'muatya'aj tɨ ɨ Dios táatajra' pué'eenye'ej.

Ɨ tɨ jɨn tyi'tyéjvee ɨ yójra' ɨ Dios

19 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jɨme', tɨ ɨ yójra' ɨ Dios quee tyi'tɨ́j je'ej uuren jusɨ́ɨj, sulu a'yaa pu rɨnyij je'ej tɨ tyí'sej ɨ juvástara' jimi. Je'ej tɨ tyi'tɨ́j uurej ɨ vástaria'ra', a'yaa pu cha'taj rɨnyij ɨ yójra'. 20 Ji'nye a'ɨ́ɨ pu ɨ vástaria'ra' jaxɨe've' ɨ juyój a'ɨ́j pu jɨn néijmi'i tyé'sejratye' je'ej tɨ tyi'tɨ́j uurej, ajta óoche' tyaataséjratye'sij tyi'tɨ́j tɨ jéetze' juxɨe've', ɨ siaj jɨn mua'aj je'ej tyo'taséjraj. 21 Ajta a'yájna tɨ'ɨj ɨ vástaria'ra' tyihuo'tá'juurityej ɨ maj meríj huácuij, a'yaa pu cha'taj na'aj ɨ yójra' tyihuo'tájuuritye'sij a'tyán tɨ jimi a'yan tya'ajxɨé'vi'ra'. 22 Ajta a'ɨ́jna ɨ vástaria'ra', capu a'tɨ́j á'axɨjtye', sulu pu'ríj néijmi'i ɨ juyój tyu'tá' tɨ'ij a'ɨ́ɨn néijmi'caa ooxɨ́jtye'en, 23 mata'aj mij néijmi'i jaatyátzaahuatye'en a'ɨ́jcɨ ɨ yójra' a'yájna matɨ'ɨj tyá'tzaahuatye' ɨ vástaria'ra'. A'ɨ́jna ɨ tɨquee tzáahuatyi'ra'aj tyícha'ɨj a'ɨ́jcɨ jimi ɨ yójra', capu ajta ja'tzaahuatye' ɨ vástaria'ra', ji'nye a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ uyo'ta'ítyaca'.
24 'A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jɨme', a'tɨ́j tɨ janamuaj je'ej nyaj tyí'xaj, ajta tyá'tzaahuatye' a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ unyojo'ta'ítyaca', a'ɨ́ɨ pu jusén jɨn júurij ja'mej, ajta quee a'náj jajpuéetzij ja'mej, ji'nye a'ɨ́ɨ pu'ríj iirájraa jo'tɨj ja'muɨ'nyíiche', ajta je'en arí utyájrupij jo'tɨj ja' júurij ja'mej jusén jɨme'. 25 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye', tɨ arí atyojo'ré'nyesij, ajta ijíij arí a'áan putyajá'rɨcɨj, matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj meríj huácuij janamuajran je'ej tɨ tyí'xaj ɨ yójra' ɨ Dios, majta ja'antzaahuatye'sij, a'ɨ́ɨ mu jusén jɨme' júurij muá'ju'un. 26 Ji'nye a'yájna tɨ'ɨj ɨ vástaria'ra' jusén jɨn tyí'juurij, a'yaa pu cha'taj tyaatá' ɨ juyój tɨ'ij ajta jusén jɨme' júurij já'ra'nyij, 27 ajta a'yan tyaatá' tɨ'ij a'ɨ́ɨn huo'xɨ́jtye'en ɨ tyeítyee, ji'nye a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ yójra' ɨ Dios. 28 Caxu je'ej tyityóomuajtyaj a'ɨ́jcɨ jɨme', ji'nye a'yaa pu atyojo'ré'nyesij matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj meríj huácuij janamuajran ɨ nyúucaria'ra', 29 aj mu mij eetaju' jo'maj ja'va'námi'huajmee. A'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyámua' tyityetyúucha'ɨ́ɨca'aj, a'ɨ́ɨ mu huatájuuritaj mej mij jusén jɨn júurij muá'ra'nyij, ajta ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨ́ɨca'aj, a'ɨ́ɨ mu majta huatájuuritaj mej mij huo'xɨ́jtye'en majta je'en puéjtzij huo'tá'an.

Ɨ tɨ jɨn séejre' tyi'tɨ́j tɨ jɨn tyi'tyéjvee ɨ Jesús

30 'Capu ɨ'ríj nyej nyáaj tyi'tɨ́j nyasɨ́ɨj je'ej huá'uurej. A'yaa nu rɨcɨj je'ej tɨ ɨ nyavástara' tyí'nye'ijtye', nyajta tyámua' naa tyihuá'xɨjtye'en, ji'nye canu a'yan rɨcɨj je'ej nyej nyasɨ́ɨj tyá'xɨe've', sulu je'ej tɨ tya'ajxɨé'vi'ra' ɨ nyavástara' ɨ tɨ unyojo'ta'ítyaca'. 31 Tɨpua'aj nyasɨ́ɨj

nyejitzé ma'can nyetyu'taxáj, capu tyi'tɨ́j huatyáhuɨɨre'ej je'ej
nyaj tyu'taxájtaj. 32 Ajta sɨ́ɨj pu nye jitze ma'can tyu'taxájtaj, a'yaa
nu nyij tyámua' tyá'mua'reej tɨ a'ɨ́ɨn tyu'tyáhuɨɨre'sij je'ej tɨ a'ɨ́ɨn
tyinaataxájta. 33 Mua'aj xu séecan huata'ítyaca' ɨ Juan jimi, ajta a'ɨ́ɨ
pu tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyajamuaaté'exaa nye jitze ma'can. 34 Ajta
quee nye jitze juxɨe've' tɨ a'tɨ́j nye jitze ma'can tyí'xajtaj. A'yaa
nu'uj tyajá'mua'ixaatye' tɨ'ɨj mua'ajmaj jamuáahuɨɨre'en. 35 A'yaa pu
tyu'tyáhuɨɨ a'ɨ́jna ɨ Juan tɨ'ɨj tatzárij tɨ á'taa, siajta mua'aj a'yaa xu cɨ́ɨ
siana'aj tyaataxɨe'vej siaj sij a'ɨ́jna jɨn huóotyamua've'en. 36 Ajta tyi'tɨ́j
pu jéetze' juxɨe've' quee je'ej tɨ tyu'taxájtaca' a'ɨ́jna ɨ Juan. A'ɨ́jcɨ jɨme'
je'ej nyaj rɨcɨj, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyavástara' tɨ jɨn nyojo'ta'ítyaca'
nyej nyij a'yan huárɨnyij, a'ɨ́j pu jɨn ámiteere' tɨ ɨ nyavástara'
unyojo'ta'ítyaca'. 37 Ajta a'ɨ́jna ɨ nyavástara' ɨ tɨ unyojo'ta'ítyaca', a'ɨ́ɨ
pu ajta nye jitze ma'can tyu'taxájtaj, tyij siajta mua'aj quee a'náj
jáanamuajri' ɨ nyúucaria'ra', caxu siajta a'náj me'ye'sej, 38 caxu siajta
tyi'tá'caa tɨ ɨ nyúucaria'ra' ja'mua jimi huatyá'ɨtzeere'en, ji'nye caxu
tyá'tzaahuatye' a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Dios tɨ yo'ta'ítyaca'. 39 Tyámua' xu mua'aj
naa tyóomua'tyej a'ɨ́jcɨ jitze ɨ yu'xarij, ji'nye a'yaa xu tye'ejchó've' siaj
a'ɨ́jcɨ jitze jáatyoonyij ɨ siaj jɨn júurij xá'ra'nyij jusén jɨme', ajta a'ɨ́jna ɨ
yu'xarij a'ɨ́ɨ pu nyéetzij nyetyáxajta, 40 siajta mua'aj caxu jaxɨe've' siaj
nye jimi yeve'ré'nyej siaj jusén jɨn júurij xá'ra'nyij.

41 'Capu nye jitze juxɨe've' tɨpua'aj tyévij tu'cájmua'rej
tyámua' tyinaaté'exaatye'. 42 Nyajta tyámua' naa mua'ajmaj
tyaja'muamuajtye, a'ɨ́j nu jɨn jamua'reej tɨquee ja'mua jimi séejre'
ɨ Dios tɨ jɨn já'muaxɨe've'. 43 Nyáaj nu nyavástara' jitze ma'can
yava'cáanyej, siajta mua'aj caxu ná'tzaahuatye', ajta tɨpua'aj sɨ́ɨj
junyúucaritze' mujo'vé'me'en, a'ɨ́j xu xaa huatyátzaahuatye'sij.
44 ¿Ji'nye tyíɨ'rij siaj sij tyá'antzaahuatye'en tɨpua'aj jujɨ́ɨmua'aj
siana'aj huatyóotzaahuatye'en, siajta quee jahuoocaj ɨ tɨ naa
huasé'rin ɨ Dios jimi? 45 Caxu a'yan tyí'mua'tzej yee nyaj nu
tyaja'muaxajtzi'ran ɨ nyavástara' jimi, sulu a'ɨ́ɨ pu Moisés
tyaja'muaxajtzi'ran, ɨ siaj mua'aj jéehua jitzán tyí'ca'nyej. 46 Ji'nye
tɨpua'aj mua'aj tyámua' setyá'tzaahuatye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Moisés, mua'aj
xu sij siajta nyéetzij na'antzáahuatye'nyijche', ji'nye a'ɨ́ɨ pu ɨ Moisés
nye jitze ma'can tyo'yú'xaca'. 47 Ajta tɨpua'aj sequée já'tzaahuatya'aj
je'ej tɨ a'ɨ́ɨn tyo'yú'xaca', ¿ji'nye setyá'antzaahuatye'sij ɨ nyáaj nyaj
já'mua'ixaatye'?

Jesús pu tyihuo'cue'ej a'ɨ́ɨjma ɨ maj anxɨ́ ví'ra'aj ará'asej

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17)

6 1 Tɨ'ɨj a'yan tyu'rɨ́j, Jesús pu antáraj után jitze pujmua' ɨ jájtyij
japua a tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Galileea, a'yaa pu ajta
tya'rájtyapuaj tɨjɨn Tiberias. 2 Jéehua mu ɨ tyeɨ́tyee jamuán huajú'ca'aj,

ji'nye mu'ríj jaséjraca'aj tɨ tyámua' tyí'uuriajca'aj ajta tyihuó'huaa
a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyí'cucui'. 3 Aj pu'ij ɨ Jesús jɨríj japua antyíraj, a'áan pu
jo'ojyíxɨj hua' jamuán ɨ maj jamuán huacɨ́j. 4 Ajta arí tyí'vejri'taca'aj
a'ájna xɨcáara' maj jitzán tyí'ye'estyahua'aj a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ ɨ Dios
hui'rájtoj ɨ tɨ arí á'tyeej a'ɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'cantaca'aj.
5 Tɨ'ɨj ɨ Jesús huanyéeriajraa, ajta je'en huo'séj maj jéehua ɨ tyeɨ́tyee
jamuán huajú'ca'aj, a'yaa pu'ij tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ Felipe tɨjɨn:

—¿Jo'nyij tyeyá'nanan ɨ páan mej mij néijmi'i tyú'cua'nyij ɨ
tyeɨ́tyee?

6 Ajta a'yaa pu tyaata'íhuo'ri' tɨ'ɨj jaaséj je'ej tɨ rɨnyij ɨ Felipe, ji'nye
Jesús pu'ríj jamua'reeriaca'aj je'ej tɨ huárɨnyij. 7 Felipe pu'ij a'yan
tyu'tanyúj tɨjɨn:

—Tɨ pua'aj a'yan tyetyí'toove'ej a'chu hua'puaj anxɨtyej ɨ túmii,
capu na'aj cɨ'pej tyej tyij páan huánanan tyajta je'en néijmi'caa
tyú'cue'tyej.

8 Aj pu'ij a'ɨ́jna ɨ Andrés, tɨ ajta jamuán jo'chá'canya'aj, tɨ ajta
ihuáaria'ra' pué'een ɨ Simón, a'ɨ́ɨ pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

9 —Yaa pu pá'rɨ'ɨj huatyéjve, anxɨ́vicaa pu ɨ páan tyí'cha'ɨj, ajta
hua'puácaa ɨ hue'tyée, ajta capu cɨ'pej mej mij néijmi'i tyú'cua'nyij ɨ
tyeɨ́tyee.

10 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Siahuo'té'exaatye' ɨ tyeɨ́tyee maj oorá'sej.

Jéehua pu huátu'piica'aj a'ájna, aj mu mij oorá'saca'. A'chu mu
anxɨ́ ví'ra'aj ará'axcaa ɨ tyétyacaa. 11 Aj pu'ij Jesús ja'ancuráɨ'puj ɨ
páan, ajta je'en tɨ'ɨj tyaatatyóotzi'ria'aj ɨ Dios, aj pu'ij huo'ráaɨ'pu'uj ɨ
maj ajo'quéetɨma'caa. A'yaa pu cha'tána'aj huó'ruuj ɨ hue'tyée, a'ɨ́ɨjma

© 1996 David C. Cook

San Juan 6:8-9

pu ajta huoˈríɨˈij. 12 Matɨˈij tyámuaˈ naa juxáahuaj tyuˈcuáˈaj, Jesús pu
aˈyan tyihuoˈtéˈexaaj aˈíɨjma ɨ maj jamuán huacíj tɨjɨn:
—Siataˈaj jaaráɨˈpuˈ ɨ tɨ aváˈɨtzee, tɨˈij quee tyiˈtíj joˈhuíˈtzɨˈin.
13 Aˈíɨ mu mij jaariáˈsɨɨ, majta jeˈen tyaˈváˈjɨstyaˈxɨj tamuáamuataˈ
japuan huaˈpuaj sicɨɨ aˈíjcɨ jɨmeˈ ɨ tɨ aváˈɨtzee ɨ páan tɨ anxívicaˈaj.
14 Majta aˈíɨmaj ɨ tyeítyee, matɨˈij jaaséej aˈíjcɨ ɨ Jesús tɨ aˈyan huaríj,
aˈyaa mu tyuˈtaxájtacaˈ tɨjɨn:
—Jɨˈréˈcan jɨmeˈ pu aˈíɨn puéˈeen ɨ tɨ Dios jitze maˈcan tyíˈxaj, ɨ tɨ
yan uvéˈnyesij ɨ cháanacaj japua.
15 Ajta tɨˈij ɨ Jesús jáamuaˈreeriˈ maj aˈyan tyáˈxɨeˈvaˈcaˈaj maj
caˈnyéjrij jɨn jaataˈíjtyeˈen tɨˈij tyeˈentyájrutyej ɨ rey jɨmeˈ, aˈíɨ puˈij
aváˈraj, tɨˈquij ɨ jɨríj japua áan joˈojnyéj jusíɨj.

Jesús pu antáraj ɨ jájtyij japua

(Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)

16 Tɨˈij huareˈchuíxarisimaˈcaj, aˈíɨ mu ɨ maj jamuán huacíj
ajoˈcáanyej joˈtɨj jaˈvaˈástɨmee ɨ jájtyij, 17 matɨˈij mij báarcuj jitze
atyáacɨj, mej mij antácɨɨnyej után jitze pujmuaˈ a Capernaúm. Puˈríj
huariáˈtɨcaˈrisimaˈaj, ajta ɨ Jesús capu ajaˈhuaˈtacaˈaj. 18 Aj puˈij
caˈnyíin jɨn huatáˈaacariacaˈ, aˈíj pu jɨn áˈxɨriaˈcaˈaj ɨ jájtyij. 19 Matɨˈij
meríj anxívij nusu aráseej quiloometroj aˈchu ɨmuáj ajoojuˈcaj, aj mu
mij jaaséej tɨ ajaˈváˈmaˈcaˈaj aˈíjna ɨ Jesús, jájtyij japua pu huamaˈcaˈaj,
tyámuaˈ mu mij tyuˈtátzɨɨn. 20 Aj puˈij aˈyan tyihuoˈtéˈexaaj tɨjɨn:
—Nyáaj nu aˈíɨn puéˈeen, caxu tyíˈtzɨɨnyeˈej.
21 Matɨˈij mij tyámuaˈ tyetyéejej aˈájna ɨ báarcuj jitze, camu aˈchu
aˈtyéeviˈij matɨˈij aˈáa jaˈráˈaj joˈmaj joˈcíˈcaˈaj.
22 Yaa ariáˈpuaˈaj, aˈíɨmaj ɨ tyeítyee ɨ maj aˈáa jaˈtyúusɨɨriaˈcaˈaj ɨ
Jesús jimi, aˈíɨ mu jáamuaˈreeriˈ maj aˈíɨmaj ɨ maj Jesús jamuán huacíj
joˈcíj ɨ báarcuj, ajta quee ɨ Jesús huaˈ jamuán joˈraˈajcaa. 23 Aj mu mij
séecan ɨ báarcuj Tiberias maj jaˈráacɨj aˈáa jóohuiixɨj joˈmaj tyojóˈcuaa
ɨ tyeítyee tɨˈij Jesús tyaatatyóotziˈriaˈaj ɨ Dios. 24 Ajta matɨˈij jaaséj
tɨquee ajaˈhuaˈtacaˈaj aˈíjna ɨ Jesús majta quee ajaˈhuaˈtacaˈaj aˈíɨmaj ɨ
maj jamuán huacíj, aj mu mij ɨ tyeítyee atyáacɨj ɨ báarcuj jitze, matɨˈij
mij aˈáa jóˈjuˈ a Capernaúm, mej mij aˈáa yóˈhuoonyij aˈíjcɨ ɨ Jesús.

Jesús pu aˈíɨn puéˈeen ɨ páan ɨ maj jɨn júurij muáˈraˈnyij

25 Matɨˈij aˈáa jaˈráˈaj után jitze pujmuaˈ joˈtɨj jaˈalaguun, aˈáa mu
yoˈtyoj aˈíjcɨ ɨ Jesús matɨˈij mij aˈyan tyaataˈíhuoˈriˈ tɨjɨn:
—Maeestro, ¿aˈnajnyí yapaj ráˈaj aˈyájna?
26 Jesús pu aˈyan tyihuoˈtéˈexaaj tɨjɨn:
—Aˈyaa nu tyajáˈmuaˈixaatyeˈ tzáahuatyiˈraˈaj jɨmeˈ, siaj muaˈaj
aˈíjcɨ jɨn nyahuo jiˈnye setyuˈcuaj ˈasta sianaˈaj quee tyámuaˈ
tyityaatajúˈxaj, caxu aˈíjna jɨmeˈ siaj jaaséj jeˈej nyaj huaríj ɨ siaj

jɨn je'ej tyámua' tyo'taséj. 27 Caxu a'ífjna jɨn tyí'muarɨe'ej siaj sij
jaamué'tɨn ɨ cue'ráj tɨ jo'huɨ'tzɨj, sulu a'ífjcɨ jɨme' ɨ cue'ráj tɨ jusén jɨn
tyí'huiire' ɨ siaj jɨn júurij xá'ju'un jusén jɨme'. A'fɨ pu a'fɨn pué'een
ɨ cue'ráj ɨ tɨ jamuaatá'sij a'ífjna ɨ Dios yójra', ji'nye a'ífjna ɨ Dios, ɨ tɨ
tavástara' pué'een, a'fɨ pu néijmi'i jitzán tyu'tyájtoo ɨ juyój.
28 A'yaa mu mij tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Tyi'tanyí juxɨe've' tyej tyij a'yan huárɨnyij je'ej tɨ ɨ Dios
tyá'xɨe've'?
29 Jesús pu a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:
—A'yaa pu ɨ Dios tyá'xɨe've' siaj jitzán tyá'antzaahuatye'en a'ífjcɨ
jimi a'fɨn tɨ uyo'ta'ítyaca'.
30 Matɨ'ɨj mij a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Tyi'tanyí pataataséjratye'sij, tyej tyij jaaséeran
tyamua'antzaahuatye'en? ¿Tyi'tanyí jɨn je'ej parɨnyij? 31 A'fɨmaj
ɨ tahuásimua'cɨ'ɨj mu jáacuaj a'ífjcɨ ɨ maná a'ájna jo'tɨj quee
já'tyi'tɨitaca'aj, a'yájna tɨ'ɨj tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn: "A'ífj pu
huo'cue'ej ɨ páan tajapuá tɨ já'ma'can."
32 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'yaa nu tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyajá'mua'ixaatye' tɨquee ɨ Moisés
pu tyihuo'tá' ɨ páan tajapuá tɨ já'ma'can, sulu ɨ nyavástara' pu
tyu'tá'caa a'ífjna ɨ páan tɨ jɨ'ré'can jɨme' tajapuá já'ma'can. 33 Ji'nye
a'ífjna ɨ páan ɨ Dios tɨ tyu'tá'caa, a'fɨ pu a'fɨn pué'een tajapuá
tɨ já'ma'can ajta je'en júuricamej hua'tá'caa a'fɨjma ɨ maj yan
huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua.
34 Matɨ'ɨj mij a'yan tyaatáhuaviiri' tɨjɨn:
—Tavástara', taatá' a'náj tɨna'aj a'ífjcɨ ɨ páan.
35 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Nyáaj nu a'fɨn pué'een ɨ páan tɨ júuricamej tyu'tá'caa. A'ífjna
ɨ tɨ nye jimi yeve'ré'nyej, capu a'náj huataí'cuataj, ajta ɨ tɨ nyéetzij
jimi tyá'tzaahuatye', capu ajta a'náj huataí'imu'uj. 36 Nyajta nyáaj
nu nyeríj a'yan tyajamuaaté'exaa, caxu mua'aj tyá'tzaahuatye' tyij
siajta seríj naaséj. 37 Néijmi'i a'fɨmaj ɨ tɨ Dios naatátuiire'sij, a'fɨ mu
nye jimi yeve'ré'nyesij, majta a'fɨmaj ɨ maj nye jimi yeve'ré'nyesij,
canu huo'ré'ityij. 38 Ji'nye canu a'ífjcɨ jɨn yava'cáanyej nyej nyij
a'yan huárɨnyij je'ej nyej nyasɨ́ɨj tyá'xɨe've', sulu nyata'aj nyij a'yan
huárɨnyij je'ej tɨ tyá'xɨe've' ɨ nyavástara', ɨ tɨ unyojo'ta'ítyaca'.
39 Ajta a'yaa pu tyá'xɨe've' a'ífjna ɨ tɨ unyojo'ta'ítyaca' nyaj quee séej
jo'rɨeenyij a'fɨjma ɨ tɨ naatátuiire'sij, sulu nyej nyij huo'tájuuritye'en
a'ájna xɨcáara' jitze tɨ'ɨj néijmi'i tye'entyipuá'rij. 40 Ji'nye a'yaa pu
tya'ajxɨé'vi'ra' ɨ nyavástara' maj néijmi'i ɨ maj jaséjran ɨ yójra' ɨ Dios
majta jitzán tyá'antzaahuatye'en, mej mij a'fɨmaj jusén jɨn júurij
muá'ra'nyij, nyajta je'en nyáaj huo'tájuuritye'en a'ájna xɨcáara' tɨ'ɨj
jitzán néijmi'i tye'entyipuá'rij.

41 Aj mu mij a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can huatyóohuij maj
tyi'huóo'ixaatye'en jujɨ́ɨmua'aj a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ Jesús a'yan tyu'taxájtaca'
tɨjɨn: “Nyáaj nu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ páan jútye' tɨ je'cáanyej.” 42 Matɨ'ɨj mij
a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—¿Nyiquee a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Jesús ɨ tɨ yójra' pué'een a'ɨ́jcɨ ɨ José?
Ityáj tu jamua'tyej ɨ táatajra' tyajta ɨ náanajra'. ¿Ji'nye tɨ'ɨj a'yan
tyí'xaj yee jútye' nu je'cáanyej?
43 Aj pu'ɨj Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Caxu che' je'ej tyúu'ixaatye'ej. 44 Capu ɨ'rɨ́j tɨ a'tɨ́j yeve'ré'nyej
nye jimi, tɨpua'aj quee ɨ Dios tɨ unyojo'ta'ítyaca' ca'nyíjra'aj jaatá'an
tɨ'ɨj a'yan huárɨnyij, nyáaj nu jaatájuuritye'sij a'ájna xɨcáara' tɨ jitzán
néijmi'i tye'entyipuá'rij. 45 A'yaa mu tyo'yú'xaca' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Dios
jitze ma'can tyí'xajtaca'aj tɨjɨn: “Dios pu néijmi'caa tyí'mua'tyej.”
A'ɨ́j pu jɨn a'ɨ́ɨmaj ɨ maj janamuaj ɨ nyavástara', majta a'ɨ́j jitze
tyúu'iteeritye', a'ɨ́ɨ mu nye jimi yeve'ré'nyesij.
46 ’Capu a'yan huatóomua'aj tɨ a'tɨ́j arí jaaséej ɨ nyavástara',
sulu a'ɨ́ɨ pu jaaséj ɨ tɨ a'ɨ́jna jitzán eeráma'can ɨ Dios. 47 A'yaa nu
tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyajá'mua'ixaatye' tɨjɨn a'tɨ́j tɨ tyá'tzaahuatye',
a'ɨ́ɨ pu jusén jɨme' júurij ja'mej. 48 Nyáaj nu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ páan tɨ
júuricamej tyu'tá'caa. 49 A'ɨ́ɨmaj ɨ já'muahuasimua'cɨ'ɨj a'ɨ́ɨ mu jáacuaj
a'ɨ́jcɨ ɨ maná a'ájna jo'tɨj quee já'tyi'tɨj, majta je'en a'yan cha'taj
mana'aj tyityáacuij, 50 nyajta nyáaj a'ɨ́j nu já'mua'ixaatye' ɨ páan
jútye' tɨ je'cáanyej, ajta a'tɨ́j tɨ a'ɨ́j huácua'nyij ɨ páan, capu muɨ'nyij.
51 Nyáaj nu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ páan tɨ júurij jútye' tɨ je'cáanyej, a'tɨ́j tɨ
jacua'nyij a'ɨ́jcɨ ɨ páan, a'ɨ́ɨ pu jusén jɨn júurij ja'mej. Ajta a'ɨ́jna ɨ
páan ɨ nyaj jaatámu'vejritaj, a'ɨ́i pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyaj jatyáhue'ra'.
A'yaa nu tyaatámu'vejritaj mej mij júurij muá'ra'nyij a'ɨ́ɨmaj ɨ maj yan
huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua.
52 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, a'ɨ́ɨ mu
huatyóohuij maj tyi'huóo'ixaatye'en séej jamuán majta séej, a'yaa
mu tɨjɨn:
—¿Ji'nye tyíɨ'rij tɨ a'múu juhué'ra' táacue'tyej?
53 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tɨjɨn tɨpua'aj sequée jáacua'nyij ɨ
hue'ria'ra' a'ɨ́jcɨ ɨ yójra' ɨ Dios, siajta quee jaayé'en ɨ xúuria'ra', caxu
jusén jɨn júurij xá'ju'un. 54 A'ɨ́jna ɨ tɨ jáacua'nyij ɨ nyahue'ra' ajta
jaayé'en ɨ nyaxúure', a'ɨ́ɨ pu jusén jɨn júurij ja'mej, nyáaj nu nyij
jaatájuuritye'sij a'ájna xɨcáara' tɨ'ɨj jitzán néijmi'i tye'entyipuá'rij.
55 Ji'nye a'ɨ́jna ɨ nyahue'ra' a'ɨ́ɨ pu pué'een ɨ cue'ráj tɨ jitzán
eeráma'can ɨ júuricamej, ajta ɨ nyaxúure' a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ maj
jaayé'en tzáahuatyi'ra'aj jɨme'. 56 A'ɨ́jna ɨ tɨ jacua'nyij ɨ nyahue'ra',
ajta jaayé'en ɨ nyaxúure', a'ɨ́ɨ pu nye jimi huatyá'ɨtzeere'ej, nyajta
je'en nyáaj jimi huatyá'ɨtzeere'ej. 57 A'ɨ́jna ɨ nyavástara', ɨ tɨ

unyojo'ta'ítyaca', a'íɨ pu júurij, nyajta nyáaj a'íj nu jitze ma'can
júurij, a'yaa pu cha'tána'aj ij, a'íjna ɨ tɨ nye jimi tyí'cua'caa, a'íɨ
pu nye jitze ma'can júurij ja'mej. 58 A'íj nu já'mua'ixaatye' ɨ páan
jútye' tɨ je'cáanyej. A'íjna ɨ páan capu a'yan een tɨ'ɨj a'íjna ɨ maná
ɨ já'muahuasimua'cɨ'ɨj maj jáacuaj, ajta matɨ'ɨj jaacua'aj a'yaa mu
cha'mana'aj tyityáacuij, ajta a'tíj tɨ jacua'nyij a'íjcɨ ɨ páan, a'íɨ pu
júurij ja'mej jusén jɨme'.
59 A'yaa pu tyihuo'muá'tyej a'ájna jo'maj jóosɨ'rihua'aj a Capernaúm.

Mue'tíj mu ɨ maj jamuán huacíj jaatáxaahuataca' ɨ Jesús

60 Matɨ'ɨj a'yan tyáanamuajri', mue'tíj mu ɨ maj jamuán huací'ca'aj ɨ
Jesús a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—A'íjna ɨ tɨ jatyáxajta jéehua pu tyési' tyej tyij a'yan huárɨnyij,
¿a'tanyíj púj oorej tɨ'ij a'yan huárɨnyij?
61 Ajta a'íjna ɨ Jesús, tɨ'ɨj jáamua'reeri' maj a'yan tyúu'ixaatya'ca'aj,
a'yaa pu tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Nyi je'ej pua'aj jamuaatá'aj ɨ nyaj jaataxájtaca'? 62 ¿Ji'nye
tya'ra'nyíiche', tɨpua'aj nyéetzij sianaaséj nyaj jó'ra'nyij u tajapuá
jó'nyaj anaquéej jó'catyii? 63 A'íjna ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, a'íɨ pu
júuricamej tyu'tá'caa, ajta a'íjna ɨ siaj jatyáhue'ra' capu tyi'tíj
huɨɨre'. Ajta a'íjna ɨ nyúucarij ɨ nyaj jamuáa'ixaa a'íɨ pu a'íɨn
pué'een ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, ajta jamuatá'caa siaj sij jusén jɨme'
júurij xá'ra'nyij. 64 Ajta séecan mu ja'mua jimi séejre' ɨ maj quee
tyá'tzaahuatye'.
A'yaa pu tyihuo'té'exaaj ɨ Jesús, ji'nye a'íɨ pu arí jamua'reeriaca'aj
a'tyán maj pué'eenye'ej ɨ maj quee tyá'tzaahuatye', ajta a'tíj tɨ
a'íɨn pué'eenye'ej ɨ tɨ a'íj tyu'tátuiire'sij. 65 A'íj pu jɨn a'yan ajta
tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'íj nu jɨn a'yan tyajamuaaté'exaa tɨquee ɨ'ríj tɨ a'tíj nye jimi
yeve'ré'nyej, tɨpua'aj quee ɨ Dios ca'nyíjra'aj jaatá'an tɨ'ij a'yan
huárɨnyij.
66 Tɨ'ɨj na'aj a'ájna ɨmuáj, mue'tíj mu ɨ maj Jesús jamuán huací'ca'aj
jaatáxaahuataca', camu mij che' jamuán huací'ca'aj. 67 Jesús pu a'yan
tyihuo'ta'íhuo'ri' a'íɨjma ɨ maj jamuán huacíj ɨ maj tamuáamuata'
japuan hua'puaj ará'asej tɨjɨn:
—¿Nyi siajta mua'aj seríj naatáxahuataj?
68 Ajta a'íjna ɨ Simón tɨ ajta Pedro ántyapuaj, a'yaa pu tyaaté'exaa
tɨjɨn:
—Tavástara', ¿a'tanyíj jimi utyo'ju'uj tá'ju'un? A'nyúucaa pu jitze
séejre' ɨ tyaj jɨn júurij tá'ra'nyij jusén jɨme'. 69 Ityáj tu tyeríj ajimi
tyá'tzaahuatye', tyajta a'yan tyá'mua'reej paj muáaj a'íɨn pué'een ɨ
Dios tɨ jimi jo'vé'mej.
70 Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—¿Nyi nyequee nyáaj jamua'antyíhuoo mua'ajmaj mu siaj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej? Ajta síɨj tɨ ja'mua jitze ajtyáma'can, tyiyáaru' pu jitzán séejre'.

71 Tɨ'ɨj a'yan tyu'taxájtaca' ɨ Jesús, a'íj pu tyáxajtasime'ej ɨ Judas, ɨ tɨ yójra' pué'een a'íjcɨ ɨ Simón tɨ Iscariote tye'entyímu'tacaa, ji'nye a'íɨ pu a'íɨn pué'een ɨ tɨ avíitzij jɨn tyu'tátuiire'sij a'íjcɨ ɨ Jesús, tyij ajta ɨ Judas hua' jitze ajtyáma'cantaj ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej.

Camu jimi tyá'tzaahuatye' ɨ ihuáamua'mua' ɨ Jesús

7 1 Tɨ'ɨj a'yan tyu'ríj, a'áa pu jó'yi'caaj a'íjna ɨ Jesús a'ájna a Galileea. Capu jaxɨe'va'ca'aj tɨ a'áa jo'tyávaacaj a Judea, ji'nye a'íɨmaj mu jahuooca'aj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can mej mij jaajé'caj. 2 Ajta arí tyí'vejri'taca'aj a'ájna matɨ'ɨj tyí'ye'estyahua'aj a'íjcɨ jɨme' ɨ ɨnáamuaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, 3 a'íɨmaj mu ɨ ihuáamua'mua' a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Capáj a'yan a'ɨtzaaj, áricuj a'ájna a Judea, mata'aj mij ɨ maj a jamuán huacɨ'ɨj a'áa maj já'sejre' jaaséj je'ej paj tyi'tíj jɨn rɨcɨj. 4 Ji'nye tɨpua'aj a'tíj a'yan tyá'xɨe've'ej mej mij néijmi'i jáamua'tyij, capu avíitzij jɨn tyí'muarɨe'. Ajta a'yájna patɨ'ɨj perij rɨcɨj, jéetze' pu tyámua' naa paj huo'taséjratye'en néijmi'caa ɨ maj yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua.

5 Majta a'íɨmaj ɨ ihuáamua'mua' camu ja'tzaahuatya'ca'aj a'íjcɨ ɨ Jesús. 6 Jesús pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Capu eexúj a'ájna atyojo'ré'nyej a'tzáaj tɨ huaxá'puɨ' nye jimi, ajta ja'mua jimi a'náj tɨ na'aj pu xá'puɨ'. 7 A'íɨmaj ɨ maj yan séejre' ɨ cháanacaj japua capu je'ej tyíɨ'rij mej mij mua'ajmaj jamuájcha'ɨɨria'aj, ajta nyéetzij mu xaa nyéjcha'ɨɨre', ji'nye nyáaj nu huá'sejratye' tɨ je'ej pua'aj een je'ej maj tyi'tíj uurej. 8 Séricuj mua'aj jo'maj tyeje'ye'estej, canu nyáaj ujó'yi'ij, ji'nye capu eexúj nye jimi huaxá'puɨ'.

9 A'yaa pu tyihuo'te'exáatye'ej, tɨ'ɨj ij a'áa jo'tyá'ɨtzee a'ájna a Galileea.

Tɨ'ɨj Jesús a'áa jo'tyávaaca'aj jo'maj a'íjcɨ ja'ye'estej ɨ ɨnáamuaj

10 Ajta matɨ'ɨj jo'cíj ɨ ihuáamua'mua', Jesús pu ajta ujó'mej jo'maj tyejé'yi'istej, ajta capu juséerataj ujó'mej, sulu avíitzij pu jɨn a'yan huarij. 11 Majta ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can a'íɨ mu jahuooca'aj a'íjcɨ ɨ Jesús, a'yan metyi'xáataj tɨjɨn:

—¿Jo'nyij je'ej je'en a'íjna ɨ a'tíj?

12 Jéehua mu ɨ tyeítyee jaxajtaca'aj a'íjcɨ ɨ Jesús. Séecan mu a'yan tyí'xajtaca'aj tɨjɨn: “Tyámua' pu tyí'tyevij”, majta séecan a'yan tyí'xajtaca'aj tɨjɨn: “Capu tyámua' rɨcɨj, a'íɨ pu huá'cuanamuaj ɨ tyeítyee.”

13 Ajta capu aˈtɨ́j óocaˈnyajcaˈaj tɨ jéjreˈcɨtzeˈ jaataxáj aˈɨ́jcɨ ɨ Jesús,
jiˈnye mahuáˈtzɨɨnyaˈcaˈaj aˈɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyámaˈcan.
14 Matɨˈɨj meríj jéˈtaˈ joojúˈcaj ɨ maj jɨn tyíˈyeˈestej, aj puˈij Jesús
utyájrupij u tyeyúuj tzajtaˈ ajta jeˈen huatyóochej tɨ tyihuóˈmuaˈtyej.
15 Jeˈej mu tyoˈtaséj aˈɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyámaˈcan, aˈyaa mu mij
tyíˈxajtacaˈaj tɨjɨn:
—¿Jiˈnye tɨˈij aˈmújna jéehua tyuˈyíˈtɨn, maˈajta quee aˈnáj
tyiˈhuóomuaˈaj?
16 Jesús pu aˈyan tyihuoˈtéˈexaaj tɨjɨn:
—Aˈíjna ɨ nyaj jɨn tyajaˈmuamuaˈtyej canu nyasɨ́ɨj jájtyo, sulu aˈɨ́ɨ
pu naatáˈ ɨ tɨ unyojoˈtaˈítyacaˈ. 17 Tɨpuaˈaj aˈtɨ́j jaxɨeˈvaˈaj tɨˈij aˈyan
huárɨnyij jeˈej tɨ ɨ Dios tyaˈajxɨéˈviˈraˈ, aˈɨ́ɨ pu jamuaˈreeren tɨpuaˈaj
ɨ Dios jimi jáˈmaˈcantaj nyaj jɨn tyajaˈmuamuaˈtyej naˈríij nyasɨ́ɨj
nyanaˈaj jájtyo. 18 Aˈɨ́jna ɨ tɨ aˈɨ́jcɨ tyáxajta jeˈej tɨ jusɨ́ɨj tyéejtyoj, aˈyaa
pu tyáˈhuoo tɨˈij jusɨ́ɨj tyámuaˈ huatóosejrata, ajta aˈɨ́jna ɨ tɨ aˈyan
tyáˈhuoo tɨˈij tyámuaˈ tyaatáˈan aˈɨ́jcɨ ɨ tɨ uyoˈtaˈítyacaˈ, aˈɨ́ɨ pu jɨˈréˈcan
jɨmeˈ tyíˈxaj, ajta quee jeˈej tyíɨˈrij tɨˈij aˈtɨ́j jeˈej puaˈaj tyáˈxajta.
19 ’¿Nyiquee aˈyan tyiˈjaˈyájna tɨ ɨ Moisés jaˈmua jimi jaatyájtoo ɨ
nyúucarij ɨ siaj jɨn tyíˈijta? Ajta capu aˈtɨ́j tɨ jaˈmua jitze ajtyámaˈcan
jaˈtzaahuatyeˈ. ¿Jiˈnye een jɨmeˈ setyáˈxɨeˈveˈ siaj sij naajéˈcaj?
20 Aˈyaa mu ɨ tyeɨ́tyee tyityaatanyúj tɨjɨn:
—Tyiyáaruˈ pu atzájtaˈ séejreˈ. ¿Aˈtanyíj muajeˈcatamuɨˈɨj?
21 Jesús pu aˈyan tyihuoˈtéˈexaa tɨjɨn:
—Néijmiˈi xu muaˈaj jeˈej tyityoˈtóomuajtyacaˈ nyatɨˈɨj tyiˈtɨ́j tyámuaˈ
huáruuj aˈájna xɨcáaraˈ ɨ siaj jitzán jusoˈpii. 22 Ajta aˈyájna, Moisés pu
jamuaataˈíj siaj jaˈantyísiichixɨˈɨn ɨ junavíj (ajta quee ɨ Moisés jitze
jeˈráma'can, sulu Dios pu jaatyájtoo aˈɨ́ɨjma jimi ɨ jáˈmuahuasimuaˈcɨˈɨj),
muaˈaj xu sij aˈyan tyeˈentyisíˈchej ɨ navíiraˈ ɨ unyáaqueˈej tɨ tyáatɨˈ
aˈájna xɨcáaraˈ siaj jitzán jusoˈpii. 23 Ajta aˈyájna tyij aˈɨ́jna jɨmeˈ siaj
quee jaxɨeˈveˈ siaj ootyáˈɨtzeereˈen aˈɨ́jcɨ jitze ɨ nyúucarij Moisés tɨ
jaatyájtoo, siaj sij jaˈantyisíˈchej ɨ navíiraˈ ɨ unyáaqueˈej aˈájna xɨcáaraˈ
siaj jitzán jusoˈpii, ¿jiˈnye siaj sij nye jimi huatanyínyuˈcacucaˈ nyatɨˈɨj
séej ɨ tyévij tyúˈhuaaj aˈájna xɨcáaraˈ siaj jitzán jusoˈpii? 24 Caxu aˈɨ́jna
jɨn aˈyan tyihuáˈxɨjtyeˈej jeˈej tɨ sɨ́ɨj huaséˈrin. Siatɨˈɨjtá séej áˈxɨjtyeˈej,
aˈyaa xu huárɨnyij jeˈej tɨ tyiˈtyéevijtɨj tzáahuatyiˈraˈaj jɨmeˈ.

Jesús pu jaxaj joˈtɨj jeˈráma'can

25 Séecan ɨ maj aˈáa jáˈchajcaˈaj a Jerusalén, aˈɨ́ɨ mu huatyóohuij
maj aˈyan tyiˈhuóoˈihuoˈ tɨjɨn:
—¿Nyiquee aˈmúu aˈɨ́ɨn pueˈeen ɨ maj jahuoo mej mij jaajéˈcaj?
26 Aˈmánaˈaj jéjristaˈ huatyéjve tyihuaˈixáatyeˈej, ajta quee aˈtɨ́j jeˈej
tyéˈjee. ¿Nyiquij meríj aˈɨ́ɨmaj ɨ maj tyityatatyíj jaˈantzaahuaj tɨ aˈmúu
jɨˈréˈcan jɨmeˈ aˈɨ́ɨn pueˈeen ɨ Cɨríistuˈ? 27 Ajta ityáj tu jamuaˈreej

jo'tɨj já'ma'can a'mújna, ajta tɨ'ɨj ɨ Cɨríistu' ya'uvé'nyej, capu a'tɨ́j jamua'reeriaj ja'mej jo'tɨj já'ma'can.

28 Tɨ'ɨj ɨ Jesús a'yan tyáanamuajri', ajta óoche' tyihua'mua'tyáacaj u tyeyúuj tzajta', a'yaa pu'ij ca'nyíin jɨn tyu'taxájtaca' tɨjɨn:

—Nyi mua'aj sényamua'tyej nyi siajta jamua'ree jó'nyaj já'ma'can. Ajta canu nyasɨ́ɨj nyana'aj mujo'vé'mej, sulu a'ɨ́j nu jitze ma'can mujo'vé'mej ɨ tɨ unyojo'ta'ítyaca', sɨ́ɨj tɨ ɨ'ríj siaj jimi tyú'ca'nyej siajta mua'aj caxu jamua'tyej. 29 Nyáaj nu xaa jamua'tyej, ji'nye a'ɨ́j nu jitze eeráma'can, ajta a'ɨ́ɨn unyojo'ta'ítyaca'.

30 Aj mu mij tyu'tatyésej maj jaatyéevi', ajta capu a'tɨ́j ahuóoca'an tɨ a'yan huárɨnyij, ji'nye capu eexúj jimi tya'róo'astyaaca'aj. 31 Mue'tɨ́j mu jimi tyá'antzaahuaj, majta a'yan tyí'xajtaca'aj tɨjɨn:

—Tɨ'ɨj ya uvé'nyej ɨ Cɨríistu', ¿nyiquij quee jéetze' tyámua' tyí'uurej quee a'mújna mu a'tɨ́j?

A'ɨ́ɨmaj mu ɨ fariseos tyí'tyese' mej mij jaatyéevi' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús

32 Majta ɨ fariseos a'ɨ́ɨ mu huó'namuajri' ɨ tyeɨ́tyee maj a'yan tyá'xajtaca'aj a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús, aj mu mij a'ɨ́ɨmaj majta ɨ puaaríij maj tyí'ijtye' xantáaru' huata'ítyaca' mej mij jaatyéevi'. 33 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—A'yaa nu nyooj ja'mua jamuán séeria'aj na'mej, aj nu nyij tányij jó'ra'sij a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ unyojo'ta'ítyaca'. 34 Mua'aj xu nyahuoonyij, ajta caxu nyetyoonyij, ji'nye capu je'ej tyiɨ'ríitaj ja'mej siaj a'áa jo'ré'nyej jó'nyaj je'ej je'éenya'aj na'mej.

35 Aj mu mij ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can huatyóohuij maj tyi'huóo'ihuo' séej jamuán majta séej a'yan tɨjɨn:

—¿Jo'quíj jo'méj a'mújna, tɨ'ij quee ɨ'ríitaj ja'mej tyaj jáatyoonyij? ¿Nyiquij a'ɨ́ɨjma jimi jo'ma'aj ja'mej ɨ maj séej chuéj japua ja'chej, tɨ'ij a'ɨ́ɨjma tyú'mua'tyej ɨ maj quee tyá'tzaahuatye'? 36 ¿Ji'nye jaatamua'aj a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij tɨ a'yan yee: "Mua'aj xu nyahuoonyij, siajta quee nyetyoonyij, ji'nye capu je'ej tyíɨ'rij siaj a'áa jo'ré'nyej jó'nyaj je'ej je'éenya'aj na'mej"?

Jesús pu huo'tajé mej mij jimí a uré'nyej

37 Tɨ'ɨj arí tye'entyipuá'risima'caj ɨ maj tyí'ye'estyaa, a'ájna xɨcáara' jitze ɨ tɨ jéetze' juxɨe've'. A'ájna xɨcáara' jitze pu ɨ Jesús huatyéechaxɨj, tɨ'quij ca'nyíin jɨn tyu'taxájtaca' a'yan tɨjɨn:

—Tɨpua'aj a'tɨ́j i'mu'uj, che' nye jimi yeve'ré'nyej, tɨ'ij huaye'en. 38 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ nye jimi tyá'tzaahuatye', a'yájna tɨ'ɨj tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn: "A'ɨ́j pu tzajta' séeria'aj ja'mej a'ɨ́jna ɨ jájtyij tɨ júuricamej tyu'tá'caa."

39 A'yaa pu ɨ Jesús tyu'taxájtaca', a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj tyá'antzaahuatye'sij tɨ'ij ajta hua' jimi huatyá'ɨtzeere'ej ɨ júuricama'ra'

ɨ Dios, ji'nye capu eexúj ɨ júuricama'ra' ɨ Dios hua' jimi séjria'ca'aj, ji'nye capu eexúj ɨ Jesús tajapuá jo'ojnyájca'aj tɨ'ij ɨ Dios ju júuricamej ujo'ta'ityej.

Séecan mu ɨ tyeítyee ajtacíj

40 Séecan mu ɨ tyeítyee a'áa jo'tyú'uuca'aj ɨ maj a'yan tyu'taxájtaca' matɨ'ɨj jáanamuajri' tɨjɨn:
—A'yaa pu tyi'ja'yájna tɨ a'múu a'íɨn pué'een ɨ tɨ tyí'xaj ɨ Dios jitze ma'can.
41 Majta séecan a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—A'íi pu a'íɨn pué'een ɨ Cɨríistu'.
Majta séecan a'yaa mu tyí'xajtaca'aj tɨjɨn:
—Capu a'íɨn pué'een, ji'nye capu ɨ'ríj tɨ ɨ Cɨríistu' a'áa já'ma'cantaj a Galileea 42 A'yaa pu tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze tɨ ɨ Cɨríistu' a'íj jitze eeráanyesij ɨ David, ajta tɨ a'áa ja'ma'cáantaj ja'mej a Belén, jo'tɨj ajta já'ma'cantaca'aj a'íjna ɨ David.
43 A'íj mu jɨn séecan ajtacíj ɨ tyeítyee a'íjcɨ jɨme' je'ej tɨ ɨ Jesús tyu'taxájtaca'. 44 Séecan mu jaxɨe'va'ca'aj maj jaatyéevi', ajta capu a'tíj a'yan huaríj.

A'íɨmaj ɨ maj tyityatatyíj camu ja'tzaahuatya'ca'aj ɨ Jesús

45 Majta a'íɨmaj ɨ maj tyí'cha'ɨj ɨ tyeyúuj tzajta', a'íɨ mu a'áa jo'ré'nyej hua' jimi ɨ maj tyeyúuj tzajta' tyí'ijta majta ɨ fariseos jimi, a'yaa mu mij a'íɨmaj tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Ji'nye sequée uya'ráaja?
46 Majta a'íɨmaj ɨ maj tyí'cha'ɨj, a'yaa mu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Capu a'náj a'tíj a'yan tyu'xájtaca' tɨ'ɨj a'íjna.
47 Aj mu mij ɨ fariseos a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—¿Nyi arí ajta mua'ajmaj jamuáacuanamuaj? 48 ¿Nyiquij arí síɨj ɨ tɨ tyí'ta'ijtye' ja'antzaahuaj a'íjcɨ, na'ríij síɨj tɨ fariseo pué'een? 49 Majta a'íɨmaj ɨ tyeítyee, camu yó'itej je'ej tɨ tyé'yu'si' a'íjcɨ jitze ɨ yu'xarij Moisés tɨ jaatyájtoo, a'íɨ mu meríj jo'vátzɨj.
50 Ajta ɨ Nicodemo ɨ tɨ arí séej ɨ Jesús jimi ja'tanyájca'aj, a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
51 —A'yájna tɨ'ɨj tyí'ta'ijtye' ɨ yu'xarij, a'yaa pu tyá'xaj tɨquee je'ej tyíɨ'rij tyaj a'tíj ooxíjtye'en, tyequée mí'een tyee'íhuo'ran tyej tyij jaanamuáaran je'ej tɨ tyi'tíj jɨn rɨcɨj.
52 Matɨ'ɨj mij a'íɨmaj a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—¿Nyi pajta muáaj a'áa já'ma'can a Galileea? Ahua'mua'tyej ɨ yu'xarij aj paj jamua'reeren tɨquee a'tíj a'áa já'ma'can a Galileea tɨ Dios jitze ma'can tyí'xaj.
53 Matɨ'ɨj mij jo'cíxɨj síɨj ajta síɨj jo'maj jo'cháatɨmee.

A'ɨ́jna ɨ íitɨ' tɨ huóoxana'cɨrej

8 1 Ajta ɨ Jesús a'áa pu jo'mej jo'tɨj jɨríj jo'tacá'aj tɨ a'yan
tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Aseitúunajrimi, 2 yaa ariá'pua'aj, tɨ'ɨj
oochán eere'nyáaj ɨ xɨcáj, ajtáhua'aj pu utyájrupij u tyeyúuj tzajta'.
Majta je'en ɨ tyeítyee ajtyáxɨɨriaca' jimi, aj pu'ij ooyíxɨj tɨ'quij
huatyóochej tɨ tyihuó'mua'tyej.

3 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyihuá'mua'tyej ɨ yu'xarij jitze ɨ maj jɨn
tyí'ijta, majta ɨ fariseos, a'ɨ́ɨ mu íitaj aje'ré'nyijtye, ɨ maj a'yan
tyeetyéevi' tɨ'ɨj ooj juxána'cɨria'caj séej jamuán ɨ tyáataj. A'áa mu mij
jé'ta' yo'táraj jo'maj ja'tyúusɨɨria'ca'aj ɨ tyeítyee, 4 matɨ'ɨj mij a'yan
tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús tɨjɨn:

—Maeestro, a'yaa mu tyeetyéevi' a'mújcɨj mu íitaj tɨ'ɨj ooj
juxána'cɨria'caj. 5 Ajta a'ɨ́jna ɨ Moisés a'yaa pu tyu'ta'ɨ́jtaca' ɨ yu'xarij
jitze tɨ a'yan tyúuxɨe've' tyaj tyetyéj jɨn jaatyáto'sixɨ'ɨn tyej tyij
jaajé'caj, a'tɨ́j tɨna'aj íitaj tɨ a'yan rɨjcaj. ¿Arí muáaj ji'nye petyí'xaj?

6 A'yaa mu a'ɨ́ɨmaj tyaata'íhuo'ri' mej mij a'ɨ́jcɨ jɨn ja'antyimué'tɨn,
tɨ'ɨj huatáɨ'riitarej maj tyi'tɨ́j jitzán ujpuá'ritye'en. Ajta ɨ Jesús a'ɨ́ɨ pu
ecóotutaca', tɨ'quij huatyóochej tɨ juxɨtyéj jɨn tyo'yú'xaj a chóota'.
7 Majta móoche' a'yan tyé'ihuo'raca'aj, aj pu'ij ɨ Jesús huatyéechaxɨj
tɨ'quij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—A'ɨ́jna ɨ tɨquee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere' ajta quee tyi'ijxána'cɨra'aj, che'
a'ɨ́ɨn anaquéej jaatato'oj ɨ tyetyéj jɨme'.

8 Aj pu'ij ajtáhua'aj ecóotutaca' ajta tye'ej yú'xajraa a chóota'.
9 Matɨ'ɨj a'yan tyáanamuajri' je'ej tɨ ɨ Jesús tyu'taxájtaca', aj mu mij
jo'cɨ́xɨj sɨ́ɨj ajta sɨ́ɨj, anaquéej mu a'ɨ́ɨmaj jo'cɨ́j ɨ maj jéetze' huásij.
Tɨ'ɨj ɨ Jesús jusɨ́ɨj na'quij a'áa jo'tyá'ɨtzee a'ɨ́jcɨ jamuán ɨ íitaj tɨ a'áa
jo'tácatyii, 10 aj pu'ij Jesús huatyéechaxɨj ajta a'yan tyaata'íhuo'ri'
tɨjɨn:

—Iitɨ', ¿jo'nyij je'ej mé'een ɨ maj a jitze tyí'pua'ritye'?

11 Aj pu'ij ɨ íitɨ' a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:

—Nyavástara', capu ma' a'tɨ́j tɨ nye jitze tyí'pua'ritye'.

Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Canu nyajta nyáaj tyi'tɨ́j a jitze pua'ritye', áricuj jó'ra', capáj che'
jaxana'cɨria'aj.

Jesús pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ jɨn huányeeri'ij íiyan ɨ cháanacaj japua

12 Aj pu'ij ɨ Jesús ajtáhua'aj a'yan tyihuo'té'exaaj ɨ tyeítyee tɨjɨn:

—Nyáaj nu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ jɨn huányeeri'ij íiyan ɨ cháanacaj
japua, a'ɨ́jna ɨ tɨ nyaj jamuán jo'cha'can, a'ɨ́j pu jimi séeria'aj ja'mej ɨ
tatzárij tɨ júuricamej tyu'tá'caa, capu ij a'náj tíca'riste' jo'chá'canya'aj
ja'mej.

13 Matɨ'ɨj mij ɨ fariseos a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Muáaj paj asɨ́ɨj tyá'xajta, a'ɨ́j pu jɨn quee tyi'tɨ́j huɨɨre' je'ej paj asɨ́ɨj tyi'tyá'xajtaj.

14 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Ɨ nyaj jɨn tyé'nyaxajta tyí'huɨɨre', tyij nyajta nyasɨ́ɨj nyana'aj tyényaxajtaj. Ji'nye nyáaj nu jamua'reej jó'nyaj je'ráma'can ajta jó'nyaj jooméj, siajta mua'aj caxu jamua'reej. 15 A'yaa xu mua'aj tyihuá'xɨjtye' je'ej siaj jujɨ́ɨmua'aj tyéejtyoovej. Nyajta nyáaj, canu a'tɨ́j ja'xɨjtye', 16 ajta tɨpua'aj a'tɨ́j no'xɨ́jtyej, a'ɨ́j nu jɨn ja'xɨjtye'en ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme', ji'nye canu nyasɨ́ɨj je'ej tyéejtyoj, sulu a'ɨ́ɨ pu ɨ nyavástara' ɨ tɨ unyojo'ta'ítyaca' huá'xɨjtye'en. 17 A'yaa pu tyé'yu'si' a'ɨ́jcɨ jitze ɨ nyúucarij ɨ siaj jɨn tyí'ijta tɨ a'ájna tyí'huɨɨre' tɨpua'aj mahua'puaj tyi'tɨ́j muaataxáj. 18 Nyáaj nu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyaj nyasɨ́ɨj tyényaxajtaj, ajta ɨ sɨ́ɨj tɨ a'yan tyi'nyetyáxajta, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyavástara' ɨ tɨ unyojo'ta'ítyaca'.

19 Aj mu mij a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

—¿Jo'nyij je'ej jé'een ɨ tɨ avastára'?

Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Caxu mua'aj nyamua'tyej a'tɨ́j nyaj pué'een, caxu sij siajta jamua'tyej ɨ nyavástara', tɨpua'aj nyéetzij sényamua'ajca, a'yaa xu sij siajta tya'mua'tyéeche'en ɨ nyavástara'.

20 A'yaa pu ɨ Jesús tyu'taxájtaca' tɨ'ɨj ooj tyihua'mua'tyáacaj u tyeyúuj tzajta', a'ájna véjri' jo'maj yá'sɨ'rii ɨ túmii. Ajta capu a'tɨ́j jaatyéevi', ji'nye capu eexúj atyojo'ré'nyajca'aj a'tzáaj tɨ a'yan tya'tácatyiij jimi.

Jó'nyej nyáaj jooméj, capu ɨ'ríj siaj mua'aj a'áa joojú'un

21 Ajtáhua'aj pu ɨ Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Nyáaj nu jo'mej, mua'aj xu sij nyahuoonyij, ajta a'ɨ́j xu jɨn cui'nyij ɨ siaj á'ɨtzeere' ɨ Dios jimi. Jó'nyej nyáaj jooma'aj na'mej, capu ɨ'ríj siaj mua'aj a'áa jo'ré'nyej.

22 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can mu a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:

—¿Nyiquij a'yan tyí'mua'tzej tɨ huóoje'caj, tɨ'ij a'yan tyí'xaj yee tɨ quee ɨ'ríj tyaj a'áa jo'ré'nyej jo'tɨj jooma'aj ja'mej?

23 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Mua'aj xu yan ma'can, nyajta nyáaj jútye' nu já'ma'can, mua'aj xu hua' jitze ajtyáma'can ɨ maj yan séejre' ɨ cháanacaj japua, nyajta nyáaj canu hua' jitze ajtyáma'can. 24 A'ɨ́j nu jɨn a'yan tyajamuaaté'exaa siaj a'ɨ́jna jɨn cui'nyij ɨ siaj jɨn ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi, ji'nye tɨpua'aj sequee tyá'tzaahuatye'ej nyaj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Dios tɨ uyo'ta'ítyaca', a'ɨ́j xu jɨn cui'nyij ɨ siaj jɨn huóoxana'cɨrej.

25 Aj mu mij a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

—¿A'tanyíj paj pué'een?

Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Anaquéecan jɨme', ¿ji'nye tyi'tɨ́j tyúuxɨe've' nyej nyij
ja'mua jamuán tyi'tyáxajtasime'en? 26 Jéehua nu ja'mua jitze
ma'can tyu'taxájtaj nyajta jéehua jamua'xɨjtye'en, ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ
nyojo'ta'ítyaca', a'ɨ́ɨ pu tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyí'xaj, ajta a'ɨ́jna ɨ nyej
nyáaj huá'ixaatye' ɨ maj yan japuan séejre' ɨ cháanacaj japua, a'ɨ́ɨ pu'uj
tána'aj pué'een ɨ nyaj jáanamuajri' a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ unyojo'ta'ítyaca'.
27 Majta a'ɨ́ɨmaj camu yo'itéej muá'raa tɨ a'ɨ́j jitze ma'can
tyihuá'ixaatya'ca'aj ɨ juvástara'. 28 A'ɨ́j pu jɨn a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Siatɨ'ɨj mua'aj na'ajriáj nyéetzij ɨ nyaj yójra' pué'een ɨ Dios, aj xu
sij jamua'reeren nyej nyáaj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Dios tɨ uyo'ta'ítyaca', nyajta
quee tyi'tɨ́j jɨn je'ej rɨcɨj ɨ nyej nyasɨ́ɨj nyana'aj jájtyo, sulu a'ɨ́j nu'uj
huá'ixaatye' je'ej tɨ ɨ nyavástara' tyinaamuá'tyej. 29 Ji'nye a'ɨ́jna ɨ tɨ
unyojo'ta'ítyaca' a'ɨ́ɨ pu nyaj jamuán yésejre', capu ɨ nyavástara' a'náj
juséentacan yanúurɨej, ji'nye a'náj tɨna'aj nu a'yan rɨcɨj je'ej tɨ a'ɨ́j
tya'ráanajchi.
30 Tɨ'ɨj ɨ Jesús a'yan tyu'taxájtaca', mue'tɨ́j mu jimi tyá'antzaahuaj.

Ɨ yójmua'mua' ɨ Dios majta ɨ maj a'ɨ́j jimi tyí'huɨɨre' ɨ tɨ je'ej pua'aj een

31 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze
ajtyáma'can ɨ maj jimi tyá'antzaahuaj tɨjɨn:
—Tɨpua'aj tyámua' setyityaajú'un a'ɨ́jcɨ jitze ɨ nyúucarij ɨ nyaj
nyeríj jamuáa'ixaa, aj xu nyaj jamuán huacɨ́'ca'aj xá'ju'un, 32 mua'aj xu
jamua'reeren ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme' a'yan tyi'ja'yájna, a'ɨ́j xu jɨn juxáahuaj
mahuacɨ́'ca'aj xá'ju'un.
33 Matɨ'ɨj mij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Ityáj tu Abraham jitze eeráma'can, tyajta quee a'náj séecan jimi
ca'nyéjrij jɨn tyu'tyáhuɨɨ, ¿ji'nye pej pij muáaj a'yan tyí'ta'ixaatye' tyaj
taxáahuaj mahuacɨ́'ca'an?
34 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jɨme' tɨ a'tɨ́j tɨna'aj
tɨ ootyá'ɨtzeere'en ɨ Dios jimi, a'ɨ́ɨ pu ca'nyéjrij jɨn tyí'huɨɨre' a'ɨ́jcɨ
jimi ɨ tɨ je'ej pua'aj een. 35 A'ɨ́jna ɨ tɨ ca'nyéjrij jɨn tyí'muarɨe' capu
jusén jɨn huatyá'ɨtzeere'ej ɨ tɨ jimi tyí'muarɨe', ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ yójra'
pué'een, a'ɨ́ɨ pu hua' jamuán huatyá'ɨtzeere'ej ɨ jutyéɨtyeristyamua'
jimi jusén jɨme'. 36 A'ɨ́j pu jɨn tɨpua'aj ɨ yójra' ɨ Dios jamui'ráatoonyij
siaj sij juxáahuaj huacɨ́'ca'aj, a'yaa xu juxáahuaj tyityaacɨ́'ca'aj
xá'ju'un. 37 Nyáaj nu jamua'reej siaj Abraham jitze eeráma'can,
siajta a'yan tyá'xɨe've' siaj naajé'caj, ji'nye caxu ná'tzaahuatye'
je'ej nyaj tyajá'mua'ixaatye'. 38 A'ɨ́j nu nyáaj já'mua'ixaatye' je'ej tɨ ɨ
nyavástara' tyinaamuá'tyej, a'yaa xu sij siajta mua'aj huárɨnyij je'ej
siaj tyáanamuajri' ɨ juvástara' jimi.

39 Matɨ'ɨj mij a'yan tyityaatanyúj tɨjɨn:
—A'ɨ́ɨ pu ityájma tavástara' ɨ Abraham.
Ajta ɨ Jesús a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Tɨpua'aj mua'aj jɨ'ré'can jɨme' yójmua'mua' siaj pué'eenye' a'ɨ́jcɨ ɨ Abraham, a'yaa xu sij siajta rɨnyíiche' je'ej tɨ a'ɨ́ɨn huarɨ́j. 40 A'yaa pu'ij, tyij nyajta nyerɨ́j jamuáa'ixaa ɨ tɨ a'yan tyi'ja'yájna, ɨ Dios tɨ naamuá'tyej, mua'aj xu sij jaxɨe've' siaj naajé'caj. Ajta ɨ Abraham capu a'náj a'yan huarɨ́j. 41 Mua'aj xu sij a'yan cha'taj siana'aj rɨcɨj tɨ'ɨj ɨ ja'muavástara'.
A'yaa mu mij a'ɨ́ɨmaj tyityaatanyúj tɨjɨn:
—Catu ityáj a'ɨ́ɨjma jitze huanánɨe'huaca' ɨ maj jujɨɨmua'astaca'aj, sɨ́ɨj pu'uj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ tavástara', a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Dios.
42 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Tɨpua'aj jɨ'ré'can jɨme' Dios ja'muavástara' pué'eenye', mua'aj xu nyaxɨe've' xá'ju'un, ji'nye nyáaj nu a'ɨ́jcɨ jimi jo'vé'mej ya' nyej nyij huatyéjve. Canu nyasɨ́ɨj mujo'vé'mej, sulu Dios pu unyojo'ta'ítyaca'. 43 ¿Ji'nye tɨ'ij quee ja'mua'ɨ'riitye' siaj yo'itéej xá'ra'nyij ɨ nyaj já'mua'ixaatye'? Caxu nyojo'itej, ji'nye caxu janamuaj ɨ nyúucarij nyaj já'mua'ixaatye'. 44 A'ɨ́ɨ pu mua'ajmaj ja'muatáataj ɨ tyiyáaru', mua'aj xu a'ɨ́j jitze ajtyáma'can, a'yaa xu sij rɨcɨj je'ej tɨ a'ɨ́ɨn tyá'xɨe've'. A'ɨ́ɨ pu ɨ tyiyáaru' tyí'tyacui'caa tɨ'ɨj na'aj jájcuaj ɨmuáj. Capu a'ɨ́jna jitze séejre' ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme', a'ɨ́j pu jɨn hue'tzij tyí'xaj. Tɨ'ɨjta tyí'hue'taj, a'yaa pu tyaataxájta cuxáa a'yan tyi'ja'yájna, ji'nye huápuɨ'ɨj pu tyí'hue'tacaa, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ hua' táataj ɨ maj tyí'hue'tacaa. 45 Nyajta nyáaj a'ɨ́j nu já'mua'ixaatye' ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme', a'ɨ́j xu jɨn mua'aj quee ná'tzaahuatye'. 46 ¿A'tanyíj mua'ajmaj tɨ jitze ajtyáma'can huatóocɨ'puaj tɨ naaté'exaatye' tyi'tɨ́j nyaj jɨn á'ɨtzeere'? Ajta tɨpua'aj a'ɨ́j nyaja'mua'ixaatye' ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme', ¿ji'nye een jɨme' sequée ná'tzaahuatye'? 47 A'ɨ́jna ɨ tɨ Dios jitze ajtyáma'can, a'ɨ́ɨ pu janamuaj je'ej tɨ Dios tyí'xaj, siajta mua'aj caxu ɨ Dios jitze ajtyáma'can, a'ɨ́j xu jɨn quee janamuajracuj ɨ nyúucaria'ra'.

Cɨríistu' pu anaquéej huataséjre quee a'ɨ́jna ɨ Abraham

48 Aj mu mij a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—A'yaa pu tyi'ja'yájna je'ej tyaj tyí'xaj paj muáaj Samaaria já'ma'can ajta ɨ tyiyáaru' a tzajta' séejre'.
49 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Capu tyiyáaru' nyaj tzajta' séejre'. A'yaa nu rɨcɨj nyej nyij jaatyátzaahuatye'en ɨ nyavástara', siajta mua'aj, caxu tzáahuatyi'ra'aj nye jimi tyícha'ɨj. 50 Canu nyáaj jahuoo nyej nyij nyasɨ́ɨj tyámua' tyu'tányaxaj, sulu sɨ́ɨj pu a'yan tyá'huoo, a'ɨ́ɨ pu'ij a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyihuá'xɨjtye'. 51 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye'

tzáahuatyi'ra'aj jɨme' tɨjɨn a'ɨ́jna ɨ tyá'tzaahuatye' je'ej nyaj tyajá'mua'ixaatye', capu a'náj muɨ'nyij.

52 A'yaa mu mij tyityaatanyúj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can tɨjɨn:

—Ijíij tu tyeríj tyámua' tyá'mua'reej tɨ a'yan tyi'ja'yájna tɨ tyiyáaru' a'tzájta' séejre'. A'ɨ́jna ɨ Abraham majta ɨ maj Dios jitze ma'can tyí'xaxa'ta'aj a'ɨ́ɨ mu néijmi'i huácuij, pajta muáaj a'yaa paj tyí'xaj tɨjɨn: "A'ɨ́jna ɨ tɨ ja'tzaahuatye' ɨ nyenyúucaa, capu a'náj muɨ'nyij." 53 ¿Nyiquij muáaj jéetze' va'cán jɨn petyi'tyéjvee quee ɨ tatáataj Abraham? A'ɨ́ɨ pu huamuɨ́', majta ɨ maj Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj, a'ɨ́ɨ mu majta huácuij. ¿Ji'nye muáaj petyí'xaj a'tanyíj paj pué'een?

54 Jesús pu a'yan pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Tɨpua'aj nyasɨ́ɨj ná'nyatzaahuatye'ej, capu tyi'tɨ́j huɨɨre'. Ajta ɨ tɨ tyámua' tyinyatá'caa, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyavástara', a'ɨ́jcɨ ɨ siaj mua'aj a'yan tyá'xaj tɨ ja'mua Dios pué'een. 55 Siajta mua'aj caxu jamua'tyej. Nyajta nyáaj nu xaa jamua'tyej, ajta tɨpua'aj a'yan nyetyu'taxáj yee canu jamua'tyej, a'yaa nu nyij tyí'hue'tan siatɨ'ɨj mua'aj. Ajta a'yaa pu tyi'ja'yájna nyej nyáaj jamua'tyej, nyajta ja'tzaahuatye' ɨ nyúucaria'ra'. 56 A'ɨ́jna ɨ Abraham ɨ tɨ ja'muatáataj, a'ɨ́ɨ pu huatóotyamua'vej tɨ'ɨj jaaséej a'ɨ́jcɨ xɨcáara' nyaj jitzán néijmi'i jɨn tyu'ta'ɨ́jtaj, a'ɨ́ɨ pu jaaséej, ajta jéehua huápuɨ'ɨj huatóotyamua'vej.

57 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, a'yaa mu tyaaté'exaa ɨ Jesús tɨjɨn:

—Capáj peexuj huá'puatyej japuan tamuáamuata' nyinyi'ra'aj jájcha'ɨj, ¿nyi a'yan petyí'xaj paj jaaséj a'ɨ́jcɨ ɨ Abraham?

58 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—A'yaa nu tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyajá'mua'ixaatye' tɨjɨn tɨ'ɨj quee eexúj Abraham huaséeria'caj, nyáaj nu'ríj séjria'ca'aj.

59 Aj mu mij a'ɨ́ɨmaj tyetyéj tyitu'tuj mej mij jaatyáto'sixɨ'ɨn, ajta a'ɨ́jna ɨ Jesús huatyóo'avaataca', ajta je'en iirájraa u tyeyúuj tzajta'.

Jesús pu a'tɨ́j tyú'huaaj tɨ aracúunyij huanɨe'huaca'

9 1 Tɨ'ɨj ɨ Jesús iiramá'caj a'tɨ́j pu huaséj tɨ aracúunyij huanɨe'huaca'. 2 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jamuán huacɨ́j a'yaa mu tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

—Maeestro, ¿ji'nye tɨ'ɨj aracúunyij tyu'nɨé'huaca'? ¿Nyiquij ɨ huásimua'mua' mo'tyá'ɨtzee ca' jusɨ́ɨj tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzee?

3 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Capu jusɨ́ɨj tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzee, camu majta ɨ huájsimua'mua' ootyá'ɨtzee, a'yaa pu tyáaruj tɨ'ɨj jitzán huataséjre'en je'ej tɨ een ɨ muárɨe'ria'ra' ɨ Dios. 4 Tɨ'ɨj ooj huányeeri'cɨj, a'yaa pu tyúuxɨe've' tyaj a'yan huárɨnyij ɨ muárɨe'ria'ra' jɨme' ɨ tɨ unyojo'ta'ítyaca', ji'nye pu'ríj huariá'tɨca'rij, ajta quee che' ɨ'ríitaj ja'mej tɨ'ɨj a'tɨ́j tyu'muárɨe'en. 5 Ijíij

© 1996 David C. Cook

San Juan 9:1-7

nyaj nyooj yan séejreˈ ɨ cháanacaj japua, nyáaj nu aˈɨ́ɨn pueˈeen ɨ tɨ jɨn huányeeriˈij íiyan cháanacaj japua.

6 Tɨˈɨj aˈyan tyuˈtaxáataj, aj puˈij ɨ Jesús a chóotaˈ rájtzitzee, ajta juxɨtyéj jɨn jaatyáaruˈnyej ɨ chuéj, aj puˈij jaˈrápɨtyijra ɨ jɨˈsáaraˈ jitze aˈíjcɨ ɨ taˈrácuun. 7 Ajta aˈyan tyaatéˈexaa tɨjɨn:

—Áricuj aˈájna joˈtɨj jaˈrájmuaa a tɨ aˈyan tyajaˈrájtyapuaj tɨjɨn Siloé (Siloé aˈyaa pu huatóomuaˈaj tɨjɨn: ɨ tɨ huataˈítyiˈhuacaˈ.)

Aˈáa puˈij joˈmej aˈɨ́jna ɨ tɨ arácun tɨˈɨj ij acóojɨstaˈmij, ajta tɨˈɨj ujaˈrájraa puˈríj atányeericaˈaj. 8 Majta aˈɨ́ɨmaj ɨ maj avéjriˈ huacháatɨmaˈcaa joˈtɨj jáˈchajcaˈaj aˈɨ́jna ɨ aˈtíj, majta ɨ maj aˈyan tyéˈsejracaˈaj tɨ túmii huáˈhuaviiracaˈaj ɨ tyeítyee, aˈyaa mu tyúuˈihuoˈracaˈaj tɨjɨn:

—¿Nyiquee aˈɨ́ɨn pueˈeen ɨ tɨ aˈáa joˈtaquéej túmii huáˈhuaviiracaˈaj ɨ tyeítyee?

9 Séecan mu aˈyan tyuˈtaxájtacaˈ tɨjɨn:

—Aˈɨ́ɨ pu aˈɨ́ɨn pueˈeen.

Majta séecan aˈyan tɨjɨn:

—Capu aˈɨ́ɨn pueˈeen, aˈyaa puˈuj huaseˈrin tɨˈɨj aˈíjna.

Ajta aˈíjna, jusɨ́ɨj pu aˈyan tyúuxajtacaˈaj tɨjɨn:

—Nyáaj nu aˈɨ́ɨn pueˈeen.

10 Matɨˈɨj mij aˈyan tyaataˈíhuoˈriˈ tɨjɨn:

—¿Ji'nye ye'ej petya'tányeeriaca'?
11 Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'ɨ́jna ɨ tyáatɨ' tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Jesús, a'ɨ́ɨ pu chuéj huatyápuɨtaca', tɨ'quij na'ráahuatya'xɨj ɨ nyaj jɨɨse', ajta je'en a'yan tyinaaté'exaaj tɨjɨn: "Áricuj a'ájna a Siloé, jo'tɨj ja'rájmuaa, pajta je'en ará'ajo'sixɨ'ɨn." Nyáaj nu nyij a'áa jo'mej, nyajta je'en arányajo'sixɨj, aj nu nyij atányeeriaca'.
12 Matɨ'ɨj mij a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Jo'nyij je'ej je'en a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j?
A'yaa pu'ij tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Canu jamua'reej.

A'ɨ́ɨmaj ɨ fariseos mu tyé'ihuo' a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ arácuunyica'aj

13 Aj mu mij yo'ví'tɨj a'ɨ́jcɨ ɨ ta'rácuunyica'aj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ fariseos.
14 Ajta a'ájna putyí'rɨjcaa ɨ xɨcáara' maj jitzán juso'pii tɨ'ɨj ɨ Jesús jaatyáaru'nyej ɨ chuéj ajta tyáahuaj a'ɨ́jcɨ ɨ ta'rácuunyica'aj, 15 a'ɨ́ɨ mu mij a'yan tyaata'íhuo'ri' je'ej tɨ tya'tá'nyeeriaca'. Ajta a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'ɨ́ɨ pu chuéj huatyáaru'nyej ɨ juɨ́'ɨrique' jɨme' ajta je'en na'rápuɨtyijraj ɨ nyajɨ́ɨse', aj nu nyij arányajo'sij, nyatɨ'ɨj nyij atányeeriaca'.
16 Séecan mu ɨ fariseos a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—A'ɨ́jna ɨ tɨ a'yan huarɨ́j capu ɨ Dios jimi já'ma'can, ji'nye capu jaatyátzaahuatyej a'ɨ́jcɨ xɨcáara' ɨ tyaj jitzán taso'pii.
Majta séecan a'yaa mu tyí'xajtaca'aj tɨjɨn:
—¿Ji'nye tyíɨ'rij tɨ a'tɨ́j a'yan huárɨnyij, tɨpua'aj á'ɨtzeeria'aj ɨ Dios jimi?
A'ɨ́j mu jɨn jé'ta' huacɨ́j a'ɨ́ɨmaj, 17 matɨ'ɨj mij majtáhua'aj a'yan tyaata'íhuo'ri' a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ arácuunyica'aj tɨjɨn:
—A'ɨ́ɨ pu arí tyimuáahuaa pej pij atányeerij, ¿ji'nye petyí'xaj, a'tanyíj pué'een a'ɨ́jna?
Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ Dios jitze ma'can tyí'xaj.
18 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can camu ja'antzaahuaj tɨ aracúunyij huanɨe'huaca' ajta je'en arí atányeerica'aj, 'asta mana'aj quee huo'ta'ɨ́jtaca' mej mij ujo'vá'ju' ɨ huájsimua'mua', 19 matɨ'ɨj mij a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Nyi a'ɨ́ɨn pué'een ɨ já'muayoj? ¿Nyi a'ɨ́ɨn pué'een ɨ siaj a'yan tyá'xaj yee aracúunyij pu huanɨe'huaca'? ¿Ji'nye tyu'rúj tɨ'ij arí atányeej?
20 A'yaa mu a'ɨ́ɨmaj ɨ huájsimua'mua' tyityaatanyúj tɨjɨn:
—A'yaa tu tyá'mua'reej tɨ tayój pué'een, tyajta jamua'reej tɨ aracúunyij huanɨe'huaca', 21 ajta catu jamua'reej je'ej tɨ tyu'rúj tɨ'ij

arí ijíij atányeej, nusu aˈtɨ́j tɨ tyáahuaj. Siataˈaj jaataˈíhuoˈ, jiˈnye puˈríj vástɨˈ, aˈmúu pu jusɨ́ɨj tyuˈtaxájtaj.

22 AˈyaaAˈyaa mu tyuˈtaxájtacaˈ ɨ huájsimuaˈmuaˈ, jiˈnye aˈɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyámaˈcan aˈyaa mu meríj tyaaxáˈpuɨˈɨntariaˈcaˈaj mej mij huiˈráˈityej u tyeyúuj tzajtaˈ aˈtɨ́j tɨnaˈaj tɨ aˈyan tyuˈtaxáj yee Jesús pu aˈɨ́ɨn pueˈeen ɨ Cɨríistuˈ. 23 Aˈɨ́j mu jɨn ɨ huásimuaˈmuaˈ aˈyan tyuˈtaxájtacaˈ tɨjɨn: “Siataˈaj jaataˈíhuoˈ aˈɨ́jcɨ, jiˈnye puˈríj vastacaˈaj.”

24 Aˈɨ́ɨmaj ɨ maj Israel ajtyámaˈcan majtáhuaˈaj mu jaatajé aˈɨ́jcɨ tɨ arácuunyicaˈaj, majta jeˈen aˈyan tyaatéˈexaa tɨjɨn:

—Pataˈaj jitzán maˈcan ɨ Dios taatéˈexaatyeˈ ɨ tɨ jɨˈréˈcan jɨmeˈ. Ityáj tu jamuaˈreej tɨ aˈɨ́jna ɨ tyáatɨˈ áˈɨtzeereˈ ɨ Dios jimi.

25 AˈyaaAˈyaa pu tyihuoˈtéˈexaaj tɨjɨn:

—Tɨpuaˈaj áˈɨtzeereˈ ɨ Dios jimi, nusu quee, canu jamuaˈreej. Aˈɨ́j nu xaa muaˈreej nyaj arácuunyicaˈaj, nyajta ijíij nyeríj atányeej.

26 MajtáhuaˈajMajtáhuaˈaj mu aˈyan tyaataˈíhuoˈriˈ tɨjɨn:

—¿Jiˈnye yeˈej muáaruuj? ¿Jiˈnye yeˈej tyimuáahuaa pej pij atányeeriacaˈ?

27 Aj puˈɨj aˈyan tyihuoˈtéˈexaaj tɨjɨn:

—NuˈríjNuˈríj jamuaatéˈexaa, siajta muaˈaj caxu náˈtzaahuatyeˈ. ¿Jiˈnye setyáˈxɨeˈveˈ nyej nyajtáhuaˈaj jamuaatéˈexaatyeˈen? ¿Nyi aˈyan setyáˈxɨeˈveˈ siaj siajta jamuán huacɨ́ˈcaˈan?

28 Aj mu mij jeˈej puaˈaj tyaatajé, aˈyaa mu tɨjɨn:

Muáaj paj jamuán huayiˈɨj aˈɨ́jcɨ ɨ tyáataj, tyajta ityáj aˈɨ́j tu jáˈastijreˈ ɨ Moisés. 29 Tyajta aˈyan tyáˈmuaˈreej tɨ ɨ Dios jamuán tyuˈxájtacaˈ ɨ Moisés, ajta aˈɨ́jcɨ jɨmeˈ ɨ aˈtɨ́j catu jamuaˈreej joˈtɨj jáˈmaˈcan.

30 Aj puˈɨj ɨ taˈrácuunyicaˈaj aˈyan tyuˈtanyúj tɨjɨn:

—Capu jeˈej ámiteereˈ jeˈej siaj tyíˈxaj. Caxu muaˈaj jamuaˈreej joˈtɨj jáˈmaˈcan, ajta aˈɨ́ɨ pu tyináahuaj nyej nyij atányeerej. 31 AˈyaaAˈyaa tu tyámuaˈ naa tyáˈmuaˈreej tɨ ɨ Dios quee huáˈnamuaj aˈɨ́ɨjma ɨ maj jimi áˈɨtzeereˈ, sulu aˈɨ́ɨjma puˈuj ɨ maj janaˈmichej majta aˈyan rɨcɨj jeˈej tɨ aˈɨ́ɨn tyáˈxɨeˈveˈ. 32 Catu aˈnáj aˈyan tyáanamuajriˈ tɨ sɨ́ɨj aˈyan tyáahuatyeˈen ɨ tɨ aracúunyij huanɨeˈhuacaˈ tɨˈɨj atányeerej. 33 TɨpuaˈajTɨpuaˈaj aˈɨ́jna ɨ tyáatɨˈ quee ɨ Dios jimi jáˈmaˈcantaj, capu aˈyan rɨnyíicheˈ.

34 MatɨˈɨjMatɨˈɨj mij aˈyan tyaatéˈexaa tɨjɨn:

—Muáaj paj jéehua aˈɨtzéeriaˈaj ɨ Dios jimi patɨˈɨj huanɨeˈhuacaˈ, ¿nyi aˈyan petyáˈxɨeˈveˈ pej pij ityájma tyitáamuaˈtyej?

Aj mu mij jiˈráˈityacaˈ u tyeyúuj tzajtaˈ.

Jesús pu huaˈajtyáˈxɨj aˈɨ́ɨjma ɨ maj tyeyúuj tzajtaˈ tyíˈɨjta

35 Ajta aˈɨ́jna ɨ Jesús aˈyaa pu tyáamuaˈreeriˈ maj jiˈráˈityacaˈ ɨ taˈrácuunyicaˈaj, ajta tɨˈɨj jaˈantyinájchacaˈ aˈɨ́jcɨ ɨ aˈtɨ́j, aˈyaa pu tyaataˈíhuoˈriˈ tɨjɨn:

—¿Nyi petyá'tzaahuatye' a'ɨjcɨ jimi ɨ yójra' ɨ Dios?
36 Aj pu'ij a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—Nyavástara', naaté'exaatye', a'tanyíj a'ɨɨn pué'een nyej nyij jimi tyá'antzaahuatye'en.
37 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Papu'ríj jaaséej: Nyáaj nu a'ɨɨn pué'een, ɨ paj jamuán tyi'tyáxajta.
38 Aj pu'ij a'ɨjna ɨ tyévij jimi tyítunutaca' ɨ Jesús, ajta a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Nyavástara', nyáaj nu tyá'tzaahuatye'.
39 Ajta ɨ Jesús a'yaa pu tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—Nyáaj nu a'ɨjcɨ jɨn mujo'vé'mej íiyan ɨ cháanacaj japua nyej nyij néijmi'caa ooxɨjtye'en, mej mij atanyéjnye'rej ɨ maj aracúcu'nyijmee, ajta mej mij aracúcu'nyij muá'ra'nyij a'ɨɨmaj ɨ maj atanyéjnye'.
40 Séecan mu ɨ fariseos a'áa jo'tyú'uuca'aj, matɨ'ɨj a'yan tyáanamuajri', a'yaa mu mij tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Nyiquij ityáj tyajta aracúcu'nyijmee?
41 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Tɨpua'aj mua'aj sequée atanyéjnye'rij, caxu tyi'tɨj jɨn ootya'ɨtzéere'nyijche'en ɨ siaj jɨn quee xá'puɨ' huarɨj. Maj siajta a'yan tyí'xaj siaj atanyéjnye', a'ɨj pu jɨn néijmi'i ja'mua jitze tyí'pua'ren ɨ siaj jɨn quee xá'puɨ' huarɨj.

A'ɨjna ɨ tɨ tyityéjya'muaj ajta jo'tɨj ja'pueertaj

10 1 'Aj pu'ij ɨ Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn: A'yaa nu tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyajá'mua'ixaatye', tɨjɨn a'ɨjna ɨ tɨquee utyájrutyej ɨ cánya'xɨɨ cúraarita' jo'tɨj ja'pueertaj, sulu tɨ anyée jo'riá'ra'nyij, a'ɨɨ pu náhua'rij pué'een. 2 Ajta a'ɨjna ɨ tɨ a'áa jo'tyájrutyej jo'tɨj ja'pueertaj, a'ɨɨ pu pué'een ɨ tɨ huá'cha'ɨj ɨ cánya'xɨɨ. 3 A'ɨjna ɨ tɨ tyí'cha'ɨj jo'tɨj ja'pueertaj, a'ɨɨ pu tya'antácuunye'sij, ajta a'ɨjna ɨ tɨ huá'cha'ɨj ɨ cánya'xɨɨ a'ɨɨ pu huo'tájeevij je'ej maj ántya'ruj sɨɨj ajta sɨɨj, majta a'ɨɨmaj ɨ cánya'xɨɨ a'ɨɨ mu janamuaj ɨ nyúucaria'ra', a'ɨɨ pu'ij hui'rájajpuaj ɨ cúraarita', 4 ajta tɨ'ɨj néijmi'caa iirájajpuan ɨ juya'muáj, a'ɨɨ pu anaquéej huama'aj ja'mej, majta ɨ cánya'xɨɨ cújta' mu huaju'uj muá'ju'un, ji'nye a'ɨɨ mu janamuaj ɨ nyúucaria'ra'. 5 Ajta tɨpua'aj sɨɨj pué'eenye' maj quee jamua'tyej, camu jaatavájraj, sulu muatóo'uunaj ɨ a'ɨjcɨ jimi, ji'nye camu jamua'tyej ɨ nyúucaria'ra' a'ɨjcɨ.
6 A'yaa pu ɨ Jesús tyihuo'té'exaaj, majta a'ɨɨmaj, camu yo'itéej muá'raa je'ej tɨ a'ɨɨn tyihuá'ixaatya'ca'aj.

Jesús pu a'ɨɨn pué'een ɨ tɨ tyámua' naa tyihuá'cha'ɨj ɨ cánya'xɨɨ

7 Jesús pu ajtáhua'aj a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jɨme': Nyáaj nu a'ɨɨn pué'een ɨ puéertaj jo'maj jo'tyárutyij ɨ cánya'xɨɨ. 8 Néijmi'i ɨ maj anaquéej huataséjre nyequee nyáaj, náhua'rij mu pué'eenye', majta

ɨ cánya'xɨɨ, camu huó'namuajri' je'ej maj tyu'taxájtaca'. 9 Nyáaj nu
a'ɨ́ɨn pué'een ɨ puéertaj, a'ɨ́jna ɨ tɨ a'úun jo'tyájrutyej, a'ɨ́j pu huɨɨre'en.
A'yaa pu séeria'aj ja'mej tɨ'ɨj ɨ cánya'aj tɨ juxáahuaj iráayi'ij ajta
utyáru'pij ajta jéehua jatyoonyij jo'tɨj tyojo'cué'huaj.
10 'A'ɨ́jna ɨ náhua'rij a'ɨ́j pu jɨn mujo'vé'mej tɨ'ij tyu'náhua'an tɨ
tyityáacui'nyij ajta tɨ'ij néijmi'caa antyipuá'ritye'en, nyajta nyáaj a'ɨ́j
nu jɨn mujo'vé'mej siaj sij júurij xá'ra'nyij, ajta siaj sij jusén jɨme'
júurij. 11 Nyáaj nu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyaj tyámua' tyaja'muacha'ɨj. A'ɨ́jna
ɨ tɨ tyámua' tyihuá'cha'ɨj a'ɨ́ɨ pu ajta hua' jitze ma'can muɨ'nyij ɨ
cánya'xɨɨ, 12 ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ a'ɨ́jcɨ jɨn tyúunajchitye' ɨ tɨ huá'cha'ɨj ɨ
cánya'xɨɨ, tɨpua'aj jaaséej tɨ ɨ́ra'vej aja've'mej a'ɨ́ɨ pu ahuajóohua'xɨj
ɨ cánya'xɨɨ ajta je'en huatóo'uunaj, ji'nye camu a'ɨ́ɨn jaya'muaj ɨ
cánya'xɨɨ. Aj pu'ij ɨ ɨ́ra'vej hua' tzajta' áan jo'tyárutyij ajta je'en
huojo'cuíxɨ'sij ɨ cánya'xɨɨ. 13 A'ɨ́ɨ pu ɨ tyévij huatóo'uunaj, ji'nye a'ɨ́ɨ pu
jitzán juxɨe've' maj tyaanájchitye'en, camu jitzán juxɨe've' ɨ cánya'xɨɨ.
14 'Nyáaj nu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyaj tyámua' tyihuá'cha'ɨj ɨ cánya'xɨɨ,
nyáaj nu huá'muajtyej a'ɨ́ɨjma ɨ cánya'xɨɨ, majta a'ɨ́ɨmaj a'ɨ́ɨ mu majta
nyamua'tyej, 15 a'yájna tɨ'ɨj ajta tyí'nyamua'tyej ɨ nyavástara', a'yaa
nu nyajta nyáaj tyá'mua'tyej ɨ nyavástara', a'ɨ́j nu jɨn hua' jitze ma'can
muɨ'nyij ɨ cánya'xɨɨ. 16 Nyajtáhua'aj nu séecan tyíya'muaj ɨ cánya'xɨɨ
ɨ maj quee hua' jitze ajtyáma'can ɨ maj ɨ́iyu'uj séejre' ɨ cúraaj tzajta',
a'yaa pu'ij tyúuxɨe've' nyej nyajta a'ɨ́ɨjma jo'vá'jajpuan. A'ɨ́ɨmaj mu
ná'antzaahuatye'ej, aj mu mij néijmi'i ɨ cánya'xɨɨ séej mana'aj ɨ cúraaj
jitze iira'úuj muá'ju'un, ajta sɨ́ɨj na'aj hua'cha'ɨ́ɨj ja'mej.
17 'A'ɨ́ɨ pu ɨ nyavástara' nyaxɨe've', ji'nye nyáaj nu hua' jitze
ma'can muɨ'nyij, nyajta je'en nyajtáhua'aj ja'ancuriáa'sij ɨ júuricamej.
18 Capu a'tɨ́j náa'ri'raj ɨ nyajúuricamej, sulu nyáaj nu nyaxɨe'vi'ra' jɨn
hua' jitze ma'can muɨ'nyij. A'yaa nu tyu'tányacɨ'puaj nyaj hua' jitze
ma'can huámuɨ'nyij, ajta nyej nyij nyajtáhua'aj huatájuurej. A'ɨ́j pu jɨn
tyinaata'ɨ́j ɨ nyavástara'.
19 Matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can a'yan tyáanamuajri',
majtáhua'aj mu jé'ta' huacɨ́j. 20 Mue'tɨ́j mu a'yan tyí'xajtaca'aj tɨjɨn:
—¿Ji'nye siaj sij ja'tzaahuatye', ma'ajta tyiyáaru' tzajta' séejre' a'ɨ́j
pu jɨn jutɨ́mue'?
21 Majta séecan a'yaa mu tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—Capu ɨ'rɨ́j tɨ a'tɨ́j a'yan tyí'xajtaj tɨpua'aj tyiyáaru' tzajta'
séjre'ej. ¿Nyi a'yan tyɨɨ'rij tɨ ɨ tyiyáaru' tyihuó'huaatye'en tɨ'ij
hua'tanyéjnye'ritye'en ɨ maj aracúcu'nyijmee?

Ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can mu jaatyáxaahuataca' ɨ Jesús

22 Pu'rɨ́j a'ájna putyí'rɨjcaa tɨ'ɨj huaséevi'ij á'yi'ij, majta a Jerusalén
a'ɨ́jna jɨn tyi'ye'estyáacaj matɨ'ɨj tyu'tátuii ɨ tyeyúuj. 23 Jesús pu a'úun
je'rávaaca'aj ɨ tyeyúuj tzajta', a'áa pu ja'ajcáyi'caa jo'tɨj ja'antyényinyiij

Salomón tɨ ja'ajtaahuaca'. 24 Aj mu mij a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze
ajtyáma'can ajtyáxɨɨriaca' matɨ'ɨj mij a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿A'chunyéj pooj á'tyeeren paj a'yan tyi'ta'avíitze'ej puá'mej?
Taaté'exaatye' tzáahuatyi'ra'aj jɨme', tɨpua'aj muáaj a'ɨ́ɨn papué'eenye'
ɨ Cɨríistu'.
25 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Nu'ríj nyáaj jamuaaté'exaa, siajta mua'aj caxu ná'antzaahuaj.
A'ɨ́jna ɨ nyaj jɨn a'yan rɨcɨj nyúucaritze' ɨ nyavástara', a'ɨ́j pu jɨn
tyámua' naa tyé'miteere', 26 siajta mua'aj caxu tyá'tzaahuatye', ji'nye
caxu hua' jitze ajtyáma'can ɨ cánya'xɨɨ ɨ nyaj hua'ajya'muaj. 27 A'ɨ́ɨmaj
ɨ cánya'xɨɨ ɨ maj nyeya'muaj, a'ɨ́ɨ mu janamuaj ɨ nyenyúucaa, nyáaj nu
nyajta huá'muajtyej, a'ɨ́ɨ mu mij a'yan rɨcɨj je'ej nyaj tyihuá'ixaatye'.
28 Nyáaj nu huo'ta'sij mej mij jusén jɨn júurij muá'ra'nyij, camu mu mij
a'náj antyipua'rij, capu ajta a'tɨ́j ná'jajpuanyi'raj. 29 A'ɨ́jna ɨ nyavástara'
ɨ tɨ a'yan tyinaatátuii a'ɨ́ɨjma ɨ cánya'aj, a'ɨ́ɨ pu jéetze' va'cán jɨn
antyúumua'reej, capu ij ɨ'ríj tɨ a'tɨ́j já'jajpuanyi'. 30 A'ɨ́jna ɨ nyavástara'
nyajta nyáaj sɨ́ɨj tu'uj pué'een.
31 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, majtáhua'aj mu
tyetyéj tyitu'tuj mej mij jaatyáto'sixɨ'ɨn. 32 Ajta ɨ Jesús a'yaa pu
tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'ɨ́jna ɨ tɨ nyavástara' jɨn néijmi'i putyí'uurej, a'ɨ́j nu jɨn
nyeríj jéehua tyajamuaataséjra ɨ tɨ naa tyí'een, ¿nyi a'ɨ́jna sij jɨn pu
tyinaatyáto'sixɨ'ɨj?
33 A'yaa mu tyaaté'exaa a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can tɨjɨn:
—Catu a'ɨ́jcɨ jɨn muaatyáto'sixɨ'ɨj je'ej paj tyi'tɨ́j jɨn xá'puɨ' huaríj,
sulu a'ɨ́j tu jɨme' paj je'ej pua'aj tyá'xaj ɨ Dios. Muáaj paj tyévij pana'aj
pué'een, pajta a'yan tyí'asejrata paj Dios pué'een.
34 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'yaa pu tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze ɨ siaj jɨn tyí'ijta tɨjɨn: “A'yaa
nu nyáaj tyajamuaataxájtaca' siaj mua'aj dioosij pué'een.” 35 A'yaa
tu tyá'mua'reej tɨquee je'ej tyíɨ'rij tyaj jó'uunaj je'ej tɨ tyé'yu'si' ɨ
yu'xarij jitze, ajta ɨ Dios pu a'yan huo'tamua'aj tɨjɨn dioosij a'ɨ́ɨjma
ɨ tɨ tyihuo'té'exaaj. 36 Ajta tɨpua'aj ɨ Dios nyéetzij na'antyíhuoj
ajta a'yan nyojo'ta'ítyaca' ɨ cháanacaj japua, ¿ji'nye siaj sij mua'aj
a'yan tyí'xaj yee je'ej nu pua'aj tyá'xaj ɨ Dios a'ɨ́jcɨ jɨme' nyaj a'yan
tyajamuaaté'exaa yee nyáaj yójra' pué'een ɨ Dios? 37 Tɨpua'aj nyequee
a'yan rɨjcaj je'ej tɨ rɨcɨj ɨ nyavástara', caxu ná'tzaahuatye'. 38 Na'ríij
a'yan nyarɨjca je'ej tɨ ajta rɨcɨj ɨ nyavástara', tyij siajta quee nyéetzij
ná'tzaahuatye', a'ɨ́j xu jitze tyá'antzaahuatye'en je'ej nyaj rɨcɨj, siata'aj
sij jáamua'reej, siajta yo'itéej xá'ra'nyij tɨ ɨ nyavástara' nye jitze séejre'
nyajta nyáaj a'ɨ́j jimi séejre' ɨ nyavástara'.
39 Majtáhua'aj mu tyu'tatyésej mej mij jaatyéevi', ajta a'ɨ́ɨ pu ɨ Jesús
huatóo'uj.

40 Aj pu'ij ɨ Jesús antáraa után jitze pujmua' ɨ játya'naj jitze ɨ
Jordán, a'áa pu jo'tyóo'ɨtzee jo'tɨj anaquéej ɨ Juan huaja'ɨɨraca'aj.
41 Mue'tɨ́j mu ɨ tyeítyee aje'ré'nyej a'ɨ́jcɨ jimi, a'yaa mu tyí'xajtaca'aj
tɨjɨn:
—A'yaa pu tyi'ja'yájna, tyij ajta quee Juan tyi'tɨ́j je'ej huáruuj
ɨ tyaj jɨn tyámua' tyo'taséj, ajta je'ej tɨ tyaataxájtaca' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús
néijmi'i pu a'yan tyi'ja'yájna.
42 Majta mue'tɨ́j a'áa maj já'ma'can a'ɨ́ɨ mu tyá'antzaahuaj ɨ Jesús jimi.

Tɨ'ɨj huamuɨ' a'ɨ́jna ɨ Lázaro

11 1 Sɨ́ɨj pu tyáatɨ' a'áa já'chajca'aj tɨ tyí'cui'ca'aj a'yaa pu
ántyapuaaca'aj tɨjɨn Lázaro, a'áa pu já'chajca'aj chájta' tɨ
a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Betania, jo'tɨj ajta já'chajca'aj a'ɨ́jna ɨ
Maríia ajta ɨ ihuáaria'ra' Marta. 2 Ajta a'ɨ́jna ɨ Maríia tɨ ihuáaria'ra'
pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Lázaro, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ ja'náxɨri'ri'
ɨ ɨcájra'an jitze ɨ tavástara' a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ naa tyaarɨe'ej, tɨ ajta je'en
ja'náhuatzi'raxɨj ɨ jucɨpuáj jɨme'. 3 A'ɨ́ɨ mu mij ɨ maj hua'puaj ɨ maj
ju'ihuáamua' a'yan tyu'ta'ɨ́jtaca' maj a'yan tyaaté'exaatye'en ɨ Jesús
tɨjɨn:
—Tavástara', a'ɨ́ɨ pu tyí'cui' a' amíincuj ɨ paj jaxɨe've'.
4 Tɨ'ɨj ɨ Jesús a'yan tyáanamuajri', a'yaa pu tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—Capu a'ɨ́jna jɨn tyi'ijcuí'nyaca' tɨ'ij huámuɨ'nyij, sulu a'yaa pu
tyu'tyáhuɨɨre'sij tɨ'ij huataséjre'en ɨ tɨ jɨn Dios tyámua' tyí'uurej, ajta
tɨ'ij huataséjre'en tɨ néijmi'i jɨn tyámua' een ɨ yójra' ɨ Dios.
5 Tyij ajta ɨ Jesús jéehua jaxɨe'va'ca'aj a'ɨ́jcɨ ɨ Marta, ajta ɨ
ihuáaria'ra', ajta a'ɨ́jcɨ ɨ Lázaro, 6 matɨ'ij jaaté'exaa tɨ ɨ Lázaro
tyí'cui'ca'aj, óoche' pu hua'puaj xɨcáj a'áa jo'tyá'ɨtzee jo'tɨj je'ej
jé'eenye'ej. 7 Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán huacɨ́j
tɨjɨn:
—Tyiche' tyajtáhua'aj a'áa ja'tanyéj a Judea.
8 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jamuán huacɨ́j a'yaa mu tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Maeestro, capu eexúj a'chu á'tyeej maj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze
ajtyáma'can tyu'tatyésej maj muaatyáto'sixɨ'ɨn tyetyéj jɨme', ¿nyi
pajtáhua'aj jaxɨe've' tyej tyij a'áa jó'ju'un?
9 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—¿Nyiquee tamuáamuata' japuan hua'puaj ooraj á'tɨjtɨ' tɨ
huányeeri'cɨj ɨ xɨcáj jɨme'? Ajta tɨpua'aj sɨ́ɨj tújca jo'cha'canye'en,
capu éejcataj, ji'nye a'ɨ́ɨ pu ma'únyeej a'ɨ́jna jɨme' tɨ huányeeri'ij íiyan
ɨ cháanacaj japua, 10 ajta tɨpua'aj sɨ́ɨj tɨ́ca' jo'cha'canye'en, a'ɨ́ɨ pu
éejcataj, ji'nye capu huányeeri'ij.
11 Aj pu'ij ajta a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—A'ɨ́ɨ pu ɨ ta' amíincuj ɨ Lázaro huatácuj, a'áa nu ja'tanyésij nyej
nyij jáajɨstej.

12 Matɨ'ɨj mij a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jamuán huacɨ́j tɨjɨn:
—Tavástara', tɨpua'aj tyácusime'en, a'ɨ́ɨ pu ooj tyámua' rɨnyij.
13 Ajta je'ej tɨ ɨ Jesús tyihuá'ixaatya'ca'aj a'yaa pu tya'xáataj
pué'eenye'ej tɨ ɨ Lázaro huamuɨ́', majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jamuán huacɨ́j
a'yaa mu tyí'mua'ajcaa tɨ ɨ Jesús a'yan tyí'xajtaca'aj tɨ ɨ Lázaro
tyácusima'aj tɨ'ij huóoso'pe'en. 14 Aj pu'ij ɨ Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj
ja'huoo'itéerican jɨme' tɨjɨn:
—Pu'rɨ́j huamuɨ́' a'ɨ́jna ɨ Lázaro. 15 A'ɨ́j nu jɨn nyetyamua've'
nyaj quee a'áa jo'tyávaaca'aj, ji'nye a'yaa pu jéetze' mua'ajmaj
tyajamuaatyáhuɨɨre'sij, siaj sij tyá'antzaahuatye'en. Tyiche' a'áa
jó'ju'un tyej tyij uyo'tyéesej.
16 Ajta a'ɨ́jna ɨ Tomás ɨ maj a'yan jatamuá'muatya'aj tɨjɨn cuáatyirij,
a'ɨ́ɨ pu a'yan tyihuo'té'exaaj ɨ séecan ɨ maj majta Jesús jamuán huacɨ́j
a'yan tɨjɨn:
—Che'réj tyajta ityáj, tyata'aj jamuán huácui'nyij.

Jesús pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ júuricamej ajta ɨ tɨ huo'tájuuritye'sij

17 Tɨ'ɨj ɨ Jesús a'áa ja'rá'aj, a'yaa pu tyáamua'reeri' tɨ arí muáacuaj
xɨcáj á'tyeej maj ja'vá'naj a'ɨ́jcɨ ɨ Lázaro. 18 A'ɨ́jna ɨ chájta'naj ɨ Betania
a'áa pu véjri' putyajá'rɨcɨj a'ájna a Jerusalén a'chu pu huéeicaj
quiloometroj huatátyeej, 19 mue'tɨ́j mu ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can
a'áa jo'ré'nyej mej mij jáamuaarej a'ɨ́jcɨ ɨ Marta majta a'ɨ́jcɨ ɨ Maríia,
mej mij tyámua' tyihuo'tyéjeevej ɨ maj juxaamuɨjritya'ca'aj a'ɨ́jcɨ
jɨme' tɨ huamuɨ́' ɨ hua' ihuáara'. 20 Tɨ'ɨj ɨ Marta jáamua'reeri' tɨ Jesús
ajooma'caj, a'ɨ́ɨ pu iirájraa tɨ'ij ja'antyinájchej, ajta ɨ Maríia a'áa pu
jo'tyá'ɨtzee a juchéj. 21 Marta pu'ij a'yan tyaaté'exaa ɨ Jesús tɨjɨn:
—Nyavástara', tɨpua'aj yapuáacatyiiche', capu muɨ'nyíiche' ɨ
nye'ihuáara'. 22 Ajta a'yaa nu nyáaj tyá'mua'reej tɨ ɨ Dios muaatá'sij
je'ej paj tyaatáhuaviiraj.
23 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—A'ɨ́ɨ pu huatájuuritaj a'ihuáara'.
24 Aj pu'ij Marta a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Nyáaj nu jamua'ree tɨ huatájuuritaj matɨ'ɨj huatájuurej ɨ maj
merɨ́j huácuij, a'ájna xɨcáara' tɨ'ɨj jitzán néijmi'i tye'entyipuá'rij.
25 Aj pu'ij ɨ Jesús a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Nyáaj nu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyaj huo'tájuuritye'sij ɨ maj merɨ́j huácuij,
nyajta júuricamej pué'een. A'ɨ́jna ɨ tɨ nye jimi tyá'tzaahuatye', tyij ajta
huámuɨ'nyij, a'ɨ́ɨ pu huatájuuritaj, 26 ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ ooj júurij ajta nye
jimi tyá'tzaahuatye', capu a'náj muɨ'nyij. ¿Nyi pá'tzaahuatye' a'ɨ́jcɨ?
27 A'yaa pu'ij ɨ Marta tyaaté'exaa tɨjɨn:
—A'yaa pu tyi'ja'yájna, nyavástara', nyáaj nu tyá'tzaahuatye' paj
muáaj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Cɨríistu', yójra' ɨ Dios, ɨ tɨ a'yan tyúuxɨe'va'ca'aj
tɨ yan uvé'nyej ɨ cháanacaj japua.

Jesús pu huóoyiinyacaˈ joˈmaj yaˈváˈnaj aˈíjcɨ ɨ Lázaro

28 Tɨˈɨj aˈyan tyuˈtaxájtacaˈ, aj puˈij ɨ Marta utyájrupij u chiˈtáj, tɨˈɨj
ij avíitzij jɨn uyoˈtajé ɨ juˈihuáaraˈ aˈyaa pu tɨjɨn:
—Puˈríj ɨ maeestro ajoˈtyéjvee, aˈíɨ pu muajáˈchoˈveˈ.
29 Tɨˈɨj aˈyan tyáanamuajriˈ ɨ Maríia, jiyeˈtzín pu ájchej ajta jeˈen
ujóˈmej ɨ Jesús jimi. 30 Ajta aˈíjna ɨ Jesús capu eexúj aˈáa joˈtyárutyajcaˈaj a
chájtaˈ, sulu aˈáa pu óocheˈ joˈtyávaacaˈaj joˈtɨj ɨ Marta yeˈentyinájchacaˈ.
31 Majta ɨ maj Israel jitze ajtyámaˈcan, ɨ maj ujeˈrátyaˈcaˈaj u chiˈtáj jamuán
ɨ Maríia mej mij jaatyápuaˈrityeˈen, matɨˈɨj jaaséj tɨ ɨ Maríia jiyeˈtzín
ájchej, ajta jeˈen iirájraa u chiˈtáj, aˈíɨ mu jaatavén, aˈyaa mu tyíˈmuaˈajcaa
tɨ aˈáa joˈmej joˈmaj yaˈváˈnaj ɨ ihuáariaˈraˈ tɨˈij aˈáa jaˈhuóoyinyixɨˈɨn.
32 Tɨˈɨj Maríia aˈáa jaˈráˈaj joˈtɨj joˈtyávaacaˈaj ɨ Jesús, aj puˈij
tyítunutacaˈ jimi joˈtɨj jaˈraˈíɨcajmee, aˈyan tyeˈixáatyeˈej tɨjɨn:
—Nyavástaraˈ, tɨpuaˈaj yapuaatyávaacajcheˈ, capu muɨˈnyíicheˈ ɨ
nyeˈihuáaraˈ.
33 Tɨˈɨj ɨ Jesús jaaséj tɨ ɨ Maríia tyóoyiinyisimeˈej, ajta aˈíɨjma huaséj
ɨ maj Israel jitze ajtyámaˈcantacaˈaj ɨ maj jamuán huajúˈcaˈaj, jéehua
pu jeˈej puaˈaj jaataˈaj ɨ tzajtaˈ, 34 aˈyaa puˈij tyihuoˈtaˈíhuoˈriˈ tɨjɨn:
—¿Joˈnyij siayaˈváˈnaj?
Matɨˈɨj mij aˈyan tyaatéˈexaa tɨjɨn:
—Mujoˈtéˈyiˈij tavástaraˈ, pataˈaj yoˈtyéesej.
35 Aj puˈij ɨ Jesús huóoyiinyacaˈ. 36 Majta ɨ maj Israel jitze
ajtyámaˈcan aˈyaa mu tyuˈtaxájtacaˈ tɨjɨn:
—Cásɨˈ jéehua pu jaxɨeˈvaˈcaˈaj.
37 Majta séecan aˈyaa tyíˈxajtacaˈaj tɨjɨn:
—AˈíɨI pu séej tyúˈhuaaj ɨ taˈrácuunyicaˈaj, ¿nyiquee jaayíˈtɨhuaˈcaj
tɨ tyáahuatyeˈnyijcheˈ tɨˈij ɨ Lázaro quee huámuɨˈnyiicheˈen?

Lázaro pu huatájuuriacaˈ

38 Ajtáhuaˈaj pu jeˈej puaˈaj jaataˈaj tzajtaˈ ɨ Jesús, aj puˈij
aˈáa joˈréˈnyej joˈmaj yaˈváˈnaj. AˈIáa pu jáˈtyastaˈcaˈaj, tyetyéj pu
eetyámuaacaˈaj joˈtɨj jóocun. 39 Aj puˈij Jesús aˈyan tyihuoˈtéˈexaaj tɨjɨn:
—Siataˈaj jaˈantaˈín mu tyetyéj.
Ajta ɨ Maríia ɨ tɨ ihuáariaˈraˈ pueˈeen aˈíjcɨ ɨ tɨ huamuíˈ, aˈyaa pu
tyaatéˈexaa tɨjɨn:
—Tavástaraˈ, puˈríj jeˈej puaˈaj tyaarɨeˈej, jiˈnye puˈríj muáacuaj
xɨcáj áˈtyeej tɨ aváˈnamiˈhuacaˈ.
40 Jesús pu aˈyan tyaatéˈexaa tɨjɨn:
—¿Nyi nyequee aˈyan tyimuaatéˈexaaj paj jaséjran ɨ tɨ jɨn huápuɨˈɨj
naa huaséˈrin ɨ Dios, tɨpuaˈaj petyáˈantzaahuatyeˈen?
41 Matɨˈɨj mij jaˈantaˈíj ɨ tyetyéj, ajta ɨ Jesús jútyeˈ pu jóˈnyeeriacaˈ,
tɨˈquij aˈyan tyuˈtaxájtacaˈ tɨjɨn:

San Juan 11:38-44 (11:43)

—Dios paj nyavástara', jéehua nu tyí'muatyojtzi're', ji'nye muáaj
paj náanamuajri'. 42 Nyáaj nu jamua'reej paj a'náj tɨna'aj nyanamuaj,
ajta a'yaa nu tyaataxájta tɨ'ij huó'huɨɨre'en ɨ tyeítyee ɨ maj a'yaa
séejre', mej mij tyá'antzaahuatye'en paj muáaj unyojo'ta'ítyaca'.
43 Tɨ'ɨj a'yan tyu'taxáataj ɨ Jesús, aj pu'ij ca'nyíin jɨn a'yan
tyu'tanyúj tɨjɨn:
—Lázaro, iirájra' a'mújna.
44 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ huámuɨ'ɨjcaa a'ɨ́ɨ pu iirájraa ca'íicatzi'huaj ɨ
ju'ɨ́ɨcaj jitze, ajta ɨ jumuáca' jitze a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ cɨ́ɨxurij, ajta páanyuj jɨn
aránami'huaca'aj a jujɨ́ɨse'. Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Siata'aj je'ré'chueenyij siajta jaatá'an tɨ jó'ra'nyij.

Je'ej maj avíitzij jɨn tyaaxájtaca' mej mij jaatyéevi' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús
(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2)

45 A'ɨ́j mu jɨn mue'tɨ́j ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can ɨ maj a'áa
jo'tyú'uuca'aj ɨ Maríia jamuán, a'ɨ́ɨ mu tyá'antzaahuaj ɨ Jesús jimi,
matɨ'ɨj jaaséej je'ej tɨ tyi'tɨ́j huáruuj. 46 Majta séecan mu a'ɨ́ɨmaj jimi
ujó'ju' ɨ fariseos, matɨ'ɨj mij huo'té'exaa je'ej tɨ tyi'tɨ́j huáruuj ɨ Jesús.
47 Aj mu mij ɨ fariseos majta ɨ maj puaaríij tyí'ijtye', a'ɨ́ɨ mu hua'ajsɨɨ ɨ
maj tyityatatyíj, matɨ'ɨj mij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—¿Ji'nye tyarɨnyij? A'ɨ́jna ɨ tyáatɨ' a'náj tɨna'aj pu a'yan tyi'tɨ́j jɨn
rɨcɨj ɨ maj jɨn je'ej tyo'taséj ɨ tyeítyee. 48 Tɨpua'aj tyequée je'ej jooriaj,
néijmi'i mu jitzán tyá'antzaahuatye'sij, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Roma

ja'ajtyáma'can, a'ɨɨ mu ya uvé'nyesij, mej mij tyitáa'ri' néijmi'i ɨ tyaj jɨn
tyityatatyíj ɨ tyeyúuj tzajta', majta ja'antyipuá'ritye'sij ɨ tachuéj Israel.
49 Ajta sɨɨj tɨ hua' jitze ajtyáma'can, tɨ a'yan ántyapuaaca'aj tɨjɨn
Caifás, a'ɨɨ pu a'ájna ɨmuáj a'ɨjna jɨn tyi'tyávaaca'aj a'ɨjna jɨme'
ɨ tɨ jéetze' va'cán jɨn tyí'huɨɨre' ɨ tyeyúuj tzajta', a'ɨɨ pu'ij a'yan
tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Caxu mua'aj tyi'tɨj mua'reej, 50 capu ajta je'ej jamuá'miteeraste'
tɨ jéetze' tatyáhuɨ'rii tɨ sɨɨj na'aj huámuɨ'nyij hua' jitze ma'can ɨ
tyeɨtyee, quee tyaj néijmi'i antyipua'rej.
51 Ajta a'ɨjna ɨ Caifás capu jusɨɨj a'yan tyéejtyoj je'ej tɨ
tyu'taxájtaca', sulu a'ɨɨ pu ɨ tɨ Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj a'yan
tyaataxájtaca' tɨ ɨ Jesús hua' jitze ma'can muɨ'nyij matɨ'ɨj mana'aj
ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, 52 ajta quee a'ɨɨjma na'aj jimi, sulu
tɨ'ɨj ajta huá'ajsɨɨre'en néijmi'caa ɨ yójmua'mua' ɨ Dios ɨ maj a ɨmuáj
jo'cháatɨmee. 53 Tɨ'ɨj na'aj a'ájna ɨmuáj a'ɨɨmaj ɨ maj tyityatatyíj a'ɨɨ
mu jaaxá'puɨ'ɨntarej je'ej maj ye'ej huárɨnyij mej mij jaajé'caj ɨ Jesús.
54 A'ɨj pu jɨn ɨ Jesús quee che' juséerataj jo'chá'canya'aj hua' tzajta'
ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, sulu a'ɨɨ pu eerájraa a'ájna a Judea,
tɨ'quij a'áa véjri' ja'rá'aj jo'tɨj quee já'tyi'tɨj, a'áa pu ja'chajta'ca'aj tɨ
a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Efraín. A'áa pu'ij jo'tyóo'ɨtzee majta a'ɨɨmaj
ɨ maj jamuán huacɨj.
55 Pu'ríj tyi'véjri'tacaj matɨ'ɨj a'ɨɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can
a'ɨjcɨ jɨn tyí'ye'estyahua'aj ɨ xɨcáara' tɨ Dios jitzán tyihuo'tú'uunyi'ri',
mue'tɨj mu ɨ tyeɨtyee curiá'cɨxɨj mej mij a'áa jo'ré'nyej a Jerusalén,
mej mij huatyáɨ'ɨhuaxɨ'ɨn je'ej tɨ tyúuxɨe've' ɨ maj jɨn tyí'ye'esten.
56 A'ɨɨ mu mij jahuooca'aj a'ɨjcɨ ɨ Jesús, majta a'yan tyúu'ihuo'raca'aj u
tyeyúuj tzajta' tɨjɨn:
—¿Ji'nye tyajamuá'miteeraste'? ¿Nyiquij maja'vé'mej tɨ'ij
yetyi'rámua'riive' ca' quee?
57 Ɨ fariseos majta ɨ maj puaaríij tyí'ijtye', a'yaa mu tyu'ta'ɨjtaca'
tɨjɨn tɨpua'aj a'tɨj jamua'reeriaj jo'tɨj je'ej je'en ɨ Jesús, tɨ a'ɨɨn
huo'té'exaatye'en, mej mij jaatyéevi'.

Maríia pu ja'náxɨri'ri' ɨ tɨ naa tyaarɨe'ej ɨ ɨcájra'an jitze ɨ Jesús

(Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)

12 1 Tɨ'ɨj ooj aráseej xɨcáj tya'ɨtzéeria'caj mej mij tyu'yé'estej
a'ɨjcɨ jitze ma'can ɨ xɨcáara' tɨ Dios jitzán tyihuo'tú'uunyi'ri',
Jesús pu a'áa jo'mej a Betania, jo'tɨj já'chajca'aj a'ɨjna ɨ Lázaro ɨ tɨ
jaatájuurityej. 2 A'áa mu tyojó'cue'raataca' a'ɨjcɨ jɨme' je'ej tɨ ɨ Jesús
huarɨj, Marta pu tyí'huɨɨria'ca'aj tɨ'ij tyihuo'á'xɨ'ɨn, ajta a'ɨjna ɨ Lázaro
pu huatyácatyii ɨ méesaj jitze jamuán a'ɨjcɨ ɨ Jesús. 3 Maríia pu'ij ja'
ye'ejriáj ɨ tɨ naa tyaarɨe'ej tɨ jéehua tyá'najchij, nardu pu jaja'ra' tɨ
jumua'tɨj, aj pu'ij a'ɨj ja'náxɨri'ri' ɨ ɨcájra'an jitze a'ɨjcɨ ɨ Jesús, ajta

je'en jucɨpuáj jɨn ja'náhuatzi'raxɨj. Aj pu'ij néijmi'que' u chi'táj naa
tyo'huatyárɨe'cariaca' a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ naa curiá'rɨe'. 4 Ajta a'ɨ́jna ɨ Judas
ɨ tɨ a'yan tye'entyímu'tacaa tɨjɨn Iscariote, ɨ tɨ a'ɨ́ɨn pué'eenye'ej ɨ tɨ
avíitzij jɨn tyu'tátuiire'sij a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús, a'yaa pu tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
5 —¿Ji'nye mequee maj jáatoonyijche' a'mújcɨj mu tɨ naa tyaarɨe'ej,
mej mij a'ɨ́jcɨ jɨn ɨ túmii huo'tyáhuɨire'en a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee je'ej
tyéejviicue'? 6 Ajta ɨ Judas capu a'ɨ́jcɨ jɨn a'yan tyu'taxájtaca' maj
jitzán juxɨé'va'ca'aj ɨ maj quee je'ej tyéejviicue', sulu a'yaa pu
tyu'taxájtaca', ji'nye náhua'rij pu pué'eenye'ej, ajta a'ɨ́ɨn jacha'ɨɨca'aj
ɨ maj tzajta' ju'cáa'vej ɨ túmii, a'ɨ́ɨ pu'ij janahua'ca'aj a'ɨ́jcɨ ɨ túmii.
7 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Capáj je'ej jooriaj che' a'yan huárɨnyij, ji'nye a'múu pu
me'yóomua'reeriaca'aj tɨ'ij nyacáhuaatye'en a'ájna xɨcáara' maj jitzán
na'vá'nasij. 8 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj quee je'ej tyéejviicue', a'ɨ́ɨ mu a'náj
tɨna'aj ja'mua jamuán séeria'aj muá'ju'un, nyajta nyáaj canu jusén jɨn
ja'mua jimi séeria'aj na'mej.

San Juan 12:1-8

ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can mu jaaxá'puɨ'ɨntarej mej mij jaajé'caj ɨ Lázaro

9 Mue'tɨ́j mu ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can jáamua'reeri' tɨ Jesús
a'áa jo'tyávaaca'aj a Betania, a'áa mu mij jó'ju' mej mij jaaséej, ajta
mej mij a'ɨ́j huaséj ɨ Lázaro ɨ Jesús tɨ jaatájuurij. 10 Aj mu mij ɨ maj
tyihuá'ijtye' ɨ puaaríij jaaxá'puɨ'ɨntarej mej mij majta jaajé'caj a'ɨ́jcɨ ɨ
Lázaro, 11 ji'nye mue'tɨ́j mu ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can ajtacɨ́j hua'
jimi, mej mij ɨ Jesús jimi tyá'antzaahuatye'en.

Jesús pu a'áa jo'tyárutyij a Jerusalén

(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40)

12 Mue'tɨ́j mu tyeɨ́tyee a'áa jó'ju' a Jerusalén mej mij tyú'ye'esten,
a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ'ɨj ɨ Dios tyihuo'tú'uunyi'ri' ɨ hua'yojmua'. Yaa ariá'pua'aj
mu jáamua'reeri' tɨ ɨ Jesús a'áa ja'rá'astij a Jerusalén. 13 Matɨ'ɨj mij
tacɨ́j xamue' antávechij majta je'en jó'ju' mej mij ja'antyinájchej, a'yan
metyitye'entyijíihuaj tɨjɨn:

—Tyámua' pu naa xá'puɨ', tyiche' tyaatatyójtzi're'en a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ
yaja'vé'mej nyúucaritze' ɨ tavástara', a'ɨɨ́ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Rey tɨ
tyitaata'ɨ́jtye'sij ityájma ɨ tyaj Israel jitze ajtyáma'can.

14 Aj pu'ij ɨ Jesús púuru' huátyoj tɨquee xu a'tɨ́j japuan á'yi'xacaa,
tɨ'quij avé'yixɨj ta'aj ij a'yan tyá'ra'nyij je'ej tɨ tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze
tɨ a'yan tɨjɨn:

15 Caxu tyí'tzɨɨnye'ej mu siaj Sión huacháatɨmee,
cásɨ', a'ɨɨ́ pu maja'vé'mej ɨ tɨ tyajamuaata'ɨ́jtye'sij,
a'ɨ́j pu japua avá'caj ɨ púuru' tɨ cíleen.

16 Majta a'ɨɨ́maj ɨ maj Jesús jamuán huacɨ́j camu yo'itéej muá'raa
je'ej tɨ huatóomua'aj ɨ tɨ a'yan tyé'yu'si'huaca'aj, ajta tɨ'ɨj ɨ Dios
jaatájuurityej a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús, aj mu mij jo'támua'reeri' tɨ a'yan
tyé'yu'si'huaca'aj je'ej tɨ tye'mej a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Jesús.

17 Majta ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj jamuán ajo'tyú'uuca'aj ɨ Jesús tɨ'ɨj jaatajé
a'ɨ́jcɨ ɨ Lázaro jo'tɨj ja'vá'nami'huaca'aj, ajta jaatájuurityej, a'ɨɨ́ mu
a'ɨ́jna xajtaca'aj je'ej maj tyi'tɨ́j tyu'séj. 18 A'ɨ́j mu jɨn ɨ tyeɨ́tyee iiráacɨj
mej mij ja'antyinájchej a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús, ji'nye a'ɨɨ́ mu jáamua'reeri'
tɨ tyi'tɨ́j jɨn a'yan huarɨ́j ɨ maj jɨn je'ej tyo'taséj. 19 Majta a'ɨɨ́maj ɨ
fariseos, a'yaa mu tyúu'ixaatya'ca'aj tɨjɨn:

—Xu'rɨ́j mua'aj tyí'sej tyaj quee je'ej rɨnyij. Cásɨ', néijmi'i mu ɨ
tyeɨ́tyee a'ɨ́j jamuán jó'ju'.

ɨ maj Grecia já'ma'can mu jahuoo a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús

20 Ajta hua' tzajta' ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj a'áa jo'ré'nyej a Jerusalén mej
mij jaatyáanajche ɨ Dios a'ájna matɨ'ɨj tyí'ye'estyaa, séecan mu a'áa
jo'tyú'uuca'aj ɨ maj Grecia já'ma'can. 21 A'ɨɨ́ mu mij ajtyáxɨɨriaca'

a'íjci jimi i Felipe, i ti a'áa já'ma'can a Betania, chájta' a'áa ti
ja'ajtyáma'can a Galileea, a'yaa mu mij tyaatáhuaviri' tijin:
—Vásti', tyá'xie've' tyaj jaaséj a'íjci i Jesús.
22 Ajta a'íjna i Felipe a'áa pu jo'ré'nyej ti'ij jaaté'exaatye'en a'íjci
i Andrés, mati'ij mij a'íimaj hua'puaj a'yan tyaaté'exaa a'íjci i Jesús.
23 Aj pu'ij i Jesús a'yan tyu'taxájtaca' tijin:
—Pu'ríj a'ájna atyojo'ré'nyej ti'ij i yójra' i Dios néijmi'i jin
antyúumua'reeriaj ja'mej. 24 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj
jime', tijin tipua'aj ti'ij aja'ajvetyij a chóota' i játza'ra'an i tyeríicuj quee
huámui'nyij, a'yaa pu jusíij na'aj tyu'tyá'itzeere'ej a'íjna i játza'ra'an,
ajta tipua'aj huámui'nyij, jéehua pu i jatzíj jitzán eerányesij. 25 A'íjna
i ti jéehua jaxie've' ti'ij júurij já'ra'nyij, a'íi pu mui'nyij, ajta i ti quee
jitzán juxie've' ti júurij já'ra'nyij íiyan cháanacaj japua, a'íi pu júurij
huatyá'itzeere'ej jusén jime'. 26 Tipua'aj síij jaxie'va'aj ti'ij naatyáhuiire',
che' a'yan huárinyij je'ej nyej nyáaj ricij, ajta jó'nyaj jo'tyaváaj na'mej,
a'áa pu ajta nyaj jamuán jo'tyaváaj ja'mej a'íjna i ti nyéetzij nyahuiire'.
Tipua'aj síij nyahuiiria'aj, nyavástara' pu jaatyátzaahuatye'sij.

Jesús pu jaataxájtaca' ti mui'nyij

27 'Jéehua pu je'ej pua'aj nya'asej yu nyatzájta'. ¿Ajta ji'nye nyij
tyu'taxájtaj? ¿Nyiquij a'yan nyetyu'taxájta yee: "Nyavástara', capáj
tyi'tá'care'en ti'ij a'yan tyináaci'tyij je'ej ti arí atyojo'ré'nyesij"? Canu
a'yan tyu'taxájtaj, ji'nye a'íj nu jin mujo'vé'mej ti'ij nye jimi a'yan
tyá'ra'nyij. 28 Nyavástara', pata'aj tyámua' tyeetyátoonyij i paj jin
ántyapuaj.
Aj pu'ij jútye' aje'cánamuajre i nyúucarij ti a'yan tyu'taxájtaca'
tijin:
—Nu'ríj tyámua' tyeetyájtoo, nyajta je'en nyajtáhua'aj tyámua'
tyeetyátoosij.
29 Majta i tyeítyee i maj a'áa jo'tyú'uuca'aj, a'yaa mu
tyu'taxájtaca' maj víityee huatyéenyuj, majta séecan a'yaa mu
tyí'xajtaca'aj ti síij jamuán tyu'taxájtaca' tajapuá ti tyí'huiire' i Dios
jimi.
30 Aj pu'ij i Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:
—Capu a'íjna jin huatánamuajre i nyúucarij ti'ij nyéetzij
ca'nyíjra'aj naata'an, sulu ti'ij mua'ajmaj ca'nyíjra'aj jamuaata'an.
31 Pu'ríj a'ájna atyojo'ré'nyej ti'ij i Dios huá'xijtye'en néijmi'caa i maj
yan huacháatimee i cháanacaj japua, ajta arí atyojo'ré'nyej i xicáara'
ti jitzán tyi'ítyi'huaj a'íjna i ti íiyan tyí'ijta i cháanacaj japua. 32 Ajta
mati'ij nyéetzij na'ajriáj, aj nu nyij néijmi'caa huatájeevij i tyeítyee
mej mij nye jimi yeve'ré'nyej.
33 A'yaa pu a'íjna jin tyá'xajtaca'aj mej mij jáamua'reej je'ej ti ye'ej
tyí'mui'nyij. 34 Majta i tyeítyee a'yaa mu tyityaatanyúj tijin:

—A'yaa tu tyá'mua'reej a'ɨ́jcɨ jitze ɨ nyúucarij Moisés tɨ yan jaatyájtoo, tɨ ɨ Cɨríistu' jusén jɨn júurij ja'mej. ¿Ji'nye pej pij muáaj a'yan tyí'xaj tɨ a'yan tyúuxɨe've' maj ja'ajriáj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ ajta tyévij jitze huanɨe'huaca'? ¿A'tanyíj pué'een a'ɨ́jna ɨ tyévij tɨ ajta tyévij jitze huanɨe'huaca'?

35 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Óoche' pu ja'mua jimi séeria'aj ja'mej ɨ tatzárij ɨ tɨ jɨn huányeeri'ij, ajta capu che' a'chu á'tyeeren. Siata'aj a'yan metyityaacɨ́'ca'an ijíij tɨ ooj ja'mua jimi séejre' ɨ tatzárij, ji'nye a'ɨ́jna ɨ tɨ tíca'riste' majo'cha'can, capu jamua'reej jo'tɨj jó'yi'ij. 36 Siata'aj jitzán tyá'antzaahuatye'en a'ɨ́jcɨ ɨ tatzárij ɨ tɨ jɨn huányeeri'ij, siaj sij jitzán ajtyama'cáantaj xá'ra'nyij ɨ tatzárij.

Tɨ'ɨj a'yan tyu'taxáataj, aj pu'ij jó'raa a'ɨ́jna ɨ Jesús, ajta huatyóo'avaataca' hua' jimi.

Ji'nye mej mij quee tyá'tzaahuatya'ca'aj ɨ tyeɨ́tyee ɨ Jesús jimi

37 Ajta a'ɨ́jna ɨ Jesús pu'ríj jéehua a'yan tyu'uuriajca'aj hua' jimi ɨ maj jɨn je'ej tyo'taséj, majta a'ɨ́ɨmaj, camu jimi tyá'tzaahuatya'ca'aj, 38 ji'nye a'yaa pu tyúuxɨe'va'ca'aj tɨ a'yan tya'róo'astej je'ej tɨ tyo'yú'xaca' a'ɨ́jna ɨ Isaías ɨ tɨ Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj, tɨ a'yan tɨjɨn:

Tavástara', ¿a'tanyíj ja'antzaahuaj ɨ tanyúuca?

¿A'tanyíj jimi ɨ tavástara' jaataséjrataca' ɨ tɨ jɨn néijmi'i putyí'uurej? 39 A'ɨ́j mu jɨn quee tyá'tzaahuatya'ca'aj, ji'nye a'yaa pu ajta tyo'yú'xaca' a'ɨ́jna ɨ Isaías tɨjɨn:

40 Dios pu hua'ráanaxɨj a' hua'jɨɨsa',
ajta tyu'tyáanaj ɨ hua' tzajta',
mej mij quee atanyéjnye'rij,
ajta mej mij quee tyihuojó'iteej,
mej mij quee nye jimi tyá'antzaahuatye'en.

41 A'yaa pu tyu'taxájtaca' a'ɨ́jna ɨ Isaías, ji'nye a'ɨ́ɨ pu jaaséj ɨ tɨ jɨn huápuɨ'ɨj naa huasé'rihua'aj ɨ Jesús, a'ɨ́j pu jɨn a'yan tyu'taxájtaca'.

42 Majta mue'tɨ́j mu ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can tyá'antzaahuaj ɨ Jesús jimi, séecan mu majta tyá'antzaahuaj ɨ maj va'cán jɨn tyityatatyíj ɨ tyeyúuj tzajta'. Ajta camu jaxajtaca'aj hua' tzajta' ɨ tyeɨ́tyee, ji'nye mahuá'tzɨɨnya'ca'aj ɨ fariseos, mej mij quee a'ɨ́ɨmaj hui'rá'ityej u tyeyúuj tzajta'. 43 Jéetze' pu hua'ránajchica'aj mej mij ɨ tyeɨ́tyee tyámua' tyihuo'taxáj, quee tɨ ɨ Dios huo'tyátzaahuatye'en.

Ɨ nyúucaria'ra' ɨ Jesús pu huá'xɨjtye'en ɨ tyeɨ́tyee

44 Aj pu'ij Jesús ca'nyíin jɨn a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:

—Tɨpua'aj a'tɨ́j nye jimi tyá'tzaahuatye'ej, capu nyéetzij na'aj jimi tyá'tzaahuatye', sulu a'ɨ́j pu ajta jimi tyá'tzaahuatye' ɨ tɨ

unyojo'ta'ítyaca'. 45 Ajta ɨ tɨ nyéetzij nyeséj, a'ɨ́j pu ajta arí huaséj
ɨ tɨ unyojo'ta'ítyaca'. 46 Nyáaj nu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tatzárij ɨ tɨ jɨn
huányeeri'ij, nyajta a'ɨ́jna jɨn mujo'vé'mej íiyan ɨ cháanacaj japua,
mata'aj mij a'ɨ́ɨmaj ɨ maj nye jimi tyá'antzaahuatye'en quee a'áa
jo'tyá'ɨtzeere'en jo'tɨj jo'tɨ́ca'. 47 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ janamuaj ɨ nyenyúucaa
ajta quee ná'astijre', canu nyáaj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyaj ja'xɨjtye'en,
ji'nye canu nyáaj a'ɨ́jna jɨn mujo'vé'mej nyej nyij huo'xɨ́jtye'en ɨ maj
a'yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua, sulu nyej nyij hua' japua
huatányuunyij. 48 A'ɨ́jna ɨ tɨ ná'xaahuaj ajta quee ja'tzaahuatye' ɨ
nyenyúucaa, a'ɨ́ɨ pu á'xɨjtyi'huan a'ɨ́jna jɨme' ɨ nyúucarij ɨ nyaj nyeríj
jaaxájtaca' a'ájna xɨcáara' tɨ'ɨj jitzán néijmi'i tye'entyipuá'rij. 49 Ji'nye
canu nyasɨ́ɨj jájtyo je'ej nyaj tyu'taxájtaca', sulu a'ɨ́jna ɨ nyavástara' ɨ
tɨ unyojo'ta'ítyaca', a'ɨ́ɨ pu a'yan tyinaata'ɨ́j je'ej nyaj ye'ej tyu'taxáj,
ajta tyi'tɨ́j nyaj huo'mua'tyej. 50 Nyajta a'yan tyá'mua'reej tɨ a'yan
tyinaata'ɨ́j ɨ nyavástara' tɨ'ij jamuáacɨ'tyij siaj júurij huatyá'ɨtzeere'en
jusén jɨme'. A'ɨ́j nu jɨn a'ɨ́jna ɨ nyaj já'mua'ixaatye', a'yaa nu tyá'xaj
je'ej tɨ ɨ nyavástara' tyinaata'ɨ́j.

Jesús pu hua'nájo'sixɨj ɨ huá'ɨɨcaj jitze a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jamuán huacɨ́j

13 1 Pu'ríj tɨ́mua' a'ájna atyojo'ré'nyesima'aj a'ájna xɨcáara' ɨ maj
jitzán jo'támua'reej a'náj tɨ ɨ Dios tyihuo'tú'uunyi'ri', ajta ɨ
Jesús pu'ríj jamua'reeriaca'aj tɨ arí a'ájna atyojo'ré'nyej ɨ xɨcáara' tɨ
jitzán jo'mej íiyan ɨ cháanacaj japua, tɨ'ij jó'ra'nyij ɨ juvástara' jamuán.
A'ɨ́ɨ pu a'náj tɨna'aj hua'xɨe'va'ca'aj a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán huacɨ́j ɨ maj
a'yan séjria'ca'aj ɨ cháanacaj japua, ajta a'yan tyihua'xɨé've'ej ja'mej
jusén jɨme'.
2 Ajta matɨ'ɨj tyí'cua'caj ɨ chúmua', a'ɨ́ɨ pu ajta a'áa jo'tyávaaca'aj
ɨ Judas, tɨ yójra' pué'een ɨ Simón tɨ a'yan tye'entyímu'tacaa tɨjɨn
Iscariote, pu'ríj ɨ tyiyáaru' tzajta' séjria'ca'aj ajta ca'nyíjra'aj jaatá'
tɨ'ij tyu'tátuiire'en a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús, 3 ajta ɨ Jesús pu jamua'reeriaca'aj tɨ ɨ
vástaria'ra' arí néijmi'i jɨn tyee'ɨ́jcaj, tɨ ajta juvástara' jimi jo'vé'mej,
ajta a'ɨ́j jimi jo'ma'aj ja'mej, 4 aj pu'ij ájchej jo'maj tyajá'cua'ajcaa,
ajta irióochuiiri' ɨ jutasíj tɨ ji'riá'huɨjca'aj, a'ɨ́j pu'ij séej cɨ́ɨxurij jɨn
ahuoojɨ'quej ɨ maj jɨn hua'cá'iimua. 5 Tɨ'quij cáasuj jitze atyéeje, aj
pu'ij huatyóochej tɨ hua'nájo'sixɨ'ɨn ɨ huá'ɨɨcaj jitze séej ajta séej ɨ maj
jamuán huacɨ́j, ajta je'en hua'náhuatzi'raxɨj a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ cɨ́ɨxurij ɨ tɨ jɨn
ahuóojɨ'ca'ca'aj.
6 Ajta tɨ'ɨj a'ɨ́j jimi aje'ré'nyej ɨ Simón tɨ ajta Pedro ántyapuaj, a'ɨ́ɨ
pu ɨ Pedro a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Nyavástara', ¿nyi muáaj pana'nájo'sixɨ'ɨj ɨ nya' ɨ́ɨcaj jitze?
7 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Capáj muáaj ijíij yó'itej je'ej nyaj een jɨme' a'yan rɨcɨj, sulu
majca'huáyee paj yo'itéej puá'mej.

8 Pedro pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Canu a'náj tyu'tá'sij paj na'nájo'sixɨ'ɨn ɨ nya' ɨ́ɨcaj jitze.
Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Tɨpua'aj nyequee mua'nájo'sixɨ'ɨn, capáj che' hua' jitze ajtyama'cáantaj puá'mej ɨ maj nye jimi séejre'.
9 Aj pu'ij ɨ Pedro a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Nyavástara', tɨpua'aj a'yan tyuuxɨé've'ej, capáj a'yaa pana'aj tyina'nájo'sixɨ'ɨn ɨ nya' ɨ́ɨcaj jitze, sulu ajta paj na'nájo'sixɨ'ɨn ɨ nyamuáca' jitze, pajta ɨ nyamu'uj jitze.
10 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—A'ɨ́jna ɨ tɨ oochán átyɨ'huaxɨj, a'yaa pu tyúuxɨe've' tɨ a'yaa na'aj tya'nájo'sixɨ'ɨn ɨ ju'ɨ́ɨcaj jitze, ji'nye capu choomuara' ɨ jutyévira' jitze, siajta mua'aj caxu che' choomua, tyij siajta quee néijmi'i tyámua' een.
11 A'yaa pu tyu'taxájtaca' tɨjɨn: "Caxu néijmi'i tyámua' een", ji'nye pu'rɨ́j jamua'reeriaca'aj a'tɨ́j tɨ a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ tyu'tátuiire'sij.

© 1996 David C. Cook

San Juan 13:6-11

12 Tɨ'ɨj hua'najo'sixɨ'ɨj ɨ hua' ɨ́ɨcaj jitze, Jesús pu ajtáhua'aj
iirióohuɨjri' ɨ jutasíj, aj pu'ij ajtáhua'aj huatyéeyixɨj ɨ méesaj jitze, ajta
je'en a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Nyi seyó'itej je'ej nyaj een jɨn a'yan jamuáaruuj? 13 Mua'aj xu
a'yan nyatamuá'muaj tɨjɨn Maeestro, siajta a'yan tɨjɨn Tavástara',
ajta a'yan tyi'ja'yájna, ji'nye nyáaj nu a'ɨ́ɨn pué'een. 14 Ajta nyáaj
ɨ nyaj ja'muavástara' pué'een, nyajta ja'mua maeestro, a'yaa nu
tyajamua'nájo'sixɨj ɨ já'mua'ɨ́ɨcaj jitze, a'yaa pu'ij ajta tyúuxɨe've' siaj
a'yan tyitya'nóojo'sixɨ'ɨn ɨ ju'ɨ́ɨcaj jitze séej siajta séej. 15 A'yaa nu nyáaj
nyeríj tyajamuáa'itɨɨri', siata'aj sij siajta mua'aj a'yan cha'taj siana'aj
huárɨnyij je'ej nyaj nyeríj nyáaj jamuáaruuj. 16 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye'
tzáahuatyi'ra'aj jɨme' tɨ jéetze' juxɨe've' a'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'ijta quee a'ɨ́jna ɨ tɨ
jahuɨɨre', a'yaa pu ajta jéetze' tyúuxɨe've' a'ɨ́jna ɨ tɨ unyojo'ta'ítyaca' quee
ɨ nyaj ujo'ta'ítyi'huaca'. 17 Tɨpua'aj tyámua' setyiyó'iteej a'ɨ́jna siajta je'en
a'yan huárɨnyij, jéehua xu a'ɨ́jna jɨn huatóotyamua've'sij.
18 'Canu néijmi'caa mua'ajmaj jamuatyáxajta, nyáaj nu jamua'reej
a'tyán nyaj antyíhuo. Ajta a'yaa pu tyúuxɨe've' tɨ a'yan tya'róo'astej je'ej
tɨ tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze tɨ a'yan tɨjɨn: "A'ɨ́jna ɨ tɨ nyaj jamuán tyí'cua',
a'ɨ́ɨ pu arí nyéjcha'ɨɨre'." 19 A'yaa nu nyeríj anaquéej tyajá'mua'ixaatye'
tɨ'ɨj quee xu a'yan tyí'rɨjcaj, ajta tɨ'ɨj a'yan tyí'rɨjcaj aj xu sij
jamua'reeren nyej nyáaj a'ɨ́ɨn pué'een je'ej nyaj nyeríj tyajamuaaté'exaa.
20 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jɨme' tɨjɨn a'ɨ́jna ɨ tɨ
tyámua' tyeetyéjeevej ɨ nyaj jaata'ítyaca', a'ɨ́ɨ pu ajta nyéetzij tyámua'
tyinaatyéjeevij, ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ tyámua' tyinaatyéjeevej nyéetzij, a'yaa pu
cha'tána'aj tyámua' tyeetyéjeevij a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ unyojo'ta'ítyaca'.

Jesús pu jaataxájtaca' tɨ ɨ Judas a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ avíitzij jɨn tyu'tátuiire'sij

(Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lc. 22:21-23)

21 Tɨ'ɨj a'yan tyihuo'te'exáatye'ej, jéehua pu je'ej pua'aj jaata'aj ɨ
Jesús, aj pu'ij ja'huoo'itéerican jɨn a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—A'yaa nu tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyajá'mua'ixaatye', sɨ́ɨj tɨ ja'mua
jitze ajtyáma'can pu nyéetzij tyu'tátuiire'sij.
22 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jamuán huacíj, mua'róosejraxɨ séej jamuán
majta séej, ajta camu jamua'reeriaca'aj a'tíj tɨ tyáxajtasime'ej 23 Ajta
sɨ́ɨj tɨ hua' jitze ajtyáma'can, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ Jesús jéehua
jaxɨe'va'ca'aj, a'ɨ́ɨ pu véjri' jimi ajtyácatyiij matɨ'ɨj tyí'cua'ajcaa,
24 ajta a'ɨ́jna ɨ Simón tɨ ajta Pedro pué'een, a'ɨ́ɨ pu jumuáca' jɨn
jaatajé a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús tɨ jaxɨe'va'ca'aj tɨ'ɨj jaata'íhuo' a'tíj tɨ pué'een ɨ tɨ
jatyáxajtasima'aj. 25 A'ɨ́ɨ pu'ij jéetze' ajtyáxɨɨriaca' ɨ Jesús jimi, tɨ'quij
a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—Nyavástara', ¿a'tanyíj a'ɨ́ɨn pué'een?
26 Aj pu'ij ɨ Jesús a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Tɨpua'aj nyeríj ja'ajru'nyaxɨ'ɨn ɨ túxa'aj jitze ɨ páan, aj nu nyij jaataí'tye'sij a'ɨ́jcɨ ɨ a'tɨ́j tɨ a'ɨ́in pué'een.

Aj pu'ij ja'ajru'nyaxɨj ɨ páan ɨ túxa'aj jitze, tɨ'quij a'ɨ́j huatɨ'ɨj ɨ Judas, tɨ yójra' pué'een ɨ Simón tɨ a'yan tye'entyímu'tacaa tɨjɨn Iscariote. 27 Ajta tɨ'ɨj ɨ Judas ja'ancurá'ɨj ɨ páan, a'ɨ́ɨ pu tyiyáaru' tzajta' huataséjre. Jesús pu'ij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Pata'aj jiye'tzín a'yan huárɨnyij je'ej paj períj tyu'muá'aj.

28 Ajta capu sɨ́ɨj yo'itéej ja'raa ɨ maj tyí'cua'ajcaa ɨ méesaj jitze je'ej tɨ een jɨn a'yan tyaaté'exaa. 29 Ajta a'ɨ́jna ɨ Judas a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́in pué'eenye'ej ɨ tɨ jacha'ɨɨca'aj ɨ túmii, séecan mu mij a'yan tyi'riá'mua'aj tɨ Jesús a'yan tyaaté'exaa tɨ'ij tyi'tɨ́j huánanan ɨ maj jɨn tyu'yé'estej, nusu tɨ tyi'tɨ́j huo'tapuéjve'en ɨ maj quee je'ej tyéejviicue'.

30 Tɨ'ɨj ɨ Judas ja'ancurá'ɨj ɨ páan, aj pu'ij iirájraa. Ajta arí huatɨ́ca'ca'aj.

Ɨ nyúucarij tɨ jájcuaj tɨ ajta jéetze' juxɨe've'

31 Tɨ'ɨj iirájraa a'ɨ́jna ɨ Judas, Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Ijíij pu'ríj séejre' ɨ tɨ jɨn huápuɨ'ɨj naa huasé'rin ɨ yójra' ɨ Dios, ajta ɨ tɨ jɨn ɨ Dios naa huasé'rin a'ɨ́j pu jimi séejre' ɨ yójra'. 32 Ajta tɨpua'aj ɨ yójra' ɨ Dios jimi séjre'ej ɨ tɨ naa huasé'rin, Dios pu ajta jaataséjrataj ɨ tɨ jɨn naa huasé'rin ɨ yójra', ajta jiye'tzín pu a'yan rɨnyij. 33 Nyiyóojmua', canu che' á'tyeeren ja'mua jimi. Mua'aj xu nyahuoonyij, ajta a'yájna nyatɨ'ɨj tyihuo'té'exaaj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, a'yaa nu cha'taj nyana'aj mua'ajmaj tyajamuaaté'exaatye'sij a'yan tɨjɨn: Capu ɨ'ríj siaj mua'aj a'áa jo'ré'nyej jó'nyej nyáaj jooma'aj na'mej. 34 A'ɨ́j nu nyúucarij tɨ jájcuaj jɨn a'yan tyajá'mua'ijcatye'en siaj huóoxɨe've'en séej jamuán siajta séej. A'yájna nyatɨ'ɨj nyáaj tyaja'muaxɨe've' mua'ajmaj, a'yaa xu sij siajta mua'aj tyityahuóoxɨe've'en. 35 Tɨpua'aj a'yan setyityahuóoxɨe've'en séej jamuán siajta séej, néijmi'i mu ɨ maj yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua jamua'reeren siaj mua'aj nye jimi tyá'tzaahuatye'.

Jesús pu huá'ixaatye' tɨ ɨ Pedro jaatyáhue'taj

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lc. 22:31-34)

36 Aj pu'ij a'ɨ́jna ɨ Simón tɨ ajta Pedro pué'een a'yan tyaata'íhuo'ri' ɨ Jesús tɨjɨn:

—Tavástara', ¿jo'nyij po'ma'aj puá'mej?

Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Jó'nyaj jooma'aj na'mej, capu ɨ'ríj paj ijíij naataváj, sulu majca'huáyee paj nyacújta' huama'aj puá'mej.

37 Ajta ɨ Pedro a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Nyavástara', ¿ji'nye een jɨn quee ɨ'ríj nyaj ijíij ajamuán jó'me'en? Nyáaj nu á'nyaca'nyej nyaj a jitze ma'can huámuɨ'nyij.

38 Aj pu'ij ɨ Jesús a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—¿Nyi a'yan petya'ca'anyej paj nye jitze ma'can huámuɨ'nyij?
A'yaa nu tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyí'mua'ixaatye' tɨjɨn tɨ'ɨj quee xu
jíihuacaj ɨ tyacuáarɨe', huéeicaj paj naatyáhue'taj a'yan tɨjɨn capáj
nyamua'tyej.

Jesús pu tyámua' naa tyihuo'tyéeje a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán huacɨ́j

14 1 'Caxu je'ej tyityóomua'ajcaj. Sióoche' xu tyá'tzaahuatye'ej
ɨ Dios jimi, siajta nyéetzij jimi tyá'tzaahuatye'ej. 2 A'ájna
jo'tɨj ɨ nyavástara' ja'chej jéehua pu chi'ij a'áa tyejé'sejre', tɨpua'aj
quee a'yan tyi'ja'yájnatan, canu a'yan tyajamuaate'exáatye'nyijche'
nyaj a'áa jo'ma'aj na'mej nyej nyij tyámua' tyojó'uurej jo'siaj jo'tya'aj
xá'ju'un. 3 Ajta tɨpua'aj nyeríj jó'ra'nyij nyej nyij tyámua' tyojó'uurej
jo'siaj jo'tya'aj xá'ju'un, aj nu nyij nyajtáhua'aj yava'cányesij, nyej
nyij jamuá'anvi'tɨn siaj sij siajta mua'aj a'áa jo'tya'aj xá'ra'nyij jó'nyaj
jo'quéej na'mej. 4 Mua'aj xu seríj huamuájtye ɨ juyéj jitze tɨ a'áa
jo'ré'nyee jó'nyaj jooma'aj na'mej.
5 Aj pu'ij ɨ Tomás a'yan tyaaté'exaa ɨ Jesús tɨjɨn:
—Tavástara', catu jamua'reej jo'paj jooma'aj puá'mej, ¿ji'nye tyíɨ'rij
tyej tyij huamuájtye ɨ juyéj jitze?
6 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Nyáaj nu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ juyéj, nyajta ɨ tɨ tzáahuatyi'ra'aj jɨn
tyí'xaj, nyajta nu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ júuricamej. Nyéetzij pu'uj jimi je'ej
tyíɨ'rij tɨ'ij a'tɨ́j a'áa ja'rá'astij ɨ nyavástara' jimi. 7 Tɨpua'aj tyámua'
setyináamua'tyij, a'yaa xu siajta tyá'mua'tyij a'ɨ́jcɨ ɨ nyavástara', siajta
seríj ijíij jamua'tyej, ji'nye xu'ríj jaaséj.
8 Aj pu'ij ɨ Felipe a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Tavástara', taataséjratye' a'ɨ́jcɨ ɨ a' vástara', a'ɨ́ɨ pu tajitzé
juxɨe've'.
9 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Felipe, nu'ríj á'tyeej nyaj ja'mua jamuán yahuácaj, ¿nyi
pequee xu nyamua'tyej? A'ɨ́jna ɨ tɨ nyéetzij arí naaséj, a'ɨ́j pu ajta
arí huaséj ɨ nyavástara', ¿ji'nye a'yan petyí'nyahuaviij nyej nyij
jamuaataséjratye'en ɨ nyavástara'? 10 ¿Nyi pequee tyá'tzaahuatye' tɨ ɨ
nyavástara' nye jimi séejre', nyajta nyáaj a'ɨ́j jimi nyajta séejre'? Tyi'tɨ́j
nyaj já'mua'ixaatye', canu nyasɨ́ɨj nyana'aj jájtyo. A'ɨ́jna ɨ nyavástara'
ɨ tɨ nye jimi séejre', a'ɨ́j pu muárɨe'ria'ra' pué'een ɨ nyaj jɨn a'yan
rɨcɨj. 11 Sianá'antzaahuatye' nyej nyáaj a'ɨ́j jimi séejre' ɨ nyavástara',
ajta ɨ nyavástara' a'ɨ́ɨ pu ajta nye jimi séejre', na'ríij quee, siata'aj
a'ɨ́j jɨn tyá'antzaahuatye'en je'ej nyaj tyi'tɨ́j jɨn tyí'muarɨe'. 12 A'yaa
nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jɨme' tɨjɨn a'ɨ́jna ɨ tɨ nye jimi
tyá'tzaahuatye', a'yaa pu cha'tána'aj tyí'muarɨe'en nyatɨ'ɨj nyáaj, ajta
jéetze' va'cán jɨn tyí'muarɨe'en, ji'nye nyáaj nu a'áa jooma'aj na'mej

ɨ nyavástara' jimi. 13 Ajta tyi'tíj siaj mua'aj huatáhuoosij nyéetzij
jitze ma'can, a'yaa nu rɨnyij, ta'aj nye jitze huataséjre'en ɨ tɨ jɨn naa
huasé'rin ɨ nyavástara'. 14 Nyáaj nu néijmi'i jɨn a'yan rɨnyij je'ej siaj
tyi'tíj tyaatáhuaviiraj nyéetzij jitze ma'can.

Jesús pu a'yan tya'tóoraj tɨ uyo'ta'ítyij ɨ júuricama'ra' ɨ Dios

15 'Tɨpua'aj sényaxɨe've'ej, a'yaa xu tya'rá'astijre'ej je'ej nyaj
tyajá'mua'ixaatye'. 16 Nyajta nyáaj a'yaa nu tyaatáhuaviiraj ɨ
nyavástara' tɨ'ij a'íɨn uyo'ta'ítyej ɨ tɨ ja'mua japua huatányuusij, ajta
je'en jusén jɨme' ja'mua jimi huatyá'ɨtzeere'en. 17 A'íɨ pu a'íɨn pué'een
ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, ɨ tɨquee ɨ'ríj maj ja'ancuriá'an a'íɨmaj ɨ maj
yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua, ji'nye camu jaséj, camu majta
jamua'tyej, siajta mua'aj xu jamua'tyej, ji'nye a'íɨ pu ja'mua jimi
séejre', ajta ja'mua jimi huatyá'ɨtzeere'ej.
18 Canu a'yan já'mua'uurej matɨ'ɨj ɨ maj quee tyitáataj, sulu
nyajtáhua'aj nu uvé'nyesij nyej nyij ja'mua jamuán séeria'aj ná'ra'nyij.
19 Capu che' á'tyeeren matɨ'ɨj quee che' nyeséejran ɨ maj yan
huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua, siajta mua'aj xu xaa nyeséejran,
siajta júurij séeria'aj xá'ju'un, ji'nye nyáaj nu júurij. 20 A'ájna xɨcáara'
jitze, mua'aj xu jamua'reeren nyej nyáaj jimi séejre' ɨ nyavástara',
siajta mua'aj nye jimi séejre', nyajta nyáaj ja'mua jimi séejre'. 21 A'íjna
ɨ tɨ ja'ancuriáa'sij ɨ nyenyúucaa ajta a'yan rɨcɨj, a'íj pu jɨn séejre' tɨ
jɨ'ré'can jɨme' nyaxɨe've'. A'íɨ pu'ij ajta ɨ nyavástara' jaxɨe'va'aj ja'mej
a'íjcɨ ɨ tɨ nyaxɨe've', nyáaj nu nyajta jaxɨe'va'aj na'mej, nyajta jimi
huataséjre'sij.
22 Aj pu'ij ɨ Judas (capu a'íjna ɨ tɨ a'yan tye'entyímu'tacaa yee
Iscariote sulu síɨj) a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Tavástara', ¿ji'nye pej pij ityájma jimi huataséjre'sij pajta quee
a'íɨmaj jimi ɨ maj yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua?
23 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—A'íjna ɨ tɨ nyaxɨe've', a'íɨ pu já'astijre' ɨ nyenyúucaa, ajta ɨ
nyavástara' pu jaxɨe'va'aj ja'mej, néijmi'i tu tyij jimi huatyá'ɨtzeere'ej.
24 A'íjna ɨ tɨquee nyaxɨe've', capu já'astijre' ɨ nyenyúucaa. A'íjna ɨ
nyúucarij ɨ siaj mua'aj janamuaj capu nye jitze ma'can, sulu a'íj pu
jimi je'ráma'can ɨ nyavástara' ɨ tɨ unyojo'ta'ítyaca'.
25 'A'yaa nu néijmi'i a'íjna tyajá'mua'ixaatye' ijíij nyej nyooj ja'mua
jimi ya huatyéjve, 26 ajta ɨ tɨ ja'mua japua huatányuusij, a'íjna ɨ
júuricama'ra' ɨ Dios, ɨ tɨ ɨ nyavástara' uyo'ta'ítyij nyéetzij jitze ma'can,
a'íɨ pu néijmi'i tyaja'muamua'tyen, ajta jamuaatá'sij siaj néijmi'i
jo'itéej xá'ra'nyij ɨ nyaj nyeríj jamuáa'ixaa.
27 'A'yaa nu ja'mua jimi jaatyátoosij ɨ tɨ jamuaatyápua'ritye'sij.
Nyáaj nu jamuaatyápua'ritye'sij, ajta canu a'yan rɨnyij matɨ'ɨj a'íɨmaj ɨ
maj yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua mej mij huo'tyápua'ritye'en

ɨ juxa'aj tyeɨ́tyee. Caxu je'ej tyityóomua'ajcaj, caxu siajta
tyí'tzɨɨnye'ej. 28 Xu'ríj náanamuajri' nyaj a'yan tyajamuaaté'exaa
nyaj jó'raa, nyajtáhua'aj nu nyij uvé'nyesij nyej nyij ja'mua jamuán
huatyá'ɨtzeere'en. Tɨpua'aj jɨ'ré'can jɨme' sényaxɨe've'ej, mua'aj
xu huatootyámua've'nyijche' a'ɨ́jcɨ jɨme' nyaj ɨ nyavástara' jimi
jo'mej, ji'nye a'ɨ́ɨ pu jéetze' juxɨe've' nyequee nyáaj. 29 A'yaa nu
anaquéej tyajá'mua'ixaatye', ta'aj ij tɨ'ɨj a'yan tyí'rɨjcaa, aj xu sij
tyá'antzaahuatye'en.

30 'Canu che' jéehua tyajá'mua'ixaatye'en, ji'nye pu'ríj uvé'nyesij
a'ɨ́jna ɨ tɨ íiyan tyí'ijta ɨ cháanacaj japua. Tyij ajta quee tyi'tɨ́j
jɨn púj oorej tɨ'ij na'antyimué'tɨn, 31 a'yaa pu tyúuxɨe've' tɨ a'yan
tyá'ra'nyij, mata'aj mij a'ɨ́ɨmaj ɨ maj yan séejre' ɨ cháanacaj japua
jáamua'reej nyej nyáaj jaxɨe've' ɨ nyavástara', nyajta a'yan rɨcɨj tyi'tɨ́j
tɨ jɨn unyojo'ta'ítyaca'.

Xá'ajhuiixɨ'. Tyiche' tyíhuiinyij a'yájna.

Ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme' cɨyéj pué'een tɨ huasti'

15 1 'Nyáaj nu jɨ'ré'can jɨme' a'ɨ́ɨn pué'een ɨ cɨyéj tɨ tyáxamue',
ajta ɨ nyavástara' pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ ja'tyáahuastej ajta
tyámua' joorej a'ɨ́jcɨ ɨ cɨyéj. 2 Tɨpua'aj sɨ́ɨj ɨ cɨyáara' tɨ jitzán ajtanyéj
quee taca'aj, a'ɨ́ɨ pu ja'ajtavéjchij, ajta tɨpua'aj tyámua' naa tyí'taca'aj,
tyámua' pújoorej tɨ'ij jéetze' huatatáca'an. 3 Xu'ríj tyámua' een a'ɨ́jcɨ
jɨme' ɨ nyúucarij ɨ nyaj nyeríj jamuáa'ixaj. 4 Siata'aj siooj nye jimi
séjre'ej, a'yájna nyatɨ'ɨj nyáaj ja'mua jimi tyí'sejre'. Sɨ́ɨj ɨ cɨyáara' capu
ɨ'ríj tɨ jusɨ́ɨj huatatáca'an tɨpua'aj quee aróovi'raj ɨ cɨyéj jitze, a'yaa
pu cha'tána'aj tyí'een ja'mua jimi, capu je'ej tyíɨ'rij siaj tyi'tɨ́j jɨn
tyu'tyáhuɨɨre'en, tɨpua'aj sequée nye jimi séjre'ej.

5 'Nyáaj nu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ cɨyéj, siajta mua'aj ɨ cɨyáara' xu
pué'een. A'ɨ́jna ɨ tɨ nye jitze ajtá'uj nyajta nyáaj jimi séejre' jéehua
pu huatatáque'sij, ji'nye tɨpua'aj sequée nye jimi séjre'ej, caxu tyi'tɨ́j
jɨn je'ej rɨnyij. 6 A'ɨ́jna ɨ tɨquee nye jimi séejre', a'ɨ́ɨ pu nye jitze
ajtáveechi'huaj aj pu'ij huatyáhuasij tɨ'ɨj xamuáj aj mu mij jaatyáteeraj.

7 'Tɨpua'aj mua'aj nye jimi tyámua' naa setyí'tyesejria'aj, siajta
néijmi'i já'astijria'aj ɨ nyúucarij ɨ nyaj já'muamua'tyej, Dios pu
néijmi'i tyajamuaatá'sij tyi'tɨ́j siaj je'ej tyaatáhuaviiraj. 8 A'ɨ́j pu jitze
ámiteere' ɨ tɨ jɨn naa huasé'rin ɨ nyavástara', siaj mua'aj jéehua
tyámua' naa tyu'muárɨe'en siajta a'ɨ́jna jɨn jɨ'ré'can jɨme' nye jitze
ajtyama'cáantaj xá'ra'nyij. 9 Nyáaj nu mua'ajmaj já'muaxɨe've' a'yájna
tɨ'ɨj ajta nyéetzij tyí'nyaxɨe've' ɨ nyavástara', siata'aj a'ɨ́jna jitze séjre'ej
ɨ nyaj jɨn já'muaxɨe've'. 10 Tɨpua'aj sia'rá'astej ɨ nyúucarij ɨ nyaj nyeríj
jamuáa'ixaj, a'ɨ́j xu jitze séeria'aj xá'ju'un ɨ nyaj jɨn já'muaxɨe've',
a'yájna nyatɨ'ɨj nyáaj tyá'astej ɨ nyúucaria'ra' ɨ nyavástara' nyajta a'ɨ́j
jimi séejre' ɨ tɨ jɨn nyaxɨe've'.

11 ’A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' siaj sij nyaj jamuán
huatóotyamua've'en, ajta siaj sij a'náj tɨna'aj jutyamua've'ej. 12 A'íi
pu'ij a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyúucarij ɨ nyaj jɨn tyajá'mua'ijcatye'en tɨ a'yan
tɨjɨn: Siata'aj huóoxɨe've'en séej jamuán siajta séej, a'yájna nyatɨ'ɨj
nyáaj nyeríj tyaja'muaxɨe've' mua'ajmaj. 13 A'íi pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ jɨn
jéetze' ámiteere' tɨ a'tɨ́j jaxɨe've' ɨ juxa'aj tyévij a'ɨ́jna ɨ tɨ jitzán ma'can
huámuɨ'nyij. 14 Mua'aj xu nyetyeɨ́ɨtyeristyamua' pué'een, tɨpua'aj
a'yan xáarɨnyij je'ej nyej nyáaj tyajá'mua'ijtye'. 15 Canu che' a'yan
jamuaatámua'sij yee mu siaj tyí'huɨɨre' nye jimi, ji'nye sɨ́ɨj tɨ tyí'huɨɨre'
capu jamua'reej je'ej tɨ rɨcɨj ɨ tɨ tyé'ijtye'. A'yaa nu jamuatamua'muaj
tɨjɨn nya' amíincustyamua', ji'nye nu'ríj néijmi'i tyajamuaaté'exaa
ɨ tɨ nyavástara' nyéetzij tyinaaté'exaaj. 16 Caxu mua'aj nyéetzij
na'antyíhuoj, sulu nyáaj nu mua'ajmaj jamua'antyíhuoo, nyajta a'ɨ́jna
jɨn tyajamuaata'ɨ́j siaj sij huáciɨnyej siajta tyámua' naa tyu'muárɨe'en
ɨ Dios jimi, ajta jusén jɨn huatyá'ɨtzeere'en ɨ siaj jɨn tyu'muárɨej. A'yaa
pu'ij ɨ nyavástara' néijmi'i tyajamuaatá'sij ɨ siaj jaatáhuaviiraj nye jitze
ma'can. 17 A'íi pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyaj já'mua'ijtye': Siaj huóoxɨe've'en
séej jamuán siajta séej.

Ɨ maj yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua mu jájcha'ɨɨre' ɨ Jesús majta a'ɨ́ɨjma ɨ maj jitzán ajtyáma'can

18 ’Tɨpua'aj majá'muaxana've'ej ɨ maj yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj
japua, a'yaa xu tyá'mua'reeriaj maj nyéetzij anaquéej naataxána'vej.
19 Tɨpua'aj mua'aj yan siama'caantaj ɨ cháanacaj japua, a'ɨ́ɨmaj
mu ja'muaxɨe'va'cajche' ɨ maj yan huacháatɨmee, a'yájna matɨ'ɨj
tyihuá'xɨe've' ɨ jutyéɨtyeristyamua'. Ajta nyáaj nu jamua'va'jajpua hua'
tzajta' ɨ maj yan séejre' ɨ cháanacaj japua, a'ɨ́j mu jɨn já'muaxana've'
ɨ maj yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua, ji'nye caxu che' hua' jitze
ajtyáma'can. 20 Xo'támua'reej ɨ nyaj a'yan tyajamuaaté'exaa tɨjɨn:
“Capu a'tɨ́j jéetze' juxɨe've' quee a'ɨ́jna ɨ tɨ tyé'ijtye'.” Tɨpua'aj meríj
nyéetzij je'ej pua'aj náaruj, a'yaa mu majta mua'ajmaj je'ej pua'aj
já'mua'uuren, ajta tɨpua'aj meríj ja'antzaahuaj ɨ nyenyúucaa, a'yaa mu
majta tyá'antzaahuatye'sij je'ej siaj mua'aj tyihuá'mua'tyen. 21 Néijmi'i
mu jɨn a'yan já'mua'uuren a'ɨ́jcɨ jɨme' siaj nyéetzij ná'tzaahuatye',
ji'nye camu jamua'tyej a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ unyojo'ta'ítyaca'.
22 ’Camu a'ɨ́ɨmaj tyi'tɨ́j jɨn a'ɨtzéeria'caj, tɨpua'aj nyequee
yava'cányejnyiiche' nyej nyij tyihuó'ixaatye'en. Ajta ijíij capu che'
tyi'tɨ́j hua' japua huatányuusij a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi,
23 ji'nye a'ɨ́ɨmaj ɨ maj nyaxana've', a'ɨ́ɨ mu majta jaxana've' ɨ nyavástara'.
24 Camu tyi'tɨ́j jɨn a'ɨtzéeria'caj, tɨpua'aj nyequee a'yan huárɨnyiiche'
tyi'tɨ́j jɨme' tɨ'ɨj quee a'náj a'tɨ́j huaríj, ajta a'ɨ́ɨmaj mu meríj naaséj,
majta móoj nyaxana've', majta a'yan cha'taj mana'aj tyá'xana've' ɨ
nyavástara'. 25 Ajta a'yaa pu tyí'rɨcɨj, ji'nye a'yaa pu tyúuxɨe've' tɨ

aróo'astej je'ej tɨ tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze ɨ maj jɨn tyí'ijta tɨ a'yan tɨjɨn:
“A'ɨ́ɨmaj mu naataxána'vej ajta canu tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzee.”
26 ’Ajta tɨ'ɨj uvé'nyej ɨ tɨ ja'mua japua huatányuusij, ɨ nyaj
uyo'ta'ítyij a'ɨ́jna jitze ma'can ɨ nyavástara', a'ɨ́jna ɨ júuricamej tɨ Dios
jimi já'ma'can, a'ɨ́ɨ pu nye jitze ma'can tyu'taxájtaj. 27 Mua'aj xu siajta
nye jitze ma'can tyihuo'té'exaatye'ej, ji'nye mua'aj xu nyaj jamuán
huacɨ́j nyatɨ'ɨj nyana'aj a'yan tyu'taséjre.

16 1 ’A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' siaj sij quee jaatapuá'cɨtaj
siaj nye jimi tyá'tzaahuatye'. 2 A'ɨ́ɨmaj mu jamui'rá'ityij ɨ
tyeyúuj tzajta', ajta a'yan tye'mej maj séecan já'muacui'nyij a'yan
metyi'mua'astɨj maj ɨ Dios jimi tyí'huɨɨre'. 3 A'yaa mu rɨnyij, ji'nye
camu nyamua'tyej, camu majta jamua'tyej ɨ nyavástara'.
4 ’A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' siata'aj sij jo'támua'reej tɨpua'aj arí
a'yan atyojo'ré'nyej, je'ej nyej nyáaj nyeríj tyajamuáa'ixaa.

Je'ej tɨ tyí'muarɨe' ɨ júuricama'ra' ɨ Dios

’Canu a'yan tyajamuaaté'exaa jájcuaj ɨmuáj, ji'nye nyáaj nu
ja'mua jamuán yésejria'ca'aj. 5 Ajta ijíij nu jo'mej a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ
unyojo'ta'ítyaca', ajta capu sɨ́ɨj tɨ ja'mua jitze ajtyáma'can nye'ihuo'
jó'nyaj jó'yi'ij, 6 sulu a'yaa xu seríj tyityatóoxamuɨjrityej, a'ɨ́jcɨ jɨme'
je'ej nyaj nyeríj tyajamuaaté'exaa. 7 Ajta a'yaa nu tyajá'mua'ixaatye'
tzáahuatyi'ra'aj jɨme' tɨjɨn: Jéetze' pu jamuatyáhuɨ'rii nyaj jó'ra'nyij.
Ji'nye tɨpua'aj nyequee jó'ra'nyij, capu yava'cányesij ja'mua jimi
ɨ tɨ ja'mua japua huatányuusij, ajta tɨpua'aj nyo'ra'nyij, nyáaj
nu ujamojo'ta'ítyi'raj. 8 Tɨ'ɨj a'ɨ́ɨn yava'cáanyej, a'ɨ́ɨ pu tyámua'
naa tyihuo'taséjrataj ɨ maj yan séejre' ɨ cháanacaj japua ɨ maj
á'ɨtzeere', majta ɨ maj quee jɨ'ré'nye'ej séejre', ajta a'tyán tɨ ɨ Dios
ja'xɨjtye'en. 9 A'tɨ́j tɨ á'ɨtzeere' a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨquee nye
jimi tyá'tzaahuatye', 10 ajta ɨ tɨquee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere', nyáaj nu
a'ɨ́ɨn pué'een, ɨ nyaj jo'méj ɨ nyavástara' jimi, siajta mua'aj caxu
che' nyeséejran, 11 ajta ɨ Dios tɨ puéjtzij jaatá'sij, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn
pué'een ɨ tɨ íiyan tyí'ijta ɨ cháanacaj japua, tɨ ajta arí jimi a'yan
tyo'xá'puɨ'ɨntari'huaca' tɨ'ij puéjtzij jáacɨ'tyij.
12 ’Jéehua pu óoche' ɨ nyaj tyajá'mua'ixaatye'en, ajta capu
eexúj ijíij já'muaɨ'riitye' siaj sij mua'aj néijmi'i jo'itéej xá'ra'nyij.
13 Tɨ'ɨj uvé'nyej ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme' júuricama'ra' pué'een ɨ Dios,
a'ɨ́ɨ pu néijmi'i tyaja'muamua'tyen ɨ tɨ a'yan tyi'ja'yájna, ji'nye
capu jusɨ́ɨj jájtyoosij ɨ tɨ jɨn tyajá'mua'ixaatye'en, sulu a'yaa pu
tyajá'mua'ixaatye'en je'ej tɨ tyí'namuaj, ajta jamuaaté'exaatye'sij
je'ej tɨ tye'mej. 14 A'ɨ́ɨ pu jaataséjrataj ɨ nyaj jɨn naa huasé'rin,
ji'nye a'ɨ́j pu ancuriáa'sij ɨ tɨ nyéetzij nya'a'rij, ajta je'en ja'mua
jimi jaatyátoosij. 15 Néijmi'i ɨ tɨ nyavástara' tyí'ijcha'ɨj, a'ɨ́ɨ pu ajta
nyéetzij tyí'nya'a'rij, a'ɨ́j nu jɨn a'yan tyu'taxájtaca' tɨ ɨ júuricama'ra'

ɨ Dios a'ɨ́jna ancuriáa'sij ɨ tɨ nyéetzij nya'a'rij ajta je'en mua'ajmaj jamuaatá'sij.

16 ’Capu che' a'chu á'tyeeren, siatɨ'ɨj mua'aj quee che' nyeséejran, ajta a'tzúj jéetze' majca'huáyee xu sijta nyeséejran.

Ɨ siaj jɨn juxaamuɨjritye' a'ɨ́ɨ pu jamuaatatyámua'viste'sij

17 Aj mu mij séecan ɨ maj jamuán huacɨ́j a'yan tyúu'ihuo'raca'aj séej ja'mua majta séej tɨjɨn:

—¿Ji'nye huatóomua'aj a'ɨ́jna ɨ nyúucarij? A'yaa pu tyí'ta'ixaatye' tɨquee che' á'tyeeren tyatɨ'ɨj quee che' jaséjran, tyajta je'en majca'huáyee tyijtá jaséjran, ajta a'yan tyí'xaj tɨ a'áa jooma'aj ja'mej ɨ juvástara' jimi. 18 ¿Ji'nye huatóomua'aj a'ɨ́jna ɨ nyúucarij tɨ jíme' yee tɨquee che' a'chu á'tyeeren? Catu yó'itej tyi'tɨ́j tɨ tyáxajta.

19 Jesús pu jáamua'reeri' maj jaxɨe'va'ca'aj maj tyee'íhuo', a'yaa pu'ij tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Nyáaj nu nyeríj a'yan tyajamuaaté'exaa tɨquee che' a'chu á'tyeeren siatɨ'ɨj quee che' nyeséejran, siajta majca'huáyee xu sijta nyeséejran. ¿Nyi a'ɨ́jna jɨn mua'aj setyúu'ihuo'? 20 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jɨme', siaj mua'aj juyiinyixɨ'ɨn, siajta huatóoxaamujritye'sij, majta a'ɨ́ɨmaj mu huatóotyamua've'sij ɨ maj yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua. Tyij siajta mua'aj juxaamuɨjritye', a'ɨ́j xu jɨn huatóotyamua've'sij ɨ siaj jɨn juxaamuɨjritye'. 21 Tɨ'ɨj ɨ íitaj ootacuí'nyej a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ tyiyóoj ja'mej, jéehua pu jajpuéetzij ja'mej tɨ'ɨj atyojo'ré'nyej a'tzáaj tɨ tyiyóoj ja'mej, ajta tɨ'ɨj huanɨe'huaj ɨ pá'rɨ'ɨj, aj pu'ij yo'huá'xɨj ɨ tɨ jɨn jajpuéjtzica'aj, a'ɨ́jna jɨme' tɨ jéehua huatóotyamua've'sij a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ pá'rɨ'ɨj tɨ huanɨe'huaca' íiyan ɨ cháanacaj japua. 22 A'yaa xu sij siajta mua'aj ijíij tya'ajpuéjtzij, nyajta nyáaj, nyajtáhua'aj nu já'muasejran, aj xu sij jéehua huatóotyamua've'sij, ajta capu ɨ'ríitaj ja'mej tɨ a'tɨ́j jamuáa'ri'raj ɨ siaj jɨn jutyamua've'.

23 ’A'ájna xɨcáara' jitze caxu che' tyi'tɨ́j naata'íhuo'raj. A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jɨme' tɨ ɨ nyavástara' néijmi'i tyajamuaatá'sij tyi'tɨ́j siaj jaatáhuaviiraj nye jitze ma'can. 24 Tɨ'ɨj na'aj ya tɨ je'ré'nyej caxu seexúj mua'aj tyi'tɨ́j jaatáhuaviiri' nye jitze huatama'can, siata'aj jaatáhuaviij, aj xu sij ja'ancuriáa'sij, siajta je'en néijmi'i jɨn huatóotyamua've'sij.

Jesús pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ néijmi'i jɨn tyu'tyáamue'tɨj íiyan ɨ cháanacaj japua

25 ’A'yaa nu nyeríj tyajamuáa'ixaa séej nyúucarij jɨme', ajta atyojo'ré'nyesij ɨ xɨcáara' nyej quee che' seequéj tyaja'mua'ixáatye'ej na'mej, sulu huatoojé'yacan nu jɨn tyajá'mua'ixaatye'en je'ej tɨ tyí'een ɨ nyavástara' jimi. 26 A'ájna xɨcáara' jitze, mua'aj xu huatyényuusij

nye jitze ma'can, ajta canu a'yan tyajá'mua'ixaatye' nyej nyáaj
jaatáhuaviiraj ɨ nyavástara' nyej nyij ja'mua jɨme' huatyényuunyij,
27 ji'nye a'ɨ́ɨ pu ɨ nyavástara' já'muaxɨe've'. A'yaa pu tyaja'muaxɨe've'
a'ɨ́jcɨ jɨme' siaj mua'aj nyéetzij nyaxɨe've', siajta tyá'tzaahuatye'
nyaj ɨ Dios jimi jo'vé'mej. 28 A'áa nu ɨ nyavástara' jimi ja'rájraa nyej
nyij a'yan va'cáanyej ɨ cháanacaj japua, ajta ijíij a'yaa nu tyíchesij ɨ
cháanacaj japua, nyej nyij jó'ra'nyij ɨ nyavástara' jimi.

29 Aj mu mij ɨ maj jamuán huacɨ́j a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Ijíij paj perɨ́j ja'huoo'itéericɨ'can jɨn tyí'xaj, capáj che' séej
nyúucarij jɨn tyí'xaj. 30 Tu'rɨ́j jamua'reej paj néijmi'i tyí'mua'reej, ajta
quee juxɨe've' tɨ a'tɨ́j tyi'tɨ́j mua'ihuo'raj. A'ɨ́j tu jɨn tyá'tzaahuatye' paj
ɨ Dios jimi jo'vé'mej.

31 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa tɨjɨn:

—¿Nyij xaa serɨ́j ijíij tyá'tzaahuatye'? 32 Pu'rɨ́j ijíij tya'rá'aj, ijíij
pu'rɨ́j a'áan putyajá'rɨcɨj siatɨ'ɨj mua'aj jo'cɨ́xɨ'ɨj sɨ́ɨj ajta sɨ́ɨj, jusén
tacan xúsij yanuurɨésij. Ajta canu nyasɨ́ɨj huatyá'ɨtzeere'ej, ji'nye ɨ
nyavástara' pu nyaj jamuán yésejre'. 33 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' siaj
sij tyámua' huárɨnyij ɨ jutzájta' a'ɨ́jcɨ jɨme' siaj nye jitze ajtyáma'can.
Jéehua xu jajpuéetzij xá'ju'un íiyan cháanacaj japua, ajta siata'aj
huatyóoca'nyej, ji'nye nyáaj nu'rɨ́j ja'antyimué'tɨj ɨ cháanacaj.

Jesús pu hua' jɨme' jahuoo ɨ maj jamuán huacɨ́j

17 1 Tɨ'ɨj ɨ Jesús a'yan tyu'taxáataj, aj pu'ij jútye' jó'nyeeriaca'
ajta a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:

—Nyavástara', pu'rɨ́j a'ájna atyojo'ré'nyej a'tzáaj paj
jaaxá'puɨ'ɨntarej, pata'aj tyámua' tyeetyátoonyij a'yóoj, ta'aj ij ajta
a'ɨ́ɨn tyámua' tyimuaatyátoonyij muéetzij. 2 Ji'nye muáaj paj perɨ́j
néijmi'i jɨn tye'entyáarujtyej a'ɨ́jcɨ a'yóoj, mata'aj mij néijmi'i jusén jɨn
júurij muá'ra'nyij ɨ paj jaatávi'tɨstej. 3 Ajta a'ɨ́jna ɨ maj júurij muá'ju'un
jusén jɨme', a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ maj muéetzij muáamua'tyij, paj
muáaj pana'aj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Dios tɨ tzáahuatyi'ra'aj jɨn séejre', ajta
a'ɨ́jna ɨ Cɨríistu' ɨ paj muáaj uyo'ta'ítyaca'.

4 'Nyáaj nu nyerɨ́j tyámua' tyimuaatá' hua' jimi ɨ maj a'yan
huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua, ji'nye nu'rɨ́j ja'antyicɨ'ɨj ɨ paj jɨn
tyinaata'ɨ́j. 5 Ajta ijíij nyavástara', pata'aj tyámua' tyinaatyátoonyij
ajimi, a'yájna patɨ'ɨj tyámua' tyinyatá'care'ej nyatɨ'ɨj ajamuán
ajo'catyii tɨ'ɨj quee xu séeria'caj ɨ cháanacaj.

6 'A'ɨ́ɨmaj ɨ paj hua'antyíhuoj íiyan ɨ cháanacaj japua pej
pij naatávi'tɨstej, nu'rɨ́j huo'té'exaa a'tɨ́j paj pué'een. A'ɨ́ɨ mu
a'tyéɨtyeristyamua' pué'eenye'ej, ajta muáaj paj naatávi'tɨstej, majta
merɨ́j ja'antzaahuaj a'nyúucaa. 7 A'ɨ́ɨmaj mu merɨ́j jamua'reej tɨ
néijmi'i muéetzij jimi tyeje'ráma'can, 8 ji'nye a'ɨ́j nu huo'té'exaa ɨ
nyúucarij ɨ paj muáaj naaté'exaa, a'ɨ́ɨ mu mij merɨ́j ja'antzaahuaj.

Majta jáamua'reeri' nyaj jɨ'ré'can jɨme' muéetzij jimi jo'vé'mej, majta tyá'antzaahuaj paj muáaj unyojo'ta'ítyaca'.

9 ’A'yaa nu hua' jɨme' tyí'muahuaviij, canu a'yan tyí'muahuaviij a'ɨ́ɨjma jɨme' ɨ maj a'yan séejre' ɨ cháanacaj japua, sulu hua' jɨme' ɨ paj naatávi'tɨstej, ji'nye a'ɨ́ɨ mu a'tyéɨtyeristyamua' pué'een. 10 Néijmi'i ɨ maj nyetyeɨ́ɨtyeristyamua' pué'een, a'ɨ́ɨ mu majta a'tyéɨtyeristyamua' pué'een, majta ɨ maj a'tyéɨtyeristyamua' pué'een, a'ɨ́ɨ mu majta nyetyeɨ́ɨtyeristyamua' pué'een, a'ɨ́ɨjma pu'ij jitze séejre' ɨ nyaj jɨn naa huasé'rin.

11 ’Canu che' nyáaj yan huatyá'ɨtzeere'ej ɨ cháanacaj japua, majta a'ɨ́ɨmaj mu a'yan huatyá'ɨtzeere'ej, nyajta nyáaj nu jo'méj muéetzij jimi. Nyavástara' mu paj tyámua' een, huó'cha'ɨj a'ɨ́jna jitze ma'can ɨ paj jɨn ántyapuaj, a'ɨ́jna ɨ paj jɨn a'yan naatamua'aj, mej mij tyámua' eenye', a'yájna tyatɨ'ɨj ityáj. 12 Nyatɨ'ɨj nyáaj hua' jamuán a'yan séjria'ca'aj ɨ cháanacaj japua, nyáaj nu tyámua' tyihuá'cha'ɨica'aj ajitze ma'can. Capu sɨ́ɨj tɨ hua' jitze ajtyáma'can jó'vej, sulu a'ɨ́ɨ pu'uj ɨ tɨ arí jimi a'yan tya'tácatyiij tɨ'ij puéjtzij jáacɨ'tyij, ta'aj ij a'yan tya'róo'astej je'ej tɨ tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze.

13 ’Nyajta ijíij a'áa nu jo'mej muéetzij jimi, ajta a'yaa nu tyí'xaj nyatɨ'ɨj nyooj yahuatyéjvee ɨ cháanacaj japua, mata'aj mij néijmi'i a'yan cha'taj mana'aj tyityatóotyamua've'en nyatɨ'ɨj nyáaj tyí'nyetyamua've'. 14 Nyáaj nu nyeríj huó'ixaaj a'nyúucaa, majta a'ɨ́ɨmaj mu hua'ajcha'ɨɨre' ɨ maj a'yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua, ji'nye camu hua' jitze ajtyáma'can ɨ maj yan séejre', a'yájna nyatɨ'ɨj nyajta nyáaj quee yan tyí'ma'can ɨ cháanacaj japua. 15 Canu a'yan tyí'muahuaviij paj hue'rátoonyij ɨ cháanacaj japua, sulu paj tyámua' tyihuó'cha'ɨin a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ je'ej pua'aj tyí'een. 16 A'yájna nyatɨ'ɨj nyáaj quee yan tyí'ma'can ɨ cháanacaj japua, camu majta a'ɨ́ɨmaj a'yan ma'can ɨ cháanacaj japua. 17 Pata'aj tyámua' tyihuo'tyátoonyij a'jimi, a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme', ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme' a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een a'nyúucaa. 18 A'yájna patɨ'ɨj tyinyojo'ta'ítyaca' a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj a'yan séejre' ɨ cháanacaj japua, a'yaa nu cha'taj nyana'aj nyáaj tyihuo'ta'ítyij a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj yan séejre' ɨ cháanacaj japua. 19 Nyajta nyáaj, a'yaa nu hua' jitze ma'can tyu'tányatoj, mej mij majta a'ɨ́ɨmaj tyámua' tyityeetyátuiihuaj a'ɨ́jcɨ jitze ɨ tɨ a'yan tyi'ja'yájna.

20 ’Canu a'ɨ́ɨmaj jɨme' nyana'aj a'yan tyí'muahuaviij, sulu nyajta nu a'yan tyí'muahuaviij hua' jitze ma'can ɨ maj tyá'antzaahuatye'sij matɨ'ɨj jáanamuaj ɨ nyúucarij a'ɨ́ɨmaj maj huo'té'exaatye'ej. 21 A'yaa nu tyí'muahuaviij maj néijmi'i a'ɨ́ɨmaj tyámua' eenye' mej mij quee séecan ajtacɨ́'ca'an, a'yájna patɨ'ɨj muáaj nyavástara' nye jimi tyí'sejre' nyajta a'jimi séejre', mej mij majta a'ɨ́ɨmaj ityájma jimi séeria'aj muá'ra'nyij, mata'aj mij a'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua tyá'antzaahuatye'en paj muáaj nyojo'ta'ítyaca'.

22 A'yaa nu cha'taj nyana'aj tyámua' tyihuo'tyájtoo a'íjci jime' i ti naa
huasé'rin i paj jin tyámua' tyinaatá', mej mij síij mana'aj pué'eenye',
a'yájna pati'ij muáaj nyajta nyáaj síij tyana'aj tyi'tyapué'een, 23 nyáaj
nu hua' jimi séejre', pajta muáaj nye jimi séejre', mata'aj mij majta
a'íimaj néijmi'i síij mana'aj pue'éenye'ej muá'ra'nyij, mej mij a'íimaj
i maj a'yan huacháati mee i cháanacaj japua jáamua'reej paj muáaj
nyojo'ta'ítyaca', pajta hua'xie've' a'yájna pati'ij nyéetzij tyí'nyaxie've'.
24 'Nyavástara', muáaj paj naatávi'tistej, a'yaa nu nyij tyá'xie've'
maj nyaj jamuán séeria'aj muá'ra'nyij jó'nyaj jo'tyaváaj na'mej,
mata'aj mij jaaséej i ti huápui'ij naa huasé'rin i paj jin tyámua'
tyinaatá', ji'nye muáaj paj nyaxie'va'ca'aj jájcuaj imuáj ti'ij quee xu
séeria'caj i cháanacaj. 25 Nyavástara', mu paj tyámua' een, camu
muamua'tyej a'íimaj i maj a'yan huacháati mee i cháanacaj japua,
ajta nyáaj nu muamua'tyej, a'yaa mu mij i nyetyeíityeristyamua'
tyá'mua'reej paj muáaj nyojo'ta'ítyaca'. 26 Nu'ríj huo'taséjra je'ej paj
huasé'rin, nyajta nyooj a'yan tyihua'séeratye'ej na'mej, ta'aj ij a'íjna i
paj jin nyaxie've' hua' jitze huatyá'itzeere'en, ajta nyej nyij nyáaj hua'
jimi séeria'aj ná'ra'nyij.

Mati'ij jaatyéevi' a'íjci i Jesús

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53)

18 1 Ti'ij a'yan tyihuo'ixáatye'ej, Jesús pu jó'raa, majta a'íimaj
i maj jamuán huacíj, mej mij antáciinyej után jitze pujmua'
i áchij jitze ti a'yan tyaja'rájtyapuaj tijin Cedrón. A'áa pu jéehua
jo'uuca'aj i aseitúunaj ciyaraj, a'áa pu'ij i jo'tyájrupij majta i maj
jamuán huacíj. 2 Ajta i Judas i ti tyu'tátuiire'sij a'íjci i Jesús, a'íi pu
ajta ujá'mua'tyajca'aj a'ájna, ji'nye mue'tíj mu a'áa ja'huóosiirej i
Jesús majta i maj jamuán huacíj. 3 A'áa pu'ij i Judas ja'rá'aj majta
jamuán i xantáaru'uj majta séecan i maj tyeyúuj tzajta' tyí'cha'ij,
a'íimaj mu uhuojo'ta'ítyaca' i maj tyihuá'ijtye' i puaaríij majta i
fariseos. Néijmi'i mu huatátzave'sima'aj majta tyámua' éenye'ej mej
mij huatyényo'se'en. 4 Ajta i Jesús pu'ríj jamua'reeriaca'aj je'ej ti
tyi'rinyíiche', a'íj pu jin eerájraa ti'ij hua'antyinájchaca' ajta a'yan
tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:
—¿A'tanyíj setyáhuoonyij?
5 A'yaa mu tyaaté'exaa tijin:
—A'íjci i Jesús Nazaret ti já'ma'can.
Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:
—Nyáaj nu a'íin pué'een.
Ajta a'íjna i Judas, i ti tyu'tátuiire'sij, a'áa pu hua' jamuán
ajo'tyávaaca'aj i xantáaru'. 6 Ti'ij i Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:
Nyáaj nu a'íin pué'een, aj mu mij juhuárita' cáacij, majta eetavátzij a
chóota'. 7 Jesús pu'ij ajtáhua'aj a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿Aˈtanyíj setyáhuoonyij?
Aˈyaa mu mij majtáhuaˈaj tyuˈtaxájtacaˈ tɨjɨn:
—Aˈíjcɨ ɨ Jesús Nazaret tɨ jáˈmaˈcan.
8 Aj puˈij ajtáhuaˈaj ɨ Jesús aˈyan tyihuoˈtéˈexaaj tɨjɨn:
—Nuˈríj jamuaatéˈexaa nyej nyáaj aˈíɨn puéˈeen. Tɨpuaˈaj nyéetzij senyetyáhuoonyeˈen, siahuoˈtáˈ maj jóˈcɨɨnyej aˈíimaj ɨ maj nyaj jamuán huacɨˈɨj.
9 Aˈyaa pu tyuˈríj tɨˈij aˈyan tyaˈróoˈastej jeˈej tɨ ɨ Jesús tyuˈtaxájtacaˈ tɨ aˈyan tɨjɨn: “Nyavástaraˈ, capu síɨj jóˈvej ɨ tɨ huaˈ jitze ajtyámaˈcan ɨ paj naatáviˈtɨstej.” 10 Aj puˈij aˈíjna ɨ Simón tɨ ajta Pedro ántyapuaj, aˈíɨ pu juchúun íjcutacaˈ, tɨˈquij naxɨéeraˈ muácaˈtaˈ tɨ pujmuaˈ ajtasíjchacaˈ aˈíjcɨ ɨ aˈtíj tɨ aˈyan ántyapuaj tɨjɨn Malco, aˈíɨ pu aˈíɨn puéˈeenyeˈej ɨ tɨ jahuɨɨriaˈcaˈaj aˈíjcɨ ɨ tɨ néijmiˈi jɨn antyúumuaˈreeriacaˈaj u tyeyúuj tzajtaˈ. 11 Jesús pu aˈyan tyaatéˈexaa aˈíjcɨ ɨ Pedro tɨjɨn:
—Ucárujtyeˈ muaˈ chúun, tɨpuaˈaj ɨ nyavástaraˈ aˈíjna jɨn unyojoˈtaˈítyacaˈ, ¿nyiquee aˈyan tyúuxɨeˈveˈ nyej nyij jaˈráˈastijreˈen?

Tɨˈɨj ɨ Jesús aˈáa joˈtyávaacaˈaj aˈíjcɨ jimi ɨ Anás

(Mt. 26:57-58; Mr. 14:53-54; Lc. 22:54)

12 Matɨˈɨj mij aˈíɨmaj ɨ xantáaruˈ, ajta aˈíjna ɨ tɨ tyihuáˈijtyeˈ, majta ɨ maj tyíˈchaˈɨj u tyeyúuj tzajtaˈ, aˈíɨ mu jaatyéeviˈ aˈíjcɨ ɨ Jesús, majta jeˈen jaˈnáajɨˈquej. 13 Anaquéej mu mij aˈáa yoˈvíˈtɨj aˈíjcɨ jimi ɨ Anás, jiˈnye aˈíɨ pu muˈnyáaraˈ puéˈeenyeˈej aˈíjcɨ ɨ Caifás, ɨ tɨ aˈájna ɨmuáj néijmiˈi jɨn antyúumuaˈreeriacaˈaj ɨ tyeyúuj tzajtaˈ. 14 Aˈíjna ɨ Caifás, aˈíɨ pu aˈíɨn puéˈeenyeˈej ɨ tɨ aˈyan tyihuoˈtéˈexaatyaˈcaˈaj ɨ maj Israel jitze ajtyámaˈcan tɨ jéetzeˈ huaˈtyáhuɨˈrihuaˈaj tɨ síɨj naˈaj ɨ tyévij huámuɨˈnyij huaˈ jitze maˈcan ɨ tyeíɨyee.

Pedro pu aˈyan tyuˈtaxájtacaˈ tɨjɨn tɨquee jamuaˈtyej aˈíjcɨ ɨ Jesús

(Mt. 26:69-70; Mr. 14:66-68; Lc. 22:55-57)

15 Ajta aˈíjna ɨ Pedro, ajtáhuaˈaj síɨj tɨ ajta huaˈ jitze ajtyámaˈcan aˈíɨ mu cújtaˈ huajúˈcaˈaj ɨ Jesús. Ajta ɨ síɨj ɨ tɨ ajta Jesús jamuán joˈchá'canyaˈaj, aˈíɨ pu jamuaˈtyajcaˈaj ɨ tɨ néijmiˈi jɨn antyúumuaˈreeriacaˈaj ɨ tyeyúuj tzajtaˈ, aˈíj pu jɨn jamuán utyájrupij ɨ Jesús aˈájna a tɨj jaˈchej aˈíjna ɨ tɨ tyíˈijta, 16 ajta aˈíjna ɨ Pedro apuaˈquéj pu joˈtyáˈɨtzee véjriˈ a tɨ jaˈpueertaj. Aj puˈij aˈíjna ɨ tɨ jamuaˈtyej ɨ tɨ néijmiˈi jɨn antyúumuaˈreej ajoˈréˈnyej ataˈ puéertaj, tɨˈquij aˈyan tyaatéˈexaa aˈíjcɨ ɨ íitaj ɨ tɨ aˈáa tyíˈchaˈɨj ataˈ puéertaj, tɨ jaatáˈan tɨ ɨ Pedro utyájrutyej. 17 Aj puˈij aˈíjna ɨ íitɨˈ ɨ tɨ aˈáa tyíˈchaˈɨj ataˈ puéertaj, aˈyaa pu tyaataˈíhuoˈriˈ aˈíjcɨ ɨ Pedro tɨjɨn:
—¿Nyi pequee muáaj síɨj aˈíɨn puéˈeen ɨ tɨ huaˈ jitze ajtyámaˈcan ɨ maj jamuán huacɨˈɨj aˈmújcɨj mu tyáataj?

Pedro pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Canu, canu a'ɨ́ɨn pué'een.
18 Ajta tyámua' pu tyú'seevi'ij, a'ɨ́ɨ mu mij ɨ maj tyí'huɨɨre' ɨ tyeyúuj
tzajta' majta ɨ maj tyí'cha'ɨj u tyeyúuj tzajta' a'ɨ́ɨ mu óonɨej, a'áa
mumij ja'taváatɨma'caa jo'tɨj já'taa moopuístya'aj. Ajta ɨ Pedro pu ajta
hua' jamuán ajo'tyávaaca'aj, oopuístya'aj a tɨ já'taa.

A'ɨ́jna ɨ tɨ néijmi'i jɨn antyúumua'reej pu tyee'íhuo'ri' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús

(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Lc. 22:66-71)

19 A'ɨ́jna ɨ tɨ néijmi'i jɨn antyúumua'reeriaca'aj, a'ɨ́ɨ pu huatyóochej
tɨ tyee'íhuo' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús a'ɨ́jna jɨme' ɨ maj jamuán huacɨ́'ca'aj ajta
tyi'tɨ́j tɨ hua'mua'tyajca'aj. 20 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Nyáaj nu jéjrista' tyihuó'ixaaj ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj a'yan séejre' ɨ
cháanacaj japua, a'náj tɨna'aj nu tyihuá'mua'tyajca'aj ɨ tyeyúuj tzajta',
nyajta jo'maj jóosɨ'rii a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, canu tyi'tɨ́j
avíitzij jɨn huataxájtaca'. 21 ¿Ji'nye een jɨme' a'yan petyí'nye'ihuo'? Pata'aj
a'ɨ́ɨjma huata'íhuo' ɨ maj náanamuajri', miche' a'ɨ́ɨmaj jamuaaté'exaatye'en
tyi'tɨ́j nyaj huó'ixaaj. A'ɨ́ɨ mu jamua'reej je'ej nyaj tyu'xájtaca'.
22 Tɨ'ɨj ɨ Jesús a'yan tyu'taxájtaca', sɨ́ɨj tɨ hua' jitze ajtyáma'can ɨ maj
tyí'cha'ɨj u tyeyúuj tzajta', a'ɨ́ɨ pu ja'rájvee a'yan tye'ixáatye'ej tɨjɨn:
—¿Nyi a'yan petyaaté'exaatye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ néijmi'i jɨn
antyúumua'reej ɨ tyeyúuj tzajta'?
23 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Tɨpua'aj tyi'tɨ́j je'ej pua'aj nyetyu'taxájtaca', naaté'exaatye'
tyi'tɨ́j tɨ pué'een, ajta tɨpua'aj xá'puɨ' nyetyu'taxájtaca', ¿ji'nye een jɨn
petyina'ráava'raj?
24 Aj pu'ij ɨ Anás tyu'ta'íjtaca' maj ja'nájɨ'que'en, majta je'en
já'anvi'tɨj a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Caifás.

Pedro pu ajtáhua'aj jaatyáhue'taca' ɨ Jesús

(Mt. 26:71-75; Mr. 14:69-72; Lc. 22:58-62)

25 Ajta a'ɨ́jna ɨ Pedro, óoche' pu a'áa jóopuɨstya'ca'aj jo'tɨj já'taa.
Matɨ'ɨj a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Nyi pequee muáaj sɨ́ɨj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ maj Jesús jamuán huacɨ'ɨj?
Pedro pu tyu'tyáhue'taca', a'yan tyi'xáataj tɨjɨn:
—Canu, canu a'ɨ́ɨn pué'een.
26 Aj pu'ij sɨ́ɨj tɨ jahuɨɨria'ca'aj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ néijmi'i jɨn antyúumua'reej,
tɨ ajta ihuáaria'ra' pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ a'tɨ́j ɨ tɨ Pedro naxɨéera'
ajtasíjchaca', a'ɨ́ɨ pu a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Nyi nyequee a'áa muajá'sej a'mújcɨj jamuán jo'tɨj jo'váatɨmee ɨ
aseitúunaj cɨyaraj?
27 Pedro pu ajtáhua'aj jaatyáhue'taca', aj pu'ij huajíjhuaca' ɨ
tyacuáarɨe'.

Tɨ'ɨj ɨ Jesús a'áa jo'tyávaaca'aj a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Piláato

(Mt. 27:1-2, 11-31; Mr. 15:1-20; Lc. 23:1-5, 13-25)

28 Matɨ'ɨj mij je'ráavi'tɨj a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús a'ájna jo'tɨj ja'chej a'ɨ́jna
Caifás, majta je'en a'áa yo'ré'nyijtyej jo'tɨj je'rácatyii ɨ tajtúhuan
tɨ tyí'huɨɨre' hua' jitze ma'can ɨ maj Roma ja'chej. Ajta arí
tapuá'risima'aj, a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can camu utyájrupij
jo'tɨj ɨ tajtúhuan je'rácatyii, mej mij quee tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzeere'en ɨ
juyi'ráj jitze, ajta quee huatáɨ'riitarij maj jáacua'nyij ɨ cue'ráj ɨ maj jɨn
jo'támua'reej a'ájna xɨcáara' tɨ'ɨj ɨ Dios tyihuo'tú'uunyi'ri'. 29 A'ɨ́j pu jɨn
ɨ Piláato iirájraa. A'yaa pu'ij tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—¿Tyi'tanyí jɨn sia'xɨjtye' a'mújcɨj mu tyáataj?

30 A'yaa mu mij tyityaatanyúj tɨjɨn:

—Tɨpua'aj quee tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzeere'nyijche'en, catu
yamuaatatuíire'nyijche'.

31 Piláato pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Siata'aj mua'aj já'anvi'tɨj, siajta jo'xɨ́jtye'en a'yájna tɨ'ɨj
tyajá'mua'ijtye' ɨ ja'muaye'raj.

Majta ɨ maj tyí'ijta a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, a'yaa
mu tyityaatanyúj tɨjɨn:

—Capu ityájma ɨ tyaj Israel jitze ajtyáma'can tatá'caa tyaj a'tɨ́j
huajé'caj.

32 A'yaa pu'ij tya'róo'astej a'ɨ́jna ɨ nyúucarij ɨ Jesús tɨ jaataxájtaca'
a'ɨ́jna jɨme' je'ej tɨ tyí'muɨ'nyij. 33 Aj pu'ij ɨ Piláato ajtáhua'aj utyájrupij
u chi'táj, tɨ'quij uyo'tajé ɨ Jesús aj pu'ij a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

—¿Nyi muáaj a'ɨ́ɨn papué'een ɨ tɨ tyihuá'ijtye' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel
jitze ajtyáma'can?

34 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—¿Nyi asɨ́ɨj a'yan petyí'nye'ihuo', ca' a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej maj ɨ séecan
tyinaataxájtaca' a' jimi?

35 Piláato pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—¿Nyi nyáaj Israel jitze na'ajtyáma'can? A'ɨ́ɨmaj ɨ maj
a'tyéɨtyeristyamua' pué'een, majta ɨ maj tyihuá'ijtye' ɨ puaaríij, a'ɨ́ɨ
mu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ maj muéetzij yamuava'toj nyéetzij jimi. ¿Tyi'tanyí
je'ej puáaruuj?

36 Ajta a'ɨ́jna ɨ Jesús a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:

—A'ɨ́jna ɨ nyaj jɨn tyí'ijta, capu yan ma'can ɨ cháanacaj japua.
Tɨpua'aj a'yan nyama'cantajche', tyeɨ́tyee mu nye jimi tyi'huɨ́ɨria'cajche'
ɨ maj huatyényo'se'en mej mij quee naatyéevi' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze
ajtyáma'can. Ajta ɨ nyaj jɨn tyí'ijta capu a'yan ma'can.

37 Aj pu'ij ɨ Piláato a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

—¿Nyi muáaj a'ɨ́ɨn papué'een ɨ paj tyihuá'ijtye'?

Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Muáaj paj jaataxájtaca', nyáaj nu Rey pué'een. Nyáaj nu
huanɨe'huaca' nyajta yan uvé'nyej ɨ cháanacaj japua, nyej nyij a'ɨ́jna
huo'té'exaatye'en ɨ tɨ a'yan tyi'ja'yájna. Majta néijmi'i ɨ maj a'ɨ́j jitze
ajtyáma'can ɨ tɨ a'yan tyi'ja'yájna, a'ɨ́ɨ mu nyanamuaj.
38 Piláato pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—¿Tyi'tanyí pué'een a'ɨ́jna ɨ tɨ a'yan tyi'ja'yájna?
Tɨ'ɨj a'yan tyu'ta'íhuo'oj. Piláato pu ajtáhua'aj iirájraa tɨ'ij
hua' jamuán tyu'taxáj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, a'yaa pu
tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Canu tyi'tɨ́j tyítyoovej ɨ nyaj jɨn jitzán tyo'ojpuá'ritye'en. 39 Siajta
mua'aj a'yaa xu tyeeyí'tɨn nyaj séej jamui'rátuiitze'en ɨ tɨ eetyánami'
siatɨ'ɨjtá tyí'ye'estyaj siaj jo'támua'reej ɨ xɨcáara' tɨ jitzán ɨ Dios
tyihuo'tú'uunyi'ri', ¿nyi a'yan setyá'xɨe've' nyaj jamui'rátuiitze'en
a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ tyihuá'ijtye' ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can?
40 Néijmi'i mu a'yan tyityeetyejíihuajraa tɨjɨn:
—Catu jaxɨe've' a'mújcɨj. Pata'aj tɨi'rátuiitze'en a'ɨ́jcɨ ɨ Barrabás.
Ajta a'ɨ́jna ɨ Barrabás, a'ɨ́ɨ pu náhua'rij pué'eenye'ej.

19 1 Aj pu'ij ɨ Piláato yo'ví'tɨj a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús ajta jaata'ɨ́jtaca' mej
mij je'riá'vaxɨ'ɨn. 2 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ xantáaru'uj tzícare'ej mu
huatyácɨstaca' mej mij cúruun huatyátaahuaj, a'ɨ́j mu mij ju'cárujtyi'ri'
ɨ mu'úutze' ɨ Jesús, majta cɨ́ɨxurij ju'cáhuɨjri' tɨ tɨn xú'muaa tɨ po'vij
jɨme'. 3 Aj mu mij jimi ajtyáxɨɨriaca' a'yan metye'ixáatye'ej tɨjɨn:
—Che' jusén jɨme' júurij a'ɨ́jna ɨ tɨ tyihuá'ijtye' ɨ maj Israel jitze
ajtyáma'can.
Majta ja'ráva'ra'aj ajɨ́ɨsa'.
4 Aj pu'ij ɨ Piláato ajtáhua'aj iirájraa, ajta a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Cási', yanuj jave'vi'tɨj, siata'aj sij jáamua'reej nyaj quee tyi'tɨ́j
tyítyoovej ɨ nyaj jɨn jitzán tyo'ojpuá'ritye'en.
5 Aj pu'ij ɨ Jesús iirájraa, ju'carújtya'aj a'ɨ́jcɨ ɨ cúruun tɨ tzícare'ej
jɨn cɨstijhuaj, ajta ju'cahuɨ́ɨj a'ɨ́jna ɨ cɨ́ɨxurij tɨ tɨn xú'muaa tɨ po'vij
jɨme'. Aj pu'ij ɨ Piláato a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Yána'aj huatyéjve ɨ tyáatɨ'.
6 Matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj jaaséj ɨ maj tyihuá'ijtye' ɨ puaaríij majta ɨ maj
tyí'cha'ɨj u tyeyúuj tzajta', a'yaa mu tyityeetyejíihuajraa tɨjɨn:
—Óotateexɨ' ɨ cúruuj jitze, óotateexɨ'.
Piláato pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Siata'aj já'anvi'tɨj siajta mua'aj jó'tatan, ji'nye canu nyáaj tyi'tɨ́j
tyítyoovej ɨ nyaj jitzán tyo'ojpuá'ritye'en.
7 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyihuá'ijtye' ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can
a'yaa mu tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—Ityáj tu yu'xarij tyícha'ɨj ɨ tyaj jɨn tyí'ijta, ajta a'ɨ́jna jitze
ɨ yu'xarij a'yaa pu tyúuxɨe've' tɨ huámuɨ'nyij, ji'nye a'yaa pu
tyu'tóosejrataca' tɨ a'ɨ́ɨn pué'een ɨ yójra' ɨ Dios.

8 Tɨ'ɨj a'yan tyáanamuajri' a'ɨ́jna ɨ Piláato, jéetze' pu tyu'tátzɨɨn. 9 Aj
pu'ij ajtáhua'aj utyájrupij u chi'táj, ajta yo'ví'tɨj ɨ Jesús, tɨ'quij a'yan
tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Jo'nyij muáaj pá'ma'can?
Ajta a'ɨ́jna ɨ Jesús capu huatanyúj. 10 Piláato pu'ij a'yan tyaaté'exaa
tɨjɨn:
—¿Nyi pequee je'ej tyinaaté'exaatye'ej? ¿Nyi pequee jamua'reej
nyaj a'ɨ́jcɨ jɨn antyínyamua'ree nyej nyij mui'rátoonyij, nusu nyaj
mojo'tatan ɨ cúruuj jitze?
11 Aj pu'ij ɨ Jesús a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Capáj tyi'tɨ́j jɨn antyíamua'reeriacajche' nye jimi tɨpua'aj quee
ɨ Dios muaatá'nyijche', a'ɨ́j pu jɨn ɨ tɨ nyéetzij tyu'tátuii ajimi, a'ɨ́ɨ pu
jéetze' ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi pequee muáaj.
12 Tɨ'ɨj na'aj a'ájna ɨmuáj, Piláato pu a'yan tyá'huooca'aj je'ej
tɨ huárɨnyij tɨ'ij jaatátoonyij a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús, majta ɨ maj Israel jitze
ajtyáma'can a'yaa mu tyityeetyejíihuajraa tɨjɨn:
—Tɨpua'aj paatátoonyij, capáj che' tyi'tɨ́j jɨn tyi'tyaváaj puá'mej
a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tajtúhuan ɨ tɨ tyí'ta'ijtye'. A'tɨ́j tɨna'aj tɨ a'yan tyúusejrataj
tɨ a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ tyí'ta'ijtye', a'ɨ́ɨ pu jájcha'ɨɨre' a'ɨ́jcɨ ɨ tajtúhuan.
13 Tɨ'ɨj ɨ Piláato a'yan tyihuó'namuajri', aj pu'ij ji'ráavi'tɨj a'ɨ́jcɨ ɨ
Jesús, ajta je'en ooyíxɨj a'ɨ́jcɨ japua ɨ ɨpuárij jo'maj tyajá'xa'puɨ'ɨntare',
a'yaa pu tyaja'rájtyapuaj a'ájna ɨ huá'nyuucaa jɨme' ɨ Hebreos tɨjɨn:
Gabatá, a'yaa tɨ'ij huatóomua'aj tɨjɨn jo'tɨj tyetyéj jo'muáanyijmee
tɨ pá'tzaa. 14 Pu'ríj a'ájna putyí'rɨjcaa ɨ xɨcáara' maj jitzán tyámua'
huóo'uurej mej mij jo'támua'reej a'ájna xɨcáara' tɨ'ɨj jitzán ɨ Dios
tyihuo'tú'uunyi'ri', tɨ'ɨj tya'rá'aj a'tzáaj tacuaríixpuaj. Piláato pu a'yan
tyihuo'té'exaaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can tɨjɨn:
—Ya'cuíj mu tɨ tyajá'mua'ijtye'.
15 Majta a'ɨ́ɨmaj a'yaa mu tyityeetyejíihuajraa tɨjɨn:
—Meje'rájvi'tɨj. Iirájvi'tɨj, pajta jó'tatan ɨ cúruuj jitze.
Piláato pu a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Nyi a'yan tyí'xa'puɨ' nyaj jó'tatan a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ tyajá'mua'ijtye'?
Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj puaaríij tyí'ijtye' a'yaa mu tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Capu a'tɨ́j ityájma ajtáhua'aj tyí'ta'ijtye', sulu a'ɨ́ɨ pu'uj ɨ
tajtúhuan tɨ jɨn tyi'tyéjvee.
16 Aj pu'ij ɨ Piláato huo'tátuii a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús mej mij jó'tatan ɨ cúruuj
jitze, a'ɨ́ɨ mu mij yo'ví'tɨj.

Matɨ'ɨj jó'tatee a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús ɨ cúruuj jitze

(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43)

17 Aj pu'ij ɨ Jesús iirájraa ja'antyichóoj ɨ jucúruuj, a'áa pu'ij ja'rá'aj
jo'tɨj a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn: "Muɨ'chíj mu'taj", ajta hua' nyuucaaj
jɨme' ɨ Hebreos a'yaa pu tya'rájtyapuaj tɨjɨn: Gólgota. 18 A'áa mu

© 1996 David C. Cook

San Juan 19:17

mij yó'tatej, majta jamuán hua'puácaa ɨ tyeítyee óotatej, juxa'aj mu tyihuojó'tateexɨj séej sɨ́ɨcɨta' majta séej sɨ́ɨcɨta', a'ɨ́ɨ pu'ij ɨ Jesús jé'ta' óotateehuaca'. 19 Piláato pu a'yan tyo'tyéyu'xaca' ɨ táabla jitze a'yan tɨjɨn: "Jesús Nazaret tɨ já'ma'can, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ tyihuá'ijtye' a'ɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can", ajta je'en jaata'ɨ́jtaca' mej mij jó'tatan ɨ cúruuj jitze jo'tɨj jo'ojmu'uj ɨ Jesús.

20 Mue'tɨ́j mu ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can jo'jɨ́jvej je'ej tɨ tyé'yu'si'huaca'aj, ji'nye a'ájna jo'maj yó'tatej ɨ Jesús a'áa pu véjri' putyajá'rɨjcaa ɨ chájta', ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ á'yu'si'huaca'aj, huéeicaj nyuucaaj pu jɨn ooyú'si'huaca', ɨ huá'nyuucaa ɨ Hebreos, ajta huá'nyuucaa ɨ maj Roma já'ma'can, ajta huá'nyuucaa ɨ Griego. 21 A'ɨ́j mu jɨn a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyihuá'ijtye' ɨ puaarɨ́ij a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ Piláato tɨjɨn:

—Capáj a'yan tyé'yu'xaj yee: "A'ɨ́jna ɨ tɨ tyihuá'ijtye' ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can", sulu a'yaa paj tyo'tyéeyu'xaj tɨjɨn: "A'ɨ́jna ɨ tɨ a'yan tyúuxaj tɨ a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ tyihuá'ijtye' a'ɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can."

22 Ajta a'ɨ́jna ɨ Piláato a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—A'ɨ́jna ɨ nyaj nyerɨ́j jo'tyéyu'xaca'aj, a'yaa pu tye'yú'si'huaj ja'mej.

23 Ajta matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj ɨ xantáaru' jo'tatéexɨ'ɨj ɨ Jesús, aj mu mij
tyi'ijpíj ɨ tyí'caanaria'ra', matɨ'ɨj mij muáacuaque' tyí'ijsɨɨria'xɨj, ta'aj
séej ajta séej tyú'cɨ'tyij ɨ xantáaru'. Ajta a'ɨ́ɨn avá'ɨtzee ɨ síicu'ria'ra' tɨ
ju'cáchajca'aj, séej pu'uj jɨn itzijhuaca'aj néijmi'que', 24 a'yaa mu mij
tyityaatóo'ixaaj ɨ xantáaru'uj tɨjɨn:
—Tyiche' quee jasujtza'naj, sulu tyiche' huátamue'tɨn tyej tyij
jáamua'reej a'tɨ́j tɨ cɨ'tyij.
A'yaa pu'ij tya'róo'astej je'ej tɨ tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze tɨ a'yan
tɨjɨn: "A'ɨ́ɨ mu tyu'rióotui'tyej ɨ tyí'nyacaanaa, majta huóomue'tɨj
mej mij jáamua'reej a'tɨ́j tɨ cɨ'tyij ɨ nyesíicu'." A'yaa mu mij huarɨ́j ɨ
xantáaru'uj.
25 Ajta a'ájna véjri' jo'tɨj ja'rávaaca'aj ɨ cúruujra' ɨ Jesús a'áa pu
jo'tyávaaca'aj ɨ náanajra', ajta ɨ ihuáaria'ra' ɨ náanajra', ajta a'ɨ́jna ɨ
Maríia tɨ ɨ́ira'ra'an pué'eenye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Cleofas, ajtáhua'aj sɨ́ɨj a'ɨ́jna
ɨ Maríia Magdala tɨ já'ma'can. 26 Tɨ'ɨj ɨ Jesús jaaséej ɨ junáanaj, ajta
a'ɨ́j huaséj ɨ tɨ jaxɨe'va'ca'aj, tɨ ajta jamuán jo'chá'canya'aj, a'yaa pu'ij
tyaaté'exaa ɨ junáanaj tɨjɨn:
—Iitɨ', a'mána'aj huatyéjve ɨ tɨ a'yóoj pué'een.
27 Ajta a'ɨ́j a'yan tyu'té'exaaj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ jamuán jo'chá'canya'aj tɨjɨn:
—A'mána'aj huatyéjve ɨ tɨ a' náanaj pué'een.
Tɨ'ɨj na'aj a'ájna, a'ɨ́jna ɨ tɨ jamuán jo'chá'canya'aj a'ɨ́ɨ pu yo'ví'tɨj ɨ
juchéj.

Tɨ'ɨj Jesús huamuɨ́'

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49)

28 Tɨ'ɨj a'yan tyu'rɨ́j, a'ɨ́jna ɨ Jesús pu jamua'reeriaca'aj tɨ arí
néijmi'i tye'entyipuá'riaca', ajta ta'aj ij a'yan tya'róo'astej je'ej tɨ
tyé'yu'si'huaca'aj ɨ yu'xarij jitze, a'yaa pu tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—Nye í'mu'uj.
29 A'áa pu véjri' xá'rij jo'tácatyii tɨ nahuáj ava'jɨstica'aj tɨ ántzinaj.
Matɨ'ɨj mij tyi'tɨ́j újru'nyaxɨj tɨ ta'chíra' ɨ nahuáj jitze, majta je'en
hisoopoj cɨyaraj jitze ja'antyijɨ́'quej, aj mu mij ja'ajtyáxɨɨraca' véjri' ɨ
tyénya'ra'an jitze. 30 Aj pu'ij ɨ Jesús ju'qué'ij ɨ nahuáj tɨ ántzinaj, ajta
je'en a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—Pu'rɨ́j néijmi'i tya'róo'astej.
Aj pu'ij ecóotutaca', tɨ'quij huamuɨ́' ɨ Jesús.

Xantáaru' pu ja'ajtyéjtzej ɨ ítza'puaria'ra'an ɨ Jesús

31 A'aj pu putyí'rɨjcaa ɨ xɨcáara' maj jitzán tyámua' huóo'uurej mej
mij tyu'yé'estej a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ xɨcáara' tɨ jitzán ɨ Dios tyihuo'tú'uunyi'ri',
majta a'ɨ́ɨmaj ɨ Israel jitze ajtyáma'can camu jaxɨe'va'ca'aj mej mij ɨ
muɨ'chítyee huatyá'ɨtzeere'en a'ɨ́jcɨ jitze ɨ cúruuj tɨ'ɨj atyojo'ré'nyej
a'ájna xɨcáara' maj jitzán juso'pii, ji'nye a'ɨ́ɨ pu xɨcáara' pué'eenye'ej ɨ

tɨ jéetzeˈ juxɨeˈveˈ. Aˈíj mu jɨn jaatáhuaviiriˈ aˈíjcɨ ɨ Piláato tɨ tyuˈtaˈíjtaj mej mij huaˈantyínaˈxɨj ɨ huáˈɨɨcaj jitze ɨ maj óotateehuacaˈ, majta jeˈen huaˈajtajájpuan ɨ muɨˈchítyee. 32 Aj mu mij ɨ xantáaruˈ ujóˈjuˈ matɨˈɨj mij jaˈantyináˈxɨj ɨ ɨcájraˈan ɨ síɨj tɨ óotateehuacaˈ, majta jeˈen aˈyan chaˈtaj manaˈaj huaríj ɨ séej jimi aˈáa tɨ véjriˈ jóˈtateehuacaˈ ɨ Jesús jimi. 33 Ajta matɨˈɨj ajtyáxɨɨriacaˈ ɨ Jesús jimi, aˈíɨ mu jaaséej tɨ arí muɨˈchicaˈaj. Aˈíj mu jɨn quee jaˈantyináˈxɨj ɨ ɨcájraˈan.

34 Ajta síɨj pu ɨ xantáaruˈ jaˈajtyéjtzej ɨ ítzaˈpuariaˈraˈan jitze cɨyéj jɨmeˈ tɨ antyípityij, aj puˈij jájtyij ajta ɨ xúureˈej eeráaxɨrej. 35 Ajta ɨ tɨ aˈíjna tyáxajta aˈíɨ pu aˈíɨn pueˈeen ɨ tɨ jaaséj, ajta aˈyan tyiˈjɨˈréˈcan jɨmeˈ jeˈej tɨ tyíˈxaj, aˈíɨ pu jamuaˈreej tɨ tzáahuatyiˈraˈaj jɨn tyíˈxaj, siataˈaj sij siajta muaˈaj tyáˈantzaahuatyeˈen. 36 Jiˈnye aˈyaa pu tyuˈríj tɨˈij aˈyan tyaˈróoˈastej jeˈej tɨ tyéˈyuˈsiˈ ɨ yuˈxarij jitze tɨ aˈyan tyáˈxaj tɨjɨn: “Camu séej antyínaˈcaj ɨ caríiraˈan.” 37 Ajtáhuaˈaj pu séej jitze aˈyan tyáˈxaj tɨjɨn: “Aˈíɨ mu jaséjran ɨ maj jaˈajtyéjtzej.”

Matɨˈɨj jaatyáˈavaataca ˈ aˈíjcɨ ɨ Jesús

(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56)

38 Tɨˈquij aˈíjna ɨ José Arimatea tɨ jáˈmaˈcan, aˈíɨ pu jaatáhuaviiriˈ aˈíjcɨ ɨ Piláato tɨˈij jaatátuiireˈen ɨ tyévira ɨ Jesús. Aˈíjna ɨ José aˈíɨ pu ajta tyáˈtzaahuatyaˈcaˈaj ɨ Jesús jimi, ajta avíitzij pu jɨn aˈyan rɨjcaa, jiˈnye huáˈtzɨɨnyaˈcaˈaj ɨ maj tyityatatyíj aˈíɨjma jimi ɨ maj Israel jitze ajtyámaˈcan. Aj puˈij ɨ Piláato jaatáˈ, tɨˈquij ɨ José joˈmej, ajta jeˈen yoˈchuij ɨ tyévira ɨ Jesús. 39 Ajta ɨ Nicodemo ɨ tɨ tíca ajeˈréˈnyej ɨ Jesús jimi tɨˈij jamuán tyuˈxáj, aˈíɨ pu ajta ajeˈréˈnyej aˈíj huatɨsímaˈaj ɨ tɨ naa tyaarɨeˈej ɨ miirra tɨ muátɨˈsiˈ, áloes tyiˈtíj tuˈpíj tɨ áˈnaxcaj, aˈyaa pu tyíjetyacaˈaj aˈchu seityéj quiiluj japuan tamuáamuataˈ. 40 Aˈyaa puˈij ɨ José ajta aˈíjna ɨ Nicodemo, aˈíɨ mu mij yoˈchuij ɨ tyévira ɨ Jesús, majta jacáhuaa aˈíjcɨ ɨ tɨ naa tyaarɨeˈej, majta jacáˈijcataca ˈ cáanarij jɨmeˈ tɨ meˈestíj, aˈyájna matɨˈɨj tyéejyiˈracaˈaj maj huaˈváˈnan ɨ muɨˈchítyee aˈíɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyámaˈcan. 41 Ajta aˈájna joˈmaj yóˈtateexɨj aˈíjcɨ ɨ Jesús, aˈáa pu huastárij tyejeˈriáˈvaacaˈaj, aˈáa puˈij jáˈtyastaˈ ajta capu eexúj aˈnáj aˈtíj aˈúun jaˈváˈnamiˈhuacaˈaj. 42 Aˈúu mu mij yoˈtyéetyej aˈíjcɨ ɨ Jesús tyévira, jiˈnye aˈáa pu véjriˈ putyajáˈrɨjcaa, ajta arí aˈájna atyojoˈréˈnyesimaˈaj ɨ xɨcáaraˈ maj jitzán tyámuaˈ huóoˈuurej aˈíɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyámaˈcan.

Jesús pu huatájuuriacaˈ

(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12)

20 1 Ajta aˈájna xɨcáaraˈ jitze taˈnájcaj ɨ tɨ jɨn tyoˈtyéˈiteesij ɨ itéerij, aˈíjna ɨ Maríia Magdala tɨ jáˈmaˈcan aˈíɨ pu íiyaˈ naˈaj tɨˈij óocheˈ cíɨ tyuˈchuíixaviˈcaj aˈáa joˈmej joˈmaj yaˈváˈnaj, aj puˈij jaaséej tɨ aˈtíj jaˈantaˈíj ɨ tyetyéj ɨ tɨ eetyámuaacaˈaj joˈtɨj jóocun. 2 Aj

pu'ij huariá'raa tɨ'quij jo'téechajraa jo'maj jo'tyú'uuca'aj a'ɨ́jna ɨ Simón tɨ ajta Pedro ántyapuaj, ajta ɨ sɨ́ij ɨ tɨ Jesús jamuán jo'chá'canya'aj ɨ tɨ jéehua jaxɨe'va'ca'aj ɨ Jesús, a'yaa pu'ij tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Mu'ríj ji'rájchuij ɨ tavástara' tyévira', ajta catu jamua'reej jo'maj je'ej yó'ruuj.

3 Ajta a'ɨ́jna ɨ Pedro, ajta ɨ sɨ́ij ɨ tɨ Jesús jamuán jo'chá'canya'aj, a'ɨ́ɨ mu jó'ju' jo'maj ya'vá'najca'aj a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús. 4 Néijmi'i mu a'áa jó'huaachij, ajta sɨ́ij pu jéetze' ca'nyíin jo'téechajraa quee ɨ Pedro, a'ɨ́j pu jɨn anaquéej a'áa ja'rá'aj. 5 Tɨ'ɨj a'áa ja'rá'aj aj pu'ij ecóotutaca', ajta jaaséj tɨ a'áan ja'ajcatyii ɨ cáanarij tɨ me'estíj ɨ maj jɨn jacá'ijcataca', ajta capu utyájrupij. 6 Aj pu'ij a'ɨ́jna ɨ Pedro ajta a'áa ja'rá'aj, a'ɨ́ɨ pu'ij utyájrupij jo'tɨj jóocun. A'ɨ́ɨ pu'ij ajta jaaséej ɨ cáanarij tɨ me'estíj tɨ a'áan ja'ajcatyii, 7 a'ɨ́j pu ajta huaséj ɨ cɨ́ɨxurij ɨ maj jɨn je'cánajca'aj ɨ mu'úutze' ɨ Jesús, a'ɨ́ɨ pu jíri'huaj jujɨ́me' áan ja'ajcatyii. 8 Aj pu'ij ajta ɨ sɨ́ij utyájrupij ɨ tɨ Jesús jamuán jo'chá'canya'aj, ɨ tɨ anaquéej a'áa ja'rá'aj, tɨ'ɨj jaaséj je'ej tɨ tyi'tɨ́j huarɨ́j, aj pu'ij tyá'antzaahuaj. 9 Ji'nye camu meexu yó'iteeca'aj je'ej tɨ tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze, tɨ a'yan tyúuxɨe'va'ca'aj tɨ ɨ Jesús huatájuurej. 10 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Jesús jamuán huacɨ́j a'ɨ́ɨ mu jo'cɨ́xɨj ɨ juchéj.

Jesús pu huataséjre a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Maríia Magdala tɨ já'ma'can

(Mr. 16:9-11)

11 Ajta a'ɨ́jna ɨ Maríia, a'áa pu jo'tyéechaxɨj apua'quéj jo'maj ya'vá'naj juyiinyaj. A'yaa pu tyuyíinyacaj tɨ'ɨj ecóotutaca' tɨ'ij utyényeeriaca' jo'tɨj jóocun, 12 aj pu'ij hua'puácaa huaséj ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre' cuéeinavi' mu tyí'chajca'aj, a'áan mu ja'ajtyá'ca'aj jo'maj yo'ojtyácaca'aj ɨ tyévira' ɨ Jesús, sɨ́ij pu a'áan jo'ojcatyiij jo'tɨj jo'ojmu'uuca'aj ajta ɨ sɨ́ij jo'tɨj jo'ca'ɨ́ɨcajma'caa. 13 A'ɨ́ɨmaj mu mij a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

—Iitɨ', ¿ji'nye petyí'ayin?

A'yaa pu'ij tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—A'tyán mu yo'chuij ɨ nyavástara' tyévira', ajta nyáaj canu jamua'reej jo'maj je'ej yó'ruuj.

14 Tɨ'ɨj a'yan tyu'taxájtaca', aj pu'ij pu ooré'nyeeriaca', tɨ'ɨj ij a'ɨ́j huaséj ɨ Jesús, ajta a'ɨ́jna ɨ Maríia, capu jamua'reeriaca'aj tɨ Jesús pue'éenye'ej. 15 Jesús pu'ij a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

—Iitɨ', ¿ji'nye petyí'ayin? ¿A'tanyíj pahuoo?

A'ɨ́ɨ pu a'yan tyí'mua'ajcaa tɨ a'ɨ́ɨn pué'eenye'ej ɨ tɨ tyámua' tyi'uuriáaj tá'yi'ij a'ájna a huastárij tzajta', a'yaa pu'ij tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Nyavástara', tɨpua'aj muáaj piyó'chuij ɨ tyévira', naaté'exaatye' jo'paj je'ej yó'ruuj nyej nyij a'áa yó'huoonyij.

16 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Maríia.

Aj pu'ij pu ájvej a'ǵjcɨ jimi, tɨ'quij hua' nyuucaaj jɨme' a'ǵɨmaj ɨ Hebreos a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Raboni.

(Raboni, a'yaa pu huatóomua'aj a'ǵjna ɨ nyúucarij tɨjɨn, Maeestro.)

17 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Capáj nya'ɨtzaaj, ji'nye canu nyeexúj a'áa jo'mej ɨ nyavástara' jimi. Ajta áricuj pata'aj a'yan tyihuo'té'exaatye'en ɨ nye'ihuáamua' nyej nyajtáhua'aj jo'mej a'ǵjcɨ jimi ɨ nyavástara', tɨ ajta ja'muavástara' pué'een, nyajta a'ǵjcɨ jimi ɨ nyaj Dios ɨ tɨ ajta ja'mua Dios pué'een.

18 Aj pu'ij ɨ Maríia Magdala tɨ já'ma'can jo'mej a'ǵɨjma jimi ɨ maj Jesús jamuán huacǵj, tɨ'quij huo'té'exaa tɨ arí jaaséej ɨ tavástara', ajta je'ej tɨ tyaaté'exaa.

Jesús pu huatóosejrataca' a'ǵɨjma jimi ɨ maj jamuán huacǵj

(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49)

19 Tɨ'ɨj huatyéchumua'riaca' a'ájna xɨcáara' ɨ ta'nájcaj ɨ itéerij jitze, a'ǵɨmaj ɨ maj Jesús jamuán huacǵj, a'ǵɨ mu eetyóonaj u chi'táj jo'maj je'rátya'ca'aj a'ǵjcɨ jɨme' ɨ maj huá'tzɨɨnya'ca'aj ɨ maj tyityatatyíj a'ǵɨjma jimi ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can. Jesús pu'ij a'úun jo'tyájrupij tɨ'quij a jé'ta' huatyéechaxɨj, a'yaa pu tyihuo'tatyójtyej tɨjɨn:

—Che' huatyáapua'rej mu ja'mua tzajta'.

20 Tɨ'ɨj a'yan tyihuo'té'exaaj, aj pu'ij huo'taséjra ɨ jumuáca' ajta ɨ ju'ítza'puaa jo'maj tyiyo'puéj ɨ maj yó'tateexɨj ɨ cúruuj jitze. A'ǵɨ mu mij ɨ maj jamuán huacǵj huatóotyamua'vej matɨ'ɨj jaaséej ɨ tavástara'. 21 Aj pu'ij ɨ Jesús ajtáhua'aj a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Che' huatyáapua'rej mu ja'mua tzajta'. A'yájna tɨ'ɨj ɨ nyavástara' nyéetzij tyinyojo'ta'ítyaca', a'yaa nu cha'taj nyana'aj nyáaj mua'ajmaj tyajamuaata'ítyij.

22 Aj pu'ij huo'tajǵ'tzej, ajta a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Siata'aj ja'ancuriá'an ɨ júuricama'ra' ɨ Dios. 23 A'tyán siaj mua'aj tyu'tú'uunyi'raj ɨ maj ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi, Dios pu tyihuo'tú'uunyi'raj, ajta a'tyán siaj quee tyu'tú'uunyi'raj, capu ajta ɨ Dios tyihuo'tú'uunyi'raj.

Tomás pu jaaséj ɨ tavástara' tɨ arí huatájuuriaca'

24 Ajta a'ǵjna ɨ Tomás, tɨ ajta hua' jitze ajtyáma'can ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'axcaa, ɨ maj a'yan jatamuá'muaj tɨjɨn cuáatyirij, capu hua' jamuán ajo'tyávaaca'aj tɨ'ɨj Jesús hua' jimi huataséjre. 25 Séecan mu mij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Tu'ríj jaaséj ɨ tavástara'.

Ajta a'ǵjna ɨ Tomás a'yaa pu tyu'tanyúj tɨjɨn:

—Canu tyá'antzaahuatye'sij tɨpua'aj nyequee jaaséej ɨ muáca'ra'an jitze jo'maj ya'nájtze, tɨpua'aj nyajta quee anáxɨtyataj jo'tɨj ɨ cɨláavu

ja'nóopu'ca'aj, tɨpua'aj nyajta quee ajtyémejca'aj ɨ ítza'puaria'ra'an jitze.

26 Tɨ'ɨj séej iteerij tyoomá'caj, a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Jesús jamuán huacɨ́j mu majtáhua'aj a'úun je'rátya'ca'aj u chi'táj, ajta a'ɨ́jna ɨ Tomás, a'ɨ́ɨ pu ajta hua' jamuán uje'rácatyii. Ajta eetyánami'huaca'aj ɨ puéertaj, ajta ɨ Jesús pu a'úun jo'tyájrupij, ajta aje'ta' huatyéechaxɨj hua' tzajta', a'yaa pu tyihuo'tatyójtyej tɨjɨn:

—Che' huatyáapua'rej ɨ ja'mua tzajta'.

27 Ajta je'en a'yan tyaaté'exaa ɨ Tomás tɨjɨn:

—Huaséj ɨ nyamuáca', pata'aj anáxɨtyataj, pajta ajtyémejca'aj ɨ nye ítza'puaa jitze. Capáj che' seequéj tyí'mua'ajcaj, sulu pata'aj tyá'antzaahuatye'en.

28 Aj pu'ij ɨ Tomás a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:

—Muáaj paj nyavástara' pué'een pajta nyaj Dios.

29 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—¿Nyij a'ɨ́jna jɨn petyá'antzaahuaj ɨ paj naaséj? Miche' huóotyamua've'en ɨ maj quee nyeséeraj metyá'antzaahuaj.

Ji'nye een jɨme' ooyú'si'huaca' a'ɨ́jna ɨ yu'xarij

30 Jéehua pu ɨ Jesús ajtáhua'aj séecan jɨn tyu'muáriɨej ɨ maj jɨn tyámua' tyo'taséj meeséeracaj ɨ maj jamuán huacɨ́j, ɨ tɨquee á'yu'si'ij a'ɨ́jcɨ jitze ɨ yu'xarij. 31 Ajta a'ɨ́jna a'yaa pu tyo'yú'si'huaca' siajta sij mua'aj tyá'antzaahuatye'en tɨ Jesús a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Cɨríistu', ɨ yójra' ɨ Dios, ajta siaj sij júurij xá'ra'nyij siatɨ'ɨj jimi tyá'antzaahuatye'en.

Tɨ'ɨj ɨ Jesús huatóosejrataca' a'ɨ́ɨmaj jimi ɨ maj aráahua'puaj ará'asej ɨ maj majta jamuán huacɨ́j

21 1 Aj pu'ij ajtáhua'aj ɨ Jesús huatóosejrataca' a'ɨ́ɨmaj jimi ɨ maj jamuán huacɨ́j, a'ájna véjri' jo'tɨj ja'va'ástɨmee ɨ tɨ ja'alaguun a tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Tiberias. A'yaa pu tyu'rɨ́j: 2 A'áa mu jo'tyú'uucaj a'ɨ́jna ɨ Simón tɨ ajta Pedro ántyapuaj, ajta a'ɨ́jna ɨ Tomás ɨ maj a'yan jatamuá'muaj tɨjɨn ɨ tɨ cuáatyirij pué'een, a'áa pu ajta jo'tyávaaca'aj a'ɨ́jna ɨ Natanael ɨ tɨ Caná já'ma'can a'áa tɨ ja'ajtyáma'can a Galileea, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ yójmua'mua' ɨ Zebedeo, majta séecan ɨ maj hua'puaj ɨ maj majta jamuán huacɨ́j ɨ Jesús. 3 A'ɨ́jna ɨ Simón tɨ ajta Pedro ántyapuaj, a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Nyóoche' nu hue'tyée eetajájpuaj.

A'yaa mu mij tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Ityáj tu tyajta ajamuán jó'cɨ'ɨj.

Matɨ'ɨj mij ujó'ju' ɨ báarcuj jitze mua'tyacɨ́ɨnyej, muaatáxa'ii maj á'cue'tzɨ'puaj ajta camu tyi'tɨ́j huatyéevi'. 4 Tɨ'ɨj arí tapuá'risima'caj, Jesús pu a'áa jo'tyávaaca'aj jo'tɨj joo'ástɨmee ɨ jájtyij, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ

maj jamuán huacíj, camu jaamua'aj a'tíj tɨ pué'eenye'ej. 5 Jesús pu'ij
a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:
—Nye'ihuáamua', ¿nyi seríj huo'vívi' ɨ hue'tyée?
Matɨ'ɨj mij a'yan tyityaatanyúj tɨjɨn:
—Catu tyeexúj.
6 Aj pu'ij ɨ Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Siata'aj ja'tyáhua'xɨj ɨ tápi'narij muáca'ta' pujmua' ɨ báarcuj
jitze, aj xu sij hue'tajájpuaj ɨ hue'tyée.
Matɨ'ɨj mij a'yan huaríj, aj mu mij hua'vá'jɨstej ɨ hue'tyée ɨ
tápi'narij tzajta', ajta capu che' ɨ'riitaca'aj maj je'tapíj a'íjcɨ jɨme' ɨ
maj mui'caa ɨ hue'tyée. 7 Aj pu'ij a'íjna ɨ tɨ Jesús jaxɨe'va'ca'aj a'yan
tyaaté'exaa ɨ Pedro tɨjɨn:
—Tavástara' pu pué'een.
Ajta a'íjna ɨ Pedro tɨ'ɨj a'yan tyáanamuajri' tɨ tavástara' pué'een,
aj pu'ij ucóochejtyej tɨ'quij huatajój tɨ'ij jiye'tzín a'áa jo'ré'nyej ɨ
Jesús jimi. 8 Majta a'íɨmaj ɨ séecan, a'íɨ mu majta a'áa jo'ré'nyej a
tɨ joo'ástɨmee ɨ jájtyij, mu'va'jáapuaj ɨ tápi'narij mua'va'jɨstícan ɨ
hue'tyée jɨme', ji'nye jo'maj jo'tyú'uuca'aj a'yaa pu ajóotyej a'chu
anxɨtyej meetroj. 9 Matɨ'ɨj a'áa ja'rá'aj jo'tɨj jo'huáchij, aj mu mij jaaséj
tɨ á'taaca'aj, majta hue'tyée a'áan ja'náje'tyii ɨ tɨ'ɨxcuáa japua, ajta
páan aja'ajmuaanyica'aj. 10 Jesús pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Siata'aj je'cácaa maja'váɨ'ɨn ɨ hue'tyée ɨ siaj sioochán
hue'tajájpuaj.
11 Aj pu'ij Simón tɨ ajta Pedro ántyapuaj atyájraa ɨ báarcuj
jitze, ajta je'tajájpua ɨ tápi'narij jo'tɨj jo'huáchij, tyámua' mu

© 1996 David C. Cook

San Juan 21:10-14

tyitya'vá'jistica'aj i hue'tyée mej vivéejmee, anxityej japuan huá'puatyej japuan tamuáamuata' japuan huéeicaj mu ará'axcaa, ajta i tápi'narij capu huatyásujtza'nyij tyij majta avá'ajistica'aj i hue'tyée.
12 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:
—Musio'vá'ju' siata'aj tyú'cua'nyij.
Ajta capu a'tíj óoca'nyajca'aj ti jaata'íhuo' a'tíj ti pué'eenye'ej, ji'nye mu'ríj jamua'reeriaca'aj ti tavástara' pué'eenye'ej. 13 Aj pu'ij Jesús hua' jimi ajtyáxiiriaca', ti'quij jatyí'puj i páan, ajta je'en huo'ríipu'uj, ajta a'yan cha'taj na'aj huaríj a'íjci jime' i hue'tyée.
14 A'íi pu a'íin pué'een i ti huéeicaj jitze i Jesús huatóosejrataca' a'íijma jimi i maj jamuán huacíj ti'ij huatájuuriaca'.

I nyúucarij Jesús ti jáa'ixaa a'íjci i Pedro

15 Mati'ij tyu'cuá'aj, Jesús pu a'yan tyaata'íhuo'ri' a'íjci i Simón ti ajta Pedro ántyapuaj tijin:
—Simón, mu paj yójra' pué'een i Juan, ¿nyi jéetze' pényaxie've' pequee a'mújma?
Pedro pu a'yan tyaaté'exaa tijin:
—Nyavástara', muáaj paj jamua'reej nyaj muaxie've'.
Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:
—Pata'aj tyámua' tyihuó'cha'iin i nyetyeíityeristyamua'.
16 Jesús pu ajtáhua'aj a'yan tyaaté'exaa tijin:
—Simón, mu paj yójra' pué'een i Juan, ¿nyi pényaxie've'?
Pedro pu a'yan tyu'tanyúj tijin:
—Jee xaa nyu'uj, nyavástara', muáaj paj jamua'reej nyaj muaxie've'.
Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:
—Pata'aj tyámua' tyihuó'cha'iin a'íijma i maj nye jimi jusi'rii.
17 Huéeicaj jitze pu ajtáhua'aj i Jesús a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:
—Simón mu paj yójra' pué'een i Juan, ¿nyi tzáahuatyi'ra'aj jin pényaxie've'?
Ajta a'íjna i Pedro, jéehua pu huatóoxaamujri ti'ij i Jesús a'yan huéeicaj tyaata'íhuo'ri' tipua'aj jaxie'va'aj, aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa tijin:
—Nyavástara', muáaj paj néijmi'i mua'reej, muáaj paj jamua'ree nyaj muaxie've'.
Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:
—Pata'aj tyámua' tyihuó'cha'iin i nyetyeíityeristyamua'. 18 A'yaa nu tzáahuatyi'ra'aj jin tyí'mua'ixaatye' tijin pati'ij pa'ri'istaca'aj axáahuaj paj huáyi'caa je'ej ti tyimua'ránajchica'aj, ajta pati'ij vastacirie'tan, a'yaa paj tye'ejméjca'taxi'sij ti'ij síij mu'cáchejtye'en, ajta je'en muá'vi'tin jo'paj quee jó'yi'muij.
19 Ti'ij a'yan tyu'taxájtaca' i Jesús, a'yaa pu tyí'xajtaca'aj mej mij jáamua'reej je'ej ti ye'ej tyí'mui'nyij a'íjna i Pedro, ajta ti a'íjna jin

tyaatatyójtzi're'ej ɨ Dios. Tɨ'quij té'ej a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ Pedro tɨjɨn:

—Pata'aj nyaj jamuán jo'cha'canye'en.

A'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ Jesús jamuán jo'chá'canya'aj tɨ ajta jéehua jaxɨe've'

20 Aj pu'ij Pedro pu ooré'nyeeriaca' tɨ'ɨj ij jaaséj tɨ cújta' huama'ca'aj a'ɨ́jna ɨ Jesús tɨ jaxɨe'va'ca'aj, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'eenye'ej ɨ tɨ jitzán ajcácatyii ɨ Jesús matɨ'ɨj tyu'cuaj, ɨ tɨ ajta a'yan tyaata'íhuo'raca'aj a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús tɨjɨn: "Tavástara', ¿a'tanyíj tyu'tátuiire'sij muéetzij a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj tyityatatyíj?" 21 Tɨ'ɨj ɨ Pedro jaaséej, a'yaa pu tyaata'íhuo'ri' ɨ Jesús tɨjɨn:

—Nyavástara', arí a'mújna jimi, ¿ji'nye tye'mej?

22 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Tɨpua'aj a'yan nyetyá'xɨe'va'aj tɨ júurij huatyá'ɨtzeere'en 'asta nyana'aj quee uvé'nyej, capu a' jitze juxɨe've'. Pajta muáaj pata'aj nyaj jamuán jo'cha'canye'en.

23 A'ɨ́j mu jɨn a'yan tyo'tánamuajri' tɨquee a'náj muɨ'nyij a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j tɨ Jesús jamuán jo'cha'canye'ej. Ajta ɨ Jesús capu a'yan tyu'taxájtaca' yee capu muɨ'nyij. Sulu a'yaa pu tyu'taxájtaca' tɨjɨn: Tɨpua'aj a'yan nyetyá'xɨe'va'aj tɨ júurij huatyá'ɨtzeere'en 'asta nyana'aj quee uvé'nyej, capu a' jitze juxɨe've'.

24 A'ɨ́i pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ Jesús jamuán jo'chá'canya'aj, ɨ tɨ ajta a'ɨ́jna tyáxajta, ajta a'yan tyo'tyéyu'xaca'. Tyajta a'yan tyá'mua'reej tɨ a'yan tyi'ja'yájna je'ej tɨ a'ɨ́ɨn tyí'xaj.

25 Capu sɨ́ɨj na'aj ɨ tɨ Jesús jɨn tyu'muárɨej, tɨpua'aj néijmi'i tyo'yu'xajche' je'ej tɨ tyi'tɨ́j jɨn huarɨ́j séej jɨme' ajta séej, a'yaa pu tyiná'miteeraste' tɨquee tye'véericaj ɨ cháanacaj japua ɨ yu'xarij tɨ tyuuxɨé'va'caj maj tyo'yu'xajche'.

Je'ej maj ye'ej huarɨ́j a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej

Dios pu hua'táratziiri' tɨ hua' jamuán huatyá'ɨtzeere'ej ɨ júuricama'ra'

1 [1] Muáaj Teófilo, séej jitze ɨ yu'xarij ɨ ta'nájcaj, a'ɨ́j nu jitze nyeríj jo'yú'xaca' néijmi'i je'ej tɨ huarɨ́j a'ɨ́jna ɨ Jesús, nyajta néijmi'i je'ej tɨ tyihuo'mua'aj ɨ tyeɨ́tyee, [2] 'asta na'aj quee jó'vi'tɨchiihuaca' u tajapuá a'ɨ́jna ɨ Jesús, tɨ'ɨj tyihuo'ta'ɨ́itye'ej néijmi'i jɨme' a'ɨ́ɨjma ɨ tɨ hua'antyíhuoj a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, je'ej maj tyi'tɨ́j huá'uurej tɨ'ɨj na'aj yutɨj jo'que'tɨj ja'mej. [3] Tɨ'ɨj huamuɨ́' ɨ Jesús, aj pu'ij a'ɨ́ɨjma jimi huataséjre ɨ maj jamuán huacɨ́j, A'yaa pu tyu'tóosejrataca' mej mij jáamua'reej tɨjɨn pu'ríj huatájuuriaca', huá'puatyej xɨcáj pu á'tyeej tɨ a'yan tyi'tásiseerihua'aj a'ɨ́ɨjma jimi, ajta tyihuá'ixaatya'ca'aj a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ Dios tɨ jɨn néijmi'que' tyí'ijta.

[4] Ajta tɨ'ɨj ooj a'áa jo'tyaváacaj hua' jamuán, a'yaa pu tyihuó'ixaaj maj quee iirácɨ'ca'an a'ájna a Jerusalén. A'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Setyu'chó've' 'asta na'aj quee tya'róo'astej ɨ nyavástara' tɨ jamua'táraatziiri', ɨ nyaj nyeríj jamuáa'ixaa. [5] A'ɨ́jna ɨ Juan, a'ɨ́ɨ pu huá'ɨɨraca'aj ɨ jájtyij jɨme', ajta capu che' á'tyeeren siatɨ'ɨj a'ɨ́j jɨn ɨ'huan ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, ɨ tɨ huatyá'ɨtzeere'ej ja'mua tzajta'.

Jesús pu tyíraa u tajapuá

[6] Majta ɨ maj Jesús jimí aja'tyúusɨɨria'ca'aj, a'yaa mu tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

—Tavástara', ¿nyiquij arí tya'rá'aj a'ájna xɨcáara' jitze paj jitzán tyu'ta'ɨ́jtaj iiye'ej Israel?

[7] Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Capu mua'ajmaj já'muacɨ'puaj siaj jáamua'reej a'náj tɨ a'yan atyojo'ré'nyesij. A'ɨ́ɨ pu'uj jamua'reej ɨ Dios a'náj tɨ a'yan rɨnyij je'ej tɨ tyí'mua'tzej. [8] Ajta tɨ'ɨj yava'cáanyej a'ɨ́jna ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, a'ɨ́ɨ pu jamuaatá'sij ɨ ca'nyíjra'aj, aj xu sij nye jitze ma'can tyihuo'té'exaatye'ej a'ɨ́ɨjma ɨ maj a'yaa huacháatɨmee iiye'ej Jerusalén,

Los Hechos 1:8-9

siajta ɨ maj a'áa huacháatɨmee a Samaaria majta a Judea, siajta
a'ɨ́ɨjma ɨ maj a'áa jo'cháatɨmee jo'tɨj joo'ástɨmee ɨ cháanacaj.
9 Tɨ'ɨj a'yan tyihuo'ixáatya'aj, aj pu'ij jó'vi'tɨchiihuaca' u tajapuá,
meeséeracaj ɨ maj jamuán huacíj, aj pu'ij ɨ jéetɨrij jaatyá'avaataca'
a'ɨ́j mu mij jɨn quee che' jaaséj. 10 Móoche' mu jútye' jo'nyéenye'ricaj
matɨ'ɨj jiye'tzín hua'puaj huataséjre ɨ tyétyacaa a'ɨ́ɨjma jimi, naa mu
cuéeinavi' tyo'cacháatɨma'caa. 11 A'yaa mu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Mua'aj mu siaj Galileea ja'chej, ¿ji'nye een jɨme' jútye'
setyityojó'nyejnye'? A'ɨ́jna ɨ Jesús, ɨ tɨ jó'vi'tɨchiihuaca' u tajapuá, a'yaa
pu'ujtána'aj yetyi'cányesij, je'ej siaj seríj tyeeséj tɨ'ɨj jó'vi'tɨchiihuaca'.

A'ɨ́ɨ mu ja'antyíhuoj ɨ Matíias tɨ'ij tyu'tyáhuɨɨre'en a'ɨ́jcɨ jitze ma'can ɨ Judas

12 A'áa mu jo'tyú'uuca'aj a'ájna Aseitúunajrimi jɨríj jitze tɨ avéjri'
jo'tacá'aj a Jerusalén. A'yaa pu huatátyeej a'chu maj hua'tá'caria'aj tɨ
a'tɨ́j aja'tanyéj a'ájna xɨcáara' maj jitzán juso'pii, aj mu mij uja'ráacɨj
a'ájna a Aseitúunajrimi. 13 Matɨ'ɨj ará'aj a'ájna a chájta', aj mu mij

antyicíj ɨ chi'ij ta'antyityájtɨj jitze tɨ jujapuá tyiváatɨmee jo'maj je'ráatya'aj muá'cɨ'ɨj. A'íɨ mu uje'rátya'ca'aj a'íjna ɨ Pedro, ajta ɨ Juan, ajta a'íjna ɨ Santiago, ajta a'íjna ɨ Andrés, ajta ɨ Felipe, ajta ɨ Tomás, ajta a'íjna ɨ Bartolomé, ajta ɨ Mateo, ajta ɨ Santiago, yójra' a'íjcɨ ɨ Alfeo, a'íjna ɨ Simón ɨ maj a'yan jatamuá'muaj tɨjɨn ɨ tɨ ooca'nyáaj a'yan rɨcɨj, ajta a'íjna ɨ Judas ɨ yójra' tɨ pué'een a'íjcɨ ɨ Santiago.
14 Néijmi'i mu a'úun ja'tyúusɨ'rihua'aj mej mij huatyényuunyij ɨ Dios jimi, a'íɨjma jamuán ɨ ihuáamua'mua' ɨ Jesús. Ajta a'íjna ɨ Maríia, náanajra' ɨ Jesús, majtáhua'aj séecan ɨ úucaa.

15 A'ájna matɨ'ɨj néijmi'i jusíɨria'caj a'chu mu anxɨtyej japuan seityéj ɨ maj ju'ihuáamua' ará'axcaa, aj pu'ij a'íjna ɨ Pedro huatyéechaxɨj tɨ'ij a'yan tyihuo'té'exaatye'en tɨjɨn:

16 —Nye'ihuáamua', a'yaa pu tyuuxɨé'va'caj tɨ a'yan tya'róo'astej je'ej tɨ ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, a'íjcɨ jitze ma'can ɨ David tyaataxájtaca' ɨ yu'xarij jitze a'íjcɨ jɨme' ɨ Judas, tɨ'ij huo'tátuiire'en ɨ Jesús avíitzij jɨme', mej mij ɨ tyeítyee jaatyéevi'. 17 Judas pu ajta tajitzé ajtyáma'cantaca'aj, a'yaa pu cha'tána'aj tyi'tíj jɨn tyi'tyávaaca'aj tyatɨ'ɨj ityáj. 18 A'yaa pu tyáaruj a'íjcɨ ɨ Judas, a'íɨ pu chuéj huánanɨej a'íjcɨ jɨme' ɨ túmii tɨ ja'ancuriáa' tɨ'ɨj huo'tátuii ɨ Jesús. Ajta je'en cóocue'mi'in tɨ'quij acáatzaj, aj pu'ij a chóota' já'ajvej, ajta je'en ootatzáj tɨ'quij tye'ráacuaj ɨ tyi'chuitɨriaara'. 19 Majta ɨ maj a'áa huacháatɨmee a'ájna a Jerusalén, néijmi'i mu jáamua'reeri' je'ej tɨ tyi'tíj jáaruuj a'íjcɨ ɨ Judas. A'íj mu jɨn a'yan jaatamua'aj a'íjcɨ ɨ chuéj tɨjɨn Acéldama, a'yaa pu huatóomua'aj a'íjna ɨ nyúucarij tɨjɨn chuéj tɨ xúure'me'. 20 A'yaa pu tyi'ja'yájna, pu'ríj a'yan atyojo'ré'nyej je'ej tɨ tyé'yu'si' a'íjcɨ jitze ɨ yu'xarij tɨ a'yan huatóomua'aj tɨjɨn chuíicarij tɨ jɨme' yee:

Che' yáana'quij metyóo'eenye' jo'tɨj já'chajca'aj.
Che' quee che' a'tíj a'chajcaj.

A'yaa pu ajta tyá'xaj tɨjɨn:

Che' síɨj tye'entyájrutyej a'íjcɨ jɨme' ɨ tɨ jɨn tyi'tyávaaca'aj a'íjna ɨ a'tíj.

21 'A'íj pu jɨn juxɨe've' tyaj séej avá'huoonyij, tɨ tajamuán jo'cha'canye'en, síɨj tɨ a'náj tɨna'aj tajamuán yahuatyávaaca'aj tɨ'ɨj ooj Jesús yeséeria'caj, 22 tɨ'ɨj na'aj ɨ Juan tyáa'ɨiri' a'íjcɨ ɨ Jesús, ajta tɨ'ɨj jó'vi'tɨchiihuaca' u tajapuá, juxɨe've' tɨ síɨj tajamuán jo'cha'canye'en tɨ'ij ajta a'yan tyihuó'ixaatye'en ɨ tyeítyee yee pu'ríj huatájuuriaca' ɨ Jesús.

23 Aj mu mij hua'puácaa antyíhuo: a'íjcɨ ɨ José Justo, ɨ maj majta a'yan jatamuá'muaj tɨjɨn Barsabás, majta a'íjcɨ ɨ Matíias. 24 Aj mu mij huatyéenyuj ɨ Dios jimi, a'yaa mu tɨjɨn:

—Tavástara', muáaj paj jamua'reej je'ej tɨ ye'ej tyí'mua'tzej ɨ jutzájta' síɨj ajta ɨ síɨj, taataséjratye' a'tanyíj períj antyíhuo a'íijma ɨ

maj hua'puaj. 25 Tɨ'ij tye'entyájrutyej a'íjcɨ jɨme' ɨ tɨ jɨn tyi'tyávaaca'aj
a'íjna ɨ Judas. A'íɨ pu a'yan tye'rájraa tɨ'ij jó'ra'nyij jo'tɨj a'yan
tyiye'tyévijtye'.
26 Aj mu mij huóomue'tɨj, mej mij jáamua'reej a'tíj tɨ cɨ'tyij tɨ'ij
tyu'tyáhuɨɨre'en, a'íɨ pu'ij tyu'mué'tɨj a'íjna ɨ Matíias. Aj mu mij
jaatá' tɨ tyu'tyáhuɨɨre'en hua' jamuán ɨ maj tamuáamuata' japuan síɨj
ará'asej.

Tɨ'ɨj hua' jimi yava'cáanyej ɨ júuricama'ra' ɨ Dios

2 1 Tɨ'ɨj atyojo'ré'nyej a'ájna xɨcáara' maj jitzán tyí'ye'estyahua'aj
a'íjcɨ jɨme' ɨ ta'ráahua'puaj ɨ itéerij. A'yaa mu jatamuá'muaj tɨjɨn
Pentecostés, aj mu mij néijmi'i tyúusɨɨj a'ájna xɨcáara' jitze a'újna u
chi'táj.
2 Matɨ'ɨj mij jáanamuajri' tɨ ca'nyíin jɨn aje'cájujhua'nasima'aj ɨ
jútye', ca'nyíin pu jɨn namuajria'ca'aj u chi'táj jo'maj je'rátya'ca'aj. 3 Aj
mu mij tyi'tíj huaséj yaa tɨ'ɨj nyanúrij tɨ á'taa, ajta jo'tzaanyixɨj a'íjna
ɨ nyanúrij, tɨ'quij hua' mu'úutze' anráavatzɨj ɨ tɨ huatyátzaanyixɨj.
4 Tɨ'quij huatyá'ɨtzee ɨ júuricama'ra' ɨ Dios hua' jimi ɨ tyeítyee, aj mu
mij huatyóohuij maj tyu'taxáj séecan jɨme' ɨ nyúucarij maj quee xu
a'náj jɨn me'tyajá'xaj, a'íɨ pu huo'ta' ɨ júuricama'ra' ɨ Dios maj a'yan
tyu'taxáj.
5 Séecan mu ɨ tyeítyee a'áa jo'tyú'uuca'aj ɨ maj ɨmuáj curiá'cɨxɨj
ɨ maj jéehua jaxɨe'va'ca'aj ɨ juyi'ráj, mej mij a'yan huárɨnyij je'ej
tɨ tyá'xɨe've' ɨ Dios, a'áa mu jo'tyú'uuca'aj a'ájna a Jerusalén.
6 Matɨ'ɨj huó'namuajri' ɨ maj je'ej tyáhuaasime'ej ca'nyíin jɨme',
néijmi'i mu tyúusɨɨj, ajta quee je'ej huá'miteerastya'ca'aj, aj mu
mij je'ej tyityo'tóomuajtyaca', ji'nye mahuá'namuajraca'aj maj

© 1996 David C. Cook

Los Hechos 2:1-4

tyí'xajtaca'aj a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ huá'nyuucaa sɨ́ɨj ajta sɨ́ɨj. 7 Jéehua mu je'ej
huojo'sejraca'aj, a'yaa mu tyúu'ihuo'raca'aj tɨjɨn:
—¿Nyi mequee néijmi'i mu tyétyacaa, a'áa já'ma'can a Galileea?
8 ¿Ji'nye tyu'táɨ'riitaria'ca' maj a'yan tyí'xajtaj tyatɨ'ɨj ityáj
tyi'tamuá'muaj? Tanyúuca mu jɨn tyí'xaj a'múumaj. 9 Séecan tu a'áa
já'ma'can a'ájna a Partia, tyajta séecan a'ájna a Media, tyajta séecan
a'ájna a Elam, tyajta séecan a'ájna a Mesopotamia. Tyajta séecan a'áa
já'ma'can a Judea, tyajta séecan a'ájna a Capadocia, tyajta séecan
a'ájna a Ponto, tyajta séecan Asia já'ma'can. 10 Séecan tu tyajta a'áa
já'ma'can a'ájna a Frigia, tyajta séecan a'ájna a Panfilia, tyajta séecan
a'ájna a Egipto, tyajta pua'maquéj a'ájna a Libia, tyajta néijmi'que'
a'áa tyaj ɨmuáj tyaja'ránamuaj a Cirene, 11 séecan mu Roma
já'ma'can; majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, majta ɨ maj
huatyóojuriiyutaca', ityáj tu huá'namuaj je'ej maj tyí'xaj ɨ tanyúuca
jɨme'. A'ɨ́j mu xaj ɨ tɨ naa namuajre' je'ej tɨ ye'ej rɨcɨj ɨ Dios.
12 Séecan mu je'ej tyityo'tóomuajtyaca', majta quee
jamua'reeriaca'aj je'ej maj tyú'mua'tyij, a'ɨ́ɨ mu mij tyúu'ihuo'raca'aj
a'yan tɨjɨn:
—¿Ji'nye huatóomua'aj néijmi'i a'íjna?
13 Majta séecan huo'tyáxaahuataca', a'yaa mu tɨjɨn:
—Metyájta'ruj.

Ɨ nyúucarij tɨ anaquéej jaataxájtaca' ɨ Pedro

14 Ajta a'ɨ́jna ɨ Pedro, a'ɨ́ɨ pu huatyéechaxɨj, a'ɨ́ɨjma jamuán ɨ maj
tamuáamuata' japuan sɨ́ɨj ará'asej, aj pu'ij huo'tajé ca'nyíin jɨme'
a'ɨ́ɨjma ɨ tyeítyee, a'yan tɨjɨn:
—Xáanamuajri' tyámua' naa, ɨ nyaj jamuaaté'exaatye'sij mua'aj
mu siaj Israel jitze ajtyáma'can, siajta mu siaj iiye'ej Jerusalén
huacháatɨmee. 15 A'yaa xu tyí'xaj tɨjɨn: "Metyájta'ruj a'múumaj mu
tyétyacaa. Capu a'yan tyi'ja'yájna, ji'nye óoche' pu hua'íya'aj na'aj."
16 Ajta a'íi pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ jaaxájtaca' a'ɨ́jna ɨ Joel. A'ɨ́ɨ pu a'ɨ́jcɨ jɨn
tyi'tyávaaca'aj tɨ'ij Dios jitze ma'can tyihuo'té'exaatye'en ɨ tyeítyee.
A'yaa pu tyu'taxájtaca' a'ɨ́jna tɨjɨn:
17 A'yaa pu tyí'xaj ɨ Dios.
A'yaa pu tye'mej a'ájna xɨcáara' jitze,
tɨ'ɨj jitzán néijmi'i tye'entyipuá'rij.
Nyajúuricamej nu ujo'ta'ítyij
tɨ'ij hua' tzajta' huatyá'ɨtzeere'en,
ɨ maj a'yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua.
Já'muayojmua', ɨ maj tyétyacaa, majta ɨ maj úucaa,
a'ɨ́ɨ mu nyenyúucaritze' tyihua'ixáatye'ej muá'ju'un ɨ tyeítyee.
Majta ɨ tyáamua a'ɨ́ɨ mu tyi'séeraj muá'ju'un ɨ Dios tɨ jimi
tyeje'ráma'can,

majta ɨ já'muahuasimua', metyi'máaraj mu muá'ju'un.
18 Nyajta nu a'ɨ́ɨjma jimi uyo'ta'ítyij
tɨ'ij huatyá'ɨtzeere'en hua' tzajta'
ɨ maj tyí'huɨɨre' nye jitze ma'can.
Ɨ maj tyétyacaa, ajta ɨ maj úucaa.
A'ɨ́ɨ mu majta nye jitze ma'can tyihuo'té'exaatye'sij.
19 Nyáaj nu tyi'tɨ́j jamuaataséjratye'ej u tajapuá
ɨ siaj jɨn jamua'reej je'ej tɨ tyi'tɨ́j rɨnyij.
Siajta tyi'tɨ́j séjran ɨ siaj jɨn je'ej tyityo'tóomuajtyej
tɨ'ɨj na'aj ve'éj ɨ chuéj.
Xúure'ej xu séjran
siajta tɨéj, siajta ɨ cɨtzíj.
20 Ajta ɨ xɨcáj já'muɨ'nyij, capu che' huanyéeri'cɨj ja'mej.
Ajta ɨ máxcɨrɨe', a'yaa pu éenye'ej ja'mej tɨ'ɨj ɨ xúure'ej.
Aj pu'ij atyojo'ré'nyesij a'ájna xɨcáara' jitze
tɨ'ɨj a'ɨ́ɨn ɨ tavástara' yava'cányesij
íiyan ɨ cháanacaj japua,
naa pu tyu'sé'rihua'aj ja'mej a'ájna xɨcáara' jitze.
21 Ajta a'tɨ́j tɨna'aj tɨ ɨ Dios jimi huatyényuunyij,
a'ɨ́jna ɨ Dios japuan pu huatányuusij a'ɨ́jcɨ ɨ a'tɨ́j.
22 ’Mu siaj Israel jitze ajtyáma'can, xáanamuajri' a'ɨ́jcɨ, xu'rɨ́j
jamua'reej tɨ ɨ Dios ja'antyíhuoj a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús Nazaret tɨ já'ma'can,
a'yaa pu tyi'ja'yájna, ji'nye a'ɨ́jna ɨ Jesús, jéehua pu tyi'tɨ́j jɨn a'yan
huarɨ́j tɨ huápuɨ'ɨj juxɨe've', a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ huo'taséjra ɨ tyeítyee, a'ɨ́ɨ
pu a'yan huarɨ́j ja'mua jimi siaj sij jáamua'reej tɨ Dios ja'antyíhuoj.
23 A'ɨ́jna ɨ tyáatɨ' ɨ tɨ ajta tyévij jitze huanɨe'huaca', a'ɨ́j pu ɨ Dios
jamuaatátuii, ji'nye a'yaa pu jaatamua'aj, mua'aj xu sij yó'tatee
ɨ cúruuj jitze, majta séecan ja'mua jamuán ɨ maj je'ej pua'aj
tyí'tyetyeɨtyee. 24 Ajta ɨ Dios pu jaatájuurityej, a'ɨ́ɨ pu ajta japuan
huatanyúj ɨ tɨ jɨn jajpuéjtzica'aj a'ɨ́jna ɨ Jesús, a'yaa pu huarɨ́j, ji'nye
capu huatáɨ'riitariaca' tɨ a'áa ja'séeria'aj já'ra'nyij muɨ'chítyee tzajta'.
25 A'yaa pu tyu'taxájtaca' a'ɨ́jna ɨ David a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ Jesús tɨjɨn:
A'náj tɨna'aj nu jaséjraca'aj a'ɨ́jcɨ ɨ tavástara',
a'ɨ́ɨ pu yésejre' nyamuáca'ta',
a'ɨ́j nu jɨn quee tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzeerej jimi.
26 A'ɨ́j pu jɨn jutyamua've' ɨ nyaxɨéjnyu'caa,
nyajta nyetyamua've' nyetyi'chuíicaj.
A'ɨ́j nu jɨn nyaxáahuaj chaaj na'mej,
27 ji'nye capáj tyu'tá'sij nyaj huámuɨ'nyij,
capáj tyu'tá'sij nyaj a'áan ja'séeria'aj ná'ra'nyij
jo'maj jo'tyá'ɨtze'rii ɨ muɨ'chítyee,
capáj pajta tyu'tá'sij tɨ huatyéjpetyej
a'ɨ́jcɨ ɨ tyévira' ɨ tɨ muahuɨɨre'.

28 Muáaj paj naataséjraj ɨ juyéj
tɨ a'áa jó'nyee jo'tɨj júuricamej já'sejre'.
Pajta naatá'sij nyaj huatányetyamua've'en
a'ájna jo'paj já'sejre'.
29 'Nye'ihuáamua', a'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj
jɨme', tɨ'ɨj ɨ David huamuí', majta je'en ja'vá'naj, ijíij óoche' pu yésejre'
iiye'ej Jerusalén jo'maj ya'vá'naj. 30 Ajta a'íjna ɨ David, Dios jitze
ma'can pu tyí'xaxa'ta'aj, a'yaa pu'ij tyá'mua'reeriaca'aj tɨ ɨ Dios a'yan
tya'táratziiri' tɨ séej ɨ rey jɨme' tye'entyárutyij ɨ tɨ jitzán eeráma'can.
31 Ji'nye a'íɨ pu ɨ David jamua'reeriaca'aj tɨjɨn a'yaa pu tye'mej je'ej tɨ
ɨ Dios tyaataxájtaca'. A'íj pu jɨn a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn huatájuuritaj
ɨ Cɨríistu', ajta quee a'áa jo'tyá'ɨtzeere'ej ɨ muɨ'chítyee tzajta', capu
ajta huatyépetyij ɨ tyévira'. 32 Pu'ríj ɨ Dios jaatájuurityej a'íjcɨ ɨ Jesús,
ityáj tu tyajta a'yan tyá'mua'reej tyajta tyu'séj a'íjcɨ jɨme'. 33 Pu'ríj
ajcáayijxɨ muáca'ta' ɨ Dios u tajapuá, ajta arí ja'ancuriáa' a'íjcɨ ɨ
júuricama'ra' ɨ tɨ Dios jɨn atóoraj, a'íɨ pu'ij ta'ij ɨ Jesús ityájma taatá'
ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, ji'nye a'yaa pu tyita'táratziiri'. A'íi pu'ij a'íɨn
pué'een ɨ siaj jaséj ajta ɨ siaj janamuaj. 34 Ji'nye capu a'íɨn pué'eenye'ej
ɨ David ɨ tɨ tyíraa u tajapuá, ajta a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
A'yaa pu ɨ tavástara' tyaaté'exaa a'íjcɨ ɨ nyavástara' tɨjɨn:
"Póoche' yan újcatyij iiye'ej nyamuáca'ta'.
35 Asta nyana'aj quee hua'antyimue'tɨn
ɨ maj muájcha'ɨɨre'."
36 'A'íj pu jɨn siata'aj jáamua'reej néijmi'i ɨ siaj iiye'ej huacháatɨmee
Israel, tɨ a'yan tyi'ja'yájna a'íjna ɨ Jesús ɨ siaj jó'tatee, a'íɨ pu a'íɨn
pué'een ɨ tɨ Dios a'íjna jɨn tye'entyáarujtyej tɨ'ij Tavástara' pué'eenye'
ajta Cɨríistu'.
37 Matɨ'ɨj jáanamuajri' ɨ tyeítyee, je'ej pu pua'aj huo'tá'aj ɨ hua'
tzajta', aj mu mij a'yan tyaata'íhuo'ri' a'íjcɨ ɨ Pedro, majta a'íɨjma ɨ
séecan ɨ maj tamuáamuata' japuan síɨj ará'asej, a'yan tɨjɨn:
—Ta'ihuáamua', ¿ji'nye táarɨnyij ijíij?
38 Aj pu'ij ɨ Pedro a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:
—Siata'aj seequéj tyú'mua'tyij a'íjcɨ jimi ɨ Dios, siajta huáɨ'huaj
nyúucaritze' ɨ tavástara' Jesús, a'yaa xu huárɨnyij, aj pu'ij ɨ Dios
tyajamuaatú'uunyi'raj, a'íɨ pu ajta uyo'ta'ítyij ɨ ju júuricamej, tɨ'ij
ja'mua jimi huatyá'ɨtzeere'en. 39 Ji'nye a'íjna ɨ nyúucarij ja'mua jitze
pu huatama'can, ajta já'muayojmua', ajta ɨ maj a' ɨmuáj jo'cháatɨmee
séej ɨ chuéj japua. Néijmi'caa pu cɨ'tyij a'íɨjma ɨ Dios tɨ huo'tájeevij.
40 Séej pu nyúucarij ajta jɨn tyihuo'té'exaaj, jéehua pu huo'ijmujri'
mej mij quee je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨɨj matɨ'ɨj ɨ séecan ɨ tyeítyee.
41 A'íɨmaj ɨ maj jáanamuajri', majta tyá'antzaahuaj majta
huáɨ'huaca', huéeicaj ví'ra'aj mu a'chu ará'axcaa, aj mu mij a'íɨjma
jamuán antyóosɨɨj ɨ maj tyá'tzaahuatye'. 42 Majta néijmi'i mu a'íj jitze

tyí'mua'ajcaj je'ej maj tyihuá'mua'tyajca'aj a'íimaj i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, tyámua' mu naa tyityetyúucha'iica'aj, máahuooca'aj i Dios jimi, majta jusi'rihua'aj mej mij néijmi'i jáacua'nyij i páan.

Je'ej maj tyí'tyechajca'aj i maj anáatya'aj tyá'antzaahuaj

43 Néijmi'i mu je'ej tyojo'sejraca'aj majta je'ej tyityóomuajtyajca'aj, a'íjci jime' je'ej ti Dios tyi'tíj tyí'sejrataca'aj a'íimaj jime' i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej. 44 Néijmi'i mu tyámua' tyí'tyechajca'aj i maj tyá'antzaahuaj, majta mu néijmi'i tyi'tóoa'caria'aj a'chu ti síij caa tyi'tíj tyí'ijcha'ij. 45 A'yaa mu rijcaj, tipua'aj a'tíj tyi'tíj ja'itziitya'aj, a'íi pu tyi'tíj toonyij, ti'ij ij jaatá'sij i túmii a'íjci i tiquee che' je'ej tyéejtyoovej. 46 A'náj tina'aj mu jusi'rihua'aj u tyeyúuj tzajta', majta mu jusi'rihua'aj jo'maj ja'chej, mej mij jo'támua'reej i tavástara', majta je'en néijmi'i tyí'cua'nyij, muutyámua'va'aj i jutzájta'. 47 Tyámua' mu tya'tá'caria'aj i Dios, majta i tyeítyee naa mu huojo'sejraca'aj a'íijma, a'íj mu jin a'náj tina'aj támui'risima'aj a'íimaj i tyeítyee i maj tya'antzá'huatyahua'aj.

Mati'ij tyáahuaj séej i tiquee tyéchavaaj

3 1 Séej xicáj jitze pu a'yan tyu'ríj, a'íjna i Pedro ajta i Juan, néijmi'i mu a'áa jó'ju' i tyeyúuj ti jo'tyéjvee, mej mij huatyényuunyij, a'tzáaj pu putyí'rijcaa yáacij jé'ta' ucamá'caj i xicáj. 2 Síij pu tyáati' a'áa je'tyácatyij a ti ja'pueertaj, capu ráyi'vajca'aj a'íjna i a'tíj, a'yaa pu éenye'ej huanie'huaca', a'náj tina'aj mu aye'tyéyi'tzaaj a ti ja'pueertaj maj a'yan jatamuá'muaj tijin ti naa huasé'rin, ti'ij a'íin túmii huá'huaviiraj i maj utyáru'pij u tyeyúuj tzajta'. 3 Ti'ij a'íijma huaséj i Pedro ajta i Juan i maj a'úun jo'tyárutyisima'aj u tyeyúuj tzajta', aj pu'ij túmii huo'táhuaviiri' maj jaatapuéjve'en. 4 Aj mu mij ja'ráasej tyámua' naa, ajta a'íjna i Pedro a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:

—Taaséj.

5 Aj pu'ij quee che' huatanyúj a'íjna i tyáati', a'yaa pu tyí'mua'ajcaa tijin túmii mu naatá'sij. 6 Ajta a'íjna i Pedro a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:

—Canu pláataj tyícha'ij, canu nyajta ooroj tyícha'ij, a'íj nu muaatá'sij tyi'tíj nyej tyícha'ij, a'yaa nu tyí'mua'ixaatye' a'íjci jitze ma'can i Jesús Nazaret ti já'ma'can, ájchesij, pajta rájra'nyij.

7 Aj pu'ij i Pedro jajví' i muáca'ta' pujmua', ti'quij ja'ajriáj, aj pu'ij huarúj néijmi'que' i ju'íicaj jitze. 8 A'íjna i tiquee tyéchavaaj ájtzunaca', ajta huatyéechaxij, aj pu'ij huatyóochej ti rájra'nyij, ti'quij hua' jamuán utyájrupij u tyeyúuj tzajta', tyitzúnie'cha'aj pu hua' jamuán utyájrupij, ajta tyé'tyojtzi'ria'ca'aj i Dios. 9 Néijmi'i mu jaaséej i tyeítyee ti arí rájyi'vej a'íjna i tiquee tyéchavaaj, majta jáanamuajri'

tɨ tyámua' tya'tá'caria'aj ɨ Dios. [10] Aj mu mij tyámua' tyo'taséj, majta tyí'tzɨɨnya'ca'aj, matɨ'ɨj jaamua'aj tɨjɨn a'íɨ pu puírɨcɨj ɨ tɨ túmii huá'huaviiraca'aj ɨ tyeítyee a tɨ ja'pueertaj a'íjna ɨ tyeyúuj, a tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn tɨ naa huasé'rin.

Tɨ'ɨj ajtáhua'aj tyihuo'té'exaaj a'íjna ɨ Pedro

[11] Ajta a'íjna ɨ tɨquee tyéchavaaj, capu hua'tato'ra'aj a'íjcɨ ɨ Pedro ajta ɨ Juan. Aj mu mij néijmi'i ɨ tyeítyee je'ej tyityo'tóomuajtyaca', matɨ'ɨj mij ootyáhuaachaca' a tɨ ja'pueertaj tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Salomón tɨ ja'a'rij, jo'maj a'íɨmaj jo'tyú'uucaj. [12] Tɨ'ɨj ɨ Pedro huo'séj, a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—¿Ji'nye een jɨme' je'ej setyityotóomuajtyaca' mua'aj mu siaj Israel jitze ajtyáma'can? ¿Ji'nye siaj sij a'yan tyí'tasej cuxáa ityáj tajíɨmua'aj tyetyáahuaj a'íjcɨ ɨ a'tíj, ajta cuxáa ityáj tyetyáahuaj tɨ'ɨj rájra'nyij a'íjcɨ jɨme' ɨ tyaj jaayí'tɨn, nusu a'íjcɨ jɨme' ɨ tyej tyámua' tyihuojó'mua'raj? [13] A'íjna ɨ hua' Dios, a'íɨjma ɨ Abraham, ajta ɨ Isaac, ajta ɨ Jacob. A'íjna ɨ hua' Dios ɨ tahuásimua'cɨ'ɨj, a'íɨ pu tyámua' tyaatá' a'íjcɨ ɨ juyój Jesús, ɨ siaj mua'aj tyu'tátuii a'íɨjma jimi ɨ maj tyí'ijta. Ajta a'íjna ɨ Piláato, jaxɨe'va'ca'aj tɨ jaatátoonyijche', siajta mua'aj, caxu jaataxɨé'vej, sulu a'yaa xu tyá'xɨe'va'ca'aj tɨ huámuɨ'nyij. [14] Caxu jaatátoj a'íjcɨ ɨ a'tíj tɨquee a'náj tyi'tíj jɨn ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi, tɨ ajta tyámua' tyí'tyevistaca'aj, sulu a'yaa xu tyaaté'exaa tɨ a'íj huatátoonyij ɨ síɨj tɨ je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ɨɨca'aj. [15] Mua'aj xu jaajé'caj a'íjcɨ ɨ tɨ hua'tá'caa maj júurij muá'ra'nyij ɨ tyeítyee. Ajta ɨ Dios pu jaatájuurityej, a'íj tu ityáj tyámua' tyí'mua'reej. [16] A'íɨ pu ca'nyíjra'aj jaatá' tɨ'ɨj huatyéjchenyij a'íjna ɨ tyáatɨ' ɨ siaj jaséj siajta jamua'tyej, a'íi pu tyá'antzaahuaj ɨ Jesús jimi. A'íj pu jɨn arí huarúj tyámua' naa, siatɨ'ɨj mua'aj seríj tyé'sej.

[17] 'Nyáaj nu jamua'reej, nye'ihuáamua', siatɨ'ɨj mua'aj majta ɨ maj tyajá'mua'ijtye' jaajé'caj ɨ Jesús, a'yaa xu huaríj, ji'nye caxu jamua'reeriaca'aj, je'ej siaj tyi'tíj uuriajca'aj. [18] Ajta ɨ Dios ja'rá'astee je'ej maj anaquéej tyu'taxájtaca' a'íɨmaj ɨ maj ɨ jitzán ma'can tyí'xaxa'ta'aj. A'yaa mu tyu'taxájtaca' tɨ a'yan tyúuxɨe'va'ca'aj tɨ a'íɨn huámuɨ'nyij ɨ Cɨríistu'. [19] Siata'aj seequéj tyú'mua'tyij ɨ Dios jimi, tɨ'ɨj a'íɨn tyajamuaatú'uunyi' ɨ siaj jɨn ootyá'ɨtzee a'íjcɨ jimi. [20] Aj pu'ij Dios uyo'ta'ítyij ja'mua jimi a'íjcɨ ɨ Jesús, ɨ tɨ ará'tyeej ja'antyíhuooca'aj tɨ'ɨj a'íɨn ja'mua Cɨríistu' pué'eenye'. [21] Juxɨe've' tɨ ɨ Jesús tajapuá jo'tyaváaj já'ra'nyij, 'asta na'aj quee Dios néijmi'i tyu'jájcuare'en ɨ tɨ a'yan tyí'sejre' ɨ cháanacaj japua, a'yaa pu ɨ Dios ará'tyeej tyaataxájtaca' a'íɨmaj jitze ma'can ɨ maj jitzán tyí'xaxa'ta'aj. [22] A'yaa pu ɨ Moisés tyihuo'té'exaaj a'íɨjma ɨ tahuásimua'cɨ'ɨj tɨjɨn: "Dios pu séej antyíhuoosij ɨ tɨ a'yan cha'tána'aj jitzán ma'can tyu'taxájtaj nyatɨ'ɨj nyáaj, xáanamuajri' néijmi'i je'ej tɨ tyu'taxájtaj, siajta

ja'antzaahuatye'en. 23 Tɨpua'aj a'tíj quee já'tzaahuatya'aj, che' quee
che' hua' jimi séjre'ej ɨ tyeítyee.”
24 ’Néijmi'i ɨ maj tyí'xaxa'ta'aj ɨ Dios jitze ma'can, tɨ'ɨj na'aj ɨ
Samuel tyu'séjrej yatɨj je'ré'nyej, a'íɨ mu majta jaaxájtaca' je'ej tɨ
ijíij tyí'rɨcɨj. 25 Mua'aj xu a'íɨn pué'een ɨ siaj ja'ancuriáa'sij ɨ tɨ Dios
jɨn atóoraj, a'íɨjma jitze tɨ jaataxájtaca' ɨ maj jimi tyí'xaxa'ta'aj,
a'íj xu siajta ancuriáa'sij ɨ nyúucarij Dios tɨ jɨn atóoraj a'íɨjma jimi
ɨ já'muahuasimua'cɨ'ɨj. Ji'nye a'yaa pu ɨ Dios tyaaté'exaa a'íjcɨ
ɨ Abraham tɨjɨn: “Néijmi'i ɨ tyeítyee ɨ maj a'áa huacháatɨma'aj
muá'ju'un ɨ cháanacaj japua, a'íɨ mu ja'ancuriáa'sij ɨ tɨ xá'puɨ' ɨ
tɨ huo'tyáhuɨɨre'sij a'íɨjma ɨ maj a jitze eerányesij.” 26 Tɨ'ɨj ɨ Dios
jaatájuurij a'íjcɨ ɨ Jesús, a'íɨ pu anaquéej uyo'ta'ítyaca' ja'mua jimi, tɨ'ɨj
a'íɨn tyámua' tyajamuaatá'an, siaj sij néijmi'i jaatapuá'cɨtaj ɨ tɨ je'ej
pua'aj een.

Matɨ'ɨj huo'vívi' a'íjcɨ ɨ Pedro majta ɨ Juan

4 1 Móoche' mu ɨ Pedro, ajta ɨ Juan tyihuá'ixaatya'ca'aj ɨ tyeítyee,
matɨ'ɨj séecan aje'ré'nyej jo'maj a'íɨmaj jo'tyú'uuca'aj. A'íɨ mu
pué'eenye'ej ɨ maj tyí'cha'ɨj u tyeyúuj tzajta', majta a'íɨmaj ɨ Saduceos.
2 Menyínyu'cacuca'aj a'íɨjma jimi ɨ Pedro ajta ɨ Juan, a'íjcɨ jɨme' ɨ maj
a'yan tyihuá'mua'tyajca'aj ɨ tyeítyee, yee majtáhua'aj mu huatájuurij
ɨ maj tyá'antzaahuatye'sij, ji'nye a'yaa pu ɨ Dios tyaatájuuritye a'íjcɨ
ɨ Jesús. 3 Aj mu mij huo'vívi', matɨ'ɨj mij hue'tyáanaj, ajta camu
tyihuo'íhuo'ri' ji'nye pu'ríj huachúmua'ca'aj. 4 Jéehua mu ɨ tyeítyee
jáanamuajri' ɨ nyúucarij maj jaaxájtaca', majta tyá'antzaahuaj, a'íj mu
jɨn meríj a'yan ará'axcaa a'chu anxí víʼra'aj ɨ maj tyá'antzaahuaj.
5 Yaa ariá'pua'aj, a'íɨ mu tyúusɨɨj a'ájna a Jerusalén a'íɨmaj ɨ maj
antyúumua'reej a'ájna a chájta', majta a'íɨmaj ɨ huáasij, majta ɨ maj
tyihuá'mua'tyahua'aj ɨ yu'xarij jitze. 6 A'áa pu jo'tyávaaca'aj a'íjna ɨ
Anás ɨ tɨ va'cán jɨn tyi'tyéjvee, ajta a'íjna ɨ Caifás, ajta ɨ Juan, ajta
ɨ Alejandro, majta mue'tíj ɨ maj tyeítyeristyamua' pué'een a'íjcɨ ɨ tɨ
va'cán jɨn tyi'tyéjvee. 7 A'íɨ mu mij tyu'ta'íjtaca' maj ahuaja'vé'vi'tɨj
a'íjcɨ ɨ Pedro majta ɨ Juan, mej mij tyihuo'íhuo'. Aj mu mij aje'ta'
huo'tyáhuii, matɨ'ɨj mij tyihuo'íhuo'ri' a'yan tɨjɨn:
—¿A'tanyíj jitze xa'rooca'nyéej siaj sij a'yan rɨcɨj, ca' a'tanyíj
ca'nyíjra'aj jamuaatá' siaj sij a'yan tyú'uurej?
8 Aj pu'ij ɨ Pedro a'íjcɨ jitze arooca'nyáaj ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, tɨ'ɨj
ij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Mua'aj mu siaj antyúumua'reej iiye'ej chájta', siajta mua'aj
huáasij. 9 Mua'aj xu tyí'ta'ihuo' a'íjcɨ jɨme' ɨ tɨ xá'puɨ' ɨ tɨ jaacɨ'ɨj
a'íjcɨ ɨ tyáataj ɨ tɨquee tyéchavaaj, siata'aj sij jáamua'reej je'ej tɨ
een jɨme' tyu'rúj. 10 A'yaa tu tyajá'mua'ixaatye' mua'ajmaj, tyajta
néijmi'caa ɨ siaj a'yan huacháatɨmee iiye'ej Israel a'íjna ɨ tyáatɨ' yaa

tɨ huatyéjve, aˈíj pu jɨn arí huarúj aˈíjcɨ jɨmeˈ tɨ jaˈantzaahuaj aˈíjcɨ ɨ Cɨríistuˈ Nazaret tɨ jáˈmaˈcan, aˈíjcɨ ɨ siaj yóˈtatee ɨ cúruuj jitze, Dios tɨ jaatájuurityej. 11 Aˈíjna ɨ Jesús, aˈíɨ pu aˈíɨn pueˈeen ɨ tyetyéj ɨ siaj quee jaataxɨéˈvej mu siaj chiˈij taˈhuacaa, aˈyaa pu atyojoˈréˈnyej tɨ aˈíɨn pueˈeen ɨ tyetyéj tɨ anájcaj tɨ ajta jéetzeˈ juxɨeˈveˈ. 12 Capu máaj aˈtíj séejreˈ tɨˈij táahuɨɨreˈen, jiˈnye néijmiˈque' ɨ cháanacaj japua capu máaj séej ujeˈcáˈityacaˈ ɨ Dios, tyej tyij jitzán huatyátahuɨɨreˈen.

13 Matɨˈɨj ɨ maj tyityatatyíj huoˈséj maj caˈnyíjraˈaj jɨn tyihuáˈixaatyacaˈaj aˈíjna ɨ Pedro ajta ɨ Juan, majta jáamuaˈreeriˈ maj quee aˈnáj tyiˈhuóomuaˈaj, majta quee tyojóˈiteecaˈaj, jeˈej mu tyityoˈtóomuajtyacaˈ, aj mu mij huoˈmuájtyacaˈ tɨjɨn aˈíj mu jamuán huacíˈcaˈaj ɨ Jesús. 14 Ajta aˈíjna ɨ tɨ tyíˈcuiˈcaˈaj huaˈ jamuán pu ajoˈtyávaacaˈaj, aˈíj mu jɨn quee jeˈej tyuˈtaxájtacaˈ yee capu aˈyan tyiˈjaˈyájna. 15 Aj mu mij huoˈtaˈíj maj iirácɨɨnyej joˈmaj jóosɨɨriaˈcaˈaj aˈíɨmaj ɨ juéesij, matɨˈɨj mij tyiˈtyuuˈixáatyaˈajraa.

16 Aˈyaa mu tɨjɨn:

—¿Jiˈquij tyahuaˈuurej aˈmújma mu tyétyacaa? Capu ɨˈríj tyaj aˈyan tyaataxáj yee capu aˈyan tyiˈjaˈyájna, jiˈnye néijmiˈi ɨ maj iiyeˈej huacháatɨmee Jerusalén, aˈíɨ mu jamuaˈreej jeˈej tɨ tyiˈtíj jáaruuj aˈíjcɨ ɨ tyévij ɨ tɨ tyíˈcuiˈcaˈaj. 17 Ajta tɨˈij quee jéetzeˈ majcaˈhuáyee namuajriaˈaj ɨ tyeítyee tzajtaˈ, tyicheˈ ijíij huoˈtányeechej mej mij quee cheˈ tyihuáˈixaatyeˈej ɨ tyeítyee ɨ nyúucaritzeˈ ɨ Jesús.

18 Aj mu mij huoˈtajé, majta huoˈtáˈijmuejriˈ mej quee cheˈ tyihuáˈixaatyeˈej majta quee tyihuáˈmuaˈtyej ɨ tyeítyee aˈíjcɨ jɨmeˈ ɨ nyúucaritzeˈ ɨ Jesús. 19 Ajta aˈíjna ɨ Pedro ajta ɨ Juan, aˈyaa mu tyihuoˈtéˈexaaj tɨjɨn:

—Muaˈaj xu jujíɨmuaˈaj jaaxáˈpuɨˈɨntareˈen tɨpuaˈaj aˈyan tyíˈxaˈpuɨˈɨj tyaj muaˈajmaj jamuáˈantzaahuatyeˈen, nusu tyaj aˈíj ántzaahuatyeˈen ɨ Dios. 20 Jiˈnye capu jeˈej tyíɨˈrij tyej quee jaxajta aˈíjcɨ ɨ tyaj tyeríj jaaséej tyajta jáanamuajriˈ.

21 Majta aˈíɨmaj ɨ juéesij, aˈíɨ mu huoˈtáˈijmuejriˈ, majta huoˈtányeechej, matɨˈɨj mij huoˈtaˈ maj iirácɨɨnyej aˈíjcɨ jɨmeˈ maj quee jeˈej tyéˈejtyooveˈej jeˈej maj puéjtzij tyihuoˈtáˈan, jiˈnye néijmiˈi mu ɨ tyeítyee tyámuaˈ tyaˈtáˈcariaˈaj ɨ Dios aˈíjcɨ jɨmeˈ jeˈej tɨ tyiˈtíj huaríj. 22 Ajta ɨ tyáatɨˈ ɨ tɨ huarúj nyúucaritzeˈ ɨ Jesús, aˈyaa pu tyéejchaˈɨɨcaˈaj aˈchu huáˈpuatyej nyinyiˈraˈaj ajtáhuaˈaj aˈtzúj jéetzeˈ.

Ɨ maj tyáˈtzaahuatyeˈ máahuoo ɨ caˈnyíjraˈaj ɨ Dios jimi

23 Matɨˈɨj mij huoˈtátoo aˈíjcɨ ɨ Pedro majta ɨ Juan, aj mu mij joˈcíj, matɨˈɨj mij aˈáa jaˈráˈaj joˈmaj joˈtyúˈuucaˈaj aˈíɨmaj ɨ maj huaˈ jitze ajtyámaˈcan. Aj mu mij huoˈtéˈexaa néijmiˈi jeˈej maj yeˈej tyuˈtaxájtacaˈ aˈíɨmaj ɨ maj vaˈcán jɨn tyityatatyíj, majta ɨ huáasij.

Los Hechos 4:24-30

24 Matɨ'ɨj a'ɨ́ɨjma huánamuajri', aj mu mij néijmi'i a'yan tyaatáhuaviiri'
ɨ Dios tɨjɨn:
—Tavástara', muáaj paj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ paj jaatyátaahuaca' a'ɨ́jcɨ ɨ
tajapuá, pajta ɨ cháanacaj, pajta ɨ jájtyij tɨ ve'éj. Néijmi'i tɨ'ɨj pua'máj
a'yan tyí'sejre', muáaj paj tyú'taahuaca'.
25 Muáaj paj tyu'tá' tɨ a'yan tyu'taxáj a'júuricamej jitze arooca'nyáaj
a'ɨ́jna ɨ David, ɨ tɨ muahuɨɨria'ca'aj, a'yaa pu tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
¿Ji'nye mej mij a'ɨ́ɨmaj tyí'tyenyinyu'cacuj
ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can?
¿Ji'nye mej mij a'yan tyúumua'tziitye' a'ɨ́jcɨ jɨme'
ɨ tɨquee a'yan tyi'ja'yájna?
26 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyihuá'ijtye' ɨ tyeítyee, majta ɨ maj va'cán jɨn
tyityatatyíj iiye'ej cháanacaj japua.
Tyámua' mu ju'uurej mej mij huatyényo'se'en
a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Tavástara', majta
a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Cɨríistu'.
27 'A'yaa xaa nyu'uj tyi'ja'yájna, a'ɨ́jna ɨ Herodes, ajta a'ɨ́jna ɨ Poncio
Piláato, a'ɨ́ɨ mu tyúusɨɨj iiye'ej chájta', hua' jamuán ɨ tyeítyee ɨ maj séej
chuéj japua já'ma'can, majta hua' jamuán ɨ maj yéchej iiye'ej Israel,
múumua'tziitya'ca'aj je'ej maj tye'entyimué'tɨn a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ muahuɨɨre',
a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús, ɨ paj ja'antyíhuoj pajta a'áan yó'ojrasij ɨ ɨpuárij japua.
28 A'yaa mu huarɨ́j je'ej paj muáaj anaquéej tyaaxá'puɨ'ɨntarej tɨ'ɨj a'yan
tyú'rɨnyij, je'ej paj muáaj tyá'xɨe'va'ca'aj. 29 Ajta ijíij, muáaj paj tavástara',
cásɨ' mu meríj tyí'tanyeechej, taatá' ɨ ca'nyíjra'aj tatzájta' ityájma ɨ

tyaj muahuɨire', tyata'aj quee tyi'tzɨinye'ej tyetyihuó'ixaatye'en a jitze ma'can. 30 Huataséjrataj ɨ paj jɨn néijmi'i putyí'uurej, petyihua'huáatye'ej ɨ maj tyí'cucui', pajta huo'taséjratye'en a'ɨjcɨ ɨ paj jɨn períj huo'ta' maj jaayí'tɨhua'an a'ɨjcɨ jitze ma'can ɨ Jesús ɨ tɨ muahuɨire'.

31 Matɨ'ɨj ja'antyipuá'rij ɨ maj jɨn tyényuusime'ej, aj pu'ij huatóoca'tzɨj ɨ chi'ij jo'maj je'rátya'ca'aj, ajta huatyá'ɨtzee hua' tzajta' a'ɨjna ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, camu tyí'tzɨinye'ej metyihuá'ixaatya'ca'aj ɨ Dios jitze ma'can.

Tyi'tɨj maj tyí'ijcha'ɨica'aj néijmi'i mu' tyía'rica'aj

32 Néijmi'i ɨ maj tyá'tzaahuatye', ɨ maj mui'caa, juxa'aj mu tyí'mua'ajcaa ajta juxa'aj na'aj tyihuá'miteerastya'ca'aj. Capu a'tɨj jusɨɨj na'aj tyi'tyóo'aritye' ɨ tyúua'rij, a'yaa mu néijmi'i tyía'rica'aj. 33 Majta a'ɨimaj ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, móoche' mu tyihuá'ixaatya'ca'aj a'ɨjcɨ jɨme' tɨ Dios jaatájuurityej a'ɨjcɨ ɨ Jesús. Dios pu jéehua huá'huɨiria'ca'aj néijmi'caa. 34 Capu a'náj a'tɨj quee je'ej tyéejviicue'raca'aj, ji'nye metyi'tooca'aj ɨ tyúuchuej majta ɨ tyúuchi'ij, ajta ɨ túmii 35 a'ɨijma mu tatuí'rihua'aj a'ɨijma ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, majta a'ɨimaj, a'ɨi mu huo'riáa'caria'aj ɨ túmii, a'chu tɨ séej á'ɨtziitye'. 36 A'ɨj pu jɨn a'yan tyu'rɨj a'ɨjcɨ jimi ɨ José, a'ɨjna ɨ tɨ tyí'huɨiria'ca'aj ɨ Leví jimi. A'áa pu já'ma'can jo'tɨj a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Chipre, ɨ maj a'yan jaatamua'aj tɨjɨn Bernabé, a'ɨjna ɨ nyúucarij tɨjɨn Bernabé, a'yaa pu huatóomua'aj tɨjɨn: Tɨ tyámua' tyihua'tá'caa a'ɨijma ɨ maj juxaamuɨjritye'. 37 Séej pu chuéj tyícha'ɨica'aj a'ɨjna ɨ José, aj pu'ij jáatoj, ajta ɨ túmii a'ɨijma pu huatá' ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej.

Ɨ tɨ jɨn maj jɨn ootyá'ɨtzee a'ɨjna ɨ Ananías, ajta ɨ Safira

5 1 Ajta a'ɨjna ɨ tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Ananías, a'ɨi pu juchuéj huátoo a'ɨjcɨ jamuán ɨ ju'ɨij tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Safira. 2 Ajta a'ɨjna ɨ Ananías, a'yaa pu tyu'tóosejrataca' tɨ néijmi'i tyu'tátuii ɨ túmii, ma'ajta je'cácaa pu huatyóo'ɨtziirej ɨ túmii, capu néijmi'i huo'ta' a'ɨijma ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, néijmi'i pu ú'mua'reeriaca'aj ɨ ɨira'ra'an. 3 Aj pu'ij ɨ Pedro a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Ananías, ¿ji'nye petyaatá' tɨ ɨ tyiyáaru' mua'antyimué'tɨn tɨ'ij ca'nyíjra'aj muaatá' paj jáacuanamuaj ɨ júuricama'ra' ɨ Dios a'ɨjcɨ jɨme' ɨ paj je'cácaa huatyá'ɨtziirej ɨ túmii ɨ paj jaamué'tɨj a'ɨjcɨ jɨme' ɨ chuéj paj huátoo? 4 ¿Nyiquee muéetzij ja'a'rica'aj ɨ chuéj? Ajta patɨ'ɨj jáatoj, ¿nyiquee ajta muéetzij mua' a'rica'aj ɨ túmii? ¿ji'nye tɨ'ij a'yan tyimuo'támiteerastej pej pij a'yan tyi'tɨj huá'uurej? Capáj a'ɨijma putyu'cuanamuaj ɨ tyeɨtyee, sulu ɨ Dios paj huácuanamuaj.

5 Tɨ'ɨj jáanamuajri' a'ɨjcɨ ɨ nyúucarij, aj pu'ij eetávej a véjri' jo'tɨj ja'ra'ɨicajmee a'ɨjna ɨ Pedro, tɨ'quij huamuɨ' a'ɨjna ɨ Ananías.

Majta néijmi'i ɨ maj jáamua'reeri' je'ej tɨ tyi'tɨ́j huarɨ́j, tyámua' mu tyu'tátzɨɨn. 6 Aj mu mij séecan ave'ré'nyej ɨ maj tyáamua, matɨ'ɨj mij jacá'ijcataca' ɨ cáanarij jɨme', aj mu mij yo'chuij mej mij uya'vá'naj.

7 Huéeicaj ooraj pu a'chu tyoomá'caj, aj pu'ij té'ej aje'ré'nyej a'ɨ́jna ɨ ɨ́ɨra'ra'an a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ huamuɨ́', capu tyi'tɨ́j mua'reeriaca'aj a'ɨ́jna je'ej tɨ tyi'tɨ́j huarɨ́j. 8 Aj pu'ij a'yan tyaata'ɨ́huo'ri' a'ɨ́jna ɨ Pedro tɨjɨn:

—Naaté'exaatye', ¿nyi a'yan setyáatoj a'ɨ́jcɨ ɨ chuéj siatɨ'ɨj tyaataxájtaca'?

Aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jna ɨ ɨ́itɨ' tɨjɨn:

—¡Jee! A'yaa tu tyáatoj.

9 Aj pu'ij ɨ Pedro a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—¿Ji'nye siaj sij mua'aj a'yan tyaaxá'puɨ'ɨntarej siaj sij jáacuanamuaj ɨ júuricama'ra' ɨ Dios? Cásɨ' a' maj vá'ju', ɨ maj uya'vá'naj a'cɨ́ɨn, a'ɨ́ɨ mu majta muá'chueenyij muéetzij. 10 Tɨ'ɨj a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jna ɨ Pedro, aj pu'ij eetávej jo'tɨj ja'ra'ɨ́ɨcajmee, tɨ'ɨj ɨj huamuɨ́' a'ɨ́jna ɨ ɨ́itɨ', matɨ'ɨj utyájrupij ɨ tyáamua, aj mu mij jaaséej tɨjɨn pu'rɨ́j muɨ'chij, matɨ'ɨj mij yo'chuij maj uya'vá'naj jo'maj ye'tyéetyej ɨ cɨ́na'ra'an. 11 Majta néijmi'i ɨ maj tyá'tzaahuatye', majta ɨ séecan a'chu maj pua'máj jáamua'reeri', néijmi'i mu tyu'tátzɨɨn.

Maj jéehua a'yan tyú'ruuj a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ huápuɨ'ɨj juxɨe've' ɨ Dios jimi

12 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, jéehua mu a'yan huarɨ́j mej mij huo'taséjratye'en ɨ tyeítyee maj Dios jitze aróoca'nyej, majta ɨ maj tyá'tzaahuatye', a'ɨ́ɨ mu tyúusɨɨj a'ájna

© 1996 David C. Cook

Los Hechos 5:12-16

jo'maj a'yan tyaja'tamuá'muaj tɨjɨn a tɨ jo'tyényinyi'ij Salomón tɨ
ja'a'rica'aj. 13 Capu a'tɨ́j óoca'nyajca'aj tɨ ajtyáxɨɨrej a'ɨ́ɨjma jamuán
a'ájna jo'tɨj jo'tyényinyi'ij, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ séecan, tyámua' mu
tyihuá'ajcha'ɨɨca'aj a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyá'tzaahuatye'. 14 A'ɨ́j mu jɨn,
tyá'antzaahuaj jéehua ɨ tyeɨ́tyee, tyétyacaa majta úucaa, mu'ríj jéetze'
mui'caa ɨ maj ja'tzaahuatye' a'ɨ́jcɨ ɨ tavástara'. 15 Mahue'ráto'ra'aj
ɨ mej tyí'cucui' a cáayej jitze, utáatzij japua mu áan huo'ojto'aaj,
majta itárij japua, a'yaa mu huó'ruuj, majta a'yan tyi'xáataj tɨjɨn
ta'aj ij ɨ quéenyi'istaria'ra' a'ɨ́jcɨ ɨ Pedro hua' japua ucáanyej a'ɨ́ɨjma ɨ
maj tyí'cucui'. 16 Jéehua mu majta curiá'cɨxɨj ɨ tyeɨ́tyee maj a' ɨmuáj
huacháatɨma'caa. A'ɨ́ɨmaj mu uhuaja'ráavi'tɨj ɨ maj tyí'cucui', majta ɨ
maj tyiyáaru'uj hua' tzajta' séejre', a'ɨ́ɨ mu néijmi'i huarúj.

Matɨ'ɨj huanámi'huaca' ɨ maj tyá'tzaahuatye'

17 A'ɨ́jna ɨ tɨ tyihuá'ijtye' u tyeyúuj tzajta', majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj hua'
jamuán ajtyu'uj a'ɨ́ɨjma ɨ Saduceos, a'ɨ́ɨ mu jéehua huá'anchueerej.
18 A'ɨ́j mu jɨn huo'vívi' a'ɨ́ɨjma ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj
ará'asej, matɨ'ɨj mij hue'tyáanaj jo'maj já'nami'huacaa ɨ tyeɨ́tyee.
19 Aj pu'ij tɨ́ca' sɨ́ɨj aje'ré'nyej, tɨ'quij tya'antacúj a'ájna jo'tɨj
ja'pueertaj, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ tyí'huɨɨre' ɨ tajapuá Dios tɨ
já'sejre', aj pu'ij hui'ráavi'tɨj, a'yan tyihua'ixáatye'ej tɨjɨn:
20 —Séricuj, siata'aj ujo'tyáhuiixɨ'ɨn u tyeyúuj tzajta', siajta
huo'té'exaatye'en ɨ tyeɨ́tyee néijmi'i a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij tɨ júuricamej
pué'een.
21 Matɨ'ɨj mij a'yan huarɨ́j, tapuá'risima'caj pu matɨ'ɨj utyájrupij u
tyeyúuj tzajta', aj mu mij huatyóohuij maj tyihuó'mua'tyej ɨ tyeɨ́tyee.
A'ɨ́jna ɨ tɨ tyihuá'ijtye' ɨ tyeyúuj tzajta', majta ɨ maj jamuán
ajtyu'uj, a'áa mu ja'rá'aj, matɨ'ɨj mij huo'ta'ɨ́j maj tyúusɨɨre'en ɨ juéesij,
majta néijmi'i ɨ huáasij, ɨ maj a'áa jo'cháatɨmee a'ájna a Israel. Matɨ'ɨj
mij huo'ta'ɨ́jtaca' maj ahuaja'vé'vi'tɨj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tamuáamuata'
japuan hua'puaj ará'asej. 22 Matɨ'ɨj mij ujó'ju' ɨ xantáaru', aj mu mij
a'áa jo'ré'nyej jo'maj tyeɨ́tyee já'nami'huacaa, ma' ajta quee che'
aja'ja'tɨɨtaca'aj, aj mu mij huariá'cɨj mej mij huo'té'exaatye'en. 23 A'yaa
mu tɨjɨn:
—A'yaa tu eenye' huátyoj jo'maj tyeɨ́tyee já'nami'huacaa, tyámua'
pu naa tye'tyánami'huaca'aj, majta tyámua' naa tyí'cha'ɨɨca'aj ɨ
xantáaru'uj, ajta tyatɨ'ɨj tya'antacúj, catu che' a'tɨ́j uhuátyoj.
24 Tɨ'ɨj jáanamuajri' a'ɨ́jna ɨ tɨ tyihuá'ijtye' ɨ maj tyí'huɨɨre' u
tyeyúuj tzajta', majta ɨ maj viváajma'aj jɨn tyityatatyíj u tyeyúuj
tzajta', jéehua mu tyúu'ihuo'raca'aj je'ej tɨ tye'mej a'ɨ́jcɨ jɨme'. 25 Aj
pu'ij sɨ́ɨj aje'ré'nyej, ajta je'en a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Cásɨ', a'ɨ́ɨmaj ɨ tyétyacaa ɨ siaj hue'tyáanaj, a'úu mu je'rú'uj u
tyeyúuj tzajta', metyihua'mua'tyáaj ɨ tyeɨ́tyee.

26 Tɨ'quij a'ɨ́ɨn ujó'mej a'ɨ́jna ɨ tɨ tyihuá'ijtye', séecan jamuán ɨ
maj jahuɨɨre', matɨ'ɨj mij huojo'vé'vi'tɨj. Camu ca'nyéjrij jɨme', ji'nye
mahuá'tzɨɨnya'ca'aj ɨ tyeɨ́tyee, a'yaa mu tyi'mua'astɨ́j tɨjɨn tɨpua'aj
mataatyáto'sixɨ'ɨn tyetyéj jɨme'. 27 Matɨ'ɨj uhuojo'vé'vi'tɨj, aj mu mij
huo'ta'ɨ́j maj huatóosejrata a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj tyityatatyɨ́j, ajta a'ɨ́jna ɨ
tyeyúuj tzajta' tɨ tyí'ijta, a'yaa pu tyihuo'tajé tɨjɨn:
28 —Ityáj tu jamuaatá'ijmuejraca'aj siaj quee che' a'yan
tyihuá'mua'tyej ɨ tyeɨ́tyee a'ɨ́jcɨ jitze ma'can ɨ Jesús. ¿Nyi a'yan xaarɨ́j?
Caxu xaa nyu'uj a'yan huarɨ́j, siióoche' xu tyihuá'mua'tyej néijmi'que'
iiye'ej Jerusalén, siajta tajitzé tyí'pua'ritye' a'yan tɨjɨn ityáj tu a'ɨ́ɨn
pué'een ɨ tyaj jaajé'caj a'ɨ́jcɨ ɨ tyévij.
29 Aj pu'ij ɨ Pedro a'yan tyu'tanyúj, majta ɨ séecan tɨjɨn:
—Juxɨe've' tyaj ja'antzaahuatye'en ɨ Dios, capu a'yan tyúuxɨe've'
tyaj mua'ajmaj jamuá'antzaahuatye'en mu siaj tyeɨ́tyee pué'een.
30 A'ɨ́jna ɨ tɨ hua' Dios ɨ tahuásimua'cɨ'ɨj, a'ɨ́ɨ pu jaatájuurityej a'ɨ́jcɨ
ɨ Jesús, a'ɨ́jna ɨ siaj mua'aj jaajé'caj, siatɨ'ɨj yó'tatej ɨ cúruuj jitze.
31 Dios pu yo'ví'tɨj tɨ'ɨj ij a'áan yó'ojraj ɨ jumuáca'ta' pujmua', ajta
a'ɨ́jcɨ jɨn antyúumua'reeriaj ja'raa tɨ anájcaj, ajta tɨ hua' japua
huatányuunyij ɨ tyeɨ́tyee. Mej mij a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can
seequéj tyú'mua'tyij ɨ Dios jimi, ajta tɨ'ij a'ɨ́ɨn tyihuo'tú'uunyi' ɨ
maj jɨn ootyá'ɨtzee. 32 A'ɨ́j tu ityáj tyámua' tyí'mua'reej, ajta a'yan
cha'tána'aj tyá'mua'reej ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, ɨ tɨ huo'ta' a'ɨ́ɨjma ɨ maj
tyá'tzaahuatye'.
33 Matɨ'ɨj a'ɨ́j huánamuajri', tyámua' mu tyityaatanyínyu'cacuca',
a'ɨ́j mu jɨn a'yan tyá'xɨe'va'ca'aj maj huó'cui'nyij. 34 Ajta sɨ́ɨj pu
a'áa jo'tyávaaca'aj tɨ a'yan ántyapuaaca'aj tɨjɨn Gamaliel, Fariseo
pu pué'eenye'ej a'ɨ́jna, a'ɨ́ɨ pu tyihuá'mua'tyahua'aj ɨ yu'xarij jitze,
néijmi'i mu tyámua' tyéejcha'ɨɨca'aj a'ɨ́jcɨ ɨ Gamaliel. Aj pu'ij a'ɨ́ɨn
tyu'ta'ɨ́jtaca' maj hui'rávi'tɨj a'ɨ́ɨjma ɨ tyétyacaa. 35 Tɨ'quij a'yan
tyihuo'té'exaaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyí'ijta tɨjɨn:
—Mua'aj tyétyacaa iiye'ej siaj huacháatɨmee Israel, tyámua' xu'uj
je'ej siaj ye'ej huá'uurej a'mújma mu tyétyacaa. 36 Xu'rɨ́j jamua'reej, tɨ
arí á'tyeej tɨ sɨ́ɨj huaséjre tɨ a'yan ántyapuaaca'aj tɨjɨn Teudas, a'yaa
pu tyóotzaahuatya'ca'aj tɨ jéehua juxɨé'va'ca'aj, majta ɨ maj jamuán
huacɨ́'ca'aj, a'chu mu muáacuaj anxɨtyej ará'axcaa ɨ tyétyacaa, ajta
matɨ'ɨj jaajé'caj a'ɨ́jcɨ ɨ a'tɨ́j, a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jamuán huacɨ́'ca'aj, mo'xɨ́j,
capu tyi'tɨ́j je'ej tyeetyáhuɨɨ a'ɨ́jcɨ ɨ Teudas. 37 Ajtáhua'aj sɨ́ɨj huaséjre,
a'ɨ́jna ɨ Judas Galileea tɨ já'ma'can, aj pu huataséjre a'ɨ́jna matɨ'ɨj
huo'tyé'itej ɨ tyeɨ́tyee, a'ɨ́ɨ pu huojo'ví'tɨj je'cácaa mej mij jamuán
huacɨ́'ca'an, majta mu jaajé'caj, majta ɨ maj jamuán huacɨ́'ca'aj, a'ɨ́ɨ
mu ma'úrutyixɨj. 38 A'ɨ́j nu jɨn a'yan tyajá'mua'ixaatye' a'ɨ́jcɨ jɨme'
je'ej maj rɨcɨj. Caxu je'ej tyihuá'jeevej a'ɨ́ɨjma ɨ tyétyacaa, miche'
iirácɨɨnyej, ji'nye tɨpua'aj jujɨ́ɨmua'aj mana'aj a'yan tyéejtyoj, néijmi'i

pu tyojó'vesij. 39 Na'ríij quee tɨpua'aj a'ɨ́jcɨ jitze mua'róoca'nyej ɨ Dios
mej mij a'yan rɨjcaj, caxu mua'aj a'náj tyu'táviicue'raj, tyámua' xu'uj
siaj sij quee a'ɨ́j nyo'si'tye'ej ɨ Dios.
40 Néijmi'i mu ja'antzaahuaj, aj mu mij huo'tacho'vej ɨ maj
tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej. Matɨ'ɨj huo'váaj, majta
huo'ta'ijmúuraj maj quee che' tyihuá'ixaatye'ej ɨ tyeɨ́tyee Jesús jitze
ma'can, aj mu mij huo'tátoo. 41 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tamuáamuata'
japuan hua'puaj ará'asej, matɨ'ɨj iiráacɨj jo'maj je'rátya'ca'aj a'ɨ́ɨmaj
ɨ maj tyityatatyíj, muatóotyamua'vej a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ ɨ Dios huo'ta' maj
a'yan tya'ajpuéetzij muá'ra'nyij a'ɨ́jcɨ jitze ma'can ɨ Jesús. 42 Majta
camu jaatapuá'cɨtaca' mej mij quee che' a'yan rɨjcaj, a'náj tɨna'aj mu
tyihuá'mua'tyahua'aj ɨ tyeɨ́tyee, a'ɨ́ɨ mu tyihuá'ixaatya'ca'aj a'ɨ́jcɨ jitze
ma'can ɨ Jesús, u tyeyúuj tzajta' majta jo'maj jo'cháatɨmee.

Mahua'antyíhuoj ɨ maj aráahua'puaj ará'asej mej mij tyu'tyáhuɨire'en

6 1 Majta jéetze' meríj mui'caa ɨ maj tyá'tzaahuatye', majta ɨ maj
jaayí'tɨhua'aj ɨ huá'nyuucaa ɨ griego, a'ɨ́ɨ mu huatyóohuij maj
tyinyínyu'caj a'ɨ́ɨjma jamuán ɨ maj jaayí'tɨhua'aj ɨ huá'nyuucaa ɨ
maj Israel jitze ajtyáma'can, a'yaa mu tɨjɨn camu tyihuo'riáa'caa ɨ tɨ
tyí'cue'ri' ɨ ucaríjsee maj jujɨ́ɨmua'aj, ɨ maj jaayí'tɨn ɨ huá'nyuucaa ɨ
griego. 2 Aj mu mij hua'ajsɨɨ a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyá'tzaahuatye', matɨ'ɨj mij
a'yan tyihuo'té'exaaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj
ará'asej tɨjɨn:
—Capu xá'puɨ' tyej quee che' tyihuá'mua'tyej ɨ tyeɨ́tyee ɨ Jesús
jitze ma'can, tyej tyij a'ɨ́j tyana'aj ɨ cue'ráj tyihuo'riáa'care'en. 3 Cásɨ'
ta'ihuáamua', siata'aj arahua'puácaa avá'huoonyij ɨ tyétyacaa ɨ maj
ja'mua jitze ajtyáma'can, ɨ maj tyámua' metyityoomuámua're' tɨ ajta
ɨ júuricama'ra' ɨ Dios hua' jitze séejre', tyej tyij a'ɨ́j huo'ɨ́jcatye'en
ɨ tyaj jɨn antyítamua'reej. 4 Tyajta ityáj, tyóoche' tu tyámua'
tyityaaju'uj tá'ju'un tyahuavíiraj ɨ Dios, tyajta hua'ixáatya'aj ɨ
nyúucaria'ra'.
5 Aj pu'ij néijmi'caa aránajchaca' ɨ tyeɨ́tyee, matɨ'ɨj mij a'ɨ́j
antyíhuo a'ɨ́jcɨ ɨ Esteban, ɨ tɨ jéehua tyá'tzaahuatye' ɨ Dios jimi, tɨ
ajta ɨ júuricama'ra' jimí séejre', majta a'ɨ́jcɨ ɨ Felipe, majta a'ɨ́jcɨ ɨ
Prócoro, majta a'ɨ́jcɨ ɨ Nicanor, majta a'ɨ́jcɨ ɨ Timón, majta a'ɨ́jcɨ ɨ
Pármenas, majta a'ɨ́jcɨ ɨ Nicolás Antoquíia tɨ já'ma'can, ɨ tɨ anaquéej
ja'antzaahuaj ɨ huá'yi'raj a'ɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can.
6 Matɨ'ɨj mij huojo'ví'tɨj jo'maj jo'tyú'uuca'aj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, a'ɨ́ɨ mu mij jaatáhuaviiri' ɨ
Dios a'ɨ́ɨjma jɨme', majta hua'vá'muarɨe'xɨj séej majta séej.
7 Ajta ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios jéehua mu janamuajraca'aj, majta ɨ
maj tyá'tzaahuatye' jéetze' mu támui'risima'aj a'ájna a Jerusalén,

majta a'íɨmaj ɨ maj tyityatatyá'ca'aj u tyeyúuj tzajta', mue'tíj mu majta ja'antzaahuaj ɨ nyúucarij.

Matɨ'ɨj a'íj huatyéevi' a'íjcɨ ɨ Esteban

8 Ajta a'íjna ɨ Esteban, jéehua pu tyá'tzaahuatya'ca'aj ɨ Dios jimi, ajta jéehua a'íj jitze aróoca'nyajca'aj, a'íj pu jɨn huo'taséjra ɨ tyeítyee je'ej maj ye'ej tyámua' tyaatá'an ɨ Dios. 9 Majta mu séecan aje'ré'nyej ɨ maj séej jitze já'ma'can ɨ tyeyúuj, maj a'yan jatamuá'muaj tɨjɨn hua' tyeyúuj ɨ maj huatátuiihuaca', majta séecan hua' jamuán ɨ maj Cirene já'ma'can, majta séecan a'ájna chájta' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Alejandría, majta ɨ maj a'áa já'ma'can a'ájna a Cilicia, majta séecan ɨ Asia. Matɨ'ɨj mij huatyóohuij maj jaatájeevixɨ'ɨn a'íjcɨ ɨ Esteban. 10 Camu ja'antyimué'tɨj, ji'nye a'íj pu jitze aróoca'nyajca'aj ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, ajta jéetze' pu jú'mua'reeriaca'aj a'íjna ɨ Esteban mequee a'íɨmaj. 11 Matɨ'ɨj mij séecan tyu'nájchij mej mij a'yan tyu'taxáj tɨjɨn: "Ityáj tu jáanamuajri' tɨ a'íɨn je'ej pua'aj tyá'xajtaca'aj a'íjcɨ ɨ Moisés, ajta ɨ Dios." 12 A'yaa mu huaríj mej mij hua'ajriaxɨejtye'en ɨ tyeítyee, majta ɨ huáasij, majta ɨ maj tyihuá'mua'tyahua'aj ɨ yu'xarij jitze, matɨ'ɨj mij jaatyéevi' ɨ Esteban, aj mu mij yo'ví'tɨj a'íɨjma jimi ɨ juéesij. 13 Majta séecan antyíhuo ɨ maj a'yan tyu'hué'taj tɨjɨn:

—A'náj tɨna'aj pu je'ej pua'aj tyá'xaj a'íjcɨ ɨ tyeyúuj, ajta ɨ yu'xarij. 14 A'yaa tu tyáanamuajri' tɨ a'yan tyí'xaj tɨ a'íjna ɨ Jesús Nazaret tɨ já'ma'can jaatyú'uunaj a'íjcɨ ɨ tyeyúuj, ajta seequéj joorej ɨ tayi'ráj Moisés tɨ a'yan jaatyájtoo.

15 Matɨ'ɨj ja'ráasej néijmi'i ɨ juéesij, a'yaa pu huasé'rihua'aj ɨ nyéerima'ra' a'íjcɨ ɨ Esteban tɨ'ɨj síɨj ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' ɨ Dios jimi.

Tɨ'ɨj jujapuá huatanyúj a'íjna ɨ Esteban

7 1 Aj pu'ij a'yan tyaata'íhuo'ri' a'íjna ɨ tɨ tyí'ijta u tyeyúuj tzajta' tɨjɨn:

—¿Nyi a'yan tyi'ja'yájna matɨ'ɨj tyí'xaj a'múumaj? 2 Aj pu'ij a'yan tyu'tanyúj a'íjna ɨ Esteban tɨjɨn:

—Xáanamuajri' nye'ihuáamua', siajta mua'aj huáasij, Dios pu huataséjre a'íjcɨ jimi ɨ Abraham, tɨ'ɨj ooj a'áa jo'tyaváacaj a Mesopotamia, tɨ'ɨj quee xu jo'ra'váacaj a'ájna a tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Harán. 3 A'yaa pu ɨ Dios tyaaté'exaa tɨjɨn: "Eerájra' a'íjcɨ japua ɨ a' chuéj, ajta mua' tyéeɨtyeristyamua', capáj huá'vi'tɨj sulu miche' a'yan eenye', séej nu muaataséjratye'ej ɨ chuéj paj japuan séeria'aj puá'mej, pata'aj a'áa jó'ra'nyij." 4 Aj pu'ij ɨ Abraham eerájraa a'ájna a Caldea, tɨ'quij a'áa jo'yíxɨj a Harán. A'tzúj a'tyéevi'caj pu'ij té'ej huamuí' ɨ táatajra' a'íjcɨ ɨ Abraham, aj pu'ij Dios jaata'íj a'íjcɨ ɨ Abraham tɨ eerájra'nyij a'ájna a Harán tɨ'ɨj

ja'rájra'nyij a'íjcɨ ɨ chuéj japua ɨ siaj ijíij yan japuan huacháatɨmee.
5 Ajta quee ɨ chuéj jaatá' a'íjcɨ ɨ Abraham, nyi cíɨra'tzuj jo'tɨj
ja'huóochejtye'en. Ajta ɨ Dios a'yaa pu tya'tóoraj tɨ chuéj jaatá'sij,
ta'aj ij tɨ'ɨj huámuɨ'nyij a'íjna ɨ Abraham, a'íɨjma huáciʼtyij ɨ maj jitzán
eerányesij. A'ájna xɨcáara' jitze tɨ'ɨj Dios jitzán a'yan tya'tóoraj, capu
eexúj tyiyójmua'ca'aj a'íjna ɨ Abraham. 6 A'yaa pu ajta tyaaté'exaa
maj a'áa jo'tya'aj muá'ju'un ɨ maj jitzán eerányesij, séej chuéj japua
jo'maj quee já'ma'can, majta tyihuo'ta'íjtye'sij maj tyu'muárɨe'en
puéjtzij jɨme', a'yaa mu á'tyeeren a'chu muáacuaj anxɨtyej nyinyi'ra'aj
maj a'yan tya'ajpuéetzij muá'ju'un. 7 A'yaa pu ajta tyaaté'exaa ɨ
Dios tɨjɨn: "Nyáaj nu puéjtzij huo'ta'sij a'íɨjma ɨ maj ca'nyéjrij jɨn
tyihua'íitya'aj muá'ju'un, aj mu mij té'ej eeráaju'un a'íɨmaj, matɨ'ɨj
mij naatyáhuɨɨre'ej iiye'ej jo'paj jo'caj." 8 Aj pu'ij Dios jaatá' a'íjcɨ ɨ
Abraham tɨ'ij a'íj jɨn antyúumua'reeriaj ɨ maj ja'antyisí'chej ɨ junavíj.
A'íj pu jɨn tɨ'ɨj tyoomá'caj arahuéeicaj xɨcáj tɨ huanɨe'huaca' ɨ yójra'
a'íjcɨ ɨ Abraham, a'yaa pu'ij jáaruuj ɨ juyój tɨ a'yan ántyapuaaca'aj
tɨjɨn Isaac. Ajta a'íjna ɨ Isaac, a'yaa pu cha'tána'aj jáaruuj a'íjcɨ ɨ
juyój tɨ a'yan ántyapuaaca'aj tɨjɨn Jacob. Ajta a'íjna ɨ Jacob, a'yaa
cha'tána'aj huó'ruuj a'íɨjma ɨ juyójmua', ɨ maj tamuáamuata' japuan
hua'puaj ará'axcaa, ɨ maj tahuásimua' pué'een.
9 'Majta a'íɨmaj ɨ yójmua'mua' a'íjcɨ ɨ Jacob, a'íɨ mu ja'anchueerej
séej ɨ ju'ihuáara' tɨ a'yan ántyapuaaca'aj tɨjɨn José, aj mu mij jáatoj
mej mij séecan yo'ví'tɨj séej chuéj japua tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn
Egipto. Ajta Dios pu jaatyáhuɨɨ a'íjcɨ ɨ José, 10 jaatyáhuɨɨ tɨ'ij quee
jajpuéetzij já'ra'nyij. Dios pu ju'cámua'riityej a'íjcɨ ɨ José, tɨ'ij tyámua'
naa yó'sejraj a'íjna ɨ tɨ va'cán jɨn tyí'ijta a'ájna a Egipto, ɨ maj a'yan
jatamuá'muaj tɨjɨn Faraón, a'íj pu jɨn ja'antyíhuoj a'íjcɨ ɨ José tɨ'ij
tyu'ta'íjtaj néijmi'que' a'ájna a Egipto, ajta a'ájna jo'tɨj já'chajca'aj
a'íjna ɨ tɨ va'cán jɨn tyí'ijta.
11 'Ajta je'en jéehua huatúuri'huaj ja'raa a'ájna a Egipto, ajta
a'ájna a Canaán, majta ɨ tahuásimua'cɨ'ɨj, camu tyi'tíj tyí'cha'ɨɨca'aj
maj jáacua'nyij. 12 Tɨ'ɨj a'yan tyáamua'reeri' a'íjna ɨ Jacob, tɨ
a'áa tyajá'xoovi'ca'aj a'ájna a Egipto tyi'tíj maj jáacua'nyij, aj
pu'ij huo'ta'ítyaca' a'íɨjma ɨ juyójmua', a'íɨmaj mu a'íɨn pué'een ɨ
tahuásimua'cɨ'ɨj. A'íi pu a'íɨn pué'een ɨ maj anaquéej a'áa ja'tanyéj.
13 Ajta matɨ'ɨj majtáhua'aj a'áa jó'ju' a'ájna a Egipto, aj pu'ij ɨ José
huatóoxajtaca' hua' jimi ɨ ju'ihuáamua' a'tíj tɨ pué'eenye'ej, a'yaa pu'ij
ɨ Faraón tyáamua'reeri' a'tyán tɨ jitzán eeráma'can a'íjna ɨ José. 14 Ajta
je'en tyu'ta'íjtaca' a'íjna ɨ José tɨ'ij ɨ táatajra' aje'ré'nyej a Egipto, majta
ɨ maj jamuán ajá'chajca'aj, ɨ maj huéeicatyej japuan tamuáamuata'
japuan anxívij ará'axcaa. 15 Tɨ'quij Jacob a'áa ja'huóochejtye a Egipto,
a'áa pu'ij jo'muí' a'íjna, majta a'íɨmaj ɨ tahuásimua'cɨ'ɨj a'áa mu majta
jo'cuij. 16 Aj mu mij a'áa huojó'tɨj ɨ muɨ'chítyee a'ájna a Siquem, a'áa

mu huaja'vá'naj a'íjci jitze ɨ chuéj tɨ huó'nanɨeeri' a'íjna ɨ Abraham
a'íɨjma ɨ yójmua'mua' a'íjci ɨ Hamor, Siquem tɨ já'chajca'aj.
17 Tɨ'ɨj arí atyojo're'nyéesima'caj a'íjci xɨcáara' tɨ jitzán
aróo'astej ɨ Dios tɨ jɨn tya'tóoraj a'íjci jimi ɨ Abraham, jéehua mu
huatámui'riaca' a'íɨmaj ɨ tahuásimua'cɨ'ɨj maj jitzán eerányej, mu'ríj
mui'caa a'íɨmaj ɨ tyeítyee ɨ maj a'áa jo'tyá'ca'aj a'ájna a Egipto. 18 Aj
pu'ij síɨj tye'entyájrupij ɨ tɨ va'cán jɨn tyí'ijtaca'aj a'ájna a Egipto,
capu jaamua'aj a'íjci ɨ José. 19 A'íjna ɨ rey, a'íɨ pu huo'cuanamuaj
ɨ tatyeítyeristyamua', je'ej pua'aj pu tyihuá'ajcha'ɨica'aj ɨ
tahuásimua'cɨ'ɨj. Ca'nyéjrij pu jɨn huo'ta'íj mej mij hui'ráhua'xɨj ɨ
juyójmua' ɨ maj móoj unyáaque'ej mej mij huácui'nyij. 20 A'ájna tɨ'ɨj
huanɨe'huaca' ɨ Moisés. Majta a'íɨmaj ɨ huásimua'mua' ɨ pá'rɨ'ɨj, a'íɨ
mu jaaxá'pueeri' a'ájna a juchéj huéeicaj máxcɨrɨe'. 21 Tɨ'ɨj tya'rá'aj
a'ájna xɨcáara' jitze ɨ maj jitzán huá'cui'nyij ɨ tɨ'ríij, ɨ yójra' a'íjci ɨ tɨ
va'cán jɨn tyí'ijta, a'íɨ pu japuan huatanyúj ajta jáave'sijri' yaa tɨ'ɨj
juyój. 22 Matɨ'ɨj mij néijmi'i tyaamuá'tyej ɨ maj tyojó'itej a'íɨmaj ɨ maj
Egipto já'ma'can. Tyámua' pu tyo'cámua'riajca'aj a'íjna ɨ Moisés a'íjci
jɨme' tɨ tyu'taxáj, ajta je'ej tɨ tyi'tíj huá'uurej.
23 'Tɨ'ɨj huá'puatyej nyinyi'ra'aj jajcha'íɨcaj ɨ Moisés, a'yaa pu
tyu'tóoxajtaca' tɨ uhuojo'vá'muaarej ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can,
ji'nye a'íɨjma pu jitze eeráma'can. 24 Tɨ'ɨj a'áa ja'rá'aj, aj pu'ij séej
huaséj ɨ tɨ Egipto já'ma'can, a'íɨ pu séej je'ej pua'aj uuriajca'aj
ɨ tɨ hua' jitze ajtyáma'can, tɨ'quij ɨ Moisés a'áa jo'mej tɨ'ij a'íjna
japua huatányuunyij, aj pu'ij ɨ Moisés jaajé'caj a'íjci ɨ a'tíj Egipto tɨ
já'ma'can. 25 A'yaa pu tyí'mua'ajcaj yee máamua'reej ɨ ihuáamua'mua'
tɨ ɨ Moisés Dios jitze aróoca'nyej, tɨ'ij hue'rátoonyij a'íɨjma, majta
camu jáamua'reeri'. 26 Yaa ariá'pua'aj pu huo'tyoj hua'puácaa ɨ
ju'ihuáamua', múunyo'si'tya'ca'aj a'íɨmaj, a'yaa pu tyá'xɨe'va'ca'aj
ɨ Moisés tɨ huo'tá'ijmuj, tɨ'quij a'yan tyihuo'tajé tɨjɨn: "Mua'aj
tyétyacaa mu siaj ju'ihuáamua', ¿ji'nye siaj sij je'ej pua'aj ju'uurej
jujíɨmua'aj?" 27 Aj pu'ij ɨ tɨ je'ej pua'aj jooriajca'aj ɨ séej ɨ ju'ihuáara',
a'íɨ pu jaatátajchaca' ɨ Moisés, ajta a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn: "¿A'tanyíj
mua'antyíhuoo muéetzij tyi'tíj jɨme', pej pij ityájma tyitaata'íjtye'en?
28 Nyi pajta nyéetzij nyeje'catan patɨ'ɨj tajquíj tyeejé'caj a'íjci ɨ
tɨ Egipto já'ma'can." 29 Tɨ'ɨj jáanamuajri' a'íjna ɨ Moisés, aj pu'ij
huatóo'uj, jó'raa a'ájna séej chuéj japua tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn
Madián, a'áa pu jó'catyii yaa tɨ'ɨj a'tíj tɨquee a'áa já'ma'can, a'áa pu
jo'tyényeɨichaca', ajta hua'puácaa tyiyóomua'aj ja'raa a'íjna ɨ Moisés.
30 'Tyoomá'caj huá'puatyej nyinyi'ra'aj, aj pu'ij síɨj huataséjre a'íjci
jimi ɨ Moisés a'ájna jo'tɨj quee já'tyi'tɨj a véjri' ɨ jɨríj jitze tɨ a'yan
ántyapuaj tɨjɨn Sinaí. A'áa pu jo'taséjrej ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨire' tyi'tíj
tu'píj jitze tɨ tyátaasima'aj. 31 Tɨ'ɨj a'íj huaséj a'íjna ɨ Moisés je'ej pu
jo'taséj, aj pu'ij ajtyáxɨiriaca' tɨ'ij véjri' tyámua' naa tyeeséj, tɨ'quij

jáanamuajri' a'íjci ɨ tavástara' tɨ a'yan tyí'xajtaca'aj tɨjɨn: 32 "Nyáaj nu
a'íɨn pué'een ɨ hua' Dios ɨ já'muahuasimua'cɨ'ɨj, a'íjci ɨ Abraham, a'íjci
ɨ Isaac, nyajta a'íjci ɨ Jacob." Ajta ɨ Moisés, jéehua pu tyóoviveesima'aj,
capu óoca'nyajca'aj tɨ jaaséej. 33 Ajta a'yan tyaaté'exaa ɨ tavástara'
tɨjɨn: "Pata'aj ajtáɨ'pu'xɨ'ɨn mua' ca'quéj, ji'nye nyéetzij pu nya'a'rij
mu chuéj paj japuan jo'cha'can. 34 Nyáaj nu nyeríj huo'séj je'ej maj
tyá'puejtzitarej ɨ nyetyeíɨtyeristyamua' ɨ maj a'áa jo'tyíj a Egipto,
nyáaj nu huó'namuajri' a'íjci ɨ maj jɨn á'viicue're', nu'ríj yava'cáanyej
nyej nyij hua' japua huatányuunyij mej mij iirácɨɨnyej a'ájna a Egipto.
A'íj nu jɨn nyáaj muaata'ítyij, pej pij a'áa jó'me'en a Egipto."
35 'Maj majta a'íɨmaj quee jaataxɨé'vej a'íjci ɨ Moisés, matɨ'ɨj a'yan
tyaaté'exaa tɨjɨn: "¿A'tanyíj mua'antyíhuoo muéetzij tyi'tíj jɨme',
pej pij ityájma tyitaata'íjtye'en?", Dios pu uyo'ta'ítyaca' yaa tɨ'ɨj ɨ tɨ
hua' jɨme' antyúumua'reej, ajta ɨ tɨ hue'rátoonyij, a'íjci jɨme' ɨ tɨ síɨj
huataséjre ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' a'íjci jitze ɨ tu'píj tɨ tyátaasima'aj.
36 A'íjna ɨ Moisés, a'íɨ pu a'íɨn pué'een ɨ tɨ hui'rájtoj a'ájna a Egipto
a'íɨjma ɨ tahuásimua'cɨ'ɨj, tyi'tíj pu huo'taséjra mej mij a'íjci jɨn
jáamua'reej tɨ Dios jitze aróoca'nyajca'aj, ajta a'ájna jájritze' tɨ a'yan
tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn jájtyij tɨ po'vij, ajta a'ájna jo'tɨj quee já'tyi'tɨj, a'áa
pu huá'puatyej nyinyi'ra'aj á'tyeej tɨ a'yan rɨjcaa ɨ Moisés. 37 A'íjna ɨ
Moisés, a'íɨ pu ajta a'íɨn pué'eenye'ej ɨ tɨ a'yan tyihuo'té'exaaj a'íɨjma
ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can tɨjɨn: "Dios pu séej antyíhuoosij tɨ
mua'ajmaj jitze ajtyáma'can tɨ ajta a'yan tyihuo'tyáhuɨɨre'sij nyatɨ'ɨj
nyáaj." 38 Matɨ'ɨj ɨ tyeítyee a'áa ja'tyúusɨɨ jo'tɨj quee já'tyi'tɨj, a'íɨ
pu ajta ɨ Moisés ajo'tyávaaca'aj hua' jamuán ɨ tahuásimua'cɨ'ɨj tɨ'ɨj
a'íɨn jamuán tyu'xáj ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' a'ájna jɨríj japua tɨ a'yan
tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Sinaí, a'íɨ pu'ɨj ja'ancuriáa' ɨ nyúucarij júuricamej
tɨ jitzán séejre', tɨ'ɨj tajimí séeria'aj já'ra'nyij.
39 'Majta ɨ tahuásimua'cɨ'ɨj camu jaataxɨé'vej maj ja'antzaahuatye'en,
a'yaa mu tyá'xɨe'va'ca'aj ɨ jutzájta' maj huariá'cɨɨnyej a'ájna a Egipto.
40 A'yaa mu tyaaté'exaa a'íjci ɨ Aarón tɨjɨn: "Sáanturij táataavej mej
mij a'íɨn anáatya'aj muá'ra'nyij, ji'nye catu jamua'reej je'ej tɨ tyi'tíj
jáaruuj a'íjci ɨ Moisés, ɨ tɨ tɨɨ'rájtoo a'ájna a Egipto." 41 Aj mu mij
sáantuj huatyátaahuaca' tɨ a'yan huasé'rihua'aj tɨ'ɨj visáaru', matɨ'ɨj mij
tyaatámu'vejrityej a'íjci ɨ visáaru', muatóotyamua'vej majta tyu'yé'estej
a'íjci jɨme' ɨ maj jaatyátaahuaca' jujíɨmua'aj ɨ sáantuj. 42 Ajta ɨ Dios
ajtáraa a'íɨjma jimi, tɨ'ɨj ij huo'ta' mej mij séej jimi tyu'tyáhuɨɨre'en,
a'íɨjma jimi ɨ xú'ra'vetyee, máxcɨrɨe', xɨcáj, tyi'tíj tɨ je'ej tyí'sejre' ɨ
jútye'. A'yaa pu tyé'yu'si' a'íjci jitze ɨ yu'xarij ɨ maj jo'yú'xaca' a'íɨmaj ɨ
maj tyityatatyá'ca'aj ɨ Dios jimi tɨjɨn:

Mua'aj mu siaj Israel jitze ajtyáma'can,
¿Nyiquij setyinaatámu'vejritye, siatɨ'ɨj huá'puatyej
nyinyi'ra'aj á'tyeej a'ájna jo'tɨj quee já'tyi'tɨj?

43 Nyij sequée a'yaa siana'aj tyáatɨsima'aj ɨ chi'ra'an
a'ɨ́jcɨ ɨ sáantuj tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Moloc,
siajta ɨ xú'ra'vejra' ɨ séej ɨ sáantuj
ɨ tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Refán,
a'ɨ́i mu a'ɨ́ɨn pué'eenye'ej ɨ sáanturij
ɨ siaj jujɨ́ɨmua'aj huó'taahuaca'
siaj sij tyámua' tyihuo'tá'an a'ɨ́ɨjma.
A'ɨ́j nu jɨn a'áa ɨmuáj jamuaata'ítyij
jo'tɨj a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Babilonia.
44 'A'ájna jo'tɨj quee já'tyi'tɨj, a'ɨ́ɨ pu aja' séjria'ca'aj hua' jimi
ɨ tahuásimua'cɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ ɨnáamuaj tɨ curiá'nami' jo'maj jóosɨ'rii,
a'yaa mu eenye' huatyátaahuaca' je'ej tɨ ye'ej ɨ Dios tyaata'ɨ́j
a'ɨ́jcɨ ɨ Moisés, tɨ'ɨj a'yan tyaaté'exaa tɨ jaatyátaavej a'yan eenye'
tɨ'ɨj ɨ mua'tyéjrij tɨ a'ɨ́ɨn jaataséjra. 45 A'ɨ́ɨ mu ɨ tahuásimua'cɨ'ɨj
ja'ancuriá'ja a'ɨ́jcɨ ɨ ɨnáamuaj, aj mu mij uya'rájtɨɨ a'ɨ́ɨmaj ɨ maj mu
ujo'vá'ju' a'ɨ́jcɨ jamuán ɨ Josué, matɨ'ɨj huo'mué'tɨj ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj
séecan ɨ chájta'naj jitze já'chajca'aj, a'ɨ́ɨjma ɨ tɨ Dios huo'ta' mej
mij huo'mué'tɨn. A'áa pu já'sejria'ca'aj a'ɨ́jna ɨ ɨnáamuaj 'asta quee
huaséjre ɨ David. 46 A'ɨ́jna ɨ David, a'ɨ́j pu huacɨ'ɨj tɨ Dios tyámua'
tyéejcha'ɨɨj, a'ɨ́j pu jɨn jaatáhuoj a'ɨ́jna ɨ David ɨ Dios jimi, tɨ'ɨj Dios
jaatá' tɨ David ja'ajtaavej ɨ tyeyúuj tɨ'ɨj a'yan tyi'huɨ́ɨre'ej já'ra'nyij
tɨ'ɨj chi'ra'an a'ɨ́jcɨ ɨ Dios ra' ɨ Jacob. 47 Capu ajta a'yan atyojo'ré'nyej,
sulu a'ɨ́ɨ pu ja'ajtaahuaca' ɨ chi'ra'an ɨ Dios a'ɨ́jna ɨ Salomón.
48 Ma'ajta ɨ Dios capu a'áa ja'chej ɨ chi'ij tzajta' ɨ maj ja'ajtaahuaca'
ɨ tyeɨ́tyee, a'ɨ́j pu jɨn a'yan tyo'yú'xaca' ɨ sɨ́ɨj tɨ tyí'xajtaca'aj ɨ Dios
jitze ma'can tɨjɨn:
49 Ɨ tajapuá pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nya' ɨpuáaj,
ajta ɨ cháanacaj pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyaj japuan rányaca'nyej.
¿Tyi'tanyí chi'ra'an sianaatyátaavej nyéetzij?
¿Jo'nyij ij já'ɨ'rij nyaj huányaso'pe'en?
50 ¿Nyij nyequee nyáaj a'ɨ́ɨn pué'een
ɨ nyaj néijmi'i tyú'taahuaca'?
51 'Aj pu'ij a'yan ajta tyihuo'té'exaaj a'ɨ́jna ɨ Esteban tɨjɨn:
—Maj siajta mua'aj xu tyési', capu tyi'tɨ́j ja'mua tzajta'
utyényinyiij, a'náj tɨna'aj xu jitzán raatyij a'ɨ́jcɨ ɨ júuricama'ra' ɨ
Dios, a'yaa xu tyityetyóonaamuaj ɨ jutzájta', matɨ'ɨj tyeeyí'tɨhua'aj
ɨ já'muahuasimua'cɨ'ɨj. 52 ¿A'tanyíj mequee je'ej huáruuj ɨ
já'muahuasimua'cɨ'ɨj ɨ maj jaxajtaca'aj ɨ Dios tɨ jitze eeráma'can? A'ɨ́ɨ
mu huo'cuij a'ɨ́ɨjma ɨ maj anaquéej jaataxájtaca' tɨ yava'cányesij ɨ tɨ
jɨ'réenye'ej séejre' ɨ Dios jimi. Ajta tɨ'ɨj yatanyéj a'ɨ́jna ɨ tɨquee tyi'tɨ́j
jɨn á'ɨtzeere' ɨ Dios jimi, mua'aj xu jáacuanamuaj, siajta jaajé'caj.
53 Mua'aj mu siaj ja'ancuriáa' a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij, a'ɨ́ɨmaj jimi ɨ maj
tajapuá tyí'huɨɨre', caxu ja'tzaahuatye'.

Matɨ'ɨj jaajé'caj a'ɨ́jcɨ ɨ Esteban

54 Matɨ'ɨj a'yan tyáanamuajri', tyámua' mu tyityaatanyínyu'cacuca',
majta ancuriocɨ'máaj ɨ jutaméj jitze a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Esteban. 55 Ajta
ɨ Esteban, a'ɨ́j pu jitze arooca'nyáaj ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, tɨ'quij
jútye' jó'nyeeriaca', aj pu'ij jaaséj tɨ aje'cátatzaca'aj ɨ Dios tɨ jɨn naa
huasé'rin, ajta pu a'ɨ́j huaséj ɨ Jesús tɨ muáca'ta' pujmua' ɨ Dios
jo'tyávaaca'aj. 56 Ajta je'en a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—Cásɨ' nyéesej ɨ tɨ antácun ɨ tajapuá, nyajta nu jaaséj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ ajta
tyévij jitze huanɨe'huaca', tɨ a'áa jo'tyéjvee ɨ muáca'ta' ɨ Dios.
57 Majta a'ɨ́ɨmaj mui'tyóonaxɨj ɨ junaxɨéeta' ɨ jumuáca' jɨme', majta
huatyejíihuajra ca'nyíin jɨme', aj mu mij ootyáhuaachaca' a'ɨ́jcɨ jimi.
58 Matɨ'ɨj mij je'ráajaj a'ájna a chájta', aj mu mij jaatyáto'sixɨj tyetyéj
jɨme', majta ɨ maj tyí'sejraca'aj, a'ɨ́ɨ mu antyúuchuiixɨ ɨ tyúusiicu',
matɨ'ɨj mij atyaja'ajraj a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tyamuéej tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn
Saulo.
59 Matɨ'ɨj jatyató'xa'caj a'ɨ́jcɨ ɨ Esteban, a'yaa pu tyaatáhuo ɨ Dios
jimi tɨjɨn:
—Jesús, nyavástara', ancuriáa' ɨ nyajúuricamej.
60 Aj pu'ij tyítunutaca', ajta je'en ca'nyíin jɨn a'yan tyu'taxájtaca'
tɨjɨn:
—Nyavástara', capáj hua' jitze japua'ritya'aj ɨ maj jɨn ootyá'ɨtzee.
Tɨ'ɨj a'yan tyu'taxáataj, aj pu'ij huamuí'.

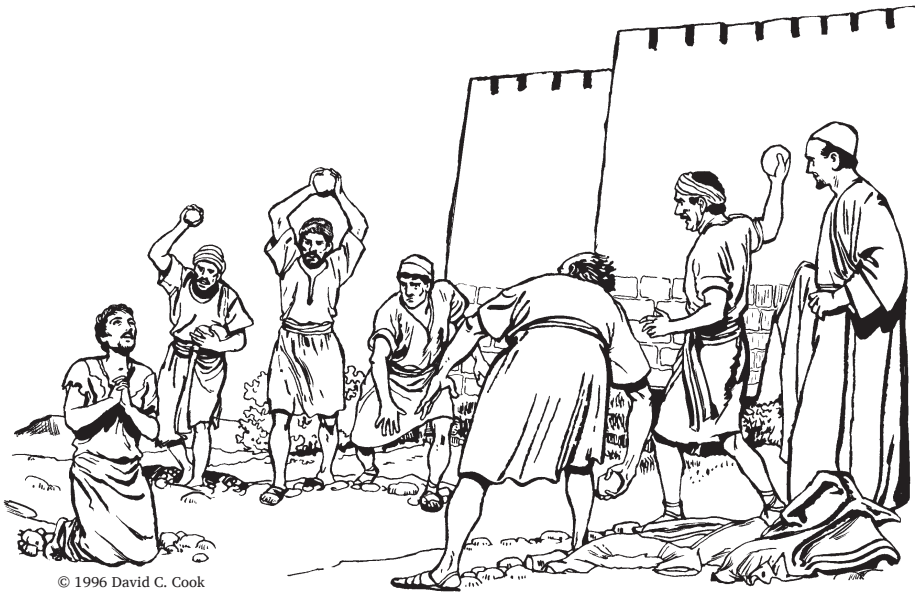

Los Hechos 7:58-60

8

1 Ajta aˈíjna ɨ Saulo aˈáa pu joˈtyávaacaˈaj, aˈíɨ pu huaˈsejracaˈaj
matɨˈɨj jaajéˈcaj aˈíjcɨ ɨ Esteban.

Saulo pu jeˈej puaˈaj huáˈuurej aˈíɨjma ɨ maj tyáˈtzaahuatyeˈ

Aˈájnaxɨcáaraˈ jitze mu huatyóohuij maj jeˈej puaˈaj huóˈuurej
aˈíɨjma ɨ maj tyáˈtzaahuatyeˈ, ɨ maj aˈáa jáˈchajcaˈaj a Jerusalén.
Néijmiˈi mu maˈúrutyixɨj tɨˈɨj naˈaj aˈáa tɨ huataca'aj a Judea,
ajta aˈájna a Samaaria, aˈíɨ muˈuj quee joˈcíj ɨ maj tamuáamuataˈ
japuan huaˈpuaj aráˈasej. 2 Majta séecan ɨ maj tyámuaˈ
tyíˈtyetyeɨɨtyeristacaˈaj, aˈíɨ mu jaˈváˈnaj aˈíjcɨ ɨ Esteban, jéehua
mu áˈtyeej maj juxaamuɨjrityeˈ aˈíjcɨ jɨmeˈ. 3 Meentyij aˈíjna ɨ
Saulo, jeˈej puaˈaj huáˈuuriajcaˈaj aˈíɨjma ɨ maj tyáˈtzaahuatyeˈ,
aˈíɨ pu utyáruˈpichaˈaj huaˈ chiˈtáj joˈmaj joˈcháatɨmaˈcaa, aj
puˈij huiˈrájaˈpuanaˈaj ɨ tyétyacaa, ajta ɨ úucaa, néijmiˈcaa pu
tyíˈtuiiriaˈcaˈaj mej mij hueˈtyáanaj.

Felipe pu huoˈtéˈexaa ɨ tavástaraˈ nyuucaaj aˈíɨjma ɨ maj Samaaria jáˈmaˈcan

4 Majta aˈíɨmaj ɨ maj maˈúrutyixɨj, joˈtɨj naˈaj maj joojúˈcaˈaj, aˈíɨ
mu huaˈmuaˈtyajcaˈaj ɨ tyeítyee ɨ nyúucariaˈraˈ ɨ Dios, ɨ tɨ jɨn huaˈ
japua huatányuusij. 5 Aj puˈij Felipe aˈáa jaˈtanyéj aˈájna chájtaˈ tɨ aˈáa
jaˈajtyámaˈcan a Samaaria, tɨˈquij huatyóochej tɨ tyihuóˈixaatyeˈen
aˈíjcɨ jitze maˈcan ɨ Cɨríistuˈ. 6 Jéehua mu tyúusɨˈrihuaˈaj ɨ tyeítyee,
majta tyámuaˈ naa tyúunamuajrastyaˈcaˈaj jeˈej tɨ tyíˈxajtacaˈaj aˈíjna
ɨ Felipe, jiˈnye jéehua pu tyíˈsejrataca'aj tyiˈtíj tɨ huápuɨˈɨj juxɨeˈveˈ
mej mij jáamuaˈreej tɨjɨn Dios pu jitze aróocaˈnyajcaˈaj. 7 Majta mueˈtíj
huarúj ɨ maj tyiyáaruˈuj huaˈ tzajtaˈ séjriaˈcaˈaj, muatyejíihuajraa ɨ
tyiyáaruˈuj matɨˈɨj iiráacɨj ɨ tyeítyee tzajtaˈ. Majta mueˈtíj huarúj ɨ maj
quee tyéchavaaj, majta ɨ maj quee tyámuaˈ tyityaacíˈɨj. 8 Aˈíjmuˈmijˈmijˈmij
jɨn tyámuaˈ tyityahuóotyamuaˈvej aˈájna a chájtaˈ.

9 Síɨj pu ajta aˈáa joˈtyávaacaˈaj tɨ aˈyan ántyapuaacaˈaj tɨjɨn Simón,
ɨ tɨ aráˈtyeej tɨ tyíˈhuaˈtacareˈej aˈíjcɨ jitze maˈcan ɨ tyiyáaruˈ, ɨ tɨ ajta
huáˈcuanamuajcaˈaj ɨ tyeítyee Samaaria maj joˈcháatɨmee, jéehua puˈij
aˈíj jɨn óotzaahuatyaˈcaˈaj. 10 Néijmiˈi mu jaˈtzaahuatyaˈcaˈaj, tɨˈɨj naˈaj ɨ
maj cíleˈen, majta ɨ maj huáasij, aˈyaa mu tyíˈxajtacaˈaj tɨjɨn:

—Aˈíiˈíiˈíi

pu tyóomuaˈajcaa aˈíjcɨ jɨmeˈ jeˈej tɨ rɨjcaj aˈíjna ɨ Felipe, ajta aˈíjcɨ jɨmeˈ ɨ tɨ tyíˈsejrataca'aj Dios jitze maˈcan.

14 Matɨˈɨj jáamuaˈreeriˈ ɨ maj tamuáamuataˈ japuan huaˈpuaj
aráˈasej, ɨ maj aˈáa joˈtyúˈuucaˈaj a Jerusalén, maj meríj jaˈantzaahuaj
aˈíɨmaj ɨ maj Samaaria joˈcháatɨmee ɨ nyúucarij Dios tɨ jimi
jeˈráma'can, aj mu mij huoˈtaˈítyacaˈ aˈíjcɨ ɨ Pedro, majta aˈíjcɨ ɨ
Juan aˈíɨjma jimi. 15 Matɨˈɨj aˈáa jaˈráˈaj, aj mu mij jaatáhuaviiriˈ ɨ
Dios aˈíɨjma jɨmeˈ ɨ maj tyáˈtzaahuatyeˈ Samaaria maj jáˈma'can,
tɨˈɨj huatyáˈɨtzeereˈen huaˈ tzajtaˈ aˈíjna ɨ júuricamaˈraˈ ɨ Dios.
16 Jiˈnye capu eexúj yavaˈcányajcaˈaj ɨ júuricamaˈraˈ ɨ Dios tɨˈɨj
huatyáˈɨtzeereˈen huaˈ tzajtaˈ, aˈíj mu jɨn huáɨˈhuacaˈ ɨ tyeítyee
nyúucaritzeˈ ɨ Jesús. 17 Matɨˈɨj mij aˈíɨn ɨ Pedro ajta ɨ Juan,
huaˈváˈmuarɨeˈxɨj huaˈ muˈúutzeˈ aˈíɨjma ɨ tyeítyee, aj puˈij huaˈ jitze
ráˈaj aˈíjna ɨ júuricamaˈraˈ ɨ Dios.

18 Tɨˈɨj ɨ Simón jaaséej tɨ ajeˈcámaˈcaˈaj ɨ júuricamaˈraˈ ɨ Dios
matɨˈɨjta séej aváˈmuarɨeˈen áan muˈúutzeˈ, aj puˈij aˈíɨn túmii
huaáˈcaˈaj. 19 Aˈyaa pu tyihuoˈtéˈexaaj aˈíjna ɨ Simón tɨjɨn:

—Sianaatáˈ siajta nyéetzij aˈíjcɨ ɨ siaj jɨn jaayíˈtɨn, taˈaj ij aˈíjna ɨ
nyej nyáaj jaˈváˈmuarɨeˈsij jitzán huatyáˈɨtzeereˈen ɨ júuricamaˈraˈ ɨ
Dios.

20 Aj puˈij ɨ Pedro aˈyan tyaatéˈexaa tɨjɨn:

—Cheˈ jóˈvetyij muaˈ túmii, pajta muáaj, jiˈnye pej pij aˈyan
tyíˈmuaˈtzej paj túmii jɨn jáananan ɨ Dios tɨ huáapuaˈaj huaˈtáˈcaa.
21 Capáj aˈyan tyuˈtáˈcɨˈpuaj paj jaˈancuriáˈan, jiˈnye capáj tyámuaˈ
tyiˈtyíaˈchaˈɨj muaˈ tzajtaˈ ɨ Dios jimi. 22 Huatapuáˈcɨtaj aˈíjcɨ ɨ paj
jɨn jeˈej puaˈaj rɨcɨj, pajta jaatáhuaviij ɨ Dios, tɨˈij tyimuaatúˈuunyiˈ
aˈíjcɨ jɨmeˈ ɨ paj asíɨj aˈyan tyéejtyoj muaˈ tzajtaˈ. 23 Jiˈnye aˈyaa nu
tyíˈmuasej muéetzij, paj quee tyámuaˈ huojoˈmuaˈraj ɨ tyeítyee, aˈíɨ pu
muatyánaamuaj ɨ tɨ jeˈej puaˈaj een.

24 Aj puˈij aˈyan tyuˈtanyúj aˈíjna ɨ Simón tɨjɨn:

—Xaatáhuaviij ɨ Dios nyaj jɨmeˈ, tɨˈij quee tyiˈtíj jeˈej nyoorej,
siatɨˈɨj tyinaatéˈexaaj.

25 Matɨˈɨj huoˈixáatyaˈaj ɨ nyúucariaˈraˈ ɨ tavástaraˈ aˈíɨjma ɨ
tyeítyee, majta mu huoˈtéˈexaa ɨ nyúucarij ɨ tɨ jɨn Dios huaˈ japua
huatányuunyij, muiˈcaquéj aˈáa maj huacháatɨmee a Samaaria, matɨˈɨj
mij joˈcíj aˈájna a Jerusalén.

Ɨ Felipe ajta ɨ aˈtíj Etiope tɨ jáˈma'can

26 Tɨˈquij síɨj tyuˈtaxájtacaˈ aˈíjcɨ jamuán ɨ Felipe, aˈíɨ pu aˈíɨn
puéˈeen síɨj tɨ tyíˈhuɨɨreˈ u tajapuá ɨ Dios jimi, aˈyaa pu tyaatéˈexaa
tɨjɨn:

—Ájchesij pajta jóˈraˈnyij aacɨj pujmuaˈ, aˈíjcɨ juyéj jitze Jerusalén
tɨ jeˈcáanyee yu jitze pujmuaˈ a Gaza.

A'ɨ́jna ɨ juyéj, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ a'áa jo'ré'nyee jo'tɨj quee
já'tyi'tɨj. 27 Aj pu'ij ájchej ɨ Felipe, tɨ'quij jo'mej, a'áa pu jo'camá'caj tɨ'ɨj
a'tɨ́j antyinájchaca' Etiope tɨ já'ma'can. Va'cán pu jɨn tyi'tyávaaca'aj
a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Candace, a'yaa pu huatóomua'aj ɨ Candace
tɨjɨn hua' reíinaj ɨ maj a'áa já'ma'can a Etiope. A'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j, a'ɨ́ɨ pu
a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reeriaca'aj tɨ túmii sɨɨria'ca'aj, a'ɨ́ɨ pu a'áa
ja'tanyéj a'ájna a Jerusalén tɨ'ij Dios jo'tyáanajchej. 28 Pu'ríj a'áa jó'raa
a'ájna chuéj japua jo'tɨj já'ma'can, a'ɨ́j pu jitze araquée huama'ca'aj ɨ
cariáata'. Yu'xarij pu jitze tyé'jijva'ca'aj a'ɨ́ɨn tɨ jo'yú'xaca' ɨ Isaías. 29 Aj
pu'ij ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ Felipe tɨjɨn:

—Áricuj, ajtyáxɨɨrij a'mújcɨj jitze mu cariáata'.

30 Tɨ'ɨj ij ɨ Felipe ajtyáxɨɨriaca' a'ɨ́jcɨ jimi ɨ a'tɨ́j, aj pu'ij jáanamuajri'
tɨ tyé'jijva'ca'aj a'ɨ́jcɨ jitze ɨ yu'xarij a'ɨ́ɨn tɨ jo'yú'xaca' ɨ Isaías, tɨ'quij ɨ
Felipe a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

—¿Nyi peyó'itej ɨ paj já'jijve'?

31 Aj pu'ij a'yan tyu'tanyúj a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j tɨjɨn:

—¿Ji'nye tyíɨ'rij nyaj yo'itéej ná'ra'nyij, tɨpua'aj quee a'tɨ́j
náamua'tyej je'ej tɨ huatóomua'aj ɨ nyúucarij?

Aj pu'ij jaatá'inyej a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j tɨ'ij ɨ Felipe antyíra'nyij ɨ cariáata'
jitze, ajta je'en jamuán atyéyixɨ'ɨn.

32 A'yaa pu tyé'yu'si'huaca'aj ɨ tɨ jitzán tyé'jijva'ca'aj tɨjɨn:

A'yaa mu tyiyo'já matɨ'ɨj ɨ cánya'aj jo'maj huaja'cui'caa.
A'yaa pu éenye'ej ja'mej tɨ'ɨj cánya'aj tɨquee nyuuvej matɨ'ɨjta
jacáyesime'en.

© 1996 David C. Cook

Los Hechos 8:29-31

A'yaa pu cha'tána'aj quee tye'vé'nyuuca'aj, matɨ'ɨj je'ej pua'aj jáaruuj.
33 Jéehua mu jaatyáxaahuataca', capu a'tɨ́j japuan huatanyúj.
¿A'tanyíj ij jaataxájtaj a'tɨ́j tɨ jitze eeráma'can a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j?
Ji'nye a'ɨ́ɨ pu yo'ví'tɨj ɨ júuricama'ra' tɨ'ij quee che' iiye'ej séjre'ej ɨ cháanacaj japua.
34 Aj pu'ij a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j a'yan tyaata'íhuo'ri' a'ɨ́jcɨ ɨ Felipe tɨjɨn:
—A'tzúj cui' naaté'exaatye', ¿a'tanyíj pu tyí'xaj ɨ tɨ tyó'sɨɨmuaj, nyiquij jusɨ́ɨj tyóoxajta ca' a'tɨ́j séej tyáxajta?
35 Aj pu'ij ɨ Felipe huatyóochej tɨ jaaté'exaatye'en a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ já'jijva'ca'aj ɨ yu'xarij jitze, a'ɨ́j pu huataxájtaca' ɨ nyúucarij je'ej tɨ tyi'tɨ́j jáaruuj a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús. 36 Matɨ'ɨj a'áa jo'ré'nyej jo'tɨj ja'rájmuaa, aj pu'ij a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ Felipe tɨjɨn:
—Cásɨ' yána'aj arájmuaa, ¿nyiquij quee je'ej tyíɨ'rij paj náa'ɨɨraj nyéetzij?
37 Aj pu'ij ɨ Felipe a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Tɨpua'aj petyá'tzaahuatye'ej mua' tzajta', aj pu huatáɨ'riitarij.
Aj pu'ij a'yan tyu'taxájtaca' a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j tɨjɨn:
—Nyáaj nu tyá'tzaahuatye' tɨ ɨ Jesús yójra' pué'een ɨ Dios.
38 Aj pu'ij jaata'ɨ́jtaca' tɨ óochaxɨj ɨ cariáata', matɨ'ɨj mij acáacɨj ɨ maj hua'puaj, aj mu mij atyáacɨj a jáata', tɨ'quij ɨ Felipe jáa'ɨɨri' a'ɨ́jcɨ ɨ a'tɨ́j. 39 Matɨ'ɨj eetacɨ́j a jáata', aj pu'ij ɨ júuricama'ra' ɨ Dios yo'ví'tɨj a'ɨ́jcɨ ɨ Felipe jiye'tzín jɨme'. Ajta a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j capu che' jaaséej a'ɨ́jcɨ ɨ Felipe je'ej tɨ huárupij, aj pu'ij jó'raa a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j naa tyuutyámua've'ej. 40 Ajta a'ɨ́jna ɨ Felipe, a'áa pu jo'taséjrej a'ájna chájta' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Azoto. A'ɨ́ɨ pu huo'té'exaa ɨ tyeɨ́tyee a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij tɨ jɨn Dios hua' japua huatányuunyij, a'yaa pu a'ɨ́jcɨ jɨn huarɨ́j, ajtáhua'aj áyee tɨ huachájta'tajmee jitze, ajtáhua'aj áyee, 'asta na'aj quee a'áa ja'rá'aj a'ájna a tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Cesarea.

Tɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ Saulo huatóotoj ɨ Dios jimi

(Hch. 22:6-16; 26:12-18)

9 1 Tɨ'ɨj ooj a'ɨ́jna ɨ Saulo hua'nyeechacaj tɨ huó'cui'nyij a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyá'tzaahuatye' ɨ tavástara' jimi, aj pu'ij uyo'tyéesej a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ tyihuá'ijtya'ca'aj u tyeyúuj tzajta'.
2 Aj pu'ij jaatáhuaviiri' tɨ a'ɨ́ɨn ɨ yu'xarij jaatapíjtye'en ɨ tɨ jɨn ujo'tyájrutyej u tyeyúuj tzajta' a'ájna tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Damasco. Tɨ'ij a'áa huojo'huoonyij ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj ja'tzaahuatye' ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyámua' tyityaajú' ɨ Dios jimi, tɨ'ɨj na'aj tyétyacaa majta úucaa, tɨ'ij a'áa hueje'tyáanaj a Jerusalén.
3 Tɨ'ɨj arí a véjri' joomá'caj a Damasco, aj pu'ij jiye'tzín jéehua japuan rányeeri'cɨria'ca', a'ájna jo'tɨj jooma'ca'aj ɨ Saulo. 4 Aj pu'ij

acájvej tɨ'quij chóota' atyívej, nyúucarij pu huánamuajri' tɨ a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Saulo, Saulo, ¿ji'nye een jɨme' je'ej pua'aj pényoorej?

5 Tɨ'quij a'yan tyaata'íhuo'ri' a'ɨ́jna ɨ Saulo tɨjɨn:

—¿A'tanyíj paj pué'een nyavástara'?

Aj pu'ij a'yan utyeje'cánamuajre tɨjɨn:

—Nyáaj nu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Jesús, ɨ paj je'ej pua'aj joorej.

6 Aj pu'ij ɨ tavástara' a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:

—Ájchesij, pata'aj jó'me'en a chájta', a'áa mu muojo'té'exaatye'sij je'ej paj ye'ej huárɨnyij.

Los Hechos 9:3-6

7 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jamuán huajú'ca'aj, jéehua mu tyí'tzɨɨnya'ca'aj, ji'nye nyúucarij mu huánamuajri', majta camu a'tɨ́j a' jo'séj. 8 Aj pu'ij ájchej a'ɨ́jna ɨ Saulo, tɨ'ɨj a únyeeriaca', capu che' tyí'sejraca'aj, matɨ'ɨj mij ja'naví'raj ɨ muáca'ra'an jitze meyo'ví'tɨj a Damasco. 9 A'yaa pu á'tyeej huéeicaj xɨcáj tɨquee atányeej, ajta quee tyi'tɨ́j huácuaj capu ajta ya'ca'aj.

10 Sɨ́ɨj tɨ tyá'tzaahuatye' pu a'áa já'chajca'aj a'ájna a Damasco, a'yaa pu ántyapuaaca'aj tɨjɨn Ananías, aj pu'ij tavástara' huataséjre a'ɨ́jcɨ jimi, a'yaa pu tyaatajé tɨjɨn:

—Ananías.

Aj pu'ij a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:

—Yá'nyaj huatyéjve, nyavástara'.

11 Aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jna ɨ tavástara' tɨjɨn:

—Ájchesij áricuj, a'ájna cáayej jitze tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn tɨ huatóoje'yej, pata'aj a'áa tyojo'ta'íhuo' a Judas tɨ ja'chej, a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ a'tɨ́j tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Saulo, Tarso tɨ já'ma'can, a'ɨ́ɨ pu jahuoo ɨ Dios jimi. 12 A'tɨ́j pu huataséjre a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Saulo, tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Ananías, a'yaa pu tyu'taséjre tɨ a'ɨ́jna ɨ Ananías ujo'tyájrupij, tɨ'quij ja'vá'muarɨej mu'úutze', tɨ'ɨj ajtáhua'aj atányeerej.

13 Tɨ'ɨj a'yan tyáanamuajri', a'yaa pu tyu'tanyúj a'ɨ́jna ɨ Ananías tɨjɨn:
—Cásɨ', nyavástara', mue'tɨ́j mu meríj naaté'exaa je'ej tɨ
tyi'tɨ́j uurej a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j, je'ej pua'aj pu huá'uurej a'ɨ́ɨjma ɨ maj
mua'tzaahuatye' ɨ maj a'áa jo'cháatɨmee a'ájna a Jerusalén. 14 Ajta ijíij,
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyí'ijta ɨ tyeyúuj tzajta', a'ɨ́ɨ mu jaatá' tɨ a'ɨ́ɨn yatanyéj,
ajta huá'anvi'tɨj hua'najɨ́'caxɨ'ɨn a'ɨ́ɨjma ɨ maj muéetzij muana'michej.
15 Ajta ɨ tavástara' a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Áricuj, nyáaj nu ja'antyíhuoj a'ɨ́jcɨ ɨ a'tɨ́j tɨ'ij nyéetzij jitze ma'can
tyihuo'té'exaatye'en, a'ɨ́ɨjma ɨ maj séej chuéj japua ja'chej, ajta ɨ maj
va'cán jɨn tyí'ijta, ajta a'ɨ́ɨjma ɨ maj a'áa jo'cháatɨmee a'ájna a Israel.
16 Nyáaj nu jaataséjratye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ Saulo tɨ a'yan tyúuxɨe've' tɨ jéehua
jajpuéetzij já'ra'nyij nyéetzij jitze ma'can.
17 Aj pu'ij ujó'mej a'ɨ́jna ɨ Ananías, a'áa pu ja'rá'aj a Judas tɨ ja'chej,
aj pu'ij utyájrupij u chi'táj. Ajta je'en ja'vá'muarɨej áan mu'úutze' a'ɨ́jcɨ
ɨ Saulo, aj pu'ij a'yan tyaatajé tɨjɨn:
—Nye'ihuáara' Saulo, a'ɨ́ɨ pu a'yan tyinaata'ɨ́j ɨ tavástara', a'ɨ́jna
ɨ Jesús ɨ tɨ muéetzij jimi huataséjre patɨ'ɨj aja'va'má'caj, a'yaa
pu tyinaata'ɨ́j pej pij pajtáhua'aj atányeerej, ajta paj a'ɨ́jcɨ jitze
ará'aca'nyej ɨ júuricama'ra' ɨ Dios.
18 Tɨ'ɨj a'yan tyaaté'exaa, tyi'tɨ́j pu eetácuurixɨj ɨ jɨ'sáara' jitze
tɨ jo'riá'najca'aj, tɨ'ɨj atányeeriaca', aj pu'ij ájchej a'ɨ́jna ɨ Saulo
tɨ'quij huáɨ'huaca'. 19 A'tzúj a'tyéevi'caj pu'ij té'ej tyú'cuaa, tɨ'quij
jaatáca'nyisti'ri', a'áa pu jo'tyá'ɨtzee hua' jamuán ɨ maj tyá'tzaahuatye'
a'chu pua'an xɨcáj a'ájna a Damasco.

Saulo pu tyihuá'ixaatye' a Damasco

20 Aj pu'ij huatyóochej tɨ tyihuó'ixaatye'en ɨ hua' tyeyúuj tzajta',
a'yaa pu tyihuá'mua'tyajca'aj tɨ ɨ Jesús yójra' pué'een a'ɨ́jcɨ ɨ Dios.
21 Néijmi'i ɨ maj jáanamuajri', a'ɨ́ɨ mu je'ej yó'sejraca'aj, a'yaa mu
tyí'xajtaca'aj tɨjɨn:
—¿Nyiquee a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ je'ej pua'aj huá'uuriajca'aj a'ájna a
Jerusalén a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyá'tzaahuatye' ɨ Jesús jimi? ¿Ajta nyiquee
a'ɨ́jcɨ jɨn mu jo'vé'mej tɨ'ij a'mújma ánvi'tɨj hua'najɨ́'caxɨ'ɨn tɨ'ij
huo'tátuiire'en ɨ maj tyí'ijta ɨ tyeyúuj tzajta' a'ájna a Jerusalén?
22 Jéetze' pu jaca'nyisti'raca'aj a'ɨ́jcɨ ɨ Saulo, tɨ'ij a'yan
tyihuo'té'exaatye'en ɨ tyeɨ́tyee, ajta huo'mué'tɨj a'ɨ́ɨjma ɨ juríiyuj ɨ maj
Damasco já'chajca'aj tɨ'ɨj a'yan tyihuo'té'exaaj tɨ ɨ Jesús a'ɨ́ɨn pué'een ɨ
Cɨríistu'.

Saulo pu huatóo'uj mej mij quee jaatyéevi' ɨ juríiyuj

23 A'chu pua'an xɨcáj, aj mu mij jaaxá'puɨ'ɨntarej a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel
jitze ajtyáma'can mej mij jaajé'caj a'ɨ́jcɨ ɨ Saulo. 24 Aj pu'ij jáamua'reeri'
a'ɨ́jna ɨ Saulo. A'náj tɨna'aj tújca majta tɨ́ca', a'áa mu je'tyétya'ca'aj jo'tɨj

ja'pueertaj jo'tɨj je'ráanyee ɨ juyéj, mej mij jaajé'caj. 25 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ
séecan ɨ maj tyá'tzaahuatye', sicírij jitze tɨ ve'éj mu ja'tyáaraj matɨ'ɨj mij
ja'ancuriá'toj ɨ tɨ curiá'nami' jitze, a'tzáaj jé'ta' tíca' aj pu'ij huatóo'uj.
26 Tɨ'ɨj a'áa ja'rá'aj a Jerusalén, jaxɨe'va'ca'aj tɨ hua'antyáanaxcaj
a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyá'tzaahuatye', majta a'ɨ́ɨmaj néijmi'i mu jatzɨɨnya'ca'aj,
ji'nye camu ja'tzaahuatya'ca'aj yee a'ɨ́ɨ pu ajta a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ
tyá'tzaahuatye'. 27 Ajta a'ɨ́jna ɨ Bernabé ja'antzaahuaj, aj pu'ij yo'ví'tɨj
a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, ajta
huo'té'exaa tɨ ɨ Saulo jaaséj a'ɨ́jcɨ ɨ tavástara', tɨ'ɨj a'áa joomá'caj
ɨ juyéj jitze, ajta ɨ Saulo tyihuó'ixaaj ɨ Jesús jitze ma'can a'ɨ́ɨjma ɨ
maj Damasco já'chajca'aj. 28 A'yaa pu'ij a'áa tyojo'tyá'ɨtzee a'ɨ́jna
ɨ Saulo a'ájna a Jerusalén, ajta a'ɨ́ɨjma jamuán jo'chá'canya'aj.
Tyihuá'ixaatya'ca'aj tzáahuatyi'ra'aj jɨme' ɨ Jesús jitze ma'can.
29 Séecan pu ajta jamuán tyu'taxájtaca', ɨ maj jaayí'tɨn ɨ huá'nyuucaa
ɨ griego, majta a'ɨ́ɨmaj jéehua mu tyúu'ixaatya'ca'aj a'ɨ́jcɨ jɨme', majta
tyí'tyesa'ca'aj maj jaajé'caj. 30 Matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyá'tzaahuatye'
jáamua'reeri', aj mu mij yo'ví'tɨj a'ɨ́jcɨ ɨ Saulo a'ájna a tɨ a'yan
tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Cesarea, matɨ'ɨj támij jaata'ítyaca' a'ájna chájta'
tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Tarso.
31 Matɨ'ɨj mana'aj ɨ maj tyá'tzaahuatye', a'áa maj huacháatɨmee
a'ájna a Judea, ajta Galileea, ajta a Samaaria, néijmi'i mu tyámua'
tyí'tyechajca'aj, majta a'ɨ́jcɨ jitze aróoca'nyajca'aj ɨ júuricama'ra' ɨ
Dios. Me'tyesa'ca'aj a'ɨ́jcɨ ɨ tavástara' maj tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzeere'en
jimi, majta a'ɨ́jna jitze aróoca'nyajca'aj ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, a'ɨ́j mu
jɨn támui'risima'aj.

Pedro pu tyáahuaj a'ɨ́jcɨ ɨ Eneas

32 A'ɨ́jna ɨ Pedro, a'ɨ́ɨ pu hua'camuáarejyi'ca a'ɨ́ɨjma ɨ maj
tyá'tzaahuatye', a'ɨ́ɨjma pu ajta ujo'vá'muaariaca' ɨ séecan ɨ maj
tyá'tzaahuatye', a'áa maj já'chajca'aj a chájta' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj
tɨjɨn Lida. 33 Séej pu a'áa jo'tyoo ɨ tyáataj tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn
Eneas, pu'ríj arahueeicaj nyinyi'ra'aj á'tyeevi'ca'aj tɨquee ajcha'ca'aj
ɨ utáatzij japua, ji'nye capu tyéchavaaj. 34 Aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa
a'ɨ́jna ɨ Pedro tɨjɨn:
—¡Eneas! a'ɨ́ɨ pu tyí'muahuaatye'en ɨ Jesús. Ájchesij, pata'aj
tyámua' jáa'uurej mua' utáatzij.
Tɨ'ɨj a'yan tyu'taxájtaca', aj pu'ij ájchej ɨ Eneas. 35 Néijmi'i ɨ maj
a'áa jo'cháatɨma'caa a'ájna a Lida, majta a'ájna a Sarón, a'ɨ́ɨ mu
jaaséej tɨ'ɨj ájchej, aj mu mij ja'antzaahuaj a'ɨ́jcɨ ɨ tavástara'.

Pedro pu jaatájuurij a'ɨ́jcɨ ɨ Doorcaj

36 Sɨ́ɨj tɨ ajta tyá'tzaahuatye', a'áa pu jo'tyávaaca'aj chájta' tɨ a'yan
tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Jope, íitɨ' a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j, a'yaa pu ántyapuaj tɨjɨn

Tabiita; Tabiita a'yaa pu huatóomua'aj huá'nyuucaa jɨme' ɨ griego tɨjɨn Doorcaj. A'ɨ́jna ɨ íitɨ' jéehua pu a'yan rɨjcaa tyi'tɨ́j jɨme' tɨ xá'puɨ', huá'huɨɨria'aj ɨ maj quee je'ej tyéejviicue'. 37 Tɨ'ɨj Pedro ooj a'áa jo'tyávaaca'aj a'ájna a Lida, aj pu'ij ɨ Doorcaj tyi'ijcuí'nyaca' tɨ'quij huamuí', ajta ɨ tyévira' matɨ'ɨj jacajo'sij, aj mu mij ju'tyájtoo u chi'táj. 38 A'ájna a Jope a'áa pu véjri' putyajá'rɨcɨj a Lida, a'áa pu jo'tyávaaca'aj a'ɨ́jna ɨ Pedro, matɨ'ɨj jáamua'reeri' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyá'tzaahuatye', hua'puácaa mu huata'ítyaca' mej mij uyo'té'exaatye'en a'yan tɨjɨn:

—Pata'aj jiye'tzín mu ja'rájra'nyij iiye'ej Jope.

39 Tɨ'quij ɨ Pedro hua' jamuán ujó'mej, tɨ'ɨj a'áa ja'rá'aj, aj mu mij ju'tyéevi'tɨj jo'tɨj je'ráca'tyii ɨ muɨ'chíj, majta néijmi'i a'ɨ́ɨmaj ɨ maj antyúujɨɨmua'astariaca', mua'cooyi'nya'aj mu eetyahuíistɨraj a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Pedro, matɨ'ɨj mij tyaataséejra ɨ cáanarij a'ɨ́ɨn tɨ tyí'ta'huacare'ej ɨ Doorcaj tɨ'ɨj óoche' júuricaj. 40 Pedro pu huo'ta'ɨ́j maj néijmi'i iirácɨɨnyej, tɨ'quij tyítunutaca', ajta jaatáhuoj ɨ Dios jimi, ja'raséeraj a'ɨ́jcɨ ɨ muɨ'chíj, aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—¡Tabiita, ájchesij!

Tɨ'quij atányeeriaca' a'ɨ́jna ɨ íitɨ', tɨ'ɨj jaaséj a'ɨ́jcɨ ɨ Pedro, aj pu'ij ooyíxɨj. 41 Ajta ɨ Pedro muáca'ra'an pu jitze jajví'raj tɨ'quij ja'ajriáj, aj pu'ij huo'tajé a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyá'tzaahuatye', ajta a'ɨ́ɨjma ɨ úucaa ɨ maj antyúujɨɨmua'astariaca', tɨ'quij júurican huataséjrataca'. 42 Néijmi'que' mu jáamua'reeri' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'áa huacháatɨma'caa a'ájna a Jope, mue'tɨ́j mu mij ja'antzaahuaj a'ɨ́jcɨ ɨ tavástara'. 43 Pedro pu a'áa jo'tyá'ɨtzee a'chu pua'an xɨcáj a'ájna a Jope, a'ɨ́jcɨ jimi ɨ navíj tɨ tyíi'huacaa, Simón pu ántyapuaaca'aj a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j.

Ɨ Pedro ajta a'ɨ́jna ɨ Cornelio

10 1 Sɨ́ɨj pu a'áa jo'tyávaaca'aj a'ájna a chájta' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Cesarea, Cornelio pu ántyapuaaca'aj, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'eenye'ej ɨ tɨ tyihuá'ijtye' a'ɨ́ɨjma ɨ xantáaru'uj ɨ maj Italia já'ma'can. 2 A'ɨ́jna ɨ Cornelio, jéehua pu naa tyihuojó'mua'rajca'aj, majta néijmi'i ɨ maj jamuán chajca'aj, máana'micha'aj ɨ Dios. Jéehua pu huo'táhuɨɨ túmii jɨme' a'ɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, ajta a'náj tɨna'aj jahuooca'aj ɨ Dios jimi. 3 Séej pu a'yan tyu'rɨ́j, a'tzáaj yáacɨj jé'ta' ucamá'caj ɨ xɨcáj, tyi'tɨ́j pu jimi huataséjre, naa pu tyámua' tyeeséj a'ɨ́jcɨ ɨ Dios tɨ jimi tyí'huɨɨre', tɨ a'úun jo'tyájrupij jo'tɨj a'ɨ́ɨn je'rácatyii, aj pu'ij a'yan tyaatajé tɨjɨn:

—¡Cornelio!

4 Tɨ'quij ja'raséeraj ja'raa a'ɨ́jna ɨ Cornelio, tyi'tzɨ́ɨnye'ej pu'ij a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

—¿Tyi'tanyí nyavástara'?

Aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jna ɨ tajapuá tɨ tyí'huɨɨre' tɨjɨn:

—Dios pu jú'mua'ree a'íjcɨ ɨ paj jahuoo a'náj tɨna'aj, ajta ɨ paj
períj huo'tyáhuɨɨ ɨ maj quee je'ej tyéejviicue'. 5 Pata'aj huo'ta'ítyej
ɨ tyétyacaa maj a'áa jó'ju' a'ájna a Jope, mata'aj yo'vé'vi'tɨj a'íjcɨ ɨ
Simón ɨ tɨ ajta a'yan ántyapuaj tɨjɨn Pedro. 6 A'áa pu jo'caj séej jamuán
tɨ ajta a'yan ántyapuaj tɨjɨn Simón, navíj pu tyíi'huacaa a'íjna ɨ Simón,
a'áa pu véjri' ja'chej jo'tɨj jájtyij ja'vá'asej.
7 Tɨ'ɨj jó'raa a'íjna ɨ tɨ tajapuá tyajá'huɨɨre' ɨ tɨ jamuán tyu'xájtaca',
aj pu'ij ɨ Cornelio hua'puácaa huatacho'vej ɨ maj jahuɨɨre', ajta séej ɨ
xantáaru' ɨ tɨ ajta ja'tzaahuatya'ca'aj ɨ Dios. 8 Néijmi'i pu huo'té'exaa
je'ej tɨ tyi'tíj huaríj, aj pu'ij huo'ta'ítyaca' maj a'áa jó'ju' a Jope.
9 Yaa ariá'pua'aj, a'tzáaj tacuaríixpuaj, matɨ'ɨj meríj a véjri'
ajooju'caj a chájta', aj pu'ij Pedro antyíraj ɨ chi'ij japua, tɨ'ij
jaatáhuoonyij ɨ Dios jimi. 10 Pu'ríj i'cuataca'aj, jaxɨe'va'ca'aj tɨ tyi'tíj
huácua'nyij, matɨ'ɨj móoj tya'cue'ráatacaj ɨ tɨ tyí'cua'nyij, aj pu'ij
tyi'tíj jimi huataséjre. 11 A'íj pu huaséj tɨ antacúj ɨ tajapuá, tyi'tíj
pu aje'cáma'ca'aj muáacuaque' pu tya'ajhuɨhuíjma'caj. 12 Néijmi'i
mu tyí'tyesejria'ca'aj a'íjcɨ jitze ɨ tɨ aje'cáma'ca'aj néijmi'i ɨ tyi'tyán
ɨ maj muáacuacaa iira'íɨcajmee, majta ɨ maj chóota' huacɨ'ɨj, ɨ maj
hua'cíɨnyajcɨ'ɨj, majta ɨ maj rá'rɨee. 13 Aj pu'ij nyúucarij huánamuajri'
tɨ a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Pedro, ájchesij, pata'aj huó'cui'nyij pajta huo'cɨ'mej.
14 Ajta ɨ Pedro a'yaa pu tyu'tanyúj tɨjɨn:
—Canu xaa nyu'uj a'náj tyi'tíj cua'nyij ɨ tɨquee tyéevijtɨj, na'ríij
tyi'tyán maj xána'vi're'. 15 Ajtáhua'aj pu ɨ nyúucarij a'yan tyatajé
tɨjɨn:
—Néijmi'i ɨ Dios tɨ tyámua' naa tyú'ruuj, capáj che' a'yan tyí'xajtaj
yee tyí'xana'vi're'.
16 A'yaa pu huéeicaj huaríj, tɨ'quij ajtáhua'aj tyíraa u tajapuá
a'íjna ɨ tɨ aje'cáanyej. 17 Jéehua pu tyí'mua'ajcaj a'íjna ɨ Pedro a'íjcɨ
jɨme' je'ej tɨ huatóomua'aj a'íjna ɨ tɨ jaaséj, matɨ'ɨj a'íɨn ará'aj a tɨ
ja'pueertaj a'íɨmaj ɨ Cornelio tɨ huojo'ta'ítyaca', matɨ'ɨj a'áa ja'rá'aj a'íɨ
mu tyu'íhuo'sime'ej jo'tɨj ja'chej a'íjna ɨ Simón. 18 Aj mu mij ca'nyíin
jɨn tyu'ta'íhuo' tɨpua'aj a'úun je'rájcatyij a'íjna ɨ Simón, ɨ tɨ ajta
a'yan ántyapuaj tɨjɨn Pedro. 19 Ajta ɨ Pedro óoche' pu tyí'mua'ajcaa
a'íjcɨ jɨme' ɨ tɨ huataséjre a'íjcɨ jimi, aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa ɨ
júuricama'ra' ɨ Dios tɨjɨn:
—Simón, huéeicaj mu ɨ tyétyacaa muatyáhuoonyij. 20 Ájchesij,
pata'aj acájra'nyij, pajta jó'me'en hua' jamuán, capáj je'ej
tyí'mua'ajcaa, ji'nye nyáaj nu uhuojo'ta'ítyaca'.
21 Aj pu'ij acájraa a'íjna ɨ Pedro, tɨ'quij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Nyáaj nu a'íɨn pué'een ɨ siaj jatyáhuoonyij, ¿tyi'tanyí jɨn
yesiavá'ju'?
22 Aj mu mij a'yan tyityaatanyúj tɨjɨn:

—A'ɨ́j tu jɨn yavá'ju' a'ɨ́jcɨ jitze ma'can ɨ Cornelio ɨ tɨ tyihuá'ijtye', tyámua' pu tyí'tyevij, jéehua pu ja'tzaahuatye' ɨ Dios, majta néijmi'i tyámua' tyéejcha'ɨɨj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can. Sɨ́ij tɨ tyí'huɨɨre' u tajapuá ɨ Dios jimi, a'ɨ́ɨ pu jaaté'exaa tɨ muéetzij muaata'ɨ́jta paj ujó'me'en a tɨ ja'chej, tɨ'ij a'ɨ́ɨn Cornelio muáanamuaj a'chu paj nyúucarij tyaaté'exaatye'sij.

23 Tɨ'quij ɨ Pedro huo'tá'inyej maj utyájrutyej u chi'táj, a'áa mu jo'tyóo'ɨtzee, yaa ariá'pua'aj pu jó'raa ɨ Pedro hua' jamuán, séecan mu majta hua' jamuán ujó'ju' ɨ maj tyá'tzaahuatye' maj a'áa já'chajca'aj a'ájna a Jope.

24 Yaa ariá'pua'aj mu a'áa ja'rá'aj a Cesarea, jo'tɨj ɨ Cornelio huaja'cho'va'ca'aj, a'ɨ́ɨjma jamuán ɨ ju'ihuáamua', ajta ɨ maj tyámua' naa tyá'mua'tyej, néijmi'i mu tyúusɨɨj u chi'táj. 25 Tɨ'ɨj Pedro ará'aj a tɨ ja'chej, a'ɨ́ɨ pu ja'antyinájchaca' a'ɨ́jna ɨ Cornelio, aj pu'ij tyítunutaca' a tɨ jóonyee ɨ Pedro, tɨ'ij jaatyáanajche. 26 Ajta ɨ Pedro ja'ajriáj, a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Huatyéjchaxɨj, tyévij nu nyajta nyáaj pué'een, patɨ'ɨj muáaj.

27 Matɨ'ɨj tyu'taxáataj jujɨ́ɨmua'aj, aj mu mij utyájrupij u chi'táj, tɨ'quij a'ɨ́jna ɨ Pedro huo'séj ɨ maj jéehua tyúusɨɨj ɨ tyeítyee. 28 Pedro pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Mua'aj xu jamua'reej tɨ ɨ tayi'ráj quee tyi'tá'caa ityájma ɨ tyaj Israel jitze ajtyáma'can, tyaj a'yan tyityojó'jujhua'nye' a'ɨ́ɨjma jamuán ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can, nyij tyaj huá'muaariaj. Ajta ɨ Dios pu naamuá'tyej nyaj quee a'yan tyá'xajta yee capu naa een mu a'tɨ́j, nusu yee xána'visi' pu huasé'rin a'mújna. 29 A'ɨ́j nu jɨn, matɨ'ɨj naatajé nyaj mu mujo'vé'mej, canu tyi'tɨ́j je'ej tyu'taxájtaca'. A'yaa nu tyá'xɨe've' nyaj jáamua'reej ji'quij een jɨme' setyinaatacho'vej.

30 Aj pu'ij a'yan tyu'tanyúj a'ɨ́jna ɨ Cornelio tɨjɨn:

—Pu'ríj muáacuaj xɨcáj tyooméj, yáapua'aj a'tzáaj, a'yaa nu huaquéej iiye'ej nyichéj, nyatɨ'ɨj huatyéenyuj ɨ Dios jimi, a'tzáaj yáacɨj jé'ta' ucamá'caj ɨ xɨcáj, tɨ'quij a'tɨ́j huataséjre nye jimi, naa pu tyi'tyama'astájyi'caa a'ɨ́jna ɨ tɨ jucáchajca'aj. 31 Ajta a'yan tyinaaté'exaaj a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j tɨjɨn: “Cornelio, Dios pu arí jáanamuajri' a'ɨ́jcɨ ɨ paj jimi huatyéenyuj, ajta pu jo'támua'reeri' a'chu paj tyihuo'tapuéjve ɨ maj quee je'ej tyéejviicue'. 32 Pata'aj huo'ta'ítyej maj ujó'ju'un a chájta' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Jope, miche' uyo'vé'vi'tɨj a'ɨ́jcɨ ɨ Simón, ɨ tɨ ajta a'yan ántyapuaj tɨjɨn Pedro, a'áa pu jo'caj jo'tɨj ja'chej ɨ Simón, a'ɨ́jna ɨ navíj tɨ tyíi'huacaa, a'áa pu ja'chej a'ájna véjri' jájtyij tɨ ja'vá'asej.” 33 A'ɨ́j nu jɨn jiye'tzín huo'ta'ítyaca' mu séecan mata'aj mojo'tájeevej, pajta muáaj xá'puɨ' paj huarɨ́j paj mujo'vé'mej. Ya tu'ríj tyij ijíij néijmi'i huatyu'uj, Dios pu jamua'reej je'ej tyaj ye'ej tyá'xɨe've', tyata'aj néijmi'i jáanamuaj a'chu tɨ ɨ tavástara' tyimuaata'ɨ́j paj tyitaaté'exaatye'en.

Pedro pu tyihuó'ixaaj jo'tɨj Cornelio ja'chej

34 Aj pu'ij Pedro a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Nu'ríj ijíij yó'itej tɨjɨn a'yaa pu tyi'ja'yájna a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Dios
néijmi'i mu juxa'aj mana'aj een sɨ́ɨj ajta sɨ́ɨj. 35 Néijmi'i mu jitzán
juxɨe've' ɨ Dios a'ɨ́ɨmaj ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj ja'tzaahuatye', majta xá'puɨ'
rɨcɨj. 36 Dios pu a'yan tyihuo'tajé a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze eeráma'can,
a'ɨ́ɨ pu huo'té'exaa ɨ nyúucarij tɨ tyú'tyamua'viste', a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ
Cɨríistu', a'ɨ́jna ɨ tɨ néijmi'caa vástara'.
37 Xu'ríj jamua'reej je'ej tɨ tyi'tɨ́j huarɨ́j néijmi'que' a'ájna a
Judea, a'áa pu jo'tyóochej a'ájna a Galileea, tɨ'ɨj ɨ Juan a'yan
tyihuo'té'exaaj ɨ tyeɨ́tyee tɨ a'yan tyúuxɨe've' maj huáɨ'huaj. 38 A'yaa
xu tyá'mua'reej tɨ ɨ Dios jitzán jaatyájtoo ɨ ju júuricamej ajta ɨ tɨ
néijmi'i jɨn putyi'uurejve, a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Jesús Nazaret tɨ já'ma'can, a'yaa
pu rɨjcaj je'ej tɨ tyí'xa'puɨ', ajta tyihuá'huaatya'ca'aj néijmi'caa ɨ maj
jajpuéetzij a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ tyiyáaru' tyihuá'ijtya'ca'aj. A'ɨ́ɨ pu néijmi'i
putyi'uuriajva'aj, ji'nye Dios pu jitzán séjria'ca'aj. 39 Ityáj tu néijmi'i
mua'reej je'ej tɨ tyi'tɨ́j huáruuj iiye'ej jo'maj ja'chej a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
Israel jitze ajtyáma'can, ajta a'ájna a Jerusalén. A'tzúj a'tyéevi'caj
mu matɨ'ɨj jaajé'caj a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj yó'tatej ɨ cúruuj jitze. 40 Ajta
ɨ Dios pu jaatájuurityej tɨ'ɨj tyoomá'caj huéeicaj xɨcáj ɨ tɨ huamuɨ́',
ajta tyu'tá' tɨ'ij huataséjre tajimí. 41 Camu néijmi'i jaaséej, sulu ityáj

© 1996 David C. Cook

Los Hechos 10:34-43

tu'uj jaaséej, ɨ tɨ a'ɨ́ɨn arí ta'antyíhuooca'aj ɨ Dios. Ityáj tu jamuán
tyú'cuaa, tyajta hua'íj a'ɨ́jcɨ jamuán ɨ Jesús tɨ'ɨj huatájuuriaca'. 42 A'ɨ́ɨ
pu tyitaata'ɨ́j tyej tyij huo'té'exaatye'en ɨ tyeɨ́tyee, yee Jesús pu a'ɨ́ɨn
pué'een ɨ tɨ huá'xɨjtye'en néijmi'caa ɨ tyeɨ́tyee, ɨ maj júurij, ajta ɨ maj
meríj huácuij. 43 Néijmi'i ɨ maj Dios jitze ma'can tyí'xaxa'ta'aj a'ɨ́ɨ mu
jaxajtaca'aj a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús, a'yaa mu majta tyu'taxájtaca' yee néijmi'i ɨ
maj tyá'antzahuatye'en a'ɨ́jcɨ jimi a'ɨ́ɨ pu tyihuo'tú'uunyi'raj ɨ maj jɨn
ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi.

A'ɨ́ɨmaj ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can, a'ɨ́ɨ mu ja'ancuriáa' ɨ júuricama'ra' ɨ Dios

(Hch. 11:15-17)

44 Óoche' pu tyi'xáatacaj a'ɨ́jna ɨ Pedro, tɨ'ɨj ɨ júuricama'ra' ɨ Dios
hua' jitzán rá'aj néijmi'caa, a'ɨ́ɨjma ɨ maj janamuajraca'aj je'ej tɨ
tyí'xajtaca'aj a'ɨ́jna ɨ Pedro. 45 Majta séecan ɨ maj tyá'tzaahuatye', ɨ
maj a'ɨ́ɨjma jitze ajtyáma'can ɨ maj ja'antyisí'chej ɨ junavíj, tyámua'
mu tyo'taséj a'ɨ́ɨmaj a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ Dios ajta jaatyájtoo ɨ ju júuricamej
a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can. 46 Tyámua' mu tyo'taséj,
ji'nye mahuó'namuajri' maj séecan nyúucarij jɨn tyí'xajtaca'aj, majta
tyámua' tya'tá'caria'aj ɨ Dios. 47 Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj a'ɨ́jna ɨ
Pedro tɨjɨn:

—¿Nyi je'ej tyíɨ'rij tɨ a'tɨ́j tyu'tyáanaj mej mij quee huáɨ'huaj
a'ɨ́imaj ɨ tyeɨ́tyee, ɨ maj majta meríj ja'ancuriáa' ɨ júuricama'ra' ɨ Dios
yaa tyatɨ'ɨj ityáj?

48 Ajta je'en huo'ta'ɨ́j maj huáɨ'huaj nyúucaritze' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús tɨ
Cɨríistu' pué'een. Matɨ'ɨj mij ɨ maj huáɨ'huaca' jaatáhuaviiri' ɨ Pedro tɨ
huatyá'ɨtzeere'en hua' jamuán a'chu pua'an xɨcáj.

Pedro pu huo'té'exaa je'ej tɨ tyi'tɨ́j huarɨ́j a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Cornelio

(Hch. 10:9-23, 44-48)

11 1 Aj mu mij a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Jesús jamuán huacɨ́j, majta ɨ maj
tyá'tzaahuatye' ɨ maj a'áa jo'cháatɨma'caa a'ájna a Judea,
a'ɨ́ɨ mu jáamua'reeri' tɨjɨn ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can mu
majta ja'ancuriáa' ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios. 2 Tɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ Pedro a'áa
ja'rá'aj a Jerusalén, je'ej mu pua'aj tyaaxájtaca' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj majta
tyá'tzaahuatye', ɨ maj ja'antyisí'chej ɨ junavíj, 3 a'yaa mu tyaatajé tɨjɨn:

—Je'ej paj pua'aj huarɨ́j, ji'nye a'ɨ́ɨjma paj ujo'vá'muaariaca' ɨ maj
quee ja'antyisí'chej ɨ junavíj, pajta hua' jamuán tyú'cuaa.

4 Aj pu'ij Pedro huatyóochej tɨ huo'té'exaatye'en néijmi'i je'ej tɨ
tyi'tɨ́j huarɨ́j, 5 a'yan tɨjɨn:

—A'áa nu chájta' jo'tyávaacaj tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Jope,
nyatɨ'ɨj nyooj tyenyúusima'caj ɨ Dios jimi, aj pu'ij tyi'tɨ́j nyej jimi
huataséjre, cáanarij tyi'tɨ́j tɨ jútye' aje'cáanyej, muáacuaque' pu

tyé'ejvivin, a'áa pu jútye' je'cáanyej jó'nyaj jo'ojcatyiij. 6 Tyámua'
nu tyeeséj tyi'tíj tɨ eeriáa'ca'aj, aj nu nyij tyi'tyán huaséj ɨ maj
muáacuacaa iira'íɨcajmee, majta ɨ maj simuáruunyij, majta ɨ maj
chóota' huacíɨnyajcɨ'ɨj, majta ɨ maj rá'rɨee.
7 Nyatɨ'ɨj nyij nyúucarij huánamuajri', tɨ a'yan tyinaatajé tɨjɨn:
—Pedro, ájchesij, pata'aj huó'cui'nyij, pajta huo'cɨ'mej. 8 A'yaa nu
tyu'tanyúj tɨjɨn: "Canu xaa nyu'uj nyavástara', ji'nye canu a'náj tyi'tíj
cua'nyij tɨquee tyéevijtɨj tɨ ajta xána'vi're'." 9 Jútye' pu ajtáhua'aj
je'cánamuajre ɨ nyúucarij tɨ a'yan tyinaaté'exaaj tɨjɨn: "Ɨ Dios tɨ
tyámua' naa tyú'ruuj, capáj a'yan tyí'xajtaj yee tyí'xana'vi're'."
10 Huéeicaj pu a'yan tyu'ríj, ajta je'en tyíraa u tajapuá a'íjna ɨ cáanarij.
11 Aj mu mij huéeicaj ɨ tyétyacaa a'áa ja'rá'aj jó'nyaj jó'catyii, a'áa
mu huojo'ta'ítyaca' a Cesarea mej mij nyéetzij náahuoonyij. 12 Ajta
ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, a'íɨ pu naata'íj nyaj ujó'me'en hua' jamuán
a'íɨjma, nyequee je'ej tyi'mua'astíj, a'íɨ mu majta jó'ju' nyaj jamuán
a'íɨmaj ɨ ta'ihuáamua' ɨ maj aráseej ará'asej, néijmi'i tu jo'tyájrupij
u chi'táj jo'tɨj ja'chej a'íjna ɨ a'tíj. 13 A'íɨ pu taaté'exaa tɨ síɨj ɨ tyévij
huataséjre tɨ tajapuá tyí'huiɨre' ɨ Dios jimi a'ájna jo'tɨj ja'chej,
a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn: "A'tíj huata'ítyej a'ájna a Jope mej mij
uyo'vé'vi'tɨj a'íjcɨ ɨ Simón ɨ maj majta a'yan jatamuá'muaj tɨjɨn
Pedro. 14 A'íɨ pu muaaté'exaatye'sij je'ej tɨ ɨ Dios tyimuaatú'uunyi'raj
ajta a'íɨjma a'tyéɨtyeristyamua'." 15 Nyatɨ'ɨj huatyényechej nyaj
tyihuo'té'exaatye'en, aj pu'ij ɨ júuricama'ra' ɨ Dios hua' jitzán rá'aj
a'íɨjma, a'yaa pu cha'tána'aj tɨ'ɨj jájcuaj tajimí tyu'tyá'ɨtzee. 16 Aj nu
nyij jo'támua'reeri' je'ej tɨ tyitaaté'exaaj ɨ tavástara' tɨ a'yan tɨjɨn:
"A'yaa xaa nyu'uj tyi'ja'yájna, a'íjna ɨ Juan, a'íɨ pu huá'ɨɨraca'aj
jájtyij jɨme', siajta mua'aj a'íj xu jɨn ɨ'huan ɨ júuricama'ra' ɨ Dios."
17 A'íj pu jɨn tɨpua'aj Dios a'yan cha'tána'aj tyihuo'tá' a'íɨjma a'íjcɨ ɨ tɨ
ajta ityájma taatá', ɨ tyaj ja'antzaahuaj a'íjcɨ ɨ Jesús ɨ tɨ ajta Cɨríistu'
pué'een, ¿ji'nye tyíɨ'rij nyej nyaj quee tyi'tá'care'en je'ej tɨ ɨ Dios
tyá'xɨe've'?
18 Matɨ'ɨj jáanamuajri' a'íɨmaj ɨ maj tyá'tzaahuatye' ɨ maj a'áa
huacháatɨmee a'ájna a Jerusalén, camu che' huatanyúj, sulu tyámua'
mu tyaatá' ɨ Dios, a'yan metyi'xáataj tɨjɨn:
—Pu'ríj Dios huo'ta' ɨ maj séej chuéj japua ja'chej mej mij jájcuan
jɨn tyámua' naa tyú'mua'tyij jimi, mej mij jusén jɨn júurij muá'ra'nyij.

Ɨ hua' tyeyúuj a'íɨjma ɨ Antoquíia maj ja'chej

19 Tɨ'ɨj huamuí' a'íjna ɨ Esteban, aj mu mij huatyóochej maj
je'ej pua'aj huó'uurej a'íɨjma ɨ maj tyá'tzaahuatye', séecan mu mij
a'áa ja'rá'aj a Fenicia, majta séecan a'ájna a Chipre, majta séecan
a'ájna jo'tɨj a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Antoquíia. Camu a'tíj tɨna'aj
ixaatya'ca'aj a'íjcɨ ɨ nyúucarij ɨ Dios tɨ jitze je'ráma'can, a'íɨjma mu'uj

huaté'exaaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can. 20 Majta ɨ séecan ɨ maj
Chipre já'ma'can a'ɨ́ɨjma jamuán ɨ maj Cirene já'ma'can, a'ɨ́ɨ mu a'áa
ja'tanyéj a'ájna a Antoquíia, aj mu mij huó'ixaaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee
Israel jitze ajtyáma'can, a'ɨ́j mu huo'té'exaa ɨ nyúucaria'ra' ɨ Jesús
ɨ tɨ ajta tavástara' pué'een. 21 Jéehua pu huo'tyáhuɨɨ ɨ tavástara',
a'ɨ́j mu jɨn mue'tɨ́j tyu'tátoj ɨ tyúuye'raj, matɨ'ɨj ja'antzaahuaj a'ɨ́jcɨ ɨ
tavástara'.

22 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyá'tzaahuatye', ɨ maj a'áa já'chajca'aj a'ájna
a Jerusalén, matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj jáanamuajri' je'ej tɨ tyi'tɨ́j huarɨ́j, a'ɨ́j mu
huata'ítyaca' a'ɨ́jcɨ ɨ Bernabé a'ájna a Antoquíia. 23 Tɨ'ɨj a'áa ja'rá'aj,
Bernabé pu jaaséej tɨ Dios tyámua' tyú'ruuj a'ɨ́ɨjma jimi. A'ɨ́j pu jɨn
jéehua huatóotyamua'vej, a'yaa pu tyihuo'té'exaaj maj huatyóoca'nyej
ɨ jutzájta' mej mij tyámua' tyityaaju'un ɨ tavástara' jimi. 24 A'yaa
pu tyú'ruuj a'ɨ́jna ɨ Bernabé, ji'nye tyámua' pu tyí'tyevistaca'aj,
a'ɨ́j pu jitze aróoca'nyajca'aj ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, ajta jéehua
tyá'tzaahuatya'ca'aj, a'ɨ́j mu mij jɨn jéehua ɨ tyeɨ́tyee ja'antzaahuaj
a'ɨ́jcɨ ɨ tavástara'.

25 Tɨ'ɨj té'ej jó'raa a'ɨ́jna ɨ Bernabé a'ájna a Tarso, tɨ'ij jáahuoonyij
a'ɨ́jcɨ ɨ Saulo. 26 Tɨ'ɨj jáatyoj, aj pu'ij yo'ví'tɨj a'ájna a Antoquíia,
a'áa mu séej nyinyi'ra'aj já'tyeej hua' jamuán ɨ maj tyá'tzaahuatye',
metyihua'mua'tyáaj jéehua ɨ tyeɨ́tyee. A'ájna a Antoquíia a'áa mu
anaquéej a'yan huojo'tamua'aj tɨjɨn cristianos.

27 A'ájna xɨcáara' jitze, séecan mu a'áa ja'rá'aj a'ájna a Antoquíia
Jerusalén maj ja'ráacɨj, a'ɨ́ɨ mu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ maj Dios jitze
ma'can tyí'xaj. 28 Sɨ́ɨj pu a'yan ántyapuaaca'aj tɨjɨn Agabo, a'ɨ́ɨ pu
ajo'tyéechaxɨ hua' tzajta', a'ɨ́j pu jitze arooca'nyáaj ɨ júuricama'ra' ɨ
Dios, tɨ'ij a'yan tyihuo'té'exaatye'en tɨ huatúuri'huaj ja'mej néijmi'que'
íiyan ɨ cháanacaj japua. A'yaa pu'ij tyu'rɨ́j tɨ'ɨj a'ɨ́jna tyí'ijtaca'aj ɨ
tɨ va'cán jɨn tyi'tyávaaca'aj ɨ tɨ a'yan ántyapuaaca'aj tɨjɨn Claudio.
29 Aj mu mij ɨ maj tyá'tzaahuatye' Antoquíia maj já'chajca'aj,
a'ɨ́ɨ mu a'yan tyaaxá'puɨ'ɨntarej maj tyihuo'ta'ítyi're'en a'ɨ́ɨjma ɨ
ju'ihuáamua' Judea maj já'chajca'aj, a'chu tɨ sɨ́ɨj caa putyá'uurejve tɨ'ij
huo'tapuéjve'en. 30 A'yaa mu huarɨ́j, u mu tyihuojo'ta'ítyi'ri' néijmi'i ɨ
maj tyihuo'tapuéjve. Ajta a'ɨ́jna ɨ Bernabé, a'ɨ́jcɨ jamuán ɨ Saulo, a'ɨ́ɨ
mu huo'tátuii ɨ huáasij ɨ maj a'áa jo'tyú'uuca'aj a'ájna a Jerusalén.

Tɨ'ɨj huamuɨ́' a'ɨ́jna ɨ Santiago, ajta ɨ Pedro eetyánami'huaca'aj

12 1 Ajta a'ájna xɨcáara' jitze, a'ɨ́jna ɨ Herodes ɨ tɨ va'cán jɨn
tyi'tyávaaca'aj, a'ɨ́ɨ pu huatyóochej tɨ je'ej pua'aj huó'uurej
ɨ maj tyá'tzaahuatye'. 2 A'ɨ́ɨ pu jaata'ɨ́jtaca' maj jaajé'caj a'ɨ́jcɨ ɨ
Santiago, ɨ tɨ ihuáaria'ra' pué'een a'ɨ́jcɨ ɨ Juan. 3 Ajta tɨ'ɨj jaaséj tɨ
hua'ránajchaca' a'ɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, a'ɨ́j pu ajta
huata'ɨ́jtaca' maj jaatyéevi' a'ɨ́jcɨ ɨ Pedro. A'yaa pu tyu'rɨ́j a'ájna matɨ'ɨj

a'ɨ́j jɨn tyi'ye'estyáacaj ɨ maj páan cua'caa tɨquee cu'ustij. 4 Matɨ'ɨj
jaatyeví'raj, aj pu'ij ɨ Herodes je'tyáanaj, jéehua mu tyí'cha'ɨɨca'aj,
muáacuaque' mu tyiú'pu'ca'aj metyamuáacuastajma'aj. A'yaa
pu tyí'mua'ajcaa tɨ a'ájna jaataséjrataj, tɨ'ɨj tya'náara'an ɨ maj
tyí'ye'estyaa. 5 A'ɨ́j pu jɨn ɨ Pedro eetyánami'huaca'aj ajta tyámua'
tyí'cha'ɨɨri'huaca'aj, majta ɨ maj tyá'tzaahuatye', a'ɨ́ɨ mu jéetze'
jahuooca'aj ɨ Dios jimi a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ Pedro.

Sɨ́ɨj tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' pu ji'rájtoo a'ɨ́jcɨ ɨ Pedro

6 Tɨ'ɨj huaré'chumua'riaca' aj pu'ij ɨ Herodes ji'ratoonyíiche' mej
mij jaaséej ɨ tyeítyee, ajta a'ɨ́jna ɨ Pedro a'ɨ́ɨ pu tyácusima'aj a jé'ta'
jo're'que'tɨ́j anajɨ́'qui'huaj ɨ cadéenaj jɨme' ju'ɨ́ɨcaj jitze ajta ɨ jumuáca'
jitze, majta hua'puaj ɨ xantáaru'uj ajtatápi'huaca'aj ɨ Pedro jitze,
majta séecan ɨ xantáaru'uj, a'áa mu je'tyú'uuca'aj a tɨ ja'pueertaj maj
jacha'ɨɨca'aj. 7 Aj pu'ij jiye'tzín jɨme' sɨ́ɨj tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' huataséjre
a'újna jo'maj tyeítyee já'namuacaa, tɨ'quij uhuanyéeri'cɨriajraa, aj pu'ij
jaatóoriaxɨj a'ɨ́jcɨ ɨ Pedro ajta a'ɨ́ɨn huájɨj, tɨ'quij a'yan tyaatajé tɨjɨn:

—Ca'nácan, ájchesij.

Aj pu'ij aja'ajvátzɨj ɨ cadéenaj a chóota' a'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn
anajɨ́'qui'huajma'caaj ɨ Pedro. 8 Aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Tyu'tyé'chejtye' pajta ajtá'aca'queetye'.

Aj pu'ij a'yan huarɨ́j ɨ Pedro, ajtáhua'aj a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jna ɨ tɨ
tajapuá tyí'huɨɨre' tɨjɨn:

—Uca'rújtyi'raj mua' máancaj, pata'aj nyajamuan jó'me'en.

9 Aj pu'ij iirájraa ɨ Pedro, cújta' a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ tyí'huɨɨre' u tajapuá,
ajta quee jamua'reeriaca'aj tyij a'yan tyi'ja'yájna je'ej tɨ tyi'tɨ́j
uuriajca'aj a'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'huɨɨre' u tajapuá, nusu tyi'tyámaarasima'aj
na'aj. 10 Matɨ'ɨj mij ajo'ré'nyej jo'maj je'tyú'uuca'aj ɨ xantáaru'uj ɨ
maj tyí'cha'ɨɨca'aj, majta áyee séecan jimi ɨ xantáaru'uj, aj mu mij
ajo'ré'nyej jo'tɨj tyapúusti' puéertara' je'tyéjvee jo'tɨj je'ráanyee
ɨ juyéj, tɨ'quij jusɨ́ɨj antacúj ɨ puéertaj, aj mu mij iiráacɨj, a'ɨ́j mu
jitze huajú'ca'aj ɨ juyéj. Matɨ'ɨj móoj ajooju'caj jo'tɨj jo'ré'nyee ɨ
juyéj, aj pu'ij jiye'tzín jó'raa a'ɨ́jna ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre'. 11 Aj pu'ij
uhuóomua'tzɨj a'ɨ́jna ɨ Pedro, a'yaa pu'ij tyu'taxájtaca' tɨjɨn:

—Nu'rɨ́j jamua'reej tɨ a'yan tyi'ja'yájna tɨ tavástara' séej
ujo'ta'ítyaca' ɨ tɨ tyí'huɨɨre' u tajapuá tɨ'ɨj a'ɨ́ɨn nɨɨ'rátoonyij, tɨ'ij quee
a'yan tyí'nyoorej je'ej tɨ tyá'xɨe've' a'ɨ́jna ɨ Herodes, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ
maj Israel jitze ajtyáma'can.

12 Tɨ'ɨj jáamua'reeri' tɨ a'yan tyi'ja'yájna, aj pu'ij jó'raa, a'áa pu
ja'rá'aj a Maríia tɨ ja'chej, náanajra' a'ɨ́jcɨ ɨ Juan tɨ ajta a'yan ántyapuaj
tɨjɨn Marcos. A'áa mu jóosɨiria'ca'aj jéehua ɨ tyeítyee ɨ maj jahuooca'aj
ɨ Dios jimi. 13 Tɨ'quij a'ɨ́ɨn tye'ejtyáto'sixɨj jo'tɨj ja'pueertaj, aj pu'ij
ɨ́jmue'estɨ' iirányeeriaca' tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Rode, tɨ'ij jaaséej

a'tíj tɨ pué'een. 14 Tɨ'ɨj a'íɨn jaamua'aj tɨ ɨ Pedro atyaja'xajtaca'aj, capu
tya'antacúj, ji'nye huápuɨ'ɨj pu huatóotyamua'vej a'íjna ɨ íjmue'estɨ',
tɨ'quij huaria'téechajra tɨ'ij huo'té'exaatye'en tɨ ɨ Pedro aje'tyéjvee a tɨ
ja'pueertaj. 15 Aj mu mij a'yan tyaaté'exaa a'íjcɨ ɨ íjmue'estaj tɨjɨn:

—Puá'tɨmue' papu'uj.

Ajta a'íjna, je'can jɨme' pu a'yan tyí'xajtaca'aj tɨ a'yan tyi'ja'yájna.
Majta a'íɨmaj a'yan mu tyí'xajtaca'aj tɨjɨn:

—Capu a'íɨn pué'een, a'íɨ pu'uj pué'een ɨ tajapuá tɨ tyí'huɨɨre' ɨ tɨ
jacha'ɨj.

16 Meentyij óoche' ɨ Pedro tye'ejtyáto'xa'aj ɨ puéertaj jitze, aj
mu mij tya'antacúj, matɨ'ɨj jaaséej metyu'tátzɨn. 17 Jumuáca' pu jɨn
huo'té'exaa a'íjna ɨ Pedro mej mij quee che' je'ej tyáhuaasime'en,
aj pu'ij huo'té'exaa je'ej tɨ tyi'rájtoo a'íjna ɨ tavástara' jo'tɨj
je'tyánami'huaca'aj, ajta a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Siata'aj jaaté'exaatye'en a'íjcɨ ɨ Santiago, siajta ɨ séecan ɨ
ta'ihuáamua'.

Aj pu'ij iirájraa, tɨ'quij aja'hua' yee ja'rá'aj.

18 Yaa ariá'pua'aj tɨ'ɨj huatapuá'riaca', jéehua pu quee je'ej
huá'miteerastya'ca'aj ɨ xantáaru'uj, ji'nye camu jamua'reeriaca'aj je'ej
tɨ tyi'tíj huarɨ́j a'íjcɨ jimi ɨ Pedro. 19 Aj pu'ij ɨ Herodes tyu'ta'íjtaca'
maj jáahuoonyij, majta a'íɨmaj camu jáatyoj, a'íj pu jɨn a'íɨjma jitze
tyo'ojpuá'rij ɨ xantáaru'uj ɨ maj jacha'ɨɨca'aj, ajta je'en huo'ta'íjtaca'
maj huó'cui'nyij. Tɨ'ɨj a'yan tyu'rɨ́j, aj pu'ij ɨ Herodes eerájraa a Judea,
tɨ'quij a'áa jó'raa a Cesarea, a'áa pu ja'cháaj ja'raa.

Tɨ'ɨj huamuí' ɨ Herodes

20 A'íjna ɨ Herodes, tyámua' pu tyihuá'jaaxɨejvi'raca'aj a'íɨjma
ɨ maj a'áa jo'cháatɨma'caa a Tiro majta a Sidón, a'íɨ mu mij
tyúusɨɨj, matɨ'ɨj mij uja'tanyéj a'ájna a Cesarea. Matɨ'ɨj mij séej
huamue'tɨj ɨ a'tíj tɨ a'yan ántyapuaaca'aj tɨjɨn Blasto, a'íɨ pu a'íɨn
pué'een ɨ tɨ jahuɨɨria'ca'aj a'íjcɨ ɨ Herodes, a'íɨ pu huo'tyáhuɨɨ mej
mij jaatáhuaviij a'íjcɨ ɨ Herodes tɨ'ij quee che' huá'jaaxɨejvi'raj
a'íɨjma, ji'nye ɨ Tiro maj já'chajca'aj majta a Sidón, a'áa mu
tyajá'huoocaria'aj ɨ maj tyí'cua', a'ájna ɨ chuéj japua jo'tɨj tyejé'ijtaj
a'íjna ɨ Herodes. 21 A'ájna xɨcáara' jitze maj jaaxá'puɨ'ɨntarej, a'íɨ pu
ucóochejtyej ɨ jusíicu' ɨ maj jɨn jáamua'tyij tɨ a'íɨn pué'een ɨ tɨ va'cán
jɨn tyí'ijta, aj pu'ij acáayixɨj ɨ ɨpuárij jitze, tɨ'quij tyihuá'tyixaa
néijmi'caa ɨ tyeítyee. 22 Matɨ'ɨj jáanamuajri' a'íjcɨ ɨ Herodes, a'yaa mu
tyityeetyejíihuajraa tɨjɨn:

—A'íjna ɨ tɨ tyí'xaj capu tyévij pué'een, sulu dios pu pué'een.

23 A'ájna pu'uj tána'aj, síɨj ɨ tɨ tyí'huɨɨre' u tajapuá ɨ tavástara' jimi
puéjtzij pu jaatá' a'íjcɨ ɨ Herodes, tɨ'ij a'íɨn tyi'ijcuí'nyej, ji'nye capu
tyaatatyójtzi'rej ɨ Dios, aj pu'ij huatyéchui'nurej tɨ'quij huamuí'.

24 Ajta ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios, néijmi'que' pu huanamuáariajraa,
jo'tɨj na'aj mu jaxajtaca'aj. 25 Matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj ɨ Bernabé ajta ɨ Saulo
ja'antyicɨ'ɨj ɨ maj tyu'muárɨej a'ájna a Jerusalén. Aj mu mij jo'cɨ́j majta
a'ɨ́j jo'ví'tɨj a'ɨ́jcɨ ɨ Juan ɨ tɨ ajta a'yan ántyapuaaca'aj tɨjɨn Marcos.

Matɨ'ɨj huatyóohuij a'ɨ́jna ɨ Bernabé ajta ɨ Saulo maj tyihuó'ixaatye'en ɨ tyeɨ́tyee

13 1 A'ájna tyeyúuj tɨ jo'tyéjvee a chájta' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj
tɨjɨn Antoquíia, a'áa mu séecan jo'tyú'uuca'aj ɨ
maj tyí'xajtaca'aj ɨ Dios jitze ma'can, majta séecan ɨ maj
tyihuá'mua'tyajca'aj ɨ tyeɨ́tyee. A'ɨ́ɨ mu a'ɨ́ɨn pué'eenye'ej a'ɨ́jna
ɨ Bernabé, ajta ɨ Simón, ɨ maj majta a'yan jatamuá'muaj tɨjɨn tɨ
xú'muara', ajta ɨ Lucio Cirene tɨ já'ma'can, ajta ɨ Menahem (a'ɨ́jna
ɨ Menahem, a'ɨ́j pu jamuán huave'sej ɨ Herodes ɨ tɨ tyí'ijtaca'aj
néijmi'que' a Galileea), ajta a'ɨ́jna ɨ Saulo. 2 A'ájna matɨ'ɨj jusɨ́ɨria'caj ɨ
tavástara' jimi, majta ju'ítzi've'ej, aj pu'ij ɨ júuricama'ra' ɨ Dios a'yan
tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Siahua'vé'vi'tɨchij a'mújcɨj mu Bernabé, siajta mu Saulo
mata'aj a'yan tyu'tyáhuɨɨre'en a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ muárɨe'rij ɨ nyaj nyeríj jɨn
hua'antyíhuoj.
3 Matɨ'ɨj jaatáhuaviiraj ɨ Dios majta huoo'ítzi'va'aj, majta
hua'va'muárɨe'xɨ'ɨj ɨ hua' mu'úutze', aj mu mij huo'ta'ítyaca' maj
jó'cɨɨnyej.

Matɨ'ɨj a'áa ja'tanyéj a Chipre

4 A'ɨ́jna ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, a'ɨ́ɨ pu huo'ta'ítyaca' a'ɨ́jcɨ ɨ Bernabé,
ajta ɨ Saulo, mej mij a'áa jó'ju' a'ájna chájta' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj
tɨjɨn Seleucia, a'áa mu mij báarcuj jitze atyáacɨj, matɨ'ɨj mij antacɨ́j
séej chuéj japua tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Chipre. 5 Matɨ'ɨj a'áa
ja'rá'aj jo'tɨj ɨ báarcuj ja'ajtyéecha'caj, a tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn
Salamina, aj mu mij huatyóohuij maj huó'ixaatye'en ɨ nyúucaria'ra' ɨ
Dios, a'úu mu tyihuá'ixaatya'ca'aj ɨ hua' tyeyúuj tzajta' a'ɨ́ɨjma ɨ maj
Israel jitze ajtyáma'can. A'ɨ́ɨ pu ajta ɨ Juan hua' jamuán huama'ca'aj,
a'ɨ́ɨ pu'ij huá'huɨɨria'ca'aj.
6 Néijmi'que' mu cɨɨnyaca'aj tɨ'ɨj na'aj va'tɨ́j a'chájta', matɨ'ɨj mij
a'áa ja'rá'aj chájta', tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Pafos, a'áa mu séej
ja'antyinájchaca' tɨ tyí'chahuaa Israel tɨ jitze ajtyáma'can, a'yaa pu
ántyapuaaca'aj tɨjɨn Barjesús, ɨ tɨ hue'tzij jɨn tyihuá'ixaatya'ca'aj ɨ Dios
jitze ma'can. 7 A'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'chahuaa, a'ɨ́ɨ pu jamuán ajo'tyávaaca'aj
a'ɨ́jcɨ ɨ tajtúhuan ɨ tɨ a'yan ántyapuaaca'aj tɨjɨn Sergio Paulo, tyámua'
pu metyóomua'riajca'aj a'ɨ́jna ɨ tajtúhuan, aj pu'ij huo'tacho'vej a'ɨ́jcɨ
ɨ Bernabé, ajta ɨ Saulo, ji'nye janamuájramuɨ'ca'aj ɨ Dios nyuucaaj.
8 Ajta ɨ tɨ tyí'chahuaa a'yaa pu ántyapuaaca'aj hua' nyuucaaj jɨme' ɨ

Griegos tɨjɨn Elimas, a'ɨ́ɨ pu tyu'tyáanaj tɨ'ɨj quee tyá'antzaahuatye'en
ɨ tajtúhuan. 9 Ajta ɨ Saulo, ɨ tɨ ajta a'yan ántyapuaj tɨjɨn Pablo, a'ɨ́j pu
jitze juca'nyáaj ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, tɨ'ɨj ij ja'ráasej tyámua' naa.
10 Tɨ'quij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Muáaj mu paj tyí'hue'tacaa, pajta je'ej pua'aj metyóomua'rej,
tyiyáaru' pu atáataj, muáaj paj quee janamuajramuɨ' ɨ tɨ naa een.
¿Ji'nye petyihua'antyiú'nyi'raj ɨ maj a'yan rɨcɨj je'ej tɨ tyá'xɨe've' ɨ
Dios? 11 Pu'ríj Dios puéjtzij muaatá'sij, pua'racúunyij paj puá'mej,
capáj che' tyi'tɨ́j séeraj puá'mej a'chu pua'an xɨcáj.

Aj pu'ij a'yan tyá'raa je'ej tɨ tyaaté'exaa ɨ Pablo, tɨ'quij aracúunyij
ja'raa a'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'chahuaa, aj pu'ij a'tɨ́j huáhuo tɨ'ɨj ja'naví'raj,
ji'nye capu che' atányeerica'aj. 12 Tɨ'ɨj a'ɨ́j huaséj ɨ tajtúhuan, aj pu'ij
tyá'antzaahuaj, ajta tyámua' naa tyo'taséj a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej maj ye'ej
tyihuo'muá'tyej ɨ tavástara' nyuucaaj.

Matɨ'ɨj a'áa tyihuojo'mua'aj a Antoquíia a'áa tɨ huataca'aj a Pisidia

13 A'ɨ́jna ɨ Pablo, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jamuán huajú'ca'aj, a'áa
mu atyáacɨj ɨ báarcuj jitze a'ájna a Pafos, matɨ'ɨj mij a'áa ja'rá'aj
a'ájna chájta' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Perge, a'áa tɨ huataca'aj
a Panfilia, ajta a'ɨ́jna ɨ Juan a'áa pu huojoohuá'xɨj, tɨ'quij huariá'raa
a'ájna a Jerusalén. 14 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ séecan, a'ɨ́ɨ mu eeráacɨj a'ájna a
Perge, matɨ'ɨj mij a'áa ja'rá'aj a'ájna a Antoquíia, a'áa tɨ huataca'aj a
Pisidia. A'áa mu jo'tyájrupij hua' tyeyúuj tzajta' a'ájna xɨcáara' maj
jitzán juso'pii, matɨ'ɨj mij huatyára'saca'. 15 Matɨ'ɨj jo'jíiva'aj ɨ yu'xarij ɨ
tɨ anxívij, majta séecan ɨ yu'xarij ɨ maj jo'yú'xaca' ɨ maj tyí'xajtaca'aj
ɨ Dios jitze ma'can. Aj mu mij ɨ maj tyí'ijta u tyeyúuj tzajta', a'ɨ́ɨ mu
a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Ta'ihuáamua', tɨpua'aj tyi'tɨ́j siahuá'ixaatya'cuj ɨ tyeítyee ɨ siaj jɨn
ca'nyíjra'aj huo'tá'an, siahuo'té'exaatye' ijíij.

16 Tɨ'quij huatyéechaxɨj a'ɨ́jna ɨ Pablo, aj pu'ij ɨ jumuáca'
jɨn huo'tá'ijmuejri' mej quee je'ej tyáhuaasime'en, a'yaa pu
tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Setyú'namuajri' mua'aj mu siaj Israel jitze ajtyáma'can, siajta
mua'aj mu siaj séej chuéj japua já'ma'can, mu siaj já'tyese' ɨ Dios.
17 A'ɨ́jna ɨ hua' Dios ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, a'ɨ́ɨ pu hua'antyíhuoj
a'ɨ́ɨjma ɨ tahuásimua'cɨ'ɨj, jéehua pu huo'támui'rej, matɨ'ɨj móoj a'áa
jo'tyá'caj a'ájna a Egipto jo'maj quee já'chajca'aj. A'tzúj a'tyéevi'caj pu
ɨ Dios hue'rájtoo a'ájna a Egipto, a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ néijmi'i jɨn putyí'uurej.
18 A'ɨ́ɨ pu hua' jɨme' huatyéeviicue'rej huá'puatyej nyinyi'ra'aj a'ájna
jo'tɨj quee já'tyi'tɨj. 19 Ajta arahua'puaquej pu hua'antyipua'rij ɨ
tyeítyee ɨ maj a'áa jo'cháatɨma'caa ɨ séej chuéj japua, tɨ a'yan
tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Canaán, tɨ'ɨj ij huo'tapuejve a'ɨ́jcɨ ɨ chuéj a'ɨ́ɨjma

ɨ tahuásimua'cɨ'ɨj. 20 A'yaa pu á'tyeej a'chu muáacuaj anxɨtyej, japuan
huá'puatyej japuan tamuáamuata' nyinyi'ra'aj. Ajta je'en Dios huo'ta'
ɨ juyójmua' tɨ tyihuo'ta'ífjtye'en juéesij jɨme', a'yaa mu tyityaajú'ca'aj
'asta na'aj quee huaséjre a'ífjna ɨ Samuel ɨ tɨ Dios jitze ma'can
tyí'xajtaca'aj. 21 Aj mu mij jaatáhuaviiri' tɨ síɨj tye'entyájrutyej tɨ'ij
va'cán jɨn tyu'ta'ífjtaj, tɨ'quij ɨ Dios a'yan tyu'tá' tɨ síɨj tyu'tyáhuɨɨre'en
huá'puatyej nyinyi'ra'aj jɨme', a'íɨ pu a'íɨn pué'eenye'ej a'ífjna ɨ Saúl
tɨ yójra' pué'eenye'ej a'ífjcɨ ɨ Quis, ɨ tɨ hua' jitze ajtyáma'cantaca'aj
a'íɨjma ɨ maj Benjamín jitze eeráanyej. 22 A'tzúj a'tyéevi'caj tɨ'quij
té'ej ɨ Dios jáa'ri'ri' ɨ tɨ jɨn tyihuá'ijtya'ca'aj a'ífjna ɨ Saúl, ajta a'ífj
huatá' ɨ David tɨ'ij tyihuo'ta'ífjtye'en, tɨ'ɨj a'yan tyu'taxájtaca' ɨ Dios
tɨjɨn: "Nyáaj nu ja'antyíhuoj a'ífjcɨ ɨ David, ɨ tɨ yójra' pué'een a'ífjcɨ
ɨ Isaí, tyámua' pu tyiná'astijre', néijmi'i pu a'yan tyí'uurej je'ej
nyaj tyá'xɨe've'." 23 Síɨj tɨ a'ífj jitze eeráma'can ɨ David, a'íɨ pu a'íɨn
pué'een ɨ Jesús, ɨ tɨ Dios uyo'ta'ítyaca' tɨ'ij hua' japua huatányuunyij
a'íɨjma ɨ maj Israel huacháatɨmee, a'yaa pu tya'rá'astej ɨ Dios ɨ tɨ jɨn
atóoraj. 24 Tɨ'ɨj quee xu uve'nyáava'caj a'ífjna ɨ Jesús, pu'ríj ɨ Juan
huá'ixaatya'ca'aj néijmi'caa a'íɨjma ɨ maj Israel jo'cháatɨmee, a'yaa
pu tyihuá'ixaatya'ca'aj tɨ a'yan tyúuxɨe've' maj seequéj tyú'mua'tyij
jutzájta', majta huáɨ'huaj. 25 Ajta tɨ'ɨj arí a'ájna atyojo'ré'nyesima'aj ɨ
xɨcáara' tɨ jitzán muɨ'nyij ɨ Juan, a'yaa pu tyu'taxájtaca' tɨjɨn: "Canu
nyáaj a'íɨn pué'een ɨ siaj jacho've', síɨj pu óoche' yaja'vé'mej, a'ífjcɨ jimi
capu nyéetzij nyetyévijtye' nyaj tyi'tíj jɨn jaatyáhuɨɨre'en."
26 'Nye'ihuáamua' mu siaj Abraham jitze eeráanyej, siajta mua'aj
mu siaj séej chuéj japua já'ma'can, mu siaj já'tyese' ɨ Dios, a'ífjna ɨ
nyúucarij ɨ tɨ tyi'tyáhuɨ'rii ityájma pu jitze huatama'can. 27 A'íɨmaj
ɨ maj Jerusalén já'chajca'aj, majta ɨ maj tyihuá'ijtya'ca'aj, camu
jaamua'aj a'tíj tɨ pué'eenye'ej a'ífjna ɨ Jesús, camu majta yo'itéej
muá'raa ɨ nyúucarij ɨ maj jo'yú'xaca' a'íɨmaj ɨ maj tyí'xajtaca'aj ɨ
Dios jitze ma'can, tɨ'ɨjta atyojo'ré'nyej a'ájna xɨcáara' ɨ maj jitzán
juso'pii, a'íɨ mu a'yan tya'rá'astej a'ífjcɨ ɨ nyúucarij matɨ'ɨj jitzán
tyo'ojpuá'rij a'ífjcɨ ɨ Jesús. 28 Camu je'ej ja'tyoova'aj tyi'tíj maj jitzán
ujpuá'ritye'en mej mij jaajé'caj, matɨ'ɨj mij jaatáhuaviiri' a'ífjcɨ ɨ Piláato
tɨ a'íɨn jaata'ífjta maj jaajé'caj. 29 Matɨ'ɨj néijmi'i jɨn a'yan huaríj je'ej
tɨ tyé'yu'si'huaca'aj a'ífjcɨ ɨ jitze yu'xarij, aj mu mij ja'ajtajá ɨ cúruuj
jitze, matɨ'ɨj mij jaatyá'avaataca'aj. 30 Ajta ɨ Dios pu jaatájuurityej.
31 A'chu pua'an xɨcáj, Jesús pu huatóosejrataca' a'íɨjma jimi ɨ maj
jamuán huacíj tɨ'ɨj a'áa ja'rájraa a'ájna a Galileea, tɨ'ɨj ij a'áa ja'rá'aj
a Jerusalén, ajta ijíij a'íɨ mu a'íɨn pué'een ɨ maj tyihuá'ixaatye' ɨ
tyeítyee a'ífjcɨ jitze ma'can ɨ Jesús.
32 'Tyajta ityáj, a'yaa tu tyajá'mua'ixaatye' a'ífjcɨ ɨ nyúucarij tɨ naa
huánamuajrii, a'ífjna ɨ tɨ jɨn Dios atóoraj a'íɨjma jimi ɨ tahuásimua'cɨ'ɨj.
33 Pu'ríj ityájma a'yan tyita'rá'astijre, ɨ tyaj hua' jitze eeráma'can, a'ífj

pu jɨn aróo'astej tɨ'ɨj jaatájuurij a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús, a'yájna tɨ'ɨj tyé'yu'si' ɨ
chuíicarij jitze tɨ hua'puaj tɨjɨn: “Muáaj paj nyiyóoj pué'een, ijíij nu'ríj
nyáaj muatáataj.” 34 Pu'ríj ɨ Dios a'yan tyaataxájtaca' tɨ jaatájuuritye'sij
tɨ'ij quee huatyéjpetyej ɨ tyévira', a'yaa pu tyé'yu'si'huaca'aj tɨjɨn:
“A'yaa nu jɨ'ré'can jɨme' tya'ránya'astesij je'ej nyaj nyeríj tyi'tɨ́j
tya'táratziiri' a'ɨ́jcɨ ɨ David.” 35 A'ɨ́j pu jɨn ajta a'yan tyá'xaj séej jitze
ɨ chuíicarij tɨjɨn: “Capáj tyu'tá'sij tɨ huatyéjpetyej ɨ tyévira' a'ɨ́jcɨ ɨ
tɨ muahuɨire', ɨ tɨ ajta quee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere' a jimi.” 36 A'yaa pu
tyi'ja'yájna, a'ɨ́ɨ pu ɨ David huo'tyáhuɨɨ ɨ jutyéɨtyeristyamua' je'ej tɨ
ɨ Dios tyaata'ɨ́jtya'ca'aj, a'tzúj a'tyéevi'caj tɨ'quij huamuɨ́', matɨ'ɨj mij
ja'vá'naj a'ɨ́ɨjma jamuán ɨ huásimua'cɨ'ɨj, ajta je'en huatyépetyaca'
ɨ tyévira'. 37 Ajta a'ɨ́jna ɨ tyévira' ɨ Dios tɨ jaatájuurityej, capu
huatyépetyaca'. 38 A'ɨ́j pu jɨn a'yan tyúuxɨe've' nye'ihuáamua', siaj
jáamua'reej tɨ a'ɨ́jna ɨ Dios tyajamuaatú'uunyi'raj a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ Jesús
huamuɨ́' ja'mua jɨme'. 39 A'ɨ́j pu jɨn tyihuo'tú'uunyi'raj néijmi'caa ɨ maj
tyá'antzaahuatye'sij, ajta ɨ yu'xarij Moisés tɨ jo'yú'xaca', capu a'náj
tyi'tɨ́j jɨn tyajamuaatu'úunyi'rajche'. 40 Tyámua' xu'uj mua'aj tɨ'ij quee
a'yan tyaja'mua'uurej je'ej maj tyo'yú'xaca' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyí'xajtaca'aj
ɨ Dios jitze ma'can. 41 A'yaa mu tɨjɨn:

Cásɨ' mu siaj já'xaahuaj,
xu'huóomua'tzɨj ɨ jutzájta', siajta yo'huá'xɨj,
ji'nye ijíij tɨ yaa jooméj,
tyi'tɨ́j nu jɨn a'yan tyí'uurej ɨ siaj quee
ja'antzaahuatye'sij, tɨpua'aj a'tɨ́j já'mua'ixaatya'aj.

42 Matɨ'ɨj iiráacɨj u tyeyúuj tzajta', a'ɨ́jna ɨ Pablo majta ɨ maj
jamuán huajú'ca'aj, aj mu mij séecan huo'táhuaviiri' mej mij
majtáhua'aj tyihuó'mua'tyej séej jitze ɨ xɨcáj maj jitzán juso'pii.
43 Tɨ'ɨj antyipua'riaj ɨ maj huóosɨɨ u tyeyúuj tzajta', jéehua mu ɨ
tyeɨ́tyee ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, majta séecan ɨ maj jaataxɨé'vej
ɨ huá'yi'raj, a'ɨ́ɨ mu hua' jamuán jó'ju' a'ɨ́jcɨ Pablo ajta ɨ Bernabé.
A'ɨ́ɨ mu mij tyámua' tyihuó'ixaaj, mej mij a'yan tyityaajú'caj je'ej tɨ
tyi'huóoxɨe've', a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ Dios tɨ huo'xɨe'vej.

44 Tɨ'ɨj ajtáhua'aj tya'rá'aj a'ájna xɨcáara' jitze maj jitzán juso'pii,
néijmi'i mu tɨn tyúusɨɨj ɨ maj a'áa huacháatɨmee, mej mij jáanamuaj
ɨ nyúucaria'ra' ɨ tavástara'. 45 Matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze
ajtyáma'can huo'séj maj jéehua tyúusɨɨj ɨ tyeɨ́tyee, tyámua' mu
tyihuá'anchueerej, aj mu mij huatyóohuij maj a'yan tyu'xáj tɨquee
a'yan tyi'ja'yájna je'ej tɨ tyí'xajtaca'aj a'ɨ́jna ɨ Pablo, majta je'ej pua'aj
tyé'jeevaca'aj. 46 Matɨ'ɨj mij ca'nyíjra'aj huatóoa' a'ɨ́jna ɨ Pablo, ajta ɨ
Bernabé, aj mu mij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—A'yaa pu tyí'tacɨ'puaj tyaj anaquéej mua'ajmaj
jamuaaté'exaatye'en mu siaj Israel jitze ajtyáma'can a'ɨ́jna ɨ
nyúucaria'ra' ɨ Dios. Siajta mua'aj caxu jaataxɨe'vej, caxu siajta

tyá'tzaahuatye' siaj júurij xá'ra'nyij ɨ Dios jimi jusén jɨme', a'ɨ́j tu tyij
jɨn a'ɨ́ɨjma jimi ujo'ju'uj tá'ju'un ɨ maj quee Israel jitze ajtyáma'can.
47 Ji'nye a'yaa pu tyitaata'ɨ́j ɨ tavástara' tɨjɨn:
Nyáaj nu jamua'antyíhuoo mu siaj Israel jitze ajtyáma'can,
siata'aj huó'ixaatye'en ɨ maj quee Israel jitze ajtyáma'can,
mata'aj mij jáamua'reej a'ɨ́ɨmaj ɨ nyúucarij ɨ nyaj jɨn hue'rátoosij,
néijmi'que' íiyan ɨ cháanacaj japua.
48 Matɨ'ɨj jáanamuajri' ɨ maj quee Israel jitze ajtyáma'can, naa mu
tyityaatóotyamua'vej, matɨ'ɨj mij huatyóohuij maj a'yan tyu'taxáj
tɨjɨn naa pu huánamuajrii ɨ nyúucaria'ra' ɨ tavástara', aj mu mij
néijmi'i tyá'antzaahuaj ɨ Dios tɨ arí hua'antyíhuoca'aj mej mij júurij
muá'ra'nyij jusén jɨme'. 49 A'ɨ́j mu jɨn jaaxájtaca' ɨ nyúucaria'ra' ɨ
tavástara' néijmi'que' a'áa tɨ huaca'aj. 50 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel
jitze ajtyáma'can, a'ɨ́ɨ mu tyu'xájtaca' séecan jamuán ɨ úucaa ɨ maj
naa tyí'tyetyeɨɨtyee, majta tzáahuatyi'ra'aj hua' jimi tyí'cha'ɨj, majta
a'ɨ́ɨmaj ɨ tyétyacaa ɨ maj jéehua tyi'tɨ́j jɨn juxɨé'va'ca'aj a'ájna a chájta',
ca'nyíjra'aj mu huo'ta' mej mij je'ej pua'aj huó'uurej a'ɨ́jcɨ ɨ Pablo,
majta ɨ Bernabé, mej mij hue'rá'ityej jo'maj jo'cháatɨma'caa. 51 Matɨ'ɨj
mij a'ɨ́ɨmaj jaatacá'tzɨj ɨ juca'quéj tɨ'ij cáaxɨj ɨ chuéj, mej mij a'ɨ́ɨmaj ɨ
tyeɨ́tyee jáamua'reej maj ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi, aj mu mij jo'cɨ́j, a'ájna
a'chájta' a tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Iconio. 52 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
tyá'tzaahuatye', naa mu tyúutyamua'va'ca'aj, ajta a'ɨ́ɨn jéehua hua'
jitze séjria'ca'aj ɨ júuricama'ra' ɨ Dios.

Matɨ'ɨj a'áa tyihuojo'mua'aj a'ájna a Iconio a'ɨ́jna ɨ Pablo ajta ɨ Bernabé

14 1 Matɨ'ɨj a'áa ja'rá'aj a'ájna a Iconio, a'ɨ́jna ɨ Pablo, ajta ɨ
Bernabé, aj mu mij utyájrupij ɨ hua' tyeyúuj tzajta' a'ɨ́ɨjma
ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, matɨ'ɨj mij tzáahuatyi'ra'aj jɨn
tyihuo'mua'aj a'ɨ́ɨjma ɨ tyeɨ́tyee, a'ɨ́j mu jɨn jéehua tyá'antzaahuaj
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, majta ɨ maj séej chuéj japua
já'ma'can. 2 Majta séecan ɨ maj quee tyá'tzaahuatya'ca'aj, a'ɨ́ɨ mu
ca'nyíjra'aj huo'ta' a'ɨ́ɨjma ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can, mej mij
a'ɨ́ɨmaj je'ej pua'aj huojo'namuajraj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyá'tzaahuatye'.
3 A'ɨ́j mu jɨn a'áa já'tyeej a'ɨ́jna ɨ Pablo, ajta ɨ Bernabé, a'ɨ́j mu jitze
tyi'ca'nyáaj ɨ tavástara' metyihuo'ixaaj, ajta ɨ tavástara' a'yaa pu
tyá'xa'puɨ'ɨntaria'ca'aj je'ej maj a'ɨ́ɨmaj tyí'xajtaca'aj, a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ
Dios hua'xɨe've', a'ɨ́j pu jɨn ca'nyíjra'aj huo'ta' mej mij a'yan huárɨnyij,
majta jáamua'reej ɨ tyeɨ́tyee yee ɨ Dios mu jitze aróoca'nyej. 4 Majta
ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj a'áa já'chajca'aj a chájta', a'ɨ́ɨ mu jé'ta' huacɨ́j, séecan
mu a'ɨ́ɨjma jamuán ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, majta séecan a'ɨ́ɨjma
jamuán ɨ Jesús maj jamuán huacɨ́j. 5 Aj mu mij a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel
jitze ajtyáma'can, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can,

a'íɨ mu jaaxá'puɨ'ɨntarej a'íɨjma jamuán ɨ maj tyityatatyíj, mej
mij huo'tyá'xɨ'ɨn, majta huo'tyáto'sixɨ'ɨn tyetyéj jɨme'. 6 Ajta a'íjna
ɨ Pablo ajta ɨ Bernabé, matɨ'ɨj jáamua'reeri' aj mu mij huatóo'uj,
a'áa mu ja'rá'aj a tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Listra, ajta a tɨ
a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Derbe, a'áa pu jitzán ja'ajtyáma'can
a'ájna a Licaonia, majta néijmi'que' a'áa tɨ hua'ca'aj, 7 jo'maj majta
huaja'ixaatya'ca'aj ɨ tyeítyee ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios.

Matɨ'ɨj jaatyáto'sixɨj a'íjcɨ ɨ Pablo a'ájna a Listra

8 A'áa pu síɨj jo'tyávaaca'aj a'ájna a Listra, tyévij tɨquee ráyi'vaaca'aj.
Capu huáyi'caa, ji'nye a'yaa pu éenye'ej huanɨe'huaca'. A'íjna ɨ tyáatɨ'
a'áa pu jo'tácatyii, 9 jatyanamuáarasima'aj je'ej tɨ tyí'xajtaca'aj a'íjna ɨ
Pablo, tɨ'quij ɨ Pablo jaaséej tɨ jéehua tyá'tzaahuatya'ca'aj tɨ'ij huarúj.
10 Aj pu'ij a'yan tyaatajé ca'nyíin jɨme' tɨjɨn:

—Huatyéjchaxɨj, tyámua' naa.

Tɨ'quij a'íɨn ájtzunaca', ajta je'en huatyóochej tɨ rájra'nyij. 11 Matɨ'ɨj
jaaséej je'ej tɨ tyi'tíj huáruuj ɨ Pablo, aj mu mij huatyejíihuajra ɨ
tyeítyee junyúucaa jɨme' ɨ maj jɨn tyí'xaj a'ájna Licaonia, a'yaa mu tɨjɨn:

—Dioosij mu yava'cáanyej, a'yaa muaasé'rihua'aj matɨ'ɨj tyétyacaa
mej mij yahuataséjre'en tajimí.

12 A'yaa mu tyu'taxájtaca' tɨjɨn, a'mújna mu Bernabé, a'íɨ pu a'íjna
pué'een ɨ dios tyaj a'yan jatamuá'muaj tɨjɨn, Júpiter, ajta a'mújna mu
Pablo, a'íɨ pu a'íɨn pué'een a'íjna ɨ Mercurio, a'yaa mu jaatamua'aj
a'íjcɨ ɨ Pablo, ji'nye a'íɨ pu tyí'xajtaca'aj. 13 A'íjna ɨ puaaríj tɨ jɨn
tyí'huɨɨre' ɨ tyeyúuj tzajta', Júpiter tɨ ántyapuaj a'áa tɨ jo'tyávaaca'aj
jo'tɨj jo'tyárutyi'ij a chájta', a'íɨ pu túuru'uj ajootoj, ajta ɨ xúuxu'uj
tɨ to'tyátutzijhua, majta ɨ tyeítyee, a'yaa mu tyá'xɨe'va'ca'aj maj
tyihuo'támu'vejritye'en. 14 Matɨ'ɨj jáamua'reeri' a'íjna ɨ Pablo, ajta
ɨ Bernabé, aj mu mij tya'cásujtza'naj ɨ tyúucaanaa, matɨ'ɨj mij áan
jo'tyájrupij ɨ tyeítyee tzajta' mua'antyijíihuaj, 15 a'yaa mu tɨjɨn:

—Mua'aj tyétyacaa, ¿ji'nye sij tásij a'yan tyí'tyarɨcɨj? Ityáj tu tyajta
tyétyacaa pué'een, yaa siatɨ'ɨj mua'aj. A'yaa tu een jɨme' mujo'vá'ju'un
tyata'aj jamuaaté'exaatye'en siaj sij jaatapuá'cɨtaj a'íjcɨ ɨ tɨquee tyi'tíj
huɨɨre', siajta ja'antzaahuatye'en ɨ Dios tɨ júurij, ɨ tɨ jaatyátaahuaca'
ɨ tajapuá, ajta ɨ cháanacaj, ajta ɨ jájtyij, ajta néijmi'i tɨ'ɨj na'aj
pua'máj tyí'sejre'. 16 A'náj ɨmuáj pu a'yan tyu'ríj, Dios pu tyu'tá' maj
ɨ tyeítyee a'yan rɨjcaj je'ej maj a'íɨmaj tyá'xɨe'va'ca'aj. 17 Capu a'náj
quee a'yan rɨjcaj je'ej tɨ tyúuxɨe've', a'íjcɨ jɨme' ɨ tɨ tyámua' rɨcɨj,
ji'nye a'íɨ pu uhuaja'ta'ítyacaa ɨ víityee, ajta tɨ tyámua' tyú'cɨɨrej, ajta
tyajamuaatá'sij ɨ siaj jáacua'nyij, siata'aj naa tyuutyámua've'ej.

18 Tyij majta meríj a'yan tyihuo'té'exaatya'ca'aj, tyámua' pu
tyihuo'tatyési'huarij maj huo'tá'ijmuejra mej mij quee ɨ tyeítyee
tyihuo'támu'vejritye'en.

19 Aj mu mij séecan ará'aj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, ɨ maj a'áa
ja'ráacɨj a Antoquíia, majta a Iconio, matɨ'ɨj mij a'yan tyihuo'té'exaaj
ɨ tyeítyee tɨ je'ej pua'aj tyí'tyevij ɨ Pablo. Aj mu mij ɨ tyeítyee
jaatyáto'sij tyetyéj jɨme' a'íjcɨ ɨ Pablo, a'yaa mu tyí'mua'ajcaa tɨjɨn
pu'ríj huamuí', matɨ'ɨj mij ji'rasa'riéechajraa ajéjre' ɨ chájta'naj jitze.
20 Ajta matɨ'ɨj a'íɨmaj ɨ maj tyá'tzaahuatye' tyúusɨɨj, a'íɨ mu mij
eetyahuíistɨraj a'íjcɨ jimi ɨ Pablo, aj pu'ij ájchej, ajtáhua'aj ujo'tyájrupij
u chájta', yaa ariá'pua'aj pu jó'raa a'íjcɨ jamuán ɨ Bernabé, a'áa mu
jó'ju' a Derbe.
21 Matɨ'ɨj huo'ixáatya'aj ɨ nyúucarij ɨ Dios tɨ jɨn hue'rátoosij, a'ájna
a Derbe, jo'maj jéehua huojo'mue'tɨj ɨ tyeítyee maj tyá'antzaahuaj, aj
mu mij támij huariá'cɨj a'ájna a Listra, majta a'ájna a Iconio, majta
a Antoquíia. 22 A'yájna yatɨj huaca'aj jéehua mu ca'nyíjra'aj huo'ta'
a'íɨmaj ɨ maj tyá'tzaahuatye', a'yaa mu tyihuó'ixaaj mej mij a'yan
tyityaajú'caj je'ej tɨ tyúuxɨe've', majta mu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨ
ajta juxɨe've' maj jaapuéjtzitarej mej mij ujo'tyájrutyej jo'tɨj Dios
tyejé'ijtaj. 23 Majta mu huáasij antyíhuo mej mij tyu'tyáhuɨɨre'en
hua' tyeyúuj tzajta', matɨ'ɨj mij huatyéenyuj ɨ Dios jimi, majta
huoo'ítzi'va'aj, aj mu mij jitzán huo'tyájto a'íjcɨ ɨ tavástara' ɨ maj
jitzán tyá'antzaahuaj.

Ɨ Pablo ajta ɨ Bernabé, majtáhua'aj mu ujó'ju' a Antoquíia Siria tɨ jitze ajtyáma'can

24 Matɨ'ɨj mu jó'ju' a'ájna a Pisidia, a'áa mu mij ja'rá'aj séej chuéj
japua tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Panfilia. 25 Matɨ'ɨj huo'ixáatya'aj ɨ
nyúucaria'ra' ɨ Dios, a'ájna chájta' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Perge,
aj mu mij támij jo'cíj a'ájna chájta' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn
Atalía. 26 A'áa mu báarcuj jitze atyáacɨj, matɨ'ɨj a'áa jó'ju' séej chuéj
japua tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Antoquíia, a'ájna chájta' jo'maj
yo'táhuaviiraca'aj tɨ ɨ Dios huó'cha'ɨɨn, mej mij a'yan tyu'muárɨe'en
je'ej maj meríj tye'entyicɨ'ɨj. 27 Matɨ'ɨj a'áa ja'rá'aj a Antoquíia, aj mu
mij hua'ajsɨɨ ɨ maj tyeyúuj tzajta' jusɨ'rihua'aj, néijmi'i mu huo'té'exaa
je'ej tɨ ɨ Dios tyu'muárɨej a'íɨjma jimi, je'ej tɨ ajta ɨ tavástara'
tyihuo'tá' a'íɨjma ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can mej mij majta
a'íɨmaj tyá'antzaahuatye'en. 28 Ɨ Pablo ajta ɨ Bernabé, a'áa mu á'tyeej
hua' jamuán ɨ maj tyá'tzaahuatye'.

Matɨ'ɨj a'áa ja'tyúusɨɨ a Jerusalén

15 1 A'áa mu a'náj séecan ja'rá'aj a'ájna a Antoquíia, Judea maj
ja'ráacɨj, matɨ'ɨj mij huatyóohuij maj a'yan tyihuó'mua'tyej
ɨ ju'ihuáamua', tɨquee je'ej tyíɨ'rij tɨ Dios tyihuo'tú'uunyi'
tɨpua'aj mequee ja'antyisíjchej ɨ junavíj, a'yájna tɨ'ɨj tyeetyájtoo ɨ
Moisés. 2 A'íjna ɨ Pablo, ajta ɨ Bernabé, tyámua' mu tyihuó'ixaaj

tzáahuatyi'ra'aj jɨme', matɨ'ɨj mij a'ɨ́ɨjma antyíhuo a'ɨ́jcɨ ɨ Pablo majta
ɨ Bernabé, majtáhua'aj séecan, mej mij a'áa jó'ju' a Jerusalén, majta
je'en jaaxá'puɨ'ɨntare'en a'ɨ́ɨjma jamuán ɨ maj tamuáamuata' japuan
hua'puaj ará'asej, majta ɨ huáasij ɨ maj jusɨ'rii u tyeyúuj tzajta' a
Jerusalén.
3 Matɨ'ɨj a'áa ja'ráacɨj a Antoquíia, a'áa mu je'ré'nyej a Fenicia,
majta a'ájna a Samaaria, majta huo'té'exaa maj majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
séej chuéj japua já'ma'can tyá'antzaahuaj ɨ Dios jimi. Aj mu mij
huatóotyamua'vej a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyá'tzaahuatye' matɨ'ɨj huó'namuajri'
je'ej maj tyí'xajtaca'aj.
4 Matɨ'ɨj a'áa ja'rá'aj a Jerusalén a'ɨ́jna ɨ Pablo ajta ɨ Bernabé,
tyámua' mu tyihuo'tyéeje a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jusɨ'rii u tyeyúuj tzajta',
majta ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, majta ɨ huáasij.
Matɨ'ɨj mij néijmi'i huo'té'exaa je'ej tɨ ɨ Dios tyámua' tyú'ruuj hua'
jimi ɨ séecan ɨ tyeɨ́tyee. 5 Majta séecan a'ɨ́ɨmaj ɨ fariseos ɨ maj majta
tyá'tzaahuatye', a'ɨ́ɨ mu ájhuiixɨj, matɨ'ɨj mij a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—Juxɨe've' maj ja'antyísiichixɨ'ɨn ɨ junavíj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
tyá'tzaahuatye' ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can, miche' ja'rá'astej
néijmi'i je'ej tɨ tyu'ta'íjtaca' a'ɨ́jna ɨ Moisés.
6 Aj mu mij tyúusɨij a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj
ará'asej, majta ɨ huáasij, mej mij tyi'huóo'ixaatye'en a'ɨ́jcɨ jɨme'.
7 Matɨ'ɨj a'tzúj a'tyéevi'ij maj tyí'xaj, aj pu'ij ɨ Pedro ájchej, tɨ'quij a'yan
tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Nye'ihuáamua', mua'aj xu seríj jamua'reej a'náj tɨ ɨmuáj ɨ
Dios na'antyíhuoj nyéetzij, nyej nyij huo'té'exaatye'en ɨ nyúucarij
tɨ jɨn Dios tyihuo'tú'uunyi' ɨ maj quee Israel jitze ajtyáma'can, mej
mij a'ɨ́ɨmaj tyá'antzaahuatye'en. 8 Ajta ɨ Dios, ɨ tɨ jú'mua'ree je'ej
tɨ a'tɨ́j tyí'mua'tzej ɨ jutzájta', a'ɨ́ɨ pu taataséjra tɨ huo'taxɨé'vej,
ji'nye a'yaa pu cha'tána'aj tyihuo'tá' a'ɨ́jna ɨ ju júuricamej tɨ'ij
huatyá'ɨtzeere'en a'ɨ́ɨjma tzajta' tɨ'ɨj ajta ityájma tyitaatá'. 9 A'ɨ́jcɨ jimi
ɨ Dios, néijmi'i tu taxa'aj tyana'aj een, ji'nye a'yaa pu cha'tána'aj
tyámua' tyihuó'ruuj matɨ'ɨj jimí tyá'antzaahuaj. 10 A'ɨ́j pu jɨn, ¿ji'nye
een jɨme' a'yan setyá'xaj ɨ Dios a'ɨ́jcɨ jɨme' siaj tyihuá'ijtye' a'ɨ́ɨjma
ɨ maj tyá'tzaahuatye' yi'ráj jɨme' ɨ maj quee ja'viicue'raca'aj ɨ
tahuásimua'cɨ'ɨj, tyajta ityáj? 11 Ajta a'yájna, a'yaa tu tyá'tzaahuatye'
tyaj quee tyu'nájchitaca', a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ tavástara' tajapuá huatanyúj,
a'yaa pu cha'tána'aj hua' japua tyu'tányuusij a'ɨ́ɨjma.
12 Aj mu mij néijmi'i huatyápua'riaca' ɨ maj tyí'xajtaca'aj, matɨ'ɨj
mij huó'namuajri' je'ej maj tyihuá'ixaatya'ca'aj a'ɨ́jna ɨ Pablo, ajta
ɨ Bernabé. Néijmi'i mu huo'té'exaa je'ej tɨ ɨ Dios tyihuo'tá' mej mij
tyi'tɨ́j huo'taséjratye'en ɨ maj jɨn tyámua' tyo'taséj, a'ɨ́ɨmaj ɨ maj séej
chuéj japua já'ma'can. 13 Matɨ'ɨj ja'antyipuá'rij ɨ maj tyí'xajtaca'aj, aj
pu'ij Santiago a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:

—Nyeˈihuáamuaˈ, sianáanamuajriˈ. 14 Simón pu taatéˈexaa tɨ ɨ Dios
huoˈtyáhuɨɨ aˈíɨjma ɨ maj séej chuéj japua jáˈmaˈcan, séecan ɨ tyeítyee
tzajtaˈ mej mij majta tyámuaˈ tyaatáˈan. 15 Jeˈej maj tyíˈxaj aˈíɨmaj,
aˈyaa mu chaˈtaj manaˈaj aráˈtyeej tyoˈyúˈxacaˈ ɨ maj tyíˈxajtacaˈaj ɨ
Dios jitze maˈcan, aˈyaa pu tyéˈyuˈsiˈ ɨ yuˈxarij jitze, 16 aˈyan tɨjɨn:
Tɨˈɨj antyúucɨˈtyij, aj nu xaa nyij nyáaj uvéˈnyesij.
AˈíɨjnaɨchiˈraˈanɨDavid,ɨtɨ arí áˈvej, nyáaj nu nyajtáhuaˈaj
jáˈajcaˈnyej.
Nyáaj nu jaˈantyítaahuaj jájcuan aˈíɨjcɨ jitze ɨ tɨ ooj ajáˈajnyee.
17 Mataˈaj mij séecan jáahuoonyij ɨ tavástaraˈ, aˈíɨjma jamuán ɨ tyeítyee
ɨ maj séej chuéj japua jáˈmaˈcan,
ɨ maj meríj nyejitzé pu huatóomuaˈaj.
18 Ɨ tavástaraˈ pu jájcuaj ɨmuáj tyuˈtáˈ maj aˈíɨjcɨ tyúˈmuaˈtyij, ajta
aráˈtyeej tɨ tyuˈtáˈ ɨ junyúucaa.
19 ’Aˈíɨjnujɨnaˈyantyajáˈmuaˈixaatyeˈ tyaj quee
tyihuaˈantyiúˈnyiˈraˈan aˈíɨjma ɨ maj séej chuéj japua jáˈmaˈcan ɨ
maj majta jaˈantzaahuatyeˈsij ɨ Dios. 20 Jéetzeˈ pu tyíˈhuɨɨreˈ tyaj
tyihuoˈtaˈítyiˈreˈen yuˈxarij jitze, tyej tyij aˈyan tyihuoˈtéˈexaatyeˈen
maj quee tyíˈcuaˈcaj ɨ maj tyuˈtámuˈvejritacaˈ huaˈ jimi ɨ huaˈ
dioosij, majta quee juxanaˈcɨriaˈaj úucaa jamuán, majta ɨ úucaa quee
juxanaˈcɨriaˈaj ɨ tyétyacaa jamuán, majta quee jacuaˈcaa hueˈriaˈraˈ
tyiˈtíj maj jaatyácueˈmiˈin, ajta maj quee jacuaˈcaa ɨ xúuriaˈraˈ. 21 Jiˈnye
matɨˈɨj manaˈaj tyityeetyóohuij joˈmaj joˈcháatɨmee, tyeítyee mu
séejreˈ maj huáˈixaatyeˈ jeˈej tɨ tyoˈyúˈxacaˈ aˈíɨjna ɨ Moisés, ɨ maj huaˈ
tyeyúuj tzajtaˈ jáˈjiˈvii tɨˈɨjta atyojoˈréˈnyej aˈájna xɨcáaraˈ maj jitzán
jusoˈpii.

Ɨ yuˈxarij maj huoˈtaˈítyiˈriˈ aˈíɨjma ɨ maj séej chuéj japua jáˈmaˈcan

22 Aˈíɨmajɨmaj tamuáamuataˈ japuan huaˈpuaj aráˈasej, majta
ɨ huáasij, majta néijmiˈi ɨ maj jusɨˈrii u tyeyúuj tzajtaˈ, aˈíɨ mu
joˈxáˈpuɨˈɨntarej maj séecan antyíhuoonyij, mej mij huoˈtaˈítyej a
Antoquíia, aˈíɨjma jamuán ɨ Pablo, ajta ɨ Bernabé. Aˈíɨjmujmuantyíhuo
ɨ Judas tɨ ajta aˈyan ántyapuaj tɨjɨn Barsabás, majta aˈíɨjcɨ ɨ Silas, aˈíi
mu aˈíɨn puéˈeen ɨ tyétyacaa maj jéehua juxɨeˈveˈ huaˈ tzajtaˈ ɨ maj
tyáˈtzaahuatyeˈ. 23 Aˈíɨjmamujimijaataˈítyacaˈ ɨ yuˈxarij tɨ aˈyan
tyáˈxaj tɨjɨn:
“Ityáj ɨ tyaj tamuáamuataˈ japuan huaˈpuaj aráˈasej, majta ɨ
huáasij ɨ tyaj tasɨˈrii ɨ tyeyúuj tzajtaˈ, yaa tu jáˈmuatyojtyeˈ mu siaj
tyáˈtzaahuatyeˈ, siajta séej chuéj japua joˈcháatɨmee aˈájna Antoquíia,
siajta aˈájna Siria, ajta aˈájna a Cilicia. 24 Tuˈríjjáamuaˈreeriˈ
maj séecan iiyeˈej joˈcíj tyaj quee ityáj huoˈtaˈítyacaˈ, aˈíɨ mu mij
tyajamuaˈantyiúˈnyiˈ aˈíɨjcɨ jɨmeˈ jeˈej maj tyajáˈmuaˈixaatyeˈ, aˈíɨj

xu sij jɨn quee che' je'ej jájtyoovej. 25 Ji'nye néijmi'i tu'ríj a'yan
tyo'xá'puɨ'ɨntarej tyaj séecan antyíhuoonyij ityájma maj jitze
ajtyáma'can, tyata'aj tyij huo'ta'ítyej ja'mua jimi, a'ɨ́ɨjma jamuán
ɨ Pablo, ajta ɨ Bernabé, 26 A'ɨ́ɨmaj mu meríj a'yan tyityatóomua'aj
maj huá'cui'nyij a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tavástara' ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu'
pué'een. 27 A'ɨ́j tu jɨn huo'ta'ítyaca' a'ɨ́jcɨ ɨ Judas, tyajta ɨ Silas, a'ɨ́ɨ
mu jamuaaté'exaatye'sij néijmi'i je'ej tyaj tyeríj tyaaxá'puɨ'ɨntarej.
28 A'yaa pu tyámua' naa tya'rá'najchaca' a'ɨ́jcɨ ɨ júuricama'ra' ɨ Dios,
ajta ityájma, tyaj quee jéehua tyi'tɨ́j jɨn tyajá'mua'ijcatye'ej, sulu a'ɨ́j
tu'uj ɨ tɨ jéetze' juxɨe've'. 29 Siaj quee jacua'caa ɨ ya'muáatyee hue'ra' ɨ
maj hua' mu'vejritacaa ɨ judioosij jimi, caxu siajta jacua'caj hue'ria'ra'
ɨ tyi'tɨ́j tɨ huatyácue'mi'nyi'huaca' nusu ɨ xúuria'ra', caxu siajta
juxana'cɨria'aj úucaa jamuán, majta ɨ úucaa quee majta juxana'cɨria'aj
ɨ tyétyacaa jamuán. Tɨpua'aj a'yan xáarɨnyij a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej tyaj
tyajá'mua'ixaatye', tyámua' xu tyityeetyá'ɨtzeere'sij ɨ Dios jimi. A'yaa
tu tyaja'muatyojtzi're'."

30 Matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj huo'tatyóotya'aj, aj mu mij jo'cɨ́j a'ájna a
Antoquíia, aj mu mij hua'ajsɨɨ néijmi'caa ɨ maj tyá'tzaahuatye', matɨ'ɨj
mij huo'tapíj ɨ yu'xarij. 31 Matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyá'tzaahuatye' jo'jíjvej
ɨ yu'xarij, tyámua' mu naa tyityaatóotyamua'vej, ji'nye jéehua pu
ca'nyíjra'aj huo'ta'. 32 Ajta a'ɨ́jna ɨ Judas, ajta ɨ Silas, ɨ maj majta
tyihuá'ixa'tyahua'aj ɨ Dios jitze ma'can, a'ɨ́ɨ mu jéehua ca'nyíjra'aj
huo'ta' ɨ ju'ihuáamua' a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj tyihuo'té'exaaj. 33 Matɨ'ɨj
a'tzúj a'áa a'tyéevi'ij, aj mu mij ɨ maj tyá'tzaahuatye' tyámua' naa
tyihuo'tatyójtyej mej mij juxáahuaj jó'cɨɨnyej, mata'aj mij majtáhua'aj
a'áa ja'rá'astij a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj uhuojo'ta'ítyaca'. 34 Ajta a'ɨ́jcɨ ɨ Silas,
a'yaa pu tya'ránajchaca' tɨ a'áa jo'tyá'ɨtzeere'en. 35 Ajta a'ɨ́jna ɨ Pablo,
ajta ɨ Bernabé, a'ɨ́ɨ mu Antoquíia jo'tyá'ɨtzee, majta séecan jamuán,
móoche' mu tyihuá'mua'tyajca'aj, majta huá'ixaatya'ca'aj ɨ tavástara'
nyuucaaj.

Tɨ'ɨj ɨ Pablo ajtáraa a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Bernabé

36 A'tzúj a'tyéevi'caj, aj pu'ij ɨ Pablo a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ
Bernabé tɨjɨn:

—Tyooj tyajtáhua'aj huojo'va'muáaren ɨ ta'ihuáamua' ɨ maj a'áa
jo'cháatɨmee néijmi'que' jo'tyaj tyeríj huojó'ixaa ɨ nyúucaria'ra' ɨ
tavástara', tyata'aj jáamua'reej je'ej tɨ tyihuá'huɨɨre'.

37 Ajta a'ɨ́jna ɨ Bernabé, a'ɨ́j pu vi'tɨ́mu'caj ɨ Juan, ɨ maj majta a'yan
jatamuá'muaj tɨjɨn Marcos. 38 Ajta a'ɨ́jcɨ ɨ Pablo capu ja'ránajchaca'
tɨ já'anvi'tɨj, ji'nye ɨ Marcos pu a'áa huojóohua'xɨjca'aj a'ájna a
Panfilia, capu che' hua' jamuán tyihuá'mua'tyajca'aj. 39 A'ɨ́j mu jɨn
quee tyámua' tyo'xá'puɨ'ɨntarej, matɨ'ɨj mij juxáxui'ij jo'cɨ́xɨj, ajta
a'ɨ́jna ɨ Bernabé, a'ɨ́j pu jo'ví'tɨj ɨ Marcos, báarcuj jitze mu jo'cɨ́j a'ájna

a Chipre. 40 Ajta a'ɨ́jna ɨ Pablo, a'ɨ́j pu huatajé ɨ Silas tɨ'ij jamuán
jó'me'en, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyá'tzaahuatye', a'ɨ́ɨ mu jaatáhuaviiri'
ɨ tavástara' tɨ'ij huó'cha'ɨ́ɨn a'ɨ́ɨjma ɨ maj hua'puaj, matɨ'ɨj mij jo'cɨ́j.
41 A'áa mu huatyéenyej a'ájna a Siria, majta a'ájna a Cilicia, ca'nyíjra'aj
mu hua'tá'caria'aj ɨ hua' tyeyúuj tzajta' ɨ maj tyá'tzaahuatye'.

Tɨ'ɨj Timoteo hua' jamuán ujó'mej a'ɨ́ɨjma ɨ Pablo ajta ɨ Silas

16 1 A'ɨ́jna ɨ Pablo, ajta ɨ Silas, a'áa mu jo'ré'nyej a Derbe, majta
a'ájna a Listra, a'áa mu séej jo'tyoo tɨ tyá'tzaahuatye', tɨ a'yan
ántyapuaj tɨjɨn Timoteo, ajta ɨ náanajra' Israel pu jitze ajtyáma'can,
ajta ɨ táatajra' griego pu pué'een. 2 Tyámua' mu yó'mua'rajca'aj
a'ɨ́jcɨ ɨ Timoteo a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyá'tzaahuatye' ɨ Listra maj já'ma'can,
majta ɨ Iconio maj já'ma'can. 3 A'ɨ́jna ɨ Pablo, a'yaa pu tyá'xɨe'va'ca'aj
tɨ ɨ Timoteo ujó'me'en hua' jamuán, a'ɨ́j pu jɨn jaata'ɨ́jtaca' maj
ja'antyisíjchej ɨ navíira' mej mij quee je'ej tyá'mua'tziire'ej a'ɨ́ɨmaj
ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, ji'nye néijmi'i mu jamua'reeriaca'aj tɨ
griego pué'eenye'ej ɨ táatajra' a'ɨ́jcɨ ɨ Timoteo. 4 Néijmi'que' jo'maj
jo'ré'nyinyiica'aj tɨ'ɨj na'aj tye'chájta'najmee, a'áa mu huó'ixaaj ɨ
tyeítyee je'ej maj tyaaxá'puɨ'ɨntarej ɨ maj tamuáamuata' japuan
hua'puaj ará'asej, majta ɨ huáasij ɨ tyeyúuj tzajta' maj tyí'huɨɨre' a
Jerusalén. 5 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj jusɨ'rihua'aj, a'ɨ́ɨ mu ca'nyíjra'aj tóoa'care'ej
ɨ maj jitzán tyá'tzaahuatye', a'ɨ́j mu jɨn támui'risima'aj ɨ maj
tyá'tzaahuatye'.

© 1996 David C. Cook

Los Hechos 16:4-8

Pablo pu jimí huataséjre a'ǵjna ɨ a'tǵj Macedonia tɨ já'ma'can

6 Ajta ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, capu huo'ta' maj huó'ixaatye'en ɨ
nyúucarij a'ájna a Asia, a'áa mu huatyéenyej a Frigia majta a'ájna
a Galacia, 7 a'áa mu véjri' tanyéj jo'tɨj ja'vá'asej sǵɨj ɨ chuéj tɨ a'yan
tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Misia. A'yaa mu tyí'mua'ajcaa maj utyájrutyej
a'ájna chuéj japua tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Bitinia, ajta capu
huo'ta' ɨ júuricama'ra' ɨ Dios. 8 Matɨ'ɨj mij antacǵj után jitze pujmua' a
Bitinia, matɨ'ɨj mij a'áa je'cáanyej chájta' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn
Troas. 9 Tíca' pu ɨ Pablo tyi'tǵj huaséj, tɨ a'áa jo'tyávaaca'aj után jitze
pujmua', a'tǵj tɨ séej chuéj japua já'ma'can tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj
tɨjɨn Macedonia, jéehua pu jaatáhuaviiri' a'yan tɨjɨn: "Eetára' yu
jitze pujmua' pata'aj taatáhuɨɨre'en." 10 Tɨ'ɨj a'yan tyu'séeraj a'ǵjna
ɨ Pablo, jiye'tzín tu tyámua' huátaruuj tyej tyij antácɨɨnyej a'ájna a
Macedonia, ji'nye a'yaa tu tyá'mua'reeriaca'aj tɨ ɨ Dios taatajé tyej tyij
huo'té'exaatye'en ɨ nyúucarij tɨ jɨn Dios hue'rátoosij.

Matɨ'ɨj tyihuo'mua'aj a'ájna a Filipos

11 A'ájna a Troas a'áa tu ɨ báarcuj jitze atyáacɨj, tyatɨ'ɨj tyij jo'cǵj
a'ájna a Samotracia jo'tɨj chuéj já'ajnyeej a jáata', yaa ariá'pua'aj
tutyij ará'aj a'ájna chájta' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Neápolis.
12 Tyajta je'en a'áa jo'cǵj, aj tu tyij a'áa ja'rá'aj séej ɨ chájta'naj jitze
tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Filipos. A'áa mu já'chajca'aj a'ǵɨmaj
ɨ maj Roma jitze ajtyáma'can, a'ǵi pu a'ǵɨn pué'een ɨ chájta'naj tɨ
jéetze' juxɨe've' a'áa tɨ huataca'aj a Macedonia. A'áa tu á'tyeej a'chu
pua'an xɨcáj. 13 A'náj matɨ'ɨj pua'aj juso'pihua'aj, aj tu tyij iiráacɨj a
jéjre' chájta', a'áa tu jo'ré'nyej véjri' játye', tyej tyij jáahuoonyij jo'tɨj
jáaɨ'rij tyaj huatyényuunyij ɨ Dios jimi. A'áa tu oorá'saca', tyatɨ'ɨj tyij
huo'té'exaa ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios a'ǵɨjma ɨ úucaa maj tyúusɨɨria'ca'aj.
14 Sǵɨj ɨ ǵiti', a'yaa pu ántyapuaaca'aj tɨjɨn Lidia, Tiatira pu já'ma'can
a'ǵjna, cáanarij pu tyí'to'racaria'aj tɨ tyí'nacamuaa. A'ǵɨ pu ajta
tyá'tzaahuatya'ca'aj ɨ Dios jimi, aj pu'ij Dios jaatá' tɨ'ij tyámua'
tyáanamuaj je'ej tɨ tyí'xajtaca'aj a'ǵjna ɨ Pablo. 15 Aj pu'ij huáɨ'huaca',
majta néijmi'i ɨ ihuáamua'mua', ajta a'yan tyitaatajé a'ǵjna ɨ Lidia tɨjɨn:

—Tɨpua'aj a'yan tyajamuá'miteeraste'ej ɨ nyaj nyeríj
ja'tzaahuatye' a'ǵjcɨ ɨ tavástara', siata'aj mujo'vá'ju'un nyaj jamuán
jó'nyaj ja'chej.

Aj pu'ij ca'nyéjrij jɨme' taatajé.

16 Séej pu a'yan tyu'rǵj, tyatɨ'ɨj a'áa joojú'caj jo'tyaj
tyiye'ixa'tyehua'aj ɨ Dios, a'áa tu ǵjmue'estaj ja'antyinájchaca' tɨ
tyiyáaru' tzajta' séjria'ca'aj tɨ támua'rej. Séecan pu jimi ajtyávaaca'aj
tɨ'ij jéehua túmii huo'mué'tɨste'en. 17 Tɨ'quij a'ǵjna ɨ ǵiti' taatavén, a'áa
pu ja'vé'jijhuasima'aj tacújta' a'yan tɨjɨn:

—Aˈmúumaj mu tyétyacaa mu jahuɨɨreˈ ɨ Dios ɨ tɨ tajapuá
jáˈsejreˈ aˈyaa mu mij tyajáˈmuaˈixaatyeˈ jeˈej tɨ tyíɨˈrij tɨ Dios
tyajamuaatúˈuunyiˈ.
18 Áˈtyeej tɨ aˈyan tyihuojóˈvajran, ˈasta naˈaj quee ɨ Pablo
jatyúnaˈvej, aj puˈij ooréˈnyeeriacaˈ, tɨˈquij aˈyan tyaatajé aˈíjcɨ ɨ
tyiyáaruˈ tɨjɨn:
—Aˈyaa nu tyíˈmuaˈijtyeˈ aˈíjcɨ jitze maˈcan ɨ Cɨríistuˈ paj
iirájraˈnyij aˈmújcɨj jitze mu íjmueˈestaj.
Tɨˈɨj aˈyan tyaatajé, aj puˈij iirájraa aˈíjcɨ ɨ íitaj tzajtaˈ.
19 Majta aˈíɨmaj ɨ maj tyéˈijtyaˈcaˈaj ɨ íjmueˈestaj, matɨˈɨj
jáamuaˈreeriˈ tɨquee cheˈ jeˈej tyíɨˈriitacaˈaj maj jaamuéˈtɨn ɨ túmii
aˈíjcɨ jimi, aj mu mij huoˈvívi' aˈíɨjma ɨ Pablo majta ɨ Silas. Matɨˈɨj mij
huojoˈvíˈtɨj aˈíɨjma jimi ɨ maj tyíˈijta aˈájna joˈtɨj jaˈrájtaˈcuaj. 20 Matɨˈɨj
mij aˈyan tyihuoˈtéˈexaaj ɨ juéesij tɨjɨn:
—Aˈíimaj ɨ tyétyacaa, Israel maj jitze ajtyámaˈcan, jéehua mu
huaˈjaaxɨejtyeˈej iiyeˈej maj huacháatɨmee. 21 Yiˈráj mu tamuaˈtyej
tɨquee jeˈej tyíɨˈrij tyaj jaˈantzaahuatyeˈen, naˈríij tyaj aˈyan huárɨnyij
ityáj ɨ tyaj Roma jitze ajtyámaˈcan.
22 Matɨˈɨj mij ɨ tyeítyee huoˈtájaaxɨejviˈriˈ aˈíjcɨ ɨ Pablo, majta
ɨ Silas, aj mu mij ɨ juéesij tyuˈtaˈíjtacaˈ maj tyihuaˈcáaˈriˈraxɨˈɨn ɨ
tyihuáˈcaanaa, majta hueˈriáˈvaxɨˈɨn. 23 Matɨˈɨj jéehua huoˈtyaváaxɨˈɨj,
aj mu mij hueˈtyáanaj, majta jaataˈíj ɨ tɨ tyíˈchaˈɨj tɨ huóˈchaˈɨɨn
tyámuaˈ naa. 24 Aj puˈij aˈíjna ɨ maj tyéechaˈɨɨraj, aˈíɨ pu aˈúun
huojoˈtyájto joˈtɨj quee jáˈɨˈrij maj iiráˈcɨɨnyej, ajta ɨ huáˈɨɨcaj, aˈáan pu
aˈnárujtyaˈxɨj ɨ táabla jitze.
25 Aˈtzáaj jéˈtaˈ tíca', aˈíjna ɨ Pablo ajta ɨ Silas, móocheˈ mu
tyenyúusimaˈcaj ɨ Dios jimi, majta tyíˈchuiicacaˈaj, majta ɨ séecan
ɨ maj namiˈhuacaˈaj huaˈ jamuán, aˈíɨ mu huáˈnamuajracaˈaj,
26 tɨˈɨj jiyeˈtzín jɨmeˈ huatóocaˈtzɨj ɨ chuéj, ajta ɨ chiˈij joˈmaj
jeˈtyánamiˈhuacaˈaj, caˈnyíin pu huatóocaˈtzɨj. Aj puˈij
tyaˈantácuunyixɨj joˈmaj jeˈtyánamiˈhuacaˈaj, ajta tyíˈijtzaanyixɨj
ɨ cadéenaj ɨ maj jɨn anajɨˈquiˈhuajmaˈcaaj ɨ maj námiˈ.
27 Ajta aˈíjna ɨ tɨ tyíˈchaˈɨɨcaˈaj, tɨˈɨj huájɨj, aj puˈij jaaséej tɨ arí
tyaˈantacúunyiˈhuajmaˈcaj joˈtɨj tyejeˈtyanámiˈhuajmaˈcaa, tɨˈquij
juchúun íjcutacaˈ tɨˈɨj huóojeˈcaj, jiˈnye aˈyaa pu jaataˈaj maj meríj
iiráacɨj ɨ maj namiˈhuacaˈaj. 28 Ajta ɨ Pablo, aˈyaa pu tyaatajé caˈnyíin
jɨmeˈ tɨjɨn:
—Capáj asíɨj jeˈej jaˈuurej, yúˈtyaj tyooj néijmiˈi iiráatyij.
29 Aj puˈij tɨéj huáhuo ɨ tɨ tyíˈchaˈɨɨcaˈaj, tɨˈquij huatéechisimaˈaj
ujoˈtyájrupij joˈmaj jáˈnamiˈhuacaˈaj, aj puˈij tyítunutacaˈ aˈájna véjriˈ
joˈmaj joˈtyúˈuucaˈaj aˈíjna ɨ Pablo, ajta ɨ Silas. 30 Tɨˈquij huiˈráaviˈtɨj, aj
puˈij aˈyan tyihuoˈtaˈíhuoˈriˈ tɨjɨn:
—¿Jiˈnye náarɨnyij tɨˈɨj Dios tyinaatúˈuunyiˈ?

31 Matɨ'ɨj mij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Ántzaahuatye' ɨ tavástara' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús, aj pu ɨ Dios
tyimuaatú'uunyi'raj, ajta a'ɨ́ɨjma ɨ maj ajamuán aja'chej.
32 Matɨ'ɨj mij jáa'ixaa ɨ nyúucaria'ra' ɨ tavástara' a'ɨ́jcɨ ɨ a'tɨ́j, majta
a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuán aja'chej. 33 A'áa pu'uj tána'aj a'tzáaj tɨ́ca' a'ɨ́jna ɨ
tɨ tyí'cha'ɨ́ɨca'aj, a'ɨ́ɨ pu huo'jó'sij ɨ maj tyí'puejtyi'huaca'aj, ajta je'en
huáɨ'huaca' a'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'cha'ɨ́ɨca'aj, majta ɨ maj jamuán aja'chej. 34 Tɨ'ɨj
ij huojo'ví'tɨj ɨ juchéj, aj pu'ij tyihuo'cue'ej, ajta ɨ maj jamuán aja'chej,
jéehua mu huatóotyamua'vej a'ɨ́jcɨ jɨme' maj ja'antzaahuaj ɨ Dios.
35 Iiya' mu'uj a'ɨ́ɨmaj ɨ juéesij huo'ta'ɨ́j ɨ xantáaru'uj, a'yaa mu
tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ tɨ tyí'cha'ɨ́ɨca'aj tɨ hue'rátoonyij a'ɨ́jcɨ ɨ Pablo ajta
Silas. 36 Aj pu'ij a'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'cha'ɨj, a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ Pablo tɨjɨn:
—Manaata'ɨ́j ɨ juéesij nyaj jamui'rátoonyij, pu'rɨ́j siaj juxáahuaj
jó'cɨ́ɨnyej.
37 Ajta a'ɨ́jna ɨ Pablo, a'yaa pu tyihuo'té'exaaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyí'cha'ɨj
tɨjɨn:
—Ityájma, ɨ tyaj romanos pué'een, a'ɨ́ɨ mu jéjrista' taatyáavaxɨj
tyeɨ́tyee tzajta', majta quee xu tyi'tɨ́j taa'ɨ́huo'raj je'ej tyaj tyi'tɨ́j
jɨn tyityo'tyá'ɨtzee, matɨ'ɨj mij te'tyáanaj. ¿Nyi ijɨ́ij meri'ij támij
jaxɨe've' maj tɨi'rátoonyij avɨ́itzij jɨme'? Catu iiráaju', miche' a'ɨ́ɨmaj
yeve'ré'nyej mata'aj a'ɨ́ɨmaj tɨi'rátoonyij.
38 Matɨ'ɨj mij ɨ xantáaru'uj a'yan tyihuo'té'exaaj a'ɨ́ɨjma ɨ
juéesij je'ej tɨ tyu'taxájtaca' a'ɨ́jna ɨ Pablo, aj mu mij tyámua'
tyu'tátzɨɨn a'ɨ́ɨmaj ɨ juéesij matɨ'ɨj jáamua'reeri' maj romanos jitze
ajtyáma'cantaca'aj a'ɨ́jna ɨ Pablo ajta ɨ Silas. 39 Matɨ'ɨj mij ujó'ju'
a'ɨ́ɨmaj ɨ juéesij mej mij utyojo'túu'uunyi' hua' jimi ɨ maj hua'puaj,
aj mu mij hue'rájtoo, majta huo'ta'ɨ́j maj eerácɨɨnyej a'ájna a chájta'.
40 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj hua'puaj, a'ɨ́ɨ mu iiráacɨj jo'maj já'nami'huaca'aj,
matɨ'ɨj mij a'áa jó'ju' Lidia tɨ ja'chej, matɨ'ɨj huo'séeraj majta
ca'nyíjra'aj huo'tá'aj ɨ maj tyá'tzaahuatye', aj mu mij jo'cɨ́j.

Matɨ'ɨj tyúunyo'si'ij a'ájna a Tesalónica

17 1 Matɨ'ɨj mij jo'cɨ́j, a'ɨ́jna ɨ Pablo ajta ɨ Silas, a'áa mu jo'ré'nyej
chájta' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Anfípolis, majta a tɨ
a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Apolonia, matɨ'ɨj mij a'áa ja'rá'aj chájta'
tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Tesalónica, jo'tɨj hua' tyeyúuj já'sejre'
a'ɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can. 2 Ajta a'ɨ́jna ɨ Pablo a'yaa pu'uj
tyu'méj je'ej tɨ tyeyí'tɨhua'aj tɨ tyihuó'mua'tyej, a'úu pu jo'tyájrupij
hua' tyeyúuj tzajta', tɨ'ɨj a'yan atyojo'ré'nyej a'ájna xɨcáara' jitze
matɨ'ɨj pua'aj juso'pii, huéeicaj sáahuaj pu tyihuó'ixaaj ɨ yu'xarij jitze.
3 A'yaa pu tyihuá'ixaatya'ca'aj tɨ a'yan tyúuxɨe've' tɨ jajpuéetzij
já'ra'nyij a'ɨ́jna ɨ tɨ Dios ja'antyíhuoj, ajta tɨ'ɨj huamuɨ́', a'yaa pu ajta
tyúuxɨe'va'ca'aj tɨ huatájuurej, a'yaa pu tyihuá'ixaatya'ca'aj tɨjɨn:

Los Hechos 17:1-4

—Aˈíjna ɨ Jesús, ɨ nyaj jáˈmuaˈixaatyeˈ aˈíɨ pu aˈíɨn puéˈeen ɨ Cɨríistuˈ.

4 Séecan mu tyáˈantzaahuaj ɨ maj Israel jitze ajtyámaˈcan, aj mu mij huoˈjaahua aˈíjcɨ ɨ Pablo, majta ɨ Silas. Jéehua mu majta tyáˈantzaahuaj ɨ maj griego puéˈeen ɨ maj janaˈmichej ɨ Dios, majta mueˈtíj ɨ úucaa ɨ maj jéetzeˈ juxɨeˈveˈ. 5 Majta aˈíɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyámaˈcan, ɨ maj quee tyáˈtzaahuatyaˈcaˈaj, aˈíɨ mu huápuɨˈɨj huáˈanchueerej, matɨˈɨj mij séecan tyísɨɨ ɨ maj jeˈej puaˈaj tyíˈtyetyeɨtyee ɨ maj ámanaˈaj huacɨˈɨj, mataˈaj mij caˈnyíjraˈaj huoˈtáˈan ɨ tyeítyee mej mij huatanyínyuˈcaj. Aj mu mij aˈáa jóˈjuˈ joˈtɨj Jasón jaˈchej, aˈíj mu mij huáhuo ɨ Pablo, majta ɨ Silas, mej mij huiˈráviˈtɨj, majta tyuˈtátuireˈen ɨ tyeítyee jimi. 6 Ajta matɨˈɨj quee huoˈtyoj aˈíɨjma ɨ maj huaˈpuaj, aˈíj mu mij joˈjáj ɨ Jasón, majta séecan ɨ maj tyáˈtzaahuatyeˈ, aˈíɨjma mu jimi ahuojóotoj ɨ maj tyityatatyíj a chájtaˈ, majta aˈyan tyityeˈentyijíihua tɨjɨn:

—Aˈíimaj ɨ tyétyacaa ɨ maj tyiˈjaaxɨejtaj néijmiˈqueˈ ɨ cháanacaj japua, aˈíj mu jɨn meríj majta yaráˈaj, 7 ajta aˈíjna ɨ Jasón, tyámuaˈ pu tyihuoˈtyéeje ɨ juchéj, néijmiˈi mu aˈíɨmaj quee aˈyan rɨcɨj jeˈej tɨ tyíˈijta ɨ tajtúhuan, jiˈnye aˈyaa mu tyíˈxaj tɨ síɨj ajtáhuaˈaj tyíˈijta, aˈtíj tɨ aˈyan ántyapuaj tɨjɨn Jesús.

8 Matɨˈɨj aˈíɨjma huánamuajriˈ, jeˈej mu puaˈaj tyityoˈtóomuajtyacaˈ ɨ tyeítyee, majta ɨ maj tyityatatyíj. 9 Aj puˈij ɨ Jasón, majta ɨ séecan, túmii mu tyuˈtáˈ aˈíɨjma jimi ɨ maj tyityatatyíj, aj mu mij huoˈtátoo.

Matɨ'ɨj a'áa jo'tyú'uuca'aj a Berea a'ífjna ɨ Pablo ajta ɨ Silas

10 Tíca' mu ɨ maj tyá'tzaahuatye' huo'ta'ítyaca' a'ífjcɨ ɨ Pablo majta ɨ
Silas, mej mij jiye'tzín jó'cɨɨnyej a'ájna chájta' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj
tɨjɨn Berea, matɨ'ɨj a'áa ja'rá'aj, aj mu mij a'úu jo'tyájrupij hua'
tyeyúuj tzajta' a'ífɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can. 11 A'ífɨmaj ɨ
maj Berea ja'chej, jéetze' mu tyámua' naa tyí'tyetyeɨɨtyeristaca'aj
mequee a'ífɨmaj ɨ maj Tesalónica huacháatɨma'caa, naa mu tyámua'
tya'ancuriáa' ɨ nyúucarij, a'náj tɨna'aj mu jahuooca'aj ɨ yu'xarij
jitze mej mij jáamua'reej tɨpua'aj a'yan tyi'ja'yájnatan je'ej maj
tyihuá'mua'tyajca'aj. 12 A'ífj mu jɨn mue'tífj tyá'antzaahuaj, majta
mue'tífj ɨ griego maj jitze ajtyáma'can, a'ífɨ mu majta tyá'antzaahuaj
ɨ úucaa maj jéehua juxɨe've', majta ɨ tyétyacaa. 13 Majta ɨ Israel maj
jitze ajtyáma'can, Tesalónica maj já'chajca'aj, matɨ'ɨj jáamua'reeri' tɨ ɨ
Pablo huá'ixaatya'ca'aj ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios a'ájna a Berea, aj mu mij
a'áa jó'ju', matɨ'ɨj mij huatyóohuij maj ca'nyíjra'aj huo'tá'an ɨ tyeítyee
mej mij hua'aj jaaxɨejtye'en. 14 Majta a'ífɨmaj ɨ maj tyá'tzaahuatye', a'ífɨ
mu quee á'tyeej, je'en mu jaata'ítyaca' ɨ Pablo tɨ'ij jó'ra'nyij a'ájna a
tɨ ja'va'ástɨmee ɨ jájtyij tɨ ve'éj, ajta a'ífjna ɨ Silas, ajta ɨ Timoteo, a'áa
mu jo'tyá'ɨtzee a'ájna a Berea. 15 Majta ɨ maj Pablo jamuán huajú'ca'aj,
a'ífɨ mu jamuán ujó'ju' a'ájna chájta' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn
Atenas. Matɨ'ɨj támij huariá'cɨj, ajta ɨ Pablo a'yaa pu tyihuo'táhuaviiri'
maj a'yan tyaaté'exaatye'en a'ífjcɨ ɨ Silas majta ɨ Timoteo maj jiye'tzín
uja'rá'cɨɨnyej a'ájna a Atenas.

Tɨ'ɨj Pablo a'áa jo'tyávaaca'aj a Atenas

16 Tɨ'ɨj Pablo óoche' hua'cho'va'caj a'ájna a Atenas, jéehua pu
tyinyú'caca' ɨ jutzájta' a'ífjna jɨme' tɨ huo'séj ɨ hua' dioosij ɨ maj
iiratyé'tya'ajma'caa néijmi'que' a chájta'. 17 A'ífj pu jɨn ɨ Pablo
tyihuá'ixaatya'ca'aj hua' tyeyúuj tzajta' a'ífɨjma ɨ maj Israel jitze
ajtyáma'can, ajta ɨ séecan jamuán ɨ Dios maj na'michej. A'náj
tɨna'aj pu tyihuá'ixaatya'ca'aj a'ífɨjma ɨ maj a'áa jo'tyú'uuca'aj a'ájna
jo'tɨj tyaja'tuíihuaj tá'yi'ij. 18 Séecan mu a'áa jo'tyú'uuca'aj ɨ maj
tyúumua'tyej ɨ maj a'yan hua'tamuá'muaj tɨjɨn epicúreos, majta
séecan estoicos maj hua'tamuá'muaj, a'ífɨ mu mij huatyóohuij maj
tyu'xáj a'ífjcɨ jamuán ɨ Pablo. Séecan mu mij a'yan tyí'xajtaca'aj
tɨjɨn:

—¿Ji'nye tyí'xaj mu tɨ jéehua tyi'tyáxajta?

Majta séecan a'yan tɨjɨn:

—Cuxáa tyí'ta'ixaatye' séej jɨme' ɨ nyúucarij tɨ séej Dios jimi
já'ma'can.

A'yaa mu tyí'xajtaca'aj, ji'nye Pablo pu tyihuá'ixaatya'ca'aj a'ífjcɨ
jitze ma'can ɨ Jesús, ajta je'ej maj tyityaatájuurij. 19 Matɨ'ɨj mij yo'ví'tɨj

a'ájna jo'maj jóosɨ'rihua'aj a tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Areópago,
a'yaa mu tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Nyi je'ej tyíɨ'rij tyaj jáamua'reej tyi'tíj tɨ pué'een mu paj jájcuan
tyí'tamua'tyej? 20 Ji'nye petyí'ta'ixaatye' tyi'tíj jɨme' tyej quee yó'itej,
tyá'xɨe've' tyaj jáamua'reej je'ej tɨ huatóomua'aj ɨ nyúucarij.
21 Majta néijmi'i ɨ maj Atenas já'ma'can, majta ɨ maj séej chuéj
japua já'ma'can ɨ maj meríj a'áa jo'cháatɨma'caa a Atenas, a'ɨ́j mu
namuajraca'aj majta tyuu'ixáatye'ej je'ej tɨ jájcuan tyi'tíj rɨcɨj.
22 Aj pu'ij Pablo aje'ta' huatyéechaxɨj hua' tzajta' ɨ maj
aja'tyúusɨɨria'ca'aj a'ájna a Areópago, tɨ'quij a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—Mua'aj Atenas siaj já'ma'can, a'yaa nu tyaja'muasej siaj jéehua
huá'tzaahuatye' ɨ judioosij tyámua'. 23 Ji'nye nyatɨ'ɨj majo'cha'canya'aj
jo'siaj jóosɨ'rii, séej nu huaséj tɨ jitzán a'yan tyé'yu'si' tɨjɨn: "Tyámua'
tu tya'tá'caa ɨ Dios tyaj quee jamua'tyej." A'ɨ́jcɨ ɨ siaj quee jamua'tyej,
tyámua' xu tya'tá'caa, a'ɨ́j nu nyij nyáaj jamuaaté'exaatye'ej.
24 'A'ɨ́jna ɨ Dios ɨ tɨ jaatyátaahuaca' ɨ cháanacaj tyaj japuan séejre',
ajta néijmi'i ɨ tɨ íiyan tyí'sejre', a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ tyí'ijta
néijmi'que' u tajapuá, ajta néijmi'que' ɨ cháanacaj japua. Capu a'yun
chej ɨ Dios íiyu'uj tyeyúuj tzajta' ɨ tyétyacaa maj jaatyátaahuaca'.
25 Capu a'yan tyúuxɨe've' maj tyi'tíj jɨn jahuɨɨria'aj, ji'nye a'ɨ́ɨ pu
néijmi'caa tatá'caa tyej tyij júurij tá'ra'nyij, ajta tatá'caa ɨ áacaj tyej
tyij ucayáatɨyi'can, ajta tyitatá'caa néijmi'i ɨ tɨ tyitá'ɨtziitye'.
26 'A'yaa pu ɨ Dios jáaruuj maj séej mana'aj jitze eerányej ɨ
tyáataj néijmi'i ɨ tyeɨ́tyee, mej mij néijmi'que' séjre'ej íiyan ɨ
cháanacaj japua. Ajta a'yan tyihuo'xá'puɨ'ɨntari'tzej a'chu maj
á'tɨjtɨ're'en, ajta jo'maj jo'cháatɨme'nyij. 27 Siata'aj sij jáahuoonyij
ɨ Dios, siaj sij jáatyoonyij, capu ajta muja' ɨmuáj já'sejre' ityájma
jimi. 28 A'yaa pu tyí'een, ji'nye a'ɨ́j tu jimi júurij ɨ Dios, tyej tyij
mahuacɨ́'ca'an, tyej tyij tyajta séjre'ej, matɨ'ɨj majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
tyí'chuicacaa mua'ajmaj jimi, ɨ maj a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
"Ityáj tu tyajta ɨ Dios jitze eeráma'can." 29 Ji'nye ityáj tu ɨ Dios
jitze eeráma'can, capu ij juxɨe've' tyaj a'yan tyí'mua'ajcaj tɨ Dios
ooroj jɨn taavijhua, nusu ɨ pláataj jɨme', nusu tyetyéj jɨme'. Capu
a'yan een tɨ'ɨj tyi'tíj ɨ maj jaatyátaahuaca' ɨ tyeɨ́tyee je'ej maj ye'ej
tyéejtyoj ɨ jumua'tzíira'aj jɨme'. 30 A'náj ɨmuáj capu ɨ Dios huo'xɨ́jtyej
ɨ tyeɨ́tyee maj quee jamua'reeriaca'aj je'ej tɨ tyúuxɨe'va'ca'aj, ajta
ijíij pu a'ɨ́ɨn huá'ijtye' néijmi'caa ɨ tyeɨ́tyee maj tyá'antzaahuatye'en
jimí ɨ Dios. 31 Ji'nye ɨ Dios pu'ríj jaataxájtaca' a'náj tɨ huá'xɨjtye'en
néijmi'caa ɨ tyeɨ́tyee, a'ɨ́ɨ pu huá'xɨjtye'en a'ɨ́jna ɨ a'tíj ɨ Dios tɨ arí
ja'antyíhuoj, ajta arí huo'taséjra tɨ a'yan tyi'ja'yájna a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ
jaatájuurityej.
32 Matɨ'ɨj jáanamuajri' maj huatájuurij ɨ muɨ'chítyee, séecan mu
jaatyáxaahuataca', majta séecan a'yan tɨjɨn:

—A'yaa tu tyá'xɨe've' paj pajtáhua'aj tyitáa'ixaatye'en a'íjcɨ jɨme'.
33 Aj pu'ij ɨ Pablo iirájraa jo'maj jóosɨɨria'ca'aj. 34 Séecan mu
ɨ tyeítyee jamuán ujó'ju', majta tyá'antzaahuaj. A'yaa pu síɨj
ántyapuaaca'aj tɨjɨn Dionisio, ɨ tɨ hua' jitze ajtyáma'cantaca'aj a'ájna a
Areópago, ajta síɨj ɨ íitɨ' tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Dámaris, majtáhua'aj
séecan ɨ maj majta tyá'antzaahuaj.

Tɨ'ɨj Pablo a'áa jo'tyávaaca'aj a'ájna a Corinto

18 1 Tɨ'quij té'ej ɨ Pablo iirájraa a'ájna a Atenas, aj pu'ij a'áa ja'rá'aj
chájta' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Corinto. 2 A'áa pu séej
jo'tyoo tɨ Israel jitze ajtyáma'can tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Aquila, a'áa
pu já'ma'can chuéj japua tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Ponto. A'íjna
ɨ Aquila, ajta ɨ íira'ra'an tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Priscila, a'íɨ mu a'áa
ja'ráacɨj a'ájna a Italia, ji'nye a'yaa pu tyu'ta'íjtaca' a'íjna ɨ Claudio ɨ tɨ
va'cán jɨn tyí'ijta ɨ romanos jimi, maj iirá'cɨɨnyej néijmi'i ɨ maj Israel
jitze ajtyáma'can. Ajta a'íjna ɨ Pablo, a'íɨ pu uhuojo'vá'muaariaca', 3 ajta
a'yan cha'taj na'aj tyí'muarɨe'ca'aj tɨ'ɨj a'íjna ɨ Aquila, ajta ɨ Priscila. A'íj
pu jɨn hua' jamuán ajo'tyá'ɨtzee, mej mij néijmi'i tyu'muárɨe'en. 4 Ajta
a'náj tɨna'aj matɨ'ɨj pua'aj juso'pihua'aj, a'úu pu ja'tányinyiica'aj hua'
tyeyúuj tzajta', jo'tɨj tyihuaja'ixa'tyahua'aj tɨ'ij hua'antyimue'tɨn a'íɨjma
ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, ajta ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can.
5 Matɨ'ɨj ará'aj a'íjna ɨ Silas ajta ɨ Timoteo Macedonia maj ja'ráacɨj,
Pablo pu huatyóochej tɨ a'náj tɨna'aj tyihuó'ixaatye'en ɨ yu'xarij jitze,
ajta tyámua' tyihuá'ixaatya'ca'aj a'íɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can,
tɨ ɨ Jesús a'íɨn pué'een ɨ Cɨríistu'. 6 Majta a'íɨmaj camu jaxɨe'va'ca'aj
maj jáanamuaj, a'íj mu jɨn huatyóohuij maj je'ej pua'aj tyéjeeve,
aj pu'ij Pablo tyu'tacá'tzɨj ɨ tyúucaanaa mej mij jáamua'reej tɨjɨn
mo'tyá'ɨtzee ɨ Dios jimi, a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Mua'aj xu jujíɨmua'aj pué'eenye'ej xá'ju'un tɨ'ɨj jamua'antyía'sej
ɨ puéjtzij, canu nyáaj. Ajta ijíij tɨ yujo'que'tɨj ja'mej, hua' jimi nu
jo'ma'aj na'mej ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can.
7 Aj pu'ij iirájraa u hua' tyeyúuj tzajta' tɨ'quij a'áa ja'rá'aj jo'tɨj
ja'chej a'tíj tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Justo. A'íɨ pu tyá'tzaahuatya'ca'aj ɨ
Dios jimi, ajta avéjri' já'chajca'aj jo'tɨj ɨ tyeyúuj jo'tyéjvee. 8 Ajta a'íjna
ɨ Crispo, ɨ tɨ tyí'ijta u tyeyúuj tzajta', a'íɨ pu tyá'antzaahuaj ɨ tavástara'
jimi, majta néijmi'i ɨ ihuáamua'mua'. Majta mue'tíj ɨ maj Corinto
jo'cháatɨma'caa, matɨ'ɨj jáanamuajri' ɨ nyúucarij, metyá'antzaahuaj
matɨ'ɨj mij huáɨ'huaca'. 9 A'tzáaj tíca', tavástara' pu huataséjre a'íjcɨ
jimi ɨ Pablo, a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Capáj tyí'tzɨɨnye'ej, póoche' paj hua'ixáatya'aj ɨ nyúucarij,
capáj ja'antyápua'cɨtacare'en. 10 Ji'nye nyáaj nu ajamuán yésejre',
capu a'tíj mua'antyimué'tɨj, tɨ'ij puéjtzij muaatá'an, majta jéehua ɨ
nyetyeíɨtyeristyamua' yésejre' iiye'ej chájta'. 11 A'íj pu jɨn ɨ Pablo séej

nyinyi'ra'aj japuan jé'ta' a'áa já'tyeej a'ájna a Corinto, hua'mua'tyáaj
a'íjcɨ ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios.
12 Tɨ'ɨj ɨ Galión tyi'tyávaaca'aj tajtúhuan jɨme' a'ájna a tɨ a'yan
tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Acaya, ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, a'íɨ mu
tyinyínyu'cacuca' a'íjcɨ jimi ɨ Pablo, matɨ'ɨj mij yo'jáj ɨ juéesij jimi.
13 Aj mu mij a'yan tyaaté'exaa ɨ tajtúhuan tɨjɨn:
—A'íjna ɨ tyáatɨ', a'íi pu huá'mua'tyej ɨ tyeítyee mej mij seequéj
tyá'na'miche'en ɨ Dios, ma'ajta quee a'yan tyitatá'caa ɨ tayi'ráj tyaj
a'yan rɨjcaj.
14 Pu'ríj tɨn tyu'taxáatajche' a'íjna ɨ Pablo, tɨ'ɨj ɨ Galión a'yan
tyihuo'té'exaaj a'íɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can tɨjɨn:
—Tɨpua'aj tyi'tíj je'ej huá'uurenyijche', na'ríij a'tíj huajé'catajche',
aj nu xaa ja'muanamuáarajche' mua'ajmaj mu siaj Israel jitze
ajtyáma'can, 15 ajta nyúucarij na'aj pué'een ɨ siaj jɨn tyí'ijta, a'yaa pu
tyi'tyéevijtɨj siaj jujíɨmua'aj siana'aj jo'xá'puɨ'ɨntare'en, ji'nye canu
nyáaj já'xa'puɨ'ɨntare' a'íjcɨ ɨ nyúucarij.
16 Tɨ'ɨj ij ɨ Galión tyu'ta'íjtaca' maj néijmi'caa iirá'ityej a'ájna
jo'maj jóosɨ'rihua'aj ɨ juéesij. 17 Aj mu mij néijmi'i jaatyéevi' a'íjcɨ ɨ
Sóstenes ɨ tɨ tyí'ijta u tyeyúuj tzajta', matɨ'ɨj mij jaatyáavaxɨj jɨɨsa'puaj
ɨ tajtúhuan. Ajta a'íjcɨ ɨ Galión, capu jitzán juxɨé'va'ca'aj.

Tɨ'ɨj ɨ Pablo ajtáhua'aj a'áa jo'mej a Antoquíia

18 Ajta ɨ Pablo tyámua' pu óoche' tyé'tyee a'ájna Corinto. Tɨ'quij
huo'tatyójtyej ɨ ju'ihuáamua', ajta je'en báarcuj jitze atyájraa, a'íɨjma
jamuán ɨ Priscila ajta ɨ Aquila. Matɨ'ɨj mij antacíj a'ájna séej chuéj
japua tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Siria. Tɨ'ɨj quee xu uja'rayi'váacaj
a'ájna a Cencrea, aj pu'ij ahuóosisaaxɨj tɨ'ij aróo'astej tyi'tíj tɨ jɨn
atóoraj. 19 Matɨ'ɨj a'áa ja'rá'aj a'ájna chájta' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj
tɨjɨn Éfeso, a'áa pu ɨ Pablo huojoohuá'xɨj a'íɨjma ɨ Priscila ajta ɨ
Aquila, tɨ'quij u tyeyúuj tzajta' jo'tyájrupij, ajta je'en tyihuó'ixaaj
a'íɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can ɨ maj a'úun jóosɨ'rihua'aj. 20 A'íɨ
mu mij jaatáhuaviiri' tɨ jéetze' á'tyeevi' hua' jamuán, ajta capu
otyóoca'an. 21 Aj pu'ij huo'tatyójtyej, a'yaa pu tɨjɨn:
—Tɨpua'aj ɨ Dios a'yan tyá'xɨe've'ej, nyajtáhua'aj nu
yajamuarámuaarij.
Tɨ'quij ɨ Pablo ɨ báarcuj jitze atyájraa, aj pu'ij jó'raa. 22 Tɨ'ɨj ij
a'áa ja'rá'aj chájta' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Cesarea, ajta je'en
a'áa jo'ré'nyej a Jerusalén, tɨ'ij huo'tatyójtye'en ɨ maj tyeyúuj tzajta'
jusɨ'rii, aj pu'ij té'ej a'áa jo'mej a Antoquíia. 23 A'tzúj a'tyéevi'caj, aj
pu'ij té'ej jájcuan iirájraa, tɨ'ij a'áa ja'tanyéj jo'tɨj ja'chájta'najmee a
tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Galacia, ajta a tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj
tɨjɨn Frigia. A'íɨ pu ca'nyíjra'aj hua'tá'caria'aj néijmi'caa ɨ maj
tyá'tzaahuatye'.

Tɨ'ɨj Apolo tyihuó'ixaaj a'ájna a Éfeso

24 A'áa pu a'náj sɨɨj jo'ré'nyej Israel tɨ jitze ajtyáma'can, a'yaa pu
ántyapuaj tɨjɨn Apolo, a'áa pu já'chajca'aj chájta'naj jitze tɨ a'yan
tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Alejandría. Tyámua' pu tyeeyí'tɨhua'aj tɨ
tyihuó'ixaatye'en, ajta tyámua' tyiyo'iteeca'aj je'ej tɨ tyé'yu'si' ɨ yu'xarij
jitze. 25 Naa pu tyú'mua'reeriaca'aj je'ej tɨ tyá'xɨe've' ɨ tavástara', ajta naa
tyuutyámua've'ej tyihuá'ixaatyaca'aj, tyámua' pu tyihuá'mua'tyajca'aj
a'ɨ́jcɨ jitze ma'can ɨ Jesús, ajta a'ɨ́j pu'uj mua'reeriaca'aj ɨ tɨ jɨn ɨ Juan
huo'ɨɨri'. 26 A'ɨ́ɨ pu huatyóochej tɨ tyihuó'ixaatye'en u tyeyúuj tzajta'
naa tyu'toocua'nyéej, matɨ'ɨj jáanamuajri', a'ɨ́jna ɨ Priscila ajta ɨ Aquila,
a'ɨ́ɨ mu jaatajé tɨ'ɨj uhuojo'vá'muaarej, aj mu mij jéetze' tyámua'
tyaatá'iteeri' je'ej tɨ tyá'xɨe've' ɨ tavástara'. 27 Ajta tɨ'ɨj ɨ Apolo arí
jo'yi'muɨ́ɨcaj a'ájna a Acaya, a'ɨ́ɨ mu ɨ maj tyá'tzaahuatye' canyíjra'aj
jaatá', aj mu mij yu'xarij huo'ta'ítyi'ri' ɨ maj tyá'tzaahuatye' ɨ maj a'áa
ja'chej, mata'aj mij tyámua' tyeetyéjeevej. Tɨ'ɨj a'áa ja'rá'aj a'ájna a
Acaya, tyámua' pu tyihuo'tyáhuɨɨ a'ɨ́ɨjma ɨ tɨ Dios huo'ta' juxɨé'vi'ra'
jɨme' mej mij tyá'antzaahuatye'en. 28 Ji'nye a'yaa pu tyihua'ráaje ɨ
tyeɨ́tyee ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, ajta ɨ yu'xarij jitze pu huo'taséjra
tɨ Jesús a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Cɨríistu'.

Tɨ'ɨj Pablo a'áa jo'tyávaaca'aj a Éfeso

19 1 Tɨ'ɨj ooj ɨ Apolo a'áa jo'tyávaaca'aj a'ájna a Corinto, Pablo
pu huáraa mui'caquéj tɨ'ɨj na'aj tyi'chájta'najmee a'áa tɨ
huataca'aj a Asia. Tɨ'ɨj ij té'ej a'áa ja'rá'aj a'ájna a Éfeso, jo'tɨj jéehua
huojo'tyoj ɨ maj tyá'tzaahuatye'. 2 A'yaa pu tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Nyi sia'ancuriáa' ɨ júuricama'ra' ɨ Dios siatɨ'ɨj tyá'antzaahuaj?
Matɨ'ɨj mij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Catu ma'yá'namuajraca'aj maj jaxajta ɨ júuricama'ra' ɨ Dios.
3 Aj pu'ij ɨ Pablo a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿A'tanyíj nyúucaritze' xáaɨ'huaca'?
Matɨ'ɨj mij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—A'ɨ́j tu nyúucaritze' huáɨ'huaca' ɨ Juan.
4 Pablo pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Juan pu huo'ɨɨri' ɨ tyeɨ́tyee mej mij seequéj tyú'mua'tyij ɨ
jutzájta', ajta a'ɨ́ɨ pu huá'ixaatya'ca'aj maj tyá'antzaahuatye'en a'ɨ́jcɨ
jimi ɨ tɨ ooj uvé'nyesij majca'huáyee, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Jesús.
5 Matɨ'ɨj jáanamuajri', aj mu mij huáɨ'huaca' nyúucaritze' ɨ
Jesús. 6 Ajta tɨ'ɨj ɨ Pablo hua'vá'muarɨe'xɨj ɨ hua' mu'úutze', aj pu'ij ɨ
júuricama'ra' ɨ Dios huatyá'ɨtzee hua' tzajta'. Matɨ'ɨj mij huatyóohuij
maj tyu'xáj nyúucarij jɨme' ɨ maj quee xu jaayí'tɨhua'aj, majta maj
tyu'taxáj ɨ Dios jitze ma'can. 7 A'yaa mu a'chu tamuáamuata' japuan
hua'puaj ɨ tyétyacaa ará'axcaa.

8 Huéeicaj máxcɨrɨe' pu á'tyeej tɨ ɨ Pablo uja'tá'nyinyiica'aj hua'
tyeyúuj tzajta', jo'tɨj tyihuaja'ixaatya'ca'aj quee tyí'tzɨɨnye'ej, ajta
hua'tyámue'tɨsima'aj ɨ tyeítyee a'ífjcɨ jɨme' ɨ tɨ jɨn ɨ Dios tyí'ijta. 9 Majta
séecan, camu jáanamuajri' ɨ nyúucarij tɨ huá'ixaatya'ca'aj, sulu a'yaa
mu mij je'ej pua'aj tyí'xajtaca'aj ɨ tyeítyee tzajta'. Tɨ'quij ɨ Pablo
avá'raj a'ájna hua' tzajta', ajta séecan jo'ví'tɨj ɨ maj tyá'tzaahuatye',
a'ájna jo'maj tyihuaja'mua'tyej, jo'tɨj ja'chej ɨ tɨ a'yan ántyapuaj
tɨjɨn Tirano. A'áa pu a'náj tɨna'aj tyihuá'ixaatya'ca'aj, 10 a'yaa pu
huaríj a'chu hua'puaj nyinyi'ra'aj tɨ a'yan tyihuá'mua'tyajca'aj, a'íj
mu jɨn néijmi'i ɨ maj a'áa jo'cháatɨma'caa a'ájna a Asia ɨ maj Israel
jitze ajtyáma'can, majta ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can, a'íɨ mu
jáanamuajri' ɨ nyúucaria'ra' ɨ tavástara'. 11 Ajta a'ífjna ɨ Pablo, va'cán
pu jɨn tyámua' tyí'uuriajca'aj ɨ tyeítyee tzajta' a'ífjcɨ jitze ma'can ɨ
Dios, 12 tɨ'ɨj ajta a'ífjna ɨ paanyújra' a'ífjcɨ ɨ Pablo, nusu tyí'caanaria'ra',
tɨpua'aj a'tíj hua' japua áan tyojo'ojpíjxɨ'ɨn ɨ mej tyí'cucui', aj mu mij
tyámua' rɨnyij, majta ɨ tyiyáaru'uj iiráaju' ɨ maj hua' tzajta' séejre' ɨ
tyeítyee.
13 Majta séecan ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can ɨ maj a cáayej jitze
ajcácɨ'ca'aj, a'íɨ mu hui'tamuárityahua'aj ɨ tyiyáaru'uj ɨ maj hua'
tzajta' séjria'ca'aj ɨ tyeítyee, máaxɨe'va'ca'aj maj a'yan huárɨnyij
nyúucaria'ra' jitze ɨ Jesús, a'íj mu jɨn a'yan tyihuá'jeevaca'aj ɨ
tyiyáaru'see tɨjɨn:
—A'yaa nu tyajá'mua'ijtye' a'ífjcɨ jitze ma'can ɨ Jesús ɨ tɨ jitzán
ma'can tyí'xaj ɨ Pablo siaj iirácɨɨnyej.
14 A'yaa mu rɨjcaa ɨ maj aráahua'puaj ará'axcaj ɨ maj
yójmua'mua' pué'een a'ífjcɨ ɨ a'tíj tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Esceva, ɨ tɨ
tyihuá'ijtya'ca'aj ɨ maj tyí'huɨɨre' u tyeyúuj tzajta'. 15 Aj pu'ij a'yan
tyu'tanyúj a'ífjna ɨ tyiyáaru' tɨjɨn:
—Nyáamua'tyej a'ífjcɨ ɨ Jesús, nyajta nu jamua'reej a'tíj tɨ Pablo
pué'een, arí mua'aj, ¿a'tyaanyíj siaj puírɨcɨj?
16 Tɨ'ɨj a'yan tyu'taxájtaca', aj pu'ij a'ífjna ɨ tyiyáaru' jiye'tzín hua'
jitze rájve, ajta huo'mué'tɨj tɨ'ɨj huo'tyényo'si'ij. Matɨ'ɨj mij huatóo'uj
mamuámua'vi'ij majta tyi'puéetyi'huaj. 17 Majta ɨ maj a'áa já'chajca'aj
a'ájna a Éfeso, ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, majta ɨ maj séej chuéj
japua já'ma'can, néijmi'i mu jáamua'reeri' je'ej tɨ tyi'tíj huó'ruuj,
a'íj mu jɨn tyu'tátzɨɨn. Matɨ'ɨj mij jéetze' mue'tíj jaamua'aj a'ífjcɨ ɨ
tavástara' Jesús.
18 Majta mue'tíj ɨ maj tyá'antzaahuaj, a'íɨ mujo'vá'ju'un mej mij
huatóoxaj jéjrista' tyi'tíj maj je'ej pua'aj huáruuj, 19 majta mue'tíj ɨ maj
tyí'chahuaa, umuj tyaja'ráaɨ'puj ɨ tyúuyu'xaa, matɨ'ɨj mij tyu'tyáatɨej,
metyi'séeracaj ɨ tyeítyee. Matɨ'ɨj mij jaatyé'itej a'chu tɨ tyá'najchica'aj
a'ífjna ɨ yu'xarij, a'yaa pu ará'aj a'chu huá'puatyej japuan
tamuáamuata' ví'ra'aj ɨ pláataj. 20 A'yaa mu ɨ nyúucaria'ra' ɨ tavástara'

meríj jéetze' néijmi'que' tyá'mua'reeriaca'aj, majta jaséjrataca'aj ɨ tɨ
néijmi'i jɨn putyí'uurej.
21 Tɨ'ɨj a'yan tyu'ríj, aj pu'ij ɨ Pablo jaaxá'puɨ'ɨntarej tɨ
uhuojo'vá'muaarej a'ájna a Macedonia, ajta a Acaya, ajta tɨ ooj a'áa
jó'yi'ij a Jerusalén. Ajta tɨ'ɨj Jerusalén huojo'va'muáaren, juxɨé'va'aj
pu ta'mej tɨ a'áa jó'me'en a'ájna a Roma. 22 Aj pu'ij ɨ Pablo hua'puácaa
huata'ítyaca' ɨ maj jahuɨɨre', a'íjcɨ ɨ Timoteo ajta ɨ Erasto mej mij
jó'cɨɨnyej a'ájna a Macedonia, ajta a'íjna óoche' pu a'áa jo'tyóo'ɨtzee
a Asia.

Matɨ'ɨj tɨn tyúucuij a'ájna a Éfeso

23 A'áa mu a'náj jéehua huatanyínyu'cacuca' ɨ tyeítyee a'íjcɨ jɨme'
ɨ maj huataséjre ɨ maj tyá'tzaahuatye'. 24 Síɨj pu a'íjna pué'eenye'ej
ɨ tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Demetrio, a'íɨ pu chi'ij tyí'ta'huacare'ej
tɨ tyi'cíle'en ɨ tɨ pláataj tyúumua'tɨj, tɨ a'yan huasé'rihua'aj tɨ'ɨj
chi'ra'an ɨ hua' dios tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Artemisa, jéehua mu mij
jamue'tɨjca'aj ɨ maj jimi tyí'muarɨe'ca'aj. 25 A'íɨ pu'ij hua'ajsɨɨ a'íɨjma
ɨ maj jimi tyí'muarɨe'ca'aj, ajta séecan ɨ maj a'yan cha'taj mana'aj
eenye' tyí'muarɨe'ca'aj, tɨ'quij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Tyétyacaa, mua'aj xu jamua'reej tyej tyámua' naa tyá'mue'tɨj ɨ
túmii a'íjcɨ jɨme' ɨ tyaj jɨn tyí'muarɨe'. 26 Ajta siatɨ'ɨj seríj tyí'sej siajta
tyí'namuaj, je'ej tɨ ɨ Pablo metyojo'xajtan tɨjɨn ɨ dioosij tyétyacaa maj
huo'taahuaca' camu je'can jɨme' dioosij puírɨcɨj, a'íj pu jɨn arí jéehua
huo'mué'tɨj ɨ tyeítyee ɨ maj a'yan ma'can iiye'ej Éfeso, ajta néijmi'que'
a'áa tɨ huataca'aj a Asia.
27 'Je'ej pu pua'aj tyí'uurej, ji'nye a'yaa pu tyu'táɨ'riitarij tyaj
yó'rɨeenyij ɨ tyaj jɨn tyí'muɨjhuacaa, ajta ɨ taj tyeyúuj ɨ tɨ tzajta'
iirájvee ɨ tadioos tɨ ve'éj, a'íjna ɨ Artemisa, a'yaa pu tyu'táɨ'riitarij maj
quee che' jana'miche'en. Majta camu che' jaataxɨé've'sij a'íjcɨ ɨ tadioos
tɨ ve'éj ɨ maj jana'michej néijmi'que' a'áa tɨ huaca'aj a Asia, majta
néijmi'que' ɨ cháanacaj japua.
28 Matɨ'ɨj a'yan tyú'namuajri', jéehua mu huatanyínyu'cacuca',
majta huatyejíihuajra, a'yan tɨjɨn:
—¡Che' jusén jɨn júurij a'íjna ɨ Artemisa, Éfeso tɨ já'ma'can!
29 Capu je'ej huo'támiteeraj je'ej maj huárɨnyij a'ájna a chájta'.
Matɨ'ɨj mij a'íɨjma jimi ootajé'yaca' a'íjcɨ ɨ Gayo majta ɨ Aristarco ɨ maj
Macedonia já'ma'can, a'íɨ mu jamuán huajú'ca'aj a'íjcɨ ɨ Pablo, matɨ'ɨj
mij huojo'sa'rɨéechajra a'ájna jo'maj jóosɨ'rihua'aj ɨ tyeítyee. 30 Ajta
ɨ Pablo, a'íɨ pu utyárutyimuɨ'ca'aj tɨ'ij tyihuó'ixaatye'en ɨ tyeítyee,
majta a'íɨmaj ɨ maj tyá'tzaahuatye' camu jaatá' tɨ utyájrutyej. 31 Majta
séecan ɨ maj tyityatatyíj a'ájna a Asia, ɨ maj naa yó'mua'raj a'íjcɨ ɨ
Pablo, a'íɨ mu a'yan tyaata'ítyi'rej tɨquee ajo'ré'nyinyiica'an a'ájna
jo'maj jóosɨ'rii.

32 Majta a'ɨɨmaj ɨ tyeɨtyee ɨ maj jusɨɨria'ca'aj séecan mu seequéj
tyityetyéjijhuajsime'ej, majta séecan seequéj, majta jéetze' ará'axcaa
ɨ maj quee jamua'reeriaca'aj je'ej maj een jɨme' jusɨɨria'ca'aj.
33 Majta séecan ɨ tyeɨtyee ɨ maj jamua'reeriaca'aj je'ej maj een jɨme'
jusɨɨria'ca'aj, a'ɨɨ mu tyámua' tyaaté'exaa a'ɨjcɨ ɨ Alejandro, ɨ maj
Israel jitze ajtyáma'can, a'ɨɨ mu ajúutajchaca' jo'maj ja'vé'nyejnye' ɨ
tyeɨtyee. Tɨ'quij ɨ Alejandro jumuáca' jɨn huo'tá'ijmuejri' mej mij quee
che' je'ej tyáhuaasime'en, tɨ'ij a'ɨɨn hua' japua huatányuunyij a'ɨɨjma
ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can. 34 Majta ɨ tyeɨtyee matɨ'ɨj jáamua'reeri'
tɨ a'ɨɨn Israel jitze ajtyáma'can, néijmi'i mu huatyejíihuajra a'yaa mu
á'tyeej a'chu hua'puaj ooraj maj a'yan tyityetyéjijhuaj tɨjɨn:

—¡Che' jusén jɨn júurij a'ɨjna ɨ Artemisa Éfeso tɨ já'ma'can!

35 Ajta a'ɨjna ɨ tɨ tyí'yu'xacaa, a'ɨɨ pu huo'tá'ijmuejri' maj quee che'
tyí'xajtaj, aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj ɨ tyeɨtyee tɨjɨn:

—Mua'aj tyeɨtyee, Éfeso siaj já'ma'can, néijmi'i ɨ tyeɨtyee ɨ maj
a'yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua, a'ɨɨ mu jamua'reej tɨ a'ɨjna ɨ
chájta'naj antyúumua'reej tɨ jáacha'ɨɨn ɨ tyeyúuj tɨ tzajta' iirájcaj ɨ
dios tɨ ve'éj, a'ɨjna ɨ Artemisa, ajta ɨ nyéerima'ra' tɨ tajapuá je'cáanyej.
36 Capu je'ej tyíɨ'rij tɨ a'tɨj já'xaahuataj a'ɨjcɨ, xaatapuá'cɨj mu siaj
tyé'jijhua, caxu tyi'tɨj je'ej uuriaj siaj quee tyámua' tyá'mua'reej.

37 'Ji'nye a'ɨimaj ɨ tyétyacaa ɨ siaj yahua'vé'vi'tɨj camu já'xaahuaj ɨ
tyeyúuj, camu majta je'ej pua'aj tyá'xaj ɨ tadioos.

38 'Tɨpua'aj a'ɨjna ɨ Demetrio, majta ɨ maj jimi tyí'muarɨe', tɨpua'aj
a'tɨj huá'jaaxɨejvi'raj, má'maj pueej jɨn séejre' mu juéesij ajta séejre'
jo'maj huojo'xɨjtye'en, miche' a'áa ja'huóonyuuste'en ajta je'en a'yan
tyéejcha'ɨɨj tɨ sɨɨj ajta sɨɨj jujapuá huatányuunyij. 39 Ajta tɨpua'aj
mua'aj tyi'tɨj siajtáhua'aj huoocaj, a'yaa pu tyúuxɨe've' maj a'áa
yo'taxáj jo'maj néijmi'i jóosɨ'rii. 40 Tyi'tɨj tɨ arí je'ej huarɨj ijíij a'yaa
pu tyu'tácɨ'pej maj tajitzé tyo'ojpuá'ritye'en a'ɨjcɨ jɨme', capu métyi'tɨj
je'ej tyaj tyi'tɨj tyu'taxáj, tɨpua'aj mataata'íhuo' a'ɨjcɨ jɨme' ɨ maj
huatyejíihuajra ɨ tyeɨtyee.

41 A'yaa pu tyu'taxáataj a'ɨjna ɨ tɨ tyí'yu'xacaa, tɨ'ɨj ij hue'rá'ityaca'
ɨ tyeɨtyee.

Tɨ'ɨj ɨ Pablo a'áa jo'mej a Macedonia ajta a Grecia

20 1 Tɨ'ɨj antyipuá'riaca' ɨ maj huótya'xɨj, Pablo pu huo'tajé ɨ
maj tyá'tzaahuatye' tɨ'ij a'ɨɨn tyámua' tyihuo'té'exaatye'en.
Aj pu'ij huo'tatyóotye'ej, tɨ'quij a'áa jó'raa a Macedonia. 2 Néijmi'que'
pu huó'muaariaca' matɨ'ɨj mana'aj tyityeecháatɨma'caa a'ɨɨmaj ɨ
maj tyá'tzaahuatye', ca'nyíjra'aj pu hua'tá'caria'aj ɨ nyúucarij jɨme'
ɨ tɨ jɨn tyihuó'ixaaj, tɨ'quij té'ej a'áa ja'rá'aj a'ájna a Grecia, 3 a'áa
pu huéeicaj máxcɨrɨe' á'tyeej. Tɨ'ɨj arí tɨn antyirá'sima'caj ɨ báarcuj
jitze tɨ'ij antára'nyij a'ájna a Siria, tɨ'ɨj a'yan tyáamua'reeri' maj

a'yan tyaaxá'puɨ'ɨntarej maj a'áa ye'tyécho've'en ɨ juyáara' jitze
jo'tɨj jo're'nyéenyijche', a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can. Aj pu'ij
huariá'raa tɨ'ij ajtáhua'aj a'áa huatyéenyej a'ájna a Macedonia. 4 A'ɨ́ɨ
mu jamuán jó'ju' ɨ Sópater yójra' a'ɨ́jcɨ ɨ Pirro, Berea tɨ já'ma'can, ajta
a'ɨ́jna ɨ Aristarco ajta ɨ Segundo ɨ maj Tesalónica ja'chej, ajta ɨ Gayo
Derbe tɨ já'ma'can, ajta ɨ Timoteo, ajta ɨ Tíquico, ajta ɨ Trófimo, ɨ Asia
maj já'ma'can. 5 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyá'tzaahuatye' anaquéej mu jó'ju' mej
mij a'áa taja'cho've'ej a'ájna a Troas. 6 Tyajta ityáj, tɨ'ɨj tyo'puá'riaca' ɨ
maj tyu'yé'estej a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj jacua'caa ɨ páan tɨquee cu'ustij, a'áa
tu ja'ráacɨj a Filipos ɨ báarcuj jitze, anxɨ́ xɨcáj tu jitze huo'táa'saca'
a'ájna a Troas, a'áa tu tyij aráahua'puaj xɨcáj á'tyeej.

Tɨ'ɨj ɨ Pablo a'áa huojo'vá'muaariaca' a Troas

7 Tɨ'ɨjta atyojo'ré'nyej ɨ séej xɨcáj jitze ɨ ta'nájcaj ɨ itéerij,
aj tu tyij tyítasɨɨj tyej tyij huariátatare'en ɨ páan, ajta ɨ Pablo
tyihuá'ixaatya'ca'aj a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyá'tzaahuatye'. Ji'nye a'yaa
pu tyúuxɨe'va'ca'aj tɨ jó'ra'nyij yaa ariá'pua'aj, a'ɨ́j pu jɨn jéehua
tyihuó'ixaaj 'asta na'aj quee jé'ta' tɨ́ca' tya'rá'aj. 8 A'áa tu ja'tyítasɨɨj
ánɨmuaj ɨ chi'ij tzajta', tɨ huéeicaj jujapuá tyiváatɨmee, a'áan pu
ú'taaca'aj jéehua ɨ tatzárij jɨme'. 9 Ajta tyamuéej a'úun je'rácatyii tɨ
a'yan ántyapuaaca'aj tɨjɨn Eutico, a'áan pu jo'huáayixɨj jo'tɨj ja'nácun.
Ajta a'ɨ́jna ɨ Pablo jéehua pu tyihuó'ixaaj, a'ɨ́j pu jɨn huamué'tɨchej
ɨ cutzíj jɨme' a'ɨ́jna ɨ Eutico, tɨ'quij tyámua' huápuɨ'ɨj tyu'tácuj, aj
pu'ij ancuré'vej a'ɨ́jcɨ jitze ɨ chi'ij tɨ huéeicaj jujapuá tyiváatɨmee,
muɨ'chícan mu'uj mij jajriáj. 10 Aj pu'ij acájraa ɨ Pablo, tɨ'ɨj ij
ja'vé'vi'raxɨj a'ɨ́jcɨ ɨ tyamuéej. Ajta a'yan tyihuo'té'exaaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj
tyá'tzaahuatye' tɨjɨn:
—Caxu tyí'tzɨɨnye'ej, óoche' pu júurij.
11 Aj pu'ij ɨ Pablo ajtáhua'aj antyíraj ɨ chi'ij tzajta', tɨ'quij
huo'riá'taarej ɨ páan, matɨ'ɨj jaacua'aj, ajtáhua'aj tyihuá'tyixaa, 'asta
na'aj quee huatapuá'riaca'. Tɨ'quij jó'raa. 12 Ajta a'ɨ́jna ɨ tyamuéej,
júurican mu jo'ví'tɨj, a'ɨ́j mu jɨn jéehua ca'nyíjra'aj huatóoa'.

Troas pu ja'rájraa tɨ'ɨj ij a'áa ja'rá'aj a Mileto

13 Tyajta ityáj ta'náatya'aj tu jo'cɨ́j ɨ báarcuj jitze, a'áa tu ja'rá'aj
a'ájna Aso, tyej tyij a'áa ya'rávi'tɨn a'ɨ́jcɨ ɨ Pablo, ji'nye juɨ'ɨcán pu
uja'rájraa. 14 Tyatɨ'ɨj jáatyoj a'ɨ́jcɨ ɨ Pablo a'ájna a Aso, aj pu'ij tajamuán
atyájraa ɨ báarcuj jitze, tyatɨ'ɨj tyij jó'ju' a'ájna a Mitilene. 15 A'áa tu
eeráacɨj, yaa ariá'pua'aj tu avéjri' ja'ajtyéenyej jo'tɨj ja'ráahuachij
tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Quío, tyatɨ'ɨj tyij séej xɨcáj jitze a'áa
ja'rá'aj a'ájna a Samos. Tyajtáhua'aj yaa ariá'pua'aj a'áa tu ja'rá'aj
a'ájna chájta' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Mileto. 16 A'yaa tu huarɨ́j,
ji'nye Pablo pu jaaxá'puɨ'ɨntarej tɨquee a'áa ja'tanyéj a'ájna a Éfeso,

capu ajta á'tyeerimu'ca'aj a'ájna a'áa tɨ huataca'aj a Asia, ji'nye
jiye'tzín jɨme' pu ja'rá'astijmu'ca'aj a'ájna a Jerusalén, tɨpua'aj a'yan
tyíɨ'riitan tyaj a'áa jo'tyú'uucaj matɨ'ɨj tyí'ye'estyaa a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj
jo'támua'reej tɨ arí a'yan tyooméj huá'puatyej japuan tamuáamuata'
xɨcáj.

Pablo pu ca'nyíjra'aj huo'ta' a'ɨ́ɨjma ɨ huáasij Éfeso maj já'ma'can

17 A'áa pu jo'tyaváaj ɨ Pablo a Mileto, tɨ'ɨj huo'ta'ɨ́jtaca' maj
uhuojo'tájeevej ɨ huáasij ɨ tyeyúuj tzajta' maj tyí'huɨɨre' a'ájna a Éfeso.
18 Matɨ'ɨj ɨ huáasij aje'ré'nyej, aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Mua'aj xu jamua'reej je'ej nyaj tyi'tyínyecha'ɨj nyatɨ'ɨj nyana'aj
anaquéej yetyi'tanyéj iiye'ej Asia. 19 A'náj tɨna'aj nu yahuatyéjvee
ja'mua jamuán, netyí'huɨɨria'aj nyajta nyacu'váaj ɨ tavástara'
jimi, a'yaa nu tya'canyeyí'nya'aj a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ jéehua je'ej
pua'aj tyina'antyimué'tɨjcaa ajta ɨ maj je'ej pua'aj nyooriajcuca'aj
ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can. 20 Canu a'náj ootyá'ɨtzee nyaj
quee tyajá'mua'ixaatye'ej tyi'tɨ́j tɨ mua'ajmaj jamuatyáhuɨ'rii,
nyetyaja'muamua'tyáaj ɨ tyeyúuj tzajta', nyajta jo'siaj jo'cháatɨmee.
21 A'ɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, nyajta a'ɨ́ɨjma ɨ maj séej chuéj
japua já'ma'can, a'yaa nu tyihuó'ixaaj tɨ a'yan tyúuxɨe've' mej seequéj
tyú'mua'tyij ɨ Dios jimi, majta ja'antzaahuatye'en a'ɨ́jcɨ ɨ tavástara'
Jesús ɨ Cɨríistu'. 22 Ajta ijíij a'áa nu jo'ma'aj na'mej a Jerusalén a'ɨ́jcɨ
jɨme' tɨ ɨ júuricama'ra' ɨ Dios a'yan tyinaata'ɨ́j, canu jamua'reej je'ej
tɨ mu' tyinyaja'huɨɨria'aj ja'mej. 23 A'ɨ́j nu xaa mua'reej, tɨ jo'tɨj na'aj tɨ
huachájta'tajmee, a'ɨ́jna ɨ júuricama'ra' ɨ Dios a'yaa pu tyí'nye'ixaatye'
tɨ a'ɨ́ɨn nyejcho've' ɨ maj tzajta' tyí'tyanamuacaa ajta jéehua ɨ puéjtzij.
24 Capu nye jitze juxɨe've' ɨ nyaj jɨn júurij, a'ɨ́j nu'uj xɨe've' nyaj
ja'antyícɨ'tyij je'ej tɨ ɨ Dios tyi'tɨ́j tyinaa'ɨ́jcaj nyaj huo'té'exaatye'en ɨ
tyeítyee ɨ nyúucaria'ra', tɨ'ij a'ɨ́ɨn tyihuo'tú'uunyi' juxɨé'vi'ra' jɨme'.
25 'Ajta ijíij tyámua' nu tyá'mua'reej, tɨquee che' a'tɨ́j me'
nyeje'seejran, a'ɨ́ɨmaj ɨ nyaj nyeríj huó'ixaaj ɨ Dios tɨ jɨn tyí'ijta. 26 A'ɨ́j
nu jɨn a'yan tyajá'mua'ixaatye' ijíij, canu nyáaj pué'eenye' tɨpua'aj
tyi'tɨ́j je'ej já'mua'uurej mua'ajmaj, 27 ji'nye néijmi'i nu tyajamuáa'ixaa
je'ej tɨ tyá'xɨe've' ɨ Dios, nyajta quee a'náj tyi'tɨ́j jamuaatyá'aviitzej.
28 Tyámua' xu'uj, siata'aj huó'cha'ɨɨn néijmi'caa ɨ maj jusɨ'rii ɨ Dios
jimi, jo'tɨj ɨ júuricama'ra' ɨ Dios huaja'antyíhuo mej mij a'ɨ́ɨjma
huácha'ɨɨn ɨ maj tyá'tzaahuatye', ɨ tɨ juxúure' jɨn huó'nanɨej a'ɨ́jna
ɨ Jesús. 29 A'yaa nu nyáaj tyá'mua'reej nyatɨ'ɨj jó'ra'nyij, séecan mu
yaja'va'ju'uj muá'ju'un ja'mua jimi maj a'yan een matɨ'ɨj ɨ́ira'vetyee
mej tyí'tyacɨ'macaa, ɨ maj a'yan tya'xɨé've'ej muá'ju'un maj
hua'antyipuá'ritye'en ɨ maj tyá'tzaahuatye'. 30 Séecan mu avá'ju' ɨ
maj ja'mua jitze ajtyáma'can, a'ɨ́ɨ mu hue'tzij jɨn tyihuá'mua'tyen,
mej mij a'ɨ́ɨjma antyimue'tɨn ɨ maj tyá'tzaahuatye'. 31 Tyámua' xu'uj

mua'aj, xo'támua'reeri' nyaj huéeicaj nyinyi'ra'aj tyajamuáa'ixaa
tújca'rij tzajta' nyajta tíca'rij tzajta', canu a'náj jaatáxaahuataca' nyaj
tyajamuáa'ixaa na'canyeyí'nya'aj ja'mua jɨme'.
32 'Ajta ijíij nye'ihuáamua' Dios jimi nu jamuatyátoosij, ajta ɨ
nyúucaria'ra' tɨ jaxaj juxɨé'vi'ra' jɨme'. A'íɨ pu néijmi'i pu tyí'uurej tɨ'ij
a'íjcɨ jitze aróoca'nyej ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, ajta néijmi'i huo'tá'sij
ɨ tɨ jɨn atóoraj a'íɨjma jimi ɨ jutyéɨtyeristyamua'. 33 Canu nyáaj a'náj
tyi'tíj nyacua'aj tɨpua'aj túmii, na'ríij tyihuá'caanaa. 34 Sulu a'yaa
xu tyá'mua'reej, nyej nyasíɨj nyamuáca' jɨn tyu'muárɨej nyej nyij
jaamué'tɨn tyi'tíj tɨ juxɨe've' nye jimi, ajta a'íɨjma jimi ɨ maj nyaj
jamuán huacíj. 35 A'náj tɨna'aj nu jamuáa'itɨɨri' tɨ a'yan tyúuxɨe've'
siaj tyu'muárɨe'en ajta siaj sij huo'tyáhuɨɨre'en a'íɨjma ɨ maj quee je'ej
tyéejviicue', a'íj xu ú'mua'reeriaj je'ej tɨ tyu'taxájtaca' ɨ tavástara'
Jesús tɨjɨn: "Jéetze' pu tyámua' tyé'yi'ij nyaj tyí'puejva'aj quee nyaj
tyi'tíj ancuriáan."
36 Tɨ'ɨj a'yan tyihuo'ixáatya'aj ɨ Pablo, aj pu'ij tyítunutaca' ajta
huatyéenyuj ɨ Dios jimi hua' jamuán. 37 Néijmi'i mu huóoyiinyixɨj
majta néijmi'i ji'ré'chuiixɨj, majta ji'tyápuɨ'tza'xɨj a'íjcɨ ɨ Pablo.
38 Jéehua mu juxaamuɨjritya'ca'aj, ji'nye a'yaa pu tyihuo'té'exaaj mej
quee che' a'náj me'yé'sejran. Aj mumij jamuán ujó'ju' jo'tɨj ja'tyájraa ɨ
báarcuj jitze.

Tɨ'ɨj ɨ Pablo a'áa jo'mej a'ájna a Jerusalén

21 1 A'áa mu'uj mij joovátzɨj ɨ ta'ihuáamua', aj tu tyij ityáj
atyáacɨj ɨ báarcuj jitze, tyatɨ'ɨj tyij huatátaje'yaca' a'ájna
a Cos, yaa ariá'pua'aj tu a'áa ja'rá'aj a'ájna a Rodas, tyatɨ'ɨj tátyij
a'áa jo'ré'nyej a'ájna a Pátara. 2 A'ájna a Pátara a'áa tu séej jo'tyoo
ɨ báarcuj Fenicia tɨ jó'yi'ij, a'íj tu tyij jitze atyáacɨj, tyatɨ'ɨj tyij
jo'cíj. 3 A'áa tu joojú'ca'aj tyatɨ'ɨj jaaséej a tɨ ja'ajhuáchij, a'yaa pu
tya'rájtyapuaj tɨjɨn Chipre, a'áa tu muáca'ta' pujmua' ajcaanyej,
mu tu'uj jó'ju' 'asta tyana'aj quee a'áa ja'rá'aj a Siria. Ajta ɨ báarcuj
a'áa pu je'cácaa tyu'tyájtoo ɨ íjcaj tɨ tyú'tɨsime'ej a'ájna a Tiro,
a'áa tu tyij acáacɨj. 4 Tyatɨ'ɨj a'íɨjma huátyoj ɨ maj tyá'tzaahuatye',
aráahua'puaj xɨcáj tu á'tyeej tyaj hua' jamuán ajo'tyu'uj. A'íɨmaj mu
júuricama'ra' ɨ Dios jitze ma'can jaatá'ijmuejri' a'íjcɨ ɨ Pablo tɨ'ij quee
a'áa ja'tányinyiica'an a Jerusalén. 5 Tɨ'ɨj mu tyojo'ma'aj aráahua'puaj
xɨcáj jitze, aj tutyij jo'cíj. Néijmi'i ɨ tyétyacaa muanyíɨnyɨ'chaj, majta
huayóomua'aj, a'áa mu tojóotoj jo'tɨj joo'ástɨmee ɨ chájta'naj, a'áa tu
tyij tyítunutaxɨj jo'tɨj ja'va'ástɨmee ɨ jájtyij, tyatɨ'ɨj tyij huatyéenyuj ɨ
Dios jimi. 6 Tyatɨ'ɨj huo'tatyóotya'aj, aj tu tyij atyáacɨj ɨ báarcuj jitze,
majta a'íɨmaj huariá'cɨj jo'maj jo'cháatɨmee.
7 Tyatɨ'ɨj jaatyáaxɨjtye ɨ tyaj huajú'ca'aj ɨ jájritze', Tiro tyaj ja'ráacɨj
tyatɨ'ɨj tyij a'áa ja'rá'aj a'ájna a Tolemaida, a'áa tu huo'tatyójtyej ɨ

ta'ihuáamua', tyajta hua' jamuán séej xɨcáj ajo'tyu'uj. 8 Yaa ariá'pua'aj
tu jo'cíj tyatɨ'ɨj tyij a'áa ja'rá'aj chájta' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn
Cesarea. A'áa tu ja'tanyéj jo'tɨj ja'chej a'íjna ɨ Felipe ɨ tɨ tyihuá'ixa'tyee
tyeítyee, a'íɨ pu a'íɨn pué'een síɨj ɨ maj aráahua'puaj ará'asej ɨ maj
tyí'huɨɨre' ɨ tyeyúuj tzajta', a'áa tu jo'tyá'ɨtzee a'íjcɨ jimi ɨ Felipe.
9 A'íjna ɨ Felipe muáacuacaa pu tyiyójmua'ca'aj ɨ úucaa mej quee xu
huɨɨchej, a'íɨ mu jaxajtaca'aj nyúucaria'ra' ɨ Dios. 10 A'áa tu tyij á'tyeej
a'chu pua'an xɨcáj, tɨ'ɨj ij síɨj ará'aj tɨ Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj,
Judea tɨ já'ma'can, a'yaa pu ántyapuaj a'íjna tɨjɨn Agabo. 11 Tɨ'ɨj tajimí
ará'aj, aj pu'ij ja'vá'xɨstaca' ɨ tɨ jɨn ahuójɨ'ca'ca'aj a'íjna ɨ Pablo, aj
pu'ij a'íjcɨ jɨn anójɨ'quej ɨ ju'íɨcaj jitze, ajta ɨ jumuáca' jitze, tɨ'ɨj ij
a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:

—A'yaa pu tyí'xaj ɨ júuricama'ra' ɨ Dios tɨjɨn a'ájna a Jerusalén,
a'íɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, a'yaa mu tyeetyájɨ'que'sij
a'íjcɨ ɨ tɨ ja'a'rij a'íjcɨ ɨ maj jɨn ahuojɨ'ca'ajma'aj muá'cɨ'ɨj, majta
huo'tátuiire'sij a'íɨjma ɨ maj séej ɨ chuéj japua já'ma'can.

12 Tyatɨ'ɨj a'íj huánamuajri', ityáj majta ɨ maj Cesarea já'ma'can,
néijmi'i tu jaatáhuaviiri' a'íjcɨ ɨ Pablo tɨ'ij quee ujó'yi'can a Jerusalén.

13 Aj pu'ij a'yan tyu'tanyúj a'íjna ɨ Pablo tɨjɨn:

—¿Ji'nye setyityúuyin siajta nyaxaamujritye'? A'yaa nu
tyé'nyaca'nyej, canu a'íj nyana'aj jɨme' maj naatyájɨ'que'en, sulu
nyej nyajta huámuɨ'nyij a'ájna Jerusalén a'íjcɨ jɨme' ɨ nyaj jahuɨɨre' ɨ
tavástara' Jesús.

14 Ji'nye catu jaatáviicue'ri' tyaj jaatyá'ɨtzen, tyaatá' tu'uj tyij,
a'yan tyetyatajéevej tɨjɨn:

—Che' a'yan atyojo'ré'nyej je'ej tɨ tyá'xɨe've' ɨ tavástara'.

15 Tɨ'ɨj a'yan tyu'ríj aj tu tyij tyámua' huátaruuj, tyatɨ'ɨj tyij ujó'ju'
a'ájna a Jerusalén. 16 Séecan mu tajamuán jó'ju' ɨ maj tyá'tzaahuatye'
Cesarea maj já'ma'can, a'íɨ mu a'áa tojo'ré'nyijtyej jo'tɨj ja'chej a'íjna
ɨ tyáatɨ' tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Mnasón, Chipre tɨ já'ma'can, ɨ tɨ arí
á'tyeej tɨ tyá'tzaahuatye'.

Pablo pu uyá'muaarej a'íjcɨ ɨ Jacobo

17 Tyatɨ'ɨj a'áa ja'rá'aj a Jerusalén, naa mu tyámua' tyitaatyéeje
jutyámua'vi'ra'aj jɨme' a'íɨmaj ɨ maj tyá'tzaahuatye'. 18 Yaa ariá'pua'aj
pu ɨ Pablo tajamuán ujó'mej tyej tyij a'íj ujo'vá'muaarej a'íjcɨ ɨ Jacobo,
majta ɨ huáasij néijmi'i mu a'áa jo'tyú'uuca'aj. 19 Aj pu'ij ɨ Pablo
huo'tatyójtyej, tɨ'quij té'ej tyámua' naa tyihuá'tyixaa néijmi'caa je'ej
tɨ tyi'tíj huáruuj a'íjna jitze ma'can ɨ Dios, a'íɨjma jimi ɨ maj séej chuéj
japua já'ma'can, 20 Matɨ'ɨj a'íj huánamuajri', aj mu mij tyaatatyójtzi'rej
ɨ Dios. Majta a'yan tyaaté'exaa a'íjcɨ ɨ Pablo tɨjɨn:

—Cásɨ' ta'ihuáara', papu'ríj metyooséj, a'íɨmaj ɨ maj Israel jitze
ajtyáma'can, mue'tíj mu meríj tyá'antzaahuaj, néijmi'i mu a'yan

tyá'xɨe've' maj a'yan tya'rá'astej je'ej tɨ tyo'yú'xaca' ɨ yu'xarij jitze
a'ɨ́jna ɨ Moisés. 21 Majta a'yan tyihuó'ixaaj néijmi'caa ɨ maj séej
chuéj japua ja'chej ɨ maj majta Israel jitze ajtyáma'can, paj muáaj
a'yan tyihuá'mua'tyej maj quee a'yan rɨjcaj je'ej tɨ tyaaxájtaca'
a'ɨ́jna ɨ Moisés, pajta a'yan tyihuá'ixaatye' maj quee ja'antyisí'chej ɨ
junavíj ɨ juyójmua', majta quee a'yaa mana'aj tyaá'sime'ej ɨ juyi'ráj.
22 ¿Ji'nye tyana'aj tyij tyu'taxájtaj matɨ'ɨj jáamua'reej ɨ tyeɨ́tyee paj
períj ya'uvé'nyej? 23 Tyámua' pu jéetze' naa paj a'yan huárɨnyij je'ej
tyaj tyimuaaté'exaatye'sij. Yaa mu muáacuaj huatyu'uj tajamuán ɨ
tyétyacaa, ɨ maj ja'antyícɨ'sij ɨ maj jɨn atóoraj ɨ Dios jimi. 24 Pata'aj
hua'antyivi'tɨ́j, pata'aj huá'jajcuare'en hua' jamuán, pajta hua' japua
tyu'náachitan, mata'aj mij huo'yéj. Aj mu mij néijmi'i jamua'reeren
tɨquee a'yan tyi'ja'yájna je'ej maj tyí'muaxaj muéetzij, sulu paj pajta
muáaj ja'astej ɨ yu'xarij ɨ maj jɨn tyí'ijta. 25 Majta ɨ maj quee Israel jitze
ajtyáma'can, ɨ maj majta meríj tyá'antzaahuaj, tu'ríj tyihuo'ta'ítyi'ri'
ɨ tyaj a'yan tyaaxá'puɨ'ɨntarej maj quee jacua'caa ɨ hue'ra'aj maj
jáamu'vejritaca', majta quee jacua'caa ɨ xúure'ej majta ɨ hue'ria'ra' ɨ
maj jaatyácue'mi'in. Majta quee juxana'cɨria'aj séecan jamuán.

Matɨ'ɨj jaatyéevi' a'ɨ́jcɨ ɨ Pablo u tyeyúuj tzajta'

26 Aj pu'ij ɨ Pablo huojo'ví'tɨj ɨ tyétyacaa ɨ maj muáacuaj, yaa
ariá'pua'aj pu huóojajcuarej hua' jamuán tɨ'quij utyájrupij u tyeyúuj
tzajta' tɨ'ij huo'té'exaatye'en a'náj maj ja'antyícɨ'sij ɨ maj jɨn atóoraj,
mej mij tyu'támu'vejritaj sɨ́ɨj ajta sɨ́ɨj.
27 Tɨ'ɨj arí tɨn aráahua'puaj xɨcáj tya'ra'astísima'caj, séecan ɨ maj
Israel jitze ajtyáma'can ɨ maj Asia ja'chej, a'ɨ́ɨ mu jaaséej a'ɨ́jcɨ ɨ Pablo
ɨ tyeyúuj tzajta', matɨ'ɨj mij ca'nyíjra'aj huo'ta' maj huatanyínyu'caj ɨ
tyeɨ́tyee. Aj mu mij ootátzunaxɨj ɨ Pablo jimi, 28 a'yan metyi'tyejíihuaj
tɨjɨn:
—Mua'aj mu siaj Israel jitze ajtyáma'can, siataatáhuɨɨre'. A'ɨ́i
pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tyáatɨ' tɨ néijmi'que' majo'cha'can, seequéj
tyihua'mua'tyée néijmi'caa ɨ tyeɨ́tyee je'ej tɨquee tyi'tyéevijtɨj tajimí,
ajta maj quee ja'rá'astej je'ej tɨ tyo'yú'xaca' ɨ Moisés, ajta je'ej pua'aj
tyá'xaj a'ɨ́jcɨ ɨ tyeyúuj. Ajta séecan ɨ griego utyéevi'tɨj ɨ tatyeyúuj
tzajta', capu tzáahuatyi'ra'aj tyícha'ɨj ɨ taj tyeyúuj jitze.
29 A'yaa mu tyí'xajtaca'aj, ji'nye anaquéej mu meríj jaaséjraca'aj
a chájta' a'ɨ́jcɨ jamuán ɨ Trófimo Éfeso tɨ já'ma'can, a'ɨ́j mu jɨn a'yan
tyí'mua'ajcaj tɨ ɨ Pablo a'úun ya'tavi'tístɨraa u tyeyúuj tzajta'.
30 Néijmi'que' ɨ chájta'naj jitze, jéehua mu huatanyínyu'cacuca',
aj mu mij ɨ tyeɨ́tyee ará'aj muahuáachisima'aj. Matɨ'ɨj mij jaatyéevi'
a'ɨ́jcɨ ɨ Pablo, majta ji'rajáanajra u tyeyúuj tzajta', majta je'en jiye'tzín
tye'tyáanaxɨj a tɨ ja'pueertajmee. 31 Matɨ'ɨj meríj tɨn jaje'catacuj a'ɨ́jcɨ
ɨ Pablo, tɨ'ɨj jáamua'reeri' a'ɨ́jna ɨ xantáaru' ta'nájcaj tɨjɨn néijmi'que'

mu nyinyu'cacuj a'ájna a chájta' Jerusalén. 32 Aj pu'ij a'íjna xantáaru'
ta'nájcaj hua'ajsii i juxantáaru'ustyamua', ajta a'íijma i maj anxityej
xantáaru'uj tyí'ijtya'ca'aj, matii'ij mij ujó'huaachij jo'maj jo'tyú'uuca'aj
i tyeítyee. Matii'ij jaaséej a'íjci i xantáaru' ta'nájcaj majta a'íijma i
xantáaru'ustyamua'mua', aj mu mij jaatáxaahuataca' i maj jatyáva'ra'aj
a'íjci i Pablo. 33 Aj pu'ij ajtyáxiiriaca' i xantáaru' ta'nájcaj, tii'ij ij
jaatyéevi' a'íjci i Pablo, ajta jaata'íjtaca' maj ja'nájii'que'en hua'puácaa
jime' i cadéenaj. A'tzúj a'tyéevi'caj tii'quij tyu'ta'íhuo' a'tíj ti pué'eenye'ej
ajta tyi'tíj ti je'ej huáruuj. 34 Majta a'iimaj i tyeítyee, séecan mu seequéj
tyityetyéjijhuasime'ej, majta séecan seequéj, a'íj pu jin quee je'ej
já'miteerastya'ca'aj a'íjci i xantáaru' ta'nájcaj je'ej ti tyo'xá'puii'intarej,
ji'nye jéehua mu je'ej tyáhuaasime'ej, a'íj pu jin jaata'íjtaca' maj
já'anvi'tij a'ájna jo'maj je'ráatyij i xantáaru'uj. 35 Matii'ij a'áa ja'rá'aj jo'tij
ja'cachetzíici'huajme, a'iimaj i xantáaru'uj mu'huatyechóoj mu ayootoj
a'íjci i Pablo, ji'nye jéehua mu i tyeítyee jama'cujca'aj, 36 majta néijmi'i i
maj cújta' huajú'ca'aj, a'yaa mu tyityeejíjhuasime'ej tijin:

—Che' huámuii'nyij.

Tii'ij Pablo jujapuá huatanyúj

37 Matii'ij ju'tyarújtye'sima'caj a'íjci i Pablo jo'maj je'ráatyij i
xantáaru'uj, aj pu'ij i Pablo a'yan tyaata'íhuo'ri' a'íjci i xantáaru'
ta'nájcaj tijin:

—¿Nyi i'ríj nyej tyu'taxáj ciira'tzuj ajamuán?

Ajta a'íjna i xantáaru' ta'nájcaj, a'yaa pu tyu'tanyúj tijin:

—¿Nyi peeyí'tin i hua' nyuucaaj i griego? 38 ¿Nyi pequee muáaj
a'iin pué'een i paj Egipto já'ma'can, i ti ará'tyeej ti huá'jaxiejtya'ca'aj
i tyeítyee, i ti ajta huojo'ví'tij a'ájna jo'tij quee já'tyi'tij muáacuaj
ví'ra'aj maj ará'asej i mej tyí'tyacui'caa?

39 Aj pu'ij i Pablo a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Nyáaj nu Israel jitze ajtyáma'can, a'áa nu jiríj ja'chej a'ájna a
Tarso, i chájta'naj ti jéehua juxie've' a'áa ti huataca'aj a Cilicia, jéehua
nu muahuavii paj naatá' nyaj tyihuo'té'exaatye'en i tyeítyee.

40 Aj pu'ij jaatá' ti tyihuo'té'exaatye'en, tii'quij i Pablo
huatyéechaxij a'ájna jo'tij ja'cachetzíici'huajme, ajta i jumuáca' jin
huo'tá'ijmuejri' maj quee che' je'ej tyáhuaasime'en. Matii'ij quee
che' je'ej tyahuáasima'caj, aj pu'ij hua' nyuucaaj jin tyu'taxájtaca' i
hebreos, a'yan tijin:

22 1 —Nye'ihuáamua' siajta nyahuáasimua', xáanamuajri' je'ej
nyaj tyajamuaaté'exaatye'sij i nyúucarij nyaj jin nyajapuáj
huatányuusij.

2 Matii'ij jáanamuajri' ti a'íj jin tyihuá'ixaatya'ca'aj i hebreos
nyuucaaj jime', aj mu mij jéetze' huatyápua'riaca' i maj je'ej
tyáhuaasime'ej. Ajta i Pablo a'yaa pu tyihua'tyé'ixaatye'sima'aj tijin:

3 —Nyáaj nu Israel jitze ajtyáma'can, a'áa nu jo'nɨé'huaca' a'ájna
a Tarso a'áa tɨ ja'ajtyáma'can a Cilicia, a'yaa nu huave'sej iiye'ej
Jerusalén, nyajta tyi'huányamua'aj a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Gamaliel, ɨ tɨ a'yan
tya'róonajchij ɨ nyúucarij je'ej maj tyo'yú'xaca' ɨ tahuásimua'cɨ'ɨj.
A'náj tɨna'aj nu a'yan tyáahuoosij je'ej nyaj tyeetyáhuɨire'en ɨ Dios,
néijmi'i jɨme' ɨ nyaxɨéjnyu'caa, a'yájna siatɨ'ɨj néijmi'i mua'aj ijíij
tyaá'sij. 4 Jájcuaj ɨmuáj nu a'yan tyihuá'huooca'aj nyej nyij huó'cui'nyij
a'ɨ́ɨjma ɨ maj jájcuan jɨn tyá'tzaahuatye', nyajta néijmi'caa huavívi'
ɨ tyétyacaa, nyajta ɨ maj úucaa nyej nyij hue'tyáanaj. 5 A'ɨ́jna ɨ
tɨ tyihuá'ijtye' a'ɨ́ɨjma ɨ puaaríij, majta néijmi'i ɨ huáasij a'ɨ́ɨ mu
jamua'reej. A'ɨ́ɨ mu yu'xarij tyinaatapíj nyej nyij tyihuo'tátuiire'en
ɨ nye ihuáamua' Israel maj jitze ajtyáma'can, Damasco maj
ja'chej, nyajta a'áa ja'tanyéj nyej nyij huó'huoonyij a'ɨ́ɨjma ɨ maj
tyá'tzaahuatye', nyej nyij uhuaja'rávi'tɨj a'yájna iiye'ej Jerusalén tyej
tyij puéjtzij huo'tá'an.

Pablo pu huá'ixaatye' je'ej tɨ tye'entyíhuo ɨ tavástara'

(Hch. 9:1-19; 26:12-18)

6 'Nyatɨ'ɨj a'áa joomá'caj juyéj jitze, nu'ríj avéjri' joomá'caj
a Damasco a'tzáaj tacuaríixpuaj, aj pu'ij jiye'tzín ca'nyíin jɨn
uje'cátatzariaca' u tajapuá, tɨ'quij nɨe'riá'naj. 7 Nyatɨ'ɨj nyij eetávej
a chóota'. Nyajta je'en a'tɨ́j huánamuajri' tɨ a'yan tyinaatajé tɨjɨn:
"Saulo, ¿ji'nye een jɨme' je'ej pua'aj pényoorej?" 8 Nyatɨ'ɨj nyij
tyu'ta'íhuoj a'yan tɨjɨn: "¿A'tanyíj papué'een nyavástara'?" Ajtáhua'aj
a'yan tyu'tánamuajrej tɨjɨn: "Nyáaj nu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Jesús Nazaret
nyaj já'ma'can, a'ɨ́jna ɨ paj muáaj meyo'vajran." 9 Majta ɨ maj nyaj
jamuán huajú'ca'aj, a'ɨ́ɨ mu majta jaaséej ɨ tɨ huatátzariajraa, a'ɨ́j
mu'uj quee huánamuajri' ɨ nyúucarij tɨ tyí'nye'ixaatya'ca'aj. 10 Nyatɨ'ɨj
nyij tyu'ta'íhuo' a'yan tɨjɨn: "¿Ji'nye náarɨnyij nyavástara'?" Aj pu'ij
ɨ tavástara' a'yan tyinaaté'exaaj tɨjɨn: "Ájchesij, pata'aj ɨ paj pooj
huaméj a'ájna a Damasco. A'áa mu néijmi'i muojo'té'exaatye'sij je'ej
paj huárɨnyij." 11 Ji'nye na'racúunyij nu na'raa a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tatzárij, a'ɨ́j
mu jɨn a'ɨ́ɨmaj ɨ maj nyaj jamuán huajú'ca'aj mana'naví'raj mu' mij
nyojo'vi'tɨj a'ájna a Damasco.
12 'Sɨ́ɨj pu tyáatɨ' a'áa jo'tyávaaca'aj tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn
Ananías, ɨ tɨ naa tyí'tyevistaca'aj ajta ja'tzaahuatya'ca'aj a'ɨ́jcɨ ɨ
yu'xarij Moisés tɨ jo'yú'xaca', néijmi'i mu naa yó'mua'rajca'aj ɨ maj
Israel jitze ajtyáma'can ɨ maj a'áa já'chajca'aj a'ájna a Damasco.
13 Ananías pu a'áa nyojo'tyéesej, tɨ'ɨj ará'aj a'yaa pu'ij tyinaaté'exaaj
tɨjɨn: "Nye'ihuáara' Saulo, ancuriáa' ajtáhua'aj jájcuan ɨ paj jɨn
atányeerej." Tɨ'ɨj a'yan tyinaatajé aj nu nyij jiye'tzín atányeeriaca',
nyatɨ'ɨj nyij jaaséj. 14 Ajta a'yan tyinaaté'exaaj tɨjɨn: "Ɨ hua' Dios ɨ
tahuásimua'cɨ'ɨj, a'ɨ́ɨ pu mua'antyíhuoo muéetzij pej pij jáamua'reej

je'ej tɨ tyá'xɨe've', pata'aj jaaséj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨquee a'náj tyi'tɨ́j jɨn
ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi, pajta jáanamuaj je'ej tɨ tyí'xaj. 15 Muáaj
paj a'ɨ́ɨn pué'eenye'ej puá'mej ɨ paj a'ɨ́j jɨn antyía'mua'reeriaj
puá'mej néijmi'que' ɨ cháanacaj japua, jitzán ma'can ɨ tavástara',
pata'aj huó'ixaatye'en je'ej paj perɨ́j tyi'tɨ́j tyu'séj, pajta je'ej paj
tyú'namuajri'. 16 Ajta ijíij, capáj jéehua tyi'chó've'ej. Ájchesij, pata'aj
huáɨ'huaj nyúucaritze' ɨ tavástara', tɨ'ij a'ɨ́ɨn tyimuaatú'uunyi' ɨ paj jɨn
ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi."

Pablo pu huá'ixaatye' je'ej tɨ tyu'ta'ɨ́jtyi'huaca' a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can

17 'Nyatɨ'ɨj a'áa ja'rá'aj a Jerusalén, aj nu nyij utyájrupij ɨ
tyeyúuj tzajta' nyej nyij huatyényuunyij ɨ Dios jimi, aj nu nyij
tyu'séj. 18 A'ɨ́j nu huaséj ɨ tavástara' tɨ a'yan tyinaaté'exaaj tɨjɨn:
"Ca'nácan, eerájra' jiye'tzín jɨme' a'yájna Jerusalén, ji'nye camu
muá'antzaahuatye'sij je'ej paj tyihuo'té'exaatye'sij nye jitze ma'can."
19 Aj nu nyij a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn: "Nyavástara', a'ɨ́ɨ mu a'yan
tyá'mua'reej nyej nyáaj majo'cha'canya'aj néijmi'que' hua' tyeyúuj
tzajta', nyajta hue'tyáanamua ɨ maj muéetzij mua'tzaahuatya'ca'aj,
nyajta hua'tyáva'ra'aj. 20 Ajta matɨ'ɨj a'ɨ́j huajé'caj ɨ Esteban ɨ tɨ
muahuɨɨria'ca'aj, ajta tyí'xajtaca'aj a jitze ma'can, nyáaj nu a'áa
jo'tyávaaca'aj, a'yaa nu tyá'xa'puɨ'ɨntaria'ca'aj maj jaajé'caj, nyáaj
nu nyajta tyú'cha'ɨj ɨ tyihuá'caanaa a'ɨ́ɨjma ɨ maj jaajé'caj." 21 Ajta
ɨ tavástara' a'yaa pu tyinaaté'exaaj tɨjɨn: "Áricuj ma'úrutyij, ji'nye
nyamuaata'ítyij ɨmuáj tyeɨ́tyee tzajta' ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can."

Tɨ'ɨj ɨ xantáaru' ta'nájcaj jacha'ɨɨca'aj a'ɨ́jcɨ ɨ Pablo

22 A'yaa mu'uj úhuiixɨj ɨ maj móoj jatyánamuajrasima'aj, matɨ'ɨj mij
huatyóohuij maj huatyejíihuajra'nyij a'yan tɨjɨn:
—A'mújna mu tyévij, capu juxɨe've' tɨ júurij, xaajé'caj ta'aj ij quee
che' majá'hua'tan íiyan ɨ cháanacaj japua.
23 A'yaa mu'uj jéetze' tyityetyéjijhuasime'ej, majta ɨ tyúucaanaa
jútye' tyojó'raara'aj, majta ɨ chuéj jútye' jó'raaraaj. 24 Aj pu'ij ɨ
xantáaru' ta'nájcaj tyu'ta'ɨ́jtaca' maj ju'tyátoonyij a'ɨ́jcɨ ɨ Pablo
jo'maj je'ráatyij ɨ xantáaru'uj, ajta huo'ta'ɨ́j maj je'riá'vaxɨ'ɨn, ta'aj
ij tyu'taxáj je'ej maj een jɨme' tyityetyéjijhuaj ɨ tyeɨ́tyee. 25 Matɨ'ɨj
merɨ́j jaatyajɨ́'ca'aj mej mij je'riá'vaxɨ'ɨn, aj pu'ij ɨ Pablo a'ɨ́j a'yan
tyaata'íhuo'ri' ɨ xantáaru' ta'nájcaj tɨ a'áa jo'tyávaaca'aj tɨjɨn:
—¿Nyi a'yan setyityaatácɨ'pej siaj sij je'riá'vaxɨ'ɨn ɨ a'tɨ́j Roma tɨ
já'ma'can, siajta quee jamua'reeriaj tyi'tɨ́j siaj jɨn púj oorej?
26 Tɨ'ɨj a'yan tyáanamuajri', a'ɨ́jna ɨ anxɨtyej xantáaru'uj tɨ
tyí'ijtye', a'áa pu jo'mej a'ɨ́jcɨ jimi ɨ xantáaru' ta'nájcaj, a'yaa pu'ij
tyaaté'exaa tɨjɨn:

—¿Ji'nye parɨnyij a'ɨ́jcɨ jɨme'? A'ɨ́jna ɨ tyáatɨ' a'áa pu ja'ajtyáma'can a Roma.

27 Aj pu'ij ɨ xantáaru' ta'nájcaj a uré'nyej ɨ Pablo jimi, tɨ'quij a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:

—¿Nyi a'yan tyi'ja'yájna paj a'áa ja'ajtyáma'can a Roma?

Aj pu'ij ɨ Pablo a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:

—Jee xaa nyu'uj.

28 Ajta ɨ xantáaru' ta'nájcaj a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—Jéehua nu nyáaj tyu'nájchitaca' nyej nyij huatyényaromaanotaj.

Tɨ'ɨj ij ɨ Pablo a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

—A'áa nu nyáaj jiyo'nɨé'huaca'.

29 Aj mu mij a'ɨ́ɨmaj eeráxɨɨriaca' ɨ maj je'ria'vaaxɨ'nyijche' ɨ Pablo, ajta a'ɨ́jna ɨ xantáaru' ta'nájcaj, tɨ'ɨj jáamua'reeri' tɨ Roma já'ma'can, tyámua' pu tyu'tátzɨɨn tɨ je'ej tyeetyajɨ́'que'ej ɨ cadéenaj jɨme'.

Pablo pu a'úu jo'tyéechaxɨj jo'maj je'ráatyij ɨ maj tyí'ijta

30 Yaa ariá'pua'aj, ɨ xantáaru' ta'nájcaj, a'yaa pu tyá'xɨe'va'ca'aj tɨ jáamua'reej je'ej maj een jɨme' tyá'xajtzi'raca'aj a'ɨ́jcɨ ɨ Pablo, aj pu'ij ji'rájtoo, ajta tyu'ta'ɨ́jtaca' maj tyúusɨɨre'en a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyí'ijta u tyeyúuj tzajta', majta néijmi'i ɨ maj tyityatatyíj. Aj pu'ij hua' jimi áyoovi'tɨj.

23 1 Pablo pu hua'ráasej a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyityatatyíj tɨ'quij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Nye'ihuáamua', tɨ'ɨj na'aj yatɨj je'ré'nyej, canu tyi'tɨ́j jɨn je'ej tyé'nyamua'astɨj ɨ Dios jimi menyo'cha'can.

2 Aj pu'ij a'ɨ́jna ɨ Ananías, ɨ tɨ tyihuá'ijtye' a'ɨ́ɨjma ɨ puaaríij, a'ɨ́ɨ pu huo'ta'ɨ́j maj ja'ancáveenyij a'ɨ́jcɨ ɨ Pablo. 3 Ajta ɨ Pablo a'yaa pu tyu'tanyúj tɨjɨn:

—Dios pu muéetzij mua'ancávesij, mu paj quee ma'úumua'rej. Muáaj paj a'ɨ́j jɨn antyía'mua'reej pej pij no'xɨ́jtye'en a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej tɨ tyí'ijta ɨ yu'xarij, ¿ji'nye pej pij a'yan tyá'mua'reeriaj pahuá'ijtye' maj na'ancáveenyij?

4 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj uje'rátya'ca'aj, a'yaa mu tyaatajé tɨjɨn:

—¿Ji'nye pej pij je'ej pua'aj tyé'jee a'mújcɨj mu tɨ jéetze' juxɨe've' ɨ Dios jimi?

5 A'yaa pu ɨ Pablo tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Nye'ihuáamua', canu jamua'reeriaca'aj tɨ a'múu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ jéetze' juxɨe've' ɨ Dios jimi, ji'nye a'yaa pu tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn: "Capáj je'ej tyé'jeevej a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ tyi'tyéjvee ɨ tyeɨ́tyee jimi."

6 Aj pu'ij ɨ Pablo jáamua'reeri' tɨjɨn séecan mu ɨ maj tyityatatyíj saduceos pué'eenye'ej, majta séecan fariseos, aj pu'ij ca'nyíin jɨme' a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:

—Nyeˈihuáamuaˈ, nyáaj nu fariseo pueˈeen, huaˈ jitze nu
eeráamaˈcan aˈíɨjma ɨ fariseos, majta ijíij náˈxɨjtyeˈ aˈíjcɨ jɨmeˈ nyaj
jachoˈveˈ aˈnáj maj huatájuuritaj ɨ muɨˈchítyee.
7 Tɨˈɨj ɨ Pablo aˈyan tyuˈtaxájtacaˈ, aj mu mij huatyóohuij maj
tyiˈhuóoˈihuoˈ aˈíɨmaj ɨ fariseos, majta aˈíɨmaj ɨ saduceos, matɨˈɨj mij
jéˈtaˈ huacíj ɨ maj jusɨɨriaˈcaˈaj. 8 Jiˈnye ɨ saduceos aˈyaa mu tyíˈxaj
maj quee cheˈ huatájuuritaj ɨ muɨˈchítyee, majta aˈyan tɨjɨn maj quee
séejreˈ ɨ júuricamej ɨ maj tyíˈhuɨɨreˈ u tajapuá, majta aˈíɨmaj ɨ fariseos
néijmiˈi mu aˈíjcɨ tyáˈtzaahuatyeˈ. 9 Néijmiˈi mu tyéjijhuasimeˈej, majta
jeˈcáj ɨ maj tyihuáˈmuaˈtyej ɨ yuˈxarij jitze, ɨ maj majta fariseos jitze
ajtyámaˈcan, aˈíɨ mu ájhuiixɨj matɨˈɨj mij aˈyan tyuˈtaxájtacaˈ tɨjɨn:
—Aˈíjna ɨ tyáatɨˈ capu tyiˈtíj jeˈej huáruuj, tyij quee síɨj tyaatéˈexaa
ɨ júuricamej tɨ tyíˈhuɨɨreˈ u tajapuá, tɨpuaˈaj aˈyan tyiˈjaˈyájnatan,
tyicheˈ quee jimi rányuucaˈan ɨ Dios.
10 Majta meríj jéetzeˈ nyinyuˈcacucaˈaj, aˈíjna ɨ xantáaruˈ
taˈnájcaj tyíˈtzɨɨnyaˈcaˈaj tɨpuaˈaj meetyátoˈsixɨˈɨn aˈíjcɨ ɨ Pablo, aˈíj
pu jɨn huoˈtaˈíj ɨ xantáaruˈuj maj jeˈráaviˈtɨj mej mij majtáhuaˈaj
uyoˈtyátoonyij joˈmaj jeˈráatyij ɨ xantáaruˈuj.
11 Séej tíca ˈrij tzajtaˈ pu ɨ tavástaraˈ huataséjre aˈíjcɨ jimi ɨ Pablo,
aˈyaa pu tyaatéˈexaa tɨjɨn:
—Huatyáˈcaˈnyej muaˈ tzajtaˈ Pablo, jiˈnye aˈyájna patɨˈɨj períj nyaj
jɨmeˈ tyihuóˈixaaj iiyeˈej Jerusalén, aˈyaa paj chaˈtaj tyihuáˈixaatyeˈen
aˈájna a Roma.

Matɨˈɨj jaaxáˈpuɨˈɨntarej jeˈej maj tyeejéˈcaj ɨ Pablo

12 Yaa ariáˈpuaˈaj, séecan mu ɨ Israel maj jitze ajtyámaˈcan aˈyan
tyaaxáˈpuɨˈɨntarej maj jaajéˈcaj aˈíjcɨ ɨ Pablo, aˈyaa mu tyityaˈtóoraj maj
quee tyúˈcuaˈnyij, majta quee huayeˈen, ˈasta manaˈaj quee jaajéˈcaj
aˈíjcɨ ɨ Pablo. 13 Aˈchu mu huáˈpuatyej aráˈasej ɨ tyétyacaa ɨ maj aˈyan
tyityaˈtóoraj. 14 Aˈíɨjma jimi mu ujóˈjuˈ ɨ maj tyihuáˈijtyeˈ ɨ puaaríij,
majta aˈíɨjma jimi ɨ huáasij, matɨˈɨj mij aˈyan tyihuoˈtéˈexaaj tɨjɨn:
—Ityáj tu tyeríj aˈyan tyaaxáˈpuɨˈɨntarej tyej quee tyiˈtíj cuaˈnyij,
ˈasta tyanaˈaj quee jaajéˈcaj aˈíjcɨ ɨ Pablo. 15 Ajta ijíij, muaˈaj majta
ɨ séecan ɨ maj tyityatatyíj, xaatáhuaviij ɨ xantáaruˈ taˈnájcaj tɨˈij
ariáˈpuaˈaj yaˈráaviˈtɨj aˈíjcɨ ɨ Pablo jaˈmua jimi, aˈyan setyuˈtaxáatan
yee siataˈaj tyámuaˈ naa tyeeˈíhuoˈ, tyajta ityáj tyámuaˈ tu éenyeˈej
táˈjuˈun tyej tyij jaajéˈcaj tɨˈɨj quee xu yaˈuvéˈnyej.
16 Ajta ɨ yójraˈ ɨ ihuáariaˈraˈ aˈíjcɨ ɨ Pablo, aˈíɨ pu jáamuaˈreeriˈ
jeˈej maj tyiˈtíj tyíˈxaˈpuɨˈɨntariaˈcaˈaj, tɨˈɨj ij ujóˈmej joˈmaj jeˈráatyij ɨ
xantáaruˈuj, aj puˈij jaatéˈexaa aˈíjcɨ ɨ Pablo. 17 Pablo pu séej huatajé ɨ
maj anxɨtyej xantáaruˈuj tyíˈijtyeˈ, tɨˈquij aˈyan tyaatéˈexaa tɨjɨn:
—Ánviˈtɨchij mu tyamuéej aˈíjcɨ jimi ɨ xantáaruˈ taˈnájcaj, jiˈnye
tyiˈtíj pu jaatéˈexaatyeˈej.

18 Tɨ'quij ɨ tɨ anxɨtyej xantáaru'uj tyí'ijtye', yo'ví'tɨj ɨ xantáaru' jimi
ta'nájcaj, ajta a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:
—A'ɨ́jna ɨ Pablo tɨ eetyánami' naatáhuaviiri' nyaj ya'ráavi'tɨj a jimi
a'ɨ́jcɨ ɨ tyamuéej, ji'nye tyi'tɨ́j pu muaaté'exaatye'sij.
19 Aj pu'ij ɨ xantáaru' ta'nájcaj ja'náavi' ɨ muáca'ra'an jitze a'ɨ́jcɨ ɨ
tyamuéej, tɨ'quij je'ráavi'tɨj a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Tyi'tanyí pényе'ixaatya'mu'?
20 A'yaa pu tyaaté'exaa ɨ tyamuéej tɨjɨn:
—A'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, a'ɨ́ɨ mu jaaxá'puɨ'ɨntarej
mej mij ariá'pua'aj muaatáhuavii ɨ Pablo, pej pij já'anvi'tɨj hua' jimi
ɨ hua' juéesij mata'aj nu'uj mij tyámua' tyáamua'reej ɨ maj jitzán
tyí'pua'ritye'. 21 Capáj huá'tzaahuatya'aj, ji'nye huá'puatyej mu a'chu
ará'asej ɨ tyétyacaa ɨ maj je'tyécho've'ej ɨ juyéj jitze avíitzij jɨme',
a'yaa mu tyaaxá'puɨ'ɨntarej maj quee tyi'tɨ́j cua'nyij, majta quee ye'en
'asta mana'aj quee jaajé'caj a'ɨ́jcɨ ɨ Pablo, ajta ijíij mu'ríj tyámua'
huóoruuj, a'ɨ́j mu'uj mij cho've' je'ej paj muáaj tyu'taxájtaj.
22 Aj pu'ij ɨ xantáaru' ta'nájcaj jaata'ítyaca' ɨ tyamuéej tɨ'ij
jó'ra'nyij, a'yaa pu tyaata'ɨ́j tɨquee a'tɨ́j ixáatye'ej je'ej tɨ arí a'ɨ́j
tyu'té'exaaj.

Pablo pu jó'vi'tɨchiihuaca' a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Félix

23 A'ɨ́jna ɨ xantáaru' ta'nájcaj hua'puácaa pu huatajé ɨ maj anxɨtyej
xantáaru'uj tyí'ijtye', ajta a'yan tyihuo'ta'ɨ́j maj hua'puaj anxɨtyej
ɨ xantáaru'uj tyámua' huá'uurej ɨ maj juɨ'ɨcán, majta huéeicatyej
japuan tamuáamuata' maj ave'tyé'tya'aj, majta hua'puaj anxɨtyej ɨ maj
chúun tyuɨ́'sima'aj muá'ju'un, mej mij a'áa jó'ju'un a'ájna a Cesarea
tɨ́ca' a'tzáaj arámuaacuaj tyoomá'caj ɨ tɨ́ca'rij. 24 Ajta pu huo'ta'ɨ́j maj
séej eetyésiiratye'en ɨ cahuáayu' ɨ Pablo tɨ japuan ave'quéej, a'yaa
pu tyihuo'ɨ́jcaj maj tyámua' eenye' ajóotonyij a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tajtúhuan
tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Félix. 25 A'ɨ́ɨjma pu jimi yu'xarij huata'ítyaca'
a'yaa pu tyá'xajtaca'aj tɨjɨn:
26 “Nyáaj Claudio Lisias, yaa nu muatyojtye' muéetzij Félix mu
paj huápuɨ'ɨj naa huasé'rin pajta tajtúhuan jɨn tyi'tyéjvee. 27 A'ɨ́ɨmaj
ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, a'ɨ́ɨ mu jaatyéevi' a'ɨ́jcɨ ɨ tyévij majta
je'en jajé'catajche', ajta nyatɨ'ɨj jáamua'reeri' tɨ romano pué'een
nyáaj nu nyij ajo'ré'nyej nyahua'ajvi'tɨ́j ɨ nyaxantáarustyamua',
nyatɨ'ɨj nyij japuan huatanyúj. 28 Nyajta jamua'reerimu'ca'aj je'ej
maj een jɨme' tyá'xajtzi'raca'aj, a'ɨ́j nu jɨn yo'ví'tɨj hua' jimi ɨ
juéesij ɨ maj tyá'xa'puɨ'ɨntare'. 29 Aj nu nyij jáamua'reeri' maj a'ɨ́jcɨ
jɨn tyá'xajtzi'raca'aj ɨ yu'xarij tɨ tyihuá'ijtye' a'ɨ́ɨjma, capu tyi'tɨ́j
jɨn ootyá'ɨtzee mej mij jaajé'caj, nusu mej mij a'ɨ́jcɨ jɨn je'tyáanaj
a'ɨ́jcɨ ɨ a'tɨ́j. 30 Ajta nyatɨ'ɨj jáamua'reeri' maj séecan ɨ Israel maj
jitze ajtyáma'can a'yan tyitya'tóoraj maj jaajé'caj, muéetzij nu nyij

muaata'ítyi'ri' a'ɨjcɨ ɨ tyévij, nyajta nu huo'ta'ɨj ɨ maj tyá'xajtzi' maj
muéetzij muaaté'exaatye'en tyi'tɨj maj jɨn tyá'xajtzi'."
31 Majta a'ɨɨmaj ɨ xantáaru'uj, a'yaa mu huarɨj je'ej tɨ
tyihuo'té'exaaj ɨ xantáaru' ta'nájcaj, tíca' mu yo'ví'tɨj a'ɨjcɨ ɨ Pablo,
matɨ'ɨj mij a'áa yo'ré'nyijtyej jo'tɨj a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn
Antípatris. 32 Yaa ariá'pua'aj mu huariá'cɨj ɨ maj juɨ'ɨcán huajú'ca'aj
jo'maj ja'chej ɨ xantáaru'uj, majta ɨ mata'vé'tye'tye' jamuán mu ujó'ju'
a'ɨjcɨ ɨ Pablo. 33 Matɨ'ɨj ará'aj a'ájna a Cesarea aj mu mij jaatátuii ɨ
yu'xarij a'ɨjcɨ ɨ tajtúhuan majta a'ɨjcɨ ɨ Pablo. 34 Tɨ'ɨj ɨ tajtúhuan jo'jíjvej
a'ɨjcɨ ɨ yu'xarij, aj pu'ij tyu'ta'íhuo' jo'tɨj já'ma'cantaca'aj ɨ Pablo, ajta
tɨ'ɨj jaamua'réeriaj tɨ Cilicia já'ma'can, 35 a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Aj nu muanamuajran tɨpua'aj meríj uvé'nyej ɨ maj a jitze
tyí'pua'ritye'.
Ajta tyu'ta'ɨjtaca' maj jáacha'ɨɨn ɨ xantáaru'uj a'ájna jo'tɨj ɨ Herodes
je'rájcaj.

Pablo pu jujapuá huatanyúj a'ɨjcɨ jimi ɨ Félix

24 1 Anxɨ́ xɨcáj pu tyoomá'caj, tɨ'ɨj Ananías ɨ tɨ tyí'ɨjta u tyeyúuj
tzajta' a'áa ja'rá'aj a'ájna a Cesarea, majta séecan jamuán
ɨ huáasij, ajta hua' jamuán sɨ́ɨj tɨ hua' japua huatányuunyɨj, tɨ a'yan
ántyapuaj tɨjɨn Tértulo. A'ɨ́ɨ mu ajo'tyáhuiixɨj ɨ tajtúhuan jimi, mej mij
tyi'tɨj jitzán ujpuá'ritye'en a'ɨjcɨ ɨ Pablo. 2 Matɨ'ɨj ayo'ré'nyijtye a'ɨjcɨ ɨ
Pablo, a'ɨ́ɨ pu ɨ Tértulo huatyóochej tɨ tyaaxájtzi', a'yaa pu tyaaté'exaa
a'ɨjcɨ ɨ Félix tɨjɨn:
—Tyóoche' tu tyámua' tyí'tyechajca'aj naa taxáahuaj patɨ'ɨj
pooj muáaj tyi'ta'ɨítya'ca'aj, jéehua paj tyámua' tyéjtyoova'aj a
tzajta', tyej tyij jéetze' tyámua' yetyityecháatɨme'nyij. 3 Néijmi'i
tu a jimi tya'ancuriáa'vej a'náj tɨna'aj ajta jo'tɨj na'aj, tyámua' tu
tyí'muatyojtzi're' muéetzij Félix paj tajtúhuan pué'een, pajta jéehua
tyámua' naa tyí'uurej. 4 Ajta tyata'aj quee jéehua mua'ɨtzaaj, a'yaa
nu tyí'muahuaviij paj a'tzúj táanamuaj ɨ tyaj tyimuaaté'exaatye'sij.
5 A'yaa tu tyéetyoj a'mújcɨj mu tyáatɨ', tɨ jéehua je'ej pua'aj tyí'uurej,
ajta néijmi'que' ɨ cháanacaj japua ca'nyíjra'aj hua'tá'caa ɨ tyeítyee ɨ
maj Israel jitze ajtyáma'can mej mij huóonyo'si'tye'en, a'ɨ́ɨ pu ajta
antyúumua'reej a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj ja'tzaahuatye' a'ɨjcɨ ɨ Nazaret
tɨ já'ma'can. 6 Ajta pu huatóotyesej tɨ jaatyáxaahuataj ɨ tyeyúuj,
a'ɨj tu jɨn jaatyéevi' tyej tyij jo'xɨ́jtye'en a'yájna tɨ'ɨj tyé'yu'si' ɨ
yu'xarij jitze. 7 Ajta a'ɨjna ɨ xantáaru' ta'nájcaj ɨ Lisias, a'ɨ́ɨ pu a'úun
jo'tyájrupij tɨ'quij tá'jajnyi'ri' ca'nyéjrij jɨme'. 8 Ɨ'ríj paj muáaj asɨ́ɨj
tyee'íhuo' pej pij jáamua'reej tɨ a'yan tyi'ja'yájna néijmi'i ɨ tyaj jitzán
tyí'pua'ritye'.
9 Majta ɨ Israel maj jitze ajtyáma'can ɨ maj ajo'tyú'uuca'aj, a'yaa
mu majta tyí'xajtaca'aj tɨ a'yan tyi'jɨ'ré'can jɨme'. 10 Aj pu'ij ɨ tajtúhuan

jumuáca' jɨn jaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ Pablo tɨ'ɨj tyu'taxáj, tɨ'ɨj ij Pablo a'yan
tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—Jéehua nu nyetyámua've'ej nyaj japua huatányuusij muéetzij
jimi, ji'nye nyáamua'ree paj perɨ́j á'tyeej paj juées jɨn tyi'tyéjvee
a'ɨ́jna chuéj japua. 11 Ɨ'rɨ́j paj muáaj asɨ́ɨj tyu'ɨ́huo' pej pij jáamua'reej
tɨjɨn oochán pu tamuáamuata' japuan hua'puaj xɨcáj tyooméj
nyaj a'áa ja'rá'aj a'ájna a Jerusalén nyej nyij huatyényuunyij ɨ
Dios jimi. 12 Camu náatyoj a'tɨ́j je'ej pua'aj nyetyi'jeevacaj, canu
nyajta huá'tya'xɨ'ca'aj ɨ tyeɨ́tyee ɨ tyeyúuj tzajta', canu nyajta
jo'maj jóosɨ'rii, nyajta quee ca'nyíjra'aj hua'tá'caria'aj aja'hua' yee
ɨ chájta'naj jitze. 13 A'ɨ́imaj ɨ tyeɨ́tyee camu je'ej a'náj tyéejtyoosij
maj jaataséjrataj ɨ maj jɨn nye jitze tyí'pua'ritye'. 14 Ajta a'yaa nu
xaa tyaataxájta, canu jaatyá'avaataj, nyáaj nu jahuɨɨre' ɨ hua'
Dios ɨ nyahuásimua'cɨ'ɨj a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ juyéj tɨ jájcuaj, ɨ maj a'ɨ́imaj
a'yan tyí'xaj tɨjɨn nyasɨ́ɨj nu'uj jájtyo, ji'nye a'yaa nu néijmi'i
tyá'tzaahuatye' je'ej tɨ tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze ɨ maj jɨn tyí'ijta, ajta
je'ej maj tyo'yú'xaca' ɨ maj tyí'xajtaca'aj ɨ Dios jitze ma'can. 15 A'yaa
nu cha'taj nyana'aj nyáaj tye'ejchó've' ɨ Dios jimi matɨ'ɨj a'múumaj
a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj huatájuuritaj ɨ muɨ'chítyee, a'ɨ́imaj ɨ maj tyámua'
tyí'tyetyeɨɨtyeristaca'aj, majta ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨɨca'aj.
16 A'ɨ́j nu jɨn tyí'tyese' a'náj tɨna'aj nyej nyij jɨ'réenya'aj
majo'cha'canye'en ɨ Dios jimi, nyajta ɨ tyeɨ́tyee jimi.
17 ”Tɨ'ɨj tyoomá'caj a'chu pua'an nyinyi'ra'aj nyaj majo'cha'can,
naariá'raj jó'nyaj já'ma'can nyej nyij túmii tyu'tapuéjve'en, nyajta
tyu'támu'vejritaj ɨ Dios jimi. 18 A'yaa nu nyij rɨjcaj matɨ'ɨj séecan
naaséj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can Asia maj ja'ráacɨj, nyatɨ'ɨj nyerɨ́j
huányajajcuarej a'yájna tɨ'ɨj tyúuxɨe've', capu ɨ'rɨ́j aja'ja'tɨɨtaca'aj,
camu mij majta ju'ɨtziitya'ca'aj. 19 A'yaa pu tyúuxɨe've' mej mij
a'ɨ́imaj yeve'ré'nyej a jimi mej mij nye jitze tyo'ojpuá'ritye'en, tɨpua'aj
a'yan tyi'tɨ́j metyí'mua'reeriaj nye jimi. 20 Na'rɨ́ij mequee, miche'
a'múumaj jaataxáj tɨpua'aj tyi'tɨ́j jɨn no'tyá'ɨtzeerej nyatɨ'ɨj a'áa
jo'tyávaaca'aj hua' jimi ɨ hua' juésij ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can.
21 Ca' a'ɨ́j jɨn no'tyá'ɨtzee nyatɨ'ɨj ujo'tyávaaca'aj hua' jimi, nyatɨ'ɨj
a'yan tyu'taxájtaca' ca'nyíin jɨme' tɨjɨn: “Ijíij xu mua'aj ná'xɨjtye',
ji'nye nyetyá'tzaahuatye' a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj majtáhua'aj huatájuuritaj ɨ
muɨ'chítyee.”
22 Tɨ'ɨj a'ɨ́j huánamuajri', a'ɨ́jna ɨ Félix, tyámua' pu
tyú'mua'reeriaca'aj je'ej tɨ ajóo'en ɨ maj tyá'tzaahuatye' jimi, a'ɨ́j pu
jɨn jaatapuá'cɨtaca', ajta a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Tɨpua'aj arí yará'astij ɨ xantáaru' ta'nájcaj a'ɨ́jna ɨ Lisias, aj nu
nyij tyámua' tyá'mua'reeren tyi'tɨ́j siaj jɨn tyá'xajtzi'.
23 Aj pu'ij ɨ Félix a'ɨ́j huata'ɨ́j ɨ xantáaru' tɨ anxɨtyej xantáaru'uj
tyí'ijtye' tɨ ooj jacha'ɨɨcaj a'ɨ́jcɨ ɨ Pablo, ajta a'tzúj cɨ́ɨ tyaatá'an mej

mij aˈɨ́ɨmaj jáamuaarej ɨ maj jamuaˈtyej, majta tyiˈtɨ́j jaatáˈan tɨ tyáˈɨtziityeˈ.

24 Tɨˈɨj tyoomáˈcaj aˈchu puaˈan xɨcáj, ajtáhuaˈaj uvéˈnyej aˈɨ́jna ɨ Félix, ajta jamuán ɨ ɨ́ɨraˈraˈan tɨ aˈyan ántyapuaj tɨjɨn Drusila, ɨ tɨ Israel jitze ajtyámaˈcan. Tɨˈɨj ij jaataˈɨ́jtacaˈ aˈɨ́jcɨ Pablo, ajta jeˈen jáanamuajriˈ jeˈej tɨ aˈɨ́ɨn tyíˈxajtacaˈaj aˈɨ́jcɨ jitze maˈcan ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistuˈ pueˈeen. 25 Ajta tɨˈɨj ɨ Pablo aˈyan tyaatéˈexaa tɨ tyámuaˈ tyíˈchajca, ajta tyámuaˈ tyiˈhuóochaˈɨɨn, ajta aˈyan tyaatéˈexaa tɨ Dios puéjtzij huoˈtáˈsij aˈɨ́ɨjma ɨ maj aˈyan séejreˈ iiyeˈej cháanacaj japua, aˈɨ́j puˈij tyuˈtátzɨɨn aˈɨ́jna ɨ Félix, aˈyaa pu tyaatéˈexaa tɨjɨn:

—Jóˈraˈ ijíij. Nyajtáhuaˈaj nu muaatájeevij tɨpuaˈaj nyeríj huataˈícɨˈpaˈaj.

26 Ajta aˈɨ́jna ɨ Félix aˈyaa pu tyáˈxɨeˈvaˈcaˈaj tɨ ɨ Pablo túmii jaatáˈan, aˈɨ́j pu jɨn mueˈtɨ́j jaatachoˈvej tɨˈij jamuán tyuˈxáj 27 Huaˈpuaj nyinyiˈraˈaj pu mutyojoˈmej, tɨˈquij Félix eerájraa tɨ tyiˈtyávaacaˈaj tajtúhuan jɨmeˈ, tɨˈquij téˈej sɨ́ɨj tyeˈentyájrupij tɨ aˈyan ántyapuaacaˈaj tɨjɨn Porcio Festo. Ajta aˈɨ́jna ɨ Félix, aˈyaa pu tyáˈxɨeˈvaˈcaˈaj tɨ tyámuaˈ tyuˈtyáˈɨtzeereˈen aˈɨ́ɨjma jimi ɨ maj Israel jitze ajtyámaˈcan, aˈɨ́j pu jɨn quee jiˈrájtoo aˈɨ́jcɨ ɨ Pablo.

Tɨˈɨj Pablo ajooviˈtɨchiihuacaˈ aˈɨ́jcɨ jimi ɨ Festo

25 1 Aj puˈij ɨ Festo aˈáa jaˈráˈaj tɨˈij tyeˈentyájrutyej tajtúhuan jɨmeˈ, huéeicaj xɨcáj pu áˈtyeej aˈájna a Cesarea, tɨˈɨj ij téˈej aˈáa joˈmej a Jerusalén. 2 Majta aˈɨ́ɨmaj ɨ maj tyihuáˈijtyeˈ u tyeyúuj tzajtaˈ, majta séecan ɨ maj Israel jitze ajtyámaˈcan ɨ maj viváajmaˈaj jɨn tyityatatyíj, aˈɨ́ɨ mu ajoˈréˈnyej aˈɨ́jcɨ jimi ɨ Festo, mej mij tyiˈtɨ́j jɨn tyaaxájtziˈ aˈɨ́jcɨ ɨ Pablo. 3 Aˈyaa mu tyáˈhuaviiracaˈaj aˈɨ́jcɨ ɨ Festo tɨ jaataˈɨ́jta maj yoˈvíˈtɨj aˈɨ́jcɨ ɨ Pablo aˈájna a Jerusalén. Majta aˈyaa mu tyíˈmuaˈajcaa aˈɨ́ɨmaj maj ayeˈtyéchoˈveˈen ajaˈhuaˈ ɨ juyéj jitze mej mij jaajéˈcaj. 4 Ajta aˈyaa pu tyihuoˈtéˈexaaj aˈɨ́jna ɨ Festo tɨ ɨ Pablo óocheˈ namiˈhuaj aˈájna a Cesarea, ajta aˈɨ́ɨn aˈyan tyíˈmuaˈajcaa tɨquee aˈchu tyoomáˈcaj tɨˈɨj jusɨ́ɨj aˈáa joˈmaˈaj jaˈmej. 5 Aˈyaa pu tyihuoˈtéˈexaaj tɨjɨn:

—Aˈɨ́j pu jɨn, micheˈ aˈɨ́ɨmaj ɨ maj tyityatatyíj jaˈmua jimi ujóˈjuˈun nyaj jamuán aˈájna a Cesarea, tɨpuaˈaj ɨ Pablo tyiˈtɨ́j jɨn áˈɨtzeeriaˈaj, aˈáa pu ɨˈríj mej mij jitzán tyoˈojpuáˈrityeˈen.

6 Aˈɨ́jna ɨ Festo aˈyaa pu ujáˈtyee aˈchu arahuéeicaj xɨcáj, nusu tamuáamuataˈ xɨcáj aˈájna a Jerusalén, aj puˈij téˈej huariáˈraa aˈájna a Cesarea. Yaa ariáˈpuaˈaj puˈij acáayixɨj huaˈ jamuán ɨ juéesij, ajta jeˈen jaatachoˈvej aˈɨ́jcɨ ɨ Pablo. 7 Tɨˈɨj ɨ Pablo utyájrupij, aj mu mij aˈɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyámaˈcan, ɨ maj aˈáa jaˈráacɨj a Jerusalén, aˈɨ́ɨ mu ajtyáxɨɨriacaˈ, matɨˈɨj mij jéehua tyaaxájtziˈriˈ, ajta quee huatáɨˈriitariacaˈ maj jaataxáj tɨpuaˈaj aˈyan tyiˈjaˈyájnatan nusu quee.

8 Aj pu'ij ɨ Pablo tyu'taxájtaca' tɨ'ij jujapuá huatányuunyij, a'yaa pu tɨjɨn:
—Canu tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzee a'ɨ́jcɨ jimi ɨ huá'yu'xaa ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, canu nyajta a'ɨ́jcɨ jimi ɨ hua' tyeyúuj, canu nyajta tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzee a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ tyihuá'ijtye' ɨ romanos.
9 Ajta a'ɨ́jna ɨ Festo, a'yaa pu tyá'xɨe'va'ca'aj maj tyámua' yó'sejraj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, a'ɨ́j pu jɨn a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿Nyi páaxɨe've' paj a'áa jó'me'en a Jerusalén, nyata'aj a'áa mojo'xá'puɨ'ɨntari'tze'?
10 Pablo pu a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:
—Yá'nyaj huatyéjve hua' jimi ɨ maj jahuɨɨre' ɨ tɨ tyihuá'ijtye' ɨ romanos, a'yaa pu tyi'tyéevijtɨj siaj jaaxá'puɨ'ɨntare'en a'yájna, ji'nye papu'ríj jáamua'reej, nyaj quee tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzee a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can. 11 Tɨpua'aj tyi'tɨ́j jɨn no'tyá'ɨtzeerej tɨ'ij a'yan tyi'tyéevijtɨj maj naajé'caj, canu huatyényanasij sulu miche' naajé'caj, na'ríij quee a'yan tyi'ja'yájna je'ej matɨ'ɨj meríj tyinaaxájtzi'ri', capu a'tɨ́j huatóocɨ'puaj tɨ nyéetzij tyu'tátuire'en hua' jimi. Nyámuahuavii tɨ a'ɨ́ɨn jaaxá'puɨ'ɨntare'en ɨ tɨ tyihuá'ijtye' ɨ romanos.
12 Ajta a'ɨ́jna ɨ Festo, a'ɨ́ɨjma pu jamuán tyu'taxájtaca' ɨ maj tyá'xa'puɨ'ɨntare', aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ Pablo tɨjɨn:
—Muáaj paj jahuoo tɨ a'ɨ́ɨn jaaxá'puɨ'ɨntare'en ɨ tɨ tyihuá'ijtye' ɨ romanos, a'ɨ́jcɨ jimi paj jo'ma'aj puá'mej.

Tɨ'ɨj Pablo a'áa jo'tyávaaca'aj a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Agripa

13 Tyoomá'caj a'chu pua'an xɨcáj, matɨ'ɨj a'áa ja'rá'aj a'ájna a Cesarea, a'ɨ́jna Agripa ɨ tɨ rey jɨn tyi'tyávaaca'aj, ajta a'ɨ́jna ɨ Berenice, mej mij jaatatyójtye'en a'ɨ́jcɨ ɨ Festo. 14 Ji'nye jéehua mu á'tyeej a'ájna, Festo pu jaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ rey je'ej tɨ tyáaruj a'ɨ́jcɨ ɨ Pablo, a'yan tɨjɨn:
—Sɨ́ɨj pu ɨ tyáatɨ' eetyanámi'huaj ja'raa, tɨ'ɨj ɨ Félix eerájraa ɨ tɨ jɨn tyi'tyávaaca'aj. 15 Ajta nyatɨ'ɨj a'áa jó'catyii a Jerusalén, a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyí'ijta hua' tyeyúuj tzajta', majta ɨ huáasij ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, a'ɨ́ɨ mu tyinaataséjra ɨ maj jitzán tyí'pua'ritye', majta je'en naatáhuaviiri' nyaj puéjtzij jaatá'an. 16 A'yaa nu tyihuo'té'exaaj a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨquee tyi'tá'caa ɨ hua' yi'ráj ɨ romanos tɨ a'tɨ́j huámuɨ'nyij, mequee xu anaquéej jamuán tyu'xáatan ɨ maj jimi tyi'tɨ́j jitzán pua'ritye', tɨ'ij junyúucaa jɨn jujapuá huatányuunyij. 17 A'ɨ́j nu jɨn, matɨ'ɨj mujo'vá'ju'un nye jimi, canu á'tyeej, sulu yaa ariá'pua'aj nu acáayixɨj hua' jamuán ɨ juéesij, nyatɨ'ɨj nyij jaata'ɨ́jtaca' maj aye'vé'vi'tɨj ɨ Pablo. 18 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jitzán tyí'pua'ritya'ca'aj, camu a'yan tyu'taxájtaca' je'ej nyatɨ'ɨj nyáaj tyí'mua'ajcaa. 19 A'ɨ́j mu'uj jɨn tyá'xajtzi'raca'aj a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ juyi'ráj ɨ tɨ jitzán tyá'tzaahuatye', majta a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ a'tɨ́j Jesús tɨ huamuɨ́', tɨ ɨ Pablo a'yan tyá'xaj

tɨjɨn: “Óoche' pu júurij a'ɨ́jna ɨ Jesús.” 20 Ajta nyéetzij capu je'ej
ná'miterastya'ca'aj je'ej nyaj huárɨnyij a'íjcɨ jɨme', aj nu nyij
jaata'íhuo'ri' a'ɨ́jcɨ ɨ Pablo tɨpua'aj ujó'yi'mu'uj a'ájna Jerusalén mej
mij jaaxá'puɨ'ɨntari'tze'en a'ɨ́jcɨ jɨme'. 21 Aj pu'ij a'yan tyinaatáhuaviiri'
tɨ a'ɨ́ɨn jo'xɨ́jtye'en ɨ romanos tɨ tyí'ijtye', nyatɨ'ɨj nyij jaata'ɨ́jtaca' tɨ ooj
eetyánami'huaj, 'asta quee huatáɨ'riitarej nyaj jaata'ítyej a'ɨ́jcɨ jimi.
22 Aj pu'ij ɨ Agripa a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ Festo tɨjɨn:
—Nyajta nu nyáaj janamuajramuɨ' a'ɨ́jcɨ ɨ tyáataj.
Ajta ɨ Festo a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:
—Ariá'pua'aj paj janamuajran.
23 Yaa ariá'pua'aj mu a'áa ja'rá'aj a'ɨ́jna ɨ Agripa, ajta a'ɨ́jna ɨ
Berenice, naa mu éenye'ej tyu'tyoochéetye'ej, matɨ'ɨj mij a'úun
jo'tyájrupij hua' jamuán ɨ maj viváajma'aj jɨn tyityatatyíj ɨ
xantáaru'uj. Ajta ɨ Festo jaata'ɨ́jtaca' maj aye'vé'vi'tɨj a'ɨ́jcɨ ɨ Pablo.
24 Yaa pu tyu'taxájtaca' a'ɨ́jna ɨ Festo tɨjɨn:
—Agripa mu paj rey, siajta mu siaj tajamuán yetyúusɨɨre', xaaséj
a'mújcɨj mu tyévij. Néijmi'i ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can ɨ maj
a'áa ja'chej a Jerusalén, majta ɨ maj iiye'ej huacháatɨmee a'yájna
Cesarea, néijmi'i mu a'yan tyá'huoo tɨ huámuɨ'nyij a'mújna mu tyévij.
25 A'yaa pu nyéetzij tyiná'miteeraste' tɨquee tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzee
mej mij jaajé'caj. Ajta a'mújna, a'yaa pu tyinaatáhuaviiri' tɨ a'ɨ́ɨn
jaaxá'puɨ'ɨntare'en a'ɨ́jna ɨ tɨ tyihuá'ijtye' ɨ romanos, a'yaa nu nyij
tyu'muá'aj tɨjɨn nyiche' jaata'ítyej a'ájna a Roma. 26 Ji'nye capu je'ej
ná'miteeraste' je'ej nyaj ye'ej tyaata'ítyi're' a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ tyihuá'ijtye' ɨ
romanos a'íjcɨ jɨme' ɨ tyévij, a'ɨ́j nu jɨn yajavé'vi'tɨj ja'mua jimi, nyajta
muéetzij jimi, Agripa, mu paj rey, pata'aj tyee'íhuo' tɨ'ij tyámua'
tyo'támiteere'en nyej nyij tyaata'ítyi're'. 27 A'yaa pu nya'asej tɨquee
tyi'tɨ́j huɨɨre' tɨpua'aj nyequee jo'yú'xan je'ej maj ye'ej tyi'tɨ́j jitzán
tyí'pua'ritye', nyej nyij a'yaa nyana'aj tyaata'ítyej.

Pablo pu jujapuá huatanyúj a'ɨ́jcɨ jimi ɨ rey Agripa

26 1 Aj pu'ij ɨ Agripa a'yan tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ Pablo tɨjɨn:
—Ɨ'ríj paj tyu'taxáj pata'aj ajapua huatányuunyij.
Tɨ'quij ɨ Pablo ajméjca'taca', ajta huatyóochej tɨ a'yan tyu'taxáj
tɨjɨn:
2 —Agripa rey paj pué'een, naa pu nya'asej nyaj yahuatyéjvee
ajimi, nyej nyij nyaj japua huatányuunyij néijmi'i jɨme' ɨ maj jɨn
tyí'nyaxajtzi' ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can. 3 Pajta perij jamua'reej
je'ej tɨ een ɨ huá'yi'raj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, pajta jamua'reej ɨ
maj jɨme' tyúu'ixaatye'. A'ɨ́j nu jɨn a'yan tyí'muahuaviij paj náanamuaj
tyámua' naa.
4 ’Néijmi'i ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, majta ɨ maj a'áa ja'chej
jó'nyaj já'ma'can, a'ɨ́ɨ mu tyámua' tyá'mua'reej je'ej nyaj ye'ej

tyi'tyínyecha'ɨica'aj nyatɨ'ɨj nyana'aj tyu'pá'rɨ'ɨstariaca'. 5 Majta
mu jamua'reej, tɨpua'aj hua'ráanajchi, ɨ'ríj maj a'yan tyu'taxáj yee
a'yaa nu'uj nyeríj tyi' fariseo, a'ɨ́jna ɨ tayi'ráj tɨ jéetze' tyési'. 6 Ajta
ijíij ya mu meríj nyeve'vi'tɨj, mana'xɨjtye' a'ɨ́jcɨ jɨme' nyaj jacho've'
a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ Dios jɨn atóoraj ɨ tahuásimua'cɨ'ɨj jimi. 7 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ
tatyeítyeristyamua' ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, a'ɨ́ɨ
mu majta jacho've' 'asta na'aj quee atyojo'ré'nyej a'ájna xɨcáara', a'ɨ́j
mu jɨn jana'michej ɨ Dios, néijmi'i tújca'rij tzajta', majta tɨ́ca'rij tzajta'
mu jahuɨɨre'. Agripa rey paj pué'een, nyáaj nu a'yan cha'taj nyana'aj
tye'ejchó've' a'ɨ́jcɨ, a'ɨ́j mu mij jɨn ijíij tyí'nyaxajtzi'. 8 ¿Ji'nye siaj sij
quee mua'aj tyá'tzaahuatye' tɨ Dios huo'tájuuritye'sij ɨ maj meríj
huácuij?

9 'A'yaa nu nyajta nyáaj tyí'mua'ajcaa jájcuaj ɨmuáj tɨ a'yan
tyúuxɨe'va'ca'aj nyaj néijmi'i huo'tá'ijmuj ɨ maj ja'tzaahuatye' a'ɨ́jcɨ
ɨ tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Jesús Nazaret tɨ já'ma'can, 10 a'yaa nu nyij
huarɨ́j a'ájna a Jerusalén. A'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyí'ijta u tyeyúuj tzajta', a'ɨ́ɨ
mu yu'xarij naatapíj ɨ nyaj jɨn huatányacɨ'puaj nyaj mui'caa eetyáanaj
ɨ maj tyá'tzaahuatye', ajta matɨ'ɨj huá'cui'caria'aj, nyáaj nu nyajta
a'yan tyá'xɨe'va'ca'aj. 11 Mue'tɨ́j nu puéjtzij hua'tá'caria'aj mej mij
jaatapuá'cɨtaj ɨ maj ja'tzaahuatye'. A'yaa nu huá'uuriajca'aj néijmi'que'
hua' tyeyúuj tzajta', nyajta jéehua hua'ajcha'ɨɨria'ca'aj, jo'tɨj na'aj nu
huáyi'caa matɨ'ɨj mana'aj tyityeecháatɨma'caa nyej nyij je'ej pua'aj
huó'uurej.

Pablo pu huo'té'exaa ɨ tyeítyee tɨ'ɨj tyá'antzaahuaj ɨ Jesús jimi

(Hch. 9:1-19; 22:6-16)

12 'A'ɨ́j nu jɨn ujó'mej a'ájna a Damasco, ji'nye a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
tyí'ijta u tyeyúuj tzajta', a'ɨ́ɨ mu naata'ítyaca', majta naatá' ɨ nyaj
jɨn a'yan huárɨnyij. 13 A'yaa nu tyí'mua'ixaatye', muáaj paj rey,
a'áa nu joomá'caj ɨ juyéj jitze a'tzáaj tacuaríixpuaj nyatɨ'ɨj jaaséej
tɨ tajapuá uje'cányeeri'cɨriaca', ajta jéetze' á'taaca'aj quee ɨ xɨcáj,
a'ɨ́ɨ pu néijmi'que' nye jitze rátatzavej, ajta hua' jitze ɨ maj nyaj
jamuán huajú'ca'aj. 14 Tyatɨ'ɨj tyij néijmi'i eetavátzɨj, aj nu nyij a'tɨ́j
huánamuajri' tɨ ajo'tanyúj hua' nyuucaaj jɨme' a'ɨ́ɨjma ɨ hebreos a'yan
tɨjɨn: "Saulo, Saulo, ¿ji'nye pej pij je'ej pua'aj nyoorej? Muáaj paj asɨ́ɨj
jahuoo ɨ puéjtzij." 15 Nyatɨ'ɨj nyij a'yan tyaata'íhuo'ri' tɨjɨn: "¿A'tanyíj
paj pué'een nyavástara'?" Aj pu'ij a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn: "Nyáaj nu
a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Jesús, ɨ paj je'ej pua'aj joorej. 16 Ájchesij, huatyéjchaxɨj,
a'yaa nu een jɨme' huataséjre ajimi, nyej nyij tyimuaa'ɨ́jcatye'en a'ɨ́jcɨ
jɨme' ɨ paj naatyáhuɨɨre'en, pajta huo'té'exaatye'en ɨ tyeítyee je'ej
paj perɨ́j tyu'séj nyej jimi, pajta a'yan tyihuo'té'exaatye'en je'ej nyaj
nyooj tyi'tɨ́j tyimuaataséjratye'sij. 17 Nyáaj nu ajapua huatányuusij
a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, nyajta a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj

séej chuéj japua já'ma'can, a'ɨ́ɨjma jimi nu ijíij muaata'ítyij. 18 A'yaa
nu tyimuaata'ítyij pata'aj hua'tanyéjnye'ritye'en, mej mij quee che'
tíca'riste' cɨɨnyej, sulu mata'aj nyéeri'iste' mahuací'ca'an, tɨ'ij quee
che' ɨ tyiyáaru' tyihuá'ijtye'ej, sulu mej mij a'yan huárɨnyij je'ej tɨ
ɨ Dios tyá'xɨe've', mata'aj nyéetzij majta ná'antzaahuatye'en, aj pu
xaa Dios tyihuo'tú'uunyi'raj ɨ maj jɨn quee xá'puɨ' huarɨ́j, tɨ'ij ajta
huo'cɨ'tyij mej mij a'áa jo'tyá'ɨtzeere'en jo'tɨj ɨ Dios tyejé'ijtaj."

Pablo pu a'yan huarɨ́j je'ej tɨ tyi'tɨ́j tyu'séj

19 'A'yaa pu'ij, Agripa rey paj pué'een, nyá'astej a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ tajapuá
já'sejre', 20 nyatɨ'ɨj nyij anaquéej huo'té'exaa a'ɨ́ɨjma ɨ maj a'áa
jo'cháatɨmee a'ájna a Damasco, nyajta je'en a'ɨ́ɨjma ɨ maj Jerusalén
ja'chej, nyajta néijmi'que' a'áa tɨ huataca'aj a Judea, nyajta ɨ maj
séej chuéj japua já'ma'can, jéehua nu huó'ixaaj mej mij seequéj
tyú'mua'tyij ɨ jutzájta', mata'aj mij Dios jimi ja'séeria'aj muá'ra'nyij,
majta a'yan huárɨnyij tɨ'ij séjre'ej tɨjɨn mu'ríj seequéj tyityaajú'. 21 A'ɨ́j
mu jɨn ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, a'ɨ́ɨ mu naatyéevi' u tyeyúuj
tzajta', majta nyeje'catamuɨ'ca'aj. 22 Ajta ɨ Dios pu naatyáhuɨɨ a'ɨ́j nu
jɨn nyóoche' tyámua' éenye'que' séejre', nyajta nyooj tyihuá'ixaatye'
néijmi'caa ɨ tyeítyee, ɨ maj cíle'en, nyajta ɨ maj huáasij. Canu séej
tyi'tɨ́j huó'ixaaj, a'ɨ́j nu'uj je'ej tɨ tyaaxájtaca' a'ɨ́jna ɨ Moisés, majta
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyí'xajtaca'aj ɨ Dios jitze ma'can, a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej tɨ
tyi'rɨnyíiche'. 23 A'yaa mu tyu'taxájtaca' tɨ a'yan tyúuxɨe'va'ca'aj tɨ ɨ
Cɨríistu' huámuɨ'nyij, ajta je'en a'ɨ́ɨn pue'éenye'ej ta'mej ɨ tɨ anaquéej
huatájuuritaj ɨ muɨ'chítyee tzajta', ajta je'en huo'té'exaatye'ej ɨ tɨ jɨn
Dios huo'tyáhuɨɨre'en ɨ tyeítyee ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, ajta ɨ
maj séej chuéj japua já'ma'can.

Pablo pu tyí'tyese' je'ej tɨ tyaamue'tɨn tɨ'ij tyá'antzaahuatye'en a'ɨ́jna ɨ rey Agripa

24 Tɨ'ɨj a'yan tyu'taxájtaca' ɨ Pablo, aj pu'ij jiye'tzín huajíjhuaca'
a'ɨ́jna ɨ Festo tɨjɨn:
—Pablo puá'tɨmue' muáaj. Papu'ríj huatyá'tɨmue'ri' ɨ paj jéehua
tyiá'mua'tyej.
25 Ajta ɨ Pablo a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn:
—Festo tajtúhuan paj pué'een, canu nyatɨmue', ɨ nyaj nyeríj
jaataxájtaca' tyámua' pu een ajta a'yan tyi'ja'yájna. 26 A'mújna mu
rey Agripa, tyámua' pu tyá'mua'reej a'íjcɨ jɨme', a'ɨ́j nu jɨn quee
tyi'tzɨ́ɨnye'ej nyetyi'xaj jɨɨsa'puaj, ji'nye tyámua' nu tyá'mua'reej tɨ
a'múu ajta néijmi'i mua'reej, tɨquee tyi'tɨ́j je'ej huarɨ́j avíitzij jɨme'.
27 ¿Nyi pequee ja'tzaahuatye' muáaj Agripa rey paj pué'een, je'ej maj
tyu'taxájtaca' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyí'xajtaca'aj ɨ Dios jitze ma'can? Nyáaj nu
jamua'reej tɨjɨn petyá'tzaahuatye'.

28 Ajta Agripa a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:
—¿Nyi a'yan petyí'mua'tzej yee a'íj pu'uj jɨn tyá'antzaahuaj ɨ paj
cɨɨ pana'aj tyináa'ixaaj ɨ nyúucarij?
29 Ajta ɨ Pablo a'yan tyu'tanyúj tɨjɨn:
—Tɨpua'aj cɨɨ na'aj na'ríij jéehua á'tyeevi'in, Dios pu a'yan
tyá'xɨe've' paj quee muáaj pana'aj tyá'antzaahuatye'en, sulu majta mu
séecan ɨ maj nyanamuaj ijíij, mej mij néijmi'i a'yan tya'rá'astej a'ɨjcɨ ɨ
Jesús nyatɨ'ɨj nyáaj, mequee a'yan tyitya'najɨ'qui'huajma'aj ɨ cadéenaj
jɨme'.
30 Aj pu'ij ájchej a'ɨjna ɨ rey, ajta a'ɨjna ɨ tajtúhuan, ajta ɨ Berenice,
majta néijmi'i ɨ maj a'úun je'rátya'ca'aj. 31 Aj mu mij a'tzúj eeracɨɨnyej
jujɨɨmua'aj mej mij tyi'huóo'ixaatye'en a'ɨjcɨ jɨme', a'yaa mu
tyúu'ixaatya'ca'aj tɨjɨn:
—A'mújna mu tyévij, capu tyi'tɨj je'ej huáruuj mej mij jaajé'caj,
capu ajta a'yan tyi'tyéevijtɨj tɨ'ij eetyánami'huaj.
32 Ajta ɨ Agripa a'yaa pu tyaaté'exaa a'ɨjcɨ ɨ Festo tɨjɨn:
—Ɨ'ríitacaj pu tyaj jaatátoonyijche' a'ɨjcɨ ɨ tyáataj, tɨpua'aj quee
a'yan tyá'huoocajche'en tɨ a'ɨɨn jaaxá'puɨ'ɨntare'en ɨ tɨ tyihuá'ijtye' ɨ
romanos.

Matɨ'ɨj jaata'ítyaca' a'ɨjcɨ ɨ Pablo a'ájna a Roma

27 1 Matɨ'ɨj jaaxá'puɨ'ɨntarej maj taata'ítyej a'ájna a Italia, a'ɨjna
ɨ Pablo, majta séecan ɨ maj nami'huaca'aj, néijmi'i mu séej
jimi huatátuiihuaca' ɨ xantáaru' tɨ a'yan ántyapuaaca'aj tɨjɨn Julio, a'ɨɨ
pu tyihuá'ijtya'ca'aj ɨ xantáaru'ustyamua'mua' a'ɨjcɨ ɨ tɨ tyihuá'ijtye'.
2 A'áa tu atyáacɨj báarcuj jitze chájta' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn
Adramitio, ajta ɨ báarcuj pu'ríj jó'yi'muɨjca'aj után jitze pujmua' tɨ'ij
a'áa jo'ré'nyej jo'maj báarcuj jo'tyú'uuvej a'áa tɨ huataca'aj a Asia. Sɨɨj
pu ajta tajamuán huama'ca'aj tɨ a'yan ántyapuaaca'aj tɨjɨn Aristarco,
a'áa pu já'ma'can a'ɨjna a Tesalónica, chájta' a'áa tɨ ja'ajtyáma'can a
Macedonia. 3 Yaa ariá'pua'aj tu a'áa ja'rá'aj jo'tɨj báarcuj jo'tyéecha'caj tɨ
a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Sidón, jo'tɨj a'ɨjna ɨ Julio tyámua' tyiyo'tyéeje
a'ɨjcɨ ɨ Pablo, ji'nye jaatá' tɨ huó'muaarej ɨ ju' amíincustyamua' mej
mij a'ɨɨmaj tyámua' tyeetyéjeevej a'ɨjcɨ ɨ Pablo. 4 Tya'tɨ'ɨj tátyij iiráacɨj
a'ájna a Sidón, tyatɨ'ɨj tyij a'áa jo'ré'nyej jo'tɨj ja'ajhuáchij tɨ a'yan
tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Chipre, ji'nye yaa pujmua' pu aja'vá'aacaca'aj.
5 Aj tutyij antacɨj a'ájna véjri' jájtyij tɨ ja'va'ástɨmee, a'áa tɨ huataca'aj
a Cilicia, ajta Panfilia, tyatɨ'ɨj tyij a'áa ja'rá'aj a'ájna chájta' tɨ a'yan
tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Mira, chájta'naj a'áa tɨ ja'ajtyáma'can a Licia.
6 Ajta a'ɨjna ɨ xantáaru'uj tɨ tyí'ijtya'ca'aj, séej pu a'áa huátyoj ɨ
báarcuj Alejandría tɨ já'ma'can tɨ ajta Italia jó'yi'ij, aj pu'ij a'ɨɨn taata'íj
tyaj atyácɨɨnyej a'ɨjcɨ jitze tyej tyij huaju'caj. 7 Tá'tyee tyaj xájtari'
huaju' a'ɨjcɨ jitze ɨ báarcuj, ajta taatatyési'huarij tyaj a'áa ja'rá'astij

jo'tıj ja'ráahuachij a tı a'yan tyaja'rájtyapuaj tıjın Gnido. Óoche' pu
aja'vá'aacaca'aj a'ájna pujmua' a tyaj joojú', a'áa tu véjri' ajcaanyej
a'ájna a Salmona, tyajta a'áa pujmua' je'ré'nyej jo'tıj ja'ajhuáchij tı
a'yan tyaja'rájtyapuaj tıjın Creta, 8 tyatı'ıj tyij mujóju' tyési'huacan
jıme' a'ájna jo'tıj ja'va'ástımee ı jájtyij, tyatı'ıj tyij a'áa ja'rá'aj báarcuj
tı jo'tyéecha'caj tı a'yan tyaja'rájtyapuaj tıjın jo'tıj jo'cuá'naj tı ı'ríj tı
óochaxıj, a'ájna véjri' chájta'naj tı a'yan tyaja'rájtyapuaj tıjın Lasea.
9 Tu'ríj á'tyeevi'ca'aj tyaj huajú'ca'aj, ajta arí tyú'tzıınyi'ria'ca'aj
a'ájna jo'tyaj joojú'ca'aj, ji'nye pu'ríj véjri' putyí'rıjcaa ı tı jitzán
huaséevi'ij tá'yi'ij. A'íj pu jın ı Pablo a'yan tyihuo'té'exaaj tıjın:
10 —Mua'aj tyétyacaa, a'yaa pu tyiná'miteeraste' nyéetzij tı jéehua
tzíınyi're', tıpua'aj taajú'caj, tyiyo'rıésij ı báarcuj, tyajta ı íjcaj, ajta
tyá'ca'nyej tyej tyajta ityáj atyájcui'nyij.
11 Ajta ı xantáaru'uj tı tyí'ijtya'ca'aj, jéetze' pu ja'antzaahuaj a'íjcı ı
a'tíj ı báarcuj tı tyimuárıe'rij, ajta a'íjcı ı tı antyúumua'reej ı báarcuj
jıme', ajta a'íjcı ı Pablo capu ja'antzaahuaj. 12 Ajta jo'tyaj ja'rá'aj capu
naa hua'éenya'aj tyej tyij a'áa já'tyeevi'cajche' tı'ıj pua'aj huaséevi'ij
tá'yi'ij, néijmi'i mu tın a'yan tyí'mua'ajcaa maj iirá'cıınyej a'ájna
mej mij a'áa ja'rá'astij a Fenice, báarcuj tı jo'tyéecha'caj, Creta tı
tyaja'rájtyapuaj, a'áa pu séjria'ca'aj tı'ıj na'aj ujtyapuáj pujmua', ajta
áatyej pujmua', tyej tyij a'áa já'tyeevi'in tı'ıj na'aj tyu'séevi'ij tá'yi'ij.

Tı'ıj apúutzarij huo'táa'saca' ı jájritze'

13 A'yaa mu tyí'mua'ajcaj tıjın ı'ríj tyaj huaju'un, ji'nye cíı pu'uj
tya'na'áacarejyi'caa áatyej pujmua', aj mu mij jo'cíj a'áa mu véjri'
ja'ajtyéenyej jo'tıj ja'va'ástımee ı jájtyij a'ájna a Creta. 14 Ajta capu
a'chu a'tyéevi'caj tı'ıj ca'nyíin yejtyapuáj pujmua' je'rá'aacariaca'
aj pu'ij jaatají'tzej ı báarcuj, 15 tı'quij jaatátajchaca'. Tyajta quee pu
jáaruuj tyaj huaju'caj ı áacaj tzajta', aj tu tyij huatáta'a tı tá'antınyij ı
áacaj. 16 Aj tu tyij huárita' ajcaanyej jo'tıj cıléenye' ı chuéj já'ajnyeej tı
a'yan tya'rájtyapuaj tıjın Cauda, jo'tıj quee jéehua jó'aacaca'aj, ajta ı
báarcuj tı cíleen tyej tyajta jaajásima'aj, tyési'huacan tu jın ja'antyítoj
ı báarcuj jitze tı ve'éj. 17 Matı'ıj ja'antyítoj, aj mu mij ja'vá'jı'quej
cójnari jıme' ı báarcuj jitze tı ve'éj. Majta meríj tyí'tzıınya'ca'aj ı tı
arí tın tya'ajcachaaj ı séj japua, a'ájna a tı a'yan tyaja'rájtyapuaj tıjın
La Sirte, aj mu mij tyi'tíj ootyáxııxıj tı'ij huatajíyo'rej majta jaatá' tı ı
áacaj hua'antınyij. 18 Yaa ariá'pua'aj, óoche' pu jéehua huá'aacaca'aj,
matı'ıj mij huatyóohuij maj tye'tyáhua'xıj a jáata' ı íjcaj tı tyú'tısime'ej
ı báarcuj. 19 Tı'ıj huéeicaj xıcáj tyoomá'caj, aj mu mij tye'tyáahua'xıj
ı jumuáca' jıme' néijmi'i a'chu tı tyú'tısime'ej ı báarcuj. 20 Jéehua tu
á'tyeej tyej quee che' jaséj ı xıcáj, tyajta ı xú'ra'vetyee, ajta óoche'
pu huá'aacaca'aj, majta viiyaca'aj, tu'ríj a'yan tyí'mua'ajcaa tyej quee
che' je'ej rınyij.

21 Tyajta tyeríj á'tyeevi'ca'aj tyej quee che' tyi'tɨ́j cua'ajcaa, aj pu'ij ɨ
Pablo huatyéechaxɨj hua' tzajta' tɨ'ɨj ij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:
—Mua'aj tyétyacaa, siana'aj tzɨj ná'antzaahuatye'nyijche' siaj quee
uja'rácɨ'ca'nyijche' a'ájna a Creta, catu a'yan tyojo'rɨenyíiche' ɨ íjcaj.
22 Ajta ijíij jéehua nu já'muahuavii siaj ca'nyíjra'aj huatóoa'an mu
jutzájta', ji'nye capu a'tɨ́j muɨ'nyij, tyij tyajta ɨ báarcuj jo'rɨésij. 23 Tɨ́ca'
pu sɨ́ɨj nye jimi huataséjre ɨ tɨ jahuɨɨre' ɨ Dios ɨ nyej nyajta nyáaj
jahuɨɨre' nyajta jitzán ajtyáma'can. 24 A'yaa pu tyinaaté'exaaj tɨjɨn:
"Pablo, capáj tyí'tzɨɨnye'ej, ji'nye a'yaa pu tyúuxɨe've' tɨ ɨ tajtúhuan
jaaxá'puɨ'ɨntare'en ɨ maj jɨn tyí'muaxajtzi', ajta ɨ Dios pu juxɨé'vi'ra'
jɨn huo'tyáhuɨɨre'sij mej mij néijmi'i júurij muá'ra'nyij ɨ maj ajamuán
huaju' ɨ báarcuj jitze." 25 A'ɨ́j pu jɨn tyétyacaa siata'aj ca'nyíjra'aj
huatóoa'an mu jutzájta', ji'nye nyáaj nu ɨ Dios jitze tyí'ca'nyej nyajta
tyá'tzaahuatye' tɨ a'yan tye'mej je'ej tɨ a'ɨ́ɨn tyinaaté'exaaj. 26 Tyajta
tyóoche' tu a'áa ja'rá'astij jo'tɨj ja'ajhuáchij.
27 Séej tɨ́ca'rij jitze, tɨ'ɨj tyoomá'caj a'chu hua'puaj iteerij, óoche'
pu jáatajchisima'aj ɨ áacaj ɨ báarcuj, a'ɨ́jcɨ japua ɨ jájtyij tɨ a'yan
tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Adriático, tɨ'ɨj atyojo'ré'nyej a'tzáaj jé'ta' tɨ́ca',
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jajmuáɨre'rij ɨ báarcuj, a'ɨ́ɨ mu jáamua'reeri' tyaj tyeríj
tɨn ará'astisima'aj jo'tɨj ja'ajhuáchij. 28 Matɨ'ɨj mij jaatyé'itej ɨ cójnari
jɨme' a'chu tɨ ootí' ɨ jáata', seityéj japuan tamuáamuata' japuan
arásevij meetroj pu atyátɨ'ca'aj, matɨ'ɨj ajca'huáye ujú'caj majtáhua'aj
mu jaatyé'itej, pu'ríj seityéj japuan aráahua'puaj meetroj atyátɨ'ca'aj.
29 Matɨ'ɨj mij muáacuacaa atyáahua'xɨj ɨ tyapúusti' tɨ jo'tóovijmee
cɨ́tzata' ɨ báarcuj tɨ'ij aróoca'nyej, ji'nye metyí'tzɨɨnya'ca'aj tɨpua'aj
tya'ajtó'oj ɨ tyetyéj jitze, majta huatyóohuij maj huatyényuunyij
ɨ Dios jimi tɨ'ij jiye'tzín huatapua'rej. 30 Séecan mu ɨ maj
tyí'huɨɨria'ca'aj a'yan tyá'xɨe'va'ca'aj maj iirácɨɨnyejche' ɨ báarcuj
jitze, a'ɨ́ɨ mu a'yan tyityatóosejrataca' maj ja'tyáhua'xɨj ɨ tyapúusti' tɨ
jo'tóovijmee, maj majta quee a'yan huarɨ́j, ma'cájtoo mu'uj ɨ báarcuj
ɨ tɨ cíleen mej mij a'ɨ́jcɨ jitze huatyóohuɨɨre'en. 31 Aj pu'ij Pablo a'yan
tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ xantáaru'uj tɨ tyí'ijtya'ca'aj, ajta a'ɨ́ɨjma maj
jamuán huajú'ca'aj tɨjɨn:
—Tɨpua'aj mequee a'ɨ́ɨmaj yahuatyá'ɨtzeere'en ɨ báarcuj jitze, capu
je'ej tyu'táɨ'riitarij tɨ jamuáahuɨɨre'en.
32 Aj mu mij ɨ xantáaru' ja'antyivéjchaca' ɨ cójnari ɨ tɨ jɨn
arátapi'huaca'aj ɨ báarcuj tɨ cíleen, tɨ'ɨj ij atyéjvej a jáata'.
33 Tɨ'ɨj arí tɨn tapuá'rij, Pablo pu ca'nyíjra'aj huo'ta' ɨ hua' tzajta'
mej mij tyi'tɨ́j huácua'nyij, a'yan tɨjɨn:
—Pu'ríj hua'puaj iteerij tyooméj siaj tyí'cho've' je'ej tɨ tyi'tɨ́j
rɨnyij, siajta quee me' tyajá'cua'. 34 Nyaja'muahuavii siaj cɨ́ɨ tyi'tɨ́j
tyú'cua'nyij. A'yaa pu tyúuxɨe've', tɨpua'aj a'yan setyá'xɨe've'ej tɨ
jamuáahuɨɨre'en, ji'nye capu tyi'tɨ́j je'ej já'mua'uurej.

35 Tɨ'ɨj a'yan tyu'taxáataj, aj pu'ij ɨ páan tyi'ɨ́j, tɨ'ɨj ij
tyaatatyójtzi'rej ɨ Dios néijmi'i meeséeracaj ɨ tyeɨ́tyee. Tɨ'ɨj jé'ta'
jo'tatáaraj ɨ páan aj pu'ij huatyóochej tɨ jáacua'nyij. 36 Aj mu mij
néijmi'i ahuóoca'an, matɨ'ɨj mij majta a'ɨ́ɨmaj tyú'cuaa. 37 A'yaa tu
ará'axcaa hua'puaj anxɨtyej japuan huéeicatyej japuan tamuáamuata'
japuan arájseej ɨ tyaj arátya'ca'aj ɨ báarcuj jitze. 38 Matɨ'ɨj tyu'cuá'aj
a'chu tɨ hua'ránajchaca', aj mu mij ja'tyájrɨee a jáata' a'ɨ́jcɨ ɨ tyeríicuj
tɨ'ij quee che' a'chu tyíjetyej ɨ báarcuj.

Tɨ'ɨj ɨ báarcuj ajo'cájrupij a jáata'

39 Tɨ'ɨj huatapuá'riaca', camu che' huamuájtyajca'aj jo'tɨj
putyajá'rɨjcaa, matɨ'ɨj mij jaaséej jo'tɨj ja'ajtyásaata', a'yaa mu
tyá'xɨe'va'ca'aj maj a'áa yoojáj ɨ báarcuj jo'tɨj jó'saata'. 40 Matɨ'ɨj
mij tya'ráveechixɨj ɨ cójnari ɨ maj jɨn je'ejtápa'xɨ'ca'aj ɨ báarcuj,
metye'tyáahua'xɨj a jáata', majta je'en ja'ajca'an ɨ cɨ́ɨxurij ɨ ta'ancáavii
ɨ báarcuj jitze jo'tɨj jóonyee tɨ'ij ɨ áacaj ja'ajnáan a'ɨ́jna jɨme' ɨ cɨ́ɨxurij,
aj pu'ij ɨ báarcuj ajtyáxɨɨriaca' jo'tɨj ja'ajtyásaata'. 41 Ajta séj jitze pu
tya'ajcaachaca', capu che' ɨ'riitaca'aj maj jaatóoriaxɨ'ɨn jo'tɨj jóonyee.
Ajta ɨ cítzata' ɨ báarcuj, pu'ríj tyána'chisima'aj a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ ca'nyíin
jɨme' ajtyáxɨjrihua'aj ɨ jájtyij.
42 Majta a'ɨ́ɨmaj xantáaru'uj, mahuá'cui'cujca'aj néijmi'caa ɨ
maj eetyánami'huaca'aj, mej mij quee huatóo'uunaj muajóosima'aj
mana'aj. 43 Ajta ɨ xantáaru'uj tɨ tyí'ijtya'ca'aj, a'ɨ́ɨ pu a'yan
tyá'xɨe'va'ca'aj tɨ japuan huatányuunyij a'ɨ́jcɨ ɨ Pablo, a'ɨ́j pu jɨn quee
huo'ta' maj huó'cui'nyij, sulu a'yaa pu tyu'ta'ɨ́jtaca' maj anaquéej
antajój ɨ maj jaayí'tɨhua'aj, mej mij a'áa ja'rá'astij jo'tɨj jó'saata',
44 majta ɨ séecan cɨyéj japua mu huatajóxɨj, majta séecan cɨyéj japua tɨ
pá'tzaa ɨ báarcuj jitze ta'ajtaná'xɨj. A'yaa tu néijmi'i tyityaja'rá'aj ujitzé
pujmua' capu a'tɨ́j atyáamuɨ'.

Tɨ'ɨj Pablo a'áa jo'tyávaaca'aj a Malta

28 1 Tɨ'ɨj arí néijmi'caa taahuɨ́ɨria'aj, aj tu tyij jáamua'reeri' tɨ
a'yan tya'rájtyapuaj a'ájna tɨjɨn Malta. 2 Majta ɨ maj a'áa
já'chajca'aj, tyámua' mu tyitaatyéeje ityájma. Matɨ'ɨj mij óonɨej, aj mu
mij taatajé tyaj huatátapuɨste'en, ji'nye mevíiyaca'aj, ajta huáseevi'ij.
3 Ajta a'ɨ́jna ɨ Pablo, cɨyéj pu huaria'sɨɨ tɨ'ij ja'nájto'nyij atá'taaj, aj
pu'ij cú'cu'uj áan je'ráanyej ɨ tɨéj tzajta', tɨ'quij ɨ Pablo anáachej ɨ
muáca'ra'an jitze. 4 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'áa ja'chej, matɨ'ɨj jaaséej
ɨ cú'cu'uj ɨ tɨ anja'cáhuɨɨjca'aj ɨ muáca'ra'an jitze ɨ Pablo, a'yaa mu
tyúu'ixaatya'ca'aj sɨ́ɨj ajta sɨ́ɨj tɨjɨn:
—A'ɨ́jna ɨ tyévij tyij quee a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ tyí'tyacui'caa, pu'ríj
jáahuɨɨ tɨquee atyáamuɨ' a jáata', ma' ajta ɨ Dios capu tyu'tá'sij tɨ
júurij já'ra'nyij.

5 Tɨ'quij ɨ Pablo jaatacá'tzɨj ɨ jumuáca' antɨeepuaj, a'áan pu'ij
huatyáavatzɨj ɨ cú'cu'uj, capu tyi'tíj je'ej jáaruuj. 6 Néijmi'i mu
a'yan tye'ejchó'va'ca'aj tɨ ɨ muáca'ra'an huatyájaanyijche', nusu tɨ
huatámuɨ'nyiiche', ajta matɨ'ɨj tyu'chó've'ej, matɨ'ɨj jaaséj tɨquee tyi'tíj
je'ej jáaruuj, aj mu mij seequéj tyu'muá'aj, majta a'yan tyu'taxájtaca'
tɨ ɨ Pablo dios pué'eenye'ej.
7 A'ájna véjri' chuéj pu ria'námi'huajma'caa a'íɨn tɨ ja'a'rica'aj ɨ
Publio ɨ tɨ tajtúhuan pué'eenye'ej a'ájna, a'íɨ pu tyámua' tyitaatyéeje
ajta tyámua' naa tyitaaxá'pueeri' huéeicaj xɨcáj jitze. 8 Ajta a'íjna
ɨ táatajra' a'íjcɨ ɨ Publio tyí'cui'ca'aj, jéehua pu pɨstaca'aj, ajta
juhuíɨria'ca'aj. Tɨ'quij ɨ Pablo jáamuaariaca', ajta jaatáhuaviiri' ɨ Dios
tɨ'ij huarúj, aj pu'ij ja'vá'muarɨej áan mu'úutze' tɨ'quij huarúj. 9 A'íj
mu jɨn majtáhua'aj séecan ujo'vá'ju' ɨ maj tyí'cucui'ca'aj ɨ maj a'áa
jo'cháatɨma'caa, ajta pu a'íɨjma tyú'huaaj. 10 Tyámua' mu tyitaatyéeje,
ajta tyatɨ'ɨjtá tyámua' huátaruuj tyej tyij jó'cɨɨnyej, néijmi'i mu
tyitaatapuéjvej a'chu tɨ tyitá'ɨtziitya'ca'aj ɨ tyaj jɨn jó'cɨɨnyej.

Tɨ'ɨj ɨ Pablo a'áa ja'rá'aj a Roma

11 Tyatɨ'ɨj huéeicaj máxcɨrɨe' á'tyeej a'ájna, aj tu tyij séej jitze
atyáacɨj ɨ báarcuj tɨ ajta a'áa jo'tyá'ɨtzeeria'ca'aj 'asta na'aj quee che'
huáseevi'ij, a'áa pu já'ma'cantaca'aj a'íjna ɨ báarcuj a Alejandría.
Majta tyi'tyán antyiu'pu'ca'aj a tɨ jóonyee ɨ báarcuj ɨ maj a'yan
huasé'rihua'aj tɨ'ɨj dioosij, síɨj tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Cástor, ajta ɨ
síɨj tɨjɨn Pólux. 12 Tyatɨ'ɨj tyij a'áa ja'rá'aj a báarcuj tɨ jo'tyéecha'caj
a'ájna chájta' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Siracusa, jo'tyaj huéeicaj
xɨcáj á'tyeej. 13 Tyatɨ'ɨjtá tyij jo'cíj, a'áa tu tyij ja'rá'aj chájta' tɨ
a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Regio. Yaa ariá'pua'aj áatyej pujmua' pu
va'tá'aacaca'aj ca'nyíin jɨme', tyajta séej xɨcáj jitze tu a'áa ja'rá'aj
a'ájna chájta' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Puteoli. 14 A'áa tu séecan
jo'tyoo ɨ ta'ihuáamua', a'íɨ mu mij taatajé tyaj a'áa huatyá'ɨtzeere'en
hua' jamuán séej iteerij, a'yaa tu a'íjcɨ jɨn huaríj tyatɨ'ɨj tyij a'áa
ja'rá'aj a'ájna a Roma. 15 Majta a'íɨmaj ɨ ta'ihuáamua' ɨ maj a'áa ja'chej,
mu'ríj jamua'reeriaca'aj tyaj tyeríj ajooju'caj, a'íj mu jɨn eeráacɨj a
chájta' mej mij ta'antyinájche, a'ájna a tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn
El Foro de Apio, ajta a tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn las Tres Tabernas.
Tɨ'ɨj ɨ Pablo huo'séj, aj pu'ij tyaatatyójtzi'rej ɨ Dios, ajta jéetze'
huatyóoca'an ɨ jutzájta'. 16 Tyatɨ'ɨj a'áa ja'rá'aj a Roma, maatá' tɨ ɨ
Pablo jujíme' nami'huaj, ajta síɨj na'aj jacha'ɨica'aj ɨ xantáaru'.

Tɨ'ɨj ɨ Pablo tyihuó'ixaaj a'ájna a Roma

17 Tɨ'ɨj huéeicaj xɨcáj tyoomá'caj, Pablo pu huo'tacho'vej ɨ maj
tyihuá'ijtye' ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can a Roma maj ja'chej. Matɨ'ɨj
tyúusɨɨj, aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Nyeˈihuáamuaˈ, canu tyiˈtɨ́j jeˈej huáruuj aˈɨ́ɨjma jimi ɨ tyeɨ́tyee,
canu nyajta tyiˈtɨ́j jɨn ootyáˈɨtzee ɨ huáˈyiˈraj jitze ɨ tahuásimuaˈciˈɨj.
Aˈyaa nu éenyaˈcaˈaj, matɨˈɨj naatyéeviˈ aˈájna a Jerusalén, nyajta
jeˈen aˈɨ́ɨjma jimi huatátuiihuacaˈ ɨ romanos. 18 Matɨˈɨj tyinaaˈíhuoˈraj
aj mu mij támij aˈyan tyáˈxɨeˈvaˈcaˈaj maj naatátoonyij, jiˈnye camu
tyiˈtɨ́j huátyoj ɨ tɨ jɨn aˈyan tyaˈráanajchi mej mij naajéˈcaj. 19 Majta
aˈɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyámaˈcan aˈɨ́ɨ mu huóonyuustej, aj nu
nyij jaatáhuaviiriˈ tɨ aˈɨ́ɨn noˈxáˈpuɨˈɨntariˈtzeˈen ɨ tajtúhuan, tyij
nyajta quee tyiˈtɨ́j jɨn tyihuáˈxajtziˈ aˈɨ́ɨjma ɨ nyetyeɨ́ɨtyeristyamuaˈ.
20 Aˈɨ́j nu jɨn aˈyan tyaatáhuaviiriˈ nyaj yajamuaatyéesej, nyajta
tyajamuáaˈixaatyeˈen, jiˈnye nyáaj nu aˈyan chaˈtaj nyanaˈaj tyéˈchoˈveˈ
ɨ Dios matɨˈɨj aˈɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyámaˈcan, aˈɨ́j nu jɨn aˈyan
huatyéjve naˈnajɨ́ˈquiˈhuaj ɨ cadéenaj jɨmeˈ.
21 Matɨˈɨj mij aˈyan tyaatéˈexaa tɨjɨn:
—Capu ityájma aˈtɨ́j mu tyitojoˈtaˈítyiˈriˈ muéetzij jɨmeˈ aˈájna a
Judea, camu majta ɨ taˈihuáamuaˈ ɨ maj aˈáa jaˈráacɨj, capu aˈtɨ́j tyiˈtɨ́j
jɨn tyíˈmuaxajtziˈ. 22 Ajta ityájma taˈráanajchi tyaj muáanamuaj jeˈej
paj tyíˈmuaˈtzej, jiˈnye néijmiˈqueˈ tu aˈyan tyáˈmuaˈreej tɨ jeˈej puaˈaj
namuajreˈ aˈɨ́jna ɨ nyúucarij tɨ jájcuaj ɨ paj jaxaj ɨ tyeɨ́tyee jimi.
23 Matɨˈɨj mij jaaxáˈpuɨˈɨntarej aˈnáj maj tyúusɨɨreˈsij, mueˈtɨ́j mu
mij ajtyáxɨɨriacaˈ ɨ tyeɨ́tyee joˈtɨj ɨ Pablo joˈtyávaacaˈaj. Tɨˈɨj naˈaj íiyaˈ
tyuˈtyóochej ˈasta chúmuaˈ ɨmuáj pu jaatapuáˈcɨtacaˈ tɨ tyihuóˈixaaj
aˈɨ́jcɨ jɨmeˈ tɨ Dios tyíˈijta néijmiˈqueˈ. Tyiˈtyasaˈcaˈaj tɨ huoˈmuéˈtɨn mej
mij jaˈantzaahuatyeˈen aˈɨ́jcɨ ɨ Jesús, aˈɨ́j pu jitze tyihuáˈixaatyaˈcaˈaj
ɨ Moisés tɨ joˈyúˈxacaˈ, ajta ɨ maj tyoˈyúˈxacaˈ ɨ maj tyíˈxajtacaˈaj
ɨ Dios jitze maˈcan. 24 Séecan mu jaˈantzaahuaj jeˈej tɨ Pablo
tyihuáˈixaatyaˈcaˈaj, majta séecan camu jaˈantzaahuaj. 25 Matɨˈɨj quee
pu jáaruuj jeˈej maj tyoˈxáˈpuɨˈɨntareˈen, aˈɨ́j mu mij joˈcɨ́xɨj. Aˈyaa pu
tyihuoˈtéˈexaaj aˈɨ́jna ɨ Pablo tɨjɨn:
—Xáˈpuɨˈ pu tyuˈtaxájtacaˈ aˈɨ́jna ɨ júuricamaˈraˈ ɨ Dios, tɨˈɨj aˈyan
tyihuoˈtéˈexaaj ɨ jáˈmuahuasimuaˈciˈɨj aˈɨ́jcɨ jitze maˈcan ɨ Isaías tɨjɨn:
26 Áricuj huojoˈtéˈexaatyeˈ aˈɨ́ɨjma ɨ tyeɨ́tyee.
Tyij majta jéehua tyúˈnamuajriˈ, camu yoˈitéej muáˈjuˈun.
Tyij majta jéehua tyíˈsej, camu aˈnáj tyiˈtɨ́j séjran.
27 Ɨ huaˈmuatziiraˈ pu arí jeˈej puaˈaj huarɨ́j.
Majta unámiˈhuajmee ɨ junaxɨéetaˈ,
majta aranámiˈhuajmee ɨ jujɨ́ɨseˈ,
mej mij quee atanyéjnyeˈrij,
majta quee iityanamuáarajmeˈnyij,
majta quee yoˈitéej muáˈraˈnyij,
mej mij quee nye jimi mujoˈváˈjuˈun,
nyataˈaj nyij nyáaj tyihuóˈhuaatyeˈen.

28 Siata'aj a'yan tyáamua'reej mua'aj, ijíij tɨ yajooméj, Dios
pu arí huo'tá'sij ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can, mej mij a'ɨ́ɨmaj
ja'ancuriá'an ɨ tɨ jɨn Dios atóoraj tɨ hua' japua huatányuunyij, a'ɨ́ɨ mu
xaa janamuajran.
29 Tɨ'ɨj ɨ Pablo a'yan tyu'taxájtaca', aj mu mij jo'cɨ́j ɨ maj Israel jitze
ajtyáma'can, jéehua mu tyojo'xáatajraa jujɨ́ɨmua'aj.
30 Ajta a'ɨ́jna ɨ Pablo, a'áa pu hua'puaj nyinyi'ra'aj á'tyeej u chi'táj
ɨ maj huatóonyej, jo'tɨj néijmi'caa jimi tyámua' tyí'tyevistaca'aj ɨ maj
jamuariacaria'aj. 31 Jéehua pu tyihuá'ixaatya'ca'aj a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ Dios
néijmi'i jɨn antyúumua'reej íiyan ɨ cháanacaj japua, ajta u tajapuá,
ajta tyihuá'mua'tyahua'aj a'ɨ́jcɨ jitze ma'can ɨ tavástara' Jesús, ajta
quee a'tɨ́j ja'ɨtziitya'ca'aj.

Je'ej tɨ ye'ej tyo'yú'xaca' a'ɨ́jna ɨ San Pablo a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj Roma jo'cháatɨma'caa

Pablo pu hua'tyojtye'

1 [1] Nyáaj nu Pablo yajá'muatyojtye', ɨ nyaj jahuɨɨre' ɨ Cɨríistu' tɨ
Jesús pué'een, a'ɨ́ɨ pu na'antyíhuoj, nyej nyij a'yan huárɨnyij
je'ej tɨ a'ɨ́ɨn tyinaata'ɨ́j, ajta na'vá'jaj nyej nyij huo'té'exaatye'en ɨ
nyúucaria'ra' ɨ Dios.
[2] Jájcuaj ɨmuáj pu ɨ Dios a'yan tya'tóoratziiri' tɨ tyámua'
tyihuo'tá'an, a'ɨ́j mu jɨn a'yan tyo'tyéyu'xaca' a'ɨ́jcɨ jitze ɨ yu'xarij
tɨ'ij ityájma jimi huatyá'ɨtzeere'en. [3] A'ɨ́jna ɨ nyúucarij, a'ɨ́j pu á'xaj ɨ
Cɨríistu' tɨ jí'yojra' ajta tavástara' pué'een, tɨ ajta a'yan tyu'nɨé'huaca'
tɨ'ɨj tyévij, a'ɨ́j tɨ jitze eeráma'can ɨ David. [4] Ajta tɨ'ɨj huatájuuriaca',
Dios pu a'yan jaatamua'aj tɨjɨn nyiyóoj pu pué'een, ajta jaatá' tɨ'ij
néijmi'i jɨn antyúumua'reeriaj, ji'nye a'ɨ́j pu jitze aróoca'nyajca'aj ɨ
júuricama'ra' ɨ Dios.
[5] Cɨríistu' jimi nu ja'ancuriáa' a'ɨ́jcɨ tɨ jɨn ɨ Dios tyámua' tyinaatá',
nyej nyij jitzán ma'can jó'me'en hua' tzajta' ɨ tyeɨ́tyee, mata'aj mij
néijmi'que' ɨ cháanacaj japua ja'antzaahuatye'en majta a'ɨ́j ará'astej.
[6] Matɨ'ɨj mana'aj a'ɨ́ɨmaj, mua'aj xu siajta hua' jitze ajtyáma'can mu
siaj Roma ja'chej. Dios pu jéehua já'muaxɨe've', ajta jamua'antyíhuoo
siaj sij jitzán ajtyama'cáantaj xá'ra'nyij ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een
ajta siaj sij hua'ajtyáanaxca a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyá'tzaahuatye'. [7] Che' ɨ Dios,
ajta ɨ tavástara' a'ɨ́jna ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een, miche' a'ɨ́ɨn
tyámua' tyajamuaatá'an majta tyámua' jamuáa'uurej.

Pablo pu jaxɨe've' tɨ huojo'vá'muaarej a Roma

[8] Anaquéecan jɨme', a'ɨ́j nu jitze ma'can ɨ Cɨríistu' tyámua'
tya'tá'caa ɨ Dios ja'mua jɨme', ji'nye néijmi'que' ɨ cháanacaj japua mu
meríj jamua'reej siaj tyá'tzaahuatye'. [9] A'ɨ́jna ɨ Dios, ɨ nyaj jahuɨɨre'
néijmi'i jɨme' ɨ nyaxɨéjnyu'caa nyahua'ixáatya'aj ɨ nyúucaria'ra' ɨ
yójra', a'ɨ́ɨ pu jamua'reej nyaj a'náj tɨna'aj jamua'tamuá're'rii, [10] a'yaa

Romanos 1:1-7

nu a'náj tɨna'aj tyá'huaviij ɨ Dios, tɨpua'aj a'yan tyinyatá'care'en
juxɨé'vi'ra' jɨme' nyej nyij jamojo'vá'muaarej. 11 Ji'nye jéehua nu
já'muasejramu' nyata'aj nyij ca'nyíjra'aj jamuaata'an, ajta siaj sij a'íjcɨ
jitze aróoca'nyej ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, siata'aj sij jéetze' tyámua' naa
tyityaaju'un, 12 tyata'aj tyij ca'nyíjra'aj huatáta'an síɨj ajta síɨj, a'íjcɨ
jɨme' tyaj taxa'aj tyá'tzaahuatye' taxɨé'vi'ra' jɨme'.
13 A'yaa nu tyá'xɨe've' nye'ihuáamua', siaj jáamua'reej nyaj
mue'tíj jaaxá'puɨ'ɨntarej nyaj a'áa ja'tanyéj ja'mua jimi, ajta nyatɨ'ɨjta
jaaxá'puɨ'ɨntare'en nyaj a'yan huárɨnyij, tyi'tíj pu je'ej rɨnyij nyej
nyij quee a'áa jó'me'en. A'yaa nu tyá'xɨe've' nyaj a'yan cha'taj
nyana'aj tyaamue'tɨn ja'mua jimi ɨ nyaj jɨn tyu'tátuiire'en ɨ Dios
jimi, je'ej nyaj nyeríj tyaamue'tɨj séecan jimi ɨ tyeítyee ɨ maj séej
chuéj japua jo'cháatɨmee. 14 A'yaa nu nyeríj a'íjcɨ jɨn tya'tányaraj
nyej nyij tyihuo'té'exaatye'en a'íɨjma ɨ maj Grecia já'ma'can,
nyajta a'íɨjma ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can, tɨpua'aj jéehua maj
tyojó'itej nusu ɨ maj quee tyojó'itej; 15 a'íj nu jɨn jéehua jaxɨe've' nyej
nyajta jamuaaté'exaatye'en ɨ nyúucarij ɨ tɨ jɨn ɨ Dios ja'mua japua
huatányuunyij, mua'ajmaj mu siaj Roma ja'chej.

Ɨ tɨ jɨn uhuájca'nyej ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios

16 Capu nyetyevi'raste' a'íjna ɨ nyúucarij, ji'nye a'íɨ pu pué'een
ɨ Dios tɨ jɨn uhuájca'nyej ta'aj ij néijmi'caa huáhuɨire'en ɨ maj
tyá'antzaahuatye'sij, anaquéej mu a'íɨmaj ɨ maj Israel jitze
ajtyáma'can, majta je'en ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can. 17 Ji'nye
a'íjna ɨ nyúucarij jitze pu séejre' tɨ ɨ Dios tyámua' ta'uurej, a'íjcɨ jɨme' ɨ
tyej tyá'tzaahuatye', tɨ'ɨj na'aj tyo'huatyóochesij ajta jusén jɨme'. A'yaa

pu tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn: “A'ɨ́jna ɨ tɨ naa tyí'tyevij, a'ɨ́ɨ pu júurij huatyá'ɨtzeere'ej a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ tyá'tzaahuatye'.”

Ɨ maj jɨn já'ɨtzeere' ɨ Dios jimi

18 Ajta ɨ Dios pu jaséjrataj ɨ tɨ jɨn nyú'camuɨ' puéjtzij hua'tá'caria'aj
néijmi'caa ɨ tyeítyee ɨ maj je'ej pua'aj tyí'tyetyeɨtyee, ɨ maj quee
tyi'tá'caa tɨ séjre'ej a'ɨ́jna ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme'. 19 Ajta ɨ Dios tɨ jimi ɨ'ríj
tɨ a'tɨ́j jáamua'tyij a'ɨ́ɨ mu meríj jamua'tyej, ji'nye Dios pu jusɨ́ɨj arí
huo'taséjra. 20 Tɨ'ɨj na'aj ɨ Dios tyeetyátaahuaca' ɨ cháanacaj ɨ tɨ
yujo'vá'ca'aj, tyámua' pu naa tyé'miteere' je'ej tɨ een ɨ muárɨe'ria'ra',
ajta quee a'náj huatyápua'rij tɨ'ɨj na'aj yutɨj jo'que'tɨj ja'mej, ji'nye
a'yaa pu tyí'sejre' je'ej tɨ een ɨ Dios. A'ɨ́j pu jɨn quee je'ej tyíɨ'rij tɨ a'tɨ́j
séej jitzán tyo'ojpuá'ritye'en. 21 Tyij majta meríj jamua'tyej ɨ Dios,
camu jaatyátzaahuatyej, camu majta tyaatatyójtzi'rej. Sulu a'ɨ́j mu
jitze ucájrupij maj a'ɨ́jcɨ jitze tyú'mua'tyij ɨ mua'tzíira'aj tɨquee tyi'tɨ́j
huɨɨre', capu ij che' huatáɨ'riitarij tɨ tyámua' tyihuo'támiteeraste'en
tzáahuatyi'ra'aj jɨme'. 22 A'yaa mu tyí'xajtaca'aj tɨjɨn tyámua' tu
metyityoomuámua're', ajta a'yaa pu tye'rájraa maj jéetze' quee
ma'umuámua'ria'aj muá'raa. 23 Ji'nye mu'ríj seequéj tyú'ruuj séecan
mu'uj mij pujmua' najchej tɨquee Dios pué'een, tɨ a'yan huasé'rin tɨ'ɨj
tyévij, na'ríij tɨ'ɨj pína'aj, nusu tyi'tɨ́j tɨ muáacuacaa iira'ɨ́ɨcajmee ca'
tyi'tɨ́j tɨ huacɨ́ɨnyejyi'ij.
24 A'ɨ́j pu jɨn ɨ Dios mahuoohuá'xɨj a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj meríj
tyityo'cájrupij, majta tyévi'si' rɨcɨj ɨ juxa'aj tyeítyee jamuán. 25 A'ɨ́ɨ
mu yo'huá'xɨj ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme' ɨ Dios jimi, a'ɨ́j mu jéetze' á'astijre'
ɨ tɨ hue'tzij, majta a'ɨ́j jimi jutzaahuatye' ɨ maj tyí'najchej ɨ Dios tɨ
tyú'taahuaca', camu che' a'ɨ́jcɨ ɨ Dios ɨ tɨ néijmi'i tyú'taahuaca', tyej
tyij tyámua' tyaatá'an tɨ'ɨj na'aj jusén jɨme'. Che' a'yan atyojo'ré'nyej.
26 A'ɨ́j pu jɨn ɨ Dios a'yan metyihuoohuá'xɨj mata'aj mij tyévi'si'
huataséjre'en. Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj úucaa, a'ɨ́ɨ mu jaatapuá'cɨtaca'
maj antyóonaxcaj ɨ tyétyacaa jamuán, mej mij seequéj huárɨnyij
je'ej tɨquee ɨ Dios éenye'que' huo'tyájto. 27 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ tyétyacaa,
a'yaa mu cha'taj mana'aj tyaatapua'cɨtaca' mej mij quee che' majta
hua'antyáanaxcaj ɨ úucaa je'ej tɨ ɨ Dios tyihuo'tyájtoo. A'yaa mu huarɨ́j
mej mij juxa'aj tyétyacaa jamuán huóoxana'cɨre'en a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ je'ej
pua'aj een tɨ hua' tzajta' eerányinyii, a'yaa mu mij tya'ajpuéjtzij a'ɨ́jcɨ
jɨme' ɨ maj huápuɨ'ɨj je'ej pua'aj rɨcɨj.
28 Majta quee jaaxɨe've' maj jáamua'tyij ɨ Dios, a'ɨ́j pu jɨn a'yan
metyihuoohuá'xɨj, mej mij a'yan huárɨnyij je'ej tɨquee tyi'tyéevijtɨj
29 Néijmi'i pu hua' jimi séejre' ɨ tɨ je'ej pua'aj een, a'ɨ́ɨ mu juxana'cɨre',
majta jéehua tyí'nyacua'aj, je'ej mu pua'aj tyí'tyetyeɨtyee. A'ɨ́ɨ
mu majta tyú'jaaxɨejvi', majta tyí'tyacui'caa, jéehua mu majta
jutya'racaa, majta jujɨ́ɨmua'aj jucuanamuajcaa, majta mu je'ej pua'aj

huá'uurej ɨ ju'ihuáamua', majta je'ej pua'aj tyí'xaxa'aj. 30 Je'ej mu
pua'aj tyihuá'xaj ɨ juxa'aj tyeítyee, majta jájcha'ɨɨre' ɨ Dios, majta
hua'xaahuaj ɨ juxa'aj tyeítyee, majta óotzaahuatye', majta hue'tzij
jutaavijre', majta quee huá'tzaahuatye' ɨ juhuásimua'. 31 Camu jaxɨe've'
maj tyihuojo'itéej muá'ra'nyij, camu ja'rá'astyaa ɨ junyúucaa, camu
hua'xɨe've' ɨ jutyéɨtyeristyamua', camu tyá'cu'vej. 32 Máamua'reej je'ej
tɨ Dios arí tyaaxá'puɨ'ɨntarej tɨjɨn néijmi'i mu cui'nyij ɨ maj a'yan rɨcɨj,
capu hua' jitze juxɨe've', móoche' mu a'yan rɨcɨj, ajta pu naa hua'asej
maj séecan a'yan cha'taj mana'aj rɨjcaj.

Dios pu tzáahuatyi'ra'aj jɨn huá'xɨjtye'en ɨ tyeítyee

2 1 Tɨpua'aj muáaj a'tíj jitzán petyí'pua'ritye'ej, capu ɨ'ríj paj
a'yan tyu'taxáj yee capáj muáaj tyi'tíj jɨn je'ej pua'aj huaríj,
ji'nye muáaj paj a'yan cha'taj pana'aj je'ej pua'aj tyi'tyía'cha'ɨj matɨ'ɨj
a'íɨmaj. 2 Tyajta a'yan tyá'mua'reej tɨ ɨ Dios tzáahuatyi'ra'aj jɨn
huá'xɨjtye'en a'íɨjma ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj. 3 Ajta muéetzij
jɨme', mu paj séecan á'xɨjtye' pajta a'yan cha'taj pana'aj je'ej pua'aj
tyi'tyía'cha'ɨj, capáj a'yan tyí'mua'ajcaj yee capu nyéetzij ɨ Dios
puéjtzij naatá'sij. 4 Muáaj paj jaatyáxaahuataca' a'íjcɨ ɨ Dios tɨ jéehua
tyámua' tyimuatá'caa, ajta muá'cu'vej, ajta a jɨme' tyi'ijchó've', ajta
muéetzij quee je'ej muá'miteeraste' tɨ ɨ Dios tyámua' tyimuatá'caa pej
pij jitzán ajtyáma'cantaj puá'ra'nyij. 5 Pajta muáaj, capáj ma'úumua'rej
a'íj paj jɨn quee jaxɨe've' paj ja'antzaahuatye'en ɨ Dios, a'yaa pej pij
jéehua tyi'tyá'asɨɨri'tze'sij ɨ puéjtzij tɨ'ɨj a'ájna atyojo'ré'nyej a'náj tɨ
ɨ Dios a'yan huataséjre'sij tɨ'ij néijmi'caa to'xíjtye'en tzáahuatyi'ra'aj
jɨme', 6 ajta je'en a'yan tyihuo'tá'an séej ajta séej je'ej tɨ síɨj tyi'tíj jɨn
huaríj. 7 Dios pu huo'ta'sij maj jusén jɨn júurij muá'ra'nyij a'íɨmaj ɨ
maj xá'puɨ' huaríj, majta jajchó'va'ca'aj tɨ Dios tyámua' tyihuo'tá'an,
8 ajta ɨ Dios pu nyu'camuɨ'ɨj puéjtzij huo'ta'sij a'íɨjma ɨ maj je'ej
pua'aj tyityetyúucha'ɨj, ɨ maj a'íjna jitze jutyamua've' ɨ tɨ je'ej pua'aj
een. 9 Jéehua mu jajpuéetzij muá'ju'un a'íɨmaj ɨ maj je'ej pua'aj
tyityetyúucha'ɨj, anaquéej mu a'íɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can,
majta je'en a'íɨmaj ɨ maj séej chuéj japua jo'cháatɨmee. 10 Ajta ɨ Dios
pu tyámua' tyihuo'tyátoosij a'íɨmaj ɨ maj tyámua' tyityetyúucha'ɨɨj,
ajta huo'tyátzaahuatye'sij, ajta tyámua' tyihuo'tyéjeevij jusén jɨme',
anaquéecan a'íɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, ajta je'en a'íɨjma ɨ
maj séej chuéj japua já'ma'can. 11 Ji'nye néijmi'i mu juxa'aj mana'aj
een ɨ Dios jimi.

12 Néijmi'i ɨ maj quee xá'puɨ' rɨcɨj majta quee a'náj ja'ancuriáa' ɨ
nyúucarij Moisés tɨ jaaxájtaca', a'yaa mu majta tyí'tyacui'nyij, majta
a'íɨmaj ɨ maj juxana'cɨre', a'yan metya'mua'réeriaj je'ej tɨ tyaaxájtaca'
ɨ Moisés, a'íɨ pu ɨ nyúucarij huá'xɨjtye'en. 13 Ji'nye camu tyámua' een
ɨ Dios jimi a'íɨmaj ɨ maj janamuaj mana'aj ɨ nyúucarij, sulu a'íɨmaj ɨ

maj a'yan ricij je'ej ti tyá'xaj i nyúucarij. 14 Ji'nye a'íimaj i maj séej
chuéj japua já'ma'can, i maj quee a'náj ja'ancuriáa' i nyúucarij, a'yaa
mu tyá'astijre' je'ej maj jujíimua'aj mana'aj tyéejtyoovej i jutzájta',
a'íj mu jin jujíimua'aj tyúu'ijtye' i junyúucaa jime', 15 a'íimaj mu a'yan
tyúusejrataj je'ej ti tyá'xie've' i nyúucarij i maj jin tyí'ijta, a'íi pu hua'
tzajta' séejre'. A'íi pu ajta jaséjrataj i maj jin ma'umuámua're', ajta
i hua'mua'tziira'aj pu'ij hua' jitze tyo'ojpuá'ritye'ej nusu hua' japua
huatányuusij, 16 a'ájna xicáara' jitze ti'ij i Ciríistu' huá'xijtye'en i Dios
jitze ma'can, néijmi'caa i tyeítyee je'ej maj tyi'tíj huáruuj avíitzij
jime', ajta i nyúucarij jitze ma'can i nyej nyáaj jamuáa'ixaa.

A'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can, ajta i nyúucarij Moisés ti jaatyájtoo

17 Pajta muáaj mu paj a'íjci jitze ajtyáma'can i Israel, pajta
já'astijre' a'íjci i nyúucarij i maj jin tyí'ijta, pajta á'tzaahuatye' i Dios
jimi. 18 Páamua'reej je'ej ti a'íin tyá'xie've', pajta jamua'tyej a'íjci i
nyúucarij i ti tyí'muamua'tyej pej pij tyámua' eenye'. 19 A'yaa paj
tyí'mua'tzej paj jaayí'tin paj tyihuó'mua'tyej a'íijma i maj quee a'náj
tyi'huóomua'aj, pajta tyámua' tyihuo'tyéjeevej a'íijma i maj tíca'riste'
séejre', 20 pajta a'yan tyí'mua'tzej paj jaayí'tin paj tyihuó'mua'tyej
a'íijma i tiquee huá'miteeraste' je'ej ti tyi'tyéevijtij, nusu i maj quee
óotzaahuatye', ji'nye a'íj paj jitze tyía'mua'tyej i nyúucarij i maj
jin tyí'ijta, i ti ji'ré'can jime'. 21 Tipua'aj a'yan petyihuá'mua'tyej i
séecan, ¿ji'nye een jime' pequee a'yan tyi' amua'tyej asíij? Tipua'aj
a'yan petyihuá'mua'tyej maj quee tyí'nahua'aj, ¿ji'nye pej pij
muáaj tyí'nahua'? 22 A'yaa paj pajta tyihuá'ixaatye' tijin maj quee
juxana'ciria'aj, ¿ji'nye pej pij muáaj tyí'xana'cire'? Tipua'aj quee
mua'ráanajchij maj hua'najchej i sáanturij, ¿ji'nye pej pij tyí'nahua'
hua' tyeyúuj tzajta'? 23 A'íj paj jitze á'atzaahuatye' i nyúucarij i maj
jin tyí'ijta, pajta períj jaatyáxaahuataca' i Dios, ji'nye capáj a'yan ricij
je'ej ti a'íin tyí'ijta. 24 A'íj pu jin a'yan tyé'yu'si' i yu'xarij jitze tijin:
"A'íimaj i maj quee tyá'tzaahuatye' mu je'ej pua'aj yó'sej i Dios, ji'nye
mua'aj xu quee xá'pui' ricij."

25 A'yaa pu tyi'ja'yájna tijin a'íjna i ti já'astijre' a'íjci i nyúucarij
i maj jin tyí'ijta, tyi'tíj pu jin je'ej tyeetyáhuiire'ej, ajta tipua'aj
quee a'yan rijcaj je'ej ti tyí'ijta i nyúucarij, a'yaa mu ja'uurej mati'ij
huó'ruuj a'íijma i maj séej chuéj japua já'ma'can. 26 Ajta tipua'aj a'íjna
i ti séej chuéj japua já'ma'can já'astijria'aj i nyúucarij i maj jin tyí'ijta,
a'yaa mu jaatámua'sij tijin Israel pu jitze ajtyáma'can, tyij ajta quee
a'yan tyi'ja'yájnatan. 27 A'íjna i ti a'yan ricij je'ej ti tyí'ijta i nyúucarij,
tyij ajta quee ja'antyisíjchaca' i junavíj, a'íi pu ja'xijtye'en a'íjci i ti
ja'ancuriáa' i nyúucarij ajta ja'antyisíjchaca' i junavíj. 28 Ji'nye a'íjna
i ti Israel jitze ajtyáma'can, capu a'íi na'aj juxie've' i ti jéjre'citze'

séejre', ajta tɨpua'aj ja'antyisíjchaca' ɨ junavíj, capu ajta a'íɨ na'aj
juxɨe've' tɨ'ij a'yan eenye' ɨ jutyévij jitze. 29 A'íjna ɨ tɨ tzáahuatyi'ra'aj
jɨn Israel jitze ajtyáma'can, a'yaa pu ajta een ɨ jutzájta', ajta a'íjna ɨ
tɨ ja'antyisíjchaca' ɨ junavíj, a'yaa pu huatóomua'aj tɨ tyámua' een ɨ
juxɨéjnyu'caa tzajta', capu a'íɨ na'aj ɨ tɨ tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze, sulu
a'íɨ pu jéetze' juxɨe've' ɨ júuricama'ra' ɨ Dios. A'tíj tɨ a'íjna jɨn néijmi'i
a'yan rɨcɨj, a'íɨ pu tyámua' een, ajta quee ɨ tyeítyee jimi je'ráma'can,
sulu ɨ Dios pu jimi je'ráma'can.

3 1 A'yaa pu'ij, ¿nyiquij tyi'tíj jɨn je'ej tye'tyáhuɨ'rii a'íjcɨ ɨ
a'tíj tɨ Israel jitze ajtyáma'cantaj nusu ɨ tɨ ja'antyisíjchaca' ɨ
junavíj? 2 A'yaa pu tyi'ja'yájna tɨ jéehua tya'ancuriáa'sij, ajta jéehua
jatyáhuɨ'rii, ji'nye Dios pu anaquéej jaatyájtoo ɨ junyúucaa a'íɨjma
jimi ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can. 3 ¿Ji'nye na'quij tye'mej? ¿Nyiquij
ɨ Dios ajta je'ej pua'aj rɨnyij a'íjna jɨme' ɨ maj meríj ɨ tyétyacaa je'ej
pua'aj huaríj? 4 Capu xaa nyu'uj. Dios pu tzáahuatyi'ra'aj jɨn séejre'
ajta jɨ'ré'can jɨme' tɨ'ɨj na'aj jusén jɨme', tyij majta ɨ tyétyacaa jéehua
tyí'hue'tacaa, miche' a'yan eenye', ji'nye a'yaa pu tyé'yu'si' ɨ yu'xarij
jitze tɨjɨn:

A'yaa mu tyá'mua'reeren paj tyámua' tyi'tyía'cha'ɨj a'íjna jɨme'
je'ej paj tyí'xaj,
pajta tyu'tyámue'tɨj matɨ'ɨj muá'xɨjtye'ej.

5 Ajta tɨpua'aj a'íjna jɨme' ɨ tyaj je'ej pua'aj rɨcɨj jɨn séjre'ej tɨ
ɨ Dios jɨ'réenye'ej séejre', ¿ji'nye tyetyu'taxájtaj? ¿Nyiquij a'yan
tyetyu'taxájtaj tɨ ɨ Dios quee xá'puɨ' rɨcɨj tɨ'ɨjta puéjtzij taatá'an?
(A'yaa mu tyí'xaj a'íɨmaj ɨ maj quee jamua'tyej ɨ Dios.) 6 ¡Catu xaa
nyu'uj! Ji'nye tɨpua'aj ɨ Dios quee tyi'tíj tyámua' uuriaj ityájma jimi,
¿ji'nye tyíɨ'rij tɨ'ij huo'xíjtye'en néijmi'caa ɨ maj yan huacháatɨmee ɨ
cháanacaj japua?

7 Ajta tɨpua'aj a'íjna ɨ nyaj jɨn tyí'hue'taj a'yan tyí'huɨɨre'ej tɨ'ij
ɨ Dios jéetze' tyámua' huataséjre'en, ¿ji'nye een jɨme' ɨ Dios a'yan
tyiná'xɨjtye' a'íjcɨ jɨme' ɨ nyaj jɨn ootyá'ɨtzee jimi? 8 Ajta tɨpua'aj
a'yan tyí'eenye', ¿nyij a'yan tyúuxɨe've' tyaj je'ej pua'aj huárɨnyij
ta'aj ij a'íɨn huataséjre'en ɨ tɨ naa een? A'yaa mu séecan nye jitze
tyí'pua'ritye' mej mij tyina'antyí'uunyi' je'ej nyaj tyihuá'mua'tyej, ajta
a'íɨjma a'yaa pu tyihuá'cɨ'tyij mej mij jajpuéetzij muá'ra'nyij.

Néijmi'i tu á'ɨtzeere' ɨ Dios jimi

9 ¿Ji'nye na'quij? ¿Nyiquij jéetze' tatyáhuɨ'rii ityájma ɨ tyaj Israel
jitze ajtyáma'can? Capu xaa nyu'uj, ji'nye tu'ríj a'yan tyaataxájtaca'
tɨjɨn a'íɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, majta ɨ maj séej chuéj
japua já'ma'can, néijmi'i mu meríj je'ej pua'aj huaríj, 10 ji'nye a'yaa pu
tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn:

Capu síɨj a'tíj séejre' tɨ tyámua' tyi'tyúucha'ɨɨj.

11 Capu aˈtɨ́j séejreˈ tɨ tyojóˈitej,
capu maˈ aˈtɨ́j tɨ jahuoocaj ɨ Dios.
12 Néijmiˈi mu merɨ́j jeˈej puaˈaj huarɨ́j,
majta néijmiˈi merɨ́j huóoxanaˈcɨrej.
Capu maˈ aˈtɨ́j tɨ tyámuaˈ tyiˈtyúuchaˈɨ́ɨj.
Capu naˈaj sɨ́ɨj aˈtɨ́j maˈ jáˈsejreˈ.
13 Jeˈej pu puaˈaj namuajreˈ jeˈej maj tyíˈxaj,
ajta ɨ huaˈ nyanúu pu jéehua tyíˈhueˈtacaa,
huaˈ tyenyij jitze pu aviitziˈ ɨ huáˈveˈrij cúˈcuˈuj tɨ jitze éejnyinyii
14 ajta ɨ maj jɨn jeˈej puaˈaj tyihuoˈxáj ɨ juxaˈaj tyeɨ́tyee, mej mij
tyúujaaxɨejviˈ.
15 Caˈnácan mu joˈhuáachajcɨˈɨj mej mij séej huajéˈcaj,
16 jéehua pu jeˈej puaˈaj tyíˈeen joˈmaj joojúˈ,
17 camu jamuaˈreej jeˈej maj juxáahuaj tyíˈtyesejreˈej.
18 Capu jeˈej huáˈmiteeresteˈ mej mij jaatyátzaahuatyeˈen ɨ Dios, nusu
maj jáatzɨɨnyeˈen.
19 Aˈyaa tu tyáˈmuaˈreej tɨjɨn néijmiˈi jeˈej tɨ tyáˈxaj ɨ yuˈxarij
jitze, aˈyaa pu tyihuáˈixaatyeˈ aˈɨ́ɨjma ɨ maj aˈɨ́jna jɨn tyíˈijta, mej mij
néijmiˈi tyuˈtyátzaahuatyeˈen, majta néijmiˈi ɨ maj aˈyan huacháatɨmee
ɨ cháanacaj japua jáamuaˈreej maj quee xáˈpuɨˈ huarɨ́j ɨ Dios jimi,
20 jiˈnye capu ɨˈrɨ́j tɨ aˈtɨ́j aˈyan tyuˈtaxáj yee néijmiˈi pu aráˈastej ɨ
nyúucarij, tɨˈij ajta aˈyan tyúuxɨeˈveˈej tɨˈij Dios aˈyan jaatámuaˈtyij
yee tyámuaˈ pu tyiˈtyúuchaˈɨj, jiˈnye aˈɨ́jna ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyíˈijta
aˈyaa pu tyíˈhuɨɨreˈ tyej tyij aˈɨ́jna jɨn jáamuaˈreej ɨ tyaj jɨn quee
xáˈpuɨˈ huarɨ́j.

Jeˈej tɨ tyíɨˈrij tyaj jɨˈréˈnyeˈej huatyáˈɨtzeereˈen ɨ Dios jimi

21 Ajta ijíij, Dios pu arí aˈyan tyitaataséjra jeˈej tɨ tyíɨˈrij tyej tyij
jɨˈréˈnyeˈej jimi huatyáˈɨtzeereˈen, ajta aˈyan chaˈtánaˈaj tyíˈtaˈixaatyeˈ
aˈɨ́jna ɨ nyúucarij, majta aˈɨ́ɨmaj ɨ maj aráˈtyeej tyíˈxajtacaˈaj ɨ Dios
jitze maˈcan, 22 aˈɨ́jna ɨ siaj jɨn tyáˈtzaahuatyeˈ ɨ Cɨríistuˈ jimi, aˈɨ́j
pu jɨn ɨ Dios tyámuaˈ tyajamuaatyátoosij. Jiˈnye néijmiˈi mu juxaˈaj
manaˈaj een ɨ Dios jimi, 23 néijmiˈi mu merɨ́j ootyáˈɨtzee, aˈɨ́j mu jɨn
aˈ ɨmuáj jáˈsejreˈ ɨ Dios jimi. 24 Ajta ɨ Dios pu juxɨéˈviˈraˈ jɨn aˈyan
tyihuoˈxáˈpuɨˈɨntariˈriˈ mej mij jɨˈréenyaˈaj huatyáˈɨtzeereˈen, aˈɨ́j pu
jɨn huaˈ japua huatanyúj aˈɨ́jcɨ jɨmeˈ jeˈej tɨ huarɨ́j ɨ Cɨríistuˈ tɨ ajta
Jesús pueˈeen. 25 Dios pu aˈyan jáaruuj tɨˈij ɨ Cɨríistuˈ jeˈráxɨreˈen ɨ
juxúureˈ, ajta jeˈen aˈɨ́jna jɨn tyihuoˈtúˈuunyiˈ ɨ maj jɨn ootyáˈɨtzee. Ajta
tɨˈij tyihuoˈtúˈuunyiˈ aˈyaa pu tyúuxɨeˈveˈ maj tyáˈantzaahuatyeˈen.
Dios pu aˈyan tyaataséejrataca jeˈej tɨ aˈɨ́ɨn tyámuaˈ taˈuurej,
tyitaataˈúunyiˈran aˈɨ́jna ɨ tyaj jɨn aamíˈ ootyáˈɨtzee, 26 jiˈnye aˈɨ́ɨ pu
tajɨ́meˈ tyiˈijchóˈveˈej. Aˈyaa pu huarɨ́j mej mij aˈɨ́ɨmaj ɨ tyeɨ́tyee ijíij
maj séejreˈ jaaséej ɨ tɨ aˈɨ́ɨn tyámuaˈ táaruuj, jiˈnye aˈɨ́ɨ pu jɨˈréenyaˈaj

séejre', a'yaa pu'ij ajta tyámua' huá'uurej a'íɨjma ɨ maj tyá'tzaahuatye'
ɨ Jesús jimi.
27 ¿Jo'nyij je'ej je'en a'íjna ɨ tɨ jɨn ɨ tyévij óotzaahuatye' ɨ Dios
jimi? Capu che' ma' já'sejre', ¿ji'nye een jɨme'? Capu a'íjna jɨme'
maj ja'rá'astijrej ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta, sulu a'íjna jɨme' ɨ maj
tyá'antzaahuaj ɨ Cɨríistu' jimi. 28 A'yaa tutyij tyá'mua'reej tɨjɨn: Dios
pu tyámua' ja'uurej ɨ tyévij, capu ij tyi'tíj je'ej tye'tyáhuɨ'rii tɨ néijmi'i
ará'astijre'en a'íjcɨ ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta.
29 ¿Nyiquij ɨ Dios a'íɨjma na'aj hua' Dios ɨ maj Israel jitze
ajtyáma'can? ¿Nyiquee hua' Dios pué'een a'íɨjma ɨ maj séej chuéj
japua já'ma'can? Jee xaa nyu'uj, a'íɨ pu ajta hua' Dios pué'een
néijmi'caa ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can, 30 ji'nye síɨj pu'uj
séejre' ɨ Dios, a'íɨ pu a'íɨn pué'een ɨ tɨ tyámua' huá'uurej a'íɨjma ɨ
maj tyá'tzaahuatye', ajta quee jitzán juxɨe've' tɨpua'aj Israel jitze
mua'ajtyáma'cantaj nusu mequee. 31 ¿Nyiquij a'íjna jɨn tyá'uunan a'íjcɨ
ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta a'íjcɨ jɨme' tyej tyá'tzaahuatye'? Catu xaa
nyu'uj. Sulu a'íj tu jɨn a'yan tyá'neijmi'tare'en.

Je'ej tɨ huaríj a'íjna ɨ Abraham

4 1 ¿Ji'nye tyana'aj tyij tyaataxájta je'ej tɨ tyi'tíj tyu'mué'tɨj ɨ
Dios jimi a'íjna ɨ Abraham? 2 A'yaa xaa nyu'uj tyi'ja'yájna,
tɨpua'aj a'yan metyáamua'tyijche' ɨ Abraham yee tyámua' pu
tyí'tyevij a'íjcɨ jɨme' je'ej tɨ tyi'tíj huáruuj, aj pu xaa ɨ'ríitacaj tɨ jusíɨj
ahuóotzaahuatye'nyijche', ajta capu je'ej tyíɨ'rij tɨ a'yan huárɨnyij ɨ
Dios jimi. 3 Ji'nye a'yaa pu tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn: “Abraham
pu ja'antzaahuaj ɨ Dios, a'íj pu jɨn ɨ Dios a'yan tyaamua'aj ajta a'yan
tyaataxájtaca' tɨjɨn tyámua' pu tyí'tyevij.” 4 Ajta a'yájna tɨpua'aj a'tíj
tyi'tíj jɨn tyí'muarɨe'ej, camu tyi'tíj jaatapuéjve'sij juxɨé'vi'ra' jɨme',
sulu metyá'najchitye'en a'íjcɨ jɨme' ɨ tɨ a'íɨn tyu'muárɨej. 5 Ajta tɨpua'aj
a'tíj tyá'tzaahuatye'ej tɨ ɨ Dios jaayí'tɨn tɨ tyámua' jáa'uurej ɨ tyévij
tɨ jéehua jimi á'ɨtzeere', Dios pu ajta a'yan tyaataxájta tɨ tyámua'
tyí'tyevij a'íjna ɨ a'tíj, tyij ajta quee tyi'tíj xá'puɨ' huáruuj. 6 David
pu a'yan cha'tána'aj tyu'taxájtaca' a'íjcɨ jɨme' ɨ a'tíj tɨ Dios a'yan
tyá'xaj yee tɨ tyámua' tyí'tyevij, quee a'yan tyaataxáatan tyi'tíj tɨ je'ej
huáruuj. 7 A'yaa pu tyu'taxájtaca' ɨ David tɨjɨn:

Miche' huatóotyamua've'en a'íɨmaj ɨ Dios tɨ tyihuo'tú'uunyi'ri' ɨ
maj jɨn quee xá'puɨ' huaríj a'íjcɨ jimi.

8 Che' huatóotyamua've'en a'íjna ɨ tyévij tɨ Dios quee jitzán
tyí'pua'ritye' ɨ tɨ jɨn ootyá'ɨtzee a'íjcɨ jimi.

9 ¿Nyiquij a'íɨjma na'aj cɨ'puaj ɨ maj meríj ja'antyisíjchaca' ɨ
junavíj, a'íjna ɨ tɨ jɨn Dios tyámua' tyihua'tá'caa, ca' ajta hua'cɨ'puaj
ɨ séecan ɨ maj quee a'yan tye'entyisíjchaca' ɨ junavíj? A'yaa tu tyeríj
tyaataxájtaca' a'íjcɨ ɨ Abraham, tɨ Dios a'yan jaatamua'aj tɨjɨn tyámua'

pu tyí'tyevij a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ a'ɨ́ɨn tyá'antzaahuaj. 10 Ajta, ¿a'najnyí a'yan
tyaataxájtaca' ɨ Dios? ¿Nyiquij tɨ'ɨj ɨ Abraham ja'antyisíjchaca' ɨ
junavíj ca' tɨ'ɨj quee xu ja'antyisíichava'caj? Capu tɨ'ɨj ja'antyisíjchaca'
ɨ junavíj, sulu jájcuaj ɨmuáj pu a'yan tyaataxájtaca'. 11 Aj pu'ij
Abraham ja'antyisíjchaca' ɨ junavíj, mej mij jáamua'reej tɨjɨn Dios
pu arí a'yan tyaataxájtaca' tɨ tyámua' tyí'tyevij, a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ
tyá'tzaahuatye'. A'ɨ́j pu jɨn ɨ Abraham a'ɨ́ɨn pué'een ɨ hua' táataj
néijmi'caa ɨ maj tyá'tzaahuatye', tyij majta quee xu ja'antyisíjchaca'
ɨ junavíj, Dios pu a'yan cha'taj na'aj tyihuo'taxájtaj tɨjɨn tyámua' mu
tyí'tyetyeɨtyee. 12 Ajta ɨ Abraham, a'ɨ́ɨ pu ajta hua' táataj pué'een ɨ
maj ja'antyisí'chej ɨ junavíj, ajta a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyámua' tyityetyúucha'ɨj
tɨ'ɨj ajta a'ɨ́jna ɨ Abraham, tɨ ajta tyá'tzaahuatya'ca'aj tɨ'ɨj quee xu
ja'antyisíichava'caj ɨ junavíj.

Ɨ tɨ jɨn Dios tya'tóoratziiri' a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj Abraham jitze eeráma'can

13 A'yaa pu ɨ Dios tya'táratziiri' a'ɨ́jcɨ ɨ Abraham, ajta a'ɨ́ɨjma ɨ maj
jitzán eeráanyesij tɨ a'yan tyihuá'cɨ'tyij néijmi'i ɨ cháanacaj, capu
a'yan tya'tácatyiij a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj ja'rá'astej a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij ɨ maj
jɨn tyí'ijta, sulu a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj tyámua' tyityetyúucha'ɨj majta
tyá'tzaahuatye'. 14 Tɨpua'aj a'ɨ́ɨmaj a'yan tyi'tɨ́j metya'ancuria'an ɨ maj
já'astijre' a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta, capu ij che' tyi'tɨ́j je'ej
tyí'huɨɨre' ɨ maj jɨn tyá'tzaahuatye', capu ajta che' tyi'tɨ́j huɨɨre' ɨ tɨ jɨn
Dios tya'tóoratziiri'. 15 Ji'nye puéjtzij pu hua'tá'caa a'ɨ́jna ɨ nyúucarij
ɨ maj jɨn tyí'ijta, ajta jo'tɨj quee já'sejre' ɨ nyúucarij maj jɨn tyí'ijta,
camu majta tyi'tɨ́j jɨn já'ɨtzeere' a'ɨ́jcɨ jimi ɨ nyúucarij.
16 A'ɨ́j pu jɨn, ta'aj ij a'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn ɨ Dios tya'táratziiri' ɨ Abraham
a'ɨ́ɨjma jimi huatyá'ɨtzeere'en ɨ maj jitzán eeráma'can, a'yaa pu
huáapua'aj hua' jimi tyí'sejre' a'ɨ́jna jɨme' ɨ maj tyá'tzaahuatye'.
A'yaa pu'ij huatóomua'aj tɨquee a'ɨ́ɨjma na'aj jimi tya'tóoratziiri' ɨ
maj ja'astej ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta, sulu a'ɨ́ɨjma pu ajta jimi ɨ
maj a'yan cha'taj mana'aj tyá'tzaahuatye' tɨ'ɨj ɨ Abraham. A'ɨ́j pu
jɨn a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tatáataj néijmi'caa ityájma, 17 a'yaa pu tyé'yu'si' ɨ
yu'xarij jitze tɨjɨn: "A'yaa nu tyimua'antyáarujtye pej pij hua' táataj
pué'eenye' mui'caa ɨ tyeɨ́tyee." A'ɨi pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Dios, ɨ Abraham
tɨ jimi tyá'antzaahuaj, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Dios tɨ jaayí'tɨn tɨ
huo'tájuuritye'en a'ɨ́ɨjma ɨ maj meríj huácuij, ajta tyí'taahuaj tyi'tɨ́j
tɨquee xu tyí'sejre'.
18 Ajta a'ɨ́jna ɨ Abraham, a'yaa pu tyá'antzaahuaj maj mue'tɨ́j
jitzán eerányesij ɨ tyeɨ́tyee je'ej tɨ Dios tya'táratziiri', a'ɨ́j pu jɨn a'ɨ́ɨn
pue'éenye'ej ta'raj ɨ hua' táataj mui'caa ɨ tyeɨ́tyee, a'yájna tɨ'ɨj ɨ Dios
tyaaté'exaa tɨjɨn: "Mue'tɨ́j mu ɨ tyeɨ́tyee a' jitze eerányesij." 19 Ajta ɨ
tɨ jɨn tyá'tzaahuatya'ca'aj a'ɨ́jna ɨ Abraham capu huatyápua'riaca',

majta arí tɨn anxɨtyej nyinyi'ra'aj jájcha'ɨica'aj, ajta a'íjna ɨ Sara
tɨ íira'ra'an pué'eenye'ej a'íi pu ajta arí ucarístaca'aj, a'íj pu
jɨn a'yan tyí'mua'ajcaa tɨ quee che' je'ej tyíi'riitaca'aj mej mij
tyiyóoj muá'ra'nyij. 20 Capu jaatáxaahuataca' capu ajta quee che'
jitzán tyi'ca'nyajca'aj je'ej tɨ ɨ Dios tya'táratziiri', sulu jéetze' pu
tyá'antzaahuaj. Ajta tyaatatyójtzi'rej ɨ Dios, 21 a'yan tyá'tzaahuatye'ej
tɨ ɨ Dios a'yan rɨnyij je'ej tɨ arí tya'táratziiri'. 22 A'íj pu jɨn ɨ Dios a'yan
jaatamua'aj a'íjcɨ ɨ Abraham tɨ tyámua' tyi'tyúucha'ɨica'aj a'íjcɨ jimi.
23 Ajta a'íjcɨ jɨme' tɨ ɨ Dios a'yan jaatamua'aj, capu a'yan
tyé'yu'si'huaca'aj tɨ'ij a'yaa na'aj tyáacɨ'tyij a'íjcɨ ɨ Abraham, 24 sulu
a'yaa pu ajta tyo'tyéyu'si'huaca' ityájma jimi. Ji'nye Dios pu a'yan
cha'taj na'aj tyí'tamua'tyej a'íjcɨ jɨme' ɨ tyaj jɨn tyá'tzaahuatye',
tɨpua'aj tyetyá'antzaahuatye'en a'íjcɨ jimi ɨ tɨ jaatájuurityej a'íjcɨ ɨ
Jesús tɨ tavástara' pué'een, 25 ɨ tɨ huatátuiihuaca' tɨ'ij tajitzé ma'can
huámuɨ'nyij, a'íjcɨ jɨme' tyaj quee xá'puɨ' huaríj ɨ Dios jimi, ajta je'en
Dios jaatájuurityej tɨ'ij ityájma tyámua' tyitaatyátoonyij.

Ɨ tyaj jɨn jáamua'reej tɨ ɨ Dios jéehua taxɨe've'

5 1 Dios pu arí tyámua' tyitaatyájtoo, a'íjcɨ jɨme' ɨ tyej
tyá'tzaahuatye', pu'ríj tyaj taxáahuaj séjre'ej ɨ Dios jimi, tyajta
tyaatatyójtzi're'en a'íjcɨ ɨ tavástara' Jesús ɨ tɨ ajta Cɨríistu' pué'een.
2 Ji'nye a'íi pu ɨ Cɨríistu' taatá'ɨ'ríityej tyej tyij ajtyáxɨirej ɨ Dios
jimi, a'íjcɨ jɨme' ɨ tyej tyá'tzaahuatye', tyej tyij huátatyamua've'en
a'íjna jɨme' ɨ tɨ tyámua' tyitaatyájtoo, tyámua' tutyij een, tyajta
tatyamua've' a'íjcɨ jɨme' tyaj jajchó've' a'ájna xɨcáara' ɨ tyaj jamuán
séeria'aj tá'ra'nyij ɨ Dios. 3 Ajta quee a'íi na'aj, sulu a'íj tu tyajta jɨn
tatyamua've' ɨ tyaj jajpuéjtzij, ji'nye a'yaa tu tyá'mua'reej tɨjɨn a'íi
pu ca'nyíjra'aj tatá'caa tyej tyij tyo'táviicue', 4 ajta ɨ tyej tyámua'
eenye' pu tatá'caa tyej tyij jéetze' tyámua' huárɨnyij, ajta ɨ tyaj
jéetze' tyámua' eenye' pu tatá'caa tyej tyij tyi'ijchó've'ej tyaj a'áa
jo'tyá'ɨtzeere'en ɨ Dios jimi. 5 Ajta ɨ tyaj jɨn tyi'ijchó've' capu a'náj
taatatyévi'raste'sij, ji'nye Dios pu ca'nyíjra'aj taatá' ɨ tatzájta', a'íjcɨ
jɨme' tɨ ju júuricamej ityájma jimi huatyájto.
6 Ji'nye tyatɨ'ɨj ityáj quee pújooriajva'aj tyaj tajapuá huatányuunyij,
Cɨríistu' pu tajitzé ma'can huamuí' néijmi'caa ityájma ɨ tyaj quee
xá'puɨ' huaríj. 7 Jéehua pu tyési' tɨ a'tíj séej jitze ma'can huámuɨ'nyij.
Capu ajta a'tíj óoca'nyej tɨ séej jitze ma'can huámuɨ'nyij ɨ tyévij
tɨ tyámua' tyí'tyevij, nusu xaa a'tíj óoca'nyej tɨ jitzán ma'can
huámuɨ'nyij ɨ a'tíj tɨ jéehua huápuɨ'ɨj tyi'tíj xá'puɨ' huáruuj jimi.
8 Ajta ɨ Dios pu a'yan tyitaataséjratyej tɨ huápuɨ'ɨj taxɨe've', ji'nye
tyatɨ'ɨj tyooj jéehua a'ɨtzéeria'caj a'íjcɨ jimi, Cɨríistu' pu tajitzé ma'can
huamuí'. 9 Ajta ijíij, tɨ'ɨj ɨ Dios tyámua' tyitaatyájtoo a'íjcɨ jɨme' tɨ
Cɨríistu' tajitzé ma'can huamuí', tyámua' pu'ij jéetze' tyí'tahuɨire' tɨ'ij

quee ɨ puéjtzij táacɨ'tyij. 10 A'yaa pu tyi'ja'yájna, ji'nye tyatɨ'ɨj tyooj
jajcha'ɨ́ɨria'caj ɨ Dios, a'ɨ́ɨ pu tyámua' tyitaatyájtoo a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ ɨ
yójra' tajitzé ma'can huamuɨ́', jéetze' pu'ij tajapuá huatányuusij, tyej
tyij tyámua' tyityeetyá'ɨtzeere'en, ijíij tyaj tyeríj jimí ajtyu'uj. 11 Ajta
quee a'ɨ́ɨ na'aj, sulu tyajta tu huatátatyamua've'sij ɨ Dios jimi, a'ɨ́jcɨ
jɨme' tɨ ɨ tavástara' Jesús ɨ tɨ ajta Cɨríistu' pué'een tyámua' táaruuj,
tyej tyij tyámua' tyityeetyá'ɨtzeere'en ɨ Dios jimi.

A'ɨ́jna ɨ Adán ajta a'ɨ́jna ɨ Cɨríistu'

12 A'yaa pu tyi'ja'yájna, sɨ́ɨj pu'uj ɨ tyévij tɨ je'ej pua'aj huaríj a'yan
huataséjre ɨ cháanacaj japua aj mu mij néijmi'i je'ej pua'aj huaríj, aj
pu'ij a'yan atyojo'ré'nyej tɨ huamuɨ́' a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j, a'ɨ́j mu mij jɨn majta
néijmi'i huácuij ɨ maj a'ɨ́jcɨ jitze ɨ tyévij eeráanyej, ji'nye néijmi'i
mu majta ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi. 13 Tɨ'ɨj quee xu huatyátuiihuaca' ɨ
nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta, mu'ríj a'yan tyityá'ɨtzeeria'ca'aj ɨ tyeɨ́tyee ɨ
Dios jimi, ajta tɨpua'aj quee séjre'ej ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta, capu
ɨ'riitaca'aj tɨ séej a'yan tyo'xɨ́jtye'en je'ej tɨ tyi'tɨ́j jɨn tyo'tyá'ɨtzee.
14 Ajta tɨ'ɨj na'aj tyu'séjrej ɨ Adán 'asta na'aj quee huataséjre a'ɨ́jna ɨ
Moisés, néijmi'i mu ɨ tyeɨ́tyee huácuij ɨ maj quee xá'puɨ' huaríj, tyij
majta quee a'yan cha'taj mana'aj huaríj tɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ Adán ɨ tɨquee
ja'rá'astijrej je'ej tɨ ɨ Dios tyaata'ɨ́j, ji'nye Adán pu a'yan éenye'ej tɨ'ɨj ɨ
tɨ ya'uvé'nyesij.

15 Ajta ɨ tɨ jɨn ootyá'ɨtzee a'ɨ́jna ɨ Adán, capu a'yan cha'tána'aj
een tɨ'ɨj ɨ tɨ Dios juxɨé'vi'ra' jɨn taatapuéjve. Ji'nye mue'tɨ́j mu
huáacuii a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ sɨ́ɨj ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi, ajta a'ɨ́jna ɨ Dios tɨ
taatapuéjve, a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej tɨ ɨ sɨ́ɨj ɨ tyévij huaríj juxɨé'vi'ra' jɨme',
a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Cɨríistu', jéetze' pu'ij tyí'huɨɨre' ajta tɨ'ɨj tyámua'
tyihuo'tyátoonyij mui'caa ɨ tyeɨ́tyee. 16 A'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn sɨ́ɨj ootyá'ɨtzee ɨ
Dios jimi, capu a'yan cha'taj na'aj een tɨ'ɨj ɨ tɨ Dios taatapuéjve, ji'nye
tɨ'ɨj sɨ́ɨj ɨ a'tɨ́j ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi, aj pu'ij huataséjre ɨ puéjtzij, ajta ɨ
Dios tɨ taatapuéjve, a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj jéehua ootyá'ɨtzee a'ɨ́jcɨ jimi, a'ɨ́ɨ
pu tatá'caa tyej tyij jɨ'ré'nye'ej huatyá'ɨtzeere'en a'ɨ́jcɨ jimi. 17 Ji'nye a'ɨ́j
mu jɨn huácuij ɨ tyeɨ́tyee a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ sɨ́ɨj na'aj ɨ tyévij quee xá'puɨ'
huaríj, jéetze' pu'ij ɨ Dios tyámua' ta'uurej a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ taatapuéjve,
tyej tyij jɨ'ré'nye'ej huatyá'ɨtzeere'en a'ɨ́jcɨ jimi, a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej tɨ
huaríj a'ɨ́jna ɨ tyévij, a'ɨ́jna ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een.

18 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn quee tyámua' huaríj ɨ Adán, Dios pu'ij
néijmi'caa ooxɨ́jtye ɨ tyeɨ́tyee tɨ'ij puéjtzij huo'tá'an, a'yaa pu'ij ajta
tye'rájraa mej mij néijmi'i jɨ'ré'nye'ej huatyá'ɨtzeere'en, a'ɨ́jcɨ jɨme'
je'ej tɨ huaríj ɨ Cɨríistu' mata'aj mij júurij muá'ra'nyij jusén jɨme'.
19 A'yaa pu sɨ́ɨj na'aj ɨ tyévij quee tya'rá'astijre je'ej tɨ ɨ Dios tyaata'ɨ́j,
a'ɨ́j mu jɨn mue'tɨ́j ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi, a'yaa pu'ij ajta mui'caa
tyu'cɨ́'ɨj mej mij jɨ'ré'nye'ej huatyá'ɨtzeere'en ɨ Dios jimi a'ɨ́jna jɨme'

tɨ sɨ́ɨj ɨ tyévij ja'rá'astej ɨ Dios, mej mij mue'tɨ́j tyámua' huárɨnyij ɨ tyeɨ́tyee.

20 Ajta a'ɨ́jna ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta, a'yaa pu een jɨn huatyátuiihuaca' tɨ'ij jéetze' huataséjre'en ɨ maj jɨn ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi, ajta tɨ'ɨj jéetze' huataséjre ɨ maj jɨn ootyá'ɨtzee, Dios pu ajta jéetze' tyámua' tyihuo'tá' juxɨé'vi'ra' jɨme'. 21 A'ɨ́jna ɨ tɨ je'ej pua'aj een ɨ Dios jimi, a'yaa pu tyihuo'mué'tɨj mej mij huácui'nyij, a'yaa pu cha'tána'aj tyu'tyámue'tɨj ɨ tɨ jɨn Dios tyámua' tyitaatá', tyej tyij jɨ'ré'nye'ej huatyá'ɨtzeere'en, ajta tyej tyij júurij tá'ra'nyij jusén jɨme' a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tavástara' Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een.

Ityáj tu júurij séejre' ɨ Cɨríistu' jimi

6 1 ¿Ji'nye tyana'aj tyij tyu'taxájtaj? ¿Nyiquij tyooj atya'ɨtzé'rihua'aj tá'ju'un ta'aj ij ɨ Dios jéetze' tyámua' tyihuojó'mua'raj? 2 Catu xaa nyu'uj. Tu'ríj ityáj huácuij a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ je'ej pua'aj een, ¿ji'nye ooj tyíɨ'rij tyaj a'yan tyí'tyechaj ta'tya'ɨtzé'rihua'aj tyi'tɨ́j jɨme' tɨquee xá'puɨ' een ɨ Dios jimi? 3 ¿Nyij sequée jamua'reej, siaj jimi ajtyáhuiixɨj ɨ Cɨríistu' siatɨ'ɨj huáɨ'huaca', tyajta je'en jitzán ajtyáma'cantaj ta'raa tɨ'ɨj a'ɨ́ɨn huamuí'? 4 Ji'nye tyatɨ'ɨj huáɨ'huaca' tyajta tu avá'nami'huaca' ɨ Cɨríistu' jamuán, tyajta huá'cui'iihuaca' tyej tyij huatájuurej tyajta je'en jájcuan jɨn chajca, a'yájna tɨ'ɨj ɨ Cɨríistu' tyu'tájuuriaca' a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ Dios tɨ néijmi'i jɨn putyí'uurej.

5 Tɨpua'aj a'ɨ́jcɨ jitze ta'ajtyáma'cantaj ɨ Cɨríistu' tɨ'ɨj a'ɨ́ɨn huamuí', tyajta tu jitzán ajtyama'cáantaj ta'raj tɨ'ɨj a'ɨ́ɨn huatájuuriaca'. 6 A'yaa tu tyá'mua'reej tɨjɨn je'ej tyaj jájcuaj tyi'tyítacha'ɨɨca'aj a'ɨ́ɨ pu ajta jamuán óotateehuaca' ɨ Cɨríistu', tɨ'ij antyipua'rej a'ɨ́jna tɨ je'ej pua'aj een ɨ tyaj jɨn tyítacha'ɨɨca'aj, tɨ'ij quee che' ca'nyíjra'aj tatá'care'en a'ɨ́jna ɨ tɨ je'ej pua'aj een. 7 Ji'nye tɨpua'aj a'tɨ́j arí huámuɨ'nyij, capu che' ɨ'ríitaj ja'mej tɨ ɨ tɨ je'ej pua'aj een tyaata'ɨ́jtye'en. 8 Tɨpua'aj tyeríj jamuán huácuij ɨ Cɨríistu', jitzán tutyij tyí'ca'nyej tyej tyajta jamuán júurij tá'ju'un. 9 A'yaa tu tyá'mua'reej tɨjɨn tɨ'ɨj ɨ Cɨríistu' huatájuuriaca', capu che' ɨ'ríj tɨ'ij ajtáhua'aj huámuɨ'nyij. Capu che' ɨ'ríj tɨ ja'antyimué'tɨn a'ɨ́jna ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn tyí'ijta mej mij huácui'nyij. 10 Ji'nye ɨ Cɨríistu', tɨ'ɨj huamuí', a'yaa pu een jɨn huamuí' tɨ'ij jo'puá'ritye'en a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ je'ej pua'aj een ɨ maj jɨn tyúucha'ɨɨca'aj, ajta tɨ'ɨj huatájuuriaca', a'ɨ́ɨ pu jɨn júurij ta'raa tɨ'ij ɨ Dios jimi séjre'ej. 11 A'yaa xu sij cha'taj siana'aj mua'aj tyá'mua'reeriaj siaj seríj huácuij a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ je'ej pua'aj een, maj siajta júurij ɨ Dios jimi a'ɨ́jcɨ jɨme' siaj seríj jitzán ajtyáma'can ɨ Cɨríistu' tɨ ajta Jesús pué'een.

12 A'ɨ́j pu jɨn, caxu tyi'tá'care'en tɨ ɨ tɨ je'ej pua'aj een tyajá'mua'ijtye'ej ɨ ja'mua tzajta', caxu siajta já'astijria'aj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ je'ej pua'aj een ɨ tɨ ja'mua tzajta' eerányinyii. 13 Caxu siajta jatuiiria'aj ɨ ja'muatyévira' a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ je'ej pua'aj een, siaj sij a'ɨ́jcɨ jimi tyí'huɨire'ej.

Sulu siata'aj huatóotonyij ɨ Dios jimi, matɨ'ɨj tyeítyee maj meríj
huácuij majta je'en huatájuuriaca' a'íjcɨ jɨme' tɨ a'íɨn arí jamuáahuɨɨ,
siata'aj jaatátuiire'en ɨ jutyévira' siaj sij jaatyáhuɨɨre'en tyi'tíj jɨme' tɨ
xá'puɨ' een. 14 A'yaa pu quee che' a'náj tyajamuaata'íjtye'sij a'íjna ɨ tɨ
je'ej pua'aj een, ji'nye caxu ca'nyéjrij jɨn já'astijre' a'íjcɨ ɨ nyúucarij ɨ
maj jɨn tyí'ijta, sulu a'íj xu jitze aróoca'nyej ɨ tɨ ɨ Dios juxɨé'vi'ra' jɨn
tyámua' jamuáaruuj.

Tɨpua'aj ca'nyéjrij jɨn metyí'huɨɨria'aj

15 ¿Ji'nye tyajamuá'miteeraste' mua'ajmaj? ¿Nyiquij tyooj je'ej
pua'aj tyi'tyitacha'íɨj tá'ju'un a'íjcɨ jɨme' tɨ Dios juxɨé'vi'ra' jɨn tyámua'
tyitatá'caa, tyajta quee che' já'astijria'aj a'íjcɨ ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn
tyí'ijta? Catu xaa nyu'uj. 16 Mua'aj xu tyámua' tyá'mua'reej tɨjɨn
tɨpua'aj xatóotoonyij a'tíj jimi siaj sij ca'nyéjrij jɨn ja'rá'astijre'en,
mua'aj xu ca'nyéjrij jɨn jaatyáhuɨɨre'ej. Tɨpua'aj a'yan setyá'astijria'aj
a'íjcɨ tɨ je'ej pua'aj een, a'íɨ pu jamuaatá'sij siaj sij huácui'nyij, na'ríij
tɨpua'aj a'yan setyeetyáhuɨɨre'en a'íjcɨ ɨ tɨ xá'puɨ' een, mua'aj xu júurij
huatyá'ɨtzeere'ej ɨ Dios jimi. 17 Ajta tyiche' tyaatatyójtzi're'en ɨ Dios
ja'mua jɨme', ji'nye mua'aj mu xu anaquéej ca'nyéjrij jɨn jahuɨɨria'ca'aj
a'íjcɨ tɨ je'ej pua'aj een, xu'ríj ja'rá'astej a'íjcɨ ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn
tyajamuaamuá'tyej. 18 Tɨ'ɨj Dios jamui'rájtoo siaj sij quee che' ca'nyéjrij
jɨn jatyáhuɨ'rihua'an a'íjcɨ ɨ tɨ je'ej pua'aj een, a'yaa pu jamuáaruuj
siaj sij jaatyáhuɨɨre'en a'íjcɨ ɨ tɨ xá'puɨ' een a'íjcɨ jimi ɨ Dios. 19 (A'yaa
nu tyajá'mua'ixaatye' je'ej tɨ tyihuá'miteeraste' hua' tzajta' ɨ tyeítyee,
ji'nye óoche' pu jamuá'ɨtziitye' siaj sij néijmi'i jo'itéej xá'ra'nyij.)
A'yájna siatɨ'ɨj arí'tyeej tyityaatóo'a' siaj sij jaatyáhuɨɨre'en a'íjcɨ ɨ
tɨ je'ej pua'aj een, siaj sij jéehua huóoxana'cɨre'en ɨ Dios jimi, a'yaa
pu'ij tyúuxɨe've' siaj a'yan cha'taj siana'aj tyityaatóotoonyij néijmi'i
jɨme' siaj sij jaatyáhuɨɨre'en ɨ tɨ xá'puɨ' een, siata'aj sij jɨ'ré'nye'ej
huatyá'ɨtzeere'en ɨ Dios jimi.

20 Siatɨ'ɨj siooj jatyáhuɨ'rihua'aj a'íjcɨ ɨ tɨ je'ej pua'aj een, caxu
a'íjcɨ jitze tyí'huɨɨria'ca'aj ɨ tɨ xá'puɨ' een ɨ Dios jimi, 21 ¿tyi'tanyí ij
jɨn je'ej tyajamuaatyáhuɨɨ? Ijíij xu sij jutyevi'ra' a'íjcɨ jɨme' je'ej siaj
tyi'tíj huáruuj, ji'nye ɨ tɨ je'ej pua'aj een, a'yaa pu tyu'tá'caa siaj sij
a'íjcɨ jɨn huácui'nyij. 22 Ajta ijíij, tɨ'ɨj Dios jamui'rájtoo siaj sij quee che'
jatyáhuɨ'rihua'an a'íjcɨ ɨ tɨ je'ej pua'aj een, xu'ríj sij jahuɨɨre' ɨ Dios.
A'íi pu xaa já'muahuɨɨre'en, ji'nye a'íj pu jitze eeráamej ɨ júuricamej
tɨ naa een, ɨ siaj jɨn júurij xá'ju'un jusén jɨme'. 23 A'yaa pu tyá'mue'tɨn
ɨ a'tíj tɨ huámuɨ'nyij tɨpua'aj jaatyáhuɨɨre'en a'íjcɨ tɨ je'ej pua'aj een,
ajta ɨ tɨ Dios juxɨé'vi'ra' jɨn tyámua' tyitaatá', a'íɨ pu taatá'sij tyej tyij
júurij huatyá'ɨtzeere'en a'íjcɨ jamuán ɨ Cɨríistu' tɨ ajta Jesús pué'een, ɨ
tavástara'.

Je'ej tɨ huatóomua'aj tɨpua'aj ɨ maj tyóovi'tɨn

7 [1]Nye'ihuáamua', mua'aj xu jamua'tyej ɨ yu'xarij ɨ maj jɨn tyí'ijta, a'yaa xu siajta tyá'mua'reej tɨ ɨ nyúucarij a'yan tyé'ijtye' tɨ'ɨj ooj júurij ɨ a'tɨ́j. [2]Ajta a'yájna tɨpua'aj íitɨ' huɨcha'aj, a'yaa pu tyé'ijtye' a'ɨ́jna ɨ nyúucarij tɨ a'yan tyúuxɨe've' tɨ ɨ íitɨ' huatyá'ɨtzeere'en ɨ jucɨ́ɨn jamuán tɨ'ɨj ooj júurij, ajta tɨpua'aj ɨ cína'ra'an arí huámuɨ'nyij, capu che' a'yan tye'íitye'ej ja'mej ɨ nyúucarij. [3]A'ɨ́j pu jɨn, tɨpua'aj séej jamuán huatyéviche'en, tɨ'ɨj ooj júurij ɨ cína'ra'an, juxana'cɨre' a'ɨ́jna ɨ íitɨ', ajta tɨpua'aj ɨ cína'ra'an arí huámuɨ'nyij, a'ɨ́jna ɨ nyúucarij capu che' tye'íitye'ej ta'mej, aj pu'ij ɨ'ríitaj ja'mej tɨ séej tyáataj jamuán huatyéviche'en.

[4]Siajta mua'aj, nye'ihuáamua', siatɨ'ɨj jitzán ajtyáhuiixɨj ɨ Cɨríistu' aj xu sij siajta jamuán huácuij a'ɨ́jcɨ jimi ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta, a'ɨ́j xu jɨn mua'aj séej jitze ajtyáma'can, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ huamuɨ́' ajta je'ej huatájuuriaca'. A'ɨ́j pu jɨn ɨ'ríj tyej jaatátuiire'en ɨ Dios ɨ tyaj jɨn xá'puɨ' huarɨ́j. [5]Ji'nye tyatɨ'ɨj a'yan tyí'tyechajca'aj matɨ'ɨj ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj, a'ɨ́jna ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta, a'yaa pu tyitaatyáhuɨɨ tyej tyij jáamua'reej tyaj quee xá'puɨ' rɨjcaa, a'ɨ́j tutyij huamue'tɨj tyej tyij huácui'nyij. [6]Ajta ɨjíij tyaj tyerɨ́j huácuij a'ɨ́jcɨ jimi ɨ nyúucarij tɨ néijmi'i jɨn tyí'ta'ijtya'ca'aj, tu'rɨ́j taxáahuaj séejre' tyej tyij jaatyáhuɨɨre'en ɨ Dios a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ júuricamej tɨ jájcuaj, catu che' a'ɨ́jcɨ jimi ɨ nyúucarij tɨ mí'ma'can.

A'ɨ́jna ɨ tɨ je'ej pua'aj een tɨ nye jitze séejre'

[7]¿Nyij a'yan tyetyu'taxájtaj tɨ ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta je'ej pua'aj een? Catu xaa nyu'uj, ji'nye canu a'yan tya'mua'réeriajche' tyi'tɨ́j tɨ je'ej pua'aj een tɨpua'aj quee huatya'ɨtzéere'nyijche' ityájma jimi a'ɨ́jna ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta. Canu a'náj jamua'réeriajche' tɨ je'ej pua'aj een tɨpua'aj nyetyí'nyacua'tzaj, tɨpua'aj quee a'yan tyinaaté'exaatye'nyijche' a'ɨ́jna ɨ nyúucarij yee: "Capáj tyí'nyacua'tzaj." [8]Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ je'ej pua'aj een a'ɨ́j pu jitze huóoca'an, tɨ'ij nye jitze jaatyátoonyij néijmi'i ɨ tɨ je'ej pua'aj een. Ji'nye tɨpua'aj quee séjre'ej ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta, capu ɨ'rɨ́j tyaj jáamua'reej tyi'tɨ́j tɨ je'ej pua'aj een. [9]Ajta jájcuaj ɨmuáj, nyaxáahuaj nu jo'chá'canya'aj, canu tyi'tɨ́j mua'reeriaca'aj, ajta nyatɨ'ɨj jáamua'reeri' a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta, aj pu'ij jéetze' huataséjre nye jimi a'ɨ́jna ɨ tɨ je'ej pua'aj een, aj nu nyij huamuɨ́'. [10]Ajta a'ɨ́jna ɨ nyúucarij tɨ tyámua' tyinaatá'nyijche' nyej nyij júurij ná'ra'nyij, a'yaa pu tyino'xɨ́jtyej nyej nyij huámuɨ'nyij, [11]ji'nye a'ɨ́jna ɨ tɨ je'ej pua'aj een a'ɨ́ɨ pu náacuanamuaj nyej nyij quee ja'rá'astej a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij, a'ɨ́j pu'ij jɨn ɨ nyúucarij no'xɨ́jtyej nyej nyij huámuɨ'nyij.

12 A'ɨ́j pu jɨn tyámua' een a'ɨ́jna ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta, ajta
quee tyi'tɨ́j ja'ɨtziitye', néijmi'i pu xá'puɨ' een. 13 Ajta ji'nye na'quij,
¿nyiquij a'ɨ́jna ɨ tɨ xá'puɨ' een no'xɨ́jtyej nyej nyij huámuɨ'nyij? Capu
xaa nyu'uj. A'yaa pu tyúuxɨe'va'ca'aj tɨ huataséjre'en ɨ tɨ je'ej pua'aj
een, a'ɨ́j pu jɨn a'ɨ́jna ɨ tɨ xá'puɨ' een no'xɨ́jtyej nyej nyij a'ɨ́jcɨ jɨn
huámuɨ'nyij, tɨ'ij ajta séeria'aj já'ra'nyij tɨ jéehua huápuɨ'ɨj je'ej pua'aj
huasé'rin ɨ Dios jimi a'ɨ́jna ɨ tɨ je'ej pua'aj een.
14 A'yaa tu tyá'mua'reej tɨ ɨ nyúucarij a'ɨ́jna jitze ma'can ɨ
júuricama'ra' ɨ Dios, nyajta nyáaj canu uhuájca'nyej, néijmi'i nu jɨn
jahuɨɨre' a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ je'ej pua'aj een. 15 Canu yó'itej je'ej nyaj een jɨme'
jɨn a'yan tyi'tyínyecha'ɨj, ji'nye canu a'yan rɨcɨj je'ej nyaj tyá'xɨe've',
ajta a'ɨ́jna ɨ tɨquee na'ráanajchij, a'yaa nu a'ɨ́jcɨ jɨn rɨcɨj. 16 Ajta tɨpua'aj
a'yan nyarɨjca a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨquee na'ráanajchij, aj nu nyij a'yan
tyá'mua'reeren tɨ xá'puɨ' een a'ɨ́jna ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta. 17 A'ɨ́j
nu jɨn quee che' nyáaj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ a'yan rɨcɨj, sulu a'ɨ́jna ɨ tɨ je'ej
pua'aj een ɨ tɨ ú'sejre' yunyatzájta'. 18 Ji'nye a'yaa nu tyá'mua'reej
yunyatzájta', ɨ nyahue'ra' jitze tɨquee uhuájca'nyej, tɨquee ú'sejre' ɨ
tɨ xá'puɨ' een, tyij nyajta a'yan tyá'xɨe've' nyaj a'yan huárɨnyij a'ɨ́jcɨ
jɨme' ɨ tɨ xá'puɨ', canu púj oorej nyaj a'yan huárɨnyij. 19 Canu a'ɨ́jcɨ jɨn
a'yan rɨcɨj ɨ tɨ xá'puɨ' ɨ tɨ na'ráanajchij nyej nyij a'yan huárɨnyij, sulu
a'ɨ́j nu jɨn je'ej pua'aj rɨcɨj ɨ tɨquee na'ráanajchij. 20 Arí ijíij, tɨpua'aj
a'yan nyarɨjca a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej tɨquee tyina'ráanajchi, canu che' nyáaj
a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyaj a'yan rɨcɨj, sulu a'ɨ́jna ɨ tɨ je'ej pua'aj een tɨ ú'sejre'
yunyatzájta'.
21 A'yaa pu'ij tyé'miteere' nyaj jaxɨe've' nyaj xá'puɨ' huárɨnyij, ajta
canu pújoorej, ji'nye nye jitze pu séejre' a'ɨ́jna ɨ tɨ je'ej pua'aj een. 22 Ɨ
nyaxɨéjnyu'caa nu jɨn jaxɨe've' nyaj ja'rá'astee a'ɨ́jcɨ ɨ Dios nyuucaaj,
23 a'ɨ́ɨ pu nyo'se' a'ɨ́jna ɨ tɨ je'ej pua'aj een a'ɨ́jcɨ jamuán ɨ tɨ tyí'ijta yu
nyaxɨéjnyu'caa tzajta'. A'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ je'ej pua'aj een ɨ tɨ
tyí'ijta nyej jitze tɨ ajta arí naatyáajɨ'quej.
24 Canu nyij che' je'ej tyéejtyoovej. ¿A'tanyíj nɨɨ'rátoosij a'ɨ́jna jitze
ɨ nyaj jatyáhue'ra' tɨ'ij quee a'yan tyináacɨ'tyij nyaj huámuɨ'nyij? 25 A'ɨ́ɨ
pu'uj ɨ Dios, ɨ nyaj tyé'tyojtzi're', a'ɨ́jcɨ jitze ma'can je'ej tɨ huarɨ́j a'ɨ́jna
ɨ Jesús, ɨ Cɨríistu' tɨ ajta tavástara' pué'een. A'yaa nu nyij tyiyó'itej
nyej jaatyáhuɨɨre'en je'ej tɨ tyeetyájtoo a'ɨ́jna ɨ Dios ɨ junyúucaa,
nyajta quee nyaca'nyej a'ɨ́j nu nyij jɨn putya'huɨɨre' a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ je'ej
pua'aj een.

Tyej tyámua' tyi'tyítacha'ɨɨj je'ej tɨ tyá'xɨe've' ɨ júuricama'ra' ɨ Dios

8 1 A'yaa pu'uj, capu che' tyi'tɨ́j je'ej huá'uurej a'ɨ́ɨjma ɨ maj
jitzán ajtyu'uj ɨ Cɨríistu', tɨ ajta Jesús pué'een, 2 ji'nye a'ɨ́jna ɨ
nyúucaria'ra' ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, ɨ tɨ ajta tyu'tá'caa tyej tyij júurij

tá'ra'nyij a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Cɨríistu', a'ɨ́ɨ pu mui'rájtoo a'ɨ́jcɨ jitze ɨ tɨ je'ej
pua'aj een tɨ ajta tyu'jé'caj. 3 Ji'nye ɨ Dios pu a'yan huarɨ́j je'ej tɨquee
tyu'táɨ'riitariaca' tɨ a'yan huárɨnyij ityájma jimi a'ɨ́jna ɨ nyúucarij ɨ
maj jɨn tyí'ijta Moisés tɨ jaatyájtoo, capu táahuɨɨ a'ɨ́jna ɨ nyúucarij
a'ɨ́jcɨ jɨme' tyaj quee ja'viicue'raca'aj tyaj ja'rá'astej. A'ɨ́j pu jɨn Dios
muyo'ta'ítyaca' ɨ juyój tɨ'ij a'ɨ́ɨn a'yan cha'tána'aj huataséjre'en
matɨ'ij ɨ tyétyacaa ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ij ɨ Dios jimi, tɨ'ij
huatóomu'vejritaj a'ɨ́ɨjma jitze ma'can ɨ maj ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi,
a'yaa pu a'ɨ́jna jɨn huarɨ́j tɨ'ij jo'xɨ́jtye'en tɨ'ij quee che' tyi'ta'ɨ́itya'aj
já'ra'nyij a'ɨ́jna ɨ tɨ je'ej pua'aj een. 4 A'ɨ́ɨ pu a'yan huarɨ́j tyej tyij ityáj
ja'rá'astijre'en je'ej tɨ tyúuxɨe've' a'ɨ́jcɨ jitze ɨ nyúucarij, ji'nye catu
che' a'yan tyi'tyítacha'ij a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ je'ej pua'aj een tɨ eerányinyii ɨ
tatzájta', sulu a'ɨ́j tu jitze arátaca'nyej ɨ júuricama'ra' ɨ Dios.

5 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'yan tyityetyúucha'ij a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ je'ej pua'aj een tɨ
eerányinyii ɨ hua' tzajta', a'yaa mu a'ɨ́jcɨ jitze tyí'mua'tzej je'ej tɨ a'ɨ́ɨn
ca'nyíjra'aj tyihua'tá'caa, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'ɨ́jcɨ jitze aróoca'nyej
ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, a'yaa mu a'ɨ́jcɨ jɨn tyá'huoo je'ej tɨ tyá'xɨe've'
a'ɨ́jna ɨ júuricama'ra' ɨ Dios. 6 Tɨpua'aj a'tɨ́j a'ɨ́jcɨ jitze tyí'mua'ajcaj
ɨ tɨ je'ej pua'aj een tɨ tzajta' eerányinyii, a'yaa pu tyá'cɨ'tyij tɨ'ij
huámuɨ'nyij, ajta tɨpua'aj a'tɨ́j a'ɨ́jcɨ jitze tyí'mua'ajcaa je'ej tɨ
tyá'xɨe've' a'ɨ́jna ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, a'ɨ́ɨ pu júurij huatyá'ɨtzeere'ej
ajta tyámua' tyi'éenye'ej ja'mej a'ɨ́jcɨ jimi. 7 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'ɨ́jcɨ
jitze tyí'mua'tzej ɨ tɨ je'ej pua'aj een, a'ɨ́ɨ mu jájcha'ɨɨre' ɨ Dios, ji'nye
camu jaxɨe've' majta quee púj oorej maj ja'rá'astej ɨ nyúucaria'ra' ɨ
Dios. 8 A'ɨ́j pu jɨn a'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'yan tyá'astijre' a'ɨ́jcɨ tɨ je'ej pua'aj
een tɨ hua' tzajta' eerányinyii, capu je'ej tyíɨ'rij maj tyámua'
tyaatá'an ɨ Dios.

9 Siajta mua'aj caxu che' a'yan tyí'tyechej tɨ'ij ɨ tɨ je'ej pua'aj
een, sulu je'ej tɨ tyúuxɨe've' ɨ júuricama'ra' jimi ɨ Dios, ji'nye a'ɨ́ɨ
pu'ríj huatyá'ɨtzee ja'mua jimi. Dios pu ja'mua tzajta' séejre'. Ajta
a'ɨ́jna ɨ tɨquee jimi séejre' ɨ júuricama'ra' ɨ Cɨríistu', capu Cɨríistu'
jitze ajtyáma'can. 10 Ajta tɨpua'aj ɨ Cɨríistu' ja'mua tzajta' séjre'ej,
a'ɨ́ɨ pu ajta ja'mua tzajta' séejre' ɨ júuricamej, ji'nye Dios pu arí
tyámua' jamuáaruuj, tyij ajta arí ɨ ja'muatyévira' huamuɨ́' a'ɨ́jcɨ
jitze ɨ tɨ je'ej pua'aj een. 11 Ajta tɨpua'aj ja'mua tzajta' séjre'ej ɨ
júuricama'ra' ɨ Dios tɨ jaatájuurityej a'ɨ́jcɨ ɨ Cɨríistu', a'ɨ́ɨ pu ajta
jaatájuuritye'sij ɨ siaj jatyáhue'ra' a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ ɨ júuricama'ra' arí
ja'mua tzajta' séejre'.

12 A'ɨ́j pu jɨn nye'ihuáamua' a'yan tyúuxɨe've' ityájma jimi tyej
tyij quee che' a'yan tyá'astijre'ej a'ɨ́jcɨ tɨ je'ej pua'aj een ɨ tɨ tatzájta'
eerányinyii. 13 Ji'nye tɨpua'aj a'yan setyityetyúucha'ɨɨj a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ
je'ej pua'aj een ɨ tɨ eerányinyii ja'mua tzajta', a'yaa pu tyajá'muacɨ'tyij
siaj huácui'nyij, ajta tɨpua'aj sequée che' já'astijria'aj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ je'ej

pua'aj een tɨ eerányinyii ɨ ja'mua tzajta', siajta je'en a'ɨ́jcɨ jitze
aróoca'nyej ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, aj xu júurij xá'ju'un.
14 Néijmi'i ɨ maj jitzán aróoca'nyej ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, a'ɨ́ɨ mu
yójmua'mua' pué'een ɨ Dios. 15 Siajta mua'aj caxu a'ɨ́jna ancuriáa'
ɨ júuricamej tɨ'ij ca'nyéjrij jɨn tyajamuata'ɨ́jtye'en siaj sij siajta
jatzɨɨnya'aj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ tyajá'mua'ijtye', sulu a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ
júuricama'ra' ɨ tɨ a'yan já'mua'uurej siaj sij yójmua'mua' pue'éenye'ej
xá'ra'nyij ɨ Dios. A'ɨ́j tu júuricama'ra' jitze arataca'nyáaj tyij
a'yan tyé'jee tɨjɨn: "Muáaj paj tavástara' pué'een." 16 Ajta a'ɨ́jna ɨ
júuricama'ra' ɨ Dios, ajta ɨ tajúuricamej, a'yaa mu cha'taj mana'aj
tyá'mua'reej tyaj yójmua'mua' pué'een ɨ Dios. 17 Ajta tyaj tyeríj
yójmua'mua' pué'een ɨ Dios, tyi'tɨ́j pu a'ɨ́jcɨ jɨn ajta tacɨ'tyij ɨ Dios jimi
jamuán ɨ Cɨríistu', ji'nye ityáj tu tyajta jamuán jajpuéjtzij ɨ Cɨríistu'
tyajta tutyij jamuán séeria'aj tá'ju'un jusén jɨme'.

A'ɨ́jna tɨ huápuɨ'ɨj naa huasé'rihua'aj ta'mej tɨ ooj maja'vé'mej

18 A'yaa pu tyiná'miteeraste' nyéetzij, a'ɨ́jna ɨ tyaj jɨn jajpuéjtzij
íiyan ɨ cháanacaj japua, capu tyi'tɨ́j je'ej a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tyaj jimi
séeria'aj tá'ju'un tɨ'ɨj huataséjre'en ɨ tavástara'. 19 Ajta tɨ'ɨj na'aj ɨ
tɨ a'yan tyí'sejre' ɨ Dios tɨ tyú'taahuaca', a'ɨ́ɨ mu jajchó've' a'ájna
xɨcáara' tɨ'ɨj ɨ Dios huatóosejrata ityájma jimi ɨ tyaj yójmua'mua'
pué'een. 20 Ji'nye néijmi'i tɨ'ɨj na'aj tyí'sejre' seequéj pu tyi'huóo'ruu
tɨ'ij quee a'yan éenye'ej tá'ra'nyij je'ej tɨ tyá'xɨe'va'ca'aj ɨ Dios,
capu jusɨ́ɨj a'yan huóoruuj, sulu Dios pu juxɨé'vi'ra' jɨn a'yan
tyeetyájtoo tɨ'ij jaajájcuare'en majca'huáyee, 21 néijmi'i ɨ tɨ tyí'sejre'
pu tyi'ijchó've' a'ájna xɨcáara' tɨ jitzán Dios jaatyáhuɨɨre'ej, tɨ'ij ajta
tajamuán séeria'aj já'ra'nyij ɨ tyaj yójmua'mua' pué'een. 22 A'yaa tu
tyá'mua'reej tɨ a'yan tyí'een jo'tɨj na'aj ɨ cháanacaj japua tɨ a'yan
tyu'puéjtzij tɨ'ɨj tɨpua'aj íitaj ootacuí'nyej. 23 Tyajta ityáj a'yaa tu
tyajta tya'ajpuéetzij, ji'nye pu'ríj ityájma jimi séejre' ɨ júuricama'ra'
ɨ Dios, tɨ a'ɨ́ɨn pué'een ɨ ta'nájcaj tɨ Dios a'yan tyita'táratziiri'.
Jéehua tu jajpuéetzij a'yan tyetye'ejcho've'ej tɨ'ij táacɨ'tyij tyaj
yójmua'mua' pué'eenye'ej tá'ra'nyij ɨ Dios, tɨ'ij ajta ɨ Dios japuan
huatányuunyij ɨ tatyévira'. 24 A'yaa pu een jɨn Dios tɨɨ'rájtoo tyej
a'yan tye'ejchó've'ej a'ɨ́jcɨ ɨ tyaj quee xu jaséj. Ajta tɨpua'aj tyeríj
jaséjraj ɨ tyaj jajchó've', capu che' juxɨe've' tyaj jacho'va'aj. ¿Nyi
a'tɨ́j tyi'tɨ́j tyicho've' tɨ arí jaaséj? 25 Ajta tɨpua'aj ɨ tyaj jajchó've'
tyequée xu jaséjraj, a'yaa pu tyúuxɨe've' tyaj jacho'va'aj tyequée
tyá'xaahuataj.
26 A'yaa pu'ij ajta ɨ júuricama'ra' ɨ Dios tyí'tahuɨɨre' a'ɨ́jcɨ jɨme'
tyaj quee je'ej rɨnyij tajɨ́ɨmua'aj. Ji'nye catu jamua'reej tyi'tɨ́j
tɨ nyúucarira' juxɨe've' tyej tyij huatyényuunyij, a'ɨ́j pu jɨn ɨ
júuricama'ra' ɨ Dios tajitzé ma'can tyényuusij, a'yaa pu tyó'cɨ'xɨj

tɨ'ɨj ɨ tɨquee tya'ancurɨ́ɨ'rej, ji'nye capu ɨ'rɨ́j tɨ a'tɨ́j jaataxáj.
27 Ajta a'ɨ́jna ɨ Dios tɨ néijmi'i mua'reej je'ej tyaj tyí'mua'tzej ɨ
tatzájta', a'ɨ́ɨ pu jamua'reej je'ej tɨ huatóomua'aj a'ɨ́jna ɨ tɨ jahuoo
ɨ júuricama'ra', ji'nye a'ɨ́ɨ pu hua' japua huatányuusij je'ej tɨ ɨ Dios
tyá'xɨe've'.

Néijmi'i tu jɨn tyu'tyámue'tɨj ɨ Dios jimi

28 A'yaa tu tyá'mua'reej tɨ Dios huá'huɨɨre' tɨ'ij néijmi'i a'yan
tye'rájra'nyij je'ej tɨ a'ɨ́ɨn tyámua' tyihuo'tá'an a'ɨ́ɨjma ɨ maj jaxɨe've',
a'ɨ́ɨjma ɨ tɨ arí a'ɨ́ɨn hua'antyíhuoj tɨ'ij tyi'tɨ́j jɨn tyihua'antyárujtye'en.
29 Ajta a'ɨ́ɨjma ɨ tɨ Dios jájcuaj ɨmuáj arí huá'muajtyajca'aj, a'yaa pu
tyihua'antyíhuoo tɨ'ij a'yan huó'uurej tɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ yójra', ajta tɨ'ij a'ɨ́ɨn
pue'éenye'ej tá'ra'nyij ɨ ta'nájcaj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ ihuáamua'mua'. 30 Ajta
a'ɨ́ɨjma ɨ tɨ a'yan jájcuaj ɨmuáj tyihua'antyíhuoo, a'ɨ́ɨ pu ajta huo'tajé,
ajta a'ɨ́ɨjma ɨ tɨ huo'tajé, a'ɨ́ɨ pu tyámua' huó'ruuj mej mij jɨ'réenya'aj
huatyá'ɨtzeere'en a'ɨ́jcɨ jimi, ajta a'ɨ́ɨjma ɨ tɨ tyámua' huó'ruuj, a'ɨ́ɨ pu
huo'ta' mej mij jamuán séjre'ej muá'ra'nyij jusén jɨme'.
31 ¿Ji'nye tyajtáhua'aj tyu'taxájtaj? Tɨpua'aj ɨ Dios tajapuá
nyuucaaj, capu ɨ'rɨ́j tɨ a'tɨ́j ta'antyipuá'ritye'en ityájma. 32 Capu ɨ
Dios quee a'yan tyito'tyéchootzej ɨ juyój, sulu a'ɨ́ɨ pu tyu'tá' tɨ'ij
huámuɨ'nyij tajitzé ma'can ɨ cúruuj jitze, ¿nyiquee a'yan cha'taj na'aj
ij juxɨé'vi'ra' jɨn néijmi'i tyitaatapuéjve'sij, ɨ tɨ tyí'sejre' ɨ Cɨrɨ́istu' jimi?
33 ¿A'tanyɨ́j a'yan tyihuá'xajtzi' a'ɨ́ɨjma ɨ Dios tɨ hua'antyíhuoj? Dios
pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ tyámua' huá'uurej. 34 ¿A'tanyɨ́j puéjtzij huo'tá'sij?
A'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Cɨrɨ́istu' tɨ huamuɨ́', ajta je'en huatájuuriaca',
ijɨ́ij pu muáca'ta' ɨ Dios já'sejre', a'ɨ́ɨ pu'ij taatyáhuɨɨre'ej. 35 ¿A'tanyɨ́j
ij tye'entyí'uunaj tɨ'ij ɨ Cɨrɨ́istu' quee che' taxɨe've'ej? ¿Nyiquij
tɨpua'aj tyi'tɨ́j tamuarɨe'riste'ej, na'rɨ́ij tyi'tɨ́j ta'ɨtziitya'aj, ca' tɨpua'aj
je'ej pua'aj máta'uuriaj, nusu tyatájcuj, ca' tɨpua'aj tyej quee je'ej
tyéejviicue'raj, ca' tɨpua'aj tyaj huácui'nyij? 36 A'yaa pu tyé'yu'si' ɨ
yu'xarij jitze tɨjɨn:

Muéetzij jɨme' tu a'náj tɨna'aj á'taca'nyej tyej tyij huácui'nyij,
a'yaa mu ta'uurej matɨ'ij a'ɨ́ɨmaj ɨ cánya'xɨɨ ɨ maj huá'cui'caa.

37 Ajta néijmi'i jɨme' a'ɨ́jcɨ, a'yaa tu tyu'tyámue'tɨj a'ɨ́jcɨ jɨme'
tɨ ɨ Cɨrɨ́istu' taaxɨé'vej. 38 A'yaa nu tyámua' tyá'mua'reej tɨquee
tyi'tɨ́j tye'entyí'uunaj tɨ'ij quee che' ɨ Dios taxɨe've'ej. Capu ɨ tyaj
júurij huatyá'ɨtzeere'en, na'rɨ́ij tyaj huácui'nyij, na'rɨ́ij ɨ maj tajapuá
tyí'huɨɨre' ɨ Dios jimi, na'rɨ́ij a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyí'huɨɨre' ɨ tyiyáaru' jimi,
je'ej tɨ tyí'rɨcɨj ɨ tɨ tyí'sejre', nusu je'ej tɨ tyí'rɨnyij, 39 tɨpua'aj ɨ tɨ
jéetze' ájtyeej, na'rɨ́ij ɨ tɨ jéetze' ajo'cátyee ɨ tajityé, tyi'tɨ́j tɨna'aj tɨ
a'yan séejre' ɨ Dios tɨ tyú'taahuaca'. Capu tyi'tɨ́j tye'entyí'uunaj ɨ
Dios tɨ jɨn taxɨe've' ajta taataséjratyej ɨ Cɨrɨ́istu' jimi, a'ɨ́jna ɨ Jesús tɨ
tavástara' pué'een.

Dios pu hua'antyíhuoj a'íijma i maj Israel jitze ajtyáma'can

9 1 A'yaa nu tzáahuatyi'ra'aj jin tyajá'mua'ixaatye' i Ciríistu'
jimi, canu tyí'hue'taj. Ajta i nyaj jin ma'úumua'rej jamuán i
júuricama'ra' i Dios, a'yaa mu tyí'nye'ixaatye' ti a'yan tyi'ja'yájna,
2 jéehua nu nyaxaamujritye', nyajta a'náj tina'aj jajpuéjtzij i
nyaxiéjnyu'caa tzajta', 3 a'yaa nu tyá'xie've' tipua'aj i'ríitan
na'ráanajchij ti Ciríistu' manúurieenyij, ti'ij na'antyipuá'ritye'en
hua' jitze ma'can i nye'ihuáamua', a'íijma i maj a'yan cha'taj mana'aj
tyitye'ráanyej nyati'ij nyáaj. 4 A'íi mu Israel jitze ajtyáma'can, ajta i
Dios huatyóoyojmua'tyej. Dios pu ajta huatyá'itzee hua' jimi a'íjna
ti naa séeria'aj ta'raa, ajta hua' jimi tyu'tá' i junyúucaa je'ej ti
tya'ra'nyíiche', majta a'íimaj, a'yaa mu tya'ancuriáa' a'íjci i nyúucarij
i maj jin tyí'ijta, majta a'íjci i yi'ráj je'ej maj tyá'na'michej, ajta
mui'caa jin tyihua'táratziiri'. 5 A'íi mu majta hua' jitze eeráma'can i
tahuásimua'ci'ij, ajta hua' jitze pu a'yan tye'ráanyej a'íjna i Ciríistu' ti
ajta a'íin pué'een i Dios i ti néijmi'i jin antyúumua'reej, tyiche' a'náj
tina'aj tyé'tyojtzi're'ej. Che' a'yan tyá'ra'nyij.

6 Canu a'yan tyajá'mua'ixaatye' ti i nyúucarij quee tyi'tíj huiiria'ca'aj
i Dios ti huo'ta' a'íijma i maj Israel jitze ajtyáma'can, sulu a'iimaj i
maj a'íjci jitze eeráanyej i Israel, camu néijmi'i ji'ré'can jime' a'íjci
jitze ajtyáma'can. 7 Camu majta néijmi'i yójmua'mua' pué'een a'íjci i
Abraham, sulu Dios pu a'yan tyaaté'exaatya'ca'aj tijin: "A'íi mu a'íin
pué'eenye'ej muá'ju'un a'yóojmua' i maj jitzán eerányesij a'íjci i Isaac."
8 A'yaa pu'ij tyí'ta'ixaatye' maj quee néijmi'i yójmua'mua' pué'een i Dios
i maj Abraham jitze eeráanyej, sulu a'iimaj i maj ja'tzaahuatye' a'íjci
i ti jin Dios tya'tóoratziiri', a'íi mu a'íin pué'een i maj yójmua'mua'
pué'een a'íjci i Abraham. 9 Ji'nye Dios pu a'yan tya'tóoratziiri' a'íjci jimi
i Abraham tijin: "A'náj nyaj nyeríj a'yan tyaaxá'pui'intarej, nyáaj nu
nyajtáhua'aj ya'uvé'nyesij, ajta i Sara pu arí tyiyóoj ta'mej."

10 Ajta quee a'íi na'aj. A'iimaj i maj hua'puaj i yójmua'mua' i
Rebeca, a'íi pu a'íin pué'eenye'ej i hua' táataj a'íjna i Isaac, 11 Ajta
mati'ij quee xu nánie'huacaj i maj hua'puaj, mati'ij quee xu tyi'tíj
je'ej uuriáacaj, tipua'aj ti xá'pui' een, na'ríij ti je'ej pua'aj een, a'yaa
pu Dios tyaaté'exaa a'íjci i hua' náanaj tijin: "A'íjna ti vásti', a'íi
pu jaatyáhuiire'ej a'íjci i ti pá'ri'ij." 12-13 Ajta a'yan tijin: "Nyáaj nu
jaxie've' a'íjci Jacob, nyajta jájcha'iire' a'íjci i Esaú." A'yaa pu'ij
tyé'miteere' je'ej ti ricij i Dios ti'ij a'íin séej avá'huoonyij, je'ej ti a'íin
tyá'xie've', ajta quee a'yan tyaataxáatan je'ej ti tyi'tíj jin huaríj.

14 ¿Nyij a'íjci jin a'yan tyetyu'taxájtaj ti i Dios quee xá'pui' ricij?
Catu xaa nyu'uj. 15 Ji'nye Dios pu a'yan tyaaté'exaa a'íjci i Moisés tijin:
"Nyáaj nu tyaatú'uunyi'raj a'tíj tina'aj ti a'yan tyina'ráanajchi, nyajta
nu ja'ancu'vaxi'ij a'tíj ti ajta a'yan tyina'ráanajchi." 16 A'yaa pu'ij, capu

a'yan tyá'cɨ'tyij ɨ a'tíj a'íjcɨ jɨme' je'ej tɨ jusíɨj tyá'xɨe've', nusu je'ej tɨ tyi'tíj jɨn tyí'tyese', sulu je'ej tɨ ɨ Dios tyá'ancu'vaxɨ'ɨj. 17 Ji'nye a'yaa pu tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze tɨ ɨ Dios a'yan tyaaté'exaa a'íjcɨ ɨ rey Egipto tɨ tyejé'ijtaca'aj tɨjɨn: "A'yaa nu rey jɨme' tyimua'antyáarujtye nyej nyij a' jimi huo'taséjratye'en ɨ nyaj jɨn néijmi'i putyí'uurej, ajta mej mij néijmi'que' náamua'tyij íiyan ɨ cháanacaj japua." 18 A'yaa pu'ij ɨ Dios tyá'cu'vej a'tíj tɨ a'yan tya'ráanajchi, ajta a'yan tya'tá'caa tɨ a'tíj a'yan tye'tyánaamuan ɨ juxɨéjnyu'caa a'tíj tɨ ajta a'yan tya'ráanajchi.

19 Ajta a'tíj pu a'yan tyu'taxájtaj tɨjɨn: "Tɨpua'aj a'yan tyi'ja'yájnatan, ¿ji'nye een jɨme' ɨ Dios tajitzé tyí'pua'ritye', tɨpua'aj a'íɨn jusíɨj a'yan ta'uurej?" 20 ¡Pajta muáaj tyáatɨ'! ¿A'tanyíj paj pué'een pej pij a'yan tyí'anyuuste' ɨ Dios jimi? ¿Nyiquij ɨ xá'rij a'yan tyaaté'exaatye'sij a'íjcɨ ɨ tɨ jaatyátaahuaca' yee: "Ji'nye een jɨme' a'yan petyinatyátaahuaca'?" 21 A'íjna ɨ a'tíj tɨ xá'rij tyí'ta'huacaa, a'yaa pu tyu'tóocɨ'puaj tɨ tyu'muárɨe'en ɨ xaríj jɨme', tɨ'ij séecan tyú'taahuaj ɨ xá'rijtzee tɨ naa tyu'sé'rin, ajta séecan tɨ cha'na'aj tɨna'aj tyí'huɨɨre'.

22 Dios pu a'yan tyá'xɨe've' tɨ taataséjratye'en tɨ a'íɨn néijmi'i putyí'uurej, a'íj pu jɨn néijmi'i tyo'táviicue'ri' a'íɨjma jimi ɨ tɨ a'yan tyihua'tyévijtya'ca'aj mej mij jó'vetyij. 23 A'yaa pu'ij ajta ityájma tyitaataséjra tɨ a'íɨn tyámua' tyihuo'tyájtoo a'íɨjma ɨ tɨ hua'ancu'vajxɨ, ajta anaquéej tyámua' táaruuj tyej tyij hua' jitze ajtyáma'cantaj tá'ra'nyij. 24 A'yaa pu ɨ Dios tyitaatajé, ityájma ɨ tyaj Israel jitze ajtyáma'can, ajta a'íɨjma ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can. 25 A'yaa pu ajta tyo'tyéyu'xaca' ɨ yu'xarij jitze a'íjna ɨ Oseas tɨjɨn:

A'íɨmaj ɨ maj quee nyejitzé ajtyáma'cantaca'aj,
a'yaa nu huo'támua'sij tɨjɨn mu'ríj nyetyeíɨtyeristyamua' pué'een,
nyajta a'íɨjma ɨ nyaj quee hua'xɨe'va'ca'aj,
a'yaa nu nyajta tyihuo'taxájtaca' tɨjɨn nyaj hua'xɨe've'.

26 Ajta jo'maj a'yan tyihuojo'té'exaa ɨ tyeítyee yee:
"Mua'aj xu quee nyetyeíɨtyeristyamua' pué'een",
a'yaa mu tyihuo'taxájtaj maj yójmua'mua' pué'een ɨ Dios tɨ júurij.

27 Ajta a'íɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, Isaías pu a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn: "Tyij majta jéehua ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, a'yan a'chu tɨ'ɨj ɨ séj tɨ a'áa ja'ajtyájcaj jo'tɨj ja'va'ástɨmee ɨ jájrij, capu néijmi'caa huɨɨre'en tɨ'ij ɨ Dios hua' japua huatányuunyij, 28 ji'nye jiye'tzín pu ɨ Dios néijmi'i antyipuá'ritye'sij tɨ'ij puéjtzij huo'tá'an a'íɨjma ɨ maj a'yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua." 29 A'yájna tɨ'ɨj ajta arí tyu'taxájtaca' a'íjna ɨ Isaías tɨjɨn:

Tɨpua'aj ɨ Dios tɨ néijmi'i jɨn antyúumua'reej quee taatá'nyijche',
tyej tyij séecan jitze eerama'cáantaj, a'yaa pu'ij ajta tyi'ta'uréenyijche',
tɨ'ɨj tyihuó'ruuj ɨ maj a'áa jo'cháatɨma'caa a Sodoma majta a Gomorra.

Ɨ maj jɨn ootyáˈɨtzee ɨ maj Israel jitze ajtyámaˈcan

30 ¿Jiˈnye tyetyuˈtaxájtaj aˈíjna jɨmeˈ? Nyiquij aˈíjna jɨmeˈ ɨ tyaj jɨn
tyáˈtzaahuatyeˈ, ɨ Dios tyámuaˈ huóˈruuj ɨ maj quee tyáˈtzaahuatyeˈ,
ɨ maj majta jahuoocaˈaj mej mij jɨˈréˈnyeˈej huatyáˈɨtzeereˈen ɨ
Dios jimi. 31 Majta aˈíɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyámaˈcantacaˈaj, ɨ
maj aˈyan tyáˈhuoocaˈaj ɨ nyúucarij jitze ɨ maj jɨn tyíˈijta mej mij
jɨˈréˈnyeˈej huatyáˈɨtzeereˈen ɨ Dios jimi, aˈíɨ mu quee jaˈancuriáaˈ
ɨ maj jahuoocaˈaj. 32 ¿Jiˈnye een jɨmeˈ mequee jaˈancuriáaˈ? Aˈyaa
mu een jɨn huamuéˈtɨchej maj quee aˈíjna jitze tyiˈcaˈnyajcaˈaj ɨ
maj jitzán tyáˈtzaahuatyeˈ, sulu jeˈej maj tyiˈtíj jɨn rɨjcaa. 33 Aˈíj mu
jɨn huamuéˈtɨchej aˈíjcɨ jɨmeˈ maj jaatyáxaahuataca aˈíjcɨ ɨ tɨ aˈyan
tyéˈyuˈsiˈ ɨ yuˈxarij jitze tɨjɨn:

Nyáaj séej tyévij huataˈítyij a Sión,
aˈyaa pu tyinaatyáhuɨɨreˈej tɨˈɨj ɨ tyetyéj ɨ maj jitzán éjcataj ɨ
tyétyacaa,
ajta ɨ tɨ jitzán tyíˈcaˈnyej capu jaatatyéviˈrasteˈsij.

10 1 Nyeˈihuáamuaˈ, aˈyaa nu tyáˈxɨeˈveˈ ɨ nyaxɨéjnyuˈcaa
tzajtaˈ, nyajta aˈyan tyáˈhuaviij ɨ Dios tɨˈij aˈíɨn hueˈrátoonyij
ɨ maj Israel jitze ajtyámaˈcan. 2 Aˈyaa nu tyámuaˈ tyáˈmuaˈreej
siaj jéehua jaxɨeˈveˈ siaj jaatyáhuɨɨreˈen ɨ Dios, ajta aˈíjna ɨ siaj jɨn
jaxɨeˈveˈ siaj sij aˈyan huárɨnyij capu aˈíjna jitze aróocaˈnyej ɨ tɨ
jɨˈréˈcan jɨmeˈ. 3 Jiˈnye caxu jamuaˈreej tɨ ɨ Dios aˈíɨn pueˈeen ɨ tɨ
tyámuaˈ huáˈuurej ɨ tyeítyee, jujíɨmuaˈaj xu sij aˈyan tyáˈhuoo siaj
sij jɨˈréˈnyeˈej huatyáˈɨtzeereˈen, siajta quee aˈyan rɨcɨj jeˈej tɨ ɨ Dios
tyaaxáˈpuɨˈɨntarej tɨˈij aˈtíj jɨˈréenyaˈaj jimi huatyáˈɨtzeereˈen aˈíjcɨ
jimi. 4 Ajta aˈíjna ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyíˈijta aˈíɨ pu antyipuáˈriacaˈ
tɨˈɨj ɨ Cɨríistuˈ yan uvéˈnyej, aˈyaa puˈij tyíɨˈrij siaj néijmiˈi tyámuaˈ
tyityeetyáˈɨtzeereˈen aˈíjcɨ jɨmeˈ siaj tyáˈantzaahuatyeˈen ɨ Cɨríistuˈ
jimi.

5 Ajta tɨˈij aˈtíj tyámuaˈ tyuˈtyáˈɨtzeereˈen aˈíjna jitze maˈcan ɨ
nyúucarij ɨ maj jɨn tyíˈijta, Moisés pu aˈyan tyoˈtyéyuˈxacaˈ tɨjɨn:
“Aˈtíjˈtɨˈjaˈráˈastijreˈen aˈíjcɨ ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyíˈijta, aˈyaa pu
tyúuxɨeˈveˈ tɨ néijmiˈi aˈíjcɨ jitze aróocaˈnyej ɨ nyúucarij.” 6 Ajta ɨ tɨ jɨn
aˈtíj tyámuaˈ tyuˈtyáˈɨtzeereˈen aˈíjna jimi ɨ maj jitzán tyáˈtzaahuatyeˈ,
aˈyaa pu tyáˈxaj tɨjɨn: “Capáj aˈyan tyíˈmuaˈajcaj muaˈ tzajtaˈ yee:
¿Aˈtanyíjˈtajapuáˈjoˈojnyésij?, taˈaj ij yajavaˈcányijtyeˈen aˈíjcɨ ɨ
Cɨríistuˈ”, 7 naˈríij yee; ¿ajoˈcárutyij tyétyeˈ ɨmuáj?, taˈaj ij jeˈtátoonyij
ɨ Cɨríistuˈ huaˈ tzajtaˈ ɨ maj meríj huácuij.” 8 Tyiˈtanyí naˈaj putyíˈxaj
ɨ tɨ aˈyan yee: “Aˈíjnaˈɨnyúucarijˈajimiˈpuˈséejreˈ, ajta aˈíjcɨ jitze
ɨ paj jɨn maˈúumuaˈrej ajta aˈxɨéjnyuˈcaa tzajtaˈ.” Aˈíi pu aˈíɨn
pueˈeen ɨ nyúucarij tyaj jitzán tyáˈtzaahuatyeˈ tyajta huáˈixaatyeˈ.
9 Tɨpuaˈaj aˈyan petyuˈtaxáj yee Jesús pu tavástaraˈ pueˈeen, pajta

a'xɨéjnyu'caa tzajta' tyá'antzaahuatye'en tɨ ɨ Dios jaatájuurityej, aj
pu ɨ Dios mui'rátoosij. 10 A'yaa pu tyúuxɨe've' paj a'xɨéjnyu'caa jɨn
tyá'antzaahuatye'en tɨ'ɨj muáahuɨire'en, pajta mua' tyenyij jɨn jaataxáj
tɨ ɨ Jesús a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Cɨríistu', aj pu'ij Dios a japua huatányuusij.
11 A'yaa pu tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn: "A'tɨ́j tɨ tyá'tzaahuatye'
ɨ Cɨríistu' jimi, capu a'náj huatóotyevi'ra'astaj." 12 Majta juxa'aj
mana'aj een ɨ tavástara' jimi, a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can,
majta ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can, ji'nye sɨ́ɨj pu'uj a'ɨ́ɨn pué'een
ɨ tɨ néijmi'caa tavástara', ajta néijmi'i tyihua'tá'caa je'ej tɨ sɨ́ɨj ajta
sɨ́ɨj tyaatáhuaviiraj. 13 Ji'nye a'yaa pu tyé'yu'si' tɨjɨn: "A'tɨ́j tɨna'aj tɨ
a'yan tyaatáhuoosij ɨ tavástara' jimi, Dios pu japuan huatányuusij."
14 Ajta ¿ji'nye tyíɨ'rij maj huatyényuunyij ɨ tavástara' jimi, tɨpua'aj
mequee xu jimi tyá'tzaahuatye'? ¿Ajta ji'nye tyíɨ'rij mej mij jimi
tyá'antzaahuatye'en, tɨpua'aj mequee xu jáanamuajri' tɨ a'tɨ́j jitzán
ma'can tyihuó'ixaatye'en? ¿Ajta ji'nye metyá'namuajran, tɨpua'aj
quee a'tɨ́j huó'ixaatye'en ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios? 15 ¿Ajta ji'nye
metyihuá'ixaatye'en ɨ nyúucarij tɨpua'aj mequee huata'ítyi'huaj mej
mij hua' jimi ujó'ju'? A'ɨ́j pu jɨn a'yan tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn:
"Huápuɨ'ɨj mu naa huasé'rin a'ɨ́ɨmaj ɨ maj huata'ítyi'huaj mej mij
huó'ixaatye'en ɨ nyúucaria'ra' ɨ tavástara'."
16 Ajta camu néijmi'i ja'antzaahuaj ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios. A'yaa
pu tyí'een tɨ'ɨj tyu'taxájtaca' a'ɨ́jna ɨ Isaías tɨjɨn: "Tavástara', ¿a'tanyíj
ja'antzaahuatye'sij ɨ nyúucarij ɨ tyaj tyeríj huo'té'exaa?" 17 A'yaa pu'ij
tyí'een, aj pu ɨ a'tɨ́j tyá'antzaahuatye'sij tɨ'ɨj jáanamuaj ɨ nyúucarij,
ajta a'ɨ́jna ɨ nyúucarij a'ɨ́j pu jimi eeráma'can ɨ nyúucaria'ra' jitze ɨ
Cɨríistu'.
18 Nyajta nyáaj a'yaa nu tyí'ihuo' tɨjɨn: ¿Nyiquij mequee
jáanamuajri' ɨ nyúucarij? Ji'nye mijta máanamuajri'. A'yaa pu tyá'xaj ɨ
yu'xarij jitze tɨjɨn:

Néijmi'que' pu huánamuajre ɨ huá'nyuucaa,
ajta huá'nyuucaa, a'áa pu ɨmuáj jó'namuajrej jo'tɨj ɨ cháanacaj
joo'ástɨmee.

19 Nyajtáhua'aj nu a'yan tyu'ta'íhuo'sij tɨjɨn: ¿Nyiquij mequee
jáamua'reeri' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can?, anaquéej pu ɨ
Moisés a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:

"Nyáaj nu jamuaatá'sij siaj sij tyíchueerej
a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj quee chájta'naj pué'een,
nyajta jamuaatá'sij siaj tyinyínyu'caj a'ɨ́ɨjma
jimi ɨ maj quee jaxɨe've' maj tyihuojo'itéej muá'ra'nyij."

20 Ajta ɨ Isaías, a'yaa pu tya'huóoca'an tɨ a'yan tyu'taxáj tɨjɨn:

A'ɨ́ɨmaj ɨ maj quee nyahuoca'aj, a'ɨ́ɨ mu náatyoj,
nyajta a'ɨ́ɨjma jimi huatányesejrataca' ɨ maj quee nyéetzij nye
ihuo'ca'aj.

21 Ajta ɨ Isaías a'yaa pu tyihuo'taxájtaca' a'ɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze
ajtyáma'can tɨjɨn: “A'náj tɨna'aj nu huo'tyáhuɨɨ ɨ maj séej chájta'naj
jitze ja'chej ɨ maj quee tyu'namuaj majta quee tyihuojó'itej.”

Ɨ Israel Dios tɨ ja'antyíhuoj

11 1 A'yaa nu nyijta ijíij tyajá'mua'ihuo': ¿Nyiquij ɨ Dios arí
mahuoohuá'xɨj a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyeítyeristyamua'me'en pué'een?
Capu xaa nyu'uj. Nyáaj nu nyajta Israel jitze ajtyáma'can, nyajta ɨ
Abraham jitze eeráma'can, nyajta hua' jitze ajtyáma'can a'ɨ́ɨjma ɨ
maj Benjamín jitze eeráma'can. 2 Tɨ'ɨj na'aj jájcua ɨmuáj, Dios pu
a'yan tyihuo'taxájtaca' a'ɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can maj
tyeítyeristyamua' pué'eenye'ej, ajta ijíij capu eexúj mahuoohuá'xɨj.
¿Nyij sequée jamua'reej je'ej tɨ tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze a'ɨ́j tɨ á'xaj
ɨ Elías, tɨ'ɨj a'yan tyaatáhuaviiri' ɨ Dios tɨ'ij a'ɨ́ɨn puéjtzij huo'tá'an
a'ɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can? A'yaa pu tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
3 “Nyavástara', mu'ríj huo'cuij a'ɨ́ɨjma ɨ maj muéetzij jitze ma'can
tyí'xaj, majta jaatyú'uunaxɨj ɨ maj japuan tyí'mu'vejritacaa, nyáaj
nu'uj nyij nyasɨ́ɨj huatyá'ɨtzee nyajúurij, majta mu mij nyéetzij
meríj nyeje'catamuɨ'.” 4 Ajta ɨ Dios a'yaa pu tyu'tanyúj tɨjɨn: “Nu'ríj
aráahua'puaj ví'ra'aj ɨ tyeítyee ava'huoj ɨ maj quee a'náj jaanájchaca'
a'ɨ́jcɨ ɨ Baal.” 5 A'yaa mu cha'taj mana'aj cɨ́ɨ tyí'tyesejre' ijíij ɨ maj
tyeítyeristyamua'me'en pué'een, a'ɨ́ɨmaj ɨ tɨ Dios juxɨé'vi'ra' jɨn
hua'antyíhuoj. 6 Ajta tɨpua'aj ɨ Dios hua'antyíhuoj juxɨé'vi'ra'
jɨme', capu che' a'ɨ́jna jɨme' je'ej maj tyityetyúucha'ɨɨca'aj, ji'nye
tɨpua'aj a'yan tyí'eenye', capu che' tyi'tɨ́j je'ej tyí'huɨɨre' ɨ tɨ jɨn Dios
hua'antyíhuoj juxɨé'vi'ra' jɨme'.
7 ¿Ji'nye na'quij? A'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can camu
ja'ancuriáa' ɨ maj jahuooca'aj, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ Dios tɨ hua'antyíhuoj,
a'ɨ́ɨ mu xaa ja'ancuriáa'. Ji'nye ɨ séecan huápuɨ'ɨj mu quee
tyihuojó'iteeca'aj, 8 a'yájna tɨ'ɨj tyá'xaj ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn: “Dios pu
a'yan huó'ruuj mej mij quee tyámuamua're'ej, a'yaa mu mij móoj ijíij
een, capu je'ej huá'miteeraste' ɨ maj jaséj camu majta yó'itej ɨ maj
janamuaj.” 9 A'yaa pu ajta tyaataxájtaca' a'ɨ́jna ɨ David tɨjɨn:

Miche' a'ɨ́jna jɨn huavívi'huaj ɨ maj jɨn tyí'ye'estyaa,
mej mij jó'vatzɨj ajta je'en puéjtzij huo'cɨ'tyij.
10 Miche' aracúcu'nyij muá'ra'nyij mej mij quee che' ma'unyéjnye'rij,
Che' ɨ hua' huarij antyúututaj jusén jɨme'.

Dios pu hui'rátoosij a'ɨ́ɨjma ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can

11 A'yaa nu nyijta ijíij tyajá'mua'ihuo' tɨjɨn: ¿Nyiquij huápuɨ'ɨj
néijmi'i jɨn muo'vátzɨj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can tɨ'ɨj hua' japua
rájve ɨ puéjtzij? Capu xaa nyu'uj. Sulu matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj quee a'yan huarɨ́j
ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, a'ɨ́ɨjma pu'ij huáhuɨɨ ɨ maj séej chuéj

japua já'ma'can mej mij júurij huatyá'ɨtzeere'en, ajta mej mij a'ɨ́jna
jɨn tyíchueerej ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can. 12 A'yaa pu'ij tyu'tyáhuɨɨ
a'ɨ́jna ɨ maj jɨn huamué'tɨchej a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can,
mej mij a'ɨ́jna jɨn huo'tyáhuɨɨre'en a'ɨ́ɨjma ɨ maj séej chuéj japua
já'ma'can, jéetze' pu'ij tyámua' tye'mej a'ɨ́ɨjma jimi a'ájna xɨcáara' tɨ'ɨj
tyámua' huá'uuren a'ɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can.
13 Ajta tyi'tɨ́j nu jamuaaté'exaatye'ej mua'ajmaj mu siaj quee
Israel jitze ajtyáma'can. Ji'nye Dios pu a'ɨ́ɨjma jimi naata'ítyaca'
ɨ maj quee Israel jitze ajtyáma'can, a'ɨ́j nu jɨn jéehua jaxɨe've'
nyaj a'ɨ́jna jɨn jamuaatyáhuɨɨre'en. 14 A'yaa nu tyá'xɨe've' mej mij
séecan ɨ nyetyeɨ́ɨtyeristyamua' jamua'anchueere'en mua'ajmaj,
mej mij majta a'ɨ́ɨmaj tyá'antzaahuatye'en. 15 Ji'nye tɨ'ɨj ɨ Dios
mahuoohuá'xɨj a'ɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, a'yaa pu
tyu'tyáhuɨɨ mej mij majtáhua'aj ajtyáxɨɨrej ɨ Dios jimi a'ɨ́ɨjma ɨ maj
séej chuéj japua já'ma'can, ¿ji'nye tye'mej tɨ'ɨj ɨ Dios ajtáhua'aj
tyámua' tyihuo'tyéjeevej a'ɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can?
A'yaa pu tye'mej tɨ ɨ Dios huo'tájuuritye'sij a'ɨ́ɨjma ɨ maj meríj
huácui'ijcaa 16 Ji'nye tɨpua'aj a'tɨ́j jaatámu'vejritaj ɨ Dios jimi a'ɨ́jna
ɨ páan ɨ tɨ anaquéej jaatyátaahuaca', néijmi'i pu ajta ɨ cuéjtzij
huatámu'vejrityi'huaca'. Tɨpua'aj ɨ Dios jimi huatámu'vejrityi'huaj ɨ
náana'ra' ɨ cɨyéj, néijmi'i pu ɨ cɨyáara' ajta huatámu'vejrityi'huaj.
17 A'ɨ́jna ɨ aseitúunaj, ɨ maj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ maj Israel jitze
ajtyáma'can, a'yaa mu je'cácaa tye'entyiná'xɨj ɨ pi'istáara', majta
je'en séej antyiví'ijtye ɨ pi'istáa tɨ séej jitze ma'cantaca'aj ɨ aseitúunaj
tɨ jusɨ́ɨj ajnyéj, mua'aj xu a'ɨ́ɨn pué'een. A'yaa xu seríj a'ɨ́jcɨ jitze
tyitye'ejtyáma'can ɨ aseitúunaj, ɨ Dios tɨ jimi ajtyáma'can. 18 Ajta caxu
a'ɨ́jna jɨn óotzaahuatye'ej, siaj seríj a'ɨ́jcɨ jitze ajtyáma'can. Tɨpua'aj
a'yan siarɨjca, xo'támua'reej tɨquee mua'ajmaj jitze aróoca'nyej
ɨ náana'ra' a'ɨ́jcɨ ɨ cɨyéj, sulu mua'aj xu a'ɨ́jcɨ jitze aróoca'nyej ɨ
náana'ra'.
19 Tyij sequée a'yan tyu'taxájtaj yee: “Séecan mu ɨ pi'istáa
antyiná'axɨj mej mij nyéetzij na'antyiví'ijtye'en ɨ cɨyéj
jitze.” 20 A'yaa pu tyi'ja'yájna, ajta a'yaa mu huó'ruuj ji'nye
camu tyá'tzaahuatya'ca'aj, siajta mua'aj a'yaa xu a'ɨ́jcɨ jitze
tyitye'ejtyáma'can a'ɨ́jcɨ jɨme' siaj tyá'tzaahuatye'. A'ɨ́j xu jɨn quee
óotzaahuatye'ej, sulu siata'aj jáatzɨɨnye'en ɨ Dios. 21 Ji'nye capu ɨ Dios
tyaatú'uunyi'ri' a'ɨ́jcɨ ɨ pi'istáa ɨ tɨ ajtanyáxɨj ɨ cɨyéj jitze tɨ tyámua'
een, capu ij ajta mua'ajmaj tyajamuaatú'uunyi'raj. 22 Siata'aj a'ɨ́jcɨ
jitze tyú'mua'tyij ɨ tɨ jɨn ɨ Dios jamua'ancu'vaxɨj, ajta ca'nyíin jɨn
tyí'ijta. Ca'nyíin pu jɨn tyihuo'ta'ɨ́j a'ɨ́ɨjma ɨ maj ootyá'ɨtzee, ajta
mua'ajmaj jamua'ancu'vaxɨj. A'yaa pu'ij tyúuxɨe've' siaj a'ɨ́jcɨ jitze
aróoca'nyej ɨ tɨ jɨme' ɨ Dios tyámua' tyajamuaatá', na'ríij sequée
a'yan huárɨnyij a'ɨ́ɨ pu ajta majamúuhua'xɨj. 23 Ajta tɨpua'aj a'ɨ́ɨmaj ɨ

maj Israel jitze ajtyáma'can majtáhua'aj tyá'antzaahuatye'en, Dios
pu ajtáhua'aj hua'antyiví'ijtye'sij, ji'nye a'íɨ pu jaayí'tɨn tɨ a'yan
huárɨnyij. 24 Ji'nye mua'ajmaj pu ɨ Dios jamua'antyina'xɨj a'íjcɨ jitze
ɨ cɨyéj tɨ jusíɨj ajnyéj, tɨ'ij jamua'antyiví'ijtye'en a'íjcɨ jitze ɨ séej ɨ
maj ja'tyáhuii, majta a'íɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, ɨ maj
anaquéej ajtyáma'cantaca'aj a'íjcɨ jitze ɨ cɨyéj, jéetze' pu'ij ɨ'ríj tɨ ɨ Dios
ajtáhua'aj hua'antyiví'ijtya'xɨ'ɨn a'íjcɨ jitze ɨ cɨyéj, mej mij majtáhua'aj
jitzán ajtyama'cáantaj muá'ra'nyij.

Tɨ'ɨj Dios hui'rátoosij a'íɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can

25 Nye'ihuáamua', a'yaa nu tyá'xɨe've' siaj yo'itéej xá'ra'nyij a'íjna
ɨ tɨ aviitzi' ɨ Dios jimi, siaj sij quee tyi'tíj jɨn óotzaahuatye'ej. A'íɨmaj
ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can je'cáj mu quee tyihuojó'itej, a'yaa pu
tyihuó'ruuj mej mij séecan tyá'antzaahuatye'en ɨ maj quee Israel jitze
ajtyáma'can. 26 Tɨ'ɨj a'yan tyá'ra'nyij, néijmi'caa pu huɨɨre'en a'íɨjma
ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, ji'nye a'yaa pu tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze
tɨjɨn:

A'íjna ɨ tɨ hui'rátoosij a'áa pu jo'va'ma'aj ja'mej a Sión,
ajta je'en huo'tyáhuɨɨre'sij a'íɨjma ɨ maj Jacob jitze eeráma'can.
27 A'íi pu a'íɨn pué'een ɨ nyaj jɨn tya'tányaratziiraj a'íɨjma jimi
nyatɨ'ɨj tyihuo'tú'uunyi' ɨ maj jɨn quee xá'puɨ' huaríj.

28 Ajta a'íjna jitze ma'can ɨ nyúucarij ɨ tɨ jɨn ɨ Dios hui'rátoosij,
a'íɨ mu jájcha'ɨɨre' ɨ Dios ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, a'yaa mu
a'íjcɨ jɨn huaríj tɨ'ij ajta mua'ajmaj jamuáahuɨɨre'en, ajta ɨ Dios
óoche' pu hua'xɨe've' a'íɨjma, ji'nye a'íɨjma pu antyíhuo ɨ hua'
huásimua'cɨ'ɨj. 29 Ji'nye ɨ tɨ Dios huo'ta', capu huáari'raj, capu ajta
jo'rio'uunaj ɨ nyúucarij ɨ tɨ jɨn huo'tajé. 30 A'ájna ɨmuáj xu siajta mua'aj
quee ja'rá'astijrej ɨ Dios, ajta ijíij maj quee já'astijre' ɨ maj Israel
jitze ajtyáma'can, Dios pu'ij arí ajta mua'ajmaj jamua'ancu'vaxɨj.
31 A'yaa mu cha'taj mana'aj mij ijíij quee tyá'astijre', ta'aj ij ɨ Dios
jamua'ancu'vaxɨ'ɨn, ajta je'en hua'ancu'vajxɨ a'íɨjma a'yájna tɨ'ɨj
arí mua'ajmaj tyajamuá'ancu'vaxɨj. 32 Ji'nye Dios pu juxa'aj na'aj
tyihuo'xíjtyej ɨ maj jɨn ootyá'ɨtzee a'íjcɨ jimi, a'yaa pu'ij ajta juxa'aj
na'aj néijmi'caa tyá'ancu'vaxɨ'sij.

33 Jéehua pu huápuɨ'ɨj tyu'yí'tɨn ɨ Dios, néijmi'i pu tyo'mua'reej.
Capu a'tíj jaayí'tɨn tɨ jaataxáj je'ej tɨ a'íɨn tyá'xa'puɨ'ɨntare', nusu tɨ
yo'itéej já'ra'nyij je'ej tɨ ajóo'en ɨ Dios jimi. 34 ¿A'tanyíj jamua'reej
je'ej tɨ een ɨ mua'tzíiria'ra' ɨ Dios? ¿A'tanyíj jaayí'tɨn tɨ tyámua'
tyée'ixaatye'en? 35 ¿A'tanyíj anaquéej tyi'tíj jaatá' ɨ Dios tɨ'ij a'yan
tyúuxɨe've'ej tɨ jaatátuiire'en? 36 Ji'nye néijmi'i pu a'íjcɨ jimi
tyajá'ma'can ɨ Dios, a'íɨ pu néijmi'i tyú'taahuaca' ajta néijmi'i jimi
tyí'sejre'. Tyiche' a'náj tɨ na'aj tyé'tyojtzi're'ej ɨ Dios. Che' a'yan
tyá'ra'nyij.

Je'ej maj ye'ej tyityetyúucha'ɨj ɨ maj tyá'tzaahuatye'

12 1 A'yaa nu nyij nye'ihuáamua' tyaja'muahuaviij, a'ɨ́jna jɨme'
ɨ tɨ jɨn ɨ Dios jamua'ancu'vaxɨj siaj a'yan tyityaatóosejrataj
tɨ'ɨj mu'véjrij tɨ júurij, ɨ tɨ ajta naa een ɨ Dios jimi. A'yaa pu
tyúuxɨe've' siaj a'yan huárɨnyij siaj sij júurij huatóomu'vejritaj.
2 Caxu che' a'yan tyityetyúucha'ɨɨj matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'yan séejre'
ɨ cháanacaj japua, sulu siata'aj seequéj metyityoomuámua're'ej
siajta seequéj tyí'tyechajcaj siata'aj sij jáamua'reej je'ej tɨ ɨ Dios
tya'ajxɨé'vi'ra' ɨ tɨ naa een, ɨ tɨ tya'ráanajchi, ajta siaj sij quee tyi'tɨ́j
jɨn á'ɨtzeeria'aj.
3 A'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ jɨn ɨ Dios tyinaa'ɨ́jcaj juxɨé'vi'ra' jɨme', a'yaa
nu tyajá'mua'ixaatye' néijmi'caa mua'ajmaj tɨquee sɨ́ɨj tyi'tɨ́j jɨn
óotzaahuatye'ej. Sulu siata'aj tyámua' metyityoomuámua're'ej, siajta
a'ɨ́jcɨ jitze tyú'mua'tyij je'ej tɨ tyi'tɨ́j jɨn ɨ Dios tyajamuaatajé siatɨ'ɨj
jimi tyá'antzaahuaj. 4 Ji'nye a'yájna tɨ'ɨj ɨ tatyévira' een, capu sɨ́ɨj
na'aj ɨ tɨ jitzán tyí'sejre', capu ajta juxa'aj na'aj tyí'huɨɨre', 5 a'yaa
tu cha'taj tyana'aj een ityáj, tyij tyajta mui'ij, séej tu'uj tyévira'
pué'een ɨ Cɨríistu' jimi, a'yaa tutyij séej tyana'aj tyévira' jitze néijmi'i
tyitye'ejtyáma'can.
6 Ajta ɨ Dios quee juxa'aj na'aj tyitaatá' ɨ tyaj jɨn jaatyáhuɨɨre'en,
sulu a'yaa pu je'ej tɨ a'ɨ́j tya'ránajchaca' séej jimi ajta séej. A'ɨ́j pu
jɨn tɨpua'aj ɨ Dios a'yan tyitaatá'an tyej tyij jitzán ma'can tyu'taxáj,
tyiche' jitzán ma'can tyu'taxáj a'chu tyej tyá'tzaahuatye', 7 tɨpua'aj
a'yan tyitaatá'an tyej tyij séecan huatyáhuɨɨre'en, tyiche' tyámua'
tyihuo'tyáhuɨɨre'en. Ajta ɨ tɨ a'yan tyaací'ɨj tɨ tyihuó'mua'tyej, che'
tyámua' tyihuó'mua'tyej, 8 ajta ɨ tɨ a'yan tyaací'ɨj tɨ ca'nyíjra'aj
huo'tá'an ɨ séecan, che' ca'nyíjra'aj huo'tá'an. Ajta ɨ tɨ a'yan tyaací'ɨj
tɨ a'ɨ́ɨjma tyu'tapuéjve'en ɨ maj quee je'ej tyéejviicue', che' quee
ootzáahuatye'ej a'yan rɨjcaj, ajta ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej
tɨ tyihuo'ta'ɨ́jtye'en, che' tyámua' tyi'tyúucha'ɨɨj, ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ
huá'huɨɨre' ɨ maj japuéjtzitarej, che' jutyamua've'ej a'yan huárɨnyij.
9 Siata'aj tzáahuatyi'ra'aj jɨn huóoxɨe've'en séej siajta séej. Siajta
jaatáxaahuataj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ je'ej pua'aj een, siajta je'en ja'rá'astijre'en
a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ xá'puɨ'. 10 Siata'aj a'yan tyityahuóoxɨe've'en séej siajta séej
tɨ'ɨj siaj tyámua' naa tyityúu'ihuaamua'taj, siajta tzáahuatyi'ra'aj
jujimí tyícha'ɨɨj.
11 Xaatyóoca'nyej, caxu ju'xaahuataj siaj jahuɨɨria'aj ɨ tavástara'
a'ɨ́jna jitze xa'rooca'nyéej ɨ júuricama'ra' ɨ Dios.
12 Siata'aj huóotyamua've'en a'ɨ́jcɨ jɨme' siaj tyi'ijchó've' ɨ Dios jimi,
siajta tyo'táviicue' ɨ siaj jɨn jajpuéetzij, a'náj tɨna'aj xu jahuaviiraj
ɨ Dios. 13 Siata'aj tyihuo'tá'an tyi'tɨ́j tɨ ɨ séecan tyihuá'ɨtziitye' ɨ maj
ja'mua jitze ajtyáma'can, siajta tyámua' naa tyihuo'tyéjeevej ɨ maj

Romanos 12:13

já'muamuaarej. 14 Tyámua' xu naa tyihuo'tyéjeevej a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej
pua'aj já'mua'uurej. Caxu puéjtzij hua'tá'care'en sulu tyámua' xu'uj
tyihuo'tá'an.
15 Siajta huatóotyamua've'en a'ɨ́ɨjma jamuán ɨ maj jutyamua've',
siajta huatóoxaamujritye'en a'ɨ́ɨjma jamuán ɨ maj juxaamuɨjritye'.
16 Tyámua' xu huojo'mua'raj séej siajta séej. Caxu óotzaahuatye'ej,
sulu siata'aj antyóosɨɨre'en hua' jamuán ɨ maj quee tyi'tɨ́j jɨn
tyityetyu'uj. Caxu a'yan tyityóotzaahuatye'ej yee siaj nu'uj jéehua
tyu'yí'tɨn.
17 Tɨpua'aj a'tɨ́j je'ej pua'aj já'mua'uurej, caxu a'yan cha'taj
siana'aj mua'aj je'ej pua'aj ja'uurej. A'ɨ́j xu jɨn tyí'tyese'ej siaj sij
tyámua' tyityetyúucha'ɨɨj néijmi'caa jimi ɨ tyeɨ́tyee. 18 Siata'aj a'yan
huárɨnyij a'chu siaj a'yan tya'ajxɨé'vi'ra', siaj sij tyámua' huojo'mua'raj
néijmi'caa ɨ tyeɨ́tyee. 19 Nye'ihuáamua' mu nyaj já'muaxɨe've', caxu
puéjtzij jatá'care'en ɨ a'tɨ́j tɨ je'ej pua'aj jamuáaruuj, sulu che' ɨ
Dios puéjtzij jaatá'an, ji'nye a'yaa pu tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn:
"A'yaa pu nyéetzij tyí'nyacɨ'puaj nyaj puéjtzij jaatá'an a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ
je'ej pua'aj mua'uurej, nyáaj nu tyí'najchitan, a'yaa pu tyí'xaj ɨ
tavástara'." 20 A'yaa pu ajta tyé'yu'si' tɨjɨn: "Tɨpua'aj í'cuataj a'ɨ́jna ɨ
tɨ muájcha'ɨɨre', pata'aj tyáacue'tyej, na'ríij ajta í'mu'uj pata'aj jájtyij
jaatá'an, a'yaa paj huárɨnyij tɨ'ɨj a'ɨ́ɨn huatóotyevi'ra'astaj." 21 Capáj
tyi'tá'care'en tɨ a'ɨ́ɨn mua'antyimué'tɨn ɨ tɨ je'ej pua'aj een. Sulu pata'aj
ja'antyimué'tɨn a'ɨ́jcɨ tɨ je'ej pua'aj een a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ xá'puɨ'.

13 [1] A'yaa pu tyúuxɨe've' siaj néijmi'i hua'rá'astijre'en a'ɨ́ɨjma
ɨ maj tyi'tɨ́j jɨn antyúumua'reej. Ji'nye Dios pu a'yan
tyihua'antyíhuoo, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́jna jɨn tyihua'antyáarujtyej. [2] A'ɨ́j pu
jɨn a'ɨ́jna ɨ tɨquee huá'astijre' a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyityatatyíj, a'ɨ́j pu quee
já'astijre' je'ej tɨ ɨ Dios tyu'ta'ɨ́jtaca'. Majta ɨ maj quee tyá'astej maj
a'yan huárɨnyij, puéjtzij pu hua' japua rávesij, [3] ji'nye ɨ maj tyityatatyíj
camu a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej mej mij a'ɨ́ɨjma muaritya'aj
ɨ maj tyámua' tyityetyúucha'ɨj, sulu a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj
tyityetyúucha'ɨj. ¿Nyij a'yan petyá'xɨe've' paj quee huá'tzɨɨnye'ej
a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyityatatyíj? Tyámua' paj tyityía'cha'ɨɨj aj mu mij ɨ maj
tyityatatyíj jamua'reeren paj quee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere', [4] ji'nye a'ɨ́ɨ
pu ɨ Dios jimi tyi'tyéjvee tɨ'ij muáacha'ɨɨn. Ajta tɨpua'aj je'ej pua'aj
petyi'tyíacha'ɨɨj, aj paj xaa hua'tzɨ́ɨnye'ej puá'mej, ji'nye a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́jna
jɨn antyúumua'reej tɨ'ij puéjtzij muaatá'an, a'ɨ́j pu jɨn tyí'huɨɨre'
ɨ Dios jimi, ta'aj ij Dios jitze ma'can puéjtzij huo'tá'an a'ɨ́ɨjma ɨ
maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj. [5] A'ɨ́j pu jɨn a'yan tyúuxɨe've' siaj
hua'rá'astijre'en a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyityatatyíj, caxu a'ɨ́j siana'aj jɨme' mej
mij quee puéjtzij jamuaata'an, sulu siaj sij a'ɨ́jna jɨn ja'rá'astijre'en ɨ
Dios. [6] A'ɨ́j xu jɨn mua'aj tyí'najchitaj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj tyityatatyíj,
ji'nye a'ɨ́ɨ mu tyí'huɨɨre' ɨ Dios jimi, majta a'náj tɨna'aj a'ɨ́jna jɨn
antyúumua'reej.

[7] Siata'aj a'yan tyihuo'tá'an séej siajta séej je'ej tɨ tya'ráanajchi.
Tɨpua'aj petyé'cha'ɨj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj tyityatatyíj, pata'aj
tyihuo'nájchitye'en, na'ríij mámuajijve'ej a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ paj tyí'to'racaa,
pata'aj pajta a'ɨ́jcɨ jɨn tyu'nájchij, pajta tzáahuatyi'ra'aj jimi tyícha'ɨj
a'ɨ́ɨjma jimi ɨ tɨ a'yan tyúuxɨe've' paj huo'tyátzaahuatye'en, pajta
tyámua' tyihuo'tyéjeevej a'ɨ́ɨjma ɨ tɨ a'yan tya'ráanajchi paj tyámua'
tyihuo'tyéjeevej.

[8] Caxu a'tɨ́j tyé'cha'ɨɨre'ej, a'ɨ́j xu'uj jɨn tyóocha'ɨɨria'aj siaj tyámua'
naa tyityahuóoxɨe've'en séej jamuán siajta séej, ji'nye a'ɨ́jna ɨ tɨ
hua'xɨe've' ɨ juxa'aj tyeɨ́tyee a'ɨ́ɨ pu arí ja'rá'astej a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij ɨ
maj jɨn tyí'ijta. [9] A'yaa pu tyá'xaj ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta tɨjɨn:
"Capáj axana'cɨria'aj, capáj tyí'tyacui'caj, capáj tyí'nahua'aj, capáj
tyí'nyacua'tzaj", néijmi'i ɨ nyúucarij tɨ a'yan een, ajtáhua'aj ɨ séecan,
séej pu'uj jitze ɨ nyúucarij aróo'astej ɨ tɨ a'yan tyé'yu'si' tɨjɨn: "Pata'aj
a'yan tyá'xɨe've' ɨ axa'aj tyévij, ja'yájna patɨ'ɨj asɨ́ɨj tyíaxɨe've'."
[10] A'ɨ́jna ɨ tɨ tzáahuatyi'ra'aj jɨn hua'xɨe've' ɨ juxa'aj tyeɨ́tyee, capu je'ej
pua'aj huá'uurej ɨ tyeɨ́tyee, a'ɨ́j pu jɨn néijmi'i ará'astej ɨ nyúucarij ɨ
maj jɨn tyí'ijta.

[11] Siata'aj néijmi'i tyámua' tyí'mua'reeriaj je'ej tɨ ijíij tyí'een, siajta
a'yan tyá'mua'reeriaj tɨ a'yan tyúuxɨe've' siaj atanyéjnye'rij. Ji'nye
pu'ríj jéetze' véjri' a'ájna xɨcáara' tɨ'ɨj jitzán Dios tajapuá huatányuusij,
quee xu a'yan tyi'véjri'tacaj tyatɨ'ɨj anaquéej tyá'antzaahuaj. [12] Pu'ríj

jéetze' huatíca', a'íj pu jɨn arí véjri' a'ájna xɨcáara' tɨ jitzán ɨ Cɨríistu' tajapuá huatányuusij, a'íj pu jɨn, tyiche' tyu'tapuá'cɨtaj a'íjcɨ ɨ tɨ je'ej pua'aj tyí'een, je'ej tyaj anaquéej rɨjcaa, tyiche' a'íjcɨ jɨn eecátanaj ɨ tatzárij, a'yájna tɨ'ɨj ɨ xantáaru' tyámua' tyúu'uurej tɨ'ij huatyényo'se'en. 13 Tyiche' tyámua' tyityetyítacha'ɨɨj matɨ'ɨj ɨ tyeítyee ɨ maj nyéeri'iste' maj huacɨ'ɨj. Tyiche' quee hua' jamuán tyí'ye'estyaj ɨ tyeítyee, tyajta quee ta'ruj, tyajta quee tyí'xana'cɨre'ej, nusu tyaj tanyo'si'tye'ej tajíɨmua'aj, tyiche' quee á'tachueeria'aj. 14 Sulu tyiche' tyámua' tyityahuátacha'ɨɨn a'yájna tɨ'ɨj tyi'tyúucha'ɨɨca'aj ɨ tavástara', a'íjna ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een, caxu a'íjna huoocaj siaj sij a'íj ará'astijre'en ɨ tɨ je'ej pua'aj een ɨ tɨ já'muatzajta' eerányinyii.

Ɨ maj quee jéehua uhuácaca'nye' ɨ maj jitzán tyá'tzaahuatye'

14 1 Siata'aj tyámua' tyeetyéjeevej a'íjcɨ ɨ tɨquee xu jéehua tyá'tzaahuatye', caxu tyé'ihuo'raj je'ej tɨ a'íɨn tyi'tíj tyojó'itej. 2 A'yájna matɨ'ɨj ɨ séecan tyí'mua'tzej tɨ ɨ Dios tyi'tá'caa maj néijmi'i tyú'cua'nyij, majta séecan ɨ maj quee tyámua' tyá'mua'reej je'ej tɨ tyí'een ɨ Dios jimi, a'íj mu'uj tyí'cua'caa ɨ tɨ tye'ejnyéj a chóota'. 3 A'yaa pu'ij, a'íjna ɨ tɨ néijmi'i tyí'cua'caa, che' quee a'yan tyá'xaahuataj a'íjcɨ ɨ tɨquee néijmi'i tyí'cua'caa, ajta a'íjna ɨ tɨquee néijmi'i tyí'cua'caa, che' quee ajta je'ej tyá'xajta a'íjcɨ ɨ tɨ néijmi'i tyí'cua'caa, ji'nye Dios pu arí jaataxɨé'vej. 4 ¿A'tanyíj muáaj papué'een pej pij je'ej pua'aj tyá'xajta a'íjcɨ ɨ tɨ séej jimi tyí'huɨɨre'? Tɨpua'aj tyámua' huárɨnyij nusu quee, a'íɨ pu'uj jamua'reej ɨ tɨ tyé'ijtye'. Ajta a'íɨ pu tyámua' tyu'tyá'ɨtzeere'ej, ji'nye tavástara' pu jaayí'tɨn tɨ'ij tyámua' jáa'uurej.

5 Ajtáhua'aj a'yájna, séecan pu a'yan tyé'miteeraste' tɨ séej xɨcáj tya'tácaj tɨ jéetze' juxɨe've' ɨ Dios jimi, quee máaj séecan xɨcáara' jitze, majta séecan a'yan tyí'mua'tzej tɨ juxa'aj na'aj tyi'tápuaapua'rej néijmi'i ɨ xɨcáj. A'yaa mu mij jujíɨmua'aj tyámua' naa tyá'mua'reej tyi'tíj maj jitzán tyá'tzaahuatye'. 6 A'íjna ɨ tɨ a'yan tyé'miteeraste' tɨ séej ɨ xɨcáara' jitze jéetze' juxɨe've', a'yaa pu a'íjna jɨn tyeetyátzaahuatye'sij ɨ tavástara'. Ajta a'íjna ɨ tɨ néijmi'i tyí'cua'caa, a'yaa pu ajta rɨcɨj ɨ tavástara' jimi, ajta a'íjna jɨn tyé'tyojtzi're' ɨ Dios, ajta ɨ tɨquee néijmi'i tyí'cua'caa, a'yaa pu ajta a'íjna jɨn tyí'cua'caa ɨ tavástara' jimi, ajta pu a'íjna jɨn tyé'tyojtzi're' ɨ Dios.

7 Néijmi'i tyatɨ'ɨj tyana'aj pua'máj yan séejre' capu a'tíj jusíɨj júurij, capu ajta a'yan tyí'muɨ'nyij je'ej tɨ jusíɨj tya'ajxɨé'vi'ra'. 8 Tɨpua'aj tyajúurij, a'yaa tu tyí'tyajuurij tyej tyij tavástara' huatyáhuɨɨre'en, na'ríij táacui'nyij, a'yaa tu tyajta tyí'tyacui'nyij tavástara' jitze ma'can. A'íj pu jɨn tɨpua'aj tyajúurij nusu táacui'nyij, tavástara' tu jitze ajtyáma'can. 9 A'íj pu jɨn ɨ Cɨríistu' tajitzé ma'can huamuí', ajta

je'en huatájuuriaca' tɨ'ij hua' vástara' pue'éenye'ej tá'ra'nyij a'ɨ́ɨjma ɨ maj merɨ́j huácuij, ajta a'ɨ́ɨjma ɨ maj júurij.

10 ¿Ji'nye pej pij muáaj je'ej pua'aj tyá'xaj a'ihuáara'? ¿Ji'nye pej pij pajta tyá'xaahuaj? Néijmi'i tu huatátasejrataj ɨ Dios jimi, ta'aj ɨj a'ɨ́ɨn to'xɨ́jtye'en ityájma. 11 Ji'nye a'yaa pu tyá'xaj ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn:

A'ɨ́jna jɨme' ɨ nyaj jɨn júurij, a'yaa pu tyí'xaj ɨ tavástara'
néijmi'i mu nye jimi tyítunutaxɨ'ɨj,
majta néijmi'i tyaatatyójtzi're'ej ɨ Dios.

12 A'ɨ́j tu jɨn néijmi'i a'yan tyaataxájta ɨ Dios jimi je'ej tyaj tyi'tɨ́j jɨn huarɨ́j.

13 A'ɨ́j pu jɨn tyiche' quee tajɨ́ɨmua'aj je'ej pua'aj tyí'taxajtaj. Sulu tyiche' tyámua' huáta'uurej tɨ'ij quee sɨ́ɨj ta'ihuáara' tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzeere'en, nusu yó'rɨeenyij ɨ tɨ jɨn tyá'tzaahuatye'. 14 Tyámua' nu nyáaj tyá'mua'reej tɨquee tyi'tɨ́j séejre' tɨ je'ej pua'aj tyú'uurej, nyáaj nu tyá'tzaahuatye' ɨ Jesús jimi tɨ tavástara' pué'een. Ajta tɨpua'aj sɨ́ɨj a'yan tyí'mua'ajcaj tɨ je'ej pua'aj tyú'uurej, a'ɨ́j pu jimi quee tyámua' éenye'ej ja'mej. 15 Ajta tɨpua'aj a'ɨ́jna jɨme' je'ej paj muáaj tyi'tɨ́j tyí'cua'caa je'ej pua'aj tyo'tóomua'tyij a'ihuáara', a'ɨ́j paj jɨn quee che' jaxɨe've' a'ihuáara'. Che' quee a'cueráj jɨn jo'huɨ́'tzɨ'ɨn ja'ihuáara', ji'nye Cɨríistu' pu'rɨ́j jitzán ma'can huamuɨ́'. 16 Caxu sij tyi'tá'care'en tɨ je'ej pua'aj tyú'rɨnyij ɨ tɨ naa tyí'een ja'mua jimi. 17 Ji'nye a'ájna jo'tɨj ɨ Dios tyejé'ijtaj, capu a'ɨ́ɨn juxɨe've' je'ej tyaj tyi'tɨ́j tyí'cua'caa nusu je'ej tyaj tyí'tyeya'caa, sulu tyej tyámua' tyí'tyechajcaj, tatatyámua've'ej a'ɨ́jna jitze ma'can ɨ júuricama'ra' ɨ Dios. 18 A'ɨ́jna ɨ tɨ a'yan tyá'huɨɨre' ɨ Cɨríistu', tyámua' pu tyé'tyojtzi're' ɨ Dios, majta ɨ tyeɨ́tyee a'yaa mu tyá'mua'reeren tɨ a'ɨ́ɨn tyámua' tyí'tyevij.

19 A'ɨ́j pu jɨn tyiche' a'yan tyityeetyátaca'nyej tyej tyij tyámua' tyi'tyítacha'ɨɨj, ajta tyej tyij tajɨ́ɨmua'aj huatyátahuɨɨre'en. 20 Caxu yó'jɨpuan ɨ muárɨe'ria'ra' ɨ Dios a'ɨ́jna jɨme' je'ej siaj tyi'tɨ́j tyí'cua'caa. Ji'nye néijmi'i pu ɨ cue'ráj tyámua' tyí'een, a'ɨ́ɨ pu'uj quee xá'puɨ' tɨpua'aj tyi'tɨ́j puáacua'nyij tɨ séej jimi je'ej pua'aj een, ji'nye a'ɨ́ɨ pu yo'rɨésij ɨ tɨ jɨn tyá'tzaahuatye'. 21 A'ɨ́j pu jɨn jéetze' tyámua' siaj quee hue'ra'aj cua'ajcaj, na'ríij siaj nahuáj ya'caj, siajta quee tyi'tɨ́j je'ej uuriaj tɨ'ij quee sɨ́ɨj já'mua'ihuaara' tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzeere'en. 22 A'ɨ́jna ɨ paj jɨn tyá'tzaahuatye', a'yaa pu tyúuxɨe've' paj a'ɨ́jna jɨn tyámua' eenye' ɨ Dios jimi. Che' huatóotyamua've'en a'ɨ́jna ɨ tɨquee jumua'tzíira'aj jɨn óoxɨjtye' je'ej tɨ tyi'tɨ́j jɨn rɨcɨj. 23 Ajta ɨ tɨquee tyámua' tyá'mua'reej tɨ a'yan tyí'xa'puɨ' tɨ tyi'tɨ́j huácua'nyij, ajta je'en jáacua'nyij a'ɨ́j pu jɨn je'ej pua'aj tyo'tóomua'sij, ji'nye a'ɨ́ɨ pu quee tyá'tzaahuatye' tyí'cua', ajta tyi'tɨ́j tɨna'aj tɨ jɨn a'tɨ́j a'yan rɨjcaj quee tyámua' tyá'tzaahuatye'ej, a'ɨ́j pu jɨn ootyá'ɨtzeere'ej ɨ Dios jimi.

Tyej tyámua' tyi'tyítacha'ɨɨj ɨ taxa'aj tyeítyee jimi

15 1 Tyajta ɨ tyaj jéetze' tyámua' tyá'tzaahuatye', tyiche' tyámua'
tyihuo'tyéjeevej a'ɨíjma ɨ maj quee xu a'chu tyá'tzaahuatye',
tyajta quee a'ɨj tyana'aj huoocaj je'ej tɨ ityájma tyita'ráanajchij.
2 A'yaa pu tyúuxɨe've' tyaj néijmi'i tyámua' tyihuo'tyáhuɨɨre'en
ɨ taxa'aj tyeítyee, tyajta tyámua' tyihuo'tyáhuɨɨre'en, tyej tyij
néijmi'i tyámua' eenye'. 3 Ji'nye capu ɨ Cɨríistu' a'yan tyá'huooca'aj
je'ej tɨ a'ɨɨn tyá'xɨe'va'ca'aj, sulu a'yaa pu a'ɨj jimi tya'róo'astej je'ej
tɨ tyé'yu'si'huaca'aj ɨ yu'xarij jitze tɨ a'yan tɨjɨn: "A'ɨjna ɨ maj jɨn
je'ej pua'aj tyaja'muaxajtaca'aj nyéetzij pu naacɨ'ɨj." 4 Néijmi'i ɨ tɨ
anaquéej ooyú'si'huaca' ɨ yu'xarij jitze, a'yaa pu tyo'yú'si'huaca'
tɨ'ij tyitáamua'tyej, tɨ'ij a'ɨɨn ca'nyíjra'aj tatá'care'en, tyej tyij tyooj
tyi'ijchó've'ej ɨ Dios jimi. 5 Ajta ɨ Dios ɨ tɨ ca'nyíjra'aj tyu'tá'caa tɨ ajta
tyámua' tyitaatyéjeevij, a'ɨɨ pu jamuaatyáhuɨɨre'ej siaj sij tyámua'
ja'huóomua'raj séej jamuán siajta séej, a'yájna siatɨ'ɨj tyaarɨ'rej ɨ Cɨríistu'
jimi tɨ ajta Jesús pué'een, 6 siaj sij néijmi'i tyaatatyójtzi're'en ɨ Dios ɨ tɨ
vástaria'ra' pué'een ɨ tavástara', a'ɨjna ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een.
7 Siata'aj a'yan cha'taj siana'aj tyámua' tyityahuóoxɨe've'en
séej jamuán siajta séej, a'yájna tɨ'ɨj ɨ Cɨríistu' mua'ajmaj
tyajamuaataxɨé'vej, siata'aj sij tyaatatyójtzi're'en ɨ Dios. 8 A'yaa
nu tyajá'mua'ixaatye' tɨ ɨ Cɨríistu' a'ɨjna jɨn mujo'vé'mej ta'aj ij
huo'tyáhuɨɨre'en a'ɨɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can ajta je'en a'yan
tya'róo'astej je'ej tɨ ɨ Dios tyihua'táratziiri' a'ɨɨjma ɨ maj anaquéej
huaséjre, ta'aj ij a'ɨjna jɨn huataséjre'en tɨ Dios aróo'astee je'ej tɨ tyi'tɨj
jɨn tya'tóorasij. 9 A'ɨj pu ajta jɨn mujo'vé'mej mej mij majta a'ɨɨmaj ɨ
maj séej chuéj japua já'ma'can tyaatatyójtzi're'en ɨ Dios a'ɨjcɨ jɨme' tɨ
a'ɨɨn hua'ancu'vajxɨ, a'yaa pu tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn:

A'ɨj nu jɨn tyimuaatatyójtzi're'ej hua' tzajta' ɨ maj séej chuéj
japua já'ma'can, nyajta a jitze ma'can tyu'táchuiicaj.

10 Ajtáhua'aj pu a'yan tyá'xaj ɨ yu'xarij tɨjɨn:

Siata'aj huatóotyamua've'en hua' jamuán
ɨ maj tyeítyeristyamua'me'en pué'een ɨ Dios.

11 Ajtáhua'aj pu séej jitze a'yan tyá'xaj tɨjɨn:

Néijmi'i ɨ siaj a'yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua,
siata'aj tyaatatyójtzi're'en ɨ tavástara'.

12 Ajta ɨ Isaías a'yaa pu tyo'tyéyu'xaca' tɨjɨn:

Sɨɨj pu eerányesij a'ɨjcɨ jitze ɨ Jesé,
a'ɨɨ pu'ij tyihuo'ta'ɨjtye'sij néijmi'caa ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can,
majta a'ɨɨmaj, a'yaa mu jitzán tyi'ijchó've'sij tɨ'ij a'ɨɨn hui'rátoonyij.

13 Ajta a'ɨjna ɨ Dios ɨ tɨ ca'nyíjra'aj tatá'caa tyej tyij jitzán
tyi'ijchó've'ej, che' a'ɨɨn tyámua' tyajamuaatá'an siaj sij
huatóotyamua've'en ajta jamuaatyápua'ritye'en mua'ajmaj mu siaj

jitzán tyá'tzaahuatye' ɨ tavástara', che' a'ɨ́ɨn ajta tyámua' jamuáa'uurej siaj sij jéetze' jitzán tyi'ijchó've'ej a'ɨ́jcɨ jitze xa'rooca'nyéej ɨ júuricama'ra' ɨ Dios.

14 Nye'ihuáamua', a'yaa nu tyámua' naa tyá'mua'reej siaj néijmi'i tyámua' tyityetyúucha'ɨj séej jamuán siajta séej, siajta jaayí'tɨn siaj tyámua' tyi'huóo'ixaatye'en séej siajta séej, 15 nyajta a'ɨ́jna jitze ɨ yu'xarij a'yaa nu tya'huányaca'an nyaj a'yan tyajamuaatayú'se'en tyi'tɨ́j jɨme', siaj sij quee yó'hua'nan. A'yaa nu rɨcɨj siaj sij quee yó'hua'nan tɨ ɨ Dios juxɨé'vi'ra' a'ɨ́jna jɨn tyina'antyáarujtyej, 16 nyej nyij jaatyáhuɨɨre'en ɨ Cɨrɨ́istu' tɨ ajta Jesús pué'een, nyajta je'en nyúucaria'ra' ɨ Dios huo'té'exaatye'en a'ɨ́ɨjma ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can, mej mij majta a'ɨ́ɨmaj a'yan éenye'ej muá'ra'nyij tɨ'ɨj mu'véjrij tɨ sɨ́ɨj jaatyájtoo ɨ Dios jimi, a'ɨ́jna jitze ma'can ɨ júuricama'ra' ɨ Dios.

17 A'ɨ́j nu jɨn huatányacɨ'puaj nyej nyij huatányetyamua've'en a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Cɨrɨ́istu' tɨ ajta Jesús pué'een a'ɨ́jcɨ jɨme' nyaj a'yan tyá'huɨɨre' ɨ Dios, 18 ji'nye canu á'nyaca'nyej nyej nyajtáhua'aj séecan tyi'tɨ́j jamuáa'ixaatye'en, sulu a'ɨ́j nu'uj je'ej tɨ ɨ Cɨrɨ́istu' arí tyú'ruuj nye jitze ma'can, mej mij a'ɨ́ɨmaj ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can majta ja'antzaahuatye'en ɨ Dios. A'yaa mu a'ɨ́jna jɨn tyá'antzaahuaj je'ej nyaj tyihuó'ixaaj, ajta je'ej nyaj tyi'tɨ́j jɨn rɨcɨj, 19 a'ɨ́jna jɨme' je'ej nyaj tyí'muarɨe' ɨ maj jɨn je'ej tyo'taséj, ji'nye a'ɨ́j nu jitze arányaca'nyej ɨ júuricama'ra' ɨ Dios. A'ɨ́j nu jɨn néijmi'que' nyeríj huó'ixaaj ɨ nyúucaria'ra' ɨ Cɨrɨ́istu', tɨ'ɨj na'aj a'áa maj huacháatɨmee a Jerusalén, 'asta nyana'aj quee a'áa ja'tanyéj a'áa tɨ huataca'aj a Iliriaj. 20 A'yaa nu nyij a'náj tɨna'aj tyí'tyese' nyej nyij tyihuó'ixaatye'en jo'maj quee xu a'náj yó'namuajri' ɨ nyúucaria'ra' ɨ Cɨrɨ́istu', nyej nyij quee a'ɨ́jcɨ jitze ootyényechenyij jo'tɨj arí sɨ́ɨj tyojo'muárɨej, 21 sulu nyej nyij a'yan huárɨnyij je'ej tɨ tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn:

A'ɨ́ɨ mu jaséjran a'ɨ́jcɨ ɨ tɨquee eexúj a'tɨ́j huo'té'exaa,
majta yo'itéej muá'ju'un a'ɨ́jcɨ ɨ maj quee xu a'náj jáanamuajri'.

Pablo pu jaaxá'puɨ'ɨntarej tɨ'ij a'áa jo'mej a Roma

22 A'ɨ́j nu jɨn quee pu jáaruuj nyej nyij jamojo'tyéesej, tyij nyajta nyeríj mue'tɨ́j a'yan tyaaxá'puɨ'ɨntarej nyaj a'áa ja'tanyéj ja'mua jimi. 23 Ajta ijɨ́ij nyaj nyeríj antyínyacɨ'ɨj ɨ nyaj jɨn tyu'muárɨej a'yaa tɨ huataca'aj, nyajta nyeríj a'chu pua'an nyinyi'ra'aj á'tyeej nyaj a'yan tyá'xɨe've' nyaj jamojo'vá'muaarej, 24 a'yaa nu tyá'xɨe've' nyaj a'yan huárɨnyij nyatɨ'ɨj a'áa jó'me'en a España. Ajta nyatɨ'ɨj jamuaaséeran, tyij nyajta quee a'chu á'tyeeren, a'yaa nu tye'ejchó've' siaj mua'aj naatáhuɨɨre' nyej nyij huame'en jó'nyej nyooj jó'yi'ij. 25 Ajta ijɨ́ij a'áa nu jo'ma'aj na'mej a Jerusalén nyej nyij huo'táhuɨɨre'en a'ɨ́ɨjma ɨ ta'ihuáamua' ɨ maj a'áa ja'chej. 26 Ji'nye ɨ maj Macedonia

huacháatɨmee, majta ɨ maj Acaya ja'chej, a'yaa mu juxɨé'vi'ra' jɨn tyaaxá'puɨ'ɨntarej maj huo'táhuɨɨre'en a'ɨ́ɨjma ɨ ta'ihuáamua' ɨ maj quee je'ej tyéejviicue' ɨ Jerusalén maj ja'chej. 27 Juxɨé'vi'ra' mu jɨn a'yan tyaaxá'puɨ'ɨntarej, ajta a'yan hua' jitze tyuuxɨé'va'caj maj a'yan huárɨnyij, ji'nye a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can a'yaa mu tyihuo'táhuɨɨ a'ɨ́ɨjma ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can, a'ɨ́j mu jɨn majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can a'yan tyityatóocɨ'puaj maj huo'tyáhuɨɨre'en a'ɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can. 28 A'yaa nu nyij nyatɨ'ɨj huo'tatuíire'en ɨ maj tyu'tá' ɨ ta'ihuáamua', aj nu nyij a'áa jo'ma'aj na'mej ja'mua jimi, nyajta je'en a'áa jo'ma'aj na'mej a España. 29 A'yaa nu tyá'mua'reej tɨ a'yan tye'mej nyatɨ'ɨj a'áa jó'me'en ja'mua jimi tɨ ɨ tavástara' néijmi'i jɨn tyámua' tyitaatyátoosij capu ij tyi'tɨ́j ta'ɨtzíitya'aj ta'mej.

30 A'yaa nu jéehua tyaja'muahuaviij nye'ihuáamua' a'ɨ́jna jitze ma'can ɨ tavástara', a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een, nyajta a'ɨ́jcɨ jitze ma'can ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, siaj jéehua jahuaviiraj ɨ Dios nyéetzij jɨme'. 31 A'yaa xu tyá'huaviiraj ɨ Dios tɨ'ij a'ɨ́ɨn nyaj japua huatányuunyij a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj quee já'astijre' ɨ tavástara' ɨ maj Judea huacháatɨmee, siajta a'ɨ́jna jɨn jahuoocaj mej mij tyámua' tya'ancuriáan ɨ maj Jerusalén já'ma'can ɨ nyaj jɨn huo'táhuɨɨre'ej, 32 a'yaa xu huárɨnyij nyej nyij a'áa jó'me'en ja'mua jimi tɨpua'aj ɨ Dios a'yan tyi'tá'care'en, tyej tyij huátatyamua've'en, tyajta ca'nyíjra'aj huatáta'an séej tyajta séej. 33 Che' ɨ Dios tyámua' tyajamuaatyápua'ritye'en mua'ajmaj. Che' a'yan tyá'ra'nyij.

Pablo pu hua'tyojtye' a'ɨ́ɨjma ɨ tɨ huá'muajtyej

16 1 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tɨ ɨ ta'ihuáara' tɨ íitɨ' a'ɨ́jna ɨ Febe tyámua' naa tyihuá'huɨɨre' a'ɨ́ɨjma ɨ maj jusɨ'rii a'ájna a Cencrea. 2 Siata'aj tyámua' tyaataxɨe've'en tavástara' jitze ma'can, a'yájna tɨ'ij tyi'tyéevijtɨj ɨ tajimí ɨ tyaj ɨ Dios jimi tyá'tzaahuatye', siajta néijmi'i jɨn jaatáhuɨɨre'en ɨ tɨ tyá'ɨtziitye', ji'nye a'ɨ́ɨ pu arí mui'caa huatyáhuɨɨ ɨ tyeítyee, ajta pu nyéetzij naatáhuɨɨ.

3 Siata'aj jaatatyójtye'en a'ɨ́jcɨ ɨ Priscila, siajta a'ɨ́jcɨ ɨ Aquila, a'ɨ́ɨ mu nyaj jamuán tyí'muarɨe' tyej tyij néijmi'i jaatyáhuɨɨre'en ɨ Cɨríistu' tɨ ajta Jesús pué'een. 4 A'ɨ́ɨ mu jéehua huápuɨ'ɨj naatáhuɨɨ, majta a'ɨ́j jɨn tɨn huácuij, nyajta quee nyáaj nyana'aj hua'tyojtye', sulu majta mu a'ɨ́ɨmaj ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can ɨ maj majta tyá'tzaahuatye'. 5 Siata'aj siajta huo'tatyójtye'en a'ɨ́ɨjma ɨ maj a'áa jóosɨ'rii jo'maj ja'chej ɨ Priscila, ajta a'ɨ́jna ɨ Aquila. Siata'aj siajta jaatatyójtye'en a'ɨ́jcɨ ɨ Epéneto, ɨ tɨ a'áa ja'chej a Asia ɨ tɨ anaquéej tyá'antzaahuaj ɨ Cɨríistu' jimi. 6 Siajta a'ɨ́j huatatyójtye'en ɨ Maríia, ɨ tɨ arí jéehua tyu'muárɨej ja'mua jimi. 7 Siata'aj huo'tatyójtye'en ɨ Andrónico, siajta ɨ Junias, a'ɨ́ɨ mu nyaj jamuán huanámi'huaca', majta tyámua' naa tyihuá'muajtyej

a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, ji'nye a'ɨ́ɨ mu anaquéej tyá'antzaahuaj ɨ Cɨríistu' jimi nyequee nyáaj.

8 Siata'aj jaatatyójtye'en a'ɨ́jcɨ ɨ Ampliato, ɨ nyaj jéehua jaxɨe've' ɨ tavástara' jimi. 9 A'yaa xu siajta tyaatatyójtye'en a'ɨ́jcɨ ɨ Urbano ɨ tɨ tajamuán tyí'muarɨe' ɨ Cɨríistu' jimi, siajta a'ɨ́jcɨ ɨ Estaquis, ɨ nyaj nyajta jéehua jaxɨe've'. 10 Siata'aj jaatatyójtye'en ɨ Apeles, a'ɨ́ɨ pu jéehua á'viicue're' ɨ Cɨríistu' jitze ma'can, siajta a'ɨ́ɨjma ɨ maj Aristóbulo jamuán ja'chej. 11 Siata'aj jaatatyójtye'en ɨ nye'ihuáara' Herodión, siajta ɨ maj Narciso jamuán aja'chej ɨ maj tyá'tzaahuatye' ɨ tavástara' jimi. 12 Siata'aj jaatatyójtye'en a'ɨ́jcɨ ɨ Trifena, siajta a'ɨ́jcɨ ɨ Trifosa, ɨ maj tavástara' jitze ma'can tyí'muarɨe', siajta a'ɨ́jcɨ ɨ Pérside, ɨ jéehua huápuɨ'ɨj arí tyu'muárɨej ɨ tavástara' jimi. 13 Siata'aj jaatatyójtye'en a'ɨ́jcɨ ɨ Rufo, tavástara' tɨ ja'antyíhuoj, siajta ɨ náanajra', ji'nye a'ɨ́ɨ pu a'yan tyináacha'ɨj tɨ'ɨj nyaj yójra' pué'eenye'. 14 Siata'aj jaatatyójtye'en ɨ Asíncrito, siajta ɨ Flegonte, siajta ɨ Hermas, siajta a'ɨ́jcɨ ɨ Patrobas, siajta ɨ Hermes, siajta a'ɨ́ɨjma ɨ ta'ihuáamua' ɨ maj jamuán aja'chej. 15 Siata'aj siajta a'ɨ́j huatatyójtye'en ɨ Filólogo, siajta ɨ Julia, siajta ɨ Nereo, siajta ɨ ihuáaria'ra' tɨ íitɨ', siajta ɨ Olimpas, siajta néijmi'caa a'ɨ́ɨjma ɨ maj hua' jamuán a'áa ja'chej ɨ maj majta tyá'tzaahuatye'.

16 Siata'aj huatóotyojtye'en séej jamuán siajta séej je'ej tɨ tyi'tyéevijtɨj ɨ Dios jimi. Néijmi'i ɨ maj jusɨ'rii ɨ Dios jimi, a'ɨ́ɨ mu yajá'muatyojtye'.

17 Nye'ihuáamua', a'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jɨme', siaj tyámua' tyihuo'séj a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee xá'puɨ' rɨcɨj ɨ maj majta merɨ́j ajtacɨ́j a'ɨ́jcɨ jitze je'ej tyaj tyajamuaamuá'tyej. Siajta ajtácɨɨnyej a'ɨ́ɨjma jimi, 18 ji'nye camu a'ɨ́ɨmaj jahuɨɨre' ɨ tavástara' tɨ ajta Cɨríistu' pué'een, sulu a'yaa mu'uj je'ej maj jujɨ́ɨmua'aj tyá'xɨe've', a'yaa mu mij tyihuá'cuanamuaj nyúucarij jɨme' tɨ naa namuajre' a'ɨ́ɨjma ɨ tyeítyee ɨ maj quee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere'. 19 Néijmi'i mu a'yan tyá'mua'reej siaj tyámua' tyá'tzaahuatye' ɨ tavástara' jimi. A'ɨ́j nu jɨn nyetyamua've' ja'mua jɨme', nyajta a'yan tyá'xɨe've' siaj sij tyámua' tyityetyúucha'ɨj je'ej tɨ tyi'tyéevijtɨj ɨ Dios jimi, caxu siaj sij je'ej pua'aj rɨjcaj, 20 a'yaa pu'ij ɨ Dios ɨ tɨ tyámua' tyitaatyápua'rij jiye'tzín tye'entyipuá'ritye'sij a'ɨ́jcɨ ɨ tyiyáaru' tɨ'ij jamuaata'an siaj néijmi'i jɨn tyu'tyámue'tɨn. Che' ɨ tavástara' a'ɨ́jna ɨ Jesús tyámua' tyajamuaatyátoonyij.

21 A'ɨ́ɨ pu yajá'muatyojtye' ɨ Timoteo, ɨ tɨ nyaj jamuán tyí'muarɨe', ajta a'ɨ́jna ɨ Lucio, ajta ɨ Jasón, ajta ɨ Sosípater ɨ maj nyaj jamuán yahuatyíj.

22 Nyajta nyáaj, Tercio nyaj pué'een, ɨ nyaj á'yu'xaj a'ɨ́jcɨ ɨ yu'xarij ɨ Pablo jitze ma'can, nyáaj nu nyajta já'muatyojtye' ɨ tavástara' jitze ma'can.

23 A'ɨ́ɨ pu ajta yajá'muatyojtye' ɨ Gayo. Ɨ nyaj jimi yahuácaj, a'ɨ́ɨ pu tyámua' tyihuá'cha'ɨj néijmi'caa ɨ maj a'yaa jusɨ'rii. 24 Yapu ajta

já'muatyojtye' a'ɨ́jna ɨ Erasto ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn tyi'tyéjvee tɨ túmii sɨɨre'ej, ajta a'ɨ́jna ɨ ta'ihuáara' Cuarto.

Ɨ tɨ jɨn ja'antyipuá'rij

25 Tyiche' tyaatatyójtzi're'en ɨ Dios, ɨ tɨ jaayí'tɨn tɨ ca'nyíjra'aj
jamuaata'an siaj sij tyámua' tyityetyúucha'ɨɨj a'yájna nyatɨ'ɨj nyeríj
tyajamuáa'ixaa a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucaria'ra' ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een.
A'ɨ́jna ɨ nyúucarij, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ Dios jɨn arí tyitaataséjra
ɨ tɨ aviitzi'huaca'aj jájcuaj ɨmuáj tɨ'ɨj quee xu séeria'caj ɨ cháanacaj,
26 ajta ijíij ɨ Dios arí taataséjratyej a'ɨ́jna jitze je'ej maj tyo'yú'xaca' ɨ
maj jitzán ma'can tyí'xaxa'ta'aj, je'ej tɨ ɨ Dios ɨ tɨ jusén jɨme' séejre'
tyu'ta'íjtaca'. A'ɨ́jna ɨ tɨ aviitzi'huaca'aj, pu'ríj huataséjre néijmi'que'
ɨ cháanacaj japua, mej mij jitzán tyá'antzaahuatye'en majta
ja'rá'astijre'en.

27 Tyiche' jusén jɨme' tyé'tyojtzi're'ej ɨ Dios ɨ tɨ néijmi'i jɨn
antyúumua'reej, tyiche' ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een jitze ma'can
tyaatatyójtzi're'en. Che' a'yan tyá'ra'nyij.

Ɨ yu'xarij ɨ tɨ anaquéej jaatyátaahuaca' ɨ San Pablo ɨ tɨ huo'ta'ítyi'ri' a'ɨ́ɨjma ɨ maj Corinto jo'cháatɨma'caa

Pablo pu hua'tyojtye'

1 [1]Nyáaj Pablo, ɨ tɨ Dios na'antyíhuoj juxɨé'vi'ra' jɨme' nyej nyij tyu'tyáhuɨire'en ɨ Cɨríistu' jitze ma'can tɨ ajta Jesús pué'een, nyaja'muatyojtye' a'ɨ́jcɨ jamuán ɨ ta'ihuáara' Sóstenes. [2]Mua'aj mu siaj a'áa jóosɨ'rii ɨ Dios jimi a'ájna a Corinto, ɨ siaj Cɨríistu' jitze ma'can tyámua' tyí'tyesejre' a'ɨ́jna jɨme' tɨ a'ɨ́ɨn jamuaatajé siaj sij jimí séeria'aj xá'ra'nyij, majta néijmi'i ɨ maj majta a'yan tyí'xaj tɨ Jesús hua' vástara' pué'een, majta ɨ maj jitzán ajtyáma'can. [3]Che' ɨ Dios ɨ tɨ tatáataj, ajta ɨ tavástara' a'ɨ́jna ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een, miche' a'ɨ́ɨn tyámua' tyajamuaatá'an, majta tyámua' jamuáa'uurej.

Ɨ tɨ jɨn ɨ Pablo tyé'tyojtzi're' ɨ Dios

[4]A'náj tɨna'aj nu tyé'tyojtzi're' ɨ Dios ja'mua jɨme', a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ Dios tyámua' tyajamuaatá' a'ɨ́jcɨ jitze ma'can ɨ Cɨríistu' tɨ ajta Jesús pué'een. [5]Ji'nye a'ɨ́j xu jitze ma'can ɨ Dios seríj néijmi'i tya'ancuriáa' ɨ tɨ tyajamuatyáhuɨ'rii, ɨ siaj jɨn tyihuo'té'exaatye'en ɨ tyeɨ́tyee, ajta ɨ siaj jɨn yo'itéej xá'ra'nyij je'ej tɨ tyi'tɨ́j een, [6]ajta a'ɨ́jna ɨ nyúucaria'ra' ɨ Cɨríistu' tyámua' xu tya'ancuriáa' ja'mua tzajta'. [7]A'ɨ́j pu jɨn quee tyi'tɨ́j jamo'tyá'ɨtziityej ɨ tɨ jɨn Dios tyámua' tyajamuaatá' meentyij siooj jacho've' a'ájna xɨcáara' tɨ jitzán huataséjre'ej ɨ tavástara', a'ɨ́jna ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een. [8]Dios pu ca'nyíjra'aj jamuaatá'sij siaj sij tyo'táviicue' 'asta na'aj quee néijmi'i tye'entyipuá'rej, tɨ'ij quee a'tɨ́j tyi'tɨ́j jɨn ja'mua jitze tyí'pua'ritye'ej a'ájna xɨcáara' jitze tɨ'ɨj uvé'nyej a'ɨ́jna ɨ tavástara', ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een. [9]Dios pu a'yan tya'róo'astej je'ej tɨ tyi'tɨ́j jɨn tya'tóoraj, a'ɨ́ɨ pu jamuaatajé siaj sij júurij jamuán ɨ yójra' a'ɨ́jna ɨ tavástara' ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een.

Pablo pu ca'nyíjra'aj huo'ta' mej mij quee ajtací'ca'an

10 Nye'ihuáamua', nyúucaritze' a'íjci ɨ tavástara' ɨ Jesús tɨ ajta
Cɨríistu' pué'een, a'yaa nu jéehua tyaja'muahuaviij siaj juxa'aj siana'aj
tyá'mua'reeriaj, siaj sij quee ajtací'ca'an. Tyámua' xu tyí'tyechaj
juxa'aj xu'uj tyi'mua'astíj, siajta juxa'aj siana'aj tyo'xá'puɨ'ɨntare'en.
11 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' nye'ihuáamua', ji'nye a'yaa nu
tyáamua'reeri', a'íɨmaj mu a'yan tyinaaté'exaaj ɨ maj Cloé jamuán
aja'chej, siaj jujíɨmua'aj jujaaxɨejvi'. 12 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' siaj
séecan a'yan tyí'xaj yee: "Nyáaj nu Pablo jitze ajtyáma'can." Majta
séecan a'yan tɨjɨn: "Nyajta nyáaj, Apolo nu jitze ajtyáma'can." Majta
séecan a'yan tɨjɨn: "Nyáaj nu Pedro jitze ajtyáma'can"; majta a'yan
tɨjɨn: "Nyáaj nu Cɨríistu' jitze ajtyáma'can." 13 ¿Nyiquij huatámui'riaca'
ɨ Cɨríistu'? ¿Nyiquij Pablo óotateehuaca' ja'mua jɨme'? ¿Nyiquij mua'aj
xáaɨ'huaca' nyúucaritze' ɨ Pablo? 14 Tyámua' nu tya'tá'caa ɨ Dios nyaj
quee a'tíj huá'ɨiri', sulu a'íɨjma nu'uj ɨ Crispo nyajta a'íjci ɨ Gayo. 15 A'íj
pu jɨn quee a'tíj huatáciɨ'pej tɨ a'yan tyúuxajtaj yee nyenyúucaritze'
pu huáɨ'huaca'. 16 A'íɨjma nu nyajta huá'ɨiri' ɨ tyeítyeristyamua'me'en
a'íjci ɨ Estéfanas, canu máaj jamua'reej nyaj séecan nyajtáhua'aj
huá'ɨiri', 17 ji'nye capu ɨ Cɨríistu' nyojo'ta'ítyaca' nyej nyij huó'ɨiraj,
sulu nyej nyij huó'ixaatye'en ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios, ajta quee a'íjna jɨn
nyojo'ta'ítyaca' nyaj huápuɨ'ɨj tyu'yí'tɨn nyej nyij tyi'tíj naa huá'uurej,
mej mij quee já'xaahuataj ɨ Cɨríistu' tɨ huamuí' ɨ cúruuj jitze.

Cɨríistu' pu a'íɨn pué'een ɨ tɨ jɨn ɨ Dios néijmi'i tyámua' tyí'uurej

18 Ɨ nyúucarij tyaj huá'ixaatye' tɨ Cɨríistu' huamuí' hua' jitze
ma'can ɨ cúruuj jitze, a'yaa pu hua'namuajraste' cuxáa quee tyi'tíj
je'ej tyi'tyáhuɨ'rii a'íɨmaj ɨ maj jo'vátzɨj, ma' ajta a'íi pu a'íɨn pué'een
ɨ nyúucarij ɨ tɨ jɨn ɨ Dios tɨi'rátoosij. 19 A'yájna tɨ'ɨj tyé'yu'si' ɨ yu'xarij
jitze tɨjɨn:

Nyáaj nu huojo'rɨeeraj ɨ maj jéehua tyo'mua'reej
nyajta ja'pua'ritye'en ɨ maj jɨn jéehua tyu'yí'tɨn.

20 ¿Jo'nyij je'ej jé'een a'íjna ɨ tɨ jéehua tyo'mua'reej, ɨ tɨ
tyihuá'mua'tyej, na'ríij ɨ tɨ jaayí'tɨn tɨ tyu'taxáj je'ej tɨ tyi'tíj rɨnyij
íiyan ɨ cháanacaj japua? Dios pu arí jaataséjrataca' tɨquee tyi'tíj
huɨɨre' ɨ maj jɨn jéehua tyo'mua'reej a'íɨmaj ɨ maj a'yan huacháatɨmee
ɨ cháanacaj japua. 21 A'íɨmaj ɨ maj a'yan séejre' ɨ cháanacaj japua
camu a'yan huaríj mej mij jáamua'tyij ɨ Dios, ajta je'ej tɨ a'íɨn
tyihuo'taséjra, a'yaa pu'ij ɨ Dios tyaaxá'puɨ'ɨntarej tɨ'ij juxɨé'vi'ra'
jɨn hui'rátoonyij ɨ maj ja'antzaahuatye'sij ɨ nyúucaria'ra', ɨ nyúucarij
tɨquee je'ej huatóomua'aj a'íɨjma jimi.

22 Ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, a'yaa mu tyá'xɨe've'ej maj tyi'tíj
huaséj ɨ maj jɨn tyámua' tyo'taséj, majta ɨ grecia maj já'ma'can, a'yaa

mu tyá'huoo maj jéehua tyojo'itéej muá'ra'nyij, 23 tyajta ityáj, a'íj
tu huá'ixaatye' ɨ Cɨríistu' ɨ maj jó'tatee ɨ cúruuj jitze. A'íi pu'ij je'ej
pua'aj hua'namuajraste' a'íɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, ajta
a'íɨjma jimi ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can, a'yaa pu huá'sejratye'
tɨquee tyi'tíj huɨɨre', 24 majta a'íɨmaj ɨ Dios tɨ huo'tajé, tɨpua'aj Israel
maj jitze ajtyáma'can, na'ríij séej chuéj japua maj já'ma'can, a'íjna ɨ
Cɨríistu' a'íɨ pu a'íɨn pué'een ɨ tɨ jɨn ɨ Dios jéehua tyu'yí'tɨn. 25 A'íjna ɨ
tɨ a'yan huá'sejratye' tɨquee je'ej huatóomua'aj ɨ Dios jimi, jéetze' pu
jaayí'tɨn quee ɨ hua'mua'tziira'aj ɨ maj jɨn jéehua tyu'yí'tɨn ɨ tyeítyee,
ajta ɨ tɨ a'yan séejre' ɨ Dios jimi tɨ'ɨj ɨ tɨquee uhuájca'nyej, jéetze' pu
uhuájca'nyej quee a'chu maj uhuácaca'nye' néijmi'i ɨ tyeítyee.
26 Nye'ihuáamua', xu'huóomua'tzɨj tɨ ɨ Dios jamuaatajé, tyij
siajta quee mui'ij mu siaj jéehua tyo'mua'reej íiyan tɨ tyí'ma'can
ɨ cháanacaj japua, caxu siajta mui'ij mu siaj tyi'tíj jɨn tyityatatyíj
nusu ɨ maj a'íɨjma jitze eeráma'can ɨ maj jéehua juxɨe've'. 27 Ajta
a'yájna, Dios pu a'íɨjma antyíhuo ɨ maj a'yan tyihuá'xaj yee
maj quee tyojó'itej, ta'ij huo'tatyévi'ra'astaj a'íɨjma ɨ maj a'yan
tyúusejrataj tɨjɨn jéehua mu tyojó'itej, Dios pu ajta a'íɨjma antyíhuo
ɨ maj quee tyi'tíj jɨn antyúumua'reej tɨ'ij ajta huo'tatyévi'ra'astaj
a'íɨjma ɨ maj va'cán jɨn tyityatatyíj. 28 Dios pu hua'antyíhuoj
a'íɨjma ɨ tyeítyee ɨ maj quee hua'xɨe've', majta ɨ maj quee jéehua
juxɨe've' ɨ cháanacaj japua, a'yájna matɨ'ɨj ɨ maj quee tyi'tíj je'ej
tyí'mua'reej, tɨ'ij hua'antyipuá'ritye'en a'íɨjma ɨ maj tyityatatyíj.
29 A'yaa pu quee a'tíj tyóotzaahuatye' ɨ Dios jimi. 30 Ajta ɨ Dios pu arí
mua'ajmaj jamua'ajtyáhuii ɨ Cɨríistu' jimi, a'yaa pu ajta jáaruuj tɨ'ij
ɨ Cɨríistu' a'íɨn pué'eenye' ɨ tyaj jɨn ma'umuámua're', tɨ ajta tajapuá
huatányuunyij, ɨ tyaj jɨn huátajajcuare'en, ajta tyej tyij taxáahuaj
mahuatyu'uucaj. 31 A'íj pu jɨn, a'yájna tɨ'ɨj tyé'yu'si' tɨjɨn: "Tɨpua'aj a'tíj
jaxɨe'va'aj tɨ óotzaahuatye'ej, che' a'yan huárɨnyij a'íjna jɨme' je'ej tɨ ɨ
tavástara' tyámua' tyaatá'."

Ɨ nyúucarij tɨ a'íjna á'xaj ɨ Cɨríistu' ɨ maj jó'tatee

2 1 Nye'ihuáamua', nyatɨ'ɨj ujó'mej nyej nyij jamuaaté'exaatye'en ɨ
nyúucaria'ra' ɨ Dios, canu a'íjna jɨn tyajamuáa'ixaa ɨ nyúucarij
tɨ naa huánamuajrii, nusu yaa tɨ'ɨj ɨ tɨ jéehua tyu'yí'tɨn. 2 Ajta nyatɨ'ɨj
ja'mua jamuán ajo'tyávaaca'aj, canu máaj tyi'tíj mua'reerimu'ca'aj
sulu a'íj nu'uj ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een, ɨ maj jó'tatee ɨ cúruuj
jitze. 3 A'áa nu jo'tyéechaxɨj ja'mua jimi nyetyenyaxáahuataj nyajta
tyenyevivéesime'ej, ji'nye nyetyi'tzɨinya'ca'aj. 4 Ajta nyatɨ'ɨj jamuaatajé
nyajta jamuáa'ixaa ɨ nyúucarij, canu a'íj jɨn tyajamuáa'ixaa ɨ
nyúucarij tɨ naa tyojó'iteeri'ij, nyej nyij jamua'antyimue'tɨn. Sulu
a'yaa nu tyajamua'antyimue'tɨj nyaja'muaséeratya'aj nyaj a'íjna jitze
arányaca'nyej ɨ júuricama'ra' ɨ Dios nyajta a'íjcɨ jitze ɨ tɨ jɨn néijmi'i

putyí'uurej, 5 ta'aj ij ɨ siaj jɨn tyá'tzaahuatye' a'ɨ́j jitze aróoca'nyej ɨ
tɨ jɨn ɨ Dios néijmi'i putyí'uurej, tɨ'ij quee a'ɨ́jna jitze aróoca'nyaj ɨ
tyétyacaa maj jɨn tyí'mua'reej.

Dios pu jaataséjrataca' a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ aviitzi'huaca'aj a'ɨ́jcɨ jitze ma'can ɨ ju júuricamej

6 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj meríj néijmi'i jó'itej ɨ maj jitzán tyá'tzaahuatye',
a'ɨ́ɨ mu xaa a'ɨ́jna jɨn tyajamuáa'ixaa ɨ nyúucarij jɨme' tɨ naa
tyojó'iteeri'ij. Ajta a'ɨ́jna ɨ nyúucarij capu a'yan ma'can ɨ cháanacaj
japua, capu ajta hua' jitze ma'can a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyí'ijta ɨ maj majta
meríj yo'rɨésij ɨ maj jɨn putyí'uurej. 7 A'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ néijmi'i
tyí'mua'reej, tɨ ajta aviitzi'huaca'aj ɨ Dios jimi jájcuaj ɨmuáj tɨ a'yan
tyaaxá'puɨ'ɨntarej tɨ'ij táacɨ'tyij ityájma a'ɨ́jna ɨ tɨ huápuɨ'ɨj naa huasé'rin.
8 A'ɨí pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ maj quee yó'itej ɨ maj tyí'ijta ɨ́iyan ɨ cháanacaj
japua, ji'nye tɨpua'aj meyo'iteej, camu yo'tatáanyijche' ɨ tavástara', ɨ tɨ
ajta huápuɨ'ɨj naa huasé'rin. 9 Ajta a'yájna tɨ'ij tyé'yu'si' tɨjɨn:

Dios pu arí tyámua' tyú'ruuj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj jaxɨe've',
tyi'tɨ́j tɨquee xu a'náj a'tɨ́j me'ye'sej tɨ ajta quee a'tɨ́j a'náj
me'ya'namuaj,
je'ej tɨquee ajta a'tɨ́j tyé'miteeraste'.

10 A'ɨí pu a'ɨ́ɨn tyi'pué'een ɨ tɨ Dios tyitaataséjratyej a'ɨ́jcɨ jitze
ma'can ɨ júuricama'ra', ji'nye ɨ júuricama'ra' ɨ Dios néijmi'i pu tyí'sej,
ajta néijmi'i mua'reej ɨ tɨ huápuɨ'ɨj aviitzi' ɨ Dios jimi.
11 ¿A'tanyíj pújoorej tɨ jamua'reej je'ej tɨ tyí'mua'tzej sɨ́ɨj ɨ ajta sɨ́ɨj ɨ
tyáatɨ'? A'ɨ́ɨ pu'uj jamua'reej ɨ júuricama'ra' ɨ tyáataj. A'yaa pu cha'taj
na'aj een ɨ Dios jimi, a'ɨ́ɨ pu'uj jamua'ree ɨ júuricama'ra' ɨ Dios je'ej
tɨ tyi'tɨ́j jimi tyí'sejre'. 12 Tyajta ityáj catu a'ɨ́j ancuriáa' ɨ júuricamej
tɨ a'yan séejre' ɨ cháanacaj japua, sulu ɨ a'ɨ́j tu ɨ júuricama'ra' ɨ Dios,
tyej tyij yo'itéej tá'ra'nyij je'ej tɨ Dios juxɨé'vi'ra' jɨn tyámua' tyitaatá'.
13 A'yaa tu tyí'xaj a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ nyúucarij tɨ taamuá'tyej ɨ júuricama'ra'
ɨ Dios, catu a'ɨ́jna huá'ixaatye' ɨ tyaj tajɨ́ɨmua'aj tyo'mua'reej. A'yaa
tu tyihuá'ixaatye' tyi'tɨ́j tɨ a'ɨ́j jitze eeráma'can ɨ júuricama'ra' ɨ Dios
a'ɨ́ɨjma ɨ tɨ hua' jitzán séejre' ɨ júuricama'ra' ɨ Dios.
14 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨquee jitzán séejre' júuricama'ra' ɨ Dios, capu
ja'ancuriáa'sij tyi'tɨ́j tɨ a'áa já'ma'can ɨ júuricama'ra' jimi ɨ Dios, ji'nye
capu tyi'tɨ́j huɨɨre' a'ɨ́jna jimi ɨ a'tɨ́j. Capu ɨ'ríj tɨ yo'itéej já'ra'nyij,
ji'nye a'yaa pu tyúuxɨe've' tɨ ɨ júuricama'ra' ɨ Dios jitze aróoca'nyej,
tɨ'ij jo'támiteeraste' je'ej tɨ huatóomua'aj. 15 Ajta ɨ tɨ jitzán séejre' ɨ
júuricama'ra' ɨ Dios, néijmi'i pu tyí'sej ajta néijmi'i tyojó'itej, ajta quee
a'tɨ́j huatácɨ'pej tɨ a'ɨ́j ooxɨ́jtye'en. 16 Ji'nye a'yaa pu tyé'yu'si' ɨ yu'xarij
jitze tɨjɨn: "¿A'tanyíj jú'mua'ree je'ej tɨ tyí'mua'tzej ɨ tavástara'?"
¿A'tanyíj jaayí'tɨn tɨ tyáamua'tyej? Ajta a'yájna, ityáj tu jájcha'ɨj ɨ
mua'tzíiria'ra' ɨ Cɨríistu'.

Tyaj néemi'ij tyí'muarie' i Dios jimi

3 [1]Nye'ihuáamua', capu huatái'riitariaca' nyaj a'yan
tyajamuaaté'exaatye'en ti'ij a'íijma i ti arí hua' jitze séejre'
i júuricama'ra' i Dios, sulu a'yaa nu'uj ti'ij a'íijma i maj moochán
jitzán ajtyáhuiixij i Ciríistu'. [2]Tyi'tíj nu jamuaamua'tyej tiquee tyési',
a'yájna mati'ij i unyáaque'ej léechij mana'aj tyéi'tye', ji'nye capu
eexúj yó'japui'ra' i cue'ráj, caxu siajta seexúj mua'aj yó'japui'ra' i
cue'ráj, [3]ji'nye caxu juca'nyej. Ajta ti'ij ooj ja'mua tzajta' séjre'ej i
siaj óochueere', siajta jujaaxiejvi'raj, a'yaa pu huatóomua'aj siaj quee
xu juca'nyej, ji'nye a'yaa xu ricij mati'ij a'íimaj i maj a'yan séejre' i
cháanacaj japua. [4]Tipua'aj síij a'yan tyí'xajtaj yee: "Nyáaj nu Pablo
jitze ajtyáma'can", ajta i síij a'yan tijin: "Nyajta nyáaj, Apolo nu jitze
ajtyáma'can", a'yaa xu ricij mati'ij a'íimaj i tyétyacaa i maj a'yan
séejre' i cháanacaj japua.

[5]Che' a'yáana'aj, ¿ji'nye a'tanyíj pué'een a'íjna i Apolo? ¿A'tanyíj
pué'een i Pablo? Ityáj tu jahuiire' i tavástara', a'yaa xu een jime'
tyá'antzaahuaj i tavástara' jimi. A'yaa tu ricij je'ej ti a'íin tyitaata'íj
séej ajta séej. [6]Nyáaj nu tyu'huástej, ajta i Apolo pu tyú'ipuaj,
ajta i Dios pu jaahuósi'ri' ti'ij huáciirej i ti huahuásti'huaca'. [7]A'íj
pu jin a'íjna i ti tyu'huástej, ajta i ti tyú'ipuaj, camu tyi'tíj jin
juxie've', sulu a'íi pu i Dios i ti jaahuási'ri' ti'ij huáciirej, a'íi pu
a'íin pué'een i ti juxie've'. [8]I maj tyí'huaste' majta i maj tyí'ipuaj,
juxa'aj mu'uj een, ajta i Dios pu a'yan tyihuo'tá'sij je'ej ti síij
ajta síij tyu'muáriej. [9]Néijmi'i tu tyí'muarie' i Dios jimi, siajta
mua'aj a'yaa xu tyí'huiire' ti'ij jo'tij tyajá'huasti' siajta ti'ij chi'ij
maj ja'ajtaahuaj Dios ti ja'a'rij. [10]Nyajta nyáaj, nyáaj nu a'yan
tyí'muarie' ti'ij a'tíj ti chi'ij ájtaahuaj, i ti Dios a'yan tyinaata'íj
nyej nyij ja'tátaahuaxi'in a'íjna i ti japuan ájtaavijhuaj i jáxu'uj,
ajta síij pu japuan tyá'ajtaahuaj. Ajta a'yan tyúuxie've' ti síij ajta
síij tyámua' tyu'muárie'en, [11]ji'nye capu a'tíj púJoorej ti ajtáhua'aj
séej atátaahuaj ti'ij i ti arí atátaavijhuaj i ti a'íin pué'een i Jesús
ti ajta Ciríistu' pué'een. [12]A'íjna jitze i ta'tátaavijhua pu i'ríj ti
a'tíj tyi'tíj japuan ájtaahuaj, tipua'aj ooroj jime', nusu pláataj
jime', na'ríij tyetyéj jime' ti huápui'ij tyá'najchij, na'ríij ciyéj jime',
nusu ixáj jime' ca' huáacixa'aj jime', [13]a'yaa pu tyi'séere'ej ja'mej
je'ej ti síij ajta síij tyu'muáriej a'ájna xicáara' jitze, ti'ij néijmi'i
tye'entyipuá'rij, ji'nye a'ájna xicáara' jitze tiéj pu uvé'nyesij, a'íi pu
jaatyámua'sij tipua'aj xá'pui' metyu'muáriej síij ajta síij. [14]Ti pua'aj
je'ej ti síij tyu'muáriej tyo'táviicue' i tiéj tzajta', a'yaa pu tyá'ci'tyij
i a'tíj je'ej ti tya'ráanajchi. [15]Na'ríij tipua'aj huatyátanyij i ti
ja'ajtaahuaca', yo'riésij i ti tyu'muáriej, ajta i a'tíj a'yaa pu éenye'ej
ja'mej ti'ij i a'tíj ti xié'chui' jáahuii i tiéj tzajta'.

16 ¿Nyij sequée jamua'reej siaj mua'aj a'ɨin pué'een ɨ chi'ra'an ɨ
Dios, tɨ ajta ja'mua tzajta' séejre' ɨ júuricama'ra' ɨ Dios? 17 Tɨpua'aj a'tɨj
jaatyú'uunaj ɨ chi'ra'an ɨ Dios, Dios pu ja'antyipuá'ritye'sij a'ɨjcɨ ɨ a'tɨj,
ji'nye ɨ chi'ra'an ɨ Dios naa pu arí een, ajta a'ɨjna ɨ chi'ra'an mua'aj xu
a'ɨin pué'een.
18 Che' quee a'tɨj jucuanamuaj, tɨpua'aj sɨɨj tɨ ja'mua jitze
ajtyáma'can a'yan tyóotzaahuatye'ej tɨ jéehua tyojó'itej íiyan tɨ
tyí'ma'can cháanacaj japua, che' a'yan huárɨnyij tɨ'ɨj ɨ tɨquee tyi'tɨj
mua'reej, ta'aj ij jɨ'ré'can jɨme' a'ɨin pué'eenye'ej tá'ra'nyij ɨ tɨ jéehua
tyojó'itej. 19 Ji'nye ɨ maj jɨn tyu'yí'tɨn íiyan ɨ cháanacaj japua capu
tyi'tɨj huɨɨre' ɨ Dios jimi. A'yaa pu tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn:
"Dios pu hua'vivi'ran a'ɨɨjma ɨ maj jéehua tyu'yí'tɨn a'ɨjna jɨme' ɨ
maj tyí'hue'tacaa." 20 A'yaa pu ajta tyé'yu'si' tɨjɨn: "Tavástara' pu
jamua'reej tɨquee tyi'tɨj huɨɨre' je'ej maj tyí'mua'tzej ɨ maj jéehua
huápuɨ'ɨj tyojó'itej." 21 A'ɨj pu jɨn, che' quee a'tɨj óotzaahuatye'ej a'ɨjcɨ
jɨme' ɨ tɨ séej jimi ɨ tyáataj ajtyáma'can, ji'nye néijmi'i pu ja'mua jimi
tyí'ma'can. 22 Pablo, Apolo, Pedro, ɨ cháanacaj, ɨ júuricamej, je'ej
tɨ tyi'tɨj rɨcɨj ijíij, je'ej tɨ ooj atyojo'ré'nyesij, néijmi'i pu ja'mua jimi
tyí'ma'can, 23 siajta mua'aj, a'ɨj xu jitze ajtyáma'can ɨ Cɨríistu', ajta ɨ
Cɨríistu' a'ɨj pu jitze ajtyáma'can ɨ Dios.

Ɨ maj jɨn tyí'muarɨe' a'ɨɨmaj ɨ Dios tɨ hua'antyíhuoj

4 1 A'yaa pu tyúuxɨe've' siaj a'yan tojo'mua'raj ityájma tɨ'ɨj ɨ a'tyán
maj jahuɨɨre' ɨ Cɨríistu', tyaj a'ɨj jɨn antyítamua'reej tyej tyij
jamuáamua'tyej ɨ tɨ aviitzi' ɨ Dios jimi. 2 Ajta a'yájna, a'ɨjna ɨ maj
tyi'tɨj jaa'ɨjcaj, a'yaa pu tyúuxɨe've' tɨ tyámua' tyu'tóosejrataj mej mij
jitzán tyí'ca'nyej. 3 Ajta nyéetzij jimi, capu nyejitzé juxɨe've' tɨpua'aj
mua'aj siano'xɨjtye'en, na'ríij a'ɨɨmaj mano'xɨjtye'en ɨ maj tyityatatyíj.
Canu nyajta nyasɨɨj á'nyaxɨjtye'en. 4 A'yaa pu'uj, tɨpua'aj nyequee je'ej
pua'aj tyí'mua'axcaj nyaj jɨme', capu a'yan huatóomua'aj yee nu'ríj
xá'puɨ' een ɨ Dios jimi. Tavástara' pu a'ɨin pué'een ɨ tɨ ná'xɨjtye'en.
5 A'ɨj pu jɨn, caxu tyi'tɨj á'xɨjtya'aj tɨ'ɨj quee xu atyojo're'nyáava'caj,
setyu'chó've' 'asta na'aj quee uvé'nyej a'ɨjna ɨ tavástara', tɨ'ɨj a'ɨin
jaataséjrataj ɨ tɨ ju'avaataca'aj ɨ tɨca'riste', a'ɨɨ pu ajta jaataséjrataj je'ej
maj tyí'mua'tzej ɨ tyeɨtyee. Aj pu'ij ɨ Dios tyámua' tyihuo'tá'sij je'ej tɨ
tyá'cɨ'puaj séej ajta séej.
6 Nye'ihuáamua', a'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' siaj sij tyámua'
huárɨnyij, nyajta ja'mua'séeratye'ej je'ej tɨ rɨcɨj a'ɨjna ɨ Apolo nyajta
nyáaj. A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' siaj sij a'yan huárɨnyij je'ej tyaj
ityáj rɨcɨj, siaj sij quee a'yan rɨjcaj je'ej tɨquee tyé'yu'si', ajta tɨ'ɨj
quee a'tɨj óotzaahuatye'ej, nusu siaj séej tyámua' tyí'xajtaj siajta séej
á'xaahuataj. 7 ¿A'tanyíj tyámua' tyí'muaxaj ɨ séecan tzajta' ɨ tyeɨtyee?
¿Tyi'tanyí péjcha'ɨj tɨquee ɨ Dios muaatá'? Ajta tɨpua'aj ɨ Dios néijmi'i

tyimuaatá', ¿ji'nye een jɨme' a'yan petyá'tzaahuatye' cuxáa asɨ́ɨj pupáa'uureej?

8 Xu'ríj mua'aj huoochíjtyaanyi'taca', siajta seríj néijmi'i tyí'ijcha'ɨj tyi'tɨ́j siaj je'ej tyí'xɨe've', ajta a'yan ja'mua'asej siaj mua'aj seríj tyí'ijta, siajta quee che' ityájma ta'tamuá're'rii. A'tzúj cuj a'yan tyi'ja'yájnatan, tyej tyij ityáj ja'mua jamuán tyu'ta'ɨ́jtaj. 9 A'ɨ́j pu jɨn a'yan tyiná'miteeraste', tɨ ityájma ɨ tyaj huata'ítyi'ri'huaca', Dios pu a'áa tojo'tyáhuii jo'tɨj quee jóoxɨe've', cuxáa meríj pu taatamua'aj yee tyiche' huácui'iihuaj. Tu'ríj a'tzísi' huá'sejratye' néijmi'caa ɨ maj tajapuá já'sejre', tyajta hua' jimi ɨ maj a'yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua. 10 Tyajta ityáj, a'ɨ́jna jɨme' ɨ tyaj a'yan tyá'huɨɨre' ɨ Cɨríistu', a'yaa mu tyí'taxaj tyaj nu'uj tatɨmue', siajta mua'aj, ɨ Cɨríistu' jitze ma'can tyámua' xu metyityoomuámua're'. Capu taca'nyisti' ityájma, siajta mua'aj néijmi'i xu jɨn tyé'viicue'. Majta ityájma matá'xaahuaj, majta mua'ajmaj mu jamuá'tyese'. 11 Tɨ'ɨj na'aj yatɨj je'ré'nyej ajta ijíij, a'yaa tu'uj tyana'aj tya'ajpuéjtzij a'ɨ́jcɨ jɨme' tyaj tajcuj, tyajta i'cuj, ajta cáanarij tyitá'ɨtziitye', je'ej mu pua'aj tá'mua'raj ɨ tyeɨ́tyee, tyajta quee ma'ja'chej, 12 tyajta cua'naj tyatɨ'ɨjtá tyí'muarɨe'ej. Ɨ maj je'ej pua'aj tyí'taxaj tyámua' tu ityáj tyihuo'tájeevij, je'ej mu pua'aj ta'uurej, tyajta ityáj néijmi'i tu tyé'viicue'. 13 Ajta matɨ'ɨjta ɨ tyeɨ́tyee je'ej pua'aj tyí'taxajtaj, tyámua' tu'uj ityáj tyihuo'tájeevij. A'yaa mu tojo'mua'raj tɨ'ɨj tyi'tɨ́j tɨquee che' tyí'huɨɨre' íiyan ɨ cháanacaj japua. A'yaa mu'uj mana'aj mij ijíij tyityaajú'.

14 Canu a'ɨ́j jɨn tyajá'muayu'se' nyej nyij jamuaatatyévi'ra'astaj, sulu nyej nyij tyámua' tyajamuaatá'itɨɨj, a'yájna nyatɨ'ɨj ɨ nyiyóojmua', ji'nye jéehua nu já'muaxɨe've'. 15 Tyij mequee mamue'tɨ́j tyajamuáamua'aj ɨ Cɨríistu' jitze ma'can, maj siajta quee mui'caa tyitáatastyamua'. Nyáaj nu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ siaj jajtáataj ɨ Cɨríistu' jitze ma'can, ji'nye nyáaj nu jamuáa'ixaa ɨ nyúucarij tɨ jɨn Dios jamui'rátoonyij, siaj sij jitzán ajtyáhuiixɨj ɨ Cɨríistu'. 16 A'ɨ́j nu jɨn a'yan jéehua tyaja'muahuaviij siaj a'yan tyityaajú'caj nyatɨ'ɨj nyáaj.

17 A'ɨ́j nu jɨn ja'mua jimi jaata'ítyaca' a'ɨ́jcɨ ɨ Timoteo, ɨ nyaj huápuɨ'ɨj jaxɨe've', nyajta yo'puáara'an pué'een ɨ tavástara' jitze ma'can. A'ɨ́ɨ pu jamo'támua'reeritzi'tye'ej je'ej nyaj tyi'tyínyecha'ɨj ɨ Cɨríistu' jimi tɨ ajta Jesús pué'een, ajta je'ej nyaj tyihuá'mua'tyej néijmi'que' jo'maj jóosɨ'rii. 18 Séecan xu mua'aj seríj óotzaahuatye', a'yan setyi'mua'astɨj yee canu che' a'náj amojo'tyésejra, 19 ajta tɨpua'aj ɨ tavástara' a'yan tya'ránajchij, nyáaj nu jiye'tzín a'áa ja'tanyésij ja'mua jimi. Aj nu nyij hua'sejran ɨ maj jéehua óotzaahuatye', majta a'yan tyi'tɨ́j uuriaj mej quee a'ɨ́j mana'aj je'ej maj tyí'xaj. 20 Ji'nye jo'tɨj ɨ Dios tyejé'ijtaj, capu nyúucarij na'aj jɨn tyí'ijta, sulu ɨ tɨ ajta néijmi'i jɨn putyí'uurej. 21 ¿Ji'nye setyá'xɨe've' mua'aj, nyiquij

nyaj a'ɨ́jna jɨn ujó'me'en nyej nyij puéjtzij jamuaata'an, na'ríij nyaj
a'ɨ́j jɨn jamojo'tyéesej nyaja'muaxɨé've'ej, nyajta jamua'cu'váaj
nyetyajamuáa'ixaatye'en?

Siaj jo'xɨ́jtye'en ɨ tɨ je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ɨj

5 [1] A'yaa pu tyú'mua'reeritzi'huaca' tɨ sɨ́ij tɨ ja'mua jimi
ajtyáma'can juxana'cɨre' a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ jamuán hui'caa ɨ tɨ
jatyévi'tɨn ɨ táatajra'. Huápuɨ'ɨj pu a'ɨ́jna je'ej pua'aj namuajre',
majta ɨ maj quee tyá'tzaahuatye' camu a'yan rɨcɨj. [2] Maj siajta
mua'aj, a'ɨ́j xu jɨn óotzaahuatye', a'yaa pu tyuuxɨé'va'caj siaj a'ɨ́j jɨn
huatóoxaamujritye'en. A'tɨ́j tɨ a'yan tyi'tyúucha'ɨj, siata'aj quee che'
jatá'care'en tɨ ja'mua jamuán séjre'ej. [3] Ajta nyéetzij jɨme', tyij nyequee
nyajta ja'mua jamuán ajo'tyéjvee, ɨ nyajúuricamej pu ja'mua tzajta'
séejre', cuxáa nyaj ja'mua jamuán ajo'tyávaacaj, nu'ríj nyij a'yan
tyo'xɨ́jtyej a'ɨ́jcɨ ɨ a'tɨ́j tɨ a'yan rɨcɨj. [4] Siatɨ'ɨjtá mua'aj tyúusɨire'en,
nyáaj nu jamuán séeria'aj na'mej ɨ nyaj júuricamej jɨme', ajta ɨ
tavástara' tɨ jɨn néijmi'i putyí'uurej a'ɨ́ɨ pu ajta ja'mua tzajta' séeria'aj
ja'mej. Aj pu'ij a'ɨ́jcɨ jitze ma'can ɨ tavástara' Jesús, [5] che' ɨ tyáatɨ'
huatátuiiri'huaj ɨ tyiyáaru' jimi, ta'aj ij ɨ tyévira' jo'puá'rixɨ'ɨn, ajta
júuricama'ra' huatyá'ɨtzeere'en ɨ Dios jimi a'ájna xɨcáara' tɨ jitzán
uvé'nyesij ɨ tavástara'.

[6] Caxu mua'aj a'ɨ́j jɨn huatóocɨ'puaj siaj sij a'ɨ́jcɨ jɨn
óotzaahuatye'ej. Ji'nye xu'ríj a'yan tyá'mua'reej tɨjɨn: "Cɨ́ira'tzuj
ɨ levaduuraj néijmi'i pu tyináxcaj ɨ cuéjtzij." [7] A'ɨ́j xu jɨn siata'aj
majúurɨeenyij a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ mí'ma'can ɨ tɨ jamojo'jɨpuaj, siata'aj
sij huóojajcuare'en tɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ cuéjtzij tɨquee tyi'tɨ́j á'naxcaj.
A'yaa xu mua'aj een tɨ'ɨj ɨ páan tɨquee levaduuraj á'naxcaj ɨ maj
jacua'caa a'ájna xɨcáara' jitze ɨ maj jitzán hue'rájtoo ɨ maj Egipto
já'ma'cantaca'aj. Ji'nye pu'ríj ɨ Cɨríistu' huatóomu'vejritaca' tajitzé
ma'can tɨ'ij quee puéjtzij táacɨ'tyij. [8] A'ɨ́j pu jɨn tyiche' tyu'yé'estej tyaj
tyeríj taxáahuaj séejre', a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ páan tɨquee levaduuraj á'naxcaj,
ɨ tɨ a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tá'tzaahuatyi're' ajta ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme', che' quee
che' a'ɨ́jna ɨ levaduuraj tɨ mí'ma'can, ɨ tɨ je'ej pua'aj een ajta ɨ tɨ je'ej
pua'aj tyú'uurej.

[9] Nu'ríj a'yan tyajamuaaté'exaa séej jitze ɨ yu'xarij ɨ nyaj
jamuaata'ítyi'ri' siaj quee hua' jamuán tyí'xajtaj ɨ maj juxana'cɨre'.
[10] A'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ nyúucarij canu a'yan jaatamua'aj yee siata'aj sij
néijmi'caa jimi ajtácɨɨnyej ɨ maj íiyan juxana'cɨre' ɨ cháanacaj
japua, nusu ɨ maj huápuɨ'ɨj tyí'nyacua'aj, na'ríij ɨ mej tyí'nahua',
ca' ɨ maj sáanturij na'michej, siata'aj sij a'yan huárɨnyiiche',
a'yaa pu tyuuxɨé'va'caj siaj iirácɨɨnyej ɨ cháanacaj japua. [11] A'yaa
nu jaatamua'aj ɨ nyaj tyajamuaata'ítyi'ri' siaj quee che' jamuán
tyi'tɨ́j xajtaj sɨ́ij tɨ a'yan tyúuxaj tɨ ta'ihuáara' pué'een, ajta je'en

tyí'xana'cɨre'ej, nusu tyí'nyacua'tzaj, na'ríij huá'na'miche'en ɨ
sáanturij, na'ríij je'ej pua'aj tyí'jepe', nusu tɨ jutahueeve'ej, na'ríij tɨ
tyí'nahua'caa. Capu a'yan tyi'tyéevijtɨj siaj hua' jamuán tyí'cua'ajcaj
a'tyán maj a'yan rɨcɨj. 12 Capu nyéetzij nyacɨ'puaj nyej nyij a'ɨ́ɨjma
jooxɨ́jtye'en ɨ mej quee ityájma jitze ajtyáma'can, Dios pu a'ɨ́ɨjma
huá'xɨjtye'en. 13 Maj siajta mua'aj seríj huá'xɨjtye' a'ɨ́ɨjma ɨ maj ja'mua
jitze ajtyáma'can. A'ɨ́j pu jɨn, siata'aj jatyítyej a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ je'ej pua'aj
tyi'tyúucha'ɨj.

Je'ej maj ye'ej tyá'xa'puɨ'ɨntare'en ɨ maj tyá'tzaahuatye'

6 1 Tɨpua'aj sɨ́ɨj tɨ ja'mua jitze ajtyáma'can séej jamuán
metyúujaaxɨejvi', ¿ji'nye tɨ'ij a'ɨ́ɨjma jimi tyúunyuste' ɨ juéesij ɨ
maj quee ityájma jitze ajtyáma'can, quee ɨ'ríj tɨ a'ɨ́ɨjma huaté'exaatye'
ɨ maj jimí séejre' ɨ Dios, mej mij a'ɨ́ɨmaj huo'xa'puɨ'ɨntari'tze'en?
2 ¿Nyij sequée jamua'reej maj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyá'tzaahuatye'
huá'xɨjtye'en néijmi'caa ɨ maj a'yan séejre' ɨ cháanacaj japua?
Ajta tɨpua'aj mua'aj siahuá'xɨjtye'en, ¿ji'nye siaj sij quee púj oorej
siaj jo'xá'puɨ'ɨntare'en a'ɨ́jcɨ ɨ tɨquee tyési'? 3 ¿Nyij sequée siajta
jamua'reej tyaj ityáj huá'xɨjtye'en a'ɨ́ɨjma ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre'?
A'ɨ́j pu jɨn, capu tyési' tyaj tajɨ́ɨmua'aj tyi'tɨ́j je'ej tyo'xá'puɨ'ɨntarej.
4 A'yaa pu'ij, tɨpua'aj tyi'tɨ́j jɨn xúujaxɨejvi'raj, ¿ji'nye siaj sij a'ɨ́ɨjma
mahuatyáhui'tyaa ɨ maj quee tyi'tɨ́j jɨn antyúumua'reej ja'mua jimi?
5 A'yaa nu een jɨme' tyajá'mua'ixaatye' siata'aj sij huatóotyevi'ra'astaj.
¿Nyiquee sɨ́ɨj ja'mua jimi séejre' ɨ tɨ jaria'mua'reej je'ej tɨ tyi'tɨ́j
tyo'xá'puɨ'ɨntare'en ɨ maj tyá'tzaahuatye' jimi? 6 Caxu jujɨ́ɨmua'aj
siana'aj tyúucha'ɨɨre'ej, sulu siajta xu a'ɨ́ɨjma jimi junyuuste' ɨ maj
quee tyá'tzaahuatye'.

7 Xu'ríj a'ɨ́j jɨn huamué'tɨchej a'ɨ́jna jɨme' ɨ siaj jujɨ́ɨmua'aj
jujaaxɨejvi'. ¿Ji'nye siaj sij quee siaj jó'viicue' siana'aj ɨ siaj jɨn
je'ej pua'aj jóomua'raj? ¿Quee ɨ'ríj siaj huatóoa'an siana'aj maj
tyajamuaanáhue'? 8 Siajta mua'aj, jujɨ́ɨmua'aj xu je'ej pua'aj ju'uurej
siajta tyihuá'nahue' ɨ ju'ihuáamua'.

9 ¿Nyij sequée jamua'reej maj quee a'áa jo'tyárutyij jo'tɨj
Dios tyejé'ijtaj ɨ maj je'ej pua'aj rɨcɨj? Caxu tóoa'care'en tɨ a'tɨ́j
já'muacuanamuaj, camu ujo'tyárutyij ɨ maj juxana'cɨre', camu majta ɨ
maj hua'na'michej ɨ sáanturij, nusu ɨ maj juxana'cɨre' séecan jamuán
ɨ tyeɨ́tyee, nusu ɨ maj juxa'aj tyétyacaa jamuán juxana'cɨre', 10 camu
majta ujo'tyárutyij ɨ maj tyí'nahua'raj, nusu ɨ maj tyí'nyacua'aj,
na'ríij ɨ maj jui'ive', nusu ɨ maj je'ej pua'aj tyí'jepe', nusu ɨ maj avíitzij
jɨn tyí'nahua'. 11 Siajta mua'aj je'cáj xu a'ɨ́ɨn pué'eenye'ej, siajta ijíij
seríj a'yan tyityahuóojajcuare, siajta seríj tyámua' huarɨ́j a'ɨ́jna jitze
ma'can ɨ tavástara' Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een, siajta a'ɨ́jna jitze ɨ
júuricama'ra' ɨ taj Dios.

Ɨ tyaj taxáahuaj jɨn séejre' capu a'ɨ́j jɨn tyí'huɨɨre' tyej tyij huátaxana'cɨre'en

12 A'yaa mu tyí'xaj tɨjɨn: “Nyáaj nu'uj jamua'reej je'ej nyaj tyi'tɨ́j
uurej.” A'yaa pu tyi'ja'yájna, ajta capu néijmi'i tyinyetyáhuɨ'rii. A'yaa
pu tyi'jɨ'ré'can jɨme' nyej nyáaj nyana'aj jamua'reej je'ej nyaj tyi'tɨ́j
uurej, ajta canu jaatá'sij tɨ a'ɨ́ɨn na'antyimué'tɨn. 13 A'yaa mu majta
tyí'xaj tɨjɨn: A'ɨ́jna ɨ cue'ráj, jucáa jitze pu tyí'huɨɨre', ajta a'ɨ́jna ɨ
jucáa, a'ɨ́j pu'ijta jɨn tyí'huɨɨre' tɨ'ij ɨ cue'ráj tya'ráyixɨ'ɨn. A'yaa pu
tyi'ja'yájna, ajta ɨ Dios pu néijmi'caa antyipuá'ritye'sij ɨ jucáa, ajta
ɨ cue'ráj. Ajta ɨ tatyévira', capu a'ɨ́j jɨn tyí'huɨɨre' tyej tyij a'ɨ́jcɨ jɨn
tyí'xana'cɨre'ej, sulu tyej tyij a'ɨ́jcɨ jɨn jaatyáhuɨɨre'en ɨ tavástara', ajta
ɨ tavástara' pu'ijta jaatyáhuɨɨre'ej a'ɨ́jcɨ ɨ tatyévira'. 14 A'yájna tɨ'ɨj ɨ
Dios tyaatájuuritye ɨ tavástara', ajta pu ityájma taatájuuritye'sij a'ɨ́jcɨ
jɨme' ɨ tɨ jɨn néijmi'i putyí'uurej.

15 ¿Nyij sequée jamua'reej tɨ ɨ Cɨríistu' jitze ajtyáma'can a'ɨ́jna ɨ siaj
jatyáhue'ra'? ¿Nyiquij nyáaj nye'entyánajchitye'sij ɨ íitaj jamuán tɨ
tyí'tyejijve' ɨ jutyévij jɨme', a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ Cɨríistu' jitze ajtyáma'can? Canu
xaa nyu'uj. 16 ¿Nyij sequée jamua'reej yee tɨpua'aj a'tɨ́j ja'antyáanaxcaj
ɨ íitaj tɨ jatoj ɨ jutyévira', a'ɨ́ɨ mu séej tyévij mana'aj mij pue'éenye'ej
muá'ju'un? Ji'nye a'yaa pu tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn: “A'ɨ́ɨmaj
ɨ maj hua'puaj a'yaa mu éenye'ej muá'ju'un tɨ'ɨj tɨ sɨ́ɨj na'aj tyévij
pué'eenye'.” 17 Ajta tɨpua'aj a'tɨ́j ajtyéchaxɨj ɨ tavástara' jimi, sɨ́ɨj pu'uj
ajta pue'éenye'ej ja'mej ɨ júuricama'ra' jitze.

18 Siata'aj néijmi'i huatapuá'cɨtaj ɨ siaj jɨn tyí'xana'cɨre'. Ajta
tɨpua'aj séej tyi'tɨ́j jɨn po'tyá'ɨtzeere'en ɨ Dios jimi, capu je'ej joorej ɨ
jutyévira', ajta tɨpua'aj a'tɨ́j a'ɨ́j jɨn tyí'xana'cɨre'ej ɨ tɨ jatoj ɨ jutyévira',
a'ɨ́ɨ pu je'ej pua'aj joorej ɨ jutyévij. 19 ¿Nyij sequée jamua'reej tɨ
ja'muatyévij a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tyeyúuj ɨ tɨ tzajta' ú'sejre' ɨ júuricama'ra'
ɨ Dios, a'ɨ́ɨ tɨ ajta jamuaatá'? Ajta ɨ júuricama'ra' ja'mua tzajta'
séejre', siajta mua'aj caxu jujɨ́ɨmua'aj jumua'ree, 20 ji'nye Dios pu arí
jamuáananɨej. A'ɨ́j pu jɨn a'yan tyúuxɨe've' siaj jaatyátzaahuatye'en ɨ
jutyévij jɨme'.

Je'ej tɨ tyihuá'cɨ'puaj ɨ maj nyejnyeɨ'chej ajta ɨ maj huɨɨchej

7 1 Ijíij nu nyijta jamo'riá'hua'xɨjre'ej ɨ siaj tyinaa'íhuo'ri' ɨ yu'xarij
jitze ɨ siaj unyojo'ta'ítyi'ri'. Jéetze' pu naa tɨquee a'tɨ́j nyeɨɨchej,
2 ajta mata'aj mij quee a'yan tyúuxana'cɨre'ej, miche' huanyéjnyeɨ'chej
ɨ tyétyacaa, majta ɨ úucaa huáhuɨɨchej. 3 Ajta ɨ tyáatɨ' ajta ɨ íitɨ'
miche' a'yan huárɨnyij je'ej tɨ tyihuá'cɨ'puaj. 4 Capu ajta ɨ íitɨ' jusɨ́ɨj
antyúumua'reej ɨ jutyévira' jɨme', ji'nye a'ɨ́j pu jitze ajtyáma'can ɨ
jucɨ́ɨn, a'yaa pu'uj tána'aj quee ɨ tyáatɨ' jusɨ́ɨj tye'entyúumua'ree ɨ
jutyévira' jɨme', ji'nye ju'ɨ́ɨj jitze pu ajtyáma'can. 5 A'ɨ́j pu jɨn, caxu

je'ej siana'aj tyúujeevej ɨ siaj néemi'ij aja'chej, na'ríij xaa seríj siajta
a'yan tyaaxá'puɨ'ɨntarej siaj a'tzúj a'tyéevi'ij siaj quee jumuarɨe'ej
a'chu pua'an xɨcáj, siata'aj sij huatyényuunyij ɨ Dios jimi. Tɨpua'aj seríj
a'yan huarín aj xu sij siajtáhua'aj antyóonaxcaj, tɨ'ij quee ɨ tyiyáaru'
ca'nyíjra'aj jamuaata'an siaj sij séej jamuán huóoxana'cɨre'en.
6 A'yaa nu'uj a'íjcɨ tyajá'mua'ixaatye', canu já'mua'ijtye' siaj sij
a'yan huárɨnyij. 7 Ajta nyéetzij, a'yaa pu tyina'ranáachicaj maj néijmi'i
a'yan eenye' nyatɨ'ɨj nyáaj, ma' ajta ɨ Dios pu arí a'yan tyihuo'tá' je'ej
tɨ tyihuo'xá'puɨ'ɨntari'ri' séej ajta séej.
8 Ɨ maj quee xu nyejnyeɨ'chej ajta ɨ maj quee xu huɨɨchej, majta
ɨ maj antyúujɨɨmua'astariaca', a'yaa pu jéetze' tyí'xa'puɨ' maj
a'yan éenye'ej huatyá'ɨtzeere'en nyatɨ'ɨj nyáaj. 9 Ajta tɨpua'aj quee
huáɨ'riitya'aj maj huóocha'ɨɨn, miche' huanyéjnyeɨ'chej, majta
huáhuɨɨchej, ji'nye jéetze' pu hua'tyáhuɨ'rii maj a'yan huárɨnyij, quee
maj jajpuéjtzij.
10 Majta ɨ maj meríj nyejnyeɨ'chej ajta ɨ maj huɨɨchej, a'yaa
nu tyajá'mua'ixaatye', a'íjcɨ ɨ tavástara' tɨ jaata'íjtaca' a'yan tɨjɨn:
Che' quee ajtáyi'can ɨ íɨra'ra'an a'íjna jimi ɨ jucíɨn. 11 Ajta tɨpua'aj ɨ
íɨra'ra'an ajtára'nyij ɨ jucíɨn jimi, che' jusíɨj huatyá'ɨtzeere'en, na'ríij
quee che' ajtáhua'aj ja'antyáanaxcaj ɨ jucíɨn. A'yaa pu'uj tána'aj a'íjna
ɨ cína'ra'an, che' quee jatató'ra'an ɨ ju'íɨj.
12 Ajta a'íɨmaj jimi ɨ séecan, nyáaj nu'uj a'yan tyihuá'ixaatye' capu
ɨ tavástara', tɨpua'aj ɨ ta'ihuáara' íɨra'ra'an quee tyá'tzaahuatye'ej,
ajta ɨ íitɨ' a'yan tya'ajxɨé'vi'ra'aj tɨ jamuán huácatyij, che' quee
ɨ ta'ihuáara' jatató'ra'an. 13 A'yaa pu cha'taj na'aj tɨpua'aj ɨ íitɨ'
ja'antyánaxcaca' séej ɨ tyáataj tɨquee tyá'tzaahuatye', ajta je'en a'yan
tya'ajxɨé'vi'ra'aj tɨ jamuán huácatyij, a'yaa pu cha'taj na'aj tyúuxɨe've'
tɨquee jatató'ra'an ɨ jucíɨn. 14 Ji'nye ɨ tyáatɨ' tɨquee tyá'tzaahuatye',
tyámua' pu rɨnyij a'íjcɨ jɨme' tɨ íitaj antyánaxcaca' tɨ tyá'tzaahuatye',
ajta ɨ íitɨ' tɨ quee tyá'tzaahuatye', tyámua' pu ajta rɨnyij a'íjcɨ jɨme'
tɨ tyáataj antyánaxcaca' tɨ tyá'tzaahuatye'. Na'ríij quee, a'íɨ mu quee
xá'puɨ' metyityoomuámua're'ej muá'ju'un ɨ hua'yojmua', majta a'íj
jitze ajtyáma'can ɨ maj tyá'tzaahuatye'. 15 Ajta tɨpua'aj ɨ tyáatɨ' na'ríij
ɨ íitɨ' tɨquee tyá'tzaahuatye', a'yan metya'xɨe've'ej maj huatóotonyij,
miche' a'yan huárɨnyij. Ajta ɨ ta'ihuáara' tɨ tyáatɨ', nusu ɨ ta'ihuáara'
tɨ íitɨ', juxáahuaj mu mahuatyáhuiixɨ'ɨj, ji'nye Dios pu a'yan
tyajamuatajé siaj sij juxáahuaj maj séjria'aj. 16 Ajta, ¿ji'nye pij muáaj
íitɨ' tyá'mua'reej yee japuan paj huatányuusij a'cíɨn? ajta, ¿ji'nye pij
pajta muáaj tyáatɨ' tyá'mua'reej yee japuan paj huatányuusij a'íɨj?
17 A'yaa pu'uj, miche' a'yan mana'aj tyí'tyechajcaj je'ej tɨ ɨ
tavástara' tyihuo'tá' séej ajta séej, ajta je'ej maj éenye'ej tɨ'ɨj ɨ
tavástara' huo'tajé. A'yaa nu tyihuá'ijtye' a'íɨjma ɨ maj jusɨ'rii
jo'tɨj na'aj ɨ tyeyúuj tzajta'. 18 Tɨpua'aj ɨ Dios séej huatájeevej tɨ arí

ja'antyisíjchaca' ɨ junavíj ta'antyúuvi'raj ɨ tɨ jitzán sa'racaa, che' quee
ja'avaataj ɨ tɨ antyísiichi'huaca', ajta tɨpua'aj a'ɨ́j huatájeevej ɨ tɨquee
xu antyísiichi'huaca' ɨ navíira', che' quee ja'antyisí'che'en ɨ junavíj.
19 Ji'nye capu a'ɨ́ɨn juxɨe've' tɨpua'aj antyísiichi'huaj na'ríij quee, sulu
tɨ a'yan huárɨnyij je'ej tɨ ɨ Dios tyaata'ɨ́jtaca'. 20 A'ɨ́j pu jɨn che' a'yan
na'aj éenye'ej huatyá'ɨtzeere'en sɨ́ɨj ajta sɨ́ɨj tɨ'ɨj éenye'ej tɨ'ɨj ɨ Dios
jaatajé. 21 Tɨpua'aj pooj ca'nyéjrij jɨn tyi'huɨ́ɨria'caj tɨ'ɨj Dios muaatajé,
capáj je'ej tyá'mua'ajcaj, ajta tɨpua'aj je'ej tyíɨ'riitan paj pajtáhua'aj
axáahuaj majo'cha'canye'en, pata'aj jitzán tyú'ca'nyej. 22 A'ɨ́jna ɨ tɨ
ca'nyéjrij jɨn tyi'huɨ́ɨria'caj tɨ'ɨj tavástara' jaatajé, pu'ríj ijíij juxɨé'vi'ra'
jɨn tyí'huɨɨre' ɨ tavástara' jimi, a'yaa pu'uj tána'aj, a'ɨ́jna ɨ tɨ juxáahuaj
majocha'canya'caj tɨ'ɨj ɨ tavástara' jaatajé, a'ɨ́ɨ pu ari' ta'ij ca'nyéjrij
jɨn tyí'huɨɨre' ɨ Cɨríistu' jimi. 23 Dios pu mua'ajmaj jamuáananɨej, a'ɨ́j
pu jɨn caxu che' tóoa'care'en mej mij majtáhua'aj séecan tyétyacaa
ca'nyéjrij jɨn tyajamuaata'ɨ́jtye'en. 24 A'yaa pu'uj nye'ihuáamua',
siata'aj a'yan siana'aj eenye' ɨ Dios jimi sɨ́ɨj ajta sɨ́ɨj, je'ej siaj éenya'caj
tɨ'ɨj a'ɨ́ɨn jamuaatajé.

25 Ajta a'ɨ́ɨmaj ɨ úucaa maj quee huɨɨchej, capu tyi'tɨ́j jɨn je'ej
tyinaata'ɨ́j ɨ tavástara', sulu nyáaj nu'uj a'yan tyajá'mua'ixaatye',
je'ej nyatɨ'ɨj tyá'mua'reej, ɨ nyaj sɨ́ɨj a'ɨ́ɨn pué'een tɨ ɨ'ríj siaj jitzán
tyú'ca'nyej, a'ɨ́jna tɨ ɨ tavástara' ná'ancu'vaxɨj. 26 Ji'nye a'yaa pu
nyéetzij tyiná'miteeraste' tɨ jéetze' tyi'tyéevijtɨj siaj a'yan eenye'
siatɨ'ɨj een ijíij, a'ɨ́jna jɨme' tɨ jéehua tyési' je'ej siaj juxáahuaj
tyí'tyechajcaj. 27 Tɨpua'aj penyeɨɨchej, capáj jatató'ra'an, na'ríij tɨpua'aj
pequee nyeɨɨchej, capáj jahuoocaj pej pij huatyényeɨɨchej. 28 Tɨpua'aj
puaatyényeɨɨchej, capáj tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzeere'ej ɨ Dios jimi, ajta
tɨpua'aj íitɨ' huatyéviche'en, capu ajta tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzeere'ej. Ajta
ɨ maj antyóonaxcaj jéehua mu jajpuéetzij muá'ju'un, a'ɨ́j nu nyij quee
nyáaj xɨe've' tɨ a'yan tyajá'mua'uuriaj.

29 Nye'ihuáamua', a'yaa pu huatóomua'aj a'ɨ́jna ɨ nyúucarij ɨ nyaj
já'mua'ixaatye', cɨ́ɨ pu'quij tyá'ɨtzeere' tɨ'ɨj néijmi'i tye'entyipuá'rij. A'ɨ́j
pu jɨn, a'ɨ́ɨmaj ɨ maj nyejnyeɨ'chej, miche' a'yan rɨjcaj matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj ɨ
maj quee nyejnyeɨ'chej, 30 majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj juxaamuɨjritye', miche'
a'yan eenye' matɨ'ɨj ɨ maj tyí'ye'estej, majta ɨ maj tyí'ye'estej, miche'
a'yan eenye' matɨ'ɨj ɨ maj juxaamuɨjritye', ajta ɨ maj tyí'nanaavej,
miche' a'yan tyí'tyechajcaj matɨ'ɨj ɨ maj quee tyi'tɨ́j tyícha'ɨj, 31 majta
ɨ maj a'ɨ́jna jɨn juhuɨɨre' iiye'ej tɨ tyí'sejre' cháanacaj japua, miche'
a'yan tyí'tyechajcaj matɨ'ɨj ɨ tɨquee tyi'tɨ́j je'ej tyihuá'huɨɨre' ɨ
cháanacaj, ji'nye a'ɨ́jna ɨ cháanacaj tyaj jaséj pu'ríj tɨn á'pua'ren.

32 Nyáaj nu a'yan tyá'xɨe've' siaj quee tyi'tɨ́j jɨn je'ej tyí'mua'ajcaj.
A'ɨ́jna ɨ tɨquee nyeɨɨchej, tavástara' pu jimi tyí'ca'nyej, ajta tɨ'ɨj
tyámua' jimi tyí'sejre'ej. 33 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ nyeɨɨchej, a'ɨ́j pu jitze
tyí'mua'tzej íiyan tɨ tyí'sejre' ɨ cháanacaj japua, ajta je'ej tɨ ye'ej

tyámua' jimi tyi'tyúucha'ɨij ɨ ju'ɨ́ij, a'ɨ́j pu jɨn quee che' ɨ'ríj tɨ néijmi'i jɨn jaatyáhuɨire'en ɨ tavástara'. 34 A'yaa pu'uj tána'aj, a'ɨ́jna ɨ íitɨ' tɨ quee che' víche' ajta ɨ tɨ íjmue'estɨ', a'yaa pu a'ɨ́ijma jitze tyúuxɨe've' je'ej maj ye'ej tya'rá'astijre'en ɨ tavástara', a'yaa pu ajta hua' jitze tyúuxɨe've' mej mij jɨ'réenya'aj huatyá'ɨtzeere'en ɨ Dios jimi, néijmi'i jɨme' ɨ jutyévij jitze, ajta ɨ ju júuricamej jɨme', ajta ɨ íitɨ' tɨ arí víche', a'ɨ́j pu jitze tyí'mua'tzej íiyan tɨ tyí'ma'can ɨ cháanacaj japua, ajta tɨ'ij tyámua' tyi'tyúucha'ɨij ɨ jucɨ́ɨn jimi.

35 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye', canu nyej nyij tyajamuáa'ijmuj, sulu a'ɨ́j nu'uj jɨn tɨ'ij jamuaatyáhuɨire'en, ajta siaj sij tyámua' tyí'tyechajcaj, naa tyámua' setya'huɨ́ɨria'aj ɨ tavástara'.

36 Ajta tɨpua'aj séej a'yan tyé'miteeraste'ej tɨ arí xá'puɨ' tɨ huatyényeɨichej, ji'nye pu'ríj a'yan tyéejcha'ɨij matɨ'ij pua'aj nyejnyeɨ'chacaa, ajta a'yan tyí'mua'ajcaj yee naa pu jéetze' tɨ huatyényeɨichej, che' a'yan huárɨnyij je'ej tɨ tyé'miteeraste', che' huatyényeɨichej, capu tyi'tɨ́j jɨn je'ej tyo'tyá'ɨtzeere'ej ɨ Dios jimi. 37 Ajta tɨpua'aj sɨ́ij a'yan tyámua' tyaaxá'puɨ'ɨntare'en ɨ jutzájta' tɨ'ij huóocha'ɨin, ajta quee ca'nyéjrij jɨn ja'ijtye' tɨ'ij huatyényeɨichej, a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j jéetze' pu tyámua' jimi atyojo'ré'nyesij. 38 A'ɨ́j pu jɨn, tɨpua'aj huatyényeɨichej a'ɨ́jcɨ jamuán ɨ maj meríj néemi'ij a'yan tyaaxájtaca', xá'puɨ' pu rɨnyij, ajta tɨpua'aj quee huatyényeɨichej, jéetze' pu xá'puɨ' rɨnyij.

39 Ɨ íitɨ' tɨ víche', a'ɨ́j pu jitze ajtyáma'can ɨ jucɨ́ɨn tɨpua'aj ooj júurij ɨ cɨ́na'ra'an, ajta tɨpua'aj huámuɨ'nyij ɨ cɨ́na'ra'an, pu'ríj ɨ'ríj tɨ ajtáhua'aj juxɨé'vi'ra' jɨn huatyéviche'en a'tɨ́j tɨ ja'ráanajchi, a'ɨ́ɨ pu'uj juxɨe've' tɨ ɨ tyáatɨ' tavástara' jimi tyá'tzaahuatye'ej. 40 Ma'ajta tyij quee jéetze' naa tɨpua'aj quee che' vicha'aj. A'yaa pu nyéetzij tyiná'miteeraste', ajta ɨ júuricama'ra' ɨ Dios nye jitze pu ajta séejre'.

Ɨ cue'ráj ɨ maj tyu'támu'vejritaca' ɨ sáanturij jimi

8 1 A'ɨ́j nu nyijta ijíij tyajamuaaté'exaatye'ej ɨ cue'ráj ɨ maj tyí'mu'vejritacaa ɨ sáanturij jimi. A'yaa pu tyi'ja'yájna matɨ'ij tyí'xaj a'yan tɨjɨn: Néijmi'i tu jamua'reej ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme', ajta a'yan tyí'rɨnyacaa tɨ a'tɨ́j a'ɨ́jna jɨn ahuóotzaahuatye'en ɨ tɨ jéehua ma'úumua'rej, ajta tɨpua'aj mahuóoxɨe've'en jéetze' pu tyámua' tye'mej hua' jimi. 2 Tɨpua'aj a'tɨ́j a'yan tyóomua'ajcaj tɨ jéehua ma'úumua'rej, capu eexúj a'yan metyóomua'rej je'ej tɨ tyúuxɨe've' ɨ Dios jimi. 3 Na'ríij a'tɨ́j jitzán tyí'ca'nyej ɨ Dios juxɨé'vi'ra' jɨme', Dios pu ajta jitzán séejre' a'ɨ́jcɨ ɨ a'tɨ́j.

4 Ajta tɨpua'aj setyú'cua'nyij ɨ cue'ráj tɨ tyu'támu'vejrityi'huaca' ɨ sáanturij jimi, tyámua' tu tyá'mua'reej maj quee tyi'tɨ́j huɨire' ɨ sáanturij íiyan ɨ cháanacaj japua, ajta sɨ́ij na'aj ɨ Dios. 5 Tyij majta mue'tɨ́j séejre' ɨ tajapuá majta íiyan ɨ cháanacaj japua ɨ maj a'yan

hua'tamuá'muaj yee dioosij, ji'nye a'yaa mu tyí'xaj maj mui'ij ɨ maj
dioosij pué'een, majta mui'ij ɨ maj tyi'tɨ́j jɨn tyityatatyíj, 6 ajta tajimí,
sɨ́ɨj pu'uj Dios ɨ tyaj jajvástara', ɨ tɨ néijmi'i jimi tyu'taséjre, tyajta ityáj
néijmi'i tu a'ɨ́jna jɨn séejre' tyej tyij tyámua' tyeetyátoonyij. Sɨ́ɨj pu'uj
ajta ɨ tavástara', a'ɨ́jna ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een, néijmi'i pu a'ɨ́j
jimi tyú'taavijhuaca', tyajta ityáj a'ɨ́j tu tyajta jitze eeráma'can.

7 Ajta camu néijmi'i jamua'ree ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme'. Séecan ɨ maj
hua'na'miche'ej ɨ sáanturij, móoche' mu tyí'cua'caa ɨ cue'ráj a'yan
metyi'mua'astɨj tɨjɨn tyu'támu'vejrityi'huaca' ɨ dioosij jimi, ajta ɨ
maj jɨn ma'umuámua're' a'ɨ́j pu jɨn a'yan tyihuá'miteeraste' maj
majta meríj huo'tyánajchaca' ɨ sáanturij. 8 Ajta capu ɨ Dios a'ɨ́jna
jɨn taaxɨé'vej je'ej tyaj tyi'tɨ́j tyí'cua'caa, ji'nye catu jéetze' tyámua'
rɨnyij tɨpua'aj tyetyí'cua'care'en, catu tyajta je'ej pua'aj rɨnyij
tɨpua'aj tyequée tyi'tɨ́j cua'care'en. 9 Tyámua' xu'uj siaj sij quee je'ej
pua'aj jáa'uurej séej ɨ a'tɨ́j tɨquee jéehua tyá'tzaahuatye'. 10 Ji'nye
tɨpua'aj muáaj, mu paj tyámua' tyá'mua'reej, a'áa petyaja'cua'caj
jo'maj huaja'na'michej ɨ sáanturij, ajta je'en a'tɨ́j tɨquee eexúj jéehua
tyá'tzaahuatye' muaaséj, ca'nyíjra'aj paj jaatá'sij a'ɨ́jcɨ ɨ a'tɨ́j tɨ'ij ajta
a'ɨ́ɨn tyú'cua'nyij ɨ cue'ráj ɨ maj tyu'támu'vejritaca' ɨ sáanturij jimi.
11 A'yaa pej pij muáaj, ɨ paj tyámua' tyá'mua'reej je'ej tɨ tyí'een ɨ Dios
jimi, a'yaa paj ja'uurej tɨ'ij jó'vetyij a'ɨ́jna a'ihuáara' tɨquee jéehua
tyá'tzaahuatye', a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ ajta jitzán ma'can huamuí' ɨ Cɨríistu'.
12 Tɨpua'aj seríj ootyá'ɨtzeere'en a'ɨ́ɨjma jimi ɨ ju'ihuáamua' ɨ maj quee
jéehua tyá'tzaahuatye', mua'aj xu siajta a'ɨ́jcɨ jɨn ootyá'ɨtzeere'ej ɨ
Cɨríistu' jimi. 13 A'ɨ́j pu jɨn, tɨpua'aj nye'ihuáara' jó'vetyij a'ɨ́jna jɨme'
je'ej nyej nyáaj tyí'cua', canu a'náj jacua'nyij a'ɨ́jcɨ ɨ cue'ráj, nyej nyij
quee ca'nyíjra'aj jaatá'an tɨ a'yan huárɨnyij a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ jɨn jó'vetyij.

Je'ej tɨ tyu'tóocɨ'puaj a'ɨ́jna ɨ tɨ huata'ɨ́jtyi'rej

9 1 Caxu mua'aj a'yan tyu'taxájtaj yee capu a'yan tyi'ja'yájna nyej
nyaxáahuaj majo'cha'can, nyej nyajta sɨ́ɨj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Dios
tɨ uyo'ta'ítyaca' nyej nyij jitzán ma'can tyu'taxáj, ji'nye nyáaj nu
jaaséej a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús ɨ tavástara', siajta mua'aj xu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyaj
jɨme' tyí'muarɨe' ɨ tavástara' jimi. 2 Tyij nyequee séecan jimi quee
a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Dios tɨ uyo'ta'ítyaca', ja'mua jimi nu xaa a'ɨ́ɨn pué'een,
ji'nye mua'aj xu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ siaj jimi séejre' ɨ tavástara', a'ɨ́j pu jɨn
ámiteere' nyej nyáaj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Dios tɨ uyo'ta'ítyaca'.

3 A'íi pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyaj huo'ria'hua'xɨjre'ej a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej
pua'aj tyí'nyaxaj. 4 Néijmi'i tu jɨn huatátacɨ'puaj tyej tyij tyú'cua'nyij,
tyajta huaye'en, 5 ajta tyaj séej tyévi'tɨnye'en tɨ ajta tyá'tzaahuatye',
matɨ'ɨj ɨ séecan ɨ Dios tɨ huo'ta'ítyaca', majta ɨ ta'ihuáamua' ɨ
tavástara' jimi, ajta a'ɨ́jna ɨ Pedro. 6 ¿Nyiquij ɨ Bernabé, nyajta nyáaj
a'ɨ́ɨn tyapué'een ɨ tɨquee a'yan tyúuxɨe've' tyaj tyu'muárɨe'en?

7 ¿A'tanyíj tyí'huiire' xantáaru' jime' ajta je'en jusíij tyúunajchitye'?
¿A'tanyíj quee jacua'nyij i táque'ra' i ti jáahuii? ¿A'tanyíj quee
juquéi'sij i hua' léechij i ti huá'siire' i ya'muáatyee? 8 Caxu a'yan
tyityóomua'ajcaj yee jujíimua'aj mu'uj i tyétyacaa je'ej tyéejtyoj,
sulu a'yaa pu ajta tyo'yú'xaca' a'íjna i Moisés. 9 A'yaa pu tyé'yu'si' i
yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta tijin: "Capáj ja'ancánaamuan i púuyej
ti atayi'cáaj jayuhuaj i tyeríicuj." Ajta capu a'yan huatóomua'aj
maj jitzán juxie've' i Dios a'íimaj i púuyesij, 10 sulu ityáj tu jitzán
juxie've'. Ji'nye ityájma pu jitze ma'can ooyú'si'huaca' i nyúucarij
i maj jin tyí'ijta, a'íjna i ti tasa'huacaa ajta i ti tyí'tza'nacaa a'yaa
mu ricij mejchó'va'aj ti tyi'tíj huo'ci'tyij i ti huáciiriaca'. 11 A'yaa
pu'ij, tipua'aj ityáj tyeríj jaahuástej ja'mua jimi a'íjna i ti Dios jimi
já'ma'can, capu je'ej metyejé'tyi'tij tyaj je'cácaa jamuaatáhuaviij i tyaj
jin huatyátahuiire'en íiyan i cháanacaj japua. 12 Tipua'aj séecan a'yan
marijcaj ja'mua jimi, jéetze' tutyij ityáj a'íjna jin huatátaci'puaj.

Tyajta ityáj, catu a'yan ricij, sulu néijmi'i tu jin tyé'viicue' tyej tyij
quee tye'entyiú'una'an i nyúucaria'ra' jitze i Ciríistu'. 13 Xu'ríj mua'aj
jamua'reej je'ej maj ricij a'íimaj i maj tyí'huiire' i tyeyúuj tzajta', a'íi
mu tyí'cua'caa a'íjna i maj séecan tyo'tyáato'raj. Majta a'íimaj i maj
a'áa tyí'huiire' jo'maj tyajá'mu'vejritacaa, a'íi mu majta jacua'caa
i maj tyu'támu'vejritaca'. 14 A'yaa pu'uj tána'aj tavástara' pu a'yan
tyu'ta'íjtaca' ti a'yan tye'tyévijtye' maj a'íjna jin huatyóohuiire'en
i maj huá'ixaatye' i nyúucaria'ra' i Dios. 15 Nyajta nyáaj, canu a'náj
a'íj jin huatyényahuiirej, canu nyajta a'íj jin tyajá'muayu'se'ej siaj
sij mua'aj tyi'tíj naata'an. Jéetze' pu na'ráanajchij nyaj huámui'nyij
quee nyaj a'yan huárinyij. Capu a'tíj náa'ari'raj a'íjna i nyaj jin
nyetyamua've'.

16 Capu a'yan tyinyatá'caa nyej nyij a'íj jin á'nyatzaahuatya'aj,
ji'nye Dios pu a'íjna jin a'yan tyinaatajé ti puéjtzij naatá'sij tipua'aj
nyequee huo'té'exaatye'en. 17 A'íj pu jin, tipua'aj nyaxie'vi'ra' jin
nyetyihuo'té'exaatye'nyijche', naatanyaci'puáacaj nu nyej nyij
tyi'tíj ancuriáan, ajta ti a'yan tyinaací'ij, a'íj nu jin a'yan ricij,
ji'nye Dios pu a'yan tyinaata'íj. 18 Ajta a'yájna, a'íjna i ti nyéetzij
nyaci'tyij a'íi pu a'íin pué'een i ti naa nya'asej nyaj quee hua'jíive'ej
nyetyihuá'ixaatye', ajta nyej quee a'íjna jin huatyényahuiire'en i nyaj
jin antyínyamua'ree.

19 Tyij ajta quee a'tíj tyí'nye'ijtye', nyáaj nu nyeríj tyámua'
huányaruuj mej mij néijmi'i tyinaata'íjtye'en, ajta nyej nyij i Ciríistu'
jitze ma'can jéetze' huo'mué'tin i tyeítyee. 20 A'íimaj jimi i maj Israel
jitze ajtyáma'can, a'yaa nu huányaruuj mati'ij i maj Israel jitze
ajtyáma'can, nyej nyij huo'mué'tin i maj Israel jitze ajtyáma'can,
a'yaa nu huányaruuj ti'ij a'tíj ti ja'astej i nyúucarij i maj jin tyí'ijta,
nyej nyij huo'mué'tin a'íijma i maj já'astijre' i nyúucarij i maj jin

tyí'ijta, tyij ajta quee nyéetzij tyí'nye'ijtye' a'ífjna ɨ nyúucarij. [21] Ajta
a'yájna, nyata'aj huo'mué'tɨn a'fɨjma ɨ maj quee já'astijre' ɨ nyúucarij
ɨ maj jɨn tyí'ijta, a'yaa nu nyajta huányaruuj matɨ'ɨj a'fɨmaj, nyajta
nyáaj, nyáaj nu séej nyúucarij ará'astej ɨ Dios jimi, ji'nye a'fɨ pu
tyí'nye'ijtye' ɨ nyúucarij ɨ tɨ jɨn ɨ Cɨríistu' tyí'ijta. [22] Nyatɨ'ɨjta a'fɨjma
jamuán ajo'tyávaacaj ɨ maj quee ɨ'ríj tyá'tzaahuatye', a'yaa nu nyajta
huányaruuj matɨ'ɨj a'fɨmaj, nyej nyij huo'mué'tɨn a'fɨjma. Néijmi'caa
jimi nu a'yan huányaruuj nyej nyij séecan huamué'tɨn. [23] Néijmi'i nu
jɨn a'yan rɨcɨj a'ífjcɨ jɨme' ɨ nyúucarij ɨ nyaj huá'ixaatye' ɨ tɨ jɨn Dios
hui'rátoonyij, ta'aj ij ajta náacɨ'tyij ɨ tɨ jɨn ɨ Dios tyámua' tyihuo'tá'sij
a'fɨjma ɨ maj já'astijre' ɨ nyúucarij.

[24] Xu'ríj jamua'reej tɨpua'aj jo'maj ja'hua'chacaa, néijmi'i mu
huatyáhuaachij, ma' ajta sífɨj pu'uj a'fɨn pué'een ɨ tɨ tyí'mue'tɨn.
Siata'aj a'yan cha'taj siana'aj huárɨnyij siata'aj sij tyi'tíj huamué'tɨn
ɨ Dios jimi. [25] Ɨ maj tyámua' ju'uurej mej mij huáhuajca, tyámua'
mu tyúucha'ɨj. A'yaa mu rɨcɨj mata'aj mij cúruun ancuraɨ'ɨn tɨquee
á'tɨjtɨ', tyajta ityáj, a'yaa tu rɨcɨj tyej tyij cúruun ancuraɨ'ɨn tɨ
naa huasé'rihua'aj ja'mej jusén jɨme'. [26] A'ífj nu jɨn nyáaj, canu
cha' nyana'aj tɨe'chacaa, canu nyajta cha' nyana'aj tyi'tató'xaj ɨ
áacaj tzajta', [27] sulu a'yaa nu tyí'nye'ijtye', tɨ'ij na'rá'astijre'en ɨ
nyaj jatyáhue'ra', ta'aj ij ajta quee Dios naaré'ityej nyatɨ'ɨj nyeríj
huo'ixáatya'aj ɨ séecan.

Maj quee jana'miche'en ɨ tɨquee Dios pué'een

10 [1] Nye'ihuáamua', canu a'yan tyá'xɨe've' siaj yó'hua'nan
tɨ ɨ jéetɨrij aja'cáava'aj huo'vi'tɨsime'ej ɨ tahuásimua'cɨ'ɨj,
majta je'en néijmi'i jájritze' antacíj. [2] A'yaa mu a'fɨjmaj néijmi'i mu
huámuɨ'vijhuaca' a'ífjna jamuán ɨ Moisés tɨ'ɨj ooj aja'cáva'ca'aj ɨ jéetɨrij,
ajta matɨ'ɨj antacíj ɨ jájritze'. [3] A'yaa mu'uj támana'aj néijmi'i tyáacua
a'ífjna ɨ cue'ráj tɨ ɨ Dios jimi jo'vé'mej, [4] majta néijmi'i a'ífjcɨ juqué'ij ɨ
jájtyij tɨ ajta ɨ Dios jimi jo'vé'mej. Ji'nye a'ífj mu jitze hua'ífj ɨ tyetyéj tɨ
hua' jamuán huama'ca'aj, ajta a'ífjna ɨ tyetyéj, a'fɨ pu a'fɨn pué'eenye'ej
ɨ Cɨríistu'. [5] Majta a'fɨjmaj, mue'tíj mu quee tyaatatyójtzi'rej ɨ Dios, a'ífj
pu jɨn Dios hua'antyipua'rij a'ájna jo'tɨj quee já'tyi'tɨj.

[6] Néijmi'i pu a'yan tyu'ríj tɨ'ij ityájma tyitáamua'tyej, tyej tyij
quee a'yan a'ífjcɨ jitze tyityaaju'un ɨ tɨ je'ej pua'aj een, matɨ'ɨj a'fɨjmaj
huaríj. [7] A'ífj pu jɨn, caxu mua'aj hua'najchej ɨ sáanturij, matɨ'ɨj séecan
a'fɨjmaj huaríj, ji'nye a'yaa pu tyé'yu'si' tɨjɨn: "A'fɨjmaj mu tyeítyee
oorá'saca' mej mij tyú'cua'nyij, majta huaye'en, matɨ'ɨj támij ájhuiixɨj
mej mij huóotyamua've'en." [8] Tyiche' quee a'yan tyí'xana'cɨre'ej
matɨ'ɨj séecan a'fɨjmaj huaríj, majta je'en huácuij séej xɨcáj a'chu
seityéj japuan huéeicaj ví'ra'aj ɨ tyeítyee. [9] Tyiche' tyajta quee tyi'tíj
ja'ihuo'raj ɨ tavástara' Cɨríistu', matɨ'ɨj séecan a'fɨjmaj huaríj, ɨ maj

huá'cuii matɨ'ɨj cú'cu'see huo'tyéeche'xɨj. 10 Siajta quee je'ej siana'aj
tyí'tyenyuuca'an ɨ Dios jimi, matɨ'ɨj séecan a'ɨ́ɨmaj huarɨ́j, aj pu'ij
a'ɨ́jna ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' ɨ Dios jimi ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej tɨ
hua'antyipuá'ritye'en ɨ tyeɨ́tyee, a'ɨ́ɨ pu'ij hua'antyipua'rij a'ɨ́ɨjma.
11 A'yaa pu tyihuó'ruuj ɨ tahuásimua'cɨ'ɨj tɨ'ij ityájma
tyitáamua'tyej, ajta je'en a'ɨ́j jɨn ooyú'si'huaca' tɨ'ij tyámua' táa'uuren,
ji'nye pu'rɨ́j atyojo'ré'nyesij tɨ'ɨj jitzán néijmi'i tye'entyipuá'rij. 12 A'ɨ́j
pu jɨn, a'ɨ́jna ɨ tɨ a'yan tyóotzaahuatye' tɨquee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere', che'
tyámua' tyu'mé'en tɨ'ij quee tyi'tɨ́j jɨn atyá'ɨtze'rihua'an. 13 Caxu seexúj
mua'aj tyi'tɨ́j jɨn óoviicue'rej tɨ huápuɨ'ɨj tyési'. Ajta ja'mua jimi ɨ'rɨ́j
siaj ɨ Dios jimi tyú'ca'nyej, ji'nye capu tyu'tá'sij tɨ tyi'tɨ́j ca'nyíjra'aj
jamuaata'an siaj sij quee che' tyo'táviicue'. Sulu a'yaa pu'uj, tɨ'ɨj tyi'tɨ́j
je'ej já'mua'uurej, Dios pu ajta jamuaatá'sij je'ej siaj ye'ej huárɨnyij siaj
sij tyo'táviicue'.
14 A'ɨ́j pu jɨn, nye'ihuáamua', mu nyaj já'muaxɨe've', caxu
hua'najchej ɨ sáanturij. 15 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tɨ'ɨj tyeɨ́tyee
maj tyámua' tyojó'itej, siata'aj jujɨ́ɨmua'aj jaaxá'puɨ'ɨntare'en tɨpua'aj
xá'puɨ' nyetyi'xajta na'rɨ́ij nyequee. 16 Tyatɨ'ɨjtá ja'antyiye'en ɨ váasuj
jitze tyej tyij tyaatatyójtzi're'en ɨ Dios, a'yaa pu huatóomua'aj tyaj
néijmi'i ajtyú'uuvej ɨ xúuria'ra' jitze ɨ Cɨrɨ́istu'. Ajta ɨ páan ɨ tyaj
jaatyatáaraxɨ'ɨn tyajta jacua'nyij, a'ɨ́j tu tyajta jɨn ajtyú'uuvej ɨ tyévira'
jitze ɨ Cɨrɨ́istu'. 17 Tyij tyajta mui'ij, néijmi'i tu séej tyana'aj ɨ páan
huariátataare'ej, ji'nye néijmi'i tu séej tyana'aj jitze ajtyáma'can.
18 Cásɨ', siahuo'séj a'ɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, a'ɨ́ɨmaj mu
tyí'cua'caa ɨ maj tyu'támu'vejritaca', a'ɨ́ɨ mu majta tyí'huɨɨre' a'ájna
jo'maj tyajá'mu'vejritacaa. 19 Canu a'ɨ́j jɨn a'yan tyí'xaj yee tyi'tɨ́j mu
jɨn je'ej tyúuxɨe've' ɨ sáanturij, capu ajta jéetze' tyí'huɨɨre' ɨ cue'ráj
tɨ tyu'támu'vejrityi'huaca' ɨ sáanturij jimi. 20 A'yaa pu huatóomua'aj
ɨ nyaj tyajá'mua'ixaatye' tɨjɨn matɨ'ɨjta a'ɨ́ɨmaj tyu'támu'vejritaj ɨ maj
quee tyá'tzaahuatye', a'ɨ́j mu tyí'mu'vejritye' ɨ tyiyáaru', camu ɨ Dios,
nyajta nyáaj canu jaxɨe've' siaj tyi'tɨ́j jɨn huá'huɨɨria'aj ɨ tyiyáaru'uj.
21 Capu ɨ'rɨ́j siaj ya'caj ɨ váasuj jitze siatɨ'ɨjtá tyé'tyojtzi're'ej ɨ
tavástara', tɨpua'aj siajta siooj a'ɨ́j jitze ya'caa ɨ váasuj ɨ maj jɨn
jana'michej ɨ tyiyáaru', capu ajta ɨ'rɨ́j siaj japuan tyí'cua'caj ɨ méesaj
ɨ maj japuan jo'támua'reej ɨ tavástara', tɨpua'aj siajta siooj a'ɨ́jna jitze
tyí'cua'ajcaj ɨ méesaj ɨ maj japuan huá'na'michej ɨ tyiyáaru'uj.
22 ¿Ca' a'yan tyetyá'xɨe've' tɨ tyinyú'caj ɨ tavástara'? ¿Nyiquij ityáj
jéetze' tu'huácaca'nye' quee a'ɨ́jna?

Tyaj tzáahuatyi'ra'aj jimi tyícha'ɨɨj ɨ taxa'aj tyévij

23 A'yaa mu tyí'xaj tɨjɨn: A'tɨ́j tɨna'aj pu ɨ'riitye' tɨ'ij a'yan huárɨnyij
je'ej tɨ tyá'xɨe've'. A'yaa pu tyi'ja'yájna, ajta capu néijmi'i tyi'tyáhuɨ'rii.
Jee xaa nyu'uj, a'tɨ́j tɨna'aj pu ɨ'riitye' tɨ'ij a'yan huárɨnyij je'ej tɨ

tyá'xɨe've', ajta capu néijmi'caa jimi tyámua' tyí'rɨnyacaa. 24 Tyiche'
quee jahuoocaj tɨ'ij tyámua' tyí'eenye' tajimí, sulu tyiche' jáahuoonyij
tɨ'ij tyámua' tyá'ra'nyij séecan jimi.
25 Siata'aj néijmi'i tyú'cua'nyij ɨ tɨ tyí'xoo jo'maj hue'ra'aj já'toj,
caxu tyí'ihuo'oj yee tɨpua'aj je'ej pua'aj táa'uurej tatzájta', 26 ji'nye
tavástara' pu ja'a'rij ɨ chuéj ɨ tyaj japuan yan huacháatɨmee, a'ɨ́ɨ pu
ajta tyía'rij tɨ'ɨj na'aj iiye'ej tɨ tyí'sejre'.
27 Tɨpua'aj sɨ́ɨj tɨquee tyá'tzaahuatye' jamuaatá'inyen siaj jamuán
tyú'cua'nyij, siajta mua'aj jo'cɨɨnyicuj, siata'aj néijmi'i tyú'cua'nyij ɨ
tɨ a'áan tyeje'tyá'sij ja'mua jimi, caxu tyí'ihuo'oj siana'aj yee nyiquee
tyú'je'hua'aj. 28 Ajta tɨpua'aj a'tɨ́j a'yan tyajamuaté'exaatye' yee a'ɨ́jna
ɨ hue'ra'aj huatámu'vejrityi'huaca', caxu sij jacua'caj, a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ a'tɨ́j
tɨ a'yan tyaataxájtaca' ajta pej pij quee je'ej tyá'mua'ajcaj. 29 A'ɨ́j nu
tyáxajta je'ej tɨ tyí'mua'tzej ɨ sɨ́ɨj, canu je'ej siaj mua'aj tyí'mua'tzej.
Canu nyáaj tyu'tá'sij tɨ a'tɨ́j tyina'antyí'uunyi'raj, a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej
tɨ a'ɨ́ɨn tyí'mua'tzej. 30 Tɨpua'aj nyetye'tyójtzi'ria'aj ɨ Dios nyatɨ'ɨjta
tyí'cua'caj, canu tyu'tá'sij tɨ a'tɨ́j je'ej pua'aj tyí'nyaxajta a'ɨ́jcɨ jɨme'
nyej tyé'tyojtzi're' ɨ Dios. 31 A'yaa pu'uj tána'aj, tɨpua'aj setyí'cua'ajca
na'ríij seya'caj, nusu tyi'tɨ́j siaj je'ej uuriaj, siata'aj néijmi'i jɨn
tyé'tyojtzi're'ej ɨ Dios. 32 Caxu a'tɨ́j je'ej pua'aj tyí'iteeraj, caxu siajta
a'ɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, nusu ɨ maj séej chuéj japua
já'ma'can, na'ríij a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyá'tzaahuatye' ɨ Dios jimi. 33 Ajta
nyaj jɨme' nyetyí'tyese' nyaj tyámua' tyihuo'tyáhuɨɨre'en néijmi'caa,
nyej quee jahuoo tɨ'ij nyéetzij náahuɨɨre'en, sulu ta'aj ij séecan
huáhuɨɨre'en, mej mij tyámua' tyityeetyá'ɨtzeere'en ɨ Dios jimi.

11 1 Siata'aj mua'aj a'yan cha'taj siana'aj huárɨnyij nyatɨ'ɨj nyáaj,
a'yájna nyatɨ'ɨj nyáaj ɨ Cɨríistu' jimi tyu'méj.

Je'ej maj ye'ej huárɨnyij ɨ úucaa ɨ tyeyúuj tzajta'

2 Nyetyaja'muatyojtzi're', ji'nye a'náj tɨna'aj xu na'tamuá're'rii,
siajta a'yan rɨcɨj je'ej nyaj tyajamuaamuá'tyej. 3 Nyajta nyáaj, a'yaa
nu tyá'xɨe've' siaj yó'itej xá'ra'nyij tɨ ɨ Cɨríistu' antyúumua'reej
a'ɨ́ɨmaj jimi ɨ tyétyacaa, tɨ'ɨj ajta ɨ tyáatɨ' tye'entyúumua'ree ɨ ju'ɨ́ɨj
jimi, yaa tɨ'ɨj ajta ɨ Dios tye'entyúumua'ree ɨ Cɨríistu' jimi. 4 Tɨpua'aj
tyáatɨ' utyamúucu'tzij huatyényuunyij nusu tyihuá'ixaatye'ej, a'ɨ́ɨ
pu jaatyáxaahuataj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ jimi antyúumua'reej. 5 Ajta tɨpua'aj
ɨ́ɨtɨ' antyimua'vi'ij huatyényuunyij, nusu antyimua'vi'ij tyí'xajtaj
ɨ Dios jitze ma'can, a'ɨ́ɨ pu ajta jaatyáxaahuataj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ jimi
antyúumua'reej. A'yaa pu cha'tána'aj tyú'tyevi'raste' tɨ ɨ́ɨtɨ' cóoyej.
6 Ji'nye tɨpua'aj ɨ́ɨtɨ' quee ahuóonaj ɨ jumu'új jitze, jéetze' pu tɨ
ahuóosisaaxɨ'ɨn. Na'ríij ɨ ɨ́ɨtɨ' a'yan tyé'miteeraste'ej tɨ tyú'tyevi'raste'
tɨ cóoyej na'ríij tɨ ahuóosisaaxɨ'ɨn, che' ahuóonaj ɨ jumu'új jitze.
7 Capu xá'puɨ' tɨ tyáatɨ' ahuóonamuan, ji'nye a'ɨ́ɨ pu a'yan een tɨ'ɨj ɨ

Dios, a'ɨ́j pu'ij ajta jitze séejre' je'ej tɨ een ɨ Dios. Ajta ɨ íitɨ' jimi pu
séejre' je'en tɨ een ɨ tyáatɨ', 8 ji'nye a'ɨ́jna ɨ tyáatɨ', capu a'ɨ́jna jitze
huatyátaavijhuaca' ɨ íitɨ', sulu ɨ íitɨ' pu a'ɨ́jna jitze huatyátaavijhuaca'
ɨ tyáatɨ'. 9 Capu ɨ tyáatɨ' a'ɨ́j jɨn huatyátaavijhuaca' tɨ'ij jaatáhuɨɨre'en
ɨ íitaj, sulu ɨ íitɨ' pu a'ɨ́j jɨn huatyátaavijhuaca' tɨ'ij jaatáhuɨɨre'en ɨ
tyáataj. 10 A'ɨ́j pu jɨn a'yan tyúuxɨe've' tɨ ɨ íitɨ' ahuóonaj ɨ jumu'új jitze,
tɨ'ij ámiteeria'aj tɨjɨn já'astijre' a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ tyé'ijtye', ajta tɨ'ij quee je'ej
pua'aj séjre'ej a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre'. 11 Ajta a'ɨ́ɨjma jimi
ɨ maj tyá'tzaahuatye', camu jujɨ́ɨmua'aj séejre' ɨ úucaa, camu majta
jujɨ́ɨmua'aj séejre' ɨ tyétyacaa. 12 A'yaa pu tyi'ja'yájna tɨ ɨ íitɨ' a'ɨ́j jitze
huatyátaavijhuaca' ɨ tyáataj, a'yaa pu ajta tyi'ja'yájna tɨ ɨ tyáatɨ' a'ɨ́jcɨ
jitze eeráanyej ɨ íitɨ', majta néijmi'i mu ɨ Dios jimi je'ráma'can.
13 Siata'aj jujɨ́ɨmua'aj jaaxá'puɨ'ɨntare'en tɨpua'aj a'yan tya'ránajchij
tɨ ɨ íitɨ' antyimua'vi'ij huatyényuunyij ɨ Dios jimi. 14 A'yaa tu
tyá'mua'reej tɨ tyévi'si' huasé'rin tɨpua'aj ɨ tyáatɨ' cáatɨ'rej, 15 ajta
tɨpua'aj ɨ íitɨ' cáatɨ'rej, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ jɨn ámiteere' tɨ
já'astijre' ɨ Dios, ji'nye a'yaa pu ɨ cɨpuáj tyu'tyátuiihuaca' ɨ íitaj jimi
tɨ'ij ja'vá'naj ɨ mu'úura' jitze. 16 Tɨpua'aj a'tɨ́j jaxɨe'va'aj tɨ a'ɨ́j tyámua'
tyu'taxáj, a'yaa pu tyúuxɨe've' tɨ jáamua'reej tyej quee ityáj majta
quee a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jusɨ'rii ɨ Dios jimi, seequéj tyityetyúucha'ɨj.

Je'ej maj rɨcɨj ɨ maj jusɨɨre'

17 Ajta ijíij nyej nyijta jamuaaté'exaatye'sij, canu che'
tyajamuaatatyójtzi're'ej, ji'nye a'yaa pu cuxáa je'ej pua'aj já'mua'uurej
siatɨ'ɨjtá jusɨɨria'aj quee ɨ'ríj siaj tyámua' huárɨnyij. 18 Anaquéecan
jɨme', a'yaa mu tyináa'ixaaj tɨjɨn siatɨ'ɨjtá jusɨɨria'aj, je'ej xu pua'aj
ja'huoomua'raaj xá'cɨ'ɨj, nyajta a'yan tyí'mua'tzej tɨ je'cáj a'yan
tyi'jɨ'ré'can jɨme'. 19 A'yaa pu tyi'jɨ'ré'can jɨme' tɨ a'yan tyúuxɨe've'
tɨ a'yan tyá'ra'nyij, ta'aj ij ootámiteere'en a'tyán maj jɨ'ré'can jɨme'
tyá'tzaahuatye'. 20 Mua'aj xu siajta a'yan rɨcɨj, siatɨ'ɨjtá aja'tyúusɨɨre'en,
caxu a'ɨ́jna jɨn tyí'cua'nyij ɨ siaj jɨn jo'támua'reej tɨ tavástara' tajapuá
huatanyúj. 21 Ji'nye siatɨ'ɨjtá tyí'cua'caj, je'cáj xu anaquéej tyí'ijcue'sij,
meentyij séecan móoj tajcuj, majta séecan huatyáta'ruj. 22 ¿Nyij
sequée ma'ja'chej siaj a'áa tyojó'cua'nyij, siajta huaye'en? ¿Ji'nye siaj
sij hua'tyáxa'huataj ɨ maj jusɨ'rii ɨ Dios jimi, siajta hua'tyevi'ra'astaj ɨ
mej quee tyi'tɨ́j tyícha'ɨj? ¿Ji'nye nyetyajamuaate'xaatye'sij? ¿Nyiquij
nyetyajamuaatatyójtzi're'ej? Canu xaa nyu'uj a'ɨ́jcɨ jɨme'.

Ɨ maj jɨn jo'támua'reej ɨ tavástara'

(Mt. 26:26-29; Mr. 14:22-25; Lc. 22:14-20)

23 Ji'nye nyáaj nu a'ɨ́jcɨ ancuriáa' ɨ tavástara' tɨ a'yan jaatyájtoo, a'ɨ́j
nu nyij nyajta nyáaj ja'mua jimi huatyájto, a'ájna ɨmuáj tɨ́ca'rij tzajta'
tɨ'ɨj avíitzij jɨn huatátuiiri'huaca' ɨ tavástara' Jesús, a'ɨ́ɨ pu jatyí'puj ɨ

páan, [24] ajta tɨ'ɨj tyaatatyóotzi'ria'aj ɨ Dios, aj pu'ij jaatyátaaraxɨj, ajta
a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn: "A'íi pu a'íɨn pué'een ɨ nyaj jatyáhue'ra' ɨ
nyaj jɨn ja'mua japua huatányuusij. A'yaa xu huárɨnyij siaj sij a'íjna jɨn
no'támua'reej." [25] Matɨ'ɨj tyu'cuá'aj, aj pu'ij ja'ajriáj ɨ váasuj, ajta a'yan
tyihuo'té'exaaj tɨjɨn: "A'íjna ɨ váasuj tzajta' tu'huájmuaa, a'íi pu a'íɨn
pué'een ɨ nyúucarij tɨ jájcuaj ɨ tɨ jɨn Dios tyajamua'táratziiri' a'íjcɨ
jɨme' ɨ nyaxúure' nyaj je'ráxɨre'sij." Ajta siatɨ'ɨjtá a'yan rɨjcaj a'íj xu
jɨn no'támua'reej. [26] A'íj pu jɨn, 'asta na'aj quee uvé'nyej ɨ tavástara',
mua'aj xu a'yan tyihuo'té'exaatye'en je'ej tɨ huatóomua'aj tɨ a'íɨn
tavástara' huamuí', siatɨ'ɨjtá jáacua'nyij a'íjna ɨ páan, siajta huaye'en
a'íjcɨ jitze ɨ váasuj.

Je'ej maj ye'ej tyú'cua'nyij ɨ maj jɨn jo'támua'reej ɨ tavástara'

[27] A'yaa pu'ij, a'tíj tɨna'aj tɨ jáacua'nyij a'íjcɨ ɨ páan, nusu
huaye'en a'íjcɨ jitze ɨ váasuj je'ej tɨquee tyi'tyéevijtɨj, a'yaa pu jitzán
tyo'ojpuá'rij tɨ jaatyáxaahuataca' ɨ tyévira' ajta xúuria'ra' ɨ tavástara'.
[28] A'íj pu jɨn, siatɨ'ɨj quee xu tyí'cua'caj siajta quee xu ya'caj ɨ váasuj
jitze, mí'een tyámua' setyityahuoséeraj ɨ jutzájta'. [29] Ji'nye tɨpua'aj
setyú'cua'nyij siajta huaye'en sequée jamua'réerej tɨ a'íɨn pué'een
ɨ tyévira' ɨ tavástara', jujíɨmua'aj xu puéjtzij huatóoa'sij siatɨ'ɨjtá
tyí'cua'caj siajta ya'caj. [30] A'íj mu jɨn mue'tíj tyí'cucui', ajta quee
che' huá'ca'nyisti', majta séecan meríj huácuij. [31] Tɨpua'aj tyámua'
tyetyityahuátasejrajnyiiche' tajíɨmua'aj, capu puéjtzij taatá'nyijche'
ɨ tavástara'. [32] Ajta tɨpua'aj ɨ tavástara' puéjtzij taatá'an, a'íj pu jɨn
tyata'aj tyij jáarɨ'rej tyej tyij quee néijmi'i antyipua'rej hua' jamuán ɨ
maj a'yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua.

[33] A'íj xu jɨn nye'ihuáamua', siatɨ'ɨjtá jusɨɨria'aj siaj sij tyú'cua'nyij,
siahuóocho've'ej síɨj ajta síɨj siaj sij néijmi'i tyú'cua'nyij. [34] Ajta
tɨpua'aj síɨj í'cuataj, che' juchéj tyojó'cua'nyij, ta'aj ij quee Dios
puéjtzij jamuaata'an siatɨ'ɨjtá jusɨɨria'aj. Ajta ɨ séecan jɨme' ɨ tɨ
tyá'ɨtzeere', nyáaj nu tyámua' tyí'uurej nyatɨ'ɨj a'áa ja'tanyéj ja'mua
jimi.

Ɨ tɨ jɨn tyihuo'ta'íj ɨ júuricama'ra' ɨ Dios

12 [1] Nye'ihuáamua', nyáaxɨe've' siaj jáamua'reej je'ej tɨ een ɨ tɨ
jɨn tyajamuaata'íj ɨ júuricama'ra' ɨ Dios.

[2] Mua'aj xu jamua'reej je'ej siaj tyeeyí'tɨhua'aj siatɨ'ɨj quee xu
tya'tzáahuatya'caj, a'íɨjma xu jimi juca'nyajca'aj ɨ sáanturij ɨ maj quee
atanyúuve'ejmee. [3] A'íj nu jɨn ijíij a'yan tyá'xɨe've' siaj jáamua'reej
tɨquee je'ej tyíɨ'rij tɨ a'tíj je'ej pua'aj tyá'xajta ɨ Jesús, tɨpua'aj a'íj jitze
aróoca'nyaj ɨ júuricama'ra' ɨ Dios. Capu ajta ɨ'ríj tɨ a'yan tyu'taxáj yee:
"Jesús pu tavástara' pué'een." Tɨpua'aj quee a'íjcɨ jitze aróoca'nyaj ɨ
júuricama'ra' ɨ Dios.

4 Capu sɨ́ɨj naˈaj ɨ tɨ jɨn tyajamuaataˈíj ɨ júuricamaˈra' ɨ Dios, ma'
ajta sɨ́ɨj naˈaj ɨ júuricamej tɨ tyuˈtaˈíjtaca'. 5 Mueˈtɨ́j pu tyíˈsejre' jeˈej
siaj tyuˈtyáhuɨɨreˈen ɨ Dios jimi, ajta sɨ́ɨj puˈuj ɨ tavástara' tɨ aˈyan
tyuˈtaˈíjtaca'. 6 Mueˈtɨ́j pu ajta tyíˈsejre' ɨ siaj jɨn tyíˈmuarɨe', ajta sɨ́ɨj
puˈuj ɨ Dios tɨ néijmiˈi jɨn putyíˈuurej hua' jimi néijmiˈcaa ɨ tyeítyee.
7 Dios pu tyihuoˈtaˈíjtyeˈsij séej ajta séej jeˈej maj tyiˈtɨ́j tyuˈyíˈtɨn,
mej mij aˈɨ́jna jɨn néijmiˈcaa huatyáhuɨɨreˈen. 8 Aˈɨ́jna jitze pu maˈcan
ɨ júuricamaˈra' ɨ Dios, séecan huatá' mej mij tyámua' tyiyoˈitéej
metyuˈtaxáj, ajtáhuaˈaj séecan, aˈɨ́ɨ puˈuj tánaˈaj ɨ júuricamaˈra' ɨ
Dios huoˈta' mej mij jéehua jariaˈmuaˈreeriaj maj tyuˈtaxáj. 9 Séecan
mu aˈɨ́jna ancuriáaˈsij mej mij jéehua tyáˈantzaahuatyeˈen, aˈɨ́jcɨ
jitze maˈcan ɨ júuricamaˈra' ɨ Dios, majta séecan aˈɨ́j ancuriáaˈsij
mej mij jaayíˈtɨhuaˈan maj tyihuóˈhuaatyeˈen ɨ maj tyíˈcucui'.
10 Séecan mu aˈɨ́jna ancuriáaˈsij maj jaayíˈtɨhuaˈan mej tyiˈtɨ́j jeˈej
huáˈuurej mej mij séecan tyámua' tyoˈtaséj, majta séecan mej mij
tyihuoˈtéˈexaatyeˈen ɨ Dios tɨ jitze tyejeˈráma'can. Ajta ɨ séecan,
Dios pu aˈyan tyihuoˈtá' mej mij jaayíˈtɨhuaˈan maj jáamuaˈreej
tyiˈtɨ́j tɨ júuricamaˈra' pué'een, ajta séecan maj tyuˈtaxáj séej ɨ
nyúucarij jɨme' ɨ maj quee yóˈitej, ajta séecan maj jaayíˈtɨhuaˈan
maj jaataxáj jeˈej tɨ huatóomuaˈaj aˈɨ́jna ɨ sɨ́ɨj tɨ jaataxájtaca'.
11 Néijmiˈi ɨ maj aˈyan tyeeyíˈtɨn, aˈɨ́ɨ pu jusɨ́ɨj caˈnyíjraˈaj huaˈtá'caa
ɨ júuricamaˈra' ɨ Dios, aˈɨ́ɨ pu huaˈtá'caa séej ajta séej jeˈej tɨ
tyaˈránajchaca'.
12 Aˈɨ́jna ɨ tyévira' ɨ aˈtɨ́j, tyíˈmuiˈij ɨ tɨ jitzán tyíˈsejre', ajta sɨ́ɨj puˈuj
pué'een ɨ tyévij. Aˈyaa pu chaˈtaj naˈaj tyíˈeen ɨ Cɨríistu' jimi. 13 Aˈyaa
puˈuj tánaˈaj, néijmiˈi ɨ tyaj Israel jitze ajtyáma'can, majta ɨ maj séej
chuéj japua já'ma'can, nusu ɨ maj caˈnyéjrij jɨn tyíˈmuarɨe' naˈríij
juxáahuaj maj mahuacɨˈɨj, néijmiˈi tu huáɨˈhuaca' tyej tyij séej tyanaˈaj
jitze ajtyáma'cantaj aˈɨ́jna jitze maˈcan ɨ júuricamaˈra' ɨ Dios, ajta sɨ́ɨj
naˈaj ɨ júuricamej tajimí huatyátuiihuaca'.
14 Ajta capu sɨ́ɨj naˈaj ɨ tɨ jitzán tyíˈsejre' ɨ tyévij, sulu tyíˈmuiˈij.
15 Tɨpuaˈaj ɨ ɨ́ɨcaj aˈyan tyuˈtaxáj yee: Canu muácaˈaj pué'een, canu
nyij jitzán ajtyáma'can ɨ tyévij, capu aˈɨ́jna jɨn quee che' jitzán
ajtyamaˈcáantaj ja'mej. 16 Ajta tɨpuaˈaj ɨ naxɨéj aˈyan tyuˈtaxáj yee:
Jiˈnye canu jɨˈsɨ́j pué'een, canu nyij jitzán ajtyáma'can ɨ tyévij, capu
ajta aˈɨ́jna jɨn quee che' jitzán ajtyáma'cantaj ja'mej. 17 Tɨpuaˈaj néijmiˈi
ɨ tyévij jɨˈsɨ́j pué'eenye', capu jeˈej tyíɨˈrij tɨ iityánamuajra. Ajta tɨpuaˈaj
néijmiˈi ɨ tyévij aˈɨ́ɨn pué'eenye' ɨ tɨ jɨn iityánamuaj, capu ij ajta jeˈej
tyíɨˈrij tɨ tyúuɨˈchuej. 18 Ajta ɨ Dios pu aˈyan eenyeˈen tyuˈtyájtoo ɨ
tyévij jitze jeˈej tɨ aˈɨ́j tyaˈráˈnajchaca'. 19 Tɨpuaˈaj néijmiˈi ɨ tɨ jitzán
tyíˈsejre' sɨ́ɨj naˈaj pué'eenye', capu majaˈhuáˈtacajche' ɨ tyévij. 20 Ma'
ajta aˈyaa pu tyíˈeen, tyij ajta tyíˈmuiˈij ɨ tyévij tɨ jitze tyíˈsejre', sɨ́ɨj
puˈuj ɨ tyévij pué'een.

21 Capu ɨ'ríj tɨ ɨ jɨ'síj a'yan tyaaté'exaatye'en ɨ muáca'aj yee: “Capáj
nyej jitze juxɨe've'”, capu ajta ɨ'rij tɨ ɨ mu'úura' a'yan tyaaté'exaatye'en
ɨ ɨicaj yee: “Capáj nyej jitze juxɨe've'.” 22 Sulu a'yaa pu tyí'een, ɨ tɨ
a'yan huasé'rin tɨ'ɨj ɨ tɨ jéetze' quee juca'nyej ɨ tyévij jitze, a'ɨí pu
a'ɨín tyi'pué'een ɨ tɨ jéetze' tyúuxɨe've', 23 ajta ɨ tɨ tajitzé tyí'sejre'
ɨ tɨquee jéehua tyúuxɨe've', a'ɨj tu jéetze' tyámua' tyi'tyéche'tyaa.
Ajta ɨ tɨ tyú'tyevi'raste' tɨpua'aj séjre'ej jéjre'cɨtze', a'ɨj tu tyajta
jéetze' tyámua' tyi'tyéche'tyaa, 24 ajta ɨ séecan tɨ jitzán séejre', catu
tyámua' tye'tyéche'tyaa. Dios pu a'yan eenye' huatyájto ɨ tyévij tɨ'ij
jéetze' tyámua' tyéecha'ɨin a'ɨjna ɨ tɨquee jéehua jitzán juxɨe've',
25 mej mij quee je'ej pua'aj eenye' ɨ maj tyévij jitze ajtyáma'can,
sulu mej mij tyámua' tyityahuóocha'ɨin síɨj ajta síɨj. 26 Tɨpua'aj síɨj
a'yan tya'ajpuéjtzij, néijmi'i mu a'yan cha'taj mana'aj tya'ajpuéetzij
muá'ju'un, ajta tɨpua'aj síɨj tyámua' tyu'tyécha'ɨihuaj, néijmi'i mu
jamuán huatóotyamua've'sij.
27 A'yaa pu xaa nyu'uj tyí'een ja'mua jimi, mua'aj xu tyévira'
pué'een ɨ Cɨríistu', néijmi'i xu jitzán ajtyáma'can síɨj ajta síɨj.
28 Dios pu a'yan tya'ránajchaca' maj jo'maj jóosɨire' ɨ tyeyúuj
tzajta', a'yan tyí'tyesejre'ej anaquéecan jɨme' ɨ maj huo'ta'ítyej
mej mij huó'ixaatye'en ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios, majta je'en a'ɨimaj
ɨ maj Dios jitze ma'can tyí'xaj, majta je'en ɨ maj tyihuó'mua'tyej,
majta je'en ɨ maj jaayí'tɨn ɨ maj jɨn je'ej tyo'taséj ɨ tyeítyee, ajta
séecan ɨ maj tyihuó'huaatye'en ɨ maj tyí'cucui', nusu ɨ maj tyi'tíj jɨn
huo'tyáhuɨire'en, majta ɨ maj jaria'mua'reej, na'ríij ɨ maj jaayí'tɨn
maj séej nyúucarij jɨn tyu'taxáj. 29 Camu néijmi'i a'ɨín pué'een ɨ
maj mahuacɨ'ɨj mahua'ixáatye'ej ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios, camu majta
néijmi'i ɨ Dios jitze ma'can tyí'xaj. Camu néijmi'i a'ɨín pué'een ɨ maj
tyihuá'mua'tyej, camu majta néijmi'i jaayí'tɨn maj tyi'tíj tyámua'
huá'uurej mej mij séecan tyámua' tyo'taséj, 30 camu majta néijmi'i
jaayí'tɨn mej mij tyihuó'huaatye'en ɨ maj tyí'cucui'. Camu majta
néijmi'i séej nyúucarij jɨn tyí'xaj, na'ríij ɨ maj jaayí'tɨn maj jaataxáj
je'ej tɨ huatóomua'aj ɨ síɨj tɨ jaataxájtaca'. 31 Mua'aj xu a'ɨjna jéetze'
huáhuoonyij siaj sij jáatyoonyij ɨ Dios jimi ɨ tɨ jéetze' juxɨe've',
nyajta nyáaj nu jamuaatá'itɨiraj je'ej siaj jéetze' tyámua' jɨ'ré'nye'ej
tyí'tyesejre'ej.

Maj néijmi'i huóoxɨe've'en

13 1 Tɨpua'aj nyetyi'xajta huá'nyuucaa jɨme' ɨ tyétyacaa nyajta
a'ɨjna jɨme' ɨ huá'nyuucaa ɨ maj tyí'huɨire' u tajapuá, nyajta
quee naa tyihuojó'mua'raj, capu tyi'tíj huɨire', a'yaa nu een tɨ'ij ɨ
tyapúusti' tɨ cha' na'aj tyi'tíj jɨn táhuan, na'ríij tɨ'ij túxa'aj tɨ jujitzé
tyi'rájvitzej. 2 Ajta tɨpua'aj nyeeyí'tɨhua'an nyej tyu'taxáj Dios jitze
ma'can, nyajta néijmi'i tyojó'iteej je'ej tɨ tyí'een ɨ Dios jimi, nyajta

néijmi'i tyí'mua'reej, nyajta jéehua tyá'tzaahuatye' tɨ'ij nyaɨ'ríitye'ej
nyaj a'yan tyaata'íjtye'en ɨ jɨríj tɨ tyíchenyij jo'tɨj jo'tácaj, nyajta quee
tyámua' tyihuojó'mua'raj, canu tyi'tɨ́j je'ej tyí'huɨɨre'. 3 Ajta tɨpua'aj
nyetyihuo'ria'an néijmi'i ɨ nyaj tyí'ijcha'ɨj a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee je'ej
tyéejviicue', na'ríij nyajta huatánya'an mej mij naatyáteeraj, nyajta
quee tyámua' tyihuojó'mua'raj, capu tyi'tɨ́j je'ej tyinaatyáhuɨɨre'ej.
4 Tɨpua'aj a'tɨ́j jɨríj tyí'tyevistan, a'ɨ́ɨ pu néijmi'i jɨn tyé'viicue',
ajta tyihua'cu'vej, capu chueerij, capu ajta óotzaahuatye', 5 capu ajta
axáa tyí'jepe', capu tyi'tɨ́j muajche', capu tyo'cájaaxɨejve', capu ajta
ja'tamuá're'rii a'tɨ́j tɨ je'ej pua'aj jáaruuj, 6 capu jutyamua've' a'ɨ́jcɨ
jɨme' ɨ tɨ je'ej pua'aj een, sulu a'ɨ́j pu jɨn jutyamua've' ɨ tɨ jɨ'ré'can
jɨme' a'yan tyi'ja'yájna. 7 Tɨpua'aj a'tɨ́j ɨ'ríj tyí'tyevistan, néijmi'i pu jɨn
japuéjtzitaren, néijmi'i pu tyá'tzaahuatye' ɨ tɨ Dios tyámua' tyaata'sij,
néijmi'i pu ajta tyicho've' ɨ tɨ Dios jɨn aróo'astej, néijmi'i pu ajta jɨn
tyo'táviicue'raj.
8 Capu a'náj huatyápua'rij ɨ tyaj jɨn taxɨe've'. A'náj pu huatyápua'rij
ɨ tyaj jɨn tyí'xaxa'aj ɨ Dios jitze ma'can, camu mij che' séej nyúucarij
jɨn tyi'xáataj muá'ju'un, capu ajta che' tajimí juxɨé'va'aj ja'mej
tyej tyij jéehua tyu'yí'tɨhua'an. 9 Ji'nye catu néijmi'i tyu'yí'tɨn,
catu tyajta néijmi'i tyí'mua'reej ɨ Dios tɨ jitze tyí'ma'can, 10 ajta
tɨ'ɨj a'yan huataséjre'en ɨ tɨ néijmi'i jɨn tyámua' een, aj pu'ij a'ɨ́ɨn
tyí'neijmi'tare'en ɨ tɨ tyá'ɨtzeeria'ca'aj.
11 Nyatɨ'ɨj nyáaj pa'rɨ'ɨstaca'aj, a'yaa nu tyu'xáxa'ta'aj tɨ'ɨj
ɨ pá'rɨ'ɨj, nyajta a'yan tyí'mua'ajcaa tɨ'ɨj ɨ pá'rɨ'ɨj, nyajta a'yan
metyóomua'riajca'aj tɨ'ɨj ɨ pá'rɨ'ɨj, ajta ijíij nyaj nyeríj vástɨ', nu'ríj
metyaja'ajhua'xɨj ɨ nyaj jɨn a'yan metyóomua'riajca'aj tɨ'ɨj ɨ pá'rɨ'ɨj.
12 Ajta ijíij a'yaa tu tyé'sej ɨ Dios cuxáa tɨ'ɨj jájtya'huaa jitze tɨquee
tyámua' tyí'sejre', ajta a'ájna xɨcáara' jitze tu tyámua' naa tyé'sejran ɨ
nyéerima'ra'. Ijíij canu néijmi'i tyu'yí'tɨn, ajta a'ájna xɨcáara' jitze, aj
nu xaa jamua'tyij ɨ Dios tɨ'ɨj a'ɨ́ɨn tyí'nyamua'tyej.
13 A'ɨ́j pu jɨn tyí'hueeicaj ɨ tɨ a'náj tɨna'aj tyi'séere'ej ja'mej: tyej
tyá'tzaahuatye', tyaj jajchó've' ɨ Dios, tyaj huátaxɨe've'en, ajta ɨ tɨ
jéetze' juxɨe've', a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tyaj huátaxɨe've'en séej jamuán
tyajta séej.

Ɨ maj séej nyúucarij jɨn tyu'taxáj

14 1 Siata'aj jahuoocaj siaj huóoxɨe've'en séej jamuán siajta
séej, siajta a'yan tyá'huoocaj tɨ Dios jamuaata'an ɨ ju
júuricamej, siaj sij tyu'taxáj Dios jitze ma'can. 2 A'ɨ́jna ɨ tɨ jaayí'tɨn
tɨ séej nyúucarij jɨn tyu'taxáj, Dios pu tyí'ixaatye', capu ɨ tyeɨ́tyee
tyí'ixaatye', ji'nye capu a'tɨ́j yó'itej je'ej tɨ tyí'xaj. Ɨ júuricama'ra' pu
tyí'xaj tyi'tɨ́j tɨ aviitzi' ɨ Dios jimi, ajta quee a'tɨ́j yó'itej. 3 Ma' ajta ɨ
tɨ Dios jitze ma'can tyí'xaj, a'ɨ́ɨ pu a'yan rɨcɨj tɨ'ij huo'tyáhuɨɨre'en

ɨ maj tyá'tzaahuatye', ajta tɨ'ij ca'nyíjra'aj huo'tá'an, ajta tyámua'
tyihuo'tyéjeevej. 4 A'ɨ́jna ɨ tɨ séej nyúucarij jɨn tyí'xaj, a'ɨ́ɨ pu jusɨ́ɨj
tyámua' ju'uurej, ajta ɨ tɨ Dios jitze ma'can tyí'xaj, a'ɨ́ɨ pu tyámua'
huá'uurej néijmi'caa ɨ maj jusɨ'rii ɨ tyeyúuj tzajta'.
5 A'yaa nu nyáaj tyá'xɨe've' siaj néijmi'i séej nyúucarij jɨn
tyu'taxáj, ajta jéetze' pu a'yan tyina'ráanajchi siaj Dios jitze ma'can
tyí'xaxa'ta'an, a'ɨ́jna pu jéetze' tyámua' naa quee siaj séej nyúucarij
jɨn tyu'taxáj, na'ríij xaa a'tɨ́j séjre'ej tɨ'ij huó'ixaatye'en ɨ tyeɨ́tyee
je'ej tɨ huatóomua'aj a'ɨ́jna ɨ tɨ jaataxájtaca', tɨ'ij huo'tyáhuɨɨre'en ɨ
maj jusɨ'rii u tyeyúuj tzajta'. 6 Ajta a'yájna nye'ihuáamua', capu tyi'tɨ́j
je'ej tyajamuaatyáhuɨɨre'sij tɨpua'aj nyajamojo'vá'muaarej nyajta
tyajamuáa'ixaatye'en séej jɨme' ɨ nyúucarij ɨ siaj quee yó'itej, quee
tɨpua'aj nyajamuaaté'exaatye'en a'ɨ́jna ɨ Dios tɨ taataséjra, na'ríij ɨ siaj
jɨn jáamua'reej ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme', nusu nyaj tyajamuaaté'exaatye'en ɨ
Dios jitze ma'can, na'ríij tyi'tɨ́j nyajamuatá'itɨɨ.
7 Tɨpua'aj ɨ maj jɨn tyí'cui'nacaa yaa tɨ'ɨj ɨ cɨ'sítye'rij, na'ríij ɨ
áarpaj, tɨpua'aj sɨ́ɨj quee seequéj huánamuajrihua'an, capu ij je'ej
ootámiteere'ej je'ej tɨ huánamuajrii sɨ́ɨj ajta sɨ́ɨj. 8 Ajta tɨpua'aj jo'maj
já'nyo'se' quee tyámua' tyu'tánamuajre'en ɨ cɨ'sítye'rij, capu a'tɨ́j
tyámua' ju'uurej tɨ'ij ujo'vé'nyo'se'en. 9 A'yaa pu'uj tána'aj tyí'rɨnyacaa
ja'mua jimi, tɨpua'aj sequée tyámua' tyu'xáxa'ta'an mej mij ɨ tyeɨ́tyee
jamojo'itéej muá'ra'nyij, ¿ji'nye tyíɨ'rij tɨ'ij a'tɨ́j jáamua'reej je'ej siaj
tyi'tyáxajta? A'yaa pu'uj tɨ'ɨj áacaj siaj tyí'ixaatye'ej. 10 Tyámua' pu
tyí'mui'ij ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyúu'ixaatye' iiye'ej ɨ cháanacaj japua,
ajta néijmi'i mu a'yan tyaja'huo'itéecan jɨn tyí'xaj. 11 Ajta tɨpua'aj
nyequee jamua'reeriaj je'ej tɨ huatóomua'aj ɨ nyúucarij, a'yaa nu
séeria'aj na'mej jimí ɨ tɨ tyí'nye'ixaatye' tɨ'ɨj a'tɨ́j tɨ séej chuéj japua
já'ma'can, ajta ɨ tɨ tyí'nye'ixaatye', a'ɨ́ɨ pu ajta a'yan nye jimi séeria'aj
ja'mej tɨ'ɨj a'tɨ́j tɨ séej chuéj japua já'ma'can. 12 A'ɨ́j pu jɨn, mu siaj
jéehua jaxɨe've' tɨ ɨ júuricama'ra' ɨ Dios tyi'tɨ́j jamuaata'an, a'yaa pu
tyúuxɨe've' siaj a'ɨ́jna jéehua ancuriáan ɨ siaj jɨn tyámua' huó'uurej
a'ɨ́ɨjma ɨ maj jusɨ'rii ɨ tyeyúuj tzajta'.
13 A'yaa pu'ij, a'ɨ́jna ɨ tɨ séej nyúucarij jɨn tyí'xaj, che'
jaatáhuaviij ɨ Dios tɨ'ij jaatá'an ta'aj ij yo'itéej já'ra'nyij je'ej tɨ
tyí'xaj. 14 Ji'nye tɨpua'aj nyáaj naatyényuunyij séej jɨme' ɨ nyúucarij,
a'yaa pu tyi'ja'yájna nyej nyajúuricamej jɨn huatyényuusij, ajta ɨ
nyamua'tzíira'aj capu yó'itej je'ej tɨ tyí'xaj ɨ nyaj júuricamej. 15 ¿Ji'nye
nyana'aj nyij huárɨnyij? A'yaa pu tyúuxɨe've' nyej nyajúuricamej
jɨn huatyényuunyij, nyajta a'yan cha'taj nyana'aj rɨnyij ɨ nyaj jɨn
ma'úumua'rej jɨme'. A'yaa pu ajta tyúuxɨe've' nyaj tyu'táchuiicaj ɨ
nyajúuricamej jɨme', ajta ɨ nyaj jɨn ma'úumua'rej. 16 Ji'nye tɨpua'aj
a'júuricamej jɨn petyé'tyojtzi'ria'aj ɨ Dios, ajta je'en a'tɨ́j tɨquee
ja'mua jitze ajtyáma'can muáanamuaj, capu huatáɨ'riitarij tɨ'ij ajta

a'ɨ́in tyaatatyójtzi're'en ɨ Dios, ji'nye capu yo'itéej ja'mej je'ej paj
tyi'tyáxajta. 17Ɨ'ríitaj pu á'mej paj tyámua' naa tyaatatyójtzi're'en ɨ
Dios, ajta capu tyi'tɨ́j je'ej tyeetyáhuɨɨre'ej ɨ axa'aj tyévij. 18Tyámua'
nu tyé'tyojtzi're' ɨ Dios a'ɨ́jna jɨme' nyaj jéetze' tyí'xaj séej jɨme' ɨ
nyúucarij sequée néijmi'i mua'aj, 19ajta a'ájna ɨ tyeyúuj tzajta', jéetze'
pu na'ráanajchij nyaj anxívicaa ɨ nyúucarij huataxáj ɨ tɨ jó'iteeri'ij,
quee nyaj tamuáamuata' ví'ra'aj ɨ nyúucarij huataxáj siaj quee yó'itej.
20Nye'ihuáamua', caxu a'yan metyityoomuámua're'ej matɨ'ɨj
ɨ tɨ'ríij. Sulu siata'aj a'yan eenye' matɨ'ɨj ɨ tɨ'ríij ɨ maj quee
tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere', siajta a'yan metyityoomuámua're'ej matɨ'ɨj
ɨ maj meríj huáasij. 21A'yaa pu tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn:
"Nyetyihuo'té'exaatye'sij a'íijma ɨ tyeítyee séej nyúucarij jɨme',
a'ɨ́ɨmaj mu tyihuo'té'exaatye'sij ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can,
majta a'ɨ́ɨmaj camu na'rá'astijre'ej, a'yaa pu tyí'xaj ɨ tavástara'."
22A'ɨ́j pu jɨn tyí'huɨɨre' a'ɨ́jna ɨ nyúucarij ɨ maj quee yó'itej, mej mij
a'ɨ́j jɨn jáamua'reej ɨ maj quee tyá'tzaahuatye', camu mej mij a'ɨ́ɨmaj
jáamua'reej ɨ maj meríj tyá'tzaahuatye'. Ajta ɨ tɨ Dios jitze ma'can
tyí'xaj, a'ɨ́ɨjma pu huatyáhuɨɨre'ej ɨ maj tyá'tzaahuatye', capu a'ɨ́ɨjma
ɨ maj quee tyá'tzaahuatye'. 23Ji'nye tɨpua'aj meri'taj jusɨɨria'aj ɨ
tyeyúuj tzajta', majta je'en néijmi'i séej nyúucarij jɨn tyí'xajtaj,
tɨpua'aj sɨ́ɨj tɨquee tyá'tzaahuatye', na'ríij séecan ɨ maj quee yó'itej
a'úun mo'tyájrutyej jo'siaj jóosɨɨre', a'yaa mu tyí'mua'tyij siaj seríj
huóotɨmue'ri'ij. 24Ajta tɨpua'aj néijmi'i setyi'xáatacaj ɨ Dios jitze
ma'can ajta je'en sɨ́ɨj utyájrutyej tɨquee tyá'tzaahuatye', nusu tɨquee
yó'itej, a'yaa pu tyo'tóomua'sij siaj néijmi'i ja'xɨjtye' a'ɨ́jna jɨme' tɨ
a'ɨ́ɨn ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi. 25A'yaa pu'ij tyu'taséjre ɨ tɨ ja'avaataca'aj
ɨ jutzájta', tɨ'quij tyitunútan a chóota' jaatyánajchij ɨ Dios, ajta je'en
a'yan tyu'taxájtaj tɨ ɨ Dios jɨ'ré'can jɨme' ja'mua tzajta' séejre'.

Maj néijmi'i a'yan huárɨnyij je'ej tɨ tyúuxɨe've'

26Nye'ihuáamua', siatɨ'ɨjtá mua'aj jusɨɨria'aj, séecan mu
tyu'táchuiicaj, majta séecan tyihuá'mua'tyej, na'ríij maj jaataxáj ɨ
Dios tɨ hua' jitzán jaatyájtoo, nusu séej nyúucarij jɨn setyí'xajtamu'uj,
na'ríij sɨ́ɨj jaataxáj je'ej tɨ huatóomua'aj ɨ nyúucarij tɨ jaataxájtaca'
ɨ sɨ́ɨj. Siata'aj a'yan huárɨnyij siaj sij néijmi'i huatyóohuɨɨre'en.
27Ajta siatɨ'ɨjtá séej nyúucarij jɨn tyí'xajtaj, miche' mahua'puaj,
na'ríij maj huéeicaj a'yan muáarɨnyij mue'tyoo'astɨma'aj, ajta
je'en sɨ́ɨj huo'té'exaatye'en je'ej tɨ huatóomua'aj a'ɨ́jna ɨ nyúucarij.
28Ajta tɨpua'aj quee a'tɨ́j jaayí'tɨhua'an tɨ huo'té'exaatye'en je'ej tɨ
huatóomua'aj, miche' quee séej nyúucarij jɨn tyí'xajtaj hua' jimi ɨ
maj jusɨ'rii, che' jusɨ́ɨj tyí'xajtaj ɨ jutzájta' ajta ɨ Dios jimi. 29A'yaa
pu'uj tána'aj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Dios jitze ma'can tyí'xaxa'aj, miche' a'yan
tyu'taxáj mahua'puaj na'ríij maj huéeicaj, majta ɨ séecan a'yan

tyaaxá'puɨ'ɨntare'en je'ej tɨ ɨ síɨj tyí'xaj. 30 Ajta tɨpua'aj ɨ Dios séej
jimi ɨ tyévij tyi'tɨ́j huatyátonyij tɨ ajta ja'mua jamuán uje'rájcaj, che'
huatyáapua'rej ɨ tɨ anaquéej tyi'tyáxajtasime'ej. 31 A'yaa pu tyíɨ'rij siaj
néijmi'i Dios jitze ma'can tyu'taxáj, mata'aj mij néijmi'i jáarɨ'rej majta
je'en ca'nyíjra'aj huatóoa'an. 32 Ɨ maj Dios jitze ma'can tyí'xaxa'aj,
a'yaa pu tyúuxɨe've' maj majta jaayí'tɨhua'an maj jamua'réerej a'náj
maj tyu'taxáj, nusu a'náj maj quee tyí'xajtaj hua' jimi ɨ maj jusɨ'rii,
33 ji'nye ɨ Dios a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ huo'tyápua'ritye'sij, capu ɨ tɨ
je'ej pua'aj huá'uurej mej mij quee xá'puɨ' rɨjcaj.

Siata'aj a'yan cha'taj siana'aj huárɨnyij je'ej maj tyeeyí'tɨn néijmi'i
ɨ maj tyá'tzaahuatye' ɨ Dios jimi, 34 a'yaa pu tyúuxɨe've' maj ɨ úucaa
quee je'ej tyáhuaasime'en jo'maj jóosɨ'rii ɨ tyeyúuj tzajta', ji'nye
capu je'ej tyíɨ'rij maj tyi'tyáxajtasime'en, sulu maj hua'rá'astijre'en ɨ
jucínastyamua', a'yájna tɨ'ɨj tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze ɨ maj jɨn tyí'ijta.
35 Tɨpua'aj a'yan metya'xɨe've'ej maj tyi'tɨ́j huámua'ree, miche'
huo'ta'íhuo' ɨ jucínastyamua' a juchéj, ji'nye capu a'yan tyí'xa'puɨ' tɨ
ɨ íitɨ' tyi'tyáxajtasime'en hua' tzajta' ɨ maj jusɨ'rii u tyeyúuj tzajta'.
36 Siata'aj a'yan tyá'mua'reeriaj tɨ ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios quee ja'mua
jimi huatyóochej, caxu siajta mua'aj siana'aj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ siaj seríj
ja'ancuriáa'.

37 Tɨ pua'aj sɨ́ɨj a'yan tyóomua'ajcaj tɨ a'ɨ́ɨn pué'een sɨ́ɨj tɨ tyí'xaxa'aj
ɨ Dios jitze ma'can, na'ríij tɨ a'ɨ́j jitze aróoca'nyej ɨ júuricama'ra' ɨ Dios,
a'ɨ́ɨ pu jamua'reeren nyaj a'ɨ́j jɨn tyajá'muayu'se'ej je'ej tɨ a'ɨ́ɨn tyé'ijta
ɨ tavástara'. 38 Ajta tɨpua'aj quee jáamua'tyij, capu ajta ɨ tavástara'
jamua'tyij a'ɨ́jcɨ ɨ a'tɨ́j.

39 A'ɨ́j pu jɨn nye'ihuáamua', siata'aj a'ɨ́j huáhuoonyij siaj ɨ Dios
jitze ma'can tyí'xajtaj, siajta quee huá'ijmuejra maj séej nyúucarij
jɨn tyí'xajtaj, 40 a'yaa xu huárɨnyij tyámua' naa siajta tzáahuatyi'ra'aj
jɨme'.

Tɨ'ɨj ɨ Cɨríistu' huatájuuriaca'

15 1 Ajta ijíij, nye'ihuáamua', a'yaa nu tyá'xɨe've' siaj
jo'támua'reej ɨ nyúucarij ɨ nyaj jamuáa'ixaa ɨ tɨ jɨn Dios
jamui'rátoosij. A'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyúucarij ɨ siaj ja'ancuriáa',
ɨ siaj siajta jitzán tyámua' tyí'tyesejre'. 2 A'íi pu ajta a'ɨ́ɨn pué'een
ɨ nyúucarij ɨ tɨ jɨn Dios jamui'rátoosij, tɨpua'aj tyámua' jitzán
setyí'tyesejria'aj, je'ej nyaj nyeríj tyajamuáa'ixaa, na'ríij sequée, capu
tyi'tɨ́j je'ej tyajamuaatyáhuɨɨre'ej ɨ siaj ja'antzaahuaj.

3 Anaquéecan jɨme' a'yaa nu cha'taj tyajaamuamua'tyej je'ej nyej
nyajta nyáaj tya'ancuriáa', tɨ ɨ Cɨríistu' huamuɨ' tajitzé ma'can tɨ'ij
tyitaatú'uunyi' ɨ tyaj jɨn ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi, a'yaa pu tyé'yu'si'
ɨ yu'xarij jitze, 4 matɨ'ɨj ja'vá'naj ajta je'en huéeicaj xɨcáj jitze
huatájuuriaca', a'yájna tɨ'ɨj ajta tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze. 5 Aj pu'ij

© 1996 David C. Cook

1 Corintios 15:5-7

a'íjcɨ jimi huataséjre ɨ Pedro, ajta je'en hua' jimi ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej. 6 Ajta je'en a'íɨjma jimi huataséjre ɨ maj a'yan ará'asej a'chu anxívij ɨ anxɨtyej, majta mue'tíj móoche' júurij, tyij majta meríj je'cáj huácuij. 7 Tɨ'quij té'ej a'íjcɨ jimi huataséjre ɨ Santiago, ajta je'en néijmi'caa jimi ɨ tɨ hua'antyíhuoj.

8 Uve'tyáatɨcan jɨme' pu'quij nye jimi huataséjre, nyaj a'yan een tɨ'ɨj ɨ pá'rɨ'ɨj tɨ huanɨe'huaca' tɨ'ɨj quee xu tya'rá'aj a'náj tɨ nɨe'huan. 9 Ji'nye nyáaj nu a'íɨn pué'een ɨ tɨ jéetze' cɨléenye' jɨn tyi'tyéjvee hua' jimi ɨ tɨ Dios hua'antyíhuoj, capu ij a'yan tyinyetyévijtye' nyaj a'yan tyaataxáj yee nyáaj nu hua' jitze ajtyáma'can a'íɨjma ɨ Dios tɨ hua'antyíhuoj, ji'nye nyáaj nu je'ej pua'aj huó'ruuj a'íɨjma ɨ maj jusɨ'rihua'aj ɨ Dios jimi. 10 Ma' ajta ɨ Dios pu tyámua' tyinaatá', a'íj nu jɨn síɨj a'íɨn pué'een ɨ Dios tɨ ja'antyíhuoj, ajta ɨ tɨ jɨn tyámua' tyinaatá' jéehua pu tyu'tyáhuɨɨ, ji'nye jéetze' nu nyeríj tyu'muárɨej mequee a'íɨmaj, Dios pu a'íɨn pué'een ɨ tɨ ca'nyíjra'aj naatá' ajta jéehua náahuɨɨ nyej nyij tyu'muárɨe'en. 11 Ajta ɨ tɨ jéetze' juxɨe've', tɨpua'aj nyáaj na'ríij a'íɨmaj, a'íi pu a'íɨn pué'een ɨ tyaj já'mua'ixaatye', ajta ɨ siaj mua'aj seríj ja'antzaahuaj.

Matɨ'ɨj huatájuurij ɨ muɨ'chítyee

12 Ajta tɨpua'aj a'íj tyajá'mua'ixaatye' tɨ ɨ Cɨríistu' huatájuuriaca', ¿ji'nye mej mij séecan ɨ maj ja'mua jitze ajtyáma'can a'yan tyí'xaj yee maj quee che' huatájuurij ɨ maj meríj huácuij? 13 Ji'nye tɨpua'aj mequee che' huatájuurej ɨ muɨ'chítyee, capu ij ajta ɨ Cɨríistu' huatájuuriaca', 14 ajta tɨpua'aj ɨ Cɨríistu' quee huatájuuriaca', capu

ij tyi'tíj huiire' i nyúucarij tyaj já'mua'ixaatye', capu ajta tyi'tíj
huiire' i siaj jin tyá'tzaahuatye'. 15 Tipua'aj a'yan tyi'ja'yájnatan,
ityáj tu a'yan éenye'ej tá'ju'un ti'ij i maj tyí'hue'tacaa a'íjna jime' i
tyaj a'yan tyu'taxájtaca' ti i Dios jaatájuurityej i Ciríistu', ajta quee
jaatájuurityej, tipua'aj a'yan tyi'ja'yájnatan mati'ij séecan tyí'xaj tijin
maj quee che' huatájuurij i maj meríj huácuij. 16 Ji'nye tipua'aj mequee
che' huatájuuritaj i mui'chítyee, a'yaa pu huatóomua'aj ti i Ciríistu'
ajta quee huatájuuriaca'. 17 Tipua'aj i Ciríistu' quee huatájuuriaca',
capu tyi'tíj huiire' i siaj ja'tzaahuatye', siajta sióoche' je'ej pua'aj
tyityetyúucha'ij. 18 Majta a'íimaj i maj tyá'tzaahuatye'ej i Ciríistu' jimi
muáacuij, mu'ríj mij majta jó'vej. 19 Tipua'aj a'yaa na'aj tyí'tahuiire'
ijíij tyaj tyooj júurij i tyaj jin tyá'tzaahuatye' i Ciríistu' jimi, jéetze'
pu'ij je'ej pua'aj tyí'ta'uurej quee néijmi'caa a'íimaj i maj a'yan japuan
séejre' i cháanacaj.

20 Ajta a'yaa pu tyi'ja'yájna ti i Ciríistu' huatájuuriaca'. A'íi pu
a'íin pué'een i ti anaquéej a'yan huaríj tyej tyij jáamua'reej maj majta
huatájuuritaj i maj meríj huácuij. 21 A'yaa pu'uj ti'ij ajta tyihuá'ci'tyij
i tyeítyee maj huá'cui'nyij a'íjna jime' ti síij na'aj i tyáati' ootyá'itzee
i Dios jimi, a'yaa pu cha'taj na'aj tyihuá'ci'tyij maj huatájuurej
a'íjna jime' ti ajta síij i tyáati' huatájuuriaca'. 22 Ajta a'yájna mati'ij
i Adán jimi néijmi'i tyityáacuij, a'yaa mu cha'taj mana'aj néijmi'i
tyi'tyajúurij muá'ju'un i Ciríistu' jimi. 23 Ajta a'yaa pu tyihuá'ci'tyij
je'ej ti tyihuo'xá'pui'intari'ri', anaquéej pu i Ciríistu' huatájuuriaca',
majta je'en a'íimaj huatájuurij i maj jitzán ajtyáma'can. 24 Aj pu'ij
néijmi'i tye'entyipuá'rij, ti'ij i Ciríistu' a'íijma antyipuá'ritye'en i
maj tyityatatyíj, ajta i maj tyi'tíj jin antyúumua'reej, ajta néijmi'i
tyu'tátuire'en i Dios jimi i ti jin antyúumua'reej. 25 Ji'nye a'yaa
pu tyúuxie've' ti i Ciríistu' tyu'ta'íjtaj 'asta na'aj quee néijmi'caa
antyimue'tin i maj jájcha'iire'. 26 Ajta i ti uve'tyáatican jin
ja'antyimué'tij, a'íi pu a'íin pué'een i ti tye'entyípuaapua'rityee.
27 Ji'nye Dios pu néijmi'i jin tyu'tyáamue'tij i Ciríistu' jimi. Ajta
ti'ij a'yan tyí'xaj ti a'íin néijmi'i tyu'mué'tij, capu xaa nyu'uj
a'íj huatyáamue'tij i Dios, ji'nye Dios pu a'íin pué'een i ti jaatá'
ti'ij néijmi'i jin antyúumua'reeriaj. 28 Ajta ti'ij i Ciríistu' néijmi'i
tyu'tyáamue'tij, aj pu'ij i Ciríistu' i ti yójra' pué'een i Dios, a'íi pu
jusíij huatóotosij i Dios jimi, i ti néijmi'i tyaatá'. A'yaa pu i Dios
néijmi'i jin tye'entyúumua'reeriaj ja'mej.

29 Tipua'aj seequéj eenye', ¿ji'nye marinyij i tyeítyee i maj
huóomue'huaca' a'íijma jitze ma'can i maj meríj huácuij? Tipua'aj
mequee che' huatájuuritaj i maj meríj huácuij, ¿ji'nye een jime'
hua'nyúucaritze' mahuóomue'huaca'? 30 ¿Ji'nye een jime'ityáj
tyetya'ajpuéjtzij a'náj tina'aj? 31 Ji'nye een jime' nye'ihuáamua', a'náj
tina'aj nyetya'ajpuéjtzij. A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj

jɨme' a'ɨ́jna jɨme' nyaj já'nyatzaahuatye' ja'mua jɨme' ɨ Cɨríistu' jimi, a'ɨ́jna ɨ Jesús tɨ ajta tavástara' pué'een. 32 Tɨpua'aj mequee huatájuurej ɨ maj meríj huácuij, ¿ji'nye tyi'tɨ́j jɨn tyinyetyáhuɨ'rii nyatɨ'ɨj huatyéenyo'sej a'ɨ́ɨjma jimi ɨ tyi'tyán a'ájna a Éfeso? A'yaa mu séecan tyí'xaj tɨjɨn: "Tyiche' tyú'cua'nyij, tyajta huaye'en, ji'nye ariá'pua'aj tu cui'nyij."

33 Caxu tóoa'care'en maj já'muacuanamuaj tyi'tɨ́j jɨme'. Tɨ'ɨj ɨ a'tɨ́j tyu'taxájtaca': "A'ɨ́ɨmaj ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨɨj, a'ɨ́ɨ mu je'ej pua'aj tyihuojó'jɨpuaj ɨ maj tyámua' tyityetyúucha'ɨɨj mej mij majta je'ej pua'aj huárɨnyij." 34 Siata'aj tyámua' huárɨnyij, caxu che' juxana'cɨria'aj, ji'nye je'cáj xu mua'aj quee jamua'tyej ɨ Dios. A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' siata'aj sij huatóotyevi'ra'astaj.

Ji'nye metyityaatájuurij ɨ muɨ'chítyee

35 Tyij quee sɨ́ɨj a'yan tyu'ta'íhuo'sij tɨjɨn: "¿Ji'nye metyityaatájuurij ɨ muɨ'chítyee? ¿Tyi'tanyí tyévira' jɨn maj séeria'aj muá'ju'un?" 36 Mu paj quee ma'úumua'rej, a'ɨ́jna ɨ jatzíj ɨ siaj jaahuástej, capu ajnyésij tɨpua'aj quee anaquéej acáanyej. 37 Patɨ'ɨj tyí'huaste'ej capáj a'ɨ́j atyáhuaste'ej ɨ cɨyéj tɨ'ij ajnyéj, sulu a'ɨ́j paj atyáhuaste'ej ɨ jatzíj tɨpua'aj tyeríicuj jatze' nusu tyi'tɨ́j séecan. 38 Ajta je'en ɨ Dios jaatá'sij ɨ cɨyáara' je'ej tɨ arí tyaaxá'puɨ'ɨntari'ri' séej ajta séej ɨ jatzíj. 39 Capu juxa'aj na'aj een ɨ hua' tyévira', sɨ́ɨj pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tyévij tɨ jatyáhue'ra', ajta seequéj mu eenye' tyáhue'ra' ɨ ya'muáatyee, majta seequéj ɨ pína'see, majta seequéj eenye' tyáhue'ra' ɨ hue'tyée. 40 Ajta jútye' tɨ tyí'sejre', ajta ɨ tɨ a'yan tyí'sejre' ɨ cháanacaj japua, capu juxa'aj na'aj tyí'een, sɨ́ɨj pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ naa tyihuá'sejratye' ɨ jútye' tɨ tyí'sejre', ajta sɨ́ɨj pu ajta a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ naa tyihuá'sejratye' íiyan tɨ tyí'sejre' ɨ cháanacaj japua. 41 A'ɨ́jna ɨ xɨcáj, a'ɨ́ɨ pu sɨ́ɨj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ naa tyihuá'sejratye', ajta ɨ máxcɨrɨe', seequéj pu tyihuá'sejratye', majta ɨ xú'ra'vetyee, camu majta juxa'aj mana'aj een.

42 A'yaa pu cha'taj na'aj tyí'rɨnyacaa a'ɨ́ɨjma jimi ɨ muɨ'chítyee. A'ɨ́jna ɨ tyévira' tɨ huanɨe'huaca', a'ɨ́ɨ pu á'pua'ren, ajta ɨ Dios tɨ ja'ajriásij, capu che' a'náj á'pua'ren. 43 A'ɨ́jna ɨ tyévira' ɨ tɨ ava'nami'huaj, capu tyi'tɨ́j huɨɨre', ajta ɨ tɨ huatájuuritaj Dios pu tyámua' tyaata'sij. Ɨ tɨ ava'nami'huaj capu juca'nyej, ajta ɨ Dios tɨ jaatájuuritye'sij, a'ɨ́ɨ pu uhuájca'nyej. 44 A'ɨ́jna ɨ tɨ ava'nami'huaj a'yan pu ma'can ɨ cháanacaj japua, ajta ɨ tɨ huatájuuritaj a'ɨ́j pu jitze aróoca'nyej ɨ júuricama'ra' ɨ Dios. Tɨpua'aj séjre'ej ɨ tyévira' íiyan tɨ ma'can ɨ cháanacaj japua, a'yaa pu cha'taj na'aj tyí'sejre' ɨ tyévira' tɨ jitzán aróoca'nyej ɨ júuricama'ra' ɨ Dios.

45 A'yaa pu tyé'yu'si' tɨjɨn: "A'ɨ́jna ɨ Adán ɨ tɨ anaquéej huaséjre, a'ɨ́ɨ pu júurij huatyá'ɨtzee", ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ ajta Adán puírɨcɨj ɨ tu'vé'tyajtɨj, a'yaa pu júuricamej tyu'tyóotaahuaca' tɨ'ij ajta huo'tá'an maj júurij

muá'ra'nyij. 46 Capu anaquéej huataséjre ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, sulu
a'ɨ́jna ɨ tɨ íiyan tyí'ma'can ɨ cháanacaj japua, tɨ'ɨj ij té'ej ɨ júuricama'ra'
ɨ Dios. 47 Ɨ tyáatɨ' tɨ anaquéej huaséjre, chuéj pu jɨn huatyátaavijhuaca',
a'ɨ́j pu jɨn íiyan chuéj japua ma'can, ajta ɨ tyáatɨ' ɨ tɨ je'tyáa'sej, a'ɨ́ɨ pu
jútye' já'ma'can. 48 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'yan huacháatɨmee íiyan ɨ cháanacaj
japua, a'yaa mu een tɨ'ɨj ajta een ɨ tyévij tɨ chuéj japua ma'can, majta
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'ɨ́j jitze ajtyáma'can ɨ tɨ jútye' já'ma'can, a'yaa mu majta
een tɨ'ɨj een a'ɨ́jna ɨ tajapuá tɨ já'ma'can. 49 A'yájna tyatɨ'ɨj huasé'rin
tɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ tyévij chuéj japua tɨ ma'can, a'yaa tu cha'taj tyana'aj
huasé'rihua'aj tá'ju'un tɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ tyévij jútye' tɨ já'ma'can. 50 A'yaa
nu tyajá'mua'ixaatye' nye'ihuáamua', capu ɨ'ríj tɨ a'áa jo'tyájrutyej
jo'tɨj Dios tyejé'ijtaj a'tɨ́j tɨ ooj a'yan huasé'rin tɨ'ɨj ɨ tyévij chuéj japua
tɨ ma'can, ajta a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j tɨ á'pua'ren, capu ɨ'ríj tɨ a'yan tyáacɨ'tyij
a'ɨ́jna ɨ tɨquee a'náj á'pua'ren.

51 A'yaa nu tyá'xɨe've' siaj jáamua'tyij a'ɨ́jna ɨ tɨ ju'avaataca'aj
ɨ Dios jimi. Catu néijmi'i cui'nyij, sulu Dios pu néijmi'caa seequéj
ta'uurej, 52 a'yaa pu tye'mej a'ájna xɨcáara' tɨ'ɨj huatánamuajre'en ɨ
cɨ'sítye'rij, tɨ'ɨj néijmi'i tye'entyipuá'rij. Tɨ'ɨj ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre'
tyu'tácɨ'sitye'en, a'yaa pu huataséjre'ej tɨ'ɨj maj huatyóona'axcava'xɨ'ɨn
jiye'tzín jɨme', aj pu'ij ɨ Dios huo'tájuuritye'sij a'ɨ́ɨjma ɨ maj meríj
huácuij, mej mij quee che' a'náj á'pua'rej. Tyajta ityáj seequéj tu
huataséjre'sij. 53 Ji'nye a'yaa pu tyúuxɨe've' tɨ ɨ tɨ á'pua'ren seequéj
huóo'uurej tɨ'ij quee che' á'pua'rej, ajta a'yan tyúuxɨe've' tɨ ɨ tɨ
muɨ'nyij, ajta seequéj huóo'uurej tɨ'ij quee che' a'náj muɨ'ɨjcaj. 54 Tɨ'ɨj
seequéj huóo'uurej a'ɨ́jna ɨ tɨ á'pua'ren tɨ'ij quee che' á'pua'rej, ajta tɨ'ɨj
arí seequéj huóo'uurej a'ɨ́jna ɨ tɨ muɨ'nyíiche' tɨ'ij quee che' muɨ'ɨjcaj,
aj pu xaa ij ajtyojo'ré'nyesij je'ej tɨ anaquéej tyé'yu'si'huaca'aj,
a'ɨ́jna ɨ nyúucarij tɨ a'yan tyá'xaj yee: "Néijmi'i pu jɨn huamué'tɨchej
a'ɨ́jna ɨ tɨ huá'cui'caa. 55 Mu paj huá'cui'caa, ¿jo'nyij je'en ɨ paj jɨn
huo'tyáamue'tɨj? Ajta mu paj jɨn tyihuo'puéj, ¿jo'nyij je'en?" 56 Ajta
a'ɨ́jna ɨ tɨ tyihuá'puejtye' ajta ɨ tɨ huá'cui'caa, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ
xána'cɨra'aj, ajta a'ɨ́jna jitze aróoca'nyej ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta.
57 Ajta tyiche' tyaatatyójtzi're'en ɨ Dios tɨ tatá'caa tyaj tyu'tyámue'tɨj
a'ɨ́jna jitze ma'can ɨ tavástara' Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een. 58 A'ɨ́j
pu jɨn nye'ihuáamua' mu nyaj huápuɨ'ɨj já'muaxɨe've', siata'aj
tyámua' tyí'tyesejre'ej siajta a'náj tɨna'aj a'yan rɨjcaj, setyi'muárɨe'ej ɨ
tavástara' jimi, ji'nye xu'ríj jamua'reej siaj quee huáapua'aj tyí'muarɨe'
ɨ tavástara' jitze ma'can.

Ɨ túmii ɨ maj tyía'caa hua' jɨme' ɨ ju'ihuáamua'

16 1 Ɨ túmii siaj jasɨ'rii siaj sij jɨn huo'tyáhuɨɨre'en a'ɨ́ɨjma
ɨ maj Dios jitze ajtyáma'can, a'yaa nu cha'taj nyana'aj
tyajá'mua'ijtye' je'ej nyaj nyeríj tyihuo'ta'ɨ́j a'ɨ́ɨjma ɨ maj jusɨ'rii

néijmi'que' a Galacia. 2 A'ájna xɨcáara' tɨ jitzán tyo'tyé'iteesij ɨ itéerij,
che' síɨj ajta síɨj ja'ajta'an ɨ juchéj a'chu tɨ caa tya'ajxɨé'vi'ra', ajta je'en
ayóomua'reeriaj tɨ'ij quee a'yan tyuuxɨé've'ej siaj jasɨ'rihua'an nyatɨ'ɨj
a'áa ja'tanyéj. 3 Nyatɨ'ɨj a'áa ja'rá'astij, aj nu nyij huo'ré'pijtye'sij ɨ
yu'xarij a'íɨjma ɨ siaj hua'antyíhuoj mej mij ja'na'an a'ájna a Jerusalén
ɨ siaj seríj jáasɨɨ siaj sij huo'tapuéjve'en. 4 Tɨpua'aj a'yan tyuuxɨé've'ej
nyej nyajta nyáaj ujó'me'en, néijmi'i tu jó'ju'uj tá'ju'un.

Je'ej tɨ tyá'xa'puɨ'ɨntare' tɨ'ij jó'me'en séej chuéj japua

5 Nyatɨ'ɨj a'áa jó'me'en a'áa nu jo'ré'nyesij a Macedonia, aj nu
nyij tányij a'áa ja'rá'astij a Corinto. 6 Tyij nyequee a'tzúj á'tyeeren
ja'mua jamuán, na'ríij ná'tyee tɨ'ɨj na'aj tyu'séevi'ij ja'mej siata'aj
sij naatyáhuɨɨre'en jó'nyaj jo'ma'aj na'mej. 7 Canu a'yan tyá'xɨe've'
nyej nyij a'tzúj nyana'aj jamuáamuarej, sulu a'yaa nu tyá'xɨe've'
nyej nyij a'tzúj á'tyeevi'in nyaj a'áa jó'catyii ja'mua jamuán, tɨpua'aj
a'yan tyinyatá'care'en ɨ tavástara', 8 ajta a'áa nu jo'tyaváaj na'mej
a'ájna a Éfeso 'asta na'aj quee tya'rá'astij a'ájna xɨcáara' maj jitzán
tyí'ye'estyaa a'íjcɨ jɨme' maj tyaatatyójtzi're'ej ɨ Dios, a'íjcɨ jɨme' ɨ tɨ
anaquéej tyú'cɨɨriaca' ɨ chuéj japua, 9 ji'nye naa pu tyináahuɨɨ a'íjna
jɨme' ɨ nyaj tyí'muarɨe' nyej nyij jéehua huápuɨ'ɨj jaatyáhuɨɨre'en ɨ
tavástara', tyij majta jéehua ɨ maj nyéjcha'ɨɨre'.

10 Ajta tɨpua'aj a'áa ja'rá'astij a'íjna ɨ Timoteo, siata'aj tyámua'
tyeetyéjeevej, ji'nye a'íɨ pu a'yan cha'taj na'aj tyí'huɨɨre' ɨ
tavástara' jimi, nyatɨ'ɨj nyáaj. 11 Che' quee a'tíj já'xaahuataj, siata'aj
jaatáhuɨɨre'en tɨ'ɨj ajtáhua'aj mu ja'rájra'nyij, tɨ'ij yará'astij nye jimi,
ji'nye a'yaa nu jajchó've' séecan jamuán ɨ ta'ihuáamua'.

12 Ajta a'íjna ɨ ta'ihuáara' ɨ Apolo, jéehua nu ca'nyíjra'aj jaatá' tɨ'ij
jamojo'vá'muaarej hua' jamuán ɨ séecan ɨ ta'ihuáamua', ajta capu
jo'yi'muíɨj ja'raa. Aj pu a'áa ja'tanyésij ja'mua jimi tɨ'ɨj huata'ícɨ'pa'aj.

Ɨ nyúucarij ɨ tɨ jɨn tye'entyipuá'rij

13 Tyámua' xu'uj mua'aj, siata'aj tyámua' tyí'tyesejre'ej a'íjna
jɨme' siaj ja'rá'astijrej ɨ tavástara'. Siata'aj huatyóoca'nyej ɨ
jutzájta', siajta aróoca'nyej a'íjna jitze ɨ júuricama'ra' ɨ Dios siaj sij
tyo'táviicue'. 14 Ajta je'ej siaj tyi'tíj uuriaj, siaaxɨé've'ej xu a'yan
huárɨnyij.

15 Nye'ihuáamua', xu'ríj jamua'reej maj a'íɨn pué'een ɨ maj
anaquéej tyá'antzaahuaj ɨ tavástara' jimi a'ájna a Acaya a'íɨmaj
ɨ tyeítyeristyamua'me'en a'íjna ɨ Estéfanas, a'íɨ mu majta meríj
a'íjna jɨn huatyóohuij maj huo'tyáhuɨɨre'en a'íɨmaj ɨ maj Dios jitze
ajtyáma'can. 16 A'yaa nu tyá'xɨe've' siaj tzáahuatyi'ra'aj hua' jimi
tyícha'ɨɨj a'íɨjma, siajta néijmi'caa ɨ tyeítyee ɨ maj a'yan cha'taj
mana'aj tyí'muarɨe' tzáahuatyi'ra'aj jɨme' ɨ tavástara' jimi.

17 Nyáaj nu nyetyamua've' a'ífjna jɨme' ɨ maj yará'aj, a'ífjna ɨ
Estéfanas, ɨ Fortunato ajta a'ífjna ɨ Acaico, ji'nye siatɨ'ɨj mua'aj quee
majá'hua'taca'aj 18 a'íɨ mu tyámua' tyinaatyéeje a'ífjna jɨme' maj
yanyarámuaariaca' ja'mua jitze ma'can. A'yaa pu tyúuxɨe've' siaj
tyámua' huojo'mua'raj néijmi'caa ɨ maj a'yan een matɨ'ɨj a'íɨmaj.
19 Yamu já'muatyojtye' a'íɨmaj ɨ maj jusɨ'rii ɨ tyeyúuj tzajta' tɨ
a'yan tyí'sejre' tɨ'ɨj na'aj a'yaa tɨ huataca'aj iiye'ej Asia. A'ífjna ɨ Aquila
ajta ɨ Priscila, majta néijmi'i ɨ maj jusɨ'rii jo'maj a'íɨmaj ja'chej, a'íɨ
mu majta yajá'muatyojtye' nyúucaritze' ɨ tavástara'. 20 Néijmi'i ɨ
ta'ihuáamua' ɨ maj yahuatyíj, a'íɨ mu majta yajá'muatyojtye'. Siata'aj
huo'tatyójtye'en tyámua' naa, xui'tyoopuí'tza'xɨ'ɨn nyúucaritze' ɨ
tavástara'.
21 Nyáaj ɨ nyaj Pablo pué'een, nyamuáca' nu jɨn tyajá'muayu'se'ej
nyej nyij nyajta jamuaatatyójtye'en.
22 Tɨpua'aj a'tíj quee jaxɨe'va'aj ɨ tavástara', che' puéjtzij jáacɨ'tyij.
Nyajta nyáaj a'yaa nu tyá'huoo tɨ ya'uvé'nyej ɨ tavástara'.
23 Che' ɨ tavástara', a'ífjna ɨ Jesús tyámua' tyajamuatá'care'en.
24 Jéehua nu já'muaxɨe've' a'ífjna jɨme' siaj siajta a'ífjna jitze
ajtyáma'can ɨ tavástara' Jesús.

Ɨ yu'xarij tɨ hua'puaj ɨ tɨ jo'yú'xaca' a'ɨ́jna ɨ San Pablo a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj Corinto já'ma'can

Pablo pu hua'tyojtye'

1 [1] Nyáaj ɨ nyaj Pablo pué'een, nyáaj nu sɨ́ij a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyaj jahuɨɨre' ɨ Cɨríistu', a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ ɨ Dios juxɨé'vi'ra' jɨme' a'yan tyinaatá', a'ɨ́jna jamuán ɨ ta'ihuáara' ɨ Timoteo, a'yaa tu já'muatyojtye' mu siaj jusɨ'rii ɨ Dios jimi, mu siaj Corinto jo'cháatɨmee, tyajta néijmi'caa ɨ maj Acaya jo'cháatɨmee. [2] Che' ɨ Dios ɨ tyaj jajvástara', ajta a'ɨ́jna ɨ tavástara' Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een, miche' a'ɨ́ɨn tyámua' tyajamuaatá'an, majta jamuaatyápua'ritye'en.

Ɨ Pablo tɨ jɨn tyé'tyojtzi're'

[3] Tyiche' tyámua' tya'tá'care'en ɨ Dios tɨ ajta yo'puáara'an pué'een ɨ tavástara' Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tyaj jajvástara' ɨ tɨ tá'cu'vej, ajta a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Dios ɨ tɨ a'náj tɨna'aj tyámua' tyitacájee. [4] A'ɨ́ɨ pu tyámua' tyitacájee néijmi'i jɨme' je'ej tyaj tya'ajpuéjtzij, tyata'aj tyij tyajta ityáj tyámua' tyihuo'tyéjeevej a'ɨ́ɨjma ɨ maj jajpuéjtzij, a'yájna tɨ'ɨj a'ɨ́ɨn tyámua' tyitaatyéeje ityájma. [5] Ji'nye a'yájna tɨ'ɨj ɨ Cɨríistu' tyaapuéjtzitariaca' tajíme', a'yaa tu'uj tátyana'aj ityáj tya'ajpuéjtzij, a'yaa pu cha'tána'aj ij Cɨríistu' jimi tyajá'ma'can ɨ tyaj jɨn huátatyamua've'en. [6] Tɨpua'aj ityáj tyajpuéjtzij, a'yaa pu tyí'huɨɨre' tɨ'ɨj Dios tyámua' tyajamuaatyéjeevej, ajta ja'mua japua huatányuunyij, ajta tɨpua'aj Dios tyámua' tyitaatyéjeevej, a'yaa pu ajta tyí'huɨɨre' tɨ'ɨj ajta a'ɨ́ɨn tyámua' tyajamuaatyéjeevej, ajta siaj sij tyo'táviicue' ɨ siaj jɨn jajpuéjtzij tyatɨ'ɨj ityáj tya'ajpuéjtzij. [7] A'yaa tu tyámua' naa tyi'ijchó've' ja'mua jimi, ji'nye a'yaa tu tyá'mua'reej tɨjɨn a'yájna siatɨ'ɨj tya'ajpuéjtzij, a'yaa pu ajta tyajá'muacɨ'tyij siaj sij huatóotyamua've'en.

[8] Nye'ihuáamua', a'yaa tu tyá'xɨe've' siaj jáamua'reej je'ej tyej tyaapuéjtzitariaca' tyatɨ'ɨj a'áa jo'tyá'ca'aj a'ájna a Asia. Huápuɨ'ɨj tu jajpuéjtzica'aj catu che' tyé'viicue'raca'aj, a'yaa pu

tyitá'miteerastya'ca'aj cuxáa tyej quee che' tyo'táviicue'raj. 9 A'yaa pu
ta'axcaa cuxáa tyacui'nyij. A'yaa pu'ij tyitaatyáhuɨɨ tyej tyij jáarɨ'rej
tyaj quee tajitzé tyí'ca'nyej, sulu tyej tyij a'ɨ́jna jitze arátaca'nyej ɨ
Dios tɨ hua' juuritye' ɨ maj meríj huácuij. 10 Ajta ɨ Dios pu tɨɨ'rájtoo
tɨ'ij quee a'yan tyitáacɨ'tyij tyaj a'ɨ́j jɨn huá'cui'nyij tɨ huápuɨ'ɨj je'ej
pua'aj een. A'ɨ́j tu jitze tyí'ca'nyej tɨ a'ɨ́ɨn tɨɨ'rátoosij, 11 tɨpua'aj mua'aj
siataatáhuɨɨre' a'yan setya'huooj tajɨ́me'. Tɨpua'aj mue'tɨ́j a'yan
metyá'huoocaj tajɨ́me', mue'tɨ́j mu majta tyaatatyójtzi're'ej ɨ Dios ɨ tɨ
a'ɨ́ɨn tyámua' tyitatá'caa.

Ji'nye een jɨme' ɨ Pablo quee aja'tanyéj a Corinto

12 Tyi'tɨ́j tu jɨn á'tatzaahuatye', ji'nye a'ɨ́jna ɨ tyaj jɨn
ma'umuámua're' a'yaa pu tyí'ta'ixaatye' tɨjɨn tyámua' tu tyi'tyítacha'ɨj
tzáahuatyi'ra'aj jɨme' íiyan cháanacaj japua, tyajta jéetze' tyámua'
tyi'tyítacha'ɨj ja'mua jimi. Catu ityáj a'ɨ́jna jitze tyí'ta'itɨɨ je'ej maj
ɨ tyeɨ́tyee metyityoomuámua're', sulu a'ɨ́j tu jitze tyí'ca'nyej ɨ tɨ jɨn
ɨ Dios tyámua' tyitatá'caa. 13 Ajta ɨ tyaj tyajá'muayu'se'ej, a'ɨ́ɨ pu'uj
pué'een ɨ siaj seríj jaayí'tɨn siaj jo'jíjve'en, ajta ɨ siaj yo'itéej xá'ra'nyij.
A'yaa nu tyá'xɨe've' siaj néijmi'i tyámua' naa tyojo'itéej xá'ra'nyij,
14 a'yájna siatɨ'ɨj seríj je'cácaa tyí'mua'reej a'tyán tyaj pué'een, ajta
tɨ'ɨj uvé'nyej ɨ tavástara' mua'aj xu tajɨ́me' ootzáahuatye'ej xá'ju'un,
a'yájna tyatɨ'ɨj tyajta ityáj tya'tatzáahuatye'ej tá'ju'un ja'mua jɨme'.
15 A'ɨ́j nu jitze tyi'ca'nyáaj, a'yan nyetyu'mua'aj nyaj anaquéej a'áa
ja'tanyéj ja'mua jimi, nyej nyij hua'puaj jamuáamuaarej, 16 a'yaa nu
tyí'mua'ajcaa nyaj jamuáamuaarej nyatɨ'ɨj a'áa jó'me'en a Macedonia,
ajta nyatɨ'ɨj a'áa pu ja'ajvetyij nyajtáhua'aj nu já'muamuaaren. A'yaa
pu'ij tyíɨ'rij siaj mua'aj naatáhuɨɨre'en nyej nyij nyooj huame'en
a'ájna a Judea. 17 ¿Nyiquij nyequee tzáahuatyi'ra'aj jɨn a'yan
tyu'muá'aj? ¿Nyij a'yan setyi'mua'tzej nyaj a'yan tya'tányarasij a'yan
nyetyi'mua'astɨj nyaj a'yan rɨnyij, nyajta a'yan nyajta tyi'mua'astɨ́j
nyej quee a'yan huárɨnyij? 18 Dios pu a'yan tyá'mua'reej tyaj quee
a'yan tyajá'mua'ixaatye' yee "jee" tyajta je'en a'yan yee "capu" a'aj
cha'taj tyana'aj. 19 Ji'nye a'ɨ́jna ɨ Cɨríistu' tɨ yójra' pué'een ɨ Dios, a'ɨ́jna
ɨ nyaj jaxaj ja'mua jimi nyaj jamuán a'ɨ́jna ɨ Silvano, ajta ɨ Timoteo,
capu a'yan tyu'taxájtaca' yee "jee" ajta je'en a'yan yee "capu". Dios
pu a'yan tyu'taxájtaca' ɨ Cɨríistu' jimi jusén jɨme' tɨjɨn "jee", 20 ji'nye
a'ɨ́j pu jimi ɨ néijmi'i a'yan atyojo'ré'nyinyii je'ej tɨ ɨ Dios tyi'tɨ́j jɨn
tya'tóoratziiri'. A'ɨ́j tu jɨn tyatɨ'ɨjtá tyé'tyojtzi're'ej ɨ Dios a'yaa tu
tyí'xaj tɨjɨn: "Che' a'yan tyá'ra'nyij", a'ɨ́jna jitze ma'can ɨ Cɨríistu'.
21 Ajta ɨ Dios pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ tyámua' tyitájcha'ɨj ityájma, ajta
mua'ajmaj ɨ Cɨríistu' jimi. 22 A'ɨ́ɨ pu ityájma huatyóa'rij ajta tajimí
jaatyájtoo ɨ ju júuricamej tyej tyij jáamua'reej tɨ a'ɨ́ɨn tyámua'
tyitaatyátoosij.

23 Ajta tyij nyequee xu a'áa ja'tanyéj a Corinto, a'yájna nyatɨ'ɨj
tyí'mua'ajcaj, Dios pu jamua'reej nyej quee tyí'hue'ej, nyajta a'yan
tyí'xaj tzáahuatyi'ra'aj jɨme', nyaj quee a'áa ja'tanyéj ja'mua jimi nyej
nyij quee jamuaatamuárɨe'riste'en. 24 Catu ityáj a'yan tyajá'mua'ijtye'
siaj sij ca'nyéjrij jɨn tyá'antzaahuatye'en, sulu ja'mua jamuán tu
tyí'muarɨe' siaj sij a'ɨ́jna jɨn huatóotyamua've'en, ji'nye mua'aj xu
tyámua' een ɨ siaj jitzán tyá'tzaahuatye'.

2 1 A'ɨ́j nu jɨn quee jamuáamuaariaca' nyej nyij
nyajtáhua'aj xaamuɨ́jrira'aj jamuaata'an. 2 Ji'nye tɨpua'aj
nyaja'muaxamuɨjritya'aj, ¿a'tyanquíj mana'aj a'ɨ́ɨn pue'éenye'ej
muá'ju'un ɨ maj naatatyámua'viste'ej? Ji'nye mua'aj xu a'ɨ́ɨn pué'een
ɨ nyaj jamuaatáxaamuɨjrityej. 3 A'yaa nu een jɨme' tyajamuaatayú'sej,
ji'nye canu a'yan tyá'xɨe've' siaj sij naatáxamuɨjritye', sulu siata'aj
natatyámua'viste'en. A'yaa nu tyámua' tyá'tzaahuatya'ca'aj siaj
néijmi'i mua'aj siajta a'ɨ́jna jɨn huatóotyamua've'sij ɨ nyaj jɨn
nyetyamua've', 4 ajta nyatɨ'ɨj tyajamuaatayú'sej, jéehua pu je'ej
pua'aj nya'axcaj, nyajta acanyeyi'nya'aj. Nyajta quee a'ɨ́jna jɨn
tyajamuaatayú'sej nyej nyij jamuaatáxaamuɨjritye'en, sulu siaj sij
jáamua'reej nyaj jéehua huápuɨ'ɨj já'muaxɨe've'.

Pablo pu tyaatú'uunyi'ri' a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ jimi ootyá'ɨtzee

5 Tɨpua'aj a'tɨ́j tyi'tɨ́j je'ej huá'uurej tɨ'ij sɨ́ɨj huatóoxaamujritye'en,
capu nyéetzij na'aj naatáxaamuɨjritye'sij, sulu mua'ajmaj pu ajta
jamuaatáxaamuɨjritye'sij. A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' nyej nyij quee
jéehua jamuaatamuárɨe'riste'en. 6 A'ɨ́ɨ pu'uj ɨ siaj seríj mue'tɨ́j puéjtzij
jaatá' a'ɨ́jcɨ ɨ a'tɨ́j. 7 Ajta ijíij a'yaa pu tyúuxɨe've' siaj tyaatú'uunyi'
siajta jaatáhuɨɨre'en, na'ríij quee a'ɨ́ɨ pu mue'tɨche'en a'ɨ́jcɨ jɨme'
tɨ jéehua juxaamuɨjritye'. 8 A'ɨ́j nu jɨn jéehua já'muahuavii siaj
siajtáhua'aj a'yan tyaataséejratye'en siaj siooj jaxɨe've'. 9 A'yaa nu
nyeríj anaquéej tyajamuaatayú'sej, nyej nyij jamuatyéesej nyajta
je'en jáamua'reej tɨpua'aj néijmi'i setyá'astyaj ɨ nyaj tyajá'mua'itɨɨj.
10 A'yaa pu'ij a'ɨ́jna ɨ siaj mua'aj tyaatú'uunyi'ri', nyáaj nu nyajta
tyaatú'uunyi'raj. Tɨpua'aj a'yan tyi'tɨ́j jɨn nyetyaatú'uunyi', a'yaa nu
een jɨme' tyaatú'uunyi'raj nyej nyij ja'mua japua huatányuunyij ɨ
Cɨríistu' jimi. 11 Tɨ'ij quee ɨ tyiyáaru' tyi'tɨ́j jɨn ta'antyimué'tɨn, ji'nye
tyámua' tu naa tyá'mua'reej je'ej tɨ éenye'que' tyí'muarɨe'.

Ɨ tɨ jɨn je'ej pua'aj ja'axcaa a'ɨ́jcɨ ɨ Pablo tɨ'ij a'áa jo'tyávaaca'aj a Troas

12 Nyatɨ'ɨj a'áa ja'rá'aj a chájta' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Troas,
nyej nyij a'áa huó'ixaatye'en ɨ nyúucaria'ra' ɨ Cɨríistu', nyavástara'
pu a'yan tyinaatá' nyej nyij nyaxáahuaj tyihuó'ixaatye'en ɨ tyeɨ́tyee.
13 Ajta jéehua nu tyí'mua'ajcaa a'ɨ́jcɨ jɨme' nyej quee jáatyoj ɨ

nye'ihuáara' Tito. A'íj nu jɨn huo'tatyóotya'aj nyatɨ'ɨj nyij a'áa jo'mej a Macedonia.

Ɨ tyaj jɨn tyaatatyójtzi're'en ɨ Dios

14 Tyámua' tu tyaatatyójtzi'rej ɨ Dios tɨ a'yan tyitatá'caa tyaj tyu'tyámue'tɨn jamuán ɨ Cɨríistu', ajta ityájma jɨme' pu jaxajta ɨ junyúucaa, a'íjna ɨ tɨ néijmi'que' naa curiá'rɨe'. 15 Ji'nye ityáj tu a'yan een tɨ'ɨj ɨ tɨ naa curiá'rɨe' ɨ Cɨríistu' tɨ'ɨj ɨ Dios jimi tyu'tátuiire'ej, a'yaa tu cha'taj tyana'aj een hua' jimi ɨ Dios tɨ hui'rátoosij, tyajta hua' jimi ɨ maj jó'vesij. 16 A'íɨmaj jimi ɨ maj jó'vesij, a'yaa pu huá'rɨe'catye' tɨ'ɨj tyi'tíj tɨ huamuí', ajta a'íɨmaj jimi ɨ Dios tɨ hui'rátoosij, a'yaa pu huá'rɨe'catye' tɨ'ɨj tyi'tíj tɨ júurij tɨ naa tyaarɨe'ej tɨ ajta huo'tá'sij mej mij júurij muá'ra'nyij. ¿A'tanyíj jaayí'tɨn tɨ'ɨj a'íjna jɨn tyu'tyáhuiire'en? 17 Catu ityáj jatyátoonyij ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios, matɨ'ɨj ɨ séecan rɨcɨj, sulu tzáahuatyi'ra'aj tu jɨn tyí'xaj ɨ Dios jimi, a'yaa tu ɨ Dios jimi tyí'xaj tɨ'ɨj síɨj tɨ Cɨríistu' jitze ma'can tyí'huiire'.

A'íjna ɨ nyúucarij tɨ jájcuaj ɨ tɨ jɨn ɨ Dios tya'tóoratziiri'

3 1 Tyatɨ'ɨjtá a'yan tyí'xajtaj, ¿nyiquij a'yan jamua'séjratye' tyej tyajtáhua'aj huatyátahuij tyej tyij tajíɨmua'aj tyámua' tyi'huátaxaj? Na'ríij, ¿nyiquij a'yan tyúuxɨe've' tyaj jo'tyeyú'xan tyej tyij jamuaataséjratye'en, nusu tyaj jamuaatáhuaviij siaj mua'aj jo'tyéeyu'xaj ɨ siaj jitzán tyámua' tyí'taxaj ityájma, matɨ'ɨj ɨ séecan rɨcɨj? 2 Mua'aj xu a'íɨn pué'een ɨ siaj a'yan tyí'huiire' tɨ'ɨj yu'xarij ɨ tyaj jɨn huatátasejrataj, yu'xarij xu pué'een siaj á'yu'si'ij ɨ taxɨéjnyu'caa jitze ɨ maj néijmi'i jamua'tyej majta jaayí'tɨn maj jo'jíjve'en. 3 Tyámua' pu naa tyí'sejre' siaj mua'aj a'íɨn pué'een ɨ yu'xarij tɨ Cɨríistu' jimi jo'vé'mej ityáj tyej tyij yajavá'toj, ajta capu a'tíj na'aj jo'yú'xaca', sulu a'íj pu jɨn ooyú'si'huaca' ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, ajta ɨ yu'xarij capu tyetyéj jitze ooyú'si'huaca', sulu a'íɨ pu jaatyájtoo ja'mua xɨéjnyu'caa tzajta'.

4 Ɨ Cɨríistu' jitze ma'can tu Dios jitze tyí'ca'nyej, a'yaa tutyij tyámua' tyá'tzaahuatye'. 5 Capu a'yan tye'tyévijtye' tyaj tajíɨmua'aj tyu'taxáj yee tajimí pu ma'can, sulu a'íjna ɨ tyaj jitzán arátaca'nyej, Dios pu jimi jo'vé'mej, 6 ji'nye a'íɨ pu ta'antyíhuo tyej tyij a'íjna jimi tyu'tyáhuiire'en ɨ nyúucarij tɨ jájcuaj tɨ Dios ajta jɨn tya'tóoratziiri', ɨ tɨquee a'íjna jitze aróoca'nyej ɨ yu'xarij ɨ maj jɨn tyí'ijta, sulu a'íjna jitze ɨ júuricama'ra' ɨ Dios. A'íjna ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta tyi'tá'caa maj a'tíj ooxíjtye'en majta je'en jaajé'caj, ajta ɨ júuricama'ra' ɨ Dios júuricamej pu tyu'tá'caa.

7 Ajta ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn a'tíj ooxíjtye'en tɨ'ɨj a'íɨn huámuɨ'nyij, a'yaa pu tyé'yu'si'huaca'aj ɨ tyetyéj jitze, huápuɨ'ɨj pu naa huasé'rihua'aj tɨ'ɨj ɨ Dios jaatyájtoo a'íjcɨ jimi ɨ Moisés, majta a'íɨmaj

ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, capu huáɨ'riitya'ca'aj maj ja'ráasej ɨ
Moisés, ji'nye huápuɨ'ɨj pu tyátatzarisima'aj ɨ nyéerima'ra', ajta a'yan
tyu'tyátuiihuaca' tɨ'ij oopua'rej, 8 ajta ɨ tɨ jɨn tyí'huiɨre' ɨ júuricama'ra'
ɨ Dios, jéetze' pu huápuɨ'ɨj naa huasé'rihua'aj ja'mej. 9 A'yaa pu'ij,
tɨpua'aj jéehua huápuɨ'ɨj naa huataséjre tɨ'ɨj ɨ Dios jaatyájtoo
ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn a'tɨ́j ooxíjtye'en, jéetze' pu huápuɨ'ɨj naa
huasé'rihua'aj ja'mej a'ɨ́jna ɨ nyúucarij tɨ tyi'tá'caa tɨ a'tɨ́j jɨ'réenya'aj
huatyá'ɨtzeere'en ɨ Dios jimi. 10 Ji'nye a'ɨ́jna ɨ tɨ anaquéej huápuɨ'ɨj naa
huasé'rihua'aj, capu che' naa huasé'rin a'ɨ́jna jɨme' tɨ arí sɨ́ɨj huataséjre
tɨ jéetze' huápuɨ'ɨj naa huasé'rin. 11 Ajta tɨpua'aj naa éenye'ej
huataséjre a'ɨ́jna ɨ tɨ á'pua'ren, jéetze' pu huápuɨ'ɨj naa huasé'rihua'aj
ja'mej a'ɨ́jna ɨ tɨ jusén jɨme' séeria'aj ja'mej.

12 Ji'nye tu'rɨ́j jacho've' ɨ Dios jimi tɨ a'yan atyojo'ré'nyej, a'ɨ́j tu jɨn
quee tyí'tzɨinye'ej tyetyihuá'ixaatye'. 13 Catu a'yan rɨcɨj tɨ'ɨj ɨ Moisés tɨ
ɨ cɨ́ɨxurij jɨn aróonaj ɨ junyéerimij jitze mej mij quee ja'ráasej a'ɨ́ɨmaj
ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can a'ɨ́jna ɨ tɨ tyápua'risime'ej. 14 Majta
a'ɨ́ɨmaj camu jaataxɨé'vej maj yo'itéej muá'ra'nyij, majta móoche'
a'yan rɨcɨj, matɨ'ɨj jo'jíjvej a'ɨ́jna ɨ nyúucarij tɨ mí'ma'can, óoche' pu
a'yan huasé'rin cuxáa mua'ranámi'huajmee, ajta tɨquee eexúj a'tɨ́j
huo'táxɨixɨ, ji'nye a'ɨ́j pu jitze ma'can ɨ Cɨríistu' je'ej tyíɨ'rij. 15 A'yaa
pu'uj na'aj tyí'een ijíij, matɨ'ɨjta jo'jíjve'en a'ɨ́jcɨ ɨ Moisés tɨ jo'yú'xaca',
móoche' mu aranámi'huajmee mej mij quee yo'itéej muá'ra'nyij.
16 Ajta tɨpua'aj a'tɨ́j tyá'antzaahuatye'en ɨ tavástara' jimi, Dios pu
jo'táxɨstaj ɨ tɨ jɨn aránami'. 17 Ji'nye ɨ tavástara' pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ
júuricama'ra' ɨ Dios, ajta jo'tɨj já'sejre' ɨ júuricama'ra' ɨ tavástara', a'áa
pu jáaɨ'rij tɨ a'tɨ́j juxáahuaj jo'cha'canye'en. 18 A'ɨ́j pu jɨn, néijmi'i ityáj
catu che' aranámi'huajmee, a'yaa tutyij tyí'tasejrataj tɨ'ɨj ɨ tavástara'
tyámua' naa tyúusejrataj, ityáj tu seequéj huatyáta'uuresij tyej tyij
a'yan huasé'rihua'aj tá'ra'nyij tɨ'ɨj tyévira' ɨ tavástara', ji'nye jéetze'
tu naa huasé'rihua'aj tá'ju'un tɨ'ɨj na'aj yutɨj jo'que'tɨj ja'mej, a'yaa pu
tyí'muarɨe' ɨ tavástara', a'ɨ́jna jɨme' ɨ ju júuricamej.

4 1 A'ɨ́j tu jɨn quee tyátaxa'huataj, ji'nye ɨ Dios, a'ɨ́jna jɨme' ɨ tɨ
jɨn tá'ancu'vaxɨ', a'ɨ́ɨ pu taa'ɨ́jcaj a'ɨ́jcɨ ɨ muárɨe'rij. 2 Tu'rɨ́j ityáj
jaatáxaahuataca' ɨ tyaj avíitzij jɨn je'ej pua'aj rɨjcaj, a'ɨ́jna jɨme' ɨ tɨ
tyú'tyevi'raste', catu á'taca'nyej tyej tyi'tɨ́j jɨn tyu'hué'taj, catu tyajta
á'taca'nyej tyaj seequéj tyaataxáj a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios. Sulu
a'yaa tu jé'yacan jɨn tyí'xaj tzáahuatyi'ra'aj jɨme', a'yaa tu a'ɨ́jna
jɨn tyí'tasejrataj hua' jimi ɨ tyeɨ́tyee tɨ a'yan tyi'ja'yájna ɨ Dios jimi.
3 Ajta tɨpua'aj ɨ nyúucarij ɨ tyaj huá'ixaatye' a'yan eenye' tɨ'ɨj ɨ tɨ
aránami', a'yaa pu'uj een a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj á'pua'ren. 4 Majta a'ɨ́ɨmaj
camu tyá'tzaahuatye', ji'nye a'ɨ́jna ɨ dios tɨ a'yan séejre' ɨ cháanacaj
japua, a'ɨ́ɨ pu huo'tánamuaj mej mij quee tyojó'iteej, ajta mej mij
quee jaaséj ɨ tatzárij tɨ huá'tatzavi'tye' tɨ a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyúucaria'ra'

ɨ Ciríistu', a'íɨ pu ajta a'íɨn pué'een ɨ tɨ a'yan een tɨ'ɨj ɨ Dios. 5 Catu
tajitzé ma'can tyihuá'ixaatye', sulu a'íj tu jitze ma'can tyihuá'ixaatye'
ɨ Jesús tɨ ajta Ciríistu' pué'een, tyajta ityáj a'yaa tu tyí'taxaj tyaj a'íɨn
pué'een ɨ tyaj jahuɨire' ɨ Jesús a'íjna jɨme' ɨ tyaj ja'mua xɨe've'. 6 Ji'nye
a'íjna ɨ Dios ɨ tɨ a'yan tyu'ta'íjtaca' tɨ huányeeri'cɨj jo'tɨj jo'tíca'ca'aj,
a'íɨ pu a'íɨn pué'een ɨ tɨ huataséjre yutatzájta', tyej tyij séecan
huatyátatzavi'tye'en, tyajta huo'tá'an maj jáamua'tyij a'íjna ɨ tɨ jɨn ɨ
Dios huápuɨ'ɨj naa huasé'rin a'íjna jimi ɨ Ciríistu'.

A'íj tu jitze tyí'ca'nyej ɨ tyaj jɨn tyá'tzaahuatye'

7 Ajta a'íjna ɨ tɨ jɨn ɨ Dios tyámua' tyitaatá' ɨ tɨ ajta huápuɨ'ɨj
tyá'najchij, tatzájta' pu séejre' ɨ tatyévij jitze tɨ a'yan huasé'rin tɨ'ɨj
xá'rij xaríj tɨ jɨn taavijhua, ta'aj ij huataséjre'en tɨquee ityájma jimi
séejre' a'íjna ɨ tɨ néijmi'i putyí'uurej, sulu tɨ ɨ Dios jimi já'ma'can.
8 A'yaa pu'ij, tyij tyajta jéehua á'viicue're', catu mue'tɨche'en,
je'ej tu tyá'tamuajtyej a'íjcɨ jɨme' je'ej tɨ tye'mej, ajta catu a'íj jɨn
tátacua'nyii. 9 Je'ej mu pua'aj ta'uurej, ajta ɨ Dios capu matúuhua'naj,
metyita'antyiú'nyi'raj, ajta camu ta'antyipuá'ritye'sij. 10 Jo'tɨj na'aj tyaj
já'cɨinyej, a'yaa tu cha'taj tyana'aj tyaa'á'sij je'ej tɨ éenye'que' huamuí'
ɨ Jesús, tɨ'ij ajta tajimí huataséjre'en je'ej tɨ a'íɨn tyi'tyúucha'ɨj. 11 Ji'nye
ityáj, tyatɨ'ɨj tyooj júurij, a'náj tɨna'aj tu a'yan tya'ajxɨé'vi'ra' tyaj
huá'cui'nyij a'íjcɨ jitze ma'can ɨ Jesús, tɨ'ij ajta tajimí huataséjre'en ɨ
júuricama'ra', a'íjna jitze ɨ tyaj jatyáhue'ra' tɨ ajta á'puaapua'rej. 12 A'íj
pu jɨn, ityáj tu a'yan tya'ajxɨé'vi'ra' tyaj huá'cui'nyij, siajta mua'aj
juxáahuaj xu huacháatɨmee.

13 A'yaa pu tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn: "Nyáaj nu tyá'antzaahuaj,
a'íj nu nyij jɨn tyu'taxájtaca'." A'yaa pu cha'taj na'aj een ityájma jimi,
ityáj tu tyajta tyá'tzaahuatye', tyajta a'íjna jɨn tyí'xaj. 14 Ji'nye a'yaa
tu tyá'mua'reej tɨ a'íjna ɨ Dios, ɨ tɨ jaatájuurityej a'íjcɨ ɨ tavástara'
Jesús, a'íɨ pu ajta taatájuuritye'sij ityájma a'íjcɨ jamuán ɨ Jesús, ajta
taataséjrataj ja'mua jamuán tyej tyij néijmi'i jimi huatyá'ɨtzeere'en.
15 Néijmi'i pu a'yan tyu'ríj tɨ'ij mua'ajmaj jamuaatyáhuɨire'en, mej mij
mue'tíj ja'ancuriá'an a'íjna ɨ tɨ jɨn Dios tyámua' tyajamuatá'caa, majta
je'en mue'tíj tyaatatyójtzi're'en, a'íjna jɨme' tɨ huápuɨ'ɨj naa huasé'rin
ɨ Dios.

16 A'íj tu jɨn quee tyátaxa'huataj. Tyij ajta ɨ tyaj jatyáhue'ra' tɨ
jéjre'cɨtze' séejre' á'puaapua'rej, ɨ tɨ yutatzájta' séejre' pu jujajcuare'
a'náj tɨna'aj. 17 A'íjna ɨ tyaj jɨn jajpuéjtzij capu tyi'tíj je'ej, jiye'tzín pu
mu jó'yi'ij, ajta a'yaa pu tyámua' ta'uurej tyej tyij ja'ancuriá'an a'íjcɨ
ɨ tɨ huápuɨ'ɨj naa huasé'rihua'aj ja'mej jusén jɨme'. 18 Ji'nye catu a'íj
tyí'sej ɨ tɨ tyí'taavijhua, sulu a'íj tu tyí'sej ɨ tɨquee tyí'taavijhua, ji'nye
a'íjna ɨ tɨ taavijhua, capu á'tyeeren, ajta a'íjna ɨ tɨ quee taavijhua, a'íɨ
pu jusén jɨme' séeria'aj ja'mej.

5 [1] A'yaa tu ityáj een tɨ'ɨj ɨ chi'ij cháanacaj japua tɨ tyu'uj, tɨ'ɨj ɨ
ɨnáamuaj tɨquee jusén jɨme' séejre', tyajta a'yan tyá'mua'reej
tɨpua'aj huatyá'uunyej a'ɨ́jna ɨ ɨnáamuaj, Dios pu arí taatyéechi'tyej
u tajapuá tɨ jusén jɨn séejre', tɨ ajta quee muáca'aj jɨn taavijhua.
[2] A'ɨ́j tu jɨn jéehua tyí'mua'tzej a'ɨ́jna jɨme' tyaj tyooj íiyan séejre' ɨ
cháanacaj japua, ji'nye a'yaa tu tyá'xɨe've' tyaj ujo'tyájrutyej u chi'táj
tɨ jútye' já'sejre' ɨ tɨ ajta Dios jɨn tɨe'cánasij, [3] a'yaa pu'ij, tyij tyajta
quee tyí'ijcaana, catu muámua'vi'ij tá'ju'un. [4] Meentyij tyooj jityán
huacháatɨmee ɨ ɨnáamuaj, tyátayiin yutatzájta', ji'nye catu jaxɨe've'
tɨ ɨ Dios tu'huáa'ri' a'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn tɨe'cánasij, sulu tɨ a'ɨ́ɨn jéetze'
tɨe'cáanaj ɨ júuricamej jɨme' tɨ jájcuaj tɨquee a'náj á'pua'ren. [5] Ajta ɨ
Dios pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ tyámua' ta'uurej tyej tyij a'ɨ́jna ancuriáan ɨ
júuricamej, ji'nye a'ɨ́ɨ pu tajimí jaatyájtoo ɨ ju júuricamej, tyej tyij a'ɨ́j
jɨn jáamua'reej je'ej tyaj tyi'tɨ́j tya'ancuriáa'sij ɨ Dios jimi.

[6] A'ɨ́j tu jɨn a'náj tɨna'aj jitzán tyí'ca'nyej. A'yaa tu tyá'mua'reej
tɨjɨn tyatɨ'ɨj tyooj júurij séjre'ej a'ɨ́jcɨ jitze ɨ tyaj jatyáhue'ra', a'yaa
tu a' ɨmuáj tyityejé'sejre' ɨ tavástara' jimi. [7] Catu púj oorej tyaj
jaaséj, sulu a'ɨ́j tu jitze tyí'ca'nyej ɨ tyaj ja'tzaahuatye', [8] jitzán tu
jéehua tyí'ca'nyej, ajta ta'ráanajchi tyaj iitácɨɨnyej a'ɨ́jcɨ jitze ɨ tyaj
jatyáhue'ra' tyej tyij tavástara' jimi ja'séeria'aj tá'ra'nyij. [9] A'ɨ́j tu jɨn
a'náj tɨna'aj a'yan tyá'huoo tyej tyij tyaatatyójtzi're'en ɨ tavástara',
tɨpua'aj tyooj a'yan séjre'ej nusu tyequée. [10] Ji'nye a'yaa pu tyúuxɨe've'
tyaj néijmi'i huatátasejrataj jo'tɨj já'sejre' ɨ Cɨríistu' tɨ'ij a'ɨ́ɨn néijmi'caa
to'xɨ́jtye'en, aj pu'ij sɨ́ɨj ajta sɨ́ɨj ja'ancuriáa'sij je'ej tɨ tyá'cɨ'puaj, je'ej
tɨ tyi'tɨ́j tyu'muárɨej tɨ'ɨj ooj júuricaj, tɨpua'aj xá'puɨ' huarɨ́j nusu je'ej
pua'aj huarɨ́j.

Ɨ nyúucarij tɨ tyámua' ta'uurej ɨ Dios jimi

[11] A'ɨ́j tu jɨn, a'yaa tu tyá'mua'reej tɨ a'yan tyúuxɨe've' tyaj jéehua
já'tyasa'aj ɨ tavástara', a'yaa tutyij tyí'tyese' tyaj hua'antyimue'tɨn ɨ
tyétyacaa. Dios pu tyámua' naa tyí'tamuajtyej, a'yaa nu nyij nyajta
tyá'xɨe've' siaj a'yan cha'taj siana'aj mua'aj tyí'tamuajtyej. [12] Catu tyajta
tajɨ́ɨmua'aj tyámua' tyí'taxaj, sulu ityáj tu jamuatá'caa siaj sij tajíme'
ahuótzaahuatye'en, siata'aj sij jaayí'tɨhua'an siaj huatányuunyij
a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj óotzaahuatye' a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej maj tyúusejrataj majta
quee a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej maj tyí'mua'tzej ɨ juxɨéjnyu'caa tzajta'. [13] Tɨpua'aj
tyátatɨmue'raj, a'ɨ́j pu jɨme' tyaj jahuɨɨre' ɨ Dios, na'ríij quee a'yan
tyi'ja'yájna, a'yaa tu rɨcɨj tyej tyij mua'ajmaj jamuaatyáhuɨɨre'en.
[14] A'ɨ́jna ɨ tɨ Cɨríistu' jɨn taaxɨé'vej a'ɨ́ɨ pu tajitzé rá'aj, a'ɨ́j tu tyij jɨn
a'yan tyá'mua'reej tɨ sɨ́ɨj huamuɨ́' hua' jitze ma'can néijmi'caa ɨ tyeɨ́tyee,
majta je'en néijmi'i jamuán huácuij. [15] Ajta ɨ Cɨríistu' pu huamuɨ́'
néijmi'caa jitze ma'can, mej mij a'ɨ́ɨmaj ɨ maj móoj júurij quee che'
jujɨ́ɨmua'aj mana'aj je'ej tyé'ejtyoovej je'ej maj ye'ej tyityetyúucha'ɨɨj,

sulu mej mij tyámua' tyityetyúucha'ɨj a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ hua' jitze ma'can huamuɨ́', ajta je'en hua' jitze ma'can huatájuuriaca'.
16 A'ɨ́j pu jɨn, catu che' a'tɨ́j je'ej pua'aj tyí'mua'tziire', tyij tyajta tyooj jájcuaj a'yan tyí'mua'ajcaa ɨ Cɨríistu' jimi tɨ tyévij na'aj pué'eenye'ej, ajta ijíij catu che' a'yan tyí'mua'tzej. 17 A'yaa pu'ij, a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j tɨ Cɨríistu' jitze ajtyáma'can a'ɨ́ɨ pu sɨ́ɨj pué'een ɨ tyévij tɨ Dios arí jaajájcuarej. Pu'ríj metyaja'ajhua'xɨj je'ej tɨ tyi'tyúucha'ɨica'aj tɨ mí'ma'can jɨme', ji'nye pu'ríj néijmi'i jɨn huóojajcuarej.
18 Néijmi'i pu a'ɨ́jna a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ Dios jɨn tyí'muarɨe', a'ɨ́jna tɨ jitze ma'can ɨ Cɨríistu' tajapuá huatanyúj, ajta je'en taata'ɨ́j tyej tyij huo'ré'ixaatye'en ɨ nyúucaria'ra' tɨ'ij huó'huɨire'en. 19 A'yaa pu'ij huatóomua'aj tɨ ɨ Dios tyámua' huó'ruuj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua, ajta quee huo'xɨ́jtyej a'ɨ́jna jɨme' ɨ maj jimi ootyá'ɨtzee, sulu a'ɨ́ɨ pu taata'ɨ́j tyej tyij huo'ré'ixaatye'en ɨ nyúucaria'ra'. 20 A'ɨ́j tu jɨn ityáj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Dios tɨ huo'ta'ítyaca' tyej tyij tyihuó'ixaatye'en ɨ Cɨríistu' jitze ma'can, ɨ tɨ a'yan séejre' tɨ'ɨj ɨ Dios tɨ já'muajee a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ nyúucarij ɨ tyaj huá'ixaatye'. A'ɨ́j tu jɨn a'yan tyaja'muajee jitzán ma'can ɨ Cɨríistu' siaj tyá'antzaahuatye'en ɨ Dios jimi. 21 Ajta ɨ Cɨríistu' capu tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzee, tajitzé ma'can pu ɨ Dios a'yan jáaruuj tyej tyij jamuán ɨ Cɨríistu' jɨ'réenye'que' huatyá'ɨtzeere'en.

6 1 Ajta ijíij, ityáj tu jamuán tyí'muarɨe' ɨ Dios, a'yaa tutyij tyajta jéehua tyaja'muahuaviij siaj ja'ancuriá'an ɨ tɨ jɨn Dios tyámua' tyajamuaatá'sij. 2 Ji'nye a'yaa pu a'ɨ́ɨn tyí'xaj ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn:

A'áa nu muáanamuajri' tɨ'ɨj ajitze juxɨé'va'ca'aj,
nyajta a'ájna xɨcáara' jitze muaatáhuɨɨ nyajta mui'rájtoo.

Ajta ijíij pu a'áan putyajá'rɨcɨj siaj ja'ancuriá'an. Ijíij pu a'ájna putyí'rɨcɨj ɨ xɨcáara' tɨ jitzán Dios jamui'rátoonyij.

3 Tyajta ityáj catu a'tɨ́j je'ej pua'aj tyí'itɨɨj, na'ríij quee capu tyi'tɨ́j je'ej tyu'tyáhuɨire'sij ɨ tyaj jɨn tyí'muarɨe'. 4 Tyajta ityáj, a'yaa tu ja'mua jimi tasejrataj matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyí'huɨire' ɨ Dios jimi, a'yaa tu jéehua tyé'viicue're' a'ɨ́jna jɨme' ɨ tyaj jajpuéjtzij, tyajta quee tyi'tɨ́j tyí'cha'ɨj, ajta tyí'tamuarɨe'riste', 5 majta taatyáavaxɨj, tyajta huanámi'huaca', mátanyo'si'tye'ej, tyajta tyési'huacan jɨn tyí'muarɨe', tyatáxa'i'rii tyaj atanyéjnye', na'ríij tyaj huatatájcun. 6 Tyajta a'yan tyí'tyesejre' tyej tyámua' naa tyi'tyítacha'ɨj, a'ɨ́jcɨ jɨme' tyaj jamua'tyej ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme', tyajta tyé'viicue' hua' jimi ɨ séecan, tyajta tyámua' huojo'mua'raj ɨ taxa'aj tyeɨ́tyee, ji'nye a'ɨ́ɨ pu tatzájta' séejre' ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, tyajta tzáahuatyi'ra'aj jɨn hua'xɨe've'. 7 A'yaa tu tyajta tyihuá'ixaatye' ɨ nyúucarij tɨ jɨ'ré'can jɨme', tajitzé pu séejre' a'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn ɨ Dios néijmi'i putyí'uurej. Tyámua' tu naa tyí'muarɨe', tyej tyij huatyényo'se'en ajta tyej tyij huatyátanaj. 8 A'náj taca'aj mu taatyátzaahuatye'sij, majta a'náj taca'aj je'ej pua'aj tyitaatájeevij,

a'náj taca'aj mu tyámua' tyitaataxájta, majta a'náj taca'aj je'ej pua'aj
tyi'taxáataj muá'ju'un. A'yaa mu tojo'mua'raj tɨ'ɨj ɨ mej tyí'hue'tacaa,
tyajta ityáj tzáahuatyi'ra'aj tu jɨn tyí'xaj. 9 A'yaa mu tojo'mua'raj
cuxáa mequee tamuajtyej, majta tyámua' naa tyí'tamuajtyej. A'yaa
tu huasé'rin cuxáa tyaj já'cui'iihuaj, tyajta tyóoche' tu júurij, puéjtzij
mu tatá'caa, majta quee a'ɨ́j jɨn tacui'nyij. 10 A'yaa tu huasé'rin
cuxáa tyátaxaamuɨjritye', matyajta a'náj tɨna'aj tatyamua've', a'yaa
tu huasé'rin cuxáa tyequée je'ej tyéejviicue', matyajta mui'caa
chíjtyaanyi'taj, tyajta a'yan cuxáa tyequée tyi'tɨ́j tyícha'ɨɨj, metyajta
néijmi'i tyí'ijcha'ɨj.

11 Ta'ihuáamua' Corinto siaj jo'cháatɨmee, tu'ríj tyajamuáa'ixaa
ja'huoo'itéerican jɨme', tyámua' tu tyeríj tyajamuaataséjra a'tyán tyaj
pué'een. 12 Catu ityáj tyi'tɨ́j ja'mua'aviitze', mua'aj xu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ
siaj tyi'tɨ́j avaaj ɨ jutzájta'. 13 A'ɨ́j nu jɨn a'yan tyaja'muahuaviij, a'yájna
tɨ'ɨj a'tɨ́j tɨ jéehua hua'xɨe've' ɨ juyójmua', siaj nyejitzé tyú'ca'nyej,
a'yájna nyatɨ'ɨj nyáaj ja'mua jitze tyí'ca'nyej.

Ityáj tu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tyeyúuj Dios tɨ tzajta' iirájcaj

14 Caxu a'yan rɨjcaj matɨ'ɨj a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee tyá'tzaahuatye'.
Xu'huóomua'tzɨj a'ɨ́jna jɨme', ¿ji'nye tyíɨ'rij tɨ sɨ́ɨj na'aj pué'eenye'
a'ɨ́jna ɨ tɨ naa een ajta a'ɨ́jna tɨ je'ej pua'aj een? ¿Ca' ji'nye tyíɨ'rij
maj antyóonaxcaj ɨ tatzárij ajta ɨ tɨ́ca'rij? 15 Capu je'ej tyíɨ'rij maj
huóojaahuatye'en ɨ Cɨríistu' ajta ɨ tyiyáaru', capu ajta je'ej tyíɨ'rij maj
huóojaahuatye'en a'ɨ́jna ɨ tɨ tyá'tzaahuatye' a'ɨ́jna jamuán ɨ tɨquee
tyá'tzaahuatye'. 16 ¿Tyi'tanyí je'ej metyí'xa'puɨ'ɨntare' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
jusɨ'rii ɨ tyeyúuj tzajta' Dios tɨ ja'a'rij a'ɨ́ɨjma jamuán ɨ sáanturij? Ji'nye
ityáj tu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tyeyúujra' ɨ Dios tɨ júurij, a'yájna tɨ'ɨj a'ɨ́ɨn
tyu'taxájtaca' tɨjɨn:

Nyáaj nu hua' tzajta' u'séeria'aj na'mej,
nyáaj nu hua' Dios pue'éenye'ej na'mej,
majta a'ɨ́ɨmaj nyetyeɨ́ɨtyeristyamua' mu pue'éenye'ej muá'ju'un.
17 A'ɨ́j pu jɨn ajta a'yan tyí'xaj ɨ tavástara' tɨjɨn:
Xa'vá'cɨɨnyij hua' tzajta',
caxu che' a'yan rɨjcaj matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj.
Aj nu nyij nyáaj jamuaataxɨé've'ej,
18 nyáaj nu ja'muavástara' pue'éenye'ej na'mej,
siajta mua'aj nyiyóojmua' xu pue'éenye'ej xá'ju'un,
a'yaa pu tyí'xaj ɨ tavástara' ɨ tɨ néijmi'i jɨn tye'entyúumua'ree.

7 1 A'yaa pu'ij, ta'ihuáamua' mu tyaj já'muaxɨe've', a'íi pu
a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Dios tɨ jɨn tya'tóoratziiri'. A'ɨ́j pu jɨn tyiche'
tyámua' eenye' ɨ tatyévij jitze tyajta ɨ tajúuricamej jitze, a'yaa tu
tzáahuatyi'ra'aj tyi'ijcha'ɨ́ɨj ɨ Dios jimi tyetyí'tyese' tyej tyij jɨ'ré'nye'ej
huatyá'ɨtzeere'en.

Pablo pu huatóotyamua'vej a'ɨ́jcɨ jɨme' maj tyá'antzaahuaj ɨ Corinto maj ja'chej

2 Siataataxɨé've' mu juxɨéjnyu'caa tzajta'. Catu a'tɨ́j je'ej pua'aj
jó'mua'rajca'aj, catu tyajta a'tɨ́j je'ej pua'aj huáruuj, catu a'náj a'tɨ́j
tyu'xɨ́vi'ri'. 3 Canu a'yan tyajá'mua'ixaatye' nyej nyij je'ej pua'aj
tyajamuaaxáj, ji'nye nu'ríj a'yan tyajamuáa'ixaa, mua'aj xu ú'sejre'
yunyatzájta', tyata'aj tyij néijmi'i júurij huatyá'ɨtzeere'en nusu tyaj
néijmi'i huácui'nyij. 4 Canu tyi'tɨ́j aváataj nyetyajá'mua'ixaatye', jéehua
nu nyij á'nyatzaahuatye' ja'mua jɨme'. Tyij nyajta jajpuéjtzij, jéehua pu
nú'ca'nyisti' nyajta nu nyetyamua've'.
5 Tyatɨ'ɨj a'áa ja'rá'aj a Macedonia, catu ma' já'taso'pe', sulu jo'tɨj
na'aj tu jajpuéjtzica'aj, jéehua tu á'viicue'ria'ca'aj hua' jimi ɨ tyeɨ́tyee,
tyajta tyí'tzɨɨnya'ca'aj. 6 Ajta ɨ Dios, ɨ tɨ ca'nyíjra'aj hua'tá'caa ɨ maj
je'ej tyityóomuajtyej, tyámua' pu táaruuj tɨ'ɨj a'ɨ́ɨn uvé'nyej ɨ Tito,
7 ajta capu a'ɨ́ɨ na'aj ɨ tɨ a'ɨ́ɨn yará'aj, sulu tɨ a'ɨ́ɨn ajta jutyamua'va'ca'aj
ja'mua jɨme'. A'ɨ́ɨ pu taaté'exaa siaj mua'aj jéehua huápuɨ'ɨj tasejracuj,
ajta ɨ siaj juxaamuɨjritye' a'ɨ́jna jɨme' siaj jamua'reericuj je'ej tɨ
tyí'nyahuɨɨre', a'ɨ́j nu jɨn jéetze' huatányetyamua'vej.
8 Tyij ajta jamuaatáxaamuɨjrityej ɨ yu'xarij nyaj jamuaata'ítyi'ri',
capu ijíij je'ej pua'aj nya'asej. Ajta anaquéej pu je'ej pua'aj
nya'axcaj, nyatɨ'ɨj jaaséj ɨ tɨ cɨ́ɨ tyajamuaatáxaamuɨjrityej, 9 ijíij nu
nyetyamua've', canu a'ɨ́jna jɨme' ɨ siaj huatóoxaamujri, sulu a'ɨ́j nu jɨn
ɨ siaj huatóoxaamujri siaj sij siajtáhua'aj ja'antzaahuatye'en ɨ Dios.
A'yaa xu tyityaatóoxaamuɨjrityej je'ej tɨ ɨ Dios tya'ajxɨé'vi'raca'aj,
a'ɨ́j tu jɨn quee ityáj je'ej pua'aj jamuáaruuj, 10 ji'nye a'ɨ́jna ɨ siaj jɨn
huatóoxaamujrityej Dios pu jimi jo'vé'mej siaj sij tyu'túu'uunyi'
ajta tɨ'ɨj jamuáahuɨɨre'en, a'ɨ́j pu jɨn quee je'ej metyejé'tyi'tɨj siaj sij
juxaamuɨjritya'aj. Ajta a'ɨ́ɨ pu tyu'jé'caj ɨ xaamuɨ́jrira'aj íiyan tɨ ma'can
ɨ cháanacaj japua. 11 Ɨ siaj jɨn huatóoxaamujritye'en, Dios jimi pu
jo'vé'mej, xaaséj je'ej tɨ atyojo'ré'nyej. Jéehua xu jaatyátzaahuatyej
siajta nyaj japua huatanyúj, siajta huatanyínyu'cacuca', siajta
tyu'tátzɨɨn. Siajta je'en jéehua jaataxɨé'vej siaj naaséj, a'ɨ́j xu jɨn
puéjtzij jaatá' a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ je'ej pua'aj rɨjcaa. A'ɨ́j pu'ɨj jɨn néijmi'i a'yan
tyu'taséjre siaj mua'aj quee tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzee. 12 A'yaa pu'ɨj, nyatɨ'ɨj
tyajamuaata'ítyi'ri', canu a'yan huarɨ́j a'ɨ́jna nyamua'tzaj ɨ a'tɨ́j tɨ
ootyá'ɨtzee, nusu ɨ tɨ séej jimi ootyá'ɨtzee, sulu ta'aj ij huataséjre'en ɨ
Dios jimi a'chu siaj tajimí tyí'ca'nyej. 13 A'ɨí pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ jéehua
naa taatá'aj.
Ajta capu a'ɨ́ɨ na'aj ɨ tɨ naa taatá'aj, sulu tyajta tu huátatyamua'vej
a'ɨ́jna jɨme' tɨ ɨ Tito yará'aj jutyamua've'ej, ji'nye néijmi'i xu mua'aj
ca'nyíjra'aj jaatá'. 14 Nu'ríj nyáaj a'yan tyaaté'xaatya'ca'aj ɨ Tito
nyaj jéehua á'nyatzaahuatye' ja'mua jɨme', siajta mua'aj caxu

naatatyévi'rastej. Ji'nye néijmi'i ɨ tyaj tyeríj jamuáa'ixaa, a'yaa
pu tyi'ja'yájna, a'yaa pu cha'taj na'aj tyi'jɨ'ré'can jɨme' je'ej tyaj
tyaaté'exaa ɨ Tito, tyaj jéehua á'tatzaahuatye' ja'mua jɨme'. 15 A'ɨ́jna
ɨ Tito jéetze' pu já'muaxɨe've' tɨ'ɨjta jo'támua'reej je'ej siaj néijmi'i
jéehua huápuɨ'ɨj tyeetyátzaahuatyej. 16 Jéehua nu nyetyamua've',
a'ɨ́jna jɨme' ɨ tɨ ɨ'ríj nyej nyaxáahuaj ja'mua jitze tyú'ca'nyej.

Ɨ maj juxɨé'vi'ra' jɨn tyi'tá'caa ɨ maj jusɨ'rii ɨ tyeyúuj tzajta'

8 1 Ajta ijíij ta'ihuáamua', a'yaa tu tyá'xɨe've' tyaj
jamuaaté'exaatye'en je'ej tɨ Dios tyámua' tyihuo'tá' a'ɨ́ɨjma ɨ
maj jusɨ'rii ɨ tyeyúuj tzajta' a'áa tɨ huataca'aj a Macedonia. 2 Tyij
majta jéehua jajpuéjtzij mu'ríj néijmi'i jɨn tyo'táviicue'ri', jéehua mu
mij jutyamua've', capu je'ej tyij majta quee je'ej tyéejviicue', ɨ maj
tyu'tá' juxɨé'vi'ra' jɨme' jéehua pu tyu'tyáhuɨɨ cuxáa chíjtyaanyi'ij
maj pué'eenye'. 3 Nyáaj nu jamua'reej maj tyu'tapuéjve a'chu maj caa
putya'uurejve'ej, majta juxɨé'vi'ra' jɨn jéetze' a'yan huaríj. A'ɨ́ɨmaj
mu jujɨ́ɨmua'aj huatyóohuij 4 maj taatáhuaviiri' tyaj huo'tá'an maj
huo'tyáhuɨɨre'en a'ɨ́ɨjma ɨ maj ɨ Dios jitze ajtyáma'can. 5 Majta a'ɨ́ɨmaj
camu a'yan mana'aj tyu'tapuéjve je'ej tyaj tye'ejchó'va'ca'aj, ji'nye
anaquéej mu ɨ tavástara' jimi huatóotoj, majta je'en ityájma jimi,
a'yájna tɨ'ɨj ɨ Dios tya'ajxɨé'vi'ra'. 6 A'ɨ́j tu jɨn jéehua jahuaviij a'ɨ́jcɨ
ɨ Tito tɨ a'ɨ́ɨn jaariá'sɨɨre'en ja'mua jimi ɨ siaj juxɨé'vi'ra' jɨn tyu'tá',
a'ɨ́jna ɨ tɨ arí anaquéej huatyóochej ja'mua tzajta'. 7 Ji'nye mua'aj
jéetze' xu tyí'mue'tɨj, a'ɨ́jna jɨme' ɨ siaj tyá'tzaahuatye' ɨ tavástara'
jimi, ajta ja'mua'ɨ'riitye' siaj huo'té'exaatye'en ɨ nyúucarij, siajta
tyámua' tyá'mua'reej je'ej tɨ ajóo'en ɨ Dios jimi, siajta juxɨé'vi'ra' jɨn
taataxɨé'vej ɨ siaj ityájma jimi jaarí'rej, a'yaa pu cha'tána'aj siaj sij
tyu'tyámue'tɨn a'ɨ́jna jɨme' ɨ siaj séecan huatyáhuɨɨre'en.

8 Canu nyej nyij a'yan tyaja'mua'ɨ́itya'aj nyaja'mua'ixaatye', sulu
a'ɨ́j nu siaj sij jáamua'reej je'ej maj majta séecan tya'ajxɨé'vi'ra', mej
mij mua'ajmaj jamuaataséjratye'en maj jɨ'ré'can jɨme' já'muaxɨe've'.
9 Ji'nye xu'ríj mua'aj jamua'reej tɨ ɨ tavástara' Jesús, ɨ tɨ ajta Cɨríistu'
pué'een, a'ɨ́ɨ pu néijmi'i tyí'ijcha'ɨj a'yan tyu'tóosejrataca' tɨ'ɨj sɨ́ɨj
tɨquee je'ej tyéejviicue', tɨ'ij ja'mua japua huatányuunyij, siaj sij
mua'aj a'ɨ́jna jɨn a'ɨ́ɨn pue'éenye'ej xá'ra'nyij ɨ maj tya'ancuriáa'sij ɨ
Cɨríistu' jimi.

10 A'yaa nu nyáaj tyajá'mua'ixaatye' je'ej nyej nyáaj tyí'mua'tzej
a'ɨ́jna jɨme' ɨ siaj huo'tyáhuɨɨre'en. Tɨ'ɨj na'aj ju'síj, caxu a'ɨ́j siana'aj
jɨn huatyóohuij siaj huo'tyáhuɨɨre'en ɨ séecan, sulu a'yaa xu siajta
huaríj xuutyámua've'ej. 11 Ajta ijíij, je'ej siaj caa putya'uurejve, siata'aj
ja'antyícɨ'tyij ɨ siaj ju'huatyáhuiij, a'yan naa setyuutyámua've'ej
siatɨ'ɨj jájcuaj ɨmuáj tyu'huatyáhuiij siaj a'yan huárɨnyij. 12 Ji'nye
tɨpua'aj a'tɨ́j jɨ'ré'can jɨme' a'yan tyá'xɨe've'ej tɨ tyi'tɨ́j tyu'tá'an, Dios

pu ja'ancuriáa'sij a'chu tɨ caa tyi'tɨ́j tyu'tá'sij. Capu ɨ Dios tyu'huaviij
tyi'tɨ́j tɨquee sɨ́ɨj tyícha'ɨj.
13 Capu ajta a'yan tyi'tyéevijtɨj tɨ a'ɨ́jna jɨme' siaj séecan huatyáhuɨɨ
mua'ajmaj tyi'tɨ́j jamuá'ɨtziitye'ej, sulu siaj sij juxa'aj siana'aj
eenye'. 14 Ajta ijíij mua'aj xu tyí'ijcha'ɨj ɨ séecan tɨ tyá'ɨtziitye',
ajta majca'huáyee, a'ɨ́ɨ mu mijta jamuaatáhuɨɨre'sij a'ɨ́jna jɨme' ɨ tɨ
mua'ajmaj tyajamua'ɨtzíitya'aj ja'mej. 15 A'yájna tɨ'ɨj tyé'yu'si' ɨ yu'xarij
jitze a'yan tɨjɨn: "Capu tyi'tɨ́j avá'ɨtzeerej a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ jéehua jáasɨɨ,
capu ajta tyi'tɨ́j jo'tyá'ɨtziityej a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ cɨ́ɨ na'aj tyáasɨɨ."

Pablo pu ɨ Tito huata'ítyaca' a Corinto

16 Tyámua' nu tyé'tyojtzi're' ɨ Dios tɨ ca'nyíjra'aj jaatá' a'ɨ́jcɨ ɨ Tito
siaj sij a'yan cha'taj siana'aj jitzán tyuuxɨé've'ej siatɨ'ɨj nyej jimi. 17 A'ɨ́ɨ
pu ja'ancuriáa' ɨ nyaj tyee'ɨ́jcaj, siajta mua'aj xu jéehua jitzán juxɨe've',
a'yaa pu'ij ijíij tya'ajxɨé'vi're' tɨ a'áa jó'me'en ja'mua jimi.
18 Jamuán ɨ Tito, séej nu huata'ítyaca' ɨ ta'ihuáara' tɨ'ij ajta jamuán
ujó'me'en. A'ɨ́jna ɨ ta'ihuáara', néijmi'que' mu tyámua' naa yó'sej
a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ a'ɨ́ɨn tyámua' naa tyí'muarɨe' ɨ nyúucaria're' jɨme' ɨ
Dios. 19 Ajta, a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jusɨ'rii ɨ Dios jimi, a'ɨ́ɨ mu ja'antyíhuoj
tɨ'ij tajamuán jo'cha'canye'en ajta tyu'tyáhuɨɨre'en a'ɨ́jna jɨme' ɨ tyaj
tyí'muarɨe', ɨ tyaj jɨn tyámua' tyeetyátoonyij ɨ tavástara', ajta tyej
tyij jamuaataséjratye'en ɨ tyaj jéehua já'muahuɨɨria'cuj. 20 A'yaa
tu tyá'huoo tɨ'ij quee a'tɨ́j je'ej pua'aj tyí'taxajtaj a'ɨ́jna jɨme' tyaj
jéehua jáasɨɨre'en ɨ siaj mua'aj tyi'tá'caa. 21 Tyajta tu jahuoo tyej tyij
a'náj tɨna'aj xá'puɨ' rɨjcaj je'ej tɨ tyi'tyéevijtɨj, catu a'ɨ́j tyana'aj jimi ɨ
tavástara', sulu tyajta tu a'yan rɨcɨj hua' jimi ɨ tyeítyee.
22 Hua' jamuán a'ɨ́ɨjma ɨ tyaj huo'ta'ítyaca', séej nu nyajta
huata'ítyaca' ɨ ta'ihuáara', ɨ tɨ arí mue'tɨ́j taataséjra tɨ a'ɨ́ɨn a'yan
tya'ajxɨé'vi're' tɨ taatáhuɨɨre', ajta ijíij jéetze' pu óoca'nyej a'ɨ́jna
jɨme' tɨ huápuɨ'ɨj jéehua ja'mua jitze tyí'ca'nyej. 23 Ajta a'ɨ́jna ɨ Tito
a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ nyajamuan tyí'muarɨe' tyej tyij mua'ajmaj
jamuaatyáhuɨɨre'en. Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj hua'puaj ɨ ta'ihuáamua',
a'ɨ́ɨ mu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ maj huo'ta'ítyaca' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jóosɨ'rii mej
mij ɨ Cɨríistu' tyu'tatyójtzi're'en. 24 Ajta mata'aj mij jáamua'reej
ɨ maj jusɨ'rii, siata'aj huo'taséjratye'en a'ɨ́ɨjma ɨ tyétyacaa siaj
tzáahuatyi're'aj jɨn hua'xɨe've', mej mij majta jáamua'reej tɨ a'yan
tye'tyévijtye' ɨ tyaj á'tatzaahuatye' ja'mua jɨme'.

9 1 Ajta a'ɨ́jna jɨme' ɨ tyaj jɨn huá'huɨɨre' a'ɨ́ɨjma ɨ ta'ihuáamua' ɨ
maj a'yan cha'taj mana'aj tyá'tzaahuatye', capu juxɨe've' nyej
tyajtáhua'aj a'ɨ́jcɨ jɨn tyajamuaatayú'se'en siaj sij a'yan huárɨnyij,
2 ji'nye nu'rɨ́j jamua'reej siaj jéehua mua'aj a'yan tya'ajxɨé'vi're'.
A'ɨ́j nu jɨn á'nyatzaahuatya'aj a'yan nyetyihuá'ixaatye' a'ɨ́ɨjma ɨ
maj Macedonia jo'cháatɨmee, a'yaa nu tyihuá'ixaatye' tɨ arí séej

nyinyi'ra'aj tyooméj siaj tyámua' huóoruuj mua'aj Acaya siaj
jo'cháatɨmee, a'ɨ́j mu mij jɨn majta mue'tɨ́j a'yan tyitya'huóoca'an
mej mij majta tyu'tyáhuɨɨre'en ɨ Macedonia maj jo'cháatɨmee.
3 Nyajta nyáaj, a'yaa nu een jɨme' ta'ihuáamua' tyu'ta'ítyaca'
ja'mua jimi, tɨ'ij quee a'yan tyá'ra'nyij nyaj huáapua'aj nyana'aj
á'nyatzaahuatya'aj nyatɨ'ɨjta mua'ajmaj jamuatyáxajtasime'en. Sulu
siata'aj sij tyámua' eenye' je'ej nyaj nyeríj tyihuo'té'exaaj mua'ajmaj
jɨme', 4 ji'nye tɨpua'aj séecan ɨ maj Macedonia já'ma'can nyajamuan
mó'ju'un, majta je'en jamuáatyoonyij sequée tyámua' éenya'caj. Aj
pu'ij taatatyévi'raste'sij ityájma, capu mua'ajmaj sulu ityájma pu
a'ɨ́jna jɨme' tyaj mua'ajmaj jɨn á'tatzaahuatye'. 5 A'ɨ́j pu jɨn a'yan
tyina'ránajchaca' nyaj huo'táhuaviij ɨ nye'ihuáamua' mej mij jó'ju'
ja'mua jimi mej mij anaquéej jamuáamuaarej, ajta siaj sij huo'tá'an ɨ
siaj jɨn tya'tóoratziiri' siaj tyu'tapuéjve'en. A'yaa xu sij juxɨé'vi'ra' jɨn
tyu'tá'sij, capu a'yan éenye'ej ta'mej tɨ'ɨj nyaj ca'nyéjrij jɨn jamuaata'ɨ́j
siaj sij tyu'tapuéjve'en.

6 A'ɨ́j xu ootámua'reej: A'ɨ́jna ɨ tɨ cɨ́ɨ na'aj tyu'tá', cɨ́ɨ pu'uj ajta
tya'ancuriáa'sij, ajta ɨ tɨ jéehua tyu'tá', jéehua pu ajta tya'ancuriáa'sij.
7 A'yaa pu tyúuxɨe've' tɨ sɨ́ɨj ajta sɨ́ɨj tyu'tá'an a'chu tɨ a'yan
tya'ajxɨé'vi'ra' ɨ jutzájta', che' quee jamuáacha'aj nusu ca'nyéjrij
jɨme', ji'nye Dios pu jaxɨe've' ɨ a'tɨ́j tɨ jutyamua've'ej tyu'tá'. 8 Dios
pu jaayí'tɨn tɨ jaatámui'ren ɨ tɨ jɨn tyámua' tyajamuaatá'an, siaj
sij a'náj tɨna'aj néijmi'i tyí'ijcha'ɨj, ajta tɨ'ij tyí'cɨ'paa siaj séecan
huatáhuɨɨre'en. 9 A'yaa pu tyá'xaj ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn:

© 1996 David C. Cook

2 Corintios 9:6-11

Jéehua pu tyihuo'tá' a'íijma i maj quee je'ej tyéejviicue',
ajta i ti jin xá'pui' ricij, a'íi pu jusén jime' séejre'.
10 Dios pu a'íin pué'een i ti tyu'tá'caa i ímue'rij ti huahuásti'huaca',
ajta i cue'ráj ti tyí'cue'ri', a'íi pu'ij ajta néijmi'i tyajamuaatá'sij, ajta
já'muahuosi'ran, siaj sij jéetze' tyu'muárie'en a'íjna jime' i ti xá'pui'
een. 11 A'yaa xu néijmi'i tyi'ijcha'íij xá'ju'un siaj sij juxié'vi'ra' jin
tyihuo'tapuéjve'en. Ajta i siaj mua'aj mutyojo'ta'ítyaca', a'yaa pu
tyu'tyáhuiire'sij mej mij i ta'ihuáamua' tyaatatyójtzi're'en i Dios.
12 Ji'nye tyati'ij huo'táhuii i ta'ihuáamua', catu a'íj tyana'aj tyihuo'tá'
i ti tyihuá'itziitya'ca'aj, sulu tyajta tu ca'nyíjra'aj huo'ta' mej mij
tyaatatyójtzi're'en i Dios a'íjna jime' je'ej siaj huaríj. 13 A'íi mu majta
tyaatatyójtzi're'ej i Dios, ji'nye a'íi mu a'íjna jin jamua'reeren i siaj
jin huo'tyáhuii siaj ja'astej i Ciríistu'. Majta mu jaatyátzaahuatye'sij
i Dios, a'íjna jime' je'ej siaj mua'aj tyihuá'huiire' a'íijma, siajta
néijmi'caa i séecan. 14 Majta je'en jaatáhuoosij i Dios jimi ja'mua
jime' jéehua maja'muaxié've'ej, a'íjna jime' ti i Dios jéehua
huápui'ij tyámua' tyihuo'tá' je'ej siaj tyi'tíj jin huaríj. 15 Tyiche'
tyaatatyójtzi're'en i Dios, ji'nye a'íi pu taatapuéjve i ti huápui'ij
juxie've' i tiquee maja' nyúucarij tyaj jin jaataxáj.

Pablo pu japuan huatanyúj i ti jin tyi'tyéjvee

10 1 Nyáaj, i nyaj Pablo pué'een, a'yaa nu tyaja'muahuaviij, a'íjna
jime' ti i Ciríistu' ná'ancu'vaxij, tyij majta a'yan tyí'nyaxaj
yee nyaj jee tyí'tziinye' tipua'aj ja'mua jamuán anyo'tyávaacaj,
nyajta je'ej huányaxaxa'aj tipua'aj ya' imuáj naatyávaacaj. 2 A'yaa
nu nyij tyaja'muahuaviij, nyati'ij a'áa jó'me'en ja'mua jimi, siaj
quee ca'nyíjra'aj nyatá'care'en nyej nyij a'yan huatányesejrataj
nyaj á'nyaca'nyej yunyatzájta' a'íijma jimi i maj a'yan tyí'taxaj tyaj
a'yan cha'taj tyana'aj ricij mati'ij a'íimaj i maj íiyan huacháatimee
i cháanacaj japua, ji'nye ná'nyaca'nyej nyaj a'yan tyihua'rájeevej.
3 A'yaa pu ajta tyi'ja'yájna tyaj tyeítyee pué'een, tyajta catu a'yan
tyí'tyenyo'se' mati'ij i tyeítyee i maj a'yan séejre' i cháanacaj japua.
4 I tyaj jin nyo'se', capu íiyan tyí'ma'can i cháanacaj japua, sulu
a'íi pu a'íin pué'een i Dios ti néijmi'i jin putyí'uurej. A'yaa tutyij
néijmi'i tye'entyí'uunaj i maj jin tajitzé tyí'pua'ritye' 5 tyajta i maj jin
óotzaahuatye' mej mij tyi'tyánaamuaj maj jáamua'tyij i Dios. Néijmi'i
i hua'mua'tziira'aj a'íj tu jimi tyu'tátuire'en i Ciríistu', ta'aj ij a'íj
ará'astej, 6 tyajta tyámua' een tyej tyij puéjtzij jaatá'an a'íjci i tiquee
tyihuojó'itej, tipua'aj seríj mua'aj néijmi'i jin ja'rá'astej i Dios.

7 Xaaséj a'íjci i ti séejre'. Tipua'aj a'tíj a'yan tyámua' naa
tyá'mua'reeriaj ti i Ciríistu' jitze ajtyáma'can, che' ajta a'yan
tyá'mua'reeriaj tyej tyajta ityáj i Ciríistu' jitze ajtyáma'can. 8 Tipua'aj
nyáaj jéetze' ná'nyatzaahuatye'ej a'íjna jime' i ti jin nyavástara'

tyinaata'íj, capu nyetyevi'raste', ji'nye ɨ tavástara' pu a'yan tyitaata'íj
tyej tyij tyámua' jamuáa'uurej capu tyej tyij jamua'antyipuá'ritye'en.
9 Canu a'yan tyá'xɨe've' tɨ'ij a'yan séjre'ej yee nyaj já'muamuaritye'
a'ɨ́jna jɨme' je'ej nyaj tyajá'muayu'se'ej. 10 Séecan mu a'yan tyí'xaj
tɨjɨn nyej jee ca'nyéjrij jɨn tyajá'mua'ijtye' a'ɨ́jna ɨ yu'xarij jitze, ajta
tɨpua'aj ja'mua jamuán anyo'tyávaacaj canu jee á'nyaca'nyej nyaj
a'yan tyajamuaté'exaatye', nyajta jee quee tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyí'xaj.
11 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ a'yan tyí'xaj, che' jáamua'reej tɨjɨn a'yaa tu tyí'xaj
tɨpua'aj ya' ɨmuáj taatyú'uucaj, tyajta a'yan rɨnyij tyatɨ'ɨj ja'mua jimi
jo'tyú'uucaj.

12 A'yaa pu tyi'jɨ'ré'can jɨme', tyaj quee á'taca'nyej tyej tyij
tajɨ́ɨmua'aj á'tatzaahuatye'ej, matɨ'ɨj ɨ séecan jusejrataj ja'mua jimi.
Majta a'ɨ́ɨmaj camu xá'puɨ' metyityoomuámua're' mej mij jujɨ́ɨmua'aj
óotzaahuatye' séecan jamuán. 13 Catu ityáj a'yan tyá'tatzaahuatye'
je'ej tɨquee tyitatyévijtye'. A'yaa tu'uj rɨcɨj a'chu tɨ ɨ Dios tatá'caa
tyej tyij ahuátatzaahuatye'en a'ɨ́jna jɨme' ɨ tyaj jɨn tyí'muarɨe',
a'ɨ́ɨ pu'ij taatá' tyej tyij mua'ajmaj jimi ja'rá'astij mu siaj Corinto
ja'chej. 14 A'ɨ́j tu jɨn quee a'yan rɨcɨj je'ej tɨquee tyitatá'caa, a'yaa pu
tya'ra'nyíiche' tɨpua'aj tyequée jájcuaj ɨmuáj a'áa ja'tanyéjnyiiche'
ja'mua jimi. Ityáj tu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tyaj anaquéej jamuaaté'exaa ɨ
nyúucaria'ra' ɨ Cɨríistu'. 15 Catu tyajta a'ɨ́jna jɨn á'tatzaahuatye' je'ej
maj ɨ séecan tyu'muárɨej, a'yaa tyi'tɨ́j tya'uuriáaj tɨquee xá'puɨ'. Sulu
a'yaa tu tyá'xɨe've' tyaj jéetze' tyu'tyáhuɨɨre'en ja'mua jimi, a'yájna
siatɨ'ɨj mua'aj seríj tyá'tzaahuatye'. 16 A'yaa tu tyajta tyá'xɨe've' tyaj
huó'ixaatye'en ɨ nyúucaria'ra' ɨ Cɨríistu' ɨ maj a' ɨmuáj jo'cháatɨmee
séej chuéj japua, jo'maj quee xu séecan tyojo'muárɨej, tyej tyij quee
ahuátatzaahuatye'en a'ɨ́jna jɨme' je'ej maj séecan tyu'muárɨej.

17 Tɨpua'aj a'tɨ́j tyi'tɨ́j jɨn óotzaahuatya'muɨ'ɨj, che' ɨ tavástara' jimi
ahuóotzaahuatye'en. 18 Ji'nye a'ɨ́jna ɨ tɨ jusɨ́ɨj tyámua' tyúusejrataj,
capu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ Dios jaataxɨé'vej, sulu a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j tavástara' tɨ
tyámua' tya'tá'caa.

Pablo pu tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyi'tyéjvee ɨ tavástara' jimi

11 1 A'tzúj cuj cɨ́ɨ setyino'viicue', tyij nyajta a'yan huasé'rihua'aj
cuxáa nyenyatɨ́mue'raj nyetyaja'mua'ixatye'. Che' je'ej tɨna'aj,
siano'táviicue'. 2 Ji'nye a'ɨ́jna ɨ nyaj jɨn chueerij ja'mua jɨme' Dios
jimi pu jo'vé'mej. A'yaa nu tyaaxá'puɨ'ɨntarej siaj sij a'ɨ́j siana'aj jimí
huatyá'ɨtzeere'en ɨ Cɨríistu' sequée tyi'tɨ́j jɨn a'ɨtzéeria'aj, yaa tɨ'ɨj ɨ́ɨtɨ'
tɨquee xu tyáataj jamuán hui'caa. 3 Ajta a'yaa nu tyí'tzɨɨnye' tɨpua'aj
a'tɨ́j jamuáacuanamuaj tɨ'ɨj ɨ cú'cu'uj tyáacuanamuaj a'ɨ́jcɨ ɨ Eva, siaj
sij quee che' tzáahuatyi'ra'aj jɨn já'astijria'aj ɨ Cɨríistu'. 4 Tyámua' xu
mua'aj tyihuá'jepe' tɨpua'aj sɨ́ɨj mu jo'vé'mej tɨ séecan ɨ nyúucarij
jɨme' jaxaj a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús, tɨquee a'yan huánamuajrii je'ej tyaj tyeríj

tyajamuáa'ixaa, siajta xu ja'ancuriáa'vej séej ɨ júuricamej tɨquee a'ɨ́ɨn
pué'een ɨ Dios tɨ anaquéej jaatyájtoo ja'mua jimi, ajta sɨ́ɨj ɨ nyúucarij
tɨquee a'yan huánamuajrii tɨ'ɨj ɨ siaj seríj ja'antzaahuaj. 5 A'yaa pu'ij,
capu a'yan nya'asej nyaj jéetze' cɨléenye' jɨn tyí'huɨɨre' mequee a'ɨ́ɨmaj
ɨ maj nu'uj huápuɨ'ɨj va'cán jɨn tyityetyu'uj. 6 Tyij ajta quee nyaɨ'riitye'
nyej nyij tyámua' naa tyu'taxáj hua' jimi ɨ tyeɨ́tyee, capu a'yan een
ɨ nyaj jɨn ucájmua'rej, a'ɨ́j tu tyij a'náj tɨna'aj já'muasejratye', tyajta
néijmi'i jɨn a'yan rɨcɨj.
7 ¿Nyiquij je'ej pua'aj naarɨ́j nyatɨ'ɨj huáapua'aj nyana'aj
jamuaaté'exaa ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios, nyajta huatyenyaxáahuataca'
siaj sij mua'aj ahuóotzaahuatye'en? 8 Nyáaj nu huáari'ri' ɨ hua'
túmii a'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'yee jusɨ'rii ɨ Dios jimi, nyej nyij a'ɨ́jna jɨn
huatyényahuɨɨre'en nyajta mua'ajmaj jamuaatyáhuɨɨre'en. 9 Ajta
nyatɨ'ɨj a'áa jo'tyaváacaj ja'mua jimi capu tyi'tɨ́j no'tyá'ɨtziij, canu
tyi'tɨ́j jɨn jamuaatamuárɨe'ristej, ji'nye a'ɨ́ɨmaj ɨ nye'ihuáamua' ɨ maj
a'áa ja'ráacɨj a Macedonia, a'ɨ́ɨ mu tyinaatá' ɨ tɨ tyiná'ɨtziitya'ca'aj.
A'yaa nu tyá'xɨe've' nyaj quee jamuaatamuárɨe'riste'en, nyajta nyooj
a'yan tyu'ma'aj na'mej. 10 Tyámua' nu naa tyá'mua'reej ɨ tɨ a'yan
tyi'ja'yájna ɨ Cɨrɨ́istu' jimi, a'yájna tɨ'ɨj ajta quee a'tɨ́j tyináa'ri'raj
ɨ nyaj jɨn á'nyatzaahuatye' néijmi'que' a'áa tɨ huataca'aj a Acaya.
11 ¿Ji'nye een jɨme' a'yan nyetyi'xaj? ¿Nyiquij a'ɨ́jna jɨme' nyaj quee
já'muaxɨe've'? Dios pu jamua'reej tɨjɨn nyajá'muaxɨe've'.
12 Nyajta nyóoche' nu a'yan tyu'ma'aj na'mej, nyej nyij quee
huo'tá'an a'ɨ́ɨjma ɨ maj jahuoo mej mij cha'mana'aj tyi'tɨ́j jɨn
óotzaahuatye', maj quee a'yan tyí'muarɨe' tyatɨ'ɨj ityáj, 13 ji'nye
a'ɨ́ɨ mu'uj pué'een ɨ maj quee tzáahuatyi'ra'aj jɨn huata'ítyi'huaca',
majta tyú'cuanamuaj a'yan metyuuséerataj tɨ nu'uj ɨ Cɨrɨ́istu'
huojo'ta'ítyaca'. 14 Ajta a'ɨ́jna capu je'ej ta'sejratye', ji'nye ɨ tyiyáaru'
pu ajta a'yan jusejrataj tɨ'ɨj sɨ́ɨj tɨ tyí'huɨɨre' u tajapuá, 15 a'ɨ́j pu jɨn
quee je'ej ámiteere' tɨpua'aj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jahuɨɨre' ɨ tyiyáaru' a'yan
metyúusejrata maj a'ɨ́jna jɨn tyí'huɨɨre' ɨ tɨ xá'puɨ' een. Majta a'yaa
mu tyitye'entyipuá'rij je'ej maj tyaamue'tɨj a'ɨ́jna jɨme' je'ej maj tyi'tɨ́j
huáruuj.

Ɨ tɨ jɨn jajpuéetzij a'ɨ́jna ɨ Pablo

16 Nyajtáhua'aj nu a'yan tyajamuaaté'exaatye'ej tɨquee a'tɨ́j a'yan
tyí'mua'ajcaj yee nyej nyatɨmue', ajta tɨpua'aj a'yan metyí'mua'ajcaj,
siata'aj naata'an nyaj a'yan tyu'taxáj tɨ'ɨj túutɨmue', nyej nyij nyajta
nyáaj ahuá'nyatzaahuatye'en, 17 ajta a'yájna nyatɨ'ɨj tyé'nyatzaahuatye'
nyenyatɨ́mue'raj, capu a'yan tyí'xa'puɨ' ɨ tavástara' jimi. 18 Ji'nye
mue'tɨ́j mu óotzaahuatye' a'ɨ́jna jɨme' je'ej maj tyu'muárɨej, a'yaa
nu nyij nyajta nyáaj tyé'nyatzaahuatye'en. 19 Tyámua' xu mua'aj
metyityoomuámua're', a'ɨ́j xu jɨn tyámua' naa tyé'viicue' a'ɨ́ɨmaj

jimi ɨ maj jutɨ́mue', 20 siajta xu tyé'viicue' a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj ca'nyéjrij
jɨn tyajá'mua'ijtye', na'ríij ɨ maj tyajamuáa'ri'raj, nusu ɨ maj
já'muacuanamuaj, ɨ maj já'muaxana've', ajta ɨ maj jamua'ráava'raj
ɨ ja'mua jɨɨse'. 21 Tyij ajta nyetyevi'raste' nyaj jaataxáj, catu ityáj
ahuátaca'an tyej tyij a'yan huárɨnyij matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj.

Ajta tɨpua'aj séecan a'yan metyóotzaahuatya'aj, a'yaa nu nyajta
nyáaj tyé'nyatzaahuatye'en, tyij ajta quee xá'puɨ'. 22 ¿Nyiquij
Hebreos maj pué'een a'ɨ́ɨmaj? Nyáaj nu nyajta a'ɨ́ɨn pué'een. ¿Nyiquij
a'ɨ́jna jitze mua'ajtyáma'can ɨ Israel? Nyáaj nu nyajta a'ɨ́jna jitze
ajtyáma'can. ¿Nyiquij ɨ Abraham jitze mue'rá'ma'can? Nyajta nu
nyáaj a'ɨ́jna jitze eeráma'can. 23 ¿Nyiquij metyí'huɨɨre' ɨ Cɨrɨ́istu'
jitze ma'can? Jéetze' nu nyáaj a'ɨ́jna jɨme' tyí'huɨɨre', tyij nyajta ijíij
nyatɨ́mue'raj nyetyajá'mua'ixaatye'. Nyáaj nu jéetze' tyu'muárɨej
mequee a'ɨ́ɨmaj, nu'ríj jéetze' mue'tɨ́j huanámi'huaca' mequee
a'ɨ́ɨmaj, majta mue'tɨ́j meríj naatyáavaxɨj, nyajta nu mue'tɨ́j tɨn
huamuɨ́'. 24 Anxɨ́vij mu pua'máj puéjtzij naatá' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel
jitze ajtyáma'can, a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj seityéj japuan tamuáamuata'
japuan arámuaacuaj pua'máj nɨe'riá'vaxɨj. 25 Huéeicaj mu natyáavaxɨj
cɨyéj jɨme', majta séej naatyáto'sixɨj tyetyéj jɨme'. Huéeicaj pu
ajo'cájrupij ɨ báarcuj ɨ nyaj tzajta' yi'cacaria'aj, séej tɨ́ca' nyajta
séej xɨcáj nu á'tyeej nyaj jájtyij japua huajósij. 26 Jéehua nu nyeríj
huáraa ɨ juyéj jitze, nyajta tyu'tátzɨɨn a'ɨ́jna jɨme' nyaj antáyi'caa
ɨ játya'naj jitze, nyajta a'ɨ́ɨjma jɨme' ɨ náhua'rij, nyajta a'ɨ́ɨjma jimi
ɨ nyetyeɨ́ɨtyeristyamua', na'ríij a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj séej chuéj japua
já'ma'can. Nyajta nu a'yan cha'taj nyana'aj tyu'tátzɨɨn ɨ chájta'naj
jitze, ajta jo'tɨj quee ja' a'tɨ́j, nusu ɨ jájritze', nyajta a'ɨ́ɨjma jimi ɨ
maj a'yan tyúusejrataj maj nu'uj ta'ihuáamua' pué'een. 27 Jéehua nu
á'viicue're', nyajta jéehua jajpuéjtzij, mue'tɨ́j nu huatáxa'ii nyaj quee
che' cutzuj, nyaapuéjtzitariaca' a'ɨ́jna jɨme' nyaj huataí'cuataca' nyajta
huataí'imuj, mue'tɨ́j nu quee tyú'cuaa, nyajta huatyáxaamuɨj, nyajta
quee tyí'chajca'aj.

28 Ajta a'náj tɨna'aj nu je'ej tyé'nyamua'ajcaa a'ɨ́ɨjma jɨme' ɨ
maj jusɨ'rii ɨ Dios jimi. 29 Tɨpua'aj sɨ́ɨj tyí'cui'caj, nyáaj nu nyajta
tyi'ijcuí'nyij, ajta tɨpua'aj séej je'ej pua'aj ma'uuriaj tɨ'ij a'ɨ́ɨn
ootyá'ɨtzeere'en ɨ Dios jimi, nyéetzij pu je'ej pua'aj naatá'ɨixaj.
30 Tɨpua'aj a'yan tyuuxɨé've'ej nyej tyi'tɨ́j jɨn ahuányatzahuatye'en, a'ɨ́j
nu jɨn á'nyatzaahuatye'en ɨ tɨquee nú'ca'nyisti'. 31 A'ɨ́jna ɨ Dios tɨ ajta
vástaria'ra' pué'een ɨ tavástara' Jesús, a'ɨ́ɨ pu jamua'reej nyaj quee
tyi'tyáhue'taj, tyiche' tyé'tyojtzi're'ej ɨ Dios jusén jɨme'. 32 Nyatɨ'ɨj
a'áa jo'tyávaaca'aj a Damasco, a'ɨ́jna ɨ tajtúhuan ɨ tɨ jahuɨɨria'ca'aj ɨ
rey Aretas, a'ɨ́ɨ pu tyí'cha'ɨɨca'aj jo'tɨj jo'tyényinyi'ij ɨ chájta'naj jitze
tɨ'ij naatyéevi', 33 ajta séecan mu na'cájtoo ɨ sicɨ́rij jitze a'ájna jo'tɨj
ja'nácun ɨ tyetyéj jitze, ɨ tɨ jɨn curiá'nami' ɨ chájta'naj.

Je'ej ti tyi'tíj tyu'taséjre i Pablo jimi

12 1 Capu tyi'tíj je'ej tyí'huiire' ti a'tíj jusíij óotzaahuatye'ej.
Nyajta nyáaj a'íj nu jin tyajamuaaté'exaatye'sij je'ej ti tyi'tíj
tyu'taséjre nye jimi, ajta je'ej ti tavástara' tyinaataséjra. 2 A'tíj nu
mua'tyej ti Ciríistu' jitze ajtyáma'can ti a'náj a'yan tyáaruj, pu'ríj
tamuáamuata' japuan muáacuaj nyinyi'ra'aj á'tyeej ti Dios jútye'
yo'ví'tij. Canu jamua'reej je'ej ti tyojo'vi'tichiihuaca' tyij jutyévij
jime' nusu quee, Dios pu xaa jamua'reej. 3 A'íj nu xaa mua'reej ti
a'íjna i tyáati', (tipua'aj jutyévij jime' nusu i júuricama'ra' na'aj, Dios
pu'uj jamua'reej) 4 a'áa pu jó'vi'tichiihuaca' jo'tij naa jo'éen, jo'tij
ajta yó'namuajri' a'íjci i nyúucarij tiquee je'ej tyíi'rij ti a'tíj jaataxáj
íiyan i cháanacaj japua. 5 I'ríitacaj pu nyaj ahuáanyatzaahuatye'en
a'íjna jime' i a'tíj, ajta canu nyajíme', a'íj nu jin ootányatzaahuatye'sij
i tiquee nú'ca'nyisti'. 6 Ajta tipua'aj a'yan nyetyá'xie'va'aj nyej nyij
ahuányatzahuatye'en, canu a'íin pue'éenye'ej na'mej síij ti cha'na'aj
tyí'xaj, ji'nye nyáaj nu tzáahuatyi'ra'aj jin tyu'taxájtaj, ajta canu a'yan
rinyij, ti'ij quee a'tíj a'yan tyí'nyesejra je'ej tiquee tya'ráanajchi, sulu
che' a'íin séjre'ej je'ej nyaj ricij, nusu je'ej nyaj tyí'xaj,
7 a'íj nu jin á'nyaxijtye' je'ej ti tyi'tíj tyu'taséjre nye jimi. A'íj pu
jin nyata'aj nyij quee á'nyatzaahuatya'aj, Dios pu nye jimi a'yan
tyeetyájtoo tyi'tíj ti a'yan een ti'ij tzícare'ej ti na'ajtyéjtzetyij,
ma'ajta a'íin pué'een i tyiyáaru' ti yo'ta'ítyaca' ti'ij je'ej pua'aj
náa'uurej. 8 Huéeicaj nu nyeríj a'yan tyaatáhuaviiri' i tavástara'
ti náa'ri' a'íjna i nyaj jin japuéjtzitarej, 9 ajta i tavástara' a'yaa pu
tyinaaté'exaaj tijin: "A'íjna i nyaj jin muaxie've' a'íi pu a'íin pué'een
i ti a jitze juxie've', ji'nye a'íjna i nyaj néijmi'i jin putyí'uurej a'íi
pu huataséjre'sij a'íjna jime' i tiquee mú'ca'nyisti'." A'íj nu nyij
jin á'nyatzaahuatye' i tiquee nú'ca'nyisti', ta'aj ij i Ciríistu' ti jin
putyí'uurej nye jimi huatyá'itzeere'en. 10 A'íj nu nyij jin nyetyamua've'
i tiquee nú'ca'nyisti', maj je'ej pua'aj tyí'nyejee, maj na'náva'vaj, i ti
nyamuarie'riste' ajta je'ej nyaj tya'ajpuéjtzij a'íjna jime' nyaj Ciríistu'
á'tzaahuatye', ji'nye ti'ijta quee nú'ca'nyisti'raj aj nu nyijta jéetze'
huatyényaca'nyej i tavástara' jimi.
11 A'yaa nu tyi'tyínyecha'ij ti'ij túutimue', mua'aj xu ca'nyíjra'aj
naatá' nyej nyij a'yan huárinyij. Ji'nye mua'aj xu a'íin pué'een i
siaj huatóoci'puaj siaj tyámua' tyinaataxáj, nyej nyajta quee jéetze'
ciléenye' jin tyí'huiire' a'íijma jimi i maj va'cán jin tyí'huiire'. Tyij
nyajta quee tyi'tíj jin antyínyamua'ree. 12 I nyaj jin jaapuéjtzitariaca',
i siaj jin je'ej tyo'taséj, ajta i ti huápui'ij naa huasé'rin, a'íj xu mua'aj
tyu'séj, a'íj xu sij jin jamua'reej nyej nyáaj ji'ré'can jime' a'íin pué'een
i tavástara' ti nyojo'ta'ítyaca'. 13 Setyinaatú'uunyi' tipua'aj nyequee
xá'pui' tyajamuaatajé, tyi'tíj pu'uj quee jamuaaci'ij ti'ij tyihuo'ci'ij

a'ɨɨmaj ɨ maj pua'maquéj jusɨ'rii, a'ɨɨ pu a'ɨɨn pué'een ɨ nyaj quee a'náj tyi'tɨj jɨn muárɨe'rij jamuaatá'.

Pablo pu jaxaj tɨ ajtáhua'aj huóomuaarij

14 Nu'ríj tyámua' huányaruuj nyej nyij nyajtáhua'aj
jamojo'vá'muaarej, canu nyajta ijíij tyi'tɨj jɨn jamuaatamuárɨe'riste'ej.
Canu a'ɨj huoo ɨ tɨ mua'ajmaj ja'mua'a'rij, sulu mua'ajmaj, ji'nye
mua'aj xu a'ɨɨn pué'een ɨ tɨ a'yan tyaja'muacɨ'puaj siaj tyi'tɨj huo'tá'an
ɨ juyójmua', capu maj hua'yojmua' tyi'tɨj hua'tá'care'en ɨ juhuásimua'.
15 Nyáaj nu nyaxɨe'vi'ra' jɨn néijmi'i xɨjtye'en a'chu nyej tyi'tɨj
tyícha'ɨj, na'ríij nyasɨɨj néijmi'i nya'huányarɨej nyej nyij mua'ajmaj
jamuaatyáhuɨɨre'en. Ajta tɨpua'aj jéetze' nyajá'muaxɨe've'ej, ¿nyiquij
jéetze' sequée che' nyaxɨe've' xá'ju'un?
16 A'yaa xu tyámua' naa tyá'mua'reej nyej quee tyi'tɨj jɨn muárɨe'rij
jamuaatá'. Ajta séecan a'yaa mu tyí'xaj nyaj nu'uj huápuɨ'ɨj jú'mua'ree
je'ej nyaj tyajamuáacuanamuaj. 17 ¿Nyij tyi'tɨj jɨn nyajamojó'rɨe
a'ɨjna jɨme' nyaj séecan huata'ítyaca' ja'mua jimi? 18 Nyáaj nu ɨ Tito
huatáhuaviiri' tɨ'ij jamojo'vá'muaarej, nyajta séej ta'ihuáara' jamuán
huata'ítyaca'. ¿Nyiquij tyi'tɨj jɨn jamojo'rɨej a'ɨjna ɨ Tito? ¿Nyiquee
a'yan tyi'jɨ'ré'can jɨme' tyaj taxa'aj tyana'aj tyi'tyítacha'ɨj tyajta a'ɨj
tyana'aj tyajta jitze arátaca'nyej ɨ júuricama'ra' ɨ Dios?
19 Tyij sequée a'yan tyí'mua'tzej tyaj a'ɨjna jɨn a'yan
tyajá'mua'ixaatye' tyej tyij tyu'táta'uunyi' ja'mua jimi, ma' ajta
capu a'yan tyi'ja'yájna. Sulu a'yaa tu tyí'xaj ɨ Dios jimi a'ɨjna
jɨme' tyaj Cɨríistu' jitze ajtyáma'can. Ajta a'ɨjna nye'ihuáamua',
a'ɨi pu tyámua' já'mua'uurej. 20 Ji'nye a'yaa nu tyí'tzɨɨnye' tɨpua'aj
nyeríj a'áa ja'rá'astij, nyajta a'yan tyajamuáatyonyij je'ej nyaj quee
tyá'xɨe've', siajta mua'aj a'yan éenye'que' náatyoonyij je'ej siaj
siajta quee tyá'xɨe've'. Je'ej pu pua'aj nya'asej tɨpua'aj xúutya'xɨ'ɨj,
nusu xóochueeria'aj, na'ríij senyínyu'cacuj, nusu setyúumueeria'aj,
na'ríij je'ej pua'aj setyúuxajta, nusu xootzáahuatye'ej, siajta je'ej
pua'aj rɨjcaj. 21 A'yaa nu nyajta tyí'tzɨɨnye' tɨ Dios naatatyévi'raste'en
mua'ajmaj jɨme' nyatɨ'ɨj nyajtáhua'aj a'áa ja'rá'astij, nyajta je'en a'ɨjna
jɨn huatányaxamuɨjritye'en siaj mue'tɨj seríj á'tyeej siaj je'ej pua'aj
tyityetyúucha'ɨj siajta quee jaatapuá'cɨtaca' siaj juxana'cɨre', majta ɨ
maj jutyévij jɨn jaamué'tɨj ɨ túmii, ajta néijmi'i ɨ siaj jɨn je'ej pua'aj
tyityo'cájrupij.

Pablo pu tyihuá'ijmuej ajta hua'tyojtye' antyityáatɨcan jɨme'

13 1 A'ɨi pu a'ɨɨn pué'een ɨ nyaj nyeríj huéeicaj jamúumuarin.
Néijmi'i pu a'yan tyá'xa'puɨ'ɨntari'huan mahua'puaj
nusu mahueeícaj metyi'séeracaj ɨ tyeítyee. 2 A'ɨɨmaj ɨ maj aamí'
huóoxana'cɨrej, majta néijmi'i ɨ séecan, ijíij nyaj ya' ɨmuáj huatyéjve,

a'yaa nu nyajtáhua'aj tyihuá'ixaatye' nyatɨ'ɨj tyihuó'ixaaj nyatɨ'ɨj
hua'puaj jamojo'vá'muaariaca'. Tɨpua'aj nyajtáhua'aj jamojo'vá'muaarej,
canu che' tyihuo'tú'uunyi'raj, 3 ji'nye a'yaa xu mua'aj tyá'xɨe've' nyaj
tyi'tɨ́j jamuaataséjratye'en ɨ siaj jɨn jáamua'reej tɨ ɨ Cɨríistu' ca'nyíjra'aj
nyatá'caa nyej nyij a'yan tyu'taxáj a'ɨ́jna jitze ma'can. Ajta ɨ Cɨríistu'
capu a'yan een ja'mua jimi tɨ'ɨj sɨ́ɨj tɨquee jú'ca'nyisti', sulu a'ɨ́ɨ pu
jaataséjrataj ja'mua jimi ɨ tɨ jɨn uhuájca'nyej. 4 A'yaa pu tyi'ja'yájna
tɨ a'ɨ́ɨn óotateehuaca' ɨ cúruuj jitze tɨ'ɨj ɨ tɨquee uhuájca'nyej, ajta a'ɨ́ɨ
pu júurij séejre' a'ɨ́jna jɨme' ɨ Dios tɨ néijmi'i jɨn putyí'uurej. A'yaa pu
cha'taj na'aj quee ityájma tyitú'ca'nyisti' a'ɨ́jna jɨme' tyaj Cɨríistu' jitze
ajtyáma'can, ajta ityáj tu júurij tá'ju'un jimí, a'ɨ́jna jɨme' tyaj jitzán
arátaca'nyej ɨ Dios tyej tyij mua'ajmaj jamuaatyáhuɨɨre'en.
5 Siata'aj jujɨ́ɨmua'aj huóosej, siaj sij jáamua'reej tɨpua'aj tyámua'
naa setyá'tzaahuatye'ej, tyámua' naa setyityahuóosej. ¿Nyij sequée
jamua'reej tɨ a'ɨ́ɨn Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een ja'mua tzajta' séejre'?
Nusu seríj a'ɨ́j jɨn huamué'tɨchej ɨ siaj japuéjtzitarej. 6 A'yaa nu
tyá'xɨe've' siaj jáamua'reej tyaj quee ityáj huamué'tɨchej. 7 A'yaa tu
tyá'huoo ɨ Dios jimi siaj sij quee tyi'tɨ́j je'ej pua'aj uuriaj, catu tyej tyij
jaataséjrataj tyaj quee huamué'tɨchej, sulu siata'aj sij mua'aj tyámua'
siana'aj tyí'tyesejre'ej, tyij tyajta a'yan huasé'rin matɨ'ɨj ɨ maj meríj
huamué'tɨchej. 8 Ji'nye catu púj oorej tyaj seequéj tyaataxáj a'ɨ́jcɨ ɨ
tɨ jɨ'ré'can jɨme', sulu tyaj tyu'tyáhuɨɨre'en a'ɨ́jna jimi ɨ tɨ jɨ'ré'can
jɨme'. 9 A'ɨ́j tu jɨn tatyamua've' ɨ tɨquee tú'ca'nyisti', siaj sij mua'aj
huatyóoca'nyej ɨ tavástara' jimi, a'yaa tu tyajta tyóoche' tya'huavíiraj
tá'ju'un ɨ Dios ja'mua jɨme' siata'aj sij tyámua' huárɨnyij. 10 A'yaa nu
anaquéej tyajá'muayu'se'ej meentyij nyequee xu já'muasej, ta'aj ij
quee a'yan tyuuxɨé've'ej nyej nyij jamuaatamuárɨe'riste'en a'ɨ́jcɨ jɨme'
ɨ nyavástara' tɨ jɨn tyinaata'ɨ́j nyej nyij tyámua' jamuáa'uurej, capu
nyej nyij jamua'antyipuá'ritye'en.

Hua'tyojtye' ajta aantyipuá'rij

11 Nyata'aj ja'antyipuá'ritye'en, nye'ihuáamua', a'yaa nu
tyá'xɨe've' siaj jutyamua've'ej, siajta jahuoocaj siaj sij tyámua'
tyí'tyechajcaj. Siata'aj ca'nyíjra'aj huatóoa'an, siaj sij juxáahuaj
naa tyityeecháatɨme'nyij, ajta ɨ Dios tɨ já'muaxɨe've' a'ɨ́ɨ pu
ja'mua tzajta' huatyá'ɨtzeere'ej. 12 Siata'aj huóotyojtye'en sɨ́ɨj ajta
sɨ́ɨj, xui'tyoopuɨ́'tza'xɨ'ɨn a'ɨ́jna jɨme' siaj néijmi'i ɨ Cɨríistu' jitze
ajtyáma'can. 13 Néijmi'i ɨ maj tyá'tzaahuatye', ɨ maj iiye'ej jusɨ'rii, a'ɨ́ɨ
mu yajá'muatyojtye'.
14 Che' ja'mua jimi huatyá'ɨtzeere'en a'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn tyámua'
tyajamuatá'caa ɨ tavástara' a'ɨ́jna ɨ Cɨríistu', ajta ɨ Dios tɨ jɨn
já'muaxɨe've', ajta ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, miche' a'ɨ́ɨn huatyá'ɨtzeere'en
néijmi'caa mua'ajmaj jimi. Che' a'yan tyá'ra'nyij.

Je'ej tɨ ye'ej tyihuo'tayú'sej a'ɨ́jna ɨ San Pablo a'ɨ́ɨjma ɨ maj Galacia jo'cháatɨma'caa

Pablo pu hua'tyojtye'

1 [1]Nyáaj ɨ nyaj Pablo pué'een, camu ɨ tyeɨ́tyee nyojo'ta'ítyaca' camu majta a'ɨ́ɨmaj na'antyíhuoj, sulu a'ɨ́ɨ pu ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een, ajta ɨ Dios ɨ tɨ tavástara' pué'een, ɨ tɨ jaatájuurityej a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús, [2]néijmi'caa jamuán ɨ nye'ihuáamua', yatuj já'muatyojtye' mua'ajmaj mu siaj jusɨ'rii a Galacia. [3]Che' ɨ Dios ajta ɨ tavástara' a'ɨ́jna ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een, miche' a'ɨ́ɨn tyámua' tyajamuaatá'an, majta jamuaatyápua'ritye'en ɨ já'muatzajta'. [4]Ɨ Cɨríistu' pu huatóoa' tɨ huámuɨ'nyij tajitzé ma'can, tɨ'ij tajapuá huatányuunyij a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨ́j ɨ maj a'yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua, a'yaa pu tya'ajxɨé'vi'ra' ɨ Dios ɨ tɨ tavástara' pué'een. [5]Tyiche' tyé'tyojtzi're'ej ɨ Dios jusén jɨme'. Che' a'yan tyá'ra'nyij.

Capu sɨ́ɨj ajtáhua'aj majá'hua' ɨ nyúucarij ɨ tɨ jɨn ɨ Dios tɨi'rátoonyij

[6]Je'ej nu pua'aj tyo'tányamua'aj a'ɨ́jcɨ jɨme' siaj jiye'tzín ajtacɨ́j ɨ Dios jimi, ɨ tɨ jamuaatajé ja'muaséeratya'aj ɨ Cɨríistu' jimi a'chu tɨ já'muaxɨe've', mua'aj xu sij seríj séej ántzaahuaj ɨ nyúucarij. [7]Majta quee capu sɨ́ɨj ajtáhua'aj ɨ nyúucarij séejre'. Sulu séecan mu séejre' ɨ maj já'mua'ɨtziitye', majta tyí'tyese' mej mij seequéj jáa'uurej ɨ nyúucarij ɨ Cɨríistu' tɨ jaxaj. [8]Ajta tɨpua'aj a'tɨ́j seequéj tyajá'mua'ixaatye'ej ɨ nyúucarij tɨquee a'yan namuajre' je'ej tyaj tyeríj tyajamuáa'ixaa, che' ɨ Dios puéjtzij jaatá'an, capu je'ej a'tɨ́j tɨ pué'een tɨpua'aj nyáaj, na'ríij sɨ́ɨj ɨ tɨ tyí'huɨɨre' u tajapuá. [9]Nu'ríj anaquéej a'yan tyaataxájtaca' ajta ijíij nu nyajtáhua'aj jaataxájtaj. Tɨpua'aj a'tɨ́j seequéj tyajá'mua'ixaatye'ej ɨ nyúucarij tɨquee a'yan namuajre' tɨ'ɨj ɨ siaj seríj ja'antzaahuaj, che' ɨ Dios puéjtzij jaatá'an.

[10]Canu nyáaj a'yan tyá'huoo nyej nyij tyámua' tyu'tyá'ɨtzeere'en ɨ tyétyacaa jimi, sulu nyej nyij tyámua' tyu'tyá'ɨtzeere'en ɨ Dios

jimi. Canu a'yan tyá'huoo mej mij ɨ tyétyacaa tyámua' nyojo'seejra. Tɨpua'aj a'yan nyetyá'xɨe'va'aj maj a'ɨ́ɨmaj tyámua' nyojo'seejra, canu che' a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ jahuɨɨre' ɨ Cɨríistu'.

Cɨríistu' pu ɨ Pablo antyíhuo

11 Siata'aj a'yan tyáamua'reej nye'ihuáamua', ɨ nyúucarij ɨ nyaj
já'mua'ixaatye' capu ɨ tyeítyee jimi já'ma'can. 12 Canu ja'ancuriáa' ɨ
tyeítyee jimi, capu ajta a'tɨ́j naamuá'tyej, sulu a'ɨ́j nu jimi ɨ Cɨríistu'
ja'ancuriáa', a'ɨ́ɨ pu ajta naatá' nyej nyij jáamua'tyij.
13 Siajta mua'aj xu'ríj tyí'namuajraca'aj je'ej nyaj
tyi'tyínyecha'ɨɨca'aj jájcuaj ɨmuáj nyatɨ'ɨj nyooj já'astyajca'aj
ɨ huá'yi'raj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, nyajta je'ej pua'aj
huá'uuriajca'aj a'ɨ́ɨjma ɨ maj jusɨ'rii ɨ Dios jimi, nyetyí'tyasa'ca'aj
nyaj néijmi'caa antyipuá'ritye'en. 14 Jéetze' nu janamuajraca'aj ɨ
nyahuásimua'cɨ'ɨj yi'ráj, nyajta nu néijmi'caa mue'tɨjca'aj ɨ nyaxa'aj
tyeítyee ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ nyaj já'astyajca'aj
ɨ tayi'ráj. 15 Ajta tɨ'ɨj ja'ránajchaca' ɨ Dios tɨ'ɨj na'antyíhuoonyij nyatɨ'ɨj
quee xu nɨé'huacaj, a'ɨ́ɨ pu naatajé juxɨé'vi'ra' jɨme', 16 nyej nyij
jáamua'tyij ɨ yójra', nyajta je'en huo'té'exaatye'en ɨ nyúucaria'ra'
a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee Israel jitze ajtyáma'can. Canu a'tɨ́j jimi ja'tanyéj
tɨ'ɨj a'ɨ́ɨn tyináamua'tyej je'ej nyaj tyi'tɨ́j jɨn huárɨnyij, 17 canu nyajta
a'áa jo'mej a Jerusalén nyej nyij huó'muaarej a'ɨ́ɨjma ɨ maj anaquéej
antyíhuaviihuaca' nyatɨ'ɨj quee xu nyáaj, sulu je'en nu a'áa ja'tanyéj a
Arabia, nyatɨ'ɨj tányij huariá'raa a Damasco.
18 Tɨ'ɨj huéeicaj nyinyi'ra'aj mu tyojo'ma'aj, aj nu nyij a'áa jo'mej
a Jerusalén nyej nyij jáamua'tyij a'ɨ́jcɨ ɨ Pedro, hua'puaj iteerij nu
nyij á'tyeej nyaj jamuán ajo'caj. 19 Canu a'tɨ́j a' jo'séj tɨ hua' jitze
ajtyáma'can a'ɨ́ɨjma ɨ maj antyíhuaviihuaca', a'ɨ́j nu'uj ɨ Santiago ɨ
tɨ ihuáaria'ra' pué'een ɨ tavástara'. 20 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye'
tzáahuatyi'ra'aj jɨme' tɨ ɨ Dios ajta jamua'reej nyej quee hue'tzij jɨn
tyajá'muayu'se'ej.
21 Aj nu nyij tányij a'áa jo'mej ɨ séej chuéj japua a'ájna a Siria,
nyajta a Cilicia. 22 Majta a'ɨ́ɨjma ɨ maj Judea jo'cháatɨmee ɨ maj majta
Cɨríistu' jimi séejre', camu nyamua'tyajca'aj. 23 A'ɨ́j mu'uj nyúucarij
namuajraca'aj tɨjɨn: "Ɨ tɨ ará'tyeej je'ej pua'aj ta'uuriajca'aj, ijíij pu
huá'ixaatye' ɨ tyeítyee mej mij ja'antzaahuatye'en ɨ nyúucarij tɨ
ará'tyeej ja'antyipuá'rityamu'ca'aj." 24 Majta a'ɨ́ɨmaj, tyámua' mu
tya'tá'caria'aj ɨ Dios nyéetzij jɨme'.

A'ɨ́ɨ mu ɨ maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej jaataxɨé'vej a'ɨ́jcɨ ɨ Pablo

2 1 Tɨ'ɨj arí a'yan tyoomá'caj tamuáamuata' japuan muáacuaj
nyinyi'ra'aj, nyajtáhua'aj nu a'áa jo'mej a Jerusalén a'ɨ́jcɨ jamuán

ɨ Bernabé, nyajta nu a'ɨ́j jo'ví'tɨj ɨ Tito. 2 A'áa nu jo'mej, ji'nye ɨ Dios
pu a'yan tyinaataséjra tɨ a'yan tyúuxɨe'va'ca'aj nyaj a'áa jó'me'en.
A'áa nu nyij huó'ixaaj ɨ nyúucarij ɨ nyaj huó'ixaatye'sij a'ɨ́ɨjma ɨ maj
quee Israel jitze ajtyáma'can. Avíitzij nu jɨn a'yan huarɨ́j hua' jimi ɨ
maj tyihuá'ijtye', ta'aj ij huataséjre'en nyaj quee huáapua'aj nyana'aj
tyí'muarɨe'ca'aj. 3 Ajta quee capu a'yan tyu'rɨ́j je'ej maj ɨ séecan
tyá'xɨe'va'ca'aj, ji'nye a'ɨ́jna ɨ Tito ɨ tɨ nyajamuáantaca'aj ajta hua' jitze
ajtyáma'cantaca'aj ɨ griego, camu a'yan tyaata'ɨ́j tɨ'ij ja'antyisíjchej ɨ
junavíj. 4 Séecan ɨ maj a'yan tyúusejrataj maj tajitzé ajtyáma'can, a'ɨ́ɨ
mu avíitzij jɨn utyájrupij ityájma tzajta', mej mij táa'eeve'en je'ej tyaj
ye'ej tyityetyítacha'ɨɨj ɨ Cɨríistu' jimi, mej mij majtáhua'aj ca'nyéjrij jɨn
tyitaata'ɨ́jtye'en ɨ nyúucarij jɨme' ɨ maj jɨn tyí'ijta. 5 Catu huo'ta' mej
mij taamué'tɨn, ji'nye a'yaa tu tyá'xɨe'va'ca'aj tɨ ja'mua tzajta' séjre'ej ɨ
nyúucarij tɨ jɨ'ré'can jɨme' ɨ tɨ jɨn Dios jamui'rátoosij.

6 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj huápuɨ'ɨj juxɨe've', camu je'ej tyéejtyoj mej
mij tyi'tɨ́j jájcuan naaté'exaatye', ajta capu nyejitzé juxɨe've' a'tyán
maj pué'een a'ɨ́ɨmaj, ji'nye capu ɨ Dios a'ɨ́j jɨn tyihuá'xɨjtye' je'ej tɨ
sɨ́ɨj huasé'rin. 7 Majta a'ɨ́ɨmaj, a'yaa mu tyáamua'reeri' tɨ ɨ Dios a'yan
tyinaata'ítyaca' nyej nyij huo'té'exaatye'en ɨ nyúucaria'ra' a'ɨ́ɨjma ɨ
maj quee Israel jitze ajtyáma'can, a'yájna tɨ'ij ajta a'ɨ́j tyu'ta'ítyaca'
ɨ Pedro, tɨ'ij huo'té'exaatye'en ɨ nyúucarij a'ɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze
ajtyáma'can. 8 Ji'nye a'ɨ́jna ɨ Dios a'ɨ́j tɨ huata'ítyaca' ɨ Pedro a'ɨ́ɨjma
jimi ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, a'ɨ́ɨ pu cha'taj na'aj nyéetzij
naata'ítyaca' nyej nyij a'ɨ́ɨjma jimi ujó'me'en ɨ maj quee Israel jitze
ajtyáma'can. 9 Ajta a'ɨ́jna ɨ Santiago, ajta ɨ Pedro, ajta ɨ Juan, a'ɨ́ɨ
mu a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reeriaca'aj mej mij huó'cha'ɨɨn ɨ maj ɨ Dios
jimi séejre', a'yaa mu tyáamua'reeri' tɨ ɨ Dios a'ɨ́jna jɨn na'antyíhuoj,
ajta ta'aj ij ootámiteere'en maj merɨ́j taataxɨé'vej, a'ɨ́ɨ mu tyámua'
tyitajcha'ɨ́ɨj muá'raa nyéetzij majta a'ɨ́jcɨ ɨ Bernabé, a'ɨ́ɨ mu mij
a'yan tyaaxá'puɨ'ɨntarej tyej tyij ityáj ujó'ju'un a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj
quee Israel jitze ajtyáma'can, majta a'ɨ́ɨmaj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj Israel
jitze ajtyáma'can. 10 A'ɨ́ɨ mu taatáhuaviiri' tyaj a'ɨ́ɨjma ootámua'reej
ɨ maj quee je'ej tyéejviicue', a'ɨ́j nu nyij jɨn ootyényaca'an nyej nyij
nyaxɨe'vi'ra' jɨn a'yan huárɨnyij.

Pablo pu jajtyá'xɨj a'ɨ́jcɨ ɨ Pedro a'ájna a Antoquíia

11 Ajta a'ɨ́jna ɨ Pedro, tɨ'ij a'áa ja'tanyéj a Antoquíia, nyáaj nu
jajtyá'xɨj, ji'nye a'ɨ́ɨ pu tyi'tɨ́j jɨn quee xá'puɨ' rɨjcaj. 12 Ji'nye hua'
jamuán pu tyí'cua'caria'aj a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee Israel jitze ajtyáma'can,
'asta mana'aj quee séecan ará'aj ɨ Santiago tɨ uhuojo'ta'ítyaca',
aj pu'ij ajtáraa hua' jimi, ajta jaatapuá'cɨtaca' ɨ tɨ hua' jamuán
tyí'cua'caria'aj, ji'nye huá'tzɨɨnya'ca'aj a'ɨ́ɨjma ɨ maj ja'antyisí'chej
ɨ junavíj. 13 Majta ɨ séecan ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, camu

© 1996 David C. Cook

Gálatas 2:14-16

majta a'yan huarɨ́j huatoojé'yacan jɨme', sulu a'yaa mu hue'tzij
jɨn tyúusejrataca'aj a'yájna tɨ'ɨj ajta huarɨ́j ɨ Pedro, a'ɨ́j pu jɨn
ajta ɨ Bernabé tyo'tyóohue'tzej tɨ'ɨj ij ajta a'yan huarɨ́j matɨ'ɨj
a'ɨ́ɨmaj. 14 A'ɨ́j nu jɨn, nyatɨ'ɨj huo'séj maj quee tzáahuatyi'ra'aj jɨn
a'yan tyityetyúucha'ɨica'aj tɨ'ɨj tyé'ijta ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios, a'yaa nu
nyij tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ Pedro metyi'séeracaj néijmi'i ɨ tyeɨ́tyee tɨjɨn:
"Muáaj paj hua' jitze ajtyáma'can ɨ maj Israel jitze eeráanyej, a'yaa
paj tyi'tyía'cha'ɨj matɨ'ɨj ɨ maj quee Israel jitze ajtyáma'can, ¿ji'nye
een jɨme' ca'nyéjrij jɨn a'yan pahuá'uurej a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee Israel jitze
ajtyáma'can, mej mij a'rá'astej ɨ huá'yi'raj a'ɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze
ajtyáma'can?"

Dios pu néijmi'caa tyu'túu'uunyi'raj ɨ maj tyá'tzaahuatye'

15 Ityáj tu a'ɨ́ɨjma jitze eeráma'can ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can,
catu a'ɨ́ɨjma jitze ɨ maj ootyá'ɨtzeerej ɨ Dios jimi. 16 Tyajta ityáj, a'yaa
tu tyá'mua'reej tɨquee a'tɨ́j jɨ'réenya'aj huatyá'ɨtzeere'ej ɨ Dios jimi,
tyij ajta néijmi'i ará'astej a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta, sulu a'ɨ́ɨ
pu jɨ'réenya'aj huatyá'ɨtzeere'ej ɨ tɨ tyá'tzaahuatye' ɨ Cɨríistu' jimi. A'ɨ́j
tu jɨn tyajta ityáj tyá'tzaahuatye' ɨ Cɨríistu' jimi, ta'aj ij ɨ Dios a'yan
taatámua'tyij tyaj jɨ'ré'nye'ej séejre', a'ɨ́jcɨ jɨme' tyej tyá'tzaahuatye' ɨ
Cɨríistu' jimi, catu ɨ tyaj ja'rá'astej a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta.
Ji'nye capu a'tɨ́j jɨ'réenya'aj huatyá'ɨtzeere'ej ɨ Dios jimi tɨpua'aj
a'rá'astej a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta.
17 Ajta ijíij, tɨpua'aj a'yan tyetyá'huoocaj tyaj jɨ'ré'nye'ej
huatyá'ɨtzeere'en, a'yaa pu tyé'miteere' tyej tyajta ityáj á'ɨtzeere',
¿nyiquij a'yan huatóomua'aj tɨ ɨ Cɨríistu' ca'nyíjra'aj taatá' tyej tyij
je'ej pua'aj tyi'tyítacha'ɨij? Capu xaa nyu'uj. 18 Tɨpua'aj nyáaj tyi'tɨ́j

naatyú'uunaj, nyajtáhua'aj nyij jaatyátaahuaj, nyáaj nu nyasɨ́ɨj
pué'eenye'. 19 Ji'nye nyáaj nu huamuɨ́' a'ɨ́jcɨ jimi ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn
tyí'ijta, nyej nyij júurij huatyá'ɨtzeere'en ɨ Dios jimi. Nyáaj nu nyajta
jamuán óotateehuaca' ɨ Cɨríistu', 20 a'ɨ́j nu jɨn quee che' nyáaj júurij,
sulu a'ɨ́ɨ pu ɨ Cɨríistu' nye jimi júurij. Ajta ɨ júuricamej ɨ nyaj jɨn ijíij
júurij, a'ɨ́j pu jɨn júurij ɨ nyaj tyá'tzaahuatye' a'ɨ́jna jitze ma'can ɨ yójra'
ɨ Dios, ɨ tɨ naataxɨé'vej, ajta huatóotoj tɨ nyejitzé ma'can huámuɨ'nyij.
21 A'ɨ́j nu jɨn quee majuurɨésij a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ Dios jɨn juxɨé'vi'ra' naatá', ji'nye
tɨpua'aj a'ɨ́jna ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta tyu'tá'care'en nyej nyij
jɨ'réenya'aj huatyá'ɨtzeere'en, capu che' tyi'tɨ́j huatyahuɨ́ɨre'nyijche' tɨ
ɨ Cɨríistu' huamuɨ́'.

Ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta ajta ɨ maj tyá'tzaahuatye'

3 1 Mua'aj mu siaj Galacia jo'cháatɨmee, capu já'muaɨ'riitye' siaj
tyi'tɨ́j jo'itéej xá'ra'nyij. ¿A'tanyíj je'ej pua'aj jamuáaruuj? A'ɨ́jcɨ ɨ
tyaj já'mua'ixaatye' a'ɨ́j tu já'muasejratye' ɨ maj jó'tatee a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús
tɨ ajta Cɨríistu' pué'een. 2 A'ɨ́j nu'uj mua'reerimu' ja'mua jimi: ¿Nyi
a'yan setya'ancuriáa' ɨ júuricama'ra' ɨ Dios a'ɨ́jcɨ jɨme' siaj ja'rá'astej
ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta, ca' a'ɨ́jcɨ jɨme' siaj ja'antzaahuaj ɨ
nyúucaria'ra' ɨ Dios? 3 ¿Nyiquij huápuɨ'ɨj quee já'muaɨ'riitye' siaj
yo'itéej xá'ra'nyij, ji'nye mua'aj xu seríj a'ɨ́jcɨ jitze aróoca'nyajca'aj ɨ
júuricama'ra' ɨ Dios, siajta ijíij a'yan tyá'xɨe've' siaj a'ɨ́j ará'astej ɨ siaj
jujɨ́ɨmua'aj siana'aj jájtyo? 4 ¿Nyiquee tyi'tɨ́j je'ej tyajamuaatyáhuɨɨ
ɨ nyaj jéehua tyámua' naa tyajamuáa'ixaa? Capu je'ej tyíɨ'rij tɨquee
tyi'tɨ́j jɨn je'ej tyajamuatyáhuɨɨre'en. 5 Tɨ'ɨj ɨ Dios jamuaatá' ɨ ju
júuricamej, ajta je'en tyi'tɨ́j huataséjrataca' ɨ ja'mua tzajta', ¿ji'nye
een jɨme' a'yan huarɨ́j? Capu a'ɨ́jna jɨme' siaj ja'rá'astijrej a'ɨ́jcɨ ɨ
nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta, sulu a'ɨ́j pu jɨn ɨ siaj ja'antzaahuaj ɨ
nyúucaria'ra'.

6 A'yaa pu cha'tána'aj ɨ Abraham tyá'tzaahuatya'ca'aj ɨ Dios
jimi, a'ɨ́j pu jɨn ɨ Dios tyámua' tyeetyájtoo, ajta jɨ'réenye'ej jimi
huatyá'ɨtzee. 7 A'yaa pu'ij tyúuxɨe've' siaj jáamua'reej tɨjɨn ɨ maj
jɨ'ré'can jɨme' ɨ Abraham jitze eeráma'can, a'ɨ́ɨ mu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ maj
tyá'tzaahuatye'. 8 Jájcuaj ɨmuáj pu a'yan tyé'yu'si'huaca'aj ɨ yu'xarij
jitze tɨ ɨ Dios a'yan ajta huo'támua'sij maj tyámua' een a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
quee Israel jitze ajtyáma'can ɨ maj majta tyá'tzaahuatye', a'yaa pu
tyaaté'exaatya'ca'aj a'ɨ́jcɨ ɨ Abraham tɨjɨn: "Néijmi'caa nu ɨ tyeítyee
tyámua' tyu'tyátoosij a jitze ma'can." 9 A'ɨ́j pu jɨn, néijmi'i ɨ maj
tyá'tzaahuatye', Dios pu tyámua' tyihuo'tá'sij jamuán a'ɨ́jcɨ ɨ Abraham
ɨ tɨ ajta tyá'antzaahuaj.

10 A'tyán maj a'ɨ́j jitze tyí'ca'nyej ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta,
a'ɨ́ɨjma pu puéjtzij huo'ta'sij ɨ Dios, ji'nye a'yaa pu tyé'yu'si' ɨ yu'xarij
jitze tɨjɨn: "Puéjtzij pu jacɨ'tyij a'tɨ́j tɨquee néijmi'i já'astijre' je'ej tɨ

ye'ej tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze ɨ maj jɨn tyí'ijta.” 11 A'ɨ́j tu jɨn a'yan
tyá'mua'reej tɨquee a'tɨ́j jɨ'réenya'aj séejre' tɨ néijmi'i ará'astej ɨ
nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta, ji'nye a'yaa pu ajta tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze
tɨjɨn: “A'ɨ́jna ɨ tɨ naa tyí'tyevij, a'ɨ́ɨ pu júurij huatyá'ɨtzeere'ej a'ɨ́jcɨ
jɨme' ɨ tɨ tyá'tzaahuatye'.” 12 Ajta a'ɨ́jna ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta
capu a'ɨ́j jitze ma'can ɨ maj jɨn tyá'tzaahuatye', sulu a'yaa pu tyá'xaj
tɨjɨn: “A'ɨ́jna ɨ tɨ ja'astej ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta, a'ɨ́j pu jɨn a'yan
tyi'cháaj ja'mej.”

13 Cɨríistu' pu tajapuá huatanyúj, tɨ'ij quee puéjtzij táacɨ'tyij a'ɨ́jcɨ
jɨme' tyaj quee ja'astej ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta, a'ɨ́ɨ pu tajitzé
ma'can jaapuéjtzitariaca', ji'nye a'yaa pu tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze
tɨjɨn: “Puéjtzij pu jacɨ'tyij a'tɨ́j tɨ muɨ'nyij jo'tatéehuaj ɨ cɨyéj jitze.”
14 A'yaa pu a'ɨ́jcɨ jɨn tyu'rɨ́j ta'aj ij huo'cɨ'tyij ɨ Dios tɨ jɨn tyámua'
tyihuo'tyátoosij, a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee Israel jitze ajtyáma'can, tyata'aj
tyij tyajta néijmi'i a'ɨ́jna jitze ma'can ɨ tyaj jɨn tyá'tzaahuatye'
ja'ancuriá'an ɨ júuricama'ra' ɨ Dios ɨ tɨ jɨn tya'tóoratziiri'.

Ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta capu jo'rio'uunaj ɨ Dios tɨ jɨn tya'tóoratziiri'

15 Nye'ihuáamua', a'ɨ́j nu jamuaté'eexaatye'ej je'ej tɨ tyí'rɨnyacaa
ɨ tyeɨ́tyee jimi, tɨpua'aj a'tɨ́j tyi'tɨ́j jɨn atóoratyij ajta jo'yú'xaj je'ej tɨ
rɨnyij, capu ɨ'rɨ́j tɨ a'tɨ́j jo'rio'uunaj nusu tɨ jéetze' jitzán tyo'yú'xaj.
16 Ajta ijíij, Dios pu a'yan tya'táratziiri' a'ɨ́jcɨ ɨ Abraham ajta ɨ tɨ
jitzán eeráma'can. Capu ɨ yu'xarij a'yan mui'caa tyi'tyáxajta, sulu
sɨ́ɨj pu'uj ɨ tɨ jitzán eeráma'can, a'ɨ́ɨ pu'ij a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Cɨríistu'.
17 A'yaa pu huatóomua'aj ɨ nyaj já'mua'ixaatye' tɨjɨn: Dios pu tyi'tɨ́j
jɨn tya'tóoraj ɨ Abraham jimi, a'yaa pu'ij ajta tya'róo'astej. A'ɨ́j pu
jɨn ɨ nyúucaria'ra' ɨ Moisés tɨ'ɨj yan huataséjre a'yan tyoomá'caj
muáacuaj anxɨtyej nyinyi'ra'aj japuan seityéj japuan tamuáamuata',
capu ɨ'rɨ́j tɨ ɨ nyúucarij jo'rio'uunaj tɨ'ij quee che' tyi'tɨ́j huɨɨria'aj ɨ
Dios tɨ jɨn tya'tóoraj. 18 Ji'nye tɨpua'aj ɨ Dios tɨ jɨn tya'tóoratziiri',
a'ɨ́j jitze aróoca'nyaj ɨ nyúucaria'ra' ɨ Moisés, capu che' a'ɨ́ɨn
pue'éenye'ej ja'mej ɨ Dios tɨ jɨn tya'tóoratziiri', ajta ɨ Dios pu a'yan
tya'tóoratziiri' tɨ juxɨé'vi'ra' jɨn tyámua' tyeetyátoonyij a'ɨ́jcɨ ɨ
Abraham.

19 ¿Tyi'tanyí na'aj ij je'ej tyí'huɨɨre' ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta?
A'yaa pu hua' jimi tyu'tyátuiihuaca', mej mij jáamua'reej ɨ maj jɨn
ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi, 'asta na'aj quee huataséjre a'ɨ́jna ɨ tɨ jitzán
eeráma'can ɨ Abraham, ɨ tɨ jitzán ɨ Dios tya'tóoratziiri'. Ajta ɨ
nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta, a'ɨ́ɨ mu ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre' hua' jimi
jaatyájtoo ɨ tyeɨ́tyee, a'ɨ́jna jitze ma'can ɨ Moisés. 20 Ajta tɨ'ɨj ɨ Dios
a'yan tya'táratziiri' a'ɨ́jcɨ ɨ Abraham, capu a'tɨ́j huata'ítyaca', sulu jusɨ́ɨj
pu a'yan huarɨ́j, ajta sɨ́ɨj na'aj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Dios.

ɨ tɨ jɨn tyí'huɨɨre' a'ɨ́jna ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta

21 ¿Nyiquij a'yan huatóomua'aj tɨ seequéj tyá'xaj ɨ nyúucarij ɨ maj
jɨn tyí'ijta a'ɨ́jcɨ ɨ Dios tɨ jɨn tya'tóoratziiri'? Capu xaa nyu'uj, ji'nye
tɨpua'aj ɨ nyúucarij ɨ maj tyí'ijta júuricamej tatá'care'en, a'yaa pu'ij
tyiɨ'ríitacaj tyaj jɨ'ré'nye'ej huatyá'ɨtzeere'en ɨ Dios jimi a'ɨ́jcɨ jɨme' tyaj
ja'astej ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta. 22 Ajta a'ɨ́jcɨ ɨ yu'xarij jitze a'yaa
pu tyá'xaj tyaj néijmi'i ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi, mata'aj mij a'tyán maj
tyá'tzaahuatye' ɨ Cɨríistu' jimi huatáɨ'riitarij maj ja'ancuriá'an a'ɨ́jcɨ ɨ
tɨ jɨn Dios tya'tóoratziiri'.

23 Tɨ'ɨj quee xu huataséeria'caj ɨ tyaj jitzán tyá'tzaahuatye',
a'ɨ́j tu jɨn eetyánami'huaca'aj ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta,
a'yan tyetye'ejcho've'ej tɨ huataséjre'en a'ɨ́jna ɨ tyaj jitzán
tyá'antzaahuatye'en. 24 A'ɨ́jna ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta a'yaa pu
tyí'tacha'ɨɨca'aj tɨ'ɨj ɨ tɨ ca'nyéjrij jɨn tyí'muarɨe' tɨ'ríij tɨ tyiséjra, 'asta
na'aj quee uvé'nyej ɨ Cɨríistu', ta'aj ij ɨ tyaj jɨn tyá'antzaahuatye'sij
taatá'an tyaj jɨ'ré'nye'ej huatyá'ɨtzeere'en. 25 Ajta ijíij tɨ arí huataséjre
ɨ tyaj jitzán tyá'tzaahuatye', capu che' a'ɨ́ɨn tacha'ɨj ɨ nyúucarij ɨ maj
jɨn tyí'ijta, 26 ji'nye a'ɨ́jna jɨme' ɨ siaj jɨn tyá'tzaahuatye' ɨ Cɨríistu'
jimi, néijmi'i xu mua'aj yójmua'mua' pué'een ɨ Dios, 27 ajta siatɨ'ɨj
jimi huatyá'ɨtzee ɨ Cɨríistu' a'ájna siatɨ'ɨj huáɨ'huaca', aj pu ajta
jamue'ré'chejtya'xɨj. 28 Capu che' a'ɨ́ɨn juxɨe've' tɨpua'aj Israel jitze
pua'ajtyáma'cantaj, na'ríij a'ɨ́ɨjma jimi ɨ Griego, tɨpua'aj ɨ tɨ juxáahuaj
majo'cha'can, na'ríij ɨ tɨ ca'nyéjrij jɨn tyí'huɨɨre', tɨpua'aj tyáatɨ' nusu
íitɨ', ji'nye néijmi'i xu mua'aj ɨ Cɨríistu' jitze ajtyáma'can, a'ɨ́j xu jɨn sɨ́ɨj
siana'aj pué'een jimi. 29 Ajta tɨpua'aj Cɨríistu' jitze xa'ajtyáma'can, a'ɨ́j
xu jɨn siajta a'ɨ́j jitze eeráma'can ɨ Abraham, ajta a'ɨ́ɨn tyajá'muacɨ'tyij
ɨ tɨ jɨn Dios tya'tóoratziiri'.

4 1 A'yaa pu huatóomua'aj ɨ nyaj já'mua'ixaatye' tɨjɨn: Tɨ'ɨj ooj
pa'rɨ'ɨstan a'ɨ́jna ɨ tɨ néijmi'i tyá'cɨ'tyij, a'yaa pu cha'tána'aj een
tɨ'ɨj sɨ́ɨj tɨ ca'nyéjrij jɨn tyí'muarɨe', tyij ajta arí néijmi'i tyía'ra'an
tyi'pué'een 2 Séecan mu jacha'ɨj, majta a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej maj
tyú'cha'ɨɨn néijmi'i ɨ tɨ tyía'ra'an, 'asta na'aj quee tya'rá'astij a'náj tɨ
ɨ táatajra' a'yan tyaaxá'puɨ'ɨntari'ri'. 3 A'yaa pu cha'taj ityájma jimi
tyé'yi'ij, tyatɨ'ɨj quee xu tyi'tɨ́j mua'réeriacaj, a'ɨ́ɨ pu tyí'ta'ijtya'ca'aj
íiyan tɨ tyí'sejre' ɨ cháanacaj japua. 4 Ajta tɨ'ɨj atyojo'ré'nyej a'náj
tɨ a'yan tyu'xá'puɨ'ɨntari'huaca', Dios pu juyój ujo'ta'ítyaca', ɨ tɨ
huanɨe'huaca' ɨ íitaj jitze, ajta a'yan tya'rá'astej ɨ nyúucarij Moisés
tɨ jo'yú'xaca', 5 ta'aj ij a'ɨ́ɨn tajapuá huatányuunyij, ji'nye a'ɨ́ɨ pu
tyí'ta'ijtya'ca'aj ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta, ajta je'en taatá'an tyej
tyij huátatyamua've'en a'ɨ́jna jɨme' tyaj tyeríj yójmua'mua' pué'een
ɨ Dios. 6 Ajta tyaj tyeríj yójmua'mua' pué'een, Dios pu yo'ta'ítyaca'
ɨ júuricama'ra' ɨ juyój ɨ taxɨéjnyu'caa tzajta', ajta ɨ júuricama'ra'

a'yaa pu tyá'huoo tɨjɨn: “Muáaj paj nyatáataj pué'een, ɨ nyaj jéehua jaxɨe've'.” 7 A'yaa pu'ij, capáj che' ca'nyéjrij jɨn tyí'muarɨe', sulu yójra' paj pué'een ɨ Dios, ajta ijíij paj perɨ́j yójra' pué'een, Dios pu a'yan tya'ajxɨé'vi'ra' pej pij néijmi'i jimi tya'ancuriáan.

Pablo pu je'ej tyóomua'ajcaa a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj tyá'tzaahuatye'

8 Jájcuaj ɨmuáj, siatɨ'ɨj quee xu jamua'tyáacaj ɨ Dios, mua'aj xu ca'nyéjrij jɨn huá'huɨɨria'ca'aj a'ɨ́ɨjma ɨ maj a'yan hua'tamuá'muaj tɨjɨn dioosij. 9 Ajta ijíij siaj serɨ́j jamua'tyej ɨ Dios, nusu ijíij tɨ arí ɨ Dios já'muamuajtye, ¿ji'nye tyíɨ'rij siaj sij siajtáhua'aj ca'nyéjrij jɨn tyu'tyáhuɨɨre'en a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨquee tyi'tɨ́j huɨɨre', ajta tɨ'ij ajtáhua'aj ca'nyéjrij jɨn tyajamuaata'ɨ́jtye'en? 10 Mua'aj xu tyí'ye'estyaa, tɨ'ɨjta a'ájna atyojo'ré'nyej a'náj tɨ tyi'tɨ́j je'ej huarɨ́j, na'ríij ɨ máxcɨrɨe' tɨ jitzán tyi'tɨ́j atyojo'ré'nyesij, nusu ɨ nyinyi'ra'aj ɨ maj jitzán a'yan tyá'mua'reej tyi'tɨ́j jɨme'. 11 A'ɨ́j nu jɨn jéehua tyí'tzɨɨnye' tɨpua'aj quee tyi'tɨ́j huatyáhuɨɨre'en ɨ nyaj jɨn tyu'muárɨej ja'mua tzajta'.

12 Nye'ihuáamua', a'yaa nu tyaja'muahuaviij siaj a'yan rɨjcaj nyatɨ'ɨj nyáaj, ji'nye nyáaj nu nyajta a'yan tyi'tyínyecha'ɨj siatɨ'ɨj mua'aj. Caxu siaj mua'aj tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzeerej nye jimi. 13 A'yájna siatɨ'ɨj serɨ́j tyá'mua'reej, nyatɨ'ɨj anaquéej jamuaaté'exaa ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios, a'yaa nu tyi'cuí'ij nyatɨ'ɨj a'yan huarɨ́j. 14 A'ɨ́jna ɨ nyaj jɨn tyí'cui'ca'aj, jéehua pu jamuaatamuárɨe'ristej, siajta mua'aj caxu naataxána'vej, caxu siajta naatyáxaahuataca', sulu tyámua' xu tyinaatyéeje tɨ'ɨj nyaj a'ɨ́ɨn pué'eenye' sɨ́ɨj tɨ tajapuá tyí'huɨɨre', na'ríij yaa tɨ'ɨj nyaj a'ɨ́ɨn pué'eenye' ɨ Cɨríistu' tɨ ajta Jesús pué'een. 15 ¿Ji'nye huarɨ́j a'ɨ́jna ɨ siaj jɨn jutyamua'va'ca'aj? A'yaa pu tyíɨ'rij nyaj a'yan tyaataxáj ja'mua jɨme' yee tɨpua'aj a'yan tyíɨ'riitacajche', mua'aj xu je'tatú'tu'nyijche' ɨ jujɨ'sij siaj sij nyéetzij naatatú'tu'tye'en. 16 Arí ijíij, ¿nyij serɨ́j nyéjcha'ɨɨre' a'ɨ́jcɨ jɨme' nyaj tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyajá'mua'ixaatye'?

17 A'ɨ́ɨjma jimi ɨ tyeɨ́tyee jéehua xu hua' jitze juxɨe've', majta quee a'ɨ́jna jɨme' mej mij tyámua' jamuáa'uurej. A'yaa mu tyá'xɨe've' siaj sij tajimí ajtácɨɨnyej, siaj sij siajta mua'aj hua' jitze tyú'ca'nyej. 18 A'yaa pu tyí'xa'puɨ' maj ja'mua jitze juxɨé'va'aj ɨ séecan, siaj sij tyámua' huó'uurej, ajta a'náj tɨna'aj a'yan tyúuxɨe've', capu a'áa na'aj tɨpua'aj nyɨjta ja'mua jamuán a'áa jó'catyij. 19 Nyiyóojmua', jéehua nu jajpuéjtzij ja'mua jɨme', a'yájna tɨ'ɨj ɨ íitɨ' tɨ jo'tacuí'nyaca' pá'rɨ'ɨj jɨme', 'asta na'aj quee ɨ Cɨríistu' ja'mua jimi tyámua' tyu'tyá'ɨtzeere'en. 20 Canu a'tzúj jamua'reej je'ej nyaj ye'ej huárɨnyij mua'ajmaj jɨme'. Nyóoche' a'áa jó'catyiiche' ja'mua jimi nyej nyij quee che' tyajá'muayu'se'ej nyana'aj, sulu nyej nyij tyajamuáa'ixaatye'en senyeséeracaj.

Je'ej maj huarɨj a'ɨjna ɨ Agar, ajta ɨ Sara, ɨ tyaj jɨn yo'itéej tá'ra'nyij

21 Siata'aj naaté'exaatye' mua'aj mu siaj jaxɨe've' siaj sij
ja'rá'astyaj a'ɨjcɨ ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta, ¿nyitzaa sequée
a'yan tyáanamuajri' je'ej tɨ tyá'xaj a'ɨjcɨ jitze ɨ nyúucarij? 22 A'yaa
pu tyé'yu'si' tɨ ɨ Abraham hua'puácaa tyiyójmua'ca'aj ɨ maj
tyétyacaa. Sɨɨj pu jitzán huanɨe'huaca' a'ɨjcɨ ɨ íitaj tɨ ca'nyéjrij jɨn
tyí'muarɨe'ca'aj, ajta ɨ sɨɨj, a'ɨɨ pu jitzán huanɨe'huaca' a'ɨjcɨ ɨ íitaj tɨ
juxáahuaj jo'chá'canya'aj. 23 A'ɨjna ɨ tɨ huanɨe'huaca' a'ɨjcɨ jitze ɨ íitaj
tɨ ca'nyéjrij jɨn tyí'muarɨe'ca'aj, a'ɨɨ pu a'yan éenye'ej huanɨe'huaca'
matɨ'ɨj ɨ tɨ'ríij. Ajta ɨ sɨɨj, a'ɨjna ɨ tɨ huanɨe'huaca' jitzán ɨ íitaj tɨ
juxáahuaj jo'chá'canya'aj, a'ɨɨ pu a'ɨjcɨ jɨn huanɨe'huaca' tɨ Dios a'yan
tya'tóoratziiri'. 24 Ɨ'ríj tyaj a'yan tyaataxáj tɨ a'yan huatóomua'aj
a'ɨjna ɨ nyúucarij tɨ a'yan tyé'yu'si'. A'ɨɨmaj ɨ úucaa ɨ maj hua'puaj,
a'yaa pu huatóomua'aj ɨ nyúucarij tɨ hua'puaj tɨ jɨn Dios tyihuo'ta'ɨj
ɨ tyétyacaa. Sɨɨj ɨ nyúucarij pu a'áa já'ma'can ɨ jɨríj japua tɨ a'yan
tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Sinaí. A'ɨj mu jitzán eerányesij a'ɨɨmaj ɨ tɨ'ríij ɨ
maj tyu'tyáhuɨɨre'sij ca'nyéjrij jɨme'. Ajta a'ɨjna ɨ nyúucarij, a'ɨj puírɨcɨj
a'ɨjna ɨ íitɨ' tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Hagar. 25 A'ɨjna ɨ Hagar, a'yaa
pu huatóomua'aj a'ɨjna ɨ jɨríj ɨ Sinaí, a'áa tɨ jo'tácaj a Arabia. A'yaa
pu ajta huatóomua'aj chájta' tɨ já'sejre' a Jerusalén, ji'nye óoche'
pu ca'nyéjrij jɨn tyí'muarɨe' jamuán ɨ yójmua'mua'. 26 Ajta a'ɨjna ɨ
Jerusalén tajapuá tɨ já'ma'can, a'ɨɨ pu juxáahuaj jo'cha'can. Ajta a'ɨɨ
pu pué'een ɨ taj náanaj. 27 A'yaa pu'uj na'aj ji'nye a'yaa pu tyé'yu'si'
tɨjɨn:

Pajta muáaj, tɨquee che' muo'tacuí'nyij, pata'aj huatá'tyamua've'en.
A'yaa paj huárɨnyij, ji'nye jéehua paj tyiyóomua'aj puá'mej
mu paj quee a'náj ootájucataca'
quee a'ɨjna ɨ íitɨ' tɨ víche'.

28 Siajta mua'aj, nye'ihuáamua', a'yaa xu cha'taj siana'aj
séejre' tɨ'ɨj a'ɨjna ɨ Isaac tɨ a'ɨjcɨ jɨn eeráanyej ɨ tɨ jɨn Dios a'yan
tya'tóoratziiri'. 29 A'ájna ɨmuáj a'ɨjna ɨ yójra' tɨ a'yan cha'tána'aj
éenye'ej huanɨe'huaca' matɨ'ɨj ɨ tɨ'ríij, a'ɨɨ pu je'ej pua'aj jáaruuj a'ɨjcɨ
ɨ yójra' tɨ huanɨe'huaca' a'ɨjcɨ jɨme' ɨ muárɨe'ria'ra' ɨ júuricama'ra' ɨ
Dios. Ajta ijíij, a'yaa pu cha'taj tyí'rɨnyacaa. 30 Ajta, ¿ji'nye tyá'xaj
ɨ yu'xarij jitze? Nyiquij a'yan yee: "Pata'aj jaatamuáritye'en a'ɨjcɨ ɨ
íitaj tɨ ca'nyéjrij jɨn tyí'muarɨe', pajta ɨ yójra', ji'nye capu a'náj tyi'tɨj
jacɨ'tyij a'ɨjcɨ ɨ yójra' ɨ íitaj tɨ ca'nyéjrij jɨn tyí'muarɨe', sulu néijmi'i
pu tyá'cɨ'tyij a'ɨjcɨ ɨ yójra' ɨ íitaj tɨ juxáahuaj jo'cha'can." 31 A'ɨj pu jɨn,
nye'ihuáamua', catu a'ɨjcɨ jitze eeráanyej a'ɨjcɨ ɨ íitaj tɨ ca'nyéjrij jɨn
tyí'muarɨe'ca'aj. Catu xaa nyu'uj, sulu a'ɨj tu jitzán eeráanyej a'ɨjcɨ ɨ
íitaj tɨ juxáahuaj jo'chá'canya'aj.

Maj quee tóoa'care'en maj ca'nyéjrij jɨn tyí'huɨɨre'ej

5 1 Cɨríistu' pu tɨi'rájtoo tyej tyij taxáahuaj mahuací'ca'an. A'íj xu
jɨn caxu che' tóoa'care'en siaj sij ca'nyéjrij jɨn tyí'muarɨe'ej, caxu
che' huariá'cɨ'ca'an a'yájna siatɨ'ɨj tyityaajú'ca'aj.
2 Sianáanamuajri'. Nyáaj ɨ nyaj Pablo pué'een, a'yaa
nu tyajá'mua'ixaatye'. Tɨpua'aj a'yan setyityaatóa'an maj
ja'antyísiichixɨ'ɨn ɨ ta'antyuuví'rajmee ɨ siaj jitzán sa'racaa, tɨ'ɨj
tyá'xaj ɨ nyúucarij maj jɨn tyí'ijta capu tyi'tíj jɨn jamuaatyáhuɨɨre'ej
ɨ Cɨríistu'. 3 A'yaa nu tyaaté'exaatye'sij tzáahuatyi'ra'aj jɨme' a'tíj
tɨna'aj tɨ ja'antyisíjchej ɨ junavíj, a'yaa pu jimi tyuuxɨé've'ej ja'mej tɨ'ij
néijmi'i ará'astej ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta. 4 Mua'aj mu siaj a'yan
tyá'huoo siaj jɨ'ré'nye'ej huatyá'ɨtzeere'en ɨ Dios jimi, mua'aj xu seríj
ajtací a'íjcɨ jimi ɨ Cɨríistu', siajta ajtací a'íjcɨ jimi ɨ Dios tɨ tyámua'
tyajamuaatá'. 5 Tyajta ityáj, a'íj tu jitze arataca'nyáaj ɨ júuricama'ra'
ɨ Dios a'yan tyetyi'ijcho've'ej tyej tyij jɨ'ré'nye'ej huatyá'ɨtzeere'en
ɨ Dios jimi a'íjcɨ jɨme' ɨ tyaj jɨn tyá'tzaahuatye'. 6 A'yaa pu tyí'een,
ji'nye ɨ Cɨríistu' jimi, capu a'tzúj jitzán juxɨe've' tɨpua'aj a'tíj arí
ja'antyisíjchaca' ɨ junavíj nusu quee. A'íɨ pu xaa jitzán juxɨe've' tɨ a'tíj
a'yan tyihuo'taxɨé've'en ɨ tyeítyee tzáahuatyi'ra'aj jɨme'.
7 Tyámua' xu seríj mua'aj tyityaajú'ca'aj ɨ juyéj jitze. ¿A'tanyíj
tyajamuantyí'uunyi'ri' siaj sij quee che' já'astyaj a'íjcɨ ɨ nyúucarij
tɨ jɨ'ré'can jɨme'? 8 Capu a'íɨn ca'nyíjra'aj jamuaatá' ɨ Dios ɨ tɨ
jamuaatajé. 9 A'yaa mu tyí'xaj tɨ cíira'tzuj ɨ levaduuraj néijmi'i
tyináxcaj ɨ cuéjtzij, 10 a'íj nu jɨn nyáaj ɨ tavástara' jitze tyí'ca'nyej siaj
mua'aj quee seequéj tyí'mua'tyij, ajta ɨ Dios pu puéjtzij jaatá'sij a'íjcɨ ɨ
tɨ tyajamua'antyí'uunyi', ajta quee je'ej rɨnyij a'tíj tɨ pué'een.
11 Ajta nyéetzij jɨme', nye'ihuáamua', tɨpua'aj nyooj a'yan
tyajá'mua'ixaatye'ej siaj ja'antyísiichixɨ'ɨn ɨ junavíj, camu che'
je'ej pua'aj nya'uuréenyijche' a'íɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can,
ji'nye capu je'ej pua'aj hua'namuaaraste'ej ja'mej ɨ nyúucarij nyaj
já'mua'ixaatye' tɨ ɨ Cɨríistu' óotateehuaca' ɨ cúruuj jitze. 12 Ajta a'íɨjma
jɨme' ɨ maj a'íjcɨ jɨn tyajamua'antyiú'nyi', a'yaa pu tyina'ráanajchi
nyéetzij maj anaquéej a'íɨmaj jujíɨmua'aj huatyóosiichixɨ'ɨn.
13 Siajta mua'aj nye'ihuáamua', Dios pu jamuaatajé siaj sij
juxáahuaj mahuací'ca'an. Ajta caxu a'íjcɨ jɨn a'yan rɨjcaj siaj sij a'yan
cha' siana'aj je'ej pua'aj rɨjcaj je'ej tɨ tyajamuá'miteeraste'. Sulu
siata'aj juxɨe've' huatóohuɨɨre'en séej jamuán siajta séej. 14 Ji'nye
néijmi'i pu ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta séej na'aj jitze tya'róo'astee
ɨ tɨ a'yan tyá'xaj tɨjɨn: “Pata'aj jaxɨe've' ɨ axa'aj tyévij a'yájna patɨ'ɨj
asíɨj tyí'axɨe've'.” 15 Tyámua' xu'uj mua'aj, ji'nye tɨpua'aj mua'aj je'ej
pua'aj setyúuxajta na'ríij siooj jujíɨmua'aj tyúucha'ɨɨre'ej, mua'aj xu sij
jujíɨmua'aj antyúupua'ritye'sij.

Ɨ tɨ tatzájta' eerányinyii, ajta ɨ tɨ jitzán eerányinyii ɨ júuricama'ra' ɨ Dios

16 A'ɨ́j nu jɨn a'yan tyí'xaj tɨjɨn: Siata'aj a'yan tyí'tyechajcaj a'ɨ́jcɨ jitze xa'rooca'nyéej ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, siaj sij quee tyi'tɨ́j jɨn je'ej pua'aj rɨjcaj ɨ tɨ ja'mua tzajta' tye'rányinyii. 17 Ji'nye je'ej tɨ tyá'xɨe've' ɨ tɨ je'ej pua'aj een, a'ɨ́ɨ pu jájcha'ɨɨre' ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, ajta a'ɨ́jna ɨ júuricama'ra' ɨ Dios a'ɨ́ɨ pu ajta jájcha'ɨɨre' ɨ tɨ je'ej pua'aj een. A'ɨ́ɨ mu a'yan tyityetyúucha'ɨɨre', a'ɨ́j xu jɨn mua'aj quee a'náj a'yan rɨnyij je'ej siaj tyá'xɨe've'. 18 Ajta tɨpua'aj ɨ júuricama'ra' ɨ Dios tyaja'muamua'tyej, capu ij che' mua'ajmaj tyaja'mua'ɨ́itya'aj ja'mej ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta.

19 Tyámua' pu tyé'miteere' je'ej maj rɨcɨj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj ja'astej ɨ tɨ je'ej pua'aj een, a'ɨ́ɨ mu juxana'cɨre' séecan jamuán ɨ maj quee jatyévi'tɨn, huápuɨ'ɨj mu xána'visi' rɨcɨj a'ɨ́j mu mij jɨn merɨ́j jó'vej, 20 a'ɨ́ɨ mu hua'najchej ɨ sáanturij, majta tyí'chahuaa. Jéehua mu juxana've', majta quee tyámua' ja'huóomua'raj, majta óochueere'. Jéehua mu tyo'cájaaxɨejve', majta séecan jaaxɨejtye', majta jé'ta' huacɨ'ɨj, majta séecan jimi ajtyú'uuvej. 21 Jéehua mu tyihuá'chueere', majta juta'rujve', majta tyí'nyacua'aj, majta néijmi'i jɨn a'yan rɨcɨj ɨ tɨ je'ej pua'aj tyí'een. A'yaa nu nyij mua'ajmaj tyajá'mua'ixaatye', a'yájna nyatɨ'ɨj nyáaj nyerɨ́j jájcuaj ɨmuáj huarɨ́j, tɨjɨn ɨ maj a'yan tyityetyúucha'ɨj camu ujo'tyárutyij jo'tɨj ɨ Dios tyejé'ijtaj.

22 Ajta a'ɨ́jna ɨ júuricama'ra' ɨ Dios tɨ tyihuatá'caa, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een tyej tyámua' tyihuojó'mua'raj, ajta tyámua'vi'ra'aj, ajta tyaj taxáahuaj séjre'ej, tyaj néijmi'i jɨn tyo'táviicue', tyajta huo'xɨé've'en séecan ɨ tyeɨ́tyee, tyajta tyihuo'tapuéjve'en, tyajta quee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeeria'aj, 23 tyaj quee á'tatzaahuatye'ej, ajta hua' jitze séejre' ɨ tɨ xá'puɨ'. Capu ij ajtáhua'aj sɨ́ɨj séejre' ɨ nyúucarij tɨ tyi'tɨ́j jɨn hua' jitze pua'ritye'ej. 24 Majta ɨ maj jitzán ajtyáma'can ɨ Cɨríistu' tɨ ajta Jesús pué'een, mu'rɨ́j néijmi'i tyu'táxaahuataca' ɨ tɨ je'ej pua'aj tyí'een tɨ eerányinyiica'aj ɨ hua' tzajta' mej mij quee che' je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨɨj. 25 Tɨpua'aj a'ɨ́j jɨn tyajúurij ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, tyiche' tyajta tyu'tá'an tɨ'ij ɨ júuricama'ra' ɨ Dios tu'cájuyetyej.

26 Tyiche' quee á'tatzaahuatye'ej, tyajta quee ca'nyíjra'aj tatá'care'en tyej tyij je'ej pua'aj á'tamua'raj nusu tyej tyij tajɨ́ɨmua'aj tyítajaaxɨejvi'.

Miche' huatóohuɨɨre'en sɨ́ɨj ajta sɨ́ɨj

6 1 Nye'ihuáamua', tɨpua'aj séej a'tɨ́j xaaséj tɨ ootyá'ɨtzeere'en tyi'tɨ́j jɨme', siata'aj mua'aj mu siaj ɨ júuricama'ra' ɨ Dios jitze aróoca'nyej jaatáhuɨɨre'en. Ajta siatɨ'ɨj a'yan huárɨnyij tyámua' xu'uj siaj sij quee a'yan cha'taj siana'aj tyityo'tyá'ɨtzeere'en tɨ'ɨj a'ɨ́ɨn

tyo'tyá'ɨtzee. 2 Siata'aj huatóohuɨɨre'en séej jamuán siajta séej, a'yaa
xu sij a'ɨ́jcɨ jɨn tya'rá'astej ɨ nyúucaria'ra' ɨ Cɨríistu'.
3 Tɨpua'aj a'tɨ́j a'yan tyé'miteeraste'ej tɨ tyi'tɨ́j jɨn antyúumua'reej,
ajta quee tyi'tɨ́j jɨn antyúumua'reej, a'ɨ́ɨ pu jusɨ́ɨj jucuanamuaj. 4 Che'
sɨ́ɨj ajta sɨ́ɨj jusɨ́ɨj huóosej je'ej tɨ tyi'tyúucha'ɨj, ajta tɨpua'aj tyi'tɨ́j jɨn
óotzaahuatya'muɨ'ɨj, che' a'ɨ́jna jɨme' je'ej tɨ jusɨ́ɨj tyi'tyúucha'ɨj, che'
quee ɨ séecan jɨme'. 5 Ji'nye a'yaa pu tyúuxɨe've' tɨ sɨ́ɨj ajta sɨ́ɨj a'yan
tyó'viicue' je'ej tɨ tyi'tɨ́j tyá'muarɨe'riste'.
6 A'ɨ́jna ɨ tɨ jumua'tyej ɨ nyúucaria'ra' ɨ tavástara', a'yaa pu
tyúuxɨe've' tɨ jaatyáhuɨɨre'en a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ tyá'mua'tyej.
7 Caxu mua'aj jucuanamuaj, capu ɨ'rɨ́j siaj jáacuanamuaj ɨ Dios. Tyi'tɨ́j
siaj mua'aj tyu'tá', a'yaa xu cha'taj siana'aj tya'ancuriáa'sij. 8 A'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j tɨ
a'ɨ́j jimi tyí'muarɨe' ɨ tɨ je'ej pua'aj een, a'yaa pu tyá'cɨ'tyij tɨ huámuɨ'nyij.
Ajta a'tɨ́j tɨ a'ɨ́j jimi tyí'muarɨe' ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, a'ɨ́ɨ pu ɨ júuricama'ra'
ɨ Dios jaatá'sij tɨ júurij já'ra'nyij jusén jɨme'. 9 A'ɨ́j tu jɨn tyiche' quee
jaxaahuataj ɨ tyaj jɨn xá'puɨ' rɨcɨj, ji'nye tɨpua'aj tyequée jaxaahuataj tyi'tɨ́j
tu ancuriáa'sij a'ájna xɨcáara' jitze je'ej tɨ tye'tyévijtye'. 10 A'ɨ́j pu jɨn, a'náj
tyaj a'yan tya'ajxɨé'vi'ra'aj, tyiche' tyámua' huó'uurej ɨ taxa'aj tyeítyee,
tyajta jéetze' tyámua' tyihuó'cha'ɨɨn a'ɨ́ɨjma ɨ maj majta tyá'tzaahuatye'.

Maj tyámua' tyeeséj tɨ'ɨj quee a'tɨ́j huo'cuanamuan

11 Tyámua' xu mua'aj tyeeséj je'ej nyaj va'cán jɨn tyé'yu'xaj ɨ nyamuáca'
jɨme'. 12 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj já'mua'ɨtziitye', majta a'yan tyí'tyese' siaj sij
ca'nyéjrij jɨn ja'antyisíjchej ɨ junavíj, a'yaa mu rɨcɨj mej mij ɨ tyeítyee
tyámua' huojo'sejra camu jaxɨe've' tɨ puéjtzij huo'cɨ'tyij a'ɨ́jcɨ jɨme' maj
ja'rá'astee a'ɨ́jcɨ ɨ Cɨríistu' ɨ tɨ óotateehuaca' ɨ cúruuj jitze. 13 Ajta a'ɨ́ɨmaj ɨ
maj ja'antyisíjchej ɨ junavíj, camu ja'rá'astyaa ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta.
A'yaa mu tyá'xɨe've' siaj mua'aj ja'antyisíjchej ɨ junavíj, mej mij a'ɨ́jcɨ jɨn
ahuóotzaahuatye'en siaj a'ɨ́jcɨ jɨn a'yan huarɨ́j. 14 Nyajta nyáaj canu tyi'tɨ́j
jɨn á'nyatzaahuatye', sulu a'ɨ́j nu jɨn á'nyatzaahuatye' tɨ Cɨríistu' nyej
jitze ma'can jaapuéjtzitariaca' ɨ cúruuj jitze. Ji'nye a'ɨ́jna jitze ma'can
ɨ cúruujra' ɨ Cɨríistu', capu che' ɨ cháanacaj nye jimi séejre', nyajta
nyáaj canu nyajta che' ɨ cháanacaj japua séejre'. 15 Capu tyi'tɨ́j huɨɨre'
tɨpua'aj a'tɨ́j ja'antyisíjchaca' ɨ junavíj nusu quee, a'ɨ́ɨ pu juxɨe've' tɨ a'tɨ́j
jájcuan jɨn huanɨe'huaj ɨ Dios jimi. 16 Che' Dios huo'tyápua'ritye'en, ajta
hua'ancu'vajxɨ'ɨn a'chu maj pua'máj ja'rá'astee a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij, majta
néijmi'i ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can ɨ tyeítyeristyamua'me'en ɨ Dios.
17 Ijíij tɨ yujo'que'tɨj ja'mej canu che' jaxɨe've' tɨ a'tɨ́j nya'ɨtziitya'aj,
ji'nye pu'rɨ́j nye jitze séejre' a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ nyaj jajpuéetzij ɨ Jesús jitze
ma'can.
18 Nye'ihuáamua', che' ɨ tavástara' ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een,
che' a'ɨ́ɨn tyámua' tyajamuaatá'an ɨ ja'mua tzajta'. Che' a'yan
tyá'ra'nyij.

Ɨ yu'xarij Pablo tɨ huo'ta'ítyi'ri' ɨ Éfeso maj jo'cháatɨmee

Pablo pu hua'tyojtye'

1 [1] Nyáaj Pablo, a'íɨ nu pué'een ɨ Dios tɨ na'antyíhuoj juxɨé'vi'ra' jɨme' nyej nyij jaatyáhuɨɨre'en ɨ Cɨríistu' tɨ ajta Jesús
pué'een, nyaja'muatyojtye' mua'ajmaj mu siaj Éfeso ja'chej ɨ siaj
tyeítyeristyamua' pué'een ɨ Dios, siajta tyá'tzaahuatye' a'íj xu jɨn jimi
séejre' ɨ Cɨríistu' tɨ ajta Jesús pué'een. [2] Che' ɨ Dios ɨ tavástara' ajta ɨ
Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een, miche' a'íɨn jamuaatyáhuɨɨre'en majta
tyámua' jamuáa'uurej ja'mua tzajta'.

Ɨ tyaj jɨn tyé'tyojtzi're' ɨ Dios a'íjna jɨme' ɨ tɨ taatyáhuɨɨ

[3] Tyiche' tyaatatyójtzi're'en ɨ Dios ɨ tɨ yo'puáara'an pué'een ɨ
tavástara' ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een, ji'nye a'íj pu jitze ɨ Cɨríistu'
tyitaatapuéjvej néijmi'i ɨ tajapuá tɨ tyejé'sejre'. [4] Dios pu ta'antyíhuo
ɨ Cɨríistu' jitze jájcuaj ɨmuáj tɨ'ɨj quee xu jaatyatáahuava'caj ɨ
cháanacaj, tyej tyij néijmi'i jɨn tyámua' éenye'ej tá'ra'nyij ɨ tatzájta',
tyajta quee tyi'tíj jɨn á'ɨtzeeria'aj jimi ɨ Dios. [5] Ji'nye a'yaa pu
tyitaaxɨé'vej tyej tyij yójmua'mua' pue'éenye'ej tá'ra'nyij a'íjna jitze
ma'can ɨ Cɨríistu', je'ej tɨ a'íɨn jájcuaj ɨmuáj tyitaaxɨé'vej. [6] A'íj pu jɨn
a'yan jaatamua'aj tyej tyij a'náj tɨna'aj tyé'tyojtzi're'ej a'íjcɨ jɨme' ɨ tɨ
jɨn naa huasé'rin ɨ Dios, ɨ tɨ juxɨé'vi'ra' jɨn taatá' ɨ juyój jitze ma'can ɨ
tɨ huápuɨ'ɨj jaxɨe've'. [7] A'íɨ pu ɨ Cɨríistu' tajíme' tyu'nájchitaca' ɨ Dios
jimi tɨ'ɨj juxúure' eeráaxɨrej tajitzé ma'can tɨ'ɨj ɨ Dios tyitaatú'uunyi'
ɨ tyaj jɨn ootyá'ɨtzee. [8] Ji'nye a'yaa pu ɨ Dios tyá'xɨe've' tɨ tyámua'
tyitaatyátoonyij, ajta tajimí jaatyájtoo a'íjna ɨ tyaj jɨn tyu'yí'tɨhua'an
ajta tyej tyij néijmi'i tyojo'itéej tá'ra'nyij, [9] a'yaa pu tyitaatá' tyej tyij
jáamua'tyij tyi'tíj tɨ puírɨcɨj ɨ tɨ ju'avaataca'aj ɨ Dios jimi. A'íɨ pu arí
a'yan tyaaxá'puɨ'ɨntaria'ca'aj tɨ'ɨj ɨ Cɨríistu' jimi taataséjratye'en ɨ
tɨ ju'avaataca'aj, [10] a'yaa pu'ij tya'róo'astej je'ej tɨ tyaaxájtaca'. Ajta
a'íjna ɨ tɨ ju'avaataca'aj ɨ Dios jimi a'íɨ pu a'íɨn pué'een tɨ'ɨj ɨ Cɨríistu'

tyihuo'ta'íjtye'en néijmi'caa ɨ maj tajapuá já'sejre', majta ɨ maj a'yan
séejre' ɨ cháanacaj japua.
11 Cɨríistu' jimi pu ɨ Dios anaquéej ta'antyíhuo ta'aj ij jamuán
tyitáacɨ'tyij, a'yájna tɨ'ɨj ɨ Dios tya'táraj, a'íɨ pu a'yan rɨcɨj je'ej tɨ
tyá'xɨe've'. 12 A'yaa pu tyá'xɨe've' tyej ityáj anaquéej jajchó've'ej
ɨ Cɨríistu', tyej tyij néijmi'i tyaatatyójtzi're'en ɨ tɨ jɨn néijmi'i
putyí'uurej. 13 Tyetyé'tyojtzi're' ɨ Cɨríistu', siajta mua'aj mu siaj
jáanamuajri' ɨ nyúucarij tɨ a'yan tyi'ja'yájna, ɨ tɨ jɨn jamui'rátoosij,
siajta tyá'antzaahuaj, mua'aj xu sij jitzán ajtyáma'cantaj xá'raa ɨ Dios
tɨ'ɨj a'íɨn ju júuricamej ja'mua jimi huatyájto ɨ tɨ a'yan tya'tárajcaa.
14 A'íjna ɨ júuricama'ra' ɨ Dios a'íɨ pu a'íɨn pué'een ɨ tyaj jɨn jamua'reej
tɨ a'yan tyi'ja'yájna tɨ tyí'tacɨ'tyij ɨ Dios tɨ tyitaatá'sij, tɨpua'aj arí
ja'antyícɨ'tyij ɨ tɨ jɨn tɨi'rátoosij tyej tyij jimi ajtyáma'can tá'ra'nyij,
tyej tyij tyaatatyójtzi're'en ɨ tɨ jɨn néijmi'i putyí'uurej.

Pablo pu huá'huaviitze' ɨ maj tyá'tzaahuatye'

15 A'íj nu jɨme' nyáaj jamua'ree siaj tyá'tzaahuatye' ɨ tavástara' jimi
ɨ Jesús, siajta hua'xɨe've' néijmi'caa ɨ maj tyeítyeristyamua' pué'een
ɨ Dios, 16 canu nyij ja'antyápua'cɨtacaa nyaj tyé'tyojtzi're'ej ɨ Dios
ja'mua jɨme', nyajamua'tamua're'rihua'aj nu nyij huatyényuusij ɨ Dios
jimi. 17 A'yaa nu tyá'huaviij ɨ Dios ɨ tɨ vástaria'ra' pué'een ɨ tavástara'
Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een, ɨ tɨ naa huasé'rin, tɨ'ij jamuaata'an
ɨ júuricamej ɨ siaj jɨn tyámua' metyityoomuámua're'ej ajta ja'mua
jimi huataséjre'en, ajta siaj sij jɨ'ré'can jɨme' jáamua'tyij. 18 A'yaa nu
tyá'huaviij ɨ Dios tɨ'ij jamo'támiteeraste'en, siaj sij jáamua'reej tyi'tíj
tɨ puíricɨj ɨ siaj jajchó've', ɨ tɨ jɨn ɨ Dios jamuaatajé, ajta naa éenye'ej
tyihuá'cɨ'tyij ɨ tyeítyeristyamua'me'en ɨ Dios, 19 ajta quee iteere' ɨ
tɨ jɨn huápuɨ'ɨj tyu'yí'tɨn ɨ Dios, ɨ tɨ jɨn tye'entyimuáriej tatzájta' ɨ
tyej tyá'tzaahuatye'. A'íi pu a'íɨn pué'een ɨ tɨ Dios jaataséjrataca' ɨ
tɨ jɨn néijmi'i putyí'uurej tɨ ajta jɨn uhuájca'nyej 20 tɨ'ɨj jaatájuurityej
ɨ Cɨríistu' ajta yo'ví'tɨj u tajapuá tɨ'ɨj a'áa ya'ajcájra ɨ jumuáca'ta'
pujmua', 21 ajta jaatá' tɨ'ij néijmi'i putyí'uuriaj, tɨ tyu'ta'íjtaj, tɨ néijmi'i
jɨn antyúumua'reeriaj a'íjna jɨme' ɨ tɨ jɨn ántyapuaj, tɨ'ɨj na'aj ijíij
tɨ tyí'sejre' ajta je'ej tɨ ooj yatyojooméj. 22 Néijmi'i pu jɨn ɨ Cɨríistu'
antyúumua'reej, a'íɨ pu ajta ɨ Cɨríistu' antyíhuaviihuaca' tɨ'ij a'íɨn
pue'éenye'ej já'ra'nyij ɨ hua' mu'uj néijmi'caa ɨ maj jusɨ'rii ɨ Dios jimi.
23 Ji'nye a'íɨmaj ɨ maj jusɨ'rii ɨ tyeyúuj tzajta' a'íɨ mu a'íɨn pué'een
ɨ tyévira' ɨ Cɨríistu', a'íɨ pu hua' mu'uj pué'een, ji'nye a'íɨ pu a'íɨn
pué'een ɨ Cɨríistu' ɨ tɨ néijmi'i tyámua' tyí'uurej.

Dios pu tajapuá huatanyúj ɨ Cɨríistu' jitze ma'can

2 1 Jájcuaj ɨmuáj xu mua'aj muɨ'chica'aj a'íjcɨ jɨme' ɨ siaj je'ej pua'aj
rɨjcaa siajta jéehua á'ɨtzeeria'ca'aj, 2 a'yaa xu sij tyí'tyesejria'ca'aj,

ji'nye a'yaa xu tyityetyúucha'ɨica'aj matɨ'ɨj rɨcɨj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'yan
séejre' ɨ cháanacaj japua, siajta a'yan rɨjcaa je'ej tɨ tya'ráanajchi
a'ɨ́jna ɨ tɨ íiyan tyí'ijta ajta a'ɨ́ɨjma jimi ɨ xɨéjnyu'carij ɨ maj séejre'
áacaj tzajta' ɨ tɨ'ij ajta ca'nyíjra'aj hua'tá'caa mej mij quee ja'astej ɨ
Dios. 3 A'yaa tu tyajta néijmi'i ityáj jájcuaj ɨmuáj tyí'tyesejria'ca'aj,
a'yan tyetyityaaju'uj je'ej tyaj tyaaxɨé'va'ca'aj tajɨ́ɨmua'aj, ajta je'ej tɨ
tyitá'miteerastya'ca'aj. A'ɨ́j pu jɨme' a'yan tyi'tacɨ'puáatacaj tɨ ɨ Dios
jéehua puéjtzij taatá'an, a'yájna tɨ'ɨj puéjtzij tyihuo'tá'sij ɨ séecan.
4 Ajta ɨ Dios jéehua pu tá'cu'vej ajta va'cán jɨn taxɨe've', 5 a'ɨ́j pu jɨn
taatá' tyaj júurij tá'ra'nyij jamuán ɨ Cɨríistu', tyatɨ'ɨj tyooj muɨ'chica'aj
a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tyaj á'ɨtzeeria'ca'aj. A'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn jéehua já'muaxɨe've' ɨ
Dios a'ɨ́j xu jɨn seríj ja'ancuriáa' tɨ'ij jamuáahuɨire'en. 6 Ajta jamuán ɨ
Cɨríistu' taatájuurityej, tyej tyij jamuán oorá'sej u tajapuá. 7 A'yaa pu
a'ɨ́jna jɨn huaríj tɨ'ij jaataséjrataj ɨ tɨ jɨn tá'ancu'vaxɨj ajta taaxɨé'vej
a'ɨ́jcɨ jitze ma'can ɨ Cɨríistu' tɨ ajta Jesús pué'een. 8 A'ɨ́j xu jitze ma'can
ɨ Dios tɨ jɨn já'muaxɨe've' mua'aj ja'ancuriáa' tɨ'ij jamuáahuɨire'en ɨ
siaj jɨn tyá'tzaahuatye'. Caxu jujɨ́ɨmua'aj siana'aj jájtyo, sulu a'ɨ́ɨ pu ɨ
Dios juxɨé'vi'ra' jɨn jamua'ancu'vaxɨj. 9 Caxu mua'aj jujɨ́ɨmua'aj a'yan
tyéejtyoj, ta'aj ij quee a'tɨ́j óotzaahuatye'ej, 10 ji'nye ɨ Dios pu a'ɨ́ɨn
pué'een ɨ tɨ táataahuaca', a'ɨ́ɨ pu táataahuaca' jimi ɨ Cɨríistu' tɨ ajta
Jesús pué'een, tyej tyij tyámua' tyu'muárɨe'en, a'yan tyetyityaaju'uj
je'ej tɨ a'ɨ́ɨn jájcuaj tyitu'cájuyetyej.

Néijmi'i tu séej chájta'naj tyana'aj pué'een

11 A'yaa pu'ij, mua'aj mu siaj quee Israel jitze ajtyáma'can, majta
a'yan hua'tamuá'muaj tɨjɨn: “ɨ maj quee ja'antyisí'chej ɨ junavíj”, majta
ɨ maj ja'antyisí'chej ɨ junavíj, majta jujɨ́ɨmua'aj a'yan huatóomua'aj
tɨjɨn: “ɨ maj ja'antyisí'chej ɨ junavíj”, 12 xo'támua'reej siaj jájcuaj
ɨmuáj quee jimi ajtyáma'cantaca'aj ɨ Cɨríistu', siajta quee a'ɨ́ɨjma
jimi ajtyáma'cantaca'aj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, capu ij tyi'tɨ́j
ja'muacɨ'tyíiche' ɨ Dios jimi nusu ɨ tɨ jɨn tya'tóoratziiri'. A'yaa xu
éenye'que' séjria'ca'aj ɨ cháanacaj japua, caxu jamua'ajcaa ɨ Dios ajta
quee má'hua'taca'aj ɨ siaj jɨn jacho've'. 13 Ajta ijíij, mua'aj xu seríj
jimi séejre' ɨ Cɨríistu' tɨ ajta Jesús pué'een a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ a'ɨ́ɨn juxúure'
eeráaxɨrej, mua'aj mu siaj jájcuaj ɨmuáj a' ɨmuáj já'sejria'ca'aj xu'ríj
jimi séejre'. 14 Cɨríistu' pu pué'een ɨ tɨ taatyápua'rij ɨ tatzájta'. A'ɨ́ɨ pu
a'yan táaruuj tyej tyij séej tyana'aj tyeɨ́tyeera' pue'éenye'ej tá'ra'nyij,
a'ɨ́ɨ pu jaatyú'uj ɨ tɨ tyi'tyánaamuaaj ajta ɨ tyaj jɨn tanyo'si'tya'ca'aj.
15 A'ɨ́ɨ pu ja'antyipuá'rij ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijtaca'aj majta jɨn
tyúu'ijtya'ca'aj, ajta ɨ maj huá'puaca'aj pu séej na'aj huatyátaahuaca',
mej mij séej mana'aj tyeɨ́tyeera' pué'eenye'ej muá'ra'nyij. A'yaa pu
éenye'que' huo'tyápua'rij. 16 A'ɨ́ɨ pu ja'antyipuá'rij ɨ maj quee naa
ja'huóomua'rajca'aj ɨ séecan jamuán, ajta ɨ maj jó'tatee ɨ cúruuj jitze

a'ɨ́j pu jɨn jitzán ta'ajtyáhuii ɨ Dios, tyej tyij séej tyana'aj tyévira' pue'éenye'ej tá'ra'nyij.

17 Cɨríistu' pu mujo'vé'mej tɨ'ij jamuaaté'exaatye'en ɨ nyúucarij ɨ tɨ jɨn jamuaatyápua'ritye'en mu siaj a' ɨmuáj jo'tyú'uuca'aj, siajta mu siaj yevéjri' séjria'ca'aj. 18 Ji'nye ɨ Cɨríistu' jimi tu púj oorej tyej tyij séej tyana'aj jɨn ɨ júuricamej ajtyáxɨɨrej ɨ tavástara' jimi. 19 A'ɨ́j xu jɨn mua'aj quee che' a'ɨ́ɨn pué'een ɨ maj séej ɨ chuéj japua já'ma'can, caxu che' ajéjre' já'sejre', sulu xu'ríj hua' jitze ajtyáma'can a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj jitzán séejre' ɨ Dios, siajta tyeɨ́tyeristyamua'me'en pué'een. 20 A'yaa xu mua'aj een tɨ'ɨj ɨ chi'ij, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ tɨ huo'tajé ɨ Jesús, majta ɨ maj ará'tyeej tyí'xajtaca'aj ɨ Dios jitze ma'can, a'yaa mu tyí'huɨɨre' tɨ'ɨj tyetyéj tɨ japuan ájtaavijhuaj ɨ jáxu'uj, ajta ɨ Cɨríistu' tɨ ajta Jesús pué'een, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tyetyéj tɨ jéetze' juxɨe've'. 21 Ɨ Cɨríistu' jimi, néijmi'i pu ɨ chi'ij huatyáama'aj ja'mej 'asta na'aj quee a'yan huárɨnyij tɨ'ɨj tyeyúuj tɨ jitzán ɨ Dios iirájcaj. 22 Siajta mua'aj jitzán xu siajta tyúuvi'raxɨ'sij siaj sij a'yan tyi'huɨ́ɨre'ej xá'ra'nyij tɨ'ɨj tyeyúuj tɨ jitzán iirájcaj ɨ júuricama'ra' ɨ Dios.

Pablo pu a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej tɨ tyihuó'ixaatye'en ɨ maj séej chuéj japua ja'chej

3 1 A'ɨ́j nu jɨn nyáaj Pablo eetyánami' a'ɨ́jcɨ jɨme' nyaj jahuɨɨre' ɨ Cɨríistu' ɨ tɨ ajta Jesús pué'een tɨ'ɨj mua'ajmaj jamuáahuɨɨre'en, mu siaj quee Israel jitze ajtyáma'can. 2 Xu'ríj sij jamua'reej tɨ Dios naata'ɨ́j nyej nyij jamuaaté'exaatye'en ɨ nyúucaria'ra' ajta je'ej tɨ tya'tóoraj mua'ajmaj jimi. 3 Dios pu arí naataséjraj ɨ tɨ jimi ju'avaataca'aj, a'yájna nyatɨ'ɨj nyeríj cɨ́ɨ tyajamuaatayú'sej. 4 Tɨpua'aj seríj jo'jíjve'en, aj xu sij yo'itéej xá'ju'un je'ej nyaj tyiyó'itej tyámua' naa a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ ju'avaataca'aj ɨ tɨ jɨn ɨ Cɨríistu' a'yan huarɨ́j, 5 ɨ tɨquee eexúj huo'taséjratya'ca'aj a'ɨ́ɨjma ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj jájcuaj ɨmuáj séjria'ca'aj, ajta ijíij ɨ júuricama'ra' ɨ Dios pu arí huo'taséjra a'ɨ́ɨjma ɨ maj jimi séejre' mej mij jaatyáhuɨɨre'en, ajta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyí'xajtaca'aj ɨ Dios jitze ma'can. 6 A'ɨi pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ ju'avaataca'aj ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios ɨ tɨ néijmi'que' a'yan tyihuá'jee maj antyóosɨɨre'en ɨ Cɨríistu' jimi, mej mij sɨ́ɨj mana'aj tyeɨ́tyeera' pue'éenye'ej muá'ra'nyij, majta néijmi'i ja'ancuriá'an a'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn tya'tóoratziiri' ɨ Dios a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can. 7 A'ɨ́j nu jɨn nyáaj tye'entyájrupij nyej nyij huo'té'exaatye'en ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios, a'ɨ́ɨ pu a'yan tyinaatapuéjvej juxɨé'vi'ra' jɨme' ajta ná'ancu'vaxɨj, a'ɨ́j pu jɨn jaataséjrataca' ɨ tɨ néijmi'i jɨn putyí'uurej.

8 Nyáaj nu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ jéetze' cɨléenye' jɨn tyi'tyéjvee a'ɨ́ɨjma jimi maj cɨléenye' jɨn tyityetyu'uj ɨ Dios jimi, ajta a'ɨ́ɨ pu tyámua' tyinaatyájtoo nyej nyij huo'té'exaatye'en ɨ nyúucaria'ra' a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee Israel jitze ajtyáma'can, mej mij jáamua'reej je'ej tɨ tyí'een

ɨ Cɨríistu' jimi. 9 A'yaa pu tyinaa'íjcaj nyej nyij huo'té'exaatye'en
néijmi'caa je'ej tɨ ɨ Dios tyaaxá'puɨ'ɨntarej, ɨ tɨ néijmi'i tyú'taahuaca',
a'íɨ pu a'yan tyá'avaataca'aj tɨ'ɨj na'aj jájcuaj ɨmuáj tɨ yaje'ré'nyej.
10 A'yaa tutyij ijíij a'íɨmaj jimi tyá'mua'reej ɨ maj jusɨ'rii u tyeyúuj
tzajta', néijmi'i ɨ maj jɨn tyí'ijta u tajapuá, majta mu tyi'tíj jɨn
antyúumua'reej jo'tɨj ɨ Dios já'sejre', mej mij jáamua'reej tɨquee síɨj
na'aj ɨ Dios tɨ jɨn a'yan huaríj ɨ jumua'tzíira'aj jɨme'. 11 Dios pu a'yan
huaríj je'ej tɨ a'íɨn jájcuaj ɨmuáj tyaaxá'puɨ'ɨntarej, tɨ'ɨj ɨ tavástara'
Cɨríistu' tɨ ajta Jesús pué'een, a'íjna jɨn a'yan huárɨnyij. 12 A'íj tutyij
jimi ɨ Cɨríistu' taxáahuaj séejre' tyej tyij ajtyáxɨɨrej ɨ Dios jimi, a'íj
jitze tyetyi'ca'nyáaj ɨ tyaj jitzán tyá'tzaahuatye'. 13 A'íj nu jɨn a'yan
tyaja'muahuaviij siaj quee juxaahuataj a'íjcɨ jɨme' ɨ nyaj ja'mua jɨme'
jajpuéetzij, ji'nye jéehua pu naa tye'mej ja'mua jimi.

Ɨ tyaj jahuoo ajta ɨ tyaj jɨn tyé'tyojtzi're' ɨ Dios

14 A'íj nu jɨn tyítunutaj jimi ɨ vástaria'ra' ɨ Cɨríistu', 15 ɨ tyaj jitzán
ja'ancuriáa' je'ej tɨ huatóomua'aj síɨj ajta síɨj ɨ tyeítyeristyamua'me'en,
tɨ'ɨj ɨ jútye' ajta íiyan ɨ cháanacaj japua. 16 A'yaa nu tyá'huoo tɨ ɨ Dios
ca'nyíjra'aj jamuaata'an ɨ ja'mua tzajta', siaj sij a'íjcɨ jitze aróoca'nyej
ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, 17 che' ɨ Cɨríistu' ja'mua tzajta' séjre'ej a'íjna
jɨme' siaj tyá'tzaahuatye', ajta ɨ siaj jɨn juxɨe've' a'íɨ pu pué'een ɨ tɨ
jéetze' juxɨe've' ja'mua jimi. 18 Siaj sij néijmi'i tyámua' ja'huóomua'raj
siajta jáamua'reej tɨ jéehua já'muaxɨe've' ɨ Cɨríistu', tɨ'ɨj na'aj tyí'sejre'
áatyej ɨmuáj, ajtyapuáj ɨmuáj, aacɨj ɨmuáj, a'íɨ pu a'íɨn pué'een ɨ tɨ jɨn
já'muaxɨe've'. 19 A'yaa nu tyá'huoo ja'mua jɨme' siaj sij jáamua'tyij ɨ
tɨ jɨn ɨ Cɨríistu' já'muaxɨe've', ɨ tɨquee je'ej ámiteere' tyej tyij yo'itéej
tá'ra'nyij, tɨ'ɨj ajta néijmi'i jɨme' ɨ Dios tyámua' tyajamuaatyátoonyij.
20 Ajta ijíij, tyetyé'tyojtzi're' ɨ Dios, tɨ jéehua huápuɨ'ɨj jaayí'tɨn tɨ
a'yan huárɨnyij je'ej tyaj tyaatáhuaviiraj, nusu je'ej tyaj tyí'mua'tzej,
tyetyé'tyojtzi're' ɨ tɨ jɨn néijmi'i putyí'uurej tɨ tatzájta' séejre'.
21 Tyiche' tyaatatyójtzi're'en ɨ Dios jo'tyaj já'tasɨ'rii, tyajta a'íjcɨ ɨ
Cɨríistu' tɨ ajta Jesús pué'een, tyiche' tyé'tyojtzi're'ej tɨ'ɨj na'aj yutɨj
jo'que'tɨj ja'mej jusén jɨme'. Che' a'yan tyá'ra'nyij.

Néijmi'i tu séej tyeítyeera' tyana'aj pué'een ɨ júuricama'ra' jimi ɨ Dios

4 1 A'íj nu jɨn nyáaj, ɨ nyaj eetyánami' a'íjna jɨme' nyaj
jahuɨɨre' ɨ tavástara', a'yaa nu tyaja'muahuaviij siaj
tyámua' tyityetyúucha'ɨɨj, ji'nye a'íɨ pu ɨ Dios jamuaatajé. 2 Caxu
óotzaahuatye'ej sulu naa xu tyihuojó'mua'raj, siajta quee jiye'tzín
nyinyu'caj sulu setyo'táviicue' siahuá'xɨe've'ej séej siajta séej, 3 siajta
huatyóoca'nyej siaj sij séej siana'aj tyeítyeera' pué'eenye', ji'nye a'íɨ pu
a'áa já'ma'can ɨ júuricama'ra' jimi ɨ Dios, a'íjna jɨme' siaj sij juxáahuaj

séjre'ej. 4 Sɨ́ɨj pu'uj ɨ tyévira' ajta sɨ́ɨj na'aj ɨ júuricama'ra' ɨ Dios,
a'yájna tɨ'ɨj ajta ɨ Dios tɨ jamuaatajé siaj séej siana'aj tyicho've'ej. 5 Sɨ́ɨj
pu'uj ɨ tavástara', ajta sɨ́ɨj na'aj ɨ tyaj jitzán tyá'tzaahuatye', sɨ́ɨj pu'uj
ajta ɨ tyaj nyúucaritze' huáɨ'huaca'. 6 Sɨ́ɨj pu'uj ɨ Dios ɨ tyaj néijmi'i
jajvástara', ɨ tɨ néijmi'caa jɨn antyúumua'reej, a'ɨ́ɨ pu ajta néijmi'i jɨn
tyí'muarɨe' ajta néijmi'caa jimi séejre'.

7 Ajta ityájma pu ɨ Cɨríistu' tyitaatapuéjvej séej ajta séej je'ej tɨ a'ɨ́j
tya'ránajchaca'. 8 A'ɨ́j pu jɨn a'yan tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn:

Tajapuá pu jo'ojnyéj ajta huojo'ví'tɨj a'ɨ́ɨjma ɨ tɨ huo'mué'tɨj tɨ'ɨj
néijmi'caa eetyáanaj,
ajta huo'ta' a'ɨ́ɨjma ɨ jutyéɨtyeristyamua' mej mij tyámua'
tyityahuóocha'ɨɨn.

9 ¿Tyi'tanyí pu tyí'xaj ɨ nyúucarij tɨ a'yan tyá'xaj yee "a'ɨ́ɨ pu
tajapuá jo'ojnyéj"? A'yaa pu huatóomua'aj tɨjɨn a'ɨ́ɨ pu ajta anaquéej
yava'cáanyej íiyan ɨ cháanacaj japua. 10 Ajta ɨ tɨ yava'cáanyej, a'ɨ́ɨ
pu ajta a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ tajapuá jo'ojnyéj tɨ'ɨj tyu'néijmi'tare'en tɨ'ɨj
na'aj pua'máj tyí'sejre'. 11 A'ɨ́ɨ pu hua'antyíhuoj ɨ maj tamuáamuata'
japuan hua'puaj ará'asej, ajta séecan mej mij Dios jitze ma'can
tyu'taxáj, ajta séecan antyíhuo mej mij huo'ré'ixaatye'en ɨ tyeɨ́tyee
ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios, ajta séecan mej mij huó'cha'ɨɨn ɨ maj jusɨ'rii,
ajta séecan maj tyihuó'mua'tyej. 12 A'yaa pu'ij tyámua' huó'ruuj ɨ
tyeɨ́tyeristyamua'me'en ɨ Dios, mej mij a'ɨ́ɨmaj tyu'tyáhuɨɨre'en,
majta tyíve'sej jamuán ɨ Cɨríistu', 13 'asta tyana'aj quee séej tyévira'
pue'éenye'ej tá'ra'nyij a'ɨ́jna ɨ tyaj jɨn tyá'tzaahuatye', ajta tyej tyij
jáamua'tyij ɨ yójra' ɨ Dios, aj tutyij néijmi'i huose'en ɨ Cɨríistu' jimi.
14 Catu che' a'yan éenye'ej tá'ju'un matɨ'ɨj ɨ tɨ'ríij, ɨ maj cha'mana'aj
tyojó'namuajran majta quee xu jamua'reej je'ej tɨquee tyí'xa'puɨ'ɨn,
majta a'yan een tɨ'ɨj ɨ jéetɨrij ɨ tɨ áacaj jáatɨsij jo'tɨj na'aj pujmua',
majta je'en séecan huá'cuanamuaj je'ej tɨ tyihua'ráanajchi maj
tyihuó'ixaatye'en a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ hue'tzij pué'een. 15 Tyajta ityáj a'yaa
tu tyi'xáataj tá'ju'un je'ej tɨ tyi'jɨ'ré'can jɨme', ji'nye tyátaxɨe've',
a'yaa pu'ij tyúuxɨe've' tyaj huahuóse'en ɨ Cɨríistu' jamuán, ji'nye a'ɨ́ɨ
pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ taj mu'uj néijmi'caa ityájma. 16 Ajta ɨ Cɨríistu' jitze
ma'can, néijmi'i tu ɨ tyaj tasɨ'rii ɨ tyeyúuj tzajta' tyihuóse'sij, a'ɨ́jna
jɨme' tyaj taxɨe've' séej tyajta séej, a'yaa pu tye'mej tɨpua'aj néijmi'i
metyí'muarɨe'ej je'ej tɨ tyihuo'cɨ'ɨj séej ajta séej.

Je'ej maj jájcuan jɨn tyí'tyechej ɨ maj Cɨríistu' jimi séejre'

17 A'yaa nu nyij tyajá'mua'ixaatye', nyajta a'yan tyajá'mua'ijcatye'
ɨ tavástara' jitze ma'can siaj quee che' a'yan tyityetyúucha'ɨɨj
matɨ'ɨj ɨ maj quee tyá'tzaahuatye', ɨ maj a'yan tyí'tyechej je'ej tɨ
ɨ hua'mua'tziira'aj jitze tye'rányinyii tɨquee tyi'tɨ́j huɨɨre' 18 majta
quee tyi'tɨ́j jó'itej. Camu a'ɨ́ɨmaj jamua'reej je'ej tɨ tyí'een ɨ Dios

jimi, ji'nye camu tyihuojó'itej a'ǵjna jɨme' maj quee tóocua'nyii
ɨ juxɨéjnyu'caa tzajta'. 19 Muríj huatyétze'riaca', majta a'ǵjna jimi
huatóotoj je'ej tɨ tyi'tǵj tyihua'ráanajchi ɨ hua'tzajta' mej mij néijmi'i
jɨn tyu'xána'cɨre'en. 20 Siajta mua'aj, caxu a'ǵj jɨn jaamua'aj ɨ Cɨríistu'
siaj sij a'yan cha'taj siana'aj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨɨj, 21 ji'nye
tyámua' xu tyáanamuajri' ɨ nyúucaria'ra' siajta a'ǵj jitze tyi'huóo'itɨɨri'
siaj sij a'yan tyi'tyeséere'ej xá'ra'nyij je'ej tɨ a'ǵɨn tyá'xɨe've', ajta
a'yan tyi'jɨ'ré'can jɨme' jimi ɨ Jesús. 22 A'ǵj pu jɨn a'yan tyúuxɨe've'
siaj metyaja'ajhua'xɨj je'ej siaj jájcuaj ɨmuáj tyí'tyesejria'ca'aj, siajta
yó'hua'xɨn je'ej siaj tyityetyúucha'ɨɨca'aj, ji'nye je'ej pu pua'aj
já'mua'uuriajca'aj ɨ tɨ já'muacuanamuajca'aj. 23 A'yaa pu tyúuxɨe've'
siaj huóojajcuare'en a'ǵjcɨ jitze ɨ siaj jɨn ma'umuámua're', 24 siaj sij
tyámua' naa tyityetyúucha'ɨɨj ɨ tɨ tyi' jájcuaj jɨme', siaj sij a'yan
éenye'ej xá'ra'nyij je'ej tɨ ɨ Dios yan tyajamuaatyájtoo, ɨ tɨ ajta
ámiteeria'aj siaj tyámua' tyí'tyesejre' jɨ'ré'can jɨme'.

Tyiche' jusén jɨme' tyámua' huárɨnyij

25 A'ǵj pu jɨn, caxu che' jucuanamuaj, sulu siata'aj huatoojé'yacan
jɨn tyaaté'exaatye'en ɨ juxa'aj tyévij, ji'nye néijmi'i tu séej tyana'aj
tyévira' jitze ajtyáma'can.
26 Tɨpua'aj xaatanyínyu'cacuj, caxu a'ǵjcɨ jɨn ootyá'ɨtze'rihua'an ɨ
Dios jimi, caxu siajta á'tyeevi' siaj nyinyu'cacuj tyi'tǵj jɨme'. 27 Caxu
jatá'care'en tɨ ɨ tyiyáaru' avíitzij jɨn huataséjre'en ja'mua tzajta'.
28 Ɨ tɨ tyí'nahua'ra'aj, che' quee che' tyí'nahua'aj, sulu che'
tyu'muárɨe'en tɨ'ij tyi'tǵj huamué'tɨn ɨ tɨ jɨn huo'tyáhuɨɨre'en a'ǵɨjma ɨ
maj quee je'ej tyéejviicue'.
29 Caxu tyi'tǵj xajtaj tɨ je'ej pua'aj namuajre', sulu a'ǵj xu'uj
huataxáj ɨ nyúucarij tɨ xá'puɨ' ɨ tɨ hua'tyáhuɨ'rii mej mij jéetze' yo'itéej
muá'ra'nyij ajta tɨ'ij tyámua' tyihuo'tá'an a'ǵɨjma ɨ maj janamuaj.
30 Caxu xaamújrira'aj jatá'care'en ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, ɨ tɨ jɨn ɨ Dios
já'muamajtyen tɨjɨn jitzán xu ajtyáma'can tɨ'ɨj atyojo'ré'nyej a'náj tɨ
ja'mua japua huatányuusij.
31 Siata'aj néijmi'i tyu'tapuá'cɨtaj ɨ siaj jɨn je'ej pua'aj
metyityoomuámua're', ɨ siaj jɨn jujaaxɨejtye', nusu ɨ siaj jɨn
nyinyu'cacuj, na'ríij ɨ siaj jɨn hua'tají'vii ɨ tyeítyee, nusu ɨ siaj jɨn je'ej
pua'aj tyihuá'xaj. 32 Siata'aj tyámua' tyityetyúucha'ɨɨj, siajta óocuu'vej
séej siajta séej, setyu'túu'uunyi' séej siajta séej, a'yájna tɨ'ɨj ɨ Dios
mua'ajmaj tyajamuaatú'uunyi'ri' ɨ Cɨríistu' jimi.

Je'ej maj ye'ej tyityeecháatɨme'nyij ɨ yójmua'mua' ɨ Dios

5 1 Siajta mua'aj, mu siaj yójmua'mua' pué'een ɨ Dios, a'yaa xu
cha'taj siana'aj huárɨnyij tɨ'ɨj ɨ Dios rɨcɨj. 2 Néijmi'caa xu naa
jó'mua'raj siajta hua'xɨe've'ej, a'yájna tɨ'ɨj ɨ Cɨríistu' tyí'taxɨe've', ajta

huatóotoj tajíme' tɨ'ɨj huatóomu'vejritaca' tajitzé ma'can ɨ Dios jimi,
a'yaa pu'ij éenye'ej séejre' tɨ'ɨj mu'véjrij tɨ naa tyaarɨe'ej u tajapuá.
3 A'yaa pu ja'mua jimi tyúuxɨe've' siaj tyámua' tyityetyúucha'ɨɨj,
ji'nye tyeítyeristyamua'me'en xu pué'een ɨ Dios, caxu a'íj xajtaj ɨ
siaj jɨn huóoxana'cɨre'en, na'ríij tyi'tíj siaj jɨn je'ej pua'aj rɨcɨj, nusu
siaj tyí'nyacua'tzaj. 4 Caxu tyí'xajtaj nyúucarij jɨme' tɨ je'ej pua'aj
huánamuajrii, na'ríij ɨ tɨquee tyi'tíj huɨɨre', ji'nye capu xá'puɨ', jéetze'
pu naa siaj tyaatatyójtzi're'en ɨ Dios. 5 A'yaa xu tyá'mua'reeriaj tɨjɨn
tɨpua'aj a'tíj juxana'cɨria'aj, nusu je'ej pua'aj metyóomua'riaj, na'ríij
jéehua tyí'nyacua'tzaj, a'yaa pu huasé'rin ɨ Dios jimi tɨ'ɨj síɨj tɨ
hua'na'michej ɨ sáanturij, a'íɨjma capu huá'cɨ'tyij maj utyájrutyej jo'tɨj
ɨ Dios tyejé'ijtaj ajta ɨ Cɨríistu'.

Tyiche' tyámua' tyí'tyechajcaj je'ej tɨ ɨ Cɨríistu' tyita'tanyéjnye'rityee

6 Che' quee a'tíj já'muacuanamuaj a'íjna jɨme' ɨ nyúucarij tɨquee
tyi'tíj huɨɨre', ji'nye Dios pu jéehua puéjtzij huo'tá'sij a'íɨjma ɨ maj
quee já'tyese'. 7 A'íj xu jɨn caxu mua'aj hua'ajtyánaxcan a'íɨjma. 8 A'náj
ɨmuáj xu mua'aj tíca'riste' séjria'ca'aj, siajta ijíij xu'ríj nyéeri'iste'
séejre', a'íjna jɨme' siaj tavástara' jimi séejre'. A'íj xu jɨn tyámua'
tyityetyúucha'ɨj matɨ'ɨj ɨ maj nyéeri'iste' séejre', 9 ji'nye a'íjna ɨ tatzárij
néijmi'i pu tyámua' tyí'uurej, ajta a'yan rɨcɨj je'ej tɨ tye'tyévijtye',
ajta tzáahuatyi'ra'aj jɨn séejre'. 10 A'náj tɨna'aj xu jahuoocaj je'ej
tɨ tya'ráanajchi ɨ tavástara'. 11 Caxu hua'ajtyánaxcan a'íɨmaj ɨ maj
je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj ɨ maj tíca'riste' séejre', sulu siata'aj
nyéeri'iste' jaataséjrataj je'ej maj rɨcɨj. 12 Ji'nye tyú'tyevi'raste' tɨ a'tíj
jaataxáj je'ej maj a'íɨmaj avíitzij jɨn rɨcɨj, 13 ajta néijmi'i pu tyámua'
naa tyu'taséjre'sij ɨ tatzárij jɨme', 14 ji'nye a'íjna ɨ tatzárij néijmi'i pu
tyí'sejrata je'ej tɨ een. A'íj pu jɨn a'yan tyé'yu'si' tɨjɨn:

Huatájɨsij, muáaj mu paj tyácusij,
ájchesij hua' tzajta' ɨ muɨ'chítyee,
ajta ɨ Cɨríistu' pu muatyátatzavi'tye'ej.

15 A'íj xu jɨn tyámua' tyityetyúucha'ɨɨj. Caxu a'yan
tyityetyúucha'ɨɨj matɨ'ɨj ɨ maj quee ma'umuámua're', sulu tyámua'
xu metyityoomuámua're'ej. 16 Tyámua' xu eenye' siajta a'yan rɨjcaj
je'ej tɨ tyí'xa'puɨ' ijíij tɨ ooj je'ej tyíɨ'rij, ji'nye je'ej pu pua'aj tyí'rɨcɨj
yatɨj jooméj. 17 Caxu je'ej pua'aj metyityoomuámua're'ej, sulu
a'yaa xu tyá'huoocaj siaj sij yo'itéej xá'ra'nyij je'ej tɨ tyá'xɨe've' ɨ
tavástara'. 18 Caxu ta'ruj, ji'nye je'ej pu pua'aj já'mua'uurej, jéetze'
pu naa siaj néijmi'i a'íj jitze aróoca'nyej ɨ júuricama'ra' ɨ Dios.
19 Setyi'huóo'ixaatye' tyámua' naa a'íjcɨ jɨme' ɨ chuíicarij, siajta ɨ
siaj jɨn tyé'tyojtzi're' ɨ Dios, siata'aj tyu'táchuiicaj, siaj sij tyámua'
tyaatá'an néijmi'i jɨme' ɨ ja'muaxɨéjnyu'caa ɨ tavástara'. 20 A'náj tɨna'aj

xu tyé'tyojtzi're'ej ɨ Dios ɨ tɨ néijmi'i tyú'taahuaca' tɨ'ɨj na'aj íiyan tɨ tyí'sejre', nyúucaritze' ɨ tavástara' Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een.

Je'ej maj ye'ej tyityetyúucha'ɨɨcaj ɨ maj tyá'tzaahuatye'

21 Siata'aj huóohuɨɨre'en séej siajta séej, a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ siaj tzáahuatyi'ra'aj jimi tyícha'ɨj ɨ Cɨríistu'.

22 Siajta mua'aj mu siaj huɨɨchej, siata'aj huá'astyaj ɨ jucínastyamua' a'yájna siatɨ'ɨj tyá'astej ɨ tavástara'. 23 Ji'nye ɨ cína'ra'an pu mu'úura' pué'een ɨ ju'ɨ́ij, tɨ'ɨj ajta ɨ Cɨríistu' hua' mu'uj tyi'pué'een néijmi'caa ɨ maj jimi jusɨ'rii, a'ɨ́ɨ pu'ij hua' japua huatányuusij. 24 Ajta a'yájna matɨ'ɨj ɨ maj jusɨ'rii tyá'astej ɨ Cɨríistu', a'yaa pu cha'tána'aj tyúuxɨe've' mej mij a'ɨ́ɨmaj ɨ maj huɨɨchej huá'astyaj néijmi'i jɨme' ɨ jucínastyamua'.

25 Siajta mua'aj mu siaj hua'cínastyamua' pué'een, siata'aj huo'xɨé've'en ɨ ju'ɨrástyamua' a'yájna tɨ'ɨj ɨ Cɨríistu' tyihuá'xɨe've' a'ɨ́ɨjma ɨ maj jimi jusɨ'rii, a'ɨ́ɨ pu ajta hua' jitze ma'can huamuí'. 26 A'yaa pu huarɨ́j tɨ'ij huo'jájcuare'en, ajta tyámua' huó'ruuj ɨ hua' tzajta', a'ɨ́jna jɨme' maj ja'antzaahuaj a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij tɨ jaatyájtoo hua' jimi, 27 tɨ'ij a'yan tyaataséjrataj tɨ'ɨj ɨ tyeyúuj tɨ naa een, tɨquee tyi'tɨ́j a'me'ej, ajta quee huatyátzu'taca', sulu tɨ tyámua' naa huasé'rin ajta quee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere'. 28 A'yaa pu cha'tána'aj tyúuxɨe've' mej mij ɨ maj nyejnyeɨ'chej huo'xɨé've'en ɨ ju'ɨrástyamua', a'yájna matɨ'ɨj jujɨ́ɨmua'aj tyúuxɨe've'. A'ɨ́jna ɨ tɨ jaxɨe've' ɨ ju'ɨ́ij, a'ɨ́ɨ pu ajta jusɨ́ɨj juxɨe've'. 29 Ji'nye capu a'tɨ́j jaxana've' ɨ jutyévij, sulu a'ɨ́ɨ pu tyá'cue'tyej ajta tyámua' tya'xá'puee, tɨ'ɨj ajta ɨ Cɨríistu' tyámua' tyihuá'cha'ɨj ɨ maj jimi jusɨ'rii, 30 ji'nye a'ɨ́ɨ pu tyévira' pué'een. Tyajta ityáj tu ɨ Cɨríistu' jitze ajtyáma'can. 31 A'ɨ́j pu jɨn ɨ tyáatɨ' majuurɨésij ɨ jutáataj ajta ɨ junáanaj tɨ'ij ja'antyáanaxcaj ɨ ju'ɨ́ij, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj hua'puaj, sɨ́ɨj mu'uj mij tyévira' pué'eenye'ej muá'ju'un. 32 A'yaa pu'ij tyí'sejre' ɨ tɨ ju'avaataca'aj ɨ Dios jimi. Nyajta nyáaj a'ɨ́j nu jɨme' tyí'xaj a'ɨ́jcɨ ɨ Cɨríistu', nyajta néijmi'i jɨme' ɨ maj jimi jusɨ'rii. 33 A'yaa pu'ij tyúuxɨe've', mua'aj mu siaj nyejnyeɨ'chej, siata'aj huo'xɨé've'en ɨ ju'ɨrástyamua' a'yájna siatɨ'ɨj jujɨ́ɨmua'aj tyúuxɨe've', majta ɨ hua'ɨrastyamua' miche' huo'tyátzaahuatye'en ɨ jucínastyamua'.

6 1 Siajta mua'aj mu siaj hua'yojmua', siahuá'astyaj ɨ juhuásimua' a'yájna tɨ'ɨj tya'ráanajchi ɨ tavástara', ji'nye a'yaa pu tyí'xa'puɨ'ɨn. 2 A'ɨ́jna ɨ nyúucarij ta'nájcaj ɨ Dios tɨ jɨn tyita'táratziiri' a'yaa pu tyá'xaj tɨjɨn: "Pata'aj tzáahuatyi'ra'aj jimi tyícha'ɨɨj a táataj pajta a' náanaj, 3 ta'aj muáahuɨɨre'en pata'aj á'tyeevi'in paj júurij puá'ra'nyij íiyan ɨ cháanacaj japua."

4 Siajta mua'aj mu siaj hua' huásimua' pué'een, caxu hua'jaaxɨejtye'ej mu juyójmua', sulu tyámua' xu tyi'huóocha'ɨɨn, siaj sij huo'mua'tyej, siajta huo'té'exaatye'en tyámua' je'ej tɨ tyá'xɨe've' ɨ tavástara'.

5 Siajta mu siaj ca'nyéjrij jɨn tyí'huɨɨre', siata'aj huá'astyaj ɨ maj
íiyan cháanacaj japua tyajá'mua'ijtye'. Siahuá'astyaj tzáahuatyi'ra'aj
jɨme', a'yájna siatɨ'ɨj tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyá'huɨɨre' ɨ Cɨríistu'.
6 Siahuo'tyáhuɨɨre', caxu a'áa siana'aj matɨ'ɨjta a'ɨ́ɨmaj já'muasejra,
siaj sij hua' jimi tyámua' tyu'tyá'ɨtzeere'en, sulu siata'aj a'yan
tyihuo'tyáhuɨɨre'en siatɨ'ɨj tyá'huɨɨre' ɨ Cɨríistu', ajta je'ej tɨ tyá'xɨe've'
ɨ Dios. 7 Siata'aj tyámua' naa tyu'muárɨe'en, a'yájna siatɨ'ɨj ɨ tavástara'
siaj jimi tyí'huɨɨre' caxu ɨ tyétyacaa jimi. 8 A'yaa pu tyúuxɨe've' siaj
jáamua'reej sɨ́ɨj ajta sɨ́ɨj, tɨpua'aj ɨ tɨ tyí'ijtyi're' nusu ɨ tɨ juxáahuaj
tyí'muarɨe', a'yaa tu ɨ tavástara' jimi tya'ancuriáa'sij je'ej tɨ sɨ́ɨj tyi'tɨ́j
jɨn xá'puɨ' huarɨ́j.
9 Siajta mua'aj, mu siaj tyihuá'ijtye', a'yaa xu cha'taj siana'aj
tyámua' tyihuó'cha'ɨɨn ɨ maj ja'mua jimi tyí'muarɨe', caxu
hua'nyeechej. Xo'támua'reej tɨjɨn mua'aj majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj ja'mua
jimi tyí'muarɨe' néijmi'i xu a'ɨ́j jitze ajtyáma'can ɨ tavástara' tajapuá tɨ
já'sejre', siajta a'ɨ́jcɨ jimi juxa'aj xu'uj een.

Ɨ maj jɨn nyo'se' ɨ maj tyá'tzaahuatye'

10 Ajta ijíij nye'ihuáamua', xáahuo siaj sij huatyóoca'nyej ɨ
tavástara' jimi, siaj sij tyu'tyámue'tɨn ɨ muárɨe'ria'ra' jɨme'. 11 Siata'aj
tyámua' tyitya'cóonaj néijmi'i jɨme' ɨ tɨ Dios jaatyájtoo ja'mua jimi ɨ
siaj jɨn huatyényo'se'en, siata'aj sij tyo'táviicue' néijmi'i jɨme' ɨ tɨ jɨn
já'muacuanamuaj ɨ tyiyáaru'. 12 Ji'nye
catu a'ɨ́ɨjma nyo'si'tye' ɨ tyeɨ́tyee, sulu
a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyi'tɨ́j jɨn antyúumua'reej,
majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyí'ijtaca'aj, a'ɨ́ɨjma ɨ
xɨéjnyu'carij maj je'ej pua'aj een, ɨ maj
majta tyityatatyíj tyi'tɨ́j jɨme' tɨ́ca'riste'
íiyan ɨ cháanacaj japua, ajta u tajapuá.
13 A'ɨ́j xu jɨn néijmi'que' cóonaj ɨ Dios
tɨ jaatyájtoo ja'mua jimi, siata'aj sij
tyo'táviicue'en a'ájna xɨcáara' jitze ɨ tɨ
je'ej pua'aj tyí'rɨcɨj, ajta siatɨ'ɨj tyámua'
huóo'uuren a'yaa xu sij tyityaaju'un.
14 A'ɨ́j xu jɨn tyámua' eenye', caxu
ajtacɨ́'ca'an, ajta je'ej siaj rɨcɨj, a'yaa
xu jáa'uuren je'ej tɨ tyi'jɨ'ré'can jɨme'.
15 Siajta a'náj tɨ na'aj tyámua' eenye',
siaj sij jaariá'xaj ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios.
16 Ajta a'ɨ́jna ɨ siaj jitzán tyá'tzaahuatye'
a'ɨɨ pu jamuaatyáhuɨɨre'ej tɨ'ij
quee jamua'antyipuá'ritye'en ɨ
tyiyáaru'. 17 Ajta ɨ tɨ ja'mua japua

Efesios 6:10-17

huatányuusij a'yaa pu tyajamuaatyáhuɨɨre'ej tɨ'ɨj ɨ xantáaru' tɨ
ju'tyámuucu'uj, ajta ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios a'ɨ́ɨ pu pué'een ɨ chúun
tɨ juxa'aj tya'antámuamuaa tɨ jamui'tyéchuiitye'sij ɨ júuricama'ra'
ɨ Dios. 18 Caxu jatapuá'cɨtacare'en siaj jahuoocaj ɨ Dios jimi,
sulu a'yaa xu jéehua tyá'huoocaj, xa'rooca'nyéej ɨ júuricama'ra'
jitze ɨ Dios. Xa'tanyéjnye'rij, caxu tyá'xaahuataj siaj hua' jɨme'
jahuoocaj ɨ Dios jimi ɨ maj tyá'tzaahuatye'. 19 Siata'aj nyajɨ́me'
jahuoocaj ɨ Dios jimi, ta'aj ij naata'an je'ej nyaj tyu'xáj, nyej nyij
tyihuó'ixaatye'en ɨ tyeɨ́tyee, nyajta quee tyí'tzɨɨnye'ej tyi'tɨ́j jɨme',
a'yaa nu nyij tyihuo'té'exaatye'sij a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ aviitzi' ɨ Dios jimi,
a'ɨ́jna jɨme' ɨ nyúucaria'ra'. 20 Dios pu a'ɨ́jna jɨn nyojo'ta'ítyaca'
nyej nyij huo'té'exaatye'en ɨ nyúucaria'ra', a'ɨ́j nu jɨn eetyánami'
ijíij. Siáahuoocaj ɨ Dios jimi nyej nyij quee tyí'tzɨɨnye'ej
nyetyihuo'te'exaatye'en a'ɨ́jna jitze ma'can.

Pablo pu hua'tyojtye' ɨ tɨ jɨn ja'antyipuá'ritye'ej

21 A'ɨ́jna ɨ Tíquico, ɨ ta'ihuáara' ɨ tyaj jaxɨe've' tɨ a'yan cha'tána'aj
tyá'tzaahuatye' ɨ tavástara' jimi nyatɨ'ɨj nyáaj ajta quee tyi'tɨ́j jɨn
á'ɨtzeere' ɨ Dios jimi, a'ɨ́ɨ pu néijmi'i tyajamuaaté'exaatye'sij siaj sij
jáamua'reej je'ej tɨ tyí'nyahuɨɨre' ajta je'ej nyaj rɨcɨj. 22 A'ɨ́j nu jɨn
jaata'ítyij ja'mua jimi, siaj sij jáamua'reej je'ej tɨ tyí'nyahuɨɨre' ajta
ca'nyíjra'aj jamuaata'an.

23 Che' ɨ Dios jamuaatyápua'ritye'en néijmi'caa ɨ já'muatzajta', ajta
néijmi'caa ɨ ja'mua' ihuáamua', ajta ɨ tavástara' Jesús tɨ ajta Cɨríistu'
pué'een, che' a'ɨ́ɨn jamuaataxɨé've'en, ji'nye mua'aj xu tyá'tzaahuatye',
24 Che' tyámua' tyí'eenye' néijmi'caa jimi ɨ maj jusén jɨn jaxɨe've' ɨ
tavástara' Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een.

Je'ej tɨ tyo'yú'xaca' a'ɨ́jna ɨ San Pablo a'ɨ́ɨmaj jimi ɨ maj Filipos jo'cháatɨma'caa

Pablo pu hua'tyojtye'

1 [1]Nyáaj Pablo ajta a'ɨ́jna ɨ Timoteo, ityáj tu jahuɨɨre' a'ɨ́jna ɨ
Jesús ɨ Cɨríistu', a'yaa tu já'muatyojtye' néijmi'caa mua'ajmaj
mu siaj Filipos jo'cháatɨmee, siajta a'ɨ́ɨjma jitze ajtyáma'can ɨ maj
ja'tzaahuatye' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús ɨ Cɨríistu', ɨ maj tyajá'mua'ijtye', majta ɨ
maj já'muahuɨɨre' tyi'tɨ́j jɨme', néijmi'caa tu yajá'muatyojtye'. [2]Che' ɨ
Dios ɨ tyaj jajvástara' ajta ɨ tavástara' Jesús ɨ tɨ ajta Cɨríistu' pué'een,
miche' a'ɨ́ɨn tyámua' tyajamuáacha'ɨɨn majta jamuaatyápua'ritye'en ɨ
ja'muaxɨéjnyu'caa tzajta'.

Pablo pu tyé'tyojtzi're' ɨ Dios

[3]Nyatɨ'ɨjta mua'ajmaj jamo'támua'reej jéehua nu tyé'tyojtzi're' ɨ
nyaj Dios, [4]ajta nyatɨ'ɨjta jahuoocaj ɨ Dios jimi, nyenyetyámua'va'aj
nu ja'mua jimi nyajta jahuoo néijmi'caa mua'ajmaj jɨme', [5]ji'nye
mua'aj xu a'náj tɨna'aj naatáhuɨɨ nyej nyij huó'ixaatye'en ɨ tyeɨ́tyee
a'ɨ́jna ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios, sianaatáhuɨɨ ɨ jájcuaj ɨmuáj siajta ijíij
sióoche' xu a'yan rɨcɨj. [6]Tyámua' nu naa tyá'mua'reej tɨ ɨ Dios a'ɨ́jcɨ ɨ
tɨ ju'huatyáhuiij tɨ tyámua' jamuáa'uurej ɨ ja'mua tzajta', a'ɨɨ pu ajta
ja'antyícɨ'sij a'ájna xɨcáara' jitze tɨ'ɨj uvé'nyej ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu'
pué'een. [7]A'yaa pu tyí'xa'puɨ' nyaj a'yan tyí'mua'ajcaa ja'mua jɨme',
ji'nye mua'aj xu nyatzájta' séejre' siajta a'yan tyinaataséjra siaj
a'náj tɨna'aj nyahuɨɨre', tɨpua'aj nyanámi'huaj, na'ríij a'ɨɨjma jimi
anyo'tyávaacaj ɨ maj tyityatatyíj nyej nyij a'yan tyaataxáj yee xá'puɨ' ɨ
nyúucarij nyaj huá'ixaatye'. [8]Dios pu jamua'reej nyaj jéehua huápuɨ'ɨj
já'muasejramu', a'ɨ́j nu jɨn já'muaxɨe've' ɨ tɨ ajta nyéetzij jɨn naaxɨe'vej
a'ɨ́jna ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een. [9]A'yaa nu tyá'huoo ɨ Dios jimi
siaj jéetze' huóoxɨe've'en jujɨ́ɨmua'aj, tɨ'ij ajta ɨ Dios jamuaata'an siaj
sij jéetze' tyámua' naa néijmi'i tyojo'itéej xá'ra'nyij siajta tyámua'
metyityoomuámua're'ej, [10]ajta siaj sij jáamua'reej tyi'tɨ́j tɨ jéetze'
xá'puɨ'. A'yaa xu tyámua' tyi'tyecháaj xá'ju'un, siajta huaju'uj xá'ju'un

juxáahuaj, 'asta na'aj quee uvé'nyej a'ɨjna ɨ Ciríistu', 11 ji'nye mua'aj xu
tyu'taséjrataj ɨ siaj jɨn jéehua tyámua' naa tyú'ruuj, a'ɨjna jitze ma'can
ɨ Jesús tɨ ajta Ciríistu' pué'een, ajta jéehua tyaatatyójtzi're'ej ɨ Dios.

Ciríistu' pu a'ɨin pué'een ɨ tyaj jɨn júurij

12 Nye'ihuáamua', a'yaa nu tyá'xɨe've' siaj jáamua'reej, je'ej tɨ tyi'tɨj
náaruj, a'yaa pu'ij tyí'nyahuɨire' mej mij jéetze' mue'tɨj jáanamuaj
ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios. 13 Ji'nye ɨ nyaj námi' a'ɨj pu jɨn séejre' nyaj
jahuɨire' ɨ Ciríistu', mej mij jáamua'reej a'ɨimaj ɨ xantáaru'uj ɨ maj
jacha'ɨj a'ɨjna ɨ tɨ va'cán jɨn tyi'tyéjvee majta néijmi'i ɨ séecan.
14 Ajta matɨ'ɨj naaséj nyaj nami'huaca'aj, mue'tɨj mu ɨ nye'ihuáamua'
ahuóoca'an mej mij jaariá'xaj ɨ nyúucaria'ra' ɨ Ciríistu', camu
tyí'tzɨinye' sulu a'ɨj mu jitze tyí'ca'nyej ɨ tavástara'.
15 A'yaa pu tyi'ja'yájna maj séecan a'yan tyí'xaj ɨ Ciríistu' jitze
ma'can, ji'nye jéehua mu chueerij nyéetzij jɨme', majta nyéjcha'ɨire',
majta séecan a'yan tyí'xaj tzáahuatyi'ra'aj jɨme' majta jutyamua've'ej.
16 Séecan mu ɨ Ciríistu' jitze ma'can tyí'xaj tzáahuatyi'ra'aj
jɨme', máamua'reeriaj tɨ Dios a'ɨjna jɨn nyojo'ta'ɨtyaca', nyej nyij
huo'té'exaatye'en ɨ nyúucaria'ra', 17 majta ɨ séecan a'yaa mu rɨcɨj mej
mij jujɨimua'aj huatyóohuɨire'en, camu tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyí'xaj,
sulu a'yaa mu tyá'xɨe've' mej mij naatamuárɨe'riste'en ijíij nyaj
eetyánami'. 18 Ajta ¿ji'nye rɨnyij? A'ɨi pu jéetze' juxɨe've' ɨ maj tyí'xaj ɨ
Ciríistu' jitze ma'can, a'ɨj nu jɨn nyetyamua've', capu nye jitze juxɨe've'
tɨpua'aj tzáahuatyi'ra'aj jɨn metyí'xajta nusu mequee.

Nyajta nyóoche' jéetze' huatányetyamua've'sij, 19 ji'nye a'yaa nu
tyá'mua'reej tɨ a'ɨjna naatyáhuɨire'ej, siajta mua'aj xu naatáhuɨi a'ɨjna
jɨme' siaj jahuoo ɨ Dios jimi, ajta a'ɨjna ɨ júuricama'ra' ɨ Ciríistu'
a'ɨi pu ajta naatáhuɨi. 20 Ji'nye jéehua nu jacho've' tɨ ɨ Dios quee
a'náj naatatyévi'ra'astaj, sulu a'náj tɨna'aj pu jaataséjrataj mej mij
jáamua'reej nyej ɨ Ciríistu' jitze arányaca'nyej tɨpua'aj nyaj júurij
na'ríij nyaj huámuɨ'nyij. 21 Ji'nye nyéetzij jɨme', nyej nyooj júurij
a'ɨi pu a'ɨin pué'een nyaj jɨn jaatyáhuɨire'ej a'ɨjcɨ ɨ Ciríistu', ajta
tɨpua'aj náamuɨ'nyij, nu'ríj tyu'tyámue'tɨj u tajapuá. 22 Ajta tɨpua'aj
ná'tyeevi'in nyaj júurij ná'ra'nyij, aj nu néijmi'i séjran je'ej nyaj
tyí'muarɨe', canu che' jamua'reeren tyi'tɨj tɨ jéetze' xá'puɨ', tyij nyaj
á'tyeevi' nyaj júurij, nusu nyaj jiye'tzín huámuɨ'nyij. 23 Jéehua pu
nyamuarɨe'riste' nyej nyij jamua'reej tyi'tɨj tɨ jéetze' na'ráanajchij,
a'yaa nu tyá'xɨe've' nyaj huámuɨ'nyij nyej nyij jamuán jó'ra'nyij ɨ
Ciríistu', ji'nye a'yaa pu jéetze' tyámua' naa tye'mej nyej jimi, 24 ajta
ja'mua jɨme' a'yaa pu tyúuxɨe've' nyej nyooj júurij. 25 Nyajta a'yan
tyámua' naa tyá'mua'reej a'ɨjcɨ jɨme', a'yaa nu huaquéej na'mej siaj
sij jéetze' tyá'antzaahuatye'en, siajta huóotyamua've'en. 26 A'yaa

nu ja'mua jamuán yetyu'tyaváaj na'mej, siaj sij tyaatatyójtzi're'en ɨ
Cɨríistu' tɨ Jesús pué'een.

Tyaj a'yan tyí'tyechej je'ej tɨ tyé'ijta ɨ nyúucaria'ra' ɨ Cɨríistu'

27 A'yaa pu tyúuxɨe've' siaj a'yan tyí'tyese'ej siaj a'yan
tyí'tyechajcaj je'ej tɨ tyé'ijta ɨ nyúucaria'ra' ɨ Cɨríistu'. A'yaa xu eenye',
tɨpua'aj a'áa nya'tanyéj nyej nyij jamuáamuaarej na'ríij nyequee,
a'yaa nu tyá'xɨe've' nyaj jáamua'reej siaj néijmi'i tyá'tzaahuatye',
siajta néijmi'i nyo'se' a'ɨ́jna jɨme' siaj ja'tzaahuatye' ɨ nyúucaria'ra'
ɨ Dios, 28 caxu huá'tzɨɨnye'ej a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuájcha'ɨɨre'. A'yaa pu
tyámua' naa tyé'miteere' maj a'ɨ́ɨmaj á'pua'ren, siajta mua'aj a'yaa
xu tyá'mua'reeren tɨ já'muahuɨɨre'en. A'íi pu ɨ Dios jimi já'ma'can.
29 A'ɨ́j xu jitze ma'can ɨ Cɨríistu', capu a'ɨ́ɨ na'aj já'muacɨ'tyij siaj
ja'tzaahuatye', sulu siaj sij siajta jajpuéetzij xá'ra'nyij jitzán ma'can.
30 Mua'aj nyajta nyáaj taxa'aj tu tyí'tyenyo'se'. Xu'ríj jaaséj je'ej
nyaj jájcuaj tyu'tyéenyo'sej, ajta ijíij a'yaa xu siooj tyí'namuaj nyej
nyóoche' a'yan tyí'nyo'se'.

Maj huóoxɨe've'en majta quee ootzáahuatye'ej

2 1 A'yaa pu'uj, tɨpua'aj ɨ Cɨríistu' jamuaata'an siaj séecan
ca'nyíjra'aj huatá'an, tɨpua'aj a'yan setyá'xɨe've'ej siaj séecan
tyámua' tyu'tyéjeevej, tɨpua'aj néijmi'i a'ɨ́jna jitze xa'rooca'nyéej
ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, tɨpua'aj siahuá'cu'vaj ɨ juxa'aj tyeɨ́tyee,
2 sianaatatyámua'viste' a'ɨ́jna jɨme' siaj tyámua' naa tyí'tyechajcaj,
siaj sij néijmi'i juxa'aj tyityahuóoxɨe've'en, siaj juxa'aj siana'aj
tyéejtyoove'en siajta juxa'aj siana'aj tyí'mua'ajcaa. 3 Caxu tyi'tɨ́j
je'ej uuriaj siaj sij a'ɨ́jna jɨn ahuóotzaahuatye'en, sulu caa xu'uj
tyityetyóoxaahuataj, siajta a'yan tyaataxáj maj ɨ séecan jéetze'
tyámua' een siata'aj sij quee jujɨ́ɨmua'aj óotzaahuatye'ej. 4 Che' quee
a'tɨ́j jahuoocaj ɨ tɨ jitzán juxɨe've', sulu che' ajta jaatáhuɨɨre'en ɨ séej
tyi'tɨ́j tɨ a'yan tyá'ɨtziitye'.

Je'ej maj tyeetyáxaahuataca' ɨ Cɨríistu', ajta ɨ tɨ jɨn tyi'tyaváaj ja'raa

5 Siata'aj juxa'aj siana'aj tyí'mua'ajcaj sɨ́ɨj ajta sɨ́ɨj tɨ'ɨj ajta
tyí'mua'tzej ɨ Cɨríistu' tɨ ajta Jesús pué'een, 6 ajta ɨ Cɨríistu', a'yaa
pu cha'tána'aj tyí'sejria'ca'aj tɨ'ɨj ɨ Dios, ajta capu a'ɨ́jna jitze
tyu'tyáaca'an tɨ a'yan cha'tána'aj eenye' tɨ'ɨj ɨ Dios, 7 Sulu aa pu
tyoohuá'xɨj juxɨé'vi'ra' jɨme' ɨ tɨ jɨn tyi'tyávaaca'aj u tajapuá, aj pu'ij
a'yan huataséjre tɨ'ɨj ɨ a'tɨ́j maj tyé'ijtye'. A'yaa pu huóoruuj matɨ'ɨj
séecan ɨ tyeɨ́tyee, ajta a'yan tyu'tóosejrataca' tɨ'ɨj a'tɨ́j tɨquee tyi'tɨ́j
jɨn tyi'tyéjvee, 8 a'yaa pu tyu'tyóoxaahuataca' tɨ'ɨj ɨ tɨquee va'cán jɨn
tyi'tyéjvee, ajta huatóoa' tɨ huámuɨ'nyij ɨ cúruuj jitze. 9 A'ɨ́j pu jɨn ɨ

Dios tyeˈentyáarujtyej tyiˈtɨ́j jɨmeˈ tɨ jéetzeˈ veˈéj ajta tɨ jéetzeˈ naa
huaséˈrin ɨ tyétyacaa jimi, 10 mataˈaj mij néijmiˈi aˈájna xɨcáaraˈ jitze
tyítunutaxɨˈɨn jimi ɨ Jesús, ɨ maj tajapuá jáˈsejreˈ, majta ɨ maj aˈyan
séejreˈ ɨ cháanacaj japua, majta ɨ maj tajityé jáˈsejreˈ, 11 mataˈaj mij
néijmiˈi jáamuaˈtyij tɨ ɨ tavástaraˈ aˈɨ́ɨn pueˈeen ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistuˈ
pueˈeen, tyej tyij aˈɨ́jna jɨn tyaatatyójtziˈreˈen ɨ Dios ɨ tyaj jajvástaraˈ.

Ɨ maj tyáˈtzaahuatyeˈ aˈyaa mu een tɨˈɨj ɨ tatzárij íiyan ɨ cháanacaj japua

12 Aˈyaaaˈpuˈɨjnyeˈɨhuáamuaˈmunyajjáˈmuaxɨeˈveˈaˈyájnasiatɨˈɨj
muaˈaj aˈnáj tɨnaˈaj tyináˈastijreˈ, caxu aˈáa sianaˈaj nyatɨˈɨjta aˈáa
jóˈcatyii jaˈmua jamuán, jéetzeˈ xu ɨjíij nyaj yaˈ ɨmuáj huatyéjve. Aˈɨ́j
xu jitze tyúˈcaˈnyej ɨ tɨ jáˈmuahuɨɨreˈen jéehua tzáahuatyiˈraˈaj jimi
sejchaˈɨ́ɨj, 13 jiˈnye ɨ Dios, aˈɨ́ɨ pu caˈnyíjraˈaj jamuaatáˈsij, siaj sij xáˈpuɨˈ
huárɨnyij, ajta jamuaatáhuɨɨreˈsij siaj sij jaˈantyícɨˈtyij.
14 Aˈyaaxunéijmiˈiɨnhuárɨnyijcaxujeˈejpuaˈajtyúuxajtaj,
siataˈaj quee junyoˈsityeˈej, 15 taˈaj ij quee aˈtɨ́j tyiˈtɨ́j jaˈmua jitze
puaˈrityeˈej nusu siaj tyiˈtɨ́j jɨn ootyáˈɨtzeereˈen, siaj sij yójmuaˈmuaˈ
pueˈéenyeˈej xáˈraˈnyij ɨ Dios, tyámuaˈ siaˈéenyaˈaj huaˈ tzajtaˈ ɨ maj
jeˈej puaˈaj tyíˈtyetyeɨtyee majta quee xáˈpuɨˈ metyityoomuámuaˈreˈ.
Huaˈ tzajtaˈ aˈyaa xu tyíˈtyatatzarej matɨˈɨj ɨ xúˈraˈvetyee íiyan
cháanacaj japua, 16 siajta tyámuaˈ eenyeˈ aˈɨ́jcɨ jitze ɨ nyúucarij tɨ
júuricamej tyuˈtáˈcaa, aˈyaa puˈɨj tɨˈɨj uvéˈnyej ɨ Cɨríistuˈ, aj nu nyij
ootányatzaahuatyeˈsij jaˈmua jɨmeˈ, aˈyan nyetyaˈmuaˈréeriaj nyej
quee huáapuaˈaj tyuˈmuárɨej. 17 Tyij nyajta nyáaj huámuɨˈnyij siaj sij
muaˈaj jaˈantyícɨˈtyij ɨ siaj tyuˈtámuˈvejritaj ɨ Dios jimi aˈɨ́jna jɨmeˈ
ɨ siaj tyáˈtzaahuatyeˈ, nyáaj nu nyetyamuaˈveˈ nyajta jamuaatáˈsij
siaj sij aˈyan chaˈtaj sianaˈaj tyityaatóotyamuaˈveˈen. 18 Siataˈaj
huatóotyamuaˈveˈen siajta muaˈaj, siajta nyéetzij naataˈan ɨ nyaj jɨn
huatányetyamuaˈveˈen.

Ɨ Timoteo ajta ɨ Epafrodito

19 Aˈɨ́j nu jitze tyíˈcaˈnyej ɨ tavástaraˈ Jesús, aˈyaa nu tyáˈxɨeˈveˈ
nyaj jiyeˈtzín ɨ Timoteo huataˈítyej jaˈmua jimi, nyej nyij
huatányetyamuaˈveˈen nyatɨˈɨj jáamuaˈreej jeˈej tɨ tyajaˈmuahuɨɨreˈ.
20 Jiˈnyecapumaˈaˈtɨ́jtɨaˈyanchaˈtánaˈajtyíˈmuaˈtzejnyatɨˈɨjnyáaj,
siajta jéehua jitzán juxɨeˈveˈ, 21 néijmiˈi mu aˈyan tyáˈhuoo jeˈej tɨ
huaˈ jitze tyúuxɨeˈveˈ, camu aˈɨ́jna huoo jeˈej tɨ jitzán tyúuxɨeˈveˈ ɨ
Cɨríistuˈ tɨ Jesús pueˈeen. 22 Siajta muaˈaj xuˈríj jamuaˈreej tɨ tyámuaˈ
tyiˈtyúuchaˈɨj aˈɨ́jna ɨ Timoteo, ajta jéehua arí tyuˈtyáhuɨɨ aˈɨ́jna jɨmeˈ
tɨ jaaxájtacaˈ ɨ nyúucariaˈraˈ ɨ Dios, aˈyaa pu tyináahuɨɨ tɨˈɨj nyiyóoj
tɨ pueˈeenyeˈ. 23 Aˈyaanunyijtyáˈxɨeˈveˈnyajjaataˈítyejjaˈmua
jimi, nyatɨˈɨj jáamuaˈreej jeˈej tɨ yeˈej tyeˈmej nyej jimi, 24 nyajta nu

nyavástara' jimi tyí'ca'nyej nyej nyij nyasɨ́ɨj ca'nácan a'áa ja'tanyéj ja'mua jimi.
25 A'yaa pu ajta nya'asej tɨ xá'puɨ' nyej nyajta ja'mua jimi jaata'ítyej
ɨ nye'ihuáara' Epafrodito, ɨ tɨ nyajamuan tyí'muarɨe', ɨ siaj mua'aj
yo'ta'ítyaca' nye jimi tɨ'ij tyinaatá'an tyi'tɨ́j tɨ tyiná'ɨtziitya'ca'aj.
26 Jéehua pu a'ɨ́ɨn já'muasejramu', ajta je'ej pua'aj jaata'aj a'ɨ́jna
jɨme' ɨ siaj jáamua'reeri' tɨ a'ɨ́ɨn tyi'ijcuí'nyaca'. 27 A'yaa pu tyi'ja'yájna
tɨ tyí'cui'ca'aj, tɨ́mua' pu huamuɨ́', ajta ɨ Dios pu ja'ancu'vaxɨj a'ɨ́jcɨ,
ajta capu a'ɨ́j na'aj sulu a'yaa pu cha'tána'aj tyiná'ancu'vaxɨj nyéetzij,
nyej nyij quee nyaxaamuɨjritya'aj ɨ nyaj jɨn jajpuéjtzij. 28 A'ɨ́j nu jɨn
a'yan tyá'xɨe've' nyaj jiye'tzín jaata'ítyej ja'mua jimi, siata'aj sij quee
che' juxaamuɨjritya'aj. 29 Siata'aj jaataxɨé've'en xuutyámua've'ej ɨ
tavástara' jitze ma'can, siajta jéehua huo'xɨé've'en ɨ tyétyacaa tɨ'ɨj
a'ɨ́jna, 30 ji'nye tɨ́mua' pu huamuɨ́' a'yan tyi'muárɨe'caj ɨ Cɨríistu'
jitze ma'can. A'yaa pu tyí'xɨe'viria'ra'ca'aj tɨ huámuɨ'nyij, a'ɨ́j pu jɨn
tɨn huamuɨ́' a'ɨ́jna jɨme' tɨ naatyáhuɨɨre'en ɨ siaj jɨn quee mua'aj pu
jáaruuj.

A'ɨ́jna ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme' tyí'huɨɨre' ɨ Dios jimi

3 1 A'yaa pu'ij nye'ihuáamua', siata'aj huóotyamua've'en ɨ tavástara'
jimi. Capu nya'una'aviste' nyej nyajtáhua'aj tyajaamuata'ítyi'
je'ej nyaj nyeríj tyajamuaata'ítyi'ri', a'ɨ́ɨ pu jamuaatyáhuɨɨre'ej.
2 Tyámua' xu'uj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ tyétyacaa ɨ maj a'yan een matɨ'ɨj ɨ tzɨ'cɨ́ɨj
ɨ tɨquee a'tɨ́j huá'ya'muaj, ɨ maj quee tyámua' tyí'muarɨe', majta
juhué'ra' ajtasi'chej, 3 ji'nye ɨ maj jɨ'ré'can jɨme' ja'antyisí'chej ɨ junavíj,
ityáj tu a'ɨ́ɨn pué'een, ajta ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, a'ɨ́ɨ pu ca'nyíjra'aj
tatá'caa tyej tyij tyaatatyójtzi're'en, a'ɨ́j tu jɨn tatyamua've' tyaj jitzán
ajtyáma'can ɨ Cɨríistu' tɨ ajta Jesús pué'een, tyajta quee tyi'tɨ́j jitze
tyí'ca'nyej tɨ séejre'. 4 Nyáaj nu nyajta a'yan tyu'tányacɨ'puaj nyaj
a'ɨ́jna jitze tyú'ca'nyej. Capu máaj a'tɨ́j a'ɨ́jna jɨn a'yan tyu'tóocɨ'puaj
nyatɨ'ɨj nyáaj, 5 tɨ'ɨj tyoomá'caj arahuéeicaj xɨcáj nyaj huanɨe'huaca',
aj mu mij ja'antyisíjchaca' ɨ nyanavíj, hua' jitze nu ajtyáma'can ɨ
maj yójmua'mua' pué'een a'ɨ́jna ɨ Israel, nyajta a'ɨ́j jitze eeráma'can
ɨ Benjamín, hebreo nu pué'een nyajta a'ɨ́ɨjma jitze huanɨe'huaca'.
Nyajta a'ɨ́jna jɨme' ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta, a'ɨ́ɨjma nu jitze
ajtyáma'cantaca'aj fariseos, 6 jéehua nu huápuɨ'ɨj já'astyajca'aj a'ɨ́jna ɨ
nye yi'ráj, a'ɨ́j nu jɨn je'ej pua'aj huá'uuriajca'aj ɨ maj tyá'tzaahuatye'
ɨ Jesús jimi, nyajta quee a'náj tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzee a'ɨ́jna jitze ɨ
nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta. 7 Ajta néijmi'i a'ɨ́jna, ɨ tɨ jéehua nyejitzé
juxɨé'va'ca'aj, ijíij nyaj jahuɨɨre' ɨ Cɨríistu', a'yaa nu tyá'mua'reej
tɨquee tyi'tɨ́j huɨɨre'. 8 Ajta a'yaa pu jéetze', capu maja'tyi'tɨ́j tɨ
jéetze' nyetyáhuɨ'rii tɨ'ɨj nyaj jáamua'tyij a'ɨ́jna ɨ nyavástara', a'ɨ́jna
ɨ Cɨríistu' tɨ ajta Jesús pué'een. A'ɨ́j nu jitze ma'can ɨ Cɨríistu' nyeríj

néijmi'i tyojo'rıej, nyáaj nu metyóoraxıj yaa tı'ıj xıéerij nyej nyij
tyu'tyámue'tın ı Cıríistu' jimi, 9 ajta nyej nyij jitzán ajtyáma'cantaj
ná'ra'nyij, canu nyej nyáaj tyámua' tyí'tyevij, a'ífjna jıme' ı nyaj
néijmi'i ará'astej je'ej tı tyá'xaj ı yu'xarij jitze, sulu a'yaa nu tyámua'
tyí'tyevij a'ífjna jıme' nyaj ja'tzaahuatye' ı Cıríistu', ı tı Dios a'yan
tyinaatá' ı nyaj jın tyá'tzaahuatye'. 10 A'yaa nu tyá'xıe've' nyaj
jáamua'tyij a'ífjna ı Cıríistu', nyajta jáamua'tyij ı muárıe'ria'ra' ı tı jın
huatájuuriaca', ajta ı tı jın jaapuéjtzitariaca', nyej nyij a'yan séeria'aj
ná'ra'nyij tı'ıj a'ífjna ı Cıríistu' tı'ıj huamuí', 11 a'yaa nu tye'ejchó've'
nyaj jaatáa'sej a'ájna xıcáara' jitze matı'ıj huatájuuritaj ı muı'chítyee.

Catu tyeexúj néijmi'i jın antyítacı'ıj

12 Canu a'yan tyí'xaj nyej nyáaj nyeríj néijmi'i tyu'táa'saca', canu
nyajta a'íın pué'een ı tıquee tyi'tíj jın á'ıtzeere', a'yaa nu nyóoche'
tyu'méj nyej nyij jaatáa'sej, ji'nye a'íı pu ı Cıríistu' tı ajta Jesús
pué'een anaquéej nyéetzij naatáa'saca'. 13 Nye'ihuáamua', canu a'yan
tyajá'mua'ixaatye' yee nu'ríj néijmi'i jın tyámua' huaríj, sulu a'yaa
nu rıcıj nyej nyij quee che' a'ífjna jitze tyí'mua'ajcaj ı nyaj nyeríj
metyaja'ajhua'xıj, nyajta je'en huatányaca'nyej nyej nyij jaatáa'sej ı
ta'nájcaj, 14 nyata'aj nyij a'áa ja'rá'astij jo'tyaj yá'mue'tın ı tı naa een ı
Dios tı jın taatajé a'ífjna jitze ma'can ı Cıríistu' tı ajta Jesús pué'een.
15 Néijmi'i ı tyaj tyeríj huáasij a'ífjna jitze ı tyaj jitzán
tyá'tzaahuatye', a'yaa pu tyúuxıe've' tyaj seequéj tyú'mua'tyij.
Tıpua'aj mua'aj tyi'tíj jitze seequéj setyi'mua'tzej, Dios pu ajta a'yan
tyajamuataséjratye'sij. 16 Ajta a'yájna, a'yaa pu tyúuxıe've' tyaj a'yan
tyí'tyechajcaj je'ej tyaj tyeríj tyi'tíj tyu'táa'saca'.

I tyej tyá'tzaahuatye' tajapuá tu já'ma'can

17 Nye'ihuáamua', siata'aj a'yan huárınyij je'ej nyej nyáaj rıcıj
siajta a'íıjma jitze tyi'huóo'ıtıı ı maj a'yan tyí'tyechej je'ej tyaj tyeríj
mua'ajmaj tyajamuáa'ixaa. 18 Nu'ríj mue'tíj a'yan tyajamuáa'ixaa,
ijíij nu nyajtáhua'aj a'yan tyajamuaaté'exaatye'sij na'canyeyí'nya'aj,
a'ífjna jıme' maj mue'tíj a'yan tyityetyúucha'ıj matı'ıj ı maj jájcha'ıire'
ı Cıríistu' ı tı huamuí' ı cúruuj jitze, 19 a'yaa pu tyihuá'cı'tyij maj
jó'vetyij. Jéetze' pu hua' jitze juxıe've' maj jéehua tyú'cua'nyij,
a'íı pu'ij hua' dios pué'een, majta a'ífjna jın óotzaahuatye' ı tı
tyú'tyevi'raste'. A'íj mu'uj jitze tyí'mua'tzej íiyan tı tyí'sejre' ı
cháanacaj japua. 20 Tyajta ityáj, tajapuá tu já'ma'can, tyajta a'yan
tye'ejchó've' tı ı tavástara' a'ífjna ı Jesús tı ajta Cıríistu' pué'een
yava'cáanyej tı'ıj tıı'rátoonyij, 21 a'íı pu seequéj ja'uuren ı tyaj
jatyáhue'ra' tıquee tyi'tíj huıire' tı'ıj a'yan jáa'uurej tı'ıj ı tyévira' tı
naa huasé'rin. Ajta a'ífjna jın a'yan joorej ı tı néijmi'i jın putyí'uurej ı
tı jitzán eeráma'can tı'ıj tyámua' tyú'uurej ı tı tyí'sejre'.

Tyiche' a'náj tɨna'aj tatyamua've'ej ɨ tavástara' jimi

4 1 A'yaa pu'ij, nye'ihuáamua' ɨ nyaj já'muaxɨe've', ɨ nyaj
jéehua já'muasejramu', mua'aj xu a'íɨn pué'een ɨ nyaj jɨn
huatányetyamua've'en, ɨ nyaj jamuaamue'tɨj, a'yaa xu tyámua'
tyityaaju'un ɨ tavástara' jimi.
2 Jéehua nu huá'huavii a'íɨjma ɨ Evodia nyajta a'íjcɨ ɨ Síntique,
mej mij antyúucɨ'piire'en maj tyámua' tyuu'ihuáamua'aj muá'ra'nyij
ɨ tavástara' jimi. 3 Pajta muáaj, mu paj nyéetzij jamuán tyí'muarɨe',
a'yaa nu tyí'muahuaviij paj huo'táhuɨire'en a'mújma mu úucaa, ji'nye
a'íɨ mu jéehua huatyéenyo'sej mej mij naatáhuɨire' tyaj huó'ixaatye'en
ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios a'íjna jamuán ɨ Clemente, majtáhua'aj ɨ séecan
ɨ maj nyajamuan tyu'muárɨej. A'íɨmaj mu meríj á'yu'si'ij je'ej maj
ántya'ruj ɨ yu'xarij jitze júuricamej tɨ tyu'tá'caa.

Je'ej nyaj néijmi'caa tyí'ijtye'

4 A'náj tɨna'aj xu jutyamua've'ej ɨ tavástara' jimi. Nyajtáhua'aj
nu jamuaaté'exaatye'sij: Siahuóotyamua've'. 5 Miche' néijmi'i a'yan
tyaja'muamuajtyaj siaj tyámua' naa tyí'tyetyeɨtyee. Pu'ríj yevéjri' tɨ'ɨj
ɨ tavástara' uvé'nyesij.
6 Caxu tyi'tíj jɨn je'ej tyityóomua'ajcaj, sulu néijmi'i xu jɨn
huatyényuunyij ɨ Dios jimi, xaatáhuaviiri', siajta tyaatatyójtzi're'en.
7 A'yaa pu ɨ Dios tyajamuaatá'sij ɨ siaj jɨn tyámua' huárɨnyij ɨ
jutzájta', ajta a'íjna jéetze' pu tyámua' een je'ej maj quee tyiyó'itej
ɨ tyétyacaa, ajta ɨ tɨ jɨn tyámua' já'mua'uuren a'íɨ pu jacha'ɨij ja'mej
ɨ ja'muaxɨéjnyu'caa, ajta je'ej siaj tyí'mua'tzej a'íjna jitze ma'can ɨ
Cɨríistu' tɨ Jesús pué'een.

A'íj xu jitze a'náj tɨna'aj tyí'mua'ajcaj je'ej tɨ tyí'xa'puɨ'

8 Uve'tyáatɨcan jɨme', nye'ihuáamua', siata'aj a'íjna jitze
tyú'mua'tyij ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme', siajta ɨ tɨ a'yan tye'tyévijtye' siaj sij
tzáahuatyi'ra'aj jimi tyícha'ɨij, siajta a'íjna jitze ɨ tɨ huatóoje'yej, siajta
ɨ tɨ jumua'tɨj, ɨ tɨ naa huasé'rin, ɨ tɨ naa namuajre'. Siata'aj néijmi'i
a'íjna jitze tyú'mua'tyij je'ej siaj tyi'tíj tyámua' tyu'yí'tɨn, mej mij
a'íjna jɨn tyámua' jamojo'sejraj.
9 Siata'aj a'yan huárɨnyij je'ej nyaj tyajamuaamuá'tyej, siajta je'ej
nyaj tyajamuáa'ixaa, je'ej siaj tyináanamuajri' ajta je'ej siaj tyinaaséj,
a'yaa xu huárɨnyij ajta ɨ Dios tɨ tyámua' já'mua'uurej a'íɨ pu ja'mua
jamuán séeria'aj ja'mej.

Tyi'tíj maj tyaatapuéjve ɨ Filipos maj já'ma'can

10 Jéehua nu nyetyamua've' ɨ tavástara' jimi a'íjna jɨme' ɨ siaj
mua'aj no'támua'reeri'. Canu a'yan tyí'xaj yee mua'aj xu nyojo'hua'xɨj,

sulu caxu púj̨ooriajva'aj je'ej siaj ye'ej tyinaatáhuɨire'en. 11 Canu
nyajta a'yan tyí'xaj yee canu je'ej tyéejviicue', ji'nye nu'ríj jaarí'rej
nyaj huatányetyamua've'en a'íjna jɨme' a'chu nyej tyi'tíj tyí'cha'ɨj.
12 Nyáamua'ree je'ej tɨ tyú'asej tɨpua'aj nyequee je'ej tyéejviicue'raj,
nyajta jamua'reej tɨpua'aj jéehua nyetyi'ijcha'ɨij. Nu'ríj jaarí'rej je'ej
nyaj huárɨnyij néijmi'i jɨme', a'yaa nu'uj tányana'aj tɨpua'aj tyámua'
nya'axcaj nusu tɨpua'aj nye í'cuataj, ajta tɨpua'aj jéehua nyetyi'ijcha'ɨij
nusu nyequee tyi'tíj tyícha'ɨj. 13 Néijmi'i nu putyí'uurej nyej nyij
tyu'tyámue'tɨj, a'íjna jɨme' nyaj ɨ Cɨríistu' jitze arányaca'nyej.
14 Siajta mua'aj xá'puɨ' xu huaríj, a'íjna jɨme' siaj naatáhuɨi ɨ nyaj jɨn
óoviicue'rej.

15 Nyatɨ'ɨj a'áa ja'rájraa a Macedonia, nyej nyij huatyényechenyij
nyaj huó'ixaatye'en ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios, mua'aj xu naatáhuɨi mu siaj
Filipos jóosɨ'rii, mua'aj xu a'íɨn pué'een ɨ siaj tyinaatapuéjvej, siajta
mua'aj tya'ancuriáa' nyéetzij jimi. 16 Ajta nyatɨ'ɨj a'áa jo'tyávaaca'aj
a Tesalónica, caxu séej siana'aj tyinaata'ítyi'ri' ɨ tɨ tyiná'ɨtziitya'ca'aj
nyej nyij a'íjna jɨn huatyényahuɨire'en. 17 Canu nyajta a'yan tyá'huoo
siaj sij tyinaanájchitye'en, sulu a'yaa nu tyá'xɨe've' siaj mua'aj
jéetze' tya'ancuriáan ɨ Dios jimi. 18 Néijmi'i nu tya'ancuriáa', ajta arí
tyina'vá'ɨtzi'tyee. Ɨ Epafrodito siaj jimi tyinyojo'ta'ítyi'ri', jéehua nu
tyí'ijcha'ɨj. Ɨ siaj mutyinyojo'ta'ítyi'ri' a'yaa pu een tɨ'ɨj mu'véjrij tɨ naa
tyaarɨe'ej, tɨ ajta ja'ráanajchi ɨ Dios. 19 A'íj pu jɨn ɨ Dios ɨ nyaj jahuɨire',
a'íɨ pu néijmi'i tyajamuaatá'sij ɨ tɨ tyajamuá'ɨtziitye', a'yájna tɨ'ɨj a'íj
tya'ráanajchi, ji'nye a'íɨ pu néijmi'i tyí'ijcha'ɨj ɨ Cɨríistu' jimi ɨ tɨ Jesús
pué'een. 20 Tyiche' jusén jɨn tyé'tyojtzi're'ej ɨ Dios, a'íjna ɨ tavástara'.
Che' a'yan tyá'ra'nyij.

© 1996 David C. Cook

Filipenses 4:12-19

Ɨ tɨ jɨn antyipua'rij

21 Siata'aj huo'tatyójtye'en nyejitzé ma'can néijmi'caa ɨ maj
jusɨ'rii ɨ Dios jimi, a'ɨ́jna jɨme' tɨ ɨ Cɨríistu' hua' japua huatanyúj.
Majta ɨ nye'ihuáamua' ɨ maj nyajamuan yahuatyíj, a'ɨ́ɨ mu majta
yajá'muatyojtye'. 22 Néijmi'i ɨ maj yahuatyíj ɨ maj jimi séejre' ɨ Dios,
a'ɨ́ɨ mu yajá'muatyojtye', majta a'ɨ́ɨjma ɨ maj jitzán ajtyáma'can ɨ
tyeítyeristyamua'me'en ɨ tɨ tyihuá'ijtye' ɨ Roma maj ja'ajtyáma'can.
23 Che' ɨ tavástara', a'ɨ́jna ɨ Cɨríistu' tɨ Jesús pué'een, che' a'ɨ́ɨn
tyámua' tyajamuáacha'ɨɨn.

Je'ej tɨ tyo'yú'xaca' a'ɨ́jna ɨ San Pablo a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj Colosas jo'cháatɨma'caa

Pablo pu hua'tyojtye'

1 [1]Nyáaj Pablo, nyáaj nu tyí'huɨɨre' ɨ Cɨríistu' jimi, ji'nye a'yaa
pu tya'ránajchaca' ɨ Dios, nyajamuan a'ɨ́jna ɨ nye'ihuáara'
Timoteo, [2]a'yaa tu já'muatyojtye' mua'ajmaj mu siaj Colosas ja'chej,
siajta tyámua' tyúu'ihuaamua' ɨ Cɨríistu' jimi. Che' ɨ Dios ɨ tyaj
jajvástara' tyámua' tyajamuáacha'ɨɨn, ajta tyámua' jamuáa'uurej mu
ja'muaxɨéjnyu'caa tzajta'.

Pablo pu tyé'tyojtzi're' ɨ Dios ajta huá'huaviitze' ɨ maj tyá'tzaahuatye'

[3]Tyatɨ'ɨjtá huatyényuunyij tyajta tu tyé'tyojtzi're' ɨ Dios ja'mua
jɨme', ɨ vástaria'ra' a'ɨ́jcɨ ɨ tavástara' ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een.
[4]Ji'nye a'yaa tu tyáamua'reeri' siaj tyá'tzaahuatye' ɨ Cɨríistu' jimi,
siajta jéehua hua'xɨe've' ɨ maj majta tyá'tzaahuatye' ɨ Dios jimi,
[5]a'yaa xu rɨcɨj seejcho'va'aj je'ej tɨ arí mua'ajmaj tyajamuaacɨ'ɨj u
tajapuá. A'ɨ́j xu mua'aj seríj huánamuajri' ɨ nyúucarij tɨ jɨ'ré'can
jɨme' tzáahuatyi'ra'aj jɨn jaxaj ɨ Dios [6]ɨ tɨ'ɨj ajta ja'mua jimi
huataséjre. A'ɨ́jna ɨ nyúucarij a'yaa pu tɨ'ɨj ɨ cɨyéj ta'ajhuóse'sij, ajta
je'en huatatáque'sij néijmi'que' ɨ́iyan ɨ cháanacaj japua, a'yájna tɨ'ɨj
huarɨ́j ja'mua jimi siatɨ'ɨj jáanamuajri' ɨ tɨ jɨn jéehua já'muaxɨe've'
ɨ Dios siajta jaamua'aj ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme' a'ɨ́jna jimi. [7]A'yaa pu
tyajamuaamuá'tyej a'ɨ́jna ɨ Epafras, ɨ tɨ tajamuán tyí'muarɨe' siajta
a'yan tyá'mua'reej tɨ tyámua' naa tyí'huɨɨre' ɨ Cɨríistu' jimi. [8]A'ɨ́ɨ pu
arí taaté'exaa je'ej tɨ tyaja'muahuɨɨre' ajta siaj jéehua juxɨe've' a'ɨ́jna
jɨme' tɨ ɨ júuricama'ra' ɨ Dios já'muahuɨɨre'.

[9]A'ɨ́j tu jɨn ityáj, tyatɨ'ɨj jáamua'reeri', catu a'náj jaatapuá'cɨtaca'
tyaj jahuoocaj ɨ Dios jimi tyajta a'yan tyá'huaviij tɨ a'ɨ́ɨn
jamuáamua'tyej je'ej tɨ tya'ajxɨé'vi'ra' siaj sij néijmi'i jo'itéej
xá'ra'nyij ajta siaj sij jáamua'reej je'ej tɨ tyí'een ɨ júuricama'ra'

jimi ɨ Dios. 10 A'yaa xu tyámua' tyityetyúucha'ɨj xá'ju'un matɨ'ɨj
ɨ maj tyeɨ́tyeristyamua'me'en pué'een ɨ tavástara', siaj sij a'náj
tɨna'aj tyámua' eenye' siajta a'yan huárɨnyij je'ej tɨ tya'ráanajchi
ɨ tavástara', siajta a'yan eenye' tɨ'ɨj cɨyéj tɨ ajhuóose'sij ajta je'en
antatáque'esij, a'ɨ́jna jɨme' siaj jamua'tyej ɨ Dios. 11 A'yaa tu tyá'huaviij
tɨ a'ɨ́ɨn jamuaata'an néijmi'i ɨ ca'nyíjra'aj ɨ já'muatzajta', siaj sij a'ɨ́j
jitze arooca'nyáaj setyo'táviicue', siajta jacho'va'aj je'ej tɨ tyi'tɨ́j
já'mua'uurej, siajta je'en a'ɨ́jna jɨn huatóotyamua've'en, 12 aj xu sij
tyaatatyójtzi're'ej ɨ tyaj jajvástara', ɨ tɨ jamuaatá' siaj sij ja'ancuriá'an
a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ já'muacɨ'tyij a'ájna jo'tɨj a'náj tɨna'aj jó'nyeeri'ij je'ej tɨ a'ɨ́ɨn
tyihuo'tá'sij ɨ jutyéɨtyeristyamua'. 13 Dios pu tajapuá huatanyúj a'ájna
jo'tɨj jo'tɨ́ca', ajta je'en tojo'ví'tɨj jo'tɨj tyejé'ijtaj a'ɨ́jna ɨ yójra' ɨ tɨ
huápuɨ'ɨj jaxɨe've', 14 a'ɨ́ɨ pu tyu'nájchitaca' ɨ tyaj jɨn tyé'cha'ɨɨca'aj ɨ
Dios jimi, a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ yójra' tajɨ́me' huamuɨ́', tɨ'ɨj tyitaatú'uunyi' ɨ
tyaj jɨn á'ɨtzeeria'ca'aj.

Dios pu taataxɨé'vej a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ ɨ Cɨríistu' tajitzé ma'can huamuɨ́'

15 Cɨríistu' pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tyaj jɨn jáamua'reej je'ej tɨ een ɨ Dios
ɨ tyaj quee jaséj, a'ɨ́ɨ pu ajta a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ anaquéej séjria'ca'aj
tɨ'ɨj quee xu maja'tyi'tɨ́ɨtacaj. 16 Dios pu ɨ Cɨríistu' jimi néijmi'i
tyú'taahuaca' tɨ'ɨj na'aj pua'máj tyí'sejre' u tajapuá ajta íiyan ɨ
cháanacaj japua, néijmi'i ɨ tɨ tyí'sejre' ajta ɨ tɨquee tyí'sejre', ajta ɨ
júuricamej ɨ maj néijmi'que' tyí'ijta. Dios pu néijmi'caa huátaahuaca'
mej mij a'ɨ́j jitze ajtyáma'cantaj. 17 Cɨríistu' pu'ríj séjria'ca'aj tɨ'ɨj
quee xu majá'tyi'tɨɨtaca'aj, ajta ɨ tɨ tyí'sejre' a'ɨ́j pu jitze néijmi'i
tya'róoca'nyej. 18 Ajta ɨ Cɨríistu' pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ hua' mu'uj ɨ maj
jusɨ'rii ɨ tyeyúuj tzajta' ɨ tɨ ajta tyévira' pué'een. A'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een
ɨ tɨ jájcuaj ɨmuáj séjria'ca'aj, ɨ tɨ anaquéej huatájuuriaca', tɨ'ɨj a'ɨ́ɨn
pue'éenye'ej tá'ra'nyij ɨ tɨ néijmi'i jɨn antyúumua'reej. 19 Ji'nye a'yaa
pu tya'ránajchaca' ɨ Dios tɨ ɨ Cɨríistu' jimi séeria'aj tá'ra'nyij ɨ tɨ jɨn
néijmi'i putyí'uurej, 20 ajta ɨ Cɨríistu' jitze ma'can Dios pu néijmi'caa
tyámua' tyu'tyéeje mej mij jitzán huatyá'ɨtzeere'en, matɨ'ɨj mana'aj
a'ɨ́ɨjma ɨ maj tajapuá já'sejre', majta ɨ maj a'yan séejre' ɨ cháanacaj
japua, a'ɨ́ɨ pu tyámua' huó'ruuj a'ɨ́jna jɨme' tɨ ɨ Cɨríistu' ɨ juxúure'
eeráaxɨrej ɨ cúruuj jitze.

21 Anaquéej xu mua'aj a' ɨmuáj já'ma'cantaca'aj ɨ Dios
jimi, siajta jájcha'ɨɨria'ca'aj ɨ jutzájta', a'ɨ́jna jɨme' siaj je'ej
tyityetyúucha'ɨɨca'aj, 22 ajta ijíij ɨ Cɨríistu' pu tyámua' jamuáaruuj
tɨ'ɨj huamuɨ́' ɨ cúruuj jitze, ajta jaapuéjtzitariaca'. A'yaa pu'ij huarɨ́j
tɨ'ɨj jamuá'anvi'tɨn ɨ Dios jimi, siajta je'en jimi huatyá'ɨtzeere'en,
tyámua' sia'éenya'aj, siajta quee che' tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeeria'aj, capu
ajta a'tɨ́j ja'mua jitze tyi'tɨ́j jɨn tyi'puá'ritye'ej ta'mej. 23 A'yaa

pu tyúuxɨe've' siaj tyámua' naa tyá'tzaahuatye'ej, siajta quee yó'hua'nan ɨ siaj jajchó've' a'yájna tɨ'ɨj tyá'xaj ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios ɨ siaj jáanamuajri'. A'íɨ pu a'íɨn pué'een ɨ nyúucarij ɨ maj meríj huó'ixaaj néijmi'que' ɨ cháanacaj, ɨ nyaj nyáaj Pablo a'íjna jɨn tyí'huɨɨre' nyej nyij huo'ré'ixaatye'en.

Pablo pu huá'ixaatye' ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios a'íɨjma ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can

24 Ijíij nu nyetyamua've' a'íjna jɨme' ɨ nyaj jɨn japuéjtzitarej ja'mua jɨme', ji'nye a'yaa nu tyá'neijmi'tare' a'íjcɨ ɨ nyahue'ra' jitze ɨ tɨ á'ɨtzeere' ɨ Cɨríistu' tɨ jɨn jaapuéjtzitariaca', nyáaj nu a'yan rɨnyij a'íjna jitze ɨ tyeítyeristyamua'me'en jimi ɨ maj tyévira' pué'een. 25 Dios pu a'íjna naata'íj nyej nyij huo'tyáhuɨɨre'en ɨ maj jusɨ'rii ɨ tyeyúuj tzajta', a'yaa pu tyinaa'íjcaj nyej nyij tyámua' jamuáa'uurej, nyajta huo'ré'ixaatye'en néijmi'que' ɨ nyúucaria'ra', 26 a'íjna ɨ nyúucarij, ɨ tɨ ju'avaataca'aj ɨ Dios jimi tɨ'ɨj na'aj ajca'huá' ɨmuáj ajta yatɨj je'ré'nyej, ɨ tɨ ijíij arí huó'ixaaj jéjre'cɨtze' a'íɨjma ɨ maj tyá'tzaahuatye'. 27 A'íɨmaj pu ɨ Dios huataséjratyej ɨ tɨ naa huasé'rin jimi, ɨ maj majta jɨn huatóotyamua've'sij, ajta a'íjna jɨn jamuaatyécha'ɨɨsij néijmi'caa jimi ɨ maj quee Israel jitze ajtyáma'can. A'íjna ɨ tɨ ju'avaataca'aj a'íɨ pu a'íɨn pué'een ɨ Cɨríistu', ɨ tɨ ja'mua jimi séejre', ɨ siaj siajta jajchó've' ɨ tɨ naa huasé'rin tɨ'ij ja'mua jimi séeria'aj tá'ra'nyij.

28 Ityáj tu tyihuá'ixaatye' ɨ Cɨríistu' jitze ma'can, tyámua' tyetyihuá'ixaatye'ej tyajta tyihua'mua'tyée mej mij jáamua'reej tzáahuatyi'ra'aj jɨme' ɨ tɨ a'yan tyi'ja'yájna, mej mij tyámua' éenye'ej huatóosejrata ɨ Cɨríistu' jimi. 29 A'íj nu jɨn ca'nyíin tyí'muarɨe', nyajta a'yan tyí'nyo'se' néijmi'i jɨme' nyajta a'íjna jɨme' ɨ Cɨríistu' tɨ jɨn néijmi'i putyí'uurej.

2 1 A'yaa nu tyá'xɨe've' siaj jáamua'reej nyaj jéehua ja'mua jɨme' nyo'se', nyajta hua' jɨme' ɨ maj Laodicea ja'chej, nyajta hua' jɨme' ɨ maj quee a'náj naaséj nye tyévira' jitze. 2 A'yaa nu rɨcɨj mej mij a'íɨmaj huatyóoca'nyej ɨ jutzájta', mej mij majta tyámua' tyuu'ihuáamua'aj muá'ra'nyij, majta huóoxɨe've'en, tɨ'ij huo'cɨ'tyij ɨ maj jɨn yo'itéej muá'ra'nyij néijmi'i ɨ tɨ ju'avaataca'aj ɨ Dios jimi, ɨ tɨ a'íɨn pué'een ɨ Cɨríistu', 3 ji'nye a'íj pu jimi néijmi'i tyí'sejre' ɨ tɨ tyúuxɨe've' tyej tyij tyámua' metyityoomuámua're'ej tyajta néijmi'i tyojo'itéej tá'ra'nyij. 4 A'yaa nu mua'ajmaj tyajá'mua'ixaatye', ta'aj ij quee a'tɨj já'muacuanamuaj a'íjna jɨme' ɨ nyúucarij tɨ naa namuajre'. 5 Tyij nyequee nyajta ja'mua jamuán ajo'tyéjvee, nyaj júuricamej pu ja'mua jimi séejre', a'íj nu jɨn nyetyamua've' nyaj jáamua'reej siaj tyámua' tyityaajú' a'íjna jɨme' siaj tyá'tzaahuatye' ɨ Cɨríistu' jimi.

Ɨ júuricamej tɨ jájcuaj ɨ Cɨríistu' jimi

6 A'ɨ́j pu jɨn, mua'aj mu siaj seríj ja'antzaahuaj ɨ Cɨríistu' tɨ'ɨj
juvástara', a'yaa pu tyúuxɨe've' siaj sij a'yan tyityetyúucha'ɨj
matɨ'ɨj ɨ maj Cɨríistu' jimi séejre', 7 siaj sij a'yan eenye' tɨ'ɨj ɨ cɨyéj tɨ
tyétye' ɨmuáj jo'canáana'ajmee, a'ɨ́jna jitze xuuca'nyéej ɨ siaj jitzán
tyá'tzaahuatye', a'yájna matɨ'ɨj tyajamuaamuá'tyej, siajta a'náj tɨna'aj
tyé'tyojtzi're'ej ɨ Dios.
8 Tyámua' xu'uj mua'aj, caxu tóoa'care'en maj já'muacuanamuaj ɨ
nyúucarij jɨme' tɨ hue'tzij pué'een, ji'nye camu a'ɨ́ɨmaj Cɨríistu' jimi
jo'vá'ju', sulu a'ɨ́j mu huá'ixaatye' je'ej maj jujɨ́ɨmua'aj tyéejtyoj, majta
a'ɨ́jna jɨn tyí'mua'taj íiyan tɨ tyí'ma'can cháanacaj japua.
9 Ji'nye néijmi'i ɨ Dios tɨ jimi tyajá'ma'can, a'ɨ́j pu jimi tyí'sejre' ɨ
Cɨríistu', 10 ajta ɨ Dios a'ɨ́j pu jitze néijmi'caa tyámua' já'mua'uurej,
ji'nye ɨ Cɨríistu' pu antyúumua'reej a'ɨ́ɨjma jimi ɨ júuricamej ɨ maj
tyí'ijta, majta tyi'tɨ́j jɨn tyityetyu'uj. 11 A'ɨ́j xu siajta mua'aj jimi
seríj ja'rá'astee a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj ja'antyisí'chej ɨ junavíj, ɨ Dios
tɨ jɨn a'yan jamuáaruuj siatɨ'ɨj jimi ajtyáhuiixɨj ɨ Cɨríistu', ajta
tyajamuacáa'ri'ri' ɨ siaj jɨn je'ej pua'aj rɨjcaa. 12 Siatɨ'ɨj huáɨ'huaca',
aj xu siajta jamuán avá'nami'huaca' ɨ Cɨríistu', siajta je'en jamuán
huatájuuriaca', ji'nye mua'aj xu ja'antzaahuaj a'ɨ́jna ɨ Dios tɨ néijmi'i
jɨn putyí'uurej tɨ'ɨj jaatájuurityej. 13 Jájcuaj ɨmuáj pu muɨ'chica'aj ɨ
ja'mua júuricamej a'ɨ́jna jɨme' ɨ siaj jéehua je'ej pua'aj rɨjcaa, ajta
ijíij ɨ Dios pu'ríj ɨ júuricamej jamuaatá' jamuán ɨ Cɨríistu', ɨ tɨ ajta
néijmi'i tyitaatú'uunyi'ri' ɨ tyaj jɨn ootyá'ɨtzee. 14 Dios pu jo'úuj ɨ
tɨ á'yu'si'huaca'aj ɨ tyaj jɨme' tyé'cha'ɨɨca'aj ɨ tɨ ajta ca'nyéjrij jɨn
tyí'ta'ijtya'ca'aj, a'yaa pu tye'entyipuá'riaca' tɨ'ɨj óotateehuaca' ɨ
cúruuj jitze, a'ɨ́jna jamuán ɨ Cɨríistu'. 15 Dios pu tyihuáa'ri'ri' ɨ maj
tyityatatyá'ca'aj ɨ júuricamej maj je'ej pua'aj een, ajta ɨ Cɨríistu' jimi
huo'tatyévi'raste jéjre'cɨtze' tɨ'ɨj eetyájra hua'najáapuaj ɨ tɨ huo'mué'tɨj.

Maj tyú'huoonyij a'ɨ́jcɨ ɨ jútye' tɨ tyajá'ma'can

16 A'ɨ́j pu jɨn, che' quee a'tɨ́j je'ej tyaja'muaxajtaj je'ej siaj tyi'tɨ́j
tyí'cua', na'ríij je'ej siaj tyí'tyeye', nusu a'ɨ́jna xɨcáara' tɨ jitzán a'yaa
tyúuxɨe've' siaj tyú'ye'estej tɨ'ɨjta tyo'tyé'iten ɨ máxcɨrɨe', na'ríij tɨ'ɨjta
tya'rá'astij a'náj maj juso'pii. 17 Néijmi'i a'ɨ́jna a'yaa pu mua'ajmaj
tyaja'mua'uurej, ajta a'yan tyí'huɨɨre' tyej tyij jáamua'reej je'ej tɨ
yatyojooméj, ajta ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme' a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Cɨríistu'.
18 Caxu tóoa'care'en mej mij je'ej pua'aj já'mua'uurej a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
a'yan tyúusejrataj matɨ'ɨj ɨ maj quee tyi'tɨ́j jɨn tyityetyu'uj, majta
a'ɨ́ɨmaj najchej ɨ maj tyí'huɨɨre' u tajapuá, a'yaa mu majta tyí'xaj
maj nu'uj tyi'tɨ́j tyí'sej, a'ɨ́ɨ mu mij jéehua jɨn óotzaahuatye' ɨ tɨquee
tyi'tɨ́j huɨɨre'. 19 Camu a'ɨ́ɨmaj a'ɨ́j jitze ajtyáma'can ɨ Cɨríistu', ɨ tɨ

néijmi'i ve'sij ɨ tyaj jatyáhue'ra' ajta tyá'cue'tyej, tyej tyij néijmi'i
jitzán séjre'ej tɨ'ɨj ɨ Dios tyá'xɨe've'. 20 Xu'ríj mua'aj huácuij ɨ Cɨríistu'
jamuán a'ɨ́j mu jɨn quee che' tyajá'mua'ijtye' ɨ maj tyí'ijta íiyan ɨ
cháanacaj japua. ¿Ji'nye een jɨme' siaj sij a'yan cha'taj siana'aj rɨcɨj
matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'yan ma'can ɨ cháanacaj japua? A'yaa mu
tyajá'mua'ijtye' 21 tyi'tɨ́j jɨme' tɨ'ɨj: "Capáj jamuarɨe'ej, capáj jacua'caj,
capáj ji'tyáa'aj mua' muáca' jitze". 22 Néijmi'i ɨ nyúucarij tɨ a'yan
tyí'ijta a'yaa pu ajta tye'entyipuá'rij, ji'nye tyeítyee mu' a'yan tyí'ijta
majta a'yan tyihuá'mua'tyej. 23 A'yaa pu tyi'ja'yájna tɨ a'yan huasé'rin
tɨ'ɨj ɨ tɨ xá'puɨ', ji'nye tzáahuatyi'ra'aj mu jɨn a'yan rɨcɨj majta quee
óotzaahuatye', a'yaa mu majta ca'nyíin jɨn rɨcɨj, ma' ajta quee capu
tyi'tɨ́j huɨɨre', sulu a'yaa pu'uj tyí'huɨɨre' mej mij jujɨ́ɨmua'aj a'ɨ́jna jɨn
ahuóotzaahuatye'en.

3 1 A'yaa pu'ij, mua'aj mu siaj seríj huatájuuriaca' jamuán ɨ
Cɨríistu', siata'aj a'ɨ́j tyú'huoonyij ɨ tajapuá tɨ tyejé'sejre', jo'tɨj
ɨ Cɨríistu' muáca'ta' ja'ajcájcaj ɨ Dios. 2 Siata'aj a'ɨ́j jitze tyú'mua'tyij
tajapuá tɨ tyejé'sejre', caxu a'ɨ́j jitze tyí'mua'ajcaj íiyan tɨ tyí'ma'can
ɨ cháanacaj japua. 3 Ji'nye mua'aj xu'ríj huácuij ɨ Cɨríistu' jamuán,
ajta ɨ Dios pu jamuaatá'sij siaj sij ɨ Cɨríistu' jamuán ja'séeria'aj
xá'ra'nyij. 4 Cɨríistu' pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ já'muajuuricamej. Tɨ'ɨj a'ɨ́ɨn
yan huataséjre'en, mua'aj xu siajta jamuán huataséjre'ej tyámua'
sia'éenya'aj.

Ɨ júuricamej ɨ tɨ arí mí'ma'can ajta ɨ tɨ jájcuaj ɨ Cɨríistu' jimi

5 Siata'aj jaatapuá'cɨtaj néijmi'i ɨ tɨ je'ej pua'aj een ɨ tɨ ja'mua
jitze séejre', che' quee a'tɨ́j juxana'cɨria'aj, caxu tóoa'care'en tɨ
tyajamuaata'íjtye'ej ɨ tɨ ja'mua tzajta' eerányinyii, caxu che'
jahuoocaj ɨ tɨ ja'mua jitze juxɨe've' tɨ ajta je'ej pua'aj een, siajta
quee tyí'nyacua'tzaj, ji'nye ɨ Dios jimi a'yaa pu een tɨ'ɨj ɨ a'tɨ́j
tɨ jana'michej ɨ tɨquee Dios pué'een. 6 A'ɨ́j mu jɨme' néijmi'i jɨn
jajpuéetzij muá'ju'un ɨ maj quee já'astijre' ɨ Dios, 7 siajta mua'aj a'yaa
xu anaquéej éenye'ej tyá'astyajca'aj siajta néijmi'i jɨn a'yan rɨjcaa.
8 Ajta ijíij, a'yaa pu tyúuxɨe've' siaj néijmi'i tyu'tapuá'cɨtaj, caxu
nyinyu'cacuj, caxu a'yan rɨjcaj je'ej tɨ ja'mua jitze tyúuxɨe've', caxu
tyi'tɨ́j je'ej pua'aj uuriaj, caxu je'ej pua'aj tyihuá'xajtaj ɨ tyeítyee nusu
siaj mua'aj je'ej pua'aj tyí'xajtaj. 9 Caxu jucuanamuaj séej jamuán
siajta séej, ji'nye xu'ríj tyu'tapuá'cɨtaca' ɨ siaj jɨn je'ej pua'aj aamí'
tyityetyúucha'ɨica'aj, siajta ɨ siaj jɨn je'ej pua'aj rɨjcaa, 10 siajta seríj
jájcuan jɨn tyu'tyóochejtyej, Dios pu jamuaajájcuarej ɨ ja'mua tzajta',
siaj sij a'yan éenye'ej xá'ra'nyij tɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ tɨ jamuáataahuaca', siaj sij
tyámua' naa tyáamua'tyij. 11 Capu che' juxɨe've' tɨpua'aj sɨ́ɨj Griego
pué'eenye' nusu Israel jitze ajtyáma'cantaj, tɨpua'aj aróo'astej a'ɨ́jna
jɨme' tɨ ja'antyisíjchaca' ɨ junavíj nusu quee, tɨpua'aj séej ɨ chuéj japua

ja'chajca, nusu séej jimi tyí'muarɨe'ej, na'ríij juxáahuaj jo'cha'can,
sulu a'ɨ́ɨ pu ɨ Cɨríistu' a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ juxɨe've' tɨ ajta néijmi'caa jimi
huatyá'ɨtzeere'en ɨ jutyéɨtyeristyamua'.
12 Dios pu mua'ajmaj já'muaxɨe've' ajta a'ɨ́ɨn jamua'antyíhuoo siaj
sij jitzán ajtyáma'cantaj xá'ra'nyij. Siata'aj hua'cu'vej ɨ juxa'aj tyeítyee,
siata'aj tyámua' tyihuó'cha'ɨɨn, caxu óotzaahuatye'ej, sulu siata'aj
tyámua' eenye' siajta tyo'táviicue' tɨpua'aj tyi'tɨ́j je'ej já'mua'uurej.
13 Siata'aj tyo'táviicue' séej jamuán siajta séej, siajta tyu'túu'uunyi'
tɨpua'aj sɨ́ɨj jájriaaxɨejtye'en ɨ juxa'aj tyévij. A'yájna tɨ'ɨj ɨ tavástara'
tyajamuaatú'uunyi'ri', a'yaa xu sij siajta mua'aj tyu'túu'uunyi' séej
siajta séej. 14 Ajta a'yájna siata'aj a'ɨ́jna ucóochejtye'en ɨ siaj jɨn
huóoxɨe've'en, ji'nye a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ naa een. 15 Ajta ɨ Cɨríistu'
tɨ jɨn tyámua' jamuáaruuj che' a'ɨ́ɨn ú'sejria'aj ɨ ja'mua tzajta', ji'nye
a'ɨ́j pu jɨn jamuaatajé ɨ Dios siaj sij séej tyévira' siana'aj pué'eenye'.
Siajta tyaatatyójtzi're'en ɨ Dios.
16 Che' ɨ nyúucaria'ra' ɨ Cɨríistu' a'náj tɨna'aj ja'mua tzajta' séjre'ej
néijmi'i jɨme' ɨ tɨ jéehua tyí'huɨɨre'. Siata'aj huatóohuɨɨre'en séej
jamuán siajta séej, siaj sij jáamua'reej je'ej siaj tyihuó'ixaatye'en
néijmi'caa amitéeria'can jɨme'. Siata'aj chuíicarij jɨme'
tyaatatyójtzi're'en ɨ Dios, néijmi'i xu ɨ ju júuricamej jɨn tyu'táchuiicaj.
17 Ajta néijmi'i je'ej siaj tyi'tɨ́j uurej nusu je'ej siaj tyí'xaj, a'yaa xu
huárɨnyij néijmi'i jɨme' ɨ nyúucaritze' ɨ tavástara' a'ɨ́jna ɨ Jesús, siajta
tyaatatyójtzi're'en ɨ Dios ɨ tyaj jajvástara' a'ɨ́jna jitze ma'can ɨ Cɨríistu'.

Je'ej maj tyityetyúucha'ɨɨj ɨ maj tyá'tzaahuatye' a'ɨ́ɨjma jimi ɨ tyeítyee

18 Mua'aj mu siaj huɨɨchej, siahua'rá'astijre' ɨ ju'cínastyamua',
ji'nye a'yaa pu tyúuxɨe've' maj a'yan huárɨnyij ɨ maj tyá'tzaahuatye'
ɨ tavástara' jimi. 19 Siajta mua'aj mu siaj nyejnyeɨ'chej, siata'aj
huo'xɨé've'en ɨ ju'ɨrástyamua', caxu je'ej pua'aj tyihuá'jeevej.
20 Siajta mu siaj hua'yojmua' pué'een, siahuá'astyaj ɨ
já'muahuasimua', ji'nye a'yaa pu tya'ráanajchi ɨ tavástara'. 21 Siajta
mua'aj, mu siaj hua' huásimua' pué'een, caxu hua'jaaxɨejtye'ej ɨ
juyójmua', mej mij quee je'ej tyóomuajtyej.
22 Siajta mua'aj mu siaj tyí'ijtyi're', siata'aj néijmi'i jɨn
hua'rá'astijre'en a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyajá'mua'ijtye' íiyan ɨ cháanacaj japua,
caxu a'áa siana'aj matɨ'ɨjta a'ɨ́ɨmaj já'muasejra, siaj sij tyámua' hua'
jimi eenye', sulu a'yaa xu tzáahuatyi'ra'aj jɨn huárɨnyij, a'ɨ́jna jɨme'
siaj tzáahuatyi'ra'aj jimi tyícha'ɨj ɨ tavástara'. 23 Néijmi'i je'ej siaj
tyi'tɨ́j jɨn rɨcɨj, a'yaa xu huárɨnyij tzáahuatyi'ra'aj jɨme', a'yájna siatɨ'ɨj
tyá'huɨɨre' a'ɨ́jcɨ ɨ tavástara', ji'nye caxu a'ɨ́ɨjma huɨɨre' ɨ tyétyacaa.
24 Siajta a'yan tyá'mua'reej tɨ ɨ tavástara' jamuaatá'sij je'ej tɨ tyi'tɨ́j
tyajá'muacɨ'tyij a'ɨ́jcɨ siaj jaamué'tɨj. Ji'nye mua'aj xu jahuɨɨre' ɨ Cɨríistu'

ɨ tɨ ja'muavástara' pué'een. 25 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ je'ej pua'aj rɨcɨj, a'yaa pu
cha'taj je'ej pua'aj tyá'cɨ'tyij, ji'nye juxa'aj xu'uj een ɨ Dios jimi.

4 1 Siajta mua'aj mu siaj tyihuá'ijtye', siata'aj tyámua'
tyihuó'cha'ɨɨn ɨ maj ja'mua jimi tyí'huɨɨre' siajta a'yan
tyihuo'tá'an je'ej tɨ tyi'tyéevijtɨj. Xo'támua'reej tɨ ɨ tavástara' tajapuá
tɨ já'sejre' ajta mua'ajmaj tyajá'mua'ijtye'.

2 Siata'aj a'náj tɨna'aj jahuoocaj ɨ Dios jimi, tyámua' xu'uj
tyitya'tanyéjnye'rij siajta tyé'tyojtzi're'ej ɨ Dios. 3 Siajta a'yan
tyá'huoocaj ɨ Dios jimi ityájma jɨme', ta'aj ij ɨ tavástara' taatáhuɨɨre'en
tyej tyij huó'ixaatye'en ɨ nyúucaria'ra' tyajta a'ɨ́jna ɨ tɨ ju' avaaj ɨ Dios
jimi, ji'nye a'ɨ́j nu jɨn eetyánami'. 4 Siáahuoocaj ɨ Dios jimi nyéetzij jɨme'
nyej nyij amitéeria'can jɨn tyihuó'ixaatye'en, je'ej tɨ nyéetzij tyinaací'ɨj.

© 1996 David C. Cook

Colosenses 4:2-4

5 Tyámua' xu tyityetyúucha'ɨɨj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj quee
tyá'tzaahuatye', a'náj tɨna'aj xu xá'puɨ' rɨjcaj. 6 Siajta a'náj tɨna'aj
tyámua' tyí'xajtaj siajta naa huojo'mua'raj, a'yaa pu ajta tyúuxɨe've'
siaj tyámua' tyihuá'ixaatye'ej séej siajta séej.

Hua'tyojtye' ɨ tɨ jɨn ja'antyipuá'ritye'ej

7 Ajta a'ɨ́jna ɨ ta'ihuáara' Tíquico ɨ tyaj jéehua jaxɨe've', a'ɨ́ɨ pu
nyaj jamuán tyámua' naa tyí'huɨɨre' ɨ tavástara' jimi, a'ɨ́ɨ pu'ij ajta
néijmi'i jamuaaté'eexaatye'sij je'ej tɨ tyí'nyahuɨɨre'. 8 A'ɨ́j nu jɨn ja'mua

jimi jaata'ítyij, ta'aj ij jamuaaté'exaatye'en je'ej tɨ tyí'tahuɨɨre' ajta
je'en ca'nyíjra'aj jamuaata'an. 9 Onésimo pu ajta jamuán jo'mej, ɨ tyaj
jéehua jaxɨe've' a'ɨ́jna jɨme' tɨ tyámua' naa tyí'muarɨe', tɨ ajta ja'mua
jitze ajtyáma'can, a'ɨ́ɨ mu néijmi'i jamuaaté'eexaatye'sij je'ej tɨ tyi'tɨ́j
tyí'tahuɨɨre' iiye'ej.

10 Ajta a'ɨ́jna ɨ Aristarco tɨ ajta nyaj jamuán eetyánami', a'ɨ́ɨ pu
ajta já'muatyojtye', jamuán a'ɨ́jna ɨ Marcos, ɨ tɨ nyoosájra' pué'een
a'ɨ́jcɨ ɨ Bernabé. Xu'rɨ́j mua'aj jamua'reej je'ej siaj huárɨnyij a'ɨ́jcɨ jimi
ɨ Marcos, tɨpua'aj jamojo'vá'muaarej tyámua' xu tyeetyéjeevej. 11 A'ɨ́ɨ
pu ajta yajá'muatyojtye' ɨ Jesús, ɨ maj a'yan jatamuá'muaj tɨjɨn Justo.
A'ɨ́ɨmaj mu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ maj Israel jitze maj ajtyáma'can, ɨ maj
nyaj jamuán tyí'muarɨe', tyej tyij huo'té'exaatye'en ɨ tyeítyee je'ej tɨ
tyí'een jo'tɨj ɨ Dios tyejé'ijtaj, a'ɨ́ɨ mu jéehua tyámua' tyinaatyáhuɨɨ.
12 Ajta pu ɨ Epafras yajá'muatyojtye', a'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'huɨɨre' ɨ Cɨríistu'
jimi, tɨ ajta ja'mua jitze ajtyáma'can, a'náj tɨna'aj pu jahuoo ɨ Dios
jimi ja'mua jɨme', siaj sij mua'aj tyámua' eenye', siajta a'yan huárɨnyij
je'ej tɨ tyá'xɨe've' ɨ Dios. 13 Nyáaj nu tyámua' tyá'mua'reej siaj jéehua
jitzán juxɨe've' a'ɨ́jcɨ ɨ Epafras, ajta a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj Laodicea
já'ma'can, ajta a'ɨ́ɨjma jɨme' ɨ maj Hierápolis ja'chej. 14 A'ɨ́jna Lucas ɨ tɨ
tyí'hua'tacaa a'ɨ́ɨ pu ajta yajá'muatyojtye', ajta a'ɨ́jna ɨ Demas.

15 Siahuo'tatyójtye' a'ɨ́ɨmaj ɨ ta'ihuáamua' ɨ maj Laodicea
jo'cháatɨmee. Siajta jaatatyójtye'en a'ɨ́jcɨ ɨ Ninfa siajta néijmi'caa ɨ
maj jusɨ'rii jo'tɨj ja'chej a'ɨ́jna ɨ Ninfa. 16 Siatɨ'ɨj mua'aj jo'jíive'en a'ɨ́jcɨ
ɨ yu'xarij, siata'aj jaata'ítyej a'ájna a Laodicea, mata'aj a'ɨ́ɨmaj majta
jo'jíjve'en, a'yaa xu siajta mua'aj tyo'jíjve'en a'ɨ́jcɨ ɨ yu'xarij Laodicea
tɨ já'ma'can. 17 Siajta a'yan tyaaté'exaatye'en a'ɨ́jcɨ ɨ Arquipo tɨjɨn:
"Tyámua' paj huárɨnyij a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej maj tyimuaata'ɨ́j a'ɨ́jna jitze
ma'can ɨ tavástara'."

18 Nyáaj Pablo, nyáaj nu tyajamuaata'ítyi'ri' a'ɨ́jna ɨ nyaj jo'yú'xaca'
nyamuáca' jɨme'. Xo'támua'reej nyaj eetyánami'. Che' ɨ Dios jéehua ja
muaatyáhuɨɨre'en.

Ɨ yu'xarij tɨ anaquéej jo'yú'xaca' a'ɨ́jna ɨ San Pablo a'ɨ́ɨmaj jimi ɨ maj Tesalónica jo'cháatɨma'caa

Pablo pu hua'tyojtye'

1 [1] Nyáaj ɨ nyáaj Pablo pué'een, a'ɨ́jna ɨ Silvano ajta a'ɨ́jna ɨ
Timoteo, a'yaa tu já'muatyojtye' mua'ajmaj mu siaj Tesalónica
ja'chej, ɨ siaj siajta tyá'tzaahuatye' ɨ Dios jimi, siajta jimí tyámua'
tyí'tyesejre' ɨ tavástara' a'ɨ́jna ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een. Che'
ɨ Dios tyámua' tyajamuáacha'ɨɨn ajta jamuaatyápua'ritye'en ja'mua
tzajta'.

Pablo pu jéehua tyé'tyojtzi're' ɨ Dios

[2] A'náj tɨna'aj tu tyé'tyojtzi're' ɨ Dios ja'mua jɨme', tyajta
jamua'tamuá're'rii tyatɨ'ɨjtá jahuoocaj ɨ Dios jimi. [3] A'náj tɨna'aj
tu ja'tamuá're'rii je'ej tɨ jéehua ɨ Dios tyámua' jamuáaruuj a'ɨ́jna
jɨme' ɨ siaj jitzán tyá'tzaahuatye', siajta jéehua tyí'muarɨe' a'ɨ́jna
jɨme' siaj jaxɨe've' siaj séecan huatyáhuɨɨre'en ɨ Dios jimi, jéehua
xu tyé'viicue' a'ɨ́jna jɨme' siaj jacho've' ɨ tavástara' a'ɨ́jna ɨ Jesús tɨ
ajta Cɨríistu' pué'een, a'ɨ́jna jitze ma'can ɨ Dios. [4] Nye'ihuáamua' ɨ
nyaj jéehua já'muaxɨe've' ɨ Dios jitze ma'can, tyáamua'reej tɨ ɨ Dios
jamua'antyíhuoo. [5] Ji'nye tyatɨ'ɨj jamuáa'ixaa ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios,
catu a'yaa tyana'aj tyajamuáa'ixaa, sulu a'yaa tu tyajta huarɨ́j je'ej
tɨ tyé'ijta ɨ júuricama'ra' ɨ Dios tyajta a'ɨ́jna jɨme' ɨ tɨ jɨn néijmi'i
putyí'uurej, jéehua tu a'ɨ́jna jɨn tyé'tyojtzi're'. Tyámua' xu mua'aj
tyá'mua'reej je'ej tyaj huarɨ́j tyej tyij mua'ajmaj tyámua' jamuáa'uurej.
[6] Siajta mua'aj, a'yaa xu huarɨ́j je'ej tyaj tyajamuáa'ixaa, siajta
a'yájna je'ej tɨ tyé'ijta ɨ tavástara', siajta jáanamuajri' ɨ nyúucarij
xuutyámua've'ej a'yájna je'ej tɨ tyajamuaatá' ɨ júuricama'ra' ɨ Dios
a'ɨ́jna jɨme' ɨ nyaj jɨn jajpuéjtzij. [7] A'ɨ́j xu tyámua' tyihuo'tá' a'ɨ́ɨjma
ɨ maj tyá'tzaahuatye' ɨ Macedonia maj já'ma'can, siajta ɨ Acaya
maj já'ma'can. [8] Capu a'áa na'aj já'namuajre' je'ej siaj mua'aj rɨcɨj,
sulu néijmi'que' pu namuajre' je'ej siaj mua'aj rɨcɨj a'ɨ́jna jɨme' ɨ

nyúucaria'ra' ɨ tavástara', a'yaa mu tyá'mua'reej siaj mua'aj ja'astej
ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios, a'ɨ́j pu jɨn quee che' juxɨe've' tyaj ityáj
tyihuá'ixaatye'ej ja'mua jɨme'. 9 A'ɨ́ɨ mu jujɨ́ɨmua'aj jaataxájtaca' je'ej
tyaj huarɨ́j tyatɨ'ɨj a'áa ja'rá'aj, ajta je'ej siaj mua'aj metyihuoohuá'xɨj
ɨ sáanturij siaj sij a'ɨ́j huatyáhuɨɨre'en ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme' Dios pué'een
10 siajta a'yan tye'ejchó've'ej tɨ ajtáhua'aj ya'uvé'nyej ɨ tavástara' ɨ tɨ
yójra' pué'een ɨ Dios, ɨ tɨ ajta jaatájuurityej. A'ɨ́jna ɨ Jesús a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn
pué'een ɨ tɨ tɨɨ'rátoosij tɨ'ɨj quee puéjtzij táacɨ'tyij.

Pablo pu jaxaj je'ej tɨ tyí'muarɨe' a'ájna a Tesalónica

2 1 Siajta mua'aj nye'ihuáamua', tyámua' xu tyá'mua'reej tyaj
quee huáapua'aj tyana'aj jamojo'vá'muaariaca'. 2 Ajta a'yájna
siatɨ'ɨj seríj siajta tyá'mua'reej, anaquéej mu je'ej pua'aj táaruuj
a'ɨ́ɨmaj ɨ Filipos maj ja'chej, Dios pu taatáhuɨɨ tyej tyij mua'ajmaj
jamuaaté'exaatye'en ɨ nyúucaria'ra', ajta ca'nyíjra'aj taatá' tyej tyij
ca'nyíin jɨn huatyényo'se'en. 3 Ji'nye catu hue'tzij jɨn tyajamuáa'ixaa,
catu tyajta a'ɨ́jna jɨme' tyej tyij je'ej pua'aj jamuáa'uurej, nusu tyej
tyij tyi'tɨ́j jɨn jamuáacuanamuaj. 4 Ajta ityájma, Dios pu ta'antyíhuo
ajta taata'ɨ́j tyej tyij huó'ixaatye'en ɨ nyúucaria'ra', a'ɨ́j tutyij jɨn
tyajá'mua'ixaatye'. Catu a'yan tyá'huoo tyej tyij tyámua' tyihuo'tá'an
ɨ tyeɨ́tyee, sulu tyej tyij tyámua' tyaatá'an ɨ Dios, ɨ tɨ jamua'reej je'ej
tyaj tyí'mua'tzej ɨ tatzájta'. 5 A'yájna siatɨ'ɨj mua'aj seríj tyá'mua'reej
tyej quee a'náj nyúucarij jɨn tyajamuáa'ixaa tɨ naa huánamuajrii,
catu tyajta a'yan tyá'huoo tyej tyij a'ɨ́jna jɨn tyi'tɨ́j ancuriáan. Dios
pu jamua'reej tyaj tzáahuatyi'ra'aj jɨn a'yan rɨcɨj. 6 Catu tyajta
jahuoo mej mij séecan naa tojo'sejra, tɨpua'aj mua'ajmaj jimi nusu
séecan jimi. 7 Tyij quee ɨ'ríitacaj tyaj a'yan huárɨnyiiche' a'ɨ́jna jɨme'
tɨ ɨ Cɨríistu' ta'antyíhuo, ajta ityáj catu a'yan huarɨ́j, sulu tyámua'
tu tyajamuáacha'ɨj. A'yájna tɨ'ɨj ɨ hua' náanaj ɨ tɨ'ríij tyámua'
tyihuá'cha'ɨj ɨ juyójmua', 8 a'yaa tu jéehua tyaja'muaxɨe've' mua'ajmaj,
capu a'yaa na'aj tyita'ránajchaca' tyaj a'ɨ́j jamuaaté'exaatye'en
ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios, sulu tyej tyajta huá'cui'nyij ja'mua jitze
ma'can. A'yaa tu jéehua tyaja'muaxɨe've'. 9 Ta'ihuáamua', mua'aj xu
jamua'reej tyaj jéehua tyu'muárɨej, tyajta jaapuéjtzitariaca'. Jéehua tu
tyu'muárɨej tújca tyajta tɨ́ca', tyej tyij quee a'tɨ́j huatamuárɨe'riste'en
tyatɨ'ɨj já'mua'ixaatya'ca'aj ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios.

10 Mua'aj xu tyámua' naa tyá'mua'reej, a'yájna tɨ'ɨj ajta ɨ Dios
tyá'mua'reej, tyej tyámua' naa tyi'tyítacha'ɨɨj ja'mua jimi mu siaj
tyá'tzaahuatye', catu a'tɨ́j je'ej pua'aj huáruuj, catu tyajta tyi'tɨ́j jɨn
ootyá'ɨtzee. 11 A'yaa xu siajta tyá'mua'reej tyaj jéehua ca'nyíjra'aj
jamuaatá' tyajta tyámua' tyajamuaetyéeje séej tyajta séej, a'yájna tɨ'ɨj
tyihuá'itɨɨj ɨ hua' táataj ɨ juyójmua'. 12 A'yaa tu tyajta tyajamuaa'íjca
siaj sij tyámua' tyityetyúucha'ɨɨj a'yájna matɨ'ɨj ɨ maj ɨ Dios jimi

séejre', ji'nye a'íɨ pu a'íɨn pué'een ɨ tɨ jamuaatajé, siaj sij a'áa ja'rá'astij jo'tɨj a'íɨn tyejé'ijtaj.

13 A'íj tu jɨn ityáj a'náj tɨna'aj tyé'tyojtzi're' ɨ Dios, ji'nye siatɨ'ɨj mua'aj jáanamuajri' ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios, ɨ tyaj jamuáa'ixaa, a'yaa xu tya'ancuriáa' tɨ'ɨj Dios nyuucaaj, caxu a'yan tya'ancuriáa' tɨ'ɨj ɨ tyétyacaa nyuucaaj. A'yaa pu tyi'ja'yájna tɨ nyúucaria'ra' pué'een ɨ Dios, a'íɨ pu tyámua' jamuáaruuj ɨ ja'mua tzajta' mu siaj tyá'tzaahuatye'. 14 Siatɨ'ɨj mua'aj ta'ihuáamua' jaapuéjtzitariaca' ɨ ja'muatyeítyeristyamua' jimi, a'yaa pu cha'tána'aj tyihuó'ruuj a'íɨjma ɨ maj Judea jo'cháatɨmee, ɨ maj majta jusɨ'rii u tyeyúuj tzajta' mej mij jaatyáanajche ɨ Dios, ɨ maj majta ɨ Cɨríistu' jitze ajtyáma'can, ji'nye a'íɨ mu majta jajpuéjtzica'aj a'íɨjma jimi ɨ juxa'aj tyeítyee ɨ maj Judea já'ma'can. 15 A'íɨ mu a'íɨn pué'een ɨ maj jaajé'caj ɨ tavástara' tɨ ajta Jesús pué'een, a'yájna matɨ'ɨj majta tyihuo'cuii a'íɨjma ɨ maj Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj, a'íɨ mu majta taatamuárij ityájma. Camu tyé'tyojtzi're' ɨ Dios, majta mu hua'ajcha'ɨɨre' néijmi'caa ɨ tyeítyee, 16 ji'nye tyatɨ'ɨjtá tyihuá'ixaatya'muɨ'ɨj a'íɨmaj ɨ maj quee Israel jitze ajtyáma'can, tɨ'ij ajta huó'huɨɨre'en, camu a'íɨmaj tatá'caa tyaj a'yan huárɨnyij. A'yaa mu mij tyá'mue'tɨj tɨ ɨ Dios jéehua puéjtzij huo'tá'an. Ajta ta'aj ij huatyáapua'rej a'íjna, Dios pu arí jéehua puéjtzij huo'ta'.

Pablo pu jaxɨe've' tɨ ajtáhua'aj huojo'vá'muaarej ɨ Tesalónica maj ja'chej

17 Ta'ihuáamua', tyatɨ'ɨj ajtacíj ja'mua jimi, catu majamuuhuá'xɨj, tyij tyajta quee já'muasejraca'aj, a'náj tɨna'aj tu mua'ajmaj jitze tyí'mua'ajcaa, tyajta a'yan jéehua tyá'xɨe'va'ca'aj tyaj jamojo'tyéesej. 18 A'yaa tu tyu'tatyésej tyaj a'áa ja'tanyéj, nyajta nyáaj Pablo mue'tíj nu a'yan tyá'xɨe'va'ca'aj nyaj a'áa ja'tanyéj, ajta ɨ tyiyáaru' pu tyi'tyánaamuaaj. 19 Ji'nye, ¿a'tanyíj a'íɨn pué'een ɨ tyaj jɨn tyi'ijchó've', ɨ tyaj jɨn tatyamua've', ajta ɨ tyaj jɨn á'tatzaahuatye'en a'ájna xɨcáara' jitze tɨ'ɨj uvé'nyej ɨ tavástara' tɨ ajta Jesús pué'een? Tɨpua'aj sequée mua'aj a'íɨn pué'eenye', capu máaj a'tíj a'íɨn pue'éenye'ej ta'mej. 20 A'yaa pu tyi'ja'yájna, mua'aj xu a'íɨn pué'een ɨ tyaj jɨn á'tatzaahuatye' siajta ɨ tyaj jɨn tatyamua've'.

3 1 Aj tutyij tyatɨ'ɨj quee che' je'ej huaríj, a'yaa tu tyaaxá'puɨ'ɨntarej tyaj tajíɨmua'aj a'áa jo'tyá'ɨtzeere'en a'ájna a Atenas 2 tyajta je'en a'íj huata'ítyaca' ɨ ta'ihuáara' Timoteo ɨ tɨ tajamuán tyí'muarɨe' ɨ Dios jimi, tyej tyij huo'té'exaatye'en ɨ nyúucaria'ra' ɨ Cɨríistu', a'yaa tu een jɨme' jaata'ítyaca' ja'mua jimi tɨ'ij ca'nyíjra'aj jamuaata'an a'íjna jitze ɨ siaj jitzán tyá'tzaahuatye', 3 ajta tɨ'ij quee huatóoxaahuataj a'íjna jɨme' ɨ sij jɨn jajpuéetzij. Ji'nye mua'aj xu a'yan tyá'mua'reej tɨ a'yan tyúuxɨe've' siaj a'yan tyaapuéjtzitarej. 4 Ajta, tyatɨ'ɨj tyooj a'áa jo'tyá'caj ja'mua jamuán, a'yaa tu tyajamuáa'ixaa tyaj

a'yan tya'ajpuéetzij ta'me'nyíiche', a'yaa pu'ij tyu'rɨ́j, siatɨ'ɨj seríj
tyá'mua'reej. 5 A'ɨ́j nu jɨn, nyatɨ'ɨj quee che' pu jáaruuj nyaj a'áa
ja'tanyéj, a'yaa nu tyu'ta'ɨ́jtaca' mej mij tyajamuaata'íhuo' nyej nyij
jáamua'reej je'ej tɨ tyajá'muahuɨɨria'ca'aj a'ɨ́jna jɨme' ɨ siaj jitzán
tyá'tzaahuatye', ji'nye a'yaa nu tyí'tzɨɨnya'ca'aj tɨ ɨ tyiyáaru' tyi'tɨ́j jɨn
jamuaatamuárɨe'riste'en siaj sij quee che' tyá'tzaahuatye'ej ajta tɨ'ɨj
quee che' tyi'tɨ́j huɨɨria'aj já'ra'nyij ɨ tyaj jɨn tyu'muárɨej ja'mua jimi.
6 Ajta ɨ Timoteo pu'ríj yará'aj a'áa tɨ ja'rájraa ja'mua jimi, a'yaa
pu tyitaaté'exaaj siaj tyámua' een a'ɨ́jna ɨ siaj jitzán tyá'tzaahuatye'
ajta je'ej siaj tyihuá'xɨe've' ɨ séecan. A'yaa pu tyitaaté'exaaj siaj
jéehua ta'tamuá're'rii, siajta jéehua jaxɨe've' siaj taaséj, a'yájna tyatɨ'ɨj
tyajta ityáj tyá'xɨe've' tyaj jamuaaséj. 7 A'ɨ́j tu jɨn, ta'ihuáamua',
tyij ajta jéehua tyí'tatyesi'huaritye' tyajta taxaamuɨjritye', jéehua
tu huátatyamua'vej tyatɨ'ɨj jáamua'reeri' siaj siooj tyámua'
naa tyá'tzaahuatye'. 8 Tyatɨ'ɨj a'yan tyáamua'reeri' siaj siooj
tyá'tzaahuatye' ɨ tavástara' jimi, jéehua pu ca'nyíjra'aj taatá' ɨ
tatzájta'. 9 ¿Ji'nye tyíɨ'rij tyej tyij jéehua tyaatatyójtzi're'en ɨ Dios a'ɨ́jna
jɨme' ɨ tyaj jɨn tatyamua've' jimi, mua'ajmaj jɨme'? 10 Tújca tyajta tɨ́ca'
a'yaa tu tyá'huaviij ɨ Dios tɨ taatá'an tyej tyij tyajtáhua'aj jamuaaséj,
tyajta jamuaatáhuɨɨre'en tyaj janéijmi're'en ɨ tɨ jamuá'ɨtziitye' ɨ siaj jɨn
tyá'tzaahuatye'.
11 A'yaa tu jéehua tyá'xɨe've' tɨ ɨ Dios ɨ tyaj jajvástara', ajta a'ɨ́jna
ɨ tavástara' ɨ Jesús, maj a'ɨ́ɨn taatáhuɨɨre'en tyej tyij a'áa ja'tanyéj
ja'mua jimi. 12 Che' ajta ɨ tavástara' jamuáave'sij siaj sij jéehua
huóoxɨe've'en séej siajta séej, siajta huo'xɨé've'en néijmi'caa ɨ tyeɨ́tyee,
a'yájna tyatɨ'ɨj ityáj tyaja'muaxɨe've'. 13 Tɨ ajta tyámua' jamuáa'uurej
ɨ já'muatzajta', siaj sij quee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeeria'aj ɨ Dios jimi ɨ tyaj
jajvástara' a'ájna tɨ'ɨj uvé'nyej ɨ tavástara' ɨ Jesús, jamuán ɨ maj
tyí'huɨɨre' u tajapuá. Che' a'yan tyá'ra'nyij.

Ɨ júuricamej tɨ ja'ráanajchi ɨ Dios

4 1 Ajta ijíij ta'ihuáamua', a'yaa tu tyaja'muahuaviij tyajta a'yan
tyajá'mua'ijcatye' a'ɨ́jna jitze ma'can ɨ tavástara' Jesús, siaj a'náj
tɨna'aj tyámua' eenye' siajta tyámua' tyityetyúucha'ɨɨj a'yájna siatɨ'ɨj
tyaarɨ'rej ityájma jimi, siaj sij tyaatatyójtzi're'en ɨ Dios, a'yájna siatɨ'ɨj
seríj rɨcɨj.
2 Mua'aj xu'ríj jamua'reej je'ej tyaj tyajamuáa'ixaa jitzán ma'can
ɨ tɨ jɨn tyi'tyéjvee ɨ tavástara' Jesús. 3 A'yaa pu ɨ Dios tyá'xɨe've' siaj
tyámua' eenye', tɨquee a'tɨ́j juxana'cɨria'aj 4 a'yaa pu tyúuxɨe've' tɨ sɨ́ɨj
ajta sɨ́ɨj tyámua' tyéecha'ɨɨn ɨ jutyévij, tɨ'ɨj tzáahuatyi'ra'aj jɨn séjre'ej,
5 tɨquee a'yan rɨjcaj je'ej tɨ jusɨ́ɨj tyá'xɨe've' tyi'tɨ́j jɨme' tɨ quee xá'puɨ',
a'yájna matɨ'ɨj rɨcɨj ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj quee jamua'tyej ɨ Dios. 6 Che' quee
a'tɨ́j tyi'tɨ́j jɨn a'yan rɨjcaj, ajta quee juxana'cɨria'aj jamuán ɨ́ɨra'ra'an ɨ

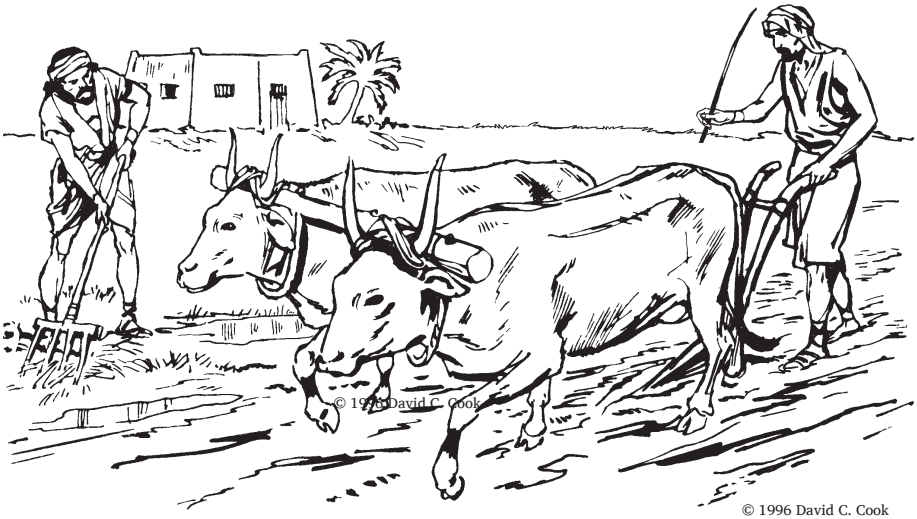

1 Tesalonicenses 4:11-12

juxa'aj tyévij, ji'nye tavástara' pu jéehua puéjtzij jaatá'sij a'tíj tɨ a'yan rɨcɨj, a'yaa tu tyeríj tyeemí' tyajamuáa'ixaa. 7 Ji'nye capu ɨ Dios a'íjna taatajé tyej tyij je'ej pua'aj éenye'que' séjre'ej, sulu tyej tyij jɨ'ré'nye'ej séjre'ej ɨ tatzájta'. 8 A'yaa pu'ij, a'íjna ɨ tɨquee tyá'tzaahuatye' je'ej tyaj tyajá'mua'ixaatye', capu a'íj ma'úuhua'xɨj ɨ huá'nyuucaa ɨ tyétyacaa, sulu a'íj pu quee á'tzaahuatye' ɨ Dios ɨ tɨ ju júuricamej jamuaatá' tɨ'ij ja'mua tzajta' séjre'ej.

9 Ajta a'íjna jɨme' ɨ siaj jɨn huóoxɨe've'en ɨ siaj ju'ihuáamua', capu juxɨe've' tyaj a'íjna jɨn tyajá'muayu'se'ej, ji'nye Dios pu arí jamuaamua'tyej je'ej siaj tyityahuóoxɨe've'en séej jamuán siajta séej. 10 A'yaa xu mua'aj rɨcɨj a'íjna jɨme' siaj hua'xɨe've' ɨ ju'ihuáamua' ɨ maj a'áa jo'cháatɨmee néijmi'que' a'áa tɨ huaca'aj a Macedonia. Tyajtaityáj, a'yaa tu tyaja'muahuaviij ta'ihuáamua' siaj jéetze' huóoxɨe've'en. 11 Siata'aj juxáahuaj naa tyí'tyechajcaj setyi'muárɨe'ej ɨ jumuáca' jɨme' je'ej tɨ tyi'tíj tyaací'ɨj séej ajta séej, a'yájna tyatɨ'ɨj tyeríj tyajamuaa'íjca, 12 mej mij ɨ maj quee tyá'tzaahuatye' jamuaatyátzaahuatye'en, ajta tɨ'ij quee tyi'tíj jamuá'ɨtziitye'ej.

Tɨ'ɨj uvé'nyej ɨ tavástara'

13 Ta'ihuáamua', catu jaxɨe've' siaj quee jamua'réerej je'ej tɨ tye'mej a'íɨmaj jimi ɨ maj meríj huácuij, siata'aj quee juxaamuɨjritya'aj matɨ'ɨj ɨ séecan, ɨ maj quee jacho've' ɨ tavástara'. 14 A'yájna tyatɨ'ɨj tyá'tzaahuatye' tɨ ɨ Jesús huamuí' ajta je'en huatájuuriaca', a'yaa tutyij tyajta tyá'tzaahuatye', tɨ ɨ Dios huo'tájuuritye'ej ɨ Jesús jamuán a'íɨjma ɨ maj huácuij jimi metya'tzáahuatye'ej.

15 A'ɨ́j tu jɨn a'yan tyajá'mua'ixaatye' ɨ tavástara' jitze ma'can tɨjɨn,
ityáj ɨ tyaj júurij a'yan huatyá'ɨtzeere'ej íiyan ɨ cháanacaj japua, catu
anáatya'aj tá'ju'un a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj meríj huácuij. 16 Ji'nye nyúucarij
pu huatánamuajre tɨ'ij tyu'ta'íjtaj, a'yaa pu ajta tyu'tánamuajrej tɨ'ɨj
a'tɨ́j tɨ ca'nyíin tyu'tácɨ'sitye'en a'ájna jo'tɨj ɨ Dios já'sejre', aj pu'ij ɨ
tavástara' aje'cányesij a jútye'. Majta ɨ maj huácuij metya'tzáahuatye'ej
ɨ Cɨríistu' jimi, a'ɨ́ɨ mu anaquéej huatájuuritaj, 17 tyajta je'en ityáj,
ɨ tyaj júurij a'yan séejre' ɨ cháanacaj japua, a'ɨ́ɨ pu ajta tá'vi'tɨn ɨ
jéetɨrij tzajta' hua' jamuán ɨ maj moochán huatájuuriaca', tyej tyij
ja'antyinájchej ɨ tavástara' ɨ jéetɨrij tzajta', a'yaa tutyij jusén jɨn
tyeje'séeria'aj tá'ju'un ɨ tavástara' jamuán. 18 A'ɨ́j xu jɨn, siata'aj
ca'nyíjra'aj huatóoa'an a'ɨ́jna jɨme' ɨ nyúucarij ɨ nyaj jamuáa'ixaa.

5 1 Ajta a'ɨ́jna jɨme' a'tzáaj tɨ uvé'nyesij ɨ tavástara' nusu a'náj
tɨ huataséjre'sij, ta'ihuáamua', capu juxɨe've' tyaj a'ɨ́jna jɨn
tyajá'muayu'se'ej. 2 Tyámua' xu mua'aj naa tyá'mua'reej tɨ a'ájna
xɨcáara' tɨ jitzán uvé'nyesij ɨ tavástara', a'áa pu a'yan tye'mej siatɨ'ɨj
pua'aj quee jacho've', a'yaa pu tyu'taséjre'sij tɨ'ɨj náhua'rij tɨ utyárutyij
tɨ́ca' jo'siaj ja'chej. 3 Matɨ'ɨj ɨ tyeɨ́tyee a'yan tyí'xajtaj tɨjɨn: "Capu che'
tyi'tɨ́j je'ej rɨcɨj, pu'ríj tyu'puá'riajraa", aj pu'ij a'ájna atyojo'ré'nyesij ɨ
xɨcáara' maj jitzán antyipua'rij, a'yájna tɨ'ɨj íitaj tɨ ootacuí'nyej, capu
huatáɨ'riitarij maj huatóo'uunaj. 4 Siajta mua'aj, ta'ihuáamua', caxu
tɨ́ca'riste' séejre', a'ɨ́j pu jɨn quee a'yan tye'mej ja'mua jimi tɨ'ɨj náhua'rij
tɨ utyájrutyej jo'siaj ja'chej, a'ájna xɨcáara' jitze tɨ'ɨj tavástara' uvé'nyej.
5 Néijmi'i xu mua'aj a'ɨ́ɨjma jimi ajtyáma'can ɨ maj a'áa já'sejre' jo'tɨj
jó'nyeeri'ij ɨ Dios jimi. Catu hua' jitze ajtyáma'can ɨ maj tɨ́ca'riste'
jó'jujhua'an, nusu jo'tɨj quee jó'nyeeri'ij, 6 a'ɨ́j tu jɨn quee a'yan rɨnyij
matɨ'ɨj ɨ séecan ɨ maj a'yan séejre' matɨ'ɨj ɨ maj cu'tzuj, sulu tyiche'
atanyéjnye'rij tyajta tyámua' metyityoomuámua're'ej. 7 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj
cu'tzuj, a'yaa mu tɨ́ca' tyí'tyacu'cuj, majta ɨ maj juta'rujve', a'ɨ́ɨ mu
majta tɨ́ca' juta'rujve', 8 tyajta ityáj, nyéeri'iste' tyaj cɨɨnyej, a'yaa pu
tyúuxɨe've' tyaj a'náj tɨna'aj tyámua' eenye'. Tyiche' huátacha'ɨɨn, a'ɨ́jna
jɨme' ɨ tyaj jɨn tyá'tzaahuatye' ɨ tavástara' jimi tyajta huátaxɨe've'en,
tyiche' tyajta a'ɨ́jna jɨn avátanaj ɨ tyaj jɨn jacho've' tɨ ɨ Dios tɨɨ'rátoonyij.
9 Ji'nye capu ɨ Dios a'ɨ́jna jɨn ta'antyíhuo tyej tyij jajpuéetzij tá'ra'nyij,
sulu tɨ'ij táahuɨɨre'en a'ɨ́jna jitze ma'can ɨ tavástara' Jesús tɨ ajta
Cɨríistu' pué'een. 10 A'ɨ́ɨ pu tajitzé ma'can huamuɨ́', tyej tyij júurij
tá'ra'nyij jamuán ɨ tavástara', tɨpua'aj ɨ tyaj júurij, na'ríij ɨ maj meríj
huácuij, néijmi'i tu jimí huatyá'ɨtzeere'ej jusén jɨme'. 11 A'ɨ́j xu jɨn
ca'nyíjra'aj huatóoa'an séej siajta séej, a'yájna siatɨ'ɨj seríj rɨcɨj.

Je'ej maj tyityetyúucha'ɨj ɨ maj tyá'tzaahuatye'

12 Ta'ihuáamua', a'yaa tu tyaja'muahuaviij siaj tyámua'
tyihuá'ajcha'ɨj a'ɨ́ɨjma ɨ maj ja'mua jimi tyí'muarɨe', ɨ maj majta

aˈíjna jɨn antyúumuaˈreej maj tyajamuaamuáˈtyej jeˈej tɨ tyáˈxɨeˈveˈ
ɨ tavástaraˈ. 13 AˈyaaAˈyaa pu tyúuxɨeˈveˈ siaj jéehua huoˈxɨéˈveˈen, aˈíjna
jɨmeˈ ɨ maj tyíˈmuarɨeˈ jaˈmua jimi. Tyámuaˈ xu huojoˈmuaˈraj séej
siajta séej.
14 AˈyaaAˈyaa tu tyajta tyajáˈmuaˈijcatyeˈ, taˈihuáamuaˈ, siaj tyámuaˈ
huóˈuurej aˈíɨjma ɨ maj quee xáˈpuɨˈ rɨcɨj, siajta caˈnyíjraˈaj
huoˈtáˈan aˈíɨjma ɨ maj quee jucaˈnyej ɨ juxɨéjnyuˈcaa tzajtaˈ, siajta
huoˈtáhuɨɨreˈen aˈíɨjma ɨ maj quee tyámuaˈ rɨcɨj, siajta néijmiˈcaa
áˈcuˈvaj.
15 Tyámuaˈ xuˈuj muaˈaj tɨˈɨj quee aˈtíj jeˈej puaˈaj jaˈuurej ɨ
juxaˈaj tyévij. Sulu siataˈaj aˈnáj tɨnaˈaj tyámuaˈ eenyeˈ, aˈyájna
siatɨˈɨj jujíɨmuaˈaj tyityetyúuchaˈɨj siajta aˈyan chaˈtaj sianaˈaj
tyityetyúuchaˈɨɨj néijmiˈcaa jimi ɨ maj aˈyan séejreˈ ɨ cháanacaj japua.
16 AˈnájAˈnáj tɨnaˈaj xu jutyamuaˈveˈej. 17 Siajta aˈnáj tɨnaˈaj jahuoocaj
ɨ Dios jimi. 18 Néijmiˈi xu jɨn tyéˈtyojtziˈreˈej ɨ Dios, jiˈnye aˈyaa pu
tyáˈxɨeˈveˈ jaˈmua jɨmeˈ ɨ siaj tyáˈtzaahuatyeˈ ɨ Ciríistuˈ jimi ɨ tɨ ajta
Jesús pueˈeen.
19 Caxu jáˈjeˈcataj ɨ júuricamaˈraˈ ɨ Dios. 20 Caxu jaxaahuataj aˈíjna
ɨ siaj Dios jitze maˈcan tyihuoˈtéˈexaatyeˈen. 21 Siataˈaj anaquéej
tyámuaˈ tyáamuaˈreej tyiˈtíj tɨ xáˈpuɨˈ nusu ɨ tɨquee siajta jeˈen aˈíj
huatyátzaahuatyeˈen ɨ tɨ xáˈpuɨˈ. 22 Xaˈajtácɨɨnyij aˈíjna jitze ɨ tɨ jeˈej
puaˈaj een.
23 Cheˈ aˈíɨ chaˈtánaˈaj ɨ Dios, aˈíjna ɨ tɨ jamuaatyápuaˈrityej,
cheˈ aˈíɨn tyámuaˈ jamuáaˈuurej, siaj sij quee tyiˈtíj jɨn áˈɨtzeeriaˈaj
ɨ jaˈmuaxɨéjnyuˈcaa tzajtaˈ, nusu jaˈmuamuaˈtziiraˈaj jitze, naˈríij ɨ
jaˈmuatyévij jitze, aˈájna xɨcáaraˈ jitze tɨˈɨj uvéˈnyesij ɨ tavástaraˈ, aˈíjna
ɨ Jesús tɨ ajta Ciríistuˈ pueˈeen. 24 AˈíjnaAˈíjna ɨ tɨ aˈíjna jɨn jamuaatajé, capu
tyiˈtíj jɨn áˈɨtzeereˈ, aˈíɨ pu ajta néijmiˈi jɨn aróoˈastej.

Huaˈtyojtyeˈ ɨ tɨ jɨn jaˈantyipuáˈrityeˈej

25 Taˈihuáamuaˈ, siataˈaj siajta ityájma jɨmeˈ jahuoocaj ɨ Dios jimi.
26 Siahuoˈtatyójtyeˈ néijmiˈcaa ɨ taˈihuáamuaˈ.
27 AˈyaaAˈyaa nu tyajáˈmuaˈijcatyeˈ ɨ tavástaraˈ jitze maˈcan, siaj
joˈjíjveˈen aˈíjna ɨ yuˈxarij néijmiˈcaa jimi ɨ taˈihuáamuaˈ.
28 Cheˈ ɨ tavástaraˈ Jesús ɨ tɨ ajta Ciríistuˈ pueˈeen, cheˈ aˈíɨn
tyámuaˈ tyajamuáachaˈɨɨn.

Ɨ yu'xarij tɨ hua'puaj a'ɨ́ɨn tɨ jo'yú'xaca' ɨ San Pablo a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj Tesalónica já'chajca'aj

Pablo pu hua'tyojtye'

1 [1] Nyáaj Pablo, jamuán ɨ Silvano, ajta a'ɨ́jna ɨ Timoteo a'yaa tu
já'muatyojtye' mua'ajmaj mu siaj tyá'tzaahuatye' Tesalónica
siaj ja'chej, siajta jusɨ'rii ɨ Dios jimi, siajta jimí ɨ tavástara' Jesús tɨ
ajta Cɨríistu' pué'een. [2] Che' ɨ Dios ɨ tyaj jajvástara', ajta ɨ tavástara'
Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een, miche' jamuáacha'ɨɨn, majta
jamuaatyápua'ritye'en tyámua' naa ja'mua tzajta'.

Pablo pu tyé'tyojtzi're' ɨ Dios ajta jimi jahuoo

[3] Nye'ihuáamua', a'náj tɨna'aj tu tyé'tyojtzi're' ɨ Dios ja'mua jɨme',
a'yájna tɨ'ɨj tye'tyévijtye' tyaj a'yan huárɨnyij, ji'nye mua'aj xu'ríj
jéetze' tyá'tzaahuatye' siajta seríj jéetze' juxɨe've' séej jamuán siajta
séej. [4] A'ɨ́j tu jɨn ityáj tyámua' tyaja'muaxaj ɨ séecan jimi ɨ maj jusɨ'rii
ɨ Dios jimi, a'ɨ́jna jɨme' ɨ siaj jéehua tyé'viicue' siajta tyá'tzaahuatye',
tyij majta je'ej pua'aj já'mua'uurej nusu siajta jajpuéjtzij. [5] A'yaa pu'ij
tyé'miteere' tɨ ɨ Dios a'yan tyaaxá'puɨ'ɨntarej siaj sij a'áa jo'tyájrutyej
jo'tɨj a'ɨ́ɨn tyejé'ijtaj, a'ɨ́jna jɨme' ɨ siaj jɨn jajpuéjtzij.
[6] A'yaa pu tyí'xa'puɨ' tɨ ɨ Dios puéjtzij huo'tá'an a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej
pua'aj já'mua'uurej ɨ siaj jɨn jajpuéjtzij, [7] ajta mua'aj mu siaj jajpuéjtzij,
Dios pu jamuaatá'sij siaj huóoso'pe'en a'yájna tɨ'ɨj ajta ityájma.
A'yaa pu tye'mej a'ájna xɨcáara' jitze tɨ'ɨj huataséjre'en u jútye' ɨ
tavástara' Jesús, a'ɨ́ɨjma jamuán ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre' ɨ maj va'cán
jɨn tyityatatyíj, a'yaa pu atyeje'caama'aj ta'mej a jútye' ɨ tɨéj tzajta'.
[8] A'ɨ́j pu jɨn yava'cányesij ta'aj ij puéjtzij huo'tá'an a'ɨ́ɨmaj ɨ maj quee
jamua'tyej ɨ Dios, majta quee já'astijre' ɨ nyúucaria'ra' ɨ tavástara'
Jesús. [9] A'ɨ́ɨ mu mij jusén jɨn jajpuéetzij muá'ju'un, majta a' ɨmuáj
huojóohua'xɨj jo'tɨj quee já'sejre' ɨ tavástara' tɨ jɨn naa een ajta ɨ tɨ
néijmi'i jɨn putyí'uurej, [10] A'ájna xɨcáara' jitze tɨ'ɨj uvé'nyej ɨ tavástara'
mej mij a'ɨ́ɨmaj jaatyátzaahuatye'en ɨ tyeɨ́tyeristyamua'me'en,

majta néijmi'i ɨ maj jimi tyá'tzaahuatye', a'yaa pu ajta mua'ajmaj
tyajá'muacɨ'tyij siaj jaaséej ji'nye setya'antzaahuaj je'ej tyaj
tyajamuáa'ixaa.
11 A'ɨ́j tu jɨn a'náj tɨna'aj jahuaviij ɨ Dios ja'mua jɨme', a'yaa
tu tyá'huaviij tɨ jamuaata'an ɨ tɨ jɨn jamua'antyíhuoo, ajta a'yan
huárɨnyij je'ej siaj mua'aj tyá'xɨe've' a'ɨ́jna jɨme' ɨ tɨ jɨn néijmi'i
putyí'uurej, ajta néijmi'i jɨme' ɨ siaj jɨn tyámua' tyu'muárɨej a'ɨ́jna
jɨme' ɨ siaj tyá'tzaahuatye'. 12 A'yaa pu'ij, a'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn ántyapuaj a'ɨ́jna
ɨ tavástara' Jesús mua'aj xu jaatyátzaahuatye'sij, ajta a'ɨ́ɨn tyámua'
já'mua'uuren jitzán ma'can ɨ Dios ajta a'ɨ́jna jitze ma'can ɨ tavástara'
Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een.

Ɨ tyaj jɨn jamua'reeren tɨ'ɨj uvé'nyesij ɨ tavástara'

2 1 Ajta ijíij, ta'ihuáamua', a'náj tɨ uvé'nyesij ɨ tavástara' Jesús
tɨ ajta Cɨríistu' pué'een ajta tɨ'ɨj a'ɨ́ɨn tájsɨɨre'sij jujimí, a'yaa
tu jéehua tyaja'muahuaviij 2 siaj quee seequéj tyí'mua'ajcaj, caxu
siajta tyi'tá'care'en tɨ a'tɨ́j já'muamuaritye'ej a'yan tyi'xáataj yee
a'yaa pu tyinaaté'exaaj ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, tɨ arí atyojo'ré'nyesij
a'ájna ɨ xɨcáara' tɨ jitzán uvé'nyesij ɨ tavástara', nusu a'yan
tyajá'mua'ixaatye'ej yee a'yaa mu tyináa'ixaaj, na'ríij yee yu'xarij nu
ja'ráapij ɨ Pablo tɨ jo'yú'xaca' tɨ jitzán á'yu'si'ij tɨ arí atyojo'ré'nyej
a'ájna xɨcáara' tɨ jitzán uvé'nyesij ɨ tavástara'. 3 Caxu tyi'tɨ́j jɨn
tyi'tá'care'en mej mij jamuáacuanamuaj. Ji'nye tɨ'ɨj quee xu a'ájna
atyojo'ré'nyej, a'yaa pu tyúuxɨe've' tɨ anaquéej huataséjre'en ɨ tɨ
jájcha'ɨɨre' ɨ Dios, ajta a'ájna tɨ'ɨj ajta huataséjre'sij a'ɨ́jna ɨ tɨquee
tyi'tɨ́j já'astijre', a'ɨ́jna ɨ tɨ hua' jitze ajtyáma'can a'ɨ́ɨmaj ɨ Dios tɨ
hua'antyipua'ritye'sij. 4 A'íi pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ hua'ajcha'ɨɨre' a'ɨ́ɨjma
ɨ maj ɨ Dios jimi séejre', a'ɨ́ɨ pu ajta a'yan tyúuxaj tɨ jéetze' juxɨe've',
ajta ujo'tyárutyij u tyeyúuj tzajta' jo'maj yá'na'michej ɨ Dios, aj pu'ij
a'yan tyu'tóosejrataj tɨ a'ɨ́ɨ a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Dios.
5 ¿Nyi sequée che' jamua'reej nyaj a'yan tyajamuáa'ixaa nyatɨ'ɨj
a'áa jo'tyávaaca'aj ja'mua jamuán? 6 Siajta ijíij jamua'reej tyi'tɨ́j tɨ
puírɨcɨj ɨ tɨquee tyi'tá'caa, ta'aj ij quee huataséjre'en a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j,
'asta na'aj quee atyojo'ré'nyej a'náj tɨ a'yan tyaaxá'puɨ'ɨntarej.
7 Ji'nye a'ɨ́jna ɨ tɨ avíitzij jɨn je'ej pua'aj rɨcɨj pu'ríj huatyóochej, a'ɨ́ɨ
pu'quij á'ɨtzeere' maj jatyítyej a'ɨ́jna ɨ tɨ ijíij quee tyi'tá'caa. 8 Aj pu'ij
huataséjre'sij a'ɨ́jna ɨ tɨquee tyi'tɨ́j já'astijre', ajta ɨ tavástara' Jesús
pu ja'pua'ritye'en ɨ junyúucaa jɨme' a'ájna tɨ'ɨj uvé'nyej. 9 Ajta a'ɨ́jna
ɨ tɨquee tyi'tɨ́j já'astijre', a'ɨ́ɨ pu jahuɨɨria'aj ta'mej ɨ tyiyáaru', jéehua
pu tyi'tɨ́j jɨn a'yan rɨnyij mej mij tyámua' tyo'taséj ɨ tyeɨ́tyee, a'ɨ́j pu
jɨn jéehua huá'cuanamuan. 10 A'yaa pu néijmi'i jɨn tyihuá'cuanamuan
a'ɨ́ɨjma ɨ tyeɨ́tyee, ji'nye camu jaataxɨé'vej maj tyá'antzaahuatye'en
majta jaaxɨé've'en ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme' mej mij a'ɨ́jna jɨn jaatáa'sej ɨ

tɨ huó'huɨɨre'en. 11 A'ɨ́j pu jɨn Dios tyi'tá'caa tɨ ɨ tɨ je'ej pua'aj een
huo'cuanamuaj, majta a'ɨ́j ántzaahuatye'en ɨ tɨ hue'tzij pué'een, 12 tɨ'ij
ɨ Dios puéjtzij huo'tá'an a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee ja'antzaahuaj ɨ tɨ a'yan
tyi'ja'yájna, sulu maj a'ɨ́jna jɨn jutyamua've'ej ɨ tɨ je'ej pua'aj een.

Dios pu hua'antyíhuoj a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyá'tzaahuatye' tɨ'ij hui'rátoonyij

13 Tyajta ityáj a'yaa tu a'náj tɨna'aj tyé'tyojtzi're' ɨ Dios ja'mua
jɨme', ta'ihuáamua' jéehua tu já'muaxɨe've' ɨ tavástara' jimi, ji'nye
Dios pu jamua'antyíhuoo siaj sij mua'aj a'ɨ́ɨn pué'eenye' ɨ tɨ anaquéej
huó'huɨɨre'en, a'ɨ́jna jɨme' tɨ a'ɨ́ɨn tyámua' jamuáaruuj ɨ ju júuricamej
jɨme' siatɨ'ij ja'antzaahuaj ɨ tɨ a'yan tyi'ja'yájna ɨ Dios jimi. 14 A'yaa
pu een jɨme' ɨ Dios jamuaatajé a'ɨ́jna jitze ma'can ɨ nyúucarij tyaj
jamuáa'ixaa ɨ Cɨríistu' jitze ma'can, tɨ'ij a'yan tyajamuáacɨ'tyij siaj
a'áa ja'séeria'aj xá'ra'nyij jamuán ɨ tavástara' Jesús ɨ tɨ ajta Cɨríistu'
pué'een.

15 A'ɨ́j xu jɨn ta'ihuáamua' tyámua' eenye' ɨ jutzájta', siajta quee
yó'hua'nan je'ej tyaj tyajamuaamuá'tyej nusu ɨ tyaj jamuáa'ixaa
ɨ yu'xarij jitze. 16 Che' a'ɨ́ɨn cha'tána'aj ɨ Cɨríistu' ajta ɨ Dios ɨ maj
taaxɨé'vej majta tyámua' tyitaatyéeje, tyej tyij jimi tyi'ijchó've'ej,
17 miche' a'ɨ́ɨn jamuaatá'ca'nyisti' ɨ ja'muaxɨéjnyu'caa tzajta', majta
tyámua' jamuáa'uurej siaj sij a'náj tɨna'aj tyámua' rɨjcaj siajta a'ɨ́j
xajtaj ɨ tɨ xá'puɨ'.

Che' ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios tyámua' éenye'que' séjre'ej

3 1 Uve'tyáatɨcan jɨme', ta'ihuáamua', siata'aj tajɨ́me' jahuoocaj,
tyata'aj tyij ɨ nyúucaria'ra' ɨ tavástara' jiye'tzín huo'té'exaatye'en
néijmi'caa ɨ maj a'yan huacháatɨmee, a'yájna tɨ'ij tyú'namuajrej
ja'mua jimi. 2 Siata'aj siajta jahuoocaj ta'aj ɨ tavástara' taatyáhuɨɨre'en
a'ɨ́ɨjma jimi ɨ tyétyacaa ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj ɨ maj majta
je'ej pua'aj tyí'tyetyeɨtyee, ji'nye camu néijmi'i tyá'tzaahuatye'. 3 Ajta
ɨ tavástara' ɨ tɨquee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere', a'ɨ́ɨ pu'ij tyámua' já'mua'uuren
ajta ja'muacha'ɨ́ɨj ja'mej, tɨ'ij quee tyi'tɨ́j je'ej já'mua'uurej. 4 Tyajta
ityáj a'ɨ́j tu jitze tyí'ca'nyej ɨ tavástara' siaj mua'aj tyámua' rɨcɨj, siajta
a'yan siooj éenye'ej xá'ju'un tya'tɨ'ɨj tyajamuaata'ɨ́j. 5 Che' ɨ tavástara'
jamuaatáhuɨɨre'en siaj sij huóoxɨe've'en séej siajta séej, a'yájna tɨ'ɨj ɨ
Dios tyaja'muaxɨe've', siata'aj siajta tyo'táviicue' tɨpua'aj siaj puéjtzij
a'yájna tɨ'ɨj ajta ɨ Cɨríistu' tyo'táviicue'ri'.

Je'ej tɨ tyúuxɨe've' siaj sij tyu'muárɨe'en

6 Ta'ihuáamua', a'yaa tu tyajá'mua'ijtye' nyúucaritze' ɨ tavástara'
Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een, siaj ajtácɨɨnyej a'ɨ́jna jimi ɨ ta'ihuáara'
tɨ je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ɨj, ajta quee a'yan rɨcɨj je'ej tyaj mua'ajmaj

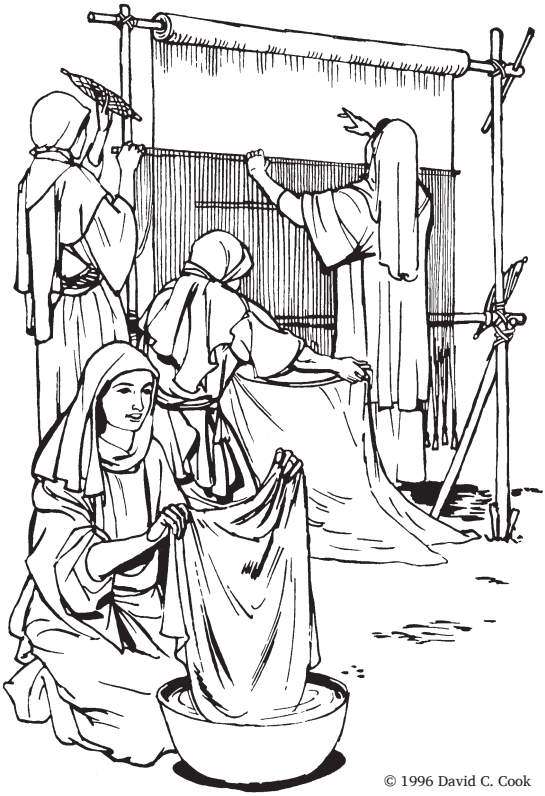

2 Tesalonicenses 3:11-12

tyajamuáa'ixaa. 7 Ji'nye mua'aj xu seríj jamua'reej je'ej siaj ye'ej
huárɨnyij, siaj sij a'yan huárɨnyij tyatɨ'ɨj ityáj, catu ityáj tyi'tíj jɨn
je'ej pua'aj huaríj ja'mua jimi, 8 catu tyajta huáapua'aj tyú'cuaa
séej jimi. Sulu a'yaa tu a'náj tɨna'aj tyu'muárɨej tújca tyajta tíca',
tyej tyij quee tyi'tíj jɨn jamuaatamuárɨe'riste'en. 9 Ma' ajta a'yaa pu
tye'tyevíitya'caj tyaj mua'ajmaj jamuaatáhuaviij siaj sij taatáhuɨɨre'en,
catu a'yan huaríj sulu a'yaa tu tyu'muárɨej tyej tyij jamuáamua'tyej
je'ej siaj ye'ej huárɨnyij. 10 Tyatɨ'ɨj ja'mua jamuán ajo'tya'ca'aj, a'yaa
tu tyajamuaata'íj tɨjɨn: A'íjna ɨ tɨquee tyí'muarɨe'muɨ', che' quee ajta
tyú'cua'nyij. 11 Ajta ijíij a'yaa tu tyáamua'reeri' maj séecan je'ej pua'aj
tyityetyúucha'ɨj, majta quee tyi'tíj jɨn tyí'muarɨe' sulu múucɨɨnyive'
mej mij tyú'ɨtziitaj. 12 A'íɨjma jɨme' a'yaa tu tyajá'mua'ijcatye'
a'íjna jitze ma'can ɨ tavástara' Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een, maj
tyu'muárɨe'en mej mij a'íjna jɨn jaamué'tɨn ɨ maj jɨn huatyóohuɨɨre'en.
13 Siajta mua'aj ta'ihuáamua', caxu jacua'nyijra'aj ɨ siaj jɨn xá'puɨ'
rɨcɨj. 14 Tɨpua'aj a'tíj quee já'astyaj je'ej tyaj tyajá'mua'ixaatye'
a'íjna jitze ɨ yu'xarij, siata'aj jáamua'tyij a'tíj tɨ pué'een, siajta je'en

ajtácɨinyej a'ífjcɨ jimi ta'aj ij huatóotyevi'ra'astaj. 15 Caxu siajta
jájcha'ɨiria'aj, sulu tyámua' xu tyeetyéjeevej, ji'nye já'mua'ihuaara' pu
pué'een.

Hua'tyojtye' ɨ tɨ jɨn ja'antyipuá'ritye'sij

16 Ajta ɨ tavástara' tɨ tyámua' já'mua'uurej, a'íɨ pu a'náj tɨna'aj
ja'mua tzajta' séeria'aj ta'mej néijmi'i jɨme'. Che' ɨ tavástara' ja'mua
jimi séjre'ej.
17 Nyáaj Pablo, nyamuáca' nu jɨn tyajá'muayu'se'ej a'íjna jitze ɨ
yu'xarij. A'yaa nu tyé'yu'xaj néijmi'i ɨ nyaj tyajá'mua'ityi'. 18 Che'
ɨ tavástara' Jesús tɨ ajta Ciríistu' pué'een, che' a'íɨn tyámua'
tyajamuáacha'ɨin mua'ajmaj.

Ɨ yu'xarij tɨ anaquéej jo'yú'xaca' ɨ San Pablo a'ɨ́j tɨ huata'ítyi'ri' ɨ Timoteo

Pablo pu jatyojtye'

1 [1] Nyáaj Pablo, ɨ nyaj jahuɨɨre' ɨ Cɨríistu' tɨ Jesús pué'een, a'yaa
pu ɨ Dios tyina'antyíhuoo ajta ɨ Cɨríistu' tɨ ajta Jesús pué'een
ɨ tyaj jajchó've', [2] a'yaa nu tyí'muatyojtye' Timoteo, mu paj nyiyóoj
pué'een a'ɨ́jna ɨ tyaj jitzán tyá'tzaahuatye'. Che' ɨ Dios ajta ɨ Cɨríistu'
tɨ Jesús pué'een ɨ tavástara', che' a'ɨ́ɨn tyámua' tyimuáacha'ɨɨn, ajta
muá'ancu'vaxɨ'ɨn ajta ajimi séjre'ej ɨ tɨ jɨn tyámua' muáaruuj.

Ɨ maj hue'tzij jɨn tyihuá'mua'tyej

[3] A'yájna nyatɨ'ɨj nyeríj tyimuaatáhuaviiri' nyatɨ'ɨj a'áa joomá'caj
a Macedonia, a'áa paj jo'tyá'ɨtzeerej a Éfeso, pej pij séecan
huata'íjtye'en mej mij quee hue'tzij jɨn tyihuá'mua'tyej, [4] majta
quee a'ɨ́j jitze tyúu'iteeritye'ej je'ej maj tyityetyúucha'ɨɨca'aj
ɨ tahuásimua'cɨ'ɨj. A'yaa pu'uj tyí'huɨɨre' mej mij a'ɨ́jna jɨn
huatóonyo'si'tye'en, capu tyí'huɨɨre' mej mij a'ɨ́jna jɨn a'yan huárɨnyij
je'ej tɨ ɨ Dios tyá'xɨe've'.
[5] A'ɨ́jna ɨ paj jɨn tyihuo'ta'ɨ́jtye'sij a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ maj jɨn
huóoxɨe've'en séej majta séej, a'ɨ́jna jɨme' ɨ xɨéjnyu'carij tɨ jɨ́'ren,
majta ɨ maj jɨn tyámua' metyityoomuámua're'ej, majta jɨ'ré'can jɨme'
ja'tzaahuatye' ɨ tavástara'. [6] Séecan mu meríj a'ɨ́jna jɨn je'ej pua'aj
huarɨ́j majta jó'vej a'ɨ́jna jɨme' ɨ nyúucarij tɨquee tyi'tɨ́j huɨɨre'. [7] A'yaa
mu tyá'xɨe've' maj huo'mua'tyej ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios, majta a'ɨ́ɨmaj
quee yo'itéej je'ej maj tyí'xaj, nusu je'ej maj tyi'tɨ́j tyihuá'mua'tyej
a'yan metyuuséerataj tɨjɨn tyámua' mu naa tyá'mua'reej.
[8] A'yaa tu tyá'mua'reej tɨ tyí'huɨɨre' ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta,
tɨpua'aj a'yan muáarɨnyij je'ej tɨ tyúuxɨe've' a'ɨ́jna jitze. [9] Tyiche'
jo'támua'reej tɨ ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta quee a'ɨ́ɨjma jimi
huatyátuiihuaca' ɨ maj tyámua' tyityetyúucha'ɨj. A'ɨ́jna ɨ nyúucarij
a'ɨ́ɨjma pu jimi huatyátuiihuaca' ɨ maj quee tyihuojó'itej, ɨ maj
quee tyu'namuaj, ɨ maj je'ej pua'aj rɨcɨj, ɨ maj tyi'ijxána'cɨra', ɨ

maj quee tzáahuatyi'ra'aj jimi tyícha'ɨj ɨ Dios, ɨ maj já'xaahuataj ɨ huá'yi'raj, ɨ maj huá'cui'caa ɨ juhuásimua', ajta néijmi'caa jimi ɨ maj tyí'tyacui'caa, 10 ajta a'ɨ́ɨmaj jimi ɨ maj juxana'cɨre' úucaa jamuán, nusu séecan jamuán ɨ tyétyacaa, ɨ maj tyi'tɨ́j jɨn je'ej pua'aj rɨcɨj, ɨ maj tyí'hue'tacaa, a'yaa tɨ'ij huatóomua'aj tɨjɨn néijmi'i ɨ maj je'ej pua'aj tyihuá'mua'tyej tyi'tɨ́j tɨquee xá'puɨ'. 11 A'yaa pu tyí'mua'taj a'ɨ́jna ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios ɨ tɨ nyéetzij a'yan tyinaata'ɨ́j nyej nyij huó'ixaatye'en.

Ɨ Dios tɨ jɨn ja'ancu'vaxɨj a'ɨ́jcɨ ɨ Pablo

12 Nyetye'tyojtzi're' a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ ca'nyíjra'aj nyatá'caa, nyajta ɨ Cɨríistu' tɨ Jesús pué'een ɨ tavástara', ji'nye a'yaa pu naatamua'aj tɨjɨn nyaj quee tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzee, ajta na'antyíhuoj nyej nyij jaatyáhuɨɨre'en, 13 tyij nyajta jájcuaj ɨmuáj je'ej pua'aj tyi'tyínyecha'ɨɨca'aj, je'ej nu pua'aj ja'uuriajca'aj nyajta je'ej pua'aj tyé'jeevaca'aj. Ajta ɨ Dios pu ná'ancu'vaxɨ' nyéetzij, ji'nye canu nyeexúj tyá'tzaahuatya'ca'aj nyajta quee jamua'reeriaca'aj je'ej nyaj rɨjcaj. 14 Ajta ɨ tavástara' jéehua pu huápuɨ'ɨj tyámua' tyinyejcha'ɨ́ɨj ta'raj, a'ɨ́ɨ pu naatá' ɨ nyaj jɨn tyá'tzaahuatye' ajta nyej nyij huo'xɨé've'en a'ɨ́jna jitze ma'can ɨ Cɨríistu' tɨ ajta Jesús pué'een.

15 A'yaa pu tyi'ja'yájna, a'yaa pu'ij tyúuxɨe've' maj néijmi'i tyá'antzaahuatye'en tɨ ɨ Cɨríistu' a'ɨ́jna jɨn yatanyéj íiyan ɨ cháanacaj japua tɨ'ij hui'rátoonyij a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨɨj, nyáaj nu sɨ́ɨj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyaj je'ej pua'aj tyi'tyínyecha'ɨɨca'aj. 16 Ajta ɨ Dios pu ná'ancu'vaxɨj, a'ɨ́j pu jimi ɨ Cɨríistu' naataséjraj tɨ jéehua nyaxɨe've'. A'yaa nu nyij nyáaj tyí'huɨɨre' tɨ'ɨj ɨ maj jitzán jaaséej a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyá'tzaahuatye' ɨ maj jusén jɨn júurij muá'ju'un. 17 Tyiche' jaatyátzaahuatye'en tyajta tyaatatyójtzi're'en a'ɨ́jcɨ ɨ tajtúhuan tɨ jusén jɨn tyi'tyéjvee, capu a'náj muɨ'nyij, ajta sɨ́ɨj na'aj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Dios. Che' a'yan tyá'ra'nyij.

18 Nyiyóoj Timoteo, a'yaa nu tyí'mua'ijcatye' paj a'ɨ́jna jɨn huatyényo'se'en ɨ paj jɨn tyámua' naa tyí'huɨɨre' ɨ tavástara' jimi, a'yájna matɨ'ɨj anaquéej a jimi tyu'taxájtaca' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyí'xaj ɨ Dios jitze ma'can. 19 Séecan ɨ maj quee a'yan huarɨ́j je'ej maj hua' jimi tyu'taxájtaca', a'ɨ́ɨ mu huamué'tɨchej ɨ maj jitzán tyá'tzaahuatya'ca'aj. 20 A'yaa pu tyihuó'ruuj a'ɨ́ɨjma ɨ Himeneo ajta ɨ Alejandro, ɨ nyaj nyeríj tyu'tátuii ɨ tyiyáaru' jimi, mej mij jáarɨ'rej maj quee je'ej pua'aj tyá'xajta ɨ Dios.

Je'ej maj ye'ej tyityeetyényuunyij

2 1 A'yaa nu tyaja'muahuaviij siaj jéehua jahuoocaj ɨ Dios jimi siajta tyé'tyojtzi're'ej néijmi'caa jɨme' ɨ tyeítyee. 2 A'yaa pu tyúuxɨe've' siaj hua' jɨme' jahuoocaj ɨ maj tyityatatyíj siajta

néijmi'caa jɨme' ɨ maj tajtúhuan jɨn tyityetyu'uj, tyata'aj tyij
taxáahuaj mahuacháatɨme'nyij, tyajta tyámua' tyi'tyitacha'ɨ́ɨj
néijmi'caa jimi. 3 A'yaa pu tyí'xa'puɨ' ajta a'yan tya'ráanajchi ɨ Dios
tɨ tajapuá huatanyúj, 4 ji'nye a'yaa pu ɨ Dios tyá'xɨe've' tɨ néijmi'caa
táahuɨɨre'en ajta maj néijmi'i jáamua'reej ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme' a'ɨ́jna
jimi. 5 Ji'nye sɨ́ɨj pu'uj ɨ Dios, ajta sɨ́ɨj na'aj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ hua' japua
huatanyúj ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj jɨn ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi. A'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn
pué'een ɨ Cɨrí́istu' tɨ Jesús pué'een. 6 A'ɨ́ɨ pu tajitzé ma'can huamuɨ́'
tɨ'ij néijmi'caa táahuɨɨre'en ajta tyej tyij a'yan tyihuo'té'exaatye'en
ɨ tyeɨ́tyee je'ej tɨ ɨ Dios tyaaxá'puɨ'ɨntarej. 7 Ajta tyej tyij a'yan
tyihuo'ré'ixaatye'en ɨ tyeɨ́tyee, a'ɨ́j pu jɨn nyéetzij na'antyíhuoj nyej
nyij tyu'tyáhuɨɨre'en ɨ Dios jimi, ajta nyej nyij huo'mua'tyej ɨ maj
jitzán tyá'antzaahuatye'en, ɨ tɨ a'yan tyi'ja'yájna, a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee
Israel jitze ajtyáma'can. Nyajta tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyí'xaj, canu
tyí'hue'ej.

8 A'yaa nu nyij tyá'xɨe've' maj ɨ tyétyacaa néijmi'que' jahuoocaj,
majta ajméjca'taxɨ'ɨn ɨ Dios jimi tyámua' ma' éenye'ej ɨ jutzájta' majta
quee nyinyu'cacuj, nusu múujaaxɨejvi'raj. 9 A'yaa nu nyajta tyá'xɨe've'
maj ɨ úucaa tyámua' mana'aj tyu'tyóochejtyej je'ej tɨ tye'tyévijtye',
miche' quee huápuɨ'ɨj tyámua' ju'uurej ɨ jucɨpuáj jitze, miche' majta
quee tyo'carújtya'ajma'aj tyi'tɨ́j tɨ ooroj tyi'pue'éenye'ejmee, nusu
tyi'tɨ́j peerla, nusu maj a'ɨ́jna tyi'tyóoche'tyahua'an ɨ cáanarij tɨ
tyá'najchij. 10 Miche' a'ɨ́jna jɨn tyámua' huóo'uurej ɨ maj jɨn ɨ séecan
jamua'reej maj tyámua' tyí'tyetyeɨtyee, a'yájna tɨ'ɨj tye'tyévijtye'
a'ɨ́ɨmaj jimi ɨ úucaa ɨ maj tyá'tzaahuatye' ɨ Dios jimi. 11 A'yaa pu
tyúuxɨe've' maj ɨ úucaa tyámua' naa néijmi'i tyu'namuaj je'ej maj
tyihuá'ixaatye', majta néijmi'i jɨn tyu'tyátzaahuatye'en, 12 nyajta
quee tyi'tá'caa maj ɨ úucaa tyihuá'mua'tyej u tyeyúuj tzajta', miche'
majta quee tyihuá'ijtye'ej ɨ tyétyacaa. A'yaa nu tyá'xɨe've' maj quee
ave'nyuuca'an, 13 ji'nye Dios pu anaquéej a'ɨ́j huatyátaahuaca' ɨ Adán,
ajta je'en ɨ Eva, 14 ajta ɨ Adán capu a'tɨ́j jáacuanamuaj, sulu Eva
pu ɨ tyiyáaru' jáacuanamuaj, a'ɨ́j pu jɨn ootyá'ɨtzeerej ɨ Dios jimi.
15 Ajta a'yaa pu tyá'huɨɨre'en ɨ íitaj tɨpua'aj tyámua' tyihuó'cha'ɨɨn ɨ
juyójmua', ajta tyámua' tyá'tzaahuatye'ej, hua'xɨe've'ej ɨ séecan ajta
jɨ'réenya'aj ɨ jutzájta'.

Je'ej maj huárɨnyij ɨ maj tyihuá'ixaatye' u tyeyúuj tzajta'

3 1 A'yaa pu tyi'ja'yájna. Tɨpua'aj a'tɨ́j a'yan tya'xɨé've'ej tɨ a'ɨ́jna
jɨn antyúumua'reeriaj tɨ tyihuó'ixaatye'en ɨ tyeyúuj tzajta', a'yaa
pu tyá'xɨe've' tɨ tyi'tɨ́j jɨn tyámua' huárɨnyij. 2 A'ɨ́j pu jɨn, a'ɨ́jna ɨ tɨ
a'yan tyi'tɨ́j jɨn tye'entyúumua'reeriaj, a'yaa pu tyúuxɨe've' tɨquee
tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeeria'aj. Ajta tɨ séej na'aj tyévi'tɨnye'en ɨ íitaj, tɨ'ij
tyámua' éenye'que' séjre'ej mata'aj tzáahuatyi'ra'aj jimi tyícha'ɨɨj.

Ajta a'náj tɨna'aj a'yan tya'ajxɨé'vi'ra'aj tɨ tyámua' tyihuo'tyéjeevej
ɨ maj jamua'reej jo'tɨj ja'chej, tɨ ajta jaayí'tɨhua'an tɨ tyámua'
tyihuó'mua'tyej, 3 ajta quee jutahueeve'ej, ajta quee junyo'se've'ej, che'
tyámua' tyí'tyevistan a'ɨ́ɨjma jimi ɨ tyeɨ́tyee, ajta quee janyacua'tzaj
ɨ túmii. 4 A'yaa pu tyúuxɨe've' tɨ tyámua' naa atyeje'chej, majta
ɨ yójmua'mua' janamuajraj, majta néijmi'i ɨ maj jamuán aja'chej
tyámua' tyityetyúucha'ɨ́ɨj, 5 ji'nye tɨpua'aj quee jaayí'tɨhua'an tɨ
tyámua' tyihuo'ta'ɨ́jtye'en a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jamuán aja'chej, ¿ji'nye tyíɨ'rij
tɨ tyámua' tyihuó'cha'ɨ́ɨn a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jusɨ'rii ɨ Dios jimi? 6 A'ɨ́j pu
jɨn a'yan tyúuxɨe've', tɨ a'ɨ́jna ɨ tɨ tyihuá'mua'tyej quee oochán na'aj
tyá'antzaahuatye'en, na'ríij quee a'ɨ́ɨ pu óotzaahuatye'en a'ɨ́jna jɨme'
tɨ tyi'tɨ́j jɨn tyi'tyéjvee, tɨ'ɨ́j ij a'yan tyí'mue'tɨche'en tɨ'ɨ́j ɨ tyiyáaru'.
7 A'yaa pu ajta tyúuxɨe've' maj tzáahuatyi'ra'aj jimi tyícha'ɨ́ɨj ɨ maj
quee tyá'tzaahuatye', mej mij quee séecan jaatyáxaahuataj nusu ɨ
tyiyáaru' tyi'tɨ́j jɨn ja'antyimué'tɨn.

Je'ej maj tyityetyúucha'ɨ́ɨj ɨ maj tyi'tɨ́j jɨn antyúumua'reej u tyeyúuj tzajta'

8 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyi'tɨ́j jɨn antyúumua'reej u tyeyúuj tzajta', a'yaa pu
tyúuxɨe've' maj tyétyacaa pué'eenye' maj tzáahuatyi'ra'aj hua' jimi
tyícha'ɨ́j, maj quee a'náj tyí'hue'taj, majta quee juta'rujve'ej, majta
quee janyacua'tzaj ɨ túmii ɨ maj jaamué'tɨj hue'tzij jɨme'. 9 A'yaa pu
tyúuxɨe've' maj néijmi'i ántzaahuatye'en a'ɨ́jna ɨ tɨ ju'avaataca'aj
ɨ Dios jimi, majta tyámua' naa metyityoomuámua're'ej. 10 A'yaa
pu ajta tyúuxɨe've' maj ɨ tyeɨ́tyee huo'séj maj jaataséjrataj ɨ maj
jaaxá'puɨ'ɨntarej, tɨpua'aj mequee tyi'tɨ́j jɨn je'ej pua'aj tyí'tyesejre'ej,
aj mu mij tyi'tɨ́j jɨn antyúumua'reeriaj muá'ju'un u tyeyúuj tzajta'.
11 A'yaa pu'uj tána'aj tyí'een ɨ úucaa jimi, maj tzáahuatyi'ra'aj jɨn
séjre'ej, majta quee je'ej pua'aj tyí'xaxa'ta'an, maj quee tyi'tɨ́j jɨn
á'ɨtzeeria'aj. 12 Sɨ́ɨj tɨ tyí'huɨɨre' u tyeyúuj tzajta', a'yaa pu tyúuxɨe've'
tɨ séej na'aj ɨ íitaj tyévi'tɨnye'en, ajta jaayí'tɨhua'an tɨ tyihuo'ta'ɨ́jtye'en
ɨ juyójmua', ajta néijmi'caa ɨ maj jamuán aja'chej. 13 Ji'nye a'ɨ́ɨmaj ɨ
maj tyámua' tyí'huɨɨre' u tyeyúuj tzajta', a'ɨ́ɨ mu jamue'tɨn mej mij
tyámua' huojo'sejra ɨ tyeɨ́tyee, majta juxáahuaj séeria'aj muá'ju'un
a'ɨ́jna jɨme' maj tyá'tzaahuatye' ɨ Cɨríistu' jimi tɨ Jesús pué'een.

Ɨ nyúucarij tɨ jɨ'ré'can jɨme' ɨ Dios taataséjratyej

14 A'yaa nu tyi'ijchó've'ej nyaj jiye'tzín muojo'tyéesej, a'ɨ́j nu
jɨn a'yan tyí'muayu'se', 15 tɨpua'aj nyequee jiye'tzín a'áa ja'tanyéj,
a'yaa nu tyá'xɨe've' paj jáamua'reej je'ej maj huárɨnyij a'ɨ́ɨmaj
ɨ tyeɨ́tyeristyamua'me'en ɨ Dios, maj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ maj jusɨ'rii
u tyeyúuj tzajta', mej mij tyaatatyójtzi're'en ɨ Dios tɨ júurij, ɨ tɨ
huá'huɨɨre' ajta a'ɨ́j huá'ixaatye' ɨ tɨ a'yan tyi'ja'yájna. 16 A'yaa tu

tyá'mua'reej tɨ ɨ nyúucarij ɨ tyaj jitzán tyá'tzaahuatye' jo'tɨj na'aj
séejre', ji'nye a'yaa pu tyá'xaj ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn:
Cɨríistu' pu a'yan tyu'tóosejrataca' tɨ'ɨj tyáatɨ',
tyu'tyáamue'tɨj a'ɨ́jna jɨme' ɨ júuricama'ra' ɨ Dios,
majta jaaséj ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre'.
Néijmi'que' mu ɨ cháanacaj japua tyihuo'té'exaaj a'ɨ́jna jitze
ma'can,
majta tyá'antzaahuaj a'ɨ́jna jimi,
ajta ɨ Dios yo'ví'tɨj u tajapuá.

Ɨ maj hue'tzij jɨme' tyihuá'mua'tyej

4 1 Ajta ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, a'yaa pu tyí'xaj ja'huoo'itéerican
jɨme' maj séecan jaatyáhue'taj ɨ maj jitzán tyá'tzaahuatye', mej
mij a'ɨ́ɨjma ántzaahuatye'en ɨ maj hue'tzij jɨn tyihuá'mua'tyej a'ɨ́jna
jitze ma'can ɨ tyiyáaru'. 2 A'ɨ́ɨjma mu ántzaahuatye'sij ɨ maj je'ej pua'aj
tyí'jepe' majta tyí'hue'tacaa, je'ej mu pua'aj tyityetyúucha'ɨj, majta
je'ej pua'aj metyityoomuámua're'. 3 A'ɨ́ɨmaj tyeɨ́tyeera' metyu'ijmuej
maj quee nyejnyeɨ'chaj, ajta maj je'cácaa mana'aj tyí'cua'ajcaj
ɨ tɨ tyí'cue'ri' ɨ Dios tɨ a'yan tyu'tyájtoo, mej mij tyú'cua'nyij ɨ
maj tyá'tzaahuatye', majta ɨ maj jamua'reej ɨ tɨ a'yan tyi'ja'yájna
metye'tyóotzi'ria'aj. 4 Ji'nye néijmi'i ɨ Dios tɨ tyú'taahuaca' tyámua' pu
tyí'een, a'ɨ́j tu jɨn néijmi'i tya'ancuriáa'sij tyetye'tyóotzi're'ej ɨ Dios,
5 ji'nye ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios ajta ɨ tyaj jɨn jahuoo jimí, a'ɨ́ɨ pu tyámua'
néijmi'i tyí'uurej.

Sɨ́ɨj tɨ tyámua' naa tyí'huɨɨre' ɨ Cɨríistu' jimi

6 A'ɨ́j paj huo'mua'tyej a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyá'tzaahuatye', aj pej pij
tyámua' tyu'tyáhuɨɨre'sij ɨ Cɨríistu' jimi tɨ ajta Jesús pué'een,
petyu'tyáhuɨɨre'sij a'ɨ́jna jitze ɨ nyúucarij ɨ paj jitzán tyá'antzaahuaj
matɨ'ɨj muaamuá'tyej.
7 Capáj já'tzaahuatya'aj a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij íiyan tɨ ma'can ɨ
cháanacaj japua. Pata'aj jáarɨ'rej paj a'yan huárɨnyij je'ej tɨ ɨ Dios
tyá'xɨe've', 8 tyij ajta cɨ́ɨ tyí'huɨɨre' tɨpua'aj pahuá'cua'ajtye'en pej
pij huatyá'ca'nyej ɨ mua' tyévij jitze, ajta paj a'yan huárɨnyij je'ej tɨ
tyá'xɨe've' ɨ Dios jéehua pu tyí'huɨɨre', ijíij paj pooj a'yan séejre' ɨ
cháanacaj japua, ajta muaatyáhuɨɨre'ej pej pij júurij puá'ra'nyij jusén
jɨme'. 9 A'yaa pu tyi'ja'yájna, ajta a'yan tyúuxɨe've' mej mij néijmi'i
ja'antzaahuatye'en. 10 A'ɨ́j tu jɨn tyí'muarɨe' tyajta a'ɨ́jna jɨn nyo'se',
ji'nye a'ɨ́j tu jitze tyi'ijchó've' ɨ Dios tɨ júurij, ɨ tɨ néijmi'caa huɨɨre' ɨ
tyeɨ́tyee, ajta jéetze' a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyá'tzaahuatye'.
11 A'yaa paj tyihuo'ta'ɨ́jtye'en pajta a'yan tyihuó'mua'tyej. 12 Capáj
tyi'tá'care'en maj muá'xaahuataj a'ɨ́jna jɨme' paj quee a'chu vástɨ', sulu
a'yaa paj tyihuo'tyáhuɨɨre'en ɨ maj tyá'tzaahuatye' mej mij muéetzij

jitze tyi'huóo'iteeritye'en je'ej paj tyí'xaj, je'ej paj tyi'tyía'cha'ɨj, ajta
je'ej paj tyihuá'xɨe've', pajta tyámua' huárɨnyij a'ɨ́jna jitze ɨ tyaj jitzán
tyá'tzaahuatye', pej pij tyámua' eenye'en a tzajta'. 13 A'yaa paj pooj
rɨjcaj, 'asta nyequee a'áa ja'rá'astij, pata'aj huo'tánamuajraste'en
ɨ yu'xarij pajta tyihuó'mua'tyej pata'aj pij a'ɨ́jna jɨn ca'nyíjra'aj
huo'tá'an. 14 Capáj jaxaahuataj tyi'tɨ́j tɨ je'ej ɨ Dios tyimuaatapuéjve
matɨ'ɨj huáasij mua'vá'muarɨej, majta tyu'taxájtaca' ajɨme' ɨ Dios jitze
ma'can.

15 Pata'aj tyámua' huárɨnyij a'ɨ́jna jitze, pajta a'ɨ́j jitze
tyihuá'mua'tyej, mata'aj mij néijmi'i muaaséj paj néijmi'i jɨn
tyámua' rɨcɨj. 16 Tyámua' paj tyi'huá'cha'ɨɨn, pajta je'ej paj tyi'tɨ́j
tyihuá'mua'tyej ɨ séecan, pajta pooj tyámua' tyu'mé'en. Tɨpua'aj a'yan
puáarɨnyij, muáaj paj asɨ́ɨj a japua huatányuusij, pajta a'ɨ́ɨmaj japua ɨ
maj muanamuajran.

Je'ej maj tyityetyúucha'ɨɨj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj tyá'tzaahuatye'

5 1 Capáj je'ej pua'aj tyé'tya'xɨ'ɨj ɨ tɨ arí vastacɨrɨe', sulu tyámua'
paj tyeetyéjeevej patɨ'ɨj a' táataj, pajta a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyáamua,
pata'aj tyámua' tyihuo'tyéjeevej patɨ'ɨj a'ihuáamua'. 2 Pajta ɨ
ucaríjsee tyámua' paj tyihuo'tyéjeevej a'yájna patɨ'ɨj a' náanaj, pajta
ɨ maj íimuaa a'yájna patɨ'ɨj á'cu'tzimuaj, tyámua' paj néijmi'caa
tyu'tyéjeevej.

3 Pata'aj huo'táhuɨɨre'en ɨ úucaa ɨ maj huóojɨɨmua'astariaca',
tɨpua'aj mequee je'ej tyéejviicue'raj tyi'tɨ́j jɨme'. 4 Ajta tɨpua'aj
sɨ́ɨj ɨ íitɨ' tɨ antyúusɨɨjtariaca' tyiyójmua' na'ríij tyiyá'cuarimua'aj,
miche' a'ɨ́ɨmaj anaquéej jaatyáhuɨɨre'en mej mij a'ɨ́jna jɨn
ja'rá'astej maj huo'tyáhuɨɨre'en ɨ jutyéɨtyeristyamua', ji'nye
a'yaa pu tya'ráanajchi ɨ Dios. 5 A'ɨ́jna ɨ íitɨ' tɨ jɨ'ré'can jɨme'
antyúusɨɨjtariaca', ajta quee je'ej tyéejviicue', a'ɨ́j pu jitze
tyi'ijchó've' ɨ Dios, ajta quee a'náj jaatapuá'cɨtaj tɨ jahuoo,
a'yaa pu a'náj tɨna'aj rɨnyij tújca ajta tɨ́ca'. 6 Ajta ɨ íitɨ' tɨ
antyúusɨɨjtariaca', ajta je'en a'yan rɨjcaj je'ej tɨ jimi tyúuxɨe've',
a'yaa pu een ɨ Dios jimi tɨ'ɨj ɨ tɨ huamuí'. 7 A'yaa paj pajta
tyihuo'ta'ɨ́jtye'en ɨ tyeɨ́tyee ɨ nyúucarij jɨme' mej mij quee
tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeeria'aj. 8 Ji'nye a'tɨ́j maj quee jitzán juxɨe've' ɨ
tyeɨ́tyeristyamua'me'en, majta ɨ maj jamuán aja'chej, a'ɨ́ɨ pu
jaatyáxaahuataca' ɨ tɨ jitzán tyá'tzaahuatye', ajta jéetze' je'ej
pua'aj rɨcɨj quee ɨ sɨ́ɨj tɨquee a'náj tyá'antzaahuaj.

9 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj huóojɨɨmua'astariaca', a'ɨ́ɨjma papu'uj ooyú'xaj
ɨ maj huéeicatyej nyinyi'ra'aj jájcha'ɨj nusu jéetze', ajta maj séej
mana'aj huávichej. 10 Ajta a'yan tyúuxɨe've' maj néijmi'i jamua'reeriaj
maj xá'puɨ' rɨcɨj, majta tyámua' tyihuo'xá'pueeri' ɨ juyójmua', ajta
huo'taxɨé've'en a'ɨ́ɨjma ɨ maj jamuariacaa, nusu tɨ hua'nájo'sixɨj ɨ

© 1996 David C. Cook

1 Timoteo 5:9-10

huá'ɨicaj jitze a'ɨ́ɨmaj ɨ maj ajtyu'uj ɨ Dios jimi, ajta huo'táhuɨɨ a'ɨ́ɨjma
ɨ maj jajpuéjtzij. Ajta a'ɨ́jna jɨme' ɨ tɨ a'náj tɨna'aj tyámua' néijmi'i jɨn
huarɨ́j.
11 Capáj a'ɨ́ɨjma á'yu'xaj ɨ maj huóojɨɨmua'astariaca' majta
móoj íimuaa, ji'nye tɨpua'aj majtáhua'aj a'yan tyaataxɨe've'en maj
huáhuɨɨchej, aj mu mij ajtáciɨnyij ɨ Cɨríistu' jimi, 12 aj mu mij jéetze'
ootyá'ɨtzeere'sij ɨ Dios jimi, a'ɨ́jna jɨme' maj jaatyáxaahuataca'
je'ej maj anaquéej tyi'tɨ́j jɨn tyitya'tóoraj. 13 Majta a'yan tyeeyí'tɨn
maj mahuojo'muaarin ɨ hua'chej méyee majta méyee, a'ɨ́j mumij
jɨn jéehua huɨ'na'se', majta quee a'yaa mana'aj rɨcɨj sulu majta mu
tyúuxajtave' je'ej tɨquee tyi'tyéevijtɨj. 14 A'ɨ́j nu jɨn a'yan tyá'xɨe've'
maj huáhuɨɨchej ɨ maj móoj íimuari'taj matɨ'ɨj huóojɨɨmua'astariaca',
miche' tyiyóomua'aj muá'ra'nyij, majta tyámua' tyu'muárɨe'en jo'maj
ja'chej, mej mij quee tyi'tá'care'en tɨ ɨ tɨ tájcha'ɨɨre' tyi'tɨ́j jɨn hua' jitze
tyo'ojpuá'ritye'en. 15 Ji'nye séecan ɨ maj antyúujɨɨmua'astariaca' mu
merɨ́j ajtacɨ́j ɨ Dios jimi, mej mij a'ɨ́j ántzaahuatye' ɨ tyiyáaru'.
16 Tɨpua'aj sɨ́ɨj ɨ íitɨ' tɨ tyá'tzaahuatye', séecan jamuán ajá'chajcaj
ɨ maj huóojɨɨmua'astariaca', che' huo'táhuɨɨre'en, tɨ'ij quee
huá'muarɨe'ristya'aj a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyí'huɨɨre' u tyeyúuj tzajta', a'yaa
pu tyu'táɨ'riitarij mej mij huo'táhuɨɨre'en ɨ maj huóojɨɨmua'astariaca'
majta quee je'ej tyéejviicue'.
17 Majta ɨ huáasij ɨ maj tyámua' tyí'muarɨe' u tyeyúuj tzajta', a'yaa
pu tyúuxɨe've' maj tyámua' tyihuó'cha'ɨɨn, siajta jéetze' a'ɨ́ɨmaj ɨ
maj tyihuá'ixa'tyee majta ɨ maj tyihuá'mua'tyej. 18 Ji'nye a'yaa pu
tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn: “Capáj ja'anjɨ́'quihua'an ɨ púuyej tɨ jayuu

ɨ tyeríicuj.” A'yaa pu ajta tyé'yu'si' tɨjɨn: “A'yaa pu tyí'xa'puɨ' maj
tyaanájchitye'en a'tɨ́j tɨ tyí'muɨjhuacaa.”
19 Capáj tyi'tɨ́j jitzán pua'ritye'ej ɨ vástɨ', tɨpua'aj sɨ́ɨj na'aj tyi'tɨ́j
jitzán pua'ritye'ej, sulu miche' mahua'puaj, na'ríij mahueeícaj ɨ maj
jitzán tyí'pua'ritye'.
20 Ajta ɨ maj móoj tyi'tɨ́j jɨn je'ej pua'aj rɨcɨj, pata'aj hua'ajtyá'xɨ'ɨn
néijmi'i metyi'namuáaracaj ɨ tyeítyee mej mij majta a'ɨ́ɨmaj
tyu'tyátzaahuatye'en.
21 A'yaa nu tyí'mua'ijcatye' ɨ Dios jimi nyajta ɨ Cɨríistu' jimi tɨ ajta
Jesús pué'een, nyajta a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj tyí'huɨɨre' ɨ tajapuá Dios tɨ
hua'antyíhuoj, paj néijmi'i jɨn a'yan huárɨnyij je'ej nyaj tyimuáa'ixaaj,
capáj séej je'ej jo'séjraj pajta séej xɨe've'ej, sulu juxa'aj paj néijmi'caa
jó'mua'raj. 22 Capáj a'tɨ́j avá'muɨjhua'an pequee xu jamua'réerej
je'ej tɨ een ɨ jutzájta', na'ríij quee jamuán paj ootyá'ɨtzeere'ej ɨ Dios
jimi. Pata'aj asɨ́ɨj tyámua' tyi'huá'cha'ɨɨn pej pij quee tyi'tɨ́j jɨn
ootyá'ɨtzeere'en ɨ Dios jimi.
23 Pajta quee a'ɨ́j pana'aj ya'caj ɨ jájtyij, sulu pata'aj cɨ́ɨ ɨ nahuáj
tyu'yé'en, pej pij quee tyí'cui' mua' tzajta'.
24 Je'ej maj séecan tyi'tɨ́j jɨn tyityá'ɨtzeere', a'ɨ́ɨ pu séejre' matɨ'ɨj
quee xu huá'xɨjtye'ej, ajta séecan jɨme', capu je'ej ámiteere' ɨ maj
jɨn ootyá'ɨtzee, sulu majca'huáyee pu huataséjre'sij. 25 A'yaa pu ajta
tyí'sejre' je'ej maj tyi'tɨ́j jɨn tyámua' rɨcɨj, ajta ɨ tɨquee tyámua' een
capu ɨ'ríj tɨ huatyóo'avaaj jusén jɨme'.
6 1 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj ca'nyéjrij jɨn tyí'muarɨe', a'yaa pu tyúuxɨe've'
maj tzáahuatyi'ra'aj tyícha'ɨɨj hua' jimi ɨ maj tyihuá'ijtye',
mej mij quee je'ej pua'aj tyá'xajta je'ej tyaj jatamuá'muaj ɨ Dios tɨ
tavástara', ajta je'ej tyaj tyihuá'mua'tyej. 2 Ajta tɨpua'aj séecan ɨ maj
tyajá'mua'ijtye' majta tyá'tzaahuatye'ej, caxu hua'xahuari'raj a'ɨ́jcɨ
jɨme' siaj ju'ihuáamua' ɨ tavástara' jimi. A'yaa xu jéetze' tyámua'
tyihuo'táhuɨɨre'en, ji'nye a'ɨ́ɨmaj ɨ siaj hua' jimi tyámua' tyí'huɨɨre' a'ɨ́ɨ
mu majta tyá'tzaahuatye' ɨ Dios majta ta'ihuáamua' pué'een ɨ jéehua
hua'xɨe've'.

Ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme' jéehua tyí'huɨɨre'

3 Tɨpua'aj sɨ́ɨj a'yan seequéj tyí'mua'taj ajta quee a'yan tyu'mé'en
je'ej tyaj ityáj tyaja'muamua'tyej ɨ tavástara' Jesús tɨ ajta Cɨríistu'
pué'een jitze ma'can, ajta quee a'yájna je'ej tyaj tyi'tyítacha'ɨj, 4 a'ɨ́ɨ
pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ óotzaahuatye' ajta quee tyi'tɨ́j huayí'tɨn. Capu ɨ'ríj
tyej tyámua' jamuán tyu'taxáj, a'ɨ́j pu jɨn tyihuá'chueere', ajta je'ej
pua'aj tyí'jepe', capu ɨ'ríj tɨ a'tɨ́j jitzán tyú'ca'nyej, 5 ajta jéehua nyo'se'
a'ɨ́ɨjma jamuán ɨ maj quee tyámua' metyityoomuámua're', ajta quee
jamua'tyej ɨ tɨ a'yan tyi'ja'yájna, a'yaa pu tyé'miteeraste' maj séecan
a'ɨ́jna jɨn tyí'mue'tɨn ɨ maj a'yan tyúusejrataj tɨjɨn Cɨríistu' mu jimi

tyí'huiire'. 6 Ajta a'yan tyi'ja'yájna tipua'aj a'tíj tyámua' huóo'uurej
ti'ij ja'antzaahuatye'en i Dios, a'yaa pu jéehua tya'ancuriáa'sij tipua'aj
jutyamua've'ej je'ej ti tyi'tíj tyí'ijcha'ij. 7 Ji'nye catu tyi'tíj hua'á'sima'aj
tyati'ij a'yan huaséjre i cháanacaj japua, a'íj tu jin tyequée tyajta
tyi'tíj á'tinyij íiyan ti ma'can i cháanacaj japua, 8 tipua'aj tyi'tíj
tyéjcha'iij tyaj jáacua'nyij tyajta i tyaj tyu'tyátachejtye'en, tyiche'
a'íjna jin huátatyamua've'en. 9 Majta a'íimaj, i maj a'yan tyá'xie've'
maj huoochíjtyaanyi'taj, a'yaa mu een mati'ij i maj cójnari jin
huo'tyáaji'quej, a'íi pu'ij hua'tyánaamuaj i hua' tzajta' mej mij a'yan
huárinyij je'ej ti hua' jitze tyúuxie've', a'íi pu néijmi'i tyihuáa'ri'raj
ajta hua'antyipua'ritye'sij jusén jime'. 10 Ji'nye a'íj pu jitze i túmii
tye'rányinyii néijmi'i i ti je'ej pua'aj tyí'een, séecan mu meríj
jaatyáxaahuataca' i maj jitzán tyá'tzaahuatye' a'íjna jime' maj jéehua
huápui'ij janyacua'aj i túmii, a'íj mu jin jéehua jajpuéjtzij.

I ti huanyo'se'en a'íjna jime' i ti jitzán tyá'tzaahuatye'

11 Pajta muáaj, mu paj Dios jimi séejre', capáj tyi'tíj a'yan uuriaj.
Pata'aj tyámua' tyi'tyía'cha'iij, pajta hua'cu'vej, pata'aj tyámua'
tyá'tzaahuatye'ej, pajta hua'xie've'ej néijmi'caa, pajta huatyá'ca'nyej
i paj jin jaxaamuijritye', capáj á'atzaahuatya'aj. 12 Pata'aj a'íjna
jin huatyényo'se'en i paj jin tyá'tzaahuatye', capáj yó'jipuan i paj
jusén jime' júurij puá'mej, ji'nye a'íj pu jin i Dios muaatajé, a'íj paj
jin tyámua' tyu'taxájtaca' jéehua metyi'séeracaj. 13 Ajta ijíij, i Dios
jimi i ti néijmi'caa tá'caa mej mij júurij, ajta jimí i Ciríistu', i ti ajta
xá'pui' tyu'taxájtaca' a'íjna jimi i tajtúhuan ti a'yan ántyapuaaca'aj
tijin Poncio Piláato, a'yaa nu tyí'mua'ijtye' 14 paj a'yan huárinyij
je'ej nyaj tyí'mua'ijtye', pajta tyámua' eenye' pej pij quee tyi'tíj jin
á'itzeeria'aj, 'asta na'aj quee uvé'nyej i tavástara' Jesús ti ajta Ciríistu'
pué'een. 15 Ajta a'yan tye'mej a'náj ti i Dios a'yan tyaaxá'pui'intarej,
ji'nye a'íi pu a'íin pué'een i ti tyihuá'ijtye' a'íijma i maj tajtúhuan jin
tyityetyúu'pu', ajta hua' vástara' a'íimaj i tyaj a'yan hua'tamuá'muaj
tijin tavástara' i maj a'yan mana'aj séejre' i cháanacaj japua. 16 A'íi
pu'uj a'íin pué'een i tiquee a'náj mui'nyij, ajta a'áa já'sejre' jo'tij
jéehua já'taa, jo'tij quee já'i'rij ti a'tíj ajtyáxiirej. Capu a'tíj a'náj
jaaséj, capu ajta i'ríj ti a'tíj jaaséej. Tyiche' tyaatatyójtzi're'en a'íjna i
ti néijmi'i jin antyúumua'reej jusén jime'.

17 A'íimaj i maj chíjtyaanyi'ij pué'een, a'yaa paj tyihuo'ta'íjtye'en
maj quee óotzaahuatye'ej, majta quee a'íj jitze tyí'ca'nyej i maj jéehua
tyí'ijcha'ij, ji'nye capu tyé'tyeeren i maj jéehua tyí'ijcha'ij. A'yaa pu
tyí'xa'pui' maj a'íjna jitze tyi'ijchó've'ej i Dios, a'íjna i ti juxié'vi'ra'
jin jéehua tyitaatapuéjve'sij tyej tyij a'íjna jin huátatyamua've'en.
18 Pahuo'ta'íjtye'en maj tyámua' huárinyij, miche' a'íjna jin
huoochíjtyaanyi'taj i maj jéehua tyámua' tyu'muárie'en a'íjna jime'

ɨ tɨ xá'puɨ' een, majta a'yan tya'ajxɨé'vi'ra' maj tyihuo'tá'an a'íɨmaj
ɨ maj quee je'ej tyéejviicue', mej mij tyihuo'riáan ɨ maj tyí'ijcha'ɨj.
19 A'yaa mu jéehua tya'ancuriáa'sij ɨ maj jɨn huatyóohuɨɨre'en
majca'huáyee, ajta a'yan tyihuá'cɨ'tyij maj jusén jɨme' júurij
muá'ra'nyij.

Je'ej tɨ ɨ Pablo tyaata'íj uve'tyáatɨcan jɨme' ɨ Timoteo

20 Muáaj Timoteo, pata'aj tyámua' tyéecha'ɨɨn je'ej tɨ tyi'tíj jɨn ɨ
Dios tyimuaata'íj. Capáj huá'astyaj ɨ maj cha'mana'aj tyí'xaj a'íjna
jɨme' ɨ nyúucarij tɨquee tyi'tíj huɨɨre', nusu a'íɨjma ɨ maj a'yan
tyóotzaahuatye' maj jéehua tyo'mua'reej, ajta quee a'yan tyi'ja'yájna,
21 ji'nye séecan mu meríj huó'namuajri', a'íj mu jɨn ajtacíj ɨ maj jitzán
tyá'tzaahuatye'.

Che' ɨ tavástara' tyámua' tyajamuáahuɨɨre'en ajta tyámua'
jamuáa'uurej.

Ɨ yu'xarij tɨ hua'puaj a'ɨ́ɨn tɨ jo'yú'xaca' ɨ San Pablo tɨ'ij ɨ Timoteo huata'ítyi'

Pablo pu jatyojtye'

1 [1] Nyáaj Pablo, ɨ nyaj jahuɨɨre' ɨ Cɨríistu', Dios pu juxɨé'vi'ra' jɨn
na'antyíhuoj, a'ɨ́jna jɨme' ɨ tɨ a'yan tya'tóoratziiri' tɨ taatá'an
tyaj júurij tá'ra'nyij jusén jɨme' jamuán ɨ Cɨríistu' tɨ Jesús pué'een,
[2] a'yaa nu ya tyí'muatyojtye' muéetzij Timoteo mu paj nyiyóoj
pué'een. Che' ɨ Dios ajta ɨ Cɨríistu' tɨ tavástara' pué'een, miche' a'ɨ́ɨn
tyámua' tyimuáacha'ɨɨn, majta muá'ancu'vaxɨ'ɨn mej mij tyámua'
tyimuaatyápua'ritye'en mua' tzajta'.

Tyu'taxájtaj a'ɨ́jcɨ jitze ma'can ɨ Cɨríistu'

[3] A'náj tɨna'aj nu mua'tamuá're'rii nyatɨ'ɨjta jahuoocaj, tújca na'ríij
tɨ́ca', a'yaa nu tyé'tyojtzi're' ɨ Dios, ɨ nyaj jimí tyámua' éenye'ej
tyí'huɨɨre', a'yájna matɨ'ɨj majta tyí'huɨɨria'ca'aj ɨ nyahuásimua'cɨ'ɨj.
[4] A'náj tɨna'aj nu mua'tamuá're'rii ɨ paj acá'yi'nya'aj, a'ɨ́j nu jɨn
a'yan tyá'xɨe've' nyaj muaaséj, nyej nyij huatányetyamua've'en.
[5] Ji'nye a'yaa nu tyá'mua'reej paj tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyá'tzaahuatye'.
Anaquéej pu a'yáacuari' Loida tyá'antzaahuaj ajta a' náanaj Eunice,
a'yaa nu nyij nyajta tyámua' naa tyá'mua'reej paj a'yan cha'taj pana'aj
muáaj tyá'tzaahuatye'.
[6] A'ɨ́j nu jɨn a'yan tyí'mua'ixaatye' paj quee jatyáxa'huata'an je'ej
tɨ ɨ Dios tyimuaatá' nyatɨ'ɨj mua'vá'muarɨej ɨ nyamuáca' jɨme'. [7] Ji'nye
capu ɨ Dios a'ɨ́jna jɨn ju júuricamej taatá' tyej tyij tyí'tzɨɨnye'ej, sulu
tyej tyij a'ɨ́jcɨ jitze arátaca'nyej, tyej tyij tyajta huo'xɨé've'en, tyajta
tyámua' metyityoomuámua're'ej. [8] Capáj atyevi'ra'aj paj tyámua'
tyihuó'ixaatye'en ɨ tyeɨ́tyee jitzán ma'can ɨ tavástara', capáj pajta
atyevi'ra'aj nyajɨ́me' a'ɨ́jna jɨme' nyaj námi'. Sulu a'ɨ́j paj jitze je'ej
tɨ ɨ Dios tyimuaatá' pajta a'ɨ́jna jɨme' ɨ paj jaxaamuɨjritye' pej mij
jéetze' jáanamuaj ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios. [9] Dios pu tajapuá huatanyúj
ajta taatajé tyej tyij jitzán ajtyama'cáantaj tá'ra'nyij, capu a'ɨ́jna jɨme'
tajapuá huatanyúj je'ej tyaj tyi'tɨ́j huáruuj, sulu a'yaa pu arí anaquéej

tyaaxá'puɨ'ɨntaria'ca'aj, ajta a'yan tyí'taxɨe'va'ca'aj jájcuaj ɨmuáj,
a'ɨ́jna jitze ma'can ɨ Cɨríistu' tɨ ajta Jesús pué'een. 10 A'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn
taaxɨé'vej ijíij pu arí huataséjre a'ɨ́jna jitze ma'can ɨ Cɨríistu' tɨ ajta
Jesús pué'een, a'ɨ́ɨ pu ja'antyipuá'rij ɨ maj jɨn cui'caa, ajta ɨ junyúucaa
jɨn taataséjra ɨ tyaj jɨn júurij tá'ju'un jusén jɨme'.
11 Dios pu na'antyíhuoj nyej nyij huo'té'exaatye'en ɨ tyeítyee
ɨ nyúucaria'ra', ajta nyej nyij jimi tyu'tyáhuɨɨre'en, nyajta
tyihuó'mua'tyej. 12 A'ɨ́j nu jɨn nyáaj a'yan tya'ajpuéjtzij. Ajta canu
nyetyevi'ra' a'ɨ́jna jɨme', ji'nye nyáaj nu jamua'reej a'tɨ́j nyaj jitzán
tyí'ca'nyej, nyajta a'yan tyá'mua'reej tɨ a'yan tyinaatá'sij a'ájna
xɨcáara' jitze je'ej tɨ tyi'tɨ́j nye jimi tya'táraj.
13 A'yaa paj huárɨnyij pajta a'yan tyihuó'mua'tyej je'ej paj
tyi'tɨ́j tya'ancuriáa' nyéetzij jimi, pajta a'yan tyu'mé'en je'ej tyej
tyá'tzaahuatye', pahua'xɨé've'ej a'yájna tɨ'ɨj ɨ Cɨríistu' tyitaaxɨé'vej
ityájma. 14 A'ɨ́ɨ pu muaatáhuɨɨre'ej ɨ júuricama'ra' ɨ Dios ɨ tɨ tatzájta'
séejre', tyámua' paj tyéecha'ɨɨn je'ej tɨ tyi'tɨ́j jɨn tyimua'antyíhuoo.
15 A'yájna patɨ'ɨj perɨ́j tyá'mua'reej, néijmi'i ɨ maj Asia ja'chej a'ɨ́ɨ mu
manúurɨej, a'ɨ́ɨ mu hua' jitze ajtyáma'can ɨ Figelo, ajta ɨ Hermógenes.
16 Che' ɨ tavástara' hua'ancu'vajxɨ'ɨn ɨ tyeítyeristyamua'me'en a'ɨ́jcɨ ɨ
Onesíforo, ji'nye jéehua pu yetyinyavá'tuiiri' ɨ nyaj jɨn huarúj, ajta quee
jaatatyévi'rastej nyaj eetyánami'huaj. 17 Ajta tɨ'ɨj ɨ Onesíforo a'áa ja'rá'aj
a Roma, a'ɨ́ɨ pu huatyóochej tɨ náahuoonyij 'asta na'aj quee náatyoj.
18 Che' ɨ tavástara' jéehua ja'ancu'vaxɨ'ɨn a'ájna xɨcáara' tɨ jitzán
uvé'nyesij. Muáaj paj tyámua' tyá'mua'reej tɨ taatáhuɨɨ a'ájna a Éfeso.

Sɨ́ɨj tɨ a'yan tyá'huɨɨre' tɨ'ɨj xantáaru' a'ɨ́jcɨ ɨ Cɨríistu'

2 1 Pajta muáaj nyiyóoj, pata'aj huatyá'ca'nyej a'tzájta' a'ɨ́jna jɨme'
je'ej tɨ ɨ Dios tyimuaataséjra a'ɨ́jcɨ jitze ma'can ɨ Cɨríistu' tɨ ajta
Jesús pué'een. 2 Je'ej paj perɨ́j nyéetzij tyináanamuajri' nyaj a'yan
tyihuó'ixaaj ɨ tyeítyee, a'yaa paj tyihuo'ɨ́jcatye'en a'ɨ́ɨjma ɨ tyétyacaa ɨ
paj hua' jitze tyí'ca'nyej mej mij majta a'yan tyihuó'mua'tyej ɨ séecan.
3 Pata'aj tajamuán tyo'táviicue' a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ paj jajpuéetzij tɨ'ɨj ɨ
xantáaru' tɨ tyí'huɨɨre' jimi ɨ Cɨríistu' tɨ ajta Jesús pué'een. 4 Capu
sɨ́ɨj xantáaru' a'yan rɨcɨj je'ej tɨ jusɨ́ɨj tyá'xɨe've' tyi'tɨ́j jɨme', ji'nye
a'yaa pu jitzán tyúuxɨe've' tɨ tyámua' tyu'tyá'ɨtzeere'en a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ
tyé'ɨjtye'. 5 A'yaa pu ajta tyí'een a'ɨ́ɨmaj jimi ɨ maj hua'ajcacaa, a'ɨ́jna
ɨ tɨ huajcaj capu tyi'tɨ́j mue'tɨn, tɨpua'aj quee a'yan tyu'tatyése'en
je'ej tɨ tyi'huóoxɨe've'. 6 A'ɨ́jna ɨ tyí'muɨjhuacaa ɨ juchuéj japua, a'yaa
pu tyu'tácɨ'pej tɨ a'ɨ́ɨn anaquéej tya'ancuriáan ɨ tɨ tyú'cɨɨtyej. 7 A'ɨ́j
paj jitze tyú'mua'tyij je'ej nyaj tyí'mua'ixaatye', ji'nye ɨ tavástara' pu
muaatá'sij pej pij tyámua' tyiyo'itéej puá'ra'nyij.
8 Ootámua'reej a'ɨ́jcɨ ɨ Cɨríistu', ɨ tɨ huatájuuriaca' a'ɨ́j tɨ
jitze eeráma'can ɨ David, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyúucarij ɨ nyaj

huá'ixaatye'. 9 A'íj nu jɨn néijmi'i tyé'viicue' ɨ nyaj jajpuéjtzij, nyajta
eetyánami' tɨ'ɨj sɨíj tɨ tyí'tyacui'caa, ajta ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios ɨ nyaj
jaxaj capu eetyánami'. 10 A'íj nu jɨn néijmi'i tyo'táviicue'ri' néijmi'caa
jimi ɨ Dios tɨ hua'antyíhuoj, tɨ'ij ajta a'ɨíjma huáhuɨire'en ajta ɨ
Cɨríistu' tɨ ajta Jesús pué'een hui'rátoonyij, mej mij jusén jɨn jimi
séjria'aj.

11 A'íjna pu a'yan tyi'jɨ'ré'can jɨme' tɨ a'yan tɨjɨn:

Tɨpua'aj jamuán táacui'nyij, jamuán tu tyajta júurij ta'mej,
12 tɨpua'aj tyetyo'táviicue' ɨ tyaj jajpuéjtzij, jamuán tu tyajta
tyu'ta'íjtaj,

tɨpua'aj tyeetyáahue'taj, a'ɨí pu ajta ityájma taatyáhue'taj,
13 tɨpua'aj tyequée tyámua' tyi'tyítacha'ɨij, a'ɨí pu a'náj tɨna'aj tyámua'
éenye'ej ta'mej,

ji'nye capu ɨ'ríj tɨ jusɨíj huatyóohue'taj.

Je'ej tɨ ye'ej tyi'tyúucha'ɨij a'ɨíjna ɨ Timoteo

14 Huo'támua'ree ɨ séecan pajta ɨ Dios jimi huo'tyátoonyij, mej
mij quee jujɨímua'aj je'ej pua'aj tyúujeevej. Capu tyi'tɨj huɨire',
a'yaa pu'uj je'ej pua'aj huá'uurej a'ɨíjma ɨ maj janamuaj. 15 A'yaa paj
jéehua tyí'tyese'ej paj a'yan tyu'tá'sejrataj ɨ Dios jimi, tɨ'ɨj sɨíj ɨ maj
a'yan tyaataxájtaca' tɨjɨn xá'puɨ' pu huarɨj, tɨ'ɨj sɨíj tɨ tyí'muɨjhuacaa
tɨquee tyi'tɨj jɨn jutyevi'ra', ajta a'yan tyámua' tyihuá'mua'tyej
a'ɨjcɨ ɨ nyúucarij tɨ a'yan tyi'ja'yájna. 16 Capáj janamuajra a'ɨjcɨ ɨ
nyúucarij tɨquee je'ej huatóomua'aj, ajta quee tyi'tɨj xaj, ji'nye a'ɨímaj
ɨ maj a'yan tyí'xaj, jéetze' mu je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj, 17 ajta
je'ej maj tyihuá'mua'tyej jéehua pu je'ej pua'aj tyú'uurej. A'yaa
pu tyí'rɨcɨj a'ɨíjma jimi ɨ Himeneo ajta ɨ Fileto, 18 ɨ maj meríj a'yan
tyitya'ajtacɨj ɨ nyúucarij jitze tɨ a'yan tyi'ja'yájna, a'yan metyi'xáataj
tɨjɨn muríj huatájuuriaca' ɨ muɨ'chítyee, a'yaa mu mij meríj séecan
tye'entyí'uunyi'ri' je'ej maj tyá'tzaahuatye'. 19 Ajta ɨ Dios a'yan tyi'tɨj
huáruuj, tyej tyij jitzán arátaca'nyej, ajta jitzán a'yan tyé'yu'si' tɨjɨn:
Tavástara' pu huá'muajtyej ɨ maj jitzán ajtyáma'can"; ajta a'yan tɨjɨn:
"Néijmi'i ɨ maj já'astijre' ɨ tavástara', miche' ajtácɨinyej a'ɨjcɨ jitze ɨ tɨ
je'ej pua'aj een."

20 Ɨ chi'ij tzajta' tɨ ve'éj, capu a'ɨí na'aj tyó'sejre' ɨ ooroj tɨ jɨn
tyí'taavijhua nusu ɨ pláataj jɨme', sulu ajta pu tyó'sejre' ɨ cɨyéj tɨ
jɨn tyí'taavijhua, ajta xaríj jɨme', séecan pu a'yan tyí'huɨire' matɨ'ɨj
tyí'ye'estyaj, ajta séecan cha'na'aj pu'uj tyi'tɨj jɨn tyí'huɨire'. 21 Tɨpua'aj
a'tɨj a'yan eenye' tɨquee tyi'tɨj jɨn á'ɨtzeeria'aj, tyámua' pu séeria'aj
ta'mej, ajta jéehua tyu'tyáhuɨire'sij ɨ tavástara' jimi, néijmi'i jɨme' ɨ tɨ
xá'puɨ' een.

22 Pata'aj quee a'yan rɨjcaj je'ej maj tyityetyúucha'ɨj ɨ maj tyáamua,
pata'aj jáahuoonyij ɨ tɨ naa een, ɨ paj jitzán tyá'tzaahuatye', pajta

tyámua' eenye' a'tzájta' a'ɨ́ɨjma jamuán ɨ maj tyámua' tyá'tzaahuatye'
ɨ tavástara' jimi. 23 Capáj huá'astyaj ɨ maj cha'mana'aj tyí'xaj, papu'ríj
jamua'reej tɨ a'yan na'aj tyí'huɨɨre' maj a'ɨ́j jɨn tyúunyo'si'tye'en
ɨ tyeɨ́tyee. 24 Ajta sɨ́ɨj tɨ tavástara' jimi tyí'huɨɨre' capu a'yan
tye'tyévijtye' tɨ a'yan éenye'que' jo'cha'canye'en, sulu che' tyámua'
tyi'tyúucha'ɨj néijmi'caa jimi. Ajta jaayí'tɨhua'an tɨ tyihuó'mua'tyej,
ajta quee nyu'camuɨ'ɨj tyo'táviicue' 25 ajta quee ootzáahuatye'ej
tyámua' huó'uurej a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee tyihuojó'itej, ajta tyi'ijchó've'ej
tɨ ɨ Dios huo'tá'an mej mij seequéj tyú'mua'tyij, majta jáamua'reej
ɨ nyúucarij tɨ a'yan tyi'ja'yájna, 26 tɨ'ɨj huatáɨ'riitarej maj iirácɨɨnyej
jo'tɨj tyiyáaru' hueje'tyáanaj, jo'tɨj a'ɨ́ɨn a'yan tyiyá'xɨe'va'ca'aj maj
ja'rá'astijre'en.

Je'ej maj tyityetyuucha'ɨ́ɨj muá'ju'un ɨ tyeɨ́tyee tɨ'ɨj néijmi'i tye'entyipuá'rij

3 1 A'yaa pu ajta tyúuxɨe've' paj jamua'reeriaj tɨ a'yan tye'mej tɨ'ɨj
néijmi'i tye'entyipuá'risime'en tɨ jéehua je'ej pua'aj tyi'éenye'ej
ta'mej. 2 Capu hua' jitze juxɨé'va'aj ta'mej je'ej tɨ tyihuá'uurej ɨ
séecan, majta jéehua jaxɨe'va'aj muá'ju'un ɨ túmii, majta jéehua
óotzaahuatye'en, majta huo'tyáxaahuataj ɨ juxa'aj tyeɨ́tyee. Je'ej
mu pua'aj tya'xáataj muá'ju'un ɨ Dios, majta quee huá'tzaahuatya'aj
muá'ju'un ɨ juhuásimua', camu tyámua' tyihuo'tá'sij a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
tyi'tɨ́j jɨn huo'tyáhuɨɨ, majta quee tzáahuatyi'ra'aj tyicha'ɨ́ɨj muá'ju'un
ɨ maj jitzán tyá'tzaahuatye'. 3 Camu hua'xɨe've'ej muá'ju'un ɨ tyeɨ́tyee,
camu majta hua'cu'váaj muá'ju'un, sulu jéehua mu je'ej pua'aj
tyuuxáataj muá'ju'un, majta a'yan rɨnyij je'ej tɨ tyihua'ráanajchi,
mejcha'ɨ́ɨria'aj mu muá'ju'un néijmi'i ɨ tɨ xá'puɨ' een. 4 Avíitzij mu jɨn
tyu'tátuiire'sij ɨ juxa'aj tyévij majta quee oocu'váaj muá'ju'un, jéehua
mu ootzáahuatye'ej muá'ju'un, a'ɨ́jna jɨme' tɨ a'yan tyihuá'miteeraste'
maj jéehua juxɨe've', majta a'ɨ́j huoonyij maj a'yan huárɨnyij je'ej tɨ
tyihua'ráanajchi, camu jaxɨe'va'aj muá'ju'un maj jáahuoonyij ɨ Dios.
5 A'yaa mu tyuuséerataj muá'ju'un ɨ tyeɨ́tyee jimi, tɨ'ɨj ɨ maj já'astijre' ɨ
Dios, ajta camu a'yan rɨcɨj je'ej maj tyí'xaj.

Capáj huá'jaahuatye'ej a'ɨ́ɨjma ɨ tyeɨ́tyee maj a'yan rɨcɨj. 6 Ji'nye
a'ɨ́ɨjma mu jitze ajtyáma'can ɨ maj hue'tzij jɨn utyáru'pij u hua' chi'táj ɨ
tyeɨ́tyee, majta huá'cuanamuaj a'ɨ́ɨjma ɨ úucaa ɨ maj quee tyé'viicue' ɨ
jutzájta', ɨ maj juxaamuɨjritye' a'ɨ́jna jɨme' ɨ maj ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi,
majta jéehua tyi'ijxána'cɨra' a'ɨ́jna jɨme' maj a'yan rɨcɨj je'ej tɨ tyi'tɨ́j
tyihua'ráanajchi, 7 a'náj tɨna'aj mu huá'namuaj ɨ maj tyihuá'mua'tyej,
ajta camu a'náj yo'itéej muá'ju'un ɨ nyúucarij tɨ a'yan tyi'ja'yájna.
8 Ajta a'ɨ́ɨmaj ɨ tyétyacaa Janes ajta ɨ Jambrés a'ɨ́ɨ mu a'yan cha'taj
mana'aj tyé'ejcha'ɨɨria'ca'aj ɨ Moisés, a'yaa mu majta tyéjcha'ɨɨre'
ɨ nyúucarij tɨ a'yan tyi'ja'yájna. A'ɨ́ɨ mu pué'een ɨ maj je'ej pua'aj

metyityoomuámua're', majta quee tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyá'tzaahuatye'.
9 Camu che' á'tyeeren ɨ maj a'yan rɨcɨj, ji'nye néijmi'i mu jamua'reeren
tɨquee tyi'tɨ́j huɨɨre' je'ej maj tyí'xaj, a'yájna tɨ'ɨj tyihuó'ruuj a'ɨ́ɨmaj ɨ
maj hua'puaj ɨ maj jájcha'ɨɨria'ca'aj ɨ Moisés.

Pablo pu tyé'ixaatye' ɨ Timoteo

10 Pajta muáaj a'yaa paj tyámua' naa tyu'mé'en je'ej nyaj
tyimuaamuá'tyej, je'ej nyaj éenye'que' jo'cha'can, je'ej nyaj
tyí'muɨjhuacaa, je'ej nyaj tyá'tzaahuatye', nyajta tyé'viicue' tyámua'
naa ɨ nyaj jɨn jajpuéjtzij, 11 muáaj paj jamua'reej maj je'ej pua'aj
náaruj, nyajta jéehua jajpuéetzij, a'yájna matɨ'ɨj náaruj a'ájna a
Antoquíia, majta a'ájna a Iconio, majta a'ájna a Listra. Jéehua nu
jaapuéjtzitariaca'. Ajta nyavástara' pu néijmi'i jɨn naatáhuɨɨ. 12 A'yaa
pu tyi'ja'yájna tɨjɨn a'tɨ́j tɨ na'aj tɨ tyí'tyese' tɨ ja'rá'astijre'en ɨ Cɨríistu'
tɨ ajta Jesús pué'een, jéehua pu jajpuéetzij ja'mej, 13 ajta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj majta ɨ maj huá'cuanamuaj ɨ tyeítyee,
móoche' mu jéetze' je'ej pua'aj rɨnyij ɨ jutzájta', séecan mu ɨ tyeítyee
huá'cuanamuan, majta jujɨ́ɨmua'aj tyo'tyóohue'tze'sij.
14 Pajta muáaj, a'yaa paj pooj tyá'tzaahuatye'ej je'ej paj tyaarɨ'rej,
pajta a'yan tyá'mua'reerej tɨ a'yan tyi'ja'yájna. Pajta jamua'reej a'tyán
maj a'yan tyimuamuá'tyej. 15 Ootámua'reej patɨ'ɨj pa'rɨ'ɨstaca'aj,
tyámua' paj tyá'mua'reej je'ej tɨ tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze Dios
tɨ janyuucaa, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyúucarij tɨ muaatá'sij paj
tyámua' metyóomua'riaj, ajta tɨ'ij muáahuɨɨre'en a'ɨ́jna jɨme' paj
tyá'tzaahuatye' ɨ Cɨríistu' jimi tɨ ajta Jesús pué'een. 16 Néijmi'i ɨ tɨ
tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze, Dios jimi pu já'ma'can, ajta a'yan tyí'huɨɨre'
mej mij a'ɨ́j huo'mua'tyej majta a'ɨ́jna jɨn tyámua' huó'uurej ɨ tyeítyee,
mej mij a'ɨ́jna jitze huo'té'exaatye'en ɨ maj jɨn ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi,
ajta mej mij jɨ'réenya'aj muá'ra'nyij ɨ jutzájta', 17 ta'aj ij a'ɨ́jna ɨ tyáatɨ' ɨ
tɨ Dios jitze ajtyáma'can tyámua' eenye'en tɨ'ij a'yan huárɨnyij néijmi'i
jɨme' je'ej tɨ tyí'xa'puɨ'.

4 1 Ɨ Dios jitze ma'can, ajta ɨ Cɨríistu' tɨ Jesús pué'een, tɨ a'yan
uvé'nyesij tɨ'ij tyu'ta'ɨ́jtaj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj a'yan huacháatɨmee ɨ
cháanacaj japua, ajta a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj meríj huácuij, a'yaa nu jéehua
tyí'mua'ijcatye' 2 paj huó'ixaatye'en ɨ nyúucarij, pajta huo'táhuaviij
mej mij tyámua' tyáanamuaj, tɨpua'aj a'yan metya'xɨe've'ej, na'ríij
mequee. Pata'aj huo'tyámue'tɨj, pajta huo'tá'ɨjmuj mej mij quee
je'ej pua'aj rɨjcaj, ca'nyíjra'aj paj huo'tá'an, pajta xájtari' naa
tyihuó'mua'tyej. 3 Ji'nye a'náj pu atyojo'ré'nyesij matɨ'ɨj ɨ tyeítyee
quee che' janamuáaracuj muá'ju'un ɨ maj xá'puɨ' tyihuá'mua'tyej,
sulu a'yaa mu mui'caa tyu'tájeevij ɨ maj tyihuá'mua'tyej, mej mij
a'ɨ́jna huó'ixaatye'en je'ej maj tyi'tɨ́j tyí'namuajracuj. 4 A'ɨ́ɨ mu
jaatyáxaahuataj ɨ tɨ a'yan tyi'ja'yájna, majta a'ɨ́jna ántzaahuatye'sij ɨ

nyúucarij tɨquee tyi'tɨ́j je'ej tyí'xaj. 5 Pajta muáaj tyámua' paj eenye',
pata'aj tyo'táviicue' ɨ paj jɨn jajpuéjtzij, pajta pooj huá'ixaatya'aj ɨ
nyúucaria'ra' ɨ Dios, tyámua' paj naa tyu'muárɨe'en a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ paj
jɨn tyí'huɨɨre' ɨ Dios jimi.
6 Pu'ríj nye jimi a'yan tye'mej nyej nyij a'yan tyu'tyáhuɨɨre'en
tɨ'ɨj mu'véjrij, ajta arí atyojo'ré'nyesij a'náj nyaj muɨ'nyij. 7 Jéehua
nu nyeríj tyámua' tyu'tyéenyo'sej nyej nyij a'yan huárɨnyij je'ej
tɨ tyí'xa'puɨ' ɨ Dios jimi, a'ɨ́j nu jɨn nyeríj ja'antyicɨ'ɨj ɨ nyaj jɨn
antyínyamua'ree, nyajta néijmi'i jɨn ja'rá'astijrej ɨ nyavástara'. 8 A'ɨ́j
nu'uj nyij tyicho've' ɨ cúruun ɨ nyaj jaamué'tɨj a'ɨ́ɨn tɨ naatɨ́'tye'sij
ɨ nyavástara', tɨ tajtúhuan jɨn tyi'tyéjvee, a'ájna xɨcáara' tɨ jitzán
a'yan tyaaxá'puɨ'ɨntarej nye jimi. Ajta capu nyéetzij na'aj naatɨ́'tye'sij
ɨ cúruun, sulu néijmi'caa ɨ maj a'yan tye'ejchó've' tɨ a'ɨ́ɨn uvé'nyej
huápuɨ'ɨj naa huasé'rihua'aj.

Pablo pu tyámua' naa tyé'ixaatye' je'ej tɨ ye'ej huárɨnyij ɨ Timoteo

9 Pata'aj huatá'ca'nyej paj ca'nácan yanatyéesej, 10 ji'nye ɨ Demas,
a'ɨ́j pu jéetze' tya'ránajchaca' íiyan tɨ tyí'sejre' ɨ cháanacaj japua,
a'ɨ́j pu jɨn manúurɨej tɨ'ɨj ij a'áa jo'mej a Tesalónica. Ajta ɨ Crescente
a'áa pu jó'raa a Galacia, ajta ɨ Tito a'ájna a Dalmacia. 11 A'ɨ́ɨ pu'quij
ɨ Lucas nyaj jamuán yahuatyá'ɨtzee. Pata'aj jáahuoonyij ɨ Marcos
pajta muya'rávi'tɨj ajamuán, ji'nye a'ɨ́ɨ pu jéehua naatáhuɨɨ ɨ nyaj jɨn
tyí'muarɨe'. 12 Nyajta a'ɨ́jcɨ ɨ Tíquico nyaata'ítyaca' a'ájna a Éfeso.
13 Patɨ'ɨj mu ja'rájra'nyij mu paj nyaja'rachuíitye'en ɨ nyamáancaj

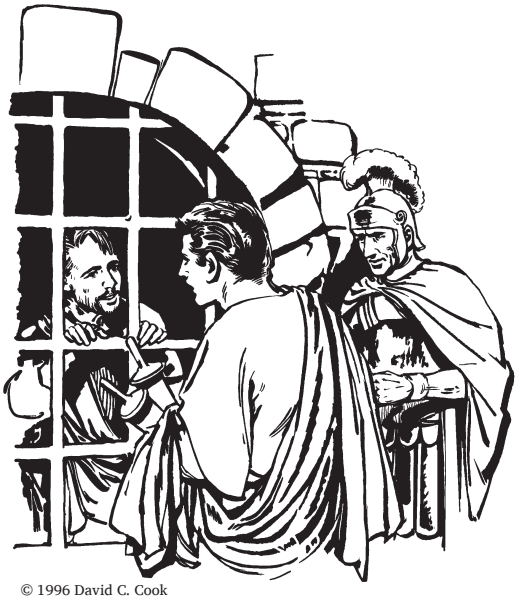

© 1996 David C. Cook

2 Timoteo 4:13

ɨ nyaj a'áa yoohuá'xɨj a Troas, a'ájna a Carpo tɨ ja'chej, pajta mu tyinyaja'rápijtye'en ɨ yu'xarij, pajtáhua'aj ɨ séecan ɨ yu'xarij tɨ tyí'jiri' nyéetzij tɨ tyí'nya'a'rij.

14 Ajta a'ɨ́jna ɨ Alejandro tyapúusti'ij tɨ tyí'ta'huacaa, jéehua pu je'ej pua'aj náaruj, ɨ tavástara' pu a'yan tyá'najchitye'en je'ej tɨ tyi'tɨ́j huáruuj. 15 Tyámua' paj tyi'huá'cha'ɨɨn a'ɨ́jcɨ jimi, ji'nye jéehua pu jájcha'ɨɨre' ɨ nyúucarij ɨ tyaj huá'ixaatye' ɨ tyeítyee.

16 Nyatɨ'ɨj anaquéej nyaj japua huatanyúj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj tyityatatyíj, capu a'tɨ́j naatáhuɨɨ, néijmi'i mu manúurɨej. A'yaa nu tye'ejchó've' tɨ ɨ Dios quee puéjtzij hua'tá'care'en a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej maj huarɨ́j. 17 Ajta ɨ nyavástara' pu naatáhuɨɨ ajta ca'nyíjra'aj naatá', a'ɨ́j nu jɨn huo'té'exaatye'ej ɨ tyeítyee ɨ nyúucaria'ra' ɨ tavástara', mej mij néijmi'i jáanamuaj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj quee Israel jitze ajtyáma'can. A'yaa pu a'ɨ́jna jɨn ɨ nyavástara' tyinɨi'rájtoo tɨ'ij quee tyi'tɨ́j je'ej nyoorej, 18 ajta ooj a'yan tyi'nyahuɨ́ɨre'ej ta'mej néijmi'i jɨme', ajta ná'vi'tɨn u jútye' jo'tɨj a'ɨ́ɨn tyejé'ijtaj. Tyiche' a'náj tɨna'aj tyé'tyojtzi're'ej. Che' a'yan tyá'ra'nyij.

Ɨ tɨ jɨn ja'antyipuá'rij

19 Pata'aj nyaj jɨme' huo'tatyójtyej a'ɨ́jcɨ ɨ Prisca, pajta ɨ Aquila, pajta néijmi'caa ɨ Onesíforo maj jamuán aja'chej. 20 Ajta ɨ Erasto a'áa pu jo'tyá'ɨtzee a Corinto, nyajta ɨ Trófimo a'áa nu yo'tyájtoo tyi'cuí'can a'ájna chájta' Mileto. 21 Pata'aj huatá'ca'nyej paj yatanyéj tɨ'ɨj quee eexúj huáseevi'ij. A'ɨ́ɨ mu yámuatyojtye' ɨ Eubulo, ajta ɨ Pudente, ajta a'ɨ́jna ɨ Lino, ajta ɨ Claudia, majta néijmi'i ɨ ta'ihuáamua' maj tyá'tzaahuatye'.

22 Che' ɨ tavástara' muéetzij jimi huatyá'ɨtzeere'en, ajta ɨ Dios jéehua tyámua' tyajamuaatá'an néijmi'caa mua'ajmaj.

Je'ej tɨ tyaatayu'sej a'ɨ́jna ɨ San Pablo a'ɨ́jcɨ ɨ Tito

Pablo pu jatyojtye' a'ɨ́jcɨ ɨ Tito

1 [1]Ɨ yu'xarij a'ɨ́ɨn tɨ jo'yú'xaca' ɨ Pablo, Dios tɨ jimi tyí'huɨɨre',
ajta a'ɨ́ɨn yo'ta'ítyaca' ɨ Jesús ɨ tɨ Cɨríistu' pué'een, a'ɨ́ɨ
pu na'antyíhuoj nyej nyij a'ɨ́j jimi tyu'tyáhuɨɨre'en mej mij
tyá'antzaahuatye'en a'ɨ́ɨmaj ɨ Dios tɨ hua'antyíhuoj, majta je'en
jéetze' yo'itéej muá'ra'nyij tzáahuatyi'ra'aj jɨme' je'ej tɨ een ɨ
tayi'ráj, [2]a'ɨ́j tu tyicho've'ej tyej tyij júurij tá'ra'nyij jusén jɨme'. Ɨ
Dios tɨquee tyí'hue'tacaa pu a'yan tya'tóoraj jájcuaj ɨmuáj, [3]ajta
ijíij, tɨ'ɨj atyojo'ré'nyej a'náj tɨ jaaxá'puɨ'ɨntarej, a'ɨ́ɨ pu taatá' tyej
tyij jáamua'reej ɨ nyúucaria'ra', a'ɨ́j pu jɨn a'yan tyinaata'ɨ́j nyej nyij
huo'té'exaatye'en a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ jɨn Dios tya'tóoraj. [4]A'ɨ́jcɨ ɨ Tito, ɨ paj
nyiyóoj pué'een a'ɨ́jcɨ jitze ɨ tyaj jitzán tyá'tzaahuatye' tyahua'puaj.
Che' ɨ Dios ɨ tyaj jajvástara', ajta a'ɨ́jna ɨ Cɨríistu' tɨ Jesús pué'een
ɨ tɨ tajapuá huatanyúj, miche' a'ɨ́ɨn tyámua' tyimuáacha'ɨɨn, majta
muaatyápua'ritye'en mua' tzajta'.

Je'ej tɨ tyi'tɨ́j jɨn tye'entyúumua'ree a'ɨ́jna ɨ Tito a'ájna a Creta

[5]Nyatɨ'ɨj a'áa mojóorɨej a'ájna a Creta, a'yaa nu huarɨ́j pej pij
ja'antyícɨ'tyij ɨ tɨ á'ɨtzeeria'ca'aj, ajta pej pij séej chájta'naj pajta séej
hua'antyíhuoonyij a'ɨ́ɨjma ɨ huáasij ɨ maj tyu'tyáhuɨɨre'sij u tyeyúuj
tzajta', a'yájna nyatɨ'ɨj tyimuaa'ɨ́jca. [6]A'yaa pu tyúuxɨe've' a'ɨ́jna jimi
ɨ a'tɨ́j tɨ tye'entyárutyij vástaj jɨme', tɨquee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeeria'aj.
Ajta séej na'aj tyévi'tɨnye'en ɨ íitaj, majta ɨ yójmua'mua' néijmi'i
tyá'tzaahuatye'ej, majta quee tyi'tɨ́j hua' jitze pua'ritye'ej nusu maj
quee tyihuojó'iteej. [7]Ji'nye a'ɨ́jna ɨ tɨ tyi'tɨ́j jɨn antyúumua'reej a'ɨ́ɨjma
jimi ɨ maj tyá'tzaahuatye' ɨ Dios jimi, a'ɨ́j pu jɨn a'yan tyúuxɨe've'
tɨ tyámua' tyi'tyúucha'ɨɨj. Juxɨe've' tɨ tyámua' tyihuojó'iteej, tɨquee
je'ej pua'aj tyihuojó'mua'raj, ajta quee jutahueeve'ej, nusu tɨ a'ɨ́ɨjma
já'jaahuatya'aj ɨ maj junyo'se've', ajta quee janyacua'tzaj ɨ túmii ɨ
maj je'ej pua'aj éenye'que' jaamué'tɨj. [8]A'yaa pu tyúuxɨe've' tɨ a'náj

tɨna'aj jajxɨé'vi'ra'aj tɨ'ij huo'taxɨé've'en a'chu maj pua'máj jamuaaren, ajta tyámua' eenye'en, tɨquee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeeria'aj, tɨ tyámua' metyóomua'riaj, ajta tyámua' tyi'tyúucha'ɨɨj néijmi'caa jimi. 9 Juxɨe've' ajta tɨ tyámua' tyá'tzaahuatye'ej ɨ nyúucarij tɨ a'yan tyi'ja'yájna, je'ej tyaj tyeríj tyaamuá'tyej, tɨ'ij ajta a'yan ca'nyíjra'aj tyihuo'tá'an a'ɨ́jna jɨme' je'ej tɨ tyihuá'mua'tyen, tɨ'ij a'ɨ́jna jɨn hua'antyimue'tɨn a'ɨ́ɨjma ɨ maj seequéj tyá'xaj ɨ nyúucarij.

10 Ji'nye jéehua mu séejre' ɨ maj quee tyi'tɨ́j ja'astej, a'ɨ́ɨ mu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ maj ja'antyisí'chej ɨ junavíj, ɨ maj a'yan tyihuá'mua'tyej a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ nyúucarij tɨquee tyi'tɨ́j je'ej tyihua'tyáhuɨ'rii, tɨ ajta huá'cuanamuaj. 11 A'ɨ́ɨjma ɨ maj a'yan tyí'xaj tyiche' huo'tá'ijmuj mej mij quee che' a'yan tyí'xajtaj, ji'nye jéehua mu tyihua'antyiú'nyi'raj matɨ'ɨj mana'aj ɨ maj seequéj aja'chej, a'ɨ́j mu huá'mua'tyej ɨ tɨquee a'yan tyi'ja'yájna mej mij a'ɨ́jna jɨn huatyóohuɨɨre'en.

12 Sɨ́ɨj tɨ Dios jitze ma'can tyí'xaj tɨ a'áa cha'tána'aj ja'chej a Creta, a'yaa pu tyu'taxájtaca' a'ɨ́ɨjma jimi ɨ jutyéɨtyeristyamua' tɨjɨn: "Néijmi'i mu tyí'hue'tacaa ɨ Creta maj huacháatɨmee, majta simuáruunyij, majta cuéerɨ'ɨj, majta tyámua' tyí'tyahuɨ'na'se'." 13 A'yaa pu tyi'jɨ'ré'can jɨme' je'ej tɨ tyu'taxájtaca', a'ɨ́j pu jɨn juxɨe've' paj ca'nyíin jɨn hua'ajtyá'xɨ'ɨn, mata'aj mij tyámua' tyá'antzaahuatye'en, 14 ajta mej mij quee janamuajra a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij tɨquee tyi'tɨ́j je'ej tyi'tyáhuɨ'rii, tɨ a'ɨ́ɨjma jitze eeráanyej ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, nusu je'ej maj tyí'ijta a'ɨ́jna jɨme' ɨ tɨquee a'yan tyi'ja'yájna. 15 A'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj tyámua' een ɨ jutzájta', néijmi'i pu tyámua' tyí'een ɨ Dios tɨ tyú'taahuaca', majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj quee tyá'tzaahuatye', majta quee tyámua' een ɨ jutzájta', capu tyi'tɨ́j séejre' tɨ naa een, ji'nye camu tyámua' metyityoomuámua're'. 16 A'yaa mu tyityóomuajtyej maj jamua'tyej ɨ Dios, maj majta quee jamua'tyej, ji'nye camu a'yan rɨcɨj je'ej tɨ ɨ Dios tyá'xɨe've', je'ej mu pua'aj tyihuojó'sej, majta quee tyi'tɨ́j ja'astej, camu tyi'tɨ́j huayí'tɨn tɨ tyámua' een.

Ɨ nyúucarij tɨ tyámua' een mej mij a'ɨ́jna huo'mua'tyej

2 1 Ajta je'ej paj tyi'tɨ́j tyihuá'ixaatye', a'yaa pu tyúuxɨe've' paj a'náj tɨna'aj tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyámua' tyihuá'ixaatye'. 2 Ajta ɨ huáasij jimi a'yaa pu tyúuxɨe've' maj tzáahuatyi'ra'aj hua' jimi tyícha'ɨɨj, majta quee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeeria'aj, majta tyámua' tyá'tzaahuatye'ej, ajta maj huo'xɨé've'en ɨ juxa'aj tyeítyee, mata'aj mij néijmi'i jɨn tyámua' tyo'táviicue'. 3 A'yaa pu cha'tána'aj tyi'huóoxɨe've' a'ɨ́ɨjma jimi ɨ ucaríijsee, mej mij majta tyámua' tyityetyúucha'ɨɨj, capáj tyi'tá'care'en maj je'ej pua'aj tyúuxajtaj séej jamuán majta séej, nusu maj jaya'care'en ɨ nahuáj, sulu miche' tyámua' tyityetyúucha'ɨɨj, 4 majta huo'mua'tyej ɨ maj úucaa maj huo'xɨé've'en ɨ jucínastyamua', majta ɨ juyójmua', 5 maj tyámua' metyityoomuámua're'ej majta

quee juxana'ciria'aj, maj tyámua' tyí'tyechej, mej mij huá'astyaj
ɨ jucínastyamua', ta'aj ij quee a'tíj je'ej pua'aj tyihuá'xajtaj ɨ
nyúucaria'ra' jimi ɨ Dios.
6 A'yaa paj pajta tyihuó'mua'tyej mej mij tyámua' tyityetyúucha'ɨij
7 néijmi'i jɨme', pajta muáaj a'yan tyihuó'mua'tyej je'ej maj tyámua'
huárɨnyij. Pajta a'yan tyihuó'mua'tyej tzáahuatyi'ra'aj jɨme', je'ej maj
tyi'tíj uurej, 8 a'yan petyihua'ixáatye'ej amitéeria'can jɨme', ta'aj ij
quee a'tíj je'ej pua'aj tyihuá'xajtaj. A'yaa pu tyu'tóotyevi'ra'astaj a'íjna
ɨ tɨ je'ej pua'aj tyihuá'xaj, ji'nye capu je'ej tyu'táɨ'riitarij tɨ je'ej pua'aj
tyitaaxáj ityájma.
9 Pata'aj a'yan tyihuo'té'exaatye'en a'íɨmaj ɨ maj ca'nyéjrij jɨn
tyí'huɨɨre', mej mij huá'astyaj a'íɨjma ɨ maj tyihuá'ijtye', mej quee je'ej
mana'aj tyihuá'jeevej. 10 Miche' quee tyihuá'nahue'raj, sulu mej mij
tyámua' eenye', mej mij a'íjna jɨn a'yan tyu'tóosejrataj maj tyámua'
tyihuá'mua'tyej je'ej tɨ tyé'ijta ɨ Dios.
11 Ji'nye a'yaa pu ɨ Dios tyaatasérajtaca' ɨ tɨ jɨn tá'cu'vej néijmi'caa
ɨ tyeítyee. 12 A'íjna ɨ tɨ jɨn Dios taxɨe've', a'íɨ pu tamua'tyej tyej
tyij meyóohuaxɨj néijmi'i ɨ tɨ je'ej pua'aj tyí'een, ɨ tyaj jaxɨe've' ɨ
cháanacaj japua, tyata'aj tyij tyámua' tyi'tyítacha'ɨij tyahua'xɨé've'ej
ɨ Dios jimi, 13 'asta na'aj quee a'ájna atyojo'ré'nyej ɨ tyaj jɨn
huátatyamua've'en je'ej tyaj tyi'tíj tyi'ijchó've', a'ájna tɨ'ɨj yan
huataséjre'en a'íjna ɨ Dios ɨ tɨ néijmi'i jɨn antyúumua'reej, ajta a'íjna
ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een. 14 A'íɨ pu huamuí' tajitzé ma'can, tɨ'ij
néijmi'caa táahuɨɨre'en, ajta néijmi'i tyitacáa'ri'ri' ɨ tyaj jɨn á'ɨtzeere',
tyej tyij a'íjna jitze ajtyáma'cantaj tá'ra'nyij, a'íjna jɨme' tyej tyámua'
huárɨnyij.
15 A'íɨ pu a'íɨn pué'een ɨ tɨ juxɨe've' paj huo'mua'tyej, pajta
ca'nyíjra'aj huo'tá'an néijmi'i jɨme' ɨ paj jɨn antyía'mua'reej. Capáj
tyi'tá'care'en tɨ a'tíj muá'xaahuataj.

Je'ej maj huárɨnyij ɨ maj tyá'tzaahuatye'

3 1 Pata'aj huo'té'exaatye'en ɨ tyeítyee mej mij hua'rá'astijre'en
a'íɨjma ɨ maj tyí'ijta, miche' a'yan huárɨnyij je'ej maj
tyihuá'ijtye', majta a'náj tɨna'aj tyámua' eenye' mej mij xá'puɨ'
huárɨnyij. 2 Miche' quee je'ej pua'aj tyihuá'xajtaj ɨ juxa'aj tyeítyee,
miche' tyámua' eenye' ɨ jutzájta' majta hua'cu'vej, mej mij majta quee
óotzaahuatye'ej a'íɨjma jimi ɨ séecan.
3 Ji'nye jájcuaj ɨmuáj tu tyajta ityáj a'yan éenye'ej, catu
tyi'tíj mua'reeriaca'aj catu tyajta tyi'tíj já'astyajca'aj. A'yaa tu
éenye'que' je'ej pua'aj tyí'tyechajca'aj tyahua'ajcha'íɨria'aj ɨ taxa'aj
tyeítyee, majta a'íɨn tájcha'ɨɨria'ca'aj ityájma, tyajta tajíɨmua'aj
tájaaxɨejvi'raca'aj séej jamuán tyajta séej. 4 Ajta a'íjna ɨ Dios ɨ tɨ
tajapuá huatanyúj, a'íɨ pu jaataséjrataca' ɨ tɨ jɨn naa tojo'mua'raj,

ajta ɨ tɨ jɨn taxɨe've' néijmi'caa ɨ tyaj a'yan séejre' ɨ cháanacaj japua,
5 tyij tyajta quee tyi'tɨ́j jɨn xá'puɨ' tyámua' huarɨ́j, sulu a'ɨ́j pu jɨme' ɨ
tɨ a'ɨ́ɨn tá'ancu'vaxɨj, ajta tyitacáa'ri'ri' ɨ tyaj jɨn ootyá'ɨtzee, a'ɨ́j pu
jɨn jájcuacan ɨ júuricamej taatá' a'ɨ́jna jitze ma'can ɨ júuricama'ra'
ɨ Dios. 6 Ji'nye a'ɨ́j pu jitze ma'can ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een,
jéehua taatá' a'ɨ́jna ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, 7 ajta tyatɨ'ɨj quee che' tyi'tɨ́j
jɨn á'ɨtzeere' a'ɨ́jcɨ jimi a'ɨ́jna jɨme' tɨ a'ɨ́ɨn tá'ancu'vaxɨj, a'yaa tutyij
tyi'ijchó've' tɨ táacɨ'tyij tyaj jimi júurij tá'ra'nyij jusén jɨme'.

8 A'yaa pu tyi'jɨ'ré'can jɨme', a'ɨ́j nu jɨn a'yan tyá'xɨe've' paj jéehua
huó'ixaatye'en, mata'aj mij a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyá'tzaahuatye' ɨ Dios jimi
tyámua' huárɨnyij. A'íi pu néijmi'i naa tyí'een ajta néijmi'caa jimi
tyi'tyáhuɨ'rii. 9 Capáj huá'namuajraj a'ɨ́ɨjma ɨ maj cha'mana'aj tyí'xaj,
ajta je'ej maj tyi'tɨ́j tyí'xaj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ tahuásij ɨ maj anaquéej
a'yan huacháatɨma'caa, majta ɨ maj tyúu'ihuo' a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej tɨ
huatóomua'aj ɨ yu'xarij ɨ Moisés tɨ jo'yú'xaca'. Néijmi'i ɨ tɨ a'yan
tyí'een capu tyi'tɨ́j huɨɨre' ajta quee je'ej huatóomua'aj.

10 Tɨpua'aj a'tɨ́j tyi'tɨ́j je'ej pua'aj uuriaj ɨ tyeyúuj tzajta',
pata'aj jaatá'ijmuej séej na'ríij hua'puaj pua'máj, ajta tɨpua'aj
quee muáanamuaj, a'yaa paj tyaaté'exaatye'en tɨquee che'
ajo'ré'nyinyiica'an, 11 a'yaa paj tyáamua'reej tɨ a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j arí je'ej
pua'aj tyo'cájrupij, tɨ'ij ajta ɨ xána'cɨria'ra' je'ej pua'aj joorej.

Pablo pu ja'ixaatye' a'ɨ́jcɨ ɨ Timoteo je'ej tɨ huárɨnyij

12 Nyatɨ'ɨj muéetzij jimi jaata'ítyej a'ɨ́jcɨ ɨ Artemas, nyajta a'ɨ́jcɨ ɨ
Tíquico, pata'aj jiye'tzín a'áa nyojo'tyéesej a Nicópolis, ji'nye a'yaa nu
tyaaxá'puɨ'ɨntarej nyaj a'yan huácatyij tɨ'ɨj na'aj tyu'séevi'ij ta'mej.
13 Pata'aj néijmi'i jɨme' huo'táhuɨɨre'en a'ɨ́jcɨ ɨ Zenas, pajta a'ɨ́jcɨ ɨ
Apolo, pajta tyihuo'tá'an tyi'tɨ́j tɨ huá'ɨtziitye' mej mij huaju'un ta'aj ij
quee tyi'tɨ́j á'ɨtzeeria'aj hua' jimi. 14 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ tatyeítyeristyamua'
a'yan tyaarɨ'rej maj tyámua' tyu'muárɨe'en tyi'tɨ́j jɨme', majta
tyu'tyáhuɨɨre'en jo'tɨj tyi'tɨ́j já'ɨtzeere'.

15 Néijmi'i ɨ maj nyajamuan yahuatyú'uj, a'ɨ́ɨ mu yámuatyojtye'.
Pata'aj huo'tatyójtye'en tajɨ́me' a'ɨ́ɨjma ɨ tyaj hua'xɨe've' ɨ maj a'yan
cha'taj mana'aj tyá'tzaahuatye'. Che' Dios tyámua' tyaja'muahuɨɨria'aj
néijmi'caa mua'ajmaj.

Je'ej tɨ tyaatayu'sej a'ɨ́jna ɨ San Pablo a'ɨ́jcɨ ɨ Filemón

Pablo pu jatyojtye' a'ɨ́jcɨ ɨ Filemón

1 Nyáaj Pablo, ɨ nyaj eetyánami' a'ɨ́jna jɨme' nyaj já'astijre' ɨ
Cɨríistu' ɨ tɨ ajta Jesús pué'een, ajta ɨ nye'ihuáara' Timoteo, a'yaa
tu muatyojtye' muéetzij Filemón, ɨ paj tajamuán tyí'muarɨe' tyajta
jéehua muaxɨe've', 2 tyajta a'ɨ́ɨjma ɨ maj a'áa jóosɨ'rii jo'paj ja'chej,
tyajta a'ɨ́jna tyojtye' ɨ ta'ihuáara' Apia tyajta ɨ Arquipo, ɨ tɨ ajta a'yan
cha'tána'aj éenye'que' á'viicue're' tyatɨ'ɨj ityáj. 3 Che' a'ɨ́jna ɨ Dios ɨ tyaj
jajvástara', ajta a'ɨ́jna ɨ tavástara' Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een, miche'
a'ɨ́ɨn tyámua' naa tyajamuáacha'ɨɨn, majta tyámua' jamuáa'uurej ɨ
ja'muaxɨéjnyu'caa tzajta'.

Filemón pu tyé'tyojtzi're' ɨ Dios ajta jéehua jahuoo jimí

4 A'náj tɨna'aj nu tyé'tyojtzi're' ɨ Dios nyajta jahuoo muéetzij
jɨme' nyatɨ'ɨjta mo'támua'ree, 5 ji'nye a'yaa nu tyí'namuaj je'ej paj
tyihuá'xɨe've' pajta jéehua tyá'tzaahuatye' ɨ tavástara' jimi, pajta
néijmi'caa xɨe've' ɨ tyeɨ́tyeristyamua'me'en ɨ Dios. 6 A'yaa nu tyá'huoo
ɨ Dios jimi tɨ'ij a'ɨ́jna ɨ paj jɨn tyá'tzaahuatye' muaatáhuɨɨre'en pej pij
huame'en ɨ tavástara' jimi, pajta néijmi'i jɨn a'yan huárɨnyij a'ɨ́jna
jitze ma'can ɨ Cɨríistu'. 7 Jéehua nu nyetyamua've' muéetzij jimi, ji'nye
muáaj paj ca'nyíjra'aj huo'ta', pajta tyámua' tyihuo'tyéeje a'ɨ́ɨjma ɨ
tyeɨ́tyeristyamua'me'en ɨ Dios.

Pablo pu jahuoo tɨ'ij jáahuɨɨre'en a'ɨ́jcɨ ɨ Onésimo

8 A'yaa pu'ij tyij nyajta a'ɨ́jna jɨn antyínyamua'ree nyej nyij
tyimuaata'ɨ́jtye'en je'ej paj huárɨnyij a'ɨ́jna jitze ma'can ɨ Cɨríistu',
9 a'yaa nu tyá'xɨe've' nyaj a'yan tyimuaatáhuaviij, a'ɨ́jna jɨme' ɨ nyaj
jéehua muaxɨe've'. Nyáaj Pablo, ɨ nyaj nyeríj vástɨ', nyajta eetyánami'
a'ɨ́jcɨ jɨme' nyaj ja'tzaahuatye' ɨ Cɨríistu' ɨ tɨ Jesús pué'een, 10 a'yaa nu
tyí'muahuaviij a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ nyiyóoj Onésimo, ɨ ajta tyá'tzaahuatye',
ji'nye nyáaj nu ca'nyíjra'aj jaatá' a'yújna jó'nyaj je'tyánami'.

Filemón 10-11

11 Jájcuaj ɨmuáj, capu tyi'tɨ́j je'ej tyimuaatyáhuɨɨ a'ɨ́jna ɨ Onésimo,
ajta ijíij jéehua pu nyahuɨɨ're' nyéetzij, ajta muéetzij. 12 Nu'ríj nyij
nyajtáhua'aj jájcuaj jɨn jaata'ítyij muéetzij jimi, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een
ɨ nyiyóoj ɨ nyaj jéehua jaxɨe've'. 13 A'yaa nu nyáaj tyá'xɨe'va'ca'aj
tɨ yahuatyá'ɨtzeere'en nyajamuan, tɨ'ij a' jíme' naatáhuɨɨre'en,
ji'nye nyáaj nu eetyánami' a'ɨ́jna jɨme' ɨ nyaj tyihuá'ixaatye' ɨ
tyeɨ́tyee ɨ Cɨríistu' jitze ma'can. 14 Ajta canu a'yan tyá'xɨe've' nyaj
a'yan huárɨnyij nyequee xu muéetzij muaata'ixáatye'en, tɨ'ij a'yan
huárɨnyij ca'nyéjrij jɨme' je'ej tɨquee muéetzij tyimua'ráanajchi.
15 Tyij quee a'ɨ́jna jɨn a'tzúj á'tyeej tɨ ɨmuáj je'ej huárupij, tɨ'ij ajimi
huatyá'ɨtzeere'en jusén jɨme', 16 capu che' a'yájna tɨ'ɨj sɨ́ɨj tɨ ca'nyéjrij
jɨn tyí'huɨɨre', sulu tɨ'ɨj a'ihuáara' ɨ paj jéehua jaxɨe've', jéehua nu
nyáaj jaxɨe've', ajta jéetze' pu muéetzij jimí juxɨe've', ji'nye tyévij pu
pué'een, ajta a'ihuáara' pué'een ɨ tavástara' jimi.

17 A'yaa pu'ij, tɨpua'aj a'yan petyinaaséjri' nyaj a'ihuáara' pué'een
a'ɨ́jna jitze ɨ tyaj jitzán tyá'tzaahuatye', a'yaa paj tyaataxɨe've'en a'ɨ́jcɨ
ɨ Onésimo patɨ'ɨj tyinaataxɨé'vej nyéetzij. 18 Tɨpua'aj tyi'tɨ́j jɨn je'ej
pua'aj muáaruuj, na'ríij tyi'tɨ́j muá'cha'ɨɨre', nyéetzij paj naajíjve'en.
19 Nyáaj Pablo, nyáaj nu nyamuáca' jɨn tyí'muayu'se'. Nyáaj nu
tyí'muanajchitye'en. Nyajta nyáaj canu a'yan tyí'mua'ixaatye' paj
muáaj jo'tyéeyu'xaj, ji'nye muáaj paj tyiná'cha'ɨɨre' a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ
muáahuɨɨrej pej pij júurij puá'ra'nyij jusén jɨme'. 20 A'yaa nu nyij
nye'ihuáara' tyí'muahuaviij, pej pij a'ɨ́jna jɨn naatáhuɨɨre'en ɨ
tavástara' jitze ma'can, pata'aj ca'nyíjra'aj naata'an ɨ nyaxɨéjnyu'caa
tzajta' a'yájna patɨ'ɨj nye'ihuáara' tyi'pué'een ɨ Cɨríistu' jimi.

21 A'yaa nu tyí'muayu'se', ji'nye tyámua' nu tyá'mua'reej paj a'yan
rɨnyij, pajta jéetze' a'yan rɨnyij je'ej nyaj tyí'muahuaviij. 22 Ajtáhua'aj
a'yájna, pata'aj séej ɨ chi'ij tyámua' huá'uurej nyej nyij a'áa ja'rá'astij,
ji'nye a'yaa nu tye'ejchó've' tɨ ɨ Dios naata'an, nyej nyij a'áa ja'tanyéj
ajimi, ji'nye a'yaa xu mua'aj tyá'huoo ɨ Dios jimi.

Ɨ nyúucarij tɨ jɨn ja'antyipuá'ritye'sij

23 A'ɨ́ɨ pu ajta yámuatyojtye' ɨ Epafras, ɨ tɨ nyajamuan ya'
eetyánami' a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ ajta a'yan tyu'méj ɨ Cɨríistu' jimi tɨ ajta
Jesús pué'een, 24 a'ɨ́ɨ mu majta yajá'muatyojtye' a'ɨ́jna ɨ Marcos, ajta
ɨ Aristarco, ajta ɨ Demas, ajta ɨ Lucas, ɨ maj nyahuɨɨre' ɨ tyaj jɨn
tyí'muarɨe'.
25 Che' a'ɨ́jna ɨ tavástara' Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een, che' a'ɨ́ɨn
tyámua' tyajamuáacha'ɨɨn.

Je'ej tɨ tyo'tyéyu'si'huaca' a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can

A'ɨ́ɨ pu Cɨríistu' tyitáa'ixaaj ɨ Dios jitze ma'can

1 [1] A'yaa pu jájcuaj ɨmuáj ɨ Dios mue'tɨ́j tyihuó'ixaaj ɨ
tahuásimua'cɨ'ɨj, ajta quee séej na'aj jɨme' ɨ nyúucarij, a'yaa
pu séecan tyu'ta'ítyaca' mej mij jitzán ma'can tyu'taxáj. [2] Ajta
ijíij, tɨ'ɨj arí néijmi'i tye'entyipuá'rij, Dios pu ɨ juyój ujo'ta'ítyaca'
tɨ'ɨj a'ɨ́ɨn tyitaaté'exaatye'en jitzán ma'can, a'ɨ́j pu jitzán ma'can
jaatyátaahuaca' ɨ cháanacaj, ajta je'en a'yan tye'entyíhuo tɨ'ɨj néijmi'i
tyá'cɨ'tyij a'ɨ́jcɨ ɨ yójra'. [3] A'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ jɨn huápuɨ'ɨj tyámua'
naa huasé'rin ɨ Dios, ajta ɨ tyévira' a'yan cha'tána'aj huasé'rin tɨ'ɨj
ajta ɨ Dios, a'ɨ́ɨ pu néijmi'i tyí'vi' tɨ'ɨj na'aj ɨ tɨ tyí'sejre' a'ɨ́jna jɨme' ɨ
junyúucaa. Tɨ'ɨj tyitacá'ri'raj ɨ tyaj jɨn ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi, aj pu'ij
huatyéeyixɨj ɨ ɨpuárij japua muáca'ta' ɨ Dios, [4] ajta a'yan tye'rájraa tɨ
a'ɨ́ɨn jéetze' va'cán jɨn tyi'tyaváaj ta'raa, mequee a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tajapuá
tyí'huɨɨre', ji'nye a'ɨ́j pu jɨn tye'entyájrupij ɨ tɨ jéetze' juxɨe've' jɨme'
mequee a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre'.

A'ɨ́jna ɨ yójra' ɨ Dios jéetze' pu va'cán jɨn tyi'tyéjvee mequee a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre'

[5] Ji'nye ɨ Dios capu a'náj a'yan séej tyu'té'exaaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj tajapuá
tyí'huɨɨre' yee:
Muáaj paj nyiyóoj pué'een,
nyáaj nu ijíij mua'antyíhuoo.
Capu ajta a'yan séej tyu'té'exaaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre' yee:
Nyáaj nu táatajra' pue'éenye'ej na'mej,
ajta a'ɨ́ɨn nyiyóoj pu pue'éenye'ej ta'mej.
[6] Ajta a'ɨ́jna jitze ma'can ɨ juyój, a'yaa pu tyihuo'té'exaaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj
a'yan cháanacaj japua huacháatɨmee tɨjɨn:
Miche' néijmi'i ɨ maj tyí'huɨɨre' ɨ Dios jimi jaatyáanajche.
[7] Ajta a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre', a'yaa ɨ Dios tyí'xaj tɨjɨn:
A'yaa pu huá'uurej a'ɨ́ɨjma ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre' tɨ'ɨj áacaj,

ajta a'yan huá'uurej tɨ'ɨj tɨéj a'ɨ́ɨjma ɨ tɨ tyihuá'ijtye'.
8 Ajta a'ɨ́jna jitze ma'can ɨ juyój, a'yaa pu tyí'xaj tɨjɨn:
Muáaj mu paj Dios pué'een, capu a'náj antyipua'rij ɨ paj jɨn antyía'mua'reej,
ajta ɨ paj jɨn tyi'tyéjvee jɨ'réenya'aj pu séejre', pajta a'yan tyí'ijta je'ej tɨ tye'tyévijtye'.
9 Muáaj paj jaxɨe've' ɨ tɨ tyámua' een pajta quee jaxɨe've' ɨ tɨ je'ej pua'aj een,
a'ɨ́j pu jɨn ɨ Dios mua'antyíhuoo, a Dios,
ajta muaatá' ɨ paj jɨn jéetze' huatá'tyamua've'en
mequee a'ɨ́ɨmaj ɨ a'tyéɨtyeristyamua'.
10 A'yaa pu ajta tyí'xaj tɨjɨn:
Muáaj nyavástara', jájcuaj ɨmuáj paj jaatyátaahuaca' ɨ cháanacaj,
pajta a'ɨ́jna huatyátaahuaca' ɨ tajapuá tɨ séejre'.
11 Ajta néijmi'i pu tye'entyipuá'rij tɨ'ɨj na'aj pua'máj tyí'sejre',
pajta muáaj, jusén paj jɨn séeria'aj puá'mej.
Néijmi'i pu a'yan tyu'tyemí'ma'cantarij tɨ'ɨj ɨ cáanarij,
12 a'yaa paj tyeetyátutaj tɨ'ɨj ɨ cáanarij tyí'tutzijhuacaa,
a'yaa paj néijmi'i seequéj tyí'uurej, tɨ'ɨj a'tɨ́j tɨ seequéj eenye' tyu'tyóochejtye'en.
Pajta muáaj paj póoche' a'ɨ́ɨn pana'aj pué'een,
capáj a'náj á'pua'ren.
13 Capu ɨ Dios a'náj séej a'yan tyu'té'exaaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre' yee:
Huatyéyixɨ' ɨ nyamuáca'ta',
'asta nyana'aj quee huo'mué'tɨn a'ɨ́ɨjma ɨ maj muájcha'ɨɨre' mej mij muéetzij mua'rá'astijre'en.
14 Ji'nye néijmi'i ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre', a'ɨ́ɨ mu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ júuricamej Dios tɨ tyihuá'ijtye', mej mij huo'tyáhuɨɨre'en a'ɨ́ɨjma ɨ tɨ huá'cɨ'tyij tɨ Dios hua' japua huatányuunyij.

Tyiche' ja'rá'astijre'en a'ɨ́jna ɨ tyaj jáanamuajri'

2 1 A'ɨ́j pu jɨn a'yan tyúuxɨe've' tyaj jéehua tyámua' naa tyáanamuaj a'ɨ́jna ɨ nyúucarij, tyej tyij quee ajtácɨɨnyej a'ɨ́jna jitze ɨ juyéj. 2 A'ɨ́jna ɨ nyúucarij ɨ tɨ Dios ará'tyeej jaataxájtaca' a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre', a'ɨ́ɨ pu ajta tyí'huɨɨria'ca'aj, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj quee ja'rá'astijrej, a'yaa pu puéjtzij tyihuo'cɨ'ɨj je'ej tɨ tye'tyévijtya'ca'aj. 3 ¿Ji'nye ij tyíɨ'rij tɨquee puéjtzij táacɨ'tyij tɨpua'aj a'yan tyetyá'xaahuataj a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios, tɨ ajta jéehua huápuɨ'ɨj juxɨe've'? Ji'nye a'ɨ́ɨ pu ɨ tavástara' anaquéej a'yan tyaataxájtaca', majta je'en séecan a'yan tyaataxájtaca' je'ej maj tyáanamuajri' a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij. 4 Dios pu ajta jaataséjrataca' a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ a'yan huarɨ́j tyi'tɨ́j jɨme' tɨ

huápuɨ'ɨj naa huasé'rin, ajta jaatyájtoo ɨ ju júuricamej hua'tzajta' je'ej tɨ tya'ránajchaca'.

Cɨríistu' pu a'yan ajta tyu'nɨé'huaca' matɨ'ɨj ɨ ihuáamua'mua'

5 Capu ɨ Dios jaatyájtoo a'ɨ́ɨmaj jimi ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre', mej
mij a'ɨ́jcɨ jɨn antyúumua'reeriaj muá'ra'nyij ɨ cháanacaj tyaj japuan
huacháatɨma'aj tá'ju'un, a'ɨ́jna ɨ tyaj a'yan jɨme' tyí'xaj. 6 A'yaa pu'uj
a'tɨ́j a'náj tyí'xajtaca'aj tɨjɨn:
¿Tyi'tanyí je'ej tyi'pué'een ɨ tyévij?
¿Tyi'tanyí jɨn mua'antyúumua'ree ɨ tyétyacaa?
¿Ji'nye pej pij hua'tamuá're'rii majta a' jitze juxɨe've'?
7 A'yaa paj jáaruuj tɨ'ij jéetze' cɨléenye' jɨn tyi'tyaváaj tá'ra'nyij,
mequee a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre',
pajta tyámua' tyaatá', a'ɨ́jcɨ jɨme' paj ja'antyíhuoj tɨ'ij jéehua
huápuɨ'ɨj tyáacɨ'tyij, majta néijmi'i tyámua' jo'taséj,
8 pajta néijmi'i tyaatá' tɨ'ij tyi'tɨ́j jɨn antyúumua'reeriaj, mej mij
a'ɨ́jna jɨn ja'rá'astijre'en.
A'yaa pu'ij, tɨ'ɨj néijmi'i jimi tyu'tyátuiihuaca', Dios pu ajta néijmi'i
tyaatá'. Ajta ijíij capu eexúj séejre' maj néijmi'i já'astijria'aj. 9 Tyajta
a'yan tyé'sej a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús, tɨ ɨ Dios a'yan jáaruuj tɨ'ij cɨ́ɨ na'aj á'tyeevi'
tɨ jéetze' cɨléenye' jɨn tyi'tyaváaj tá'ra'nyij mequee a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
tajapuá tyí'huɨɨre', a'ɨ́ɨ pu ijíij va'cán jɨn tyi'tyéjvee, a'ɨ́jna jɨme' tɨ
a'ɨ́ɨn jaapuéjtzitariaca' tɨ'ɨj huamuɨ́'. Dios, ɨ tɨ jéehua taxɨe've', a'yaa
pu tyu'tá' tɨ'ɨj ɨ Jesús néijmi'caa jitze ma'can huámuɨ'nyij, ajta je'en
néijmi'caa táahuɨɨre'en.
10 Néijmi'i ɨ tɨ tyí'sejre' Dios pu tyía'rij ajta néijmi'i jimí tyí'sejre'
a'ɨ́jna jɨme' tɨ a'ɨ́ɨn néijmi'i tyú'taahuaca', a'yaa pu'ij tyá'xɨe've' mej
mij néijmi'i ɨ yójmua'mua' jimí huatyá'ɨtzeere'en jusén jɨme'. A'ɨ́j
pu jɨn ɨ Dios, a'yan tyaanéijmi'tarej a'ɨ́jna jɨme' tɨ jaapuéjtzitariaca'
ɨ Cɨríistu' ta'aj ij tyámua' tyú'uurej, ajta néijmi'caa táahuɨɨre'en.
11 Ji'nye néijmi'i mu séej mana'aj jitze ajtyáma'can, a'ɨ́ɨjma ɨ tɨ
huatyóa'rij, ajta a'ɨ́ɨjma a'ɨ́ɨn tɨ arí hua'antyívi'tɨca'aj. A'ɨ́j pu jɨn,
capu jatyevi'raste' a'ɨ́jcɨ yójra' tɨ a'yan hua'tamuá'muatya'an yee:
"Nye'ihuáamua' mu pué'een", 12 ajta a'yan tyu'taxájtaca' ɨ yu'xarij
jitze tɨjɨn:
Nyetyihuo'té'exaatye'sij muéetzij jitze ma'can ɨ nye'ihuáamua',
nyajta tyu'táchuiicaj hua' tzajta' a'ɨ́ɨjma ɨ maj jusɨ'rii.
13 A'yaa pu ajta tyí'xaj tɨjɨn:
A'ɨ́j nu jitze tyi'ijchó've'ej na'mej.
Ajtáhua'aj a'yan tɨjɨn:
Yá'nyaj huatyéjve, hua' jamuán ɨ yójmua'tyee ɨ Dios tɨ naatávi'tɨstej.
14 A'yájna matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj ɨ yójmua'mua' ɨ maj seequéj aja'chej,
juxa'aj mana'aj eenye' tyáhue'ra', majta juxa'aj eenye' tyáaxure', a'yaa

pu ajta ɨ Jesús huóoruuj tɨ'ij a'yan cha'tána'aj eenye' tyáhue'ra', ajta
a'yan eenye' tyáxuure'ej, ta'aj ij ja'antyipuá'ritye'en a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ a'ɨ́jna
jɨn antyúumua'reeriaca'aj tɨ huó'cui'nyij tɨ tyeɨ́tyee, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn
pué'een ɨ tyiyáaru'. 15 A'yaa pu'ij tyihui'rájtoo a'ɨ́ɨjma ɨ maj a'yan
séjria'ca'aj matɨ'ɨj ɨ maj ca'nyéjrij jɨn tyí'muarɨe' a'ɨ́jna jɨme' maj
tyí'tzɨɨnya'ca'aj maj huácui'nyij. 16 A'yaa pu tyi'ja'yájna, tɨquee a'ɨ́jna
jɨn mujo'vé'mej tɨ'ij a'ɨ́ɨmaj huatyáhuɨɨre'en ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre',
sulu ta'aj ij a'ɨ́ɨjma huatyáhuɨɨre'en ɨ maj Abraham jitze eeráma'can.
17 A'ɨ́j pu jɨn a'yan huó'ruuj matɨ'ɨj ɨ ihuáamua'mua', ta'ij ij a'ɨ́jna jɨn
tye'entyájrutyej ɨ tɨ néijmi'i jɨn tyu'tyáhuɨɨre'en ɨ Dios jimi, ajta a'yan
tyihuá'ancu'vaxɨj ɨ tyeɨ́tyee, ajta tyihuacáari'ri' ɨ maj jɨn ootyá'ɨtzee ɨ
Dios jimi. 18 Ajta je'en a'ɨ́ɨn jaapuéjtzitariaca', ajta tyo'táviicue'ri', ijíij
pu arí ɨ'ríj tɨ a'ɨ́ɨn huo'táhuɨɨre'en a'ɨ́ɨjma ɨ maj á'viicue're' tyi'tɨ́j jɨme'.

Jesús pu jéetze' va'cán jɨn tyi'tyéjvee quee a'ɨ́jna ɨ Moisés

3 1 A'yaa pu'ij, nye'ihuáamua', mua'aj xu ɨ Dios jitze ajtyáma'can,
ajta a'ɨ́ɨn jamuaatajé siaj sij néijmi'i jimi huatyá'ɨtzeere'en,
siata'aj tyámua' a'ɨ́j jitze tyú'mua'tyij ɨ Jesús, ɨ Dios tɨ uyo'ta'ítyaca'
ajta a'ɨ́ɨn néijmi'i jɨn tyí'huɨɨre' ɨ Dios jimi, a'ɨ́ɨ pu ajta taaté'exaa
a'ɨ́jna ɨ nyúucarij ɨ tyaj jitzán tyá'tzaahuatye'. 2 Ji'nye a'ɨ́ɨ pu ɨ Jesús
néijmi'i jɨn tyámua' tyí'sejre' ɨ Dios jimi, ɨ tɨ ja'antyíhuoj tɨ'ij a'ɨ́jna jɨn
tyu'tyáhuɨɨre'en, a'yájna tɨ'ɨj ajta ɨ Moisés néijmi'i jɨn tya'rá'astej tɨ'ɨj
tyí'huɨɨria'ca'aj ɨ chi'ra'an tzajta' ɨ Dios. 3 Ajta ɨ Jesús Dios pu jéetze'
pu va'cán tye'entyáarujtyej, quee a'ɨ́jcɨ ɨ Moisés, a'yájna tyatɨ'ɨj tyajta
jéetze' tyámua' tya'tá'caa a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ chi'ij tyí'ta'huacaa tyequée a'ɨ́jcɨ ɨ
chi'ij. 4 Néijmi'i ɨ chi'ij tɨ tyí'sejre' a'tɨ́j pu ja'ajtaahuaca', ajta ɨ Dios pu
a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ néijmi'i tyú'taahuaca' tɨ'ɨj na'aj ɨ tɨ a'yan tyí'sejre'.
5 A'yaa pu'ij, a'ɨ́jna ɨ Moisés, ɨ tɨ tyi'tɨ́j jɨn tyí'huɨɨria'ca'aj, néijmi'i pu
jɨn tyámua' huarɨ́j ɨ chi'ra'an tzajta' ɨ Dios, a'yaa pu tyí'huɨɨria'ca'aj
tɨ'ij jaataxáj je'ej tɨ tyi'tɨ́j ɨ Dios tyu'taxájtaj. 6 Ajta ɨ Cɨríistu', ɨ tɨ yójra'
pué'een, a'ɨ́ɨ pu néijmi'i jɨn tyámua' tyí'huɨɨre' ɨ chi'ra'an tzajta' ɨ Dios,
ajta a'ɨ́jna ɨ chi'ra'an ityáj tu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tyeɨ́tyeristyamua'me'en,
tɨpua'aj tyetyo'táviicue' tyej tyámua' eenye' tyajta tatyamua've'ej a'ɨ́jcɨ
jɨme' ɨ tyaj jitzán tyi'ijchó've'.

Ɨ Dios jimi mu juso'pe' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyeɨ́tyeristyamua'me'en pué'een

7 A'ɨ́j pu jɨn, a'yájna tɨ'ɨj tyí'xaj ɨ júuricama'ra' ɨ Dios ɨ yu'xarij jitze
a'yan tɨjɨn:
Tɨpua'aj mua'aj ijíij siáanamuaj je'ej tɨ ɨ Dios tyí'xaj,
8 caxu tyi'tyánaamuan ɨ juxɨéjnyu'caa tzajta', matɨ'ɨj a'ɨ́ɨjma ɨ maj
quee jáanamuajri',
majta je'en tyi'tɨ́j jɨn jaatatyésej ɨ Dios a'ájna jo'tɨj quee já'tyi'tɨj.

9 A'áa mu tyi'tɨj jɨn natatyésej a'ɨ́ɨmaj ɨ já'muahuasimua'cɨ'ɨj,
majta a'áa já'tyeej huá'puatyej nyinyi'ra'aj metyi'séeraj je'ej nyaj
tyi'tɨj jɨn rɨjcaj.
10 A'ɨ́j nu jɨn huo'tájaaxɨejvi'ri' néijmi'caa a'ɨ́ɨmaj ɨ tyeɨ́tyee,
nyajta a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn: "A'náj tɨna'aj mu je'ej pua'aj
tyí'mua'tzej ɨ jutzájta',
majta quee a'náj jaxɨe've' maj jáamua'tyij je'ej nyej nyáaj tyí'ijta."
11 A'ɨ́j nu nyij jɨn nyú'camuɨ'ɨj a'yan nyetya'tányaratziiri'
maj quee a'náj ujo'tyárutyij jo'maj ja'huóoso'pe'en nyajamuan.
12 Nye'ihuáamua', tyámua' xu'uj mua'aj tɨ'ij quee sɨ́ij tɨ ja'mua jitze
ajtyáma'can je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ɨij ɨ jutzájta', nusu tɨquee ajta
che' tyá'tzaahuatye'ej, tɨ'ij a'ɨ́jna jɨn ajtára'nyij ɨ Dios jimi tɨ júurij.
13 Sulu siata'aj ca'nyíjra'aj huatóoa'an séej siajta séej jamuán a'náj
tɨna'aj, ijíij siaj siooj júurij, tɨ'ij quee sɨ́ij tye'tyánaamuan ɨ jutzájta'
tyi'tɨj jɨme' tɨ hue'tzij pué'een ajta je'en a'ɨ́jna jɨn je'ej pua'aj huárɨnyij.
14 Ji'nye a'yaa pu ityájma tyi'tɨj tyí'tacɨ'tyij jamuán ɨ Cɨríistu', tɨpua'aj
tyetyo'táviicue' tyaj a'náj tɨna'aj tyámua' eenye' 'asta na'aj quee néijmi'i
tye'entyipuá'rej, a'yájna tyatɨ'ɨj tye'ejchó'va'ca'aj tya'tɨ'ɨj huatyátahuij.
15 A'ɨ́j pu jɨn a'yan tyá'xaj ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn:
Tɨpua'aj mua'aj ijíij siáanamuaj je'ej tɨ ɨ Dios tyí'xaj,
caxu tyi'tyánaamuan ɨ jutzájta', matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj quee
jáanamuajri'.
16 ¿A'tyaanyíj maj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ maj quee ja'rá'astej matɨ'ɨj
jáanamuajri' ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios? A'ɨ́ɨmaj mu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Moisés
tɨ hui'rájtoj a'ájna a Egipto. 17 Ajta a'ɨ́ɨjma ɨ Dios tɨ huá'puatyej
nyinyi'ra'aj huá'jaaxɨejvi' a'ɨ́ɨmaj mu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ maj ootyá'ɨtzee
ɨ jimí, majta je'en huá'cuii a'ájna jo'tɨj quee já'tyi'tɨj. 18 A'ɨ́ɨ mu majta
a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ Dios hua' jɨme' a'yan tya'tóoratziiri' mej mij quee
a'náj ujo'tyájrutyej jo'maj ja'huóoso'pe'en, a'ɨ́jna jɨme' maj quee
ja'antzaahuaj. 19 A'yaa pu tyi'ja'yájna, a'yaa tu tyá'mua'reej tɨquee
a'yan tyihuo'cɨ'ɨj maj ujo'tyájrutyej, ji'nye camu tyá'antzaahuaj.

4 1 A'ɨ́j pu jɨn, ijíij tu ooj je'ej tyíɨ'rij tɨ'ij táahuɨɨre'en a'ɨ́jna
ɨ Dios tɨ jɨn tya'tóoratziiri' tyej tyij ujo'tyájrutyej jo'tyaj
ja'huátaso'pe'en, tyiche' tyámua' tyi'huátacha'ɨin, tɨ'ij quee sɨ́ij tyi'tɨj
jɨn ootyá'ɨtzeere'en ajta je'en quee jáacɨ'tyij tɨ a'áa jo'tyájrutyej.
2 Ji'nye ityáj tu ja'ancuriáa' a'ɨ́jna ɨ nyúucarij ɨ Dios tɨ jɨn tɨɨ'rátoosij,
ajta a'ɨ́ɨjma capu huo'tyáhuɨɨ matɨ'ɨj jáanamuajri', ji'nye camu a'yan
huarɨ́j tɨ'ɨj tyé'ijtaca'aj ɨ nyúucarij maj jáanamuajri'. 3 Tyajta ityáj, ɨ
tyej tyá'antzaahuaj, ityáj tu a'áa jo'tyárutyij jo'tyaj ja'huátaso'pe'en,
a'ɨ́jna ɨ tɨ Dios jɨn a'yan tyu'taxájtaca' hua' jɨme' tɨjɨn:
A'ɨ́j nu jɨn nyú'camuɨ'ɨj nyetya'tányaratziiri',
mej mij quee a'áa jo'tyájrutyej jo'maj nyajamuan
ja'huóoso'pe'en.

Ajta ɨ Dios jimi puˈríj néijmiˈi tyíˈcɨˈpiihuacaˈaj tɨˈɨj naˈaj
tyeetyátaahuacaˈ ɨ cháanacaj, 4 jiˈnye aˈyaa pu tyáˈxaj ɨ yuˈxarij jitze
aˈíjna jɨmeˈ ɨ xɨcáaraˈ taˈráahuaˈpuaj tɨjɨn:
Dios pu huóosoˈpej tɨˈɨj jaˈantyicɨˈɨj ɨ tɨ jɨn tyuˈmuáríej aˈájna
xɨcáaraˈ jitze ɨ taˈráahuaˈpuaj.
5 Ajtáhuaˈaj pu aˈyan tyáˈxaj yuˈxarij jitze tɨjɨn:
Camu aˈáa joˈtyárutyij jóˈnyaj huajaˈtáˈcaa mej mij huóosoˈpeˈen.
6 Ajta móocheˈ mu séecan áˈɨtzeereˈ maj aˈáa joˈtyájrutyej joˈmaj
jamuán jaˈhuóosoˈpeˈen ɨ Dios, aˈíɨmaj ɨ maj quee aˈáa joˈtyájrupij,
aˈíjna jɨmeˈ maj quee jaˈráˈastijrej aˈíjcɨ ɨ nyúucarij ɨ Dios tɨ jɨn
huiˈratonyíicheˈ. 7 Aˈíj pu jɨn ɨ Dios arí ajtáhuaˈaj séej xɨcáaraˈ jitze
tyaˈtáraj ajta aˈyan jaatamuaˈaj tɨjɨn: “ijíij”, aˈíjna pu jimi aˈyan
aráˈtyeej tyaataxájtacaˈ ɨ David aˈnáj tɨ aˈyan atyojoˈréˈnyesij, aˈyaa pu
tyuˈtaxájtacaˈ tɨjɨn:
Tɨpuaˈaj ijíij muaˈaj siáanamuaj jeˈej tɨ tyíˈxaj ɨ Dios,
caxu tyiˈtyánaamuan ɨ jutzájtaˈ.
8 Jiˈnye tɨpuaˈaj aˈíjna ɨ Josué huoˈtáˈnyijcheˈ maj huóosoˈpeˈen aˈíɨjma
ɨ maj Israel jitze ajtyámaˈcan, capu ɨ Dios aˈyan tyataxáatajcheˈ
ajtáhuaˈaj séej xɨcáaraˈ jitze. 9 Aˈíj pu jɨn óocheˈ áˈɨtzeereˈ huaˈ jimi
ɨ tyeítyeristyamuaˈmeˈen ɨ Dios mej mij jamuán huóosoˈpeˈen,
10 jiˈnye aˈíjna ɨ aˈtíj tɨ aˈáa joˈtyárutyij joˈtɨj ɨ Dios tyihuajaˈtáˈcaa
tɨˈij aˈtíj huóosoˈpeˈen, aˈyaa pu tyáˈcɨˈtyij tɨ huóosoˈpeˈen ɨ tɨ
jɨn tyíˈmuaríeˈ tɨˈɨj ajta Dios tyiˈhuóosoˈpej. 11 Aˈíj pu jɨn, tyicheˈ
caˈnyíjraˈaj huatátaˈan tyej tyij tyámuaˈ eenyeˈ ajta ij táacɨˈtyij tyaj
aˈáa joˈtyájrutyej joˈtyaj jaˈhuátasoˈpeˈen, taˈaj ij quee aˈtíj aˈyan rɨjcaj
matɨˈɨj jájcuaj ɨmuáj huaríj ɨ maj quee tyáˈantzaahuaj.
12 Jiˈnye aˈíjna ɨ nyúucariaˈraˈ ɨ Dios, aˈíɨ pu júurij ajta néijmiˈi
putyíˈuurej. Ajta jéetzeˈ tyíˈhuɨɨreˈ quee ɨ chúun tɨ juxaˈaj
tyaˈantámuamuaa, aˈíɨ pu tyáruˈpij ɨ xɨéjnyuˈcariaˈraˈ jitze ɨ tyévij,
ajta ɨ muaˈtzíiriaˈraˈ tzajtaˈ, ajta jaayíˈtɨn tɨ jáamuaˈreej jeˈej tɨ síɨj
tyíˈmuaˈtzej, ajta jeˈej tɨ síɨj tyáˈxɨeˈveˈ ɨ juxɨéjnyuˈcaa tzajtaˈ tɨˈij
tyiˈtíj jɨn jeˈej huárɨnyij. 13 Ajta néijmiˈi ɨ Dios tɨ tyúˈtaahuacaˈ capu
tyiˈtíj ɨˈríj tɨˈij jimi huatyóoˈavaaj, néijmiˈi pu jimi tyíˈsejreˈ, ajta aˈyan
tyúuxɨeˈveˈ tyaj néijmiˈi jimi huatátasejrataj.

Jesús pu aˈíɨn pueˈen ɨ tɨ jéetzeˈ vaˈcán jɨn tyiˈtyéjvee

14 Aˈíjna ɨ Jesús, ɨ tɨ yójraˈ pueˈen ɨ Dios, aˈíɨ pu aˈíɨn pueˈen ɨ tɨ
tajimí vaˈcán jɨn tyiˈtyéjvee ɨ Dios jimi, ajta arí tajapuá joˈojnyéj. Aˈíj
pu jɨn tyicheˈ tyámuaˈ eenyeˈ ɨ tyaj jitzán tyáˈtzaahuatyeˈ. 15 Jiˈnye
aˈíjna ɨ tɨ tajíjmeˈ vaˈcán jɨn tyiˈtyéjvee ɨ Dios jimi, aˈíɨ pu jaayíˈtɨn tɨˈij
táˈancuˈvaxɨˈɨn aˈíjna jɨmeˈ tyaj quee tacaˈnyej ɨ tatzájtaˈ, jiˈnye aˈíɨ pu
ajta aˈyan tyaapuéjtzitariacaˈ tyatɨˈɨj ityáj, ajta aˈíjna capu aˈnáj tyiˈtíj
jɨn ootyáˈɨtzee. 16 Tyicheˈ taxáahuaj ajtyáxɨɨrej joˈtɨj joˈtyéjvee ɨ ɨpuárij

ɨ tɨ jitzán acájca ɨ Dios tɨ jéehua taxɨe've', tɨ'ij a'íɨn tá'ancu'vaxɨ'ɨn ajta
je'en táahuɨɨre'en tyatɨ'ɨj á'viicue'ria'aj.
5 1 Néijmi'i ɨ maj va'cán jɨn tyí'huɨɨre' ɨ Dios jimi, a'íɨ mu a'yan
tyihua'vá'huoosij ɨ tyeítyee, mej mij a'íjna jɨn antyúumua'reeriaj
mej mij hua' japua huatányuunyij ɨ Dios jimi, ajta mej mij
tyu'támu'vejritaj ɨ Dios jimi, majta ya'muáatyee huatámu'vejritaj
a'íjcɨ jɨme' ɨ maj jɨn ootyá'ɨtzee. 2 Ajta a'íjna ɨ tɨ tyi'tíj jɨn tyi'tyéjvee
a'íɨmaj mu tyé'ijtye' ɨ tyeítyee, a'íj pu jɨn ɨ'ríj tɨ'ij hua'ancu'vajxɨ'ɨn
a'íɨmaj ɨ maj quee tyi'tíj mua'reej, majta ɨ maj tyi'tíj jɨn á'ɨtzeere'
ɨ Dios jimi, 3 ajta a'íjna jɨme' tɨquee juca'nyej a'íj pu jɨn juxɨe've'
tɨ anaquéej tyu'támu'vejritaj a'íjna jɨme' tɨ a'íɨn ootyá'ɨtzee ɨ Dios
jimi, ajta je'en a'íɨjma jɨme' ɨ tyeítyee ɨ maj a'yan cha'taj mana'aj
tyi'tíj jɨn tyityo'tyá'ɨtzeerej ɨ Dios jimi. 4 Capu ɨ'ríj tɨ a'tíj jusíɨj a'íjna
jɨn tye'entyájrutyej, sulu Dios pu a'yan tyaata'íjtye'sij, a'yájna tɨ'ɨj
tyaata'íj a'íjcɨ ɨ Aarón. 5 A'yaa pu cha'tána'aj, a'íjna ɨ Cɨríistu' capu
jusíɨj antyúuhuoj tɨ'ij va'cán jɨn tye'entyájrutyej, sulu Dios pu a'íjna
jɨn tye'entyáarujtyej, ji'nye a'íɨ pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn:

Muáaj paj nyiyóoj pué'een,
ijíij nu a' táataj pue'éenye'ej na'mej.

6 A'yaa pu ajtáhua'aj tyaaté'exaa ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn:

Muáaj paj jusén jɨme' va'cán jɨn tyi'tyaváaj puá'mej ɨ Dios jimi
a'yájna tɨ'ɨj ajta a'íjna ɨ Melquisedec.

7 Tɨ'ɨj ooj ɨ Cɨríistu' a'yan séjria'ca'aj ɨ cháanacaj japua, a'yaa pu
jéehua tyu'tyéenyuj ajta huóoyiinyaca' a'íjna jimi ɨ Dios, ɨ tɨ a'yan
tyeeyí'tɨn tɨ japuan huatányuunyij tɨ'ij quee huámuɨ'nyij, ajta néijmi'i
tya'rá'astej, a'íj pu jɨn ɨ Dios jáanamuajri'. 8 A'yaa pu'ij a'íjna ɨ Cɨríistu',
ɨ tɨ yójra' pué'een ɨ Dios, a'yaa pu tyapuéetzitarej tɨ'ɨj ij jáamua'reeri'
ɨ tɨ néijmi'i tya'rá'astijre, 9 ajta tɨ'ɨj néijmi'i jɨn tyámua' huaríj, aj pu'ij
a'íjna jɨn tye'entyájrupij tɨ'ij a'íɨn hui'rátoonyij jusén jɨme' néijmi'caa
ɨ maj jimi tyá'tzaahuatye', 10 ajta ɨ Dios a'íjna jɨn tye'entyáarujtyej tɨ'ij
va'cán jɨn tyu'tyáhuɨɨre'en ɨ Dios jimi, a'yájna tɨ'ɨj ajta tyu'tyáhuɨɨ
a'íjna ɨ Melquisedec.

Maj jéetze' tyámua' tyá'antzaahuatye'en ɨ Dios jimi

11 Jéehua tu tyajá'mua'ixaatye' a'íjcɨ jɨme', ajta tyési' tyej tyij
tyámua' naa tyajamuaaté'exaatye'en, ji'nye caxu mua'aj jiye'tzín
yo'itéej xá'ju'un. 12 Maj siajta seríj á'tyeej, pu'ríj a'yan tyi'xá'puɨ'ɨntacaj
siaj sij mua'aj tyihuó'mua'tyej, maj siajta quee caxu, sulu a'yaa
pu tyúuxɨe've' tɨ a'tíj ajtáhua'aj tyajamuáamua'tyej a'íjna jɨme' ɨ
nyúucarij ɨ maj jɨn huatyóohuij. A'yaa xu een matɨ'ɨj a'íɨmaj ɨ tɨ'ríij
maj jumua'tɨj léechij ya'caa, maj quee xu yó'japuɨ'ra' ɨ cue'ráj.
13 A'íɨmaj ɨ maj ɨ léechij jɨn júurij a'yaa mu een matɨ'ɨj ɨ tɨ'ríij ɨ maj
móoj huá'tzi'tyej, a'íj mu jɨn quee xu yó'itej a'íjcɨ ɨ nyúucarij ɨ maj

jɨn tyihuo'muá'tyej je'ej tɨ sɨ́ɨj tyi'tyúucha'ɨj ɨ Dios jimi. 14 A'ɨ́jna
ɨ nyúucarij a'yaa pu tyí'huɨɨre' tɨ'ɨj ɨ cue'ráj ɨ maj jacua'caa ɨ maj
huáasij, ɨ maj meríj jamua'reej tyi'tɨ́j tɨ xá'puɨ' ajta ɨ tɨquee xá'puɨ',
ji'nye mu'ríj jaayí'tɨn a'ɨ́jcɨ jɨme' maj tyámua' tyityetyúucha'ɨj ɨ Dios
jimi.

6 1 A'ɨ́j pu jɨn tyiche' huaju'un tyej tyij jéetze' huahuóse'en ɨ Dios
jimi, tyata'aj tyij jéetze' jáarɨ'rej ɨ nyúucaria'ra' ɨ Cɨríistu'.
Tyiche' quee a'ɨ́j tyana'aj namuajraj ɨ nyúucarij tɨ jɨme' jaxaj tyej tyij
seequéj tyú'mua'tyij, a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ yi'ráj tɨquee tyi'tɨ́j huɨɨre' ɨ Dios
jimi, nusu ɨ nyúucarij tɨ jaxaj tyej tyij tyá'antzaahuatye'en ɨ Dios jimi,
2 je'ej maj tyitaamuá'tyej tyej tyij huáɨ'huaca' ɨ Cɨríistu' jitzán ma'can,
nusu ɨ tyaj hua'vá'muarɨe'xɨ'ɨn a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyá'tzaahuatye', ajta a'ɨ́jna
jɨme' ɨ nyúucarij tɨ jaxaj a'náj maj huatájuuritaj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj meríj
huácuij, ajta tɨ ɨ Dios huá'xɨjtye'en séej ajta séej je'ej tɨ tyá'cɨ'tyij jusén
jɨme'. 3 A'yaa tu néijmi'i jɨn rɨnyij tɨpua'aj ɨ Dios a'yan tyitatá'care'en.

4 Ji'nye a'ɨ́ɨmaj ɨ ja'antzaahuaj ɨ nyúucarij tɨ a'yan tyi'ja'yájna,
mu'ríj jaamua'aj a'ɨ́jna ɨ Dios tɨ huo'tapuejve, majta ja'ancuriáa' ɨ
júuricama'ra' ɨ Dios, 5 a'ɨ́ɨ mu majta jaataxɨé'vej a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij tɨ
jéehua tyí'huɨɨre' ɨ Dios tɨ jimi jo'vé'mej, majta ja'ancuriáa' a'ɨ́jna ɨ
tɨ jɨn ɨ Dios tyu'ta'ɨ́jtaj jusén jɨme', 6 tɨpua'aj a'ɨ́ɨmaj majtáhua'aj je'ej
pua'aj huárɨnyij, capu che' je'ej tyíɨ'rij mej mij majtáhua'aj jitzán
ajtyáhuiixɨ'ɨn ɨ Dios, ji'nye a'ɨ́ɨ mu majtáhua'aj jó'tateesij ɨ cúruuj
jitze a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ yójra' pué'een ɨ Dios, majta hua' tzajta' ɨ tyeɨ́tyee
jaatyáxaahuataca'. 7 A'yaa mu een tɨ'ɨj ɨ chuéj ɨ maj japuan huáviiyaca'
ajta je'en néijmi'i ɨ chuéj tzajta' ajo'cárutyij ɨ jájtyij, aj pu'ij japuan
tye'ejnyésij ɨ tɨ tyu'tyáhuɨɨre'sij a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj japuan tyu'huástej,
8 ajta tɨpua'aj japuan ajnyéj a'ɨ́jna ɨ tzícare'ej, ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ jéehua
tyi'tyáxamue', capu tyi'tɨ́j huɨɨre' a'ɨ́jna ɨ chuéj, aj pu'ij a'yan tye'mej tɨ
ɨ Dios je'ej pua'aj ja'uurej, ajta je'en jaatyáteeraj.

9 Tyij tyajta a'yan tyajá'mua'ixaatye', mua'ajmaj nye'ihuáamua'
mu tyaj jéehua já'muaxɨe've', a'yaa tu tyámua' tyá'mua'reej siaj
mua'aj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ siaj tyámua' tyityaajú' tɨ'ij jamuáahuɨɨre'en.
10 Ji'nye Dios pu tyámua' rɨnyij ja'mua jimi, ajta quee yo'huá'xɨj je'ej
siaj tyu'muárɨej, ajta a'ɨ́jna jɨme' siaj huo'taxɨé'vej ɨ Dios jitze maj
ajtyáma'can, a'yájna siatɨ'ɨj siooj rɨcɨj. 11 A'yaa tu tyá'xɨe've' siaj mua'aj
a'yan sɨ́ɨj ajta sɨ́ɨj tyúusejrataj siaj jutyamua've' a'ɨ́jna jɨme' je'ej siaj
tyí'muarɨe', ta'aj ij néijmi'i a'yan atyojo'ré'nyej je'ej siaj tyi'ijchó've'.
12 Catu jaxɨe've' siaj huɨ'na'sa'aj, sulu siata'aj a'yan huárɨnyij matɨ'ɨj
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tya'ancuriáa'sij ɨ tɨ jɨn Dios tyihua'táratziiri' a'ɨ́jna jɨme'
maj tyá'tzaahuatye' majta néijmi'i jɨn tyo'táviicue'ri'.

13 Tɨ'ɨj ɨ Dios a'yan tya'táratziiri' a'ɨ́jcɨ ɨ Abraham, a'ɨ́ɨ pu a'yan
tyaaté'exaa ɨ junyúucaa jɨme', ji'nye capu aja'ja'tɨɨtaca'aj tɨ jéetze'
va'cán jɨn tyi'tyávaaca'aj tɨ'ɨj nyúucarij jɨn tya'táratziij, 14 a'yaa

pu tyaaté'exaa tɨjɨn: “Nyáaj nu jéehua muaatyáhuɨɨre'ej, nyajta
huo'támui'rej a'ɨ́ɨjma ɨ maj muéetzij jitze eerama'cáantaj muá'ju'un.”
15 Ajta a'ɨ́jna ɨ Abraham a'tyéevi'ij pu tyu'chó'vej juxɨé'vi'ra' jɨme', aj
pu'ij ja'ancuriáa' a'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn Dios tya'táratziiri'. 16 Tɨpua'aj ɨ tyeítyee
tyi'tɨ́j jɨn metya'tóoratzii, a'ɨ́j mu jimi tya'tóoratziiraj ɨ tɨ jéetze' va'cán
jɨn tyi'tyéjvee mequee a'ɨ́ɨmaj, ajta matɨ'ɨj tyi'tɨ́j a'yan tyu'taxáj, a'yaa
mu tyá'mua'reej tɨ a'yan tye'mej je'ej maj merɨ́j tyaaxá'puɨ'ɨntarej, a'ɨ́j
pu jɨn quee che' je'ej tyíɨ'rij maj seequéj tyaataxáj. 17 A'yaa pu'ij, Dios
pu a'yan tyaaxá'puɨ'ɨntarej tɨ'ij huo'taséjratye'en tyámua' naa a'ɨ́ɨmaj
ɨ tɨ huá'cɨ'tyij je'ej tɨ a'ɨ́ɨn tyihua'táratziiri', mej mij jáamua'reej tɨquee
seequéj ja'uurej a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ jɨn arí a'yan tyaaxá'puɨ'ɨntarej. A'ɨ́j pu jɨn
a'yan tya'tóoraj tɨ néijmi'i jɨn a'yan huárɨnyij je'ej tɨ tyu'taxájtaca'.
18 A'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'hua'puaj tɨquee ɨ'rɨ́j tɨ seequéj jáa'uurej, tɨ ajta quee
ɨ'rɨ́j tɨ Dios jaatyáahue'taj, a'ɨ́j tu jitze huatyátaca'nyej tɨ'ij Dios
táahuɨɨre'en tyajta a'ɨ́jna jitze tyí'ca'nyej je'ej tɨ a'ɨ́ɨn tyitaatá' ityájma.
19 A'ɨ́jna ɨ tyaj jɨn jajchó've', ca'nyɨ́jra'aj pu tatá'caa tɨ'ij quee tyi'tɨ́j
ta'ɨtziitya'aj ɨ tatzájta', a'yájna tɨ'ɨj ɨ báarcuj a'ɨ́jna jitze tyúuca'nyej
ɨ tyapúusti' ta'cáatojvi. A'ɨ́jna ɨ tyaj jɨn tyi'ijchó've' tajapuá pu
je'ráma'can, huárita' a'ɨ́jna ɨ cɨ́ɨxurij tɨ jé'ta' ja'cáavii, 20 jo'tɨj ɨ Jesús
anaquéej jo'tyájrupij tɨ'ij tajapuá huatányuunyij, ajta a'ɨ́jna jɨn
tye'entyájrupij tɨ'ij va'cán jɨn tyu'tyáhuɨɨre'en ɨ Dios jimi jusén jɨme',
a'yájna tɨ'ɨj ajta a'ɨ́jna ɨ Melquisedec.

Jesús pu jéetze' va'cán jɨn tyi'tyéjvee quee a'ɨ́jna ɨ Melquisedec

7 1 A'ɨ́jna ɨ Melquisedec a'ɨ́ɨ pu rey jɨn tyi'tyávaaca'aj a'ɨ́ɨjma
jimi ɨ maj Salem já'chajca'aj, ajta va'cán jɨn tyi'tyávaaca'aj ɨ
Dios jimi. Tɨ'ɨj Abraham mupu já'ajvej tɨ'ɨj néijmi'caa antyimue'tɨj
a'ɨ́ɨjma ɨ maj rey jɨn tyityatatyá'ca'aj, a'ɨ́ɨ pu ɨ Melquisedec ujó'mej
tɨ'ɨj ij ja'antyinájchaca' a'ɨ́jcɨ ɨ Abraham, aj pu'ij tyámua' tyeetyájtoo,
2 aj pu'ij ɨ Abraham tyaatá' tamuáamuata' pua'mácan tɨ a'ɨ́jna jitze
ajtyáma'can ɨ tɨ tyu'mué'tɨj jo'maj jo'nyó'sej. Ajta a'ɨ́jna ɨ maj jɨn
a'yan jatamuá'muaj tɨjɨn Melquisedec, a'yaa pu huatóomua'aj tɨjɨn,
Ɨ rey tɨ tyámua' naa tyí'ijta, ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ rey jɨn tyi'tyéjvee a'ájna a
Salem, a'yaa pu huatóomua'aj tɨjɨn, Rey tɨ tyámua' tyihuá'cha'ɨj mej
mij juxáahuaj ajo'cháatɨme'nyij. 3 Capu je'ej ámiteere' a'tɨ́j tɨ táatajra',
nusu a'tɨ́j tɨ náanajra' pué'een, capu ajta je'ej ámiteere' a'tɨ́j tɨ jitze
eeráma'can, nusu a'náj tɨ huanɨe'huaca', na'ríij a'náj tɨ huamuí', a'ɨ́j pu
jɨn, a'yaa cha'tána'aj tɨn huasé'rin tɨ'ɨj ajta ɨ yójra' ɨ Dios, ɨ tɨ va'cán
jɨn tyi'tyéjvee jusén jɨme'.

4 Ajta a'yájna, siata'aj tyámua' tyeeséj tɨ jéehua juxɨé'va'ca'aj a'ɨ́jna
ɨ Melquisedec, a'ɨ́j pu jɨn ɨ Abraham tyaatá' a'chu tamuáamuata'
pua'mácan, tɨ a'ɨ́ɨjma jitze tye'ejtyáma'cantaca'aj ɨ maj rey jɨn
tyityatatyá'ca'aj ɨ tɨ hua'antyimue'tɨj. 5 A'yájna tɨ'ɨj tyá'xaj ɨ nyúucarij

Moisés tɨ jo'yú'xaca', a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Leví jitze eeráma'can ɨ maj majta
tyi'tɨ́j jɨn tyityatatyíj ɨ Dios jimi, a'yaa mu tyityaatóocɨ'puaj maj
huo'táhuaviij ɨ tyeítyee tamuáamuata' pua'mácan ɨ maj tyí'ijcha'ɨj,
tyij majta hua' ihuáamua' pué'een nusu majta ɨ Abraham jitze
eeráma'can matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj. 6 Ajta a'ɨ́jna ɨ Melquisedec, capu a'ɨ́jna
jitze eeráma'cantaca'aj ɨ Leví, a'ɨ́ɨ pu ajta ja'ancuriáa' tamuáamuata'
pua'mácan a'ɨ́jna jimi Abraham, je'ej tɨ ɨ Dios tyi'tɨ́j jɨn tya'tóoraj
a'ɨ́jna jimi ɨ Abraham. A'yaa pu a'ɨ́jna jɨn ɨ Melquisedec tyámua'
tyeetyájtoo a'ɨ́jcɨ ɨ Abraham, 7 ajta quee ɨ'ríj tɨ a'tɨ́j a'yan tyaataxáj
yee capu a'yan tyi'ja'yájna tɨ a'ɨ́ɨn jéetze' va'cán jɨn tyi'tyéjvee ɨ
tɨ tyámua' tyihua'tá'caa. 8 Ajta íiyan ɨ cháanacaj japua, a'ɨ́ɨmaj ɨ
maj tya'ancuriáa'vej ɨ tɨ tamuáamuata' tya'rá'asej a'ɨ́ɨ mu pué'een
ɨ tyeítyee ɨ maj cui'caa, ajta ɨ yu'xarij jitze a'yaa pu tyá'xaj a'ɨ́jcɨ ɨ
Melquisedec tɨ'ɨj ɨ tɨ ooj júurij. 9 A'yaa pu tyíɨ'rij tyaj a'yan tyaataxáj
tɨjɨn a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Leví jitze eeráma'can, ɨ maj majta tya'ancuriáa'vej
ɨ tɨ tamuáamuata' tya'rá'asej, a'ɨ́ɨ mu tyu'nájchitaca' a'ɨ́jna jimi ɨ
Melquisedec tɨ'ɨj a'ɨ́ɨn tyaanájchi ɨ Abraham, 10 ji'nye tɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ
Melquisedec eerájraa tɨ'ɨj ja'antyinájchej a'ɨ́jcɨ ɨ Abraham, a'ɨ́ɨ mu
merɨ́j jitzán séjria'ca'aj ɨ maj jitzán eerama'cáantaj muá'ju'un.

11 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can a'ɨ́j mu ancuriáa' ɨ
nyúucarij a'ɨ́j tɨ jitze eeráma'can ɨ Leví. Ajta ijíij, a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
va'cán jɨn tyityatatyá'ca'aj majta tyámua' eenye', capu juxɨé'va'caj
tɨ sɨ́ɨj huataséjre'en tɨ ajta va'cán jɨn tyi'tyéjvee, capu che' a'ɨ́j tɨ
jitze eeráma'can ɨ Aarón sulu a'ɨ́j tɨ jitze ajtyáma'can ɨ Melquisedec.
12 Ji'nye matɨ'ɨj seequéj jáaruuj ɨ maj jɨn tyityatatyíj, a'yaa pu ajta
tyúuxɨe've' maj seequéj jáa'uurej ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyu'ta'ɨ́jtaj,
13 ajta a'ɨ́jna ɨ tavástara', ɨ tɨ ja'xaj ɨ yu'xarij jitze, séej pu tyeítyeera'
jitze ajtyáma'can, ɨ tɨquee eexúj a'náj a'tɨ́j tyi'tɨ́j jɨn eerájraa tɨ'ɨj
tyu'tyáhuɨɨre'en ɨ Dios jimi. 14 Ji'nye tyámua' tu tyá'mua'reej tɨ ɨ
tavástara' Judá jitze eeráma'can, ajta ɨ Moisés capu a'náj tyi'tɨ́j
huataxájtaca' a'ɨ́ɨjma tyeítyeera' jitze ma'can, tɨ'ɨj huo'taxájtaca' ɨ maj
va'cán jɨn tyityetya'úuj muá'ju'un ɨ Dios jimi.

15 Ajta a'yan tyámua' naa tyé'miteere', tɨpua'aj a'ɨ́jna ɨ tɨ huataséjre
a'yan cha'tána'aj va'cán jɨn tyi'tyávaacaj tɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ Melquisedec,
16 ajta quee a'ɨ́jna jɨn tyi'tyávaaca'aj je'ej maj tyo'yú'xaca' a'ɨ́ɨmaj ɨ
tyétyacaa ɨ maj cui'caa, sulu a'ɨ́j pu jɨn tye'entyájrupij a'ɨ́jna jɨme' tɨ
júurij ta'mej jusén jɨme'. 17 Ji'nye a'yaa pu ɨ Dios tyaataxájtaca' tɨjɨn:

Muáaj paj jusén jɨn va'cán tyi'tyaváaj puá'mej,
a'yájna tɨ'ɨj ɨ Melquisedec.

18 A'yaa pu'ij a'ɨ́jna ɨ nyúucarij tɨ ɨ Dios anaquéej jaatyájtoo
a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, capu juca'nyajca'aj
a'ɨ́j pu jɨn quee tyi'tɨ́j je'ej tyu'tyáhuɨɨ, 19 ji'nye a'ɨ́jna ɨ nyúucarij
Moisés tɨ jaatyájtoo capu tyi'tɨ́j tyámua' huáruuj, a'ɨ́j tu jɨn séej jimi

tyi'ijchó've' ɨ nyúucarij tɨ jéetze' tyámua' een, tyej tyij a'ífjna jɨn ajtyáxɨɨrej ɨ Dios jimi.

20 Ajta ɨ Dios a'ífjna jɨn tya'tóoraj ɨ junyúucaa jɨme'. Majta a'ífɨmaj ɨ maj va'cán jɨn tyitye'entyájrupij capu ɨ Dios junyúucaa tyu'tá' a'ífɨjma jimi, 21 ajta ɨ tavástara', a'yaa pu a'ífjna jɨn tye'entyájrupij ɨ nyúucarij jɨme', ji'nye a'yaa pu tyá'xaj ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn:

Tavástara' pu arí a'yan tya'tóoratziiri',
a'ífj pu jɨn quee juhuárita' huaré'mej.
Tavástara' pu va'cán jɨn tyi'tyaváaj ta'mej jusén jɨme'.

22 A'yaa pu'ij, Jesús pu a'ífɨn pué'een ɨ tyaj jɨn jamua'reej tɨ jéetze' tyámua' een a'ífjna ɨ nyúucarij tɨ jájcuaj ɨ Dios tɨ jɨn tya'tóoraj ityájma jimi. 23 A'ífɨmaj ɨ maj ará'tyeej va'cán jɨn tyí'huɨɨria'ca'aj ɨ Dios jimi, mamuí'caaj, ji'nye a'ífɨ mu cui'caria'aj, a'ífj pu jɨn quee ɨ'riitaca'aj maj jusén jɨn júurij, 24 ajta ɨ Jesús a'ífɨ pu jusén jɨn séejre', ajta ɨ tɨ jɨn va'cán tyi'tyéjvee ɨ Dios jimi capu a'náj antyipua'rij. 25 A'ífj pu jɨn púj oorej tɨ hua' japua huatányuunyij a'ífɨjma ɨ maj ajtyáhuiixɨj ɨ Dios jimi a'ífjna jitze ma'can ɨ Jesús, ji'nye a'ífɨ pu jusén jɨn júurij, ta'aj ij hua' japua huatányuunyij.

26 A'ífj pu jɨn ɨ Jesús a'ífɨn pué'een ɨ tɨ va'cán jɨn tyi'tyéjvee ɨ tajitzé juxɨe've'. A'ífɨ pu jɨ'réenya'aj séejre' ɨ Dios jimi, ajta quee tyi'tífj á'ɨtzeere', capu je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ɨɨj matɨ'ɨj ɨ séecan ɨ maj je'ej pua'aj tyí'tyesejre' ɨ Dios jimi, ajta tajapuá já'sejre'. 27 Capu a'yan tyí'sejre' matɨ'ɨj ɨ séecan ɨ maj majta tyityetyu'uj ɨ Dios jimi, ɨ maj ya'muáatyee cui'caa mej mij huo'támu'vejritaj jujíme' majta je'ej a'ífɨjma jɨme' ɨ jutyéɨtyeristyamua'. Ajta ɨ Jesús, a'yaa pu séej na'aj tyu'tóomu'vejritaca' ta'aj ij jusén jɨn néijmi'caa huatyáhuɨɨre'en. 28 Ajta a'ífjna ɨ nyúucarij Moisés tɨ jaatyájtoo, a'ífɨjma pu antyíhuooca'aj ɨ tyeítyee mej mij va'cán jɨn tyu'tyáhuɨɨre'en ɨ maj majta quee tyámua' éenye'ej ɨ jutzájta', ajta a'ífjna ɨ nyúucarij ɨ Dios tɨ jɨn tya'tóoraj, a'ífj pu antyíhuo ɨ juyój, tɨ tyámua' een jusén jɨme'.

Jesús pu a'ífɨn pué'een ɨ tɨ va'cán jɨn tyi'tyéjvee u tajapuá

8 1 Ajta ɨ tɨ jéetze' juxɨe've' ɨ tyaj jatyáxajta a'ífɨ pu a'ífɨn pué'een tɨ sífɨj va'cán jɨn tyi'tyéjvee ɨ Dios jimi tɨ'ij tajapuá nyuucaaj, ajta uja'ajcáayixɨj muáca'ta' ɨ Dios, 2 ajta va'cán jɨn tyi'tyéjvee u tyeyúuj tzajta', a'ífjna ɨ ɨnáamuaj tɨ tzáahuatyi'ra'aj jɨn já'sejre' ɨ Dios jimi, tavástara' tɨ ja'ajtaahuaca' camu a'ífɨmaj ɨ tyeítyee.

3 Néijmi'i ɨ maj va'cán jɨn tyityetyu'uj, a'ífj mu jɨn antyíhuaviihuaca' mej mij tyi'tífj tyu'tapuéjve'en majta tyu'támu'vejritaj, a'ífj pu jɨn a'yan tyúuxɨe've' tɨ ɨ Cɨríistu' ajta tyi'tífj huatámu'vejritaj. 4 Tɨpua'aj a'ífɨn a'yan huatyávaacaj ɨ cháanacaj japua, capu ɨ'ríitacajche' tɨ va'cán jɨn tyu'tyáhuɨɨre'en ɨ Dios jimi, ji'nye mu'ríj a'yan séejre' ɨ maj a'ífjcɨ jɨn antyúumua'reej mej mij tyu'támu'vejritaca' majta tyu'tapuéjve'en

ɨ Dios jimi, a'yájna tɨ'ɨj tyé'yu'si' a'ɨ́jna jitze ɨ yu'xarij Moisés tɨ
yan jaatyájtoo. 5 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj va'cán jɨn tyí'huɨɨre', a'yaa mu
a'ɨ́jna jɨn tyityetyu'uj tɨ a'yan séejre' tɨ'ɨj quéenyi'istaria'ra' ɨ jútye'
tɨ já'sejre'. Tyajta a'yan tyá'mua'reej maj quéenyi'istarij pué'een ɨ
jútye' tɨ já'ma'can, ji'nye tɨ'ɨj ɨ Moisés uhuatyóochej tɨ jaatyátaahuaj
a'ɨ́jcɨ ɨ ɨnáamuaj Dios pu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn: "Pata'aj néijmi'i
jɨn a'yan huárɨnyij, je'ej nyaj tyimuaataséjra a'ájna ɨ jɨrɨ́j japua."
6 Ajta ɨ tɨ tajimí va'cán jɨn tyi'tyéjvee, a'ɨ́ɨ pu ja'ancuriáa' tɨ a'ɨ́jna jɨn
tyu'tyáhuɨɨre'en ɨ tɨ jéetze' jɨ́'ren ɨ Dios jimi, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ
tajapuá huatányuusij, ajta a'ɨ́jna jitze aróoca'nyej ɨ tɨ jéetze' tyámua'
een ɨ Dios tɨ jɨn tya'tóoraj.

7 Tɨpua'aj a'ɨ́jna nyúucarij ɨ tɨ jɨn anaquéej ɨ Dios a'yan huarɨ́j
tyámua' éenya'cajche', capu a'yan tyuuxɨé'va'caj tɨ'ij ajtáhua'aj séej
ɨ nyúucarij huátyoonyij ɨ tɨ jɨn tya'tóoratziij. 8 Ajta ɨ Dios a'yaa pu
tyihuo'séj maj a'ɨ́ɨmaj ɨ tyeɨ́tyee quee tyámua' éenye'ej, a'ɨ́j pu jɨn
a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn,

A'yaa pu tyí'xaj ɨ tavástara' tɨjɨn: A'yaa pu atyojooma'aj ta'mej,
nyej nyij jájcuan ɨ nyúucarij huo'tá'sij a'ɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze
ajtyáma'can,
nyajta a'ɨ́ɨjma ɨ tyeɨ́tyeristyamua'me'en ɨ Judá.
9 A'ɨ́jna ɨ nyúucarij, capu a'yan éenye'ej ta'mej tɨ'ɨj ɨ nyaj huo'ta' ɨ
já'muahuasimua'cɨ'ɨj,
nyatɨ'ɨj hua'naví'raj hua' muáca' jitze
nyahui'ráavi'tɨj a'ájna a Egipto,
majta a'ɨ́ɨmaj camu a'yan huarɨ́j je'ej nyaj tyihuo'ta'ɨ́j ɨ nyúucarij
jitze,
a'ɨ́j nu jɨn ahuojoohuá'xɨj, a'yaa pu tyí'xaj ɨ tavástara'.
10 A'ɨ́jna ɨ nyúucarij ɨ nyaj jɨn tya'tányarasij a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj Israel
jitze ajtyáma'can,
tɨ'ɨj tye'entyipuá'ren a'ájna xɨcáara' jitze,
a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pue'éenye'ej ta'mej, ɨ tɨ jɨme' tavástara' a'yan tyí'xaj
tɨjɨn,
A'yaa nu tyeetyátoosij ɨ nyenyúucaa hua'mua'tziira'aj jitze,
nyajta ɨ hua'xɨéjnyu'caa tzajta'.
Nyáaj nu hua' Dios pue'éenye'ej na'mej,
majta a'ɨ́ɨmaj nyetyeɨ́ɨtyeristyamua' mu pue'éenye'ej muá'ju'un.
11 Capu che' a'yan tyuuxɨé've'ej ta'mej maj séej jamuán majta séej,
tyi'huóomua'tyej mej mij jáamua'tyij ɨ tavástara',
ji'nye néijmi'i mu nyamua'tyáaj muá'ju'un,
tɨ'ɨj na'aj ɨ tɨ jéetze' cíleen ajta ɨ tɨ jéetze' vástɨ'.
12 Nyáaj nu tyihuo'tú'uunyi'raj ɨ maj jɨn je'ej pua'aj huarɨ́j,
nyajta quee che' a'náj jo'támua'reerij ɨ maj jɨn ootyá'ɨtzee.

13 Tɨ'ɨj ɨ Dios a'yan tyá'xajta tɨ jájcuacan huatyátoosij ɨ nyúucarij,
a'yaa pu huatóomua'aj tɨ ɨ nyúucarij arí mí'ma'can ɨ tɨ anaquéej hua'
jimi jaatyájtoo, ajta ɨ tɨ arí mí'ma'can tɨ ajta quee che' tyi'tíj huɨɨre',
a'íɨ pu'ríj antyipua'rij.

A'íjna ɨ ɨnáamuaj tɨ a'yan séjria'ca'aj ɨ cháanacaj japua

9 1 Ajta a'íjna ɨ nyúucarij tɨ anaquéej jaatyájtoo, a'yaa pu
tyé'yu'si'huaca'aj je'ej maj huárɨnyij mej mij jaatyáanajche
ɨ Dios, a'íjna tzajta' ɨ ɨnáamuaj tɨ a'yan séjria'ca'aj ɨ cháanacaj
japua. 2 Ajta ɨ ɨnáamuaj a'yaa pu éenye'ej ájtaavijhuaca' jé'ta'
ootanámi'huaj, ajta ɨ ta'nájcaj jitze a'yaa pu tya'rátyapuaaca'aj tɨjɨn
jo'tɨj naa tyejé'een, jo'tɨj jo'tyávaaca'aj a'íjna ɨ tɨ antyitáatɨme, ajta
a'íjna ɨ méesaj tɨ japuan anja'ajmuaanyica'aj ɨ páan ɨ Dios tɨ jimi
huatyátuiihuaca'. 3 Ajta huárita' a'íjna jitze ɨ cíɨxurij tɨ je'tyáa'sej,
a'yaa pu tya'rátyapuaaca'aj tɨjɨn "Jo'tɨj ɨ Dios huápuɨ'ɨj tyámua'
naa tyojo'ruuj", 4 a'áa pu ooroj jɨn ja'ajtaavijhuaca'aj ɨ maj japuan
tyu'támu'vejritaj cítzive'rij jɨme', ajta a'íjna ɨ chi'ra'an tɨ ooroj
néijmi'que' cámejri'huaca'aj. Ajta a'íjna tzajta' ɨ chi'ra'an xá'rij pu
iirácatyiij tɨ ooroj jɨn taavijhuaca'aj ɨ tɨ tzajta' uhuáaca'aj ɨ cue'ráj ɨ
maj a'yan jatamuá'muatya'aj tɨjɨn maná, a'úu pu ajta je'ráca'tyii a'íjna
ɨ Aarón tyaxu' tɨ arí ajtanyáxɨ'ca'aj, ajta a'úun je'rámuaanyica'aj
ɨ tyetyéj tɨ jitzán á'yu'si'huaca'aj ɨ nyúucarij Dios tɨ jɨn anaquéej
tya'tóoraj. 5 Ajta japuan a'íjcɨ chi'ra'an a'áan mu hua'puaj já'sejria'ca'aj
ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre' ɨ Dios jimi, a'íɨ mu ju' anáj jɨn ja'vá'najca'aj
a'íjcɨ ɨ chi'ra'an ɨ Dios. Ajta ijíij capu a'yan tyúuxɨe've' tyaj néijmi'i
tyu'taxáj tyi'tíj tɨ tzajta' séejre'.
6 Matɨ'ɨj tyámua' tyu'uurén, a'úu mu jo'tyáru'picha'aj muá'ju'un
a'íjna tzajta' ɨ tɨ a'nájca ɨ ɨnáamuaj, a'íɨmaj ɨ maj va'cán jɨn
tyí'huɨɨria'ca'aj ɨ Dios jimi, mej mij a'yan huárɨnyij je'ej maj tyi'tíj
jɨn tyitye'entyúumua'reeriaca'aj. 7 Ajta a'íjna jitze ɨ ɨnáamuaj tɨ
je'tyáa'sej, síɨj pu'uj a'úun jo'tyáru'pij ɨ tɨ va'cán jɨn tyi'tyéjvee,
ajta séej na'aj a'úun jo'tyáru'pij séej nyinyi'ra'aj jitze, ajta tɨ'ɨj
utyájrutyej, a'yaa pu tyúuxɨe've' tɨ a'íj hua'ásime'en ɨ ya'muáatyee
xuure', tɨ'ij jaatámu'vejritaj jujíme', ajta hua' jɨme' ɨ tyeítyee, ɨ maj
quee jamua'reeriaj mo'tyá'ɨtzee ɨ Dios jimi. 8 A'yaa pu a'íjna jɨn ɨ
júuricama'ra' ɨ Dios tyí'tamua'tyej tɨ a'yan huatóomua'aj tɨquee xu
tya'antácuun, tyej tyij utyájrutyej jo'tɨj ɨ Dios já'sejre', ji'nye óoche'
pu séejre' ɨ síɨj ɨ ɨnáamuaj. 9 Néijmi'i a'íjna a'íɨ pu a'íɨn pué'een ɨ
huá'yi'raj ijíij maj huátyeɨtyee, ji'nye ɨ maj a'yan tyá'astej a'íjcɨ ɨ yi'ráj,
a'yaa mu tyí'puejve' majta tyí'mu'vejritaj ɨ Dios jimi, ajta a'íjna capu
tyámua' huá'uurej ɨ hua'mua'tziira'aj jitze. 10 Ji'nye a'íɨ pu tyi'pué'een
ɨ maj jacua'caa majta ɨ maj jaya'caa, na'ríij ɨ maj jɨn huatyáɨ'ɨhuaxɨ'ɨn,

néijmi'i pu a'yan tyí'een je'ej maj jujɨɨmua'aj tyéejtyoj, ajta quee tyi'tɨj
huɨɨre' 'asta na'aj quee ɨ Dios seequéj jáa'uurej.
11 Ajta ijíij ɨ Cɨríistu' pu arí yatanyéj, ajta a'ɨɨn pué'een ɨ tɨ va'cán
jɨn tyi'tyéjvee ɨ Dios jimi, tɨ'ij tyámua' tyitaatyátoonyij. Ajta jo'tɨj
a'ɨɨn tyejé'ijtaj jéetze' pu tyámua' tyí'een, ji'nye camu ɨ tyeɨtyee
ja'ajtaahuaca'. 12 Cɨríistu' pu a'úun jo'tyájrupij, capu tɨ'ij a'ɨjna ɨ
chíiutyee xuure' huatámu'vejritaj, nusu ɨ visáaru'uj, sulu juxúure'
pu jɨn tyu'nájchitaca', hua' jitze ma'can ɨ tyeɨtyee jusén jɨme',
a'ɨjna jɨme' ɨ maj jɨn ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi. 13 A'yaa pu tyi'ja'yájna
tɨ tyí'huɨɨria'ca'aj a'ɨɨjma jimi ɨ maj quee tyámua' een, maj a'yan
jáa'uurej ɨ Dios jimi, mej mij huo'tyá'ɨɨraxɨ'ɨn a'ɨjna jɨme' ɨ hua' xuure'
ɨ chíiutyee, majta ɨ túuru'uj xuure', ajta ɨ maj jacáraaxɨj ɨ nasíira' ɨ
visáaru' ɨ maj jaatyáatɨej. 14 Ajta tɨpua'aj a'yan tyi'ja'yájnatan, jéetze'
pu'ij tyí'huɨɨre' ɨ xúuria'ra' ɨ Cɨríistu'. Ji'nye a'ɨj pu jitze ma'can ɨ
júuricama'ra' ɨ Dios ɨ Cɨríistu' a'yan tyu'tóomu'vejritaca', ajta quee
tyi'tɨj jɨn a'ɨtzéeria'aj jaatyáhuɨɨrej, a'yaa pu een jɨn huarɨj, tyej tyij
jaatapuá'cɨtaj siaj já'astijre' a'ɨjcɨ ɨ yi'ráj tɨquee tyi'tɨj huɨɨre', tyej tyij
jaatyáhuɨɨre'en a'ɨjcɨ ɨ Dios tɨ júurij.

Ɨ nyúucarij tɨ jájcuan jɨn ɨ Dios tya'tóoratziiri'

15 A'ɨj pu jɨn ɨ Cɨríistu' a'ɨɨn pué'een ɨ tɨ tyá'xa'puɨ'ɨntare' a'ɨjna
jitze ɨ nyúucarij tɨ jájcuaj, ajta a'ɨjna jɨme' mej mij tya'ancuriáan
ɨ tɨ tyihuá'cɨ'tyij jájcuan jɨme', ji'nye Cɨríistu' pu huamuɨ', a'ɨj
pu jɨn tyihuo'tú'uunyi'ri' ɨ maj jɨn ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi, a'yaa
pu'ij tyíɨ'rij mej mij a'ɨɨmaj ɨ Dios tɨ huo'tajé tya'ancuriáan je'ej
tɨ tyi'tɨj tyihua'táratziiri'. 16 Ajta ta'aj ij ɨ yu'xarij tyu'ta'ɨjtaj, ɨ tɨ
jɨn a'tɨj tya'tóoraj, a'yaa pu tyúuxɨe've' tɨ a'ɨjna ɨ a'tɨj anaquéej
huámuɨ'nyij tɨ'ij séej tyú'cɨ'tyij je'ej tɨ tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze.
17 Ji'nye a'ɨjna ɨ yu'xarij capu tyi'tɨj huɨɨre' tɨpua'aj ooj júurij a'ɨjna
ɨ a'tɨj tɨ a'ɨjcɨ jɨn tya'tóoraj, sulu tɨpua'aj arí huámuɨ'nyij aj pu'ij
séej a'tɨj tyí'cɨ'tyij je'ej tɨ tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze. 18 A'ɨj pu jɨn,
a'ɨjna ɨ nyúucarij tɨ Dios anaquéej jɨn tya'tóoratziiri', a'yaa pu ajta
tyu'tóoxɨe'vej maj je'ráxɨre'en ɨ ya'muáatyee xuure'. 19 Moisés pu a'yan
tyihuo'tánamuajrastej néijmi'caa ɨ tyeɨtyee, je'ej tɨ tyé'yu'si'huaca'aj
a'ɨjna jitze ɨ yu'xarij ɨ maj jɨn tyí'ijtaca'aj, aj pu'ij té'ej a'ɨj tyi'á'aj
ɨ muxáj tɨ po'vij ajta ɨ hisoopoj pi'istáa, tɨ'quij jaatyáaru'nyej ɨ
visáaru' xuure' jɨme' ajta ɨ chíiutyee xuure' jamuán ɨ jájtyij, aj pu'ij
a'ɨjna jaatyá'ɨɨraxɨj ɨ yu'xarij tɨ jíri', ajta huo'tyá'ɨɨraxɨj néijmi'caa ɨ
tyeɨtyee. 20 Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tɨjɨn: “A'ɨi pu a'ɨɨn pué'een ɨ
xúure'ej tɨ jɨn Dios a'yan tyaaxá'puɨ'ɨntarej mua'ajmaj jimi.” 21 Moisés
pu ajta a'yan tyeetyá'ɨɨraxɨj ɨ xúure'ej jɨme' a'ɨjcɨ ɨ ɨnáamuaj, ajta
néijmi'i ɨ tɨ a'úun tyi'ráa'ca'aj u ɨnáamuaj tzajta'. 22 Ajta a'ɨjna jitze
ɨ yu'xarij ɨ maj jɨn tyí'ijta, a'yaa pu tyá'xaj tɨquee je'ej tyíɨ'rij tɨ

tyihuo'tú'uunyi' ɨ tyeítyee ɨ maj jɨn ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi, tɨpua'aj mequee huo'tyá'ɨɨraxɨ'ɨn ɨ xúure'ej jɨme', nusu mequee je'ráxɨre'en ya'muáatyee xuure'.

Ɨ mu'véjrij tɨ jéetze' tyámua' een ɨ Dios jimi

23 A'ɨ́j pu jɨn a'yan tyi'huóoxɨe'va'ca'aj maj a'yan
tyityeetyá'ɨ'huaxɨ'ɨn mej mij tyu'jájcuare'en a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ a'yan
tyí'sejria'ca'aj tɨ'ɨj quéenyi'istaria'ra' a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ jútye' tyejé'sejre', ajta
a'ɨ́jna ɨ tɨ jútye' tyejé'sejre' jéetze' pu tyámua' tyí'een, quee ɨ maj
a'yan tyí'mu'vejritacaa ɨ cháanacaj japua. 24 Ji'nye ɨ Cɨríistu' capu
a'úun jo'tyájrupij ɨ ɨnáamuaj tzajta' ɨ tyeítyee maj ja'ajtaahuaca', tɨ
ajta a'yan een tɨ'ɨj quéenyi'istaria'ra' a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ jútye' já'sejre', sulu
tajapuá pu jo'tyájrupij ɨ Dios jimi ta'aj ij tajapuá huatányuunyij.
25 Capu ajta a'ɨ́jna jɨn utyájrupij tɨ'ɨj mue'tɨ́j huatóomu'vejritaj,
a'yájna tɨ'ɨj ɨ tɨ va'cán jɨn tyí'huɨɨre' íiyan ɨ cháanacaj japua, ɨ tɨ
séej na'aj utyáru'pij séej nyinyi'ra'aj jitze, jo'tɨj tyámua' tyejé'een
ta'aj ij huatyáɨ'ɨhuaxɨ'ɨn ɨ xúure'ej jɨme' tɨquee jusɨ́ɨj je'ráaxɨrej.
26 Tɨpua'aj a'yan tyi'ja'yájnatan, a'yaa pu tyuuxɨé'va'caj tɨ ɨ Cɨríistu'
mue'tɨ́j huámuɨ'nyij tɨ'ɨj na'aj tyu'séjrej ɨ cháanacaj. Ajta ɨjíij tɨ'ɨj
arí néijmi'i tye'entyipuá'rij, Cɨríistu' pu séej na'aj a'yan tyu'taséjre
ajta jusén jɨn séejre', a'yaa pu jusɨ́ɨj tyu'tóomu'vejritaca' ta'aj ij
tyihuo'tú'uunyi' ɨ maj jɨn ootyá'ɨtzeerej ɨ Dios jimi. 27 A'yájna tɨ'ɨj ajta
néijmi'caa ɨ tyeítyee tyihuá'cɨ'tyij maj séej huácui'nyij ajta je'en a'yan
tyihuá'cɨ'tyij tɨ ɨ Dios huo'xɨ́jtye'en, 28 a'yaa pu ajta ɨ Cɨríistu' séej na'aj
tyu'tóomu'vejritaca' hua' jitze ma'can ɨ tyeítyee, tɨ'ɨj tyihuo'tú'uunyi'
ɨ maj jɨn ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi. Tɨ'quij ajtáhua'aj huataséjre'sij,
capu che' puéjtzij huo'tá'sij a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj ootyá'ɨtzee, sulu a'ɨ́ɨ pu
hui'rátoosij ɨ maj jajchó've'.

10 1 Ji'nye a'ɨ́jna ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta Moisés tɨ yan
jaatyájtoo, a'yaa pu éenye'ej tɨ'ɨj quéenyi'istaria'ra' ɨ tɨ xá'puɨ'
tɨ yaja'vé'mej, capu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme'. A'ɨ́j pu jɨn quee
je'ej tyíɨ'rij tɨ ɨ nyúucarij tyámua' huó'uurej a'ɨ́ɨjma ɨ maj ajtyáxɨɨrij ɨ
Dios jimi mej mij séej tyu'támu'vejritaj séej nyinyi'ra'aj jitze. 2 Ji'nye
tɨpua'aj a'ɨ́jna ɨ nyúucarij tyihuo'tú'uunyi'rajche' ɨ maj jɨn ootyá'ɨtzee
ɨ Dios jimi, camu che' a'yan tyo'tamua'réerejche' tyi'tɨ́j maj jɨn
ootyá'ɨtzee, majta jaatapuá'cɨtajche' maj tyí'mu'vejritaj. 3 Ajta a'ɨ́jna ɨ
maj tyí'mu'vejritaj a'yaa pu'uj tyí'huɨɨre' mej mij a'ɨ́jcɨ jɨn jo'támua'reej
tɨ'ɨj na'aj séej nyinyi'ra'aj jitze ɨ maj jɨn ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi. 4 Ji'nye
ɨ hua' xuure' ɨ túuru'uj ajta ɨ chíiutyee capu ɨ'ríj tɨ'ɨj a'ɨ́jna jɨn ɨ Dios
tyihuo'tú'uunyi' ɨ maj jimi ootyá'ɨtzee. 5 A'ɨ́j pu jɨn ɨ Cɨríistu' tɨ'ɨj a'yan
huataséjre ɨ cháanacaj japua, a'yaa pu tyaaté'exaa ɨ Dios tɨjɨn:

Capáj jaxɨe've' maj tyu'támu'vejritaj, nusu maj tyi'tɨ́j tyu'tátuire'en
muéetzij jimi,

sulu a'yaa paj muáaj tyinaatá' ɨ nyaj jatyáhue'ra'.
6 Capu mua'ráanajchij maj ya'muáatyee mu'vejritaj muéetzij jimi ɨ maj huá'teeraj,
nusu maj tyu'tátuire'en muéetzij jimi a'ɨ́jna jɨme' ɨ maj jɨn ootyá'ɨtzee.
7 Aj nu nyij a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
"Yá'nyaj huatyéjve, a'yájna tɨ'ɨj nye jimi tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze,
a'ɨ́j nu jɨn mujo'vé'mej nyej nyij
a'yan huárɨnyij je'ej paj muáaj tyá'xɨe've', Dios paj pué'een."
8 A'yaa pu anaquéej tyu'taxájtaca', tɨ ɨ Dios quee jaxɨe've' ajta quee ja'ráanajchi maj jimi tyí'mu'vejritaj, na'ríij maj jimi tyí'tuiiria'aj ɨ ya'muáatyee ɨ maj huo'tyáatɨej, tɨ'ij a'ɨ́jna jɨn tyihuo'tú'uunyi' ɨ maj jɨn ootyá'ɨtzee, tyij ajta a'yan tyihuo'ta'íj a'ɨ́jna ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta. 9 Ajta je'en a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn: "A'ɨ́j nu jɨn mujo'vé'mej nyej nyij a'yan huárɨnyij je'ej paj muáaj tyá'xɨe've'." A'yaa pu'ij huatóomua'aj tɨ a'ɨ́ɨn arí jo'rio'uj ɨ nyúucarij tɨ anaquéej huatyátuiihuaca', ajta je'en séej huatyájto ɨ nyúucarij tɨ jájcuaj. 10 Dios pu tyámua' táaruuj, ji'nye Cɨríistu' pu a'yan huarɨ́j je'ej tɨ ɨ Dios tyá'xɨe'va'ca'aj, a'ɨ́jna jɨme' tɨ séej na'aj huatóomu'vejritaca' ajta jusén jɨn a'yan éenye'ej ja'mej.
11 Néijmi'i ɨ maj va'cán jɨn tyityatatyíj ɨ Dios jimi, a'yaa mu a'náj tɨna'aj tyí'huɨɨre', majta a'náj tɨna'aj tyí'mu'vejritaj, ajta a'ɨ́jna capu a'náj tyihuo'tú'uunyi'raj ɨ maj jɨn ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi. 12 Ajta ɨ Cɨríistu', a'yaa pu séej na'aj tyu'támu'vejritaca' tɨ'ij tyihuo'tú'uunyi' jusén jɨme' ɨ maj jɨn ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi, ajta je'en uja'ajcáayixɨj muáca'ta' ɨ Dios. 13 A'áa pu'ij tyí'cho've' 'asta na'aj quee Dios hua'antyimue'tɨn néijmi'caa ɨ maj jájcha'ɨɨre', 14 ji'nye séej pu jɨn ɨ mu'véjrij tyámua' huó'ruuj jusén jɨme' a'ɨ́ɨjma ɨ Dios maj jimi ajtyu'uj.
15 Ajta ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, a'yaa pu cha'tána'aj tyí'ta'ixaatye' tɨjɨn:
16 A'ɨ́jna ɨ nyúucarij ɨ nyaj jɨn tya'tányaratziiri' hua' jimi
tɨ'ij tya'náara'an a'ájna xɨcáara' jitze.
A'íi pu a'ɨ́ɨn pue'éenye'ej ta'mej ɨ tɨ tavástara' a'yan tyá'xaj tɨjɨn: "Nyahuo'tá'sij ɨ nyenyúucaa hua'xɨéjnyu'caa tzajta'",
nyajta jaatyátoosij ɨ hua'mua'tziira'aj jitze.
17 Nyajta quee che' jo'támua'reerij ɨ maj jɨn ootyá'ɨtzee,
nusu ɨ maj jɨn je'ej pua'aj huarɨ́j.
18 A'yaa pu'ij, capu juxɨe've' maj tyí'mu'vejritaj, ji'nye Dios pu arí tyihuo'tú'uunyi'ri' ɨ maj jɨn ootyá'ɨtzee.

Tyiche' tyámua' tyí'tyesejre'ej ɨ Dios jimi

19 Nye'ihuáamua', a'yaa pu ijíij tyitatá'caa tyej tyij taxáahuaj utyájrutyej u tyeyúuj tzajta', a'ɨ́jna jɨme' tɨ ɨ Jesús je'ráaxɨrej ɨ juxúure' tajitzé ma'can, 20 a'yaa tu a'ɨ́jna jitze tyityaajú' ɨ juyéj tɨ jájcuaj, tyej

tyij a'úun jo'tyájrutyej jo'tɨj je'cáahuɨɨ a'ɨ́jna ɨ cáanarij tɨ nyéeri'ij,
a'ɨ́jna ɨ cáanarij tɨ nyéeri'ij, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tyévira' ɨ Jesús.
21 A'yaa tu tyá'mua'reej tɨ a'ɨ́ɨn va'cán jɨn tyí'huɨɨre' tajitzé ma'can
a'ájna jo'tɨj ɨ Dios tyejé'ijtaj. 22 A'ɨ́j pu jɨn, tyiche' ajtyáxɨɨrej ɨ Dios
jimi, tzáahuatyi'ra'aj jɨme' tyajta tyámua' éenye'ej ɨ tatzájta', tyajta
jɨ'ré'can jɨme' tyá'tzaahuatye'ej tɨ a'yan tyi'ja'yájna tɨ ɨ Dios tyámua'
tyitaatá'sij a'ɨ́jna jɨme' tɨ ɨ Cɨríistu' arí tyámua' táaruuj ɨ taxɨéjnyu'caa
tzajta', a'ɨ́jna jɨme' tyaj huáɨ'huaca' ɨ jájtyij jɨme' tɨ jí're'en. 23 Tyiche'
tyámua' eenye', tyajta quee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeeria'aj, a'ɨ́jna jitze ɨ
tyaj jitzán tyá'tzaahuatye' tyajta jitzán tyi'ijchó've'ej a'ɨ́jna ɨ tyaj
huá'ixaatye' ɨ tyeɨ́tyee, ji'nye Dios pu a'yan rɨnyij je'ej tɨ arí tya'tóoraj
ityájma jimi. 24 Tyiche' jáahuoonyij tyej tyij ca'nyíjra'aj huatáta'an
séej jamuán tyajta séej, tyej tyij jéetze' huátaxɨe've'en, tyajta xá'puɨ'
huárɨnyij. 25 Tyiche' quee atyá'ɨtze'rihua'an jo'tyaj já'tasɨ'rii, matɨ'ɨj
séecan rɨcɨj, sulu tyiche' jéetze' ca'nyíjra'aj huatáta'an séej jamuán
tyajta séej, tyej tyij tyámua' eenye', ji'nye pu'ríj a'ájna atyojo'ré'nyesij
a'ájna xɨcáara' jitze tɨ tavástara' yan huataséjre'sij.
26 Ji'nye tɨpua'aj taxɨé'vi'ra' jɨn tyooj je'ej pua'aj tyi'tyítacha'ɨɨj
a'yan tyetya'mua'réeriaj tɨquee xá'puɨ', capu che' mu'véjrij séejre'
ɨ tɨ jɨn ɨ Dios tyitaatú'uunyi', 27 a'ɨ́ɨ pu'quij tacɨ'tyij ɨ tɨ tzɨ́ɨnyi're',
ajta puéjtzij tɨ a'yan séejre' tɨ'ɨj tɨéj ɨ tɨ Dios huo'tá'sij néijmi'caa
a'ɨ́ɨjma ɨ maj jájcha'ɨɨre'. 28 Tɨpua'aj a'tɨ́j quee jaatyáxaahuataj a'ɨ́jcɨ ɨ
nyúucarij Moisés tɨ jo'yú'xaca', majta hua'puaj, na'ríij maj huéeicaj
a'yan metyi'sej tɨ ɨ a'tɨ́j tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzee a'ɨ́jcɨ jitze ɨ nyúucarij ɨ
maj jɨn tyí'ijta, a'yaa mu quee tya'cu'váaj méeje'catan. 29 Ajta jéetze'
pu puéjtzij huá'cɨ'tyij a'ɨ́ɨjma ɨ maj jaatyáxaahuataj a'ɨ́jcɨ ɨ yójra' ɨ
Dios, majta ɨ xúure'ej tɨ jɨn tyu'xá'puɨ'ɨntarej a'ɨ́jna ɨ nyúucarij Dios
tɨ jɨn tya'tóoratziiri', majta je'ej pua'aj tyá'xaj ɨ júuricama'ra' ɨ Dios.
30 A'yaa tu tyá'mua'reej, tɨ ɨ tavástara' a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
"A'yaa pu nyéetzij tyí'nyacɨ'puaj nyej nyij tyo'xá'puɨ'ɨntare'en, nyáaj
nu tyí'najchitan." A'yaa pu ajta tyu'taxájtaca' tɨjɨn: "Tavástara' pu
huá'xɨjtye'en ɨ jutyéɨtyeristyamua'." 31 Jéehua pu huápuɨ'ɨj tzɨ́ɨnyi're' tɨ
ɨ Dios tɨ júurij jo'xɨ́jtye'en ɨ a'tɨ́j tɨ je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ɨɨj jimí.
32 Siata'aj jo'támua'reej je'ej tɨ tyí'eenye'ej a'ájna ɨmuáj, siatɨ'ɨj
anaquéej ja'ancuriáa' ɨ nyúucaria'ra' ɨ tavástara', a'yaa xu néijmi'i
tyityo'viicue'rej ɨ siaj jɨn jajpuéjtzica'aj. 33 Je'cáj mu je'ej pua'aj
tyajamuaatajé, majta séecan ca'nyíjra'aj huo'ta' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'yan
cha'taj mana'aj tya'ajpuéjtzica'aj, ji'nye néijmi'i xu ju'ihuáamua'.
34 Mua'aj xu hua'ancu'vajxɨ a'ɨ́ɨmaj ɨ maj eetyánami'huaca'aj, siajta
jutyamua've'ej setyu'tátoj ɨ siaj tyí'ijcha'ɨɨca'aj, ji'nye a'yaa xu
tyá'mua'reeriaca'aj siaj jéehua tya'ancuriáa'sij ɨ Dios jimi, a'ɨ́jna
tɨ tyajá'mua'a'rij tɨ jéetze' tyámua' tyí'een ajta jusén jɨn tyí'sejre'.
35 A'ɨ́j xu jɨn quee yó'hua'nan ɨ siaj jitzán tyí'ca'nyej, ji'nye jéehua xu

tya'ancuriáa'sij. 36 A'yaa pu ja'mua jitze tyúuxɨe've' siaj tyo'táviicue'
ɨ siaj jɨn jajpuéjtzij, siaj sij a'yan huárɨnyij je'ej tɨ ɨ Dios tyá'xɨe've'
ajta je'en tyajamuáacɨ'tyij ɨ tɨ ja'mua jimi tya'tóoraj. 37 Ji'nye a'yaa pu
tyá'xaj ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn:

Jiye'tzín jɨme', ca'nácan,
pu a'yan huataséjre'sij, a'ɨ́jna tɨ yaja'vé'mej.
Capu che' á'tyeeren.

38 A'ɨ́jna ɨ tɨ tyámua' tyi'tyúucha'ɨ́j
a'ɨ́ɨ pu jahuɨ́ɨre'en ɨ tɨ jitzán tyá'tzaahuatye',
ajta tɨpua'aj jaatyáxaahuataj ɨ tɨ jitzán tyá'tzaahuatye',
canu che' nyetyámua've'ej na'mej a'ɨ́jcɨ jimi.

39 Tyajta ityáj catu hua' jitze ajtyáma'can ɨ maj jaatyáxaahuataca'
ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios, majta je'en a'ɨ́jna jɨn antyipua'rij, sulu ityáj
tu hua' jitze ajtyáma'can ɨ maj tyá'tzaahuatye', ji'nye a'ɨ́ɨjma pu
huɨ́ɨre'en.

Ɨ maj jɨn tyá'tzaahuatye'

11 1 A'ɨ́jna ɨ tyaj jɨn tyá'tzaahuatye' a'yaa pu huatóomua'aj tyej
tyámua' naa tyá'mua'reerej ɨ tyaj jajchó've'ej, tyajta a'yan
tyá'mua'reerej tɨ a'yan tyi'ja'yájna ɨ tyaj quee jaaséj. 2 A'ɨ́ɨmaj ɨ
tahuásimua'cɨ'ɨj, a'yaa mu néijmi'i jɨn tyu'tyáamue'tɨj, ji'nye a'ɨ́ɨ mu
tyá'tzaahuatya'ca'aj.

3 A'ɨ́jna ɨ tyaj jɨn tyá'tzaahuatye', a'ɨ́j tu jɨn jamua'reej tɨ
Dios néijmi'i tyú'taahuaca' ijíij tɨ tyí'sejre', a'ɨ́jna jɨme' tɨ a'yan
tyu'taxájtaca', a'yaa pu'ij ijíij tyaj tyí'sej, a'yaa pu tyu'séjrej je'ej
tɨquee tyí'sejria'ca'aj.

4 A'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn tyá'antzaahuaj ɨ Abel, a'ɨ́j pu jɨn tyámua' eenye'
jéetze' tyu'támu'vejritaca' ɨ Dios jimi quee a'ɨ́jna ɨ Caín, a'ɨ́j pu
jɨn Dios a'yan tyaataxájtaca' tɨ ɨ Abel tyámua' éenye'ej ajta je'en
ja'ancuriáa' ɨ tɨ jɨn tyu'támu'vejritaca'. A'yaa pu'ij, tyij ajta ɨ Abel arí
huamuɨ́', óoche' pu tyí'ta'ixaatye' a'ɨ́jna jɨme' ɨ tɨ jɨn tyá'antzaahuaj.

5 A'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn tyá'antzaahuaj ɨ Enoc, Dios pu a'ɨ́jna jɨn yo'ví'tɨj
júurican tɨ'ɨj quee huámuɨ'nyij, a'ɨ́j mu jɨn quee che' jáatyoj, ji'nye
Dios pu yo'ví'tɨj. Ajta a'yan tyá'xaj ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn tɨ'ɨj quee xu
yo'vi'tɨ́ɨcaria'caj, Enoc pu tyámua' tyi'tyúucha'ɨ́ɨca'aj ɨ Dios jimi. 6 Ajta
capu je'ej tyíɨ'rij tɨ a'tɨ́j tyámua' tyí'sejria'aj ɨ Dios jimi, tɨpua'aj quee
tyá'tzaahuatye'ej, ji'nye tɨpua'aj jaxɨe'va'aj tɨ ajtyáxɨɨrej ɨ Dios jimi,
a'yaa pu tyúuxɨe've' tɨ a'ɨ́ɨn tyá'antzaahuatye'en tɨ ɨ Dios séejre', tɨ
ajta a'ɨ́ɨn tyámua' tyihua'tá'caa a'ɨ́ɨjma ɨ maj jahuoo.

7 A'ɨ́ɨ pu ajta tyá'antzaahuaj a'ɨ́jna ɨ Noé, tɨ'ɨj ɨ Dios a'yan
tyaaté'exaa tɨ a'yan tye'mej je'ej tɨquee xu tyi'tɨ́j tyí'sejraca'aj,
a'ɨ́j pu jɨn ja'rá'astej tɨ'ɨj ij jaatyátaahuaca' ɨ canúuhuaj tɨ ve'éj,
ta'aj ij huo'tyáhuɨ́ɨre'en ɨ jutyéɨtyeristyamua'. A'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ jɨn

tyá'antzaahuaj, Noé pu huo'té'exaa néijmi'caa ɨ tyeítyee ɨ maj a'yan
séejre' ɨ cháanacaj japua maj quee xá'puɨ' rɨcɨj ɨ Dios jimi, ajta a'yan
tyaací'ɨj tɨ'ij jɨ'réenya'aj huatyá'ɨtzeere'en ɨ Dios jimi, a'ífjna jɨme' ɨ tɨ
tyá'antzaahuaj.
8 A'yaa pu cha'taj tyá'antzaahuaj a'ífjna ɨ Abraham, tɨ'ɨj ɨ Dios
jaatajé, a'yaa pu tya'rá'astijre tɨ'ɨj ij jó'raa a'ájna ɨ chuéj japua jo'tɨj
yá'cɨ'puaj. A'íɨ pu quee jamua'reeriaca'aj jo'tɨj jó'yi'caaj tɨ'ɨj iirájraa
jo'tɨj já'chajca'aj, 9 a'ífjna jɨme' ɨ tɨ tyá'tzaahuatya'ca'aj a'áa pu
jó'catyii jo'tɨj quee já'ma'can, a'ífjna séej chuéj japua jo'tɨj ɨ Dios a'yan
tyaja'tóoraj tɨ jacɨ'tyij. A'áa pu jó'catyii navíj chi'ra'an tzajta', a'yájna
tɨ'ɨj ajta ɨ Isaac, ajta a'ífjna ɨ Jacob, ɨ maj majta a'yan tya'ancuriáa'
je'ej tɨ ɨ Dios tya'tóoraj hua' jɨme'. 10 Ji'nye Abraham pu a'yan
tye'ejchó'va'ca'aj tɨ a'áa jo'tyájrutyej ɨ chájta'naj jitze tɨquee a'tíj a'náj
jaatyú'uunaj a'ífjna jɨme' tɨ ɨ Dios jáasɨɨmuaj tɨ'ɨj ij ja'ajtaahuaca'.
11 A'yaa pu ajta tyá'antzaahuaj a'ífjna ɨ Sara, a'ífj pu jɨn ɨ Dios a'yan
tyaatá' tɨ pá'rɨ'ɨj jitzán huataséjre'en, ajta arí huápuɨ'ɨj ucarístaca'aj,
ajta ɨ Abraham pu'ríj ajta vastacɨrɨe'ca'aj, a'yaa pu tyaací'ɨj tɨ tyiyóoj
já'ra'nyij, ji'nye a'íɨ pu tyá'antzaahuaj tɨ ɨ Dios a'yan tya'róo'astej
je'ej tɨ hua' jimi tya'tóoraj. 12 A'ífj pu jɨn ɨ Abraham, tyij ajta arí tɨn
muɨ'nyíiche', a'yaa mu mue'tíj jitzán tyitye'rama'cáantaj muá'raa ɨ
yójmua'mua' matɨ'ɨj ɨ xú'ra'vetyee, nusu tɨ'ɨj ɨ séj tɨ a'áa ja'ajtyájcaj
jo'tɨj ɨ jájtyij ja'va'ástɨmee ɨ tɨquee ɨ'ríj tɨ a'tíj jaatyé'iten.
13 Néijmi'i mu ɨ tyeítyee huácuij mequee xu tya'ancuria'aj
je'ej tɨ ɨ Dios tyihua'táratziiri', ajta a'íɨmaj mu tyá'antzaahuaj,
a'ífj mu jɨn tyu'séj a' ɨmuáj mo'tyu'úuj majta huatatyójtaca' a'yan
metya'mua'réeriaj maj quee hua' jitze ajtyáma'cantaca'aj a'íɨmaj ɨ maj
íiyan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua. 14 Majta a'íɨmaj ɨ maj a'yan
tyí'xaj, a'yaa mu huatóomua'aj tɨjɨn móoche' mu jáahuosij ɨ chuéj
jo'maj jo'rá'sej. 15 Tɨpua'aj a'íɨmaj a'yan metyá'mua'ajcaj ɨ chuéj jo'maj
ja'ráacɨj, a'yaa pu tyiɨ'ríitacaj maj huariá'cɨɨnyejche'en jo'maj ja'ráacɨj,
16 majta a'íɨmaj a'yaa mu tyá'xɨe'va'ca'aj maj a'áa jo'rá'sej jo'tɨj jéetze'
tyámua' tyejé'een, a'yaa tɨ'ɨj huatóomua'aj, a'ífjna ɨ tajapuá tɨ já'sejre'.
A'ífj pu jɨn quee ɨ Dios jatyevi'raste' maj a'yan jaatámua'tyij tɨjɨn hua'
Dios, ji'nye a'íɨ pu arí tyámua' jáaruuj séej ɨ chájta'naj jo'maj jo'tya'aj
muá'ju'un jusén jɨme'.
17 A'yaa pu ɨ Abraham tyá'antzaahuaj, tɨ'ɨj ɨ Dios a'yan
tyaatatyésej, a'íɨ pu yo'ví'tɨj a'ífjcɨ ɨ juyój Isaac tɨ'ɨj jaatámu'vejritaj.
A'yaa pu tyóoca'nyajca'aj tɨ ɨ juyój huatámu'vejritaj, tyij ajta
a'ífj na'aj caa tyi'ɨjyójca'aj, ɨ tɨ jitzán ɨ Dios a'yan tya'tóoraj tɨjɨn:
18 "A'ífjna jitze ma'can mu ɨ Isaac néijmi'i eerányesij ɨ maj muéetzij
jitze eerama'cáantaj muá'ju'un." 19 A'yaa pu a'ífjna ɨ Abraham
tyámua' tyá'mua'reeriaca'aj tɨ ɨ Dios néijmi'i putyí'uurej, tɨ ajta
huo'tájuuritye'en a'íɨmaj ɨ maj meríj huácuij, a'ífj pu jɨn ɨ Abraham

júurican jo'ví'tıj ı juyój, a'yaa pu'ıj a'íın síıj tyi'pué'een ı tyaj jitzán tzáahuatyi'ra'aj tyícha'ııj.

20 A'yaa pu ajta tyá'antzaahuaj a'íjna ı Isaac, tı'ıj jaatáhuaviiri' ı Dios tı'ıj a'íın tyámua' tyihuo'tyátoonyıj a'íjcı ı Jacob, ajta a'íjcı ı Esaú. 21 A'yaa pu tyá'antzaahuaj a'íjna ı Jacob, a'íj pu jın tı'ıj arí á'me'riajca'aj, a'íı pu ecóotutaca' ı jutyáxu' japua tı'ıj jaatyáanajche ı Dios, ajta je'en a'íjna jın tyámua' tyihuo'tyájtoo séej ajta séej ı yójmua'mua' a'íjcı ı José. 22 A'yaa pu tyá'antzaahuaj a'íjna ı José, a'íj pu jın tı'ıj arí á'me'riajca'aj a'yaa pu tyu'taxájtaca' maj eeráaju'un a'íımaj ı maj Israel jitze ajtyáma'can a'ájna a Egipto, ajta pu huo'ta'íj jo'maj ya'vá'naj ı tyévira'.

23 A'íjna ı maj jın tyá'antzaahuaj ı huásimua'mua' ı Moisés, a'íj mu jın huéeicaj máxcırıe' jaatyá'avaataca' tı'ıj huanıe'huaca', ji'nye a'yaa mu tyé'sejraca'aj tı naa huasé'rihua'aj a'íjna ı pá'rı'ıj, majta quee tyí'tzıınya'ca'aj a'íjna jıme' je'ej tı tyu'ta'íjtaca' a'íjna ı rey, mej mij huó'cui'nyıj ı tı'ríij maj tyétyacaa.

24 A'yaa pu ajta tyá'antzaahuaj a'íjna ı Moisés, a'íj pu jın tı'ıj arí vastaca'aj, capu a'yan tyá'xıe'va'ca'aj maj a'yan jaatámua'tyıj yee yójra' pu pué'een a'íjcı ı íitaj ı rey tı jajyóoj, 25 a'yaa pu tya'ránajchaca' tı jaapuéjtzitarej hua' jamuán ı maj tyeítyeristyamua' pué'een ı Dios, capu a'yan tya'ránajchaca' tı a'íjna jın huóotyamua've'en ı tı je'ej pua'aj een ı Dios jimi. 26 A'yaa pu tyámua' tyá'mua'reeriaca'aj tı jéetze' jatyáhuı'rihua'aj maj jaatyáxaahuataj ı Cıríistu' jitze ma'can, quee tı a'íjna jın huóotyamua've'en ı tı huápuı'ıj tyá'najchıj a'áa tı tyajá'ma'can a Egipto, ji'nye a'íj pu tyicho'va'ca'aj ı tı tyá'cı'tyıj ı Dios tı tyaata'sij. 27 Moisés pu tyá'antzaahuaj, a'íj pu jın eerájraa a Egipto, ajta quee jatzıınya'ca'aj tıpua'aj tyinyú'caj a'íjna ı rey, a'yaa pu tyámua' eenye' je'ej tı tyi'tíj jın tya'tóoraj, cuxáa ja'séjraca'aj a'íjna ı Dios tıquee séejre'.

28 A'íjna jıme' tı tyá'antzaahuaj a'íjna ı Moisés, a'íj pu jın a'yan tyeeye'estej a'íjna xıcáara' tı jitzán Dios tyihuo'tú'uunyi'ri', ajta a'yan tyu'ta'íjtaca' maj ja'ajtyáputyıjraxı'ın ı xúure'ej ı puéertaj jitze, ta'aj ıj quee a'yan tyihuó'cı'tyıj maj huá'cui'nyıj ı hua'yojmua' ı maj anáatya'aj muaanánıe'huaca' a'íıjma ı Israel jitze ajtyáma'can. 29 A'íjna jıme' ı maj tyá'antzaahuaj ı maj Israel jitze ajtyáma'can, a'íj mu jın antacíj ı jájtyıj japua tı ve'éj tı a'yan tyaja'rájtyapuaj tıjın jájtyıj tı po'vıj, a'yaa mu japuan tyitya'antacíj tı'ıj jo'tıj jo'huáchıj, majta a'íımaj ı maj Egipto já'ma'cantaca'aj, matı'ıj jaataxıé'vej maj a'yan cha'taj mana'aj huárınyıj, a'íı mu atyájcuii.

30 A'yaa mu majta tyá'antzaahuaj ı maj Israel jitze ajtyáma'can, a'íj pu jın matı'ıj aráahua'puaj xıcáj eetyáacıj ı chájta'naj jitze, aj pu'ıj eetávej ı tyetyéj tı jın ájtaavijhuaca', ı tı jın curiá'nami'huaca'aj a'íjna ı chájta'naj Jericó. 31 A'yaa pu ajta tyá'antzaahuaj a'íjna ı Rahab, a'íjna ı íitı' tı huá'jijva'ca'aj ı maj jamuán ji'pitya'aj, a'íı pu quee huamuí'

hua' jamuán ɨ maj quee ja'rá'astijrej ɨ Dios, ji'nye a'ɨ́ɨ pu tyámua' tyihuo'tyéeje a'ɨ́ɨmaj ɨ maj ixɨe'ria'ca'aj.

32 ¿Tyi'tanyí nyajtáhua'aj huata'xájtaj? Móoche' mu á'ɨtzeere' ɨ nyaj huo'taxáj je'ej tɨ huarɨ́j a'ɨ́jna ɨ Gedeón, ajta ɨ Barac, ajta a'ɨ́jna ɨ Sansón, ajta ɨ Jefté, ajta a'ɨ́jna ɨ David, ajta a'ɨ́jna ɨ Samuel, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj. 33 A'ɨ́j mu jɨn ɨ maj tyá'antzaahuaj huo'mué'tɨj a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyityatatyá'ca'aj ɨ séej chuéj japua, tyámua' mu tyu'ta'ɨ́jtaca', majta tya'ancuriáa' ɨ Dios tɨ jɨn hua' jimi tya'tóoratziiri', majta hua'ancáanaxɨj hua' tyenyij jitze ɨ muajyéj, 34 majta jo'jé'caj ɨ tɨéj tɨ'ɨj quee huo'tyátɨeeraj, séecan mu huatóo'uj mej mij quee huó'cui'nyij ɨ náhuaaj jɨme', a'ɨ́ɨ mu huatyóoca'an ɨ maj quee uhuácaca'nye'ej, matɨ'ɨj mij tyu'mué'tɨj ɨ maj huanyo'sej, a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj séej chuéj japua já'ma'cantaca'aj. 35 Séecan mu majta ɨ úucaa júurican huaséj ɨ jutyéɨtyeristyamua' ɨ maj merɨ́j huácui'ijcaa.

Majta séecan huápuɨ'ɨj jaapuéjtzitariaca', majta quee jaataxɨé'vej maj hui'rátoonyij, ji'nye a'yaa mu tye'ejchó'va'ca'aj maj a'ɨ́jna jɨn huatájuurej ɨ maj ɨ jusén jɨn júurij muá'ra'nyij. 36 Majta séecan a'ɨ́jna jɨn jaapuéjtzitariaca' ɨ maj je'ej pua'aj tyihuá'jeevaca'aj, nusu ɨ maj huo'tyáavaxɨj, majta hua'nájɨ'ca'xɨj cadéenaj jɨme', na'ríij maj hue'tyáanaj. 37 Séecan mu huácuij ɨ maj huo'tyáto'sixɨj tyetyéj jɨme', majta je'cácaa huatyéveechixɨj, majta huo'cuij chúun jɨme' tɨ juxa'aj tya'antámuamuaa, a'yaa mu metyityojo'jujhua'nya'aj méyee majta méyee, a'ɨ́jna metyi'cháaj ɨ huá'navij ɨ cánya'xɨɨ nusu ɨ chíiutyee, camu je'ej tyéejviicue'raca'aj, jéehua mu jajpuéjtzica'aj, majta je'ej pua'aj huá'uuriajca'aj. 38 A'ɨ́ɨmaj ɨ tyétyacaa, tɨquee a'yan tyihua'tyévijtya'ca'aj maj a'yan huacháatɨme'nyij ɨ cháanacaj japua, a'yaa mu metyityojo'jujhua'nya'aj, jo'tɨj quee já'tyi'tɨj, majta jo'tɨj jɨrɨ́j jo'quéetɨmee, nusu jo'tɨj já'tyasta'ca'aj, majta jo'tɨj jo'ojcúunyijmee íiyan ɨ cháanacaj japua. 39 Majta a'ɨ́ɨmaj, camu meexu tya'ancuriáa' ɨ Dios tɨ jɨn hua' jimi tya'tóoraj, majta tyámua' tyi'tyeséere'ej muá'raa a'ɨ́jna jɨme' ɨ maj tyá'antzaahuaj, 40 a'ɨ́j pu jɨn ɨ Dios a'yan tyitaaxá'puɨ'ɨntari'ri' ityájma a'ɨ́jna ɨ tɨ jéetze' tyámua' tyí'een mej mij a'ɨ́ɨmaj tajamuán tyámua' éenye'ej muá'ra'nyij.

Tyiche' a'ɨ́jna jitze rányejnye'rej ɨ Jesús

12 1 A'yaa pu'ij, ityáj tu jéehua hua'sej ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj majta a'yan tyá'tzaahuatye', tyiche' tyu'táxaahuataj a'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'ta'ɨtziitye', tyajta jaatapuá'cɨtaj a'ɨ́jna ɨ tyaj jɨn je'ej pua'aj rɨcɨj ɨ Dios jimi, a'ɨ́jna ɨ tɨ tatyájɨ'quii, tyajta huatyátaca'nyej tyej tyij néijmi'i jɨn tyu'tyámue'tɨn. 2 Tyiche' a'ɨ́jcɨ jitze rányejnye'rej ɨ Jesús, a'ɨ́j pu jitze já'ma'can ɨ tyaj jɨn tyá'tzaahuatye', a'ɨ́ɨ pu ajta a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ néijmi'i tyámua' tyí'uurej. Jesús pu jó'viicue'ri' matɨ'ɨj yó'tatej ɨ cúruuj jitze, capu jitzán juxɨé'va'ca'aj maj a'ɨ́jna jɨn jaatatyévi'ra'astaj,

ji'nye a'ɨ́ɨ pu jamua'reeriaca'aj tɨjɨn tɨ'ɨj japuéjtzitaren aj pu'ij té'ej
huatóotyamua've'sij, ajta uja'ajcáayixɨj muáca'ta' ɨ Dios.
3 A'ɨ́j pu jɨn, siata'aj a'ɨ́jna jitze tyú'mua'tyij je'ej tɨ huarɨ́j
ɨ Jesús, tɨ'ɨj a'ɨ́ɨjma jitze ma'can jaapuéjtzitariaca' ɨ maj je'ej
pua'aj tyityetyúucha'ɨ́ica'aj, a'ɨ́j xu jɨn quee cua'naj siajta quee
tyóoxa'huata'an. 4 Ji'nye caxu mua'aj seexúj a'ɨ́jna jɨn huácuij ɨ siaj
nyo'se' siaj sij jaatyámue'tɨn ɨ tɨ je'ej pua'aj een ɨ Dios jimi. 5 Siajta
mua'aj seríj yo'huá'xɨj a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij ɨ Dios tɨ jamuatá'caa, a'yájna
tɨ'ɨj hua' táataj tyihuá'ixaatye' ɨ juyójmua'. A'yaa pu tyé'yu'si' ɨ
yu'xarij jitze tɨjɨn:
Capáj nyiyóoj tyá'xaahuataj,
ɨ tavástara' tɨ tyí'mua'itɨɨ,
capáj pajta ahuárita' huaré'yi'can
tɨpua'aj a'ɨ́ɨn puéjtzij muaatá'an.
6 Ji'nye ɨ tavástara' pu a'yan tyé'itɨɨ a'tɨ́j tɨ xɨe've',
ajta puéjtzij jaatá'sij a'tɨ́j tɨ a'yan huatamua'aj tɨjɨn nyiyóoj.
7 A'ɨ́j xu jɨn mua'aj jajpuéjtzij siaj sij tyámua' huárɨnyij. Dios pu
a'yan já'mua'uurej tɨ'ɨj ajta a'tɨ́j huá'uurej ɨ juyójmua'. A'tɨ́j tɨna'aj
tɨ tyiyójmua' a'yaa pu tyámua' tyihuá'mua'tyej ɨ juyójmua'. 8 Ajta
tɨpua'aj Dios quee tyámua' já'mua'uurej tɨ'ɨj juyójmua', caxu sij mua'aj
jɨ'ré'can jɨme' yójmua'mua' pué'een. 9 Ajta a'yájna, tyatɨ'ɨj tyooj
tɨ'riistaca'aj, a'ɨ́ɨmaj ɨ tahuásimua'cɨ'ɨj a'ɨ́ɨ mu tyitaamuá'tyej íiyan
cháanacaj japua, tyajta a'yan tyihuá'astijria'ca'aj. A'ɨ́j pu jɨn, tyiche'
jéetze' tyámua' tya'rá'astijre'en a'ɨ́jcɨ ɨ tavástara' ɨ tɨ jusén jɨn séejre',
ajta a'yan tyitaatá'sij tyej tyij jimí júurij tá'ra'nyij. 10 Tahuásimua'cɨ'ɨj
mu tyámua' tyitaamuá'tyej íiyan cháanacaj japua, majta quee á'tyeej
maj a'yan tyí'ta'itɨɨ je'ej tɨ tyihua'ránajchica'aj, ajta ɨ Dios, a'yaa
pu een jɨn tyí'ta'itɨɨ tɨ'ɨj tyámua' táa'uuren, tyej tyij a'yan éenye'ej
tá'ra'nyij tɨ'ɨj a'ɨ́jna. 11 Ajta a'yan tyi'ja'yájna tɨquee naa tyú'asej
tɨpua'aj tyi'tɨ́j jɨn tyajpuéjtzij, sulu a'yaa pu tyú'cui', ma' ajta a'yan
tyitatyáhuɨ'rii tyej tyij taxáahuaj séjre'ej, tyajta tyámua' éenye'ej.

Je'ej tɨ tyihuá'uurej a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee janamuajracuj ɨ Dios nyuucaaj

12 A'ɨ́j pu jɨn, siata'aj jaajájcuare'en ɨ siaj jɨn uhuácaca'nye'ej ɨ
jumuáca' jitze siajta jutunúj jitze, 13 siajta jáahuoonyij a'ɨ́jna ɨ juyéj
tɨ huatóoje'yej, siaj sij tyámua' huárɨnyij ɨ ju'ɨ́ɨcaj jitze, siata'aj sij
tyámua' tyityaaju'un ɨ Dios jimi.
14 Siata'aj tyámua' eenye' néijmi'caa jamuán, siajta tyámua'
tyityetyúucha'ɨ́ɨj, ji'nye tɨpua'aj a'tɨ́j quee tyámua' tyi'tyúucha'ɨ́ɨj,
capu a'náj jaséjran ɨ tavástara'. 15 Caxu tyi'tá'care'en tɨ sɨ́ɨj tyi'tɨ́j jɨn
ootyá'ɨtzeere'en, tɨ'ɨj a'ɨ́jna jɨn quee che' ɨ Dios tyámua' tyaatá'an,
nusu tɨ sɨ́ɨj huataséjre'en ja'mua jimi tɨ seequéj tyo'cájmua'rej tɨ'ɨj

a'íin je'ej pua'aj jamuáa'uurej siaj sij tyi'tíj jin ootyá'itzeere'en i Dios jimi. 16 Che' quee a'tíj juxana'ciria'aj, nusu já'xaahuataj a'íjna i ti Dios jaatyájtoo ityájma jimi, ji'nye a'yaa pu huaríj a'íjna i Esaú, a'íj pu jin quee ja'ancuriáa' i ti jaci'tyíiche'en, ti ajta á'ria'ra' pué'eenye'ej, a'íjna jime' ti huataí'cuataca'. 17 Siajta a'yan tyá'mua'reej tijin ti'ij jaataxié'vej ti jáaci'tyij a'íjna i ti jin Dios tyámua' tyeetyátoonyij, a'íi pu i táatajra' jaaré'ityaca', tyij ajta jéehua huóoyiinyaca', capu che' huatái'riitariaca' ti jáahuiire'en.

18 Siajta mua'aj caxu ajtyáxiiriaca' i Dios jimi, mati'ij a'íimaj i maj Israel jitze ajtyáma'can, i maj a'áa ja'tanyéj i jiríj jitze jo'tij já'taaca'aj, ajta ootíca'ca'aj, majta jéehua viiyaca'aj japúutzarij jime', 19 caxu siajta jáanamuajri' ti'ij a'tíj ucájijhuaca' i a'huáj tzajta', nusu ti'ij i Dios tyu'taxájtaca'. A'íimaj i maj jáanamuajri' a'yaa mu jéehua tyaatáhuaviiri' tiquee che' tyihuá'ixaatye'ej, 20 ji'nye camu pújooriajva'aj maj a'yan huárinyij je'ej ti tyihuo'ta'íj a'yan tijin: "A'íjna i ti japuan rá'iicataj i jiríj, siata'aj tyetyéj jin jaatyáto'sixi'in, capu je'ej tyij ajta cíitzij pué'een, che' huámui'nyij." 21 Huápui'ij pu tzíinyi'si' huasé'rihua'aj i maj jaaséej, ajta a'íjna i Moisés a'yaa pu tyu'taxájtaca' tijin: "Nyényevivej a'íjna jime' nyaj tyí'tziinye'."

22 Siajta mua'aj, séej jitze xu i jiríj a'yan tyitye'ejtyáxiiriaca' ti a'yan tyaja'rájtyapuaj tijin Sión, siajta chájta'naj jitze jo'tij i Dios ti júurij já'sejre', a'íjna i Jerusalén jútye' ti já'sejre', jo'maj majta mue'tíj ja'tyúusiire' i maj tajapuá tyí'huiire' mej mij tyaatatyójtzi're'en i Dios, 23 jo'maj majta ja'tyúusiire' i maj anáatya'aj yójmua'mua' pue'éenye'ej muá'raa i Dios, i maj majta meríj á'yu'si'ij u tajapuá. A'íj xu jimi ajtyáxiiriaca' i Dios, i ti néijmi'caa tyí'ijtye', siajta a'íijma jimi i huá'juuricamej i tyétyacaa i Dios ti tyámua' huó'ruuj, 24 a'íj xu jimi ajtyáxiiriaca' i Jesús, i ti a'yan tyu'xá'pui'intarej a'íjna jime' i nyúucarij ti jájcuaj, ajta i juxúure' jin tyámua' táaruuj, i ti jéetze' tyámua' eenye' séejre' i Dios jimi, quee i Abel xuure'.

25 A'íj xu jin tyámua' siana'aj siaj sij quee já'xaahuataj a'íjna i ti tyajá'mua'ixaatye'. Ji'nye a'íimaj i maj quee jáanamuajri' ti'ij i Dios huo'tajé, capu huó'hui. A'íj pu jin quee i'ríj ti'ij táahuiire'en tipua'aj tyeetyáxaahuaj a'íjci ti a'yan tyí'tajee i jútye' ti já'sejre'. 26 A'ájna imuáj, a'íjna i nyúucaria'ra' i Dios pu jaatóoriaxij i cháanacaj ti'ij tyu'taxájtaca', ajta ijíij a'yaa pu tyí'xaj tijin: "Nyajtáhua'aj nu jaatóoriaxi'ij i cháanacaj, nyajta néijmi'i i tajapuá ti tyejé'sejre'." 27 A'íjna i nyúucarij ti jime' yee "nyajtáhua'aj nu jaatóoriaxi'ij", a'yaa pu huatóomua'aj ti tyu'tóoraxi'sij i ti tyú'taavijhuaca', a'yaa pu'ij tyi'tyiá'sij a'íi pu'quij tyu'tyá'tzeere'ej i tiquee tyíi'rij ti tyu'tóoraxi'in. 28 A'íjna i Dios ti jin tyámua' tyitatá'caa, capu i'ríj ti jaatóoriaxi'in, a'íj pu jin jusén jime' séeria'aj ja'mej. 29 Ji'nye a'íjna i Dios i tyaj jitzán ajtyáma'can a'yaa pu een ti'ij i tiéj ti néijmi'i tyí'tie'racaa.

Je'ej maj tyityetyúucha'ɨij muá'ra'nyij ɨ maj tyá'tzaahuatye'

13 1 Caxu jatapuá'cɨtacare'en ɨ siaj juxɨe've' tɨ'ɨj ju'ihuáamua'.
2 Caxu yó'hua'nan siaj tyámua' tyihuo'tyéjeevej ɨ maj
já'muamuaarej, ji'nye a'yaa mu majta séecan huarɨ́j, majta quee
jamua'reeriaca'aj maj a'ɨ́ɨmaj pué'eenye'ej ɨ maj tajapuá tyí'huɨire'.
3 Siata'aj huo'támua'ree a'ɨ́ɨmaj ɨ maj eetyánami', a'yan cuxáa
mua'aj siajta hua' jamuán eetyánami'huaj. Siajta a'ɨ́ɨjma jitze
tyú'mua'tyij ɨ maj je'ej pua'aj huá'uurej, ji'nye a'yaa pu tyíɨ'rij tɨ a'yan
cha'tána'aj mua'ajmaj tyajamuáa'uurej.
4 Miche' néijmi'i huo'tyátzaahuatye'en ɨ ju'ɨrástyamua', majta
a'ɨ́ɨmaj ɨ jucínastyamua', majta tyámua' tyityahuóocha'ɨin ɨ maj
nyejnyeɨ'chej, ji'nye Dios pu huá'xɨjtye'en a'ɨ́ɨmaj ɨ maj je'ej pua'aj
tyityetyúucha'ɨij, ajta a'ɨ́ɨjma ɨ maj juxana'cɨre'.
5 Caxu huápuɨ'ɨj jaxɨe'va'aj ɨ túmii, siata'aj a'ɨ́jna jɨn
huatóotyamua've'en ɨ siaj caa tyí'ijcha'ɨj, ji'nye Dios pu a'yan
tyu'taxájtaca' tɨjɨn: "Canu a'náj muaatátoosij, canu nyajta a'náj
mamuurɨésij." 6 A'ɨ́j pu jɨn ɨ'rɨ́j tyaj taxáahuaj a'yan tyu'taxáj yee:
Tavástara' pu nyahuɨire', a'ɨ́j nu jɨn quee tyí'tzɨinye'.
¿Ji'nye nya'uuren ɨ tyévij?
7 Siahuo'támua'ree a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jamuáavi'tɨj, majta jamuáa'ixaa
ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios, siata'aj a'ɨ́jna jitze tyú'mua'tyij je'ej tɨ tya'raj
ja'mua jimi, siajta je'en a'yan cha'taj siana'aj tyá'antzaahuatye'en
matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj.
8 Cɨríistu' pu a'yan tyí'sejre' ijíij, tɨ'ɨj ajta tyí'sejria'ca'aj jájcuaj
ɨmuáj, ajta a'yan tyi'séere'ej ta'mej jusén jɨme'. 9 Caxu tóoa'care'en tɨ
a'tɨ́j jamuáacuanamuaj a'ɨ́jna jɨme' ɨ nyúucarij tɨ seequéj namuajre'.
Jéetze' pu tyámua' tye'mej siaj huatyóoca'nyej ɨ Dios jimi a'ɨ́jna jɨme'
siaj huóoxɨe've'en, quee siaj a'ɨ́jna jitze tyí'mua'ajcaj ɨ yi'ráj tɨ a'yan
tyihuá'ijtye' tyi'tɨ́j jɨme' tɨ'ɨj cue'ráj, capu tyi'tɨ́j je'ej tyihuá'huɨire' maj
a'ɨ́j arár'astijre'en.
10 Dios pu a'yan tyeetyájtoo ityájma jimi ɨ tyaj japuan
tyu'támu'vejritaj tɨquee hua'tá'caa maj japuan tyú'cua'nyij a'ɨ́ɨmaj ɨ
maj arár'tyeej a'úun tyí'huɨire' ɨ ɨnáamuaj tzajta'. 11 Ji'nye a'ɨ́jna ɨ tɨ
va'cán jɨn tyi'tyéjvee ɨ Dios jimi, a'yaa pu tyu'tyáto'ra'aj ɨ ya'muáatyee
xuure', ajta je'en jaatámu'vejritaj a'ɨ́ɨjma jitze huatama'can ɨ maj
ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi, ajta ɨ hua' hue'ra' ɨ ya'muáatyee a'áa pu
yo'tyáteeraj apua'quéj jo'maj jo'cháatɨma'caa ɨ tyeɨ́tyee. 12 A'yaa pu
ajta ɨ Jesús tyaapuéjtzitariaca' apua'quéj ɨ chájta'naj jitze, ta'aj ij a'ɨ́jna
jɨn ɨ juxúure' jɨn tyámua' huó'uurej ɨ jutyéɨtyeristyamua'. 13 A'ɨ́j pu jɨn,
tyiche' jimí ajtyáxɨirej ɨ Jesús, apua'quéj jo'tyaj tyeemí' jo'cháatɨma'caa
tyej tyij a'yan cha'taj tyana'aj tya'ajpuéetzij tá'ra'nyij tɨ'ɨj a'ɨ́jna. 14 Ji'nye
ɨ́iyan ɨ cháanacaj japua capu chájta'naj ye'jé'sejre' tɨ jusén jɨn séejre',

a'ɨj pu jɨn tyiche' jáahuosime'en a'ɨjna ɨ chájta'naj tɨ jusén jɨn séejre'.
15 Tyiche' nyúucaritze' ɨ Jesús tyaatatyójtzi're'en ɨ Dios. A'ɨi pu a'ɨɨn
pué'een ɨ tyaj jɨn tyu'támu'vejritaj. Tyiche' jitzán huátatyamua've'en
tyajta tatyényij jɨn tyaatatyójtzi're'en. 16 Caxu yó'hua'nan siaj tyámua'
tyityetyúucha'ɨɨj, siajta huo'tyáhuɨɨre'en ɨ séecan a'ɨjna jɨme' ɨ siaj
tyi'ijcha'ɨɨj, ji'nye a'yaa pu tya'ráanajchi ɨ Dios.
17 Siahua'rá'astijre' a'ɨɨmaj ɨ maj tyaja'muamua'tyej ɨ tyeyúuj tzajta',
ji'nye a'ɨɨ mu a'náj tɨna'aj ja'muacha'ɨj, a'yaa mu tyá'mua'reej tɨ a'yan
tyúuxɨe've' siaj jaatánamuaj ɨ Dios je'ej siaj tyi'tɨj jɨn huarɨj. Siata'aj
tyámua' tyu'muárɨe'en caxu tyévi'si' rɨjcaj, ji'nye capu tyi'tɨj jɨn je'ej
tyajamuatyáhuɨ'rii.
18 Siata'aj tajɨme' jahuoocaj, tyej tyij tyámua' eenye' ɨ tyaj jɨn
ma'umuámua're', ji'nye a'yaa tu tyá'xɨe've' tyaj a'yan huárɨnyij je'ej tɨ
tyí'xa'puɨ'. 19 A'yaa nu nyajta huápuɨ'ɨj tyaja'muahuaviij siaj sij jéehua
jahuaviiraj ɨ Dios tɨ'ij ajtáhua'aj naata'an nyej jiye'tzín mua'ajmaj jimi
jo'tyávaacaj.

Tyámua' pu tyihuo'tyájtoo ajta huo'tatyójtyej ɨ tɨ jɨn ja'antyipuá'rij

20 Che' ɨ Dios ɨ tɨ tyámua' tyitaatyéeje, tɨ ajta jaatájuurityej
a'ɨjcɨ ɨ tavástara' Jesús, ɨ tɨ va'cán jɨn antyúumua'reej, a'ɨjna jɨme'
tɨ huá'cha'ɨj ɨ jutyéɨtyeristyamua' tɨ'ij sɨɨj tɨ hua' cújta' huaméj ɨ
cánya'xɨɨ, ajta je'ráaxɨrej ɨ juxúure' tɨ'ij jaaxá'puɨ'ɨntare'en a'ɨjna
ɨ nyúucarij tɨ jájcuaj tɨ ajta jusén jɨn séejre', 21 che' a'ɨɨn tyámua'
jamuáa'uurej siaj sij néijmi'i jɨn tyámua' eenye', siajta je'en a'yan
huárɨnyij je'ej tɨ a'ɨɨn tyá'xɨe've', ta'aj ij a'yan táa'uurej je'ej tɨ a'ɨj
tya'ráanajchi a'ɨjna jitze ma'can ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een. A'ɨj pu
jɨn, tyiche' jusén jɨn tyámua' tyé'tyojtzi're'ej.
22 Nye'ihuáamua', a'yaa nu tyaja'muahuaviij siaj tyámua'
tya'ancuriáan a'ɨjcɨ ɨ nyúucarij ɨ nyaj jɨn tyajá'muayu'se'ej nyajta
a'ɨjna jɨn ca'nyíjra'aj jamuatá'caa. 23 Siata'aj jáamua'reej maj merɨj
jaatátoj a'ɨjcɨ ɨ ta'ihuáara' Timoteo, tɨpua'aj jiye'tzín yará'astij, nyáaj
nu já'vi'tɨn nyatɨ'ɨj mua'ajmaj jimi jó'me'en.
24 Siata'aj huo'tatyójtye'en tajitzé ma'can a'ɨɨmaj ɨ maj ja'mua jimi
antyúumua'reej, siajta néijmi'caa ɨ tyeɨtyeristyamua'me'en ɨ Dios.
Majta ɨ Italia maj já'ma'can, a'ɨɨ mu majta yajá'muatyojtye'.
25 Che' ɨ Dios tyámua' tyajamuaatyátoonyij néijmi'caa mua'ajmaj.
Che' a'yan tyá'ra'nyij.

Je'ej tɨ tyo'yú'xaca' a'ɨ́jna ɨ Santiago

Santiago pu hua'tyojtye'

1 [1] Nyáaj Santiago, ɨ nyaj tyí'huɨɨre' ɨ Dios jimi, nyajta a'ɨ́jcɨ jimi
ɨ tavástara' Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een, yanuj já'muatyojtye'
mu siaj a'ɨ́ɨjma jitze eeráma'can ɨ tahuásimua'cɨ'ɨj ɨ maj tamuáamuata'
japuan hua'puaj ará'asej, siajta néijmi'que' a'yan huacháatɨmee ɨ
cháanacaj japua.

A'ɨ́jna ɨ tɨ néijmi'i tyojó'itej ɨ Dios jimi tɨ tyajá'ma'can

[2] Nye'ihuáamua', a'yaa pu tyúuxɨe've' ja'mua jimi, siaj
néijmi'i jɨn huatóotyamua've'en a'ɨ́jna jɨme' ɨ siaj jɨn á'viicue're'.
[3] Ji'nye a'yaa xu tyá'mua'reej tɨjɨn tɨpua'aj a'ɨ́jna ɨ siaj jɨn
tyá'tzaahuatye' a'yan setya'ajpuéjtzij, a'yaa xu a'ɨ́jna jɨn tyá'rɨ'ren
siaj sij néijmi'i tyo'táviicue'. [4] Siajta a'yan tyu'tá'an tɨ'ij a'ɨ́jna
tyámua' jamuáa'uurej, siajta a'ɨ́jna jɨn huahuóse'en, quee tyi'tɨ́j
jamua'ɨtzíitye'ej.
[5] Tɨpua'aj séej ja'ɨtziitya'aj ɨ tɨ jɨn jaria'mua'reeriaj je'ej tɨ ye'ej
huárɨnyij, che' jaatáhuaviij ɨ Dios, a'ɨ́ɨ pu a'yan tyaatá'sij, ji'nye
ɨ Dios pu juxɨé'vi'ra' jɨn hua'tá'caa ɨ jutyéɨtyeristyamua', ajta
quee séej huatyáxaahuataj. [6] Ajta a'yan tyúuxɨe've' tɨ jaatáhuaviij
tyá'tzaahuatye'ej tɨ a'yan tye'mej, ajta quee je'ej tyi'ria'mua'síme'ej,
ji'nye a'ɨ́jna ɨ tɨ je'ej na'aj tyi'riámua'sij a'yaa pu een tɨ'ɨj ɨ jájtyij tɨ
atyúuta'hua'aj ɨ áacaj jɨme'. [7] A'ɨ́jna ɨ tɨ a'yan een, che' quee a'yan
tyí'mua'ajcaj tɨ tyi'tɨ́j ancuriáa'sij ɨ tavástara' jimi, [8] ji'nye ijíij pu
seequéj tyí'mua'tzej ajta ariá'pua'aj seequéj pu ijta tyi'mua'astɨ́j ja'mej,
a'ɨ́j pu jɨn quee je'ej já'miteeraste' je'ej tɨ tyi'tɨ́j jɨn huárɨnyij.
[9] A'ɨ́jna ɨ ta'ihuáara' tɨquee je'ej tyéejviicue', che'
huatóotyamua've'en a'ɨ́jna jɨme' tɨ ɨ Dios jéehua huápuɨ'ɨj tyámua'
tyeetyátoosij, [10] ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ chíjtyaanyi', Dios pu jaatyáxaahuataj.
Ji'nye a'ɨ́jna ɨ chíjtyaanyi' a'yaa pu een tɨ'ɨj ɨ xúuxu'uj tu'píj jitze tɨ
xuta', tɨquee jusén jɨn séejre'. [11] Tɨ'ɨjta ɨ xɨcáj eeré'nyej, ajta ca'nyíin jɨn
eerájxɨrej, a'ɨ́ɨ pu ɨ tu'píj huatyáhuasij ɨ xɨcáj jɨme', ajta ɨ xúuxu'ra'an
cáavatzɨj, aj pu'ij jó'vesij ɨ tɨ naa huasé'rihua'aj. A'yaa pu cha'tána'aj

tyá'uurej a'ɨ́jcɨ ɨ chíjtyaanyi', a'ɨ́ɨ pu á'pua'ren néijmi'i jɨme' ɨ tɨ jéehua tyí'ijcha'ɨj.

Tyaj néijmi'i tyu'tyámue'tɨn ɨ tyaj jɨn á'viicue're'

12 Che' huatóotyamua've'en a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j tɨ néijmi'i tyé'viicue' ɨ tɨ je'ej pua'aj tyí'een, ji'nye tɨ'ɨj néijmi'i tyu'tyámue'tɨn, Dios pu jaatá'sij ɨ tɨ jaamué'tɨj, tɨ'ij júurij huatyá'ɨtzeere'en jo'tɨj ɨ Dios já'sejre', a'yájna tɨ'ɨj ɨ Dios tɨ tyihuo'tá'sij néijmi'caa ɨ maj jaxɨe've'. 13 Tɨpua'aj séej jimi tyi'tɨ́j huataséjre'en tɨ ca'nyíjra'aj jatá'care'en tɨ'ij je'ej pua'aj huárɨnyij, che' quee a'yan tyí'mua'ajcaj yee Dios pu ca'nyíjra'aj jaatá' tɨ'ij a'yan huárɨnyij, ji'nye capu ɨ'ríj tɨ Dios tyi'tɨ́j jɨn je'ej pua'aj huárɨnyij, capu ajta a'tɨ́j ca'nyíjra'aj tá'caa tɨ'ij tyi'tɨ́j jɨn je'ej pua'aj huárɨnyij. 14 Sulu a'ɨ́jna ɨ tɨ je'ej pua'aj een a'ɨ́j pu jitze eerányinyii je'ej tɨ ɨ a'tɨ́j tyá'xɨe've', tɨ'ij a'yan tyi'tɨ́j jɨn je'ej pua'aj tyú'rɨnyij. 15 A'ɨ́jna jitze ɨ tɨ je'ej pua'aj een, a'ɨ́j pu jitze eerányinyii ɨ ca'nyíjra'aj tɨ'ij a'tɨ́j tyi'tɨ́j jɨn je'ej pua'aj huárɨnyij, ajta tɨ'ɨj a'tɨ́j néijmi'i jɨn je'ej pua'aj huarín, aj pu'ij muɨ'nyij.

16 Nye'ihuáamua' mu nyaj jéehua já'muaxɨe've', caxu tyi'tɨ́j jɨn jucuanamuaj, 17 néijmi'i ɨ tɨ tyámua' tyí'een tɨ ajta quee tyi'tɨ́j jɨn tyá'ɨtzeere' ɨ tɨ tyajamuaacɨ'ɨj, tajapuá pu tyajá'ma'can, a'ɨ́jna jimi ɨ Dios ɨ tɨ néijmi'i tyú'taahuaca'. Ajta a'ɨ́jna ɨ Dios capu a'náj seequéj ju'uurej, capu ajta a'náj huariá'tɨca'rij a'ɨ́jna jimi. 18 Ji'nye a'yaa pu juxɨé'vi'ra' jɨn tyitaatá' ɨ junyúucaa tɨ tzáahuatyi'ra'aj jɨn séejre', tyej tyij anáatya'aj a'yan huataséjre'en ɨ cháanacaj japua, ji'nye a'ɨ́ɨ pu néijmi'i tyú'taahuaca'.

A'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'yan rɨcɨj je'ej tɨ tyúuxɨe've' ɨ nyúucarij jimi

19 Siata'aj a'ɨ́jna mua'reeriaj nye'ihuáamua' mu nyaj já'muaxɨe've', néijmi'i xu tyámua' eenye' siaj sij néijmi'i naa tyu'namuaj, siajta quee jiye'tzín huo'riá'hua'nyijracare'en ɨ tyeítyee, caxu siajta jiye'tzín nyinyu'cacuj. 20 Ji'nye a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j tɨ nyú'camuɨ', capu ɨ'ríj tɨ tyi'tɨ́j jɨn xá'puɨ' huárɨnyij ɨ Dios jimi. 21 A'ɨ́j pu jɨn, siata'aj jaatapuá'cɨtaj néijmi'i ɨ tɨ je'ej pua'aj een siajta a'ɨ́jna ɨ tɨ je'ej pua'aj tyí'rɨcɨj, siajta ja'rá'astijre'en a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij tɨ ja'mua jimi huatyátuiihuaca', ji'nye a'ɨ́ɨ pújoorej tɨ jamui'rátoonyij.

22 Ajta quee a'yaa na'aj tyúuxɨe've' siaj janamuajra ɨ nyúucarij, sulu siaj a'yan huárɨnyij je'ej tɨ tyajá'mua'itɨɨj, na'ríij quee a'yaa xu jujɨ́ɨmua'aj tyúucuanamuaj xá'ju'un. 23 A'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j tɨ janamuaj na'aj ɨ nyúucarij, ajta quee a'yan rɨcɨj je'ej tɨ tyí'ijta, a'yaa pu een tɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j tɨ junyéerimij aráasej ɨ jájtya'huaa jitze, 24 a'yaa pu jusɨ́ɨj tyúusej, ajta tɨ'ɨjta tyíchenyij aj pu'ij jiye'tzín yo'huá'xɨj je'ej tɨ huasé'rihua'aj ɨ nyéerima'ra'. 25 Ajta ɨ tɨquee yó'hua'naj ɨ tɨ janamuaj, sulu tɨ a'yan tyámua' naa tyúunamuajraste' ɨ nyúucarij tɨ tyámua' een, tɨ ajta ɨ

Dios jɨn huiˈrátoosij, ajta aˈyan rɨcɨj jeˈej tɨ aˈíjna tyíˈijta ɨ nyúucarij,
aˈíɨ pu jutyamuaˈveˈej taˈmej jeˈej tɨ tyiˈtíj jɨn rɨcɨj.
26 Tɨpuaˈaj síɨj aˈyan tyúuxajtaj tɨ tyámuaˈ naa tyáˈastej ɨ juyiˈráj,
ajta quee jaayíˈtɨn tɨ jaatapuáˈcɨtaj ɨ tɨ jeˈej puaˈaj tyíˈxaxaˈtaˈan, aˈíɨ pu
jusíɨj jucuanamuaj, ajta ɨ yiˈráaraˈ capu tyiˈtíj huɨɨreˈ. 27 Aˈíjna ɨ yiˈráj
tɨ tyámuaˈ een tɨ ajta quee tyiˈtíj jɨn áˈɨtzeereˈ ɨ Dios jimi, aˈíɨ pu aˈíɨn
puéˈeen ɨ tɨ aˈyan tyíˈxaj tɨjɨn: Micheˈ huoˈtáhuɨɨreˈen aˈíɨjma ɨ maj
xáˈrɨcan, majta tyámuaˈ tyihuoˈtyéjeevej ɨ maj huóojɨɨmuaˈastariacaˈ,
mej mij quee juxanaˈcɨriaˈaj aˈíɨjma jamuán ɨ maj aˈyan cháanacaj
japua huacháatɨmee.

Maj quee jeˈej puaˈaj huojoˈsejra ɨ juxaˈaj tyeítyee

2 1 Nyeˈihuáamuaˈ, mu siaj jáˈastijreˈ ɨ tavástaraˈ Jesús tɨ ajta
Cɨríistuˈ puéˈeen, tɨ ajta huápuɨˈɨj naa huaséˈrin, aˈyaa pu
tyúuxɨeˈveˈ jaˈmua jimi siaj juxaˈaj sianaˈaj huojoˈsejra néijmiˈcaa
ɨ tyeítyee. 2 Tyicheˈ aˈyan tyaataxáj yee huaˈpuaj mu ujoˈtyájrupij
joˈsiaj jóosɨˈrii, síɨj tɨ anyíiraj ucárujtyeˈ tɨ ooroj jɨn taavijhua ajta
naa eenyeˈ tyiˈtyéechan, ajta síɨj tɨquee jeˈej tyéejviicueˈ tɨ ajta
míˈmaˈcan ucáachan. 3 Siajta muaˈaj aˈyaa xu tyámuaˈ tyeetyéjeevij
aˈíjcɨ ɨ tɨ naa eenyeˈ tyiˈtyéechan, siajta aˈyan tyaatéˈexaatyeˈsij tɨjɨn:
“Pataˈaj iiyeˈej huayíixɨˈɨn yatɨj jéetzeˈ jóoxɨeˈveˈ.” Siajta aˈíjcɨ ɨ tɨ
míˈmaˈcan tyiˈtyéechan, aˈyan xu tyaatéˈexaatyeˈsij tɨjɨn: “Pataˈaj
mahuatyávaacaj, nusu pataˈaj ooyíxɨˈɨn aˈmájna chóotaˈ”. 4 Tɨpuaˈaj
aˈyan siarɨjca, aˈíj xu jɨn quee juxaˈaj sianaˈaj tyihuáˈsej ɨ juxaˈaj
tyeítyee, sulu aˈyaa xu tyihuáˈxɨjtyeˈ ɨ juxaˈaj tyeítyee, aˈíjna jɨmeˈ
tɨquee xáˈpuɨˈ een.
5 Nyeˈihuáamuaˈ mu nyaj jáˈmuaxɨeˈveˈ, xáanamuajriˈ aˈíjcɨ,
Dios pu huaˈváˈjajpuaxɨj aˈíɨmaj ɨ maj quee jeˈej tyéejviicueˈ íiyan
cháanacaj japua, mej mij aˈíjna jɨn huoochíjtyaanyiˈtaj ɨ maj Dios jimi
tyáˈtzaahuatyeˈ, tɨˈij ajta aˈyan tyihuóˈcɨˈtyij maj jamuán tyuˈtaˈíjtaj,
aˈyájna tɨˈɨj ɨ Dios arí tyaˈtóoratziiriˈ aˈíɨjma jimi ɨ maj jaxɨeˈveˈ,
6 siajta muaˈaj xuˈríj jaatyáxaahuataca aˈíjcɨ ɨ tɨquee jeˈej tyéejviicueˈ.
¿Nyij mequee aˈíɨmaj ɨ maj chíjtyaanyiˈ puéˈeen puéjtzij jamuaatáˈ,
majta jamuáˈanviˈtɨj aˈíɨjma jimi ɨ maj tyityatatyíj? 7 ¿Nyij mequee
aˈíɨn puéˈeen ɨ maj jeˈej puaˈaj tyáˈxaj aˈíjna ɨ nyúucarij ɨ siaj muaˈaj
tyámuaˈ tyaˈtáˈcaa?
8 Tyámuaˈ xu muaˈaj rɨnyij tɨpuaˈaj tzáahuatyiˈraˈaj jɨn
siaˈráˈastijreˈen aˈíjcɨ ɨ nyúucarij, aˈyájna tɨˈɨj tyáˈxaj ɨ yuˈxarij jitze
tɨjɨn: “Huaxɨeˈveˈ ɨ axaˈaj tyévij patɨˈɨj asíɨj tyíaxɨeˈveˈ.” 9 Ajta tɨpuaˈaj
sequée juxaˈaj sianaˈaj huojoˈsejra ɨ tyeítyee, aˈíj xu jɨn seríj jeˈej
puaˈaj rɨcɨj, siajta aˈíjna jɨn ootyáˈɨtzee ɨ Dios jimi. 10 Jiˈnye tɨpuaˈaj aˈtíj
néijmiˈi jáˈastyaj aˈíjcɨ ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyíˈijta, ajta jeˈen séej jitze
tyiˈtíj jɨn ootyáˈɨtzeereˈen, aˈyaa pu aˈíjna jɨn néijmiˈi tyoˈtyáˈɨtzeesij

ɨ nyúucarij jitze. 11 A'ɨ́ɨ pu ɨ Dios a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn: “Capáj
tyí'xana'cɨre'ej”, ajta a'yan tɨjɨn: “Capáj tyí'tyacui'care'en.” A'ɨ́j pu
jɨn, tɨpua'aj a'tɨ́j quee tyu'xána'cɨre'en, ajta tyu'jé'caj, a'ɨ́j pu jɨn
arí ootyá'ɨtzee a'ɨ́jna jitze ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta. 12 A'yaa pu
tyúuxɨe've' ja'mua jimi siaj tyámua' tyúu'ixaatye'ej siajta tyámua'
tyityetyúucha'ɨɨj, a'ɨ́jna jɨme' tɨ ɨ Dios jamua'xɨjtye'en ɨ nyúucarij jɨme'
tɨ jɨn jamui'rátoosij. 13 Ji'nye a'ɨ́ɨmaj ɨ maj quee hua'cu'vej ɨ juxa'aj
tyeɨ́tyee, capu ajta ɨ Dios hua'cu'váaj huá'xɨjtye'en, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
hua'cu'vej ɨ juxa'aj tyeɨ́tyee, a'ɨ́ɨ mu néijmi'i jɨn tyu'tyámue'tɨj a'ájna
xɨcáara' jitze.

A'ɨ́jna ɨ tyaj jɨn tyá'tzaahuatye' a'ɨ́j pu jitze séejre' je'ej tyaj rɨcɨj

14 Nye'ihuáamua', ¿ji'nye tyi'tɨ́j jɨn tye'tyáhuɨ'rii tɨpua'aj sɨ́ɨj a'yan
tyúuxajtaj yee tyá'tzaahuatye', ajta quee a'yan tyi'tɨ́j jɨn rɨjcaj je'ej
tɨ tyí'xaj? ¿Nyij ɨ'rɨ́j tɨ a'ɨ́ɨn jáahuɨɨre'en ɨ tɨ jɨn tyá'tzaahuatye'?
15 Tyiche' a'yan tyaataxáj tɨ sɨ́ɨj ɨ ta'ihuáara' tɨ tyáatɨ' nusu tɨ íitɨ', quee
tyi'tyéechan nusu quee tyi'tɨ́j tyícha'ɨj tɨ jáacua'nyij séej xɨcáj jitze,
16 ajta sɨ́ɨj tɨ ja'mua jitze ajtyáma'can a'yan tyaaté'exaatye'en yee:
“Áricuj, che' tyámua' tyaja'muahuɨɨria'aj”, siajta néijmi'i tyú'cua'nyij
tyi'tɨ́j tɨ je'ej tyajamua'ráanajchij, ajta quee tyi'tɨ́j huo'tá'an ɨ maj
jɨn huatyóohuɨɨre'en, ¿capu tyi'tɨ́j je'ej tyeetyáhuɨɨre'ej a'ɨ́jna jɨme'?
17 A'yaa pu cha'tána'aj tye'mej a'ɨ́jna jɨme' ɨ siaj jɨn tyá'tzaahuatye',
tɨpua'aj quee séjre'ej siaj a'yan rɨcɨj je'ej siaj tyí'xaj, a'yaa pu een tɨ'ɨj
tyi'tɨ́j tɨ arí huamuɨ́'.

18 A'yaa pu tyíɨ'rij tɨ sɨ́ɨj a'yan tyu'taxáj yee: “Muáaj paj
tyá'tzaahuatye', nyajta nyáaj a'yaa nu rɨcɨj je'ej nyaj tyí'xaj.”
Naataséjratye' ɨ paj jɨn tyá'tzaahuatye' ɨ paj jɨn quee a'yan rɨcɨj, nyáaj
nu nyajta muaataséjratye'sij ɨ nyaj jɨn tyá'tzaahuatye', nyajta a'ɨ́j
jɨn a'yan rɨcɨj je'ej nyaj tyí'xaj. 19 A'yaa paj muáaj tyá'tzaahuatye' tɨ
sɨ́ɨj na'aj ɨ Dios séejre', a'ɨ́j paj jɨn xá'puɨ' rɨcɨj, ajta a'yaa mu cha'taj
mana'aj tyá'tzaahuatye' a'ɨ́ɨmaj ɨ tyiyáaru'uj, majta juvivej ɨ maj jɨn
tyí'tzɨɨnye'. 20 Capáj a'ɨ́ɨn pué'eenye' ɨ tɨquee tyámua' metyóomua'rej,
pajta a'yan tyáamua'tyij tɨjɨn tɨpua'aj a'yaa pana'aj tyá'tzaahuatye'ej
pajta quee a'yan rɨjcaj je'ej paj tyí'xaj, capu tyi'tɨ́j huɨɨre' ɨ paj jɨn
tyá'tzaahuatye'. 21 Dios pu tyámua' tyeetyájtoo a'ɨ́jcɨ ɨ Abraham,
ɨ tɨ tayo'puacɨ'ɨj pué'eenye'ej, a'ɨ́jna jɨme' tɨ jaatámu'vejritaca'
ɨ juyój Isaac. 22 A'yaa pu tyíɨ'rij tyaj jáamua'reej je'ej tɨ huarɨ́j
a'ɨ́jna ɨ Abraham, a'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn tyá'antzaahuaj a'ɨ́j pu jɨn ajta a'yan
huarɨ́j, a'yaa pu'ij tyámua' tyi'éenye'ej ta'raj ɨ tɨ jɨn tyá'antzaahuaj.
23 A'yaa pu a'ɨ́jna jɨn tya'róo'astej je'ej tɨ tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze
tɨjɨn: “Abraham pu ja'antzaahuaj ɨ Dios, a'ɨ́j pu jɨn ɨ Dios tyámua'
tyeetyájtoo.” A'ɨ́j mu jɨn a'yan jaatamua'aj ɨ Abraham tɨjɨn: “Maj
jumuajtyej ɨ Dios jamuán.”

24 Xu'ríj mua'aj a'yan tyí'sej, tɨ ɨ Dios tyámua' tyeetyátoosij
a'ɨ́jcɨ ɨ a'tɨ́j a'ɨ́jna jɨme' je'ej tɨ tyi'tyúucha'ɨj, capu a'ɨ́ɨ na'aj ɨ tɨ jɨn
tyá'tzaahuatye'. 25 A'yaa pu cha'tána'aj tyáaruj a'ɨ́jcɨ ɨ Rahab, ɨ íitɨ' tɨ
jamue'tɨca'aj ɨ túmii ɨ jutyévij jɨme', Dios pu tyámua' tyeetyájtoo a'ɨ́jna
jɨme' je'ej tɨ a'ɨ́ɨn huarɨ́j, tɨ'ɨj tyámua' tyihuo'taxɨé'vej a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
ixɨe'ria'ca'aj, ajta huo'táhuɨɨ maj séej jitze ɨ juyéj jó'cɨɨnyej. 26 A'yaa
pu'ij tye'mej, tɨpua'aj ɨ tyévira' jitze ɨ a'tɨ́j quee júuricamej séjre'ej,
a'ɨ́ɨ pu muɨ'chij, a'yaa pu cha'tána'aj a'ɨ́jna tyí'muɨ'chij ɨ siaj jɨn
tyá'tzaahuatye', tɨpua'aj sequée a'yan rɨjcaj je'ej siaj tyá'tzaahuatye'.

Je'ej tɨ tyí'huɨɨre' ɨ nyanúrij

3 1 Nye'ihuáamua', miche' quee jéehua séjre'ej ja'mua jimi ɨ maj
tyihuá'mua'tyej ɨ séecan, ji'nye xu'ríj jamua'reej tɨ ɨ Dios jéetze'
ca'nyíin jɨn huá'xɨjtye'en a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyí'mua'taj. 2 Néijmi'i tu je'ej
pua'aj rɨcɨj, tyajta néijmi'i tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere', tɨpua'aj a'tɨ́j quee tyi'tɨ́j
jɨn á'ɨtzeeria'aj a'ɨ́jna jɨme' je'ej tɨ tyí'xaj, a'ɨ́ɨ pu tyámua' een, ajta
jaayí'tɨn tɨ huóocha'ɨɨn, tɨ'ɨj quee tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzeere'en. 3 Tyatɨ'ɨj
hua'ancárujtyi' ɨ hua' tyényi'tze' ɨ cahuáayu'uj a'ɨ́jna ɨ píriin, mej mij
tá'astyaj, a'ɨ́j tutyij jɨn hua'ria'ca'nyii. 4 Siajta a'ɨ́jna huaséj ɨ báarcuj,
tyij ajta tyámua' tyí've'ej, a'ɨ́ɨ pu áacaj jáatajchi ca'nyíin jɨme', ajta
a'ɨ́jna ɨ cɨyéj tɨ jáata' atyéjvee, a'yaa pu tyí'huɨɨre' tɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ tɨ
jajmuárɨe' jaajásime'en ɨ báarcuj jo'tɨj a'ɨ́ɨn a'yan tyiyá'xɨe've'. 5 A'yaa
pu cha'tána'aj tyí'een ɨ tanyanúu jitze, tyij ajta cɨléenye' na'aj séejre'
ɨ tatyévij jitze, a'yaa pu putyá'uurej tɨ va'cán jɨn ahuóotzaahuatye'en.
Tyajta a'yan tyá'mua'reej tɨ ɨ'ríj tɨ tɨéj tɨ cɨ́ɨ na'aj tyá'ajtaanyij, a'yaa
pu va'cán jɨn tyu'riá'taasij. 6 Ajta ɨ tanyanúu a'yaa pu cha'tána'aj
tyí'sejre' tɨ'ɨj ɨ tɨéj. A'yaa pu ajta séejre' tɨ'ɨj ɨ maj jɨn je'ej pua'aj
tyityetyúucha'ɨɨj, a'ɨ́ɨ pu'ij yó'jɨpuaj ɨ tatyévij. A'ɨ́jna ɨ tɨ je'ej pua'aj een
tɨ jitzán éejnyinyii ɨ tanyanúu, a'ɨ́ɨ pu ca'nyíjra'aj jatá'caa ɨ tyiyáaru',
a'ɨ́ɨ pu'ij néijmi'que' tyí'ijta a'ɨ́jna jitze ɨ tɨ je'ej pua'aj een. 7 A'ɨ́jna ɨ
tyévij néijmi'i pu putyí'uurej tɨ'ɨj huo'muá'ajcaanyitye'en ɨ maj a'yan
tyityaacɨ́'ɨj majta ɨ maj rá'rɨee, majta ɨ maj siru'pii ɨ chóota', ajta ɨ
maj jáata' já'xoo, mu'ríj néijmi'caa huamuá'ajcaanyityej, 8 ajta capu
a'tɨ́j jaayí'tɨn tɨ jaamuá'ajcanyitye'en ɨ junyanúu. A'yaa pu een a'ɨ́jna
ɨ nyanúrij tɨ'ɨj ɨ tɨ je'ej pua'aj een, ajta jitzán éejnyinyii ɨ tɨ a'yan
een tɨ'ɨj huá've'rij tɨ tyu'jé'caj. 9 A'ɨ́j tu jɨn ɨ tanyanúu tyé'tyojtzi're'
ɨ tavástara' ɨ tyaj jajtáataj, tyajta a'ɨ́jna jɨn je'ej pua'aj tyihuá'xaj ɨ
tyeítyee ɨ Dios tɨ huó'taahuaca' ɨ maj a'yan huasé'rin tɨ'ɨj ɨ tyévira'.
10 A'ɨ́jcɨ ɨ tatyényij jitze pu éejnyinyii ɨ tyaj jɨn tyámua' tyihua'tá'caa,
ajta a'ɨ́jna ɨ tyaj jɨn je'ej pua'aj tyihuá'xaj. Nye'ihuáamua' capu
a'yan tyí'xa'puɨ' tɨ a'yan tyí'eenye'. 11 Jo'tɨj ja'ajréxaj, capu ɨ'ríj tɨ
a'áa na'aj tána'aj ajnyéj a'ɨ́jna ɨ jájtyij tɨ jumua'tɨj jamuán ɨ jájtyij
tɨ antzíjvi. 12 A'yájna tɨ'ɨj ajta quee tyíɨ'rij tɨ ɨ xápua' jitze huatácan

a'ɨ́jna ɨ aseitúunaj, nusu tɨ ɨ úuvaj cɨyéj jitze huatácan a'ɨ́jna ɨ xápua', nye'ihuáamua', nyij ɨ'ríj tɨ jájtyij tɨ jumua'tɨj a'áa ja'ajnyéj jo'tɨj jájtyij ta'antzíjvi jɨn ja'ajréxaj.

A'ɨ́jna ɨ mua'tzíira'aj tɨ néijmi'i tyí'mua'reej

13 Tɨpua'aj sɨ́ɨj ja'mua jimi séjre'ej tɨ tyámua' metyóomua'rej,
ajta tyámua' tyojó'iteej, che' a'ɨ́jna jɨn jaataséjrataj ɨ tɨ tyámua'
tyi'tyúucha'ɨj, ajta quee óotzaahuatye'ej a'ɨ́jna jɨme' ɨ tɨ jéehua
tyojó'itej. 14 Ajta tɨpua'aj mua'aj setyu'tá'an tɨ a'ɨ́jna ɨ siaj jɨn chueerij
je'ej pua'aj jamuáa'uurej ɨ ja'muaxɨéjnyu'caa tzajta', siajta je'en
a'ɨ́jna jɨn je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨɨj, capu ij ɨ'ríj siaj tyi'tɨ́j jɨn
ahuóotzaahuatye'en, a'ɨ́jna jɨme' siaj á'ɨtzeere' ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme' jitze.
15 Ji'nye néijmi'i ɨ tɨ a'yan tyí'een capu ɨ Dios jimi tyojo'vé'mej, sulu
a'yan pu cháanacaj japua ma'can, jo'tɨj je'rányinyiij hua'mua'tziira'aj
jitze ɨ tyeɨ́tyee ajta a'ɨ́jna jitze ɨ tyiyáaru'. 16 Jo'maj jóochueere', ajta
jo'maj jóo'ɨtziitye', a'áa mu je'ej pua'aj tyityeje'tyúucha'ɨj majta
néijmi'i je'ej pua'aj ju'uurej, 17 majta a'ɨ́ɨmaj ɨ tɨ hua' jitze séejre' ɨ
mua'tzíira'aj tɨ ɨ Dios jimi jo'vé'mej, a'ɨ́ɨ mu tyámua' tyityetyúucha'ɨj,
majta naa tyihujo'mua'raj, majta tyámua' tyúu'ihuaamua', a'ɨ́j mu
jɨn naa tyámua' tyí'tyesejre'. A'ɨ́ɨ mu majta tyihua'cu'vej, majta
juxa'aj mana'aj tyihuá'xɨe've', camu majta tyí'hue'tacaa, sulu néijmi'i
mu jɨn tyámua' rɨcɨj. 18 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jahuoo mej mij tyámua'
tyihuo'tyéjeevej ɨ juxa'aj tyeɨ́tyee, a'ɨ́ɨ mu juxáahuaj séejre', majta
a'ɨ́jna ancuriáa'sij ɨ tɨ tyámua' een.

Ɨ maj a'ɨ́jna jamuán óojaahuatye' ɨ maj a'yan cháanacaj japua séejre'

4 1 ¿Jo'nyij je'rányinyiij a'ɨ́jna ɨ tɨ ca'nyíjra'aj jamuatá'caa siaj
sij jujɨ́ɨmua'aj junyo'si'tye'ej? A'yaa pu tyi'ja'yájna tɨ ja'mua
mua'tzíira'aj tzajta' je'rányinyiij. 2 A'yaa xu mua'aj tyi'tɨ́j tyí'xɨe've',
siajta quee a'yan tya'ancuriáa'vej, a'ɨ́j xu jɨn tyí'tyacui'caa, siajta
jéehua tyí'nyacua'aj, siajta quee óocu'vej, a'ɨ́j xu jɨn junyo'sitye'ej,
siajta jujaaxɨejvi'. Caxu jatyoovej ɨ siaj jaxɨe've', ji'nye caxu
jahuaviij ɨ Dios. 3 Ajta tɨpua'aj siaatáhuavii, capu jamuaatá'sij,
ji'nye caxu tyámua' tyá'huaviij, siajta a'ɨ́jna jɨn jahuaviij siaj sij cha'
siana'aj jaaxɨ́jtye'en je'ej tɨ tyajamua'ráanajchij; siaj sij a'ɨ́jna jɨn
huatóotyamua've'en. 4 Mua'aj siaj juxana'cɨre', ¿nyij sequée jamua'reej
tɨjɨn a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jamuán ajtyu'uj ɨ cháanacaj, a'ɨ́ɨ mu jájcha'ɨɨre'
ɨ Dios? A'tɨ́j tɨna'aj tɨ jaxɨe've' tɨ hua'ajtyájahuatye'en a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
íiyan séejre' ɨ cháanacaj japua, a'ɨ́ɨ pu ajta jájcha'ɨɨre' ɨ Dios. 5 A'ɨ́j pu
jɨn a'yan tyá'xaj ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn: "Dios pu chueerij a'ɨ́jna jimi ɨ
júuricamej tɨ a'yan jaatyájtoo ityájma tzajta'." 6 Ajta ɨ Dios a'yaa pu
jéetze' tyámua' tyitojo'mua'raj, ji'nye a'yaa pu tyé'yu'si' ɨ yu'xarij

jitze tɨjɨn: “Dios pu hua'ajcha'ɨɨre' a'ɨ́ɨjma ɨ maj óotzaahuatye', ajta tyámua' naa huojo'mua'raj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj quee óotzaahuatye'.” 7 A'yaa pu'ij, siata'aj ja'rá'astijre'en ɨ Dios. Siajta ajtáciɨnyej ɨ tyiyáaru' jimi, aj pu'ij ajta ɨ tyiyáaru' tyíchesij ja'mua jimi. 8 Siata'aj ajtyáxɨɨrej ɨ Dios jimi, aj pu'ij ajta ɨ Dios ajtyáxɨɨrij mua'ajmaj jimi. Siata'aj tyámua' huóo'uurej mu siaj jéehua je'ej pua'aj rɨcɨj. Siajta huóojajcuare'en mu juxɨéjnyu'caa tzajta', mua'aj mu siaj jaxɨe've' ɨ Dios siajta íiyan tɨ tyí'ma'can cháanacaj japua. 9 Siata'aj uhuóomua'tzɨj ɨ siaj je'ej pua'aj rɨcɨj ɨ Dios jimi, siajta huatóoxaamujritye'en, siajta huóoyiinyixɨ'ɨn. Siata'aj huatóoxaamujritye'en a'ɨ́jna jɨme' je'ej siaj ará'tyeej rɨjcaa, siajta huatóoxaamujritye'en ɨ siaj jɨn jutyamua'va'ca'aj. 10 Siata'aj quee óotzaahuatye'ej ɨ tavástara' jimi, tɨpua'aj a'yan xáarɨnyij a'ɨ́ɨ pu tyámua' tyajamuaatyátoosij.

11 Nye'ihuáamua', caxu je'ej pua'aj tyihuá'xajtaj ɨ séecan. A'ɨ́jna ɨ tɨ je'ej pua'aj tyá'xaj ɨ ju'ihuáara', na'ríij já'xɨjtya'aj, je'ej pu pua'aj ajta tyá'xaj a'ɨ́jcɨ ɨ yu'xarij ɨ maj jɨn tyí'ijta, ajta ja'xɨjtye'. Ajta tɨpua'aj a'yan setyá'xɨjtye'ej ɨ yu'xarij, muáaj paj a'ɨ́ɨn pué'eenye'ej puá'mej ɨ paj tyá'xa'puɨ'ɨntare', ji'nye capáj che' já'astijre' a'ɨ́jcɨ ɨ yu'xarij. 12 Sɨ́ɨj pu'uj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ a'yan jaatyájtoo ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn tyí'ijta, a'ɨ́ɨ pu ajta a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ tyá'xa'puɨ'ɨntare', ajta jaayí'tɨn tɨ jamui'rátoonyij, nusu tɨ jamua'antyipuá'ritye'en, arí muáaj, ¿ji'nye een jɨme' a'yan petyí'mua'tzej paj a'ɨ́jna jɨn antyía'mua'reej pej pij jo'xɨ́jtye'en a'ihuáara'?

Catu jamua'reej je'ej tɨ tye'mej ariá'pua'aj

13 Xáanamuajri' mua'aj a'ɨ́jcɨ, mu siaj a'yan tyí'xaj tɨjɨn: “Ijíij nusu ariá'pua'aj chájta' tu jo'cɨ́j, a'áa tu séej nyinyi'ra'aj á'tyeeren tyetyi'muárɨe'ej tyej tyij túmii huamué'tɨn”, 14 maj siajta quee jamua'reej je'ej tɨ ariá'pua'aj tye'mej mua'ajmaj jimi, tɨpua'aj siooj júurij nusu sequée. A'yaa xu mua'aj een tɨ'ɨj ɨ jéetɨrij tɨ huarɨéenajyi'ij, tɨ a'tzúj huataséjre'sij ajta je'en ja'huóopua'rixɨ'ɨj. 15 Sulu a'yaa pu tye'tyévijtye' siaj a'yan tyu'taxáj yee: “Tɨpua'aj ɨ tavástara' a'yan tyá'xɨe've'ej, tyóoche' tu júurij tá'ju'un, tyej tyij a'ɨ́jna jɨn tyu'muárɨe'en, nusu séej jɨme' tyi'tɨ́j.” 16 Siajta mua'aj, a'yaa xu tyí'xaj xootzáahuatye'ej, ajta a'ɨ́jna ɨ siaj jɨn óotzaahuatye', capu xá'puɨ' een ɨ Dios jimi. 17 A'ɨ́jna ɨ tɨ jaayí'tɨn tɨ tyámua' huárɨnyij tyi'tɨ́j jɨme', ajta quee a'yan rɨjcaj, a'ɨ́ɨ pu ootyá'ɨtzeere'ej ɨ Dios jimi.

Miche' tyámua' tyityetyúucha'ɨɨj ɨ maj chíjtyaanyi'ij pué'een

5 1 ¡Xáanamuajri' mua'aj a'ɨ́jcɨ mu siaj chíjtyaanyi'ij pué'een! Siata'aj huóoyiinyej, siajta huatóoxaamujritye'en, a'ɨ́jna jɨme' siaj jéehua jajpuéetzij xá'ju'un. 2 Pu'ríj tyí'pe'nyij ɨ siaj tyí'ijcha'ɨj, ajta ɨ tyajá'muacaana mu'ríj ɨ tyajpuásij tyi'ráacɨ'xɨj.

3 Pu'ríj ajta huatyámucuarej ɨ ooroj ajta ɨ pláataj ɨ siaj jájcha'ɨɨj,
ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn huatyámucuarej, a'ɨ́ɨ pu jamuaataxájta, ajta a'yan
tyajamua'antyipuá'ritye'sij tɨ'ɨj ɨ tɨéj. Mua'aj xu seríj jéehua tyí'ijsɨɨ
ɨ tɨ tyá'najchij, ijíij tɨ arí néijmi'i tye'entyipuá'rij. 4 Ajta a'ɨ́jna ɨ
siaj quee tyihuo'nájchij a'ɨ́ɨjma ɨ tyétyacaa ɨ maj tyu'ré'vejchaca' ɨ
já'muavi'ra'taj, a'ɨ́ɨ pu mua'ajmaj ja'mua jijve'en, ajta ɨ tavástara'
ɨ tɨ néijmi'i jɨn antyúumua'reej, pu'ríj jamua'reej je'ej siaj huaríj,
ji'nye pu'ríj huó'namuajri' ɨ maj a'ɨ́jna jɨn junyo'si'tye' a'ɨ́ɨmaj ɨ
maj tyí'muarɨe'ca'aj mua'ajmaj jimi. 5 Íiyan cháanacaj japua xu
mua'aj juxáahuaj tyí'tyechej, siajta juxáahuaj tyí'cua', cuxáa siaj
tyúucɨ'mitye' siaj sij huápu'taj, ajta arí atyojo'ré'nyesij a'náj maj
já'muacui'nyij. 6 Mua'aj xu siajta seríj huo'cuij a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee tyi'tɨ́j
jɨn á'ɨtzeeria'ca'aj, majta a'ɨ́ɨmaj camu jamuaatá'ijmuejri'.

Tyiche' quee je'ej tyá'tamuajtyej a'ɨ́jna jɨme' ɨ tyaj jajpuéjtzij

7 Siajta mua'aj nye'ihuáamua', siata'aj tyo'táviicue' 'asta na'aj quee
uvé'nyej ɨ tavástara'. A'ɨ́jna ɨ tɨ chuéj japua tyí'muɨjhuacaa, a'yaa pu
tye'chó'va'aj ta'mej 'asta na'aj quee tyú'cɨɨrej, ta'aj ij ja'ancuriá'an ɨ
táque'ra' ɨ tɨ jéehua huápuɨ'ɨj juxɨe've', a'yaa pu tyi'chó've'ej ja'mej,
'asta mana'aj quee huatyéviiyej ɨ víita'rij jitze majta je'en atáchenyij.
8 A'yaa xu siajta mua'aj tyi'ijchó've'ej, siata'aj huatyóoca'nyej ɨ jutzájta'
siaj sij tyámua' eenye', ji'nye capu á'tyeeren tɨ'ɨj uvé'nyesij a'ɨ́jna ɨ
tavástara'.

9 Nye'ihuáamua', caxu óoxɨjtye'ej séej jamuán siajta séej, tɨ'ij quee
Dios a'yan cha'tána'aj tyajamo'xɨ́jtye'en, ji'nye pu'ríj tɨn uvé'nyesij
a'ɨ́jna ɨ tɨ tyá'xa'puɨ'ɨntare'. 10 Nye'ihuáamua', siata'aj a'ɨ́ɨjma jitze
tyi'huóomua'tyej ɨ maj tyí'xajtaca'aj ɨ tavástara' jitze ma'can, ɨ maj
jéehua jaapuéjtzitariaca', majta néijmi'i jɨn tyo'táviicue'ri'. 11 A'yaa
tu tyá'mua'reej tɨ Dios tyámua' tyihuo'tá' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj néijmi'i jɨn
tyo'táviicue'ri' ɨ maj jɨn jaapuéjtzitariaca'. Xu'ríj jamua'reej je'ej tɨ
tyaapuéjtzitariaca' a'ɨ́jna ɨ Job, siajta a'yan tyá'mua'reej je'ej tɨ ɨ
tavástara' tyaaxá'puɨ'ɨntari'ri', ji'nye jéehua pu ɨ tavástara' tyámua'
tyitájcha'ɨj ajta jéehua tyihua'cu'vej.

12 Ajta a'yájna, nye'ihuáamua', caxu tyi'tɨ́j jɨn tya'tóoratzi'ra'an,
a'ɨ́jna jitze huatama'can ɨ tajapuá, nusu ɨ cháanacaj, nusu séej tyi'tɨ́j
jɨme'. Tɨpua'aj a'yan setyu'taxáj yee “Jee”, che' a'yan atyojo'ré'nyej;
na'ríij a'yan setyu'taxáj yee “Capu”, che' ajta a'yan atyojo'ré'nyej, ta'aj
ij quee Dios jamo'xɨ́jtye'en.

13 Tɨpua'aj sɨ́ɨj tɨ ja'mua jitze ajtyáma'can jajpuéjtzij, che'
huatyényuunyij ɨ Dios jimi. Na'ríij sɨ́ɨj jutyamua've'ej che' chuíicarij
jɨn tyaatatyójtzi're'en ɨ Dios. 14 Tɨpua'aj sɨ́ɨj tyí'cui'ij, che' huo'tájeevej
a'ɨ́ɨjma ɨ huáasij ɨ maj tyeyúuj tzajta' tyí'huɨɨre', mej mij a'ɨ́ɨmaj
huatyényuunyij, majta jitzán ma'can ɨ tavástara' ja'vá'huaatye'en ɨ

© 1996 David C. Cook

Santiago 5:13-16

já'ria'ra' ɨ aseitúunaj. 15 Ajta matɨ'ɨj tyá'tzaahuatye'ej huatyényuunyij,
aj pu'ij a'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'cui'ij rujnyi, ajta ɨ tavástara' pu japuan
huatányuusij, ajta tyaatú'uunyi'raj ɨ tɨ jɨn ootyá'ɨtzee. 16 A'ɨ́j pu jɨn,
siata'aj tyi'huóo'ixaatye'en séej jamuán siajta séej ɨ siaj jɨn ootyá'ɨtzee
ɨ Dios jimi, siajta huatyényuunyij séej jɨme' siajta séej tɨ'ij ɨ Dios
tyajamuáahuatye'en. A'ɨ́jna ɨ siaj huatyényuunyij jéehua pu tyí'huɨɨre'
tɨpua'aj tyámua' sia'éenya'aj xaatyényuunyij ɨ Dios jimi. 17 A'ɨ́jna
ɨ Elías, a'yaa pu cha'tána'aj tyí'tyaataca'aj tyatɨ'ɨj ityáj, ajta tɨ'ɨj
tyá'tzaahuatye'ej huatyéenyuj mej mij quee che' huatyéviiyej, a'yaa
pu huéeicaj nyinyi'ra'aj japuan jé'ta' á'tyeej mej quee che' viiyaca'aj.
18 Tɨ'quij ajtáhua'aj huatyéenyuj, matɨ'ɨj támij huatyéviiyaca', ajta je'en
tyú'cɨɨriaca' ɨ tɨ tyu'huásti'huaca'.

19 Nye'ihuáamua', tɨpua'aj sɨ́ɨj ajtára'nyij a'ɨ́jna jitze ɨ tɨ
jɨ'ré'can jɨme' ajta je'en sɨ́ɨj tyámua' tyeetyéjeevej tɨ'ij ajtáhua'aj
tyá'antzaahuatye'en, 20 a'yaa xu tyá'mua'reeriaj tɨjɨn a'tɨ́j tɨ séej
tyámua' tyu'tyéjeevej tɨ'ij ajtáhua'aj tyá'antzaahuatye'en ɨ Dios jimi,
a'ɨ́ɨ pu jaatyáhuɨɨre'ej tɨ'ij quee jó'vetyij, ajta tɨ'ij Dios néijmi'i jɨn
tyaatú'uunyi'.

Ɨ yu'xarij tɨ anaquéej jo'yú'xaca' a'ɨ́jna ɨ San Pedro

Pedro pu hua'tyojtye' a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyá'tzaahuatye'

1 [1]Nyáaj Pedro, ɨ nyaj jahuɨɨre' ɨ Cɨríistu', yaa nu já'muatyojtye'
mua'ajmaj mu siaj Ponto ja'chej, nyajta mua'ajmaj Galacia
siaj ja'chej, siajta séecan a'ájna a Capadocia, ajta a'ájna a Asia,
ajta a'ájna a Bitinia, [2]a'ɨ́ɨjma ɨ Dios tɨ anaquéej hua'antyíhuoj
a'yájna tɨ'ɨj a'ɨ́ɨn tya'tóoratziiri'. A'ɨ́j pu jitze ma'can ɨ ju júuricamej
jamuaajájcuarej siaj sij ja'rá'astijre'en siajta tyámua' huárɨnyij a'ɨ́jna
jɨme' ɨ xúuria'ra' ɨ Cɨríistu'. Che' ɨ Dios tyámua' tyajamuáacha'ɨɨn ajta
jamuaatyápua'ritye'en ja'mua tzajta'.

A'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn tyi'ijchó've' a'ɨ́jna ɨ tɨ tyá'tzaahuatye'

[3]Tyiche' tyaatatyójtzi're'en ɨ Dios tɨ ajta vástaria'ra' pué'een ɨ
tavástara' Jesús tɨ Cɨríistu' pué'een, a'ɨ́ɨ pu jéehua tá'ancu'vaxɨj ajta
taatá' tyej tyij jájcuan jɨn huanánɨe'huaj, a'yájna tɨ'ɨj ajta ɨ Cɨríistu'
tyu'tájuuriaca'. A'ɨ́ɨ pu'ij tatá'caa tyej tyij jajchó've'ej a'ɨ́jna ɨ tyaj jɨn
júurij tá'ju'un, [4]ajta taatá'sij tɨ táacɨ'tyij ɨ Dios tɨ arí tyámua' tyú'ruuj,
a'ɨ́jna ɨ tɨquee a'náj je'ej rɨnyij, capu ajta a'náj huatyéchoomuarij,
ajta quee a'náj ja'huóopua'rixɨ'ɨj. [5]A'ɨ́jna jɨme' ɨ siaj jɨn mua'aj
tyá'tzaahuatye', a'ɨ́ɨ pu ja'muacha'ɨj a'ɨ́jna jɨme' ɨ tɨ néijmi'i jɨn
putyí'uurej tɨ'ɨj jamuáahuɨɨre'en, a'ɨ́jna jɨme' ɨ tɨ tyámua' een, a'ɨ́ɨ pu
huataséjre'ej a'ájna xɨcáara' jitze tɨ'ɨj néijmi'i tye'entyipuá'rij.
[6]A'ɨ́j xu jɨn mua'aj jéehua jutyamua've'ej a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ Dios
tyámua' tyajamuaatá'sij, tyij ajta a'yan tyúuxɨe've' siaj a'ɨ́jna jɨn
mue'tɨ́j ijíij jaapuéjtzitarej. [7]Ji'nye a'ɨ́jna ɨ siaj jɨn tyá'tzaahuatye',
a'yaa pu een tɨ'ɨj ooroj, a'ɨ́jna ɨ ooroj a'yaa pu tyúuxɨe've' maj
jaatyáteeraj ta'aj ij jumua'tɨj tá'ra'nyij. A'ɨ́jna ɨ siaj jɨn tyá'tzaahuatye'
siajta jɨn jajpuéjtzij, jéetze' pu tyí'huɨɨre' quee a'ɨ́jna ɨ ooroj ɨ tɨ
ɨ'ríj maj jaatyú'uunaj. A'ɨ́j pu jɨn ɨ siaj jɨn tyá'tzaahuatye' a'yan
tyúuxɨe've' siaj néijmi'i tyo'táviicue', siaj sij néijmi'i tya'ancuriáan ɨ
Cɨríistu' jimi.

8 Mua'aj xu jaxɨe've' ɨ Cɨríistu', maj siajta quee xu a'náj jaaséj,
siajta jitzán tyá'tzaahuatye', ajta a'ɨ́jna ɨ siaj jɨn jéehua jutyamua've'
capu ɨ'rɨ́j tyaj jaataxáj nyúucarij jɨme', 9 ji'nye mua'aj xu seríj tɨn
néijmi'i tyu'táa'sij a'ɨ́jna jɨme' ɨ siaj tyá'tzaahuatye', ajta a'ɨ́jna jɨn
já'muahuɨɨre'en.
10 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyí'xajtaca'aj ɨ Dios jitze ma'can, a'ɨ́ɨ mu jájcuaj
ɨmuáj jaataxájtaca' a'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn ɨ Dios tyámua' tyajamuaatyátoosij,
a'ɨ́ɨ mu majta a'yan tyá'huooca'aj, majta a'ɨ́jna jɨn tyí'mua'ajcaa mej
mij yo'itéej muá'ra'nyij. 11 A'ɨ́jna ɨ júuricama'ra' ɨ Cɨríistu' a'yaa pu
tyihuo'té'exaaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj, mej mij
jáamua'reej je'ej tɨ tya'ajpuéetzij ta'me'nyíiche' ɨ Cɨríistu', ajta je'en
je'ej tɨ tye'mej majca'huáyee, a'yaa mu mij a'ɨ́ɨmaj tyá'huooca'aj mej
mij jáamua'reej a'náj tɨ a'yan tye'mej. 12 A'yaa pu Dios tyihuo'tá'
mej mij jáamua'reej tɨquee hua' jɨme' tyí'xajtaca'aj, sulu mua'ajmaj
pu tyajá'mua'ixaatya'ca'aj. A'íi pu'ij a'ɨ́ɨn pué'een ɨ maj jamuáa'ixaj
ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios, a'ɨ́jna jitze ma'can ɨ júuricama'ra' ɨ Dios
tajapuá tɨ já'ma'can. Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre', a'yaa mu
tyá'xɨe've' mej mij néijmi'i a'íjna tyu'séj.

Dios pu ta'ixaatye' tyej tyij tyámua' tyi'tyítacha'ɨɨj

13 A'ɨ́j xu jɨn, siata'aj tyámua' eenye' siajta tyámua'
metyityoomuámua're'ej. Néijmi'i xu jɨn ɨ Dios jimi tyi'ijchó've'ej
a'ɨ́jna ɨ tɨ tyajá'muacɨ'tyij ɨ tɨ jɨn ɨ Dios tyámua' tyajamuaatá'sij a'ájna
xɨcáara' jitze tɨ huataséjre'en a'ɨ́jna ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een.
14 Siata'aj a'yan cha'taj siana'aj eenye' matɨ'ɨj ɨ tɨ'ríij ɨ maj huá'astijre'
ɨ juhuásimua', caxu che' je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨɨj tɨ'ɨj arí'tyeej
tyajamua'ránajchica'aj, siatɨ'ɨj quee xu jamua'tyáacaj ɨ Dios. 15 Sulu
siata'aj néijmi'i jɨ'ré'nye'ej séjre'ej, ji'nye a'ɨ́jna ɨ Dios tɨ jamuaatajé,
a'ɨ́ɨ pu jɨ'réenya'aj séejre', 16 ajta a'yan tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn:
"Siata'aj jɨ'ré'nye'ej séjre'ej, ji'nye nyáaj nu jɨ'réenya'aj séejre'."
17 Tɨpua'aj a'yan siaatamuá'muatye'en yee jutáataj, a'ɨ́jna ɨ Dios
tɨ juxa'aj na'aj tyihuá'xɨjtye'en ɨ tyeítyee je'ej tɨ sɨ́ɨj tyi'tɨ́j jɨn huarɨ́j,
a'yaa pu tyúuxɨe've' siaj jéehua tzáahuatyi'ra'aj jimi tyícha'ɨɨj siatɨ'ɨj
siooj a'yan séjre'ej ɨ cháanacaj japua. 18 Dios pu mua'ajmaj ja'mua
japua huatanyúj, siatɨ'ɨj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨɨca'aj, a'ɨ́ɨjma siaj
jitze jaarɨ́'rej ɨ já'muahuasimua'cɨ'ɨj, siajta mua'aj a'yan tyá'mua'reej
tɨ ɨ Cɨríistu' quee a'ɨ́jna jɨn tyu'nájchitaca' ɨ ooroj nusu ɨ pláataj tɨ
á'pua'ren, 19 sulu a'ɨ́ɨ pu ɨ Cɨríistu' a'ɨ́jna jɨn tyu'nájchitaca' ɨ juxúure',
tɨ'ɨj a'yan tyu'tóomu'vejritaca' tɨ'ɨj cánya'aj tɨquee cápitɨe'nyi' ajta
quee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere'. 20 Cɨríistu' pu a'yan tye'entyihuaviihuaca'
tɨ'ɨj quee eexúj séeria'caj ɨ cháanacaj, tɨ'ij a'ɨ́jna jɨn tyu'tyáhuɨɨre'en,
ajta ijíij tɨ'ɨj néijmi'i tye'entyipuá'rij, Cɨríistu' pu yan huataséjre
tɨ'ij mua'ajmaj jamuáahuɨɨre'en. 21 Cɨríistu' xu mua'aj jitze ma'can

tyá'tzaahuatye' ɨ Dios jimi, a'ɨ́jna ɨ tɨ jaatájuurityej ajta tyámua'
tyeetyájtoo, a'ɨ́j xu jɨn mua'aj tyá'tzaahuatye' siajta ɨ Dios jimi
tyi'ijchó've'.
22 Siajta mua'aj, a'ɨ́j xu jitze tyá'antzaahuaj ɨ nyúucarij tɨ a'yan
tyi'ja'yájna, siaj sij tzáahuatyi'ra'aj jɨn huo'xɨé've'en ɨ ju'ihuáamua'.
A'ɨ́j pu jɨn siata'aj néijmi'i jɨn ɨ juxɨéjnyu'caa huóoxɨe've'en, siajta
néijmi'i jɨme' ɨ siaj jɨn juca'nyej séej jamuán siajta séej. 23 Ji'nye mua'aj
xu siajtáhua'aj jájcuan jɨn huanánɨe'huaca' caxu che' a'ɨ́jna jɨme' ɨ
tɨ já'puaapua'rej, sulu a'ɨ́jna jɨme' ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios tɨ jusén jɨn
júurij. 24 Ji'nye a'yaa pu tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn:
Néijmi'i mu ɨ tyeítyee a'yan een tɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ tu'píj,
ajta ɨ maj jɨn óotzaahuatye' a'yaa pu een tɨ'ɨj ɨ xúuxu'ra'an ɨ tu'píj.
A'ɨ́ɨ pu ɨ tu'píj huatyáhuasij ajta je'en ɨ xúuxu'ra'an cáavatzɨj,
25 ajta ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios, a'ɨ́ɨ pu jusén jɨn séeria'aj ta'mej.
Ajta a'ɨ́jna ɨ nyúucarij, a'ɨ́i pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ maj mua'ajmaj
jamuáa'ixaa.

2 1 A'ɨ́j pu jɨn a'yan tyúuxɨe've' siaj néijmi'i tyu'tátoonyij ɨ siaj jɨn
je'ej pua'aj rɨcɨj, siajta je'ej pua'aj tyihuá'xaj tyeítyee, nusu siaj
huá'cuanamuaj, na'ríij ɨ siaj jɨn óochueere' séej jamuán siajta séej,
siajta ɨ siaj jɨn hue'tzij jɨn séecan tyí'xajtzi'. 2 Siata'aj a'yan huárɨnyij
matɨ'ɨj ɨ tɨ'ríij, ɨ maj jahuoo mej mij huátze'nyij ɨ junáanaj jitze, mej
mij a'ɨ́jna jɨn huahuóse'en, ajta je'en huó'huɨɨre'en, 3 ji'nye mua'aj xu
seríj jáamua'reeri' tɨ ɨ tavástara' tyámua' tyaja'muacha'ɨj.

Cɨríistu' pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tyetyéj tɨ júurij

4 Siata'aj ajtyáxɨɨrej ɨ tavástara' jimi, ɨ tɨ a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tyetyéj tɨ
júurij ɨ maj ɨ tyétyacaa majuuhuá'xɨj, ajta ɨ Dios pu a'yan tye'entyíhuo
tɨ'ij jéehua huápuɨ'ɨj tyu'tyáhuɨɨre'en. 5 A'yaa pu'ij ɨ Dios tyámua'
já'mua'uuren siaj sij a'yan tyu'tyáhuɨɨre'en tɨ'ɨj ɨ tyetyéj tɨ júurij, ɨ tɨ
jɨn chi'ij ájtaavijhua, siaj sij tyi'tɨ́j jɨn va'cán jɨn tyitye'entyájrutyej,
siata'aj tyámua' tyityaaju'un siaj sij a'ɨ́jna jɨn tyu'támu'vejritaj ɨ
Cɨríistu' jitze ma'can, ta'aj ij ɨ Dios ja'ancuriá'an a'ɨ́jna ɨ mu'véjrij tɨ
naa een. 6 A'ɨ́j pu jɨn ajta a'yan tyá'xaj ɨ yu'xarij jitze tɨjɨn:
Nyáaj nu je'tyájraj a'ájna a Sión séej ɨ tyetyéj,
a'ɨ́ɨ pu pué'een ɨ tyetyéj tɨ anájcaj,
ɨ nyaj ja'antyíhuoj tɨ ajta jéehua tyá'najchij,
ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ jitzán tyú'ca'nyej capu huatóotyevi'ra'astaj.
7 Ajta ja'mua jimi mu siaj tyá'tzaahuatye', a'ɨ́jna ɨ tyetyéj jéehua pu
tyá'najchij, ajta a'ɨ́ɨmaj jimi ɨ maj quee tyá'tzaahuatye', a'yaa pu
tye'mej je'ej tɨ tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze a'yan tɨjɨn:
A'ɨ́jna ɨ tyetyéj ɨ maj majuuhuá'xɨj ɨ maj chi'ij ta'huacaa,
a'yaa pu tye'rájraa tɨ a'ɨ́ɨn pue'éenye'ej ta'raj ɨ tɨ jéetze' juxɨe've'.
8 Ajta ɨ tɨ a'yan tyá'xaj tɨjɨn:

A'ɨ́j puɨ́rɨcɨj ɨ tyetyéj ɨ maj jitzán eejcá'cataj majta jitzán eetávitzej.
A'yaa mu jitzán tyitye'ejcá'cataj, a'ɨ́jna jɨme' maj quee
ja'tzaahuatye' ɨ nyúucarij, a'yaa pu'ij tyí'xa'puɨ' hua' jimi.
9 Siajta mua'aj xu tyeɨ́tyeera' pué'een ɨ Dios tɨ hua'antyíhuoj,
siaj sij jamuán tyu'ta'ɨ́jtaj, siajta séej chuéj japua já'ma'can tɨ naa
een, séej xu chájta'naj pué'een Dios tɨ jitze ajtyáma'can. A'yaa
pu'ij tyí'een siaj sij mua'aj tyihuo'té'exaatye'en a'ɨ́jna jitze ma'can
ɨ Dios, ɨ tɨ jamuaatajé siaj sij quee che' tɨ́ca'riste' séjre'ej, sulu siaj
sij a'áa jo'tyá'ɨtzeere'en jo'tɨj tyámua' naa tyojó'nyeeri'ij. 10 Jájcuaj
ɨmuáj caxu tyeɨ́tyeristyamua'me'en pué'eenye'ej ɨ Dios, siajta ijíij xu
seríj tyeɨ́tyeristyamua'me'en pué'een ɨ Dios, ajta a'ájna ɨmuáj capu
jamuá'cu'vajca'aj ɨ Dios, ajta ijíij pu arí jamuá'cu'vej.

A'yaa xu tyí'tyechajcaj matɨ'ɨj ɨ maj jahuɨɨre' ɨ Dios

11 Nye'ihuáamua' mu nyaj já'muaxɨe've', a'yaa nu tyaja'muahuaviij
siaj a'yan séjre'ej matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can, caxu
tyi'tá'care'en siaj sij ja'rá'astijre'en a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ je'ej pua'aj een, ɨ tɨ ajta
jɨn nyo'se' ɨ já'muajuuricamej. 12 Tyámua' xu'uj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj quee
tyá'tzaahuatye'. A'yaa mu mij a'ɨ́ɨmaj tyaja'muaséejran siaj tyámua'
rɨcɨj, tyɨj majta ijíij je'ej pua'aj tyaja'muaxaj, a'ɨ́ɨ mu tyaatatyójtzi're'ej
ɨ Dios a'ájna xɨcáara' tɨ jitzán néijmi'caa tá'xɨjtye'en.
13 A'ɨ́jna jitze ma'can ɨ tavástara' xu hua'rá'astijre'en ɨ maj tyi'tɨ́j
jɨn antyúumua'reej, a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn tyi'tyéjvee tɨ'ij néijmi'i jɨn
tyu'ta'ɨ́jtaj, ji'nye a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ jéetze' va'cán jɨn tyí'huɨɨre',
14 tyajta a'ɨ́ɨjma ɨ tajtúhuaanyij, ɨ maj tyí'ijta mej mij puéjtzij huo'tá'an
a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj, tɨ ajta tzáahuatyi'ra'aj hua'
jimi tyícha'ɨj ɨ maj tyámua' rɨcɨj. 15 Ji'nye a'yaa pu ɨ Dios tyá'xɨe've'
siaj tyámua' tyityetyúucha'ɨɨj, mata'aj mij quee je'ej tyaja'muaxajtaj
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj quee ma'umuámua're', majta ɨ maj quee tyi'tɨ́j mua'reej.
16 Siata'aj a'yan tyityetyúucha'ɨɨj matɨ'ɨj ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj juxáahuaj
mahuacɨ'ɨj, caxu a'ɨ́jna jɨn juxáahuaj mahuacɨ'ɨj siaj sij tyi'tɨ́j jɨn je'ej
pua'aj huárɨnyij. Tyámua' xu tyityahuóocha'ɨɨn, matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
jahuɨɨre' ɨ Dios. 17 Siata'aj néijmi'caa jimi tzáahuatyi'ra'aj tyícha'ɨɨj.
Siajta huo'xɨé've'en ɨ ta'ihuáamua' ɨ maj majta tyá'tzaahuatye', siajta
jéehua tzáahuatyi'ra'aj jimi tyícha'ɨɨj ɨ Dios, siajta a'ɨ́jcɨ ɨ tajtúhuan ɨ tɨ
néijmi'i jɨn tyí'ijta.

Je'ej maj tyityetyúucha'ɨj ɨ maj tyi'tɨ́j jɨn tyí'huɨɨre'

18 Siajta mua'aj mu siaj tyí'ijtyi're', siahua'rá'astijre' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
tyajá'mua'ijtye', caxu a'ɨ́ɨjma siana'aj ɨ maj tyámua' tyajamuájcha'ɨj,
nusu ɨ maj tyámua' tyí'tyetyeɨtyee, sulu siajta xu a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej
pua'aj tyí'tyetyeɨtyee. 19 Ji'nye a'yaa pu tya'ráanajchi ɨ Dios siaj
a'ɨ́jna jɨn tyo'táviicue' ɨ maj puéjtzij jamuatá'caa, a'ɨ́j xu jɨn néijmi'i

a'yan rɨcɨj je'ej tɨ tyí'xa'puɨ' ɨ Dios jimi. 20 Ji'nye tɨpua'aj mua'ajmaj
puéjtzij majamuaata'an a'ɨ́jna jɨme' siaj tyi'tɨ́j je'ej pua'aj huarɨ́j,
siajta je'en a'ɨ́jna jɨn tyo'táviicue', capu je'ej tyajamuaatyáhuɨɨre'ej,
ajta tɨpua'aj a'ɨ́jna jɨn puéjtzij majamuaata'an siaj xá'puɨ' rɨcɨj, siajta
je'en a'ɨ́jna jɨn tyo'táviicue', a'ɨ́ɨ pu ja'ráanajchi ɨ Dios. 21 A'yaa pu
a'ɨ́jna jɨn tyajamuaatajé ɨ Dios, ji'nye ɨ Cɨrɨ́istu' pu ja'mua jitze ma'can
jaapuéjtzitariaca', ajta a'ɨ́jna a'yan tyajá'mua'itɨɨj siaj sij a'yan cha'taj
siana'aj huárɨnyij. 22 Capu ɨ Cɨrɨ́istu' tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzee, capu
ajta a'náj a'tɨ́j huácuanamuaj. 23 Matɨ'ɨj je'ej pua'aj tyaatajé, capu
je'ej pua'aj tyihuo'riá'hua'nyijraj, ajta matɨ'ɨj puéjtzij jaatá', capu
huo'tányeechej, sulu Dios jimi pu huatóocu'vej ɨ tɨ tzáahuatyi'ra'aj
jɨn huá'xɨjtye'en. 24 A'ɨ́ɨ pu tajitzé ma'can jaapuéjtzitariaca' ɨ cúruuj
jitze, ajta néijmi'i tyitacáa'ri'ri' ɨ tyaj jɨn á'ɨtzeeria'ca'aj, tyej tyij
tyámua' éenye'ej tá'ra'nyij. Cɨrɨ́istu' pu tyu'puéjtyi'huaca' tyej tyij
ityáj néijmi'i jɨn tyú'huaatyi'huaj. 25 Ji'nye a'yaa xu mua'aj a'ájna
ɨmuáj huasé'rihua'aj matɨ'ɨj ɨ cánya'xɨɨ maj jo'vátzɨj, ajta ijíij xu'ríj ɨ
Cɨrɨ́istu' jitze ajtyáma'can, a'ɨ́jna ɨ tɨ a'yan tyaja'muacha'ɨj tɨ'ɨj hua'
cújta' tɨ huaméj, tɨ ajta a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej tɨ'ij ja'mua japua
huatányuunyij.

Je'ej maj tyityetyúucha'ɨɨj ɨ maj nyejnyeɨ'chej

3 1 Siajta mua'aj mu siaj hua' ɨ́rastyamua' pué'een, siahua'rá'astijre'
ɨ jucɨ́nastyamua', ta'aj ij tɨpua'aj sɨ́ɨj quee já'tzaahuatya'aj ɨ
nyúucarij, a'yan éenye'que' siahua'antyimué'tɨn, ajta quee a'yan
tyuuxié've'ej ta'mej siaj huo'té'exaatye'en, sulu a'ɨ́j xu jɨn huá'mue'tɨn
a'ɨ́jna jɨme' je'ej siaj tyityetyúucha'ɨj, 2 ajta matɨ'ɨj jaaséej siaj
tyámua' néijmi'i jɨn rɨcɨj, siajta tzáahuatyi'ra'aj jimi tyícha'ɨj ɨ Dios.
3 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ já'mua'ɨrastyamua', miche' quee huápuɨ'ɨj tyámua'
ju'uuriaj a'ɨ́jna jɨme' ɨ tɨ jéjre' séejre', ɨ jucɨpuáj jitze, nusu maj tyi'tɨ́j
tyo'cóorujtyi'raxɨ'ɨn tɨ ooroj jɨn tyí'taavijhua, na'ríij maj jɨ'ré'nye'
tyu'tyóochejtye'en, 4 sulu miche' tyámua' huárɨnyij ɨ juxɨéjnyu'caa
tzajta', a'ɨ́jna jɨme' maj tyámua' naa metyityoomuámua're'ej, ji'nye
a'ɨ́ɨ pu quee a'náj já'pua'ren, majta quee tyi'tɨ́j jɨn huá'muarɨe'ristya'aj
ɨ jucɨ́nastyamua'. A'íi pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ jéehua naa huasé'rin ɨ
Dios jimi. 5 A'yaa mu majta éenye'ej a'náj ɨmuáj a'ɨ́ɨmaj ɨ úucaa ɨ
maj jɨ'ré'nye'ej huatyá'ɨtzee ɨ Dios jimi, a'ɨ́ɨ mu ɨ Dios jitze tyu'cá'an
majta hua'astyajca'aj ɨ jucɨ́nastyamua'. 6 A'yaa pu ajta huarɨ́j a'ɨ́jna ɨ
Sara, a'yaa tya'rá'astijre a'ɨ́jcɨ ɨ Abraham ajta a'yan jaatamua'aj tɨjɨn
"Nyavástara'." Siajta mua'aj xu yójmua'mua' pue'éenye'ej xá'ju'un
a'ɨ́jcɨ ɨ Sara, tɨpua'aj néijmi'i jɨn tyámua' xáarɨnyij siajta quee
tyí'tzɨɨnye'ej.

7 Siajta mua'aj mu siaj hua'cɨ́nastyamua', siata'aj tyámua'
huojo'mua'raj ɨ ju'ɨrástyamua'. Siata'aj tyámua' tyihuo'tyátoonyij,

© 1996 David C. Cook

1 San Pedro 3:1-7

a'yan setya'mua'réeriaj maj quee juca'nyej, majta a'ífjna jɨn
antyíhuaviihuaca' mej mij ja'mua jamuán tya'ancuriáan ɨ
Dios tɨ tyajamuaatá'sij. A'yaa xu huárɨnyij, tɨ'ij quee tyi'tíj
tyajamua'antyiú'nyi'ra'an a'ífjna jɨme' ɨ siaj jahuoo ɨ Dios jimi.

Je'ej maj tyityetyúucha'ɨɨj ɨ maj tyá'tzaahuatye'

8 A'yaa xu néijmi'i mua'aj tyámua' tyí'tyechajcaj, siajta
huóoxɨe've'en siaj sij tyámua' tyuu'ihuáamua'aj tá'ra'nyij. Siata'aj
tyámua' tyihuojó'mua'raj siajta quee tyi'tíj jɨn óotzaahuatye'ej. 9 Caxu
je'ej pua'aj ja'uurej tɨpua'aj a'tíj je'ej pua'aj já'mua'uurej, caxu siajta
a'tíj je'ej pua'aj tyí'xajtaj tɨpua'aj a'ɨɨn je'ej pua'aj tyaja'muaxajtaj. Sulu
siata'aj tyámua' tyihuo'tyéjeevej, ji'nye a'ífj pu jɨn ɨ Dios jamuaatajé
siaj sij jéehua jimi tya'ancuriáan. 10 A'yaa pu a'ífjna jɨn tyé'yu'si' ɨ
yu'xarij jitze tɨjɨn:

A'ífjna ɨ tɨ jaxɨe've' tɨ á'tyeevi'in júurij, ajta juxáahuaj chajca,
che' quee je'ej pua'aj tyúuxajtave'en,
ajta a'yan tyúuxɨe've' tɨquee tyí'hue'tacare'en,
11 che' ajtára'nyij a'ífjcɨ jitze ɨ tɨ je'ej pua'aj een,
ajta tyámua' tyi'tyúucha'ɨj tá'ra'nyij,
che' jáahuoonyij ajta a'ífjcɨ jitze ucájrutyej ɨ tɨ juxáahuaj chajca.
12 Ji'nye tavástara' pu hua'cha'ɨɨj a'ɨɨmaj ɨ maj tyámua'
tyityetyúucha'ɨj,
ajta huá'namuaj je'ej maj jimi tyá'huoo,
ajta a'ɨɨmaj tyícha'ɨɨre' ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj.

13 ¿Aˈtanyíj jeˈej puaˈaj jáˈmuaˈuuren, tɨpuaˈaj muaˈaj aˈíjna jɨn
setyíˈtyeseˈej siaj aˈnáj tɨnaˈaj tyámuaˈ rɨjcaj? 14 Ajta aˈíjna jɨmeˈ siaj
tyámuaˈ rɨcɨj aˈíj xu jɨn jajpuéjtzij, aˈíj xu jɨn huatóotyamuaˈveˈen
jiˈnye Dios pu tyámuaˈ tyajamuaatáˈsij. Caxu sij aˈtíj tzɨɨnyeˈej, caxu
siajta jeˈej tyityóomuajtyaj, 15 sulu siataˈaj jaatyátzaahuatyeˈen ɨ
jutzájtaˈ aˈíjcɨ ɨ Cɨríistuˈ ɨ tɨ jaˈmuavástaraˈ pueˈeen. Aˈnáj tɨnaˈaj xu
tyámuaˈ eenyeˈ, siaj sij tyámuaˈ tyihuoˈriáˈhuaˈnyijraj aˈíɨjma ɨ maj
tyajáˈmuaˈihuoˈ aˈíjna jɨmeˈ jeˈej siaj tyiˈtíj tyiˈijchóˈveˈej, 16 siajta
quee ootzáahuatyeˈej aˈyan huárɨnyij, sulu tzáahuatyiˈraˈaj xu jɨn
aˈyan huárɨnyij. Tyámuaˈ xu tyityetyúuchaˈɨɨj siaj sij quee jeˈej puaˈaj
tyityóomuajtyej, ajta mej mij huatóotyeviˈraˈastaj aˈíɨmaj ɨ maj
jeˈej puaˈaj tyajaˈmuaxaj, aˈíjna jɨmeˈ siaj tyámuaˈ rɨcɨj matɨˈɨj ɨ maj
tyáˈtzaahuatyeˈ ɨ Cɨríistuˈ jimi.
17 Jéetzeˈ pu xáˈpuɨˈ siaj aˈíjna jɨn jaapuéjtzitarej ɨ siaj xáˈpuɨˈ rɨcɨj,
tɨpuaˈaj ɨ Dios aˈyan tyaˈxɨéˈveˈej, quee tɨpuaˈaj aˈíjna jɨn siaj puéjtzij
ɨ siaj jeˈej puaˈaj rɨcɨj. 18 Jiˈnye ɨ Cɨríistuˈ pu séej naˈaj tajitzé maˈcan
huamuíˈ, taˈaj ij jusén jɨn tyitaatúˈuunyiˈ ɨ tyaj jɨn ootyáˈɨtzee. Aˈíɨ pu
quee tyiˈtíj jɨn ootyáˈɨtzeerej, ajta aˈyan tyaapuéjtzitariacaˈ aˈíɨjma
jitze maˈcan ɨ maj jeˈej puaˈaj tyityetyúuchaˈɨj, taˈaj ij muaˈajmaj
jamuáˈanviˈtɨj ɨ Dios jimi. Aˈíj pu jitze ɨ jutyévij huamuíˈ, ajta ɨ
Dios pu jaatájuurityej ɨ ju júuricamej jɨmeˈ, 19 aˈyaa puˈij néijmiˈi
jɨn tyuˈtyáamueˈtɨj ajta jeˈen huoˈtéˈexaa aˈíɨmaj ɨ júuricamej ɨ maj
namiˈhuacaˈaj. 20 Aˈíɨmaj ɨ maj aráˈtyeej maj quee tyiˈtíj áˈastijriaˈcaˈaj,
aˈájna xɨcáaraˈ jitze tɨˈɨj ɨ Noé séjriaˈcaˈaj, tɨˈɨj ɨ Dios jachoˈvaˈcaˈaj tɨ
ɨ Noé jaatyátaahuaj ɨ báarcuj tɨ veˈéj, ajta jeˈen séecan huatyáhuɨɨ
mej mij utyájrutyej ɨ báarcuj tzajtaˈ ɨ maj aráhueeicaj aráˈaxcaa.
21 Ajta ɨ aˈíjna ɨ jájtyij aˈíɨ pu aˈíɨn pueˈeenyeˈej ɨ siaj jɨn muaˈaj ijíij
huáɨˈhuacaˈ, tɨˈij jamuáahuɨɨreˈen. Ajta aˈíjna jɨmeˈ ɨ siaj huáɨˈhuacaˈ
capu aˈyan huatóomuaˈaj yee siaj sij aˈíjna jɨn cóojoˈsin ɨ siaj choomua,
sulu siaj sij jaatáhuaviij ɨ Dios, tɨˈij jamuaataˈan siaj tyámuaˈ
metyityoomuámuaˈreˈej, ajta jeˈen táahuɨɨreˈen aˈíjna tɨ ɨ Cɨríistuˈ
huatájuuriacaˈ, 22 ajta tajapuá jóˈraa tɨˈɨj muácaˈtaˈ pujmuaˈ ɨ Dios
jaˈajcáyixɨˈɨn, majta aˈíjna jitze ajtyámaˈcantaj muáˈraa ɨ maj tajapuá
tyíˈhuɨɨreˈ, majta néijmiˈi ɨ maj tyiˈtíj jɨn antyúumuaˈreej, mej mij
néijmiˈi tyámuaˈ tyúˈuurej.

Tyaj aˈyan tyíˈtyechajcaj jeˈej tɨ ɨ Dios tyáˈxɨeˈveˈ

4 1 Aˈíj pu jɨn, aˈyájna tɨˈɨj ɨ Cɨríistuˈ tyaapuéjtzitariacaˈ ɨ
jutyévij jitze, aˈyaa xu chaˈtaj sianaˈaj sij muaˈaj huárɨnyij.
Jiˈnye aˈíjna ɨ tɨ arí jaapuéjtzitariacaˈ, puˈríj jaatapuáˈcɨtacaˈ ɨ tɨ
jɨn jeˈej puaˈaj rɨcɨj, 2 ajta jeˈen néijmiˈi jɨn aˈyan huárɨnyij jeˈej tɨ
ɨ Dios tyáˈxɨeˈveˈ tɨˈɨj naˈaj áˈtyeeren júurij, capu aˈyáanaˈaj jeˈej
tɨ jusíɨj tyáˈxɨeˈveˈ tyiˈtíj jɨmeˈ íiyan tɨ maˈcan cháanacaj japua.

3 Xu'ríj á'tyeej siaj mua'aj a'yan cha'taj siana'aj rɨjcaj matɨ'ɨj
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj quee tyá'tzaahuatye', ji'nye a'yaa xu rɨjcaa je'ej tɨ
tyajamua'ránajchica'aj a'ɨ́jna ɨ tɨ je'ej pua'aj een, majta cha'mana'aj
tyí'ye'estyaa, majta jéehua juta'rujve', majta hua'najchej ɨ sáanturij
ɨ maj je'ej pua'aj huasé'rin. 4 Ajta ijíij, caxu che' mua'aj hua' jamuán
a'yan rɨcɨj a'ɨ́jna jɨme' ɨ tɨ je'ej pua'aj een, a'ɨ́j mu jɨn je'ej pua'aj
tyityóomuajtyej majta je'ej pua'aj tyaja'muaxaj. 5 Ajta a'yaa pu
tyihuá'cɨ'tyij maj tyu'taxáj je'ej maj tyi'tɨ́j huáruuj a'ɨ́jna jimi ɨ tɨ
arí tyámua' huó'ruuj, tɨ'ij huo'xɨ́jtye'en a'ɨ́ɨjma ɨ maj júurij, ajta ɨ
maj meríj huácuij. 6 Ji'nye a'ɨ́ɨjma ɨ maj meríj huácuij majta mu
huó'ixaaj ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios, tɨ'ɨj ɨ júuricama'ra' ɨ Dios hua' jimi
huatyá'ɨtzeerej, tyij majta íiyan cháanacaj japua huo'xɨ́jtyej a'yájna
matɨ'ɨj ɨ tyeɨ́tyee tyeeyí'tɨn.

Je'ej tyaj ɨ séecan tyu'tyáhuɨire'en

7 Pu'ríj tɨn a'ájna atyojo'ré'nyesij tɨ'ɨj néijmi'i tye'entyipuá'rij. A'ɨ́j
xu jɨn mua'aj tyámua' metyityoomuámua're'ej, siajta tzáahuatyi'ra'aj
jɨn jahuoocaj ɨ Dios jimi. 8 Siajta jéehua huóoxɨe've'en, ji'nye a'yaa xu
siajta a'ɨ́jna jɨn tyu'túu'uunyi'raj. 9 Siata'aj tyámua' tyihuo'taxɨé've'en
séej siajta séej ɨ juchéj, caxu je'ej siana'aj tyí'tyenyuuca'an. 10 Siata'aj
tyámua' tyú'cha'ɨin je'ej tɨ tyi'tɨ́j ɨ Dios tyajamuaatapuéjve, siajta
a'ɨ́jna jɨn a'yan huárɨnyij siaj sij huo'tyáhuɨire'en séej siajta séej.
11 Tɨpua'aj a'tɨ́j tyí'xajtaj, che' a'ɨ́jna jɨn tyu'taxáj ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios.
Ajta tɨpua'aj a'tɨ́j tyi'tɨ́j jɨn tyí'huɨire'ej, che' a'yan huárɨnyij a'ɨ́jna
jitze arooca'nyáaj ɨ ca'nyíjra'aj Dios tɨ jaatá'. Je'ej siaj néijmi'i tyi'tɨ́j
jɨn rɨcɨj, a'yaa xu huárɨnyij siaj sij néijmi'i tyaatatyójtzi're'en ɨ Dios,
a'ɨ́jna jitze ma'can ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een, a'ɨ́jna ɨ tɨ jitzán
eeráma'can ɨ tɨ naa huasé'rin, a'ɨ́ɨ pu ajta néijmi'i putyí'uurej. Che'
a'yan tyá'ra'nyij.

Maj a'yan tyaapuéjtzitarej matɨ'ɨj ɨ maj tyá'tzaahuatye' ɨ Cɨríistu' jimi

12 Nye'ihuáamua' mu nyaj já'muaxɨe've', caxu je'ej tyityóomuajtyaj
tɨpua'aj tyi'tɨ́j jɨn xá'viicue'ria'aj, nusu tyi'tɨ́j je'ej já'mua'uurej ɨ siaj
quee jamua'tyej. 13 Sulu siata'aj huatóotyamua've'en, a'ɨ́jna jɨme' siaj
jamuán jajpuéjtzij ɨ Cɨríistu', siaj sij siajta huatóotyamua've'en a'ájna
xɨcáara' tyaj jitzán jaséjran ɨ tavástara'. 14 Siata'aj huatóotyamua've'en,
tɨpua'aj a'tɨ́j je'ej pua'aj tyaja'muaxajtaj a'ɨ́jna jɨme' siaj Cɨríistu'
jitze ajtyáma'can, ji'nye a'ɨ́ɨ pu ɨ júuricama'ra' ɨ Dios a'náj tɨna'aj
ja'mua jimi séejre'. 15 Tɨpua'aj sɨ́ɨj tɨ ja'mua jitze ajtyáma'can tyi'tɨ́j
jɨn jajpuéjtzij, che' quee a'ɨ́jna jɨme' tɨ séej huajé'caj, nusu tɨ tyi'tɨ́j
huanáhua'an, na'ríij tyi'tɨ́j je'ej uuriajca'aj tɨ quee jitzán juxɨe've'.
16 Ajta tɨpua'aj a'ɨ́jna jɨn jajpuéjtzij tɨ ɨ Cɨríistu' jimi ajtyáma'can, che'

quee jutyevi'ra'aj, sulu che' tyaatatyójtzi're'en ɨ Dios, a'ífjna jɨme' tɨ ɨ
Cɨríistu' jitze ajtyáma'can.
17 Pu'ríj a'ájna atyojo'ré'nyej tɨ'ij Dios huo'xíjtye'en ɨ
jutyéɨtyeristyamua'. Ajta tɨpua'aj arí a'yan tyu'tyóochej ityájma jimi,
¿je'quij tye'mej a'íɨmaj jimi ɨ maj quee ja'tzaahuatye' ɨ nyúucaria'ra'
ɨ Dios? 18 Ajta tɨpua'aj a'ífjna ɨ tɨ tyámua' tyi'tyúucha'ɨj muárɨe'rij jɨn
jáahuɨɨ, ¿je'quij tye'mej a'íɨjma jimi ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj
ajta a'íɨmaj jimi ɨ maj je'ej pua'aj rɨcɨj? 19 A'íj pu jɨn ɨ maj jajpuéjtzij
ɨ Dios jitze ma'can, miche' móoj xá'puɨ' rɨjcaj, majta ɨ Dios jimi
huatóocu'ven ɨ tɨ yan huo'tyájto, ji'nye a'íɨ pu quee a'náj tyi'tíj jɨn
ootyá'ɨtzeerej.

Pedro pu ca'nyíjra'aj hua'tá'caa ɨ huáasij ɨ maj tyeyúuj tzajta' tyí'ijta

5 1 A'yaa nu nyijta ijíij tyá'xɨe've' nyaj ca'nyíjra'aj huo'tá'an
néijmi'caa ɨ huáasij ɨ maj tyí'huɨɨre' jo'siaj jóosɨ'rii, nyáaj
nu nyajta vástɨ' pué'een, matɨ'ɨj a'íɨmaj, nyajta tyu'séj je'ej tɨ
tyaapuéjtzitariaca' ɨ Cɨríistu', a'yaa pu'ij ajta nyéetzij tyí'nyacɨ'tyij
a'ífjna ɨ tɨ huápuɨ'ɨj naa huasé'rihua'aj ja'mej ɨ Dios jimi. 2 Tyámua' xu
tyihuó'cha'ɨɨn a'íɨmaj ɨ maj tyeítyeristyamua'me'en pué'een ɨ Dios,
je'ej tɨ ajta arí a'íɨn tyajamuaata'íj, juxɨé'vi'ra' xu jɨn a'yan huárɨnyij,
je'ej tɨ ɨ Dios tyá'xɨe've', caxu ca'nyéjrij jɨn a'yan rɨjcaj nusu siaj sij
a'ífjna jɨn túmii huamué'tɨn, sulu a'yaa xu huárɨnyij xuutyámua've'ej.
3 Siata'aj quee óotzaahuatye'ej matɨ'ɨj ɨ maj va'cán jɨn antyúumua'reej,
mej mij ca'nyéjrij jɨn a'yan huárɨnyij a'íɨmaj ɨ siaj huá'cha'ɨj, sulu
siata'aj tyámua' tyihuó'mua'tyen. 4 A'yaa pu'ij tɨ'ɨj huataséjre'en a'ífjna
ɨ tɨ néijmi'i jɨn antyúumua'reej, mua'aj xu ja'ancuriáɨ'sij a'íjcɨ ɨ cúruun
tɨ quee a'náj je'ej rɨnyij sulu tɨ jusén jɨn séeria'aj ja'mej.
5 A'yaa xu cha'taj siana'aj mua'aj mu siaj tyáamua, siata'aj
hua'rá'astijre'en ɨ huáasij. Siata'aj néijmi'i jɨn a'yan huárɨnyij, siaj sij
quee ootzáahuatye'ej siahua'rá'astijre', ji'nye a'yaa pu tyé'yu'si' tɨjɨn:
Dios pu quee hua'xɨe've' a'íɨjma ɨ maj óotzaahuatye',
ajta a'íɨ pu tyámua' tyihuá'huɨɨre' a'íɨmaj ɨ maj quee óotzaahuatye'.
6 Siata'aj quee óotzaahuatye'ej a'ífjna jimi ɨ Dios, ɨ tɨ néijmi'i jɨn
antyúumua'reej, ta'aj ij a'íɨn va'cán jɨn tyajamuaata'íjtye'en, a'náj
tɨ a'yan tyajamuaaxá'puɨ'ɨntari'ri'. 7 Siata'aj ɨ Dios jimi néijmi'i
tyu'tyátoonyij a'ífjna ɨ siaj jɨn je'ej tyityóomuajtyej, ji'nye jéehua xu
jitzán juxɨe've'.
8 Tyámua' xu metyityoomuámua're'ej, siajta tyámua'
tyí'tye'ixɨe'ria'aj, ji'nye a'ífjna ɨ tyiyáaru' ɨ tɨ jamuájcha'ɨɨre', a'yaa pu
metyojo'jijhuan tɨ'ɨj muájyej a'ífjna jɨme' tɨ jahuoo ɨ tɨ jaatyájcɨ'mej.
9 Siata'aj huatyóoca'nyej, siajta tyámua' eenye' a'íjcɨ jitze ɨ siaj
jitzán tyá'tzaahuatye', a'yan setya'mua'réeriaj tɨ a'yan cha'tána'aj

tyihuá'uurej ɨ ja'mua ihuáamua' ɨ maj a'yan huacháatɨmee néijmi'que' ɨ cháanacaj japua. 10 Ajta siatɨ'ɨj a'yan tyaapuéetzitaren, Dios pu tyámua' já'mua'uuren, siaj sij quee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeeria'aj, siaj sij a'ɨ́jna jitze tyú'ca'nyej. A'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Dios ɨ tɨ taatajé tyej tyij jamuán séeria'aj tá'ra'nyij ɨ Cɨríistu' tɨ ajta Jesús pué'een. 11 Che' a'ɨ́ɨn a'ɨ́jna jɨn tyi'tyávaacaj ɨ tɨ néijmi'i jɨn antyúumua'reeriaj jusén jɨme'.

Hua'tyojtye' ajta je'en ja'antyipuá'rij

12 A'yaa nu cɨ́ɨ tyajá'muayu'se'ej a'ɨ́jna jamuán ɨ Silvano, ɨ tɨ a'ɨ́ɨn pué'een sɨ́ɨj ɨ nye'ihuáara', tɨquee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere', nyej nyij ca'nyíjra'aj jamuaata'an, ajta siaj sij jáamua'reej tɨ ɨ Dios tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyámua' tyitatá'caa. A'náj tɨna'aj xu tyámua' eenye' a'ɨ́jna jɨme' ɨ siaj juxɨe've'.

13 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'áa jóosɨ'rii a Babilonia, ɨ tɨ Dios ajta hua'antyíhuoj tɨ'ɨj mua'ajmaj, a'ɨ́ɨmaj mu yajá'muatyojtye', a'ɨ́ɨ pu ajta yajá'muatyojtye' ɨ nyiyóoj ɨ Marcos. 14 Siata'aj huatóotyojtye'en xui'tyoopuɨ́'tza'xɨ'ɨn a'ɨ́jcɨ jɨme' siaj juxɨe've' sɨ́ɨj ajta sɨ́ɨj. Tyámua' xu tyí'tyesejre'ej, mua'aj mu siaj Cɨríistu' jitze ajtyáma'can.

Ɨ yu'xarij tɨ hua'puaj a'ɨ́ɨn tɨ jo'yú'xaca' ɨ San Pedro

Pedro pu hua'tyojtye'

1 [1] Nyáaj Simón ɨ nyaj Pedro pué'een, ɨ nyaj jahuɨɨre' ɨ Cɨríistu' tɨ ajta Jesús pué'een, a'yaa nu já'muatyojtye' mu siaj a'yan cha'taj siana'aj tyá'tzaahuatye' tyatɨ'ɨj ityáj, ji'nye ɨ Dios ajta a'ɨ́jna Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een, a'ɨ́ɨ mu jɨ'réenya'aj séejre'. [2] Che' jéehua tyajamuáacɨ'tyij ɨ tɨ jɨn tyámua' tyajamuatá'caa, ajta tɨ'ɨj jamuaatyápua'ritye'en a'ɨ́jna jɨme' siaj jamua'tyej ɨ Dios siajta a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús ɨ tɨ ajta tavástara' pué'een.

Je'ej tɨ tyɨ'huóoxɨe've' a'ɨ́ɨjma jimi ɨ Dios tɨ huo'tajé

[3] A'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn néijmi'i putyí'uurej ɨ Dios, a'ɨ́j pu jɨn tyitaatá' néijmi'i ɨ tɨ tyúuxɨe've' tyej tyij júurij huatyá'ɨtzeere'en a'ɨ́jna jimi ɨ tɨ taatajé, a'ɨ́jna ɨ tɨ jusén jɨn naa huasé'rin, ajta a'ɨ́ɨn néijmi'i jɨn antyúumua'reej. [4] A'ɨ́j pu jitze ma'can ɨ tɨ jɨn va'cán tya'tóoraj taatajé, tɨ ajta jéehua tajitzé juxɨe've', tyej tyij a'ɨ́jna jɨn a'yan séeria'aj tá'ra'nyij tɨ'ɨj ɨ Dios, tyata'aj tyij huatáta'uunaj a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ je'ej pua'aj huasé'rin ɨ maj jɨn a'yan tyá'xɨe've' ɨiyan cháanacaj japua. [5] A'ɨ́j xu jɨn jéetze' huatyóoca'nyej a'ɨ́jna jɨme' ɨ siaj jɨn tyá'tzaahuatye' siajta tyámua' tyityetyúucha'ɨɨj, siajta tyámua' tyiyo'itéej xá'ra'nyij ɨ siaj jɨn tyámua' tyityetyúucha'ɨɨj. [6] Siajta ɨ siaj jɨn tyámua' tyá'mua'reej, a'ɨ́j xu jɨn huóocu'vej, ajta ɨ siaj jɨn óocu'vej a'ɨ́j xu jɨn néijmi'i tyo'táviicue', ajta ɨ siaj jɨn néijmi'i tyo'táviicue', a'ɨ́j xu jɨn tyaatatyójtzi're'en ɨ Dios, [7] ajta ɨ siaj jɨn tyé'tyojtzi're' ɨ Dios, a'ɨ́j xu jɨn tyámua' tyityetyóojeevej, ajta siatɨ'ɨj tyámua' tyityetyojéeven aj xu sij tyámua' naa tyityahuóoxɨe've'en.

[8] Tɨpua'aj mua'aj néijmi'i jɨn a'yan xáarɨnyij je'ej siaj tyi'ɨ́j tyu'yí'tɨn, a'ɨ́jna ɨ ja'mua júuricamej jéehua pu tyu'tyáhuɨɨre'ej a'ɨ́jna jɨme' siaj jaamua'aj tzáahuatyi'ra'aj jɨme' ɨ tavástara' Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een. [9] Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨquee a'yan rɨcɨj a'yaa pu een tɨ'ɨj ɨ a'tɨ́j tɨ arácun tɨquee ɨmuáj tyí'sej, a'ɨ́ɨ pu arí yo'huá'xɨj tɨ ɨ Dios

tyaatú'uunyi'ri' je'ej tɨ tyi'tɨ́j jɨn quee xá'puɨ' huarɨ́j. 10 A'ɨ́j xu jɨn
nye'ihuáamua', siata'aj huatyóoca'nyej siaj sij a'yan huárɨnyij je'ej tɨ
tyi'tɨ́j jɨn ɨ Dios tyajamuaatajé ajta jamua'antyíhuoo, ji'nye tɨpua'aj
a'yan xáarɨnyij caxu a'náj tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzeere'ej. 11 A'yaa pu
tyajá'muacɨ'tyij, siaj a'áa jo'tyájrutyej jo'tɨj jusén jɨme' tyejé'ijtaj ɨ
tavástara' ɨ tɨ tajapuá huatanyúj, a'ɨ́jna ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een.
12 A'ɨ́j nu jɨn a'yan tyajá'mua'ixaatye'ej na'mej, siaj sij a'yan
tyá'mua'reeriaj, tyij siajta seríj tyámua' een a'yájna nyatɨ'ɨj
tyajamuaamuá'tyej. 13 A'yaa pu tyí'nyacɨ'puaj nyej nyij tyámua'
tyajamuáa'ixaatye' nyajta ca'nyíjra'aj jamuaata'an ɨjíij nyej nyooj
júurij. 14 A'ɨ́jna ɨ tavástara' Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een, a'yaa pu
tyinaaté'exaaj tɨ arí véjri' a'náj nyaj jitzán muɨ'nyij, 15 A'yaa nu nyij
tyu'tyényaca'nyesij, nyej nyij tyajamuáa'itɨɨj tɨ'ij huatáɨ'riitarej siaj
jo'támua'reej je'ej nyaj tyajamuáa'ixaa.
16 A'ɨ́jna ɨ tyaj jamuaamua'tyej je'ej tɨ éenye'que' huataséjre'sij
a'ɨ́jna ɨ tavástara' Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een, a'ájna xɨcáara'
jitze tɨ'ɨj ajtáhua'aj yava'cányesij, catu a'ɨ́jna jɨn jaataxájtaca' ɨ
nyúucarij ɨ maj jujɨ́ɨmua'aj mana'aj jájtyo ɨ tyétyacaa, catu tyajta
tajɨ́ɨmua'aj tyana'aj jájtyo, sulu tajɨ'ɨj tu jɨn jaaséj tɨ a'ɨ́ɨn néijmi'i jɨn
antyúumua'reej. 17 A'yaa tu tyeeséj tɨ'ɨj ɨ Dios tyámua' tyeetyájtoo,
ajta tyámua' tyaatá', ajta ɨ Dios a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn: "A'ɨ́i pu a'ɨ́ɨn

© 1996 David C. Cook

2 San Pedro 1:16-18

pué'een ɨ nyiyóoj ɨ nyaj jéehua huápuɨ'ɨj jaxɨe've', a'íi pu a'íɨn pué'een
ɨ nyaj ja'antyíhuoj.” 18 Ityáj tu jáanamuajri' a'íjcɨ ɨ nyúucarij tɨ júty e'
je'cánamuajre, ji'nye jamuán tu ajo'tyú'uuca'aj ɨ tavástara' a'ájna ɨ jɨríj
jitze tɨ tyámua' tyejé'een.
19 A'íj pu jɨn jéetze' ámiteere' quee a'íjna ɨ nyúucarij ɨ
maj jaataxájtaca' a'íɨmaj ɨ maj Dios jitze tyí'xajtaca'aj, a'íj xu
jɨn mua'aj tyámua' tyá'tzaahuatye'. Ji'nye a'íjna ɨ nyúucarij
a'yaa pu een tɨ'ɨj a'íjna ɨ tatzárij jo'tɨj jo'tíca' 'asta na'aj quee
huataséjre'en a'íjna ɨ xú'ra'vej tɨ'ɨj tapuá'risima'caj ujé'ejnyinyiij,
tɨ'ɨj jamuaatyátatzavi'tye'en. 20 Ajta anaquéej a'yan tyúuxɨe've' siaj
jáamua'reej tɨquee a'tíj a'náj jusíɨj je'ej tyéejtyoj je'ej tɨ huatóomua'aj
a'íjna ɨ nyúucarij tɨ jitzán á'yu'si'ij ɨ yu'xarij je'ej maj tyu'taxájtaca'
a'íɨmaj ɨ maj Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj, 21 ji'nye a'íɨmaj ɨ maj Dios
jitze ma'can tyí'xajtaca'aj, camu a'náj a'yan tyu'taxájtaca' je'ej maj
tyi'tíj jujíɨmua'aj mana'aj tyí'ijtyoj, sulu Dios jitze ma'can mu a'yan
tyu'taxájtaca', majta a'íjna jɨme' ɨ júuricama'ra' ɨ Dios.

A'íɨmaj ɨ maj hue'tzij jɨn tyihuá'mua'tyej

2 1 Jéehua mu majta ɨ tyeítyee huataséjre'ej a'íɨjma jimi ɨ maj
Israel jitze ajtyáma'can, ɨ maj hue'tzij jɨn tyihuá'mua'tyej,
a'íj mu jɨn jéehua ja'mua jimi séejre' a'íɨmaj ɨ maj hue'tzij jɨn
tyaja'muamua'tyej. Avíitzij mu jɨn a'yan rɨcɨj mua'ajmaj jimi, a'yaa
mu mij a'íjna jamuojo'rɨésij, majta jatyáhue'tacaa ɨ tavástara' a'íjna
ɨ tɨ ajta hua' jɨme' tyu'nájchitaca', a'íj pu jɨn a'yan tyihuá'cɨ'tyij tɨ ɨ
Dios jiye'tzín hua'antyipuá'ritye'en. 2 Mue'tíj mu hua'rá'astijre'ej mej
mij a'yan cha'taj mana'aj tyityahuóoxana'cɨre'en matɨ'ɨj a'íɨmaj, a'yaa
mu mij a'íjna jɨn je'ej pua'aj tya'xáataj muá'ju'un a'íjcɨ ɨ nyúucarij
tɨ xá'puɨ'. 3 A'yaa mu a'íjna jɨn hue'tzij tyihua'mua'tyáaj muá'ju'un
a'íjna jɨme' maj huápuɨ'ɨj jaxɨe've' ɨ túmii, a'yaa mu mij a'íjna jɨn
tyitye'entyipuá'rij tɨ'ɨj Dios huo'xíjtye'en, ji'nye pu'ríj á'tyeej tɨ a'yan
a'íɨmaj jimi tya'tácatyiij.
4 Capu ɨ Dios tyihuo'tú'uunyi'ri' a'íɨmaj ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨria'ca'aj,
ɨ maj tyi'tíj jɨn ootyá'ɨtzee, sulu a'áa pu huaja'tyáahua'xɨj jo'maj
yá'puejtzitaren, ajta ja'tyácun mej mij a'áa já'nami'huaj jo'tɨj jo'tíca',
a'áa mu ja'avíitzi'huaj muá'ju'un, 'asta na'aj quee Dios huo'xíjtye'en
a'ájna xɨcáara' jitze tɨ'ɨj jitzán néijmi'i tye'entyipuá'rij. 5 Capu ajta
tyihuo'tú'uunyi'ri' a'íɨmaj ɨ maj ará'tyeej séjria'ca'aj, sulu a'yaa pu
tyu'tá' tɨ ɨ jájtyij tyí'jɨstej néijmi'que' ɨ cháanacaj japua, tɨ'ɨj puéjtzij
huo'tá'an a'íɨjma ɨ maj quee já'astijria'ca'aj ɨ Dios, ajta a'íɨ pu xaa
huáhuɨɨ ɨ Noé, ɨ tɨ a'yan tyihuo'té'exaaj je'ej maj huárɨnyij mej
mij xá'puɨ' huárɨnyij ɨ Dios jimi, ajtáhua'aj a'íɨmaj ɨ séecan ɨ maj
aráahua'puaj ará'axcaa. 6 Dios pu ajta huo'xíjtyej a'íɨjma ɨ maj a'áa
jo'cháatɨma'caa ɨ chájta'naj jitze tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Sodoma

ajta a Gomorra, néijmi'caa pu huatyáatiej, mej mij a'ífjna jin jáamua'reej
je'ej ti tyihuá'uuren a'fiijma i maj quee já'astijre' i Dios. 7 Ajta a'ij pu
japua huatanyúj a'ífjci i Lot, i ti tyámua' tyi'tyúucha'iica'aj, ajta je'ej
pua'aj ja'axcaa je'ej maj rijcaj i maj juxana'caria'ca'aj a'fiimaj i maj quee
tyi'tij já'astyajca'aj. 8 A'ífjna i tyévij ti tyámua' tyi'tyúucha'iica'aj i Dios
jimi, jéehua pu jajpuéjtzica'aj i jutzájta' a'ífjna jime' maj quee xá'pui'
rijcaa ji'nye a'yaa pu tyí'sejraca'aj, ajta tyi'namuajraca'aj i maj je'ej
pua'aj rijcaa a'fiimaj i maj quee tyi'tij já'astyajca'aj.

9 Tavástara' pu jaayí'tin ti hua' japua huatányuunyij tyi'tij maj
jin jajpuéjtzij a'fiimaj i maj jimi séejre', ajta jaayí'tin ti hue'tyáanaj
a'fiijma i maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ij, ti'ij puéjtzij huo'tá'an a'ájna
xicáara' jitze ti jitzán néijmi'caa á'xijtye'en. 10 Tavástara' pu ajta
puéjtzij huo'tá'sij a'fiijma i maj huápui'ij je'ej pua'aj ricij, majta quee
tyi'tij já'astijre'. Camu tyi'tij ja'astej majta óoca'nyej maj cha'mana'aj
tyi'tij jin je'ej pua'aj huárinyij, camu majta tyí'tziinye' mej mij je'ej
pua'aj tyihuá'xajtaj a'fiijma i maj tajapuá já'sejre', 11 majta a'fiimaj i
maj tajapuá tyí'huiire', tyij majta jéetze' juca'nyej majta jéetze' va'cán
jin antyúumua'reej, camu a'yan tyityóoca'nyej mej mij je'ej pua'aj
tyihuá'xajtaj a'fiijma i tyétyacaa a'ífjna jimi i tavástara'.

12 A'fiimaj i tyétyacaa a'yaa mu een mati'ij i ya'muáatyee: camu
tyihuojó'itej, majta cha'mana'aj jo'ojujhua'an, a'yaa mu een jin
huanánie'huaca' mej mij huo'vívi', majta je'en huó'cui'nyij. Je'ej
mu pua'aj tyá'xaj i tyi'tij maj quee yó'itej, ajta a'yaa mu cha'taj
mana'aj tyí'tyacui'nyij mati'ij a'fiimaj i ya'muáatyee, 13 a'yaa mu mij
majta tya'ajpuéetzij muá'ju'un mati'ij a'fiimaj séecan puéjtzij tyu'tá'.
A'yaa mu tyityóomuajtyej maj tyi'tij jin jutyamua've', a'yaa mu mij
ricij tújca'rij tzajta'. Jéehua xu tyévi'si' séejre' a'ífjna jime' je'ej siaj
tyi'tij jin ricij hua' jamuán, mati'ijta tyí'ye'estyaj, ji'nye a'ij mu jin
jutyamua've' i maj jime' jujfiimua'aj jucuanamuaj.

14 Camu púj oorej maj íitaj huaséj majta je'en quee jaatanyácua'aj,
camu a'náj ja'antyápua'citacaa maj á'itzeeria'aj i Dios jimi. Ca'nyíjra'aj
mu hua'tá'caa a'fiijma i maj quee jéehua juca'nyej mej mij majta
tyi'tij jin je'ej pua'aj huárinyij, jéehua mu jaayí'tin je'ej maj tyi'tij jin
huárinyij, a'fii mu a'fiin pué'een i tyeítyee i Dios ti puéjtzij huo'tá'sij.
15 Mu'rij jo'vátzij, ji'nye mu'rij ajtacij i juyéj jitze ti tyámua' een.
A'yaa mu mij ricij ti'ij a'ífjna i Balaam, yójra' a'ífjci i Bosor, i ti a'yan
tyá'xie'va'ca'aj ti túmii huamué'tin a'ífjna jime' ti je'ej pua'aj ricij, 16 ajta
a'yaa pu je'ej tyo'tóomua'aj a'ífjna jime' ti je'ej pua'aj rijcaa, ti'ij i púuru'
tiquee tyo'rfii'rej a'yan tyaaté'exaa ti'ij tyévij, ajta je'en jaatá'ijmuejri'
ti'ij quee tyi'tij jin je'ej pua'aj rijcaj a'ífjna jime' i ti jutímue'.

17 A'fiimaj i maj a'yan ricij a'yaa mu een ti'ij jo'tij ja'tyácun ajta
je'en quee arájmuaa, nusu ti'ij i jéetirij ti áacaj jáatajchi, a'yaa pu
tyihuá'ci'tyij maj a'áa jo'tyá'itzeere'en jusén jime' jo'tij huápui'ij

jo'tíca'. 18 A'yaa mu a'íjna jɨn tyí'xaj ɨ nyúucarij tɨquee tyi'tíj je'ej
tyí'xaj, majta ca'nyíjra'aj hua'tá'caa ɨ séecan mej mij tyi'tíj jɨn je'ej
pua'aj huárɨnyij a'íɨmaj ɨ maj moochán jaatapuá'cɨtaca', ɨ maj je'ej
pua'aj tyityetyúucha'ɨica'aj. 19 A'yaa mu tyihuá'ixaatye' maj juxáahuaj
séeria'aj muá'ju'un, majta jujíɨmua'aj ca'nyéjrij jɨn tyí'huɨire' a'íjna
jɨme' maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj, ji'nye a'tíj tɨna'aj tɨ ca'nyéjrij jɨn
tyí'huɨire', a'íɨ pu a'yan tyá'huɨire' je'ej tɨ tyi'tíj arí tyeetyáamue'tɨj.
20 Ji'nye a'íɨmaj ɨ maj meríj jaamua'aj a'íjcɨ ɨ tavástara' Jesús ɨ tɨ ajta
Cɨríistu' pué'een, a'íɨmaj mu meríj ajtacíj a'íjcɨ jitze ɨ tɨ je'ej pua'aj
tyí'een íiyan cháanacaj japua, tɨpua'aj ajtáhua'aj huo'tyámue'tɨn
a'íjna ɨ tɨ je'ej pua'aj een, jéetze' mu je'ej pua'aj rɨnyij mequee
jájcuaj. 21 Jéetze' pu tyámua' tacaj maj quee a'náj jáamua'tyijche'
a'íjcɨ ɨ juyéj tɨ tyámua' een, mej mij quee a'yan tyá'mua'reeriaj majta
je'en yo'huá'xɨj a'íjcɨ ɨ nyúucarij tɨ tyámua' een tɨ ajta hua' jimi
huatyátuiihuaca'. 22 A'yaa pu'ij a'íɨjma jimi tya'raj je'ej tɨ tyé'yu'si' ɨ
yu'xarij jitze tɨ a'yan tɨjɨn: "A'íjna ɨ tzɨ'ɨj, ajtáhua'aj pu pu'ájvej tɨ'ij
jáacua'nyij ɨ jujárɨe'rij", ajta ɨ tɨ a'yan tɨjɨn: "A'íjna ɨ tuíixuj ɨ maj
tyámua' tya'cáajo'sij, ajtáhua'aj pu ɨ jáxu'uj jitze átyɨ'huaxɨ'ɨj."

A'náj tɨ ajtáhua'aj yatanyésij ɨ tavástara'

3 1 Nye'ihuáamua' mu nyaj já'muaxɨe've', a'íi pu a'íɨn pué'een ɨ
yu'xarij tɨ hua'puaj ɨ nyaj jitzán tyajá'muayu'se'ej. A'yaa nu a'íjcɨ
jɨme' ɨ tɨ hua'puaj tyá'xɨe've' nyej nyij ca'nyíjra'aj jamuaata'an siaj sij
tyámua' tyú'mua'tyij. 2 Xo'támua'reej je'ej maj ará'tyeej tyu'taxájtaca'
a'íɨmaj ɨ maj Dios jitze ma'can tyí'xajtaca'aj, siajta a'íjcɨ ɨ nyúucarij
ɨ tɨ jamuaatá' a'íjna ɨ tavástara', tɨ ajta a'íɨn pué'een ɨ tɨ ja'mua
japua huatányuusij, a'íɨ pu a'íɨn pué'een ɨ nyúucarij tɨ ityájma jimi
jaatyájtoo, tyej tyij jamuaaté'exaatye'en.
3 Siata'aj tyámua' tyá'mua'reeriaj tɨ a'yan tye'mej, a'ájna xɨcáara'
jitze tɨ jitzán néijmi'i tye'entyipuá'rij, a'íɨ mu huataséjre'ej ɨ tyeítyee
ɨ maj jamuá'xaahuari', je'ej tɨ a'íɨmaj tyihua'ráanajchi ɨ tɨ je'ej pua'aj
een, 4 a'yaa mu tyu'ta'íhuo'sij tɨjɨn: "¿Ji'nye tyi'tíj huaríj a'íjna jɨme'
tɨ ɨ Cɨríistu' ajtáhua'aj ya'uvé'nyesij? Mu'ríj huácuij ɨ tahuásimua'cɨ'ɨj,
ajta a'yáana'aj óoche' tyí'sejre' ɨ cháanacaj tɨ'ɨj jájcuaj ɨmuáj
tyu'tyátaavijhuaca'." 5 A'íɨmaj ɨ tyeítyee camu jaxɨe've' maj
jo'támua'reej tɨ ɨ tajapuá arí jájcuaj ɨmuáj séjria'ca'aj, ajta ɨ cháanacaj
a'yan tyu'séjrej tɨ'ɨj ɨ Dios junyúucaa jɨn tyu'ta'íjtaca', tɨ'ij ajnyéj a
jáata', ajta ijíij a'yan tyí'sejre' ɨ jájtyij japua. 6 A'yaa pu ajta jájtyij jɨn
tyu'tyá'uunyi'huaca' ɨ cháanacaj a'ájna ɨmuáj. 7 Ajta ɨ tajapuá ijíij tɨ
séejre' ajta a'íjna ɨ cháanacaj ɨ tyaj a'yan japuan ijíij a'yan séejre', Dios
pu jacha'ɨj tɨ'ij jaatyáteeraj. A'íɨ pu ɨ tɨéj hua'antyipua'ritye'sij a'ájna
xɨcáara' jitze tɨ jitzán huá'xɨjtye'en ɨ junyúucaa jɨme', ajta néijmi'caa
jo'rɨésij a'íɨmaj ɨ tyeítyee ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj.

8 Siata'aj quee yó'hua'nan, nye'ihuáamua' tɨ ɨ tavástara' jimi
séej xɨcáj a'yan een tɨ'ɨj séej ví'ra'aj nyinyi'ra'aj, ajta séej ví'ra'aj
nyinyi'ra'aj a'yan een tɨ'ɨj séej xɨcáj. 9 Capu a'yan huatóomua'aj
tɨ ɨ tavástara' á'tyeeren tɨ'ij a'yan huárɨnyij je'ej tɨ tya'tóoraj,
matɨ'ɨj séecan tyí'mua'tzej, sulu tyámua' pu tyé'viicue' ja'mua
jimi, ji'nye capu jaxɨe've' tɨ a'tíj jó'vetyij, sulu mej mij néijmi'i
tyá'antzaahuatye'en ɨ Dios jimi.
10 Ajta ɨ tavástara' a'yaa pu tyo'vé'nyesij tɨ'ɨj ɨ náhua'rij tɨ
avíitzij jɨn huataséjre'ej ɨ tíca'rij tzajta'. Aj pu'ij ɨ tajapuá tɨ
séejre' huatyú'uunyi'huaj, ca'nyíin pu jɨn je'ej pua'aj huápuɨ'ɨj
huatánamuajre'ej, ajta néijmi'i ɨ tɨ tyú'taavijhuaca' ajta pu
tye'entyipuá'rij a'íjna jɨme' ɨ tɨéj, ajta ɨ cháanacaj, jamuán ɨ tɨ japuan
tyí'sejre' a'íɨ pu tyu'tyátaasij.
11 Ji'nye néijmi'i pu a'yan tyu'tyú'uunyi'huaj, a'yaa pu'ij tyúuxɨe've'
siaj tyámua' tyityetyúucha'ɨɨj, siajta néijmi'i jɨn ja'rá'astijre'en ɨ Dios.
12 Siata'aj jajchó've'ej a'náj tɨ xɨcáara' jitze uvé'nyesij ɨ Dios, siajta
néijmi'i jɨn tyámua' eenye'. Ji'nye a'ájna xɨcáara' jitze, a'íjna ɨ tajapuá
néijmi'i pu huatyú'uunyi'huaj ɨ tɨéj jɨme', ajta ɨ tɨ tyú'taavijhuaca' tɨ'ɨj
ajta jamuán tyí'sejre', a'íɨ pu ajta néijmi'i tyu'tyátaasij, 13 tyajta ityáj
a'íj tu tyicho've', ɨ tajapuá tɨ jájcuaj tyajta ɨ cháanacaj tɨ ajta jájcuaj,
a'yájna tɨ'ɨj ɨ Dios tya'táraj, ajta néijmi'i tyámua' tyi'éenye'ej ta'mej.
14 A'íj xu jɨn nye'ihuáamua' mu nyaj já'muaxɨe've', ijíij siaj siooj
a'yan tye'ejchó've', siata'aj tyámua' eenye' ɨ Dios jimi, siaj sij quee
tyi'tíj jɨn á'ɨtzeeria'aj. 15 Siata'aj a'yan tyá'mua'reeriaj tɨ a'íjna jɨn
já'muacho've' ɨ Dios tɨ'ij néijmi'caa táahuɨire'en. A'íj pu ajta jɨn
tyajamuaatayú'sej a'íjna ɨ ta'ihuáara' Pablo ɨ tyaj jaxɨe've', Dios
pu a'yan tyaatá' tɨ'ij yo'itéej já'ra'nyij tyámua' naa. 16 Néijmi'i ɨ tɨ
jitzán tyajamuaatayú'sej a'yaa pu cha'tána'aj tyajamuáa'ixaa, tyij
ajta je'caquéj muárɨe'rij tɨ a'tíj yo'itéej já'ra'nyij ɨ nyúucarij, a'íj mu
jɨn séecan ɨ tyeítyee ɨ maj quee tyi'tíj mua'reej ɨ maj majta quee xu
jéehua tyé'viicue' ɨ maj jɨn tyá'tzaahuatye' a'yaa mu mij a'íjna jɨn
tyí'tyese' mej mij seequéj tyiyo'itéej muá'ra'nyij, a'íɨ mu mij seequéj
ja'uurej ɨ nyúucarij, a'íj mu mij jɨn jujíɨmua'aj antyúupua'ritye'sij.
17 A'yaa pu'ij nye'ihuáamua' mu nyaj já'muaxɨe've', mua'aj xu seríj
jamua'reej, siata'aj sij tyámua' tyityahuóocha'ɨɨn, mej mij quee tyi'tíj
jɨn jamuáacuanamuaj a'íɨmaj ɨ maj je'ej pua'aj tyí'tyetyeɨtyee, nusu
siaj sij a'yan huárɨnyij je'ej maj a'íɨmaj tyí'ijta. 18 Siajta mua'aj siata'aj
jéetze' tyámua' tyáamua'tyij a'íjcɨ ɨ tavástara' tɨ ajta Cɨríistu' pué'een,
siata'aj a'íjna jɨn huahuóse'en ɨ siaj jɨn huóoxɨe've'en. Tyiche' a'náj
tɨna'aj tyé'tyojtzi're'ej. Che' a'yan tyá'ra'nyij.

Ɨ yu'xarij tɨ anaquéecan jo'yú'xaca' a'ɨ́jna ɨ San Juan

A'ɨ́jna ɨ nyúucarij tɨ júurij

1 [1] A'ɨ́j tu jɨn mua'ajmaj tyajá'muayu'se'ej a'ɨ́jna jitze ma'can
ɨ Ciríistu' tɨ arí jájcuaj ɨmuáj séjria'ca'aj ajta tɨ'ɨj na'aj yatɨj
je'ré'nyej, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tyaj jáanamuajri' tyajta ɨ tyaj tajɨ'ɨj
jɨn jaaséj. Ji'nye tu'ríj jaaséj tyajta tamuáca' jɨn ja'ajtamuáriej. A'ɨ́ɨ
pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyúucarij tɨ júurij. [2] A'íi pu ɨ júuricamej huataséjre,
ityáj tu jaaséj, tyajta a'ɨ́jna jitze ma'can tyí'xaj, tyajta a'yan cha'taj
tyana'aj mua'ajmaj tyajá'mua'ixaatye', a'ɨ́jna ɨ tɨ ajta tavástara' jimi
séejre', ɨ tɨ ityájma jimi huataséjre. [3] A'ɨ́j tu tyij já'mua'ixaatye' ɨ
tyaj jaaséj, tyajta ɨ tyaj jáanamuajri', siaj sij siajta mua'aj tajamuán
séjre'ej, a'yájna tyatɨ'ɨj ityáj jimi tyí'sejre' ɨ Dios ɨ tyaj jáj táataj,
tyajta jimí a'ɨ́jna ɨ Jesús ɨ tɨ ajta Ciríistu' pué'een. [4] A'yaa tu een jɨme'
tyajá'muayu'se'ej tyej tyij néijmi'i huátatyamua've'en.

Dios pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tatzárij

[5] A'íi pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyúucarij ɨ Ciríistu' tɨ taamuá'tyej ɨ
tyej tyij ityáj já'mua'ixaatye', tɨ ɨ Dios tatzárij pué'een, ajta quee
jimí séejre' a'ɨ́jna ɨ tíca'rij. [6] Tɨpua'aj a'yan tyetyí'xajta yee jimi tu
séejre', tyajta je'en tíca'riste' ciɨnyej, a'ɨ́j tutyij jɨn tyí'hue'taj, ji'nye
catu huatoojé'yacan jɨn tyí'xaj. [7] Ajta tɨpua'aj a'yan a'ɨ́jna jitze
tyetyi'tyesejria'aj ɨ tatzárij, a'yájna tɨ'ɨj ajta ɨ Dios tatzárij tyi'pué'een,
a'ɨ́j tu jɨn jimi séejre', ajta ɨ xúuria'ra' ɨ Jesús tɨ yójra' pué'een ɨ Dios,
a'ɨ́ɨ pu néijmi'i tyitacáa'ri'raj ɨ tyaj jɨn ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi.
[8] Tɨpua'aj a'yan tyetyí'xajta yee catu tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere' ɨ Dios
jimi, a'yaa tu tyij tajɨ́ɨmua'aj tyí'tacuanamuaj, capu ij ityájma jimi
séejre' a'ɨ́jna ɨ nyúucarij tɨ jɨ'ré'can jɨme', [9] ajta tɨpua'aj tyaataxáj ɨ
tyaj jɨn ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi, a'yaa pu tyíɨ'rij tyaj jitzán tyú'ca'nyej
ɨ Dios, tɨ tyámua' eenye' séejre', ajta a'ɨ́ɨn tyitaatú'uunyi'raj ɨ tyaj
jɨn ootyá'ɨtzee ajta néijmi'i ɨ tyaj jɨn je'ej pua'aj huarɨ́j. [10] Tɨpua'aj
a'yan tyetyí'xajta yee catu a'náj tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi,

a'yaa tu tyé'sejrata tɨ ɨ Dios tyí'hue'tacaa, catu tyij tyeexúj tyámua' tyá'antzaahuaj ɨ nyúucaria'ra'.

Cɨríistu' pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ tajapuá huatányuusij

2 [1]Mua'aj mu siaj nyiyóojmua' pué'een mu nyaj huápuɨ'ɨj já'muaxɨe've', a'yaa nu tyajá'muayu'se'ej siaj sij quee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeeria'aj ɨ Dios jimi. Ajta tɨpua'aj a'tɨ́j tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzeere'en ɨ Dios jimi, sɨ́ɨj pu tajapuá huatányuusij, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een, a'ɨ́ɨ pu'ij jɨ'réenya'aj séejre' ɨ Dios jimi. [2]Cɨríistu' pu tajitzé ma'can huatóomu'vejritaca' ta'aj ij ɨ Dios tyitaatú'uunyi' ɨ tyaj jɨn ootyá'ɨtzee, ajta quee ityájma na'aj, sulu néijmi'caa jɨme' ɨ maj a'yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua.

[3]Tɨpua'aj néijmi'i jɨn a'yan táarɨnyij je'ej tɨ ɨ Dios tyí'ijta, a'yaa tu a'ɨ́jna jɨn tyámua' tyá'mua'reej tyaj jɨ'ré'can jɨme' jamua'tyej. [4]Ajta tɨpua'aj sɨ́ɨj a'yan tyí'xajtaj yee: "Nyáaj nu jamua'tyej a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús", ajta quee a'yan rɨcɨj je'ej tɨ tyí'ijta ɨ nyúucaria'ra', a'ɨ́ɨ pu tyí'hue'tacaa, ajta quee jimi séejre' ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme'. [5]Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ a'yan rɨcɨj je'ej tɨ ɨ nyúucaria'ra' tyí'ijta, a'ɨ́ɨ pu arí jɨ'ré'can jɨme' tyámua' een a'ɨ́jna jitze ɨ Dios tɨ jɨn taxɨe've', a'ɨ́j tutyij jɨn jamua'reeren tɨ a'ɨ́ɨn jimi séejre' ɨ Dios. [6]A'ɨ́jna ɨ tɨ a'yan tyí'xaj tɨ ɨ Dios jitze ajtyáma'can, a'yaa pu tyúuxɨe've' tɨ a'yan cha'tána'aj tyi'tyúucha'ɨj tɨ'ɨj ɨ Cɨríistu'.

A'ɨ́jna ɨ nyúucarij tɨ jájcuan jɨn tyí'ta'ijtye'

[7]Nye'ihuáamua' mu nyaj já'muaxɨe've', a'ɨ́jna ɨ nyúucarij ɨ nyaj já'muayu'se' capu jájcuaj, sulu a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyúucarij tɨ jájcuaj ɨmuáj ɨ Dios jɨn tyitaata'ɨ́j. A'ɨ́jna ɨ nyúucarij tɨ jájcuaj ɨmuáj jɨn tyitaata'ɨ́j ɨ Dios, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyúucarij ɨ siaj jáanamuajri'. [8]Ajta a'yájna, a'ɨ́jna ɨ nyaj já'muayu'se' nyúucarij pu pué'een tɨ jájcuaj, tɨ ajta jɨ'ré'can jɨme' ɨ Cɨríistu' jimi ajta ja'mua jimi, jɨ'nye pu'ríj antyipua'rij a'ɨ́jna ɨ tɨ́ca'rij, aj pu'ij huatyóochesij ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme' tatzárij pué'een.

[9]Tɨpua'aj sɨ́ɨj a'yan tyí'xajtaj tɨ a'áa já'ma'can jo'tɨj jó'nyeeri'ij, ajta je'en ɨ ju'ihuáara' tyicha'ɨ́ɨria'aj, a'ɨ́ɨ pu óoche' a'áa já'sejre' jo'tɨj jo'tɨ́ca'. [10]A'ɨ́jna ɨ tɨ jaxɨe've' ɨ ju'ihuáara' a'ɨ́ɨ pu a'áa já'ma'can jo'tɨj jó'nyeeri'ij, ajta quee tyi'tɨ́j séejre' tɨ jɨn ootyá'ɨtzeere'en ɨ Dios jimi. [11]Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ jájcha'ɨɨre' ɨ ju'ihuáara', a'ɨ́ɨ pu a'áa já'ma'can jo'tɨj jo'tɨ́ca' ajta a'yan tɨ́ca'riste' metyojo'cha'can, a'ɨ́j pu jɨn quee jamua'reej jo'tɨj jooméj, jɨ'nye ɨ tɨ́ca'rij pu a'yan jáaruuj tɨ'ɨj aráacunyij.

[12]Nyiyóojmua', a'yaa nu tyajá'muayu'se'ej mua'ajmaj, jɨ'nye Dios pu tyajamuaatú'uunyi'ri' ɨ siaj jɨn ootyá'ɨtzee, a'ɨ́jna jitze ma'can ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een. [13]Siajta mua'aj mu siaj hua' huásimua' pué'een, a'yaa nu tyajá'muayu'se'ej, jɨ'nye mua'aj xu seríj jamua'tyej

a'ífjna ɨ tɨ jájcuaj ɨmuáj séjria'ca'aj. Ajta mu siaj tyáamua, a'yaa nu tyajá'muayu'se'ej, ji'nye mua'aj xu seríj tyu'tyáamue'tɨj a'ífjcɨ jitze ɨ tɨ je'ej pua'aj een.

14 A'yaa nu nyeríj tyajamuaatayú'sej mu siaj hua'yojmua' pué'een, ji'nye mua'aj xu jamua'tyej a'ífjcɨ ɨ tyaj jajvástara'. A'yaa nu nyajta nyeríj tyajamuatayú'sej mu siaj hua' huásimua' pué'een, ji'nye mua'aj xu seríj jamua'tyej a'ífjna ɨ tɨ jájcuaj ɨmuáj séjria'ca'aj. A'yaa nu nyajta tyajamuatayú'sej mu siaj tyáamua, ji'nye mua'aj xu uhuácaca'nye' siajta ja'antzaahuaj ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios ja'muaxɨéjnyu'caa tzajta', siajta seríj néijmi'i jɨn tyu'tyáamue'tɨj a'ífjcɨ jitze ɨ tɨ je'ej pua'aj een.

15 Caxu jaxɨe'va'aj ɨ cháanacaj, nusu ɨ tɨ íiyan tyí'ma'can cháanacaj japua. Tɨpua'aj sífɨj a'yan tya'xɨé've'ej ɨ cháanacaj, capu jaxɨe've' ɨ Dios, 16 ji'nye néijmi'i íiyan tɨ tyí'sejre' ɨ cháanacaj japua capu tavástara' jimi tyajá'ma'can, sulu íiyan pu'uj tyí'ma'can. A'íi pu'ij a'fɨn tyi'pué'een ɨ cháanacaj japua tɨ a'yan tyí'ma'can: a'ífjna ɨ tɨ je'ej pua'aj een ɨ tɨ hua' tzajta' eerányinyii, ajta a'ífjna ɨ tɨ séejre' mej mij a'ífjna jɨn ahuóotzaahuatye'en. 17 Ajta a'ífjna ɨ cháanacaj pu'ríj antyipua'rij, jamuán ɨ tɨ je'ej pua'aj tyí'een, ajta a'ífjna ɨ tɨ a'yan rɨcɨj je'ej tɨ ɨ Dios tyá'xɨe've', a'fɨ pu júurij ta'mej jusén jɨme'.

A'ífjna ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme' ajta ɨ tɨ hue'tzij pué'een

18 Mu siaj yójmua'mua' pué'een, pu'ríj a'ájna ajtyojo'ré'nyesij ɨ xɨcáara' tɨ jitzán néijmi'i tye'entyipuá'rij. Mua'aj xu seríj a'yan tyú'namuajri' tɨ a'yan huataséjre'sij a'ífjna ɨ tɨ jájcha'ɨɨre' ɨ Cɨríistu', ajta ijíij mu'ríj mue'tíj huataséjre ɨ maj jájcha'ɨɨre' ɨ Cɨríistu'. A'íj tu jɨn jamua'reej tɨ arí néijmi'i tye'entyipuá'rij. 19 A'fɨ mu ityájma jimi eeráanyej, ajta camu tajitzé ajtyáma'cantaca'aj, ji'nye tɨpua'aj tajitzé mua'ajtyáma'cantajche', a'fɨ mu tajamuán huatya'ɨtzéere'nyijche'. Ajta a'yaa pu tyu'ríj tɨ'ij tyámua' tyu'taséjre'en maj quee néijmi'i tajitzé ajtyáma'can.

20 Ajta a'ífjna ɨ Cɨríistu' tɨ tyámua' een, a'fɨ pu tyámua' táaruuj a'ífjna jɨme' ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, a'íj xu jɨn mua'aj tyámua' metyityoomuámua're'. 21 Canu a'ífjna jɨn tyajá'muayu'se'ej siaj quee jamua'tyej ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme', sulu a'ífjna jɨme' siaj seríj jamua'tyej, siajta a'yan tyá'mua'reej tɨquee ɨ'ríj tɨ hue'tzij huataséjre'en a'ífjna jitze ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme'. 22 ¿A'tanyíj a'fɨn pué'een ɨ tɨ tyí'hue'tacaa? A'fɨ pu a'fɨn pué'een ɨ tɨ a'yan tyí'xaj yee capu ɨ Jesús a'fɨn pué'een ɨ Cɨríistu'. A'fɨ pu a'fɨn pué'een ɨ tɨ jájcha'ɨɨre' a'ífjcɨ ɨ Cɨríistu', ji'nye a'yaa pu tyá'hue'taj a'ífjna ɨ tyaj jajvástara' ajta a'ífjcɨ ɨ yójra'. 23 A'tíj tɨna'aj tɨ a'yan tyá'hue'taj a'ífjcɨ ɨ yójra', capu tyámua' jimi tyí'sejre' ɨ tyaj jajvástara', ajta a'ífjna ɨ tɨ a'yan tyí'xaj yee Jesús pu a'fɨn pué'een ɨ yójra' ɨ Dios, a'fɨ pu tyámua' tyí'sejre' ɨ Dios jimi.

24 A'ífj xu jɨn mua'aj tyámua' tyeetyécha'ɨɨn a'ífjcɨ ɨ nyúucarij ɨ
siaj jájcuaj jáanamuajri', ajta tɨpua'aj a'ífjna ɨ nyúucarij ɨ siaj jájcuaj
jáanamuajri' tyámua' ja'mua jimi tyu'tyá'ɨtzeere'en, mua'aj xu
siajta tyámua' tyi'tyeséere'ej xá'ju'un a'ífjna jimi ɨ tɨ yójra' pué'een
ɨ Dios, siajta jimi ɨ tyaj jajvástara'. 25 A'íi pu a'ɨɨn pué'een ɨ tɨ jɨn
tya'tóoratziiri' ityájma jimi a'ífjna ɨ Cɨríistu', tyej tyij jusén jɨn júurij
tá'ra'nyij.
26 A'yaa nu een jɨme' tyajá'muayu'se'ej siaj sij jáamua'reej je'ej maj
séecan tyá'xɨe've' mej mij jamuáacuanamuan. 27 Ajta ja'mua jimi pu
arí séejre' a'ífjna ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, a'ífjna ɨ tɨ jɨn ɨ Cɨríistu' tyámua'
jamuáaruuj, a'ífj pu jɨn quee juxɨe've' tɨ a'tífj tyajamuáamua'tyej,
ji'nye a'ífjna ɨ júuricamej tɨ ja'mua jimi jaatyájtoo, a'ɨɨ pu néijmi'i
tyaja'muamua'tyej, ajta quee hue'tzij jɨn tyaja'muamua'tyej. Siata'aj
tyámua' jimi tyí'tyesejre'ej ɨ Cɨríistu', a'yájna tɨ'ɨj ɨ júuricama'ra' ɨ
Dios tyajamuaamuá'tyej.
28 Ajta ijíij, mu siaj yójmua'mua' pué'een, siata'aj tyámua' eenye'
ɨ Cɨríistu' jimi, tyej tyij jitzán tyú'ca'nyej tɨ'ɨj a'yan huataséjre'en,
tyajta je'en quee huatátatyevi'ra'astaj tɨ'ɨj a'ɨɨn uvé'nyej. 29 Ji'nye
mua'aj xu a'yan tyá'mua'reej tɨ ɨ Cɨríistu' jɨ'réenye'ej séejre', ajta a'yan
tyúuxɨe've' siaj jamua'reej tɨjɨn a'ɨɨmaj ɨ maj xá'puɨ' rɨcɨj, a'ɨɨ mu
yójmua'mua' pué'een ɨ Dios.

Ɨ maj yójmua'mua' pué'een ɨ Dios

3 1 Cásɨ' siata'aj a'ífjna jitze tyú'mua'tyij tɨ ɨ Dios jéehua taxɨe've',
a'ífj pu jɨn a'yan taatamua'aj tyej tyij yójmua'mua' pué'eenye'. A'ífj
mu jɨn quee tamuajtyej a'ɨɨmaj ɨ maj a'yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj
japua, ji'nye camu majta jamua'tyej ɨ Dios. 2 Nye'ihuáamua' mu
nyaj já'muaxɨe've', tu'ríj yójmua'mua' pué'een ɨ Dios. Tyij ajta quee
eexúj je'ej ámiteere' je'ej tyaj éenye'ej tá'ju'un, a'yaa tu tyá'mua'reej
tyaj a'yan cha'taj tyana'aj éenye'ej tá'ju'un tɨ'ɨj ɨ Cɨríistu' tɨ'ɨj a'ɨɨn
huataséjre'en, ji'nye a'áa tu jaséjran je'ej tɨ a'ɨɨn een. 3 Ajta a'tífj
tɨna'aj tɨ a'yan a'ífj jitze tyi'ijchó've', a'ífj pu jɨn tyámua' ju'uurej tɨ'ɨj
jɨ'réenya'aj séeria'aj tá'ra'nyij, a'yájna tɨ'ɨj ajta ɨ Jesús ɨ tɨ Cɨríistu'
pué'een.
4 Ajta a'ífjna ɨ tɨ tyi'tífj jɨn á'ɨtzeere' ɨ Dios jimi, a'ɨɨ pu je'ej pua'aj
rɨcɨj, ji'nye a'ífjna ɨ tɨ jɨn juxana'cɨre', a'ífj pu jɨn je'ej pua'aj rɨcɨj.
5 A'yaa xu'ríj mua'aj tyá'mua'reej tɨ ɨ Cɨríistu' a'ífjna jɨn mujo'vé'mej
tɨ'ɨj jó'uunaj ɨ tyaj jɨn quee xá'puɨ' huaríj ɨ Dios jimi, a'ífjna jɨme'
tɨ a'ífj jimi quee tyi'tífj séejre' tɨ je'ej pua'aj een. 6 A'yaa pu'ij, a'tífj
tɨna'aj tɨ ɨ Dios jimi séejre', capu che' tyi'tífj jɨn je'ej pua'aj rɨcɨj, ajta
a'ífjna ɨ tɨ ooj juxana'cɨre', a'ɨɨ pu quee eexúj yó'itej je'ej tɨ een a'ífjna,
capu ajta jamua'tyej. 7 Mu siaj yójmua'mua' pué'een, che' quee a'tífj
já'muacuanamuaj, a'ífjna ɨ tɨ xá'puɨ' tyi'tyúucha'ɨj, a'ɨɨ pu jɨ'réenya'aj

séejre' ɨ Dios jimi, a'yájna tɨ'ɨj ajta ɨ Cɨríistu' ji'réenye'ej tyí'sejre',
8 ajta a'ífjna ɨ tɨ je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ɨj, a'ífj pu jitze ajtyáma'can
ɨ tyiyáaru', ji'nye a'yaa pu ɨ tyiyáaru' jájcuaj ɨmuáj je'ej pua'aj
tyo'huatyóochej. A'ífj pu'ij jɨn mujo'vé'mej a'ífjna ɨ yójra' ɨ Dios, ta'aj ij
ja'antyipuá'ritye'en ɨ muárɨe'ria'ra' ɨ tyiyáaru'.
9 Capu sɨ́ɨj tɨ yójra' pué'een ɨ Dios je'ej pua'aj rɨcɨj, ji'nye a'ífj pu jitze
eeráma'can ɨ Dios, a'ífj pu jɨn quee ɨ'ríj tɨ ooj je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ɨj,
ji'nye a'ɨ́ɨ pu sɨ́ɨj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ yójra' pué'een ɨ Dios. 10 A'yaa pu
a'ífjna jɨn tyé'miteere' a'tyán maj yójmua'mua' pué'een ɨ Dios, ajta
a'tyán maj yójmua'mua' pué'een ɨ tyiyáaru', ji'nye a'tɨ́j tɨna'aj tɨ je'ej
pua'aj tyi'tyúucha'ɨɨj, nusu quee jaxɨe've' ɨ ju'ihuáara', capu ɨ Dios
jitze ajtyáma'can.

Ɨ nyúucarij tɨ ta'ijtye' tyej tyij huátaxɨe've'en

11 A'íi pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyúucarij ɨ siaj jájcuaj ɨmuáj jáanamuajri'
tɨ a'yan tyúuxɨe've' tyaj huátaxɨe've'en séej tyajta séej. 12 Tyiche'
quee a'yan eenye' tɨ'ɨj a'ífjna ɨ Caín, tɨ a'ífjna jitze eeráanyej ɨ tɨ je'ej
pua'aj een, ajta je'en ɨ ju'ihuáara' huajé'caj. ¿Ji'nye een jɨn tyeejé'caj?
A'ífjna jɨme' ɨ tɨ je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ɨica'aj, ajta a'ífjna ɨ ihuáaria'ra'
tyámua' pu tyi'tyúucha'ɨica'aj.
13 Nye'ihuáamua', caxu je'ej tyityóomuajtyaj tɨpua'aj
majamuájcha'ɨɨria'aj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj
japua. 14 Ityáj tu tyeríj júurij séejre' ɨ Dios jimi catu che' muɨ'chij,
a'yaa tu tyá'mua'reej a'ífjna jɨme' tyaj hua'xɨe've' ɨ ta'ihuáamua'. Ajta
a'tɨ́j tɨquee jaxɨe've' ɨ ju'ihuáara', a'ɨ́ɨ pu óoche' muɨ'chíj. 15 A'ífjna ɨ tɨ
jájcha'ɨɨre' ɨ ju'ihuáara', a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ tyí'tyacui'caa, siajta
mua'aj a'yan tyá'mua'reej tɨquee jusén jɨn júurij huatyá'ɨtzeere'ej
a'ífjna ɨ tɨ tyí'tyacui'caa. 16 A'yaa tu tyá'mua'reej je'ej tɨ een ɨ tyaj
jɨn huátaxɨe've'en, ji'nye a'ɨ́ɨ pu ɨ Cɨríistu' tajitzé ma'can huamuí',
a'yaa pu'ij ajta tyúuxɨe've' tyej tyij a'yan cha'taj tyana'aj ityáj
tyityáacui'nyij hua' jitze ma'can ɨ ta'ihuáamua'. 17 Ji'nye tɨpua'aj sɨ́ɨj
chíjtyaanyi' pué'eenye', ajta a'yan tyé'sejra tɨ ɨ ihuáaria'ra' quee je'ej
tyéejviicue'raj, ajta je'en quee jaatáhuɨɨre'en, ¿ji'nye tyíɨ'rij tɨ jimi
séjre'ej a'ífjna ɨ tɨ jɨn ɨ Dios taxɨe've'? 18 Mu siaj yójmua'mua' pué'een,
tyiche' quee a'yan tyana'aj tyí'xajtaj yee tyátaxɨe've', sulu tyiche'
a'yan huárɨnyij je'ej tyaj tyí'xaj.
19 A'yaa tutyij tyá'mua'reeren tyaj jɨ'ré'can jɨme' tyámua'
tyi'tyítacha'ɨɨj, tyajta tyámua' éenye'ej tá'ju'un ɨ Dios jimi, 20 ajta
tɨpua'aj ɨ taxɨéjnyu'caa tyi'tɨ́j jɨn tá'xɨjtye'ej, a'ífjna ɨ Dios pu jéetze'
va'cán jɨn antyúumua'reej quee ɨ taxɨéjnyu'caa, a'ɨ́ɨ pu néijmi'i
tyí'mua'reej. 21 Nye'ihuáamua' mu nyaj já'muaxɨe've', tɨpua'aj ɨ
taxɨéjnyu'caa quee tyi'tɨ́j jɨn tá'xɨjtye'ej, a'yaa pu tyíɨ'rij tyaj jitzán
tyú'ca'nyej ɨ Dios, 22 ajta je'en a'ɨ́ɨn néijmi'i tyitaatá'sij tyi'tɨ́j tyaj

jaatáhuaviiraj, ji'nye a'yaa tu rɨciɨj je'ej tɨ tyí'ijta ɨ nyúucaria'ra' tyajta tyámua' tyi'tyítacha'ɨɨj je'ej tɨ a'ɨ́j tya'ráanajchi. 23 Ajta ɨ nyúucaria'ra' a'yaa pu tyí'ta'ijtye' tyej tyij jitzán tyá'antzaahuatye'en ɨ Cɨríistu' tɨ ajta Jesús pué'een ɨ tɨ yójra' pué'een ɨ Dios, tyajta je'en huátaxɨe've'en séej tyajta séej je'ej tɨ a'ɨ́ɨn tyitaata'ɨ́j. 24 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj ja'tzaahuatye' ɨ nyúucaria'ra' majta jitzán séejre', a'ɨ́ɨ pu ajta ɨ nyúucarij hua' jitze séejre'. A'yaa tu a'ɨ́jna jɨn tyá'mua'reej tɨ a'ɨ́ɨn tatzájta' séejre', a'ɨ́jna jɨme' tɨ ɨ júuricama'ra' tajimí huatyá'ɨtzeerej.

A'ɨ́jna ɨ júuricama'ra' ɨ Dios ajta ɨ xɨéjnyu'carij tɨ jájcha'ɨɨre' ɨ Cɨríistu'

4 1 Nye'ihuáamua' mu nyaj já'muaxɨe've', caxu néijmi'caa já'tzaahuatya'aj ɨ maj a'yan tyúusejrataj maj ɨ Dios jitze ma'can tyí'xaj, sulu siata'aj anaquéej tyámua' tyihuo'séj siaj sij jáamua'reej tɨpua'aj ɨ júuricamej ɨ tɨ hua' jitze séejre' ɨ Dios jimi já'ma'cantaj nusu quee. Ji'nye jéehua mu a'yan séejre' ɨ cháanacaj japua ɨ maj quee huatoojé'yacan jɨn tyí'xaj ɨ Dios jimi. 2 A'yaa pu'ij tyíɨ'rij siaj sij jáamua'reej a'tɨ́j tɨ jimi séejre' ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, a'ɨ́jna ɨ tɨ a'yan tyaataxáj yee Jesús pu Cɨríistu' pué'een, ajta a'yan yee a'yaa pu eenye' yatanyéj tɨ'ɨj tyévij, a'ɨ́ɨ pu ɨ júuricama'ra' ɨ Dios jitzán séejre'. 3 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨquee a'yan tyá'mua'tyej a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús, capu jimi séejre' ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, sulu a'ɨ́ɨ pu jitzán séejre' ɨ júuricama'ra' a'ɨ́jna ɨ tɨ jájcha'ɨɨre' ɨ Cɨríistu'. A'yaa xu mua'aj tyú'namuajri' tɨ a'ɨ́ɨn a'yan huataséjre'sij ɨ cháanacaj japua a'ɨ́jna ɨ tɨ jájcha'ɨɨre' ɨ Cɨríistu', a'yaa pu'ij tyi'ja'yájna tɨ a'ɨ́ɨn arí a'yan séejre' ɨ cháanacaj japua.

4 Nyiyóojmua', mua'aj xu ɨ Dios jitze ajtyáma'can, siajta seríj huo'tyáamue'tɨj a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyí'hue'tacaa, ji'nye a'ɨ́jna ɨ tɨ ja'mua jimi séejre', jéetze' pu va'cán jɨn antyúumua'reej quee a'ɨ́jna ɨ tɨ íiyan séejre' ɨ cháanacaj japua. 5 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj íiyan ma'can ɨ cháanacaj japua, a'ɨ́j mu jɨn a'yan tyí'xaj a'ɨ́jna jɨme' íiyan tɨ tyí'ma'can cháanacaj japua, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'yan ma'can a'ɨ́ɨ mu huá'namuaj. 6 Tyajta ityáj, a'ɨ́j tu jitze ajtyáma'can ɨ Dios. A'ɨ́jna ɨ tɨ jamua'tyej ɨ Dios, a'ɨ́ɨ pu tanamuaj, ajta ɨ tɨquee jamua'tyej ɨ Dios, capu tanamuaj. A'yaa pu'ij tyíɨ'rij tyej tyij jáamua'reej a'tɨ́j tɨ jɨ'ré'can jɨme' ɨ Dios jitze ma'can tyí'xaj, ajta a'tɨ́j tɨ hue'tzij jɨn tyí'xaj.

Dios pu jéehua taxɨe've'

7 Nye'ihuáamua' mu nyaj já'muaxɨe've', tyiche' huátaxɨe've'en séej tyajta séej, ji'nye Dios pu ajta a'yan tyí'taxɨe've' ityájma. A'ɨ́jna ɨ tɨ hua'xɨe've' ɨ juxa'aj tyeítyee, a'ɨ́ɨ pu ɨ Dios jitze ajtyáma'can ajta jamua'tyej ɨ Dios. 8 A'ɨ́jna ɨ tɨquee hua'xɨe've' ɨ juxa'aj tyeítyee, capu jamua'tyej ɨ Dios, ji'nye Dios pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ taxɨe've'. 9 Dios pu taataséjra a'chu tɨ taxɨe've', a'ɨ́jna jɨme' tɨ uyo'ta'ítyaca' ɨ tɨ a'ɨ́jna

caa tyi'ijyój, íiyan cháanacaj
japua, tyej tyij a'íjna jitze ma'can
júurij huatyá'ɨtzeere'en ɨ Dios
jimi. 10 A'yaa pu'ij een a'íjna ɨ tɨ
jɨn ɨ Dios taxɨe've', capu a'yan
huatóomua'aj yee ityáj tu anaquéej
jaaxɨe've' ɨ Dios, sulu a'íɨ pu
anaquéej taataxɨé'vej ityájma,
ajta uyo'ta'ítyaca' ɨ juyój, tɨ'ij a'íɨn
huatóomu'vejritaj, ajta je'en jó'uunaj
ɨ tyaj jɨn ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi.
11 Nye'ihuáamua' mu nyaj
já'muaxɨe've', tɨpua'aj ɨ Dios
a'yan arí tyitaaxɨé'vej, a'yaa pu'ij
tyúuxɨe've' tyej tyij a'yan cha'taj
tyana'aj ityáj tyityahuátaxɨe've'en
séej tyajta séej. 12 Capu a'tíj
a'náj jaaséej ɨ Dios, ajta tɨpua'aj
tyahuátaxɨe've'en séej tyajta séej,
Dios pu ityájma jimi séejre', ajta ɨ
tɨ jɨn taxɨe've' pu ajta ityájma jimi
néijmi'i séeria'aj ta'mej. 13 A'íjna
ɨ tɨ jɨn ámiteere' tyaj ɨ Dios jimi
séejre', tɨ ajta a'íɨn tajimí séejre', a'íɨ
pu a'íɨn pué'een ɨ júuricama'ra' tɨ
tatzájta' séejre'. 14 Ityáj tu tyeríj jaaséj, a'íj tu jɨn a'yan tyí'xaj tɨ ɨ Dios
uyo'ta'ítyaca' ɨ juyój tɨ'ij hua' japua huatányuunyij a'íɨmaj ɨ maj a'yan
huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua. 15 A'tíj tɨna'aj tɨ a'yan tyu'taxáj yee
Jesús pu yójra' pué'een a'íjcɨ ɨ Dios, a'íɨ pu ɨ Dios jimí séejre' ajta ɨ
Dios pu ajta a'íj jimi séejre' ɨ tyévij.

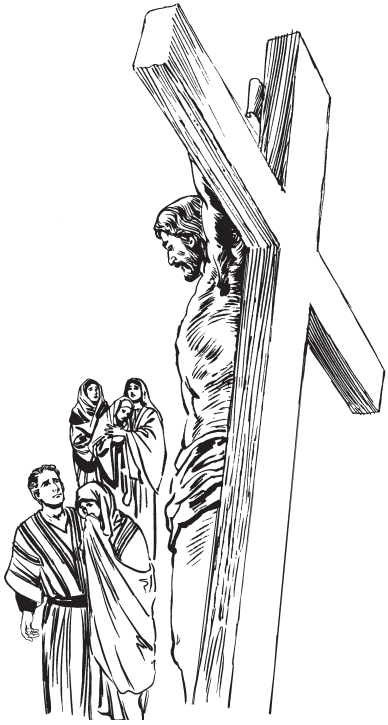
© 1996 David C. Cook

1 San Juan 4:9-10

16 A'yaa tutyij a'íjna jɨn tyá'mua'reej, tyajta tyá'tzaahuatye' tɨ ɨ Dios
taxɨe've', ajta a'íjna ɨ tɨ a'yan tyihuá'xɨe've' ɨ juxa'aj tyeítyee, a'íɨ pu
ɨ Dios jimi séejre', ajta Dios pu ajta a'íj jimí séejre' ɨ tyévij. 17 A'yaa
pu'ij tajimí tyí'sejre' ɨ tyaj jɨn taxɨe've', tyej tyij jitzán tyú'ca'nyej
a'ájna xɨcáara' maj jitzán tá'xɨjtye'en, ji'nye ityáj tu tyámua' a'yan
tyí'tyesejre' ɨ cháanacaj japua a'yájna tɨ'ɨj ajta ɨ Cɨríistu' jɨ'réenya'aj
tyí'sejre'. 18 Jo'maj jóoxɨe've', capu a'tíj tyi'tíj jɨn tyí'tzɨɨnye'. Ji'nye ɨ
maj jɨn juxɨe've' pu néijmi'i putyí'uurej, ajta tɨpua'aj a'tíj tyí'tzɨɨnye'ej,
a'íɨ pu ajta tyi'tíj jɨn jajpuéetzij ja'mej. A'íj pu jɨn a'íjna ɨ tɨ tyí'tzɨɨnye',
a'íɨ pu quee eexúj tyámua' tyihuá'xɨe've' ɨ juxa'aj tyeítyee.
19 Ityáj tu hua'xɨe've', ji'nye ɨ Dios pu anaquéej ityájma taaxɨé'vej.
20 Tɨpua'aj síɨj a'yan tyí'xajtaj yee: "Nyáaj nu jaxɨe've' ɨ Dios", ajta
je'en jájcha'ɨɨria'aj ɨ ju'ihuáara', a'íɨ pu tyí'hue'tacaa. Ji'nye tɨpua'aj

a'tíj quee jaxie'va'aj i ju'ihuáara' ti jaaséj, capu je'ej tyíi'rij ti
jaaxié've'en i Dios tiquee a'náj jaaséj. 21 I Ciríistu' pu a'íjna i nyúucarij
jin tyitaata'íj, ti'ij a'íjna i ti jaxie've' i Dios, che' ajta jaaxie've' i
ju'ihuáara'.

A'íjna i tyaj jin tyá'tzaahuatye' a'íi pu a'íin pué'een i tyaj jin taxie've'

5 1 A'tíj tina'aj ti tyá'tzaahuatye' ti Jesús a'íin pué'een i Ciríistu',
a'íi pu yójra' pué'een i Dios, ajta a'íjna i ti jaxie've' a'íjci i
ti yo'puáara'an pué'een, a'íi pu ajta hua'xie've' i yójmua'mua'.
2 Tipua'aj tyáaxie've'ej i Dios tyajta a'yan rijcaj je'ej ti tyí'ijta, a'yaa tu
tyá'mua'reej tyej tyajta hua'xie've' a'íimaj i maj yójmua'mua' pué'een
i Dios. 3 Tipua'aj tyáaxie've'ej i Dios a'yaa pu ajta tyúuxie've' tyej
tyij ja'rá'astijre'en je'ej ti a'íin tyí'ta'ijtye', ajta capu muárie'rij tyaj
ja'rá'astijre'en je'ej ti a'íin tyí'ta'ijtye', 4 ji'nye a'íjna i ti yójra' pué'een
i Dios, a'íi pu hua'antyimue'tij a'íimaj i maj a'yan séejre' i cháanacaj
japua. Ajta i tyaj jin tyá'tzaahuatye' a'íi pu taatá' tyej tyij néijmi'i jin
tyu'tyámue'tin. 5 A'íjna i ti tyá'tzaahuatye' ti i Jesús a'íin pué'een i
yójra' i Dios, a'íi pu néijmi'i jin tyu'tyámue'tij íiyan cháanacaj japua.
6 Ajta a'náj ti i Jesús ti ajta Ciríistu' pué'een ajtáhua'aj a'yan
huataséjre ityájma jimi, A'yaa tu a'íjna jin tyá'mua'reej ti'ij a'íin
huái'huaca' ajta je'ráaxirej i juxúure' ti'ij huamuí', tyajta quee jájtyij
tyana'aj jin a'yan tyá'mua'reej, sulu jájtyij jamuán ajta xúure'ej. Ajta
i júuricama'ra' i Dios a'íi pu a'yan tyámua' tyá'mua'reej, ajta a'íin
pué'een i júuricamej ti ji'ré'can jime' tyí'xaj. 7 Majta huéeicaj i maj
a'yan tyámua' tyá'mua'reej: 8 a'íjna i júuricama'ra' i Dios, i jájtyij i
ti jin huái'huaca' i Jesús, ajta i xúure'ej i ti je'ráaxirej i Ciríistu' ti'ij
huamuí' i cúruuj jitze, majta a'íimaj i maj huéeicaj, néijmi'i mu juxa'aj
mana'aj tyí'xaj. 9 A'yaa tu tyá'antzaahuaj je'ej maj tyu'taxájtaca'
i tyeítyee, ajta jéetze' tyí'huiire' tyaj ja'antzaahuatye'en je'ej ti i
Dios tyí'xaj, ji'nye a'íi pu a'íjna jitze ma'can tyu'taxájtaca' i juyój.
10 A'íjna i ti tyá'tzaahuatye' i yójra' jimi i Dios, a'íi pu nyúucarij jitzán
tyí'sejre', ajta i tiquee tyá'tzaahuatye' i Dios jimi, a'yaa pu tyé'sejrata
i Dios ti'ij i ti tyí'hue'tacaa, a'íjna jime' tiquee ja'tzaahuatye' je'ej
ti i Dios tyu'taxájtaca' i juyój jitze ma'can. 11 A'íjna i nyúucarij i
Dios ti jaataxájtaca' a'íi pu a'íin pué'een i ti taatá'sij tyej tyij júurij
huatyá'itzeere'en, ajta a'íjna i júuricamej a'íj pu jitze eerányinyii i
yójra' i Dios. 12 A'tíj ti jimi séejre' a'íjna i ti yójra' pué'een i Dios, a'íi
pu júurij huatyá'itzeere'ej jusén jime', ajta i tiquee jimi séejre' capu
júurij ta'mej.
13 A'yaa nu mua'ajmaj tyajá'muayu'se'ej mu siaj tyá'tzaahuatye'
a'íjci jimi i yójra' i Dios, siaj sij jáamua'reej siaj júurij
huatyá'itzeere'en jusén jime'.

14 Jitzán tu tyí'ca'nyej ɨ Dios, ji'nye a'yaa tu tyá'mua'reej tɨjɨn
tɨpua'aj tyi'tɨ́j tyaatáhuavii je'ej tɨ a'ɨ́ɨn tya'ajxɨé'vi'ra', a'ɨ́ɨ pu
tanamuajran. 15 Ajta a'yájna tyatɨ'ɨj tyá'mua'reej tɨ ɨ Dios tanamuaj
je'ej tyaj tyi'tɨ́j tyaatáhuaviiraj, a'yaa tu tyajta tyáamua'reej tyaj a'yan
tyé'ejcha'ɨj je'ej tyaj tyi'tɨ́j tyaatáhuaviiraj.
16 Tɨpua'aj sɨ́ɨj a'yan tyé'sejra tɨ ɨ ihuáaria'ra' tyi'tɨ́j jɨn je'ej pua'aj
rɨcɨj, tɨquee a'yan tyá'cɨ'puaj tɨ'ɨj a'ɨ́jna jɨn huámuɨ'nyij, che' jɨme'
jaatáhuaviij ɨ Dios, ta'aj ij ɨ Dios jaatá'an tɨ júurij tá'ra'nyij, tɨpua'aj
tyi'tɨ́j jɨn a'yan rɨjcaj tɨquee jacɨ'puaj tɨ'ɨj a'ɨ́jna jɨn huámuɨ'nyij.
A'yaa pu ajta tyí'sejre' ɨ tɨ jɨn a'tɨ́j ootyá'ɨtzeerej tɨ'ɨj ajta a'ɨ́jna
jɨn huámuɨ'nyij, a'ɨ́jna jɨme' canu a'yan tyajá'mua'ijtye' siaj a'ɨ́jna
jɨn jaatáhuaviij. 17 Néijmi'i ɨ maj jɨn je'ej pua'aj rɨcɨj, a'ɨ́j mu jɨn
juxana'cɨre', ajta pu ityájma jimi séejre' ɨ maj jɨn á'ɨtzeere', ɨ tɨquee
a'yan tyihuá'cɨ'tyij mej mij a'ɨ́jna jɨn huácui'nyij.
18 A'yaa tu tyá'mua'reej tɨquee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere' a'ɨ́jna ɨ Dios tɨ
jimi séejre', ji'nye a'ɨ́ɨ pu ɨ yójra' ɨ Dios jacha'ɨj, ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ je'ej
pua'aj een capu je'ej joorej a'ɨ́jcɨ ɨ a'tɨ́j. 19 A'yaa tu tyá'mua'reej tyaj
ɨ Dios jitze ajtyáma'can, majta néijmi'i ɨ maj a'yan huacháatɨmee ɨ
cháanacaj japua, a'ɨ́ɨ pu tyihuá'ijtye' ɨ xɨéjnyu'carij tɨ je'ej pua'aj een.
20 A'yaa tu tyajta tyá'mua'reej tɨ ɨ yójra' ɨ Dios yatanyéj, ajta taatá' tyej
tyij yó'itej tá'ra'nyij, tyajta jáamua'tyij a'ɨ́jna ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme' Dios
pué'een. A'ɨ́j tu jitze ajtyáma'can ɨ yójra' ɨ Dios, a'ɨ́ɨ pu'ij a'ɨ́ɨn pué'een
ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een. A'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Dios tɨ jɨ'ré'can
jɨme' séejre', tɨ ajta taatá'sij tyej tyij júurij tá'ra'nyij jusén jɨme'. 21 Mu
siaj yójmua'mua' pué'een, siata'aj tyámua' tyityahuóocha'ɨɨn a'ɨ́ɨjma
jimi ɨ maj hue'tzij jɨn jusejrataj.

Ɨ yu'xarij tɨ hua'puaj a'ɨ́ɨn tɨ jo'yú'xaca' ɨ San Juan

Juan pu hua'tyojtye'

1 Nyáaj ɨ nyaj vástɨ' pué'een, yaa nu já'muatyojtye' mua'ajmaj ɨ
Dios tɨ jamua'antyíhuoo siajta mu siaj hua' jitze ajtyáma'can. A'yaa nu
jɨ'ré'can jɨme' tyaja'muaxɨe've', nyajta quee nyáaj nyana'aj, sulu majta
mu néijmi'i ɨ maj jamua'tyej ɨ nyúucarij tɨ a'yan tyi'ja'yájna. 2 A'yaa nu
a'ɨ́jna jɨn tyaja'muaxɨe've' a'ɨ́jna jɨme' ɨ nyúucarij tɨ a'yan tyi'ja'yájna,
ityájma tɨ jimi séejre', ajta tajimí séeria'aj ja'mej jusén jɨme'. 3 Che'
a'ɨ́jna ɨ Dios ɨ tyaj jajvástara', ajta ɨ Jesús tɨ Cɨríistu' pué'een, ɨ tɨ ajta
yójra' pué'een ɨ Dios, miche' a'ɨ́ɨn tyámua' tyajamuaatyátoonyij,
majta jamua'ancu'vaxɨ'ɨn, majta jamuaatyápua'ritye'en ja'mua tzajta',
siaj sij jɨ'ré'can jɨme' tyámua' tyityetyúucha'ɨj, siajta huóoxɨe've'en
séej siajta séej.

A'ɨ́jna ɨ nyúucarij tɨ ta'ijtye' tyej tyij huátaxɨe've'en séej tyajta séej

4 Jéehua nu huatányetyamua'vej nyatɨ'ɨj jáamua'reeri', maj séecan
ɨ maj ja'mua jitze ajtyáma'can tyámua' tyityetyúucha'ɨɨj, a'yájna tɨ'ɨj
tyitaata'ɨ́j a'ɨ́jna ɨ Dios ɨ tyaj jajvástara'. 5 Ajta ijíij, nye'ihuáamua'
mu nyaj já'muaxɨe've', a'yaa nu tyaja'muahuaviij siaj huóoxɨe've'en
séej siajta séej. Canu tyi'tɨ́j jɨn jájcuan jɨme' tyajá'muayu'se'ej, sulu
a'ɨ́j nu'uj ɨ nyúucarij ɨ tɨ jájcuaj ɨmuáj ityájma jimi huatyátuiihuaca'.
6 A'ɨ́jna ɨ tyaj jɨn taxɨe've', a'yaa pu tyé'miteere' tyaj a'yan huárɨnyij
je'ej tɨ ɨ Dios tyí'ta'ijtye', ajta ɨ nyúucarij ɨ tɨ jɨn tyí'ijta, mua'aj xu
seríj jájcuaj ɨmuáj jáanamuajri' tɨ a'yan tyúuxɨe've' siaj tyámua'
tyityahuóoxɨe've'en.
7 Ji'nye mua'aj xu a'yan cɨɨnyej ɨ cháanacaj japua hua' tzajta'
a'ɨɨmaj ɨ maj já'muacuanamuaj, ɨ maj majta quee a'yan tyá'mua'tyej ɨ
Jesús tɨ a'ɨɨn Cɨríistu' pué'een tɨ ajta huatyóotyevistaca'. A'ɨɨmaj ɨ maj
a'yan een, a'ɨɨ mu a'ɨɨn pué'een ɨ maj tyú'cuanamuaj, majta jájcha'ɨɨre'
ɨ Cɨríistu'. 8 Tyámua' xu'uj mua'aj, tyej tyij quee yó'rɨeenyij ɨ tyaj

2 San Juan 7-11

jɨn tyu'muárɨej ja'mua jimi, sulu tyej tyij néijmi'i ancuriáan ɨ tyaj jaamué'tɨj ɨ Dios jimi.

9 A'tɨ́j tɨna'aj tɨ a'yan rɨjcaj tyi'tɨ́j jɨme' je'ej tɨ jusɨ́ɨj tyéejtyoj, ajta quee já'astyaj je'ej tɨ ɨ Cɨríistu' tyitaamuá'tyej, capu ɨ Dios séejre' a'ɨ́jna jimi ɨ a'tɨ́j, ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ a'yan rɨcɨj je'ej tɨ a'ɨ́ɨn tyitaamuá'tyej a'ɨ́ɨ pu jimi séejre' ɨ Dios ajta a'ɨ́jcɨ jimi ɨ yójra'. 10 Tɨpua'aj sɨ́ɨj a'tɨ́j já'muamuaariaj ajta quee já'astyaj a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij, caxu jatyojtya'aj, caxu siajta jaataxɨé've'en ɨ juchéj, 11 ji'nye a'tɨ́j tɨ jaatatyójtye'en, a'ɨ́ɨ pu jamuán ajta je'ej pua'aj rɨnyij.

Ɨ nyúucarij tɨ jɨn hua'tyojtye' tɨ ajta jɨn ja'antyipuá'rij

12 Jéehua pu óoche' ɨ nyaj tyajá'mua'ixaatya'muɨ', nyajta quee a'yan tyá'xɨe've' nyaj jamuaaté'exaatye'en a'ɨ́jcɨ jitze ɨ yu'xarij. A'yaa nu tyi'ijchó've' nyaj a'áa jó'me'en ja'mua jimi, nyej nyij jamuaaséeran a'yan nyetyajamuaaté'exaatye'en, tyej tyij néijmi'i huátatyamua've'en.

13 A'ɨ́ɨmaj ɨ yójmua'mua' a'ihuáara' tɨ ɨ́ɨtɨ' ɨ tɨ ajta ɨ Dios hua'antyíhuoj, a'ɨ́ɨ mu majta yajá'muatyojtye'.

Ɨ yu'xarij tɨ huéeicaj a'ɨ́ɨn tɨ jo'yú'xaca' ɨ San Juan

Juan pu hua'tyojtye'

1 Nyáaj ɨ nyaj vástɨ' pué'een, yanuj muatyojtye' muéetzij Gayo mu
nyaj muaxɨe've', a'ɨ́jna ɨ tɨ ajta tzáahuatyi'ra'aj jɨn hua'xɨe've'.
2 Nye'ihuáara' mu nyaj muaxɨe've', a'yaa nu tyá'huoo ɨ Dios
jimi, tɨ'ij a'yájna tɨ'ij tyámua' tyí'muahuɨɨre', pajta néijmi'i jɨn
tyámua' een, a'yaa nu tyá'huoo pej pij quee tyi'ijcuí'nyej. 3 Jéehua
nu huatányetyamua'vej matɨ'ij séecan yará'aj ɨ ta'ihuáamua', majta
naaté'exaa paj tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyámua' tyi'tyía'cha'ij a'ɨ́jna jitze ɨ
nyúucarij tɨ a'yan tyi'ja'yájna. 4 A'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyaj jɨn huápuɨ'ij
huatányetyamua'vej a'ɨ́jna ɨ nyaj jáanamuaj maj tzáahuatyi'ra'aj jɨn
tyámua' tyityetyúucha'ɨij ɨ nyiyóojmua'.
5 Nye'ihuáara' mu nyaj muaxɨe've', xá'puɨ' paj rɨcij a'ɨ́jna jɨme' je'ej
paj tyi'tɨ́j jɨn tyihuá'huɨɨre' ɨ ta'ihuáamua', ajta jéetze' a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj
séej chuéj japua ja'ráacij. 6 A'ɨ́ɨ mu jaataxájtaca' hua' jimi ɨ maj jusɨ'rii
ɨ paj jéehua hua'xɨe've' ɨ axa'aj tyeɨ́tyee. A'yaa nu tyí'muahuaviij paj
huo'táhuɨɨre'en tɨ'ij quee tyi'tɨ́j huá'ɨtziitya'aj matɨ'ij jó'cɨɨnyej, a'yájna
tɨ'ij tya'ráanajchi ɨ Dios. 7 Ji'nye a'ɨ́ɨ mu a'ɨ́jna jɨn muja'ráacij mej mij ɨ
Cɨríistu' jitze ma'can tyihuo'té'exaatye'en, majta quee tyi'tɨ́j ancuriáa'
a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj quee tyá'tzaahuatye'. 8 A'ɨ́j pu jɨn a'yan tyúuxɨe've'
tyej tyij ityáj tyámua' tyihuo'tyéjeevej, tyajta huo'táhuɨɨre'en a'ɨ́jna
jɨme' tyaj huó'ixaatye'en nyúucarij tɨ ɨ Dios jimi já'ma'can.

Diótrefes pu je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ɨj

9 Nyáaj nu nyerí́j tyihuo'ta'ítyi'ri' a'ɨ́ɨjma ɨ maj a'áa jóosɨ'rii, ajta ɨ
Diótrefes capu ja'rá'astej ɨ tyaj jɨn antyítamua'reej, ji'nye ja'ráanajchi
tɨ néijmi'i jɨn antyúumua'reeriaj. 10 A'ɨ́j nu jɨn nyatɨ'ij a'áa ja'tanyéj
ja'mua jimi, nyáaj nu jajtyá'xɨ'sij, ji'nye a'ɨ́ɨ pu je'ej pua'aj tyí'taxaj
hue'tzij jɨme'. Ajta capu a'ɨ́j na'aj jɨn jutyamua've'ej, sulu capu ajta
hua'xɨe've' ɨ ta'ihuáamua', ajta je'en huá'ijmuej a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jaxɨe've'
maj huo'taxɨé've'en, a'ɨ́ɨ pu'ij huá'muaritye' ɨ maj jusɨ'rii.

11 Nyeˈihuáaraˈ mu nyaj muaxɨeˈveˈ, capáj tyiˈtɨ́j jɨn jeˈej puaˈaj rɨjcaj, sulu pataˈaj tyámuaˈ tyiˈtyíaˈchaˈɨj. Aˈɨ́jna ɨ tɨ tyámuaˈ tyiˈtyúuchaˈɨj Dios pu jitze ajtyámaˈcan, ajta ɨ tɨ jeˈej puaˈaj rɨcɨj, capu jamuaˈtyej ɨ Dios.
12 Majta néijmiˈi mu tyámuaˈ tyáˈxaj aˈɨ́jcɨ ɨ Demetrio, ajta aˈyan tyiˈjaˈyájna tɨ aˈɨ́ɨn tzáahuatyiˈraˈaj jɨn tyámuaˈ tyiˈtyúuchaˈɨj. Ityáj tu tyajta aˈyan tyáˈxaj aˈɨ́jcɨ ɨ Demetrio, pajta muáaj aˈyan tyáˈmuaˈreej tyaj jɨˈréˈcan jɨmeˈ aˈyan tyaataxájtacaˈ.

Ɨ tɨ jɨn jaˈantyipuáˈrij

13 Jéehua nu tyíˈmuaˈixaatyaˈmuɨˈ, nyajta quee aˈyan tyáˈxɨeˈveˈ nyaj tyimuaatayúˈseˈen ɨ yuˈxarij jitze, 14 jiˈnye aˈyaa nu tyáˈxɨeˈveˈ nyaj jiyeˈtzín muéetzij jimi jaˈtanyéj nyej nyij muaséeraj nyetyimuáaˈixaatyeˈen.
15 Cheˈ ɨ Dios tyámuaˈ tyimuaatáˈan aˈtzájtaˈ. Aˈɨ́ɨ mu yámuatyojtyeˈ ɨ maj muamuajtye. Pataˈaj néijmiˈcaa ɨ nyaj tyámuaˈ naa tyihuáˈmuajtyej huatatyójtyeˈen nyejitzé maˈcan.

Je'ej tɨ tyo'yú'xaca' a'ɨ́jna ɨ San Judas

Judas pu hua'tyojtye'

1 Nyáaj ɨ Judas, ɨ nyaj tyí'huɨɨre' a'ɨ́jna jimi ɨ Jesús tɨ ajta
Cɨríistu' pué'een, nyáaj nu juutzájra' pué'een a'ɨ́jcɨ ɨ Santiago, yanuj
já'muatyojtye' mua'ajmaj ɨ Dios tɨ jamuaatajé a'ɨ́jna ɨ tyaj jajvástara',
a'ɨ́ɨ pu ja'muacha'ɨj a'ɨ́jna jimi ɨ Cɨríistu'. 2 Siata'aj ja'ancuriá'an ɨ Dios
tɨ jɨn jamua'ancu'vaxɨj, siata'aj tyámua' eenye'en ɨ jutzájta', siaj sij
huóoxɨe've'en séej siajta séej.

A'ɨ́ɨmaj ɨ maj hue'tzij jɨn tyihuá'mua'tyej

(2 Pedro 2:1-17)

3 Nye'ihuáamua' mu nyaj já'muaxɨe've', a'yaa nu jéehua
tyá'xɨe've' nyaj tyajamuaatayú'se'en a'ɨ́jna jitze ma'can ɨ Dios tɨ
jɨn tajapuá huatányuusij, ajta ijíij ca'nyíjra'aj pu nyatá'caa nyej
nyij tyajamuatayú'se'en, nyajta jamuaatáhuaviij siaj sij a'ɨ́jna jɨn
huatyényo'se'en ɨ nyúucarij ɨ siaj jitzán tyá'tzaahuatye' ɨ Dios tɨ
mua'ajmaj jimi jaatyájtoo mu siaj tyámua' een. 4 Ji'nye séecan
mu avíitzij jɨn antyóonaxcaca' ja'mua jamuán, a'ɨ́ɨ mu a'ɨ́ɨn
pué'een ɨ maj quee tyámua' tyá'tzaahuatye'. A'ɨ́ɨ mu je'ej pua'aj
tyityetyúucha'ɨj, majta hue'tzij jɨn je'ej pua'aj tyá'xaj ɨ Dios,
a'yaa mu mij a'ɨ́jna jɨn tyá'hue'taj ɨ tavástara', a'ɨ́ɨjma pu'ij a'yan
tyí'cɨ'tyij mej mij a'yan tya'ajpuéetzij muá'ra'nyij je'ej tɨ ará'tyeej
tyé'yu'si'huaca'aj ɨ yu'xarij jitze.

5 Tyij siajta seríj mua'aj jamua'reej, a'yaa nu tyá'xɨe've' siaj
jo'támua'reej tɨ'ɨj ɨ tavástara' hui'rájtoj a'ájna a Egipto a'ɨ́ɨjma ɨ
jutyéɨtyeristyamua', aj pu'ij hua'antyipua'rij a'ɨ́ɨmaj ɨ maj quee
ja'antzaahuaj. 6 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre' ɨ maj quee
ja'rá'astej je'ej maj tyi'tɨ́j jɨn tyitye'entyúumua'reeriaca'aj, sulu
a'yaa mu tyaatáxaahuataca' ɨ maj jɨn tyityetyú'uuca'aj, Dios pu
hue'tyáanaj jo'tɨj jo'tɨ́ca', ta'aj ij puéjtzij huo'tá'an a'ájna xɨcáara'
jitze tɨ'ɨj néijmi'caa á'xɨjtye'en. 7 A'yájna tɨ'ɨj tye'mej a'ɨ́ɨjma
jimi ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre', a'yaa pu ajta tyihuó'ruuj a'ɨ́ɨmaj ɨ
maj Sodoma já'chajca'aj, majta a Gomorra, majta séecan ɨ maj

avéjri' huacháatɨma'caa, ɨ maj majta huóoxana'cɨrej tyi'tɨ́j jɨme' tɨ quee xá'puɨ'. A'ɨ́j mu jɨn jaapuéjtzitariaca' a'ɨ́jna jɨme' ɨ tɨéj jɨme' tɨquee a'náj já'muɨ'nyij, a'ɨ́j pu'ij jitze ámiteere' tyej tyij jáamua'reej.

8 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj avíitzij jɨn je'ej pua'aj rɨcɨj je'ej tɨ tyihua'ráanajchi, a'ɨ́ɨ mu majta je'ej pua'aj jáaruuj ɨ jutyévij, majta jaatyáxaahuataca' ɨ tavástara' tɨ jɨn antyúumua'reej, majta je'ej pua'aj tyihuá'xaj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tajapuá já'sejre', ɨ maj va'cán jɨn tyityetyu'uj. 9 Ajta a'ɨ́jna ɨ Miguel ɨ tɨ va'cán jɨn tyi'tyéjvee u tajapuá, tɨ'ɨj huatyéenyo'sej ɨ tyiyáaru' jimi, a'ɨ́jna jɨme' ɨ tyévira' ɨ Moisés, capu ahuóoca'an tɨ je'ej pua'aj tyaatájeevej a'ɨ́jcɨ ɨ tyiyáaru', sulu a'yaa pu tyaaté'exaa tɨjɨn: "Che' ɨ tavástara' muajtyá'xɨ'ɨn." 10 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ tyétyacaa a'yaa mu je'ej pua'aj tyá'xaj ɨ maj quee jamua'tyej, ajta je'ej tɨ tyi'tɨ́j tyihuá'miteeraste', a'yaa mu tyéejtyoovej matɨ'ɨj ɨ ya'muáatyee ɨ maj quee tyojó'itej, a'ɨ́j mu mij jɨn jujɨ́ɨmua'aj óopua'ritye'en.

11 Dios pu puéjtzij huo'tá'sij a'ɨ́ɨmaj. Ji'nye a'yaa mu cha'taj mana'aj rɨcɨj tɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ Caín. Majta a'ɨ́jna jɨn ajtacɨ́j mej túmii huamué'tɨn, a'yájna tɨ'ɨj huarɨ́j a'ɨ́jna ɨ Balaam, ajta a'ɨ́jna ɨ Coré, a'ɨ́j mu mij jɨn cui'nyij. 12 A'ɨ́ɨ mu mij tyévi'si' séejre' jo'siaj jóosɨ'rii siaj sij néijmi'i tyú'cua'nyij a'ɨ́jcɨ jɨme' siaj juxɨe've', a'ɨ́ɨ mu mij majta tyí'cua'caj ja'mua jamuán, majta jutyamua've'ej ya'caa, majta quee tyi'tɨ́j ja'astej. A'ɨ́ɨ mu jujɨ́ɨmua'aj mana'aj jucha'ɨj. A'yaa mu een tɨ'ɨj jéetɨrij maj quee jitzán vijvi'yej, sulu áacaj pu'uj jáatɨsij. A'yaa mu majta een tɨ'ɨj cɨyéj tɨquee taca', tɨ'ɨjta xɨ́jcata' putyí'rɨjcaj, mu'rɨ́j hua'puaj huácuij majta éejcutyijhuaca' jo'maj ja'riá'vaaca'aj. 13 A'yaa mu een tɨ'ɨj ɨ jájtyij tɨ atyúuta'huaj ca'nyíin jɨme', ajta jitzán cuéemuxa'aj ájnyinyiij tɨ a'ɨ́ɨn pué'een je'ej maj tyi'tɨ́j jɨn tyévi'si' huarɨ́j. A'yaa mu majta een tɨ'ɨj xú'ra'vej ɨ maj jó'jujhua'an jo'tɨj jo'tɨ́ca', a'yaa pu'ij tyihuá'cɨ'tyij maj a'áa jo'tyá'ɨtzeere'en jo'tɨj jéehua huápuɨ'ɨj jo'tɨ́ca'.

14 Ajta ɨ Enoc, a'ɨ́jna ɨ tɨ aráahua'puaj pué'een ɨ maj Adán jitze eeráma'can, a'ɨ́ɨ pu a'yan tyihuo'té'exaaj ɨ tyeítyee ɨ Dios jitze ma'can tɨjɨn: "Nyáaj nu jaaséj ɨ tavástara' tɨ aje'cáma'ca'aj hua' jamuán ɨ maj mui'ij ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre', 15 a'ɨ́j pu jɨn yava'cányesij tɨ'ij huo'xɨ́jtye'en néijmi'caa ɨ maj je'ej pua'aj huarɨ́j, ajta a'ɨ́jna jɨn huá'xɨjtye'en ɨ maj jéehua huápuɨ'ɨj je'ej pua'aj tyí'xajtaca'aj ɨ Dios jimi." 16 A'ɨ́ɨ mu néijmi'i jɨn junyuuste' ɨ maj nyinyu'cacuj, majta a'yan tyá'huoo je'ej tɨ tyi'tɨ́j a'ɨ́ɨjma jimi tyúuxɨe've'. Jéehua mu óotzaahuatye' a'ɨ́jna jɨme' je'ej maj jujɨ́ɨmua'aj tyúuxaj, majta hua'xaahuaj ɨ tyeítyee, mej mij tyi'tɨ́j jɨn huo'tyámue'tɨn.

Ca'nyíjra'aj pu hua'tá'caa a'íijma i maj tyá'tzaahuatye' mej mij huatóotyamua've'en

17 Siajta mua'aj, nye'ihuáamua' mu nyaj já'muaxie've', siata'aj
jo'támua'reej je'ej maj tyu'taxájtaca' a'íimaj i tavástara' ti ajta
Ciríistu' pué'een ti hua'antyíhuoj, 18 a'yaa mu tyu'taxájtaca' tijin:
"A'ájna ti'ij arí néijmi'i tye'entyipuá'risime'en, a'íi mu huataséjre'sij i
maj tyihuá'xaahuaj, i maj a'yan tyi'tyucha'íij muá'ju'un je'ej ti a'íijma
tya'ráanajchi, a'íjna jime' i ti je'ej pua'aj een." 19 A'íi mu a'íin pué'een
i maj ca'nyíjra'aj hua'tá'caa i tyeítyee mej mij jé'ta' huáciinyej, a'íi mu
jujíimua'aj jájtyo je'ej maj tyi'tíj jin ricij, majta quee jitzán aróoca'nyej
i júuricama'ra' i Dios.

20 Siajta mua'aj, nye'ihuáamua' mu nyaj já'muaxie've', siata'aj
tyámua' eenye' i siaj jitzán tyá'tzaahuatye'. Siata'aj jitzán
arooca'nyáaj i júuricama'ra' i Dios huatyényuunyij. 21 Siajta tyámua'
tyityahuóocha'iin a'íjna jime' i Dios ti jin já'muaxie've', siaj sij
jajchó've'ej a'náj ti xicáara' jitze uvé'nyesij i tavástara' Jesús ti ajta
Ciríistu' pué'een, a'íjna i ti jin tá'cu'vej a'íj pu jin taatá'sij tyej tyij
júurij huatyá'itzeere'en jusén jime'.

22 Siata'aj hua'ancu'vajxi'in i maj quee tyámua' tyá'tzaahuatye'.
23 Siata'aj séecan japua huatányuunyij mej mij quee huatyátaanyij,
siajta séecan áancu'vaxi'in, siajta tyámua' tyityahuóocha'iin a'íijma
jimi, ji'nye jéehua mu huápui'ij xána'visi' huasé'rin a'íjna jime' i maj
ootyá'itzee i Dios jimi.

I nyúucarij ti uve'tyáatican jin tyé'tyojtzi're' i Dios

24 Ajta a'íjna i ti néijmi'i putyí'uurej ti tyámua' tyajamuáacha'iin
siaj sij quee tyi'tíj jin ootyá'itzeere'en, a'íi pu jamuaataséjrataj jujimí
jo'tij naa jo'éen, siata'aj sij huatóotyamua've'en, 25 ajta i Dios ti síij
na'aj pué'een, i ti tajapuá huatanyúj, tyiche' a'íj tyu'tatyójtzi're'en,
ji'nye a'íi pu va'cán jin tyi'tyéjvee, ajta néijmi'i jin tyí'ijta, a'íjna jitze
ma'can je'ej ti huaríj i tavástara' Jesús ti ajta Ciríistu' pué'een, ti'ij
na'aj jájcuaj imuáj, ajta ijíij, ajta jusén jime'. Che' a'yan tyá'ra'nyij.

Ɨ nyúucarij tɨ jaxaj je'ej tɨ ɨ Jesús tyi'tɨ́j tyaataséjratyej a'ɨ́jcɨ ɨ Juan

Ɨ nyúucarij tɨ jɨn uhuatyóochej

1 [1] A'íi pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyúucarij ɨ Dios tɨ jaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ Jesús
tɨ ajta Cɨríistu' pué'een, ta'aj ij ɨ Cɨríistu' huo'taséjratye'en a'ɨ́ɨmaj
ɨ maj jahuɨɨre', je'ej tɨ jiye'tzín atyojo'ré'nyesij. Cɨríistu' pu'ij séej
jo'ta'ítyaca' ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre', tɨ'ij jaataséjratye'en a'ɨ́jcɨ ɨ Juan,
[2] a'ɨ́ɨ pu'ij já'mua'ixaatye' ɨ nyúucarij tɨ a'yan tyi'ja'yájna, ajta tyámua'
tyá'mua'reej a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij tɨ Dios jimi já'ma'can, a'ɨ́jna jɨme' je'ej tɨ
huarɨ́j ɨ Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een.
[3] Che' huatóotyamua've'en a'ɨ́jna ɨ tɨ huá'ixaatye' ɨ nyúucaria'ra'
ɨ Dios, miche' majta huatóotyamua've'en ɨ maj janamuaj, majta
ja'tzaahuatye' a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij, ji'nye pu'ríj tɨn a'ájna atyojo'ré'nyesij
tɨ'ɨj a'yan tye'mej je'ej tɨ tyé'yu'si' a'ɨ́jcɨ jitze ɨ yu'xarij.

Juan pu hua'tyojtye' a'ɨ́ɨjma ɨ maj jusɨ'rii ɨ tyeyúuj tzajta' tɨ aráahua'puaj tya'rá'asej

[4] Nyáaj ɨ nyaj Juan pué'een, nyáaj nu já'muatyojtye' mu siaj
arahua'puaquej jusɨ'rii a'áa tɨ huataca'aj a Asia. Siata'aj ja'ancuriá'an
ɨ tɨ jɨn tyámua' tyajamuaatá', ajta jamuaatyápua'ritye'en ɨ ja'mua
tzajta', a'ɨ́jna tɨ jájcuaj ɨmuáj séjria'ca'aj, tɨ ajta ijíij séejre', ajta jusén
jɨn séeria'aj ta'mej, miche' majta tyámua' jamuáa'uurej ɨ júuricamej
ɨ maj aráahua'puaj ará'asej ɨ maj a'áa já'sejre' jo'tɨj ɨ Dios jo'tyájcaj
ɨ ɨpuárij japua, [5] che' ajta a'ɨ́ɨn tyámua' tyajamuáacha'ɨɨn a'ɨ́jna ɨ
Jesús tɨ ajta Cɨríistu' pué'een, ɨ tɨ néijmi'i jɨn tyámua' een, ajta a'ɨ́ɨn
pué'een ɨ tɨ anaquéej huatájuuriaca', ajta a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej tɨ
tyihuo'ta'ɨ́jtye'en néijmi'caa ɨ maj tyityatatyɨ́j ɨ́iyan ɨ cháanacaj japua.
Cɨríistu' pu taxɨe've', ajta juxúure' jɨn tyu'nájchitaca' tɨ'ij tajapuá
huatányuunyij ɨ tyaj jɨn ootyá'ɨtzee ɨ Dios jimi, [6] a'ɨ́ɨ pu taatá' tyej tyij
jamuán tyu'ta'ɨ́jtaj, ajta ta'antyíhuo tyej tyij tyu'tyáhuɨɨre'en a'ɨ́jcɨ jimi
ɨ Dios ra', ɨ tɨ ajta jajvástara'. Che' a'ɨ́ɨn huápuɨ'ɨj naa huasé'rihua'an,
ajta néijmi'i jɨn tyu'ta'ɨ́jtaj jusén jɨme'. Che' a'yan tyá'ra'nyij.

7Cɨríistu' pu jéetɨrij jitze aje'cáamej. Néijmi'i mu jaséjran, a'ɨ́ɨ mu majta jaséjran ɨ maj jaajé'caj, majta néijmi'i ɨ tyeítyee matɨ'ɨj mana'aj pua'máj a'yan séejre' ɨ cháanacaj japua, a'ɨ́ɨ mu juyiinyen matɨ'ɨj jaaséej. Che' a'yan tyá'ra'nyij.

8 "Nyáaj nu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ ta'nájcaj, nyajta ɨ tu'vé'tyajtɨj", a'yaa pu tyí'xaj a'ɨ́jna ɨ tavástara', tɨ ajta Dios pué'een ɨ tɨ néijmi'i putyí'uurej, ɨ tɨ ajta jájcuaj ɨmuáj séjria'ca'aj, ajta ɨ tɨ jusén jɨn séeria'aj ja'mej.

Juan pu jaaséej a'ɨ́jcɨ ɨ Cɨríistu'

9Nyajta nyáaj Juan, ɨ nyaj já'mua'ihuaara' pué'een, nyajta nu jimi séejre' ɨ Jesús a'ɨ́j nu jɨn nyajta ja'mua jamuán tyu'ta'ɨ́jtaj ɨ Dios jimi, nyajta ja'mua jamuán jajpuéetzij na'mej tyej tyij néijmi'i jɨn tyo'táviicue'. A'yaa nu tyihuó'ixaaj ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios, nyajta jaaxájtaca' je'ej tɨ huarɨ́j ɨ Jesús, a'ɨ́j nu nyij jɨn a'áa já'nami'huaca'aj jo'tɨj ja'ráahuachij a jáata' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Patmos. 10Tɨ'ɨj a'ájna putyí'rɨjcaa matɨ'ɨj pua'aj jana'michej ɨ tavástara', a'ɨ́ɨ pu ɨ júuricama'ra' ɨ Dios a'yan rájve nyéetzij jimi, nyatɨ'ɨj nyij jáanamuajri' tɨ nyahuárita' a'tɨ́j ca'nyíin jɨn naatajé, a'yaa pu namuajria'ca'aj tɨ'ɨj tɨpua'aj a'tɨ́j ucáajijhua ɨ a'huáj jitze, 11a'yaa pu tyí'nye'ixaatya'ca'aj tɨjɨn:

—Ootyéeyu'xaj ɨ yu'xarij jitze je'ej paj tyi'tɨ́j tyí'sej, pajta je'en huo'ta'ítyi' ɨ maj arahua'puaquej jusɨ'rii ɨ Dios jimi, a'áa tɨ huataca'aj a Asia, a'ájna a Éfeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, ajta a'ájna a Laodicea.

12Nyatɨ'ɨj nyij ooré'nyeeriaca' nyej nyij jaaséej a'tɨ́j tɨ tyí'nye'ixaatya'ca'aj, nyatɨ'ɨj a'yan huarɨ́j aj nu nyij arahua'puácaa huaséj ɨ cantyíij tɨ japuan antyítaa á'yi'ij, ajta ooroj jɨn taavijhuaca'aj, 13ajta a'ájna jé'ta' jo'tɨj ja'antyitátzajmee, sɨ́ɨj pu a'áa huatyávaaca'aj tɨ a'yan huasé'rihua'aj tɨ'ɨj tyévij, a'yaa pu eenye' tyi'tyéchajca'aj cáanarij jɨme' tɨ títɨ'ɨj, ajta puáasij jɨn ahuójɨ'ca'ca'aj tɨ ooroj jɨn taavijhua. 14Cuéeinavi'can pu cácɨpuaca'aj, tɨ'ɨj muxáj a'yájna tɨ'ɨj ajta huasé'rin ɨ séerij, ajta ɨ jɨ'sáara' a'yaa pu huasé'rihua'aj tɨ'ɨj tɨéj. 15Ajta ɨ ɨcájra'an a'yaa pu huasé'rihua'aj tɨ'ɨj tyi'tɨ́j tɨ me'estíj, huápuɨ'ɨj pu naa tyi'tyama'astájyi'caa, ajta tɨ'ɨj tyí'xajtaca'aj, a'yaa pu namuajria'ca'aj tɨ'ɨj jo'tɨj ja'ancáamuɨ'yej tɨ tyájujhua'naj ca'nyíin jɨme'. 16Ajta ɨ jumuáca'ta' pujmua' pu arahua'puácaa ɨ xú'ra'vej iityáaca'aj, ajta ɨ tyényi'tze' pu éejnyinyiica'aj ɨ chúun tɨ huápuɨ'ɨj tyí'ɨtzɨj ajta juxa'aj tya'antámuamuaa. Ajta ɨ nyéerima'ra' a'yaa pu tyá'taaca'aj tɨ'ɨj ɨ xɨcáj tɨ néijmi'i jɨn eerájxɨrej.

17Nyatɨ'ɨj jaaséej, aj nu nyij arájvej jo'tɨj ja'ra'ɨ́ɨcajmee, ya cuxáa naamuí'. Aj pu'ij a'ɨ́ɨn na'ajtamuárɨej ɨ jumuáca'ta' tɨ pujmua' jɨme' ɨ jumuáca', ajta a'yan tyinaaté'exaaj tɨjɨn:

—Capáj tyí'tzɨinye'ej, nyáaj nu a'ɨ́in pué'een ɨ nyaj anájcaj,
ajta ɨ nyaj uvé'tyajtɨj, [18] nyajta a'ɨ́in pué'een ɨ nyaj júurij. Nyáaj nu
huámuɨ'ɨjcaa, nyajta ijíij nu jusén jɨme' júurij. Nyáaj nu a'ɨ́jna jɨn
antyínyamua'ree nyaj hue'tyáanaj jo'maj já'cui'nyij, na'ríij nyaj
hui'rátoonyij. [19] Ootyéeyu'xaj ɨ paj períj jaaséej, je'ej tɨ ijíij tyi'tɨ́j
tyí'sejre' ajta je'ej tɨ tye'mej majca'huáyee. [20] A'yaa pu huatóomua'aj
je'ej paj tyi'tɨ́j tyu'séj, ɨ xú'ra'vetyee ɨ maj aráahua'puaj ará'asej ɨ
paj huo'séj ɨ nyaj hui'tyáaca'aj nyamuáca'ta' pujmua', ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ
aráahua'puaj ará'asej ɨ tɨ cantyíij jitzán antyítaa á'yi'ij tɨ ajta ooroj
jɨn taavijhua: Ɨ xú'ra'vetyee ɨ maj aráahua'puaj ará'asej, a'ɨ́ɨ mu a'ɨ́in
pué'een ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre' majta a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej mej
mij huó'cha'ɨɨn ɨ maj jusɨ'rii ɨ tyeyúuj tzajta', ajta ɨ tɨ aráahua'puaj
ará'asej ɨ tɨ jitzán ɨ cantyíij antyítaa á'yi'ij, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́in tyi'pué'een ɨ
tyeyúuj aráahua'puaj tɨ tya'rá'asej.

Ɨ nyúucarij tɨ huata'ítyi'huaca' a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj Éfeso jóosɨ'rii

2 [1] 'Pata'aj a'yan tyaata'ítyi' a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej tɨ
huó'cha'ɨɨn a'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'áa jóosɨ'rii a Éfeso tɨ jɨme' yee: "A'yaa
pu tyí'xaj a'ɨ́jna ɨ tɨ hui'tyáa' ɨ jumuáca'ta' pujmua' ɨ xú'ra'vetyee ɨ
maj aráahua'puaj ará'asej, ajta a'áa ja'yi'vej jo'tɨj ja'antyitáatɨmee
ɨ tɨ ooroj jɨn taavijhua. [2] Nyáaj nu néijmi'i mua'reej je'ej siaj
tyityetyúucha'ɨj, nyáamua'ree siaj jéehua tyí'muarɨe' siajta jéehua
á'viicue're', siajta quee hua'xɨe've' ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj.
Siajta seríj huo'mua'aj ɨ maj a'yan tyúusejrataca'aj maj a'ɨ́in pué'een
ɨ Dios tɨ hua'antyíhuoj, ma' ajta quee camu a'ɨ́in pué'een, a'yaa xu
sij tyihuo'taséjrataca' maj a'ɨ́in pué'een ɨ maj tyí'hue'tacaa. [3] Jéehua
xu jajxɨé'vi'ra'aj siaj sij néijmi'i jɨn tyo'táviicue', siajta a'ɨ́jna jɨn
jajpuéetzij, nyejitzé ma'can. [4] Nyajta nyáaj nu jamuaeté'exaatye'ej
ɨ siaj jɨn ootyá'ɨtzeerej nyéetzij jimi, a'ɨ́jna jɨme' siaj quee che'
a'yan tyí'nyaxɨe've' siatɨ'ɨj anaquéej tyí'nyaxɨe'va'ca'aj. [5] A'ɨ́j xu jɨn
jo'támua'reej jo'siaj tyi'tɨ́j jɨn jo'tyá'ɨtzee nye jimi, siajta seequéj
tyú'mua'tyij, a'yájna siatɨ'ɨj anaquéej tyityetyúucha'ɨɨca'aj. Ajta
tɨpua'aj sequée a'yan huárɨnyij, nyáaj nu ja'mua jimi jo'ma'aj na'mej,
nyej nyij jamuá'ari' a'ɨ́jna ɨ tɨ antyitátzaj ɨ tɨ ja'mua jimi séejre', a'yaa
nu rɨnyij tɨpua'aj sequée seequéj tyú'mua'tyij ɨ Dios jimi. [6] Maj siajta
mua'aj, xá'puɨ' xu rɨcɨj a'ɨ́jna jɨme' siaj quee jaxɨe've' je'ej maj rɨcɨj
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'yan hua'tamuá'muaj tɨjɨn nicolaítas, ɨ nyaj nyajta quee
nyáaj hua'xɨe've'. [7] A'ɨ́jna ɨ tɨ iityánamuaj, che' jáanamuaj je'ej tɨ ɨ
júuricama'ra' ɨ Dios tyihuá'ixaatye' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jusɨ'rii ɨ Dios jimi.
A'ɨ́ɨmaj ɨ maj néijmi'i jɨn tyu'tyámue'tɨn, a'yaa nu tyihuo'tá'sij maj
jáacua'nyij a'ɨ́jna jitze tɨ séejre' ɨ cɨyéj tɨ jɨn júurij tá'ra'nyij, a'áa tɨ
ja'távej jo'tɨj huápuɨ'ɨj naa jo'éen ɨ Dios jimi."

Ɨ nyúucarij tɨ huata'ítyi'huaca' a'ɨ́ɨmaj jimi ɨ maj Esmirna jóosɨ'rii

8 ’Pata'aj a'yan tyaata'ítyi' a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej
tɨ huó'cha'ɨɨn a'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'áa jóosɨ'rii a Esmirna tɨ jɨme' yee:
“A'yaa pu tyí'xaj a'ɨ́jna ɨ tɨ a'nájca, tɨ ajta a'ɨ́ɨ pué'een ɨ tu'vé'tyajtɨj,
a'ɨ́jna ɨ tɨ huamuɨ́' ajta je'en huatájuuriaca'. 9 Nyáaj nu jamua'reej
siaj jajpuéjtzij, siajta quee je'ej tyéejviicue', maj siajta mua'aj
nyéetzij jimi xu chíjtyaanyi'ij pué'een. Nyáaj nu jamua'reej maj
je'ej pua'aj tyaja'muaxaj, a'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'yan tyúusejrataj maj a'ɨ́jcɨ
jitze ajtyáma'can ɨ Israel, ajta capu a'yan tyi'ja'yájna, sulu a'ɨ́ɨ mu
a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tyiyáaru' maj jimi jusɨ'rii. 10 Caxu tyí'tzɨɨnye'ej je'ej
siaj tya'ajpuéetzij xá'ju'un, ji'nye a'ɨ́jna ɨ tyiyáaru', a'ɨ́ɨ pu séecan
mua'ajmaj jamue'tyánasij, a'yaa pu'ij néijmi'caa tyajamuaatyésejra
tɨpua'aj sianá'astijre'ej nusu sequée, siajta tamuáamuata' xɨcáj
jajpuéetzij xá'ju'un. Tyámua' xu néijmi'i jɨn eenye' siajta tyo'táviicue'
nyéetzij jimi, tɨpua'aj majamuáacui'nyij, nyáaj nu jamuaatɨ́'tye'sij ɨ
cúruun ɨ siaj jɨn júurij xá'ju'un jusén jɨme'. 11 A'ɨ́jna ɨ tɨ iityánamuaj,
che' tyámua' tyáanamuaj je'ej tɨ ɨ júuricama'ra' ɨ Dios tyihuá'ixaatye'
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jusɨ'rii ɨ tyeyúuj tzajta': Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj néijmi'i jɨn
tyu'tyámue'tɨn, capu huá'cɨ'tyij maj jajpuéetzij muá'ra'nyij matɨ'ɨj
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj majtáhua'aj cui'nyij.”

Ɨ nyúucarij tɨ huata'ítyi'huaca' a'ɨ́ɨmaj jimi ɨ maj Pérgamo jóosɨ'rii

12 ’Pata'aj pajta tyaata'ítyi' a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej tɨ'ij
huó'cha'ɨɨn a'ɨ́ɨjma ɨ maj a'áa jóosɨ'rii a Pérgamo tɨ jɨme' yee: “A'yaa pu
tyí'xaj a'ɨ́jna ɨ tɨ ji'tyéechuij ɨ chúun tɨ juxa'aj tya'antámuamuaa. 13 Nyáaj
nu jamua'reej siaj a'áa jo'cháatɨmee jo'tɨj tyejé'ijtaj a'ɨ́jna ɨ tyiyáaru',
siajta mua'aj sióoche' xu ná'astijre' nyéetzij. Caxu jaatáxaahuataca'
siaj nyéetzij ná'tzaahuatye', caxu siajta a'ájna xɨcáara' jitze tɨ'ij a'ɨ́ɨn
séjria'ca'aj ɨ Antipas, tɨ tyámua' éenye'ej nyéetzij jimi, a'ɨ́ɨ mu jaajé'caj
a'ájna jo'tɨj tyejé'ijtaj ɨ tyiyáaru'. 14 Maj siajta mua'aj, tyi'tɨ́j xu jɨn
ootyá'ɨtzeerej nye jimi, a'ɨ́ɨ mu ja'mua jimi séejre' ɨ maj ja'astej a'ɨ́jcɨ
ɨ nyúucarij ɨ tɨ jɨn tyihuá'mua'tyej a'ɨ́jna ɨ Balaam, ɨ tɨ ajta a'yan
tyaamuá'tyej a'ɨ́jcɨ ɨ Balac tɨ'ij hue'tzij jɨn huo'mué'tɨj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel
jitze ajtyáma'can, mej mij tyú'cua'nyij ɨ cue'ráj ɨ maj tyu'támu'vejritaca'
a'ɨ́ɨjma jimi ɨ sáanturij, ajta mej mij huóoxana'cɨre'en. 15 A'ɨ́ɨ mu majta
ja'mua jimi séejre' ɨ maj quee jaxɨe've' maj ajtácɨɨnyej a'ɨ́jna jitze ɨ
huá'yi'raj ɨ maj a'yan hua'tamuá'muaj tɨjɨn nicolaítas. 16 A'ɨ́j xu jɨn
siata'aj siajtáhua'aj ja'antzaahuatye'en ɨ Dios, na'ríij sequée a'yan
huárɨnyij, nyáaj nu ja'mua jimi ja'tanyésij, nyej nyij huo'tanyó'si'tye'en
a'ɨ́ɨmaj a'ɨ́jna jɨme' ɨ chúun tɨ nye tyenyij jitze éejnyinyii. 17 Ajta a'ɨ́jna
ɨ tɨ iityánamuaj, che' tyámua' tyáanamuaj je'ej tɨ ɨ júuricama'ra' ɨ
Dios tyihuá'ixaatye' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jusɨ'rii ɨ tyeyúuj tzajta'. Majta ɨ maj

tyu'mué'tɨn, a'yaa nu tyihuo'tá'sij mej mij jáacua'nyij ɨ cue'ráj tɨ jútye' já'ma'can, nyajta nu tyetyéj jaatátɨstej tɨ cuéeinara', ɨ tɨ jitzán á'yu'si'ij je'ej tɨ a'ɨ́ɨn jájcuan arí ántyapuaj, ajta quee a'tɨ́j jamua'ree je'ej tɨ tyé'yu'si', sulu a'ɨ́ɨ pu'uj ɨ a'tɨ́j jamua'reej ɨ nyaj jaatátɨstej a'ɨ́jcɨ ɨ tyetyéj."

Ɨ nyúucarij tɨ huata'ítyi'huaca' a'ɨ́ɨmaj jimi ɨ maj Tiatira jóosɨ'rii

18 'Pata'aj pajta a'yan tyaata'ítyi' a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej tɨ huó'cha'ɨɨn a'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'áa jóosɨ'rii a Tiatira tɨ jɨme' yee: "A'yaa pu tyí'xaj ɨ yójra' ɨ Dios, ɨ tɨ ajta a'yan eenye' ava'jɨ'síjmee tɨ'ɨj tɨéj tɨ atyúumemej, ajta me'estíican iira'ɨ́ɨcajmee tɨ'ɨj coobre maj jacámejri': 19 Nyáaj nu néijmi'i mua'reej je'ej siaj tyi'tɨ́j jɨn rɨcɨj; nyáamua'ree siaj tyámua' tyúuxɨe've' sɨ́ɨj ajta sɨ́ɨj, ɨ siaj jitzán tyá'tzaahuatye', siajta huá'huɨɨre' ɨ séecan néijmi'i jɨn setye'víicue'raj, siajta ijíij, jéetze' xu seríj tyámua' rɨcɨj sequée anaquéej. 20 Ajta a'ɨ́ɨ pu quee na'ráanajchij siaj tzáahuatyi'ra'aj jimi: tyícha'ɨɨj a'ɨ́jcɨ ɨ íitaj tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Jezabel, ɨ tɨ a'yan tyúuxaj tɨ ɨ Dios jitze ma'can tyí'xaj, a'ɨ́ɨ pu'ij hue'tzij jɨn tyihuá'mua'tyej ɨ maj nye jimi séejre', mej mij huóoxana'cɨre'en, majta tyú'cua'nyij ɨ cue'ráj ɨ maj tyu'támu'vejritaca' a'ɨ́ɨmaj jimi ɨ sáanturij. 21 Nu'ríj jaatá' tɨ'ij tyá'antzaahuatye'en ɨ Dios jimi, ajta a'ɨ́ɨn capu jaxɨe've' tɨ a'yan huárɨnyij: capu ajta jaxɨe've' tɨ jaatapuá'cɨtaj ɨ tɨ jɨme' juxana'cɨre'. 22 A'ɨ́j nu jɨn a'áan yó'ojrasij utáatzij japua, nyajta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jamuán tyu'xána'cɨrej, aj nu nyij jéehua huápuɨ'ɨj puéjtzij huo'tá'sij tɨpua'aj mequee jaatapuá'cɨtaj ɨ maj je'ej jɨn pua'aj rɨcɨj. 23 Nyajta huá'cui'nyij ɨ yójmua'mua' ɨ íitɨ', a'yaa mu mij néijmi'i ɨ maj jusɨ'rii ɨ Dios jimi tyá'mua'reeren nyaj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ jú'mua'ree je'ej tɨ a'tɨ́j tyí'mua'tzej ɨ jutzájta', nyajta a'yan tyihuo'tá'sij séej nyajta séej je'ej tɨ tyi'tɨ́j jɨn huaríj. 24 Siajta mua'aj mu séecan, mu siaj Tiatira ja'chej, ɨ siaj quee já'astijre' a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij tɨ hue'tzij pué'een, siajta quee jamua'reej ɨ tɨ jéehua huápuɨ'ɨj juxɨe've' ɨ tyiyáaru' jimi, a'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' nyej quee che' tyi'tɨ́j jɨn tyajá'mua'ijcatye'en. 25 Siata'aj tyámua' eenye' je'ej siaj tyi'tɨ́j jɨn rɨcɨj, 'asta nyana'aj quee nyajtáhua'aj ya'uvé'nyej. 26 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyu'tyámue'tɨn, majta móoj a'yan tyámua' tyityetyúucha'ɨɨj je'ej nyej nyáaj tyá'xɨe've', 'asta na'aj quee néijmi'i tye'entyipuá'rej, nyáaj nu huo'ta'sij mej mij tyihuo'ta'ɨ́jtye'en a'ɨ́ɨjma ɨ maj séej chuéj japua jo'cháatɨmee, 27 ca'nyéjrij pu jɨn tyihuo'ta'ɨ́jtye'sij, a'yaa pu cha'taj na'aj tyihua'antyipuá'ritye'sij a'ɨ́ɨjma ɨ maj jájcha'ɨɨre' tɨ'ɨj a'tɨ́j tɨ jaatyátaaraxɨ'ɨn ɨ xá'rij tɨ xaríj jɨn taavijhua, a'yájna tɨ'ɨj ajta ɨ nyavástara' nyéetzij tyinaa'ɨ́jcaj. 28 Nyajta huo'ta'sij mej mij a'ɨ́ɨmaj tátzave'ej muá'ra'nyij tɨ'ɨj ɨ xú'ra'vej tɨ eeré'nyinyii tapuá'risima'caj. 29 A'ɨ́jna ɨ tɨ iityánamuaj, che' tyámua' tyáanamuaj je'ej tɨ ɨ júuricama'ra' ɨ Dios tyihuá'ixaatye' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jusɨ'rii ɨ tyeyúuj tzajta'."

Ɨ nyúucarij tɨ huataˈítyiˈhuacaˈ aˈíɨmaj jimi ɨ maj Sardis jóosɨˈrii

3 1 ’Pataˈaj aˈyan tyaataˈítyiˈ aˈíjcɨ tɨ aˈíjna jɨn antyúumuaˈreej
tɨ huóˈchaˈɨɨn aˈíɨjma ɨ maj aˈáa jóosɨˈrii a Sardis tɨ jɨmeˈ yee:
“Aˈyaa pu tyíˈxaj aˈíjna ɨ maj jitzán séejreˈ ɨ júuricamaˈraˈ ɨ Dios
ɨ maj aráahuaˈpuaj aráˈasej, tɨ ajta huiˈtyáaˈ ɨ xúˈraˈvetyee ɨ maj
aráahuaˈpuaj aráˈasej. Nyáaj nu jamuaˈreej jeˈej siaj tyíˈmuarɨeˈ, nyajta
nu jamuaˈreej siaj seríj nye jimi muɨˈchij, tyij majta aˈyan tyíˈmuaxaj
yee sióocheˈ xu júurij. 2 Siataˈaj atanyéjnyeˈrej, siajta tyámuaˈ tyúˈuurej
aˈíjcɨ tɨ óoj jaˈmua jimi tyíˈsejreˈ, ajta arí tɨmuaˈ tyeˈentyipuáˈrij, jiˈnye
aˈyaa pu tyíˈmuasej aˈíjna jeˈej siaj rɨcɨj capu xáˈpuɨˈ een ɨ Dios jimi.
3 Siataˈaj joˈtámuaˈreej jeˈej maj tyajamuaamuáˈtyej ɨ siaj jaˈancuriáaˈ,
siataˈaj aˈyan huárɨnyij siajta jeˈen ɨ Dios jimi ajtyáhuiixɨˈɨn. Tɨpuaˈaj
sequée atanyéjnyeˈrej, nyáaj nu joˈmaˈaj naˈmej jaˈmua jimi tɨˈɨj
náhuaˈrij, siajta muaˈaj caxu jamuaˈreej aˈtzáaj nyaj jaˈmua jimi
jaˈtanyésij. 4 Séecan mu jaˈmua jimi séejreˈ ɨ maj quee tyiˈtɨj jɨn
áˈɨtzeereˈ ɨ jutzájtaˈ, aˈíɨ mu mij nyaj jamuán huacɨˈcaˈaj muáˈjuˈun
cuéeinaviˈ metyuˈcháaj, jiˈnye aˈyaa pu tyihuaˈtyévijtyeˈ aˈíɨjma.
5 Aˈíɨmaj ɨ maj tyuˈtyámueˈtɨn, aˈyaa mu cuéeinaviˈcan tyiˈcháaj
muáˈjuˈun, nyajta quee joˈrioˈuunaj jeˈej tɨ ántyapuaj ɨ yuˈxarij jitze
ɨ maj jitzán áˈyuˈsiˈij aˈíɨmaj ɨ maj jusén jɨn huatyáˈɨtzeereˈej ɨ Dios
jimi, sulu nyáaj nu huoˈtaxájta ɨ nyavástaraˈ jimi, nyajta aˈíɨjma jimi
ɨ maj jimi tyíˈhuɨɨreˈ ɨ nyavástaraˈ. 6 Ajta aˈíjna ɨ tɨ iityánamuaj, cheˈ
aˈíɨn tyámuaˈ tyáanamuaj jeˈej tɨ tyihuáˈixaatyeˈ ɨ júuricamaˈraˈ ɨ Dios
aˈíɨjma ɨ maj jusɨˈrii ɨ tyeyúuj tzajtaˈ.”

Ɨ nyúucarij tɨ huataˈítyiˈhuacaˈ aˈíɨjma jimi ɨ maj Filadelfia jóosɨˈrii

7 ’Pataˈaj aˈyan tyaataˈítyiˈ aˈíjcɨ ɨ tɨ aˈíjna jɨn antyúumuaˈreej tɨˈɨj
huóˈchaˈɨɨn aˈíɨjma ɨ maj aˈáa jóosɨˈrii a Filadelfia tɨ jɨmeˈ yee: “Aˈyaa
pu tyíˈxaj aˈíjna ɨ tyámuaˈ een tɨ ajta tzáahuatyiˈraˈaj jɨn tyíˈxaj, aˈíɨ
pu aˈíjna jɨn antyúumuaˈreej tɨ huoˈtáˈan mej mij aˈáa joˈtyájrutyej
joˈtɨj jáˈsejreˈ aˈíjna ɨ tɨ jitzán eeráma'can ɨ David, tɨpuaˈaj aˈíɨn
tyaˈantácuunaj, capu ɨˈríj tɨ aˈtɨj tyeˈtyáanaj, naˈríij aˈíɨn tyeˈtyáanaj,
capu ajta ɨˈríj tɨˈɨj aˈtɨj tyaˈantácuunaj: 8 Nyáaj nu néijmiˈi muaˈreej
jeˈej siaj rɨcɨj, cásɨˈ xaaséj, nuˈríj tyajamuaˈantácuunyej siaj sij
juxáahuaj utyájrutyej, ajta quee ɨˈríj tɨ aˈtɨj tyeˈtyáanaj, nyáaj nu
jamuaˈreej tɨquee jamúˈcaˈnyistiˈ, siajta sióocheˈ xu tyáˈastijreˈ jeˈej
nyaj tyajamuáaˈixaa, caxu náˈxaahuaj. 9 Aˈyaa nu huáˈuurej aˈíɨjma ɨ
maj tyiyáaruˈ jimi jusɨˈrii, ɨ maj tyíˈhueˈtacaa aˈíjna jɨmeˈ maj aˈyan
tyúusejrataj maj Israel jitze ajtyámaˈcan, aˈyaa nu caˈnyéjrij jɨn
huáˈuurej mej mij mujoˈváˈjuˈun majta jeˈen tyítunutaxɨˈɨn jaˈmua
jimi, mej mij aˈíjna jɨn jáamuaˈreej nyej nyáaj jáˈmuaxɨeˈveˈ. 10 Xuˈríj

© 1996 David C. Cook

Apocalípsis 3:20

ja'rá'astee je'ej nyaj tyajamuaata'íj a'ɨ́jna jɨme' siaj néijmi'i jɨn tyo'táviicue'ri', a'ɨ́j nu jɨn nyáaj ja'muacha'ɨ́ɨj na'mej a'ájna xɨcáara' matɨ'ɨj néijmi'i jajpuéetzij muá'ju'un íiyan cháanacaj japua, mej mij jáamua'reej ɨ maj a'yan huacháatɨmee. 11 Jiye'tzín nu yava'cányesij. Tyámua' xu néijmi'i jɨn eenye' je'ej siaj seríj tyu'muárɨej, caxu tyi'tá'care'en tɨ'ij a'tíj jamuaanáhue' ɨ siaj seríj jaamué'tɨj. 12 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyu'tyáamue'tɨj, a'yaa nu tyihuo'tá'sij mej mij tyityetya'úuj muá'ra'nyij u tyeyúuj tzajta' ɨ nyaj Dios tɨ ja'a'rij, ajta quee che' a'náj iiráamej, a'ɨ́ɨjma nu jitze jo'tyéyu'xaj je'ej tɨ ántyapuaj ɨ nyaj Dios, nyajta je'ej tɨ tyaja'rájtyapuaj chájta'najra' ɨ nyaj Dios, a'ɨ́jna ɨ Jerusalén tɨ jájcuaj, tɨ ajta tajapuá je'cáanyej jo'tɨj ɨ nyaj Dios já'sejre', a'ɨ́ɨjma nu nyajta jitze jo'tyéyu'xaj je'ej nyaj jájcuan jɨn ántyapuaj. 13 A'ɨ́jna ɨ tɨ iityánamuaj, che' tyámua' tyáanamuaj je'ej tɨ ɨ júuricama'ra' ɨ Dios tyihuá'ixaatye' a'ɨ́ɨjma ɨ maj jusɨ'rii ɨ tyeyúuj tzajta'."

Ɨ nyúucarij tɨ huata'ítyi'huaca' a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj Laodicea jóosɨ'rii

14 'Pata'aj a'yan tyaata'ítyi' a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej tɨ huó'cha'ɨɨn a'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'áa jóosɨ'rii a Laodicea tɨ jɨme' yee: "A'yaa pu tyí'xaj a'ɨ́jna ɨ tɨ tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyí'xaj ajta néijmi'i tyámua' jɨn een, ajta a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ Dios jamuán néijmi'i tyú'taahuaca' tɨ'ɨj na'aj ijíij tɨ tyí'sejre': 15 Nyáaj nu néijmi'i mua'reej je'ej siaj tyi'tíj

jɨn rɨcɨj. Nyáamuaˈree siaj quee oocaˈnyáaj sianaataxɨeˈvej nyéetzij,
caxu siajta caˈnyéjrij jɨn náˈantzaahuaj. Aˈyaa pu tyinaˈráanajchi
siaj oocaˈnyáacan jɨn naa nyojoˈmuaˈraj, naˈríij sequée caˈnyéjrij jɨn
náˈtzaahuatyeˈej. 16 Siajta cíɨ sianaˈaj tyináˈtzaahuatyeˈ, caxu aˈyan
tyíˈhuɨɨreˈ tɨˈɨj jájtyij tɨ jéehua pɨstij nusu tɨ jéehua cɨmuájraa, aˈíj
nu jɨn aˈyan jáˈmuaˈuurej nyej nyij caˈnyéjrij jɨn majamúuhuaˈxɨj.
17 Aˈyaa xu tyíˈxaj siaj muaˈaj chíjtyaanyiˈij pueˈeen, tɨ jee jéehua
jamuáahuɨɨ, tɨ jee ajta quee tyiˈtíj jamuáˈɨtziityeˈ, siajta muaˈaj
caxu jamuaˈreej siaj xánaˈvisiˈ, siajta jeˈej puaˈaj huáˈsejratyeˈ ɨ
tyeítyee, muaˈaj xu quee jeˈej tyéejviicueˈ, xaˈracúcuˈnyijmee siajta
muámuaˈviˈijmee. 18 Aˈíj nu jɨn aˈyan tyajaˈmuahuaviij siaj nyéetzij
jimi jáananan ɨ ooroj tɨ tɨéj jitze jutaˈhuacaa, siataˈaj sij jɨˈréˈcan
jɨmeˈ huatyoochíjtyaanyiˈtaj, siajta nyéetzij jimi jáananan ɨ cáanarij
tɨ naa tyíˈcueenaa siaj sij aˈíjcɨ ucóochejtyaˈxɨˈɨn tɨˈij quee séejreˈ
ɨ jaˈmuatyévij ɨ siaj jatyeviˈraˈ aˈíjcɨ jɨmeˈ siaj muámuaˈviˈij, siajta
nyéetzij jimi jáananan aˈíjcɨ ɨ siaj aróohuatyeˈen ɨ jujɨˈɨj jitze siataˈaj
sij atanyéjnyeˈrej. 19 Aˈyaa nu tyámuaˈ tyihuáˈixaatyeˈ, nyajta puéjtzij
huaˈtáˈcaa aˈíɨjma ɨ nyaj huaˈxɨeˈveˈ. Aˈíj pu jɨn siataˈaj seequéj
tyúˈmuaˈtyij, siajta jaˈantzaahuatyeˈen ɨ Dios. 20 Cásɨˈ, nyáaj nu
eetyéjvee a tɨ jaˈpueertaj nyetyeˈejtyatoˈxaˈaj, tɨpuaˈaj aˈtíj náanamuaj
ajta jeˈen tyinaˈantácuunyeˈen, aj nu nyij utyárutyij chiˈraˈan tzajtaˈ
tyej tyij néemiˈij tyúˈcuaˈnyij. 21 Aˈíɨmaj ɨ maj tyuˈtyámueˈtɨj, aˈyaa nu
tyihuoˈtáˈsij maj nyajamuan oorá'sej jóˈnyaj tyejéˈijtaj, aˈyájna nyatɨˈɨj
nyáaj tyuˈtyáamueˈtɨj, aj nu nyij nyavástaraˈ jamuán huatyéeyixɨj joˈtɨj
aˈíɨn tyejéˈijtaj. 22 Ajta aˈíjna ɨ tɨ iityánamuaj, cheˈ tyámuaˈ tyáanamuaj
jeˈej tɨ ɨ júuricamaˈraˈ ɨ Dios tyihuáˈixaatyeˈ aˈíɨjma ɨ maj jusɨˈrii ɨ
tyeyúuj tzajtaˈ.”

Juan pu huoˈséj ɨ maj janajchej ɨ Dios u tajapuá

4 1 Tɨˈɨj aˈyan tyeˈentyipuáˈrej, aj nu nyij ájnyeeriacaˈ, nyatɨˈɨj nyij
jaaséj ɨ puéertaj tɨ antácuunyicaˈaj u tajapuá, ajta ɨ nyaj anaquéej
jáanamuajriˈ ɨ tɨ naatajé tɨ ajta aˈyan namuajriaˈcaˈaj tɨˈɨj aˈtíj tɨ
ucáajijhua ɨ trompéetaj jitze, aˈyaa pu tyinaatéˈexaaj tɨjɨn:

—Mujoˈtéˈyiˈij nyataˈaj muaataséjratyeˈen jeˈej tɨ tyiˈtíj tyúuxɨeˈveˈ
tɨ aˈyan huárɨnyij majcaˈhuáyee.

2 Aj puˈij ɨ júuricamaˈraˈ ɨ Dios nye jimi huatyáˈɨtzee, nyajta jeˈen
ɨpuárij huaséj tɨ ujoˈtyávaacaˈaj u tajapuá, ajta aˈtíj jitzán huatyácatyii.
3 Ajta aˈíjna ɨ tɨ acájca, aˈyaa pu huaséˈrihuaˈaj tɨˈɨj tyetyéj tɨ huápuɨˈɨj
tyáˈnajchij tɨ poˈvij ajta tɨ tyóomuaa áˈnaxcaj, ajta aˈyan huaséˈrihuaˈaj
tɨˈɨj síɨj ɨ tyetyéj tɨ poˈviˈij jɨn naa tyíˈmeˈestij, ajta cuˈxaˈaj atahuíjcaˈaj
joˈtɨj joˈtyávaacaˈaj ɨ ɨpuárij, tɨ tyamaˈastájyiˈcaa huáˈraviˈcan jɨmeˈ
aˈyájna tɨˈɨj ɨ tyetyéj ɨ maj aˈyan jatamuáˈmuaj tɨjɨn esmeralda,
4 ajtáhuaˈaj pu séecan ɨ ɨpuárij tyaˈtaváatɨmaˈcaa joˈtɨj joˈtyéjvee aˈíjna

ɨ ɨpuárij seityéj japuan muáacuaj pu tya'rá'axcaa, majta ɨ huáasij
acatyé'tya'ajma'caa ɨ ɨpuárij jitze, cuéeinavi' mu tyí'chajcaa, majta
cúruun tyo'carújtya'ajma'caa ɨ jumu'új jitze ooroj tɨ jɨn tyí'taavijhua.
5 Ajta a'ɨ́jna jitze ɨ ɨpuárij a'yaa mu tyityetyána'axcava'ra'aj
majta tyényuuca'aj, ajta a'ájna ɨ ɨpuárij tɨ jo'tyéjvee, tatzárij pu
aráahua'puaj ataváatɨma'caa, ajta a'ɨ́jna ɨ tatzárij a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een
ɨ júuricama'ra' ɨ Dios tɨ aráahua'puaj ará'asej. 6 A'ájna jo'tɨj jo'tyéjvee
a'ɨ́jna ɨ ɨpuárij, a'yaa pu éenye'ej huariá'muanyica'aj a chóota' tɨ'ɨj
tyi'tɨ́j tɨ naa tyí'me'estij tɨ ajta tátzaj.

Ajta a'ájna jé'ta', jo'tɨj jo'tyéjvee a'ɨ́jna ɨ ɨpuárij, muáacuaj mu ɨ
maj júurij ataváatɨma'caa, majta jéehua jɨ'sɨ́j hua' jitze séjria'ca'aj,
ɨ hua' nyéerimij jitze ajta hua'huarita'. 7 Ajta ɨ tɨ anájcaj a'yaa pu
huasé'rihua'aj tɨ'ɨj muájyej, ajta ɨ tɨ je'tyáa'sej, a'yaa pu huasé'rihua'aj
tɨ'ɨj túuru', ajtáhua'aj ɨ sɨ́ɨj tɨ je'tyáa'sej, a'yaa pu tya'cányeerica'aj
tɨ'ɨj tyévij, ajta ɨ tu'vé'tyajtɨj, a'yaa pu huasé'rihua'aj tɨ'ɨj cué'ra'vej
tɨ huatará'raj. 8 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj muáacuaj ɨ maj júurij, a'ɨ́ɨ mu
aráseej pua'mácan ajta anájma'caaj sɨ́ɨj ajta sɨ́ɨj, ajta jéehua jɨ'sɨ́j jitzán
séjria'ca'aj, jéjre' ajta tyétye'. A'náj tɨna'aj mu a'yan tyí'xajtaca'aj
majta a'yan tyí'chuiicaca'aj tɨjɨn:

Tyámua' pu een, tyámua' pu een, tyámua' pu een ɨ tavástara',
Dios pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ néijmi'i jɨn antyúumua'reej,
a'ɨ́ɨ pu anaquéej séjria'ca'aj, ajta ijíij séejre', ajta jusén jɨn séeria'aj
ta'mej.

9 Ajta matɨ'ɨjta a'ɨ́ɨmaj janajchej ɨ maj muáacuaj, majta
tyé'tyojtzi're'ej a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ ɨpuárij jitze acájca, ɨ tɨ jusén jɨme' júurij,
10 a'ɨ́ɨmaj ɨ huásij ɨ maj seityéj japuan muáacuaj ará'asej, a'ɨ́ɨ mu
tyítunutaxɨj a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ ɨpuárij jitze acájca, majta jaatyánajchij,
majta tyu'tátuiire'sij a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tyuucúrun, majta a'yan tyí'xajtaca'aj
tɨjɨn:

11 A'yaa pu tyimuaavíjtye' muéetzij, mu paj tavástara' pué'een, pajta
taj Dios pué'een,
tyej tyij tyimuaatatyójtzi're'en, tyajta muatyáanajchej ɨ paj jɨn
néijmi'i putyí'uurej,
ji'nye muáaj paj néijmi'i tyú'taahuaca', ɨ tɨ a'yan tyí'sejre',
muáaj paj a'yan tya'ajxɨé'vi'raca'aj a'ɨ́j pu jɨn néijmi'i tyú'taavijhuaca'.

Ɨ yu'xarij tɨ jíri' tɨ jitzán tyé'yu'si' ajta ɨ cánya'aj

5 1 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ acájca ɨ ɨpuárij jitze, jumuáca'ta' pujmua'
pu ji'tyépijca'aj ɨ yu'xarij tɨ juxa'aj tyé'yu'si'huaca'aj, ajta
arahua'puaquej pu ájvi'tyijhuaca'aj ɨ xɨ́ɨjca jɨme'. 2 Nyajta séej huaséj ɨ
tajapuá tɨ tyí'huɨɨre', a'yaa pu'ij ca'nyíin jɨn tyu'ta'íhuoj tɨjɨn:

—¿A'tanyíj quee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere' tɨ'ij ja'ajsújtza'naxɨ'ɨn ɨ tɨ
ajvi'tyíihuajmee, ajta je'en jaatáxɨjta ɨ yu'xarij? 3 Ajta u jútye', ajta

íiyan ɨ cháanacaj japua, ajta jityán ɨ cháanacaj, capu a'tɨ́j a'yan
tyu'tóocɨ'puaj tɨ'ij jaatáxɨjta, ajta jaaséj je'ej tɨ tyé'yu'si'huaca'aj.
4 Nyajta nyáaj jéehua nu huápuɨ'ɨj nyeyiinyaca'aj a'ɨ́jna jɨme' maj quee
jáatyoj sɨ́ɨj tɨ a'yan tyu'tóocɨ'puaj tɨ'ij jaatáxɨjta ɨ yu'xarij nusu tɨ jaaséj
je'ej tɨ tyé'yu'si'. 5 Tɨ'quij sɨ́ɨj tɨ hua' jitze ajtyáma'can a'ɨ́ɨmaj ɨ huáasij,
a'yaa pu tyinaaté'exaaj tɨjɨn:

—Capáj ayiinyaj, ji'nye a'ɨ́jna ɨ maj a'yan jatamuá'muaj tɨjɨn ɨ
Muájyej ɨ tɨ hua' jitze ajtyáma'can a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze eeráanyej,
a'ɨ́jna ɨ tɨ David jitze eeráma'can, a'ɨ́ɨ pu arí tyu'tyáamue'tɨj
a'ɨ́ɨ pu púj oorej tɨ'ij ja'ajsújtza'naxɨ'ɨn ɨ ta'raahua'puácaa tɨ jɨn
ajvi'tyíihuajmee ajta je'en jaatáxɨjta ɨ yu'xarij.

6 Aj nu nyij cánya'aj huaséj a'ájna jé'ta' jo'tɨj jo'tyéjvee a'ɨ́jna
ɨ ɨpuárij, ajta jé'ta' a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj muáacuaj ɨ maj júurij,
ajta jé'ta' a'ɨ́ɨjma jimi ɨ huáasij, a'yaa pu huasé'rihua'aj cuxáa
meríj jaajé'cataca'aj. Ajta arahua'puácaa ava'ahuájma'caa, ajta
arahua'puácaa ava'jɨ'síjma'caa, ajta ɨ jɨ'sáara' ɨ ta'ráahua'puaj,
a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ júuricama'ra' ɨ Dios ɨ tɨ a'yan yo'ta'ítyaca'
íiyan cháanacaj japua. 7 A'ɨ́jna ɨ cánya'aj, a'ɨ́ɨ pu ja'ancuré'pij a'ɨ́jcɨ
ɨ yu'xarij ɨ tɨ muáca'ta' pujmua' séjria'ca'aj a'ɨ́jna ɨ tɨ ɨpuárij jitze
acájca, 8 tɨ'ɨj ja'ancuré'pij a'ɨ́jcɨ ɨ yu'xarij, a'ɨ́ɨmaj ɨ maj muáacuaj ɨ
maj júurij, majta ɨ huáasij ɨ maj seityéj japuan muáacuaj ará'asej,
a'ɨ́ɨ mu néijmi'i ecóotutaxɨj a'ɨ́jcɨ jimi ɨ cánya'aj. Néijmi'i mu a'ɨ́ɨmaj
ɨ áarpaj tyi'tyéɨ'ca'aj, majta túxa'aj ooroj tɨ jɨn tyí'taavijhuaca'aj, ajta
cuáanye'ej ava'jɨstíjma'caa a'ɨ́jcɨ jitze ɨ túxa'aj, a'ɨ́ɨ pu'ij a'ɨ́ɨn pué'een ɨ
maj jɨn jahuooca'aj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyeɨ́tyeristyamua'mua' pué'een ɨ Dios.
9 Majta jájcuan jɨn a'yan tyí'chuiicaca'aj tɨjɨn:

Muáaj paj jɨ'réenye'ej séejre' pej pij ja'ancuré'pij ɨ yu'xarij pajta
ja'ajsújtza'naxɨ'ɨn ɨ tɨ ajvi'tyíihuajmee,
ji'nye muáaj paj huatámu'vejrityi'huaca',
pajta a'ɨ́jcɨ jɨme' a' xuure' tyu'nájchitaca' ɨ Dios jimi,
néijmi'caa jitze ma'can ɨ tyeɨ́tyee, ɨ maj séej jitze maj eeráma'can,
ɨ maj séej nyúucarij jɨn tyí'xaj, nusu ɨ maj séej chuéj japua
já'ma'can.

10 Pajta tyámua' huó'ruuj mej mij sɨ́ɨj mana'aj tyeɨ́tyeera' pué'eenye'ej
muá'ra'nyij,
mej mij majta tyu'tyáhuɨɨre'en a'ɨ́jna jimi ɨ Dios,
majta a'ɨ́ɨmaj mu tyu'ta'ɨ́jtaj íiyan ɨ cháanacaj japua.

11 Aj nu nyij atányeeriaca', nyajta je'en mui'caa huánamuajri' ɨ maj
tajapuá tyí'huɨɨre' ɨ maj a'áa ja'taváatɨma'caa jo'tɨj jo'tyéjvee ɨ ɨpuárij,
jo'maj majta já'sejria'ca'aj ɨ maj muáacuaj ɨ maj júurij, majta a'ɨ́ɨjma
jimi ɨ huáasij. A'ɨ́ɨ mu huápuɨ'ɨj mui'caa, capu ámiteeria'ca'aj a'chu
maj pua'maca'aj, 12 a'yaa mu mij ca'nyíin jɨn tyí'xajtaca'aj tɨjɨn:

A'ɨ́jna ɨ cánya'aj ɨ tɨ huatámu'vejrityi'huaca', a'yaa pu tye'tyévijtye'

tɨ a'ɨ́ɨn ja'ancuriá'an ɨ tɨ néijmi'i jɨn putyí'uurej, ajta tɨ'ij néijmi'i jimi tyí'sejria'aj,
ajta a'ɨ́ɨn néijmi'i tyi'mua'réeriaj ajta je'en néijmi'i jɨn tyu'tyámue'tɨn,
tyiche' tyaatatyójtzi're'en a'ɨ́jna ɨ tɨ naa een, tyajta jimi tyu'táchuiicaj.

13 A'yaa nu nyajta tyáanamuajri' tɨ a'ɨ́jna ɨ Dios tɨ tyú'taahuaca' tajapuá tɨ tyejé'sejre', ajta íiyan cháanacaj japua tɨ tyí'sejre', ajta jityán tɨ tyejé'sejre' ɨ chuéj, ajta a'áa maj tyityejé'sejre' ɨ jájtyij jitze tɨ ve'éj, a'yaa mu tyí'xajtaca'aj tɨjɨn:

Tyiche' tyaatatyójtzi're'en a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ acájca ɨ ɨpuárij jitze, tyajta a'ɨ́jcɨ ɨ cánya'aj,
tyiche' jaatyátzaahuatye'en, tyajta tyámua' tyeetyátoonyij,
che' a'ɨ́ɨn néijmi'i jɨn antyúumua'reeriaj jusén jɨme'.

14 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj muáacuaj ɨ maj júurij, a'yaa mu tyu'taxájtaca' tɨjɨn:

—Che' a'yan tyá'ra'nyij. Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ huáasij, a'ɨ́ɨ mu tyítunutaxɨj majta jaatyánajchaca' ɨ Dios.

A'ɨ́jna ɨ tɨ arahua'puaquej ajvi'tyíihuajmee

6 1 Aj nu nyij jaaséej tɨ'ɨj ɨ cánya'aj séej jajsújtza'an ɨ tɨ ájvi'tyijhuaca'aj ɨ yu'xarij jitze, aj nu nyij séej huánamuajri' ɨ tɨ hua' jitze ajtyáma'can ɨ maj júurij ɨ maj muáacuaj, a'yaa pu'ij tyu'taxájtaca' a'yan namuáaria'can tɨ'ɨj maj huatyényuunyij tɨjɨn:

—Mujo'té'yi'ij.

2 Nyatɨ'ɨj nyij atányeeriaca' aj nu nyij cahuáayu' tɨ cuéeinara' huaséj, ajta ɨ tɨ avá'catyii a'ɨ́ɨ pu tú'namua'aj iityéchooca'aj ɨ jumuáca' jitze. Majta je'en cúruun jaatɨ'ɨj, aj pu'ij iirájraa tɨ'ij hua'antyimue'tɨn a'yaa pu'ij néijmi'i jɨn tyu'tyáamue'tɨj.

3 Tɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ cánya'aj ajtáhua'aj séej ajsújtza'an, a'yaa nu tyáanamuajri' tɨ ajtáhua'aj sɨ́ɨj ɨ tɨ ajta hua' jitze ajtyáma'can ɨ maj júurij ɨ maj muáacuaj, a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:

—Mujo'té'yi'ij.

4 Aj pu'ij ajtáhua'aj sɨ́ɨj ɨ cahuáayu' iirájraa tɨ po'xara'. Ajta ɨ tɨ avá'catyii a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reeriaca'aj tɨ'ij huo'ɨtziitye'en ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj a'yan séejre' ɨ cháanacaj japua, mej mij huóocui'nyij sɨ́ɨj ajta sɨ́ɨj, a'ɨ́ɨ pu ajta ja'ancuré'chuij ɨ chúun tɨ ve'éj.

5 Tɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ cánya'aj ajtáhua'aj séej ajsújtza'an, a'ɨ́j nu séej huánamuajri' ɨ tɨ hua' jitze ajtyáma'can ɨ maj júurij ɨ maj muáacuaj, tɨ a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:

—Mujo'té'yi'ij.

Nyatɨ'ɨj nyij nyajtáhua'aj atányeeriaca', aj nu nyij cahuáayu' huaséj tɨ xú'muara', ajta ɨ tɨ avá'catyii, a'ɨ́ɨ pu ji'tyéchooca'aj ɨ maj

jɨn tyaˈcáˈitɨeˈraj. 6 Nyatɨˈɨj nyij aˈtɨ́j huánamuajriˈ tɨ huaˈ tzajtaˈ a
tyojoˈtaxájtacaˈ aˈɨ́ɨmaj jimi maj muáacuaj ɨ maj júurij, aˈyan tɨjɨn:
—Séej mediidaj ɨ tyeríicuj, aˈyaa pu tyáˈnajchij tɨˈɨj aˈtɨ́j tyáˈmueˈtɨj
séej xɨcáj, ajta huéeicaj mediidaj ɨ tyeríicuj tɨ tɨtɨˈɨjmeˈ ijmuéeyaˈajmee,
aˈyaa pu chaˈtánaˈaj tyáˈnajchij tɨˈɨj aˈtɨ́j tyáˈmueˈtɨj séej xɨcáj, ajta
capáj yóˈjɨpuan ɨ aséityij, nusu ɨ nahuáj.
7 Tɨˈquij ɨ cányaˈaj ajtáhuaˈaj séej ajsújtzaˈan, aj nu nyij jáanamuajriˈ
tɨ ajtáhuaˈaj ɨ sɨ́ɨj ɨ tɨ ajta huaˈ jitze ajtyámaˈcan ɨ maj júurij ɨ maj
muáacuaj, aˈyan tyuˈtaxájtacaˈ tɨjɨn:
—Mujoˈtéˈyiˈij.
8 Nyatɨˈɨj atányeeriacaˈ, cahuáayuˈ nu huaséj tɨ cɨ́ɨ tyíˈtyoomuaraˈ,
ajta ɨ tɨ aváˈcaj, aˈyaa pu ántyapuaj tɨjɨn: Ɨ tɨ huáˈcuiˈcaa. Ajta sɨ́ɨj
cújtaˈ huamaˈcaˈaj ɨ tɨ aˈáa tyejéˈijtaj ɨ huaˈ tzajtaˈ ɨ muɨˈchítyee, ajta
jeˈcácaa jimi ɨ tyeɨ́tyee antyúumuaˈreej ɨ maj aˈyan huacháatɨmee
ɨ cháanacaj japua, mej mij huóˈcuiˈnyij ɨ tyeɨ́tyee aˈɨ́jna jɨmeˈ maj
tyúunyoˈsiˈtyeˈen, nusu tújrij jɨmeˈ, naˈríij cuiˈnyiˈraˈaj jɨmeˈ, nusu
aˈɨ́ɨjma jɨmeˈ ɨ tyiˈtyán ɨ maj tyíˈtyacɨˈmacaa.
9 Tɨˈɨj ɨ cányaˈaj ajtáhuaˈaj séej ajsújtzaˈan, aj nu nyij huoˈséj
jityán ɨ ɨpuárij aˈɨ́ɨjma ɨ maj aˈɨ́jna jɨn huácuiˈiihuacaˈ maj jaaxájtacaˈ
ɨ nyúucariaˈraˈ ɨ Dios, majta aˈɨ́jna jitze tyámuaˈ tyityahuóochaˈɨj.
10 Aˈyaa mu caˈnyíin jɨn tyíˈxajtacaˈaj tɨjɨn:
—Tavástaraˈ, mu paj jɨˈréenyaˈaj séejreˈ, pajta quee tyiˈtɨ́j jɨn
áˈɨtzeereˈ, ¿aˈnáj nyij pahuáˈxɨjtyeˈen aˈɨ́ɨjma ɨ maj cháanacaj japua
joˈcháatɨmee, aˈɨ́jna jɨmeˈ ɨ maj táacuij?
11 Aj mu mij cáanarij tyihuoˈréˈpij tɨ tyiˈtɨ́tɨˈɨjmee tɨ tyíˈcueenaa,
majta aˈyan tyihuoˈtéˈexaaj maj cɨ́ɨ tyityahuóosoˈpeˈen, ˈasta manaˈaj
quee huoˈnéijmiˈreˈen ɨ huaˈ ihuáamuaˈ, ɨ maj majta tyíˈhuɨɨreˈ ɨ Dios
jimi, mej mij aˈyan chaˈtaj manaˈaj éenyeˈqueˈ huácuiˈnyij matɨˈɨj
aˈɨ́ɨmaj.
12 Tɨˈɨj aˈɨ́jna ɨ cányaˈaj ɨ taˈráseevij ajsújtzaˈan, aj nu nyij jaaséj tɨ
cháanacaj caˈnyíin jɨn huatóocaˈtzɨj. Ajta ɨ xɨcáj huatyáxuˈmuariacaˈ,
aˈyaa pu huaséˈrihuaˈaj tɨˈɨj ɨ cɨ́ɨxurij tɨ xúˈmuaa, ajta aˈɨ́jna ɨ máxcɨrɨeˈ
huatyápoˈxariacaˈ, aˈyaa pu huaséˈrihuaˈaj tɨˈɨj xúureˈej, 13 majta ɨ
xúˈraˈvetyee aˈɨ́ɨ mu ujeˈcáavatzɨj ɨ chuéj japua, aˈyájna tɨˈɨj ɨ táqueˈraˈ ɨ
xápuaˈ tɨpuaˈaj ɨ cɨyáaraˈ caˈnyíin jɨn huatáhuaaxɨˈɨn ɨ áacaj jɨmeˈ. 14 Ajta
ɨ tajapuá aˈyaa pu huataséjre tɨˈɨj tɨpuaˈaj aˈtɨ́j yuˈxarij huatyéjireˈen, ajta
néijmiˈi ɨ jɨríj tɨ huaquéetɨmee, ajta joˈtɨj jaˈrahuáchijmee ɨ jájtyij japua,
néijmiˈi pu ajaˈyee joˈquéetɨmaˈaj taˈraa. 15 Majta néijmiˈi ɨ maj tyiˈtɨ́j jɨn
tyityatatyíj, aˈɨ́ɨ mu huatyóoˈavaataca' tyástaˈnaj tzajtaˈ, majta tyetyéj
tzajtaˈ nusu ɨ jɨríj jitze, huaˈ jamuán ɨ tajtúhuaanyij, ɨ maj tyihuáˈijtyeˈ
ɨ xantáaruˈuj, ɨ maj chíjtyaanyiˈij pué'een, majta ɨ maj vaˈcán jɨn
tyityatatyíj, néijmiˈi ɨ maj caˈnyéjrij jɨn tyíˈhuɨɨriaˈcaˈaj majta ɨ juxáahuaj
séjriaˈcaˈaj, 16 aˈyaa mu tyihuáˈjeevacaˈaj ɨ jɨríj majta ɨ tyetyéj tɨjɨn:

—Siata'aj tajapuá rájvetyij siaj sij ta'vá'naj tɨ'ij quee taaséj a'ɨ́jna ɨ tɨ acájca ɨ ɨpuárij jitze, ajta tɨ'ij quee puéjtzij táacɨ'tyij a'ɨ́jna jɨme' ɨ cánya'aj tɨ jɨn nyú'camuɨ'. 17 Ji'nye pu'ríj tya'rá'aj a'ájna xɨcáara' maj jitzán puéjtzij taatá'sij, ¿a'tanyíj púj oorej tɨ'ij tyo'táviicue'en a'íjna jɨme'?

A'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can ɨ Dios tɨ hua'vá'jajpuaxɨj

7 1 Nyajta je'en muáacuacaa huaséj ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre', maj a'áa jo'tyú'uuca'aj, sɨ́ɨj pu a'áa jo'tyávaaca'aj jo'tɨj ɨ xɨcáj jé'ejnyinyiij, ajta sɨ́ɨj jo'tɨj ɨ xɨcáj ja'ancáru'pij, ajta sɨ́ɨj ajtyapuáj pujmua', ajta ɨ sɨ́ɨj áatyej pujmua' pu jo'tyávaaca'aj, a'ɨ́ɨ mu mij quee tyi'tá'care'ej tɨ huatá'aacarej ɨ chuéj japua, na'ríij ɨ jájtyij japua nusu ɨ cɨyéj tzajta'. 2 Nyajta nu séej huaséj ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' tɨ a'áa pujmua' ja'vá'ma'ca'aj jo'tɨj jé'ejnyinyiij ɨ xɨcáj, a'ɨ́ɨ pu ji'tyátɨjcaa a'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn hua'ajtyiyú'xaxɨ'ɨn ɨ huá'cuaatze' ɨ tyeɨ́tyeristyamua'me'en ɨ Dios tɨ júurij. A'ɨ́ɨ pu'ij ca'nyíin jɨn huo'tajé a'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reeriaca'aj maj je'ej pua'aj jáa'uurej ɨ cháanacaj, majta ɨ jájtyij tɨ ve'éj. 3 A'yaa pu tyihuo'té'exaaj tɨjɨn:

—Caxu je'ej pua'aj ja'uurej ɨ cháanacaj, ɨ jájtyij tɨ ve'éj, nusu ɨ cɨyéj, 'asta tyana'aj quee hua'ajtyiyú'xaxɨ'ɨn huá'cuaatze' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jahuɨɨre' ɨ taj Dios.

4 Nyatɨ'ɨj nyij jáanamuajri' a'chu maj ará'axcaa ɨ maj hua'ajtyiyú'xaxɨj, a'yaa mu pua'maca'aj anxɨtyej japuan huá'puatyej japuan muáacuaj ví'ra'aj, a'ɨ́ɨ mu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ maj Israel jitze eeráma'can. 5 Tamuáamuata' japuan hua'puaj ví'ra'aj mu pua'mácan ajtyiyu'xaxɨj ɨ maj Judá jitze eeráma'can, majta tamuáamuata' japuan hua'puaj ví'ra'aj ɨ maj a'ɨ́jna jitze eeráma'can ɨ Rubén, majta tamuáamuata' japuan hua'puaj ví'ra'aj ɨ maj a'ɨ́jna jitze eeráma'can ɨ Gad, 6 majta tamuáamuata' japuan hua'puaj ví'ra'aj ɨ maj Aser jitze eeráma'can, majta tamuáamuata' japuan hua'puaj ví'ra'aj ɨ maj a'ɨ́jna jitze eeráma'can ɨ Neftalí, majta tamuáamuata' japuan hua'puaj ví'ra'aj ɨ maj Manasés jitze eeráma'can, 7 majta tamuáamuata' japuan hua'puaj ví'ra'aj ɨ maj Simeón jitze eeráma'can, majta tamuáamuata' japuan hua'puaj ví'ra'aj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Leví jitze eeráma'can, majta tamuáamuata' japuan hua'puaj ví'ra'aj ɨ maj Isacar jitze eeráma'can, 8 majta tamuáamuata' japuan hua'puaj ví'ra'aj ɨ maj Zabulón jitze eeráma'can, majta tamuáamuata' japuan hua'puaj ví'ra'aj ɨ maj José jitze eeráma'can, a'yaa mu cha'taj mana'aj tamuáamuata' japuan hua'puaj ví'ra'aj tyitya'rá'axcaa ɨ maj Benjamín jitze eeráma'can.

A'ɨ́ɨmaj ɨ maj jéehua ará'asej majta cuéeinavi' tyi'tyéechan

9 Nyatɨ'ɨj nyij nyajtáhua'aj atányeeriaca', aj nu nyij mui'caa huápuɨ'ɨj hua'sej ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj a'áa ja'tyúusɨɨria'ca'aj néijmi'i ɨ maj

séej chuéj japua já'ma'can, majta séej chájta'naj jitze já'ma'can, majta
ɨ maj seequéj tyu'xáxa'aj, jéehua mu huápuɨ'ɨj ará'axcaa a'ɨ́j pu jɨn
quee ɨ'riitaca'aj tɨ a'tɨ́j huo'tyé'iten. A'áa mu jo'tyú'uuca'aj ɨ cánya'aj
jimi. A'ɨ́ɨ mu cuéeinavi' tyi'tyáchajcaa, majta tacɨ́j iityepíitɨma'caa.
10 Néijmi'i mu ca'nyíin jɨn a'yan tyí'tyejijhuaca'aj tɨjɨn:
A'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn tajapuá huanyú, a'ɨ́j pu jimi já'ma'can ɨ taj Dios
ɨ tɨ acájca ɨ ɨpuárij jitze,
ajta a'ɨ́jna jimi ɨ cánya'aj.
11 Majta néijmi'i ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre', a'ɨ́ɨ mu ataváatɨma'caa
jo'tɨj jo'tyéjvee ɨ ɨpuárij, majta ɨ huáasij, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj muáacuaj
ɨ maj júurij, a'ɨ́ɨ mu mij ecóotutaxɨj jimi ɨ tɨ acájca ɨ ɨpuárij jitze,
matɨ'ɨj mij jaatyánajchaca' ɨ Dios, 12 a'yaa mu tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
Che' a'yan tyá'ra'nyij.
Ɨ tyaj jimi tyu'táchuiicaj, ajta ɨ tɨ naa een,
ɨ tɨ néijmi'i tyí'mua'reej, ɨ tyaj jɨn tyé'tyojtzi're',
a'ɨ́j pu jimi já'ma'can ɨ Dios ɨ jusén jɨme' séejre'.
Che' a'yan tyá'ra'nyij.
13 Aj pu'ij sɨ́ɨj ɨ vástɨ' a'yan tyinaata'íhuo'ri' tɨjɨn:
—¿A'tyaanyíj maj pué'een a'múumaj mu maj cuéeinavi'
tyu'cháatɨmee, ajta jo'nyij ma'ráacɨj? 14 Nyatɨ'ɨj nyij a'yan tyaaté'exaa
tɨjɨn:
—Muáaj paj vástɨ' jamua'reej. Aj pu'ij a'yan tyinaaté'exaaj tɨjɨn:
—A'ɨ́ɨ mu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ maj tyo'táviicue'ri' ɨ maj jéehua
jaapuéjtzitariaca', a'múu mu merɨ́j tyu'jó'sij ɨ tyúucaanaa, majta
tyu'cueenarej ɨ tyúucaanaa a'ɨ́jna jɨme' maj ja'antzaahuaj ɨ Cɨríistu'
tɨ hua' jitze ma'can huamuɨ́'. 15 A'ɨ́j mu jɨn a'áa já'sejre' jo'tɨj jóonyee
ɨ ɨpuárij tɨ jitzán acájca ɨ Dios, majta a'náj tɨna'aj jahuɨɨre' ɨ tyeyúuj
tzajta', tújca majta tɨ́ca'. Ajta ɨ tɨ acájca ɨ ɨpuárij jitze, a'ɨ́ɨ pu hua'cha'ɨ́ɨj
a'ɨ́jna jɨme' tɨ hua' jimi huatyá'ɨtzeerej. 16 Camu che' huatatújritze'ej,
camu majta che' huataí'icuj, capu che' ɨ xɨcáj hua'tátzavi'tye'ej
ja'mej, capu ajta hua'téexɨ'raj ja'mej ɨ xɨcáj, 17 ji'nye a'ɨ́ɨ pu ɨ cánya'aj
ɨ tɨ a'áa jé'ta' já'sejre' a'ɨ́ɨ pu hua'cha'ɨ́ɨj ja'mej, a'ɨ́ɨ pu'ij huá'vi'tɨn
jo'tɨj ja'rájmuaa ɨ maj jɨn júurij muá'ra'nyij, ajta ɨ Dios pu tyámua'
tyihuo'tyéjeevij, mej mij quee che' tyi'tɨ́j jɨn juxaamuɨjritya'aj.

Ɨ tɨ aráahua'puaj ɨ tɨ ájvi'tyijhuaca'aj ajta ɨ cɨ́tzive'rij

8 1 Tɨ'ɨj ɨ cánya'aj ja'ajsújtza'an ɨ tɨ ajvi'tyíihuajma'caa, a'ɨ́jna ɨ
ta'ráahua'puaj, aj pu'ij tyu'puá'riajraa u tajapuá, jé'ta' ooraj pu
á'tyeej tɨquee tyi'tɨ́j namuajria'ca'aj.
2 Aj nu nyij tányij arahua'puácaa huaséj ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre'
maj jimi ɨ Dios ajo'tyú'uuca'aj, a'ɨ́ɨ mu mij tya'ancurá'ɨj ɨ trompéetaj
aráahua'puaj tɨ tya'rá'asej. 3 Aj pu'ij ajtáhua'aj sɨ́ɨj mujo'vé'mej tɨ
ajta tajapuá tyí'huɨɨre', a'ɨ́ɨ pu cɨ́tzive'rij iityájajnaca'aj, aj pu'ij

jitzán ajtyéechaxɨj ɨ maj japuan tyí'mu'vejritacaa, majta je'en ɨ́ɨjcua jéehua jaatá' tɨ'ij ja'antyítɨeeraj a'ɨ́jna ɨ maj japua ɨ maj japuan tyí'mu'vejritacaa ooroj tɨ jɨn taavijhua, tɨ a'áa já'sejria'ca'aj jo'tɨj jo'tyéjvee ɨ ɨpuárij, jamuán ɨ maj jɨn jahuooca'aj ɨ Dios jimi. 4 Aj pu'ij ájcɨtzujtariaca' a'ɨ́jna ɨ ɨ́ɨjcua ɨ muáca'ra'an jitze ɨ tɨ tyí'huɨɨre' u tajapuá, 'asta na'aj quee a'áa ja'rá'aj jo'tɨj já'sejre' ɨ Dios, ajta pu ará'aj a'ɨ́jna ɨ nyúucarij ɨ maj jɨn jahuooca'aj ɨ tyeɨ́tyeristyamua'me'en ɨ Dios. 5 Aj pu'ij a'ɨ́jna ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' jájtɨɨ ɨ cɨ́tzive'rij, ajta ja'vá'jɨstej ɨ tɨ'ɨxcuáa a'áa tɨ já'ma'can a'ɨ́jna japua ɨ maj japuan tyí'mu'vejritacaa, aj pu'ij a'áa yo'cáaxɨrej ɨ cháanacaj japua, aj nu nyij a'yan tyáanamuajri' tɨ'ɨj maj huatyényuunyij, ajta jéehua tyi'tyáhuaasime'ej, majta tyána'axcava'ra'aj, ajta je'en huatóoca'tzɨj ɨ cháanacaj.

A'ɨ́jna jɨme' ɨ trompéetaj maj tyi'tyáɨ'ca'aj

6 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj aráahua'puaj ará'asej ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre' ɨ maj trompéetaj tyi'tyáɨ'ca'aj, a'ɨ́ɨ mu tyámua' huóoruuj mej mij a'ɨ́jna tzajta' ucáajijhua.

7 Ajta a'ɨ́jna ɨ ta'nájcaj, a'ɨ́ɨ pu ucájijhuaca' a'ɨ́jna jitze ɨ trompéetaj, matɨ'ɨj mij tyéetyee cáavatzɨj jamuán ɨ tɨéj xúure'ej tɨ á'naxcaj. Aj pu'ij japuan ráavatzɨj ɨ cháanacaj, ajta je'en je'cáj tyu'rá'taa ɨ cɨyéj, ajta ɨ tu'pɨ́j tɨ huá'raa néijmi'i pu huariá'taj.

8 Ajtáhua'aj sɨ́ɨj ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre', a'ɨ́ɨ pu ajta ucájijhuaca' a'ɨ́jna tzajta' ɨ trompéetaj, aj pu'ij tyi'tɨ́j atyájrɨe ɨ jájtyij jitze tɨ ve'éj, a'yaa pu huasé'rihua'aj tɨ'ɨj jɨrɨ́j tɨ tyátaasima'aj, aj pu'ij je'cáj ɨ jájtyij a'yan huarɨ́j tɨ'ɨj ɨ xúure'ej. 9 Majta je'cáj huácuij ɨ jáata' maj tyityá'xoo, majta ɨ báarcuj ɨ maj japuan á'cɨɨnyaca'aj ɨ jájtyij, a'ɨ́ɨ mu huatyáana'xɨj.

10 Ajtáhua'aj ɨ tɨ je'tyáa'sej ɨ tɨ ajta tajapuá tyí'huɨɨre', a'ɨ́ɨ pu ajta ucájijhuaca' a'ɨ́jna jitze ɨ trompéetaj, aj pu'ij xú'ra'vej tɨ ve'éj uje'cájvej, a'yaa pu tyá'taaca'aj tɨ'ɨj tatzárij, aj pu'ij aja'rájve je'cácaa japua ɨ játya'naj, ajta je'cácaa japua jo'tɨj ja'ajéexavi'ijmee. 11 Ajta ɨ xú'ra'vej a'yaa pu ántyapuaaca'aj tɨjɨn Ta'antzíjvi, aj pu'ij je'caj ɨ jájtyij antzíivi'ij ta'raa, a'ɨ́j mu mij jɨn mue'tɨ́j huácuij ɨ tyeɨ́tyee, a'ɨ́jna jɨme' ɨ jájtyij tɨ antzíjvi.

12 Ajta je'en ɨ tɨ muáacuaj jitze je'tyáa'sej ɨ tɨ ajta tajapuá tyí'huɨɨre', a'ɨ́ɨ pu ajta ucájijhuaca' ɨ trompéetaj jitze, aj pu'ij je'ej pua'aj huarɨ́j ɨ xɨcáj, ajta ɨ máxcɨrɨe', majta je'cáj ɨ xú'ra'vetyee. A'ɨ́j pu'ij jɨn huatyátɨca'riaca', ji'nye camu che' á'taaca'aj ɨ tújca nusu tɨ́ca'.

13 Nyatɨ'ɨj nyij ajóonyeeriaca'aj, nyatɨ'ɨj cué'ra'vej huánamuajri' tɨ jútye' ɨmuáj já'ra'ra'ca'aj, ajta ca'nyíin jɨn a'yan tyí'xajtaca'aj tɨjɨn:

—¡Cuíi' xaa, cuíi' xaa, cuíi' xaa, a'ɨ́ɨmaj ɨ maj japuan huacháatɨmee ɨ cháanacaj, ji'nye jéehua mu jajpuéetzij muá'ju'un matɨ'ɨj ucáajijhua ɨ trompéetaj jitze a'ɨ́ɨmaj ɨ maj huéeicaj ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre'!

9 [1] Aj pu'ij ɨ ta'anxɨ́vij ucájijhuaca' ɨ trompéetaj jitze, aj nu nyij
xú'ra'vej huaséj tɨ uje'cájvej u jútye', tɨ'quij cháanacaj japua
ja'rájvej, aj pu'ij ja'ancuré'chuij ɨ tɨ jɨn tya'antácuunaj jo'tɨj ja'tyácun
tɨquee ámiteere' a'chu tɨ jo'cátyeej. [2] Aj pu'ij ja'antyicúj jo'tɨj ja'tyácun
tɨquee ámiteere' a'chu tɨ jo'cátyeej, aj pu'ij ájcɨtzujtariaca' tɨ'ɨj ɨ
oornaj tɨ ve'éj, ajta ɨ xɨcáj, ajta ɨ máxcɨrɨe', a'ɨ́ɨ mu ootanámi'huaj
muá'raa a'ɨ́jna jɨme' ɨ cɨtzíj. [3] Aj mu mij vítzi'see huataséjre ɨ cɨtzíj
tzajta', majta je'en néijmi'que' ɨ cháanacaj japua huataséjre, a'yaa
mu tyihuo'tá' mej mij tyú'che've'en matɨ'ɨj ɨ tyaxcáj. [4] A'yaa mu
tyihuo'ta'ɨ́j maj quee je'ej pua'aj ja'uurej ɨ tu'píj tɨ ajnyéj ɨ chuéj
japua, na'ríij ɨxáj tyi'tɨ́j nusu cɨyéj, sulu mej mij a'ɨ́ɨjma mana'aj je'ej
pua'aj huá'uurej ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj quee ajtyiyu'si'huajmee ɨ jucuáatze'
maj tyeɨ́tyeristyamua'me'en pué'een ɨ Dios. [5] Majta quee a'yan
tyihuo'tá' maj huó'cui'nyij ɨ tyeɨ́tyee, sulu mej mij puéjtzij mana'aj
huo'tá'an a'chu anxɨ́ máxcɨrɨe', ajta ɨ maj jɨn puéjtzij huo'ta', a'yaa
pu tyihuá'cui'ca'aj tɨ'ɨj tɨpua'aj tyáxcaj jaache'en. [6] A'ájna xɨcáara'
jitze a'ɨ́ɨ mu ɨ tyeɨ́tyee jahuoonyij mej mij huá'cui'nyij, ajta capu
je'ej tyu'táɨ'riitarij, jéehua mu huápuɨ'ɨj jaxɨe'va'aj muá'ju'un maj
huá'cui'nyij, ajta quee je'ej tyu'táɨ'riitarij sulu a'yaa tya'ajpuéetzij
muá'ju'un.

[7] Majta ɨ vítzi'see, a'yaa mu huasé'rihua'aj matɨ'ɨj ɨ cahuáayu'uj
ɨ maj meríj hua'cáanaxɨj mej mij huanyo'se'en, tyi'tɨ́j mu
ucarújtya'ajma'caa ɨ jumu'új jitze, a'yaa pu huasé'rihua'aj tɨ'ɨj cúruun
ooroj tɨ jɨn taavijhua, ajta ɨ hua' nyéerimij a'yaa pu huasé'rihua'aj
tɨ'ɨj tyévij. [8] A'yaa mu majta tyityacácɨpuaca'aj matɨ'ɨj úucaa, ajta
ɨ hua' tamej a'yaa pu huasé'rihua'aj tɨ'ɨj ɨ muájyej tamej. [9] Majta
néijmi'que' canami'huajma'caa tyi'tɨ́j jɨme' tɨ tyapúusti' pue'éenye'ej,
ajta matɨ'ɨj ra'ra'ca'aj a'yaa pu namuajria'ca'aj ɨ hua'anaj tɨ'ɨj ɨ
cariáata' cahuáayu'uj maj ju'va'jáapuajmee ɨ maj jitzán aru'uj ɨ maj
nyo'se'. [10] Ajta ɨ hua'cuasij a'yaa pu éenye'ej tɨ'ɨj tyáxcaj cuasij, a'ɨ́j
pu'ij jitze séjria'ca'aj ɨ maj jɨn a'yan á'tyeeren anxɨ́ máxcɨrɨe' mej mij
puéjtzij huo'tá'an ɨ tyeɨ́tyee. [11] Ajta ɨ tɨ tyihuá'ijtye' ɨ vítzi'see, a'ɨ́ɨ pu
a'ɨ́ɨn pué'een ɨ júuricamej tɨ néijmi'i jɨn antyúumua'reej a'ájna jo'tɨj
ja'tyácun tɨquee ámiteere' a'chu tɨ ajo'cátyee, a'yaa pu ántyapuaj
huá'nyuucaa jɨme' ɨ Hebreos tɨjɨn Abadón ajta huá'nyuucaa jɨme' ɨ
Griego a'yaa pu ántyapuaj tɨjɨn Apolión.

[12] Pu'ríj sɨ́ɨj mu jo'mej ɨ maj jɨn jajpuéetzij muá'ju'un, ajta óoche'
hua'puaj tyá'ɨtzeere' ɨ tɨ a'yan tye'mej.

[13] Aj pu'ij ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' ɨ tɨ arájseej, a'ɨ́ɨ pu ajta ucájijhuaca'
ɨ trompéetaj jitze, aj nu nyij a'tɨ́j huánamuajri' tɨ a'áa tyajá'xajtaca'aj
jo'tɨj jo'tyéjvee a'ɨ́jna ɨ maj japuan tyí'mu'vejritacaa tɨ a'áa
já'sejria'ca'aj ɨ Dios jimi. [14] A'yaa pu'ij tyaaté'exaa a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ tajapuá
tyí'huɨɨre' tɨjɨn:

—Pataʼaj hueʼejxɨɨxɨj aʼíɨmaj ɨ maj muáacuaj ɨ maj eetyánamiʼ aʼájna véjriʼ játyaʼnaj jitze tɨ veʼéj tɨ aʼyan ántyapuaj tɨjɨn Éufrates.
15 Aj puʼij hueʼejxɨɨxɨj aʼíɨjma ɨ maj muáacuaj, mej mij ɨ huóʼcuiʼnyij jeʼcácaa ɨ tyeítyee ɨ maj aʼyan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua, jiʼnye aʼíɨ mu tyámuaʼ éenyeʼej mej mij aʼyan huárɨnyij aʼájna xɨcáaraʼ jitze, aʼíjna máxcɨrɨeʼ jitze, ajta aʼíjcɨ jitze ɨ nyinyiʼraʼaj. 16 Majta ɨ xantáaruʼ ɨ maj avéʼtyeʼtyeʼej, aʼyaa nu tyáanamuajriʼ maj huaʼpuaj anxɨtyej tɨ séej víʼraʼaj tɨ araʼástɨmee aráʼaxcaa.
17 Aʼyaa nu nyij tyihuoʼséj ɨ cahuáayuʼuj, majta ɨ maj avéʼtyeʼtyeʼej, aʼíɨ mu antyóonajcaʼaj ɨ jutavíj jitze tyiʼtíj jɨmeʼ tɨ aʼyan huaséʼrin tɨʼɨj tɨéj, ajta cuatúmua ajta tyóomuaa jamuán. Majta ɨ cahuáayuʼuj, aʼyaa mu eenyeʼ ijmuʼujmaʼcaa matɨʼɨj muajyéj, ajta ɨ huaʼ tyenyij jitze pu éejnyinyiicaʼaj ɨ tɨéj jamuán ɨ cɨtzíj, ajta tyiʼtíj tɨ tyóomuaa tɨ aʼyan tyáarɨeʼ tɨʼɨj tyapúustiʼ. 18 Aʼíj mu jɨn jeʼcáj huácuij ɨ tyeítyee aʼíjna jɨmeʼ ɨ tɨéj, ajta ɨ cɨtzíj, ajta aʼíjna ɨ tɨ aʼyan tyaarɨeʼej tɨʼɨj tyapúustiʼ ɨ tɨ éejnyinyiicaʼaj ɨ huaʼ tyenyij jitze ɨ cahuáayuʼuj.
19 Jiʼnye aʼíjna ɨ maj jɨn jaayíʼtɨn mej mij tyityáacuiʼnyij aʼíɨ pu huaʼ tyenyij jitze séjriaʼcaʼaj, ajta ɨ huaʼcuasij jitze, ajta ɨ huaʼcuasij aʼyaa pu huaséʼrihuaʼaj matɨʼɨj cúʼcuʼsee, majta jumuʼúj jɨn jeʼej puaʼaj huáʼuuriajcaʼaj ɨ tyeítyee.
20 Majta ɨ séecan ɨ tyeítyee ɨ maj quee huácuij aʼíjna jɨmeʼ ɨ cuiʼnyiʼraʼaj, camu jaatapuáʼcɨtacaʼ maj jeʼej puaʼaj rɨjcaa, nusu maj janajchej ɨ tyiyáaruʼ, majta ɨ sáanturij ooroj maj jɨn taavijhua, nusu pláataj jɨmeʼ, nusu coobre jɨmeʼ, caʼ tyetyéj jɨmeʼ, nusu cɨyéj jɨmeʼ, ɨ maj quee iityanamuáarajmee majta quee rácɨjcɨʼnyiveʼ. 21 Camu majta jaatapuáʼcɨtacaʼ ɨ maj quee cheʼ tyíʼtyacuiʼcaj, nusu maj quee cheʼ tyiʼchahueeraj, camu majta jaatapuáʼcɨtacaʼ maj tyíʼxanaʼcɨreʼej, nusu maj tyíʼnahuaʼaj.

Aʼíjna ɨ tɨ tajapuá tyíʼhuɨɨreʼ ajta ɨ yuʼxarij tɨ jíriʼ

10 1 Nyatɨʼɨj nyij nyajtáhuaʼaj séej huaséj ɨ tajapuá tɨ tyíʼhuɨɨreʼ, tɨ vaʼcán jɨn antyúumuaʼreej, aʼíɨ pu jútyeʼ ajeʼcámaʼcaʼaj ajta jéetɨrij jeʼcánajcaʼaj, cuʼxaʼaj pu ajta atahuíjcaʼaj ɨ muʼúuraʼ jitze, aʼyaa pu ɨ nyéerimaʼraʼ tyaʼtátaaveʼej tɨʼɨj ɨ xɨcáj, ajta ɨ ɨcájraʼan aʼyaa pu huaséʼrihuaʼaj tɨʼɨj tyiʼtíj tɨ tyátaasij. 2 Aʼíɨ pu yuʼxarij iityépijcaʼaj ɨ jumuácaʼ jitze tɨ cíleʼen, aj puʼij ɨ juʼíɨcaj jumuácaʼtaʼ tɨ pujmuaʼ jɨn aráʼɨɨcataca ɨ jájtyij japua tɨ veʼéj, ajta ɨ chuéj japua aráʼɨɨcataca ɨ séej jɨmeʼ ɨ juʼíɨcaj útataʼ tɨ pujmuaʼ. 3 Aj puʼij caʼnyíin jɨn huajíjhuacaʼ, aʼyaa pu namuajriaʼcaʼaj tɨʼɨj muájyej tɨ jijhuacaʼaj, tɨʼɨj huajíjhuacaʼ, aj mu mij víityee huatanyúj aráahuaʼpuaj puaʼmáj. 4 Matɨʼɨj aʼyan tyityaatanyúj ɨ víityee aráahuaʼpuaj puaʼmáj, nyáaj nu joʼtyeyuʼxajcheʼ, nyatɨʼɨj nyúucarij huánamuajriʼ tɨ jútyeʼ nyojoʼtajé aʼyan tɨjɨn:

—Pataˈaj júˈmuaˈreeriaj jeˈej maj tyuˈtaxájtacaˈ ɨ víityee maj huatyéenyuj aráahuaˈpuaj puaˈmáj, capáj jaˈyuˈxaj.
5 Ajta ɨ tajapuá tɨ tyíˈhuɨɨreˈ ɨ nyaj jaaséej tɨ jájtyij japua jaˈráˈɨɨcataca', ajta chuéj japua ajta jaˈráˈɨɨcataca', aˈíɨ pu ajméjcaˈtaca', 6 ajta aˈyan tyaˈtóoratziiriˈ nyúucaritzeˈ aˈíjna ɨ tɨ jusén jɨn júurij, ɨ tɨ jaatyátaahuacaˈ ɨ tajapuá ajta ɨ cháanacaj, ajta aˈíjcɨ ɨ jájtyij tɨ veˈéj, ajta ɨ maj jitzán tyityáˈxoo. Aˈyaa pu tyuˈtaxájtacaˈ tɨjɨn:
—Puˈríj ajtyojoˈréˈnyesij aˈájna xɨcáaraˈ tɨ jitzán néijmiˈi tyeˈentyipuáˈrij, 7 aˈájna pu atyojoˈréˈnyesij tɨˈɨj ucáajijhua ɨ tɨ tajapuá tyíˈhuɨɨreˈ ɨ tɨ aráahuaˈpuaj puéˈeen, aj puˈij néijmiˈi tyaˈróoˈastesij aˈíjna ɨ tɨ juˈavaaj ɨ Dios jimi, ajta jeˈej tɨ aˈíɨn tyaˈtóoratziiriˈ aˈíɨjma jimi ɨ maj jahuɨɨriaˈcaˈaj.
8 Aˈíjna ɨ nyúucarij ɨ nyaj jáanamuajriˈ tɨ jútyeˈ tyajáˈxajtacaˈaj, aˈyaa pu ajtáhuaˈaj tyinaatéˈexaaj tɨjɨn:
—Áricuj aˈíjcɨ jimi ɨ tajapuá tɨ tyíˈhuɨɨreˈ pataˈaj jaˈancuráaɨn ɨ yuˈxarij tɨ jiˈtyíɨˈ ɨ jumuácaˈtaˈ pujmuaˈ ɨ tɨ jájtyij japua ráˈɨɨcaj ajta ɨ chuéj japua.
9 Aj nu nyij ujóˈmej aˈíjcɨ jimi ɨ tajapuá tɨ tyíˈhuɨɨreˈ, nyatɨˈɨj nyij jaatáhuaviiriˈ tɨ naatíˈtyeˈen ɨ yuˈxarij tɨ cíleen, aˈyaa puˈij tyinaatéˈexaaj tɨjɨn:
—Yanaˈcuíj pataˈaj jaatyájcɨˈmej. Aˈyaa pu muaˈméˈraˈcatyeˈej taˈmej muaˈ tyényiˈtzeˈ matɨˈɨj sarátyee, ajta muaˈtzíiviˈtyeˈej taˈmej muaˈ jucáatzeˈ.
10 Nyatɨˈɨj nyij jaˈancuráˈɨj aˈíjcɨ ɨ yuˈxarij tɨ cíleen ɨ muácaˈraˈan jitze aˈíjna ɨ tɨ tajapuá tyíˈhuɨɨreˈ, nyatɨˈɨj nyij jaatyájcɨˈcɨj, naa pu tyinuˈcacarejcaˈaj ɨ nyetyényij jitze tɨˈɨj sarátyee, ajta nyatɨˈɨj yoˈxɨj, aˈíɨ pu naˈraˈtziiviˈriajraa ɨ nyajucáa jitze. 11 Aj mu mij aˈyan tyinaatéˈexaaj tɨjɨn:
—Aˈyaa pu tyúuxɨeˈveˈ paj tyihuoˈtéˈexaatyeˈen aˈíɨmaj ɨ tyeítyee ɨ maj séej chuéj japua jáˈmaˈcan, ajta ɨ maj séej nyúucarij jɨn tyíˈxaj, pajta aˈíɨjma ɨ maj tyihuáˈijtyeˈ.

Aˈíɨmaj ɨ maj huaˈpuaj ɨ maj tyámuaˈ tyiˈtíj tyíˈmuaˈreej

11 1 Aj mu mij tyiˈtíj cɨyéj naatáchuij ɨ maj jɨn tyíˈiteˈracaa aˈchu tɨ huatátyeej, majta aˈyan tyinaatéˈexaaj tɨjɨn:
—Ájchesij pajta jaatyéˈiten aˈchu tɨ veˈéj ɨ tyeyúuj ɨ Dios tɨ jaˈaˈrij, pajta aˈíjcɨ aˈchu tɨ ooyóhuaj ɨ maj japuan tyíˈmuˈvejritacaa, pajta jeˈen huoˈtyéˈiten aˈchu maj aráˈasej ɨ maj janajchej. 2 Ajta capáj jaˈiteej aˈchu tɨ antayóhuaj aˈájna a puaˈquéj a tɨ jaˈrájtaˈcuaj, jiˈnye aˈíɨjma mu huatátuii ɨ maj quee tyáˈtzaahuatyeˈ, mej mij aˈíɨmaj huáˈpuatyej japuan huaˈpuaj máxcɨrɨeˈ jeˈej puaˈaj jáaˈuurej ɨ chájtaˈnaj tɨ naa een. 3 Nyáaj nu huaˈpuácaa huataˈítyij, ɨ maj quee naa eenyeˈ tyiˈtyéechan, mej mij aˈíɨmaj tyihuoˈtéˈexaatyeˈen ɨ Dios jitze maˈcan,

a'yan mua'tyéevi'ij a'chu séej ví'ra'aj japuan hua'puaj anxɨtyej japuan
huéeicatyej xɨcáj.
4 A'íimaj ɨ maj hua'puaj a'íɨ mu a'íɨn pué'een ɨ maj hua'puaj ɨ
maj antyitátzajmee majta ɨ aseitúunaj tɨ hua'puaj tɨ jimí aja'ré'vej ɨ
tavástara' jimi tɨ íiyan tyí'ijta ɨ cháanacaj japua. 5 Tɨpua'aj a'tíj je'ej
pua'aj huá'uuriajmuɨ'ɨj, hua' tyenyij jitze pu ɨ tɨéj éejnyinyii, a'íj mu
mij jɨn huo'tyátɨeeraj ɨ maj hua'ajcha'ɨɨre', a'yaa mu mij tyí'tyacui'nyij
a'íɨmaj ɨ maj a'yan tyá'xɨe've' maj je'ej pua'aj huó'uurej. 6 A'íɨmaj ɨ
maj hua'puaj, a'íɨ mu jaayí'tɨn mej mij huo'tá'ijmuj ɨ víityee mej mij
quee che' viiyej meentyij móoj tyihuá'ixaatye' ɨ tyeítyee ɨ Dios jitze
ma'can, majta mu jaayí'tɨn mej mij seequéj jáa'uurej ɨ jájtyij tɨ'ij a'yan
huárɨnyij tɨ'ɨj xúure'ej, ajta maj puéjtzij huo'tá'an a'íɨmaj ɨ tyeítyee ɨ
maj a'yan séejre' ɨ cháanacaj japua, néijmi'i jɨme' ɨ cui'nyi'ra'aj, a'chu
maj a'íɨmaj a'yan tyá'xɨe've'.
7 Ajta matɨ'ɨj ja'antyipuá'ritye'en ɨ maj nye jitze ma'can tyu'taxájtaj,
aj pu'ij tyi'tíj a'áa je'taméj jo'tɨj ja'tyácun ɨ tɨquee ámiteere' a'chu tɨ
jo'cátyeej, aj pu'ij huo'tanyó'si'tye'sij, ajta je'en huo'tyámue'tɨj tɨ'quij
huá'cui'nyij. 8 A'áa mu ja'séeria'aj muá'ju'un ɨ muɨ'chítyee a cáayej
jitze a'ájna ɨ chájta'naj jitze tɨ ve'éj tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn
Sodoma ajta Egipto, jo'tɨj ajta ɨ hua' vástara' jó'tateehuaca' ɨ cúruuj
jitze. 9 Majta huéeicaj xɨcáj japuan jé'ta' á'tyeeren maj hua'séeraj
muá'ju'un ɨ muɨ'chítyee a'íɨmaj ɨ tyeítyee ɨ maj a'yan huacháatɨmee
néijmi'que' ɨ cháanacaj japua, ɨ maj séej nyúucarij jɨn tyí'xaj,
majta ɨ maj séej chuéj japua jo'cháatɨmee, ji'nye camu huo'ta'sij
maj tyityáa'avaataj. 10 Majta a'íɨmaj ɨ maj íiyan huacháatɨmee ɨ
cháanacaj japua, a'íɨ mu huatóotyamua'vej a'íjna jɨme' ɨ maj meríj
huá'cuii. A'íɨ mu huápuɨ'ɨj huatóotyamua've'sij metyí'ye'estyaj, majta
tyu'tóopuejve'sij séej jamuán majta séej, ji'nye a'íɨmaj ɨ maj hua'puaj
ɨ maj Dios jitze tyí'xaj jéehua mu huápuɨ'ɨj huá'ɨtziitya'ca'aj. 11 Ajta
tɨ'ɨj huéeicaj xɨcáj japuan jé'ta' tyoomá'caj, Dios pu huo'tájuurityej aj
mu mij ájhuiixɨj ɨ maj meríj huácui'ijcaa, majta a'íɨmaj ɨ maj huo'séj
jéehua mu tyu'tátzɨɨn. 12 Matɨ'ɨj mij a'íɨmaj ɨ maj hua'puaj nyúucarij
huánamuajri' tɨ ca'nyíin jɨn uje'cánamuajrej u jútye' a'yan tɨjɨn:
—Xɨé'ejcɨɨnyij a'yájna.
Aj mu mij jéetɨrij jitze tyicíj, mahua'raséeracaj ɨ maj
hua'ajcha'ɨɨre'. 13 Aj pu'ij ca'nyíin jɨn huatóoca'tzɨj ɨ cháanacaj, a'íj
pu jɨn á'vatzɨj ɨ tyihuá'chi'ij ɨ chájta'naj jitze majta aráahua'puaj
ví'ra'aj ɨ tyeítyee huácuij. Majta a'íɨmaj ɨ tyeítyee ɨ maj quee
huácuij, jéehua mu tyi'tzíɨnye'ej metyaatatyójtzi'rej ɨ Dios tajapuá tɨ
já'sejre'.
14 Pu'ríj mu jo'mej ɨ tɨ hua'puaj ɨ maj jɨn jaapuéjtzitariaca',
ajta pu'ríj ajtyojo'ré'nyesij ɨ tɨ huéeicaj ɨ maj jɨn majta jajpuéetzij
muá'ju'un.

Ɨ trompéetaj tɨ aráahua'puaj

15 Aj pu'ij ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' ɨ ta'ráahua'puaj, a'ɨ́ɨ pu
ucájijhuaca' ɨ trompéetaj jitze, aj nu nyij nyúucarij huánamuajri' tɨ
ca'nyíin jɨn atyojo'taxájtaca' u jútye' a'yan tɨjɨn:
A'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'ijta íiyan cháanacaj japua
a'ɨ́ɨ pu arí a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Dios ajta ɨ tavástara',
a'ɨ́ɨ mu tyi'íitaj muá'ju'un jusén jɨme'.
16 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ huáasij ɨ maj seityéj japuan muáacuaj ará'asej ɨ maj
majta ju'ɨpuáa japua acáatyij ɨ Dios jimi, a'ɨ́ɨ mu ecóotutaxɨj majta
je'en jaatyánajchaca' ɨ Dios, 17 a'yaa mu tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
Tyetyi'muatyojtzi're', tavástara', Dios mu paj néijmi'i jɨn
antyía'mua'reej,
mu paj jájcuaj ɨmuáj séjria'ca'aj pajta ijíij séejre',
ji'nye muáaj paj períj va'cán jɨn tye'entyájrupij,
pajta períj huatye'chej pej pij tyu'ta'íjtaj.
18 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can jéehua mu
huatanyínyu'cacuca',
ajta arí tya'rá'aj a'náj paj pajta muáaj huatanyú'caj,
pu'ríj atyojo'ré'nyej a'ájna xɨcáara' paj jitzán huá'xɨjtye'en a'ɨ́ɨmaj ɨ
maj meríj huácuij,
pajta tyámua' tyihuo'tá'sij a'ɨ́ɨjma ɨ maj a jitze ma'can tyí'xaj,
majta ɨ maj muéetzij jimi tyámua' tyí'tyesejre',
majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'jimi tyá'tzaahuatye',
tɨpua'aj ɨ maj va'cán jɨn tyityatatyíj, na'ríij cɨléenye' jɨn
metyityatatyíj,
pajta hua'antyipua'ritye'sij a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj ja'uurej ɨ
cháanacaj.
19 Aj pu'ij ɨ tyeyúujra' ɨ Dios ɨ tajapuá tɨ já'sejre' antacúj, ajta ɨ
tyeyúuj tzajta' pu séjria'ca'aj a'ɨ́jna ɨ chi'ij tɨ cíleen tɨ ajta tzajta' séejre'
ɨ nyúucarij tɨ jɨn ɨ Dios tya'tóoraj. Majta huatyána'axcava'xɨj majta
tyényuuca'aj, ajta huatóoca'tzɨj ɨ chuéj, majta jéehua tyéetyee cáavatzɨj.

Ɨ íitɨ' ajta ɨ cú'cu'uj

12 1 Aj pu'ij tyi'tɨ́j huataséjre u jútye', íitɨ' pu huataséjre tɨ
cáanarij tyí'chajca tɨ naa tyi'tyatáatɨyi'ij tɨ'ɨj xɨcáj, ajta
máxcɨrɨe' japua újvaaca'aj a'ɨ́jna ɨ íitɨ', ajta cúruun ucárujtya'ca'aj
maj jitzán tamuáamuata' japuan hua'puaj ɨ xú'ra'vej séjria'ca'aj.
2 Ajta jútza'ca'aj a'ɨ́jna ɨ íitɨ', a'ɨ́j pu jɨn juyiinyaca'aj a'ɨ́jna jɨme'
tɨ já'cui'ca'aj, ji'nye pu'ríj tɨn tyiyóoj ta'mej. 3 Ajtáhua'aj sɨ́ɨj tyi'tɨ́j
huataséjre u jútye', cúcu'uj pu huataséjre tɨ po'vij tɨ vivéj, ajta
arahua'puácaa íjmu'uj, ajta tamuáamuata' pua'mácan ava'ahuájmee,
ajta je'en cúruun ucarújtya'ajma'caa ɨ ju'a'huáj jitze ɨ tɨ aráahua'puaj

ará'asej. 4 Ajta ɨ jucuasíj pu jɨn hua'curia'naj je'cácaa ɨ xú'ra'vej ɨ
maj jútye' já'sejre', tɨ'quij huaje'cáahua'xɨj ɨ cháanacaj japua. Ajta
je'en ɨ cú'cu'uj, a'áa pu jo'tyéechaxɨj a'ɨ́jcɨ jimi ɨ íitɨ' tɨ arí tɨn tyiyóoj
ja'mej ta'aj ij jaatyájcɨ'mej tɨ'ɨj huanɨe'huaj ɨ yójra'. 5 Aj pu'ij tyiyóoj
ta'raa tyáatacan a'ɨ́jna ɨ íitɨ', a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ ca'nyéjrij jɨn
tyihuo'ta'ɨ́jtye'sij matɨ'ɨj mana'aj pua'máj a'yan séejre' ɨ cháanacaj
japua. Ajta a'ɨ́jcɨ ɨ yójra' ɨ íitɨ' Dios pu yo'ví'tɨj u tajapuá jo'tɨj a'ɨ́ɨn
já'sejre' ajta jo'tɨj a'ɨ́ɨn jo'tyájcaj ɨ ɨpuárij jitze, 6 aj pu'ij ɨ íitɨ' huatóo'uj
a'ájna jo'tɨj quee já'tyi'tɨj, jo'tɨj ajta Dios tyámua' yo'uurijtze mej
mij a'áa tyiyo'cue'tyej séej ví'ra'aj japuan hua'puaj anxɨtyej japuan
huéeicatyej xɨcáj jitze.

7 Matɨ'ɨj támij huatyóohuij maj huatyényo'se'en u tajapuá, a'ɨ́jna
ɨ Miguel majta ɨ maj jamuán tyí'huɨɨre', a'ɨ́j mu jimi nyo'sa'ca'aj ɨ
cú'cu'uj, majta jamuán ɨ maj jahuɨɨre' ɨ cú'cu'uj, 8 majta quee capu
tyu'mué'tɨj ɨ cú'cu'uj, camu majta ɨ maj jahuɨɨria'ca'aj, a'ɨ́j mu jɨn quee
che' huo'ta' maj tajapuá jo'tyú'uucaj. 9 Matɨ'ɨj mij uye'cájrɨee a'ɨ́jcɨ ɨ
cú'cu'uj tɨ vivéj, a'ɨ́jna ɨ cú'cu'uj tɨ jájcuaj ɨmuáj séjria'ca'aj, a'ɨ́jna ɨ
tyaj a'yan jatamuá'muaj tɨjɨn tyiyáaru', ɨ tɨ huá'cuanamuaj néijmi'caa
ɨ maj a'yan séejre' ɨ cháanacaj japua. Aj mu mij uye'cájrɨee íiyan ɨ
cháanacaj japua, jamuán ɨ maj jahuɨɨria'ca'aj.

10 Aj nu nyij nyúucarij huánamuajri' tɨ ca'nyíin jɨn utyojo'taxájtaca'
u tajapuá a'yan tɨjɨn:

—Pu'ríj tya'rá'aj a'náj maj tajapuá huatányuusij, a'ɨ́jna ɨ tɨ
néijmi'i jɨn putyí'uurej, ajta ɨ tɨ jɨn tyu'ta'ɨ́jtaj ɨ Dios, pu'ríj néijmi'i
jɨn tyu'ta'ɨ́jtaj a'ɨ́jna ɨ Cɨríistu', ji'nye pu'ríj ayo'cájrɨee a'ɨ́jna ɨ tɨ
je'ej pua'aj huá'uuriajca'aj ɨ ta'ihuáamua', ɨ tɨ ajta a'náj tɨna'aj
tyihuá'xajtzi'raca'aj ɨ Dios jimi. 11 A'ɨ́ɨmaj ɨ ta'ihuáamua' mu
jaatyáamue'tɨj, a'ɨ́jna jɨme' tɨ ɨ cánya'aj je'ráaxɨrej ɨ juxúure', majta
a'ɨ́jna jɨme' ɨ nyúucarij ɨ maj huó'ixaaj, camu majta tyí'tzɨɨnya'ca'aj
tɨpua'aj muáacui'nyijche', sulu a'yaa mu tyitya'huóoca'an maj
huácui'nyij. 12 Siata'aj huatóotyamua've'en mu siaj tajapuá já'sejre',
siajta mua'aj mu siaj cháanacaj japua huacháatɨmee, siajta mu siaj
a'áa ja'chej ɨ jájtyij japua, cuíi' xaa ja'mua jɨme', ji'nye mua'ajmaj jimi
pu arí huataséjre a'ɨ́jna ɨ tyiyáaru', ajta huápuɨ'ɨj nyú'camuɨ', ji'nye
pu'ríj jamua'reej tɨquee che' á'tyeeren.

13 Ajta ɨ cú'cu'uj tɨ'ɨj jáamua'reeri' tɨ cháanacaj japua já'ajvej, aj
pu'ij jaatavén a'ɨ́jcɨ ɨ íitɨ' tɨ tyiyóoj ta'raa. 14 Majta hua'puácaa mu
jaatá' a'ɨ́jna ɨ íitɨ' ɨ anáara'an ɨ cué'ra'vej tɨ ve'éj tɨ'ij huatará'ra'an
a'ájna jo'tɨj quee já'tyi'tɨj, a'áa mu mij tyiyá'cue'tyajca'aj a'chu
huéeicaj nyinyi'ra'aj japuan jé'ta' jitze. 15 Aj pu'ij ɨ cú'cu'uj jéehua
ɨ jájtyij ejxɨrej ɨ jutyényij jitze tɨ'ij yo'jójtye'en a'ɨ́jcɨ ɨ íitaj, 16 ajta
ɨ chuéj pu jaatyáhuɨɨ, ji'nye a'ɨ́ɨ pu ootátzi'tyaca' tɨ'ij atyájrutyej ɨ
jájtyij ɨ tɨ je'ejxɨ́rej ɨ cú'cu'uj jutyényij jitze. 17 Aj pu jɨn ɨ cú'cu'uj

jaatájaaxɨejvi'ri' a'ɨ́jcɨ ɨ íitaj, ajta je'en jó'raa tɨ'ij huo'tanyó'si'tye'en
a'ɨ́ɨjma ɨ séecan ɨ maj yójmua'mua' pué'een ɨ íitaj, ajta a'ɨ́ɨmaj jimi ɨ
maj ja'astej ɨ nyúucaria'ra' ɨ Dios, majta Jesús jitzán ma'can tyí'xaj.
18 Ajta a'ɨ́jna ɨ cú'cu'uj a'áa pu ja'séeria'aj ta'raa a sáata' jájtyij tɨ ve'éj
tɨ ja'va'ástɨmee.

A'ɨ́ɨmaj ɨ maj hua'puaj ɨ maj huápuɨ'ɨj je'ej pua'aj huasé'rin

13 1 Aj nu nyij tyi'tɨ́j huaséj tɨ huápuɨ'ɨj je'ej pua'aj huasé'rin,
a'ɨ́j pu jitze ɨ jájtyij tɨ ve'éj eetamá'ca'aj, arahua'puácaa pu
íjmu'ujcaaj ajta arahua'puácaa ava'ahuájma'caa. Ajta ɨ a'huáara'
jitze pu cúruun tyo'carújtyi'huajma'caa sɨ́ɨj ajta sɨ́ɨj, ajta ɨ mu'úura'
jitze tyé'yu'si'huaca'aj ɨ tɨ je'ej pua'aj namuajre' ɨ Dios jimi. 2 A'ɨ́jna ɨ
tyi'tɨ́j tɨ je'ej pua'aj huasé'rin ɨ nyaj jaaséej, a'yaa pu huasé'rihua'aj
tɨ'ɨj jɨ́ripu'uj, ajta a'yaa eenye' iira'ɨ́ɨcajma'caa tɨ'ɨj júutze'ej, ajta ɨ
tyénya'ra' tɨ'ɨj muájyej. Ajta a'ɨ́jna ɨ cú'cu'uj, a'ɨ́ɨ pu néijmi'i jaatátuii
ɨ tɨ jɨn jaayí'tɨn tɨ tyi'tɨ́j je'ej huá'uurej, ajta néijmi'i ɨ tɨ jɨn tyí'ijta
tɨ'ij a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reeriaj. 3 Ajta sɨ́ɨj ɨ mu'úura' a'yaa pu
huasé'rihua'aj cuxáa tyí'puejtyi'huaca'aj ɨ tɨ jɨn tɨn huamuɨ́', ajta arí
huarújca'aj a'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'puejtyi'huaca'aj, a'ɨ́j mu jɨn néijmi'i ɨ maj
a'yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua, je'ej mu tyo'taséj, majta je'en
ja'rá'astijrej a'ɨ́jna ɨ tyi'tɨ́j. 4 Majta jaatyánajchaca' a'ɨ́jna ɨ cú'cu'uj,
ji'nye a'ɨ́ɨ pu néijmi'i tyaatátui a'ɨ́jcɨ ɨ tyi'tɨ́j tɨ je'ej pua'aj huasé'rin tɨ'ij
a'ɨ́ɨn néijmi'i jɨn antyúumua'reeriaj, majta mu jaatyánajchaca' a'ɨ́jcɨ ɨ
tyi'tɨ́j, a'yan metyi'xáataj tɨjɨn:

—¿A'tanyíj a'yan een tɨ'ɨj a'mújma mu tyi'tɨ́j, a'tanyíj óoca'nyej tɨ'ij
jimi huatyényo'se'en?

5 Majta mu jaatá' a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ je'ej pua'aj huasé'rin tɨ'ij je'ej pua'aj
tyaataxáj ɨ Dios, a'yaa mu tyaatá' tɨ huá'puatyej máxcɨrɨe' japuan
hua'puaj á'tyeevi' tɨ'ij a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reeriaj. 6 A'yaa pu'ij
huarɨ́j, je'ej pu pua'aj tyí'xajtaca'aj ɨ Dios jimi, ajta je'ej pua'aj
tyihuá'xajtaca'aj a'ɨ́ɨjma ɨ maj a'áa já'sejre' ɨ Dios jimi, ajta néijmi'caa
ɨ tajapuá maj já'sejre'. 7 Majta mu jaatá' tɨ'ij huo'tanyó'si'tye'en a'ɨ́ɨjma
ɨ maj tyámua' tyí'tyesejre' ɨ Dios jimi 'asta na'aj quee huo'tyáamue'tɨj,
a'yaa mu majta tyaatá' tɨ'ij néijmi'caa jimi antyúumua'reeriaj ɨ
tyeítyee ɨ maj a'yan séejre' ɨ cháanacaj japua, majta ɨ maj séej chuéj
japua já'ma'can, majta ɨ maj séej nyúucarij jɨn tyí'xaj. 8 Majta a'ɨ́jcɨ ɨ
tyi'tɨ́j tɨ je'ej pua'aj huasé'rin néijmi'i mu jaatyánajchaca' ɨ maj a'yan
huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua, a'ɨ́ɨmaj ɨ maj quee ooyú'si'huaca'
jájcuaj ɨmuáj tɨ'ɨj na'aj tyu'tyátaavijhuaca' ɨ cháanacaj ɨ yú'xaria'ra'
jitze a'ɨ́jna ɨ cánya'aj tɨ huatámu'vejrityi'huaca'.

9 Tɨpua'aj a'tɨ́j iityánamuajra, che' tyámua' naa tyáanamuaj.
10 A'ɨ́ɨjma ɨ maj hue'tyánasij, miche' hue'tyáanaj, majta ɨ maj
chúun jɨme' huá'cui'nyij, miche' majta a'yan tyityáacui'nyij. A'yaa

mu mij tyityaataséjre'ej a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyo'táviicue' ajta ɨ maj jɨn
tyá'tzaahuatye' ɨ Dios jimi.
11 Nyatɨ'ɨj nyij nyajtáhua'aj séej huaséj ɨ tyi'tɨ́j tɨ je'ej pua'aj
huasé'rin, tɨ a chóota' je'tanyéj. Hua'puácaa pu ava'ahuájma'caa
tɨ'ɨj cánya'aj, ajta a'yan tyí'xajtaca'aj tɨ'ɨj ɨ cú'cu'uj. 12 A'ɨ́ɨ pu ajta
néijmi'i jɨn antyúumua'reeriaca'aj tɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ tɨ anaquéej huataséjre
ɨ tɨ ajta je'ej pua'aj huasé'rin, a'yaa pu'ij tyihuá'ijtya'ca'aj maj
néijmi'i ɨ maj a'yan séejre' ɨ cháanacaj japua jaatyáanajche a'ɨ́jcɨ
ɨ ta'nájcaj ɨ tɨ huarúj ɨ tɨ tyí'puejtyi'huaca'aj ɨ tɨ jɨn tɨn huamuí'.
13 A'yaa pu jéehua tyi'tɨ́j tyí'uuriajca'aj ɨ maj tyámua' tyo'taséj. Ajta
pu jaayí'tɨhua'aj tɨ tɨéj uje'cárɨeenyij u jútye' meeséeracaj ɨ tyeɨ́tyee.
14 A'ɨ́j pu'ij jɨn huo'cuanamuaj ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj a'yan séejre' ɨ cháanacaj
japua, ajta a'yan rɨjcaa a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ anaquéej huataséjre ɨ tɨ je'ej
pua'aj huasé'rin, ajta je'en huo'ta'ɨ́j mej mij jaatyátaahuaj tyi'tɨ́j
tyévira' tɨ a'yan huasé'rin tɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ tɨ anaquéej huataséjre ɨ tɨ
tyí'puejtyi'huaca'aj a'ɨ́jna jɨme' ɨ chúun ajta je'en óoche' júurica'aj.
15 Majta a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ je'tyáa'sej ɨ tɨ je'ej pua'aj huasé'rin a'yaa mu
tyaatá' tɨ'ij jaatá'an tɨ tyu'taxáj a'ɨ́jna ɨ maj jaatyátaahuaca' ajta je'en
huó'cui'nyij a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee jaatyáanajche. 16 Ajta néijmi'caa ɨ maj
cɨléenye', majta ɨ maj viváajma'aj jɨn tyityatatyíj, ɨ chíjtyaanyi'ij,
ɨ maj quee je'ej tyéejviicue', ɨ maj juxáahuaj jó'jujhua'an majta
ɨ maj ca'nyéjrij jɨn tyí'muarɨe', a'yaa pu tyu'ta'ɨ́jtaca' mej mij
hua'náyu'xaxɨ'ɨn ɨ hua' muáca' jitze, nusu maj hua'ajtyiyú'xaxɨ'ɨn ɨ
huá'cuaatze'. 17 Ajta quee ɨ'riitaca'aj tɨ tyi'tɨ́j huánanan nusu tɨ a'tɨ́j
tyi'tɨ́j huátoonyij, tɨpua'aj quee anáyu'si'huaj ɨ jumuáca' jitze, nusu
quee ajtyiyú'si'huaj ɨ jucuáatze' je'ej tɨ ántyapuaj a'ɨ́jna ɨ tyi'tɨ́j.
18 A'ɨ́j pu jɨn a'yan tyúuxɨe've' maj jéehua tyu'yí'tɨhua'an, a'ɨ́jna ɨ tɨ
tyojó'itej, che' yo'itéej já'ra'nyij je'ej tɨ huatóomua'aj a'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn
tyí'itej ajta je'ej tɨ ántyapuaj a'ɨ́jna ɨ tyi'tɨ́j, ajta ɨ tɨ jɨn tyí'itej, a'áa pu
jo'vé'mej a'ɨ́ɨmaj tzajta' ɨ tyétyacaa, a'yaa pu'ij aráasej anxɨtyej japuan
huéeicatyej japuan aráasej tɨ tyí'itej.

A'ɨ́jna ɨ cánya'aj majta a'ɨ́ɨmaj ɨ tɨ hua'antyíhuoj

14 1 Nyatɨ'ɨj nyij jaaséj a'ɨ́jcɨ ɨ cánya'aj, tɨ a'áa jo'tyávaaca'aj ɨ jɨríj
japua tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Sión. Majta jamuán a'áan
jo'tyú'uuca'aj ɨ maj anxɨtyej japuan huá'puatyej japuan muáacuaj
ví'ra'aj ará'asej ɨ tyeɨ́tyee, a'yaa pu tyé'yu'si'huaca'aj ɨ huá'cuaatze'
jitze je'ej tɨ ántyapuaj a'ɨ́jna ɨ cánya'aj, ajta je'ej tɨ ántyapuaj
a'ɨ́jna ɨ vástaria'ra'. 2 Nyajta je'en tyi'tɨ́j huánamuajri' tɨ u tajapuá
je'cánamuajria'ca'aj, a'yaa pu namuajria'ca'aj tɨ'ɨj jájtyij tɨ ca'nyíin
tyájujhua'naj, ajta a'yájna matɨ'ɨj ɨ víityee maj tyényuuca'an, ajta ɨ
nyúucarij ɨ tɨ jɨn tyu'taxájtaca', a'yaa pu namuajria'ca'aj matɨ'ɨj ɨ maj
tyí'cuiinaj a'ɨ́jna jitze ɨ áarpaj. 3 Majta a'ɨ́jna chuiicaca'aj ɨ chuíicarij tɨ

jájcuaj aˈíjna jimi ɨ Dios, majta aˈíɨmaj jimi ɨ maj muáacuaj ɨ maj júurij, majta huaˈ jimi ɨ huáasij. Capu aˈtíj jaayíˈtɨhuaˈaj tɨ jáarɨˈrej aˈíjna ɨ chuíicarij, sulu aˈíɨ muˈuj ɨ maj anxɨtyej japuan huáˈpuatyej japuan muáacuaj víˈraˈaj aráˈasej, ɨ tɨ ajta huóˈhuɨɨ íiyan cháanacaj japua.
4 AˈíɨI mu aˈíɨn pueˈeen ɨ maj tyámuaˈ een, ɨ maj quee huóoxanaˈcɨrej
úucaa jamuán, ɨ maj majta jamuán jóˈjujhuaˈan ɨ cányaˈaj joˈtɨj naˈaj tɨ
jooméj. AˈíɨIjma pu huáhuɨɨ huaˈ tzajtaˈ ɨ maj aˈyan séejreˈ ɨ cháanacaj
japua mej mij huatátuiiriˈhuaj ɨ Dios jimi majta ɨ cányaˈaj jimi. 5 Camu
aˈnáj tyiˈtíj jɨn tyuˈhuéˈtacaˈ, jiˈnye jɨˈréˈnyeˈej mu séejreˈ ɨ Dios jimi.

Jeˈej maj tyuˈtaxájtacaˈ ɨ maj huéeicaj ɨ maj tajapuá tyíˈhuɨɨreˈ

6 Nyajtáhuaˈaj nu séej huaséj ɨ tɨ tajapuá tyíˈhuɨɨreˈ, jútyeˈ pu
jáˈraˈraˈcaˈaj tɨˈij nyúucarij huoˈtéˈexaatyeˈen néijmiˈcaa ɨ maj aˈyan
huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua, ɨ maj séej chuéj japua jáˈmaˈcan, ɨ
maj seequéj tyuˈxáxaˈaj, majta ɨ maj séej chájtaˈnaj jitze jaˈchej. 7 AˈyaaI
pu caˈnyíin jɨn tyíˈxajtacaˈaj tɨjɨn:

—Siataˈaj jáˈtyeseˈ ɨ Dios, siajta tyaatatyójtziˈreˈen, jiˈnye puˈríj
tyaˈráˈaj aˈnáj tɨ huáˈxɨjtyeˈen ɨ tyeítyee. Siataˈaj jaatyáanajche aˈíjna ɨ
tɨ jaatyátaahuacaˈ ɨ tajapuá, ajta ɨ cháanacaj, ajta ɨ jájtyij tɨ veˈéj, ajta ɨ
tɨ huajéexaviˈijmee.

8 Ajtáhuaˈaj pu síɨj ɨ tɨ tajapuá tyíˈhuɨɨreˈ cújtaˈ tyuˈxájtasimeˈej,
aˈyan tɨjɨn:

—Puˈríj áˈvej, puˈríj áˈvej aˈíjna ɨ Babilonia, aˈíjna ɨ tɨ
huoˈtyátɨmueˈraj aˈíjna jɨmeˈ ɨ tɨ huaˈ jamuán huóoxanaˈcɨrej ɨ maj
aˈyan séejreˈ ɨ cháanacaj japua.

9 Aj puˈij ajtáhuaˈaj síɨj tɨ tajapuá tyíˈhuɨɨreˈ cújtaˈ tyuˈxájtasimeˈej
caˈnyíin jɨmeˈ aˈyan tɨjɨn:

—Tɨpuaˈaj aˈtíj janajchej aˈíjcɨ ɨ tyiˈtíj tɨ jeˈej puaˈaj huaséˈrin, nusu
huatóoaˈan maj joˈsɨɨmuaˈ ɨ cuáatzaˈraˈan jitze nusu muácaˈraˈan jitze
jeˈej tɨ ántyapuaj aˈíjna ɨ tyiˈtíj tɨ jeˈej puaˈaj huaséˈrin, 10 Dios pu
jaatyátɨmueˈrasteˈsij aˈíjna jɨmeˈ ɨ tɨ huápuɨˈɨj nyúˈcamuɨˈ, aˈíjna ɨ tɨ
arí tyámuaˈ jáaruuj tɨ aˈyan een tɨˈɨj huáˈveˈrij tɨ tyuˈjéˈcaj, aˈíɨ puˈij
jajpuéetzij taˈmej ɨ tɨéj jɨmeˈ, ajta aˈíjna jɨmeˈ ɨ tɨ aˈyan curiáˈrɨeˈ tɨˈɨj
tyapúustiˈ, aˈyaa puˈij tyaˈajpuéetzij taˈmej huaˈ jimi ɨ maj tajapuá
tyíˈhuɨɨreˈ, ajta aˈíjna jimi ɨ cányaˈaj. 11 Ajta ájcɨtzuj aˈíjna jɨmeˈ ɨ
maj jɨn jajpuéjtzij jusén jɨmeˈ, ajta quee huaˈtáˈcaa maj huóosoˈpeˈen
tújca nusu tíca, sulu aˈyaa mu tyaˈajpuéetzij muáˈjuˈun aˈíɨmaj ɨ maj
janaˈmichej ɨ tyiˈtíj ajta ɨ tyévira majta ɨ maj huaˈajtyiyúˈxaxɨj jeˈej tɨ
ántyapuaj aˈíjna ɨ tyiˈtíj. 12 AˈyaaI puˈij huataséjreˈej ɨ maj jɨn tyéˈviicueˈ
aˈíɨmaj ɨ maj tyámuaˈ een, ɨ maj aˈyan rɨcɨj jeˈej tɨ tyíˈijta ɨ nyúucarij,
majta jaˈtzaahuatyeˈ aˈíjcɨ ɨ Jesús.

13 Aj nu nyij aˈtíj huánamuajriˈ tɨ jútyeˈ aˈtyajáˈxajtacaˈ, aˈyaa pu
tyinaatéˈexaaj tɨjɨn:

—Miche' huatóotyamua've'en a'ɨ́ɨmaj ɨ maj ja'tzaahuatye' ɨ tavástara'. Ajta ɨ júuricama'ra' ɨ Dios a'yaa pu tyí'xaj tɨjɨn: “A'yaa pu tyi'ja'yájna, a'ɨ́ɨ mu juso'pe'en, mej mij quee che' tyi'tɨ́j jɨn á'viicue'ria'aj, ji'nye a'ɨ́ɨmaj mu tyámua' tyu'muárɨej.”

Ɨ chuéj japua tɨ tyú'cɨɨriaca'

14 Nyatɨ'ɨj nyij a' únyeeriaca', aj nu nyij jéetɨrij huaséj tɨ cuéeinara', ajta a'tɨ́j japuan újcatyii tɨ a'yan huasé'rihua'aj tɨ'ɨj tyáatɨ'. A'ɨ́ɨ pu cúruun ucárujtya'ca'aj tɨ ooroj jɨn taavijhua, ajta júxuj iityéchooca'aj. 15 Aj pu'ij sɨ́ɨj tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' a'úun je'rájraa u tyeyúuj tzajta', a'yaa pu'ij ca'nyíin jɨn tyaatajé a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ jéetɨrij japua anjo'ojca'tyii tɨjɨn:

—Pata'aj mu júxuj jɨn jaaré'vejche ɨ tɨ arí tyí'cɨɨrij, pajta tyu'riá'tzaanaj, ji'nye pu'rɨ́j tya'rá'aj a'náj paj jitzán tyu'riá'tzaanye'ej pu'rɨ́j huariá'ca'naca' ɨ cháanacaj japua.

16 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ jéetɨrij japua áan jo'ojcatyiij, a'ɨ́ɨ pu'ij tyu'riá'tzaj ɨ tɨ tyú'cɨɨriaca' ɨ cháanacaj japua.

17 Aj pu'ij ajtáhua'aj sɨ́ɨj tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' iirájraa u tyeyúuj tzajta', a'ɨ́ɨ pu ajta júxuj iityéchooca'aj. 18 Ajta jo'tɨj jo'tyéjvee a'ɨ́jna ɨ maj japuan tyí'mu'vejritacaa, a'áa pu sɨ́ɨj tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' je'rájraa, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej ɨ tɨéj, aj pu'ij a'yan tyaatajé a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ júxuj iityéchooca'aj tɨjɨn:

—Pata'aj jaaré'vejche, pajta jájsɨɨre'en ɨ táque'ra' ɨ cɨyéj tɨ a'áa jo'váatɨmee ɨ cháanacaj japua, ji'nye pu'rɨ́j cuasij a'ɨ́jna ɨ táque'ra'.

19 Aj pu'ij ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' jaaré'vejchaca', tɨ'quij jájsɨɨ ɨ tɨ tyú'cɨɨriaca' ɨ cháanacaj japua, aj pu'ij ju'cáahua'xɨj a'ɨ́jna tzajta' ɨ maj jɨn jajache' ɨ úuvaj, ɨ tɨ a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ jɨn Dios huápuɨ'ɨj nyú'camuɨ'. 20 A'áa mu mij yo'jáchej apua'quéj ɨ chájta'naj jitze, aj pu'ij xúure'ej eerámuɨ'yaca', a'yaa pu'ij ootí'ɨj ja'raa tɨ'ɨj jo'tɨj ja'tá'asej ɨ xáachime'ra'an ɨ cahuáayu', ajta a'yan japua huatámuɨ'yaca' a'chu huéeicaj anxɨtyej quiloometroj.

A'ɨ́ɨmaj ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre' ajta ɨ puéjtzij tɨ aráahua'puaj ará'asej

15 1 Nyajtáhua'aj nu tyi'tɨ́j va'cán huaséj u tajapuá, arahua'puácaa nu huaséj ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre', a'ɨ́j mu jɨn antyúumua'reej maj arahua'puácaa jɨn puéjtzij huo'tá'an ɨ tɨ jɨn néijmi'i tye'entyipuá'rij ɨ Dios tɨ jɨme' nyú'camuɨ'.

2 A'yaa nu nyajta tyi'tɨ́j tyu'séj tɨ naa tyí'me'estij, a'áa pu jo'muáanyijmee tɨ'ɨj jájtya'huaa ɨ tɨéj tzajta', a'áa mu jo'tyú'uuca'aj áarpaj metyi'tyaɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jaatyáamue'tɨj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ je'ej pua'aj huasé'rin, majta ɨ tyévij tɨ jahuɨɨre', majta ɨ tɨ jɨn tyí'itej ɨ tɨ jɨn ántyapuaj. 3 Majta a'ɨ́jna chuiicaca'aj je'ej tɨ huarɨ́j ɨ Moisés ɨ tɨ

tyí'huɨɨria'ca'aj ɨ Dios jimi, majta a'ɨ́jna jɨme' je'ej tɨ huarɨ́j ɨ cánya'aj.
A'yaa mu tɨjɨn:
Huápuɨ'ɨj pu tyámua' naa huasé'rin je'ej paj tyi'tɨ́j jɨn huarɨ́j,
tavástara', Dios mu paj néijmi'i jɨn antyía'mua'reej,
tyámua' pu een ajta tzáahuatyi'ra'aj séejre' je'ej paj tyí'ijta,
muáaj paj jusén jɨme' tyí'ijta.
4 ¿A'tanyíj quee muatzɨɨnye' muéetzij tavástara' paj pué'een?
¿A'tanyíj quee tyimuaatatyójtzi're'ej?
Ji'nye muáaj paj jɨ'réenya'aj séejre',
néijmi'i mu ɨ tyeɨ́tyee mujo'vá'ju'uj muá'ju'un mej mij
muatyáanajche,
ji'nye pu'ríj huataséjre ɨ paj jɨn tyí'ijta.
5 Nyatɨ'ɨj nyij atányeeriaca', aj nu nyij jaaséj tɨ antácuunyica'aj
ɨ tyeyúuj tajapuá tɨ já'sejre'. 6 A'úu mu mij tyeyúuj tzajta' je'ráacɨj ɨ
maj tajapuá tyí'huɨɨre' ɨ maj aráahua'puaj ará'asej, majta jaa'á'sima'aj
ɨ puéjtzij ɨ tɨ aráahua'puaj ará'asej. Cáanarij mu tyí'cheen tɨ naa
tyi'tyatáatɨyi'ij, majta ahuojɨ'que'ejma'caa jutavíj jitze puáasij jɨme'
ooroj tɨ jɨn taavijhua. 7 Ajta sɨ́ɨj ɨ maj muáacuaj ɨ maj júurij, a'ɨ́ɨ pu'ij
túxa'aj tyihuo'ráɨ'pu'tyej a'ɨ́ɨjma ɨ maj aráahua'puaj ará'asej ɨ tɨ jitzán
ava'ajɨstíjmee ɨ tɨ jɨn huápuɨ'ɨj nyú'camuɨ' ɨ Dios ɨ tɨ jusén jɨme' júurij.
8 Aj pu'ij tyámua' tyá'ajcɨtzujtariaca' u tyeyúuj tzajta' a'ɨ́jna jɨme' ɨ
muárɨe'ria'ra' ɨ Dios, tɨ'quij tyámua' tyo'huájɨstyaca' u tyeyúuj tzajta'
a'ɨ́jna ɨ cɨtzíj, capu che' huatáɨ'riitariaca' tɨ a'tɨ́j utyájrutyej 'asta na'aj
quee antyipua'rej je'ej maj tyi'tɨ́j jɨn puéjtzij tyihuo'tá'sij a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
aráahua'puaj ará'asej.

Ɨ túxa'aj tɨ a'ɨ́jna jɨn avá'jɨstij ɨ tɨ jɨn Dios nyú'camuɨ'

16 1 Nyatɨ'ɨj nyij nyúucarij huánamuajri' tɨ u tyeyúuj tzajta'
ca'nyíin jɨn a'yan tyihuo'té'exaaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj tajapuá
tyí'huɨɨre' ɨ maj aráahua'puaj ará'asej a'yan tɨjɨn:
—Séricuj, siata'aj ayo'cáxɨre'en ɨ cháanacaj japua ɨ tɨ avá'jɨstij
ɨ túxa'aj jitze ɨ tɨ aráahua'puaj tya'rá'asej, ɨ tɨ jɨn ɨ Dios huápuɨ'ɨj
nyú'camuɨ'.
2 Aj pu'ij sɨ́ɨj ujo'vé'mej, tɨ'quij uye'cáaxɨrej ɨ cháanacaj japua ɨ
túxa'aj jitze tɨ arámuaaca'aj, aj pu'ij a'ɨ́ɨjma jimi ɨ tyeɨ́tyee ɨ tɨ hua'
jitze á'yu'si'huaca'aj je'ej tɨ ántyapuaj a'ɨ́jna ɨ tyi'tɨ́j tɨ je'ej pua'aj
huasé'rin, a'ɨ́ɨjma jimi pu atzáj huataséjre ɨ tɨ je'ej pua'aj curiá'rɨe',
ajta je'ej pua'aj huasé'rin.
3 Ajtáhua'aj ɨ sɨ́ɨj ɨ tajapuá tɨ tyí'huɨɨre', a'ɨ́ɨ pu ajta uye'cáaxɨrej
ɨ túxa'aj tɨ jitze arámuaaca'aj, a'áa pu ya'ráaxɨrej ɨ jájtyij japua tɨ
ve'éj, aj pu'ij ɨ jájtyij a'yan huataséjre tɨ'ɨj xúure'ej tɨ eerámuɨ'yaca' ɨ
tyévij jitze tɨ huame'rej, aj mu mij néijmi'i huácuij ɨ maj jájtyij jitze
já'chajca'aj.

4 Ajtáhua'aj ɨ síɨj tɨ tajapuá tyí'huɨɨre', a'íɨ pu ajta uye'cáaxɨrej
a'íjna ɨ tɨ túxa'aj jitze arámuaaca'aj ɨ játya'naj japua, ajta jo'tɨj
ja'ajéexavi'ijmee, aj pu'ij a'yan huaríj tɨ'ɨj ɨ xúure'ej. 5 Nyajta
a'yan tyáanamuajri' a'íjcɨ ɨ tajapuá tɨ tyí'huɨɨre' ɨ tɨ a'íjna jɨn
antyúumua'reej ɨ jájtyij, tɨ a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—Muáaj paj tyámua' een, a'íj paj jɨn antyía'mua'reej pej pij
huo'xíjtye'en, muáaj paj jájcuaj ɨmuáj séjria'ca'aj, pajta ijíij pooj
séejre', 6 ji'nye a'íɨmaj mu ɨ tyétyacaa huo'cuij ɨ maj muéetzij jimi
tyámua' tyí'tyesejre', majta ɨ maj muéetzij jitze ma'can tyí'xajtaca'aj,
ajta ijíij paj muáaj huo'ta' mej mij xúure'ej huaye'en. Jujíɨmua'aj mu
a'yan tye'entyimué'tɨj.
7 A'yaa nu nyajta tyáanamuajri' tɨ a'tíj utyojo'taxájtaca' jo'tɨj
jo'tyéjvee ɨ maj japuan tyí'mu'vejritacaa, a'yan tɨjɨn:
—A'yaa pu tyi'ja'yájna tavástara' mu paj Dios pué'een, mu paj
néijmi'i jɨn antyía'mua'reej, tzáahuatyi'ra'aj paj jɨn huo'xíjtyej, pajta
quee tyi'tíj jɨn ootyá'ɨtzee.
8 Ajtáhua'aj síɨj ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre', a'íɨ pu ajta uye'cáaxɨrej
ɨ tɨ arámuaaca'aj ɨ túxa'aj jitze, a'íj pu japua jaráaxɨrej ɨ xɨcáj, ajta
a'yan tyaatá' tɨ'ij ɨ xɨcáj huo'tyátɨeeraj ɨ tyeítyee. 9 Aj mu mij huápuɨ'ɨj
huatyájtaa ɨ tyeítyee, majta camu jaatáxaahuataca' ɨ maj jɨn je'ej
pua'aj rɨcɨj, camu majta tyaatatyójtzi'rej ɨ Dios, sulu je'ej mu pua'aj
tyaatajé ɨ Dios, ɨ tɨ a'íjna jɨn antyúumua'reej tɨ puéjtzij huo'tá'an.
10 Ajtáhua'aj ɨ síɨj ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre', a'íɨ pu ajta uye'cáaxɨrej
a'íjna tɨ jitze aráamuaca'aj ɨ túxa'aj, a'íj pu japua jaráaxɨrej
jo'tɨj ja'cájca a'íjna ɨ tyi'tíj tɨ je'ej pua'aj een, aj pu'ij huápuɨ'ɨj
huatyátɨca'riaca' jo'tɨj tyejé'ijtaj. Majta ɨ tyeítyee, a'íɨ mu
uhuóoche've'ej ɨ junyanúu jitze a'íjna jɨme' maj jéehua huápuɨ'ɨj
jajpuéjtzica'aj, 11 Camu majta jaatáxaahuataca' ɨ maj je'ej pua'aj rɨcɨj,
sulu je'ej mu pua'aj tyaatajé ɨ Dios ɨ tɨ tajapuá já'sejre', a'íjna jɨme' ɨ
maj jéehua jajpuéjtzica'aj.
12 Ajtáhua'aj síɨj ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre', a'íɨ pu ajta uye'cáaxɨrej
ɨ túxa'aj tɨ jitze arámuaaca'aj, a'áa pu ya'ráaxɨrej ɨ játya'naj jitze tɨ
ve'éj tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Éufrates, aj pu'ij atyáaxɨ' ɨ játya'naj, mej
mij antácɨɨnyej a'íɨmaj ɨ maj tyí'ijta ɨ maj a'áa pujmua' jo'vá'ju' jo'tɨj
jé'ejnyinyiij ɨ xɨcáj.
13 Nyatɨ'ɨj nyij huo'séj maj huéeicaj ejnyéxɨj hua' tyenyij jitze
a'íjna ɨ cú'cu'uj, ajta a'íjna ɨ tyi'tíj tɨ je'ej pua'aj huasé'rin, ajta
a'íjna ɨ tɨ hue'tzij jɨn tyí'xaj, a'yaa mu huasé'rihua'aj matɨ'ɨj
taachuísee. 14 A'íɨ pu júuricamej pué'eenye'ej ɨ maj tyiyáaru' jitze
ajtyáma'can, a'íɨ mu cɨɨnyaca'aj néijmi'que' ɨ cháanacaj japua, mej
mij huá'ajsɨɨre'en a'íɨmaj ɨ maj tyí'ijta, mej mij huatyényo'se'en
a'ájna xɨcáara' tɨ'ɨj jitzán huataséjre'ej ɨ Dios tɨ néijmi'i jɨn
antyúumua'reej.

15 A'yaa pu tɨjɨn: “Cásɨ', nyáaj nu uvé'nyesij tɨ'ɨj náhua'rij. Che'
huatóotyamua've'en a'ɨ́jna ɨ tɨ atányeej, ajta tyí'chajca tɨ'ij quee
muá'vi'ij jo'cha'canye'en, mej mij quee ɨ tyeɨ́tyee jaaséj ɨ tɨ jutyevi'ra'.”
16 Majta je'en hua'ajsɨɨ néijmi'caa ɨ maj tyí'ijta a'ájna a tɨ a'yan
tyaja'rájtyapuaj huá'nyuucaa jɨme' ɨ hebreos tɨjɨn Armagedón.
17 Ajtáhua'aj sɨ́ɨj tɨ tajapuá tyí'huɨɨre', a'ɨ́ɨ pu ajta uye'cáaxɨrej ɨ
tɨ arámuaaca'aj ɨ túxa'aj jitze, aj pu'ij sɨ́ɨj ca'nyíin jɨn tyu'taxájtaca'
tɨ uje'rávaaca'aj u tyeyúuj tzajta' a'ájna jo'tɨj jo'tyéjvee ɨ maj japuan
tyí'mu'vejritacaa, a'yaa pu tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—Pu'rɨ́j néijmi'i tye'entyipuá'riaca'.
18 Aj mu mij huatyána'axcava'xɨj majta tyényuuca'aj, ajta jéehua
tyi'tyáhuaasime'ej, ɨ cháanacaj pu ajta ca'nyíin jɨn huatóoca'tzɨj,
a'yájna tɨ'ɨj quee a'náj tyu'tóoca'tzɨj matɨ'ɨj mana'aj a'yan tyí'tyesejre' ɨ
tyeɨ́tyee. 19 Ajta a'ɨ́jna ɨ chájta'naj tɨ ve'éj, huéeicaque' pu ootátzi'tyaca',
ajta á'vatzɨjxɨ ɨ chájta'naj ɨ séej chuéj japua tɨ já'ma'can, ajta ɨ Dios pu
jo'támua'reeri' a'ɨ́jna ɨ chájta'naj tɨ ve'éj tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn
Babilonia, tɨ'ij puéjtzij jaatá'an ajta je'en jáacɨ'tyij ɨ tɨ jɨn huápuɨ'ɨj
nyú'camuɨ' ɨ Dios. 20 Ajta néijmi'i jo'tɨj ja'ráahuachij ɨ jájtyij jitze,
ajta jɨrɨ́j tɨ huaquéetɨmee a'ɨ́ɨ pu néijmi'i tyaja'huóopua'rixɨj, 21 majta
tyéetyee tajapuá je'cáavatzɨj maj tyatɨ́tɨ'ɨjmee a'ɨ́ɨjma japua ɨ tyeɨ́tyee,
huá'puatyej quiiluj mu tyijetyéjma'caa ɨ tyéetyee, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ
tyétyacaa, je'ej mu pua'aj tyaatajé ɨ Dios a'ɨ́jna jɨme' ɨ tyéetyee maj
cáavatzɨj, ji'nye jéehua mu jajpuéjtzica'aj.

Dios pu jo'xɨ́jtyej a'ɨ́jcɨ ɨ íitaj tɨ huóotoj

17 1 Aj pu'ij sɨ́ɨj tɨ tajapuá tyí'huɨɨre', tɨ ajta séej iityeɨ'ca'aj ɨ
túxa'aj tɨ aráahua'puaj tya'rá'asej, a'ɨ́ɨ pu mu jo'vé'mej, tɨ'quij
a'yan tyinaaté'exaaj tɨjɨn:
—Mupo'vé'me', nyamuaataséejratye'sij je'ej tɨ tya'ajpuéetzij
ta'mej a'ɨ́jna ɨ íitɨ' tɨ jamue'tɨca'aj ɨ túmii ɨ jutyévij jɨme', a'ɨ́ɨ pu
a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ a'áan jo'ojcaj ɨ jájtyij japua tɨ ve'éj. 2 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ
maj tyí'ijta ɨ cháanacaj japua, a'ɨ́ɨ mu huóoxana'cɨrej a'ɨ́jna jamuán
ɨ íitaj, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua,
a'ɨ́ɨmaj mu huatyáata'ruj a'ɨ́jna jɨme' tɨ ɨ íitɨ' huo'ta' mej mij jamuán
huóoxana'cɨre'en.
3 Ajta je'en ɨ júuricama'ra' ɨ Dios tɨ naataséjraj, a'ɨ́ɨ pu ɨ tɨ tajapuá
tyí'huɨɨre' nyojo'vi'tɨj a'ájna jo'tɨj quee já'tyi'tɨj. A'áa nu nyij íitaj
huaséj tɨ ɨ cú'cu'uj tɨ po'vij japua avá'catyii, ajta jéehua jitzán
á'yu'si'huaca'aj ɨ tɨ jɨn je'ej pua'aj tyá'xaj ɨ Dios, arahua'puácaa
pu ɨ́jmu'uj a'ɨ́jna ɨ cú'cu'uj ajta tamuáamuata' pua'mácan
ava'ahuájma'caa. 4 Ajta a'ɨ́jna ɨ íitɨ' nacámuaa pu tyi'tyéchajcaa, ajta
cɨ́ɨ tyí'po'vij, jéehua pu tyo'carújtya'ajma'caa a'ɨ́jna ɨ tɨ ooroj jɨn
tyí'taavijhua, ajta tyetyéj tɨ huápuɨ'ɨj tyá'najchij, ajta peerla tyi'tɨ́j.

A'ɨ́ɨ pu ajta túxa'aj iityeɨ'ca'aj tɨ ooroj jɨn taavijhua, a'ɨ́j pu jitze
avá'ajɨstica'aj ɨ tɨ xána'visi' huasé'rin, ajta ɨ tɨ jɨn huóoxana'cɨrej a'ɨ́jna
ɨ íitɨ', 5 ajta cuáatze' a'yan tyé'yu'si'huaca'aj ɨ nyúucarij nyaj quee
yo'itéej na'raa, a'yaa tyé'yu'si'huaca'aj tɨjɨn: "Babilonia, ɨ tɨ va'cán
jɨn tyi'tyéjvee, ajta hua' náanaj a'ɨ́ɨmaj ɨ úucaa ɨ maj jamue'tɨj ɨ túmii
ɨ jutyévij jɨme', ajta néijmi'i ɨ tɨ je'ej pua'aj tyí'een íiyan cháanacaj
japua." 6 Aj nu nyij jaaséej tɨ ɨ íitɨ' tahuáaca'aj a'ɨ́jna jɨme' ɨ hua'
xuure' ɨ maj tyámua' tyí'tyesejre' ɨ Dios jimi, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
huácuij a'ɨ́jna jɨme' maj Jesús jitze ma'can tyí'xajtaca'aj. Aj nu nyij
je'ej tyo'taséj nyatɨ'ɨj jaaséej. 7 Ajta ɨ tajapuá tɨ tyí'huɨɨre', a'yaa pu
tyinaaté'exaaj tɨjɨn:

—¿Ji'nye een jɨme' je'ej petyo'taséj? Nyáaj nu muaaté'exaatye'sij
je'ej tɨ huatóomua'aj a'ɨ́jna ɨ nyúucarij tɨ á'yu'si'ij ɨ íitɨ' jitze, nyajta
je'ej tɨ huatóomua'aj ɨ tɨ japuan avá'caj, a'ɨ́jna ɨ tɨ arahua'puácaa
ɨ́jmu'uj, ajta tamuáamuata' pua'mácan tɨ ava'ahuájmee. 8 A'ɨ́jna ɨ tyi'tɨ́j
ɨ paj jaaséej, a'ɨ́ɨ pu anaquéej séjria'ca'aj, ajta ijíij capu che' séejre',
ajta óoche' pu eetaméj a'ájna jo'tɨj ja'tyácun tɨ'ɨj quee eexúj á'pua'rej.
Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua, ɨ maj
quee á'yu'si'ij je'ej maj ántya'ruj a'ɨ́jna jitze ɨ yu'xarij ɨ maj jɨn júurij
muá'ju'un, tɨ'ɨj na'aj tyu'tyátaavijhuaca' ɨ cháanacaj, a'ɨ́ɨmaj mu je'ej
tyo'taséjraj matɨ'ɨj jaaséej a'ɨ́jna ɨ tyi'tɨ́j tɨ je'ej pua'aj huasé'rin, ɨ tɨ
aamí' séjria'ca'aj, ajta je'en quee che' aja'hua'taca'aj, ajta óoche' pu
huataséjre'sij.

9 'A'yaa pu amitéeria'aj ja'mej a'tɨ́j tɨ tyojó'itej tɨ ajta tyámua'
metyóomua'rej. A'ɨ́jna ɨ tɨ arahua'puácaa ɨ́jmu'uj, a'yaa pu
huatóomua'aj a'ɨ́jna ɨ jɨríj tɨ aráahua'puaj ará'asej tɨ japuan áan
jo'ojcaj ɨ íitɨ', a'yaa pu ajta huatóomua'aj maj aráahua'puaj ará'asej ɨ
maj tyí'ijta. 10 Mua'anxɨ́vij ɨ maj meríj huáacuii, sɨ́ɨj pu ooj tyi'tɨ́j jɨn
tyi'tyéjvee, ajta ɨ sɨ́ɨj capu eexúj séejre'. Ajta tɨ'ɨj huataséjre'en capu
jéehua á'tyeeren. 11 Ajta ɨ tyi'tɨ́j tɨ je'ej pua'aj huasé'rin tɨ jájcuaj ɨmuáj
séjria'ca'aj, ajta quee che' séejre', a'íi pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ aráhueeicaj,
a'ɨ́ɨ pu ajta hua' jitze ajtyáma'can ɨ maj aráahua'puaj ará'asej, a'ɨ́ɨ pu
ajta néijmi'i á'pua'ren.

12 'Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ tamuáamuata' pua'mácan ava'ahuájmee, a'ɨ́ɨ mu
a'ɨ́ɨn pué'een ɨ maj tamuáamuata' ará'asej ɨ maj tyí'ijta, ɨ maj quee xu
tye'entyájrupij mej mij tyu'ta'ɨ́jtaj, majta móoche' mu ja'ancuriáa'sij
mej mij séej ooraj á'tyeevi'in maj tyu'ta'ɨ́jtaj a'ɨ́jna jamuán ɨ tyi'tɨ́j
tɨ je'ej pua'aj huasé'rin. 13 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj tamuáamuata' ará'asej ɨ maj
tyí'ijta, néijmi'i mu juxa'aj mana'aj tyí'xaj, a'ɨ́j mu jɨn jaatátuiire'sij
ɨ maj jɨn antyúumua'reej a'ɨ́jcɨ ɨ tyi'tɨ́j tɨ je'ej pua'aj huasé'rin. 14 A'ɨ́ɨ
mu mij jaatanyo'si'tye'ej a'ɨ́jcɨ ɨ cánya'aj, ajta a'ɨ́ɨ pu ɨ cánya'aj
huo'tyámue'tɨj, majta a'ɨ́ɨmaj jamuán séejre' ɨ Dios tɨ huo'tajé ajta
je'en hua'antyíhuoj mej mij tyámua' eenye', ji'nye ɨ tavástara' pu

tyihuá'ijtye' a'íimaj i maj hua' vástara' pué'een i tyeítyee, ajta a'íin
pué'een i tajtúhuan ti néijmi'caa tyí'ijtye' i séecan i tajtúhuaanyij.
15 A'yaa pu ajta tyinaaté'exaaj i tajapuá ti tyí'huiire' tijin:
—A'íjna i jájtyij ti ve'éj i paj jaaséej, i ti japuan anjo'ojca'tyii i íiti'
ti jaamué'tij i túmii i jutyévira' jime', a'íi mu a'íin pué'een i tyeítyee i
maj séej chuéj japua já'ma'can, i maj séej nyúucarij jin tyí'xaj, majta
séej chájta'naj jitze ja'chej. 16 Ajta a'íjna i a'huáara' tamuáamuata'
ti ará'asej i paj jaaséj, ajta a'íjna i ti je'ej pua'aj huasé'rin, a'íi mu
jájcha'iiria'aj muá'ju'un a'íjci i íitaj ti jaamué'tij i túmii i jutyévira'
jime', a'íi mu ayooriésij metya'cá'ri'ran i ti tyi'tyéechan, majta
je'en jaatyáci'mij i tyévira' mati'ij mij jaatyáteeraj. 17 Dios pu arí
a'yan tyihuo'cámua'riityej hua' xiéjnyu'caa tzajta' mej mij a'yan
huárinyij je'ej ti a'íin tyá'xie've', a'íj mu jime' juxa'aj mana'aj rinyij
mej mij jaatátuiire'en a'íjci i tyi'tíj ti je'ej pua'aj huasé'rin i maj jin
antyúumua'reej, 'asta na'aj quee a'yan atyojo'ré'nyej je'ej ti i Dios arí
tyu'taxájtaca'. 18 Ajta a'íjna i íitaj i paj jaaséej, a'íi pu a'íin pué'een i
chájta'naj ti ve'éj i ti tyihuá'ijtye' néijmi'que' i cháanacaj japua.

A'íjna i Babilonia ti jó'vej

18 1 Nyati'ij nyij nyajtáhua'aj séej huaséj i ti tajapuá tyí'huiire'
ti jútye' aje'cáma'ca'aj, va'cán pu jin antyúumua'reej,
néijmi'que' pu i cháanacaj japua huanyéeri'cij ja'raa a'íjci jime' i ti
á'taaca'aj i jujitzé. 2 A'yaa pu ca'nyíin jin tyí'jijhuaca'aj tijin:
—Pu'ríj á'avej, pu'ríj á'avej a'íjna i Babilonia i chájta'naj ti
ve'éj. Pu'ríj hua' chi'ij pué'een a'íimaj i tyiyáaru', jo'maj ja'chej
i júuricamej i maj xána'visi' huasé'rin, ajta jo'maj já'asacaa i
pína'see i maj xána'visi' huasé'rin, majta tyi'tyán i tyaj quee
hua'xie've'. 3 Ji'nye néijmi'i mu i maj séej chuéj japua já'ma'can
huatyáata'ruj mej mij je'ej pua'aj huárinyij ti'ij a'íjna i Babilonia,
a'íimaj i maj íiyan tyí'ijta i cháanacaj japua, néijmi'i mu jamuán
huóoxana'cirej, majta i maj tyí'to'racaa íiyan cháanacaj japua, a'íi
mu huoochíjtyaanyi'taca' a'íjna jime' ti a'íin a'yan tyihuo'tá' je'ej
maj tyi'tíj tyí'xie'va'ca'aj.
4 Nyati'ij nyij nyajtáhua'aj séej nyúucarij huánamuajri' ti jútye'
tyajá'xajtaca'aj a'yan tijin:
—Siata'aj eerácinyej i chájta'naj jitze, mua'aj mu siaj
nyetyeíityeristyamua' pué'een, siaj sij quee hua' jamuán
huóoxana'cire'en, ti'ij quee ajta jamuáaci'tyij i puéjtzij, 5 ji'nye a'íi
pu arí huápui'ij ootyá'itzee i Dios jimi, a'íi pu i Dios jamua'reej
i ti jin je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ij a'íjna i íiti'. 6 Che' a'yan ajta
tyáaci'tyij ti'ij ajta a'íin puéjtzij tyihuo'tá' i ti huo'mué'tij, che'
hua'puaj tyu'nájchitaj i ti jin je'ej pua'aj huaríj, siajta i váasuj
ti jitzán jaya'caa siata'aj ja'vá'jisten a'íjna jime' i ti hua'puaj

ará'asej ɨ tɨ jɨn huatyátahuan, a'yájna tɨ'ɨj a'ɨ́in séecan tyu'tá',
7siata'aj puéjtzij jaatá'an tɨ'ij huatóoxaamujritye'en, a'yájna tɨ'ɨj
jusɨ́ij tya'huóotzaahuaj, ajta je'ej tɨ tyu'tóosejrataca'. Ji'nye a'yaa
pu tyí'xaj ɨ jutzájta' tɨjɨn: "A'yaa nu tyi'tyéjvee tɨ'ɨj íitɨ' tɨ tyí'ijta.
Canu antyínyasɨijtariaca', canu nyajta jajpuéetzij na'mej." 8 A'ɨ́j
pu jɨn séej xɨcáj japuan rávesij ɨ tɨ jɨn jajpuéetzij ja'mej, aj pu'ij
tyi'ijcuí'nyij, ajta huatóoxaamujritye'ej, ajta huataí'cuataj, aj pu'ij
huatyáteeri'huaj, ji'nye ɨ Dios néijmi'i pu putyí'uurej, a'ɨ́i pu ɨ
tavástara' a'yan puéjtzij tyaata'sij.

9 A'ɨ́imaj ɨ maj tyí'ijta ɨ cháanacaj japua, ɨ maj jamuán
huóoxana'cɨrej, majta jamuán huochíjtyanyi'taca', a'ɨ́i mu juyiinyen
majta huatóoxaamujritye'sij matɨ'ɨj jaaséej tɨ ájcɨtzuj a'ɨ́jna jɨme'
tɨ tyátaasij. 10 Majta a'ɨmuáj jo'tya'úuj muá'ju'un a'ɨ́jna jɨme' maj
jatzɨinye' ɨ tɨ jɨn jajpuéjtzij, a'yaa mu tyu'taxájtaj tɨjɨn:

—¡Cuíi' xaa! ¡Cuíi' xaa muáaj mu paj chájta'naj pué'een tɨ ve'éj,
Babilonia mu paj va'cán jɨn antyía'mua'reej! Ji'nye jiye'tzín tya'rá'aj ɨ
paj jɨn períj jajpuéjtzij.

11 Majta ɨ maj tyí'to'racaa íiyan cháanacaj japua, a'ɨ́i mu majta
juyiinyen majta huatóoxaamujritye'ej a'ɨ́jna jɨme' ɨ chájta'naj, ji'nye
capu che' ma' a'tɨ́j ta'mej tɨ tyihuó'nanɨeej ɨ maj tyú'tɨsij, 12 tɨpua'aj
ooroj, pláataj, ɨ tyetyéj tɨ tyámua' tyá'najchij, tyi'tɨ́j peerla, cáanarij
tɨ tyi'jɨ́'re'en ɨ tɨ tyí'me'estij, na'ríij tɨ táxɨe'muaa, nusu ɨ tɨ po'vij,
ajta néijmi'i ɨ cɨyéj tɨ jéehua tyá'najchij, na'ríij tyi'tɨ́j coobre, nusu
tyapúusti', nusu ɨ tyetyéj ɨ maj tyi'cámejtyee, 13 nusu ɨ cue'ráj maj
tyí'na'chityaa ɨ tɨ naa tyaarɨe'ej, nusu ɨ ɨ́ijcua na'ríij tyi'tɨ́j miirra,
nahuáj, aséityij, aríinaj tɨ jɨ́'re'en, tyeríicuj, ajta ya'muáatyee ɨ maj
hua' japuan tyí'tɨ'ɨjcɨcaa, nusu cánya'xɨi, cahuáayu'uj, ɨ cariáata',
majta a'ɨ́imaj ɨ maj ca'nyéjrij jɨn tyí'muarɨe' juxa'aj tyeítyee jimi.
14 A'yaa mu tyaatájeevij a'ɨ́jcɨ ɨ chájta'naj tɨjɨn:

—¡Capu che' séeria'aj ta'mej muéetzij jimi a'ɨ́jna ɨ táque'ej tɨ
jéehua mua'ránajchica'aj, papu'ríj jusén jɨn tyojo'rɨej ɨ tɨ huápuɨ'ɨj
tyá'najchij ɨ paj jɨn chíjtyaanyi'taca'aj!

15 Majta a'ɨ́imaj ɨ maj a'yan éenye'ej tyí'tooca'aj majta a'ɨ́jna jɨn
huoochíjtyaanyi'taca', a'ɨ́i mu a'ɨmuáj jo'tya'úuj muá'ju'un, a'ɨ́jna jɨme'
maj jatzɨinye' ɨ tɨ jɨn jajpuéjtzij, muyíinyaj majta juxaamúuɨritya'aj,
16 a'yaa mu tyi'xáataj muá'ju'un tɨjɨn:

—¡Cuíi' xaa! ¡Cuíi' xaa ɨ chájta'naj tɨ ve'éj! Ɨ tɨ a'ɨ́jna tyi'tyéechan
ɨ tɨ me'estíj tɨ naa een, ajta a'ɨ́jna jɨme' ɨ tɨ táxɨe'muaa, ajta ɨ tɨ po'vij
jɨme', ajta a'ɨ́jna tyo'carújtye'ejmee ɨ tɨ ooroj jɨn tyí'taavijhua, ajta
ɨ tyetyéj tɨ huápuɨ'ɨj tyá'najchij, ajta a'ɨ́jna ɨ peerla tyi'tɨ́j; 17 ¡ajta
jiye'tzín néijmi'i tyu'riá'xɨj ɨ tɨ huápuɨ'ɨj tyá'najchica'aj!

Majta néijmi'i a'ɨ́imaj ɨ maj báarcuj tyimuárɨe'rij, majta ɨ maj
tyí'muɨjhuacaa ɨ báarcuj jitze ɨ maj á'cɨinyej ɨ jájtyij japua, majta

néijmi'i ɨ maj hue'tyée vivi', a'ɨ́ɨ mu a' ɨmuáj jo'huíistɨraa, 18 ajta matɨ'ɨj
jaaséej a'ɨ́jcɨ ɨ cɨtzíj tɨ ájcɨtzujtariaca' tɨ'ɨj tyátaasima'aj ɨ chájta'naj, aj
mu mij a'yan tyityeetyejíihuajraa tɨjɨn:

—¿Jo'nyij ajtáhua'aj sɨ́ɨj chájta'naj já'sejre' tɨ'ɨj a'mújna?

19 Aj mu mij chuéj tɨ muɨɨnyíj ahuóoratziraxɨj ɨ jumu'új jitze,
muuyíinyaj majta juxaamúuɨritya'aj, a'yaa mu tyí'tyejijhuaca'aj tɨjɨn:

—¡Cuíi' xaa! ¡Cuíi' xaa a'ɨ́jna ɨ chájta'naj tɨ ve'éj! A'ɨ́j mu jɨn
huoochíjtyaanyi'taca' muéetzij tɨ jimi tyí'sejre', néijmi'i ɨ maj báarcuj
tyíya'muaaca'aj ɨ maj jɨn antacɨ́'ca'aj ɨ jájtyij japua. A'ɨ́ɨ mu mij
jiye'tzín jó'vej.

20 Ajta ɨ tajapuá siaj já'sejre', siata'aj huatóotyamua've'en,
a'ɨ́jna jɨme' ɨ chájta'naj, siata'aj huatóotyamua've'en mua'aj
mu siaj jɨ'ré'nye'ej séejre' ɨ Dios jimi, siajta mua'aj mu
siaj antyíhuaviihuaca', siajta mua'aj mu siaj Dios jitze
ma'can tyí'xaxa'aj, néijmi'i xu huatóotyamua've'en, ji'nye
tɨ'ɨj ɨ Dios jo'xɨ́jtyej a'ɨ́jcɨ ɨ íitaj, aj pu mua'ajmaj tyámua'
tyajamo'xá'puɨ'ɨntari'ri'.

21 Aj pu'ij sɨ́ɨj tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' tyetyéj pu tyítɨɨ ɨ maj jɨn
tyá'tɨ'xɨcaa, aj pu'ij ja'tyájrɨee ɨ jájtyij jitze tɨ ve'éj, a'yan tyi'xáataj
tɨjɨn:

—A'yaa paj cha'taj atyojo'cárutyij muáaj chájta'naj paj ve'éj
Babilonia paj ántyapuaj, camu mij che' a'náj muasejran. 22 Camu
che' namuáaria'aj muá'ju'un ɨ maj tyí'cui'nacaa ɨ áarpaj jitze, nusu
ɨ maj tyí'cɨ'sityee túuturu'uj jitze, na'ríij ɨ trompéetaj jitze, camu
majta che' tyi'muárɨe'ej muá'ju'un je'ej maj tyi'tɨ́j tyu'yí'tɨn, capu
ajta che' namuáaria'aj ta'mej ɨ maj tyí'tɨxɨcaa. 23 Capu che' a'táaj
ja'mej muéetzij jimi ɨ tɨéj tɨ ú'taa ɨ hua' chi'ij tzajta', capu ajta che'
namuáaria'aj ja'mej ɨ maj tyí'ye'estyaa a'ɨ́ɨmaj ɨ maj moochán
huanyéjnyeɨ'chaca'. Ji'nye a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyí'to'racaria'aj mu a'ɨ́ɨn
pué'eenye'ej ɨ maj a'yan japuan séjria'ca'aj ɨ cháanacaj, ɨ maj majta
viváajma'aj jɨn tyityatatyá'ca'aj, ɨ paj muáaj huo'cuanamuaj matɨ'ɨj
mana'aj pua'máj a'yan séejre' ɨ cháanacaj japua. 24 Ji'nye a'ɨ́jna jitze
ɨ chájta'naj a'ɨ́j mu jitze jáatyoj ɨ hua' xuure' ɨ maj Dios jitze ma'can
tyí'xaxa'ta'aj, majta ɨ maj jɨ'ré'nye'ej séjria'ca'aj ɨ Dios jimi, majta
néijmi'i matɨ'ɨj mana'aj pua'máj huácuij ɨ cháanacaj japua.

Ɨ maj tyí'chuiicaj u tajapuá

19 1 Aj nu nyij tányij huó'namuajri' ɨ maj tajapuá ca'nyíin jɨn
mui'tɨ́j tyajá'xajtaca'aj, a'yaa mu tɨjɨn:

¡Alelúuyaj! Tyiche' tyaatatyójtzi're'en ɨ Dios,
ji'nye a'ɨ́ɨ pu tajapuá huatanyúj,
a'ɨ́j pu ajta jimi já'ma'can ɨ tɨ naa huasé'rin,
ajta ɨ tɨ jɨn néijmi'i putyí'uurej,

2 a'íɨ pu tzáahuatyi'ra'aj jɨn huá'xɨjtye'en,
ajta je'ej tɨ tye'tyévijtye';
a'íɨ pu arí jo'xíjtyej a'íjcɨ ɨ íitaj tɨ jutyévira' jɨn jamue'tɨca'aj ɨ túmii,
ajta ca'nyíjra'aj huo'ta' néijmi'que' ɨ cháanacaj japua,
mej mij jamuán huóoxana'cɨre'en.
Dios pu'ij a'íjna puéjtzij jaatá' a'íjna jɨme' tɨ ɨ íitɨ' huo'cuij a'íɨmaj ɨ maj jahuɨɨre' ɨ Dios.
3 Majtáhua'aj mu a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—¡Alelúuyaj! A'íjna ɨ tɨ jitzán ájcɨtzuj ɨ íitaj capu a'náj huatyápua'rij.
4 Majta a'íɨmaj ɨ huáasij ɨ maj seityéj japuan muáacuaj ará'asej, majta ɨ maj muáacuaj ɨ maj júurij, néijmi'i mu ecóotutaxɨj, mej mij jaatyáanajche ɨ Dios, ɨ tɨ acájca ɨpuárij jitze. A'yaa mu tyí'xajtaca'aj tɨjɨn:
—¡Che' a'yan tyá'ra'nyij! ¡Alelúuyaj!
5 Aj pu'ij síɨj huajíjhuaca' tɨ a'áa véjri' jo'tyávaaca'aj jo'tɨj jo'tyéjvee ɨ maj japuan tyí'mu'vejritacaa, a'yaa pu tyí'xajtaca'aj tɨjɨn:
Siata'aj tyaatatyójtzi're'en ɨ Dios, néijmi'i mua'aj,
mu siaj viváajma'aj jɨn tyityatatyíj,
siajta mu siaj cɨléenye' jɨn tyityatatyíj,
néijmi'i mua'aj mu siaj jahuɨɨre' siajta tzáahuatyi'ra'aj jimi tyícha'ɨj.

Tɨ'ɨj huatyényeɨɨchij ɨ Cánya'aj

6 A'yaa nu nyajta tyihuó'namuajri' maj jéehua ɨ tyeítyee tyí'xajtaca'aj, a'yaa pu namuajria'ca'aj tɨ'ɨj jo'tɨj jájtyij ja'ancáamuɨ'yej, ajta a'yan namuajria'ca'aj tɨ'ɨj ɨ víityee maj tyényuuca'an. A'yaa mu tyí'xajtaca'aj tɨjɨn:
¡Alelúuyaj! Tyiche' tyaatatyójtzi're'en ɨ Dios,
ji'nye pu'ríj huatyóochej tɨ tyu'ta'íjtaj ɨ tavástara',
ajta ɨ Dios ɨ tɨ néijmi'i jɨn antyúumua'reej.
7 Tyiche' huátatyamua've'en, tyajta tyaatatyójtzi're'en,
ji'nye pu'ríj a'ájna atyojo'ré'nyej tɨ'ɨj ɨ cánya'aj huatyényeɨɨchij.
Ajta ɨ tɨ íɨra'ra'an pué'eenye'ej ta'mej pu'ríj ajta tyámua' huóoruuj.
8 A'yaa mu tyaatá' tɨ a'íjna tyu'tyóochejtyej ɨ cáanarij tɨ me'estíj tɨ ajta naa een, tɨ tyama'astájyi'ij tɨ quee choomua.
Ji'nye a'íjna ɨ cáanarij tɨ naa een, a'íɨ pu pué'een ɨ maj jɨn tyámua' tyityetyúucha'ɨɨca'aj a'íɨmaj ɨ tyeítyeristyamua'me'en ɨ Dios.
9 Ajta ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' a'yaa pu tyinaaté'exaaj tɨjɨn:
—Ootyéeyu'xaj a'yan tɨjɨn: “Miche' huatóotyamua've'en a'íɨmaj ɨ maj huo'tá'inyej mej mij jamuán tyú'cua'nyij ɨ cánya'aj a'ájna xɨcáara' tɨ jitzán huatyényeɨɨchij.”

© 1996 David C. Cook

Apocalípsis 19:9

A'yaa pu ajta tyinaaté'exaaj tɨjɨn:
—A'ífjna ɨ nyúucarij nyaj mua'ixaatye' Dios pu jɨ'ré'can jɨme' janyuucaa.
10 Aj nu nyij tyítunutaca' jo'tɨj ja'ra'ɨícajmee nyej nyij jaatyáanajche, aj pu'ij a'yan tyinaaté'exaaj tɨjɨn:
—Capáj a'yan rɨjcaj, ji'nye nyáaj nu jahuɨire' ɨ Dios, a'yájna patɨ'ɨj muáaj majta a'ɨímaj ɨ a'ihuáamua' ɨ maj a'yan rɨcɨj je'ej tɨ ɨ Jesús tyihuó'ixaaj. Pata'aj ɨ Dios huatyáanajchej.
Ji'nye a'yájna tɨ'ɨj tyu'xájtaca' ɨ Jesús, a'ɨí pu a'ɨín pué'een ɨ tɨ huo'cámua'riityej a'ɨímaj ɨ maj Dios jitze tyí'xajtaca'aj.

A'ɨfjna ɨ tɨ avá'caj ɨ cahuáayu' japua tɨ cuéeinara'

11 Aj nu nyij jaaséej tɨ antácuunyica'aj u tajapuá, aj pu'ij cahuáayu' huataséjre tɨ cuéeinara', ajta ɨ tɨ avá'caj a'yaa pu ántyapuaj tɨjɨn Ɨ tɨ tyámua' een tɨ ajta tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyí'xaj, ji'nye tyámua' pu tyí'ijtaca'aj, ajta a'yan cha'taj tyí'nyo'sa'ca'aj. 12 A'yaa pu huasé'rihua'aj ɨ jɨ'sáara' tɨ'ɨj tɨéj tɨ á'taa, ajta mui'caa tyo'carújtya'ajma'caa ɨ cúruun ɨ jumu'új jitze, ajta jitzán á'yu'si'ij je'ej tɨ a'ɨín ántyapuaj, ajta a'ɨí na'aj jusɨ́ɨj yó'itej. 13 Ajta ɨ cáanarij tɨ tyí'chajca'aj xúure'ej

pu jéehua a'ma'ca'aj, ajta a'yan ántyapuaj tɨjɨn Ɨ Nyúucaria'ra' ɨ
Dios. 14 Majta cújta' huajú'ca'aj ɨ xantáaru' maj tajapuá já'ma'can,
cuéeinavi' metyi'cháaj tɨ tyi'tyama'astájyi'caa tɨ ajta huápuɨ'ɨj
tyi'jɨ́'re'en ajta quee tyí'choomuavi'ca'aj, majta je'en cahuáayu'uj
japua ave'tye'tya'ajma'caa maj cueinaa. 15 Ajta ɨ tyényi'tze' náhuaaj
pu éejnyinyiica'aj tɨ huápuɨ'ɨj tyí'ɨtzɨj, tɨ'ɨj jɨn tyihuo'puéjtye'en ɨ
néijmi'caa ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj a'yan séejre' ɨ cháanacaj japua. Ca'nyéjrij
pu jɨn tyihuo'ta'ɨ́jtye'sij. Ajta a'ɨ́ɨn hua' japua jarárɨesij ɨ tɨ jɨn huápuɨ'ɨj
nyú'camuɨ' ɨ Dios tɨ néijmi'i jɨn antyúumua'reej. 16 Ajta ɨ máancajra'an
jitze, huárita' pujmua' a'yaa pu tyé'yu'si' tɨjɨn: "Hua' tajtúhuan ɨ
tajtúhuaanyij, ajta ɨ tɨ tyihuá'ijtye' ɨ maj tyí'ijta."

17 Nyajta je'en séej huaséj ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre', a'áa pu
jo'tyávaaca'aj ɨ xɨcáj jitze, a'yaa pu ca'nyíin jɨn tyihuo'tajé néijmi'caa ɨ
pína'see ɨ maj jútye' ra'ra' tɨjɨn:

—Siata'aj mujo'vá'ju'un siaj sij tyú'cua'nyij ɨ Dios tɨ
tyaja'muacue'tyen, 18 siaj sij jáacua'nyij ɨ huá'hue'ra' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
tyí'ijta, ɨ maj tyihuá'ijtye' ɨ xantáaru', siajta ɨ huá'hue'ra' ɨ tyétyacaa
ɨ maj jéehua uhuácaca'nye', siajta huá'hue'ra' ɨ cahuáayu'uj, majta
ɨ maj ave'tye'tya'ajma'caa, néijmi'i ɨ huá'hue'ra' ɨ tyétyacaa, ɨ maj
juxáahuaj cɨɨnyej, nusu ɨ maj ca'nyéjrij jɨn tyí'muarɨe', ɨ maj cɨléenye'
jɨn tyityatatyíj, nusu ɨ maj va'cán jɨn tyí'huɨɨre'.

19 Nyatɨ'ɨj nyij jaaséej a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ je'ej pua'aj huasé'rin nyajta ɨ
maj tyí'ijta ɨ cháanacaj japua hua' jamuán ɨ juxantáaru'ustyamua',
maj aja'tyúusɨɨria'ca'aj mej mij jaatanyo'si'tye'en a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ avá'caj
ɨ cahuáayu' japua, majta ɨ xantáaru'ustyamua'mua'. 20 Ajta a'ɨ́jna
ɨ tyi'tɨ́j tɨ je'ej pua'aj huasé'rin, a'ɨ́j mu huatyéevi', majta jamuán
a'ɨ́jna ɨ tɨ hue'tzij jɨn tyí'xajtaca'aj a'ɨ́jna jitze ma'can, ɨ tɨ ajta jitzán
ma'can jéehua tyu'muárɨej. A'ɨ́j pu jɨn huo'cuanamuaj a'ɨ́jna ɨ tɨ jitzán
ma'can hue'tzij jɨn tyí'xajtaca'aj, a'ɨ́ɨjma ɨ maj huatóoa' maj hua' jitze
jo'yú'xaj je'ej tɨ ántyapuaj a'ɨ́jna ɨ tyi'tɨ́j majta jaatyánajchaca'. Aj pu'ij
a'ɨ́jna ɨ tyi'tɨ́j tɨ je'ej pua'aj huasé'rin, ajta ɨ tɨ hue'tzij jɨn tyí'xajtaca'aj
a'ɨ́ɨ mu huavívi'ri'huaca', matɨ'ɨj mij a'áa huaja'tyáahua'xɨj júurican
jo'tɨj ja'alaguun tɨ asúufrej jɨn á'taa. 21 Majta ɨ séecan a'ɨ́ɨ mu
huácui'iihuaca' a'ɨ́jna jɨme' ɨ chúun tɨ éejnyinyiica'aj ɨ tyényi'tze' a'ɨ́jna
ɨ tɨ cahuáayu' japua avá'caj, majta néijmi'i ɨ pína'see tyámua' mu
tyityaatajú'xaj a'ɨ́jna jɨme' ɨ huá'hue'ra' ɨ maj huácuij.

Cɨríistu' pu tyu'ta'ɨ́jtaj séej ví'ra'aj nyinyi'ra'aj

20 1 Séej nu huaséj ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' tɨ jútye' aje'cáma'ca'aj,
ajta yáavij huáchuisima'aj ɨ tɨ jɨn ja'tyáanaj jo'tɨj ja'tyácun
ajta cadéenaj huapísime'ej tɨ vivéj. 2 Aj pu'ij jaatyéevi' a'ɨ́jcɨ ɨ cú'cu'uj,
a'ɨ́jna ɨ tɨ jájcuaj ɨmuáj huataséjre, ɨ tɨ a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tyiyáaru', aj
pu'ij jaatyáajɨ'quej tɨ'ij séej ví'ra'aj nyinyi'ra'aj jɨ'qui'huaj. 3 Aj pu'ij

a'áa ye'tyájrɨee jo'tɨj ja'tyácun, ajta je'en ja'tyáanaj ta'aj ij quee
che' huá'cuanamuaj ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can 'asta na'aj
quee mutyojo'me'en séej ví'ra'aj nyinyi'ra'aj, aj pu'ij té'ej cíɨra'tzuj
tyu'tátuiihuaj.
4 Nyatɨ'ɨj nyij ɨpuárij tyu'séj, a'íɨjma mu jitzán acátye'tya'aj ɨ
maj ja'ancuriáa' mej mij huo'xíjtye'en ɨ tyeítyee. Nyajta je'en hua'
júuricamej huaséj a'íɨjma ɨ maj hui'ijveechixɨj ɨ hua' mu'uj a'íjna jɨme'
maj tyámua' éenye'ej ɨ Jesús jimi, majta a'íjna jitze ɨ nyúucaria'ra' ɨ
Dios. A'íɨmaj ɨ maj quee jaatyánajchaca' a'íjcɨ ɨ tɨ je'ej pua'aj huasé'rin
camu majta ɨ tɨ jahuɨɨre', majta quee huatóoa' maj hua'ajtyiyú'xaxɨ'ɨn
ɨ huá'cuaatze' nusu ɨ jumuáca' jitze. Aj nu nyij huo'séj maj
huatájuuriaca' majta je'en jamuán tyu'ta'íjtaca' ɨ Cɨríistu' séej ví'ra'aj
nyinyi'ra'aj jitze. 5 Majta ɨ séecan ɨ maj huácuij, camu huatájuuriaca'
'asta na'aj quee mutyojo'mej séej ví'ra'aj nyinyi'ra'aj. A'íi mu a'íɨn
pué'een ɨ maj anaquéej huatájuuriaca'. 6 Miche' huatóotyamua've'en
a'íɨmaj ɨ maj hua' jamuán anáatya'aj huatájuurij, ji'nye a'íɨjma mu
jitze ajtyáma'can ɨ tyeítyeristyamua'me'en ɨ Dios. Majta quee che'
cui'nyij, sulu a'íɨ mu tyitye'entyárutyij ɨ Dios jimi, majta ɨ Cɨríistu'
jimi, mej mij séej ví'ra'aj nyinyi'ra'aj jamuán tyu'ta'íjtaj.

Dios pu ja'antyimué'tɨj ɨ tyiyáaru'

7 Tɨ'ɨj mutyojo'me'en ɨ séej ví'ra'aj nyinyi'ra'aj, a'íɨ pu ɨ tyiyáaru'
huatátuiihuaj jo'tɨj je'tyánami'huaca'aj, 8 aj pu'ij eetaméj tɨ'ij
huo'cuanamuan a'íɨjma ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can, ɨ maj a'áa
jo'cháatɨmee jo'tɨj ɨ xɨcáj jé'ejnyinyiij, majta ɨ maj a'áa pujmua'
jo'cháatɨmee jo'tɨj ɨ xɨcáj ja'ancáru'pij, majta ɨ maj ajtyapuáj pujmua'
jo'cháatɨmee, majta ɨ maj áatyej pujmua' huacháatɨmee, ajta a'íjcɨ ɨ tɨ
a'yan ántyapuaj tɨjɨn Gog, ajta a'íjcɨ ɨ Magog, majta néijmi'caa ɨ maj
hua' jitze ajtyáma'can ɨ maj a'yan ará'asej tɨ'ɨj ɨ séj tɨ a'áa ja'ajtyájcaj
jo'tɨj ja'va'ástɨmee ɨ jájtyij tɨ ve'éj, a'íɨjma mu mij tyísɨɨre'ej mej mij
huatyényo'se'en. 9 Matɨ'ɨj mij néijmi'que' oorióonajchaca' tɨ'ɨj na'aj
ooyóhuaj ɨ chuéj, matɨ'ɨj mij hua'ajnáj jo'maj tyojo'tyá'ɨnaamuarica'aj
ɨ maj tyámua' een ɨ Dios jimi, a'íɨjma ɨ Dios tɨ hua'xɨe've'. Ajta tɨéj
pu uje'cájvej u tajapuá, tɨ'quij huo'tyáatɨej a'íɨjma ɨ maj jamuán
huajú'ca'aj ɨ tyiyáaru'. 10 Ajta ɨ tyiyáaru', ɨ tɨ huo'cuanamuaj, a'áa pu
ja'tyárɨeehuaca' jo'tɨj ja'alaguun ajta já'taa ɨ asúufrej jɨme', jo'maj
majta ja'tyáavatzɨj a'íjna ɨ tɨ je'ej pua'aj huasé'rin ajta a'íjna ɨ tɨ
jahuɨɨria'ca'aj, ajta a'íjna ɨ tɨ hue'tzij jɨn tyí'xajtaca'aj. A'áa mu mij
jajpuéetzij muá'ju'un tújca majta tíca' majta jusén jɨme'.

Dios pu huá'xɨjtye'en a'ájna jo'tɨj já'sejre' ɨ ɨpuárij tɨ ve'éj

11 Nyatɨ'ɨj nyij ɨpuárij huaséj tɨ ve'éj tɨ naa tyí'cueenara', nyajta
a'íj huaséj ɨ tɨ acájca. Ajta ɨ cháanacaj, ajta ɨ tajapuá, a'áa pu

ja'huóopua'rixɨj a'ɨ́jna jimi, camu che' ma' já'sejria'ca'aj. 12 Nyajta je'en
a'ɨ́ɨjma huaséj ɨ maj huácuij, ɨ maj huáasij majta ɨ maj cɨ́leen, a'áa mu
ja'riá'vaaca'aj a'ɨ́jna jimi ɨ ɨpuárij, aj mu mij séej ootácuuraca' ɨ yu'xarij,
majtáhua'aj séej ootácuuraca' ɨ yu'xarij ɨ maj jitzán á'yu'si'ij je'ej maj
ántya'ruj ɨ maj júurij huatyá'ɨtzeere'ej ɨ Dios jimi. Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
merɨ́j huácui'ijcaa a'yaa mu tyityo'xɨ́jtyi'huaca' je'ej maj tyi'tɨ́j huáruuj
matɨ'ɨj móoj júurica'aj, majta je'ej tɨ tyé'yu'si'huaca'aj ɨ yu'xarij jitze.
13 Aj mu mij huataséjre ɨ maj atyájcuii ɨ jájtyij jitze, majta néijmi'i ɨ
séecan ɨ maj huácui'ijcaa, néijmi'i mu majtáhua'aj huatájuuriaca', aj
pu'ij Dios huo'xɨ́jtyej a'ɨ́jna jɨme' je'ej maj tyi'tɨ́j jɨn huarɨ́j matɨ'ɨj móoj
júurica'aj. 14 Ajta je'en a'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'tyacui'caa a'áa pu ja'tyárɨeehuaca'
jo'tɨj ja'alaguun ajta á'taa asúufrej jɨme'. A'íi pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ maj
majtáhua'aj jɨn cui'nyij, 15 a'áa mu majta huaja'tyáahua'xɨj ɨ maj quee
áyu'si'huaca'aj je'ej maj ántya'ruj ɨ yu'xarij jitze tɨ hua'tá'caa maj jusén
jɨn júurij huatyá'ɨtzeere'en ɨ Dios jimi.

A'ɨ́jna ɨ tajapuá tɨ já'sejre' tɨ jájcuaj ajta ɨ cháanacaj tɨ ajta jájcuaj

21 1 Aj nu nyij tányij ɨ tajapuá huaséj tɨ jájcuaj, nyajta ɨ
cháanacaj tɨ ajta jájcuaj, ji'nye a'ɨ́jna ɨ tajapuá tɨ anaquéej
séjria'ca'aj, ajta a'ɨ́jna ɨ cháanacaj tɨ mí'ma'can, capu che' séjria'ca'aj,
ajta ɨ jájtyij tɨ ve'éj, capu ajta che' séjria'ca'aj.
2 Nyajta je'en jaaséej ɨ chájta'naj tɨ jájcuaj tɨ ajta naa een ɨ tɨ a'yan
ántyapuaj tɨjɨn Jerusalén, tɨ jútye' aje'cáma'ca'aj jo'tɨj ɨ Dios já'sejre'.
Tyámua' pu huóoruuj a'ɨ́jna ɨ chájta'naj tɨ'ɨj ɨ íitɨ' tɨ huatyéviche'sij.
3 Nyajta je'en nyúucarij huánamuajri' tɨ ca'nyíin jɨn a'áa tyojo'taxájtaca'
jo'tɨj ɨ ɨpuárij jo'tyávaaca'aj, a'yaa pu tyí'xajtaca'aj tɨjɨn:
—Iiye'ej pu putyí'rɨcɨj jo'tɨj já'sejre' ɨ Dios hua' jamuán ɨ
tyétyacaa. Hua' jamuán pu huatyá'ɨtzeere'ej, majta a'ɨ́ɨmaj mu
tyeɨ́tyeristyamua'me'en pue'éenye'ej muá'ju'un. Ajta ɨ Dios a'ɨ́ɨ pu
hua' Dios pué'eenye'ej ta'mej. 4 Tyámua' pu tyihuo'tyéjeevij mej
mij quee che' juxaamuɨjritya'aj, camu che' cui'nyij, camu che'
juxaamúuɨritya'aj muá'ju'un a'ɨ́jna jɨme' tɨ sɨ́ɨj huamuɨ́', camu majta
che' juyiinyaj muá'ju'un, camu che' tyi'tɨ́j jɨn jajpuéetzij muá'ju'un,
ji'nye a'ɨ́jna ɨ tɨ aamí' tyí'sejria'ca'aj capu che' tyi'séere'ej ta'mej.
5 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ ɨpuárij jitze acájca a'yaa pu tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
—Nyáaj nu néijmi'i tyi'jajcuare'en ɨ tɨ tyí'sejre'.
Ajta a'yan tɨjɨn:
—Ootyéeyu'xaj a'ɨ́jcɨ, ji'nye a'íi pu nyúucarij tzáahuatyi'ra'aj jɨn
tyí'xaj, ajta ɨ'rɨ́j siaj jitzán tyú'ca'nyej.
6 Aj pu'ij a'yan tyinaaté'exaaj tɨjɨn:
—Pu'rɨ́j tye'entyícɨ'piihuaca'. Nyáaj nu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyaj anájcaj,
nyajta ɨ nyaj uvé'tyajtɨj, nyáaj nu jájcuaj ɨmuáj huataséjre, nyajta jusén
jɨme' séeria'aj na'mej. A'tɨ́j tɨna'aj tɨ huataí'imu'un nyáaj nu huáapua'aj

jaatá'sij a'ɨ́jcɨ ɨ jájtyij tɨ a'áa já'ajnyinyii jo'tɨj ja'ajréxaj, a'ɨ́jna ɨ jájtyij ɨ
tɨ jɨn júurij ja'mej jusén jɨme'. 7 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ tyu'tyámue'tɨn, néijmi'i
pu a'ɨ́jna tyá'cɨ'tyij, nyáaj nu Dios ra' pue'éenye'ej na'mej, ajta a'ɨ́ɨ
pu nyiyóoj pue'éenye'ej ta'mej. 8 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj je'ej pua'aj
tyityetyúucha'ɨj, ɨ maj quee tyá'tzaahuatye', ɨ maj tyú'xana've', ɨ maj
tyí'tyacui'caa, ɨ maj úucaa jamuán juxana'cɨre', ɨ maj tyí'chahuaa, ɨ
maj sáanturij najchej majta ɨ maj tyí'hue'tacaa, a'yaa pu tyihuá'cɨ'tyij
maj a'áa jo'tyá'ɨtzeere'en jo'tɨj ja'alaguun tɨ asúufrej jɨn á'taa, a'ɨ́ɨ pu
a'ɨ́ɨn pué'een ɨ maj jɨn majtáhua'aj cui'nyij.

Ɨ Jerusalén tɨ jájcuaj

9 Aj pu'ij sɨ́ɨj nye jimi aje'ré'nyej ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' tɨ hua' jitze
ajtyáma'can ɨ maj aráahua'puaj ará'asej, ɨ maj túxa'aj tyi'tyáɨ'pu'ca'aj ɨ
tɨ ajta aráahua'puaj tya'rá'asej, ɨ tɨ jitzán arámuaaca'aj ɨ cui'nyi'ra'aj ɨ
maj jɨn jajpuéjtzica'aj ɨ tyeɨ́tyee, a'yaa pu tyinaaté'exaaj tɨjɨn:
—Mujo'té'yi'ij, nyáaj nu muaataséjratye'sij a'ɨ́jna ɨ tɨ jimí tya'tóoraj
ɨ cánya'aj tɨ ajta ɨ́ɨra'ra'an pue'éenye'ej ta'mej.
10 Ajta je'ej tɨ tyinaataséjra ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, a'ɨ́ɨ pu ɨ tɨ
tajapuá tyí'huɨɨre' nyojoovi'tɨj jo'tɨj jɨríj jo'tácaj tɨ huápuɨ'ɨj ájtyeej,
aj pu'ij naataséjraj ɨ chájta'naj tɨ naa een ɨ tɨ a'yan ántyapuaj
tɨjɨn Jerusalén, a'áa pu jútye' je'cáma'ca'aj jo'tɨj ɨ Dios já'sejre'.
11 Naa pu tyi'tyama'astájyi'caa a'ɨ́jna ɨ chájta'naj tɨ'ɨj ajta ɨ Dios tɨ
huápuɨ'ɨj naa huasé'rin, a'yaa pu tyi'tyatáatɨyi'caa tɨ'ɨj ɨ tyetyéj tɨ
huápuɨ'ɨj tyá'najchij, tɨ'ɨj ajta tyí'tatzaj a'ɨ́jna ɨ cristal. 12 Va'tɨ́j pu jɨn
curiá'nami' ajta tyámua' tyé'ejtyee, tamuáamuata' japuan hua'puaj
pu ará'axcaa jo'tɨj ja'pueertaj, ajta jo'tɨj ja'pueertaj tajmee a'ɨ́ɨ mu
eetyú'uuca'aj ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre', ajta néijmi'que' puéertaj jitze
sɨ́ɨj ajta sɨ́ɨj a'yaa pu tyé'yu'si'huaca'aj je'ej maj ántya'ruj a'ɨ́ɨmaj
ɨ tyeɨ́tyeristyamua'me'en ɨ maj hua' jitze eeráma'can a'ɨ́ɨmaj ɨ
yójmua'mua' maj Israel jitze ajtyáma'can. 13 Huéeicaj pu pua'maquéj
a' puéertaca'aj a'ájna pujmua', jo'tɨj ɨ xɨcáj jé'ejnyinyiij, ajta
huéeicaj pua'maquéj ajtyapuáj pujmua', a'yaa pu ajta huéeicaque'
tyá'pueertaca'aj áatyej pujmua', ajta huéeicaque' a'ájna pujmua' jo'tɨj
ɨ xɨcáj ja'ancáru'pij. 14 Ajta tamuáamuata' japuan hua'puaj ɨ tyetyéj
ataquéetɨme ɨ tɨ japuan ájtaavijhuaca' ɨ tɨ jɨn curiá'nami' ɨ chájta'naj,
a'ɨ́j pu'ij jitze á'yu'si'ij je'ej maj ántya'ruj ɨ maj tamuáamuata' japuan
hua'puaj ará'asej, ɨ cánya'aj tɨ hua'antyíhuoj.
15 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' tɨ nyajamuan tyí'xajtaca'aj, a'ɨ́ɨ
pu tyi'tɨ́j iityéchooca'aj tɨ'ɨj cɨyéj tɨ ooroj jɨn taavijhuaca'aj, a'íi pu
a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ jɨn jaatyé'iten a'chu tɨj ve'éj ɨ chájta'naj, ajta a'chu
tɨ antayóhuaj ɨ puéertaj, ajta a'chu tɨ ájtyeej ɨ tɨ ájtaavijhuaca'. 16 Ajta
ɨ chájta'naj juxa'aj pu huatátyeevi'ca'aj, a'chu tɨ huatátyeej a'yaa pu
cha'tána'aj ooyóhuaj. Ajta ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' a'ɨ́ɨ pu jaatyé'itej

ɨ chájta'naj a'ɨ́jna jɨme' ɨ cɨyéj, hua'puaj ví'ra'aj quiloometroj pu huatátyeej ɨ chájta'naj, a'yaa pu cha'tána'aj aantayóoj, ajta a'yan cha'tána'aj ájtyeevi'ij. 17 Aj pu'ij té'ej jaatyé'itej a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ ájtaavijhuaca', a'yaa pu'ij ájtyeej huéeicatyej japuan anxɨ́vij meetroj pu ájtyeej, ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' a'yaa pu tyeetyé'itej matɨ'ɨj tyá'mua'reej ɨ tyétyacaa.

18 Ajta ɨ jáxu'uj tyetyéj pu jɨn ájtaavijhuaca' maj a'yan jatamuá'muaj tɨjɨn diamante, ajta néijmi'i ɨ chájta'naj, ooroj pu jɨn taavijhuaca'aj, ajta a'yan tya'tátaave'ej tɨ'ɨj ɨ jájtya'huaa. 19 Ajta ɨ tɨ atátaavijhuaj ɨ tɨ japuan ájtaavijhuaj ɨ tɨ jɨn curiá'nami' ɨ chájta'naj, naa pu tyámua' tyí'taavijhuaca'aj a'ɨ́jna jɨme' ɨ tyetyéj tɨ huápuɨ'ɨj naa huasé'rin, anaquéej pu a'ɨ́jna ɨ tyetyéj tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn diamante, ajtáhua'aj sɨ́ɨj ɨ zafiro tɨ puɨ́rɨcɨj, ajta a'ɨ́jna ɨ ágata tɨ tyetyéj pué'een tɨ sɨ́ɨchira', ajta a'ɨ́jna ɨ tyetyéj tɨ huá'raa esmeralda tɨ ántyapuaj, 20 ajta a'ɨ́jna ɨ ónice tɨ yú'xare', ajta a'ɨ́jna ɨ cornalina tɨ po'vij, ajta ɨ crisólito tɨ tyóomuara', ajta a'ɨ́jna ɨ berilo tɨ cɨ́ɨ tyí'tyoomuara', ajta a'ɨ́jna ɨ topacio tɨ naa tyí'tyoomuara', a'ɨ́jna crisoprasa tɨ naa tyí'tyoomuara' ajta cɨ́ɨ tyi'hua'raa, ajta a'ɨ́jna jacinto tɨ nacámuaa, ajta a'ɨ́jna ɨ amatíista tɨ naa tyí'nyeeri'ij. 21 A'ɨ́jna ɨ puéertaj tɨ tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, a'ɨ́j pu jɨn taavijhuaca'aj ɨ peerla. Ajta néijmi'i ɨ cáayej ooroj pu jɨn taavijhuaca'aj tɨ a'yan tyí'tatzaj tɨ'ɨj ɨ jájtya'huaa.

22 Nyajta quee tyeyúuj a jo'séj, ɨ chájta'naj jitze, ji'nye a'ɨ́jna ɨ tavástara', ɨ Dios tɨ néijmi'i jɨn antyúumua'ree, a'ɨ́ɨ mu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tyeyúuj, ajta a'ɨ́jna ɨ cánya'aj. 23 Ajta a'ɨ́jna jitze ɨ chájta'naj, capu juxɨe've' tɨ ɨ xɨcáj huá'tatzavi'tya'aj nusu ɨ máxcɨrɨe', ji'nye a'ɨ́ɨ pu jɨn ɨ Dios huányeeri'ij, ajta a'ɨ́jna ɨ cánya'aj, a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tatzárij. 24 Majta a'ɨ́ɨmaj ɨ tyeɨ́tyee a'ɨ́ɨ mu nyéeri'iste' cɨɨnyej muá'ju'un ɨ chájta'naj jitze, majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyihuá'ijtye' ɨ maj a'yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua, a'ɨ́ɨ mu tyu'tátuiire'sij ɨ maj jɨn chíjtyaanyi'taca'aj. 25 Camu a'náj tye'tyánasij jo'tɨj ja'pueertaj ɨ chájta'naj jitze, ajta quee a'náj huatɨ́ca'aj ta'mej, 26 a'ɨ́j mu jimi tyu'tátuiire'ej néijmi'i ɨ maj tyí'ijcha'ɨj ɨ maj va'cán jɨn tyityatatyíj, majta ɨ maj jɨn huápuɨ'ɨj naa huasé'rihua'aj, 27 ajta quee a'náj tyi'tɨ́j tɨ xána'vi're' utyárutyij u chájta'naj jitze, nusu a'tɨ́j tɨ je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ɨj, nusu ɨ tɨ tyú'cuanamuaj. Sulu a'ɨ́ɨ mu'uj ɨ maj á'yu'si'ij ɨ yú'xaria'ra' jitze ɨ cánya'aj ɨ tɨ hua'tá'caa mej mij jusén jɨn júurij.

A'ɨ́jna ɨ játya'naj ajta ɨ cɨyéj tɨ a'áa já'sejre'

22 1 A'ɨ́jna ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' pu játya'naj naataséjraj tɨ naa éenye'ej muɨ'yej, ajta a'ɨ́jna ɨ jájtyij júuricamej pu tyu'tá'caa. Naa pu tyí'me'estij ɨ jájtyij tɨ'ɨj ɨ cristal, ajta a'áa je'rányajcaa jo'tɨj jo'tyéjvee ɨ ɨpuárij tɨ jitzán acájca ɨ Dios, ajta a'ɨ́jna ɨ cánya'aj.

2 Ajta aˈáa jéˈtaˈ jeˈcámuɨˈyacaˈaj ɨ cáayej jitze, ajta juxaˈaj ɨ ciyéj
tyeˈejtyaváatɨmaˈcaa joˈtɨj jooˈástɨmee ɨ jájtyij, aˈíɨ pu aˈíɨn pué'een
ɨ ciyéj ɨ maj jɨn júurij muáˈraˈnyij, tamuáamuataˈ japuan huaˈpuaj
pu puaˈmáj tajcariaˈaj séej nyinyiˈraˈaj jitze, ajta ɨ xámueˈraˈ, aˈyaa
pu tyíˈhuɨɨreˈ mej mij aˈíjna jɨn tyihuóˈhuaatyeˈen aˈíɨmaj ɨ maj séej
chuéj japua joˈcháatɨmee. 3 Capu cheˈ tyiˈtíj séeriaˈaj taˈmej tɨ jeˈej
puaˈaj huóˈuurej. Aˈíjna ɨ ɨpuariáaraˈan ɨ Dios ajta ɨ cányaˈaj, aˈíɨ pu
séeriaˈaj taˈmej ɨ chájtaˈnaj jitze, mej mij ɨ tyeítyeristyamuaˈmeˈen
jaatyáanajche. 4 Aˈíɨ mu jaséeraj muáˈjuˈun, ajta huáˈcuaatzeˈ séeriaˈaj
taˈmej jeˈej tɨ aˈíɨn ántyapuaj. 5 Capu aˈnáj huatyátɨcaˈrij aˈájna, majta
aˈíɨmaj ɨ maj aˈáa jaˈchej, capu cheˈ huaˈ jitze juxɨéˈvaˈaj taˈmej ɨ
tatzárij, nusu ɨ xɨcáj, jiˈnye aˈíɨ pu tavástaraˈ ɨ Dios huaˈtátzaviˈraj
jaˈmej, majta aˈíɨmaj mu tyiˈíitaj muáˈjuˈun jusén jɨmeˈ.
6 Aj puˈij aˈyan tyinaatéˈexaaj aˈíjna ɨ tɨ tajapuá tyíˈhuɨɨreˈ tɨjɨn:
—Aˈíi pu ɨ nyúucarij tzáahuatyiˈraˈaj jɨn séejreˈ ajta jɨˈréˈcan jɨmeˈ.
Aˈíjna ɨ tavástaraˈ ɨ Dios, aˈíɨ pu aˈyan tyihuoˈtáˈ ɨ ju júuricamej aˈíɨjma
ɨ maj jitzán maˈcan tyíˈxajtacaˈaj, aˈíɨ puˈij ajta nyéetzij nyojoˈtaˈítyacaˈ
nyej nyij tyihuoˈtaséjratyeˈen aˈíɨjma ɨ maj jahuɨɨreˈ ɨ Dios jeˈej tɨ
jiyeˈtzín atyojoˈréˈnyesij.
7 —¡Jiyeˈtzín nu uvéˈnyesij!
¡Cheˈ huatóotyamuaˈveˈen aˈíjna ɨ tɨ jaˈastej jeˈej tɨ tyéˈyuˈsiˈ aˈíjcɨ ɨ
yuˈxarij jitze!
8 Nyáaj, Juan, nyáaj nu jáanamuajriˈ nyajta jaaséej jeˈej tɨ
tyéˈyuˈsiˈ aˈíjna jitze ɨ yuˈxarij. Ajta nyatɨˈɨj aˈyan tyáanamuajriˈ,
nyajta aˈyan tyuˈséj, aj nu nyij jimi tyítunutacaˈ aˈíjcɨ ɨ tɨ
tajapuá tyíˈhuɨɨreˈ, nyej nyij jaatyáanajche. 9 Ajta aˈíjna aˈyaa pu
tyinaatéˈexaaj tɨjɨn:
—Capáj aˈyan rɨjcaj, jiˈnye nyáaj nu nyajta jahuɨɨreˈ ɨ Dios, aˈyájna
patɨˈɨj muáaj, ajta matɨˈɨj majta aˈihuáamuaˈ ɨ maj Dios jitze maˈcan
tyíˈxajtacaˈaj majta néijmiˈi aˈíɨmaj ɨ maj aˈyan rɨcɨj jeˈej tɨ tyéˈyuˈsiˈ
aˈíjcɨ jitze ɨ yuˈxarij. Pataˈaj aˈíj huatyáanajchej ɨ Dios.
10 Aˈyaa pu ajta tyinaatéˈexaaj tɨjɨn:
—Capáj jaˈavaataj ɨ nyúucarij tɨ áˈyuˈsiˈij aˈíjna jitze ɨ yuˈxarij,
jiˈnye puˈríj atyojoˈréˈnyesij aˈájna xɨcáaraˈ tɨ jitzán néijmiˈi
tyeˈentyipuáˈrij. 11 Ajta aˈíjna ɨ tɨ jeˈej puaˈaj tyiˈtyúuchaˈɨj, cheˈ ooj
jeˈej puaˈaj tyiˈtyúuchaˈɨɨj, ajta ɨ tɨ xánaˈviˈreˈ, cheˈ ooj xánaˈvisiˈ
séjreˈej, ajta ɨ tɨ jɨˈréenyeˈej séejreˈ ɨ Dios jimi, cheˈ ooj tyámuaˈ
tyíˈsejriaˈaj.
12 —Aˈyaa pu tyiˈjaˈyájna, nyáaj nu jiyeˈtzín uvéˈnyesij, nyajta
jaaˈáˈsimaˈaj naˈmej jeˈej tɨ síɨj tyiˈtíj jɨn huaríj. 13 Nyáaj nu aˈíɨn
pué'een ɨ taˈnájcaj, nyajta ɨ nyaj uvéˈtyajtɨj, nyajta aˈíɨn pué'een ɨ nyaj
jájcuaj ɨmuáj huaséjre, nyajta jusén jɨmeˈ séeriaˈaj naˈmej, nyáaj nu
anaquéej huataséjre tɨˈɨj quee xu tyiˈtíj séjriaˈcaˈaj, nyajta nu aˈíɨn

pué'een ɨ nyaj néijmi'i tya'ancuriáa'sij tɨ'ɨj tye'entyipuá'rej ijíij tɨ tyí'sejre'.

14 Miche' huatóotyamua've'en a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyí'jo'sicaa ɨ tyúucaanaa tɨ'ij a'yan tyihuó'cɨ'tyij maj jáacua'nyij ɨ táque'ra' ɨ cɨyéj ɨ maj jɨn júurij huatyá'ɨtzeere'en, mej mij majta a'áa jo'tyájrutyej jo'tɨj ja'pueertaj ɨ chájta'naj. 15 Majta apua'quéj mu jo'tyá'ɨtzeere'ej ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨij, majta ɨ maj tyí'chahuaaraj, majta ɨ maj juxana'cɨre', majta ɨ maj tyí'tyacui'caa, majta ɨ maj sáanturij na'michej majta néijmi'i ɨ tɨ a'yan tyihua'ráanajchi ɨ tɨ hue'tzij pué'een, mej mij a'náj tɨna'aj tyí'hue'taj.

16 —Nyáaj, Jesús, nyáaj nu jaata'ítyaca' ja'mua jimi a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ nyahuɨire' tɨ'ij tyajamuaté'exaatye' mua'ajmaj mu siaj jusɨ'rii ɨ tyeyúuj tzajta'. Nyáaj nu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyaj David jitze eeráma'can. Nyáaj nu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ xú'ra'vej tɨ eeré'nyinyii tapuá'risima'caj.

17 Ajta ɨ júuricama'ra' ɨ Dios, ajta ɨ tɨ oochán huatyéevichej ɨ cánya'aj, a'yaa mu tyí'xaj tɨjɨn:

—Mupo'vé'me'.

Ajta ɨ tɨ iityánamuaj, che' ajta a'yan tyu'taxáj tɨjɨn:

—Mupo'vé'me'.

Ajta ɨ tɨ í'mu'uj, ajta jaxɨe'va'aj tɨ huaye'en, che' mujo'vé'me'en ajta je'en huáapua'aj jaayé'en ɨ jájtyij ɨ tɨ jɨn júurij huatyá'ɨtzeere'ej.

18 Ajta néijmi'i ɨ maj janamuaj je'ej tɨ tyé'yu'si' a'íjcɨ jitze ɨ yu'xarij Dios jimi tɨ já'ma'can, tɨpua'aj seequéj tyaataxáj, Dios pu puéjtzij jaatá'sij a'yájna tɨ'ɨj tyé'yu'si' a'íjcɨ jitze ɨ yu'xarij. 19 Ajta tɨpua'aj a'tɨ́j je'cácaa jóo'uunaj ɨ tɨ tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze, Dios pu jáa'ri'raj ɨ tɨ jacɨ'tyij tɨ jáacua'nyij ɨ táque'ra' ɨ cɨyéj tɨ jɨn júurij já'ra'nyij, ajta quee che' jacɨ'tyij tɨ a'áa jo'tyájrutyej ɨ chájta'naj jitze tɨ naa een, a'yájna tɨ'ɨj tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze.

20 Ajta ɨ tɨ a'íjna jɨn a'yan tyí'xaj, a'yaa pu tyí'xaj tɨjɨn:

—A'yaa pu tyi'ja'yájna, nyáaj nu jiye'tzín uvé'nyesij.

Che' a'yan tyá'ra'nyij. ¡Mupo'vé'me' tavástara' Jesús!

21 Che' a'ɨ́jna ɨ tavástara' ɨ Jesús, che' a'ɨ́ɨn tyámua' néijmi'caa mua'ajmaj tyajamuáacha'ɨin.

SALMOS

Salmo 1

Ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme' tyámua'vi'ra'aj pué'een

1 Che' huatóotyamua've'en a'ɨ́jna ɨ tyáatɨ'
tɨquee a'ɨ́ɨjma namuaj je'ej maj tyihuá'ixaatye' ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj,
ajta quee ɨ juyéj jitze huaméj ɨ maj jitzán ucáaju' ɨ maj tyi'ijxána'cɨra',
capu ajta hua'antyáana'axcaj ɨ maj je'ej pua'aj tyá'xaj ɨ Dios,
2 sulu a'ɨ́j pu jitze jutyamua've' ɨ nyúucaria'ra' ɨ Tavástara'
ajta a'ɨ́j jitze tyúu'iteeritye' tújca ajta tɨ́ca'.
3 A'ɨ́jna ɨ tyáatɨ' a'yaa pu een tɨ'ɨj ɨ ítyeɨ'rij
tɨ a'áa véjri' ja'tyáhuasti' ɨ játya'naj jitze,
tɨ ajta tajcaa tɨ'ɨjta a'ájna atyojo'ré'nyej a'náj tɨ huatatáca'an
ajta quee a'náj cávesij ɨ xámue'ra'.
¡Néijmi'i tyɨ'tɨ́j tɨ jɨn je'ej rɨcɨj, tyámua' pu atyojo'ré'nyinyii!

4 Ajta a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj capu a'yan tyé'yi'ij,
ji'nye a'yaa mu een tɨ'ɨj ɨ xɨéerij áacaj tɨ yo'cuí'naj.
5 A'ɨ́j mu jɨn ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj Dios pu a'ɨ́ɨjma puéjtzij huo'ta'sij
ajta quee tyi'tɨ́j huá'cɨ'tyij a'áa tɨ tyejé'sejre' a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj tyámua' tyityetyúucha'ɨj.
6 Tavástara' pu huá'cha'ɨj hua' juyéj jitze a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyámua' tyityetyúucha'ɨj,
ajta ɨ hua' juyéj ɨ maj je'ej pua'aj rɨcɨj a'áa pu jó'nyee jo'maj jó'vesij.

Salmo 2

Muáaj paj nyinyóoj pué'een

1 ¿Ji'nye mej mij ju'ɨtziitye' a chájta' jo'maj jo'cháatɨmee ɨ maj quee
tyá'tzaahuatye'?
¿Ji'nye mej mij cha'mana'aj tyámua' ju'uurej?
2 Ɨ maj rey jɨn tyityetyu'uj majta tajtúhuan jɨme' a'ɨ́jcɨ japua ɨ chuéj
camu tyá'astej, majta néijmi'i tyi'tɨ́j jɨn avíitzij je'ej rɨcɨj
a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Tavástara' majta a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ antyíhuaviihuaca'.
3 Majta je'en a'yan tyí'tyejijhuaj tɨjɨn:
"¡Tyiche' tyí'ijtzaanaxɨ'ɨn ɨ cadéenaj!
¡Tyej tyij quee che' jɨ'qui'huaj tyata'aj taxáahuaj huacɨ́'ca'an!"
4 A'ɨ́jna ɨ Tavástara', tajapuá tɨ tyejé'ijtaj,
a'ɨ́ɨ pu hua'a'tzej a'ɨ́ɨjma,
5 aj pu'ij té'ej, nyu'camuɨ'ɨj, tyihuo'tyámuaritye'sij,
huápuɨ'ɨj pu'ij nyu'camuɨ'ɨj a'yan tyu'taxájtaj tɨjɨn:
6 —Nu'ríj tyámua' jáaruuj a'ɨ́jcɨ ɨ nyaj rey jɨn tye'entyárujtye'ej
a'ájna a Sión, jo'tɨj tyámua' tyejé'een.
7 Nyaataxájta je'ej tɨ arí tyaaxá'puɨ'ɨntarej ɨ Tavástara',
a'ɨ́ɨ pu a'yan tyinaaté'exaaj tɨjɨn: "Muáaj paj nyiyóoj pué'een;
ijíij nu nyáaj nyeríj a' táataj pué'een.
8 Naatáhuaviij nyaj a'ɨ́ɨjma muaatávi'tɨste'en a'yan maj séejre' mej
mij muéetzij mua' a'rij muá'ra'nyij
ajta a'áa maj já'sejre' jo'tɨj ɨ chuéj jóo'asej a'ɨ́ɨ mu majta a jitze
ajtyama'cáantaj muá'ju'un,
nyáaj nu nyij tyimuaatá'sij.
9 Néijmi'caa paj antyipuá'ritye'sij ɨ maj rey jɨn tyityatatyíj a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ itzɨ́j,
¡pajta a'yan huá'uurej tɨ'ɨj xá'rij paj huatyátaaraxɨ'ɨn!"

10 Mua'aj mu siaj rey jɨn tyitatatyíj siajta mua'aj tajtúhuaanyij, a'íj xu
jo'itéej xá'ra'nyij,
¡tyámua' xu naa a'íjcɨ tyi'huóo'iteeritye'en!
11-12 Siata'aj huatyényuunyij ɨ Tavástara' jimi xuutyámua've'ej siajta
jéehua tzáahuatyi'ra'aj jɨme',
siajta jimi ecóotutaxɨ'ɨn xuuviváaj,
tɨ'ij quee a'ɨ́ɨn tyinyú'caj,
siajta je'en sij mua'aj huácui'nyij ɨ juyéj jitze,
ji'nye ɨ tɨ jɨn nyú'camuɨ' jiye'tzín pu huataséjre'ej.

¡Miche' huatóotyamua've'en a'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'ɨ́j jitze jahuoo maj
huatyóohuɨɨre'en!

Salmo 3

Je'ej tɨ tyu'tyényuunyij tɨ'ij jaatáhuoonyij tɨ ɨ Tavástara' jaatyáhuɨɨre'en

Chuíicarij David tɨ jo'yú'xaca', tɨ'ɨj ju'uunaca'aj a'ɨ́jcɨ jimi ɨ juyój Absalón

1 Nyavástara',
jéehua mu ɨ maj quee tyámua' nyojo'mua'raj,
jéehua mu a'ɨ́ɨmaj ɨ maj meríj nyéetzij nyéjcha'ɨɨre',
2 ¡jéehua mu ɨ maj a'yan tyí'nyaxaj tɨjɨn:
"Capu ɨ Dios japuan huatányuusij"!
3 Pajta muáaj, nyavástara',
a'ɨ́ɨ paj pué'een ɨ tɨ nyacánasij tɨ'ij naatyáhuɨɨre'en,
a'ɨ́ɨ paj pué'een ɨ nyaj jɨn naa huasé'rin,
a'ɨ́ɨ paj pué'een ɨ ca'nyíjra'aj tɨ nyatá'caa.

4 Nyejíihuaj nu a'yan tyá'huoo tɨ'ij ɨ Tavástara' naatyáhuɨɨre'en
a'ɨ́ɨ pu'ij nyanamuajran a'ájna jo'tɨj tyámua' tyejé'een jo'tɨj a'ɨ́ɨn já'sejre'.
5 Naatyáhui'sij nyajta huatácusij, nyatɨ'ɨj nyij nyajtáhua'aj huatájɨsij,
ji'nye a'ɨ́ɨ pu ɨ Tavástara' naatyáhuɨɨre'ej.
6 Canu huá'tzɨɨnye' a'ɨ́ɨjma ɨ maj mui'ij ɨ maj nyo'sii
ɨ maj meríj nyajná mej mij naatyényo'si'tye'en.

7 ¡Ájchesij, Tavástara'!
¡Pata'aj nyaj japua huatányuunyij, nyaj Dios!
Muáaj paj hua' nyéerimij jitze hua'rávaxɨ'ɨj ɨ maj nyéjcha'ɨɨre',
¡pajta hua' tamej eecátaaraxɨ'ɨj ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj!
8 Muáaj, Tavástara', a'ɨ́ɨ paj pué'een ɨ tɨ tajapuá huatányuusij,
¡pata'aj tyámua' tyihuo'tyátoonyij, a'ɨ́ɨjma ɨ maj a'áa jo'cháatɨmee
a'chájta'naj jitze!

Salmo 4

Tyaj néijmi'i jɨn jitzán tyú'ca'nyej ɨ Tavástara'

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj, a'ɨ́jcɨ jitze ɨ maj jitzán tyí'cui'nacaa tɨ tye'ejvivin. Chuíicarij David tɨ jo'yú'xaca'

1 Dios nyéetzij paj naatyáhuɨɨre'ej,
¡pata'aj naatájeevej nyatɨ'ɨjta a' jimi huatyényuunyij!
Muáaj paj tyináahuaj nyatɨ'ɨj je'ej tyé'nyamua'ajcaa,
ná'ancu'vaxɨ' nyéetzij pajta jáanamuaj ɨ nyaj a jimi huatyéenyuj.

2 Mua'aj, mu siaj a'ɨ́j jɨn óotzaahuatye' ɨ siaj va'cán jɨn tyityatatyíj,
¿a'najnyí siaatapuá'cɨtaj ɨ siaj jɨn ná'xaahuataj?,
¿a'najnyí siaatapuá'cɨtaj siaj a'ɨ́j xɨe've' siajta a'ɨ́j huoo
ɨ tɨquee je'ej huatóomua'aj,
tɨ ajta hue'tzij na'aj pué'een?
3 Siata'aj jáamua'reej tɨ ɨ Tavástara' a'ɨ́j xɨe've' ɨ tyáatɨ' tɨ tyámua'
jimi tyi'tyúucha'ɨj;
siata'aj jáamua'reej tɨ ɨ Tavástara' nyanamuaj nyatɨ'ɨjta jaatájeevej.
4 ¡Siata'aj tyí'tzɨɨnye'ej siajta quee che' tyí'xana'cɨre'ej!
Siatɨ'ɨjtá huatyéejin, siatɨ'ɨj quee che' je'ej tyahuáasime'ej
aj xu sij tyámua' tyityo'huóomua'tzɨj je'ej siaj tyí'mua'tzej,
5 aj xu sij tzáahuatyi'ra'aj jɨn tyu'támu'vejritaj
siajta jitzán tyu'tyáca'nyej ɨ Tavástara'.

6 Mue'tɨ́j mu a'yan tyí'xaj tɨjɨn: "¿A'tanyíj taataséjratye'sij ɨ tyaj jɨn
huátatyamua've'en?"
¡Tavástara', tyámua' paj naa tyi'taxɨé've'ej pataaséj!
7 Muáaj paj jéehua naatá' ɨ nyaxɨéjnyu'caa tzajta' ɨ nyaj jɨn
nyetyamua've'
pequee a'yan a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj jéehua ɨ tyeríicuj tyícha'ɨj majta
jéehua ɨ nahuáj.

8 Nyáaj nu nyij nyaxáahuaj huatyáhui'sij nyajta je'en huatácusij,
ji'nye muáaj paj, Tavástara', nyatá'caa nyej nyij nyaxáahuaj
yéchajcaj.

Salmo 5

Tyaj ɨ Dios jamuán séjre'ej tɨ'ɨjta eeré'nyej ɨ xɨcáj

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj, a'ɨ́jcɨ jitze ɨ cɨ'sítye'rij. Chuíicarij David tɨ jo'yú'xaca'

1-2 Tavástara', muáaj paj nyaj Rey pué'een pajta nyaj Dios,
huánamuaj je'ej nyaj tyí'xaj,
pata'aj a'yan huárɨnyij je'ej nyaj xájtari' a' jimi tyu'tyényuusij,
huánamuaj je'ej nyaj jéehua a jimi tyí'nyuu,
ji'nye muéetzij nu jimi huatyényuusij.

3 Tɨ'ɨjta jé'ta' huatyamá'caj ɨ xɨcáj muáaj paj nyanamuajran,
tɨ'ɨj ooj huápuɨ'ɨj hua'íya'caj muéetzij nu jimi jaataxájtaj tyi'tɨ́j tɨ
je'ej rɨcɨj nye jimi,
nyajta je'en tyí'cho've'en je'ej paj tyinaaté'exaatye'ej.

4 Capáj muáaj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Dios tɨ naa ja'sejratye' ɨ tɨ je'ej pua'aj
een,
capu je'ej tyíɨ'rij maj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj a
jamuán aja'chej,
5 a'ájna jo'paj muáaj já'sejre' camu a'ɨ́ɨmaj á'vej ɨ maj óotzaahuatye'.
Capáj muáaj hua'xɨe've' a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj tyí'uurej,
6 pahua'antyipuá'ritye'sij ɨ maj tyí'hue'tacaa pajta quee
huo'taxɨé've'ej ɨ maj avíitzij jɨn je'ej pua'aj rɨcɨj majta
tyí'tyacui'caa.
7 Nyajta nyáaj, a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ paj va'cán jɨn nyaxɨe've',
nyáaj nu utyárutyij a' tyeyúuj tzajta';
¡ɨ'ríj nyaj a jimi huatyényuunyij jéehua tzáahuatyi'ra'aj jɨme',
nyajta jaséeraj a'ɨ́jcɨ a' tyeyúuj tɨ naa een!

8 Tavástara', mej mij quee a'ɨ́ɨmaj naatyámue'tɨn ɨ maj nyéjcha'ɨɨre'
a'áa paj nyojoovi'tɨj jo'tɨj tyámua' tyejé'een,
a'ɨ́j paj jitze nu'cájuyetyej ɨ tɨ naa een.
9 Camu a'ɨ́ɨmaj a'náj jɨ'ré'can jɨme' tyí'xaj;
¡a'ɨ́ɨ mu huápuɨ'ɨj je'ej pua'aj een ɨ jutzájta'!
Ɨ maj jɨn tyí'xaj a'yaa pu tyaarɨe'ej tɨ'ɨj jo'maj muɨ'chíj ja'vá'naj
majta hua'antyícuunaxɨj,
¡huápuɨ'ɨj pu tyí'hue'tacaa ɨ hua' nyanúu!

10 ¡Nyaj Dios, puéjtzij paj huo'tá'an a'ɨ́ɨjma!
¡Muáaj paj a'yan tyú'uurej tɨ'ij quee a'yan tyá'ra'nyij je'ej maj
a'ɨ́ɨmaj hue'tzij jɨn tyí'xaj!
Capáj huo'taxɨé've'en a'ɨ́jcɨ maj jéehua tyi'ijxána'cɨra',
ji'nye a'ɨ́ɨ mu muéetzij muaatyáhue'taca'.
11 Miche' huatóotyamua've'en a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jahuoo pej pij muáaj
huo'tyáhuɨɨre'en,
a'náj tɨna'aj xu jutyamua've'ej tyí'chuiicaj;
ji'nye muáaj paj huá'cha'ɨj.
A'ɨ́ɨmaj ɨ maj muaxɨe've', a'ɨ́ɨ mu a' jitze ma'can jutyamua've',
12 ji'nye muáaj, Tavástara', a'ɨ́j paj tyámua' tyu'tyátoosij ɨ tɨ tyámua'
tyi'tyúucha'ɨj;
muáaj paj a'ɨ́jna jɨn jacánasij ɨ paj jɨn jaxɨe've'.

Salmo 6

Je'ej tɨ sɨ́ɨj tyu'tyényuunyij tɨ'ɨjta je'ej tyóomua'ajcaj

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj,
a'ɨ́jcɨ jitze ɨ maj jitzán tyí'cui'nacaa tɨ arahuéeicaj
tye'ejvivin. Chuíicarij David tɨ jo'yú'xaca'

1 Tavástara',
capáj a'ɨ́jna jɨn nyetya'xɨ'ɨj ɨ paj jɨn nyú'camuɨ',
capáj puéjtzij nyata'care'en a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ paj jɨn huápuɨ'ɨj
nyú'camuɨ'.
2 Tavástara', ná'ancu'vaxɨ' nyéetzij,
ji'nye a'yaa pu nya'asej nyaj quee uhuájca'nyej.
Tavástara', tyináahuaatye',
ji'nye néijmi'que' nu ɨ nye tyévij jitze nyevivej.
3 ¡Nyetyényeviveesij a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ nyaj tyí'tzɨɨnye'!
Pajta muáaj, Tavástara', ¿a'najnyí pu'vé'nyesij?
4 Mujo'té'yi'ij, Tavástara', ¡pata'aj nyajapuáj huatányuunyij!,
¡a'ɨ́j paj jɨn nyajapuáj huatányuunyij ɨ paj jɨn nyaxɨe've'!
5 Capu ɨ'ríj tɨ a'tɨ́j tɨ arí huamuɨ́' muéetzij mo'támua'ree,
¿a'tanyíj tyimuaatatyójtzi're'ej a'ájna jo'maj ya'vá'naj?
6 Nu'ríj tácua'naxɨj nyaj nyeyiin.
Tɨ'ɨj púna'aj tɨca'rij jitze jéehua nu nyeyiin
a'ɨ́j pu jɨn ɨ nyamu'tzij arí huatyáru'naca' a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ nyaja'ra'.
7 Canu che' tyámua' metyóonyeej a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ tyinyetyáacui',
¡canu che' tyámua' metyóonyeej a'ɨ́ɨ mej mij pué'eenye' ɨ maj
nyéjcha'ɨɨre'!

8 ¡Xa'ajtácɨɨnyij nye jimi, mu siaj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj,
ji'nye ɨ Tavástara' pu arí jáanamuajri' ɨ nyaj nyeyiin!
9 Tavástara' pu arí jáanamuajri' ɨ nyaj jéehua jahuaviij,
¡ɨ Tavástara' pu arí ja'ancuriáa' ɨ nyaj jimi huatyéenyuj!
10 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj nyéjcha'ɨɨre', matɨ'ɨj huácui'nyij a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj
tyí'tzɨɨnye',
a'ɨ́ɨ mu mij tyévi'si' huataséjre'sij,
¡a'ɨ́ɨ mu jiye'tzín huatóo'uunaj muutyévi'ra'aj!

Salmo 7

Tavástara' pu a'ɨɨn pué'een ɨ juées tɨ tyámua' naa tyá'xa'puɨ'ɨntare'

Tɨ'ɨj huóoyiinyaca' a'ɨ́jna ɨ David, a'ájna tɨ'ɨj tyu'táchuiicaca' ɨ Tavástara' jimi, a'yájna tɨ'ɨj tyaata'ɨ́jtaca' a'ɨ́jna ɨ Cus, a'ɨ́j tɨ jitze eeráma'can ɨ Benjamín

1-2 Tavástara', nyaj Dios, muéetzij jimi nu jahuoo pej pij naatyáhuɨɨre'en;
¡pata'aj nyajapuáj huatányuunyij néijmi'caa jimi ɨ maj quee nyeséejracuj!
¡Naatyáhuɨɨre', ji'nye a'yaa mu a'ɨɨmaj een matɨ'ɨj ɨ muajyéj,
mej mij quee a'ɨɨmaj naatyátzaanaxɨ'ɨn
ajta je'en quee aja' a'tɨɨtan tɨ'ɨj nyajapuáj huatányuunyij!

3 Tavástara', nyaj Dios,
¿tyi'tanyí jitze nye quee tyámua' huarɨ́j?
¿Nyiquij a'tɨ́j naajé'caj?
4 ¿Ca' séej ɨ nya' amíincuj tyi'tɨ́j jɨn je'ej pua'aj nyetyaanájchij?
¿Ca' tyi'tɨ́j jitzán naapuá'rityej ɨ tɨ nyéjcha'ɨɨre' ɨ tɨ quee a'yan tyi'ja'yájnataca'aj?
5 Tɨpua'aj a'yan tyi'ja'yájnatan, che' a'ɨɨn naatamuáritye'en ɨ tɨ nyéjcha'ɨɨre',
che' naatáa'sej ajta je'en chóota' naatyása'rɨeechej,
ajta je'en a'ɨ́jna jɨn naatyáxaahuataj.

6 ¡Pata'aj nyu'camuɨ'ɨj ájchenyij, Tavástara'!
¡Nyu'camuɨ'ɨj paj huatá'sejrataj a'ɨɨjma jimi ɨ maj nyéjcha'ɨɨre'!
Muáaj, mu paj a'yan tyu'taxájtaca' paj tyámua' tyí'uuren,
nyajamuan paj yésejria'aj.
7 Miche' mue'tɨ́j ɨ tyeítyee a jitze atahuíistɨra'nyij
pajta acáyixɨ'ɨn a' ɨpuáaj jitze, hua' japua a'ɨɨjma.
8 Tavástara', muáaj paj huá'xɨjtye'en ɨ tyeítyee,
a'ɨ́j paj jɨn no'xɨ́jtye'en je'ej tɨ nye jitze tyi'tyéevijtɨj,
a'ɨ́j paj jɨn no'xɨ́jtye'en tyi'tɨ́j nyaj quee mua'reeriaca'aj nyajta a'ɨ́jna jɨn a'yan huarɨ́j.
9 Dios paj quee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere',
pajta jamua'reej je'ej tɨ sɨ́ɨj tyí'mua'tzej,
ajta je'ej tɨ sɨ́ɨj tyétye' ɨmuáj jutzájta' tyí'mua'tzej,
¡antyipuá'ritye' ɨ maj jɨn je'ej pua'aj ɨ rɨcɨj ɨ maj quee tyámua' tyityetyúucha'ɨj,

pajta tyámua' tyeetyécha'ɨin a'ífjcɨ ɨ tyáataj tɨ quee tyi'tíj jɨn
á'ɨtzeere'!

10 A'ífjna ɨ tɨ naatyáhuɨire'ej a'íɨ pu a'íɨn pué'een ɨ Dios jútye' ɨmuáj tɨ
já'sejre',
a'íɨjma tɨ japua huatányuusij ɨ maj tyámua' een ɨ juxɨéjnyu'caa
tzajta'.
11 Dios pu juées pué'een tɨ tyámua' naa tyá'xa'puɨ'ɨntare'
tɨquee a'náj jitzán huataséjre'sij ɨ tɨ je'ej pua'aj een.
12 Tɨpua'aj ɨ tyáatɨ' quee tyá'antzaahuatye'en ɨ Dios jimi,
Dios pu tyámua' ja'uuren ɨ juchúun;
pu'ríj tyámua' tya'ajcájtyej ɨ jutu'namua',
13 pu'ríj tyámua' tyú'ruuj ɨ tyúu'ɨ'rɨj tɨ tye'entyitáatɨmee,
¡pu'ríj tyámua' tyú'ruuj ɨ tɨ jɨn huatyényo'se'en!
14 Xaaséj a'ífjcɨ ɨ tɨ je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ɨ
pu'ríj jo'tacuí'nyaca' tɨ'ɨj ɨ tɨ tyiyóoj ja'mej,
a'íj pu jɨn jutza' ɨ tɨ je'ej pua'aj een
ajta je'en a'íj tyiyóoj ja'mej ɨ tɨ hue'tzij pué'een.
15 Ajta arí tye'tyáacuj tyétye' ɨmuáj huápuɨ'ɨj jo'cacúunyican,
a'áa pu'ij ja'tyévesij jo'tɨj jusíɨj tyeje'tyáacuj.
16 ¡A'ífjna ɨ tɨ jɨn je'ej pua'aj rɨcɨj ajta ɨ tɨ jɨn nyo'se'
a'íɨ pu jitzán tyi'rá'eexaj!
17 Nyetyaatatyójtzi're'ej ɨ Tavástara' ji'nye a'íɨ pu quee tyi'tíj jɨn
á'ɨtzeere',
nyetyu'táchuiicaj a'ífjcɨ jitze ma'can ɨ Tavástara',
a'ífjcɨ jitze ma'can je'ej tɨ ántyapuaj ɨ tajapuá tɨ já'sejre'

Salmo 8

A'ífjna ɨ tɨ jɨn ɨ Dios naa huasé'rin ajta tyi'tíj tɨ tyámua' een ɨ tyáataj jimi

Ɨ tɨ a'ífjna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj, a'ífjcɨ jitze ɨ canárij Gat tɨ ja'a'rij. Chuíicarij David tɨ jo'yú'xaca'

1 Tavástara', muáaj paj a'íɨn pué'een ɨ tɨ jéetze' va'cán jɨn tyi'tyéjvee
tajimí,
¡a'ífjna ɨ paj jɨn ántyapuaj a'íɨ pu néijmi'que' tyí'ijta ɨ cháanacaj
japua!,
¡ajta ɨ paj jɨn naa huasé'rin jéetze' pu ajca'huáye jóo'asej a'ífjcɨ jitze
ɨ tajapuá tɨ séejre'!
2 A'íɨmaj mu tyu'táchuiicaj ɨ maj cíle'en,
a'íɨmaj ɨ tɨ'ríij ɨ maj móoj tza'caa,

a'ɨ́ɨjma paj jɨn perí̵j huatyá'ca'an,
a'ɨ́ɨ mu mij pué'eenye' ɨ maj muájcha'ɨɨre',
pej pij hua'antyipuá'ritye'en ɨ maj quee tyu'namuaj pajta ɨ maj muanyo'si'tye'.

3 Nyatɨ'ɨjta jaaséj ɨ tajapuá tɨ séejre' muáaj paj jaatyátaahuaca'
nyajta ɨ máxcɨrɨe' nyajta ɨ xú'ra'vetyee ɨ paj jitzán huo'ria'ra'tzaca',
4 a'yaa nu tyi'riá'mua'sij tɨjɨn:
¿A'tanyí̵j pué'een ɨ tyáatɨ'?
¿A'tyaanyí̵j maj pué'een ɨ tyeítyee?
¿Ji'nye pej pij ja'tamuá're'rii pajta a'ɨ́j jitze tyi'amua'tziitye'?
5 Ji'nye a'yaa paj tɨn jáaruuj tɨ'ɨj dios,
pajta jaatá' mej mij jaatyátzaahuatye'en tɨ'ij a'ɨ́jna jɨn tyámua' tyí'sejria'aj,
6 pajta jaatá' tɨ'ij a'ɨ́ɨn tyu'ta'ɨ́jtaj néijmi'i jitze muáaj paj tyú'taahuaca',
a'yaa paj tyaatá' tɨ'ij a'ɨ́ɨn néijmi'que' antyúumua'reeriaj,
7 a'ɨ́ɨjma jimi ɨ cánya'xɨɨ ajta ɨ túuru'uj, ajta a'ɨ́ɨjma jimi ɨ tyi'tyán simuáruunyij,
8 ajta a'ɨ́ɨjma jimi ɨ pína'see ɨ maj rá'rɨee ɨ jútye',
a'ɨ́ɨjma jimi ɨ hue'tyée jájritze' maj ja'chej,
¡ajta néijmi'caa a'ɨ́ɨjma jimi ɨ jájritze' maj tyityá'xoo!

9 Tavástara', muáaj paj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ jéetze' va'cán jɨn tyi'tyéjvee tajimí,
¡a'ɨ́jna ɨ paj jɨn ántyapuaj a'ɨ́ɨ pu néijmi'que' tyí'ijta ɨ cháanacaj japua!

Salmo 9

Chuíicarij a'ɨ́j tɨ jitze ma'can ɨ Dios tɨ tyámua' naa tyí'uurej

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj, a'ɨ́jcɨ jitze ɨ cɨ'sítye'rij majta ɨ canárij jitze. Chuíicarij David tɨ jo'yú'xaca'

1 Tavástara',
nyáaxɨe've' nyaj tyimuaatatyójtzi're'en néijmi'i ɨ nyaxɨéjnyu'caa jɨme'
nyajta tyu'taxáj ɨ tɨ jéehua a jitze tyí'sejre' ɨ tɨ naa tyu'sé'rin.
2 Muáaj jútye' ɨmuáj paj já'sejre',
a jitze ma'can nu jaxɨe've' nyaj huajíjhua nyenyetyámua'va'aj,
¡nyáaxɨe've' nyaj a'ɨ́j jitze ma'can tyu'táchuiicaj je'ej paj ántyapuaj!

3 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj nyéjcha'ɨɨre' a'ɨ́ɨ mu muéetzij jimi huatóo'uunaj;
mue'távatzɨj majta je'en cui'nyij.
4 Muáaj paj juées pué'een ɨ tɨ quee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere',
papu'rɨ́j acáayixɨj a' ɨpuáaj jitze, pej pij tyámua'
tyino'xá'puɨ'ɨntari'tze'en.
5 Papu'rɨ́j hua'ajtyá'xɨj a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee tyá'tzaahuatye',
pajta hua'antyipua'rij a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj,
¡papu'rɨ́j jusén jɨme' jo'riu'uj ɨ maj jɨn hua'tamuá're'rihua'aj!
6 A'ɨ́jna ɨ tɨ quee tyámua' tyihuojó'mua'raj pu'rɨ́j huamuɨ́',
majta jamuán huácuij ɨ maj a'áa jo'cháatɨma'caa ɨ chájta'naj jitze
jo'tɨj a'ɨ́ɨn tyejé'ijtaj,
muáaj paj hua'antyipua'rityej,
capu che' hua' jimi séejre' ɨ maj jɨn huo'támua'ree.

7 Ajta ɨ Tavástara' a'ɨ́ɨ pu Rey jɨn tyi'tyéjvee jusén jɨme',
a'ɨ́ɨ pu arí tyámua' jáaruuj ɨ ju'ɨpuáa tɨ'ij huo'xa'puɨ'ɨntari'tze'en,
8 néijmi'caa pu á'xɨjtye'en ɨ maj yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj
japua,
a'ɨ́ɨ pu tyámua' naa tyihuo'ta'ɨ́jtye'sij tɨ'ɨj na'aj tyi'chájta'najmee.
9 Tavástara' pu tyámua' naa tyihuá'cha'ɨj a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee che'
je'ej jájtyoovej;
a'ɨ́ɨ pu tyámua' tyihuá'cha'ɨj matɨ'ɨjta je'ej tyityóomuajtyaj.

10 Tavástara',
ɨ maj muamua'tyej, muéetzij mu jitze tyí'ca'nyej,
ji'nye capáj a'náj mahuóohua'xɨj a'ɨ́ɨjma ɨ maj muahuoo.
11 Setyu'táchuiicaj ɨ Tavástara' jimi, ɨ tɨ a'áa tyejé'ijtaj a'ájna a Sión;
siahuo'ré'ixaatye' néijmi'que' ɨ chájta'naj jitze je'ej tɨ a'ɨ́ɨn tyi'tɨ́j
huáruuj.
12 Dios pu hua'tamuá're'rii a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej tyityóomuajtyej
ajta quee yó'hua'naj ɨ maj juyiin;
puéjtzij pu huo'ta'sij a'ɨ́ɨjma ɨ maj hua'nyo'si'tye'.

13 Tavástara', ná'ancu'vaxɨ' nyéetzij,
cásɨ' je'ej mu pua'aj nya'uurej ɨ maj nyaxana've',
¡pata'aj nyaj japua huatányuunyij nyej nyij quee huámuɨ'nyij!
14 A'yaa nu nyij, a'ájna jo'tɨj ja'pueertaj a Jerusalén,
a'yaa nu tyihuo'té'exaatye'ej néijmi'caa a'yan maj huacháatɨmee ɨ
cháanacaj japua tɨ muéetzij jimi xá'puɨ' mej mij tyu'táchuiicaj,
nyej nyajta nyetyamua've' ji'nye muáaj paj nyajapuáj huatanyúj.

15 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj quee tyá'tzaahuatye' a'ɨ́ɨ mu jujɨ́ɨmua'aj je'ej pua'aj
ju'uurej,

a'ɨ́ɨ mu jujɨ́ɨmua'aj eetávitzej
a'ɨ́jcɨ jitze ɨ tápi'narij a'ɨ́ɨmaj maj tyu'tyá'avaataca' mej mij séecan huavívi'.
16 Tavástara' pu arí tyu'tá' mej mij jáamua'tyij,
a'ɨ́ɨ pu arí néijmi'i tyo'xá'puɨ'ɨntarej.
A'ɨ́j mu huatyévi'raj ɨ tɨ je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ɨj
a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tyi'tɨ́j a'ɨ́ɨn tɨ tyámua' jáaruuj tɨ'ij séej huatyéevi'.
17 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj majta ɨ maj quee tyá'tzaahuatye',
majta ɨ maj yo'huá'xɨj ɨ Dios,
a'áa mu jo'tyá'ɨtzeere'ej jo'maj ɨ muɨ'chítyee já'ava'tacaa,
18 ji'nye camu a'náj huojo'huá'xɨj ɨ maj quee je'ej tyéejviicue',
capu ajta jusén jɨme' jó'vesij ɨ maj jitzán tyi'ijchó've'.

19 Ájchesij, Tavástara',
capáj tyámua' tyeetyéjeevej a'ɨ́jcɨ ɨ tyáatɨ' tɨ óotzaahuatye',
pata'aj a'áa huo'xɨ́jtye'en jo'paj muáaj já'sejre' a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee tyá'tzaahuatye'.
20 A'yaa paj huó'uurej mej mij tyu'tátzɨɨnye'en, Tavástara',
¡huo'ta' mej mij uhuóomua'tzɨj maj tyétyecaa mana'aj pué'een!

Salmo 10

Je'ej tɨ tyu'tyényuunyij tɨ'ij jaatáhuoonyij tɨ ɨ Dios jaatyáhuɨɨre'en

1 Tavástara', ¿ji'nye pej pij a' ɨmuáj já'sejre'?,
¿ji'nye pej pij ja'avaaj tɨ'ɨjta je'ej pua'aj tyí'rɨjcaa?
2 Jéehua pu ootzáahuatye', a'ɨ́jna ɨ tɨ je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ɨj,
ajta huápuɨ'ɨj nyu'camuɨ'ɨj jamuaritye' a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ tyóoxaahuaj,
ajta a'ɨ́ɨ pu huatyévi'ri'huaj
a'ɨ́jcɨ jɨme' a'ɨ́ɨn tɨ tyámua' jáaruuj tɨ'ij a'ɨ́ɨn séecan huavívi'.
3 A'ɨ́jna ɨ tɨ je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ɨj a'ɨ́j pu jɨn óotzaahuatye' je'ej tɨ jusɨ́ɨj tyi'tɨ́j tyí'xɨe've';
a'ɨ́ɨ pu je'ej pua'aj tyí'xaxa'aj ɨ tɨ jéehua tyí'nyacua'aj ajta majúujɨpuaj ɨ Tavástara'.
4 A'ɨ́jna ɨ tɨ je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ɨj a'ɨ́ɨ pu huápuɨ'ɨj óotzaahuatye', ajta a'yan tyí'xaj tɨjɨn:
“Capu Dios séejre'. Capu ma' a'tɨ́j tɨ nyéetzij tyi'tɨ́j jɨn ná'xɨjtye'ej.”
A'ɨ́i pu néijmi'i a'ɨ́ɨn tyi'pué'een ɨ tɨ jitzán tyí'mua'tzej.
5 A'náj tɨ na'aj pu tyámua' tyé'yi'ij je'ej tɨ tyi'tɨ́j jɨn rɨcɨj.
A'ɨ́jcɨ jimi, capu séejre' ɨ puéjtzij muáaj paj jaatá'an,
capu a' véjri' já'sejre' tɨ'ij a'ɨ́ɨn jaaséj.

A'íɨ pu hua'a'tzej ɨ maj jájcha'ɨɨre',
6 ajta a'yan tyí'mua'tzej tɨquee a'tíj je'ej ja'uuren,
tɨ ajta quee a'náj tyi'tíj je'ej pua'aj rɨnyij jimi.
7 Tyényi'tze' pu jéehua éejnyinyii ɨ tɨ je'ej pua'aj huánamuajrii,
tɨ hue'tzij pué'een ajta tɨ'ij séej je'ej pua'aj tyu'tájeevej,
nyúucaria'ra' pu ja'avaaj ɨ tɨ quee jatá'caa tɨ juxáahuaj séjre'ej ajta ɨ tɨ je'ej pua'aj een.
8 A'íɨ pu hua'eeve', a'ájna jo'maj jo'cháatɨmee,
ajta avíitzij jɨn jaje'catan a'íjcɨ ɨ tɨ quee tyi'tíj jɨn á'ɨtzeere'.
Tyámua' pu naa tyé'sej a'íjcɨ ɨ tɨquee púj oorej tɨ huatyóonaj:
9 a'yaa pu een tɨ'ɨj ɨ muájyej tɨ a'aj je'ráaca'aj jo'tɨj já'tyasta',
a'aj pu'ij je'raque'tɨj ja'eeve' a'íjcɨ ɨ tɨquee je'ej tyéejviicue',
a'yan tye'ejchó've'ej a'tzáaj tɨ japuan rájtzunaj,
ajta tɨ'ɨj jaatyéevi', aj pu'ij jaatyása'rɨeechij ɨ tápi'narij tzajta'.
10 A'yaa mu mij tyihuo'tyáxaahuataj ɨ maj quee púj oorej maj huatyóonaj,
matɨ'ɨj a'íɨmaj tyihuo'ta'íjtye'en ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj.

11 A'íjna ɨ tɨ je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ɨj a'yaa pu tyí'mua'tzej tɨ ɨ Dios tyojo'hua'naj,
tɨ ajta aróonamuaj ajta quee a'náj tyi'tíj huaséj.
12 ¡Ájchesij, Tavástara', pajta ajméjca'taj!
¡Capáj huojo'hua'nan ɨ maj quee je'ej jájtyoovej!
13 ¿Ji'nye mej mij, nyaj Dios, a'íɨmaj ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj tyí'tyana'naj,
a'yan metyi'mua'astɨj paj muáaj quee huá'xɨjtye'en?
14 Muáaj paj asíɨj perij huo'séj maj huápuɨ'ɨj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj;
¡papu'rij huo'séj, pajta a'yan hua' jimi tyá'xa'puɨ'ɨntare'en tɨ'ɨj tyihua'tyévijtye'!
Muéetzij mu jimi juca'nyej a'íɨmaj ɨ maj quee púj oorej maj huatyóonaj,
muáaj paj huo'tyáhuɨɨre'sij a'íɨjma ɨ maj xá'rɨcaanyij.
15 ¡Antyína'xɨj ɨ hua' muáca' a'íɨjma ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj!
¡Pajta huo'xíjtye'en a'íjcɨ jɨme' ɨ maj je'ej pua'aj rɨcɨj
'asta na'aj quee che' tyi'tíj hua' jimi á'ɨtzeeria'aj!

16 Tavástara' pu Rey jɨn tyi'tyéjvee jusén jɨme';
¡a'íɨmaj mu eerá'ityi'huaj jo'maj ja'chej ɨ maj quee tyá'tzaahuatye'!
17 Tavástara', muáaj paj janamuaj je'ej maj muéetzij jimi tyá'huoo ɨ maj tyóoxaahuaj,
muáaj paj ca'nyíjra'aj hua'tá'caa pajta huá'namuaj.

18 Tyámua' paj tyo'xá'puɨ'ɨntari'tze'en a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ xá'rɨcan pajta a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ
quee je'ej jájtyoovej:
¡che' a'ɨ́jna ɨ tyáatɨ', chuéj tɨ jɨn huatyátaavijhuaca',
quee che' tyi'tɨ́j jɨn je'ej pua'aj tyí'uurej!

Salmo 11

Tyaj néijmi'i jɨn jitzán tyú'ca'nyej ɨ Tavástara'

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj.
Chuíicarij David tɨ jo'yú'xaca'

1 Nyáaj nu jahuoo tɨ'ij ɨ Tavástara' naatyáhuɨɨre'.
Ajta ji'nye mej mij a'yan tyí'nye'ixaatye' tɨjɨn:
"Huatá'uunaj a'ájna jo'tɨj ɨ jɨrɨ́j jo'quéetɨmee, a'yájna matɨ'ɨj ɨ
pína'see.
2 Huo'séj a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj:
a'ɨ́ɨ mu tyámua' ja'uurej ɨ ɨ'rɨ́j a'ɨ́jcɨ jitze ɨ tú'namua'aj,
majta tyámua' tya'ajcájtye'sij ɨ tɨ tye'ejvíi ɨ tú'namua'aj jitze
majta je'en, a'ájna jo'maj jóo'avaaj,
a'áa mu joo'aváataj mahuá'cu'raj ɨ tyétyacaa maj tyámua'
tyí'tyetyeɨtyee.
3 Ajta tɨpua'aj ɨ maj tyí'ijta mequee tyámua' tyityetyúucha'ɨɨj,
¿tyi'tanyí jɨn je'ej rɨnyij a'ɨ́jna ɨ tyáatɨ' tɨ tyámua' tyí'tyevij?"

4 Tavástara' pu a'úu já'sejre' ɨ ju tyeyúuj tzajta' tɨ tyámua' een.
Ajta a'ɨ́jna ɨ ɨpuariáara'an ɨ Tavástara' tajapuá pu já'sejre',
ajta tyámua' naa tya'tányeerij
tyámua' pu'ij naa tyihuá'sej a'ɨ́ɨjma ɨ tyeɨ́tyee.
5 Tavástara' pu hua'sej ɨ maj quee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere' ajta ɨ maj je'ej
pua'aj tyityetyúucha'ɨj,
ajta jéehua huápuɨ'ɨj hua'xana've'
a'ɨ́ɨjma ɨ tɨ hua'ráanajchi maj huatyényo'se'en.
6 Tavástara' pu tyu'tá'sij maj huatyéviiyej a'ɨ́ɨjma japua ɨ maj je'ej
pua'aj rɨcɨj,
a'ɨ́j mu jɨn huatyéviiyij ɨ tɨ'ɨxcuáa, ɨ tɨéj ajta ɨ tyi'tɨ́j maj a'yan
jatamuá'muaj tɨjɨn asúufrej,
ajta tyu'tá'sij tɨ huatá'aacarej a'ɨ́j pu'ij jɨn néijmi'i tyu'riá'taasij.
¡Tavástara' pu a'yan tyá'xa'puɨ'ɨntare'en je'ej tɨ hua' jimi tyi'tyéevijtɨj!
7 A'ɨ́jna ɨ Tavástara' capu tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere'
ajta a'ɨ́j xɨe've' ɨ tɨ tyámua' een;
¡a'ɨ́j mu mij jɨn nyéerima'ra' séjran a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyámua'
tyí'tyesejre'!

Salmo 12

Je'ej tɨ tyu'tyényuunyij tɨ'ij jaatáhuoonyij tɨ ɨ Dios jaatyáhuɨɨre'en

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj, a'ɨ́jcɨ jitze ɨ canárij arahuéeicaj tɨ tye'ejvivin. Chuíicarij David tɨ jo'yú'xaca'

1 Taatyáhuɨɨre', Tavástara', ji'nye camu che' séejre' ɨ maj muéetzij
jimi tyá'tzaahuatye' majta tyámua' tyí'tyesejre'ej,
camu che' séejre' ɨ tyétyacaa maj tyámua' metyityoomuámua're'.
2 A'ɨ́ɨ mu jucuanamuaj séej jamuán majta séej;
je'ej mu pua'aj tyí'jepe' majta quee huatoojé'yacan jɨn tyí'xaj.

3 Tavástara', pata'aj je'ejcuuxɨj ɨ hua'naana'
a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj tyí'jepe' majta óotzaahuatye',
4 ɨ maj a'yan tyí'xaj tɨjɨn:
"A'ɨ́ɨ pu'uj tajitzé juxɨe've' ɨ tatyényij,
tanyanúu pu tajapuá huatányuusij.
¿A'tanyíj óoca'nyej tɨ'ij tyitaata'ɨ́jtye'en?"

5 A'yaa pu tyu'taxájtaca' ɨ Tavástara' tɨjɨn:
"A'ɨ́ɨmaj ɨ maj quee je'ej tyéejviicue' majta ɨ maj quee juca'nyej
a'ɨ́ɨjma mu je'ej pua'aj uurej majta puéjtzij hua'tá'caa.
A'ɨ́j nu jɨn ijíij ájchesij,
nyajta a'yan tyihuo'tyáhuɨɨre'sij matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj jéehua tyá'xɨe've'."

6 A'ɨ́jna ɨ Tavástara' tɨ jɨn tya'tóorasij a'ɨ́ɨ pu jumua'tɨj;
¡a'yaa pu een tɨ'ɨj ɨ pláataj tɨ huápuɨ'ɨj jumua'tɨj,
maj tyámua' tyeetyáatɨej ɨ oornaj jitze aráahua'puaj pua'máj!
7 Muáaj paj Tavástara', tacha'ɨɨj puá'mej,
¡a'náj tɨna'aj paj tacha'ɨɨj puá'mej a'ɨ́ɨjma jimi ɨ tyeɨ́tyee maj je'ej
pua'aj rɨcɨj!
8 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj jo'tɨj na'aj mu séejre'
majta néijmi'que' ɨ cháanacaj japua jaxɨe've' ɨ tɨ je'ej pua'aj een.

Salmo 13

Je'ej tɨ tyu'tyényuunyij tɨ'ij jáahuɨɨre'en

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj.
Chuíicarij David tɨ jo'yú'xaca'

1 Tavástara',
¿A'najnyí pano'támua'reerij?
¿Nyi jusén jɨme' penyojo'hua'xɨj?
¿A'najnyí pequee che' nye jimi huatyá'avaataj?
2 ¿A'najnyí quee che' ɨ nyaj júuricamej ajta ɨ nyaxɨéjnyu'caa
jajpuéetzij ja'mej ajta mej mij quee che' a'náj tɨna'aj
juxaamuɨjritya'aj?
¿A'najnyí nye quee che' a'ɨ́j jimi tyi'huɨ́ɨre'ej na'mej ɨ tɨ nyéjcha'ɨɨre'?
3 Tavástara', nyaj Dios,
¡naaséj, pajta naatájeevej, tyámua' tyina'tányeeritye' ɨ nyajɨ́ɨse'!
¡Nyej nyij quee nyáaj huámuɨ'nyij!
4 ¡Che' quee a'yan tyí'xajtaj ɨ tɨ nyéjcha'ɨɨre' yee: "Nu'ríj
jaatyáamue'tɨj"!
¡Che' quee jutyamua've'ej tɨpua'aj nyáaj nɨe'rá'ɨtzen!

5 Nyáaj nu a'ɨ́j jitze tyí'ca'nyej ɨ paj jɨn nyaxɨe've',
nyaxɨéjnyu'caa pu jutyamua've' ji'nye muáaj paj nyajapuáj
huatányuusij.
6 ¡Nyetyu'táchuiicaj a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Tavástara' a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ tyámua' nye
jimi tyú'ruuj!

Salmo 14

Tyi'tɨ́j tɨ je'ej pua'aj ja'uurej a'ɨ́jcɨ ɨ tyáatɨ'

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj
tyu'táchuiicaj. David tɨ jitze ajtyáma'can

1 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj quee ma'umuámua're' a'yaa mu tyí'mua'tzej tɨ quee ɨ
Dios séejre',
néijmi'i mu meríj je'ej pua'aj huarɨ́j,
tyi'tɨ́j mu jɨn huápuɨ'ɨj je'ej pua'aj huarɨ́j,
¡capu sɨ́ɨj séejre' tɨ tyámua' tyi'tyúucha'ɨɨj!
2 Tajapuá pu ɨmuáj ɨ Tavástara' hua'sej a'ɨ́ɨjma ɨ tyeɨ́tyee
tɨ'ij huo'séj tɨpua'aj sɨ́ɨj séjre'ej tɨ tyihuojó'itej,
a'tɨ́j tɨ ɨ Dios huoocaj.

3 Ajta néijmi'i mu meríj a'íj jitze ucájrupij ɨ juyéj tɨ je'ej pua'aj een,
néijmi'i mu juxa'aj tyi'tíj jɨn meríj je'ej pua'aj huaríj.
¡Capu che' síɨj séejre' tɨ tyámua' tyi'tyúucha'ɨɨcaj!
¡Capu na'aj síɨj ma' já'sejre'!

4 Camu tyihuojó'itej a'íɨmaj ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj,
a'íɨmaj mu hua'cɨ'ɨn ɨ nyetyeíɨtyeristyamua' tɨ'ɨj a'tíj tɨ páan huácua'nyij,
a'íɨmaj ɨ maj quee jahuoo jitzán ma'can ɨ Tavástara'.
5 A'íɨ mu juviváaj muá'ju'un metyi'tzíɨnya'aj,
ji'nye Dios pu a'íɨjma jimi séejre' ɨ maj ja'tzaahuatye'.
6 A'íɨmaj mu hua'xaahuaj je'ej maj tyá'xɨe've' ɨ maj tyóoxaahuaj,
ajta ɨ Tavástara' pu tyámua' tyihuá'cha'ɨj.

7 ¡A'tzúj cuj a'ájna a tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Sión
a'áa je'ré'nyej ɨ tɨ hua' japua huatányuusij a'íɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can!
Tɨ'ɨj ɨ Tavástara' seequéj tyihuo'tyátoonyij a'íɨjma ɨ maj jitzán ajtyáma'can,
a'íɨmaj mu huatóotyamua've'sij ɨ Jacob maj jitze eeráma'can,
majta néijmi'i ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can.

Salmo 15

Tyi'tíj tɨ ɨ Dios tyicho 've' a'íjcɨ jimi ɨ tyáatɨ'

Chuíicarij David tɨ jo'yú'xaca'

1 Tavástara',
¿a'tanyíj púj oorej tɨ'ɨj a'áa jo'quéej já'ra'nyij jo'paj muáaj já'sejre'?,
¿a'tanyíj púj oorej tɨ'ɨj a'áa ja'cháaj já'ra'nyij jo'tɨj néijmi'i tyámua' tyejé'een tɨ ajta a' jitze ajtyáma'can?
2 A'íɨ pu'uj ɨ tɨ quee tyi'tíj jɨn á'ɨtzeere' ajta tyámua' tyi'tyúucha'ɨj séecan jamuán,
ajta a'íjna jɨn tyí'xaj ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme' néijmi'i jɨme' ɨ juxɨéjnyu'caa,
3 a'íjna ɨ tɨ quee a'tíj je'ej pua'aj tyí'xaj,
a'íjna ɨ tɨ quee je'ej pua'aj ja'uurej ɨ ju' amíincuj,
ajta quee je'ej pua'aj tyihuá'xaj ɨ maj jimi avéjri' jo'cháatɨmee,
4 a'íjna ɨ tɨ hua'xana've' a'íɨjma ɨ maj huápuɨ'ɨj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj,
ajta tzáahuatyi'ra'aj tyícha'ɨj a'íjcɨ jimi ɨ tɨ tyá'tzaahuatye' ɨ Tavástara' jimi,
a'íjna ɨ tɨ aróo'astee je'ej tɨ tyi'tíj jɨn tya'tóorasij tyij ajta quee tyámua' tyé'yi'can jimi,

5 a'ɨ́jna ɨ tɨ hua'nyijtye' ɨ jutúmii ajta quee huá'huavii mej mij jéetze'
tyaanájchitye'en,
a'ɨ́jna ɨ tɨquee jaxɨe've' tɨ tyi'tɨ́j ancuriáan avíitzij jɨme' a'ɨ́jcɨ jimi ɨ
tɨquee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere'.
A'ɨ́jna ɨ tɨ a'yan tyi'tyúucha'ɨj, capu a'náj tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzeere'ej.

Salmo 16

Capu tyi'tɨ́j ajtáhua'aj séejre' tɨ jéetze' tyámua' een tyej tyij ja'ancuriá'an

Je'ej tɨ tyi'riá'mua'aj jutzájta' a'ɨ́jna ɨ David

1 ¡Nyéetzij náacha'ɨj, Dios, ji'nye muéetzij nu jimi jahuoo pej pij
naatyáhuɨɨre'en!
2 Nyáaj nu a'yan tyimuaaté'exaaj tɨjɨn:
"Muáaj paj nyavástara' pué'een, ɨ tɨ néijmi'i nye jimi tyámua'
tyí'uurej,
capu tyi'tɨ́j ajtáhua'aj séejre' tɨ a'yan een patɨ'ɨj muáaj."
3 A'ɨ́ɨmaj ɨ hua' dioosijtyamua' jéehua mu uhuájca'nyej,
a'yaa mu tyí'xaj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj hua' jimi tyá'tzaahuatye',
4 a'ɨ́ɨmaj ɨ maj hua' mui'rej ɨ jusáanturistyamua'
majta jéehua hua' jitze tyí'ca'nyej.
¡Canu a'náj tyi'tɨ́j a'yan uuren matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj rɨcɨj ɨ xúure'ej jɨme'!
¡Canu a'náj huo'taxájta je'ej maj a'ɨ́ɨmaj ántya'ruj!

5 Muáaj, Tavástara', muéetzij jimi nu néijmi'i tyí'ijcha'ɨj,
muáaj paj néijmi'i jɨn tyámua' tyinaatyátoosij,
nyajúuricamej nu muéetzij jimi jaatyátoosij.
6 A'ɨ́j nu tyu'mué'tɨj a'áa tɨ tyejé'sejre' jo'tɨj huápuɨ'ɨj naa
tyojo'sé'rin,
¡naa pu tyu'sé'rin a'ɨ́jna ɨ nyéetzij tɨ tyinaacɨ́'ɨj!

7 Nyetyaatatyójtzi're'ej ɨ Tavástara', ji'nye a'ɨ́ɨ pu tyámua'
tyinu'cájuyetyej,
ajta néijmi'que' ɨ nyatzájta' a'ɨ́ɨ pu tɨ́ca' tyámua'
tyinu'cámua'riityee.
8 A'náj tɨna'aj nu tyámua' tyá'mua'reej tɨ ɨ Tavástara' nye jimi
yésejre',
a'ɨ́ɨ pu nyamuáca'ta' pujmua' séejre', canu nyij tyi'tɨ́j jɨn
ootyá'ɨtzeere'ej.
9 A'ɨ́j pu jɨn, ɨ nyatzájta',
jéehua pu ɨ nyaxɨéjnyu'caa jutyamua've'.

Néijmi'i pu ɨ nye tyévij juxáahuaj séeria'aj ja'mej,
10 ji'nye capáj tyu'tá'sij nyaj a'áa ja'séeria'aj ná'ra'nyij jo'maj
tyityajá'ava'tacaa,
¡capáj tyu'tá'sij tɨ a'ɨ́jna ɨ tɨ tyámua' a' jimi tyí'sejre' huatyéjpetyej
jo'tɨj ja'tyácun!
11 Panaataséjratye'sij ɨ juyéj tɨ jitzán séejre' ɨ júuricamej.
Jéehua pu tyámua'vi'ra'aj séejre' a'ájna jo'paj muáaj já'sejre',
tyámua' pu jusén jɨme' tyí'een muéetzij jimi.

Salmo 17

Je'ej tɨ tyu'tyényuunyij tɨ'ɨj jimi tyámua' tyá'ra'nyij

Je'ej tɨ tyu'tyéenyuj a'ɨ́jna ɨ David

1 Tavástara', huánamuaj nyaj quee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere',
pajta a'yan huárɨnyij je'ej nyaj tyí'muahuaviij,
tyámua' tyu'namuaj je'ej nyaj a' jimi tyá'huoo,
ji'nye capu tyenyij jitze éejnyinyii tɨ tyí'hue'tacaa.

2 ¡Che' muéetzij jimi jo'vé'me'en ɨ maj jɨn ná'xɨjtye'en
ji'nye muáaj paj jamua'reej je'ej tɨ tyí'xa'puɨ'ɨn!
3 Muáaj paj perí́j jamua'reej je'ej nyaj tyí'mua'tzej,
tɨ́ca' paj mujo'vé'mej pej pij náacha'ɨɨn,
tyámua' paj perí́j huápuɨ'ɨj naa tyinaatyéesej,
pajta quee tyi'tɨ́j huátyoj tɨ je'ej pua'aj een.
Canu tyi'tɨ́j huataxájtaca' tɨ quee a'yan tyi'ja'yájnataca'aj,
4 a'yájna matɨ'ɨj ɨ séecan rɨcɨj,
nu'rí́j ajtáraa a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj jéehua junyo'si'tye',
a'yájna patɨ'ɨj muáaj tyu'ta'ɨ́jtaca' a'nyúucaa jitze.
5 Tyámua' nu naa tyu'méj a' juyéj jitze,
canu a'náj ajtáraa a'ɨ́jcɨ jitze a'nyúucaa ɨ paj jɨn tyu'ta'ɨ́jtaca'.

6 Dios, muéetzij nu jimi huatyényuusij,
ji'nye muáaj paj nyanamuaj,
pata'aj náanamuaj, huánamuaj je'ej nyaj tyí'xaj.
7 Tyámua' paj naa tyinaataséjratye'en ɨ paj jɨn nyaxɨe've',
muáaj, ɨ paj hua' japua huatányuusij a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj
hua'ajcha'ɨɨre'
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jahuoo paj a'ɨ́jna jɨn huo'tyáhuɨɨre'en ɨ paj néijmi'i jɨn
putyí'uurej.
8 A'yaa paj tyináacha'ɨɨn tɨ'ɨj a'yóoj paj huápuɨ'ɨj jaxɨe've',
miche' a'ɨ́ɨmaj tyámua' tyináacha'ɨɨn ɨ maj a' jimi tyí'huɨɨre'

9 a'ɨɨjma jimi ɨ maj nyéetzij nyenyo'si'tye'ej,
¡ɨ maj nyéjcha'ɨɨre' majta tyí'tyacui'caa a'ɨɨ mu meríj nyajná!
10 A'ɨɨ mu óotzaahuatye', majta tyí'xaj mahua'xáahuataj ɨ séecan,
11 a'ɨɨ mu véjri' nyacújta' naavájraj
a'yaa mu tye'ejchó've' mej mij nɨe'tárɨeenyij a' chóota'.
12 A'yaa mu huasé'rin matɨ'ɨj ɨ muajyéj, muajyéj maj huápuɨ'ɨj nyinyu'cacuj
a'áa mu mij tyámua' jé'een jo'maj jóo'ava'tacaa
majta huápuɨ'ɨj a'ɨjna jɨn tyi'ijchó've' mej mij ootátzunaxɨ'ɨn.

13 Ájchesij, Tavástara', ¡pata'aj huo'tanyó'si'tye'en a'ɨɨjma!
¡A'yaa paj huó'uurej mej mij tyítunutaxɨ'ɨn!
A' chúun jɨme', a'ɨj paj jɨn nyajapuáj huatányuunyij a'ɨjcɨ jimi ɨ tɨ je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ɨj,
14 a'ɨjna ɨ paj jɨn néijmi'i putyí'uurej, Tavástara', a'ɨj paj jɨn nyajapuáj huatányuunyij,
¡hui'rájhua'xɨj a'íjcɨ jitze ɨ cháanacaj,
ɨ maj jitzán jahuoo ɨ tɨ tyihuá'cɨ'tyij!
Tyu'tá' mej mij a'ɨɨmaj huoochíjtyaanyi'taj,
mej mij ɨ hua'yojmua' tyú'cua'nyij 'asta mana'aj quee jó'vetyij,
ajta tɨ'ij a'yan ajta tyá'ra'nyij a'ɨɨjma jimi ɨ hua' yaaxújmua'.
15 Ajta a'yan tyi'jɨ'ré'can jɨme', nyej nyáaj nyaxáahuaj séeria'aj na'mej
a'ɨjcɨ jɨme' nyaj a' nyéerimij huaséj,
¡nyaj muéetzij jimi séjre'ej nyatɨ'ɨjta huájɨstij!

Salmo 18

Je'ej maj tyu'táchuiicaj matɨ'ɨj tyu'tyámue'tɨn

Ɨ tɨ a'ɨjna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj. David tɨ jitze ajtyáma'can, Tavástara' tɨ jimi tyí'huɨɨre', ɨ tɨ a'ɨjcɨ ɨ chuíicarij huatáchuicaca'aj tɨ'ij ɨ Tavástara' japuan huatanyúj a'ɨjcɨ jimi ɨ Saúl ajta néijmi'caa jimi ɨ maj jájcha'ɨɨria'ca'aj. A'ɨɨ pu a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
1 Muáaj, Tavástara', a'ɨɨ paj pué'een ɨ nyaj jɨn uhuájca'nyej;
¡nyáaj nu muaxɨe've'!
2 Muáaj paj naatyáhuɨɨre'ej,
a'ɨɨ paj pué'een ɨ tɨ nɨe'cánasij,
ɨ tɨ nyajapuáj huatányuusij,
nyaj Dios,
ɨ tyetyéj tɨ nyéetzij naatyánasij,
ɨ nyaj jɨn huatyényanaj,
ɨ tɨ néijmi'i putyí'uurej tɨ'ij nyajapuáj huatányuunyij,
ajta ɨ tɨ jitzán ɨ'ríj nyaj huatyénya'avaaj jútye' ɨmuáj.

3 Muáaj, Tavástara', a'yaa pu a jimi tyi'tyéevijtɨj mej mij
tyu'táchuiicaj,
nyatɨ'ɨjta muaatájeevej, aj paj nyaj japua huatányuusij a'ɨ́ɨjma jimi
ɨ maj nyéjcha'ɨɨre'.

4 A'ɨ́jna ɨ tɨ tye'entyípuaapua'rityee pu naatyáajɨ'quej
nyetyu'tátzɨn a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ néijmi'i tye'entyi'ú'naj.
5 A'ɨ́jna ɨ tɨ tye'entyípuaapua'rityee pu nyojo'rɨej,
¡a'ɨ́ɨ pu naatyáajɨ'quej tɨ'ij naajé'caj!
6 Nyatɨ'ɨj je'ej tyé'nyamua'ajcaa Tavástara' nu jimi huatyéenyuj,
naatyéenyuj tɨ'ij ɨ Dios naatyáhuɨɨre'en,
a'ɨ́ɨ pu'ij náanamuajri' ɨ ju tyeyúuj tzajta',
¡a'ɨ́ɨ pu jáanamuajri' ɨ nyaj huajíjhuaca'!

7 Aj pu'ij huápuɨ'ɨj ca'nyíin jɨn huatóoca'tzɨj ɨ chuéj,
a'ɨ́ɨ pu néijmi'que' tyu'tóoca'tzɨj ɨ jɨríj,
a'ɨ́j pu jɨn tyu'táhuaaxɨj ɨ Tavástara' tɨ nyú'camuɨ',
8 Tzú'rita' pu cɨtzíj iráanyej,
ajta ɨ tyényi'tze' ɨ tɨéj tɨ néijmi'i tye'entyi'ú'naj,
¡jutyényij jitze pu tɨ'ɨxcuáa éejhua'naa tɨ a'táatɨmee!
9 A'ɨ́ɨ pu tya'antacúj ɨ tajapuá, tɨ'quij yava'cáanyej.
¡Ajta jityán ɨ ɨcájra'an jitze jéehua pu jéetɨrij séjria'ca'aj tɨ
xú'muaa!
10 A'ɨ́j pu séej japua avé'yixɨj ɨ tajapuá maj tyí'huɨɨre', tɨ'quij
huatará'raj
a'ɨ́ɨ pu jaatátajchaca' ɨ áacaj.
11 A'ɨ́j pu jɨn huatyóo'avaataca',
ajta a'ɨ́jna jɨn ahuóonaj,
ɨ jéetɨrij tɨ xú'muaa tɨ jéehua séjria'ca'aj
ajta a'ɨ́jna jitze ɨ jéetɨrij tɨ xú'muaa jéehua pu jájtyij
séjria'ca'aj.
12 Aj pu'ij tatzárij áan je'ráanyej jo'tɨj je'ej jé'eenye'ej tɨ a'yan
huasé'rihua'aj tɨ'ɨj maj huatyóona'axcava'xɨ'ɨn ɨ víityee,
aj mu mij ɨ jéetɨrij tzajta' tyéetyee aje'cáavatzɨj ajta tɨ'ɨxcuáa tɨ
a'táatɨmee.

13 A'ɨ́jna ɨ Tavástara', jútye' ɨmuáj tɨ já'sejre',
a'yaa pu jútye' ɨmuáj ɨ nyúucaria'ra' tyu'tánamuajrej tɨ'ɨj víityee
maj huatányuunyij,
tyéetyee jamuán ajta tɨ'ɨxcuáa tɨ a'táatɨmee.
14 A'yaa mu ɨ víityee tyityetyóona'axcava'raj tɨ'ɨj ɨ'rɨ́j tɨ jɨn
tyu'támuɨɨnyij,
cha' mu'uj mij huatóo'uj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj nyéjcha'ɨɨre'.

15 Ajta pu huataséjre ɨ tɨ quee séjria'ca'aj tyétye' ɨmuáj ɨ jájritze',
ajta ɨ cháanacaj tɨ japua aróoca'nyej a'ɨ́ɨ pu ajta huataséjre
a'ɨ́jna jɨme' tɨ tzɨ́ɨnyi're' huatánamuajre ɨ nyúucaria'ra' ɨ Tavástara',
ajta a'ɨ́jna jɨme' ɨ tɨ ca'nyíin jɨn tyu'tajɨ́'tzej.

16 Dios pu jumuáca' jɨn na'ajriáj jútye' ɨmuáj jo'tɨj a'ɨ́ɨn já'sejre',
jumuáca' pu'ij ajta jɨn na'ajriáj a'ɨ́jcɨ jitze ɨ jájritze' tɨ jéehua ootí'.
17 Nyajapuáj pu huatanyúj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj huápuɨ'ɨj uhuácaca'nye'
maj nyéjcha'ɨɨre'.
Ɨ maj nyaxana'va'ca'aj majta jéetze' uhuácaca'nye' nye quee nyáaj.
18 A'aj mu naatanyó'si'tyej nyatɨ'ɨj quee je'ej tyéejviicue'raca'aj,
ajta ɨ Tavástara' pu naatyáhuɨɨ,
19 a'ɨ́ɨ pu nɨɨ'rájtoo jó'nyej nyaxáahuaj já'sejria'aj,
¡nyajapuáj pu huatanyúj a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ nyaxɨe'va'ca'aj!
20 Ɨ Tavástara' pu naatá' ɨ nyaj jaamué'tɨj
a'ɨ́jna ɨ tɨ nyacɨ'puáatacaj a'ɨ́jcɨ jɨme' nyej tyámua' tyi'tyínyecha'ɨj,
21 ji'nye nyáaj nu a'ɨ́j jitze ucáamej ɨ juyáara' ɨ Tavástara',
¡canu a'náj jaatyáhue'taca' ɨ nyaj Dios!
22 Nyáaj nu a'náj tɨna'aj jamua'reej je'ej tɨ a'ɨ́ɨn tyu'ta'ɨ́jtaca',
canu a'náj jaatyáxaahuataca' je'ej tɨ a'ɨ́ɨn junyúucaa jɨn
tyu'ta'ɨ́jtaca'.
23 Canu tyi'tɨ́j jɨn a'ɨtzéeria'aj naaméj a'ɨ́jcɨ jimi,
nu'rɨ́j ajtáraa a'ɨ́jcɨ jitze ɨ tɨ je'ej pua'aj een.
24 Tavástara' pu tyinaatá' tyi'tɨ́j nyaj huamue'tɨj
a'ɨ́jcɨ jɨme' nyaj néijmi'i jɨn tyámua' huarɨ́j jo'tɨj a'ɨ́ɨn já'sejre'.
25 Muáaj, Tavástara', tyámua' paj éenye'ej séejre' a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ
tyámua' tyí'sejre',
ajta jɨ'réenye'ej séejre' a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨquee tyi'tɨ́j á'ɨtzeere',
26 pajta quee hue'tzij jɨn séejre' a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ quee tyí'hue'tacaa,
pajta huápuɨ'ɨj jaria'mua'reej a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tu'cájmua'rej.
27 Muáaj paj hua' japua huatányuusij a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee
óotzaahuatye',
pajta jéehua huo'tyáxaahuataj a'ɨ́ɨjma ɨ maj óotzaahuatye'.
28 Muáaj, Tavástara', muáaj paj naatyátatzavi'tye'ej,
muáaj, nyaj Dios, muáaj paj naatyátatzavi'tye'ej a'ájna jo'tɨj jo'tíca'.
29 Muáaj paj naatáhuɨɨre'sij a'ɨ́j nu jɨn jaatyánasij a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ
nyéjcha'ɨɨre',
ajta quee naatyánasij ɨ tɨ jɨn curia'námi'huajmee ɨ hua' chájta'naj.

30 A'ɨ́jna ɨ juyáara' ɨ Dios néijmi'i pu jɨn tyámua' een,
ajta ɨ tɨ jɨn tya'tóoratziiri' ɨ Dios a'ɨ́j pu jitze ɨ'rɨ́j tyaj jitzán
tyú'ca'nyej,
¡Dios pu huo'tyécha'ɨɨsij néijmi'caa a'ɨ́ɨjma ɨ maj jitzán tyí'ca'nyej!

31 ¿A'tanyíj Dios pué'een, tɨ quee Tavástara' jitze séejre'?
¿Tyi'tanyí dios ra' ajtáhua'aj síɨj séejre' tɨ'ij taatyécha'ɨɨn?
32 Dios pu a'íɨn pué'een ɨ tɨ ca'nyíjra'aj nyatá'caa,
a'íɨ pu tyámua' ja'uurej je'ej nyej nyáaj tyi'tyínyecha'ɨj,
33 a'íɨ pu tyi'tá'caa tɨquee a'chu tyíjetyej ɨ nye chapuáaj, a'yájna tɨ'ɨj ɨ muaxáj,
ajta nyatá'caa nyej nyij tyámua' eenye' séejre' jútye' ɨmuáj,
34 a'íɨ pu tyámua' nya'uurej nyej nyij huatyényo'se'en,
ca'nyíjra'aj pu nyatá'caa nyej nyij ja'antyítutaj ɨ tú'namua'aj tyapúusti' tɨ jɨn taavijhua.

35 Muáaj paj nyecha'ɨj pajta nyajapuáj huatányuusij,
pajta tyámua' naa tyí'nyevi' a'muáca'ta' jɨme',
pu'ríj tyámua' tyinaatyáhuɨɨ a'íjna muáaj paj tyinaatá'.
36 Tyámua' paj tyú'ruuj ɨ nyajuyéj jitze tɨ'ij quee tyi'tíj nyetyesi'huaritye',
canu nyij tyi'tíj jitze éejcataj ɨ nya' íɨcaj jɨme'.

37 Nyahuo'taven ɨ maj nyéjcha'ɨɨre' nyajta je'en huo'táa'saca',
aj nu nyij tányij huariá'raa nyatɨ'ɨj hua'antyipua'ritya'aj.
38 Nyahuo'tyátzaanaxɨj. Camu che' ájhuiixɨj.
A'íɨ mu eetavátzɨj jó'nyaj ja'ra'íɨcajmee.
39 Muáaj paj ca'nyíjra'aj naatá' nyatɨ'ɨj huatyéenyo'sej,
muáaj paj a'yan huó'ruuj maj a'íɨmaj nye jimi ecóotutaxɨ'ɨn ɨ maj quee tyu'namuaj,
40 ajta mej mij nye jimi huatóo'uunaj a'íɨmaj ɨ maj nyéjcha'ɨɨre'.
A'yaa nu nyij tyihua'antyipuá'rij a'íɨjma ɨ maj nyaxana'va'ca'aj.
41 A'íɨ mu jahuooca'aj maj huo'táhuɨɨre'en, ajta capu a'tíj huo'táhuɨɨrej,
Tavástara' mu majta huatajé, ajta a'íɨn quee huó'namuajri'.
42 ¡A'yaa nu huó'ruuj tɨ'ɨj chuéj tɨ muɨɨnyíj áacaj tɨ jajcui'naj!
¡Nyajta a'yan atyihuojóoraxɨj tɨ'ɨj xɨéerij a cáayej jitze!
43 Nyajapuáj paj huatanyúj a'íɨjma jimi ɨ tyeítyee maj quee tyihuojó'itej,
pajta naatá' nyej nyij néijmi'que' tyu'ta'íjtaj
majta tyeítyee nyahuɨɨre' ɨ nyej nyáaj quee huá'muajtyajca'aj.
44 Matɨ'ɨjta náanamuaj, a'íɨ mu na'rá'astijre'ej,
tyeítyee mu tyámua' tyí'nyaxaj ɨ maj séej chuéj japua jo'cháatɨmee,
45 majta séecan ɨ tyeítyee ɨ maj majta séej chuéj japua jo'cháatɨmee a'íɨ mu quee che' je'ej jájtyoovej
majta juviváaj iiráaju' jo'maj jóo'avaataca'aj.
46 ¡Che' jusén jɨn séjre'ej ɨ Tavástara!
¡Che' tyámua' eenye' ɨ tɨ nyecha'ɨj!

¡Nyiche' va'cán jɨn tyámua' tyeetyátoonyij ɨ Dios tɨ nyaj japua huatányuusij!
47 A'ɨ́ɨ pu Dios pué'een ɨ tɨ puéjtzij huo'ta'sij a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj nyoorej
ajta naatá' nyej nyáaj tyihuo'ta'ɨ́jtye'en ɨ tɨ chájta'najmee jitze.
48 A'ɨ́ɨ pu nyajapuáj huatányuusij ɨ maj jɨn nyajaaxɨejvi' ɨ maj nyéjcha'ɨɨre',
ajta a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj quee tyihuojó'itej ɨ maj nyeyo'si'tya'cuj.
¡Muáaj, Tavástara', muáaj paj nyaj japua huatányuusij a'ɨ́ɨjma jimi ɨ tyétyacaa maj tyo'cájaaxɨejve'!
49 A'ɨ́j nu jɨn tyí'muatyojtzi're' hua' tzajta' ɨ tyeɨ́tyee,
nyajta tyu'táchuiicaj a'ɨ́jcɨ jitze ɨ paj jɨn ántyapuaj.
50 Muáaj paj tyi'tá'caa tɨ tyu'tyámue'tɨj a'ɨ́jna ɨ paj rey jɨn ja'antyíhuoj,
a'náj tɨna'aj paj tyámua' tyeetyátoosij a'ɨ́jcɨ ɨ David pajta ɨ maj jitzán eeráma'can.

Salmo 19

Ɨ tɨ jɨn ɨ Dios naa huasé'rin a'ɨ́jcɨ jitze ɨ tɨ tyú'taahuaca'

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj.
Chuíicarij David tɨ jo'yú'xaca'

1 Ɨ tajapuá tɨ séejre' pu jaxaj ɨ tɨ jɨn ɨ Dios naa huasé'rin,
ajta ɨ tɨ tyú'taahuaca' pu jɨn ámiteere' tɨ a'ɨ́ɨn jéehua tyu'yí'tɨn.
2 A'náj tɨna'aj mu jatyáxajta,
majta ɨ tíca' néijmi'que' jamua'reeren.
3 Tyij ajta quee namuajre' ɨ maj tyi'tyáxajta
capu sɨ́ɨj nyúucarij namuajre',
4 ajta ɨ nyúucaria'ra' pu néijmi'que' mua'reeri'huan ɨ cháanacaj japua,
a'áa pu já'mua'reeri'huan jo'tɨj ɨ cháanacaj joo'ástɨmee.
A'áa pu Dios tyámua' tyojo'ruuj tɨ'ij ɨ xɨcáj a'áa ja'séeria'aj já'ra'nyij,
5 ajta a'yan tyi'ráamej tyámua' éenye'ej tɨ'ɨj ɨ tɨ huatyényeɨɨchij,
a'yaa pu tyu'tóotyamua've'sij tɨ'ɨj ɨ tɨ tɨe'chacaa tɨ'ij tyu'mué'tɨn.
6 A'yaa pu ɨ xɨcáj utyeje'ejnyésij jitzán ɨ jútye' tɨ séejre',
ajta je'en uja'ancárutyij yu pujmua' a'ɨ́jcɨ jitze ɨ tajapuá tɨ séejre',
ajta quee huatáɨ'riitarij tɨ tyi'tɨ́j huatyóo'avaaj tɨ'ij quee jatyátɨeexɨ'rasime'en.

7 Néijmi'i pu jɨn tyámua' een ɨ Tavástara' tɨ jɨn tyí'mua'taj,
ji'nye a'ɨ́ɨ pu jájcuacan tyu'tá'caa ɨ júuricamej.
Tyámua' pu een ɨ Tavástara' tɨ jɨn tyu'ta'ɨ́jtaca',

ji'nye tyámua' pu tyu'cámua'riityej a'ífjcɨ ɨ tyáataj tɨ quee
óotzaahuatye'.
8 Ɨ Tavástara' tɨ jɨn tyu'ta'íjtaca' tyámua' pu tyí'een,
ji'nye tyámua'vi'ra'aj pu tatá'caa ɨ taxɨéjnyu'caa tzajta'.
Ɨ nyúucarij tɨ jɨn tyu'ta'íjtaca' ɨ Tavástara' a'íɨ pu jumua'tɨj
ajta tyámua' tyita'tanyéjnye'rityee ɨ tajɨ'ɨj jitze.
9 Tyámua' pu een ɨ Tavástara' tyaj jɨn huátzaahuatye'en
ajta jusén jɨme' séejre'.
Jɨ'ré'can jɨme' pu séejre' ɨ nyúucarij Tavástara' tɨ jɨn tyu'ta'íjtaca',
néijmi'i pu'ij a'íɨn tyámua' tyí'een,
10 ¡jéetze' pu tyá'najchij quee ɨ ooroj tɨ jumua'tɨj!,
¡jéetze' pu áncacaj mequee ɨ sarátyee maj jumua'tɨj!
11 A'íi pu a'íɨn pué'een ɨ tɨ jacha'ɨj a'ífjcɨ ɨ tɨ muéetzij muahuɨɨre',
ajta tyámua' jimi tye'mej tɨpua'aj ja'rá'astijre'en.

12 ¿A'tanyíj jusíɨj jamua'reeren tyi'tíj tɨ jɨn quee xá'puɨ' huaríj?
¡Tyinaatú'uunyi', Tavástara', ɨ nyaj jɨn quee xá'puɨ' huaríj avíitzij
jɨme'!
13 Capáj tyi'tá'care'en tɨ óotzaahuatye'ej a'íjna ɨ tɨ muahuɨɨre',
capáj tyi'tá'care'en tɨ a'íɨn tyinaata'íjtye'en ɨ nyaj jɨn
á'nyatzaahuatye'.
A'yaa nu nyij tyáatɨ' tyi' pue'éenye'ej na'mej tɨ quee tyi'tíj jɨn
á'ɨtzeere',
a'yaa nu nyij quee che' va'cán jɨn tyi'ijxána'cɨra'aj na'mej.

14 Che' tyámua' eenye' muéetzij jimi
ɨ nyenyúucaa ajta je'ej nyaj tyí'mua'tzej,
Nyavástara', muáaj paj nyahuɨɨre' pajta nyajapuáj huatányuusij.

Salmo 20

Je'ej tyaj tyityeetyényuunyij tyej tyij tyu'tyámue'tɨn

Ɨ tɨ a'íjna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj.
Chuíicarij David tɨ jo'yú'xaca'

1 Che' ɨ Tavástara' muáanamuaj tɨpua'aj je'ej petya'amua'ajcaj,
che' ɨ Dios ra' a'íjcɨ ɨ Jacob a' japua huatányuunyij.
2 Che' a'íɨn uyo'ta'íityej ɨ paj jɨn huatyá'huɨɨre'en
a'áa pu ɨmuáj yo'ta'ítyij a' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Sión.
3 Che' néijmi'i tyo'támua'reej ɨ paj jimi tyu'támu'vejritaca'
ajta tyámua' tyihua'ancuria'an ɨ ya'muáatyee paj jimi
huo'támu'vejritaca'.

4 Che' néijmi'i jɨn a'yan huárɨnyij je'ej paj tyá'xɨe've'
ajta je'en a'yan huárɨnyij je'ej paj períj tyaataxájtaca'.
5 A'yaa tu tyij a'ɨ́jna jɨn tyí'ye'esten ɨ paj jɨn tyu'tyámue'tɨj,
tyajta je'en jútye' ajméjca'taxɨ'ɨj
nyúucaritze' a'ɨ́jcɨ ɨ taj Dios.
¡Che' ɨ Tavástara' néijmi'i jɨn a'yan huárɨnyij je'ej paj
tyaatáhuaviiraj!

6 Tyámua' nu naa tyá'mua'reej tɨ ɨ Tavástara'
jaatá'sij tɨ tyu'tyámue'tɨn a'ɨ́jna ɨ rey a'ɨ́ɨn tɨ ja'antyíhuoj,
ajta janamuajran a'ájna a tajapuá jo'tɨj tyámua' tyejé'een,
a'ɨ́ɨ pu jaatá'sij ɨ tɨ néijmi'i jɨn putyí'uurej tɨ'ɨj va'cán jɨn
tyu'tyámue'tɨn.
7 Séecan mu a'ɨ́ɨjma hua'ajcha'ɨj ɨ cariáata' ɨ maj jitzán huanyo'se'en
majta séecan ɨ cahuáayu'uj huáya'muaj,
tyajta ityáj a'ɨ́j tu jitze ajtyu'uj ɨ Tavástara' taj Dios.
8 A'ɨ́ɨ mu tyítunutaxɨj, matɨ'ɨj mij eetávatzɨj,
tyajta ityáj tyóoche' tu tyámua' een tyajta huatyu'uj.

9 Tavástara', ¡huatá' tɨ tyu'tyámue'tɨn a'ɨ́jna ɨ tɨ rey jɨn tyi'tyéjvee!
¡Pajta táanamuaj tyatɨ'ɨjtá muaatájeevej!

Salmo 21

Je'ej tyaj tyu'táchuiicaj tyatɨ'ɨj tyu'tyámue'tɨn

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj.
Chuíicarij David tɨ jo'yú'xaca'

1 Tavástara', a'ɨ́ɨ pu jutyamua've' ɨ tɨ rey jɨn tyi'tyéjvee ji'nye
ca'nyíjra'aj paj jaatá',
¡jéehua pu huápuɨ'ɨj jutyamua've' ji'nye muáaj paj jaatá' tɨ
tyu'tyámue'tɨn!
2 A'yaa paj huarɨ́j je'ej tɨ a'ɨ́ɨn tyá'xɨe'va'ca'aj,
capáj tyi'tɨ́j jɨn quee a'yan huarɨ́j je'ej tɨ a'ɨ́ɨn tyimuaatáhuaviiri'.
3 Muáaj paj jaataxié'vej pajta va'cán jɨn tyámua' tyeetyájtoo
pajta cúruun ju'cárujtyi'ri' ooroj tɨ pué'een.
4 Júuricamej pu muaatáhuaviiri', muáaj pej pij jaatá',
júuricamej tɨ á'tyeeren ajta quee tyi'tɨ́j jɨn je'ej rɨnyij.
5 Tyí'muatyojtzi're' a'ɨ́jcɨ jɨme' paj jaatáhuɨɨ, ijíij pu va'cán jɨn
putyi'uurejve,
muáaj paj jaatá' mej mij jaatyátzaahuatye'en ajta je'en jɨ'réenye'ej
séejre'.

6 Jusén jɨme' paj tyámua' tyeetyájtoo,
jéehua pu jutyamua've' a'ɨ́jcɨ jɨme' paj jitzán séejre'.

7 Muáaj, rey paj pué'een, capu a'náj antyipua'rij ɨ paj jɨn tyi'tyéjvee,
ji'nye Tavástara' paj jitze tyí'ca'nyej,
¡a'ɨ́j paj jitze tyí'ca'nyej ɨ tɨ jɨn muaxɨe've' a'ɨ́jna ɨ tɨ jútye' ɨmuáj
já'sejre'!
8 A'ɨ́jna ɨ paj néijmi'i jɨn putyí'uurej a'ɨ́ɨ pu néijmi'caa huata'sij ɨ maj
muájcha'ɨɨre',
ja'muáca'ta' paj jɨn huo'táa'sij ɨ maj muaxana've',
9 a'úu paj huojo'tyátoosij ɨ oornaj tzajta' tɨ ú'taa
patɨ'ɨj a'ɨ́j jɨn huatá'sejrataj pej pij huo'xɨ́jtye'en.
A'ɨ́jna ɨ Tavástara', tɨ jɨn nyú'camuɨ',
a'ɨ́j pu jɨn hua'antyipua'ritye'sij ɨ tɨéj jɨme' tɨ néijmi'i
tye'entyípuaapua'rityee.
10 Pajta huo'rio'uunaj íiyan cháanacaj japua pajta hua' tzajta' ɨ tyeɨ́tyee
a'ɨ́ɨjma ɨ hua'yojmua' pajta ɨ maj hua' jitze eerányesij.
11 Tyij majta jaxɨe'va'aj maj je'ej pua'aj muáa'uurej
majta jaxajta je'ej maj huárɨnyij a' jimi
capu a'yan tye'mej je'ej maj a'ɨ́ɨmaj tyá'xɨe've',
12 ji'nye muáaj paj huo'tamuáritye'sij,
a' tú'namua' paj jɨn a'ɨ́ɨjma huatyámue'tɨj.

13 ¡Ájchesij Tavástara', a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ paj néijmi'i jɨn putyí'uurej!
¡Tyetyí'ye'estej tyajta tyu'táchuiicaj a'ɨ́jcɨ jɨme' paj
tyu'tyáamue'tɨj!

Salmo 22

Je'ej tɨ tyí'jijhuaj ɨ tɨquee je'ej jájtyoovej ajta ɨ chuíicarij maj jɨn tyaatatyójtzi're'en

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj, a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ cuíinarij tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn "Ɨ muaxáj tɨ séejre' tɨ'ɨjta ɨ xɨcáj eeré'nyej". Chuíicarij David tɨ jo'yú'xaca'

1 Muáaj paj nyaj Dios, muáaj paj nyaj Dios,
¿ji'nye pej pij manúurɨej?,
¿ji'nye pej pij quee paj mujo'vé'me'en pajta je'en nyajapuáj
huatányuunyij?,
¿ji'nye pej pij quee nyanamuaj nyatɨ'ɨjta nyeyiinyej a' jimi
huatyényuunyij?
2 Muáaj paj nyaj Dios,

tújca nyajta tíca' nu a'jimi jahuoo, ajta capáj nyanamuaj,
¡capu je'ej tyíɨ'rij nyej nyij huányaso'pe'en!

3 Pajta muáaj néijmi'i jɨn tyámua' een,
muáaj paj tyí'ijta, néijmi'i mu tyí'muatyojtzi're' ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can.
4 A'íɨmaj ɨ tahuásimua'cɨ'ɨj mu a' jitze tyu'cá'an,
a' jitze mu tyi'ca'nyajca'aj, muáaj pej pij hui'rájtoj,
5 mamuaatáhuaviiri' paj huo'táhuɨɨre'en, aj pej pij huo'ta' maj juxáahuaj séjre'ej,
a' jitze mu tyu'cá'an, ajta capáj muáaj huo'tyáxaahuataca'.

6 Ajta canu nyáaj tyáatɨ' pué'een, sulu chui'nuj nu pué'een,
¡a'íɨ nu pué'een ɨ tyeítyee maj néijmi'i jatyá'aatzej!
7 A'íɨmaj ɨ maj nyeséj, a'íɨ mu nyéetzij nya'a'tzej,
jéehua mu ná'xaahuaj, majta nye jimi naa tyityе'cámu'vajra
8 majta a'yan tyi'xáataj tɨjɨn:
"A'múu pu ɨ Tavástara' jitze tyí'ca'nyej,
che' a'íɨn ɨ Tavástara' ji'rátoonyij.
A'íjcɨ jɨme' ɨ tɨ huápuɨ'ɨj jaxɨe've', che' a'íɨn japuan huatányuunyij."

9 A'yaa pu'ij tyí'een:
muáaj paj tyu'tá' nyej nyij huanɨe'huaj ɨ jucáara' jitze ɨ náanaj,
pajta tyu'tá' nyej nyij jitzán huányaso'pe'en.
10 Nyatɨ'ɨj quee xu nyáaj huanɨe'huacaj,
muáaj paj a'íɨn pué'eenye'ej ɨ paj nyaj jɨme' antyíamua'reeriaca'aj,
nyatɨ'ɨj nyana'aj tyí'sejria'ca'aj ɨ jucáara' jitze ɨ náanaj,
muáaj paj nyaj Dios pué'een.
11 Capáj nye jimi ajtáyi'can,
ji'nye véjri' pu yetyí'sejre' ɨ tɨ je'ej pua'aj tyí'nya'uurej,
ajta quee a'tíj nyaj jamuán yésejre' tɨ'ij naatáhuɨɨre'en.

12 A'yaa mu meríj tyinyajná matɨ'ɨj ɨ túuru'uj a'íɨmaj ɨ maj nyéjcha'ɨɨre',
a'yaa mu huasé'rin matɨ'ɨj ɨ túuru'uj a'áa maj já'ma'can a'ájna a Basán,
13 a'yaa mu tyí'tyacɨ'xɨj matɨ'ɨj ɨ muajyéj ɨ maj huápuɨ'ɨj nyinyu'cacuj,
a'íɨ mu jacácuaxa'va'raj majta je'en nyéetzij nyatache'vej.
14 A'yaa nu een tɨ ɨ jájtyij tɨ tyixírej,
ajta ɨ nyacaríj arí néijmi'i eerácuuxɨj.
Ajta ɨ nyaxɨéjnyu'caa a'yaa pu een tɨ'ɨj ɨ xíɨjca
a'íɨ pu arí ij tyáxɨsij ɨ nyaj tzajta'.

15 A'yaa pu arí tyu'tyáahuaj ɨ nye tyenyij tɨ'ɨj ɨ xaríj tɨ
huatyáteeri'huaca',
ajta ɨ nyenyanúu arí arávi'taxɨj yujtyí pujmua'.
¡Chuéj tɨ muɨɨnyíj paj jɨn na'vá'naj cuxáa nyaj nyeríj huamuí'!
16 A'yaa mu cuxáa tzɨ'cíɨj, jéehua mu ɨ maj je'ej pua'aj
tyityetyúucha'ɨj
a'íɨ mu meríj néijmi'que' nyeria'naj,
majta meríj tyinaapuéj ɨ nyamuáca' jitze majta nya' íɨcaj jitze.
17 Ɨ'ríj nyaj jaatyé'iten ɨ nyacaríj.
A'náj tɨna'aj mu na'ráasej a'íɨmaj ɨ maj nyéjcha'ɨɨre',
18 a'íɨ mu meríj tyu'rióotui'ij ɨ tyí'nyacaanaa,
majta a'íjcɨ jɨn jumue'tɨj.

19 Pajta muáaj, Tavástara', ɨ paj a'íɨn pué'een ɨ nyaj jɨn uhuájca'nyej,
¡capáj nye jimi ajtáyi'can!, ¡jiye'tzín paj mujo'vé'me'en pej pij
naatáhuɨɨre'en!
20 Pata'aj nyaj japua huatányuunyij nyej nyij quee huámuɨ'nyij a'íjcɨ
jɨme' ɨ chúun,
capáj tyi'tá'care'en mej mij naajé'caj a'íɨmaj ɨ tzɨ'cíɨj,
21 Pata'aj nyaj japua huatányuunyij mej mij quee naatyájcɨ'mej ɨ
muajyéj,
¡pajta tyu'tyáanaj tɨ'ij quee je'ej nya'uurej ɨ hua'ahuaj ɨ túuru'uj!
22 Nyáaj nu a' jitze ma'can tyihuo'té'exaatye'ej ɨ nye'ihuáamua',
nyajta tyimuaatatyójtzi're'ej a'ájna jo'maj a'íɨmaj jóosɨ'rii.
23 Mua'aj, mu siaj tzáahuatyi'ra'aj jimi tyícha'ɨj ɨ Tavástara',
¡setyu'tatyójtzi're'!
¡Miche' néijmi'i tyámua' tyeetyátoonyij a'íɨmaj ɨ maj Jacob jitze
eeráma'can!
¡Miche' néijmi'i jaatyáanajche ɨ maj Jacob jitze eeráma'can!
24 Ji'nye capu a'íɨn séej huatyáxaahuataj capu ajta séej quee
namuajran
a'íɨmaj ɨ maj quee je'ej tyéejviicue' maj jɨn japuéjtzitarej,
capu ajta a'íɨjma jimi huatyóo'avaataj.
¡A'íɨ pu huá'namuaj matɨ'ɨjta jimi jahuoocaj tɨ'ij huo'tyáhuɨɨre'en!
25 Hua' tzajta' a'tyéɨtyeristyamua' ɨ maj jéehua ará'asej
nyetyimuatatyójtzi're'ej a'íjcɨ jɨme' ɨ paj tyámua' een,
hua' jimi ɨ maj tzáahuatyi'ra'aj a' jimi tyícha'ɨj
nyamua'ra'astijre'ej tyi'tíj nyaj jɨn atányarasij.

26 Setyú'cua', mua'aj mu siaj quee je'ej jájtyoovej,
'asta siana'aj quee tyámua' tyityaatajú'xaj,
setyu'tatyójtzi're' ɨ Tavástara', mua'aj mu siaj jahuoo,
siata'aj sij jéehua á'tyeevi'in siaj a'yan huacháatɨme'nyij.

27 Néijmi'i ɨ maj séej chuéj japua jo'cháatɨmee majta ɨ maj séej
nyúucarij jɨn tyí'xaj,
a'ɨ́ɨmaj ɨ tyeítyee maj a'áa jo'cháatɨmee jo'tɨj ɨ chuéj joo'ástɨmee,
xo'támua'reej ɨ Tavástara', siajta je'en jimi mujo'vá'ju'un,
a'ɨ́j xu jimi tyítunutaxɨ'ɨn.
28 Ji'nye a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Tavástara' ɨ tɨ Rey jɨn tyí'ijta,
ajta néijmi'caa tyí'ijtye' ɨ maj a'yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj
japua.
29 Jimi xu ecóotutaxɨ'ɨn siajta a'ɨ́j siana'aj huatyáanajchej,
néijmi'i ɨ maj jéehua tyú'cha'ɨj,
néijmi'i ɨ maj chuéj tɨ muɨɨnyíj huatyóotaahuaj,
ji'nye camu a'ɨ́ɨmaj jujɨ́ɨmua'aj júurij.

30 Ɨ maj nyej jitze eerányesij a'ɨ́ɨ mu jaatyánajchij ɨ Tavástara'
majta jusén jɨme' jitzán ma'can tyi'xáataj muá'ju'un,
31 ajta ɨ maj majca'huáyee nanɨe'huan, a'ɨ́ɨ mu huo'té'exaatye'ej
ɨ paj jɨn tyámua' tyá'xa'puɨ'ɨntare' ajta je'ej paj tyí'muarɨe'.

Salmo 23

A'ɨ́jna ɨ Tavástara' a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ nyecha'ɨj

Chuíicarij David tɨ jo'yú'xaca'

1 A'ɨ́jna ɨ Tavástara' a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ nyecha'ɨj,
capu tyi'tɨ́j ná'ɨtziitye'.
2 A'áa pu nyaja'ta'caa nyej nyij huányaso'pe'en a'ájna jo'tɨj naa
tyojo'huá'raa,
ajta a'áa nyojoovi'tɨj jo'tɨj quee ca'nyíin já'muɨ'yej,
3 ca'nyíjra'aj tɨ jájcuaj pu nyatá'caa
ajta juyéj jitze náavi'tɨj tɨ huatóoje'yej,
a'ɨ́j pu jɨn tyámua' tyeetyátoosij je'ej tɨ a'ɨ́ɨn ántyapuaj.

4 Tyij nyajta a'áa joomé'en jo'tɨj jéetze' jo'tɨ́ca' tɨ tyú'uu tzajta',
canu tyi'tɨ́j jɨn tyi'tzɨ́ɨnye'ej na'mej,
ji'nye muáaj paj Tavástara', nyaj jamuán yésejre'.

5 Tyámua' paj nye jimi tyí'uurej
hua'jɨɨsapuaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj nyéjcha'ɨɨre',
pajta nyaj mu'uj jitze na'vá'huaaj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ naa tyaarɨe'ej,
ajta jéehua nye jitze tyí'sejre' a'ɨ́jna ɨ tɨ naa tyí'een muáaj paj
tyinyatá'caa.

6 A'ɨ́jna muáaj paj tyinaatapuéjvej ajta ɨ paj jɨn nyaxɨe've' a'ɨ́ɨ mu
nyaj jamuán yésejre'
nyatɨ'ɨj nyana'aj pua'an xɨcáj á'tyeeren,
ajta a'ájna jo'paj ja'chej, Tavástara', a'áa nu jusén jɨme' ja'cháaj
na'mej.

Salmo 24

A'ɨ́jna ɨ Rey tɨ jɨn tyi'tyéjvee tɨ naa huasé'rin

Chuíicarij David tɨ jo'yú'xaca'

1 Tavástara' pu ja'a'rij néijmi'i ɨ cháanacaj,
ajta néijmi'i ɨ tɨ jitzán tyí'sejre',
majta néijmi'i ɨ maj jitzán ajo'cháatɨmee.
2 Ji'nye Tavástara' pu tyámua' jáaruuj ɨ tɨ jitzán aróoca'nyej ɨ chuéj
ajta tyámua' jáaruuj ɨ jájritze' ajta ɨ játya'naj jitze.

3 ¿A'tanyíj púj oorej tɨ'ij a'áa jo'ré'nyej jo'tɨj je'ej je'en ɨ Tavástara'?
¿A'tanyíj púj oorej tɨ'ij a'áa ja'séeria'aj já'ra'nyij ɨ tyeyúujra' tzajta'
tɨ naa een?
4 A'ɨ́jna ɨ tɨ tyámua' een ɨ jumuáca' jitze ɨ jumua'tzíira'aj jitze
ajta quee tyi'tɨ́j jɨn tyi'ijxána'cɨra'aj
a'ɨ́jna ɨ tɨ quee sáanturij na'michej
ajta quee hue'tzij jɨn tya'tóoratzi'racaa.
5 A'ɨ́jna ɨ Tavástara', ajta ɨ Dios tɨ japuan huatányuusij,
a'ɨ́ɨ pu tyámua' tyeetyátoosij ajta tyámua' naa
tyá'xa'puɨ'ɨntari'tze'en.
6 A'yaa pu tyúuxɨe've' maj a'yan eenye' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jahuoo ɨ
Tavástara',
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jahuoo maj jaaséj jo'tɨj já'sejre' ɨ Dios ra' a'ɨ́jcɨ ɨ Jacob.

7 ¡Che' antácuunyi'huaxɨ'ɨn ɨ puéertaj tɨ jusén jɨn séejre'!
¡Che' antacúunyi'huaj tá'ra'nyij tyahua'puajma'aj,
a'ɨ́ɨ pu'ij utyárutyij a'ɨ́jna ɨ tɨ naa huasé'rin ɨ tɨ Rey jɨn
tyi'tyéjvee!

8 ¿A'tanyíj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ naa huasé'rin ɨ tɨ Rey jɨn tyi'tyéjvee?
¡A'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Tavástara', ɨ tɨ uhuájca'nyej ajta jéehua
jaayí'tɨn tɨ huatyényo'se'en!
¡A'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Tavástara', ɨ tɨ jaayí'tɨn tɨ tyu'tyámue'tɨn
a'ájna jo'maj já'nyo'se'!

9 ¡Che' antácuunyi'huaxɨ'ɨn ɨ puéertaj tɨ jusén jɨn séejre'!
¡Che' antacúunyi'huaj tá'ra'nyij tyahua'puajma'aj,
a'ɨ́ɨ pu'ij utyárutyij a'ɨ́jna ɨ tɨ naa huasé'rin ɨ tɨ Rey jɨn
tyi'tyéjvee!

10 ¿A'tanyíj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ naa huasé'rin ɨ tɨ Rey jɨn tyi'tyéjvee?
¡A'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Tavástara' ɨ tɨ néijmi'i putyí'uurej!
¡A'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ Rey jɨn tyi'tyéjvee tɨ ajta naa huasé'rin!

Salmo 25

Je'ej tɨ sɨ́ɨj tyu'tyényuunyij tɨ'ɨj jaatáhuoonyij tɨ ɨ Dios tyámua' tyu'cájuyetyej

David tɨ ja'a'rij

1 Tavástara', muéetzij jimi nu huatyényuusij;
2 nyaj Dios, muéetzij jimi nu tyí'ca'nyej:
capáj tyi'tá'care'en nyej nyij tyévi'si' huataséjre'en.
¡Miche' quee nya'a'tzej a'ɨ́ɨmaj ɨ maj nyéjcha'ɨɨre'!
3 ¡Che' quee a'náj tyévi'si' huataséjre'en
sɨ́ɨj tɨ muéetzij jitze tyí'ca'nyej!
¡Miche' a'ɨ́ɨmaj huatóotyevi'ra'astaj
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj cha'mana'aj tyi'tɨ́j jɨn je'ej pua'aj tyí'muaxaj!

4 Tavástara',
naataséjratye' a' juyéj,
pata'aj a'ɨ́j jitze tyámua' tyináavi'tɨsime'en,
5 ná'anvi'tɨchij, nu'cájuyetyej a'ɨ́jcɨ jitze ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme',
ji'nye muáaj paj nyaj Dios pué'een pajta ɨ tɨ nyaj japua
huatányuusij.
A'náj tɨna'aj nu muéetzij jitze tyí'ca'nyej.

6 Tavástara',
ootámua'reej ɨ paj jɨn taxɨe've' ɨ paj jɨn tá'cu'vej
ɨ paj a'náj tɨna'aj tasejratye',
7 ajta capáj ja'tamuá're'rihua'an tyi'tɨ́j nyaj jɨn ootyá'ɨtzee
nusu tyi'tɨ́j nyaj jɨn je'ej pua'aj huarɨ́j nyatɨ'ɨj nyooj
tyamueestaca'aj.
Tavástara', nyéetzij paj no'támua'reej,
a'ɨ́jcɨ jɨme' paj va'cán jɨn nyaxɨe've' pajta ɨ paj jéehua
tyinaatapuéjvej.

8 Tavástara' pu tyámua' een ajta quee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere',
a'ɨ́ɨ pu tyámua' huá'uurej je'ej maj tyityetyúucha'ɨj ɨ maj
tyi'ijxána'ciɨra'
9 ajta tyámua' tyihuo'cájuyetyej a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee óotzaahuatye',
¡a'ɨ́ɨ pu tyámua' huá'uurej mej mij quee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeeria'aj!
10 A'ɨ́ɨ pu a'náj tɨna'aj tyámua' huá'uurej hua'xɨe've'ej ajta quee tyi'tɨ́j
jɨn a'ɨtzéeria'aj,
a'ɨ́ɨjma ɨ maj ja'rá'astej tyi'tɨ́j tɨ jɨn tyihua'táratziiri',
ajta je'ej tɨ tyi'tɨ́j jɨn tyu'ta'ɨ́jtaca'.

11 Tavástara', va'cán nu jɨn ootyá'ɨtzee,
tyinaatú'uunyi'ri', tyámua' paj tyeetyátoonyij ɨ paj jɨn ántyapuaj.
12 A'ɨ́jcɨ ɨ tyáatɨ' tɨ tzáahuatyi'ra'aj jimi tyícha'ɨj ɨ Tavástara',
a'ɨ́j pu huataséjratye'sij tyi'tɨ́j tɨ juyáara' jitze ucájrutyej,
13 a'ɨ́ɨ pu néijmi'i tyámua' jimi tyí'uurej
ajta ɨ chuéj huo'ta'sij a'ɨ́ɨjma ɨ maj hua' jitze eerányesij.
14 Tavástara' pu hua' amíincuj pué'een a'ɨ́ɨjma ɨ maj tzáahuatyi'ra'aj
jimi tyícha'ɨj,
ajta huo'ta'sij maj jáamua'reej tyi'tɨ́j tɨ jɨn tya'tóoratziiri'.
15 A'náj tɨna'aj nu a'ɨ́j jitze rányeej ɨ Tavástara',
ji'nye a'ɨ́ɨ pu néijmi'i jɨn tyámua' tyí'nyecha'ɨj.

16 Naaséj, Tavástara', ná'ancu'vaxɨ' nyéetzij,
ji'nye nyasɨ́ɨj nu yésejre' nyajta quee je'ej jájtyoovej.
17 Ɨ nyaxɨéjnyu'caa pu je'ej pua'aj tyóomua'tzej,
pata'aj nyaj japua huatányuunyij ɨ nyaj je'ej pua'aj
tyé'nyamua'tzej.
18 Huaséj ɨ nyaj jɨn jajpuéjtzij ajta ɨ nyaj jɨn á'viicue're',
pajta tyinaatú'uunyi' ɨ nyaj jɨn á'ɨtzeere'.
19 Cásɨ' huo'séj a'chu maj ará'asej ɨ maj nyéjcha'ɨɨre'
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj nyeje'catamuɨ' a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj jéehua
nyaxana've'ej.
20 ¡Náacha'ɨj, pajta japuan huatányuunyij ɨ nyajúuricamej!
Capáj tyi'tá'care'en nyej nyij tyévi'si' huataséjre'en,
ji'nye muéetzij nu jimi jahuoo pej pij naatyáhuɨɨre'en.
21 Che' a'ɨ́ɨn naatyáhuɨɨre'en ɨ nyaj tyámua' een nyajta quee je'ej
pua'aj tyí'mua'tzej,
ji'nye muéetzij jimi nu nyeríj tyí'ca'nyej.

22 ¡Muáaj paj nyaj Dios,
pata'aj néijmi'i jɨn hua' japua huatányuunyij tyi'tɨ́j maj jɨn je'ej
tyityóomua'tzej a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can!

Salmo 26

Tyi'tɨ́j tɨ jitze juca'nyej a'ɨ́jna ɨ júuricamej tɨ tyámua' een

Ɨ David tɨ ja'a'rij

1 Tavástara', pata'aj tyámua' tyino'xá'puɨ'ɨntari'tze'en,
ji'nye tyámua' nu tyi'tyínyecha'ɨj canu tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere'.
Muéetzij nu jimi Tavástara', tyámua' naa tyí'ca'nyej,
2 tyámua' paj naa tyinaaséj, pajta a'náj tɨna'aj nyeséejra,
¡pajta jaatyéesej je'ej nyaj tyí'mua'tzej
pajta a'ɨ́j huaséj je'ej tɨ een tyétye' ɨmuáj ɨ nyamua'tzíira'aj!
3 A'náj tɨna'aj pu nye jitze séejre' ɨ paj jɨn nyaxɨe've'
nyajta quee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere' a' jimi,
4 canu a'náj hua' jamuán tyu'xájtaca' ɨ maj tyí'hue'tacaa
canu nyajta hua'antyánaxcaca' a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee ma'umuámua're'.
5 Capu na'ráanajchɨj maj jusɨ'rihua'an a'ɨ́ɨmaj ɨ maj je'ej pua'aj
tyityetyúucha'ɨj,
canu a'náj hua' jamuán tyu'yé'estej ɨ maj je'ej pua'aj rɨcɨj.

6 Nu'ríj tyámua' naa tya'nányamuejtyej nyajta quee che' tyi'tɨ́j jɨn
tyi'ijxána'cɨra',
Tavástara' a'yaa nu tyá'xɨe've' nyaj ajtyáxɨɨrej jo'tɨj jo'tyéjvee ɨ
nyaj japuan muatyáanajche,
7 nyajta je'en muéetzij jimi tyu'táchuiicaj,
nyajta a'ɨ́j huataxáj ɨ tɨ jéehua naa tyu'sé'rin muéetzij jimi.

8 Tavástara' nyáaj nu jaxɨe've', a'ɨ́jcɨ ɨ tyeyúuj ɨ paj tzajta' séejre',
jo'tɨj já'sejre' a'ɨ́jna ɨ paj jɨn huápuɨ'ɨj naa huasé'rin.
9 Capáj náa'ri'racare'en ɨ nyajúuricamej hua' jamuán ɨ maj
tyi'ijxána'cɨra',
capáj tyi'tá'care'en tɨ nye jimi a'yan tyé'yi'can tɨ'ɨj tyihuá'uurej
a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyí'tyacui'caa,
10 a'ɨ́ɨjma ɨ tɨ hua' muáca' jitze séejre'
ɨ maj jɨn je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj ajta tyi'tɨ́j maj jɨn tyeítyee
cuanamuaj.
11 Nyajta nyáaj canu tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere'
¡pata'aj nyajapuáj huatányuunyij, ná'ancu'vaxɨ' nyéetzij!
12 Tyámua' nu naa tya'rányaca'nyej ɨ nya' ɨ́ɨcaj jɨme',
tyámua' nu tyeetyátoosij ɨ Tavástara' metyi'séeracaj ɨ tyeítyeristya
mua'me'en!

Salmo 27

Tavástara' pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ nyatatzavi'tye' ajta ɨ tɨ nyaj japua huatányuusij

Ɨ David tɨ ja'a'rij

1 Tavástara' pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ nyatatzavi'tye' ajta ɨ tɨ nyaj japua huatányuusij,
¿a'tajnyíj jimi nyetyi'tzɨɨnya'aj na'mej?
Tavástara' pu japuan huatányuusij ɨ nyajúuricamej,
¿a'tajnyíj nyij tzɨɨnye'ej na'mej?
2 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj, ɨ maj nyéjcha'ɨɨre',
a'ɨ́ɨ mu tyúusɨ'rii mej mij nyajná majta je'en na'antyipuá'ritye'en,
majta a'ɨ́ɨmaj mu jujɨ́ɨmua'aj ejcá'cata'aj majta eetávitzej.
3 Tyij majta mue'tɨ́j a'ɨ́ɨmaj nyeria'naj,
capu tyi'tzɨ́ɨnye'ej ta'mej ɨ nyaxɨéjnyu'caa,
tyij majta tyámua' ju'uurej mej mij naatyényo'si'tye'en,
nyáaj nu nyaxáahuaj séeria'aj na'mej.

4 Séej nu'uj tyi'tɨ́j jaatáhuaviiri' ɨ Tavástara',
sɨ́ɨj pu'uj ɨ tɨ nye jitze juxɨe've',
a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een nyej nyij a'áa ja'séeria'aj ná'ra'nyij ɨ tyeyúuj tzajta' Tavástara' tɨ ja'a'rij
a'náj tɨna'aj tújca'rij tzajta' nyatɨ'ɨj nyana'aj á'tyeeren
nyej nyij ɨ tyeyúujra' tzajta' jaatyáanajche
nyajta je'en a'ɨ́j huaséj ɨ tɨ jɨn huápuɨ'ɨj naa huasé'rin.
5 Tɨ'ɨj a'ájna atyojo'ré'nyej ɨ xɨcáara' tɨ jitzán je'ej pua'aj tyi'éenye'ej ja'mej,
a'ɨ́ɨ pu ɨ Tavástara' nyecha'ɨɨj ja'mej ɨ ju tyeyúuj tzajta',
nyáaj nu jityán ja'séeria'aj na'mej.
¡Ajta tyi'tɨ́j jitze tɨ ájtyeej tyámua' tyi'nyecha'ɨ́ɨj ja'mej!
6 Aj pu'ij naatáɨ'riitye'sij nyej nyij ájnyeerej
hua' japua a'ɨ́ɨjma ɨ maj nyéjcha'ɨɨre',
aj nu nyij jimi tyu'támu'vejritaj ɨ tyeyúuj tzajta',
nyajta je'en jijhuan nyenyetyámua'va'aj, nyajta jimi tyu'táchuiicaj ɨ Tavástara'.

7 Muéetzij jimi nu huatyényuusij, Tavástara': náanamuajri'.
Ná'ancu'vaxɨ' nyéetzij, ¡pajta naatájeevej!
8 Nyaxɨéjnyu'caa pu a'yan tyí'nye'ixaatye' tɨjɨn:
“Pata'aj jáahuoonyij jo'tɨj ɨ Tavástara' já'sejre'.”
Nyajta nyáaj, Tavástara', nyámuahuoo jo'paj muáaj já'sejre'.

9 ¡Capáj ja'avaataj nye jimi!
¡Capáj a'íjcɨ jɨn manúujɨpuan ɨ paj jɨn nyú'camuɨ'!
¡Muáaj paj pu'uj a'íɨn pué'een ɨ paj naatyáhuɨɨre'ej!
Capáj juséentacan manúujɨpuan pajta quee tyi'tíj naata'an nyaj jɨn huatyényahuɨɨre'en,
ji'nye muáaj paj nyaj Dios pué'een pajta ɨ tɨ nyaj japua huatányuusij.
10 Tyij ajta ɨ táataj manúurɨeenyij nusu ɨ náanaj manúurɨej,
muáaj, Tavástara', muáaj paj nyaj jɨme' antyía'mua'reeriaj puá'mej.

11 Tavástara', naataséjratye' a' juyéj,
pajta a'íj jitze nu'cájuyetyej ɨ tɨ naa een
ji'nye a'íɨmaj mu nye'eeve' ɨ maj nyéjcha'ɨɨre',
12 capáj tyi'tá'care'en mej mij nye jimi a'yan huárɨnyij je'ej maj a'íɨmaj tyá'xɨe've',
ji'nye mue'tíj mu meríj a'íɨmaj je'ej pua'aj tyinaaxájtaca'
a'íɨmaj ɨ maj jéehua tyí'hue'tacaa majta junyo'se've'ej.
13 Ajta nyáaj nu tyámua' naa tyá'mua'reej
nyej nyáaj jaséjran a'íjcɨ ɨ tɨ jɨn ɨ Tavástara' tyámua' tyinaatyátoosij
nyatɨ'ɨj nyana'aj á'tyeeren nyaj júurij.

14 ¡Tavástara' paj jitze tyú'ca'nyej!
¡Huatyá'ca'nyej, capáj tá'xa'huata'an!
¡A'yaa pu tyi'ja'yájna, Tavástara' paj jitze tyú'ca'nyej!

Salmo 28

Tavástara' pu janamuaj je'ej tyaj jimi tyityeetyényuusij

Ɨ David tɨ ja'a'rij

1 Tavástara', muáaj paj tyámua' tyí'nyecha'ɨj,
muéetzij nu jimi huatyényuusij.
Pata'aj naatájeevej nyatɨ'ɨj muéetzij jimi huatyényuunyij.
Ji'nye tɨpua'aj pequee náanamuaj,
pu'ríj nyej nyij a'íɨjma jimi huatyénye'iteen ɨ muɨ'chítyee.
2 Huánamuajri' nyej jíihuaj muéetzij jimi jahuoo paj naatyáhuɨɨre'en,
nyatɨ'ɨjta ajméjca'taxɨ'ɨn a'ájna jo'tɨj já'sejre' a' tyeyúuj tɨ tyámua' een.

3 Capáj anyojóojɨpuan hua' jamuán ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj,

capáj tyi'tá'care'en tɨ'ij a'yan cha'tána'aj tyí'nyoorej tɨ'ɨj a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj rɨcɨj,
ɨ maj jéjrista' a'yan tyúusejrataj cuxáa maj tyámua' tyí'tyetyeɨtyee
ajta hua' tzajta' pu jéehua séejre' ɨ maj jɨn je'ej pua'aj tyí'uurej.
4 Pata'aj a'yan tyihuo'tá'an je'ej tɨ a'ɨ́ɨjma tyi'tyévijtye',
néijmi'i jɨme' tyi'tɨ́j maj jɨn je'ej pua'aj huarɨ́j,
a'yaa paj huó'uurej je'ej maj a'ɨ́ɨmaj tyi'tɨ́j jɨn huarɨ́j,
a'yájna matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj tyi'tɨ́j jɨn je'ej pua'aj huarɨ́j.
5 Ji'nye camu a'ɨ́ɨmaj jo'támua'reeri',
je'ej tɨ tyi'tɨ́j jɨn huarɨ́j ɨ Tavástara',
¡che' a'ɨ́ɨn hua'antyipuá'ritye'en ajta je'en quee che' hua'ajriá'puana'an!

6 ¡Che' tyámua' éenye'ej séjre'ej ɨ Tavástara', ɨ tɨ náanamuajri' je'ej nyaj jimi tyu'tyéenyuj!
7 A'ɨ́jna ɨ Tavástara' a'ɨ́ɨ pu nyecha'ɨj a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ néijmi'i jɨn putyí'uurej,
a'ɨ́j nu jitze néijmi'i jɨn tyu'cá'an, a'ɨ́ɨ pu'ij naatyáhuɨɨ.
Ɨ nyaxɨéjnyu'caa pu jutyamua've',
nyetyu'táchuiicaj nyajta tyaatatyójtzi're'ej ɨ Tavástara'.

8 Tavástara' pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ maj jɨn uhuácaca'nye' ɨ tyeítyeristyamua'me'en,
a'ɨ́ɨ pu ajta jaatyáhuɨɨre'ej a'ɨ́jcɨ ɨ rey a'ɨ́ɨn tɨ ja'antyíhuoj.
9 Tavástara', pata'aj hua' japua huatányuunyij a'tyéɨtyeristyamua',
pajta tyámua' tyihuo'tyátoonyij ɨ maj muéetzij jitze ajtyáma'can.
A'yaa paj tyihuó'cha'ɨɨn tɨ'ɨj ɨ cánya'xɨɨ tɨ sɨɨre',
¡a'náj tɨna'aj paj néijmi'caa tyámua' tyí'vi'raj!

Salmo 29

Ɨ nyúucaria'ra' ɨ Tavástara' ɨ tɨ néijmi'i jɨn putyí'uurej

Chuíicarij David tɨ jo'yú'xaca'

1 Siata'aj néijmi'i tyaatatyójtzi're'en ɨ Tavástara', mu siaj yójmua'mua' pué'een ɨ Dios,
setyu'tatyójtzi're' ɨ tɨ néijmi'i jɨn putyí'uurej siajta ɨ tɨ jɨn naa huasé'rin ɨ Tavástara',
2 setyu'tatyójtzi're' ɨ tɨ naa huasé'rin ɨ tɨ jɨn ántyapuaj ɨ Tavástara',
siajta jaatyáanajche ɨ Tavástara' a'ájna jo'tɨj naa tyejé'een jo'tɨj a'ɨ́ɨn já'sejre'.

3 Ɨ nyúucaria'ra' ɨ Tavástara' a'ɨ́ɨ pu ca'nyíin jɨn tányuuvej ɨ jájritze',
a'ɨ́jna ɨ Dios tɨ jɨn naa huasé'rin a'ɨ́ɨ pu ca'nyíin jɨn namuajre',
Tavástara' pu a'áa já'sejre' ɨ jájritze' tɨ ca'nyíin já'xɨre'.
4 Ca'nyíin pu jɨn namuajre' ɨ nyúucaria'ra' ɨ Tavástara' tɨ'ɨj víityee
maj tyényuuve'en,
ajta quee a'tɨ́j púj oorej tɨ jaatyápua'ritye'en ɨ nyúucaria'ra' ɨ
Tavástara',
5 a'ɨ́ɨ pu ɨ nyúucaria'ra' ɨ Tavástara' ja'cátaaraxɨj ɨ jucúj tɨ tyu'uj.
¡Tavástara' pu ja'cátaaraxɨj ɨ jucúj a'áa tɨ jo'váatɨmee a Líbano!
6 Ajta jaatáca'tzɨj ɨ jɨríj a'áa tɨ jo'quéetɨmee a Líbano ajta a'ájna a
Sirión,
¡ajta tyu'tá'sij maj tyítzunaxɨ'ɨn matɨ'ɨj ɨ túuru'uj majta ɨ visáaru'uj!
7 Ɨ nyúucaria'ra' ɨ Tavástara' a'yaa pu een tɨ'ɨj ɨ maj
tyóona'axcava'ra'an,
8 a'ɨ́jna ɨ nyúucaria'ra' ɨ Tavástara' a'ɨ́ɨ pu jaatáca'tzɨj ɨ chuéj tɨ quee
tyi'tɨ́j japuan séejre',
¡Tavástara' pu jaatáca'tzɨj ɨ chuéj tɨ quee tyi'tɨ́j japuan séejre' a'áa
tɨ já'sejre' a Cadés!
9 Ɨ nyúucaria'ra' ɨ Tavástara' a'ɨ́ɨ pu jaatáca'tzɨj ɨ su'uj tɨ hua'uj
ajta néijmi'i tyu'riá'na'caj ɨ tɨ viváajma'aj tyu'uj.
Néijmi'i mu jaatyátzaahuatye'sij, a'ájna jo'tɨj ɨ tyeyúujra'
jo'tyéjvee.

10 Tavástara' pu tyihuá'ijtye' ɨ víityee,
¡Tavástara' pu rey jɨn tyí'ijta jusén jɨme'!
11 Tavástara' pu ca'nyíjra'aj huo'ta'sij ɨ jutyéɨtyeristyamua',
Tavástara' pu tyámua' tyihuo'tyátoosij ajta tyámua' naa
tyihuo'tyéjeevij ɨ maj jitzán ajtyáma'can.

Salmo 30

Chuíicarij tyaj jɨn tyaatatyójtzi're'en ɨ Tavástara'

Chuíicarij. Je'ej maj tyu'táchuiicaj matɨ'ɨj tyámua'
tyeetyátoonyij ɨ tyeyúuj. David tɨ ja'a'rij

1 Tavástara', nyáaj nu muéetzij tyí'muatzojtzi're'
ji'nye muáaj paj naatá' nyej nyij nyaxáahuaj séjre'ej,
ji'nye muáaj paj quee tyu'tá'
mej mij a'ɨ́ɨmaj naatyáxaahuataj ɨ maj nyéjcha'ɨɨre'.
2 Tavástara', nyaj Dios,
muéetzij nu muaatáhuaviiri' paj naatáhuɨɨre'en, muáaj pej pij
tyináahuaj,

3 muáaj, Tavástara', muáaj paj náahuɨɨ nyej nyij quee huámuɨ'nyij,
júuricamej paj naatá', pajta nyajapuáj huatanyúj nyej nyij quee huámuɨ'nyij.

4 Mua'aj, mu siaj tyámua' een ɨ Tavástara' jimi, ¡siata'aj jimi tyu'táchuiicaj!,
¡siajta tyaatatyójtzi're'en ɨ tɨ naa een ɨ tɨ jɨn ántyapuaj!
5 Ji'nye capu a'chu á'tyeeren ɨ tɨ jɨn nyú'camuɨ',
ajta ɨ tɨ jɨn tyámua' naa tya'ajxɨé'vi'ra', jusén pu jɨn séejre'.
Tɨpua'aj tíca' tyátayiinya'aj,
íiya' tu tyijtá tatyámua've'ej tá'ju'un.

6 A'yaa pu nyéetzij nya'axcaj tɨquee tyi'tíj je'ej nyoorej, nyajta a'yan tyi'riá'mua'aj tɨjɨn:
"Capu che' a'náj tyi'tíj je'ej nya'uurej."
7 Pajta muáaj, Tavástara', a'íjna ɨ paj jɨn tyámua' tyitatá'caa
muáaj paj perij tyámua' náa'uuriajca'aj a'ájna jo'tɨj tyámua' tyejé'een,
ajta patɨ'ɨj quee che' nyahuɨɨria'ca'aj
a'íjna ɨ tɨ tzíɨnyi're' pu nyojo'rɨej.
8 Tavástara', muéetzij jimi nu huatyényuusij,
Tavástara', muéetzij jimi nu jéehua jahuoo.
9 ¿Tyi'tanyí je'ej tyúumue'tɨj tɨpua'aj nyáaj náamuɨ'nyij,
nusu tɨpua'aj nyéetzij mana'vá'naj?
¡Capu ɨ'ríj tɨ ɨ chuéj tɨ muɨɨnyíj tyimuaatatyójtzi're'en
nusu tɨ jaataxáj ɨ paj jɨn naa een!
10 Tavástara', náanamuaj pajta nyéetzij ná'ancu'vaxɨ',
Tavástara', ¡naatáhuɨɨre'!

11 Paj pu'ríj naatá' nyaj a'íjna jɨn huatányetyamua've'en ɨ nyaj jɨn nyaxaamuɨjritya'ca'aj;
papu'ríj néijmi'i tyinyacáa'ri'ri' ɨ nyaj jɨn nyaxaamujritye'
pajta a'íj tyinatyéechejtye ɨ nyaj jɨn tyú'ye'esten.
12 A'íj nu jɨn Tavástara' nyaj Dios,
capu ɨ'ríj nyaj quee ave'nyuuca'an,
¡a' jimi nu tyu'táchuiicaj
nyajta a'náj tɨna'aj tyimuaatatyójtzi're'ej!

Salmo 31

Je'ej tyej tyámua' naa ɨ Tavástara' jitze tyú'ca'nyej

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj.
Chuíicarij David tɨ jo'yú'xaca'

1 Tavástara', muéetzij jimi nu jahuoo paj naatyáhuɨɨre'en;
¡capáj a'náj tyi'tá'care'en nyej nyij tyévi'si' huataséjre'en!
¡Tyámua' paj tyinaatyáhuɨɨre'en, ji'nye muáaj paj quee tyi'tɨ́j jɨn
á'ɨtzeere'!
2 Tyámua' paj tyináanamuaj;
¡pata'aj huatá'ca'nyej, pajta je'en nyaj japua huatányuunyij!
Pata'aj muáaj a'ɨ́ɨn pué'eenye' ɨ nyaj jitzán huatyényaca'nyej,
¡muáaj paj a'ɨ́ɨn pué'eenye' ɨ tɨ nyahuɨɨre' ajta ɨ tɨ nyaj japua
huatányuusij!
3 ¡Muáaj paj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyaj jitzán nyaca'nyej ajta ɨ nyaj jitzán
huatyényahuɨɨre'en!

¡Tyámua' paj tyináavi'tɨsime'en pajta náacha'ɨɨn, tyámua' paj
tyeetyátoonyij ɨ paj jɨn ántyapuaj!
4 ¡Naatyáhuɨɨre' mej mij quee je'ej nyoorej ɨ maj nye'eeve',
ji'nye muáaj paj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ nyecha'ɨj!
5 Muéetzij nu muaatátuiire'sij ɨ nyajúuricamej,
¡pata'aj nɨi'rátoonyij, Tavástara', Dios paj jɨ'ré'can jɨme' pué'een!

6 Nyahua'xana've' a'ɨ́ɨjma ɨ maj hua'najchej ɨ sáanturij maj quee
tyi'tɨ́j huɨɨre'.
Nu'ríj néijmi'i jɨn a'ɨ́j jitze tyí'ca'nyej ɨ Tavástara'.
7 A'ɨ́jna ɨ paj jɨn nyaxɨe've' pu nyatá'caa nyej nyij huányetyamua've'en.
Muáaj paj perí́j jaaséj ɨ nyaj jɨn nyaxaamujritye',
pajta jamua'reej ɨ nyaj jɨn je'ej tyé'nyamua'tzej,
8 capáj tyi'tá'care'en tɨ a'ɨ́ɨn naatyéevi' ɨ tɨ nyéjcha'ɨɨre',
¡muáaj paj a'áa nyojo'tyéjche jo'tɨj quee tyi'tɨ́j je'ej nyaja'uurej!

9 Tavástara', nyéetzij ná'ancu'vaxɨ',
ji'nye jéehua pu je'ej pua'aj tyí'nya'uurej.
A'ɨ́jna ɨ tɨ nyacui' a'ɨ́j pu jɨn nyacua'nyej ɨ nyajɨ'ɨj jitze,
ɨ nye tyévij jitze, ¡ajta néijmi'que' tyinyetyáacui'!
10 ¡A'ɨ́jna ɨ tɨ nyacui' ajta ɨ nyaj nyeyiin
a'ɨ́ɨ pu quee naatá'sij nyej nyij á'tyeevi'in nyajúurij!
Canu che' nyaca'nyej a'ɨ́jcɨ jɨme' nyej nyaxaamujritye',
¡néijmi'que' nu nyeríj ɨ nye tyévij jitze quee che' nyaca'nyej!

11 Nyáaj nu a'ɨ́in pué'een ɨ maj néijmi'i ja'a'tzej a'ɨ́imaj ɨ maj
nyéjcha'ɨ́ire'
a'ɨ́imaj mu majta nya'a'tzej ɨ maj nye jimi avéjri' huacháatɨmee,
majta néijmi'i nyatzɨinye' a'ɨ́imaj ɨ maj nyamua'tyej.
¡A'ɨ́imaj mu nye jimi huatóo'uunaj a'ájna a' cáayej jitze matɨ'ɨjta
naaséj!
12 Néijmi'i mu meríj nyojo'hua'xɨj,
cuxáa nyaj nyeríj huamuí'.
A'yaa nu een tɨ'ɨj ɨ xá'rij tɨ arí huatyátaarixɨj.
13 Jéehua nu tyí'namuaj maj ɨ tyeítyee je'ej pua'aj tyinyetyáxajta:
"Jéehua pu tyú'tzɨinyi're' néijmi'que'."
A'ɨ́imaj ɨ maj nyéjcha'ɨ́ire', a'ɨ́i mu tyámua' ju'uurej mej mij je'ej
pua'aj náa'uurej,
¡tyámua' mu ju'uurej mej mij naajé'caj!

14 Nyajta nyáaj, Tavástara', muéetzij nu jimi tyí'ca'nyej,
nyáaj nu a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn: "¡Muáaj paj nyaj Dios pué'een!"
15 Muáaj paj a'muáca' jitze ji'tyáa' ɨ nyajúuricamej,
¡pata'aj nyaj japua huatányuunyij a'ɨ́ijma jimi ɨ maj nyéjcha'ɨ́ire',
majta nyamuaritye'!
16 Pata'aj jaataxɨé've'en a'íjna ɨ tɨ muéetzij muahuɨire',
pajta nyaj japua huatányuunyij, a'íjcɨ jɨme' ɨ paj nyaxɨe've'.
17 Tavástara', muéetzij jimi nu huatyényuusij,
¡capáj tyi'tá'care'en nyej nyij tyévi'si' huataséjre'en!
¡Pata'aj a'ɨ́ijma huatatyévi'ra'astaj ɨ maj je'ej pua'aj
tyityetyúucha'ɨj,
pata'aj a'áa huaja'vá'naj jo'maj tyityajá'ava'tacaa tɨ'ɨj quee a'tíj
huo'namuaj!
18 Che' quee namuajria'aj je'ej maj tyí'xaj a'ɨ́imaj ɨ maj tyí'hue'tacaa,
ɨ maj tyá'xaahuataj metyí'xaj majta tyú'xana've',
majta je'ej pua'aj tyá'xaj a'íjcɨ ɨ tyáataj tɨ quee tyi'tíj jɨn á'ɨtzeere'.

19 ¡Huápuɨ'ɨj paj muáaj naa huojo'mua'raj a'ɨ́ijma ɨ maj
tzáahuatyi'ra'aj a' jimi tyícha'ɨj!
A'yaa paj tyé'cha'ɨj tɨ'ɨj tyi'tíj tɨ huápuɨ'ɨj tyá'najchij
pajta, hua'jɨisa' a'ɨ́ijma ɨ tyétyacaa,
a'ɨ́ijma paj tyu'tá'sij ɨ maj muéetzij jimi tyí'ca'nyej.
20 Hua' jamuán paj séeria'aj puá'mej pajta tyámua' tyihuo'tyécha'ɨisij
pajta quee tyu'tá'sij tɨ'ɨj a'yan tyá'ra'nyij je'ej maj a'ɨ́imaj
tyá'xɨe've' ɨ tyétyacaa ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj;
muáaj paj hua'cha'ɨ́ij puá'mej a'ájna jo'paj muáaj já'sejre'
mej mij quee je'ej pua'aj tyihuá'jeevej a'ɨ́imaj ɨ maj
hua'ajcha'ɨ́ire'.

21 Che' jɨ'réenya'aj séjre'ej ɨ Tavástara', tɨ a'ɨ́jna jɨme' ɨ tɨ jɨn taxɨe've'
jéehua tyámua' tyú'ruuj nye jimi
a'ájna nyatɨ'ɨj quee je'ej jájtyoove'ej.
22 Nyatɨ'ɨj jéehua tyihuányamua'tziityej a'yaa nu tyi'riá'mua'aj tɨjɨn
paj perɨ́j a'ɨmuáj nyojóoriej jo'paj muáaj quee já'sejre',
ajta nyatɨ'ɨj muaatáhuaviiri' paj naatáhuɨɨre'en,
muáaj paj náanamuajri' ɨ nyaj jijhuaca'aj.

23 Siata'aj jaaxɨé've'en ɨ Tavástara', néijmi'i ɨ maj quee tyi'tɨ́j jɨn
á'ɨtzeere'.
Tavástara' pu tyámua' tyihuá'cha'ɨj a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee
tyí'hue'tacaa,
ajta a'ɨ́ɨjma ɨ maj jéehua óotzaahuatye'
a'yaa pu puéjtzij tyihuo'tá'sij je'ej tɨ tyihuá'cɨ'puaj.
24 Xatyóoca'nyej siajta ca'nyíjra'aj huatóoa'an ɨ juxɨéjnyu'caa tzajta'
néijmi'i ɨ maj Tavástara' jitze tyí'ca'nyej.

Salmo 32

Tyaj jaataxáj tyi'tɨ́j tyaj jɨn ootyá'ɨtzee tyajta je'en tyu'táta'uunyi'

Je'ej tɨ tyihuo'muá'tyej a'ɨ́jna ɨ David

1 Che' huatóotyamua've'en a'ɨ́jna ɨ tyáatɨ' ɨ maj merɨ́j néijmi'i jɨn
tyaatú'uunyi'ri'
tyi'tɨ́j maj jitzán pua'ritye' ajta tyi'tɨ́j tɨ jɨn huóoxana'cɨrej.
2 Che' huatóotyamua've'en a'ɨ́jna ɨ tyáatɨ' tɨ quee tyi'tɨ́j jɨn avíitzij
je'ej pua'aj rɨcɨj
tɨ ajta quee ɨ Tavástara' tyi'tɨ́j jitzán pua'ritye'ej.

3 Nyatɨ'ɨj quee xu jaxáatacaj tyi'tɨ́j nyaj jɨn tyi'ijxána'cɨra'ca'aj,
nye tyévira' pu á'pua'risime'ej
a'ɨ́jna jɨme' nyaj a'náj tɨna'aj nyeyiinyaca'aj,
4 ji'nye tújca ajta tɨ́ca'
ja'muáca' tɨ néijmi'i tyámua' tyí'uurej a'ɨ́ɨ pu nye jitze séjria'ca'aj.
A'yájna tɨ'ɨj ɨ xúuxu'uj tyu'tyáhuasij ɨ xɨ́jcata',
a'yaa pu nya'axcaj nyaj quee che' je'ej rɨnyij.

5 Ajta néijmi'i nu muéetzij tyimuaaté'exaaj
tyi'tɨ́j nyaj jɨn tyi'ijxána'cɨra'ca'aj ajta ɨ nyaj jɨn je'ej pua'aj huarɨ́j,
a'yaa nu tyaataxɨe'vej nyaj muéetzij tyimuaaté'exaatye'en ɨ nyaj
tyi'ijxána'cɨra'ca'aj,
pajta muáaj, Tavástara', muáaj paj tyinaatú'uunyi'ri'.

6 A'ɨ́j pu jɨn, tɨ'ɨjta je'ej pua'aj tyí'rɨjcaj
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyámua' een a'ɨ́ɨ mu muéetzij jimi huatyényuusij,
tyij ajta ɨ jájtyij ca'nyíin jɨn huatámuɨ'yej
capu a'ɨ́ɨjma jitze ajtyá'astij.
7 Muáaj paj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ paj naatyáhuɨɨre'ej:
muáaj paj nyecha'ɨj tɨ'ij quee tyi'tɨ́j je'ej nyoorej,
muáaj paj a'ɨ́jna jɨn nɨe'cánasij ɨ chuíicarij ɨ paj jɨn tyu'tyámue'tɨj.

8 Ɨ Tavástara' pu a'yan tyí'xaj tɨjɨn:
“Nyajɨ'ɨj nu jɨn tyámua' naa tyí'muasej.
Nyáaj nu muaaté'exaatye'sij je'ej paj huárɨnyij,
tyámua' nu tyimu'cámua'riitye'ej,
nyajta nu muaataséjratye'sij ɨ juyéj paj jitzán huame'en.
9 Capáj a'yan eenye' tɨ'ɨj ɨ muáatzuj nusu tɨ'ɨj ɨ cahuáayu',
ɨ tɨquee huáɨ'riitye' mej mij tyihuojo'itéej muá'ra'nyij
a'yaa pu'ij tyúuxɨe've' tyaj hua'ria'ca'nyihua'an
a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ píriin ajta ɨ tɨ jɨn antyájɨ'qui'
ji'nye capu seequéj ajtáhua'aj je'ej tyíɨ'rij mej mij a' jimi
ajtyáxɨɨrej.”

10 Jéehua mu tyí'cucui' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj,
ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn tyú'xɨe've' ɨ Tavástara'
a'ɨ́j pu jɨn néijmi'caa eeriá'nasij a'ɨ́ɨjma ɨ maj jitzán tyí'ca'nyej.
11 Siata'aj huatóotyamua've'en ɨ Tavástara' jimi,
tyétyacaa siaj tyámua' een siajta quee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere'
¡siata'aj huatóotyamua've'en siajta, jutyamua've'ej huajíjhua!

Salmo 33

Chuíicarij ajta ɨ tyaj jɨn tyaatatyójtzi're'en ɨ Tavástara'

1 Siata'aj jimi tyu'táchuiicaj ɨ Tavástara', tyétyacaa siaj tyámua'
een,
hua' tyenyij jitze a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyámua' een, naa pu huánamuajrii ɨ
chuíicarij.
2 Setyu'tatyójtzi're' ɨ Tavástara' a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ áarpaj,
siajta jimi tyu'táchuiicaj a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ canárij,
3 siata'aj chuíicarij tɨ jájcuaj huatáchuiicaj,
¡siajta jutyamua've'ej tyámua' naa jimi setyu'tácuiinaj!

4 A'ɨ́jna ɨ nyúucaria'ra' ɨ Tavástara' jɨ'ré'can jɨme' pu séejre',
a'ɨ́j pu jɨn séejre' tyi'tɨ́j tɨ a'ɨ́ɨn tyú'taahuaca'.

5 Tavástara' pu a'íj xɨe've' ɨ tɨ quee tyi'tíj jɨn á'ɨtzeere' tɨ ajta
tyámua' een,
¡a'íjna ɨ tɨ jɨn taaxɨé'vej a'íɨ pu arí orióonajchaca' néijmi'que' ɨ
cháanacaj japua!
6 A'íjcɨ jɨme' ɨ nyúucaria'ra' ɨ Tavástara'
a'íj pu jɨn huatyátaavijhuaca' ɨ tajapuá tɨ séejre',
ajta tɨ'ɨj tyu'tají'tzej ɨ jutyényij jɨme'
aj mu mij néijmi'i ɨ xú'ra'vetyee huataséjre.
7 A'íɨ pu jasɨɨre' ajta tyámua' ja'uurej
a'íjcɨ ɨ jájtyij a'ájna jo'tɨj huápuɨ'ɨj ja'tyáatɨ'.

8 Siata'aj néijmi'que' ɨ chuéj japua jaatyátzaahuatye'en ɨ Tavástara',
¡néijmi'i xu jaatyátzaahuatye'en mu siaj a'yan huacháatɨmee ɨ
cháanacaj japua!
9 Ji'nye a'íɨ pu tyu'taxájtaca', ajta je'en néijmi'i tyú'taavijhuaca',
a'íɨ pu tyu'ta'íjtaca', ajta je'en néijmi'i tyámua' tyi'éenye'ej ja'raa.
10 Tavástara' pu néijmi'i hua'antyí'uunyi'raj tyi'tíj maj muarɨe'
a'íɨmaj ɨ maj quee tyá'tzaahuatye',
11 ajta je'ej tyi'tíj jɨn ɨ Tavástara' tyí'muarɨe'
a'náj tɨna'aj pu tyámua' éenye'ej ja'mej.
12 Miche' huatóotyamua've'en ɨ tyeítyee ɨ tɨ hua' Dios a'íɨn pué'een ɨ
Tavástara',
chájta'naj a'íɨn tɨ ja'antyíhuoj ajta huatyóoa'rij.

13 Tavástara' pu taséj jútye' ɨmuáj
ajta néijmi'caa tyámua' tyí'sej ɨ tyeítyee,
14 a'ájna ɨmuáj jo'tɨj a'íɨn ja'chej
a'íɨ pu néijmi'caa tyámua' tyí'sej ɨ cháanacaj japua maj
huacháatɨmee,
15 a'íɨ pu a'íɨn pué'een ɨ tɨ jaatyátaahuaca' ɨ hua'xɨéjnyu'caa
a'íɨ pu ajta néijmi'i tyí'sej tyi'tíj maj jɨn je'ej rɨcɨj.

16 Capu síɨj ɨ tɨ rey jɨn tyi'tyéjvee jujapuá huatányuusij a'íɨjma jɨme' ɨ
maj mue'tíj ɨ xantáaru'uj jimi tyí'huɨɨre',
camu majta a'íɨmaj jujapuá huatányuusij ɨ maj jéehua jaayí'tɨn maj
huatyényo'se'en majta jéehua uhuácaca'nye',
17 camu tyi'tíj huɨɨre' ɨ cahuáayu'uj mej mij séej japuan
huatányuunyij,
tyij majta jéehua uhuácaca'nye'ej, camu hua' japua huatányuusij.

18 Ajta ɨ Tavástara' a'náj tɨna'aj pu huá'cha'ɨj
a'íɨjma ɨ maj tzáahuatyi'ra'aj jimi tyícha'ɨj majta a'íj jitze
tyí'ca'nyej ɨ tɨ jɨn hua'xɨe've',

19 a'ɨ́ɨ pu hua' japua huatányuusij mej mij quee huácui'nyij
ajta júuricamej huo'ta'sij tɨ'ɨjta huatújri'huaj.

20 Ityáj tu a'ɨ́j jitze tyí'ca'nyej ɨ Tavástara',
¡a'ɨ́ɨ pu tahuɨɨre' ajta tyámua' tyí'tacha'ɨj!
21 Ɨ taxɨéjnyu'caa pu jutyamua've' ɨ Tavástara' jimi,
a'ɨ́j tu jitze tyí'ca'nyej ɨ tɨ jɨn ántyapuaj tɨ naa een.
22 ¡Tavástara', che' a'ɨ́jna ɨ paj jɨn taxɨe've', a'náj tɨna'aj tajamuán séjre'ej,
a'yájna tyatɨ'ɨj muéetzij tyimuajcho've'!

Salmo 34

Je'ej tyaj tyu'táchuiicaj tyej tyij tyaatatyójtzi're'en ɨ Tavástara'

David tɨ jo'tyéyu'xaca'aj, tɨ'ɨj tyíchee a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Abimélec, ɨ tɨ jimi hue'tzij jɨn a'yan tyu'tóosejrataca' tɨjɨn huatyóotɨmue'ri'

1 A'náj tɨna'aj nu tye'tyóotzi're'ej na'mej ɨ Tavástara',
nye tyenyij nu jɨn a'náj tɨna'aj jimi tyi'chuíicaj na'mej.
2 Nyáaj nu á'nyatzaahuatye' ɨ Tavástara' jimi,
¡xáanamuajri' siajta huatóotyamua've'en, tyétyacaa siaj quee óotzaahuatye'!
3 Tyiche' néijmi'i jimi tyu'táchuiicaj tyajta séej tyana'aj a'huatanyúucaritye'en
a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ va'cán jɨn tyi'tyéjvee ɨ tɨ jɨn ántyapuaj ɨ Tavástara'.

4 Tavástara' nu jimi jaatáhuoj tɨ'ij naatáhuɨɨre'en, a'ɨ́ɨ pu'ij náanamuajri',
ajta je'en nyaj japua huatanyúj a'ɨ́jcɨ jɨme' nyej nyáaj tyí'tzɨɨnya'ca'aj,
5 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj jahuoo ɨ Tavástara' jimi
a'ɨ́ɨ mu nyéeri'iste' séeria'aj muá'ju'un a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj jutyamua've'
majta je'en quee a'náj huatóotyevi'ra'astaj.
6 A'ɨ́i pu huajíjhuaca' ɨ tɨ quee je'ej tyéejviicue', Tavástara' pu'ij jáanamuajri'
ajta néijmi'i jɨn japuan huatanyúj ɨ tɨ jɨn je'ej tyóomua'ajcaa.
7 A'ɨ́jna ɨ tajapuá tɨ tyí'huɨɨre' ɨ Tavástara' jimi a'ɨ́ɨ pu huá'cha'ɨj ajta hua' japua huatányuusij
a'ɨ́ɨjma ɨ maj tzáahuatyi'ra'aj jimi tyícha'ɨj ɨ Tavástara'.
8 Siata'aj jaatyéesej, siajta je'en jáamua'reej tɨ néijmi'i jɨn tyámua' een ɨ Tavástara'.

¡Che' huatóotyamua've'en a'ǵjna ɨ tyáatɨ' tɨ a'ǵj jitze tyí'ca'nyej!
9 Siata'aj jaatyátzaahuatye'en ɨ Tavástara', néijmi'i ɨ maj jimi tyámua' een,
ji'nye capu tyi'tǵj huo'tya'ɨtziitye'ej a'ǵɨjma ɨ maj tzáahuatyi'ra'aj jimi tyícha'ɨj.
10 A'ǵɨmaj ɨ chíjtyaanyi'ij a'ǵɨ mu pue'éenye'ej muá'ju'un ɨ maj quee je'ej tyéejviicue', majta jajpuéetzij muá'ju'un matɨ'ɨj huatatájcun,
majta a'ǵɨmaj ɨ maj jahuoo ɨ Tavástara' jimi capu a'náj tyi'tǵj huá'ɨtziitya'aj ja'mej.

11 Musio'vá'ju', nyiyóojmua', siata'aj náanamuaj:
a'ǵj nu já'muamua'tyen siaj sij tzáahuatyi'ra'aj jimi tyícha'ɨj ɨ Tavástara'.
12 ¿Nyi páaxɨe've' paj jéehua á'tyeevi'in?
¿Nyi páaxɨe've' paj jaxáahuaj chajca?
13 Pata'aj jaatapuá'cɨtaj tɨ'ij mua' nyanúu quee je'ej pua'aj tyí'xaxa'ta'an,
ajta tɨ'ij mua' tyenyij quee a'náj tyí'hue'taj.
14 Ajtára' a'ǵjcɨ jitze ɨ tɨ je'ej pua'aj een, pajta je'en tyámua' huárɨnyij,
a'ǵj paj huáhuoonyij ɨ tɨ naa mua'axcaj, pajta je'en a'ǵj jitze ucájrutyej.

15 Tavástara' pu huá'cha'ɨj a'ǵɨjma ɨ tyétyacaa maj tyámua' een
ajta huá'namuaj je'ej maj a'ǵɨmaj tyityeetyényuusij.
16 Tavástara' pu hua'ajcha'ɨɨre' a'ǵɨjma ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj,
a'ǵj pu jɨn hua'antyipua'ritye'sij mej mij quee che' hua'tamuá're'rihua'an ɨ cháanacaj japua.
17 Tavástara' pu janamuaj a'ǵjcɨ ɨ tyáataj tɨ tyámua' tyi'tyúucha'ɨj,
ajta néijmi'i jɨn japuan huatányuusij tyi'tǵj tɨ jɨn je'ej tyóomua'ajcaj.
18 Tavástara' pu véjri' séejre', tɨ'ij hua' japua huatányuunyij a'ǵɨjma ɨ maj quee je'ej tyéejtyoovej ɨ juxɨéjnyu'caa tzajta'
majta meríj yo'rɨej ɨ maj jitzán tyi'ijchó'va'ca'aj.

19 A'ǵjna ɨ tyáatɨ' tɨ tyámua' tyi'tyúucha'ɨj jéehua pu tyi'tǵj jɨn japuéjtzitaren,
ajta a'ǵjna ɨ Tavástara' a'ǵɨ pu néijmi'i jɨn japuan huatányuusij.
20 A'ǵɨ pu néijmi'i ɨ caríira' cha'ɨj,
camu mij séej antyína'caj.
21 A'ǵɨmaj ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj a'ǵj mu jɨn cui'nyij ɨ maj jɨn je'ej pua'aj rɨcɨj,
majta a'ǵɨmaj mu japuéjtzitaren ɨ maj jájcha'ɨɨre' a'ǵjcɨ ɨ tyáataj tɨ tyámua' tyi'tyúucha'ɨj.

22 Ajta a'ǵjna ɨ Tavástara' a'ǵɨ pu hua' japua huatányuusij a'ǵɨjma ɨ maj
jimi tyí'huɨɨre',
¡camu a'yan tya'ajpuéjtzij muá'ju'un a'ǵɨmaj ɨ maj jitzán tyí'ca'nyej!

Salmo 35

Je'ej tyej tyaatáhuoonyij tɨ'ij ɨ Tavástara' taatáhuɨɨre'en

David tɨ ja'a'rij

1 Tavástara', pata'aj hua'ajcha'ɨɨre'ej a'ǵɨjma ɨ maj nyéetzij
nyéjcha'ɨɨre';
pajta huo'tanyó'si'tye'en a'ǵɨjma ɨ maj nyéetzij nyenyo'si'tye'ej.
2 Pata'aj tyámua' jáa'uurej ɨ paj jɨn huatyényo'se'en pajta je'en
naatáhuɨɨre'en,
3 pata'aj já'ajchueenyij a' chúun pej pij huo'tanyó'si'tye'en a'ǵɨjma ɨ
maj nyamuaritye',
¡naaté'exaatye' paj muáaj a'ǵɨn pué'een ɨ tɨ nyajapuáj huatányuusij!

4 Miche' jutyévi'ra'aj muatóo'uunaj
a'ǵɨmaj ɨ maj jaxɨe've' maj naajé'caj;
miche' jutyévi'ra'aj muatóo'uunaj
a'ǵɨmaj ɨ maj jaxɨe've' maj tyinaapuéjtye'en;
5 ¡miche' a'yan huárɨnyij tɨ'ij ɨ xɨéerij áacaj tɨ yo'cuí'naj!
a'ǵjna ɨ tɨ tajapuá tyí'huɨɨre' ɨ Tavástara' jimi a'ǵɨ pu ahuojóohua'xɨj.
6 ¡Che' huatyátɨca'rej ɨ hua' juyéj jitze ajta huapuítyi'cɨj,
che' a'ǵɨn huo'tamuáritye'en ɨ tajapuá tɨ tyí'huɨɨre' ɨ Tavástara' jimi!
7 Canu je'ej hua'uuriáacaj matɨ'ɨj a'ǵɨmaj avíitzij jɨn jaxɨe'va'ca'aj maj
naatyéevi';
canu nyajta je'ej hua'uuriáacaj matɨ'ɨj a'ǵɨmaj ja'tyáacuj
nyej nyij nyáaj a'áa ja'tyéjvetyij.
8 ¡Che' je'ej pua'aj tyú'rɨnyij hua' jimi!
¡Miche' jujǵɨmua'aj je'ej pua'aj huóo'uurej!
¡Che' je'ej pua'aj tyá'ra'nyij hua' jimi!

9 Aj nu nyij huatányetyamua've'sij ɨ Tavástara' jimi,
ji'nye a'ǵɨ pu nyajapuáj huatányuusij.
10 Nyaxɨéjnyu'caa nu jɨn a'yan tyu'taxájtaj tɨjɨn:
"¿A'tanyíj ajtáhua'aj séejre' tɨ a'yan een patɨ'ɨj muáaj Tavástara'?
Muáaj paj hua' japua huatányuusij a'ǵɨjma ɨ maj quee je'ej
tyéejviicue'
a'ǵɨjma jimi ɨ maj jéetze' uhuácaca'nye' mequee a'ǵɨmaj,
ɨ maj majta je'ej pua'aj huá'uurej."

11 A'ɨ́ɨmaj mu nye jitze tyí'pua'ritye' ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj
majta a'ɨ́j tyí'nye'ihuo' tyi'tɨ́j nyej nyáaj quee mua'reej.
12 Nyáaj nu tyámua' tyí'uurej hua' jimi majta a'ɨ́ɨmaj mu je'ej pua'aj
nya'uurej,
a'íi pu'ij jéehua nyaxaamujritye',
13 ji'nye matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj tyí'cucui'ca'aj
nyáaj nu hua' jɨme' je'ej tyé'nyamua'ajcaa,
nyáaj nu cha' nyana'aj tyi'tyényeche'tyahua'aj nyajta nye
ítzi'va'ca'aj,
nyajta nyatzájta' a'náj tɨna'aj jahuooca'aj.
14 Nyáaj nu nyaxaamujritya'ca'aj nyajta je'ej tyé'nyamua'ajcaa,
cuxáa nyaj a'ɨ́jna jɨn nyaxaamujritya'aj tɨ'ɨj náanaj tɨ huámuɨ'nyij,
nusu a'ɨ́jna ɨ tyaj néemi'ij á'tajaahuatye' ca' ɨ nye'ihuáara'.
15 Ajta tɨ'ɨj nye jimi je'ej pua'aj tyu'rɨ́j,
néijmi'i mu a'ɨ́ɨmaj naatyá'a'tzaca';
cuxáa maj tyeɨ́tyee pué'eenye' maj quee nyamua'tyej,
majta jéehua huápuɨ'ɨj je'ej pua'aj náaruj.
16 A'ɨ́ɨ mu je'ej pua'aj tyí'nyaxaj, majta nya'a'tzej,
majta na'ráasej a'ɨ́jcɨ jɨme' maj jéehua nyaxana've'ej.

17 Tavástara', ¿a'chunyéj pooj á'tyeeren paj hua'raséeraj puá'mej?
¡Pata'aj nyaj japua huatányuunyij, ji'nye a'ɨ́j nu jɨn júurij,
a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj a'yan tyí'tyacɨ'xɨj matɨ'ɨj ɨ muajyéj!
18 Nyetyimuatatyójtzi're'ej hua' tzajta' a'tyéɨtyeristyamua' maj jéehua
ará'asej;
¡menyeséeracaj mu a'ɨ́ɨmaj nyatɨ'ɨj tyámua' tyimuaatyátoosij!

19 Miche' quee nyéetzij jɨn jutyamua've'ej a'ɨ́ɨmaj ɨ maj nyéjcha'ɨɨre',
miche' quee jutyamua've'ej a'ɨ́jcɨ jɨme' nyej nyáaj nyaxaamujritye'
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj cha'mana'aj tyi'tɨ́j jɨn nyajaaxɨejvi'.
20 Ji'nye camu a'ɨ́ɨmaj jahuoo maj juxáahuaj séjre'ej,
sulu a'ɨ́ɨ mu avíitzij jɨn tyámua' ju'uurej mej mij tyi'tɨ́j je'ej pua'aj
huá'uurej
a'ɨ́ɨjma jimi ɨ tyeɨ́tyee maj tyámua' naa tyityeecháatɨmee,
21 a'ɨ́ɨ mu acácuaxa'va'raj nye jimi, mej mij hue'tzij jɨn a'yan
tyinaataxáj tɨjɨn:
"¡Cásɨ' tajɨ'ɨj tu jɨn tyeríj jaaséj!"

22 ¡Muáaj paj hua'sej, Tavástara'!
¡Capáj a'yan eenye' tɨ'ɨj ɨ tɨ quee atányuuvej!
¡Capáj nye jimi ajtáyi'can!
23 Ájchesij, Tavástara' nyaj Dios, ¡huájɨsij!
Pata'aj no'xá'puɨ'ɨntari'tze'en, nyajamuan paj séjre'ej.

24 Tavástara' nyaj Dios, pata'aj no'xíjtye'en,
a'íjci jime' i paj muáaj jin tyámua' naa tyá'xa'pui'intare'.
¡Miche' quee a'íimaj nya'a'tzej!
25 Miche' quee a'yan tyí'xajtaj nusu maj a'yan tyí'mua'ajcaj yee:
"¡A'yaa tu tyá'xie'va'ca'aj!
¡Tu'ríj néijmi'i jin ja'antyipuá'rij!"
26 Miche' huápui'ij huatóotyevi'ra'astaj
a'iimaj i maj nya'a'tzej a'íjci jime' ti quee tyámua' tyí'nya'uurej,
miche' jéehua huápui'ij huatóotyevi'ra'astaj
a'iimaj i maj jéehua nye jimi óotzaahuatye'.
27 Ajta miche' huatóotyamua've'en majta huajíjhua muutyámua'va'aj
a'iimaj i maj nyeséejracuj nyaj tyu'tyámue'ti;
miche' a'náj tina'aj a'yan tyí'xajtaj tijin:
"¡Va'cán pu jin tyí'ijta i Tavástara',
ajta ja'ráanajchi ti tyámua' tyí'eenye' a'íjci jimi i ti jahuiire'!"
28 Nyenyanúu nu jin jaataxájtaj i paj jin tyámua' tyí'uurej;
¡néijmi'i tújca'rij tzajta' nu tyimuaatatyójtzi're'ej!

Salmo 36

Tyi'tíj ti i tyáati' jin je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ij ajta i Dios ti tyú'puejve'

I ti a'íjna jin antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj.
David ti ja'a'rij, Tavástara' ti jimi tyí'huiire'

1 A'íjna i ti je'ej pua'aj een a'íj pu tyí'ixaatye' i ti je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ij
tyétye' imuáj i xiéjnyu'caria'ra' tzajta'.
Capu a'náj tzajta' séejre'
ti'ij tzáahuatyi'ra'aj jimi tyícha'iij i Dios.
2 A'yaa pu tyóomua'tzej maj néijmi'i tyámua' tyá'xaj,
capu ij jaxana've' i ti jin je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ij.
3 Je'ej pu pua'aj tyí'xaxa'aj ajta tyí'hue'tacaa,
a'ii pu yo'riej i ti xá'pui', ajta jaatapuá'citaca' i ti tyámua' een.
4 Huaque'tíj pu a'ájna jo'tij já'hui'caa, a'íj pu curia'mua'sij tyi'tíj ti jin je'ej pua'aj huárinyij,
huápui'ij pu a'íj jitze juca'nyej i ti jin je'ej pua'aj ricij
capu ij jaxie've' ti jaatapuá'citaj i ti je'ej pua'aj een.

5 Ajta i paj jin taxie've', Tavástara', tajapuá pu imuáj ja'rá'asej;
ajta i paj jin tyámua' een a'áa pu ja'rá'asej i ti huá'raa jitze tajapuá ti séejre'.

6 A'ɨ́jna ɨ paj muáaj jɨn tyí'xa'puɨ'ɨntare' a'yaa pu een tɨ'ɨj ɨ jɨríj tɨ
jéetze' ajtɨ́tɨ'ɨjmee;
ajta ɨ paj jɨn tyí'ijta a'yaa pu een tɨ'ɨj ɨ jájtyij tɨ ve'éj tɨ ajta
huápuɨ'ɨj atyáatɨ'.
Muáaj, Tavástara', muáaj paj huá'cha'ɨj ɨ tyeɨ́tyee pajta ɨ tyi'tyán
maj tyityaacɨ́'ɨj.
7 ¡Dios, huápuɨ'ɨj pu naa huasé'rin ɨ paj jɨn taxɨe've'!
Muéetzij mu jimi jahuoo, a'ɨ́ɨmaj ɨ tyeɨ́tyee mej mij
huatyóohuɨɨre'en.
8 Tyámua' mu naa tyityaatajú'xaj
a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ jéehua ɨ cue'ráj tyí'sejre' a'ájna jo'paj ja'chej,
muáaj paj hua'tá'caa mej mij huaye'en a'ɨ́jcɨ jitze ɨ játya'naj tɨ naa
éenye'ej muɨ'yej,
9 ji'nye muéetzij jitze pu séejre' ɨ júuricamej
ajta muéetzij jimi ɨ'ríj tyej tyij ma'unyéjnye'rej.

10 Pata'aj a'náj tɨ na'aj hua'tá'care'en ɨ paj jɨn taxɨe've' pajta ɨ paj jɨn
tyámua' een
a'ɨ́ɨjma ɨ maj muéetzij muamua'tyej,
a'ɨ́ɨjma ɨ tyeɨ́tyee maj quee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere'.
11 Capáj tyi'tá'care'en maj naatzíinajyi'can a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
óotzaahuatye'
nusu maj a'ɨ́ɨmaj nyenyo'si'tya'aj ɨ maj je'ej pua'aj
tyityetyúucha'ɨj.
12 ¡Cásɨ' a'ɨ́ɨmaj mu eetávitzej ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj!
¡A'ɨ́ɨ mu eetávitzej mej mij quee che' ájhuiixɨ'ɨn!

Salmo 37

Tavástara' paj jitze tyú'ca'nyej

David tɨ ja'a'rij

1 Capáj nyu'camuɨ'ɨj tyij majta a'ɨ́ɨn pué'eenye' ɨ maj je'ej pua'aj
tyityetyúucha'ɨj,
capáj pajta huá'xana've'ej a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj rɨcɨj,
2 ji'nye jiye'tzín mu huatyáhuasij, a'yájna tɨ'ɨj ɨ ɨxáj;
¡a'yaa mu tyityeeriá'huasij tɨ'ɨj ɨ tu'píj!

3 Tavástara' paj jitze tyú'ca'nyej pajta tyámua' tyi'tyía'cha'ɨj,
a'yan paj chajca ɨ cháanacaj japua pequee tyi'tɨ́j jɨn a'ɨtzéeria'aj.
4 Tyámua' paj naa tyáaxɨe've'en ɨ Tavástara',
a'ɨ́ɨ pu néijmi'i tyimuaatá'sij tyi'tɨ́j paj jéetze' xɨe've'.

5 Pajta a' júuricamej jaatá'an ɨ Tavástara',
a'ɨ́j paj jitze tyú'ca'nyej, a'ɨ́ɨ pu'ij muaatyáhuɨɨre'ej.
6 A'ɨ́ɨ pu muaatá'sij paj a'yan huasé'rihua'an tɨ'ɨj ɨ tatzárij a'ɨ́jcɨ jɨme'
paj tyámua' tyi'tyía'cha'ɨj
a'yájna tɨ'ɨj ɨ xɨcáj tya'taa a'tzáaj tacuaríixpuaj.

7 Capáj je'ej tyí'nyuuca'an ɨ Tavástara' jimi,
naa paj tyu'ta'cua'nyéej petyu'chó've'en tɨ'ij a'ɨ́ɨn
muaatáhuɨɨre'en.
Capáj jajaaxɨejvi'raj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ tyu'tyáamue'tɨj,
nusu a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ avíitzij jɨn je'ej pua'aj rɨcɨj.

8 Huatapuá'cɨtaj ɨ paj jɨn nyú'camuɨ', jó'hua'xɨj tyi'tɨ́j paj jɨn
nyú'camuɨ';
capáj nyu'caj, ji'nye jéetze' pu je'ej pua'aj tye'mej.
9 Ji'nye ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj aa mu ɨmuáj huojóohua'xɨj
ɨ chuéj japua,
majta ɨ maj jitzán tyí'ca'nyej ɨ Tavástara'
a'ɨ́ɨmaj mu a'yan huochéetya'ajra'sij.

10 Capu che' a'chu á'tyeeren matɨ'ɨj quee che' ma'huá'taj muá'ju'un ɨ
maj je'ej pua'aj rɨcɨj;
tyij pajta jéehua hua'huoocaj, capáj che' hua'tyoonyij.
11 Majta ɨ maj quee óotzaahuatye' a'ɨ́ɨjma pu a'rij ja'mej ɨ
cháanacaj
majta juxáahuaj huacháatɨma'aj muá'ju'un.

12 A'ɨ́jna ɨ tɨ je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ɨj a'ɨ́ɨ pu tyámua' ju'uurej tɨ'ij je'ej
pua'aj jáa'uurej ɨ tyáataj tɨ tyámua' tyi'tyúucha'ɨj,
ajta jéehua huápuɨ'ɨj jaxána've'ej ja'ráasej.
13 Ajta ɨ Tavástara' pu hua'a'tzej, ji'nye a'ɨ́ɨ pu jamua'reej
tɨ arí tya'rá'iixaj a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ɨj.

14 A'ɨ́ɨmaj mu tyí'ijcunaj ɨ tyúuchun ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj
majta tyámua' tyí'uurej ɨ tú'namua'aj,
mej mij hua'antyipuá'ritye'en ɨ maj quee je'ej tyéejviicue' majta ɨ
maj quee óotzaahuatye',
ajta mej mij huó'cui'nyij ɨ maj tyámua' tyityetyúucha'ɨj.
15 Ajta a'ɨ́ɨ pu ɨ tyihuá'chuun hua'antyétzesij ɨ hua'xɨéjnyu'caa jitze,
ajta ɨ tyihuá'tu'namua' tyu'tyána'xɨj.

16 Tyi'tɨ́j tɨ cɨ́ɨ na'aj caa tyí'ijcha'ɨj a'ɨ́jna ɨ tyáatɨ' tɨ tyámua'
tyi'tyúucha'ɨj

jéetze' pu tyámua' een quee tyi'tíj maj jéehua tyícha'ɨj ɨ maj je'ej
pua'aj tyí'tyetyeɨtyee.
17 Ji'nye Tavástara' pu hua'antyipua'ritye'sij a'íɨmaj ɨ maj je'ej pua'aj
rɨcɨj,
ajta hua'cha'íɨj ja'mej ɨ maj tyámua' tyityetyúucha'ɨj.

18 Tavástara' pu huá'cha'ɨj a'íɨjma ɨ maj quee tyi'tíj jɨn á'ɨtzeere',
ajta jusén jɨn séeria'aj ja'mej tyi'tíj maj a'íɨmaj ancuriáa'sij.
19 Tɨ'ɨj je'ej pua'aj tyí'rɨjcaa, tɨ'ɨjta huatújri'huaj,
camu tyévi'si' séeria'aj muá'ju'un, ji'nye jéehua mu tyi'ijcha'íɨj
muá'ju'un ɨ maj tyú'cua'nyij.

20 A'íɨmaj ɨ maj je'ej pua'aj rɨcɨj a'yaa mu tyityeetyátaasij tɨ'ɨj tu'píj tɨ
huáchij,
majta ɨ maj jájcha'ɨɨre' ɨ Tavástara' a'yaa mu
tyityaja'huóopua'rixɨ'ɨj tɨ'ɨj ɨ cɨtzíj.
21 A'íjna ɨ tɨ je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ɨj a'íɨ pu tyúunyejvi' ajta capu
tyí'na'chitaj,
ajta a'íjna ɨ tyáatɨ' tɨ tyámua' tyí'tyevij a'íɨ pu naa tyihuojó'mua'raj
ajta tyú'puejve'.
22 A'íɨjma ɨ Tavástara' tɨ tyámua' tyihuo'tyátoosij a'íɨ mu
ja'ancuriáa'sij ɨ chuéj,
ajta a'íɨn tɨ je'ej pua'aj huá'uurej a'íɨ mu antyipua'rij.

23 Tavástara' pu tyámua' naa tyéevi'tɨj a'íjcɨ ɨ tyáataj
ajta a'íj jitze jáavi'tɨj ɨ juyéj a'íj tɨ aráanajchi,
24 ajta tɨpua'aj eetávetyij, capu a'yan éenye'ej ja'mej,
ji'nye ɨ Tavástara' pu javi' ɨ muáca'ra'an jitze.

25 Nyáaj nu huátyamueestariaca', nyajta nyeríj vastacɨrɨe',
ajta canu a'náj jaaséj a'íjcɨ ɨ tyáataj tɨ tyámua' tyi'tyúucha'ɨj tɨ
tyi'tíj jɨn japuéjtzitarej
canu nyajta a'náj huo'séj ɨ yójmua'mua' maj tyi'tíj huóotɨveenyij.
26 A'náj tɨna'aj pu tyihua'cu'vej, ajta tyú'nyijtye',
majta ɨ yójmua'mua' tyámua' mu naa tyityeetyátuiihuaj.

27 Ajtára' a'íjcɨ jitze ɨ tɨ je'ej pua'aj een pajta je'en tyámua'
tyi'tyía'cha'ɨɨj,
a'yaa paj a'náj tɨna'aj tye'ejcha'íɨj puá'mej jo'paj ja'huá'chejtye'en.
28 Ji'nye Tavástara' pu jaxɨe've' a'íjcɨ ɨ tɨ tyámua' tyi'tyúucha'ɨj
ajta quee huojo'hua'naj a'íɨjma ɨ maj quee tyi'tíj jɨn á'ɨtzeere',
ajta hua'antyipua'ritye'sij a'íɨjma ɨ maj je'ej pua'aj rɨcɨj
capu ajta huo'ta'sij maj séecan hua' jitze eeráanyej.

29 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyámua' tyí'tyetyeɨtyee a'ɨ́ɨ mu ja'ancuriáa'sij ɨ chuéj
majta jusén jɨme' a'ɨ́jcɨ japua huacháatɨma'aj muá'ju'un.

30 A'ɨ́jna ɨ tyáatɨ' tɨ tyámua' tyi'tyúucha'ɨj ja'huoo'itéerican pu jɨn
tyí'xaj,
a'ɨ́jna ɨ tyáatɨ' tɨ tyámua' tyi'tyúucha'ɨj a'ɨ́j pu tyí'xaj ɨ tɨ tyí'xa'puɨ'.
31 Ajta ɨ xɨéjnyu'caria'ra' tzajta' ú'sejre' je'ej tɨ ɨ Dios ra' tyí'mua'taj,
ajta quee a'náj antyípuɨtyij ɨ ju'ɨ́ɨcaj jɨme'.

32 A'ɨ́jna ɨ tɨ je'ej pua'aj rɨcɨj a'ɨ́j pu avíitzij jɨn eeve' ɨ tyáatɨ' tɨ
tyámua' tyi'tyúucha'ɨj,
a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ a'yan tyá'xɨe've' tɨ jaajé'caj;
33 ajta ɨ Tavástara' capu tyu'tá'sij tɨ tyi'tɨ́j je'ej pua'aj ja'uurej,
capu ajta tyu'tá'sij mej mij tyi'tɨ́j jitzán pua'ritye'ej.

34 Muáaj, Tavástara' paj jitze tyú'ca'nyej, pajta ja'rá'astijre'en,
a'ɨ́ɨ pu'ij tyámua' tyimuaatyátoosij ajta muaatá'sij paj muáaj
ja'ancuriá'an ɨ chuéj.
Mua' jɨ'ɨj paj jɨn hua'sejran matɨ'ɨj antyipua'rej ɨ maj je'ej pua'aj
rɨcɨj.

35 Nu'rɨ́j jaaséj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ je'ej pua'aj rɨcɨj, jéehua pu óotzaahuatye',
a'yaa pu jéehua tyi'tyáxamue' tɨ'ɨj ɨ cɨyéj tɨ a'áa ja'távej jo'tɨj
jo'jɨ́'re'en,
36 ajta je'ej pu huárupij, capu che' ma' já'sejre',
nyáaj nu jáahuoj, ajta canu jáatyoj.

37 Pata'aj jaaséj a'ɨ́jcɨ ɨ tyáataj tɨ tyámua' een ajta quee tyi'tɨ́j jɨn
á'ɨtzeere',
juxáahuaj pu naa atyeje'chaaj ja'mej a'ɨ́jna ɨ tyáatɨ'.
38 Majta ɨ maj quee tyihuojó'itej a'ɨ́ɨjma mu néijmi'caa
antyipuá'ritye'sij,
a'yaa mu mij majta tyitye'entyipuá'rij a'ɨ́ɨmaj ɨ maj je'ej pua'aj
rɨcɨj.

39 A'ɨ́jna ɨ tɨ huá'huɨɨre' ɨ tyeítyee maj tyámua' een Tavástara' pu jimi
já'ma'can,
a'ɨ́ɨ pu'ij huo'tyáhuɨɨre'sij tɨ'ɨjta tyi'tɨ́j jéehua
hua'tyesi'huaritye'ej.
40 Tavástara' pu huo'táhuɨɨre'ej mej mij huatóo'uunaj.
A'ɨ́ɨ pu tyu'tá'sij mej mij huatóo'uunaj a'ɨ́ɨmaj jimi ɨ maj je'ej pua'aj
rɨcɨj, ajta hua' japua huatányuusij,
ji'nye a'ɨ́j mu jimi jáahuoj tɨ'ij a'ɨ́ɨn huó'cha'ɨɨn.

Salmo 38

Je'ej tɨ tyu'tyényuunyij tɨ'ij jaatáhuoonyij tɨ ɨ Dios jaatáhuɨɨre'en

Chuíicarij David tɨ jo'tyéyu'xaca'aj, mej mij a'ɨ́jna jɨn néijmi'i tyo'támua'reej ɨ mu'véjrij

1 Tavástara', capáj nyetya'xɨ'ɨj a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ paj jɨn nyú'camuɨ'
capáj pajta puéjtzij nyata'care'en patɨ'ɨjta nyu'camuɨ'ɨj.
2 Ji'nye pu'rɨ́j nye jitze rá'aj a'ɨ́jna ɨ paj jɨn puéjtzij naatá';
¡a'ɨ́j paj jɨn puéjtzij naatá' a'chu paj uhuájca'nyej!
3 A'ɨ́jna ɨ paj jɨn nyú'camuɨ' a'ɨ́jcɨ jɨme' nyej nyáaj tyi'ijxána'cɨra',
néijmi'que' nu ɨ nye tyévij jitze tyí'cui',
¡capu sɨ́ɨj tyámua' een ɨ nyacarɨ́j!
4 Canu che' je'ej jájtyoovej a'ɨ́jcɨ jɨme' nyaj jéehua je'ej pua'aj huarɨ́j,
jéehua pu tyí'nyetyesi'huaritye' canu nyij che' tyé'viicue'.
5 A'ɨ́jcɨ jɨme' nyaj quee tyi'tɨ́j jó'itej,
pu'rɨ́j tyépetyij ɨ nyaj jɨn tyí'puejtyi' ajta je'ej pua'aj tyaarɨe'ej.
6 A'náj tɨna'aj nu nyaxamúuritya'aj menyo'cha'can,
na'canyamua'astɨj nyajta quee je'ej tyéejtyoovej.
7 Nyahuárij pu nyacui' a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ nyaj puɨstaj,
¡néijmi'que' nu tyí'cui' ɨ nye tyévira' jitze!
8 Huápuɨ'ɨj nu tyí'cui' nyajta quee che' nyaca'nyej,
¡a'ɨ́jna ɨ nyaj jɨn nyeyiin nyaxɨéjnyu'caa nu jɨn nyeyiin!

9 Tavástara', muáaj paj jamua'reej je'ej nyej nyáaj tyá'xɨe've',
ajta ɨ nyaj jɨn ucayáatɨyi'ij muáaj paj asɨ́ɨj tyámua' naa tyá'mua'reej.
10 Nyaxɨéjnyu'caa pu ca'nyíin jɨn ú'tzunaj,
capu che' ma' já'sejre' ɨ nyaj jɨn uhuájca'nyej,
¡canu nyajta che' tyámua' metyóonyeej!
11 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyámua' naa tyi'nya'amíincustyamua',
majta ɨ maj je'ej nyamuarimuaj,
aa mu ɨmuáj jo'tyú'uj, mej mij quee jaaséj ɨ nyaj jɨn tyí'cui'.
12 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj nyeje'catamuɨ', tyi'tɨ́j mu jɨn avíitzij je'ej nya'uurej,
ɨ maj jaxɨe've' tɨ'ij je'ej pua'aj tyí'nya'uurej, a'ɨ́ɨ mu jaxaj je'ej maj tyina'antyipuá'ritye'en
majta a'náj tɨna'aj jaaxá'puɨ'ɨntarej mej mij avíitzij jɨn je'ej pua'aj náa'uurej.

13 Nyajta nyáaj a'yaa nu rɨcɨj tɨ'ɨj ɨ tɨ quee iityánamuaj,
cuxáa nyaj quee huá'namuajraj;
cuxáa nyaj quee atányuuve'en, canu acácuaxa'va'raj.

14 A'yaa nu een tɨ'ɨj ɨ tɨ quee iityánamuaj
ajta quee nyuuvej tɨ'ij jujapuá huatányuunyij.
15 Nyáaj nu muéetzij jimi tyi'ijchó've',
Tavástara' pajta nyaj Dios paj pué'een,
a'yaa nu tyá'xɨe've' paj muáaj nyaj jɨme' huatányuunyij.
16 A'ɨ́j nu'uj muahuavii mej mij quee nyéetzij nya'a'tzej,
mej mij quee jutyamua've'ej nyatɨ'ɨjta tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzeere'en.

17 A'yaa pu tyi'jɨ'ré'can jɨme', nu'ríj tɨn eetávesij,
ajta quee tyápuaapua'rej ɨ tɨ tyinyetyáacui'.
18 Nyaataxájta tyi'tɨ́j nyaj jɨn ootyá'ɨtzeerej,
ji'nye capu naa nya'asej ɨ nyaj jéehua tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzee.
19 Mu'ríj jéetze' huatámui'riaca' ɨ maj nyéjcha'ɨɨre';
jéehua mu ɨ maj cha'mana'aj tyi'tɨ́j jɨn nyéjcha'ɨɨre'.
20 Je'ej mu pua'aj nya'uurej a'ɨ́jcɨ jɨme' nyej nyáaj tyámua' naa hua'
jimi tyí'uurej;
ji'nye nyáaxɨe've' nyej tyámua' rɨjcaj a'ɨ́ɨ mu mij jɨn nyéjcha'ɨɨre'.

21 Tavástara', ¡capáj juséentacan manúujɨpuan!
Nyaj Dios, ¡capáj nye jimi ajtáyi'can!
22 Nyaj Dios pajta nyaj vástara', ¡jiye'tzín paj mujo'vé'me'en pej pij
naatáhuɨɨre'en!

Salmo 39

Capu á'tyeeren ɨ tyaj jɨn júurij

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj. A'ɨ́ɨn tɨ jo'yú'xaca' ɨ Jedutún. Chuíicarij David tɨ jo'yú'xaca'

1 Nyáaj nu a'yan tya'tányarajcaa nyej tyámua' tyi'tyínyecha'ɨicaj,
nyaj quee je'ej pua'aj tyí'xajtaj,
nyaj quee je'ej pua'aj tyí'nyuuca'an
matɨ'ɨj móoj yevéjri' huatyú'uucaj ɨ maj je'ej pua'aj
tyityetyúucha'ɨj.
2 Nyajta a'yan rɨjcaj tɨ'ɨj ɨ tɨ quee atányuuvej, canu tyi'tɨ́j
xajtaca'aj.
¡Canu nyana'aj nyajta a'ɨ́j xajtaca'aj ɨ tɨ xá'puɨ'!
Ajta pu'ríj jéetze' tyinyetyácui'ca'aj;
3 ¡ajta ɨ nyaxɨéjnyu'caa tzajta' pu nú'tɨeexɨ'raca'aj!
A'ɨ́j nu jitze tyi'ria'mua'síma'caj, tɨ'ɨj nyatzájta' tɨéj huataséjre,
aj nu nyij ca'nyíin jɨn a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:

4 “Tavástara', naaté'exaatye' nyej nyij jáamua'reej je'ej tɨ nye jimi tye'mej
ajta a'chunyéj na'tyéeren nyaj júurij na'mej,
nyej nyij jáamua'reej nyej quee a'chu á'tyeeren nyajúurij.
5 Muáaj paj naatá' nyej nyij cɨ́ɨ nyana'aj á'tyeevi'in nyaj júurij,
capu tyi'tɨ́j pué'een muéetzij jimi ɨ nyajúuricamej.
¡Néijmi'i mu ɨ tyeítyee a'yan á'tɨjtɨ' tɨ'ɨj séej tɨ ucayáatɨra'nyij!
6 ¡Néijmi'i mu ɨ tyeítyee a'yan een tɨ'ɨj ɨ quéenyi'istarij!
Capu tyi'tɨ́j je'ej tyeetyáhuɨɨre'ej tɨpua'aj jéehua tyí'ijsɨɨre'en ɨ tɨ tyá'najchij,
ji'nye capu jamua'reej a'tɨ́j tɨ tyí'cɨ'tyij ɨ tɨ tyí'ijsɨɨre'sij.
7 Ajta tɨpua'aj a'yan tyí'eenye', Tavástara', ¿tyi'tanyí jɨn nyetyi'cho've'?
¡Muéetzij nu jimi tyi'ijchó've'!
8 Pata'aj nyajapuáj huatányuunyij a'ɨ́jcɨ jɨme' nyaj tyi'ijxána'cɨra';
capáj tyi'tá'care'en mej mij a'ɨ́ɨmaj je'ej nyojo'mua'raj ɨ maj quee ma'umuámua're'.

9 ’A'yaa nu huarɨ́j tɨ'ɨj ɨ tɨ quee atányuuvej nyajta quee acácuaxa'taca',
ji'nye muáaj paj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ néijmi'i jɨn a'yan rɨnyij.
10 Ajta capáj che' puéjtzij nyatá'care'en,
ji'nye nu'rɨ́j huápuɨ'ɨj a'ɨ́jcɨ jɨn japuéjtzitarej.
11 Muáaj paj tyámua' ja'uurej a'ɨ́jcɨ ɨ tyévij puéjtzij paatá'caria'aj a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ jɨn quee xá'puɨ' huarɨ́j,
pajta a'yan ja'uurej tɨ'ɨj ɨ chuéj tɨ muɨɨnyɨ́j tyi'tɨ́j tɨ a'ɨ́ɨn jéetze' xɨe've'.
¡Néijmi'i mu ɨ tyeítyee a'yan een tɨ'ɨj séej tɨ ucayáatɨra'nyij!

12 ’Tavástara', huánamuaj je'ej nyaj a'jimi tyu'tyényuusij,
¡pata'aj tyámua' tyáanamuaj je'ej nyaj tyí'nyeyiin!,
¡capáj quee ave'nyuuca'an nyatɨ'ɨjta eetaja'ra'tajyi'can!
A'yaa nu a' jimi een tɨ'ɨj ɨ tɨ séej chuéj japua já'ma'can,
tɨ'ɨj ɨ pína'aj tɨ huayi'ij na'aj, a'yájna matɨ'ɨj ɨ nyahuásimua'cɨ'ɨj.
13 Capáj che' nyeséejra, cɨ́ɨ tyinaatá' nyej nyij ucayáatɨra'nyij,
ijíij nyej nyooj yésejre' nyajta quee xu huamuɨ́'.”

Salmo 40

Na'ráanajchij nyaj a'yan huárɨnyij je'ej paj muáaj tyá'xɨe've', nyaj Dios

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj.
Chuíicarij David tɨ jo'yú'xaca'

1 Tavástara' nu jimi jaatyájtoo ɨ nyaj jɨn tyi'ijchó've',
a'ɨ́ɨ pu'ij ecóotutaca' tɨ'ij jáanamuaj je'ej nyaj jimi tyá'huoo,
2 nyajapuáj pu huatanyúj nyej nyij quee huámuɨ'nyij a'ájna jo'tɨj ja'tyácun,
capu tyu'tá' nyej nyij atyájcataj jo'tɨj jéehua jo'jéxaj.
A'áa pu nyaja'rá'ɨɨcatyej jo'tɨj tyámua' naa tyojo'toonyij,
tyámua' pu tyí'uurej jó'nyaj jooméj.
3 A'ɨ́ɨ pu naatá' nyej nyij jájcuacan tyu'táchuiicaj,
a'ɨ́jcɨ ɨ chuíicarij ɨ nyaj jɨn tyámua' tyaatá'an ɨ Dios.
Mamue'tɨ́j mu, matɨ'ɨj a'ɨ́j huaséj, aj mu mij tyu'tyátzaahuatyej
matɨ'ɨj mij a'ɨ́j jitze tyu'tyáaca'an ɨ Tavástara'.
4 ¡Che' huatóotyamua've'en a'ɨ́jna ɨ tyáatɨ' tɨ ɨ Tavástara' jitze tyí'ca'nyej
ajta quee a'ɨ́ɨjma jitze tyí'ca'nyej ɨ maj óotzaahuatye'
nusu a'ɨ́ɨjma ɨ maj sáanturij najchej!

5 Nyavástara' ajta nyaj Dios,
jéehua pu tyí'sejre' ɨ tɨ naa tyu'sé'rin muáaj paj tyú'taahuaca'
ajta je'ej paj jéehua ityájma tyitá'cu'vej.
¡Capu tyi'tɨ́j séejre' tɨ a'yan huasé'rihua'an patɨ'ɨj muáaj!
Nyáaxɨe've' nyaj huo'ré'ixaatye'en, nyaj a'ɨ́j tyu'taxáj,
ajta canu púj oorej nyej nyij néijmi'i tyu'taxáj.

6 Capáj muáaj a'ɨ́jna jɨn atyamua've' maj a' jimi tyu'támu'vejritaj
nusu maj jatzíj tyimuaatámu'vejritye'en,
capáj pajta jahuoo mej mij ya'muáatyee a' jimi huatámu'vejritaj
nusu maj tyi'tɨ́j tyu'tá'an a jimi pej pij a'ɨ́jna jɨn tyihuo'tú'uunyi'.
Sulu a'yaa paj huarɨ́j, muáaj paj naatá' nyej nyij iityánamuajra.
7 A'ɨ́j nu jɨn a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn: Yá'nyaj huatyéjve,
a'yájna tɨ'ɨj nyaj jɨme' tyé'yu'si' ɨ yu'xarij jitze.
8 Nyaj Dios, nyéetzij pu na'ráanajchij nyaj a'yan huárɨnyij je'ej paj muáaj tyá'xɨe've',
nyaxɨéjnyu'caa tzajta' pu séejre' je'ej paj muáaj tyí'nyamua'tyej.
9 A'ɨ́ɨmaj mu mue'tɨ́j tyi'séeracaj a'tyéɨtyeristyamua'
nyatɨ'ɨj huo'taséjra tyi'tɨ́j tɨ xá'puɨ'.

¡Muáaj paj tyámua' naa tyá'mua'reej, Tavástara', nyaj quee a'náj huatyápua'riaca'!
10 Canu a'náj quee jaataxájtaca' a'ǵjcɨ ɨ paj jɨn tyámua' tyí'uurej,
nu'ríj jaataxájtaca' paj quee tyi'tǵj jɨn á'ɨtzeere' nyajta ɨ paj jɨn tahuɨɨre'.
Canu a'náj jaatyá'avaataca' ɨ paj jɨn taxɨe've' ajta ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme' muéetzij jimi
a'ǵɨjma jimi a'tyéɨtyeristyamua' ɨ maj jéehua ará'asej.
11 Pajta muáaj, Tavástara', capáj nya'aviitze'ej ɨ paj jɨn tyámua' nyojo'mua'raj.
A'náj tɨna'aj paj nyecha'ɨɨj a'ǵjcɨ jɨme' ɨ paj jɨn nyaxɨe've' ajta ɨ paj jɨn tyámua' een.
12 Ji'nye jéehua pu je'ej pua'aj tyí'nya'uurej
ajta quee ɨ'ríj nyaj jaatyé'iten a'chu tɨ arí pua'máj je'ej pua'aj tyináaruuj.
A'ǵɨ pu arí nyeria'naj ɨ nyaj jɨn je'ej pua'aj huarǵj,
canu nyij nyajta che' tyámua' metyóonyeej.
Pu'ríj jéetze' ará'asej quee ɨ nyaj cɨpuáj,
capu ij ajta che' nyaca'nyisti'.
13 Tavástara', pata'aj cui' mujo'vé'me'en pej pij nyajapuáj huatányuunyij.
Tavástara', ca'nácan paj mujo'vé'me'en pej pij naatáhuɨɨre'en.
14 ¡Miche' néijmi'i jɨn huápuɨ'ɨj tyévi'si' huataséjre'en
a'ǵɨmaj ɨ maj jaxɨe've' maj na'antyipuá'ritye'en!
¡Miche' tyévi'si' séeria'aj huatóo'uunaj
a'ǵɨmaj ɨ maj je'ej pua'aj nya'uuriajmuɨ'!
15 ¡Miche' jutyévi'ra'aj muatóo'uunaj
a'ǵɨmaj ɨ maj je'ej pua'aj nyojo'mua'raj!
16 Majta néijmi'i a'ǵɨmaj ɨ maj muéetzij muahuoo
miche' a'ǵɨmaj jéehua huatóotyamua've'en,
majta ɨ maj jaxɨe've' paj hua' japua huatányuunyij
miche' a'náj tɨna'aj a'yan tyí'xajtaj tɨjɨn: "¡Va'cán pu jɨn antyúumua'reej ɨ Tavástara'!"

17 Ajta nyaj jɨme', nyaj quee je'ej tyéejviicue' nyajta quee je'ej tyéejtyoovej,
capáj nyojo'hua'nan, Tavástara'.
Muáaj paj a'ǵɨn pué'een ɨ tɨ nyahuɨɨre' ajta nyajapuáj huatányuusij,
¡capáj á'tyeevi'in, nyaj Dios!

Salmo 41

Je'ej tɨ tyu'tyéenyuj ɨ a'tɨ́j tɨ tyí'cui'

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj.
Chuíicarij David tɨ jo'yú'xaca'

1 Che' huatóotyamua've'en a'ɨ́jna ɨ tɨ a'ɨ́j jitze tyí'mua'tzej ɨ tɨ quee
juca'nyej ajta quee je'ej tyéejviicue',
Tavástara' pu japuan huatányuusij tɨ'ɨjta je'ej pua'aj tyí'rɨjcaa.
2 Tavástara' pu jacha'ɨɨj ja'mej,
júuricamej pu jaatá'sij ajta tɨ'ij huatóotyamua've'en ɨ chuéj japua,
ajta quee tyu'tá'sij tɨ'ij a'yan atyojo'ré'nyej je'ej maj tyá'xɨe've' ɨ
maj jájcha'ɨɨre'.
3 Tavástara' pu ca'nyíjra'aj jaatá'sij tɨ'ɨj quee che' tyé'viicue'raj,
ajta tyámua' ja'uurej a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ jɨn tyí'cui'.

4 Nyáaj nu a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
"Tavástara', ná'ancu'vaxɨ',
tyináahuaatye', tyij nyajta muéetzij jimi ootyá'ɨtzeerej."
5 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj nyéjcha'ɨɨre' a'yaa mu tyá'xɨe've' tɨ'ij je'ej pua'aj
tyí'nya'uurej, a'yaa mu tyí'xaj tɨjɨn:
"¿A'najnyí muɨ'nyij tyej tyij quee che' ja'tamuá're'rihua'an?"
6 Ya mu nyetyésise', majta quee tzáahuatyi'ra'aj jɨn a'yan rɨcɨj,
hua'mua'tziira'aj jitze pu séejre' néijmi'i ɨ tɨ je'ej pua'aj een,
a'aj pu ámiteere' matɨ'ɨjta cáayej jitze ajooju'un.
7 A'ɨ́ɨ mu jusɨɨre' ɨ maj nyéjcha'ɨɨre' mej mij nyéetzij naaxáj,
a'yaa mu tyí'mua'tzej nyej nyasɨ́ɨj pué'eenye' ɨ nyaj jɨn
japuéjtzitarej
8 majta a'yan tyí'xaj tɨjɨn:
"Tyiyáaru' pu jimi jo'vé'mej ɨ tɨ jɨn tyí'cui',
a'ɨ́j pu jɨn huaca'aj jo'tɨj já'hui'caa ajta je'en quee che' ájchesij."
9 Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ tyámua' naa tyi'nya'amíincuj, nyáaj nyej jitzán
tyi'ca'nyajca'aj,
ɨ tɨ nyaj jamuán tyí'cua'caria'aj, a'ɨ́ɨ pu arí ajta nyéjcha'ɨɨre'.
10 Pajta muáaj, Tavástara', ná'ancu'vaxɨ',
naatá' nyaj ájchenyij nyajta je'en a'yan huó'uurej je'ej tɨ a'ɨ́ɨjma
jimi tyi'tyéevijtɨj.
11 A'yaa nu nyij tyá'mua'reeren nyaj a'yan rɨcɨj je'ej tɨ muéetzij
tyimua'ráanajchi,
tɨ quee nyéetzij jɨme' jutyamua've'ej a'ɨ́jna ɨ tɨ nyéjcha'ɨɨre'.
12 Ajta nyéetzij jɨme', nyaj tyámua' tyi'tyínyecha'ɨj nyajta quee tyi'tɨ́j
jɨn á'ɨtzeere',

tyámua' paj tyí'nyevi'raj mua' muáca' jɨme',
nyej nyij a'náj tɨna'aj ajamuán aja' séjre'ej.
13 ¡Che' tyámua' éenye'ej séjre'ej ɨ Tavástara', hua' Dios ɨ maj Israel
jitze ajtyáma'can,
ijíij ajta jusén jɨme'!
¡Che' a'yan tyá'ra'nyij!

Salmo 42

Ɨ nyaj jɨn tyi'ijchó've' Dios pu jimi já'ma'can

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj. Ɨ nyúucarij tɨ naa huánamuajrii a'ɨ́ɨmaj maj huóomua'tziityej ɨ yójmua'mua' a'ɨ́jcɨ ɨ Coré

1 A'yájna tɨ'ɨj ɨ muaxáj tyá'huoo ɨ játya'naj tɨ'ɨj huaye'en,
a'yaa nu nyaj Dios, nyáaj muéetzij tyí'muahuoo.
2 A'yaa pu ɨ Dios nye jitze tyúuxɨe've' tɨ'ɨj ɨ jájtyij, a'ɨ́jna ɨ Dios
júuricamej tɨ pué'een.
¿A'najnyí nyajtáhua'aj huatányesejrataj ɨ Dios jimi?
3 Tújca nyajta tɨ́ca', a'ɨ́j nu jɨn júurij ɨ nyaj eetaja'ra'tajyi'ij,
meentyij móoj a'náj tɨna'aj a'yan tyí'nye'ihuo' tɨjɨn:
"¿Jo'nyij je'ej je'en a' Dios?"

4 Nyatɨ'ɨjta a'ɨ́jcɨ jitze tyi'riá'mua'sime'en,
aj nu nyij tyi'tá'caa tɨ'ɨj jéehua je'ej pua'aj nye jimi tyí'rɨjcaa.
Nya'tamua're'rii nyatɨ'ɨj hua' jamuán ɨ tyeɨ́tyee ajooma'caj,
nyáaj nu ahuojóovi'tɨsima'aj jo'tɨj jo'tyéjvee ɨ tyeyúujra' ɨ Dios
tyejíihuaj a'ɨ́jcɨ jɨme' tyaj tatyamua've' tyajta tyi'muatyóotzi're'ej.
¡Va'cán tu jɨn tyámua' naa tyí'ye'estyahua'aj!

5 ¿Ji'nye nyij tyi'tɨ́j jɨn tyí'nyaxaahuataj?
¿Ji'nye nyij tyi'tɨ́j jɨn je'ej tyé'nyamua'astɨj na'mej?
Nyáaj nu nyeríj ɨ Dios jitze tyí'ca'nyej,
a'ɨ́jcɨ ɨ nyej nyooj tye'tyóotzi're'ej na'mej.
¡A'ɨ́ɨ pu nyaj Dios pué'een ajta ɨ tɨ nyaj japua huatányuusij!

6 Jéehua pu quee nú'ca'nyisti'.
A'ɨ́j nu jɨn huápuɨ'ɨj muéetzij jitze tyi'riá'mua'sij
tɨ'ɨj na'aj a'ájna ɨ játya'naj jitze Jordán tɨ ántyapuaj,
tɨ'ɨj na'aj a'ájna a jɨríj tɨ jo'quéetɨmee a' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj
tɨjɨn Hermón ajta a Misar.
7 A'áa pu já'namuajre' jo'tɨj je'cacúunyijmee
a'ɨ́jna ɨ tɨ ca'nyíin jɨn tyáhuaasij ɨ ta'ancáamuɨ'yej;

a'íjna ɨ jájtyij paj jéehua muáaj muya'ta'ítyacaa
a'íɨ pu'ij arí nyajapuáj ucámuɨ'yaca'.

8 Tújca pu ɨ Tavástara' uya'ta'ítyacaa ɨ tɨ jɨn nyaxɨe've',
ajta tíca' canu ja'antyipuá'ritye'sij ɨ nyaj tyi'tyéchuiicaj
capu ajta ɨ nyaj tyényuusij ɨ Dios jimi júuricamej tɨ nyatá'caa.
9 A'yaa nu tyé'ixaatye' ɨ nyaj Dios, a'íjna ɨ tɨ nyaj japua huatányuusij
tɨjɨn:
"¿Ji'nye pej pij nyojo'hua'xɨj?
¿Ji'nye nyej nyij nyaxamúuritya'aj menyo'cha'can
nyajta hua'tzíɨnye'ej a'íɨjma ɨ maj nyéjcha'ɨɨre'?"
10 Ɨ nyacaríj pu ajta nyacui'
a'íjcɨ jɨme' maj je'ej pua'aj tyí'nyaxaj ɨ maj nyéjcha'ɨɨre',
ɨ maj a'náj tɨna'aj a'yan tyí'nye'ihuo' tɨjɨn:
"¿Jo'nyij je'ej jé'een a' Dios?"

11 ¿Ji'nye nyij tyi'tíj jɨn tyí'nyaxaahuataj?
¿Ji'nye nyij tyi'tíj jɨn je'ej tyé'nyamua'astɨj na'mej?
Nyáaj nu nyeríj ɨ Dios jitze tyí'ca'nyej,
a'íjcɨ ɨ nyej nyooj tye'tyóotzi're'ej na'mej.
¡A'íɨ pu nyaj Dios pué'een ajta ɨ tɨ nyaj japua huatányuusij!

Salmo 43

1 Nyaj Dios, tyámua' paj tyino'xá'puɨ'ɨntari'tze'en;
¡pata'aj naatyáhuɨɨre'en a'íɨjma jimi ɨ tyeítyee ɨ maj quee
tyá'tzaahuatye'!
¡Pata'aj nyaj japua huatányuunyij a'íjcɨ jimi ɨ tɨ tyí'hue'tacaa ajta ɨ
tɨ je'ej pua'aj rɨcɨj,
2 ji'nye muáaj paj nyaj Dios pué'een pajta ɨ tɨ naatyáhuɨɨre'e!
¿Ji'nye pej pij quee nyatá'caa nyaj a' jimi séjre'ej?
¿Ji'nye nyej nyij nyaxamúuritya'aj menyo'cha'can
nyajta hua'tzíɨnye'ej a'íɨjma ɨ maj nyéjcha'ɨɨre'?
3 Mujo'ta'ítyij ɨ nyaj jɨn atányeerej ajta ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme',
tɨ'ij a'íɨn naataséjratye'en ɨ juyéj
ɨ tɨ a'áa jó'nyee jo'tɨj néijmi'i tyámua' tyejé'een,
a'ájna jo'paj muáaj ja'chej.
4 Aj nu nyij a'áa ja'rá'astij jo'tɨj jo'tyéjvee ɨ maj japuan
muana'michej, nyaj Dios,
a'áa nu nyij tyimuaatatyójtzi're'ej nyetyi'chuíicaj a'íjcɨ jitze ɨ
canárij,
ji'nye muáaj, nyaj Dios, muáaj paj néijmi'i ɨ nyajúuricamej jitze
nyetyamua'viste'ej.

5 ¿Ji'nye nyij tyi'tíj jɨn tyí'nyaxaahuataj?
¿Ji'nye nyij tyi'tíj jɨn je'ej tyé'nyamua'astɨj na'mej?
Nyáaj nu nyeríj ɨ Dios jitze tyí'ca'nyej,
a'íjcɨ ɨ nyej nyooj tye'tyóotzi're'ej na'mej.
¡A'íɨ pu nyaj Dios pué'een ajta ɨ tɨ nyaj japua huatányuusij!

Salmo 44

Je'ej tyaj tyityeetyényuunyij tɨ'ij ɨ Dios taatáhuɨire'en

Ɨ tɨ a'íjna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj. Ɨ nyúucarij tɨ naa huánamuajrii a'íɨmaj maj huóomua'tziityej ɨ yójmua'mua' a'íjcɨ ɨ Coré

1 Taj Dios, tu'ríj jáanamuajri' ɨ tyaj jɨn iityanamuáarajmee,
majta ɨ tahuásimua' mu'ríj majta táa'ixaaj
je'ej paj muáaj tyi'tíj huáruuj matɨ'ɨj móoj a'íɨmaj júuricaj
je'ej tɨ tyi'tíj huaríj tɨ'ɨj a'ájna ɨmuáj putyí'rɨjcaa.
2 Mua' muáca' paj jɨme'
hui'ráahua'xɨj a'íɨjma ɨ maj quee tyá'tzaahuatye',
puéjtzij paj huo'ta' a'íɨjma ɨ maj séej chuéj japua jo'cháatɨmee
pajta je'en huo'ta' mej mij a'áa jo'cháatɨme'nyij ɨ tahuásimua'cɨ'ɨj.
3 Ji'nye capu ɨ hua' muáca' huo'ta' capu ajta ɨ tyihuá'chuun huo'ta'
mej mij a'íɨmaj tyu'tyámue'tɨn,
camu a'íɨmaj jaamué'tɨj a'íjcɨ ɨ chuéj.
Sulu a'íjna ɨ paj néijmi'i jɨn putyí'uurej ajta ɨ paj jɨn uhuájca'nyej.
Ajta a'íjna ɨ tɨ jéehua huanyéeri'cɨriajraa a'íjcɨ jɨme' paj muáaj a'áa jo'tyávaaca'aj,
ji'nye muáaj paj jéehua hua'xɨe'va'ca'aj.

4 ¡Muáaj paj nyaj Rey!, ¡pajta nyaj Dios!
Muáaj paj huo'ta' mej mij tyu'tyámue'tɨn a'íɨmaj ɨ maj a'tyéɨtyeristyamua' pué'een;
5 muéetzij tu jitze ma'can huo'mué'tɨj a'íɨjma ɨ maj tájcha'ɨire',
¡a' jitze ma'can tu huo'tzíinajraa a'íɨjma ɨ maj tanyo'si'tya'ca'aj!
6 Ji'nye canu nyáaj a'íj jitze tyí'ca'nyej ɨ nyaj tú'namua',
capu ajta ɨ nye chúun naatá'sij nyej nyij tyu'tyámue'tɨn,
7 muáaj paj a'íɨn pué'een ɨ tɨ taatá' tyej tyij huo'mué'tɨn a'íɨjma ɨ maj tájcha'ɨire',
ajta tyévi'si' huo'taséjrataca' a'íɨjma ɨ maj taxana'va'ca'aj.
8 A'náj tɨna'aj tu a'tatzáahuatye'ej tá'ju'un muéetzij jimi, taj Dios,
tyajta a'náj tɨna'aj tyi'muatyóotzi're'ej tá'ju'un.
9 Ajta papu'ríj matuuhua'xɨj,
pajta períj tyévi'si' taataséjrataca',

capáj che' hua' jamuán séejre' ɨ taxantáaru'ustyamua'.
10 Muáaj paj tyu'tá' tyej tyij huá'tzɨɨnye'ej a'ɨ́ɨjma ɨ maj tájcha'ɨɨre',
a'ɨ́ɨ mu tyí'tanahue' ɨ maj taxana've'
majta tyitáa'ri'racaa je'ej maj a'ɨ́ɨmaj tyá'xɨe've'.
11 Muáaj paj a'áa tojóotoj
cuxáa tyaj cánya'xɨɨ pué'eenye' mej mij táacui'nyij,
pajta tyu'tá' tyej tyij ma'úrutyej hua' tzajta' ɨ maj quee
tyá'tzaahuatye',
12 muáaj paj huápuɨ'ɨj jáahuaj huo'toj a'tyéɨtyeristyamua',
pajta quee tyi'tɨ́j huamue'tɨj a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ paj huo'toj.
13 Muáaj paj a'yan táaruuj mej mij je'ej pua'aj tyí'taxajtaj,
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj a véjri' huacháatɨmee tajimí a'ɨ́ɨ mu je'ej pua'aj
tyí'taxaj majta tyévi'si' ta'uurej,
14 Muáaj paj tyu'tá' mej mij je'ej pua'aj tyí'taxajta ɨ maj quee
tyá'tzaahuatye',
matɨ'ɨjta taaséj, a'ɨ́ɨ mu tajimí eecámu'vajra.
15 Camu a'náj jatapuá'cɨtacaa maj ná'xaahuaj,
jéehua nu nyetyevi'ra' ɨ nye nyéerimij jitze
16 a'ɨ́ɨn tɨ'ij pué'eenye' ɨ tɨ nyéjcha'ɨɨre', ɨ tɨ a'yan tyá'xɨe've' tɨ
tyo'rióorɨeeraj
ajta je'ej pua'aj tyí'nyaxaj ajta hue'tzij jɨn nye jitze tyí'pua'ritye'.

17 A'yaa pu'ij tyí'ta'uurej
ajta quee a'ɨ́jna jɨme' tyaj mojo'huá'xɨj.
¡Catu a'náj tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzeerej a'ɨ́jcɨ jitze ɨ nyúucarij ɨ paj jɨn
tyitaata'ɨ́j!
18 Catu a'yan tyí'mua'tzej tyej tyij mamúurɨenyij
catu tyajta ajtacɨ́j a' juyéj jitze.
19 Ajta a'yájna, muáaj paj perɨ́j tatzíinajraa
a'ájna jo'maj tyi'tyán jó'cɨ'ɨj maj tyí'tyacɨ'macaa.
A'ɨ́j paj jɨn tɨe'cáanaj ɨ tɨ́ca'rij.
20 Tɨpua'aj tyamojo'hua'xɨɨnyijche', taj Dios,
tyajta je'en séej huatyáanajchej ɨ dios tyaj quee jamua'tyej,
21 muáaj paj jamua'réerejche'en,
ji'nye muáaj paj jamua'reej je'ej tɨ tyi'tɨ́j een ɨ tamua'tzíira'aj jitze.
22 Tyajta muéetzij tu jitze ma'can a'náj tɨna'aj
a'yan tyá'taca'nyej tyej tyij huácui'nyij,
a'yaa mu ta'uurej matɨ'ɨj ɨ cánya'xɨɨ ɨ maj huá'cui'nyij.

23 ¿Ji'nye pej pij tyácusij, Tavástara'?
¡Huájɨsij, huájɨsij!
¡Capáj jusén jɨme' matúujɨpuan!
24 ¿Ji'nye pej pij ja'avaaj?

¿Ji'nye pej pij ityájma tojó'hua'naj,
ɨ tyaj jéehua japuéjtzitarej?
25 Catu che' tyé'viicue' majta meríj taatyáxaahuataca',
a'ífjcɨ jɨme' maj taatyása'rɨeechaca' a chóota'.
26 ¡Ájchesij,
pata'aj mujo'vé'me'en pej pij taatáhuɨɨre'en
pajta tajapuá huatányuunyij a'ífjcɨ jɨme' ɨ paj va'cán jɨn taxɨe've'!

Salmo 45

Tyi'tɨ́j maj tyámua' naa tyu'taxáj tɨ'ɨj huatyényeɨɨchej ɨ rey tɨ jɨn tyi'tyéjvee

Ɨ tɨ a'ífjna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj, a'ífjcɨ ɨ cuíinarij tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn: "Ɨ tzuhuáa'." Ɨ nyúucarij tɨ naa huánamuajrii a'ɨ́imaj maj huóomua'tziityej ɨ yójmua'mua' a'ífjcɨ ɨ Coré. Chuíicarij maj jɨn huóoxɨe've'en. Jéehua pu ɨ nyúucarij tɨ naa huánamuajrii nyamua'tzíira'aj tzajta' séejre'

1 Nyatzájta' pu nyúucarij tásiseerii tɨ naa huánamuajrii,
ajta ɨ nyenyanúu pu a'yan een tɨ'ɨj ɨ tɨ jɨn tyé'yu'xaj a'ífjna ɨ tɨ tyámua' naa tyí'yu'xacaa.
¡A'ífj nu nyij tyámua' naa tyu'taxájtaj a'ífjcɨ jimi ɨ tɨ rey jɨn tyi'tyéjvee!

2 ¡Muáaj paj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ jéetze' naa huasé'rin hua' tzajta' ɨ tyétyacaa!
¡Mua' tyenyij jitze pu séejre' ɨ nyúucarij tɨ huápuɨ'ɨj naa huánamuajrii!
A'ífj pu jɨn ɨ Dios tyámua' naa tyimuatyájtoo jusén jɨme'.
3 ¡Pata'aj tyámua' jáa'uurej a' chúun a'ífjcɨ jitze ɨ paj jɨn avá'jɨ'que', muáaj paj jaayí'tɨn paj huanyo'se'en!
¡A'ífj paj jɨn naa huápuɨ'ɨj huasé'rin!

4 Ajta ɨ paj jɨn naa huasé'rin a'ífj pu jitze séejre' paj tyi'mué'tɨj puaaméj,
pajta nyo'se' a'ífjcɨ jitze ma'can ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme'
pajta tyámua' tyihua'xa'puɨ'ɨntari'tze' a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee óotzaahuatye'.
¡A'muáca' paj jɨn tyámua' tyí'uurej mej mij néijmi'i tyámua' tyo'taséj!
5 Ɨ maj huacháatɨmee ɨ chájta'naj jitze a'ɨ́ɨ mu eetávitzej jo'paj ja'ra'ɨ́ɨcajmee, taj rey,

a'ífjna ɨ tyiá'ɨ'rɨj huápuɨ'ɨj pu tye'entyipityíijmee a'ífj pu jɨn tyí'rutyijve
hua'xɨéjnyu'caa jitze a'íɨjma ɨ maj muájcha'ɨɨre'.

6 Ɨ paj jɨn tyí'ijta, taj Dios, jusén pu jɨn séejre',
ajta a'íɨn pué'een ɨ tɨ tyámua' naa tyí'ijta.
7 A'ífj paj xɨe've' ɨ tɨ xá'puɨ' pajta jaxana've' a'ífjcɨ ɨ tɨ je'ej pua'aj een.
A'ífj pu jɨn ɨ Dios mua'antyíhuoo, a' Dios,
ajta muaatá' pej pij huatá'tyamua've'en
ajta muéetzij jéetze' tyámua' tyimuaatá' quee ɨ séecan ɨ maj ajamuán aja'seejre'.
8 Néijmi'i ɨ tyi'acáanaa a'yaa pu tyi'tyáarɨe' tɨ'ɨj a'ífjna ɨ íɨjcua, tɨ'ɨj ɨ áloes ajta tɨ'ɨj ɨ canéelaj,
ajta ɨ cuíinarij a jitze séejre' canárij tɨ jitze ma'can
pajta atyamua've' a'ájna jo'maj je'ráatyij ɨ maj va'cán jɨn tyityetyu'uj.
9 Hua' tzajta' ɨ úucaa ɨ maj a'jimi tyí'huɨɨre' a'íɨ mu majta séejre' ɨ maj huápuɨ'ɨj naa huasé'rin,
a'muáca'ta' pujmua' a'ífjcɨ jitze ɨ paj jitzán acájca a'áa pu já'sejre' ɨ íitɨ' tɨ va'cán jɨn tyi'tyéjvee,
ajta a'ífjna jɨn tyámua' huóoruuj ɨ ooroj tɨ jéetze' tyámua' een.

10 Náanamuajri', nyiyóoj paj íitɨ',
tyámua' paj naa tyáanamuaj je'ej nyaj tyimuaaté'exaatye'ej,
huojo'huá'xɨj a'tyéityeristyamua' pajta ɨ maj tyámua' naa tyí'muamua'tyej,
11 ji'nye a'ífjna ɨ tɨ rey jɨn tyi'tyéjvee a'ífj pu séjramu' ɨ paj jɨn naa huasé'rin,
a'íɨ pu a' vástara' pué'een, a'yaa pu'ij tyúuxɨe've' paj ja'rá'astijre'en.
12 Íitɨ' va'cán paj jɨn tyi'tyéjvee a'ájna a Tiro,
a'íɨmaj ɨ chíjtyaanyi'ij chájta' maj ja'chej
a'yaa mu tyá'xɨe've' maj tyi'tíj tyimuaatapuéjve'en mej mij tyámua' a'jimi tyí'tyesejre'ej.
13 ¡A'yun pu iityárutyij ɨ íitɨ' va'cán tɨ jɨn tyi'tyéjvee, huápuɨ'ɨj naa huasé'rihua'aj!
¡Ajta a'yaa eenye' tyi'tyéechan tɨ'ɨj ɨ ooroj!
14 Tyámua' mu naa eenye' tyetyechéetye'en matɨ'ɨj mij já'vi'tɨn a'ífjcɨ jimi ɨ rey,
majta jamuán ɨ úucaa maj jahuɨɨre',
ɨ maj majta séecan jamuán antyúunajchi.
15 A'íɨ mu huaju' jéehua muutyámua'va'aj,

a'yaa mu mij tyuutyámua've'ej matɨ'ɨj a'úun jo'tyárutyij jo'tɨj
je'rájcaj a'ɨ́jna ɨ rey.

16 A'yóojmua', taj rey,
a'ɨ́ɨ mu huatyára'sij jo'maj tyejé'ijtaca'aj ɨ ja'huásimua'cɨ'ɨj,
pajta je'en tyu'tá'sij mej mij néijmi'que' tyu'ta'ɨ́jtaj ɨ chuéj japua
jo'maj jo'cháatɨmee.
17 Nyáaj nu a'yan rɨnyij mej mij jo'támua'reej je'ej paj ántyapuaj
ɨ maj hua' jitze eerányesij,
ajta mej mij jusén jɨme' tyimuaatatyójtzi're'en ɨ maj huacháatɨmee
ɨ chájta'naj jitze.

Salmo 46

Tavástara' pu tajamuán yésejre'

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj. Chuíicarij mej mij cɨ'sítye'rij jitze jaatáchuiicaj a'ɨ́ɨmaj ɨ Coré tyí'yojmua'

1 Dios pu taatyáhuɨɨre'ej ajta a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tyaj jɨn uhuájca'nyej,
a'aj pu taatyáhuɨɨre'ej tyatɨ'ɨjtá quee je'ej jájtyoove'en.
2 A'ɨ́j tu jɨn quee tyi'tzɨ́ɨnye'ej tá'ju'un,
tyij ajta huatáxɨjtye ɨ cháanacaj,
tyij ajta ɨ jɨríj atyojo'cájrutyej tyétye' ɨmuáj ɨ jájritze',
3 tyij ajta tyájujhua'nasime'en ɨ jájtyij ajta jéehua á'xɨre'ej,
tyij ajta tyu'tóoca'tzɨn ɨ jɨríj a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ huápuɨ'ɨj nyú'camuɨ'.

4 A'ɨ́jna ɨ játya'naj tɨ mui'caquéj huatámuɨ'yaca' a'ɨ́ɨ pu
tyámua'vi'ra'aj jaatá'sij ɨ chájta'naj Dios tɨ jitze ajtyáma'can,
a'ɨ́jna ɨ chájta'naj tɨ jéetze' tyámua' een tɨ ajta tajapuá já'sejre'.
5 Dios pu a'áa jé'ta' já'sejre', ajta tyámua' tyé'cha'ɨj,
Dios pu jaatyáhuɨɨre'ej tɨ'ɨjta ɨ xɨcáj eeré'nyej.
6 Ɨ maj séej chuéj japua jo'cháatɨmee mu ju'ɨtziitye', majta ɨ maj
tyí'ijta mu juvivej,
¡ajta ɨ chuéj pu huatáxɨjtyij tɨ'ɨj ɨ Tavástara' tyu'tá'an maj
jáanamuaj ɨ nyúucaria'ra'!

7 ¡A'ɨ́jna ɨ Tavástara' tɨ néijmi'i jɨn antyúumua'reej a'ɨ́ɨ pu tajamuán
yésejre'!
¡A'ɨ́jna ɨ Dios ra' a'ɨ́jcɨ ɨ Jacob a'ɨ́ɨ pu taatyáhuɨɨre'ej!

8 Musio'vá'ju' siata'aj tyu'séj ɨ tɨ huápuɨ'ɨj naa tyu'sé'rin
a'ɨ́jna ɨ Tavástara' tɨ tyú'taahuaca' ɨ cháanacaj japua,

9 pu'ríj ja'antyipuá'rij ɨ maj junyo'si'tya'ca'aj
néijmi'que' jo'tɨj joo'ástɨmee ɨ cháanacaj,
pu'ríj tyu'tyáana'xɨj ɨ tú'namua'aj,
pu'ríj tyi'ijná'xɨj ɨ tyapúusti'ij tɨ tye'entyipityíijmee ɨ maj jɨn nyo'sii,
¡ajta tyu'tyáatɨej ɨ cariáata' ɨ maj jitzán nyo'sii!
10 "¡Siata'aj jaatapuá'cɨtaj! ¡Xu'huóomua'tzɨj nyej nyáaj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Dios!
¡Nyáaj nu hua' japua séejre' néijmi'caa jimi ɨ maj séej chuéj japua jo'cháatɨmee!
¡Nyáaj nu japuan séejre' néijmi'que' ɨ cháanacaj!"

11 ¡A'ɨ́jna ɨ Tavástara' tɨ néijmi'i jɨn antyúumua'reej a'ɨ́ɨ pu tajamuán yésejre'!
¡A'ɨ́jna ɨ Dios ra' a'ɨ́jcɨ ɨ Jacob a'ɨ́ɨ pu taatyáhuɨɨre'ej!

Salmo 47

Dios pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ Rey jɨn tyi'tyéjvee néijmi'que' ɨ cháanacaj japua

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj. Chuíicarij a'ɨ́ɨmaj maj jo'yú'xaca' ɨ yójmua'mua' a'ɨ́jcɨ ɨ Coré

1 ¡Siahuóotyamua've', néijmi'que' tɨ'ɨj na'aj tyi'chájta'najmee!
¡Siajta huatyényuunyij ɨ Dios jimi siajíihuaj a'ɨ́jcɨ jɨme' siaj jutyamua've'!
2 Ji'nye a'ɨ́jna ɨ Tavástara', jútye' ɨmuáj tɨ já'sejre', huápuɨ'ɨj pu tzɨ́ɨnyi're',
a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ va'cán Rey jɨme' tyi'tyéjvee néijmi'que' ɨ cháanacaj japua.
3 Hua'ajtavi'tɨj ɨ maj chájta' jo'cháatɨmee ajta a'ɨ́ɨjma ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can
ajta je'en huo'ta'ɨ́j mej mij ityájma ta'rá'astijre'en.
4 Pu'ríj ja'antyíhuoj a'ɨ́jna ɨ tɨ ityájma tyí'tacɨ'tyij,
a'ɨ́ɨn tɨ'ɨj pué'een ɨ Jacob tɨ jɨn óotzaahuatye', a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ jéehua jaataxɨé'vej.

5 Dios ɨ Tavástara' pu'ríj huatyéeyixɨj ɨ ju'ɨpuáa jitze
hua' tzajta' ɨ maj jutyamua've'ej mejijhuaj majta ɨ trompéetaj maj jitze tyí'cɨ'sitye'.
6 Setyu'táchuiicaj, setyu'táchuiicaj ɨ Dios jimi.
Setyu'táchuiicaj, setyu'táchuiicaj a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ Rey jɨn tyi'tyéjvee tajimí.

7 A'ɨ́j xu huatáchuiicaj ɨ tɨ naa huánamuajrii ɨ Dios jimi,
ji'nye a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ Rey jɨn tyi'tyéjvee néijmi'que' ɨ
cháanacaj japua.
8 ¡Dios pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ Rey jɨn tyi'tyéjvee a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj séej
chuéj japua jo'cháatɨmee!
¡Dios pu arí acáayixɨj ɨ ju'ɨpuáa jitze tɨ naa een!
9 A'ɨ́ɨmaj ɨ tyétyacaa maj jéetze' juxɨe've' a'ájna jo'maj jo'cháatɨmee
a'ɨ́ɨ mu hua' jitze ajtyáhuiixɨ'ɨj ɨ tyeítyeristyamua'me'en ɨ Dios ra'
a'ɨ́jcɨ ɨ Abraham,
10 ji'nye ɨ Dios pu jimi je'ráma'can ɨ maj jɨn putyí'uurej ɨ cháanacaj
japua.
¡A'ɨ́ɨ pu néijmi'caa japua tyí'ijta!

Salmo 48

A'ɨ́jna ɨ Sión tɨ jɨn naa huasé'rin, chájta'naj tɨ pué'een Dios tɨ jitze ajtyáma'can

Chuíicarij. Chuíicarij a'ɨ́ɨmaj maj jo'yú'xaca' ɨ yójmua'mua' a'ɨ́jcɨ ɨ Coré

1 ¡Va'cán pu jɨn tyi'tyéjvee ɨ Tavástara'!
¡A'ɨ́jna ɨ taj Dios tyámua' pu een tyej tyij jimi tyu'táchuiicaj
ɨ chájta'naj tɨ jitzán ajtyáma'can ajta a'ájna jo'tɨj néijmi'i tyámua'
tyejé'een ɨ jɨríj jitze!

2 ¡Naa pu huasé'rin a'ɨ́jna ɨ jɨríj tɨ ájtyeej ɨ tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn
Sión,
a'ájna pujmua', jo'tɨj jo'tá'asej ajtyapuáj ɨmuáj tɨ séejre'!
¡A'ɨ́ɨ pu tyámua'vi'ra'aj pué'een néijmi'que' ɨ chuéj japua!
¡A'ɨ́ɨ pu pué'een ɨ chájta'naj tɨ ve'éj a'ɨ́ɨn tɨ ja'a'rij ɨ Rey tɨ jɨn
tyi'tyéjvee!

3 Dios pu a'áa já'sejre' a Jerusalén a'ájna jo'maj je'ráatyij ɨ maj
tyí'ijta;
Dios pu a'yan tyu'tóosejrataca' tɨ'ɨj jo'tɨj jáaɨ'rij tɨ'ɨj tyámua'
tyihuo'tyáhuɨɨre'en.
4 Ji'nye a'ɨ́ɨmaj mu tyúusɨɨj ɨ maj rey jɨn tyityetyu'uj
aj mu mij néemi'ij a'ɨ́j jimi huataje'yaca';
5 ajta matɨ'ɨj jaaséj ɨ chájta'naj je'ej mu tyo'taséj,
majta quee che' je'ej jájtyoova'aj aj mu mij huatóo'uj.
6 A'ɨ́ɨ pu hua' jimi huatyá'ɨtzee ɨ maj jɨn tyu'tátzɨɨnye'en:
huápuɨ'ɨj pu hua'cui'ca'aj, a'yájna tɨ'ɨj íitaj tɨ ootacuí'nyej tɨ'ɨj
tyiyóoj ja'mej;

7 pahua'antyipuá'rij ɨ maj tyí'ijta a'yájna tɨ'ɨj ɨ áacaj a'áa tɨ pujmua'
je'ré'nyinyii jo'tɨj ɨ xɨcáj jé'ejnyinyiij, ɨ tɨ huo'tyáana'xɨj ɨ báarcuj
a'áa maj já'sejre' a' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Tarsis.
8 A'ájna a chájta'naj jitze taj Dios tɨ ja'a'rij,
ɨ Tavástara' ɨ tɨ néijmi'i jɨn antyúumua'reej,
a'ɨ́j tu tyeríj huaséj ɨ tajɨ'ɨj jɨme'
a'yájna matɨ'ɨj meríj tyitáa'ixaatya'ca'aj,
¡Dios pu jusén jɨme' tyámua' tye'cha'ɨ́ɨj ja'mej ɨ chájta'naj
Jerusalén!

9 Taj Dios, a'ájna jé'ta' a' tyeyúuj tzajta'
a'áa tu a'ɨ́j jitze tyí'mua'tzej ɨ paj va'cán jɨn taxɨe've'.
10 Taj Dios, néijmi'que' mu ɨ cháanacaj japua tyámua' tyimuatá'caa
a'yájna tɨ'ɨj tya'ráanajchi a'ɨ́jcɨ jitze je'ej paj ántyapuaj.
A'ɨ́jna ɨ paj néijmi'i jɨn putyí'uurej a'ɨ́j paj jɨn tyámua' naa
tyá'xa'puɨ'ɨntare'.

11 ¡Miche' néijmi'i huatóotyamua've'en a'ájna a tɨ a'yan
tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Sión!
¡Miche' tyítzunaxɨ'ɨn muutyámua'va'aj ɨ chájta'naj jitze a'áa tɨ
tyeje'ejtyáma'can a Judá
a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej paj tyámua' naa tyaaxá'puɨ'ɨntarej!

12 Siata'aj eetyácɨɨnyej a'ájna a Sión
siajta je'en jaatyé'iten a'chu tɨ ará'asej ɨ chi'ij tɨ ajtɨ́tɨ'ɨjmee;
13 xaaséj ɨ tɨ atátaavijhuaj ajta jo'maj je'ráatyij a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyí'ijta,
tɨ'ɨj ɨ'ríitan siaj huo'té'exaatye'en
a'ɨ́ɨjma ɨ maj ja'mua jitze eerányesij
14 tɨ a'yan een ɨ taj Dios
tɨ'ɨj na'aj yu tɨ jo'ca'aj ajta jusén jɨme'.
¡A'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ táavi'tɨj ijíij ajta jusén jɨme'!

Salmo 49

A'ɨ́jna ɨ túmii capu néijmi'i putyí'uurej

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj. Chuíicarij a'ɨ́ɨmaj maj jo'yú'xaca' ɨ yójmua'mua' a'ɨ́jcɨ ɨ Coré

1 Tyámua' xu naa a'ɨ́j tyu'namuaj,
chájta'naj siajta néijmi'i ɨ siaj a'yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua,
2 a'yaa pu'uj tána'aj tyihuá'ixaatye' ɨ maj chíjtyaanyi'ij ajta a'ɨ́ɨjma ɨ
maj quee je'ej tyéejviicue',

tɨ'ɨj ajta a'ɨ́ɨjma ɨ maj uhuácaca'nye' ajta a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyóoxaahuaj.
3 A'yaa nu tyu'taxájtaj tɨ'ɨj ɨ tɨ jéehua tyojó'itej
nyajta a'ɨ́j huataxájta tyi'tɨ́j tɨ ú'sejre' ɨ nyatzájta',
4 tyámua' nu tyá'namuajran je'ej maj tyí'xaj ɨ maj jéehua tyojó'itej,
nyajta ɨ canárij jitze jaataxájtaj tyi'tɨ́j nyaj avaataca'aj ɨ nyatzájta'.

5 ¿Ji'nye nyej nyij tyí'tzɨɨnye'ej na'mej
tɨ'ɨj a'ájna atyojo'ré'nyej a'ɨ́jcɨ ɨ xɨcáara' tɨ jitzán je'ej pua'aj
tyi'éenye'ej ta'mej,
nyatɨ'ɨj a'ɨ́jna jɨn curiá'nami'huaj
ɨ maj jɨn je'ej pua'aj rɨcɨj ɨ maj nyéjcha'ɨɨre'?
6 A'ɨɨmaj mu a'ɨ́j jitze tyí'ca'nyej ɨ maj jéehua tyí'ijcha'ɨj
majta a'ɨ́j jɨn óotzaahuatye' tyi'tɨ́j maj jéehua tyú'cha'ɨj,
7 ajta capu a'tɨ́j púj oorej tɨ jusɨ́ɨj jujapuá huatányuunyij
nusu tɨ tyaanájchitye'en ɨ Dios tɨ'ij japuan huatányuunyij ɨ
júuricama'ra'.
8 ¡Capu túmii séejre' ɨ tɨ jɨn ɨ'ríj tɨ'ij a'tɨ́j jáananan ɨ júuricama'ra' ɨ
tyévij,
9 tɨ'ij jusén jɨn júurij já'ra'nyij ajta je'en jáahuɨɨre'en tɨ'ij quee
huámuɨ'nyij!
10 Ji'nye a'yaa pu tyí'sejre' maj néijmi'i juxa'aj mana'aj
tyí'tyacu'vacaa,
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyojó'itej ajta a'yan cha'tána'aj tyihuá'uurej ɨ maj
quee tyojó'itej,
ajta je'en séecan tyí'cɨ'tyij ɨ maj jéehua tyí'ijcha'ɨɨca'aj.
11 Tyij majta tyámua' naa tyo'tyéyu'xaca' jo'maj tyaja'tachuéj,
a'áa mu jusén jɨn ja'séeria'aj muá'ju'un jo'maj tyityajá'ava'tacaa,
¡a'áa mu jusén jɨme' jo'tyá'ɨtzeere'ej!

12 Capu jusén jɨme' séejre' ɨ tyévij, tyij ajta huápuɨ'ɨj chíjtyaanyi'
pué'eenye',
a'yaa pu cha'tána'aj tyí'muɨ'nyij matɨ'ɨj ɨ tyi'tyán maj tyityaacɨ́'ɨj.

13 A'yaa mu tyitye'entyipuá'rij a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jujɨ́ɨmua'aj jujitzé
tyí'ca'nyej,
a'yaa mu tyitye'entyipuá'rij a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jujɨ́ɨmua'aj tyámua'
tyúuxaj.
14 A'ɨ́ɨjma ɨ tyeɨ́tyee, a'ɨ́ɨ pu hua'ajséejra ɨ tɨ tye'entyípuaapua'rityee
a'áa pu'ij huojóovi'tɨj jo'maj tyityajá'ava'tacaa
a'yaa pu cuxáa maj cánya'xɨɨ pué'eenye'.
Tɨ'ɨj eeré'nyej ɨ xɨcáj,
a'ɨ́ɨmaj mu hua' jimi tyu'tyámue'tɨj ɨ maj tyámua'
tyityetyúucha'ɨj,

majta a'ɨ́ɨmaj camu che' uhuácaca'nye'ej muá'ju'un
a'áa mu mij jo'tyá'ɨtzeere'ej jo'maj tyityajá'ava'tacaa.
15 Ajta ɨ Dios pu nyajapuáj huatányuusij nyej nyij quee huámuɨ'nyij,
ji'nye a'ɨ́ɨ pu ná'vi'tɨn jo'tɨj a'ɨ́ɨn já'sejre'.

16 Capáj je'ej tyá'mua'ajcaj tɨpua'aj a'tɨ́j huatyoochíjtyaanyi'taj;
ajta arí jéetze' naa huasé'rihua'an ɨ chi'ra'an,
17 ji'nye tɨ'ɨj huámuɨ'nyij capu tyi'tɨ́j á'tɨnyij,
capu ajta ɨ tɨ jɨn naa huasé'rihua'aj jamuán a'áa jo'tyá'ɨtzeere'ej
jo'maj yo'tyá'avaataj.
18 Tyij ajta jutyamua've'ej tɨ'ɨj ooj ajá'chajcaj,
majta ɨ tyeítyee tyámua' naa tyá'xajta a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ chíjtyaanyi'
pué'een,
19 a'náj pu atyojo'ré'nyesij ɨ xɨcáara' tɨ jitzán muɨ'nyij,
a'aj pu'ij quee che' jaséjran ɨ tɨ jɨn huányeeri'ij.

20 Capu jusén jɨme' séejre' ɨ tyévij, tyij ajta huápuɨ'ɨj chíjtyaanyi'
pué'eenye',
a'yaa pu cha'tána'aj tyí'muɨ'nyij matɨ'ɨj ɨ tyi'tyán maj tyityaací'ɨj.

Salmo 50

Dios pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ néijmi'i tyámua' naa tyá'xa'puɨ'ɨntare'

Chuíicarij a'ɨ́ɨn tɨ ja'a'rij ɨ Asaf

1 Ɨ Tavástara', a'ɨ́jna ɨ Dios tɨ tyihuá'ijtye' séecan ɨ dioosij, a'ɨ́ɨ pu arí
tyu'taxájtaca',
a'ɨ́ɨjma pu huatajé ɨ maj a'yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua
tɨ'ɨj na'aj jo'tɨj jé'ejnyinyiij ɨ xɨcáj ajta jo'tɨj ja'ancáru'pij.
2 Dios pu jɨn huányeeri'ij a'ájna a Sión,
a'ɨ́jna ɨ chájta'naj tɨ tyámua' een ajta naa huasé'rin.
3 A'ɨ́jna ɨ taj Dios pu aje'cáamej, ajta capu xájtari'
tɨéj tɨ néijmi'i tyojó'jɨpuaj pu anaquéej jimi huaméj,
majta ca'nyíin jɨn tyéviiyij a'ɨ́jcɨ jimi.
4 Jútye' ɨmuáj, Dios pu a'ɨ́j huatajé ɨ tajapuá tɨ séejre' ajta a'ɨ́jcɨ ɨ
cháanacaj
mej mij jaaséj je'ej tɨ tya'ajpuéetzij ja'mej ɨ chájta'naj a'ɨ́j tɨ jitze
ajtyáma'can.

5 “Siahua'ajsɨire' a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyámua' nyéetzij tyiná'astijre',
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj nye jimi tyi'tɨ́j jɨn tya'tóoraj
a'ɨ́jcɨ jɨme' maj nye jimi tyu'támu'vejritaca'.”

6 Ajta ɨ tajapuá tɨ séejre' pu jatyáxajta tɨ ɨ Dios tyámua' éenye'ej
séejre'.

7 “Setyú'namuaj, Israel siaj jitze ajtyáma'can, chájta'naj nye jitze siaj
ajtyáma'can,
néijmi'i nu tyámua' naa a' jimi tyu'taséjrataj.
¡Nyáaj nu Dios pué'een! ¡Nyáaj nu ja'mua Dios pué'een!
8 Canu a'ɨ́jna jɨn quee muasej mu paj nye jimi tyí'mu'vejritaj
ajta ɨ ya'muáatyee paj huá'teeraj pej pij naatyátzaahuatye'en.
9 Canu ɨ visáaru'uj muahuavii ɨ paj hua'aj ya'muaj
canu nyajta ɨ túuru'uj ɨ maj iira'uj a' cúraarita',
10 ji'nye nyéetzij mu nya'a'rij néijmi'i ɨ tyi'tyán maj tyityaací'ɨj,
a'yájna matɨ'ɨj majta ɨ maj huo'ya'muaj jo'maj jo'cháatɨmee,
11 nyéetzij mu nya'a'rij ɨ pína'see maj huacíj ɨ jɨríj jitze
majta néijmi'i matɨ'ɨj mana'aj pua'máj tyityáaxoo a'ɨtzitáj.
12 Tɨpua'aj nyáaj nye í'cuataj, canu muéetzij
muate'exáatye'nyijche'en,
ji'nye ɨ cháanacaj pu nyéetzij nya'a'rij, ajta néijmi'i tyi'tíj tɨ jitzán
tyí'sejre'.
13 ¿Ca' a'ɨ́j nyacua'caa ɨ huá'hue'ra' ɨ túuru'uj
nusu a'ɨ́j nyeya'caa ɨ hua' xuure' ɨ chíutyee maj túuru'uj?
14 ¡Che' a'ɨ́jna ɨ paj jɨn tyé'tyojtzi're' a'ɨ́ɨn pué'eenye' ɨ paj
jaatámu'vejritye'sij ɨ Dios,
pajta a'yan huárɨnyij je'ej paj tya'tá'ratziiri' a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ jútye'
ɨmuáj já'sejre'!
15 Pata'aj nye jimi huatyényuunyij patɨ'ɨjta quee je'ej tyéejtyoove'en,
nyáaj nu ajapua huatányuusij, pajta je'en muáaj
naatyátzaahuatye'sij.”

16 Ajta a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ je'ej pua'aj rɨcɨj Dios pu a'yan tyé'ixaatye' tɨjɨn:
“¿Tyi'tanyí jɨn puaatá'cɨ'puaj pej pij a'ɨ́j á'mua'tyej ɨ nyenyúucaa
nusu paj jaxajta tyi'tíj nyaj jɨn tya'tányaratziiri',
17 tɨpua'aj quee mua'ránajchij nyej nyáaj tyámua' mua'uurej
pajta quee tzáahuatyi'ra'aj jimi tyícha'ɨj ɨ nyenyúucaa?
18 A'ɨ́j paj tyámua' naa tyu'tyéjeevij ɨ tɨ tyí'nahua',
¡pajta huá'jaahuatye' ɨ tyeítyee maj jéehua tyí'xana'cɨre'!
19 A'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ je'ej pua'aj een ajta ɨ maj hue'tzij huá'taavijre'
a'ɨ́j pu jɨn tyámua' een mua' nyanúu ajta mua' tyenyij.
20 Hue'tzij paj jɨn je'ej pua'aj tyá'xaj a'ihuáara',
¡a'ɨ́j paj je'ej pua'aj uurej a'ihuáara'!
21 A'ɨ́j paj néijmi'i jɨn a'yan huarɨ́j, nyajta nyáaj canu huatanyúj,
a'yaa paj tyi'riá'mua'aj nyej nyáaj nyajta a'yan tyi'tyínyecha'ɨɨca'aj
patɨ'ɨj muáaj.

Ajta a'yaa nu tyimua'rájeevij a'jɨisa'puaj,
¡tyámua' nu tyimuá'xa'puɨ'ɨntari'tze'en!

22 ’A'ij xu tyámua' tyojo'itéej xá'ra'nyij, mua'aj mu siaj yó'hua'naj ɨ Dios,
nyej nyij quee nyáaj huatyényechenyij nyaj jamua'antyipuá'ritye'en
ajta je'en quee maja' a'tíɨtan tɨ'ij ja'mua japua huatányuunyij.
23 A'ɨjna ɨ tɨ a'ɨj naatámu'vejritye'en ɨ tɨ tyinaatatyójtzi're'en, a'ɨɨ pu naatyátzaahuatye'sij.
¡Nyáaj nu a'ɨj japua huatányuusij ɨ tɨ tyámua' tyu'méj ɨ nyaj juyéj jitze!”

Salmo 51

Nyaj Dios, ná'ancu'vaxɨ' nyéetzij

Ɨ tɨ a'ɨjna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj. Chuíicarij David tɨ ja'a'rij, tɨ'ij ɨ Natán Dios tɨ jitze ma'can tyí'xaj jajtyá'xɨj a'ɨjcɨ jɨme' tɨ huóoxana'cɨrej a'ɨjcɨ jamuán ɨ íitaj Betsabé tɨ ántyapuaj

1 A'ɨjcɨ jɨme' ɨ paj jɨn taxɨe've', nyaj Dios, ná'ancu'vaxɨ' nyéetzij;
a'ɨjcɨ jɨme' ɨ paj tyámua' naa tyí'nyaxɨe've', oorió'uunaj tyi'tɨj nyaj jɨn ootyá'ɨtzee.
2 ¡Nyacájo'sin a'ɨjcɨ jɨme' ɨ nyaj quee tyámua' huarɨj!
¡Tyinaatú'uunyi'ri' tyi'tɨj nyaj jɨn tyi'ijxána'cɨra'!
3 Nyáamua'ree nyaj quee tyihuojó'iteeca'aj,
capu ɨ'rɨj ɨ nyamua'tzíira'aj jitze nyej nyij jo'rio'uunaj tyi'tɨj nyaj jɨn tyi'ijxána'cɨra'.
4 Muéetzij jimi nu ootyá'ɨtzee, muéetzij nu'uj jimi ootyá'ɨtzee,
je'ej pua'aj nyetyi'tyinyecha'ɨij, a'ɨjcɨ jɨme' ɨ tɨ quee xá'puɨ' muéetzij jimi.
A'ɨj pu jɨn a'yan tyí'xa'puɨ' paj tyámua' tyino'xá'puɨ'ɨntari'tze'en;
ajta quee tyi'tɨj jɨn á'ɨtzeere' je'ej paj muáaj tyihuá'xɨjtye'en.

5 A'yaa pu tyi'jɨ'ré'can jɨme', nyaj je'ej pua'aj tyi'tyévistaj nyatɨ'ij huanɨe'huaca';
jéehua nu tyi'ijxána'cɨra'ca'aj tɨ'ɨj na'aj ɨ náanaj tyinaaxá'pueeri'.
6 A'yaa pu tyi'ja'yájna, paj muáaj jaxɨe've' a'ɨjcɨ ɨ xɨéjnyu'carij tɨ tyámua' tyo'cájmua'rej,
pajta ɨ nyamua'tzíira'aj jitze perɨj tyámua' tyinu'cámua'riityej.
7 Pata'aj naajájcuare'en hisoopoj xamue' jɨme', aj nu nyij tyámua' éenye'ej na'mej;
nyacájo'sin, aj nu nyij jéetze' huatyácueenarij quee ɨ séerij.

8 Pajta jéehua naata'an ɨ nyaj jɨn huatányetyamua've'en
jájcuan paj naatatyámua'viste'en, tyij pajta perǐj puéjtzij naatá'.
9 Capáj che' ja'sejra tyi'tǐj nyaj jɨn á'ɨtzeere'
pajta néijmi'i oorió'uunaj ɨ nyaj jɨn je'ej pua'aj huarǐj.

10 Nyaj Dios, ¡séej nu'cáxɨejnyu'caritye' tɨquee tyi'tǐj jɨn á'ɨtzeere'!,
¡pajta júuricamej naata'an tɨ jájcuaj tɨ ajta tyámua' tyi'tyúucha'ɨj!
11 Capáj a'áa nyojóojɨpuan jo'paj quee já'sejre'
capáj pajta náari'racare'en a'júuricamej tɨ tyámua' een.
12 Naatá' nyaj jájcuan jɨn huatányetyamua've'en a'ǐjcɨ jɨme' paj
nyajapuáj huatányuusij;
tyámua' paj tyí'nyevi'raj a'ǐjcɨ jɨme' a'júuricamej tɨ jéehua
tyihua'cu'vej,
13 nyej nyij nyáaj huo'mua'tyej a'juyéj a'ǐɨjma ɨ maj quee tyihuojó'itej
mej mij majta a'ǐɨmaj muá'antzaahuatye'en ɨ maj tyi'ijxána'cɨra'.
14 Nyajapuáj huatányuuchij nyej nyij quee che' tyí'tyacui'ijca,
nyaj Dios, muáaj paj a'ǐɨn pué'een ɨ Dios tɨ nyajapuáj
huatányuusij,
aj nu nyij a'ǐj huatáchuiicaj paj muáaj tyámua' éenye'ej séejre'.

15 Tavástara', naatá' nyej nyij tyu'taxáj,
aj nu nyij nye tyenyij jɨn muéetzij jimi tyu'táchuiicaj.
16 Ji'nye capáj jaxɨe've' maj tyí'muamu'vejritye'ej nusu maj
ya'muáatyee tɨeeraj a' jitze ma'can,
ɨ'rǐj nyej nyáaj a'ǐj tyimuaatá'an, ajta capu a'ǐɨn
tyimua'ráanajchi.
17 A'ǐjna ɨ mu'véjrij ɨ Dios jimi a'ǐɨ pu a'ǐɨn pué'een ɨ júuricamej tɨ
japuéjtzitarej,
¡capáj muáaj jaatyáxaahuataj, nyaj Dios, ɨ xɨéjnyu'carij tɨ jéehua
japuéjtzitarej!

18 Axɨe'vi'ra' paj jɨn tyámua' tyeetyátoosij ɨ Sión;
ajtáhua'aj atátaahuaj ɨ tɨ jɨn curiá'nami' ɨ Jerusalén.
19 Aj pej pij ja'ancuriá'an je'ej tɨ tyi'tǐj muéetzij jimi tyúuxɨe've',
a'ǐjna ɨ mu'véjrij ajta ɨ ya'muáatyee maj hua'te'racaa;
aj mu mij visáaru'uj huatámu'vejritaj a'ǐjcɨ japua ɨ maj jitzán
muana'michej.

Salmo 52

Capu tyi'tɨ́j huɨɨre' ɨ tɨ jɨn óotzaahuatye' a'ɨ́jna ɨ tɨ je'ej pua'aj rɨcɨj

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj.
Je'ej tɨ tyihuo'muá'tyej a'ɨ́jna ɨ David, tɨ'ɨj ɨ Doeg Edom
tɨ já'ma'can Saúl jimi ujó'mej tɨ'ɨj jaaté'exaatye'en tɨ ɨ
David a'áa jo'tyávaaca'aj jo'tɨj ɨ Abimélec ja'chej

1 ¿Ji'nye pej pij a'ɨ́jna jɨn á'atzaahuatye' ɨ paj jɨn je'ej pua'aj rɨcɨj, mu
paj néijmi'i putyí'uurej?
¡A'ɨ́ɨ pu jusén jɨme' séejre' ɨ Dios tɨ jɨn taxɨe've'!
2 A'ɨ́j papu'uj curia'mua'sij pej pij je'ej pua'aj huárɨnyij,
mua' nyanúu pu je'ej pua'aj tyí'uurej a'yájna tɨ'ɨj ɨ náhuaaj tɨ
tyí'ɨtzɨj.
3 A'ɨ́ɨ pu jéetze' mua'ráanajchij ɨ tɨ je'ej pua'aj een quee ɨ tɨ xá'puɨ',
a'ɨ́j paj jéetze' xɨe've' ɨ tɨ hue'tzij pequee a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme'.

4 Nyanúrij tɨ tyí'hue'tacaa,
a'ɨ́j paj xɨe've' ɨ nyúucarij tɨ tye'entyípuaapua'rityee,
5 a'yaa pu'ij ajta ɨ Dios tyimua'antyipuá'ritye'sij jusén jɨme',
a'ɨ́ɨ pu muaatyévi'raj ajta je'en mui'rárɨesij a'chi'táj, ajta muáari'raj
a'júuricamej.

6 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj já'astijre' ɨ Dios, a'ɨ́j mu séjran majta je'en
tyu'tátzɨɨnye'ej;
majta a'ɨ́j mu huatyáxaahuataj ɨ tyáataj, a'yan metyi'xáataj tɨjɨn:
7 "Cásɨ' a'ɨ́jna ɨ tɨ quee jahuoo tɨ'ɨj ɨ Dios jaatyáhuɨɨre'en,
ɨ tɨ a'ɨ́j jitze tyí'ca'nyej ɨ tɨ jéehua tyí'ijcha'ɨj
ajta quee jatapuá'cɨtacaa tɨ je'ej pua'aj rɨjcaj."
8 Nyajta nyáaj a'yaa nu een tɨ'ɨj ɨ ítyeɨ'rij tɨ naa tyi'hua'raa
a'ájna jo'tɨj jo'tyéjvee ɨ tyeyúujra' ɨ Dios;
¡a'náj tɨna'aj nu a'ɨ́j jitze tyí'ca'nyej ɨ tɨ jɨn taxɨe've'!

9 Nyaj Dios, a'náj tɨna'aj nu tyimuaatatyójtzi're'ej a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej paj
tyi'tɨ́j huáruuj;
muéetzij nu jimi tyi'ijchó've'ej hua' jamuán ɨ maj tyámua' een a'
jimi,
ji'nye muáaj paj néijmi'i jɨn tyámua' een.

Salmo 53

Tyi'tɨ́j tɨ jɨn je'ej pua'aj huarɨ́j ɨ tyévij

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj, mej mij jaatáchuiicaj tɨ'ɨjta sɨ́ɨj tyí'cui'ij. Je'ej tɨ tyihuo'muá'tyej a'ɨ́jna ɨ David

1 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj quee ma'umuámua're' a'yaa mu tyí'mua'tzej tɨquee ɨ Dios ma' já'sejre'
néijmi'i mu meríj je'ej pua'aj tyityo'cájrupij,
néijmi'i mu meríj tyi'tɨ́j jɨn je'ej pua'aj huarɨ́j,
¡capu sɨ́ɨj séejre' tɨ tyámua' tyi'tyúucha'ɨɨj!
2 Tajapuá ɨmuáj, a'ɨ́ɨ pu ɨ Dios hua'sej a'ɨ́ɨjma ɨ tyeítyee
tɨ'ij huo'séj tɨpua'aj sɨ́ɨj séjre'ej tɨ tyojó'itej,
a'tɨ́j tɨ ɨ Dios huoocaj.
3 Majta néijmi'i mu meríj yaa pujmua' huárupij,
néijmi'i mu juxa'aj tyi'tɨ́j jɨn meríj je'ej pua'aj huarɨ́j.
¡Capu che' sɨ́ɨj séejre' tɨ tyámua' tyi'tyúucha'ɨɨcaj!
¡Capu na'aj sɨ́ɨj ma' já'sejre'!

4 Camu tyojó'itej a'ɨ́ɨmaj ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj,
a'ɨ́ɨmaj mu hua'cɨ'ɨn ɨ nyetyeɨ́ɨtyeristyamua' tɨ'ɨj a'tɨ́j tɨ páan huácua'nyij,
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj quee jahuoo ɨ Dios jimi.
5 Tyij ajta quee meje'tyi'tɨɨtan mej mij a'ɨ́ɨmaj juvivej,
a'ɨ́ɨ mu juviváaj muá'ju'un a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj tyí'tzɨɨnye',
ji'nye Dios pu tyojo'cuíxɨ'ɨj ɨ tyihuá'carij a'ɨ́ɨjma ɨ maj jájcha'ɨɨre'.
A'ɨ́ɨ mu tyévi'si' huataséjre'ej, ji'nye Dios pu mahuóohua'xɨj.

6 ¡A'tzúj cuj a'ájna a tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Sión
a'áa je'ré'nyej ɨ tɨ hua' japua huatányuusij ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can!
Tɨ'ɨj ɨ Dios ajtáhua'aj tyámua' tyihuo'tyátoonyij ɨ jutyéɨtyeristyamua',
a'ɨ́ɨmaj mu huatóotyamua've'sij ɨ Jacob maj jitze eeráma'can,
majta néijmi'i ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can.

Salmo 54

Je'ej maj tyityeetyényuunyij mej mij jaatáhuoonyij tɨ'ɨj ɨ Dios huo'tyáhuɨɨre'en

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj, a'ɨ́jcɨ jitze ɨ maj jitzán tyí'cui'nacaa tɨ tye'ejvivin. Je'ej tɨ tyihuo'muá'tyej a'ɨ́jna ɨ David, matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Zif ja'chej ujó'ju' mej mij ɨ Saúl a'yan tyu'té'exaatye'en tɨjɨn: "¿Nyiquee tatzájta' huatyóo'avaataca' a'ɨ́jna ɨ David?"

1 ¡Pata'aj nyajapuáj huatányuunyij, nyaj Dios, a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ paj jɨn
ántyapuaj!
¡Pata'aj nyajapuáj huatányuunyij a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ paj néijmi'i jɨn
putyí'uurej!
2 Huánamuaj, nyaj Dios, je'ej nyaj muéetzij jimi tyi'tyényuusij;
tyámua' paj tyáanamuaj ɨ nyenyúucaa,
3 ji'nye tyeítyee maj óotzaahuatye' majta ɨ maj je'ej pua'aj tyú'riacaa
a'ɨ́ɨ mu nyéjcha'ɨɨre' majta jaxɨe've' maj naajé'caj.
¡Capu ɨ Dios a'ɨ́ɨjma jimi séejre'!
4 Ajta a'yájna, Dios pu nyahuɨɨre',
Tavástara' pu naatá'sij nyej nyij júurij huatyá'ɨtzeere'en.
5-6 A'ɨ́ɨ pu a'yan ja'uurej tɨ a'ɨ́jna ɨ maj jɨn je'ej pua'aj rɨcɨj ɨ maj
nyéjcha'ɨɨre'
a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨjma tána'aj jimi huatyá'ɨtzeere'ej.

¡Pata'aj hua'antyipuá'ritye'en, Tavástara', ji'nye muáaj paj quee
tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere'!
Nyáaj nu nyaxɨe'vi'ra' jɨn tyimuaatámu'vejritye'ej
nyajta tyimuaatatyójtzi're'ej, ji'nye muáaj paj tyámua' een,
7 ji'nye néijmi'i paj jɨn nyajapuáj huatanyúj nyatɨ'ɨj quee che' je'ej
jájtyoova'aj
nyajta huo'séj maj huamué'tɨchej ɨ maj nyéjcha'ɨɨre'.

Salmo 55

Je'ej tɨ tyu'tyéenyuj a'ɨ́jna ɨ maj jaatamuárij

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj, a'ɨ́jcɨ jitze ɨ maj jitzán tyí'cui'nacaa tɨ tye'ejvivin. Je'ej tɨ tyihuo'muá'tyej a'ɨ́jna ɨ David

1 Nyaj Dios, huánamuaj je'ej nyaj muéetzij jimi tyi'tyényuusij;
capáj yó'hua'nan je'ej nyaj tyí'muahuaviij.

2-3 Náanamuaj, naatájee,
muéetzij nu jimi huatyényuusij nyatɨ'ɨjta quee je'ej jájtyoove'en.
A'ɨ́ɨ mu nyamuaritye' je'ej maj tyí'xaj ɨ maj nyéjcha'ɨɨre'
ajta je'ej maj tyí'tyejijhuaj ɨ maj je'ej pua'aj rɨcɨj.

Jéehua mu je'ej pua'aj tyi'nyamuarɨe'riste',
majta nyenyo'si'tye'ej jéehua menyínyu'cacuj.
4 Ca'nyíin pu huápuɨ'ɨj ú'tzunaj ɨ nyaxɨéjnyu'caa ɨ nyatzájta',
a'ɨ́ɨ pu nye jitze rá'aj ɨ tzɨ́ɨnyi'ra'aj nyej nyij quee jaxɨe'va'aj nyaj huámuɨ'nyij.
5 Huápuɨ'ɨj nu tyí'tzɨɨnye' yunyatzájta',
nyetyényeviveesij a'ɨ́jcɨ jɨme' nyaj tyí'tzɨɨnye'.
6 A'yaa nu nyij tyí'xaj tɨjɨn:
"A'tzúj cuj nyáaj a'yan nyetya'ajta' anájme'nyij tɨ'ɨj ɨ jáamui',
aj nu nyij huatara'ranyijche'en nyej nyij huányaso'pe'en.
7 Naará'rɨe'sima'aj nu nyij ɨmuáj je'ej huarutyéeche'en,
a'áa nu ja'huanyechéetye'nyijche'en jo'tɨj quee já'tyi'tɨj.
8 Aj nu nyij huatanya'uunajche'en tɨ'ij náahuɨɨre'en
a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ ca'nyíin jɨn huá'aacaj majta ca'nyíin jɨn viiyej."

9 Hua'antyipua'ritye', Tavástara', huojo'rɨéj huá'nyuucaa jɨme',
ji'nye a'ɨ́j nu séj maj jucu'raj majta jutya'xɨ'ɨj,
10 tújca majta tɨ́ca' a'áa mu ja'tacɨ'ɨj ɨ chájta'naj jitze.
A'ɨ́j mu jitze séejre' ɨ maj je'ej pua'aj rɨcɨj majta ɨ maj avíitzij jɨn je'ej pua'aj tyúuxaj,
jéehua mu néijmi'i huápuɨ'ɨj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj,
11 a'áa pu ɨ cáayej jitze séejre' maj jucu'raj majta jucuanamuaj.

12 Capu a'ɨ́ɨn je'ej pua'aj tyinaataxájtaca' ɨ tɨ nyéjcha'ɨɨre',
tyi'tɨ́j nyej nyáaj a'yan tyé'viicue',
capu ajta naatanyó'si'tyej a'ɨ́jna ɨ tɨ nyaxana've',
nyej nyajta jimi púj oorej nyej nyij huatyénya'avaaj.
13 ¡Ajta muáaj paj a'ɨ́ɨn pué'een, ɨ tyaj tyámua' naa tyí'tamuajtyej,
pajta muáaj huápuɨ'ɨj tyámua' naa tyí'nyamua'tyej,
14 ɨ tyaj néemi'ij a'áa já'tasɨ'rihua'aj ɨ tyeyúujra' tzajta' ɨ Dios
tyej tyij tyámua' naa tyi'huáta'ixaatye'en,
tyajta tu néemi'ij cɨɨnyaca'aj hua' tzajta' ɨ tyeɨ́tyee!

15 ¡Miche' jiye'tzín huácui'nyij ɨ maj nyéjcha'ɨɨre'!
Miche' júurican ava'naj,
ji'nye hua'xɨéjnyu'caa tzajta' pu séejre' ɨ tɨ je'ej pua'aj een.
16 Nyajta nyáaj nu ɨ Dios jimi huatyényuusij,
a'ɨ́ɨ pu ɨ Tavástara' nyajapuáj huatányuusij.

17 Nyáaj nu nyenyuuste'en nyajta nyeyiinyen
íiya', chúmua' nyajta tɨ́ca',
a'ɨ́ɨ pu'ij nyanamuajran.
18 Nyajapuáj pu huatányuusij nyatɨ'ɨj huatyényo'se'en,
japuan pu huatányuusij ɨ nyajúuricamej,
tyij majta jéehua ará'axcaj ɨ maj nyéjcha'ɨɨre'.

19 A'ɨ́jna ɨ Dios, ɨ tɨ jusén jɨme' tyí'ijta,
a'ɨ́ɨ pu nyanamuajran ajta je'en huo'tyáxaahuataj,
ji'nye camu a'ɨ́ɨmaj jatapuá'cɨtacaa ɨ maj jɨn je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj
camu majta jatzɨinye' ɨ Dios.
20 A'ɨ́ɨ mu jumuáca' jɨn je'ej pua'aj huá'uurej ɨ ju' amíincustyamua',
majta quee ja'rá'astee je'ej maj tyitya'tóorasij a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj huá'muajtyej.
21 Majta huápuɨ'ɨj naa huatoocua'nyéej metyí'xaj,
ajta ɨ hua'mua'tziira'aj pu tzajta' séejre' ɨ maj jɨn nyo'se'.
Ajta ɨ huá'nyuucaa jéetze' pu cua'tyij quee ɨ aséityij,
ajta capu a'yan een sulu chúun pu pué'een tɨ huápuɨ'ɨj tyí'ɨtzɨj.

22 Tavástara' paj jitze tyu'tyátoonyij ɨ paj jɨn je'ej tyá'mua'tzej,
a'ɨ́ɨ pu'ij tyámua' tyi'muacha'ɨ́ɨj ja'mej;
capu a'náj tyu'tá'sij tɨ'ij eetávetyij
a'ɨ́jna ɨ tyáatɨ' tɨ tzáahuatyi'ra'aj jimi tyí'cha'ɨj.

23 Nyaj Dios, ɨ maj tyí'tyacui'caa majta ɨ maj tyí'hue'tacaa camu júurij muá'ju'un
camu mana'aj jé'ta' úhuiixɨ'ɨj a'chu maj á'tɨjtɨ'rej maj júurij,
muáaj paj a'áa huaja'tyáhua'xɨj jo'maj tyityajá'ava'tacaa,
nyajta nyáaj nu a' jitze tyí'ca'nyej.

Salmo 56

Dios jitze nu tyí'ca'nyej nyajta tyé'tyojtzi're' ɨ nyúucaria'ra'

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj, a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ chuíicarij tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn: "Ɨ hua' jáamui' a'ɨ́ɨjma ɨ dioosij ɨ maj a' ɨmuáj já'sejre'." Ɨ nyúucarij tɨ naa huánamuajrii a'ɨ́ɨn tɨ jaria'mua'aj a'ɨ́jna ɨ David, matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj ɨ filisteos jaatyéevi' a'ájna a Gat

1 Nyaj Dios, ná'ancu'vaxɨ' nyéetzij,
ji'nye tyeɨ́tyee mu séejre' maj nyamuaritye',
a'náj tɨna'aj mu nyenyo'si'tye'ej majta je'ej pua'aj nyoorej.

2 A'náj tɨna'aj mu nyamuaritye' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj nyéjcha'ɨɨre',
jéehua mu ɨ maj ootzáahuatye'ej nyenyo'si'tye'ej.

3 Nyatɨ'ɨjta tyí'tzɨɨnye'ej, muéetzij jimi nu tyí'ca'nyej.
4 Dios jitze nu tyí'ca'nyej nyajta ɨ nyúucaria'ra' tyí'tyojtzi're',
Dios jitze nu tyí'ca'nyej a'ɨ́j nu jɨn quee tyí'tzɨɨnye'.
¿Tyi'tanyí jɨn je'ej pua'aj nya'uurej ɨ tyáatɨ'?

5 A'náj tɨna'aj mu tyí'nyapuejtye' a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej maj tyí'nyejee,
a'ɨ́j mu'uj curia'mua'sij mej mij je'ej pua'aj náa'uurej.
6 A'yaa mu ju' avaaj majta ajca'huáye,
a'ɨ́ɨ mu nyacújta' curia'ju',
a'yaa mu mij tyi'ijchó've' a'tzáaj maj naajé'caj.

7 ¿Nyiquij hua' huɨɨre'en a'ɨ́jcɨ jimi ɨ maj jɨn je'ej pua'aj rɨcɨj?
Nyaj Dios, huo'tyáxaahuataj a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ paj jɨn nyú'camuɨ' a'ɨ́ɨjma
ɨ tyeɨ́tyee.
8 Muáaj paj jamua'reej a'chu nyaj nyeríj pua'máj huatánya'uj,
muáaj paj jasɨɨre' pajta jamua'reej nyatɨ'ɨjta
eetaja'ra'tajyi'can.
¿Ca' quee á'yu'si'ij a'yu'xaa jitze?
9 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj nyéjcha'ɨɨre' a'ɨ́ɨ mu nye jimi huatóo'uunaj
nyatɨ'ɨj nyáaj muaatáhuavii paj naatáhuɨɨre'en.
Nyáaj nu tyámua' naa tyá'mua'reej tɨ ɨ Dios naatyáhuɨɨre'ej.

10 Dios jitze nu tyí'ca'nyej nyajta ɨ nyúucaria'ra' tyí'tyojtzi're',
nyáaj nu Tavástara' jitze tyí'ca'nyej nyajta ɨ nyúucaria'ra'
tyí'tyojtzi're',
11 Dios nu jitze tyí'ca'nyej a'ɨ́j nu jɨn quee tyí'tzɨɨnye'.
¿Tyi'tanyí jɨn je'ej pua'aj nya'uurej ɨ tyáatɨ'?

12 Tyi'tɨ́j nyaj jɨn muéetzij jimi tya'tányaratziiri', nyaj Dios,
a'yaa nu tyimua'rá'astijre'ej nyetyi'chuíicaj,
13 ji'nye nyajapuáj paj huatanyúj nyej nyij quee huámuɨ'nyij,
ji'nye capáj tyu'tá' nyej nyij tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzeere'en,
nyej nyij nyáaj a'áa já'sejria'aj jo'tɨj jó'nyeeri'ij ajta ɨ júuricamej
a'áa já'sejre',
a'ájna jo'tɨj ɨ Dios já'sejre'.

Salmo 57

Je'ej tyaj tyityeetyényuunyij tɨ'ij a'ɨ́ɨn taatyáhuɨɨre'en ɨ tajapuá tɨ já'ma'can

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj: "Capáj tyi'tɨ́j antyíu'na'an." Nyúucarij tɨ naa huánamuajrii a'ɨ́ɨn tɨ jaria'mua'aj a'ɨ́jna ɨ David, tɨ'ɨj huatóo'uj a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Saúl ajta je'en a'áa jo'tyóo'avaataca'aj jo'tɨj já'tyasta'

1 Ná'ancu'vaxɨ' nyéetzij, nyaj Dios, ná'ancu'vaxɨ' nyéetzij,
ji'nye muéetzij jimi nu jahuoo pej pij naatyáhuɨɨre'en.
A'yaa nu tyá'xɨe've' nyaj a' anáj jityej huatyénya'avaaj,
'asta na'aj quee néijmi'i mutyojo'me'en.
2 A'ɨ́j nu jimi huatyényuusij ɨ Dios jútye' ɨmuáj tɨ já'sejre',
a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Dios ɨ tɨ néijmi'i jɨn nyahuɨɨre'.
3 A'ɨ́ɨ pu jútye' ɨmuáj uyo'ta'ítyij ɨ tɨ jɨn taxɨe've' ajta ɨ tɨ jimi jɨ'ré'can jɨme',
a'ɨ́ɨ pu'ij nyajapuáj huatányuusij a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj huápuɨ'ɨj je'ej pua'aj nya'uurej.
4 A'áa nu nyáaj chóota' jo'riá'ca'aj,
hua'tzajta' ɨ muájyej tyeɨ́tyee maj cɨ'macaa,
hua' tamej pu a'yan een tɨ'ɨj ɨ tyapúusti' tɨ antyípityij ajta tɨ'ɨj ɨ'rɨ́j,
ajta ɨ hua' nyanuu tɨ'ɨj chúun tɨ tyí'ɨtzɨj.
5 Nyaj Dios, muáaj paj japuan já'sejre' ɨ tajapuá tɨ séejre'.
A'ɨ́jna ɨ paj jɨn naa huasé'rin pu néijmi'que' a'yan séejre' ɨ cháanacaj japua.
6 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj nyéjcha'ɨɨre' a'ɨ́ɨ mu tyi'tɨ́j tyámua' huáruuj mej mij naatyéevi'
tɨ'ij quee che' nyaca'nyisti'raj,
a'ɨ́ɨ mu mij ja'tyáacuj jó'nyaj jo'ré'nyinyiij,
majta a'ɨ́ɨmaj mu jujɨ́ɨmua'aj a'áa ja'tyáavatzɨj.

7 Ɨ nyaj xɨéjnyu'caa pu néijmi'i jɨn óoca'nyej, nyaj Dios,
ɨ nyaxɨéjnyu'caa pu tyámua' een tɨ'ij a'jimi tyu'táchuiicaj.
8 Nyajúuricamej, pata'aj huájɨstij,
xaatájɨsij, canárij ɨ maj jitzán tyí'cui'nacaa,
tyámua' xu huóo'uurej tɨ'ɨj quee eexúj ɨ xɨcáj eeré'nyej.
9 Chuíicarij nu jɨn tyimuaatatyójtzi're'ej, Tavástara',
jé'ta' a'ájna jo'maj já'sejre' a'tyéɨtyeristyamua' majta ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can.
10 Ji'nye ɨ paj jɨn taxɨe've' tajapuá pu ɨmuáj ja'rá'asej,

ajta ɨ paj jɨn tyámua' een a'áa pu ja'rá'asej ɨ tɨ huá'raa jitze tajapuá tɨ séejre'.

11 Nyaj Dios, muáaj paj japuan já'sejre' ɨ tajapuá tɨ séejre'.
¡A'ɨ́jna ɨ paj jɨn naa huasé'rin a'ɨ́ɨ pu néijmi'que' oorióonajchi ɨ cháanacaj japua!

Salmo 58

Je'ej maj tyaatáhuoonyij mej mij tyámua' naa tyihuo'xá'puɨ'ɨntari'tze'en

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj. Capáj tyi'tɨ́j antyíu'na'an. Nyúucarij tɨ naa huánamuajrii a'ɨ́ɨn tɨ jaria'mua'aj ɨ David

1 Mua'aj, mu siaj huápuɨ'ɨj uhuácaca'nye'ej,
¿nyi jɨ'ré'can jɨme' tyámua' naa néijmi'i setya'xa'puɨ'ɨntare'
nyi siajta tyámua' naa tyihuá'xɨjtye' ɨ tyeɨ́tyee?
2 Ajta a'yájna, a'yaa xu rɨcɨj je'ej pua'aj setyá'xɨe've'ej,
mua'aj xu tyi'tá'caa mej mij junyo'si'tye'ej a'ɨ́jcɨ japua ɨ chuéj jo'maj jo'cháatɨmee.

3 Ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj a'ɨ́ɨ mu je'ej pua'aj huarɨ́j matɨ'ɨj móoj hua'jucáatze' a'séeria'caj ɨ junáanastyamua',
ɨ maj tyí'hue'tacaa mu je'ej pua'aj tyityo'cárutyij a'ájna matɨ'ɨj quee xu nanɨe'huaj.
4 Jéehua pu huá've'rij hua' jitze séejre' a'yájna matɨ'ɨj ɨ cú'cu'see;
a'yaa mu een tɨ'ɨj ɨ cú'cu'uj tɨ tyú'cha'vacaa
ɨ tɨ a'yan ju'uurej tɨ'ɨj ɨ tɨquee iityánamuaj, ajta ityóonamuaj ɨ junaxɨéeta'
5 tɨ'ij quee jáanamuaj ɨ tɨ tyi'tyácuiinaj a'ɨ́jna ɨ tɨ támua'rej,
ɨ tɨ jaayí'tɨn tɨ huojo'pua'ritye'en.

6 Nyaj Dios, ¡antatáarajra' ɨ hua' tamej!
Tavástara', ¡antatáarajra' ɨ hua' tamej a'ɨ́ɨjma ɨ muajyéj!
7 Miche' a'huóopua'rixɨ'ɨn, tɨ'ɨj ɨ jájtyij tɨ tyixɨ́re'en,
miche' huaria'huaj, a'yájna tɨ'ɨj ɨ tu'píj juyéj jitze tɨ tyu'uj,
8 miche' huatóopua'rej, tɨ'ɨj ɨ xɨ́'pu'uj a'ɨ́jcɨ jitze ɨ ju'ɨ́'rique',
¡tɨ'ɨj ɨ pá'rɨ'ɨj tɨ arájvej ajta quee a'náj jaaséj ɨ tɨ jɨn huányeeri'ij!,
9 miche' huatyátaanyij tɨ'ɨj ɨ tzícare'ej matɨ'ɨj quee eexúj jamua'réeriacaj,
miche' ca'nyíin jɨn hue'ejcuuxɨj, tɨ'ɨj tu'píj tɨ huá'raa.

10 A'ífjna ɨ tɨquee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere' a'ɨ́ɨ pu huatóotyamua've'sij tɨ'ɨj
Dios puéjtzij a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj jɨn je'ej pua'aj huarɨ́j;
¡a'áa pu jo'ré'nyesij jo'tɨj jo'xúuriajraa a'ɨ́jna ɨ tɨ je'ej pua'aj
tyi'tyúucha'ɨj!
11 Aj mu mij a'yan tyu'taxájtaj tɨjɨn:
"¡Jéehua pu tyí'huɨɨre' nyej tyámua' tyi'tyínyecha'ɨɨj!
¡Dios pu séejre' ɨ tɨ huá'xɨjtye'en ɨ maj a'yan huacháatɨmee ɨ
cháanacaj japua!"

Salmo 59

Tavástara' pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ tacha'ɨj

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj. "Capáj tyi'tɨ́j antyíu'na'an." Nyúucarij tɨ naa huánamuajrii David tɨ jaria'mua'aj, tɨ'ɨj Saúl tyu'ta'ɨ́jtaca' maj jáacha'ɨɨn ɨ chi'ra'an a'ɨ́jcɨ ɨ David mej mij jaajé'caj

1 Nyaj Dios, pata'aj nyaj japua huatányuunyij a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj
nyéjcha'ɨɨre';
pajta naatyécha'ɨɨn a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj je'ej pua'aj nya'uurej.
2 Nyajapuáj paj huatányuunyij a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj je'ej pua'aj
tyí'uurej,
nyajapuáj paj huatányuunyij a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj tyí'tyacui'caa,
3 ji'nye tyétyacaa mu séejre' maj uhuácaca'nye'
majta a'ɨ́j mana'aj tyicho've'ej a'tzáaj maj naajé'caj.

Tavástara', canu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ quee tyihuojó'itej canu nyajta
huányaxana'cɨrej;
4 canu tyi'tɨ́j jɨn je'ej pua'aj huarɨ́j,
ajta, a'yaa pu tyí'een, a'ɨ́ɨ mu tyámua' ju'uurej mej mij
naatyényo'si'tye'en.
¡Huájɨsij!
¡Pajta mujo'vé'me'en pej pij na'antyinájche pajta je'en naaséj!
5 Muáaj, Tavástara', Dios mu paj néijmi'i putyí'uurej, pajta hua' Dios
a'ɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can,
huájɨsij pajta puéjtzij huo'tá'an a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee tyá'tzaahuatye',
capáj hua'cu'vej a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj.
6 Tɨ́ca' mu aje'ré'nyinyii, a'yan metyi'tyá'xɨ'ɨj matɨ'ɨj ɨ tzɨ'cɨ́ɨj,
a'áa mu mij ja'tacɨ'ɨj jo'tɨj ja'chajta'.
7 Majta ejcuéemuxa'aj ɨ jutyényij jitze,
a'yaa mu mij tyúu'ixaatye' mej mij tyi'tɨ́j je'ej pua'aj huá'uurej
a'yaa mu tɨjɨn:
"¡Capu ma' a'tɨ́j tɨ'ij táanamuaj!"

8 Pajta muáaj, Tavástara', muáaj paj hua'a'tzej a'íijma;
muáaj paj hua'xaahuari' a'íijma i maj quee tyá'tzaahuatye'.
9 Muéetzij jimi nu tyámua' éenye'ej na'mej, nyaj Dios,
ji'nye muáaj paj a'íin pué'een i ti ca'nyíjra'aj nyatá'caa ajta i ti nyecha'ij.
10 A'íjna i Dios i ti nyaxie've' a'íi pu mujo'va'ma'aj ta'mej ti'ij na'antyinájche;
a'íi pu naatá'sij nyej nyij huo'séj mati'ij huatyámue'tiche'en i maj nyéjcha'iire'.

11 Capáj hua'cu'vej a'íijma,
mata'aj mij a'íimaj a'náj tina'aj jamua'reeriaj i maj nye chájta'naj pué'een;
huo'tamuáritye' a'íjci jime' i paj néijmi'i jin putyí'uurej, pajta huo'tyáxaahuataj.
¡Tavástara' pu a'íin pué'een i ti tyámua' naa tyí'tacha'ij!

12 A'íj mu jin atyá'itze'rii néijmi'i jime' je'ej maj tyí'xaj;
¡miche' a'íjna jin huavívi'ri'huaj tyi'tíj maj jujíimua'aj jin óotzaahuatye'
majta tyi'tíj maj hue'tzij jin tya'tóoratzi'raj!
13 ¡Hua'antyipua'ritye', hua'antyipua'ritye' a'íjci jime' i paj jin nyú'camui'!
¡Miche' quee che' ma' já'sejria'aj!
¡Che' huamua'reerijhuaj ti i Dios a'íin pué'een i ti Rey jin tyi'tyéjvee
a'íjci jimi i Jacob ajta a'ájna imuáj jo'tij i chuéj jóo'asej!
14-15 Mati'ijta tíca' aje'ré'nyej a'yan metyi'tyá'xi'ij mati'ij i tzi'cíij,
majta je'en a'áa ja'tací'ca'an jo'tij ja'chajta' cue'ráj metyi'huooj,
a'íi mu mij tyi'tyá'xi'ij muá'ju'un mati'ij quee jéehua i cue'ráj tyú'tyoonyij.

16 Ajta nyéetzij jime', íiya' nu muéetzij jimi tyu'táchuiicaj;
ca'nyíin nu jin jaataxájtaj i paj jin taxie've' nyajta i paj jin néijmi'i putyí'uurej.
Ji'nye muáaj paj a'íin pué'een i ti tyámua' tyí'nyecha'ij,
i ti nyahuiire' nyati'ijta quee je'ej jájtyoove'en.
17 Muéetzij jimi nu tyu'táchuiicaj, nyaj Dios,
ji'nye muáaj paj a'íin pué'een i ti ca'nyíjra'aj nyatá'caa ajta i ti tyámua' tyí'nyecha'ij,
¡muáaj paj a'íin pué'een i Dios ti nyaxie've'!

Salmo 60

Je'ej maj tyaatáhuoonyij tɨ'ij a'ɨ́ɨn huo'tyáhuɨɨre'en ɨ tajapuá tɨ já'ma'can

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj, a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ cuíinarij tɨ a'yan huatóomua'aj tɨjɨn: "Ɨ tzuhuáa tɨ jɨn séejre' je'ej maj tyityetyúucha'ɨj." Nyúucarij tɨ naa huánamuajrii David tɨ jɨn tyihuo'muá'tyej, tɨ'ɨj eerájraa tɨ'ij huatyényo'se'en a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj a'yan hua'tamuá'muaj tɨjɨn arameos a'áa maj ja'chej a Naharaim majta a'ájna a Sobá, ajta a'ɨ́jna ɨ Joab, tɨ'ɨj huariá'raa, tamuáamuata' japuan hua'puaj ví'ra'aj pua'muácaa pu ɨ tyétyecaa antyimue'tɨj a'áa maj já'ma'can a Edom tɨ'ɨj a'áa jo'tyéenyo'sej a tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Valle de la Sal

1 A'ɨ́jcɨ ɨ paj jɨn nyú'camuɨ', nyaj Dios, a'ɨ́j paj jɨn perij matuuhua'xɨj,
pajta ta'antyipuá'rij;
¡taatá' ijíij tyej tyij tyajtáhua'aj huatyátaca'nyej!
2 Muáaj paj tyu'tá' tɨ'ij ɨ cháanacaj huatóoca'tzɨj ajta ootátzi'tyej;
¡pata'aj ijíij tyámua' jáa'uurej jo'tɨj jo'tátaariaca', ji'nye a'ɨ́ɨ pu huatyámuɨɨrixɨ'sij!
3 Jéehua paj huápuɨ'ɨj puéjtzij huo'ta' ɨ maj a'chájta'naj jitze ajtyáma'can,
a'ɨ́j paj taatá' ɨ nahuáj tɨ tyú'tɨmue'raste'.
4 Muáaj paj tyi'tɨ́j huo'taséjratyej a'ɨ́ɨjma ɨ maj tzáahuatyi'ra'aj a'jimi tyícha'ɨj
mej mij jáamua'reej a'tzáaj maj huatóo'uunaj tɨ'ij quee ɨ ɨ'rɨ́j tyihuo'puéjtye'en.
5 ¡Taatájee, pajta tajapuá huatányuunyij a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ paj néijmi'i jɨn putyí'uurej!
¡Pajta hua' japua huatányuunyij a'ɨ́ɨjma ɨ paj hua'xɨe've'!

6 Dios pu a'yan tyu'taxájtaca' a'ájna a tɨ a'ɨ́ɨn já'sejre' tɨjɨn:
"¡Nyenyetyámua'va'aj nu mui'caquéj jariá'naxɨ'ɨj ɨ chájta'naj Siquem
nyajta a'ɨ́j néijmi'i huo'riáa'sij a'áa tɨ huataca'aj a Sucot!
7 A'ɨ́jna ɨ Galaad ajta ɨ Manasés a'ɨ́ɨ mu nye jitze ajtyáma'can;
Ajta ɨ Efraín pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ na'vá'naa ɨ nyamu'uj jitze,
ajta ɨ Judá pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nye tyáxu'uj ɨ nyaj jɨn tyí'ijta,
8 Moab pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ a'yan tyí'huɨɨre' tɨ'ɨj ɨ nyaj jitzán anányamuejtye'en,
nyajta ɨ nyaj ca'quéj a'ɨ́j nu japua jarárɨesij ɨ Edom,
¡nyajta jijhuan nyatɨ'ɨj tyu'tyámue'tɨj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ filisteos!"

9 ¿A'tanyíj ná'vi'tɨn tɨ'ij a'áa nyojo're'nyijtye'en jo'tɨj já'sejre' ɨ
chájta'naj tɨ curiá'nami'?
¿A'tanyíj ná'vi'tɨn a'ájna ɨmuáj a tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn
Edom?
10 Ji'nye muáaj, nyaj Dios, muáaj paj matuuhua'xɨj,
¡capáj che' hua' jamuán huaméj ɨ tyétyacaa maj tajíme' nyo'sii!
11 Taatáhuɨɨre' a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ tájcha'ɨɨre',
ji'nye capu tyi'tɨ́j huɨɨre' ɨ tyévij tɨ jɨn tyí'cha'ɨj.
12 Va'cán tu jɨn tyu'tyámue'tɨj a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ Dios tɨ jɨn taatyáhuɨɨre'ej,
¡a'ɨ́ɨ pu huo'tzíinajra'aj a'ɨ́ɨjma ɨ maj tájcha'ɨɨre'!

Salmo 61

Tyiche' a'ɨ́j jitze tyú'ca'nyej ɨ Dios tɨ jɨn taatyáhuɨɨre'ej

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj, a'ɨ́jcɨ jitze ɨ maj jitzán tyí'cui'nacaa tɨ tye'ejvivin. David tɨ ja'a'rij

1 Nyaj Dios, huánamuajri' je'ej nyaj tyí'nyeyiin a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ
nyacui',
¡pajta a'yan huárɨnyij je'ej nyaj a'jimi tyá'huoo!
2 Muéetzij jimi nu huatyéenyuj a'ájna ɨmuáj jo'tɨj ɨ chuéj jóo'asej,
ji'nye ɨ nyaxɨéjnyu'caa pu quee che' juca'nyej.
A'áa paj tyámua' tyinyojó'cha'ɨɨn jo'paj muáaj já'sejre',
3 ji'nye muáaj paj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ naatyáhuɨɨre'ej.
¡A'yaa paj een tɨ'ij tyi'tɨ́j tɨ ájtaavijhuaca' tɨ ajta tyámua'
tyúuca'nyej
muáaj pej pij nyajapuáj huatányuusij a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ nyéjcha'ɨɨre'!
4 Nyáaxɨe've' nyaj jusén jɨn a'áa jo'quéej ná'ra'nyij jo'paj muáaj
ja'chej,
tyámua' nyetyi'cha'ɨɨri'huaj a' anáj jityej muéetzij.
5 Muáaj, nyaj Dios, papu'rɨ́j jáanamuajri' je'ej nyaj tya'tányaratziiri',
pajta naatá' a'ɨ́jna ɨ tɨ nyéetzij nyacɨ'puaj
ɨ paj tyámua' jáaruuj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj muéetzij mua'tzaahuatye'.

6 Huatá' tɨ'ij á'tyeevi'in a'ɨ́jna ɨ rey tɨ jɨn tyi'tyéjvee;
che' jéehua á'tyeevi'in, mue'tɨj nyinyi'ra'aj jɨme',
7 ajta a'ɨ́jna jɨn tyu'ta'ɨ́jtaj ɨ paj jɨn muáaj tyámua' tya'tá'caa.
Tyámua' paj tyéecha'ɨɨn a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ paj taxɨe've' pajta ɨ paj jɨn
tyámua' een,
8 a'yaa nu a'náj tɨna'aj muéetzij jimi tyi'chuíicaj na'mej
nyajta a'náj tɨna'aj arányа'astesij je'ej nyaj tyi'tɨ́j jɨn
tya'tányaratziiraj.

Salmo 62

A'íɨ pu'uj ɨ Dios a'íɨn pué'een ɨ tɨ taatyáhuɨɨre'ej

Ɨ tɨ a'íjna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj.
Jedutún tɨ ja'a'rij. Chuíicarij David tɨ jo'yú'xaca'

1 A'íj nu'uj ɨ Dios jimi jatyoovej nyej nyij huányaso'pe'en;;
a'íj pu jimi jo'vé'mej ɨ tɨ nyajapuáj huatányuusij.
2 A'íɨ pu'uj naatyáhuɨɨre'ej ajta tyámua' tyí'nyecha'ɨj.
Canu tyi'tíj jɨn ootyá'ɨtzeere'ej, ji'nye a'íɨ pu a'íɨn pué'een ɨ tɨ
naatyáhuɨɨre'ej.

3 ¿A'náj nyij mua'aj siatapuá'cɨtaj siaj sij quee che' nyenyo'si'tya'aj
ajta ɨ siaj jaxɨe've' siaj jɨn ná'xaahuataj,
cuxáa nyaj jáxu'uj pué'eenye' ɨ maj ja'ajtaahuaca' ajta arí á'vesij
nusu tɨ'ɨj ɨ cúraaj tɨ ajta arí tɨn huatyu'uunyij?
4 A'íj mu'uj curia'mua'sij je'ej maj tyina'antyipuá'ritye'en,
ajta a'íɨn huápuɨ'ɨj naa hua'asej ɨ tɨ hue'tzij pué'een.
Jutyényij mu jɨn tyámua' naa tyí'nyaxaj,
majta ɨ jumua'tzíira'aj mu jɨn je'ej pua'aj tyí'nyaxaj.

5 A'íj nu'uj ɨ Dios jimi jatyoovej nyej nyij huányaso'pe'en,
ji'nye a'íj pu jimi jo'vé'mej ɨ nyaj jɨn tyi'ijchó've'ej.
6 A'íɨ pu'uj naatyáhuɨɨre'ej ajta tyámua' tyí'nyecha'ɨj.
Canu tyi'tíj jɨn ootyá'ɨtzeere'ej, ji'nye a'íɨ pu a'íɨn pué'een ɨ tɨ
nyahuɨɨre'.

7 Dios pu jimi já'ma'can ɨ tɨ nyahuɨɨre' ajta ɨ nyaj jɨn nyáaj tyámua' een;
a'íɨ pu a'íɨn pué'een ɨ tɨ tyámua' tyí'nyecha'ɨj ajta ɨ tɨ naatyáhuɨɨre'ej.
8 ¡Nye chájta'naj siaj jitze ajtyáma'can, a'náj tɨna'aj xu a'íj jitze
tyú'ca'nyej!
¡Siajta jimi huatyényuunyij tyámua' naa jitzán setyi'ca'nyéej!
¡Dios pu a'íɨn pué'een ɨ tɨ taatyáhuɨɨre'ej!

9 Capu ɨ tyévij tyi'tíj jɨn je'ej a'yaa pu'uj tɨ'ɨj séej tɨ ucayáatɨra'nyij,
tɨpua'aj ɨ tɨquee je'ej tyéejviicue' nusu ɨ tɨ chíjtyaanyi' pué'een;
tɨpua'aj néijmi'caa tyi'tíj jitze mahua'cá'iteen
a'yaa pu'uj cuxáa tɨquee tyi'tíj aráacaj.
10 Capáj a'íj jitze tyí'ca'nyej ɨ paj jɨn je'ej pua'aj tyi'tyía'cha'ɨj,
¡capáj pajta a'íj jitze tyi'ijchó've'ej ɨ paj tyí'nahua'!
Ajta tɨpua'aj siahuoochíjtyaanyi'taj,
caxu a'íj jitze tyí'ca'nyej ɨ túmii.

11-12 Nu'ríj mue'tíj a'yan tyáanamuajri'
a'íjna ɨ Dios tɨ a'yan tyaataxájtaca' tɨjɨn:
a'íjna ɨ tɨ néijmi'i putyí'uurej ajta ɨ tɨ jɨn taxɨe've' a'íɨ pu ja'a'rij,
tɨ ajta a'íɨn a'yan tyihuá'najchitye'en séej ajta séej
je'ej tɨ síɨj tyi'tíj jɨn huaríj.

Salmo 63

Dios pu a'íɨn pué'een ɨ tɨ jɨn naa ja'asej a'íjcɨ ɨ tyévij

Chuíicarij David tɨ jo'yú'xaca', tɨ'ɨj a'áa jo'tyávaaca'aj
jo'tɨj quee já'tyi'tɨj a'áa tɨ ja'ajtyáma'can a Judá

1 ¡Nyaj Dios, muáaj paj a'íɨn pué'een ɨ nyaj Dios!

Jéehua nu muaxɨe've' nyámuahuoo, ji'nye muáaj paj a'íɨn pué'een ɨ jájtyij tɨ nyejitzé juxɨe've';
néijmi'i pu ɨ nye tyévij muéetzij muaxɨe've',
a'yájna tɨ'ɨj jo'tɨj jo'huáchij, jo'tɨj jéehua ɨ jájtyij jóoxɨe've'.
2 ¡Nyámuaseejramu' a'ájna jo'tɨj tyámua' tyejé'een,
nyajta je'en jaaséj ɨ paj néijmi'i jɨn putyí'uurej ajta ɨ paj jɨn naa huasé'rin,
3 ji'nye ɨ paj jɨn nyaxɨe've' jéetze' pu tyí'huɨɨre' quee ɨ nyaj jɨn júurij!
Nye tyenyij nu jɨn tyimuaatatyójtzi're'ej,
4 néijmi'i nu ɨ nyajúuricamej jɨn tyi'muatyóotzi're'ej na'mej,
muéetzij jimi nu ajméjca'taxɨ'ɨj nyatɨ'ɨjta huatyényuunyij.
5 Huápuɨ'ɨj pu naa naatá'astij,
a'yájna tɨ'ɨj ɨ tɨ tyí'cua' a'ájna jo'maj naa eenye' tyajá'cue'raataj,
nye tyenyij nu jɨn tyimuaatatyójtzi're'ej nyenyetyámua'va'aj.

6 Tɨ'ɨjta tíca', nyatɨ'ɨjta huaque'tíj,
muéetzij nu mua'tamuá're'rii nyajta muéetzij jitze tyí'mua'tzej,
7 ji'nye muáaj paj a'íɨn pué'een ɨ tɨ nyahuɨɨre'.
¡A' anáj jityej nu nyetyamua've'!
8 Néijmi'i pu ɨ nyajúuricamej muéetzij jitze séejre',
pajta a'muáca'ta' jɨn quee nyatato'raj.
9 A'íɨmaj ɨ maj a'yan tyá'xɨe've' maj naajé'caj
a'áa mu ja'tyávatzɨj jo'tɨj ja'tyácun majta je'en antyipua'rij,
10 ¡a'íɨ mu cui'iihuan a'íjcɨ jɨme' ɨ chúun
majta je'en ɨ íɨra'vetyee hua'cɨ'men!
11 Ajta a'íjna ɨ tɨ rey jɨn tyi'tyéjvee a'íɨ pu huatóotyamua've'sij ɨ Dios jimi,
a'íɨ mu tyu'táchuiicaj a'íɨmaj ɨ maj jimi tya'tóoratziiri',
majta ɨ maj tyí'hue'tacaa a'íɨ mu quee che' atanyúuva'aj muá'ju'un.

Salmo 64

Je'ej maj tyityeetyényuunyij tɨ'ij ɨ Dios huó'cha'ɨɨn

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj.
Chuíicarij David tɨ jo'yú'xaca'

1 Nyaj Dios, huánamuaj je'ej nyaj tyí'nyenyuuste';
huácha'ɨj ɨ nyajúuricamej a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj huápuɨ'ɨj
nyéjcha'ɨɨre'.
2 Naatyá'avaaj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj
ajta je'ej maj avíitzij tyi'tɨ́j jɨn rɨcɨj;
pajta nyajapuáj huatányuunyij tyi'tɨ́j maj jɨn tyámua' ju'uurej ɨ maj
je'ej pua'aj rɨcɨj,
3 a'ɨ́ɨ mu jacaachej ɨ junyanúu cuxáa tɨ chúun pué'eenye'
ajta ɨ maj jɨn tyí'xaj a'yaa pu een tɨ'ij ɨ ɨ'rɨ́j tɨ tyu'jé'caj.

4 A'áa mu ɨmuáj jo'tya'úuj jo'maj jóo'avaaj je'ej pua'aj mahua'uurej
a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere',
a'ɨ́ɨ mu mij hua'cu'raj matɨ'ɨj quee putyámuamua're'ej. Camu
a'ɨ́ɨmaj tyí'tzɨɨnye'ej.
5 A'ɨ́ɨ mu jujɨ́ɨmua'aj ca'nyíjra'aj tóoa'caa mej mij je'ej pua'aj
huárɨnyij;
a'ɨ́ɨ mu avíitzij jɨn tyámua' ja'uurej ɨ maj jɨn huá'viivi'
majta a'yan tyí'mua'tzej tɨ quee a'tɨ́j hua'sejran,
6 tɨ quee a'tɨ́j jaatyésejra tyi'tɨ́j maj jɨn je'ej pua'aj rɨcɨj.
Ajta a'ɨ́jna ɨ tɨ jaayí'tɨn tɨ jáamua'reej
je'ej tɨ avíitzij jɨn tyí'mua'tzej a'ɨ́jna ɨ tyévij,
a'ɨ́ɨ pu tyámua' tyeetyésejra.
7 Dios pu tyihuá'puejtye'en a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tyihua' ɨ'rɨ́j,
a'ɨ́ɨ pu tyihuá'puejtye'en matɨ'ɨj pua'aj quee putyámuamua're'ej,
8 a'ɨ́ɨ mu jujɨ́ɨmua'aj puéjtzij huatóoa'sij a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej maj
tyí'xaj;
ajta a'tyán maj hua'sejran a'ɨ́ɨ mu huo'tyáxaahuataj.
9 Aj mu mij néijmi'i tzáahuatyi'ra'aj tyicha'ɨ́ɨj muá'ju'un ɨ Dios
majta jaataxájtaj je'ej tɨ tyi'tɨ́j jɨn rɨcɨj,
majta a'ɨ́j jitze tyúumua'tziitye'en je'ej tɨ a'ɨ́ɨn tyi'tɨ́j huáruuj.
10 A'ɨ́jna ɨ tyévij tɨ tyámua' tyi'tyúucha'ɨj a'ɨ́ɨ pu huatóotyamua've'sij ɨ
Tavástara' jimi
ajta a'ɨ́j jimi jahuoonyij tɨ'ij jaatyáhuɨɨre'en,
majta néijmi'i ɨ tyeɨ́tyee maj tyámua' tyityetyúucha'ɨj
a'ɨ́ɨjma pu tyámua' huata'eexaj.

Salmo 65

Dios pu jimi tyéevijtɨj tyej tyu'táchuiicaj

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj.
Chuíicarij maj jɨn tyaatatyójtzi're'en ajta chuíicarij
maj jɨn jaatyáanajche David tɨ tyo'yú'xaca'

1 Hua' Dios a'ɨ́ɨjma ɨ maj Sión já'ma'can,
¡muéetzij pu jimi tyéevijtɨj tyej tyu'táchuiicaj!,
¡muéetzij pu jimi a'yan tyúuxɨe've' tyaj ja'rá'astej je'ej tyaj
tya'tátaratziiri',
2 ji'nye páanamuaj je'ej tyaj a'jimi tyityeetyényuusij!
Néijmi'i mu a'jimi ajtyáxɨɨrij ɨ maj a'yan ɨ cháanacaj japua
huacháatɨmee.
3 A'ɨ́ɨ pu tyí'ta'ijtye' ɨ tyaj jɨn je'ej pua'aj rɨcɨj,
ajta muáaj paj tyitaatú'uunyi'raj ɨ tyaj jɨn ootyá'ɨtzee.
4 Jutyamua've'ej a'ɨ́jna ɨ tyáatɨ' muáaj paj ja'antyíhuoj
pajta jaatá'sij tɨ a'áa ja'séeria'aj já'ra'nyij véjri' a'jimi,
a'újna a chi'táj ɨ tyeyúuj tzajta'.
¡Tyiche' a'ɨ́jna tya'ancuriáan ɨ tɨ jéetze' tyi'jɨ́'re'en a'chéj tɨ
tyejé'sejre',
ajta ɨ tɨ jɨn tyámua' tyí'een a' tyeyúuj tzajta'!

5 Dios ajta Tavástara' paj tajapuá huatányuusij,
muáaj paj tanamuaj
a'ɨ́jcɨ jɨme' paj va'cán jɨn tyámua' tajimí tyí'uurej;
néijmi'que' ɨ chuéj japua muéetzij mu jitze tyí'ca'nyej,
ajta a'ɨ́jna ɨ jájtyij tɨ ve'éj a tɨ ɨmuáj já'sejre';
6 muáaj paj tyámua' naa tyí'cha'ɨj ɨ jɨríj
a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ paj néijmi'i jɨn putyí'uurej ajta ɨ paj jɨn uhuájca'nyej.
7 Muáaj paj japua'ritye' a'ɨ́jcɨ ɨ jájtyij tɨ ca'nyíin jɨn á'xɨre'ej
pajta jaatyápua'ritye'sij tyi'tɨ́j maj jɨn junyo'si'tye' ɨ chájta'naj
jitze;
8 majta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj a' ɨmuáj jo'cháatɨmee séej ɨ chuéj japua
a'ɨ́ɨ mu naa tyojo'sej muáaj paj tyú'taahuaca',
muéetzij mu jɨn tyéjijhuaj muutyámua'va'aj
tɨ'ɨj na'aj jo'tɨj ɨ xɨcáj jé'ejnyinyiij ajta jo'tɨj ja'ancáru'pij.
9 Muáaj paj tyámua' naa tyé'cha'ɨj ɨ cháanacaj,
petyi'tá'caa mej mij japuan huatyéviiyej ajta je'en tyú'cɨɨrej,
muáaj paj tyi'tá'caa tɨ camuɨ'yéjme'nyij ɨ a'chí'ij jitze
tɨ'ij a'ɨ́jna jɨn huácɨɨrej ɨ tyeríicuj.
¡A'yaa pej pij tyámua' ja'uurej a'ájna jo'maj tyajá'huastee!

10 Muáaj paj jaatyáru'nyej ɨ chuéj maj japuan huátasaahuaca'
pajta néijmi'que' tyámua' naa tyo'ré'je'yitye'sij,
muáaj paj jéehua ɨ víityee mujo'ta'ítyij tɨ'ij quee huátoonyi'in ɨ chuéj japua
pajta tyámua' tyu'tyátoosij ɨ tɨ tyí'cɨɨren.
11 Tɨ'ɨj púna'aj ju'síj muáaj paj néijmi'i tyámua' tyu'tyátoosij,
a' jéetɨrij jitze mu jéehua huatyéviiyij;
12 ɨxáj pu huahua'raa a'ájna jo'tɨj quee já'tyi'tɨj
ajta a'ájna a' ɨtzitáj néijmi'i pu huápuɨ'ɨj naa tyu'sé'rin;
13 jéehua mu tyí'tyasɨɨre' a'ájna jo'tɨj jó'yacuarej,
ajta ɨ tyeríicuj jéehua pu cɨɨren jo'maj tyajá'huastee,
¡néijmi'i mu tyí'chuiicaj majta jíihuaj a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj jutyamua've'ej!

Salmo 66

Naa pu tyu'sé'rin muáaj paj tyú'taahuaca'

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj. Chuíicarij maj jɨn tyaatatyójtzi're'en, chuíicarij maj jɨn jaatyáanajche

1 Setyu'táchuiicaj ɨ Dios jimi xuutyámua've'ej,
mu siaj a'yan huacháatɨmee néijmi'que' ɨ cháanacaj japua;
2 setyu'táchuiicaj a'ɨ́jcɨ jitze ɨ tɨ naa huánamuajrii ɨ tɨ jɨn ántyapuaj;
chuíicarij xu jimi tyu'táchuiicaj tɨ naa tyú'namuajrii.
3 A'yaa xu tyaaté'exaatye'en ɨ Dios tɨjɨn:
“Naa pu tyihuá'sejratye' muáaj paj tyú'taahuaca'.
A'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ paj néijmi'i jɨn putyí'uurej
a'ɨɨ mu muéetzij jimi eetávitzej metyi'tzɨɨnye'ej ɨ maj muájcha'ɨɨre',
4 néijmi'i mu muanajche ɨ maj a'yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua
majta muéetzij jitze ma'can tyí'chuiicaj.”

5 Musio'vá'ju' siajta jaaséj je'ej tɨ ɨ Dios tyí'muarɨe',
je'ej tɨ tyámua' tyú'ruuj a'ɨ́jna jɨme' ɨ tɨ naa tyihuá'sejratye' a'ɨɨjma jimi ɨ tyeɨtyee,
6 a'yaa pu jáaruuj ɨ jájtyij tɨ'ɨj chuéj tɨ huáchij,
majta a'ɨɨmaj ɨ tahuásimua'cɨ'ɨj a'ɨɨ mu juɨ'ɨcán antacɨj ɨ játya'naj jitze,
tyiche' huátatyamua've'en ɨ Dios jimi.
7 A'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ néijmi'i jɨn putyí'uurej, a'ɨ́j pu jusén jɨn tyí'ijta,
tyámua' pu naa tyihuá'sej ɨ maj séej chuéj japua jo'cháatɨmee,

mata'aj mij a'íɨmaj ɨ maj quee tyihuojó'itej
tyámua' ju'uuriaj mej mij jaatyényo'si'tye'en.

8 ¡Mu siaj séej chuéj japua jo'cháatɨmee, tyámua' xu tyeetyátoonyij ɨ Dios,
che' huánamuajre'en ɨ siaj jimi tyi'tyéchuiicaj!
9 Ji'nye a'íɨ pu taatá' tyej tyij júurij huatyá'ɨtzeere'en,
capu tyu'tá' tyej tyij huatyámue'tɨche'en.
10 A'íjna ɨ taj Dios, a'íɨ pu taatyéesej tyej tyij tyámua' eenye',
tyámua' pu táaruuj tɨ'ɨj a'íjna ɨ pláataj tɨ jumua'tɨj.
11 Muáaj paj tyu'tá' tyej tyij huavívi'ri'huaj,
pajta je'en tyijetyáacan tyitaatyé'ijcatyej.
12 Muáaj paj tyu'tá' tɨ cha'na'aj a'tíj taatzíinajra'nyij,
tu'ríj jaapuéjtzitariaca' jájtyij jɨme' tyajta tɨéj jɨme',
ajta muáaj paj períj taatá' tyej tyij ucayáatɨra'nyij.

13 A'úu nu jo'tyárutyij a' tyeyúuj tzajta' nyajta je'en ya'muáatyee huatyáteeraj a' jitze ma'can,
a'yaa nu nyij tya'ránya'astesij je'ej nyaj muéetzij jimi tya'tányaraj,
14 a'íjna ɨ nyaj muéetzij jimi tya'tányaratziiri'
nyatɨ'ɨj jéehua huápuɨ'ɨj japuéjtzitariaca'aj.
15 Ya'muáatyee maj pu'tyij nu muéetzij jitze ma'can huatyáteeraj,
túuru'uj nu a' jimi tyu'tátuiire'ej nyajta chíutyee maj túuru'uj,
nyajta nu cánya'xɨɨ a' jimi huatámu'vejritaj.

16 ¡Siata'aj néijmi'i mua'aj mujo'vá'ju'un,
mu siaj tzáahuatyi'ra'aj jimi tyícha'ɨj ɨ Dios!
¡Xáanamuajri', ɨ nyaj jamuaaté'exaatye'sij
a'íjcɨ jɨme' je'ej tɨ tyi'tíj huáruuj nye jimi!
17 Nye tyenyij nyajta ɨ nyenyanúu jɨme'
nu jaatajé nyajta tyaatatyójtzi'rej.
18 Tɨpua'aj nyáaj je'ej pua'aj nyetyi'ria'mua'sime'en,
capu ɨ Tavástara' nyanamuáarajche'en,
19 ¡ajta a'íɨ pu náanamuajri' ajta a'yan huaríj je'ej nyaj tyaatáhuaviiri'!

20 ¡Che' tyámua' eenye' ɨ Dios,
ɨ tɨ jáanamuajri' je'ej nyaj jimi tyu'tyéenyuj
ajta quee jaatapuá'cɨtaca' tɨ nyaxɨe've'!

Salmo 67

Miche' néijmi'i ɨ tyeítyee tyimuaatatyójtzi're'en

Ɨ tɨ a'ífjna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj, a'ífjcɨ jitze ɨ maj jɨn tyí'cui'nacaa tɨ tye'ejvivin. Chuíicarij maj jɨn tyaatatyójtzi're'en ajta chuíicarij maj jɨn jaatyáanajche

1 Che' ɨ Tavástara' tá'ancu'vaxɨ'ɨn ajta tyámua' tyitaatyátoonyij,
che' tyámua' tojo'sejra,
2 mej mij néijmi'i ɨ maj a'yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua
jáamua'reej je'ej tɨ a'íɨn tya'ajxɨé'vi'ra' ajta ɨ tɨ jɨn tajapuá
huatányuusij.

3 Taj Dios, miche' ɨ tyeítyee maj huachéj ɨ chájta'naj jitze
tyimuaatatyójtzi're'en;
¡miche' néijmi'que' tɨ'ɨj na'aj tyi'chájta'najmee
tyimuaatatyójtzi're'en!

4 Miche' jutyamua've'ej muaajíjhuaj ɨ maj séej chuéj japua
jo'cháatɨmee,
ji'nye muáaj paj tyámua' naa tyí'ijta tɨ'ɨj na'aj tyi'chájta'najmee,
¡muáaj paj tyihuá'ijtye' néijmi'caa ɨ maj a'yan huacháatɨmee ɨ
cháanacaj japua!

5 Taj Dios, miche' ɨ tyeítyee maj huachéj ɨ chájta'naj jitze
tyimuaatatyójtzi're'en,
¡miche' néijmi'que' tɨ'ɨj na'aj tyi'chájta'najmee
tyimuaatatyójtzi're'en!

6 Pu'ríj tyú'cɨɨriaca' ɨ chuéj japua;
¡a'ífjna ɨ taj Dios pu tyámua' tyitaatyájtoo!
7 ¡Che' ɨ Dios tyámua' tyitaatyátoonyij!
¡Miche' néijmi'que' ɨ cháanacaj japua jaatyátzaahuatye'en!

Salmo 68

Matɨ'ɨj tyu'tyáamue'tɨj majta je'en eetyáacɨj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj.
Chuíicarij maj jɨn tyaatatyójtzi're'en ajta chuíicarij
maj jɨn jaatyáanajche David tɨ tyo'yú'xaca'

1 Tɨ'ɨjta ɨ Dios ájchenyij,
a'ɨ́ɨmaj mu huatóo'uunaj ɨ maj jájcha'ɨɨre';
majta ɨ maj jaxana've' a'ɨ́ɨ mu huatóo'uunaj jo'tɨj já'sejre';
2 a'yaa mu tyityaja'huóopua'rixɨ'ɨj tɨ'ɨj ɨ cɨtzíj ɨ áacaj tzajta',
a'yaa mu tyityatóotui'sij tɨ'ɨj ɨ xɨ́ɨjca ɨ tɨéj jitze;
ɨ Dios jimi mu jo'vátzɨj néijmi'i ɨ maj je'ej pua'aj rɨcɨj.
3 Majta a'ɨ́ɨ mu huatóotyamua've'sij ɨ maj tyámua' tyityetyúucha'ɨj,
ɨ Dios jimi mu jéehua jutyamua've',
¡majta tyítzunaxɨ'ɨj muutyámua've'ej!

4 Mua'aj xu ɨ Dios jimi tyu'táchuiicaj,
setyu'táchuiicaj a'ɨ́jcɨ jitze ma'can ɨ tɨ jɨn ántyapuaj;
setyu'tatyójtzi're' a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ ave'quéej a'áa ja'yi'vej ɨ jéetɨrij japua.
¡Xatóotyamua've' ɨ Tavástara' jimi!
¡Xatóotyamua've' jo'tɨj a'ɨ́ɨn já'sejre'!
5 Dios, ɨ tɨ a'áa já'sejre' ɨ ju tyeyúuj tzajta' tɨ tyámua' een,
a'ɨ́ɨ pu hua' táataj ɨ maj xá'rɨcaanyij
ajta hua' japua huatányuusij ɨ úucaa maj antyúujɨɨmua'astariaca';
6 Dios pu huo'ta'sij jo'maj jo'tye'en ɨ maj quee je'ej tyímuarimuaj,
hui'rátoosij ɨ maj eetyánami' ajta tyámua' tyihuo'tyátoosij;
majta ɨ maj quee tyihuojó'itej a'áa mu ja'cháaj muá'ju'un jo'tɨj quee tyi'tɨ́j já'cɨjcɨ'rej.

7 Nyaj Dios, patɨ'ɨj anaquéej huama'ca'aj a'ɨ́ɨjma jimi a'tyéɨtyeristyamua'
matɨ'ɨj ajooju'caj a'ájna jo'tɨj quee já'tyi'tɨj,
8 ɨ chuéj pu huatóoca'tzɨj,
majta je'en jéehua huatyéviiyaca',
a'ɨ́jna ɨ jɨríj Sinaí tɨ ántyapuaj a'ɨ́ɨ pu huatóoca'tzɨj ɨ Dios jimi,
jimi ɨ hua' Dios ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can.
9 Nyaj Dios, muáaj paj tyu'tá' mej mij jéehua huatyéviiyej,
a'ɨ́ɨmaj a'tyéɨtyeristyamua' mu huácua'naxɨj, ajta muáaj paj ca'nyíjra'aj huo'ta'.

10 A'ɨ́ɨmaj a'tyéɨtyeristyamua' mu a'áa ja'huóochejtye
pajta muáaj, nyaj Dios, a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ paj jɨn taxɨe've',
muáaj paj tyaatá' tyi'tɨ́j tɨ ja'ɨtziitya'ca'aj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ quee je'ej
tyéejviicue'.

11 Tavástara' pu nyúucarij huatyájto;
mue'tɨ́j mu mij ɨ úucaa jaxajtaca'aj:
12 "¡A'ɨ́ɨmaj mu merɨ́j huatóo'uj ɨ maj rey jɨn tyityetyu'uj majta ɨ hua'
xantáaru'ustyamua' hua' jamuán!"
Ajta jo'maj jo'cháatɨmee, a'ɨ́ɨmaj mu ɨ úucaa tyu'rióoa'caa
tyi'tɨ́j maj tyihuáa'ri'ri' a'ɨ́ɨjma ɨ maj hua'ajcha'ɨɨre',
13 siajta mua'aj a'áa xu jo'tyá'ɨtzee jo'siaj jo'cháatɨmee.
¡A'ɨ́jna ɨ jáamui' anáj pláataj pu jɨn canámi'huajmee!
¡Ajta ɨ jú'xa'ra' ooroj jɨme' tɨ huápuɨ'ɨj jumua'tɨj!
14 Tɨ'ɨj a'ɨ́jna ɨ tɨ néijmi'i jɨn antyúumua'reej huo'tamuárij a'ɨ́ɨjma ɨ
maj rey jɨn tyityatatyíj,
a'yaa pu huasé'rihua'aj cuxáa séerij huatyácatyii a'ɨ́jcɨ japua ɨ jɨríj ɨ
maj a'yan jatamuá'muaj tɨjɨn Salmón.

15 ¡Huápuɨ'ɨj pu ajtɨ́tɨ'ɨjmee ɨ jɨríj a'áa tɨ jo'quéetɨmee a'ájna a
Basán,
ajta ɨ tɨ cavi'yetze'ejmee a'ɨ́ɨ pu ajta ajtɨ́tɨ'ɨjmee!
16 Mua'aj, mu siaj jɨríj pué'een tɨ huápuɨ'ɨj ajtɨ́tɨ'ɨjmee,
¿ji'nye siaj sij ja'ráasej siaaxána've'ej
a'ɨ́jcɨ ɨ jɨríj ɨ Dios tɨ jaaxɨe've' tɨ'ɨj a'áa ja'huóochejtye'en?
¡A'ɨ́jna ɨ Tavástara' a'ɨ́ɨ pu a'áa jusén jɨme' ja'cháaj ja'mej!

17 Dios pu jéehua hua'ajcha'ɨj ɨ cariáata' ɨ tɨ jitzán huatyényo'se'en;
a'áa pu ja'rájraa a'ájna a Sinaí tɨ'ɨj a'áa ja'rá'astij jo'tɨj ɨ tyeyúujra'
jo'tyéjvee.
18 Nyaj Dios, jútye' ɨmuáj paj tyíraa pajta hua'antyivi'tɨ́j a'ɨ́ɨjma ɨ paj
hua'antyimue'tɨj;
a'ɨ́ɨmaj mu ɨ tyétyacaa tyimuaatapuéjve ɨ tɨ jéehua tyá'najchij
Tavástara', a'ɨ́ɨmaj mu majta tyámua' tyimuatyájtoo ɨ maj quee
tyihuojó'iteeca'aj.

19 ¡Che' jɨ'réenya'aj séjre'ej ɨ Tavástara', ɨ taj Dios ajta ɨ tɨ tajapuá
huatányuusij,
ɨ tɨ a'náj tɨna'aj a'ɨ́j jimi tyi'tyá'ɨtze'rii ɨ tyí'ta'ijca!
20 A'ɨ́jna ɨ taj Dios, Dios pu pué'een tɨ tajapuá huatányuusij
ajta púj oorej tɨ tajapuá huatányuunyij tyej tyij quee huácui'nyij.
21 Dios pu jo'tátaaraxɨ'ɨj ɨ hua' mu'uj a'ɨ́ɨjma ɨ maj jájcha'ɨɨre',
hua' mu'uj a'ɨ́ɨjma ɨ maj a'yaa mana'aj tyúuxana'cɨre'.

22 Tavástara' pu arí a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
“Nyáaj nu muaatá'sij paj huaria'ra'nyij a'ájna a Basán;
nyajta nu muaatá'sij paj eetára'nyij a'ájna a jájritze' tɨ huápuɨ'ɨj
atyáatɨ',
23 pej pij aná'jo'sixɨ'ɨn mua' ɨ́ɨcaj jitze
a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ hua' xuure' ɨ maj muájcha'ɨɨre'
ajta mej mij a'ya'muáj tzɨ'cɨ́ɨj jaayé'en ɨ hua' xuure'.”

24 Taj Dios, nyaj Dios ajta nyaj Rey,
a' tyeyúuj tzajta' pu séejre' maj tyámua' ju'uurej
mej mij a' jitze ma'can tyu'yé'estej.
25 A'ɨ́ɨmaj mu anáatyij ɨ maj tyí'chuicacaa
majta ɨ maj tyí'cui'nacaa hua'cujta mu huaju'
majta jé'ta' ɨ íimuaa
a'ɨ́ɨ mu majta quéetzarij jitze tyú'cuiinaj.
26 ¡Néijmi'i xu tyámua' tyeetyátoonyij ɨ Dios ɨ tɨ Tavástara' pué'een!
Néijmi'i xu tyámua' tyeetyátoonyij mu siaj Israel jitze ajtyáma'can.
27 A'ɨ́ɨjma jimi pu anaquéej huaméj ɨ Benjamín, ɨ tɨ cɨ́leen,
majta mue'tɨ́j ɨ maj tyí'ijta a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Judá,
majta a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Zabulón majta ɨ Neftalí jimi.

28 Nyaj Dios, huataséjrataj ɨ paj jɨn néijmi'i putyí'uurej,
¡pajta tyámua' jáa'uurej tyi'tɨ́j paj je'ej huáruuj ityájma jimi!
29 A'ájna ɨmuáj jo'tɨj a' tyeyúuj já'sejre' tɨ ájtyeej, a'ájna a
Jerusalén,
jo'maj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj rey jɨn tyityetyu'uj tyimojo'tapuéjve,
30 a'áa paj jajtyá'xɨ'ɨn ɨ Egipto, ɨ tɨ je'ej pua'aj huasé'rin a'áa tɨ
já'sejre' véjri' ɨ játya'naj jitze,
túuru'uj majta visáaru'uj maj tyú'ma'cuj a'áa maj ja'távee
maj a'ɨ́jna jɨme' hua'xaahuaj ɨ tyeɨ́tyee a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ maj jéehua
tyí'ijcha'ɨj,
¡pata'aj huojo'cuíxɨ'ɨn ɨ tyeɨ́tyee maj jaxɨe've' maj huanyo'se'en!
31 A'áa mu a Egipto ja'rácɨɨnyij ɨ maj tyámua' tyimuaatyátoosij,
majta ɨ maj Etiopía já'ma'can a'ɨ́ɨ mu ajméjca'taxɨ'ɨj ɨ Dios jimi.

32 ¡Setyu'táchuiicaj ɨ Dios jimi, mu siaj tyí'ijta ɨ cháanacaj japua,
siata'aj tyu'táchuiicaj ɨ Tavástara' jimi,
33 a'ɨ́jna ɨ tɨ ave'quéej a'áa ja'yi'vej a tajapuá,
a'ɨ́jna ɨ tajapuá tɨ jusén jɨme' séejre'!
Xáanamuajri' je'ej tɨ huánamuajrii ɨ tɨ jɨn tyí'xaj,
ɨ nyúucaria'ra' tɨ néijmi'i putyí'uurej.
34 Xaatyátzaahuatye' a'ɨ́jcɨ ɨ Dios tɨ néijmi'i jɨn putyí'uurej,
a'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn tyí'ijta a'ɨ́ɨ pu néijmi'que' séejre' a'ájna a Israel,

ajta ɨ tɨ néijmi'i jɨn putyí'uurej a'áa pu ja'rá'asej ɨ tajapuá tɨ séejre'
jitze ɨ tɨ huá'raa.
35 Huápuɨ'ɨj pu naa huasé'rin ɨ Dios a'újna ɨ ju tyeyúuj tzajta',
a'ɨ́jna ɨ hua' Dios ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can a'ɨ́ɨ pu hua'tá'caa
mej mij néijmi'i putyí'uurej ajta ca'nyíjra'aj hua'tá'caa ɨ
jutyéɨtyeristyamua'.

¡Che' jɨ'réenya'aj séjre'ej ɨ Dios!

Salmo 69

Je'ej tɨ tyí'jijhuaj a'ɨ́jna ɨ tɨ je'ej tyóomua'tzej

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj, a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ cuíinarij tɨ a'yan huatóomua'aj tɨjɨn: "Tzuhuáa." David tɨ ja'a'rij

1 Pata'aj huatányuunyij, nyaj Dios,
ji'nye nu'ríj tɨn atyámuɨ'sij a jáata';
2 nu'ríj ajo'cárutyij a'ájna jo'tɨj va'tɨ́j ja'ajréxaj
ajta quee je'ej tyíɨ'rij jó'nyaj ja'rányaca'nyej.
A'áa nu'ríj ja'rá'aj jo'tɨj jéetze' ja'tyáatɨ'
ajta arí tɨn nɨe'tarɨésij ɨ tɨ ca'nyíin jɨn muɨ'yej.
3 Capu che' nyaɨ'riitye' nyaj ca'nyíin jɨn huajíjhua,
jéehua pu'ríj huápuɨ'ɨj na'antyáacui',
ɨ nyajɨ'ɨj nu nyajta nyeríj jɨn huácua'naxɨj
a'ɨ́jcɨ jɨme' nyaj jéehua nyeríj á'tyeej nyaj tyi'ijchó've' ɨ Dios jimi.
4 Mu'ríj jéetze' huatámui'riaca' ɨ maj cha'mana'aj tyi'tɨ́j jɨn
nyaxana've'ej
quee a'chu nyaj pua'mácan cájcɨpuaj ɨ nyamu'uj jitze,
mu'ríj huatámui'riaca' ɨ maj nyéjcha'ɨɨre',
ɨ maj cha'mana'aj na'antyipuá'ritya'mu'
majta nyahuavii nyaj huo'tátuiire'en tyi'tɨ́j nyaj quee huanáhuaj.

5 Nyaj Dios, muáaj paj jamua'reej nyaj huápuɨ'ɨj quee tyú'namuajraca'aj;
capu je'ej tyíɨ'rij nyaj jaatyá'avaaj tyi'tɨ́j nyaj jɨn ootyá'ɨtzee.
6 Tavástara', Dios mu paj néijmi'i putyí'uurej pajta néijmi'i jɨn
antyía'mua'reej,
miche' quee tyévi'si' huataséjre'en nyáaj nyej nyij pué'eenye',
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj muéetzij jitze tyí'ca'nyej,
hua' Dios a'ɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can,
miche' quee je'ej tyityóomua'ajcaj nye jitze ma'can
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jéehua muéetzij muahuoo.

7 A' jitze ma'can nu nyeríj néijmi'i tyo'táviicue'ri' ɨ maj je'ej pua'aj
tyí'nyaxaj,
nye nyéerimij pu arí jitze séejre' ɨ tɨ tyévi'si' huasé'rin,
8 a'yaa nu een tɨ'ɨj ɨ tɨ seequéj huasé'rin majta quee nyamua'tyej
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj nye'ihuáamua' pué'een.

9 Jéehua nu huápuɨ'ɨj jaxɨe've' a'ɨ́jcɨ a' tyeyúuj,
nye jitze pu arí tyi'rá'aj a'ɨ́jna ɨ tɨ je'ej pua'aj tyí'een
a'ɨ́jcɨ jɨme' maj muéetzij je'ej pua'aj tyí'muaxaj.
10 Nyatɨ'ɨjta nyeyiinyej nyajta nye ítzi've'ej, a'ɨ́ɨmaj mu je'ej tyí'nyaxaj;
11 tɨpua'aj nyényaxaamujritya'aj, néijmi'i mu a'ɨ́ɨmaj naatyá'a'tzij.
12 Néijmi'i mu nyéetzij nyetyáxajta,
majta ɨ maj ta'ruj a'ɨ́ɨmaj mu nyéetzij nyetyéchuiicaj.

13 Nyajta nyáaj, Tavástara', nyáaj nu muéetzij jimi huatyényuusij.
Nyaj Dios, ¡pata'aj ijíij naatáhuɨɨre'en!
A'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ paj jéehua nyaxɨe've', ¡ijíij paj naatájeevej!
A'ɨ́jcɨ jɨme' paj jɨn tyámua' een, ¡nyajapuáj paj huatányuunyij!
14 ¡Capáj tyi'tá'care'en nyej nyij atyájrutyej jo'tɨj jo'jáxu'ta'!
¡Nyajapuáj paj huatányuunyij a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj nyaxana've'
pajta a'ájna jo'tɨj ɨ jájtyij ja'tyáatɨ'!
15 ¡Capáj tyi'tá'care'en tɨ nɨe'tárɨeenyij ɨ tɨ ca'nyíin jɨn muɨ'yej!
¡Capáj tyi'tá'care'en tɨ ɨ jájtyij tɨ viváajma'aj atyúuta'huaj
anyojo'cárujtye'en ajta je'en na'vá'naj!

16 Tavástara', pata'aj naatájeevej;
¡muáaj paj néijmi'i jɨn tyámua' een pajta jéehua taxɨe've'!
A'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ paj jéehua tyámua' tyihuojó'mua'raj, nyejitzé paj
rányeerej;
17 ¡capáj manúujɨpuan nyéetzij ɨ nyaj muahuɨɨre'!
¡Ca'nácan paj naatájeevej, ji'nye je'ej pu pua'aj tyí'nya'uurej!
18 Nyejitzé paj ajtyáxɨɨrej, pajta je'en nyajapuáj huatányuunyij;
¡nyajapuáj paj huatányuunyij a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj nyéjcha'ɨɨre'!
19 Muáaj paj jamua'reej maj je'ej pua'aj tyí'nyaxaj,
nyajta japuéjtzitarej a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ tyú'tyevi'raste' nyajta ɨ maj jɨn
ná'xaahuaj,
muáaj paj huá'muajtyej a'tyán maj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ maj nyéjcha'ɨɨre'.
20 Pu'ríj nyatzájta' je'ej pua'aj náaruj ɨ maj je'ej pua'aj tyí'nyaxaj,
¡capu nú'ca'nyisti' nyajta quee che' nyaca'nyej!
Cha'na'aj nu'uj jahuoo
a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ tyámua' tyinaatyéjeevej ajta ná'ancu'vaxɨ'.
21 Huá've'rij mu atyájraj ɨ nyacue'raj jitze,
ajta nyatɨ'ɨj huataí'imuj nahuáj mu naatá' tɨ ántzinaj.

22 ¡Che' a'ɨ́jna ɨ hua' méesaj jo'maj tyajá'cua'caa hua' jamuán ɨ ju' amíincustyamua'
che' a'ɨ́ɨn tyi'pue'éenye'ej já'ra'nyij ɨ maj jɨn huavívi'ri'huaj!
23 ¡Pata'aj huo'tá'an mej mij aracúcu'nyij muá'ra'nyij
ajta mej mij a'náj tɨna'aj juviváaj ɨ jutɨ́jchij jitze!
24 Hua' jitze paj jarárɨeenyij ɨ paj jɨn nyú'camuɨ';
¡pajta a'ɨ́jna jɨn huo'tyátɨeeraj ɨ paj jɨn nyú'camuɨ'!
25 Che' quee che' aja'tyi'tɨ́ɨtaj a'ájna jo'maj tyojo'tyá'ɨnaamuaa,
ajta quee che' a'tɨ́j a'áa ja'chajca jo'maj a'ɨ́ɨmaj jo'cháatɨma'caa;
26 ji'nye a'ɨ́ɨmaj mu jamuaritye' a'ɨ́jcɨ ɨ paj muáaj puéjtzij jaatá',
majta já'xaahuaj ɨ tɨ jatyácui'nyij a'ɨ́jcɨ ɨ paj muáaj tyaapuéj.
27 A'ɨ́j paj pajta huo'ria'rɨeeraj ɨ tɨ je'ej pua'aj een;
¡che' quee huo'cɨ'tyij pej pij tyihuo'tú'uunyi'!
28 ¡Huo'rio'uunaj je'ej maj ántya'ruj a'ɨ́jcɨ jitze ɨ yu'xarij júuricamej tɨ jitzán séejre'!
¡Capáj huá'yu'xaj jo'maj ja'yu'si' ɨ maj quee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere'!
29 Pajta nyéetzij, ɨ nyaj tyí'cui' nyajta je'ej tyé'nyamua'tzej,
na'ajriáj, nyaj Dios, pajta nyajapuáj huatányuunyij.

30 Nyetyatatyójtzi're'ej nyetyi'chuíicaj ɨ Dios,
jimi nu tyu'táchuiicaj nyetyaatatyójtzi're'ej,
31 Tavástara' pu'ij jéetze' tyámua' tyo'tóomua'sij
quee tɨpua'aj túuru' jimi naatámu'vejritaj
na'ríij visáaru' tɨ ava'ahuájmee ajta anacáarɨe'ejmee.
32 Matɨ'ɨj a'ɨ́j huaséj, a'ɨ́ɨmaj mu huatóotyamua've'sij ɨ maj je'ej tyityóomua'tzej
ajta ca'nyíjra'aj huataséjre'sij a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj jahuoo ɨ Dios;
33 ji'nye ɨ Tavástara' pu huá'namuaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee je'ej tyéejviicue'
ajta quee hua'xana've' a'ɨ́ɨjma ɨ maj eetyánami' ɨ maj jitzán ajtyáma'can.

34 ¡Setyu'tatyójtzi're' ɨ Tavástara' tajapuá tɨ séejre', ɨ cháanacaj ajta ɨ jájrij,
majta néijmi'i a'ɨ́j maj jitze tyí'tyesejre'!
35-36 Ji'nye Dios pu a'ɨ́j japua huatányuusij ɨ Sión
ajta tyámua' ja'uurej ɨ chájta'naj a'áa tɨ tyeje'ejtyáma'can a Judá.
Hua'yojmua' ɨ maj tyí'huɨɨre' a'ɨ́ɨjma pu a'rij ja'mej ɨ chájta'naj Sión tɨ ántyapuaj,
a'áa mu mij ja'cháaj muá'ju'un majta néijmi'i tyu'tyóoa'ritye'sij,
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jaxɨe've' ɨ tɨ jɨn ántyapuaj a'ɨ́ɨ mu a'áa jo'cháatɨma'aj muá'ju'un.

Salmo 70

Ca'nácan paj mujo'vé'me'en pej pij naatáhuɨɨre'en

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj.
David tɨ ja'a'rij, mej mij a'ɨ́jna jɨn uhuóomua'tzɨj

1 Nyaj Dios, ¡pata'aj mujo'vé'me'en pej pij nyajapuáj
huatányuunyij!
Tavástara', ¡ca'nácan paj mujo'vé'me'en pej pij
naatáhuɨɨre'en!
2 ¡Miche' huápuɨ'ɨj tyévi'si' huataséjre'en
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'yan tyá'huoo mej mij naajé'caj!
¡Miche' tyévi'si' huasé'rihua'aj muatóo'uunaj
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jaxɨe've' mej mij tyinaapuéjtye'en!
3 ¡Miche' jutyévi'ra'aj muatóo'uunaj
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj nyéetzij ná'xaahuaj!
4 Ajta miche' néijmi'i ɨ maj muahuoo
jéehua huatóotyamua've'en,
ajta ɨ maj jaxɨe've' paj hua' japua huatányuunyij
miche' jusén jɨme' a'yan tyí'xajtaj tɨjɨn: "¡Dios pu va'cán jɨn
antyúumua'reej!"

5 Ajta nyaj jɨme', nyaj quee je'ej tyéejviicue' nyajta je'ej
tyé'nyamua'tzej,
nyaj Dios, ¡ca'nácan paj mujo'vé'me'en pej pij naatáhuɨɨre'en!
Muáaj paj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ naatáhuɨɨre'sij ajta nyajapuáj
huatányuusij;
¡capáj mu' já'tyeevi'in, Tavástara'!

Salmo 71

Je'ej tɨ tyu'tyéenyuj a'ɨ́jna ɨ a'tɨ́j tɨ arí vástɨ'

1 Tavástara', muéetzij jimi nu jahuoo pej pij naatyáhuɨɨre'en;
¡capáj a'náj tyi'tá'care'en nyej nyij a' jimi je'ej pua'aj
tyo'tányamua'tyij!
2 ¡Pata'aj nyajapuáj huatányuunyij, pajta je'en tyámua'
tyinaatyécha'ɨɨn,
ji'nye muáaj paj néijmi'i jɨn tyámua' een!
A'tzúj cui' náanamuaj, pajta nyajapuáj huatányuunyij.
3 Muáaj paj a'ɨ́ɨn pué'eenye' ɨ nyaj jitzán arányaca'nyej,

¡muáaj paj a'ɨ́in pué'eenye' ɨ tɨ jitzán ɨ'ríj tɨ'ij náahuɨɨre'en pajta ɨ tɨ
nyajapuáj huatányuunyij!
¡Muáaj paj a'ɨ́in pué'een ɨ nyaj jitzán arányaca'nyej ajta tɨ'ij
náahuɨɨre'en!
4 Nyaj Dios,
nyajapuáj paj huatányuunyij a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ je'ej pua'aj
tyi'tyúucha'ɨj,
a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ tyí'tyacui'caa pajta ɨ tɨ ja'ráanajchi tɨ huanyo'se'en,
5 ji'nye muáaj, Tavástara', nyatɨ'ɨj nyana'aj tyí'tyamuestaca'aj
muáaj paj a'ɨ́in pué'een ɨ nyaj jitzán tyi'ijchó've' pajta tyámua'
tyí'nyecha'ɨj.
6 Nyóoche' nu nyáaj a'áa ja'séeria'caj ɨ jucáara' jitze ɨ náanaj,
nyajta nyeríj muéetzij jitze arányaca'nyajca'aj.
¡Muáaj paj tyu'tá' nyej nyij huanɨe'huaj!
¡Nyáaj nu a'náj tɨna'aj tyi'muatyóotzi're'ej na'mej!

7 Mue'tɨ́j mu meríj nyéetzij tyámua' nyojo'sej,
ajta muáaj paj a'ɨ́in pué'een ɨ tɨ nyahuɨɨre'.
8 A'náj tɨna'aj pu ɨ nye tyenyij jitze séejre'
nyej nyij a'ɨ́j huatáchuiicaj ɨ paj jɨn naa huasé'rin,
9 capáj nyaxana'va'aj tɨpua'aj nyeríj vastacɨrɨe'ej,
capáj manúujɨpuan tɨpua'aj nye quee che' nyaca'nyej.
10 A'ɨ́imaj ɨ maj nyéjcha'ɨɨre', ɨ maj jaxɨe've' maj naajé'caj,
a'ɨ́imaj mu meríj antyóosɨij majta tyámua' ju'uurej mej mij je'ej
náa'uurej.
11 A'yaa mu tyí'xaj tɨjɨn: "¡Siata'aj jaataváj siajta je'en jaatyéevi',
ji'nye Dios pu arí majúurɨej
capu ij a'tɨ́j japuan huatányuusij!"

12 Capáj nye jimi ajtáyi'can, nyaj Dios;
¡ca'nácan paj mujo'vé'me'en pej pij naatáhuɨɨre'en!
13 ¡Miche' tyévi'si' huataséjre'en majta je'ej hua'antyipuá'ritye'en
a'ɨ́imaj ɨ maj nyéetzij nyéjcha'ɨɨre'!
¡Miche' huápuɨ'ɨj huatóotyevi'ra'astaj
ɨ maj a'yan tyá'xɨe've' tɨ'ij nyéetzij je'ej pua'aj tyí'nya'uurej!
14 Ajta nyáaj nu a'náj tɨna'aj a'jimi tyi'ijchó've'ej na'mej,
nyajta jéetze' nyajtáhua'aj jéetze' nu tyimuaatatyójtzi're'ej,
15 a'náj tɨna'aj nu muéetzij muaxáataj na'mej ɨ nye tyenyij jɨme'
paj muáaj tajapuá huatanyúj pajta néijmi'i jɨn tyámua'
tyito'xá'puɨ'ɨntari'tzej.
¡A'ɨi pu a'ɨ́ɨ pué'een ɨ tɨ quee nyaɨ'riitye' nyej nyij yo'itéej
ná'ra'nyij!
16 Nyaataxájta je'ej paj muáaj tyi'tɨ́j va'cán jɨn tyí'muarɨe', Tavástara'.

¡Nyáaj nu jaataxájtaj paj muáaj pana'aj a'ɨɨn pué'een ɨ tɨ quee
tyi'tɨj jɨn á'ɨtzeere'!

17 Nyaj Dios,
muáaj paj néijmi'i tyinaamuá'tyej nyatɨ'ɨj nyana'aj
tyu'cíleenyi'tariaca',
ajta nyóoche' nu jaxáataj na'mej ɨ paj va'cán jɨn tyí'muarɨe'.
18 Nyaj Dios, capáj manúujɨpuan
tyij nyajta nyeríj nyáaj vastacɨrɨe'ej nyajta ava'cueenavi'ij,
ji'nye nyóoche' nu hua'ixáatya'aj na'mej paj muáaj néijmi'i
putyí'uurej
a'ɨɨjma ijíij maj huátyeɨtyee ajta majca'huáyee maj huataséjre'sij.

19 A'ɨjna ɨ paj jɨn tyá'xa'puɨ'ɨntare', nyaj Dios, tajapuá pu ɨmuáj
ja'rá'asej,
muáaj paj va'cán jɨn tyí'muarɨe',
¡capu sɨɨj ajtáhua'aj séejre' tɨ a'yan een patɨ'ɨj muáaj!
20 Tyij pajta períj naatá' nyej nyij jaaséj
ɨ tɨ jéehua je'ej pua'aj tyí'rɨcɨj ajta jéehua ɨ xaamújrira'aj,
pajtáhua'aj paj naatá'sij nyej nyij júurij ná'ra'nyij,
pajtáhua'aj paj na'ajriásij tyétye' ɨmuáj ɨ chuéj tzajta',
21 va'cán paj jɨn tyámua' tyinaatyátoosij
pajta je'en tyámua' tyinaatyéjeevij.

22 Nyajta nyáaj, nyaj jɨme',
nyetyu'táchuiicaj nyajta tyimuaatatyójtzi're'ej a'ɨjcɨ jɨme' ɨ paj
tyámua' een
a'ɨjcɨ jitze ɨ áarpaj nyajta ɨ canárij jitze,
nyaj Dios, muáaj paj tyámua' een a'ɨɨjma jimi ɨ maj Israel jitze
ajtyáma'can.
23 Nye tyenyij pu huatóotyamua've'sij tɨ'ɨj muéetzij muaatáchuiicaj,
a'yájna tɨ'ɨj ajta néijmi'i ɨ nye tyévij, ɨ paj muáaj japuan huatanyúj.
24 A'yaa pu'uj tána'aj ɨ nyenyanúu tyi'xáataj ja'mej a'náj tɨna'aj
paj muáaj jɨ'réenye'ej séejre',
ji'nye a'ɨɨmaj ɨ maj jaxɨe'va'ca'aj tɨ'ij nye jimi je'ej pua'aj
tyá'ra'nyij
a'ɨɨjma pu arí a'ɨɨn hua'cáanaj ɨ tɨ tyévi'si' huasé'rin.

Salmo 72

Je'ej maj tyityeetyényuunyij a'íjcɨ jɨme' ɨ rey

Salomón tɨ ja'a'rij

1 Pata'aj jaatá'an, nyaj Dios, a'íjcɨ ɨ rey,
a'íjcɨ ɨ paj muáaj jɨn tyá'xa'puɨ'ɨntare' pajta ɨ paj jɨn tyámua' een,
2 ta'aj ij a'íjcɨ jɨme' ɨ paj jɨn tyámua' een ajta ɨ paj jɨn tyá'xa'puɨ'ɨntare'
a'íjcɨ jɨn tyu'ta'íjtaj a'ájna a chájta'naj jitze ajta a'íɨjma jimi ɨ maj a jimi quee je'ej tyéejviicue'.
3 Che' ɨ jɨríj jitze huataséjre'en ajta ɨ tɨ cavi'yetze'ejmee jitze
ɨ tɨ tyámua' tyí'een ajta ɨ maj tyámua' tyí'tyesejre'ej a' chájta'.
4 ¡Che' a'íjna ɨ rey tyámua' tyihuo'xá'puɨ'ɨntari'tze'en a'íɨjma ɨ maj quee je'ej tyéejviicue'!
¡Che' hua' japua huatányuunyij hua' yojmua' ɨ maj jajpuéjtzij
ajta huo'tzíinajra'nyij a'íɨjma ɨ maj je'ej pua'aj huá'uurej!

5 ¡Che' ɨ rey a'náj tɨna'aj muéetzij jimi tzáahuatyi'ra'aj tyícha'ɨɨj,
tɨ'ɨj ooj ɨ xɨcáj ajta ɨ máxcɨrɨe' séjre'ej!
6 ¡Che' a'yan eenye' matɨ'ɨj ɨ víityee ajta ɨ japúutzarij
maj tyí'ipuaj ɨ chuéj japua majta ɨ ɨxáj!
7 ¡Che' jéehua séjre'ej ɨ tɨ tyámua' een ajta ɨ tɨ huatóoje'yej
a'íjcɨ xɨcáara' jitze tɨ'ɨj a'íɨn tyu'ta'íjtaj,
'asta na'aj quee che' má'hua'tan ɨ máxcɨrɨe'!
8 ¡Che' néijmi'que' tyu'ta'íjtaj tɨ'ɨj na'aj jo'tɨj síɨj ɨ jájrij ja'vá'asej ajtáhua'aj ɨ síɨj,
tɨ'ɨj na'aj a'ájna ɨ játya'naj jitze Éufrates 'asta jo'tɨj ɨ chuéj jóo'asej!
9 ¡Miche' ɨ maj jájcha'ɨɨre', ɨ maj a'áa jo'cháatɨmee jo'tɨj quee já'tyi'tɨj,
miche' a'íɨmaj jimi huatóotonyij!
10 ¡Miche' tyi'tíj tyaatapuéjve'en majta jaatyátzaahuatye'en
ɨ maj rey jɨn tyityetyu'uj a'ájna a Tarsis majta jo'tɨj ja'rahuáchijmee ɨ jájritze',
ɨ maj rey jɨn tyityetyu'uj a'ájna a Sabá majta a Sebá!
11 ¡Miche' néijmi'i ɨ maj rey jɨn tyityetyu'uj jimi tyítunutaxɨ'ɨn!
¡Majta néijmi'i jaatyáhuɨɨre'en ɨ maj séej chuéj japua jo'cháatɨmee!
12 Ji'nye a'íɨ pu japuan huatányuusij je'ej tɨ tyá'huoo a'íjna ɨ tɨ quee je'ej tyéejviicue'
ajta a'íjcɨ ɨ tɨ jajpuéjtzij ɨ tɨ quee a'tíj jahuɨɨre'.
13 A'íɨ pu hua'ancu'vajxɨ'ɨj a'íɨjma ɨ maj quee óotzaahuatye'
ajta japuan huatányuusij ɨ huá'juuricamej a'íɨjma ɨ maj quee je'ej tyéejviicue'.

14 Hua' japua pu huatányuusij ɨ tɨ jéehua tyihuá'tyesi'huaritye' ajta ɨ tɨ je'ej pua'aj tyihuá'uurej,
ji'nye ɨ huá'juuricamej pu jéehua jimi juxɨe've'.

15 ¡Che' jusén jɨme' júurij ɨ rey!
¡Miche' ooroj jaatá'an a'áa tɨ já'ma'can a Sabá!
¡Miche' a'náj tɨna'aj jahuoocaj ɨ Dios jimi a'ɨ́jcɨ jɨme'!
¡Che' ɨ Dios a'náj tɨna'aj tyámua' tyeetyátoonyij!
16 ¡Che' jéehua ɨ tyeríicuj huáxoovi'in a'ájna jo'tɨj a'ɨ́ɨn já'ma'can
ajta je'en jéehua séjre'ej ɨ tɨ cavi'yetze'ejmee jitze ɨ jɨríj!
¡Che' jéehua ɨ jatzíj huataséjre'en a'yájna tɨ'ɨj a'ájna a Líbano
ajta je'en jéehua íjmueeya'xɨ'ɨn tɨ'ɨj ɨ ɨxáj ɨtzitáj tɨ já'sejre'!
17 ¡Che' jusén jɨme' séjre'ej je'ej tɨ ántyapuaj a'ɨ́jna ɨ rey,
ajta je'en a'yan á'tyeevi'in tɨ'ɨj ɨ xɨcáj á'tyeeren!
¡Miche' néijmi'i ɨ maj a'yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua
a'ɨ́j jitze ma'can tya'ancuriáan ɨ maj jɨn tyámua' tyityeetyátuiihuaj!
¡Majta je'en néijmi'i ɨ maj séej chuéj japua jo'cháatɨmee jimi huatóotyamua've'en!

18 Che' tyámua' éenye'ej séjre'ej ɨ Dios, hua' vástara' ajta hua' Dios ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can,
ɨ tɨ a'ɨ́ɨ na'aj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ va'cán jɨn tyí'muarɨe';
19 che' jusén jɨme' tyámua' tyí'sejria'aj ɨ tɨ jɨn ántyapuaj ajta huápuɨ'ɨj naa huánamuajrii.
¡Che' néijmi'que' ɨ cháanacaj japua huataséjre'en ɨ tɨ jɨn naa huasé'rin!
¡Che' a'yan tyá'ra'nyij!

20 A'yaa pu antyipuá'riaca' je'ej tɨ tyu'tyéenyuj a'ɨ́jna ɨ David, yójra' a'ɨ́jcɨ ɨ Jesé.

Salmo 73

Tyi'tɨ́j tɨ ɨ Dios tyú'puejve'

Chuíicarij Asaf tɨ ja'a'rij

1 ¡Tyámua' pu ɨ Dios huojo'mua'raj a'ɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can,
a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj tyámua' een ɨ juxɨéjnyu'caa tzajta'!
2 Tɨpua'aj jéetze' á'tyeevi'cajche', nyáaj nu eetavetyíiche'en,
tɨ́mua' nu antyípuɨtyaca' ɨ nyaj ɨ́ɨcaj jɨme'.
3 Ji'nye nyahua'anchueerej tɨ'ɨj tyámua' tyí'rɨjcaa

a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj óotzaahuatye' ajta a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj je'ej pua'aj
tyityetyúucha'ɨj.

4 Capu a'ɨ́ɨjma hua' jitze juxɨe've' tɨpua'aj muáacui'nyij,
ji'nye camu a'ɨ́ɨmaj tyi'tɨ́j jɨn tyí'cucui',
5 capu tyi'tɨ́j huá'ɨtziitye' tɨ'ɨj ɨ séecan ɨ tyeɨ́tyee
capu ajta tyi'tɨ́j je'ej pua'aj rɨcɨj a'ɨ́ɨjma jimi tɨ'ɨj tyihuá'uurej ɨ
séecan.
6 A'ɨ́j mu jɨn a'ɨ́j acájtɨcɨj ɨ maj jɨn óotzaahuatye'
majta a'ɨ́j tyi'tyóoche'tyee ɨ maj jɨn junyo'si'tye';
7 huápuɨ'ɨj mu juxáahuaj tyí'cua' a'ɨ́j pu jɨn quee tyi'tɨ́j hua' jitze
juxɨe've',
majta mu jaxɨe've' maj jéehua tyi'tɨ́j jɨn je'ej pua'aj huárɨnyij.
8 Je'ej mu pua'aj tyi'xáataj, mootzáahuatya'aj majta quee tyi'tɨ́j
á'tyase'ej
a'ɨ́ɨ mu hua'nyeechej mej mij je'ej pua'aj huárɨnyij majta
hua'nyo'si'tye',
9 majta je'ej pua'aj tyá'xaj ɨ tajapuá tɨ séejre'
majta junyanúu jɨn je'ej pua'aj tyí'uurej ɨ cháanacaj japua.

10 A'ɨ́j mu jɨn ɨ tyeɨ́tyee tyámua' tyihuá'xaj
majta quee pújoorej mej mij jáamua'reej tyi'tɨ́j maj jɨn je'ej pua'aj
rɨcɨj.
11 A'yaa mu tyí'ihuo' tɨjɨn: “¿Nyiquij ɨ Dios jamua'reeren?
¿Nyiquij jamua'reeren a'ɨ́jna ɨ tɨ júty'e' ɨmuáj já'sejre'?”
12 ¡Siahuo'séj a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj!
Juxáahuaj mu naa meríj jéetze' tyityetyoochíjtyaanyi'taj.
13 ¡Capu tyi'tɨ́j je'ej tyí'huɨɨre' nyej nyij tyámua' eenye' ɨ
nyaxɨéjnyu'caa tzajta'
nusu nyaj tyi'cánya'a'ri' néijmi'i ɨ tɨ je'ej pua'aj tyí'een!
14 Ji'nye a'náj tɨna'aj mu nyetyáava'raj,
majta tɨ'ɨj púna'aj ariá'pua'aj puéjtzij mu nyatá'caa.

15 Tɨpua'aj nyáaj a'yan nyetyu'mua'tyiiche'en matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj,
je'en nu pua'aj hua'uréenyijche' a'ɨ́ɨjma a'yóojmua'.
16 A'yaa nu tyá'xɨe'va'ca'aj nyej nyij yo'itéej ná'ra'nyiiche',
ajta canu pujáaruj ji'nye huápuɨ'ɨj pu naatatyési'huarityej.
17 A'aj nu'uj nyatɨ'ɨj a'úun jo'tyájrupij u tyeyúujra' tzajta' ɨ Dios
aj nu nyij jáamua'reeri' jo'maj a'ɨ́ɨmaj jóohuiixɨ'ɨj,
18 a'áa paj huojo'tyáhuii jo'tɨj jo'puɨ́tyi'ij
pajta a'áa huojóotajchi jo'tɨj je'ej pua'aj tyejé'een.
19 ¡Cɨ́ɨ mu'uj mij á'tyeeren matɨ'ɨj mij antyipua'rij!
A'ɨ́jna ɨ tɨ tzɨ́ɨnyi're' pu hua'antyipua'ritye'sij.

20 Patɨ'ɨj muáaj, Tavástara', ájchenyij,
a'yájna tɨ'ɨj sɨ́ɨj tɨ huájɨj tɨ tyácusima'aj,
pahuo'tyáxaahuataj ɨ maj hue'tzij jɨn jusejrataj.

21 Nyáaj nu huápuɨ'ɨj nyu'camuɨ'ca'aj
ajta ɨ nyaxɨéjnyu'caa tzajta' nú'cui'ca'aj,
22 ji'nye a'ɨ́ɨ nu pué'eenye'ej ɨ tɨ quee tyihuojó'itej nyajta quee tyi'tɨ́j
huayí'tɨhua'aj,
¡a'yaa nu a'jimi éenye'ej tɨ tyi'tɨ́j tɨ simuárun tɨ quee tyihuojó'itej!
23 Ajta a'yájna, a'náj tɨna'aj nu muéetzij jimi séjria'ca'aj.
Nyamuáca' paj tyiví' nyamuáca'ta' tɨ pujmua',
24 tyámua' paj tyinu'cájuyetyej a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej paj tyináa'ixaaj
ajta tɨ'ɨj néijmi'i tye'entyipuá'rej tyámua' paj naa tyinaataxɨé've'ej.
25 ¿Atajnyí nyamua'tyej u tajapuá?
¡Muéetzij nu'uj!
Tɨpua'aj muéetzij jamuán anyo'tyávaacaj canu tyi'tɨ́j xɨe've'
cháanacaj japua tɨ já'ma'can.
26 Néijmi'i pu ɨ nye tyévira' á'pua'rej,
ajta ɨ Dios pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyaj jitzán séeria'aj na'mej jusén jɨme',
ajta tyámua' tye'cha'ɨ́ɨj ja'mej ɨ nyaxɨéjnyu'caa.

27 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj muéetzij jimi ajtácɨɨnyej, a'ɨ́ɨ mu cui'nyij;
ji'nye muáaj hua'antyipua'ritye'sij a'ɨ́ɨjma ɨ maj tɨ muéetzij jimi
ajtacɨ́'ɨj.
28 Ajta nyáaj nu ajtyáxɨɨrij ɨ Dios jimi,
ji'nye a'ɨ́ɨ pu nye jimi jéetze' tyámua' een.
Muáaj, Tavástara' nyaj Dios, a'ɨ́ɨ paj pué'een ɨ tɨ naatyáhuɨɨre'ej,
nyáaj nu nyij néijmi'i huataxájta tyi'tɨ́j paj je'ej huáruuj.

Salmo 74

Je'ej tyaj tyityeetyényuunyij tɨ'ij huó'huɨɨre'en chájta' maj jo'cháatɨmee

Nyúucarij tɨ naa huánamuajrii a'ɨ́ɨn tɨ ja'a'rij ɨ Asaf

1 Taj Dios, ¿ji'nye pej pij jusén jɨn matuuhua'xɨj?
¿Ji'nye pej pij huápuɨ'ɨj tyi'ijnyú'caca'
a'ɨ́ɨjma jimi ɨ cánya'xɨɨ muéetzij maj aya'muaj?
2 Huo'támua'reeri' a'ɨ́ɨjma ɨ maj a'chájta'naj pué'een,
a'ɨ́ɨjma ɨ paj hua'antyíhuoj tɨ'ɨj néijmi'i tyo'huatyóochej,
a'ɨ́ɨjma ɨ paj hua' japua huatanyúj mej mij a'tyéɨtyeristyamua'
pué'eenye'ej muá'ra'nyij.

Ootámua'reeri' a'íjcɨ ɨ jɨríj Sión tɨ ántyapuaj, a'ájna jo'paj ja'chej.
3 Mupo'vé'me' pej pij jaaséj a'íjcɨ ɨ tɨ quee je'ej huasé'rin;
a'íjna ɨ tɨ tájcha'ɨɨre' pu arí néijmi'i tyu'tyá'uj a' tyeyúuj tzajta'.

4 A'íɨmaj ɨ maj muájcha'ɨɨre' a'íɨ mu tyí'chuiicaj a' tyeyúuj tzajta'
a'íjcɨ jɨme' maj tyu'tyáamue'tɨj;
¡majta tyi'tíj atyojo'huíitya'ajraa ɨ tɨ jɨn ámiteere' maj a'íɨmaj
tyu'tyáamue'tɨj
5 a'ájna a' tɨ jo'tyényinyi'ij ɨ tyeyúuj!
A'yaa mu rɨcɨj matɨ'ɨj ɨ cɨyéj maj tyi'tavéjchij
a'ájna jo'tɨj huápuɨ'ɨj jo'ɨtzitaj,
6 a'íj mu jɨn ɨ tyapuéj majta ɨ martíiyuj
tyu'tyú'uj ɨ cɨyéj tɨ jɨn tyí'taavijhuaca'aj.
7 Majta mu jaatyáatɨej a'íjcɨ a' tyeyúuj,
meetyáxaahuataca' a' tyeyúuj;
matɨ'ɨj néijmi'i huatyu'uj ajta je'en a' chóota' ja'ajquéej ja'raa.
8 A'yaa mu tyaaxá'puɨ'ɨntarej maj néijmi'i tye'entyipuá'ritye'en,
néijmi'que' mu tyu'tɨéerajraa ɨ chuéj japua
jo'tyaj já'tasɨ'rihua'aj tyej tyij muatyáanajche.
9 Capu che' séejre' a'ájna jo'tɨj tyámua' tyejé'eenye'ej;
capu che' síɨj séejre' tɨ a' jitze ma'can tyí'xaxa'aj,
catu tyana'aj jamua'reej a'chu tɨ a'íjna á'tyeeren.

10 Taj Dios,
¿a'chunyéj ooj á'tyeeren tɨ je'ej pua'aj tyi'taxáataj ja'mej a'íjna ɨ tɨ
tájcha'ɨɨre'?
¿A'chunyéj ooj á'tyeeren tɨ muéetzij je'ej pua'aj tyi'muaxáataj
ja'mej?
11 ¿Ji'nye pej pij ja'avaaj a'muáca' ɨ tɨ néijmi'i putyí'uurej?
¿Ji'nye pej pij curia'tú'tu'ujmee?
12 Tɨ'ɨj na'aj jájcuaj ɨmuáj, muáaj paj Rey jɨn tyi'tyéjvee.
Muáaj, taj Dios, mue'tíj paj tyu'tyáamue'tɨj
a'íjcɨ japua ɨ cháanacaj:
13 muáaj paj uya'ráxɨɨraxɨj ɨ jájrij a'íjcɨ jɨme' ɨ paj néijmi'i jɨn
putyí'uurej,
pajta hua' mu'uj íjveechixɨj ɨ tyi'tyán maj viváajma'aj
tyitye'sejriaca'aj a jáata',
14 pajta ja'vé'tzij ɨ mu'úura' a'íjcɨ ɨ tɨ je'ej pua'aj huasé'rin tɨ a'yan
ántyapuaj tɨjɨn Leviatán
pajta je'en a'íɨjma huatá'an mej mij jaatyájcɨ'mej ɨ tyi'tyán a'áa maj
tyityejé'sejre' jo'tɨj quee já'tyi'tɨj.
15 Muáaj paj tyu'tá' tɨ huatámuɨ'yej ɨ játya'naj jitze ajta jo'tɨj ja'aj
jéexavi'ijmee

pajta tyu'tá' tɨ atyájxɨ'nyij ɨ játya'naj tɨ a'náj tɨna'aj muɨ'yaca'aj.
16 Muéetzij pu mua' a'rij ɨ tújca'rij ajta ɨ tíca'rij;
muáaj paj tyámua' jáaruuj ɨ máxcɨrɨe' pajta ɨ xɨcáj;
17 muáaj paj jaatyé'itej jo'tɨj joo'ástɨmee ɨ cháanacaj;
muáaj paj tyu'tá' tɨ'ij huáxɨcaj ajta tɨ'ij huáseevi'in.

18 Muáaj paj jamua'réerej, Tavástara', tɨ a'ɨ́jna ɨ tɨ tájcha'ɨɨre' muéetzij je'ej pua'aj tyí'muaxaj,
majta ɨ tyeítyee ɨ maj quee ma'umuámua're' a'ɨ́ɨ mu majta je'ej pua'aj tyí'muaxaj.
19 ¡Capáj jusén jɨme' huápuɨ'ɨj tojó'hua'nan!
A'yaa tu een tɨ'ɨj ɨ jáamui' catu uhuácaca'nye',
¡capáj tatató'ra'an a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj tyí'tyacɨ'macaa!
20 ¡Pata'aj jo'támua'reej tyi'tɨ́j paj jɨn tya'tá'ratziiri',
ji'nye néijmi'que' mu ɨ chuéj japua jucu'raj
a'yaa pu'ujtána'aj tyí'rɨcɨj jo'tɨj ɨ chuéj joo'ástɨmee!
21 Capáj tyi'tá'care'en maj já'xaahuataj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ quee je'ej tyéejtyoovej,
¡tyu'tá' mej mij tyimuaatatyójtzi're'en a'ɨ́jna ɨ tɨquee je'ej tyéejviicue' ajta ɨ tɨquee óotzaahuatye'!

22 ¡Ájchesij, taj Dios! ¡Pajta a' japua huatányuunyij!
¡Ootámua'reej maj quee ja'antyápua'cɨtacaa maj je'ej pua'aj tyí'muaxajta a'ɨ́ɨmaj ɨ maj quee ma'umuámua're'!
23 Capáj yó'hua'nan je'ej maj tyí'tyejijhuaj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj muájcha'ɨɨre',
je'ej maj meríj jéetze' tyí'tyejijhuaj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj quee tyihuojó'itej.

Salmo 75

Dios, ɨ tɨ Juées jɨn tyi'tyéjvee

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj. Capáj tyi'tɨ́j antyíu'na'an. Chuíicarij maj jɨn tyaatatyójtzi're'en maj jɨn jaatyáanajche Asaf tɨ ja'a'rij

1 Muéetzij tu tyí'muatyojtzi're', taj Dios,
muéetzij tu tyí'muatyojtzi're',
a'yaa tu jéehua tyá'huoo a' jitze ma'can tyajta a'ɨ́j tyí'chuiicaj ɨ tɨ naa tyu'sé'rin muáaj paj tyú'taahuaca'.

2 Tavástara' pu a'yan tyí'xaj tɨjɨn:
“A'ájna a'náj nyej nyáaj a'yan tyaataxájta,
nyáaj nu néijmi'caa tyámua' tyá'xɨjtye'en.

3 Tɨ'ɨjta huatóoca'tzɨj ɨ chuéj, majta néijmi'i ɨ maj japuan huacháatɨmee,
nyáaj nu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ tyámua' tyé'cha'ɨj ɨ tɨ japuan róoca'nyej."
4 Ajta a'ɨ́ɨjma ɨ maj óotzaahuatye' ajta ɨ maj je'ej pua'aj rɨcɨj a'yaa nu tyihuá'ixaatye' tɨjɨn:
"Caxu junyo'si'tye'ej caxu siajta óotzaahuatye'ej;
5 caxu a'ɨ́j jitze tyí'ca'nyej tyi'tɨ́j siaj huayí'tɨn
caxu huápuɨ'ɨj óotzaahuatye'ej tɨpua'aj tyi'tɨ́j setyáxajtasime'en."

6 Ji'nye capu ɨ puéjtzij a'áa je'ré'nyesij
a'ájna jo'tɨj ɨ xɨcáj jé'ejnyinyiij nusu jo'tɨj ja'ancáru'pij,
capu ajta a'ájna jo'tɨj quee já'tyi'tɨj nusu a jɨríj tzajta',
7 sulu a'ɨ́ɨ pu ɨ Dios Juées tɨ jɨn tyi'tyéjvee:
a'ɨ́ɨ pu séecan huatyáxaahuataj ajta séecan tyámua' tyu'tyátoosij.
8 Tavástara' pu ji'tyáaja ɨ jumuáca' jitze ɨ tɨ jitzán uhuáa' ɨ tɨ jɨn nyú'camuɨ',
nahuáj pu á'naxcaj ajta arí újmue'riaca'.
Tɨ'ɨj jajxɨ́re'en a'ɨ́jcɨ ɨ nahuáj,
néijmi'i ɨ maj je'ej pua'aj rɨcɨj ɨ cháanacaj japua
a'ɨ́ɨ mu néijmi'i juquéi'sij.

9 Nyáaj nu a'náj tɨna'aj jaxáataj na'mej ɨ Dios ra' a'ɨ́jcɨ ɨ Jacob
nyajta jimi tyu'táchuiicaj;
10 ji'nye a'ɨ́ɨ pu ja'antyipuá'ritye'sij ɨ maj jɨn óotzaahuatye' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj je'ej pua'aj rɨcɨj;
ajta jéetze' pu tyámua' tyeetyátoosij a'ɨ́jcɨ ɨ tyáataj tɨ tyámua' tyí'tyevij.

Salmo 76

Dios, ɨ tɨ néijmi'i jɨn tyu'tyáamue'tɨj

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj, a'ɨ́jcɨ jitze ɨ maj jɨn tyí'cui'nacaa tɨ tye'ejvivin. Chuíicarij maj jɨn tyaatatyójtzi're'en maj jɨn jaatyáanajche Asaf tɨ ja'a'rij

1 Dios mu néijmi'que' jamua'tyej a'ájna a Judá;
néijmi'que' pu namuajre' a'ájna a Israel je'ej tɨ a'ɨ́ɨn ántyapuaj.
2 Ɨ tyeyúujra' a'áa pu já'sejre' ɨ jɨríj japua tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Sión,
a'áa tɨ já'sejre' a Jerusalén;
3 a'áa pu tyu'tyáana'xɨj ɨ tyapúusti'ij ɨ maj jɨn junyo'si'tya'ca'aj,
ɨ maj jɨn huatyóonaj, chúun, tú'namua'aj ajta ɨ'rɨ́j.

4 ¡Muáaj paj huápuɨ'ɨj naa huasé'rin, taj Dios!
¡Jéetze' paj va'tíj séejre' quee ɨ jɨríj tɨ jusén jɨn séejre'!
5 A'ɨ́ɨjma mu néijmi'i tyo'huáari'ri' ɨ maj jéetze' jaayí'tɨn maj huatyényo'se'en,
majta quee je'ej huaríj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jéetze' uhuácaca'nye'ej,
a'ɨ́ɨmaj mu tajɨ́ɨsa'puaj huatácu'tzuca' matɨ'ɨj mij huácuij.
6 Camu majta che' púj oorej mej mij huatáhuaaxɨ'ɨn ɨ cariáata' majta ɨ cahuáayu'uj
patɨ'ɨj muáaj, Dios ra' ɨ Jacob huo'tányeechej.

7 ¡Muáaj paj huápuɨ'ɨj á'tzaahuatyi're'!
¿A'tanyíj púj oorej tɨ'ij a'jimi ajo'tyávaacaj
tɨ'ɨjta huataséjre'en ɨ paj jɨn nyú'camuɨ'?
8 Tajapuá pu ɨmuáj séejre' ɨ puéjtzij paj taatá'sij,
ajta ɨ cháanacaj pu tyí'tzɨɨnye' a'ɨ́j pu jɨn quee che' táhuan,
9 taj Dios,
patɨ'ɨjta ájchenyij pej pij tyo'xá'puɨ'ɨntare'en
ajta pej pij hua' japua huatányuunyij a'ɨ́ɨjma ɨ maj japuéjtzitarej ɨ cháanacaj japua.

10 A'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn nyú'camuɨ' ɨ tyévij a'ɨ́ɨ pu pué'eenye'ej ja'mej ɨ tɨ jɨn tyimuaatatyójtzi're'ej,
¡tyij ajta cɨ́ɨ na'aj tyi'ijnyú'caj a'ɨ́ɨ pu pué'eenye'ej ja'mej a' cúruun!
11 Siata'aj mua'aj jimi tya'tóoratziij a'ɨ́jcɨ ɨ Tavástara', siajta ɨ Dios jimi,
siajta je'en néijmi'i jɨn aróo'astej.
Mua'aj, mu siaj ataváatɨmee a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ a'yan tyúuxɨe've' tyaj tzáahuatyi'ra'aj jimi tyícha'ɨɨj,
¡siata'aj jimi tyu'támu'vejritaj!
12 Ji'nye a'ɨ́ɨ pu huáari'raj ɨ huá'juuricamej a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyí'ijta
ajta tyu'tá'sij mej mij tyu'tátzɨɨnye'en ɨ maj tyí'ijta ɨ cháanacaj japua.

Salmo 77

Tyiche' jitzán tyú'mua'tyij ɨ tɨ jɨn ɨ Dios tyí'muarɨe'

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj.
A'ɨ́ɨn tɨ ja'a'rij ɨ Jedutún. Chuíicarij Asaf tɨ ja'a'rij

1 A'ɨ́jcɨ jimi nu ɨ Dios ca'nyíin jɨn huatyényuusij
ta'aj ij a'ɨ́ɨn náanamuaj.
2 Tɨpua'aj séej xɨcáj jitze nyényaxaamujritya'aj a'ɨ́j nu huoonyij ɨ Tavástara',

nyajta quee jaatapuá'cɨtaj nyaj ajméjca'taxɨ'ɨn
nyatɨ'ɨjta tɨ́ca' tyényuusime'en.
Capu ɨ'ríj tɨ huóoso'pe'en ɨ nyajúuricamej.
3 A'ɨ́j nu ootámua'reerij ɨ Dios, nyajta je'en nyeyiinyen,
nyajta je'en uhuányamua'tzɨj, aj nu nyij tányij huatányaxaahuataj.

4 Muáaj, Tavástara', capáj nyatá'caa nyej nyij ootyájcutyij;
¡canu che' je'ej jájtyoovej, ajta quee che' nyaɨ'riitye' nyaj tyu'taxáj!
5 A'ɨ́j nu jitze tyi'riá'mua'sij ɨ xɨcáj nyajta ɨ nyinyi'ra'aj yatɨj
je'ré'nyej,
6 nya'tamua're'rii nyaj tɨ́ca' tyi'chuicacaria'aj.
Nyatzájta' nu a'yan tyi'riá'mua'sij, nyajta je'en a'yan tyu'ta'íhuo'sij
tɨjɨn:
7 ¿Nyiquij jusén jɨme' nyu'camuɨ'ɨj ja'mej ɨ Tavástara'?
¿Nyiquij quee che' tyámua' tojo'mua'ráaj ja'mej?
8 ¿Nyiquij arí huatyápua'riaca' ɨ tɨ jɨn taxɨe'va'ca'aj?
¿Nyiquij arí jusén jɨme' huatyápua'riaca' ɨ tɨ jɨn tya'tóoratziiri'?
9 ¿Nyiquij arí ɨ Dios yo'huá'xɨj ɨ tɨ jɨn tyámua' tyí'tyevistaca'aj?
¿Nyi arí huápuɨ'ɨj tyinyú'caca', ajta je'en quee che' tá'cu'vej?
10 Ajta ɨ tɨ jéetze' je'ej pua'aj nya'asej a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyaj a'yan
tyí'mua'ajcaj
tɨ a'ɨ́jna ɨ tɨ tajapuá já'sejre' quee che' a'ɨ́ɨn pué'een ityájma jimi.
11 A'ɨ́j nu tyo'támua'reerij ɨ tɨ naa tyihuá'sejratye'
ɨ tɨ anaquéej tyí'sejria'ca'aj ɨ Tavástara' jimi,
12 a'ɨ́j nu néijmi'i tyo'támua'reerij ɨ tɨ a'ɨ́ɨn tyú'taahuaca'.

13 Taj Dios, muáaj paj néijmi'i jɨn tyámua' rɨcɨj je'ej paj tyi'tɨ́j uurej;
¿nyiquij ajtáhua'aj sɨ́ɨj séejre' ɨ dios tɨ a'yan een patɨ'ɨj muáaj?
14 ¡Muáaj paj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Dios ɨ tɨ a'ɨ́j tyí'taahuaj ɨ tɨ naa tyu'sé'rin!
¡Muáaj paj huo'taséjratyej néijmi'caa ɨ tyeɨ́tyee ɨ paj néijmi'i jɨn
putyí'uurej!
15 Pajta ɨ paj néijmi'i jɨn putyí'uurej a'ɨ́j paj jɨn hua' japua huatanyúj
a' tyeɨ́tyeristyamua',
yójmua'mua' a'ɨ́jcɨ ɨ Jacob pajta a'ɨ́j tyí'yojmua' ɨ José.

16 Taj Dios, tɨ'ɨj ɨ jájrij muaaséj, a'ɨ́ɨ pu tyu'tátzɨɨn,
ajta huatóoca'tzɨj ɨ jájtyij tyétye' ɨmuáj tɨ já'sejre',
17 majta ɨ jéetɨrij tyu'tá' mej mij huatyéviiyej,
majta mu tyényuuve'ej u tajapuá
majta néijmi'que' tyóona'axcava'ra'aj.
18 Ajta huatánamuajre maj tyényuuve'ej a'ájna jo'tɨj jó'aacaj,
néijmi'que' pu ɨ cháanacaj japua huanyéeri'cɨriajraa a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ
maj tyána'axcava'ra'aj

ajta néijmi'i ɨ chuéj ca'nyíin jɨn huatóoca'tzɨj.
19 Pajta tyu'tá' maj antácɨɨnyej ɨ jájritze',
muáaj paj antáraa ɨ jájtyij jitze,
ajta capu a'tɨ́j jáamua'reeri' jo'paj jo'ré'nyej.
20 Pahuó'vi'tɨsime'ej a'tyéɨtyeristyamua' a'yájna matɨ'ɨj a'ya'muáj,
a'ɨ́ɨjma jitze ma'can ɨ Moisés ajta ɨ Aarón.

Salmo 78

Je'ej tɨ ɨ Dios tyámua' tyí'uurej a'ɨ́ɨjma jimi ɨ jutyéɨtyeristyamua'

Nyúucarij tɨ naa huánamuajrii Asaf tɨ jɨn tyihuo'muá'tyej

1 Mua'aj mu siaj nyetyeɨ́ɨtyeristyamua' pué'een, a'yaa xu huárɨnyij
je'ej nyaj tyaja'muamua'tyej;
¡siata'aj ecóotutaxɨ'ɨn siaj sij tyámua' tyáanamuaj je'ej nyaj
tyajá'mua'ixaatye'!
2 Séej nu nyúucarij jɨn tyajamuaaté'exaatye'sij,
a'ɨ́j nu tyu'taxájtaj tyi'tɨ́j tɨ aviitzi'huaca'aj
tɨ'ɨj na'aj jájcuaj ɨmuáj yatɨj je'ré'nyej.
3 Tyi'tɨ́j tyaj huánamuajri' tyajta jamua'reej
majta ɨ tahuásimua'cɨ'ɨj maj táa'ixaaj,
4 catu huo'tyá'aviitze'ej a'ɨ́ɨjma ɨ tayójmua'.
A'ɨ́ɨjma jitze ma'can ɨ maj tajitzé eerányesij a'ɨ́ɨjma tu jɨn
tyaatatyójtzi're'ej ɨ Tavástara'
tyajta jaataxájtaj ɨ tɨ néijmi'i jɨn putyí'uurej ajta ɨ tɨ jɨn naa
huasé'rin.

5 Dios pu nyúucarij huatyájto a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Jacob;
ajta tyi'tɨ́j jɨn tyu'ta'ɨ́jtaca' a'ájna a Israel,
ajta a'ɨ́j jɨn tyihuo'ta'ɨ́j ɨ tahuásimua'cɨ'ɨj
mej mij a'ɨ́ɨmaj huo'mua'tyej ɨ maj hua' jitze eerányesij,
6 mej mij jáamua'tyij ɨ maj majca'huáyee hua' jitze eerányesij,
hua' yojmua' ɨ maj nanɨe'huan,
majta je'en a'ɨ́ɨmaj, a'ɨ́ɨjma mu mijta mua'tyen ɨ juyójmua',
7 mata'aj mij ɨ Dios jitze tyú'ca'nyej
majta je'en quee yo'huá'xɨj je'ej tɨ a'ɨ́ɨn tyú'ruuj,
ajta mej mij a'yan huárɨnyij je'ej tɨ tyi'tɨ́j jɨn tyu'ta'ɨ́jtaca'
8 mej mij quee a'yan huárɨnyij matɨ'ɨj ɨ hua' huásimua'cɨ'ɨj,
ɨ maj quee tyihuojó'itej majta quee ma'umuámua're',
majta quee tyámua' een ɨ juxɨéjnyu'caa tzajta' nusu ɨ ju júuricamej
jitze,
¡tyeɨ́tyee maj quee tyámua' tyityetyúucha'ɨɨca'aj ɨ Dios jimi!

9 A'ɨ́ɨmaj ɨ tyeɨ́tyeristyamua'me'en a'ɨ́jcɨ ɨ Efraín,
ɨ maj tyámua' eenye' a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tú'namua'aj majta ɨ'rɨ́j
a'ɨ́ɨ mu huatóo'uj a'ɨ́jcɨ xɨcáara' jitze matɨ'ɨj huatyéenyo'sej,
10 camu jaatyátzaahuatyej ɨ Dios tɨ jɨn tya'tóoratziiri'
camu majta jaataxɨé'vej maj ja'rá'astej je'ej tɨ a'ɨ́ɨn tyí'mua'taj.
11 A'ɨ́ɨ mu yo'huá'xɨj je'ej tɨ a'ɨ́ɨn hua' jimi tyu'muárɨej,
ajta ɨ tɨ naa tyu'sé'rin a'ɨ́ɨn tɨ tyihuo'taséjratyej.
12 Dios pu tyihuo'taséjratyej ɨ tɨ naa tyu'sé'rin a'ɨ́ɨjma ɨ
já'muahuasimua'cɨ'ɨj
a'áa tɨ huataca'aj a Soan, a'áa tɨ já'sejre' a Egipto:
13 ajta hua'puaquéj jájsɨɨrej ɨ jájrij, tɨ'quij huo'ta' maj antácɨɨnyej,
ajta a'ɨ́ɨ pu juxa'aj a'yan jáaruuj tɨ'ɨj jáxu'uj tɨ ájtaavijhuaca'.
14 Tújca pu jéetɨrij jɨn huo'vi'tɨsime'ej,
ajta ɨ tíca' tɨéj pu jɨn huo'tátzavi'tye'sima'aj.
15 Ajta a'ájna jo'tɨj quee já'tyi'tɨj a'ɨ́ɨ pu tyetyéj tɨ ve'éj jé'ta'
ootátaaraca',
ajta je'en mui'caa ɨ jájtyij huo'ta'.
16 ¡Dios pu tyu'tá' tɨ ɨ jájtyij eeráanyej a'ɨ́jcɨ jitze ɨ tyetyéj
a'ɨ́j pu'ij jɨn va'tɨ́j ɨ jájtyij huatámuɨ'yaca'!

17 Majta a'ɨ́ɨmaj móoche' mu atyá'ɨtze'rihua'aj ɨ Dios jimi,
camu jaatyátzaahuatyej a'ɨ́jcɨ ɨ tajapuá tɨ já'sejre' matɨ'ɨj a'áa
jo'tyú'uuca'aj jo'tɨj quee já'tyi'tɨj.
18 A'yaa mu tyá'xɨe'va'ca'aj maj jaatyéesej
cue'ráj metyi'huooj a'ɨ́ɨjma tɨ tya'ránajchica'aj.
19 Jitzán mu rányuuca'aj, a'yan metyi'xáataj tɨjɨn:
"¿Nyi ɨ Dios mujo'va'ma'aj ja'mej tɨ'ij méesaj japua tyitáacue'tyej
a'yájna jo'tɨj quee já'tyi'tɨj?
20 A'yaa pu tyi'ja'yájna tɨ ɨ Dios ja'cátaaraca' ɨ tyetyéj,
ajta je'en a'ɨ́j jitze jájtyij eeráanyej tɨ'ɨj játya'naj,
a'ɨ́j pu jɨn ɨ chuéj ajo'cájrupij,
ajta, ¿nyiquij páan ajta taatá'sij?
¿Nyiquij ajta hue'ra'aj huo'ta'sij ɨ jutyéɨtyeristyamua'?"

21 Tɨ'ɨj ɨ Tavástara' a'ɨ́j huánamuajri', a'ɨ́ɨ pu tyinyú'caca';
¡ɨ tɨ jɨn nyú'camuɨ', a'yaa pu een tɨ'ɨj ɨ tɨéj,
a'ɨ́j pu jimi tyinyú'caca' ɨ Jacob!
22 Ji'nye camu ɨ Dios jitze tyu'cá'an
camu majta tyá'antzaahuaj tɨ a'ɨ́ɨn huo'tyáhuɨɨrej.
23 Ajta a'yájna, Dios pu tyihuo'ta'ɨ́j ɨ jéetɨrij
ajta ja'antacúj ɨ tɨ jɨn eetyánami' u tajapuá,
24 ¡ajta je'en tyu'tá' tɨ aje'cáanyej ɨ cue'ráj tɨ a'yan huatóomua'aj tɨjɨn
maná,

tɨ a'yan éenye'ej tɨ'ɨj tyeríicuj tajapuá tɨ já'ma'can, mej mij a'ɨ́ɨmaj tyú'cua'nyij!
25 ¡A'ɨ́ɨ pu tyévij jáacuaj ɨ tajapuá maj tyí'huɨɨre' maj jacua'caa!
¡Dios pu jéehua tyámua' naa tyihuo'cue'ej!
26 A'ɨ́jna ɨ áacaj a'áa tɨ je'ré'nyej jo'tɨj ɨ xɨcáj jé'ejnyinyiij ajta áatyej pujmua' tɨ je'tányinyii
a'ɨ́ɨ mu tajapuá huatá'aacariaca',
¡Dios pu a'yan tyú'ruuj a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ néijmi'i jɨn putyí'uurej!
27 Ajta tyu'tá' tɨ hue'ra'aj huáviiyej hua' japua ɨ jutyéɨtyeristyamua';
a'ɨ́jna jɨme' maj pína'see mue'tɨ́j aje'cáanyej a'yájna tɨ'ɨj ɨ séj jájritze' tɨ séejre'.
28 Dios pu tyu'tá' maj a'áa jé'ta' ja'rávatzɨj jo'maj a'ɨ́ɨmaj tyojo'tyá'ɨnaamuaca'aj
ajta jo'tɨj tyojoo'ástɨmee ɨ tyihua' ɨnáamuaj.
29 A'ɨ́ɨ mu mij tyú'cuaa 'asta mana'aj quee tyámua' tyityaatajú'xaj,
a'yaa pu'ij ɨ Dios tya'róo'astej tɨ'ij a'yan tyá'ra'nyij je'ej maj a'ɨ́ɨmaj tyaaxɨé'va'ca'aj.
30 Ajta capu eexúj huatyápua'riaca'aj je'ej maj a'ɨ́ɨmaj tyá'xɨe'va'ca'aj,
óoche' pu hua' tyenyij jitze séjria'ca'aj ɨ cue'ráj,
31 tɨ'ɨj ɨ Dios tɨ jɨn nyú'camuɨ' hua' japua rájve
ajta je'en a'ɨ́ɨjma huácuij ɨ tyétyacaa maj jéetze' uhuácaca'nye'.
¡Huo'cuij a'ɨ́ɨjma ɨ tyétyacaa maj jéetze' tyámua' een Israel maj jitze ajtyáma'can!

32 Tɨ'ɨj a'yan tya'náara'aj, majtáhua'aj mu huóoxana'cɨrej;
camu tyá'antzaahuaj a'ɨ́jcɨ jitze ɨ tɨ naa tyu'sé'rin ɨ Dios jimi.
33 A'ɨ́j pu jɨn ɨ Dios ja'antyipuá'rij ɨ huá'juuricamej
cuxáa maj séej mana'aj jɨn ucayáatɨra'nyij
a'ɨ́jcɨ jitze ɨ tɨ huápuɨ'ɨj tzɨ́ɨnyi'si' huasé'rin.
34 Tɨpua'aj ɨ Dios hua'cui'ijcaj, aj mu mij jahuoonyij;
majta jimi tya'antzá'huatyahua'aj majta quee juxaahuataj jahuooca'aj,
35 aj mumij ja'tamuá're'rihua'aj ɨ Dios tajapuá tɨ já'sejre'
ɨ tɨ hua'cha'ɨɨca'aj ajta hua' japua nyuuca'aj.
36 Majta ɨ jutyényij jɨme' majta ɨ junyanúu jɨme'
jéehua mu huápuɨ'ɨj jacuanamuajca'aj,
37 ji'nye camu a'náj tzáahuatyi'ra'aj jɨn jaatyátzaahuatyej
camu majta jɨ'ré'nye'ej séjria'ca'aj a'ɨ́jcɨ jitze ɨ tɨ jɨn tya'tóoratziiri'.

38 Ajta ɨ Dios pu hua'cu'vajca'aj,
ajta tyihuá'uunyi'raca'aj ɨ maj jɨn je'ej pua'aj rɨjcaa ajta quee hua'antyipua'rityahua'aj,

mue'tɨ́j pu quee jaataxɨé'vej tɨ hua' jimi tyinyú'caj
ajta quee tyu'tá' tɨ a'ɨ́ɨn jaatyámue'tɨn ɨ tɨ jɨn nyú'camuɨ'.
39 Dios pu jo'támua'reeri' maj tyeítyee mana'aj pué'eenye'ej;
maj a'yan een tɨ'ɨj ɨ áacaj, tɨ yujo'mej ajta quee che' pu ájvesij.

40 ¡A'chunyéj pua'máj mequee jáanamuajri' ɨ Dios
majta jimi je'ej pua'aj huarɨ́j a'ájna jo'tɨj quee já'tyi'tɨj!
41 Majta móoche' mu jaxɨe'va'ca'aj maj tyi'tɨ́j jɨn jaatyéesej;
a'ɨ́ɨ mu jaxaamuɨjritya'ca'aj a'ɨ́jna ɨ tɨ jɨ'réenye'ej séejre' a'ájna a Israel.
42 Camu jo'támua'reeri' a'ɨ́jcɨ xɨcáara'
tɨ'ɨj ɨ Dios, a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ néijmi'i jɨn putyí'uurej, hua' japua huatanyúj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj hua'ajcha'ɨɨre';
43 tɨ'ɨj a'ájna a Soan, a'áa tɨ ja'ajtyáma'can a Egipto,
va'cán jɨn tyu'muárɨej ajta ɨ maj jɨn je'ej tyo'taséj,
44 tɨ'ɨj tyu'tá' tɨ ɨ játya'naj xúure'ej huatyóotaahuaj,
ajta je'en quee che' huatáɨ'riitariaca' maj jaayé'en a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Egipto já'ma'can.
45 Ajta xɨe'rúj maj tyú'cha'vacaa a'ɨ́ɨjma jimi huata'ítyaca' ajta taachuísee,
maj néijmi'i tyu'riá'xɨhuaaj majta tyojó'jɨpuaj,
46 ajta a'ɨ́ɨjma ɨ vítzi'cɨɨ huatá' ɨ tɨ tyú'cɨɨriaca'
a'ɨ́ɨmaj maj tyu'muárɨe'ca'aj.
47 Ajta tyéetyee jɨme' ajta séerij
a'ɨ́j pu jɨn ja'antyipuá'rij ɨ xápua' maj jahuastya'ca'aj ajta ɨ úuvaj.
48 Majta ɨ huá'ya'muaj ɨ huáacasij majta ɨ cánya'xɨɨ a'ɨ́ɨ mu huácuij
a'ɨ́jcɨ jɨme' maj tyéetyee huavátzɨj majta ɨ víityee maj huo'cájtzej.
49 Dios pu a'ɨ́ɨjma jimi uyo'ta'ítyaca' ɨ tɨ jɨn huápuɨ'ɨj nyú'camuɨ':
ɨ tɨ jɨn nyú'camuɨ', puéjtzij ajta ɨ maj jɨn je'ej tyityo'tóomua'tyij,
a'yájna tɨ'ɨj ɨ maj jitzán jáamua'reej tɨ je'ej pua'aj tye'mej.
50 ¡A'ɨ́ɨ pu tyu'tá' tɨ huataséjre'en ɨ tɨ jɨn nyú'camuɨ'!
Capu tyaatú'uunyi'ri' ɨ hua' júuricamej,
sulu a'ɨ́ɨ pu tyu'tá' mej mij huácui'nyij,
51 ¡a'áa pu'uj tána'aj huojo'cuii a'ájna a Egipto
a'ɨ́ɨjma ɨ hua'yojmua' ɨ maj tyétyacaa maj anáatya'aj huanánɨe'huaca' majta a'áa ja'ajtyáma'cantaca'aj a Egipto!

52 Ajta a'ɨ́ɨjma eeráavi'tɨj ɨ Israel maj jitze ajtyáma'can tɨ'ɨj cánya'xɨɨ maj pué'eenye';
a'ɨ́ɨ pu'ij tyámua' tyihuó'vi'tɨsime'ej a'ájna jo'tɨj quee já'tyi'tɨj.
53 Tyámua' pu tyihua'cha'ɨ́ɨj huo'vi'tɨsime'ej,
mej mij a'ɨ́ɨmaj quee tyí'tzɨɨnye'ej,
ajta a'ɨ́ɨjma ɨ maj hua'ajcha'ɨɨre' a'áa mu ja'tyájcuii a jájritze'.

54 Dios pu huojo'ví'tɨj ɨ jutyéɨtyeristyamua' a'ájna a chuéj japua a'ɨ́ɨn
tɨ ja'antyíhuoj,
¡ajta ɨ jɨríj a'ɨ́ɨn tɨ jaamué'tɨj mej mij ɨ tyeítyeristyamua'me'en
ja'ancuriá'an!
55 Hua'antyipua'rij ɨ maj quee tyá'tzaahuatye' a'ɨ́ɨmaj metyi'séeracaj ɨ
Israel maj jitze ajtyáma'can,
ajta ɨ chuéj a'ɨ́ɨjma pu huatátuii ɨ jutyéɨtyeristyamua',
ajta huo'ta' mej mij a'áa jo'cháatɨme'nyij ɨ tyihua' ɨnáamuaj
tzajta'.

56 Ajta a'ɨ́ɨmaj mu jaatyéesej a'ɨ́jcɨ ɨ Dios tajapuá tɨ já'sejre'
a'ɨ́jcɨ jɨme' maj quee jaatyátzaahuatyej
majta quee a'yan huarɨ́j je'ej tɨ a'ɨ́ɨn tyu'ta'ɨ́jtaca',
57 ji'nye, a'yájna matɨ'ɨj ɨ hua' huásimua'
a'ɨ́ɨ mu majta jimi ajtacɨ́j majta je'ej pua'aj huarɨ́j,
¡a'ɨ́ɨ mu majta antyúutuuxɨj tɨ'ɨj ɨ tú'namua'aj tɨ quee tyámua'
tyí'taavijhua!
58 A'ɨ́ɨ mu jajaaxɨejtye' a'ɨ́jcɨ jɨme' maj tyi'tɨ́j ájtaahuaxɨj,
mej mij a'ɨ́j japua sáanturij huatyáanajchej, a'yaa mu mij tyu'tá' tɨ
a'ɨ́ɨn huá'anchueere'en.
59 Dios pu'ij tyinyú'caca' tɨ'ɨj a'ɨ́j huaséj,
ajta néijmi'caa huare'ityaca' ɨ Israel maj jitze ajtyáma'can,
60 ajta ayoorɨej ɨ tyeyúuj a'áa tɨ já'sejria'ca'aj a'ájna chájta' Siló,
ɨ tɨ chi'ra'an pué'eenye' ɨ tyeítyee tzajta'.
61 Tyu'tá' mej mij a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jájcha'ɨɨre' jaatyéevi'
a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ jɨn naa huasé'rin ajta ɨ tɨ néijmi'i jɨn putyí'uurej.
62 Huápuɨ'ɨj pu nyu'camuɨ'ca'aj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ jutyéɨtyeristyamua',
a'ɨ́j pu jɨn tyu'tá' maj chúun jɨn huó'cui'nyij a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
hua'ajcha'ɨɨre'.
63 Ɨ tyáamua mu huácuij matɨéeri'huaj,
camu che' tyu'táchuiicaca' mej mij ɨ íimuaa huáhuɨɨchej.
64 A'ɨ́ɨmaj mu ɨ puaaríij huácui'iihuaca' ɨ chúun jɨme',
majta ɨ úucaa ɨ maj antyúujɨɨmua'astariaca' camu huo'yiinyaca'.

65 Ajta ɨ Tavástara' pu huájɨj, tɨ'ɨj ɨ tɨ tyi'tyámaarasima'aj,
tɨ'ɨj ɨ tɨ nyo'sii tɨ huatyájtahue ajta je'en arí otóomua'reeri',
66 ajta je'en hua'antyimue'tɨj ɨ maj jájcha'ɨɨre', huo'ta' mej mij
huatóo'uunaj,
¡ajta tyévi'si' huo'ta'séjrataca' jusén jɨme'!
67 Ajta ahuojóohua'xɨj ɨ José maj jamuán ajá'chajca'aj,
ajta quee a'ɨ́ɨjma antyíhuo ɨ Efraín maj jitze ajtyáma'can;
68 sulu a'ɨ́ɨjma pu antyíhuo ɨ Judá maj jitze ajtyáma'can,
ajta a'ɨ́jcɨ ɨ jɨríj tɨ jéehua jaxɨe've' Sión tɨ ántyapuaj.

69 Ajta tyeyúuj ájtaahuaca', a'yan ajtyéevi'can tɨ'ɨj tajapuá tɨ séejre',
ajta jusén jɨme' tyámua' tyeetyájtoo, a'yájna tɨ'ɨj ɨ cháanacaj.
70 A'ɨ́j pu antyíhuo ɨ David tɨ a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ jahuɨɨre',
a'ɨ́jna ɨ cánya'xɨɨ tɨ sɨɨria'ca'aj,
71 capu che' jaatá' tɨ cánya'xɨɨ sɨɨre'ej,
sulu tɨ'ij ɨ tyeɨ́tyeristyamua'me'en huácha'ɨɨn,
tɨ'ij a'ɨ́ɨn hua'ajséejra ɨ Israel maj jitze ajtyáma'can.
72 David pu'ij tyámua' tyihuó'cha'ɨj ɨ tyeɨ́tyeristyamua'me'en ɨ Dios,
a'ɨ́ɨ pu huó'cha'ɨj ajta tyámua' tyihuo'cájuyetyej
jumuáca' jɨn tyámua' tyi'uuriáaj ajta juxɨéjnyu'caa tzajta' tyámua'
éenye'ej.

Salmo 79

Matɨ'ɨj huatóoxaamujrityej a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ ɨ Jerusalén huatyu'uunyi'huaca'

Chuíicarij Asaf tɨ ja'a'rij

1 ¡Taj Dios, a'ɨ́ɨmaj ɨ maj quee tyá'tzaahuatye' a'ɨ́ɨ mu
tye'entyipuá'rityej muéetzij tyí'mua'a'rij!
¡Majta a'úun jo'tyájrupij a' tyeyúuj jo'tɨj néijmi'i tyámua' tyejé'een
ajta néijmi'i huatyu'uunyi'huaca' ɨ chájta'naj Jerusalén!
2 ¡Aa mu huaja'ajtoo ɨ hua' tyévira' ɨ maj muahuɨɨria'ca'aj,
ɨ maj muéetzij jimi tyámua' tyityetyúucha'ɨɨca'aj,
mej mij a'yan tyu'tyáhuɨɨre'en tɨ'ɨj cue'ráj
a'ɨ́ɨjma jimi ɨ muá'rɨe'cajtzij ajta tyi'tyán simuáruunyij jimi!
3 A'yaa mu tya'ajxɨ́rej ɨ hua' xuure' tɨ'ɨj jájtyij tɨ pué'eenye'
néijmi'que' a'ájna a Jerusalén,
ajta quee aja' a'tɨ́j tɨ'ij tyityáa'avaataj.
4 A'tzísi' tu séejre' a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj avéjri' antacháatɨmee,
néijmi'i mu je'ej pua'aj tyí'taxaj a'chu maj pua'máj atacháatɨmee.

5 Muáaj Tavástara',
¿a'chunyéj ooj á'tyeeren ɨ paj jɨn nyú'camuɨ'?
¿Nyi jusén jɨme' a'táaj ja'mej ɨ paj jɨn nyú'camuɨ' tɨ'ɨj ɨ tɨéj?
6 ¡Che' ɨ paj jɨn nyú'camuɨ' a'ɨ́ɨjma japua rájvetyij ɨ maj quee
tyá'tzaahuatye'
ɨ maj quee muamua'tyej majta quee muéetzij jimi jahuoo!
7 Ji'nye a'ɨ́ɨmaj mu je'ej pua'aj jáaruuj a'ɨ́jcɨ ɨ Jacob
majta néijmi'i huatyu'uj ɨ chuéj jo'tɨj a'ɨ́ɨn já'chajca'aj.
8 Capáj tyi'tá'care'en tyej tyij ityáj hua' jɨme' tyu'nájchitaj
tyi'tɨ́j maj jɨn je'ej pua'aj huarɨ́j a'ɨ́ɨmaj ɨ tahuásimua'cɨ'ɨj,

¡che' ca'nácan mujo'vé'me'en a'íjna ɨ paj jɨn taxɨe've',
ji'nye catu che' je'ej jájtyoovej je'ej tyaj huárɨnyij!

9 Taj Dios, muáaj paj a'íɨn pué'een ɨ tɨ tajapuá huatányuusij,
taatáhuɨɨre', tajapuá huatányuuchij pajta tyitaatú'uunyi',
a'íjcɨ jitze ma'can ɨ tɨ naa huánamuajrii ɨ paj jɨn ántyapuaj.
10 Capu juxɨe've' maj a'yan tyí'xajtaj ɨ maj quee tyá'tzaahuatye'
yee:
"¿Jo'nyij je'ej je'en ɨ hua' Dios?"
¡Taatá' tyej tyij jaaséj ɨ paj jɨn tyo'riá'rɨeeraj a'íjcɨ jɨme' maj
huo'cuij ɨ maj muéetzij muahuɨɨre'!
¡Miche' a'íɨmaj majta jáamua'reej ɨ maj quee tyá'tzaahuatye'!
11 Huo'namuaj je'ej maj tyí'xaj a'íɨmaj ɨ maj námi',
pajta hua' japua huatányuunyij a'íjcɨ jɨme' ɨ paj néijmi'i jɨn
putyí'uurej
a'íɨjma ɨ maj meríj a'yan tyihuo'taxájtaca' mej mij huó'cui'nyij.

12 Muáaj Tavástara', aráahua'puaj pua'máj paj tyo'riá'rɨeeraj a'íɨjma
jimi ɨ maj tajimí avéjri' jo'cháatɨmee
a'íjcɨ jɨme' maj je'ej pua'aj tyimuaaxájtaca',
13 tyajta ityáj, ɨ tyaj a'tyéɨtyeristyamua' pué'een,
tyaj a'áa já'sejre' tɨ'ɨj cánya'xɨɨ tyaj pué'eenye' a'ájna jo'paj muáaj
tyámua' tyojo'ruuj,
a'náj tɨna'aj tu tyi'muatyóotzi're'ej tá'ju'un,
¡tyajta muéetzij jimi jusén jɨme' tyi'chuíicaj tá'ju'un!

Salmo 80

Tyámua' paj tojo'sejra

Ɨ tɨ a'íjna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj, a'íjcɨ
jɨme' ɨ chuíicarij tɨ a'yan huatóomua'aj tɨjɨn "Ɨ tzuhuáa".
Je'ej tɨ tyi'tyúucha'ɨica'aj ajta chuíicaria'ra' a'íjcɨ ɨ Asaf

1 Muáaj mu paj jacha'ɨj ɨ Israel,
pajta tyámua' tyihuá'juyetyej a'íɨjma ɨ maj José jitze eeráma'can
a'yájna tɨ'ɨj ɨ ya'muáatyee tɨ sɨɨre',
majta a'íɨmaj tyámua' tyí'muacha'ɨj ɨ tajapuá maj tyí'huɨɨre',
¡huánamuaj!
¡Tyámua' paj yó'sejraj a'íjcɨ ɨ Efraín,
2 ɨ Benjamín pajta a'íjcɨ ɨ Manasés!
Huájɨsij pajta mujo'vé'me'en pej pij tajapuá huatányuunyij a'íjcɨ
jɨme' ɨ paj néijmi'i jɨn putyí'uurej.

3 Taj Dios, pajtáhuaˈaj paj aˈyan tyitaatyátoonyij tyatɨˈɨj éenyeˈej.
Tyámuaˈ paj tojoˈsejra aj puˈij tahuɨɨreˈen.

4 Tavástaraˈ, Dios mu paj néijmiˈi jɨn antyíaˈmuaˈreej,
¿aˈchunyéj pooj áˈtyeeren penyuˈcamuˈuj
aˈɨ́jcɨ jɨmeˈ jeˈej maj aˈ jimi tyáˈhuoo aˈtyéɨtyeristyamuaˈ?
5 Muáaj paj taatáˈ tyaj eetajaˈraˈtaxɨˈɨn capáj cueˈráj tyitaatáˈ,
ajta tyej tyij aˈɨ́j huayeˈen, ɨ tyaj jéehua eetajaˈraˈtaxɨj.
6 Aˈyaa paj tyuˈtáˈ mej mij aˈɨ́ɨmaj taatyáˈaˈtzej ɨ maj tajimí véjriˈ antacháatɨmee,
aˈɨ́ɨmaj mu majta taˈaˈtzej ɨ maj tájchaˈɨɨreˈ.

7 Dios mu paj néijmiˈi jɨn antyíaˈmuaˈreej,
¡pajtáhuaˈaj paj aˈyan tyitaatyátoonyij tyatɨˈɨj éenyeˈej!
¡Tyámuaˈ paj tojoˈsejra aj puˈij tahuɨɨreˈen!

8 Aˈáa paj a Egipto úuvaj ítyɨˈrira ˈ jaˈráapij,
pajta huiˈráahuaˈxɨj ɨ maj quee tyáˈtzaahuatyeˈ pej pij aˈɨ́j atyáhuasteˈen.
9 Tyámuaˈ paj jáaˈuurijtze ɨ chuéj,
aˈɨ́ɨ puˈij aróonaanaˈtyej ajta jeˈen neíjmiˈqueˈ ɨ chuéj japua oorióonajchacaˈ.
10 Ajta ɨ juquéenyiˈistaa jɨn tyaˈváˈnaj ɨ jɨríj,
ajta ɨ juxámueˈ jɨmeˈ ɨ tɨ tyuˈuj tɨ jéetzeˈ tyoˈhuatítɨˈɨjmee.
11 Ajta ɨ xámueˈraˈ aˈáa pu ɨ jájrij jitze ɨmuáj jaˈráˈaj,
ajta ɨ tɨ jitzán ajtanyáxɨj aˈáa pu jaˈráˈaj ɨ játyaˈnaj jitze tɨ aˈyan ántyapuaj tɨjɨn Éufrates.
12 ¿Jiˈnye pej pij jaatyúˈuj ɨ tɨ jɨn curiáˈnamiˈ,
pajta tyuˈtáˈ mej mij jáajuuraj ɨ maj mu jóˈcɨˈɨj ɨ juyéj jitze?
13 Aˈɨ́ɨ pu ɨ tuíixuj yójve tyojóˈjɨpuaj,
¡majta ɨ tyiˈtyán simuáruunyij jimi jeˈej puaˈaj tyíˈuurej!

14 Dios mu paj néijmiˈi jɨn antyíaˈmuaˈreej, pataˈaj cuiˈ huariaˈraˈnyij,
tyámuaˈ paj naa tyitaaséj aˈájna ɨmuáj u tajapuá
pajta huaˈ jimi tyúˈmuaˈtyij aˈtyéɨtyeristyamuaˈ,
15 aˈɨ́jcɨ ɨ ítyɨˈrij muáaj paj pajta jaˈtyáhuiij,
pajta tyámuaˈ jáaruuj ɨ tɨ jitzan eeréˈnyej.
16 Pataˈaj aˈɨ́jna jɨn huaˈantyipuáˈrityeˈen ɨ paj jɨn nyúˈcamuɨˈ
aˈɨ́ɨjma ɨ maj jaˈantyiveˈchej majta jeˈen jatɨeeraj,
17 pajta jaatyáhuɨɨreˈen aˈɨ́jcɨ ɨ tyévij muáaj paj jaˈantyíhuoj,
aˈɨ́jna ɨ tɨ eeráanyej aˈɨ́jcɨ jitze ɨ tyévij muáaj paj tyámuaˈ tyeetyájtoo,
18 tyataˈaj tyij quee cheˈ aˈnáj aˈ jimi ajtacɨ́ˈcaˈan.

¡Júuricamej paj taatá'an, aj tu tyij muéetzij tyana'aj tyij muaatyánajchij!

19 Muáaj Tavástara', Dios mu paj néijmi'i jɨn antyía'mua'reej,
¡pajtáhua'aj paj a'yan tyitaatyátoonyij tyatɨ'ɨj éenye'ej!
¡Tyámua' paj tojo'sejra aj pu'ij tahuɨɨre'en!

Salmo 81

Tyi'tɨ́j tɨ jɨn ɨ Dios tyámua' tyihuojó'mua'raj ajta ɨ Israel tɨ jɨn je'ej pua'aj huarɨ́j

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj, a'ɨ́jcɨ jitze tyí'canaa ɨ Gat. A'ɨ́ɨn tɨ ja'a'rij ɨ Asaf

1 ¡Siata'aj jutyamua've'ej ɨ Dios jimi setyu'táchuiicaj, ji'nye a'ɨ́j tu jɨn uhuájca'nyej!
¡Siajta jíihuaj setyaatatyójtzi're'en a'ɨ́jcɨ ɨ Dios ra' ɨ Jacob!
2 Setyu'táchuiicaj a'ɨ́j setyi'huáaristya'aj ɨ quéetzarij,
siajta a'ɨ́jcɨ jitze ɨ áarpaj siajta ɨ canárij jitze.
3 Siajta tyu'tácɨ'sitye'en ɨ trompéetaj jitze tɨ'ɨj ɨ máxcɨrɨe' jájcuan jɨn huataséjre'en,
siajta je'en tɨ'ɨjta néijmi'i huataséjre'en ɨ máxcɨrɨe',
ji'nye a'yaa pu tyúuxɨe've' siaj a'ɨ́jcɨ xɨcáara' jitze va'cán jɨn tyu'yé'estej.
4 Ji'nye a'ɨí pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ jɨn tyu'ta'ɨ́jtaca'
ɨ Dios ra' a'ɨ́jcɨ ɨ Jacob a'ájna a Israel,
5 a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een je'ej maj tyaata'ɨ́j a'ɨ́jcɨ ɨ José
tɨ'ɨj ɨ Dios huo'tanyó'si'tyej a'ɨ́ɨjma ɨ maj Egipto já'ma'can.

Nyúucarij nu huánamuajri' nyaj quee jamua'ajcaa a'tɨ́j tɨ pué'eenye'ej, tɨ a'yan tɨjɨn:
6 "Nu'rɨ́j tyimu'huatyátɨchiiri' ɨ paj tyo'huatyátɨjcaa,
nu'rɨ́j tyámua' tyú'ruuj a' jimi pej pij quee che' ca'nyíin jɨn tyí'muarɨe'ej.
7 Patɨ'ɨj quee che' je'ej jájtyoova'aj nye jimi paj huatyéenyuj, nyáaj nu nyij a' japua huatanyúj,
a'ɨ́j nu jitze muaatajé ɨ jéetɨrij tɨ tyényuuve'ej,
nyajta je'en muatyéesej véjri' a'ájna a' tɨ ja'rájmuaa a' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Meribá.
8 Setyú'namuaj, nyetyeɨ́ɨtyeristyamua', je'ej nyaj tyajá'mua'ɨxaatye',
¡a'yaa nu tyá'xɨe've' siaj náanamuaj, mua'aj mu siaj Israel jitze ajtyáma'can!

9 Capáj sáanturij tyícha'ɨɨj maj séej chuéj japua já'ma'can;
capáj pajta séecan dioosij najchej ɨ paj quee huá'muajtyej.
10 Nyáaj nu a' vástara' pué'een, nyajta a' Dios,
ɨ nyaj mui'rájtoo a'ɨ́jcɨ japua ɨ chuéj Egipto tɨ tyaja'rájtyapuaj,
tyámua' paj naa tya'cácuaxa'taj, nyáaj nu nyij muaatájuxɨeetye'sij.

11 Majta ɨ nyetyeɨ́ɨtyeristyamua' camu nyanamuájracuca'aj,
¡camu a'yan huarɨ́j je'ej nyaj tyihuó'ixaaj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze
ajtyáma'can!
12 A'ɨ́j nu jɨn huo'ta' mej mij a'yan huárɨnyij je'ej maj a'ɨ́ɨmaj
tyá'xɨe've',
a'yaa mu mij atyityeje'cháaj muá'raa je'ej tɨ jéetze'
tyihua'ránajchaca'.
13 ¡Tɨpua'aj a'ɨ́ɨmaj ɨ nyetyeɨ́ɨtyeristyamua' manáanamuajrajche'en!
¡Tɨpua'aj ɨ Israel maj jitze ajtyáma'can a'yan metyityaajú'cajche'en
je'ej nyaj tyihuo'cájuyetyej,
14 a'yaa pu'ij tɨ'ɨj séej maj ootyása'cɨva'xɨ'ɨn
nyatɨ'ɨj nyáaj huo'tyaxáahuatajche'en a'ɨ́ɨjma ɨ maj hua'ajcha'ɨɨre'
nyajta puéjtzij huo'tá'nyijche' ɨ maj quee naa huojo'mua'raj!

15 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj jaxana've' ɨ Tavástara' a'ɨ́ɨ mu huápuɨ'ɨj
tyu'tátzɨɨnye'ej,
majta je'en jusén jɨme' jajpuéetzij muá'ju'un.
16 ¡Dios pu ɨ tyeríicuj tɨ jéetze' jɨ́'re'en hua'cue'tyej ɨ
jutyéɨtyeristyamua',
ajta sarátyee huái'tye'en ɨtzitáj maj huáxoo!”

Salmo 82

Dios pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Juées tɨ jéetze' va'cán jɨn tyi'tyéjvee

Chuíicarij a'ɨ́ɨn tɨ ja'a'rij ɨ Asaf

1 Dios pu tyámua' naa tyu'tóosejrataj a'ájna jo'maj jóosɨɨre'
ajta tyámua' tyá'xa'puɨ'ɨntare' u tajapuá jo'maj já'sejre' ɨ maj jimi
tyí'huɨɨre'.
2 “¿A'najnyí mua'aj siaatapuá'cɨtaj siaj je'ej pua'aj tyá'xa'puɨ'ɨntare'
ajta siaj hua' jamuán ajtyá'uj xá'ju'un a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj
tyityetyúucha'ɨj?
3 ¡Tyámua' xu tyo'xá'puɨ'ɨntari'tze'en a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ quee juca'nyej siajta ɨ
xá'rɨcan!
¡Tyámua' xu tyo'xá'puɨ'ɨntari'tze'en ɨ tɨ quee je'ej tyéejviicue' siajta
ɨ tɨ jajpuéjtzij!

4 ¡Siataˈaj huiˈrátoonyij aˈíɨjma ɨ maj quee jucaˈnyej siajta ɨ maj quee
je'ej tyéejviicueˈ,
siajta huaˈ japua huatányuunyij aˈíɨjma jimi ɨ maj je'ej puaˈaj
tyityetyúuchaˈɨj!

5 ’Siajta muaˈaj caxu jamuaˈreej, caxu tyihuojóˈitej,
tícaˈrij tzajtaˈ xu ciɨnyej.
AˈíɨI pu tóocatzej ɨ chuéj tɨ japuan róocaˈnyej.
6 Aˈyaa nu nyáaj tyuˈtaxájtacaˈ siaj muaˈaj dioosij pué'een;
siajta néijmiˈi yójmuaˈmuaˈ pué'een aˈíjcɨ ɨ tajapuá tɨ já'sejreˈ.
7 Ajta aˈyájna, aˈyaa xu néijmiˈi tyíˈtyacuiˈnyij matɨˈɨj ɨ tyeítyee,
¡siajta aˈyan tyitye'entyipuáˈrij tɨˈɨj ɨ tɨ tyiˈtíj jɨn antyúumuaˈreej!”

8 ¡Taj Dios, pataˈaj huatye'chenyij paj joˈxíjtye'en ɨ cháanacaj,
jiˈnye muáaj paj antyíaˈmuaˈreej néijmiˈcaa jimi ɨ tyeítyee ɨ maj
séej chuéj japua joˈcháatɨmee!

Salmo 83

Je'ej tyaj tyityeetyényuunyij tɨˈij ɨ Dios tajíme' pu huárɨnyij

Cuíinarij ajta chuíicarij Asaf tɨ jaˈaˈrij

1 Taj Dios, ¡capáj quee aveˈnyuucaˈan!
¡Capáj pajta quee táhuaanye'en nusu paj quee che' tyíˈxajtaj!
2 Huoˈséj ɨ maj muájchaˈɨɨre', aˈíɨjma ɨ maj muaxanaˈve':
aˈíɨ mu huápuɨˈɨj juˈɨtziitye' majta muéetzij je'ej puaˈaj tyíˈmuaxaj.
3 AˈíɨI mu meríj tyiˈtíj je'ej puaˈaj tyuˈxáˈpuɨˈɨntarej
aˈíɨjma jimi aˈtyéɨtyeristyamuaˈ,
¡majta aˈíɨjma jimi ɨ paj tyámuaˈ tyihuáˈchaˈɨj!
4 Aˈyaa mu meríj tyaaxájtacaˈ maj mujoˈváˈjuˈun mej mij
taˈantyipuáˈritye'en
mej mij quee che' yajáˈhuaˈtan ɨ tatyeítyeristyamuaˈ,
mej mij quee che' jamuaˈreeriaj ɨ tɨ jɨn ántyapuaj ɨ Israel.
5 Tyiˈtíj mu meríj jɨn muéetzij jimi tyaˈtóoraj,
aˈyaa mu meríj huóoruuj tɨˈɨj tɨ síɨj naˈaj ɨ tyévij pué'eenyeˈ,
6 aˈíɨmaj ɨ maj aˈáa joˈcháatɨmee joˈtɨj ɨ Edom tyojoˈtyáˈɨnaamuaa
ajta ɨ Ismael,
aˈíɨjma maj jitze eeráma'can ɨ Agar majta ɨ Moab,
7 ɨ Guebal, ɨ Amón majta ɨ Amalec,
aˈíɨmaj ɨ filisteos, majta aˈáa maj joˈcháatɨmee a Tiro,
8 majta je'en aˈíɨmaj ɨ asirios aˈíɨ mu majta huaˈ jitze ajtyuˈuj,
aˈíɨ mu mij aˈíɨn pué'een ɨ maj jɨn uhuácacaˈnyeˈ ɨ Lot tyíˈyojmuaˈ.

9 A'yaa paj huó'uurej a'íɨjma patɨ'ɨj huó'ruuj ɨ Madián maj jitze
ajtyáma'cantaca'aj,
a'yájna patɨ'ɨj jáaruuj a'íjcɨ ɨ Sísara,
a'yájna patɨ'ɨj jáaruuj a'íjcɨ ɨ Jabín a'ájna ɨ áchij jitze tɨ a'yan
tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Quisón,
10 ɨ maj antyipuá'riaca' a'ájna a Endor,
¡majta a'yan tyu'tyáhuɨɨ tɨ'ɨj ɨ chuéj japua tɨ tyi'jí're'nyi'tare'!
11 A'yaa paj huó'uurej a'íɨjma ɨ tyétyacaa maj jéetze' juxɨe've'
patɨ'ɨj huó'ruuj a'íjcɨ ɨ Oreb pajta a'íjcɨ ɨ Zeeb;
a'yaa paj néijmi'caa huá'uurej ɨ maj hua' jimi tyí'ijta
a'yájna patɨ'ɨj huó'ruuj a'íjcɨ ɨ Zébah pajta a'íjcɨ ɨ Salmuná,
12 ɨ maj a'yan tyá'xɨe'va'ca'aj maj tyu'tyóoa'ritye'en a'íjcɨ ɨ Dios tɨ tyi'tachuéj.

13 Nyaj Dios, a'yaa paj huó'uurej tɨ'ɨj tu'píj tɨ viváajma'aj tatyé'tye' ɨ
maj jaaré'vejchaca',
tɨ'ɨj xamuáj tɨ huáchij áacaj tɨ yo'cuíxɨj;
14 a'yájna tɨ'ɨj ɨ tɨéj tyu'riá'tɨeeraj a' ɨtzitáj
ajta je'en néijmi'i tye'entyipuá'ritye'sij a'áa tɨ tyejé'sejre' a' ɨtzitáj,
15 ¡a'yaa pej pij muáaj tyihuo'taváj
pajta huo'tamuáritye'en je'ej pua'aj petyi'uuriáj hua' jimi víityee
pajta áacaj jɨme'!
16 ¡Tavástara', pata'aj tyévi'si' huo'taséjrataj,
mata'aj mij muéetzij mo'támua'ree!
17 Miche' jusén jɨme' jutyévi'ra'aj muá'ra'nyij,
¡miche' huatootyévi'ra'astan majta je'en huácui'nyij!
18 ¡Miche' jáamua'reej paj muáaj pana'aj a'íɨn pué'een ɨ Tavástara',
paj muáaj pana'aj a'íɨn pué'een ɨ tajapuá tɨ já'sejre'
ajta quee síɨj ajtáhua'aj yajá'hua' íiyan ɨ cháanacaj japua!

Salmo 84

Ɨ tyaj jɨn jaxɨe've' ɨ chi'ra'an ɨ Dios

Ɨ tɨ a'íjna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj, a'íjcɨ jitze tyí'canaa ɨ Gat. Yójmua'mua' a'íjcɨ ɨ Coré. Chuíicarij

1 ¡Naa pu huápuɨ'ɨj huasé'rin a' tyeyúuj,
Tavástara' muáaj paj néijmi'i putyí'uurej!
2 ¡A'yaa nu jéehua tyá'xɨe've' nyajta a'yan tyá'huoo
nyej nyij a'áa jo'tyávaacaj a tɨ jo'tyényinyi'ij a' tyeyúuj!
¡Néijmi'i jɨme' ɨ nyaxɨéjnyu'caa
nyetyi'chuíicaj nyenyetyámua'va'aj a'íjcɨ jimi ɨ Dios júuricamej tɨ
jitzán séejre'!

3 Majta ɨ pína'see majta ɨ jeevíj
a'íɨ mu jatyoonyij jo'maj tyámua' jé'eenye' a'chí'ij jitze
ajta jo'maj tyihuojo'tyé'ito'ritye'en ɨ juyójmua',
muáaj paj Tavástara' néijmi'i putyí'uurej,
nyaj rey paj pué'een pajta nyaj Dios.

4 ¡Múutyamua've' a'íɨmaj ɨ maj a'úu ja'chej a' tyeyúuj tzajta'
majta je'en a'náj tɨna'aj tyí'muatyojtzi're'!
5 ¡Múutyamua've' ɨ maj muéetzij jimi jatyoovej pej pij
huo'tyáhuɨɨre'en,
ɨ maj a'yan tyá'xɨe've' maj juɨ'ɨcán a'áa jo'ré'nyej jo'maj
mojo'tyáanajche!
6 Matɨ'ɨj a'áa joojú'un jo'tɨj ɨ cɨyéj jo'váatɨmee bálsamo maj
jatamuá'muaj
a'yaa mu ja'uuren tɨ'ɨj jo'tɨj ja'rájmuaa,
majta ɨ víityee mu majta tyámua' tyeetyátoosij;
7 a'íɨ mu mij jéetze' huatyóoca'nyesij,
majta a'ájna a Sión a'áa mu jaséjran ɨ Dios tɨ néijmi'i jɨn
antyúumua'reej.

8 Tavástara', Dios mu paj néijmi'i putyí'uurej pajta néijmi'i jɨn
antyía'mua'reej,
Dios ra' a'íjcɨ ɨ Jacob,
¡huánamuaj je'ej nyaj a' jimi tyi'tyényuusij!
9 Cásɨ', nyaj Dios, tyámua' paj naa tyeeséj
a'íjna ɨ tɨ a'íɨn pué'een ɨ tɨ taatyáhuɨɨre'ej
a'íjna muáaj paj ja'antyíhuoj tɨ'ij rey pué'eenye'.

10 ¡Jéetze' pu nyaj séej xɨcáj a'áa jo'tyávaacaj jo'paj muáaj já'sejre',
quee nyaj séej ví'ra'aj xɨcáj a' ɨmuáj já'sejria'aj!
Jéetze' nu jaxɨe've' nyaj a'áa tyaja'ajmuárɨe'rij a' tɨ jo'tyényinyi'ij ɨ
tyeyúujra' ɨ nyaj Dios
quee nyaj a'áa ja'chajca jo'maj je'ej pua'aj tyityeje'tyúucha'ɨj.
11 Ji'nye a'íjna ɨ Dios ɨ tɨ Tavástara' pué'een a'íɨ pu tatatzavi'tye' ajta
tyámua' tyí'ta'cha'ɨj,
Tavástara' pu hua'xɨe've' ajta huo'tyátzaahuatye'sij a'íɨjma ɨ maj
quee tyi'tíj jɨn á'ɨtzeere',
ajta néijmi'i tyihuo'tá'sij ɨ tɨ tyámua' tyí'een.

12 Tavástara' mu paj néijmi'i putyí'uurej pajta néijmi'i jɨn
antyía'mua'reej,
¡miche' huatóotyamua've'en a'íɨmaj ɨ maj muéetzij jitze
tyí'ca'nyej!

Salmo 85

Pajtáhua'aj paj tajapuá huatányuunyij

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj. Chuíicarij a'ɨ́ɨmaj maj jo'yú'xaca' ɨ yójmua'mua' a'ɨ́jcɨ ɨ Coré

1 Tavástara', muáaj paj tyámua' naa huojo'mua'raj a'yaa maj
huacháatɨmee a' chuéj japua;
pajta jájcuan jɨn tyámua' tyeetyájtoo a'ɨ́jcɨ ɨ Jacob,
2 pajta tyihuo'tú'uunyi'ri' tyi'tɨ́j maj jɨn je'ej pua'aj huarɨ́j
a'tyéɨtyeristyamua'
pajta néijmi'i ɨ maj jɨn tyi'ijxána'cɨra'ca'aj;
3 néijmi'i pu arí jɨn huatyápua'riaca'
ɨ paj jɨn nyu'camuɨ'ca'aj ajta ɨ tɨ muajaaxɨejtya'ca'aj.

4 Taj Dios pajta a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ tajapuá huatányuusij,
¡pata'aj ijíij tajapuá huatányuunyij
pajta je'en quee che' ityájma tajaaxɨejvi'raj!
5 ¿Ca' jusén jɨme' a'yan tyi'séere'ej ja'mej
ɨ paj jɨn tajimí nyú'camuɨ'?
6 ¿Nyi pequee che' júuricamej taatá'sij
mej mij a'tyéɨtyeristyamua' a' jimi huatóotyamua've'en?
7 Muáaj paj Tavástara',
¡taataséjratye' ɨ paj jɨn taxɨe've', pajta tajapuá huatányuunyij!

8 Nyáanamuajran je'ej tɨ ɨ Tavástara' tyu'taxájtaj;
ji'nye a'ɨ́ɨ pu tyámua' naa tyihuo'tyéjeevij ɨ jutyéɨtyeristyamua',
a'ɨ́ɨjma ɨ maj jimi tyámua' een,
mej mij quee che' je'ej pua'aj tyityaja'huótɨmue'raj.
9 A'yaa pu tyi'jɨ'ré'can jɨme', Dios pu huápuɨ'ɨj yevéjri' séejre',
tɨ'ij hua' japua huatányuunyij a'ɨ́ɨjma ɨ maj tzáahuatyi'ra'aj jimi tyícha'ɨj,
a'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn naa huasé'rin pu tajamuán yeséeria'aj ja'mej ɨ
cháanacaj japua.

10 A'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn taxɨe've' ajta ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme' a'ɨ́ɨ mu a' jóosejran,
ajta ɨ tɨ naa tyú'asej ajta ɨ tɨ tyámua' tyá'xa'puɨ'ɨntare' a'ɨ́ɨ mu
iityóopuɨ'tze'sij,
11 ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme' pu chóota' ajnyésij
ajta ɨ tɨ tyámua' tyí'xa'puɨ'ɨntare' a'ɨ́ɨ pu tajapuá ɨmuáj taséeraj ja'mej.
12 A'ɨ́ɨ pu ɨ Tavástara' tyu'tá'sij mej mij huatyéviiyej,
ajta je'en ɨ cháanacaj japua tyí'cɨɨren.
13 A'ɨ́ɨ pu anaquéej huama'aj ja'mej ɨ tɨ tyámua' tyá'xa'puɨ'ɨntare',
ajta je'en tyámua' tyí'uuren ɨ juyáara' jitze.

Salmo 86

Muáaj papu'uj Dios pué'een

Je'ej tɨ tyu'tyéenyuj a'ɨ́jna ɨ David

1 Tavástara', a'tzúj cui' náanamuaj,
ji'nye huápuɨ'ɨj nu nyaxaamujritye' nyajta quee je'ej tyéejviicue';
2 tyámua' paj tyináacha'ɨɨn, ji'nye tyámua' nu eenye' a' jimi séejre'.
Muáaj paj nyaj Dios pué'een;
¡pata'aj japuan huatányuunyij a'íjcɨ ɨ tɨ muéetzij muahuɨɨre' ajta a'
jitze tyí'ca'nyej!

3 Tavástara', nyéetzij ná'ancu'vaxɨ'
ɨ nyaj muéetzij jimi a'náj tɨna'aj jahuoo.
4 Tavástara', pata'aj ca'nyíjra'aj jaatá'an a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ muéetzij
muahuɨɨre',
ji'nye a' jitze ma'can nu huatyényuusij.
5 Ji'nye muáaj, Tavástara', tyámua' paj tyihuojó'mua'raj pajta
tyú'uunyi';
néijmi'i paj jɨn hua'xɨe've' a'ɨ́ɨjma ɨ maj muéetzij jimi jahuoo.

6 Tavástara', huánamuaj je'ej nyaj a' jimi tyá'huoo
¡pajta a'yan huárɨnyij je'ej nyaj tyí'muahuaviij!
7 Muéetzij jimi nu huatyényuusij nyatɨ'ɨjta quee je'ej jájtyoove'en,
ji'nye muáaj paj naatájeevij.
8 ¡Capu sɨ́ɨj ajtáhua'aj séejre' tɨ a'yan eenye' patɨ'ɨj muáaj, Tavástara'!
¡Capu sɨ́ɨj ajtáhua'aj jaayí'tɨn tɨ a'yan tyu'muárɨe'en patɨ'ɨj
muáaj!

9 Muáaj paj Tavástara',
muáaj paj néijmi'caa huátahuaaca' ɨ tyeɨ́tyee,
a'ɨ́ɨ mu mij mujo'vá'ju'uj muá'ju'un mej mij muatyáanajche,
ajta mej mij tyámua' tyeetyátoonyij ɨ paj jɨn ántyapuaj.
10 Ji'nye muáaj papu'uj Dios pué'een,
¡muáaj paj va'cán jɨn tyí'muarɨe' ajta naa tyihua'séjratye' a' jitze tɨ
tyí'sejre'!

11 Nyavástara', naataséjratye' a' juyéj,
nyej nyij nyáaj jɨ'réenya'aj a'ɨ́j jitze ucájrutyej.
Tyámua' paj jáa'uurej ɨ nyaj xɨéjnyu'caa ta'aj ij
muaatyátzaahuatye'en.
12 Nyavástara' pajta nyaj Dios,

néijmi'i nu ɨ nyaxɨéjnyu'caa jɨn tyimuaatatyójtzi're'ej
nyajta a'náj tɨna'aj tyámua' tyaataxájta ɨ paj jɨn ántyapuaj.
13 ¡Va'tɨ́j pu nye jitze séejre' ɨ paj jɨn nyaxɨe've'!
¡Nyaj japua paj huatanyúj nyej nyij quee a'áa jo'tyá'ɨtzeere'en
jo'maj tyityajá'ava'tacaa!

14 Nyaj Dios, mue'tɨ́j mu ɨ maj axáa tyí'jepe' majta ɨ tɨ hua'ráanajchi
maj junyo'si'tye'ej
ɨ maj quee muéetzij muamua'tyej,
a'ɨ́ɨ mu nyéetzij nyéjcha'ɨɨre' majta jaxɨe've' maj naajé'caj.
15 Pajta muáaj, Tavástara',
Dios paj pué'een tɨ tyámua' tyihuojó'mua'raj pajta tyihua'cu'vej,
pajta quee jiye'tzín tyinyú'cacaa, muáaj paj jɨ'ré'can jɨn taxɨe've'.
16 Naaséj, nyéetzij ná'ancu'vaxɨ'.
¡Pata'aj japuan huatányuunyij a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ muahuɨɨre'!
¡Ca'nyíjra'aj paj jaatá'an!
17 Tyámua' paj naa tyinaataséjratye'en ɨ paj jɨn tyámua' tyí'tyevij,
mata'aj mij huatóotyevi'ra'astaj matɨ'ɨj jaaséj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
nyaxana've'.
¡Muáaj, Tavástara', muáaj paj nyahuɨɨre' pajta tyámua'
tyinaatyéjeevij!

Salmo 87

Chuíicaria'ra' ɨ chájta'naj Dios tɨ jitze ajtyáma'can

Chuíicarij ajta cuíinarij a'ɨ́ɨmaj maj jo'yú'xaca'
ɨ yójmua'mua' a'ɨ́jcɨ ɨ Coré

1 A'ɨ́jna ɨ tɨ jitzán ájtaavijhuaca' ɨ chájta'naj Dios tɨ ja'a'rij
a'ɨ́j pu jitze séejre' ɨ jɨrí́j tɨ naa een.
2 Ɨ Tavástara' pu jaxɨe've' ɨ puéertaj a'áa tɨ jɨn tyeje'tyánami' a Sión
ajta quee a'yan tyi'tɨ́j séej ajtáhua'aj a'ɨ́jcɨ tyía'rij ɨ Jacob.
3 Chájta'naj Dios tɨ ja'a'rij,
jéehua mu tyámua' naa muéetzij tyí'muaxaj:
4 “Hua' tzajta' ɨ chájta'naj ɨ maj nyamua'tyej
ɨ'rí́j nyaj a'ɨ́j huataxáj ɨ Egipto nyajta ɨ Babilonia,
a'ɨ́jcɨ ɨ Filistea, Tiro nyajta ɨ Etiopía,
néijmi'i mu a'ɨ́ɨmaj a jitze eeráanyej.”

5 A'yaa mu tyu'taxájtaj a'ájna chájta' Sión tɨ tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn:
“A'íjna ajta a'áa tɨ séejre' a'ɨ́j mu jitze eeráanyej ɨ Sión.”
A'ɨ́jna ɨ tajapuá tɨ ɨmuáj já'sejre' pu a'yan tyaataxájtaca'.

6 Tavástara' pu a'yan tyé'yu'xaj ɨ yu'xarij jitze
a'ɨ́jcɨ ɨ chájta'naj tɨ jimi a'yan tyi'tyéevijtɨj tɨ tyámua' een a'yaa pu tyé'yu'xaj tɨjɨn:
"A'íi pu a'ɨ́j jitze eeráma'can."

7 Majta ɨ maj tyí'chuiicaj majta ɨ maj tyí'nye' a'yaa mu tyí'xaj tɨjɨn:
"Ɨ nye chi'ij muéetzij pu jitze séejre'."

Salmo 88

Tavástara' ¿ji'nye pej pij manúujɨpuaj?

Chuíicarij a'ɨ́ɨmaj maj ja'a'rij ɨ Coré tyí'yojmua'. Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj, mej mij jaatáchuiicaj tɨ'ɨjta sɨ́ɨj tyí'cui'ij. Je'ej tɨ tyihuo'muá'tyej a'ɨ́jna ɨ Hemán, a'ɨ́ɨjma tɨ jitze ajtyáma'can ɨ ezrahitas, mata'aj mij jaatáchuiicaj

1 Tavástara', nyaj Dios ajta ɨ tɨ nyajapuáj huatányuusij,
tújca nyajta tɨ́ca' muéetzij nu muahuavii pej pij naatáhuɨɨre'en,
2 ¡ancuriáa' je'ej nyaj a' jimi tyá'huoo!,
¡pajta a'yan huárɨnyij je'ej nyaj tyí'muahuaviij!

3 Jéehua pu ɨ tɨ je'ej pua'aj een nye jitze tɨ arí huatyá'ɨtzee,
a'ɨ́j nu jɨn nyeríj tɨn huatámuɨ'sij,
4 ¡pu'ríj ɨ'ríj maj naatyé'iten a'ɨ́ɨjma jamuán ɨ muɨ'chítyee,
ji'nye canu che' uhuájca'nyej!
5 A'áa mu meríj nyojóorɨej hua' tzajta' ɨ maj meríj huácuij;
a'yaa nu een matɨ'ɨj ɨ maj huácuij matɨ'ɨj huatyéenyo'sej
majta je'en meríj huo'tyá'avaataca';
a'yájna matɨ'ɨj ɨ maj meríj yo'rɨej muáaj paj jɨn huo'tyáhuɨɨre'en
pajta je'en muáaj períj huojo'huá'xɨj.
6 Muáaj paj a'áa nyeje'tyájrɨee a tɨ jéetze' tyétye' ɨmuáj jo'cácun,
a'ájna jo'tɨj jo'tɨ́ca' ajta je'ej pua'aj éenye'que'.
7 Nyejitzé pu rá'aj ɨ paj jɨn nyú'camuɨ',
¡pajta anyojo'cáarujtye tɨ'ɨj jáata' a'ɨ́jcɨ jitze ɨ tɨ huápuɨ'ɨj tyú'tyesi'huaritye'!
8 Muáaj paj tyu'tá' mej mij manúurɨeenyij ɨ nya'amíincustyamua',
pajta tyu'tá' mej mij a'ɨ́ɨmaj quee nyaxɨe've'.
¡A'yaa nu een tɨ'ɨj ɨ tɨ námi' tɨ quee újoorej tɨ'ɨj huatóo'uunaj!
9 Nyajta quee che' tyámua' tya'tányeej a'ɨ́jcɨ jɨme' nyaj huápuɨ'ɨj nyeyiin.
¡A'náj tɨna'aj nu muéetzij jimi jahuoo, Tavástara',
nyajta muéetzij jimi ajméjca'taxɨ'ɨj!

10 ¿Nyi tyi'tɨ́j jɨn je'ej parɨnyij a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj meríj huácuij tyej tyij
je'ej tyo'taséj?
¿Nyi je'ej tyíɨ'rij mej mij a'ɨ́ɨmaj tyimuaatatyójtzi're'en ɨ
muɨ'chítyee?
11 ¿Nyi a'ɨ́j muaataxájta ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme' majta ɨ paj jɨn taxɨe've'
a'ájna jo'maj tyityajá'ava'tacaa, jo'tɨj a'ɨ́ɨn tyejé'ijtaj ɨ tɨ
tye'entyípuaapua'rityee?
12 A'ájna jo'tɨj já'sejre' ɨ tɨ tye'entyípuaapua'rityee, majta néijmi'caa
jó'hua'naj,
¿nyi sɨ́ɨj séeria'aj ja'mej tɨ jáamua'tyij paj tyámua' tyí'uurej ajta ɨ
paj jɨn va'cán jɨn néijmi'i putyí'uurej?
13 Nyajta nyáaj, Tavástara', muéetzij nu jimi jahuoo,
tɨ'ɨjta ariá'pua'aj muéetzij jimi nu huatyényuusij.
14 ¿Ji'nye pej pij manúujɨpuaj, Tavástara'?
¿Ji'nye pej pij nye jimi ja'avaaj?
15 Nyatɨ'ɨj nyana'aj tyú'tyamueestariaca'
je'ej nu tyé'nyamua'tzej nyajta á'viicue're' nyej nyij quee
huámuɨ'nyij,
nyetyo'viicue'ri' ɨ tɨ jéehua tyí'tyesi' muéetzij tɨ jimi tyojo'vé'mej,
canu nyij che' tyé'viicue'.
16 Nye jitze pu arí yan huatyéenyej ɨ paj jɨn nyú'camuɨ',
ajta je'en na'antyimué'tɨj;
17 a'ɨ́ɨ pu a'náj tɨna'aj néijmi'que' nyeria'naa,
a'yájna tɨ'ɨj tɨpua'aj jáata' anyo'cájrutyej.
18 Camu che' nye jimi yajá'hua' ɨ nya' amíincustyamua' nusu ɨ maj
nyamua'tyej,
a'ɨ́ɨ pu'quij ɨ tíca'rij nyajamuan yésejre'.

Salmo 89

Tyi'tɨ́j tɨ jɨn ɨ Dios tya'tóoratziiri' a'ɨ́jcɨ jimi ɨ David

Je'ej tɨ tyihuo'muá'tyej a'ɨ́jna ɨ Etán ɨ tɨ
a'ɨ́ɨmaj jitze ajtyáma'can ɨ ezrahíta

1 Tavástara', a'náj tɨna'aj nu jaataxájtaj nyatɨ'ɨjta tyí'chuiicaj
paj muáaj tyámua' naa tyihuojó'mua'raj;
tɨ'ɨj púna'aj nu jaxáataj na'mej
paj muáaj quee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere'.
2 Nyaataxájta tɨ jusén jɨme' séejre' ɨ paj jɨn taxɨe've';
ajta ɨ paj jɨn tyámua' een quee seequéj ju'uurej,
a'yájna tɨ'ɨj quee seequéj tyúu'uurej ɨ tajapuá tɨ séejre'.
3 Tyi'tɨ́j paj jɨn tya'tá'ratziiri' a'ɨ́jcɨ jimi ɨ David;

a'yaa paj tya'táratziiri' a'íjcɨ ɨ paj ja'antyíhuoj tɨjɨn:
4 “Nyetyu'ta'sij mej mij ɨ maj a' jitze eeráma'can
jusén jɨme' a' jitze ma'can tyu'ta'íjtaj.”

5 Muáaj paj Tavástara' pué'een,
néijmi'i ɨ maj tajapuá já'sejre'
a'íɨ mu tyí'muatyojtzi're' a'íjcɨ jɨme' paj tyámua' een pajta tyámua' tyí'uurej.
6 ¡Capu síɨj dios ajtáhua'aj séejre', a'újna u tajapuá
tɨ'ɨj a'yan eenye' patɨ'ɨj muáaj, Tavástara'!
7 Dios paj va'cán jɨn antyía'mua'reej pajta á'tyesi're',
a'íɨmaj mu muéetzij jimi ataváatɨmee ɨ maj muahuɨɨre'.

8 Tavástara', Dios mu paj néijmi'i putyí'uurej pajta néijmi'i jɨn antyía'mua'reej.
Néijmi'i pu muéetzij mua' a'rij ɨ paj jɨn putyí'uurej pajta a'íj jɨn cánami' ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme';
¡capu síɨj ajtáhua'aj séejre' a'yájna patɨ'ɨj muáaj!
9 Muáaj paj púj oorej paj jaatyápua'ritye'en ɨ jájrij tɨ á'xɨre'ej ca'nyíin jɨme'
pajta jaatyápua'ritye'sij ɨ tɨ jéehua atyúuta'hua'aj,
10 pajta ja'vé'tzij a'íjcɨ ɨ tɨ tzíɨnyi're' a'ájna a jájritze'
a'yájna tɨ'ɨj muɨ'chíj tɨ pué'eenye',
pajta huojo'cuíxɨj a'íɨjma ɨ maj muájcha'ɨɨre'
a'íjcɨ jɨme' ɨ paj jɨn uhuájca'nyej a'muáca' jɨme'.
11 A'íjna ɨ tajapuá tɨ séejre' ajta ɨ cháanacaj muéetzij pu tyí'mua'a'rij;
muáaj paj jaatyátaahuaca' ɨ cháanacaj pajta néijmi'i a'íj tɨ jitze tyí'sejre'.
12 Muáaj paj jaatyátaahuaca' ajtyapuáj tɨ ɨmuáj já'sejre' pajta áatyej tɨ pujmua' séejre',
a'íjna ɨ jɨríj Tahor tɨ ántyapuaj ajta ɨ Hermón a'íɨ mu jutyamua've'ej a' jimi tyí'chuiicaj.
13 Mua' muáca' pu néijmi'i putyí'uurej,
pajta amuáca'ta' jéehua uhuájca'nyej pajta néijmi'i jɨn tyu'tyámue'tɨj.
14 A' ɨpuáaj pu tyámua' een a'íjcɨ jitze ɨ paj jɨn tyá'xa'puɨ'ɨntare' ajta a'íjcɨ jitze ɨ tɨ huatóoje'yej,
a'íjna ɨ paj jɨn taxɨe've' ajta ɨ paj jɨn tyámua' een a'íɨ mu mua'antyinájchij.

15 Muáaj paj Tavástara', miche' huatóotyamua've'en a'íɨmaj ɨ maj jutyamua've'ej metyí'muatyojtzi're'
majta tyámua' naa tyityaajú' a'íjcɨ jɨme' muáaj paj huá'tatzavi'tye',

16 majta a' jitze ma'can a'náj tɨna'aj jutyamua've'
ajta tyámua' hua'asej paj muáaj jɨ'réenye'ej séejre'.
17 A'yaa pu tyi'jɨ'ré'can jɨme', muáaj paj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ maj jɨn
uhuájca'nyej ajta ɨ maj jɨn naa huasé'rin;
tyajta tyeríj jéetze' néijmi'i putyí'uurej a'ɨ́jcɨ jɨme' paj muáaj
tyámua' tya'ajxɨé'vi'ra' tajimí.
18 ¡A'ɨ́ɨ pu ɨ Tavástara' a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ taatyáhuɨɨre'ej!
¡A'ɨ́jna ɨ tɨ rey jɨn tyi'tyéjvee tajimí a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ
jɨ'réenye'ej séejre' a Israel!

19 A'náj ɨmuáj paj a'yan tyu'taxájtaca' a'ɨ́jcɨ jitze ɨ tɨquee je'ej
ámiteere' ɨ tɨ a'yáana'aj cuxáa tɨ tyi'tyámaarasime'en,
a'yaa pej pij tyihuo'té'exaaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyámua' een a jimi tɨjɨn:
“Séej nu nyeríj antyíhuo a'ɨ́ɨjma jimi ɨ nyetyeɨ́ɨtyeristyamua',
nu'ríj va'cán jɨn tye'entyáarujtyej nyajta jaatyáhuɨɨ.
20 ¡A'ɨ́j nu nyeríj huátyoj ɨ David ɨ tɨ nyahuɨɨre'!
A'ɨ́j nu nyeríj ja'vá'huaaj ɨ aséityij nyajta je'en rey jɨn
tye'entyáarujtyej,
21 nyajta je'en a'náj tɨna'aj jaatyáhuɨɨre'ej.
A'ɨ́j nu jɨn ɨ nyaj néijmi'i jɨn putyí'uurej jaatá'sij tɨ'ij
huatyóoca'nyej,
22 camu mij jaatanyo'si'tye'ej ɨ maj jájcha'ɨɨre'
camu majta ja'antyimué'tɨj ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj.
23 Nyahuo'tzíinajra'aj a'ɨ́ɨjma ɨ maj jájcha'ɨɨre',
¡mej mij quee che' aja'hua'tan a'jɨ́ɨsa'puaj!
¡Nyahua'antyipua'ritye'sij a'ɨ́ɨjma ɨ maj jájcha'ɨɨre'!
24 A'ɨ́j pu jitze séeria'aj ja'mej ɨ nyaj jɨn jaxɨe've' ajta ɨ nyaj jɨn
tyámua' tyi'tyínyecha'ɨj,
ajta je'en nyaj jɨme' huatámui'rij ɨ tɨ jɨn néijmi'i putyí'uurej.
25 Tyámua' nu ja'uuren a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ néijmi'i jɨn putyí'uurej ajta ɨ tɨ jɨn
tyí'ijta
tɨ'ɨj na'aj a'ájna a Mediterráneo ajta a'ájna ɨmuáj a Éufrates.
26 A'ɨ́ɨ pu a'yan tyinaaté'exaatye'sij tɨjɨn: Muáaj paj nyavástara'
pué'een;
muáaj paj nyaj Dios pué'een, ɨ tɨ nyajapuáj huatányuusij ajta
naatyécha'ɨɨsij.”
27 Nyáaj nu nyij a'ɨ́j tyaata'sij a'ɨ́j tɨ tyí'cɨ'puaj ɨ tɨ anaquéej
huanɨe'huaca',
quee tyi'tɨ́j maj tyícha'ɨj íiyan cháanacaj japua maj tyí'ijta.
28 Ɨ nyaj jɨn jaxɨe've' pu jusén jɨme' jimi séeria'aj ja'mej,
ajta jimi tyámua' éenye'ej ja'mej ɨ nyaj jɨn tya'tányaratziiri'.
29 A'ɨ́ɨ mu jitzán ma'can jusén jɨme' tyu'ta'ɨ́jtaj ɨ maj jitzán eerányesij,
tɨ'ɨj ooj séjre'ej ɨ tajapuá tɨ séejre'.

30 ’Ajta tɨpua'aj a'ɨ́ɨmaj meyo'hua'xɨj je'ej nyaj tyihuo'muá'tyej
majta quee a'yan tyí'tyechajcaj je'ej nyej nyáaj tyu'ta'ɨ́jtaca',
31 tɨpua'aj muá'ɨtzeeria'aj ɨ nyenyúucaa jitze
majta quee já'astijria'aj ɨ nyaj jɨn tyu'ta'ɨ́jtaca',
32 puéjtzij nu huo'ta'sij a'ɨ́jcɨ jɨme' maj quee nyanamuaj majta je'ej
pua'aj tyityetyúu'cha'ɨɨj
a'ɨ́j nu jɨn puéjtzij huo'ta'sij ɨ nyacɨyéj,
33 ajta canu jaatapuá'cɨtaj nyaj jaxɨe've' a'ɨ́jcɨ ɨ David,
nyajta quee tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzeere'sij ɨ nyaj jɨn jimi tyámua' een.
34 Canu jaatáxaahuataj tyi'tɨ́j nyaj jɨn tya'tányaratziiri'
canu nyajta ootyá'ɨtzeere'ej a'ɨ́jcɨ jitze ɨ nyenyúucaa.
35 Séej nu'uj jimi tya'tányaratziiri' a'ɨ́jcɨ jɨme' nyaj tyámua' een
canu nyij jacuanamuan:
36 a'ɨ́ɨ mu jitzán ma'can jusén jɨme' tyu'ta'ɨ́jtaj ɨ maj jitzán eerányesij,
tɨ'ɨj ooj ɨ xɨcáj séjre'ej.
37 ¡A'náj tɨna'aj mu tyámua' éenye'ej muá'ju'un, a'yájna tɨ'ɨj ɨ
máxcɨrɨe'!
¡A'náj tɨna'aj mu tyámua' éenye'ej muá'ju'un, tɨ'ɨj ooj séjre'ej ɨ
tajapuá tɨ séejre'!”

38 Ajta a'yájna, papu'rɨ́j majúurɨej pajta jaataxána'vej
a'ɨ́jcɨ ɨ rey muáaj paj ja'antyíhuoj,
¡pajta jimi tyinyú'caca'!
39 Papu'rɨ́j jaatyú'uj ɨ paj jɨn tya'táratziiri' a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ muahuɨɨre';
pajta a'chóota' ya'rájrɨee ɨ cúruun a'ɨ́ɨn tɨ ja'a'rij.
40 Muáaj paj mui'caquej jarácuunaxɨj ɨ tɨ jɨn curiá'nami';
¡pajta néijmi'i huatyu'uj ɨ chájta'naj!
41 Néijmi'i mu ɨ maj mu jó'cɨ'ɨj tyí'nahua' tyi'tɨ́j maj a'yan tyí'xɨe've',
a'ɨ́ɨmaj mu je'ej pua'aj tyá'xaj ɨ maj a véjri' huacháatɨmee.
42 A'yaa paj tyu'tá' mej mij ɨ maj jájcha'ɨɨre'
ajméjca'taxɨ'ɨn muutyámua'va'aj a'ɨ́jcɨ jɨme' maj tyu'tyáamue'tɨj.
43 Pajta ju'tyaxɨ́ɨtya'ajraa ɨ tɨ jɨn tyí'ɨtzɨj ɨ chuumájra'
capáj pajta jáacha'ɨj tɨ'ɨj huatyéenyo'sej.
44 Papu'rɨ́j huáari'ri' ɨ maj jɨn naa huasé'rin,
pajta atyojo'hua'astɨ́raa a chóota' ɨ tyihuá' ɨpuáaj maj jitzan
acáatya'aj muá'cɨ'ɨj,
45 pajta quee che' jaatá' tɨ'ɨj jéehua nyinyi'ra'aj á'tyeevi'in
pajta je'en huápuɨ'ɨj tyévi'si' jaataséjrataca'.
46 Muáaj paj Tavástara' pué'een,
¿a'chunyéj pooj á'tyeeren pua'aváataj?
¿Nyi jusén jɨme' a'táaj ja'mej ɨ paj jɨn nyú'camuɨ', a'yájna tɨ'ɨj ɨ tɨéj?
47 Tavástara', ootámua'reej nyaj quee a'chu á'tyeeren nyaj júurij;
tɨ a'ɨ́jna ɨ tyévij, muáaj paj jaatyátaahuaca', quee a'chu á'tyeeren.

48 ¡Capu a'tɨ́j púj̨oorej tɨ jų́urij ajta je'en quee a'náj huámuɨ'nyij!
¡Capu a'tɨ́j púj̨oorej tɨ'ij quee huámuɨ'nyij!
49 Tavástara', ¿jo'nyij je'en a'ɨ́jna ɨ paj anaquéej jɨn taaxɨé'vej,
ɨ paj ja'táratziiri' ɨ David a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ paj jɨn tyámua' een?
50 Tavástara', huo'támua'ree a'ɨ́ɨjma ɨ maj muahuɨɨre'
maj jéehua ɨ tyeɨ́tyee je'ej pua'aj tyihuá'xaj;
tɨ nye jitze séejre' a'ɨ́jna ɨ maj jɨn je'ej pua'aj tyihuá'xaj.
51 Muáaj paj Tavástara' pué'een,
¡a'yaa mu je'ej pua'aj tyí'taxaj ɨ maj muájcha'ɨɨre'!
¡A'yaa mu a'náj tɨna'aj je'ej pua'aj tyá'xaj a'ɨ́jcɨ ɨ paj ja'antyíhuoj!

52 Che' jusén jɨme' tyámua' éenye'ej séjre'ej ɨ Tavástara'.
¡Che' a'yan tyá'ra'nyij!

Salmo 90

Ɨ Dios tɨ jusén jɨme' séejre' ajta ɨ tyévij tɨ quee a'chu juca'nyej

Je'ej tɨ tyu'tyéenyuj a'ɨ́jna ɨ Moisés, tyévij Dios tɨ jitze ajtyáma'can

1 Tavástara', muáaj paj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ tahuɨɨre'
tyatɨ'ɨj tyana'aj á'tɨjtɨ'rej tyajúurij.
2 Tɨ'ɨj quee eexúj maja'huá'tacaj ɨ jɨríj
ajta quee maja'huá'tacaj ɨ chuéj ajta cháanacaj,
tɨ'ɨj na'aj ajca'huá' ɨmuáj tɨ putyajá'rɨjcaa,
ajta je'ej tɨ ooj yetyojooméj,
muáaj paj Dios pué'een.
3 A'yaa paj ja'uurej ɨ tyévij tɨ'ij ajtáhua'aj chuéj huatyóotaahuaj
patɨ'ɨjta a'yan tyu'taxáj tɨjɨn: “Siajtáhua'aj xu chuéj
huatyóotaahuaj, mua'aj tyeɨ́tyee.”

4 A'yaa pu tyi'ja'yájna, séej ví'ra'aj nyinyi'ra'aj, muéetzij jimi,
a'yaa pu tɨ'ɨj tajquíj tɨ putyi'rɨjcáj, tɨ oochán yujo'mej.
¡A'yaa pu a'chu tɨ arí caa tyooméj ɨ tíca'rij!

5 Pajta huo'tyása'rɨeechij a'ɨ́ɨjma ɨ tyeɨ́tyee ca'nyíin jɨme',
mej mij jiye'tzín jó'vetyij tɨ'ɨj ɨ tɨ tyú'maaraca',
6 a'yaa mu een tɨ'ɨj ɨ tu'píj, tɨ ájnyinyiij ajta íiya' huataxútɨe'sij,
ajta tɨ'ɨjta chúmua' aj pu huatyáhuasij ajta je'en muɨ'nyij.

7 A'yaa pu tyi'ja'yájna, a'ɨ́j paj jɨn ta'antyipuá'ritye'sij ɨ paj jɨn
nyú'camuɨ',
¡ajta je'en je'ej pua'aj tyitojo'hua'naj!

8 A'ɨ́jna ɨ tyí'taxana'cɨra' ajta ɨ tyaj jɨn je'ej pua'aj rɨcɨj
a'ɨ́ɨ pu tyámua' naa tyu'taséjre'sij muéetzij jimi.

9 A'yaa pu tyi'ja'yájna, néijmi'i ɨ tajúuricamej
a'ɨ́j pu jɨn antyipua'rij ɨ paj jɨn nyú'camuɨ';
ajta ɨ nyinyi'ra'aj ɨ tyaj jitzán júurij a'yaa pu tyaja'huóopua'rixɨj
tɨ'ɨj séej nyaj ucayáatɨra'nyij.
10 Huéeicatyej japuan tamuáamuata' nyinyi'ra'aj tu á'tɨjtɨ' tyajúurij,
ajta ɨ maj jéetze' uhuácaca'nye'ej muáacuatyej nyinyi'ra'aj mu
á'tɨjtɨ',
ajta capu tyi'tɨ́j huɨɨre' maj a'ɨ́jna jɨn óotzaahuatye'ej maj jéehua
á'tyeevi'in
a'yaa pu'uj tyí'huɨɨre' mej mij jaapuéjtzitarej ajta muárɨe'rij mej
mij huóocha'ɨɨn.
¡Jiye'tzín pu mu jó'yi'ij ɨ nyinyi'ra'aj, a'yájna tyatɨ'ɨj tyajta ityáj!

11 ¿A'tanyíj jamua'reej je'ej tɨ een ɨ paj jɨn nyú'camuɨ'?
¿A'tanyíj jamua'reej tyi'tɨ́j tɨ muajaaxɨejtye'?
12 Táamua'tyej tyej tyij tyámua' tyée'iten a'chu tyaj á'tyeeren,
tyej tyij tyámua' tyojo'itéej tá'ra'nyij a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tyaj jɨn
ma'umuámua're'.

13 ¡Tavástara', huariá'ra' ityájma jimi!
¿A'chunyéj pooj mu' á'tyeeren?
¡Hua'ancu'vajxɨ' a'íijma ɨ maj muéetzij muahuɨɨre'!
14 A'ɨ́j paj taatá'an ɨ paj jɨn taxɨe've' tɨ'ɨj eeré'nyej ɨ xɨcáj,
tyatatyámua've'ej tu tyij tyí'chuiicaj tá'ju'un tya'tɨ'ɨj tyana'aj
á'tyeeren tyajúurij.
15 Taatá' tyaj jéehua á'tyeevi'in tyatatyámua've'ej
a'yájna tyatɨ'ɨj tyeríj á'tyeej tyaj je'ej tyá'tamuajtyej.
16 ¡Tyu'tá' mej mij ɨ maj muahuɨɨre' majta ɨ maj hua' jitze
eeráanyej
jaaséj muáaj paj jɨn tyí'muarɨe' ajta ɨ paj jɨn naa huasé'rin!

17 Che' a'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn naa tyihuojó'mua'raj ɨ Tavástara', a'ɨ́jna ɨ taj
Dios,
che' a'ɨ́ɨn tajitzé séjre'ej.
¡Tyámua' paj jáa'uurej, Tavástara', a'ɨ́jna ɨ tyaj jɨn tyí'muarɨe'!
¡Tyámua' paj jáa'uurej, jee, a'ɨ́jna ɨ tyaj jɨn tyí'muarɨe'!

Salmo 91

A'ǵjna ɨ Tavástara' a'ǵɨ pu a'ǵɨn pué'een ɨ tɨ tahuɨɨre'

1 A'ǵjna ɨ tɨ jitzán séejre' ɨ tɨ tyámua' tyé'cha'ɨj
a'ǵj tɨ jimi já'ma'can ɨ jútye' ɨmuáj tɨ já'sejre' ɨ tɨ néijmi'i
putyí'uurej ajta néijmi'i jɨn antyúumua'reej,
2 a'yaa pu tyé'ixaatye' ɨ Tavástara' tɨjɨn: "Muáaj paj nyecha'ɨj,
ɨ nyaj jitzán nyaca'nyej, nyaj Dios, ɨ nyaj jitzán tyí'ca'nyej."

3 A'ǵɨ pu'uj púj oorej tɨ'ij a' japua huatányuunyij
a'ǵjcɨ jimi ɨ tɨ avíitzij jɨn tyu'jé'caj ajta a'ǵjcɨ jimi ɨ tɨ je'ej pua'aj
tyú'uurej,
4 ji'nye a'ǵɨ pu tyámua' naa tyimue'cánasij,
jityán pej pij tyámua' tyí'cha'ɨɨri'huaj puá'mej.
¡A'ǵj pu jɨn muacánasij ɨ tɨ jɨn tyámua' een!
5 Capáj tyí'tzɨɨnye'ej tyi'tǵj tɨ je'ej rɨcɨj ɨ tǵca',
nusu ɨ túj ca tɨ ajta jéehua je'ej pua'aj tyí'rɨcɨj,
6 nusu tyi'tǵj tɨ je'ej tyu'ma'aj ta'mej ɨ tǵca'rij jitze,
nusu ɨ tɨ tye'entyípuaapua'rityee tɨ'ɨj huányeeri'cɨj ɨ xɨcáj jɨme';
7 ji'nye séej ví'ra'aj mu cui'nyij a' útata' pujmua'
majta tamuáamuata' ví'ra'aj a'muáca'ta' pujmua',
ajta muéetzij capu tyi'tǵj je'ej mua'uuren.
8 Muáaj papu'uj hua'raséeraj puá'mej,
pahua'séeraj paj puá'mej tɨ'ɨj a'yan tyá'ra'nyij a'ǵɨjma jimi ɨ maj
je'ej pua'aj rɨcɨj je'ej tɨ a'ǵɨjma jimi tyi'tyéevijtɨj.

9 Ji'nye papu'rǵj a'yan jáaruuj tɨ'ij ɨ Tavástara' muaatyáhuɨɨre'en,
ajta a'ǵɨn muacha'ǵɨj ja'mej ɨ tajapuá tɨ já'sejre',
10 capu tyi'tǵj a' jimi huataséjre'sij tɨ je'ej pua'aj een
capu ajta ɨ cui'nyi'ra'aj a'chéj ja'rá'iixaj;
11 ji'nye a'ǵɨ pu uhuojo'ta'ítyij ɨ maj jimi tyí'huɨɨre'
mej mij muáacha'ɨɨn jo'paj je'ej tyojooma'aj puá'mej.
12 A'ǵɨ mu jumuáca' jɨn mua'ajriásij
pej pij quee tyi'tǵj jitze eejca'cata'an.
13 Ɨ'ríitaj pu á'mej paj muajyéj tzajta' aja'tame'en,
hua' tzajta' ɨ maj tzǵɨnyi're' pajta ɨ cú'cu'see tzajta'.

14 "Nyáaj nu japuan huatányuusij,
tɨ'ij quee tyi'tǵj je'ej pua'aj ja'uurej,
ji'nye a'ǵɨ pu nyaxɨe've' ajta nyamua'tyej.
15 Tɨ'ɨj naatájeevej, nyáaj nu nyajta jaatájeevij;

¡nyáaj nu jamuán ajo'tyaváaj na'mej!
Nyajta japuan huatányuusij tɨ'ij quee je'ej tyóomua'ajcaj
nyajta je'en tyámua' tyaataséjrataj séecan jimi;
16 nyaatá'sij tɨ'ij tyámua' naa tyi'huóotyamua've'en ajta á'tyeevi'in
júurij:
¡nyajta jaatá'sij tɨ'ij huóotyamua've'en a'ɨ́jcɨ jɨme' nyej nyáaj japuan
huatányuusij!”

Salmo 92

Chuíicarij tyaj jɨn tyaatatyójtzi're'en

Chuíicarij ajta cuíinarij mej mij sáahuaj tyu'táchuiicaj

1 Tavástara' tajapuá paj já'sejre',
¡tyámua' pu naa tyí'xa'puɨ' tyaj tyimuaatatyójtzi're'en
tyajta a' jitze ma'can tyu'táchuiicaj ɨ tyaj jɨn
muaatyátzaahuatye'en!
2 Tyaj íiya' jaataxáj tyajta tɨ'ɨjta huariá'tɨca'rej
a'ɨ́jcɨ ɨ muáaj paj jɨn taxɨe've' ajta paj jɨn tyámua' een,
3 che' huatánamuajre'en ɨ canárij jitze tɨ tye'ejvivin,
xájtari' naa ɨ cuíinarij a'ɨ́jcɨ jitze ɨ áarpaj ajta ɨ canárij.

4 Muáaj paj Tavástara' pué'een,
¡muáaj paj tyámua' naa tyinaatyájtoo a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej paj huarɨ́j!
¡Jéehua nu nyetyamua've' a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej paj tyí'muarɨe'!
5 Muáaj paj Tavástara' pué'een,
¡va'cán paj jɨn tyí'muarɨe'!,
¡pajta huápuɨ'ɨj jaayí'tɨn je'ej paj ye'ej tyámua' tyú'mua'tyij!
6 ¡A'ɨ́ɨ mu ɨ maj quee tyi'tɨ́j huayí'tɨn quee púj oorej mej mij yo'itéej
muá'ra'nyij!
7 Tɨpua'aj ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj majta ɨ maj je'ej pua'aj
tyí'uurej
a'yan metyi'tyahuose' tɨ'ɨj ɨ tu'pij, ajta tyámua' tyé'yi'can hua' jimi,
a'yaa pu'uj tyu'tyáhuɨɨre'sij mej mij jusén jɨme' jó'vetyij.
8 Pajta muáaj, Tavástara', jusén jɨme' paj jútye' ɨmuáj já'sejre'.
9 Ajta tyi'tɨ́j pu sɨ́ɨj a'yan tyi'ja'yájna, Tavástara':
maj a'ɨ́ɨmaj antyipua'rij ɨ maj muájcha'ɨɨre';
majta ɨ maj je'ej pua'aj tyí'uurej jo'xɨ́sij.

10 Muáaj paj tyi'tá'caa nyej nyij jéetze' huatyényaca'nyej
a'yájna tɨ'ɨj ɨ túuru' tyo'huájca'nyej,
pajta nyamu'uutze' na'vá'huaatye'sij a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ naa tyaarɨe'ej.

11 Nyáaj nu nyij hua'sejran matɨ'ɨj eetávatzɨj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj nyéjcha'ɨɨre';
¡nyajta nu huá'namuajran je'ej maj tyúunyuste' ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj!

12 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyámua' tyí'tyetyeɨtyee a'yaa mu tyityaataxútɨe'sij tɨ'ɨj ɨ tacɨ́j
majta a'yan tyí'cɨɨren tɨ'ɨj ɨ jucúj a'áa tɨ jó'uuj a Líbano.
13 A'áa mu ja'huasti' a'ɨ́jcɨ jitze ɨ tyeyúujra' ɨ Tavástara';
majta huataxútɨe'sij a'ájna jo'tɨj ɨ Dios já'sejre'.
14 Tyij majta meríj huásij pué'eenye', móoche' mu huatatáque'sij;
a'náj tɨna'aj mu juca'nyáaj muá'ju'un majta tyámua' éenye'ej mua'mej,
15 majta je'en jaariá'xajta tɨ ɨ Tavástara', a'ɨ́jna ɨ tɨ nyecha'ɨj,
tyámua' pu éenye'ej séejre' ajta quee tyi'tɨ́j jitzán séejre' tɨ je'ej pua'aj een.

Salmo 93

Tavástara' pu Rey pué'een

1 ¡Tavástara' pu Rey pué'een!
¡Tavástara' pu arí a'ɨ́j tyu'tyóochejtyej ɨ tɨ naa tyu'sé'rin
ajta a'ɨ́jna jɨn curioonaj ɨ tɨ néijmi'i jɨn putyí'uurej!
A'ɨ́ɨ pu tyámua' jáaruuj ɨ cháanacaj, tɨ'ɨj quee táhuaanye'en.
2 A'yaa pu'ij ooj tyí'een, Tavástara', tyámua' pu een a'ɨ́jna ɨ paj jitzán huatyájcaj.
¡Muáaj paj jusén jɨme' séejre'!

3 Muáaj paj Tavástara' pué'een,
ɨ játya'naj pu tɨ'rájna ajta jéehua á'xɨre'ej;
4 ajta muáaj, Tavástara', jútye' ɨmuáj paj já'sejre',
jéetze' paj uhuájca'nyej quee ɨ jájtyij tɨ á'xɨre'ej
nusu ɨ japúutzarij tɨ atyúuta'huaj ɨ jájritze'.

5 Muáaj paj Tavástara' pué'een,
tyámua' pu een a'ɨ́jna ɨ paj jɨn tyu'ta'ɨ́jtaca'.
¡Ajta ɨ paj jɨn tyámua' een a'ɨ́j pu jɨn jusén jɨme' naa huasé'rin a' tyeyúuj!

Salmo 94

A'ɨ́jna ɨ Tavástara' a'ɨ́ɨ pu juées pué'een íiyan ɨ cháanacaj japua

1 ¡Huatá'sejrataj, Tavástara', Dios paj a'ɨ́jna jɨn antyía'mua'reej paj
tyámua' tyo'xá'puɨ'ɨntare'en!
2 Muáaj paj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ juées paj jɨn tyi'tyéjvee íiyan ɨ cháanacaj
japua;
¡ájchesij a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj óotzaahuatye'
a'yaa paj tyihuo'xá'puɨ'ɨntari'tze'en je'ej tɨ hua' jimi tyi'tyéevijtɨj!

3 ¿A'chunyéj móoj á'tyeeren, Tavástara',
a'chunyéj móoj á'tyeeren muutyámua'va'aj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj je'ej pua'aj
tyityetyúucha'ɨj?
4 Néijmi'i mu je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj
axáa mu tyí'jepe' majta jéehua óotzaahuatye';
¡a'ɨ́ɨ mu je'ej tɨn huóoxaxa'aj!
5 Muáaj paj Tavástara' pué'een,
a'ɨ́ɨ mu je'ej pua'aj huá'uurej a'tyéɨtyeristyamua';
mahua'xaahuataj ɨ maj a' jitze ajtyáma'can.
6 Mahuá'cu'raj ɨ úucaa maj antyúujɨɨmua'astariaca' majta ɨ maj séej
chuéj japua já'ma'can,
majta mu hua'cu'raj ɨ maj xá'rɨcaanyij.
7 A'yaa mu tyí'xaj tɨ ɨ Tavástara' quee atányeej,
tɨ ɨ Dios ra' ɨ Jacob quee tyi'tɨ́j je'ej tyí'mua'reej.

8 ¡Siata'aj tyihuojo'itéej xá'ra'nyij, tyeɨ́tyee siaj quee tyi'tɨ́j huayí'tɨn
siajta quee tyojó'itej!
¿A'najnyí sij tyi'tɨ́j je'ej tyu'tyátzaahuatye'sij?
9 ¿Nyiquij quee iityánamuaj
a'ɨ́jna ɨ tɨ jaatyátaahuaca' ɨ tyaj jɨn iityanamuáarajmee?
¿Nyiquij quee ajta a'tányeej
a'ɨ́jna ɨ tɨ jaatyátaahuaca' ɨ jɨ'sɨ́j?
10 ¿Nyiquij quee puéjtzij huo'tá'sij
a'ɨ́jna ɨ tɨ tyámua' huá'uurej ɨ tyeɨ́tyee séej chuéj japua maj
já'ma'can?
¿Nyiquij quee ajta tyi'tɨ́j mua'reej
a'ɨ́jna ɨ tɨ ju'cámua'riityej tɨ'ij tyu'yí'tɨhua'an ɨ tyévij?
11 Tavástara' pu jamua'reej tɨ ɨ tyáatɨ'
a'ɨ́j na'aj tyi'riá'mua'sij ɨ tɨ quee tyi'tɨ́j huɨɨre'.

12 Muáaj paj Tavástara' pué'een,
che' huatóotyamua've'en a'ífjna ɨ paj muáaj tyámua' joorej
pajta muáaj a'ífj tyámua' naa tyí'itɨɨj
13 ta'aj ij quee tyi'tífj jɨn je'ej tyóomua'ajcaj
tɨ'ɨjta je'ej pua'aj atyojoome'en,
ajta a'ífjcɨ jimi ɨ tɨ je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ɨj
a'ífj pu jimi tyámua' een jo'tɨj ja'tyévesij.
14 Ɨ Tavástara' capu mahuóohua'xɨj ɨ jutyéɨtyeristyamua',
capu ajta jujíɨmua'astacan ajóohua'xɨj ɨ maj jimi tyá'tzaahuatye'.
15 Majtáhua'aj mu tyámua' naa tyá'xa'puɨ'ɨntare'en a'ájna jo'maj
jóosɨ'rii,
majta néijmi'i ɨ maj tyámua' tyityetyúucha'ɨj a'yaa mu
tyityo'cárutyij.

16 ¿A'tanyíj nyaj japua huatányuusɨj
a'ɨíjma jimi ɨ maj je'ej pua'aj rɨcɨj majta je'ej pua'aj tyí'uurej?
17 Tɨpua'aj ɨ Tavástara' quee naatáhuɨɨre'nyijche'en,
nyáaj nu nyij nyeríj a'áa ja'séeria'cajche' jo'maj
tyityajá'ava'tacaa.
18 Nyatɨ'ɨj a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn: "Nya' íɨcaj pu antyípuɨnyej",
a'ífjna ɨ paj jɨn nyaxɨe've', Tavástara', a'íɨ pu mujo'vé'mej tɨ'ij
naatáhuɨɨre'en.
19 A'ífjna ɨ nyaj jɨn je'ej tyé'nyamua'tzej
tɨ jitzán tásiseerii ɨ nyamua'tzíira'aj,
muáaj paj tyámua' tyinaatyéeje nyej nyij huatányetyamua've'en.
20 Capáj muáaj huá'jaahuatye' a'ɨíjma ɨ juéesij ɨ maj quee tyámua'
tyá'xa'puɨ'ɨntare';
majta quee tyámua' rɨcɨj a'ífjcɨ jitze a' nyuucaaj,
21 ɨ maj avíitzij jɨn je'ej pua'aj ja'uurej a'ífjcɨ ɨ tɨ quee tyi'tífj jɨn
á'ɨtzeere' ajta tyámua' tyi'tyúucha'ɨj,
majta je'en tyu'tá'sij mej mij jaajé'caj.
22 Ajta ɨ Tavástara' pu a'ɨíɨn pué'een ɨ tɨ naatyáhuɨɨre'ej,
a'ífjna ɨ nyaj Dios pu a'ɨíɨn pué'een ɨ tyetyéj ɨ nyaj jitzan
huatyénya'avaaj.
23 Tavástara' pu tyu'tá'sij mej mij ɨ maj je'ej pua'aj
tyityetyúucha'ɨj
a'ífjna jɨn antyipua'rej ɨ maj jɨn jujíɨmua'aj je'ej pua'aj
tyityetyúucha'ɨj.
¡A'ífjna ɨ taj Dios pu hua'antyipua'ritye'sij!

Salmo 95

Tyiche' tatyámua've'ej tyetyu'táchuiicaj ɨ Tavástara' jimi

1 Musio'vá'ju', tyiche' tatyámua've'ej tyetyu'táchuiicaj ɨ Tavástara' jimi;
tyiche' tyu'táchuiicaj a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ tacha'ɨj ajta tajapuá huatányuusij.
2 Tyiche' tye'tyóotzi're'ej a'úun tyo'tyájrutyej jo'tɨj a'ɨ́ɨn já'sejre',
tyajta je'en jitzán ma'can tyu'táchuiicaj.
3 Ji'nye a'ɨ́jna ɨ Tavástara' ɨ Dios va'cán pu jɨn séejre',
a'ɨ́jna ɨ tɨ Rey jɨn tyi'tyéjvee néijmi'caa jimi ɨ tajapuá maj tyí'huɨɨre'.
4 A'ɨ́ɨ pu ɨ jumuáca' jitze ji'tyáa'
néijmi'i ɨ cháanacaj ajta néijmi'i ɨ tɨ jitzán tyí'sejre',
a'ɨ́ɨ pu ja'a'rij ɨ jɨríj tɨ jéetze' ajtɨ́tɨ'ɨjmee.
5 A'ɨ́ɨ pu ajta ja'a'rij ɨ jájrij, ji'nye a'ɨ́ɨ pu jaatyátaahuaca',
jumuáca' pu jɨn jaatyátaahuaca' a'ɨ́jcɨ ɨ chuéj tɨ huáchij.

6 Musio'vá'ju', tyiche' tyítunutaxɨ'ɨn tyajta je'en jaatyáanajche,
tyiche' tyítunutaxɨ'ɨn a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Tavástara',
ji'nye a'ɨ́ɨ pu táataahuaca'.
7 A'ɨ́ɨ pu taj Dios pué'een, tyajta ityáj tu tyeɨ́tyeristyamua'me'en pué'een;
ityáj tu cánya'xɨɨ pué'een tyaj a'áa ja'távee jo'tɨj a'ɨ́ɨn tyaja'tachuéj.

Xáanamuajri' ijíij je'ej tɨ a'ɨ́ɨn tyí'xaj tɨ a'yan tɨjɨn:
8 “Caxu tyóonaamuan ɨ juxɨéjnyu'caa tzajta' siatɨ'ɨj huarɨ́j a'ájna a Meribá,
siatɨ'ɨj séej xɨcáara' jitze huarɨ́j a'ájna a Masá, a'ájna jo'tɨj quee já'tyi'tɨj,
9 matɨ'ɨj naatáhuaviiri' nyaj tyi'tɨ́j jɨn a'yan huárɨnyij a'ɨ́ɨmaj ɨ já'muahuasimua'cɨ'ɨj,
tyij majta merɨ́j tyí'sejraca'aj je'ej nyaj tyí'muarɨe'ca'aj.
10 Huá'puatyej nyinyi'ra'aj nu á'tyeej nyaj nyú'camuɨ'
a'ɨ́ɨjma jimi ɨ tyeɨ́tyee,
nyajta a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn: A'ɨ́imaj ɨ tyeɨ́tyee huápuɨ'ɨj mu je'ej pua'aj tyityaajú',
¡camu ja'astej ɨ nyúucarij ɨ nyaj jɨn tyu'ta'ɨ́jtaca'!”
11 A'ɨ́j nu jɨn nyenyu'camu'uj a'yan nyetya'tányaratziiri'
maj quee a'áa jo'tyá'ɨtzeere'ej jo'maj nye jimi ja'huóoso'pe'en.”

Salmo 96

Chuíicarij tɨ jájcuaj ɨ Tavástara' jimi

1 Jájcuacan setyu'táchuiicaj a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Tavástara';
setyu'táchuiicaj ɨ Tavástara' jimi, a'yan siaj huacháatɨmee
néijmi'que' ɨ cháanacaj japua;
2 setyu'táchuiicaj ɨ Tavástara' jimi, tyámua' xu tyeetyátoonyij ɨ tɨ jɨn
ántyapuaj;
a'náj tɨna'aj xu jaxajta ɨ tɨ jɨn tajapuá huatányuusij.
3 Xaataxáj ɨ tɨ jɨn naa huasé'rin ajta ɨ tɨ jɨn tyámua' naa tyí'uurej
hua' tzajta' ɨ tyeítyee siajta a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj séej chuéj japua
jo'cháatɨmee,
4 ji'nye va'cán pu jɨn tyi'tyéjvee a'ɨ́jna ɨ Tavástara'
ajta jimi a'yan tyi'tyéevijtɨj tyej tyij tyu'táchuiicaj:
¡ajta a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ jéetze' á'tyesi're'!
5 Camu tyi'tɨ́j huɨɨre' ɨ hua' dioosijtyamua' ɨ séecan,
ji'nye ɨ Tavástara' pu jaatyátaahuaca' ɨ tajapuá tɨ séejre'.
6 ¡Tyámua' pu naa tyí'een jo'tɨj a'ɨ́ɨn já'sejre'!
¡A'ɨ́ɨ pu séejre' ɨ tɨ néijmi'i jɨn putyí'uurej ajta ɨ tɨ jɨn naa huasé'rin
ɨ tyeyúujra'!

7 Siata'aj huatóotonyij ɨ Tavástara' jimi, tyeítyee siaj huacháatɨmee ɨ
chájta'naj jitze;
siajta jáamua'tyij ɨ tɨ jɨn néijmi'i putyí'uurej ajta ɨ tɨ jɨn naa huasé'rin,
8 siata'aj jaatyátzaahuatye'en ɨ Tavástara' a'yájna tɨ'ɨj jimi tyúuxɨe've',
siajta tyu'támu'vejritaj ɨ tyeyúujra' tzajta',
9 siata'aj jaatyáanajche ɨ Tavástara' ɨ tyeyúujra' tzajta' tɨ naa huasé'rin.
¡Miche' néijmi'i ɨ tyeítyee ɨ maj a'yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj
japua jimi juviveej!
10 A'yaa xu tyihuo'té'exaatye'en tɨjɨn: "¡A'ɨ́jna ɨ Tavástara' pu Rey
pué'een!"
A'ɨ́ɨ pu tyámua' jáaruuj ɨ cháanacaj, tɨ'ɨj quee táhuaanye'en,
a'ɨ́ɨ pu néijmi'caa ɨ tyeítyee juxa'aj na'aj tyí'ijtye'.
11 ¡Miche' huatóotyamua've'en ɨ tajapuá ajta ɨ cháanacaj!
¡Che' huatyahuáatɨra'nyij ɨ jájrij ajta néijmi'i a'ɨ́j tɨ jitze tyí'sejre'!
12 ¡Che' huatóotyamua've'en ɨ ɨtzitáj ajta néijmi'i ɨ tɨ jitzán tyí'sejre'!
¡Miche' jutyamua've'ej huajíjhua ɨ cɨyéj tɨ tyú'uu,
13 a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Tavástara', tɨ yaja've'mej!
¡Jee, a'ɨ́ɨ pu yaja've'mej tɨ'ij tyu'ta'ɨ́jtaj ɨ cháanacaj japua,
ajta tyu'ta'ɨ́jtaj ɨ chájta'naj jitze yan tɨ séejre' ɨ cháanacaj japua
a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ xá'puɨ' ajta ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme'!

Salmo 97

Tavástara' pu Rey pué'een

1 ¡Siata'aj néijmi'que' huatóotyamua've'en ɨ cháanacaj japua!
¡Siajta huatóotyamua've'en jo'tɨj ja'rahuáchijmee ɨ jájritze'!
¡Tavástara' pu Rey pué'een!
2 Ajta jéetɨrij jariá'naj tɨquee tzajta' nyéeri'ij;
ajta ɨ ɨpuariáara'an a'ɨ́j pu jitze juca'nyej ɨ tɨ tyámua' een ajta huatóoje'yej;
3 ajta ɨ tɨéj anájcaj a'ɨ́jcɨ jimi
a'ɨ́ɨ pu'ij huá'teeraj a'ɨ́ɨjma ɨ maj jájcha'ɨɨre'.
4 A'ɨ́jna ɨ tɨ tyána'axcava'ra'aj a'ɨ́j pu jɨn huányeeri'ij ɨ cháanacaj japua,
¡ajta ɨ cháanacaj pu huatóoca'tzɨj tɨ'ɨjta a'ɨ́ɨjma huaséj!
5 Ajta ɨ jirɨ́j a'yaa pu tyu'tóotui'sij tɨ'ɨj ɨ xɨ́ɨjca
a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Tavástara', a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ néijmi'i ja'a'rij ɨ cháanacaj.
6 Ajta ɨ tajapuá tɨ séejre' pu jaxajta ɨ tɨ jɨn tyámua' naa tyá'xa'puɨ'ɨntare';
néijmi'i mu ɨ tyeɨ́tyee jaaséj ɨ tɨ jɨn naa huasé'rin.
7 Mahuo'tyáxaahuataca' a'ɨ́ɨjma ɨ maj sáanturij najchej,
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'ɨ́ɨjma jimi óotzaahuatye'.
Néijmi'i mu ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre' jimi ecóotutaxɨj.

8 Muáaj paj Tavástara' pué'een,
A'ɨ́jna ɨ chájta'naj Sión ajta séecan ɨ chájta'naj Judá tɨ jitze ajtyáma'can
a'ɨ́ɨ mu a'ɨ́j jɨn jutyamua've' je'ej paj muáaj tyu'ta'ɨ́jtaca',
9 ji'nye muáaj, Tavástara' jútye' ɨmuáj paj já'sejre',
muáaj paj néijmi'i japuan séejre' ɨ cháanacaj
pajta jéetze' hua' japua ɨmuáj séejre' ɨ maj a jimi tyí'huɨɨre'.

10 Tavástara' pu hua'xɨe've' a'ɨ́ɨjma ɨ tɨ quee hua'ráanajchi ɨ tɨ je'ej pua'aj een;
ajta tyámua' tyé'cha'ɨj ɨ hua' júuricamej ɨ maj jimi tyámua' een;
hua' japua pu huatányuusij mej mij quee je'ej huá'uurej ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj.
11 Tatzárij pu huataséjre'sij a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tyévij tɨ tyámua' tyi'tyúucha'ɨj;
majta huatóotyamua've'sij ɨ tyeɨ́tyee maj quee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere'.

12 ¡Siata'aj huatóotyamua've'en ɨ Tavástara' jimi, tyeɨ́tyee siaj tyámua' tyityetyúucha'ɨj,
siajta tyaatatyójtzi're'en ɨ tɨ jɨn ántyapuaj tɨ ajta tyámua' een!

Salmo 98

Tavástara' pu arí jatáa'saca' ɨ tɨ jɨn tyu'tyámue'tɨn

Chuíicarij

1 ¡Siata'aj jájcuacan tyu'táchuiicaj ɨ Tavástara' jimi,
ji'nye tyámua' pu va'cán jɨn tyú'ruuj tajimí ɨ tyaj jɨn je'ej
tyo'taséj!
¡Pu'ríj jatáa'saca' ɨ tɨ jɨn tyu'tyámue'tɨn
a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ néijmi'i jɨn putyí'uurej, ajta ɨ jumuáca' jɨme' tɨ
tyámua' een!
2 Ɨ Tavástara' pu arí jaataxájtaca' ɨ tɨ jɨn tyu'tyáamue'tɨj,
ajta arí jaataséjrataca' ɨ tɨ jɨn tyámua' tyá'xa'puɨ'ɨntare'
a'ɨ́ɨmaj mu mij jaaséj ɨ maj a'yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj
japua,
3 a'náj tɨna'aj pu jitzán séejre' ɨ tɨ jɨn tyú'xɨe've' ajta ɨ tɨ jɨn tyámua'
tyí'tyevij
a'ɨ́ɨjma jimi ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can.
¡Majta meríj néijmi'i jaaséj a'ájna ɨmuáj jo'tɨj ɨ cháanacaj
joo'ástɨmee
a'ɨ́jcɨ ɨ taj Dios tɨ jɨn tyu'tyáamue'tɨj!

4 Xuutyámua've'ej xu setyu'táchuiicaj ɨ Dios jimi,
mu siaj yan huacháatɨmee néijmi'que' ɨ cháanacaj japua;
jéehua xu naa tyityatóotyamua've'en
siajta jimi tyu'táchuiicaj.
5 Setyu'táchuiicaj ɨ Tavástara' jimi a'ɨ́jcɨ jitze setyi'cuíinaj ɨ arpaj,
siajta a'ɨ́jcɨ jitze canárij tɨ tye'ejvivin.
6 Siata'aj jutyamua've'ej setyu'táchuiicaj a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Tavástara', ɨ tɨ
Rey pué'een,
siajta néijmi'i a'ɨ́jcɨ jitze ɨ cɨ'sítye'rij tɨ tyí'sejre'.

7 Che' huatánamuajre'en ɨ jájrij ajta néijmi'i a'ɨ́j tɨ jitze tyí'sejre',
ɨ cháanacaj majta ɨ maj japuan huacháatɨmee;
8 che' ajta huatánamuajre'en ɨ játya'naj;
miche' antyóosɨire'en ɨ jɨríj mej mij huajíjhua muutyámua'va'aj
9 a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Tavástara',
ɨ tɨ mujo'vé'mej tɨ'ɨj tyu'ta'ɨ́jtaj ɨ cháanacaj japua.
A'ɨ́ɨ pu tyu'ta'ɨ́jtaj tɨ'ɨj na'aj tyi'chájta'najmee íiyan ɨ cháanacaj
japua
tyámua' tyu'toojé'yacan jɨme' ajta juxa'aj na'aj tyihuo'ta'ɨ́jtye'sij.

Salmo 99

Ɨ Tavástara' pu Rey jɨn tyi'tyéjvee tɨ jéetze' va'cán jɨn antyúumua'reej

1 ¡Tavástara' pu Rey pué'een!
¡Ɨ maj tajapuá tyí'huɨɨre' mu tyámua' tyé'cha'ɨj a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ jitzán acájca!
A'ɨ́ɨmaj mu ɨ tyeɨ́tyee juvivej, ajta néijmi'i ɨ cháanacaj.
2 Tavástara' pu va'cán jɨn tyi'tyéjvee a'ájna a Sión;
Tavástara' pu néijmi'caa japua séejre'.
3 Che' tyámua' eenye' ɨ tɨ jɨn ántyapuaj, va'cán pu jɨn séejre' ajta tzáahuatyi're';

¡Dios pu néijmi'i jɨn tyámua' een!

4 Muáaj paj Rey pué'een ɨ tɨ néijmi'i putyí'uurej ajta a'ɨ́j xɨe've' ɨ tɨ xá'puɨ';
muáaj paj néijmi'caa juxa'aj pana'aj tyu'tyájtoo.
Pajta tyámua' naa tyihuó'ixaaj ɨ yójmua'mua' a'ɨ́jcɨ ɨ Jacob
a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ xá'puɨ' ajta ɨ tɨ huatóoje'yej.
5 ¡Setyu'tatyójtzi're' ɨ Tavástara', a'ɨ́jcɨ ɨ taj Dios,
siajta tyítunutaxɨ'ɨn jo'tɨj a'ɨ́ɨn ja'ra'ɨ́ɨcajmee!

¡Dios pu néijmi'i jɨn tyámua' een!

6 A'ɨ́jna ɨ Moisés ajta ɨ Aarón a'ɨ́ɨ mu puaríij jɨn tyityetyu'uj;
Samuel pu ajta hua' tzajta' ajo'tyávaaca'aj ɨ maj tyaatatyójtzi'rej.
Tavástara' pu huo'tyáhuɨɨ a'ɨ́ɨjma
matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj jaatáhuaviiri' tɨ huo'táhuɨɨre'en.
7 Dios pu hua' jamuán tyu'xájtaca'
a'ɨ́jcɨ jitze ɨ jéetɨrij tɨ hua' japua aja'cáva'ca'aj,
majta a'ɨ́ɨmaj a'yaa mu huarɨ́j tɨ'ɨj tyihuo'ta'ɨ́j
majta mu ja'rá'astej ɨ nyúucarij tɨ hua' jimi jaatyájtoo.

8 Tavástara', taj Dios, ¡muáaj paj tyihuá'ixaatya'ca'aj!
Muáaj paj hua' jimi a'ɨ́ɨn pué'eenye'ej ɨ Dios tɨ tyú'uunyi',
ajta a'yaa paj cha'taj pana'aj puéjtzij tyihuo'tá' tyi'tɨ́j maj jɨn je'ej pua'aj huarɨ́j.
9 Setyu'tatyójtzi're' ɨ Tavástara' taj Dios,
¡siajta jimi tyítunutaxɨ'ɨn a'ájna ɨ jɨríj jitze tɨ tyámua' een!

¡A'ɨ́jna ɨ taj Dios, ajta Tavástara', néijmi'i pu jɨn tyámua' een!

Salmo 100

Tavástara' pu táataahuaca' jitzán tu tyij ajtyáma'can

Chuíicarij maj jɨn tyaatatyójtzi're'en.

1 ¡Setyu'táchuiicaj xuutyámua've'ej ɨ Tavástara' jimi,
mu siaj a'yan huacháatɨmee néijmi'que' ɨ cháanacaj japua!
2 Xuutyámua've'ej xu jaatyáanajche ɨ Tavástara';
¡xa'antyijíihuaj xu siajta jutyamua've'ej musio'vá'ju' a'ɨ́jcɨ jimi!
3 Siata'aj jáamua'tyij tɨ ɨ Tavástara' Dios pué'een;
a'ɨ́ɨ pu táataahuaca' ityáj tu tyij jitzán ajtyáma'can;
¡chájta'naj tu pué'een a'ɨ́j tyaj jitze ajtyáma'can tyajta cánya'xɨɨ
a'áa tyaj ja'távee jo'tɨj a'ɨ́ɨn tyaja'tachuéj!
4 Musio'vá'ju' jo'tɨj ja'pueertaj a'ájna jo'tɨj ja'rájta'cuaj ɨ tyeyúujra'
tzajta'
a'ɨ́j setyi'chuíicaj ɨ siaj jɨn tyaatatyójtzi're'en.
¡Setyu'tatyójtzi're', siajta tyámua' tyeetyátoonyij ɨ tɨ jɨn ántyapuaj!
5 Ji'nye ɨ Tavástara' pu tyámua' tojo'mua'raj;
ajta jusén jɨme' séejre' ɨ tɨ jɨn taxɨe've'
ajta ɨ tɨ quee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere' capu a'náj antyipua'rij.

Salmo 101

Tyi'tɨ́j tɨ jɨn ɨ rey tya'tóoratziiri' ɨ Dios jimi

Chuíicarij David tɨ ja'a'rij

1 Nyáaxɨe've' nyaj tyaatatyójtzi're'en ɨ tɨ jɨn taxɨe've' ajta ɨ tɨ jimi
tyámua' een;
nyáaxɨe've', Tavástara', nyaj muéetzij jimi tyu'táchuiicaj;
2 nyáaxɨe've' nyaj tyámua' naa tyí'chajca.
¿A'najnyí nye jimi mupo'va'ma'aj puá'mej?

Canu tyi'tɨ́j jɨn a'ɨtzéeria'aj na'mej
canu nyajta tyi'tɨ́j jɨn ootyá'ɨtzeere'ej jó'nyaj ja'chej,
3 canu che' a'náj ja'raséeraj na'mej
nyej nyij tyi'tɨ́j jɨn je'ej pua'aj tya'tányaratyij.

Nyahua'xana've' a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee ja'astej ɨ Dios;
¡canu a'náj tyu'tá'sij mej mij nye jimi ajtyáxɨirej!
4 Canu a'ɨ́j jitze tyi'ria'mua'síme'ej na'mej ɨ tɨ tyihuojó'jɨpuaj:
¡canu jaxɨe've' nyej nyij tyi'tɨ́j jɨn je'ej pua'aj rɨjcaj!

5 Canu huo'ta'sij mej mij tyí'xajtaj
maj xájtari' je'ej pua'aj tyihuá'xajtaj ɨ juxa'aj tyeítyee;
¡canu huá'jaahuatye' ɨ maj óotzaahuatye' nusu ɨ maj a'yan tyúuxaj
maj jéetze' tyámua' een mequée ɨ séecan!

6 A'íɨjma nu jaahuatye'en ɨ tyeítyee maj tyámua' tyityetyúucha'ɨj,
mej mij véjri' nye jimi ajo'cháatɨme'nyij;
a'íɨ pu'uj nye jitze ajtyáma'cantaj ja'mej
ɨ tɨ tyámua' naa atyeje'chej.
7 Ajta quee je'ej tyiɨ'ríitaj ja'mej tɨ síɨj nyaj jamuán aja'séejria'aj ɨ tɨ
tyú'cuanamuaj;
capu síɨj tɨ tyí'hue'tacaa nyej jimi aja' séeria'aj ja'mej.
8 A'náj tɨna'aj nu huo'tyápua'ritye'sij mej mij quee je'ej
tyáhuaasime'en
néijmi'i a'íɨmaj ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj;
¡nyajta hui'ráhua'xɨj a'ájna a chájta'naj jitze Tavástara' tɨ jitze
ajtyáma'can
néijmi'caa a'íɨjma ɨ maj tyi'tíj jɨn je'ej pua'aj rɨcɨj!

Salmo 102

Je'ej tɨ tyu'tyéenyuj a'íjna ɨ tɨ quee je'ej jájtyoovej

Je'ej tɨ tyá'huoo a'íjna ɨ tɨquee che' je'ej ja'tyoovej ajta tɨ'ɨj quee che'
jamua'reej je'ej tɨ huárɨnyij jéehua pu'ij junyuuste' ɨ Tavástara' jimi

1 Tavástara', huánamuaj je'ej nyaj tyi'tyényuusij,
¡tyu'tá' tɨ'ɨj muéetzij jimi ja'rá'astij je'ej nyaj tyí'jijhuaj!
2 Capáj nye jimi ja'avaataj mua' nyéerimij
nyatɨ'ɨjta quee je'ej jájtyoove'en;
¡tyámua' paj tyináanamuaj!,
¡ca'nácan paj huatányuunyij nyatɨ'ɨjta muaatájeevej!
3 Ji'nye ɨ nyajúuricamej pu ja'huóopua'rixɨ'ɨj a'yájna tɨ'ɨj ɨ cɨtzíj,
ajta ɨ nyacaríj a'yaa pu tya'taa tɨ'ɨj ɨ tɨ'ɨxcuáa,
4 capu che' juca'nyej ɨ nyaxɨéjnyu'caa
a'yaa pu een tɨ'ɨj ɨ tu'píj tɨ huatyáahuaj;
¡capu ajta che' nyaca'nyisti' nyej nyij tyú'cua'nyij!
5 Ɨ nyahue'ra' pu arí cávi'taxɨj ɨ nyacaríj jitze
a'íjcɨ jɨme' nyaj huápuɨ'ɨj nyeyiin.
6 A'yaa nu een tɨ'ɨj ɨ síihua'aj a'áa tɨ já'sejre' jo'tɨj quee já'tyi'tɨj,
tɨ'ɨj ɨ muacɨríj tɨ a'áa já'sejre' jo'tɨj quee jooyi'rij.
7 Canu che' cutzuj.
A'yaa nu een tɨ'ɨj ɨ pína'aj tɨ jusíɨj huayi'ij.

8 Majta quee a'náj jaatapuá'cɨtaca' maj je'ej pua'aj tyí'nyaxaj ɨ maj nyéjcha'ɨɨre'
majta je'ej pua'aj tyá'xaj ɨ nyaj jɨn ántyapuaj.
9 Nyajta quee che' páan cua', sulu a'ɨ́j nu'uj nyij ɨ nasíj;
ajta ɨ nyaj ja'antyíye'ej a'ɨ́ɨ pu já'naxcaj ɨ nyaj eetaja'ra'tajyi'ij,
10 a'ɨ́jcɨ jɨme' paj nyú'camuɨ' ajta ɨ tɨ muajaaxɨejtye',
ji'nye muáaj paj na'ajriáj pej pij majca'huáyee na'antyipuá'ritye'en.
11 Ɨ nyaj jɨn júurij a'yaa pu mutyojo'yi'ij tɨ'ɨj quéenyi'istarij;
a'yaa nu tyi'tyáhuasij tɨ'ɨj ɨ tu'píj.
12 Pajta muáaj, Tavástara', jusén jɨme' paj tyí'ijta;
¡a'náj tɨna'aj mu jamua'reeriaj muá'ju'un je'ej paj ántyapuaj!
13 Ájchesij, pajta ja'ancu'vaxɨ'ɨn ɨ Sión,
ji'nye pu'ríj tya'rá'aj a'náj tɨ a'yan tya'tácatyiij;
¡pu'ríj hua'xa'puɨ'ɨn paj tyaatú'uunyi'!
14 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj a jimi tyá'tzaahuatye' mu jaxɨe've' a' tyetyéj;
ajta quee tyámua' hua'asej a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ huatyu'uunyi'huaca'.

15 Néijmi'i ɨ tyeɨ́tyee majta ɨ maj tyí'ijta ɨ cháanacaj japua
a'ɨ́ɨ mu jaatyátzaahuatye'sij ɨ tɨ jɨn ántyapuaj ɨ Tavástara' majta ɨ tɨ jɨn naa huasé'rin
16 tɨ'ɨj a'ɨ́ɨn ajtáhua'aj jaatyátaahuaj ɨ Sión
ajta je'en huataséjre'en ɨ tɨ jɨn naa huasé'rin,
17 tɨ'ɨj jáanamuaj je'ej tɨ tyu'tyéenyuj a'ɨ́jna ɨ tɨ quee je'ej jájtyoovej
ajta je'en néijmi'i jɨn a'yan huárɨnyij je'ej tɨ jéehua tyá'huaviij.
18 Che' a'ɨ́jna ooyú'si'huaj
mej mij jáamua'reej ɨ maj majca'huáyee huataséjre'sij,
mej mij majta a'ɨ́ɨmaj tyaatatyójtzi're'en ɨ Tavástara'
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj majca'huáyee nanɨe'huan.

19 Tavástara' pu jaaséj ɨ cháanacaj a'ájna ɨmuáj a jútye',
jútye' ɨmuáj jo'tɨj tyámua' tyejé'een,
20 tɨ'ij huo'namuaj ɨ maj juyiin a'ɨ́jcɨ jɨme' maj námi'
ajta hua' japua huatányuunyij a'ɨ́ɨjma ɨ maj meríj a'yan tyihuo'taxájtaca' maj huó'cui'nyij,
21 ta'aj ij a'ájna a Sión, ajta a Jerusalén,
huatánamuajre'en maj jaataxáj majta tyaatatyójtzi're'en ɨ Tavástara'
22 matɨ'ɨj néijmi'i ɨ tyeɨ́tyee ɨ maj a'yan huacháatɨmee ɨ cháanacaj japua
tyúusɨɨre'en mej mij tyaatatyójtzi're'en.

23 A'ɨ́ɨ pu náari'ri' ɨ nyaj jɨn uhuájca'nyej nyatɨ'ɨj nyooj huama'caj ɨ juyéj jitze';

ajta je'en quee che' naatá' nyej nyij jéetze' á'tyeevi'in.
24 Nyáaj nu a'yan tyaaté'exaa tɨjɨn: “Nyaj Dios,
capáj ná'vi'tɨɨcare'en tɨ'ɨj ooj jé'ta' ná'ɨtziitya'aj nyaj a'yan séjre'ej.”
¡Capu a'náj antyipua'rij ɨ nyinyi'ra'aj muéetzij jimi!
25 Tyámua' paj jáaruuj ɨ cháanacaj tɨ'ɨj néijmi'i tyo'huatyóochej;
muáaj paj pajta jaatyátaahuaca' ɨ tajapuá tɨ séejre'.
26 Ajta néijmi'i pu a'ɨ́jna tye'entyipuá'rij,
ajta muáaj paj tyámua' éenye'ej jusén jɨn séejre'.
Néijmi'i pu a'ɨ́jna tyu'tyápa'naj, a'yájna tɨ'ɨj ɨ cáanarij;
¡muáaj paj seequéj ja'uuren tɨ'quij seequéj éenye'ej ja'mej!
a'yájna tɨ'ɨj a'tɨ́j tɨ seequéj eenye' tyu'tyóochejtye'en.
27 Pajta muáaj a'ɨ́ɨn pana'aj pué'een;
capu a'náj antyipua'rij ɨ nyinyi'ra'aj muéetzij jimi.
28 Tyámua' paj tyihua'cha'ɨ́ɨj puá'mej a'ɨ́ɨjma ɨ maj hua' jitze
eerányesij ɨ maj muahuɨɨre';
tyámua' paj huá'uuren a'ájna jo'paj muáaj já'sejre'.

Salmo 103

Tyámua' nu tyeetyátoosij ɨ Tavástara'

David tɨ ja'a'rij

1 Néijmi'i nu ɨ nyamua'tzíira'aj jɨn tyámua' tyeetyátoosij ɨ Tavástara';
néijmi'i nu ɨ nye tyévira' jɨn tyámua' tyeetyátoosij a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ
tyámua' een ɨ tɨ jɨn ántyapuaj.
2 Néijmi'i nu ɨ nyamua'tzíira'aj jɨme' tyámua' tyeetyátoosij ɨ
Tavástara',
nyajta quee séej jó'hua'xɨj ɨ tɨ jɨn tyámua' nyej jimi tyú'ruuj.
3 A'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ néijmi'i tyinaatú'uunyi'raj ɨ nyaj jɨn quee
xá'puɨ' huarɨ́j,
ajta néijmi'i jɨn tyí'nyahuaatye'en tyi'tɨ́j nyaj jɨn tyí'cui',
4 a'ɨ́ɨ pu nyaj japua huatányuusij nyej nyij quee huámuɨ'nyij,
ajta nɨe'cánasij a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ jɨn nyaxɨe've' tyámua' naa
tyu'toocua'nyéej,
5 ajta néijmi'i tyinaatá'sij ɨ tɨ jéetze' tyi'jɨ́'re'en
ajta nyajajcuare'en a'yájna tɨ'ɨj ɨ cué'ra'vej.

6 Tavástara' pu a'ɨ́j jɨn huá'xɨjtye'en ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme' tyámua' naa
tyá'xa'puɨ'ɨntare'
a'ɨ́ɨjma ɨ maj jájpuejtzij a'ɨ́jcɨ jɨme' maj je'ej pua'aj huá'uurej.
7 A'ɨ́j pu jaataséjra ɨ ju juyéj ajta je'ej tɨ tyu'muárɨej
a'ɨ́jcɨ ɨ Moisés ajta a'ɨ́ɨjma ɨ Israel maj jitze ajtyáma'can.

8 Tyámua' pu naa tyihuojó'mua'raj ɨ Tavástara' ajta tyihua'cu'vej'
ajta quee jiye'tzín tyinyú'caj ji'nye a'ɨ́ɨ pu taxɨe've'.
9 Capu a'náj tɨna'aj tatya'xɨ' capu ajta jusén jɨme' nyú'camuɨ';
10 capu a'yan tyitaatá' tɨ'ɨj tyi'tacɨ'puáatacaj
a'ɨ́jcɨ jɨme' tyaj je'ej pua'aj huarɨ́j ajta tyi'tɨ́j tyaj jɨn tyi'ijxána'cɨra',
11 ajta quee ɨ'rɨ́j tɨ huatye'iteehuaj ɨ tɨ jɨn hua'xɨe've' a'ɨ́ɨjma ɨ maj
ja'tzaahuatye'
a'yájna tɨ'ɨj quee tyíɨ'rij tɨ huatye'iteehuaj tɨ'ɨj na'aj ɨ tajapuá ɨmuáj
ajta iiye'ej cháanacaj japua.
12 Pu'rɨ́j a'ɨmuáj tyojoohuá'xɨj ɨ tyaj jɨn tyi'ijxána'cɨra'ca'aj,
a'yájna tɨ'ɨj a'ɨmuáj tyejé'sejre' jo'tɨj ɨ xɨcáj jé'ejnyinyiij ajta jo'tɨj
ja'ancáru'pij.
13 A'yaa pu een ɨ Tavástara', a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj ja'tzaahuatye',
tyámua' pu naa tyihuá'xɨe've' tɨ'ɨj ɨ hua' táataj ɨ tɨ'ríij,
14 ji'nye a'ɨ́ɨ pu jamua'reej je'ej tɨ ye'ej tyitáataahuaca',
tyámua' pu naa tyá'mua'reej tyaj chuéj tyana'aj pué'een.

15 A'ɨ́jna ɨ júuricama'ra' ɨ tyévij a'yaa pu een tɨ'ɨj ɨ tu'pɨ́j:
a'yaa pu tye'ejnyésij tɨ'ɨj ɨ xúuxu'uj a'ájna a'ɨtzitáj,
16 jiye'tzín pu ɨ áacaj jaariá'tuuxɨj, tɨ'quij quee che' aja'hua'taj ja'mej,
ajta je'en quee che' a'tɨ́j jamua'reeriaj ja'mej je'ej tɨ tyi'tɨ́j jáaruuj.
17 Ajta ɨ Tavástara' tɨ jɨn taxɨe've' a'ɨ́ɨ pu jusén jɨme' séejre'
a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj ja'tzaahuatye',
capu a'náj huatyápua'rij ɨ tɨ jɨn tyámua' tyá'xa'puɨ'ɨntare'
a'yaa pu jusén jɨme' tyi'séere'ej ja'mej ɨ tyeítyee jimi,
18 ajta a'ɨ́ɨmaj jimi ɨ maj ja'rá'astej je'ej tɨ a'ɨ́ɨn tya'tóoraj
majta quee yó'hua'naj maj a'yan rɨjcaj tɨ'ɨj a'ɨ́ɨn tyu'ta'ɨ́jtaca'.
19 Tavástara' pu arí ɨ ju'ɨpuáa tyámua' huáruuj a'ájna u tajapuá,
ajta ɨ tɨ jɨn tyí'ijta pu néijmi'que' antyúumua'reej.

20 ¡Tyámua' xu tyeetyátoonyij ɨ Tavástara', tajapuá siaj néijmi'i
putyí'uurej!
Mua'aj, mu siaj a'yan rɨcɨj je'ej tɨ a'ɨ́ɨn tyí'ijta,
siaj tyámua' tyá'namuaj siajta a'yan rɨcɨj tɨ'ɨj a'ɨ́ɨn tyí'ijta.
21 ¡Tyámua' xu tyeetyátoonyij ɨ Tavástara' mua'aj siaj
xantáaru'ustyamua'mua' pué'een,
ɨ maj jahuɨɨre' majta a'yan rɨcɨj je'ej tɨ a'ɨ́ɨn tya'ajxié'vi'ra'!
22 ¡Che' néijmi'i jitzán tyámua' tyí'sejria'aj ɨ Tavástara' tyi'tɨ́j tɨ a'ɨ́ɨn
tyú'taahuaca',
néijmi'que' jo'tɨj a'ɨ́ɨn tyejé'ijtaj!

¡Tyámua' nu tyeetyátoosij ɨ Tavástara' néijmi'i jɨme' ɨ
nyajúuricamej!

Salmo 104

Je'ej tyej tyaatatyójtzi're'en ɨ tɨ néijmi'i tyú'taahuaca'

1 ¡Tyámua' nu tyeetyátoosij ɨ Tavástara' néijmi'i ɨ nyajúuricamej
jɨme'!
¡Va'cán paj jɨn séejre', Tavástara' pajta nyaj Dios!
A'ɨ́j paj períj tyu'tyé'chejtyej ɨ tɨ naa tyu'sé'rin ajta tya'tátaavej;
2 a'ɨ́j paj períj jɨn eecá'naj ɨ tatzárij.
¡Muáaj paj jaatajíyo'rej ɨ tajapuá tɨ séejre' tɨ'ɨj cáanarij tɨ nyéeri'ij!
3 ¡Muáaj paj tyámua' jáaruuj ɨ jájtyij japua
ɨ tɨ japuan róoca'nyej a'chí'ij, pajta a'yan cha'taj jáaruuj ɨ jútye'
ɨmuáj!
Pajta a'ɨ́j japua yi'cacaa ɨ jéetɨrij,
a'ɨ́j paj jitze huatará'rɨe'sij ɨ áacaj.
4 A'ɨ́ɨ pu ɨ áacaj muéetzij jimi tyí'huɨɨre' tɨ'ij tyihuo'té'exaatye'en,
ajta ɨ tɨéj tɨ atyúumemej pu ajta muahuɨɨre'.

5 Pajta tyámua' naa tyeetyácajtye'en ɨ cháanacaj
ta'aj ij quee a'náj táhuaanye'en a'ájna jo'paj muáaj tyámua' yó'ruuj.
6 A'ɨ́jna ɨ jájrij pu ja'vá'najca'aj ɨ chuéj
a'yájna tɨ'ɨj cuxáa cáanaria'ra'an tɨ pué'eenye'.
Ɨ jájtyij pu tya'vá'najca'aj ɨ jɨríj.
7 Ajta muáaj paj jajtyá'xɨj, aj pu'ij tyíchee;
jiye'tzín pu huatóo'uj tɨ'ɨj ca'nyíin jɨn huatánamuajre a'nyúucaa.
8 Ajta huataséjre ɨ jɨríj
ajta jo'tɨj ja'cacúunyijmee,
néijmi'i pu a'yan tyu'ríj je'ej paj muáaj tyu'ta'ɨ́jtaca',
9 a'ájna jo'paj muáaj tyojo'tá' tɨ'ij a'áa jóo'astij,
tɨ'ij quee che' ja'vá'najca ɨ chuéj.

10 Muáaj paj uya'ta'ítyacaa ɨ jájtyij a'ájna jo'tɨj ja'ajmuɨ'yéjmee
tɨ'ij ajtyá'astij ɨ játya'naj jitze tɨ canyáatɨmee ɨ jɨríj jitze.
11 A'ɨ́j mu mij ɨ jájtyij ya'caa ɨ tyi'tyán simuáruunyij maj tyityaacɨ́'ɨj;
a'ɨ́j mu majta jɨn tyámua' naa tyí'tyeya'caa ɨ púuru'uj maj
huacɨ'ɨj.
12 A'ájna jo'tɨj joo'ástɨmee ɨ játya'naj
a'áa mu tyojóo'ito'rityee ɨ pína'see jútye' maj rá'rɨee,
¡a'ɨ́ɨ mu cɨ'xɨcaa, a'ɨ́jcɨ jitze ɨ tɨ tyi'tyáxamue' ɨ cɨyéj!

13 Muáaj paj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ tyí'ipuaj a' ɨtzitáj
a'ájna jo'paj muáaj ja'chej, jútye' ɨmuáj u tajapuá;

matɨ'ɨjta ca'nyíin jɨn huatyéviiyej a'ɨ́j paj jɨn tyámua' tyeetyátoosij
ɨ chuéj.
14 Petyi'tá'caa tɨ ajnyéj ɨ ɨxáj mej mij ɨ tyi'tyán jáacua'nyij,
ajta ɨ ítyeɨ'rij tyeɨ́tyee maj tyí'huastee
mej mij tyo'tácua'nyij ɨ cháanacaj japua,
15 a'ɨ́jna ɨ cue'ráj ca'nyíjra'aj tɨ hua'tá'caa,
ɨ nahuáj, mej mij a'ɨ́jna jɨn huatóotyamua've'en
ajta tyámua' naa jéetze' tyu'taséjre'sij ɨ hua' nyéerimij quee ɨ
aséityij jɨme'.
16 Ajta tyámua' naa tyí'huose'en ɨ tɨ tyú'uu,
ɨ jucúj a'áa tɨ jo'váatɨmee a Líbano Tavástara' tɨ jaahuástej.
17 A'ɨ́j mu jitze tyúu'ito'rityee ɨ pína'see maj jéetze' cíle'en,
majta ɨ cuaxúuj a'áa mu jóoche'tyee ɨ jucúj jitze.
18 Ajta a'ɨ́jcɨ jitze ɨ jɨríj tɨ ajtɨ́tɨ'ɨjmee a'áa mu jó'cɨ'ɨj ɨ chíutyee
simuáruunyij,
ajta ɨ tyetyéj tzajta' mu jóo'ava'tacaa ɨ jejtzɨ́ɨj.

19 Pajta ɨ máxcɨrɨe' huatyátaahuaca' tyej tyij jáamua'reej a'náj tɨ
putyí'rɨcɨ;
ɨ xɨcáj pu ajta jamua'reej a'tzáaj tɨ ancájrutyej.
20 Ajta ɨ tíca'rij huataséjre'sij tɨ'ɨjta huatyéchumua'rej,
aj mu mij huataséjre'sij ɨ tyi'tyán ɨtzitáj maj tyityaací'ɨj.
21 Ɨ muajyéj mu cɨ'xɨcaa mej mij tyi'tɨ́j huatyéevi',
a'yaa mu tyá'huaviij ɨ Dios tɨ'ij tyi'tɨ́j huo'tá'an maj jáacua'nyij.
22 Ajta tɨ'ɨjta ɨ xɨcáj eeré'nyej, aj mu mijta jo'jú'un
majta je'en huatyéjisij jo'tɨj ja'tyásta'najmee.
23 Aj pu'ij té'ej ɨ tyáatɨ' eeráamej tɨ'ij a'áa jó'me'en jo'tɨj
tyajá'muarɨe'
ajta je'en tyí'muarɨe'en 'asta na'aj quee huaré'chumua'rej.

24 ¡Jéehua paj tyú'taahuaca', Tavástara'!
A'ɨ́j paj jɨn tyú'taahuaca' ɨ paj jɨn jéehua tyu'yí'tɨn;
¡ɨ cháanacaj japua pu tyí'sejre' néijmi'i paj muáaj tyú'taahuaca'!
25 A'áa pu já'sejre' ɨ jájrij, antayóoj ajta huápuɨ'ɨj va'tɨ́j séejre',
jo'maj jéehua ɨ tyi'tyán tyityaja'xoo,
maj vivéejmee ajta ɨ maj cíle'en;
26 a'áa mu majta ɨ báarcuj já'cɨɨnyej, a'áa mu majta já'sejre' ɨ tyi'tyán
maj tzɨ́ɨnyi're',
a'ɨ́jna ɨ tɨ tzɨ́ɨnyi're' muáaj paj jaatyátaahuaca' pej pij a'ɨ́j jɨn
huáhuajca.
27 Néijmi'i mu a'ɨ́ɨmaj muéetzij jimi tyi'ijchó've'
pej pij tyihuo'tá'an ɨ maj tyú'cua'nyij a'tzáaj tɨ a'yan hua' jimi
tya'tácaj.

28 Muáaj paj tyihuo'tá'sij, a'íi mu mij tya'ancuriáa'sij;
a'muáca' paj jin tyihuo'tá'sij, majta je'en a'íimaj tyámua' naa tyityaatajú'xaj;
29 tipua'aj puaatyá'avaaj hua' jimi, metyu'tátziinye'ej;
tipua'aj pequee che' huo'tá'an maj ucayáatiyi'can, a'íi mu cui'nyij majta je'en majtáhua'aj chuéj huatyóotaahuaj.
30 Ajta tipua'aj a'júuricamej upahuojo'ta'ítyi're'en, a'íi mu huose'en, a'yaa pej pij tyá'jajcuare'en ti'ij naa huasé'rihua'an i cháanacaj.

31 ¡Jusén pu jin séejre' a'íjna i Tavástara' ti jin naa huasé'rin!
¡Tavástara' pu jutyamua've' je'ej ti tyi'tíj tyu'tyátaahuaca'!
32 Ɨ cháanacaj pu juvivej ti'ijta a'íin jaaséj,
¡ajta ájcitzujtarij i jiríj tipua'aj a'íin ja'ajtamuárie'en!

33 Nyati'ij nyáaj nyooj séjre'ej nyajta júurij,
nyetyu'táchuiicaj i Tavástara' jimi nyaj Dios.
34 A'yaa nu tyá'xie've' ti ja'ráanajche i Tavástara' je'ej nyaj tyi'riá'mua'sij,
ji'nye a'íj nu jimi jatyoovej i nyaj jin huatányetyamua've'en.
35 ¡Miche' huaria'xij i cháanacaj japua i maj tyí'xana'cire'!
¡Miche' antyipua'rej i maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ij!
¡Tyámua' nu tyeetyátoosij i Tavástara' néijmi'i i nyajúuricamej jime'!
¡Alelúuyaj!

Salmo 105

Je'ej ti i Dios tyu'muárıej a'íijma jimi i maj Israel jitze ajtyáma'can

1 ¡Setyu'tatyójtzi're' i Tavástara'!
¡Siajta jaariá'xaj je'ej ti a'íin ántyapuaj!
Siahuo'ré'ixaatye' i chájta'naj jitze je'ej ti a'íin tyí'muarie'.
2 Siajta tyu'táchuiicaj a'íj jitze ma'can.
¡Xaataxáj je'ej ti a'íin va'cán jin tyí'muarie'!
3 Siajta a'íjna jin ahuóotzaahuatye'en i ti tyámua' een i ti jin ántyapuaj.
¡Che' jutyamua've'ej i hua'xiéjnyu'caa
a'íijma i maj jahuoo i Tavástara'!
4 A'íj xu jitze huatyóoca'nyej i Tavástara', siajta a'íjci jitze i ti jin néijmi'i putyí'uurej;
Tavástara' xu jitze a'náj tina'aj tyí'ca'nyej.

5 Xo'támua'reej tɨ a'ɨ́ɨn va'cán jɨn tyí'muarɨe' ajta naa tyu'sé'rin,
ajta je'ej tɨ a'ɨ́ɨn tyaataxájtaca' ɨ tɨ jɨn tyu'ta'ɨ́jtaca',
6 mua'aj, ɨ siaj a'ɨ́j jitze eeráma'can ɨ Abraham ɨ tɨ jahuɨɨre',
mua'aj, yójmua'mua' a'ɨ́jcɨ ɨ Jacob, a'ɨ́ɨn tɨ jamua'antyíhuoo.

7 A'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ Tavástara', taj Dios;
¡a'ɨ́ɨ pu néijmi'que' tyí'ijta ɨ cháanacaj japua!
8 Tyij ajta mue'tɨ́j séej ví'ra'aj nyinyi'ra'aj mutyojo'me'en
capu a'náj yo'huá'xɨj tyi'tɨ́j tɨ jɨn tya'tóoraj ɨ junyúucaa jitze,
9 a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ jɨn tya'táratziiri' ɨ Abraham,
ajta tyi'tɨ́j tɨ jɨn tya'tóoraj a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Isaac
10 a'yaa pu ajta tyeetyájtoo tɨ'ɨj nyúucarij maj jɨn tyu'ta'ɨ́jtaj a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Jacob,
ajta a'ɨ́jna jɨn jusén jɨme' tya'tácaj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ Israel maj jitze ajtyáma'can,
11 tɨ'ɨj a'yan tyu'taxájtaca' tɨjɨn:
"A'ɨ́j nu ɨ chuéj muaatá'sij a'áa tɨ ja'ajtyáma'can a Canaán
a'yájna tɨ'ɨj muéetzij tɨ muáacɨ'tyij pata'aj pij ja'ancuriá'an."

12 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj cɨ́ɨ mana'aj ará'axcaa,
majta je'cáj ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can,
13 a'yaa mu mij a'ɨ́ɨmaj tyityajú'ca'aj séej chuéj japua majtáhua'aj séej chuéj japua
jo'maj séecan tyejé'ijtaj majtáhua'aj jo'maj séecan tyejé'ijtaj,
14 Dios pu quee tyu'tá' tɨ'ij tyi'tɨ́j je'ej pua'aj huó'uurej,
ajta tyámua' tyihuo'té'exaaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyí'ijtaca'aj a'yan tɨjɨn:
15 "Je'ej huá'uurej a'ɨ́ɨjma ɨ nyaj hua'antyíhuoj
caxu siajta je'ej pua'aj huá'uurej a'ɨ́ɨjma ɨ maj nye jitze ma'can tyí'xaxa'aj."

16 Ajta tyu'tá' mej mij huatatájcun a'ɨ́jcɨ chuéjra' japua,
ajta néijmi'i tyihuáa'ri'ri' ɨ tɨ tyí'cue'ri'.
17 Ajta a'ɨ́ɨjma jimi pu anaquéej huata'ítyaca' a'ɨ́jcɨ ɨ José,
a'ɨ́jcɨ ɨ maj a'yan tyáatooca'aj tɨ'ɨj ɨ tɨ ca'nyéjrij jɨn tyí'huɨɨre'.
18 Majta cadéenaj jɨn tyaapuéj ɨ ɨcájra'an jitze;
¡majta a'úun ye'tyáanaj jo'tɨj tyapúusti' jɨn tyeje'tyánami'!
19 A'ɨ́jna ɨ nyúucaria'ra' ɨ Tavástara' pu jaatyéesej a'ɨ́jcɨ ɨ José,
'asta na'aj quee a'yan tya'róo'astej je'ej tɨ ɨ José tyu'taxájtaca'.
20 A'ɨ́jna ɨ rey, ɨ tɨ mui'caa tyí'ijtya'ca'aj ɨ tyeɨ́tyee,
a'ɨ́ɨ pu a'yan tyu'ta'ɨ́jtaca' mej mij ji'rátoonyij jo'tɨj je'tyánami'huaca'aj,
21 ajta ja'antyíhuoj tɨ'ij tyu'ta'ɨ́jtaj ajta néijmi'i jɨn antyúumua'reeriaj jo'tɨj a'ɨ́ɨn ja'chej,
néijmi'i jɨme' tyi'tɨ́j tɨ a'ɨ́ɨn tyícha'ɨɨca'aj,

22 tɨ'ij tyihuó'mua'tyen ajta tyámua' tyihuo'cámua'riitye'en
a'ɨ́ɨjma ɨ maj tyí'ijta ajta a'ɨ́ɨjma ɨ huáasij.

23 Aj pu'ij té'ej a'ɨ́ɨn mujo'vé'mej ɨ Israel, a'ɨ́ɨn tɨ'ij pué'een ɨ Jacob,
a'yaa pu'ij a'áa tyejé'chajca'aj a Egipto tɨ'ɨj ɨ tɨ séej chuéj japua
já'ma'can,
a'ɨ́jcɨ japua ɨ chuéj tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Cam.
24 Dios pu'ij tyu'tá' mej mij huápuɨ'ɨj huatámui'rej ɨ
tyeɨ́tyeristyamua'me'en,
majta je'en jéetze' huatyóoca'an mequee a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Egipto
já'ma'can.
25 Ajta a'yaa pu huó'ruuj mej mij ɨ maj Egipto já'ma'can
huá'anchueere'en a'ɨ́ɨjma ɨ tyeɨ́tyeristyamua'me'en
ajta mej mij huo'cuanamuan ɨ Dios maj huɨɨre'.

26 Aj pu'ij Dios Moisés ujo'ta'ítyaca' ɨ tɨ jimi tyí'huɨɨre',
ajta a'ɨ́jcɨ ɨ Aarón, ɨ tɨ ajta arí ja'antyíhuooca'aj,
27 a'ɨ́ɨ mu mij a'yan huarɨ́j ɨ maj jɨn tyámua' tyo'taséj ɨ Dios jimi
a'ájna jo'tɨj quee já'tyi'tɨj:
¡majta jéehua tyu'séj a'ɨ́jcɨ japua ɨ chuéj Cam tɨ tyaja'rájtyapuaj!
28 Dios pu tíca'rij ujo'ta'ítyaca' ɨ tɨ jɨn néijmi'i tya'vá'naj,
majta ɨ Egipto maj já'ma'can camu ja'rá'astijrej ɨ nyúucaria'ra'.
29 Ajta tyu'tá' tɨ'ij xúure'ej huatyóotaahuaj ɨ jájtyij tɨ muɨ'yej ɨ
játya'naj jitze,
ajta néijmi'caa huácuij ɨ hue'tyée;
30 jéehua pu ajta taachuísee ujo'ta'ítyaca' a'ɨ́jcɨ chuéjra' japua,
a'áa mu mij majta ja'rá'aj jo'tɨj ɨ rey já'hui'care'ej.
31 Dios pu tyu'taxájtaca', matɨ'ɨj mij jéehua ɨ xɨe'rúj huataséjre maj
cíle'en ajta maj vivéejmee
néijmi'que' mu mij oorióonajchaca' ɨ chuéj japua a'áa tɨ
ja'ajtyáma'can a Egipto.
32 Ajta quee víityee ujo'ta'ítyaca', sulu a'ɨ́ɨj pu'uj ɨ tyéetyee
ajta tɨéj a'ɨ́jcɨ japua ɨ chuéj a'áa tɨ huataca'aj.
33 Ajta yo'rɨej ɨ úuvaj maj jahuastya'ca'aj ajta a'ɨ́jcɨ ɨ xápua' maj
jata'ítyɨ'rica'aj;
¡tye'entyipuá'rij ɨ tɨ tyú'uuca'aj a'ájna a Egipto!
34 Dios pu tyu'taxájtaca', majta je'en ɨ vítzi'cɨɨ huataséjre;
¡majta jéehua huápuɨ'ɨj ará'axcaa, capu ij ɨ'riitaca'aj maj huo'tyé'iten!
35 ¡Majta néijmi'i tyu'riá'xɨj ɨ tu'píj ɨtzitáj tɨ tyú'uuca'aj
majta néijmi'i ɨ chuéj japua tɨ tye'ejnyájca'aj!
36 ¡Ajta huo'cuij, a'ájna a Egipto,
a'ɨ́ɨjma ɨ hua'yojmua' maj anáatya'aj huanánɨe'huaca' a'áa maj
já'ma'can!

37 Aj pu'ij té'ej ɨ Dios hue'ráavi'tɨj ɨ jutyéɨtyeristyamua' a'ájna
majta a'ɨ́jna jo'tɨɨ ɨ ooroj majta ɨ pláataj,
ajta quee sɨ́ɨj tɨ hua' jitze ajtyáma'can tyi'tɨ́j jɨn tyu'puéjtyi'huaca'.
38 A'ɨ́ɨmaj ɨ Egipto maj já'ma'can mu huatóotyamua'vej matɨ'ɨj huo'séj maj jo'cɨ́j,
ji'nye huápuɨ'ɨj mu tyí'tzɨɨnya'ca'aj.
39 Dios pu jéetɨrij ujo'ta'ítyaca' tɨ'ij hua'vá'naj
ajta tɨéj tɨ'ij tɨ́ca' huo'tyátatzavi'tye'en.
40 Majta a'ɨ́j tyu'táhuoo ɨ maj tyú'cua'nyij, aj pu'ij so'ríj ujo'ta'ítyaca',
majta a'ɨ́j jɨn tyámua' naa tyityaatajú'xaj ɨ páan jútye' tɨ je'cáanyej.
41 Ajta ɨ tyetyéj tɨ tyétyee pu ajtyátaaraca', aj pu'ij jájtyij a'ɨ́j jitze eerámuɨ'yaca'
a'ɨ́ɨ pu'ij huatámuɨ'yaca' a'ájna jo'tɨj quee já'tyi'tɨj a'yájna tɨ'ɨj játya'naj.
42 Ji'nye a'ɨ́j pu ootámua'reeri' ɨ tɨ tyámua' een ɨ tɨ jɨn tya'tóoratziiri'
a'ɨ́j tɨ a'yan tya'táratziiri' ɨ Abraham ɨ tɨ jahuɨɨre'.
43 A'yaa pu'ij ɨ Dios tyihue'ráavi'tɨj ɨ jutyéɨtyeristyamua' ɨ tɨ arí hua'antyíhuooca'aj,
mua'antyijíihuaj a'ɨ́jcɨ jɨme' maj huatóotyamua'vej,
44 ajta je'en a'ɨ́j huo'ta' ɨ chuéj séecan tɨ jimi ajtyáma'can taca'aj
ajta a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ tyú'cɨɨriaca' a'ɨ́ɨmaj maj tyu'muárɨej ɨ séej maj chájta'naj jitze aja'chej,
45 mej mij tyu'tyátzaahuatye'en majta je'en a'yan huárɨnyij
je'ej tɨ tyí'ijta ɨ nyúucaria'ra' ajta je'ej tɨ tyí'mua'taj ɨ Tavástara'.

¡Alelúuyaj!

Salmo 106

Tyi'tɨ́j maj jɨn a'náj tɨna'aj atyá'ɨtze'rihua'aj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can

1 ¡Alelúuyaj!

Setyu'tatyójtzi're' ɨ Tavástara', ji'nye a'ɨ́ɨ pu tyámua' tyihuojó'mua'raj,
ajta ɨ tɨ jɨn taxɨe've' jusén jɨme' pu séejre'.
2 ¿A'tanyíj púj oorej tɨ'ij jo'tyéeyu'xaj ɨ tɨ jɨn tyu'tyáamue'tɨj ɨ Tavástara'?
¿A'tanyíj púj oorej tɨ'ij a'yan tyaatatyójtzi're'en tɨ'ɨj jimi tyi'tyéevijtɨj?

3 Miche' huatóotyamua've'en ɨ maj tyámua' tyityetyúucha'ɨj
majta a'náj tɨna'aj tyámua' rɨcɨj.
4 Pano'támua'reej nyéetzij, Tavástara', patɨ'ɨj tyámua'
tyihuo'tyátoonyij a'tyéɨtyeristyamua';
nyéetzij paj nyamua'reeriaj patɨ'ɨj mujo'vé'me'en pej pij hua' japua
huatányuunyij,
5 nyata'aj nyij nyáaj jaaséj ɨ maj jɨn huatóotyamua've'sij a'ɨ́ɨmaj ɨ paj
hua'antyíhuoj,
nyata'aj nyij huatányetyamua've'en nyajta ootányatzaahuatye'en
a'ɨ́ɨjma jamuán ɨ maj a' jitze ajtyáma'can.

6 A'yaa tu cha'taj tyana'aj tyityo'tyá'ɨtzeerej matɨ'ɨj ɨ
tahuásimua'cɨ'ɨj;
tu'rɨ́j je'ej pua'aj tyityo'cájrupij, tyajta tyerɨ́j je'ej pua'aj huarɨ́j.
7 A'ɨ́ɨmaj ɨ tahuásimua'cɨ'ɨj, a'ájna a Egipto,
camu tyu'tyátzaahuatyej je'ej paj muáaj hua' jimi va'cán jɨn
tyu'muárɨej,
majta mu yo'huá'xɨj a'ɨ́jcɨ ɨ paj muáaj jɨn hua'xɨe've',
camu majta muáanamuajri' véjri' a'ájna jájritze' tɨ po'vij.

8 Ajta ɨ Dios pu hua' japua huatanyúj, ajta huo'ta' mej mij
jáamua'tyij ɨ tɨ jɨn néijmi'i putyí'uurej
a'yaa pu huarɨ́j tɨ'ɨj tyámua' tyu'tyá'ɨtzeere'en ɨ tɨ jɨn ántyapuaj.
9 Ajta jajtyá'xɨj a'ɨ́jcɨ ɨ jájrij tɨ po'vij a'ɨ́ɨ pu'ij aria'huaxɨj.
A'yaa mu mij huáchiste' tyitya'antacɨ́j a'ɨ́jcɨ jitze ɨ jájrij
a'yájna tɨ'ɨj jo'tɨj quee já'tyi'tɨj.
10 A'yaa pu'ij hua' japua tyu'tanyúj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj hua'ajcha'ɨɨre',
ajta a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj hua'xana'va'ca'aj.
11 Ɨ jájtyij pu hua'vá'naj a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee hua'séjramu'ca'aj
ajta quee sɨ́ɨj júurij huatyá'ɨtzeerej.
12 Aj mu mij tyá'antzaahuaj a'ɨ́jcɨ jitze ɨ Dios tɨ tyihua'táratziiri'
majta je'en jimi tyu'táchuiicaca'.

13 Majta jiye'tzín mu yo'huá'xɨj je'ej tɨ ɨ Dios tyi'tɨ́j hua' jimi
huáruuj,
majta quee tyu'chó'vej mej mij jáamua'tyij je'ej tɨ tyi'tɨ́j hua' jimi
tya'tácatyiij.
14 A'ájna, jo'maj jujɨ́ɨmua'aj já'sejria'ca'aj jo'tɨj quee já'tyi'tɨj,
a'áa mu quee tyámua' huarɨ́j a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Dios
a'yaa mu tyá'xɨe'va'ca'aj tɨ a'ɨ́ɨn a'yan huárɨnyiiche' je'ej maj
a'ɨ́ɨmaj tyá'xɨe'va'ca'aj.
15 Ajta ɨ Dios pu a'yan tyihuo'tá' je'ej maj a'ɨ́ɨmaj tyaatáhuaviiri',
ajta a'ɨ́j pu uhuojo'ta'ítyi'ri' ɨ cui'nyi'ra'aj maj jɨn huácui'nyij.

16 A'ájna jo'maj tyojo'tyá'ɨnaamuaca'aj a'áa mu ja'anchueerej a'ɨ́jcɨ ɨ Moisés,
majta a'ɨ́jcɨ ɨ Aarón, a'ɨ́jna ɨ tɨ tyámua' tyá'huɨɨria'ca'aj ɨ Tavástara'.
17 Aj pu'ij ɨ chuéj atyátaariaca' a'ɨ́ɨ pu'ij ajo'cájrupij ɨ Datán,
majta je'en a'ɨ́ɨjma ɨ Abiram maj jitze ajtyáma'cantaca'aj.
18 ¡Ajta ɨ tɨéj ájtaa a'ɨ́ɨjma jimi!
¡A'ɨ́ɨ pu'ij ɨ tɨéj huo'tyáatɨej ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨɨca'aj!

19 Majta a'ájna ɨ jɨrɨ́j japua Horeb tɨ tyaja'rájtyapuaj a'áa mu visáaru' huatyátaahuaca',
tyi'tɨ́j ooroj maj jɨn jaatyátaahuaca', a'ɨ́j mu mij huatyánajchaca':
20 ¡a'ɨ́j mu seequéj huáruuj ɨ Dios tɨ naa huasé'rin
a'ɨ́jcɨ jime' ɨ tyi'tɨ́j tɨ a'yan huasé'rin tɨ'ɨj túuru' ɨxáj tɨ cua'caa!
21 Meyo'hua'xɨj ɨ Dios, ɨ tɨ hua' japua huatanyúj,
ɨ tɨ va'cán jɨn tyu'muárɨej a'ájna a Egipto,
22 ajta jéehua tyámua' tyú'ruuj ɨ tɨ naa tyu'sé'rin a'ɨ́jcɨ japua ɨ chuéj tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Cam
ajta ɨ maj jɨn je'en tyo'taséj a'ájna a jájritze' tɨ po'vij.
23 Dios pu a'yan tyu'taxájtaca' tɨ hua'antyipua'ritye'sij;
ajta a'ɨ́jna ɨ Moisés, a'ɨ́ɨn tɨ ja'antyíhuoj, a'ɨ́ɨ pu hua' jimi ajo'tyéechaxɨ
ajta je'en jaatyápua'rij ɨ Dios tɨ jɨn nyu'camuɨ'ca'aj,
a'ɨ́ɨ pu'ij quee tyu'tá' tɨ'ij hua'antyipuá'ritye'en.

24 A'yaa mu mij majca'huáyee quee tyaataxɨe'vej ɨ chuéj tɨ naa huasé'rin,
majta quee tyá'antzaahuaj je'ej tɨ ɨ Dios tyihua'táratziiri',
25 majta ɨ ju'ɨnáamua tzajta' je'ej pua'aj tyaataxájtaca' ɨ Tavástara',
camu majta ja'rá'astej je'ej tɨ a'ɨ́ɨn tyu'ta'ɨ́jtaca'.
26 Aj pu'ij a'ɨ́ɨn ajméjca'taca' tɨ'quij a'yan tya'tóoratziiri'
tɨ tyu'tá'sij mej mij huácui'nyij a'ájna jo'tɨj quee já'tyi'tɨj,
27 tɨ a'yan ajta tyihuá'cui'nyij a'ɨ́ɨjma ɨ maj hua' jitze eerányesij
ajta je'en huojo'cuíxɨ'ɨj a'ɨ́ɨjma tzajta' ɨ maj quee tyá'tzaahuatye'.

28 Majta je'en ca'nyéjrij jɨn tyu'tyáhuɨɨ a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Baal-peor,
a'ɨ́j mu majta tyú'cuaa ɨ tɨ tyu'támu'vejrityi'huaca' a'ɨ́ɨjma jimi ɨ dioosij maj quee júurij.
29 Majta jájriaaxɨej ɨ Dios a'ɨ́jcɨ jime' ɨ maj jɨn je'ej pua'aj huarɨ́j,
aj pu'ij jéehua cui'nyi'ra'aj hua' jimi huataséjre.
30 Ajta a'ɨ́ɨ pu ájchej ɨ Finees tɨ'quij jaajé'caj a'tɨ́j tɨ pué'eenye',
a'yaa pu'ij tyu'tyápua'riaca' ɨ maj jɨn tyí'cucui'ca'aj,
31 Dios pu'ij tyámua' jo'taséj je'ej tɨ tyi'tɨ́j jɨn tyámua' huarɨ́j,

mej mij jusén jɨme' jaxájta ɨ hua' huásimua' jimi ajta a'ɨ́ɨjma jimi ɨ
hua'yojmua'.

32 A'yaa mu majta huarɨ́j tɨ'ij ɨ Dios tyinyú'caj
véjri' a'ájna jo'tɨj ja'rájmuaa a' tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn
Meribá,
a'ɨ́ɨ mu mij pué'eenye'
tɨ'ij ɨ Moisés jimi je'ej pua'aj atyojo'ré'nyej,
33 ji'nye a'ɨ́ɨ mu quee ca'nyíjra'aj jaatá'
a'ɨ́j pu jɨn cha'na'aj tyí'xajtaca'aj ajta quee jamua'reeriaca'aj je'ej tɨ
tyi'tyáxajtasima'aj.

34 Camu hua'antyipua'rityej a'áa maj jo'cháatɨma'caa
jo'tɨj ɨ Tavástara' a'yan tyihuojo'ta'ɨ́jtya'ca'aj mej mij
hua'antyipuá'ritye'en.
35 Sulu a'yaa mu huarɨ́j,
a'ɨ́ɨjma mu antyánaxcaca' ɨ maj quee tyá'tzaahuatye'
majta je'en a'yan tyaarɨ'rej je'ej maj a'ɨ́ɨmaj tyityaajú'ca'aj,
36 a'ɨ́ɨjma mu ɨ sáanturij huatyánajchaca',
a'ɨ́ɨ mu mij pué'eenye' mej mij a'ɨ́ɨmaj je'ej pua'aj tyityojo'vej,
37 ji'nye a'ɨ́ɨmaj mu huo'támu'vejritaca' ɨ juyójmua' maj tyétyacaa ajta
ɨ maj úucaa
a'yan metyihuo'cui'ij a'ɨ́ɨjma jitze ma'can ɨ tyiyáaru'uj.
38 Majta a'ɨ́ɨjma huácuij ɨ maj quee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeeria'ca'aj,
hua' xuure' ɨ hua'yojmua' maj úucaa ajta maj tyétyacaa,
a'ɨ́ɨjma mu mij huatámu'vejrityej ɨ dioosij Canaán maj já'ma'can.
Ɨ chuéj pu je'ej pua'aj huarɨ́j a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ hua' xúure'ej,
39 a'ɨ́ɨ mu mij majta je'ej pua'aj huarɨ́j majta huóoxana'cɨrej
néijmi'i jɨme' ɨ maj jɨn huápuɨ'ɨj je'ej pua'aj tyityo'cájrupij.

40 Tavástara' pu huápuɨ'ɨj tyinyú'caca' a'ɨ́ɨjma jimi ɨ
jutyéɨtyeristyamua',
ajta huo'taxána'vej, a'ɨ́ɨjma ɨ maj jitzan ajtyáma'can taca'aj;
41 ajta ahuojóohua'xɨj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj quee tyá'tzaahuatye',
a'ɨ́ɨ mu mij hua' jimi tyu'ta'ɨ́jtaca' ɨ maj hua'ajcha'ɨɨre';
42 a'ɨ́ɨmaj mu huo'tzíinajraa ɨ maj hua'ajcha'ɨɨre',
majta huo'tyáxaahuataca' je'ej maj a'ɨ́ɨmaj tyihuo'ta'ɨ́j.
43 Dios pu mue'tɨ́j hua' japua huatanyúj,
majta a'ɨ́ɨmaj camu a'yan huarɨ́j je'ej tɨ a'ɨ́ɨn
tyihuo'xá'puɨ'ɨntari'tzej
a'ɨ́ɨ mu mij jó'vej tyi'tɨ́j maj jujɨ́ɨmua'aj jɨn je'ej pua'aj huarɨ́j.
44 Ajta a'yájna, tɨ'ɨj huo'séj maj quee je'ej jájtyoove'ej
ajta huó'namuajri' maj juyiinyaca'aj,

45 aj pu jo'támua'reeri' je'ej tɨ hua' jimi tya'tóoratziiri'
aj pu'ij seequéj huóoruuj,
ji'nye huápuɨ'ɨj pu va'cán jɨn taxɨe've',
46 ¡a'yaa pu'ij tyu'tá' mej mij ɨ maj je'ej pua'aj huá'uuriajca'aj
tyámua' naa metyihua'ajcha'ɨ́ɨj muá'ra'nyij!

47 ¡Tajapuá paj huatányuunyij, Tavástara' taj Dios!
¡Pajta tɨi'rátoonyij hua' tzajta' ɨ maj séej chuéj japua jo'cháatɨmee
tyej tyij tyimuaatatyójtzi're'en a'ɨ́jcɨ jitze ma'can je'ej paj
ántyapuaj,
tyata'aj tyij tatyámua've'ej tyetyimuaatatyójtzi're'en!
48 ¡Che' tyámua' tyí'sejria'aj ɨ Tavástara', hua' Dios ɨ maj Israel jitze
ajtyáma'can,
che' a'yan tyí'sejria'aj jusén jɨme'!
¡Miche' néijmi'i a'yan tyu'taxáj tɨjɨn: "Che' a'yan tyá'ra'nyij"!

¡Alelúuyaj!

Salmo 107

Je'ej tɨ a'náj tɨna'aj tyí'taxɨe've' ɨ Tavástara'

1 Setyu'tatyójtzi're' ɨ Tavástara', ji'nye a'ɨ́ɨ pu tyámua'
tyihuojó'mua'raj,
ji'nye jusén jɨme' pu séejre' ɨ tɨ jɨn taxɨe've'.
2 Miche' a'yan tyaataxáj a'ɨ́ɨmaj ɨ tɨ Tavástara' hua' japua
huatanyúj,
tɨ hua' japua huatanyúj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj hua'ajcha'ɨɨre',
3 ɨ tɨ hua'ajsɨɨ hua' tzajta' ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can
ajtyapuáj pujmua' maj já'sejria'ca'aj majta áatyej pujmua',
a'áa maj já'sejria'ca'aj jo'tɨj ɨ xɨcáj jé'ejnyinyiij majta jo'tɨj
ja'ancáru'pij.

4 A'áa mu mij jo'vátzɨj jo'tɨj quee já'tyi'tɨj ajta jéehua jó'saata',
camu mij jatyoova'aj ɨ juyéj chájta' tɨ jó'nyee mej mij a'áa
ja'huóochejtye'en,
5 matájcuca'aj majta í'cuca'aj,
¡majta meríj á'cui'iihuaca'aj!
6 Ajta matɨ'ɨj quee che' je'ej jájtyoove'ej Tavástara' mu jimi
huatyéenyuj,
a'ɨ́ɨ pu'ij hua' japua huatanyúj matɨ'ɨj je'ej tyityóomuajtyajca'aj.
7 Aj pu'ij té'ej tyámua' naa tyihuo'cájuyetyej
mej mij chájta' ja'rá'astij majta je'en a'áa ja'huóochejtye'en.

8 Setyu'tatyójtzi're' ɨ Tavástara' a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ taxɨe've',
¡ajta je'ej tɨ tyámua' va'cán jɨn tyí'uurej ɨ tyeɨ́tyee tzajta'!
9 Ji'nye a'ɨ́ɨ pu jaatá'sij tɨ huaye'en a'ɨ́jna ɨ tɨ í'mu'uj
ajta jéehua tyaata'sij ɨ tɨ tyí'cue'ri' a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ i'cuaj.

10 Huápuɨ'ɨj pu huatɨ́ca'ca'aj a'ájna jo'maj já'chajca'aj,
a'ɨ́ɨ pu hua'tyánaamuaj ɨ maj jɨn juxaamuɨjritya'ca'aj ajta ɨ cadéenaj,
11 a'ɨ́jcɨ jɨme' maj quee a'yan huarɨ́j je'ej tɨ ɨ Tavástara' tyu'ta'ɨ́jtaca',
majta jaatyáxaahuataca' je'ej tɨ tyihuo'xá'puɨ'ɨntari'tzej ɨ tajapuá tɨ já'sejre'.
12 Dios pu a'ɨ́j huo'ta' ɨ tɨ huápuɨ'ɨj muárɨe'rij;
mue'távitzaaj, ajta quee a'tɨ́j huá'huɨɨria'ca'aj.
13 Ajta matɨ'ɨj quee che' je'ej jájtyoove'ej aj mu mij Tavástara' jimi huatyéenyuj,
a'ɨ́ɨ pu'ij hua' japua huatanyúj matɨ'ɨj je'ej tyityóomuajtyajca'aj;
14 ajta hui'rájtoj a'ájna jo'tɨj huápuɨ'ɨj jo'tɨ́ca'
ajta hua' japua huatanyúj mata'aj mij quee che' jɨ'qui'huaj ɨ cadéenaj jɨme'.

15 Setyu'tatyójtzi're' ɨ Tavástara' a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ taxɨe've',
¡ajta je'ej tɨ va'cán jɨn tyámua' tyí'uurej ɨ tyeɨ́tyee jimi!
16 ¡A'ɨ́ɨ pu tyu'tyátaaraxɨj ɨ puéertaj broonce tɨ jɨn tyí'taavijhuaca'aj!
¡Ajta tyi'ijná'xɨj tyi'tɨ́j tɨ tyapúusti' jɨn tyí'taavijhuaca'aj!

17 Ɨ maj tyí'cucui' majta ɨ maj je'ej tyityóomuajtyej
a'ɨ́jcɨ jɨme' maj je'ej pua'aj huarɨ́j majta tyi'ijxána'cɨra'ca'aj,
18 camu che' pújooriajva'aj maj tyi'tɨ́j huácua'nyij;
¡murɨ́j huápuɨ'ɨj á'cui'iihuaca'aj!
19 Ajta matɨ'ɨj quee che' je'ej jájtyoove'ej aj mu mij huatyéenyuj ɨ Tavástara' jimi,
a'ɨ́ɨ pu'ij hua' japua huatanyúj matɨ'ɨj je'ej tyi'tyóomuajtyajca'aj;
20 junyúucaa pu ujo'ta'ɨ́tyaca', tɨ'quij tyihuó'huaa;
¡hua' japua pu'ij huatanyúj mej mij quee huácui'nyij!

21 Setyu'tatyójtzi're' ɨ Tavástara' a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ a'ɨ́ɨn taxɨe've',
¡a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ tyámua' va'cán jɨn tyámua' tyí'uurej ɨ tyeɨ́tyee tzajta'!
22 Siajta jimi tyu'támu'vejritaj siaj sij a'ɨ́j jɨn tyaatatyójtzi're'en
siajta jutyamua've'ej jaataxáj je'ej tɨ a'ɨ́ɨj rɨcɨj.

23 Jájritze' mu ajo'ré'nyej ɨ maj tyí'to'racaria'aj.
Majta ɨ jájtyij uja'ráxɨria'xɨj a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ ju báarcuj,

24 a'áa mu mij, jo'tɨj huápuɨ'ɨj ja'tyáatɨ', a'áa mu jaaséj
ɨ tɨ jɨn naa huasé'rin ɨ Tavástara' tɨ tyú'taahuaca'.
25 Jéehua pu huatá'aacariaca' tɨ'ɨj ɨ Tavástara' nyuucaaj huatánamuajre
a'ɨ́j pu'ij jɨn viváajma'aj tyúuta'hua'aj ɨ jájtyij;
26 aj mu mij jútye' jo'vátzɨj u tajapuá ɨmuáj
majta je'en ajo'cájrupij tyétye' ɨmuáj ɨ jájritze';
¡meyo'rɨej ɨ maj jɨn juca'nyajca'aj matɨ'ɨj tyu'tátzɨɨn!
27 A'yaa mu tyitya'antávitzaaj matɨ'ɨj ɨ maj ta'ruj;
¡capu tyi'tɨ́j je'ej tyihuo'tyáhuɨɨ ɨ maj jɨn jéehua tyu'yí'tɨhua'aj!
28 Ajta matɨ'ɨj quee che' je'ej jájtyoove'ej aj mu mij Tavástara' jimi huatyéenyuj,
a'ɨ́ɨ pu'ij hua' japua huatanyúj matɨ'ɨj je'ej tyityóomuajtyajca'aj,
29 ajta je'en jéetɨrij huatyátaahuaca' ɨ japúutzarij tɨ atyúuta'hua'aj,
ajta huatyápua'riaca' ɨ jájtyij tɨ á'xɨria'ca'aj.
30 Matɨ'ɨj jaaséj tɨ naa hua'éenya'aj ɨ jájtyij japua, a'ɨ́ɨ mu huatóotyamua'vej,
Dios pu'ij a'áa huojóovi'tɨj jo'maj a'ɨ́ɨmaj a'yan tyiyá'xɨe'va'ca'aj.

31 Setyu'tatyójtzi're' ɨ Tavástara' a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ a'ɨ́ɨn taxɨe've',
¡je'ej tɨ a'ɨ́ɨn tyámua' naa tyí'uurej ɨ tyeɨ́tyee jimi!
32 ¡Ca'nyíin xu jɨn jaataxáj matɨ'ɨjta néijmi'i tyúusɨɨre'en!
¡Setyu'tatyójtzi're' a'ájna jo'maj ɨ huásij jóosɨɨre'!

33 Tavástara' pu a'yan ja'uurej ɨ játya'naj ajta jo'tɨj ja'ajréxaj
tɨ'ɨj jo'tɨj quee já'tyi'tɨj ajta ɨ chuéj tɨ huáchij,
34 ajta a'ɨ́jcɨ chuéj tɨ jɨ́'re'en a'yaa pu ja'uurej tɨ'ɨj chuéj tɨ quee tyi'tɨ́j huɨɨre',
a'ɨ́jcɨ jɨme' maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj a'áa maj jo'cháatɨmee;
35 ajta jo'tɨj quee já'tyi'tɨj a'yaa pu ja'uurej tɨ'ɨj jo'tɨj ja'alaguun
ajta jo'tɨj ɨ chuéj jo'huáchij tɨ'ɨj jo'tɨj ja'rájmuaa;
36 a'áa pu tyámua' huaja'uurej a'ɨ́ɨjma ɨ maj tajcuj,
a'ɨ́ɨ mu mij chájta'naj huatyátaahuaj.
37 A'ɨ́ɨ mu tyí'huaste'en, majta úuvaj huiitye'en
jéehua mu mij tyí'cɨɨtyej.
38 A'ɨ́ɨ pu'ij tyámua' tyihuo'tyátoosij, tyu'tá'sij mej mij huatámui'rej
ajta mej mij majta huatámui'rej ɨ huá'ya'muaj.
39 Ajta tɨpua'aj muáacui'nyij majta quee che' a'chu ará'axcaj
a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ je'ej pua'aj tyihuá'uurej,
tɨ quee tyámua' tyé'yi'ij hua' jimi majta japuéjtzitarej,
40 Dios pu ahuóohua'xɨj a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj huá'uurej
ajta tyu'tá'sij mej mij jó'vetyij a'ájna jo'tɨj quee já'tyi'tɨj ajta quee aja' juyéj.

41 A'íɨ pu huo'tyáhuɨɨre'sij ɨ maj quee je'ej tyéejviicue' a'íjcɨ jɨme' maj
jajpuéjtzij;
¡huo'ta'sij mej mij huatámui'rej ɨ tyeítyeristyamua'me'en a'yájna
matɨ'ɨj ɨ ya'muáatyee!
42 Matɨ'ɨj a'íj huaséj, a'íɨmaj mu huatóotyamua've'sij ɨ maj tyámua'
tyí'tyetyeɨtyee,
majta a'íɨmaj quee che' huatányuusij ɨ maj je'ej pua'aj
tyityetyúucha'ɨj.

43 A'íjna ɨ tɨ tyámua' metyóomua'rej,
a'yaa pu jimi tyúuxɨe've' tɨ a'íj mua'reeriaj
ajta yo'itéej já'ra'nyij ɨ Tavástara' tɨ jɨn taxɨe've'.

Salmo 108

Nyaxɨéjnyu'caa pu néijmi'i jɨn putya'ajxɨe'vi'ra'aj

Cuíinarij ajta ɨ chuíicarij David ja'a'rij

1 Nyaxɨéjnyu'caa pu néijmi'i jɨn putya'ajxɨe'vi'ra'aj, nyaj Dios,
¡a'yaa pu tya'ajxɨé'vi'ra' tɨ muéetzij jimi tyu'táchuiicaj!
Huájɨsij, nyajúuricamej;
2 xaatájɨsij, áarpaj ajta canárij;
¡nyáajɨstej ɨ tɨ jájcuan huatapuá'rij!
3 Chuíicarij nu jɨn tyimuaatatyójtzi're'ej, Tavástara',
hua' tzajta' ɨ tyeítyee nyajta a'íɨjma jimi ɨ maj séej chuéj japua
jo'cháatɨmee.
4 Ji'nye jéetze' paj va'cán jɨn taxɨe've' quee ɨ tajapuá tɨ séejre'.
¡Ɨ paj jɨn tyámua' een a'áa pu ja'rá'asej ɨ tɨ huá'raa jitze tajapuá tɨ
séejre'!
5 ¡Nyaj Dios, muáaj paj japuan aja'seejre' ɨ tajapuá tɨ séejre';
ajta ɨ paj jɨn naa huasé'rin néijmi'que' pu orióonajchi ɨ cháanacaj
japua!
6 A'íj paj jɨn tajapuá huatányuunyij ɨ paj jɨn néijmi'i putyí'uurej,
ta'aj ij huó'huɨɨre'en a'íɨjma ɨ paj hua'xɨe've'.
¡Pata'aj taatájeevej!

7 Dios pu tyu'taxájtaca' a'újna ɨ ju tyeyúuj tzajta' a'yan tɨjɨn:
"¡Nyenyetyámua'va'aj nu mui'caquéj jariá'naxɨ'ɨj ɨ chájta'naj Siquem
nyajta a'íj huo'riáa'sij a'áa tɨ huataca'aj a Sucot!
8 A'íjna ɨ Galaad ajta ɨ Manasés a'íɨ mu nye jitze ajtyáma'can;
Efraín pu a'íɨn pué'een ɨ tɨ na'vá'naa ɨ nyamu'uj jitze;
ajta Judá pu a'íɨn pué'een ɨ itzíj nyaj jɨn tyí'ijta;

9 Moab pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyaj jitzán anányamuejtye'en;
nyajta ɨ nyaj ca'quéj a'ɨ́j nu japua jarárɨesij ɨ Edom,
¡nyajta tyu'táchuiicaj nyatɨ'ɨj tyu'tyámue'tɨn a'ɨ́ɨjma jimi ɨ
filisteos!”

10 ¿A'tanyíj ná'vi'tɨn a'ájna jo'tɨj já'sejre' ɨ chájta'naj tɨ curiá'nami'?
¿A'tanyíj nu'cájuyetyej a'ájna a tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Edom?
11 Ji'nye muáaj, taj Dios, muáaj paj perí̧j matuuhua'xɨj,
¡capáj che' hua' jamuán ujó'mej ɨ tyétyacaa maj tají̧me' nyo'sii!
12 Taatáhuɨɨre' a'ɨ́jcɨ jimi ɨ tɨ tájcha'ɨɨre',
ji'nye capu tyi'tɨ́j huɨɨre' ɨ tyévij tɨ jɨn tyí'huɨɨre'.
13 Va'cán tu jɨn tyí'mue'tɨn a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ Dios tɨ taatyáhuɨɨre'ej,
¡a'ɨ́ɨ pu'ij huo'tzíinajra'aj a'ɨ́ɨjma ɨ maj tájcha'ɨɨre'!

Salmo 109

Ɨ tɨ tajapuá huatányuusij a'ɨ́jcɨ jimi ɨ juées tɨ va'cán jɨn tyi'tyéjvee

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj
tyu'táchuiicaj. Chuíicarij David tɨ ja'a'rij

1 Taj Dios, capáj quee ave'nyuuca'an nyatɨ'ɨj a' jimi tyényuusime'en,
2 ji'nye ɨ hua' tyenyij ɨ maj tyí'hue'tacaa ajta ɨ maj je'ej pua'aj
tyityetyúucha'ɨj
a'ɨ́ɨ mu nyéetzij je'ej pua'aj tyí'nyaxaj,
ajta quee a'yan tyi'ja'yájna matɨ'ɨj nyéetzij tyí'nyaxaj.
3 A'ɨ́ɨ pu nyeria'naa ɨ maj jɨn nyaxana've'ej je'ej pua'aj metyí'nyaxaj,
majta cha'mana'aj je'ej pua'aj nya'uurej.
4 Nyáaj nu hua'xɨe've', majta a'ɨ́ɨmaj mu nyenyo'si'tye'ej;
ajta nyáaj nu huatyényuusij.
5 A'ɨ́ɨ mu je'ej pua'aj náaruj a'ɨ́jcɨ jɨme' nyej nyáaj tyámua'
tyihuá'ajcha'ɨj,
ajta a'ɨ́jcɨ jɨme' nyej nyáaj hua'xɨe've', a'ɨ́ɨ mu nyaxana've'.

6 A'ɨ́j paj jimi juées ajo'tyéjchetyij tɨ je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ɨj,
ajta je'en a'ɨ́ɨn jitzán tyo'ojpuá'ritye'en ɨ tɨ japuan huatányuusij,
7 miche' néijmi'i jitzán tyo'ojpuá'ritye'en a'ájna jo'maj puéjtzij
yo'tá'sij;
miche' a'ɨ́ɨmaj puéjtzij jaatá'an ɨ maj jahuɨɨre'.
8 ¡Che' quee a'chu á'tyeevi'in júurij
ajta je'en sɨ́ɨj tya'ancuriáan tyi'tɨ́j tɨ tyí'ijcha'ɨɨca'aj!
9 ¡Miche' ɨ yójmua'mua' xá'rɨcaanyij pué'eenye'
ajta ɨ ɨ́ɨra'ra'an antyúusɨɨjtare!

10 ¡Miche' ɨ yójmua'mua' ahuací'ca'an túmii mahua'huavíiraj!
Majta ahuojóohua'xɨj jo'tɨj ɨ tyihuá'chi'ij tyojo'tyú'uunyi'huaca'.
11 Ajta néijmi'i tyojó'tɨnyij ɨ túmii tɨ tyú'nyijtye'
tyi'tíj tɨ je'ej a'íɨn tyí'ijcha'ɨica'aj.
Majta tyeítyee maj quee huá'muajtyej
miche' a'íɨn tyihuo'náhue' tyi'tíj maj huamue'tɨj a'íjcɨ jɨme' maj tyu'muárɨej.
12 Che' quee a'tíj séjre'ej tɨ'ij a'íj áancu'vaxɨ'ɨn
ajta ɨ yójmua'mua' ɨ maj xá'rɨcaanyij pué'een.
13 Miche' antyipua'rej ɨ maj hua' jitze eeráma'can,
che' ajta jusén jɨme' jó'vetyij je'ej maj tyitye'entyímu'tacaa.
14 Che' ɨ Tavástara' jo'támua'reej tyi'tíj tɨ jɨn quee xá'puɨ' huaríj ɨ táatajra'
ajta quee a'náj jo'rio'uunaj ɨ náanajra' tɨ jɨn huóoxana'cɨrej;
15 che' ɨ Tavástara' jusén jɨme' jamua'reeriaj ɨ hua'xana'cɨra'
ajta jo'rio'uunaj ɨ cháanacaj japua ɨ maj jɨn jamua'reerej.

16 Capu a'náj a'yan tyi'riá'mua'aj tɨ'ij tyihua'cu'vej,
ɨ maj quee je'ej tyéejviicue' ɨ maj quee óotzaahuatye' ajta ɨ maj je'ej tyityóomuajtyej
a'íɨjma pu huatavéen 'asta na'aj quee huo'cuij.
17 Ji'nye a'íɨ pu jéetze' ja'ránajchaca' ɨ tɨ je'ej pua'aj een,
¡miche' je'ej pua'aj jáa'uurej!
Capu jaataxɨé'vej maj tyámua' tyeetyátoonyij,
¡che' quee ij a'náj tyámua' tyí'sejria'aj!
18 Che' a'íjna jɨn cánami'huaj ɨ tɨ je'ej pua'aj een a'yájna tɨ'ɨj cáanarij jɨme' tɨ cóonaj;
che' ajta tzajta' utyéenyej jucáara' jitze ajta ɨ caríira' jitze
tɨ'ɨj jájtyij tɨ pué'eenye' nusu tɨ'ɨj aséityij,
19 ¡che' a'yan tya'cáanaj tɨ'ɨj ɨ cáanarij
ajta je'en a'yan tyeetyácajtye'en tɨ'ɨj ɨ tɨ jɨn ahuójɨ'que'!
20 ¡Che' a'yan tyihuo'nájchitye'en ɨ Tavástara' a'íɨjma ɨ maj nyéjcha'ɨire'
ajta a'íɨjma ɨ maj je'ej pua'aj tyí'nyaxaj!

21 Pajta muáaj, Tavástara', tyámua' paj tyeetyátoonyij ɨ paj jɨn ántyapuaj, pajta tyámua' tyinaatyécha'ɨin.
¡Nyajapuáj paj huatányuunyij, a'íjcɨ jɨme' paj tyámua' tyihuojó'mua'raj pajta taxɨe've'!
22 Huápuɨ'ɨj nu quee je'ej tyéejviicue' nyajta quee je'ej jájtyoovej,
nyetyi'puejtyi' ɨ nyaxɨéjnyu'caa jitze,
23 a'yaa nu tyaja'huányapua'rixɨ'ɨj tɨ'ɨj ɨ quéenyi'istarij,
¡ajta ɨ áacaj naatyása'rɨeechij tɨ'ɨj a'íjcɨ ɨ vítzi'ij!

24 Nyatunúj jitze nu tyényeviveesij a'ɨ́jcɨ jɨme' nyaj quee che' tyí'cua';
nyajta nyeríj tyáhuasij a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ cue'ráj tyiná'ɨtziitye'.
25 ¡Nyáaj nu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ maj néijmi'i ja'a'tzej ɨ tyeɨ́tyee!
¡Matɨ'ɨjta naaséj, a'ɨ́ɨ mu je'ej tyi'nyaxáataj nye jimi mue'cámu'vajra!
26 Naatáhuɨɨre', Tavástara' pajta nyaj Dios;
¡nyajapuáj paj huatányuunyij, a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ paj nyaxɨe've'!
27 Miche' a'yan tyáamua'reej paj muáaj, Tavástara',
a'ɨ́jcɨ jɨn a'yan huaríj a'muáca' jɨme'.
28 Capu je'ej tyij majta je'ej pua'aj tyinaatyátoonyij,
ji'nye muáaj paj tyámua' tyinaatyátoosij.
Miche' a'ɨ́ɨmaj huatóotyevi'ra'astaj
ajta je'en a'ɨ́ɨn huatóotyamua've'en muéetzij tɨ muahuɨɨre'.
29 ¡Miche' ɨ maj nyéjcha'ɨɨre' huápuɨ'ɨj huatóotyevi'ra'astaj!
¡Che' a'ɨ́ɨn hua'cáanaj ɨ maj jɨn jutyevi'ra' a'yájna tɨ'ɨj ɨ máancaj!
30 Nye tyenyij nu jɨn tye'tyóotzi're'ej na'mej ɨ Tavástara',
¡nyetyaatatyójtzi're'ej hua' tzajta' jéehua ɨ tyeɨ́tyee!
31 Ji'nye a'ɨ́ɨ pu japuan huatányuusij ɨ tɨ quee je'ej tyéejviicue'
a'ɨ́ɨ pu'ij jaatyáhuɨɨre'ej a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj je'ej pua'aj ja'uurej.

Salmo 110

Tavástara' pu ca'nyíjra'aj jaatá'sij a'ɨ́jcɨ ɨ rey

Chuíicarij David tɨ ja'a'rij

1 Tavástara' pu a'yan tyaaté'exaa ɨ nyavástara' tɨjɨn:
“Huayíixɨ'ɨj iiye'ej nyamuáca'ta' pujmua',
'asta nyana'aj quee nyáaj hua'antyimue'tɨn ɨ maj muájcha'ɨɨre
mej mij a'áa ja'séeria'aj muá'ra'nyij a' ɨ́ɨcaj jityej.”

2 A'ájna a Sión, a'ɨ́jna ɨ Tavástara' pu muaatátuiire'sij
ɨ itzɨ́j, ɨ tɨ jɨn ámiteere' paj muáaj tyu'ta'ɨ́jtaj.
¡A'yaa pej pij tyihuo'ta'ɨ́jtye'en, a'ɨ́ɨjma ɨ maj muájcha'ɨɨre'!
3 A'ɨ́ɨjma mu a'tyéɨtyeristyamua' muaatátuiire'ej
a'ɨ́jcɨ xɨcáara' jitze ɨ paj jitzán tyu'tyámue'tɨj.
A'ɨ́jcɨ japua ɨ jɨríj tɨ tyámua' een,
ajta a'yájna tɨ'ɨj ɨ tɨ huarɨéenajyi'ij tɨ'ɨjta huatapua'rej
a'ɨ́j paj jɨn tɨ'ɨj pu pana'aj jajajcuare' tɨ'ɨjta ɨ xɨcáj eeré'nyej.

4 Tavástara' pu arí tyi'tɨ́j jɨn tya'tóoratziiri',
ajta je'en néijmi'i jɨn a'yan tya'róo'astej:
“Muáaj paj puaaríj jɨn tyi'tyéjvee jusén jɨme',
a'yájna tɨ'ɨj ajta ɨ Melquisedec tɨ jɨn tyi'tyávaaca'aj.”

5 Tavástara' pu amuáca'ta' já'sejre';
a'íjcɨ xɨcáara' tɨ jitzán tyinyú'caj, a'íɨjma pu antyipuá'ritye'sij ɨ maj
rey jɨn tyityetyu'uj;
6 ajta puéjtzij huo'ta'sij a'íɨjma ɨ maj séej chuéj japua jo'cháatɨmee,
muɨ'chítyee pu'ij aja'ajsɨɨre'ej;
¡hua' mu'uj pu tya'rátaaraxɨ'ɨj néijmi'que' ɨ chuéj japua!
7 A'íjcɨ ɨ juyéj jitze, a'áa pu já'ye'en ɨ áchij jitze,
a'íɨ pu'ij ɨ jájtyij ca'nyíjra'aj jaatá'sij tɨ jájcuaj.

Salmo 111

Tyiche' jaatáchuiicaj je'ej tɨ ɨ Dios tyí'muarɨe'

1 Alelúuyaj.

Néijmi'i nu ɨ nyaxɨéjnyu'caa jɨn tyaatatyójtzi're'ej ɨ Tavástara'
a'ájna jo'maj ɨ tyeítyee jóosɨɨre' maj tyámua' een,
a'ájna jo'maj néijmi'i jóosɨɨre'.
2 Va'cán pu jɨn tyí'muarɨe' ɨ Tavástara',
majta ɨ maj jaxɨe've', a'íj mu jitze tyúumua'tyej.
3 Naa pu huasé'rin je'ej tɨ tyí'muarɨe' ajta huápuɨ'ɨj naa
tyihuá'sejratye',
ajta jusén jɨme' séejre' ɨ tɨ jɨn tyámua' tyá'xa'puɨ'ɨntare'.
4 Ajta a'yan jáaruuj tɨ'ij quee a'tíj yó'hua'nan ɨ tɨ jɨn naa huasé'rin.

Tavástara' pu naa tyihuojó'mua'raj ajta quee jiye'tzín
tyinyú'cacaa;
5 cue'ráj pu tyihuo'tá'sij a'íɨjma ɨ maj tzáahuatyi'ra'aj jimi
tyícha'ɨj,
¡a'náj tɨna'aj pu jamua'reej tyi'tíj tɨ jɨn tya'tóoratziiri'!
6 Huo'taséjratyej ɨ tɨ néijmi'i jɨn putyí'uurej a'íɨjma ɨ
jutyéɨtyeristyamua',
a'yaa pu'ij a'íɨjma tyu'tá' a'íɨjma tɨ tyía'rica'aj ɨ maj quee
tyá'tzaahuatye'.
7 Je'ej tɨ a'íɨn rɨcɨj tyámua' pu een ajta a'yan tyi'ja'yájna;
a'yaa pu tyíɨ'rij tyaj jitzán tyú'ca'nyej je'ej tɨ a'íɨn tyu'ta'íjtaca',
8 ji'nye jusén jɨme' pu tyámua' éenye'ej tyí'sejre'
ajta a'yan tyu'tyátaavijhuaca' jɨ'ré'can jɨme' ajta huatoojé'yacan
jɨme'.
9 A'íɨjma pu iirájtoo ɨ jutyéɨtyeristyamua'
ajta jusén jɨme' tyámua' jáaruuj ɨ tɨ jɨn tya'tóoratziiri'.
Dios pu tyámua' een ajta á'tyesi're'.

10 Ajta tyej tyij jéetze' tyámua' tyojo'itéej a'yaa pu tyúuxɨe've' tyaj
jaatyátzaahuatye'en ɨ Tavástara';
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tzáahuatyi'ra'aj jimi tyícha'ɨj, tyámua' mu
tyihuojo'itéej mua'ju'un a'ɨ́ɨmaj.
¡Dios mu a'náj tɨna'aj tyi'tyóotzi're'ej muá'ju'un!

Salmo 112

Tyi'tɨ́j tɨ jɨn jutyamua've' a'ɨ́jna ɨ tyévij tɨ tyámua' tyi'tyúucha'ɨj

1 ¡Alelúuyaj!

Che' huatóotyamua've'en ɨ tyévij tɨ tzáahuatyi'ra'aj tyícha'ɨj ɨ
Tavástara' jimi
ajta a'ɨ́j jitze jutyamua've' je'ej tɨ a'ɨ́ɨn tyu'ta'ɨ́jtaca'.
2 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'ɨ́j jitze eeráma'can ɨ tyévij tɨ tyámua' tyi'tyúucha'ɨj
tyámua' mu tyityeetyátuiihuaj majta tyu'ta'ɨ́jtaj ɨ cháanacaj japua.
3 A'ájna jo'tɨj a'ɨ́ɨn ja'chej jéehua pu tyí'sejre' a'ɨ́ɨn tɨ tyí'ijcha'ɨj,
ajta a'náj tɨna'aj tyihuá'puejve'.
4 Tatzárij pu séejre' a'ájna jo'tɨj jo'tɨ́ca'
tɨ'ij a'ɨ́ɨjma huatyátatzavi'tye'en ɨ tyeítyee maj tyámua'
tyityetyúucha'ɨj,
ajta a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ tyihua'cu'vej, ajta néijmi'i jɨn tyámua' tyi'tyúucha'ɨj.
5 A'ɨ́jna ɨ tyévij tɨ tyámua' tyi'tyúucha'ɨj tyámua' pu naa tyí'tyevij
ajta tyu'nyijtye' tyi'tɨ́j maj jaatáhuaviiraj,
tyámua' pu ajta naa tye'cha'ɨj je'ej tɨ tyi'tɨ́j tyí'muarɨe',
6 a'ɨ́j pu jɨn quee a'náj tyi'tɨ́j jɨn eerá'ɨtzeesij.
¡A'ɨ́jna ɨ tyévij tɨ tyámua' tyi'tyúucha'ɨj a'ɨ́j mu atamua're'rihua'aj
muá'ju'un!
7 Capu tyí'tzɨɨnye' tɨpua'aj tyi'tɨ́j je'ej pua'aj tyí'namuajre'ej;
xɨéjnyu'caria'ra' pu tyámua' een, ajta ɨ Tavástara' jitze tyí'ca'nyej.
8 Xɨéjnyu'caria'ra' pu tyámua' een, capu tyí'tzɨɨnye',
ajta pu hua'a'tzej hua'ráasej a'ɨ́ɨjma ɨ maj jájcha'ɨɨre'.
9 Tyi'tɨ́j pu tyihuo'riáa'sij a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee je'ej tyéejviicue',
a'náj tɨna'aj pu tyámua' tyí'tyevij,
ajta tyámua' naa tyúusejrataj séecan jimi.
10 A'ɨ́ɨ pu'ij tyinyú'caj ɨ tɨ je'ej pua'aj tyi'tyúucha'ɨj tɨ'ɨjta jaaséj;
ajta tɨ'ɨj quee je'ej huárɨnyij aj pu'ij ancuriocɨ'máaj ja'mej ɨ jutaméj
jɨme'.
Capu tyi'tɨ́j huatyáhuɨɨre'ej je'ej maj tyá'xɨe've' ɨ maj je'ej pua'aj
tyityetyúucha'ɨj.

Salmo 113

Tyiche' tyu'táchuiicaj ɨ Tavástara' jimi ɨ tɨ tyámua' tyitájcha'ɨj

1 ¡Alelúuyaj!
Mu siaj jahuɨire' ɨ Tavástara', ¡setyu'tatyójtzi're' ɨ tɨ jɨn ántyapuaj!

2 ¡Che' tyámua' eenye' ijíij ajta jusén jɨme'
ɨ tɨ jɨn ántyapuaj ɨ Tavástara'!
3 ¡Miche' tyaatatyójtzi're'en ɨ tɨ jɨn ántyapuaj ɨ Tavástara'
a'ájna jo'tɨj ɨ xɨcáj jé'ejnyinyiij ajta jo'tɨj ja'ancáru'pij!
4 Tavástara' pu néijmi'caa japua séejre' ɨ tyeítyee;
ajta ɨ tɨ jɨn naa huasé'rin a'íɨ pu tajapuá já'sejre'.
5 Capu a'tíj a'yan ajtáhua'aj een tɨ'ɨj ɨ Tavástara' taj Dios,
a'áa tɨ tyejé'ijtaj jútye' ɨmuáj,
6 ajta a'yan tyi'ja'yájna, tɨ a'íɨn ecóotutaj
tɨ'ij jaaséj ɨ tajapuá tɨ séejre' ajta ɨ cháanacaj.
7 Tavástara' pu chóota' ja'ajriásij a'íjcɨ ɨ tɨquee je'ej tyéejviicue',
ajta a'yan cha'tána'aj tye'ejriásij a'íjcɨ ɨ tɨquee tyi'tíj tyícha'ɨj
8 tɨ'ij ja'tyájratyij hua' jamuán ɨ tyeítyee maj jéehua juxɨe've',
hua' tzajta' ɨ tyeítyee maj jéehua juxɨe've' a'ájna jo'tɨj a'íɨn ja'chej.
9 A'íjcɨ ɨ íitaj tɨ quee tyiyóomua'aj ta'raa
jaatá'sij tɨ'ij huatóotyamua've'en a'íjcɨ jɨme' tɨ arí tyiyójmua'
ajta tɨ arí jusíɨj huatyéechi'ij.

¡Alelúuyaj!

Salmo 114

Tyi'tíj maj atamua're'rii matɨ'ɨj eeráacɨj a'ájna a Egipto

1 Tɨ'ɨj ɨ Israel, chi'ra'an a'íjcɨ ɨ Jacob,
eerájraa a'ájna a Egipto, a'íjcɨ japua ɨ chuéj tɨ quee jamua'tyej,
2 Judá pu a'íɨn pué'eenye'ej ja'raa ɨ tyeyúujra' a'íjcɨ ɨ Tavástara',
Israel pu ijta jimi tyu'ta'íjtaca'.

3 Tɨ'ɨj ɨ jájrij jaaséj a'íjcɨ ɨ Israel, a'íɨ pu huatóo'uj,
ajta a'íjna ɨ játya'naj Jordán tɨ ántyapuaj juhuárita' pu
huariá'raa.
4 ¡Ɨ jɨríj tɨ cɨle'nye'ej séejre' ajta tɨ ajtítɨ'ɨjmee
a'yaa mu tyityájtzunaxɨj matɨ'ɨj ɨ cánya'xɨɨ!

5 ¿Tyi'tanyí je'ej muáaruuj, jájrij, patɨ'ɨj pij huatá'uj?
¿Tyi'tanyí je'ej muáaruuj, Jordán, pej pij ahuárita' huariá'raa?
6 ¿Tyi'tanyí je'ej huarɨ́j, a'ɨ́jcɨ jitze ɨ jɨríj tɨ cɨ́le'en ajta ɨ tɨ ajtɨ́tɨ'ɨjmee,
siaj sij a'yan tyityájtzunaxɨj matɨ'ɨj ɨ cánya'xɨɨ?

7 ¡Pata'aj huatyé'vivaaxɨ'ɨn muáaj, chuéj,
a'ɨ́jcɨ jimi ɨ Tavástara', Dios ra' a'ɨ́jcɨ ɨ Jacob!
8 ¡A'ɨ́ɨ pu jaatyá' alaguuntaca' a'ɨ́jcɨ ɨ apuéerij!
¡Ajta tyu'tá' tɨ'ij arámuaacaj jo'tɨj jo'tyetyéj tzajta'!

Salmo 115

A'ɨ́jna ɨ taj Dios tajapuá pu já'sejre'

1 Tavástara', pata'aj asɨ́ɨj tyámua' tyu'tá'sejrataj, capáj ityájma;
¡tyámua' paj tyu'tyátoonyij, a'ɨ́jcɨ jɨme' paj jɨ'ré'can jɨme' taxɨe've'!
2 ¿Ji'nye mej mij a'yan tyí'ihuo' ɨ maj quee tyá'tzaahuatye'
yee jo'nyij je'ej je'en ɨ ja'mua Dios?
3 Taj Dios pu tajapuá já'sejre';
a'ɨ́ɨ pu néijmi'i jɨn a'yan huarɨ́j je'ej tɨ tyi'tɨ́j tyí'xɨe'va'ca'aj.

4 Hua' sáanturistyamua' ɨ maj quee tyá'tzaahuatye' ooroj mu jɨn
taavijhua majta pláataj,
tyi'tɨ́j pu'uj tyi'pué'een tyeɨ́tyee maj jumuáca' jɨn tyú'taahuaca':
5 mua'ancatyányijmee, ajta capu ɨ'ríj maj tyu'taxáj,
mua'ajrɨ'ɨjsíjmee, ajta camu atanyéjnye',
6 mua'ajtanaxɨéejmee ajta camu iityanamuáarajmee;
majta mu ajtzu'rijmee, ajta camu tyi'tɨ́j ɨ'chuej;
7 mua'ajtamuáca'ajmee, ajta camu púj oorej maj tyi'tɨ́j tyiví';
mui'ra'ɨ́ɨcajmee, ajta camu rácɨjcɨ'nyive';
¡capu tyi'tɨ́j cɨ́ɨ tyí'namuajre' ɨ hua' tyenyij jitze!
8 A'yaa mu cha'taj mana'aj een matɨ'ɨj ɨ sáanturij
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj hua'ta'huacaa
majta ɨ maj hua' jimi tyá'tzaahuatye'.

9 Mua'aj mu siaj Israel jitze ajtyáma'can, ¡Tavástara' xu jitze tyú'ca'nyej!
A'ɨ́ɨ pu tahuɨɨre' ajta tyámua' tyí'tacha'ɨj.
10 Siajta mua'aj puaaríij, ¡Tavástara' xu jitze tyú'ca'nyej!
A'ɨ́ɨ pu tahuɨɨre' ajta tyámua' tyí'tacha'ɨj.
11 Mua'aj mu siaj tzáahuatyi'ra'aj jimi tyícha'ɨj ɨ Tavástara',
¡a'ɨ́j xu jitze tyú'ca'nyej!
A'ɨ́ɨ pu tahuɨɨre' ajta tyámua' tyí'tacha'ɨj.

12 ¡Tavástara' pu arí ityájma to'támua'reeri'
tyámua' pu'ij tyitaatyátoosij!
Tyámua' pu tyihuo'tyátoosij a'íɨjma ɨ Israel maj jitze ajtyáma'can,
tyámua' pu tyihuo'tyátoosij a'íɨjma ɨ puaaríij,
13 tyámua' pu tyihuo'tyátoosij a'íɨjma ɨ maj tzáahuatyi'ra'aj jimi tyícha'ɨj,
a'íɨjma ɨ maj óotzaahuatye' ajta ɨ maj tyóoxaahuaj.

14 ¡Che' ɨ Tavástara' huo'támui'rej ɨ maj ja'mua jitze eerányesij mua'ajmaj ajta ɨ já'muayojmua'!
15 ¡Che' ɨ Tavástara', ɨ tɨ jaatyátaahuaca' ɨ tajapuá tɨ séejre' ajta ɨ cháanacaj,
a'íɨn tyámua' mua'ajmaj tyajamuaatyátoonyij!
16 A'íjna ɨ tajapuá tɨ séejre' Tavástara' pu jitze ajtyáma'can,
ajta ɨ cháanacaj a'íj pu huatátuiirej ɨ tyévij.
17 A'íɨmaj ɨ maj meríj a'áa jo'tyá'ɨtzee jo'maj ɨ muɨ'chítyee já'ava'tacaa,
ɨ maj meríj huácuij, camu púj oorej mej mij tyaatatyójtzi're'en ɨ Tavástara';
18 ajta ityáj tu tyaatatyójtzi're'ej
ijíij tyajta jusén jɨme'.
¡Alelúuyaj!

Salmo 116

Je'ej tyaj jimi tyityeetyényuunyij tyej tyij tyaatatyójtzi're'en

1 Nyáaxɨe've' ɨ Tavástara' ji'nye a'íɨ pu náanamuajri' nyatɨ'ɨj jimi huatyéenyuj,
2 ji'nye a'íɨ pu tyámua' huóoruuj tɨ'ij náanamuaj.
¡Nyáaj nu nyij jimi a'yan tyá'huoo na'mej nyatɨ'ɨj nyana'aj á'tyeeren nyajúurij!
3 A'íɨ pu naatyáajɨ'quej ɨ tɨ tye'entyípuaapua'rityee,
nyajta tɨn a'áa jo'tyá'ɨtzee jo'maj tyityajá'ava'tacaa nyatɨ'ɨj quee je'ej jájtyoove'ej
a'íɨ pu ajta naatyáajɨ'quej ɨ nyaj jɨn tyu'tátzɨɨn ajta ɨ tɨ nyetyácui'nyisime'ej.
4 Aj nu nyij huatyéenyuj a'íjcɨ jitze ma'can ɨ Tavástara'
a'yaa nu nyij jéehua tyaatáhuaviiri' tɨ a'íɨn japuan huatányuunyij ɨ nyajúuricamej.

5 Tavástara' pu tyámua' tyá'xa'puɨ'ɨntare' ajta tyihua'cu'vej;
taj Dios pu huápuɨ'ɨj naa tyihuojó'mua'raj.
6 Tavástara' pu huá'cha'ɨj a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee óotzaahuatye'.
Tɨ'ɨj nyéetzij quee che' nyaca'nyisti'raca'aj, a'ɨ́ɨ pu nyajapuáj
huatanyúj.
7 Ajta ijíij, a'yaa pu tyí'nyaɨ'ɨriitye' nyej nyaxáahuaj séjre'ej
ji'nye ɨ Tavástara' pu nye jimi tyámua' tyú'ruuj,
8 ji'nye a'ɨ́ɨ pu nyajapuáj huatanyúj nyej nyij quee huámuɨ'nyij,
ji'nye nyajapuáj pu huatanyúj nyej nyij quee che' nyeyiinyej nyajta
quee che' eetahuɨ'tzɨ'ɨn.
9 Néijmi'i nu jɨn ja'rá'astijre'ej ɨ Tavástara'
nyatɨ'ɨj nyooj júurij íiyan ɨ cháanacaj japua.

10 Nyáaj nu jitzán tyá'tzaahuatya'ca'aj, tyij nyajta a'yan
tyí'xajtaca'aj
nyaj huápuɨ'ɨj jéehua je'ej pua'aj tyé'nyamua'ajcaa.
11 Nyatɨ'ɨj quee che' je'ej jájtyoova'aj, a'yaa nu tyu'taxájtaca'
maj néijmi'i ɨ tyeɨ́tyee tyí'hue'tacaa.

12 ¿Ji'nye nyij tyá'najchitye'en ɨ Tavástara'
a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ tyámua' naa tyú'ruuj nye jimi?
13 ¡Nye'ejriásij a'ɨ́jcɨ ɨ váasuj tɨ jɨn nyajapuáj huatanyúj
nyajta je'en jitzán ma'can huatyényuusij!
14 Na'ránya'astej tyi'tɨ́j nyaj jɨn tya'táratziiri' ɨ Tavástara'
néijmi'i ɨ tyeɨ́tyeristyamua'me'en metyi'séeracaj.

15 Jéehua pu tyaja'huóojɨpuaj ɨ Tavástara'
tɨpua'aj jaaséj tɨ sɨ́ij huámuɨ'nyij ɨ maj jaxɨe've'.
16 ¡Muáaj paj Tavástara', nyáaj nu muéetzij muahuɨɨre'!
¡Nyáaj nu yójra' pue'éen a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ muéetzij muahuɨɨre'!
Muáaj paj perij jájtzaanaxɨj nyáaj nyej jɨn jɨ'qui'huaca'aj.
17 Ajta nyej nyij tyimuaatatyójtzi're'en, a jimi nu tyu'támu'vejritaj,
nyajta a' jimi huatyényuusij, Tavástara', a'ɨ́jcɨ ɨ paj jɨn ántyapuaj.
18 Na'ránya'astej tyi'tɨ́j nyaj jɨn tya'tányaratziiri' ɨ Tavástara' jimi
néijmi'i ɨ tyeɨ́tyeristyamua'me'en metyi'séeracaj,
19 a'újna jo'tɨj ja'rájta'cuaj ɨ tyeyúujra' ɨ Tavástara',
¡jé'ta' a'ájna muéetzij jimi, Jerusalén!

¡Alelúuyaj!

Salmo 117

Chuíicarij tyaj jimi jaatáchuiicaj ɨ Tavástara'

1 Mu siaj séej chuéj japua jo'cháatɨmee siajta néijmi'que' tɨ'ɨj na'aj
tyi'chájta'najmee,
néijmi'i xu tyaatatyójtzi're'en ɨ Tavástara',
2 ji'nye a'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn taxɨe've' va'tɨ́j pu séejre',
¡a'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn tyámua' een ɨ Tavástara' jusén pu jɨn séejre'!

¡Alelúuyaj!

Salmo 118

A'ɨ́jna ɨ tɨ jɨn néijmi'i putyí'uurej ɨ Tavástara' néijmi'i pu jɨn tyámua' een

1 Setyu'tatyójtzi're' ɨ Tavástara', ji'nye a'ɨ́ɨ pu tyámua' een,
ji'nye jusén pu jɨn séejre' ɨ tɨ jɨn taxɨe've'.
2 Miche' a'yan tyu'taxáj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can tɨjɨn:
"A'ɨ́jna ɨ Tavástara' tɨ jɨn taxɨe've' a'ɨ́ɨ pu jusén jɨme' séejre'."
3 Miche' a'yan tyu'taxáj ɨ puaaríij tɨjɨn:
"A'ɨ́jna ɨ Tavástara' tɨ jɨn taxɨe've' a'ɨ́ɨ pu jusén jɨme' séejre'."
4 Miche' a'yan tyu'taxáj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tzáahuatyi'ra'aj jimi tyícha'ɨj ɨ
Tavástara' tɨjɨn:
"A'ɨ́jna ɨ Tavástara' tɨ jɨn taxɨe've' a'ɨ́ɨ pu jusén jɨme' séejre'."

5 Nyatɨ'ɨj quee che' je'ej jájtyoova'aj Tavástara' jimi nu huatyéenyuj;
a'ɨ́ɨ pu'ij náanamuajri' ajta je'en nɨi'rájtoo.
6 Tavástara' pu nyajamuan yésejre', canu nyij tyí'tzɨɨnye'.
¿Ji'nye nya'uuren ɨ tyévij?
7 Tavástara' pu nyajamuan yésejre', a'ɨ́ɨ pu'ij nyahuɨɨre'.
¡Nyáaj nu hua'sejran matɨ'ɨj huatyámue'tɨche'en a'ɨ́ɨmaj ɨ maj
nyaxana've'!
8 Jéetze' pu tyí'huɨɨre' tyaj Tavástara' jitze tyú'ca'nyej
quee a'yan tɨpua'aj ɨ tyévij jitze tyetyú'ca'nyej.
9 Jéetze' pu tyí'huɨɨre' tyaj Tavástara' jitze tyú'ca'nyej
quee tɨpua'aj tyeɨ́tyee jitze tyetyú'ca'nyej maj va'cán jɨn tyityatatyíj.

10 Néijmi'i mu a'ɨ́ɨmaj nyeria'naj ɨ maj séej chuéj japua jo'cháatɨmee,
ajta a'ɨ́j nu jitze ma'can ɨ Tavástara' hua'antyimue'tɨj.

11 Néijmi'que' mu nye jimi atahuíistɨraa,
ajta nyáaj nu a'ɨ́j jitze ma'can ɨ Tavástara' hua'antyimue'tɨj.
12 A'yaa mu tyinyeriá'naj matɨ'ɨj ɨ tzíjca'riisee,
ajta ɨ maj jɨn nyu'camuɨ'ca'aj a'yaa pu tyu'tyájtaa tɨ'ɨj ɨ tzícare'ej,
¡nyáaj nu ɨ Tavástara' jitze ma'can hua'antyimue'tɨj!
13 Ca'nyíin mu jɨn naatátajchaca', nyej nyij eetávetyijche',
ajta ɨ Tavástara' pu mujo'vé'mej tɨ'ij naatáhuɨɨre'en.
14 Nyáaj nu tyu'táchuiicaj ɨ Tavástara' jimi, ɨ tɨ ca'nyíjra'aj nyatá'caa.
¡A'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ nyajapuáj huatányuusij!

15 A'ájna jo'maj ja'chej ɨ tyeɨ́tyee maj tyámua' tyityetyúucha'ɨj
a'áa mu jutyamua've'ej metyi'chuíicaj a'ɨ́jcɨ jɨme' maj
tyu'tyáamue'tɨj.
"¡A'ɨ́jna ɨ Tavástara' tɨ néijmi'i jɨn putyí'uurej a'ɨ́ɨ pu néijmi'i
tyu'tyáamue'tɨj!
16 ¡A'ɨ́jna ɨ Tavástara' tɨ jɨn néijmi'i putyí'uurej néijmi'i pu jɨn tyámua'
een!
¡A'ɨ́jna ɨ Tavástara' tɨ néijmi'i jɨn putyí'uurej a'ɨ́ɨ pu néijmi'i
tyu'tyáamue'tɨj!"
17 ¡Canu muɨ'nyij, sulu nyajúurij nu na'mej
nyata'aj nyij jaataxáj tyi'tɨ́j tɨ je'ej huáruuj ɨ Tavástara'!
18 Tavástara' pu jéehua huápuɨ'ɨj puéjtzij naatá',
ajta capu naatá' nyej nyij huámuɨ'nyij.

19 ¡Setya'antácuunaxɨ' jo'tɨj ja'pueertajmee ɨ tyeyúuj,
a'yaa nu tyá'xɨe've' nyaj utyájrutyej nyej nyij tyaatatyójtzi're'en ɨ
Tavástara'!

20 A'íi pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ puéertara' ɨ Tavástara',
a'úu mu mij jo'tyárutyij a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jɨ'ré'nye'ej jimi séejre'.

21 Nyetyi'muatyojtzi're', Tavástara', ji'nye muáaj paj náanamuajri'
pajta je'en a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ nyajapuáj huatányuusij.
22 A'ɨ́jna ɨ tyetyéj maj majúurɨej a'ɨ́ɨmaj ɨ chi'ij maj ta'huacaa
a'yaa pu tye'rájraa tɨ a'ɨ́ɨn pué'eenye'ej ja'raa ɨ tɨ jéetze' juxɨe've'.
23 A'ɨ́ɨ pu ɨ Tavástara' a'yan jáaruuj,
a'ɨ́j tu tyij jɨn ityáj tyámua' tyo'taséj.
24 A'íi pu xɨcáara' a'ɨ́ɨ pué'een tɨ'ɨj ɨ Tavástara' a'yan huarɨ́j:
¡che' ijíij naa ta'axcaj tyata'aj tyij huátatyamua've'en!

25 A'tzúj cui', Tavástara', ¡tajapuá huatányuuchij!
A'tzúj cui', Tavástara', ¡tajimí tyámua' tyú'uurej ta'aj ij tyámua'
atyojo'ré'nyej!

26 ¡Che' tyámua' eenye' a'ífjna ɨ tɨ jitzán ma'can ɨ Tavástara'
yeje'vé'mej!
Mua'ajmaj tu tyámua' tyajamuaatyátoosij a'újna u tyeyúujra'
tzajta' ɨ Tavástara'.
27 Tavástara' pu a'fɨn pué'een ɨ Dios, ¡a'fɨ pu tatatzavi'tye'!
Siata'aj huatyóohuiinyij siaj tyu'yé'estej xamuáj xa'antyipíij
siaj sij a'áa ja'rá'astij jo'tɨj jo'tyéjvee ɨ siaj japuan
tyu'támu'vejritaj.

28 Nyetyi'muatyojtzi're' nyajta tyu'táchuiicaj a'ífjcɨ jɨme' paj va'cán jɨn
tyi'tyéjvee,
ji'nye muáaj paj nyaj Dios pué'een.
29 Setyu'tatyójtzi're' ɨ Tavástara', ji'nye a'fɨ pu tyámua' tojo'mua'raj,
ajta jusén jɨme' séejre' ɨ tɨ jɨn taxɨe've'.

Salmo 119

Je'ej tyaj tyaatáchuiicaj a'ífjcɨ ɨ nyúucarij Dios tɨ jɨn tyí'ijta

1 Miche' huatóotyamua've'en a'fɨmaj ɨ maj jɨ're'nye'ej tyámua'
tyityaajú'
majta a'yan tyityaajú' tɨ'ɨj ɨ Tavástara' tyitaamuá'tyej.
2 Miche' huatóotyamua've'en ɨ maj a'yan rɨcɨj je'ej tɨ a'fɨn
tyu'ta'ífjtaca'
majta néijmi'i ɨ juxɨéjnyu'caa jɨn jahuoo,
3 a'fɨmaj ɨ maj quee tyi'tfj jɨn je'ej pua'aj rɨcɨj,
a'fɨmaj ɨ maj jitzán huaju' ɨ juyáara' ɨ Tavástara'.
4 Muáaj paj a'yan tyu'ta'ífjtaca' mej mij a'nyúucaa
néijmi'i ará'astijre'en tzáahuatyi'ra'aj jɨme'.
5 ¡A'yaa nu nyáaj tyá'xɨe've' nyaj tyámua' tyí'sejria'aj
a'ífjcɨ jɨme' nyaj ja'rá'astej je'ej paj muáaj tyu'ta'ífjtaca'!
6 Canu nyij tyi'tfj jɨn nyetyevi'ra' na'mej
nyatɨ'ɨj néijmi'i a'rá'astej je'ej paj muáaj tyu'ta'ífjtaca'.
7 Tzáahuatyi'ra'aj nu nyaj xɨéjnyu'caa jɨn tyimuaatatyójtzi're'ej
nyatɨ'ɨj jáarɨ'rej je'ej paj muáaj tyámua' naa tyu'ta'ífjtaca'.
8 ¡A'yaa nu tyá'xɨe've' nyaj ja'rá'astijre'en a'nyúucaa!
¡Capáj a'náj manúujɨpuan!

9 ¿Ji'nye tyífɨ'rij tɨ'ij ɨ tyamuéej quee tyi'tfj jɨn á'ɨtzeeria'aj?
¡Ajta je'en a'yan tyi'tyúucha'ɨɨj je'ej paj muáaj tyaataxájtaca'!
10 Nyáaj nu néijmi'i ɨ nyaxɨéjnyu'caa jɨn muahuoo;
capáj tyi'tá'care'en nyej nyij ajtáyi'can a'ífjcɨ jitze a'nyúucaa.

11 Nu'ríj ju'huatyá'ɨtzee a'nyúucaa ɨ nyaxɨéjnyu'caa tzajta'
nyej nyij quee tyi'tíj jɨn ootyá'ɨtzeere'en muéetzij jimi.
12 ¡Néijmi'i paj jɨn tyámua' een, Tavástara'!
¡Náamua'tyej ɨ nyúucarij paj jɨn tyí'ijta!
13 Nye tyenyij nu jɨn jaataxájtaj
néijmi'i tyi'tíj paj muáaj a'yan tyu'taxájtaj.
14 Naatányetyamua've'sij nyatɨ'ɨj a'yan tyu'mé'en je'ej paj muáaj
tyu'ta'íjtaca',
nye quee a'yan a'íjcɨ jitze je'ej nyaj jéehua tyi'tíj tyí'ijcha'ɨj.
15 A'íj nu jitze tyí'nyamua'tziitye'en je'ej paj tyu'ta'íjtaca'
nyajta a'juyéj jitze tyámua' naa tyo'cárutyij.
16 A'íj nu jɨn a'nyúucaa huatányetyamua've'sij
nyajta quee yo'huá'xɨj a'nyúucaa.

17 ¡Pata'aj júuricamej jaatá'an a'íjcɨ ɨ tɨ muéetzij muahuɨɨre'!
¡Nya'ra'astej a'nyúucaa!
18 Na'tányeeritye' ɨ nyajíɨse', nyata'aj nyij jaaséj
tɨ naa huasé'rin je'ej paj muáaj tyí'mua'taj.
19 A'yaa nu een iiye'ej ɨ chuéj japua tɨ'ɨj ɨ tɨ séej chuéj japua
já'ma'can;
capáj nye jimi ja'avaataj a'íjcɨ ɨ nyúucarij muáaj paj jɨn
tyu'ta'íjtaca'.
20 A'náj tɨna'aj nu je'ej tyé'nyamua'tzej
a'íjcɨ jɨme' nyaj jaxɨe've' nyaj jáamua'tyij je'ej paj muáaj
tyu'ta'íjtaca'.
21 Muáaj paj hua'tyaxɨ' a'íɨjma ɨ maj je'ej pua'aj tyí'xaxa'aj majta je'ej
pua'aj rɨcɨj
majta quee a'yan rɨcɨj patɨ'ɨj muáaj tyu'ta'íjtaca'.
22 Capáj tyi'tá'care'en maj je'ej pua'aj tyí'nyaxajta nusu men mij
nyaxana've'ej,
ji'nye nu'ríj ja'rá'astijrej a'íjcɨ a'nyúucaa ɨ paj jɨn tyu'ta'íjtaca'.
23 Tyij majta ɨ tyeítyee maj jéehua uhuácaca'nye' jahuoocaj mej mij
je'ej pua'aj náa'uurej,
a'íjna ɨ tɨ muéetzij muahuɨɨre' a'íj pu jitze tyúumua'tziitye'en
a'nyúucaa.
24 Nyáaj nu nyetyamua've' a'íjcɨ jɨme' ɨ nyúucarij ɨ paj jɨn
tyu'ta'íjtaca';
a'íɨ pu'ij a'íɨn pué'een ɨ tɨ nyéetzij tyámua' tyí'nye'ixaatye'.

25 Nu'ríj tɨn huatámuɨ'sij,
¡júuricamej naatá', a'yájna patɨ'ɨj tya'tá'ratziiri'!
26 Nu'ríj muaté'exaaj je'ej nyaj tyi'tyínyecha'ɨj, muáaj pej pij naatajé.
¡Náamua'tyej a'íjcɨ ɨ nyúucarij muáaj paj jɨn tyí'ijta!

27 Naatá' nyej nyij yo'itéej ná'ra'nyij nyata'aj nyij a'yan tyu'mé'en
patɨ'ɨj tyu'ta'íjtaca',
ji'nye nyáaxɨe've' nyaj a'íj jitze tyú'mua'tyij ɨ tɨ naa huasé'rin
muáaj paj tyú'taahuaca'.
28 Nyenyaxaamúuritya'aj nu huápuɨ'ɨj nyényeyiin;
¡ca'nyíjra'aj naatá', a'yájna patɨ'ɨj tya'tá'ratziiri'!
29 Capáj tyi'tá'care'en nyej nyij a'íj jitze ucájrutyej ɨ juyéj tɨ hue'tzij
pué'een
naatá' nyej nyij tyámua' tyiyo'itéej ná'ra'nyij je'ej paj muáaj
tyí'mua'taj.
30 A'íj nu nyeríj antyíhuo ɨ juyéj tɨ jɨ'ré'can jɨme'
a'yaa nu tyá'xɨe've' nyaj jáamua'tyij je'ej paj tyu'ta'íjtaca'.
31 Tavástara', nu'ríj a'íj jitze tyu'tyáaca'an je'ej paj muáaj
tyu'ta'íjtaca';
¡capáj tyi'tá'care'en nyej nyij huatányetyevi'ra'astaj!
32 Ca'nácan nu ja'rá'astej ɨ nyúucarij ɨ paj jɨn tyu'ta'íjtaca'
ji'nye muáaj paj tyámua'vi'ra'aj nyatá'caa ɨ nyaxɨéjnyu'caa tzajta'.

33 Tavástara', náamua'tyej nyej nyij a'juyéj jitze ucájrutyej,
ji'nye a'yaa nu tyá'xɨe've' nyaj a'íj jitze ucájrutyej 'asta jo'tɨj
jóo'asej.
34 Naatá' ɨ nyaj jɨn tyojo'itéej ná'ra'nyij nyaj ju'huatyá'ɨtzen je'ej paj
muáaj tyí'mua'taj;
¡nyáaxɨe've' nyaj ja'rá'astej néijmi'i ɨ nyaxɨéjnyu'caa jɨme'!
35 A'íj paj jitze nu'cájuyetyej je'ej paj muáaj tyu'ta'íjtaca',
ji'nye a'íj pu jitze séejre' ɨ nyaj jɨn huatányetyamua've'en.
36 Tyu'tá' tɨ'ij ɨ nyaxɨéjnyu'caa a'íj huátaxɨe've'en muáaj paj jɨn
tyu'ta'íjtaca'
quee a'íjcɨ ɨ tɨ avíitzij jɨn huamue'tɨchi'huaca'.
37 Capáj tyi'tá'care'en nyej nyij a'ɨ́ɨjma aráseejra ɨ maj hue'tzij jɨn
jusejrataj;
¡júuricamej paj naata'an nyej nyij huame'en a'juyéj jitze!
38 Tyámua' paj naa tyaaté'exaatye'en a'íjcɨ ɨ tɨ muéetzij muahuɨire'
je'ej paj tyihua'táratziiri' a'ɨ́ɨjma ɨ maj tzáahuatyi'ra'aj a'jimi
tyícha'ɨj.
39 Capáj tyi'tá'care'en tɨ nye jitze rá'astij a'ɨ́jcɨ ɨ nyaj jatzɨɨnye',
ji'nye tyámua' pu een a'ɨ́jna ɨ paj jɨn tyu'ta'íjtaca'.
40 A'yaa nu tyá'xɨe've' nyaj ja'rá'astej a'ɨ́jcɨ ɨ paj jɨn tyu'ta'íjtaca';
¡júuricamej paj naata'an, ji'nye muáaj paj néijmi'i tyámua'
tyí'uurej!

41 Naataséjratye', Tavástara', ɨ paj jɨn nyaxɨe've' ajta ɨ paj jɨn
nyajapuáj huatányuusij,

a'yájna patɨ'ɨj tya'tá'ratziiri'.
42 A'aj nu nyij púj00ren nyaj jaatájeevej a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ je'ej pua'aj tyinaatájeevej,
ji'nye a'ɨ́j nu jitze a'nyúucaa tyí'ca'nyej.
43 Capáj tyi'tá'care'en nyej nyij quee che' a'ɨ́jna xajtaj ɨ nyúucarij tɨ jɨ'ré'can jɨme',
ji'nye a'ɨ́j nu jitze tyi'ijchó've' ɨ nyúucarij muáaj paj jɨn tyu'ta'ɨ́jtaca'.
44 ¡Nyáaxɨe've' nyaj a'yan huárɨnyij patɨ'ɨj tyitaamuá'tyej,
a'náj tɨna'aj, nyajta jusén jɨme'!
45 A'yaa nu nyij nyaxáahuaj tyi'cháaj na'mej,
ji'nye a'yaa nu tyu'méj patɨ'ɨj tyu'ta'ɨ́jtaca'.
46 Nyaataxájta je'ej paj muáaj tyu'ta'ɨ́jtaca' a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj rey jɨn tyityetyu'uj
nyajta quee nyetyevi'ra' na'mej.
47 Ji'nye nyáaxɨe've' a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij ɨ paj jɨn tyu'ta'ɨ́jtaca'
nyajta a'ɨ́jcɨ jɨn nyetyamua've'.
48 Nyáaxɨe've' nyajta nyetyámua've'ej nya'ancuriáasij ɨ nyúucarij ɨ paj jɨn tyu'ta'ɨ́jtaca',
nyajta jéehua a'ɨ́j jitze tyí'mua'tzej ɨ nyúucarij paj jɨn tyí'ijta.

49 Ootámua'reej ɨ nyúucarij paj jaatá' a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ muéetzij muahuɨɨre':
muáaj paj a'yan náaruj nyej nyij a'ɨ́j jitze tyi'ijchó've'ej.
50 A'ɨ́i pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ tyámua' tyinaatyéjeevij nyatɨ'ɨjta nyaxaamujritya'aj:
júuricamej paj nyatá'caa a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ paj jɨn tyina'táratziiri'.
51 A'náj tɨna'aj mu je'ej pua'aj tyí'nyaxaj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj je'ej pua'aj tyí'jepe',
nyajta nyáaj canu ajtayi'ij a'ɨ́jcɨ jitze ɨ paj muáaj tyinaamuá'tyej.
52 Nyajta nu jamua'reej je'ej paj jájcuaj ɨmuáj tyu'ta'ɨ́jtaca',
a'ɨ́j nu nyij jitze, Tavástara', nyáaj jatyoovej ɨ nyaj jɨn huatányetyamua've'en.
53 Ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj majta majúujɨpuaj je'ej paj muáaj tyitaamuá'tyej
jéehua mu huápuɨ'ɨj nyéetzij nyajaaxɨejtye'.
54 Cuíinarij pu nye jimi pué'een ɨ nyúucarij paj jɨn tyu'ta'ɨ́jtaca'
a'ɨ́jcɨ japua ɨ chuéj jó'nyaj a'yan je'en tɨ'ɨj ɨ séej chuéj japua tɨ já'ma'can.
55 Tavástara', tɨ'ɨjta tɨ́ca' muéetzij nu mua'tamuá're'rii,
a'yaa nu tyá'xɨe've' nyaj a'yan huárɨnyij patɨ'ɨj muáaj tyí'tamua'tyej.
56 A'ɨ́i pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ nyejitzé a'yan tyúuxɨe've':
nyaj ja'rá'astej ɨ nyúucarij muáaj paj jɨn tyu'ta'ɨ́jtaca'.

57 Muáaj, Tavástara', muáaj paj a'íin pué'een i ti nyejitzé séejre';
a'yaa nu tya'tányaratziiri' nyaj a'yan rinyij je'ej paj muáaj tyu'taxájtaca'.
58 Néijmi'i nu i nyaxiéjnyu'caa jin a'yan tya'tányaratziiri' nyej nyij tyámua' eenye' muéetzij jimi;
tyámua' paj nyojo'mua'raj, a'yájna patí'ij tya'tá'ratziiri'.
59 A'íj nu jitze tyi'riá'mua'aj je'ej nyaj tyi'tyínyecha'ij,
aj nu nyij nyajtáhua'aj ja'rá'astej i nyúucarij muáaj paj jin tyu'ta'íjtaca'.
60 Ca'nácan nu a'yan huaríj, canu á'tyeej
nyatí'ij nyij a'yan huaríj je'ej paj muáaj tyu'ta'íjtaca'.
61 A'íi mu meríj avíitzij jin nyeria'naj i maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ij,
ajta nyáaj canu yo'huá'xij je'ej paj muáaj tyinaamuá'tyej.
62 Jé'ta' tíca' nu ájchesij nyej nyij muéetzij tyimuaatatyójtzi're'en
a'íjci jime' ti tyámua' een i nyúucarij muáaj paj jin tyí'ijta.
63 Nyáaj nu huá'jaahuatye' a'íijma i maj tzáahuatyi'ra'aj a'jimi tyícha'ij
majta i maj ja'rá'astee je'ej paj muáaj tyu'ta'íjtaca'.
64 Tavástara', néijmi'que' pu i cháanacaj japua séejre' i paj jin taxie've',
náamua'tyej a'íjci i nyúucarij i paj jin tyí'ijta.
65 Tavástara', muáaj paj tyámua' tyéejcha'iij a'íjci i ti muéetzij muahuiire',
a'yájna patí'ij tya'tá'ratziiri'.
66 Náamua'tyej nyej nyij tyámua' metyóomua'reerej nyajta tyojó'iteej,
ji'nye a'íj nu jitze tyí'ca'nyej i nyúucarij muáaj paj jin tyu'ta'íjtaca'.
67 Matí'ij quee eexúj naatyaxáahuatacaj jéehua nu je'ej pua'aj tyi'tyínyecha'iica'aj,
ajta ijíij nu a'nyúucaa ja'astej.
68 Muáaj paj tyámua' tyihuojó'mua'raj, pajta tyámua' tyi'tyía'cha'ij,
náamua'tyej i nyúucarij paj jin tyí'ijta.
69 I maj axáa tyí'jepe' mu hue'tzij jin cha'mana'aj ná'xijtye',
ajta nyáaj nu néijmi'i i nyaxiéjnyu'caa jin ja'astej i nyúucarij muáaj paj jin tyí'ijta.
70 A'íi mu je'ej pua'aj een i jumua'tzíira'aj jitze,
ajta nyáaj nu nyetyamua've' a'íjci jime' je'ej paj tyí'nyamua'tyej.
71 Tyámua' pu tyá'raa nye jimi a'íjci jime' maj naatyáxaahuataca',
ji'nye a'yaa nu tyaarí'rej a'íjci i nyúucarij muáaj paj jin tyí'ijta.
72 Nye jimi pu jéetze' juxie've' a'íjna i nyúucarij muáaj paj nye'ixaatye',
quee séej ví'ra'aj ti ará'asej i túmii ooroj ti pué'een nusu pláataj.

73 Muáaj paj naatyátaahuaca' a'yájna nyatɨ'ɨj huasé'rin;
¡naatá' nyej nyij yó'itej ná'ra'nyij a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij muáaj paj jɨn tyu'ta'ɨ́jtaca'!
74 A'ɨ́imaj ɨ maj tzáahuatyi'ra'aj a'jimi tyícha'ɨj a'ɨ́ɨ mu huatóotyamua've'sij matɨ'ɨj naaséj,
ji'nye nyáaj nu a'nyúucaa jitze nyeríj tyi'ijchó've'.
75 Tavástara', nyáaj nu jamua'reej tɨ tyámua' een ɨ nyúucarij muáaj paj jɨn tyu'ta'ɨ́jtaca'
ajta a'yan tyí'xa'puɨ' pej pij nyéetzij puéjtzij naata'an tɨpua'aj nyequee ja'rá'astej.
76 ¡Che' a'ɨ́ɨn tyámua' tyinaatyéjeevej ɨ paj jɨn nyaxɨe've',
a'yájna patɨ'ɨj nyéetzij tyina'táratziiri'!
77 Naataséjratye' ɨ paj jɨn nyaxɨe've', pajta naata'an nyej nyij júurij ná'ra'nyij,
ji'nye a'ɨ́j nu jitze nyetyamua've' ɨ nyúucarij muáaj paj nyamua'tyej.
78 Miche' huatóotyevi'ra'astaj ɨ maj axáa tyí'jepe'
ɨ maj cha'mana'aj tyi'tɨ́j jɨn je'ej pua'aj tyí'nyaxaj;
nyáaj nu jaxɨe've' nyaj a'nyúucaa jitze tyú'mua'tyij.
79 Miche' nyajamuan tyúusɨire'en a'ɨ́imaj ɨ maj tzáahuatyi'ra'aj a'jimi tyícha'ɨj,
a'ɨ́imaj ɨ maj jamua'tyej ɨ nyúucarij muáaj paj jɨn tyu'ta'ɨ́jtaca'.
80 Che' ɨ nyaxɨéjnyu'caa tyámua' eenye' a'ɨ́jcɨ jitze ɨ nyúucarij muáaj paj jɨn tyu'ta'ɨ́jtaca',
nyej nyij quee tyi'tɨ́j jɨn nyetyevi'ra'.

81 A'yaa nu jéehua tyá'xɨe've' paj nyaj japua huatányuunyij,
¡a'ɨ́j nu nyeríj jitze tyi'ijchó've' a'nyúucaa!
82 Nyajɨ'ɨj pu arí huácua'naj nyaj atanyéerij nyetyi'ijcho've' ɨ paj jɨn tyina'táratziiri',
a'yaa nu tyí'xaj tɨjɨn: “¿A'najnyí mupo'va'ma'aj puá'mej pej pij tyámua' tyinaatyéjeevej?”
83 Tyij nyajta vastacɨrɨe' pué'een tɨquee tyi'tɨ́j huɨire' majta meríj nyojo'hua'xɨj,
canu yo'huá'xɨj ɨ nyúucarij muáaj paj jɨn tyí'ijta.
84 ¿A'chunyéj nyooj á'tyeeren nyetyi'cho've'ej?
¿A'najnyí puéjtzij pahuo'tá'sij a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj nya'uurej?
85 Tyeɨ́tyee maj axáa tyí'jepe' maj quee a'yan tyityaajú' patɨ'ɨj muáaj tyí'tamua'tyej
a'ɨ́ɨ mu meríj avíitzij jɨn tyámua' huóoruuj mej mij naatyéevi' jó'nyaj jooméj.
86 ¡Naatáhuɨire', ji'nye cha'na'aj mu'uj nyamuaritye'!
¡Néijmi'i pu jɨ'ré'can jɨme' ɨ nyúucarij muáaj paj tajimí jaatyájtoo!

87 Tímua' mu na'antyipuá'rityej íiyan cháanacaj japua,
ajta canu nyáaj ajtáraa a'íjcɨ jitze ɨ nyúucarij muáaj paj jɨn tyu'ta'íjtaca'.
88 Júuricamej paj naata'an, a'íjcɨ jɨme' ɨ paj nyaxɨe've',
nyáaj nu nyij ja'rá'astej a'íjcɨ ɨ nyúucarij a' tyenyij jitze tɨ eejnyéj.

89 Tavástara', a'nyúucaa pu jusén jɨme' séejre';
¡tyámua' pu éenye'ej séejre' u tajapuá!
90 Jusén jɨme' pu séejre' a'íjna ɨ paj jɨn tyámua' een;
muáaj paj tyámua' tyeetyáacajtyej ɨ chuéj, a'íj pu jɨn tyámua' tyí'sejre'.
91 Néijmi'i pu óoche' tyámua' tyí'een, a'yájna patɨ'ɨj muáaj tyu'tyájtoo a'nyúucaa jɨme',
ji'nye néijmi'i mu muéetzij a'jimi tyí'huɨɨre'.
92 Tɨpua'aj quee nyetyamua'viste'ej a'íjcɨ ɨ paj muáaj nyamua'tyej,
a'íɨ pu arí na'antyipuá'ritye'nyijche' ɨ xaamújrira'aj.
93 Canu a'náj yo'huá'xɨj a'íjcɨ ɨ nyúucarij muáaj paj jɨn tyu'ta'íjtaca',
ji'nye a'íj paj jitze ma'can júuricamej naatá'.
94 ¡Nyajapuáj paj huatányuunyij, ji'nye a' jitze nu ajtyáma'can
nyajta a'yan tyu'méj patɨ'ɨj muáaj tyu'ta'íjtaca'!
95 Ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj mu tyi'ijchó've' a'tzáaj maj na'antyipuá'ritye'en,
ajta nyáaj nu quee jatato'raj a'íjcɨ ɨ nyúucarij muáaj paj jɨn tyí'ijta.
96 A'yaa nu nyeríj tyí'sej tɨ néijmi'i tye'entyípuaapua'rej,
ajta ɨ nyúucarij muáaj paj jɨn tyu'ta'íjtaca' jusén jɨme' pu séejre'.

97 ¡Jéehua nu jaxɨe've' je'ej paj muáaj tyí'nyamua'tyej!
¡A'tzáaj tɨna'aj nu a'íj jitze tyi'riá'mua'sij!
98 A'íjna ɨ nyúucarij paj jɨn tyu'ta'íjtaca' nyéetzij pu nya'a'rij jusén jɨme';
a'íɨ pu naatá' nyej nyij jéetze' tyojo'itéej ná'ra'nyij mequee a'íɨmaj ɨ maj nyéjcha'ɨɨre'.
99 Jéetze' nu tyojó'itej mequee a'íɨmaj ɨ maj tyí'nyamua'tyej
ji'nye jéehua nu a'íj jitze tyí'mua'tzej ɨ nyúucarij muáaj paj jɨn tyu'ta'íjtaca'.
100 Jéetze' nu tyojó'itej mequee ɨ huáasij
ji'nye nyáaj nu ja'tzaahuatye' ɨ nyúucarij paj jɨn tyu'ta'íjtaca'.
101 Nu'ríj ajtáraa a'íjcɨ ɨ juyéj jitze tɨ quee tyámua' een
nyej nyij a'nyúucaa ará'astej.
102 Canu ajtáraa a'íjcɨ jitze ɨ nyúucarij muáaj paj jɨn tyu'ta'íjtaca'
ji'nye muáaj paj a'íɨn pué'een ɨ tɨ tyí'nyamua'tyej.
103 Jéetze' pu áncacaj ɨ nye tyenyij jitze a'íjna ɨ paj jɨn tyina'táratziiri'
mequee ɨ sarátyee ɨ nye tyényi'tze'.

104 A'ɨ́j nu nyeríj jitze je'raa ɨ nyúucarij muáaj paj jɨn tyu'ta'ɨ́jtaca' nyej nyij tyojó'iteej,
a'ɨ́j nu jɨn néijmi'i xana've' je'ej maj hue'tzij jɨn tyityetyúucha'ɨ́j.

105 A'nyúucaa pu tatzárij pué'een jó'nyaj ja'ra'ɨ́ɨcajmee
ajta a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ jɨn huányeeri'ij ɨ nyajuyéj jitze.
106 Tyi'tɨ́j nu jɨn tya'tányaratziiri', a'ɨ́j nu nyij jɨn aránya'astesij:
¡néijmi'i nu jɨn a'yan rɨnyij je'ej tɨ tyí'xaj ɨ nyúucarij tɨ tyámua' een muáaj paj jaatyájtoo!
107 Tavástara', je'ej nu tyé'nyamua'tzej;
¡júuricamej naatá', a'yájna patɨ'ɨ́j tya'tá'ratziiri'!
108 Ancuriáa', Tavástara', je'ej nyaj tyí'muatyojtzi're' ɨ nye tyenyij jɨme',
pajta je'en a'nyúucaa náamua'tyej.
109 A'náj tɨna'aj nu a'áa já'sejre' jo'maj tyityajá'cui'caa,
ajta canu yó'hua'naj je'ej paj muáaj tyinaamuá'tyej.
110 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨ́j mu jaxɨe've' maj naatyéevi',
ajta nyáaj canu ajtayi'ij a'ɨ́jcɨ jitze ɨ nyúucarij muáaj paj jaatyájtoo.
111 A'ɨ́jna ɨ nyaj jusén jɨme' jajcha'ɨ́ɨj na'mej a'ɨ́ɨ pu a'ɨ́ɨn pué'een a'nyúucaa,
ji'nye a'ɨ́j nu jɨn nyetyamua've' ɨ nyaxɨéjnyu'caa tzajta'.
112 Nyaxɨéjnyu'caa nu jɨn a'yan tyu'tányaxajtaca' nyaj ja'rá'astej ɨ nyúucarij muáaj paj jɨn tyí'ijta,
a'yaa nu jusén jɨme' rɨnyij 'asta na'aj quee néijmi'i tye'entyipuá'rej.

113 Nyahua'xana've' ɨ tyeítyee maj quee a'yan rɨcɨj je'ej maj tyí'xaj,
ajta a'ɨ́j nu xɨe've' je'ej paj tyí'nyamua'tyej.
114 Muáaj paj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ nyajapuáj huatányuusij pajta nyecha'ɨ́j;
a'ɨ́j nu jitze tyi'ijchó've' ɨ nyúucarij muáaj paj jaatyájtoo.
115 ¡Nye jimi xu ajtácɨɨnyej, mu siaj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨ́j,
ji'nye a'yaa nu nyáaj tyá'xɨe've' nyaj ja'rá'astej je'ej tɨ tyu'ta'ɨ́jtaca' ɨ nyaj Dios!
116 Ca'nyíjra'aj paj naata'an, a'yájna patɨ'ɨ́j tya'tá'ratziiri', aj nu nyij júurij na'mej;
¡capáj tyi'tá'care'en nyej nyij je'ej tyo'tányamua'tyij a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej nyaj tyi'ijchó've'!
117 Naatáhuɨɨre', aj pu'ij nyéetzij nyahuɨɨre'en;
a'yaa nu nyij a'náj tɨna'aj tya'rá'astej ɨ nyúucarij muáaj paj jɨn tyí'ijta.
118 Muáaj paj mahuóohua'naj a'ɨ́ɨjma ɨ maj ajtacɨ́'ɨ́j a'nyúucaa jitze,
ji'nye capu tyi'tɨ́j huɨɨre' je'ej maj a'ɨ́ɨmaj metyityoomuámua're'ej.

119 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj je'ej pua'aj rɨcɨj ɨ cháanacaj japua a'jimi mu a'yan een
tɨ'ɨj ɨ xɨéerij,
a'ɨ́j nu jɨn nyáaj jaxɨe've' je'ej paj muáaj tyu'ta'ɨ́jtaca'.
120 Nye tyévira' pu juvivej a'ɨ́jcɨ jɨme' nyaj tzáahuatyi'ra'aj a'jimi
tyícha'ɨj;
¡jéehua nu huápuɨ'ɨj tzáahuatyi'ra'aj jimi tyícha'ɨj ɨ nyúucarij
muáaj paj jaatyájtoo!

121 Canu a'náj jaatapuá'cɨtaca' a'ɨ́jcɨ ɨ nyaj jɨn tyámua'
tyi'tyínyecha'ɨj,
capáj nyatato'ra'an a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj je'ej pua'aj nya'uurej.
122 Muáaj paj a'ɨ́j jɨn antyía'mua'reeriaj tɨ'ɨj nye jimi tyámua'
tyí'eenye',
miche' quee je'ej pua'aj nya'uuriaj ɨ maj je'ej pua'aj tyí'jepe'.
123 Pu'ríj ɨ nyajɨ'ɨj tácua'naxɨj a'ɨ́jcɨ jɨme' nyaj tyi'ijchó've' paj
nyajapuáj huatányuunyij,
nyetyi'ijcho've' paj nɨi'rátoonyij, a'yájna patɨ'ɨj tya'tá'ratziiri'.
124 Tyámua' paj tyeetyátoonyij a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ muéetzij muahuɨire' a'ɨ́jcɨ
jɨme' ɨ paj jɨn taxɨe've'.
¡Náamua'tyej ɨ nyúucarij paj jɨn tyí'ijta!
125 Nyáaj nu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ muahuɨire'.
Naatá' nyej nyij tyojó'iteej,
ji'nye a'yaa nu tyá'xɨe've' nyaj jáamua'tyij a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij muáaj
paj jɨn tyí'ijta.
126 Tavástara', pu'ríj hua'xa'puɨ'ɨn paj tyi'tɨ́j jɨn je'ej huárɨnyij,
ji'nye camu che' a'yan rɨcɨj je'ej paj muáaj tyitaamuá'tyej.
127 Ji'nye nyáaj nu jaxɨe've' a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij muáaj paj jɨn
tyu'ta'ɨ́jtaca'
jéetze' nu a'ɨ́j xɨe've' nyequee ɨ ooroj tɨ jumua'tɨj.
128 A'ɨ́j nu jɨn a'nyúucaa jitze tyí'nyamua'tyej
nyajta néijmi'i xana've' ɨ maj hue'tzij jɨn je'ej pua'aj
tyityetyúucha'ɨj.

129 Naa pu huasé'rin a'ɨ́jna ɨ nyúucarij muáaj paj jɨn tyu'ta'ɨ́jtaca';
a'ɨ́j nu jɨn ja'astej.
130 Tyámua' pu naa tyihua'tányeeritye' a'nyúucaa tɨpua'aj tyámua' naa
metyaataxáj,
tyámua' pu tyihuá'mua'tyej a'ɨ́ɨjma ɨ tyeɨ́tyee maj quee
óotzaahuatye'.
131 Huápuɨ'ɨj nu jaxɨe've' nyatɨ'ɨjta tyu'taxáj
ji'nye jéehua nu jaxɨe've' a'nyúucaa.
132 Naaséj, pajta je'en ná'ancu'vaxɨ' nyéetzij,
a'yájna patɨ'ɨj rɨcɨj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj muaxɨe've'.

133 Naatá' nyej nyij a'yan tyu'mé'en tɨ'ɨj tyi'huóoxɨe've' a'nyúucaa jitze;
capáj tyi'tá'care'en tɨ'ij a'ɨ́in tyí'nye'ijtye'ej ɨ tɨ je'ej pua'aj een.
134 Nyajapuáj paj huatányuunyij a'ɨ́ijma jimi ɨ tyeɨ́tyee maj je'ej pua'aj rɨcɨj,
ji'nye a'yaa nu tyá'xɨe've' nyaj néijmi'i ará'astej ɨ nyúucarij muáaj paj jɨn tyí'ijta.
135 Tyámua' paj naa tyeeséj a'íjcɨ ɨ tɨ muéetzij muahuɨire',
pajta je'en náamua'tyej ɨ nyúucarij ɨ paj jɨn tyí'ijta.
136 Jéehua nu huápuɨ'ɨj eetaja'ra'tajyi'ij ɨ nyaj jɨise'
ji'nye camu ja'aste je'ej paj tyí'tamua'tyej.

137 Tavástara', muáaj paj néijmi'i jɨn tyámua' een;
tyámua' pu naa tyu'tóoje'yej ɨ nyúucarij paj jɨn tyí'ijta.
138 Néijmi'i ɨ nyúucarij ɨ paj jɨn tyu'ta'íjtaca'
tyámua' pu een ajta a'yan tyi'jɨ'ré'can jɨme'.
139 Jéehua nu je'ej tyé'nyamua'tzej a'íjcɨ jitze a'nyúucaa,
ji'nye a'ɨ́imaj ɨ maj nyéjcha'ɨire' mu'ríj yo'huá'xɨj.
140 A'ɨ́jna ɨ paj jɨn tya'tá'ratziiri' pu arí néijmi'i tyu'tyáamue'tɨj;
a'ɨ́j pu jɨn jaxɨe've' a'íjna ɨ tɨ muéetzij muahuɨire'.
141 Canu tyi'tɨ́j jɨn á'nyatzaahuatye', majta mu manúujɨpuaj,
ajta canu yó'hua'naj ɨ nyúucarij muáaj paj jɨn tyu'ta'íjtaca'.
142 A'ɨ́j paj muáaj jɨn tyá'xa'puɨ'ɨntare' ɨ tɨ tyámua' een,
ajta a'yan tyi'jɨ'ré'can jɨme' je'ej paj tyí'tamua'tyej.
143 Je'ej nu tyé'nyamua'ajcaa nyajta quee je'ej jájtyoova'aj,
ajta a'ɨ́j nu jɨn huatányetyamua'vej ɨ nyúucarij muáaj paj jɨn tyu'ta'íjtaca'.
144 A'náj tɨna'aj pu tyámua' een je'ej paj muáaj tyu'ta'íjtaca';
¡naatá' nyaj tyojo'itéej ná'ra'nyij nyej nyij a'ɨ́jna jɨn júurij!

145 Tavástara', néijmi'i nu ɨ nyaxɨéjnyu'caa jɨn muaatájeevij,
¡pata'aj naatájeevej, ji'nye a'yaa nu tyá'xɨe've' nyaj a'nyúucaa ará'astej!
146 Muéetzij jimi nu huatyényuusij, naatáhuɨire'
nyej nyij ja'rá'astej je'ej paj muáaj tyu'ta'íjtaca'.
147 Tɨ'ɨj quee eexúj huatapua'rej, na'ajchesij nyej nyij muaatáhuavii paj naatyáhuɨire'en,
a'ɨ́j nu jitze tyi'ijchó've' je'ej paj muáaj tyina'táratziiri'.
148 Ajta tɨ'ɨj quee eexúj huariá'tɨca'rej, nyajɨ'ɨj pu arí tyámua' een tɨ'ij huatáxa'iire'en
nyej nyij a'ɨ́j jitze tyi'huényamua'tziitye'en ɨ paj jɨn tyina'táratziiri'.
149 Náanamuajri' je'ej nyaj tyi'tyényuusij, Tavástara', a'íjcɨ jɨme' ɨ paj nyaxɨe've';

júuricamej naatá', a'yájna patɨ'ɨj período tyámua' naa
tyaaxá'puɨ'ɨntarej.
150 Véjri' mu nye jimi yésejre' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj je'ej pua'aj nya'uuriajmuɨ',
ajta amu' ɨmuáj já'sejre' a'ɨ́jcɨ jitze muáaj paj jɨn tyí'mua'taj.
151 Muáaj, Tavástara', véjri' paj yésejre',
ajta néijmi'i a'nyúucaa a'yan tyi'jɨ'ré'can jɨme'.
152 Nu'ríj ará'tyeej nyaj jamua'tyej a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij muáaj paj jɨn
tyu'ta'ɨ́jtaca',
muáaj paj jusén jɨme' tyámua' naa tyeetyájtoo.

153 Huaséj ɨ nyaj jɨn je'ej tyé'nyamua'tzej pajta je'en nyajapuáj
huatányuunyij,
ji'nye canu nyeexúj yo'huá'xɨj je'ej paj muáaj tyinaamuá'tyej.
154 Tyámua' paj tyaataxáj je'ej nyaj tyi'tyínyecha'ɨj pajta nɨi'rátoonyij;
¡júuricamej naatá', a'yájna patɨ'ɨj tya'tá'ratziiri'!
155 Capáj a'ɨ́ɨjma huatyáhuɨɨre'ej ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj,
ji'nye camu a'yan tyityaajú' patɨ'ɨj a'nyúucaa jɨn tyu'ta'ɨ́jtaca'.
156 Tavástara', va'cán paj jɨn huápuɨ'ɨj taxɨe've';
júuricamej naatá', a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ paj jɨn tyámua' naa
tyá'xa'puɨ'ɨntare'.
157 Mamui'ɨ́j ɨ maj nyéjcha'ɨɨre' majta ɨ maj je'ej pua'aj nya'uurej,
ajta canu nyáaj ajtayi'ɨj a'ɨ́jcɨ jitze ɨ nyúucarij muáaj paj jɨn
tyu'ta'ɨ́jtaca'.
158 Canu hua'sejramu' ɨ maj avíitzij jɨn je'ej pua'aj rɨcɨj,
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj quee ja'astej a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij muáaj paj jɨn
tyu'ta'ɨ́jtaca'.
159 Tavástara', huaséj nyaj jéehua jaxɨe've' a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij muáaj paj
jɨn tyu'ta'ɨ́jtaca';
¡júuricamej naatá', a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ paj nyaxɨe've'!
160 A'nyúucaa jitze pu néijmi'i séejre' ɨ tɨ jɨ'ré'can jɨme';
jusén jɨme' pu séejre' ajta tyámua' een néijmi'i ɨ nyúucarij muáaj
paj jɨn tyu'ta'ɨ́jtaca'.
161 A'ɨ́ɨmaj ɨ tyeítyee maj jéehua uhuácaca'nye' mu cha'mana'aj
nyamuaritye',
ajta ɨ nyaxɨéjnyu'caa pu jéehua jaatyátzaahuatye'ej a'ɨ́jcɨ
a'nyúucaa.
162 Nyáaj nu a'ɨ́j jɨn nyetyamua've' ɨ paj jɨn tyina'táratziiri',
a'yájna tɨ'ɨj a'tɨ́j tɨ a'ɨ́j huátyoonyij ɨ tɨ jéehua tyá'najchij.
163 Nyáaxana've' ɨ tɨ hue'tzij pué'een, canu jaxɨe've' tɨ nyej jitze
séjre'ej,
ajta a'ɨ́j nu xɨe've' je'ej paj muáaj tyí'nyamua'tyej.
164 A'náj tɨna'aj nu tyí'muatyojtzi're'
a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ nyúucarij tɨ tyámua' een muáaj paj jɨn tyu'ta'ɨ́jtaca'.

165 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj jaxɨe've' je'ej paj muáaj tyí'mua'taj juxáahuaj mu naa
tyí'tyesejre',
ajta quee tyi'tɨ́j je'ej huá'uurej mej mij eeriá'ɨtzen.
166 Tavástara', a'yaa nu tyi'ijchó've' paj nyajapuáj huatányuunyij,
ji'nye néijmi'i nu jɨn a'yan tyu'méj patɨ'ɨj a'nyúucaa jɨn
tyu'ta'ɨ́jtaca'.
167 Nyáaj nu néijmi'i a'nyúucaa já'astej
néijmi'i nu ɨ nyaxɨéjnyu'caa jɨn jaxɨe've'.
168 Nyáaj nu ja'astej ɨ nyúucarij muáaj paj jɨn tyu'ta'ɨ́jtaca';
¡muáaj paj néijmi'i mua'reej je'ej nyaj tyi'tyínyecha'ɨj!
169 Che' a'áa ja'rá'astij ɨ nyaj jijhuaj, Tavástara', a'ájna jo'paj muáaj
já'sejre';
¡naatá' nyej nyij tyojó'iteej, a'yájna patɨ'ɨj tyaataxájtaca'!
170 Che' muéetzij jimi ja'rá'astij je'ej nyaj tyi'tyényuusij;
¡pajta nɨi'rátoonyij, a'yájna patɨ'ɨj a'nyúucaa jɨn tya'tá'ratziiri'!
171 Che' ɨ nye tyenyij jitze huatánamuajre'en ɨ chuíicarij,
ji'nye muáaj paj a'ɨ́j náamua'tyej ɨ nyúucarij ɨ paj jɨn tyí'ijta.
172 Che' ɨ nye tyenyij a'ɨ́j huatáchuiicaj je'ej paj muáaj tyina'táratziiri',
ji'nye néijmi'i pu tyámua' een a'ɨ́jna ɨ nyúucarij ɨ paj jɨn
tyu'ta'ɨ́jtaca'.
173 Che' tyámua' eenye' a'muáca' pej pij naatáhuɨɨre'en,
ji'nye jéetze' nu a'ɨ́j huataxɨe'vej je'ej paj tyu'taxájtaca'.
174 Tavástara', ¡a'yaa nu jéehua tyá'xɨe've' paj nyajapuáj
huatányuunyij!
¡Nyáaj nu a'ɨ́jna jɨn nyetyamua've' je'ej paj tyí'nyamua'tyej!
175 Nyáaxɨe've' nyaj júurij nyej nyij tyimuaatatyójtzi're'en;
che' a'ɨ́ɨn naatyáhuɨɨre'en muáaj paj jɨn tyámua' tyá'xa'puɨ'ɨntare'.
176 A'yaa nu tyojo'vej tɨ'ɨj ɨ cánya'aj, ¡mu paj jo'vé'me'en pej pij
nyéetzij náahuoonyij
ji'nye canu nyeexúj yo'huá'xɨj ɨ nyúucarij muáaj paj jɨn
tyu'ta'ɨ́jtaca'!

Salmo 120

Je'ej tyaj tyityeetyényuunyij a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ jéehua je'ej pua'aj tyí'rɨcɨj

Cuíinarij ɨ maj jɨn huatyáaju'un

1 Nyatɨ'ɨjta je'ej tyé'nyamua'ajcaj, Tavástara' jimi nu huatyényuusij,
a'ɨ́ɨ pu'ij naatájeevij.
2 Tavástara', nyajapuáj paj huatányuunyij a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj
tyí'hue'tacaa
pajta a'ɨ́jcɨ jimi ɨ nyanúrij tɨ hue'tzij jɨn tyí'xaj.

3 ¿Tyi'tanyí pajtáhua'aj ancuriáa'sij, nyanúrij paj tyí'hue'tacaa?
4 ¡Ɨ'ríj tɨ huápuɨ'ɨj tye'entyipityíijmee ɨ maj jɨn nyo'sii!
¡Ajta ɨ tɨ'ɨxcuáa tɨ huápuɨ'ɨj a'táatɨmee!

5 ¡Che' je'ej tyí'nyahuɨɨre'ej, nyaj a'yan a'yaa tyiche' iiye'ej Mésec tɨ'ɨj ɨ tɨ séej chuéj japua já'ma'can
nyajta a'áa ja'huányechejtyej jo'maj a'ɨɨmaj tyojo'tyá'ɨnaamuaa ɨ Quedar maj jitze ajtyáma'can!
6 Nu'ríj á'tyeej nyaj a'áa ja'chej a'ɨɨjma tzajta' ɨ maj quee jaxɨe've' maj juxáahuaj huacháatɨme'nyij;
7 ¡nyatɨ'ɨjta nyáaj a'ɨjna xajtaj tyaj taxáahuaj huacháatɨme'nyij, a'ɨɨ mu a'ɨj huataxájta je'ej maj tyityeetyényo'se'en!

Salmo 121

Tavástara' pu a'ɨɨn pué'een ɨ tɨ tyámua' tyí'muacha'ɨj

Cuíinarij ɨ maj jɨn huatyáaju'un

1 Nyatɨ'ɨjta ɨ jɨríj huaséj a'yaa nu tyu'taxájtaj tɨjɨn:
"¿Jo'nyij je'ré'nyesij ɨ tɨ naatyáhuɨɨre'ej?"
2 Tavástara' jimi pu jo'va'ma'aj ta'mej ɨ tɨ naatyáhuɨɨre'ej,
a'ɨjna ɨ tɨ jaatyátaahuaca' ɨ tajapuá tɨ séejre' ajta ɨ cháanacaj.

3 ¡Capu a'náj tyu'tá'sij pej pij eetávetyij!
¡Capu a'náj huatácusij a'ɨjna ɨ tɨ muacha'ɨj!
4 Capu, capu a'ɨɨn a'náj tyácusij;
capu a'náj tyácusij a'ɨjna ɨ tɨ hua'ajséejra ɨ Israel maj jitze ajtyáma'can.
5 Tavástara' pu a'ɨɨn pué'een ɨ tɨ muacha'ɨj;
Tavástara' pu a'ɨɨn pué'een ɨ tɨ quee tyu'tá'sij tɨ'ɨj tyi'tɨj je'ej mua'uurej,
ɨ tɨ véjri' a'jimi séejre' tɨ'ɨj muaatáhuɨɨre'en.
6 Capu ɨ xɨcáj je'ej mua'uurej tɨ'ɨjta tújca putyi'rɨjcáj,
capu ajta ɨ máxcɨrɨe' tɨ'ɨjta huatɨca'aj.

7 Tavástara' pu néijmi'i jɨn tyámua' tyí'muacha'ɨj;
a'ɨɨ pu jacha'ɨj a' júuricamej.
8 Tavástara' pu muacha'ɨj jo'tɨj na'aj paj jooma'aj puá'mej ɨ juyéj jitze,
ijíij ajta jusén jɨme'.

Salmo 122

Je'ej maj tyaatáchuiicaj ɨ Jerusalén

Cuíinarij ɨ maj jɨn huatyáaju'un, David tɨ ja'a'rij

1 ¡Jéehua nu huatányetyamua've'sij matɨ'ɨjta a'yan
tyinaaté'exaatye'en tɨjɨn:
"Che'réj a'ájna jo'tɨj jo'tyéjvee ɨ tyeyúujra' ɨ Tavástara'"!
2 Jerusalén, ¡tu'ríj utyájrupij a'ájna jo'tɨj ja'pueertaj!
3 Jerusalén, chájta'naj tɨ huatyátaavijhuaca'
mej mij néijmi'i a'áa jóosɨ'rihua'an a'áa maj jo'cháatɨmee.
4 A'áa mu ja'rá'iixaj a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Tavástara' jitze ajtyáma'can
mej mij tyaatatyójtzi're'en ɨ tɨ jɨn ántyapuaj,
a'yájna matɨ'ɨj tyihuo'ta'íj a'ɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can.
5 A'áa pu já'sejre' jo'maj je'ráatyij ɨ maj tyámua' naa
tyá'xa'puɨ'ɨntare',
jo'maj je'ráatyij ɨ maj tyá'xa'puɨ'ɨntare' a'ájna jo'tɨj ɨ David
ja'chej.

6 A'yaa xu mua'aj tyu'taxáj néijmi'i ɨ juxɨéjnyu'caa jɨme' tɨjɨn:
"Che' tyámua' tyí'eenye' muéetzij jimi, Jerusalén;
miche' juxáahuaj huacháatɨme'nyij a'ɨ́ɨmaj ɨ maj muaxɨe've'.
7 Che' tyámua' tyí'eenye' a'ɨ́jcɨ jitze ɨ paj jɨn curiá'nami',
majta tyámua' tyí'cha'ɨɨj a'újna jo'maj je'ráatyij ɨ maj tyí'ijta."

8 Ajta ijíij, a'ɨ́ɨjma jitze ma'can ɨ nye'ihuáamua' majta ɨ maj
nyamua'tyej a'yaa nu tyu'taxájtaj tɨjɨn:
"Che' néijmi'i tyámua' tyí'eenye' muéetzij jimi.
9 A'ɨ́jcɨ jitze ma'can ɨ tyeyúujra' ɨ Tavástara' taj Dios
a'ɨj nu huoonyij ɨ tɨ tyámua' een muéetzij jimi."

Salmo 123

Tyiche' taxáahuaj huatyényuunyij ɨ Dios jimi jitzán tyetyi'ca'nyáaj

Cuíinarij ɨ maj jɨn huatyáaju'un

1 Muéetzij jimi, Tavástara', nyamuaséeraj nu nyámuahuavii,
muéetzij jimi, tajapuá paj tyejé'ijtaj.
2 Tya'raséeraj tu jahuaviij ɨ Tavástara' taj Dios,
a'yájna tɨ'ɨj ɨ tyáatɨ' tɨ tyí'ijtyi're' tya'ráasej a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ tyé'ijtye',
a'yájna tɨ'ɨj ɨ íitɨ' tɨ tyí'ijtyi're' tya'ráasej a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ tyé'ijtye',

a'yan tyetye'ejcho've'ej tɨ'ij a'ɨ́ɨn tá'ancu'vaxɨ'ɨn.
3 Tá'ancu'vaxɨ' ityájma, Tavástara';
tá'ancu'vaxɨ' ityájma,
ji'nye catu che' janamuajracuj ɨ maj je'ej pua'aj tyí'taxaj.
4 ¡Tu'ríj jéehua jaapuéjtzitariaca'
a'ɨ́ɨmaj maj je'ej pua'aj tyí'taxaj ɨ maj chíjtyaanyi'ij pué'een
majta mu a'ɨ́ɨmaj taxana've' ɨ maj jéehua óotzaahuatye'!

Salmo 124

Dios pu a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ japuan huatányuusij ɨ Israel

Cuíinarij ɨ maj jɨn huatyáaju'un, David tɨ ja'a'rij

1 Tɨpua'aj ɨ Tavástara' quee tajamuán yésejria'aj
miche' a'ɨ́ɨmaj jaataxáj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can,
2 tɨpua'aj ɨ Tavástara' quee tajamuán yésejria'aj
matɨ'ɨj ɨ tyétyacaa ájhuiixɨj mej mij taatanyo'si'tye'en,
3 a'ɨ́ɨ mu néijmi'caa ta'antyipuá'ritye'nyijche'en
matɨ'ɨj a'ɨ́ɨmaj tajimí jéehua huatanyínyu'cacuca'.
4 Aj pu'ij ɨ jájtyij ca'nyíin jɨn ta'antɨnyíiche'en;
játya'naj pu tajapuá huatamuɨ'yéenyijche'en.
5 ¡Ajta ɨ jájtyij tɨ ca'nyíin jɨn tyájujhua'naj
a'ɨ́ɨ pu ajta tajapuá huatamuɨ'yéenyijche'en!

6 ¡Che' tyámua' éenye'ej séjre'ej ɨ Tavástara',
ɨ tɨ quee tyu'tá' mej mij taatyátzaanaxɨ'ɨn ɨ jutaméj jɨme'!
7 Tu'ríj huatáta'uj mej mij quee taavívi'
tɨ'ɨj ɨ pína'aj tɨ huatóo'uj mej mij quee jáame'nyij,
a'ɨ́ɨ pu huatyátzaanyixɨj ɨ maj jɨn jaxɨe'va'ca'aj maj taavívi', ityáj tu tyij huatáta'uj.
8 A'ɨ́jna ɨ tɨ taatyáhuɨɨre'ej Tavástara' jimi pu jo'vé'yi'ij,
a'ɨ́jna ɨ tɨ jaatyátaahuaca' ɨ tajapuá tɨ séejre' ajta ɨ cháanacaj.

Salmo 125

Dios pu huá'cha'ɨj a'ɨ́ɨjma ɨ maj jitzán ajtyáma'can

Cuíinarij ɨ maj jɨn huatyáaju'un

1 Capu tyi'tɨ́j je'ej huá'uurej a'ɨ́ɨjma ɨ maj Tavástara' jitze tyí'ca'nyej,
a'yájna tɨ'ɨj ajta ɨ jɨríj Sión tɨ ántyapuaj, a'ɨ́ɨ pu jusén jɨme' séejre'.
2 A'yájna tɨ'ɨj ɨ jɨríj tɨ ataquéetɨme a'ájna a Jerusalén,

a'yaa pu ɨ Tavástara' tyihua'riá'naa ɨ jutyéɨtyeristyamua' ijíij ajta
jusén jɨme'.
3 A'íjna ɨ tɨ quee tyámua' tyí'ijta capu jusén jɨme' tyi'íitaj ja'mej
a'íjcɨ japua ɨ chuéj Dios tɨ a'íɨjma huatá' ɨ jutyéɨtyeristyamua',
na'ríij quee a'íɨmaj mu ɨ maj tyeítyeristyamua'me'en pué'een
huatyóohuisij mej mij je'ej pua'aj huárɨnyij.

4 Tavástara', tyámua' paj tyihuo'tyátoonyij a'íɨjma ɨ tyeítyee maj
tyámua' tyityetyúucha'ɨj,
a'íɨjma ɨ tyeítyee maj tyámua' een ɨ juxɨéjnyu'caa tzajta',
5 ajta a'íɨjma ɨ maj juyéj jitze huaju' tɨ quee tyámua' een
a'yaa paj huó'uurej tɨ'ɨj a'íɨjma jimi atyojo'ré'nyesij ɨ maj je'ej
pua'aj tyityetyúucha'ɨj.

¡Che' tyámua' tyí'eenye' a'íɨjma jimi ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can!

Salmo 126

¡Muáaj paj a'yan tyú'uurej tɨ'ij tajimí tyámua' tyá'ra'nyij!

Cuíinarij ɨ maj jɨn huatyáaju'un

1 Tɨ'ɨj ɨ Tavástara' seequéj tyeetyájtoo ɨ Sión,
a'yaa pu to'taséjra cuxáa tyaj tyi'tyámaarasime'en.
2 Aj pu'ij ɨ tatyényij jitze huataséjre
tyej tyij huána'nan tyajta huajíjhua tyatatyámua've'ej;
aj mu mij ɨ maj quee tyá'tzaahuatye' a'yan tyí'xajtaca'aj tɨjɨn:
"¡Tavástara' pu va'cán jɨn tyámua' tyú'ruuj a'íɨjma jimi!"
3 A'yaa pu tyi'ja'yájna, Tavástara' pu va'cán jɨn tyámua' tajimí
tyú'ruuj,
a'íj tu jɨn huátatyamua'vej.

4 ¡Tavástara', ajtáhua'aj paj tyu'tá'an tɨ'ij tajimí tyámua'
tyá'ra'nyij,
a'yájna tɨ'ɨj seequéj tye'mej tɨpua'aj muaatyéviiyej a'ájna jo'tɨj quee
já'tyi'tɨj!
5 A'íɨmaj ɨ maj juyíinyej metyi'huaste',
a'íɨ mu tyí'cɨɨtyen majta je'en jijhuan a'íjcɨ jɨme' ɨ maj
jutyamua've'ej.
6 Tyij majta móoj juyíinyej ayóotɨsima'aj cústaaj jitze ɨ jatzíj,
a'íɨ mu tyí'chuiicaj huaria'cɨɨnyij a'íjcɨ jɨme' ɨ maj jutyamua've',
majta jéehua jaa'á'sima'aj ɨ tyeríicuj tɨ huácɨɨriaca'.

Salmo 127

Néijmi'i pu ɨ Tavástara' jitze tyeje'ráma'can

Cuíinarij ɨ maj jɨn huatyáaju'un, Salomón tɨ ja'a'rij

1 Tɨpua'aj ɨ Tavástara' quee ja'ajtaahuaj ɨ chi'ij,
capu tyi'tíj je'ej tyí'huɨɨre' tɨpua'aj metyí'muarɨe'ej ɨ chi'ij maj tyí'ta'huacaa,
tɨpua'aj ɨ Tavástara' quee jacha'ɨɨj ɨ chájta'naj,
capu tyi'tíj je'ej tyí'huɨɨre' maj ixɨe'ria'aj ɨ maj tyí'cha'ɨj.
2 Capu tyi'tíj je'ej tyí'huɨɨre' maj tyí'muarɨe'ej tɨ'ɨj na'aj tye'ré'nyej ɨ xɨcáj 'asta na'aj quee uja'ancájrutyej,
majta je'en tyú'cua'nyij a'íjcɨ jɨme' maj ca'nyíin jɨn tyu'muárɨej,
tɨ'ɨj ɨ Dios tyihua'tá'caa ɨ maj jimi tyámua' een matɨ'ɨj a'íɨmaj móoj tyácu'tzij.

3 A'íɨmaj ɨ tayójmua' maj nanɨe'huacaa
a'íɨ mu a'íɨn pué'een ɨ Tavástara' tɨ jɨn tyámua' tyitaatyátoosij.
4 A'íɨmaj ɨ tayójmua' maj nanɨe'huan tyatɨ'ɨj tyooj tyáamua
a'yaa mu een tɨ'ɨj ɨ ɨ'ríj muáca'ra'an jitze a'íjcɨ ɨ tɨ nyo'sii.
5 ¡Che' huatóotyamua've'en a'íjna ɨ tyáatɨ' tɨ jéehua a'yan énya'can tyiyójmua'!
Capu tyévi'si' huataséjre'ej a'íɨjma jimi ɨ maj jájcha'ɨɨre'
tɨ'ɨj a'íɨjma jɨn huatyóohuɨɨre'en a'íɨjma jimi ɨ maj tyityatatyíj.

Salmo 128

Tyi'tíj tyej tyámua' naa tya'ancuriáa'sij ɨ Tavástara' jimi

Cuíinarij ɨ maj jɨn huatyáaju'un

1 Huatá'tyamua've' muáaj, mu paj tzáahuatyi'ra'aj jimi tyícha'ɨj ɨ Tavástara'
pajta juyáara' jitze ucáamej.
2 A'íj paj tyí'cua'nyij tyi'tíj paj jɨn tyu'muárɨej,
puatá'tyamua've'sij ajta tyámua' tye'mej a'jimi.
3 Ajta a'ájna a'chi'táj jo'paj ja'chej,
a'íɨj pu a'yan éenye'ej ta'mej tɨ'ɨj ɨ úuvaj tɨ jéehua taca',
majta a'yóojmua', matɨ'ɨj ataráasajra'nyij jo'siaj tyajá'cua'caa,
a'yaa mu éenye'ej muá'ju'un tɨ'ɨj ɨ ítyɨ'rij tɨ jéehua eere'nyaxɨj.

4 A'yaa pu ɨ Tavástara' tyámua' tyeetyátoosij a'ɨ́jcɨ ɨ tyévij tɨ
tzáahuatyi'ra'aj jimi tyícha'ɨj.

5 ¡Che' ɨ Tavástara' tyámua' tyimuaatyátoonyij a'ájna ɨmuáj a Sión!
¡Pajta jaaséj tɨ tyámua' tyí'een a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj Jerusalén
já'ma'can
a'náj tɨna'aj patɨ'ɨj pana'aj á'tyeeren pajúurij!
6 ¡Che' a'yan atyojo'ré'nyej pej pij huo'séj a'yaaxújmua'!

¡Che' tyámua' tyí'eenye' a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can!

Salmo 129

Tavástara' pu tatá'caa tyaj taxáahuaj séjre'ej

Cuíinarij ɨ maj jɨn huatyáaju'un

1 Jéehua nu nyeríj je'ej pua'aj tyi'huányaxaamujrij
nyatɨ'ɨj nyana'aj tyú'tyamueestariaca'
miche' a'yan tyu'taxáj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can,
2 jéehua nu nyeríj je'ej pua'aj tyi'huányaxaamujrij
nyatɨ'ɨj nyana'aj tyú'tyamueestariaca',
ajta camu nyéetzij tyi'tɨ́j jɨn je'ej náaruj.
3 Mu'ríj tyinaapuéj ɨ nyahuárij jitze a'ɨ́jcɨ jɨme' maj nɨe'tyáavaxɨj,
ajta va'tɨ́j pu ere'séere'ejme jó'nyaj tyajá'puejtyi',
4 ajta a'ɨ́jna ɨ Tavástara', ɨ tɨ tyámua' tyi'tyúucha'ɨj,
a'ɨ́ɨ pu nyajapuáj huatanyúj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj je'ej pua'aj
tyityetyúucha'ɨj.

5 ¡Miche' a'ɨ́ɨmaj huatóotyevi'ra'astaj majta je'en huatóo'uunaj
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj jájcha'ɨɨre' ɨ Sión!
6 ¡Miche' a'yan huárɨnyij tɨ'ɨj ɨ tu'píj chi'ij japua tɨ tyé'ejnyinyiij,
matɨ'ɨj quee xu je'ejtzaanaxɨ'ɨn a'ɨ́ɨ pu huatyáhuasij!
7 Tu'píj tɨ quee tyi'tɨ́j huɨɨre' muáca'ra'an jitze
a'ɨ́jcɨ ɨ tyeríicuj tɨ sɨɨre' ajta ja'antyájɨ'quiij;
8 tu'píj tɨ quee a'tɨ́j a'yan tyaataxájta yee:
"¡Tavástara' pu tyámua' tyeetyájtoo!"

Ityáj tu mua'ajmaj tyámua' tyajamuaatyájtoo
a'ɨ́jcɨ jitze ma'can ɨ Tavástara'.

Salmo 130

Tyiche' ɨ Tavástara' jitze tyú'ca'nyej

Cuíinarij ɨ maj jɨn huatyáaju'un

1 A'ájna jo'tɨj jo'cá'asej a tɨ huápuɨ'ɨj ja'tyácun
a'áa nu muéetzij jimi huatyényuusij, Tavástara'.
2 ¡Huánamuajri', Tavástara', je'ej nyaj a'jimi tyi'tyényuusij!
¡pajta jáanamuaj je'ej nyaj tyi'jíihuaj nyáhuoo muéetzij jimi!

3 Tavástara', Tavástara', tɨpua'aj a' peyóomua'reerej tyi'tɨ́j maj jɨn quee xá'puɨ' huarɨ́j,
¿a'tanyíj pu jooréenyijche'en tɨ'ɨj júurij huatyá'ɨtzeere'en?
4 Ajta muéetzij tu jimi jatyoonyij pej pij tyitaatú'uunyi',
tyej tyij muaatyátzaahuatye'en.

5 Néijmi'i nu ɨ nyajúuricamej a'ɨ́j jitze tyi'ijchó've' ɨ Tavástara',
nyajta nu ɨ nyúucaria'ra' jitze tyí'ca'nyej.
6 Nyáaj nu ɨ Tavástara' jitze tyi'ijchó've'ej
mequee a'yan a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyí'cha'ɨj tye'ejchó've' tɨ huatapua'rej.
A'yájna matɨ'ɨj ɨ maj tyí'cha'ɨj tye'ejchó've' tɨ huatapua'rej,
7 Tavástara' jimi xu tyu'chó've'en, mua'aj mu siaj Israel jitze ajtyáma'can,
ji'nye a'ɨ́j pu jitze séejre' ɨ tɨ jɨn taxɨe've' ajta ɨ tyaj jɨn taxáahuaj séjre'ej.
8 ¡A'ɨ́ɨ pu hua' japua huatányuusij tyi'tɨ́j maj jɨn quee xá'puɨ' huarɨ́j ɨ Israel maj jitze ajtyáma'can!

Salmo 131

Tyiche' huatyényuunyij jitzán tyetyi'ca'nyáaj

Cuíinarij ɨ maj jɨn huatyáaju'un, David tɨ ja'a'rij

1 Tavástara', capu ɨ nyaxɨéjnyu'caa tyi'tɨ́j jɨn óotzaahuatye',
canu nyajta je'ej pua'aj tyihuojó'sej,
canu tyi'tɨ́j jéehua xɨe've' nusu ɨ tɨ naa tyu'sé'rin
tyi'tɨ́j nyaj quee púj oorej nyej nyij ja'ancuriá'an.
2 Ajta a'yaa nu een, canu ave'nyuu nyajta quee je'ej rɨcɨj,
a'yaa nu een tɨ'ɨj ɨ unyáaque'ej maj moochán jaatzí'tyej

ajta je'en ɨ náanajra' tyámua' tyé'vi' ɨ jumuáca' jɨme'.
¡A'yaa nu een tɨ'ɨj ɨ unyáaque'ej maj moochán jaatzí'tyej!

3 Mu siaj Israel jitze ajtyáma'can, Tavástara' xu jitze tyi'ijchó've'ej
ijíij siajta jusén jɨme'.

Salmo 132

Tyi'tɨ́j tɨ ɨ Dios ja'táratziiri' a'ɨ́jcɨ ɨ David

Cuíinarij ɨ maj jɨn huatyáaju'un

1 Ootámua'reej, Tavástara', a'ɨ́jcɨ ɨ David
pajta néijmi'i tyi'tɨ́j tɨ jɨn je'ej tyóomua'tzej,
2 ootámua'reej tyi'tɨ́j tɨ jɨn tyámua' naa tya'tóoratziiri',
muéetzij jimi, a'ɨ́jna ɨ tɨ néijmi'i jɨn antyúumua'reej a'ɨ́jcɨ jimi ɨ
Jacob.
3 “Canu nye chi'táj ujo'tyárutyij
canu nyajta huatyáhui'sij nyej nyij huányaso'pe'en,
4 canu ootyácusij
canu nyana'aj cɨ́ɨ tyi'rácusij,
5 nyatɨ'ɨj quee eexúj chi'ij huátyoonyij
a'ɨ́ɨn tɨ'ij ja'a'rij ɨ Tavástara', ɨ tɨ néijmi'i jɨn antyúumua'reej a'ɨ́jcɨ
jimi ɨ Jacob.”

6 A'áa tu a Efrata jáanamuajri' maj jatyáxajtasima'aj ɨ tɨ jitzán
séejre' ɨ paj jɨn tya'tá'ratziiri',
tyajta je'en a'áa ɨtzitáj yo'tyoj a'áa tɨ ja'ajtyáma'can a Jáar.
7 ¡Tyiche' a'áa jó'ju'un ɨ tyeyúujra' tzajta' ɨ Tavástara'!
¡Tyiche' jimi tyítunutaxɨ'ɨn véjri' jo'tɨj a'ɨ́ɨn ja'ra'ɨ́ɨcajmee!

8 Ájchesij, Tavástara', a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ jitzán séejre' ɨ paj jɨn
tya'tá'ratziiri',
pajta je'en mujo'vé'me'en a'yájna jo'paj ja'huá'so'pe'en.
9 Miche' tyámua' tyityatóosejrata a'ɨ́ɨmaj ɨ maj a'jimi tyí'huɨɨre',
majta jutyamua've'ej huajíjhua ɨ maj a'jimi tyámua' een.
10 A'ɨ́j paj ootámua'reej ɨ David, muéetzij tɨ muahuɨɨre',
capáj majúujɨpuan a'ɨ́jcɨ ɨ rey muáaj paj ja'antyíhuoj.

11 Tavástara' pu tyi'tɨ́j jɨn tyámua' naa tya'táratziiri' a'ɨ́jcɨ ɨ David,
a'yaa pu'ij néijmi'i jɨn tya'róo'astej je'ej tɨ tya'táratziiri'.
12 “Séej nu va'cán jɨn tye'entyárujtye'ej muéetzij tɨ jitze eerányesij.
Tɨpua'aj a'yóojmua' ma'rá'astej je'ej nyaj tyi'tɨ́j jɨn tya'tányaraj

majta a'ɨ́jcɨ ɨ nyúucarij ɨ nyaj jɨn tyihuá'mua'tyen,
majta je'en a'yan majta huárɨnyij ɨ hua'yojmua' a'ɨ́ɨjma
a'ɨ́ɨjma pu jitze jusén jɨme' séeria'aj ja'mej ɨ maj jɨn tyu'ta'ɨ́jtaj.”

13 ¡Tavástara' pu arí a'ɨ́j antyíhuo ɨ jɨríj Sión tɨ ántyapuaj!
¡A'yaa pu tya'vá'huoo tɨ'ij a'áa ja'huóochejtye'en!
14 “A'ɨ́ɨ pu ɨ jɨríj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyaj jitzán jaxɨe've' nyej jusén jɨme' a'yan séjre'ej,
a'áa nu ja'cháaj na'mej, ji'nye a'yaa pu tyina'ránajchaca'.
15 Jéehua nu tyámua' tyu'tyátoosij a'ɨ́jcɨ ɨ tyaja'muacue'raj
nyajta tyámua' tyihuá'cue'tyej a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee je'ej tyéejviicue'.
16 A'ɨ́j nu tyihuo'tyéchejtye'sij ɨ maj jɨn ja'mua japua huatányuunyij a'ɨ́ɨmaj ɨ maj ja'mua jimi tyí'huɨɨre'
nyajta nu tyu'tá'sij mej mij jutyamua've'ej muaajíjhuaj ɨ maj jimi tyámua' een.
17 A'áa nu nyij tyu'tá'sij tɨ'ij huataséjre'en ɨ David tɨ jɨn antyúumua'reej.
Nu'ríj ɨ tatzárij tyámua' huáruuj
a'ɨ́j nu nyij jimi jaatyátoosij ɨ rey nyaj nyeríj ja'antyíhuoj.
18 Jéehua nu huápuɨ'ɨj tyévi'si' huo'taséjrataj a'ɨ́ɨjma ɨ maj jájcha'ɨɨre',
ajta a'ɨ́j nu huápuɨ'ɨj tyámua' naa tyu'taséjrataj.”

Salmo 133

Je'ej tyej tyaatáchuiicaj ɨ tɨ néijmi'caa jɨn taxɨe've'

Cuíinarij ɨ maj jɨn huatyáaju'un, David tɨ ja'a'rij

1 ¡Xaaséj tɨ naa een ajta tyámua' naa tyihuá'sejratye'
maj ɨ maj ju'ihuáamua' tyámua' naa néemi'ij metyí'tyechajcaj!
2 A'yaa mu een tɨ'ɨj ɨ tɨ naa tyaarɨe'ej
ɨ maj hua'vá'hua'tyee ɨ hua' mu'uj jitze a'ɨ́ɨjma ɨ tyeyúuj tzajta' maj tyí'huɨɨre'
ajta pu hua'nyeerij jitze hua'cámejra
'asta na'aj quee hua' cɨjpíj jitze tyí'astij.
3 A'yaa pu huasé'rin tɨ'ɨj ɨ tɨ huarɨéenajyi'ij ɨ jɨríj japua Hermón tɨ ántyapuaj,
ajta je'en a'áa ja'rá'iixaj ɨ jɨríj japua Sión tɨ ántyapuaj.
A'áa pu putyajá'rɨcɨj jo'tɨj ɨ Tavástara' ya'ta'ítyacaa
ɨ tɨ jɨn tyámua' tyitaatyátoosij tyej tyij á'tyeevi'in tyajúurij.

Salmo 134

Che' ɨ Tavástara' tyámua' tyimuaatyátoonyij

Cuíinarij ɨ maj jɨn huatyáaju'un

1 ¡Che'réj, mua'aj mu siaj jahuɨɨre' ɨ Tavástara'!
¡Néijmi'i xu mua'aj tyámua' tyeetyátoonyij ɨ Tavástara',
mu siaj a'úu je'rú'uj ɨ tyeyúujra' tzajta' tɨ'ɨjta huariá'tɨca'rej!
2 ¡Xa'ajméjca'taxɨ' jo'tɨj tyámua' tyejé'een
siajta tyámua' tyeetyátoonyij a'ɨ́jcɨ ɨ Tavástara'!
3 ¡Che' ɨ Tavástara', ɨ tɨ jaatyátaahuaca' ɨ tajapuá tɨ séejre' ajta ɨ cháanacaj,
che' a'ɨ́ɨn tyámua' tyimuaatyátoonyij a'ájna ɨmuáj jo'tɨj já'sejre' ɨ jɨríj Sión tɨ ántyapuaj!

Salmo 135

Je'ej tɨ tyi'tɨ́j va'cán jɨn tyu'muárɨej ɨ Dios

1 ¡Alelúuyaj!

Setyu'tatyójtzi're' ɨ tɨ jɨn ántyapuaj ɨ Tavástara',
mua'aj xu tyaatatyójtzi're'en, mu siaj jahuɨɨre',
2 mu siaj a'úu já'sejre' ɨ tyeyúujra' tzajta' ɨ Tavástara',
jo'tɨj ja'rájta'cuaj ɨ tyeyúujra' a'ɨ́jcɨ ɨ taj Dios.
3 Setyu'tatyójtzi're' ɨ Tavástara', ji'nye a'ɨ́ɨ pu tyámua' een;
jitzán ma'can xu tyu'táchuiicaj, ji'nye a'ɨ́ɨ pu tyámua' naa tyihuojó'mua'raj.
4 Ji'nye a'ɨ́j pu antyíhuo ɨ Jacob, ajta a'yan jaatamua'aj tɨjɨn Israel,
tɨ'ɨj a'ɨ́ɨn pue'éenye'ej já'ra'nyij ɨ tɨ jitzán jéehua juxɨe've'.

5 Nyáaj nu tyámua' naa tyá'mua'reej tɨ ɨ Tavástara' taj Dios
jéetze' va'cán jɨn antyúumua'reej quee sɨ́ɨj tɨ ajta tyi'tɨ́j jɨn antyúumua'reej.
6 Tavástara' pu néijmi'i jɨn a'yan rɨcɨj je'ej tɨ tyi'tɨ́j tyí'xɨe've',
a'yaa pu'uj tána'aj u tajapuá ajta íiyan ɨ cháanacaj japua,
a'yaa pu'uj tána'aj ɨ jájritze' tɨ'ɨj jo'tɨj jo'ca'ástɨmee tyétye' ɨmuáj.
7 Jéetɨrij pu tyítɨsij a'ájna ɨmuáj jo'tɨj jóo'asej ɨ cháanacaj,
ajta tyu'tá'sij mej mij tyóona'axcava'ra'an mej mij jáamua'reej tɨjɨn muaatyéviiyij,
ajta tyu'tá'sij tɨ'ɨj ajta huatá'aacarej.

8 A'íɨ pu a'íɨn pué'een ɨ tɨ a'íj jɨn tyihuo'puéj ɨ tɨ hua'antyipua'rityej
a'íɨjma ɨ hua'yojmua' ɨ maj anáatya'aj muaanánɨe'huaca' a'áa maj
já'chajca'aj a Egipto
majta ɨ huá'ya'muaj ɨ maj majta anáatya'aj huanánɨe'huaca'.
9 A'ájna jo'tɨj jɨ'ríj jo'huáxɨejnyu'caa ɨ Egipto,
a'áa pu jaata'ítyaca' ɨ tɨ jɨn naa huasé'rin
a'íjcɨ jimi ɨ tɨ va'cán jɨn antyúumua'reej majta ɨ maj jimi tyí'huɨɨre'.
10 Mui'caa pu ɨ chájta'naj a'íj jɨn tyihuo'puéj ɨ maj jɨn antyipuá'riaca',
ajta huo'cuij a'íɨjma ɨ maj rey jɨn tyityetyú'uuca'aj ɨ maj jéehua
uhuácaca'nye'ej:
11 a'íjcɨ ɨ Sihón, rey tɨ jɨn tyi'tyávaaca'aj a'íɨjma jimi ɨ amorreo,
a'íjcɨ ɨ Og, rey tɨ jɨn tyi'tyávaaca'aj a'ájna a Basán,
ajta néijmi'caa ɨ maj rey jɨn tyityetyú'uuca'aj a'ájna a Canaán,
12 ajta ɨ tyihua'chuéj a'íɨjma ɨ maj rey jɨn tyityetyú'uuca'aj
a'íɨjma pu huatá' mej mij a'íɨmaj tya'ancuriáan ɨ
tyeítyeristyamua'me'en Israel maj jitze ajtyáma'can.

13 Tavástara', jusén pu jɨn séejre' ɨ paj jɨn ántyapuaj;
jusén jɨme' mu muamua'réeriaj mua'mej.
14 Tavástara' pu tyámua' tyihua'xa'puɨ'ɨntari'tze'en ɨ
jutyéɨtyeristyamua';
a'íɨ pu hua'cu'vej a'íɨjma ɨ maj jahuɨɨre'.
15 Ɨ hua' sáanturistyamua' a'íɨjma ɨ maj quee tyá'tzaahuatye' ooroj
mu jɨn taavijhua majta pláataj,
tyi'tíj pu'uj tyi'pué'een tyáatɨ' tɨ jumuáca' jɨn hua'taahuaj.
16 Mua'ancáatyenyij, ajta camu púj oorej maj tyu'taxáj,
mua'ajrɨ'ɨjsíjmee, ajta camu atanyéjnye',
17 mua'ajtanaxɨéejmee, ajta camu iityanamuáarajmee,
¡capu na'aj júuricamej hua' jitze séejre'!
18 A'yaa mu'uj támana'aj een matɨ'ɨj ɨ sáanturij
a'íɨmaj ɨ maj hua'taahuaj
majta ɨ maj a'íɨjma jimi tyá'tzaahuatye'.

19 Mu siaj Israel jitze ajtyáma'can, setyu'tatyójtzi're' ɨ Tavástara';
mu siaj tyí'huɨɨre' ɨ tyeyúuj tzajta', setyu'tatyójtzi're' ɨ Tavástara';
20 siajta mua'aj levíitaj, setyu'tatyójtzi're' ɨ Tavástara',
mua'aj mu siaj tzáahuatyi'ra'aj jimi tyícha'ɨj ɨ Tavástara',
setyu'tatyójtzi're'.
21 ¡Miche' tyaatatyíjtzi're'en a'ájna a Sión
a'íjna ɨ Tavástara', ɨ tɨ a'áa ja'chej a Jerusalén!

¡Alelúuyaj!

Salmo 136

Ɨ Dios tɨ jusén jɨme' hua'xɨe've' a'ɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can

1 Setyu'tatyójtzi're' ɨ Tavástara', ji'nye a'ɨ́ɨ pu tyámua' een,
ji'nye capu a'náj antyipua'rij ɨ tɨ jɨn taxɨe've'.
2 Setyu'tatyójtzi're' ɨ Dios tɨ néijmi'caa tyí'ijtye' ɨ dioosij,
ji'nye capu a'náj antyipua'rij ɨ tɨ jɨn taxɨe've'.
3 Setyu'tatyójtzi're' ɨ hua' Vástara' ɨ maj tyi'tɨ́j jɨn tyityetyu'uj,
ji'nye capu a'náj antyipua'rij ɨ tɨ jɨn taxɨe've'.
4 A'ɨ́jcɨ ɨ tɨ a'ɨ́ɨ na'aj va'cán jɨme' tyámua' tyí'uurej,
ji'nye capu a'náj antyipua'rij ɨ tɨ jɨn taxɨe've'.
5 A'ɨ́jna ɨ tɨ jaatyátaahuaca' ɨ tajapuá tɨ séejre' a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ tɨ jéehua tyu'yí'tɨn,
ji'nye capu a'náj antyipua'rij ɨ tɨ jɨn taxɨe've'.
6 A'ɨ́jcɨ ɨ tɨ tyámua' jáaruuj ɨ chuéj ɨ jájtyij japua,
ji'nye capu a'náj antyipua'rij ɨ tɨ jɨn taxɨe've'.
7 A'ɨ́jcɨ ɨ tɨ jaatyátaahuaca' ɨ xɨcáj ajta ɨ máxcɨrɨe',
ji'nye capu a'náj antyipua'rij ɨ tɨ jɨn taxɨe've':
8 ɨ xɨcáj, tɨ'ij tújca jɨn huányeeri'cɨj,
ji'nye capu a'náj antyipua'rij ɨ tɨ jɨn taxɨe've',
9 ɨ máxcɨrɨe' ajta ɨ xú'ra'vetyee, mej mij tɨ́ca' jɨn huányeeri'cɨj,
ji'nye capu a'náj antyipua'rij ɨ tɨ jɨn taxɨe've'.
10 A'ɨ́jna ɨ tɨ tyaapuéj ɨ hua'yoj tɨ anaquéej huanɨe'huaca' a'áa maj já'chajca'aj a Egipto,
ji'nye capu a'náj antyipua'rij ɨ tɨ jɨn taxɨe've'.
11 A'ɨ́jna ɨ tɨ hui'rájtoj a'ɨ́ɨjma ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can a'ájna a Egipto,
ji'nye capu a'náj antyipua'rij ɨ tɨ jɨn taxɨe've';
12 a'ɨ́jcɨ jɨme' tɨ huataméjca'taca' ɨ jumuáca' jɨme' tɨ néijmi'i jɨn putyí'uurej,
ji'nye capu a'náj antyipua'rij ɨ tɨ jɨn taxɨe've'.
13 A'ɨ́jna ɨ tɨ hua'puaquéj jájsɨɨ ɨ jájrij tɨ po'vij,
ji'nye capu a'náj antyipua'rij ɨ tɨ jɨn taxɨe've'.
14 A'ɨ́jna ɨ tɨ huo'ta' maj antácɨɨnyej ɨ jájritze' a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can,
ji'nye capu a'náj antyipua'rij ɨ tɨ jɨn taxɨe've'.
15 A'ɨ́jna ɨ tɨ ja'vá'naj a jájritze' tɨ po'vij a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ va'cán jɨn tyí'ijta a'ájna a Egipto ajta ɨ xantáaru'ustyamua'mua',
ji'nye capu a'náj antyipua'rij ɨ tɨ jɨn taxɨe've'.
16 A'ɨ́jna ɨ tɨ jutyéɨtyeristyamua' jo'ví'tɨj a'ájna jo'tɨj quee já'tyi'tɨj,
ji'nye capu a'náj antyipua'rij ɨ tɨ jɨn taxɨe've'.

17 A'ífjna ɨ tɨ mui'caa antyipua'rityej ɨ maj va'cán jɨn tyityetyú'uuca'aj rey jɨme',
ji'nye capu a'náj antyipua'rij ɨ tɨ jɨn taxɨe've'.
18 A'ífjna ɨ tɨ huo'cuij ɨ maj rey jɨn tyityetyú'uuca'aj majta jéehua uhuácaca'nye'ej,
ji'nye capu a'náj antyipua'rij ɨ tɨ jɨn taxɨe've'.
19 A'ífjcɨ ɨ Sihón, rey tɨ jɨn tyi'tyávaaca'aj a'ífjma jimi ɨ amorreo,
ji'nye capu a'náj antyipua'rij ɨ tɨ jɨn taxɨe've',
20 a'ífjcɨ ɨ Og, rey tɨ jɨn tyi'tyávaaca'aj a'ájna a Basán,
ji'nye capu a'náj antyipua'rij ɨ tɨ jɨn taxɨe've'.
21 A'ífjna ɨ chuéj tɨ huo'riáa' ɨ rey maj tyi'tachuéjca'aj,
ji'nye capu a'náj antyipua'rij ɨ tɨ jɨn taxɨe've',
22 ajta je'en a'ífjma tyu'tá' mej mij a'ífmaj tya'ancuriáan ɨ Israel maj jitze ajtyáma'can,
ji'nye capu a'náj antyipua'rij ɨ tɨ jɨn taxɨe've'.
23 A'ífjna ɨ tɨ ta'tamuá're'rii tyatɨ'ɨjtá á'viicue'ria'aj,
ji'nye capu a'náj antyipua'rij ɨ tɨ jɨn taxɨe've'.
24 A'ífjna ɨ tɨ tajapuá huatányuusij a'ífjma jimi ɨ maj tájcha'ɨire',
ji'nye capu a'náj antyipua'rij ɨ tɨ jɨn taxɨe've'.
25 A'ífjna ɨ tɨ tyihuá'cue'tyej ɨ tyeítyee ajta a'ífjma ɨ tyi'tyán maj tyityaací'ɨj,
ji'nye capu a'náj antyipua'rij ɨ tɨ jɨn taxɨe've'.
26 ¡Setyu'tatyójtzi're' ɨ Dios tajapuá tɨ já'sejre',
ji'nye capu a'náj antyipua'rij ɨ tɨ jɨn taxɨe've'!

Salmo 137

Véjri' a'ájna ɨ játya'naj jitze tɨ a'yan ántyapuaj tɨjɨn Babilonia

1 A'áa tu véjri' ja'ajtyequeetɨma'aj ɨ játya'naj jitze a'áa tyeje'ejtyáma'can a tɨ a'yan tyaja'rájtyapuaj tɨjɨn Babilonia
tyátayiinyaca'aj tyatɨ'ɨjtá a'ífj ootámua'reej ɨ Sión.
2 Tyajta a'ífjcɨ jitze ɨ tɨ huá'uuj álamo tɨ huatóomua'aj a'áa tɨ ja're'vej a'chájta'
a'ífj tu jitze antyaja'cávihuaaj ɨ tyí'tacanaaj.
3 A'ájna, a'ífmaj ɨ maj a'áa tojo'jájpua mataavívi'raj,
a'ífmaj ɨ maj néijmi'i tyitu'huáari'ri',
a'ífɨ mu tahuaviiraca'aj tyej tyij tatyámua've'ej tyetyu'táchuiicaj,
¡tyej tyij a'ífj tyu'táchuiicaj ɨ chuíicarij a'áa tɨ tyajá'ma'can a Sión!

4 ¿Nyi ityáj tyetyu'táchuiicaj ɨ Tavástara' tyi'chuiicarij
a'ífjcɨ japua ɨ chuéj jo'maj je'ej pua'aj já'rɨcɨj?

5 ¡Tɨpua'aj muéetzij nyamojo'hua'xɨn, Jerusalén,
che' ɨ nyamuáca' huatyáahuaj ɨ nyamuáca'ta' tɨ pujmua'!
6 ¡Che' ɨ nyenyanúu arávi'taxɨ'ɨn yujtyí pujmua'
tɨpua'aj nye quee muéetzij mo'támua'ree,
tɨpua'aj pequee muáaj Jerusalén a'ɨ́ɨn pué'eenye'
ɨ nyaj jɨn jéehua nyetyamua've'!

7 Tavástara', huo'támua'ree a'ɨ́ɨjma ɨ maj a'yan hua'tamuá'muaj tɨjɨn edomitas,
a'ájna matɨ'ɨj huatyéenyo'sej ɨ Jerusalén maj ja'chej, a'ɨ́ɨ mu a'yan tyí'xajtaca'aj tɨjɨn:
"¡Xaatyú'uunaj, siajta xu néijmi'i huatyú'uunaj ɨ tɨ atátaavijhuaj ɨ chájta'naj jitze!"

8 ¡Muáaj, Babilonia, muáaj paj huatyú'uunyi'huaj!
¡Che' huatóotyamua've'en a'ɨ́jna ɨ tɨ mua'antyipuá'ritye'sij
ji'nye muáaj paj tyojo'rɨej!
9 ¡Che' huatóotyamua've'en a'ɨ́jna ɨ tɨ hua'vivi'ran ɨ a'tɨ'ríiramua'
ajta je'en huo'tyátzaanaxɨ'ɨn ɨ tyetyéj japua!

Salmo 138

Je'ej tyaj tyityeetyényuunyij ɨ Tavástara' jimi tyej tyij tyaatatyójtzi're'en

David tɨ ja'a'rij

1 Nyetyimuatatyójtzi're'ej, Tavástara', néijmi'i ɨ nyaxɨéjnyu'caa jɨme';
nyajta muéetzij jimi tyu'táchuiicaj a'ɨ́ɨmaj metyi'séeracaj ɨ maj muéetzij muahuɨɨre'.
2 A'áa nu pujmua' ja'ajtunutaj jo'tɨj jo'tyéjvee a' tyeyúuj
nyej nyij tyimuaatatyójtzi're'en a'ɨ́jcɨ jɨme' paj nyaxɨe've' ajta ɨ tɨ muéetzij jimi jɨ'ré'can jɨme',
ji'nye muáaj paj jaataséjrataca' ɨ paj jɨn ántyapuaj pajta a'nyúucaa néijmi'que' tɨ'ɨj na'aj pua'máj tyí'sejre'.
3 Nyatɨ'ɨj muéetzij jimi huatyéenyuj, muáaj paj náanamuajri',
pajta jéetze' ca'nyíjra'aj naatá'.

4 Néijmi'i mu tyimuaatatyójtzi're'ej a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyí'ijta ɨ cháanacaj japua
matɨ'ɨj jáanamuaj tyi'tɨ́j paj jɨn tya'tá'ratziiri'.
5 A'ɨ́ɨ mu tyaatatyójtzi're'ej ɨ Tavástara' a'ɨ́jcɨ jɨme' je'ej tɨ a'ɨ́ɨn tyu'ta'ɨ́jtaca',

ji'nye va'tɨj pu séejre' ɨ Tavástara' tɨ jɨn naa huasé'rin.
6 Tyij ajta ɨ Tavástara' jútye' ɨmuáj já'sejre',
a'ɨj pu jitze rányeej ɨ tyévij tɨ quee óotzaahuatye',
ajta a'ɨmuáj já'sejre' a'ɨɨjma jimi ɨ maj óotzaahuatye'.

7 Tɨ'ɨjta je'ej pua'aj nye jimi tyí'rɨjcaj,
muáaj paj nyecha'ɨɨj puá'mej nyej nyij nyooj júurij;
muáaj paj uyo'ta'ítyij ɨ paj jɨn néijmi'i putyí'uurej pajta nyajapuáj huatányuusij
a'ɨjcɨ jimi ɨ maj jɨn nyajaaxɨejvi' a'ɨɨmaj ɨ maj nyéjcha'ɨɨre'.
8 ¡Tavástara' pu néijmi'i jɨn tyámua' tyí'uurej
tyi'tɨj tɨ arí nye jimi a'yan tyu'taxájtaca'!
Tavástara', jusén jɨme' pu séejre' ɨ paj jɨn taxɨe've';
¡capáj jataxá'huata'an tyi'tɨj paj perɨj jɨn uhuatyé'chej!

Salmo 139

Dios pu néijmi'i tyí'mua'reej

Ɨ tɨ a'ɨjna jɨn antyúumua'reej je'ej maj tyu'táchuiicaj. Chuíicarij David tɨ ja'a'rij

1 Tavástara', muáaj paj perɨj naatyéesej pajta tyámua' tyí'nyamua'tyej,
2 muáaj paj néijmi'i mua'reej je'ej nyaj tyi'tyínyecha'ɨj,
tyij pajta a'ɨmuáj já'sejre' muáaj paj jamua'reej je'ej nyaj tyí'mua'tzej.
3 Muáaj paj jamua'reej jó'nyaj jooméj nusu jó'nyaj nyerɨj je'ré'nyej,
¡néijmi'i paj mua'reej tyi'tɨj nyaj je'ej uurej!
4 Capu eexúj ɨ nye tyenyij jitze séejre' je'ej nyaj tyu'taxájtaj,
pajta muáaj, Tavástara' papu'rɨj jamua'reej.
5 Néijmi'que' paj perɨj nyeria'naj;
muáaj paj nye jitze rámejca'aj.
6 Capu nye jitze séejre' ɨ nyaj jɨn néijmi'i tyu'yí'tɨhua'an,
¡huápuɨ'ɨj pu nyetyesi'huaritye' nyej nyij yo'itéej ná'ra'nyij!

7 ¿Nyi je'ej tyíɨ'rij nyej nyij ɨmuáj je'ej huárutyej, a'ɨjcɨ jimi ɨ júuricama'ra' ɨ Dios?
¿Ji'nye yaa pujmua' naatánya'uunaj, nyej nyij a'ɨmuáj já'sejria'aj muéetzij jimi?
8 Tɨpua'aj jútye' ɨmuáj nyajra'nyij nyej nyij tajapuá já'sejria'aj;
a'áa paj muáaj já'sejre',
na'ríij tyétye' ɨmuáj anyo'cájrutyej ɨ chuéj tzajta',
a'áa paj pajta muáaj já'sejre';

9 Na'ríij naatará'ra'an a'ájna pujmua' jo'tɨj ɨ xɨcáj jé'ejnyinyiij,
na'ríij a'áa jé'ta' nya'huányechejtye'en ɨ jájritze' a'áa tɨ ajta já'sejre'
a xɨcáj tɨ jé'ejnyinyiij,
10 a'áa pu ajta a'muáca' nyecha'ɨɨj ja'mej;
muáaj paj a'muáca' jɨn quee naatátoosij.
11 Tɨpua'aj a'yan nyetyi'mua'tzej nyaj a'áa jo'tyénya'avaaj jo'tɨj
jo'tíca',
na'ríij tíca'rij huatyóotaahuaj ɨ tatzárij tɨ nye jitze séejre',
12 capu ɨ tíca'rij muéetzij jimi naatyá'avaataj,
ajta ɨ tíca'rij a'yan tyo'tátaasij tɨ'ɨj ɨ tújca'rij.
¡A'ɨ́jna ɨ tíca'rij ajta ɨ tatzárij muéetzij jimi mu juxa'aj mana'aj een!

13 Muáaj paj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ tɨ néijmi'i ɨ nye tyévira' huatyátaahuaca';
muáaj paj naatyátaahuaca' jucáara' jitze ɨ náanaj.
14 Nyetyi'muatyojtzi're' ji'nye tyámua' nu tyo'taséj,
ji'nye naa pu tyu'sé'rin muáaj paj tyú'taahuaca'.
¡A'ɨ́j nu tyámua' naa tyí'mua'reej!
15 Ajta quee a' jimi aviitzi'huaca'aj ɨ nye tyévira' tɨ'ɨj huave'sej
nyatɨ'ɨj nyáaj avíitzij jɨn tyátaavijhuasime'ej,
nyatɨ'ɨj tyátaavijhuasime'ej a'ájna jo'tɨj quee jáaɨ'rij tɨ a'tɨ́j jaaséj.
16 Mua' jɨ'síj pu jaaséj tɨ'ɨj ɨ nye tyévij tyóotaahuasime'ej,
néijmi'i pu arí a'yan tyé'yu'si'huaca'aj a'yu'xaa jitze.
Pajta jaataxájtaca' a'chu nyaj pua'an xɨcáj á'tyeeren nyajúurij
nyatɨ'ɨj quee eexúj séej xɨcáj a'tyéevi'caj.

17 Nyaj Dios, huápuɨ'ɨj pu naa na'séjratye' je'ej paj tyí'mua'tzej;
ajta quee a'náj tye'entyipuá'rij je'ej paj muáaj tyí'muarɨe'.
18 Tɨpua'aj nyáaxɨe've'ej nyaj jaatyé'iten, jéetze' pu mue'tɨ́j ja'mej
quee ɨ séj a'áa tɨ ja'ajtyájcaj a jájrij tɨ ja'vá'asej;
ajta tɨpua'aj pu nyana'aj néijmi'i tyu'tyé'iten, nyóoche' nu ajamuán
séeria'aj na'mej.

19 Nyaj Dios,
huáari'ri' ɨ huá'juuricamej a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj
pajta a' ɨmuáj huojóohua'xɨj nye jimi ɨ maj tyí'tyacui'caa,
20 pajta a'ɨ́ɨjma ɨ maj muéetzij je'ej pua'aj tyí'muaxaj
majta cha'mana'aj tyi'tɨ́j jɨn a'jimi rányuuj.

21 Tavástara', ¿nyi nye quee nyajta hua'xana've' a'ɨ́ɨjma ɨ maj muéetzij
muájcha'ɨɨre'
nyajta quee hua'xɨe've' a'ɨ́ɨjma ɨ maj a'jimi rányuuj?
22 ¡Néijmi'i nu ɨ nyajúuricamej jɨn hua'xana've'!
¡A'yaa nu tyihuá'xaj tɨjɨn nyaj hua'ajcha'ɨɨre'!

23 Nyaj Dios, naatyéesej ɨ nyatzájta', pata'aj jáamua'tyij ɨ
nyaxɨéjnyu'caa;
tyámua' paj tyinaatyéesej, pata'aj jáamua'reej je'ej nyaj
tyí'mua'tzej,
24 naaséj tɨpua'aj a'ɨ́j jitze nu'cáame'en ɨ juyéj tɨ je'ej pua'aj een,
pajta je'en a'ɨ́j jitze nu'cájuyetyej ɨ tɨ jusén jɨme' séejre'.

Salmo 140

Je'ej tyaj tyityeetyényuunyij tɨ'ij ɨ Dios taatyáhuɨɨre'en

Ɨ tɨ a'ɨ́jna jɨn antyúumua'reej je'ej maj
tyu'táchuiicaj. Chuíicarij David tɨ ja'a'rij

1 Tavástara', pata'aj nyajapuáj huatányuunyij a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj je'ej
pua'aj tyityetyúucha'ɨj;
pajta naatyécha'ɨɨn a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj ucóonyo'se've',
2 a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj tyámua' ju'uurej mej mij tyi'tɨ́j je'ej pua'aj
huá'uurej
majta a'náj tɨna'aj junyo'si'tye'ej.
3 Hua' nyanúu pu antyipityíijmee, a'yájna tɨ'ɨj ɨ cú'cu'uj tyí'nyanuu,
ajta ɨ maj jɨn tyí'xaj a'yaa pu een tɨ'ɨj ɨ cú'cu'uj tyi'hua've'rij.
4 Tavástara', náacha'ɨj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj je'ej pua'aj rɨcɨj,
náacha'ɨj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj junyo'si'tye'ej,
ɨ maj tyi'tɨ́j je'ej tyí'xa'puɨ'ɨntare' nyej nyij nyáaj eeriá'ɨtzen.
5 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj óotzaahuatye' a'ɨ́ɨ mu tyi'tɨ́j jɨn nyacuanamuaj,
majta meríj tyámua' tyú'ruuj ɨ maj jɨn naatyéevi' majta je'en
naatyájɨ'que'en,
a'áa mu meríj tyámua' ja'huooruj jó'nyaj jo'ré'nyinyiij.

6 A'yaa nu nyeríj tyaaté'exaa ɨ Tavástara' tɨjɨn: "Muáaj paj nyaj Dios
pué'een,
¡náanamuajri', je'ej nyej nyáaj a' jimi jéehua tyá'huoo!
7 Tavástara', Tavástara', nyaj japua paj huatányuunyij mu paj
néijmi'i jɨn antyía'mua'reej,
muáaj paj jacha'ɨj ɨ nyaj mu'uj a'ájna jo'maj já'nyo'se'."

8-9 Tavástara', capáj tyi'tá'care'en tɨ'ij a'yan tyá'ra'nyij je'ej tɨ a'ɨ́ɨn
tyá'xɨe've' ɨ tɨ je'ej pua'aj rɨcɨj;
capáj tyi'tá'care'en tɨ a'yan atyojo'ré'nyinyiica'an je'ej tɨ arí a'ɨ́ɨn
tyaaxá'puɨ'ɨntarej.
A'ɨ́ɨmaj ɨ maj nyájnaamuaj a'ɨ́ɨ mu nye jimi eecámu'vajra,

che' a'ɨ́ɨjma japua rájvetyij ɨ maj jɨn jaxɨe've' mej mij nyéetzij je'ej
pua'aj náa'uurej.
10 Che' a'ɨ́ɨjma japua rávatzɨj ɨ tɨ'ɨxcuáa tɨ a'táatɨmee,
miche' a'áa huaja'tyáhua'xɨj jo'tɨj ja'tyácucu'un, jo'maj quee che'
a'náj je'tácɨɨnyij.
11 Che' quee a'yan séjre'ej ɨ cháanacaj japua a'ɨ́jna ɨ tɨ tyí'hue'tacaa,
che' ɨ tɨ je'ej pua'aj een jaatamuáritye'en a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ ucóonyo'se've'
ajta je'en jo'puá'ritye'en.

12 Nyáaj nu jamua'reej tɨ ɨ Tavástara' já'xa'puɨ'ɨntari'tze'en a'ɨ́jcɨ ɨ
tɨquee je'ej tyéejviicue'
ajta japuan huatányuusij a'ɨ́jcɨ ɨ tɨ quee je'ej jájtyoovej.
13 A'ɨ́ɨmaj mu ɨ tyétyacaa maj tyámua' tyityetyúucha'ɨj
tyimuaatatyójtzi're'ej;
¡majta a jimi júurij muá'ju'un ɨ tyeɨ́tyee maj tyámua' tyityaajú'!

Salmo 141

Nyáaj nu muéetzij jitze rányeej

Chuɨ́icarij David tɨ ja'a'rij

1 Muéetzij jimi nu huatyényuusij, Tavástara', ¡jiye'tzín paj
mujo'vé'me'en!,
¡huánamuajri' ɨ nyenyúucaa nyatɨ'ɨjta muéetzij jimi
huatyényuunyij!
2 Che' a'yan eenye' ɨ nyaj jɨn huatyényuusij a jimi tɨ'ɨj ɨ ɨ́ɨjcua,
ajta ɨ nyaj a' jimi ajméjca'taxɨ'ɨn, a'yájna tɨ'ɨj chúmua' maj a'jimi
tyu'támu'vejritaj.

3 Tavástara', muáaj paj tyámua' tyéecha'ɨɨn je'ej nyaj tyu'taxájtaj;
tyámua' paj tyináacha'ɨɨn nyatɨ'ɨjta tyí'xajtaj.
4 Capáj tyi'tá'care'en nyej nyij a'ɨ́j jitze tyi'riá'mua'sime'en ɨ tɨ quee
xá'puɨ',
capáj tyi'tá'care'en nyej nyij je'ej pua'aj tyi'tyínyecha'ɨɨj
nusu nyej nyij a'ɨ́ɨjma jamuán tyí'cua'ajcaj ɨ maj je'ej pua'aj
tyityetyúucha'ɨj.

5 A'yaa pu tyí'xa'puɨ' tɨ puéjtzij naata'an a'ɨ́jna ɨ tyévij tɨ tyámua'
tyi'tyúucha'ɨj,
che' ajta ɨ tɨ naa curiá'rɨe' nyejtya'xɨ'ɨn.
Néijmi'i nu a'ɨ́j tya'ancuriáa'sij,

tyij ajta nye jimi je'ej pua'aj tyí'rɨjcaa, muéetzij jimi nu
huatyényuusij.
6 A'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyihuá'ijtye' ɨ maj je'ej pua'aj rɨcɨj a'ɨ́ɨjma mu puéjtzij
huo'tá'sij,
majta je'en jaséjran nyej nyáaj tyámua' eenye' tyí'xajtaca'aj.
7 Tyihuá'carij pu a'áa tyojo'je'estɨ́ma'aj ja'mej jo'maj
tyityajá'ava'tacaa,
a'yájna tɨ'ɨj chóota' maj metyo'ɨ́icha'ajra'nyij.

8 Tavástara', Tavástara', nyáaj nu muéetzij jitze rányeej.
Muéetzij jimi nu jahuoo paj naatyáhuɨɨre'en: capáj
manúujɨpuan.
9 Pajta nyajapuáj huatányuunyij tyi'tɨ́j maj jɨn jaxɨe've' maj
náacuanamuaj;
pajta nyajapuáj huatányuunyij a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj je'ej pua'aj
tyityetyúucha'ɨj.
10 Miche' a'ɨ́ɨmaj a'ɨ́jna jɨn huavívi'ri'huaj ɨ maj tyámua' jáaruuj,
ajta nyáaj nyiche' nyooj huame'en.

Salmo 142

Muáaj paj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyaj jitzán huatyényahuɨɨre'ej

Je'ej tɨ tyihuo'muá'tyej ajta je'ej tɨ tyu'tyéenyuj
a'ɨ́jna ɨ David, tɨ'ɨj tyásta'naj jitze je'rácatyii

1 Ca'nyíin nu jɨn jahuoo ɨ Tavástara' jimi,
ca'nyíin nu jɨn jahuaviij tɨ'ɨj a'ɨ́ɨn ná'ancu'vaxɨ'.
2 A'ɨ́j nu jimi jaataséjrataj tyi'tɨ́j nyaj jɨn nyenyuuste',
a'ɨ́j nu jimi jaataséjrataj tyi'tɨ́j nyaj jɨn je'ej tyé'nyamua'tzej
3 nyatɨ'ɨjta huápuɨ'ɨj quee je'ej tyéejtyoove'en.

Tavástara', muáaj paj jamua'tyej ɨ nyaj juyéj,
a'ɨ́jcɨ ɨ juyéj nyaj jitzán huaméj,
a'áa mu tyi'tɨ́j tyámua' jó'ruuj mej mij naatyéevi'.
4 Nyajta a'áa jóonyeerij a' nyamuáca'ta' pujmua'
ajta quee a'tɨ́j aja've'mej tɨ'ɨj naatáhuɨɨre'en.
¡Capu ma' a'tɨ́j tɨ'ɨj nyajapuáj huatányuunyij!
¡Capu ma' a'tɨ́j nyej nyáaj jitzán juxɨé'va'aj!

5 Muéetzij jimi nu huatyényuusij, Tavástara',
A'yaa nu nyij tyí'mua'ixaatye' tɨjɨn: “Muáaj paj a'ɨ́ɨn pué'een ɨ nyaj
jitzán huatyényahuɨɨre'ej;

muáaj papu'uj a'ɨɨn pué'een ɨ tɨ nye jimi séejre' ɨjíij nyej nyooj júurij.”
6 Huánamuajri' je'ej nyaj a'jimi tyá'huoo,
ji'nye canu che' nyaca'nyej yényesejre',
Nyajapuáj paj huatányuunyij a'ɨɨjma jimi ɨ maj nyamuaritye',
ji'nye jéetze' mu a'ɨɨmaj uhuácaca'nye' nyequee nyáaj.
7 Pata'aj nɨi'rátoonyij a'yújna jó'nyaj je'tyánami'
nyata'aj nyij nyáaj tyimuaatatyójtzi're'en.
A'ɨɨ mu mij nyej jimi atahuíistɨra'aj ɨ tyeɨtyee maj quee tyi'tɨj jɨn á'ɨtzeere'
tɨpua'aj perɨj muáaj tyámua' tyinaatyátoonyij.

Salmo 143

Muéetzij jimi nu nyerɨj tyu'tyáaca'an

Chuɨicarij David tɨ ja'a'rij

1 Tavástara', huánamuajri' je'ej nyaj a' jimi tyi'tyényuusij,
tyámua' paj tyáanamuaj je'ej nyaj tyá'huoo.
¡Pajta naatájeevej, ji'nye muáaj paj tyámua' een pajta quee tyi'tɨj jɨn á'ɨtzeere'!
2 Capáj jahuaviiraj tɨ'ɨj jaataxáj tyi'tɨj tɨ jɨn quee xá'puɨ' huarɨj a'ɨjna ɨ tɨ muéetzij muahuɨɨre',
ji'nye néijmi'i mu muéetzij jimi á'ɨtzeere'.

3 A'ɨɨmaj mu nyamuaritye' ɨ maj nyéjcha'ɨɨre',
majta chóota' merɨj naatzíinajraa,
ca'nyéjrij mu jɨn nye'ijtye' nyej nyij a'áa ja'chajca jo'tɨj jo'tɨca',
a'yájna matɨ'ɨj ɨ maj merɨj á'tyeej maj huácuij.
4 Huápuɨ'ɨj nu quee che' je'ej tyéejtyoovej,
ajta ɨ nyaxɨéjnyu'caa quee che' je'ej jájtyoovej.
5 Nyáamua'ree je'ej tɨ jájcuaj tyí'eenye'ej,
nyajta a'ɨj jitze tyí'mua'tzej je'ej paj muáaj tyu'muárɨej.
6 Muéetzij jimi nu ajméjca'taxɨ'ɨj,
muéetzij jimi nu jaxɨe've' nyaj huaye'en, a'yájna tɨ'ɨj ɨ chuéj tɨ huáchij.

7 Tavástara', ¡ca'nácan paj naatájeevej,
ji'nye canu che' tyámua' tya'tányuuvej!
Capáj nye jimi ajtáyi'can,
ji'nye a'yaa nu éenye'ej na'mej matɨ'ɨj ɨ muɨ'chítyee.

8 Tɨ'ɨjta íiya' putyi'rɨjcáj muáaj paj no'támua'reeritzi'tye'en ɨ paj jɨn nyaxɨe've',
ji'nye muéetzij nu nyeríj jitze tyu'tyáaca'an.
Muáaj paj no'támua'reeritzi'tye'en je'ej nyaj tyi'tyínyecha'ɨj,
ji'nye muéetzij jimi pu já'ma'can tyi'tíj nyaj a'yan tyí'xɨe've'.
9 Nyajapuáj paj huatányuunyij, Tavástara', a'íɨjma jimi ɨ maj nyéjcha'ɨɨre',
ji'nye muéetzij jimi nu jahuoo paj naatyáhuɨɨre'en.
10 Náamua'tyej nyej nyij a'yan huárɨnyij je'ej paj muáaj tyá'xɨe've',
ji'nye muáaj paj nyaj Dios pué'een.
¡Che' a' júuricamej tɨ naa een náavi'tɨsime'en
a'íjcɨ jitze ɨ juyéj tɨ huatóoje'yej!
11 Muéetzij jitze ma'can, Tavástara', ¡naatá' nyej nyij júurij!

Ji'nye jɨ'réenya'aj paj séejre', ¡nɨi'ráatoj nyej nyij quee je'ej tyé'nyamua'ajcaj!
12 Ji'nye capáj tyi'tíj jɨn á'ɨtzeere', ¡hua'antyipua'ritye' a'íɨjma ɨ maj nyéjcha'ɨɨre'!
¡Hua'antyipua'ritye' néijmi'caa a'íɨjma ɨ maj nyéjcha'ɨɨre', ji'nye nyáaj nu a'íɨn pué'een ɨ tɨ muahuɨɨre'!

Salmo 144

Je'ej tɨ ɨ Dios tyí'tyojtzi're' a'íjna ɨ rey tɨ jɨn tyi'tyéjvee

David tɨ ja'a'rij

1 ¡Che' tyámua' eenye' ɨ Tavástara', ɨ tɨ nyecha'ɨj!
A'íɨ pu a'íɨn pué'een ɨ tɨ tyámua' tyí'nyamua'tyej ajta tyámua' nya'uurej
nyej nyij tyu'tyámue'tɨn nyatɨ'ɨj huatyényo'se'en;
2 a'íɨ pu nya' amíincuj pué'een tɨ quee tyi'tíj jɨn á'ɨtzeere', a'íj nu jimi tyámua' tyí'cha'ɨɨri'huaj;
ɨ tɨ jéetze' jútye' ɨmuáj já'sejre' nyej nyij jitzán huatyénya'avaaj, ɨ tɨ nyajapuáj huatányuusij,
a'íɨ pu a'íɨn pué'een ɨ tɨ nyacánasij, a'íj nu nyij jɨn huatyényanasij;
a'íɨ pu tyu'tá'sij nyej nyij tyihuo'ta'íjtye'en a' chájta' maj jo'cháatɨmee.

3 Tavástara', ¿tyi'tanyí pué'een ɨ tyáatɨ', pej pij quee yó'hua'nan?
¿Tyi'tanyí je'ej tyi'pué'een ɨ tyévij, tɨ'ij a' jitze juxɨe've'?
4 A'íjna ɨ tyáatɨ' a'yaa pu een tɨ'ɨj séej paj ucayáatɨra'nyij;
ajta ɨ tɨ jɨn júurij a'yaa pu mutyojo'yi'ij tɨ'ɨj ɨ quéenyi'istarij.

5 Tavástara', tya'antácuunaj u tajapuá, pajta je'en mujo'vé'me'en;
pajta japuan tyí'astij ɨ jɨríj tɨ'ij ájcɨtzujtarej;
6 pajta tyu'táhua'xɨj ɨ tyiá'ɨ'rij, majta huatyóona'axcava'xɨ'ɨn,
pajta je'en huo'tamuáritye'en a'ɨ́ɨjma ɨ maj muájcha'ɨɨre'.
7 Mu paj jo'taméjca'aj jútye' ɨmuáj,
pajta nyajapuáj huatányuunyij ɨ jájritze', ji'nye nu'ríj tɨn atyámuɨ'sij;
nyajapuáj paj huatányuunyij a'ɨ́jcɨ jimi ɨ maj jɨn uhuácaca'nye'ej a'ɨ́ɨmaj ɨ tyeítyee nyaj quee huá'muajtyej,
8 a'ɨ́ɨmaj ɨ maj tyí'hue'tacaa
majta ajméjca'tacaa mej mij hue'tzij jɨn tyu'taxáj.

9 Tavástara', jájcuacan nu ɨ chuíicarij a' jimi huatáchuiicaj;
nyetyu'táchuiicaj muéetzij jimi a'ɨ́jcɨ jitze ɨ canárij.
10-11 Muáaj, mu paj hua'tá'caa mej mij tyu'tyámue'tɨn ɨ maj rey jɨn tyityetyu'uj;
muáaj, mu paj japuan huatanyúj a'ɨ́jcɨ ɨ David muéetzij tɨ muahuɨɨre',
nyajapuáj paj huatányuunyij a'ɨ́jcɨ jimi ɨ náhuaaj tɨ tyu'jé'caj;
nyajapuáj paj huatányuunyij a'ɨ́jcɨ jimi ɨ maj jɨn uhuácaca'nye'ej a'ɨ́ɨmaj ɨ tyeítyee nyaj quee huá'muajtyej,
ɨ maj hue'tzij jɨn tyí'xaj
majta ajméjca'tacaa mej mij hue'tzij jɨn tyu'taxáj.

12 A'ɨ́ɨmaj ɨ tayójmua' a'yaa mu tyí'tyahuose' tɨ'ɨj ɨ ítyeɨ'rij tyej tyámua' tyí'uurej;
majta ɨ tayójmua' maj úucaa naa huasé'rihua'an a'yájna tɨ'ɨj ɨ chi'ij jitze tɨ arúu'pu'uj
ɨ tɨ jitzán aróoca'nyej a'ɨ́jna ɨ tyeyúuj.
13 Ajta ɨ tyi'tachojrij tzajta' tyó'jɨstij,
néijmi'i pu cue'ráj a'úun tyó'cataj.
Majta ɨ taya'muaj jéehua mu támui'rij,
mu'ríj jéehua ví'ra'aj séejre' néijmi'que'.
14 Majta ɨ taya'muaj huáacasij a'ɨ́ɨ mu majta meríj ju'tzaj,
majta quee tyitya'rájhua'naj.
Camu tyi'tɨ́j jɨn je'ej tyí'tyejijhuaj a' cáayej jitze.
15 ¡Miche' huatóotyamua've'en a'ájna a' chájta' jo'tɨj néijmi'i a'yan tyejé'een!
¡Miche' huatóotyamua've'en a' chájta' jo'tɨj ɨ Dios huaja' Vástara'!

Salmo 145

Miche' néijmi'i ɨ tyeítyee tyaatatyójtzi're'en ɨ Tavástara'

Je'ej tɨ tyu'táchuiicaca' a'ɨ́jna ɨ David

1 A'ɨ́j nu huataxájta je'ej paj va'cán jɨn tyí'ijta, nyaj Dios pajta nyaj rey;
a'náj tɨna'aj nu tyámua' tyeetyátoosij ɨ paj jɨn ántyapuaj.
2 Tɨ'ɨj púna'aj nu tyi'muatyóotzi're'ej na'mej,
nyajta muéetzij jitze ma'can a'náj tɨna'aj tyi'chuíicaj na'mej.
3 Va'cán pu jɨn tyi'tyéjvee ɨ Tavástara' ajta jimi a'yan tyi'tyéevijtɨj tyaj tyu'táchuiicaj,
jéetze' pu va'cán jɨn antyúumua'reej quee ɨ tyaj jɨn tyojó'itej.

4 Ɨ hua' huásimua' majta ɨ tɨ'ríij a'ɨ́ɨ mu tyámua' tyu'tyátoosij muáaj paj tyú'taahuaca',
a'ɨ́j mu xáataj muá'ju'un je'ej paj muáaj tyi'tɨ́j va'can tyú'taahuaca'.
5 A'ɨ́j mu xáataj muá'ju'un ɨ tɨ naa huasé'rin muáaj paj jɨn ajtyíamua'reej,
nyajta nyáaj a'ɨ́j nu jitze tyí'nyamua'tziitye'en ɨ tɨ naa tyu'sé'rin muáaj paj tyú'taahuaca'.
6 A'ɨ́j mu tyi'xáataj muá'ju'un muáaj paj tyú'taahuaca' ɨ paj néijmi' jɨn putyi'uurej tɨ huápuɨ'ɨj tyé'tyesi're',
nyajta nyáaj a'ɨ́j nu huataxájta ɨ paj va'cán jɨn tyi'tyéjvee.
7 A'ɨ́j mu xáataj muá'ju'un paj huápuɨ'ɨj naa tyí'tyevij,
majta jutyámua've'ej mejíihuaj a'yan metyi'xáataj muá'ju'un paj jɨ'réenye'ej séejre'.

8 Tavástara' pu naa tyihuojó'mua'raj ajta tyihua'cu'vej,
capu jiye'tzín tyo'cájaaxɨejve' ajta jéehua taxɨe've'.
9 Tavástara' pu jɨ'réenya'aj séejre' néijmi'caa jimi,
ajta tyámua' naa tyí'cha'ɨj ɨ tɨ tyú'taahuaca'.

10 ¡Miche' tyimuaatatyójtzi're'en, Tavástara', tyi'tɨ́j paj muáaj tyú'taahuaca'!
¡Miche' a'ɨ́ɨmaj tyimuaatatyójtzi're'en ɨ maj a' jimi tyámua' een!
11 ¡Miche' a'ɨ́j huataxáj ɨ tɨ huápuɨ'ɨj naa huasé'rin a'ɨ́jna ɨ paj jɨn tyí'ijta!
¡Miche' a'ɨ́j huataxáj ɨ tɨ quee a'tɨ́j a'yan tyeeyí'tɨn tɨ a'yan tyu'muárɨe'en!
12 ¡Miche' ɨ tyeítyee jáamua'reej paj muáaj néijmi'i putyí'uurej ajta ɨ tɨ va'tɨ́j séejre' a'ɨ́jna ɨ paj jɨn tyí'ijta!

13 A'ɨ́jna ɨ paj jɨn tyí'ijta a'ɨ́j paj jɨn jusén tyu'ta'ɨ́jtaj,
ajta ɨ paj jɨn antyía'mua'reej jusén jɨme' pu séeria'aj ja'mej.

14 Tavástara' pu huo'tyácajtye'sij a'ɨ́ɨjma ɨ maj eetávitzej
ajta hua'aj ja'puanaj a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee uhuácaca'nye'.
15 Néijmi'i mu muéetzij jitze rányejnye' majta a' jimi tyi'ijchó've'
paj muáaj tyihuo'tá'an ɨ tɨ tyí'cue'ri' a'náj tɨ a'yan tyí'xa'puɨ'ɨn.
16 Muáaj paj huataméjca'taj, pajta a'ɨ́jcɨ jɨme' axɨe'vi'ra'
jɨn tyámua' tyihuo'tyátoosij a'ɨ́ɨjma ɨ maj júurij.
17 Tavástara' pu tyámua' een ɨ ju juyéj jitze,
ajta jéehua tyámua' tyí'uurej je'ej tɨ a'ɨ́ɨn tyí'taxɨe've'.
18 Tavástara' pu véjri' séejre' a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj jimi jahuoo,
a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj tzáahuatyi'ra'aj jɨn jahuoo.
19 A'ɨ́ɨ pu a'yan rɨnyij je'ej maj tyá'xɨe've' ɨ maj tzáahuatyi'ra'aj jimi tyícha'ɨj;
matɨ'ɨjta jahuaviiraj tɨ huo'táhuɨire'en, a'ɨ́ɨ pu huá'namuaj ajta hua' japua huatányuusij.
20 Tavástara' pu huá'cha'ɨj a'ɨ́ɨjma ɨ maj jaxɨe've',
ajta hua'antyipua'ritye'sij a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj tyityetyúucha'ɨj.

21 ¡Che' ɨ nye tyenyij tyaatatyójtzi're'en ɨ Tavástara'!
¡Miche' néijmi'i tyámua' tyeetyátoonyij je'ej tɨ a'ɨ́ɨn ántyapuaj,
ijíij majta jusén jɨme'!

Salmo 146

Je'ej tyaj tyu'táchuiicaj ɨ Dios tɨ tyú'taahuaca'

1 ¡Alelúuyaj!

Néijmi'i nu ɨ nyaj júuricamej jɨn tyaatatyójtzi're'ej ɨ Tavástara'.
2 Nyáaj nu tye'tyóotzi're'ej na'mej ɨ Tavástara' nyatɨ'ɨj nyooj júurij;
nyetyi'chuíicaj nu na'mej ɨ Dios jimi nyatɨ'ɨj nyooj séjre'ej.
3 Caxu a'ɨ́ɨjma jitze tyí'ca'nyej ɨ tyétyacaa maj jéehua juxɨe've',
a'ɨ́ɨjma jimi ɨ tyeɨ́tyee maj quee púj oorej maj séej japua huatányuunyij,
4 ji'nye tɨpua'aj meríj huácui'nyij chuéj mu majtáhua'aj huatyóotaahuaj,
a'ɨ́j pu'uj tána'aj xɨcáara' jitze tye'entyipuá'rij ɨ maj jɨn tyí'muarɨe'ca'aj.

5 Che' jutyamua've'ej ɨ tɨ ja'ancuriáa'vej tɨ ɨ Dios ra' ɨ Jacob
jaatáhuɨɨre'en,
a'ɨ́jna ɨ tɨ tyi'ijchó've'ej ɨ Tavástara' jimi tɨ Dios ra' pue'éen.
6 A'ɨ́ɨ pu jaatyátaahuaca' ɨ tajapuá tɨ séejre', ɨ cháanacaj ajta ɨ jájrij,
ajta néijmi'i a'ɨ́j tɨ jitze tyí'sejre'.
A'ɨ́ɨ pu a'náj tɨna'aj ja'rá'astee ɨ junyúucaa
7 Tyámua' pu tyí'uurej a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj quee je'ej jájtyoovej
ajta tyihuo'tá'sij ɨ cue'ráj a'ɨ́ɨjma ɨ maj tajcuj.

Tavástara' pu hui'rátoosij a'ɨ́ɨjma ɨ maj námi',
8 Tavástara' pu hua'tanyéjnye'rityee a'ɨ́ɨjma ɨ maj aracúcu'nyijmee;
Tavástara' pu hua'aj ja'puanaj ɨ maj meríj eetavátzɨj,
Tavástara' pu hua'xɨe've' ɨ tyeɨ́tyee maj tyámua' tyí'tyesejre',
9 Tavástara' pu huá'cha'ɨj a'ɨ́ɨjma ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can
ajta huá'cha'ɨj a'ɨ́ɨjma ɨ xá'rɨcaanyij ajta ɨ úucaa maj
antyúujɨɨmua'astariaca',
ajta huojo'hua'naj ɨ juyéj jitze a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj
tyityetyúucha'ɨj.

10 Mua'aj mu siaj Sión ja'chej, Tavástara' pu jusén jɨme' tyi'ɨ́itaj
ja'mej,
ajta ɨ ja'mua Dios pu ajta jusén jɨme' séeria'aj ja'mej.

¡Alelúuyaj!

Salmo 147

Capu juxa'aj na'aj huó'ruuj ɨ maj séej chuéj japua jo'cháatɨmee

1 ¡Alelúuyaj!

¡Naa pu xá'puɨ' tyaj tyu'táchuiicaj ɨ Dios jimi!
¡A'yaa pu tyúuxɨe've' tyaj a'ɨ́j jimi tyámua' naa tyu'táchuiicaj!
2 Tavástara' pu ajtáhua'aj jaatyátaahuaj ɨ chájta'naj Jerusalén
ajta hua'ajsɨɨre'ej a'ɨ́ɨjma ɨ Israel maj jitze ajtyáma'can ɨ maj
jo'vátzɨj.
3 A'ɨ́ɨ pu tyihuá'huaatye'en ɨ maj quee tyámua' een ɨ juxɨéjnyu'caa
tzajta',
ajta tyihua'huáatye'ej jo'maj tyajá'puejtyi'huaj.
4 A'ɨ́ɨ pu jamua'reej a'chu maj ará'asej ɨ xú'ra'vetyee,
ajta je'en séej ajta séej huataxájta je'ej tɨ ántyapuaj.
5 Va'cán pu jɨn antyúumua'reej ɨ taj Dios, ajta néijmi'i putyí'uurej,

capu mu' jóo'asej ɨ tɨ jɨn tyu'yí'tɨn.
6 Tavástara' pu ca'nyíjra'aj hua'tá'caa a'ɨ́ɨjma ɨ maj quee
óotzaahuatye',
ajta jéehua pu huápuɨ'ɨj huo'tyáxaahuataj a'ɨ́ɨjma ɨ maj je'ej pua'aj
tyityetyúucha'ɨj.

7 Setyu'táchuiicaj ɨ Tavástara' jimi setye'tyóotzi're'ej;
siajta tyu'táchuiicaj ɨ taj Dios jimi, a'ɨ́jcɨ jitze ɨ canárij.
8 A'ɨ́ɨ pu jo'tánaamuaj ɨ tajapuá tɨ séejre' a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ jéetɨrij,
ajta tyámua' huá'uurej ɨ víityee mej mij huatyéviiyej ɨ cháanacaj
japua,
ajta tyi'tá'caa tɨ ɨ ɨxáj ajnyéj a ɨtzitáj,
9 tyihuá'cue'tyej ɨ tyi'tyán maj tyityaacɨ́'ɨj
ajta a'ɨ́ɨjma ɨ hua'yojmua' ɨ cua'tzáaj matɨ'ɨj aja'cɨ'xɨj.
10 Capu ɨ tɨ jɨn uhuájca'nyej ɨ cahuáayu' nusu ɨ tyáatɨ' tɨ jéehua
uhuájca'nyej
capu a'ɨ́ɨn jitzán juxɨe've' ɨ Tavástara',
11 a'ɨ́ɨ mu jitzán juxɨe've' ɨ maj tzáahuatyi'ra'aj jimi tyícha'ɨj,
ɨ maj jitzán tyí'ca'nyej ɨ tɨ jɨn hua'xɨe've'.

12 Mua'aj mu siaj Jerusalén huacháatɨmee, setyu'tatyójtzi're' ɨ
Tavástara';
siajta mu siaj Sión ja'chej, setyu'tatyójtzi're' ɨ ju Dios.
13 Ji'nye a'ɨ́ɨ pu tyámua' tye'tyáacajtye jo'tɨj ja'pueertaj
ajta tyámua' tyihuo'tyájtoo a'yóojmua' a'ájna a chájta'.
14 A'ɨ́ɨ pu tyu'tá'sij paj axáahuaj séjria'aj a' chuéj japua
ajta a'ɨ́j muaatá'sij ɨ tyeríicuj tɨ jéetze' jɨ́'re'en.
15 A'ɨ́ɨ pu junyúucaa ujo'ta'ítyij ɨ cháanacaj japua,
ajta ɨ nyúucaria'ra' pu jiye'tzín yará'astij.
16 A'ɨ́ɨ pu jataahuaj ɨ séerij cuxáa tɨ muxáj tɨ pué'eenye',
ajta séerij ajnyésij néijmi'que' ɨ chuéj japua tɨ'ɨj ɨ chuéj tɨ muɨɨnyíj.
17 A'ɨ́ɨ pu ajta ɨ séerij ujo'ta'ítyij a'yájna matɨ'ɨj ɨ tyéetyee;
ajta a'ɨ́jcɨ jɨme' ɨ cɨmuájrij tɨ ujo'ta'ítyij, a'ɨ́j pu jɨn ɨ jáj séerij
huatyóotaahuaj.
18 Ajta je'en ɨ junyúucaa mujo'ta'ítyij, aj pu'ij ɨ séerij huatóopua'rij;
a'ɨ́ɨ pu tyu'tá'sij tɨ huatá'aacarej, aj pu'ij ɨ jájtyij huatámuɨ'yij.
19 A'ɨ́ɨ pu tyu'tá' tɨ jáamua'tyij ɨ Jacob, ɨ Israel,
ɨ junyúucaa, ɨ nyúucarij tɨ jɨn tyí'ijta ajta je'ej tɨ tyeetyájtoo.
20 Capu a'yan huó'ruuj ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can,
ɨ maj quee a'náj jaamua'aj je'ej tɨ a'ɨ́ɨn tyu'ta'íjtaca'.

¡Alelúuyaj!

Salmo 148

Ɨ Tavástara' tɨ tyú'taahuaca' a'ɨ́ɨ pu tyé'tyojtzi're'

1 ¡Alelúuyaj!
¡Setyu'tatyójtzi're' ɨ Tavástara' jútye' ɨmuáj u tajapuá!
¡Setyu'tatyójtzi're' ɨ Tavástara' jútye' ɨmuáj!
2 ¡Mua'aj xu siajta tyaatatyójtzi're'en, néijmi'i mu siaj jimi tyí'huɨɨre'!
¡Mua'aj xu siajta tyaatatyójtzi're'en, tajapuá siaj tyí'cha'ɨj!
3 ¡Setyu'tatyójtzi're' siajta mua'aj, xɨcáj ajta ɨ máxcɨrɨe'!
¡Mua'aj xu siajta tyaatatyójtzi're'en, tatzárij siaj naa huasé'rin!
4 ¡Tyu'tatyójtzi're', tajapuá jútye' ɨmuáj paj já'sejre',
pajta muáaj jájtyij, japuan paj já'sejre' ɨ tajapuá tɨ séejre'!

5 Setyu'tatyójtzi're' ɨ tɨ jɨn ántyapuaj ɨ Tavástara',
ji'nye a'ɨ́ɨ pu séej na'aj jɨn tyu'ta'ɨ́jtaca' aj pu'ij néijmi'i tyú'taavijhuaca';
6 a'ɨ́ɨ pu a'yan tyeetyájtoo tɨ'ij jusén jɨme' séjre'ej,
ajta nyúucarij jɨn tyu'ta'ɨ́jtaca' tɨ a'yan tyúuxɨe've' maj néijmi'i
arà'astej.

7 ¡Setyu'tatyójtzi're' ɨ Tavástara' ɨ cháanacaj japua,
tyi'tyán maj viváajma'aj tyí'tyesejre' ɨ jájritze', ɨ jájritze' jo'tɨj ja'tyáatɨ'!
8 ¡Ɨ maj tyóona'axcava'ra majta ɨ tyéetyee, ɨ séerij ajta ɨ tɨ
huarɨéenajyi'ij!
¡Ajta ɨ áacaj tɨ a'yan rɨcɨj je'ej tɨ tyu'ta'ɨ́jtyi'huaca'!
9 ¡Ɨ jɨrɨ́j ajta ɨ tɨ cavi'yetze'ejmee!
¡Néijmi'i ɨ jucúj ajta ɨ ítyeɨ'rij tɨ tyí'tajcaa!
10 ¡Tyi'tyán ya'muáatyee majta ɨ simuáruunyij!
¡Ɨ pína'see majta ɨ chóota' maj huacɨ́ɨnyajcɨ'ɨj!
11 ¡Ɨ maj tyí'ijta ɨ cháanacaj japua majta ɨ chájta'naj jitze!
¡Ɨ maj tyí'ijta majta ɨ tajtúhuaanyij cháanacaj japua maj tyí'ijta!
12 ¡Tyétyacaa majta ɨ úucaa, tyáamua majta ɨ huáasij!

13 ¡Néijmi'i xu tyaatatyójtzi're'en ɨ Tavástara' tɨ jɨn ántyapuaj,
ji'nye a'ɨ́ɨ pu'uj a'ɨ́jna jɨn ántyapuaj ɨ jútye' ɨmuáj tɨ já'ma'can!
¡Ɨ tɨ jɨn néijmi' putyi'uurej tajapuá pu já'sejre' ajta íiyan cháanacaj japua!
14 ¡A'ɨ́ɨ pu tyu'tá' mej mij néijmi'i putyí'uuriaj ɨ maj jitzán ajtyáma'can!

¡A'ɨ́ɨ mu néijmi'i tyaatatyójtzi're'ej ɨ maj jimi tyámua' een,
a'ɨ́ɨmaj ɨ maj Israel jitze ajtyáma'can, chájta'naj tɨ jimi véjri' séejre'!

¡Alelúuyaj!

Salmo 149

Dios, ɨ tɨ néijmi'i tyú'taahuaca' ajta Rey jɨn tyi'tyéjvee

1 ¡Alelúuyaj!

Jájcuacan xu tyu'táchuiicaj ɨ Tavástara' jimi,
a'áa xu tyaatatyójtzi're'en jo'maj jóosɨɨre' ɨ maj jimi tyámua'
tyityetyúucha'ɨj.
2 Xatóotyamua've' mu siaj Israel jitze ajtyáma'can, siajta Sión siaj
jo'cháatɨmee,
ji'nye Dios pu néijmi'i ja'mua jimi tyú'taahuaca' ajta Rey jɨn
tyi'tyéjvee.
3 Setyu'tatyójtzi're' ɨ tɨ jɨn ántyapuaj siajta jimi tyu'tyéenye'en,
jimi xu tyu'táchuiicaj ɨ canárij jitze siajta ɨ quéetzaj jitze.
4 Ji'nye ɨ Tavástara' pu jutyamua've' a'ɨ́ɨjma jimi ɨ
jutyéɨtyeristyamua',
a'ɨ́ɨjma pu huata'sij maj tyu'mué'tɨn ɨ maj quee óotzaahuatye'.
5 Siata'aj huatóotyamua've'en mu siaj quee tyi'tɨ́j jɨn á'ɨtzeere' a'ɨ́jcɨ
jɨme' siaj tyu'tyámue'tɨj,
tyij siajta siooj tyácu'tzisime'en xuutyámua've'ej xu
tyí'chuiicaj.
6 Che' ɨ chuíicarij ja'muatyényij jitze séjre'ej ɨ Dios siaj jɨn
tyu'tatyójtzi're'en,
ajta ɨ ja'mua muáca' jitze ɨ chúun tɨ juxa'aj tya'antámuamuaa
7 siaj sij a'ɨ́jna jɨn tyo'rióorɨeeraj a'ɨ́ɨjma jimi ɨ maj quee
tyá'tzaahuatye',
siajta puéjtzij huo'tá'an ɨ maj séej chuéj japua já'ma'can,
8 siata'aj huo'tyájɨ'que'en ɨ maj rey jɨn tyí'ijta siajta ɨ tyeɨ́tyee maj
jéehua uhuácaca'nye'
a'ɨ́jcɨ jɨme' xu huo'tyájɨ'que'en ɨ cadéenaj tyapúusti' tɨ pué'een tɨ
tyíjetyej,
9 ta'aj ij a'ɨ́ɨjma jimi a'yan tya'róo'astej je'ej tɨ arí
tyo'yú'si'huaca'.
¡A'ɨ́i pu a'ɨ́ɨn pue'éenye'ej ja'mej ɨ maj jɨn jaatyátzaahuatye'en ɨ maj
jimi tyámua' een!

¡Alelúuyaj!

Salmo 150

Je'ej maj néijmi'i ɨ Dios jimi tyu'táchuiicaj

1 ¡Alelúuyaj!
¡Setyu'tatyójtzi're' ɨ Dios ɨ tyeyúujra' tzajta' jo'tɨj a'ɨ́ɨn já'sejre'!
¡Setyu'tatyójtzi're' a'ájna u tajapuáj jo'tɨj a'ɨ́ɨn tyejé'ijtaj!
2 ¡A'ɨ́j xu jɨn tyaatatyójtzi're'en je'ej tɨ a'ɨ́ɨn va'cán jɨn tyí'muarɨe'!
¡A'ɨ́j xu jɨn tyaatatyójtzi're'en ɨ tɨ va'cán jɨn séejre' jusén jɨme'!
3 ¡A'ɨ́j xu jitze tyaatatyójtzi're'en ɨ a'huáj!
¡Setyu'tatyójtzi're' a'ɨ́jcɨ jitze ɨ canárij siajtáhua'aj séecan jitze ɨ canárij tɨ seequéj tyíe'en!
4 ¡Setyu'tatyójtzi're' setyi'nya'aj a'ɨ́jcɨ jitze setyi'cuíinaj ɨ quéetzaj!
¡Setyu'tatyójtzi're' a'ɨ́jcɨ jitze ɨ cɨ'sítye'rij siajta néijmi'i a'ɨ́jcɨ jitze ɨ tɨ tye'ejvivin!
5 ¡Setyu'tatyójtzi're' a'ɨ́jcɨ jitze ɨ tyapúusti' tɨ tyi'sicɨɨra tɨ tyi'táhuan!
¡Setyu'tatyójtzi're' a'ɨ́jcɨ jitze ɨ tyapúusti' tɨ tyi'sicɨɨra tɨ tyi'tyóovivaaraj!
6 ¡Miche' néijmi'i ɨ maj ucayáatɨyi'ij tyaatatyójtzi're'en ɨ Tavástara'!

¡Alelúuyaj!

La Tierra Santa
en el tiempo de
NUESTRO SEÑOR
JESUCRISTO
0
20
40
60
Kilómetros
Sidón
FENICIA
Damasco
Tiro
Cesarea
de Filipo
SIRIA
MAR MEDITERRÁNEO
GALILEA
Corazín
Capernaum
Betsaida
Mar de
Galilea
Caná
Magadán
Tiberias
Nazaret
Gadara
Naín
Cesarea
Río Jordán
DECÁPOLIS
SAMARIA
Siquem
Sicar
Pozo de Jacob
Jope
Arimatea
Jericó
Emaús
Betfagé
Jerusalén
Betania
Belén
JUDEA
Mar Muerto
Gaza

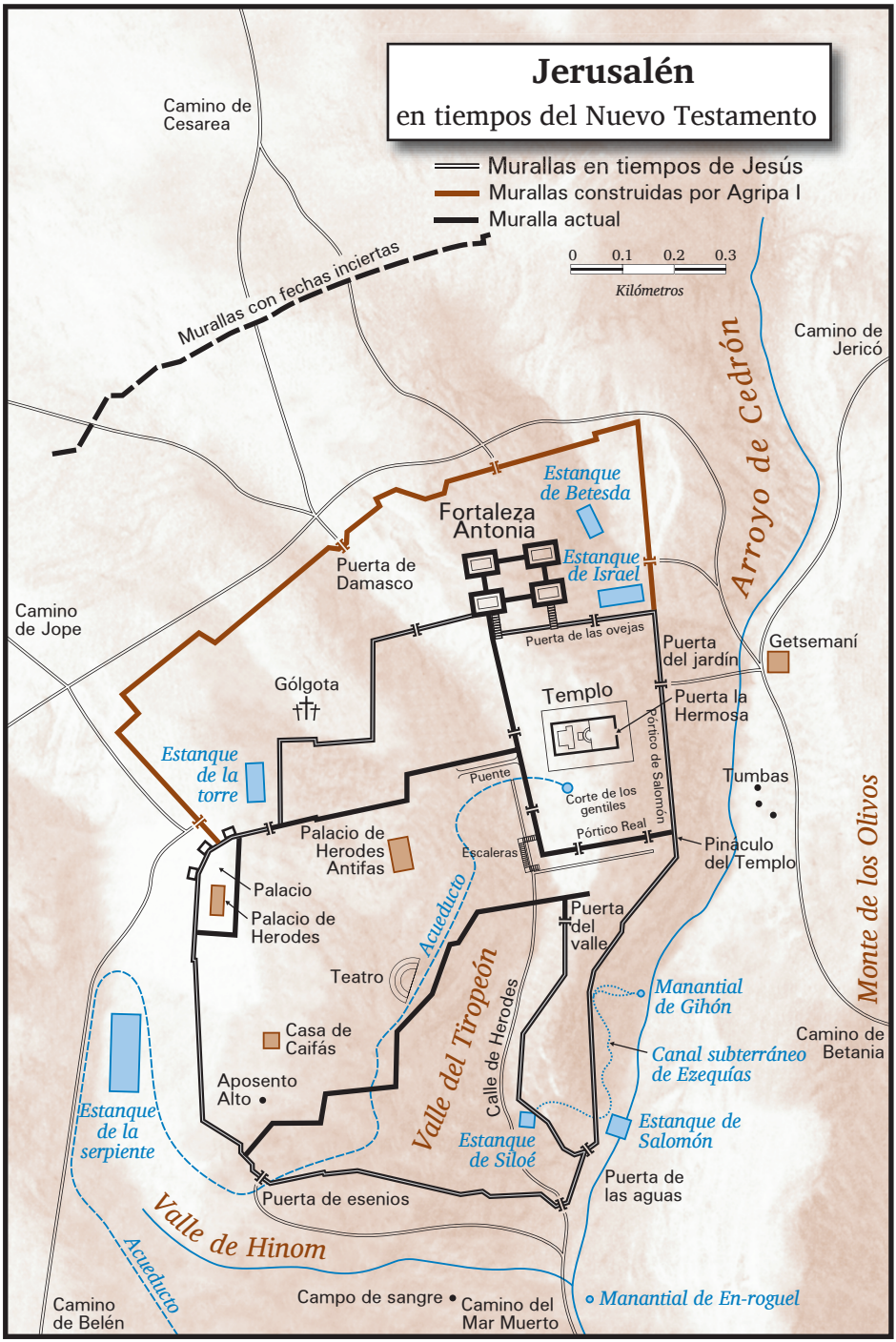
Jerusalén
en tiempos del Nuevo Testamento
Murallas en tiempos de Jesús
Murallas construidas por Agripa I
Muralla actual
0 0.1 0.2 0.3
Kilómetros
Camino de Cesarea
Murallas con fechas inciertas
Camino de Jericó
Arroyo de Cedrón
Estanque de Betesda
Fortaleza Antonia
Estanque de Israel
Puerta de Damasco
Camino de Jope
Puerta de las ovejas
Puerta del jardín
Getsemaní
Templo
Puerta la Hermosa
Gólgota
Pórtico de Salomón
Estanque de la torre
Puente
Corte de los gentiles
Tumbas
Pórtico Real
Palacio de Herodes Antifas
Escaleras
Pináculo del Templo
Monte de los Olivos
Palacio
Palacio de Herodes
Acueducto
Puerta del valle
Teatro
Valle del Tiropeón
Manantial de Gihón
Casa de Caifás
Calle de Herodes
Camino de Betania
Canal subterráneo de Ezequías
Aposento Alto
Estanque de la serpiente
Estanque de Salomón
Estanque de Siloé
Puerta de las aguas
Puerta de esenios
Valle de Hinom
Acueducto
Camino de Belén
Campo de sangre
Camino del Mar Muerto
Manantial de En-roguel

DALMACIA
ILIRIA
TRAC
MACEDONIA
Roma
Puteoli
ITALIA
Filipos
Neápolis
Tesalónica
Berea
Anfípolis
Apolonia
Troas
Aso
Mtilene
Nicópolis
Quío
Atenas
Corinto
ACAYA
SICILIA
Regio
Siracusa
Pat
Malta
CRETA
Fenice
Lasea
Buenc
MAR
Mapa para el estudio de Los Hechos y las Epístolas
1. El primer viaje misionero de San Pablo
2. El segundo viaje misionero de San Pablo
3. El tercer viaje misionero de San Pablo
4. El viaje de San Pablo a Roma

MAR NEGRO
TRACIA
PONTO
ARMENIA
BITINIA
GALACIA
Neápolis
fípolis
nia
Troas
Aso
Pérgamo
ASIA
CAPADOCIA
Tiatira
Antioquía de Pisidia
Mtilene
Sardis
Esmirna
Quío
Filadelfia
Iconio
Listra
Éfeso
Laodicea
Colosas
Derbe
PISIDIA
Mileto
Tarso
Antioquía de Siria
Atalia
Perge
Seleucia
Patmos
Gnido
CILICIA
Pátara
Mira
SIRIA
Salamina
CRETA
Rodas
Pafos
CHIPRE
Lasea
Buenos Puertos
Sidón
Damasco
Tiro
Tolemaida
MAR MEDITERRÁNEO
Cesarea
Jope
Jerusalén
Gaza
Alejandría
EGIPTO
ARABIA
0
100
200
300
400
Kilómetros